Digitized by Google

1 7 M 8

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

HISTORIA.
FRANCOR. 103

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIÆ
FRANCORVM
SCRIPTORES,

A CAR. MARTELLO PIPINI R. PATRE,
VSQVE AD HVGONIS ET ROBERTI REGVM TEMPORA.

TOMVS III.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Bibliotheca Secreta

3

HISTORIÆ FRANCORVM SCRIPTORES,

A CAR. MARTELLO PIPINI R. PATRE, VSQVE AD HVGONIS ET ROBERTI REGVM TEMPORA.

Quorum plurimi nunc primùm ex variis Codicibus MSS. in lucem prodeunt: alij verò auctiores & emendatiores.

CVM EPISTOLIS REGVM, PONTIFICVM, DVCVM, Abbatum, & aliis veteribus rerum Francicarum monumentis.

Opera ac ſtudio Filij poſt Patrem FRANCISCI DVCHESNE, in ſuprema Pariſienſium Curia Patroni, & Geographi Regij.

Bibliothecæ Secr. Collegii Rom. Soc. Jesu

TOMVS III.

LVTETIÆ PARISIORVM,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOISY, Typographi Regij, viâ Iacobæâ.

M. DC. XLI.

CVM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

Digitized by Google

ARMANDO IOANNI EMINENTISSIMO CARDINALI DVCI DE RICHELIEV PARI FRANCIÆ.

*CVm inchoatum hoc hiſtoricum opus à parente meo fuiſſet, (*EMINENTISSIME CARDINALIS) *& ſub Chriſtianiſſimi Regis auſpiciis, & Te fauente, vt cœperas, idem meus parens idem opus perficere ſperauiſset: Ego qui ad virtutis illius imitationem quoquomodo conor aſpirare, quique labores eius & vigilias tam inopino ac præcipitato interitu incaſsas video, ni-*

ſi memetipſum impellat animus ad fortia: audeo poſt illum & ſecundùm illum, Eminentiæ Tvæ tertium hoc offerre volumen, vt ſi poſſit ab ea benignis aſpici oculis, ſequentia in lucem prodere non timeam. Et ſanè generoſorum quorumque hominum vita & ſanguis Tibi debetur conſecrari: nam quem Tibi honorem Gallos omnes habere oporteat, docuit me Regis exemplum, authoritas parentis mei dum viueret, iudicium orbis. Natus es vt in Te experiretur natura, quid à virtute ornamenti, virtus quid à Rege honoris in Gallia, Gallia quid è cœlo præſidii capere poſſet. Et verò ſi quis virtutes Tuas cum Regis fauore componat, dubitabit ſanè pluſne cœlo gratulandum ſit quòd Te dignum hu-

Google

iuſce imperii gloria fecerit, an Regi quòd iudicauerit: fatebitur verò nullum ex omnium ſæculorum memoria Regibus miniſtrum pari fide ſeruiiſſe, nullum Regem pari fauiſſe iudicio ac beneuolentia: quid eſt enim in Te quod inglorium reliquerit? quod ad res maximas non adhibuerit? Nobilitatem Tuam corona Ducum ornauit, Pietatem purpura, Magnitudinem animi armorum ſuorum terra marique adminiſtratione, Conſilium authoritate, Fidem amore præcipuo proſecutus eſt; planè vt appareat nullas à cœlo Tibi dotes, nullam Tuis dotibus gloriam à Rege defuiſse: hinc illa ſcilicet belli pacíſq; miracula, quorum illum authorem, Te adminiſtrum mirantur omnes & obſtupeſcunt, cuius fulmine percuſſa re-

bellio, cuius gladio hæretica peſtis exciſa, cuius armis fractæ hoſtium vires, cuius conſiliis doli eluſi fuerant, inſidiæque pariter diſſipatæ. Vnde ille Gallis tam patens campus apertus ad gloriam? Vnde liliis noſtris tanta veneratio; tantus ſplendor acceſsit? hæc omnia Tibi Gallia; Tu Regi; Rex cælo debet: ſi Te Rex pro ſua prudentia non nouiſset, ſi cognitum pro ſua magnificentia non ornaſset, fortaſse iam Gallia & metum cum horrore pateretur, & mutum ſine admiratione ſilentium: nunc verò conſpirant cum Deo ad Lvdovici Ivsti *felicitatem omnia; famulanturque obſequio Tuo; Vides Europam, Aſiam, & Africam rerum à Te geſtarum admiratione ſuſpenſam; vides inuidiam famæ triumphantis ac*

gloriæ

gloriæ imperioſo pede calcatam: Vides ſilere orbem terrarum, vt Principes de Tuis laudibus loquentes audiat. Audiat verò Chriſtianus orbis, & me ipſa Tuarum laudum teſtem poſteritas habeat; ſi te non colerem, non veniret in me ſanguis iſte quem à parente hauſi; penè cùm in Regis venis Tui amor cœpiſſet incaleſcere; non amor quoque veniret Galliæ, quæ Tuis conſiliis exhalantem ab externis regionibus pacem & pietatem in ſinum accepit: non veniret denique ſpes aliquando poſſedendæ virtutis & ſapientiæ, quæ ſapientia Tuos ſibi vultus induit vt Regis; vt Eccleſia miniſtra timorem ab hoſtibus, amorem ab amicis, ab omnibus admirationem extorqueret. Iam verò ſi ſcire cupis (EMINENTISSIME CARDINALIS) *qua*

mente hæc dicam, quo animo hos Tibi primitios meos offeram labores, vide quo te animo Rex diligat, quo parens meus coluit Regem, quo demum ego ipſe colo vtrumque; intelliges me ab altero nomen, ab altero pectus, ab vtroque ſanguinem EMINENTIÆ TVÆ *addictiſsimum deriuaſſe.*

FRANCISCVS DV CHESNE.

ÆMVLO PATRIS FILIO
FRANCISCO DV CHESNE
probatæ fidei amico.

SI tibi tam clarum decus eſt habuiſſe parentem,
Maior honos gnatò patrios æquaſſe labores,
Et dignas ſubiiſſe vices: iam priſca fatigas
Sæcula, & arcanas annorum pandere ſortes
Scripta docent potuiſſe. vides in flore iuuenta
Quæ ſilet exemplis tam ſæpè edocta Senectus.
Quid ſenibus vixiſſe prodeſt? ſi parta triumphis
Fama latet: Viciſſe nihil eſt ſi prælia Ductor
Neſcit: mira fides! diuina mente reſoluis
Antiquas rerum ſeries, attrita reſurgunt
Marmora; præteritis addis præſentia, per te
Tempus edax nunc iura capit fatale recuſans
Imperium: apparent quæ vix meminiſſe fides eſt.
Te quoque facta Ducum meritas præcone coronas
Accipiunt victrice manu, ſed crede, labori
Mercedem æternam virtus dabit, & tua fama
Authorem te Scripta monent, tibi præbe triumphos,
Atque opus æternum perituris eximat annis,
Æqualémque patri celebret te fama ſuperſtes.

IOANNES CAHOVËT DE SAINEVILLE, Aurelianenſis.

CLARISSIMI VIRI DOMINI DV CHESNE
HISTORIÆ FRANCICÆ AVCTORIS.

ENCOMIVM.

SACRA *Ioui quercus Druidum non deſinat eſſe*
Ominis indicio priſci, Diuûmque fauoris,
QVERCVS *enim auxilio mortalis vita iuuatur*
Gallorum, queis vera refert exempla parentum.
Hic monet indomitos Gallos huc vſque fuiſſe,
Et patrum meritis genitos ad prælia cogit.
Hic varios belli euentus & fata renarrat,
Vt Ducibus noſtris aliena pericula proſint.
Sed laudata magis ſit quæ facundia dictis
Tanta nitet: Præſtant ſuperi, geniúmque dedêre
Abſque pari, non eſt mirum, quia dicere verum eſt
Hunc finxiſſe Deos, vt totus cerneret Orbis;
Conuênere ſimul, ferrent vt ſigna potentum
Terris, Conſilio cautum eſt componere QVERCVM
Iámque lutum HERMES *contribuit, formámque* MINERVÆ
IVPPITER, *efflauitque animos:* HÆC PROSPERA *Gallis.*

GABRIEL LE MAZIER Andegauus, in AVGVSTO
Galliarum patronus.

FILII, PATRIS VERE' DIGNISSIMI,
AMICI PROBATISSIMI

ENCOMIVM.

PAR *ſit honos gnato, qualis patet eſſe parenti,*
Fruſtrà etenim Diuorum ars & Suprema poteſtas,
Si genito quauis patri conceſſa negaſſent.
Hic, morte infauſta, imtempeſtiuáque necato
Patre, & cœleſti pulſatus numine, libros
Exitium ante diem paſſos, caligine traxit,
Inſuper & vires addens patrémque ſecundans
Exarauit eos, non perfectóſque peregit;
QVID MIRVM! SI FVLGET OPVS, STVDIVMQVE DVORVM,
SED POTIVS! SI FVLGET OPVS STVDIVMQVE DEORVM.

Idem GABRIEL LE MAZIER Andegauus, in AVGVSTO
Galliarum patronus.

SVMMA PRIVILEGII.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, & patentibus eius Litteris cautum, ne quis in Regno ipſius, aliiſve locis eius ditioni ſubiectis, intra viginti proximos annos à die impreſſionis primæ inchoandos & numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet Librum, qui inſcribitur, *Hiſtoriæ Francorum Scriptores coætanei*, &c. *Opera ac ſtudio Filij poſt Patrem* FRANCISCI DVCHESNE, *in ſuprema Pariſienſium Curia Patroni, & Geographi Regij*, præter Sebaſtianum Cramoiſy Typographum Regium ordinarium, atque Bibliopolam Iuratum, Ciuémque Pariſienſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit. Prohibitum inſuper eadem auctoritate Regia omnibus eius ſubditis, eundem Librum extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti Sebaſtiani Cramoiſy, ſub pœna confiſcationis librorum, aliiſve pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Lutetiæ vltimo die Iulij 1635.

Sic ſignatum, De mandato Regis, VICTON.

Prima editio Tertij & Quarti Tomi perfecta fuit die 4. Maij 1641.

Digitized by Google

INDEX EORVM

QVÆ IN TOMO III.

HISTORIÆ FRANCICÆ

CONTINENTVR.

AIMOINI monachi Floriacenſis Hiſtoriæ Francorum libri IV. pag. 2.

Chronicon breue à mundi exordio vſque ad annum Chriſti DCCCCX: *ex vetuſto Codice M S. Bedæ de ratione Temporum, qui fuit eccleſiæ ſeu monaſterij ſancti Dionyſij in Francia.* 125.

Excerpta Chronici veteris, ab initio regni Francorum vſque ad annum Chriſti DCCCXIX: *ex membraneo Codice Moiſſiacenſis cænobij, quem Franciſcus Boſquetus Prætor Narbonenſis exſcripſit.* 130.

Fragmentum Chronici, quod à Guillelmo Catel, Senatore Toloſano, refertur in Commentariis rerum Gothiæ ſiue Septimaniæ, pag. 538. & videtur eſſe ex iis quæ deſunt in præcedenti Chronico Moiſſiacenſi. 148.

Inſcriptio vetus de capta Arelate, & Sarracenis ab ea expulſis, & de reſtauratione Monaſterij Montis Maioris per Carolum Magnum; *ex marmore quod eſt in ædicula ſanctæ Crucis in Monaſterio Montis Maioris prope Arelatem ſuper interiore porta.* 149.

Annales Regum Francorum, à tempore quo Carolo Martello defuncto Carlomanus & Pipinus fratres regnum adepti ſunt, vſque ad annum Chriſti DCCCLXXXII. *ex Codice vetuſtiſſimo monaſterij ſancte Bertini, cuius exemplar cura R. P. Heriberti Roſueidi Societatis* IESV, *deſcriptum eſt, & à Joanne Bolando eiuſdem Societatis Antuerpiâ tranſmiſſum.* 150.

Annales rerum Francicarum, ab anno Chriſti DCLXXXVII. vſque ad annum DCCCCIV. in monaſterio ſancti Arnulfi Metenſis ſcripti: *ex veteri Codice M S. viri eruditiſſimi Iacobi Sirmondi Societatis* IESV *Preſbyteri, ac Regis Chriſtianiſſimi à Confeſſionibus.* 262.

Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à Ludouico Pio Imperatore vſque ad Regem Robertum Hugonis Capeti filium *: ex duobus vetuſtis Codicibus M SS. quorum vnus fuit viri clariſſimi Guidonis Loiſelij Senatoris Pariſienſis: alterius exemplar ex libro Monaſterij ſancti Maglorij Pariſ. deſcriptum anno 1515. ſeruatur in Bibliotheca Ioannis Baptiſtæ Hautein, Regij dum viueret in Caſtello Pariſienſi Conſiliarij.* 334.

Fragmentum Chronici fratris Hugonis monachi Floriacenſis cœnobij, à Carolo rege dicto Simplice, vſque ad Hugonem Capetum, *ex Codice M S. Bibliothecæ Regiæ.* 347.

Chronicon Authoris incerti ab anno Chriſti DCLXXXVIII. vſque ad annum M.XV. *ex vetuſto Codice qui eſt in Bibliotheca viri clariſſimi Alexandri Petauij Senatoris Pariſienſis.* 348.

Chronicon Floriacenſe: *ex Bibliotheca Regia.* 354.

Chronicon breue: *ex Codice veteri Bibliothecæ Tilianæ.* 356.

Chronicon aliud breue ab initio regni Francorum vſque ad annum M.C.XXXVII. *ex Bibliotheca Thuana.* 357.

Fragmentum de Regibus Francorum & Anglorum: *ex libro de mirabilibus mundi, qui aliàs Solatium Imperatoris, ſeu Otia Imperialia nominatur, auctore Geruaſio Tilleberienſi Mareſcallo Regni Arelatenſis, ad Otonem IV. Imperatorem.* 363.

Fragmentum de Regibus Francorum, & eorum circa Sanctos, & eccleſias, ac cultum Dei geſtis, à Carolo Martello Regis Pippini patre vſque ad Robertum Hugonis Capeti filium: *ex Hiſtoriis ſeu vitis, & miraculis Sanctorum, qui in diuerſis Imperij Francici partibus floruerunt.* 374.

Excerpta Hiſtorica ex libris miraculorum ſancti Benedicti quos Adreualdus, Adelerius, & Aimoinus Floriacenſes monachi ſcripſerunt, à Carolo Martello patre Pippini Regis, vſque ad Hugonem & Robertum Reges: *ex Bibliotheca veteri Floriacenſi, quam edidit Ioannes à Boſco Pariſienſis, Celeſtinus Lugdunenſis.* 439.

Excerpta alia Hiſtorica ex libro II. vitæ ſancti Genulfi Confeſſoris, cuius auctor anonymus, ſed vetuſtus & eruditus, ab initio regni Francorum vſque ad Regem Hugonem Capetum: *ex eadem Bibliotheca Floriacenſi Ioannis à Boſco.* 455.

CHRONICA SCRIPTORVM ALIQVOT GERMANORVM, IN QVIBVS DE FRANCORVM ET ALAMANNORVM REBVS PROMISCVE AGITVR.

Chronicon breue in monaſterio ſancti Galli ſcriptum, ab anno Chriſti DCCXLVIII. vſque ad annum DCCCCXXVI: *ex M S. exemplari Iacobi Sirmondi Societatis* IESV. 466.

Hepidanni monachi ſancti Galli Annales breues, ab anno Chriſti DCCVIIII. vſque ad annum M.XLIIII: *ex Tomo I. Alamannicarum rerum Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.* 471.

Excerpta librorum de origine & diuerſis caſibus Monaſterij S. Galli in Heluetia, auctoribus Ratperto & Ekkehardo iuniore S. Galli monachis: *ex Tomo I. Alamannicarũ rerum eiuſdem Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.* 481.

Fragmentum Chronici Laureshamenſis monaſterij, à prima ipſius loci fundatione per Cancronem Comitem Rhenenſem ſub Pipino, vſque ad annum DCCCCXX. 490.

Chronicon Hildensheimenſe ab anno incarnationis Domini DCCXIV. ad annum vſque M.C.XXXVIII. *ex Codice membraneo Bibliothecæ Regia.* 504.

SCRIPTORES ITALICI, QVI DE REBVS AD FRANCORVM HISTORIAM PERTINENTIBVS TRACTARVNT.

PETRI Bibliothecarij Hiſtoria Francorum abbreuiata: ab anno Chriſti DCCXV. vſque ad annum DCCCXCVIII; *quam Gabriel Naudæus regius Medicus Romæ degens ex Codice M S. deſcribi curauit.* 540.

Hiſtoria de fundatione monaſterij Caſaurienſis, quod Ludouicus II. Imperator Auguſtus in Italia condidit: *ex veteri libro M S. Chronicorum ac inſtrumentorum de rebus ac poſſeſſionibus eiuſdem Monaſterij, qui eſt in Bibliotheca Regia.* 544.

Epiſtola Apologetica Ludouici II. Imperatoris occidentalis Lotharij F. Ludouici Pij N. ad Baſilium orientalem Imperatorem miſſa anno Chriſti DCCCLXXI. *quam ex manuſcripto Codice hiſtoriæ Longobardorum Beneuentanorum Principum ab Eremperto conſcriptæ, Cæſar Baronius Eminentiſſimus Cardinalis Tomo IX. Annalium Eccleſiaſticorum primus edidit.* 555.

Luithprandi Ticinenſis eccleſiæ Leuitæ rerum ab Europæ Imperatoribus & Regibus, ipſius præſertim tempore geſtarum, libri ſex. 512.

Fragmenta Chronici Noualicienſis Monaſterij, à tempore potiſſimum Hugonis & Lotharij Regum Italiæ, in quibus Liuthprandus deſinit, vſque ad Imperatorem Conradum cognomento Salicum: *ex Codice veteri eiuſdem Monaſterij, in quo quæ præcedunt, ad Caroli Magni regnum pertinentia, habentur Tomo II. pag. 223. & ſeq.* 635.

Fragmenta de Geſtis Regum & Principum Francorum in Italia: *ex libro 1. Chronici monaſterij Caſſinenſis, auctore Leone Marſicano Epiſcopo Oſtieñ.* 644.

Excerpta Chronici monaſterij Acutiani, ſiue Farfenſis in Ducatu Spoletano: *quæ iuſſu & auctoritate Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini, ex Codice M S. eiuſdem monaſterij deſcripta ſunt: procurante id viro clariſſimo Nicolao Fabricio Peireſcio in Supremo Senatu Aquenſi Regis Conſiliario.* 650.

Excerpta alia Chronici monaſterij ſancti Vincentij prope Wulturnum Fl. in Prouincia Capuana: *iuſſu & mandato Eminentiſſimi Cardinalis Franciſci Barberini deſcripta ex veteri libro M S. ipſius monaſterij.* 672.

APPENDIX AD TOMVM III.

Epiſtolæ ſummorum Pontificum Gregorij III. Stephani II. Zachariæ I. Pauli I. Stephani IV. Adriani I. & pſeudopapæ Conſtantini ad Principes & Reges Francorum Carolum Martellum, Pippinum & Carolum Magnum: *olim ſtudio & cura ipſius Caroli Magni collectum, ac primùm tandem publici iuris factum à Iacobo Gretſero Societatis IESV Theologo.* 703.

Item Epiſtolæ Nicolai I. Adriani II. & Ioannis VIII. 818.

AIMOINI MONACHI AD ABBONEM ABBATEM FLORIACENSEM, IN LIBRVM DE GESTIS FRANCORVM

B EPISTOLA.

DOMINO VENERABILI, ET IN CHRISTI dilectione fundato, ABBONI Abbati, totius gregis illi à Deo commiſſi minimus AIMOINVS, perpetuæ munus felicitatis.

PRÆCEPTIS *beatitudinis tuæ, beatiſſime Pater parui: quibus præceperas vt ingeniolum exercendo meum, quod tribuente Chriſto per tuæ ſollicitudinis tuorúmque diſcipulorum laborem ad meliora profeciſſe arbitrabaris, res geſtas Gentis ſiue Regum Francorum, quæ & per diuerſos ſparſæ Libros, & inculto erant ſermone deſcriptæ, in vnius redigerem corpus Opuſculi, ac ad emendatiorem Latinitatis reuocarem* C *formam. Inſtiti igitur vt potui, atque vtinam, tam efficaciter quàm libenter! Porrò de Opere tua Paternitas viderit, recténe an ſecus egerim. Ego autem ſolius obedientiæ (ſi tamen voluntate, conatúque eam decoraui) teſtimonio contentus ſum. Ammonitionis itaque tuæ non immemor, qua ſæpiſſimè hortatus es, vt ſitum Germaniæ vel Galliæ, in quibus hæc quæ referentur acta ſunt, non prætermitterem: ea quæ in Auctoribus Iulio, Plinio, ac Oroſio, inuenire potui colligens, huic Opuſculo inſerendo, voluntati ſublimitatis tuæ ſatisfacere commodum duxi. His igitur adiunxi quæ Iulius de Germanorum Gallorúmque moribus, ac inſtitutis, in Libro ſuæ interſerit Hiſtoriæ. Ab egreſſu quoque Francorum è Troia vſque ad id temporis, quo* PIPINVS *Magni Caroli pater regnare cœpit, cunctam rerum geſtarum ſeriem in quatuor decreui Libros partiri. Quos ea contexui ratione, vt ſequens ſemper priorem quantitate ſui & numero Regum tranſcenderet. Verbi gratia. Primo continente quinque Regum actus, Secundus continet ſex. Tertius ſeptem. Quartus verò octo, & eo amplius. Genealogias quoque Regum, quæ propter ſimilitudines nominum valde confuſæ erant, quanta potui diligentia diſtinxi: vnumquemque*

ſi memetipſum impellat animus ad fortia: audeo poſt illum & ſecundùm illum, Eminentiæ Tvæ tertium hoc offerre volumen, vt ſi poſſit ab ea benignis aſpici oculis, ſequentia in lucem prodere non timeam. Et ſanè generoſorum quorumque hominum vita & ſanguis Tibi debetur conſecrari: nam quem Tibi honorem Gallos omnes habere oporteat, docuit me Regis exemplum, authoritas parentis mei dum viueret, iudicium orbis. Natus es vt in Te experiretur natura, quid à virtute ornamenti, virtus quid à Rege honoris in Gallia, Gallia quid è cælo præſidii capere poſſet. Et verò ſi quis virtutes Tuas cum Regis fauore componat, dubitabit ſanè pluſne cælo gratulandum ſit quòd Te dignum hu-

iuſce imperii gloria fecerit, an Regi quòd iudicauerit: fatebitur verò nullum ex omnium ſæculorum memoria Regibus miniſtrum pari fide ſeruiiſſe, nullum Regem pari fauiſſe iudicio ac beneuolentia: quid eſt enim in Te quod inglorium reliquerit? quod ad res maximas non adhibuerit? Nobilitatem Tuam corona Ducum ornauit, Pietatem purpura, Magnitudinem animi armorum ſuorum terra marique adminiſtratione, Conſilium authoritate, Fidem amore præcipuo proſecutus eſt; planè vt appareat nullas à cælo Tibi dotes, nullam Tuis dotibus gloriam à Rege defuiſse: hinc illa ſcilicet belli paciſq; miracula, quorum illum authorem, Te adminiſtrum mirantur omnes & obſtupeſcunt, cuius fulmine percuſſa re-

bellio, cuius gladio hæretica peſtis exciſa, cuius armis fractæ hoſtium vires, cuius conſiliis doli eluſi fuerant, inſidiæque pariter diſsipatæ. Vnde ille Gallis tam patens campus apertus ad gloriam? Vnde liliis noſtris tanta veneratio; tantus ſplendor acceſsit? hæc omnia Tibi Gallia; Tu Regi; Rex cælo debet: ſi Te Rex pro ſua prudentia non nouiſset, ſi cognitum pro ſua magnificentia non ornaſset, fortaſſe iam Gallia & metum cum horrore pateretur, & mutum ſine admiratione ſilentium: nunc verò conſpirant cum Deo ad LVDOVICI IVSTI *felicitatem omnia; famulanturque obſequio Tuo; Vides Europam, Aſiam, & Africam rerum à Te geſtarum admiratione ſuſpenſam; vides inuidiam famæ triumphantis ac*

gloriæ imperioſo pede calcatam: Vides ſilere orbem terrarum, vt Principes de Tuis laudibus loquentes audiat. Audiat verò Chriſtianus orbis, & me ipſa Tuarum laudum teſtem poſteritas habeat; ſi te non colerem, non veniret in me ſanguis iſte quem à parente hauſi; penè cùm in Regis venis Tui amor cœpiſſet incaleſcere; non amor quoque veniret Galliæ, quæ Tuis conſiliis exhalantem ab externis regionibus pacem & pietatem in ſinum accepit: non veniret denique ſpes aliquando poſſedendæ virtutis & ſapientiæ, quæ ſapientia Tuos ſibi vultus induit vt Regis; vt Eccleſia miniſtra timorem ab hoſtibus, amorem ab amicis, ab omnibus admirationem extorqueret. Iam verò ſi ſcire cupis (EMINENTISSIME CARDINALIS) *qua*

mente hæc dicam, quo animo hos Tibi primitios meos offeram labores, vide quo te animo Rex diligat, quo parens meus coluit Regem, quo demum ego ipſe colo vtrumque; intelliges me ab altero nomen, ab altero pectus, ab vtroque ſanguinem EMINENTIÆ TVÆ *addictiſsimum deriuaſſe.*

FRANCISCVS DV CHESNE.

Google

ÆMVLO PATRIS FILIO
FRANCISCO DV CHESNE
probatæ fidei amico.

SI tibi tam clarum decus eſt habuiſſe parentem,
Maior honos gnato patrios æquaſſe labores,
Et dignas ſubiiſſe vices: iam priſca fatigas
Sæcula, & arcanas annorum pandere ſortes
Scripta docent potuiſſe. vides in flore iuuentæ
Quæ ſilet exemplis tam ſæpè edocta Senectus.
Quid ſenibus vixiſſe prodeſt? ſi parta triumphis
Fama latet: Viciſſe nihil eſt ſi prælia Ductor
Neſcit: mira fides! diuina mente reſoluis
Antiquas rerum ſeries, attrita reſurgunt
Marmora; præteritis addis præſentia, per te
Tempus edax nunc iura capit fatale recuſans
Imperium: apparent quæ vix meminiſſe fides eſt.
Te quoque facta Ducum meritas præcone coronas
Accipiunt victrice manu, ſed crede, labori
Mercedem æternam virtus dabit, & tua fama
Authorem te Scripta monent, tibi præbe triumphos,
Atque opus æternum perituris eximat annis,
Æqualémque patri celebret te fama ſuperſtes.

IOANNES CAHOVET DE SAINEVILLE, Aurelianenſis.

CLARISSIMI VIRI DOMINI DV CHESNE
HISTORIÆ FRANCICÆ AVCTORIS.

ENCOMIVM.

SACRA *Ioui quercus Druidum non deſinat eſſe*
Omnis indicio priſci, Diuûmque fauoris,
QVERCVS *enim auxilio mortalis vita iuuatur*
Gallorum, queis vera refert exempla parentum.
Hic monet indomitos Gallos huc vſque fuiſſe,
Et patrum meritis genitos ad prælia cogit.
Hic varios belli euentus & fata renarrat,
Vt Ducibus noſtris aliena pericula proſint.
Sed laudata magis ſit quæ facundia dictis
Tanta nitet: Præſtant ſuperi, geniûmque dedêre
Abſque pari, non eſt mirum, quia dicere verum eſt
Hunc finxiſſe Deos, vt totus cerneret Orbis;
Conuênêre ſimul, ferrent vt ſigna potentum
Terris, Conſilio cautum eſt componere QVERCVM
Iámque lutum HERMES *contribuit, formámque* MINERVÆ
IVPPITER, *efflauitque animos:* HÆC PROSPERA *Gallis.*

GABRIEL LE MAZIER Andegauus, in AVGVSTO
Galliarum patronus.

FILII, PATRIS VERE' DIGNISSIMI,
AMICI PROBATISSIMI

ENCOMIVM.

PAR *ſit honos gnato, qualis patet eſſe parenti,*
Fruſtrà etenim Diuorum ars & Suprema poteſtas,
Si genito quæuis patri conceſſa negaſſent.
Hic, morte infauſta, imtempeſtiuáque necato
Patre, & cœleſti pulſatus numine, libros
Exitium ante diem paſſos, caligine traxit,
Inſuper & vires addens patrémque ſecundans
Exarauit eos, non perfectóſque peregit;
QVID MIRVM! SI FVLGET OPVS, STVDIVMQVE DVORVM,
SED POTIVS! SI FVLGET OPVS STVDIVMQVE DEORVM.

Idem GABRIEL LE MAZIER Andegauus, in AVGVSTO
Galliarum patronus.

Google

SVMMA PRIVILEGII.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, & patentibus eius Litteris cautum, ne quis in Regno ipſius, aliiſve locis eius ditioni ſubiectis, intra viginti proximos annos à die impreſſionis primæ inchoandos & numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendúmque quouis modo & ratione curet Librum, qui inſcribitur, *Hiſtoriæ Francorum Scriptores coætanei*, &c. *Opera ac ſtudio Filij poſt Patrem* FRANCISCI DVCHESNE, *in ſuprema Pariſienſium Curia Patroni, & Geographi Regij*, præter Sebaſtianum Cramoiſy Typographum Regium ordinarium, atque Bibliopolam Iuratum, Ciuémque Pariſienſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit. Prohibitum inſuper eadem auctoritate Regia omnibus eius ſubditis, eundem Librum extra Regni ſui limites imprimendum curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti Sebaſtiani Cramoiſy, ſub pœna confiſcationis librorum, aliiſve pœnis originali diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum Lutetiæ vltimo die Iulij 1635.

Sic ſignatum, De mandato Regis, VICTON.

Prima editio Tertij & Quarti Tomi perfecta fuit die 4. Maij 1641.

INDEX EORVM

QVÆ IN TOMO III.

HISTORIÆ FRANCICÆ

CONTINENTVR.

AIMOINI monachi Floriacenſis Hiſtoriæ Francorum libri IV. pag. 2.

Chronicon breue à mundi exordio vſque ad annum Chriſti DCCCX: *ex vetuſto Codice M S. Bedæ de ratione Temporum, qui fuit eccleſiæ ſeu monaſterij ſancti Dionyſij in Francia.* 125.

Excerpta Chronici veteris, ab initio regni Francorum vſque ad annum Chriſti DCCCXIX: *ex membraneo Codice Moiſſiacenſis cœnobij, quem Franciſcus Boſquetus Prætor Narbonenſis exſcripſit.* 130.

Fragmentum Chronici, quod à Guillelmo Catel, Senatore Toloſano, refertur in Commentariis rerum Gothiæ ſiue Septimaniæ, pag. 538. & videtur eſſe ex iis quæ deſunt in præcedenti Chronico Moiſſiacenſi. 148.

Inſcriptio vetus de capta Arelate, & Sarracenis ab ea expulſis, & de reſtauratione Monaſterij Montis Maioris per Carolum Magnum; *ex marmore quod eſt in ædicula ſanctæ Crucis in Monaſterio Montis Maioris prope Arelatem ſuper interiore porta.* 149.

Annales Regum Francorum, à tempore quo Carolo Martello defuncto Carlomanus & Pipinus fratres regnum adepti ſunt, vſque ad annum Chriſti DCCCLXXXII. *ex Codice vetuſtiſſimo monaſterij ſancte Bertini, cuius exemplar cura R. P. Heriberti Roſueidi Societatis* IESV, *deſcriptum eſt, & à Joanne Bolando eiuſdem Societatis Antuerpiâ tranſmiſſum.* 150.

Annales rerum Francicarum, ab anno Chriſti DCLXXXVII. vſque ad annum DCCCCIV. in monaſterio ſancti Arnulfi Metenſis ſcripti: *ex veteri Codice M S. viri eruditiſſimi Iacobi Sirmondi Societatis* IESV *Preſbyteri, ac Regis Chriſtianiſſimi à Confeſſionibus.* 262.

Fragmentum Hiſtoriæ Francicæ à Ludouico Pio Imperatore vſque ad Regem Robertum Hugonis Capeti filium: *ex duobus vetuſtis Codicibus M SS. quorum vnus fuit viri clariſſimi Guidonis Loiſelij Senatoris Pariſienſis: alterius exemplar ex libro Monaſterij ſancti Maglorij Pariſ. deſcriptum anno 1515. ſeruatur in Bibliotheca Ioannis Baptiſtæ Hautein, Regij dum viueret in Caſtello Pariſienſi Conſiliarij.* 334.

Fragmentum Chronici fratris Hugonis monachi Floriacenſis cœnobij, à Carolo rege dicto Simplice, vſque ad Hugonem Capetum, *ex Codice M S. Bibliothecæ Regiæ.* 347.

Chronicon Authoris incerti ab anno Chriſti DCLXXXVIII. vſque ad annum M.XV. *ex vetuſto Codice qui eſt in Bibliotheca viri clariſſimi Alexandri Petauij Senatoris Pariſienſis.* 348.

Chronicon Floriacenſe: *ex Bibliotheca Regia.* 354.

Chronicon breue: *ex Codice veteri Bibliothecæ Tilianæ.* 356.

Chronicon aliud breue ab initio regni Francorum vſque ad annum M.C.XXXVII. *ex Bibliotheca Thuana.* 357.

Fragmentum de Regibus Francorum & Anglorum: *ex libro de mirabilibus mundi, qui aliàs Solatium Imperatoris, ſeu Otia Imperialia nominatur, auctore Geruaſio Tilleberienſi Mareſcallo Regni Arelatenſis, ad Otonem IV. Imperatorem.* 363.

Fragmentum de Regibus Francorum, & eorum circa Sanctos, & eccleſias, ac cultum Dei geſtis, à Carolo Martello Regis Pippini patre vſque ad Robertum Hugonis Capeti filium: *ex Hiſtoriis ſeu vitis, & miraculis Sanctorum, qui in diuerſis Imperij Francici partibus floruerunt.* 374.

Excerpta Hiſtorica ex libris miraculorum ſancti Benedicti quos Adreualdus, Adelerius, & Aimoinus Floriacenſes monachi ſcripſerunt, à Carolo Martello patre Pippini Regis, vſque ad Hugonem & Robertum Reges: *ex Bibliotheca veteri Floriacenſi, quam edidit Ioannes à Boſco Pariſienſis, Celeſtinus Lugdunenſis.* 439.

Excerpta alia Hiſtorica ex libro II. vitæ ſancti Genulfi Confeſſoris, cuius auctor anonymus, ſed vetuſtus & eruditus, ab initio regni Francorum vſque ad Regem Hugonem Capetum: *ex eadem Bibliotheca Floriacenſi Ioannis à Boſco.* 455.

CHRONICA SCRIPTORVM ALIQVOT GERMANORVM, IN QVIBVS DE FRANCORVM ET ALAMANNORVM REBVS PROMISCVE AGITVR.

Chronicon breue in monaſterio ſancti Galli ſcriptum, ab anno Chriſti DCCXLVIII. vſque ad annum DCCCCXXVI: *ex MS. exemplari Iacobi Sirmondi Societatis* IESV. 466.

Hepidanni monachi ſancti Galli Annales breues, ab anno Chriſti DCCVIIII. vſque ad annum M.XLIIII. *ex Tomo I. Alamannicarum rerum Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.* 471.

Excerpta librorum de origine & diuerſis caſibus Monaſterij S. Galli in Heluetia, auctoribus Ratperto & Ekkehardo iuniore S. Galli monachis: *ex Tomo I. Alamannicarũ rerum eiuſdem Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.* 481.

Fragmentum Chronici Laureshamenſis monaſterij, à prima ipſius loci fundatione per Cancronem Comitem Rhenenſem ſub Pipino, vſque ad annum DCCCCXX. 490.

Chronicon Hildensheimenſe ab anno incarnationis Domini DCCXIV. ad annum vſque M.C.XXXVIII. *ex Codice membraneo Bibliothecæ Regiæ.* 504.

A

AIMOINI MONACHI AD ABBONEM ABBATEM FLORIACENSEM, IN LIBRVM DE GESTIS FRANCORVM EPISTOLA.

B

DOMINO VENERABILI, ET IN CHRISTI dilectione fundato, ABBONI Abbati, totius gregis illi à Deo commiſſi minimus AIMOINVS, perpetuæ munus felicitatis.

PRÆCEPTIS *beatitudinis tuæ, beatiſſime Pater parui: quibus præceperas vt ingeniolum exercendo meum, quod tribuente Chriſto per tuæ ſollicitudinis tuorúmque diſcipulorum laborem ad meliora profeciſſe arbitrabaris, res geſtas Gentis ſiue Regum Francorum, quæ & per diuerſos ſparſæ Libros, & inculto erant ſermone deſcriptæ, in vnius redigerem corpus Opuſculi, ac ad emendatiorem Latinitatis reuocarem formam. Inſtiti igitur vt potui, atque vtinam, tam*

C *efficaciter quàm libenter! Porrò de Opere tua Paternitas viderit, rectène an ſecus egerim. Ego autem ſolius obedientiæ (ſi tamen voluntate, conatúque eam decoraui) teſtimonio contentus ſum. Ammonitionis itaque tuæ non immemor, qua ſæpiſſimè hortatus es, vt ſitum Germaniæ vel Galliæ, in quibus hæc quæ referentur acta ſunt, non prætermitterem: ea quæ in Auctoribus Iulio, Plinio, ac Oroſio, inuenire potui colligens, huic Opuſculo inſerendo, voluntati ſublimitatis tuæ ſatisfacere commodum duxi. His igitur adiunxi quæ Iulius de Germanorum Gallorúmque moribus, ac inſtitutis, in Libro ſuæ interſerit Hiſtoriæ. Ab egreſſu quoque Francorum è Troia vſque ad id temporis, quo* PIPINVS *Magni Caroli pater regnare cœpit, cunctam rerum geſtarum ſeriem in quatuor decreui Libros partiri. Quos ea contexui ratione, vt ſequens ſemper priorem quantitate ſui & numero Regum tranſcenderet. Verbi gratia. Primo continente quinque Regum actus, Secundus continet ſex. Tertius ſeptem. Quartus verò octo, & eo ampliùs. Genealogias quoque Regum, quæ propter ſimilitudines nominum valde confuſæ erant, quanta potui diligentia diſtinxi: vnumquemque*

A *vel patris nomine, vel Senioris Iuniorıſve appellatione ab altero diſtinguens: quemadmodum diligens lector in ſuis animaduertere poteſt locis. Id præcipuè conſeruare curaui, vt in omnibus his Libris mentio fieret Benedicti Patris, certis ex cauſis: cui ego meum ſcire, meum poſſe, meúmque viuere poſt Deum acceptum fero. Nec ignoro multos fore, qui ſolita libidine omnibus detrahendi huic Volumini genuinum infigant dentem. quod vitare non poterit, niſi qui nihil omninò ſcribet. Calumniabuntur enim tempora, conuertent ordinem, res arguent, ſyllabas euentilabunt: & (quod accidere plerumque ſolet) negligentiam Librariorum ad Auctorem referent. Dicent etiam:* En noſter Hiſtoriographus, nouúſque Auctor, qui aliorum verbis pro ſuis vtitur. *Hoc quidem me feciſſe non nego, neque me id piget: ac deinde facturum autumo. Habeo bonorum exemplum, quo mihi id licere facere, quod illi fecerunt, puto. Nec ſententiis detrahentium ſatis moueor: tua laude vel vituperatione doctus eſſe ſufficiens. Vale, Pater venerande, & proſperis ad vota ſucceſſibus polle.*

Explicit Epiſtola ad Abbonem Abbatem.

B.

INCIPIT SITVS GERMANIÆ VEL GALLIÆ,

De diuerſis Auctoribus ab Hiſtoriographo exceptus.

Ac primùm de Germania.

CAP. I. GERMANIA omnis in quinque populorum conuentus diuiditur. E quibus primi ſunt Vindelici, deinde Cimbri, poſt hos Teutones, ac perinde Peucini: vltimis omnium exiſtentibus Baſternis, qui confines ſunt Dacis. Porrigitur autem Germania in longitudinem DCLXXXVI. millibus paſſuum. In latitudinem CXLVIII. millibus. Amnes in ea clari, atque in Oceanum decurrentes: Guthalus, Viſurgis, & Rhenus. In Rheno autem ipſo centum propè habentur in longitudinem inſulæ: quarum nobiliſſima eſt Batauorum, & aliæ quamplurimæ, quæ ſternuntur inter C Rhenum ac Fleuum. Ita verò appellantur Oſtia, in quæ Rhenus in Septentrione in lacus varios, ab Occidente in amnem Moſam ſe ſpargit: medium inter hæc & modicum nomini ſuo cuſtodiens alueum. Oritur autem ex Lepontiis, qui Alpes incolunt, & longo ſpatio per fines Heluetiorum, Mediomatricum, atque Treuerorum citatus fertur. Et vbi Oceano appropinquat, in plures defluit partes, multis ingentibúſque inſulis (vt præmiſſum eſt) effectis: quarum pars magna à feris barbaríſque nationibus incolitur: ex quibus ſunt qui ſolis piſcibus, atque ouis auium viuere exiſtimantur. multíſque capitibus in Oceanum fluit. Intra Germaniam verò nullo inferius nobilitate Hercinium iugum prætenditur. De quo videlicet iugo Iulius Cæſar in Hiſtoria belli Gallici, quòd ſylua adopertus ſit, variiſ-
» que ferarum generibus abundans, hoc modo ſcribit. Ea, inquit, quæ fertiliſſima
» Germaniæ ſunt loca circum Herciniam ſyluam, quam Eratoſtheni & quibuſdam
» Græcis fama notam eſſe video, quam illi Orciniam appellant, Volgæ Tectoſages
» nuncupauerunt, atque ibi conſederunt. Quæ gens vſque ad hoc tempus his ſedi-
» bus ſeſe continet, ſummámque habet iuſtitiæ & bellicæ laudis opinionem. Nunc
» quidem in eadem inopia, egeſtate, patientia, qua Germani, permanent: eodem
» victu & cultu corporis vtuntur. Gallis autem prouinciarum propinquitas, & tranſ-
» marinarum rerum notitia, multa ad copiam atque vſus largitur. Qui paulatim

A aſſuefacti ſuperari, multiſque victi prœliis, nec ſe quidem ipſi cum illis virtute comparant. Huius Hercinix ſiluæ, quæ ſuprà demonſtrata eſt, latitudo nouem dierum iter expedito patet. Non enim aliter finiri poteſt, neque menſuras itinerum nouerunt. Oritur ab Heluetiorum & Nemetum & Rauriacorum finibus, rectâque fluminis Danubij regione: & pertingit ad fines Dacorum & Anartium. Hinc ſe flectit ſiniſtrorſus diuerſis à flumine regionibus, multarúmque gentium fines propter magnitudinem attingit. Neque quiſquam eſt huius Germaniæ, qui ſe aut audiſſe, aut adiiſſe initium huius ſiluæ dicat, cùm dierum iter ſexaginta proceſſerit, aut quo ex loco oriatur acceperit. Multáque in ea genera ferarum naſci conſtat, quæ reliquis in locis viſa non ſunt. Ex quibus quæ maximè differant ab aliis, & memoriæ prodenda videntur, hæc ſunt.

Est Bos cerui figura, cuius à media fronte inter aures vnum cornu exiſtit excelſius, magiſque directum his quæ nobis nota ſunt cornibus: & ab eius ſummo ſicut palmæ rami latè diffunduntur. Eadem eſt feminæ mariſque natura, eadem forma magnitudóque cornuum. Sunt item quæ appellantur Alces. Harum eſt conſimilis capris figura, & varietas pellium: ſed magnitudine paulò antecedunt, mutilæque ſunt cornibus, & crura ſine nodis articuliſque habent: neque quietis cauſa procumbunt, neque ſi quo afflictæ caſu conciderint, erigere ſeſe aut ſubleuare poſſunt. His ſunt arbores pro cubilibus, ad eas ſe applicant, atque ita paululum modò reclinatæ quietem capiunt. Quarum ex veſtigiis cùm eſt animaduerſum à venatoribus quò ſe recipere cõſueuerint, omnes eo loco aut ab radicibus ſubruunt, aut abſcindunt arbores, tantum vt ſumma ſpecies earum ſtantium relinquatur. Huc cùm ſe conſuetudine reclinauerint, infirmas arbores pondere affligunt, atque vna ipſæ concidunt. Tertium eſt genus earum quæ Vri appellantur. Hi ſunt magnitudine paulò infra elephantos, ſpecie & colore & figura tauri. Magna vis eorum eſt, & magna velocitas: neque homini neque feræ quam conſpexerint parcunt. Hos ſtudioſè captos foueis, interficiunt. Hoc ſe labore durant adoleſcentes, atque hoc genere venationis ſe exercent. Et qui plurimos ex his interfecerint, relatis in publicum cornibus quæ ſint teſtimonio, magnam ferunt laudem. Sed aſſueſcere ad homines & manſueti fieri, ne paruuli quidem excepti poſſunt. Amplitudo cornuum & figura & ſpecies multum à noſtrorũ boum cornibus differt. Hæc ſtudioſè conquiſita ab labris argento circumcludunt, atque ampliſſimis epulis pro poculis vtuntur.

B

De moribus Germanorum.

DE moribus quoque hominum ac cultu idem Auctor in eodem libro hæc refert. Germani, ait, multum à conſuetudine Gallorum differunt. Nam neque Druides (quos nos Sacerdotes, vel diuinos Vates poſſumus vocare) habent, vt illi: qui rebus diuinis præſunt, neque ſacrificiis ſtudent. De Deorum numero II.
C eos ſolos ducunt quos cernunt, & quorum apertè opibus iuuantur: Solem ſcilicet, & Vulcanum, & Lunam. Reliquos nec fama acceperunt. Vita omnis in venationibus, atque in ſtudiis rei militaris conſiſtit. Ab paruulis labori ac duritiæ ſtudent. Qui diutiſſimè impuberes permanſerunt, maximam inter ſuos laudem ferunt. Hoc alij ſtaturam, alij vires, neruóſque confirmari putant. Intra annum verò viceſimum feminæ notitiam habuiſſe, in turpiſſimis habent rebus. Cuius rei nulla eſt occultatio: quod & promiſcuè in fluminibus perluuntur, & pellibus aut paruis rhenonum tegumentis vtuntur, magna corporis parte nuda. Agriculturæ non ſtudent. maiórque pars eorum victus in lacte, caſeo, carnéque conſiſtit. Neque quiſquam agri modum certum, aut fines habet proprios. Sed Magiſtratus ac Principes in annos ſingulos gentibus cognationibúſque hominum qui vnà coierunt, quantum & quo loco viſum eſt agri attribuunt: atque poſt annum aliò tranſire cogunt. Eius rei multas afferunt cauſas: ne aſſidua conſuetudine capti, ſtudium belligerandi agricultura commutent: ne latos fines parare ſtudeant, potentioréſque humiliores poſſeſſionibus expellant: ne accuratiùs ad frigora atque æſtus vitandos ædificent: neque oriatur pecuniæ cupiditas, qua ex re factiones diſſenſionéſque naſcuntur: vt animi æquitate plebem contineant, cùm ſuas quiſque opes cum potentiſſimis æquari videat. Ciuitatibus maxima laus eſt, quàm latiſſimè circum ſe vaſtatis finibus ſolitudines habere. Hoc proprium virtutis exiſtimant, expulſos

Digitized by Google

agris finitimos cedere, neque quemquam propè audere conſiſtere. Simul hoc ſe fore tutiores arbitrantur, repentinæ incurſionis timore ſublato. Cùm bellum ciuitas aut illatum defendit, aut infert, Magiſtratus qui ei bello præſint, vt vitæ neciſque habeant poteſtatem, deliguntur. In pace nullus eſt communis Magiſtratus, ſed Principes regionum atque pagorum inter ſuos ius dicunt, controuerſiáſq; minuunt. Latrocinia nullam habent infamiam, quæ extra fines cuiuſq; ciuitatis fiunt: atque ea iuuentutis exercendæ ac deſidiæ minuendæ cauſa fieri prædicant. Atque vbi quis ex Principibus in concilio dixerit, *Se ducem fore, qui ſequi velint profiteantur:* conſurgunt hi qui & cauſam & hominem probant; ſuúmque auxilium pollicentur, atque multitudine collaudantur. Qui ex his ſecuti non ſunt, in deſertorum ac proditorum numero ducuntur: omniumque his rerum poſtea fides derogatur. Hoſpitem violare fas non putant. Qui quaque de cauſa ad eos venerint ab iniuria prohibent, ſanctos habent, hiſque omnium domus patent, victúſque communicatur. Ac fuit antea tempus, cùm Germanos Galli virtute ſuperarent, vltrò bella inferrent, propter hominum multitudinem agríque inopiam trans Rhenum colonias mitterent. Hactenus de Germania, quæ in veteribus reperire potuimus pandere curauimus. Nunc de Gallia dicendum. A

De Gallia.

B

III. GALLIAM omnem in quatuor prouincias Oroſius hoc modo diuidit. Gallia, inquiens, Belgica habet ab Oriente limitem fluminis Rheni & Germaniam, ab Euro Alpes Penninas, à Meridie prouinciam Narbonenſem, ab Occaſu prouinciam Lugdunenſem, à Circio Oceanum Britannicum, à Septentrione Britanniam inſulam. Gallia Lugdunenſis ducta per longum, & per latum inflexa, Aquitaniam prouinciam ſemicingit. Hæc habet ab Oriente Belgicam, à Meridie partem prouinciæ Narbonenſis, qua Arelas ciuitas ſita eſt, & in mari Gallico Rhodani flumine accipitur. Narbonenſis prouincia pars Galliarum habet ab Oriente Alpes Cottias, ab Occidente Hiſpaniam, à Circio Aquitaniam, à Septentrione Lugdunenſem, ab Aquilone Belgicam Galliam, à Meridie mare Gallicum, quod eſt inter Sardiniam & inſulas Baleares, habens in fronte, qua Rhodanus fluuius in mare exit, inſulas Stichadas. Aquitaniæ prouincia obliquo curſu Ligeris fluminis, qui ex plurima parte terminus eius eſt, in orbem agitur. Hæc à Circio Oceanum, qui Aquitanicus ſinus dicitur, ab Occaſu Hiſpanias habet, à Septentrione & Oriente Lugdunenſem, ab Euro & Meridie Narbonenſem prouinciam contingit. Iulius verò Cæſar, qui cum eiuſdem terræ incolis decennio bellum geſſit, concordante ſecum Plinio, multíſque aliis Philoſophis, tres tantùm vult eſſe prouincias. Cuius nos ſcripta eodem, quo ipſe vſus eſt, hîc inſerimus ordine: aliqua tantummodo, quæ ille in aliis ſuæ Hiſtoriæ locis de ciuitatibus ſiue fluminibus dixit, ſeu quæ Plinius aliter ac ille ſenſit, interponentes. C

De Gallia ſecundum Cæſarem.

IV. GALLIA eſt omnis diuiſa in partes tres, quarum vnam incolunt Belgæ, alteram Aquitani, tertiam qui ipſorum lingua Celtæ, noſtra Galli appellantur. Hanc quoque partem Plinius Lugdunenſem Galliam eſſe aſſerit. Hi omnes lingua, inſtitutis, legibus inter ſe differunt. Gallos Lugdunenſes ab Aquitanis Garumna flumen, à Belgis Matrona & Sequana diuidit. Horum omnium fortiſſimi ſunt Belgæ, propterea quòd à cultu atque humanitate prouinciæ longiſſimè abſunt, miniméque ad eos mercatores ſæpè commeant, atque ea quæ ad effeminandos animos pertinent important. Proximíque ſunt Germanis, qui trans Rhenum incolunt, cum quibus continenter bellum gerunt. Qua de cauſa Heluetij quoque reliquos Gallos virtute præcedunt, quòd ferè quotidianis prœliis cum Germanis contendunt, cùm aut à ſuis finibus eos prohibent, aut ipſi in eorum finibus bellum gerunt. Hi vna ex parte flumine Rheno latiſſimo atque altiſſimo continentur, qui agrum Heluetium à Germanis diuidit: altera ex parte monte Iura altiſſimo, qui eſt inter Sequanos & Heluetios: tertia lacu Lemanno & flumine Rhodano, qui prouinciam noſtram ab Heluetiis diuidit.

A GALLIÆ vna pars, quam eos, qui ſpecialiter GALLI dicuntur, obtinere dictum eſt, initium capit à flumine Rhodano, continetur Garomna flumine, Oceanum in finibus Belgarum attingit: etiam ab Sequanis & Heluetiis flumen Rhenum vergit à Septentrione. Vrbes in ea multæ ac opulentæ. Sed ex his præcipuæ ſunt, noſtróque æuo plus cognitæ: Lugdunum, Cabillonis, Hedua quæ & Auguſtidunus, Senonis, Autiſſioderus, Meldis, Trecas, Pariſius, Carnotum, Gennabus vbi nunc Aurelianis, Rothomagus, Ebroas, Oximus, Cinomannis, Lixouium, Namnetis, Redonis, Venetus, Abrincatina, Andus quæ & Andegauis, Turonis, Bituriges, Niuedunus, quam quidam Niuernis eſſe putant. Harum Auguſtidunus & Senonis magnæ antiquitus apud Gallos fuere auctoritatis atque potentiæ: adeò vt vna earum, id eſt Auguſtidunus, quam Iulius Heduam nominat, amicitiam populi Romani amplectendo, toti penè Galliæ, eorum nixa fauore principata ſit. Porrò Senonis viribus confiſa ſuis, ipſam Romam orbis caput obſidere non pertimuerit, quam & cepit. Vrbs verò Biturica atque Turonica, ſecundum Oroſij diffinitionem, qui Aquitaniam à flumine Ligeris vſque ad Pyrenæos determinat montes, quàmque moderni ſequuntur, non in Celtica Gallia, ſed magis in Aquitania ſunt prouincia. Flumina in Lugdunenſi Gallia plurima, ſed ex eis præcipua, Rhodanus, qui eius ab Orientali parte terminus eſt. Quod autem verbis Iulij poſuimus, qui prouinciam noſtram ab Heluetiis diuidit, terram illam intelligimus quæ
B hoc nomine proprio ſortita eſt. Deinde Araris, qui per fines Heduorum & Sequanorum incredibili lenitate in Rhodanum influit, ita vt oculis in vtram partem fluat iudicari vix poſſit. Quod nos quoque perſpeximus, ac admirati ſumus tantæ magnitudinis fluuium tam tardo motu profluentem. Poſt eum extat Liger, qui terram illam, quæ inter illum & Sequanam iacet, penè inſulam efficit. Siluæ multæ: ſed eminentior ceteris Perticus. Et hoc quidem de Gallia Celtica quæ & Lugdunenſis vocatur. Nunc de Belgica prouincia videamus.

BELGÆ ab extremis Galliæ finibus oriuntur. Pertinent autem ad inferiorem partem fluminis Rheni, ſpectántque in Septentrionem & orientem Solem. Vrbes eius inclytæ ac famoſæ, Colonia Agrippinenſis, Tungris, Treueris, Mettis quæ & Mediomatricum, Remis, Laudunus, Sueſſionis, Ambianis, Vitomandus, Beluagus, Atrabatum, Lingonis, & pagus Heluetiorum, quem nunc Alamanni incolunt. Eius prouinciæ fluuij, Scaldus, Matrona, atque Moſa profluens ex monte Voſego, qui eſt in finibus Lingonum, & parte quadam ex Rheno recepta quæ appellatur Vaculus, vulgo autem dicitur Vualis, inſulam efficit Batauorum, quæ ruſtico ſermone vocatur *Battua*. Alter fluuius eſt apud Belgas Axona, vltimos Remorum fines præterfluens. Silua quoque Ardenna, quæ eſt totius Galliæ maxima, atque à ripis Rheni finibúſque Treuerorum millibus amplius quingentis in longitudinem patet. Hæc de Belgis ſatis dixiſſe ſit, dummodo de Aquitania quæ digna ſunt memoriæ tradantur.

C AQVITANIA, vt Plinio atque Iulio videtur, à Garomna flumine vſque ad Pyrenæos montes, & eam partem quæ ad Hiſpaniam pertinet, ſpectat: inter Occaſum Solis & Septentrionem. Plus tamen hoc tempore determinatio Oroſij ſuperiùs à nobis declarata tenetur. Secundum quam traditionem in Aquitania continentur vrbes egregiæ: Narbona, Aruernus (quæ nunc Claruſmons vocatur) Cadurx, Toloſa, Gaualis, Rotenus, Lemouix, Petragorica, Pictauis, Burdegalis, Sanctona, & Engoliſma. Fluuij quoque haud parui nominis in eadem ſunt prouincia: Helauer, qui non multò minor Ligeri eius excipitur alueo. Dordonia etiam, qui ex monte qui *Dor* dicitur: & eſt in finibus Aruernorum, duobus ſcaturiens fontibus, quorum vni nomen eſt *Dor*, alteri *Dona*: qui haud procul à monte ipſo coniunguntur, in Garomnam influit. Denique Aquitania dicta eſt, eò quòd præ ceteris prouinciis fontibus fluminibúſque exuberet. Eſt in ea & ſilua vocabulo Lecenna, non contemnendæ magnitudinis, Biturigibus atq; Aruernis confinis: in qua vſque hodie oſtenditur lapidea domus Brunichildis Reginæ quondam Francorum, amœno ſatis (vt nos quoque aſpeximus) ſita loco. Nam fluuiolus eam præterfluens irrigua à latere efficit prata: meſſéſque à fronte oppoſitæ cinguntur ſilua venationi congrua. Has omnes prouincias dum Franci occupaſſent, in duas tantummodo partes diuidentes, eam quæ Septentrionem verſus tenditur, & inter Moſam & Rhenum eſt, AVSTRIAM: illam verò, quæ à Moſa ad Ligerim vſq;

pertingit, NEVSTRIAM vocauerunt. Pars tamen Lugdunenſis Galliæ, quam A
Burgundiones occupauerant, BVRGVNDIÆ nomen retinuit. AQVITANIA
quoque auitum non eſt dignata nomen mutare.

HIS de ſitu Germaniæ vel Galliæ, prout in Libris veterum inueſtigare potui-
mus, oſtenſis; nunc quæ Iulius de antiquorum conſuetudine vel moribus ſenſerit
Gallorum, ipſius explicemus verbis.

De inſtitutione Gallorum.

V. AIT ergo. In omni, inquiens, Gallia eorum hominum, qui aliquo ſunt nume-
ro atque honore, genera ſunt duo. Nam plebs penè ſeruorum habetur loco:
quæ nihil habet per ſe, nullo adhibetur conſilio. Plerique cùm aut ære alieno, aut
magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premuntur, ſeſe in ſeruitutem
addicunt. Nobilibus in hos eadem ſunt omnia iura, quæ dominis in ſeruos. Sed
de his duobus generibus alterum eſt Druidum, alterum Equitum. Illi rebus diui-
nis interſunt, ſacrificia publica ac priuata procurant, religiones interpretantur.
Ad hos magnus adoleſcentium numerus diſciplinæ cauſa concurrit, magnóque
hi ſunt apud eos honore. Nam ferè de omnibus controuerſiis publicis priuatíſque
conſtituunt. Et ſi quod eſt admiſſum facinus, ſi cædes facta, ſi de hæreditate, de
finibus controuerſia eſt: iidem diſcernunt præmia pœnáſque conſtituunt. Si quis B
aut priuatus aut populus eorum decreto non ſteterit, ſacrificiis interdicunt. hæc
pœna apud eos eſt grauiſſima. Quibus ita eſt interdictum, hi numero impiorum
ac ſceleratorum habentur. His omnes decedunt, aditum ſermonémque diffu-
giunt, ne quid ex cogitatione incommodi accipiant: neque his petentibus ius red-
ditur, neque vllus honor communicatur. His autem omnibus Druidibus præeſt
vnus, qui ſummam inter eos habet auctoritatem. Hoc mortuo, ſiquis ex reliquis
excellit, dignitati ſuccedit: aut ſi ſunt plures pares, ſuffragio Druidum, nonnun-
quam etiam armis de principatu contendunt. Hi certo anni tempore in finibus
Carnutum, quæ regio totius Galliæ media habetur, conſidunt in loco conſecrato.
Huc omnes vndique qui controuerſias habent conueniunt, eorúmque iudiciis de-
cretíſque parent. Diſciplina in Britannia reperta, atque inde in Galliam tranſlata
eſſe exiſtimatur. Et nunc qui diligentiùs eam rem cognoſcere volunt, plerumque
illò diſcendi cauſa proficiſcuntur. Druides à bello abeſſe conſueuerunt, neque
tributa vnà cum reliquis pendunt. Militiæ vacationem, omniúmque rerum ha-
bent immunitatem. Tantis excitati præmiis, & ſua ſponte multi in diſciplinam
conueniunt, & à parentibus propinquiſque mittuntur. Magnum ibi numerum
Verſuum ediſcere dicuntur. Itaque annos nonnulli XX. in diſciplina permanent,
neque fas eſſe exiſtimant ea literis mandare: cùm in reliquis ferè rebus publicis,
priuatíſque rationibus, Græcis literis vtantur. Id mihi duabus de cauſis inſtituiſſe
videntur, quòd neque in vulgum diſciplinam efferri velint, neque eos qui diſcunt C
literis confiſos, minus memoriæ ſtudere. Quod ferè pleriſque accidit, vt præſidio
literarum diligentiam in prædiſcendo ac memoriam remittant. In primis hoc vo-
lunt perſuadere, *Non interire animas: ſed ab aliis poſt mortem tranſire ad alios*, atque
hoc maximè ad virtutem excitari putant, metu mortis extincto. Multa præterea
de ſideribus ac eorum motu, de mundi ac terrarum magnitudine, de rerum natu-
ra, de Deorum immortalium vi ac poteſtate diſputant, & iuuentuti tradunt.

ALTERVM genus eſt Equitum. Hi, cùm eſt vſus, atq; aliquod bellum incidit,
(quod ferè ante Cæſaris aduentum quotannis accidere ſolebat, vt aut ipſi iniurias
inferrent, aut illatas propulſarent) omnes in bello verſantur: atque eorum vt quiſ-
que genere copiíſque ampliſſimus, ita plurimos circum ſe ambactos clientéſque
habet. Hanc vnam gratiam potentiámque nouerunt.

De Gallorum religione.

VI. NATIO eſt omnium Gallorum admodum dedita religionibus: atque ob
eam cauſam, qui ſunt affecti grauioribus morbis, quique in præliis pericu-
líſque verſantur, aut pro victimis homines immolant, aut ſe immolaturos vouent.
Adminiſtríſque ad ea ſacrificia Druidibus vtuntur, quòd pro vita hominis non niſi

A vita hominis reddatur, non poſſe Deorum immortalium numen placari, arbitran-
tur: publicéque eiuſdem generis habent inſtituta ſacrificia. Alij immani magni-
tudine ſimulacra habent, quorum contexta viminibus membra viuis hominibus
complent. Quibus ſuccenſis, circumuenti flammâ exanimantur homines. Sup-
plicia eorum qui in furto, aut in latrocinio, aut aliqua noxa ſunt comprehenſi,
gratiora Diis immortalibus eſſe arbitrantur. Sed cùm eius generis copia deficit,
etiam ad innocentium ſupplicia deſcendunt. Deum maximè Mercurium colunt.
Huius ſunt plurima ſimulacra. Hunc omnium inuentorem artium ferunt, hunc
viarum atque itinerum ducem: hunc ad quæſtus pecuniæ mercaturáſque habere
vim maximam arbitrantur. Poſt hunc Apollinem, & Martem, & Iouem, & Miner-
uam. De his eandem ferè quam reliquæ gentes habent opinionem. Apollinem
morbos depellere, Mineruam operum atq; artificiorum initia tradere, Iouem im-
perium cæleſte tenere, Martem bella gerere. Huic, cùm prælio dimicare conſti-
tuerunt, ea quæ bello ceperint plerunq; deuouent: quæ ſuperauerint animalia ca-
pta immolant, reliquáſq; res in vnum locum conferunt. Multis in ciuitatibus, ha-
rum rerum extructos tumulos locis conſecratis conſpicari licet. Neque ſæpè acci-
dit vt neglecta quiſpiam religione aut capta apud ſe occultare, aut poſita tollere
auderet. grauiſſimúmque ei rei ſupplicium cum cruciatu conſtitutum eſt.

B *De Gallorum origine.*

GALLI ſe omnes ab Dite patre prognatos prædicant, idq; ab Druidibus pro- VII,
ditum dicunt. Ob hanc cauſam ſpatia omnis temporis non numero dierum,
ſed noctium finiunt. Dies natales, & menſium & annorum initia ſic obſeruant, vt
noctem dies ſubſequatur. In reliquis vitæ inſtitutis hoc ferè à reliquis differunt,
quòd ſuos liberos niſi cùm adoleuerint, vt munus militiæ ſuſtinere poſſint, palam
ad ſe adire non patiuntur: filiúmque puerili ætate in publico in conſpectu patris
aſſiſtere turpe ducũt. Viri quantas pecunias ab vxoribus dotis nomine acceperunt,
tantas ex ſuis bonis æſtimatione facta cum dotibus communicant. Huius omnis
coniunctim pecuniæ ratio habetur, fructúſque ſeruantur: & vter eorum vitâ ſupe-
rauerit, ad eum pars vtriuſque cum fructibus ſuperiorum temporum peruenit. Viri
in vxores, ſicuti in liberos, vitæ neciſque habent poteſtatem. Et cùm paterfami-
lias illuſtriore loco natus deceſſit, eius propinqui conueniunt: & de morte, ſi res in
ſuſpicionem venit, de vxoribus in ſeruilem modum quæſtionem habent. Et ſi
compertum eſt, igni atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt. Funera
ſunt pro cultu Gallorum magnifica & ſumptuoſa: & omnia quæ viuis cordi fuiſſe
arbitrantur, in ignem inferunt, etiam animalia: ac, paulò ſupra hanc memoriam,
ſerui & clientes, quos ab his dilectos eſſe conſtabat, iuſtis funeribus confectis, vna
cremabantur. Quæ ciuitates commodiùs ſuam rempublicam adminiſtrare exiſti-
C mantur, habent legibus ſanctum, ſi quis quid de republica à finitimis rumore aut
fama acceperit, vti ad Magiſtratum deferat· néve cum quo alio communicet. quòd
ſæpè homines temerarios atque impeditos falſis rumoribus terreri, & ad facinus
impelli, & de ſummis rebus conſilium capere cognitum eſt. Magiſtratus quæ viſa
ſunt occultant, quæque eſſe ex vſu iudicauerint multitudini produnt. De repu-
blica niſi per concilium loqui non conceditur.

De aliis Gallorum inſtitutis.

ITEM idem ipſe alio in loco inqnit. Eſt hoc, inquam, Gallicæ conſuetudinis, VIII.
vti & viatores etiam inuitos conſiſtere cogant, & quid quiſque eorum de qua-
cunque re audierit, aut cognouerit, quærant: & mercatores in oppidis vulgus cir-
cumſiſtat, quibuſque ex regionibus veniant, quaſque ibi res cognouerint pronun-
ciare cogant. His rebus atque auditionibus permoti, de ſummis ſæpè rebus conſi-
lia ineunt, quorum eos è veſtigio pœnitere neceſſe eſt: cùm incertis motibus ſer-
uiant, & plerique ad voluntatem eorum ficta reſpondeant. His de libro Iulij ſen-
tentiis antepoſitis, non videatur lectori oneroſum, duorum clariſſimorum exempla
ſubnectere virorum, Oroſij atque Salluſtij, de virtute praclara Gallorum. Quamuis
enim id præfatio non ſpoponderit ſe acturam, tamen congruum æſtimatum eſt

duorum aut trium teſtimonia inſerere: vt dum eorum virtus magna fuiſſe docetur, A
maior fortitudo Francorum qui eos vicerunt fore declaretur. Ait deniq; Oroſius.
» Quotieſcunque, inquiens, Galli exarſerunt contra Romanos, ſcilicet totis opibus
» ſuis, ita Roma detrita eſt, vt ſub præſenti nunc concurſione Gothorum magis de-
» beat meminiſſe Gallorum. Ideò verò præſentem dicit concurſionem Gothorum,
quia eius temporibus Gothi primùm Romam ceperunt: quos poſtea Franci vice-
» runt, vt in ſequentibus declarabitur. Saluſtius autem ita ſcribit: Per idem tem-
» pus haud dubium, quin quando bellum contra Iugurtham à Romanis gerebatur,
» à ducibus noſtris, Quinto Scipione & Memmio Manlio, aduerſus Gallos malè
» pugnatum eſt. Quo metu omnis Italia contremuerat. Illique & vſque ad noſtram
» memoriam Romani ſic habuere. Alia omnia virtuti ſuæ prona eſſe: cum Gallis pro
» ſalute, non pro gloria certari.

INCIPIT PROOEMIVM B
HISTORIÆ FRANCORVM.

REGNVM Francorum, antiqua Troianæ gentis proſapiâ
nobilitatum, cùm virorum ferocis corporis animíque
virtute, tum maximè Regum excellentiſſima ſemper vi-
guiſſe potentiâ, luce clarius conſtat. Quæ pro certo na-
tio, licèt eo quo cenſetur nomine præferox eſſe noſcatur:
manſuetudinis tamen eius inſignia adeò elucent, vt rebellium colla ho-
ſtium non tam vindici ferire mucrone, quàm ſibi ſubiicere maluerit.
Verùm, vt diximus, cùm Regnum præcellentiſſima floruerit auctorita-
te, virorúmque prævalida animoſitate, non tam finium ampliare ſpacia
ſuorum, quam exterarum ſibi acquirere ſtuduit dominationem gen-
tium. Viuidam namque bello dextram præferens, & parcere norat ſub-
iectis, & debellare ſuperbos. Quæ non immeritò domina multarum
euaſit nationum, dum non diu paſſa eſt ſemet idololatriæ ſeruire dæ-
monum. Nam Creatori potius quàm creaturæ ſubdi rectius ducens, C
ipſa (vt ita dictum ſit) ſui primordia Regni Chriſto auſpice cœpta,
cultui ipſius dedicare maluit. Hinc ad altiora ſe ſubrigens, Catholicæ
fidei norma, ardenti vſa deſiderio, ea cum Regni terminis vt dilatare-
tur, ardenter effecit. Rerum verò ſecundarum proceſſu excitata, im-
petum non refrænabat ſuum, ſed adiungere finitimos bello coactos
haudquaquam diſſimulandum arbitrabatur: donec Alamannorum
gens, dominationis iugum ferre detrectans, bellum immane excitauit.
Quod quidem Rex inclytus CLODOVEVS, qui quintus Regum ipſius
gentis Regnum tenebat, ſolerter ad victoriam vſque perduxit. Sed hæc
proprio digeſta referentur in loco. Nunc Hiſtoriæ ordo texatur.

EXPLICIT PROOEMIVM.

A

INCIPIT LIBER PRIMVS.

De Geſtis Francorum: & primò, de Troianorum diſperſione.

POST triumphum victoriæ, quam Græci de excidio egerunt Troiæ, multi ciuium euerſæ vrbis, qui effugere cladem potuêre necis, quaquauerſum poterant ſedes ſibi quærere procurabant. Eorum quidam ANTENOR nomine, non infimus genere, adiuncta ſibi ſociorum numeroſa multitudine, nauibus altum petiit mare. Tandem poſt magnos pelagi varióſque labores, Tanais ingreſſi oſtia fluminis, Meotides tranſmeantes paludes in finibus Pannoniorum caſtrametati ſunt. Adridente autem eis locorum amœnitate, ſtationem inibi conſtituerunt ſuam: ædificata ciuitate, quam SICAMBRIAM vocauerunt. Poſt multorum verò curricula temporum contra Valentinianum, qui Romani tenebat Imperij principatum, Alanorum gens contumax rebellauit audacia perfidorum. Quos ille prælio ſuperatos, Meotidis coëgit expetere latibula paludis. Illuc quoque eos cum exercitus multitudine inſecutus, dum ſitu B & difficultate locorum, quominus eis nocere poſſet impediretur, Troianos Sicambriam habitantes in auxilium euocat. Hos hortatur, monétque vt ſuis tantummodo viam pandant, per quam ſecuros hoſtes & nil tale verentes inuadendo opprimant. Illi non id ſolùm ſe facturos, verùm ſe Alanos hinc expulſuros ſpondent. Imperator decennio eis tributa, ſi id efficiant, indulget. Troiani fiducia animati, quòd forent gnari locorum, ſimul & munerum promiſſione allecti, Alanis locorum firmitate fidentibus ex improuiſo ſuperueniunt: cædunt proſternúntque multos mortales, ceteróſque in fugam actos à palude perturbant. Imperator virtutem gentis audaciámque miratus, quòd loca, quæ totius orbis victores Romani expauiſſent, non ſolùm intrare, verùm & immaniſſimos hoſtes expellere non dubitaſſent, Attica lingua FRANCOS, id eſt feroces, nuncupauit.

De Francorum appellatione altera opinio.

QVIDAM verò auctores referunt, quòd à FRANCIONE Rege vocati ſunt Franci: dicentes quòd digreſſi à Troia Regem ſibi Frigam nomine conſtituerint. Sub quo, inquiunt, eis Aſiam peruagantibus, quædam ex ipſis pars inter Macedones ſortem habitationis accepit. Quorum viribus aucti Macedones, quanta ſub Philippo & Alexandro Regibus bella geſſerunt proſpera, perſpicuum habetur. Porrò reliqua portio cum præfato Principe Europæ partes adiit, & in- II.
C ter Oceanum & Thraciam ſuper littora Danubij conſedit. Quæ duobus à ſe electis Regibus, in duarum ſe diuiſit nomina gentium. Et vna quidem natio Torchotum, à Torchoto Rege: alia verò à Francione, Francorum adepta nomen eſt: quæ Alanos (vt diximus) à Meotidis expulit paludibus.

De Francorum antequam in Galliam venerint geſtis.

DECENNIO ſanè exacto, miſit Imperator qui conſueta de gente Francorum exigerent tributa. Illi pretio ſui ſanguinis ſe eo leuaros fatentur, ſéque vectigal non ſoluturos, pro quo remittendo mortis diſcrimen perpeſſi forent. His indignatus Cæſar ſuorum inſtruit aciem, quæ & viribus foret exercita, & tantæ genti obuiam ire parata. Nec morati, obuiam eunt Franci Romanis. Pugna in manibus, nec comperendinata, quamuis vni genti aduerſus plures gentes prælio decertandum foret. Franci ſanè robur aliarum nationum Romanis ſubſidio veniſſe conſpicati, cedendum ſibi loco vtilius æſtimantes, Sicambriam egreſſi ripas Rheni fluminis occupauerunt. Duces autem ſibi MARCHOMIRVM, SVNNONEM, & GENEBAVDVM, poſt funus memorati Regis Francionis eligentes, plurima Germanorum oppida peruaſere. Quorum quidem numerus, cùm primo digreſſionis ſuæ ab Aſia tempore vix ad duodecim millia armatorum III.

æſtimaretur, in tantam coaluit numeroſitatem: vt ipſis etiam Germanis, proceri- A
tate & virtute corporum præminentibus, formidini eſſet. Quos tempore Theo-
doſij Nannius & Quintinus Magiſtri militum, collecto exercitu, Germaniâ pel-
lere moliti ſunt. Quos prima quidem acie ſuperaſſe ſibi viſi ſunt. Poſtmodum ta-
men cùm maiores copias, iunctis ſibi Heraclio ac Iouiniano Romanæ militiæ Prin-
cipibus, ad ſe iuiſſent: commiſſa pugna tantam ex Romanis Franci ſtragem, fu-
gatis Heraclio ac Iouiniano, ediderunt, vt cunctis in circuitu nationibus hæc au-
dientibus terrorem ſuæ virtutis incuterent. Nec fuit in reliquum gens, quæ Fran-
cos iure belli ſub iugo redigeret tributi.

SANE ARBOGASTES eiuſdem gentis Comes ad Romanos ſe contulit, &
victus bello à Francis primo congreſſu aufugit. Poſtmodum tamen inita denuò
pugna non paruam multitudinem manu fudit, cum reſiduis verò pacem firmauit;
vti in vita beati Ambroſij pleniùs inueniri valet.

TREVERORVM vrbem Franci, factione Lucij Conſularis, eodem tempore
peruaſerunt. Qui videlicet Lucius indignatione commotus, eò quòd cognouiſ-
ſet ab Auito Galliarum Auguſto vxorem ſuam ſtupro maculatam, atque cauillan-
do ſibi audiſſet eum dicentem, quòd calidas quidem haberet thermas, ſed ipſe fri-
gido lauaretur, iſta perpetrauit.

De FARAMVNDO *primo Francorum Rege.* B

IV. REGEM verò, ceterarum more nationum, Franci ſibi eligentes FARAMVN-
DVM Marchomiri filium, ſolio ſublimant regio. Cui filius ſucceſſit CHLO-
DIO Crinitus. Illo in tempore Francorum Reges criniti habebantur. Finitimos
itaque bello laceſſendo, Thoringorum, qui Germaniam incolunt, fines depopu-
lantes, caſtellum quoddam Diſbargum nomine occupant, in quo Rex Chlodio
ſedem ſui conſtituit Regni.

De Romani Imperij excidio, & Francorum incremento, ſub Chlodione Rege.

V. EO in tempore Romano Imperio à ferrea firmitate in teſtaceam decidente
fragilitatem, Burgundiones Lugdunenſem, Gothi Aquitanicam peruaſerant
prouinciam, eáque tantum pars Galliarum Romanæ ſuberat ditioni, quam Rhe-
ni fluenta ac amnis Ligeris determinant. Rex autem CHLODIO anguſtos Re-
gni fines dilatare cupiens, exploratores à Diſbargo trans Rhenum dirigit: & ipſe
cum exercitu ſubſecutus Cameracum vrbem obtinuit: quoſcumque Romano-
rum obuios habuit, neci tradidit.

De MEROVEO *Rege.* C

VI. POST hæc Chlodione Rege vita decedente, MEROVEVS eius affinis Re-
gni Francorum gubernacula ſuſcepit. Regnauit autem Chlodio per xx. an-
norum curricula. Qua tempeſtate etiam Huni Rhenum tranſeuntes Metis ciui-
tatem concremant, Treueris diripiunt, Tungrenſe deuaſtant territorium. Ita per
totam Galliam ſæua bellorum, exardeſcebant incendia. Vbique luctus, vbique
dolor, & plurima mortis imago. Aurelianenſem quoque adeuntes vrbem, obſi-
dione claudunt: & ne quis tutè egrediatur, portis cuſtodia vallatis, ſtudioſo co-
namine prouident. Erat tunc temporis eiuſdem ciuitatis Præſul, virtute admi-
rabilis, Anianus, Cuius meritis & orationibus immaniſſimas Hunorum phalan-
ges omnipotentia Chriſti ita protriuit, vt quibus profugi habitent in terris hucuſ-
que ſit incognitum.

De CHILDERICO *Rege.*

VII. MEROVEO autem Rege Francorum hac luce caſſo, CHILDERICVS
filius eius ſolio ſublimatur regio. Huius Regni primordia quibuſque bo-
nis deteſtanda fuere. Hic namque contra Francos primùm nequiter agens, cùm
filias nobilium inceſto contaminare non deſiſteret, Regno eiicitur. Qui expul-
ſus, Regem Thoringorum Biſſinum nomine expetiit, curam ſibi apud eum late-

CHILDERICVS.

A bram fore autumans. Nec ſpe ſua fruſtratus eſt. Nam cuncto exilij ſui tempore cum Rege conuerſatus, honorificóque apud eum loco habitus eſt. Erat ei quidam è Francorum Proceribus familiaritatis vinculo colligatus, nomine VVinomadus. Cuius ille omnia agebat conſilio, dum adhuc Regni potiretur ſceptro. Hunc ergo euocans, animoſitatem Francorum ſeſe Regno pellere minitantium edicit: quid facto opus ſit conſulit. Ille iræ eorum cędendum ſuadet, ne ſi permanendum putaret, augeret potiùs odium quàm diminueret. Humani dicens eſſe morem ingenij, præſentiæ alicuius inuidere, abſentiæ compati. Se interim, dum ille quoquo locorum immoratur, animos gentis pertentaturum pollicetur, perſuaſurúmque vt cum eo in gratiam redeant. Diuidénſque aureum, ſibi medium retinet, mediúmque illi confert, dicens: Suſcipe mediam huius aurei partem: & ſi quidem Francos tibi conciliare potuero, hoc tibi erit ſignum, dum hanc tibi miſero partem, & conuenire ſibi vtraſque conrigetit: animaduertas oportebit eodem modo conuenientia populi ſtudia tibi congruere. Reditum ergo ad patriam accelerabis tuam, vt Regnum quo nunc priuaris recipias. Poſt hæc verba, Childericus Thoringam, vt prælibatum eſt, petiit. Franci verò immemores iniuriarum quas Romanis intulerant, EGIDIVM Patricium, qui à Romanis tuendæ Galliæ curam ſuſceperat, Regem ſibi ſtatuunt. Cæca mens hominum, cum ſibi putare conſulere, cui ipſe mala non deſinit irrogare. Nam quo pacto is benè
B illis conſultum veller, cuius agros igne, populum gladio, vrbes vaſtatione protriuerunt? VVinomadus ſanè verſuta callens aſtutia, & ad quæ animum intenderat efficere ſatis promptus, in breui amicitiæ Egidij inhæſit. Cui ille, familiariſſimum ſibi æſtimans amicorum, ſe ſuáque omnia credebat conſilia. VVinomadus itaque, præſentiſcens Francorum ei ſuſpectam foſe potentiam, cumulare & ipſe verbis quibus poterat inuidiæ ſimultates non ceſſabat. Suadet ergo tributi onere eos opprimi oportere. Sed perpendens hac eos iniuria non flecti, quin vt cœperant odio Childericum, honore Egidium dignum acclamarent, Egidio ſic locutus eſt: Ita, inquit, Francorum frangere quibis contumaciam, ſi aliquos potentium gladio peremeris. Egidius id illi committit negotij. VVinomadus opportunam nactus occaſionem, quos infeſtiores fuiſſe Childerico cognouerat, criminibus inſimulatos, Egidio mittit puniendos. Ille, vt reos Imperialis Maieſtatis, gladio puniri iuſſit. Hac Regis immanitate permoti Franci, VVinomadum ab hoc conſilio immunem æſtimantes, querelam ei ſuam depromunt. Ille mirari ſe dicit variam eorum mutabilitatem mentium, vt de eius nunc crudelitate querantur, quem tanto ante præconio dignum iudicauiſſent. Simúlque hac eos oratione conuenit. Quæ, inquit, dementia veſtris veſanis inſedit animis, vt expulſo ciue, dominatui vos ſuperbi ſubderetis aduenæ? Sed dicturi eſtis infrænatam eius luxuriam vobis pudori fuiſſe. Vt quid ergo de huius feritate cauſamini, quem illi præferendum æſtimauiſtis? Spreuiſtis Regem veſtra de genre creatum, qui benignus
C natura, benignior etiam abolita potuit eſſe laſciuia: & elegiſtis tyrannum, ob hoc vel maximè pertimeſcendum, quòd genus externa habeat natione deductum. Animalia ſanè ratione carentia ſui potiùs quàm externi dominium expetunt generis. Solis ciconiis alieni duces placent ſanguinis, quæ ventri deditæ aliarum ſe ruentur periculo auium. Verùm ſi conſiliis decreuiſtis parere meis, redeundum in gratiam cenſeo: & placandum Principis animum expulſione offenſum. Durum certè iudico, vnius non poſſe perpeti luxuriam, & tantorum perferre nobilium perditionem ciuium. His illi animati verbis, ſimul & atrocitate facti permoti, quo primores Regni peſſundari videbant, VVinomado dixerunt: Pœnitet nos iniuriarum proprio Regi illatarum: quem ſicubi gentium inueniri poſſe ſciremus, ſupplices Legatos mitteremus exoratum, vt ſuum rediret ad Regnum. Ille conuenientia Regi Francorum perſentiſcens ſtudia, fidelem per puerum dimidium ei dirigit aureum, cuius partem mediam abeunti dederat in ſignum. Legatóque hæc illi dicere iuſſit: Reuertere iam nunc, vt deſideratus Dominus, ac vt felix vtere Regno tuo. Qua Legatione Childericus accepta, ouans patriam repetit: & è medio itineris mittit, qui VVinomado aduentum nunciet ſuum, & edicat vt ſibi feſtinatò occurrat. Quod ille iunctis ſibi Francorum Proceribus maturatò impleuit: & apud caſtrum, cui nomen Barrum eſt, ei occurrit. Præceperat porrò præfatus Dux Barrenſibus, vt cum ſummo honore Regem aduenientem exciperent. Cu-

CHILDERICVS.

ius ipſi præcepto parentes, honorificentiſſimè eum, obuiam progreſſi, ſuſcepe- A
runt. Quod Rex pro omine accepit: gratantérque eorum obſequio vſus, tributum, quod Regni eius dependebant partibus, liberalitate indulſit regia. Iunctis itaque cum VVinomado viribus, Childericus indè progreſſus, Egidium acie ſuperatum Regno decedere compulit. Qui expulſus Sueſſionem ciuitatem petiit: reliquóque quoad vixit tempore inibi deguit. Eo autem præſenti lumine caſſo, SIAGRIVS filius eius eandem vrbem hereditario iure poſſedit.

CHILDERICVS verò cùm & manu promptus, & conſiliis eſſet prouidus, cum Adouagrio Saxonum Rege Aurelianis pugnans victor extitit. Quem fugâ lapſum Andegauos vſque perſequens, cùm eum non reperiſſet, ipſam vrbem oppugnans cepit. Paulum Romanarum Comitem partium interemit. Sícque Regni terminos Aurelianenſem, ac demum Andegauenſem vſque ciuitatem, dilatare haud ſegniter procurauit.

De Baſinæ Thoringorum Regis vxoris ad Childericum tranſitu.

VIII. BASINA autem Biſſini Thoringorum Regis vxor, cognoſcens Childericum paternum recepiſſe Regnum, ad eum, priori abiecto viro, ire contendit. Dicebatur autem idem Princeps conſuetudinem ſtupri cum ea habuiſſe, dum apud præfatum exularet Regem. Childericus ergo dum ab ea quæreret, qua de cauſa B
» ad ſe venire tantoperè curaſſet, hoc ab ea reſponſum accepit. Tua, inquit, virtu-
» te & modeſtia cognita, expetere te decreui. Nam ſi vltimi in finibus orbis te vti-
» liorem inuenire me ſperarem, nulla itineris moleſtia impedirer, quin eum prope-
» ranter adirem. Cúmque ab ea Rex hæc accepiſſet reſponſa, immemor amicitiæ & beneficiorum ab eius viro ſibi collatorum, ipſo ſuperſtite, vtpote paganus, eam ſibi in matrimonium adſciuit. Dum autem ſecreta iugalis thori ſuperueniſſent ſilentia, mulier virum ammonet à mutua cum debere vacare coniunctione: hortatúrque vt ante fores Palatij exeat, & quæ viderit ſibi renunciet. Ille monita mulieris haud aſpernanda arbitratus, dicto paret. Et, ecce, præ foribus Aulæ Regiæ videt magnarum formas beſtiarum veluti deambulantium, pardorum ſcilicet, vnicornium, atque leonum. Perterritus itaque ad coniugem properat, rem ordine refert. Illa confidere eum imperat, & vt ſecundo ac tertio id faciat edicit. Reuertenti itaque Regi apparent iterum vrſorum luporúmque circumcurſantium imagines. Tertio quoque egreſſus aſpicit canum figuras, minorúmque animalium ſe inuicem lacerantium. Stupens igitur, viſionis ignarus, ſtratum repetit: cauſam prudenti feminæ pandit, & quid iſta portendant ſollicitus explorator exquirit. Namque non ſe ab ea fruſtra ad hæc intuenda miſſum certò ſciebat. Illa caſtè ſe agere virum ea nocte præmonet: cuncta ſe, ventura luce, declaraturam pollicens. Dum ergo aurea polum facies, rutilique iubar Solis diem decorarent, ſurgit mulier, maritique animum, dubia viſione ſuſpenſum, hac reddidit oratione lenitum. C
» Has, inquit, mi vir, corde pelle curas, & quæ dicam intenta percipe mente. Et-
» enim non tantùm præſentium acta rerum, quantùm futurorum eſt oſtenſum præ-
» ſagium. Nec te formas animalium, vti ante pedes vidiſti poſitas, dignum eſt per-
» pendere: ſed potiùs in his poſterorum mores & actus noſtrorum oportet proſpi-
» cias. Noſtro namque qui primus ſurget à ſemine, filiique cenſebitur nomine, in-
» ſignis erit potentiæ, quem leonis vel vnicornis conſpexiſti in ſpeciem. In figura
» ſanè lupi ac vrſi ſignantur ipſius poſteri, virtute prævalidi, rapinæque auidi. At
» canis libidinis impatiens, nulliúſque virtutis, humana ſine ope eſſe non prævalens,
» eorum præſagit ignauiam qui vltimis in ſeculis huius Regni potientur ſceptris.
» Porrò minorum turba animalium ſemet inuicem lacerantium, populus eſt ſine ti-
» more Principum: qui dum Regni Primoribus mutuo ſeſe odio impugnantibus
» obſequitur attentiùs, variis ſeſe implicat cauſarum tumultibus. Dúmque Proce-
» res alterutris ſeſe moliuntur priuare honoribus, illis ignobile vulgus fauendo pa-
» ter ſine numero cædibus. Hæc mihi, Domine Rex, tuæ viſionis eſt expoſitio manifeſta, & futuri indicatrix certa. Ita Rex poſtpoſita viſionis propriæ mordaci cura, numeroſa venturæ ſuæ prolis lætatus eſt ſe agnouiſſe auſpicia.

De

A

De Antemij Imperio, & prodigiis ſub eo.

EA tempeſtate, Antemio Romanum gubernante Imperium, Leone Conſtantinopolitanum, apud Toloſam Galliæ vrbem è medio eius tota die ſanguis largiſſimo fluxit riuo. Quod prudentes quique Gothorum, qui eadem regnabant in ciuitate, perditionem, Francorúmque dixerunt portendere dominationem. His quoque diebus Odoacer, qui Herulis aliiſque nationibus, quæ Danubij ripas incolunt, imperitabat, victoria elatus, quam Feletheo Rugorum Rege bello deuicto adeptus erat, Italiam à parte Pannoniorum inuadere cogitabat. Cúmque fines Noricorum ingrederetur, colloquium cuiuſdam ſerui Dei nomine Seuerini petiit, qui his in locis Monaſterium ſibi conſtruxerat. A quo petita benedictione & impetrata, dum domum egredi vellet, & ſe ad limen oſtij, ne caput offenderet, inclinaſſet, (erat enim ſtatura procerus) hæc ab eodem viro Dei audiuit: Vade Odoacer, vilibus nunc animantium pellibus indutus, Italiæ dominus mox futurus. Qua viri Dei prophetia ille audita, Italiam ingreſſus, non vt debuit, ſed vt voluit, cædibus ac rapinis cuncta vaſtauit. Antemio verò Imperatore fraude Ricimiri generi ſui interempto, ipſis etiam Romanæ vrbis ſummis arcibus infeſtiùs minitare cœpit. Qua de cauſa Romani, & maximè Gothi, Legatos ad Leonem Conſtantinopolitanum Imperatorem dirigunt: oratum vt ſibi aliquis mitteretur Principum, per cuius auxilium impetum propulſarent hoſtium. IX.

B

De Theodorici Imperio.

ERAT autem quidam inter primores Imperialis Aulæ, Theodoricus nomine, vir ſpectatæ prudentiæ. Cuius pater Theodorus Macedoniâ genitus, cuiuſdam Idatij Patricij dum eſſet famulus, quandam conſeruam ſuam nomine Liliam amare cœpit ardentiùs. Quod agnoſcens Dominus, coniugis Eugeniæ conſilio vſus, eam illi tradidit coniugem: ſciens eadem de gente eſſe prognatam. Cuius domina, quæ ſe fructu ventris dolebat eſſe priuatam, hæc illi in mandatis dedit: vt quod prima nocte iugalis thori in ſomnis videret, id ſibi nuntiare curaret. Ea igitur nocte, qua primum cum viro ſecreta petiit cubiculi ſilentia, videt mulier ab vmbilico ſibi procedere arborem, vſque ad tecta domus excreſcentem. Terrore viſionis expergefacta, narrat viro viſionem, ſimul & dominæ iuſſionem. Ille mirari viſum, dominæque cœpit laudare præceptum. Sed timens pueri interitum, mutare iuſſit ſomnium, taléque dedit mandatum: Dum, inquit, ante dominæ veneris conſpectum, & iuſſa fueris pandere ſomnium, dices vidiſſe te equum & equam pulcherrimos omnium obambulantes, aliúmque paruulum pone eos ſequentem. Parens illa verbis viri, refert dominis ficti verba ſomnij. Gratulantur illi pro auſpicio naſcituri pueri, famulos libertate donant: natúmque puerum ſibi adoptant in filium. Poſt hæc, Idatio & eius coniuge vita decedentibus, iuſſu Leonis Imperatoris Theodoricus caſtris Imperialibus miles eſt aſcitus. Qui cùm ceteris proceritate corporis eſſet eminentior, fortitudine quoque membrorum, virtutéque animi erat præſtantior. Vnde ipſi Imperatori multiſque Senatoribus charus habebatur. Venientibus itaque ſupradictis Romanorum Gothorúmque Legatis, & propter quæ venerant intimantibus, Imperator Theodoricum, Patriciatus honore inſignitum, ad partes direxit Italiæ tuendas. Qui euectu nauali Heſperiam ingreſſus, cum Odoacro ac Herulis variis ſucceſſibus bella geſſit. Quadam autem vice bello deuictus, Rauennam fugiens, petere eſt coactus. Cui mater Lilia obuiam venit, orat vt in bellum redeat. Cunctanti taliter infit: Mihi crede fili, non eſt tugurium quo fugiens te recipere poſſis, niſi alueum veſtem, & eam, ex qua primam fuſus es in lucem, ingrediaris domum. Quibus verbis irritatus iuuenis, pudoréque inflammatus, collecta ſuorum, quos ad præſens reperit, parua quidem ſed robuſta manu, ſuper hoſtes irruit; qui ſecuti victoriæ larè diffuſi iacebant in campo. Hos ergo circumfuſos ſternit fugátque, ipſúmque Odoacrum capit. Quem non multò pòſt occidit: omnémque Italiam à dominatione Herulorum eripuit. Sed hunc eius proſperum ſucceſſum inuida mutauit fortuna. Nam (ſicut fieri aſſolet, vt bonis virtutis augmentum, apud improbos inuidiæ det locum) X.

C

CHILDERICVS.

quidam de Senatoribus apud vrbem regiam commanentes, ſecundis Theodorici A
inuidebant actibus. Quapropter derogare apud Imperatorem rebus ab eo optimè geſtis conati ſunt. Adeuntéſque Leonem Imperatorem, eius clementiſſimum animum, ex ſua leuitate alios exiſtimantem, ab amore Theodorici auertere geſtiebant: confingentes velle Theodoricum Heſperiæ arripere Regnum. His Imperator credulus verbis, eum ab Italia accerſiuit. Cuius Theodoricus parens præceptis, cum nobilibus Gothorum ei Conſtantinopolim occurrit. Delatorum verò verſutia Princeps deceptus, ſegregatum à ſuis Theodoricum interficere cogitabat. Sed huius machinationis technis obuiauit Ptolomeus, vir Senatorij ordinis, prouidus conſiliis. Qui fidiſſimus amicorum Theodorici dum eſſet, & ab adoleſcentia iure amicitiæ fœderatus, nulla poterat in eius odium calliditate deflecti. Hic ergo, ſubdola aduerſariorum perſentiſcens conſilia, adiit Principem,
» talique apud eum oratione vſus eſt: Romani, inquit, gloria nominis quamuis ſit
» bellorum ſublimata triumphis, plus tamen decoris emeruit inſignibus integræ fi-
» dei, magnificæque pietatis. Maiores quippe noſtri plus ſe alterutrum pietate,
» quàm hoſtes certabant vincere bellico iure. Præſtantiſſimum quidem quòd fer-
» tur Scipio de Carthagine triumphaſſe: præſtabilius verò quòd dicitur infeſtiſſimi
» hoſtis exequiis non ſolùm interfuiſſe, verùm & funus ipſum ſubiectis vexiſſe hu-
» meris. Laudabile quoque Pompeium Mitridatis deleſſe copias, ipſúmque ad mor-
» tem coëgiſſe. Laudabilius etiam Tigranem ſeſe dedentem, terræque ante pedes B
» proſtratum, ac diadema ſuum ſuper genua eius ponentem, non ſolùm eleuaſſe, ve-
» rumetiam coronam eius capiti impoſuiſſe, ſibique conſedere feciſſe. Quid mira-
» bilem Reguli Conſulis referam fidem, qui maluit inter inimicorum manus inau-
» ditis perire ſuppliciis, quàm iuriſiurandi frangendo fidem, Romæ amantiſſimus
» viuere ciuis? Non ergo ſuſcipias, elementiſſime Imperator, eorum verba, qui de-
» cus Imperij tui perfidiæ volunt inquinare macula. Quid enim toto dicetur in orbe,
» ſi præſtantiſſimum Ducem tam infandiſſima peremeris morte? Sed placeat tibi
» conſilium meum: & dum Palatium intrauerit Theodoricus, cuſtodiæ mancipetur
» vinctus. Poſt hæc mittantur ex Senatoribus aliqui, qui hoc à tua pietate reſpon-
» ſum referant Gothis: Non, inquiant, dimittetur Theodoricus, niſi ſe purgauerit
» obiectis criminibus. Placuit ſermo Principi, cunctóque Senatui. Mittitur Pto-
lomeus cum aliis Legatis, hæc nuntiaturus Gothis. Præmiſerat ſanè puerum hoc
illis intimaturum, vt eum cum ceteris venientem caperent, & hæc Impera-
» tori mandarent: Non remittentur Senatores, niſi dominum ſuum receperint
» Gothorum nobiles. Illi monitis ſibi vtiliſſimis obſecundant, circumuentos Se-
natores in vincula conijciunt. Qua re comperta, Cæſar feritatem gentis veritus, ne quid in ſuos crudele agerent conſultò præcauit, & Theodoricum ſaluum Gothis reddidit. Ita prouido amici conſilio, ad præſens de mortis liberatus eſt periculo. Dum verò Romam reuerſus eſſet, varios eum contigit bellorum habere ſucceſſus. Nam & Auares ſæpè bello deuicit, victúſque ab eis eſt. Quodam C
autem die, ſupradictos hoſtes prælio ſuperatos fugientéſque totis cædens viis, haud procul ab amne, cui Hiſter nomen eſt, caſtra conſtituit: & paucis ſuorum aſſumptis, ſpeculatum hoſtes proceſſit: cùm, ecce, quidam Auar, Xerſes nomine, itidem tentoria Theodorici exploraturus ſingularis adueniebat. Quem Theodoricus ſolum aduentare conſpicatus, tres è ſuis dirigit qui eum captum ociùs ſibi præſentarent. Quos Auar Xerſes, fugam fingens, ſingulatim interemit. Alios quoque tres pari modo neci tradidit. Tunc Theodoricus, ſociis reformidantibus, eum aggreditur: cum quo diu multúmque decertans, tandem Xerſes brachio vulneratus à Theodorico capitur, atque in caſtris Gothorum vinctus ſtatuitur. Cuius virtutem ſupradictus Princeps admiratus, primùm blanditiis, dehinc minis, ad cohabitandum ſibi cogere nitebatur. Sed dum eum nec terrore concuti, nec promiſſis flecti poſſe conſpexiſſet, multis affectum iniuriis ad patriam redire permiſit inuitus. Ille verò natatu flumen Hiſtrum ingreſſus, retrò
» reſpiciens ad Theodoricum taliter infit: Tua, inquit, exutus dominatione, meæ-
» que redditus libertati, ad te nunc iam meum reuertar Dominum, pollicens me
» tibi fidelem fore famulum. His dictis, ripam quam reliquerat repetiit, & ditio-
ni ſe Theodorici commiſit. His proſperis ſucceſſibus dum in Italia ſæpefatus polleret Patricius, Conſtantinopoli apud Imperatorem inuidis detrahentium la-

CHILDERICVS.

A cerabatur relarionibus. Imptoborum etenim mentes hominum, aliotum incommodis ſua volentes augmentare commoda, bonorum benefacta virorum contrariam moliuntur vertere in partem. Denique Impetator delatotum verſutis in errorem inductus inſimulationibus, furénſque animo quòd Theodoticus inſidiator Regni eſſe ferebatur, eum iterum ad ſe venire mandat: habitóque cum Senatoribus mortis eius tractatu, iuriſiurandi fide eos obligat, ne quis arcani ſui proditor exiſtat. Theodoricus autem Legatione Principis accepta, è veſtigio ad Ptolomeum (cuius ſuprà meminimus) mittit puerum, vt ſibi remandet, vtrum expediat Imperatoris audire præceptum. Ille dum ſimulat ſe velle reſponſum non reddere, pueri qui miſſus fuerat inſtantia, veteriſque viri deuictus amicitia, tandem
Theodorici Legaro talia dat præcepta: Hodierna, inquit, die natalitio Impera- «
toris exiſtente, nobiſque Senatoribus cum eo pariter diſcumbentibus, tu vice «
obſequentis famuli pone ſtans meo adhærebis lateri: & inter conuiuandum de «
qua re mihi fiet ſermo, ad Senatores, vel Principem, intenta curabis aute perci- «
pere, eique à quo directus es nuntiare. Paret ille mandato, ac ſedulus Ptolomei «
auditot fit in conuiuio. Tunc inter epulas & pocula, cùm Procerum mero incaluiſſent corda, tali eos Ptolomeus eſt hortatus affamine. Hic, inquiens, dies «
cùm ſit magnificis lætus epulis, iocundus oportet fiat delectabilibus fabulis. Sa- «
tisfiat ergo eorum voluntati, qui his delectantur perfrui: quandoquidem auxit «
B talium auiditatem exuberans opulentia vini. Omnibus ergo hoc ſermone ſuſpen- «
ſis, hæc ille dicere eſt orſus. Eo, inquit, in tempore, quo humanæ copia elo- «
quentiæ cunctis inerat animantibus terræ, beſtiæ ſaltus in vnum coiere conſen- «
ſum, vt ſibi eligerent Regem: & quæ hominum faſtidiebant dominium, habe- «
rent ſui generis Imperatorem electum. His ſeſe mutuo cohortantes verbis, ado- «
riuntur leonem, rogántque vt earum non abnuat voluntatem. Dicunt ſe velle «
eum habete Principem, quem ſcirent eſſe conſilio prudenti. Suſcipit ius domina- «
tionis leo, & ab vniuerſis feris ſolio ſublimatur regio. Conueniunt frequentes ad «
eum ſalutandum, & adorant vt Dominum. Inter ceteras igitur aduenit ceruus, »
forma corporis egregius, ramoſíſque pollens cornibus. Qui dum ſubmiſſa cer- «
uice procideret adoraturus, à leone arripitur, epulum ei mox futurus. Sed ipſe «
dolum perſentiſcens, fortique conamine caput excutiens, amiſſis cornibus ſil- «
uam petiit profugus. Indignatus Imperator contemptum ſui, & impatiens iræ, «
multa furibundus ceruo interminatur. Conqueruntur inter ſe feræ pro Principis «
iniuria: nec tamen inuenitur vlla quæ ceruum perſequi audeat, hanc contume- «
liam vindicatura. Qui etſi videretur eſſe inermis, pernici tamen curſu tranſiliens «
ardui iuga montis, euaderet ſine beneficio noctis. Erat inter eas vulpes, artibus «
callens ingenioſis. Hanc mittunt, vt ceruum callidè conueniat, & ad leonem «
redire faciat. Obtemperat illa iuſſis, ceruum adit: dicítque ſe eius dolori com- «
pati, &, quod ſine cauſa talia paſſus ſit, ſibi iniuſtum videri. Ille è contra multa «
C in leonem congerens maledicta, ſe, dum obſequitur, malè multatum conqueri- «
tur. Cui vulpes: Videndum, inquit, eſt ne quod tu iniuriæ deputas, ille amoris «
tui cauſa feciſſe comprobetur. Nam dum te (vt æſtimo) ſibi ſupplicem ad ſuum «
eleuare vult oſculum, tu, fortè putans morſum, eius declinaſti conſpectum. At «
ipſe nunc te abſentem eſſe dolet, de re abſente ſermonem agitat, in te ſolo eius «
intentio moratur. Quid plura? ſuadet ceruo, vt leonem adeat, ac eius ſe ditioni «
committat. Qui dum, vt ante, Inclinato capite Regem adoraturus veniret, cer- «
uice tenus vnguibus infixis à leone arripitur, & à circumſtantibus feris ſine mo- «
ra diſcerpitur. Vulpes prope ſtans, furtim cor eius aufert & deuorat. Cor cerui «
quærens, & non inueniens leo, fremit graue. Tremefactæ feræ inquirunt ſolli- «
citè, quæ earum huic ſit obnoxia culpæ. Suſpicio erat vulpem huius eſſe furti «
ream, quòd vidiſſent eam ceruo proximiùs adhærentem. Inquiſita vulpes, ne- «
gat ſe conſciam huius criminis. Sed, dum ei non creditur, cruciatibus addicta «
in hæc prorupit verba: Væ, inquit, mihi miſeræ, quæ tantas pœnas patior indi- «
gnè! Vt quid enim à me exquiritur, quod eum minimè habuiſſe certa ratione «
cognoſcitur? Etenim ſi cor habuiſſet, profectò huc non rediſſet. Primò, corni- «
bus auulſis inermis aufugit. Secundò, non dubitauit ſubire periculum mortis. «
Nullatenus ergo cor habuit, qui ſibi conſulere neſciuit. Hæc Ptolomeus locu «
tus conticuit. Puer Theodorici hæc intentè auſcultans, & ſagaci animo dicta

CHILDERICUS.

intelligens, ad Dominum ſnum reuerſus cuncta per ordinem pandit: & cautio- A
rem aduerſus dolos inſidiantium eſſe præmonuit. Theodoricus iraque Impera-
toris iuſſionibus ſpreris, quibus Conſtantinopolim adire iubebatur, in Italia re-
ſedit. Denique poſtmodum Gothorum, qui Italiam inuaſerant, Rex eſt effectus
& Dominus. Imperij verò partibus quotannis modium terræ dependebat. Vnde
rei veritatem ignorantibus, dum modium Rex Theodoricus ærariis publicis ſol-
uere diceretur, non addito cuiuſquam rei vocabulo, vt puta vini aut olei, mo-
dium nummorum conferre putabatur.

De duobus Papis, & pœna Antipapæ fautoris.

XI. EO tempore, defuncto Anaſtaſio Papa Romano, pro eius ſucceſſore fœda in
Clero ſimul & populo erar diſſenſio. Quædam etenim pars in perſonam cu-
iuſdam Laurentij conſenſum præbebat: maior verò, & (vt poſt patuit) ſaniori
vrens conſilio, ſanctiſſimum ſibi elegerat Symmachum. Ordinantur ergo vna die
ambo; & Symmachus quidem in Baſilica Conſtantiniana, Laurentius verò in Ec-
cleſia ſanctæ Mariæ. Sed cùm neutra pars alteri cederet, conſtituerunt vt lis
cœpta iudicio ſuptà memorati Regis Theodorici finiretur. Qui Rauennæ poſi-
» tus, dum Legatos vtriuſque partis audiſſet, decreuit: Vt qui prior ordinatus eſ-
» ſet, aut quem maior pars Cleri ſimul ac populi elegiſſet, in Sede Apoſtolica reſi- B
deret. Vnde Symmachus Pontifex factus, conſtituit Laurentium in Nucerina
ciuitate Epiſcopum intuitu miſericordiæ. Hæc autem pleniùs in geſtis Pontifica-
libus, qui ſcire voluerit, inueniet. In hac verò diſſenſione (vt beatus ſcribit Papa
Gregorius) ſanctiſſimus Paſchaſius Eccleſiæ Romanæ Diaconus partibus fauit
Laurentij. Qui dum contemptor ſui, atque amator eſſet pauperum Chriſti, elee-
moſynarúmque ſedulus diſpenſator, numquam tamen flecti potuit vt Symmacho
communicaret: illum diligens, illum ſemper præferens, quem Eccleſia iuſto Epi-
ſcoporum iudicio ſibi præeſſe repudiauerat. Hic ergo Paſchaſius dum tempore
Symmachi Pontificis terminum huius eſſet ſortitus vitæ, ad Eccleſiam eſt delatus
mandandus ſepulturæ. Cuius Dalmaticam, quæ ſuper feretrum eius poſita erar,
cùm quidam dæmoniacus tetigiſſet, ſtatim liberatus eſt. Germano autem Ca-
puano Epiſcopo medici dictauerant, vt pro recuperanda ſalute corporis in Angu-
lanis thermis lauari debuiſſet. Hic itaque eaſdem thermas ingreſſus, eundem Pa-
ſchaſium in eiſdem caloribus ſtantem, & ſibi obſequi paratum inuenit. Quem cùm
tremefactus inquireret: Quid ibi rantus vir ageret? hoc ab eo reſponſum accepit:
» Pro nulla, inquit, alia re in his ſum deputatus caloribus, niſi quia Laurentio fa-
» uens, ei contra Symmachum nequiter agenti conſenſi. Porrò ſi pro me Domino
» preces dignaris fundere, in hoc te exauditum ſcito eſſe, ſi huc rediens me non
» quiueris inuenire. Epiſcopus ſanè ad Eccleſiam regreſſus hoſtiam pro eo ſaluta-
rem Domino obtulit: & ad thermas reuerſus eum minimè inuenit. C

De CLODOVEI *Regis ortu & regno.*

XII. PORRO Childericus Rex Francorum ex ſupra memorata vxore ſua hàbuit
filium nomine CLODOVEUM. Qui, vt ætate in dies, ſic & morum creſcebar
probitate. Hoc tempore fame valida toram penè Burgundiam opprimente, qui-
dam ex Senatoribus, Edicius nomine, Deo & hominibus placens, ſtuduit agere
rem placitam. Miſſis namque pueris congregauit ad quatuor millia eorum quos
famis inopia coanguſtabat. Hos toto egeſtatis tempore propriis aluit ac fouit ſum-
ptibus. Quadam itaque die, ei tam pio operi inſiſtenti vox deſuper audita eſt, di-
» cens: Quia, inquit, ô Edici, mihi in membris meis eſurienti alimoniam contu-
» liſti, ſemini tuo panis non deerit in ſeculum ſeculi. Fidelis vtique Deus in verbis
ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, fidelem famulum de præmio iuſti labo-
ris voluit eſſe ſecurum. Interea Rex Childericus, dum per XXIV. annorum cur-
ricula Francorum ſtrenuè gubernaſſet Regnum, ex hac vita deceſſit. Huic hære-
ditario iure ſucceſſit ſupradictus CLODOVEUS, vir in rebus bellicis ſtrenuus, nulli-
que priorum virtute ſecundus. Hic Siagrium Romanorum Patricium, Egidij fi-
lium, à Sueſſionis ciuitate expulit, eámque ſuæ ditioni ſubdidir. Exercitus ſanè

CLODOVEUS I.

A Francorum multas Galliarum Eccleſias inuadens, theſauros earum ditipuit. Vn- CLODOVEVS I.
de, inter cetera ſpolia, de Eccleſia Remenſi vrceum miri ponderis ſimul & deco-
ris aſportauerunt. Pro quo beatus Remigius, ipſius vrbis Pontifex, Legatum ad
Clodoneum direxit, multa prece depoſcens, vt ſi non aliud recipere mereretur,
ſaltem vrceus ille ſibi redderetur. Tunc Rex Legato præcepit dicens: Sequere, «
inquit, me vſque Sucſſionis, ibi quæ capta ſunt ſorte miſſa diuidentur. Et ſi mi- «
hi ſors iuſta vas, pro quo oras, dederit, in recipiendo eo nulla tibi generabitur mo- «
ra. Parens ille præcepto, iter Regis vſque ad deſtinatum proſecutus eſt locum.
Quò cum peruenissent, ex Regis edicto ſupellex cuncta in medium defertur ſor-
te diuidenda. Porrò Rex veritus ne fortè, ſorte miſſa, vrceus ad alterius deueni-
ret dominium, conuocatis Principibus hac eos alloquitur oratione: Cùm ratio- «
nis ordo expoſcat Principem imperare potiùs ſubditis quid velit, quàm prece de- «
poſcere: ego tamen, fortiſſimi commilitones, malo cum gratia, quàm cum auſte- «
ritate, quidquam à vobis exigere. Tyrannorum quippe eſt, leuia quæque cum vi «
& feritate ſubiectis præcipere: bonorum verò Principum, ad grauia etiam ac diffi- «
cilia toleranda, ſola lenitate inuitare verborum. Regij itaque dignitas nominis pij «
patris debet exempla ſectari, vt plus reuerentiæ ſibi ex benignitate, quàm timoris «
exigat ex crudelitate. Rectiùs igitur duxi, manſueti animi beneuolentia id vos «
rogare, quod poſſem regia vſus auctoritate inconſultis vobis præcipere. Vnde ora- «
B tos vos omnes eſſe volo, vt vas iſtud (vrceum demonſtrãs) veſtra mihi munificentia «
extra ſortis meæ portionem tribuat: déque remunerationis præmio nullus veſtrûm «
ambigat, cùm me retributorem profiteat, ſi hoc cum bona quiuero impetrare gra- »
tia. Ad hæc Franci reſpondentes, Regi dixerunt. Nos, ô inclite Rex, ſacramen- «
to olim tibi fidem promiſiſſe recolimus: vtque mortem pro corporis tui ſalute «
ſubire parati eſſemus, profiteri non erubuimus. Si ergo vitam ipſam, quæ cun- «
ctis carior eſt opibus, tibi vouimus, quid maius erit quod iuſtè negemus? Sane ex «
his ſpoliis non partem, ſed totum tuæ poteſtati cedimus. vt volueris fac. Aut «
mergi fluminibus, aut flammis iubeas tradi voracibus, nil ad nos attinet: tantum «
vt tuo ſatisfiat deſiderio. Tam deuotam totius erga ſe exercitus voluntatem Re- «
ge admirante, atque laudante, vnus ex Francis, leuitate animi commotus, gla-
dio vrceum percutiens, ad Regem dixit: Tu, inquiens, Rex hinc nihil accipies, «
niſi quod tibi vera ſors auferre permiſerit. Mirantibus ceteris, ſimúlque auda- «
ciam viri incuſantibus, Rex moleſtè id ſe ferre diſſimulans, vas ſupra memora-
tum Legato Pontificis reddidit. Emenſo labentis anni circulo, idem Princeps
exercitum adunari præcepit in campo qui Martius dicebatur: generale propo-
nens edictum, vt ſic adeſſent armari, ac ſi contra hoſtes pugnaturi. Procedit
eo loco quo iuſſum fuerat exercitus, geſtis militiæ clarus, ac armorum nitore
conſpicuus. Progreditur & Rex CLODOVEVS, ordinatam ſuorum aciem
inſpecturus. Circuitóque agmine, deuenit ad eum qui vrceum ſuo percuſſe-
C rat mucrone. Quem intuitus taliter alloquitur: Vniuerſum, inquit, perluſtrans «
exercitum, te ignauiorem non reperi, nec inutiliora gerentem arma conſpexi. «
Nam nec haſta aut clypeus, nec galea aut gladius, alicuius ſunt vtilitatis. Et «
extenſa manu franciſcam eius terræ deiecit, quæ ſpata dicitur. Ad quam reci-
piendam cùm ſe ille inclinaſſet, Rex ſuam vagina exemit, eiúſque ceruici vali-
do conamine illiſit, dicens: Sic tu Sucſſionis in vrceo illo mihi feciſti. Eo itaque «
mortuo, Rex vnumquemque ad propria redire præcepit. Grandis propter hoc
factum Francos terror inuaſit, & ne quis eius voluntati in poſterum contrairet
coërcuit. Inerat vultui eius grauitas mixta alacritati: vt & iucunditate aſpectus
mulceret probos, & ſeueritate terreret improbos.

De Clodouei Regis procatione.

QVo ergo ordine ad matris Eccleſiæ ſinum, ac Catholicæ peruenerit fidei XIII.
vnitatem, paucis edicam. Duxit vxorem ex genere Burgundionum, CHRO-
TILDEM nomine, Chriſtianam ab ipſis cunabulis infantiæ. Hæc tali quadam
ex cauſa ad notitiam ipſius Regis peruenit. Miſerat idem Princeps Legatos ad
Gundebaldum Regem Burgundionum, ferendæ pacis gratia. Qui dum Palatio
immorantur, Chrotildem puellam contemplati, inquirunt quæ ſit. Dictum eis

CLODOVEVS I. eſt, neptem Regis eſſe, ex fratre progenitam. Quæ, inquiunt, parentibus orba- A
ta, ſtipe nunc alitur regia. Regreſſi itaque Legati, nuntiant perfecta eſſe pro quibus ierant. Inter cetera dicunt ſe vidiſſe puellam adeo forma venuſtam, vt cuilibet potentiſſimo Regi nuptui tradi poſſet. Quam, inquiunt, regia manantem à ſtirpe, patre eius hac vita carente, patruus ab ineunte nutrit ætate. Hoc audito, Rex CLODOVEVS amore capitur puellæ: ſperans ſe ex hac occaſione Regnum Burgundiæ arripere poſſe. Dirigit eueſtigiò quendam ſibi familiariſſimum, nomine Aurelianum, qui munera puellæ à ſe miſſa perferens, ſpeciem eius diligentiùs contemplaretur. Huic imperat vt puellam adeat, de nuptiis voluntatem Regis ediſcat: & quid animi illa ſuper hac re habeat agnoſcat. Ille præcepto parens, Burgundiæ partes ingreditur. Palatio appropinquans, ſocios ſilius ſe abdere iuſſit. Ipſe habitu mendici circumamictus, ad Aulam properat, & vt futuræ ſibi Dominæ colloqui poſſit explorat. Tunc fortè illa ad Eccleſiam proceſſerat, Domino vota ſuarum ſolutura precum. Erat quippe dies Dominica. Aurelianus inter ceteros pauperes præ foribus ſtans, egreſſum eius operiebatur. Expletis Miſſarum ſolemniis, egreditur puella, egenis (vt ei mos erat) eleemoſynam largitura. Accedit Aurelianus, vt mendicus ſtipem poſtulaturus. Cùmque illa aureum ei porrigeret, ipſe apprehenſam manum eius, pallio ſuper brachium reducto nudam ori ſuo oſculaturus admouit. Illa pudore puellari rubore perfuſa, domum repetit. Mittit continuò puellam, quæ inuentum (vt putabat) mendicum ad ſe deduceret. B
Quem coram poſitum taliter alloquitur: Quid tibi, ô homo, viſum, vt eleemoſynam accepturus, manum meam veſte denudans oſculareris? Cui ille, interrogata omittens, tale dedit reſponſum: Dominus meus Rex Francorum, audita generoſitatis tuæ excellentia, deſiderat te habere coniugem. Ecce anulus eius, & cetera ornamenta ſponſalia. Conuerſus autem vt ſacculum, quem poſt oſtium depoſuerat, ſumeret, oblaturus ei munera quæ detulerat, furtim ablatum eſſe perſenſit. Quæſtione habita inuenitur ſacculus, recipit eum vt peregrinus: munera puellæ offert, de nuptiis iam ſecurus. Nam illa, vbi de thori copula audiuit, Legato in hæc verba reſpondit: Non eſt, inquit, fas Chriſtianæ mulieri paganum ſortiri maritum. Sed ſi hoc cunctorum præordinauit conditor Deus, vt ille, per me, Creatorem agnoſcat ſuum, petita non abnuo: quinimmo omnipotentis fiat Domini iuſſio. Illo dicente, Regem eius deſiderio per omnia aſſenſum præbiturum, rogat illa, vt ſecretum apud ſe hoc verbum teneat, ne patruus aliquo illud pacto perſentiſcat. Qui fidem dans, ſe id nulla proferre ratione, regreditur ad Regem, quem proſpero nuntio reddidit alacrem. Puella ſanè eum, quem Clodoueus miſerat, anulum in theſauris patrui repoſuit cuſtodiendum.

De Chrotildis deſponſatione.

XIV. ITERATO CLODOVEVS eundem Aurelianum ad Regem dirigit Gunde- C
baldum, vt ſponſam requirat ſuam, nuptiali fœdere ſibi copulandam. Qui Regem adiens Burgundionum, mandata ei depromit Regis Francorum. Ille ſe neſcire fatetur, quæ eius ſit ſponſa, nec ſe vlla poſſe dare reſponſa. Sed tibi, inquit, cauendum, ne publica affectus contumelia ex hac pellaris Aula, qui noſtra aduenisti exploratum Regna. Cui Legatus: Hæc, inquam, mandat Dominus tuus, Rex noſter, Clodoueus: Si vis mihi Chrotildem meam reddere ſponſam, locum deſigna, quo eam recepturus adueniam. At ipſe miratus quòd neptem ſuam peteret Clodoueus, conuocatis Regni Primoribus, conſilium cum eis habuit quid eſſet facturus. Qui Francorum veriti animoſitatem, ne in Burgundiam pararent expeditionem, ſi eorum Regi memorata non traderetur puella, talia ſuo Principi dedêre conſilia. Requirat, inquiunt, Dominus noſter, quid puellæ deſideret animus, & vtrum eidem Regis Francorum delatus fuerit anulus. Quòd ſi eſt, vt hæc illa velit, & fortè iam ſponſalia munera ſuſcepit, reniti non poteris: quin potius Legatis eam tradere maturabis. Burgundiones namque omnes plus conſiliis quàm armis ſuam tutantur rempublicam. Inquiſita puella, fatetur ſuprà memorata ſe ſuſcepiſſe dona, Regiſque copulam mente velle cupida. Gundebaldus, licèt inuitus, Clodouei eam tradidit Legatis: nihil ei de ſuis tribuens theſauris. Poſtmodum tamen, opere & induſtria Aureliani, pars maxima ex ipſis ceſſit

Digitized by Google

A dominio Clodouei. Vnde cùm Clodoueus Regnum ſuum vſque Sequanam, atque poſtmodum vſque Ligerim fluuios, ampliaſſet, Milidunum caſtrum eidem Aureliano, cum totius Ducatu regionis, iure beneficij conceſſit. Sulceptam ergo ſæpedictus Aurelianus Chrotildem deducere feſtinabat ad Regem. Quæ finibus appropians Regni ſui patrui, imperat Francis qui ſecum erant, vt prædam capiant, incendiáque villarum in Regno Burgundiæ faciant. Nec mora, illi haud ſecus ac iuſſi fuerant perficiunt, iniectóque circumiacentibus villis incendio, auerſáque præda, Burgundia egrediuntur, Francorum repetentes ſolum. Hoc illa cernens, dixiſſe fertur: Gratias tibi, inquit, ſumme Deus, refero, quòd initium vindictæ paternæ necis conſpicio. Nam Gundebaldus Rex patrem eius infandiſſima peremerat morte: vt pòſt in ſequentibus demonſtrabitur. Porrò Rex Clodoueus in Sueſſionis ciuitate nuptias cum magna celebrans gloria, ſæpedictam Chrotildem duxit vxorem. Hæc fidelis infideli coniuncta viro, eum ad fidem perducere conabatur. At ipſe id agere poſſe negabat, ritúmque & morem Francis aſſuetum ſe nolle deſerere teſtabatur. CLODOVVS I.

De CLODOVEI Regis ad Chriſti fidem conuerſione.

XV. B CONCIPIT interea Regina puerum, natúmque perducit ad baptiſmum, quem vocauit INGOMIRVM. Qui in albis poſitus ſpiritum exhalans, vitæ tranſmiſſus eſt perpetuæ. Pro qua re Rex nimia repletus indignatione, dixit Reginæ: Quia, inquit, puer in Dei veſtri baptizatus eſt nomine, Dij noſtri illum præſenti luce fraudauerunt. Cui Regina: Gratias ago, ait, omnipotenti Deo, qui dignatus eſt ex meo vtero primogenitum in ſuum ſuſcipere regnum. Genuit & alium filium, quem baptizatum vocauit CHLODOMIRVM. Quo ægrotante, Rex coniugem cœpit increpare, dicens: Et hic propter ſuperſtitionem veſtram Deorum incurret offenſam. Sed orante Regina, puero ſalus eſt reſtituta. Verùm Rege in infidelitate permanente, tandem (vt ſuprà dictum eſt) commouetur exercitus: bellúmque à Francis & Alamannis, totis regnorum viribus, excitur. Tunc Rex Clodoueus, ſigno ſuis dato, bellum aggredi imperat. Sed inter præliandum, ſuos grauiter hoſtium mucrone ſterni conſpiciens, in hanc vocem prorupit: Chriſte, inquit, potentiſſime Deus, quem Chrotildis coniunx mea colit pura mente, trophæum meæ tibi voueo fidei, tribuas ſi his ex hoſtibus triumphum victoriæ. His peroratis, Alamannos inuadit timor, Francos accendit virtutis ardor. Igitur hoſtes terga vertentes, victoriam Clodoueo relinquunt: ac demum Regem ſuum gladio cæſum conſpicientes, iure tributario Francis ſe fore ſeruituros libentiſſimè ſpondent.

CLODOVEI conuerſi ad ſuos concio: & eiuſdem baptizatio.

XVI. C VICTOR Clodoueus exinde regrediens, Tullo ciuitatem deuenit: repertúmque inibi beatum Vedaſtum poſtea Adartenſium * Epiſcopum, comitem ſui aſciuit itineris. Ventum dum eſſet Remis, cunctos ſuos ſuorúmque caſus coniugi Rex refert. Gratiæ Deo in commune referuntur: Rex credulitatem ſuam profitetur. Gratulabunda coniux ad ſanctum Remigium Remenſis vrbis Epiſcopum properat, fidem Regis edicit, quid facto opus ſit edocet. Hortatur Antiſtitem ad Aulam quantociùs Regis properet: dúmque animus adhuc dubia pendet ſub ſorte, viam ei veritatis qua ad Deum itur pandat: Vereri ſe, dicit, ne mens proſperis elata ſucceſſibus, largitorem horum dum ignorat contemnat. Faciliùs enim pro libitu nobis attributa noſtro, temporis interſtitio memoriæ eximuntur, quàm ſi qua aliorſum ac volumus euenerint. Accelerat Pontifex monitis religioſæ parere mulieris: conſpectibus ſeſe offert Regis, iamdudum præſentiam eius opperientis. Fides ab Antiſtite profertur, modus credendi edocetur. Rex quoque, veritate agnita, vni ſe Deo famulaturum deuotus ſpondet. Procerum ſanè Regni atque exercitus ſe tentaturum ſententiam. Ex hac re quæ ſit fatetur: quò tantò magis deuotiùs Chriſto ceruices ſubdant ſuas, quantò plus blanditiis quàm terroribus allici ſe conſpexerint. Placet conditio, & ex Regis edicto fit publica populi euocatio. Conueniunt Regni Primates, nec militaris quoque manus de-

* Atrebatenſem

CLODOVEUS I.

fuit. Quibus coram poſitis, Rex taliter infit. Franci, inquit, Troiugenæ (me- A
miniſſe etenim vos nominis generiſque veſtri decet) quibus nunc vſque ſeruieri-
» mus Diis, ad memoriam reducere animos veſtros virtutémque depoſco. Com-
» petens namque ac vtilis viſa eſt ratio oſtendendi, primùm quorum cultui manci-
» pari ſumus: vt dum inutiles eos fore conſtiterit, vnius verique agnitio Dei liben-
» tiùs accipiatur. Quod tunc rectiſſimè fiet, ſi maiorum res geſtæ recenſeantur. Ac
» primùm vrbem illam Troianæ quondam gloriam gentis intueamur: quam tot (vt
» autumabatur) numinum præſidio cinctam, imbellis Græcorum leuitas, illis nil
» opis ferentibus, fraude magis quàm virtute oppreſſit. Et certè mœnium illius
» propugnacula, Deorum eſſe ſtructa manu audieramus. Arci quoque ſimulachro-
» rum effigies ipſis conſecratæ, vt inexpugnabilis contra aduerſariorum maneret in-
» curſus, impoſitæ feruntur. Quod verò adiumentum, non dicam hominibus, ve-
» rùm ipſis maceriarum præberent ſtructuris, qui nec imaginibus opitulati ſunt ſuis?
» Abiiciamus ergo eos, quos inutiles eſſe probauimus, cultúmque deſeramus ina-
» nem. Soli verò Deo Patri, filióque eius Ieſu Chriſto, ſocia ſancti Spiritus virtu-
» te, mentes noſtras corporáque ſubdamus, vnum in Trinitate & trinum in vnitate
» venerantes. Huiuſmodi religionis vel diſciplinæ patronum noſtrum domnum
» Remigium nobis auctorem eſſe certum habetote. Sed & collateranea mea Chro-
» tildis huius ſe eſſe profitetur fidei, méque huius ab omnipotentia diuinitatis,
» quod eſſet infortunium, auxilium ſperare ſuaſit. Hic planè Chriſtus Deus in Ala- B
» mannico, quod nuperrimè confecimus, bello, Alamannorum proteruam ſtrauit
» contumaciam: veſtrorúmque cordium incentiuo nouæ virtutis excitauit auda-
» ciam. Ad rectas ergo ſpes animos ſubleuemus, humiles preces in excelſa porri-
» gamus: eum nobis protectorem quæramus, qui in ſe ſperantibus omnia præſtat.
Hæc dum Rex fide plenus peroraſſet, pleroſque de populo flexit, vt Chriſto mi-
tia ſubderent colla. Gaudet Sacerdos Regem nondum initiatum, iam ſuæ gentis
eſſe Apoſtolum factum. Exornatur baptiſterium: deſcendit Rex, veluti alter
Conſtantinus, in ſanctificatum fontis alueum. Cui cùm ſanctus Pontifex modum
» Dominicæ Paſſionis recitaſſet, Rex ait illi: Si ego cum Francis meis inibi affuiſ-
» ſem, eius iniurias vindicaſſem. Quod verò grata acceptabiliſque Deo prædicti
Regis fides fuit, oſtenſum declarauit miraculum. Nam cùm fortè qui chriſma
gerebat, intercluſus à populo deeſſet, ecce ſubitò non alius ſine dubio quàm ſan-
ctus apparuit Spiritus, in columbæ viſibili figuratus ſpecie: qui rutilanti roſtro
ſanctum deferens chriſma, inter manus depoſuit Sacerdotis, vndas fontis ſancti-
ficantis. Fit gaudium & exultatio: baptizantur multi de populo. Deo laudes,
Deo gratiæ acclamantur: & gaudens Rex ab Eccleſia ad propria regredirur. Et
vt pleniùs deuotionem ſuæ propalaret fidei, Baſilicam Deo ac principi Apoſtolo-
rum, in ciuitate Pariſiaca, in qua ipſius ſedes erat, conſtrui fecit. Permanſítque
in eo, vſque ad terminum vitæ, cuſtodia religionis, & iuſtitiæ vigor. C

De Clodouei expeditionibus & victoriis reliquis.

XVII. CONTRA hunc Regem ciues Viridunenſis vrbis rebellauerunt. Sed dum Rex vrbem obſidione vallaſſet, & iam admoti arietes alta murorum pulſarent, ſupplicante ſancto viro Euſpicio, eiuſdem tunc vrbis Archipreſbytero, verbum impunitatis à Principe promeruerunt: & Rex ciuitatem recepit. Poſtea cùm Aurelianenſem vrbem CLODOVEUS Rex adire diſpoſuiſſet, ſanctum Euſpicium ac eius nepotem beatum aduocans Maximinum, iuſſit vt ſuum proſequerentur iter. Quibus & Miciacenſe contulit prædium: & vt ipſi ac poſteri eorum illum
» poſſiderent locum, per ſuum firmauit Pragmaticum.

De Sancto Furſeo.

XVIII. CVIVS diebus ſanctus quoque Furſeus in Gallias venit: & eodem concedente Rege, Monaſterium quod Latiniacum dicitur ædificauit. Hic autem beatus Furſeus ex Hybernia veniens, prius à Rege Saxonum Sigiſberto honorificè ſuſceptus, Cœnobium in eadem conſtruxerat prouincia Saxoniæ. De hoc Rege Sigiſberto ſcilicet nil aliud in antiquis reperire potuimus hiſtoriis, quàm quod

CLODOVEVS I.

A in vita ſanctl Furſei legitur, excepiſſe hoſpitio eundem virum Dei. Verùm in Chronica quæ dicitur Gregorij, & putatur eſſe Turonenſis Epiſcopi, refertur, quòd quidam Rex Sigiſbertus filium ſuum Chlodericum ad Clodoueum Principem direxerit, Francorum auxilium contra Gothos laturum. Memorat etiam iſdem Chronicus, eoſdem, patrem videlicet cum filio, fraude Francorum eſſe interemptos, Regnúmque eorum ac theſauros à Francis occupatos. Sed quia Codex, in quo hæc digeſta inuenimus, vitio ſcriptorum erat deprauatus, ad liquidum inueſtigare nequiuimus, cuius gentis Rex fuerit, vel quæ iuſta necis huius cauſa extiterit. Tantummodo narrat, Regnum eius opéſque à Clodoueo peruaſas.

De bello contra Gundebaldum.

XIX. GESSIT verò bellum CLODOVEVS contra Gundebaldum Regem Burgundionum, exercitúmque eius ad internecionem deleuit. Cauſa autem huius pugnæ fuit, quia Gundebaldus fratrem ſuum Chilpericum, patrem videlicet Chrotildis Reginæ, gladio interemerat, vxorémque eius, matrem ſuprà dictæ Reginæ, lapide ad collum ligato fluuio immergi fecerat. Ob id rogatus à coniuge Rex Clodoueus, Burgundiam cum exercitu Francorum ingreſſus deuaſtauit, Regémque ipſum Gundebaldum, longa obſidione fatigatum, tributa dare coëgit. B Godegiſilus autem frater Gundebaldi ad Francos defecerat, & coniunctis cum Clodoueo viribus fratrem expugnabat. Sed opere & induſtria Aredij viri ſapientis, qui ab Arelatenſi vrbe auxilium Gundebaldo laturus aduenerat, idem Rex auro hoſtem repulit, quem ferro nequiuerat. Nam Clodoueus acceptis muneribus repedauit ad propria, relinquens Godegiſilo in auxilium quinque millia Francorum. Porrò Gundebaldus ſui iam ſecurus, fratrem Viennæ obſidione circumdat, atque per aquæ ductum vrbem ingreſſus, multorum cæde patrata fratrem vnà interemit. Francos quoque, in quadam turri congregatos ferro trucidauit.

De bello contra Alaricum Gothorum Regem.

XX. CONTRA Alaricum etiam Regem Gothorum pugnans CLODOVEVS victor extitit. Quam pugnam ideò quàm maximè noſcitur inchoaſſe, quia Gothi Arianæ hæreſos, ſicuti Burgundiones, erant: optimámque Galliarum partem, à fluuio ſcilicet Ligeris vſque ad Pyrenæorum iuga montium, obtinebant. Extitit & alia iuſta huius pugnæ occaſio. Miſerat idem Clodoueus Legatum ſuum, nomine Paternum, ad Alaricum Regem Gothorum, vt quæ pacis eſſent cum eo tractaret: ſimul etiam vt voluntatẽ eius agnoſceret, quo in loco ambos Reges ſibi, pro vtriuſque Regni vtilitatibus collocuturos, oporteret occurrere: & Alaricus, iuxta morem antiquorum, barbam Clodouei tangens, adoptiuus ei fieret pater. Legato adC uenienti, & propter quæ venerat intimanti, Alaricus deſignat locum: dicitque ſe colloquio non defuturum. Inquirit demum Legatus, vtrum cum paucis, an cum multitudine adueniret exercitus. Ille ſe fatetur, paucis aſſumptis, eorum experiturum colloquium. Rurſus interrogat Paternus, vtrum armati eſſent, an inermes. Dicit ille: Suos omnes inermes venturos, & vt itidem Franci faciant, poſtulaturos. His omnibus conſentiens Paternus ad Dominum ſuum regreſſus, nunciat ei quæ cognouerat complacuiſſe Gothis. Progreſſus itaque Clodoueus, è Francia venit in Aquitaniam: & antequam perueniret ad locum placito deſtinatum, ſuprà memoratum dirigit Legatum, quo habitu Gothi vterentur exploraturum. Qui dum Alarico Regi colloqueretur, ferreum oſtij obicem eum pro baculo manu gerere perſenſit, & quòd reliqui idem facerent agnouit. Apprehenſáque Regis dextra, dixit ei: Quid, inquit, ô Rex, te læſit Dominus meus Clodoueus & Franci, vt nos fraude machinareris decipere? Quo negante, & cauſa ad iurgium vſque procedente, definitum eſt, vt iudicio Theodorici Gothorum Regis, cuius ſupra meminimus, hæc res terminaretur. Vnde ambo Reges Legatos ad eum in Italiam, vbi & regnabat, dirigunt. Qui vtriuſque partis agnita cauſa, ſtatuit vt Legatus Francorum aſcenſo equo, ante fores Palatij Regis Alarici ſtans, eleuatam teneret haſtam manu: ſuper quam Alaricus & Gothi eò vſque copiam iacerent nummorum argenti, quouſque ſummitas operiretur conti. Quorum ſumma ſolidorum ad do-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Clodo-vevs I. minium deueniret Regis Francorum. Reuerſi qui fuerant miſſi, iudicium refe- A
runt Regis Theodorici, quod cuncti laudauerunt Franci. Sed Gothi id ſe non
poſſe implere dixerunt: inſuper & Legatum Clodouei contumeliis affecerunt.
Nam quadam nocte, dum ille in ſolario cuiuſdam domus dormitum iſſet, Gothi
tabulatum quod ante lectum eius erat deſtruxerunt; qui ad requiſita dum ſurgeret
naturæ, pede lapſo corruit, brachióque contrito vix viuus euaſit. Feſtinus itaque
natale ſolum repetit, rei geſtæ ordinem ei à quo miſſus fuerat pandit, flebilémque
ſuæ querelam ærumnæ miſerabiliter depromit. Rex ergo Clodoueus in talibus
non eſſe procraſtinandum ratus, ſimul pro iniuria Legati iræ impatiens, congre-
„ gat exercitum, quem tali hortarur oratione ad pugnam: Virtutis, inquit, veſtræ,
„ ô fortiſſimi commilitones, ſecurus, animoſitatem veſtram nullius exhortationis
„ indigam iudico: quam adeò hoſtes extimuerunt, vt Legarum noſtrum infanda
„ cæde perimere vellent. Oſtendunt profectò, ſe totius iram gentis non poſſe per-
„ peti, qui vnius expauerunt conſtantiam Legati. Hoc ſolum vos noſſe cupio, vo-
„ bis aduerſum immaniſſimos hoſtes, non pro coniugibus aut liberis, non etiam pro
„ acquirendis certamen eſſe diuitiis: ſed potiùs pro inſeparabili ſanctæ Trinitatis
„ vnitate, quam illi nefandiſſimo diuidunt errore. Ad extremum, pro diuinis ſi-
„ mul humaníſque legibus, quæ iniuriarum immunes ſanciunt debere eſſe eos, qui
„ mediatores hoſtilium efficiuntur armorum. Inter arma namque hoſtilia, ſola le-
„ gatio pacis ſequeſtra eſt. Exuit hoſtem qui legatione fungitur. Feſtinemus igi- B
„ tur ad prælium, & de diuina profectione confiſi, hoſtiles phalanges aggrediamur
intrepidi. Hac allocutione ducis animati viri virtutis contra hoſtes proficiſcuntur
corde conſtanti, aut vincere aut mori parati.

De omine victoriæ, & ceruæ apparitione.

XXI. IN hoc bello diuinum illi affuiſſe auxilium, ſigna à Deo oſtenſa docuerunt.
Nam dum Legatos munera ferentes ad ſepulchrum ſancti mitteret Martini,
„ dixit eis: Ite, & à Baſilica ſancti Martini mihi ſignum victoriæ referte. Abeuntes
illi dum Eccleſiam oraturi intrant, vox cantoris eorum inſonuit auribus, dicens:
Pſal. 17. *Præcinxiſti me, Domine, virtute ad bellum, & inimicorum meorum dediſti mihi dorſa.*
Lætantes illi, oratione completa, muneribúſque oblatis, Regi ſignum victoriæ
à Deo ſibi conceſſum depromunt, & alacrem efficiunt. Cùm autem flumen, cui
Vigenna nomen eſt, tranſire deliberaret, dum vadum non inueniret, eò quòd
fluuius pluuiis auctus exundauiſſet, his Dominum verbis exorare cœpit: Trini-
„ tas, inquit, in perſonis Deus, & in maieſtate vnus, mihi contra aduerſarios fidei
„ Catholicæ victoriam tribuens, facilem huius aluei concede tranſitum. Annuit
his precibus clemens auris Omnipotentis. Cúmque illuceſcente die caſtra mo-
uiſſent, ecce, cerua quædam ſe ſubitò conſpectibus eorum ingeſſit. Illi (vt mo-
ris eſt Francorum, venatui ſcilicet inſiſtere) prædam putantes, eam auidè inſe- G
quuntur. At ipſa tranſito flumine vadum oſtendit, ac deinceps nulli compa-
ruit. Ita Rex cum omni exercitu tranſmeans, Pictauis peruenit: & haud pro-
cul à Baſilica ſancti Hilarij tentoria fixit. Edictóque compeſcuit populum qui
ſecum aderat, ne quid in ea prouincia raperent, nec cibi quidem neceſſaria:
eùm, ecce, medio noctis ſilentio, pharus ignea viſa eſt egredi ab Eccleſia ſancti
Hilarij, ac ſuper tabernaculum in quo Rex quieſcebat protendit. Conſerto er-
go prælio, victi Gothi terga verterunt. Inter ipſas verò confertiſſimas acies, Clo-
doueus cum Alarico certamen iniit. Cúmque eum terræ proſtrauiſſet, & qua le-
tale vulnus infligeret rimaretur, duo Gothi eum à latere contis feriunt: ſed pro-
pter loricam eum vulnerare nequiuerunt.

De THEODORICI *expeditionibus.*

XXII. REGE itaque Alarico, qui Gothos per XII. annos rexerat, hoc modo inter-
fecto, Clodoueus filium ſuum THEODORICVM, cum valido exercitus
ſupplemento, ad ſuperiores eius dirigit Regni partes. Qui peruagata omni pro-
uincia, Ruthenos, Cadurcóſque, atque Aruernos ſubegit: & ad patrem victor
rediit, qui tunc in Burdegalenſi vrbe hiemabat. Brumali autem recedente rigo-

A re, vernalique ſuccedenre remperie, CLODOVEVS Toloſam petit. Indè the- CLODOVEVS I.
ſautos Alarici auferens, ad Engoliſmam properat. In cuius aduenru murus vrbis
diuino nutu ſponte ruens, aduenienti Regi apertum præbuit iter. Qui vniuerſos
Gothos, quos ibi repperit, gladio interemit. Pari eriam modo per vicinas vrbes
aduerſarios inrerficiens, ſuóſque conſtiruens, eas ſibi parere compulit. Rebus er-
go cunctis ex ſentenria compoſitis, Turonis iter dirigit. Vbi dum ſtatiuarum gra-
tia aliquantiſper moratur, Legationem ſuſcepit Anaſtaſij Conſtanrinopolitani
Principis, munera Epiſtoláſque ei mittentis. In quibus videlicet Literis hoc con-
tinebarur: Quòd complacuerit ſibi & Senatoribus, eum eſſe amicum Imperato- «
rum, Patriciúmque Romanorum. His ille perlectis, Conſulari trabea inſignitus, «
aſcenſo equo, in atrio, quod inrer Baſilicam Sancti Martini & ciuiratem ſitum
erat, largiſſima populo contulit munera. Ab illa die, CONSVL ſimul & AV-
GVSTVS meruit nuncupari. Cùm aurem equum, quem inter cerera donaria
ſancto miſerat Martino, redimere centum datis ſolidis decreuiſſet, nec ille vllo
modo eum de loco mouere poſſet: alios centum dari præcipiens, taliret infit:
Sanctus Martinus bonus in auxilio, ſed carus noſcitur fore in precio. Rex ita- «
que receptro equo, pacéque per circuitum facta, Pariſius regreditur.

De Chararici Rege morte, & pugna Clodouei contra Ragnecharium.

B

CHARARICVM verò Regem, qui ei quondam contra SIAGRIVM pu- XXIII.
gnaturo auxilio eſſe debuerat, & fide fracta ſe ſubrrahens, ſpectaror certa-
minis magis eſſe voluerat, quàm pugnaror: vt ſcilicet poſtmodum victoris ſeque-
retur partes, Clodoueus cum filio dolo cepit: & tonderi eos faciens, partem qui-
dem Preſbyrerum, filium autem Diaconum ordinari iuſſit. Cúmque Chararicus
cauſaretur pro ſui humiliatione, filius ad eum: Hæ, inquit, frondes (barbam de- «
monſtrans) à ſummo vertice in viridi ligno deciſæ citò ſuccreſcent. Vtinam & «
auctor huius facti tam velociter pereat! Quod verbum vbi nunciatum eſt Clodo «
ueo, ſtatim eos gladio puniri præcepit, Regnúmque eorum cum theſauris petua-
ſit. Poſt hæc parauit expeditionem contra quendam Ducem, nomine RAGNE-
CHARIVM, apud Camaracum vrbem commorantem. Quem quidem ei ſangui-
nis affinitas coniunxerat, ſed morum improbitas infeſtum reddebat. Nam obſcœ-
nitati & luxuriæ deditus, ſuis eriam omnibus erat odioſus. Adſciuerat quoque ſibi
quendam ſpectatæ (vt putabat) prudentiæ familiarem, vocabulo Faronem. Qui
fallendi artifex, ita eum mente abalienauerat, vt ſi quid muneris quilibet ei offer-
ret, in ſumendo eo ipſum participem aſciſceret: Sint, dicens, iſta mihi & Conſi- «
liario meo Faroni. Hac Ducis ignauia permoti qui in eius militabant Aula, con- «
ferre ſecum cœperunt, qua ratione hanc à ſe remouerent iniuriam. Deſidia enim
imperantis opprobrio eſt ſubditis. Quapropter Clodoueum per internuntios ſol-
C licitant, vt gerendi aduerſus eum cauſam belli exquirat. Mandant ſe, priuſquàm
ad manus veniatur, prælio ceſſuròs, vinctúmque Dominum, ſi eis præmia confe-
rantur, tradituros. Qui nil moratus, cum valida ſuorum manu contra eum profi-
ciſcitur: mittens prius proditoribus armillas æreas deauratas, cum gladiis ſimili
modo deauratis, loco muneris. Ventum itaque eſt ad locum certaminis, & con-
ſcij proditionis fugâ ſe fingunt quærere ſubſidium ſalutis. Ragnecharius verò dum
fugere nititur, à ſuis captus Clodoueo præſentatur vinctus. Quem ille, vt dege-
neris animi virum, gladio puniri iuſſit. Fratrem quoque eius ſimiliter præcepit oc-
cidi: improperans ei, quòd non ferendo auxilium fratri, permiſiſſet ſe & illum
turpiter teneri. Pari eriam modo multos parentum ſuorum neci tradidit, theſau-
róſque eorum abſtulit: ne quis remaneret, qui inſidiari Regno eius vel vitæ poſ-
ſet. Nam fratrem Ragnecharij, RIGNEMIRVM* nomine, quem aduerterat *al. Ricimirum
Regni cupidiorem, miſſis ſatellitibus apud Cenomannorum vrbem vita priuari
fecit. Vnde vna dierum, aſtantibus Regni Primoribus, dixiſſe fertur: Parentibus, «
inquit, orbatus cunctis, periculum mei pertimeſco capitis: dum neminem habeam «
propinquum meæ cuſtodem ſaluris. Quod quidam calumniæ causâ dictum æſti- «
mauerunt, ſi fortè quiſquam prodiret, qui ſe Regi ſanguine proximum aſſereret.
Proditores verò Ragnecharij cognito deprauata fuiſſe dona, quæ acceperant pro-
ditionis gratiâ, Clodoueo querelam detulerunt. Quibus inquit Clodoueus: In-

CLODOVEVS I. grati eſtis beneficiis vobis collatis. Nam quantis putatis debere interire ſuppliciis, qui Domino ſuo auctores ſunt mortis? Abite potiùs ad propria: ſufficiátque vobis ipſa indigna, qua fruimini, vita. Illi indignationem Principis veriti, ad ſua ſunt habitacula reuerſi. A

De ſancto Seuerino, & aliis.

XXIV. HVNC Regem ferè per annum continuum febre laborantem, vir domini Seuerinus (qui in Cœnobio Agaunenſium Martyrum tunc erat Abbas egregius) ab eo accerſitus, ſaluti reſtituit: ac poſtmodum in loco, qui Caſtrum Nantonis dicitur, laudabilem vitæ curſum complens migrauit ad Dominum.

AGEBAT eo in tempore curam Imperialis Maieſtatis, Anaſtaſio defuncto, Iuſtinus ſenior. In cuius Imperij partibus, in Nurſia ſcilicet prouincia, exortus toto orbe venerandus vita & nomine BENEDICTVS: iam tunc pueriles attingens annos, à parentibus ſcholis liberalium deputatus artium. Romanam quoque Eccleſiam poſt Symmachum Hormiſda ſuſcepit regendam. Cuius temporibus, ſæpè dictus Rex glorioſus Clodoueus direxit ad beati Petri limina, hortatu ſummi Præſulis Remigij, regiæ dignitatis auream Coronam gemmis precioſiſſimis inſignitam. Quo facto patenter oſtendit, ſe Deo non fore ingratum, dum ad ipſius Apoſtoli Sepulchrum inſigne mitteret regium: ſciens ſe à Chriſto ſolio Regni eſſe donatum. Nam & Soſius Conſul Romanus, capta Hieroſolymorum vrbe, in Domini Templo Coronam obtulit. Sed hic munere gratior, quia fide potior. Ille etenim idolorum cultor, aſt iſte Catholicæ Eccleſiæ pro poſſe ſedulus venerator. Ille quòd eſſet præſens, quamuis ipſi vrbi templóque infeſtus: verùm hic abſens, Romuleæque amator domus, nec minus Baſilicæ Apoſtoli Petri deuotus. B

De terræmotu, & Clodouei tranſitu.

XXV. HIS etiam diebus apud Viennam Galliæ vrbem, multorum domus ſimul & Eccleſiæ terræmotu concuſſæ ceciderunt. In Paſchali verò feſtiuitate, beatiſſimo Mamerto eiuſdem vrbis Epiſcopo Miſſarum ſolemnia celebrante, Palatium Regale, quod in eadem erat ciuitate, cœleſti concrematum eſt igne. Lupi quoque vel vrſi ſiluis profugi, eidem ciuitati innumeri cœperunt eſſe infeſti: adeò vt multorum lacerantes corpora, propria eos cogerent deſerere habitacula. Vnde memoratus Sacerdos, adueniente Dominicæ Aſcenſionis die feſto, conuocato populo præmonuit agere triduanum ieiunium, ac omnipotentis Dei expoſcere ſuffragium. Appropinquante autem die ſtatuto, conuenit omnis populus ad Eccleſiam cum gaudio Letanias peragens, cum triduano ieiunio. Exindè pulcherrimus in ſancta vniuerſali Eccleſia mos inoleuit, vt, quoquo terrarum Chriſti fides diffunditur, à cunctis fidelibus hæ Letaniæ cum exultatione peragantur. C

PORRO inclytus Clodoueus Rex Francorum, metas ſibi attributi attingens æui, defunctus eſt, anno quinto poſtquàm Alaricum Regem Gothorum interfecerat: & in Baſilica ſancti Petri, quam ipſe rogatu ſuæ coniugis fabricauerat, ſepultus eſt. Regnauit autem annis XXX. relinquens quatuor filios Regni heredes. A tranſitu verò ſancti Martini vſque ad tranſitum ipſius Clodouei Regis, computantur anni CXII.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

HIST.

A

Theodoricus, Chlodomirus, Childebertus, Chlotarius.

HISTORIÆ FRANCORVM LIBER SECVNDVS.

DE REGNI FRANCORVM INTER FILIOS CLODOVEI *partitione.*

Cap. I.

IGITVR quatuor filij Clodouei, THEODORICVS, CHLODOMIRVS, CHILDEBERTVS, atque CHLOTARIVS, Regnum inter ſe æqua lance diuidunt. Et Theodoricus quidem ſedem Regni ſortitus eſt Metis, Chlodomirus Aurelianis, Chlotarius Sueſſionis, Childebertus Pariſius, quo & pater eorum. Quo tem-
B pore ſanctiſſimus Papa Ioannes, qui Hormiſdæ ſucceſſerat, Conſtantinopolim ad Imperatorem Iuſtinum eſt profectus, à Theodorico Gothorum Rege miſſus. Iuſtinus namque Auguſtus, cùm eſſet vir fide Catholicus, hæreticos impugnans, Eccleſias eorum Otthodoxis condonauerat, conſilio memorati Papæ vſus. Quapropter Theodoricus Arrianæ exiſtens hæreſeos, eum cum aliis Catholicis viris ad Imperatorem direxit, mandans quòd niſi Arrianis Eccleſiæ redderentur, cunctum Italiæ populum gladio percutiens extingueret. Sanctus autem Antiſtes, vt erat languidus, iter arripiens nauigio Conſtantinopolim eſt euectus. Occurrit autem ei Auguſtus, & omnis ciuitatis Clerus: gaudente Principe, ſuſcepiſſe ſe in regia ciuitate Pontificem Sedis Apoſtolicæ. Peroratis ergo pro quibus ierat, & impetratis, ipſi Iuſtino Auguſto, vt Vicarius beati Petri, Imperialem impoſuit coronam. Et accepta remeandi licentia, reuerſus eſt Rauennam. Quem Theodoricus, eò quòd audierat eum ab Auguſto honorificè ſuſceptum, diutina cuſtodia maceratum, ieiuniis, ac ſqualore carceris afflictum, vltimum coëgit exhalare ſpiritum. Qui deficiens, animam Chriſto martyr reddidit. Alios quoque, qui cum eo fuerant, partim igne cremauit, partim variis pœnis interfecit. Inter quos Symmachum Patricium, & Boëtium eius generum, poſt carceris cuſtodiam, gladio puniri iuſſit. Qui videlicet Boëtius quàm diſertus fuerit in literis ſecularibus, quamque fuerit Catholicus, ex eius comprobatur codicibus. Teſtatur hoc Arithmetica, necnon Dialectica, ipſa etiam omnium animis gratiſſima Muſica ab eo
C tranſlata, & Latinorum iamdudum eam deſiderantium auribus delectabiliter infuſa. Porrò eiuſdem de ſanctæ Trinitatis conſubſtantialitate Liber liquidò oſtendit, quàm eximius ſuo, ſi licuiſſet, tempore ſanctæ Eccleſiæ colonus extitiſſet. Theodoricus autem tam immanis ſceleris ſtatim pretium luit. Namque nonageſimo octauo poſt hoc facinus die ſubita morte defunctus, indignam vitam digno exitu finiuit. Cuius animam quidam ſolitarius, apud Liparam manens inſulam, vidit inter ſanctiſſimum Papam Ioannem & Symmachum ex conſule deductam, in Vulcani demergi ollam, eo loco vicinam. Quæ ideò ſic dicitur, quòd inibi mare, tanquam æneum vas, ferueſcat ab igne. Hoc modo periit Theodoricus, homo in ſuis initiis honeſtis pollens moribus. Romanis etenim primitus quotannis ad ſubſidium conferebat tritici centum viginti millia modiorum. Qui veniens ad extrema, vt ex ſuperioribus patet, polluit omnia. Huic fuit in coniugio iuncta ſoror Clodouei Francorum Regis, nomine AVDEFLEDA. Suas quoque ſorores aut filias Theodoricus Principibus circumpoſitarum ſociauerat nationum. Nec erat vlla gens vicina Italiæ, cuius Rex eius eſſet affinitatis expers. Nunc cœptæ ordinem proſequamur Hiſtoriæ.

THEODO-RICVS, CHLODO-MIRVS, CHILDE-BERTVS, CHLOTA-RIVS.

A

De bello inter fratres ob diuiſionem Regni orto.

II. DIVISO quadrifatiam, vt ſuprà ptælibarum eſt, Regno, aliquantiſper ſæua bellorum quieuēre incēdia. Dani verò, gens inquietiſſima, conſcenſis quamplutibus natibus, fines Regni THEODORICI Regis ingreſſi depopulantur. Contra quos ſupradictus Rex filium ſuum THEODEBERTVM cum exercitu illas ad partes direxit. Qui fugatis hoſtibus, captiuíſque eteptis, victot reuerſus eſt.

De Chrotildis ad Reges oratione.

III. THEODORICO itaque Rege hoſtilem incutſum ptopulſante, Chrotildis Regina teliquos filios, Chlodomirum, atque Childebertum, necnon Chlo-
» tarium, aduocans, hac eos oratione alloquitut. Omniporens, inquit, totius condi-
» tot ac rector orbis Deus paterni vos ideò voluit eſſe hæredes Regni, vt maternæ
» vos conſtituetet vindices iniutiæ. Quaptopter, dilectiſſimi filij, feliciter nati, feli-
» ciùs educati, ſi benè quid de vobis ptometui, vlciſcimini (quæſo) iniuſtam patris
» matríſque meæ infandiſſimam necem. Gaudeam, inquam, hos me enutriſſe ma-
» terni executores doloris, quorum ingemiſco periſſe auos, magni ſi aduiuetent au-
» ctores honotis. Neque etenim parui pendenda eſt vobis cauſa meatum querela- B
» rum, quibus contigit tanrotum catere patrociniis propinquorum: quos vobis abſ-
» tulit inimici arrox inuidia, priuſquam huius vitæ perciperetis oblectamina. Quid
» verò ſpei ſit reliquum animaduettite. Numquid parciruros putatis nepotibus, qui
» non pepercetunt frattribus? Et certè illos patua pro parte Regni è medio ſuſtule-
» tunt hominum. Vobis autem mitiores fote cenſetis, quibus ablatis magnorum in-
» erit ſpes Regnorum. Namque ſi vos iuſtam non exegeritis vltionem, ipſi vobis
» infauſtam inferent necem. Quòd ſi miſeratione non mouemini mottuorum, an-
» xios ſaltem meorum contemplamini affectus viſcerum, qui fuetint, dum pattem
» gladio, matrem fluminis ſubmerſione, ſororem exilij relegatione, damnari conſpexi. His filij piis maternæ querelæ commoti affectibus, exercitum Ftancorum perualidum congregantes, Butgundiam contra Sigiſmundum & Godmarum, filios Gundebaldi Regis, pugnaturi ingtediuntut.

De Sigiſmundi in ædificanda æde ſanctorum Martyrum ſancta magnificentia, & victoria.

IV. TVNC tempotis Sigiſmundus Baſilicam ſanctorum Mauricij ſociotúmque eius magnis exttuebat impenſis, in loco nuncupato Agauno. Circa eundem quippe locum magnanimitatem ſuæ oſtendit deuotionis, dum eſſer vir optimæ mentis, & ſanctarum locupletator Eccleſiarum. Nam & prædiotum illi loco contulit copiam, & Cleticorum otdinem pſallentium conſtiruens, ſanctæ re- C
ligionis Martyres propitios ſibi adſciuit. Memineratetenim ſe, coniugis perſuaſionibus deceptum, vnicum amiſiſſe filium. Quem dum illa odio perſequitur nouercali, in tantum exoſum fecerat patri, vt felle commotus iuberet eum puniri gladio. Nec mulrò poſt facti pœnitentiâ ductus, ſecum ipſe teputans quid ſceleris admiſerit, ad ſepulchra Sanctorum recurrens ſæpè, humíque proſtratus, eos erga ſe clementiſſimos fore efflagitans, rogabat, vt ſi quid minus perfectum, diuinæque maieſtati aduerſum, in ſuis reperitetur actibus, id, eorum interuentu iuſtus iudex in hoc ſeculo potiùs quàm in futuro puniret examine. Quam petitionem ad effectum iuxta votum perueniſſe conſtat. Audiens quippe exercitum aduenire Francorum, inſtruit & ipſe copioſam ſuorum manum, atque aduerſus eos pugnaturus aciem ditigit. Congreſſione itaque facta, Francis acriter præliantibus, victi Burgundiones fugæ ptæſidio ſe committunt. Sigiſmundus verò cùm tutelam ſanctorum Agaunenſium Martyrum citato expeteret curſu, à CHLODOMIRO Francorum Rege, qui eum perſequebatur, captus, atque Aurelianis perductus, carceri eſt mancipatus. Tunc beatus Auitus, qui in territorio eiuſdem vrbis Abbatis fungebatur officio, rogare Chlodomirum cœpit, ne tam excellentis nobilitatis inſigniſque bonitatis virum neci tradetet. Quod ille audire detrectans,

THEODORICVS, CHLODOMIRVS, CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.

A eum in villa cui Calumpnia nomen eſt,perduci,ac ibidem eum filiis capite cæſum
in puteum proiici iuſſit. De quo poſtmodum ſublatus, atque ad Baſilicam ſancto-
rum Agaunenſium deuectus Martyrum, cum digno eſt honore ſepultus. Quem
ſanctorum collegio Chriſtum Dominum annumeraſſe, ideò non ambignum habe-
tur, quòd febricitantes quique, ſi pro remedio animæ ipſius ſalutare fideliter offer-
re fecerunt ſacrificium, continuò ab infirmitatis ſuæ liberantur incommodo. Au-
ctor verò necis eius non diu lætatus eſt in hoc facto. Nam ſequenti anno idem
Chlodomirus, commoto exercitu, partes Burgundiæ deuaſtaturus aggreditur.
Cui occurrit frater Regis defuncti: ac fraternæ necis auidus vindex, pugnam cum
eo non dubitauit conferre. Sed Burgundiones, more ſibi ſolito, animoſitatem
Francorum non perferentes, hoſtibus terga nudarunt. Rex verò Chlodomirus
iuuenta alacrior,armis munitus, & ipſo præſentis certaminis proſpero ſucceſſu ani-
matus, dum audaciùs quàm debuit hoſtes inſequitur, pernicitate equi cui inſede-
rat vectus, agmen inimicum, ſui nimium negligens, anteceſſit. Quem illi à ſuis de-
ſertum, à ſe verò circumuentum conſpicati, telis eminus vrgere cœperunt. Sola
etenim ſpecies viri, & nimis notæ atque alacris fortitudinis gloria, perturbabat
hoſtem, ne quis propiùs feriturus auderet accedere. Qui vbi hoſtilibus ſe circum-
datum cuneis vidit, nullúmque adeſſe ſuotum, in virtute ſola remedium ponens
ſalutis, conuertit equum, ſeſéque collegit in arma. Æſtuare tamen magnanimus
B cœpit iuuenis, atque incertus animi ingentia pectore verſare conſilia. Obuiam ne
eundum, an hoſtibus cedendum foret, aliquandiu deliberauit. Tandem aliqnan-
do inuenit ratione viam, vicitque mentem pudor: intérque confertiſſimos aduerſi
agminis viros proruens, ferro iter aperire conatus, quem primum obuiam habuit
equo deiecit. Circumuentus autem, confoſſis lateribus vitæ terminum ſortitus eſt.
Impiger ſanè iuuenis& manu prõptus, ſed conſilio parum prouidus: qui in ſecundis
amorem poſuerat vitæ. Fuit tamen maternæ pro poſſe vltor iniuriæ. Porrò Franci,
Regis interitu comperto, non (vt nationes ceteræ) ſubſidium quæſierunt fugæ, ſed
ira feruente Burgundiones inſecuti, cædunt, proſternúntque grauiter. Deuaſta-
táque omni Prouincia, natiuum repetunt ſolum. Regnum Regis interfecti cum
eius vxore, GVNDEVCA nomine, frater Chlotarius accepit. Filios verò eius,
THEODOALDVM, GVNTARIVM, atque CHLODOALDVM, auia eorum
Chrotildis materno ſuſcepit nutriendos affectu.

De Iuſtiniano & Beliſario.

HIs ipſis apud Conſtantinopolim diebus, Iuſtino humanis rebus exempto, V.
Iuſtinianus ei ſucceſſit in Regno. Is autem Iuſtinianus, dum eſſet tempori-
bus memorati Iuſtini ſacri Scrinij Præpoſitus, & Beliſarius Equitum Præfectus,
mutuæ ſibi adinuicem dextras dederant amicitiæ. Hi iuriſiurandi ſe obligauerant
C fide: Vt ſi quilibet eorum altioris gradus potiretur honore, ſocium ſibi æquaret «
dignitate. Quadam itaque die, cum coæquæuis ſibi lupanar ingreſſi, conſpiciunt
duas muliereulas ex gente Amazonum ſorte captiuitatis abductas, inibi eſſe pro-
ſtitutas. Eas illi rapiunt, atque ad proprias domos deducunt. Vni earum nomen
Antonia, aliâ vocabatur Antonina. Et Antoniam quidem Iuſtinianus, Antoni-
nam verò accepit Beliſarius. Erántque ambæ ſorores. Vna ergo dierum, Iuſtinia-
no meridianis horis ſub dio quieſcente, cùm caput in ſinum ſuæ reclinaſſet amatæ,
adueniens aquila alis expanſis ab ardore Solis eum conabatur defendere. Intelle-
xit mulier auſpicium, quod Iuſtiniano portendebat Imperium: & experrectum ta-
li voce compellat virum. Oro, inquit, amantiſſime iuuenis, vt dum Regni potitus «
fueris ſceptris, non me indignam iudices gratiſſimæ amplexibus coniugis. Illo di- «
cente, impoſſibile hoc eſſe, vt ipſe ad culmen proueheretur Imperiale: rogat mu-
lier, vt quod illa pro certo ſciebat, ne ſe inexoratum ei præberet. Quo tribuente
aſſenſum, factáque commutatione anulorum, vtrinque eſt diſceſſum. Sanè Beli-
ſarius, eique copulata Antonina, eadem inierunt connubij fœdera: vt, quia non
dubitabat Beliſarius adepturum ſe potioris honoris gradum, ſi Imperio potiretur
Iuſtinianus, ſociam ſui eam adſciſceret ſtratus. Nec multum fluxerat temporis,
cùm Imperator Iuſtinus expeditionem parauit aduerſus Regem Perſidis. Sed in
ipſo belli apparatu morbo præuentus, anno aſſumpti Imperij octauo eſt defunctus.

THEODORICVS. CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.

Conſenſu Senatus, totiúſque ſimul exercitus, Auguſtus efficitur Iuſtinianus. Qui, A
nihil moratus, collecto exercitu contra Barbaros eſt profectus. Et commiſſa pugna, fugatíſque hoſtibus, Regem ſe eorum cepiſſe gauiſus eſt. Quem in ſolio Regni iuxta ſe ſedere fecit: & vt prouincias, quas Romanis eripuerat, ſibi reſtitueret imperauit. Cui ille: Non, inquam, dabo. Ad hæc Iuſtinianus reſpondit: Daras. Pro cuius nouitate ſermonis, ciuitas eo loci conſtructa eſt, cui Daras nomen eſt. Rex autem Perſidis, licèt non voluntarius, omnia ei reſtituit quæ Romani fuerant iuris. Sícque in Regnum ſuum eſt redire permiſſus. Iuſtinianus quoque Auguſtus cum magno triumpho Conſtantinopolim eſt regreſſus. Tunc Antonia, eiusquondam amata, ſui nequaquam oblita, ſumptis quinque aureis Palatium eſt ingreſſa. E quibus duos dedit ianitoribus, vt ſibi pateret introitus, tres vero tenentibus cortinam, vt ſuam permitteretur enarrare cauſam. Et ſtans ante Principem, hunc

Pſal 98. Pron. 20.

» apud eum habuit ſermonem. Cùm Scriptura dicat: *Honor Regis iudicium diligit.*
» Et item, *Rex qui ſedet in ſolio iudicij, diſſipat omne malum intuitu ſuo:* ego, elemen-
» tiſſime Imperator, hæc dicta eſſe de te intelligens, fiduciam ſumpſi te adeundi, ti-
» bíque propriæ neceſſitudinis cauſam exponendi. Eſt denique in hac ciuitate iuue-
» nis, qui mecum permutatis anulis fidem pepigit alterni amoris, profeſſus quòd me
» ſibi iungeret ſub nomine legitimæ coniugis. Ob id Sereniratis tuæ præſentiam
» adij, tui ſuper hac re expoſcens ſententiam iudicij. Cui Imperator: Si, inquit, fi-
» des eſt pacta, non debet fieri irrita. Quo illa audito, anulum ſuo detrahens digito B
» oſtendit Auguſto: Videat, ait, Dominus meus, cuius iſte fuerit anulus.

Agnoſcit Princeps eum quem dederat anulum, iubet eam introduci in cubiculum: ornamentíſque regalibus indutam, de cetero vocari & eſſe Auguſtam. Quod factum vehementer abhorruit populus, cunctúſque Senatus: adeò vt palam clamarent, Nefariam rem feciſſe Auguſtum, vt publicæ abiectionis ſcortum ſibi copularet in matrimonium. Hac Cæſar exagitatus iniuria, pleroſque Senatorum pertrahi iubet ad necem. Quæ res in tantum perterruit plebem, vt ſibi quiſque metuens, conatibus eius in poſterum minimè obuiare auderet.

De Beliſarij ſucceſſu.

VI. POSTHÆC commilitonem ſuum Beliſarium in Africæ promouit partes, Patricium eum conſtituens. Quique ſupradictam Antoninam, Auguſtæ ſororem, duxit vxorem. Hunc dum Iuſtinianus ſummo complecteretur amore, magnis locupletare ſtudebat opibus diuitiarum. Erat aſſiduus Imperatoris conſilio, particeps quoque aſſumebatur in conuiuio. Sed quia ſemper inuidetur felicioribus, paupertatíſque nullus inuenitur æmulus, immoderatéque detrahentium lacerantur morſibus affluentes opibus, multi Beliſarij proſperis offendebantur ſucceſſibus. Huic calumniam acerbo componunt felle, & acerbiori parant exitu.
Denique Regem adeunt improbiſſimi homines, & inuidiam excitant, aſſerentes, C
necem Regis ac vſurpandi Imperij potentiam à Beliſario affectatam. Haud difficile Princeps impulſus eſt, vt credibile duceret quod pro vero affirmabatur. Itaque priúſquàm ſibi probaretur tentamentum aliquod flagitij parricidalis, vel mendacij ſuſpicionem excluderet examen veritatis: ſuggerentibus calumniatoribus, iubet eum expugnare VVandalos. Hi ſæpiſſimè maximas Romani exercitus vires, clariſſimæque nobilitatis peſſundederant Duces. Accepta hac iuſſione Principis, Beliſarius domum repetit mœrens ac triſtis. Quem vxor ſua graui cernens affectum mœrore, inquirit ab eo cauſam offuſcantis faciem eius mœſtitiæ. Rogat ſibi manifeſtari ſecretum, ſi fortè aliquid conſilij valeat conferre ſubſidium. Cui ille. Prælij rem fore dixit, non lanificij: ideóque viros magis quàm feminas oportere
» conſuli. Ad hæc illa: Confido, ait, in Chriſto, me virilem prolaturam ſenten-
» tiam, ſi huius arcani attingere quiuero ſcientiam. Veridicus namque eſt ſermo

1. Cor 7.

» Apoſtoli dicentis: Quod ſaluetur vir infidelis per mulierem fidelem.

Erat enim ipſa Catholica, quamuis Beliſarius hæreſi inuolueretur nefanda. Tunc ſæpefatus Patricius paululum quid inter ſemetipſum deliberans, conſiderânſque quia & in feminis inuenitur ſapientia, nec priuatur infirmior ſexus rerum profundarum intelligentiâ, coniugi refert, vt VVandalos expugnaret ſibi imperatum eſſe. Illa, muliebri abiecta imbecillitate, hac virum exhortatione ad fidem orſa eſt inuitare:

Digitized by Google

A Nullus, inquir, proreſtante ſacra Scriptura, ſperauit in Domino, & derelictus THEODORICVS, CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.
eſt ab eo: Quaproprer, mi vir, ſuadeo ribi, relictis Hæreticorum blaſphemiis,
trinum & vnum Deum agnoſcere, qui regnat in cœlis. Fac ergo votum Deo cœ-
li, & eris victor melius quàm fuiſti. Per ipſum namque Beliſarium Imperator
Iuſtinianus multarum ſibi ſubiugauerat feritatem Gentium. Spondente itaque
illo fidem Chriſti, iterum dicit ei: Nullatenus immutetur decor vultus tui, ſolli-
citatus difficultate prælij, & pallor, qui tuam obtinuit faciem, diſcedat à te. Nun-
quid non ſunt nobis duodecim millia puerorum, quos propriis alimus ſtipendiis:
& decem & octo millia militum, quos cum Patriciatus dignitate adquiſiſti? Quo
reſpondente, Etiam ſunt: adiecit illa: Aſſumpta igitur parte militum, ad duode-
cim ſcilicet millia, puerorúmque ad quatuor millia, terreſtri itinere partes aggre-
dere Africæ. Ego verò cum reliquo exercitu, videlicet ſex millibus militum, &
octo millibus puerorum, nauali euectione fines peram Libyæ. Hóeque nobis ad-
inuicem erit ſignum, vt tui in caſtris copioſum accendant ignem, & nos in naui-
bus lumen oſtendamus facibus. Quid plura? factis dicta compenſantes, Africam
partito petunt agmine. VVandali terrena expeditione comperta, naualis ignari
agminis, ad pugnam ſe præparant, coniugibus ac liberis ad belli ſpectaculum in
caſtris conſtitutis. Conſerto prælio, cùm neuter exercitus alteri loco cederet,
nuntius ad VVandalos venit, aſſerens vxores eorum & natos gladio trucidatos.
B Antonina enim cum ſuis de naui in littus egreſſa, caſtra hoſtium peruaſerat, nul-
lúmque viuentem reliquerat, nec pueros quidem ac puellas. At VVandali pu-
gnantes comperta ſuorum nece, rupta acie, dum ſuis timent propria neglecta
ſalute, ad caſtra reuerti feſtinant. Quos confusè ruentes, qui caſtra inuaſerant,
obuiam facti excipiunt ſternúntque, ac toto palantes perſequuntur campo. Rex
autem Childemerus cum duodecim tantum VVandalis fuga periculo exemptus,
caſtellum quoddam munitiſſimum eſt ingreſſus. In quo à Beliſario obſeſſus,
dum nullus ei pateret exitus, rogabat memoratum Patricium, vt liber vincu-
lis ante conſpectum duceretur Imperatoris. Cui cùm ſpopondiſſet Beliſarius,
quòd non reſti aut funibus, non etiam ferreis conſtringeretur nexibus, aut li-
garetur maſtigia: vbi ſe dedidit, catena vincitur argentea, Conſtantinopolím-
que in triumpho perducitur. Sed in Palatio conſtitutus, cùm ab Aulicis multis
afficeretur iniuriis, poſtulauit Principem, vt conceſſo ſibi quem primum habue-
rat equo, duodecim ex his qui cum colaphis ſputiſque inceſſebant, ſingulare cum
eo inirent certamen. Ibi, inquit, & meæ probrum ignauiæ, & illorum ſpectare
habes fortitudinem audaciæ. Imperator petita non abnuens, cum eo, pro ſpecta-
culo, duodecim iuuenibus congredi imperat. Quos ille, ſimulata fuga, poſt ter-
gum iaciens ſpicula, omnes interfecit. Poſt hæc, ex præcepto Principis Childe-
merus eunuchus factus, Patricius Romanorum finium, qui Perſidis prouinciæ
adiacent, ordinatur. Cum Perſis maxima ac proſpera bella geſſit, ibíque vitam
C finiuit. Sed ad ordinem reuertamur Hiſtoriæ.

De Chlotario & Childeberto.

INTERFECTO, eo quo ſupra diximus modo, Chlodomiro natorum Chrotil- VII.
dis primo, reliqui eius duo filij, id eſt CHLOTARIVS atque CHILDEBER-
TVS, iterum cum exercitu Burgundiam petunt: fugatóque Rege eius Godmaro,
Regnum Burgundiæ Francorum ſubiugauere ditioni. In hac pugna Theodori-
cus, quem Clodoueus ex concubina ſuſceperat, fratribus auxilium præbere de-
trectauit: eò quòd filia Regis Sigiſmundi eſſet nupta illi, neptis videlicet Regis
Godmari.

De Amalrico Gotho.

AMALRICVS autem, filius Alarici Regis Gothorum, cùm partem Regni VIII.
paterni, quæ à Francis non fuerat peruaſa, ſuſcepiſſet regendam, Legatos ad
Childebertum & Chlotarium direxit: rogans vt inito fœdere ſororem eorum me-
reretur coniugem accipere. Quam illi non negantes (vt Regibus tantæ Gentis di-
gnum erat) ſummo cum honore miſerunt. At ille, vt erat gente & animo ferus,
habere eam cœpit remiſſiùs, nec diligere vt Reginam, ſed contumeliis dehoneſta-

Theodoricus, Childebertus, Chlotarius.

re quaſi pretio emptam ancillam. Nam dum eſſet ipſe nefanda, qua & pater ſuus, Arrianæ hæreſeos maculatus perfidiâ, deſpectui eam habens quòd eſſet fide Catholica, eunti ad Orthodoxorum Eccleſiam multa ingerebat probra. Stercora namque in eam, vel in eius proiiciens viam, fœtoris commouebat violentiam, vt deuotam à puræ orationis ſtudio auerteret mentem. Quibus præſtricta contumeliis filia Clodouei, ad fratres cum lachrymis ſcribit, Epiſtolam mittens per quendam ſibi fidelem: & cauſam ſuarum exponens iniuriarum, ad extremum intulit: » Miſeremini, inquit, mei, fratres amantiſſimi, & mearum neceſſitudines indigna- » mini cauſarum. Vrbs Aruerna Childebertvm in finitimis ſuis, de fratris Theodorici regimine ab eo vi prærepta, tenebat: cùm memorata ſororis ſcripta ad eum peruenerunt. Indè vir militiæ peritus, non expectato fratris Chlotarii ſolatio, compoſitis ordinibus caſtra mouit: atque improuiſus armatas acies Hiſpaniis infudit. Nec defuit congreſſioni Amalricus, terreſtri naualíque pugna certare paratus. Vbi vtrique exercitui placuit in campo prælio decernere, Childebertus validior equitatu auertit hoſtem. Nec diutius potuerunt reſiſtere Gothi: cùm virorum contis, & fremitu equorum conturbarentur. Conuerſi igitur in diuerſa alii ſunt, plerique ad claſſem refugiebant. Ex ea quoque parte occurrêre Franci, ac vniuerſos, præoccupato itinere, repellunt à mari. Ipſe Amalricus fugere conatus, Eccleſiam Catholicorum curſu petebat. Tunc vnus è turma Francorum citato equo eum inſecutus, haſtâ cominus percuſſum terræ deiecit exanimatum. **B** Cuius comperto interitu, Childebertvs poſt tergum iter dirigens Gothorum, Toletum vrbem, ipſo terrore belli ciuibus conſternatis, ſine mora oppugnauit & cepit: multiſque ablatis theſauris, & ſorore aſſumpta, repedare feſtinabat ad propria. Sed antequam cupitas peruenirent ad ſedes, ſoror Regis, neſcio quo depreſſa incommodo, vita deceſſit. Cuius corpus in loculo poſitum Pariſius eſt delatum, ac in Baſilica ſancti Petri iuxta patrem humatum. Sanè in theſauris, quos Childebertus auexit ab Hiſpaniis, reperta ſunt Eccleſiaſtici vtenſilia miniſterii, ex vaſis quos dicunt fuiſſe Salomonis, nouem precioſiſſimi calices, quindecim patenæ, viginti capſæ Euangeliorum. Quæ omnia cùm ſolido fabricata forent auro, gemmiſque ornata opere incluſorio, Rex tamen integer ab eorum cupiditate cuncta, (vt erat largiſſimus) diuerſis tribuit Eccleſiis. Sed dum incurſare ſtudet aliena, perdidit quæ putabat ſua. Nam Theodoricvs frater ipſius dolens Aruernorum vrbem ab eo ſibi fuiſſe ſublatam, eam ipſe iterato inuadit: cæſiſque vel fugatis, quos Childebertus ad tuendam reliquerat vrbem, Mvndericvm, qui ſe propinquum Regis iactitabat, Regnúmque ſibi deberi, perimi iuſſit, & quæ eius erant ſub fiſcum redigi. Hic etenim Mundericus perſuaſis Aruernicis ciuibus, collecta etiam ruſticorum non parua manu, caſtrum Victuriacum contra Theodoricum peruaſit. Vbi dum Rex eum obſidione cinxiſſet, & ſuperare nequiret, cuidam ſuorum Aregiſilo nomine imperat, vt dato ſacramento ſecuritatis, Mundericum à caſtello exire ſuadeat, quatenus à circumſedentibus perimi poſſet. **C** Ille præcepto obtemperat, ac circumuentum hominem caſtro » educit: datóque in hunc modum ſuis ſigno, Quid, ait, ô populi hunc virum aſpi- » citis, ac ſi nunquam ampliùs eum vidiſſetis? His illi auditis impetu in Munderi- » cum proruunt. Quod ille cernens, Aregiſilum ſic alloquitur: Quia, inquit, ô Are- » giſile periuriis me decepiſti tuis, ex hoc tempore te viuentem nullus cernet oculis carnis. Et hæc dicens, vti pone eum ſtabat, lanceâ inter ſcapulas adacta eum terræ defixit: euaginatóque gladio hortatus ſocios, ſuper hoſtes irruit, ac quouſque ſpiritus vitæ in eo fuit, cædere non ceſſauit. Archadius quoque, qui vrbem Aruerniam Childeberto tradiderat, Bituricas aufugit. Ea vrbs tunc Childeberto parebat. Mater vero eius atque amita comprehenſæ, apud Cadurcum vrbem exiliatæ ſunt.

De Chlotarii *in Thoringos expeditione.*

IX. Inde, fratre Chlotario in ſocietatem adſcito, ipſe cum filio Theodeberto Thoringam petit. Præerat Thoringis Rex Hermenfredus, duobus ſuis trucidatis fratribus. Cui acceſſerat ex coniugio vana quædam mentis elatio, quòd ei filia Theodorici Regis Italici, ex ſorore ſuſcepta Clodouei, iure copularetur nuptiali. Hæc muliebri faſtu elata, quòd regali manaret proſapiâ, fratrem mariti

A Bertharium nomine ingenti odetur crudelitate. Denique ſuadet viro, vt fratrem ſibi æmulum virâ priuet & Regno. Id ille nil moratus effecit, miſſiſque lictoribus eum perimi iuſſit. Pari modo alium, vocabulo Baldricum, ſuſpicione fratet næ inſimulatum vindictæ, infanda damnauit morte. Hac arte Amalberga (id quippe nomen mulieri) vacuam fecit ſibi Aulam Regni, dum ſimulat ſaluti ſe velle conſulere mariti. Miſer ille, qui putauerit quòd illa in eius fratribus parricidales odiſſet cogitationes; nec animaduerteret conſortes Regni ac periculorum ſublatos eſſe ſuorum. Adeo apud improbos eſt affectus vilis, vt citò prauis ſuggeſtionibus extorqueatur. Profectus itaque THEODORICVS in Thoringam, obuiam habuit Hermenfredum cum innumera multitudine hoſtium. Foderant autem Thoringi foſſam, quam texerant operimento ceſpitum, vt aduenientium inibi debilitarentur equi Francorum. Quo cognito, Franci acriter indignati, hoſtes vltima labefactarunt cæde: actóſque in fugam vſque Oneſtrudem fluuium perſequuntur. Ibi etiam aduerſariis reſiſtere auſis, tranſitúque prohibere Francos, grauius certamen. Sed vbi ſe Franci ipſo vſu veteri, aſſuetáque vincendi confirmarunt conſuetudine, ordine ſuo nixi incurſantes cædere, ſcutis repellere, niſu omni ac virtute inconditam multitudinem in fluuium vrgere cœperunt. Nec difficile fuit plurimos in amnem mergi, cùm haud procul à littore res gereretur. Tanta autem ſtrages tunc de Thoringis facta fuiſſe fertur, vt cæſorum congerie oppleto B fluuio, Franci ſuper interfectos in vlteriorem tranſirent ripam. Hermenfredus ipſe cum paucis elapſus, in munimentum ſe contulit vrbis. Quem poſtea Theodoricus, fide data, Tulbiaco * ad ſe venire mandauit: eúmque, dum deambulatum per murum vrbis irent, & ſibi alterutrum ſermocinarentur, præcipitem deorſum egit. Qui ruens, comminuto cerebro exanimatus eſt. Ex eo quoque genitis minimè pepercit: ſed eos ſtrangulari præcipiens, vniuerſas Thoringorum ciuitates Francis ſubiugauit, priſtináque eos iuſſit incolere domicilia.

THEODORICVS, CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.

* hodie Zulich

De origine Francorum citatus diuus Hieronymus.

X.

DENIQVE Francos Thoringorum fines priùs poſſediſſe, ſuperior declarauit ſermo. Sed & beatus Hieronymus, in Opuſculo quod de vita ſancti ſcripſit Hilarionis, aſſerit hanc gentem, non tam amplam quàm robuſtam, inter fines Saxonum quondam habitaſſe & Alamannorum: memorans illius nationis illuſtrem iuuenem ab eodem viro Dei dæmone eiecto fuiſſe curatum. Nec nobis oneri erit ipſius diſertiſſimi verba ponere viri, cùm & noſtram (ſi inſerantur) honeſtent materiam, & gentis fortitudinem innoteſcant pariter & decorem. Simul etiam vt virtus Dei in gentili quoque operata homine euidenter appareat. Ait ergo diuinæ legis interpres. Candidatus Conſtantij Imperatoris rutilus comâ, & « candore corporis indicans prouinciam (inter Saxones quippe ac Alamannos gens « C eius non tam lata quàm valida, apud Hiſtoricos Germania, nunc Francia dicitur « antiqua) ab infantia poſſeſſus à dæmone, qui noctibus eum vlulare, ingemiſcere, « fremere dentibus compellebat. Hic ſecretò ab Imperatore euectionem petiit, « cauſam ei ſimpliciter indicans, & acceptis ad Conſularem quoque Paleſtinæ Literis, cum ingenti honore ac comitatu Gazam deductus eſt. Qui cùm à Decurionibus loci illius quæſiſſet, vbi habitaret Hilarion Monachus: territi Gazenſes, putantes eum ab Imperatore miſſum, ad Monaſterium perrexerunt: vt & honorem « commendato exhiberent, & ſi quid ex præteritis iniuriis in Hilarionem eſſet offenſæ, nouo officio deleretur. Deambulabat autem tùnc ſenex in arenis mollibus, « & ſecum de Pſalmis neſcio quid ſubmurmurabat. Vidénſque tantam turbam venientem, ſubſtitit, & reſalutatis omnibus, manúque eis benedicens, poſt horam « ceteros abire præcepit: illum verò cum ſeruis ſuis & apparitoribus manere. Ex « oculis enim eius ac vultu, cur veniſſet, agnouerat. Statim ergo ad interrogationem ſuſpenſus homo, vix terram pedibus tangens, & immane rugiens, Syro, quo « interrogatus fuerat, ſermone reſpondit. Videres de ore barbaro, & qui Francam « tantùm ac Latinam nouerat linguam, Syra ad purum verba reſonare: vt non ſtridor aſpirationis, non idioma aliquod Paleſtini deeſſet eloquij. Confeſſus eſt itaque, quo in eum modo Dæmon intraſſet: & vt interpretes eius intelligerent, qui « Græcam tantùm ac Latinam nouerant linguam, Græcè quoque eum interroga «

THEODORICUS, CHILDEBERTUS, CHLOTARIUS.

uit. Quo ſimilia verba eodem reſpondente, admirati ſunt. Multas denique incantationum ei occaſiones, & neceſſitatem magicarum obtendenti artium: Non curo, ait, quomodo intraueris, ſed vt exeas in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti impero. Cúmque curatus eſſet, ſimplicitate ruſtica decem auri libras offerens, hordeaceum ab eo accepit panem: audiens, quòd qui tali cibo alterentur, aurum pro luto ducerent. Hæc dixit Hieronymus, vir in ſancta Eccleſia omni laudum præconio dignus. Nos autem ad rem cœptam vertamus articulum. A

De reliquis Chlotarij & Theodorici geſtis.

XI. DENIQUE dum apud Thoringam moræ fierent, Theodoricus fratri Chlotario occultas parat inſidias. Expanſóque in parte domus velo, armatos poſt illud ſtare iubet, qui Chlotarium ad ſuum venientem colloquium ex improuiſo interimerent. Chlotario itaque ingredienti domum pedes apparuere detecti armatorum. Quod vbi animaduertit, ſuos capere arma iubet, ſéque præcedere. Intellexit protinus Theodoricus fratrem dolum præſenſiſſe: & ne amplius manifeſtum fieret factum, loco muneris diſcum ei dat argenteum: gratias agens propter collatum auxilium. Neſcientibus ergo ſuis quid actum foret, Chlotarius metatum repetiit ſuum. Poſt hæc Theodoricus cum ſuis queſtus, ſine cauſa ſe ſuum perdidiſſe catinum, aduocans Theodebertum filium: Vade, ait, ad patruum tuum, & pete ab eo vas à me ei dono datum. Abiit ille, ac ſine mora quod petiit impetrauit. B Chlotarius indè regrediens, Radegundim filiam Bertharij Regis ſecum abduxit, quæ poſtmodum apud Pictauam vrbem multis effulſit virtutibus.

CUM igitur (vt præfati ſumus) Theodoricum atque Childebertum, quos iunxerat natura, diuideret diſcordia, tandem domeſtico fœdere ciuilium ſunt ſequeſtrata bellorum certamina. Sed quorumdam nefandorum molitionibus hominum, qui aſſiduis gaudent mutationibus rerum, iterum pactæ pacis violata ſunt iura. Quapropter multi nobilium filij obſides vtraque ex parte qui fuerant dati, ſeruituti ſubiciuntur. Inter ceteros verò nepos beati Gregorij Lingonicæ vrbis Epiſcopi, dum cuiuſdam barbari ſeruitio premeretur, à memorati Pontificis ſeruo Leone vocabulo, qui præparandis epulis miniſterium exhibebat, ſubducitur, priſtinæque libertati hoc ordine reſtituitur. Audito quippe præfatus Sacerdos eum Treueris detineri, mittit pueros, qui oblato Domino eius pretio, illum exindè abducerent. Quibus barbarus reſpondit: Hic, inquiens, tam præclari generis puer non dimittetur, niſi mihi decem libræ auri dentur. Illis hæc Epiſcopo nuntiatibus, Leo ſe obtulit dicens: Permitte me, & ego per Dei auxilium puerum liberabo. Quo permittente, quæſitum ille quendam hominem rogat, vt ſe Domino pueri quaſi proprium famulum vendat, & pretium loco beneficij in ſuos vſus habeat. Obaudit ille dicto, & cum duodecim aureis memorato vendidit viro. Quærit deinde detemptor à Leone, quid operis ſcit agere? Cui Léo: In præparandis, inquit, epulis nullus me præteriit diſciplinâ artis. Imperat ergo Dominus, vt aduenienté die Solis (ſic enim barbari diem vocant Dominicam) tale paret conuiuium, quòd venturi ad eum amici habeant admiratum. Quod ille congregata multitudine gallorum gallinaceorum ita præparauit, vt dicerent conuiuæ ſe nec in menſa Regis tale quid guſtaſſe. Gauiſus dominus Leonem promptuario præficit, ac ſummam ſui gratiam impertit. Poſt anni circulum cum Attalo (id quippe nomen nepotis Epiſcopi erat) in prato, eo quòd ille cuſtos equorum eſſet, deſcendit. Et verſis ſibi inuicem dorſis, ne agnoſcerentur loquentes, Attalum ſic compellare cœpit: Tempus eſt, inquam, ô puer, vt de patria cogitemus. Hac igitur nocte dum equos è paſtu reduxeris, caue ne ſomno graueris, ſed, vt à me vocatus fueris, iter ſi ſapis noſtrum parabis. Ea forte nocte Leo generum domini ad domum redeuntem proſecutus, vina porrexit. Cui ille ioco ait: Dic, ô puer ſi valeas, qua nocte ad patriam reuerti deſtinas. Ad quem Leo item iocando, veritatem tamen effatus: Hac, inquit, nocte, ſi Deus permiſerit. Vtinam, ait alter, me cuſtodiant mei famuli, ne quid de domo mea auferas. Necdum itaque prima noctis quiete tranſacta, Leo ad Attalum properans quærit, an haberet ſpatam. Quo negante, ille à capite Domini ſui ſcutum ſimul cum framea aufert. Sciſcitantique Domino, reſpondit ſe eſſe, velléq; Attalum qui tanquam ebrius quieſcebat ſuſcitare, vt ad paſtum equos C

THEODORICVS, CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.

A deducat. Illo verò non abnuente, profectus eſt ad Attalum: aſcensíſque equis, raptíſque quibuſdam veſtibus ſiue ornamentis, triduò ieiuni iter peragunt. Venientes verò ſupet Moſam, dum à quibuſdam detinerentur, relictis equis ſuper parmas fluuium tranſmearunt. Inuentáque arbore pruni, eius ablato fructu, inter iter agendum eo ſe ſatiant. Porrò viam ingreſſi Campaniæ, nocte quadam audiunt ſonitum poſt terga currentium equorum. Tunc Leo ad puerum: Proſternamut, inquit, terræ, ne videamur. Tuno poſt truncum rubi ſe collocant, extractis tamen gladiis, vt, ſi neceſſe foret, his ſe defenſarent. Equites verò eo loci conſtiterunt, ſpectantes donec equi vrina ſe leuarent. Dixitque alter ad alterum: Væ mihi, quia fugiunt hi deteſtabiles! Verùm ſi inuenirentur, vnum ex eis patibulo, alium gladiorum ictibus perderem. Erat autem qui hæc loquebatur Dominus illorum. Qui motis equis cum ſocio receſſit à loco. Illi verò eadem nocte Remis venientes, à Preſbytero Paulello per biduum recreati, ad beatum Gregorium ſunt regreſſi. Attalus cum gaudio ſuſceptus, Leo cum vxore ac filiis libertate, præmióque terræ donatus eſt.

De dolo in filios Chlodomiri.

INTEREA CHROTILDIS Regina Pariſius reſidens, filios CHLODOMIRI, nepotes ſuos, ſolerti nutriebat diligentia. XII.

B Childebertus autem zelo ductus, quòd videbat Reginam maternum ſuper eos declinaſſe animum, autumans deperire ſibi quicquid materni affectus in illis transfundebatur, Chlotarium excitat, vt è medio hominum tollendi adoleſcentes occaſionem quærat. Doloſáque adinuicem captantes conſilia, ad matrem dirigunt, qui memoratos iuuenes ab ea ſuſceptos ad ſe perduceret, aſſerentes velle ſe debitam ipſis Regni reddere portionem. Dolum Regina non præuidit: mandatóque filiorum paruit eo ſtudioſiùs, quo adoleſcentulis benè eſſe gratulabatur conſultum. Suſcepit legatus iuuenes, vt eos deduceret ad Reges. Eo diſcedente, è veſtigio venit alter, forcipes & gladium deferens. Quibus Regina viſis, inquirit quid ſibi iſta velint. Cui veredarius: Sic, inquit, mandant filij tui, velis ne nepotes tuos tonderi, an gladio percuti? Delibera. Vnum enim eorum neceſſe eſt fieri. Quo illa audito, alta trahens à pectore ſuſpiria ingemuit, & ait: Nunc mihi bonum eſt mori cum filiis meis. Mortua eſt pietas. Nunc profectò illud eſt tempus, quo ſi omnes ſua dent conſilia, huic malo remedium inueniant nullum. Nouum hoc flagitij genus eſt, quo patrui innocentium appetunt vitam nepotum. Doleo, fateor, parricidas generaſſe me filios, qui non poſſent parcere parentibus. Sed de illis taceo, quos iuſta allegatio maternæ calamitatis exoſos fecerat. Verùm in iſtis nullæ reperiuntur cauſæ offenſionis, niſi quòd in Regno natis, Regíſque filiis, debita inuidetur portio paternæ hereditatis. Pereunt itaque ad dolorem mihi, ad fructum illis. At quæ-

C rat quis, vt quid eos occidere velint. Cognoſcat, quia ad præſens ipſis mors eorum proficiet. Miſeram me, quæ ad hos fructus fœcunditatis ſum reſeruata, vt infelicia eis porrigerem vbera, qui mihi chara nepotum auferrent pignora. Ego, infantuli, veſtræ cauſa ſum perditionis, quæ inconſideratis perſuaſionibus patrem veſtrum obieci periculis mortis. Satis infelix mater fueram, auia volui eſſe ſollicitior. Videns mihi ætatem procedere, tentaui conſulere poſt me nepotibus. atque vtinam conſuluiſſem! Sed nunc eos mihi quidem eripit intolerabilis ærumna, quos magis magíſque commendauerat natura & miſericordia. Summe Deus, ne inter greges noxiorum deputes animas innocentium, nec eas ſæua inferorum crucient ſupplicia: ſed mundo ſupernum iter carpentibus è veſtigio tranquilla æternæ vitæ ſuccedant habitacula. His dictis, indignatione ſimul & compaſſione vox eſt intercepta loquentis. Verùm vbi ſpiritum reſumpſit: Et quid, ait, aliud reſtat? Conditio mihi offertur, vtrum malim eos tonderi, an gladio percuti. Sed vtcunque ſe res habeat, nullatenus clericos fieri patiar. Hæc dixit, putans quòd pietate flexi naturæ à tanto deſiſterent ſcelere. Quamuis enim ei nota eſſet Chlotarij feritas, nunquam tamen credere potuit, quòd víque ad parricidium perſeueraret. At ille longè ab eius ſententia aberrans, arreptum ſeniorem natu puerum ad terram eliſit, cultellóque latus perfodiens vitâ priuauit. Quod cernens iunior, ad Childebertum ſe contulit: & ſuffuſus lachrymis ſpecie miſerabili, patrui inhærens veſti-

THEODORICVS, CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS. giis, orare veniam, ac vt animum ſibi Regis Chlotarij conciliatum redderet, obſecrare. Motus ille miſeratione fratrem deprecabatur, vt naturæ contemplatione molliret iram, nepotíque parceret, ſupra iram conſtituens ius naturæ. Promittebat etiam, ſe pro huius rei viciſſitudine beneficium quod ipſe vellet recompenſare. Cui frater: Dum tu, inquit, huius facti miniſter exiſtis, vt quid misereri velle te ſimulas? Quin potiùs puerum à te expelle, aut pro eo morere. Veritus Childebertus verba fratris, nec eius valens, immo nolens, contraire voluntati, puerum à ſe repulit. Quem Chlotarius eo, quo fratrem eius, interemit modo. Reliquus qui ſupererat è fratribus, vitæ potiùs ac ſaluti quàm Regno intentus, prompta fidiſſimorum ſibi famulorum ope vſus, fugâ ſe exemit periculo. Ei nomen Chlodoaldo. Qui poſtea Clericus factus, Preſbytérque ordinatus, dignè eſt conuerſatus. Et vitæ finem ſortitus, Nouiento villa territorij Pariſiacæ vrbis ſepultus, multis miraculorum ſignis cœlo ſe viuere declarat. Chlotarius autem, nutriciis puerórum pariter neci traditis, aſcenſo equo, ab eo receſſit loco vnà cum ſuis. Tunc Chrotildis Regina ablata nepotum corpuſcula condiens aromatibus, in ſancti Petri Baſilica fecit humare. A

De Longobardorum origine & geſtis.

XIII. THEODORICVS autem THEODEBERTO filio ſuo deſpondit vxorem vocabulo VVISEGARDAM filiam VVaconis Regis Longobardorum. Hic locus nos admonet, intermiſſa paululum cœptæ rei ſerie, exordium nos huius pandere gentis, & præterita retrò tempora retractando repetere: maximè cùm præclara quædam Francorum geſta in Hiſtoria contineantur Longobardorum. VVinili igitur, qui & Longobardi, ab inſula Germaniæ, quæ Scandinauia dicitur, egreſſi, Ibor ac Aione Ducibus, regionem quæ Scoringua dicitur quaſi habitaturi ſunt ingreſſi. De qua propter victus penuriam exire compulſi, tranſierunt in Mauringua. Vnde progreſſi habitauerunt in Gollanda. Mortuíſque Ducibus, Regem ſibi Agelmundum filium Aionis Ducis ſtatuerunt, qui per triginta & trium curricula annorum illis præfuit. Cui ſucceſſit Lamiſſio. Lamiſſioni quoque Lethu. Poſt Lethu regnauit Hildehoc. Quo defuncto, quintus Gudehoc Regnum ſuſcepit. Deinde poſt pugnam, quam inter Odoacrem & Feletheum fuiſſe ſuperiori commemorauimus Libello, profecti Longobardi de Gollanda peruenerunt in Rugiland, quæ Latinè Rugorum patria dicitur. Nam *Land* linguâ Germanorum, patria dicitur verbo Latinorum. Exempto autem humanis rebus Gudehoc, ſucceſſit ei filius Claffo. Decedente quoque Claffone, Tato Regnum tenuit. Quo tempore Longobardi relicta Rugorum patria venerunt in campis patentibus, qui ſermone barbarico *Felth* appellantur. manſerúntque ibi. Quo dum demorantur, Radulfus Rex Herulorum fœdus quod cum Tatone pepigerat irrumpens, eo quòd compererat fratrem ſuum germanum à filia Tatonis nefandiſſimè interemptum, bellum ei intulit. Sed ipſe cum ſuis à Longobardis ſuperatus, vitâ pariter & Regno eſt priuatus. Tanta autem conſternatio, ac (vt veriùs dicam) mentium alienatio eius inuaſit exercitum, vt virides ſegetes, lini campos, flumina crederent. Dúmque brachia quaſi nataturi extenderent, à ſuperuenientibus ſine difficultate cædebantur hoſtibus. Irruit autem ſuper Tattonem VVacho filius fratris ſui: interfectóque eo, ipſe iam octauus ſuper Longobardos Regnum tenuit. Huius filiam (vt prædictum eſt) Theodoricus filio ſuo Theodeberto deſpondit. Quam ille poſt mortem patris relinquens, DEVTHERIAM Romani generis feminam hac de cauſa duxit vxorem. Dum Gothi, poſt mortem Clodouei, multa de his quæ ipſe eis abſtulerat, peruaſiſſent: Theodoricus Theodebertum filium ſuum ad ea recuperanda direxit. Qui ad vrbem Bituris * accedens, Legatos ad caſtrum Caprariam, vt ſibi ciues aperiant, dirigit. Deutheria verò mulier nobilis & ſapiens, cuius vir ad prædictam vrbem propter hoſtilem tranſierat incurſum, Theodeberto mandauit, quòd veniens cum pace ſuſciperetur. Quo aduentante, illa ei obuiam eſt progreſſa. Cuius ſpecie Rex captus, ſuo eam coniunxit ſtratu. B C

* al. Biterris

A

De Theodorico, & Theodeberto.

Theodoricus, Childebertus, Chlotarius.

XIV.

IN diebus illis Theodoricus Sigiualdum parentem ſuum occidens gladio, clam mandauit Theodeberto, vt filium eius, qui vna cum eo ierat, interimeret. Sed ille, eo quòd illum de ſacro fonte leuaſſet, oſtenſis paternis Literis fugam ſuaſit, donec poſt mortem patris ipſo regnante ad eum reuerteretur. Qui fugiens, apud Larium latuit. Poſt hæc nuntiatur Theodeberto, patrem grauiter ægrotare. Qui poſtpoſitis ceteris rebus eò tendit, Deutheria Aruerno relicta. THEODORICVS enim, cùm iam viginti quatuor annis Regnum tenuiſſet, vitâ decedens, THEODEBERTO filio ſedem ſui reliquit Regni. Qui manſuetus cunctis atque modeſtus, iuſtitiæ quoque fuit cultor egregius. Conſurgentes verò Childebertus atque Chlotarius, eum Regno pellere conati ſunt. Quos demulcens ille, Regnum ſagaciter recepit. Miſſóque nuntio, Deutheriam ab Aruerno euocans, ſibi eam in matrimonium copulauit. Cernens Childebertus quôd eum vi ſibi ſubdere nequiret, amicitia ſibi necti commodius duxit. Accerſitúmque triplicibus ex omni ſupellectili ſua ornamentis donauit. Giualdus autem Sigiualdi filius, audiens Theodebertum loco patris regnare, ad eum rediit. Quem Rex deoſculans, cunctas ei paternas reſtituit hereditates: data ei tertia ex omnibus quæ à patruo

Theodebertus.

B acceperat muneribus parte. Verùm Deutheria cernens filiam ſuam, quam ex priori ſuſceperat viro, valdè adultam, verita ne à Rege concupiſceretur, vehiculo impoſitam, indomitiſque bobus tractam, apud Virdunum de ponte in Moſam præcipitari iuſſit. Erat porrò Theodebertus Rex egregiè moratus. Agnoſcens verò quòd Deutheria ſuam (vt prædictum eſt) interemiſſet filiam, repudiata ipſa, VViſegardam iterum ſibi ſociauit.

De Beliſarij reliquis ſucceſſibus.

PORRO Beliſarius poſt inclytum, quem de VVandalis (vt ſuprà diximus) XV. apud Conſtantinopolim egit triumphum, intimus amicorum Iuſtiniani Principis habebatur. Et adſtipulante prioris ſocietatis prærogatiua, cùm inter primos ſecretorum arbitros ipſe primus accerſiretur, multorum contra ſe inuidorum excitauit corda. Qui dolentes vberiore illum pollere potentia, ſibique deputantes officere in quo ille proficeret, quaſi ſalutis Cæſaris ſolliciti, crebro ei denuntiabant: Ab inſidiis Beliſarij fore cauendum. Quem niſi ipſi ſimulatione fidelioris « conſilij reuocauiſſent, iamdudum Beliſarij gladio interfectum Iuſtinianum, Re- « gnúmque indigno hæredi vacuefactum. His atque huiuſmodi regiorum ſatelli- « tum, ſeu etiam primorum Palatij, ſermonibus Auguſtus per inuidiam paulatim accendebatur. Et ſuſpectam habens Beliſarij potentiam, Patriciatus ei interdixit

C curam. Qui publicis expeditus actionibus, ſecuram deliberans in reliquum agere vitam, priuatas incolebat ædes. Sed, quia difficile eſt in proſperis inuidiâ carere, iterum zelus, iterum orta inſimulatio. quia vltra quàm priuatis mos eſt ſeſe agebar. Duodecim namque millibus puerorum vallatus, quocumque eundum foret, progrediebatur. Fuere nonnulli, qui vitam quoque ipſam ereptum ei ire vellent. Verùm cùm Imperatoris mentem ad ſuam nequirent inflectere ſententiam, ipſum dignitate regia priuare moliti ſunt. Opportunámque nacti occaſionem, procedentem ad circi ſpectaculum Principem, priuata detentum cuſtodia, corona ſpoliant ſimúlque veſte purpurea. Deductúmque ad medium theatri quendam Florianum in ſolio ſedere faciunt regio. Iuſtinianus autem tali dehoneſtamento affectus, ad Beliſarium miſit qui dicerent: Hæc mandat Iuſtinianus Cæſar quon- « dam & Auguſtus. Immemor, inquit, iniuriarum, mi Beliſari, factus moderna- « tum, ad memoriam quæſo reduc priſtina beneficia: & ſi quid præuales, adiuua « me. Ad hæc Beliſarius ita reſpondit: Si, ait, auita mihi ſuppeditaret potentia, fer- « rem poſcenti ſuffragia. Nunc autem incaſſum fundit preces, cùm mei præſentia « conſulares viduauerit faſces. Verumtamen Chriſti Domini mei parens præcepto, « non referens mala pro malo, auxilium illi laturus accingar vt potero. Et ſimul, « his dictis, ad conſpectum properat noui Principis, cunctis vt ſe ſequerentur ſuis præcipiens pueris. Et pro foribus theatri ſtans, conſpexit eminus turbam ſe odien-

CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS, THEODEBERTVS.

tium cathedræ Imperaroris Flotiani circumſiſtere. Conuerſus igitur ad eos qui ſe- A
cum erant: En, inquit, fidiſſimi milites, adeſt omnibus votis expectata dies, ad
capeſſendam vltionem ex inimicis. Vallatus eſt Tyrannus caterua malignantium,
qui ſe ei ſociauerunt, freti improbitate morum. Nec dubitandum pari eos debe-
re perire intetitu, quos æquales reddidit malitiæ cauſa. Armate itaque dexteras
» vindiees, & quod me videritis facere, vos quoque facite. Poſthæc introgreſſus,
dum veluti adoraturus genu flecteret, euaginaro enſe falſi Principis eaput ampu-
tauit. Quod cernentes qui cum eo venerant, diſtrictis gladiis circumſtantes fotti-
tet ferire cœperunt. Turbati hi qui priùs de permutatione dominationis ſibi ap-
plaudebant, fugæ potiùs quàm defenſionis auxilium quæſiuerunt. Caput Floria-
ni, cum corona Regni, Beliſarius ſuſtulit: veniénſque ad Iuſtinianum taliter ei
» locutus eſt. Æmuli, inquit, meæ tuæque ſalutis ſeminarium diſcordiæ inter nos
» ideò quàm maximè ſeuiſſe viſi ſunt, vt & me exortem honoris redderent, & te mei
» præſentia deſtitutum eontumeliis, vti nune palam cernitur, afficetent. Attamen
» ego his, quæ aduerſariis ſuggerentibus eontra me egiſſe cognoſceris, poſthabitis,
» gratiam Imperij luciſque tependo, quam illi eteptum ire voluerant. Recolénſque
» priora erga me beneficia tua, hoc te nunc dignor munere. His dictis, diadema
Regni eius impoſuit capiti. Iuſtinianus hoc modo Imperio reſtiturus, ſæpefatum
Beliſarium irerato Patricium ordinans, aduerſum Gothos, qui Italiam inhabitan-
tes Romanos grauitet armis premebant, dirigit. B

De diuo Benedicto.

XVI. HIS diebus beatiſſimus BENEDICTVS Patet & priùs in loco, qui Subla-
cus dicitur (qui ab vtbe Roma quadraginta millibus abeſt) & poſtea in caſtro
Caſſino, quod Haruin appellatur, & magnæ vitæ meritis, & Apoſtolicis effulſit
vittutibus. Quo etiam tempore ſanctiſſimus Agapitus Romanæ Sedis Pontifex,
ad regiam vrbem profectus, Iuſtinianum Principem in Euthieis ſectam delapſum,
ad veram & Catholicam reduxit fidem. Damnatóque Anthimo Patriarcha Con-
ſtantinopolitano, non multò poſt idem Papa apud eandem vrbem diem obiit. Cui
ſucceſſit in Pontificatu Syluerius. Hic leuatus eſt à tyranno Theodoro, qui apud
Gothos Regnum arripuerat, ſine deliberatione deeteti Imperialis. Qui corruptus
peeuniâ talem timorem induxit Clero, vt qui non conſentiret, gladio puniretur.
Poſt menſes duos nutu diuino extinguitur Theodotus: & eleuatur VVithigis
Rex. Tunc veniens Beliſarius Patricius in partes Siciliæ, audiuit quòd Gothi feciſ-
ſent ſibi Regem: & indè per Campaniam properauit Neapolim: quam obſidete
cœpit, quia ciues Neapolitani noluerunt aperire ei. Qui pugnando ciuitatem in-
troiuit: & Gothos, quoſcunque obuios habuit, neci tradidit. Factóque maximo
bello contra VVithigem, ingreſſus eſt vrbem Romam, & ciuitatem muniuit. Tunc
recolligens VVithigis multitudinem Gothorum, vno anno ita obſedit vrbem Ro- C
mam, vt nulli eſſet facultas egrediendi vel ingrediendi. Verùm intra ciuitatem fa-
me opprimente populum adeò vt aqua vænundaretur ptetio, pugnæ tamen ma-
ximæ fiebant à Beliſario defendente Romanos, vel ciuitatem, aduerſus Gothos:
quos etiam Rauennam fugâ petete poſtmodum compulit.

De Vigilij Diaconi conatibus.

XVII. TVNC Vigilius Diaconus, qui apud Conſtantinopolim erat Apocriſiatius,
animaduertit diſplieere Auguſto & Auguſtæ damnationem Anthimi Pa-
ttiarchæ Conſtantinopolitani. Et volens ſibi apud Dominos rerum parare gra-
tiam, perſuaſit Auguſtæ, vt mitteret ad Syluerium Pontificem Literas hoc mo-
» do ſcriptas, *Aut ad nos*, inquit, *ne pigriteris venire, aut certè ſcriptis tuis reuoca*
» *Anthimum in locum ſuum.* Quibus beatus Syluerius perlectis ingemuit: & in
hæc verba Imperatrici reſcripſit. *Licèt hac cauſa finem temporali mea inferat vita,*
ego tamen, Auguſta domina, rem hanc nunquam faciam, vt reuocem hominem in dam-
nata permanentem perfidia. Hac de re indignata Auguſta, mittit Vigilium ad Be-
liſarium, præcipiens vt inuenta occaſione Syluerium in exilium ageret, Vigiliúm-
que Pontificem conſtitueret, qui ſe teuocaturum Anthimum tepromiſerat. Hu-

A ius præcepti tenorem ſuſcipiens Beliſarius: Ego, inquit, voluntati Principum contraire non audens, licèt inuitus iuſſionem adimpleo. Sed huius machinator ſceleris iram non effugiet iudicis cuncta cernentis. Subornatis itaque teſtibus, qui dicerent domnum Papam Gothis ciuitatem ſimúlque Patricium tradere voluiſſe, iuſſus eſt præſentare ſe ad audientiam in Palatium Principis. Et ingredientem cum ſolo Vigilio Antonina Patricia ſic alloquitur: Dic, domne Silueri, quid fecimus, vt nos tradere in manus Gothorum velles? Adhuc ea loquente, ingreſſus Ioannes Subdiaconus Regionarius primæ Sedis, tulit pallium de collo eius, induítque veſte monaſtica. Qui apud Pontiam inſulam in exilium relegatus, inibi Confeſſor vitâ deceſſit. Vigilius verò in Pontificali Sede reſedit. Iterato Beliſarius cum VVithige Rege Gothorum dimicans, exercitum eius maxima cæde labefactauit, ipſúmque captum Conſtantinopolim triumphans perduxit.

CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS, THEODEBERTVS.

De CHILDEBERTO *Rege, & beato Germano Epiſcopo.*

XVIII. VERVM CHILDEBERTVS Rex Francorum, aſcito in auxilium Theodeberto, Theodorici filio, nepote ſuo, aduerſus Chlotarium fratrem ſuum pugnaturus ire diſpoſuit. Nuntius ad Chrotildem matrem ſupradictorum properat Regum (quæ tunc Pariſius morabatur) aſſerens vtroſque germanos fratres in B mutuam perniciem exercitus adunare multitudinem. Quo comperto, mater filiorum condolens nequitiæ, materni affectus præſtricta neceſſitudine, ad ſepulchrum ſancti Martini properat, & lachrymarum effundens flumina, orationem fudit ad Dominum in hæc verba: O bone, inquit, Ieſu, qui diſcordes elementorum curſus fœdere ſancto conſocias, tu fratres, malo diſcordiæ temerantes iura naturæ, in vnitatem pacis redire concede. Nec mihi obſit, quòd tales genui vel etiam educaui, qui ignorent fratres, & affectus neſciant propinquorum. Interemerint patruos, iugulauerint nepotes: non tamen eo vſque fore proceſſuros exiſtimaui, vt quod nati ſunt obliuiſcerentur. Tu modo, omnipotens Pater, qui naturæ auctor atque arbiter es, honeſtum inter germanos compone pactum: tu perturbatores pacis potentiæ tuæ virtute deterre. Has illam preces pro natorum ſalute fundentem audiuit Omnipotens, cœlíque à parte ſerena intonuit. Nam Chlotarius periculoſum ratus aduerſum duorum potentum Regum copias prælio decernere, confugium in Aureliano pago, in loco qui Combros dicitur, fecit: donec aut animus erga ſe fratrum tranquillior, aut ſibi ad reſiſtendum virtus numeroſiore ſuorum manu, qui iam iámque affuturi credebantur, eſſet paratior. Maior autem ſpes eius in Chriſti Domini virtute conſiſtebat. Cùm ecce ſubitò in loco, quo aduerſarij caſtra fixerant, matutino ſub tempore audita ſunt tonitrua mugire, imbres ruere. Fulgura verò per procellas deiecta tentoria rupêre, equóſque eorum in diuerſa egerunt. Porrò militaris manus ſolis contra violentiam imbrium con- C tecta clypeis, miſericordiam Domini efflagitatura humi proſternitur, vtque moderatiori quàm merebantur vindictæ pœna ferirentur exorant. Quódque admirabilius eſt, in caſtris Chlotarij nec ſpiritus flauit venti, nec pluuiæ cecidit gutta, nec vlla prorſus coruſcationis apparuerunt ſigna. Tum demum qui venerant exterminatum, Legatos miſerunt ad Chlotarium, qui pacem peterent, fœdúſque perpetuum inirent. Quod ille volens conceſſit, & ex vtriuſque exercitus conſenſu vtrinque diſceſſum. Ita precibus Deo deuotiſſimæ mulieris, matris videlicet ſuæ, ab imminenti piaculo ſimul & interitu fratres erepti, immane facinus quod mente conceperant explere permiſſi non ſunt. Fuere plerique læti, quibus placebat concordia germanitatis.

De reliquis Childeberti geſtis.

XIX. CHILDEBERTVS autem Rex, qui anterioribus (vt ſuperiùs declaratum eſt) annis Hiſpaniam ingreſſus Toletum vrbem ceperat, Chlotarium fratrem ſuum, cum quo fœdus firmauerat, ſollicitauit in adiumentum ſui: quo, eius fretus ſocietate, eandem prouinciam ſibi ſubacturus aggrederetur. Quo cum valido exercitus aduentante ſupplemento, viribus coniunctis, Cæſarauguſtam vſque acceſſerunt. A cuius vrbis ingreſſu prohibiti, obſidionem adoriuntur. Et re-

CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS, THEODEBERTVS.

ſiſtentibus oppidanis, cùm ſumma vi vtrinque decerneretur, tandem Hiſpani, ip- A
ſa obſidionis diſpoſitione & Francorum feroci perterriti animoſitate, animos à
prælio reuocauerunt: ac tota mentis intentione ad Chriſti miſericordiam implo-
tandam conuerſi, aſſumptis crucibus cum Letania murum obambulantes circuire
cœperunt. Quod Reges cernentes, aliquod maleficium eos exercere ſuſpicati
ſunt: captúmque quendam ex ruſticis ſollicitiùs interrogant, cuius Religionis
habitatores ciuitatis eſſent, aut quid vrbem circumeundo præcantationis agerent?
» Quibus ille: Ciues, ait, Chriſtiani ſunt. nunc vt ſui miſereatur Dominus, exo-
» rant. Cui Reges: Vade, inquiunt, dic Epiſcopo vrbis, vt ad nos nihil hæſitans
» veniat. Quem aduenientem Childebertus taliter alloquitur: Chriſtianæ, inquit,
» Religionis ac vnius veri Dei vos agnoſcentes eſſe cultores, parcere vobis decreui-
» mus, ſi aſſenſum noſtræ petitioni tu, qui Antiſtitis in hoc loco fungeris officio,
» præbens, nobis ſancti Vincentij reliquias contuleris, qui in hac vrbe, vt multo-
» rum ſinceritas & ſignata veritatis verba teſtantur, eximius Leuita enituit. Ponti-
fex nil morarus, eiuſdem inclyti Leuitæ ac Martyris ſtolam Regibus offert. Quam
illi condigno honore ſuſcipientes, obſidionem iuxta promiſſum ſoluunt. Et de-
uaſtata omni prouincia, cum ſpoliis & ingenti præda natiuum repetunt ſolum.

De Gothorum Regum à ſuis nece, & Childeberti Francorum Regis geſtis. B

XX. POST Amalricum autem, Theodus Hiſpanias tenuit. Quo interfecto, Theudegilus ſucceſſit. Hic dum inter cœnandum alacritate vltra ſolitum vtitur, extinctis cereis à ſuis occiditur, & Agila Regnum arripuit. Gothi verò iam olim vitium hoc in conſuetudinem verrerunt, vt dum eis Rex proprius diſplicuerit, à ſuis interimatur. Verùm Childebertus accepram beati Vincentij ſtolam Pariſius defert, ædificatámque ſolo tenus Baſilicam nomini eiuſdem ſancti Leuitæ ac Martyris dedicari fecit. In qua non minimam vaſorum partem, quæ eum à Toleto aſpottaſſe ſuprà memorauimus, cum capſis Euangeliorum, ctuces quoque mirifici opetis, aliáque deuotus excellentiſſima contulit munera.

De Theodeberti in Italiam expeditione.

XXI. CHILDEBERTO itaque eum fratre Chlotario Hiſpaniæ partes aggrediente, THEODEBERTVS Theodorici Regis filius, memoratorum nepos Regum, in Italiam cum maximo ſuorum equitatu contendit: eámque ab Alpibus vſque ad maritimorum confinia locorum peruagatus, tributariam effecit. Et ad propria reditum maturans, Bucellenum Ducem ad peruadendam Siciliam & reliqua Italiæ finitima reliquit. Qui Tyrrheno mari transfretato, Siciliam maxima ex parte ſubegit: caſtráque vel vrbes Italiæ peruadens, ex ſubiugatarum præ- C
da nationum xenia Theodeberto mittebat Regi.

De ſancto Benedicto.

XXII. HVIVS Principis temporibus à Cinnomannica vrbe Legati ad caſtrum Caſſinum profecti, beatiſſimum Patrem BENEDICTVM, poſt heremiticam (vt præmiſimus) vitam in illo ſancto degentem Cœnobio, omnigena popoſcerunt prece, vt Fratres in monaſtica probatos conuerſatione ad Occidentales dirigeret partes, à quibus leni iugo Regulæ illis ab ipſo traditæ Gallicana ſubdererur ceruicoſitas. Qui gratanti animo dilectum ſuum diſcipulum MAVRVM ad has noſtras direxit regiones, eíque ſanctiſſimum ſui obitus diem imminere prædixit: euidentiſſimè deſignans, eò ſua ſacratiſſima transferenda fore membra, quò charitatis vinculo ſibi vnitum mittebat alumnum. Inclytus ergo Domini Leuita Maurus iter ad Gallias agens, dum in pagum deueniſſet Autiſſiodorenſem, die qua Dominicæ Cœnæ ex more in terris celebrabatur ſacra ſolemnitas, ad Monaſterium ſancti Romani, nutricij quondam Patris Benedicti, diuertit. Cuius gratuita collocutione laborem longinqui itineris alleuans, ei in proximo eſſe denuntiauit diem, quo beatus Pater cœleſtem gaudens ſcanderet ad patriam. Et, ecce,

CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS, THEODEBERTVS.

A noctе illa quæ ſanctum præcedebat diem Sabbati, quo vigilia Reſurrectionis co-
litur Chriſti, ſcilicet XII. Kalend. Aprilis; ſubitò raptus in ſpiritu vidit viam pal-
liis ſtratam, ac innumeris coruſcam lampadibus, ab eius Cella ad cœlum vſque
pertendere: quódque eo tramite dilectus Domino cœlum Benedictus ſcanderet,
Angelum ſibi dicentem audiuit. Et ad ſe reuerſus, lachrymas votiuæ indices vi-
ſionis effundens, quæ ſibi reuelata fuerant ſancto Romano aperuit, ac participem
cœleſtis eum faciens gaudij; ſanctum cum eo exultans celebrauit Paſcha. Glo-
rioſus etenim in ſanctis Deus aſſiduè ſibi placitos mirificans famulos, huic egre-
gio Patri excellentius ceteris iure præbuit iter ad ſe perueniendi: qui in conual-
le poſitus lachrymarum, aſcenſiones virtutum in corde diſpoſuerat ſuo, ſcalam
Iacob, per quam aſcendentes Angeli monſtrati ſunt, ſuis proponens ſectandam
ſequacibus. In cuius autem (vt pace omnium loquar Sanctorum) non dicam
Martyris, verùm & Apoſtoli tranſitu, tam innumeris támque diuini fulgoris ſplen-
dens apparuit via luminaribus, veſtibúſque ornata nuptialibus? Neque enim in
eo calle textile credendum eſt apparuiſſe pallium, quo æternæ incorruptionis mi-
grabatur ad regnum. Nil porrò mirandum, hunc diuinæ latorem legis hanc in
Aſſumptione ſpiritus promeruiſſe gloriam, qui corruptibilis adhuc circumamictus
tegmine carnis, tantis effulſit miraculorum ſignis: vt niſi vir toto venerabilis orbe,
Papa videlicet Gregorius, eius eſſet vitæ relator ſimúlque aſſertor eximius, pro-
B fectò ab infidelibus quibuſdam mirandis derogaretur actibus. Verùm vt præter-
eam quòd adhuc puerulus heremum petiit intrepidus, quòd (vt quidam propter
ipſum ait Sapiens) nec Martinus toto nominatus in orbe feciſſe dignoſcitur: illud
certè non omittendum, quòd poſt multiplicia chariſmatum dona ab Omnipoten-
te ſibi conceſſa, tribus ammirandis, nec ſeculo antea cognitis, reſplenduit mira-
culis. In eo namque, quòd ſolo intuitu ligati ſoluit vincula ruſtici; quódque ſub
momento, quaſi ſub Solis radio, vniuerſus ante conſpectum eius collectus eſt
mundus; ſiue quòd ſtrata palliis ac innumeris coruſca lampadibus via, ad polo-
rum ſubuectus eſt alta, neminem illi puto conferendum Sanctorum. Magna por-
rò nobis, ſi diſſimulare nolumus, eſt indicta probitatis neceſſitas, quibus dona-
tum eſt tantum ac talem in præſentiarum habere patronum: vt ab illius nunquam
pro poſſe magiſterio diſcedentes, quæ audiuimus ab illo & mentis oculis vidimus,
in illo ſectemur. Aderit pro certo nobis, vtque quondam corporales ruſtici ne-
xus, ſic noſtrorum ſoluet ligamina peccaminum: & quorum in contemplatione
totius orbis creditur elegiſſe domicilia, eorum (ſi deuotè illi adhæreant) animas
ſua ſequentes veſtigia, cum magno diuini luminis ſplendore, in æterna deducet
habitacula. Huius ſanè patris vitam (vt prædictum eſt) beatus ſcripſit Papa Gre-
gorius: cuius flores eloquij in ſancta vniuerſali Eccleſia velut aurum refulgent.
Sed & Odo venerabilis Abbas huius Floriacenſis Monaſterij, in quo ſæpè nomi-
nandus corpore requieſcit Pater BENEDICTVS, ipſius memoriam in quodam
C Sermone mirificis extollit laudibus. Nos verò pro amore tanti patroni noſtri his
prælibatis, ad Hiſtoriam recurramus.

De Beliſarij reliquis geſtis & nece.

BELISARIVS igitur, qui iam ſecundò ad Africam tranſiens VVintharith XXIII.
VVandalorum Regem rebellionis inſimulatum ſub dolo pacis interemerat,
reſiduóſque VVandalorum Reipublicæ iugo ſubſtrauerat, audito quòd Franci
Italiam infeſtarent, Romam redire maturato contendit. Et ciuitati appropin-
quans, cum magna omnium vtriuſque ſexus lætitia ſuſceptus, obtulit beato Pe-
tro per manus Papæ Vigilij auream crucem centum librarum, precioſiſſimis gem-
mis exornatam, in qua ſuas deſcripſerat victorias. Indéque ad bellum retractus
Francorum, dum paucitatem gentis contemnit, virtutémque ignorat, paucis &
ipſe aſſumptis pugnam non dubitauit committere. Sed Romanis pro ſalute & li-
bertate, Francis pro adipiſcenda gloria certamen erat. Et quia eo ſe glorioſio-
rem ſperabant reportare triumphum, ſi totius Orbis victores Romanos viciſſent,
mori potiùs quàm loco cedere elegerant. Inito itaque prælio, dum neutra acies
alteri cederet, tandem Romani ſalutem, pro qua aliquandiu ſubſtiterant, deperi-
re ſibi intelligentes, dum fortiſſimos quóſque ſuorum bello oppetere cernerent,

CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS, THEODEBERTVS.

paulatim ſe certamini ſubtrahere cœperunt. Ita vir ſtrenuiſſimus Beliſarius à ſuis A
deſertus, ab hoſtibus circumuentus, nequiequam fortiter faciens extinctus eſt. Et qui multarum ſub triumpho Gentium captiuos adduxerat Reges, à Duce non dicam Imperatoris aut Regis, verum Tetrarchæ Francorum victus, vita cum nominis ſui priuatus eſt gloria.

De beato Gregorio Lingonenſi, & caſtro Diuionenſi.

XXIV. ERAT tunc temporis beatus Gregorius Lingonicæ vrbis Præſul ſummus. Sed quia huius Pontificis meminimus, dignum eſt vt ſitum Diuionenſis caſtri, vbi maximè morabatur, pandamus. Eſt denique illud caſtrum in campi planicie muris firmiſſimis circumdatum, turribus triginta tribus honeſtatum: terras habens fertiles, per quas à meridie Oſcarus haud procul à muro fluit, piſcibus diues. Ab Aquilone alter fluuius per portam ingreditur, ac ſub ponte decurrens, pérque aliam portam egrediens, molendinos ſumma vertit velocitate. Murus ad viginti pedes quadris ædificatus lapidibus, deſuper minores ſuperpoſitos habens lapides, in altitudinem pedibus XXX. in latitudinem XV. porrigitur. Portæ ibi quatuor, à quatuor plagis cœli. Quod cùm tantæ ſit magnitudinis, cur Vrbis vocabulo caruerit mirum habetur. Hoc quidem ab Aureliano Imperatore conſtructum antiquitas aſſeruit. B

De Chrotildis obitu, & Chlotarij progenie.

XXV. INTEREA bonæ memoriæ Regina Chrotildis, vxor Clodouei quondam Magni Regis, piis quoad vixit intenta operibus, apud vrbem poſita Turonicam migrauit ad Dominum plena dierum. Cuius corpus à filiis ipſis Childeberto ac Chlotario Regibus cum magno pſallentium choro exinde ſublatum, Pariſiúſque delatum, in ſacrario Baſilicæ ſancti Petri iuxta latus viri ſui eſt ſepultum. In eadem etiam orationis domo beata Genouefa humata quieſcit. THEODEBERTVS quoque Rex Auſtraſiorum febre valida vexatus diem clauſit anno regni ſui XIII. Hic, exorante Deſiderato Viridunenſi Epiſcopo, ciuibus eiuſdem vrbis octo millia ſolidorum, qui annuatim exinde eius inferebantur theſauris, largiſſima benignitate ad reſtaurationem conceſſit ciuitatis. Fuit idem Rex egregiè moratus, eloquióque affabilis. Qui beatiſſimum Maurum in quadam parte Regni ſui, in Andegauenſi videlicet pago, Monaſterium conſtruentem, quod Glannafolium antiquitus dictum eſt, mirificè coluit: prædiáque ingentia cum aliis regiæ munificentiæ donis, per ſemetipſum ad eundem accedendo locum, benigniſſimè contribuit.

THEODEBALDVS.

Succeſſit ei THEODEBALDVS filius eius, vir quidem Deo deditus, & ſeruos eius vnicè diligens, ſed in ſuos crudelis. Cuius tempore ſtella ex aduerſo veniens in Lunam ingreſſa eſt. Tunc quoque vuæ in arbore, quæ Sambucus C
dicitur, natæ ſunt, & flores ipſarum arborum, quæ nigra proferre ſolent grana, botros protulerunt. Grauis eo tempore ac ſolito aſperior hyems facta eſt: ita vt torrentes congelati peruium ſuper ſe populis iter præberent. Aues quoque rigore aſtrictæ vel fame, abſque vllo hominum dolo, immerſæ niuibus capiebantur. Hic accepit vxorem filiam VVaconis Regis Longobardorum, VValderadam nomine, ſuæ ſororem nouercæ. Qui cùm per octo annorum curricula ſtrenuè ſuſceptum gubernaſſet Regnum, vitâ decedens, Principatum Gentis quam regebat, cum theſauris, Chlotario dereliquit habendum. Huic verò Chlotario fuerunt virilis ſexus filij, ex diuerſis coniugibus orti, numero ſeptem, & vna femina. De INGVNDE quidem, GVNTHARIVS, CHILDERICVS, CHEREBERTVS, GVNTRANNVS, SIGEBERTVS, & CHLOTSINDA filia. De CHARAGVNDE verò, ſorore Ingundis, habuit CHILPERICVM. Amore denique Ingundis ductus, Charagundem eius germanam ſibi in matrimonium copulauerat. De GVNSINDE autem genuit CHRANNVM.

A CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS.

De odio Francorum in Parthenium.

TVNC temporis Franci Parthenium in Palatio Regis Theodoberti quondam potentem, qui eos tributi onere valde preſſerat, immenſis perſequebantur odiis. Qui cum ſe cerneret non poſſe euadere, duos rogat Epiſcopos vt ſe Treueris deducant, ſæuientiſque populi ſeditionem ſua prædicatione ſedent. Quò dum vnà cum eo eunt, vna noctium cœpit prædictus vir dormiens voces emittere, dicens: Heu! heu! ſuccurrite qui adeſtis. Expergefacti circumiacentes rogant, quid eſſet? Reſpondit ille vidiſſe ſe Auſanium quondam amicum ſuum, ac Papianillam vxorem propriam, quos olim zelo ductus occiderat, vocantes ſe ac vi compellentes, & dicentes: Veni vt ante Deum de iniuſta nece noſtra nobiſcum contendas. Tandem venitur Treueris, & Epiſcopi turbatum populum ſua volebant linire oratione. Cùm nequirent, Parthenium in Eccleſiam ductum vni arcæ immiſerunt, ſternentes deſuper vela Eccleſiæ. Cúmque populus ſcrutata Baſilica recederet, frendens quòd non inueniretur, vnus è turba exclamat: En, inquiens, arca, vbi non eſt quæſitus noſter aduerſarius. Statímque è reſerata arca extrahitur, ac lapidibus ad columnam ligatus perimitur. Fuit verò in ſumendis cibis auidus. Sed quæ ſumebat, hauſto aloe ſtatim egerebat, vt alia citius ſumere poſſet. Strepitum quoque ventris in publico ſine vlla emittebat verecundia. XXVI.

B

De Chlotarij edicto, & expeditione in Saxones.

PROPOSVIT autem CHLOTARIVS edictum, vt cunctæ Eccleſiæ Galliarum fiſco tertiam partem ſoluerent fructuum. Quod, reſiſtente Iniurioſo Pontifice, in ipſo exordio tentamentorum eſt caſſatum. Poſt hæc idem Rex in Saxones tectum iter direxit, qui aſſiduis excurſionibus Francorum deuaſtabant fines. Quibus ſuper VViſeram fluuium bello ſubactis, Thoringos quoque, eò quòd Saxonibus auxilium tuliſſent, depopulatus eſt. Denuò Saxonibus rebellare parantibus, Chlotarius aduerſus eos exercitum mouet. Verùm Saxones ſuperioris belli plaga humiliati, per Legatos commiſſorum poſtulantes indulgentiam, de cetero emendationem pollicentur, ſuarúmque rerum omnium partem mediam, exceptis coniugibus ac liberis, loco offerunt pignoris: Quod Franci deſpectui habentes, prælium adoriundum putarunt. Coacti Saxones manum conſerere, tanta in Francos ſtrage bacchati ſunt, vt vix pauci Chlotario Regi ſupereſſent ad fugæ potiùs ſocietatem, quàm ad præliandi ſubſidium. XXVII.

De Chranno, & eius geſtis.

C ERAT præterea Chlotario filius nomine CHRAMNVS, corpore quidem elegans; ſed mente leuis, dolis nulli verſutorum ſecundus. Huic animus inquietus, prompta audacia, cui pater vices ſuas per Aquitaniam commiſerat. Aſt illius efferata vis animi eum vt Regem agere non ſinebat. Tyrannica denique adactus crudelitate, res aliorum rapinis diripiebat: Quapropter pater eum, legatione directa, ad ſe euocare curauit, vt inſolentiam qua tumebat modeſta increpatione redargueret. Ille mandatis patris poſthabitis, Pariſius ad Childebertum ſummo ſtudio contendit, ea propoſiti intentione vt ad genitorem nunquam rediret. Abducere verò amicos regios parentéſque feſtinabat, & præcipuè Childebertum patris germanum. Quem etiam in tantum ab eo alienum effecerat, vt fratris vitam appeteret: Chranno tactis Sanctorum pignoribus ſponte promittente, quòd patris perpetuus exiſteret hoſtis. Perpetratúmque foret facinus magnum ac memorabile, fratre in mortem fratris conſpirante, ſi Deus non impediſſet, & Childebertus matura morte non oppetiiſſet. Compoſito namque cum Childeberto fœdere, Aquitaniam iterum repetit, omnia per quæ primum ierat ſubacturus. Poſt quem pater, Saxonica occupatus expeditione, ire non valens, Charibertum ac Guntrannum filios cum exercitu eò dirigit. Quem illi per Aruernicum ſecuti territorium, in Lemouico iam eo aſſecuto, caſtra ſuper montem Nigrum conſtituerunt: miſeruntque ad eum vt quæ peruaſerat redderet. XXVIII.

Quod dum ille ſe facere ſponderet, nec tamen faceret, ipſi contra eum pugnatu- A
CHILDEBERTVS, CHLOTARIVS. ti aciem direxerunt. Quibus cùm ille haud ſegnius obuiam iret, orta tempeſtate
ab hoc ſunt repreſſi facinore. Poſt hæc Chrannus per ſubintroductas perſonas
fratribus inſinuari facit, patrem bello oppetiiſſe Saxonico. Illi pro vero dictum ar-
bitrati, Burgundiam citato repetunt calle. His abeuntibus, Chrannus poſt eos
iter dirigens, capta Cabilonenſi vrbe ad caſtrum properat Diuionenſe: vbi qui-
dam Clericorum curioſi quid Chranno accideret, ſuper altare tres poſuerunt Co-
dices, id eſt, Prophetarum, Epiſtolarum Apoſtoli, ac Euangeliorum. Oratione
ergo ad Dominum facta, aperto Prophetarum Libro hunc primum reperêre ver-
Eſaia 5. ſiculum: *Auferam maceriam eius, & erit in deſolationem, pro eo quòd debuit facere vuam,*
1. Theſſal. 5. *fecit verò labruſcam.* Reſerato etiam Apoſtoli Codice hoc inuenerunt: *Cùm dixe-*
rint, Pax & ſecuritas, tunc repentinus eis veniet interitus. Dominus autem in Euan-
Matth. 7. gelio ait: *Qui non audit verba mea, aſſimilabitur viro ſtulto, qui ædificauit domum*
ſuam ſuper arenam, &c. Et hæc quidem de Chranno oſtenſa ſunt.

De Childeberti poſt Regni fraterni affectationem morte.

XXIX. CHILDEBERTVS verò æſtimans fratrem à Saxonibus interfectum, Remis
accedens cuncta incendiis ac rapinis vaſtauit. Tunc duæ locuſtarum acies,
per Aruernum ac Lemouicinum, in campum tranſiere Romaniacum. Vbi com- B
miſſo inter ſe prælio, magnum reliquere aceruum locuſtarum infectarum. Cœpta
Chranni celeri deſtituuntur obitu CHILDEBERTI. Nam idem Rex poſt diu-
tinam Regni functionem febre vexatus moritur, ac Pariſius in Eccleſia ſancti Vin-
centij, quam ipſe fabricarat, ſepelitur. Eius Regnum vel theſauri ad Chlotarium
lege redierunt.

De Chranni conatibus, & Chlotarij clementia & pietate.

XXX. DESTITVTVM ſe Chrannus tanto parricidalis flagitij conſorte animad-
uertens, ad Conabum Brittonum Principem confugit, recidiuáque repa-
rare bella tentabat. Cui nobilitas coniugis odiorum ſuppeditabat materiam, quòd
præmineret proſapiæ claritudine. Ei nomen Calte, VVillecario genita Aquita-
niæ Duce. Qui videlicet VVillecarius minis Chlotarij territus, quibus Chranno
fauiſſe arguebatur, tutelam Baſilicæ ſancti Martini expetiit: quam pridem & Au-
ſtrabius alter Dux expetierat. Perſecutoribus quærentibus eum exinde auellere,
nec valentibus, admoris ignibus pariter cum ipſa orationis domo flammis eſt cre-
matus. Quam Chlotarius ſolerti induſtriâ venuſtiori donauit gratia, ſtannóque
eius operuit tecta. Non diſſimulandas autem filij arbitratus iniurias, indè quanta
potuit ſuorum manu Britanniam eſt ingreſſus. Occurrit ei Chrannus, cum Co-
nabo Brittonum Rege barbarorum agmen ducante. Vbi ad certamen ventum, C
tentato vtrinque agmine, vbi neque Chrannus pecunia conductos deſciſcere à
fide vidit Britannos, neque Chlotarius filium erga ſe ſuſcepta depoſuiſſe odia,
ſuóſque ad belli paratos certamina, armis decernendum æſtimauerunt. Tunc
Chlotarius in incerto belli poſitus, lachrymis ſuffuſus ora, Chriſtum exorat in hæc
» verba: Chriſte, inquit, Deus, qui occulta hominum ſolus agnoſcis, precibus
» nunc adeſto meis, iuſti exercens examen iudicis. Etenim quod nulli iuſto, maxi-
» mè tibi omnium cognitori rerum, veniabilis Chranni nequitia poſſit videri, ſatis
» certus ſum: ideo quòd naturalis oblitus gratiam pietatis, hoſtili animo contra vi-
» tam inſurrexit patris. Et quod fraude machinatus occultè nequiuit efficere, id
» nunc palam illato bello contendit explere. Dúmque vnius decrepiti ſenis accele-
» rare quærit exitium, non dubitauit morti exponere tantarum innumeroſitatem
» gentium. Et certè regnandi ſpem dederam, cùm viuens tuendæ ei Aquitaniæ
» ſolicitudinem mandaueram. Sed morantem non paſſus eſt, nec expectauit Re-
» gnum, niſi parricidio adipiſceretur. Reſpice ergo Domine de cœlo, & iudica iu-
» ſtè, illúdque iudicium exerce, quod contra Abſalon patri Dauid quondam infe-
» ſtiſſimum exercuiſti. Non ego quidem Dauid, ſed tamen fide non degener. Cre-
» didit ille mundi Redemptorem venturum, credo & ego veniſſe, æquique arbi-
» trum ſæculi iudicem futurum. His intentum precibus audiuit omnipotens Deus.

A Nam ſuperiot bello factus, Britannos vſque ad refugia nauium, quas ad hos CHLOTARIVS I.
vſus parauerant, vt ſi aduerſa bellorum forent, eò ſe conferrent, perſecutus, ma-
ximam ex eis ſtragem dedit. Chrannus quoque ipſe, dum filias paritérque vxo-
rem captiuitati ſubducere geſtit, ab exercitu captus, patríque præſentatus, iuſſu
eius in cuiuſdam pauperculæ caſa ſuper ſcamnum extenſus, orarióque ſugillatus,
ibidem cum coniuge ac filiabus igni eſt concrematus. Hoc modo iuſtæ exſoluit
pœnas vltionis inſidiator patris, qui ſe omni euacuauerat pietate. Periit quidem
non optando patribus officio, ſed non diſſimulando. Cui ille parceret, qui ſaluti
paternæ, quantum in ſe fuit, non pepercit? Hunc itaque improbitatis ſuæ finem
Chrannus inuenit.

De Longobardorum Regibus, & Totila Gotho.

CHLOTARIO autem Francorum tenente principatum, Longobardorum XXXI.
genti Alboin præerat, qui non multo poſt tempore Longobarbos in Pan-
noniam deduxit. Gothis autem, qui Italiam incolebant, poſt VVithigis, Badu-
la, qui & Totila dictus eſt, præfuit. Qui ad beatiſſimum veniens Patrem BENE-
DICTVM, cuius ſuprà meminimus, ab eo & arguendo commonitus, & commo-
nendo à ſuæ crudelitatis immanitate eſt emollitus. Cui idem vir Domini, quod
B mare tranſiturus, Romam ingreſſurus, IX. annis regnaturus, decimo eſſet mo-
riturus, prædixit.

De Vigilij Papæ & Theodoræ Auguſtæ controuerſia.

VIGILIVS etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Præſul, qui eo quo commemo- XXXII.
rauimus modo in locum ſanctiſſimi ſubrogatus fuerat Syluerij, legationem
ſuſcepit Theodoræ Auguſtæ in hunc ſe habentem modum: Veni, & adimple no-
bis quæ prona voluntate promiſiſti de Patre noſtro Anthimo, & reuoca eum in
priſtini gradus honorem. Ad hæc reſcripſit Vigilius: Abſit, dicens, hoc à me, do-
mina Auguſta. Priùs locutus ſum malè & inſipienter. Nunc autem nullo modo
tibi conſentio, vt reuocem hominem hæreticum & anathematizatum. Quo audi-
to, Auguſta miſit Anthimum ſcribonem cum valida militum manu Romam, præ-
cipiens ei ac dicens: Vigilium, inquit, Romanum Pontificem noſtris ſanctioni-
bus rebellem, decernimus vt naui impoſitum ad noſtrum deduci facias conſpe-
ctum. Nec cuiuſlibet Baſilica Sanctorum defenſionis ei ſit adiumentum, excepta
Eccleſia Principis Apoſtolorum. Anthimus Romam profectus memoratum Pa-
pam, dum Miſſarum ſolemnia in Oratorio ſanctæ Ceciliæ x. Kalend. Decembris
celebraret (erat quippe dies feſtus ipſius ſacræ Virginis) munera populo erogan-
tem, tenuit nauíque impoſuit, vt Conſtantinopolim deduceret. Quem populus
C Romanus proficiſcentem vſque ad nauim proſecutus, poſtulat vt benedictionem
illis daret. Qua tradita, mota eſt nauis. Non defuêre tamen, quos iniuſta expulſio
Syluerij in odium ipſius excitaret. Hi lapides poſt illum, vel quælibet telorum
genera ſors obtulerat, iacientes, in hunc modum ei conuiciabantur: Fames tua
tecum, mortalitas tua tecum. Mala intuliſti Romanis, mala reperias quò vadis.
Aliqui ſanè ex fautoribus ipſius comitatui eius adhæſerunt. Qui per Siciliam iter
faciens, in ciuitate Cathinenſi quoſdam ad ſacros promouit Ordines, quibus tuen-
dæ Romanæ Eccleſiæ delegauit curam. Ipſe nauigio Conſtantinopolim vſque de-
uectus, ab Imperatore & Clero vrbis honorificè ſuſceptus, per biennium inibi eſt
detentus. Imperatore communionem Anthimi ab eo exigente, cautionémque
manus eius, qua id ſe facturum ſpoponderat, oſtendente, ad hoc vſque altercatio
proceſſit, vt diceret Papa Vigilius: Ego quidem ad clementiſſimos Reipublicæ
moderatores Iuſtinianum, eique coniunctam æſtimaui me veniſſe Theodoram.
Sed Diocletiano ac Eleutheria moribus reperi crudeliores. Verùm quia Chriſtus
me vobis pro commiſſis adiudicauit peccatis, patiar quicquid eſt miſerrimum, dum
vos iuſſeritis quicquid eſt immaniſſimum. Haud enim rependitur meritis meis
congrua viciſſitudo, dum maiora his mea mereantur facinora. Matura vltio flagi-
tij ſubeſt, & digno conuenior expulſionis Syluerij pretio. Neque porrò Dei ocu-
lum, tam impij machinator ſceleris, præterire poteram. Et quidam familiarium

CHLOTARIVS I. Principis prope aſtans, alapam in faciem Pontificis dedit, dicens: Homicida, A
neſcis cui loqueris? An putas ignorare nos, dediſſe te alapam Notario tuo, qui &
» continuo cecidit exanimis: & filium viduæ Haſterium, cui neptem tuam dederas
» Vigiliam, iuſſu tuo fuſtibus vſque ad ſupremum labefactatum exitium, Papámque
» Syluerium factione tua exiliatum? Quo ille audito, pertimuit, ſolique Deo ſpem
ſuam committens, in Baſilicam ſanctæ Euphemiæ confugit, tenuítque columnam
altaris. A qua auulſus, fune colla ligatus per totam circumduci vrbem iubetur, at-
que ad veſperam ergaſtulo claudi: vbi modicum quid panis & aquæ ei quotidie
tribuebatur. Poſtmodum ſuggerente Narſete Romanarum partium Duce, vincu-
lis ab Imperatore leuatus, ac ſimul cum Clero ſuo Romam redire permiſſus, vbi
Syracuſas attigit, calculi languore fatigatus defecit. Cuius corpus Romam dela-
tum, ac ad ſanctum Marcellum via Salaria eſt humatum, ſuccedente ei Pelagio in
Pontificatum.

De Romæ à Totila obſidione, & Romanorum ad Iuſtinianum confugio.

XXXIII. TOTILA quoque Rex Gothorum deprædata Sicilia regreſſus, Romam ob-
ſidione cinxit. Cuius ciues tantam tunc famis penuriam paſſi ſunt, vt cibi
inopiâ coacti natorum ſuorum carnes edere vellent. Feſſis diutina pugna ſimúlque
inedia Romanis, nec valentibus mœnia tueri, Totila à parte Hoſtienſi vrbem ir- B
rupit: qui parcere potiùs Romanis, quàm eos perdere malens, per totam noctem,
» qua victor vrbem intrauit, quoſdam ſuorum buccinis clangere iubet: Vt ciues ſe
» à Gothorum gladiis aut Eccleſiis tuerentur, aut quibúſque modis occulerent. Ha-
bitauítque aliquantum temporis cum Romanis, plus paterna pietate circa eos vſus,
quàm tyrannica crudelitate. Hanc illi, vt concedatur, animi benignitatem, qui
nimiæ antea crudelitatis exſtiterat, beati Patris Benedicti (quem olim, vt prædi-
ctum eſt, audierat) monitio contulit. Aliqui ſanè ex Senatoribus, Romani quon-
dam gloria nominis, tunc autem miſeræ reliquiæ deſertæ ciuitatis, Conſtantino-
polim Iuſtinianum Principem adierunt ſupplices, aduerſum Gothos auxilia po-
ſcentes. Turbatus graui nuntio Cæſar, rebus in Heſperia minùs proſperè geſtis,
Narſetem Eunuchum, Cubicularium verò ſuum, expertum belli virum, omni mi-
litiæ quæ in Italia erat præfecit. Ille properè (neque enim differendi tempus da-
batur) cum lecta pube, tranſmiſſo Mediterraneo freto in Latium contendit. Et
iunctis ſibi Longobardorum auxiliis, cum Gothis prælio conflixit: Totiláque Re-
ge interfecto, Italiam ab eorum dominatione eripuit.

De bello Bucelleno Duci ab Narſete illato.

XXXIV. BVCELLENO etiam Duci Narſes bellum intulit, quem Theodebertus Rex
Francorum (vt ſuprà memorauimus) cùm Italiam introiſſet, reuerſus ad Gal- C
lias, cum Amingo alio Duce ad eam ſubiciendam reliquerat. Qui Bucellenus, in-
teremptо Beliſario, dum penè totam Italiam direptionibus vaſtaret, & Regibus
Francorum de manubiis ſubiectorum hoſtium munera copioſa conferret, in Cam-
pania hyematurus in loco cui Tannetum nomen eſt, dyſenteriæ morbo laborans,
bello graui à Narſete ſuperatus extinctus eſt. Amingus verò dum VVidin Gotho-
rum Comiti, contra Narſetem rebellare paranti, auxilio eſſe non dubitaret, vtri-
que Narſetis virtute vincuntur. VVidin captus Conſtantinopoli exiliatur. Amin-
gus, qui ei auxilio eſſe voluerat, Narſetis gladio perimitur. Tertius quoque Fran-
corum Dux nomine Leutharius, Bucelleni germanus, dum multa onuſtus prædâ
repedare feſtinat ad propria, inter Veronam ac Tridentum iuxta lacum Benacum
propria morte defunctus eſt. Habuit nihilominus Narſes certamen aduerſus Siſu-
uald Brentorum Regem, qui adhuc de Herulorum ſtirpe remanſerat: quos ſecum
in Italiam veniens Odoacer adduxerat. Solus quippe Siſuuald de Herulorum gen-
te reſtiterat. Huic Narſes fideliter ſibi primum adhærenti multa beneficia contu-
lit. Sed nouiſſimè ſuperbè rebellem, & Regnum dilatare ſuum per Italiam cu-
pientem, bello ſuperior cepit, celſáque de trabe ſuſpendit. Hic Narſes priùs qui-
dem Cartularius fuit: deinde propter virtutum merita Patriciatus honorem pro-
meruit. Erat verò vir piiſſimus, Religione Catholicus, in pauperes munificus,

Digitized by Google

A in recuperandis Sanctorum Baſilicis ſatis ſtudioſus: vigiliis & orationibus adeò intentus, vt magis precibus Deo profuſis, quàm armis victor foret bellicis.

De Alboin Longobardorum Rege.

IN illis diebus Alboin filius Aldoin Longobardis præfuit. Hic viuente adhuc genitore, cum Thuriſmodo Tutiſſendi Gepidarum Regis filio bello conflixit. Et cùm ſumma vi vtrinque decerneretur, Alboin Turiſmodum ſpata ceruice tenus percuſſum ad terram deiecit mortuum. Turbati Gepidi, quòd Regis filium, per quem maxima ex parte prælium ſubſtiterat, interemptum conſpiciebant, in fugam verſi ſunt. At verò Alboin patrata victoria ad patrem lætus rediit. Nec multò pòſt ei vita decedenti in Regnum ſubſtitutus eſt. XXXV.

De Cautini facinore, & Sancti Medardi tranſitu & ſepulchro.

HIs diebus Cautinus Aruernæ vrbis Epiſcopus rem inauditam feciſſe memoratur. Erat in ipſa vrbe Anaſtaſius quidam nomine, officio verò Preſbyter, ingenuus genere. Hunc frequenter Pontifex nunc precibus nunc minis compellebat, vt proprietatem ſuam, quam per Cartas glorioſæ memoriæ Chrotildis Reginæ poſſidebat, cum ipſis Cartis ei dono daret. Quo omnibus modis renuente, Epiſcopus à villa ad vrbem deductum cuſtodibus legauit inediâ afficiendum, ni petita compleret. Sed ille forti animo reſiſtebat, dicens ſibi melius eſſe ad tempus fame affici, quàm traditis rebus filios exheredare. Erat apud Baſilicam Caſſij Martyris crypta, & in ea ſarcophagum cuiuſdam magni hominis ex pario marmore factum. In hoc igitur Mauſoleo, ex iuſſu Epiſcopi, cum mortuo viuens ſepelitur Preſbyter: operitúrque lapide, datis cuſtodibus, qui eum cuſtodirent. Verùm Preſbytero, tãquam altero Iona, orante ad Dominum, cuſtodes inebriati vino vertuntur in ſomnum. Quod ille intelligens, brachiis, quæ tantummodo libera propter magnitudinem ſepulchri habebat, operculum ad vnam impulit partem. Reſeratóque aliquantulum loculo caput erexit, & ſic toto pectore aditum egrediendi ſibi parauit. Grauabatur autem (vt ipſe poſtmodum aſſeruit) nimio fœtore, qui ex putrefacto emanabat corpore. Itaque ſepulchro liber, ad oſtium cryptæ properat. Fiebant enim hæc in initio noctis. Quod obſeratum inueniens, & inter rimas proſpiciens, videt hominem cum ſecuri prætereuntem. Hunc leni ſuſurro euocans, rogat vt aditum ſecuri reſeret. Quo impetrato, Preſbyter progreditur liber, rogans virum ne de ſe cuiquam indicaret, ac demum ad domum ſuam, indéque ad Regem Chlotarium properat. Cui cùm cauſam enarraſſet ſuam, Rege ac Optimatibus dicentibus, quòd nec Herodis vel Neronis tempore talia fuerunt geſta, iubetur adduci Epiſcopus. Qui dum iſtud ſe iuſſiſſe negaret, à Preſbytero conuictus, confuſúſque abſceſſit. Preſbyter verò res ſuas tenuit. Quo tempore beatus Medardus Vermandenſis Epiſcopus, plenus virtutibus, migrauit ad Dominum. Cuius corpus Chlotarius Rex honorificentiſſimo recondidit mauſoleo. XXXVI.

B

C

De Chlotarij Regis donationibus, & piis operibus, obitu, ac hæredibus.

IDem verò inclytus Rex Francorum Chlotarius, ad ſuffragia egregij Confeſſoris Martini in tutelam ſibi expoſcenda, Turonis abiit. Multus ibi pro ſua ſalute, ſuorúmque peccaminum abolitione, Domini ac Sanctorum eius precator, & clariſſimis donis eidem ſacro loco regia liberalitate impartitis, in ditandis & aliis Cœnobiis Sanctorum munificentiſſimus extitit. Indéque venationis gratiâ exercendæ, cuius ſtudioſos fore Francos ſupra meminimus, Cociam ſiluam ingreſſus, dum ſupra vires corporis, quod ſenectus debilitauerat, indulget exercitationi, animo validior quàm corpore, comminuit omnem ſuæ vigorem ſalutis, ægritudinémque contraxit grauem. Febris erat vehemens: continui ac ſine vlla intermiſſione viſcerum dolores. Dum cruciatur, atque alternis vicibus nunc frigus, nunc calor membra exagitant, inter ægra ſuſpiria, quæ mens extorquebat, ſibi malè cõſcia hæc iterabat verba: Vua, vua, quàm magnus eſt Rex ille cœleſtis, qui ſic hu- XXXVII.

Chlotarius I.

miliac ſublimes terræ Reges. Iſte eùm ſit immortalis, melior eſt quouis Orbis ter- A
rarum Principe mortali. Quòd ſi melior, & potentior: & ſi potentior, ergo & mi-
» ſericordiæ largitot. Qui non, vt mulri hominum, mortibus delectatur reorum:
» ſed miſericors ac miſerator, pœnitentiam amplectitur peccatorum. Illius igitur
» clementiæ munus totis eſt exoptandum affectibus, déque eius miſeratione nun-
» quam deſperandum.. Inter hos atque huiuſmódi ſermones finem Imperij edidit,
corpus terræ, Regnum filiis derelinquens: per quinquaginta & vnum annos po-
teſtate functus perpetua, ac ſemper in maius augmentata. Filiis Regni heredibus
huiuſmodi vocabula, Primus CHEREBERTVS, ſequens GVNTRANNVS,
tertius CHILPERICVS, quartus SIGEBERTVS vocati. Sepultúſque eſt in
Baſilica ſancti Medardi, vt ipſe iuſſerat: quæ triginta & eo ampliùs millibus ab eo
loco, in quo finem vitæ inuenit, aberat: magno obſequio per tantum ſpatij de-
ductus filiorum, ſeu etiam pſallentium Clericorum.

EXPLICIT LIBER II.

HISTORIÆ FRANCORVM B
LIBER TERTIVS.

DE CHÌLPERICI REGIS CVM FRATRIBVS diſceptatione ſuper hæreditate paterna.

Chirebertvs, Gvntrannvs. Chilpericvs, Sigebertvs.

Cap. I.

SEPVLTO Chlotatio, varia eſt inter filios eius ſorte tegnatum. Si-
quidem CHILPERICVS (cui inter frarres mens promptior) non
contentus cum ceteris partem ponere fratribus, theſauros patris
Pariſiaca in vrbe reconditos rapit, ac Francis (quos auidiores fore
pecuniæ perſenſit) precio ſolicitatis, apud eos Regnum arripuit.
Verùm coniuncti fratres, improuida irruptione eum à ciuitate deturbauêre. De-
hinc conditionibus pacis conſentientem euocant, torúmque Regni corpus qua-
dripartita ſectione ex æquo, hi quatuor fratres partiuntur. Et CHEREBERTO
quidem, qui & ARIBERTVS dictus eſt, Pariſiorum vrbs, quondam Childe-
berti, ſotte prouenit: GVNTRANNO Aurelianenſis, Regnum videlicet Chlo-
domiri: CHILPERICO Sueſſionenſis aſſignatur ciuitas, caput & ipſa Regni C
paterni. SIGEBERTO autem Mediomarricum, quæ & Mettis, ceſſit, Theo-
dorici patrui quondam ſubiecta dominatui. Vrbs famoſa & inclyta, ac ideò inter
ceteras vrbes Galliæ haud mediocti ſemper habita loco. De qua quid in veterum
reppererimus Libris, paululum intermiſſa re cœpta, in medium proferamus. Cùm
gens VVandalorum iunctis ſibi Sueuis & Alanis Gallias depopulatum ire deſtina-
uiſſet, Chtoco Rege ipſorum à marre ſua quærenti, quid faciendo Magni nomen
» obtineret? illa ad eum: *Si*, inquit, fili, famoſus in Orbe eſſe cupis, magnarum
» ædificia ædium à maioribus extructa deſtrue, egregiáſque vrbes deſtruens eorum
» incolas gladio extingue. Neque enim meliora prioribus potes condere habitacu-
» la, aut bellando nominis tui gloriam ampliùs ptopagare. Cuius ille reſponſi non
ſegnis executor extitit, ac ſi diuino oraculo non hominis voce dictum fuiſſet. Nam
apud Maguntiam ponte Rhenum tranſiens, primò ipſam vrbem miſerabiliter de-
leuit, ac demum curſum itineris Mettis deflexit. Cuius muri, nocte quæ diem
aduentus eius præcedebat, diuino nutu ſponte ruentes, viam irrupturis aperue-
runt. Incertum, vtrum hanc diuina indignatio flagitioſis & impœnitentibus inue-
xerit calamitatem ciuibus, an fortè vt infandiſſimi homicidæ iuſta acceleraretur
perditio: quo, cœleſtia autumans opitulari ſibi ſuffragia, eò contenderet, vbi ne-
fandi auſus merita lueret ſupplicia. Ciuibus denique Mettenſibus vſque ad inter-

A necionem penè peſſundatis, Treueris properat. Treuerici in arenis ciuitatis præſidio locato, conatibus eius reſtiterunt. Chrocus Treueris infecto negocio, Arelas expugnare niſus, à quodam milite Mario nomine captus, per ciuitates quas euerterat ductus, pœnis excruciatus interiit. Sed de his ſatis dictum.

CHEREBERTVS, GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

De CHEREBERTO, *qui & Aribertus dictus eſt.*

CHEREBERTVS, qui & Aribertus, Rex Pariſiorum, INGOBERGAM duxit vxorem. Huic erant ancillulæ duæ. Nomen vni Marcoueſa, altera vocabatur Meroſidis. Harum amore Rex ita deperire cœpit, vt vxorem eiiceret Ingobergam, & eas ambas in locum eius ſubſtitueret. Pro qua re à beato Germano præfatæ vrbis Epiſcopo increpatus, nec correctus, vtraſque cum filio, quem ei vna earum genuerat, diuinitus percuſſas ſe perdidiſſe indoluit. Ipſe quoque non poſt multum temporis in Aquitania apud caſtrum Blauia vitæ finem ſortitus, in Baſilica ſancti Romani eſt ſepultus. II.

De GVNTRANNI *liberis, & geſtis.*

GVNTRANNVS autem quatuor filios ex diuerſis habuit concubinis, quarum nomina recenſere ſuperſedi: maximè cùm nec ei legitimo fuerint copulatæ coniugio, & eo adhuc ſuperſtite cum ſuſcepta prole terminum ſortitæ ſint vitæ. Fuit ſanè idem Rex ſummè bonus, pacis æquíque ſeruantiſſimus: hoc ſolùm tanti gloriam viri obnubilante facto, quòd lenociniis delinitus meretricum, licitum refutauit matrimonium. Hic quadam die venatum in ſiluam profectus, ſociis prout res expoſcebat huc illúcque diſperſis, ipſe cum vno ſuorum fidiſſimo fidelium ſub arbore quieturus reſedit. Poſitóque in familiaris amici gremio capite, oculos cupiens furari labori, obdormiuit. Et ecce ex ore quieſcentis Regis in modum reptilis animal egreſſum, oras propter labentis riuuli percurſare, ac vt in vlteriorem ripam tranſiret ſatagere cœpit. Quod cernens ille, ſuper cuius genua Rex ceruicem inclinauerat ſuam, gladium vagina nudatum fluuiolo ſuperpoſuit, & ſic animal illud ad alteram tranſmeauit partem. Atque ſub radice cuiuſdam montis ingreſſum, poſt aliquot rediit horarum ſpatium, & eodem ponte vſum in os Guntranni eſt ingreſſum. Exſurrexit Rex, & familiari narrans ſomnium, mirabilem ſe dixit vidiſſe viſum, inquiens: Conſpexi fluuium permaximum ponte ferreo conſtratum. Per quem tranſuectus, ſpeluncam in cuiuſdam montis radice conſtitutam ſum ingreſſus. Inibi inæſtimabiles theſauros, abſconditámque veterum repperi gazam patrum. Refert alter, quid de eo & ipſe intuitus ſit: conſonáque ſibi apparuerunt ſomnij verba, ac viſio manifeſta. Quid plura? effoſſus eſt locus, enorméque auri ac argenti inuentum pondus. De quo Guntrannus ciborium miræ magnitudinis ſimul & pulchritudinis compactum, Hieroſolymam mittere deſtinauit ad Ieſu Chriſti Domini Sepulchrum. Sed cùm & itineris difficultas, & Sarracenorum qui eadem infeſtabant loca timor, ne vota perficeret obſtitiſſent, in Baſilica quæ Cabilonenſi adiacet ciuitati, cuius condendæ ipſe auctor extiterat, ſuper Sepulchrum ſancti Marcelli poni iuſſit. Quod quandiu tumulum ſancti Martyris durando venuſtauit, nullum in tota Gallia opus, quod ei æquipararetur, potuit inueniri. III.

(B and C margin markers: B beside "rum nomina…", C beside "miræ magnitudinis…")

De SIGEBERTI *coniugio cum Bruna Gothorum Regis filia.*

PORRO SIGEBERTVS cognito quòd fratres ob infauſta coniugia graui ſubiacerent opprobrio, Gogonem Legatum in Hiſpaniam ad Athanahildum Regem Gothorum, qui exercitum Imperatoris ab Hiſpania expulerat, mittit, petitum filiæ illius BRVNÆ nomine nuptias. Quam ille à patre cum multis ſibi traditam opibus, ad Sigebertum perducit. Sigebertus eam, eò quòd Arrianæ dedita eſſet hæreſi, à Catholicis baptizari, BRVNICHILDEMQVE vocari præcipiens, ac fide inſtrui orthodoxa, cum magno apparatu epularum duxit vxorem. Hæc vt in Regnum confirmata eſt, Gogonem, qui ſe ab Hiſpaniis abduxerat, inuiſum Regi Sigeberto fecit. Huic denique Gogoni, cùm in infantia Sigeberti IV.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

omnes Franci de Regno eius Chrodinum Maiorem Domus elegiſſent, virum probum ac timoris Dei plenum, illle oblato ceſſit honore, Regem allocutus in hæc verba: Omnes, inquit, Franciæ potentes conſanguinitatis mihi iure fœderantur, nec valeo iurgia eorum portare, dum quiſque mea fretus propinquitate, eo ad nocendum alteri efficiatur promptior, quo mei cenſuram iudicij non pertimeſcit, » quaſi affinitate propinquior. Sed bonum eſſe aſſeritis æquitatis intuitu, etiam pa- » rentes punire. Quis hoc abnegat? Verùm perpeti infamia denotantur, vel Tor- » quatus filium pro contempto ſuo præcepto ſecuri percutiens, vel Brutus duos pro » patriæ libertate ex ſe natos pari modo perimens. Adeò vt præcipuus Poëtarum de » eo ita ſcripſerit: Infelix, vtcumque ferent ea facta nepotes. Sed eſto, ſit melius » pro miſericordia, quàm pro crudelitate argui. Vt quid autem fruſtra improbis mi- » ſericordia impenditur, dum indulta venia inſolentiores ad exercenda paſſim vitia » efficiantur? Non mihi ergo contingat, propter tranſitoriam eorum gratiam, ætter- » næ damnationis ſubire ſententiam. Poſt hæc verba, Rege cunctiſque Optimatibus in eius arbitrij diſpoſitione electionem tantæ ſucceſſionis ponentibus, ipſe eo quidem die ſiluit. Diluculo verò ſubſequentis diei matutinus conſurgens, ad domum Gogonis cum quibuſdam Palatij Primatibus properat. Et brachium eius » collo ſuperponens ſuo, ſignum futuræ dominationis dedit, eique dixit: Dominus » noſter Rex Sigebertus, cœtúſque reipublicæ noſtræ, Comitem me deſtinauerant » fore Domus Regiæ. Hoc ego nunc tibi cedo munere. Vtere felix meo priuilegio, B » quo me ſponte carere profiteor. Huius exẽplum ceteri qui aderant Proceres ſecuti, Gogonem Maiorem Domus acclamauerunt. Strenuus in gerendo Principatu Gogo eo vſque eſt habitus, donec Brunichildem de Hiſpania arceſſire eſt iuſſus. Ille dies mortis Gogoni fuit, cui expedierat exilio mutaſſe ſedes, antequam hanc omni bellua crudeliorem in ceruicibus locandam auheheret ſuis. Namque Brunichildis, vt prælibatum eſt, regio potita coniugio, animum Regis ab eo alienans, ad poſtremum iugulare coëgit. A qua tantum humani ſanguinis effuſum, tantæ cædes actæ potentum ſeu etiam Regum in Francorum Regno ſunt, vt non immeritò » Sibyllam ante multa ſecula de ea vaticinaſſe ſit creditum. Veniet, ait, Bruna de » partibus Hiſpaniæ, ante cuius conſpectum Gentes ſiue Gentium Reges peribunt. » Ipſa verò calcibus equorum diſrupta peribit.

De CHILPERICI *mulieroſi nouis nuptiis.*

V. CHILPERICVS quoque Rex, æmulatus & ipſe fratrem, cùm plurimo præter regium morem feminarum vallaretur grege, quæ Regi propter decorem magis quàm propter nobilitatem generis copulabantur, dirigit qui Brunichildis ſororem natu maiorem à patre Atanahildo petant, ac vice ſua ſpondeant, ſe, ſi eius potiundæ facultas detur, ceteras abdicaturum coniuges. Quorum verbis Atanahildus credulus, filiam GALSONTAM nomine ad Chilpericum deſtinat, magna ditatam dote. Quæ Catholico baptiſmate .... * magis conſecrata, Regi thoro nuptiali eſt coniuncta. Legatis ſanè Atanahildi Regis quærentibus, vt tactis Sanctorum pignoribus fides firmaretur, quòd Galſonta in vita ſua ſolio Regni non pelleretur, Chilpericus non abnuit. Præbitis ſacramentis, pactáque pace, eos ad propria ſinit abire. Sed vt erat animo leuis, iura præuaricatus eſt pactionis. Nam FREDEGVNDIS, coniunx quondam vocata Chilperici Regis, offenſa nouæ nuptæ aſpectibus inuiſis, exigui propè temporis interuallo tantum adulandi arte præualuit, vt ſe coniugio Regis redderet. Indè ad audenda maiora proteruia muliebri elata, dominam ſe omnibus qui in Aula erant regia præferebat, contumeliiſque afficere Galſontam Atanahildi Regis filiam non ceſſabat. Illa marito de iniuriis queſta, ab eo, qui omnem iam circa eandem imminuerat affectum, verbis blandioribus deludebatur. Denique feralibus furiis exagitatus, inſtigante Fredegunde eam in ſtratu quieſcentem crudeliſſimè ſtrangulauit. Immane facinus, nulliſque antea cognitum tyranno, ac Franco homini, maximè Regi. Penitus incongruum: coniugem innocuam, & quam ab hoſtibus raptam vindicari ferro, aut mortem pro ea appetere decuerit, hanc ſecuram, in communi thoro cubantem, ſuffocare non erubuiſſe. Demens, qui illius meretriculæ perſuaſionibus tantum connubij violarit decus: cuius fraude in proximo erat ipſe perimendus. Poſt tranſitum

* nomẽ proprium loci, quod deeſt in Codd. Mſ.

A

C

A tranſitum ſanè Galſontæ, magnum virtus diuina ad eius ſepulchrum eſt dignata oſtendere miraculum. Nam vitro, in quo ante illud poſitum oleum accendebatur, in terram decidente, duritia aufugit pauimenti: & ſic in terram, ac ſi in modium farinæ, eſt integrum defixum. Non tulerunt fratres, tanto ſcelere maculatum conſortem eſſe ſuum: ſed coniuncti ſimul Regno pellere moliti ſunt. Quod conſilium non tam aſtu Chilperici, quàm ipſa leuitate qua cœptum fuerat, diſſipatum eſt. GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

De Chilperici filiis, & eorum geſtis.

VI. ERANT CHILPERICO tres filij, THEODEBERTVS, MEROVEVS, CLODOVEVS, ex AVDOVERA Regina ſuſcepti. Quam Fredegundis eodem perfidiæ commento qua Galſontam, hac de cauſa pepulit. Chilpericus cum fratre Sigeberto expeditionem in Saxones agens, Audoueram Reginam domi reliquerat aluo grauidam. Cui Fredegundis, vtpote ancilla ex eius orta familia, ad cuncta deſeruiebat vitæ neceſſaria. Hæc hortatur Dominam, vt natam puellam perducat ad baptiſmi gratiam: quò Rex adueniens gratuletur, non ſolùm natam ſibi eſſe filiam, ſed etiam in Chriſto renatam. Paret mulier ſuadenti meretriculæ eò adtentiùs, quò autumabat eam ſibi bona conſulta dare. Quærenti deinde matronam, quæ puellam ſuſciperet poſt ſacri baptiſmatis vndam, reſpon-B dit non poſſe inueniri nobiliorem ea, quæ huius exequeretur muneris obſequia. His quoque illa credula verbis, efficitur filiæ mater ſpiritalis. Regredienti poſt hæc Regi it obuiam Fredegundis, eúmque his interpellat verbis: « Quàm glorioſus, ait, apparet hodie Rex Chilpericus, rediens victor triumphatis hoſtibus, cui « nata eſt filia CHILDECHINDA forma egregia corporis! Sed proh dolor! ſce- « lus hac nocte à te patrabitur, refugiendum quidem, ſi vitari poſſet, ne domina mea « Audouera tecum ſecreta ſubiret cubiculi ſilentia. « Huius nouitate ſermonis Rex ſtupefactus, cauſam quæſiuit. Cùm ſileretur, elicuit ſtudio quærendi, & motu indignationis. Et comperto indicio, quòd eius commater foret Regina ex prole ſuſcepta, Fredegundi in hæc reſpondit verba: « Si Audouera nunc fraudor amplexibus, te ſociam aſciſcam mei ſtratus. « Et properanti ad Aulam occurrit Regina, ferens in vlnis paruulam, quam bis (vt ita dicam) generauerat, filiam. Ad quam Rex: « Nefandam, inquit, ô Regina, rem perpetraſti, & Regiæ inconuenientem Maieſtati. « Nec potero te habere coniugem, cùm commatris adepta ſis nomen. Poſtea Epiſcopo qui puellam baptizauerat in exilium acto, Reginam cum filia ſacro adopertas velamine Monaſterio retruſit, prædia ac facultates eis tribuens. Fredegundem verò ſibi copulauit. Incidit ea tempeſtate neceſſitas SIGEBERTO Regi, fratri Chilperici atque Guntranni, exercitum ductandi aduerſus Cacanum Principem Chunorum: qui confinia Regni eius depopulaturus aduentabat. In hoc congreſſu ſuperior bello factus, ingentes Chunorum ſtrages dedit. Cum reliquis-C verò pacem firmauit. Cuius abſentiam Chilpericus aucupatus, vt ſe eius habebat inquietudo morum, domeſtica ſeditione publicam interpolans pacem Francorum, Remis opulentiſſimam Regni eius vrbem improuiſo impetu occupauit. Super plagam fractus Sigebertus, Sueſſionis & ipſe de Regno Chilperici peruaſit, captæque vrbis populum imperio ſuo adiunxit. Repertúmque THEODEBERTVM Chilperici filium, cuſtodiæ mancipauit. Quem patri petenti clementiſſimè muneratum poſtea reddidit: dato priùs ſacramento, ne quid in poſterum Theodebertus contra Sigebertum moliretur. Quod, præpediente humani generis inimico, non diu inuiolabile permanſit. Chilpericus quoque bello ſuperatus, conditiones pacis amplexus eſt.

De Saxonibus in Galliam irrumpentibus à Mummolo repulſis.

VII. SAXONES, qui ad Italiam iuſſu Theodeberti ſenioris demigrauerant, cum coniugibus ac liberis in Gallias prorumpunt. Quibus Mummolus Guntranni Regis Patricius obuiam pergens, eos fugaciter Italiam repetere compulit. Sequenti anno iterum Saxones ad Rhodanum vſque fluuium Gallias ingreſſuri acceſſerunt. Mummolus cum exercitu ſuo obuius, tranſitum eis fluminis denegabat. Sed acceptis muneribus, per fines Regni, quod tuebatur, tranſeundi ad Si-

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

gebertum licentiam tribuit. A quo ſuſcepti, iubentur proprias incolere terras. A
Quò dum tendunt, plurimos negociatorum in itinere deceperunt, æris laminas
quadam arte ad auri optimi atque probati ſpeciem coloratas vænundantes, au-
rúmque pro pretio earumdem accipientes. Hac de re multi mercatores ad ino-
piæ malum ſe deuolutos ſerò doluerunt. Sed Saxones fraudulentiæ ſuæ pœnas
matura vltione luerunt. Nam à Sueuis aliíſque Nationibus, quæ patriam eorum
peruaſerant, terna acie ſuperati, ad xx. millia ſuorum fermè interemptis, reliqui
conditionibus hoſtium, licèt inuiti, paruerunt.

De Iuſtiniano & Iuſtino Auguſtis.

VIII. IVSTINIANVS eo in tempore poſtquam triginta tribus annis Imperium fe-
lici rexit ſorte, ſceptrum cum corona Regni IVSTINO reliquit minori. Fuit
autem Iuſtinianus vir fide Catholicus, pietate inſignis, æquitatíſque cultor egre-
gius. Ideóque ei omnia cooperabantur in bonum. Qui & bella ciuilia proſperè
per varios Duces, & maximè per Beliſarium geſſit: & in cauſis ciuilibus, compo-
nendíſque legibus mirificus extitit. Ob cauſam etiam multimodarum victoria-
rum, vt Alemannicus, Gothicus, Alanicus, VVandalicus, Africanúſque dice-
retur, habere agnomina meruit. Extruxit quoque idem Princeps intra vrbem
Conſtantinopolim Chriſto Deo (qui eſt ſapientia Dei Patris) Templum: quod B
Græco vocabulo Hagiam Sophiam, id eſt ſanctam Sapientiam nominauit. Cuius
opus adeò cuncta ædificia excellit, vt in totis terrarum ſpaciis huic ſimile non poſſe
inueniri, qui videre teſtentur.

De Caſſiodoro, & aliis claris viris.

IX. HVIVS temporibus Caſſiodorus tam in ſeculari quàm diuina ſcientia: Dio-
nyſius Abbas in Paſchalis calculi argumentatione mirandus: Priſcianus
Cæſarienſis in arte Grammatica: Arator in exarandis Apoſtolorum Actibus arte
metrica, claruerunt. Benedictus quoque in cœleſti diſciplina placidiùs ceteris
effulſit. Hæc nos ſtudium boni Principis, vel eorum qui eius fuere temporibus,
dicere paucis coëgerunt. Nunc Narſetis acta ſuccinctè perſtringamus, vt poſtmo-
dum continuò ductu inchoatæ percurrat Hiſtoriæ ordo.

De Narſetis inclytis geſtis.

X. NARSES itaque multimodis ſubiugatarum glorioſus triumphis Nationum,
ciuica inſignis corona, ſummæ per Italiam æquitatis exercebat iura. Sed
his rebus ſibi apud improbos expertus eſt nocuiſſe potiùs inuidiam, quàm apud
probos fuiſſe gratiam. Nam cùm pro liberandis ciuibus mortis ſe diſcrimini ſæ- C
piſſimè obtuliſſet, circumpoſitarum verò Gentium in ſe odia excitauiſſet, tanta à
Romanis pertulit, vt plus poſt bellum à ſuis, quàm in ipſo bello ab hoſtibus peri-
culi in ſeſe expertus ſit. Impleuerúntque Romani facinus execrandum: vt quem
protectorem ſuæ ſalutis habuerant, eum ante tribunal Iudicis etiam abſentem ac-
cuſare non erubeſcerent. Nec nouum apud eos hoc genus flagitij fuit. Quippe
Scipio maior quondam Africanus deuictæ Carthaginis nobilitatus trophæis; ab
ingrata ſibi vrbe Roma diu exulans, in agris ſuis morbo ſimul & triſtitia defecit.
Alter quoque Africanus Scipio, ſuperioris haud ignobile genus Scipionis, poſt
perdomitam Libyam cauſam aduerſus accuſantes in Senatu dicere coactus, quòd
ſibi pro patria laboranti ab improbis & ingratis denunciari cognouiſſet, medio
ſubſequentis noctis tempore ab æmulis in cubiculo necatus eſt. Simili modo con-
tra hunc Narſetem relatio Romanorum ad Iuſtinum cucurrit Principem, ac eius
coniugem Sophiam: querelantium, nihil ſibi collatum libertatis deuictis Gothis,
quibus terrior ſuperſit Dominus, eunuchus ſcilicet Narſes. Quibus cognitis,
Cæſar ira exardeſcens ſucceſſorem Narſeti Longinum direxit Præfectum. Quod
» vbi Narſes agnouit, ita dixiſſe fertur: Si malè, inquit, egi cum Romanis, digna
» factis recipiam meis. Si verò bona, & ſi reddere volunt ſimilia, vt quid calum-
niantur, fuentes capiti meo falſa teſtimonia? Tanta autem indignatio, præcipuè

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

A Auguſtæ, aduerſus Narſerem excitata eſt, vt inter cetera (quia eunuchus erat) in-
iurioſo ſatis ſermone mandaret, debere eum in gynæceo feminarum penſam diui-
dere lanarum, non Conſulatum tenere Romanum. Ad hæc Narſes: Filum, ait, fi-
labo, quo talis ordietur tela, quam Iuſtinus & Sophia nequeant in omni ſua reſcin-
dere vita. Nec promiſſa moratus, ad Alboin Regem Longobardorum mittit, qui
Pannoniæ paupertina rura deſereret, & ad Italiam ſolo vberem eum horrarentur
tranſire. Qui monita non aſpernatus, cum cuncto ſuo populo eorúmque ſupelle-
ctili Heſperiam properat. Narſes autem vrbe Romana relicta, Neapolim venit.
Quem ſubſecutus Papa Ioannes, qui Pelagio ſucceſſerat, Romam tedire rogauit.
Quo impetrato, vtrique regreſſi ſunt. Et ſanctiſſimus quidem Ioannes non diu
ſuperuixit. Narſes verò poſt aliquantum temporis defunctus eſt: corpúſque eius
in loculo plumbeo poſitum, Conſtantinopolim cum omnibus theſauris eius eſt
delatum. Sed vt promiſſa ſoluamus, Hiſtoriæ eſt ordo repetendus.

De Chunis ſeu Auaribus Galliam inuadentibus.

CHVNI, qui & Auares, rupto fœdere quod cum Rege Francorum Sigeber- XI.
to pepigerant, in imparatam ſe Galliam infundunt. Quos cùm ille congre-
gato exercitu bello excipere deſtinauiſſet, Chuni magicis artibus, priuſquàm ad
B manus veniretur, quibuſdam phantaſmatibus Francos perterrefactos fugere com-
pulerunt. Rex ipſe, fruſtra reſiſtere conatus, capitur. Sed prudentiæ ſuæ aſtu obla-
tis muneribus honorificè ad ſuos redire permiſſus, pacem cum Chunis in reliquum
ſtabilem firmauit. Nec prætulit mortis compendium ſaluti: condemnans in hoc
facto prauum Craſſi Romani quondam Conſulis conſilium: qui vt dedecus ſerui-
tutis euaderet, non precium hoſtibus, ſed ſibi interitum parauit. Nam dum fortè
contra Thraces pugnans, cæſis ſuorum millibus in poteſtatem hoſtium deueniſſet,
ne ludibrium inimicis foret, virgam, qua ad ſtimulandum equum vtebatur, in ocu-
lum Thracis ſe tenentis impegit. Barbarus dolore iráque percitus, latus Craſſi
gladio tranſuerberauit. Sícque vir magni nominis ſimul & fortitudinis, dum de-
uitat quod fortuito caſu, ſiue beneficio hoſtis etiam poſſet euadere, incidit in
mortem: quam illatam nec volens aduerſarius poteſt auertere.

De Clodouei geſtis, & Guntranni.

EO temporé CLODOVEVS, Chilperici filius, Burdegalenſem (quæ ad Re- XII.
gnum Sigeberti pertinebat) vrbem inuaſit. Super quem Sigulfus Dux par-
tium Sigeberti irruens, eum exindè expulit: ac velut ceruum præ ſe ageret, ad
propria feſtinè regredientem, buccinis inſonando, vſque ad refugia Pariſiacæ ci-
uitatis inſectatus eſt. Quo comperto, Chilpericus THEODEBERTVM alterum
C ex filiis, qui Sigeberto pridem iurauerat, nullatenus ſe ei nociturum, in Neuſtriam
ad occupandas vrbes quæ fratri ſubiectæ erant mittit. Theodebertus nonnullis
vrbibus ſubactis, tributa Turonenſibus, Pictauis, Caturcenſibus, Lemouicinis iu-
re victoriæ adſcribit: peruagatúſque Aquitanicam prouinciam, Monaſteria ſeruo-
rum ſeu ancillarum Dei direptionibus vaſtans, Monachos ſiue Clericos tormen-
tis, Sanctimoniales verò turpibus dehoneſtamentis affecit. Denique ad Monaſte-
rium ſancti Martini, quod Lata dicitur, dum quidam hoſtilis agminis tenderent,
velléntque fluuium qui interfluebat tranſire, clamauerunt Monachi, dicentes:
Nolite ô barbari, nolite huic Cœnobio ſancti Martini iniurias inferre. Hoc audi-
to, quidam redierunt compuncti corde retrorſum. Viginti tamen ex ipſis aſcenſa
naui flumen tranſeuntes, cæſis Monachis, Monaſterium infringunt, réſque diri-
piunt. Factíſque ſarcinis nauim repetunt. Sed non defuit beati Confeſſoris virtus.
Nam ingreſſi alueum, amiſſis remis, dum haſtilibus nauim impellunt, illa ſub pe-
dibus merſa eſt. Ipſi verò lanceis confixi ſuis, in profundum delabuntur: vno tan-
tum ſuperſtite, qui hæc eos deſerere horrabatur. Monachi verò eos réſque ſuas
aquis eripiunt, ipſos ſepulturæ, res autem Monaſterio inferentes. Talíſque tunc
Theodebertus Aquitanicis viſus eſt Chriſtianis, qualis quondam Diocletianus
Catholicis in toto Orbe conſtitutis. Congreſſu Pictauis aduerſus Gundoaldum
Ducem habito, vniuerſas penè eius copias deleuit. Nec Chilpericus quieuit, qui

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

A frarri Sigeberto ludibrio ſuos fuiſſe exercitus indignabatur. Non conrentus enim filij triumpho, cum magna & ipſe veniens manu Campaniam depopulatus eſt Remenſem. Sigebertus tamen non vſquequaque ocioſus fuir, nec mulra diu Regni ſui paſſus diſpendia eſt. Nam inſidiis opportunè locaris, omnem exercitum Theoderti cum ipſo atriuit. Qui dum euadere nititur, à cohorte regia oppreſſus occiditur. Corpus eius ab Arnulpho Duce collectum, & ad Engoliſmam delatum, ibidem eſt humarum. Deindè congregatis ſuperioribus Francis Auſtraſiis, collecto etiam ſociorum adiumento, contra fratrem aciem dirigit. Sed intercurrentibus Legatis, pax conuenir. Indè è communi conſenſu expeditionem in Guntrannum ſuum frarrem Burgundiæ Regem agunt. Sigebertus Arnerais ciuibus mandar, Arelas ex inſperaro inuadant. Quo præcogniro, Guntrannus per internuncios Arelatenſes de aduenru hoſtium certos facir. Illi præoccupatis inſidiarum locis Duce Celſo, eos qui ſe interfectum veneranr inrerficiunt. Guntrannus quoque contractis vndecumque viribus, obuiam parat ire fratribus. Cúmque caſtra in loco qui Viriacus dicitur fixiſſet, reſidenre Sigeberto apud Archiacum, Chilperico identidem eo loci quo duodecim pontes Sequanæ ſuperimpoſiti fuiſſe referuntur, mediantibus optimis quibuſque prudentiâ viris, quibus moris eſt ſemper Regibus præbere conſilia, hi tres fratres in vnum coëunr fœdus. Treeas deinde in Oratorio ſancti Lupi dextras iungentes Sigebertus cum Chilperico, iuſiurandum Guntranno præbuerunt, nil ſe vlterius aduerſus eum hoſtiliter acturos. B Eadem eis etiam Guntrannus viſus eſt ſacramenra dediſſe. Indè cum gratia diſceſſum eſt: & ſe inuicem ſalutantes, Guntrannus ad propria, Sigebertus atque Chilpericus ad caſtra redeunt. Tunc Auſtraſij iurgari contra Sigebertum cœpêre, promiſſa ſibi flagitanres ſolui, qui ſe meminiſſent ſpe hoſtilis prædæ ad belli ſocietatem ſollicitaros. Oportere eum aut ex proprio ſtipendia illis largiri, aut publieum demonſtrare, cuius rebus ditentur, aduerſarium. Se, interim dum Reges inter ſe pacem venditant aut inimicitias, quaſi mercenarios haberi queruntur, ad pericula primos, ad honorem vel præmia vltimos. Nec contra Guntrannum ſe querelam cuiuſlibet offenſionis prætendere velle fatentur, cum quo Sigebertus iuſtæ firmarit fœdera pactionis: ſed in Chilpericum veteris inimicitiæ recordarione cunctorum odia exardeſcere. Illum eſſe ex multis vnum, cuius vita ingrata, mors foret omnibus grata. His igirur ſuorum perſuaſionibus coactus Sigebertus, frarrem perſequi ſtatuit: qui nil tale metuens, maiorem exercitus partem ad hyberna dimiſerar. Ipſe acceptro fraternæ inſectationis nuntio, cum paucis equitibus Tornacum vrbem confugit. Quem ſubſequens Sigebertus Pariſiorum ingreſſus eſt vrbem. Cui occurrens ſanctus Germanus Pontifex: „Si, inquit, fraternum cruentus cupis effundere ſanguinem, iuxta Pſalmiſtæ vocem „eam quam fratri paras foueam, tibi experieris pararam: fratricidæque non priua„beris vocabulo, cùm voluntas ipſa non careat ſupplicio. Hæc ille quaſi ab Epiſcopo parribus fratris fauente dicta aſpernatus, cogitabat cœpra perficere. Et ve- C niens in villam, cui vocabulum eſt Victoriacus*, offendit ibi validam de Regno Chilperici manum Neuſtraſiorum ſpecie ſe ei tradere volentium. Qui, viſo Rege, certatim ad eum venientes, ditioni ſe eius ſubdunt. Nec quilibet Ducum aut Procerum Regni Francorum cum Chilperico relictus eſt, excepto Anſoaldo: qui fortunam Regis etiam in aduerſis maluit non deſerere, quàm promiſſam violando fidem proditor eſſe vel dici. Tantis igitur Sigebertus vallatus militum catervis, cunctas vrbes Regni Chilperici Imperio ſuo adiunxir. Indè progreſſus ad vrbem, cui Tornacum nomen eſt, fratrem obſidione cinxit. Qui ſe vrgeri conſpiciens hærebar conſilij incertus, qua via coniugem ac filios, quos ſecum ibidem aduenıens deduxerat, periculo eximeret. Sed mulier, artibus viro longè callidior, duos ſubornat viros, quibus audacia contemptum mortis inuexerat. Hos hortarur, monétque Sigebertum adeant, eúmque ſe vt Dominum adorare ſimulanres interimant. Quod ſi efficianr, euadentibus præmia, interemptis verò condignam ſepulturam, eleemoſynáſque ad loca Sanctorum pro oblatione tanti facinoris ſe præbituram ſpondet. Illi nihil morati præcepto ſatisfaciunt, ac vrbem egreſſi ad caſtra progrediuntur hoſtium. Nihil viris his audacius, nil terribilius eo bello in hoſtem ex vrbe proceſſit. In medium namque aduerſariorum proruentes non trepidauerunt, non retractauerunt: ſed tanquam familia-

* al. Victoria,

A rium ſuorum conſortiis immorarentur, non ante remeandum putarunt, quàm circumuentum à latetibus Regem, cultellis latera fodientes, nefandiſſimæ neci tradeterent. Clamor illico vniuetſorum, luctúſque totis oritur caſtris, vt palam daretur intelligi, Regem oppetiiſſe SIGEBERTVM. Impetu itaque facto in homicidas irruunt, leuique negotio membratim ſectos duos delent viros. Chilpericus dum egredi formidaret, & quid accidiſſet ignoraret, accedente ad ſe coniuge Fredegunde, interiiſſe fratrem vt comperit, ad ſpem vitæ & ſalutis animum quaſi ab inferis reduxit. In craſtinum egreſſus vrbem, redeuntibus in gratiam Neuſtraſiis, qui ad Sigebertum ab eo deſciuerant, corpus fratris in villa, cui Lambrus nomen eſt, ſepeliri mandauit. Quod poſtmodum à fidelibus ablatum, & in Eccleſia ſancti Medardi Sueſſionis iuxta patrem Chlotarium eſt humatum. Regnauit autem annis XIII.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, SIGEBERTVS.

De Fortunato Epiſcopo, & eius ſcientia.

EIVS tempore Fortunatus, qui in rhetorica metricáque arte famoſus habebatur, ab Heſperia in Gallias tranſiens, Pictauis Epiſcopus ordinatur. Hic multorum vitas paſſioneſue Sanctorum, partim proſâ, partim metro compoſuit. Ad amicos quoque ſingula diſticha elegans Orator conſcripſit. Vnde præfato Regi B elegiacum miſit Carmen, congratulans ei in nuptiis Brunichildis. Quod equidem ego, cùm fors Librum ad diuerſos ab eo ſibi familiares conſcriptum manibus intuliſſet meis, legi, atque in eo facunditatem viri, dulcémque affabilitatem ſatis admiratus ſum. XIII.

De Brunichildis in conſeruanda prole ſolertia.

INTERFECTO autem hoc modo Sigeberto, mutatio facta eſt, multis familiarium eius amicitiam Chilperici expetentibus. Porrò Brunichildis, quam Sigebertus, dum à peruaſione vrbium rediret fraternarum, Pariſius ſibi occurrere imperat, in eadem degens ciuitate, nece viri comperta, fluctuabat animo qualiter ſe ſuámque prolem ab imminenti liberaret interitu. Tunc Gundoaldus Dux arreptum puerum CHILDEBERTVM nomine, per feneſtram in ſporta depoſitum cuidam fidelium ſuorum tradit, vt eum Mettis exhiberet. Quem inibi perductum, adnitente Gundoaldo, de quo præmiſimus, vniuerſi Auſtraſij in Regnum ſubliminant patris. Brunichildem onere filij leuatam altera inuadit cura. Nam ſibimet timenti nec ſomnus oculis, nec animo quies dabatur. Cui etſi voluntas diſcedendi erat, facultas deerat. Tantis ergo preſſa ſolicitudinibus, à ſuperueniente Chilperico Rothomagum in exilium truditur. Theſauri eius opibus Chilperici ſociati, filiæ Meldis ad cuſtodiendum miſſæ ſunt. XIV.

CHILDEBERTVS.

C *De Merouei, & aliorum Regum geſtis.*

MEROVEVS etiam miſſus à patre Chilperico, vt ciuitates, quæ flumini Ligeris adiacent, ad ſuam tranſduceret partem, poſtpoſito patris præcepto, Cenomannis contendit, ac ſi matrem ſuam Audoueram, quæ ibidem exulabar, viſitaturus. Indè Rothomagum tranſiens, ad Brunichildem venit: eámque in coniugium accepit. Non tulit hoc Chilpericus pater: ſed eos ab inuicem diſſociare volens, Rothomagum vſque acceſſit. Cuius illi declinantes præſentiam, Baſilicam ſancti Martini ſuper muros præfatæ vrbis ligneis conſtructam tabulis ſunt ingreſſi. Irritáque fuiſſent Chilperici tentamentorum exordia, niſi ſacramentó ſpopondiſſet: Se eos minimè ſeparaturum, imò permittente Deo magis copulaturum. Quo illi credentes, ad eum progreſſi, & ab eo apparatioribus epulis per biduum ſunt ſuſcepti. Tertio die profectus ſecum abducit filium, paruipendens quod dederat iuſiurandum. Morum egregius cenſor, qui illicitum in filio damnaret matrimonium, nec futurum pro periurio ſuper ſe Dei pertimeſceret iudicium. Verùm ille plus metuebat verſuta Brunichildis ingenia, ne filium imbueret perfidiâ, quàm indignaretur pro diuinæ legis illata iniuria. XV.

REVERTENTI indè nunciatur Proceres Campaniæ Remenſis Sueſſionenſem ſibi præripuiſſe vrbem. Qui continuò raptis copiis, eoſdem acie ſuperans mul-

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

tos nobilium intetemit: captámque ciuitatem iuri ſuo reſtituit. CLODOVEVM A
verò filium Turonis dirigit: vt & Petrogoricum Aginnenſémque pagum ſibi ſubiciat edicit: iunɫo ei Duce Deſiderio, vt eius frueretur in cúnɫis incommoditatibus ſubſidio. Quos Mummolus Guntranni Patricius, obuiam cum exercitu progreſſus, deuicit, fugauítque non ſine maximo ſuorum detrimento. Nam de exercitu eius quinquaginta millia ſunt cæſa: cùm à parte hoſtium, licèt deuiɫotum, non niſi viginti millia ſint proſtrata. Exindè Chilpericus filium Merouecum ſuſpeɫum doli, quòd partes Brunichildis fulciret, inſtigante nouerca Fredegunde coma adtonſum, ac in Monaſterio Aninſolæ detruſum, iuſſit ordinari Presbyterum.

De diui Germani Epiſcopi tranſitu, ſanɫitate, & miraculis.

XVI. EODEM tempore ſanɫiſſimus, & verè Deo dignus, Germanus Pariſiorum Epiſcopus migrauit ad Dominum. Cuius corpus in Oratorio ſanɫi Vincentij eſt ſepultum. Quid autem Fortunatus de hoc beatiſſimo ſcripſerit viro, non prætermittam. Quadam, inquit, vice præcellentiſſimus Rex Childebertus ſenior, cùm ei direxiſſet ſex millia ſolidorum pauperibus eroganda, expendens tria millia reuertitur ad Palatium. Interrogatúſque à Rege ſi adhuc reſideret quod tribueret, reſpondit medietatem reſediſſe, nec inueniſſe inopes quibus totum expenderet. Cui Rex: Domine, inquit, dona quod reſtitit. Nam, Chriſto largiente, quod B
donetur non deficit. Incidens namque Rex aurea miſſoria, & argentea comminuens vaſa, quicquid primùm habebat dabat Sacerdoti ne perderet. Erat ergo expeɫanda contentio inter Sacerdotem & Principem. Faciebant apud ſe de miſericordia pugnam, & de pietate certamen: theſauros vt ſpargerent, ac de ſuis talentis egeni diteſcerent. Denique alia vice cùm aptus ad ſedendum Sacerdoti requireretur equus, Rex ei ſuum tribuit, rogans vt ſibi eum retineret. Interim beatus vir poſtulanti captiuo equum donat interdiɫum: quoniam apud ipſum plus fuit, quàm illa Regis, vox pauperis.

TVNC quoque Chilpericus Legationem ſuſcepit Childeberti iunioris, nepotis ſui, petentis matrem ſuam ſibi reddi Brunichildem. Cuius ille non aſpernatus preces, eam cum munere pacis poſcenti remiſit filio.

De Regum Hiſpanorum rebus.

XVII. ATANAHILDO autem Rege Hiſpaniæ defunɫo, Leuua cum Leuigildo fratre Regnum aſſumunt. Mortuo Leuua, Leuigildus integrum Hiſpaniæ Regnum tenuit, habens Gadſuindam matrem Brunichildis vxorem. Apud Longobardos Alboin, de quo præmiſimus, regnabat. Qui maxima ex parte Italiæ vrbibus potitus, ſuos in eis ſtatuit: Romanos, quos vel maximè aduerſarios patiebatur, expulit. Hic ciuitatem, cui Ticinum nomen eſt, quæ alio vocabulo Papia dicitur, per tres annos obſidens, tandem cepit. Cuius cùm incolas, vtpote paganus, quia Chriſtianos eſſe cognouerat, gladio ferire deſtinauiſſet, equus eius in medio portæ corruit. Qui calcaribus impulſus, fuſtibus cæſus, nullo modo adigi poterat ad ſurgendum. Tandem ſuggerentibus ſuis in religionem Rex conuerſus, fregit quod de nece Chriſtianorum vouerat votum. Huic fuit nupta CHLODSINDA Chlotarij Francorum Regis filia. Qua defunɫa, Roſemundam Chunimundi Gepidorum Regis natam accepit coniugem: cuius ipſe dudum interfecerat patrem. A qua, cùm tribus & eo ampliùs annis in Italia ſuper Longobardos regnaſſet, in vindiɫam paternæ necis dedecoroſiſſima interemptus eſt morte. Et vir bellicoſiſſimus, ſummæque audaciæ, vnius mulierculæ conſilio periit: qui per tot hoſtium ſtrages bello famoſiſſimus extitit. Et illa quidem tantæ immanitatis debita luit maturato ſupplicia. Nam dum corruptori ſuo, Helmechis nomine, quem ipſa in necem Regis armauerat, poſtmodum è balneo egredienti veneni poculum, quod ſalutare aſſerebat eſſe, porrexiſſet, ille agnito mortiferum hauſtum ſe bibiſſe, euaginato gladio eam quod reliquum erat bibere coëgit. Sicque nefandiſſimi homicidæ iuſtæ faɫorum ſuorum ſubiacuere vindiɫæ. At verò poſt Alboin, cùm Cleph nobiliſſimus Longobardorum anno vno & ſex menſibus tenuiſſet Princi-

GVNTRAN-NVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

A patum, denuò Duces in Longobardorum gente decennio creati ſunt Et vnuſquiſque Ducum ſuam regebat ciuitatem. E quibus aliquanti Gallias prædandi cupidine petentes, apud Prouinciam cum Amato Patricio, qui Regi parebat Guntranno, bello confligunt. Factáque de Burgundionibus maxima ſtrage, ipſum Ducem interemerunt. Quod Guntrannus audiens, euocato ad ſe Mummolo ſpectatæ virtutis viro, Patriciatus ei indixit curam. Prorumpentibus iterum in Gallias Longobardis, Mummolus cum valida Burgundionum manu occurrit. Qui duobus præliis hoſtibus vſque ad ſupremum labefactatis, reliquos fugaciter in Italiam redire compulit. Nec vltra adiecerunt animum Longobardi vt ad Gallias tranſirent. Nam Mummolus poſt tergum eorum Francorum dirigens exercitum, Anagnis caſtrum, in finibus Italiæ ſitum, debellauit & cepit. Quam ob cauſam Comes Longobardorum Ragilo, Anagnis veniens, deprædatus eſt: & ad ſua reuerti feſtinans, ab obuio ſibi Duce Francorum, Chrannichis nomine, perimitur.

De Iuſtini minoris geſtis.

PER hæc tempora apud Conſtantinopolim, vt ſuprà præmiſimus, Iuſtinus minor regnabat: in tantum auaritiæ deditus, vt arcas ferreas fieri iuberet, in quibus ea quæ rapiebat auri talenta congereret. Hic cùm à diuinis mandatis au- XVIII.
B rem cordis auerteret, iuſto Dei iudicio amens effectus eſt. Poſt hæc Tyberium Cæſarem adſciuit, qui eius Imperium gubernaret: hominem iuſtum, vtilem, eleemoſynarium, ſapientem, in iudiciis æquum, in victoriis clarum, & (quod his omnibus ſupereminet) veriſſimum Chriſtianum. Igitur Iuſtinus cùm vndecim imperaſſet annis, amentiam tandem, quam incurrerat, cum vita finiuit. Bella ſanè, quæ per Narſetem Patricium Gothis vel Francis illata ſuperiùs per anticipationem diximus, Iuſtiniani quidem temporibus cœpta, ſed ſub Iuſtino terminata ſunt.

De Tyberio Conſtantino, & eius Imperio.

MORTVO Iuſtino, Tyberius Conſtantinus Romanorum Regum quinquageſimus ſumpſit Imperium. Hic, vt ſuperiùs diximus, ſub Iuſtino adhuc Cæſar cùm Rempublicam regeret, & multas egenis eleemoſynas erogaret, magnam ei Dominus auri copiam ſubminiſtrauit. Nam deambulans per Palatium, vidit in pauimento Domus tabulam marmoream, Dominicæ Crucis vexillo inſignitam, & ait: Crucem Domini, qua pectus frontémque munire debemus, indi- « gnis vt quid pedibus conculcamus? Et ſimul cum verbo iuſſit eandem tabulam « auferri à pauimento. Qua amota, reperiunt & aliam ſimili ſignaculo expreſſam. Poſt hanc quoque reperiunt & tertiam. Quibus ablatis, inæſtimabilis diúque occultatus in lucem profertur theſaurus. Quem Tyberius iuxta conſuetum ſibi mo- XIX.
C rem pauperibus erogauit. Narſetis quoque theſaurum in quadam Italiæ vrbe terra defoſſum, quodam decrepito indicante ſene inuentum, in ſimile diſtribuit opus. Sophia verò Auguſta, immemor promiſſionis quam Tyberio fecerat, eum ab Imperio remouere, Iuſtinianúmque Iuſtini nepotem ſubſtituere moliebatur. Quod Imperator agnoſcens, Auguſtam cuſtodiæ mancipauit: Iuſtinianum verbis obiurgatum blandioribus tanto in poſterum amore dilexit, vt filiam ſuam filio eius promitteret, ac filio ſuo filiam eius ſociandam expoſceret. Sed hæc res, qua de cauſa, incertum eſt cur non peruenit ad effectum. Ad hunc Chilpericus Rex Francorum ſuos dirigens Legatos, multa ab eo ornamenta, aureos etiam ſingularum ſuſcepit librarum, habentes ab vna parte effigiem Imperatoris, & in circulo ſcriptum, TYBERII CONSTANTINI PERPETVI AVGVSTI: ab alio verò quadrigam ac aſcenſorem, continentéſque ſcriptum, GLORIA ROMANORVM. Huius exercitus ab eo miſſus Perſas potentiſſimè debellauit: victórque regrediens tantam prædæ molem cum viginti pariter elephantis abduxit, vt humanæ crederetur poſſe ſufficere cupiditati.

Digitized by Google

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

De Britannorum rebus, & Guntranni facinore. V

XX. DVM hæc in Orientis geruntur partibus, in Britanniis hæc acta ſunt. Ma-
cliauus & Bodicus illo tempore Comites Britonum erant: qui amicitiam
mutuam ſacramentis adinuicem datis iunxerant. Mortuo Bodico, Macliauus fi-
lium eius Theodericum de Regno Britanniæ expulit. Theodericus reſumptis vi-
ribus, Macliauum cum filio eius, Iacob nomine, interfecit, paternámque here-
ditatem recepit. VVarocus Macliaui filius patri in Comitatu ſuccedit. Tunc quo-
que Guntrannus Rex Francorum duos Magnacharij ſoceri quondam ſui filios in-
teremit, facultates eorum fiſco ſubiciens. Dehinc ſubſecuta mors duorum filio-
rum ipſius eſt. Quapropter Guntrannus liberis orbatus, Childebertum ſuum ex
fratre Sigeberto nepotem adoptauit in filium.

De Chilperici in Prætextatum ſimultate.

XXI. CHILPERICVS frater eius, alter Rex Francorum, Prætextatum Rothoma-
genſem Epiſcopum exilio deſtinauit: eò quòd conſilio Brunichildis Reginæ
vſus, inſidias ipſi paraſſe diceretur. Meroueus verò filius eius, quem tonſuratum
ac Monaſterio detruſum à patre fuiſſe memorauimus, iterum laicus efficitur. Nam B
à Guntranno Duce, de quo ſequens ſermo plura narrabit, per Legatos ſollicita-
tus, à Monaſterio egreſſus, & à Gaileno ſuo familiari veſte laicali indutus, ad Ec-
cleſiam ſancti Martini Turonis vt confugeret, eſt impulſus. Ad hanc denique &
ipſe Guntrannus confugerat, metuens minas Regis Chilperici: eò quòd dicere-
tur filium eius Theodebertum in bello ſuperiùs memorato interemiſſe. Quapro-
pter Chilpericus Ruccolenum quendam Turonis direxerat, qui eum exindè vi
abſtraheret. Ruccolenus Turonis veniens, beato Pontifici tunc Gregorio man-
dauit, vt Guntrannum à Baſilica ſancta expelleret. Quod ſi agere differret, sciret
eum cum valida manu venturum, & hæc impleturum. Sanctus autem Antiſtes
» reſpondit: Hoc nunquam fuiſſe factum, nec à ſe vllo modo eſſe faciendum. Inte-
rim miſer dum domum Eccleſiæ, in qua hoſpitabatur, deſtruere non formidat, re-
gio correptus morbo, ad Baſilicam ſancti Martini defertur. Vbi nil medelæ ade-
ptus, non poſt multos dies eſt defunctus. Porrò Meroueus ad ſæpedictam veniens
Eccleſiam, memorato Pontifice Miſſas celebrante, petiit eum eulogias ſibi dare.
Quo recuſante, minatus eſt ſe quoſdam de populo interimere, quoniam ſine iu-
dicio Sacerdotum eum communione priuaret. Tunc Pontifex eulogias quidem
ei dedit, Regi verò per Diaconum innotuit quæ acta fuerant. Regina itaque cla-
mante, ipſum Clericum exploratorem à Merouco miſſum, Rex eum in exilium
relegauit. Direxit autem ad Sacerdotem, vt inimicum ſuum de Eccleſia expel-
leret. Sed eo differente, Chilpericus exercitum commoueri præcepit. Quod au- C
diens Meroueus, à Baſilica egredi voluit. Leudaſtis verò Turonicus Comes pue-
ros eius, qui pro neceſſariis cauſis in villam ierant, peremit. Quapropter Mero-
ueus, adnitente Guntranno, Marileſſum Medicum à Rege venientem tenuit:
ablatóque auro ac argento quod ferebat, eum vtique occidiſſet, niſi ille Eccle-
ſiam expetiſſet. Interea dum de patre ac nouerca Meroueus multa loqueretur fa-
cinora, quadam die Gregorium Epiſcopum ad conuiuium inuitans, rogat aliquid
ad ædificationem legi. Tunc Antiſtes arrepto Salomonis libro, hunc primum ver-
Prou. 30. ſiculum inuenit, ac legit: *Oculum qui auerſatur patrem, effodiant eum corui de torren-
tibus.* Et hæc quidem ille non intellexit, Antiſtes verò miratus eſt, redargutio-
nis ſibi verba prima occurriſſe.

De Guntranno Phytoniſſam conſultante.

XXII. POST hæc direxit Guntrannus ad mulierem Phytoniſſam, quæ ei aliquando
non ſolùm annum, ſed & diem & horam, qua Charibertus Rex obiret, præ-
» dixerat, vt eam ſuper ſtatu interrogaret ſuo. Cui illa hæc remiſit mandata: Hoc
» inquit, anno Chilperico defuncto, Meroueus deuictis fratribus Regnum accipiet,
» téque Ducem conſtituet. Quo munere quinquennio functus, ſeptimo efficieris

A Epiſcopus. Hoc ille Epiſcopo Gregorio retulit: & ab eo hoc reſponſum accepit: Iſta magis à Deo quàm à diabolo exquiri debuiſſent. Verumtamen Fredegundis, quæ occultè Guntranno fauebat propter mortem Theodeberti (non enim fuerat ex ea natus) miſit ad eum, vt Merouеo ſuaderet egredi ab Eccleſia. Ille præſto putans fore percuſſores, non diſtulit: ſed nil ei nocuit. Demum Chilpericus per Diaconum ad Sepulcrum ſancti Martini duas mittit cartulas: quarum vna continebat, vt ſibi diuinitus in alia, quæ erat vacua, reſcriberetur, ſi foret fas Guntrannum à templo extrahi. Diaconus triduò expectans, inanis à reſponſo abſceſſit. Sed Guntrannus venientibus regiis miſſis, pallam altaris cum ſacramento fideiuſſorem dedit: iactanter pollicitus nunquam ſe inſcio Rege templum egreſſurum.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

De Merouеo oraculum à libris diuinis petente.

TANDEM Merоueus, poſtpoſitis Phytoniſſæ reſponſis, per triduum vigilans, in diuinis hoc reſponſum Libris accepit. In Regum quidem: *Eo quod*, inquit, *reliquiſtis Dominum Deum veſtrum, tradidit vos Deus in manus inimicorum veſtrorum.* In Pſalterio autem: *Deieciſti eos, dum alleuarentur.* In Euangelio verò: *Scitis quia poſt biduum paſcha fiet*, &c. His ille viſis flens, ad ſancti Martini tumbam cum quingentis & eo ampliùs viris, aſſumpto quoque Guntranno Duce, B diſceſſit, & per Autiſſioderenſem vrbem Diuione caſtro veniens, exindè ad Remenſem Campaniam tranſiit. Qui à Taruanenſibus in quadam villa circumuentus, & ſe capiendum fore intelligens, veritus ne ſi ad patrem duceretur, graues de ſe pœnas daret, Gailenum quendam ſibi familiarem rogauit, vt ſe gladio percuteret. A quo cultro per viſcera traiectus interiit. Gailenus truncatis manibus ac pedibus, naribus ſimul & auribus, turpiter vitam finiuit. Poſt hæc SANSON filius Chilperici mortuus eſt. Cuius funus cum nimia lamentatione idem Rex proſecutus eſt. Eo anno ſtella in medio Lunæ fulgens viſa eſt.

XXIII. Pſal. 72. Matth. 26.

De Guntranni-Boſonis filiabus virtute patris liberatis, ſuffragante diuo Martino.

QVIDAM potentiſſimus Procerum Chilperici, Guntrannus-Boſo vno nomine ſic dictus, relictis in Eccleſia ſancti Hilarij filiabus ſuis, ad Childebertum tranſiit. Anno verò tertio Regni Childeberti Iunioris, qui erat Chilperici & Guntranni ſeptimuſdecimus, Guntrannus-Boſo filias ſuas Pictauis auferre volens, Dracolenum quendam ſibi infeſtiſſimum, ſéque perſequentem, vt à ſe auerteretur, precibus ac muneribus flectere nitebatur. Dracolenus, vt erat mente elatus, ſuperbè reſpondit: aſſerens ſe funiculum, quo alios deceptos perdere ſolebat, paratum habere, vt eo Guntrannum inuolueret. Non tulit Guntrannus ſuperba C iactantem, ſed manus eleuans in cœlum, prodigia facientem inuocauit Dominum, & vt ſibi per interceſſionem beati Martini miſereretur, orauit. Congreſſus contra aduerſarium, fauces contumaciæ verba profantes conto transfodit, eleuatúmque è ſella equitatoria deiecit exanimem ad terram. Hoc euentu felici vſus, tranſlatas à Pictauorum vrbe filias deduxit quò voluit.

XXIV.

De Pictauorum Britonúmque diſcordia.

PICTAVENSES quoque & Bagaſſeni, qui nunc Arbaſſeni dicuntur, coniuncti Andegauenſibus, VVarocum Comitem Britonum repentino impetu opprimere moliebantur. Quorum præuenit inſidias VVarocus, circa medium noctis ſuper eos irruens, & maximam ex eis ſtragem faciens. Tertia verò die cum Ducibus Chilperici fœdus pepigit, dans filium ſuum obſidem, & quæ peruaſerat reddens. Venetum quoque vrbem ea conditione refudit, vt ſi ex gratia Regis eam tenere mereretur, tributa quotannis ſoluere non moraretur. Aliquanto autem interiecto tempore à fide deſciſcens, Eunium Veneticæ vrbis Epiſcopum ad Regem dirigit, pro quibuſdam cauſis reſponſa laturum. Quem Rex cum ira obiurgatum direxit in exilium.

XXV.

GVNTRAMNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

A

De Chilperici in Prætextatum Epiſcopum accuſatione, & Prætextati purgatione.

XXVI. HIs ita geſtis, Chilpericus Rex congregato concilio Pontificum in Eccleſia ſancti Petri Pariſiacæ vrbis, Prætextatum Rothomagenſem Epiſcopum (cuius iam meminimus) exilio reuocatum, in eorum præſentia cum hac accuſatione
» exhibuit, dicens: Quamuis, venerandi Pontifices, Regia poteſtas reum Maieſta-
» tis legibus condemnare poſſit: ego tamen hunc, qui falſum ſibi Paſtoris nomen
» vſurpat, coniurationis contra me factæ auctorem, ſacris non contradicens Ca-
» nonibus, veſtræ audientiæ repræſento. Et conuerſus ad Prætextatum Rothoma-
» genſem Epiſcopum: Vt quid, ait, ô Epiſcope, munera populo contra meam ero-
» gaſti ſalutem? Quáve de cauſa filium meum Meroueum cum vxore patrui con-
» iunxiſti? Non ignorabas, quid de hac cauſa ſacri ſanctiant Canones? Quare au-
» tem ita filium aduerſus patrem armaſti ſuum, vt ille pariter cum vita Regnum vel-
» let eripere meum? Poſtquam verò Rex ſiluit, Franci, qui præ foribus ſtabant frementes, oſtia Baſilicæ effringere nitebantur, vt Antiſtitem pœnis ſubderent. Sed Rex hæc fieri prohibens, Prætextato copiam purgandi tribuit. Cúmque ille obiecta refelleret, quidam falſi teſtes ſurgentes calumniabantur à Pontifice ſibi mu-
» nera data, vt Regem dolo perderent. Quibus Epiſcopus: In hoc, inquit, veros B
» vos eſſe confirmo, quod muneratos vos à me fore fatemini. Quid enim veſtris di-
» tatus donis aliud agerem, niſi vt par pro pari referrem? Quòd verò falſo confingi-
» tis, me mala Regi machinatum eſſe, id omnibus modis falſum eſt. Hæc eo dicente, Rex quidem in Regiam ſe recepit. Epiſcopis autem in domo Eccleſiæ reſidenti-
» bus, adueniens Etius Archidiaconus Pariſienſis ita eos alloquitur: Nunc, inquiens,
» eſt tempus, ô ſanctiſſimi Sacerdotes, quo aut pro veſtra magnanimi conſtantia glo-
» rificemini, aut pro deiectione & contumelia fratris ac Coëpiſcopi veſtri, contem-
» ptui in poſterum, ſi tacueritis, habeamini. Tunc ceteris tacentibus (quòd metuerent Reginæ furorem, cuius inſtinctu iſta gerebantur) & digitum ori ſuo ſu-
» perponentibus, Gregorius Turonorum Antiſtes ſic orſus eſt loqui: Oportet nos,
» fratres chariſſimi, & maximè eos qui Principis fruuntur familiaritate, ſalubria ei
» ſuggerere conſilia: ne fortè ira deuictus plus iuſto in Sacerdotem Domini commo-
» ueatur, & à Deo innocentium vltore grauiùs puniatur. Illis quoque nec ad iſta
» reſpondentibus, ſubiunxit Antiſtes: Cauenda nobis, ſanctiſſimi Patres, illa terri-
» bilis Domini comminatio eſt, quam per Prophetam prænunciauit, *Si me*, inquiens,
Ezech 3. *dicente ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei, ſanguinem eius de manu tua*
» *requiram*. Nos itaque, qui ſpeculatores in Domo Dei ſumus poſiti, non negli-
» gamus Regi pericula oſtendere ſua: &, ſi neceſſe ſit, exemplis ad reſipiſcen-
» dum prouocetur: qualiter Maximus Imperator, beatum Martinum impiis com-
» municare compellens, imperio pulſus ſit; vel Chlodomirus, Sacerdoti Auito non C
» obaudiens, interierit. Cúmque nec tunc quidem aliquis eorum reſponſa præbuiſſet, aliqui adulatoriæ artis Regi denunciauerunt: nullum ei pertinaciùs reſiſtere quàm Gregorium Turonicum. Qui mox per quendam Aulicum euocatus, ſtante Rege propter tabernaculum ramis tectum, Bertrannóque Burdegalenſi Pontifice dextræ eius inhærente, ſiniſtræ verò Ragnemodo Pariſiaco, taliter Rex Epiſco-
» pum allocutus eſt dicens: Dic, domne Pontifex, qui iuſtitiæ tramitem ceteris ſer-
» uas, mihi cur denegas? Sed, vt video, peruerſis conſentis, & impletur in te vul-
» gare prouerbium, quòd coruus corui oculum non eruet. Cui Sacerdos: Mihi,
» inquit, ô Rex, æquitatem deſerenti correptores erunt multi. Te autem delin-
» quentem quis corripiet, niſi ille qui ſe fatetur peccaminum vindicem? Quapro-
» pter ſi nos, te de iuſtitia commonentes, audire contempſeris, plus à Deo quàm à
» nobis condemnaberis. Ad hæc Rex: Apud alios ſemper iuſtitiæ cauſam obtineo,
» apud te nunquam. Verùm ego optimam inueni vltionis meæ materiam. Per-
» ſuaſo namque Turonico populo, vt clamet ſibi à te æquitatis iura denegari,
» ego quoque proclamabo, me, qui etiam regia polleo dignitate, nil eorum quæ
» ipſi poſtulant, à te poſſe prometeri. Et ſic orto aduerſum te populorum odio, in-
» iuſti nomine denotaberis. E contra Pontifex reſpondit: Siquidem ſim iniuſtus,
» id Deo magis quàm tibi notum eſt. Tu verò ſi noſtra aſpernaris monita, ſacros

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

A ſume Canones, &, his ſaltem conſentiens, iuſta decerne. Tum demum Rex animum Antiſtitis, vt erat callidus, hoc modo mulcere cœpit. Erat autem coram eis menſa, paníſque ſuperpoſitus, cum diuerſis ferculis. Ait ergo Rex ad Sacerdotem: En, inquit, ferculum tui gratia paraui, in quo nil aliud quàm cicer, carnéſque continentur volatilium. Vtere nunc eo libens mecum. Beato verò Gregorio reſpondente, quòd cibus ei gratior eſſet, facere voluntatem patris ſui qui in cœlis eſt, & à Rege petente, vt ſponderet Rex, nihil ſe contra Canones acturum, eleuatis Chilpericus manibus iurauit per viuentem in ſecula, ſe decreta ſanctorum Patrum non tranſgreſſurum. In craſtinum verò, aurora incipiente, Legati Fredegundis Reginæ ad hoſpitium memorati Pontificis venerunt, poſcentes, & duas libras argenti pro munere offerentes, vt in deiectionem Prætextati conſentiret ceteris Epiſcopis. Dicebant enim, aliorum ſe voluntatem probatam habere. Illo itaque recuſante, & ſi ſibi mille libræ darentur, nullo modo aſſentire velle ſe aſſerente: illíſque magis inſtantibus, tandem pollicitus eſt in decretis Canonum fratribus ſuis ſe aſſenſum præbiturum. Tunc illis quæ petebant ſe impetraſſe putantibus, & gratias agendo recedentibus, aduenerunt quidam Sacerdotes ſimilia petentes. Quibus Antiſtes eadem quæ prioribus reddidit reſponſa. Conuenientibus autem in Concilium Epiſcopis, adueniens Chilpericus Rex ait illis, reperiſſe ſe in decretis Canonum: Quòd Epiſcopus furti obnoxius ſacris deberet priuari B ordinibus. Erat enim Rex literis eruditus. Cúmque Pontifices quærerent, quis eorum furti inſimularetur? Rex dixit: Num obliti eſtis, quanta vobis oſtenderim, quæ Prætextatus mihi furto abſtulit? Demonſtrauerat namque Rex pridie varia ornamenta, quorum pretium ad tria millia æſtimabatur ſolidorum, cum ſacculo duobus millibus numiſmatibus aureis referto. Hæc omnia dicebat ſibi ab Epiſcopo furata. Sed Prætextatus obiectis facilè ſe purgauit, hoc modo Regi reſponſa dans. Excellentia tua, Domine mi Rex, reminiſci valet, ſi dignatur, Brunichildem à Rothomago abeuntem pleraſque ſarcinas in diuerſis ſpeciebus mihi commendaſſe: & poſt aliquod tempus miſſis pueris eas à me repetiſſe. Cúmque ego ex hac re tuam conſuluiſſem voluntatem, præceptis obaudiens tuis, vnam eis ſarcinam, eò quòd amplius ferre non valerent, contradidi. Venientibus iterum ac tertiò, ex tua iuſſione cetera reddidi: dicente Magnificentia tua mihi, vt à me ea reicerem, ne pro his ira inter vos iterum repullularet. Hæ duæ tantùm ſarcinæ apud me remanſerunt. Nunc igitur cuius furti me arguis fore obnoxium? Cui reſpondit Rex: Si hæc ita ſe habent, & cuſtodiæ cauſa iſta ſuſcepiſti, cur limbum aureis intextum filis exindè rapiens ſecuiſti, & eum, pro noſtri deiectione, his quibus tibi placuit diſtribuiſti? Tunc Sacerdos: Ad iſta iam, inquit, ſemel dixi, & nunc iterum dico, me non ob aliud illis iſta largitum fuiſſe, niſi vt eorum muneribus mihi conceſſis parem referrem gratiam. Vt verò, propriis deficientibus, ex commendatis aliquid præſumerem, confidentia auſum tribuit: eò quòd Mero- C ueus, cuius illa coniugium expetiuerat, ex te carnaliter genitus, mihi in baptiſmo ſpiritalis eſſet filius. Animaduertens Chilpericus Prætextatum hoc modo non poſſe ſuperari, relicto Concilij loco, ac conuocatis quibuſdam ſibi adulantibus, ait illis: Victum me verbis Epiſcopi fateor, & vera eum proſequi ſcio. Sed vt Fredegundi Reginæ ſatisfiat, ite, ac ex veſtra quaſi perſona conſilium ei dantes dicite: Scis quia Dominus noſter Chilpericus Rex miſericors eſt, & confeſſis citò ignoſcit. Vade ergo, & proſternere pedibus eius, confiteréque te in eum peccaſſe, ac confeſtim indulget tibi. Quibus iuſſa perficientibus, ſeductus eſt Prætextatus eorum dolis: qui ſe quoque pollicebantur pedes Regis deoſculaturos, vt ei ignoſceret. Sequenti die reſidentibus Epiſcopis in Concilio, Chilpericus cum Prætextato iteratò altercari cœpit, dicens: Si munera pro muneribus retribuiſti, ſacramenta pro parte Merouei contra meam ſalutem cur exegiſti? Ad hæc Sacerdos reſpondit: Innotui Celſitudini veſtræ, Meroueum me ex lauacro ſuſcepiſſe ſalutari. Ideóque ſi facultas fuiſſet, etiam Angelum Domini in eius euocaſſem auxilium. Quid plura? procedente longiùs altercatione, Prætextatus ad pedes Regis corruit, clamans: Miſerere, clementiſſime Rex, homicidæ, qui te Regno pellere volui, & filium tuum tibi ſubſtituere. Hæc eo loquente, proſtratus & ipſe Rex pedibus aliorum Sacerdotum, qui in Synodo reſidebant, aiebat: Audite, ſanctiſſimi Sacerdotes, nefandiſſimum reum execrabile crimen confitentem. Ve-

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

rumtamen Pontificibus à terra Regem eleuantibus, iuſſit Rex Prætextatum ab A
Eccleſia egredi. Ipſe autem in Regiam ſe recèpit, mittens ad Synodum quoſdam
Canones, quibus erat annexus quaternio nouus, continens hæc: *Epiſcopus in homicidio, vel ceteris criminalibus deprehenſus peccatis, ſacris priuetur ordinibus.* His
lectis, dum Prætextatus ſtaret ſtupens, ait illi Bertrannus Burdegalenſis Antiſtes:
» Audi frater, & quondam Coëpiſcope, niſi Regis promerueris gratiam, noſtra non
» poteris frui ſocietate. Poſt hæc rogauit Chilpericus Pontifices, vt aut veſtis Prætextati ſcinderetur, aut centeſimus octauus Pſalmus (qui maledictiones Iſcariothicas continet) ſuper eum recitaretur, vel certè in perpetuum communione priuaretur. Sed Pontificibus hoc agere recuſantibus, & maximè Gregorio Turonenſi renitente, ab Eccleſia Prætextatus pellitur, ac cuſtodiæ traditur. De qua dum fugere noctu niteretur, cæſúſque, in inſula quadam maris, quæ ciuitati adiacet Conſtantiæ, in exilium relegatur.

De Guntranni Burgundionum Regis ad Childebertum oratione.

XXVIII. PORRO Guntrannus Rex Burgundionum Childeberto Regi Auſtraſiorum, nepoti ſuo, vt pacificus cum Proceribus Regni ſui ad pontem, quem Petreum dicunt, ſibi occurreret, mandauit. In cuius aduenientis amplexibus diu immora-
» tus, vniuerſis audientibus ſic eſt locutus: Euenit, meis præpedientibus peccatis, B
» vt ex me genitis carerem filiis. Vnde mihi propriis orbato heredibus, neceſſe eſt
» quærere extraneos, quibus partos relinquam theſauros. Optimum itaque iudi-
» caui te, omni humana carne mihi carior nepos Childeberte, eligere, qui & mei
» ſucceſſor Regni, & congregati eſſes poſſeſſor theſauri. Quapropter maneat, oro,
» quæ inter patrem ac filium debet manere dilectio. Vnus nos protegat clypeus, vna
» contra aduerſantes tueatur haſta: & ab hodierno & deinceps talis inter nos cari-
» tas permaneat, vt ſi dante Deo filios procreauero, te tamen à iure non ſecernam
» hereditario. His dictis, & Proceribus Childeberti pro eo ſpondentibus, eò quòd ipſe puer adhuc eſſet, ſimul prandentes, & ſe muneribus honorantes, ad ſua ſunt reuerſi. Verumtamen Legatos vtrique ad Chilpericum Regem miſerunt, denunciantes vt aut ea quæ de eorum Regno peruaſerat redderet, aut ſe ad belli certamina prępararet. Quod ille tunc quidem deſpectui habuit. Quo tempore ſiniſter populi rumor aduerſus Salonium & Sagittarium Epiſcopos ſurrexit. Hos ſanctus Nicetius Lugdunenſis Antiſtes, enutritos, primum quidem Diaconij, deindè Sacerdotij eos gradibus inſigniuit. Et Salonium quidem Ebreduni, Sagittarium verò apud Vapingum Epiſcopos inſtituit. Illi verò non velut Epiſcopi religioni operam dabant: ſed tanquam Tyranni, homicidiis, rerum alienarum peruaſionibus, adulteriis quoque vacabant. Et in tantum eorum excreuit malitia, vt ſuper Victorem Tricaſſinum Antiſtitem, natalitij ſui diem feſtum agentem, cum cohorte irruentes militari, eius veſtimenta ſcindentes, famulos cæſos fugantes, apparatum C prandij omnem raperent, & ipſum cum hac contumelia ſolum relinquerent. Qua cauſa ad aures Guntranni Regis delata, ex eius iuſſu collecta eſt Synodus apud Lugdunum, qua præſidente ſancto Nicetio, hos conuictos à propriis expulit ſedibus. Vnde illi grauiter indignati, Regis gratiam ſibi adquirentes, acceptis ab eo Epiſtolis ad Papam Romanum Ioannem profecti ſunt. Cui perſuadentes, ſe iniuſtè damnatos, Scripta eius ad Regem detulerunt, iubentia vt ſuis reſtituerentur locis. Quos Rex verbis corripiens, ad proprias iuſſit vrbes redire. At illi cum Victore quidem pacem facientes, homines qui ei iniurias irrogauerant direxerunt, vt ipſe in eis vlciſceretur. Qui Dominici præcepti memor, non reddens mala pro malis, illæſos dimiſit ad propria. Salonius denique & Sagittarius peſſimis quotidie adiicientes peiora, in expeditionem, quam Mummolus contra Longobardos egit, pergentes, multa perpetrarunt homicidia. In ciuibus pari modo ſuis ita crudeliter ſæuiebant, vt multos vſque ad effuſionem ſanguinis cæderent. Quod vbi Regi Guntranno nunciatum eſt, eos exhiberi præcepit: à præſentia tamen ſua vſque ad audientiam ſuſtinere. Hoc Sagittarius adeò indignè tulit, vt de Rege
» indigna loquens, publicè proclamaret: Filios Regis non fore regnaturos, eò quòd
» mater eorum ex Magnacharij fuiſſet familia. Erant namque adhuc filij Regis ſuperſtites. Propter hoc Rex ita commotus, equos eorum & cuncta quæ habebant abſtulit,

A abſtulit, & ipſos in duobus Monaſteriis à ſe procul diuiſis pœnitentiam age- GVNTRANNVS,
re conſtituit. Mandans propriis Iudicibus circum ea loca conſtitutis, vt eos CHILPERICVS,
cum ſumma armatorum cautela cuſtodirent, ne fortè elaberentur. Tunc for- CHILDEBERTVS.
tè ſeniore ex filiis Regis ægrotante, accedentes quidam familiarium eius ad
eum, ſuaſerunt vt præfatos Epiſcopos ad proprias iuberet regredi Eccleſias:
ne fortaſſis ob eorum damnationem ira Dei ſuper domum incumberet Principis.
Cúmque Rex petita non abnuiſſet, Salonius & Sagittarius regreſſi ad ſua, tam
eximios ſanctæ religionis cultores ſe oſtendebant, vt quotidie totum ex ordine
Pſalterium recitando, nunquam à pſalmodia ceſſare viderentur. Qui tamen poſt
paululum ad ſuum in tantum reuerſi ſunt vomitum, vt fornicationi & ebrietati
inſeruientes, dum Clerici matutinos pſallerent Hymnos, ipſi adhuc in conuiuio
poſiti vina flagitarent. Incipiente verò aurora, circumdati mollibus, vſque ad
tertiam diei horam ſomnum capiebant. Cúmque in talibus verſarentur, Deum
poſt terga ponentes, ipſi quoque à Deo poſtpoſiti iram eius incurrerunt, vt in ſe-
quentibus demonſtrabimus.

De Chilperici in Ennodium ceteróſque Childeberti fautores ſæuitia: & de motu Britonum.

B HIs diebus Chilpericus Pictauam peruaſit vrbem, fideléſque nepotis ſui, vi- XXIX.
delicet Childeberti Regis, cum Ennodio Duce, ab eius ſunt hominibus
pulſi. Ennodius itaque exilio truſus, facultatibus fiſco ſubactis, poſt annum pa-
triæ & ſuis redditus eſt rebus. Dacco autem Gadarici filius, relicto Chilperico
dum vbique vagaretur, à Draccoleno Duce, qui dicebatur Induſtrius, fraude
captus eſt, iurante ſibi quòd non interficeretur. Cùm verò eum ad Regem perdu-
xiſſet, egit vt interimeretur. Quod vbi Dacco in cuſtodia poſitus agnouit, con-
feſſus cuidam Preſbytero peccata ſua, pœnitentiam neſciente Rege petiit. Qua
accepta, interfectus eſt. Porrò Draccolenus à Guntranno Duce eo quo diximus
interfectus eſt modo.

BRITANNI eo tempore grauiter regionem vaſtando Redonicam, ad vicum,
qui Cornutus dicitur, aduenerunt. Contra quos Bibolenus Dux miſſus recedcn-
tes inſecutus eſt, Britanniámque ferro & igne depopulatur. Hoc adeo Britannos
in maiorem commouit iracundiam, vt ſequenti anno non ſolùm Redonicam, ve-
rùm & Nanneticam infeſtarent prouinciam. Qui tamen Legatis Felicis Nanne-
tici Epiſcopi emendationem polliciti, mendaces fuerunt.

De violatione Templi Dionyſiani, & reparatione.

ILLO tempore mulier quædam, à zelante viro apud Pariſius quòd adultera XXX.
C eſſet impetita, dum opem petiſſet à ſuis parentibus, & illi eam innocentem
credentes, ſacramentum pro ea viro vel eius parentibus ſuper ſepulchrum ſancti
Dionyſij feciſſent, ab eis quòd periuraſſent redarguti ſunt. Et cauſa vſque ad
iurgium prorumpente, cùm propter nobilitatem eorum (erant enim primi in Pa-
latio Regis Chilperici) neutra pars alteri cederet, gladiis ſe inuicem percutien-
tes ſacram Baſilicam ſanguine polluerunt. Interea Eccleſia ſine officiis manen-
te diuinis, dum hæc ad Regem delata fuiſſent, interminatus eſt nullis eorum
prorſus fore beneuolum, donec Ragnemundi Pariſiaci Antiſtitis, in cuius dio-
ceſi hæc acta fuerant, reconciliatione veniam mererentur. Quos Epiſcopus fa-
cinus confitentes, pœnitentiâ indicta, communioni reſtituit, Eccleſiámque re-
conciliauit.

De Nantini Engoliſmenſis morte formidanda.

TVNC temporis Nantinus Engoliſmenſis Comes huiuſmodi ex cauſa grauem XXXI.
diuinitus eſt paſſus mortis pœnam. Maracharius auunculus eius Comitatu
prædictæ vrbis diu potitus, ad Clericatum accedens, poſt non multum tempus
Epiſcopus eſt factus. Quem cùm aduerſarij eius, immiſſo in capite piſcis veneno,
nefandiſſimè necaſſent, non diu lætati ſunt. Nam Frontonius, cuius conſilio hoc

GVNTRAN-NVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

perpetratum eſt ſcelus, vno tantum anno poſt eum functus eſt Epiſcopatu. Cúmque ei Heraclius Burdegalenſis Preſbyter ſucceſſiſſet, à Nantino, qui ob vlciſcendam auunculi mortem Comitatum à Rege emerat, grauiſſimè increpabatur, quòd auunculi ſui interfectores ſecum retineret. Quare in maius creſcente controuerſia, Comes villas Eccleſiæ ab auunculo per teſtamentum relictas peruaſit: aſſerens quòd non deberet ea tenere teſtamenta, quorum teſtator ab eius fuerat Clericis interemptus. Poſt hæc crudeliori exardeſcens iracundiâ, interfectis etiam quibuſdam laicis, vnum ex Presbyteris lanceâ vulneratum, dum adhuc viueret, ſuſpendi, ac ad confeſſionem criminis cogi iuſſit. Qui diu reuinctis poſt terga manibus pendens, fluente è patenti vulnere ſanguine innocentem reddidit ſpiritum. Pro tantis igitur ſceleribus Nantinus ab Heraclio excommunicatus, conuenientes apud Santonas vrbem quoſdam Sacerdotum rogauit, vt pro ſe Antiſtitem interpellarent: pollicitus ſe res Eccleſiæ redditurum, & mala quæ commiſerat emendaturum. Antiſtes verò, rogantibus annuens fratribus, eum communioni reſtituit. Sed Comes ad Engoliſmam reuerſus, domos quas peruaſerat deſtruxit, di- A
» cens: Si hæc Eccleſia recipit, ſaltem deſerta inueniantur. Epiſcopus ſanè, his auditis, iterum communione eum priuans vitâ deceſſit. Nantinus quoque à quibuſdam Epiſcopis pecuniâ corruptis communioni redditus, in morbum incidit. Cùm
» verò valida cruciaretur febre, clamabat: Heu! heu! quæ tormenta ab Hera-
» clio illata patior! Ipſe me nunc cruciat, ipſius igne conſumor. Mortem peto, ne B
» diu malè viuam. In his vocibus conſtitutus interiit. Audiant iſta qui Sacerdotibus, vel Deo ſeruire cupientibus, iniurias irrogant. Intelligant Deum eſſe vindicem iniuſtè oppreſſorum.

De Chilperici per Fredegundem in ſuos ſæuitia.

XXXII. CHILPERICVS etiam Rex, ſuggerente Fredegunde Regina, proſcriptionibus grauiſſimis populum ſibi ſubiectum atterere cœpit. Qua de cauſa multi è plebe natiuum relinquentes ſolum, maluerunt exules nouas quærere ſedes, quàm patrios incolendo fines iniuſto ruere ſub onere tributi. Inter cetera namque quæ cogebantur ſoluere liberiori etiam orti progenie, è terra propria culta labore amphoram vini regiæ inferebant menſæ. Marcus Referendarius huic muneri præpoſitus, vt cunctas Aquitaniæ vrbes, quæ ad Regnum Chilperici reſpicere videbantur, ad hæc ſoluenda verbis vel minis inuitaret, à Lemouicinis ſeditione orta iugulatur: & tomi vniuerſi quos ſecum ferebat igne cremati ſunt. Porrò Chilpericus, dum peſſimis quotidie adiiceret peiora, febre arripitur valida. A quo cùm conualeſcit languore, paruulus eius filius nec dum baptiſma conſecutus ægrotare cœpit grauiùs. Qui baptiſmatis gratiâ imbutus, leuato pauliſper incommodo, matrem nequiuit lætificare gaudio pleno. Nam fratrem eius CHLODOBERTVM, cui ætas prouectior, eo conualeſcente doluit ſimilia incurriſſe. Ita denique latens peſtis in totam diffundebatur regiam prolem, ac ſi à viſceribus tranſiens paternis, in filiorum membris hereditariam videretur velle ſibi vendicare ſedem. Tandem Fredegundis, cuius toties dolor lacera torquebat præcordia, quoties ſemimortua natorum contemplabatur corpora, priſtinæ feritatis oblita, humani induit compaſſionem animi. Adienſque Regem, huiuſmodi apud eum ha- C
» buit ſermonem: Beneficiis, inquit, diuinis noſmet, mi vir, benefactis reſpon-
» dere conuenit, quos ſuperna non punit clementia, tanto tempore perſeuerantes
» in malitia. Neque enim flagella omnipotentis Dei ſuſtinuimus, quaſi rei; ſed
» in virga filiorum eruditi, Propheticum illud dictum in nobis ſumus experti: *Quia*
Heb. 12. » *flagellat Dominus omnem filium quem recipit.* Ecce namque nos & febribus, & variis
» ſæpè vexati calamitatibus, inſuper filiorum amplexus amittimus gratiſſimos, quos
» lachrymæ viduarum & orphanorum, à nobis iniuſtè oppreſſorum, morti reddi-
» dêre proximos. Pœniteat nos tandem aliquando malorum quæ geſſimus: & con-
» uerſi ad Dominum, placabilem eum ſuper noſtram imploremus fore malitiam.
» Neque enim, quamuis indignos, ſibi ſupplices auerſabitur, quia eſt miſericors &
» miſerator. Incendamus igitur iniquas deſcriptiones, & quas ad oppreſſionem con-
» ſtituimus pauperum, ad noſtram noſtrorúmque deleamus ſalutem. Nihil eſt quod
» timeamus, ſi verè pœniteamus, quaſi paſſuri grauia, qui pertulimus grauiſſima.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

A Quid enim pati poteſt grauius, quàm vt amittatur quod eſt carius? Quid verò
nobis poterit eſſe dulcius, quàm natorum affectus? Quibus porrò per tot anno-
rum curricula partos reſeruamus theſauros: ſi præmittimus hæredes, quos opta-
ueramus fieri ſucceſſores? Cauendum profectò eſt, ne illius Euangelici incurra-
mus ſententiam diuitis: qui innouando horrea, & congregando multa, accepit
reſponſum, ſe non viſurum diem craſtinum, nec ſuarum cogniturum hæredem
rerum. Sed propitius iam poteſt eſſe qui vindicauit, & mitior quàm ſi non vin-
dicaſſet. Huiuſmodi orationem circumferens Fredegundis Regina, tranſduxit
Chilpericum Regem à furore animi, atque intentionem eius adeò emolliuit, vt
libellos, quibus nephanda continebatur lex, manu propria voracibus traderet
flammis. Quibus peractis, iunior eorum filius diem obiit. Cuius corpuſculum in
Oratorio ſanctorum Dionyſij ac ſociorum eius Martyrum eſt humatum. Nec lon-
gum fluxerat tempus, alter quoque ex filiis ſuperiùs nominatus CHLODOBERTVS,
morti cœpit eſſe proximus. Conſternata mater anxiis gemitibus languentis filij,
ad Baſilicam ſancti Medardi Sueſſionis eum defert. Vbi vterque patens votis, au-
reis donis ſancti honorarunt Sepulchrum. Sed adueniente nocte, æger vltimum
exhalauit ſpiritum. Cuius funus præfatæ vrbis populus pulla veſte circumamictus,
cum maximo luctu ad Eccleſiam ſanctorum Criſpini & Criſpiniani eſt proſecu-
tus. Quo in loco prædictus Regis filius tumulariam eſt ſepulturam adeptus. Se-
B quenti abhinc anno alius ex filiis Chilperici, THEODORICVS nomine, termi-
num ſortitus eſt vitæ. Vnde Chilpericus diuinæ animaduerſionis iudicium ceruici
imminere ſuæ cognoſcens, multa pauperibus Chriſti, ſeu Eccleſiis, largitur do-
naria. Reſtiterat ſanè adhuc vnus è regia prole, quem Chilpericus cuſtodiæ man-
cipatum, ſuggerente Fredegunde, cuſtodibus legauit puniendum. Ita efferbue-
rat Chilpericus in malitia, vt non ei ſufficeret generi eius imminens cœleſtis vin-
dicta, niſi eam augmentaret per ſua facinora.

De inundatione aquarum, tempeſtate cæli, terræmotu, & prodigiis multis. XXXIII.

ANNO V. Childeberti Regis (qui fuit nonuſdecimus Chilperici atque Gun-
tranni) tantæ lues aquarum per vniuerſas regiones factæ ſunt Galliarum, vt
flumina terminos, quos nunquam antea exceſſerant, prætergreſſa, pecora qui-
dem exitio, ædificia verò quorumque locorum graui afficerent ruina. Quibus al-
ueorum ſuorum metas repetentibus, pluuiiſque ceſſantibus, circa menſem, qui
September dicitur, denuò arbores floruerunt. Tunc quoque fulgur per cœlum
cucurriſſe viſum eſt, ſonitúſque tanquam ruentium arborum per totam penè ter-
ram auditus. Burdegalenſis ciuitas terræmotu concuſſa eſt: & de Pyrenæis mon-
tibus immenſi lapides ſunt euulſi, quibus immenſa pecorum hominúmque multi-
tudo percuſſa interiit. Vicus Burdegalenſis incendio diuinitus orto, nulliúſque
C hominis incitamentis augmentato, inflammatus, multos exuſſit, ſubitò compre-
hendens domos & areas frugibus refertas. Aurelianenſis vrbs ſimili incendio va-
ſtata eſt. Apud Carnotinum pagum de effracto pane ſanguis effluxit. In vrbe Pi-
ctaua lupus è ſiluis veniens, per portam ingreſſus eſt: qua cum ceteris clauſa, lu-
pum ciues in media interemerunt vrbe. Cœlum quoque ardere viſum eſt: & Li-
ger fluuius plus ſolito excreuit. Ventus Auſter tam violens fuit, vt ſiluas proſter-
neret, domos vel ſepes erueret, hominéſque vſque ad internecionem volutaret.
Cuius turbinis ſpatium, eo loci quo viſus eſt cucurriſſe, tenuit in latitudinem iu-
gera ſeptem: licèt longitudo quanta eſſet non poſſet æſtimari. Sed hæc prodigia,
grauia ſunt ſubſecuta mala. Nam & diſcordia inter Reges orta, bella excitauit
ciuilia: & dyſenteriæ morbus totas propè occupauit Gallias. Qua peſte AVSTRI-
GILDIS Regina Guntranno Regi nupta laborans, querelam marito aduerſus
Medicos detulit, quaſi illorum negligentiâ erga ſe ægritudo conualuiſſet. Iuſſu
Guntranni diuerſis pœnis Medici interierunt: ipſáque pòſt deficiens mortua eſt.

 A

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

De Legatis captis & remiſſis. De Maurilij Epiſcopi laudabilis obitu: déque Gregorij Turonenſis pro fide Catholica victoria.

XXXIV. QVIBVS diebus Chilpericus Legatos Mitionis Galliciæ Regis, qui Sueuis & Pati- imperitabat, ad Guntrannum Regem miſſos, apud Pictauum cepit, Mau- ſius in cuſtodia poſuit. Quos tamen poſt annum liberos ad propria remiſit. candens rilius quoque Caturcenſis Pontifex, dum propter podagræ infirmitatem Quo ingra- ferrum tibiis ſeu pedibus imponeret, languorem peſſimum incurrit. dum adhuc ueſcente, dum multi Epiſcopatum ambirent, ipſe Vrſicinum eligens, Fuit autem elee- ſuperſtes eſſet, benedici fecit, ſicque ab hoc ſeculo migrauit. vt genealogias veteris moſynarius valde, Scripturis in tantum eruditus diuinis, Pauperes Eccleſiæ ſuæ erga ini- Teſtamenti plerumque memoriter recenſeret. quorum iudicum oppreſſionem ſuſtentabat, vt illud Iob Domino decantaret, di-
Iob. cap. 29. cens: *Pater eram pauperum, & cauſam eorum diligentiſſimè inueſtigabam.* Tunc etiam Gregorius Turonenſis cum Egilane Leuuigildi Hiſpanorum Regis Legato, quem ad Chilpericum miſerat, quia erat ipſe Egila Arrianus, de fide ſanctæ Trinitatis conflictum habuit, & eum mirabiliter ſuperauit. Qui quamuis negaſſet ſe aliquando fieri Catholicum, tamen infirmitate impulſus eſt ipſam amplecti Religionem. B

De Tyberij Conſtantini obitu, & Mauritij in Imperium ſucceſſione.

XXXV. TYBERIVS verò Conſtantinus poſtquam Imperium VII. rexit annis, ſentiens diem ſuæ imminere vocationis, vna cum conſilio Auguſtæ Sophiæ Mauricium genere Cappadocem, virum ſtrenuum, elegit ad Imperium: ſuámque
» filiam regalibus ornamentis ornatam ei tradidit, dicens: Sit tibi Imperium cum
» hac puella conceſſum. Vtere eo feliciter: in mente habens, æquitatem ac iuſti-
» tiam præcipua optimi Imperatoris eſſe inſignia. Hæc poſtquam dixit, corpoream relinquens ſarcinam, ad æternam migrauit patriam: maximum ſui obitus populis ſibi ſubditis relinquens luctum. Fuit enim ſummæ bonitatis, in eleemoſynis promptus, in iudicando cautiſſimus. Nullum deſpiciens, omnes diligens, ipſe quoque eſt dilectus à cunctis. Quo defuncto, Mauricius purpurâ indutus, diademate redimitus, ad Circum proceſſit, & adclamatis ſibi laudibus, largitis populo (vt moris eſt) muneribus, primus ex Græcorum genere in Imperium confirmatus eſt.

De primo Longobardorum Rege.

XXXVI. AT verò Longobardi, cùm per annos decem ſub poteſtate Ducum fuiſſent, tandem communi conſilio Flauium Authari, ſupra memorati Principis Clephonis filium, Regem ſibi ſtatuerunt. Cui ob reſtaurationem Regni, Duces qui C tunc erant, mediam totius ſubſtantiæ ſuæ partem contribuerunt: vt eſſet vnde Rex ipſe ſiue qui ei obſequebantur, per diuerſa diſtributi officia, alerentur. Erat ſanè hoc mirabile in gente Longobardorum. Nulla erat violentia, nullæ ſtruebantur inſidiæ, vnuſquiſque quo libebat ſecurus ſine timore pergebat.

De Mauritio Imperatore Francos in Longobardos ſollicitante.

XXXVII. HOC tempore Mauritius Imperator Childeberto Regi Francorum quinquaginta millia ſolidorum per Legatos ſuos ea vel maximè direxit gratiâ, vt cum exercitu ſupra Longobardos irrueret, eóſque Italia pelleret. Qui, nil moratus, cum innumera Francorum multitudine Italiam ſubitò introiuit. Longobardi verò conſerendæ manus ſpem abiicientes, munimentis ſuarum ſe commiſere vrbium: & intercurrentibus Legatis, oblatíſque muneribus, pactum cum Childeberto fecerunt. Quo ad Gallias remeante, cognito Imperator Mauritius quòd cum Longobardis fœdus iniſſet, ſolidos, quos ei ob Longobardorum expulſionem dederat, repetere cœpit. At ille ſuarum virium potentiâ fretus, pro hac re nec reſponſum reddere voluit.

GVNTRAN-NVS, CHILPE-RICVS, CHILDE-BERTVS. XXXVIII.

A

De perſecutione Catholicorum in Hiſpania.

EXTITIT in illis diebus apud Hiſpanias perſecutio dira Catholicorum, quæ tali quadam ex cauſa à Gadſunda matre Brunichildis eſt excitata. Hermenegildus, Lemugildi Regis filius, ſororem Childeberti habebat vxorem. Qui videlicet Hermenegildus prædicatione Leandri Hiſpalenſis Pontificis, atque adhortatione ſuæ coniugis, ab Arriana hæreſi (qua pater ſuus languebat) ad Catholicam fidem conuerſus fuerat. Gadſunda autem tentabat ſi poſſet Ingundem ſuam neptem flectere, vt maritum qualicumque perderet morte. Sed cùm id nequiſſet implere, ſuadet Regi vt filium eum vxore propria alterius ciuitatis iubeat incolere domicilia: dicens ſe offendi, eò quòd alterius eſſent fidei. Cúmque hac iniuria Hermenegildus minimè flecteretur ad neganda veræ fidei ſacramenta, impius pater eum ſepſit cuſtodiâ. Quem poſtmodum, in ipſo ſacro Paſchali die, ſecuri percuſſum interemit. Ingundis verò poſt mariti ac martyris funus ab Hiſpaniis fugiens, dum genuina Galliæ repeteret arua, in manus militum incidens, qui limitem Hiſpaniæ aduerſus Gothos tuebantur, cum paruo filio capta, atque in Siciliam ducta, ibi diem clauſit extremum. Filius verò Conſtantinopolim Imperatori Mauritio eſt directus. Captiuitate ſororis Childebertus comperta, & de his B quæ contra eam geſta fuerant certior factus, exercitum in Hiſpaniam traiecit. Cum Gothis prælio conflixit, maximámque cladem eis inferens, victor exindè regreſſus eſt.

RVRSVM Mauritius Auguſtus Legatos ad Childebertum mittens, eum vt contra Longobardos exercitum dirigeret, orabat. Childebertus exiſtimans ſuam adhuc germanam Conſtantinopoli degere, Legatis Mauritij acquieſcens, vt ſuam poſſet ſororem recipere, iterum Francorum exercitum ad Italiam contra Longobardos direxit. Verùm Longobardis aciem producere, atque aduerſariis ire obuiam meditantibus, Franci ac Alemanni diſſenſionem inter ſe habentes, ſine vllius lucri conquiſitione ad patriam remearunt.

De Benedicto & Pelagio Romanis Pontificibus. De Mummoli in Auenionem profugio. De Childeberti ad Chilpericum tranſitione. De Lupo Campanorum Duce. De Chilperici in Petrogoricos expeditione. De Baudaſtis interitu, & de Hoſpitij recluſi ſanctitate, & beati Martini Gallicienſis tranſitu: & de Comete, & portento cœleſti.

ROMANAM porrò Eccleſiam poſt Ioannem Benedictus ſuſcepit regendam. XXXIX.
Poſt quem Pelagius abſque iuſſione Principis ordinatus eſt, eò quòd Longo-C bardi obſiderent Romam; nec poſſet quiſquam à Roma progredi. Mummolus Patricius à Guntranno Rege deſciſcens, in Auenionem caſtrum ſe contulit: vbi aduerſus inſectantes, armis ſeſe defenſare, aliiſque ſubſidiis munire parabat. Childebertus etiam, Guntranni pace relicta, Chilperico coniungitur: promittente Chilperico, eò quòd ſine liberis eſſet, Childebertum Regni ſui facturum ſe hæredem. Cuius promiſſionis, vt in ceteris ſolitus erat, mendax apparuit. Lupus Dux Campanienſis ab Vrſione & Bertefrido in fugam actus, cùm iam iámque aut capiendus, aut interficiendus cum ſuo exercitu foret, Brunichilde pro eo intercedente, ab imminenti periculo eripitur. Præſidium tamen eius ſuprà memorati Duces direptioni tradiderunt. Chilpericus Deſiderium Ducem ad peruadendas Petrocoricum & Agennum Aquitaniæ vrbes, cum inſtructis dirigit copiis. Qui fugato Ragnoaldo Duce, prædictas vrbes inuaſit, vxorémque Ragnoaldi cunctis rebus expoliauit. Baudaſtis Dux cum maxima ſui exercitus parte in VVaſconia periit. Fuit illo tempore recluſus quidam Dei ſeruus, Hoſpitius nomine, apud Nicenſem vrbem. Qui catenis ſuper nudum corpus conſtrictus ferreis, deſuper cilicio tegebatur. Ceteris quidem diebus purum panem & paucos dactilos edebat: in Quadrageſima verò radicibus earum, quas heremus ferebat, herbarum alebatur. Per quem in terris ſolo adhuc corpore conuerſantem, virtutes multas ad laudem & gloriam nominis ſui Dominus oſtendere eſt dignatus. Ea tempeſta-

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

te beatus Martinus Gallicienſis migrauit ad Dominum. Hic Pannoniâ oriundus, A
loca ſancta in Oriente circumiens, abundè ſe illic literis imbuit: & per Galliciam
reuertens, in Baſilica, quæ prima apud Hiſpanos in honore ſancti Martini dedi-
cata eſt, Pontifex ordinatus, triginta in hoc officio expleuit annos.

ANNO VII. Childeberti Regis, qui fuit XXI. Chilperici atque Guntranni,
ſtella Cometes viſa eſt in die ſancto Paſchæ. Apud Sueſſionas ciuitatem cœlum
ardere viſum eſt. In pago Pariſiaco ſanguis de nube fluens veſtimenta multorum
hominum cruentauit. Valetudines variæ, ac mortalitas magna, eo anno Franco-
rum attriuere gentem.

De Rodini Ducis obitu & pietate.

XL. TVNC quoque Rodinus Dux mortuus eſt, verus eleemoſynarius, bonitatis
plenus, iuſtè ſe in cunctis agens, ac pauperes Chriſti diligens. Hic dum vna
dierum mortuum ſepelire vellet, propriis præcepit pueris monumentum quod-
dam aperire, vt in eo defunctum poneret. Quod illi cùm maturato impleſſent,
inuenerunt immenſi ponderis theſaurum, ſolidorúmque non contemnendum nu-
merum: eleuatúmque à terra detulerunt ante Domini ſui præſentiam. Ille verò
donum cœleſte intelligens, pauperibus cuncta (vt conſueuerat) largitus, talen-
tum ſibi creditum ei à quo acceperat duplicatum per manus retranſmiſit egeno- B
rum. Multa autem ſigna & prodigia eo anno in cœlo ſunt viſa.

De Chilperici in hæreſim Sabellianam lapſu & reſipiſcentia.

XLI. PER idem tempus Chilpericus Rex Sabellianam volens promulgare hæreſim,
ſcripſit Galliarum Epiſcopis, vt Trinitate abiecta vnum tantum dicerent
» Deum. Aſſerens, eundem eſſe Patrem qui Filius vel Spiritus ſanctus eſt, & eun-
» dem Filium ac Spiritum ſanctum qui Pater eſt, nec diuiſionem perſonarum in
» Deum vllo modo cadere. Quod cùm Gregorio Turonenſi, qui tunc ceteros Epi-
ſcopos ſanctitate præibat, ſuadere conaretur, & tamen in hac ratione Hilarium
» atque Auguſtinum ſibi contrarios fateretur, ait ad eum beatus Antiſtes: Cauen-
» dum eſt, Domine mi Rex, ne & ille iraſcatur tibi, cuius illi fuerunt famuli: qui
» (vt tu ipſe fateris) in iſta credulitate ſunt contrarij. Porrò Rege cum faſtu reſpon-
dente, quòd ſapientiores eo ex hoc forent interrogandi, Sacerdos dixit: Non
» eſſe ſapientem, quicumque aliter ex fide ac ipſe ſentiret. Saluio autem Albi-
genſi Epiſcopo ad Palatium venienti ſuadebat, vt ſibi conſentaneus exiſteret,
lecta in auribus eius cartula, in qua memoratam hæreſim conſcripſerat. Quam
ille beatus in tantum abhorruit, vt ſi in eius fortè manibus deueniſſet, in partes
ſciſſam minaretur igne cremare. Denique cernens Rex omnes ſibi contraria ſen-
tire, ab illa quidem quieuit intentione. Addidit autem noſtris literis ω, omega, C
Græcam: & tres alias, quarum characteres ab ipſo inuentos cum propriis ſonis hîc
ſubſcripſimus χ, ch: θ, th: φ, ph: directíſque Epiſtolis ad ciuitates ſibi parentes,
præcepit vt pueri in his docerentur, & libri pumice planati reſcriberentur.

De Agricola & Dalmatio ſanctis.

XLII. HIS diebus Agricola Cabilonenſis, & Dalmatius Rutenenſis, viri in ſancti-
tate præcipui, & Pontificatum optimè adminiſtrantes, è ſeculo migraue-
runt. E quibus Agricola, Eccleſiam ſuæ ciuitatis columnis fulciuit, marmore va-
riauit, muſiuo depinxit. Dalmatius verò ſuam ſæpè deſtruendo, dum meliorare
nititur, imperfectam reliquit.

De Leudaſtis Comitis ob tyrannidem expulſione.

XLIII. LEVDASTIS ſanè Turonicus Comes eo tempore à Comitatu ſubmotus eſt,
eò quòd populum iniuſtè opprimeret, & Gregorio Pontifici (cui frequenter
ſacramenta dederat, ſe nunquam nociturum) iniurias irrogaret. Succedentéque
Eunomio, Leudaſtis contra Epiſcopum felle commotus, quaſi eius conſilio iſta

A ſibi eueniſſent, ad Regem perrexit: accuſans Gregorium, quòd ciuitatem Turo- GVNTRAN-
nicam Regi Guntranno tradere vellet, & de Regina permulta loqueretur mala, NVS,
affirmans eam cum Bertranno Burdegalenſi Epiſcopo miſceri. Habebat autem CHILPE-
cooperatorem Riculfum Clericum, qui contra Magiſtrum multos eſt machinatus RICVS,
dolos. Rex itaque, pro his quæ de Regina dicta erant, Synodum adunari præce- CHILDE-
pit. Conuenientibus ergo apud Brittannicum villam Epiſcopis, & Bertranno in- BERTVS.
iuſtè ſibi crimen impoſitum eſſe conquerente, Gregorius ex decreto fratrum ter
iuſiurandum præbuit, ſe id nunquam fuiſſe locutum: & quamuis id contrarium
auctoritatibus viderent, propter ſatisfaciendum tamen Regi peractum eſt. Quam-
obrem adeuntes Pontifices Regem, dixerunt ei: Frater & Coëpiſcopus noſter "
Gregorius ſacramentis ſe innocentem oſtendit. Quid nunc de te, vel Bertranno "
Epiſcopo, qui fratri noſtro calumniam inflixit, agendum cenſes, niſi vt commu- "
nione priuemini? Quibus reſpondit Rex, à ſemetipſo hæc non dixiſſe, ſed à Leu- "
daſte indicata narraſſe. Quæſitum Leudaſten, nec inuentum (ipſe enim ſibi ti-
mens audientiam fugerat) Antiſtites excommunicauerunt eum, & abſentibus ne
eum in communionem reciperent ſcripſerunt. Eo loci mirabilem patientiam Re-
gis qui aderant mirati ſunt: quia quamuis tale ſcelus de Regina diffamatum foret,
quòd ipſi quoque ignominiam generaret, nunquam tamen ita animo commotus
eſt, vt quemlibet iniuſtè opprimeret. Quod aliàs ſanè non conſueuerat agere. So-
B lummodò Leudaſten, eò quòd contra Epiſcopum falſum tulerat teſtimonium, ex-
communicatum ab omni ſuo iuſſit eliminari Regno. Tunc Leudaſtis vniuerſas
ſuas res, quæ ei per beneficium Regis conceſſæ fuerant, à ciuitate Turonica in
Biturigum fines aſportauit: & diu huc illúcque oberrans, tandem poſt longum æui
ſpacium reconciliatus Eccleſiæ, & in gratiam receptus à Rege, dum moneretur à
Pontifice Gregorio, quatenus obſeruaret ſe à Reginæ animo contra ſe turbato,
paruipendens ammonitionem dum illa in quadam oraret Eccleſia, ad pedes eius
prouoluitur. A qua deſpectus, dum Oratorium fuiſſet egreſſus, & quædam mer-
cimonia emere vellet, vt muneribus ſibi Reginam conciliaret, ab eius pueris cir-
cumuallatur. E quibus vnum gladio percutiens, à reliquis in fugam actus, in me-
dio ponte Pariſiacæ vrbis, pede inter duo ligna lapſo tibiam ſibi fregit. Vnde ſub-
latus, & in vnam villam iuſſu Regis ad ſanandum deportatus, à miſſis Reginæ in-
ter duos vectes effracto gutture, infelicem vitam finiuit. Hoc ergo exitu periit,
qui vt crimen Epiſcopo ſuo obiiceret, multos in vincula coniecerat, quoſdam
etiam verberibus affecerat. Nec in ipſis quoque ſceleribus degenerabat. Nam de
fiſcalinis ortus ſeruis, primùm culinæ deputatus eſt regiæ. Sed quia lippis erat ocu-
lis, indè in piſtrinum redigitur. Vbi dum inter fermentatas maſſas ſe delectari aſſi-
mulat, fugâ ſe ſeruitio ſubtraxit. Quam dum ſæpiùs reductus repetit, auris abſciſ-
ſione ſignatus eſt. Qui hanc iniuriam tegere non valens, ad vxorem Chariberti
Regis ſe contulit. Cui adulationibus familiariſſimus factus, cuſtos equorum effi-
C citur. Indè Comitatum ſuper ceteros nactus cuſtodes, poſt mortem Reginæ Co-
mitatum Turonicum à Chariberto percepit. De quo cum ignominia, quam præ-
fati ſumus, deiectus eſt. Riculfus verò Clericus, qui contra Antiſtitem proprium
falſus non dubitauit eſſe teſtis, præcipiente Rege tanta ſuſtinuit flagella, vt etiamſi
æreus foret, miraculum tamen ſpectantibus præberet tanta patiens tormenta. Ve-
rùm à capitali ſupplicio interuentu beati Gregorij liberatus eſt. Qui inter crucia-
tus & verbera hoc confeſſus eſt, ideò ſe talia de Regina adinueniſſe, vt ea de Re-
gno eiecta, Clodoueus (qui ſolus ex filiis Chilperici ſupererat) à patre Regnum
ſuſcipiens regnaret. Hic etenim Clodoueus ex alia vxore Chilperici natus, poſt
mortem filiorum Regis qui ex Fredegunde geniti erant, inſtigante ipſa Regina
apud Brenacum villam à patre manere iuſſus eſt, vt ſimili quo fratres morbo depe-
riret. Nam apud eundem vicum dyſenteriæ tunc ſæuiebat peſtis. Sed ille vbi mor-
tis euaſit diſcrimen, dolos perſentiſcens nouercæ, faſtuosè eam deſpiciens iacti-
tabat, ſe ſolum hæredem Regni relictum. Non defuêre tamen qui delatoria con-
tra eum vſi arte, non ſolùm quæ ipſe iniuriosè loquebatur de Regina, verùm & ali-
qua ad ipſam referrent mendacia: aſſerentes maleficio matris cuiuſdam meretri-
culæ, quæ cum Clodoueo ſolita erat cubare, eius filios interiſſe. Regina hoc au-
dito iracundiâ commota, puellam quidem cæſam ante hoſpitium Clodouei palo
præcepit infigi. Matrem verò eius verberibus laceratam, vera fuiſſe quæ dicta

GUNTRANNUS, CHILPERICUS, CHILDEBERTUS. erant, profiteri coëgit. Cùm à Rege vltionem poſceret, Rex venatum profectus, filium vt ad ſe veniret iuſſum alligari fecit, & Reginæ direxit. Quem illa ſepſit in custodia, interrogans rei veritatem, vel qui ex Principibus ei fauerent. Verùm ille nihil criminum confeſſus, amicos ſuos ſeu familiares detexit. Illa eum poſt biduum trans Matronam in villam Nocetum nomine duci, & ibi in cuſtodia cultro interimi mandans, Regi per ſubintroductas inſinuari fecit perſonas, quòd ipſe ſe interfeciſſet, & adhuc cultrum in loco vulneris perſiſteret. Quod Rex audiens, nullum pro morte filij concipiens luctum, eum ibidem ſepeliri mandauit. Mater Clodouei crudeliter necata, ſoror à pueris Reginæ illuſa, in Monaſterium eſt detruſa. Mulier, quæ contra eum locuta fuerat, vt viua vreretur adiudicata, dum mendacium dixiſſe fruſtra clamaret, ad ſtipitem ligata viuens exuſta eſt. Theſaurarius Clodouei à Cupane Stabuli Comite de Biturico retractus, & Reginæ vinctus directus, ab ipſa, rogante pro eo beato Gregorio Turonico Epiſcopo, vinculis ac pœnis abſolutus eſt. A

De Chilperici ſpectaculis. De Saluij viſione, & quæ eam ſecuta ſunt.

XLIV. PER idem tempus Chilpericus apud Sueſſionas vel Pariſius circos ædificari iubens, ſpectacula populis præbuit. Sanè poſt memoratam Synodum, dum beatus Gregorius, ad propria rediturus, cum ſancto Saluio familiare colloquium » in atrio domus regiæ haberet, ait ad eum vir Domini Saluius: Vides-ne, ô frater, » ſuper tectum aulæ quæ ego cerno? Cui cùm ille reſponderet, ſe nil aliud quàm tegulas, quas Rex pridem ſuperponi iuſſerat, videre; rogarétque vt ſi ipſe aliud quidlibet cerneret indicaret (æſtimabat enim illum ſolito more iocari) ille iterato » ad eum: Conſpicio, inquit, gladium iræ Dei ſuper hanc dependentem domum. Nec fruſtra hæc vaticinatus eſt. Nam poſt viginti dies duo filij Regis mortui ſunt: de quibus paulò pòſt dicemus. Ipſe quoque Archipræſul Gregorius vna noctium poſt matutinos Hymnos, ſtrato recubans, vidit Angelum Dei ſuper Eccleſiam volantem, qui clara voce dicebat: Heu! heu! percuſſit Deus Chilpericum, & cunctos filios eius. Nec erit ex his qui nunc viuunt, vllus in regno eius ſucceſſor: Tunc enim quatuor adhuc ſuperſtites erant. Hoc tempore Synodus apud Lugdunum congregata multos Epiſcoporum negligenter agentium coërcuit. B

De benedictione quam Iudæus reſpuit, Chilpericus expetiit: & de Eparchij recluſi obitu.

XLV. INTEREA Chilpericus in villa Nouientum nominata conſiſtens, dum Pariſius iter ſuum deſtinauiſſet, præfatum Gregorium Antiſtitem rogabat, vt cuidam Iudæo, nomine Priſco, ſibi familiariſſimo manus imponeret. Sed reluctantem Iudæum, & ſe non credere reclamantem, inſuper & fidei noſtræ detogantem, opportuna ſatis diſputatione beatus Pontifex redarguit. Cui Rex: Quia, inquit, » ô ſancte Sacerdos, perfidus benedictionem reſpuit, vtique & ipſa elongabitur ab » eo. Ego verò tibi dico verbis Iacob, quibus ille contra ſe luctantem allocutus eſt Angelum: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi.* Pontifex igitur benedicens Regi, ac vnà cum eo cibum accipiens, ad propria rediit. C

Geneſ. 32.

Eo tempore obiit Eparchius apud Engoliſmam reclauſus, vir magnificæ ſanctitatis: qui hominem, furti gratiâ patibulo ſuſpenſum, vitæ reſtituit.

De Theodoro Maſſilienſi Epiſcopo, & Lupo ciue Turonenſi: de eclypſi Lunæ, & prodigioſo ſanguinis fluxu, aliiſque portentis.

XLVI. IPSIS diebus Theodorus Maſſiliæ Epiſcopus à Dinamio Rectore Prouinciæ comprehenſus iniuſtè, & iniuriis affectus, dum indè liber ad Regem Childebertum properaret, iterum à Guntranno Rege capitur. Cuius Clerici odio eum habentes, hoc audito res Eccleſiæ inuadunt, promptuaria ſpoliant: de ipſo etiam Pontifice crimina falsò proloquuntur. Tunc Childebertus Rex ad auunculum ſuum Regem Guntrannum dirigit: mandans partem Maſſiliæ, quam ei poſt obitum patris ſui dederat, ſibi reddi. Sin aliàs, ſciret ſe eo plura amiſſurum. His Gun-

A tranno nequaquam aſſentiente, & inſuper vias in Regno ſuo cuſtodiri iubente, GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.
ne qnis fidelium nepotis ſui Maſſiliam adiret: Childebertus Gundulfum Senato-
rij generis virum, ſuum verò domeſticum, Ducem creatum, memotatam direxit
ad vrbem. Qui per Turonicam eò tendens ciuitatem, à beato Gregorio agnitus
(quòd matris eius eſſet auunculus) humaniſſimè diebus quinque apud ipſum eſt
habitus, ac itineris neceſſariis ſumptis eſt profectus. Cúmque à Dinamio & Cle-
ricis ipſi quidem introitus vrbis, Epiſcopo verò Theodoro, qui iam cuſtodiâ ſo-
lutus ſe ei iunxerat, ingreſſus negaretur Eccleſiæ: tandem aliquando Dinamio
ſuaſerunt, vt in Eccleſia beati Stephani, quæ muris vicina erat, eis collocuturus
deſcenderet. Quò dum veniſſet, ab hoſtiariis ipſe ſolus receptus eſt, ceteris qui
cum ſequebantur excluſis. Deductúſque à Gundulfo ac Antiſtite in ſalutatorium,
increpatur grauiter. Illis itaque qui cum eo venerant, & ſe non receptos indigna-
bantur, fugatis, Gundulfus ſeniores capi præcepit, volens eos ad vrbem deduce-
re, vt illi portas aperirent. Interim Dinamius, agnoſcens ſe captum teneri, ad
pedes eorum ruit, pollicens ſe portas reſeraturum, Regíque ſimul & Pontifici de
reliquo fidem ſeruaturum. Sua igitur fide dimiſſus, Ducem pariter cum Pontifi-
ce, exultante omni populo, recepit in vrbem. Clerici ſanè, qui eo impulſore ne-
quiter contra ſuum egerant Paſtorem, dum ad domum eius ſe contuliſſent, fide-
iuſſores dare compulſi ſunt, vt Regi Childeberto ſe præſentarent. Gundulfus au-
B tem recepta Maſſilia, & Epiſcopo ſuæ ſedi reſtituto, ad Regem reuerſus eſt. Di-
namius autem ſpreta quam promiſerat fide Antiſtiti, ad Guntrannum Regem mit-
tit qui dicerent: Se quidem vrbem tradere velle, ſed Theodorum obſtare: nec illi «
ciues vllatenus parituros, niſi Sacerdos alicubi truderetur exilio. Quibus verbis «
Rex irritatus, eum ſibi vinctum exhiberi iuſſit. Sed cùm Antiſtes, ſibi metuens,
non facilè egrederetur ab vrbe, euenit neceſſitas dedicandæ Baſilicæ ſuburbanæ.
Dum igitur eò properaret, ex inſidiis ſubitò aduerſarij prorumpentes, Clericos
cęteróſque obſequentes cæſos in fugam agunt, ipſúmque equo proprio deiectum
vili imponentes iumento, ad Regem deduxêre. Cui Aquenſem peruenienti ad
vrbem, Pientius Epiſcopus Clericos ac cetera viæ attribuit neceſſaria. Porrò Rex
eo diſcuſſo, dum immunem inueniſſet à culpa, multis honoratum muneribus ad
ſuam reuerti imperauit Eccleſiam. Qui à plebe cum lætitia receptus, inuenit Ec-
cleſiæ res ſuáſque à Clericis peruaſas. His quippe pro cauſis fœdus inter Guntran-
num & Childebertum ruptum, diſcordiáque immenſa acta eſt. Veruntamen Re-
gibus hoc modo ab inuicem diſſidentibus, Lupus quidam ciuis Turonicus vxore
defuncta, dum Clericatum expeteret, à fratre Ambroſio ne id faceret prohibitus
eſt, pollicente coniugem ſe eius congruam generi illi prouiſurum. Cui rei dum
ſtudet dare operam, ab adultero, qui cum coniuge Ambroſij ſtupri rem habebat,
vtrique perempti ſunt. Dúmque vnus alterum Deo ſubtrahere, ac vitæ præſentis
oblectamentis tradere nititur, & ſe & illum perdidit.

C Hoc anno Luna eclypſim paſſa eſt: & intra territorium Turonicum verus de
effracto pane ſanguis effluxit. In Siluanectenſi pago hominis cuiuſdam domus,
cùm ille manè ſurgeret, ſanguine introrſum aſperſa appatuit. Murus Sueſſionen-
ſis diuinitus ſubuerſus eſt. Andegauis terræmotus factus eſt. Intra muros vrbis
Burdegalenſis ingreſſi lupi canes deuorauerunt: ignîſque per cœlum cucurriſſe vi-
ſus eſt.

De Priſci Iudæi obſtinatione & interitu.

EA tempeſtate Chilpericus Rex, dum multos Iudæorum baptizari iuſſiſſet, & XLVII.
ipſe eos ex ſacro lauacro ſuſcepiſſet, nullatenus Priſcum familiarem ſuum
(cuius ſupra meminimus) verbis ad credendum conuertere poterat. Iubens ergo
eum cuſtodiæ mancipari, ab eo muneribus ſeducitur, vt daretur ei ſpacium filium
ſuum Maſſilenſi Hebrææ coniungendi, ac tum demum iuſſa compleret. Sed qui
noluit confiteri Chriſtum, non longo pòſt tempore deſcendit ad infernum. Nam
orto inter ipſum ac quendam Patirum, ex Iudæo conuerſum, iurgio, ab eo gladio
percuſſus interiit.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

De Chilperici ob interfectum præſidium pontis Pariſienſis in Guntrannum vltione. A

XLVIII. APVD pontem Pariſiacæ vrbis memoratus Princeps cuſtodes poſuerat, vt inſidiatores de Regno fratris ſui Guntranni aduenientes arcerentur. Hos Aſclepius, officio quondam Ducis functus, nocte vna omnes interemit, pagúmque ponti proximum depopulatus eſt. Quapropter Chilpericus cum exercitu ſuper fratrem irtuere volens, conſiliis bonorum virorum monitus reſtitit: mittens fratri Legatos, vt mala ſibi illata corrigeret. Ille iuſtitiæ amator, prout monebatur, agere non diſtulit. Verumtamen Chilpericus his non contentus, aliquas à fratre ciuitates auferens, nouos eis Comites præfecit: præceptum dans, vt earum tributa ſuo inferrentur theſauro.

De tabellariis Charterij Epiſcopi deprehenſis, & Theodorici ortu.

XLIX. HIS diebus à Nunnichio Comite Lemouicino duo detenti ſunt homines, ex nomine Charterij Petrogorici Antiſtitis Literas ferentes. In quibus, inter
» alia quæ de Chilperico continebantur maledicta, hoc etiam legebatur: Quòd
» Epiſcopus quereretur ſe de Paradiſo pulſum deſcendiſſe ad Infernum. Vtique B
hoc volens intelligi, quòd à Regno Guntranni in dominium deueniſſet Chilperici. Quibus Regi pariter cum delatoribus directis, præcipitur adduci Epiſcopus, de his rationem redditurus. Sed cùm non facilè conuinceretur, ad propria illæſus regredi iubetur. Denique poſt funera filiorum, Chilperico filius naſcitur, quem ſequenti anno Pariſius in Paſcha baptizari fecit, THEODORICVMque nominauit.

De Legatione fœciali Childeberti ad Chilpericum.

L. PORRO Childebertus Egidium Remenſem Archiepiſcopum, cum aliis Optimatibus, ad Chilpericum patruum ſuum confirmandi fœderis quod inierant causâ dirigit. Ex quibus Egidius in hunc modum Legationis retulit ordinem.
» Pacem, quam tecum, glorioſe Rex, inclytus nepos tuus firmauit, petit omninò à
» te ſtabiliri. Fratris denique tui beniuolentia ideò vti nequit, quia partem eius ex
» Maſſilia iniuſtè retinet, neque transfugas reddere ei vult ſuos. Idcircò ſi, iunctis
» viribus veſtris, vnanimes eius expugnationem adorſi fueritis, vltio debita pro illa-
» tis iniuriis ab eo facilè exigi poterit. Ad hæc ita reſpondit Rex: Fratris, inquit,
» mei culpa tam eſt in aperto, vt difficilè occultari queat. Nam ſi dulciſſimus nepos
» meus animo malefacta recenſeat ſua, reliquis prætermiſſis, reperiet patrem ſuum
» fraude Guntranni interiſſe. Quapropter & ego me ſpondeo adiutorem illi in vl- C
» tionem paternæ futurum necis, qui amiſerim fratrem magnæ, ſi nunc viueret, di-
» lectionis. Hæc dum Rex peroraſſet, datis obſidibus fœdus ſtabilitum eſt. Continuò Chilpericus exercitum de Regno ſuo commoueri præcepit, qui ciuitates fratri ſubditas obſidens, circumiacentes depopularetur agros. Tunc Berulfus partium eius Dux, cum Turonicis & Andegauis vna ex parte, Deſiderius & Bladaſtis ex alio latere cum maxima multitudine, Bituricenſes aggrediuntur. Quibus Rex hoc dedit mandati, vt capta vrbe ſacramenta de nomine exigerent ſuo. Sed Biturigi apud caſtrum Mediolanenſe, quod nunc Magdunum dicitur, quindecim armatorum millia Deſiderio Duci opponentes, cum eo conflixêre. Reliqui Duces vrbem obſidione cinxerunt. Chilpericus verò, licèt nondum exercitus Childeberti adueniſſet, tamen quoſdam de eius Ducibus ſecum habens, vniuerſas copias ſuas per Pariſius tranſducens, cuncta vaſtando Milidunum venit. Cui Guntrannus non dubitauit obuiam ire, in ſolo Deo ſpem habens: cuneúmque hoſtium, præ cupiditate ab aliis ſegregatum, crepuſculo noctis aggreſſus vltima labefactauit pernicie. In craſtinum, intercurrentibus Legatis, frater cum fratre paciſcitur: pollicenribus vrriſque commiſſorum correctionem. Quippe Chilpericus, cùm milites furto ac rapinis abſtinere moneret, nec tamen obtemperarent, Comitem Rothomagenſem gladio percuſſit: ſícque reliquos coërcens, ad propria re-

A du[illegible] ſuis reſtituens prædam, captiuóſque relaxans. At illi qui Bituri[illegible] accepto nuncio vt indè recederent, quæcunque oculi viderant, manus rapiebant, dum ad ſua redirent.

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

De vulgi in Egidium Epiſcopum ſeditione.

CHILDEBERTVS autem omnes militiæ ſuæ, quas aggregauerat, cohortes dum vno in loco detinet, murmur ſubitò populi minoris aduerſus Duces & Egidium Epiſcopum noċte proxima infremuit, dicentis: Tollantur à facie Regis, qui Regnum eius inter ſe venditant, qui vrbes eius alienæ ſubiiciunt ditioni. Hæc dicentes, mane facto ad tentorium Regis properant armati, vt Egidium interimerent Pontificem. Quo cognito, Sacerdos aſcenſo equo cum paucis fugam arripuit. Cui tam veloces timor fugienti addidit alas, vt labentem tibiæ faſciolam colligere non curaret. Ea tamen cauſa illi auxilio fuit, quòd aduerſarij equos ad inſequendum paratos non habebant. Dúmque illi moram in ſequendo faciunt, ipſe ſe intra vrbem Remorum contulit. Poſt hæc Guntrannus Childeberto nepoti ſuo partem Maſſiliæ, quam inuito eo retinebat, reddidit. Chilpericus quoque pro obitu filij, quem ei natum ſupra diximus fuiſſe, graui affectus mœrore, nuptias filiæ ſuæ, quam Regi Hiſpaniæ per Legatos tunc deſponderat, in poſteB rum diſtulit. Quapropter, miſſis veredariis, Legatum qui in Hiſpaniam regrediebatur reuocauit, dicens ei: Luctu pro morte filij grauatus, nuptias in tempus quod conſtitui celebrare nequeo. Verùm Legato inſiſtente, voluit eò dirigere filiam, quam ex Audouera ſuſceperat, Deóque in Monaſterio Pictauenſi tradiderat. Sed à beata Radegunde prohibitus eſt. LI.

De Mummolo magiæ & veneficij inſimulato.

DVM iſta geruntur, relatio quorumdam ad Fredegundem cucurrit Reginam, dicentium puerum, qui tunc defunctus erat, technis Mummoli ſui Præfecti, per quaſdam mulierculas maleficiis & incantationibus vitam amiſiſſe. Is Reginæ iamdudum erat infenſus. Quæ talia de eo audiens, rapi meretrices ad ſupplicia iubet, quæ ſe fatebantur carminibus multos interemiſſe innocentes, filiúmque eius pro Mummoli donaſſe ſalute. Tunc quidem Regina alias earum flammis tradidit, alias rotis innexuit. De Mummolo verò apud Regem queſta eſt. Quem Rex oneratum catenis adduci, trabéque reuinctis poſt terga manibus ſuſpendi præcipiens, quid maleficij noſſet interrogabat. Sed nil ſe de morte filij Regis noſſe dicens, hoc ſolummodò confeſſus eſt, quòd potiones præcantationéſque varias à memoratis accepiſſet mulierculis, ad promerendam Regis & Reginæ gratiam. Tandem depoſitus, mandauit Regi ſe nil ſenſiſſe pœnarum. Ille eum C maleficum eſſe proteſtatus, loris duriſſimis flagellari, ac gladio percuti imperauit. Pro cuius vita Regina, ægrè licèt, obtinuit. Qui tamen non poſt multum dolore ipſorum tormentorum interiit. Regina autem aſſumens theſaurum pueri, veſtes quidem omnes igne combuſſit, aurum verò fornace conflans terrâ obruit, ne quid eſſet quod ei filium ad memoriam reduceret. LII.

De Clerici cuiuſdam libidine, & ingratitudine deteſtanda.

PORRO Etherius Lexouiæ Epiſcopus Clericum quendam, propter puellam quandam quam ſeduxerat, morti deſtinatum, viginti redemit aureis. Cui profitenti, ſe doctorem fore literarum, ſcholam committit. Sed cùm à parentibus puerorum, quos docebat, ſæpè ad conuiuium vocaretur, vnius matrem concupiuit. Quod cùm illa caſta indicaſſet viro ſuo, & ille Clericum ad ſupplicium quæreret, iterum à Pontifice liberatus priſtino reſtituitur honori. Hic itaque miſer tantorum oblitus beneficiorum, dum vna dierum Pontifex ad agricultores exercitandi gratia exiiſſet, cum ſecuri eum pone ſequebatur. Conuerſus Sacerdos, & videns eum: Vt quid, ait, me cum hac proſequeris dolabra? Tunc ille, eius prouolutus pedibus, veniam petiit, dicens: Indulge, Pater ſancte, reo facinus confitenti. Ab Archidiacono namque vt talia auderem impulſus, ter iam eleuatis ad LIII.

Guntrannus, Chilpericus, Childebertus.

te percutiendùm manibus, ſubita tegebat caligine, validóque arripiebat tremore. At vbi depoſuerat manus, confeſtim & viſus & vigor redibat priſtinus. Quod vbi Antiſtes audiuit, Deo gratias agens illum hæc tacere iuſſit, ſéque ad domum contulit. Verùm Archidiaconus perpendens per alium ſe non poſſe nocere Epiſcopo, per ſeipſum calumniam fingit: aſſerens ſe vidiſſe mulierem à cubiculo Pontificis egredientem. Statimque cum iam dicto Clerico irruens, Epiſcopum vinciri imperat. Alligatur Pontifex eius manibus, de cuius ſæpè brachiis vincula deiecerat, atque ab eo mancipatur cuſtodiæ, quem ſæpiùs cœnoſo eduxerat de carcere. Interea cernens Epiſcopus humanum ſibi deeſſe auxilium, precibus opem implorat diuinam. Itaque diuinitus ſolutis vinculis, cuſtodibúſque ſopitis, fugiens è cuſtodia ad Regem tranſiit Guntrannum. Tandem aduerſarij inuenta occaſione, Regi Chilperico ſuggerunt, illum proditorem Regni eſſe. Verùm populus pro Paſtore mœſtus, direxit qui Regem pro reducendo eo exorarent. Chilpericus ergo miſit ad fratrem, vt Pontificem ad ſuam dimitteret vrbem: dicens ſe nil offenſæ in ipſo reperiſſe. Guntrannus autem multas Epiſcopo tribuens pecunias, ad propria eum remiſit, datis ad Antiſtites Regni ſui Epiſtolis, vt illum muneribus honorarent. Qui iter faciens tanta à fidelibus ſuſcepit munera, quanta vix ciuitati inferre ſuæ quiuit. A

De Chlotarij filij Chilperici ortu: partis Maſſiliæ per Mummolum reſtitutione, & Chilperici metu. B

LIV. IN illis diebus Chilperico denuò natus eſt filius, nomine CHLOTARIUS. Quapropter vniuerſos carceres in Regno ſuo Chilpericus aperiri iuſſit, & diuerſorum reos criminum abſolui. Verùm idem Rex Pariſius vrbem, contra pactum quod cum Francis inierat, (ne ſcilicet iure dominantis eam aliquando ingrederetur) violenter intrauit. Ob quam rem portionem eiuſdem ciuitatis, quæ eum contingere videbatur, iuſtè amiſit. Mummolus partem Maſſiliæ, quæ Guntrannum ac Childebertum competebat, à ſe peruaſam reddidit. Chilpericus, metuens Guntrannum & Childebertum contra ſe conſpiraſſe, apud Camaracum theſauros, omnéque defenſionis ſuæ præſidium, conſtituens, exercitum ſæpè mouebat, & ac ſi ad prælium progreſſurus, in papilionibus reſidere faciebat.

De Innocentio Rutenorum & Sulpitio Biturigum Epiſcopis: déque roſarum præmaturitate & arboribus biferis.

LV. THEODOSIO Rutenorum Epiſcopo defuncto, Innocentius Gaualitanorum Comes per decretum Brunechildis Reginæ ſucceſſit. Remigio quoque Biturigum Præſule decedente, Sulpitius à Guntranno Rege ſubſtituitur: » dicente præfato Principe multis Epiſcopatus competitoribus: Non eſt, inquit, C » noſtræ conſuetudo manſuetudinis, Eccleſias Chriſti pretio vendere, ne nos dam» natione digni, & vos mago Simoni ſimiles videamini. Et hoc quidem Rex dignum memoria protulit verbum. Hoc anno roſæ viſæ ſunt menſe Ianuario: & arbores, quæ menſe Iulio fructus protulerant, iterum menſe Septembri alios protulerunt.

De Filiæ Chilperici Regis per Legatos deſponſatione.

LVI. IN cuius menſis Calendis, CHILPERICUS filiam ſuam Hiſpanorum Regi hoc ordine per Legatos deſpondit. Veniens Pariſius, fiſcalinorum multos à parentibus ſegregatos, cum filia Hiſpanias petere vi compellebat. E quibus aliqui vitam ſibi laqueo extorſerunt, ne à propinquis quoquam ſecederent. Multi etiam violentiâ illuc ire coacti, teſtamenta condiderunt, quaſi in proximo vitâ carituri. Taliſque tunc luctus Pariſiacis erat incolis, qualis quondam fuit Ægyptiis interemptis primogenitis. E Legatis ſanè Childeberti (quos ad Chilpericum direxerat, obteſtans ne de theſauris ciuitatum, quas ſibi præripuerant, vel de mancipiis, quicquam filiæ tribueret) vnum clam interemptum fuiſſe ferunt. Suſpicio erat Chilpericum eius necis fuiſſe auctorem. Qui tamen per reliquos nepoti mandans, nil ſe ex vetitis præſumpturum, multa ex ſuo filiæ largitus eſt. Quinetiam

Regina

Digitized by Google

A Regina tanta in auro, argento, variiſque veſtibus protulit munera, vt Rex exiſtimaret ſe inopem relinqui. Cernens illa turbari propter hoc Regem, ad circumſtantes Francos, ita vt Chilpericus audiret, ſic locuta eſt: Nullus, inquit, noſtrûm autumet, hæc regalium eſſe ornamenta theſaurorum. Quædam enim ipſe Princeps mihi dotis nomine contulit, quædam proprius labor adquiſiuit, aliqua veſtra munificentia tribuit. Hac ſatisfactione ſuſcepta, intentio Regis quieuit. Francorum quoque primores filiam Regis clariſſimis ditauêre donis. Tanta denique theſaurorum fuit copia, vt ſex plauſtra his onerata eam præcederent. Quæ digrediens ab vrbe Pariſiorum, poſt oſcula & lachrymas parentum, dum curru veheretur, in ipſo portæ limine effracto vnius axe rotæ, ad terram corruit. Cui cùm plurimi malam optarent horam, populus hoc pro auſpicio ſuſcepit. Dum octauo denique ab vrbe milliario tentoria fixiſſent, quinquaginta viri, raptis centum equis cum eorum aureis faleris, ad Childebertum Regem ſe contulerunt. Vnde metuens Chilpericus, ne aliquæ inſidiæ pararentur filiæ à nepote ſuo vel fratre, quatuor millia armatorum eius deputauit tuitioni, quibus Bobo & VVado Duces præerant. Præcepit etiam vt de ſubſtantiis pauperum neceſſaria eis in itinere ſubminiſtrarentur: ne fiſci reditus aliquo modo minuerentur. Hac igitur cum pompa, cúmque vtriuſque ſexus multimoda familia, Hiſpanias petiit Chilperici Regis filia. Ij verò, qui eam deducebant, cuncta per quæ ibant vaſtata linquebant.

GVNTRAMNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

B

De Fredegundis aſtu & illecebris, & Chilperici obitu ac moribus. Déque Aurelianorum cum Bleſenſibus in Dunenſes expeditione.

LVII.

Erat autem præfata Fredegundis forma egregia, conſilio callida, dolis (excepta Brunechilde) parem neſcia. Quæ addicto ad ſuas libidines Chilperico, ita mentem eius cupiditate ſui obſtruxerat, vt femineas vincere non præualens auiditates, quaſi vile mancipium inſolentiæ muliebri obſequeretur. Dum igitur impenſo eam diligeret amore, quadam die, venatum profecturus, è Regia in ſtabulum deſcendit equorum. Regina verò æſtimans Regem iam progreſſum, in interiori cubiculo caput proprium aquis parabat abluere. Rex ergo iterum in Regiam regreſſus, cubiculum poſt illam intrauit, & eam, vt iacebat, ſuper ſcamnum acclinem baculo in poſterioribus ludens percuſſit. Illa autumans Landericum hoc feciſſe (qui Comes tunc & Maior Domus erat regiæ, conſueuerátque cum Regina ſtupri habere conſuetudinem) ait: Vt quid Landerice talia facere præſumis? Illico Rex, ac ſi amens effectus, vbi hæc audiuit, in ſuſpicionem deductus, indignatione nimia furens, animíque impos, exiliit, fugiens turpis corruptelæ contagia. Nec furentem capiebat Aula. Itaque ſiluarum ſecreta petiit, vt venatibus intentus tantam animo conceptam leniret iracundiam. Cognoſcens verò Regina non æquo animo Regem verba tuliſſe ſua, & periculum ſuæ imminere ſaluti, ſi eum opperiretur venturum, timorem abiicit, femineámque audaciam aſſumit. Et mittens vocari iuſſit Landericum, cui & dixit: Res capitis tui, Landerice, nunc agitur: plúſque tibi de ſepultura quàm de lectulo, niſi caues, in proximo cogitandum erit. Narrauítque ei cuncta quæ dicta ſeu geſta fuerant. Quibus agnitis, Landericus reputare ſecum ſcelera ſua ipſe cœpit, & conſcientiæ ſtimulis exagitari. Nullum fugæ locum, nec euadendi ſubſidium ſibi relictum: circumuentum velut quibuſdam retibus & captum teneri. Denique ingemiſcens altiùs: Væ, inquit, diei, quo in tantam cordis amaritudinem deueni! Diſcrutior miſer animo, & quid agam vel quò me vertam ignoro. Cui Fredegundis, Auſculta, ait, paucis: & quid ego te facere velim, & quid nobis profuturum ſit, ſcies. Reuertente Rege de venatione, vt ei mos eſt, ſub obſcura nocte, immittantur homicidæ, qui præmiorum pollicitatione contemptum ſumentes vitæ, lethali eum perfodiant vulnere. Quo facto, nos ſecuri à mortis periculo, cum filio regnabimus CHLOTARIO. Laudat Landericus conſilium, & reuertentem de ſilua Chilpericum, his qui cum eo venerant aliò intentis, circumſtantes qui miſſi fuerant, præcepto ſatisfaciunt, atque deſilientem equo opprimunt, clamantes: Inſidiatores à Childeberto Rege Auſtraſio directos Dominum ſuum interemiſſe, & ſe in pedes quantociùs ſiluam verſus dediſſe. Quo audito, qui aderant arreptis equis, quos non videbant inſequi conati ſunt. Quos cùm minimè inueniſſent,

C

GVNTRANNVS, CHILPERICVS, CHILDEBERTVS.

ad propria ſunt reuerſi. Madalulfus Siluanectenſis Epiſcopus (qui iam tertia die in tentorio reſidebat, & Regi minimè colloqui poterat propter faſtum ſuperbiæ, qua idem Rex tumebat) vt eum interfectum cognouit, aduenit. Ablatóque eius corpore, & veſte meliori circumdato, naui impoſuit: & à Calenſi villa, vbi hæc acta fuerant, Pariſius deducens, in Baſilica ſancti Vincentij ſepeliuit. Fuit verò Chilpericus gulæ deditus, cuius Deus venter erat. In cuius tempore pauci Clerici ad Epiſcopatum ſunt promoti, ipſo Neophytis Eccleſias contradente. Ipſe namque omnes ſui temporis ſapientes ſcientiâ ſe anteire exiſtimans, compoſuit duos Libros imitari Sedulium volens. In quibus plurimi verſus ſcazon erant: breues quoque ſyllabas pro longis, longáſque pro breuibus continebat. Cúmque & alia Opuſcula, vel Hymnos, ſiue Miſſas componeret, quæ nulla poterant ratione ſuſcipi, cùm ipſis etiam memorati ſuperiùs Libri à memoria aboliti ſunt hominum. Cauſas pauperum non facilè ad ſe ingredi ſinebat, Eccleſias ſeu Monaſteria hoſtili odio inſectabatur: adeò vt plerumque in Palatio reſidens aſtantibus ſibi di-
» ceret: Ecce, diuitiæ noſtræ ad Eccleſias tranſierunt: ſoli nunc Epiſcopi regnant,
» ſolis eis defertur honor. Sacerdotes etiam Domini ſibi in fabulam verterat & in prouerbium. Quid autem plura de eius prauis recenſemus moribus? Nullum denique vnquam perfectè dilexit, à nullo dilectus eſt. Hoc modo periit inuiſus ſuis, nec amabilis extraneis. A

DEFVNCTO Chilperico, Aurelianenſes iuncti Beleſenſibus expeditionem ſuper Dunenſes agentes, eos inopinatè oppreſſerunt: res eorum mobiles auferentes, immobiles igne cremantes. Sed eis ad ſua redeuntibus, Carnotini cum Dunenſibus fœderati ſimilem per omnia vltionis inflixerunt plagam, par pari referentes. Et cùm in maius ira augmentaretur, interuenientibus vtriuſque partis Comitibus pax facta eſt. B

De Fredegundis & Theſaurariorum Chilperici profugiis.

LVIII. INTEREA Fredegundis Regina marito viduata, ad Baſilicam Pariſiacæ vrbis in honore ſanctæ Mariæ dicatam, cum theſauris quos ſecum habebat, ſe conferens, à Ragnemodo ſuſcipitur Epiſcopo. Nam Theſaurarij Chilperici Regis cum theſauris apud Calam vicum repertis, cúmque miſſorio aureo quem idem Rex magnis fabricarat impenſis, ad Childebertum Regem ſe contulerunt. Porrò eadem Regina prudenti conſilio vſa, ad Guntrannum Regem Legatos direxit: mandans, ſe cum filio, quem ex Chilperico fratre ipſius ſuſceperat, in clientelam illi velle tradere. Guntrannus, de fratris interitu veris indiciis certior factus, Pariſius ſummo ſtudio contendit. Occurrit autem ei Fredegundis, & eum intra vrbem recepit. Poſt quem Childebertus adueniens, dum à ciuibus ingreſſus ei prohiberetur, ad patruum mittit, poſcens vt pactum quod dudum inierant rectiùs firmaret. Verùm memoratus Princeps ipſos quidem Legatos perfidiæ redarguit, C quòd eorum prauis conſiliis amicitia olim cum nepote iuncta dirempta foret. Se verò cum eis fœdus non facturum reſpondit. His Childebertus ſibi nuntiatis, iterum mandauit, vt ſe de Regno Chariberti, quod ſibi debebatur, remoueret.
» Reſpondit ille: Sibi magis deberi, qui frater defuncti erat: nec ſe vllo modo
» fraternam hereditatem alteri ceſſurum. Rurſum alios nuncios mittens Childebertus rogabat, vt Fredegundis ſibi ad ſupplicia traderetur, quæ patrem cum pa-
» truo maligno peremiſſet ingenio. Reſpondit ille: In proximo placitum cum ne-
» pote ſe habiturum, ibique de his & ſimilibus tractaturum. Eóſque ei à quo directi fuerant remiſit. Occultè namque Fredegundi videbatur patrocinari. Quam dum ſæpiùs ad conuiuium euocaret, vna dierum è medio prandio Regina ſurgens à Rege inuitabatur, vt aliquid cibi adhuc ſumeret. Sed illa iuxta conſuetudinem mulierum ſibi accidiſſe dicente, vt pro conceptu ſurgeret, Rex ammiratus eſt: ſciens nondum quartum præteriiſſe menſem, quo alterum pepererat.

Gvntrannvs, Chlotarivs II. Childebertvs.

A *De* Chlotarii *filij Chilperici per Principes inauguratione, déque Guntranni plauſibili ad populum concione.*

PRincipes ſanè Chilperici, è quibus Anſoaldus primus erat, acceptum filium eius Chlotarivm per ciuitates Regni eius circumduxerunt: & ſacramenta ex nomine ipſius atq; Guntranni ſuſceperunt. Guntrannus verò vniuerſos, quos Chilpericus iniuſtè oppreſſerat, releuans, Eccleſiis teſtamenta ab eo ablata reſtituit. Sed ſuſpectus horum inter quos venerat malitiam, nuſquam niſi armis cuſtodibúſque vallatus progrediebatur. Vnde quadam die in Eccleſia facto ſilentio, circumſtantem populi multitudinem hac voce rogauit: Obſecro, inquiens, vos qui adeſtis populi, vt firmiorem quàm fratribus meis ante hoc non ſeruaſtis, mihi fidem cuſtodiatis, quatenus valeam cum quiete nepotes enutrire meos, vóſque cum iuſtitia regere: ne fortè (quod Deus auertat) me ante tempus ſublato, & ipſi careant nutritore, & vos rectore. Cúmque eius verba ammirans populus laudaſſet, Dominum pro eius rogabat ſalute. LIX.

De Rigundis detentione, & dotis eius occupatione.

B DVm hæc agerentur, Rigvndis Chilperici Regis filia (quam ad Hiſpanias miſſam fuiſſe diximus) Tholoſam veniens, moras itineris ibi innectere cœpit. Sed perlato ad aures Deſiderij vrbis Ducis de morte Chilperici nuncio, capta, ac theſauris omnibus ſpoliata, in Baſilicam ſanctæ Mariæ confugit. Cui Deſiderius arctum conſtituens victum, theſaurum ſigillo munitum, in quadam domo fortiſſimis tradidit viris cuſtodiendum, & ipſe ad Mummolum Auennione reſidentem tranſiit. LX.

De Theodori Maſſilienſis, qui pſeudofratrem Guntranni extulerat, multa; & de prodigiis eius anni.

NOva iterum contra Theodorum Maſſiliæ Pontificem iurgia ſunt orta, eò quòd Gundoaldum quendam, qui ſe fratrem Guntranni falsò aſſerebat, ſuſcepiſſet. De cuius origine pauca diſſerere libet. Hic denique Gundoaldus in Galliis natus, moréque Regum à matre ſua enutritus (vti conſuetudo antiquis Franciæ fuit Regibus) comam capitis profuſam gerebat. Oblatus itaque à matre Childeberto ſeniori eſt, dicente ea quòd Chlotarij fratris eius filius eſſet. Sed quia Chlotarius eum odio habebat, ideò ad ipſum, cuius nepos erat, delatus vt ab eo educaretur. Quem Childebertus, expers filiorum, ad educandum ſuſcepit, poſcentíque Chlotario videndum tranſmiſit. Ille intuitus eum, incidi eius præcepit capillos, hunc ſuum negans filium fuiſſe. Poſt obitum quoque eius dum à Chereberto eius filio loco fratris aleretur, à Sigeberto euocatus, iterum inciſis crinibus Coloniæ in cuſtodiam truditur. Vnde fuga elapſus, ſuccreſcentibus capillis primùm ad Narſetem Italiam tunc gubernantem, indéque ad Imperatorem tranſiens, familiariſſimus ei efficitur. Lapſo ſanè pauci temporis interuallo, Guntrannus-Boſo, cuius ſuprà meminimus, ad Sepulchrum Domini orationis gratia properans, cum Conſtantinopoli reperit. A quo, vt ipſe poſt aſſeruit, ſolicitatus ad Gallias rediit: & à Theodoro Epiſcopo Maſſiliæ exceptus, ſumptis ab eo equis ad Mummolum Ducem, qui à Guntranno Rege deſciſcens Auennionem confugerat, ſe confert. Quod Guntrannus-Boſo agnoſcens, eius ſe velle conatibus contraire aſſimulans, Theodorum Epiſcopum in cuſtodiam poſuit, arguens eum inſidiatorem Regni auſum fuiſſe ſuſcipere. Sed Pontifice ſub duris cuſtodibus Dominum exorante, lux immenſa totam ſubitò in qua cuſtodiebatur repleuit cellulam, ita vt Dux memoratus nimio arriperetur timore. Ductus tamen Antiſtes ad Guntrannum Regem, cum Epiphanio Antiſtite, qui ex Italia Maſſiliam demigrauerat, iterum mancipatur cuſtodiæ. In qua quidem Epiphanius obiit, Theodorus verò innoxius repertus ad ſua rediit. Nam prolatis Literis ex nomine fidelium Childeberti, quibus inſcriptum erat, vt Gundoaldum honorificentiſſimè exciperet, abſolutus eſt. Guntrannus ſanè Dux cum alio Duce Guntranni Regis, the- LXI.

C

GVNTRANNVS. CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

ſauros Gundoaldi, qui ad quandam maris inſulam euentum rei præſtolando demigrauerat, diuidens, non paruum auri ac argenti pondus in vrbem Aruernorum deuexit. Ex qua ad Childebertum demigrans, in redeundo à Guntranno Rege cum filio captus minis ab eo terrebatur: quódque pœnis pro inuitato à ſe Gundoaldo conſumeretur, interminantem ſæpè audiebat. Cui ille: Ex hoc, inquam, » me innocentem comprobabo, cùm filio in obſidatum tradito, Mummolum eius » fautorem ingenio captum tibi tradidero. Credidit Rex pollicenti, & retento puero ipſum ſiuit abire. Qui Auennionem cum copioſa ſuorum manu vallans vrbem, quibuſdam ſatellitibus Rhodano ſubmerſis, ipſe colloqui Mummulo cupiens, ſuper ripam brachij fluuialis, quo ciuitas cingitur, deambulat. Hortatu denique Mummoli, ſpondentis nil aduerſi eum paſſurum, flumen cum vno ex amicis ingreſſus, ſocio aquis ſubmerſo, Boſo vndis ſe huc illúcque circumferentibus, haſtam à milite ſibi protenſam arripiens, ereptus eſt. Demum illatis ſibi à Mummolo conuiciis, & grauioribus illi à ſe relatis, dum eum obſideret, Gundulfus, cuius ſuprà meminimus, miſſus à Childeberto, eum ab obſidione remouit, Mummolum ſecum deducens in Aruernum. Qui diu ibi reſidere faſtidiens, ad ſuam, vnde digreſſus fuerat, rediit ciuitatem: iunctúſque Duci Deſiderio, qui ad eum (vt diximus) de pago venerat Tholoſano, euocatum Gundoaldum, more antiquorum Francorum, Regem proclamantes eſſe ſuum, eleuauerunt ſuper clypeum. Cúmque tertio totum cum eo circumiſſent exercitum, clypeus repentè ruens cum Rege, vix à terra eleuari potuit. B

ERAT, dum talia agerentur, menſis decimus: apparuerúntque in vineis pampini cum vuis ad plenum formatis, & in arboribus flores. Pharus quoque ignea, per cœlum nocte currens media, latè mundum luce luſtrauit clara. Columna etiam ignis cœlo pendere eſt viſa, cui ſuperpoſita erat ſtella magna. Quæ æſtimabant homines interitus Gundoaldi eſſe indicia: cùm & terra tremeret, ac alia multa paterent ſigna.

De Guntranni cum cohæredibus Regni concertatione.

LXII. ILLIS diebus Guntrannus Rex Duces ſuos ad peruadendas vrbes, quas Sigebertus de Regno Chariberti fratris amborum tenuerat, quáſque Chilpericus Childeberto nepoti ſuo, ex fratre Sigeberto genito, vi præripuerat, direxit. Verumtamen Garicus Comes partium Childeberti poſt mortem Chilperici ſacramenta fidelitatis à Lemouicinis, Domini ſui vice, exegerat. Ceterum Pictauis paria acturus veniens, à ciuibus cum gratia ſuſceptus, audiuit Bituricos, qui Regi parebant Guntranno, hoſtiliter in Tutonicos irruiſſe: quoniam quidem & ipſi iam ſe ad Childebertum contulerant. Idcircò Bituricenſibus territorium Turonicum depopulantibus, Maroialenſis vici Eccleſia, ſancto Martino dicata, ab eis eſt cremata. Vbi euidens apparuit virtus beati Confeſſoris, pallam altaris cum circumiacentibus herbis à flamma defendentis. Mirabile dictu, trabes ingentes igne fuiſſe combuſtas, & molliciem lintei ſeu herbarum manſiſſe intactam. Cognoſcens ergo Garicus quæ agebantur, miſit qui Turonenſibus denuntiarent, ne vllatenus ſe ad partem Guntranni transferrent. Ad quæ mandata, Gregorius Epi- C
« ſcopus hæc reddidit reſponſa: Guntranno Regi, poſt fratrum obitum, omne Re-
« gnum Francorum eo iure deberi, vt quemadmodum Chlotarius pater eius ſuper
« proprios filios, ſic Guntrannus ſuper nepotes ſuos principaretur. Non igitur ſe
« repugnaturos, ſed ipſum quoque ineptè agere ſe dixit æſtimare, qui putaret tan-
« to Principi repugnare ſe poſſe. Videns Comes, non qualia ipſe voluerat, ſed qualia mandauerat Rex, à Turonenſibus geri, relicto in vrbe Pictauorum Eberone Childeberti Regis Cubiculario, ipſe quaſi exercitum contra inimicos congregaturus exindè diſceſſit. Tunc Pictaui fines ſuos vaſtari cernentes (nam Turonici cum Aurelianenſibus, & ſæpè nominatis fœderatis hoſtibus, agros eorum rapinis ac incendio ſubuertebant) Legatos eis de pace miſerunt: petentes vt vſque ad placitum, quod patruus cum nepote conſtituerat, quieſcerent. Et tum demum illum, quem Deus ſórſque dediſſet, Dominum eſſent habituri. Sed illis reſpondentibus, petitiones eorum non ſe præpoſituros Regis præceptis; coacti Pictaui, ſacramento ſe fideles Guntranno fore ſpondentes, fautores Childeberti à ſuis

GVNTRANNVS. CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

A pepulêre mœnibus. Nec tamen hæc facientes diu in fide durarunt. Tandem ad-
ueniente die colloquio Regum præfinito, Childebertus mandat Egidio Remenſi
Archiepiſcopo legatione fungi apud patruum. Qui nil moratus, ad Guntrannum
pergit, hóeque initium ſermonis ad demulcendum Principem habuit: Gratias,
inquit, præcellentiſſime Regum, omnipotenti referimus Deo, qui tibi non ſolùm
Regni tranquillitatem, verùm & augmentum quotidie attribuit. Cui Rex: Illi,
ait, verè ſunt gratiæ referendæ, qui omnium eſt benigniſſimus gubernator Re-
gnorum: non tibi cunctorum nequiſſimo hominum, cuius conſilio mearum ſunt
vaſtati fines vrbium: qui ſub veſte ouina non Domini Sacerdotis, verùm crudeliſ-
ſimi geris officium proditoris. Silente ad iſta Sacerdote, præ nimia indignatio
ne vnus Legatorum ait Regi: Mandat tibi glorioſiſſimus nepos tuus, Dominus
noſter Childebertus Rex, vt patris eius hæreditatem illi ad integrum reformes.
Ad hæc Guntrannus Rex reſpondit: Iam me ex hac cauſa reſponſo ſatis feciſſe
arbitrabar. Reſponderam enim in alio placito, quod & nunc reſpondebo, pactio-
nibus ea mihi ceſſiſſe, nec me vlli eis ceſſurum niſi gratia amicitiarum. Tunc al
ter è Legatis his ad Regem vſus eſt verbis: Si hæc, inquiens, optime Princeps,
difficilia tibi videntur impetratu, ſaltem illa impetret, vt Fredegundis ei ad ſup-
plicia dedatur, quæ patrem eius cum patruo nefandiſſimè interemit. Huic quo-
que Rex hoc reddidit reſponſum: Tradi ei, dicens, nullatenus poteſt, eò quòd
B filium Regem ac Rege genitum habet: & eam innocentem à crimine quo impe-
titur eſſe puto. Poſt hæc Guntrannus-Boſo, qui dudum (vt prædictum eſt) ad
Childebertum tranſierat, & tunc cum Legatis ibi aduenerat, quaſi aliqua Regi
Guntranno ſuggeſturus, ad eum acceſſit. Iubet Rex ſilere, atque eum huiuſmo-
di præuenit ſermone: Quid ais, ô bone vir? cuius prudentia ideo Orientis expe-
tiit Regna, vt nobis Ballomirem quendam (ſic namque Rex nominabat Gundoal-
dum) indè arceſſeret, qui vrbes noſtras peruaderet. O ſemper perfide, & nullo
modo in his quæ promiſeris permanens! Reſpondit ad iſta Boſo: Tibi, inquiens,
Regi in ſolio regali reſidenti nemo audet contradicendo obloqui. Verumtamen
ſi quiſquam meorum æqualium iſtud mihi impingeret crimen, obiecta armis re-
fellens, Deo opitulante, & te ſpectante, eum potenter ſuperarem. Tacentibus
interim ceteris, Rex ſubiunxit. Cunctos piè viuentes hoc indignari oportet, ac
conari vt è medio auferatur hominum tyrannus hic: cuius pater procurator fuit
regalium molendinorum, & (vt verius fatear) lanæ opificio vitam produxit ſuam.
Et quamuis fieri poſſit, vt vnus homo vtriuſque ſit artis peritus, propter oppro-
brium tamen Regis quidam ex Legatis calumniari cœpit, dicens: Ne loquaris
tam incultè, ô Rex. Nam qua ratione poteſt exiſtere, vt cuiuſlibet hominis ſint
duo patres, re ſpirituali excepta? Non ſunt hæc regiæ dignitati congruentia ver-
ba. Vniuerſis igitur pro his ſermonibus in riſum ſolutis, alius Legatorum dixit
Regi: Valedicimus tibi, ô Rex, & quia nepotis tui pacem aſpernaris, ſcito ſecu
C rim fore paratam, qua fratres percuſſi ſunt tui, vt ea excidaris. His dictis, iuſſit Rex
eos à conſpectu ſuo pelli, ac ſuper capita recedentium ſtercora de plateis collecta
proiici. Pro tanta igitur iniuria vehemens inter Reges diſcordia exorta eſt.

De Fredegundis Reginæ in Aſylo Pariſienſi ſæuitia per Audonem inflammata.

PER idem tempus, Leonardus quidam Optimatum Chilperici à partibus LXIII.
Tholoſæ adueniens, Fredegundi Reginæ adhuc in maiore Eccleſia Pariſiaca
reſidenti intimauit, ſe fuga lapſum ab eius filia: quam affirmabat in magna victus
ac veſtitus degere inopia. Quibus verbis Regina indignata, præcepit ab eo aufer-
ri balteum, quem ex munere memorati meruerat Regis, ac omni priuari digni-
tate. Simili modo multos ab obſequio filiæ recedentes vel honore priuauit, vel
contumeliis ſeu pœnis affecit. Nec verebatur Dominum, aut eius Genitricem,
in cuius manebat Baſilica, dum peruerſa ageret adhærente ei Audone, ſuo in ma-
lis omnibus cooperatore: quem populus tunc peremiſſet, niſi in Eccleſiam con-
fugiſſet.

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De Prætextati Epiſcopi Rothomagenſis reſtitutione. A

LXIV. PRÆTEXTATVM ſanè Rothomagenſem Pontificem de exilio mandauit Guntrannus Rex reduci. Propter quem cùm Synodum vellet Rex congregare, Ragnemodus Pariſienſis Antiſtes dixit, à Sacerdotibus nequaquam cum communione fuiſſe priuatum, nec eſſe neceſſe ideò Epiſcopos vocari. Sic demum Prætextatus vrbi reſtiturus eſt ſuæ.

De diligenti Guntranni cuſtodia ſui, & Fredegundis in agrum perfugio, & fraude.

LXV. INTEREA commorante Rege apud vrbem Pariſiacam, adueniens quidam pauper ſuggeſſit ei, vt ſe à Faraulfo Chilperici quondam Cubiculario obſeruaret, dicens: Se conſilium eius, quod de perimendo Rege conceperat, compertum habere. Audito hoc, Rex interrogatum quidem & negantem dimiſit, ſe verò ita armis & cuſtodibus muniuit, vt nuſquam nec ad Eccleſiam quidem ſine armorum aut cuſtodum munimento procederet. Fredegundem autem in Rotoialenſem Rothomagenſis territorij vicum, ad peragendum quod ſupereſſe poterat vitæ, direxit. Quam multi Optimatum Chilperici proſecuti, eam inibi cum Melanio (qui Prætextato depulſo, ab ea ſubrogatus, ac poſt reuocato, à Guntranno reiectus erat) reliquerunt: promittentes ſe filio eius CHLOTARIO fideliter parituros. B At illa exortem ſe honoris relictam indignata, & Brunechildem potentiorem (vt erat) æſtimans, Clericum quendam fallendi dolis inſtructum ad eam dirigit, quatenus ſimulando ſtrenuum famulatum, occultum mortis inferret ictum. Qui dominæ iuſſis obtemperans, fingit ſe crudelitate Fredegundis offenſum ad Brunechildis properaſſe conſpectum, quòd audierit eius benignum in omnes affectum. Tandem in partem ſuſceptus amicitiarum, omnibus adulabatur, dominam etiam vſque ad cubiculi deducens ianuam, coæqualibus ſe præbens beniuolum, maioribus ſubiectum. Sed non diu, quis eſſet, ſuſpicione imminente, valuit tegere. Nempe quæſtioni ſubditus, prodidit omnia malignitatis arcana, & diris affectus ſuppliciis, ad priorem remiſſus eſt dominam. Cui quæ ſibi accidiſſent enarrans, vt quaſi ſuſpicio auferri ab animo Brunechildis poſſet, re autem vera vt pœnas pro non perpetrato lueret ſcelere, manuum ac pedum abſciſione ab ea eſt mulctatus.

De Eberulſi punitione, & in beatum Gregorium Turonenſem ſimultate, & Guntranni geſtu.

LXVI. INTERIECTIS diebus Guntrannus Rex Cabilonis regreſſus, fraternæ necis C auctorem ſollicitè inueſtigans, per reſponſales Fredegundis Eberulfum, in Palario Chilperici Cubiculariis Præpoſitum, eius ſceleris cognouit eſſe caput. Rogatus verò ab ea idem Eberulfus fuerat, ne ipſam deſereret. Qui dum conſenſum ei denegaſſet ſuum, ob id apud Regem accuſatus eſt ab illa. Rex igitur, felle commotus, circunſtantibus amicis iurauit: Se non ſolùm homicidam, verùm cunctam eius perditurum generationem, quatinus auſus interficiendorum Regum de Regno tolleretur Francorum. Hoc terrore perculſus vir ſuprà nominatus, ad Baſilicam ſancti Martini cum Clericis, quibus frequentes intulerat iniurias, aufugit. Tunc Aurelianenſes cum Bleſenſibus ad cuſtodiendum, ne exindè vſpiam dilaberetur, iuſſu Regis alternas ſortiti vices, in eundo ac redeundo multas agebant prædas. Dúmque duo, qui mulas iam dicti rapiebant Confeſſoris, ad domum cuiuſdam ruſtici potum petituri adueniſſent, & ille ſe habere negaret: vnus eorum protenta haſtâ, vt eum percuteret, ab eo ictu gladij peremptus eſt. Alter caſu ſocij perterritus, aufugiens quæ malè peruaſerant reddidit. Poſt hæc facultas omnis Eberulfi, quæ multa erat valdè, diuerſis à Rege conceſſa. Domus quoque, quam intra muros poſſidebat Turonicos, adeò direptioni tradita eſt, vt nil niſi nudi ſupereſſent parietes. Pro his itaque cauſis calumnias ſancto Antiſtiti inferebat Gregorio, quaſi cuncta eius gererentur conſilio: minabatúrque quòd ſi vn-

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

A quam Regis rediret in gratiam, ſimilem ei retribueret viciſſitudinem. Verùm
Antiſtes plus clementiâ pro eius miſeriis, quàm indignatione pro illatis ab eo
commouebatur iniuriis. Cùmque foret eidem miſero domicilium in ſancti Mar-
tini ſalutatorio, & à Preſbytero (cui ſeruandi Oratorij cura delegata erat) reliquæ
clauderentur ianuæ, per oſtium illius ſalutatorij ingreſſi Eccleſiam pueri vel puel-
læ vniuerſa rimabantur ornamenta ſacri Templi. Quod poſtquam cuſtos ſacræ
Ædis animaduertit, ac ferreis ipſas fores affixit clauis, media fermè nocte in ipſis
nocturnalibus Hymnis à præfato Eberulfo Epiſcopus Gregorius & Clerici rantis
laceſſiti ſunt conuiciis, vt laudes Deo debitas relinquere cogerentur. Sed & Cle-
ricum quendam iam temulentus, quòd vinum ſibi non largiretur, ſuper ſcamnum
extenſum penè vſquè ad mortem flagellis cæcîdit: multorúmque cædem in atrio
beati Antiſtitis exercuit, non veritus illi ingerere contumeliam, cuius quotidie
flagitabat clementiam.

PORRO vna noctium vidit idem Epiſcopus ſomnium, quod eidem viro re-
tulit, in hunc ſe habens modum. Videbam, air, me ſacroſancti Martini aſtantem
altari, ac Dominici celebrare myſteria ſactificij: Guntrannúmque Regem ipſam
ingreſſum orationis domum, ſuis imperantem, vt te à palla altaris, cui inhærebas,
euulſum foras pellerent. Cui cùm intermiſſis ego Miſſarum ſolemniis me obuium
præberem, & ne re contingeret, manibus quoque derinerem, tu interca, ara ſa-
B cra deſerta, huc illúcque pauitans circumflectebaris. Tum ego ex hoc moleſtus,
dum tibi innuerem ne quoquam abſcederes, euigilaui, mecum in animo viſionis
reuoluens cauſam. Ad hæc Eberulfus: Multum, ait, cogitatio mea cum viſo qua-
drat quoque tuo. Quidnam cogitas? inquit Antiſtes. Cogito, infit ille, ſi me Gun-
trannus Rex hinc voluerit extrudere, vna manu pallæ altaris inhærente, altera te
cum Clericis gladio trucidare. Intellexit Epiſcopus illum dæmonis inſtinctu ta-
lia effari. Nec longum fluxerat tempus, cœperunt fieri actu manifeſta, quæ fue-
rant Epiſcopo viſu reuelata. Denique Guntranno quærente virum, qui arte ab
Eccleſia educens Eberulfum, aut ſibi adduceret vinctum, aut gladio relinqueret
trucidatum, obtulit ſe Claudius quidam, ad id opus ſtrenuum ſpondens ſe fure
miniſtrum. Pollicito itaque ſibi tanti ſceleris precio, ad Eberulfum accedit: iurat
per Deum, pérque omnia cœli ac terræ ſancta, nullum fideliùs aut poſſe aut velle
cauſam eius apud Regem exequi, quàm ſe. Perpendebat enim infelix, alio eum
non poſſe commodiùs decipi commento, quàm ſuo periurio. Quid plura? Cre-
didit miſer deieranti, ac in craſtinum à Clericis accitus, cum eo ad conuiuium ac-
cedit. Finitis epulis, Eberulfo ſecum per atrium Baſilicæ deambulanti, & mutuam
amicitiam iureiurando pollicenti, ait Claudius: Si fortè facultas foret iocundio-
ra reperiri vina, fateter me eorum ardere deſiderio. Reſpondens Eberulfus, cun-
cta quæ cuperet ſe præbiturum, dum modò dignaretur eius adire hoſpitium, vni-
uerſos dirigit pueros potioris vini hauſtum quæſituros. Cernens Claudius illum
C reſediſſe ſolum, cuius magis ipſe lethum, quàm aliud ſitiret merum, manus ele-
uans erga ſancti Martini ſepulchrum, eum in hunc exorabat modum: Te, in-
quiens, ſancte Confeſſor oro, vt ſoſpes reuiſam coniugem cum filio. His dictis,
euaginato gladio impetum faciebat in aduerſarium. Cuius conatum vnus intelli-
gens famulorum, brachiis complexum reſupinat Eberulfum. Qui iam à Claudio
ſaucius, ibi vaginâ exemptum enſem inimici defixit in latera. Sicque à circum-
ſtantibus eius ſatellitibus inuaſus, multis telorum interfectus eſt ictibus. Claudius
verò tam immanis facinoris ſibi malè conſcius, ad cellam Abbatis confoſſo latere
abſciſſóque pollice profugit, poſcens ſe occuli ab eo. Verumtamen irruentibus
Eberulfi ſtipatoribus, vallatur armis domus: iacula per feneſtras intrò iaciuntur:
Abba quoque vix à duobus Clericis illæſus reſeratis extrahitur oſtiis. Per quæ in-
trogreſſi aduerſarij Claudium ſub lecto latitantem nacti iugulant, ſocióſque eius
ſimul. Quorum corpora à domo protracta, ac ſuper nudam humum iacentia, pa-
rentes amicíque colligentes ſepelierunt. Ad vindicandum autem homicidium in
ſacræ Ædis atrio perpetratum, etiam energumini ac pauperes pro foribus excu-
bantes cum fuſtibus & ſaxis properarunt. Hanc igitur ad ſe cauſam perlatam Rex
Guntrannus grauiter primò quidem tulit: donec comperto rei geſtæ ordine, ani-
mum ad alia tractanda conuertit. Subſtantiam Eberulfi ij, quibus regalis eam con-
tribuerat poteſtas, auferentes, vxorem eius inopem reliquerunt.

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De Pictauenſis Epiſcopi redemptione, ac populi reconciliatione. A

LX VII. ANNO x. regni Childeberti, Guntranni autem xxiv. idem Princeps aduerſum Gundoaldum exercitum ex vniuerſis vrbibus ſibi ſubiectis commouit. E quibus Aurelianenſes cum Bituricenſibus Pictauenſem aggreſſi ciuitatem, ciues, qui iam à fide deſciuerant, ad priſtinam vi teuocantes ſocietatem, Epiſcopum iniuriis afficere moliebantur. At ille comminuto vno Eccleſiaſtici miniſterij aureo calice, ſe quidem ab exilio, populum autem à captiuitate redemit.

De Gundoaldi geſtis, & aliis quibuſdam.

LXVIII. IN illis diebus Gundoaldus iter Pictauis deſtinatum, audita expeditione, ad Engoliſmam deflexit. Vbi ab Antiſtite & Proceribus gratanter exceptus, eorum remunerata ſedulitate, Petrogoricas tendit. Cuius Præſulem malè multatum reliquit, eò quòd ſe cum fauore non excepiſſet. Indéque Tholoſam petens, præmiſſis militibus, Magnulfo Pontifici ſibi occurſum iri mandat. Quapropter Magnulfus conuocatam plebem hortatur, monétque vt viriliter repugnent: ne forte calamitati, quam quondam ſub Sigulpho experti ſunt, iteratò ſubdantur. Meminerintque, quatenus Deſiderius ipſius Dux vrbis memorati experiatur fortunam viri, ſi quid ſimile molitus fuerit. Et hæc quidem populum ad rebellandum excitauerunt. Sed robur aduentantis exercitus portas aperiri ſuaſit. Receptum igitur Gundoaldum vrbe, ac ſecum prandentem, his Epiſcopus affatur ver-
» bis: Licèt te filium Chlotarij, Regnúmque tibi deberi aſſeras, incredibile tamen
» apud noſtros manet animos, te quæ cœperis poſſe perficere. Reſpondit ad iſta
» Gundoaldus: Ego, inquit, & Chlotario me genitum fateor, & debitam Regni
» portionem in præſentiarum adeptus, vrbe capta Pariſiorum ibi propriam ſtatuam
» ſedem. Nunquam, ait Pontifex, tu iſta impediente Chriſto complebis, quamdiu
» quiſpiam Regij ſuperfuerit germinis. Tum Mummolus alapa Domini Sacerdo-
» tem percuſſit, dicens: Non pudet, ineptiſſime, tam nugacibus Dominum noſtrum
» Regem confutare verbis? Deſiderius quoque, agnitis his quæ contra ſalutem ſuam populo ſuaſerat, pugnis cum fuſtibúſque cum reliquis cæcîdit, ac poſt fune reuinctum pedes direxit in exilium, raptis tam ipſius quàm Eccleſiæ facultatibus. Franci itaque, qui vndique ad perſequendum Gundoaldum permoti fuerant, vſque ad Dordoniam progreſſi flumen, præſtolabantur ſi quos eius, fama ferente, perſentiſcerent motus. Sociauerat ſe ei VValdo Cubicularius Rigundis, vir haud ſpernendæ potentiæ: reliquis puellæ miniſtris fugâ dilapſis. Sed & Deſiderius cum Mummolo ac Bladaſte, necnon Sagittario (qui ſponſionem de Præſulatu Tholoſano iam elicuerat ab eo) intimi erant in conſilio, pérque eos res agebatur. His diebus ád amicos in ſuperiori Francia degentes miſit Epiſtolas, duobus eas tradens ferendas Clericis: quorum vnus Caturcinæ vrbis incola, ligneam quam ferebat cauans tabulam, immiſſis Literis ceram ſuperinduxit. Nil tamen illum hæc fraus iuuit, quin à fidelibus Guntranni Regis deprehenſus, patefacta legatione, poſt flagella cuſtodiæ cum ſocio manciparetur. Porrò Gundoaldus ad Burdegalenſem tranſiens ciuitatem, Bertranno Præſule humaniſſimè ſe ſuſcipiente, aliquandiu ibi reſedit. Quærenti verò ei, quæ res inexpugnabilem hoſtibus eum efficeret? indicatum ab vno familiarium eſt, quendam Orientis Regem, reliquias ſancti Martyris Sergij brachio alligatas ferentem, ſemper aduerſariis præualere. Cúmque ſollicitè inueſtigaret, quis huius teſtis Domini patrocinia poſſideret? Bertrannus Epiſcopus dixit, eſſe in eadem vrbe quendam Syrum negociatorem,
» nomine Eufronem, qui olim ab Oriente ea detulit. Hic, inquiens, in domo ſua,
» quam Eccleſiam conſecrauit, inter alia miracula illius dilecti Dei meritis patrata,
» hoc etiam videre promeruit, quòd ciuitate flammata ipſa Baſilica permanſit intacta. Mittitur è veſtigio Mummolus Dux cum ipſo Epiſcopo, memoratas inquiſi-
» turus reliquias. Cui acriùs inquirenti, reſponſum Eufron reddidit: Noli, obſe-
» cro, me ætate confectum defatigare ſenem, nec ſancto illi inferre iniuriam. Ve-
» rùm acceptis centum aureis, ab hac deſiſte intentione. E contrà ille aſſerens ſe, etiam ſi ducenti darentur, cœpta non deſerturum; inſuper videns capſulam de pa-

A riete pendere, appoſita ſcala iubet Diacono, vt aſcendens loculum deponeret. Qui præcepto parens, dum ſancta manu tangeret pignora, tanto arrigitur tremore, vt confeſtim ruiturum omnes ipſum putarent. Depoſita tamen Mummolo tradidit. Ille inuentum os precioſi Martyris, auſu temerario percuſſum cultello, in tres partitur partes. Quibus reſilientibus, nec vſquam apparentibus, magnus aſtantes inuadit horror. Proſtratis autem illis ad orationem, flentéque præcipuè ſene, qui ſe tanto ingemiſcebat priuatum patrocinio, apparuerunt particulæ haud procul poſitæ. Harum vna Mummolus aſſumpta diſceſſit. Sed beatus Martyr id ſibi non gratum fore, ex hoc præcipuè oſtendit, quòd eidem viro, cuius hæc acta fuerant imperio, noluit eſſe auxilio. Verumtamen idem Gundoaldus iteratò duos ad Regem Guntrannum deſtinans Legatos (quemadmodum olim Francorum mos fuerat Legatis) iuſſit illis virgas ferre ſacratas. Quibus prolatis, totius immunes forent iniuriæ. Hi itaque qui directi erant, incautè legationem ſuam priùs popularibus vulgarunt, quàm Regi præſentarentur. Vnde Rex eos ſibi exhiberi iubens vinctos, ſeuerè interrogat, vnde, vel à quo, ſeu à quibus, directi eſſent? Illi rem omnem, vt erat, enarrant ordine. Miſſos ſe à Gundoaldo Chlotarij (vt ipſe profitebatur) Regis filio, quatenus debitam repeterent Regni partem. Quæ, inquiunt, « ni maturè reſtituatur, cum circumiacentibus in proximo depopulabitur vrbibus. « Nec paruam illico coactam aiebant bellatorum manum: cùm præter Aquitanicas « B copias, validos ſperaret ſibi ex Auſtria adfuturos auxiliatores. Idque præpotentes « Ducum ex Regno Childeberti noſſe, an ipſi vera proſequerentur. Et hæc quidem « Legati ad primam interrogationem prodiderunt. Poſtea verò ad trocleas extenſi, & diutiſſimè cæſi, indicarunt Rigundem Chilperici filiam, cum Magnulfo Tholoſano Pontifice, in exilium relegatam. Demum cuſtodiæ deputati, vſque ad aliam audientiam iubentur adſeruari.

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De Childeberti & Guntranni reconciliatione, & Guntranni conſilio Childeberto dato, déque Gundoaldi factione.

INTEREA Childebertus, nunciis patrui impellentibus, à loco ſuæ habitationis digreſſus aduenit ei collocuturus. Tunc ex præcepto Guntranni, ſupramemorati in amborum præſentiam perducti viri, cùm priùs relata iterum recapitulaſſent, addiderunt, vniuerſos Rigundis theſauros à Gundoaldo peruaſos: ipſúmque dicere ſolitum, inuitante Guntranno Boſone ab Oriente ſe ad Gallias tranſiiſſe. Cúmque Principibus Childeberti hæc nota eſſe aſſeuerarent, ſuſpicio nata eſt, ideò aliquos ad præſens colloquium venire diſtuliſſe. Tunc demum Guntrannus Rex haſtam, quam manu gerebat, nepoti tradidit inquiens: Hoc, amantiſſime « nepos, indicio noueris te mihi ſucceſſurum in Regno. Idcircò, tradita tibi à me « poteſtate, cunctas Regni mei ciuitates tanquam tuas diſpone, reminiſcens te ſo- « C lum ex noſtra ſupereſſe ſtirpe. Ita quidem Rex audiente omni populo proferens, « ſemotum à cœtu aliorum nepotem monuit, ne cui manifeſta faceret quæ ipſe ei dicturus foret. Denique inſtruens eum, quos fidelium de rebus agendis conſuli, quóſve oporteret à conſilio remoueri, ſeu quibus proprij corporis tuendi curam committi, Egidij Epiſcopi fraudulentias ac periuria, matris quoque Brunichildis verſutias cauendas præmonuit. Finita ſermocinatione, ad conuiuium ambo Reges conſederunt. Et inter redundantioris menſæ epulas, ſereniſſimus Princeps Guntrannus ſic alloquitur conuiuas: Hortor vos, inclyti Franciæ Primates, vt « nepotem meum ſummo dignum honore cenſentes, fidei cultum ei exhibeatis. « Quandoquidem ipſe tranſgreſſus æuum pueritiæ, ſuadet meliora de ſe ſperare. « Nec contemnatis vt puerum: ſed reueremini vt Dominum. Poſt hæc Childe- « bertus, reſtitutis ſibi à patruo ciuitatibus, quas pater tenuerat ſuus, ad propria maturauit regreſſum. LXIX.

De Gundoaldi in Conuenas fraude.

EA tempeſtate Gundoaldus à Deſiderio derelictus vnà cum Mummolo, Bladaſte, ac VVaddone, ſiue Sagittario, Conuenas vrbem ingreditur. Ea vrbs in cacumine præcelſi montis trans Garomnam ſita eſt, procul ceteris remotis mon- LXX.

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

tibus. Ad radices rupis fons oritur, cui imminet deſuper turris altiſſima, quæ ciues per cuniculum deſcendentes aquarum à læſione defendat hoſtium. Circumuentis igitur, memoratus vir, eiuſdem vrbis incolis, vt bona ſua intra muros propter aduentantem reconderent exercitum, dum illi eius monitis paruiſſent, hac eos fraude decepit. Confingens enim hoſtes iam in proximo eſſe, ita eos affatur: A
» En inimici, egredimini ad reſiſtendum eis. Quibus digreſſis, expulſo etiam Antiſtite, poſt eos clauſit portas, ſéque ad repugnandum cum ſatellitibus parat. Quàm cæca mens hominum ignara futuri! Fuit profectò poſt ille dies (videlicet qui ſimili ordine ipſum expulſum mortalibus oſtendit ab vrbe) quo magno emptos pretio, eos qui pellebantur vellet videre receptos, reiectis his qui putabantur fidiſſimi.

De Litteris à Guntranno ad Gundoaldum miſſis: de auri direptione: & de clauſtri Vincentiani apud Agennenſes ſpoliatione, & eius vltione: déque callida Gundoaldi querela, & reliquis geſtis.

LXXI. HIs diebus, Guntrannus Rex Literas ex perſona Brunichildis ei tranſmiſit, ſuadentis vt dimiſſis quas aggregauerat ad hyberna copiis, ipſe Burdegalim hyematum ſecederet. At hoſtilis Duces agminis, quos ſuper Dordoniam caſtrametatos fuiſſe præfati ſumus, audientes Gundoaldum vlteriorem tenere Garomnæ ripam fluminis, collecta virorum fortium expeditáque multitudine, fluuium natatu tranſmeare diſpoſuerunt. E quibus aliqui infirmis equis vecti, fluuialis aquæ oppreſſione perierunt. Reliqui natando ad contrarium delati litus, offenderunt in itinere maximum camelorum mulorúmque numerum, auro & argento onuſtorum, quos fugientes aduerſarij reliquerant. Quibus captis, & ob impedimenta cum reſiduis vulgi dimiſſis, ipſi quàm maximis poſſunt itineribus Gundoaldum perſequuntur. Et venientes ad Baſilicam ſancti Vincentij Agennenſis territorij, reſiſtentibus his qui eò res ſuas contulerant, ignem oſtiis admouent, conſumptíſque eis, vniuerſa intrò reperta, cum ſacri miniſterij vtenſilibus, auferunt. Adfuit è veſtigio diuina vltio, & quorumdam manibus ſacro igne ardentibus, alij dæmonibus replebantur, quidam ſemetipſos interimebant. Tandem reſidui Conuenas peruenientes, in campeſtribus caſtra poſuerunt. Vaſtatur primùm tota ſuburbana regio. Vnde quidam acriori prædæ ſuccenſi cupiditate, dum longiùs à ſuis recederent, à vicinarum vrbium cuſtodibus trucidabantur. Interea obſidione cœpta audaciores per ardua collis aſcendentes, Gundoaldo conuiciabantur, dicentes: B
» Vnde, ô ſilicernium, hæc tanta tibi præſumptio, vt vitam pictorum arte ſolitus tranſigere, nunc te Regem audeas nominare? Nempe pro ſimilibus auſis, à Dominis rerum, Regibus ſcilicet Francorum, ſæpè attonſus, exilióque es damnatus. Te quippe vniuerſæ Galliæ Ballomirem vocitant cognomine. Age nunc inepte, nobis reſponſum redde, quis te coëgit iſta præſumere: vel quos habeas adiutores virium, expone. Namque in proximo noſtra captus muſcipula, merita lues ſupplicia pro tua ſtulta pertinacia. Hæc & alia illis vociferantibus, nequaquam mouebatur ad iram Gundoaldus. Tantummodo ingemiſcendo aiebat, memoratas ſibi à patre illatas contumelias, ſéque à propinquis iniuſtè patriâ pulſum, ab extraneis miſericorditer receptum. Proximis hoſtili odio ſe perſequentibus, ab C
» extraneis amica familiaritate receptum. Deinde, inquiens, dum peregrè Regum polleren diuitiis, intimúſque eſſem Imperatoris Conſtantinopolitani amicitiis, Guntrannus-Boſo me ſuis decepit fallaciis. Nam in Oriente gratiâ profectum orationis, de ſalute ſollicitus interrogans patris, quærebam vna, qualiter ſe ſtatus Regni vel fratres haberent mei. Tum ille: De patre, ait, quæris? is obiit mortem. Fratres moriendo ſecuti patrem, vix quempiam ſuorum reliquere ſuperſtitem. Remanſit ſanè ſolus Guntrannus, & ipſe liberis orbatus, cum paruulo nepote, ex Sigeberto genito fratre. Ad hæc ego: Et quid, inquam, mi amantiſſime, mihi nunc cenſes agendum? Hîc verò ille, & me hortabatur Gallias adire, & Francos affirmabat, mei cupidos, mihi velle Regnum tradere, maximéque eos qui Childeberti nepotis mei ætatem ad rem tutandam publicam perpenderent inutilem. Nunc igitur vos quoque Dominum agnoſcentes me fore veſtrum, à mea deſiſtite

GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

A obſidione, mihíque fauendo, fratrem Guntrannum ad concordiam reuocare. Talia Gundoaldum proſequentem maledictis aduerſarij deterrebant, inſupérque tela in eum iaciebant. Quintuſdecimus iam, ex quo ibidem aduenerant, fluxerat dies, cùm Leudegiſilus regalium Præpoſitus equorum, quem vulgo Comiſtabilem vocant, quémque Rex ei præfecerat expeditioni, extructa machinamenta ad ſubruendos deduci imperat muros. Erant carri vimineis cratibus tabuliſque tecti ligneis: in quibus latentes milites fundamenta ſubfoderent murorum. Sed parum hoc proficiente inſtrumento (præſertim hoſtibus, præacutis ſudibus, validiſque eos inhibentibus ſaxis) etiam parietes videbantur non fore idonei, eò quòd ignibus iactis facilè poſſent exuri. Nam obſeſſi cuppas pice ac ſiccis repletas lignis, accenſáſque, iacientes deſuper, & opera exurebant, & inimicos acceſſu prohibebant. Conſumptóque in hoc certamine die, in craſtinum qui obſederant aliud nocendi genus excogitant. Denique ex virgis ramiſque arborum vnum facientes miræ magnitudinis faſcem, cupiebant eo implere vallem. Verùm conatibus eorum & profunditas vallis, & ignis ab aduerſariis de ſuperioribus cum lapidibus miſſus, reſtitit. Leudegiſilo contemplanti omnes actus ſuos irritos fieri, in mentem venit, opportunius fore clauſos de proditionis tentare ſententia. Aduocatum itaque Mummolum ad ſibi colloquendum incuſare cœpit: Cur clementiſſimum Regem Guntrannum deſeruerit, & iniquiſſimo Tyranno ſe iunxerit? Quid
B porrò exſpectas? ait, an vt capta vrbe malè diſpereas? Quin potiùs reſipiſcens ad benignum reuertere Dominum, relicto illo nugaciſſimo, poſt paululum puniendo. Tunc Mummolus ſe quidem conſulturum reſpondit. Regreſſus verò in vrbem conuocat Sagittarium atque VVaddonem. Bladaſtes enim timens captum iri vrbem, iniecto domui Eccleſiæ igne, dum ceteris ad reſtinguendum properarent incendium, ipſe clam aufugit. Iunxerant autem factioni ſuæ Cariulfum eiuſdem vrbis ciuem, cuius apothecis, quæ permultæ erant, ipſi alebantur. Hunc ergo Mummolus cum prædictis adiit. Oſtendit deindè quàm iniquo res ſuæ ſint conſtitutæ loco, quámque odioſi ipſi cunctis effecti ſint gentibus, dum incerti generis Regi fauent. Ad extremum hortatur, cedant rebus aduerſum ſe fluentibus: & ſi ſibi ſacramento ſecuritas vitæ ac ſalutis detur, ciuitatem iamiámque capiendam cum pſeudorege hoſtibus dedant. Aſſentientibus ſociis, memoratus Dux Leudegiſilum mandat venire ad colloquium, & quæ ſibi cum ſodalibus complacuerint exponit. Laudat ille ſententiam, iuſiurandúmque præbet, ſe apud Regem ſuum eorum vitam iri impetratum. Quòd ſi Principis voluntas in ſua durauerit pertinacia, in qualibet illos ſe ſpondet clauſuros Eccleſia, donec Guntranni deferueſceret ira. Hac Mummolus ſeductus verſutia, Gundoaldum tali identidem circumuenit muſcipula: Prono, inquit, animo deuotáque mente me tibi fidelem fore, non ſolùm contra hoſtes pugnando, ſed etiam ipſe probaſti experiendo. Nam quàm ſæpè meis vſus conſiliis, ſemper fruitus ſis proſperis, tute melius ſcis. Nunc
C quoque par mihi manet conſulendi affectus, ſicut tu benè es meritus. Ideò denique cum aduerſariis ſermonem habui, vt eorum erga nos perſentiſcerem, quis ſit animus. Qui, inquantum perpendere quiui, tuæ nequaquam aduerſantur vtilitati. Immò mirari ſe aiunt, te tantoperè præſentiam fratris vitare: autumaréque quòd genealogiæ ignarus tuæ cum ſciolis diffugias diſputare: nec fratri tuæ cupido viſionis agnoſcendum te præſentare. Si ergo nunc tibi mè auſcultare placuerit, atque ad Regis Guntranni præſentiam vnà cum his mecúmque properare, & te hac ſuſpicione exſolues, & tibi pacíque conſules. Non fefellit animus Gundoaldum, ſe à Mummolo iri deceptum: eíque hoc reddidit reſponſum. Ego, inquiens, licèt inuitus has iam deſeruerim partes, vobíſque impulſoribus Europam adierim, bona tamen voluntate atque integra fide ſemper veſtras foui partes, nec meas vtilitates veſtris prætuli commodis. Et quamuis eius, qui me huc pellexit venire, perfidia in propatulo claruerit, dum & me fugax reliquit, & theſaurorum partem furto abſtulit: nihilominus ego vos, quaſi meæ auctores ſalutis, perpetuò colui, ac in fratrum loco dilexi. Nunc igitur ſi ſecus quod oportet, immò quod decet, aduerſum me egeritis, præſertim cùm ego corpus animámque meam, ſimul cum conſilio ac opibus, in veſtris conſtituerim manibus, ſcrutator cordium illud aduertat Deus. His dictis, aſſenſum præbuit, vt cum eis ad hoſtes deſcenderet. Mummolo verò monente, ne ſuperbo vtens ad eos iret habitu: quin potiùs re-

GVNTRANNVS. CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

formato ei, quem ab ipſo acceperat, balteo auro fabrefacto, proprio accingere- A
tur qui fulgore memorati carebat metalli: In hoc, inquit, tua iam patet fraudu-
lentia, dum ea quæ ex tuo vſque ad iſtud poſſedi tempus repetis. Illo quoque ne-
gante, vlla ſe contra eum vſurum fraude, ventum eſt ad portam, vbi eos fortiſſimi
opperiebantur aduerſariorum Duces, Boſo videlicet cum Bollone Biturigum Co-
mite, non minima ſatellitum vallati caterua. Quibus Gundoaldum excipienti-
bus, Mummolus in vrbem regreſſus, portas firmiſſimè obſerauit. Cernens Gun-
doaldus ſe à ſuis derelictum, & ab hoſtibus circumdatum, introitúmque vrbis ſi-
bi præcluſum, manus eleuans ad cœlum, cum cordis gemitu ſic orabat ad Domi-
» num: Iudex æterne, ac vltor innocentium, Deus, cui omne patet ſecretum, qui
» nullius amplecteris dolum, nec lætaris fraudibus malignantium, eſto velox vin-
» dex mearum miſeriarum, retorquens in eos qui me tradiderunt inimicis deceptio-
» nis ipſorum laqueum. Poſt hæc verba conſignans ſe cruce Dominica, cum his qui
ſe ceperant abire cœpit ad eorum caſtra. Nondum collem, cui ciuitas imminet,
prætcrierat, & impulſus à Bollone ruit in faciem, ferebatúrque in profundum val-
lis. Cúmque ſurrexiſſet, & contra aduerſum montem niteretur, à Boſone lapide
percuſſus in capite, concidit, ſpiritúmque exhalauit. Indè fune ligatis pedibus
protractus, loricáque qua amiciebatur exutus, ac lanceis confixus, per totum cir-
cumducitur exercitum. Mummolus ſanè theſauros diripiens vniuerſos, in diuer-
ſis occuluit locis: datáque ſequentis luce diei, hoſtibus portas aperuit vrbis. Qui B
in tantam cædis exarsêre inſaniam, vt etiam Sacerdotes Domini ad ipſa iugula-
rent altaria, reliquóſque ciuium cum ipſa concremarent vrbe. Quorum Dux Leu-
degiſilus clam ad Principem Guntrannum nuntios miſerat, ſuper traditores ciui-
tatis eius exquiſituros iudicij ſententiam. Ille cunctos gladio puniri præcepit: Vt
» huiuſmodi auſus de Regno tolleretur Francorum, ne quis ſcilicet Tyrannis in re-
» liquum ſuffragari auderet. Quo cognito, Cariulfus cum VVaddone è caſtris fu-
ga lapſi ſunt. Mummolus quoſdam ad arma concurrere cernens, & ſuper ſe irrue-
re eos velle intelligens, ad tabernaculum Leudegiſili recta graditur via, incuſans
fidem ſibi pollicitam infringi. Cui Leudegiſilus: Ego, inquit, progreſſus cuncta
mitigabo. Et his dictis, prolato extra limen oſtij pede, ſignum ſuis, vt Mummo-
lum cum Sagittario Epiſcopo morti traderent, dedit. Illis iuſſa facere maturanti-
bus, pueri Mummoli eo præcipiente aditum domus defenſare nitebantur, donec
Dominus eorum armis ſe muniret. Sed aliquibus eorum letho occumbentibus,
aliis vulneratis, Mummolus armatum ſe oſtio obicit, & aduerſarios omni virtutis
conamine cædens, exindè remouit. Quos dum loco cedentes incautè inſectatur,
egreſſus domum à lateribus circumuenitur, confixúſque telis concidit exanimis.
Cuius caſu Sagittarius, quondam Epiſcopus, turbatus, dum ſtaret ſtupens, qui-
» dam ad cum: Vt quid, ait, Epiſcope hîc ac ſi amens conſiſtis? Quin potiùs oper-
» to, ne agnoſcaris, capite feſtinus ſiluam pete. Cui dum Pontifex parens plantas
fugæ commendaſſet, quidam velociter gradienti caput cum operimento cum aſ- C
ſecutus abſtulit. Leudegiſilus ad ſua cum victore exercitu regredi feſtinans, dum
milités nequaquam à rapina coërceret, cuncta, per quæ tranſitus fuit, vaſtata re-
liquit.

De Rigundis ad matrem reuectione.

LXXII. His diebus Fredegundis Cuppanem Cubicularium ſuum Tholoſam direxit,
exploraturum, quónam pacto erga filiam ſuam res ſeſe haberent. Cui etiam
hoc commiſit mandati, vt quocumque valeret ingenio, eam ad patrium reuehe-
ret ſolum. Qui dictis obaudiens Tholoſam petiit, Reginæque filiam in magna
humiliatione conſtitutam offendit: & inquantum poſſe illi affuit, ad matrem ce-
lerrimè deuexit.

De Mummoli rebus fiſco addictis, & Italiæ diluuio magno, & peſtilentia.

LXXIII. GVNTRANNVS verò theſauros Mummoli ſibi exhiberi præcipiens, vxori
eius, propter nobilitatem qua pollebat generis, ea quæ per arrhabonem me-
ruerat conceſſit. Fuerunt autem in theſauris memorati Ducis talenta auri xxx.
argenti cc. Quæ omnia Guntrannus, & Childebertus nepos eius, partiri, Chlo-
tarium

A tarium extra partem conſtituerunt. Ea tamen quæ Guntranno Regi euenerant, ab ipſo vtilitatibus Dei Eccleſiarum diſtributa ſunt. Enimuerò oblatus eſt ei ex familia iam dicti Principis, inter memorata xenia homo tam immenſi corporis, vt aliorum ſtatum hominum trium excederet menſura pedum. Eo tempore, Authari ſuper Longobardos regnante, fuit aquæ diluuium in finibus Venetiarum, & Liguriæ, & ceteris regionibus Italiæ, quale poſt Noe tempora creditur non fuiſſe. In hac valida aquarum procella intantum apud vrbem Romam Tiberis excreuit, vt aquæ eius ſuper muros vrbis influerent, & maximas in ea regiones occuparent. Subſecuta eſt ſtatim hanc inundationem grauiſſima peſtilentia, quam inguinariam appellant. Quæ primùm Papam Pelagium perculit, & ſine mora extinxit. Deindè Paſtore interempto, ſe in populos extendit. GVNTRANNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De beati Gregorij in Papam electione, & Anglorum ſeu Britannorum ad fidem Catholicam conuerſione.

DVM igitur tanta tribulatio miſeram quateret Vrbem, beatus Gregorius, LXXIV. qui tunc Leuita erat, & ſub Pontifice Pelagio Apocriſiarij functus officio, à cunctis generaliter Papa electus eſt. In cuius ordinatione cùm nihil aliud quàm iuſſio Principis deeſſet (non enim licebat tunc temporis quemlibet in Romana

B ciuitate ad Pontificatum promoueri, abſque iuſſione Principis Conſtantinopolitani) vir Domini Gregorius Legatum ad Mauritium direxit Imperatorem, obſecrans ne populo in ſui electione præberet aſſenſum. Cuius Literas Præfectus Vrbis interceptas diſrupit, & conſenſum populi Imperatori tranſmiſit: Qui valdè gauiſus, quòd locum aptum largiendi honoris Diacono, olim ſibi amicitiæ familiaritate cariſſimo, repperiſſet (nam filium Imperatoris de ſacro fonte ſuſceperat) eum abſque dilatione ordinari præcepit. Ordinatus autem, tam cautum támque humilem ſe in omni ſua præbuit actione, vt (ſicut ex geſtis ſiue ſcriptis eius dignoſci poteſt) vix vllus in ſucceſſoribus eius illi inueniri poſſit ſimilis in flore eloquentiæ, ac puritate doctrinæ, vel etiam in ſanctitate vitæ. Tunc temporis iſdem beatus Gregorius Auguſtinum & Mellitum, necnon Ioannem, cum aliis ſeruis Dei, ad Britannias dirigens, ſuis eos Literis, Epiſcopis ac Regibus Francorum, per quos illis tranſeundum erat, commendauit. Quorum prædicatione nationem Anglorum ad Chriſti fidem conuerſam eſſe in tantum gauiſus eſt, vt in Libris Moralium huius rei faciens mentionem, inter cetera de fructu bonorum operum ſuorum gratulans, diceret: Ecce, ait, lingua Britanniæ, quæ nihil aliud nouerat « quàm barbarum frendere, nunc in Dei laudibus Hebræum nouit *Alleluia* reſo- « nare.

C *De Mummoli ſupplicio: de aëris intemperie: Leudegiſili Patriciatu: Theodeberti ortu: & aquarum in Burgundia inundatione.*

ANNO XXV. regni Guntranni, Mummolus Patricius rebellionis conuictus, LXXV. iuſſu ipſius Regis Senonia villa iugulatur. Eius verò vxor Sidonia, cum omni theſaurorum copia, à Domnulo Domeſtico ac VVandalmaro Cameræ Regis præfecto, Guntranno præſentatur. Anno XXVI. eiuſdem Principis, exercitus ipſius Hiſpanias petens, inſolita aëris temperie grauatus, infecto negotio eſt regreſſus. Viceſimo autem ſeptimo, Leudegiſilus ab eodem Guntranno Patricius in Prouincia ordinatur. Natus quoque eſt Childeberto Regi filius, nomine THEODEBERTVS. Eo anno nimia inundatio aquarum in Burgundia fuit, egreſſáque ſunt flumina terminos ſuos. Signum verò apparuit in cœlo globus igneus, qui cum maximo tonitrus fragore ſcintillans in terram decidit. Ipſo quoque anno Siagrius Comes, ex præcepto Guntranni, Conſtantinopolim ad componendam cum Imperatore pacem profectus, inibi fraude Patriciatum aſſumere voluit. Quæ res cœpta quidem eſt, ſed ad effectum minimè deducta. Levvigildus etiam Hiſpaniæ Rex moriens, Richaredo filio Regnum reliquit.

GVNTRAMNVS, CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De Theodorici filij Childeberti natiuitate, & ipſius Childeberti in Regni ſucceſſione confirmatione. A

LXXVI. ANNO XXVIII. ſuprà memorati Regis, ipſi Principi nunciatur, Childeberto ſuo nepoti alterum natum eſſe filium, nomine THEODORICVM. Vnde eum cum Brunechilde matre eius ad ſe euocans, iterum hæredem Regni ſui teſtamento ipſum fore deſignauit. Acta ſunt hæc loco nuncupato Andalao: quo ſoror ſimúlque vxor Childeberti affuerunt, multique è Francia & Burgundia potentes: vt palam omnibus daretur agnoſci, Childeberto, poſt auunculi ſui Guntranni funus, Regnum Burgundiæ deberi.

De Primatibus Childeberti læſæ Maieſtatis conuictis: & de Authari Longobardi cum Theudelinda nuptiis, Recharedíque Hiſpani fide Catholica, & de exercitu Burgundionum in Hiſpaniam miſſo.

LXXVII. EO tempore, Setacechingus & Boſo-Guntrannus, Vrſio quoque ac Bertefredus, Optimates Childeberti Regis, eò quòd eum tractaſſent perimere, ipſo ordinante perempti ſunt. Sed & Leudefredus Alemannorum Dux offenſam antedicti Regis incurrens, fugâ elapſus ne morti adiudicaretur, latuit, & Vncelenus loco ipſius Dux ſubſtitutus eſt. Porrò apud Baioariam poſt Garibaldum Taſſilo ab Childeberto Rex ordinatus eſt. Qui mox cum exercitu Sclauorum Prouinciam introiens, partâ victoriâ ad ſolum proprium cum maxima remeauit præda. Fuit autem Garibaldus (cuius nunc mentionem fecimus) ſocer Authari Regis Longobardorum ex Theudelinda filia ſua. Quam memoratus Authari per ſemetipſum, ſub ſpecie legatarij profectus, in domo paterna contemplatus eſt, eámque adamauit, & poſtmodum ſibi in matrimonium iunxit. Quo tempore Recharedus Rex Gothorum, non patris Levvigildi perfidiam, ſed fratris Hermenegildi fidem ſectatus Catholicam, priùs à Leandro Epiſcopo baptizatur ſecretiùs: deindè omnes libros ſectæ Arrianæ apud Toletum vno in loco adunari præcipiens, igne cremauit, & Gothos ad veræ fidei vnitatem adduxit. Anno XXIX. regni Guntranni, iteratò exercitus Burgundionum Hiſpaniam ingreditur: ſed negligentia Boſonis militiæ Principis, grauiter Gothorum gladiis obtruncatis quibuſdam è ſuis, vix ad patriam eſt regreſſus. B

De Tunicæ Domini inconſutilis inuentione: de Lunæ obſcuratione: & prælio cum Britannis, in quo alter Francorum Ducum deſideratus eſt, alter cui mulcta poſtea indicta eſt miſerè inops factus. C

LXXVIII. TRICESIMO verò ſæpedicti Principis anno, fama per totos Francorum diuulgauit fines, Tunicam Domini noſtri Ieſu Chriſti (quæ ei in paſſione ſublata eſt, & vni militum ſorte tradita, iuxta illud Prophetæ vaticinium, *quia ſuper*
Pſal. 21. *veſtem meam miſerunt ſortem*) inuentam eſſe profitente quodam Simone, Iacobo patre progenito. Qui per duas ferè hebdomadas pœnis affectus, tandem profeſſus eſt ipſam Tunicam in ciuitate Zaphat, procul à Hieroſolymis, in arca marmorea poſitam eſſe. Quam Gregorius Antiochenus, & Thomas Hieroſolymitanus, Ioannes quoque Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cum aliis multis Pontificibus, triduano completo ieiunio, cum deuotione maxima tranſtulerunt: ac in loco quo crux Dominica veneratur poſuerunt, cum ipſa, in qua prius fuerat, marmorea arca. Quæ tantæ leuitatis, dum efferretur, fuiſſe viſa eſt, vt nullum onus portantes ſentirent. Eo anno Luna obſcurata eſt: & inter Francos ac Britannos ſuper fluuium VViſnona bellum ortum, vbi Beppelenus Dux Francorum, factione Ebrecharij alterius Ducis, à Britonibus iugulatur. Vnde pòſt Ebrecharius mulctam, quam lex parentibus interfecti ſoluendam eſſe præcepit, reddere coactus, ad inopiæ malum deuolutus eſt.

A

De Authari Longobardi Legatione ad Reges Francorum, & morte.

ANNO XXXI. Guntranni Regis, Theodefredus Dux Vltraiutanus moritur, eique VVadalmarus ſuccedit. Interea Rex Longobardorum Authari legationem verbis pacificis ad Guntrannum Regem dirigit. A quo iidem Legati iocundè ſuſcepti, & ad Childebertum ſunt directi, vt per eius nutum pax cum gente Longobardorum firmaretur. Dúmque Legati Authari Regis in Francia morarentur, Rex Authari apud Ticinum veneno (vt tradunt) accepto moritur. Statímque à Longobardis nuncius mittitur ad Childebertum Regem Francorum, qui Authari Regis mortem eidem nunciaret, pacémque ab eo expeteret. Quod ille audiens, Legatum amicè quidem ſuſcepit, pacem verò in poſterum ſe daturum promiſit. Poſt aliquot tamen dies eum promiſſa pace dimiſit. LXXIX.

De Theudelinda Authari vidua, Agilulfo nubente.

DEFVNCTO Authari, Theudelinda Regina, quæ ſatis placebat Longobardis, permiſſu eorumdem Agilulfum (qui & Ago dictus eſt) Ducem Taurinatium, virum ſtrenuum ac bellicoſum, & ſibi maritum, & Longobardorum Genti Regem elegit. Ad hanc Reginam ſapientiſſimus Papa Gregorius quatuor Dialogi ſui Libros, quos de vita Sanctorum ſcripſerat, direxit: ſciens eam & Chriſti fidei deditam, & in bonis actibus eſſe præcipuam. LXXX.

B

CIRCA hæc tempora, Cœnobium beati Patris BENEDICTI, quod in caſtro Caſſino ſitum eſt, à Longobardis noctu inuaditur. Qui vniuerſa diripientes, ne vnum quidem Monachum tenere potuerunt: vt prophetia venerabilis Benedicti Patris, quam longè antè præuiderat, impleretur, qua dixi: Vix apud Deum obtinere potui, vt ex hoc loco mihi animæ cederentur. Fugientes porrò ex eodem Cœnobio Monachi Romam petierunt, ſecum codicem ſanctæ Regulæ, quam præfatus Pater compoſuerat, & quædam alia ſcripta, necnon pondus panis & menſuram vini, ac quiequid ex ſupellectili ſubripere potuere, deferentes. Monaſterij autem Caſſinienſis, poſt beatum Benedictum, Conſtantinus, poſt hunc Simplicius, deinde Vitalis, ad extremum Bonitus, congregationem rexit: ſub quo hæc deſtructio facta eſt.

ANNO XXXII. regnante Guntranno, ita à mane vſque ad medium diem Sol minoratus eſt, vt tertia pars ex ipſo vix appareret.

De Guntranni Regis obitu, & clauſtrali inſtitutione.

C

ANNO XXXIII. eiuſdem Regis, ipſe Rex corpore exemptus, terrenum (vt creditur) Regnum pro cœleſti commutans, in Eccleſia ſancti Marcelli Cabilonis ſepultus eſt. Hanc denique Baſilicam ipſe (vt præfati ſumus) diuino ſuccenſus amore, in ſuburbio quidem prædictæ ciuitatis, ſed in territorio Segonum, ſaltúque Brexio ſtudioſiſſimè ædificauit. Vbi Monachos aggregans, Monaſterium conſtruxit, quod pluribus prædiis facultatibúſque ditauit. Synodum XL. Epiſcoporum aggregari præcipiens, vt ordo pſallendi, qui in loco Sanctorum Agaunenſium temporibus Sigiſmundi Regis ab Auito & ceteris Pontificibus illius temporis inſtitutus fuerat, in Cœnobio quod ipſe fabricarat teneretur, effecit. Qui videlicet ordo etiam ad ſepulchrum ſancti Martini antiquitus celebratus, necnon in Monaſterio S. Dionyſij (vt pòſt declarabitur) à Dagoberto Rege agi præceptus: & à nobis cuiuſmodi eſſet exquiſitus, taliter ſe habere eſt repertus. In diebus namque æſtiuis ſex Antiphonæ binis Pſalmis explicabantur. Porrò toto Auguſto, propter crebras feſtiuitates, manicationes fiebant. Manicare autem manè ſurgere dicitur. In Septembri verò ſeptem Antiphonæ canebantur, diſtributis vnicuique binis Pſalmis. In Octobri octo, cum ternis Pſalmis. In Nouembri nouem, cum ternis itidem Pſalmis. In Decembri decem, cum ternis ſimiliter Pſalmis. Verùm in Ianuario ac Februario, vt poſſibilitas ſinebat. Hoc tamen obſeruantes, ne minus à duodecim Pſalmorum quantitate ad vigilias dicerent nocturnas. Ad Sextam tamen ſex Pſalmi eum *Alleluia*: ad duodecimam duodecim, idque cum *Alleluia*, pſal- LXXXI.

Digitized by Google

Gvntrannvs, Chlotarivs II. Childebertvs.

lebantur. Sed de his iſta ſufficiant. Fuit autem Guntrannus in bonitate præcipuus, A in eroganda pauperibus alimonia largifluus. Chriſti Sacerdotibus ſe humilem præbens, Leudis ſuis beniuolum, gentibus externis pacatum. Talibus itaque pollens virtutibus, multis Nationibus eius laudes præcinentibus, præſens Regnum CHILDEBERTO nepoti ſuo relinquens, ipſe ad ſupernum migrauit.

De Childeberto vltionem de patre & patruo in Fredegundem meditante.

LXXXII. CHILDEBERTVS duorum Regnorum vallatus præſidiis, vltionem patris & patrui, quos factione Fredegundis periſſe certis habebat comperrum indiciis, meditabatur. Congregatis igitur cunctis Auſtraſiis, & de Regno Burgundiæ auxiliaribus validis, Gundoaldum ac VVintrionem Duces his præficit, mandátque vt terram hoſtilem petentes, prædas agant, incendia ſpargant, captiuos quamplures abducant. Qui è Campania Remenſi digreſſi, pagum Sueſſionicum vaſtaturi, aggrediuntur. Cùm interim Fredegundis, euocatis qui ſibi parebant Francis, aſcito etiam Landerico (qui tutor à Guntranno, vt meminimus, Chlotario filio ſuo datus fuerat) facta concione ſic vniuerſos alloquitur, & puerum præ ſe geſtans, rogat: Ne infantiam Regis pupilli contemnentes, hoſtibus depopulandos agros relinquant. Meminerint ſe non contemptum pueritiæ promiſiſſe, ſed venerationem Maieſtati Regiæ. Fouerent porrò honorem, quem conferen- B dum in cunis adhuc poſito æſtimauiſſent: ne in matura ætate vacuus poteſtatis, plenus ignominiæ Rex remaneret. Se certè, quibus poſſet modis, remunerationi pro filio non defuturam: quæ ſpectatrix cunctorum, ac teſtis vniuſcuiuſque vel ignauiæ, vel virtutis, in eminentiori conſtituta loco deſuper pugnam ſpectaret. Cúmque his exhortationibus, muneribus quoque, eos ad belli certamina reddidiſſet animoſiores, ad extremum intulit: Ne, ait, quempiam veſtrûm multitudo deterreat aduerſariorum. Si aperta congrediamini fronte, inueni fallendi eos viam, quæ vobis pariat victoriam. Vos tantùm ſequimini me præuiam: & quæ Landericum, vicem Regis agentem, me ſuggerente videritis facere, vos quoque eadem facitē. Placuit cunctis quod dixerat Regina, & ex conſilij ſententia, Regem adhuc matris ſugentem vbera ferrata ſequuntur agmina. Intempeſta nocte ſurgens exercitus, ſiluam Landerico ducente eſt ingreſſus. Qui arrepta ſecuri, ramum præcidit arboris, ſuſpenſúmque tintinnabulum collo equi cui inſidebat ferens, hortatur ſocios, vt ſuum omnes ſequantur exemplum. Qui certatim arborum præciſis ramis, arreptiſque vna tintinnabulis, factum imitati Ducis, matutini hoſtilibus aſtitere caſtris. Interea Fredegundis Chlotarium filium ſuum propriis geſtans vlnis, vſque ad locum certaminis armatum præcedebat exercitum: vt miſeratio eos infantis accenderet, quem, ſi victi forent, captiuum de Rege facturi videbantur. Sed vnus hoſtium, qui cum ſociis prætendebat munia vigiliarum, clara nec dum luce eos conſpiciens aduentare, & rem prorſus ignorans, C conuerſus ad ſocium: Quænam eſt, ait, hæc quam contemplor ſilua, cùm heſterno veſpere hîc nulla apparerent vel minima virgulta? Cui ſocius: Tu, inquit, pridianas adhuc ructans epulas, vinóque ſolutus, obliuioni mandaſti: proximi ſaltus opportuna nos equis noſtris inueniſſe paſcua. Nunquid non audis tintinnabula, paſcentium equorum collis dependentia? Mos quippe antiquis inoleuerat Francis, & maximè Auſtraſiis, vt paſcentibus equis tintinnabula imponerent: quo, ſi fortè longiùs in paſcendo aberraſſent, eorum ſonitu dignoſci poſſent. Dum igitur vigiles hos atque huiuſmodi inter ſe ſerunt ſermones, ſilua, quæ priùs apparuerat condenſa, decidentibus ramis fronde quidem rariſſima, ſed armorum nitore videbatur denſiſſima. Turbatis itaque cuſtodibus, & quid agerent hæſitantibus, superueniente exercitu, cùm adhuc feſſi multo ſuperioris diei labore quieſcerent, alij in ſuis ſtratis, alij expergefacti, ſed ſomno ſoluti pœnas dabant. Cæſi multi mortales: reliqui in fugam vertuntur. Ipſi Duces, aſcenſis equis, vix diſcrimen euaſêre mortis. Landericus VVinrtionem fruſtra ſequi conatus, velocis equi rapido vectum curſu minimè valuit aſſequi. Parta tanta ac tam inſperata victoriâ, Fredegundis cum filio CHLOTARIO, & cum armatorum maximo cuneo, Remenſem inuadit Campaniam: replens omnia incendio & ſanguine. Vaſtabantur cuncta die noctúque, exurebantur ædificia, diripiebantur patrimonia: peri-

A mebantur quicumque erant habiles ad bella, infirmi ſeruabantur ad ſeruitutis officia. Vbi cædibus ac rapinis ſatisfactum, Fredegundis ſuum Sueſſionas reduxit exercitum. Acta ſunt hæc in pago Sueſſionico, in loco nuncupato Trueco. CHLOTARIVS II. CHILDEBERTVS.

De mutua Francorum Brittonúmque cæde: de Varnorum exitio: Gripponis Legatione: & Francorum in Italiam expeditione.

ANNO ſecundo cùm Regnum ſuſcepiſſet Burgundiæ CHILDEBERTVS, exercitus Francorum ſimul ac Brittonum, in mutuum inhiantes interitum, mutua ſemet cæde proſternunt. Sequenti anno multa in cœlo ſigna ſunt oſtenſa: & apparuit ſtella Cometes. Eo anno exercitus Childeberti cum Varnis, qui rebellare tentabant, conflixit: quos etiam penè vſque ad ſupremum exitio dedit. Hac etiam tempeſtate Grippo Legatus Childeberti, cum à Conſtantinopoli remeaſſet, & eidem Regi quomodo honorificè ab Imperatore Mauritio ſuſceptus foret nunciaſſet, & quòd iniurias, quas apud Carthaginem perpeſſus fuerat, Imperator ad voluntatem Childeberti ſe vltum ire promiſiſſet, Childebertus iterato viginti Duces cum lecta in Italiam dirigit pube, ad delendam Longobardorum Gentem. E quibus Andoaldus, & Olo, atque Cedinus, eminentiores fuere. Sed Olo, cum improuidè ad Bilitionis caſtrum acceſſiſſet, iaculo ſub mamilla ſauB ciatus cecidit, & mortuus eſt. At verò Andoaldus & ſex Duces Francorum ad Mediolanenſium vrbem venientes, in campeſtribus caſtra poſuerunt. Quo loco Imperatoris Legati ad eos venerunt, nunciantes adeſſe exercitum in adiutorio eorum, dicentéſque: Quia poſt triduum vnà cum eis veniemus: & hoc vobis erit « ſignum. Cùm videritis villæ huius, quæ in monte eſt ſita, domos incendio con- « cremari, fumúmque vſque ad cœlos conſcendere, noueritis nos cum cohortibus, « quas pollicemur, aduentare. Sed expectantes Francorum Duces diebus ſex iuxta « placitum, nullum ex his quos Legati promiſerant veniſſe conſpexerunt. Cedinus autem cum tredecim Ducibus leuam Italiæ ingreſſus, quinque caſtella cepit, à quibus etiam ſacramenta exegit. In Tridentino quoque territorio, decem caſtella à Francis diruta, & commanentes in eis vniuerſi ducti captiui. Pro Ferruge vero caſtro intercedentibus Epiſcopis Ingenuino de Sauione, & Agnello Tridentino, data eſt redemptio, per caput vniuſcuiuſque viri ſolidus vnus, vſque ad ſummam ſexcentorum ſolidorum. Interea Francorum exercitus, cùm eſſet tempus æſtiuum, propter inconſueti aëris incommoditatem, dyſenteriæ morbo grauiter laborabat. Cúmque per trium curricula menſium Italiam peruagaretur, neque Regem, quem perditum venerat, attingere valeret, eò quòd ſe intra Ticinenſem clauſiſſet vrbem, aëris (vt diximus) infirmatus intemperantiâ ad propria rediit. LXXXIII.

C *De Childeberti & vxoris interitu, & filiorum eius* THEODEBERTI *&* THEODORICI *ſucceſſione.*

ANNO IV. Regni Burgundiæ à Childeberto ſuſcepti, paterni verò Regni viceſimo tertio, ætatis porrò ſuæ XXV. idem Rex Childebertus cum vxore propria (ſicut fertur) vi veneni extinguitur. Hic eſt CHILDEBERTVS filius Sigeberti, qui etiam IVNIOR dictus eſt. Cui ſucceſſerunt duo filij ſui, adhuc pueruli, ſub tutela auiæ Brunechildis conſtituti, & THEODEBERTO quidem Regnum Auſtraſiorum, quod pater Childebertus à genitore ſuo Sigeberto ſibi relictum acceperat: THEODORICO autem Regnum Guntranni, quod Childebertus iure adoptionis tenuerat, ſorte obuenit. Qui etiam ſibi ſedes in his locis, in quibus & priores conſtituêre Reges. Ad hos fratres, & ad auiam eorum Brunechildem, extant Epiſtolæ beati Gregorij Romani Pontificis, Auguſtinum, quem Anglis Saxonibus deſtinauerat Epiſcopum, illis commendantis. In quibus idem vir Domini petenti memoratæ Reginæ fatetur ſe reliquias beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli miſiſſe. LXXXIV. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

De Hunnorum in Thoringam irruptione, & Agilulfi ſeu Agonis Legatione in Franciam.

LXXXV. TVNC temporis Huni, qui & Auares dicuntur, à Pannonia egreſſi, in Thoringam bella grauiſſima cum Francis geſſerunt. Qui tamen à Brunechilde, ſeu ab eius nepotibus, accepta pecuniâ redierunt ad propria. Ago quoque Rex Longobardorum, cauſâ eorum qui ex caſtellis Tridentinis captiui à Francis ducti fuerant, Agnellum Tridentinum Epiſcopum in Franciam miſit. Qui exindè rediens, aliquantos ſecum captiuos, quos Brunechildis ex proprio redemerat, reuocauit. Euuin etiam Dux Tridentinorum à præfato Principe miſſus, pro obtinenda pace ad Gallias perrexit. Qua impetrata, ad Italiam reuerſus eſt.

De Fredegundis graſſatione & morte, Quintrionis cæde, Coleni Patriciatu, Inguinaria peſte, piſcium præ feruore fluuij decoctione, & VVarnecharij liberalitate.

LXXXVI. EO igitur anno quo Childebertus vita deceſſit, Fredegundis Regina, cum filio Chlotario, ſuperioris victoriæ elata triumpho, Pariſios & reliquas vrbes B ritu peruaſit barbarico. Quorum exercitus ſuper Theodebertum & Theodoricum Reges irruens, adunatas ab ipſis militares copias loco nominato *Latophao* graui cæde labefactauit, reliquóſque in fugam egit. Annò II. Regni Theodeberti ac Theodorici, Fredegundis Regina ſenex & plena dierum defuncta eſt, ac in Baſilica ſancti Vincentij in ſuburbano Pariſiacenſi ſepulta. Anno III. ſupradictorum Regum, Quintrio Dux, inſtigante Brunechilde, interficitur. Sequenti abhinc anno Colenus, genere Francus, Patricius ordinatur. His diebus, apud Maſſiliam & reliquas Prouinciæ ciuitates, naſcentibus in hominum inguinibus, ſeu delicatioribus locis, quibuſdam glandulis in modum nucis, maxima generata eſt mortalitas. In lacu quoque Dunenſi, in quem Arula flumen influit, aqua feruens adeò ebulliuit, vt multitudinem piſcium decoctam ad litus proiiceret. VVarnecharius autem Maior Domus Regis Theodorici moriens omnes facultates ſuas in alimonias pauperum diſtribuit.

De Brunechildis caſu, mirabilíque errore & gratitudine in pauperem ductorem, déque prodigiis cæleſtibus.

LXXXVII. PORRO Brunechildis à Theodeberto nepote ſuo, & Procetibus qui ei parebant, de Regno Auſtraſiorum expulſa, & à quodam paupere in Marciacenſi campania ſola inuenta & cognita, ipſa petente ab eo ad Theodoricum alterum C nepotem ſuum eſt deducta. Theodoricus auiam Brunechildem, eo quo digna erat honore ſuſceptam, ſecum quoad vixit fecit manere. Pauper, quo ductore ſæpefata vſa fuerat Regina, ob huius viciſſitudinem beneficij Autiſſioderenſem adeptus eſt Epiſcopatum. Anno V. memoratorum Regum, iterum ea, quæ ſuperioribus annis, apparuere ſigna: globi ſcilicet ignei, in partibus Occidentis per cœlum currentes, inſtar multitudinis aſtrorum.

De crudeliſſimo Regum inter ſe conflictu, & Angeli viſione: Chlotariíque fuga & damno.

LXXXVIII. THEODEBERTVS itaque ac Theodoricus conceptam iamdudum contra Chlotarium patruelem ſuum rixam tandem parturiunt, & annitente auia Brunechilde, ſuper fluuium Aruenna, nec procul à Doromello vico, cum eo prælio confligunt. Ibique tanta ſtrages ex vtriſque partibus, & maximè ex Chlotarij parte, facta eſt, vt fluuius ipſe humanis oppletus corporibus ſuos nequiret explere curſus. In ea pugna Angelus Domini euaginatum adſtans viſus eſt tenuiſſe gladium. Chlotarius ſuos immaniſſimè ſterni conſpiciens, in fugam vertitur, & per Milidunum caſtrum in inſula Sequanæ ſitum, Pariſius properat. Theodebertus

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

A & Theodoricus poſt terga fugientem ſecuti, ciuitates Regni eius magna ex parte euertentes, ciues ſeruituti ſubiciunt. Coactus Chlotarius tenorem pacti ab hoſtibus propoſiti, inuitus licèt, firmauit, vt inter Ligerim & Sequanam, vſque ad mare Oceanum limitémque Brittonum, dilataretur Theodorici Regnum: & inter Sequanam & Iſeram Ducatus integer Denteleni, itémque vſque ad mare, Theodeberto cederet. Duodecim tantum pagi, inter Sequanam ac Iſeram vſque ad maris Oceani litora, Chlotario remanſerunt.

De Catini cæde, Sigeberti ortu, Egilæ nece, Vaſconum domatione, Adoaldi Longobardi ſublimatione, ſtrage apud Saxones.

ANNO VI. regni Theodeberti, necnon & Theodorici, Catinus Dux Theo- LXXXIX.
deberti interficitur. Sequenti abhinc anno, Theodorico ex concubina naſcitur filius, nomine SIGOBERTVS. Et Egila Patricius nullis culpis exſtantibus, ſed ſola ſuggerente cupiditate, per conſilium Brunechildis eſt peremptus, facultatéſque eius fiſco aſſociatæ. Eo tempore Theodebertus ac Theodoricus VVaſcones domuerunt, Ducémque ſuper eos, nomine Genialem, inſtituerunt. His diebus, leuatus eſt Adaloaldus Rex ſuper Longobardos Mediolani in præſentia patris ſui Agilulfi Regis, aſtantibus Legatis Theodeberti Regis Francorum: & de- B ſponſata eſt eidem regio puero filia Regis Theodeberti, & firmata eſt pax perpetua cum Francis. Eodem tempore Francis cum Saxonibus pugnantibus, magna ſtrages ab vtriſque partibus facta eſt.

De inuentione corporis beati Victoris: de Etherij Lugdunenſis Archiepiſcopi obitu: de Childeberti minoris ortu: Deſiderij Epiſcopi deiectione, & Dommili ſubrogatione, ac Solis eclypſi.

BEATVS verò Econius Pontifex Mauriennenſis corpus ſancti Victoris (qui XC.
Solodoro vna cum ſancto Vrſio paſſus fuerat) hoc modo inuenit. Quadam nocte in ſua ciuitate quieſcentem reuelatio diuina per viſum ammonuit, vt ſurgens quantociùs ad Eccleſiam, quam Sedeleuba quondam Burgundionum Regina in ſuburbano Genabenſi conſtruxit, irent. Ibi, in medio Baſilicæ, eſſe deſignat locum, quo corpus ſanctum eſſet humatum. Cúmque Epiſcopus Genabenſem feſtinus adiſſet vrbem, aſſumptis ſecum Ruſtico & Patricio Antiſtitibus, triduano peracto ieiunio, nocte ſequenti, eo loci, quo glorioſi Martyris quieſcebant membra, lux cœleſtis apparuit. Tunc hi tres Domini Sacerdotes, eleuato quo tegebatur lapide, inuenerunt Sanctum in arca argentea iacentem. Cuius facies, ſeptempliciter quàm cuiuſlibet viuentis hominis, diuino irradiata reſplendebat C fulgore. Huic tam mirandæ egregij Martyris inuentioni interfuit Theodoricus Princeps: qui loco illi maximam portionem facultatis VVarnecharij contulit: quam ille (vt præfati ſumus) eleemoſynis delegauerat erogandam. Ad ſepulchrum denique beatiſſimi Victoris, Chriſti potentia multa exindè miraculorum oſtendit ſigna. Eo anno Etherius Lugdunenſis Archiepiſcopus obiit: ordinatúſque eſt Secundinus loco ipſius.

ANNO VIII. regni Theodeberti, ex concubina naſcitur ei alter filius, auum CHILDEBERTVM nomine referens. Synodus etiam Cabillono collecta Deſiderium Viennenſem Epiſcopum deiecit: eóque factione Brunechildis & Aridij Lugdunenſis Pontificis, qui Secundino ſucceſſerat, in exilium acto, ſubrogatus eſt Dommilus in ſacerdotali officio. Eo anno eclypſis Solis facta eſt.

De Corbi ortu, Bertoaldi interitu, & Protadij Brunechildis amatoris inſolentia, ac Regum conflictu.

ANNO IX. memorati Regis, iteratò ei filius naſcitur nomine CORBVS. XCI.
Comes Palatij ipſius Principis tunc temporis Bertoaldus erat, vir ſapiens & cautus, moribus Regis congruus, in prælio fortis, ac in commiſſo fidelis. Protadius verò quidam erat, genere Romanus, Brunechildi causâ ſtupri familiariſſimus,

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

* al. Arelauno

&ob id in pago Vltraiurano, poſt VVandalmarum, ab ea Dux conſtitutus. Cre- A
ſcente itaque conſuetudine vitij, creuit ſimul & deſiderium honoris augmentan-
di. Tacitè ergo hoc præmeditata conſilium, præſumpſit nepotem orare ſuum, vt
interficeret Bertoaldum, & Maiorem totius Regiæ Domus conſtitueret Prota-
dium. Tum fortè Bertoaldus à Theodorico cum treceentis in Neuſtriam, vt par-
tem Regni eius tueretur, directus viris, Arenauno * villa venationi operam da-
bat. Quo comperto, Chlotarius filium MEROVEVM, & Landericum Ducem,
datis in adiumentum viris ſtrenuis, ad opprimendum Bertoaldum dirigit. Ber-
toaldus hoſtes ſuper ſe, certis nuntiis id deferentibus, irruere velle cognoſcens,
& ſe ad reſiſtendum viribus imparem fore ſciens, terga vertens Aurelianis ſe con-
fert: ibíque à beato Auſtreno eiuſdem vrbis Epiſcopo ſuſcipitur. Landericus an-
te portam ciuitatis Aurelianenſis exercitu deducto, Bertoaldum ad pugnam egre-
» di prouocabat. Cui Bertoaldus: Numeroſo, ait, vallatus milite confidis me cum
» paucis tibi non poſſe reſiſtere. Verùm (ſi placet) nos duo ſingularis ineamus cer-
» tamina pugnæ, procul ſuſpenſa armatorum multitudine, & rei euentum expe-
» ctante. Nullius adſit ſolatium ſatellitis, ſolius expectetur examen iuſti Iudicis.
» Recuſante Landerico congredi, Bertoaldus iteratò dixit ei: Quia formido te nunc
» prohibet mecum manum conſerere, proximum eſt vt Domini noſtri, pro tuis au-
» ſis temerariis, quibus præſumpſiſti præripere partem Regni Domini mei Regis,
» inter ſe decernant cum armatorum cuneis. Tunc, ſi placebit, ego & tu vermicu- B
» latis adoperti veſtibus, inter conferta congrediamur agmina. Ibi & meæ probrum
» ignauiæ, & virtutis tuæ poteris documenta perſentiſcere. Has conditiones non
renuente Landerico, vtrique quædam ſibi adinuicem, ſi à cœpto deſiſterent, im-
precati ſunt maledicta. Hæc dum in die feſtiuitatis ſancti Martini geſta fuiſſent,
& Theodoricus pro certo agnouiſſet, quòd pars Regni ſui à Chlotario peruaſa
foret, ipſa die qua incarnati Verbi Natiuitas à cunctis fidelibus deuotè colitur,
promouet exercitum, & apud Stampas ſuper fluuium Iunna, contra Chlotarium,
qui haud ſegniùs parabat occurrere, aciem dirigit. Sed dum arctus eſſet Iunnæ
fluminis tranſitus, antequàm totum Theodorici pertranſiret agmen, initum eſt
certamen. Inter confertiſſimas igitur, ac in mutuam inhiantes perniciem phalan-
ges, Bertoaldus nominatim Landericum vocitare, & vt ſecum iuxta placitum con-
grederetur, non ceſſabat prouocare. Quod dum Landericus abnueret, ac paula-
tim loco cederet, Bertoaldus ad ſolum ſubeundæ mortis affectum inſurrexit. Et
quia iam cognitum habebat, quòd Brunechildis eum à priſtino honoris gradu de-
iicere, ac Protadium pro eo moliretur conſtituere, meliùs iudicauit cum decore
bello oppetere, quàm reliquum quod ſupereſſe poterat vitæ cum dedecore ducere.
Dum itaque palantia ſtudet impulſare agmina, oppreſſionémque in cedentes ho-
ſtes facere, occurrentes quoque mucrone ſterneret, vnus à multis circumdatus
opppreſſúſque extinguitur. In eo prælio MerouEus filius Chlotarij capitur. Lan-
dericus cum Chlotario in fugam vertitur, Theodoricus victor Pariſius ingreditur. C
Poſt hæc Theodebertus cum Chlotario pacem Compendio villa iniuit: exercitus
verò eorum illæſus ad propria rediit.

De Protadij Romani, qui factus eſt Maior Domus Regiæ, auaritia fœda, ob quam omnibus euaſit inuiſus, & tandem à Proceribus eſt interfectus, & Reges reconciliati: déque ſucceſsione Claudij Romani viri prudentis.

XCII. ANNO x. regni Theodotici, iuxta voluntatem Brunechildis, ex præcepto
Theodorici Protadius Maior Domus conſtituitur. Qui cùm ſenſu argutiſſi-
mus, ac in conſiliis haberetur ſtrenuus, ſæua tamen illi inerat contra locupletes
cupiditatis macula, fiſcum volenti replere, ac ſeipſum ditare. Denique Nobili-
tatem inſectando Burgundiæ, omnes cupiens ſibi ſubiicere, res eorum conabatur
iniuſtè auferre: ne quis ſibi poſſet honorem, quo fruebatur, ſubripere. Quapro-
pter non valebat quilibet potentum reperiri, qui eius vellet familiari colloquio
vel amicitiâ frui. Sed dum Brunechildis, veteris inimicitiæ recordatione, vindi-
ctam meditaretur expulſionis ſuæ, moneretque Theodoricum theſauros patris de

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

A manu Theodeberti quærere, aſſetens: Illum non Childeberti, ſed cuiuſdam hortulani filium fuiſſe: Protadius cœpit Regem ad hæc peragenda ſtudioſiùs commonere. Tandem cum exercitu Theodoricus profectus, apud Cariciacum caſtra poſuit, paratus in craſtinum cum fratre congredi: qui haud procul cum valida Auſtraſiorum conſederat manu. Interea Leudi Theodoricum hortari cœperunt: Vt fratri reconciliaretur, nec vaniſſimæ cupiditati poſtponeret decus germanitaris. Protadius econtrà vehementer reſiſtere, dicens: Pacem fieri non oportere. Animaduertentes ceteri Proceres eum ſolum eſſe, qui conſiliis eorum refragaretur, alterutrum ſermocinabantur, opportunius fore vnum tradere morti, quàm totum exercitum periclitari. Opportunè Rex exercitationis gratiâ tentorio egreſſus, rumore ferente, comperit quoſdam Protadium velle perimere: & proripere ſeſe volens, vt eos ab iniuriis memorati remoueret viri, à ſuis prohibitus, ac vi detentus, mittit quendam Vncelenum nomine, qui Principibus factionis, iuſſionis ſuæ auctoritate tales interdiceret auſus. Tunc Vncelenus ad eos veniens, qui iam tabernaculum Regis circumdederant, quo Protadius vnà cum Petro medicinæ artis perito ad tabulas ludens ſedebat, taliter infit: Iubet Dominus meus Rex Theodoricus, vt interficiatur Protadius paci contrarius. Poſt quod verbum certatim omnes tentorium gladiis conciderunt, & Protadium inibi peremerunt. Theodoricus licèt à ſuis coactus, cum fratre Theodeberto pacificatur: & vtro-
B rumque exercitus ſaluus, ac integro numero, ad ſua regreditur. Anno x i. regni Theodorici ſubrogatur Protadio Maior Domus quidam Claudius, itidem Romanus genere: homo prudens, fide plenus, iocundus in fabulis, prouidus in cunctis, ſed ſagina corporis valde grauis. Qui prædeceſſoris ſui territus exemplis, amicitiam cum vniuerſis ſeruans, lenem ſe ac fauorabilem præbebat.

De vltione quam Brunechildis de inimicis Protadij cepit: déque Deſiderij Epiſcopi lapidatione.

ANNO XII. regni Theodorici Vncelenus, qui fallacia ſua Protadio cauſa mortis extiterat, inſidiis Brunechildis pede truncatus, rebúſque ſuis expoliatus, egens eſt redditus. VVolfus quoque Patricius, eò quòd in necem iam dicti conſenſiſſet Protadij, Fariniaco villa ſuggerente Brunechilde iuſſu Theodorici interficitur. Natus etiam eſt ex concubina Theodorici filius, nomine MEROVEVS. Quem Rex Chlotarius de ſacro fonte leuauit. Porrò ſæpè dictus Rex Theodoricus, perſuaſionibus Aridij Lugdunenſis Epiſcopi ac auiæ ſuæ Brunechildis deceptus, ſanctum Deſiderium Viennenſem Pontificem exilio reuocatum lapidari præcepit. Ad cuius tumulum miracula creberrimè ſunt oſtenſa. XCIII.

De Hermembergæ filiæ Regis Hiſpaniæ infauſtis cum Theodorico nuptiis.

C TVNC temporis Theodoricus Aridium Præſulem, Rocconem & Ebotinum Præfectos equorum, ad Bettricum Regem Hiſpaniæ direxit, qui filiam illius coniugio ſibi ſociandam poſcerent, & ſi pater vellet, iuſiurandum præberent: Quòd diebus vitæ ſuæ eam regio non priuaret honore. Cui Bettricus gaudens annuit, puellámque Legatis tradidit. Quam Theodoricus lætus accipiens, primùm vnicè dilexit: quæ tamen maleficiis Brunechildis virum non cognouit. Deindè, faciente eadem auia ſua, Theodoricus Hermembergam (id quippe nomen virgini) theſauris expoliatam abire præcepit ad Hiſpaniam. Hac de re indignatus Bettricus, ad Chlotarium Regem, Theodorici ex patruo genitum, miſit Legatos, qui eum ad belli ſocietatem, expoſitis iniuriæ cauſis, inclinarent. Vbi ille votis eorum viſus eſt ſatisfeciſſe, cum miſſis ipſius ad Theodebertum recta proficiſcuntur via. Hunc quoque auxilio ſibi affuturum cognoſcentes, recta ad Agonem Longobardorum Regem, cum ſupra memoratorum Legatis Regum, iter dirigunt: vt hi quatuor Reges ſuper Theodoricum irruentes, eum vitâ ſimul & Regno priuarent, & vindictam contumeliæ Regi Hiſpanorum illatæ ſumerent. Cúmque Theodorico perlatum fuiſſet, huiuſmodi conſilium illos contra ſe ſtruere velle, deſpectui habuit, vt futile. Legatus verò Bettrici cuncta pro quibus venerat ſe autumans impetraſſe, ad Hiſpaniam nauali rediit euectione. XCIV.

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS

De Columbani Hiberni in dicendo libertate, & miraculis: Regiſque reſipiſcentia ſimulata: Bobiíque Cœnobij conſtructione: & Columbani tranſitu. A

XCV. ANNO XIV. regni Theodeberti ac Theodorici beatus Colũbanus ab Hibetnia
Oceaoi inſula progreſſus, primum à Theodeberro ſuſcipitur. Demum, pro-
pter confluentium ad ſe populorum multitudiocs, indè migrans, & ſolitariam age-
re vitam cupiens, ad Regnum Theodorici tranſiit, atquc in loco cui Luxouium
nomen eſt, à præfato Rege habitare eſt iuſſus. Ad quem viſitandum dum frequen-
ter Rex adueniret, ac à viro Dci, cur relicto legitimæ coniugis matrimonio, adul-
terinis deſeruiret commixtiooibus, argueretur, illéque ad obaudiendũm cius ſa-
lutaribus monitis aurem cordis inflecteret, auia Brunechildis vipereis antiqui ho-
ſtis inflammata incitamentis, aduerſus ſanctum Columbanum commoueri cœpit
aeriùs. Sed ſanctus vir illius maliriæ obuiam ire parans, ad eam Brucharíacho vil-
la commorantem properat. Cui Regina cum nepotibus ſuis Theodorici filiis oc-
» currens, orabat, vt regiam prolem benedíceret. At illc ait: Nequaquam illos re-
» galia ſceptra ſuſcepturos, eò quòd de lupanaribus cmerſerint. Regina indignata,
pueros præcepit abire, & ipſa poſt paululum eſt ſecuta. Viro autem Domini ad
propria regredi feſtinante, & regiæ Aulæ limen pede tangente, ſubitò fragorc to-
tius mota eſt domus fabrica. Sed nefandiſſimæ mulieris meos non eſt commota: B
immò maiori iracundiæ igne ſuccenſa. Verebatur enim quòd omni extorris di-
gnitate pelleretur à Regno, ſi Rex poſthabitis meretriciis delinimentis, alicuius
regalis fœminæ potiretur coniugio. Interdixit igitur egreſſum & regreſſum à Mo-
naſterio tam ſancto viro, quàm fratribus cum eo manentibus: præcipiens ſuis Op-
timatibus vicina Cœnobio loca colentibus, ne quempiam exire permitterent, vel
progreſſum hoſpitio ſuſcipeterent. Denuò vir ſanctus, vt eam à tanta moneret de-
ſiſterc pertinacia, ad Palatium perrexit. Eo fortè die Theodoricus cum auia ſua
in Spinſia reſidebat villa. Nuotiatúrquc ei hominem Dei pro foribus ſtare, nec in
hiſdem ædibus hoſpitare vclle. Tunc Rex iram Domini ſibi imminere veritus,
melius dixit eſſe virum Dei opportunis ſubſidiis honorare, quàm Deum ex ſeruo-
rum eius offenſa ad iracundiam prouocare. Iuſſit ergo regio cultu quæcumque
erant victui neceſſaria parari, & Domini famulo per miniſtros proprios deferri.
Quod dum illi maturatò impleſſent, beatus Columbaous ſeuero vt erat vultu re-
ſpiciens in cos, inquirit quid ſibi iſta velint? Dictum ab eis eſt, alimenta eſſe in
» ſuos ſuorúmque vſus à Rege directa. Quibus ille: Non, inquit, teſte Scriptura,
» accepta ſunt Deo impiorum munera. Itaque non opottet eius ſeruos ſuſcipere,
» quæ ipſe probatur odire. Poſt hoc verbum vaſa cuncta in fruſta diſrupta, vinum
ac ſicera ſolo fuſa, cetcráque ſeparatim ſunt diſperſa. Pauefacti Regij Miniſtri,
ad Regem reuerſi rei geſtæ ordinem promunt. Rex nimio terrore perculſus, dilu-
culò cum auia ad virum Dci properat. Precatour de commiſſis veniam, pollicen- C
tur in reliquum actorum ſuorum emendationem. His pacatus promiſſis, ad Mo-
naſterium rediit. Verùm hæc pollicitatio nullius efficacis protulit fructum ope-
ris. Nam Theodoricos in cœno luxuriæ (vt antè conſueuerat) eſt obuerſatus: &
Brunechildis animus ſemel nequitiâ imbutus, à perſecutione beati viri nequa-
quam eſt immutatus. Quin potiùs eò vſque proceſſit ſpiritus immanitatis ferox,
vt nepoti ſuaderet ſanctum Dei in oppidum Veſuntionum exilio relegari: indé-
que reuerſum vſque ad maris Britannici litora deduci: vt tranſmeato freto, nun-
quam de cetero Galliarum reuiſeret arua. Cúmque vir Domini, ſecundum ſui
propoſitum animi, deliberaſſet ad patrium ſolum nullo modo regredi, per Re-
gnum Theodeberti ad Italiam tranſiens, Cœoobium, quod Bobium dicitur, con-
ſtruxit, plenúſque ſanctitatis ac dierum migrauit ad Dominum.

Theodoricus metu fratris cum eo paciſcitur.

XCVI. ANNO XV. regni ſui Theodebertus aliqua ſibi de fratris Thcodorici poſſeſſio-
nibus adiungere parans, eum in ſe excitauit. Verumtamen prouido prudèn-
tium conſilio virorum electus eſt locus, cui Saloiſſa * cognomen, vt fratres ad de-
ſtinatum locum cum paucis, ſed Franciæ ptimoribus, conucnientes quæ pacis eſ-

* olim Saleſſo, hod. Seltz. prope Rhenum.

A ſent eligerent. Ibi Theodoricus eum decem millibus tantùm virorum, Theode- CHLOTARIVS II.
bertus verò cum magna Auſtraſiorum affuit manu: bello etiam, ſi frater petitis an- THEODEBERTVS,
nueret, turbare pacem volens. Theodoricus tantæ multitudinis contemplatione THEODORICVS.
perterritus, quæ ille cupiebat, quamuis non ſponte, conceſſit. Conuentus fra-
trum huiuſmodi fuit: Vt Aleſatio, & Sugitenſi, Turonenſi quoque, ac Campa-
nenſi Comitatu Theodoricus cederet: & ad Theodebertum ius omnium horum
tranſiret. Indè cum gratia, ſed ſimulata, diſceſſum eſt: ac ſe inuicem ſalutantes,
vterque ad ſua Regna ſunt regreſſi.

De Alemannorum in Vltraiuranos graſſatione.

HIs diebus Alemanni Veneticorum fines ingreſſi, Vltraiuranos Cambeleno XCVII.
& Erpino Ducibus ſibi obſiſtere conatos acie ſuperant: ac vſque ad refugia
montium perſecuti, proſternunt. Dehine, nullo inquietante, Iuranum ſaltum
peruagantur, cædibus ac incendiis cuncta per quæ tranſibant replentes. Capti-
uiſque plurimis abductis, cum ſpoliis & ingenti præda redeunt ad propria.

De Theodorici conſiliis, & Theodeberti infami coniugio: de Berto Leuniſio: & apologo eius de lupo: & Regum conflictu.

B THEODORICVS acceptas iniurias vlciſci deſiderans, eum ſuis tractabat, XCVIII.
quo pacto fratrem opprimeret. Eo anno Theodebertus Bilechildam (quam
Brunechildis à mercatoribus emptam, eò quòd foret forma egregia, illi dederat
coniugem) interemit: puellam nomine Theudechildem ſibi accipiens in vxorem.
Theodoricus (vt præfati ſumus) Theodebertum infeſtis inſectans odiis, ad Chlo-
tarium mittit, qui velut ex perſona ſua dicerent: Contumeliis à fratre affectus,
reddere ei quæ meretur cogito, ſi te illi auxilio non adfuturum cognouero. Qua-
propter ego rogo te, quietum manere, nil adiumenti illi ferentem: pollicens, ſi
victor euaſero, Regnúmque cum vita ab eo quiuero auferre, Ducatum Dentele-
ni, quem ipſe tibi iniuſtè ſublatum retinet, me tuæ remiſſurum poteſtati. Huic
pactioni aſſentiente Chlotario, Theodoricus anno XVII. regni ſui, menſe Maio,
vniuerſos ditionis ſuæ ad bella promptiſſimos Lingonis coadunari præcipiens, ac
per Veruona caſtrum, tum temporis ædificari cœptum iter faciens, Tullum deue-
nit. Ibi obuium habens Theodebertum, eum ſupplemento militiæ Auſtraſiorum,
non dubitauit conſerere manum. In Campania namque Tullenſi aduerſus fra-
trem congreſſus, exercitum eius grauiter attriuit. Euaſit tamen Theodebertus,
& fugiens de prælio, per Metenſem vrbem, ſaltúmque Voſagum, Coloniæ ciui-
tatis receptacula petiit. Theodoricus fratrem perſequi eueſtigio feſtinans, bea-
tum Leuniſium Maguncиacenſem Antiſtitem obuium habuit: à quo huiuſmodi
C monita percepit. Inchoatis, inquit, inſiſte, & ad perfectum, iuuante Deo, iſtius
attinges operis. Ruſtica refert fabula, lupum catulos ſuos ad prædam ducentem,
eos ad ſe in montem vocaſſe, taliáque mandata dediſſe: Neminem, ait, quæ vo-
bis, filij, expediant quærere ſcitote, niſi per paucos qui ex veſtro ſunt genere. Vn-
de vos moneo ſuſcepta non deſerere munia, & victui inueſtigare neceſſaria. His
ſuggeſtionibus Theodoricus, haud ſegnis executor, paruit: præcipuè ſciens eum
ſuæ fauere vtilitati, & Theodeberti ſtultitiæ aduerſari. Tranſitáque Ardenna,
Tulbiacum * vſque acceſſit. Theodebertus interea, qui fugam parauerat, diſtu- * hodie Zulich.
lit. Nam Saxones ceteráſque ſuperioris Germaniæ gentes, in ſui ſolatium ſollici-
tatas bello in ſupra nominato opponit loco. Certatum eſt acriter, quoad Theode-
bertus reſtitit. Renitebatur enim, quamuis exercitus eius more pecorum obtrun-
caretur. Vbi verò ipſe, pondus prælij pati non valens fugâ ſibi conſuluit, auerſi
ſunt omnes qui conſtiterant pugnaturi. Quorum maxima pars incerto fugæ diſ-
perſa extinguitur: reſidui Coloniam verſus cum Rege feſtinanter properant. In
prima pugnæ congreſſione, tanta vtriuſque partis animoſitate concurſum eſt, vt
cadauera interfectorum, præ multitudine comprimentium ſe populorum, non va-
lentia ad terram ruere, quemadmodum equis inſederant, vnà cum viuis circum-
ferrentur. At poſtquam phalanx victa, hoſtibus terga nudauit ſua; viarum ſtrata,
necnon ſiluarum deuia, corporibus mortuorum ſunt repleta. Theodorico vbi fa-

Digitized by Google

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

ctum indicium Theodebertum euaſiſſe, incentiuum accelerandi itineris acceſſit: A vt conficiendi belli impendium putaret, ſi Dux & populus bello promptior interciperetur. Adueniens itaque cum ſuis in Ribuariorum fines ſeſe immiſit, occurrentia quæque deuaſtans vel exurens. Cuius terræ incolæ ad eum venêre rogatum: Ne ob vnius culpam diſſidium pararet eis, quos ſuos fore ſciret iure victoris. Quibus ille: Non, inquit, vobis, ſed Theodeberto, interitus paratur: cuius caput, ſi meam promereri vultis gratiam, vos neceſſe eſt auferre, aut ipſum viuum vinctúmque ad me perducere. Illi regiam Coloniæ introgreſſi, Theodeberto taliter locuti ſunt: Sic, inquiunt, mandat Theodoricus frater tuus: Si, ait, recipere meruero theſauros paternos, quos Theodebertus adhuc iniuſtè retinet peruaſos, proprias feſtinus repedabo domos. Ideò te hortamur, Domine Rex, vt portione quæ ei debetur reddita, noſtra eum non ſinas infeſtare domicilia. His Theodebertus dictis credulus, ac pro vero prolata arbitratus, locum quo regalis continebatur gaza pariter cum ipſis eſt ingreſſus. Eo igitur perſcrutante, quid fratri opportunius, ſine ſui damno, poſſet reſtituere, vnus è circumſtantibus, euaginatum gladium ceruici eius illidens, caput abſtulit, ac per muros Coloniæ circumtulit. Quod cernens Theodoricus, ipſa confeſtim vrbe potitus, regias inuaſit opes. Et Primates ciuitatis in ſua ſibi verba iurare compellens, dum in Baſilica ſancti Gereonis ſacramenta exigeret, viſum illi fuit quendam pugno ſuo latus percuſſiſſe. Et conuerſus ad ſuos: Obſeruate, ait, ad oſtia, ne quis egrediatur: eò quòd ignorem, quis horum Riboariorum *, periurio obnoxiorum, me vulnerare conatus B ſit. Obſeruantibus autem eis, à Cubiculariis veſte remota latus Regis inſpectum, nullúmque vulnus eſt inuentum. Solummodò ſignum quoddam apparuit purpureum, quod ego reor citæ mortis fuiſſe indicium. Compoſitis ex ſententia rebus, indè cum multis ſpoliis progreſſus, ſecum abduxit filios fratris ſui, cum filia quæ ſpecie nitebat decora. Dum Mettis adueniſſet, repperit auiam ſuam Brunechildem ibi obuiam ſibi veniſſe. Quæ arreptis Theodeberti filiis, eos ſine mora neci tradidit: & minorem quidem natu, nomine Meroueum, in albis adhuc poſitum, lapidi illiſum innocentem coëgit exhalare ſpiritum. Regnauit itaque Theodebertus annis XVII. Quidam verò Auctores * ſcripſerunt, Theodebertum poſt illam Theodorici victoriam, ſuámque ærumnam, Rhenum tranſiſſe: & Theodoricum, capta Colonia, Bertarium Cubicularium ſuum ad comprehendendum eum miſiſſe. A quo comprehenſus, atque ad Theodoricum perductus, indumentiſque Regiis exutus, Cabillono dicitur in exilium fuiſſe relegatus. Ob recompenſationem quoque tam præclari operis, Bertarius equum eius cum ſtratura regia fertur à Theodorico percepiſſe.

* Gall. Ribasoles.

* Fredegarius c. 38.

De Chlotario Ducatum Dentelini recipiente, & ira Theodorici in eum.

XCIX. CHLOTARIO, iuxta pactum quod cum Theodorico (eo quo ſuprà memorauimus modo) pepigerat, Ducatus Denteleni ſuo reſtituitur Domino. Vnde Theodoricus, cernens Auſtraſiorum ſibi parere Regnum, indignatione nimia permotus, Chlotario per Legatos mandat: Vt ſe de memorato Ducatu remoueat. Quod niſi efficiat, ſe ad vindicandam illatæ contumeliæ iniuriam quibus poſſet non defuturum modis. C

De Theodorico fratris filiam procante, & ob id à Brunechilde increpito: déque eius in Brunechildim ira: & Brunechildis, quæ eum veneno ſuſtulit, in eundem crudelitate.

C. INTEREA dum Mettis moraretur Theodoricus, amore filiæ fratris Theodeberti, quam Coloniæ captiuauerat, deperire cœpit. Quam dum ſibi copulare vellet, ab auia, ne hoc faceret, prohibebatur. Cui ille: Et quid, ait, incurram offenſionis, ſi illam vxorem duxero? Ad hæc Brunechildis: Non, inquit, eſt fas fratre progenitam te habere coniugem. Ad hæc Theodoricus, vt audiuit, felle commotus, tali ei reſpondit modo: Nónne tu Deo odibilis, cunctíſque inuiſa bonis, mihi dixeras, eum fratrem non eſſe meum? Vt quid impoſuiſti mihi tam graue onus

A onus fratricidij? Et euaginato enſe, voluit eam percutere. Quæ à circumſtantibus erepta, ac in manibus domo elata, mortis quidem euaſit diſcrimen, ſed nepoti dolos parauit temeritate feminea. Nam egredienti è balneo, per manus miniſtrorum pecunia corruptorum veneni porrexit poculum. Quo hauſto, vt pœnitens ſcelerum quæ geſſerat, vitæ ſortitus eſt terminum, quam criminibus fœdauerat. Tradunt verò memorati Scriptores *, eum apud præfatam vrbem Mettenſem, dum contra Chlotarium expeditionem agere meditaretur, dyſenteriæ morbo interiiſſe, XVIII. regni ſui anno.

CHLOTARIVS II. THEODEBERTVS, THEODORICVS.

* Fredeg. c. 39.

EXPLICIT LIBER III.

HISTORIÆ FRANCORVM

LIBER QVARTVS.

B

DE CHLOTARII CVM NOTHIS THEODORICI inſtinctu Brunechildis ſuper ſucceſſione in Regnum certatione: & de Brunechildis exitio.

CAP. I. — CHLOTARIVS II.

EXtinctis, vel varia ſorte obeuntibus, tot Francorum Regibus, à quibus per quinquaginta fermè & vnum regnatum eſt annos; ſolus legitimæ ſucceſſionis hæres CHLOTARIVS Chilperico patre genitus è regia ſtirpe videbatur relictus, in quem regnandi ius potiſſimum transfundi oporteret. Brunechildis tamen moliebatur, ſi poſſet, SIGEBERTVM Theodorici filium Regno præponere Auſtraſiorum. Quatuor namque Theodoricus ex pellicibus ſuſceperat filios, quorum iſta ſunt nomina: SIGEBERTVS, CORBVS, CHILDEBERTVS atque MEROVEVS. Sed quia erant materno latere minus nobiles, ad Regni quoque gubernacula æſtimabantur fore impares. Simul quia & Brunechildis electo vno ad ſpeciem regnandi, non poteſtatem, ſummæ rei ſollicitudinem ſibi reſeruare velle intelligebatur: & Primates Franciæ tanto tempore femineo dominatui dedignabantur ſubici. Vnde, adnitentibus Arnulfo atque Pipino Auſtraſiæ Primoribus, Chlotarius Captonnacum vſque acceſſit. Brunechildis in VVarmatia reſidens, eius audito
C aduentu, ad eum dirigit: obteſtans, vt de Regno Theodorici quod filiis reliquerat ſecederet. Chlotarius reſpondit: Conuentum nobilium debere eam aggregare Francorum, & communi tractatu de communibus conſulere rebus. Se verò iudicio illorum in omnibus pariturum, nec præceptis promiſit obſtiturum. Brunechildis verbis ſe decipi animaduertens, miſſo in Thoringam Sigeberto Theodorici primogenito, gentes etiam quæ trans Rhenum habitant ad belli ſocietatem inuitare tentabat. Cum quo & VVarnarium Maiorem Domus, ac Alboinum è Proceribus Auſtriæ præeminentiſſimum, dirigendos curauit. Verùm VVarnarium ſuſpectum habens, quòd ad Chlotarium tranſitum meditaretur, directis poſt tergum eorum Literis, Alboino puniendum mandauit. Alboinus lectos apices ſcindens, ad terram proiecit. Qui tamen à quodam familiarium VVarnarij inuenti, ac in tabula cera lita tranſcripti, eidem ſunt oſtenſi. Quibus ille viſis, periculum ſibi imminere perpendens mortis, colligere ſeſe, ac præparare animo cœpit, quo pacto Theodorici filiis deletis, Regnum Chlotario vna ſecum contraderet. Primò itaque Nationes, ad quas ad ſupplementum belli accerſiendas directus fuerat, ab eis alienauit. Deindè cùm Brunechilde ac Sigeberto Burgundiam ingreſſus, vniuerſos Primates, ſimul cum Pontificibus ipſius Gentis, in ſuam deduxit ſententiam: ſecreto apud eos huius rei vſus verbo. Et quia omnes ſuperbiam Brunechildis ſimul & crudelitatem exoſam habebant, ſe voluntati eius polliciti ſunt

CHLOTARIVS II.

non defuturos. His itaque patratis, nuntios ad Chlotarium miſit, & vt cum exer- A
citu aduentaret mandauit: ſpondens ſe, ſi ei integra fide ſecuritas vitæ ac honoris
concederetur, Regnum Burgundionum pariter cum Auſtraſiorum vniuerſa mili-
tia traditurum. Venienti itaque Sigeberto cum Burgundionibus, in campania
Catalaunenſi ſuper fluuium Axonam occurrit Chlotarius cum Neuſtraſiis, habens
ſecum complures Auſtraſios, inter quos Aletheus Patricius, Rocco, Sigoaldus,
necnon Eudilanus, Duces. Igitur dum vtrimque armatorum cunei ad prælium
parati conſtitiſſent, VVarnarius cum ſuis (iuxta quod conſtituerat) ſigno dato è
pugna, ante congreſſum, diſceſſit. Eadem fecere, quibus par inerat pugnandi af-
fectus. Chlotarius poſt eos paulatim iter faciens (vtpote qui nullum eorum per-
dere geſtiebat, quos ſuos fore confidebat) Ararim vſque fluuium, qui nunc Sagon-
na dicitur, peruenit. Captiſque tribus Theodorici filiis, Sigeberto, Corbo, atque
Meroueo (nam quartus nomine Childebertus, pernicis equi ſubſidio vſus, præ-
lio elapſus, nuſquam poſtmodum eſt repertus) ad vicum Riona ſuper Vincennam
flumen ſitum rediit. Ibique inſtantiâ VVarnarij vel ceterorum Procerum ei fauen-
tium Brunechildis cum Theudelana Theodorici germana, de pago Vltraiurano
villâ Vrbana ab Erpone regalium Præpoſito equorum protracta, Chlotario præ-
ſentatur. In cuius conſpectu Chlotarius Sigebertum ac Corbum eius nepotes,
Theodorico progenitos, iugulari iuſſit. Merouevm verò, cui ipſe pater ſpiritualis
in baptiſmo fuerat datus, Ingobodi graphioni commendans, in Neptricum per- B
duci, atque ibi nutriri clementiſſimè mandauit. Porrò Brunechildem præſentari
ſibi præcipiens, adſtante multitudine exercitus, qui non ſolùm ex Neuſtria, verùm
etiam ex Auſtria ſiue Burgundia conuenerant, accepta auctoritate, quo minus
odia tegerent quæ aduerſus eam iamdiu animo conceperant, per triduum diuerſis
eam iuſſit tormentis affici, camelóque impoſitam per totum circumduci exerci-
tum. Ad poſtremum reputans ei, quòd x. Reges Francorum, eius partim conſi-
lio, partim manu, vel etiam maleficio extincti eſſent, ſic eam alloquitur: Vt quid
» inter mulieres maledicta, ac peſſimarum exquiſitrix artium, in tantam erupiſti per-
» uicaciam, vt non erubeſceres tam multiplicem præclaræ ſtirpis ſubuertere gene-
» rationem? Pereas igitur crudeli pœnarum exemplo, quæ non expauiſti tam ingen-
» ti te maculare parricidio. Nam, (vt de ceteris ſileam) Sigebertum meum patruum,
» tuum verò virum, nouimus tuo conſilio vſum contra fratrem inſurrexiſſe ſuum:
» propter quod in improuiſum incurrit interitum. Meroueus quoque frater ex pa-
» tre meus, tui cauſa à genitore odio habitus, nefandiſſimo crudelitatis genere eſt
» interfectus. Quid autem memorem Chilpericum meæ natiuitatis parentem, quem
» (vt fertur) per directos appatitores morte affeciſti, nil tale verentem? Nequeo ſine
» lachrymis exitum tanti referre patris, ærumnáſque meæ explicare orbitatis. Fra-
» ternas acies, alternáque bella, quæ profanis decertata ſunt odiis, reuoluere pudet:
» quæ tu, totius Aulæ procella, excitans, in mutuam necem nepotes animaſti tuos,
» vt frater fratrem interimeret, nec iuſta commoueretur mentis compaſſione. Theo- C
» doricus denique, tuis credulus perſuaſionibus, quòd Theodebertus eius non eſſet
» germanus, effuſor extitit fraterni ſanguinis: cùm iampridem Merouei ex ſe geniti
» cruore pollutas gereret manus. Theodeberti filium, in albis nouæ regenerationis
» adhuc conſtitutum, à te ad petram alliſum, notum eſt cum fratre innocentem ex-
» halaſſe ſpiritum. Illud non omittendum recens piaculum, videlicet Theodori-
» cum maleficio tuo veneno necatum: atque eius filios vt aduerſum me bella moue-
» rent, perſuaſos, tres ex ipſis, ac ſi reos, neci eſſe traditos. Silere malo innumera-
» biles Ducum ſtrages, quæ vtrum iuſtè an iniuſtè fuerint perpetratæ, non eſt iſtius
» temporis explicare: dummodo vos dulciſſimi commilitones, & præeminentes
» Franciæ Primores, decernatis cui ſubiaceat ſupplicio tanti obnoxia ſceleris. Ac-
clamantibus cunctis, inauditis eam debere ſubici pœnis, iubet indomitum exhi-
beri equum, crinéſque miſerrimæ Reginæ cum brachiis caudæ eius colligari, ac
demum ad curſum concitari. Sicque in primo impetu currentis equi calcibus ce-
rebrum diſperſum. Reliqua verò membra, per aſpera quæque ſentibus rupibúſve
protracta loca, diſſipata ſunt. Hunc Brunechildis exitum tulit, mulier in cædi-
bus propinquorum maximè exercitata: quibus extinctis, poſſeſſionem eorum quaſi
ſpolium ſuis iunxerat. Cui ſecundæ res ſuperbiam augebant, vt muliebris impo-
tentia ſupra modum ſeſe extolleret. Nec tamen ex toto ita vecors extitit, quin

CHLOTARIVS II.

A Dei ac Sanctorum eius memorias, à prædeceſſoribus ſtructas, venerabiliter excoleret, ipsáque nouas fabricando deuotè multiplicaret. Nam in ſuburbano Laudunenſi Baſilicam in honore ſancti conſtruxit Vincentij: & apud Auguſtidunum aliam ſancto dedicari iuſſit Martino, vſa neceſſariis ad hoc opus miniſteriis venerabilis viri Siagrij, prædictæ vrbis Epiſcopi. Multis quidem & aliis in locis ſub nomine ſancti Martini magnificas fundauit Eccleſias: illum ſibi præ ceteris adiutorem fore confidens, & confidendo expoſcens. Ædificia ſanè ab ipſa conſtructa vſque in hoc tempus durantia, oſtenduntur tam innumera, vt incredibile videatur ab vna muliere, & in Auſtria tantummodò & Burgundia regnante, tanta in tam diuerſis Franciæ partibus fieri potuiſſe. Ea autem cum filio & nepotibus gubernante Regnum, apud Gallias, diuinæ virtutis gratia irradiati, fulſerunt veluti luminaria, Etherius Lugdunenſis Archiepiſcopus, Siagrius Auguſtidunenſis, Deſiderius Viennenſis, Aunarius Autiſſioderenſis, cum fratre Auſtreno Aurelianenſi, & Columbanus Abba.

De Auſtregiſilo Præſule ſancto, falsò accuſato & miraculosè purgato: déque eius ſanctitate.

II. B AVSTREGISILVS quoque Bituricenſis Archipræſul, qui ſub Rege Guntranno diu in Palatio conuerſatus, mappam ei ad extergendas præbere conſueuerat manus. Hic quadam vice à quodam peſſimæ mentis homine falsò accuſatus, quædam abſque iuſſione Principis ſcripta confeciſſe, dum id ſedulò denegaret, iubetur à Rege armis obiecta repellere. Qui diluculò ſurgens, dum per puerum omnem ſuorum apparatum armorum deferri feciſſet in campum, & ad exorandum Dominum Eccleſiam beati Marcelli expeteret, obuianti pauperi & eleemoſynam roganti, trientem tribuit. ſicque orationi incubuit. Nec defuit orationi effectus. Nam dum cum Rege ad locum certaminis properaret, occurrit ei nuntius, dicens: Aduerſarium eius, dum ad deſignatum occurrere feſtinaret locum, equo corruiſſe, vitæque terminum incurriſſe. Tunc Rex ad beatum conuerſus virum: Lætare, inquit, amantiſſime iuuenis, quia Dominus defenſor tuus eſt, ne tibi nocere poſſit inimicus. Poſt hæc Cathedram Epiſcopalem ſortitus, admirandis in mundo virtutum enituit bonis.

De Mauritij Imperatoris cum filiis cæde: déque eiuſdem moribus prauis & pœnitentia ſalutari cœlitus reuelata per Anachoretas Ægypti: & de Philippici geſtis.

III. C DVM hæc Galliarum in partibus geruntur, Mauritius Auguſtus poſtquam vno ac viginti annis rexit Imperium, cum filiis Theodoſio, Tyberio, & Conſtantino, à Foca, qui fuit ſtrator Priſci Patricij, occiditur. Fuit autem vtilis Reipublicæ. Denique contra hoſtes dimicans, ſæpè victoriam obtinuit. Huni quoque, qui & Auares appellantur, eius virtute deuicti ſunt. Hic medio Imperij ſui tempore, dum diuinæ legi contrarias præceptiones ederet, & à beato Gregorio frequenter ammonitus, eas corrigere nollet, immò eidem viro Dei, quia factis non poterat, verbis iniurias irrogare non deſiſteret, tali meruit à Domino redargutione coërceri. Quidam monachico ſchemate adopertus Conſtantinopoli degens, exemptam vagina ſpatham à porta ciuitatis vſque ad ſtatuam gladiatoris, quæ in medio fori erat poſita, perferens, pronuntiauit, Imperatorem gladio puniendum. Quod Auguſtus audiens, valde pertimuit: vocatúmque quendam Præfectorij ordinis virum ſibi familiariſſimum, ad Sanctos in ſuperioris Ægypti cremo manentes, cum exeniis cereorum ac thymiamatum miſit: omni cum deuotione depoſcens, vt pro ſe Domini exorarent clementiam. Ipſe quoque pias conditoris ſui aures die noctúque non deſiit precibus pulſare: ac, vt ſua in præſenti potiùs vita puniret peccamina, nec ſeruaret ea ad ſubeunda perpetui ignis incendia, non deſtitit implorare. Rediens porrò Præfectus à Sanctis ſolitariis, Imperatori nunciauit dicens: Incolæ ſolitudinis ſancti viri dixerunt mihi, quòd humilitatis tuæ preces exaudiens Deus, ſempiterna quidem non te priuaret gloria: verumtamen

CHLOTARIVS II. huius temporalis honorem, quo frueris, Imperij, eum magna à te auferret igno- A
minia. Gauiſus eſt Imperator, quia etſi tranſitoria non effugeret mala, non per-
deret tamen præparata iuſtis præmia. Ac ipſum etiam tali voluit ſuperna viſione
conſolari dignatio. Quadam nocte, alto depreſſus ſopore, vidit ſe æneæ Saluato-
ris imagini, quæ ante fores Palatij poſita erat, aſſiſtere: & vox ex ipſo incarnati
» Verbi caractere audita eſt, dicens: Date Mauritium. Et apprehendentes eum
quidam ignotæ formæ & claritatis miniſtri, ſtatuerunt ante præſentiam loquen-
» tis. Vóxque iterum ſonuit, interrogans illum: Quid magis eligeret, vtrum in iſto
» ſeculo quæ nequiter egerat recipere, an futuro ea ſeruare examini. Cui Mauri-
» tius: O Ieſu, inquit, bone, qui humanum genus tuo redemiſti ſanguine, iube me
» nunc potiùs malè commiſſa luere, & venturi iudicij diem non formidare. immò
» electorum tuorum participem fac eſſe. Tunc qui loquebatur: Tradatur, ait, Mau-
» ricius Focæ militi, cum vxore & duobus filiis. Euigilans Imperator à ſomno, &
viſionem ſecum ipſe reuoluens, aduocare iuſſit Philippicum generum ſuum, quem
aliquando arripiendæ tyrannidis inſimulatione ſuſpectum habuerat. Ille conſum-
matam erga ſe Cæſaris iram eſſe pertimeſcens, valedicens coniugi, tanquam am-
plius eam non viſurus, ad Aulam properat. Cui Mauritius occurrens, ad genua
eius prouoluitur, obſecrans vt quæ contra eum, falſa cogente ſuſpicione, indignè
commiſerat, ea ille propter Dominum benignè remitteret. Stupefactus Philip-
picus, & quid ſibi vltra ſpem accidiſſet admirans, Auguſtum de terra leuauit: & B
vt ipſe ei magis remitteret, ſi quam aduerſus eum malitiam retineret, orauit. Cui
» Mauritius; Tu magis, inquit, indulge, & ſi quiſpiam in exercitu ſit honoribus
» functus, qui vocetur Focas, edicito. Narrauitque ei omnem ex ordine viſionem.
Philippicus verò reſpondit, nullum ſe militum noſſe, qui Focas diceretur nomi-
ne. Eſſe verò inter gregarios ſtratorem Priſci Patricij, vocabulo Focam, atque
» eidem viro formidoloſam ineſſe temeritatem. Ad hæc Cæſar: Si quidem eſt for-
» midoloſus, & ſanguinarius. Paucis interim interiectis diebus, irruere in eos, qui
pactionem ſtatutam tranſgreſſi, Romanas ſibi attributas inceſſebant cuſtodias, vo-
lens iter cum exercitu arripuit. Porrò in terra hoſtili conſtitutus, cùm milites fur-
to ac rapinis abſtinere compelleret, nec tamen largiretur conſueta ſtipendia, ſed
inſuper in deſertis tranſigere hyberna cogeret tempora, non minimum in ſe ex-
citauit ſeditionis. Hac etenim offenſi acerbitate veteris viri militiæ, conferre ſe-
cum cœpere, & indignè ferre: Imperatorem, qui nullo Romanæ ſtirpis nobilita-
retur parente, tam nequiter ipſos opprimere velle. Nec ſe diutiùs perpeti poſſe
externum tyrannum, cùm haberent in exercitu dignum Romani generis Imperij
gubernatorem. His ſecum milites vociferantes verbis, adoriuntur Focam tunc
Centurionem: rogant vt Romani Imperij ſuſcipiat gubernaculum. Qui eorum
præceptis obaudiens, purpuram induit. Quo præcognito, Mauritius animi deſpe-
ratione reſolutus, ceſſit rebus aduerſum ſe fluentibus, & in quandam inſulam ma-
ri contiguam aufugit. In qua ab apparitoribus, quos Focas ad eum perſequen- C
dum direxerat, gladio cum vxore ac duobus filiis percuſſus, etiam morte tempo-
rali impleuit ſomnium ſuum.

De Pontificum Romanorum ſucceſſione: & Eccleſiæ Romanæ Primatu.

IV. BEATISSIMVS autem Papa Gregorius, comperto quòd Focas potiretur
Imperio, ad eum ſiue ad eius Auguſtam Leontiam direxit Epiſtolam, verbis
gratulationis refertam. Ipſius Principis tempore, idem dilectus Domini Grego-
rius de præſentis vitæ laboribus ad æternam demigrans requiem, Sabiniano Se-
dem reliquit Pontificalem. Cuius ſucceſſor Bonifacius à præfato Auguſto petiit,
» & impetrauit: Vt Sedem Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, caput eſſe omnium
» Eccleſiarum ſtatueret: quia Eccleſia Conſtantinopolitana, primam ſe omnium
» Eccleſiarum ſcribebat. Ipſe quoque Princeps, alio Papa Bonifacio rogante, iuſſit
in veteri fano, quod *Pantheon* vocabant, abolitis Idolorum ſordibus, Baſilicam
beatæ ac perpetuæ Virginis Mariæ, & omnium Martyrum fieri: vt vbi quondam
omnium, non dicam Deorum, ſed dæmonum cultus agebatur, ibi deinceps om-
nium fieret memoria Sanctorum.

A

De Cacani Auaris ſeu Huni cum Giſulfo Longobardo bello: Déque Romildæ amoribus infelicibus.

EA tempeſtate Rex Auatum, quem ſua linguâ appellant Cacanum, cum Foroiulianis Longobardis bello confligens, Ducem ipſorum nomine Giſulfum cum plurimis ſuorum interfecit. Cuius Ducis vxor, vocabulo Romilda, obſidentis ſe in memorata vrbe Cacani Regis pulchritudinem admirata, ei ciuitatem tradidit ſtupri mercede ſibi pollicita. Quam idem Rex, capta vrbe, populóque eius captiuato, vna propter iuſiurandum quod dederat nocte, ac ſi in matrimonium accepit. Poſt hæc duodecim Auaribus eam tradidit, qui viciſſim ſibi ſuccedentes eâ, vti vili ſcorto, abuſi ſunt. Ad poſtremum, palum in medio campo configi præcipiens, eam in acumine eius inſeri mandauit, cum huiuſmodi exprobrationis verbo: Talem, inquit, merita eſt virum habere. Dignum profectò poſterorum memoriâ, idem Rex proditionis eius exemplum reliquit. Qui etſi proditionem amplexus eſt, proditionis tamen auctorem ſibi diſplicuiſſe monſtrauit. Illud fortè pertimeſcens, ne quæ proximis non pepercerat, ipſi, ſi eius potiretur amplexibus, minimè parceret. Igitur dira proditrix patriæ tali exitio periit, quæ amplius ſuæ libidini quàm ciuium & conſanguineorum ſaluti proſpexit. Cuius filiæ non matris luxuriam, ſed caſtitatis amorem ſecutæ, ne ab Auaris contaminarentur, crudas pullorum carnes ſibi inter mammas ſub faſcia poſuerunt, vt earum ex calore corporis putrefactarum fœtore, Auares à ſui commixtione remouerent. Quod & factum eſt. Nam quicumque eas obſcœno volebat attactu contingere, fœtoris repulſus immanitate, procul recedebat: cum execratione dicens, omnes Longobardas fœtidas eſſe. Quarum vna Alemannorum Regi, alia dicitur Baioariorum Principi poſteà nupſiſſe: dignas pro ſeruata pudicitia nuptias ſortitæ. Filij verò eius, quos ex præſcripto Giſulfo viro ſuo ſuſceperat, vaſtata vrbe, aſcenſis equis dum fugæ ſe committunt, minimus illorum ab vno ex hoſtilibus cuneis, qui velociùs ceteris cucurrerat, capitur. Quem dum ptopter puſillitatem corporis, is qui eum ceperat interimere noluiſſet, magiſque ad ſeruiendum ſibi propter egregiam formam ſeruare elegiſſet, (erat enim ipſe puer micantibus oculis, lacteóque crine exornatrix eum natura donauerat) ducere ad caſtra cœpit. At puer ingentes animos anguſto in pectore verſans, & ſe captiuum trahi ingemiſcens, paruum quo iuxta ſuam ætatem accinctus erat gladium, vt eius aſſueſceret vſum, vaginâ exemptum, niſu quo valuit ceruici ſe trahentis illiſit. Quo terræ proſtrato, conuerſo equo, retrogrado calle ad fratres regreſſus, non modico lætificauit gaudio. Nunc iam ad noſtræ reuertamur ordinem Hiſtoriæ. V.

B

De Chlotarij Regis & Monarchæ in Francia geſtis.

C

IGITVR Rex Francorum CHLOTARIVS, XXX. regni ſui anno poſtquam regnare cœperat patre defuncto, Monarchiam Regni adeptus, VVarnarium, cuius inſtantia Regnum Burgundiæ fuerat adeptus, Maiorem Domus in ipſo conſtituit Regno: dato ei ſacramento, ne cuncto quo aduiueret tempore ſucceſſorem acciperet. Auſtraſiis verò Radonem quendam, probabilis vitæ virum, eodem honoris gradu donatum præfecit. Vltraiuranis quoque Erponem genere Francum Patricium inſtituit. Qui dum quæ pacis ſunt diligeret, malorum deprimens nugacitatem, ab ipſis pagenſibus, inſtinctu Alethei Patricij, & Leudemundi Sedunenſis Epiſcopi, perimitur. Tunc temporis Chlotarius ad villam cui Maurolegico* nomen eſt, cum BERTETRVDE Regina accedens, iuſtitiæ obtentu multos iniquè agentes gladio puniri iuſſit. Leudemundus autem Sedunenſis Pontifex, monitu Alethei ad Bertetrudem veniens Reginam, & eam ſecretiùs aduocans, vt theſauros ſuos Sedunum transferret hortatur, dicens optimè ſe noſſe, Chlotarium eo anno de ſæculo migraturum, Aletheúmque eſſe paratum ſuam vxorem relinquere, & Reginam cum Regno aſſumere, eò quòd eſſet ipſe Aletheus è nobili Burgundionum proſapia. Regina hæc audiens, & ſe talem, cui talia ſuaderentur, æſtimatam eſſe grauiter ferens, rapido ſe in cubiculum proripuit curſu. Leudemundus intelligens verborum ſuorum calumniam ſe ſubiturum, per VI.

* *Maurolegium in Alſatia, hod.* Marley.

CHLOTARIUS II. DAGOBERTUS.

vrbem Sedunum ad Abbatem Auſtraſium Luxouco properat, vt per eius preces indulgentiam Regis mereretur. Quod & factum eſt. Nam promiſſa impunitate, ad Sedem ſuam redire permiſſus eſt. Aletheus iuſſu Chlotarij Maſſolaco villâ veniens, in conſpectu Procerum cauſam dicere iuſſus, dum ſe obiectis purgare nequiret criminibus, capitali ſententia eſt damnatus. A

ANNO XXXIV. regni ſui Chlotarius VVarnarium Palatij Comitem, de Regno Burgundiæ, cum vniuerſis Pontificibus ſeu Primatibus ad ſe Bonogilum villam euocans, dando, ſiue petitionibus eorum annuendo, cunctos ſibi fideliſſimos effecit.

De tributo quod Longobardi Francis pependerunt.

VII. EXIGIT nunc locus referri, quemadmodum Longobardi duodecim millia ſolidorum, tributi nomine, Regibus Francorum per multa ſoluerint annorum curricula. Vel etiam qua de cauſa duas ciuitates, id eſt, Auguſtam & Seuſium, dominationi ceſſerunt Francorum. Defuncto, vt ſuprà oſtenſum eſt, Cleph Rege nobiliſſimo, Duces ſuper Longobardos creati irruptione in Gallos facta, greges captiuorum ſimul cum præda abegerunt. Ob cuius præſumptionis temerarios auſus, prædictas vrbes partibus Guntranni Regis tradiderunt. Ex communi autem tractatu, duodecim Legatos ad Imperatorem Mauritium mittentes, pacem cum eo fecerunt. Alios quoque eiuſdem numeri Legatos ad Guntrannum & Childebertum deſtinauêre, qui amicitiam & ſocietatem eorum efflagitantes, duodecim millia ſolidorum ſe ei ſoluturos fore, vice ſua ſponderent. Hoc præcipuè ipſis miſſis ſuis in mandatis tradentes, vt quorum propenſiorem in fœdera amicitiarum aduerterent beneuolentiam, eorum quàm maximè vnire ſibi ſtuderent concordiam. Tandem audita vtriuſque partis ſententiâ, patrocinio ſe commiſêre Francorum: tradita inſuper Guntranno Regi valle Ametegis cognomine. Sicque vſque ad tempora Agilulfi Regis ſui memorata ſoluêre tributa. Qui electos gentis ſuæ Legatos, his nominibus, Agiulfum, Pompeium, ac Gautonem, ad Chlotarium direxit Francorum Principem: poſcens vt vectigal, quod ei ſingulis dependebat annis, remitteret. Hi circumuentis pecuniâ his, quos intimos conſilio Regis fore cognouerant, datis videlicet vnicuique mille ſolidis, vſque ad tria millia ſolidorum obtulerunt, ipſi Regi triginta ſex millia ſolidos ſimul cum precibus, & ita remiſſo ſolitæ penſionis onere, redierunt ad propria. B

De Bertetrudis Reginæ obitu, & Sichildis matrimonio, ac filio Ariberto. Et de Dagoberti in ſocietatem Regni aſſumptione.

VIII. ANNO XXXVI. eiuſdem Principis, BERTETRVDIS Regina moritur: quam vnico amore Chlotarius dilexerat, & omnes leudi bonitatem eius cernentes vehementer amauerant. Poſt cuius obitum Chlotarius Rex aliam accepit coniugem, nomine SICHILDEM: de qua habuit filium nomine ARIBERTVM. Anno XXXIX. regni ſui, Chlotarius DAGOBERTVM filium ſuum, ex Bertetrude Regina ſuſceptum, conſortem Regni fecit: cúmque ſuper Auſtraſios Regem inſtituit: retinens ſibi, quod Ardenna & Voſagus verſus Neuſtriam ac Burgundiam excludebant. C

De Samone inter Sclauos Rege conſtituto, eiúſque ſucceſſu & prole.

IX. ANNO XL. principatus Chlotarij, homo quidam nomine Samo natione Francus, de pago Senonico, multos negociatorum mercandi cauſa in Sclauorum patriam (qui etiam VVinidi dicuntur) ſecum deduxit. Sclaui iamdudum Hunis (qui & Auares dicuntur) ſubiecti, dominationis eorum iugum detrectare tentabant. Siquidem cùm primùm vectigalia eis, vti dominis, dependerent, præliantium caſtra tutarentur, fugientibus auxilia ad reſiſtendum ſubminiſtrarent, tantas ab ipſis ſibi illatas tolerabant contumelias, vt non homines hominibus, ſed feras crederes quibuſlibet vilibus imperitare iumentis. Nam inter cetera quæ crudeliter (dictu quoque horrendum) in eos exercebant, vnum illud nefandum, cunctiſque antea ſeculis inauditum erat ſcelus, quòd quaſi hyematuri, eorum adeun-

CHLOTARIVS II. DAGOBERTVS.

A tes domicilia, vxores ipſorum ſnis aſſumebant ſocias ſtratis. Verùm illi, qui de
coniugibus Sclauorum & Hunis erant geniti, hoc malum, quod vitriei eorum diu
fuerant perpeſſi, nolentes perpeti, immane contra dominos & patres ſuos excita-
uêre bellum. Ad quod Samo cum ſociis, adiumento VVinidis futurus, fortè pro-
fectus eſt. Factáque congreſſione, VVinidi Hunnos ſuperant. In hoc certamine
Samo cum ſuis præclarum militiæ documentum dedit. Prærupto namque ſeſe pe-
riculo dans, plutimos hoſtium deſtruxit. Hoc ſucceſſu Samo à Sclauis ad regnan-
dum expetitus, eò quòd egregia eius delectarentur fortitudine, de negociatore
Rex conſtitutus, per XXXVI. annos ſtrenuè Regnum gubernauit, aduerſum in-
numetos bellorum tumultus, quæ cum Auaris geſſit. In quibus ſemper, prudenti
aſtutiâ vſus, victot extitit. Habuit quoque duodecim ex genere VVinidorum
vxores: ex quibus XXII. filios ac XV. genuit filias.

De Adaloaldo Longobardorum Rege, & eius ſucceſſore: déque Gundeberga Regina.

ADALOALDVS autem, Agilulfi (qui & Ago dictus eſt) Longobardorum Re- X.
gis filius, patri in Regnum ſuccedens, dum decem annis cum matre Theude-
linda regnaſſet, à quodam Euſebio nomine, qui ab Imperatore Conſtantinopo-
B litano ad eum directus Legatus fuerat, poſt balneum potione accepta, in amen-
tiam vertitur. Cúmque ipſius Legati perſuaſionibus, duodecim Longobardorum
Optimates iuſſiſſet perimi, à ceteris Regno pellitur. In cuius locum, Arioaldum
Taurinatium Ducem, eui Gundeberga Adaloaldi Regis germana in coniugium
conuenerat, ſubſtituetunt. Quæ videlicet Regina, cùm & ſpecie decora, & bo-
nitate polleret mentis præcipua, nec caſtitatis careret gratiâ, quadam die quen-
dam Adalulfum vocabulo, non infimo inter Longobardos ortum loco, ſibi obſe-
quentem, quòd optimæ eſſet formæ, cœperat laudare. Ille Reginam in ſui autu-
mans exarſiſſe amorem, ad aurem ei infit: Quia, dicens, tuæ placuit beneuolen- «
tiæ, meum ſtatum laude tua efferre, placeat quæſo me ſodalem ſtratus aſſumere. «
Hoc verbum illa haud perfunctoriè ferendum arbitrata, in faciem eius expuit.
Qui, veritus ſi ipſe rem non proderet, Reginam cuncta propalaturam, Regem
adiit: aſſerens ſe, ſi tutus ad narrandum concederetur locus, rem neceſſariam ei
reſeraturum. Et ſecedente Rege ſeorſum cum eo, vera falſis hoc cœpit obnubila-
re modo. Taſo, ait, Thuſcanæ rector prouinciæ, per triduum iam cum Regina «
ſermonem tuæ ſerit perditionis: vt illa te veneno perdat, & ipſum ſibi maritum «
aſſumat. His Rex credulus, coniugem in caſtro Italiæ recluſit, cui nomen Amel-
lo. Quo comperto, Chlotarius per internuntios Arioaldum arguere cœpit: non
rectè illum egiſſe dicens, quòd Reginam, & ex regio genere Francorum exiſten-
tem, ſine examinatione legali, dehoneſtamento dignam æſtimauiſſet huiuſmodi.
C Qui dum iuſtam ſe habere cauſam vinculorum vxoris fateretur, vnus Legatorum,
Anſoaldus nomine, tali Regem interpellat ſermone. Facilè, inquit, examen hu-
ius rei tibi probabitur, ſi facultas alicui familiarium Reginæ detur, bello cum cri-
minatore contendere. Quod dum ille conceſſiſſet, ſimúlque approbaſſet, & Ada-
lulfum, quo minus propoſita abnueret, deſperatio ſalutis compelleret, Aribertus
quidam Reginæ conſobrinus, hominem vocabulo Pittonem, vice ſua præliatu-
rum aduerſus Adalulfum dirigit. A quo idem criminator ſine mora victus, gla-
dióque eſt punitus. Gundeberga Regina poſt tres fermè recluſionis ſuæ annos ad
priſtinam Regni eſt regreſſa dignitatem.

De DAGOBERTI *Regis Auſtraſiorum prudentia, & Rodoaldi inſolentia.*

REGNI Chlotarij anno XLI. cùm DAGOBERTVS rei ſummam in Auſtria XI.
ſtrenuè gubernaret, & quendam Rodoaldum maioribus apud Auſtraſios cla-
rum, adhortante beatiſſimo Arnulfo Pontifice, ac Pipino Maiore Domus, hono-
ribus extuliſſet, cœpit idem vir mutata inſaniens mente, iracundiam in ſe Regis
prouocare. Nam direptioni rerum ſtudens alienarum, ſuperbiæ deditus, elatio-
nis plenus, locum detrahendi inuidentibus ſibi dedit. Qua de cauſa exaſperatus
Dagobertus, interficere eum moliebatur. Vnde territus Rodoaldus ad Chlota-

CHLOTARIVS II. DAGOBERTVS.

rium ſe contulit: obſecrans, vt ſuam apud filium vitam obtinere dignaretur. Chlotarius viſo filio, inter alia, ne Rodoaldum interimeret precatur. Dagobertus promittit eum, ſi quæ malè geſſerat corrigeret, ſpem vitæ habere poſſe. Sed cùm Treueris vnà cum Dagoberto Rodoaldus acceſſiſſet, nulla extante mora, iuſſu Regis ipſius ante oſtium cubiculi regalis à Bertario Scarponenſi capite truncatur. A

De Dagoberti cum Gomatrude coniugio: & cum patre Chlotario diſceptatione, ac eorum pacificatione ſuper Regno Auſtraſiæ.

XII. ANNO XLII. regnante Chlotario, Dagobertus omni ornatu cultúque regio fultus, iuſſu patris Clippiacum, haud procul Pariſius, venit. Ibique germanam Siehildis Reginæ, Gomatrudem nomine, in coniugium ei pater tradidit. Die verò tertio nuptiatum, grauis inter patrem ac filium orta eſt diſſenſio. Petebat enim Dagobertus reddi ſibi ſolidatum, quod ad Auſtraſios pertinebat, Regnum. Chlotarius autem contradicebat, nil ei volens ex hoc concedere. Tandem eliguntur duodecim Franci, è quibus vnus extitit vir Deo placitus Arnulfus Metenſium Antiſtes: quorum ſalubri conſilio pater pacatus cum filio, reddidit ei quæ poſtulabat. Hoc tantum exindè quod citra Ligerim, vel in regione quam Prouinciam cognominant, ſitum eſt, ſuæ ditioni retinuit.

De Siſebodi Regis Hiſpaniæ virtute & fide: & Cantabriæ per eum ſubactione, & Regni Gothorum per hoc dilatatione. B

XIII. APVD Hiſpaniam ea tempeſtate humanis rebus Bettrico exempto, Siſebodus ei ſucceſſit in Regno. Qui bello ſtrenuus, conſilio bonus, ac præ ceteris retroactis Hiſpaniæ regibus fide promptus, Cantabriam, olim dominantibus Francis poſſeſſam, ſibi ſubiugauit. Denique Dux Francio, qui eidem prouinciæ aliquandiu præfuit, tribura Regibus Francorum perſoluebat. Quo mortuo, eandem regionem milites Imperatoris Conſtantinopoli reſidentis, quibus contra exteras (vt prælibauimus) Nationes cuſtodiendi limitis Hiſpaniæ erat mandata ſollicitudo, peruaſerunt. Hanc, vt nunc meminimus, Siſebodus eis vi abſtulit, multáſque vrbes maritimas capiens, ad ſolum vſque deſtruxit. Cúmque ab eius exercitu milites in præfatis inuenti ciuitatibus obtruncarentur, Siſebodus pia commotus miſeratione, volens pleroſque eripere neci, ad ſe confugiendi fiduciam dabat, eoſdémque pollicita impunitate, vt ſibi fuga conſulerent hortabatur. Ingemiſcénſque aiebat: » Væ mihi miſero, cuius Regni temporibus tanta humani ſanguinis fit effuſio! » Dilatarum itaque eſt Gothorum Hiſpaniam incolentium Regnum per littora maris vſque ad Pyrenæi iuga montis.

De VVarnarij morte, & inceſtis Godini filij eius cum nouerca ſua nuptiis: & eiuſdem repudio, & repudiatæ furore ac fraude in Gogonem: & de Gogonis iuramento fidelitatis in multis templis præſtando, eiúſque nece. Item de Palladij Sedecíque exilio, & de Boſonis cæde. C

XIV. ANNO XLIII. Chlotarij Regis, VVarnarius Palatio Regni Burgundiæ Præpoſitus diem clauſit extremum. Cuius filius Godinus, animi vanitate commotus, nouercam ſuam duxit vxorem. Quâ diuinæ legis iniuriâ Rex impulſus Chlotarius Arnoberto Duci imperat, Godinum vt quantociùs interimat. Godinus formidinis grauamine preſſus, relictâ Burgundiâ in Auſtriam tranſiens, à Dagoberto interceſſionem implorauit, vt patrem ab executione præcepti ſeuerioris ad molliora inflecteret. Nec Dagobertus detrectauit. Chlotarius, ægrè licèt, oranti tamen filio conceſſit, vt contuitu honoris, quem VVarnarius pater Godini geſſerat, & remunerandæ ſedulitatis eius in Regem ſupremæ gratia, necis ſententia mitigaretur. Ea videlicet ratione, vt Godinus vxorem, quam contra Canonum decreta duxerat, abiceret. Qua repudiata, acceptáque vitæ ſecuritate, Burgundiam repetiit. Sed mulier multò aliter quàm ſperari poſſet, iniuriam ſibi illatam inæquanimiter ferens, delatoria aduerſus Gogonem vſa fraude, Regem adiit, &

CHLOTARIVS II. DAGOBERTVS.

A in medium huiuſmodi detulit ſcenam, quòd ſi in Regis præſentiam Gogo aduenire, eum gladio perimere deliberaſſet. His Rex credulus, ſecuritatem vitæ ac ſalutis, honoriſque ſui, à Gogone ſacramento exegit. Qui dum inſiſtentibus Cranulpho & VVandelberro domeſticis Regis, in Baſilica ſancti Medardi Sueſſionis, atque ſancti Vincentij Pariſius, iuſiurandum præbuiſſet, nullas ſe inſidias Regi machinaturum, neque ſic ei fides adhiberetur, compellitur à memoratis viris in Eccleſia ſancti Aniani Aurelianis, necnon ſancti Martini Turonis, eadem iterare ſacramenta. Cúmque voluntati regiæ ſatisfacturus ad iamdicta properaret loca, inſidiis memoratorum virorum, Rege id non abnuente, apud Carnotinos in conuiuio cum plurimis ſuorum, repugnare quidem volentium, ſed minimè valentium, nefandiſſimè iugulatur.

Eo anno Palladius quidam, eiúſque filius Sedocus Toloſatium Epiſcopus, incuſante Aynano Duce, quòd rebellionis VVaſconum fuiſſent conſcij, in exilium truduntur. Boſo etiam Audoleno patre genitus, indigena Stampenſis, ex præcepto Chlotarij, ſtuprum cum Regina Sichilde commiſſum ei reputantis, ab Arneberdo interficitur Duce.

B *De ſucceſſore VVarnarij Præfecti Aulæ Burgundiæ per Chlotarium & regulos ac Proceres Regni conſultatio: & ſeditione oborta ob cædem Hermarij ab Aginano factam.*

CHLOTARIVS autem potentiores omnes Optimatum Burgundiæ Trecas conuenire iubens, de ſucceſſore VVarnarij cum eis agebat, ſollicitus ſcrutator quem vellent rectorem Palatij à Rege ſibi præfici. Illis porrò dicentibus, nullius præter Dei & Regis ſe velle pati dominium, Rex gratanter verba eorum ſuſcipiens, deſiderio quoque ſatisfecit. XV.

ANNO XLIV. regni Chlotarij, filiorum Regis ſeu proximorum, Præſulum quoque Galliæ Clippiaci Concilium congregat: vt, quæcumque pacifica Regno vel vtilitati Eccleſiæ congruerent, ſtatuerentur. Inter primores itaque Franciæ qui conuenerant, quidam Hermarius gubernator Palatij Ariberti filij Regis, ſimúlque baiulus à pueritia, Aginano ſuper ſe irruente, perimitur. Is erat Saxo genere, vnúſque ex Optimatibus Aulæ regiæ. Qua de re graui orta ſeditione, penè vſque ad mortes lis inſurrexerat, niſi Chlotarius, agnita cauſa, tumultum repreſſiſſet auctoritate regia. Nam Aginano copiam ſecedendi in monte, cui Marcomirus nomen eſt, attribuit, iuncto non paruo pugnatorum numero, qui ei, ſi ita res exigeret, præſidio forent. Brunulfus verò auunculus Ariberti, frater videlicet Sichildis Reginæ, collecta nobilium & ſociorum manu, Aginanum debellare tentabat. Quod agnoſcens Chlotarius, leudos, qui maximè indignabantur C pro iniqua tanti viri nece, ad ſe euocat, edicitque, ſi ſe habere in offenſum vellent, ne in bellum prodeant. Eóque modo reuocato eorum impetu, prælium inteſtinum quieuit.

De CHLOTARII *iunioris obitu, miraculoſáque per diuum Sulpitium à febribus ſanatione: déque eiuſdem Sulpitij vitæ ſanctitate: & beati Eligij aurifabri innocentia & opera.*

ANNO XVI. ſuſceptæ Monarchiæ, paterni autem regni XLIV. CHLOTARIVS Rex moritur: atque ſuburbano Pariſius, in Baſilica ſancti Vincentij ſepelitur. Hic Chlotarius *Iunior* eſt appellatus, propter auum ſuum ſimili nomine, cum adiectione tamen *Senioris* dictum: qui primus etiam dici poteſt, iſto exiſtente ſecundo, necnon ſubſequente altero, de quo in poſterioribus declarabitur. XVI.

HVNC verò Chlotarium beatus Sulpitius (tunc quidem Archidiaconus, poſtmodum autem Bituricenſium Epiſcopus) anteriori tempore à graui liberauerat febrium incommodo, ſeptem priùs dierum conſummato ieiunio. Fuit autem patiens, literis eruditus, timoris Dei plenus, pauperibus neceſſaria tribuens, Eccle-

Digitized by Google

DAGOBERTVS, ARIBERTVS.

ſiarum Domini atque Sacerdotum vtilitati conſulens. Veruntamen ſubdola malignantium verſutia ſubreptum eſt ei, vt beatum Lupum Præſulem Senonum, à ſede propria expulſum, in exilium retruderet. Qui vir tantæ ſanctitatis fuiſſe palàm ex geſtorum ſcriptis ſuorum oſtenditur, vt quadam die celebranti ei ſacra Miſſarum ſolemnia, cœlitus gemma in ſanctum prolapſa ſit calicem. Denique Rex pœnitens facti, ab exilio eum iuſſit reduci, & ad ſe perduci. A quo commiſſorum poſtulata impetratáque venia, muneratum eum remiſit ad ſua. Beatus quoque Eligius aurifex probatiſſimus, relicto patrio Lemouicini territorij ſolo, ad eundem Regem tranſiens, ſellam auream regiæ dignitati congruam fabricandi ab eo præceptum pariter & impenſas accepit. Et puras ab omni cupiditatis macula gerens manus, quæ ad vnius opificij ſuſceperat vſum, in duo diuiſit: & vnam quidem non minoris magnitudinis, quàm iuſſus fuerat, perfectam reddidit. Quod verò ex attributis ſibi auri ſumptibus ſuperfuit, ne negligens perderet, vel ſuæ concupiſcentiæ ſatisfaciendo retinere videretur, in minorem conflauit. Quare Princeps perſpecta, laudatum illum ac remuneratum, Palatij iubet incolere domicilia. Sed de his iſta ſufficiant. A

De Dagoberti poſt annunciatam ſibi Chlotarij mortem ſtudiis, & Ariberti ac Brunulſi contra eum factione. Déque corporum Dionyſij & ſociorum inuentione miraculoſa: necnon & Sadregiſilo locum tenente in Aquitania. B

XVII. FAMA itaque defuncti Chlotarij ad DAGOBERTVM peruenerat, more ingenij humani, cui ſatis eſt vbi capita acceperit, cetera non requirere. Quapropter Dagobertus lectos è Regno Auſtraſiorum quos fidentiores repperit, in Neuſtriam & Burgundiam dirigit, vt Ducum ſiue Pontificum ipſarum Gentium ſibi gratiam ſociarent. Id ab omnibus cum lætitia ſuſceptum, eò quòd cognoſcerent Regnum ei deberi. Remenſes Dagobertum aduenientem primi ſuſcipiunt, inibi Principibus memoratarum Nationum cum ſummo gaudio confluentibus. Ardebat ARIBERTVS, frater eius, aliquid ſibi publicorum committi munerum. Pari modo Brunulfus frater Sichildis Reginæ, Ariberti auunculus, paulatim ambiendo quoſque potentiores, efficere moliebatur, vt ſpreto Dagoberto, rerum omnium ſumma nepoti ſuo committeretur. Verùm illi parandæ ſibi potentiæ magis intentum, quàm communi vſui, arbitrati, & quòd eſſet ingenio remiſſior, declinandum æſtimauere. Dagobertus tamen optatis potitus, Brunulfo dignam factis viciſſitudinem poſtmodum reſtituere curauit. Compoſitis verò erga ſe rebus, & ſtudiis omnium qui rem militarem vel adminiſtrabant, vel circa ſuum Imperium conſpirabant, tactus corde atque reſpectu fraternæ compaſſionis ad miſerationem inflexus, amicorum conſilio fratrem ex parte conſortem Regni fecit. C Collatáque ei prouincia, quæ à ripa Ligeris VVaſconiam verſus extenditur vſque ad Pyrenæi iuga montis, qui Galliam ab Hiſpania diſterminat: pactum etiam cum eo ſcripto
» pepigit: Vt priuato contentus habitu, nil amplius de paterno ſperare deberet Regno. Qui vbi poteſtatem adeptus eſt, ſedem Regni Tholoſam eligens, ſenſu non (vt putabatur) tardus, verùm natura acris ad obeunda negotia, ſtatim ingenio ſuo materiam inuenit. Anno enim III. poſtquam regnare cœperat, totam VVaſconiæ terram ſubegit, atque Regnum ſuum latius effecit. Vniuerſa autem Auſtria cum Burgundia, Neuſtria quoque, dominio parebant Dagoberti. Cuius actus licet à nonnullis ſeparatim digeſti habeantur: tamen ne eos facta eius lateant, apud quos præfata non inuenitur ſcriptura, ea nos libuit perſtringere. Dagobertus quippe à Chlotario genitore venerabili viro Arnulfo Mettenſi Pontifici ad erudiendum traditus, pueritiæ annos in ſtudiis exercuit literarum. Adoleſcentiam verò ſuam venatibus (quem morem Francorum Principibus ſæpè fati ſumus fuiſſe familiarem) aſſuefaciens, agere ceruum quadam die inſtituit. Qui facilè induſtriâ equitum ac ſagacitate inuentus canum, ea velocitate quâ illud animal vti conſueuit, ſiluas & montes, & ſi qua etiam occurrere flumina tranſiens, in vicum cui Catuliacus vocabulum eſt, curſu defertur. In hoc vico ædicula erat, quæ corpora Martyrum Dionyſij ac ſociorum eius tegebat, in quam ſe ceruus tuto reperto per-

Sequentia ex Geſtis Dagoberti deſumpta, quæ Tomo I. habentur.

DAGOBERTVS, ARIBERTVS.

A fugio conferr. Canes eueſtigiò eum ſecuti, nec ingredi apertis ianuis valentes, oſtiarim oblatrabant. Adueniens Dagobertus, rem ſpectaculo admiratur dignam. Finitimos deindè rumor iſtius miraculi, & præcipuè Dagobertum, ad reuerentiam ſollicitar Sanctorum. Præterea Chlotarius quendam Sadregiſilum nomine, rebus ſub ſe tractandis præſeeerat, Aquitaniæ Ducatu ſpecialiùs ei commiſſo. Hie itaque Regis filium, ſuperbiâ qua rumebar, deſpicere contendens, proſperè eum agere non æquo ferebat animo. Excuſatio ſanè erat iuuenilis ætatis, ne tumorem ex ſubiectione Principum contraheret. Fortè Chlotarius venatum iuit: ac non paruo terrarum ſpacio à filio ſeiunctus, opportunitatem præbuit, vt Ducem ad conuiuium accerſitum, & contumaciæ redargurum, Dagobertus flagellis cædi, barbæque ampuratione deturpari præciperer. Audacis itaque facti conſcius, latebra qua ſe inſequenre ceruum confugiſſe viderat, ipſe quoque ſe recipit. Poſt hæc Chlorarius rediens, Ducis comperta contumelia, ex ſe genito multa furibundus interminans, mittit qui eum accerſirent, dignas pro commiſſis vt lueret pœnas. Interea Dagoberto coram Martyribus humili corde proſtrato, ſomnóque oppreſſo, aſſiſtens quidam, venerando iocundus vultu, ne timeat edicit: eúmque non ſolùm præſenti periculo, verùm æterno liberandum ſupplicio, & inſuper ſolio Regni donandum ſpondet, ſi tantummodò memorias eorumdem Sanctorum ſe ornarum iri promittat. Nec fides promiſſis defuit. Nempe vt non B vana (quibus ſæpè ludificamur) ſomnia fuiſſe intelligeret, hi qui miſſi ad eum à ſacra Æde abducendum fuerant, cùm non plus vno milliario à Sanctuario abeſſent, progredi diuina vltrà prohibentur virtute. Redeunt confuſi: eique à quo directi erant, quæ pertulêre nunciant. Ille eos inertiæ ſimul & infidelitatis arguens, dirigit alios qui quod illi neglexerant implerent. Quos ſimilia paſſos, quaſi nati fautores deſpiciens, per ſemetipſum filium à ſepulchris Martyrum auellere cupiens ibat. Sed quia non minus in Reges, quàm in alios homines Dei præualet potentia, qui alios arguerat inertes, fit ipſe iners. Tandem agnoſcens Chriſti ac ſeruorum eius poteſtatem, indulget veniam, filióque redit in pacem. Sícque abeundi accepta licentia, ædi beatæ ſuccedit, ac precibus deuotis glorioſos Martyres ad ſui ſuffragium inuitat. Dagoberto tamen (vt poſtea claruit) nullus locus iocundior fuit.

De Dagoberti cum Bertoaldo Saxonum Duce perículoſo prælio, & Chlotarij ſubuentione mirifica, ipſiúſque Bertoaldi fugientis nece.

XVIII.

AVSTRASIIS verò Francis Rex inſtitutus à patre, aduerſus Saxones, qui rebellare tentauerant, arma mouit. Tranſgreſſúſque Rhenum, cum Bertoaldo Saxonum Duce pugna commiſſa, enſe percuſſus in caput, deciſos cum parte galeæ crines patri per armigerum mittit, & vt ſibi antequam cunctus corruat exer- C citus in auxilium properet mandat. Fortè fortuna affuit. Chlotarius enim venationis gratiâ Longolariam ſiluam petierat. Vbi accepto periculorum filij nuntio, graui exagitatus dolore, raptis quos in promptu habebat iuuenibus, ad alios etiam vt ſe ſequerentur directis Legatis, breui tempore longum iter emenſus (nam & noctibus viam carpebat) ad filium vſque peruenit. Et ea quidem nocte fixis ſuper VViſeram fluium tentoriis quieuerunt. Manè autem facto, dum Franci plauſus ac voces lætitiæ pro aduentu Regis Chlotarij ederent, Bertoaldus Saxoniæ Dux ſuper ripam fluminis prælium præſtolans, audito tumultu, interrogat: Vt quid « tantus in Francorum caſtris oriretur tumultus? Dictum eſt ei, Chlotarium adue- « niſſe Regem, atque ob id diem feſtum agere Francos. At ille ad hæc: Falſa, ait, « ſpe decepti præ timore deſideria ſomniant ſua. Nam Regem, quem ſecum gra- « tulantur manere, certa ferente ſama nos compertum habemus vitâ iam defun- « ctum. Chlotarius citeriori armatus ſuperſtans littori, dum talia ſuperbè proſantem audiret, nil dicens, quo maior taciturnitate ſua hoſtibus incuteretur timor, celerrimè galea nudauit caput. Erat quippe eius cæſaries pulchra canitie variata, in cuius aſpectu ab aduerſariis maximè dignoſcebatur. Denique ſtatim à Bertoaldo agnitus, incongrua percepit reſponſa, in hunc modum à præfato contrariæ partis Duce prolata. Tune, dixit, hîc muta aderas beſtia? Tunc Rex huiuſmodi « commotus conuitio, & vltra quàm dici poſſit exardeſcens irâ, capiti repoſita caſſi-

Dagobertus. Aribertus.

de, calcaribus equum verſus eum impulit, vt tranſmeato flumine ſe de inimicis ſuis vlciſceretur. Franci itidem iniuriâ Ducis permoti, atque eius exemplo animati, flumen natantes tranſibant, ſequentes Regem: qui fugienti Berthoaldo infeſtus inſiſtebat. Grauabatur ſanè ad inſequendum & pondere armorum, & quòd, dum tranſnataret fluuium, aqua ſinum eius necnon ocreas repleuerat. Bertoaldus » tamen recedendo clamabat ad Regem: Non æquo & bono illum eſſe intentum, » quòd ſe perſequeretur; ſed ſola hoc ageret laudis cupidine ductus, qui tanti æſti» maretur, vt ſequeſtratus à ſuis, hoſtem terga dare ſibi compelleret. Verendum « verò, ne hæc res in contrarium verſa, ipſum potiùs peſſundaret. Iſta autem dum diceret, fugere non ceſſabat: & ſæpè ſe eius ſeruum, illum verò ſuum fatebatur » fore Dominum. Viderique iniuſtum, vt vel ſeruus à clementiſſimo Domino, vel » Dominus à ſeruo, licèt inuito ac coacto, perimatur. Verùm Chlotarius callidè hæc eum proſequi ſciens, nec ea quæ dicebantur curans, tandem pernicitate equi, quo vehebatur, eum aſſecutus interemit. Sublatóque eius capite, ad filium & ceteros Francos (qui triſtes, eò quòd eum conſequi nequirent, eius ſaluti timentes, poſt eum iter pro poſſe accelerabant) regreditur. Indéque releuatis mœſtitia eorum animis, vna cum eis Saxoniam ingreſſus, ita depopulatus eſt eam, vt nullum in ea hominem viuentem relinqueret, qui longitudinem ſpatæ quam tunc fortè gerebat exceſſiſſet. Et Chlotarius quidem hoc taliter egit. A

B

De Dagoberti poſt mortem patris in Burgundiam, vt oppreſſos erigeret, profectione, & reliqua peregrinatione: déque eiuſdem repudiata coniuge, cum Veſtali matrimonio: & de Conſiliariis eius bonis, Arnulfo Epiſcopo, Pipino, & Chuniberto Epiſcopo.

XIX. Dagobertus autem, eo defuncto totius regimen nactus gentis, in Burgundiam ea propoſiti intentione proficiſcitur, vt oppreſſis & calumniam ſuſtinentibus iuſtitiam exercendo ſubueniret. Ex cuius aduentu fiducia bonis, maximéque pauperibus orta: ſeditioſos verò, atque rapinæ intentos, formido grauis inceſſerat, ac quædam mentium conſternatio. Qui vbi Lingonas attigit, pauperibus ac viduis ſe adeundi facultate conceſſa, vnicuique, abſque vllius acceptione perſonæ, quod ſuum erat, legibus ſolui fecit: æquitate ſeruata, quam diligit Altiſſimus. Poſt hæc Diuiona caſtrum adiit, paria ibidem acturus. Indéque Cabillonis profecturus, balneum matutinus ingreditur, præcipiens Amalgario & Arneberto Ducibus, VVillebaldo quoque Patricio, vt Brunulfum Ariberti fratris ſui auunculum, propter infidelitatem ſibi ſuſpectum, interficerent. Deindè à Cabillonenſi vrbe per Auguſtidunum, Autiſſiodero iter dirigens: poſt per Senonum ciuitatem Pariſius deuenit. Et Romiliaco villâ conſtitutus, Gomatrudem Reginam (nouercæ ſuæ Sichildis germanam) eò quòd eſſet ſterilis, conſilio quorumdam Francorum relinquens, Nantildem quandam puellam, à Monaſterio raptam, in matrimonium ſibi iunxit. Vſque ad id temporis conſilio beati Arnulfi Mettenſis vrbis Pontificis, necnon Pipini, in Regno Auſtraſiorum Maioris Domus officium gerentis, vſus eſt. Ideóque tam ſtrenuus támque efficax in adminiſtrando apparebat Regno, vt circumpoſitæ Nationes eius vererentur nomen, ſuáque auxilia in ſubiciendis exteris ſponderent Gentibus fide promptiſſima. At verò poſt diſceſſum præfati Antiſtitis, conſiliis iam dicti Pipini, & Chuniberti vrbis Coloniæ præſulis obaudiens, ſuggerentibus eis, æquitati ac iuſtitiæ operam dabat. C

De Dagoberti ex Ragnetrude filio, qui dum à beato Amando baptizaretur reſpondit Amen: *& poſtea in auaritiam fœdam lapſu, ſpoliationéque templi diui Hilarij, ac libidine eiuſdem: ſed reſipiſcentia conſilio Pipini.*

XX. Porro viii. anno regni ſui, cùm (more Regibus aſſueto) ſuperiores Franciæ partes peruagaretur, mœſtúſque eſſet quòd filium non progeneraret, qui poſt

DAGOBERTVS, ARIBERTVS.

A poſt ſe regnaret, puellam quandam RAGNETRVDEM nomine thalamo ſibi ſociauit: ex qua filium eo anno ſuſcepit. Quem dum poſtmodum in Aurelianenſi vrbe venerabilis vir Amandus Traiectenſium Epiſcopus iuxta morem fidelium præſignaret, adſiſtente genitore, paritérque Ariberto Aquitaniæ Rege, finita oratione, & nullo è tanta exercitus multitudine *Amen* reſpondente, aperuit Dominus os pueri, qui non pluſquam XXX. à natiuitate expleuerat dies: ac audientibus cunctis, reſpondit *Amen*. Statim igitur ſanctus Antiſtes eum regenerauit: quem ARIBERTVS Rex de ſacro fonte leuauit. Magnus ex hoc facto ſtupor cum exultatione, non tam Reges quàm vniuerſos repleuit circumaſtantes. Exinde Dagobertus, dum patrium ſæpè ſtudet Neuſtriæ inuiſere Regnum, prioris oblitus bonitatis, non ſolùm Eccleſiarum, verùm etiam quorúmque locupletium inhians rebus, improbus effectus eſt prædo. Nam inter alia Eccleſiarum Galliæ ſpolia, ex occaſione Baſilicæ diui Dionyſij exornandæ, direptas valuas fuſili ære fabrefactas à Templo ſancti Hilarij Pictauenſis fertur abſtuliſſe. Quas dum per Oceanum in Sequanam deuehi iuſſiſſet, vt per eam Pariſius vſque ducerentur, vna earum fluuio abſorpta, nec poſtmodum dicitur fuiſſe reperta. Luxuriæ tam ineffrænatè ſe tradidit, vt exceptis tribus, quæ cum nomine cultu etiam fulciebantur regio, plurimus concubinarum illi obſequeretur numerus. Auerſum itaque cor eius à Deo fuiſſe æſtimabatur, prorſúſque abalienatum, niſi in ſemet reuerſus, peccata ſua
B eleemoſynis redimere deliberaſſet. Erat in Regno eius Pipinus, de potentiſſimis Auſtraſiorum, familiaritati eius inhærens: qui oderat improbos, nec ſe miſcebat flagitioſis. Hunc quidam malignantium Dagoberto adorſi ſunt facere odioſum. Sed Domini protectus clementiâ, cuius in obſeruanda iuſtitia ſectabatur præcepta, & inſidias paratas euaſit, & Regi vtilia ſuadendo fideliſſimus apparuit. Cui cohærebat alter, Ega nomine, in conſilij ſalubritate & in Principis haud diſſimilis familiaritate. Is erat ex Neuſtria, non mediocri præditus potentia.

De Legatis ad Imperatorem: & de Imperatorum Focæ & Heraclij geſtis, & ſucceſſibus Heraclij in Choſdrohem Perſarum Tyrannum: eiúſque nece: crucíſque Dominicæ receptione.

TVNC temporis Seruatius & Paternus, qui Legatione functi fuerant ad Heraclium Focæ ſucceſſorem, regreſſi Dagoberto ſe præſentarunt, dicentes: Pacem ſe cum Heraclio firmaſſe perpetuam. Denique Focas Imperator ab vniuerſo deſertus Senatu (quaſi peruerſa inſaniens mente, opes Imperij in mare proiiceret, dicens ſe muneribus Neptunum placare velle) ab Heracliano tunc Africæ præfecto perimitur. Atque Heraclius Heracliani filius ei in Imperium ſubſtituitur. Anno IX. poſtquam purpurâ ſe induerat, hic Heraclius multas Prouincias à Perſis XXI.
C peruaſas Reipublicæ reſtituit, aliáſque grauiter labefactatas vindicauit. Choſdroes enim Princeps Perſarum, cuncta per quæ tranſibat vaſtando, Hieroſolymam venit: atque inter ceteras Eccleſiaſticas ſeu populares manubias, partem ſalutiferæ Crucis, quam ibi Helena mater Conſtantini quondam Auguſti reliquerat, aſportauit. Traditóque filio ſuo Regno, ipſe in argentea turri (quam ad hos vſus parauerat) aureo reſidens ſolio, vexillum noſtræ redemptionis, quaſi collegam Regni, è latere conſtituit. Quod vbi Heraclio nunciatum eſt, cum valida militum manu Perſidem petens, obuiam habuit Choſdroe filium, cum maxima Perſarum phalange, quæ eum, metu coacta Tyranni, non voluntate ducta iuuandi proſequebatur. Et conſpirantibus vtriuſque partis ſtudiis, Imperator cum Perſarum ductore ſingularem aggreſſus eſt pugnam, propoſita lege: Ne quis de vtroque exercitu progrederetur qui Duci ſuo auxilium ferret. Quod ſi quis infringere decretum præſumeret, ab ipſo Principe ſuo, ſuccisis poplitibus, vicino immergeretur flumini. Diu igitur animoſéque congreſſione facta, Heraclius ad aduerſarium: Vt quid, ait, tui hoc quod conſtituimus præuaricant pactum? Ille reflexa ceruice, vt videret quis ſuorum ſe veniret iuuatum, ab Heraclio percuſſus equo deiectus eſt mortuus. Statim Perſæ ſupplices ſe Heraclio ſubdunt. Qui cum ſuis ad vlteriora progreſſus, Choſdrohem in memorato reppererit fano reſidentem, & iuxta eum Dominicam Crucem. Quem dum interrogaret: Vtrum Chriſti fidem ſuſcipere, &

Dagobertvs. ſalutare lignum (quod, licèt indignus, honorificè tamen iuxta ſuum tractauerat A modum) vellet adorare: illéque reſponderet nullatenus id ſe facturum, Heraclius eum illicò interfecit. Peruagarúſque vniuerſam Perſidem, filium Choſdroe paruulum (quem eum eo inuenerat) baptizari præcipiens, eidem præponit. Et argenrum quidem turris exercitui, aurum verò reſtaurationi deputans Eccleſiarum, cum multimoda præda ac ſeptem elephantis, aſſumpta etiam Saluatoris Cruce, Hieroſolymam, indéque Conſtantinopolim remeauit.

De Heraclij forma, & præſagij quo ſe à Circumciſis pellendum viderat errore. Nam Iudæos propterea perſequebatur, è Franciáque pellendos curauit: cum à Sarracenis fuerit pellendus. De eorum itaque agitur prælio, & Heraclij morte.

XXII. Fvit autem vultu decorus, viſu hilaris, mediocris ſtatura, egregiæque fortitudinis: qui & leones ſæpè in arena, & plures ſolus interfeceerit. Cúmque Literis abundè eſſet inſtructus, ad vltimum Aſtrologus efficitur. Agnoſcens itaque in ſignis ſiderum, Imperium ſuum à circumciſa Gente vaſtandum, & autumans id de Iudæis fuiſſe præmonſtratum, per internuncios Dagobertum rogauit Regem Francorum, vt cunctos Iudaicæ ſtirpis, qui in Prouinciis illi ſubiectis manebant, Chriſtianos fieri præciperet. Eos verò qui nollent, aut exilio aut morte B damnari. Quod Dagobertus volens effecit, omnes qui noluerunt baptiſma ſuſcipere, procul à finibus eliminans Franciæ. Porrò Heraclio non de Iudæis, ſed de Sarracenis fuerat præoſtenſum. Agareni ſiquidem (qui & Sarraceni) Gens perfida, ab Abraham cum origine ritum trahens Circumciſionis, à radice Caucaſi montis progreſſa, terras Heraclij populatum venerunt. Contra quos lecta militum manus à Cæſare directa, grauiter eſt ab hoſtibus cæſa. Nam centum quinquaginta millia ex militibus interiiſſe referuntur. Spolia cæſorum victores rapta Auguſto per Legatos recipienda miſerunt. At ille, qui vltionem potiùs meditaretur, non ſolùm oblata reſpuit, verùm ipſa Legatione Alanos in adiutorium ſui, reſeratis portis quas Alexander Magnus Caſpio monti impoſuerat, ad centum quinquaginta fermè armatorum millia pretio eduxit. Sarracenorum duo Duces erant, qui ducenta millia armis inſtructa in bella ducebant. Cúmque vterque exercitus procul à ſe inuicem caſtra poſuiſſet, nocte, quæ diem belli præcedebat, ſubitò in caſtris Græcorum quinquaginta duo millia pugnatorum exanimata in ſtratis reperta ſunt. Qua de re reliqui metu perculſi, in diuerſa fugerunt: Regnum ſuum depopulandum aduerſariis relinquentes. Qui, quaſi accepta iniuriâ quòd obuiare auſi hoſtes fuiſſent, vehementiùs vaſtationi inſtiterunt. Tantæ cladis nuntio Heraclius accepto, diffidens ſe poſſe reſiſtere, cùm iam illi maiore prope Aſiæ parte peruaſa Hieroſolymam infeſtare diſponerent, in morbum incidit: & procedente C in deterius corporis ægritudine, vſque ad languorem animæ, videlicet in Eutychis delapſus eſt ſectam. Sociata quoque iure connubij ſororis ſuæ ſibi filia, XXVI. ſuſceptæ poteſtatis anno diem clauſit vltimum. Cui ſucceſſit Heraclona filius, cum matre Martina. Hic etiam duobus annis rerum ſummâ potitus, fratri Conſtantino iura reliquit Imperij.

De morte ARIBERTI *Regis Aquitaniæ, & eius filij* CHILPERICI*: déque negociatoribus Francis malè à Sclauis acceptis: & de Legatione ad Samonem Sclauorum Regem: & prælio cum eis commiſſo, eiúſque exitu Francis infelici.*

XXIII. Anno IX. Dagoberti Regis, Aribertvs frater eius Aquitaniæ Rex moritur, relinquens paruulum filium nomine Chilpericvm. Qui non diu rebus humanis ſuperfuit. Opinio mortis eius Dagoberto aſcribebatur. Qui eius comperta morte, Barontum Ducem ad peruadendum eius Regnum, vel ad theſauros ſibi adducendos, direxit. Barontus verò graue diſpendium indè feciſſe memoratur. Eo tempore, commutatores mercium ex Francia Sclauorum ingreſſi

DAGOBERTVS.

A patriam, à Sclauis rebus expoliati ſuis, & qui reſiſtere tentauerant interfecti ſunt. Quapropter quidam, Sicharius vocabulo, miſſus à Dagoberto ad Samonem memoratæ Gentis Principem, poſtulaturus de commiſſis iuſtitiam, dum ſciret ſe à Samone nolle videri, veſtibus quibus Sclaui vtebantur, ne agnoſceretur, indutus, conſpectibus ſe offert Regis præſentiam ſuam refugientis. Et quæ ſibi in mandatis tradita fuerant prolocutus, ait non debere eum contemptui habere Gentem Francorum, eò quòd ipſe, ac populus ei ſubiectus, obnoxij forent ſeruitutis Dagoberto eorum Regi. His verbis Samo prouocatus ad iram reſpondit, ſe cum populo ſuo, ſimul & terra, Dagoberto libentiſſimè pariturum, Si tamen, inquit, diſpoſuerit nobiſcum amicitias conſeruare. Ad hæc Sicharius: Non eſt, ait, poſſibile, vt ſerui Chriſti cum canibus fœdera iungant. Et reſpondente Samone: Quandoquidem vos ſeruos profitemini eſſe Dei, & nos eius ſumus canes, ideò ea quæ vos nequiter contra eius geritis voluntatem vt inutiles famuli, nobis frequenter conceditur morſibus ipſa vlciſci: ſtatim eiectus eſt Sicharius de conſpectu ipſius. Qua exaſperatus Dagobertus contumelia, lectas ex Auſtria dirigit militares copias, ad debellandam VVinidorum Gentem. Quibus ſuere auxilio Alemanni cum Rotberto Duce, necnon & Longobardi. Qui in ea qua congreſſi parte victoriam adepti, plurimum captiuorum ad propria redeuntes abduxerunt numerum. Auſtraſij verò Franci VVinidos, qui in Vogaſtenſe confugerant caB ſtrum, obſidione clauſerunt. Quam dum ſegniter amminiſtrarent, irruentibus ſuper ſe hoſtibus grauiter afflicti, caſtra cum tentoriis deſerentes aufugerunt. Hac victoria VVinidi animoſiores redditi, in Thoringam & circumiacentes Francorum terras ſeſe effundunt: ita vt Deruanus Dux, qui vrbibus præerat Sclauorum, quæ vſque ad id tempus Francis paruerant, deſperatis rebus ſe ad ceteros transferret Sclauos. Enimuerò non tam virtute VVinidorum hæc clades accidit Francis, quantum ignauiâ Auſtraſiorum. Alioqui vindictam, quam ſub Chlotario in Saxones, hanc ipſam ſub Dagoberto in Sclauos exercuiſſent.

De contentione inter Auares & Bulgaros de Rege deligendo: & de Bulgaris expulſis à patria, & Franciam inuadere parantibus, vna nocte cæſis.

HIs diebus inter Auares cognomento Hunos, & eos qui Bulgari dicuntur, magna ſurrexit contentio, cui deberetur Regni ſucceſſio: vtrum ex Bulgaris orto, an ex Auarum ſemine procreato. Lis vſque ad arma deducta, Hunis victoriam peperit. Victi Bulgari, & à propriis exules terris, Dagobertum expetunt Regem Francorum, poſcentes vacantem tellurem ſibi concedi ad habitandum. Ille C hyematum eos in Baioariam dirigit: donec cum amicis deliberaret, quid de eis ageret. Quibus per domos Baioariorum hoſpitantibus, Rex habito cum familiaribus tractatu (veritus ne quid noui molirentur) euocatis Baioariis hoc dedit in mandatis: Vt vnuſquiſque eum, qui apud ſe hoſpitaretur, cum coniuge ac liberis contrucidaret. Quod factum eſt: & vna nocte, quæ tam crudeli operi deſignata erat, omnes neci traditi ſunt. XXIV.

De Regibus Hiſpanis, & bello eis à Dagoberto per Burgundiones illato: & de Miſſorij poſtulatione, & direptione, ac recompenſatione.

PORRO apud Hiſpaniam defuncto Siſebodo Rege clementiſſimo, Sentila ſucceſſit in Regno. Qui dum multa in ſuos crudelia exerceret, Siſenandus quidam haud ignobilis Hiſpanienſis ad Dagobertum ſe contulit, rogans auxiliari eum ſibi, quo Sentilam Hiſpaniâ expelleret. Dagobertus vniuerſam Regni Burgundionum militiam proficiſci eò iubet, auxilium Siſenando laturam. Igitur vbi in Hiſpaniam diuulgatum eſt, exercitum Francorum ad ſubſidium ſui Siſenandum ducere, illico cuncti Sentilam iamdudum ſibi odioſum deſerunt, ac illum alterum bello aptiorem ſine pugna ſecuti ſublimant in Regnum. Abundantius & Venerandus Duces cum exercitu tantùm Tholoſano Cæſarauguſtam vſq; Siſenandum XXV.

DAGOBERTVS, SIGEBERTVS II. CLODOVEVS II.

proſecuti ſunt. Vbi nobiles Gothorum ſe ei tradiderunt, & ipſi ab eo donis munerati, ad propria redierunt. Poſt hoc Dagobertus directis Amalgario & Venerando Legatis, poſcebat promiſſa ſibi ſolui. Spoponderat enim Siſenandus, ſe ei Miſſorium aureum ex theſauris Gothorum daturum, quem olim Torſimodus (qui apud Gothos regnauerat) ab Aëtio Romanorum Patricio dono acceperat. Quem dum Legatis Rex libenti animo tradidiſſet, Gothi ſpeculari quòd per illos tranſeundum foret iter, Miſſorium diripiunt, nec eum publicis paſſi ſunt auferri ærariis. Quamobrem Siſenandus poſteà Dagoberto Regi, pro recompenſatione Miſſorij, ducenta millia ſolidorum annumerauit argenti. Quos Dagobertus Baſilicæ ſancti Dionyſij largitus eſt: in cuius conſtructione quantùm liberalitatem oſtenderit ſuam, in ſequentibus declarabitur. A

De bello quod in Sclauos parauit Dagobertus, à Saxonibus ob tributi leuationem fictè ſuſcepto: ſed à Sigeberto filio Regis feliciter geſto.

XXVI. ANNO autem x. poſtquàm præfatus Dagobertus regnare cœperat, memor malitiæ Sclauorum in ſuos, collegit lectam è Franciæ bellatoribus ſcaram, quam nos turmam vel cuneum appellare poſſumus. Cui properanti ad capiendam vltionem ex inimicis, occurrere Saxonum Legati, ſpondentium ſe fore vindices contumeliarum quæ Francis illatæ erant, ſi tributo quod regiis exhibebant vſibus leuari meruiſſet. B Quingentas namque vaccas inferendales à Chlotario ſeniore, Clodouei filio, Chilperici patre, regiæ menſæ inferre iuſſi fuerant. Quæ ideo inferendales dicebantur, eò quòd ſingulis inferrentur annis. Dagobertus ergo, ſapienti Auſtraſiorum conſilio, petita non abnuit eo videlicet pacto, vt per ſuccedentia ſemper tempora, Francorum limitem ſibi vicinum Saxones contra aduerſantium defenſarent incurſus. Hoc pactum ſacramento quidem ſuper arma (vt eis mos erat iurantibus) firmatum. Sed nulla efficacia factorum eſt ſtabilitum, licèt cenſu, quem ſoluere ſolebant, liberati eſſent. Sequenti etiam anno, cum aſſiduis Sclauorum incurſionibus Thoringa laboraret, collato cum Pontificibus ac Senioribus Gentis conſilio, Dagobertus filium ſuum SIGEBERTVM Auſtraſiis præpoſuit, vt fungeretur rectoris munere cum Regni honore. Tutores duos filio delegauit, Chunibertum Coloniæ vrbis Præſulem, & Adalgiſum Palatij rectorem. Theſaurum etiam eis ſufficientem tribuit: & quæcumque conceſſit, teſtamento cuncta inſeri, ac ſigilli impreſſione ſignari mandauit. Deinceps quamdiu Sigebertus vixit, ſtudio ac induſtriâ Auſtraſiorum irruptiones refrenatæ ſunt VVinidorum.

De CLODOVEI filij Dagoberti ortu: & de Regnorum inter Sigebertum & eum per patrem diuiſione: & de Denteleni Ducatu recepto.

XXVII. ANNO XII. Regis Dagoberti, eidem de Regina Nantilde naſcitur filius nomine CLODOVEVS: qui & HLVDOVIVS inuenitur nuncupatus. C Vnde Rex, ſuggerentibus iis qui vtilitatibus Regni conſulere videbantur, æqua lance inter hos duos filios Regnum diuidere ſtatuit. Sigebertum itaque ſeniorem ex liberis, Auſtriæ (vt prælibatum eſt) Regem instituit Clodoueum verò minorem natu, pari dignitate Neuſtriæ ac Burgundiæ præfecit: reſtituto etiam Ducatu Denteleni, qui vſque ad illud tempus ab Auſtraſiis iniuſtè retinebatur poſſeſſus. Quod quamuis Auſtraſij ægrè tulerunt, metu tamen Dagoberti & ad præſens confirmauerunt, & in poſterum ſtabile fore promiſerunt.

De Sadregiſili Ducis nece, & filiorum eius ob ignauiam & paternæ cædis negligentiam exhæredatione. Et de bello in Vaſcones feliciter geſto, præterquàm quòd Arembertus Dux perierat.

XXVIII. ANNO XIII. regnante Dagoberto, Sadregiſilus Dux Aquitanorum à quibuſdam hominibus, gladiatorio aduerſus eum animo inſurgentibus, trucidatus eſt. Hic eſt Sadregiſilus, quem à Dagoberto, adhuc in pueritiæ annis conſtituto, ſuperior declarauit ſermo & flagellis cæſum, & barbæ raſione deturpatum.

DAGOBERTVS, SIGEBERTVS II. CLODOVEVS II.

A Cuius filij cùm vltores potuiſſent fieri effuſi ſanguinis paterni, maluerunt viuere deſides ac otioſi, quàm perurgendo armis homicidas, cruorem exigere interfecti. Idcirco in publico Francorum Conuentu, à quibuſdam Proceribus ſecundum leges Romanas (quæ ſanciunt, à paterna eos decidere hæreditate debere, qui noluerint interfecti necem vindicare) omnibus paternis expoliati ſunt bonis, atque inanes relicti. E quorum poſſeſſionibus, multas Dagobertus tribuit Eccleſiæ ſancti Dionyſij obſequia curantibus.

ANNO XIV. Dagoberti, dum ei nuntiatum fuiſſet Vaſcones à ſuo imperio deficere velle, exercitum Burgundionum cum XII. Ducibus eò dirigit. Qui commiſſâ cum hoſtibus pugnâ eoſdem acie ſuperarunt, & multos ex eis captiuos ducentes, terram eorum rapinis ac incendio deſolauerunt. Denique cum ſumma felicitate totus ad propria rediſſet illæſus exercitus, ni Dux Arembertus, cum maxima parte nobilium, & etiam veteranorum, ex his quos ſecum duxerat in valle Robola, à Vaſconibus fuiſſet interfectus. Huius raræ multitudinis, quæ Vaſconiam bello ſubegit, licèt multis rectoribus vteretur, Princeps fuit Audoënus: qui multis in prælijs ſub Theodorico inuentus eſt ſtrenuus, cui prærogatiua omnis de ſummis reſeruabatur rebus. Ad quem accedentes Vaſconum primores, rogauerunt parci ſibi, promittentes ſe Dagoberto Regi præſentaturos, & de quibus arguerentur ſatisfacturos. Hæc ille allegata ſine dolo intelligens, exercitum vnde venerat reduxit.

B

De Legatione ad Iudicahilem Britanniæ Regem, cum quo Eligius vir bonus fœdus pactus eſt: déque Iudicahilis Audoëníque religioſitate.

HIs ita patratis, Legatio à Dagoberto ad Iudicahilem Regem Britanniæ dirigitur: vt quæ Britanni contra Francos malè geſſerant emendarent. Sin aliàs vniuerſas copias, quæ è Vaſconia redierant, comminatus eſt ſe Britonum finibus immiſſurum. Adſciſcitur ad hanc Eligius exequendam Legationem, ſpectatæ (vt præoſtenſum eſt) fidei vir. Qui plurima cum Iudicahile allocutus de pace, non ſolùm vt Francorum obtemperaret Regi perſuaſit, verùm Clippiaco villâ, quo tunc Dagobertus morabatur, ſecum perduxit. Vbi memoratus Princeps & correctionem commiſſorum, & ſubiectionem ſui Britannicique populi obtulit: ac pacem cum eo perpetuam iniit. Cúmque Dagobertus ad curanda iuxta morem epulis regalibus corpora ſe contuliſſet, Iudicahil Palatio egreſſus ad domum Dadonis Referendarij, qui & Audoënus dictus eſt, eò quòd religioſæ vitæ teſtimonium haberet, perrexit, ibique pranſus eſt. Erat enim ipſe Iudicahil religioſus valde, audieratque prædictum Dadonem ſtudium ſanctæ conuerſationis habere. In craſtinum valedicens Dagoberto Regi, præmiſſque regalibus ab eo donatus, in Regnum ſuum eſt regreſſus. XXIX.

C

De Dagoberti in Eccleſias munificentia, & de concione eius in Concilio Procerum Regni: déque teſtamento, & donationibus eius.

EO anno Rex Dagobertus omnibus circumpoſitis Gentibus, Nationibúſque ſibi ſubiugatis, pacéque per circuitum facta, ad pietatem intendit. Vtque ſe gratum, cœleſtibus in ſe ſupra modum fluentibus beneficiis, demonſtraret, vniuerſas penè Galliæ Eccleſias patrimonij ſui hæredes inſtituit. Conuocatiſque filiis, ac turba amicorum, generale indixit Placitum in loco nuncupato Bigargio. Ad quod properè conuenientibus cunctis Franciæ Primoribus, x. Kal. Maias Rex ſolio reſidens aureo, hoc apud eos diſſeruit modo. Cauſa modo, mihi amantiſſimi « filij, & quicumque adeſtis Francorum potentes, vtilis ac fructuoſa viſa eſt vos vo- « candi intentio, vt de iis quæ pro remedio animæ meæ agere inſtitui, non ego ſo- « lus mihi applauderem. Quia etenim caduca gerimus corpora, animáſque immor- « tales, magna nobis; ſi diſſimulare nolumus, eſt indicta probitatis neceſſitas: ne ſi « (quod abſit) minus fuerimus intenti, non ſolùm corruptionem quam ſperamus « corporum, verùm & ipſam æternitatem animarum perpetuis tradamus incendiis. « Ideóque ego reminiſcens, iuſtis repromiſſa præmia, & præparata iniquis ſupplicia, memor etiam malorum quæ geſſi, teſtamentum ſcribere decreui, quo omnes « XXX.

DAGOBERTVS, SIGEBERTVS II. CLODOVEVS II.

Regni noſtri Sanctorum Baſilicas iſto tempore famoſas, hæredes faciamus earum A
quæ eis à nobis traditæ ſunt rerum. Conſtitui etiam quatuor fieri vno tenore exemplaria, & ea manibus ſubterfirmare, non tantùm meis, ſed etiam filiorum meorum Sigeberti ac Hludoui, quos hodie Reges conſtituo, veſtris quoque qui aſtatis ſanctiſſimi Pontifices, necnon Gentis noſtræ Principes. E quibus vnum Lugduno » Galliæ, aliud Pariſius, tertium Mettis in Archiuis Eccleſiarum cuſtodienda dirigimus. Quartum autem, quod præ manibus habemus, in theſauris noſtris adſeruari præcipimus. Cúmque, poſt depoſitam à nobis carnis ſarcinam, vnuſquiſque Præſulum, qui locis præcepto inſcriptis præfuerint, ſibi aſſignata ſuſceperint, rogamus & obteſtamur per terribile Domini noſtri Ieſu Chriſti nomen, vt memoriam noſtri tribus in hebdomada diebus per ſequentes annos faciant: ac pro requie animæ noſtræ ſacrificium offerant ſalutare: nomenque noſtrum, quaſi perpetuum tenentes memoriale, libro inſerant vitæ. Vos autem boni filij, conſiderantes primùm naturæ religionem, cuius gratia etiam beſtias ligat, manete fratres, & nolite exuere quod generati eſtis. Deindè reueremini me patrem veſtrum: qui rogare malo, cùm poſſim iubere, vt ſtatuta noſtra inconuulſa ſeruetis, ſi veſtra à ſucceſſoribus ſeruari mauultis. Profectò ſcientes, quòd ſi à nobis ſancita contemptui habueritis (quod non arbitror) pari modo & veſtra à poſteris contemnentur » decreta. His dictis, & cunctis longæuam ei felicémque optantibus in hoc ſeculo vitam, ac in futuro manentem, ſalutatis omnibus cœtum dimiſit, vt rediret vnuſquiſque ad ſua. B

De fide præſtita Francis à Vaſconibus.

XXXI. QVINTODECIMO verò regni ſui anno, omnes ferè Seniores Vaſconiæ, cum Amando Duce, ad eum Clippiaco venerunt: eiúſque formidantes præſentiam, in Oratorium ſancti Dionyſij confugerunt. Quos etſi dignos morte iudicauerat, reſpectu tamen Sanctorum, quorum expetierant memoriam, eis in» dulſit vitam. Qui ſacramento fidem dantes: Se de cetero fideles Dagoberto, ac » reliquis poſt eum Regibus fore Francorum, ad patriam redire permiſſi ſunt ſuam.

De Grimoaldi Regis Longobardorum geſtis, & fratrum eius cæde: deque Conſtantino Imperatore (qui & Conſtans dictus eſt) Beneuentum obſidente: & de crudelitate eius & exitio, & Mezantij tyranni: déque Conſtantij Imperio.

XXXII. DAGOBERTO igitur pacificè apud Gallias regnante, Longobardis Grimoaldus præerat: qui extincto Godiperto Ariperti Regis filio, & eius fratre Berthari Italia pulſo, Regnum arripuerat. Hic eſt Grimoaldus, de quo præfati ſumus, quòd prædicta euerſa vrbe, Auarem, à quo captiuus adhuc puer ducebatur (vt dictum eſt) occiderat. Cuius fratres Taſonem ac Caconem, Gregorius Romanorum Patricius, in ciuitate Opitergium doloſa fraude peremit. Nam promittens Taſoni, quòd barbam eius præſcindens (iuxta morem antiquorum) eum ſibi adoptaret in filium, cum fratre ac paucis fidelium ad ſe venire ſuaſit. Ingredientíque vrbem portas poſt tergum claudi præcipiens, milites armatos qui eum interficerent direxit. Quod vbi qui ingreſſi erant animaduerterunt, vltimum ſibi vale dicentes, per plateas ciuitatis diſperſi obuios quoſque trucidabant. Maximáque edita ſtrage, tandem pauci à pluribus circumuenti obtruncantur. Gregorius itaque qui ſpoponderat ſe barbam Taſoni abſciſſurum, non ſolùm barbam, verùm & amputauit eius caput. Verumtamen ne periurus diceretur, barbæ quoque ſummitatem inaniter præcidit. Quapropter Grimoaldus Regno potitus, Opitergium funditus euertit in vltionem fratrum inibi peremptorum. Cuius temporibus Conſtantinus Auguſtus, qui & Conſtans dictus eſt, Longobardos Italia pellere cupiens, tranſmeato Adriatico mari Beneuentum obſedit. Vnde ſubito aduentu Grimoaldi territus, diſceſſit, relicto cum exercitu quondam ex Optimatibus nomine Saburro, qui cum Grimoaldo prælio conflixit. Tunc vnus è Longobardis, vocabulo Amalongus, qui regium contum ſolitus erat ferre, quendam Græcu- C

A lum eodem conto percuſſum, è ſella equitatoria ſuper caput ſuum eleuans, reliquos perterrefactos fugere compulit. Talia agnoſcens Imperator, iracundiam corde conceptam in ſuos (hoc eſt Romanos) conuertit, móxque Romam pertendit: & à Vitaliano Papa honorificè ſuſceptus, primo quidem die obtulit beato Petro pallium auro textum, in craſtinum verò, & per XII. continuos dies quibus ibi reſedit, omnia quæ fuerant antiquitus in ornamentum ciuitatis ex ære inſtituta, deponi iuſſit. In tantum vt etiam Baſilicam beatæ Mariæ (*Pantheon* antiquitus vocatam) diſcooperiret, teguláſque ex ære factas exindè auferret, cáſque cum aliis ornamentis Conſtantinopolim tranſmitteret. Qui tamen, vbi Siciliam attigit, meritum tantarum iniquitatum præmium luit. Nam eiuſdem inſulæ incolas, Calabriæque ac Sardiniæ, atque Africæ, afflictionibus tam grauiſſimis attriuit, vt vxores à maritis, & filij à parentibus ſeparati, duram cogerentur perpeti ſeruitutem. Itaque Imperator ſuis, quàm hoſtibus, infeſtior, à militibus eius ſæuitiam execrantibus in balneo interficitur. Poſt quem Mezentius in Sicilia tyrannidem arripuit. Quo pari modo ſine mora punito, capitéque eius Conſtantinopolim perlato, Conſtantinus, Conſtantini (de quo præmiſimus) filius, XVII. annis Romani tenuit gubernacula Imperij. Sanè patris eius temporibus, Vitalianus Papa Theodorum Archiepiſcopum & Adrianum Abbatem in Britanniam direxit, ad corroborandam, quam beatus Gregorius in Anglorum Gente ſeuerat, fidei Chri-
B ſtianæ ſegetem.

DAGOBERTVS, SIGEBERTVS II. CLODOVEVS II.

De Dagoberti laudabili obitu & ſepultura, ac Ædis diui Dionyſij ædificatione & ornatu.

PORRO inclytus Rex Francorum DAGOBERTVS annis XVI. glorioſa functus Regni adminiſtratione, Spinogilo villa ſuper flumen Sequanæ ſita, haud procul à Pariſius, conſtiturus, profluuio ventris laborare cœpit. Indéque obſequentium manibus ad Baſilicam ſancti Dionyſij delatus, dum ſe incommodo vltimæ ægritudinis ad morrem vrgeri intellexiſſet, Egam Conſiliarium ſuum ſumma cum celeritate ad ſe venire mandauit. Séque diſceſſurum è præſenti ſeculo intimans, vxorem ſuam NANTILDEM ac filium CLODOVEVM eius tuitioni commiſit: & vt ſecundum prudentiam ſibi à Deo conceſſam filium enutriret, piéque Regnum diſponeret, ammonuit. Ceteris etiam Optimatibus ac Pontificibus Neuſtriæ ac Burgundiæ accerſitis, filio eos, eíſque filium commendans, XIV. Kal. Februarij diem clauſit extremum. Cuius corpus conditum aromatibus, ſepultum eſt in Eccleſia ſancti Dionyſij, in dextro latere ſepulchri ipſius Martyris. Denique, vt ſuprà oſtenſum eſt, cùm ſe ornaturum ire illius memoriam ſociorúmque eius pollicitus eſſet; Templum eis condidit vniuerſis, quæ in Gallia tunc temporis erant, excellentius Templis. Nullúmque impenſis ſtatuens modum, mar-
C moreis illud columnis; ſimilique venuſtauit pauimento, immenſo ædificandi ſumptu, & exquiſito fabricatum decore. Nec minor illi in aliis quoque ornatibus intentio. Nam veſtibus auro textis, & palliis holoſericis, totum interiorem circumdedit Templi ambitum. Ordinem pſallentium vti apud ſanctum Martinum Turonis, necnon apud ſanctum Mauritium Agaunis agebatur, inibi inſtituit. Prædia verò tam innumera Fratribus in eodem loco Deo famulantibus, ſiue Matriculariis Eccleſiæ, contulit, vt deuotio animi eius plurimis admirabilis eſſet. Fuit etenim idem Rex Dagobertus admodum cautus, ingenio aſtutus, circa beneuolos & ſibi fideles manſuetus, rebellibus autem ac perfidis valde terribilis. Exercitiis corporis, maximéque venationibus deditus: atque in omni agilitate corporea ſtrenuus: peritia quoque ac virtute in bello præualidus.

XXXIII.

De viſione facta Solitario ſuper ſtatu Dagoberti Regis defuncti: & quid proſit Templorum ornatio, & obſit ſpoliatio.

CETERVM eo tempore, quo terminum ſortitus eſt vitæ, quidam illuſtris XXXIV.
Anſoaldus nomine, defenſor Pictauenſis Eccleſiæ; partes peragrabat Siciliæ. Qui dum euectu reuerteretur nauali, appulit ad quandam breuem inſulam, præſentia ac meritis cuiuſdam ſolitarij qui Ioannes dicebatur redimitam. A quo,

DAGOBERTVS, SIGEBERTVS II. CLODOVAEVS II. dum de ſalute animæ cum eo ſermocinaretur, interrogatus: Vtrum Regem Dagobertum cognouiſſet? illéque ſe eum optimè noſſe reſpondiſſet, rurſum à ſene rogatus mores vitámque Regis expoſuit. Cui ſenex: Cùm, ait, multa vigiliarum ac ieiuniorum, ſimúlque ſenectutis fatigatione depreſſus, paululum membra ſopori dediſſem, aſtitit mihi quidam veneranda decorus canitie, monens vt properè „ ſurgerem, & pro Dagoberti Regis anima, quæ eadem à corpore exierat hora, Do- „ mini exorarem clementiam. Quod cùm facere maturato curaſſem, apparuerunt „ ſubitò haud procul in pelago deformes truculenta facie dæmones, vinctum Re- „ gem Dagobertum per ſpacia maris agitantes, inflictíſque inſuper verberibus ad „ Vulcania loca trahentes. Qui diſtentus cruciatibus, inter agitationes & verbera, „ quorumdam Sanctorum audiebatur poſtulare ſuffragia. Cùm repentè aperto cœ- „ lo, inter fulmina in fluctus cum fragore ruentia, viſi ſunt deſcendiſſe viri decore „ nitentes mirabili. Requirere cœpi ab eis, qui eſſent. Qui dixerunt, ſe eſſe illos „ quos Dagobertus ad ſuum vocauerat auxilium, Dionyſium videlicet ac Mauri- „ tium Martyres, necnon Martinum Confeſſorem. Hi ereptam dæmonibus ani- „ mam ſecum ad æthera leuauerunt, canentes hunc Pſalmum: *Beatus quem elegiſti* Pſal. 64. *& aſſumpſiſti Domine, habitabit in atriis tuis.* Hæc vir ille venerabilis Ioannes Anſoaldo retulit ſe vidiſſe. Quæ ille in Gallias reuerſus, ſancto Audoeno narrauit: qui ea in vna conſcripta chartula poſteris reliquit in ordinem hiſtoriæ digerenda. Ex qua re datur intelligi, nullo modo à Sanctis ornatum contemni, quem ad eorum memorias deuoti conferunt viri. Quamquam enim quorumdam calumnia- B „ torum, & cuncta deuorare cupientium hæc vox ſit: Nil, aiunt, Deo vel Sanctis „ eius proſunt aurum, ſiue argentum ligno affixum, ſeu parietibus dependentia pallia: non tamen ſine cauſa vltione puniti ſunt diuina, vel Balthaſar vaſa de templo Domini rapta in turpes conuertens vſus, vel Heliodorus ærarium Dei diripere conatus. Antiochus quoque, quia Hieroſolymitanæ vrbis Templum altiſſimo conſecratum expoliauit, poſtmodum ſcatens vermibus expirauit. Dagobertus verò eos ſpecialiùs Sanctos ſibi auxiliari poſcebat, quorum Baſilicas plus ceteris ſe opibus ditaſſe meminerat.

De CLODOVEI *ſub Ega iuſto Principatu: & paradiſi Romani pauimento. Et de Gothorum in Hiſpania Regibus Tolga & Riſicindo.*

XXXV. AT verò Dagoberto defuncto, eius filius CLODOVEVS, quem etiam Hludouium diximus fuiſſe nominatum, cum matre Nantilde in partes cœpit regnare Neuſtriæ ſiue Burgundiæ, Ega Conſiliario Palatium cum Regno gubernante. Qui patientiæ deditus, abundans opibus, iuſtitiæ erat cultor eximius, & genere claro oriundus. Tantummodò blaſphemabatur * à pluribus, quòd eſſet auaritiæ deditus. Qui tamen res pauperum, quæ ſub Dagoberto peruaſæ & fiſco fuerant iniuſtè ſociatæ, poſſeſſoribus cum omni reddidit integritate. His diebus C dominus Papa Romanæ Eccleſiæ locum, qui Paradiſus * dicitur, ante Baſilicam beati Petri Apoſtoli, candidis & magnis marmoribus mirificè ſtrauit. Apud Hiſpanias mortuo Siſenando, Tolga filius eius petente patre Rex creatus eſt. Cùmque Gothi pueritiam Regis aucupati, more ſibi aſſueto multimoda committerent ſcelera, Cintaſindus quidam Gothorum præminentiſſimus, Tolga Regno pulſo, ac Clerico fieri coacto, Regnum arripuit. Qui agnoſcens conſuetudinem Gentis, quam in interficiendis ſiue expellendis habebant Regibus, plurimos ex eis quos huic vitio ſciuit deditos neci tradidit. Ita vt de potentioribus quidem ducentos, de plebe verò quingentos fermè interficeret, reſiduos exilio condemnaret. Ipſe autem cùm quietè Regno potitus fuiſſet, filium Riſicindum viuens Regem inſtituit. Hic de malis quæ geſſerat pœnitentiam agens, eleemoſynáſque multas faciens, nonageſimo (vt fertur) vitæ anno diem clauſit.

* Gall. eſtoit blaſmé.

* vel. le Paruis.

De Theſauri regij diuiſione, & conſiliis Pipini Sigeberto datis.

XXXVI. QVONIAM quidem ſuperiùs demonſtrauimus, quo ordine vitæ ſuperſtes Dagobertus inter liberos ſuos Regnum diuiſerit: nunc intimandum, quo pacto poſt illius exceſſum inter ipſos eius ſint partiti theſauri. Igitur Pipinus, qui

A ſub Dagoberto aſſiduè cum aliquibus ex Auſtria Primoribus Palatium incoluerat, CLODOVEVS II.
eo obeunte ad Sigeberrum ſe confert: iunctóque cum Chuniberto Pontifice (vt SIGEBERTVS II.
pridem) amicitiarum fœdere, vtilia cum eo Regi memorato miniſtrabat conſilia.
Ex quorum ſententia SIGEBERTVS ad Clodoucum dirigit fratrem, qui debitam ſibi portionem ex paternis poſcerent theſautis. Ad quam redhibendam certus eum loco deſignatur terminus. Statuta ergo die, Chunibertus cum Pipino vſque Compendium villam regiam acceſſit. Ibique, procurante Ega Clodouei Regis Palatium gubernante, omnis theſaurorum Dagoberti ſupellex, in ſpeciebus variis, muneribúſque antea abditis, prolata, ac inter fratres æqua eſt lance diuiſa: tertia parte tamen, ex omnibus quæ Dagobertus adquiſierat, poſtquam Nantildem ſibi ſociauerat, ipſi Reginæ ſeruata. Partem Sigeberti Chunibertus & Pipinus ad ipſum pertulerunt.

De Egani morte, & Erchinoaldi præfectura, & Ermenfridi homicidio.

ANNO III. regni Clodouei, Ega Præfectus Palatij Clippiaco villa febre vexatus moritur. Poſt cuius diſceſſum, Erchinoaldus, Dagoberti Regis ex genetrice conſanguineus, Maior domus in Neuſtria eſt inſtitutus. Qui humilis, pacificus, cunctiſque virtutum bonis exiſtens ornatus, Sacerdotes Domini diligenter XXXVII.
B do verebatur: & ipſe ab eis, & ab vniuerſis Optimatibus diligebatur. Ante paucos ſanè dies obitus Egani, Ermenfredus quidam, qui eius duxerat filiam, Ainulfum Comitem apud Albioderum vicum in Mallo interfecit. Quapropter graue ſuarum rerum, permittente pariter ac iubente Nantilde, à propinquis Ainulphi paſſus eſt diſpendium. Ipſe quoque à Rege ſibi metuens, Remis in Baſilica ſancti Remigij per multos reſedit dies.

De Pipini morte à multis fleta, & filij eius poſt multam contentionem & factionem ſucceſſione in Præfectura.

EVOLVTO anno Pipinus diem obiit, maximum Auſtraſiis relinquens luctum XXXVIII.
cauſa mortis ſuæ generatum: eò quòd propter animi manſuetudinem, & iuſtitiæ ſeruatam æquitatem, ab vniuerſis diligeretur. Cuius filius Grimoaldus, ſtrenuus admodum iuuenis, propter egregia patris merita, populo ſimul & Principibus valde erat charus. At verò Otto quidem, Berone genitus patre, ſperabat ſe Comitem Palatij fieri poſſe, eò quòd baiulus fuerat Regis Sigeberti in eius tenera ætate. Idcirco dum Grimoaldum paulatim deſpicere, nec iam odium aduerſus eum conceptum velare, immò crebro contemptu ſeſe manifeſtum cœperat demonſtrare aduerſarium, Grimoaldus, paternæ amicitiæ prærogatiua Chuniberto Pontifici iamdudum fœderatus, moliebatur Ottonem pellere Palatio. Sed cùm
C id nequiſſet explere, exoſum eum Leutherio Alemannorum effecit Duci: à quo idem Otto decimo Sigeberti Regis anno interfectus eſt, & Grimoaldus in locum patris Maior Domus in Auſtriæ Regno inſtitutus.

De Flaucato Maiore Domus Burgundiæ, & ſimultate eius cum VVillibado.

ANNO IV. regni ſui Clodoueus cum Nantilde matre Aurelianis, caput regni XXXIX.
Burgundiæ, petiit. Vbi aduenientes Pontifices ac Optimates ipſius gentis, & ſe dominio Clodouei tradentes, Nantildis humaniſſimè tractauit: vtque filio fidem ſeruarent, admonuit. Quorum conſilio Flaucatum, Franciâ oriundum, Præfectum inſtituit Palatij, ſociata ei nepte ſua Ragneberta in matrimonium. De cetero Erchinoaldus & Flaucatus (quorum vnus Neuſtriæ, alter Burgundiæ poſt Regem præerat Aulæ) dextras ſibi mutuæ ſocietatis adinuicem dederunt, vt in communi tractatu pariique conſenſu, quæ pacis eſſent ſectantes, iuſtitiæ & æquitatis iura in ſubditis cuſtodirent. E quibus Flaucatus in Burgundiam tranſiens, commiſſa ſibi munia impigrè curabat. Cuius reſtitit conatibus VVillibadus Vltraiuranus Patricius: qui generis nobilitate, & opum affluentia ſeſe extollens, deſpectui ducebat illi ſubici, aut eius parere præceptis. Flaucatus tamen id ſibi diſſimulans cognitum, menſe Maio ad generale placitum cum Clodoueo Cabillo-

CLODOVEVS II. SIGEBERTVS II.

nis agi decretum properare non diſtulit. Quo etiam VVillibadus cum inuidioſo ſatis agmine, & quod minari bellum videretur, pertendit. Nec Palatium ingredi voluit, metuens videlicet ne à Flaueato incautus opprimeretur. Quod vbi Flaueatus animaduertit, Palatio egreſſus eum interficere voluit. Cui ſeſe frater Amalbertus obuium tulit, & VVillibadum fruſtra reſiſtere parantem neci eripuit. Exindè Flaueatus rimabatur opportunitatem, vt de VVillibado vltimam ſumeret vltionem. A

De Nantildis Reginæ obitu, VVillibadi cæde, & Flaucati paulo poſt morte non immerita.

XL. EO anno NANTILDIS Regina eſt defuncta, atque in Ecclesia ſancti Dionyſij in eodem quo Dagobertus ſepulchro poſita. Ipſóque anno Clodoueus ab vrbe Pariſiorum cum Erchinoaldo & Flaueato Ducibus, ac nonnullis Franciæ Primatibus, menſe Septembri progreſſus, per Senonas & Autiſſioderum ad Auguſtidunenſem profectus eſt ciuitatem. Indéque ad VVillibadum nuntium dirigit, mandans vt quantocius ad ſe veniret. Ille quamuis cauendum ſibi eſſe à præparatis inſidiis non ignoraret, periculoſum tamen arbitratus Regi non obedire, dictis quidem paruit, quæ non audebat refellere: ſed valida armatorum vallatus multitudine aduentabat. Cui occurrit Ermenricus quidam, cum aliis ex numero Nobilium à Rege directus, vt eum ſine cunctatione ad palatium debere properare hortaretur, ſimúlque vt fidem daret, eum nil læſionis in eundo vel redeundo perpeſſurum. Cuius verbis non ex toto derogans credulitatem, ibat. Quem etiam donis vberioribus honorauit, & vt ſe ad ciuitatem præcederet rogauit. Verumtamen nec ſic ſufficienter ſui ſecurus, Agilulfum Valentiæ Præſulem ac VViſconem Comitem ad regiam præ ſe ire iubet Aulam, & quæ de eo agerentur agnoſcere, agnitáque ad ſe velociter referre. Hos Flaueatus in vrbe detineri fecit: & ipſe maturiùs ſurgens cum ſuis, ciuitate relicta, aduerſus VVillibadum præliaturus iter arripuit. Auxilio ei erant Erchinoaldus Dux cum Neuſtraſiis, Amalgarius & Ramelenus non ignobiles iuuenum, quos comitabatur haud ſpernenda multitudo ſatellitum. E quibus Ramelenus & Amalgarius, cum ſibi obſequentibus, Flaucato in acie auxilium tulêre, cetera multitudine procul ſtante, ac euentum belli præſtolante. Nuntius hoſtilis aduentus præcurrens, manifeſtum reddidit VVillibadum. Qui hortatus ſocios, ne incruentam victoriam aduerſariis eſſe ſinerent, excepit aduenientes. In prima autem fronte ipſe mortuus proſternitur, quippe ſui iam contemptu vitæ prodigus, & deſperatione ſalutis totum ſe in hoſtem effundens. Bertarius quoque patrium Flaucati, dum aduerſarios vehementer vrget, obuiauit quendam Madalulfum Burgundionem olim ſibi familiaritate notiſſimum. Qui Bertarium ſeſe vocantem, ſibique, quòd ſi ad ſe veniret, eum ſaluum certamine liberaret, pollicentem, & ad eum protegendum clypeum eleuantem, ingratus beneficij conto percuſſit in pectore. Cuius filius Aubedo, patris excitus periculo, ad eum cucurrit, aduerſúmque Madalulfi pectus lancea tranſuerberauit: & cunctos, qui ſuum appetierant patrem, aut percuſſit, aut in fugam egit. Sicque genitorem ſuum, licèt grauiter vulneratum, nati pietas cuſtodiuit, ne imminentem experiretur mortem. Hi verò qui noluerant bello intereſſe, conſpicientes Flaucatum iam iámque ſuperiorem conflictu fore, tentoria VVillibadi & ſociorum eius peruadentes, quicquid ſupellectilis in eis repperêre abſtulerunt. Equos quoque peremptorum per diuerſa vagantes abegerunt. Poſtero die Flaueatus Auguſtiduno egreſſus Cabillonis venit. Sequentique, quo vrbem ingreſſus eſt die, eadem ciuitas fortuito conflagrauit incendio. Flauearus febre vexatus, in ſcapha per Ararim ad Diuiona caſtrum deuectus, ibi exhalauit ſpiritum, & in Baſilica ſancti Benigni eſt ſepultus. Creditum eſt à plurimis hos duos viros, Flaucatum videlicet & VVillibadum, dignas meritorum ſuorum luiſſe pœnas: eò quòd multis irretiti eſſent periuriis, quæ datis adinuicem per loca Sanctorum ſacramentis commiſerant.

B

C

A

CLODOVEVS II. SIGEBERTVS II.

De Clodouei in pauperes erogatione, concione, & Templi ac Cœnobij Dionyſiani ab Epiſcopali ſubiectione exemptione: & de viris ſanctis qui intererant, ac piis eorum operibus.

ANNO XIV. ſuſcepti regiminis, Clodoueus Rex argentum, quo genitor ſuus XLI. abſidem ſuper ſepulchra Martyrum Dionyſij, Ruſtici, ac Eleutherij prominentem operuerat, auferri mandauit, & Aigulfo loci illius Abbati tradi, vt ipſe illud egenis & neceſſitatem patientibus (quia fames eo tempore totam penè occupauerat Franciam) diſpenſaret. Et quia idem locus ſub poteſtate adhuc conſtitutus erat Pariſiaci Pontificis, tale quid idem Deo amabilis excogitauit Princeps.

ANNO enim XVI. ex quo ſceptra ſuſceperat regalia, Pontifices & totius Gentis Principes Clippiaco conuenire iubens, mediúſque inter eos ſolio reſidens, hoc habuit ſermonis exordium. Quamquam, inquiens, Francigenæ ciues, terreni « nos cura Principatus ammonuerit, publicis vos conſultores rebus aduocare: ta- « men priùs nobis conuenit ea quæ Dei & Sanctorum eius ſunt diſponere, vt poſt- « modum ea quæ noſtra ſunt, dante Deo, ex ſententia cedant. Ille enim qui per « ſemetipſum polliceri dignatus eſt, dicens: *Primùm quærite regnum Dei & iuſtitiam* « Matth. 6.
B *eius, & hæc omnia adiicientur vobis*, nobis ſuis obtemperantibus præceptis ſua con- « feret promiſſa. Requiramus itaque quæ ſint placita Sanctis in regno iam conſi- « ſtentibus æterni Patris, & cuncta nobis euenient proſpera in terris, ſi ea curaueri- « mus adimplere factis. Intentionem igitur noſtri cordis vos, Sacerdotes, qui Dij « Pſal. 81. vocati eſtis, & filij Excelſi omnes, attendite & audite, & auditam, ſi approbaue- « ritis, vnà nobiſcum ad perfectum adducere elaborate. Noſtri itaque deuotio hæc « extat animi, vt Monaſterium patroni noſtri domini Dionyſij, in quo ipſe cum « conſortibus teſtimonij veritatis requieſcit humatus, & piæ memoriæ genitores « noſtri, domnus videlicet Dagobertus, ac domna Nantildis, ſe ſepelire mandaue- « runt, ab omni ſoluamus dominio mortalium. Quatinus Abba vel Fratres eo loco « commanentes, poſſeſſiones à parentibus noſtris ſiue ab aliis fidelibus Chriſtianis « ſibi traditas, abſque vllius dominantis inquietudine poſſidentes, pro ſalute noſtra « ac ſtatu Regni noſtri liberiùs Deum deprecentur. Huic autem noſtræ ſuggeſtioni « conſentit venerabilis Landericus Pariſiacæ vrbis Præſul: in cuius dioceſi Cœno- « bium illud ſitum eſt, & cui vſque ad præſens tempus ſubiectum fuit. Hanc ergo « libertatem ſerui Dei inibi conſtituti dum fuerint adepti, nulliúſque præter Dei « ac Sanctorum eius, noſtrúmque, cui etiam tota natio Francorum paret, fuerint « perpeſſi dominatum, ſciant ſe, debito tali, genitoribus noſtris & nobis, eiſque qui « noſtro (vt ſperamus) per Dei gratiam orientur ex ſemine, fore obnoxios, vt pro « noſtra, eorúmque quos memorauimus, præſenti ac futura requie non deſinant «
C Deum exorare. Hæc Regem pro concione locutum, circumſiſtentes poſtquam « intentè auſcultauerunt, in laudibus eius proclamantes, manſura ei optauêre gaudia. Huic Conuentui interfuere prope omnes Gallicani Epiſcopi: inter quos quidam ſancti extiterunt viri, quos ſancta Eccleſia dignis effert honoribus, eò quòd ad eorum ſepulchra variis vexati ſanentur infirmitatibus. Id eſt beatus Audoënus, & ſanctus Rado frater ipſius, atque domnus Eligius, cum beato Sulpitio, necnon ſancto Eucherio. E quibus beatus Audoënus (qui & Dado dictus eſt) Referendarius fuit Regis Dagoberti, filiúſque præcellentiſſimi viri Autharij. Qui Referendarius ideò eſt dictus, quòd ad eum vniuerſæ publicæ deferrentur conſcriptiones, ipſéque eas annulo Regis ſiue ſigillo ab eo ſibi commiſſo, muniret ſeu firmaret. Cui fuerunt duo fratres, Ado ſcilicet, & Rado. Ado itaque ſpretis ſecularibus pompis, conſtruxit Monaſterium in ſaltu Iodrenſi ſuper Matronam fluuium, quod nominauit *Iodrum:* in quo ipſe ſub Regula Abbatis Columbani Deo vſque ad diem ſeruiuit vltimum. Rado quoque zelo fraterni ſtudij animatus, dum Theſauris præeſſet regalibus, & ipſe in paterna hereditate ædificauit Cœnobium, quod ex proprio nomine vocauit *Radolium*. Porrò beatus Audoenus, ne impar in bonis operibus videretur ſuis eſſe fratribus, ipſe etiam fabricauit Monaſterium intra Brigenſem ſaltum, quod *Hieruſalem* ab eo quidem eſt nominatum: ſed nunc à fluuiolo, ſuper quem eſt ſitum, *Resbaſcenſe* dicitur Cœnobium. Hos fratres ad

Clodoveus II. Sigibertus II.

A Cœnobij regimen ſancti ſeruans ANIANI,
Mœnia vicinum quod ſpectant Aureliana.
Hic larga Domini perfuſus cor pietate,
CHLODOVEVM, quem iam primo ſermone notaui,
Expetiit Regem, ſummâ comptum bonitate,
Haud ſibi diſſimilem, cui talia famina fatur.
Rex, ait, è cuius pendet moderamine tellus
Gallica, quo Franci gaudent ſub Rege potentes:
Parua quidem, ſed grata meæ poſſeſſio menti eſt,
Quam famâ didici fiſci ditione teneri.
FLORIACVM vulgo vocitant hoc nomine villam;
Hanc depoſco meo tribuas vt iure regatur.
Id neque damna putes tibi; ſi conceſſeris, vlla
Importare, meum fatear cùm reddere fundum.
Nec gratis fiſcum mihimet conferrier opto,
Spondens è proprio ſimilem redibere locellum.
Annuit his precibus gratanti pectore Princeps,
Collatúmque ſuum lætatur perdere fiſcum,
Contentus quòd non diſpar ſibi redditur a[illegible]um.
B HIS ita diſpoſitis, LEODEBODVS venerandus,
Poſthabitis animo mordacibus optime curis,
Optatáque diu tandem tellure potitus,
Fundamenta iacit domibus tunc apta locandis,
Vt famulis CHRISTI Monachis habitacula condat
Procurans, inſtat donec perfectio ſumma
Perfectum demonſtret opus, finémque laborum.
Eccleſias demum binas pro tempore paruas
Conſtruit, & minimam Chriſti MARIÆ genitrici
Dedicat, aſt aliam ſancti ſub nomine PETRI
Conſecrat. hæc tum maior erat, ſpacioſáque paulum
Tunc equidem. nam nunc poſtquam Genitricis in Aula
Tranſiit Heſperiâ vectum corpus BENEDICTI,
Egregij Patris, ſpacio diffuſior hæc eſt,
Baſilicis necnon multis excelſior vna.
INTEREA magnum ad caulas deducere curat
Agmen, & innumeras hominum glomerare cateruas,
Præclarus LEODEBODVS, ſtudio vigilanti,
Congreget vt Chriſto iuratas ſponte cohortes.
Hinc quem paſtoris condonet munere dignum
C Exquirens, meritis viuacibus atque beatis
Inuenit Monachum, Domino populóque placentem.
MVMMOLVS huic nomen, generis quoque nobile germen.
Fratribus hunc reliquis conſultò præficit. ipſe
Poſt metas vitæ ſuperas conſcendit ad arces.
Aſt Paſtor commiſſa gregis moderamina ſancti
Prouidè procurans, animum ſcriptis releuabat
Mellifluis, gnarus dictis Patrum ſociari.
Præcipuum in libris illi ſtudium relegendis,
Pectore quos ſacro profudit Papa beatus,
Iocundi verbi ſenſus GREGORIVS alti.
Quem docuit ſanctus, qui ad flumina nota columbæ
Spiritus in ſpecu Chriſtum veſtiuit honore.
Hos dum continua verſare manu pius inſtat
MVMMOLVS, in geſtis Patris ſemper memorandi
Repperit emeritum dixiſſe ſuis BENEDICTVM,
Dum celſa reſidet Caſſini montis in arce,
Quòd ditæ eruerent nullo cunctamine gentes
Omnia ſepta gregis. Tunc iam decurſa meaſſe

A Luce noua, lapis hunc ſignatus nomina fratrum CLODOVEVS II.
Texerat exteriùs, quem ſenſim vir venerandus SIGEBERTVS II.
Impulit in partem. Subitò patuêre repetta
Oſſa beata Patris BENEDICTI, nec ne ſororis
Ipſius egregiæ. quæ mox latro venerandus
Incluſit ſportæ, palmarum fronde virenti
Contextæ, patriæque ſolum meditatur adire.
Confeſtim ſocios Romæ quos liquerat ipſe
Aſpicit aduentare viâ, montémque tenere.
Proximus his factus, cauſam quærit veniendi.
Tum primùm ſecreta ſui cordis reſerarunt
AIGVLFO Chriſti famulo, qui cuncta peracta
Iam fore prædixit, celeríque fuga properare
Ammonuit callem, quo Gallica rura petuntur.
Haud ſecus ac iuſſi faciunt, greſſúque citato
Digreſſis, auidè dum linquitur Itala tellus,
Cœlitus inſonuit terris vox miſſa per auras,
Quæ vetuit proferre pedem, ſpacióque moueri
Quo ſteterant. cœlis illo ſub tempore miſſus
B Angelus in ſomnis, vultu verbóque minaci,
Pontificem Sedis Romanæ terruit, iſtis
Increpitans dictis, ac ſomnos rumpere cogens.
Cur te ſegnis, ait, torpor lecto recubantem
Detinet, & Latios pateris popularier agros?
Nam Galli veſtris infeſti finibus olim,
Nunc veteris memores iræ, ſuffragia vobis
Iuſtorum; rapto nituntur tollere coram,
Seruorum Domini captantes corpora furtim.
Antiſtes tali turbatus pectora viſu,
Exſurgit ſtratis, ac agmina cogit in arma.
Langobardorum ſubnixus viribus, illos
Inſequitur, qui poſt tergum ceruice reflexa
Innumeros hoſtes ſe propter currere cernunt.
Quod poſtquam vidêre, metu calor oſſa reliquit.
Nec lacrymis caruêre genæ. tum corpore prono
Exórant Chriſtum, qui tanto munere dignos
Duxerat, vt donum ſeruet, ne gentibus illis
Præda fiant, & præclaro ſpolientur honore.
Hos Deus obſcuro gradientes aëre ſepſit,
C Cernere ne quis eos, ne quis contingere poſſet.
Corripuêre viam interea, quâ ſemita monſtrat.
Et læti patriis gaudent conſiſtere in aruis.
BONODIVM vocitant agrum pagi Aureliani,
Quo primùm feſſi cinerum reſidere piorum
Vectores, Dominúſque ſuis vult glorificari
In Sanctis. cœcus dum matris fuſus ab aluo
Ingrediente die ſenſit diſcedere noctem,
Et claudus rectis lætatur vadere plantis.
Deuenêre Nouam quam dicunt nomine Villam.
Hîc alter veniens ad hanc lucem ſine luce,
Lumine percepto, ſanctum laudat BENEDICTVM.
FLORIACVS perſtat vicus haud porrò remotus
Cœnobio, geruli quò dulcia membra tulerunt.
Huc Domini famulus gaudenti cum grege tendit
MVMMOLVS, vt celebri ducat pompa metuendas
Relliquias. poſt quem Cinomannica plebs properauit,
Virginis egregiæ ſpectans non eſſe neganda
Oſſa ſibi. Sed conſtanter ſe tradere nolle

CLODOVEVS II. SIGEBERTVS II.

Aſſerit AIGVLFVS, proprio ſudore redempta.
Attamen aſſiduis precibus non ſponte quieuit,
Paſſus reſtitui corpus poſcentibus illis.
Verùm permixtos artus ſecernere tandem
Inſedit menti. ſed qua ratione valeret
Ignarus, Chriſto metuit monſtrante doceri.
Denique maiores artus præmortua iuxta
Membra locat pueri. confeſtim reddita vitæ
Surrexêre loco, pedibúſque incedere diſcunt.
Exanimis quoque iam tumulo condenda puella
Exiles artus mox arrigit, euigilauit
Sic par cauſa duos ſecreuit ſtrenuè fratres.
Tum Cinomannorum populi cum Virgine læti
Ad proprium rediêre ſolum. hinc MVMMOLVS Abba
Promeritus, necnon AIGVLFVS, gaudia dulcis
Magna ferunt doni, gaudent in tempore tali
Hoc humeris vexiſſe ſuis ad tecta beati
Clauigeríque PETRI, donec diuina poteſtas
Signaret, quónam ſibi dilectum BENEDICTVM
Condere præciperet, natales poſt geniales,
Quod non multò poſt pietatis contulit auctor.
  Ergo Dei ſeruus tanto de munere lætus
Ancipiti curâ penetral dum cordis oberrat,
Et prece peruigili cœlorum dindima ſcandit.
Quo Deus his habilem miſerans concederet vrnam,
Illicò celſa poli rogitanti porta patefecit,
Et humilis choreas cœlorum nuncius intrat,
Ac ſuperi Ditis poſt terrea viſibus aſtat.
Nec mora quæque cupit Regum Rex annuit illi.
Fulgor ab æthereà nam mox demittitur Aula,
Quo cumulanda forent BENEDICTI pignora ſignans.
MVMMOLVS hæc cernens, & fido pectore credens,
Gaudens templa locat, gaudens transfert Patris oſſa,
Seruos qui proprios tueatur Principe Chriſto,
Ac poſt hanc vitam concedat habere perennem. Amen.

EXPLICIT HISTORIA FRANCORVM
AIMOINI MONACHI FLORIACENSIS.

Digitized by Google

A

CHRONICON BREVE,

A Mundi exordio vſque ad annum CHRISTI DCCCX.

Ex vetuſto Codice MS. Bedæ de Ratione Temporum, qui fuit Eccleſiæ ſeu Monaſterij Sancti Dionyſij in Francia.

ÆTAS PRIMA.

ADAM cùm eſſet CXXX. annorum genuit Seth. Seth autem habens annos CV. genuit Enos viuente Adam,& habente annos CCXXXV. Enos quippe habens annos XC. genuit Cainam viuente Adam, & habente annos CCCXXV. Cainam verò habens annos LXX. genuit Malaleel viuente Adam,& habente annos CCCXCV. Malaleel habens annos LXV. genuit Iared viuente Adam,& habente annos CCCCLX. Iared
B autem habens annos CLXII. genuit Enoch viuente Adam, & habente annos DCXXII. Enoch verò habens annos LXV. genuit Matuſala viuente Adam & habente annos DCLXXXVII. Et Mathuſalem habens annos CLXXXVII. genuit Lamech viuente Adam & habente annos DCCCLXXIV. Lamech enim habens annos CLXXII. genuit Noë. Noë habens annos D. genuit Sem. Sem autem habens annos C. diluuium factum eſt. Et hîc perficitur numerus annorum milleſimus DCLXVI.

ÆTAS SECVNDA.

ANNO ſecundo poſt diluuium Sem annorum CII. genuit Arfaxat. Arfaxat habens annos XXXV. genuit Sale. Sale autem habens annos XXX. genuit Eber. Eber habens annos XXXIV. genuit Falech. Falech habens annos XXX. genuit Reu. Reu habens annos XXXII. genuit Seruch. Seruch habens annos XXX. genuit Nachor. Nachor habens annos XXIX. genuit Thara. Thara habens annos LXX. genuit Abraham. Hîc finitur numerus ſecundæ ætatis habens annos CCXCII. & fiunt ſimul anni duarum ætatum mille DCCCCXLVIII.

ÆTAS TERTIA.

ABRAHAM cùm eſſet C. annorum genuit Iſaac. Iſaac habens annos LX. ge-
C nuit Iacob. Iacob habens annos XC. genuit Ioſeph qui vixit annos CX. Fuerunt ab eo vſque ad egreſſionem filiorum Iſraël ex Ægypto per Moſem ducem anni CLXV. Et ab egreſſione Iſraël vſque ad Ioſue annni XL. A Ioſue ergo vſque ad Othonielem fiunt anni XXVI. Et ab Othoniele vſque ad Aoth anni XL. Ab Aoth verò vſque ad Debbora fiunt anni LXXX. Et à Debbora vſque ad Gedeonem fiunt anni XL. Et à Gedeone vſque ad Abimelech anni XL. Ab Abimelech autem vſque ad Tola fiunt anni III. A Tola quippe vſque Iair ſunt anni XXIII. A Iair verò vſque ad Iephte ſunt anni XXII. Et de Iephte vſque ad Ebeſan fiunt anni VI. De Ebeſa autem vſque ad Achialonem ſunt anni VII. Ab Achialone vſque ad Labdonem fiunt anni X. A Labdone verò vſque ad Samſonem fiunt anni VIII. Et à Samſone vſque ad Heli anni XX. Ab Heli enim vſque ad Samuelem ſunt anni XL. Et à Samuele vſque ad Saulem ſunt anni XII. A Saule ergo vſque ad Dauid ſunt anni XX. Hîc perficitur numerus tertiæ ætatis annorum DCCCCXLII. & fiunt ſimul anni trium ætatum duo millia DCCCXC.

ÆTAS QVARTA.

A DAVID vſque ad Salomonem ſunt anni XL. A Salomone autem vſque ad Roboam computantur anni XL. Et à Roboam vſque ad Abiam ſunt anni XXII.

Ab Abia vſque ad Aſa fiunt anni III. Et ab Aſa vſque ad Ioſaphat anni XLI. A A
Ioſaphat autem vſque ad Ioram ſunt anni XXV. De Ioram vſque ad Azariam
ſunt anni VIII. Et ab Azaria vſque ad Athaliam fit annus I. Ab Athalia enim vſ-
que ad Ioam ſunt anni VI. A Ioa verò vſque ad Amaſiam ſunt anni XL. Et ab
Amaſia vſque ad Oziam ſunt anni XXIX. Ab Ozia enim vſque ad Ioatham fiunt
anni LII. De Ioatha autem vſque ad Achat ſunt anni XVI. Et ab Achat vſque ad
Ezechiam ſunt anni XVI. Ab Ezechia ergo vſque ad Manaſſem fiunt anni XXIX.
A Manaſſe verò vſque ad Amon ſunt anni LV. Et ab Amon vſque ad Ioſiam fiunt
anni II. Et de Ioſia vſque ad Ioachim ſunt anni XXXI. A Ioachim vſque ad Ze-
ſechiam ſunt anni XI. De Zeſechia vſque ad Nabuchodonoſor anni XI. Hîc fini-
tur numerus quartæ Ætatis continens annos CCCCLXXXIII. & anni quatuor Æta-
tum fiunt III. M. CCCLXIII.

ÆTAS QVINTA.

SVNT anni quintæ Ætatis vſque ad Cyrum XXX. A Cyro vſque ad Cambi-
ſem ſunt anni XXX. A Cambiſe vſque ad Darium anni IX. A Dario vſque ad Xer-
ſem anni XXXV. A Xerſe vſque ad Artarxerſem ſunt anni XXI. Et de Artarxerſe
vſque ad Darium ſunt anni XL. A Dario vſq; ad item Artaxerſem ſunt anni XVIII.
Ab Artaxerſe autem vſque ad item Arraxerſem fiunt anni XL. Et ab Artaxerſe vſ-
que ad Arſen anni XXVI. Ab Arſe verò ad Darium fiunt anni IV. A Dario autem B
vſque ad Alexandrum ſunt anni VI. Ab Alexandro enim vſque ad Tholomæum
ſunt anni V. Et de Tholomæo vſque ad Philadelphum fiunt anni XL. A Philadel-
pho vſque ad Euergetem fiunt anni XXXVIII. Ab Euergete autem vſque ad Philo-
patorem fiunt anni XXVI. A Philopatore enim vſq; ad Epiphanem ſunt anni XVII.
Et de Epiphane vſque ad Philometorem anni XXIV. A Philometore enim vſque
ad item Euergetem anni XXXV. Et ab Euergete vſque ad Soterem ſunt anni XXIX.
A Sotere vſque ad Alexandrum anni XVII. Ab Alexandro verò vſque ad Tholo-
mæum fiunt anni X. A Tholomæo vſque ad Dionyſium anni VIII. A Dionyſio ve-
rò vſque ad Cleopatram ſunt anni XXX. A Cleopatra vſque ad Iulium Cæſarem
anni II. A Iulio vſque ad Octauianum Auguſtum ſunt anni V. Ab Octauiano vſ-
que ad Chriſtum fiunt anni XLII. Hîc finitur quinta Ætas annos habens DLXXX.
& fiunt ſimul anni quinque Ætatum III. M. DCCCCLII.

ÆTAS SEXTA.

A NATIVITATE Domini noſtri IESV CHRISTI vſque ad Tiberium numeran-
tur anni XIV. A Tiberio verò vſq; ad Paſſionem Chriſti ſunt anni XIX. Et à Chriſti
Paſſione vſque ad Gaium fiunt anni V. A Gaio vſque ad Claudium anni IV. Et à
Claudio vſque ad Neronem fiunt anni XIV. A Nerone verò vſq; ad Veſpaſianum
ſunt anni XIV. Et de Veſpaſiano vſque ad Titum anni XIV. A Tito verò vſque ad
Domitianum anni duo Et à Domitiano vſque ad Neruam anni XVI. A Nerua vſq; C
ad Traianum fit annus I. A Traiano quidem vſque ad Adrianum anni XIIII. Ab
Adriano vſque ad Antoninum fiunt anni XXI. Et ab Antonino vſq; ad item Anto-
ninum anni XXIII. Ab Antonino autem vſque ad Commodum fiunt anni XIX. A
Commodo enim vſque ad Heluium Pertinacem anni XIII. Et de Heluio vſq; ad
Seuerum fit annus I. A Seuero vſque ad Antoninum Caracallam ſunt anni XVIII.
Ab Antonino Caracalla vſque ad Macrinum anni VII. A Macrino verò vſque ad
Aurelium fit annus I. Et de Aurelio vſq; ad Alexandrum anni IV. Ab Alexandro
vſq; ad Maximinum fiunt anni XIII. A Maximino quoque vſq; ad Gordianum an-
ni III. A Gordiano vſq; ad Philippum anni VII. Et à Philippo vſq; ad Decium an-
ni VII. A Decio vſq; ad Valerianum anni III. A Valeriano vſq; ad Claudium anni
XV. A Claudio enim vſq; ad Aurelianum anni II. Ab Aureliano vſqoe ad Probum
fiunt anni VI. A Probo vſq; ad Carum anni V. Et à Caro vſque ad Diocletianum
anni II. A Diocletiano verò vſq; ad Conſtantinum fiunt anni XX. De Conſtantino
vſq; ad Conſtantium anni XXI. A Conſtantio vſq; ad Iulianum anni XXIV. Et à Iu-
liano vſq; ad Iouianum anni II. A Iouiano ergo vſq; ad Valentinianum fit annus I.
De Valentiniano vſq; ad Valentem anni XI. Et de Valente vſque ad Theodoſium
anni IV. A Theodoſio verò vſq; ad Archadium anni XXVII. Ab Archadio vſq; ad
Honorium anni XIII. Ab Honorio vſque ad Theodoſium anni XV. A Theodoſio

Digitized by Google

A vſque ad Martianum anni XXVI. Et à Martiano vſq; ad Leonem anni VI. A Leone verò vſque ad item Leonem anni XVII. Item à Leone vſq; ad Zeonem fit annus I. Et de Zeone vſq; ad Anaſtaſium ſiunt anni XVI. Ab Anaſtaſio verò vſq; ad Iuſtinum ſunt anni XXVII. Et à Iuſtino vſque ad Iuſtinianum anni IX. Item à Iuſtiniano vſque ad Iuſtinum ſunt anni XXXIX. Item à Iuſtino vſq; ad Tiberium anni XIII. A Tiberio vſq; ad Mauricium ſiunt anni IV. A Mauricio vſq; ad Focam ſunt anni XX. A Foca vſq; ad Heracleum anni VIII. Ab Heracleo vſq; ad Conſtantinum ſunt anni XXX. A Conſtantino patre vſque ad Conſtantinum filium vnus fit annus. Item à Conſtantino vſque ad Conſtantinum ſunt anni XXVII. Et à Conſtantino vſque ad Iuſtinianum anni XVII. A Iuſtiniano vſq; ad PIPPINVM Seniorem ſunt anni II. A Pippino Seniore vſq; ad CARLVM anni XXVII. A Carlo vſque ad PIPPINVM, & ad CARLOMANNVM anni XXVII. Et à Pippino & Carlomanno vſque dum Pippinus Rex conſtitutus eſt, ſiunt anni X. A Pippino verò vſque ad CARLVM & CARLOMANNVM anni XVII. Et à Carlo & Carlomanno vſque ad CARLVM ſiunt anni IV. Et indè domnus Carlus ſolus Regnum ſuſcepit, & Deo protegente gubernat vſque in præſentem annum feliciter, qui eſt annus regni eius XLII. Imperij autem IX. Sunt autem totius ſummæ ab origine mundi anni vſque in præſentem annum IV. M. DCCLXI.

DCXCI. Bellum PIPPINO in Teſtricio, vbi ſuperauit Francos.

B DCCII. Obitus HILDEBERTI Regis.

DCCVIII. Quando DROCO mortuus fuit in vernale tempore.

DCCIX. Quando PIPPINVS perrexit in Suauis contra Vilario.

DCCX. Iterum Pippinus in Suauis contra Vilario.

DCCXI. Quando VValericus duxit exercitũ Francorũ in Suauis contra Vilario.

DCCXII. Quidam Epiſcopus duxit exercitum Francorum in Suauis contra Vilario.

DCCXIII. De poſt ſub Doberto Epiſcopo in menſe Martio.

DCCXIV. De poſt Grimoaldo in menſe Aprili, & de poſt Pippino in menſe Decembrio.

DCCXV. Quando Saxones vaſtauerunt terram Chatuariorum.

DCCXVI. Quando Radbodus venit in Colonia menſe Martio.

DCCXVII. Bellum fuit inter KAROLVM & Ragenfredem in Vinciaco menſe Martio, media Quadrageſima, die Dominica.

DCCXVIII. KAROLVS primùm fuit in Saxonia.

DCCXIX. Radbodus obiit.

DCCXX. Karlus bellum habuit contra Saxones.

DCCXXI.

DCCXXII.

DCCXXIII.

C DCCXXIV.

DCCXXV. Karlus primùm fuit in Baioaria.

DCCXXVI.

DCCXXVII.

DCCXXVIII. Iterum Karlus fuit in Baioaria.

DCCXXIX.

DCCXXX. Karlus perrexit ad Suauos contra Lantfredum.

DCCXXXI. Karlus fuit in VVaſconia contra Eodonem.

DCCXXXII. Karlus bellum habuit contra Saracinos in menſe Octobri.

DCCXXXIII. Karlus cum exercitu venit in VViſtragon.

DCCXXXIV. Iterum Karlus venit cum exercitu in VViſtragon.

DCCXXXV. Karlus cum exercitu fuit in VVaſconia.

DCCXXXVI. Karlus dimicauit contra filios Eodone.

DCCXXXVII. Karlus bellum habuit contra Saracinos.

DCCXXXVIII.

DCCXXXIX.

DCCXL.

DCCXLI. Karlus Dux Francorum mortuus eſt Idib. Octobris.

DCCXLII. KARLOMANNVS duxit exercitum contra Chunaldum.

DCCXLIII. Karlomannus bellum iniit contra Baioarios. A
DCCXLIV.
DCCXLV.
DCCXLVI.
DCCXLVII. Karlomannus perrexit ad Romam.
DCCXLVIII.
DCCXLIX. GRIPPO fuit in exilio.
DCCL.
DCCLI. PIPPINVS in Regem vnctus eſt apud Sueſſiones.
DCCLII.
DCCLIII. Hildegarius occiſus eſt in Saxonia.
DCCLIV. STEPHANVS Papa venit in Franciam.
DCCLV. Pippinus Rex cum Francis in Italiam perrexit. Longobardos ſuperauit. Carlomannus obiit.
DCCLVI.
DCCLVII. Franci obſederunt Papeia.
DCCLVIII. Pippinus fuit in Saxonia.
DCCLIX.
DCCLX. Pippinus Rex conflictum habuit contra VVaifario.
DCCLXI. Pippinus fuit in VVaſconia cum Karolo, & Claremonte igne cremauit. B
DCCLXII. Iterum Pippinus pergens in VVaſconia cum KAROLO & CARLOMANNO ſuperauit VVaſcones.
DCCLXIII. Pippinus placitum habuit in VVarmacia. Tunc fuit ille gelus peſſimus, & cœpit XIX. Cal. Ianuarij, & permanſit vſque in XVII. Cal. Aprilis.
DCCLXIV.
DCCLXV. Pippinus placitum habuit ad Atiniacum.
DCCLXVI. Pippinus fuit in VVaſconia, & fecit Argentum.
DCCLXVII Iterum Pippinus fuit in VVaſconia in menſe Martio, & iterum in menſe Auguſto.
DCCLXVIII. VVaifarius interfectus eſt IV. Non. Iunij, & Rex Pippinus defunctus eſt in VIII. Cal. Octobr. & KARLVS & KARLOMANNVS ad Reges vncti ſunt VII. Id. Octobris.
DCCLXIX. KAROLVS Rex prima vice fuit in VVaſconia vltra Garonna.
DCCLXX.
DCCLXXI.
DCCLXXII. KARLOMANNVS obiit in Salmunciaco prid. Non. Decembris.
DCCLXXIII. Karlus Rex bellum habuit contra Saxones in Hercſburgo.
DCCLXXIV. Karlus Rex fuit in Italia, & bellum habuit contra Longobardos.
DCCLXXV. Iterum Karlus fuit in Italia, & capto Deſiderio, & vxore eius, & filia, adduxit ſecum in Francia. C
DCCLXXVI. Iterum Karolus fuit in Saxonia, & ibi bellum habuit, & Sigeburgo cepit.
DCCLXXVII. Iterum Karolus fuit in Saxonia, & ſubiugati Saxones, dederuntque hoſpites, vt fierent Chriſtiani, & Carlus fecit caſtellum ſuper fluuium Lyppia.
DCCLXXVIII. Karlus placitum habuit ad Patres-Brun.
DCCLXXIX. Carlus Rex fuit in Hiſpania ad Cæſar-Auguſta.
DCCLXXX. Carlus Rex diuiſit ſua Regna inter filios ſuos, & perrexit ad Romam.
DCCLXXXI.
DCCLXXXII. Saxones rebellantes plurimos Francos interfecerunt, & Karlus congregatos Saxones iuſſit eos decollare, & hoc anno Giſlebertus Epiſcopus obiit X. Kal. Iun.
DCCLXXXIII. HILDEGARDIS Regina obiit prid. Cal. Maij, & BERTRADA Regina III. Idus Iulij in Cauciaco defuncta eſt, mater Caroli.
DCCLXXXIV. Carlus tribus vicibus regreſſus eſt in Saxonia, & ibidem commoratus.
DCCLXXXV. Carlus adquiſiuit Saxonia, & VVidichinus conuertitur.
DCCLXXXVI. Carlus violauit Toringos pro eorum culpis.

A DCCLXXXVII. Carlus perrexit ad Romam, & iſta ſigna apparuerunt ſuper homines.

DCCLXXXVIII. Carlus capto Taſſilone ſubiugauit Baioarios.

DCCLXXXIX. CARLVS bellauit contra VVulzis in VVenedonia, & CARLVS filius eius Regnum accepit vltra Segona, & ille gelus fuit peſſimus alius.

DCCXC.

DCCXCI. Carlus Rex primùm fuit in Chunia.

DCCXCII. Saxones interfecerunt Francos ſuper fluuio Alpla prope mare prid. Non. Iul. feria VI.

DCCXCIII.

DCCXCIV.

DCCXCV.

DCCXCVI. Carlus Rex filium ſuum PIPPINVM tranſmiſit in Chunia, & ipſi eum receperunt cum pace, & theſauros multos accepit, & in Francia adduxit.

DCCXCVII. Carlus Rex ad Aquis Palatium Concilium habuit cum Epiſcopis, Abbatibus, Monachis, de Cœnobium Sancti Pauli, qualiter conſtituere deberet. Et in ipſo anno perrexit in Saxonia, & ibidem hiemauit.

DCCXCVIII. Carlus in Saxonia hiemauit, & tota æſtate ibidem fuit, & hoſpites capitaneos mille DC. indè adduxit, & per Franciam diuiſit.

B DCCXCIX. Romani per inuidiam condemnauerunt Papam LEONEM, & ipſe Leo venit ad Carolum in Franciam, & ipſe reſtituit eum in ſede ſua.

DCCC. Carlus Rex fuit ad mare vt piſcaret, & LEVTGARDIS Regina obiit, & ille perrexit ad Romam, & pacificauit Romanos & Papam Leonem, & Leo benedixit eum ad Imperatorem.

DCCCI. Carlus Imperator à Roma rediens ad Aquis Palatium reuertitur, & in ipſo anno Saracini exierunt foras, & à Francis interfecti ſunt.

DCCCII. Carlus Imp. ad Aquis Palatium Concilium habuit, vt ei omnes generaliter fidelitatem iurarent, Monachi, Canonici. ita & fecerunt.

DCCCIII.

DCCCIV. Carlus Imp. cum liberis ſuis & Francis Saxonia ingreſſus eſt, & aliquos iuſſit interficere, & aliquos per totum ſuum Regnum diſpergere, & Leo Papa iterum venit in Francia.

DCCCV. Carlus Imp. tranſmiſit filium ſum KAROLVM cum exercitu in VVenedonia.

DCCCVI. Carlus Imp. diuiſit Regnum ſuum inter filios ſuos.

DCCCVII. Karolus Imp. placitum habuit ad Confflem cum Francis, & illi dederunt dona ſua, & reuerſi ſunt ad propria.

DCCCVIII. Godefredus Rex Normanorum cum exercitu venit in VVenedonia, & Carolus Imp. tranſmiſit filium ſuum Carolum contra eum, vt reſiſteret ei, C & ille reuerſus eſt in terram.

DCCCIX. Hoc anno fuit inundatio aquarum talis, qualis antea nunquam fuit in terra iſta viſa, & fuit V. Kal. Ianuar. altiſſima. Et in hoc anno fuit eleuatum Sepulchrum ſancti Amandi Epiſcopi XII. Kal. Octobr. & reſtitutum in locum ſuum X. Kal. Nouembr.

DCCCX. Carolus Imp. cum exercitu Francorum perrexit in Saxonia, & ibi placitum habuit in Fereda, & ibi VVenedi venerunt, & dedit illis Regem.

A

EXCERPTA CHRONICI VETERIS,

AB INITIO REGNI FRANCORVM uſque ad annum CHRISTI DCCCXIX.

Ex membraneo Codice Moiſſiacenſis Cœnobij, quem Franc. Boſquetus Prætor Narbonenſis exſcripſit.

Codicis huius titulus eſt, LIBER CHRONICORVM BEDANI PRESBYTERI, non quòd BEDANVS nomen ſit proprium Auctoris, ſed quia ipſe Auctor multa ex Libro Bedæ Presbyteri de ſex Mundi Ætatibus deſumpſit. Quæ tamen hîc conſultò omiſſa ſunt, velut ad Francorum Hiſtoriam minimè ſpectantia.

B

HONORIVS *Auguſtus cum* THEODOSIO *minore fratris ſui filio annis* XV.

FRANCI verò, quorum originem beatus Hieronymus meminit, qualiter à Troia vſque ad Rhenum perueniſſent cum Rege ſuo FRANCIONE. Quo mortuo, Duces ex ſe conſtituerunt, nec procul à Rheno ciuitatem ad inſtar Troiæ ædificare conati ſunt, quam Sicambriam appellarunt. Cœptum quidem, ſed imperfectum opus remanſit. ibique manſerunt annis multis vſque ad Valentinianum Imperatorem. Quo regnante, Gens Alanorum atrociſſima rebellauit. Imperator Valentinianus, commoto magno exercitu Romanorum, direxit aciem contra eos, & ſuperauit eos. Illi autem ſuper fluuium Danubij fugerunt, & intrauerunt in Meotis » paludes. Tunc ait Imperator: Si quis potuerit introire paludes iſtas, & in» dè eiicere Gentem hanc Alanorum, concedam eis tributa annis decem. Tunc Franci feroces aduerſo per ignota latibula ingreſſi in Meotides paludes, cum reliquo exercitu Romanorum, eiecerunt indè Alanos. Igitur tranſactis decem annis, miſit Imperator exactores vnà cum PRIMARIO Duce, vt reciperent præterita » tributa de populo Francorum. Illi quoque conſilio accepto dixerunt: Imperator » cum exercitu Romanorum non potuit eiicere Alanos de latibula paludarum. Nos » autem, qui eos deuicimus, cur ſoluemus tributa Romanis? Conſurgamus contra » Primarium hunc, vel exactores iſtos, & non demus tributa, & erimus iugiter libe» ri. Tum inſidiantes interfecerunt eos. Hæc audiens Imperator, irâ commotus exercitum mouet contra Francos. Fuitque ibi magna ſtrages de vtrumque populum. Videntes Franci tantum exercitum ſuſtinere non poſſe, fugerunt. Atque egreſſi è Sicambria, venerunt in extremis partibus Rheni fluminis in Germaniarum oppidis, illicque habitauerunt cum Principibus ſuis MARCOMIRE & SVNNONE. Interea ante biennium Romæ irruptionis excitatæ per Stiliconem, Caſtinus Domeſticorum Comes expeditionem cepit contra Francos, eóſque protegit. Rhenum tranſeunt, Gallias inuadunt, Pyreneum vſque perueniunt. C

POST captam Romam, & mortem Alarici, Regnum Gothorum bifaria diuiſione partitur. & qui in Italia conſederunt, ditioni Imperij Romani ſe tradunt. Reliqui Aquitaniâ Prouinciâ ciuitatem Toloſam ſedem Regni ſui eligunt, in qua regnauit Aaulphus.

ANNO XVI. Honorij Imperatoris, VVandali Galatiam occupant, & Sueui in extremitate ſuccedunt. Alani Luſitaniam & Carthaginenſem Prouincias, VVandali cognomento Silingi Beticam ſortiuntur.

ANNO ab vrbe condita MCLXVIII. Conſtancius Comes Gothos à Narbona expulit, & in Spania ire coëgit, interclufo omni commercio Ataulpho re-

A gnante, qui Aaulpho ſucceſſerat. Qui exhortante Placidia vxore ſua ſorore Honorij, pacem cum Romanis facere peroptabat. Qui ob hoc dolo ſuorum Barcinonam occiſus eſt. Cui ſucceſſit Segericus, qui cum ad pacem & hic pronus eſſet, à ſuis interfectus eſt. Huic Valia in loco ſucceſſit, ob hoc à Gothis electus vt pacem infrangeret, ad hoc ordinatus à Deo vt pacem firmaret: territus iudicio Dei ad hoc maximè, quòd ſuperiori anno Gothi eum claſſe inſtructa armis in Africam tranſire moliuntur, in XII. millia paſſuum Gaditani freti demerſi ſunt. Pacem cum Honorio datis obſidibus pepigit. Placidiam Honorij ſororem honorificè habitam reddidit. Romana ſecuritate periculum ſuum obtulit, vt aduerſus Gentes quæ per Spanias conſederant pugnaret, & Romanis vinceret. Alani quoque, VVandali, Suevi mandauerunt Honorio: Tu cum omnibus pacem habe, obſides « accipe, nos nobis confligimus. «

CONSTANTINVS Comes Placidiam duxit vxorem. Fredobadum Regem VVandalorum ſine vllo certamine ingenioſè captum ad Honorium deſtinat.

ANNO XXVII. Imperij Honorij VVandali per Beticam à Valia Rege Gothorum plurimi ſunt extincti. Alani adeò cæſi à Gothis fortiter vallari, Addaſer Regem ipſorum *. Pauci qui ſuperfuerant obliti Regni nominis, Gunderico Rege VVandalorum ſe patrocinio ſubiugauerunt.

VALIA Rege Gothorum defuncto, Theuderieus ſuccedit in Regnum.

B

THEODOSIVS *Iunior Arcadij filius annis* XXVII.

FRANCI multis temporibus cum Ducibus ſuis externas dominationes negantes tranſegiſſe comperimus, vſque ad Marcomire, Sunnone, & Genobaudum, Ducibus eorum. Cum quibus temporibus Theodoſij Imperatoris in Germania prorumpentes, pagos depopulantes, etiam Coloniæ metum incuſſerant. Quod cùm Treueris perlatum fuiſſet, Nannius & Quintinus Magiſtri militum collectum exercitum, Francos de Germania eiecerunt. Apud Carbonariam de Francis ſtrages fuit. Defuncto itaque Sunnone in eodem prælio, accepto conſilio in mo.... Primates eorum vt vnum haberent Principem, petierunt conſilium ipſi Marcomiro, vt Regem vnum haberent, ſicut & ceteras Gentes. Ille dedit eis conſilium, vt eligerent FARAMVNDVM filium ipſius Marcomiri, & leuarent eum in Regem ſuper ſe ex genere PRIAMI erinitum. Tunc & Legem habere cœperunt, quam Conſiliarij eorum priores his nominibus VVindogaſt, Viſogaſt, Arogaſt, Soligaſt, in villabus Germaniæ Idſleo, Iubothagin, & VVindigagin, tractauerunt.

MORTVO quippe Faramundo, CLODIONEM filium eius erinitum in Regnum patris elegerunt. Venientéſque ſagaciter in finibus Toringorum in regione Germaniæ, Clodio Rex miſit exploratores de Diſpargo vſque ad vrbem Camaracum. Cúmque perluſtraſſent omnia, ipſe eum multo exercitu Rhenum tranſiit,
C multo populo Romanorum proſtrato fugauit. Carbonariam ſiluam ingreſſus, vrbem obtinuit, & exindè vſque ad Camaracum vrbem properauit. Ibique interfecto multo populo Romano vrbem capit. pauco tempore repedit, & exindè vſque in Sumam fluuium occupauit.

CLODIONE Rege defuncto (regnauit autem annis XX.) MEROVEVS in Regno ſublimatus eſt, à quo Reges Francorum MEROVINCI vocantur.

MARTIANVS & VALENTINIANVS *annis* VII.

ANNO tertio Martiani AVITVS Gallus ab exercitu Gallicano primò Tholoſa, dehinc apud Arelato Auguſtus appellatur Romanorum.

APVD FRANCOS mortuo Merouco ſucceſſit in Regnum filius eius CHILDERICVS. Treuirorum ciuitas factione vni ex Senatoribus nomine Lucio, à Francis capta eſt & incenſa. Cùm AVITVS Imperator eſſet luxuriæ deditus, vi opprimens vxorem Lucij, in craſtino ſurgens de ſtrato Auitus dixit ad Lucium: Pulchras thermas habes, nam frigido lauas. Hæc indignato Lucio, ſua factione direpta eſt ciuitas, & incenſa à Francis. His diebus ceperunt Franci Agrippinam ciuitatem ſuper Rhenum. Vocauerunt eam Coloniam, populo multo interfecto: EGIDIVSque exindè per fugam elapſus euaſit.

LEO *annis* XVII. *alibi* XVI. A

CHILDERICVS Rex Francorum commoto exercitu vſque Aurelianis ciuitatem perrexit, tertas illas vaſtans. Athouagrius Rex Saxonum cum hoſte nauale Andegauis ciuitate venit. magna tunc cæde populi vallauit. Athouagrius itaque de Andegauis vel aliis ciuitatibus obſides accepit. Redeunte Athouagrio, Childericus Rex cum exercitu Francorum ibidem aduenit, interfecto Paulo Comite, qui in ipſa vrbe præerat, ipſam vrbem cepit.

EO tempore mortuus eſt Childericus Rex Francorum. Regnauit annis XXIV. Regnauítque CLODOVEVS filius pro eo.

ANNO ſecundo Antimij in medio Tholoſæ ciuitatis ſanguis erupit de terra, & tota die fluxit: ſignificans Gothorum dominationem ſublatam, Francorum aduenienente.

APVD Toloſam regnauit Eoricus ſuper Gothos poſt Theodericum. Anno XIV. regni ſui Baſilicam ſancti Iuliani Briuate columnis ornatam mirificè conſtruxit.

ZENO *annis* XVII.

ANNO V. Clodóuei Regis Francorum, ſuper SIAGRIVM Regem filium Egidij, qui Sexonias ciuitatem, quam parer eius, tenuerat, Clodoueus irruit. Siagrius fugit ad Alaricum, qui Regnum Gothorum apud Toloſam habebat. Clodoueus verò Miſſos ſuos ad Alaricum tranſmiſit, vt redderet Siagrium. Ille verò Siagrium vinctum Legatis Clodouei tradidit. Qui cùm præſentatus fuiſſet Clodoueo, cuſtodiæ mancipauit. Regnóque eius & theſauris acceptis, eum interficere præcepit. Eo tempore multæ Eccleſiæ deprædatæ ſunt à Francis, eo quòd Pagani eſſent. B

ANNO X. regni ſui Clodoueus commoto exercitu, in Toringam abiit, ipſos quoque Toringos plaga magna proſtrauit: deuictóque ipſo populo, tributarios fecit Francorum. Similiter Alamannos tributarios fecit. Hic Clodoueus primus Rex fuit Chriſtianus ex Regibus Francorum; baptizatáque de populo eius ampliùs quàm tria millia in Paſcha Domini. Poſt hæc Burgundiones tributarios fecit. Gothos ab Aquitania expulit, interfecto Alarico Rege ipſorum. Regnum ſuum maximè per totas Gallias dilatauit.

ANASTASIVS *annis* XXVIII.

CLODOVEVS Rex Francorum poſt interfectum Alaricum ab Aquitania reuertens Turonis ciuitatem, ab Anaſtaſio Imperatore Codicillos accepit, & pro Conſulatu tunica blatea indutus in Eccleſia beati Martini, & Coronam auream, ab ea die tanquam Conſul apud Auguſtum eſt appellatus.

ANNO V. poſt Alaricum interfectum moritur Clodoueus. regnauítque annis XXX. C

A tranſitu S. Martini vſque ad tranſitum Clodouei Regis fuerunt anni CXII.

QVATVOR filij Clodouei, id eſt Theudericus, Clodomirus, Childebertus, & Clotarius, Regnum eius æquo ordine inter ſe diuiſerunt. Sortitus eſt ſedem THEVDERICVS Metis, CLODOMIRVS Aurelianis, CHILDEBERTVS Pariſius, CLOTARIVS Sueſſionas.

AMALDRICVS filius Alarici regnabat ſuper Gothos. Filiam quoque Clodouei acceperat in matrimonio. qui poſtea apud Barchinonam à Childeberto & Francis occiſus eſt.

CLODOMIRVS poſt interfectum Sigiſmundum filium Gumbaldi, ipſe poſtea acceptus, capite truncatus, Regnúmque eius Clotarius accepit, interfectis filiis eius.

THEVDERICVS anno XXIV. regni ſui moritur. regnauítque THEVDEBERTVS filius eius pro eo.

IN Spanias poſt Amalricum Theoda Regnum ſuper Gothos accepit. Quo interfecto, Theodegiſilus Regnum aſſumit. Qui dum ad Ernam * lætus cenaret, extinctis cereis à ſuis occiditur. Cui Agila ſuccedit in Regnum.

A IVSTINVS *ſenior annis* IX.

IVSTINIANVS *ex ſorore nepos annis* XXXIV. *alibi* XXXVIII.

IN Italia poſt Athalaricum Theudanus Regnum ambiuit. Quo defuncto, Totilla ſucceſſit in Regnum. Contra quem Iuſtinianus miſit Narſetem Eunuchum, & Beliſſarium: à quibus Totilla interficitur, Regnúmque Gothorum in Italia deſtructum eſt.

POST hæc THEVDOBERTVS Rex Francorum cum exercitu in Italiam ingreditur, eámque maritimis terminis cunctam depopulatus, Narſetem Patricium fugauit. Poſtea Buccellinus Dux iuſſu Theodeberti Siciliam occupauit totam, & Italiam dominans, Agilane in Spania regnante, exercitus Imperialis Spanias ingreditur. Agila interficitur. Cui ſucceſſit in Regno Athanagildus, qui ab Spania exercitum Imperij expulit.

THEODEBERTVS vexatus à febre moritur anno XIV. regni. Cui ſucceſſit in Regno THEOBALDVS filius eius.

BVCCELLINVS in Italia apud Beliſſarium & Narſetem Patricios ſæpiùs fortiter dimicans, in fugam vertit, eorúmque exercitum proterit. Tandem infirmatus à profluuio ventris exercitus ſuus, ea infirmitate adtritus, Beliſario iam interfecto,
B à Narſete ſuperatur & interficitur.

IPSO anno Theudobaldus obiit, Regnúmque eius CLOTARIVS accepit anno ab Incarnatione Chriſti DXXVIII. iuxta cyclum verò Victorij anno DXXXII. 532.

CHILDEBERTVS Rex apud Pariſios obiit. Cuius theſauros & Regnum aſſumpſit Clotarius.

CLOTARIVS Rex apud Compendij villam anno LI. regni ſui vexatus à febre obiit.

ARIBERTVS, Gundranus, Chilpericus, & Sigobertus, Regnum patris diuidunt. Dedit ſors ARIBERTO Regnum Childeberti, Pariſius ſedem habens. GVNDRANVS verò Regnum Clodomiri, ſedem habens Aurelianis. CHILPERICVS Regnum Clotarij patris ſui, cathedram Sueſſionis habens. SIGOBERTVS quoque Regnum Theodorici, ſedem habens Metis.

ATHANAGILDO Rege Spaniæ defuncto, Leuuigildus Regnum eius obtinuit.

IVSTINVS *minor annis* XI.

TIBERIVS CONTANTINVS *annis* VII.

SIGOBERTVS Rex Francorum à duobus pueris dolo Chilperici Fratris interficitur anno XIV. regni ſui. A tranſitu Theudeberti vſque ad exitum Sigoberti anni ſunt XXVIII. A principio vſque ad obitum Sigoberti iuxta LXX. anni ſunt V.M. DCCLXVII.

C CHILDEBERTVS filius Sigoberti in Regno patris ſublimatur.

MAVRITIVS *annis* XXII.

CHILPERICVS anno XXIII. regni ſui interficitur. Cúmque Gundranno fratri ipſius perlatum fuiſſet, eo quòd frater ſuus Chilpericus eſſet interfectus, feſtinans perrexit Pariſius, ibíque Clotarium filium Chilperici ad ſe venire præcepit. Quem baptizare iubet, eúmq; de ſancto lauacro ſuſcipiens in Regno patris firmat.

ANNO XXXIII. regni Gundranni, ſub die v. Kal. Aprilis, ipſe Gundrannus Rex moritur. Cuius Regnum Childebertus aſſumpſit, qui poſtea in Italiam abiit. Et Longobardi ſe ſuæ ditioni commendant. Glorioſè exindè Childebertus reuertitur. Acceperat enim ptiùs à Mauticio Imperatore quinquaginta millia aureorum, vt Longobardos de Italia expugnaret. Sed non ſolùm eis non nocuit, ſed amicitias cum ipſis muniuit.

ANNO III. poſtquam Childebertus Rex Francorum Regnum Gundranni acceperat, defunctus eſt. Regnúmque eius THEODEBERTVS & THEODORICVS filij eius aſſumunt.

ANNO XII. regni Clotarij, Theodebertus ſortitus eſt Auſtriam, ſedem habens Metis. Theudericus autem accepit Regnum Gundranni in Burgundia, ſedem habens Aurelianis.

FOCAS *annis* VIII. A

HERACLIVS *annis* XXVI.

ANNO XVII. Theuderici Regis Francorum, qui erat XXVIII. Clotarij, Theuderieus deuictum fratrem ſuum Theudebertum Cauillonum deſtinat.

ANNO XVIII. Theudericus Metis profluuio ventris moritur. Brunichildis auia eius cum filiis ipſius Theuderici Metis reſidens, Clotarius ſuper eam irruens, ea capta cum filiis Theuderici, interfecti ſunt. Ipſam Brunichildem per triduum diuerſis pœnis affectam, iubétque eam camelo ſedentem per omnem exercitum perducere. Poſt hæc omnia, capitis, vno pede, & brachio, ad viliſſimo equo caudâ ligare: ibíque calcibus velocitate curſus membratim diſrupitur. Firmatúmque omne Regnum Francorum, ſicut à Clotario fuerat dominatum, cum omnibus theſauris ditioni Clotarij Iunioris ſubiicitur, anno XXVIII. regni ſui, quod feliciter poſt XVI. annos tenuit.

ANNO XXXV. regni Clotarij, Legati tres nobiles ex genere Longobardorum, Auguſtus, Pompeius, & Canto, à Gone Rege ad Clotarium deſtinati, petentes vt XII. millia ſolidorum, quos annis ſingulis Francorum ærariis diſſoluebant, caſſarentur. Clotarius ipſa tributa ad partem Longobardorum caſſauit, & amicitiam perpetuam eum Longobardis ſacramentis & pactis firmauit.

ANNO XXXVIII. regni ſui Clotarius filium ſuum DAGOBERTVM conſortem Regni fecit, eúmque ſuper Auſtraſiis Regem conſtituit. B

ANNO XLV. regni ſui Clotarius moritur, Regnúmque eius filij eius Dagobertus & Airibertus ...., frater eius moritur, omnéque Regnum Dagobertus ſuæ ditioni redegit.

HERACLIVS Imperator, cùm eſſet litteris minimè eruditus, Aſtrologus efficitur. Per quod cernens à circumciſis Gentibus diuino nutu Imperium eſſe vaſtandum, ad Dagobertum Regem Francorum dirigens, petiit vt omnes Iudæos Regni ſui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet. Quod protinus Dagobertus adimpleuit. Heraclius per omnes prouincias Imperij ſui talem idémque facere decreuit. Ignorabat vnde hæc calamitas contra Imperium ſurgeret.

ANNO V. Heraclij, & viri religioſiſſimi Gothorum Principis Siſebuti, in Spania Iudæi baptizantur.

ANNO X. regni Dagoberti, cùm ei nunciatum fuiſſet exercitum VVinidorum Toringa fuiſſe ingreſſum, cum exercitu de Regno Auſtraſiorum de Metis vrbe promouens, Mogontiam adgreditur, diſponens Rhenum tranſire. Saxones Miſſos ad Dagobertum dirigunt, petentes vt eis tributa, quæ fiſci ditionibus diſſoluebant, indulgeret. VVinidis reſiſtere ſpondent, & Frācorum limites de illis partibus cuſtodire promittunt. Quod Dagobertus præſtitit. Exindè iam Saxones tributa, quæ reddere conſueuerant, per præceptionem Dagoberti habent indultum. Quingentas vaccas inferendales annis ſingulis à Clotario ſeniore cenſiti ſoluebant. C

ANNO XI. Dagoberti, SIGOBERTVM filium ſuum in Auſtria ſublimauit, ſedémque Metis ciuitate habere permiſit.

ANNO XVI. regni ſui Dagobertus profluuio ventris moritur.

HERACLIVS *cum matre ſua* MARTINA *annis* XII.

CONSTANTINVS *filius Heraclij menſibus* VI.

POST Dagoberti deceſſum, filius eius CLODOVEVS ſub tenera ætate Re-
641. gnum patris adſciuit anno ab Incarnatione Chriſti DCXLI. Indictione IV. Omnes Leudes de Neuſter & de Burgundia anno IX. Maſolago villâ eum ſublimant in Regnum. Æga verò cum Regina Nantilde, quam Dagobertus reliquerat, condignè Palatium gubernat, & Regnum Francorum.

CONSTANTINVS *filius Conſtantini annis* XXVIII.

ANNO III. regni Clodouei Æga Cligiago villa vexatus à febre moritur. Cui ſuccedunt, Hirchinaldus in Neuſtria, & Flaucatus in Burgundia. Eo anno PIPINVS Maior-domus in Palatio Sigoberti moritur. Otto, qui baiulus Sigoberti fuerat, in loco eius ſubſtituitur. Otto à Leutherio Duce Alemannorum interficitur. Gradum honoris Maiorem-domus in Palatio Sigoberti, & omne Regnum Auſtra-

A ſiorum in manum Grimaldi filij Pipini confirmatum eſt vehementer. Decedente verò tempore, defuncto Sigoberto, Grimaldus Maior-domus filium Sigoberti nomine DAGOBERTVM totondit, voléntque filium ſuum conſtituere in Regnum. Franci verò valdè indignantes, Grimaldo inſidias præparant, eúmque eximentes ad condemnandum Regi Francorum Clodoueo deferunt. In Pariſius ciuitate in carcere retruditur, ibique moritur.

CLODOVEVS anno XVII. regni ſui moritur, regnauítque filius eius CLOTARIVS pro eo, anno ab Incarnatione Chriſti DCLVIII. Indictione II. Eo- 658.
dem tempore defuncto Herchinoaldo Maiore-domus, Franci Hebroinum in locum eius ſtatuunt.

CONSTANTINVS Princeps Vitaliano Papa nuper ordinato, ipſe poſt aliquantos annos, id eſt per Indictionem VI. veniens Romam, obtulit ſuper altare ipſius pallium auro textilem, toto exercitu eius cum cereis Eccleſiam intrante die V. menſis Iulij. Omnia quæ erant in ære ad ornatum ciuitatis depoſuit. Sed & Eccleſiam beatæ Mariæ ad Martius *, quæ de tegulis æreis, diſcoperuit: & in regia vrbe cum alia diuerſa quæ depoſuerat direxit. Egreſſus de ciuitate Romæ, reuerſus Siciliam pro Indictione VII. habitauit in ciuitate Siracuſana. Taléſque afflictiones populo poſuit, vt poſſeſſoribus Prouinciarum Calabriæ, Siciliæ, Africæ, & Sardiniæ, per diagrafa, ſeu capita, atque nauticatione per aliquos annos, quales numquam aliquando fuerant.

B

CONSTANTINVS *filius Conſtantini annis* XVII.

IN FRANCIA defuncto Clotario, qui regnauit annis IV. THEODORICVS & CHILDERICVS fratres eius ſublimantur in Regno. Theodoricus in Francia, habens Maiorem-domus Hebroinum: Childericus verò in Auſtria, cum VValfardo Duce. Eo tempore Franci aduerſus Hebroinum inſidias parant, ſuper Theodoricum conſurgunt, eúmque à Regno deiiciunt. Crines eius incidunt, Hebroinum verò totonderunt, eúmque Luxouium Monaſterio in Burgundia dirigunt. In Auſtria propter Childericum Legationem mittentes accommodant, & vnà cum VValfardo Duce veniens, in Regnum Francorum eleuatus eſt. Erat autem ipſe Chilpericus leuis, omnia nimis incautè peragebat: donec inter eos odium maximum & ſcandalum creuit. Francos verò valdè opprimens. Ex quibus vno Franco nomine Bodilone ad ſtipitem tenſum cædi valde ſine lege præcepit. Hæc videntes Franci irâ commoti, Ingobertus videlicet & Amalbertus; & reliqui maiores natu Francorum ſeditionem contra Childericum concitantes, Bodilo cum reliquis ſuper Regem ſurgens, eum interfecit, vnà cum Regina prægnante. VValfardus quoque per fugam vix euadens, in Auſtriam reuerſus eſt. Franci verò Leudeſium filium Hercinaldi Maiorem-domatum Palatij elegerunt. Hebroinus itaq; accepto conſilio, capillos creſcere ſinens, congregatis in auxilium ſociis hoſtiliter è Loxo-
C uio Cœnobio egreſſus, in Francia reuerſus, cum magno armorum apparatu de nocte ſurrexit, commoto exercitu vſque Yſiram fluuium veniens, interfectis cuſtodibus ad ſanctam Maxentiam Yſiram tranſiens, ibi quos reperit de ſuis inſidiatoribus occidit. Leodeſius vnà cum Theodorico Rege & ſociis quamplurimis, per fugam euaſit. Hebroinus eos perſequutus eſt. Bacio-villa veniens theſauros regales apprehendit. Deinde Criſiaco veniens, Regnum recepit, Leodeſio data fide, ſub dolo ad ſe venire mandauit. Quo facto, Leodeſium interfecit. ipſe Principatum ſagaciter recepit. Sanctum Leodegarium Auguſtidunenſem Epiſcopum diuerſis pœnis afflictum gladio peremit. Gyrinum fratrem eius dira pœnâ damnauit. Reliqui verò Franci eorum ſocij per fugam vix euaſerunt. Nonnulli verò in exilio retruſi, aliquanti à propriis facultatibus priuati ſunt.

EO quoque tempore, decedente VValfardo de Auſtria, Pipinus & Martinus, decidentibus Regibus, dominabantur in Auſter. Hi Duces in odium verſi contra Hebroinum aciem dirigunt. Contra quos Theudericus & Hebroinus cum hoſte occurrunt loco nuncupato Lucofao, ſimúlque coniuncti ſe inuicem cæde magna proſtrauerunt. Corruitq; ibi infima turba populi. Auſtraſij victi, in fugam verſi. Hebroinus eos cæde crudeliſſima inſequutus, maximam partem ex illa regione vaſtauit. Martinus per fugam elapſus Laoduno regreſſus, illuc ſe recluſit. Pipinus verò altrinſecus euaſit. Hebroinus itaque parta victoria, reuerſus eſt. Veniens cum exer-

* Erciaco citu Creiaco * villa, ad Martinum Nuncios miſit, & data ſacramenta cum fiducia ad Regem Theodericum veniret, doloſè ac fallaciter ſuper vacuas capſas ſeiurant. Martinus eos credens, ab Erciaco villa veniens, ibique cum ſociis ſuis interfectus eſt. Hebroinus itaque Francos magis ac magis crudeliter opprimens, dum Ermenfredo Franco inſidias pararet, Ermenfredus quoque per noctem clam ſuper eum conſurgens atrociter, præfatum Hebroinum interfecit. Ad Pipinum in Auſter fugiens, euaſit. Franci verò, conſilio accepto, VVaratonem virum illuſtrem in loco Hebroini cum iuſſu Regis Maiorem Domus conſtituunt. Accepit ipſe VVarato inter hæc obſides à prædicto Pipino, & pacem cum eo iniit. Erat autem eidem VVaratoni filius efficax, induſtriúſque, feroci animo, & acerbis moribus, inſidiator patris ſui, eúmque ab honore ſupplantans. erátque nomen eius Giſlammaris. Cui beatus Audoënus Rotomagenſis Epiſcopus prohibuit, ne hanc nequitiam contra patrem ſuum faceret. quod ille audire contempſit. Fuérúntque inter ipſum Giſlamarem & Pipinum bella ciuilia, & multa diſcordia. Qui ob iniuriam patris, & alia crudelia peccata à Deo percuſſus, iniquiſſimam exſufflauit animam, iuxta quod Audoënus prædixerat. Illóq; defuncto, Warato iterum honorem priſtinum nactus eſt. A

In his diebus beatus Audoënus Rotomagenſis Epiſcopus plenus dierum, ac virtutibus præclarus, Clippiaco villâ Regali in ſuburbana Pariſiorum ciuitate migrauit ad Dominum.

Svccedente quippe curriculo temporum prædictus VVarato defunctus eſt. Franci in diuerſa oberrantes, Bercharium Maioremdomatum ſtatuunt. B

Ivstinianvs *Minor filius Conſtantini annis* x.

In illis diebus Pipinus ab Auſter conſurgens cum exercitu, contra Theudericum Regem Francorum & Bercharium aciem dirigit. Conuenientibus ad prœlium in loco nuncupante Textricio, illis inter ſe belligerantibus, Theudericus Rex & Bertcarius terga verterunt. Pipinus quoque victor extitit. Cedendum itaque tempori. Bertgarius ab adulatoribus ſuis occiditur. Poſt hæc Pipinus Theodorico Rege cœpit eſſe principali regimine Maior-domus. Theſauris acceptis, Nordoberto quondam de ſuis cum Rege relicto, ipſe in Auſter remeauit. Erat quippe Pipino Principi nobiliſſima vxor & ſapiens nomine Plectrvdis. Ex ipſa genuit filios duos. Nomen maioris Drocvs, nomen minoris Grimoaldus. Drocus Ducatum Campaniæ accepit.

Eo tempore Theodericus Rex obiit, regnauítque annis xvi. Clodovevs filius eius puer Regnum ſuſcepit, regnauítque annis duobus, poſtquam Childebertvs frater eius in Regno ſtatutus eſt. Eo tempore Nordobertus moritur. Grimaldus filius Pipini iunior in Aula Regis Childeberti Maior-domus effectus eſt. Grimaldus quoque genuit filium ex concubina, Theodaldo nomine. C

Leo *annis* iii.

Eo tempore Drocus Pipini filius defunctus eſt. Habebátque Pipinus præfatus Princeps filium ex alia vxore nomine Alpagede, Karolvm nomine, virum elegantem, egregium, atque vtilem.

Tiberivs *annis* vii.

Heribertvs Rex Longobardorum multas Cartas, & patrimonia Alpium Cottiarum, quæ quondam pertinebant ad ius Apoſtolicæ Sedis, ſed à Longobardis multo tempore fuerant ablata, reſtituit iuri eiuſdem Sedis, & hanc donationem aureis ſcriptam litteris Romam direxit.

Ivstinianvs *ſecundò cum* Tiberio *filio annis* vi.

Pipinvs Princeps multa bella geſſit contra gentes plurimas.

710. Anno Incarnationis Dominicæ dccx. Pipinus migrauit ad Alamanniam.

711. Anno dccxi. aquæ inundauerunt valdè. Tunc enim bonæ memoriæ glorioſus Childebertus Iuſtus migrauit ad Dominum anno xviii. regni ſui, regnauítque Dagobertvs filius eius pro eo.

A PHILIPPICVS *anno I. menſibus VI.*

IPSE Conſtantio Papæ miſit Litteras praui dogmatis, quas ille cum Apoſtolicæ Sedis conſilio reſpuit, & huius rei cauſâ fecit picturas in porticu S. Petri, quæ Acta ſex ſanctarum Synodorum vniuerſalium continent. Nam & huiuſmodi picturas cùm haberent in vrbe Regia, Philippicus iuſſerat auferri. Statuitque populus Romanus vt heretici Imperatoris nomen aut Cartas ad figuram ſolidi ſuſciperent. Vnde nec eius effigies in Ecclesia introducta eſt, nec nomen ad Miſſarum ſolemnia prolatum.

ANNO DCCXIII. Igitur Grimaldus habebat vxorem nomine Tudindam, filiam Radbodi Ducis Gentilis. Excitante quippe Pipino Principe, dum ad eum viſitandum ipſe Grimaldus acceſſiſſet, in Baſilica S. Lamberti Martyris Leodico peremptus eſt à Ragngario Gentile. Theodaldus verò filius eius iubente auo in Aula Regis honore patris ſublimatur. 713.

ANASTASIVS *annis III.*

ANNO DCCXIV. ab Incarnatione Domini, PIPINVS febre valida correptus obiit. Obtinuerat Principatum annis XXVII. Plectruda relicta Pipini cum nepote ſuo Theodaldo, vel DAGOBERTO Rege, cuncta gubernabat ſub B diſcreto regimine. 714.

ANNO DCCXV. Franci denuò in Cottia ſilua contra Theodaldum & Auſtraſios irruunt, ac ſeſe mutuò duriſſima cæde proſternunt. Theodaldus autem per fugam lapſus, ereptus eſt. Ipſo quoque fugato, Raganſredum Maiorem Domus elegerunt. Regis Dagoberti exercito Carbonatiam ſiluam tranſeuntes, vſque Moſam fluuium terram ſiluâſque vaſtantes, ſuccenderunt. Cum Rathbode Duce Gentili amicitias feriunt. KAROLVS verò filius Pipini In his diebus à Plectrude ſub cuſtodia tenebatur. ſed auxiliante Domino vix euaſit. 715.

Eo tempore DAGOBERTVS Rex ægrotans mortuus eſt, anno II. regni ſui. Franci verò Danielem quendam Clericum cæſarie capitis creſcente, in Regem ſtabiliunt, atque CHILPERICVM nuncupant.

LVITBRANDVS Rex Longobardorum donationem patrimonij Alpium Cottiarum, quam Heribertus Rex fecerat, & ille repetierat, admonitione venerabilis Papæ Gregorij confirmauit.

HIS temporibus in Spània ſuper Gothos regnabat VVitícha, qui regnauit annis VII. & menſes III. Iſte deditus in fœminis, exemplo ſuo Sacerdotes ac populum luxurioſè viuere docuit, irritans furorem Domini.

SARRACENI tunc in Spania ingrediuntur. Gothi ſuper ſe Rudericum Regem conſtituunt. Rudericus Rex cum magno exercitu Gothorum Sarracenis obuiam it in prælio. ſed inito prælio Gothi debellati ſunt à Sarracenis. Sicque Re-
C gnum Gothorum in Spania finitur. Et infra duos annos Sarraceni penè totam Spaniam ſubiiciunt.

SOMA* Rex Sarracenorum, nono anno poſtquam Spaniam ingreſſi ſunt, Narbonam obſidet, obſeſſámque capit, viróſque ciuitatis illius gladio perimi iuſſit. Mulieres verò & paruulos captiuos in Spaniam ducunt. Et in ipſo anno menſe tertio ad obſidendam Toloſam pergunt. Quam dum obſiderent, exiit obuiam eis EVDO Princeps Aquitaniæ cum exercitu Aquitanorum vel Francorum. & commiſit cum eis prælium. Et dum præliare cœpiſſent, terga verſus eſt exercitus Sarracenorum. maximáque pars ibi cecidit gladio. Ambiſa Rex Sarracenorum cum ingenti exercitu poſt quintum annum Gallias aggreditur, Carcaſſonam expugnat & capit, & vſque Nemauſo pace conquiſiuit, & obſides eorum Barchinona tranſmiſit. *al. Zema

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXVI. Franci exercitum mouent vſque Moſam fluuium contra KAROLVM. Ex alia parte Friſones cum Rhabode Duce conſurgunt. Karolus quoque ſuper Friſones irruens, maximum diſpendium de ſuo exercitu perpeſſus, atque per fugam dilapſus abſceſſit. 716.

Hoc loco in veteri Codice multa deſunt folia, quæ infeliciter dilacerata fuerunt: ab anno nimirum DCCXVII. *vſque ad finem anni* DCCLXXVII.

A

* * *

* Segeran & Segebarg *, & poſuit ibi cuſtodias, & Gundelandus Abba mutauit Monaſterium Laurishaim in monte, vbi ſanctus Nazarius requieſcit. Et in ſequenti anno abiit itetum Rex KAROLVS in Italia, & recepit illa caſtella quæ reſidua erant, & Rorgault interfectus eſt. Et indè reuertens, ingreſſus eſt in Saxonia, & maximam partem Saxoniæ accepit: & conuerſi ſunt Saxones ad fidem Chriſti, & multi Saxonum baptizati ſunt. Et in alio anno habuit Karolus Conuentum maximum Francorum, id eſt Magij-Campum, in Saxonia ad Partes-Brunna. & ibi Paganorum & Saxonorum multitudo baptizata eſt.

778. ET in anno DCCLXXVIII. congregans KAROLVS Rex exercitum magnum, ingreſſus eſt in Hiſpaniam, & conquiſiuit ciuitatem Pampelonam. Et ibi Taurus * Saracenorum Rex venit ad eum, & tradidit ciuitates quas habuit, & dedit ei obſides fratrem ſuum & filium. & indè perrexit vſque ad Cæſarauguſtam. Et dum in illis partibus moraretur, Saxones perfida gens mentientes fidem, egreſſi ſunt de finibus ſuis. venêre vſque ad Rhenum fluuium incendendo omnia, atque vaſtando. Et dum reuerterentur eum præda magna, peruenit nuncius ad Karolum Regem adhuc in Hiſpania degentem. Quo audito, feſtinè reuerſus eſt in Franciam. Franci verò conglobati in vnum, perſecuti ſunt Saxones vſque ad fluuium, cui nomen eſt Calerna. Quod cùm comperiſſent Saxones, conuerſi ſunt ad eos in prælio. & ceciderunt ex parte Saxonum plurimi. ceteri verò fugerunt, & acceperunt Franci ſpolia eorum. Et non poſt multos annos Gondolandus Abba obiit. In Italia, in Taruiſio ciuitate, & in reliquis ciuitatibus in propinquo factus eſt terræmotus magnus, ita vt multa ædificia, ſeu etiam Eccleſiæ, corruerent. & plurimi homines de ipſo terræmotu mortui ſunt, ita vt in vna villa XLVIII. ſimul in vna nocte perierint. B

* al. Ibitrutus ſiu Abitaurus.

779. ET in alio anno perrexit iterum Karolus Rex in Saxonia, & venit vſque ad fluuium Viſara. & Saxones pacificati de transflumen obſides dederunt. In Francia verò fames magna & mortalitas facta eſt, & Rex ſedit in VVarmatia. Et in ſe-

780. quenti anno congregans exercitum magnum, ingreſſus eſt iterum in Saxonia. & peruenit vſque ad fluuium magnum Herlba, & Saxones tradiderunt ſe illi omnes. & accepit obſides tam ingenuos, quàm etlidos. Et diuiſit ipſam patriam inter Epiſcopos, Preſbyteros, & Abbates; vt in ea habitarent, & prædicarent. Necnon & VVinidorum, ſeu & Freſonum paganorum magna multitudo baptizata eſt. Indè reuertens abiit in Italia, & dereliquit filios ſuos in VVormatia, PIPINVM, & KAROLVM.

781. ANNO DCCLXXXI. abiit Rex KAROLVS ad Romam, & baptizatus eſt ibi filius eius, qui vocabatur CARLOMANNVS. quem Adrianus Papa mutato nomine vocat PIPINVM, & vnxit in Regem ſuper Italiam, & fratrem eius LVDOVICVM ſuper Aquitaniam. Et ibi deſponſata eſt ROTRVD filia Regis Conſtantino Imperatori. Et reuerſus eſt Rex in Francia, & conloquium habuit cum Taſſilone. Et magnum Francorum Conuentum, id eſt Magij-Campum, apud VVormatiam habuit ciuitatem. C

782. ANNO DCCLXXXII. habuit KAROLVS Rex Conuentum magnum exercitus ſui in Saxonia, ad Lippebtunem. Et conſtituit ſuper eam Comites ex nobiliſſimo Saxonum genere. Et cùm eos cognouiſſet à fide dilapſos, & ad rebellandum eſſe adunatos, & quòd nulli ſuorum in hac ſeditione interiiſſent, ruſum abiit in Saxoniam, & vaſtauit eam, & ingentem Saxonum turbam atroci confodit gladio.

783. ANNO DCCLXXXIII. obiit ILDEGARDA Regina pridie Kalend. Maij. BERTA obiit VI. Idus Iunij. Et poſtea perrexit KAROLVS in Saxonia cum exercitu magno. & rebellantibus illis, commiſſum eſt bellum. & ceciderunt ex parte Saxonum multa millia. Et iterum bellum commiſſum eſt, & pugnauerunt Franci contra Saxones. & ceciderunt de gente Saxonum etiam multa millia, plurima quàm antea. Et victor reuerſus eſt Karolus in Francia, & ſociauit ſibi in coniugio FASTRADAM, atque eam Reginam conſtituit. Et in ipſo anno fuit æſtas

A tam vehemens, vt plurimi homines de ipſo calore expirarent. Et in ſequenti anno
Karolus Rex perrexit in Saxoniam per duas vices. Et Olimriecus* Abbas, ſed CAROLVS MAGNVS.
& Fuladus Abbas, & Albricus Epiſcopus, obierunt. necnon & inundatio aqua- *Helmericus in al.
rum valida fuit. Annal. qua extant Tom. II. p. 22.

ANNO DCCLXXXV. KAROLVS Rex demoratus eſt in Saxonia ad Henſ-
burg, de Natale Domini vſque in menſe Innio. & ædificauit ipſum anno, ſed &
Baſilicam ipſam conſtruxit, placitúmque habuit ad Partes-Brunna cum Francis & 785.
Saxonibus. Et tum demum perrexit trans fluuium Guiſan, & peruenit vſque in
Barduie. Cúmque Chriſtiani ſe illi dediſſent, Chriſtianitatem, quam pridem reſ-
puerant, iterum recipiunt. nullóque rebellante, poſtea Rex rediit domum ſuam.
Guiduchint tot malorum auctor, ac perfidiæ incentor, venit cum ſociis ſuis ad
Attinaco Palatio, & ibidem baptizatus eſt. & Rex ſuſcepit eum à fonte, ac donis
magnificis honorauit. Eodem anno Gerundenſes homines Gerundam ciuitatem
Karolo Regi tradiderunt. A tranſitu Papæ Gregorij vſque ad præſentem, ſunt an-
ni CLXXX.

ANNO DCCLXXXVI. rebellare conati ſunt quidam Comites, nonnulli etiam 786.
nobilium, in partibus Auſtriæ: ac coniurantes Comitum coëgerunt quos poterant,
vt contra Regem inſurgerent. quod factum multos exterruit. Cúmque perſpice-
rent, quòd opus nefandum adimplere non poſſent, neque oportunum tempus ad-
B eſſet, exterriti latebras vndique quæſierunt. Quo comperto, Rex iuſſit eos ad ſe
venire. Procedente tempore menſe Aprili in VVormatia Synodum Epiſcoporum,
ac Conuentum magnificum coïre fecit, vbi decreuit quòd hi, qui potiſſimum in
hac coniuratione deuicti ſunt, honore ſimul ac luminibus priuarentur: eos autem,
qui innoxij in hac coniuratione ſeducti ſunt, clementer abſoluit. Indè perrexit
Romam, & indè ad Monaſterium ſancti Benedicti, & indè perrexit Capuam: &
indè reuerſus eſt, & peruenit ad ſanctum Petrum Apoſtolum, & ibi celebrauit
Paſcha. Et poſtea reuerſus eſt in Francia cum magno gaudio, & adduxit ſecum
obſidem filium Aragij. Eo anno menſe Decembri apparuerunt acies terribiles in
cœlo, quales antea noſtris temporibus numquam apparuerunt. Necnon & ſigna
crucis apparuerunt in veſtimentis hominum, & nonnulli ſanguinem dixerunt ſe
videre pluere. Vnde pauor ingens & metus in populo irruit, ac mortalitas magna
poſtea ſequuta eſt. & IVLIVS Archiepiſcopus obiit.

ANNO DCCLXXXVII. eclypſis Solis facta eſt horâ ſecunda VII. Kalend. 787.
Octobris, die Dominico. Et in eodem anno KAROLVS Rex venit per Aleman-
niam vſque ad terminos Pannoniorum, & cum exercitu intrauit in ipſam patriam.
Et venit ei Taſſilo obuiam pacificè, & dedit ei obſidem filium ſuum Theodonem.
Et ſic reuerſus eſt Rex ad VVarmatiam. Et beatus VVultadus ordinatus eſt Epiſco-
pus in Idibus Iulij ſuper VVimoda, & ſuper Kiuſleri, & Aſterga, & Cara, vel Sor-
dedi, & VVangia. & ibi docuit verbum Dei, & baptiſauit eos in primis. Et in alio 788.
C anno ſic venit Taſſilo ad Karolum Regem ad Ingelinnain*. Et factum eſt Con- *al. Ingelenhaim, & Ingelhaim.
uentum Francorum, ceterarúmque Nationum, quæ ſub dominatione eius erant.
Et recordantes Franci de peſſimis conſiliis & machinationibus, quas ipſe Taſſilo
& coniux illius, cum omnibus Gentibus quæ in circuitu Francorum erant, tam
Chriſtiani quàm Pagani, faciebant contra Francos. ſed & Conſiliarij Taſſilonis,
& Legatarij ipſius in præſenti adfuerunt, & coram eo ipſum conſilium dicebant. &
ille nullatenus potuit denegare. Tunc iudicauerunt eum morte dignum. Rex au-
tem miſericordiâ motus noluit eum occidere, ſed cum ipſius petitione Clericum
eum fecit, & retruſit in Monaſterio. Et perrexit Rex in Bagoaria ad Raganſburg,
& ibi venerunt Baguarij, & dati ſunt ei obſides. & ordinata ipſa patriâ, reuerſus eſt
in Franciam. Et in ſequenti anno Karolus Rex per Saxoniam peruenit vſque ad 789.
Sclauos, qui dicuntur VVlſi. Et venerunt Reges Terræ illius cum Rege eorum
Tranquito ei obuiam. & petita pace, tradiderunt terras illas vniuerſas ſub domina-
tione eius, & ſe ipſi traditi ſunt. Rex reuerſus eſt in Franciam. Obiit beatæ me-
moriæ VVulradus Epiſcopus, & doctor verbi Domini VI. Idus Nouembris, in
Aquilonicis partibus Saxoniæ. Tres Patricij ex Conſtantinopoli cum claſſe na-
uium venerunt in Italiam, vt eam ad ditionem Græcorum reuocarent. Quos Lon-
gobardi cum Miſſo Karoli Regis debellati ſunt. Et in alio anno habuit Rex Con- 790.
uētum in VVormatia, non tamen Magij Campum. Et ipſo anno tranſiit ſine hoſte.

CAROLVS MAGNVS.

791. ANNO DCCXCI. fuit KAROLVS Rex in VVormatia, & ibi celebrauit Paſcha. Et vertente anno, eo tempore quo ſolent Reges ad bella procedere, mouit exercitum innumerabilem, & abiit contra ſuperbiſſimam gentem Auarorum. Diuiſitque exercitum ſuum in tres partes, & intrauit ipſe per Baguariam & fines Hunorum, ex meridiana parte Danubij. Et de alia parte Danubij alius exercitus introiuit Ribuariorum, & Friſionum, & Saxonum cum Turingis. Sed & naualis hoſtis per Danubium, vt ex vtraque parte Rex poteſtatem habere potuiſſet cum exercitu ſuo. Et ſic introiuit in terram illam, iſti hinc, & illi indè. Medium autem exercitus naualis. Et terruit eos Dominus in conſpectu eius, ita vt nullus ei reſiſtere auderet. Sed vbicumque foſſatum, aut aliquam firmitatem, ſiue in montibus, aut in fluminibus, aut in ſiluis factum habuêre; ſtatim vel ipſe, vel exercitus eius ibi aduenit. continuò aut ſe tradiderunt, aut occiſi ſunt, aut per fugam dilapſi. Sed & ille alius exercitus, quem PIPINVS filius de Italia tranſmiſit, introiuit in Illyricum. Et fecerunt ibi ſimiliter, vaſtantes & incendentes terram illam, ſicut Rex fecit cum exercitu ſuo, vbi ipſe erat. Cùm autem vidiſſet Rex Karolus, quòd nullus ei de parte Auarorum reſiſtere auſus eſſet, aut ſuis; tunc circuiuit terram illam per dies quinquaginta duos, incendendo & vaſtando terram illam. Sed & prædam ſine menſura & numero: & captiuos, viros & mulieres, & paruulos, innumerabilem multitudinem exinde tulerunt. Et in ipſo itinere obiit bonæ memoriæ INGILRAMNVS Mediomatricæ Eccleſiæ Archiepiſcopus. ſed & Suibertus Epiſcopus ibidem defunctus eſt. Rex Karolus rediit in Baguariam, ibíque hiemauit in Iopila. B

792. ANNO DCCXCII. Eodem anno reſedit Rex in Baiuaria, & apud Raganiſburg celebrauit Paſcha. Sed appropinquante æſtiuo tempore; Saxones exiſtimantes quòd Auarorum Gens ſe vindicare voluiſſet, hoc quod in corde eorum diu latebat, manifeſtiſſimè oſtenderunt. Quaſi canis, qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic reuerſi ſunt ad Paganiſmum quem primùm reſpuerant. relinquentes iterum Chriſtianitatem, coniungunt ſe cum Paganis qui in circuitu eorum ſunt. Sed & Miſſos ſuos ad Auaros tranſmittentes, conati ſunt rebellare in primis contra Dominum, deinde contra Regem. Eccleſiáſque, quæ in finibus eorum erant, incendentes, vaſtabant. reiicientes Epiſcopos & Preſbyteros qui ſuper eos erant, & aliquos ex iis comprehenſos occiderunt, & pleniſſimè ad culturam idolorum ſe conuerterunt. Et in ipſo anno inuentum eſt conſilium peſſimum, quod PIPINVS filius Regis, ex concubina Hilmiltrude matre genitus, contra Regis vitam, ſeu filiorum eius, qui ex legitima geniti ſunt, qui voluerat Regem & ipſos occidere, & ipſe pro eo quaſi Abimelec in diebus Iudicum Iſraël regnare, qui occidit fratres ſuos ſeptuaginta viros ſuper petram vnam, & regnauit pro Gedeone patre ſuo, cum malitia tamen, & odio. Sed cùm cognouiſſet Rex conſilium Pipini, & eorum qui cum ipſo erant, coadunauit Conuentum Francorum, & aliorum fidelium ſuorum ad Reganeſburg. Ibique vniuerſus populus, qui cum Rege aderant, C iudicauerunt ipſum Pipinum, & eos qui conſenſerant, vt ſimul & hereditate & vitâ priuarentur. & ita de aliquibus adimpletum eſt. Nam Pipino filio ſuo, quia noluit Rex vt occideretur, iudicauerunt Franci, vt ad ſeruicium eius inclinare debuiſſet. & ita factum eſt. Et miſit eum iam Clericum in Monaſterium. & iterum ibidem orauit.

793. ANNO DCCXCIII. In ipſa hieme iterum fecit Conuentum ad Rageneſburg. Et cùm cognouiſſet fideles ſuos Epiſcopos, Abbates, & Comites, qui cum ipſo ibi aderât, & reliquum populum fidelem, qui cum Pipino in ipſo conſilio peſſimo non fuiſſent, multiplicirer eos honorauit in auro, argento, & ſerico, & donis plurimis. Et in ipſa hyeme tranſmiſit Rex KAROLVS duos filios ſuos PIPINVM & LVDOVICVM cum hoſte in terra Beneuentana. Et facta eſt ibi fames validiſſima ſuper populum illum qui ibi inuentus eſt, & ſuper exercitum qui aduenerat, ita vt aliquanti nec ipſa Quadrageſimâ ſe ab eſu carnium abſtinere potuiſſent. Sed & famis valida in Italia & Burgundia, & per aliqua loca in Francia incumbebat famis. necnon in Gothia & in Prouincia erat famis valida, ita vt ex ipſa fame mortui fuiſſent. Rex Karolus cùm apud Reganeſburg iterum celebraſſet Paſcha, & in æſtiuo tempore voluiſſet cum nauibus venire in Francia, iuſſit foſſatum maximum facere inter duo flumina, id eſt inter Alomonia * & Rachantha. ibique diu demora-

* al. Alcmanum & Randâtia, Tom. II. pag. 58. Alamâniam & Radantiam p. 77.

A tus eſt. His temporibus regnabat in Spania Exam filius Abdirraman Ibinmauia. Iſte Ibinmauia debellauit Iuſſephibin, & occidit eum, & filios eius, & regnauit pro eo in Spania annis XXXIII. & IV. menſibus. Iſte Ibinmauia crudelis omnibus Regibus Sarracenorum, diuerſis cruciatibus interemit Sarracenos & Mauros. Filium quoque patris ſui, fratrem ſuum, truncatis manibus & pedibus, igni cremari iuſſit. Chriſtianos in Spania & Iudæos in tantum, tributa exigendo, oppreſſit, vt filios & filias ſuas atque mancipia incenderent, & pauci relicti penuria afficerentur. & pro preſſura ipſius tota Spania conturbata & depopulata eſt. Mortuus autem eſt Ibinmauia, & regnauit Exam filius eius pro eo. fecitque malum, ſicut fecerat pater eius. Ille audiens quòd Rex Karolus partibus Auarorum perrexiſſet, & exiſtimans quòd Auari contra Regem fortiter dimicaſſent, & ob hanc cauſam in Franciam reuerti non licuiſſet, miſit Abdelmelec vnum ex Principibus cum exercitu magno Sarracenorum ad vaſtandum Gallias. Qui venientes Narbonam, ſuburbium eius igne ſuccenderunt, multóſque Chriſtianos: ac prædâ magna capta, ad vrbem Carcaſſonam pergere volentes, obuiam iis exiuit VVILHELMVS, & alij Comites Francorum cum eo. Commiſerúntque prælium ſuper fluuium Oliueio, ingrauatúmque eſt prælium nimis. cecidítque maxima pars in ipſo die ex populo Chriſtiano. VVilhelmus autem pugnauit fortiter in die illa. Videns verò, quòd ſufferre eos non poſſet, quia ſocij eius dimiſerunt eum fugientes, diuertit ab eis. Sarraceni verò collectis ſpoliis, reuerſi ſunt in Spaniam. Rex
B autem Karolus Chriſto adiuuante de eodem loco, vbi foſſatum fieri iuſſit, nauigio peruenit ad Franconefurt, & ibi ipſam hiemem reſedit.

ANNO DCCXCIV. Rex KAROLVS apud villam Franconefurt celebrauit Paſcha. 794.
Sed in æſtiuo tempore, anno XXVI. ſui Principatus, congregauit vniuerſalem Synodum cum Miſſis domni Apoſtolici ADRIANI Papæ, ſeu Patriarcha Aquileienſi Paulino Archiepiſcopo, & Petro Mediolanenſi Epiſcopo, & Coëpiſcopis, ſeu etiam Presbyteris, Diaconibus, cum deuoto populo. Quibus reſidentibus apud Chriſtianiſſimum Principem Karolum, peruenit ad aures eorum hæreſis illa, quam Elipantus Toletanæ Sedis Epiſcopus, cum alio Coëpiſcopo Sedis Orgelitanæ, Felici nomine, (ſed is infelix in dictis) cum ſociis eorum*. Aſſerebant namque dicentes, quòd Dominus noſter Ieſus Chriſtus, in quantum ex patre eſt, ineffabiliter ante ſecula genitus, iure filius Dei ſit: & in quantum ex Maria ſemper Virgine carnem aſſumere dignatus eſt, non ſanctus, ſed abortiuus filius. Sed ſancta & vniuerſalis Synodus hoc nefandum dictum non conſenſit, ſed vna voce reſpuentes contradixerunt: atque hanc hæreſim funditus à ſancta Eccleſia eradicandam ſtatuerunt, dicentes: Dei ergo filius hominis factus eſt filius. « natus eſt ſecundum veritatem naturæ ex Domino Domini filius, ſecundum veritatem « naturæ ex homine hominis filius: vt veritas geniti non adoptione, non ap- « pellatione, ſed & in vtraque natiuitate filij nomen naſcendo haberet, & eſſet ve- «
C rus Deus, & verus homo, vnus filius. Allata eſt etiam in eadem Synodo quæſtio « de nona Græcorum Synodo, quam de adorandis Sanctorum imaginibus Conſtantinopoli fecerant. In qua ſcriptum habebatur: Vt qui imagines Sanctorum ita « vt deificam Trinitatem ſeruicio aut oratione non impenderent, anathema iudica- « uerunt. Qui ſuper ſanctiſſima Patris & * ſeruitute renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnauerunt. Et in eadem Synodo venit Taſſilo, qui dudum Baioariæ Dux fuerat, ſobrinus videlicet Regis, & pacificatus eſt ibi cum Rege Karolo, abrogans omnem poteſtatem quam in Bagoaria habuit, tradens eam Regi. Necnon FASTRADA Regina ibi defuncta eſt. Et Rex Karolus indè iterum perrexit ad Saxoniam, & Saxones venerunt ei obuiam ad Ereſburg, promittentes iterum Chriſtianitatem, & iurantes quod ſæpè fecerunt. Et Rex eis credidit, & dedit eis Presbyteros. Et ipſe reſedit in Francia, & reſedit apud Aquis Palatium.

ANNO DCCXCV. Rex KAROLVS apud Aquis Palatium celebrauit Paſcha, & infidelitas vnde conſueuerat à parte Saxonorum exorta eſt, quia eam Dominus Rex ſuper alias Gentes venire voluiſſet. nec ipſi ad eum pleniter venerunt, nec ei ſolatium vt ipſe iuſſerat tranſmiſerunt. Tunc iterum infidelitate eorum *, cum exercitu ſuo veniens, alij ei pacifici obuiam venientes ex parte Saxonorum, & cum eo in ſolatio ſuo ipſum iterum expleuerunt. Et ipſe cum exercitu ſuo ad 795.

CAROLVS MAGNVS.

* deeſt verbum cognita, vel audita.

CAROLVS MAGNVS. Albia perueniſſet, alij circa paludes Albiæ, & in Vacmodingas, ad eum pleniter non venerunt. Dominus Rex tamen recedens apud Bardanauil, tantam multitudinem obſidum indè tulit, quantam numquam in diebus ſuis, aut in diebus patris ſui, aut in diebus Regum Francorum, indè aliquando tulerant. Sed & tunc omnes ad eum venientes, exceptis his quos iam ſuprà commemorauimus, & his qui trans Albiam erant. ipſi adhuc pleniter non venerunt, eò quòd vaſſum Domini Regis Cahehin Abatrizarum * occiderant. Ideo non credebant, quòd in gratiâ eius peruenire potuiſſent. Ceteri autem omnes pacificè venerunt, iuſſionem ſuam promittentes implere. Et ita Dominus Rex iterum credens eis, nullum voluit interficere, fidem ſuam ſeruando. Tunc ad Aquis Palatium de terra Auarorum Regulus quidam nomine Sordarius ad Dominum Regem veniens cum comitibus ſuis. quem Dominus Rex honorificè ſuſcepit, & baptizare iuſſit, & eos qui cum eo venerant, cum magno honore & donis eum remeare fecit ad propria. Et in eo anno à parte Auarorum venerunt theſauri, pro quibus Dominus Rex omnipotenti Regi gratias agens, diſtribuit ipſum theſaurum inter Eccleſias, & Epiſcopos, ſeu Abbates, & Comites: necnon & vniuerſos fideles ſuos de eodem theſauro mirificè honorauit. Et in ipſa hieme, id eſt VIII. Kalend. Ianuarias, ſanctæ memoriæ dominus ADRIANVS ſummus Pontifex Romanus obiit. Pro quo Dominus Rex piiſſimus Karolus orationes per vniuerſum Populum Chriſtianum intra terminos ſuos fieri rogauit, & eleemoſynas pro eo multipliciter tranſmiſit: B
& epitaphium aureis litteris in marmore conſcriptum iuſſit in Francia fieri, vt eum partibus Romæ tranſmitteret ad ſepulcrum ſancti Pontificis Adriani Papæ.

* al. Abodritorum.

796. ANNO DCCXCVI. æſtatis tempore tranſmiſit KAROLVS Rex Pipinum filium ſuum, cum ſuis quos in Italia habebat, Francos, Longobardos, & Bagoarios, cum aliqua parte Alemannorum, in finibus Alemannorum. Et venit Pipinus cum exercitu ſuo, & cum omnibus illis, quos pater eius miſerat, ei auxilium. Et tranſito Danubio, peruenit ad locum, vbi Reges Auarorum cum Principibus ſuis ſedere conſueuerant, quem & in noſtra lingua *Kinno* nominant. Et indè tulit theſauros multiplices, & tranſmiſit patri ſuo. & ipſe poſtea cum exercitu ſuo, & cum magnis theſauris Auarorum captis, peruenit in Franciam. Et in ipſa æſtate ipſe Rex Karolus demoratus eſt in Saxonia, cum duobus filiis ſuis, id eſt KAROLO, & LVDOVICO. & circuiuit terram Saxonorum, vbi rebelles fuerant, incendendo & vaſtando omnia: & præter innumerabilem multitudinem, viros, mulieres, & paruulos, captiuos abduxit ſecum in Francia. Etenim exercitum in eadem æſtate tranſmiſit in Spaniam in fines Sarracenorum cum Miſſis ſuis. qui & ipſi fecerunt ſimiliter. Vaſtauerunt terram illam, & redierunt cum pace ad Regem Karolum ad Aquis Palatium. Nam ibi firmauerat ſedem ſuam, atque ibi fabricauit Eccleſiam miræ magnitudinis, cuius portas cancella fecit ærea. Et cum magna diligentia & honore, vt potuit, & decebat, in ceteris ornamentis ipſam Baſilicam compoſuit. fecit autem ibi & Palatium, quod nominauit Lateranis. C
Et collectis theſauris ſuis de Regnis ſingulis, in Aquis adduci præcepit. Fecit autem & opera multa & magna in eodem.

797. ANNO DCCXCVII. introiuit Rex KAROLVS cum exercitu magno in Saxonia, & peruenit ad pagum qui dicitur *VVintmodi*, vbi firmitas eorum facta erat. Et ipſa firmitate interrupta, introiuit Rex cum exercitu ſuo in pagum illum, vaſtauit & incendebat pagum illum. Et huic denuò venerunt omnes Saxoni de vniuerſis finibus & angulis vbi habitabant. Et tulit indè obſides quantum ille voluit. & de Friſionibus ſimiliter. Et Rex Karolus rediit in Francia. Et poſt aliquantas hebdomadas iterum intrauit in Saxoniam, & ibi habitauit ipſa hieme: & fecit ſedem ſuam iuxta locum, vbi Temella fuit VVuiſara, quam etiam *Heriſtalli* appellauit, eo quòd ex exercitu ſuo fuerant conſtructæ ipſæ manſiones, vbi habitabant.

* al. VVimuadi.

798. ANNO Domini DCCXCVIII. Ipſo anno fuit KAROLVS in Saxonia, & apud Hariſtallo ſede noua ipſã hiemem ibi reſedit, & ibi celebrauit Paſcha. Quem locum, vt nos audiuimus, ipſe Rex ita appellauit, quia ab hoſte ipſo ipſæ manſiones, in quibus habitabant, conſtructæ ſunt. Et in ipſa æſtate perrexit cum exercitu ad Bardumuic, & ibi omnes ſe tradiderunt in manus eius, & tulit indè eos captiuos quos voluit, & obſides quantum voluntas fuit. Et interim congregati ſunt

A Sclaui noſtri qui dicuntur Abotridi, cum Miſſis domni Regis ad illos. Saxones congregauerunt ſe in vnum, & commiſerunt prælia, & habuerunt victoriam. Et ceciderę Saxones in ipſa pugna duo millia octingenti & vnus. Et in Toringas ibi peruenerunt aliqui ad Regem, & honorauit eos Rex, vt digni erant, mirificè. Et indè Rex remeauit in Francia, & de ipſis Saxonibus tulit ſecum quos voluit. & ipſe peruenit ad Aquis Palatium, & ibi hiemauit. CAROLVS MAGNVS.

ANNO DCCXCIX. Rex autem KAROLVS apud Aquis Palatium celebrauit Paſcha. Et inſtigante diabolo Romani comprehenderunt LEONEM Apoſtolicum in ipſas Letanias, quod eſt VII. Kal. Maij, & abſciderunt linguam eius, & voluerunt eruere oculos eius, & eum morti tradere. Sed iuxta Dei diſpenſationem, malum, quod inchoauerant, non perfecerunt. Et Rex Karolus eodem anno intrauit in Saxoniam, & reſedit ad Partes Brunna. Et ibi venit ad eum Leo Apoſtolicus, quem voluerant antea Romani interficere: & ſuſcepit eum Rex honorificè. Et eos, qui in morte eius conſiliati ſunt, tranſmiſerunt ad Regem. & Rex miſit eos in exilium. Et Rex Karolus tulit indè multitudinem Saxonorum, cum mulieribus & infantibus, & collocauit eos per diuerſas terras in finibus ſuis. Et ipſam terram eorum diuiſit inter fideles ſuos, id eſt inter Epiſcopos, Preſbyteros, & alios vaſſos ſuos. Et ibi ad Partes Brunna ædificauit Eccleſiam miræ magnitudinis, & fecit eam dedicare. Et poſt hæc reuerſus eſt in pace ad Aquis Palatium, & ibi reſedit ipſam hiemem. 799.

B ANNO Incarnationis Domini DCCC. KAROLVS Rex circa Quadrageſimæ tempus circuit corpora Sanctorum, quæ ſunt in Francia, vſque dum poſt Paſcha venit Turonis, vbi corpus beati Martini Confeſſoris requieſcit. Et fuêre cum eo filij ſui, KAROLVS, & PIPINVS, & LVDOVICVS. Et habuit ibi magnum Concilium & Conuentum populi, & diſpoſuit Regnum filiis ſuis. Necnon & LVDGARDIS coniux Regis Karoli ibi defuncta eſt. Et facta ibi oratione, ſublimiter reuerſus eſt cum pace ad propriam Sedem in Aquis. Et in æſtiuo tempore congregauit Optimates & fideles ſuos ad Maguntiam ciuitatem. Et cùm cognouiſſet per omnes fines ſuos pacem, rememorauit de iniuria, quam Romani Apoſtolico Leoni fecerant. Et direxit faciem ſuam, vt iret in partibus Romæ. & ita fecit. Et ibi fecit Conuentum maximum Epiſcoporum, ſeu Abbatum, cum Preſbyteris, Diaconibus, & Comitibus, ſeu reliquo Chriſtiano populo. Et ibi venerunt in præſentia, qui ipſum Apoſtolicum condemnare voluerant. Et cùm cognouiſſet Rex, quia non propter aliam iuſtitiam, ſed per inuidiam eum condemnare volerant; tunc dixit ipſi piiſſimus Princeps Karolus, & vniuerſi Epiſcopi, & ſancti Patres, qui ibi adfuerant, vt ſi eius voluntas fuiſſet, & ipſe petiiſſet, non tamen per eorum iudicium, ſed ſpontanea voluntate ſe purificare debuiſſet. & ita factum eſt. Et ipſa ſacramenta explita, incipiunt ipſi ſancti Epiſcopi cum vniuerſo Clero, ſeu ipſo Principe Karolo, deuoto & Chriſtiano populo, Hym- 800.
C num *Te Deum laudamus, te Dominum confitemur.* Quo expleto, ipſe Rex, & cum eo omnis populus fidelis, dabant laudem Deo: quia ipſum Apoſtolicum Leonem & ſanum in corpore, & in anima cuſtoditum meruerant habere. Et ipſam hiemem Romæ fecit.

ANNO DCCCI. cùm apud Romam moraretur Rex KAROLVS, nuncij delati ſunt ad eum, dicentes quòd apud Græcos nomen Imperatoris ceſſaſſet, & femineum Imperium apud ſe haberent. Tunc viſum eſt ipſo Apoſtolico Leoni, & vniuerſis ſanctis Patribus, qui in ipſo Concilio aderant, ſeu reliquo Chriſtiano populo, vt ipſum Karolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent: quia ipſam Romam matrem Imperij tenebat, vbi ſemper Cæſares & Imperatores ſedere ſoliti fuerant. ſeu reliquas ſedes, quas ipſe in Italia & Gallia, necnon & Germania tenebat. Quia Deus omnipotens has omnes ſedes in poteſtate eius conceſſit, & ne pagani inſultarent Chriſtianis: ideò iuſtum eſſe videbatur, vt ipſe cum Dei adiutorio, & vniuerſo populo Chriſtiano petente, ipſum nomen haberet. Quorum petitionem ipſe KAROLVS Rex denegare noluit, ſed cum omni humilitate ſubiectus Deo, & petitioni Sacerdotum, & vniuerſi Chriſtiani populi, in ipſa Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti ipſum nomen Imperatoris, cum conſecratione domni Leonis Papæ, ſuſcepit. Extunc autem IMPERATOR & AVGVSTVS eſt appellatus. Et imprimis omnium, poſtquàm Imperator extitit, ſtuduit vt ip- 801.

Carolus Magnus. ſam Romanam Eccleſiam de ea diſcordia, quam habuerant Romani cum domino A Apoſtolico Leone, ad pacem & concordiam reuocaret. Et ibi celebrauit Paſcha. Et appropinquante æſtiuo tempore, direxit iterum partibus Rauennæ, iuſtitias & pacem faciendo. Et indè peruenit in Franciam ad Aquis ſedem ſuam. Et eo anno demorauit piiſſimus Cæſar Karolus apud Aquis Palatium quietus cum Francis, ſine hoſte. Magnificatus autem eſt Imperator Karolus ſuper omnes Reges Francorum, qui ante eum fuerant, diuitiis, gloriâ, honore, & nomine. Item primus ex genere Francorum Cæſar eſt appellatus.

802. Anno dccci i. Recordatus piiſſimus Karolvs Imperator in die ſua de pauperibus, qui in vniuerſo Imperio eius erant, & iuſtitias pleniter habere non poterant, noluit de intra Palatio ſuo pauperiores vaſſos ſuos tranſmittere ad iuſtitias faciendas, propter munera: ſed elegit in Regno ſuo Archiepiſcopos & reliquos Epiſcopos & Abbates, cum Ducibus & Comitibus, qui iam opus non habebant ſuper innocentes munera accipere. Et ipſos miſit per vniuerſum Regnum, vt Eccleſiis, viduis, & orphanis, & pauperibus, & cuncto populo iuſtitiam facerent. Et menſe Octobri congregauit vniuerſalem Synodum in Aquis, & ibi fecit Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus relegi vniuerſos Canones, quos ſancta Synodus præcepit, & Decreta Pontificum. Et pleniter iuſſit eos tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconibus. Similiter in ipſa Synodo congregauit vniuerſos Abbates & Monachos qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conuentum faciebant. Et legerunt Regulam ſancti Patris noſtri Benedicti, & eam tradiderunt ſapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum. Et tunc iuſſio generaliter ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diacones, ſeu vniuerſos Cleros facta, vt vnuſquiſque in loco ſuo iuxta Conſtitutionem ſanctorum Patrum, ſiue in Epiſcopatibus, ſeu in Monaſteriis, aut per vniuerſas ſanctas Eccleſias; vt Canonici iuxta Canones viuerent. Et quicquid in Clero, aut in populo, de culpis aut de negligentiis apparuerit, iuxta Canonum auctoritatem emendarent. Et quidquid in Monaſteriis ſeu in Monachis contra Regulam ſancti Benedicti factum fuiſſet, hoc ipſum iuxta ipſam Regulam ſancti Benedicti emendare facerent. Mandauit etiam, vt vnuſquiſque Epiſcopus in omni Regno, id eſt Imperio ſuo, ipſi cum Presbyteris ſuis Officium, ſicut pſallit Romana Eccleſia, facerent. Nam & Scholas Cantorum in loca congrua conſtitui præcepit. Similiter & in Monaſteriis Regulam ſancti Benedicti ſeruantibus, vt Officium ſancti Benedicti facerent, ſicut Regula docet. Et ipſe Imperator, interim quòd ipſa Synodus facta eſt, congregauit Duces & Comites, & reliquum populum Chriſtianum, cum Legiſlatoribus: & fecit omnes Leges in ſuo Regno legere, & tradere vnicuique homini Legem ſuam, & emendare vbicumque neceſſe fuit, & emendatam Legem ſcribere: vt Iudices per ſcriptum iudicarent, & munera non acciperent; ſed omnes homines, pauperes & diuites, in Regno ſuo iuſtitiam haberent. Et in ipſo anno venerunt Miſſi eius, quos miſerat trans mare in Perſida, ad Amarmamoli Regem Sarracenorum, propter elephantum beſtiam: & ipſum elephantum adduxerunt ſecum in Francia ad Aquis ſedem. C

803. Anno dccciii. Karolus Imperator celebrauit Paſcha apud Aquis Palatium, & Conuentum habuit ad Maguntiam. & ipſe ſine hoſte fuit eodem anno.

*Abulaſer. His diebus in Spania ſuper Sarracenos regnauit Abulaez * filius Exam. Mortuo Exam, hic Abulaſer filius eius ſuſcepit Regnum, fecitque malum, ſicut fecerat pater eius, & auus. Eo autem regnante in Spania, miſit Karolus Imperator Ludouicum filium ſuum Regem in Aquitania, ad obſidendam & capiendam ciuitatem Barcinnona. Qui congregato exercitu ex Aquitania, Vaſconia, necnon de Burgundia, Prouincia, atque Gothia, miſit eos ante ſe ad obſidionem ciuitatis. Qui abeuntes, circumdedit exercitus ciuitatem. & obſederunt menſibus vii. Ceperúntque Regem ciuitatis illius nomine Saton. Cúmque panes defuiſſent in ciuitate, & iam capienda eſſet ciuitas, miſerunt ad Lvdovicvm Regem, vt veniret Barcinnona, quia iam capienda erat ciuitas: vt cùm capta fuiſſet, nomini eius aſcriberetur victoria. Venit autem præfatus Rex Ludouicus ad ciuitatem, & tradita eſt ciuitas in manus eius. Conſtituítque illic cuſtodiam & armamenta. Regem verò ciuitatis illius Saton vinctum compedibus miſit ad patrem ſuum Karolum Regem Imperatorem in Francia.

Anno

Digitized by Google

A Anno dccciv. æſtatis tempore Karolvs Imperator mouit exerci- Carolvs
tum magnum Francorum, & perrexit in Saxonia, & abiit vltra Alaram ad locum Magnvs.
qui vocatur *Oldonaſtach*. Et venit ad eum ibi Rex Abotritorum nomine Fher- 804.
ſoſue, & derulit ei munera multa. Et deinde miſir Imperator ſcaras ſuas in VVi-
modia, & in Hoſtingabi, & in Roſogaui: vt illam Gentem foras patriam tranſ-
duceret. Necnon & illos Saxones, qui vltra Albiam erant, tranſduxit foras, &
diuiſit eos in Regnum ſuum vbi voluit. Et poſtea cum magno gaudio ipſe Impe-
raror remeàuit in Francia, & peruenit ad Aquis ſedem Regiam. ibique hiemauit,
& celebrauit Paſcha.

Anno dcccv. Karolvs Imperatot miſit filium ſuum Karolvm 805.
Regem cum exercitu magno ſuper *VVindones** : & alium exercitum cum Adul- * al. ſuper
pho & VVerinario, id eſt cum Baguarios: tertium verò miſit cum Saxonibus ſu- Linones.
per V.Verinefelda, & Deruellion.. Et ibi pugnauerunt contra Regem eorum
nomine Samela, & vincebant eum. & ille dedit duos filios eius pro fidelitate. Et
tunc perrexerunt ſuper Fergunna, & venerunt ad fluuium qui vocarur Agara
illi tres hoſtes inſimul. Et indè venerunt ad Canburg, qui & illum obſiderunr,
& vaſtauerunt regionem in circuiru, in iſta parte Albiæ, & vltra Albiam. Et
poſtea cum victoria reuerſus eſt Karolus Rex ad patrem ſuum in Francia. Quar-
tus verò exercitus perrexit cum nauibus in Albia, & peruenit vſque Mague-
B deburg, & ibi vaſtauerunt regionem Geneuuanam. poſtea reuerſi ſunt in pa-
triam.

Anno dcccvi. Karolvs Imperator celebrauit Paſcha ad Neumaga, 806.
& miſit filium ſuum Karolvm Regem ſuper Buringa, ad locum qui vocatur
VValadala. ibique habuit Conuentum ſuum. Et indè miſit ſcaras ſuas vltra Al-
biam. Ipſe verò mouit exercitum ſuum vltra Sala ſuper Guerehaueldo *. Et * Guerena-
runc fuit interfectus Nuſito * Rex ſuperbus, qui regnabat in Suirbis. & poſtea ueldo.
remeauit Albiam. Et vaſtauit regiones illas, & ciuitates eorum deſtruxit. Et ce- * Miſito.
teri Reges ipſorum venerunt ad eum, & promiſerunt ſe ſeruituros domno & pio
Imperatori. tradiderúntque obſides ſicut ille volebat. Et mandauit eis Rex Ka-
rolus ædificare ciuitates duas, vnam in Aquilone parte Albiæ contra Magada-
bourg: alteram verò in Orientalem partem Sala, ad locum qui vocatur Halla.
Deinde reuerſus eſt ad patrem ſuum in Francia. His diebus Albinvs Diaco-
nus in Francia claruit.

Anno dcccvii. Karolvs Imperator perrexit ad Ingelacin Palatium, 807.
& ibi habuit Conuentum ſuum cum Epiſcopis & Comitibus, & aliis fidelibus: &
mandauit eis vt iuſtitias facerent in Regno eius. Poſtea dedit eis licentiam ad pro-
pria remeare, & quietè ſedere, & vt Deo grarias agerent, ad pacem & concordias
ipſorum. & illum annum fecit ſine hoſte.

Anno dcccviii. Karolvs Imperator miſit Karolvm filium 808.
C ſuum Regem ſuper Saxonia vltra Albiam, ad illos Sclauos qui vocantur Linai.
& vaſtauit maximam partem regionis ipſius. Sed & aliqui ex noſtra parte ibi-
dem ceciderunt. Et Godofredvs Normannorum Rex venit ſuper illos
Sclauos, qui dicuntur Abotriti, & vaſtauit magnam partem regionis eorum, &
aliquas ciuitates deſtruxit. Et ibi fuit Reginaldvs nepos eius, qui primus
poſt eum in eo Regno fuit, interfectus. & multi de populo Normannorum ibidem
corruerunt.

Anno dcccix. Karolvs Imperator pius ſedit apud Aquis Palatium. 809.
Et in illa æſtate miſit ſcaras ſuas ad Marchias. Et aliqui de illis Saxones venerunt,
vltra Albiam fugerunt. Ibi vnam ciuitatem cum noſtris Guinildinis, qui appel-
lanrur Semeldini*, Connoburg. In illo anno venit mortalitas magna animalium
ab Oriente, & pertranſiit vſque in Occidentem. Et celebrauit Paſcha apud Aquis
Palatium Karolus Imperator.

Anno dcccx. æſtatis tempore Karolvs Imperator abiit, cum Karolo 810.
filio ſuo Rege, vltra Rhenum fluuium ſuper Saxoniam, ad locum qui appellatur
Ferdia. Et in ipſa æſtate mortuus eſt Pipinvs Rex Longobardorum filius Ka-
roli Imperatoris. & ipſe piiſſimus Karolus conſtituit Barnardvm filium Pi-
pini Regem ſuper Italia, in loco patris ſui. Et Gothofredus Rex Normannorum
miſit quaſi pacificè pet inſidias vaſſallum ſuum, vt in dolo Droſecum Regem Abo-

CAROLVS MAGNVS

dritorum occideret. quod ita factum fuit. Et occultè miſit pyratas cum nauibus in Friſia, qui fecerunt ibi magnum damnum de populo Chriſtiano. Et poſtea ille Godofredus fuit interfectus à ſuo vaſſallo, & perdidit Regnum cum vita. Et Karolus Imperator miſit ſcaras ſuas ad Marchas vbi neceſſe fuit, & mandauit ciuitatem ædificare vltra Albiam, in loco qui dicitur Eſſeueldoburg. & mandauit illis hominibus, qui cuſtodirent ciuitatem. Deinde reuerſus eſt in Francia ad Aquis ſedem Regiam. A

811. ANNO DCCCXI. Miſit Karolus Imperator exercitum Francorum & Saxonorum vltra Albiam, ad illos Sclauos qui nominantur Lanai, & Bethelclereri. Et vaſtauerunt regiones illas, & ædificauerunt iterum caſtella in loco qui dicitur Abochi*. Fuit quoque occiſio magna Normannorum, & Auolo ibi corruit. Eodem anno obiit KAROLVS Rex filius Karoli Magni Imperatoris.

* al. Hunboki.

812. ANNO DCCCXII. miſit KAROLVS Imperator tres ſcaras ad illos Sclauos qui dicuntur VVilti. Vnus exercitus eius venit cum eis ſuper Abotridi, & duo venerunt obuiam ei ad illam Marcham. Sed & illi VVilti dextras dederunt, & obſides obtulerunt, & promiſerunt ſe dare partibus Karoli Imperatoris. & poſtea ſic reuerſus eſt populus ad propria. Eodem anno Abulaſer Rex Sarracenorum ex Spania audiens famam & opinionem virtutum domni Karoli Imperatoris, Miſſos ſuos direxit, poſtulans pacem facere cum eo. Quam ipſe piiſſimus Imperator denegare noluit. ſed fecerunt pacem cum ipſo per tres annos. Et eodem anno apud Aquis hiemauit, & ibi celebrauit Paſcha. B

813. ANNO DCCCXIII. Hoc anno ſedit piiſſimus KAROLVS Imperator apud Aquis Palatium, & habuit ibi Conſilium magnum cum Francis: & decreuit quatuor Synodos fieri, id eſt ad Maguntiam ciuitatem vnam, alteram in Remis, tertiam Turonis, quartam Arelato ciuitate. Mandauítque vt quidquid in vnamquamque Synodum definiſſent, ad Placitum conſtituti Imperatoris renunciaſſent. quod ita factum eſt. Et in ipſo anno menſe Septembri iamdictus Karolus fecit Conuentum magnum populi apud Aquis Palatium, de omni Regno vel Imperio ſuo. Et conuenerunt Epiſcopi, Abbates, & Comites, & Senatus Francorum ad Imperatorem in Aquis. & ibidem conſtituit Capitula numero XLVI. de cauſis quæ erant neceſſariæ Eccleſiæ Dei, & Chriſtiano populo. Poſt hæc habuit conſilium cum præfatis Epiſcopis & Abbatibus, & Comitibus, & Maioribus natu Francorum, vt conſtituerent filium ſuum LVDOVICVM Regem & Imperatorem. Qui omnes pariter conſenſerunt, dicentes hoc dignum eſſe. omníque populo placuit. Et cum conſenſu & acclamatione omnium populorum Ludouicum filium ſuum conſtituit Imperatorem ſecum, ac per coronam auream tradidit ei Imperium. populis acclamantibus, & dicentibus: VIVAT IMPERATOR LVDOVICVS. Et facta eſt lætitia magna in populo in illa die. Nam & ipſe Imperator benedixit Dominum, dicens: *Benedictus es Domine Deus, qui dediſti hodie ſedentem in ſolio meo, videntibus oculis meis.* Docuit autem eum pater, vt in omnibus præceptum Domini cuſtodiret, tradidítque ei Ius Regni. Commendauítque ei filios ſuos DROCONE, THEVDERICO, & HVGONE. Et cùm omnia perfeciſſet, dimiſit vnumquemque, vt abirent in locum ſuum. Ipſe autem reſedit in Aquis Palatium. Exierunt autem Normanni cum nauibus ſuis in Friſia, & fecerunt ibi grande malum. ceperunt viros, mulieres, & prædam magnam. Poſtea venerunt filij Godofredi cum exercitu, expulerúntque Beraldum, & Reganfredum, atque Amingum, de Regno ipſorum. & illi fugerunt vſque ad abdita. Inde militia domni Imperatoris Karoli accepit ab eo dona multa, & remiſit eum cum honore & adiutorio ad fratrem ſuum, vt iterum acquirerent Regnum ipſorum. In illo anno obiit beatæ memoriæ Karolus Imperator Magnus, Pacificus, XV. Kalend. Februarij. Et ſepelierunt eum in Aquiſgrani Palatio, ſeniore in Eccleſia, quam ipſe fabricare iuſſerat. Regnauitque annis XLVII. LVDOVICVS autem filius eius ſedit ſuper thronum patris ſui Karoli, & acceptis theſauris illius fecit eleemoſynam magnam pro patre, diuiſitque inter Eccleſias, Monaſteria, & pauperes. F. ſecundum Hebræos IV. M. DCCCX. Secundum Septuaginta VI. M. XII. anni. C

A

LVDOVICVS IMPERATOR REGNAVIT.

LVDOVICVS PIVS.

ANNO DCCCXIV. LVDOVICVS Imperator reſedit apud Aquis Pala- 814.
tium, & ibi celebrauit Paſcha. Et in ipſo anno venerunt ad eum Epiſcopi, Ab-
bates, & Comites, & Duces. & loquutus eſt cum eis de cauſis neceſſariis, & ad
vtilitatem ſanctæ Eccleſiæ. Et venit ad eum BARNARDVS filius Pipini Rex
Longobardorum. ſuſcepítque eum benigniter domnus Imperator Ludouicus,
ac remuneratum remiſit ad propria. Diſpoſuit & Marchas ſuas vndique. Nam
& præſidia poſuit in littore maris vbi neceſſe fuit. & ipſo anno apud Aquis hie-
mauit.

ANNO DCCCXV. LVDOVICVS Imperator apud Aquis Palatium cele- 815.
brauit Paſcha. Et in ipſa æſtate, collecto magno exercitu Francorum, & Bur-
gundionum, Alamannorum, & Baguariorum, introiuit Saxoniam ad Partes-
Brunna. Et ibi venit ad eum Barnardus Rex Longobardorum cum exercitu.
Et habuit ibi Imperator Placitum magnum, & miſit ſcaras vbi neceſſe fuit per
Marchas, & præſidia per littora maris. Et poſt hæc reuerſus eſt in Francia ad
Aquis Palatium. Et III. Kalend. Auguſti habuit Conſilium magnum in Aquis;
& conſtituit duos filios ſuos Reges, PIPINVM & CLOTARIVM, ſuper
B Bagoaria. Et decreuit in ipſa Synodo domnus Imperator Ludouicus, vt in vni-
uerſo Regno ſuo Monachi regulariter viuerent ſecundum Regulam, & Cano-
nici ſecundum Canonum auctoritatem. Mandauit etiam Miſſis & Comitibus
ſuis, vt iuſtitias facerent in Regno ſuo: & ſi aliqui homines iniuſtè priuati fuiſ-
ſent de hereditate parentum per cupiditatem Comitum, aut diuitum, vt red-
dere facerent. Necnon & ſi aliqui homines iniuſtè in ſeruitute redacti erant,
vt iterum acciperent libertatem. Eodem anno VVaſcones rebellant contra Im-
peratorem.

ANNO DCCCXVI. piiſſimus Imperator LVDOVICVS apud Aquis Pala- 816.
tium celebrauit Paſcha. Et æſtatis tempore venit ad eum Barnardus Rex Lon-
gobardorum. His diebus domnus Apoſtolicus vrbis Romæ Leo Papa migra-
uit à ſeculo. Succeſſit ei in Sacerdotio domnus Stephanus. Et in ipſo anno
ipſe domnus Apoſtolicus Stephanus venit ad domnum Ludouicum Imperato-
rem in Francia, inuenítque eum apud Remis ciuitatem, & attulit ei coronam
auream. Suſcepítque eum Imperator cum magno honore. Benedixítque ip-
ſum Imperatorem, & impoſuit illi coronam auream, quam attulerat, in capite.
Remunerauítque eum domnus Imperator muneribus multis. & ſic rediit Romam
ad Sedem ſuam. Imperator verò piiſſimus Ludouicus de Remis abiit ad Com-
pendij Palatium, & ibi habuit Conſilium cum Epiſcopis, Abbatibus, & Comi-
tibus ſuis. Deinde reuerſus eſt ad Aquis Palatium ſedem Regiam, ibique hie-
mauit. Præfatus autem Stephanus Papa cùm rediiſſet Romam, in ipſo anno mi-
grauit à ſeculo: ſucceſſitque ei Paſchalis in Sacerdotio. VVaſcones autem rebel-
les Garſimirum ſuper ſe in Principem eligunt. ſed in ſecundo anno vitam cum
Principato amiſit, quia fraude vſurpatum tenebat.

ANNO DCCCXVII. LVDOVICVS Imperator apud Aquis Palatium ce- 817.
lebrauit Paſcha. Et in ipſa æſtate iuſſit eſſe ibi Conuentum populi de omni Re-
gno, vel Imperio ſuo, apud Aquis ſedem Regiam: id eſt, Epiſcopos, Abbates, ſi-
ue Comites, & Maiores natu Francorum. Et manifeſtauit eis myſterium conſilij
ſui, quod cogitauerat, vt conſtitueret vnum de filiis ſuis Imperatorem. Habebat
enim tres filios ex vxore ERMENGARDA Regina. Nomen vni CLOTA-
RIVS. nomen ſecundi PIPINVS. & nomen tertij LVDOVICVS. Tunc
omni populo placuit, vt ipſe, ſe viuente, conſtitueret vnum ex filiis ſuis impe-
rare, ſicut KAROLVS pater eius fecerat ipſum. Tunc tribus diebus ieiunatum
eſt ab omni populo, ac Letaniæ factæ. Poſt hoc iamdictus Imperator CLOTA-
RIVM, qui erat maior natu, Imperatorem elegit, ac per coronam auream tra-
didit ei Imperium, populis acclamantibus, & dicentibus: VIVAT IMPERA-
TOR CLOTARIVS. Facta eſt autem lætitia magna in populo die illo. Et ipſe
Imperator benedixit Dominum, dicens: *Benedictus es Dominus Deus noſter, qui de-
diſti hodie ex ſemine meo conſedentem in ſolio meo, videntibus oculis meis.* Quartum

Lvdovicvs Pivs. verò filium habuit ex concubina nomine Arnvlphvm, cui patet Senonas ciuitatem in Comitatum dedit. Audiens autem Barnardvs filius Pipini Regis Rex Italiæ quod factum erat, cogitauit conſilium peſſimum, voluítque in Imperatotem & in filios ſuos inſurgere, & per tyrannidem Imperium vſutpate. Quo comperto, Imperator miſit confeſtim nuncios per vniuerſum Regnum & Imperium: vt pariter conglobati occuparent omnes aditus Italiæ. quod ita factum eſt. Barnardus autem cùm hæc audiſſet, terruit eum Dominus, ipſum & omnes qui ei conſenſeranr. Et comprehenſi ſunt ab exercitu, quem Imperator miſerat ante faciem ſuam: & comprehenſos cum ipſo Rege adduxetunt ad Imperatotem, qui etat tunc apud Cauallono, quod eſt ſuper Sagona flumine. A

* infrà Architeo. Tunc ſub cuſtodiam miſſus eſt præfatus Rex, cum Achiteo * Comite, qui auctor conſilij maligni fuerar; & alij, qui illi conſenſeranr, ducti ſunt Aquis. Poſt hæc ipſe Impetator fecit Conuentum Ftancorum, & retulit eis hanc cauſam, vt viderent quid iudicarent, vel fideles eorum, vel de his qui conſenſerant, vt inſurgerent contra Imperatorem. Tunc paritet eos iudicauetunt dignos ad mortem. Sed püſſimus Imperator pepercit vitæ illorum, iuſsítque ipſi Regi Barnardo oculos etuete. Sed cùm factum fuiſſet, die tertio mottuus eſt. Architeo verò ſimiliter oculos erui, & ceteris ſociis eius. Theudulfum verò Epiſcopum Aurelianenſem, qui & ipſe auctot prædicti maligni conſilij fuit, Synodo facta Epiſcoporum, vel Abbatum, necnon & aliotum Sacetdotum, iudicauerunt tam ipſum quàm omnes de Otdine Eccleſiaſtico, Epiſcopos, Abbates, vel ceterum Clerum, qui de hoc maligno conſilio conſcij venerant, à ptimo decidetent gradu. quod ita factum eſt. Nonnulli etiam in exilio miſſi ſunt. Fratres verò ſuos ex concubinis matribus, id eſt Drogonem, Thevdericvm, & Vgonem, quos ei pater commendauerat, Clericos fieri iuſſit, & per ſingula miſit Monaſteria, & Regnum quieuit Imperatoris ab ira. B

818. Anno dcccxviii. Lvdovicvs Impetator apud Aquis celebrauit Paſcha. Et æſtiuo tempore introiuit cum exercitu magno in Britannia. Et occiſo Rege terræ illius, venerunt Maiores natu Btitannorum, tradiderunt ſe illi. Et acceptis óbſidibus, teuerſus eſt proſperè cum ttiumpho victoriæ ad propria. In ipſo itinere Ermengarda Regina obüt. Nam & exetcitus eius, quem miſerat in partibus Orientis, cum triumpho reuerſus eſt & ipſe ad Imperatorem. Similiter & eius exercitus, quem miſerat ſuper VVaſcones tebelles, cum triumpho victoriæ teuerſi ſunt, occiſis Tyrannibus. & tetra quieuit.

FRAGMENTVM CHRONICI,

Quod à Guillelmo Catel Senatore Toloſano refertur in Commentariis Rerum Gothiæ ſiue Septimaniæ pag. 538. & videtur eſſe ex iis quæ deſunt in præcedenti Chronico Moiſſiacenſi. C

759. Anno dcclix. Franci Narbonam obſidenr, datóque ſacramento Gothis, vt ſi ciuitatem traderent pattibus Pepini permittetenr eos legem ſuam habere. Quo, facto Gothi Sarracenos occidetunt, & ciuitatem partibus Ftancotum reddidetunt.

INSCRIPTIO VETVS

De capta Arelate, & Sarracenis ab ea expulſis, & de reſtauratione Monaſterij Montis-Maioris per Carolum-Magnum.

Ex marmore quod eſt in Ædicula S. Crucis in Monaſterio Montis-Maioris prope Arelatem ſuper interiore poria.

NOVERINT vniuerſi, quòd cùm ſereniſſimus Princeps CAROLVS-MAGNVS Francorum Rex ciuitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obſediſſet, & ipſam vi armorum cepiſſet, & Sarraceni in eadem exiſtentes pro maiori parte aufugiſſent in montana Montis-Maioris, & ibidem ſe retraxiſſent, & in eadem ſe muniſſent: & idem Rex ibidem cum exercitu ſuo veniſſet pro ipſis debellandis, & ipſos debellando triumphum de ipſis obtinuiſſet. Et de ipſo gratias Deo agendo, in ſignum huiuſmodi victoriæ præſentem Eccleſiam in honore ſanctæ Crucis dedicari fecit, & præſens Monaſterium in honorem beati Pe- *Card. Baronius ad ann. 793.*
B tri Apoſtolorum Principis dedicatum, quod ab ipſis infidelibus penitus deſtructum fuerat, & inhabile redditum, idem Rex ipſum reparauit & reædificauit, & Monachos ibidem pro ſeruiendo Deo venire fecit, & ipſum dotauit, & plura bona eidem contulit. In quo quidem Monaſterio multi nobiles de Francia ibidem debellantes ſepulti ſunt. Ideo Fratres Orate pro eis.

ANNALES REGVM FRANCORVM;

A TEMPORE, QVO CAROLO MARTELLO defuncto, CARLOMANNVS & PIPPINVS fratres Regnum adepti ſunt, vſque ad annum Chriſti DCCCLXXXII.

Ex Codice vetuſtiſſimo Monaſterij ſancti Bertini, cuius Exemplar curâ R. P. Heriberti Roſvveidi Societ. Ieſu deſcriptum eſt, & à Ioanne Bolando eiuſdem Societ. Antuerpiâ tranſmiſſum.

B

Priot pats horum Annalium, (qui in MS. Codice ſubiieiuntur Appendici ad GREGORII TVRONENSIS Hiſtoriam, & PARTIVNCVLA DE GESTIS REGVM FRANCORVM inſcribuotur,) hoc eſt ab anno CHRISTI DCCXLI. vſque ad annum DCCCXIV. eadem ferè eſt eum Annalibus illis plebeiis Rerum Francicarum, qui Tomo II. editi ſunt pag. 24. Sequentia verò ab aono DCCCXIV. vſque ad DCCCXXX. conueniunt etiam cum iis quæ in EGHINARDI Annalibus habentur eodem Tomo II. Sed res potiſſimùm, quæ ab initio regni CAROLI CALVI vſque ad annum DCCCLXXXII. hîc teferuntur, pauci alij Scriptores attigerunt: vno AIMOINI Continuatore excepto, qui aliquot Libri V. Capita, ſcilicet à XXI. Cap. vſque ad XLI indè deſumpſit. Ceterùm Annales iſti optimi ſuot, poſſùntque appellati BERTINIANI, ac eo nomine oppooi Fuldenſibus, ſiue Moguotinis, quorum Auctor CALVO Fraucorum Regi ad calumniam vſque iniquus extitit, vt pote qui eos Fuldæ, ſeu vt alij voluot Moguntiæ, ſub ditione LVDOVICI Regis Germaniæ ſcripſiſſe videtur.

741. CAROLVS denique Maior Domus defunctus eſt, quando CAR-
LOMANNVS & PIPPINVS Maiores Domus duxcrunt exer-
citum contra HVNOLDVM Ducem Aquitaniorum, & cepe-
742. runt caſtrum quod vocarur Lucas. Et in ipſo itinere diuiſerunt
Regnum Francorum inter ſe in loco qui dicitur Verus-Pictauis.
743. Eodémque anno Carlomannus Alemanniam vaſtauit. Tunc
Carlomannus & Pippinus contra ODILONEM Ducem Baioariorum inierunt
pugnam, & Carlomannus per ſe in Saxoniam ambulabat in eodem anno, & cepit
caſtrum quod dicitur *Ohſerburg* per placitum, & THEODERICVM Saxonem C
744. placitando conquiſiuit. Iterum Carlomannus & Pippinus perrexerunt in Saxo-
niam, & captus eſt Theodericus Saxo altera vice.
745. TVNC Carlomannus confeſſus eſt Pippino germano ſuo, quòd decreuiſſet
ſeculum relinquère. Et in eodem anno nullum fecerunt exercitum, ſed præpa-
rauerunt vterque, Carlomannus ad iter ſuum, & Pippinus quomodo germanum
746. ſuum honorificè direxiſſet cum muneribus. Tunc Carlomannus Romam perre-
xit, ibique ſe torondit, & in Sirapti monte Monaſterium ædificauit in honorem
ſancti Silueſtri. Ibíque aliquod tempus moram faciens, & indè ad ſanctum Be-
nedictum in Caſſinum vſque peruenit, ibique Monachus effectus eſt.
747. GRIFO ſcilicet fugit in Saxoniam, & Pippinus iter faciens per Thoringiam,
Saxoniam intrauit vſque ad fluuium *Miſſahs*, in loco qui dicitur *Schahaningi*.
Et GRIFO collectam fecit cum Saxonibus ſupra fluuium Abarro, in loco qui
748. dicitur *Orlam*. Grifo de Saxonia iter peragens fugiendo in Baioariam vſque Pa-
latium, ipſum Ducatum ſibi ſubiugauit. HILTRVDEM cum TASSILONE
conquiſiuit Suidger ad eum venit in ſolatio ſupradicti Grifonis. Hæc audiens
Pippinus, iter illic arripiens cum exercitu ſuo, ſuprà nominatos totos ſibi ſubiu-
gauit. Grifonem ſecum adduxit, ſimiliter & Lantfridum. Taſſilonem verò in
Ducatu Baioariorum collocauit per ſuum beneficium. Grifonem erga partibus

A Niuſtriæ miſit, & dedit ei XII. Comitatus. Inde iterum Griſo fugiens Vaſco- PIPPINVS.
uiam petiit.

[* PIPPINVS coniugem duxit BERTRADAM cognomine BERTAM, 749.
Cariberti Laudunenſis Comitis filiam.] Burchardus VVitzeburgenſis Epiſco- * His in-
pus, & Folradus Capellanus, miſſi fuerunt ad ZACHARIAM Papam, interro- cluſa no-
gando de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes Regalem pote- tis hic, &
ſtatem; Si benè fuiſſet, an non. Et Zacharias Papa mandauit Pippino, vt meliùs in ſequenti-
eſſet illum Regem vocari, qui poteſtatem haberet, quàm illum qui ſine Regali bus, ab aliis
poteſtate manebat, vt non conturbaretur ordo. Per auctoritatem ergo Apoſtoli- Annalibus
cam iuſſit PIPPINVM Regem fieri. abſunt.

PIPPINVS ſecundum morem Francorum electus eſt ad Regem, & vnctus 750.
per manum ſanctæ memoriæ Archiepiſcopi Bonifacij, & eleuatus à Francis in
Regno, in Sueſſionis ciuitate. HILDERICVS verò, qui falsò Rex vocabatur,
tonſoratus eſt, & in Sithiu Monaſterium miſſus. [Pippinus monente ſancto Boni-
facio quibuſdam Epiſcopatibus vel medietates, vel tertias rerum *, promittens * deeſt, abſ-
in poſtmodum omnia reſtituere.] tulit, vel quid ſimile.

PIPPINVS Rex in Saxonia iter fecit, & Hildegarius Epiſcopus occiſus eſt 753.
à Saxonibus in caſtro, quod dicitur *Luberg*. Et tamen Pippinus Rex victor exti-
tit, & peruenit vſque ad locum qui dicitur *Rimie*. Et dum reuerſus eſt de ipſo
B itinere, nunciatum eſt ei quòd Griſo, qui in VVaſconiam fugit, germanus eius
occiſus fuiſſet. Eodémque anno STEPHANVS Papa venit in Franciam, adiu-
torium & ſolatium quærendo pro iuſtitiis ſancti Petri. Similiter & Carlomannus
Monachus, & germanus ſupradicti Pippini Regis, per iuſſionem Abbatis ſui in
Franciam venit, quaſi ad conturbandam petitionem Apoſtolicam. Supradictus
verò Apoſtolicus Stephanus confirmauit PIPPINVM vnctione ſancta in Re-
gem, & cum eo inunxit duos filios eius, domnum CAROLVM & CARLO-
MANNVM, in Regibus, anno Domini DCC.LIV. VI. Kal. Auguſti. Et domnus 754.
Boncfacius Archiepiſcopus in Friſia nuncians verbum Domini, & prædicando,
Martyr Chriſti effectus eſt.

PIPPINVS Rex per Apoſtolicam inuitationem in Italiam iter peragens, iu- 755.
ſtitiam beati Petri Apoſtoli quærendo. Haiſtulfus Langobardorum Rex ſupra-
dictam iuſtitiam vetando, cluſas Langobardorum petiit, obuiam Pipino Regi &
Francis venit. Et inierunt bellum, & Domino auxiliante, beatóque Petro Apo-
ſtolo intercedente, Pippinus Rex cum Francis victor extitit. Eodémque anno
Stephanus Papa ductus eſt ad ſanctam Sedem per Miſſos domni Pippini Regis, &
Fulradus, & reliqui qui cum eis erant. Incluſo verò Haiſtulfo Rege in Papia ci-
uitate, iuſtitiam ſancti Petri pollicitus eſt facere. Vnde Rex Pippinus obſides
decem receptos, & cùm ſacramenta firmata eſſent reuerſus eſt in Franciam. Car-
lomannus Monachus Viennâ ciuitate remanſit vnà cum Bertrada Regina infir-
C mus, languebátque dies multos, & ſic obiit in pace.

DVM ergo proſpexiſſet PIPPINVS Rex ab Haiſtulfo Langobardorum Re- 756.
ge ea non eſſe vera, quæ antea promiſerat de iuſtitiis ſancti Petri, iterum iter
peragens in Italiam, Papiam obſedit, Haiſtulfum incluſit, magis magiſque de iu-
ſtitiis ſancti Petri confirmauit, vt ſtabiles permanerent. quod antea promiſerat.
Et inſuper Rauennam, cum Pentapoli, & omni Exarchatu conquiſiuit, & ſancto
Petro tradidit. Et dum reuerſus eſſet Pippinus Rex, cupiebat ſupradictus Hai-
ſtulfus nefandus Rex mentiri quæ antea pollicitus fuerat, obſides indulgere, ſa-
cramenta irrumpere. Quadam die venationem fecit, & percuſſus Dei iudicio
vitam finiuit. Et quomodo & qualiter miſſus eſt Deſiderius Rex in Regno, poſtea
dicemus.

MISIT Conſtantinus Imperator Regi PIPPINO cum aliis donis organum, 757.
qui in Franciam vſque peruenit. Et Rex Pippinus tenuit Placitum ſuum in Com-
pendio cum Francis. Ibíque TASSILO venit Dux Baioariorum, in vaſſatico ſe
commendans per manus: ſacramenta iurauit multa & innumerabilia, reliquiis
ſanctorum Martyrum manus imponens: & fidelitatem promiſit Regi Pippino,
& ſupradictis filiis eius domno CAROLO & CARLOMANNO, ſicut vaſſus re-
cta mente & firma deuotione per iuſtitiam domino ſuo eſſe deberet. Sic confir-
mauit ſupradictus Taſſilo ſupra corpus ſancti Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij, nec

Pippinvs. non & ſancti Germani, ſeu ſancti Martini: vt omnibus diebus vitæ ſuæ ſic con- A
ſeruaret, ſicut ſacramentis promiſerat. Sic & eius homines Maiores natu, qui
erant cum eo, firmauerunt, ſicut dictum eſt, in locis ſuperiùs nominatis, & in aliis
multis. [Eodem anno celebrauit Natalem Domini in Corbonaco, & Paſcha, &
immutauit ſe numetus annorum Domini in DCCLVIII.]

758. Pippinvs Rex in Saxoniam ibat, & firmitates Saxonum per virtutem in-
troiuit, in loco qui dicitur *Sitnia*, & multæ ſtrages factæ ſuot in populo Saxo-
num. Et tunc polliciti ſunt contra Pippinum, omnes voluntates eius faciendum,
& honores in Placito ſuo præſentandum, vſqoe in equos trecentos per ſingulos
annos. Et immutauit ſe numerus annotum Domini in DCCLIX.

759. Natvs eſt Pippino Regi filius, cui ſupradictus Rex nomen ſuum impoſuit,
vt Pippinvs vocaretur, ſicut & pater eius. Qui vixit annos duos, in tertio
mortuus eſt. Eodem anno celebrauit Natalem Domini in *Longlare*, & Paſcha in
Iopila. Et immutauit ſe numerus annorum Domini in DCCLX.

760. Tvnc Pippinus Rex cernens VVaifarium Ducem Aquitaniorum minimè
conſentire iuſtitias Eccleſiarum partibus, quæ erant in Francia, conſilium fecit
cum Francis, vt iter ageret ſupradictas iuſtirias quærendo in Aquitania. Et per-
uenit vſque in locum, qui dicitur *Tedoad*. Et cùm vidiſſet VVaifarivs, mi-
ſit Miſſos ſuos, Autbertum, & Dadinum, & Adalgarium: & dedit obſides iterum
Regi Pippino, vt omnia redderet quicquid ſupradictus Rex quærebat in cauſſis B
Eccleſiaſticis. Et celebrauit Natalem Domini in Cariſiacò & Paſcha anno Do-
mioi DCCLXI.

761. VValfarivs Dux Aquitaniorum minimè cogitans de obſidibus, vel de ſa-
cramentis ſuis, quaſi in vindictam ſuper Pippinum Regem exercitum miſit, qui
ad Cauallonum ciuitatem venerunt. Dum & ſoprà dictos Rex Synodum ſuam
teneret in villa, quæ dicitur Dura, nunciatum eſt ei, quòd VVaifarius in omni-
bus mentitus eſt. Tunc Rex iterum illuc cum exercitu pergens, & eius filius pri-
mogenitus nomine Carolvs cum eo, molta caſtella cepit, quorum nomina
ſunt Burbonnis, Cantela, Clarmontis. Iſta per pugoam cepit. Et in Aluerno
alia multa caſtella cepit per placitum, quæ ſe ſubdiderunt in eius dominio. Et
perueoit vſque Lemouieas, vaſtando & deſertando ſupradictam Prouinciam pro-
pter negligentias VVaifarij Ducis. Et celebrauit Natalem Domini & Paſcha in
Cariſiaco villa, anno Domini DCCLXII.

762. Tertio in Aquitaniam Pippinus Rex iter faciens, cepit ciuitatem Bitu-
ricam, & caſtrum quod dicitur *Toarcis*. Et celebrauit Natalem Domini in Gen-
tiliaco villa, & Paſcha ſimiliter. Et immutauit ſe numerus annorum Domini in
DCCLXIII.

763. Pippinvs Rex habuit Placitum ſuum in Niuernis. Et quartum iter faciens
in Aquitaniam, ibi Taſſilo Dux Baioariorum poſtpoſuit ſacramenta, & omnia
quæ promiſerat: & per malum ingenium ſe indè ſeduxit. Omnia benefacta, quæ C
Pippinus Rex auunculus eius ei fecit, poſtpoſuit: per ingenia fraudulenta ſe ſub-
trahendo, Baioariam petiit, & nuſquam amplius faciem ſupradicti Regis videre
voluit. Rex Pippinus iter peragendo per Aquitaniam, vſque ad Cadurciam per-
ueoit, Aquitaniam vaſtando. Et reuertendo per Lemouieas in Franciam reuer-
ſus eſt. Et facta eſt hyems valida. Et tenuit Rex Pippinus Natalem Domini in vil-
la, quæ dicitur *Longlar*, & Paſcha ſimiliter. Et in numetis mutatus eſt annus Do-
mini in DCCLXIV.

764. Tvnc Rex Pippinvs habuit Placitum ſuum ad VVormatiam, & nullum
iter aliud fecit, niſi in Franciam reſedit, cauſamque pertrectabat inter VVaifa-
rium & Taſſilonem. Et celebrauit Natalem Domini & Paſcha in Pariſiaco villa
anno Domini DCCLXV.

765. Post hæc Rex Pippinvs Placitum ſuum habuit ad Attiniacum, & nul-
lum fecit aliud iter. Et celebrauit Natalem Domini in Aquis, & Paſcha ſimiliter.
Et immutauit ſe numerus anoorum Domini in DCCLXVI.

766. Tvnc Pippinvs Rex perrexit, iter faciens in Aquitaniam; & Placitum
ſuum habuit in Aurelianis ciuirare, & reſtaurauit Argentomum caſtrum, quod
antea VVaifatius deſtruxit. Supradictus Rex caſtrum nominatum reædificauit;
ibíque Francos miſit ad Aquitaniam continendam. Similiter & in Bituricas Fran-

A corum ſcaram collocauit. Et celebrauit Natalem Domini in Salmonciacum, & PIPPINVS.
Paſcha in Gentiliaco anno Domini DCCLXVII.

TVNC habuit domnus Rex PIPPINVS in ſupradicta villa Synodum ma- 767.
gnum inter Romanos & Græcos de ſancta Trinitate, vel de Sanctorum imagini-
bus. Et poſtea perrexit, iter agens in partibus Aquitaniæ per Narbonam. Tolo-
ſam cepit, Albienſem ſimiliter, necnon & Gauuldanum. Et ſanus reuerſus eſt in
patriam. Et celebrauit Paſcha in Vienna ciuitate. Et in eodem anno in menſe
Auguſto iterum perrexit partibus Aquitaniæ, Bituricam vſque venit. Ibi Syno-
dum fecit cum omnibus Francis ſolito more in campo. Et indè tunc pergens,
vſque ad Garondam peruenit. Multas roccas & ſpeluncas conquiſiuit: caſtrum
Scoraliam, Torinnam, Petrociam. Et reuerſus eſt Bituricam. Ibique nunciatum
eſt de obitu PAVLI Papæ. Et ibi celebrauit Natalem Domini anno DCC.
LXVIII.

DOMNVS PIPPINVS Rex iter faciens, REMISTAGNVM cepit, ad San- 768.
ctones ciuitatem vſque peruenit: & ibi capta matre VVaifarij, & ſorore eius, &
nepti eius, vſque ad Garondam indè perrexit in loco qui dicitur *Montis*. Ibi He-
rouuicus veniens cum illa alia ſorore VVaifarij Ducis. Et indè ſanus reuerſus,
Paſcha celebrauit in caſtro quod dicitur *Sels*. Iterum iter aſſumens cum domna
BERTRADANE Regina, ad Sanctones ciuitatem peruenit. Ibique domnam
B Bertradam Reginam cum familia dimiſit, & partibus Petragorico perrexit: & in-
terempto VVaifario, cum triumpho victoriæ ad Sanctones reuerſus eſt. Ibique
moram faciens aliquot dies, ægrotare cœpit. In partibus Turonorum reuerten-
do perrexit, orationem ad ſanctum Martinum fecit, ad ſanctum Dionyſium vſ-
que peruenit, ibique diem obiens finiuit VIII. Kalendas Octobris. Domnus ve- CAROLVS
rò CAROLVS & CAROLOMANNVS eleuati ſunt in Regnum. Et domnus MAGNVS.
Carolus VIII. Idus Octobris in Nouioma ciuitate, Carolomannus in Sueſſio-
nis ciuitate ſimiliter. Et celebrauit prædictus glorioſus domnus Carolus Rex Na-
talem Domini in villa quæ dicitur Aquis, & Paſcha in Rodoma ciuitate. Et im-
mutauit ſe numerus annorum in DCCLXIX.

DOMNVS CAROLVS glorioſus Rex iter peragens partibus Aquitaniæ, eò 769.
quòd HVNOLDVS voluit rebellare totam VVaſconiam, etiam & Aquitaniam.
Et cum paucis Francis, auxiliante Domino, diſſipauit iniqua conſilia ſupradicti
Hunoldi. Et in ipſo itinere iungens ſe ſupradictus magnus Rex cum germano ſuo
CAROLOMANNO, in loco qui dicitur *Duaſdiues*. Inde verò Carolomannus ſe
reuertendo Franciam iter arripuit. Domnúſque Carolus benigniſſimus Rex iuit
ad Equoleſmam ciuitatem, & indè ſumpſit plures Francos, cum omni vtenſilio, &
præparamenta eorum. Et ibat ſuper fluuium Dordoniam, & ædificauit ibi caſtrum
quod dicitur Fronciacus. Et indè Miſſos ſuos mittens poſt Hunoldum, & vxorem
eius, ad Luponem VVaſconem: dum & ibi moram feciſſet vnà cum Francis, ad-
C ductus eſt ſupradictus Hunoldus vnà cum vxore ſua. Et caſtro præparato, & Hu-
noldo recepto, reuerſus eſt in Franciam. Et celebrauit Natalem Domini in villa
quæ dicitur Duria, & Paſcha in Leodico vico publico anno Domini DCCLXX.

TVNC domnus CAROLVS Rex habuit Synodum in VVarmatiam ciuitatem. 770.
Et Carolomannus & BERTA Regina iungentes ſe ad Salona. Et in eodem anno
perrexit domna Berta Regina per Baioariam partibus Italiæ. Et domnus Carolus
Rex celebrauit Natalem Domini in Moguntiam, & Paſcha in Hareſtallio. Et im-
mutauit ſe numerus annorum Domini in DCCLXXI.

ITEM domnus Carolus Rex Synodum habuit ad Valentianas. Et eodem an- 771.
no Carolomannus Rex defunctus eſt in villa quæ dicitur Salmonciacus, II. No-
nas Decembris. Carolus verò Rex venit ad Corbanacum villam. Ibique venien-
tes VVillarius Archiepiſcopus, & Fulradus Capellanus, cum aliis Epiſcopis & Sa-
cerdotibus, VVarinus & Adalardus Comites, cum aliis Primatibus qui fuerunt
Carolomanni. Vxor verò Carolomanni cum aliquibus paucis Francis partibus
Italiæ perrexerunt. Glorioſus verò Rex Carolus celebrauit Natalem Domini in
villa quæ dicitur Attiniacus, & Paſcha in Hariſtallio villa anno Domini DCC.
LXXII.

TVNC CAROLVS Rex mitiſſimus Synodum tenuit ad VVormatiam, & in- 772.
dè perrexit partibus Saxoniæ. Prima vice caſtrum Hereſburgum cepit, ad *Ermenſul*

CAROLVS MAGNVS.

vſque peruenit, & ipſum fanum deſtruxit, & aurum vel argentum, quod ibi rep- A
perit, abſtulit. Et fuit ſiccitas magna, ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco,
vbi Ermenſul ſtabat. Et dum voluiſſet Rex ibi duos aut tres ſtare dies, fanum ip-
ſum ad perdeſtruendum, & aquam non haberent: tunc ſubitò diuina largiente
gratiâ, media die cuncto exercitu quieſcente, in quodam torrente omnibus ho-
minibus ignorantibus aquæ ſunt effuſæ largiſſimæ, ita vt cunctus exercitus ſuffi-
cienter haberet. Tunc ſuper VViſeram fluuium venit Carolus Rex, & ibi cum Sa-
xonibus placitum habuit: & recepit obſides, & reuerſus eſt in Franciam. Et cele-
brauit Natalem Domini & Paſcha in Hatiſtallio, & in numeris mutatus eſt annus
Domini DCCLXXIII.

773. TVNC domnus CAROLVS Rex perrexit ad hiemandum in villa quæ dicitur
Theodone villa. Ibique veniens Miſſus domni ADRIANI Apoſtolici nomine
Petrus per mare vſque ad Maſſiliam, & indè terreno greſſu vſque domnum Caro-
lum Regem peruenit: inuitans ſcilicet glorioſum Regem vnà cum Francis pro
Dei ſeruicio, & iuſtitia S. Petri, ſeu ſolatio Eccleſiæ, ſuper DESIDERIVM Regem,
& Langobardos. Et ideò maritimè venit, quia viæ clauſæ fuerunt Romanis à
Langobardis. At domnus Rex Carolus conſiliauit vnà cum Francis, quid perage-
ret. Et ſumpto conſilio vt ita fieret, ſicut Miſſus Apoſtolici per verbum domni
Adriani Papæ poſtulauit. Tunc Synodum Rex Carolus tenuit generaliter cum
Francis apud Ienuam ciuitatem, ibiq; exercitum diuidens perrexit ipſe per Mon- B
tem-Ceniſium, & miſit BERNARDVM auunculum ſuum per Montem-Iouem,
cum aliis eius fidelibus. Et tunc ambo exercitus ad Scluſas ſe coniungentes, De-
ſiderius ipſe obuiam domno Carolo venit. Tunc Carolus Rex vnà cum Francis
caſtra metatus eſt ad eaſdem Scluſas, mittens ſcaram ſuam per montanis. Hoc ſen-
tiens Deſiderius Rex, Scluſas reliquit. Supradictus verò Carolus vnà cum Fran-
cis, auxiliante Deo, & intercedente beato Petro Apoſtolo, ſine læſione vel aliqua
turbatione Scluſas apertas, Italiam introiuit ipſe, & omnes fideles ſui, & Papiam
ciuitatem vſque peruenit. Et dum propter defenſionem ſanctæ Dei Romanæ Ec-
cleſiæ eodem anno inuitante ſummo Pontifice perrexiſſet, dimiſſa Marcâ contra
Saxones, nullam omninò fœderationem ſuſcepit. Ipſi verò Saxones exierunt cum
magno exercitu ſuper confinia Francorum, & peruenerunt vſque ad caſtrum quod
nominatur *Buriaburg*. Attamen ipſi confiniales de hac cauſa ſolliciti, cùm hoc
cernerent, caſtellum ſunt ingreſſi. Dum igitur ipſa Saxonum gens cœpiſſet ſæ-
uiens domos forinſecus incendio cremare, venerunt ad quandam Baſilicam in lo-
co qui dicitur *Fredislar*, quem ſanctæ memoriæ Bonifacius nouiſſimus Martyr con-
ſecrauit, atque per ſpiritum prophetiæ prædixit, quòd numquam incendio cre-
maretur. Cœperunt autem iidem præfati Saxones cum nimia intentione aduer-
ſus eandem certare Baſilicam, quemadmodum eam per quodlibet ingenium igne
cremare potuiſſent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibuſdam Chriſtianis qui
erant in caſtello, ſimiliter & quibuſdam paganis qui in ipſo aderant exercitu, duo C
iuuenes in albis, qui ipſam Baſilicam ab igne protegebant. Et propterea ibidem
non potuerunt neque interiùs neque exteriùs ignem accendere, nec aliquod dam-
num inferre eidem Baſilicæ. Sed nutu diuinæ maieſtatis pauore perterriti, in fu-
gam conuerſi ſunt nemine perſequente. Inuentus eſt autem vnus poſtea ex iiſdem
Saxonibus mortuus iuxta ipſam Baſilicam, genibus curuis, adelinus ſuper pedes,
habens ignem & ligna in manibus, velut ore flando eandem Baſilicam igni tradere
voluiſſet. Deſiderio igitur incluſo, ipſam ciuitatem Rex obſedit, ibique in ipſa
caſtra domnus Carolus Rex Natalem Domini celebrauit, & Paſcha in Roma. Et
immutauit ſe numerus annorum Domini in DCCLXXIV.

774. REVERTENS ergo CAROLVS Rex à Roma, iterum ad Papiam peruenit,
& ipſam ciuitatem cepit cum DESIDERIO Rege, & vxore, & filia, vel cum
omni theſauro eius Palatij. Ibique venientes omnes Langobardi de cunctis ciui-
tatibus Italiæ, ſubdiderunt ſe in dominio domni glorioſi Regis Caroli & Franco-
rum. ADALGISVS verò filius Regis Deſiderij fugâ lapſus mare introiuit, &
Conſtantinopolim perrexit. Tunc Rex Carolus ipſa Italiâ ſibi ſubiugata, & ordi-
nata cuſtodiâ Francorum in Papia ciuitate, dimittens cum vxore & reliquis Fran-
cis, Deo adiuuante, cum magno triumpho Franciam reuerſus eſt. Et dum perue-
niſſet in loco qui dicitur Ingelhaim, mittens quatuor ſcaras in Saxoniam. At illi

A ttes pugnas cum Saxonibus inierunt, & auxiliante Deo victores extiterunt. Quarta verò ſcara non habuit pugnam, ſed cum præda magna inlæſi iterum reuerſi ſunt ad propria. Et celebrauit glorioſus Rex Natalem Domini & Paſcha in Cariſiaco villa, anno DCCLXXV. CAROLVS MAGNVS

TVNC pius atque præclarus CAROLVS Rex Synodum habuit in villa, quæ dicitur Duria. Et indè iter peragens partibus Saxoniæ, Sigiburgum caſtrum cepit, Hereſburgum reædificauit. Super VViſeram fluuium venit, in loco qui dicitur *Braniſberg*. Et ibi præparabant Saxones bellum, volentes ripam ſupradicti amnis defendere. Auxiliante Domino, & Francis decertantibus, fugientibus Saxonibus, Franci ambas ripas obtinuerunt, & multi Saxones ibi occiſi ſunt. At Carolus Rex diuidens exercitum ſuum, ſumpſit ſecum quos voluit, & pertexit vſque Obacrum fluuium. Ibi omnes Auſtreleudi Saxones venientes cum Manſione*, dederunt obſides iuxta quod placuit Regi, & iurauerunt ſe fideles eſſe ſupradicto Regi. Indè reuertens Rex venerunt Angrarij in pago qui dicitur *Bucki*, vnà cum Brunone vel reliquis Optimatibus eorum, & dederunt ibi obſides ſicut Auſtraſij. Et indè reuertente præfato Rege, inuenit aliam partem de ſuo exercitu ſuper fluuium VViſera, continentes ripam quam iuſſi fuerant. Saxones enim cum ipſis pugnam fecerunt in loco, qui dicitur *Lidbah*, & Franci Deo volente victoriam habuerunt, & plures ex ipſis Saxonibus occiderunt. Hoc audiente domno Carolo Rege, iterum ſuper Saxones cum exercitu irruens, non minorem ſtragem ex eis fecit, & prædam vltra conquiſiuit ſuper VVeſtfalaos, & obſides dederunt, ſicut & illi alij Saxones. Ergo obſidibus receptis, & præda multa aſſumpta, & ſtrage Saxonum peracta, domnus Carolus Rex ad propria reuerſus eſt auxiliante Domino in Franciam. Dehinc audiens quòd Rotgaudus Langobardus fraudaret fidem ſuam, & omnia ſacramenta rumpens voluit Italiam rebellare. Tunc illis in partibus cum aliquibus Francis Carolus Rex iter peragens, celebrauit Natalem Domini in villa, quæ dicitur *Scaldiſtat*, anno Domini noſtri IESV CHRISTI DCCLXXVI. 775.

* al. Haſſione.

B

REX itaque CAROLVS Italiam ingreſſus eſt, partibus Foroiulenſium pergens. Rotgaudus occiſus eſt, Carolúſque ad Taruiſium ciuitatem Paſcha celebrauit, & captas ciuitates Foroiulenſem & Taruuiſium, cum reliquis ciuitatibus quæ rebellatæ fuerant: & diſpoſuit eas per omnes Francos, & iterum cum proſperitate & victoria reuerſus eſt in Franciam. Tunc nuncius veniens, dixit Saxones rebellatos, & omnes obſides ſuos tultos, & ſacramenta rupta, & Hereſburgum caſtrum, per mala ingenia & iniquo placito ſuadentibus exinde exire Francos. Sic Hereſburgo à Francis derelicto, muros & opera Saxones deſtruxerunt, & indè pergentes voluerunt de Sigiſburgo caſtello ſimiliter facere. Dum enim per placita eos, qui infra ipſum caſtrum cuſtodes erant, inludere non potuiſſent, ſicut alios iam ſeduxerant, cœperunt pugnas & machinas præparare, qualiter per virtutem illam potuiſſent capere. Sed Deo volente petrariæ, quas parauerunt, plus illis damnum fecerunt, quàm illis qui infra caſtrum reſidebant. Cùm enim vidiſſent quòd eis non proficeret, præparauerunt etiam clidas ad debellandum per virtutem ipſum caſtellum. Sed Dei virtus, ſicut iuſtum eſt, ſuperauit illorum virtutem. Quodam ergo die cùm bellum præparaſſent aduerſum Chriſtianos qui in ipſo caſtro reſidebant, apparuit manifeſtè gloria Dei ſupra domum Eccleſiæ, quæ erat infra ipſum caſtrum: videntibus multis tam aforis, quàm etiam & deintus, ex quibus multi manent vſque adhuc. Et dicunt vidiſſe ſe inſtar duorum ſcutorum colore rubeo flammantes & agitantes ſupra Eccleſiam. Et cùm hoc vidiſſent ſignum pagani qui aforis erant, ſtatim confuſi ſunt, & magno timore perterriti cœperunt fugere ad caſtra. Et omnis multitudo eorum in pauore concuſſi, fugam arripientes, alij ab aliis ſe inuicem interficiebant. Qui enim retro propter pauorem aliquem reſpiciebant, infigebant lanceas corũ, quos in humeris portabant, in corpora antecedentium. Et alij diuerſis ictibus inter ſe ſunt perpeſſi, & diuina vltione iudicati. Quantum enim tunc ſuper eós Dei virtus propter ſalutem Chriſtianorũ operata eſt, nullus narrare valet. Attamen quantum illi plus pauore perterriti fuerunt, tantò magis Chriſtiani confortati omnipotentem Deum laudauerunt, qui dignatus eſt ſuam manifeſtare potentiam ſuper ſeruos ſuos. Auxiliante Domino, Francis viriliter repugnantibus, nihil præualuerunt. Et indè fugam arripientes Saxones, perſecuti ſunt eos Franci, interficientes illos vſque ad flumen Lippiam: & caſtro ſaluato, cum victoria re- 776.

C

CAROLVS MAGNVS. uerſi ſunt. Et cùm perueniſſet domnus Carolus Rex VVormatiam, omnes iſtas A
cauſas audiens, coniunxit Synodum ad eandem ciuitatem. Et ibi Placitum pu-
blicum tenens, conſilio facto cum Dei adiutorio ſub celeritate & nimia feſtina-
tione Saxonum caſas ſeu firmitates ſubitò introiuit. Tunc Saxones omnes per-
territi ad locum, vbi Lippia conſurgit, venientes ex omni parte, reddiderunt pa-
triam per vvadimoniam omnem in manibus eorum, & dixerunt ſe eſſe Chri-
ſtianos, & ſe ſub ditione domni Caroli Regis & Francorum ſubdiderunt. Et tunc
Rex vnà cum Francis reædificauit denuò Hereſburgum caſtrum, aliudque ca-
ſtrum ſuper Lippiam. Et ibi venientes Saxones vnà cum vxoribus & infantibus,
innumerabilis multitudo baptizati ſunt, & obſides, quantos iam ſupra dictus Rex
ab eis quæſiuit, dederunt. Perfectis ergo ſupradictis caſtellis, & diſpoſitis per Fran-
cos ſcaras reſidentes, & ipſas cuſtodientes, reuerſus eſt Carolus Rex in Franciam.
Et celebrauit Natalem Domini in Hariſtallio, & Paſcha in villa quæ dicitur Niu-
maga. Et immrauit ſe numerus annorum Domini in DCCLXXVII.

777. TVNC domnus CAROLVS Rex Synodum publicum habuit ad *Padabrunna*
prima vice, ibíque conuenientes omnes Franci, & ex omni parte Saxoniæ vndí-
que Saxones conuenerunt: excepto quòd VVindochinus rebellis extitit cum
paucis aliis, & in partibus Normanniæ confugium fecit vnà cum ſociis ſuis. Etiam
ad eundem Placitum venerunt Sarraceni de partibus Hiſpaniæ. Hi ſunt, Ibina-
larabi, & filius Deiuzefi, qui & Latinè Ioſeph nominatur, ſimiliter & gener eius. B
Ibíque multitudo Saxonum baptizati ſunt, & ſecundum morem illorum omnem
ingenuitatem & alodum manibus dulgtum fecerunt, ſi ampliùs mutaſſenr, ſecun-
dum malam conſuetudinem eorum, niſi conſeruaſſenr in omnibus Chriſtianita-
tem, vel fidelitatem ſupradicti Caroli Regis, & filiorum eius, vel Francorum. Et
celebrauit Natalem Domini in villa quæ dicitur Dociacum, & Paſcha in Aqui-
tania in villa Caſſinoillo, anno Domini noſtri IESV CHRISTI DCCLXXVIII.

778. ERGO domnus CAROLVS Rex iter petagens partibus Hiſpaniæ per duas
vias: vnam per Pampilonam, pet quam ipſe Rex perrexit vſque Cæſarauguſtam.
Ibíque venientes de partibus Burgundiæ, & Auſtraſiæ, vel Baioariæ, ſeu Pro-
uinciæ, & Septimaniæ, & pars Langobardorum, coniungentes ſe ad ſupradictam
ciuitatem, ex vtráque parte exercitus ibi obſides teeeptos de Ibinalarabi & de
Abutauro, & de multis Sarracenis, Pampilona deſtructa, Hiſpanos & VVaſcones
ſubiugatos, etiam & Nabarros, reuerſus eſt in Francia. Quod cùm audiſſent Sa-
xones, quòd domnus Rex & Franci tam longè fuiſſenr in partibus Hiſpaniæ, per
ſuaſionem ſupradicti VVidechinni vel ſociorum eius, ſecundum malam conſue-
tudinem iterum rebellati ſunt. Et nunciatum eſt hoc Carolo Regi in Autiſiodo-
rum ciuitatem. Tunc Rex mittens ſcaram Franciſcam, vt ſub velocitate feſtina-
ret ad reſiſtendos ſupradictos Saxones. Sed illi tebelles ad Rhenum vſque Dui-
tium peruenerunt. Tunc prædantes ſecus Rhenum, & mulras malitias facientes,
Eccleſias Dei incendentes, cum Sanctemonialibus, & quod faſtidium generat C
numerandi. Tum ſubitò audientes de reuerſione Caroli Regis, & de ſcara eius,
quam illis obuiam miſit, Saxones dimiſſo Rheno reuerſi ſunt per Lingonem in
partibus Saxoniæ. At ſcaræ Francorum perrexerunt obuiam eis, & cautè obſer-
uantes eorum veſtigium, conſecuti ſunt eos ſuper fluuium, cuius vocabulum eſt
Adarnach, in loco qui dicitur *Lthesi*. Ibi pugna incœpta, & benè finira, auxi-
liante Domino Franci victores extiterunt, & multitudo Saxonum ibi occiſi ſunt,
fugienteſque cum magna contumelia reuerſi ſunt Saxoniam. Er celebrauit cle-
mentiſſimus Rex Natalem in villa Hariſtallio dicta, & Paſcha ſimiliter. Er im-
muratus eſt num crus annotum Domini in DCCLXXIX.

779. TVNC domnus Rex CAROLVS iter peragens partibus Niuſtriæ, peruenit
vſque in villa quæ dicitur Compendio. Et tunc iterum reuertendò partibus Au-
ſtriæ, obtulit ſe HILDEBRANDVS Dux Spolitanus cum multis muneribus in
præſentiam ſupradicti Regis, in villa quæ vocatur Vuirciniacum. fuitque Syno-
dus in villa nuncupante Duria. Peracto itinere parribus Saxoniæ, ad Lippeam
tranſitur Rhenus fluuius. Sed Saxones voluerunt reſiſtere ei in loco, qui dicitur
Bocholz. Auxiliante Domino, non præualuerunt, ſed abindè fugientes reli-
querunt omnes firmitates eorum, & Francis aperta eſt via. Et introeuntes in
VVaſtfalaos, conquiſierunt eos omnes. Reliqui, qui vltra VViſoram fuerunr,
cùm

A cùm ſe iunxiſſet domnus Carolus Rex ad locum qui dicitur *Medofulli*, ibi de- CAROLVS MAGNVS.
derunt obſides: & deindè ſacramenta firmantes, reuerſus eſt glorioſus Rex in
Franciam. Et celebrauit Natalem Domini & Paſcha in VVarmaciam ciuita-
tem anno Domini DCCLXXX.

GLORIOSVS item CAROLVS Rex iter peragens ad diſponendam Saxo- 780.
niam, ad Hereſburgum caſtrum peruenit, & indè ad locum vbi Lippia con-
ſurgit. Ibíque Synodum tenuit. Indéque pertexit partibus Albiæ fluuij, & in
ipſo itinere omnes Bardongauenſes, & multi de Nortleudis baptizati ſunt in
loco qui dicitur *Orhaim* vltra Obacrum fluuium. Et peruenit vſque ad flu-
uium ſupradictum, vbi Ora confluit in Albia. Ibíque cuncta diſponens, tam
Saxonias quàm & Sclauos, reuerſus eſt præclarus Rex in Franciam. Tunc ſum-
pto conſilio, vt iter perageret orationis causâ in partibus Romæ, vnâ cum vxo-
re ſua domna HILDEGARDE Regina, celebrauit Natalem Domini in Pa-
pia ciuitate. Et immutauit ſe numerus annorum Domini in DCCLXXXI.

SVPRADICTVM verò iter peragens, celebrauit Paſcha in Roma. Et ibi 781.
baptizatus eſt domnus PIPPINVS, filius ſupradicti Caroli Regis ab ADRIA-
NO Papa, qui & ipſe eum dè ſacro fonte ſuſcepit. Et duo filij Caroli Re-
gis vncti ſunt in Reges à ſupradicto Pontifice. Hi ſunt, domnus PIPPI-
NVS, & domnus HLVDOICVS, Reges. Pippinus in Italiam Rex, & Hlu-
B doicus Rex ſubrogatur in Aquitania. Et indè reuertente domno Carolo Re-
ge, Mediolanis ciuitate peruenit. Ibíque baptizata eſt filia eius domna GI-
SOLA ab Archiepiſcopo nomine Thoma, qui & ipſe eam à ſacro baptiſmo
manibus ſuſcepit. Et abindè eſt reuerſus in Franciam. Tunc miſſi ſunt duo
Miſſi Apoſtolici ſupradicti, hi ſunt Formonſus & Damaſus Epiſcopi, ad Taſ-
ſilonem Ducem, vnà cum Miſſis Regis Caroli, hi ſunt Riculfus Diaconus, &
Eberhardus Magiſter Pincernarum: ad commonendum & conteſtandum, vt
reminiſceret priſcorum ſacramentorum ſuorum; & vt non aliter faceret, ni-
ſi ſicut iureiurando iamdudum promiſerat ad partem domni Pippini Regis, &
domni Caroli Regis Francorum. Conſenſit itaque Taſſilo Dux Baioariorum
ea ratione, vt ſumptos obſides à domno Carolo, tunc ad eius veniret præſen-
tiam. Quod & Rex domnus Carolus non renuit. Tunc ſupradictus Dux ve-
nit in præſentiam piiſſimi Regis in VVormaciam ciuitatem, ibique renouans
ſacramenta, XII. obſides electos dedit vt omnia obſeruaret, quidquid Pippi-
no Regi iureiurando promiſerat in cauſſa ſupradicti domni Caroli Regis, vel
fidelium ſuorum. Qui & ipſi obſides recepti ſunt in Cariſiaco villa ſub ma-
nus Imberti Epiſcopi. Sed non diu præfatus Dux Taſſilo promiſſiones quas
fecerat conſeruauit. Celebrauit ergo Rex Natalem Domini & Paſcha in ſu-
pradicta villa Cariſiaco, anno Domini DCCLXXXII.

TVNC domnus CAROLVS Rex iter peragens, Rhenum pertranſiens ad 782.
C Coloniam Synodum tenuit vbi Lippia conſurgit. Ibíque omnes Saxones ve-
nientes, excepto VVindechindo rebelle. Conuenerunt etiam illuc Nortman-
ni miſſi Sigefridi Regis, id eſt Almptam cum ſociis ſuis. Similiter & Auari
illuc conuenerunt miſſi à Cagano & Iugurto. Ibíque peracto Placito, reuer-
ſus eſt domnus Carolus Rex in Franciam. Et cùm reuerſus eſſet Rex, ſtatim
iterum Saxones ſolito more rebellati ſunt. Suadente VVidekindo, & ignoran-
te hoc domno Carolo Rege, miſit Miſſos ſuos Adhalgiſum & Gailonem, at-
que Vuoradum, vt mouerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper Scla-
uos paucos qui rebelles fuerant. Suprà nominati autem Miſſi in via audientes
quòd Saxones rebellati fuiſſent, coniungentes ſupradictam ſcaram, irruerunt
ſuper Saxones, & nullum mandatum fecerunt exindè domno Carolo Regi.
Et commiſerunt bellum cum Saxonibus, & fortiter pugnantes, & multos Sa-
xones interimentes, victores extiterunt Franci. Et ceciderunt ibi duo ex ipſis
Miſſis, Adhalgiſus & Gailo, in monte qui dicitur *Suntdal*. Hoc audiens Caro-
lus Rex, vnà cum Francis, quos ſub celeritate coniungere potuit, illuc per-
rexit, & peruenit vſque ad locum vbi Alara confluit in VViſoram. Tunc om-
nes Saxones iterum conuenientes, ſubdiderunt ſe ſub poteſtate ſupradicti Re-
gis, & reddiderunt omnes malefactores illos, qui idipſum rebellium maximè
terminauerunt, ad occidendum IV. M. D. quod & ita factum eſt. excepto VVi-

deehindo, qui fugâ lapſus eſt partibus Normanniæ. Hæc omnia petacta, reuer- A
ſus eſt præfatus Rex in Franeiam. Et celebrauit Natalem Domini & Paſcha in
villa quæ dicitur Theodone-villa. Et immutauit ſe numerus annorum Domini
in DCCLXXXIII.

783. EODEM anno obiit domna ac bonis meritis HILDEGARDIS Regina pti-
die Kal. Maij, quod in die euenit tune in tempore vigilia Aſeenſionis Domi-
ni. Et Rex CAROLVS iter fecit partibus Saxoniæ, eò quòd Saxones iterum
rebelles fuiſſent. Et cum paucis Franeis ad Theodmalli peruenit. Ibi Saxones
ſe præparauerunt ad pugnam in campo. Quo viriliter Rex & Franei ſolito mo-
te ſuper eos inruentes, Saxones terga verterunt, & Domino adiuuante Franci
victores extiterunt. Cecideritque ibi maxima multitudo Saxonum, ita vt pauci
per fugam vix euaſiſſent. Et indè cum victoria venit ſuprà dictus Rex ad Pa-
datbrunnam. Ibíque coadunans exercitum ſuum, perrexit vbi iterum Saxo-
nes ſe coniunxerant ad fluuium, cuius vocabulum eſt Haſſa. Ibi iterum pugna
inita, non minor numerus Saxonum ibi cecidit, & auxiliante Domino Fran-
ci victores extiterunt. Indè iter peragens domnus Rex, VViſeram fluuium
tranſiit, ad Albiam fluuium vſque peruenit, & indè reuerſus eſt in Franciam.
In eodem anno obiit bonæ memoriæ domna BERTA Regina IV. Idus Iulij.
Et cùm VVormaciam veniſſet domnus Carolus Rex, ſociauit ſibi in marti-
monio domnam FASTRADANEM Reginam. Et celebrauit Natalem Do- B
mini & Paſcha in villa quæ dicitur Hariſtallio anno Domini DCCLXXXIV.

784. ET tunc iterum rebellati ſunt Saxones ſolito more, & pars cum eis aliqua
Freſonum. Igitur CAROLVS Rex iter peragens, Rhenum tranſiit ad Lip-
piam, & ingreſſus eſt Saxoniam circuiendo & vaſtando, vſquequo peruenit
ad Hucului. Ibique eonſilio inito, eo quòd nimium inundationes aquarum
fuiſſent, vt per Thoringiam de Orientale parte introiret ſuper VVeſtfalaos,
filiumque ſuum domnum Carolum dimitteret cum vna ſcara contra VVeſt-
falaos. quod & ita factum eſt. Domnus Rex Catolus perrexit per Thoringiam
vſque ad fluuium Albiam, & inde ad Stangford, & indè ad Scaningi. Ibíque
conuentione facta, reuerſus eſt in Franciam. VVeſtfalai verò voluerunt ſe con-
gregare ad Lippiam. Quo audito, CAROLVS filius domni Regis Caroli
obuiam eis acceſſit cum ſcara ſua, quæ cum eo dimiſſa erat in pago, qui dici-
tur Dragini, & inierunt bellum. Et auxiliante Domino, Carolus minor victor
extitit, vnà cum Franeis. Interfectíſque multis Saxonibus, volente Deo in læ-
ſus remeauit ad genitorem ſuum in VVormaciam ciuitatem. Ibíque inito eon-
ſilio cum Francis, vt iterum hiemis tempore iter faceret in Saxoniam. quod
& ita factum eſt. Et celebrauit Natalem Domini iuxta *Hidrioburg*, in pago
VVaiſagauui, ſuper fluuium Ambra, in villa Luiehidi, anno Domini DCC.
LXXXV.

785. POST hæc Rex CAROLVS ſupradictum iter peragens, vſque ad Rimie C
peruenit ſuper fluuium VViſera, vbi confluit VVaharna. Et propter nimiam
inundationem aquarum indè reuerſus eſt Hereſburgum. Vxorem ſuam dom-
nam FASTRADANEM Reginam, vnà cum filiis & filiabus ſuis, ad ſe venire
iuſſit. Ibi tota hieme reſidens, Paſeha excellentiſſimus Rex ibidem eelebrauit.
Et dum ibidem reſideret, multotiens ſcaras miſit, & poſt per ſemetipſum iter
peregit. Saxones, qui rebelles fuerunt, deprædauit, eaſtra cepit, & loca eorum
munita interuenit, viáſque mundauit. Er dum tempus congruum veniſſet, Sy-
nodum publicum tenuit ad Padarbrunnam. Et indè iter pergens, vias apertas
faciens nemine contradicente per totam Saxoniam, quocumque voluit. Et
tunc in Bardingauui venit. Ibique mittens poſt VVidochindum & Albionem,
vtroſque ad ſe conduxit, & firmauit vt non ſe ſubſtraherent, niſi in Franciam
ad eum perueniſſent. Petentibus verò eis, vt obſides acciperent quòd inlæſi
ad eum peruenire potuiſſent. ſicque & factum eſt. Tune domnus Carolus Rex
reuerſus in Franeiam, miſit ad ſupradictos VVidoehindum & Albionem ob-
ſides per Miſſum ſuum Amalluuinum. Quos cùm tecepiſſent, illos ſeeum de-
ducentes, eoniunxerunt ſe ad Attiniaeum villam ad domnum Regem Ca-
rolum. Et ibi baptizati ſunt ſupranominati VVidochindus & Albio, cum
ſociis eorum. Et tunc tota Saxonia ſubiugata eſt. Et in eadem villa celebra-

Google

A uit glorioſus Rex Natalem Domini, & Paſcha ſimiliter, anno Domini DCC. LXXXVI. CAROLVS MAGNVS.

TVNC domnus CAROLVS Rex miſit exercitum ſuum partibus Britanniæ, vnà cum Miſſo ſuo Audulfo Sineſcaleo, & ibi multos Brittones conquiſierunt, vnà cum caſtellis & firmitatibus Brittonum. Præualuerunt Franci, & cum victoria Domino volente reuerſi ſunt. Et Capitaneos eorum in Synodum præſentabant ſupradicto Carolo in VVormatiam. Tunc præclarus Rex proſpiciens ſe ex omni parte, Deo largiente, pacem habere, ſumpſit conſilium, orationis causâ ad limina beatorum Apoſtolorum iter peragendi, & cauſas Italicas diſponendi, & cum Miſſis Imperatoris Placitum habendi de conuenientiis eorum. quod & ita factum eſt. Et celebrauit glorioſus Rex Natalem Domini in Florentia ciuitate. Et immutatus eſt numerus annorum Domini in DCC. LXXXVII. 786.

IGITVR domnus CAROLVS Rex in ſupradicto itinere iter peragens Romam venit, & valdè honorificè à domno Apoſtolico ADRIANO receptus eſt: & aliquot dies ibi moratus eſt cum domno Apoſtolico. Et ARIOIS Dux Beneuentanus miſit RVMOLDVM filium ſuum cum magnis muneribus poſtulare de aduentu iamdicti domni Regis, vt in Beneuento non introiſſet, & omnes voluntates præfati domni Regis adimplere cupiebat. Sed hoc Apoſtolicus minimè credebat, neque Optimates Francorum. Et conſilium fecerunt cum ſupranominato domno Carolo Rege, vt partibus Beneuentanis cauſas firmando adueniſſet. quod ita factum eſt. Et dum Capuam veniſſet Rex, Aregiſus Dux reliquit Beneuentum ciuitatem, & in Salernum ſe recluſit. Et timore perterritus, non fuit auſus per ſemetipſum faciem domni Regis Caroli videre. Sed mittens Miſſos, & ambos filios ſuos proferens, id eſt Rumoldum, quem domnus Carolus ſecum habebat, & Grimaldum, quem prædictus Aregiſus ſecum retinebat: & offerens multa munera, & alios obſides, vt petitionem eius Rex annueret. Tunc domnus ac glorioſus Rex proſpexit vnà cum Sacerdotibus vel ceteris Optimatibus ſuis, vt non terra deleretur illa, & Epiſcopia vel Monaſteria non deſerrarentur. Elegit namque XII. obſides, & tertium decimum filium ſupradicti Ducis nomine Grimaldum. Et acceptis muneribus iurauerunt omnes Beneuentani, tam ſupradictus Dux, quàm & Rumoldus. Et reuerſus eſt ſæpè nominatiſſimus Rex, & celebrauit Paſcha cum domno Apoſtolico in Roma. Ibique venientes Miſſi Taſſilonis Ducis, hi ſunt, Arnus Epiſcopus, & Henricus Abba, & petierunt domnum Apoſtolicum, vt pacem terminaret inter domnum Carolum Regem, & Taſſilonem Ducem. Vnde & domnus Apoſtolicus multum ſe interponens, poſtulando iam ſæpè dicto Regi. Tunc domnus Rex Carolus, reſpondit Apoſtolico, hoc ſe voluiſſe, & per multa tempora iam quæſiſſe, ſed minimè inuenire potuiſſe. Præcepit ergo Rex id ſtatim fieri, voluitque in præſentia domni Apoſtolici cum ipſis Miſſis pacem firmare. Sed renuentibus ſupradictis Miſſis, dicendo quòd non auſi fuiſſent de eorum parte vllam firmitatē facere. Apoſtolicus verò cùm cognouiſſet de inſtabilitate vel mendacio eorum, ſtatim ſuprà dictum Ducem eorum vel ſuis conſentaneis anathema poſuit: ſi ipſe ſacramenta, quæ promiſerat domno Pippino Regi, itémque domno Carolo Regi, non adimpleret. Obteſtans ſupradictos Miſſos, vt conteſtarent Taſſilonem, non aliter facere, niſi in omnibus obediens fieret domno Regi Carolo, & filiis eius, ac genti Francorum: ne fortè ſanguinis effuſio proueniret, vel læſio terræ illius. At ipſe Dux Taſſilo ſi verbis domni Apoſtolici minimè obedire voluiſſet, tunc domnus Rex Carolus, & ſuus exercitus, abſoluti eſſent ab omni periculo peccati, & quicquid in ipſa terra factum eueniret in incendiis, aut in homicidiis, vel in qualicumque malitia, vt hoc ſuper Taſſilonem & eius conſentaneos eueniret: domnúſque Carolus Rex, ac Franci, innoxij ab omni illa culpa exindè permanerent. His verbis expletis, Miſſi Taſſilonis abſoluti ſunt. Tunc in inuicem ſibi domnus Apoſtolicus atque glorioſus Rex Carolus valedicentes, benedictione aſſumpta, oratione peracta, Franciam iamdictus Rex reuerſus eſt. Peruenítque ad coniugem ſuam domnam Faſtradanē Reginam in ciuitate VVormatia. Et ibi ad inuicem gaudentes & lætificantes, ac Dei miſericordiam collaudantes. Synodum nāque congregauit Rex Carolus ad 787.

eandem ciuitatem. Et Sacerdotibus ſuis, aliiſque Optimatibus ſuis nunciauit A
omnia,qualiter in illo itinere cuncta peragebantur. Et cùm explanaſſet omnia de
Taſſilone ſicut actum erat, tunc proſpiciens idem Rex vt Miſſos ad eum mitteret,
mandarétque Taſſiloni, vt omnia adimplere feſtinaret ſecundum iuſſionem
Apoſtolici, vel ſicut iuſtitia erat: eò quòd ſub iureiurando promiſſum habebat, vt
in omnibus obediens & fidelis fieret & domno Carolo Regi, & filiis eius, vel
Francis. Iuſſitque per Miſſos vt ad eius veniret præſentiam. quod renuit, & veni-
re contempſit. Tunc domnus Rex Carolus vnà cum Francis videns iuſtitiam
ſuam, iter cœpit peragere partibus Baioariæ cùm exercitu ſuo. Ipſéque venit in
loco, qui *Lechefele* vocatur, ſuper ciuitatem Auguſtam. Iuſſitque alium exercitum
fieri, id eſt Franci, Auſtraſij, Thoringi, Saxones, & coniungere ſe ſuper Danu-
bium fluuium, in loco qui dicitur *Faringa*. Et tertium exercitum iuſſit fieri parti-
bus Italiæ, vbi PIPPINVS Rex cum ſuo exercitu vſque ad Trianto partibus Ita-
liæ veniret, ipſéque ibi remaneret, & exercitum ſuum pleniter extenderet vſque
ad Bauzanum. Tunc proſpiciens ſe Taſſilo ex omni parte eſſe circumdatum, & vi-
dens quòd omnes Baioarij plus eſſent fideles domno Regi Carolo, quàm ei, &
cognouiſſet oportere magis iuſtitiam conſentire, quàm contrarium eſſe: vndique
conſtrictus Taſſilo venit per ſemetipſum, tradens ſe in manus domni Regis Caro-
li in vaſſaticum, & reddens Ducatum ſibi commiſſum à domno Pippino Rege. Et
recredidit ſe in omnibus peccaſſe, & malè egiſſe, denuò renouans ſacramenta. Et B
dedit XII. obſides, & decimumtertium filium ſuum Theodonem. Receptis verò
Rex obſidibus, vel ſacramentis, reuerſus eſt in Franciam. Et celebrauit Natalem
Domini & Paſcha in villa quæ dicitur Ingelhaim: & immutauit ſe numerus an-
norum Domini in DCCLXXXVIII.

788. DEHINC piiſſimus Rex CAROLVS congregauit Synodum ad iamdictam
villam Ingelhaim. Ibíque veniens Taſſilo per iuſſionem domni Regis, ſicut & ce-
teri eius vaſſalli. Et cœperunt fideliores Baioariorum dicere, quòd Taſſilo fidem
ſuam ſaluam non haberet, ſed fraudolens appareret, poſtquàm filium ſuum dedit
cum aliis obſidibus, & poſt ſacramenta fefellit, ſuadente vxore ſua Liudbergane.
Quod & Taſſilo denegare non potuit, & confeſſus eſt ſe ad Auaros tranſmiſiſſe
vaſſos ſupradicti Regis, vt ad ſe cohortando venirent, & ſe ſuper vita Regis con-
ſiliaſſe: & quòd homines ſuos iuberet, quando iurare deberent, vt aliter in mente
retinerent, & ſub dolo iurarent. Et confeſſus eſt ſe etiam dixiſſe, quòd ſi ſex filios
haberet, ſe velle illos omnes magis perdere, antequàm placita ſic manerent, vel
ſtabile permitteret ſicut iuratum habuit: & quòd diceret ſe velle meliùs mori,
quàm ita viuere. Et hæc omnia probantes Franci, & Baioarij, Langobardi, & Sa-
xones, vel omnes Prouinciales, qui ad eandem Synodum congregati fuerunt. Re-
miniſcentéſque priorum malorum eius, & quomodo domnum Pippinum Regem
in exercitum dereliquiſſet, & ibi, quod Theodiſca linguâ *Hariſliz* dicitur, viſi ſunt
iudicaſſe ſe eundem Taſſilonem ad mortem. Sed dum omnes vna voce acclama- C
rent, capitalem eum ferre ſententiam, iamdictus domnus Carolus piiſſimus Rex
motus miſericordiâ ob amorem Dei, & quia conſanguineus eius erat, contenuit
ab ipſis Dei ac ſuis fidelibus, vt non moriretur. Interrogatus prædictus Taſſilo à
clementiſſimo Rege, quid agere voluiſſet; poſtolauit ille, vt licentiam ei daret
ſibi tonſorandi, & in Monaſterium introeundi, & pro tantis peccatis pœniten-
tiam agendi, & vt ſuam ſaluaret animam. Similiter & filius eius Theodo diiudi-
catus eſt, & tonſuratus, & in Monaſterio miſſus. Et pauci Baioarij, qui in aduer-
ſitate domni Regis perdurare volebant, miſſi ſunt in exilio. Eodem quoque anno
commiſſum eſt bellum inter Græcos & Langobardos, id eſt Duce Spolitano no-
mine Hildebrando, ſeu Duce Grimaldo, quem domnus Rex Carolus poſuerat
Ducem ſuper Beneuentanos. Miſitque Rex VVINEGISVM vnà cũ paucis Francis,
vt prouideret omnia quæ illi in pugna geſſiſſent. Et auxiliante Domino, victoria
eſt facta à Francis ſeu à Langobardis. Alia item pugna cõmiſſa eſt inter Francos &
Auaros in loco qui dicitur...... Opitulante autem Domino victoriã obtinuerunt
Franci, & Auari cum contumelia reuerſi ſunt, fuga lapſi. Tertia verò pugna com-
miſſa eſt inter Baioarios & Auaros in campo Iboſæ. Et miſit ibi dominus Carolus
Grahamannum & Audacrum, cum aliquibus Francis. Et Domino auxiliante, vi-
ctoria fuit Francorum ſeu Baioariorum. Et iſta omnia ſupradictus Dux TASSI-

A LO, ſeu maliuola vxor eius LIVTBERGA Deo odibilis per fraudem conſiliaue- CAROLVS
runt, & peregerunt. Quarta pugna fuit commiſſa ab Auaris, qui voluerunt vindi- MAGNVS.
ctam peragere contra Baioarios. Et ibi ſimiliter fuerunt Miſſi domni Regis Ca-
roli, & Domino protegente victoria Chriſtianorum aderat. Auari verò fugâ lapſi,
multa ſtrages ibidem facta eſt occidendo, aliique in Danubio fluuio vitam ne-
cando emiſerunt. Poſt hæc omnia domnus Rex Carolus per ſemetipſum ad Re-
gneſburg peruenit, & ibi fines vel marcas Baioariorum diſpoſuit, quomodo ſal-
uas Domino protegente contra iamdictos Auaros potuiſſet ſeruare. Indè verò
reuerſus, celebrauit Natalem Domini & Paſcha in Aquis Palatio, anno Do-
mini DCCLXXXIX.

[HOC verò anno, vt computatum eſt, depoſitio fuit domni TILPINI Epi- 789.
ſcopi III. Non. Septembris.] Inde iter permotum partibus Sclauaniæ, quorum
vocabulum eſt *Vuilzæ*, Domino adiuuante: vna cum conſilio Francorum & Saxo-
num glorioſus Rex perrexit Rhenũ. Ad Coloniam tranſiens, per Saxoniam vſque
ad Albiam fluuium venit, ibique duos pontes conſtruxit. Quorum vno ex vtro-
que capite caſtellum ex ligno & terra ædificauit. Exindè promotus inantè, Do-
mino largiente, ſupradictos Sclauos ſub ſuo dominio conlocauit. Et fuerunt cum
eo in eodem exercitu Franci & Saxones. Friſiones autem nauigio per Abola flu-
uium cum quibuſdam Francis ad eum coniunxerunt. Fuerunt etiam Sclaui cum
B eo, quorum vocabula ſunt hæc, Suburbi, necnon & Abotriti, quorum Princeps
fuit VVizzan. Ibique obſides receptos, & ſacramenta quamplurima, Domino
perducente Franciam venit. Et celebrauit Natalem Domini & Paſcha in VVor-
matia ciuitate anno Domini DCCXC.

IN ſequenti verò anno nullum fecit iter. Sed ibi in iamdicta ciuitate iterum 790.
Natalem Domini & Paſcha celebrauit. Et immutatus eſt numerus annorum
Domini in DCCXCI.

INDE autem itinere permoto partibus Baioariæ, perrexit ad Regneſburg. Ibi 791.
exercitum ſuum coniunxit. Ibique conſilio peracto cum Francis, Saxonibus,
Freſionibus, diſpoſuerunt propter nimiam malitiam & intolerabilem, quam fe-
cerant Auari contra Sanctam Eccleſiam, vel populum Chriſtianum, vnde iuſti-
tias per Miſſos impetrare non valuerunt, iter peragendi, cum Dei adiutorio par-
tibus iamdictis Auarorum perrexerunt. Ad Aniſam verò fluuium properantes,
conſtituerunt Letanias facere per triduum: Miſſarúmque ſollemnia celebran-
tes, Dei ſolatium poſtulauerunt pro ſalute exercitus, & adiutorio Domini, & pro
victoria & vindicta ſuper Auaros. Supradictus verò Princeps de Auſtrali parte
per Danubium iter peragens, Saxones autem cum quibuſdam Francis, & pluri-
bus Freſionum, de Aquilonari parte Danubij ſimiliter iter peragentes, vbi ad lo-
cum peruenerunt, quo Auari firmitates ſuas habuerunt præparatas, de Auſtrali
verò parte Danubij ad *Comeoberg*. De alia verò parte ſuper ripam in loco qui di-
C citur Campus, quia ſic nominatur fluuius ille, qui ibi confluit in Danubio. Aua-
ri verò cùm vidiſſent vtrumque exercitum ripas continentes, & nauigia per me-
dium fluuium venientes, à Domino terrore concutiuntur, derelinquentes loca
munita, firmitatéſque eorum, vel machinationes dimiſerunt, fugâ lapſi, Domi-
no ducente populo ſuo, vtrumque exercitum ſine læſione introduxit ſupradi-
ctus Rex. Sicque iter peregerunt vſque ad fluuium, cuius vocabulum eſt *Raba*.
Et exinde vtriuſque exercitus de ambabus ripis ad propria reuerſi ſunt, magnifi-
cantes Dominum de tanta victoria. Et celebrauit Rex Carolus Natalem Domi-
ni in Regneſburg, & Paſcha ſimiliter, anno Domini noſtri IESV CHRISTI
DCCXCII.

HIC peruenit hereſis Feliciana primitus audita, & in Regneſburg primò con- 792.
demnata eſt. Quem Engelbertus in præſentia Adriani Apoſtolici adduxit, &
confeſſione facta, ſuam hereſim iterum abdicauit. Eodem anno nullum iter exer-
citale factum eſt. Pons ſuper nauigia flumina tranſeuntia factus eſt, anchoris &
funibus ita cohærens, vt iungi & diſſolui poſſet. Ibi Natalem Domini & Paſcha
celebrauit Carolus Rex. Et immutauit ſe numerus ann. Domini in DCCXCIII.

Rex Autumnali tempore de Regneſburg iter nauigio faciens, vſque ad foſſa- 793.
tum magnum inter Alcmana & Radantia peruenit. Ibique Miſſi Apoſtolici cum
magnis muneribus præſentati ſunt. Ibi & Miſſus nunciauit ei, Saxones iterum

Carolvs Magnvs. fidem ſuam fefelliſſe. Tunc Rex inde per Radantia in *Mohin* naualiter pergens, A
NatalemDomini celebrauit ad Sanctum Killianum in *VVirſinburg* anno Domi-
ni DCCXCIV.

794. Pascha verò celebrauit in Franconofurt, & ibi congregata eſt Synodus
magna Epiſcoporum Galliarum, Germanorum, Italorum, in præſentia iam fati
Principis, & Miſſorum domni Adriani Apoſtolici, quorum nomina hæc ſunt:
Theophylactus & Stephanus Epiſcopi. Ibi tertiò condemnata eſt hæreſis Feli-
ciana. Quam damnationem per auctoritatem Sanctorum Patrum in Libro con-
ſcripſerunt, quem Librum omnes Sacerdotes manibus propriis ſubſcripſerunt.
Ibi obiit domna Fastrada Regina, & in Sancto Albano honorificè ſepulta eſt.
Pſeudoſynodus Græcorum, quam falsò ſeptimam vocitant, quam pro adorandis
imaginibus fecerunt, reiecta eſt ab ipſis ſanctis Pontificibus. Indè motus eſt exer-
citus partibus Saxoniæ per duas turmas. In vnam fuit ipſe domnus Carolvs
Rex magnus, & cum alia miſit filium ſuum domnum Carolvm nobiliſſimum
per Coloniam. Saxones autem congregantes ſe in campo, qui dicitur *Sinistfelt*,
præparantes ſe quaſi ad pugnam: Cùm verò audiſſent ſe ex duabus partibus eſſe
circumdatos, diſſipauit Deus conſilia eorum. & quamuis fraudulenter, tamen ſe
Chriſtianos & fideles domno Regi fore promiſerunt. Rex indè ad Palatium,
quod Aquis vocatur, rediit, ibíque Natalem Domini & Paſcha celebrauit anno
Domini DCCXCV. B

795. Inde etiam Rex venit ad locum qui dicitur *Cuſſinſtang*, in ſuburbium Ma-
guntiacenſis vrbis, & ibi tenuit Placitum ſuum. Audiens autem quòd Saxones
more ſolito promiſſionem ſuam, quam de habenda Chriſtianitate, & fide Regis
tenenda, fecerant, irritam feciſſent, cum exercitu in Saxoniam ingreſſus eſt, &
vſque ad fluuium Albiam peruenit, ad locum qui dicitur *Hiliuni*, in quo tunc
VVizzin Abodritorum Rex à Saxonibus occiſus eſt. Ibi etiam venerunt Miſſi
Tudun, qui in Gente & Regno Auarorum magnam poteſtatem habebant. Qui
dixerunt, quòd idem Tudun cum terra & populo ſuo ſe Regi dedere vellet, &
eius ordinatione Chriſtianam fidem ſuſcipere vellet. Rex verò afflictis magna ex
parte Saxonibus, corúmque terra vaſtata, acceptis eorum obſidibus, in Gallias
rediit, & in Palatio qui vocatur Aquis Natalem Domini & Paſcha celebrauit,
anno Domini DCCXCVI.

796. Adrianvs Papa obiit, & Leo mox in eius locum ſucceſſit: miſitque Le-
gatos cum muneribus ad Regem, claues etiam Confeſſionis Sancti Petri, & vexil-
lum Romanæ vrbis eidem direxit. Sed & Heiricus Dux Foriulenſis miſſis homi-
nibus ſuis cum VVonomiro Sclauo in Pannonias directo, Hringum Gentis Aua-
rorum longis retrò temporibus quietum ciuili bello fatigatis inter ſe Principibus
ſpoliauit. Chagan ſiue Iugurr inteſtina clade abdictis, & à ſuis occiſis, theſaurum
priſcorum Regum multa ſeculorum prolixitate collectum domno Regi Carolo
ad Aquis Palatium miſit. Quo accepto, peractis Deo largitori omnium bonorum C
gratiarum actionibus, idem vir prudentiſſimus & largiſſimus, atque Dei diſpen-
ſator, magnam indè partem Romæ ad Limina Apoſtolorum miſit per Ingil-
bertvm dilectum Abbatem ſuum. Porrò reliquam partem Optimatibus, Cle-
ricis, ſiue Monachis, ceteriſque fidelibus ſuis largitus eſt. In eodem anno Tudun
ſecundum pollicitationem ſuam cum magna parte Auarorum ad Regem venit, &
ſe cum populo ſuo & patria Regi dedit. Ipſéque, & populus baptizatus eſt, & ho-
norificè muneribus donati redierunt. Rex verò collectis exercitibus ſuis Saxo-
niam ingreſſus eſt, filium ſuum Pippinvm Regem Italiæ in Pannonias cum
exercitu miſit. Cuius legationes ad Regem in eadem Saxonia venerunt. Vna, quæ
dixit occurriſſe ei Cagan cum ceteris Optimatibus, quem ſibi Auares poſt inter-
fectionem priorum conſtituerunt. Altera, quæ dixit Pippinum cum exercitu in
Hringo ſedere. Domnus verò Carolvs peragrata Saxonia, cum integro
exercitu in Gallias ſe recepit, & in Aquis Palatio filium ſuum Pippinum è Pan-
nonia redeuntem, & partem theſauri quæ remanſerat producentem, lætus aſpe-
xit, atque ibidem Natalem Domini ac Paſcha celebrauit anno Domini noſtri
DCCXCVII.

797. Barzinona ciuitas Hiſpaniæ, quæ iampridem à nobis deſciuerat, per Za-
tum Præfectum ipſius nobis eſt reddita. Nam ipſe in Palatium veniens, ſemet-

A ipſum domno Regi cum ciuitate commendauit. Expeditione facta in Saxoniam,
& vſque ad Oceanum, trans omnes paludes & inuia loca tranſitum eſt. Et Rex
de *Haduloa* regreſſus (hoc enim loco nomen, vbi Oceanus Saxoniam adluit) to-
ta Saxonum Gente in deditione per obſides accepta, trans Rhenum in Gallias re-
uerſus eſt. Et in Aquis Palatio Abdellam Satracenum filium Ibimaure Regis,
qui à fratre Regno expulſus in Mauritania exulabat, ipſo ſemetipſum commen-
dante ſuſcepit. Illuc & Legatus Nicetæ, qui tunc Siciliam regebat, nomine
Theoctiſtus, venit, Imperatoris Epiſtolam portans. Quem magnificè ſuſcipiens,
poſt paucos dies abſoluit. Et Nouembrio menſe mediante ad hibernandum cum
exercitu Saxoniam intrauit. poſitiſque caſtris apud VViſeram fluuium, locum
caſttorum *Hariſtelli* vocari iuſſit. Illuc Legati Gentis Auatorum cum muneribus
magnis venerunt. Inde Abdellam Sarracenum cum filio ſuo HLVDOVICO in
Hiſpanias reuerti fecit, & filium ſum PIPPINVM ad Italiam miſit. Ipſe ad diſ-
ponendam Saxoniam totum hiemis tempus impendens, Natalem Domini ibi &
Paſcha celebrauit anno Domini DCCXCVIII.

VENIT eriam & Legatus HADEFONSI Regis Galleciæ & Aſturiæ nomine 798.
Froia, papilionem miræ pulchritudinis præſentans. In ipſo tempore Paſchæ Nort-
liudi trans Albim ſedenres, ſeditione commota Legatos Regios, qui tunc ad iuſti-
tias faciendas apud Regem conuerſabantur, comprehendunt, & quoſdam ex eis
B ſtatim trucidanres, cereros ad redimendum reſeruant. Ex quibus aliqui effuge-
runt, eeteri verò redempti ſunt. At Rex collecto exercitu, de Hariſtellio ad lo-
cum qui Minda dicitur perrexit, & facto conſilio indè in deſertores arma corri-
puit, & totam inter Albiam & VViſoram Saxoniam populandam peragrauit. Nort-
liudi autem contra Sigconem Ducem Abodritorum, & Eboriſum Legatum no-
ſtrum commiſſo prælio, acie victi ſunt. Cæſa ſunt ex eis in loco prælij quatuor mil-
lia, ceteríque fugerunt. Ex eis autem multi qui euaſerunt de conditione tracta-
uerunt. Accepitque Rex obſides ex eis, quos perfidiſſimos primores Saxonum
conſignabant. Indè Carolus Rex in Franciam reuerſus eſt, & Aquiſgrani Pala-
tium pergens, Legationem Græcorum à Conſtantinopoli miſſam ſuſcepit. Erant
enim Legati Michaël Patricius quondam Phrigiæ, & Theophorus Preſbyter, Epi-
ſtolam Herenæ Imperatricis ferentes. Nam filius eius CONSTANTINVS Im-
perator anno ſuperiori à ſuis comprehenſus & excæcatus eſt. Hæc tamen Legatio
tantùm de pace fuit. Quos cùm abſoluiſſet, abſoluit etiam cum eis & Siſinnium
fratrem Taraſij Conſtantinopolirani Epiſcopi iamdudum in Italia prælio captum.
Hoc anno Sydus, quod dicitur Martis, à ſuperioris anni Iulio vſque ad huius an-
ni Iulium nuſquam in toto cœlo videri potuit. Iuſulæ Baleares à Mauris & Sar-
racenis deprædatæ ſunt. Hadefonſus Rex Galliciæ & Aſturiæ prædata Olyſipona
vltima Hiſpaniæ ciuitare, inſignia victotiæ ſuæ loricas, mulos, captiuóſque Mau-
ros, domno Regi Carolo per Legatos ſuos Froiam & Baſiliſcum hiemis tempore
C miſit. Celebrauit quoque Rex Natalem Domini & Paſcha in hoc Palatio anno
Domini DCCXCIX.

ROMANI quoque Leonem Papam in Litania maiore captum excæcauerunt, 799.
linguámque eiuſdem truncauerunt. Qui in cuſtodia miſſus nocte per murum eua-
ſit, & ad Legatos domni Regis, qui tunc apud Baſilicam S. Petri erant, VVirun-
dum ſcilicet Abbatem, & VVinegiſum Ducem Spolitanum, veniens, Spoletum
eſt deductus. Domnus Catolus Rex ad Saxoniam profectus, Rhenum ad Lip-
peam ttanſiuit, & in loco qui vocatur *Paderbronno* poſitis caſtris conſedit. Et indè
diuiſo exercitu, Carolum filium ſuum cum medietate ad colloquium Sclauorum,
& ad recipiendos qui de Nortliudis venerant Saxones in *Bardegaui* ditexit. Ipſe
altera medietate ſecum tetenta, eodem in loco Pontificem Leonem ſummo cum
honore ſuſcepit. Ibique reditum Catoli filij ſui expectans, Leonem Pontificem
ſimili quo ſuſceptus eſt honore dimiſit. Qui ſtatim Romam profectus eſt, & Rex
Aquiſgrani Palatium ſuum reuerſus eſt. In eadem expeditione Legatus Michaë-
lis Siciliæ Ptæfecti nomine Danihel ad domnum Regem venit, atque indè ite-
rum cum magno honore dimiſſus eſt. Eodem anno Gens Auarorum à fide quam
promiſerat defecit, & Hericus Dux Fotoiulienſis poſt tot proſperè geſtas res iux-
ta Tarſaticam Liburniæ ciuitatem inſidiis oppidanorum oppreſſus eſt, & GEROL-
DVS Comes Baioariæ Ptæfectus commiſſo contra Auares prælio cecidit. Iuſulæ

CAROLVS MAGNVS.

Baleares, quæ à Mauris & Sarracenis anno priore deprædatæ ſunt, poſtulato at- A
que accepto à noſtris auxilio, nobis ſe dedidetunt, & cum Dei adiutorio à noſtris
à prædonum incurſione deſenſi ſunt. Signa quoque Maurorum in pugna ſublata,
& domno Regi præſentata ſunt. VVIDO Comes, qui in Marea Britanniæ præ-
ſidebar, vna cum ſociis Comitibus Britanniam ingreſſus, torámque perluſtrans,
in deditionem aecepir: & Regi de Saxonia reuerſo arma Ducum, qui ſe dedide-
rant, inſeripris ſingulorum nominibus præſentauit. Nam his ſe & terram & popu-
lum vnuſquiſque illorum tradidit, & rota Britanniarum Prouincia, quod num-
quam antea à Francis fuerat, à Francis ſubiugata eſt. Eodem anno Monaehus
quidam de Hieroſolymis veniens, benedictionem & reliquias de ſepulcro Domi-
ni, quas Patriarcha Hieroſolymiranus domno Regi miſerat, detulit. Azan Præ-
fectus ciuitatis quæ dicitur Oſca, claues vrbis per Legarum ſuum cum muneribus
Regi tranſmiſit. Celebrauítque Natalem Domini in eodem Palatio anno Domi-
ni DCCC.

800. REX abſolutum Hieroſolymitanum Monachum reuerti fecir, mittens cum
eo Zachariam Preſbyterum de Palatio ſuo, qui donaria eius per illa ſancta loca de-
ferret. Ipſe menſe Martio medio Aquiſgrani Palatio digrediens, litus Oceani Gal-
lici perluſtrauit, & in ipſo mari, quod piratis infeſtum erat, claſſem inſtituit, præ-
ſidia diſpoſuit, Paſcha in Centulo apud ſanctum Richarium celebrauit. Indéque
iterum per litus Oceani Rotomagum ciuiratem profectus eſt. Ibique Sequana B
amne rranſmiſſo Turonis ad ſanctum Martinum orationis causâ peruenit, mora-
tus ibi dies aliquot propter aduerſam domnæ LVIDGARDÆ coniugis valitu-
dinem, quæ ibidem defuncta atque humata eſt. Obiit autem die II. Non. Iun.
Inde per Aurelianos ac Pariſios regreſſus, Aquaſgrani reuerſus eſt. Er I. Non.
Iul. inſolito more aſpera pruina erat, & VII. Idus Iul. ſimiliter. ſed nihil incom-
moditatis fructibus attulit. Et menſe Auguſto inchoante Moguneiacum veniens,
iter in Italiam conduxit, atque indè profectus, cum exereitu Rauennam venit.
Ibíque ordinara in Beneuentanos expeditione, poſt ſeptem dierum inducias Ro-
mam iter conuertit, & exereirum cum PIPPINO filio in Beneuentanorum ter-
ras prædatum ire iuſſit. Romam verò cùm veniſſet, occurtit ei pridie Leo Papa,
& Romani eum eo apud Nomentum, duodecimo ab vrbe lapide, & ſumma eum
humilitate ſummóque honore ſuſcepit. Prandénſque cum illo in loco prædicto,
ſtatim eum ad vrbem præceſſir, & in craſtinum in gradibus Baſilicæ beati Petri
Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis, ordinatis etiam atque diſpo-
ſitis per congrua loea tam peregrinorum quàm ciuium turmis, qui venienti lau-
des dieetent, ipſe eum Clero & Epiſcopis Regem equo deſcendentem, gradúſque
aſcendentem ſuſcepit. Datáque oratione, in Baſilieam beati Petri Apoſtoli intro-
duxit, pſallentibus cunctis. Facta ſunt autem hæc ſub die VIII. Kal. Decembris.
Poſt ſeptem verò dies Rex concione vocata, cur Romam veniſſet omnibus pate-
fecit, & exindè cotidie ad quæ venerat facienda operam dedit. Inter quæ vel ma- C
ximum, vel difficillimum erat, quod primum inchoatum eſt, de diſcutiendis quæ
Pontifici obiecta ſunt criminibus. Qui tamen, poſtquàm nullus probator crimi-
num eſſe voluit, coram omni populo in Baſilica beati Petri Apoſtoli Euangelium
portans ambonem conſcendit. Inuocatóque ſanctæ Trinitatis nomine, iureiuran-
do ſe ab obiectis criminibus purgauit. Eadē die Zacharias cum duobus Monachis,
vno de monte Olíueti, alrero de Sancto Saba, de Oriente reuerſus Romam venit.
quos Patriarcha Hieroſolymitanus cum Zacharia ad Regem miſit. Qui benedi-
ctionis causâ claues Sepulcri Dominici, ac loci Caluariæ, claues etiam & ciuita-
tis & montis, cum vexillo detulerunt. Quos Rex benignè ſuſcipiens, aliquot dies
ſecum detinuit, & Aprili menſe remuneratos abſoluit. Celebrauitque Natalem
Domini Romæ. Et immutauit ſe numerus annorum Domini in DCCCI.

801. IPSA die ſacratiſſima Natalis Domini cùm Rex ad Miſſam ante Confeſſionem
beati Petri Apoſtoli ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capiti eius impo-
ſuit, & à cuncto Romanorum populo adclamatum eſt, KAROLO AVGVSTO
A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI RO-
MANORVM VITA ET VICTORIA. Et poſt Laudes ab Apoſtolico more an-
tiquorum Principum adoratus eſt, atque ablato Patricij nomine Imperaror &
Auguſtus appellatus eſt. Poſt paucos autem dies iuſſit eos, qui Pontificem anno

A ſuperiore depoſuerunt, exhiberi. & habita de eis quæſtione ſecundùm legem Ro-
manorum, vt maieſtatis rei capitis occiſione damnati ſunt. Pro quibus tamen Pa-
pa pio affectu apud Imperatorem interceſſit. Nam & vita & membrorum inte-
gritas eis conceſſa eſt. Ceterùm pro facinoris magnitudine exilio deputati ſunt.
Huius factibnis fuêre principes Paſchalis Nomenculator, & Campulus Sacella-
rius, & multi alij Romanæ vrbis habitatores nobiles, qui ſimul omnes eadem ſen-
tentia damnati ſunt. Ordinatis deinde Rex Romanæ vrbis, & Apoſtolici, totiúſ-
que Italiæ, non tantùm publicis, ſed etiam Eccleſiaſticis & priuatis rebus, (nam
tota hieme non aliud fecit Imperator) miſſáque iterum in Beneuentanos expedi-
tione cum PEPPINO filio ſuo, ipſe poſt Paſcha à Româ digreſſus Spoletium ve-
nit. Ibi dum eſſet II. Kal. Maij horâ noctis ſecunda terræmotus maximus factus
eſt, quo tota Italia grauiter concuſſa eſt. Quo motu tectum Baſilicæ beati Pauli
Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus decidit. & in quibuſdam locis vrbes
& montes ruerunt. Eodem anno loca quædam circa Rhenum fluuium in Gallia
& in Germania tremuerunt. Peſtilentia propter mollitiam hiberni temporis fa-
cta eſt. Imperator de Spoletio Rauennam veniens, aliquot dies ibi moratus, Pa-
piam pertexit. Ibíque nunciatur ei Legatos Aaron Ammiralmunim Regis Per-
ſarum portum Piſas intraſſe. Quibus obuiam mittens inter Vercellis & Eporeiam,
eos ſibi fecit præſentari. Vnus enim ex eis erat Perſa de Oriente, Legatus Regis
B Perſarum. nam duo fuerant. Alter Sarracenus de Africa, Legatus Amirati Abra-
ham, qui in confinio Africæ in Foſſato præſidebat. Qui Iſaac Iudeum, quem Im-
perator ante quadriennium ad Regem Perſarum cum Lantfrido & Sigimundo
miſerat, reuerſum cum magnis muneribus nuntiauerunt. Nam Lantfridus ac Si-
gimundus ambo defuncti erant. Tum ille miſit Erkenbaldum Notarium in Li-
guriam ad claſſem parandam, qua elefans, & ea quæ cum eo deferebantur, ſubue-
herentur. Ipſe verò, celebrato die Natalis Sancti Ioannis Baptiſtæ apud Epo-
reiam, Alpes tranſgreſſus, in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate capta eſt Barcinona
ciuitas Hiſpaniæ iam biennio obſeſſa. Zatun Præfectus eius, & alij complures
Sarraceni ſunt comprehenſi. Et in Italia Theate ciuitas ſimiliter capta & incen-
ſa eſt. eiúſque Præfectus Roſelmus comprehenſus eſt, & caſtella, quæ ad ipſam
ciuitatem pertinebant, in deditionem accepta ſunt. Zatun & Roſelmus in vna
die ad præſentiam Imperatoris deducti, & exilio damnati ſunt. Ipſius anni menſe
Octobrio Iſaac Iudeus de Africa cum elefanto regreſſus portum Veneris intra-
uit. Et quia propter niues Alpes tranſire non potuit, in Vercellis hiemauit. Im-
perator Aquiſgrani Palatio Natalem Domini celebrauit anno Domini DCCCII.

HERENA Imperatrix de Conſtantinopoli miſit Legatum nomine Leonem 802.
Spatarium, de pace confirmanda inter Francos & Græcos. Et Imperator propter
hoc ipſum viciſſim, abſoluto illo, miſit Ieſſe Epiſcopum Ambianenſem, & He-
lingaudum Comitem, Conſtantinopolim, vt pacem cum ea ſtatuerent. Celebra-
C túmque eſt Paſcha Aquiſgrani Palatio. Ipſius anni menſe Iulio XIII. Kal. Augu-
ſti venit Iſaac cum elefanto, & ceteris muneribus quæ à Rege Perſarum miſſa
ſunt, & Aquiſgrani omnia Imperatori detulit. Nomen elefanti erat Abulabaz.
Ortona ciuitas in Italia in deditione eſt accepta. Luceria quoque frequenti obſi-
dione fatigata, Regis in deditionem venit, præſidiúmque noſtrorum in ea eſt po-
ſitum. Imperator æſtatis tempore in Arduennâ venatibus operam dedit, & miſſo
Saxonum exercitu trans-Albianos Saxones vaſtauit. GRIMOALDVS Bene-
uentanorum Dux in Luceria VVinigiſum Comitem Spoletij, qui præſidio præ-
erat, aduerſa valetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit, captúm-
que honorificè habuit, & celebrauit Natalem Domini Aquiſgrani anno Domi-
ni DCCCIII.

HOC enim hieme circa ipſum Palatium & finitimas regiones terræmotus fa- 803.
ctus, & mortalitas ſubſecuta eſt. VVinigiſus à Grimoaldo redditus, & Miſſi dom-
ni Imperatoris de Conſtantinopoli reuerſi ſunt, & venerunt cum eis Legati Ni-
cefori Imperatoris, qui tunc Rempublicam regebat (nam Herenam poſt aduen-
tum Legationis Franciæ depoſuerunt) quorum nomina fuerunt, Michael Epiſco-
pus, Petrus Abbas, & Caliſtus Candidatus. Qui venerunt ad Imperatorem in
Germania ſuper fluuium Sala, in loco qui dicitur *Saltz*, & pactum faciendæ pacis
in ſcripto fecerunt. Exindè dimiſſi, cum Epiſtola Imperatoris Romam regreſſi, at-

CAROLVS MAGNVS. que Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Imperator autem in Baioariam profectus, diſ- A
poſitis Pannoniarum cauſis, Decembrio menſe Aquaſgrani reuerſus eſt. Ibiſque
Natalem Domini celebrauit. Et immutauit ſe numerus annorum Domini in
DCCCIV.

804. IMPERATOR Aquiſgrani hiemauit. Æſtate autem in Saxonia ducto exerci-
tu, omnes qui trans Albiam & *VVimbuodi* habitabant Saxones, cum mulieribus &
infantibus tranſtulit in Franciam. & pagos trans Albianos Abodritis dedit. Eo-
dem tempore GODOFREDVS Rex Danorum venit cum claſſe ſua, necnon &
omni equitatu Regni ſui ad locum qui dicitur *Lieſthorp*, in confinio Regni ſui &
Saxoniæ. Promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris venturum. Sed conſilio
ſuorum territus, propiùs non acceſſit, ſed quicquid voluit per Legatos mandauit.
Nam Imperator ſuper Albiam fluuium ſedebat, in loco qui dicitur *Holdunſten*. Et
miſſa ad Godofredum Legatione pro profugis reddendis, menſe Septembrio Co-
loniam venit. Dimiſſóque exercitu, primò Aquiſgrani, deinde Arduennam petit,
& venationibus ludens Aquaſgrani reuerſus eſt. Medio Nouembrio adlatum eſt
ei, quòd Leo Papa Natalem Domini cum eo celebrare vellet, vbicumque hoc
contingere potuiſſet. Quem ſtatim, miſſo ad Sanctum Mauricium CARLO filio
ſuo, honorificè ſuſcipere iuſſit. Ipſe obuiam ei Remorum ciuitate profectus eſt.
Ibique ſuſceptum primò Cariſiacum villam, vbi Natalem Domini celebrauit, de-
indè Aquaſgrani perduxit, & donatum magnis muneribus per Baioariam ire vo- B
lentem, deduci fecit vſque Rauennam. Cauſa aduentus eius hæc erat. Perlatum
eſt ad Imperatorem, æſtate præterita Chriſti ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſ-
ſe repertum. Propter hoc miſit ad Papam, petens vt huius veritatem inquireret.
Qui accepta occaſione exeundi, primò in Longobardiam quaſi pro inquiſitione
prædicta profectus eſt. Indéque arrepto itinere, ſubitò ad Imperatorem vſque per-
uenit. Manſitque apud illum dies VIII. & ſic Romam repedauit anno Domini
noſtri DCCCV.

805. NON multum poſt Capcanus Princeps Hunnorum propter neceſſitatem popu-
li ſui Imperatorem adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam
& Carnantum. quia propter infeſtationem Sclauorum in priſtinis ſedibus eſſe non
poterat. Quem Imperator benignè ſuſcepit. Erat enim Capcanus iam factus Chri-
ſtianus, vocabatúrque Theodorus. Et Rex precibus eius annuens, donatum mu-
neribus redire permiſit. Qui rediens ad populum ſuum, pauco tempore tranſacto
diem obiit. Et miſit Caganus vnum de Optimatibus ſuis ad Regem, petens ſibi
honorem antiquum dare, quem Capcanus habere ſolebat apud Hunnos. Cuius
precibus Imperator aſſenſum præbuit, & ſummam totius Regni iuxta priſcum co-
rum ritum Caganum habere præcepit. Eodem anno miſit exercitum ſuum cum
filio ſuo CAROLO in terram Sclauorum qui vocantur *Behemi*. Qui omnem illo-
rum patriam depopulatus, Ducem illorum nomine Lechonem occidit. Et indè
regreſſus, in VVaſego ſilua ad Imperatorem venit in loco qui dicitur *Camp*. Im- C
perator verò Iulio menſe de Aquiſgrani profectus Theodonis villam, atque per
Mettis tranſiens VVaſegum petiit. Ibíque venationi operam dans, poſt reuerſio-
nem exercitus ad Rumerici caſtellum profectus, ibíque aliquantum temporis mo-
ratus, ad hiemandum in Theodonis-villa Palatio ſuo conſedit. Venerunt autem
ad eum ibi ambo filij eius PIPPINVS & HLVDOICVS. Celebrauitque ibi
Natalem Domini anno DCCCVI.

806. STATIM poſt Natalem Domini venerunt VVillerie & Beatus Duces Vene-
tiæ, necnon & Paulus Dux Iaderæ, atque Donatus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus,
Legati Dalmatarum, ad præſentiam domni Imperatoris cum magnis donis. Et
facta eſt ordinatio ab Imperatore de Ducibus & populis tam Venetiæ quàm Dal-
matiæ. Illiſque abſolutis, conuentum habuit Imperator cum primoribus & Opti-
matibus Francorum de pace conſtituenda & conſeruanda inter filios ſuos, & diui-
ſione Regni facienda in tres partes: vt ſciret vnuſquiſque illorum quam partem
tueri & regere debuiſſet, ſi ſuperſtes illi eueniret. De hac partitione eſt Teſtamen-
tum factum, & iureiurando ab Optimatibus Francorum confirmatum, & conſti-
tutiones pacis conſeruandæ cauſa factæ. Atque hæc omnia litteris mandata ſunt,
& Leoni Papæ, vt his manu ſua ſubſcriberet, per HEINARDVM miſſa. Quibus
Pontifex lectis, & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit. Imperator di-

A miſſo vtroque filio in Regnum eis deputatum, Pippino ſcilicet & Hluduico, de villæ Theodonis Palatio per Moſellam & Rhenum ſecunda aquâ Nouiomagum nauigauit. ibique ſanctum Quadrageſimale Ieiunium, & ſacratiſſimæ Paſchæ feſtiuitatem celebrauit. Exindè poſt non multos dies Aquiſgrani veniens, CAROLVM filium ſuum in terram Sclauorum qui dicuntur *Sorabi*, qui ſedent ſuper Albiam fluuium, cum exercitu miſit. In qua expeditione Miliduoch Sclauorum Dux interfectus eſt, duóque caſtella ab exercitu ædificata: vnum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum iuxta fluuium Albiam. Sclauiſque pacatis, Carolus cum exercitu regreſſus, in loco qui dicitur *Silli* ſuper ripam Moſæ fluminis ad Imperatorem venit. Miſſa eſt & manus de Baioaria & Alemannia atque Burgundia, ſicut anno ſuperiore, in terram Behemim, vaſtatáque terræ non minima portione, abſque vllo graui incommodo regreſſa eſt. Eodem anno in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, claſſis de Italia à PIPPINO miſſa eſt. Quorum aduentum Mauri non expectantes, abſceſſerunt. Vnus tamen noſtrorum Haudamarus Comes ciuitatis Genuæ imprudenter contra eos dimicans occiſus eſt. In Hiſpania verò Nauarri & Pampilonenſes, qui ſuperioribus annis ad Sarracenos defecerant, in fidem recepti ſunt. Claſſis à Niciforo Imperatore, cui Niceta Patricius præerat, ad recuperandam Dalmatiam mittitur. Et Legati, qui dudum ante IV. ferè annos ad Regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum nauium ſtationes tranſuecti, ad Tarauiſiani portus receptaculum, nullo aduerſariorum ſentiente, regreſſi ſunt. Imperator verò celebrauit Natalem Domini Aquiſgrani Palatio anno Domini DCCCVII.

CAROLVS MAGNVS.

ANNO ſuperiore IV. Nonas Septembris fuit eclypſis Lunæ. tunc Sol ſtabat in XVI. parte Virginis. Luna autem ſtetit in XVI. parte Piſcium. Hoc autem anno pridie Kal. Februarij fuit Luna XVII. quando ſtella Iouis quaſi per eam tranſire viſa eſt. Et III. Id. Februarii fuit eclypſis Solis media die, ſtante vtroque ſidere in XXV. parte Aquarij. Iterum IV. Kal. Martij fuit eclypſis Lunæ, & apparuerunt acies eadem nocte miræ magnitudinis. Nam & ſtella Mercurij XVI. Kal. Aprilis viſa eſt in Sole quaſi parua macula, nigra tamen paulùlum ſuperiùs medio centro eiuſdem ſideris, qui & à nobis VIII. dies conſpiciebatur. Sed quando primum intrauit, vel exiuit, nubibus impedientibus minimè adnotare potuimus. Iterum menſe Auguſto XI. Kal. Septembris eclypſis Lunæ facta eſt horâ noctis tertiâ, Sole poſito in V. parte Virginis, & Luna in V. parte Piſcium. Sicque ab anni ſuperioris Septembrio, vſque ad anni præſentis Septembrium, ter Luna obſcurata eſt, & Sol ſemel. RODBERTVS miſſus Imperatoris, qui de Oriente reuertebatur, defunctus eſt. & Legatus Regis Perſarum nomine Abdella, cum Monachis de Hieruſalem, qui Legatione Thomæ Patriarchæ fungebantur, quorum nomina fuere, Georgius & Felix. (Hic Georgius erat Abba in monte Olíueti, cui patria erat Germania, propriόque nomine eſt vocitatus Egilbaldus) Hi ad Imperatorem peruenerunt, munera deferentes quæ prædictus Rex Imperatori miſerat. id eſt papilionem, & tentoria atrij vario colore facta, miræ magnitudinis & pulcritudinis. Erant enim omnia biſſina, tam tentoria quàm funes eorum diuerſis tincta coloribus. Fuerunt præterea munera præfati Regis pallia ſirica multa & precioſa, & odores atque vnguenta, & balſama: necnon & horologium ex auricalco arte mechanica mirificè compoſitum. In quo XII. horarum curſus ad clepſydram vertebatur. cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum tinnire faciebant. Additis in eodem eiuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras completis horis exiebant, & impulſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtras, quæ priùs erant apertæ, claudebant. Nec non & alia multa erant in ipſo horologio, quæ nunc enumerare longum eſt. Fuerunt præterea inter prædicta munera candelabra duo ex auricalco miræ magnitudinis & proceritatis. Quæ omnia Aquis Palatio ad Imperatorem delata ſunt. Imperator autem Legatum & Monachos per aliquantum tempus ſecum detinens, in Italiam direxit, atque ibi eos tempus nauigationis expectare iuſſit. Eodémque anno BVRCHARDVM Comitem Stabuli ſui cum claſſe miſit in Corſicam: vt eam à Mauris, qui ſuperioribus annis illuc prædatum venire conſueuerant, defenderet. Qui iuxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſſi, primò Sardiniam adpulſi ſunt. Ibique cum Sardis prœlio commiſſo, & multis ſuorum amiſſis, (nam tria

807.

B

C

CAROLVS MAGNVS. milliа ibi cecidiſſe perhibentur) in Corſicam recto curſu ſuperuenerunt. Ibique A
iterum in quodam portu eiuſdem Inſulæ cum claſſe, cui Burcardus præerat, prœlio decertauerunt. victique ac fugati ſunt, amiſſis XIII. nauibus, & plurimis ſuorum interfectis. At eo illo anno in omnibus locis fortunâ aduerſa fatigati ſunt, vt ipſi hoc ſibi accidiſſe teſtarentur, pro eo quòd anno ſuperiore contra iuſtitiam de Palaria inſula ſexaginta Monachos aſportatos in Hiſpaniam vendiderunt. Qui Monachi per liberalitatē Imperatoris iterum in ſua loca reuerſi ſunt. Niceta Patricius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum PIPPINO Rege, & induciis vſque ad menſem Auguſtum conſtitutis, ſtatione ſoluta Cōſtantinopolim regreſſus eſt. Hoc anno Imperator Paſcha & Natalem Domini Aquis celebrauit anno Domini DCCCVIII. Et mutatus eſt numerus annorum.

808. HIEMS molliſſima ac peſtilens fuit in illo tempore vere inchoante. Imperator Nouiomagum profectus, tranſacto ibi Quadrageſimali Ieiunio, celebrato etiam ſancto Paſcha, iterum Aquis reuerſus eſt. Et quia nunciabatur Godefridum Regem Danorum in Abodritos eum exercitu traieciſſe, CAROLVM filium ſuum ad Albiam cum valida Francorum & Saxonum manu miſit, iubens veſano Regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos adgredi temptaret. Sed ille ſtatiuis per dies aliquot in littore habitis, expugnatis etiam & manu captis aliquot Sclauorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento reuerſus eſt. Nam licèt B
Draſconem Ducem Abodritorum populatium fidei diffidentem loco pepuliſſet, & Godelaibum alium Ducem dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, Abodritorúmque duas partes ſibi vectigales feciſſet: optimos tamen militum ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & cum eis filium fratris ſui nomine Reinaldum, qui in oppugnatione cuiuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus eſt interfectus. Filius autem Imperatoris CAROLVS in Albiam pontem iunxit, & exercitum cui præerat in Linones & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum Regem defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit. Populatiſque circumquaque eorum agris, tranſito iterum flumine, cum incolomi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Erant cum Godefrido in expeditione prædicta Sclaui, qui dicuntur *Vuilzi.* Qui propter antiquas amicitias, quas cum Abodritis habere ſolebant, ſponte ſe copiis eius coniunxerunt. Ipſo quoque in Regnum ſuum reuertente cum præda, quam in Abodritis capere potuerunt, & ipſi domum regreſſi ſunt. Godefridus verò priuſquàm reuerteretur, deſtructo emporio, quod in Oceani littore conſtitutum linguâ Danorum *Reric* dicebatur, & magnam Regno illius commoditatem vectigalium perſolutione præſtabat; tranſlatiſque indè negociatoribus, ſoluta claſſe ad portum qui *Lieſthorp* dicitur, cum vniuerſo exercitu venit. Ibique per aliquot dies moratus, limitem Regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit. eo modo, vt ab Orientalis maris ſinu, quem illi *Ortarſaltz* dicunt, vſque ad Occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis ripam Aquilonalem C
munimentum prætexeret. Vna tantùm porta dimiſſa, per quam carra & equites emitti & recipi potuiſſent. Diuiſo itaque opere inter Duces copiarum, domum reuerſus eſt. Interea Rex Nordăhumbrorum de Britannia inſula nomine HEARDVLF Regno & patriâ pulſus, ad Imperatorem, dum adhuc Neumago moraretur, venit, & patefacto aduentus ſui negocio Romam proficiſcitur. Romáque rediens, per Legatos Romani Pontificis & Imperatoris, in Regnum ſuum reducitur. Præerat tunc temporis Eccleſiæ Romanæ LEO tertius, cuius Legatus ad Britanniam directus eſt Addulfus Diaconus de ipſa Britannia natione Saxo, & cum eo ab Imperatore miſſi Abbates duo, & Hruorfridus Notarius, & Nantharius de Cœnobio Sancti Bertini. Imperator verò ædificatis per ſuos Legatos ſuper Albiam fluuium duobus caſtellis, præſidióque in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquiſgrani hiemauit, & Natalem Domini & ſanctum Paſcha ibidem celebrauit anno Domini DCCCIX.

809. CLASSIS de Conſtantinopoli miſſa primò Dalmatiam, deinde Venetiam appulit. Cúmque ibi hiemaret, pars eius Comiandum * inſulam acceſſit. Commiſſóque prœlio contra præſidium, quod in ea diſpoſitum erat, victa atque fugata Venetiam receſſit. Dux autem, qui claſſi præerat, nomine Paulus, cùm de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet iniunctum, apud domnum

* al. Comaclum.

A domnum PIPPINVM Italiæ Regem agere molitur, VVuilhetano & Beato Ve- CAROLVS MAGNVS.
netiæ Ducibus omnes inchoatus eius impedientibus,atque ipſi etiam inſidias pa-
rantibus, cognita illorum fraude diſceſſit. At in Occiduis partibus domnus
HLVDOICVS Rex cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus, Dertoſam ciuitatem
in ripa Hiberi fluminis ſitam obſedit. Conſumptóque in expugnatione illius ali-
quanto tempore, poſtquàm eam tam citò capi non poſſe vidit, dimiſſa obſi-
dione cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Poſtquam Hardulfus
Rex Nordanhumbrorum reductus eſt in Regnum ſuum, & Legati Imperato-
ris atque Pontificis reuerſi ſunt, vnus ex eis Adulfus Diaconus à piratis captus
eſt, ceteris ſine periculo traiicientibus, ductuſque ab eis in Britanniam, à quo-
dam CENVLFI Regis homine redemptus eſt, Romámque reuerſus. In Tu-
ſcia Populonium ciuitas maritima à Græcis, qui Oroboiræ vocantur, depræ-
data eſt. Mauri quoque de Hiſpania Corſicam ingreſſi, in ipſo ſancto Paſcha-
li Sabbato ciuitatem quandam diripuerunt, & præter Epiſcopum ac paucos ſe-
nes atque infirmos nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus Rex Danorum
per negociatores quoſdam, quos damnauit, dum audiſſet, quòd Imperator ei
fuiſſet iratus, eò quòd in Abodritos anno ſuperiore duxiſſet exercitum, & ſuas
vltus eſſet iniurias, addens velle ſe purgare dixit ab eo quod ei obiiciebatur fœ-
deris irruptionem ab illo primitus fuiſſe inchoatam. Petebat etiam vt conuen-
B tus Comitum Imperatoris atque ſuorum iuxta terminos Regni ſui trans Albiam
fieret. In quo res inuicem geſtæ proferri, & emendatione digna inter partes
emendari potuiſſent. Non abnuit Imperator, conloquiúmque trans Albiam fa-
ctum cum primoribus Danorum in loco qui dicitur *Melac*. Multiſque hinc & in-
dè prolatis enumeratiſque rebus, negocio penitus infecto diſceſſum eſt. Traſco
verò Dux Abodritorum, poſtquam filium ſuum poſtulanti Godefrido obſidem
dederat, collecta popularium manu, & auxilio à Saxonibus accepto, vicinos
ſuos VVulzos adgreſſus, agros eorum ferro & igni vaſtat. Regreſſuſque domum
cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus validiori auxilio, Smeldingo-
rum maximam ciuitatem expugnat. Atque his ſucceſſibus omnes qui ab eo de-
fecerant ad ſuam ſocietatem reuerti coegit. His ità geſtis, Imperator de Ar-
duenna Aquas reuerſus menſe Nouembrio Concilium habuit de proceſſione
Spiritus ſancti. Quam quæſtionem Ioannes quidam Monachus Hieroſolymis
primò commouit. Cuius definiendæ causâ Bernharius Epiſcopus VVormacen-
ſis, & ADALARDVS Abbas Monaſterij Corbeiæ, Romam ad Leonem Papam
miſſi ſunt. Agitatum eſt etiam in eodem Concilio de ſtatu Eccleſiarum, & con-
uerſatione eorum qui in eis Deo ſeruire dicuntur. Nec tamen aliquid diffini-
tum eſt, propter rerum vt videbatur magnitudinem. Imperator autem cùm ei
multa de ſuperbia & iactantia Regis Danorum nunciarentur, ſtatuit trans Al-
biam fluuium ciuitatem ædificare, Francorúmque in ea ponere præſidium. Cúm-
C que ad hoc per Galliam atque Germaniam homines congregaſſet, armiſque ac ce-
teris ad vſum neceſſariis rebus inſtructos per Freſiam ad locum deſtinatum du-
cere iuſſiſſet, Traſco Dux Abodritorum in emporio Reric ab hominibus Go-
defridi per dolum interfectus eſt. Sed Imperator, poſtquàm locus ciuitati con-
ſtituendæ fuerat exploratus, EGBERTVM Comitem huic negocio exequen-
do præficiens, Albiam traiicere, & locum iuſſit occupare. Eſt autem locus ſuper ri-
pam Sturiæ fluminis vocabulo *Eſſesfelt*. Hic occupatus eſt ab Egberto & Comiti-
bus Saxonicis circa Idus Martias, & muniri cœpit. AVREOLVS Comes, qui in
commercio Hiſpaniæ atque Galliæ trans Pirineum contra Oſcam & Cæſaraugu-
ſtam reſidebat, defunctus eſt. Et Amoroz Præfectus Cæſarauguſtæ atque Oſcæ mi-
niſterium eius inuaſit, & in caſtellis eius præſidia diſpoſuit. Miſſâque Legatione ad
Imperatorem, ſeſe cum omnibus quæ habebat in deditionem illi velle venire pro-
miſit. Eo anno eclypſis Lunæ contigit VII. Kal. Ianuar.

ANNO Domini DCCCX. Amoroz Cæſarauguſtæ Præfectus, poſtquam Impe- 810.
ratoris Legati ad eum peruenerunt, petiit vt colloquium fieret inter ipſum & Hi-
ſpanici limitis Cuſtodes, promittens ſe in eo conloquio cum ſuis hominibus Impe-
ratoris in deditionẽ eſſe venturum. Quod licèt Imperator vt fieret annuiſſet, multis
interuenientibus cauſis remanſit infectum. Mauri de tota Hiſpania maxima claſſe
comparata primò Sardiniam, deindè Corſicam appulerunt, nullóque in ea inuento

præſidio inſulã penè totam ſubigerunt. Interea Pippinvs Rex perfidiâ Ducum A
Veneticorum incitatus, Venetiam bello terrâ maríque iuſſit appetere. Subiectáque
Venetiâ, ac Ducibus eius in ditionem acceptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ lit-
tora vaſtanda miſit. Sed cùm Paulus Zephalinæ Præfectus cum Orientali claſſe ad
auxilium Dalmatis ferendũ aduentaret, Regia claſſis ad propria reuertitur. Hrvot-
hrvd filia Imperatoris, quæ erat maior natu, viii. Idus Iun. obiit. Imperator
verò Aquiſgrani adhuc degens, & contra Godefridum Regem expeditionem me-
ditans, nuncium accepit claſſem cc. nauium de Nortmannia Freſiam appuliſſe,
totáſque Freſiaco litori adiacentes inſulas eſſe vaſtatas. Iámque exercitum illum
in continenti eſſe, ternáque prælia cum Freſionibus commiſiſſe, Danóſque victores
tributum victis impoſuiſſe, & vectigalis nomine c. libras argenti à Freſionibus iam
eſſe ſolutas, & Regem Godefridum domi eſſe. Et reuera ita erat. Qui nuncius ad-
eò Imperatorem concitauit, vt miſſis in omnes circumquaque regiones ad congre-
gandum exercitum ſuum nunciis, ipſéque ſine mora exiens, primò quidem eis oc-
currere, deinde tranſmiſſo Rheno flumine in loco qui Lippia vocatur, copias quæ
nondum conuenerant ſtatuit operiri. Vbi dum aliquot dies moraretur, elefans ille,
quem ei Aaron Rex Sarracenorum miſerat, ſubita morte periit. Congregatis tan-
dem copiis, quanta potuit celeritate ad Alaram fluuium contendit, caſtriſque iux-
ta Confluentem eius, quo VViſeræ flumini coniungitur, poſitis, minarum Gode-
fridi Regis præſtolatur euentum. Nam Rex ille vaniſſima ſpe victoriæ inflatus, acie B
ſe cum Imperatore congredi velle iactabat. Sed dum Imperator memorato loco
ſtatiua haberet, diuerſarum rerum nuncij ad eum venerunt. Hoc eſt claſſem, quæ
Freſiam vaſtabat, domum regreſſam. & Godefridum Regem à quodam ſuo ſatel-
lite interfectum. Caſtellúmque vocabulo *Hohbuoki* Albiæ flumini appoſitum, in
quo Odo Imperatoris Legatus, & Orientalium Saxonum erat præſidium, à VVul-
zis captum, & Pippinvm filium eius Regem Italiæ viii. Id. Iul. de corpore mi-
graſſe. Duas quoque Legationes de diuerſis Terrarum partibus, vnam de Conſtan-
tinopoli, alteram de Corduba, pacem facere cupientes aduenraſſe narratur. Qui-
bus ille acceptis, diſpoſita pro temporis conditione Saxonià domum reuertitur.
Tanta fuit in ea expeditione boum peſtilentia, vt penè nullus tanto exercitui ſu-
pereſſet, quin omnes ad vnum perirent. Et non ſolùm ibi, ſed etiam per omnes Im-
peratori ſubiectas Prouincias illius generis animalium mortalitas immaniſſima
graſſata eſt. Imperator Aquaſgrani veniens menſe Octobrio, memoratas Legatio-
nes audiuit, pacémque cum Niciforo Imperatore, & cum Abulaz Rege Hiſpaniæ
fecit. Nam Niciforo Venetiam reddidit, & Haimricum Comitem olim à Sarrace-
nis captum, Abulaz remittente, recepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt, Sol
vii. Id. Iun. & ii. Kal. Decembris, Luna verò xi. Kal. Iul. & xviii. Kal. Ianua-
rij. Corſica inſula iterum à Mauris vaſtata eſt. Amoroz ab Abdiraman filio Abu-
laz de Ceſarauguſta expulſus, & Oſcam intrare compulſus eſt. Godefrido Dano-
rum Rege mortuo, Hemmingvs filius fratris eius in Regnum ſucceſſit, ac pa- C
cem cum Imperatore fecit anno Domini noſtri Iesv Christi DCCCXI.

811. Tvnc Imperator abſoluto atque dimiſſo Arſafio Spatario, (hoc erat nomen
Legato Nicifori Imperatoris) eiuſdem pacis confirmandæ gratiâ ab Imperatore
Legati Conſtantinopolim mittuntur, Haido Baſilenſis Epiſcopus, & Hvgo Co-
mes Turonicus, & Agio Langobardus de Foro-Iulij. & cum eis Leo quidam Spa-
tarius natione Siculus, & VVillerio Dux Veneticorum. Quorum alter ante an-
nos x. Romæ ad Imperatorem, cùm ibi eſſet, de Sicilia profugiit, & redire
volens patriam remittitur. Alter propter perfidiam honore ſpoliatus, Conſtan-
tinopolim ad Dominum ſuum duci iubetur. Condicta ergo inter Imperato-
rem & Hemmingum Danorum Regem pax, propter hiemis aſperitatem, quæ
inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantum iurata ſeruatur: do-
nec redeunte veris tempore, & apertis viis, quæ immanitate frigoris clauſæ fue-
rant, congredientibus ex vtraque parte vtriuſque Gentis, Francorum ſcilicet
& Danorum, xii. primoribus ſuper fluuium Egidoram, datis viciſſim ſecun-
dum ritum ac morem ſuum ſacramentis, pax confirmatur. Primores autem de par-
te Francorum hi fuêre, VValach Comes filius Bernardi, Burchardus Co-
mes, Hunrocus Comes, Vodo Comes, Meinhardus Comes, Bernardus Co-
mes, Egbertus Comes, Theodericus Comes, Abo Comes, Oſdach Comes, VVic-

A man Comes. De parte verò Danorum in primis fratres Hemmingi, Hacuuin, & Acgandeo. Deinde ceteri honorabiles inter ſuos viri, Offrid cognomento Turdimulo, & VVarſten, & Suomi, & Vuirm, & alius Osfrid filius Eiligen, & Offrid deſconatue, & Hebbin, & Aduuin. Imperator verò cum Hemmingo pace firmata, & Placito generali ſecundum conſuetudines Aquis habito, in tres partes Regni ſui totidem exercitus miſit. Vnum trans Albiam in Linones, qui & ipſos vaſtauit, & caſtellum *Hochbuoki* ſuperiori anno à VVulzis deſtructum in ripa Albiæ fluminis reſtaurauit. Alterum in Pannonias, ad controuerſias Hunnorum & Sclauorum finiendas. Tertium in Brittones, ad eorum perfidiam puniendam. Qui omnes rebus proſperè geſtis, incolumes regreſſi ſunt. Ipſe tamen interea propter claſſem, quam anno ſuperiore fieri imperauit, videndam, ad Bononiam ciuitatem maritimam, vbi eædem naues congregatæ erant, acceſſit. Farúmque ibi ad nauigantium curſus dirigendos antiquitus conſtitutum reſtaurauit, & in ſummitate eius nocturnum ignem accendit. Inde ad Scaldim fluuiū veniens, in loco qui vocatur *Gand*, naues ad eandem claſſem ædificatas aſpexit. Et circa medium Nouembrem Aquis venit. Obuiauerunt ei venienti Legati Hemmingi Regis, Haeuuin & Hebbin, munera Regis, & verba pacifica deferentes. Fuerunt etiam Aquis aduentum eius expectantes, qui de Pannonia venerunt Canzaueus Princeps Auarorū, & Tudun, & alij primores ac Duces Sclauorum circa Danubium habitantium: qui à Ducibus copiarum, quæ in Pannoniam miſſæ fuerant, ad præſentiam Principis miſſi venerunt. Interea CAROLVS domni Imperatoris filius, qui maior natu erat, II. Non. Decembris diem obiit. Et Imperator Aquis hiemauit anno Domini noſtri DCCCXII.

B

NON multò poſt Hemmingus Danorum Rex defunctus nunciatur. Cui cùm SIGIFRIDVS nepus Godefridi Regis, & Anulo nepus Herioldi & ipſius Regis, ſuccedere voluiſſent, neque inter eos vter regnare deberet conuenire potuiſſet: comparatis copiis, & commiſſo prælio, ambo moriuntur. Pars tamen Anulonis adepta victoriâ, fratres eius Harioldum & Ragenfredum Reges ſibi conſtituit. Quam pars victa neceſſariò ſecuta, eoſdem ſibi regnare non abnuit. In eo prælio x. millia DCCCCXL. viri cecidiſſe narrantur. Niciforus Imperator poſt multas ac inſignes victorias in Meſia prouincia, commiſſo cum Bulgaris prælio moritur. Et Michael eius gener Imperator factus, Legatos domni Imperatoris KAROLI, qui ad Niciforum miſſi fuerunt, in Conſtantinopoli ſuſcepit, & abſoluit. Cum quibus & Legatos ſuos direxit, Michaelem ſcilicet Epiſcopum, & Arſatium atque Theognoſtum Protoſpatarios. & per eos pacem à Niciforo inceptam confirmauit. Nam Aquiſgrani, vbi ad Imperatorem venerunt, ſcriptum pacti ab eo in Eccleſia ſuſcipientes, more ſuo, id eſt Græca linguâ, laudes ei dixerunt, Imperatorem eum & Baſileum appellantes. Qui reuertendo Romam venientes, in Baſilica ſancti Petri Apoſtoli eundem pacti ſeu fœderis libellum à Leone Papa denuò ſuſceperunt. Quibus dimiſſis, Imperator generali Conuentu Aquis ſollemniter habito, 812.

C BERNARDVM filium Pippini nepotem ſuum in Italiam miſit. & propter famam claſſis, quæ de Africa & de Hiſpania ad vaſtandam Italiam ventura dicebatur, VVALONEM filium Bernardi patruelis ſui cum illo eſſe iuſſit, quoad vſque rerum euentus ſecuritatem noſtris adferret. Hæc claſſis partim in Corſicam, partim in Sardiniam venit. Et ea quidem pars, quæ ad Sardiniam eſt delata, penè tota deleta eſt. Claſſis etiam Nortmannorum Hiberniam Scotorum inſulam adgreſſa, commiſſóque cum Scotis prælio, parte non modica Nortmannorum interfecta, turpiter fugiendo domum reuerſa eſt. Item pax cum Abulaz Rege Sarracenorum facta. item cum Duce Beneuentanorum Grimoaldo, & tributi nomine XXV. millia ſolidorum auri à Beneuentanis ſoluta. Expeditio facta ad VVulzos, & ab eis obſides accepti. Harioldus & Raginfridus Reges Danorum, miſſa ad Imperatorem Legatione pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingum ſibi remitti rogant. Hoc anno Id. Maij poſt meridiem eclypſis Solis fuit.

ANNO Domini DCCCXIII. Imperator Aquiſgrani hiemauit. & incipiente verni tempore Amalharium Treuerenſem Epiſcopum, & Petrum Abbatem Monaſterij Nonantulas, propter pacem cum Michaele Imperatore confirmandam Conſtantinopolim miſit. Ac deinde habito generali Conuentu, euocatum ad ſe apud Aquaſgrani filium ſuum HLVDOICVM Aquitaniæ Regem, coronam illi impoſuit, & Imperialis nominis ſibi conſortem fecit. BERNARDVMQVE nepo- 813.

CAROLVS MAGNVS

tem ſuum, filium Pippini filij ſui, Italiæ præfecit, & Regem appellari iuſſit. Concilia quoque iuſſu eius ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt. Quorum vnum Moguncia̋co, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Caballone, quintum Arelati congregatum eſt, & Conſtitutionum quæ in ſingulis factæ ſunt collatio coram Imperatore in illo Conuentu habita. Quas qui noſſe voluerit, in ſupradictis quinque ciuitatibus inuenire poterit. quanquam & in archiuo Palatij exemplaria illarum habeantur. Miſſi ſunt de hoc Conuentu quidam Francorum & Saxonum primores trans Albim fluuium ad confinia Nortmannorum, qui pacem cum eis ſecundùm petitionem Regum illorum facerent, & fratrem eorum redderent. Quibus cùm pari numero (nam XVI. erant) de primatibus Danorum in loco deputato occurriſſent, iuramentis vtrimque factis pax confirmata, & Regnum, & frater eis redditus eſt. qui tamen eo tempore domi non erant, ſed ad VVeſtaeruoldan cum exercitu profecti. Quæ regio vltima Regni eorum inter Septentrionem & Occidentem ſita, contra Aquilonem Britanniæ ſummitatem reſpicit. Cuius Principes ac populus eis ſubiici recuſabant. Quibus perdomitis cùm reuertiſſent, & fratrem ab Imperatore miſſum recepiſſent, filij Godefridi Regis, & ex primoribus Danorum nón pauci, qui iamdudum relicta patriâ apud Sueſſiones * exulabant, comparatis vndecumque copiis bellum eis intulerunt, & confluentibus ad ſe paſſim ex omni Danorum terra popularium turmis, commiſſo cum eis prælio, etiam Regno eos non multo labore pepulerunt. Mauris de Corſica cum multa præda ad Hiſpaniam redeuntibus, HERMEINGARIVS Comes Emporitanus in Maiorica inſidias poſuit, & VIII. naues eorum cepit. In quibus quingentos & eò ampliùs Corſos captiuos inuenit. Hoc Mauri vindicare volentes, Centumcellas Tuſciæ ciuitatem, & Niceam Prouinciæ Narbonenſis vaſtauerunt. Sardiniam quoque aggreſſi, commiſſóque cum Sardis prælio, pulſi ac victi, & multis ſuorum amiſſis receſſerunt. * At Michael Imperator Bulgaros bello appetens, haud proſperis ſucceſſibus vtitur, ac proindè domum reuerſus, depoſito diademate Monachus efficitur. In cuius locum Leo Bardæ Patricij filius Imperator conſtituitur. Crumas Rex Bulgarorum, qui Nicifo-rum Imperatorem ante duos annos interfecit, & Michaelem de Meſia fugauit, ſecundis rebus elatus cum exercitu vſque ad ipſam Conſtantinopolim acceſſit, & iuxta portam ciuitatis caſtra poſuit. Quem mœnibus vrbis obequitantem Leo Imperator eruptione facta incautum excepit, & vulneratum fugiendo ſibi conſulere, ac patriam turpiter redire Crumam coëgit.

A

* *al.* Sueones.

B

* *Huc vſque ex Annalibus plebeiis Tomo II. Quæ ſequuntur ex Eginhardi iiſdem Annalibus deſumpta ſunt.*

DCCCXIV.

LVDOVICVS PIVS

814. ANNO Domini DCCCXIV. domnus CAROLVS Imperator dum Aquiſgrani hiemaret anno ætatis circiter LXXI. regni autem XLVII. ſubactæque Italiæ XLVIII. ex quo verò Auguſtus & Imperator eſt appellatus annis XIV. V. Kalend. Februarij rebus humanis exceſſit. Cuius rei nuncium cùm HLVDOICVS filius eius in Aquitania apud Theoduadum villam, vbi & ipſe tunc hiemabat, plurimis deferentibus accepiſſet, triceſimo poſtquàm id acciderat die Aquiſgrani venit, ſummóque omnium Francorum conſenſu ac fauore patri ſucceſſit. Et ad ſumpti Regni adminiſtrationem curâ conuerſa, primò Legationes Gentium, quæ ad patrem venerant, auditas abſoluit. Alias deinde ſimili modo ad patrem quidem miſſas, ad ſe verò venientes abſoluit. Inter quas præcipua erat Legatio de Conſtantinopoli directa. Nam Leo Imperator, qui Michaëli ſucceſſerat, dimiſſo Amalhario Epiſcopo, & Petro Abbate, qui ad Michaelem quidem miſſi, ad ſe tamen venerunt, Legatos ſuos Chriſtophorum Spatarium, & Gregorium Diaconem, ad domnum CAROLVM, & per eos deſcriptionem & confirmationem pacti ac fœderis miſit. Quibus ſuſceptis, atque dimiſſis, domnus Rex HLVDOICVS Legatos ſuos, Nordbertum Regienſem Epiſcopum & Ricoinum Pictauinum Comitem, ad Leonem Imperatorem ob renouandam ſecum amicitiam, & prædictum pactum confirmandum direxit. Habito quoque Aquiſgrani populi ſui Conuentu, ad iuſtitias faciendas, & oppreſſiones populorum releuandas, Legatos in omnes Regni ſui partes dimiſit, & BERNARDVM Regem Italiæ nepotem ſuum ad ſe euocatum, muneribus donatum in Regnum remiſit. Cum Grimoaldo Beneuentanorum Duce pactum fecit, atque firmauit, eo modo quo & pater: ſcilicet vt Beneuentani tributum ſingulis annis ſeptem millia ſolidorum darent. Tunc duos ex filiis ſuis,

C

A LOTHARIVM in Baioariam, PEPPINVM in Aquitaniam miſit. Harioldus & LVDOVICVS PIVS.
Ragenfridus Reges Danorum, qui ſuperiori anno à filiis Godefridi victi, & Re-
gno pulſi fuerunt, reparatis viribus iterum eis bellum intulerunt. In quo con-
flictu & Ragenfridus, & vnus de filiis Godefridi qui maior natu erat, interfectus
eſt. Quo facto, Harioldus rebus ſuis diffidens, ad Imperatorem venit, & ſe in ma-
nus illius commendauit. Quem ille ſuſceptum in Saxoniam ire, & opportunum
tempus iuſſit expectare, quo ei ſicut petierat auxilium ferre potuiſſet.

DCCCXV.

ANNO Domini DCCCXV. iuſſum eſt vt Saxones & Abodriti ad hanc expe- 815.
ditionem præpararentur. Attentatúmque in illa hieme duabus vicibus, ſi Albiam
tranſire potuiſſent. Sed mutatione ſubita aëris emolliti, glacie fluminis reſoluta,
negocium remanſit imperfectum: donec tandem hieme tranſacta circa medium
ferè Maium menſem opportunum proficiſci tempus arriſit. Tunc omnes Saxonici
Comites, omnéſque Abodritorum copiæ, cum Legato Imperatoris Baldrico, ſi-
cut iuſſum erat, ad auxilium Harioldo deferendum trans Heidoram fluuium in
terram Normannorum vocabulo *Sinleudi* perueniunt: & indè profecti, ſeptimo
tandem die in loco qui dicitur...... in littore Oceani caſtra ponunt. Ibique ſtatiuis
triduò habitis cum filio Godefridi, qui contra eos magnis copiis, & ducentarum
nauium claſſe comparata, in inſula quadam tribus millibus à continenti ſeparata
B reſidebant, cùm eis congredi non auderent, vaſtatis circumquaque vicinis pagis,
& acceptis popularium obſidibus quadraginta, ad Imperatorem in Saxoniam re-
uerſi ſunt. Ipſe enim tunc temporis in loco qui dicitur *Paderbrunna* generalem po-
puli ſui Conuentum habebat, ibique ad eum omnes Orientalium Sclauorum pri-
mores & Legati venerunt. Sed antequàm illuc veniret, id eſt cùm adhuc domi eſ-
ſet, adlatum eſt ei quoſdam de primoribus Romanorum ad interficiendum LEO-
NEM Papam in ipſa vrbe Roma conſpiraſſe: ac deinde cùm huius cauſæ indicium
ad Pontificem eſſet delatum, omnes illius factionis auctores illius iuſſu fuiſſe tru-
cidatos. Quod cùm moleſtè ferret, tamen ordinatis tunc Sclauorum & Harioldi
rebus, ipſóque in Saxoniam dimiſſo, cùm ad *Franconofurd* Palatio veniſſet, BERN-
HARDVM Regem Italiæ nepotem ſuum, qui & ipſe eum eo in Saxonia fuerat,
ad cognoſcendum quod nuntiabatur Romam mittit. Is cùm Romam veniſſet,
ægritudine decubuit. Res tamen quas compererat per GEROLDVM Comitem,
qui ad hoc ei Legatus fuerat datus, Imperatori mandauit. Quem Legati Ponti-
ficis, Ioannes Epiſcopus Siluæ Candidæ, Theodorus Nomenclator, & Sergius
Dux, ſubſecuti, de his quæ Domino ſuo obiiciebantur per omnia Imperatori ſa-
tisfecerunt. Legati Sardorum de Carali ciuitate dona ferentes venerunt. Pax,
quæ cum Abulaz Rege Sarracenorum facta, & per triennium ſeruata erat, velut
inutilis rupta, & contra eum iterum bellum ſuſceptum eſt. Nordbertus Epiſco-
pus, & Ricoinus Comes, de Conſtantinopolim reuerſi, deſcriptionem pacti quam
C Leo Imperator eis dederat, detulerunt. Qui inter cetera terræmotum grauiſſi-
mum menſe Auguſto per continuos quinque dies ſibi contigiſſe retulerunt, quo
& ipſius ædificia quamplurima cecidiſſe, & aliarum ciuitatum populos ruinis op-
preſſos eſſe teſtati ſunt. Sed & in Galliis Sanctonis ciuitas Aquitaniæ menſe Se-
ptembrio dicitur tremuiſſe. Rhenus fluuius Alpinis imbribus auctus vltra ſolitum
exundauit. Romani cùm Leonem Papam ægritudine decubuiſſe viderent, colle-
cta manu omnia prædia, quæ idem Pontifex in ſingularum ciuitatum territoriis
nouiter conſtruxit, primo diripiunt, deinde igne immiſſo concremant. Tum Ro-
mam adire ſtatuunt, & quæ ſibi erepta querebantur, violenter auferre. Quo com-
perto, BERNARDVS Rex miſſa manu per VVinegiſum Ducem Spolitanum, &
ſeditionem illam ſedauit, eóſque ab incœpto deſiſtere fecit, & quæ geſta erant per
Legatos ſuos Imperatori mandauit.

DCCCXVI.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXVI. hieme tranſacto Saxones & 816.
Orientales Franci expeditionem in Sorabos Sclauos, qui dicto audientes non
erant, facere auſi, imperata ſtrenuè compleuerunt, contumeliámque & audaciam
cum magno labore compreſſerunt. Nam vna ciuitate expugnata, quidquid in ea
Gēte rebelle videbatur ſubiectione promiſſa conquieuit. Vaſcones, qui trans Ga-
ronnam & circa Pyreneum montem habitant, propter ſublatum Ducem ſuum

LVDOVICVS PIVS. nomine SIGEVVINVM, quem Imperator ob nimiam eius inſolentiam ac mo- A
rum prauitatem indè ſuſtulerat, ſolita leuitate commoti, coniuratione facta om-
nimoda defectione deſciuerunt. Sed duabus expeditionibus ita ſunt edomiti, vt
tarda eis deditio, & pacis impetratio videretur.
INTEREA domnus Leo Papa anno Pontificatus ſui XXI. circiter VIII.
Kalendas Iulij de corpore migrauit, STEPHANVSQVE Diaconus in locum eius
electus atque ordinatus eſt. Nondúmque duobus poſt conſecrationem ſuam ex-
actis menſibus, quàm maximis poterat itineribus ad Imperatorem venire con-
tendit: miſſis interim duobus Legatis, qui quaſi pro ſua conſecratione Impera-
tori ſuggererent. Quod vbi Imperator audiuit, Remis ei ſtatuit occurrere. Miſ-
ſiſque obuiam his, qui eum pro illo deducerent, aduentum eius præueniens, cum
magno eum ibidem honore ſuſcepit. Qui ſtatim Imperatori aduentus ſui cau-
ſam inſinuans, celebratis ex more Miſſarum ſolemniis, cum diadematis impoſi-
tione coronauit. Multis deindè inter eos muneribus & datis & acceptis, conui-
uiiſque opiparè celebratis, & amicitia viciſſim firmiſſimo robore conſtituta, aliiſ-
que vtilitatibus ſanctæ Dei Eccleſiæ pro temporis opportunitate diſpoſitis, Pon-
tifex Romam, Imperator Compendium Palatium petiit. Vbi cùm moraretur, Le-
gatos Abodritorum, & de Hiſpania Legatos Abdirahman filij Abulaz Regis ad
ſe miſſos ſuſcepit. Completiſque ibi viginti vel eo ampliùs diebus, Aquiſgrani
ad hiemandum profectus eſt. B

DCCCXVII.

817. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXVII. Legati Abdirahman filij Abu-
laz Regis Sarracenorum de Ceſarauguſta miſſi pacis petendæ gratiâ venerunt, &
Compendio ab Imperatore audiri Aquiſgrani eum præcedere iuſſi ſunt. Quò cùm
perueniſſent, Legatũ Leonis Imperatoris de Conſtantinopolim pro Dalmatino-
rum cauſa miſſum Niciforum nomine ſuſcepit. Quem etiam, quia Cadolah, ad quē
illorum confiniũ cura pertinebat, non aderat, & tamen breui venturus putabatur,
aduentum illius iuſſit operiri. Quo veniente, ratio inter quia res ad plurimos &
eum & Legatum Imperatoris de quæſtionibus, quas idem detulit, habita eſt. Et
Romanos & Sclauos pertinebat, neque ſine illorum præſentia finiri poſſe videba-
tur, illò diſcernenda differtur: miſſúſque ad hoc cum Cadolane & prædicto Lega-
to in Dalmatiam Albgarius Vnrochi nepos. Legati etiam Abdirahman, cùm tri-
bus menſibus detenti eſſent, & iam de reditu deſperare cœpiſſent, remiſſi ſunt.
Filij quoque Godeſtidi Regis Danorum propter aſſiduam Herioldi infeſtatio-
nem miſſa ad Imperatorem Legatione, pacem petunt, eámque à ſe ſeruandam
pollicentur. Sed cùm hæc ſimulata magis quàm veracia viderentur, velut inania
neglecta ſunt, & auxilium eſt contra eos Herioldo datum. Luna Nonas Februarij
hora noctis ſecunda defecit, & Cometes in ſigno Sagittarij apparuit. Interea Ste-
phanus Papa tertio poſtquàm Romam venerat menſe, ſed nondum exacto, cir-
citer VIII. Kalendas Februarij, diem obiit. Cui PASCHALIS ſucceſſor ele- C
ctus, poſt completam ſolemniter ordinationem ſuam, & munera & excuſatoriam
Imperatori miſit Epiſtolam, in qua ſibi non ſolùm nolenti, ſed etiam renitenti,
Pontificatus honorem velut impactum aſſeuerat. Miſſa tamen Legatione alia pa-
ctum, quod cum præceſſoribus ſuis factum erat, etiam ſecum fieri & firmari ro-
gauit. Hanc Legationem Theodorus Nomenculator ei detulit, & ea quæ petie-
rat impetrauit. Feria quinta, qua Cœna Domini celebratur, cùm Imperator ab
Eccleſia peracto ſacro officio remearet, lignea porticus, per quam incedebat, cùm
ex fragili materia eſſet ædificata, & tunc iam marcida & putrefacta vt quæ conti-
gnationem & tabularum ſuſtinebant tranſtra pondus aliquod ferre non poſſent,
incedentem deſuper Imperatorem ſubita ruina cum viginti & eo ampliùs homi-
nibus, qui eum ambiebant, ad terram vſque depoſuit. Qui caſus cùm pleroſque
ex his qui ſimul deciderant grauiter adfeciſſet, illa tamen nil aliud læſionis in-
tulit, præter quòd capulo gladij, quo accinctus erat, imi pectoris pars ſiniſtra con-
tuſa eſt, & auris dextra in parte poſteriore vulnerata. Femur quoque dextrum cu-
iuſdam ligni pondere iuxta inguina coliſum. Sed inſtantiâ Medicorum, qui cu-
ram adhibebant, ſumma celeritate conualuit. Nam vigeſima poſtquam id acci-
derat die Nouiomagum profectus venatu ſeſe exercebat. Vnde reuerſus genera-
lem populo ſuo Conuentum Aquiſgrani more ſolito habuit, in quo filium ſuum

A primogenitum HLOTARIVM coronauit, & nominis atque Impetij ſui ſocium ſibi conſtituit. Ceteros Reges appellatos, vnum Aquitaniæ, alterum Baioariæ præfecit. Conuentu peracto, cùm Voſegi ſaltum venandi gratiâ peteret, obuios habuit Legatos Leonis Imperatoris. Quos eùm in Ingelahaim Palatio iuxta Moguntiacum ciuitatem audiſſet, ac Legationem eorum non aliam eſſe, niſi quam Niciforus eiuſdem Imperatoris Legatus maximè attulerat, comperiſſet, celeriter abſolutos dimiſit, & quò tendebat proficiſcitur. Nunciatáque defectione Abodritorum & Sclaomiri Comitis; tantùm, qui iuxta Albim in præſidio reſidere ſolebant, vt terminos ſibi commiſſos tuerentur, per Legatum mandauit. Cauſa defectionis erat, quòd Regiam poteſtatem, quam Sclaomir eatenus poſt mortem Traſconis ſolus ſuper Abodritos tenebat, cum Ceadrago filio Traſconis partiri iubebatur. Quæ res illum tàm grauiter exacerbauit, vt adfirmaret ſe numquam poſthac Albim fluuium tranſiturum, neque ad Palatium venturum. Statim miſſa trans mare Legatione iunxit amicitias cum filiis Godefridi, & vt exercitus in Saxoniam trans-Albianam mitteretur impetrauit. Nam & claſſis eorum per Albiam vſque ad *Eſelsfeld* caſtellum venit, quæ totam Sturiæ fluminis ripam deuaſtauit. Egluomi Cuſtos Normannici limitis pedeſtres copias ducens, ſimul cum Abodritis terreno itinere ad ipſum caſtellum acceſſit. Quibus cùm noſtri fortiter reſtitiſſent, omiſſa caſtelli oppugnatione diſceſſerunt. Interea cùm Imperator ve-

B natione peracta, de Vogeſo Aquiſgrani reuerteretur, nunciatum eſt ei BERNARDVM nepotem ſuum Italiæ Regem quorumdam prauorum hominum conſilio tyrannidem meditatum. Iam omnes aditus, quibus in Italiam intratur, id eſt Cluſas, impoſitis firmaſſe præſidiis, atque omnes Italiæ ciuitates in illius verba iuraſſe. Quod ex parte verum, ex parte falſum erat. Ad quos motus comprimendos cùm ex tota Gallia atque Germania congregato cum celeritate magno exercitu Imperator Italiam intrare feſtinaſſet, Bernardus rebus ſuis diffidens, maximè quòd ſe à ſuis quotidie deſeri videbat, armis depoſitis apud Caballonem Imperatori ſe tradidit. Quem ceteri ſecuti, non ſolùm armis depoſitis ſe dediderunt, verùm vltrò & ad primam interrogationem omnia vti geſta erant apparuerunt. Huius conſpirationis principes fuêre Eggideo inter amicos Regis primus, & Rheinardus Camerarius eius, & Reinarius Meinarij Comitis filius, cuius maternus auus Hardradus olim in Germania cum multis ex ea prouincia nobilibus contra CAROLVM Imperatorem coniurauit. Erant prætetea & alij multi præclari & nobiles viri, qui in eodem ſcelere deprehenſi ſunt: inter quos aliqui Epiſcopi, Anſelmus Mediolanenſis & Theodolfus Aurelianenſis.

DCCCXVIII.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXVIII. detecta fraude, & coniuratione patefacta, ac ſeditioſis omnibus in poteſtatem ſuam redactis, Imperator Aquiſgrani reuertitur. Tranſactóque Quadrageſimali Ieiunio, paucis poſt ſan- 818.

C ctum Paſcha diebus coniurationis auctores, qui ſuperiùs nominati ſunt, ſimul & Regem, iudicio Francorum capitali ſententiâ condemnatos, luminibus tantùm iuſſit orbari, Epiſcopos Synodali decreto depoſitos Monaſteriis mancipari, ceteróſque, prout quiſque vel nocentior vel innocentior apparebat, vel exilio deputati, vel detondi, atque in Monaſteriis conuerſari. His ita diſpoſitis, ipſe cum maximo exercitu Britanniam aggreſſus, generalem Conuentum Venedis habuit. Inde memoratam Prouinciam ingreſſus, captis rebellium munitionibus, Britanniam totam in ſua poteſtate redegit. Nam poſtquàm MORMANVS, qui in ea præter ſolitum Brittonibus morem Regiam ſibi vendicauerat poteſtatem, ab exercitu Imperatoris occiſus eſt, nullus Britto inueniebatur qui reſiſteret, aut qui imperata facere, aut qui obſides qui iubebantur dare renueret. Qua expeditione completa, cùm Imperator dimiſſo exercitu Andegauos ciuitatem eſſet reuerſus, ERMINGARDIS Regina coniux eius, quam proficiſcens ibi ægrotantem dimiſerat, duobus diebus poſtquam ipſe ad eam venit, morbo inualeſcente, v. Nonas Octobris deceſſit. Eclypſis Solis contigit VIII. Idus Iulij. Imperator per Rotomagum, & per Ambianos & Cammaracum Aquiſgrani ad hibernandum reuerſus, cùm Heriſtallium veniſſet, obuios habuit Legatos SICONIS Ducis Beneuentanorum dona deferentes, eúmque de nece Grimoldi Ducis anteceſſoris ſui excuſantes. Erant ibi & aliarum Nationum Legati, Abodritorum vide licet, ac

LVDOVICVS PIVS. Botnæ Ducis Guduſcanorum, & Timonitianorum, qui nuper à Bulgarotum ſocietate deſciuerant, & ad noſtros fines ſe contulerant: ſimul & Liudeuuiti Ducis Pannoniæ infetiotis, qui tes nouas moliens, Cadolaum Comitem & Marcæ Foroiulienſis Præfectum crudelitatis atque inſolentiæ accuſare conabatur. Quibus ibi auditis, atque dimiſſis, Impetatot Aquiſgrani ad hiemandu... profectus eſt. A

DCCCXIX.

819. ANNO ab Incatnatione Domini DCCCXIX. Sclaomit Abodritorum Rex, ob cuius perfidiam vlciſcendam exercitus Saxonum & Orientalium Francorum eodem anno trans Albiam miſſus fuerat, per Præfectos Saxonici limitis, & Legatos Impetatotis, qui exercitui præerant, Aquiſgrani adductus eſt. Quem cùm primores populi ſui, qui ſimul iuſſi venerunt, multis criminibus accuſarent, & ille rationabili defenſione obiecta ſibi refellere non valeret, exilio condemnatus eſt, & Regnum CEADRAGO Traſconis filio datum eſt. Simili modo & LVPVS CENTVLLI VVaſco, qui cum BERENGARIO Toloſæ, & VVARINO Aruetnico Comite, eodem anno prælio conflixit, in quo & fratrem GARSANDVM ſingularis amentiæ hominem amiſit, & ipſe niſi ſibi fugiendo conſuleret prope interitum fuit, cùm in conſpectu Imperatoris veniſſet, ac de perfidia, cuius à Comitibus immane accuſabatur, ſe purgare non potuiſſet, & ipſe tempotali eſt deportatus exilio. Conuentus Aquiſgtani poſt Natalem Domini habitus, in quo multa de ſtatu Eccleſiarum & Monaſteriorum tractata atque ordinata, Legibus etiam & Capitula quædam perneceſſaria, quia deerant, conſcripta atque addita ſunt. Quo peracto, Imperator inſpectis pleriſque Nobilium filiabus, VVELPI Comitis filiam nomine IVDITH duxit vxorem. Itémque Conuentus menſe Iulio apud Ingelhaim Palatium habitus. Exercitus de Italia in Pannoniam propter Liudeuuiti rebellionem miſſus, qui rebus proſperè geſtis, infecto penè negocio regreſſus eſt: & Liudeuuitus ſuperbiâ elatus Legatos quaſi pacem petendo ad Imperatorem miſit, conditiones quaſdam præponens, ad quarum conceſſionem ea quæ iuberentur ſe facturum pollicebatur. Quas cùm Imperator non reciperet, aliáſque ei per ſuos Legatos præponeret, permanendum ſibi in inchoata perfidiâ velut optimum iudicans, miſſis circumquaque Legatis, vicinas iuxta ſe Gentes ad bellum ſollicitare curauit. Timonitianorum quoque populum, qui dimiſſa Bulgatorum ſocietate ad Imperatorem venite, ac ditioni eius ſe permittere geſtiebat, ne hoc efficeret ita intercepit, ac falſis perſuaſionibus illexit, vt omiſſo quod facere cogitabat, perfidiæ illius ſocius & adiutor exiſteret. Exercitu verò de Pannonia reuerſo, Cudolach Dux Foroiulienſis febre correptus, in ipſa Marca deceſſit. Cui cùm Baldricus eſſet ſubrogatus, & in Carantanorum regionem, quæ ad ipſius curam pertinebat, fuiſſet ingreſſus, obuiam habuit Liudeuuiti exercitum: quem iuxta Drauum fluuium iter agentem parua manu aggreſſus, pluribus interfectis, & auertit, & de illa Prouincia fugauit. Borna verò Dux Dalmatiæ cum magnis copiis ad Conlapium fluuium Liudeuuito ad ſe venienti occurrens, in prima congreſſione à Guduſcanis deſeritur. Auxilio tamen Prætorianorum ſuorum protectus. Periit in eo prælio Dragumoſus ſocer Liudeuuiti, qui in exordio defectionis relicto genero Bornæ ſe coniunxerat. Guduſcani domum reuerſi iterum à Botna ſubiguntur. At Liudeuuitus occaſionem nactus, cum valida manu Decembrio menſe Dalmatiam ingreſſus, terrâ & igni cuncta deuaſtat. Cui cùm Borna ſe penitus imparem conſpiceret, omnia ſua caſtellis incluſit, & ipſe cum delecta manu nunc à tergo, nunc à latere inſiſtens, Liudeuuiti copias & noctu & interdiu quacumque poterat lacerauit, neque eum in ſua Prouincia impunè verſari permiſit. Ad extremum graui damno adfectum regione ſua coëgit excedere, tribus hominum millibus de exercitu illius interfectis, & trecentis vel eo ampliùs caballis captis, prætet ſarcinas & ſpolia diuerſi generis direpta. Quæ qualiter geſta fuerint, per Legatos ſuos Imperatori nunciare curauit. At in partibus Occiduis PIPPINVS Imperatoris filius iuſſu patris Vuaſconiam cum exercitu ingreſſus, ſublatis ex ea ſeditioſis, totam eam Prouinciam ita pacauit, vt nullus in ea rebellis aut inobediens remanſiſſe videretur. Harioldus quoque iuſſu Imperatoris ad naues ſuas per Abodritos reductus, in patriam quaſi Regnum ibi accepturus nauigauit. Cui ſe duo ex filiis Godefridi, quaſi vnà cum eo Regnum habituri, ſociaſſe dicuntur: aliis duobus patriâ expulſis. Sed hoc dolo factum putatur. Impetatot Conuentu B C

Digitized by Google

A dimiſſo, primò Cruciniacum, deinde Bingiam veniens, ſecundam aquam Con- LVDOVICVS
fluentem vſque per Rhenum nauigauit. Venatorio quoque exercitio more ſolenni PIVS.
ibidem exacto, Aquiſgrani ad hiemandum reuertitur.

DCCCXX.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXX. menſe Ianuariò Conuentus ibi 820.
habitus, in quo de Liudeuuiti defectione deliberatum eſt, vt tres exercitus ſimul
ex tribus partibus ad deuaſtandam eius regionem, atque ipſius audaciam coer-
cendam mitterentur. Borna quoque primùm per Legatos, deinde ipſe verſiens,
quid ſibi facto opus eſſe videretur ſuggeſſit. In eo Conuentu BERA Comes Bar-
cinonæ, qui iamdiu fraudis & infidelitatis à vicinis ſuis inſimulabatur, cum ac-
cuſatore ſuo equeſtri pugna confligere conatus vincitur. Cúmque vt reus maie-
ſtatis capitali ſententiâ damnaretur, parſum eſt ei miſericordiâ Imperatoris, &
Rotomagum exilio deportatus eſt. Tranſacta hieme vt primùm herba pabulum iu-
mentis præbere potuit, tres illi exercitus contra Liudeuuitum mittuntur: quo-
rum vnus de Italia per Alpes Noricas, alter per Carantanorum prouinciam, ter-
tius per Baioariam & Pannoniam ſuperiorem intrauit. Et duo quidem, id eſt dex-
ter ac ſiniſter, tardiùs ingreſſi ſunt, eò quòd vnus Alpium tranſitu, hoſtium ma-
nu reſiſtente, prohibebatur: alter etiam longitudine itineris, & Drauo flumine,
quod traiiciendum erat, impediebatur. Medius autem, qui per Carantanos in-
B trabat, quamuis in tribus locis ei reſiſteretur, feliciore vſus fortuna, ter hoſte ſu-
perato, Drauo etiam tranſmiſſo, celeriùs ad deſtinata loca peruenit. Contra hæc
Liudeuuitus nihil molitus, munitione tantùm caſtelli, quod in arduo monte con-
ſtruxerat, ſe ſuóſque continuit, & nec belli, nec pacis, vel per ſemetipſum, vel
per Legatos vllum cum eis ſermonem habuiſſe dicitur. Exercitus verò poſtquàm
in vnum conuenerunt, totam penè regionem ferro & igni deuaſtantes, haud vllo
graui damno accepto, domum reuerſi ſunt. Is tamen, qui per Pannoniam iter fe-
cit ſuperiorem, in tranſitu Draui fluminis ex locorum & aquarum inſalubritate
ſoluti ventris incommodo grauiter affectus eſt, & pars eius non modica hoc mor-
bo conſumpta eſt. Hi tres exercitus de Saxonia, & Orientali Francia, & Ale-
mannia, Baioaria quoque atque Italia, congregati ſunt. Quibus domum reuerſis,
Carniolenſes, qui circa Sauum fluuium habitant, & Foroiulienſibus penè conti-
gui ſunt, Baldrico ſe dediderunt. Idem & pars ea Carantanorum, quæ ad Liu-
deuuiti partes à nobis defecerat, facere curauit. Fœdus inter nos & Abulaz Re-
gem Hiſpaniæ conſtitutum, & neutri parti ſatis proficuum, conſultò ruptum, bel-
lúmque aduerſus eum ſuſceptum eſt. In Italico mari octo naues negociatorum de
Sardinia Italiam reue[r]tentium à piratis captæ, ac dimerſæ ſunt. De Nortmannia
verò tredecim piratic[æ] naues egreſſæ, primò in Flandrenſi littore prædari molien-
tes, ab his qui in præſidio erant repulſæ ſunt: vbi tamen ab eis propter Cuſtodum
incuriam aliquot caſæ viles incenſæ, & paruus pecoris numerus abactus eſt. In
C oſtio Sequanæ ſimilia tentantes, reſiſtentibus ſibi littoris Cuſtodibus, quinque
ſuorum interfectis, irritæ receſſerunt. Tandem in Aquitanico littore proſperis
vſæ ſucceſſibus, vico quodam, qui vocatur Burnad integrùm depopulato, cum in-
genti præda ad propria reuerſi ſunt. Hoc anno propter iuges pluuias, & aërem ni-
mio humore reſolutum, magna incommoda contigerunt. Nam & hominum &
boum peſtilentia tam immanè latéque graſſata eſt, vt vix vlla pars totius Regni
Francorum ab hac peſte immunis atque intacta poſſet inueniri. Frumenta quoque
& legumina imbrium aſſiduitate corrupta, vel colligi non poterant, vel collecta
computreſcebant. Vinum etiam, cuius paruus prouentus eodem anno fuit, pro-
pter caloris inopiam acerbum & inſuaue fiebat. In quibuſdam verò locis de inun-
datione fluminum aquis in plano ſtagnantibus, autumnalis ſatio ita impedita eſt,
vt penitus nihil frugum ante verni temperiem ſeminaretur. Luna defecit VIII.
Kal. Decembris, horâ noctis ſecunda. Imperator poſt actum Cariſiaci Conuen-
tum, autumnalémque venationem ex more completam, Aquiſgrani reuerſus eſt.

DCCCXXI.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXI. Conuentus menſe Februario 821.
Aquiſ habitus, & in eo de bello Liudeuuitico tractatum, ac tres exercitus ordina-
ti, qui futura æſtate perfidorum per vices agros vaſtarent. Simili modo de Marca
Hiſpanica conſtitutum, & hoc illius limitis Præfectis imperatum eſt. Iterúmque

LVDOVICVS PIVS. Conuentus menſe Maio Nouiomagi habendus condictus eſt, Comitéſque qui illuc venirent deputati. Eo anno domnus Imperator poſt feſti Paſchalis expletionem per Moſam nauigauit. Ibi conſtitutam annis ſuperioribus atque conſcriptam inter filios ſuos Regni participationem recenſuit, ac iuramentis Optimatum, qui tunc adeſſe poterant, confirmauit. Suſceptiſque ibidem PASCHALIS Romani Pontificis Legatis, Petro videlicet Centumcellenſi Epiſcopo, & Leone Nomenclatore, eiſdémque celeriter abſolutis, Comitibus etiam qui aderant ad expeditionem Pannonicam deſtinatis, ipſe paulisper ibi remoratus, Aquiſgrani reuerſus eſt. Et poſt paucos dies per Arduennam iter faciens, Treuiris ac Metis venit. Indéque Rumerici caſtellum petens, reliquum æſtiui caloris, & autumni dimidium exercitatione venatoria in Voſei ſaltu atque ſecretis exegit. Interea Dux Borna Dalmatiæ atque Liburniæ defunctus eſt, & petente populo, atque Imperatore conſentiente, nepos illius nomine LADVSCLAO ſucceſſor ei conſtitutus eſt. Adlatum eſt & de morte Leonis Conſtantinopolitani Imperatoris, quòd conſpiratione quorumdam Optimatum ſuorum, & præcipuè Michaëlis Comitis Domeſticorum, in ipſo Palatio ſit interemptus. Qui ſuffragio ciuium, & Prætorianorum militum ſtudio, infulas Imperij ſuſcepiſſe dicitur. A

FORTVNATVS Patriarcha Gradenſis cùm à quodam Preſbytero ſuo nomine Tiberio apud Imperatorem fuiſſet accuſatus, quòd Liudeuuitum ad perſeuerandum in perfidia, qua cœperat, hortaretur, eúmque ad caſtella ſua munienda artifices & murarios mittendo iuuaret, & ob hoc ad Palatium ire iuberetur: primò velut iuſſionem impleturus in Hiſtriam profectus eſt. Indè ſimulato reditu ad Gradum ciuitatem, nullo ſuorum, præter eos cum quibus hoc ſuſpicauerat, ſuſpicante, nactus occaſionem clam nauigauit. Veniénſque Iaderiam Dalmatiæ ciuitatem, IOANNI Præfecto Prouinciæ illius fugæ ſuæ cauſas aperuit. Qui eum ſtatim naui impoſitum Conſtantinopolim miſit. Medio menſe Octobrio Conuentus generalis apud Theodonis-villam magna populi Francorum frequentiâ celebratur: in quo domnus LOTHARIVS primogenitus domni Imperatoris Hludoici ERMINGARDAM Hugonis Comitis filiam duxit vxorem. Illuc etiam Legati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Theodorus Primicerius, ac Florus Superiſta, cum magnis venêre muneribus. Adfuerunt & Comites in eodem Conuentu iam de Pannonia regreſſi, qui depopulata deſertorum & Liudeuuito adhærentium vniuerſa regione, cùm nullus pugnandi copiam feciſſet, domum regreſſi ſunt. Eminuit in hoc Placito piiſſimi Imperatoris miſericordia ſingularis, quâ oſtendit ſuper eos, qui cum BERNARDO nepote ſuo in Italia contra caput ac Regnum ſuum coniurauerunt. Quibus ibi ad præſentiam venire iuſſis, non ſolùm vitam & membra conceſſit, verumetiam poſſeſſiones iudicio Legis in fiſcum redactas magna liberalitate reſtituit. ADALHARDVM quoque de Aquitania, vbi exulabat, euocatum, Corbeiæ Monaſterio, vt priùs fuerat, Abbatem ac Rectorem eſſe iuſſit. Cum quo & BERNARDVM fratrem eius reconciliatum eidem Monaſterio reddidit. Completíſque his quæ ob Regni vtilitatem inchoauerat, & ſacramento, quod apud Nouiomagum pars Optimatum iurauerat, generaliter conſummato, ipſe Aquiſgrani reuertitur. Filium autem HLOTHARIVM poſt nuptias ritu ſolemni celebratas ad hiemandum VVormatiam miſit. De parte Danorum omnia quieta eo anno fuerunt, & Harioldus à filiis Godefridi in ſocietatem Regni receptus. Quæ res tranquillum inter eos huius temporis ſtatum feciſſe putatur. Sed quia Ceadragus Abodritorum Princeps perfidiæ, & cuiuſdam cum filiis Godefridi factæ ſocietatis notabatur, Sclaomir auunculus eius in patriam remittitur. Qui cùm in Saxoniam veniſſet, ægritudine decubuit, perceptóque baptiſmi ſacramento defunctus eſt. B C

AVTVMNALIS ſatio iugitate pluuiarum in quibuſdam locis impedita eſt. Cui hiems in tantum prolixa ſucceſſit & aſpera, vt non ſolùm minores riui, ac mediocres fluuij, verùm ipſi maximi ac famoſiſſimi amnes, Rhenus videlicet ac Danubius, Albíſque ac Sequana, ceteráque per Galliam atque Germaniam Oceanum petentia flumina, adeò ſolida glacie ſtringerentur, vt tricenis vel eò ampliùs diebus plauſtra huc atque illuc commeantia velut pontibus iuncta ſuſtinerent. Cuius reſolutio non modicum villis iuxta Rheni fluenta conſtitutis damnum intulit.

A DCCCXXII. LVDOVICVS PIVS.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXII. in regione Thoringorum quodam in loco iuxta fluuium ceſpis longitudine pedum quinquagenûm, latitudine quatuordenûm, altitudine ſexquipedali, de terra ſine manibus & præciſus & ſublatus eſt. Et ab eo loco, in quo ſumptus eſt, viginti quinque pedum ſpatio diſtans inuentus eſt. Item in parte Orientali Saxoniæ, quæ Soraborum finibus contigua eſt, in quodam deſerto loco iuxta lacum qui dicitur *Arnſeo*, in modum aggeris terra intumuit, & limitem vnius leugæ longitudine porrectum ſub vnius noctis ſpacio abſque humani operis molimine ad inſtar vallis ſubrexit. VVINEGISVS Dux Spolitanus iam ſenio confectus, habitu ſeculari depoſito, Monaſticæ conuerſationi ſe mancipauit. At non multò pòſt tactus corporis infirmitate, deceſſit. In cuius locum SVPPO Brixiæ ciuitatis Comes conſtitutus eſt. 822.

DOMNVS Imperator conſilio cum Epiſcopis & Optimabus ſuis habito, fratribus ſuis, quos inuitos tonderi iuſſit, reconciliatus eſt: & tam de hoc facto, quàm de his quæ erga BERNARDVM filium fratris ſui PIPPINI, necnon & his quæ circa ADALHARDVM Abbatem, & fratrem eius VVALACHVM geſta ſunt, publicam confeſſionem fecit, & pœnitentiam egit. Quod tamen in eo Conuentu, quem eodem anno menſe Auguſto Attiniaci habuit, in præſentia totius populi ſui peregit. In quo quidquid ſimilium rerum vel à ſe vel à patre ſuo factarum inuenire potuit, ſumma deuotione emendare curauit.

B EXERCITVS de Italia propter Liudeuuiticum bellum conficiendum in Pannoniam miſſus eſt. Ad cuius aduentum Liudeuuitus, Sciſſia ciuitate relicta, ad Sorabos, quæ Natio magnam Dalmatiæ partem obtinere dicitur, fugiendo ſe contulit: & vno ex Ducibus eorum, à quo receptus eſt, per dolum interfecto, ciuitatem eius in ſuam redegit ditionem. Miſſis tamen ad exercitum Imperatoris Legatis ſuis, ad eius præſentiam ſe velle venire promiſit. Saxones interea iuſſu Imperatoris caſtellum quoddam trans Albiam, in loco cui *Delbende* nomen, ædificauit: depulſis ex eo Sclauis, qui illum priùs occupauerant. præſidiúmque Saxonum in eo impoſitum contra incurſiones illorum. Comites Marcæ Hiſpanicæ trans Icorum fluuium in Hiſpania profecti, vaſtatis agris, & incenſis compluribus villis, & capta non modica prædâ, regreſſi ſunt. Simili modo poſt æquinoctium autumnale à Comitibus Marcæ Britannicæ, in poſſeſſionem cuiuſdam Brittonis, qui tum rebellis extiterat, nomine VVIHOMARCHVS, expeditio facta, & omnia ferro & igni vaſtata ſunt. Peracto Conuentu, quod Attiniaci habebatur, domnus Imperator venandi gratiâ Arduennam petiit. HLOTHARIVM verò filium ſuum in Italiam miſit, cum quo VVALAVM Monachum propinquum ſuum, fratrem videlicet Adalhardi Abbatis, & Gerungum Hoſtiariorum Magiſtrum vnà direxit: quorum conſilio & in re familiari, & in negotiis ad Regni commoda pertinentibus vteretur. PIPPINVM autem in Aquitaniam ire præcepit, quem tamen priùs filiam THEOTBERTI Comitis Matricenſis in coniugium fecit accipere, & poſt nuptias celebratas ad Occiduas partes proficiſci. Ipſe verò peracta autumnali venatione, trans Rhenum ad hiemandum in loco qui *Franconofurd* appellatur, profectus eſt. Ibique generali Conuentu congregato, neceſſaria quæque, & ad vtilitatem Orientalium partium Regni ſui pertinentia, more ſolemni cum Optimatibus, quos ad hoc euocare iuſſerat, tractare curauit. In quo Conuentu Orientalium omnium Sclauorum, id eſt Abodritorum, Soraborum, VVulzorum, Behemorum, Maruanorum, Predenecentorum, & in Pannonia reſidentium Abarorum, Legationes cum muneribus ad ſe directas audiuit. Fuerunt in eo Conuentu & Legationes de Normannia, tam de parte Harioldi, quàm de filiis Godefridi. Quibus omnibus auditis, ac dimiſſis, ipſe in eodem loco conſtructis ad hoc opere nouo ædificiis, ſicut diſpoſitum fuerat, hiemauit.

C

DCCCXXIII.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXIII. menſe Maio Conuentus in eodem loco habitus, in quo non vniuerſi Franciæ primores, ſed de Orientali Francia atque Saxonia, Baioaria, Alemania, atque Alemaniæ contermina Burgundia, & regionibus Rheno adiacentibus adeſſe iuſſi ſunt. In quo inter ceteras Barbarorum Legationes, quæ vel iuſſæ, vel ſua ſponte venerunt, duo fratres videlicet VVulzorum controuerſiam inter ſe de Regno habentes, ad præſentiam Impera- 823.

LVDOVICVS PIVS. totis venerunt: quorum nomina ſunt, Melegaſtus & Celeadragus. Erant iidem filij Liudi Regis VVilzorum, qui licèt eum fratribus ſuis Regnum diuiſum teneret, tamen propter quod maior natu erat, ad eum totius Regni ſumma pertinebat. Qui vbi commiſſo cum Orientalibus Abodritis prœlio interiſſet, Populus VVilzorum filium eius Melegaſtum, qui maior natu erat, Regem ſibi conſtituit. Sed eùm is ſecundum ritum Gentis commiſſum ſibi Regnum parum dignè adminiſtraret, illo abiecto iuniori fratri Regium honorem deferunt. Quam ob cauſam ambo ad præſentiam Imperatoris venerunt. Quos cùm audiſſet, & Gentis voluntatem proniorem in iunioris fratris honorem agnouiſſet, ſtatuit vt is delatam ſibi à Populo ſuo poteſtatem haberet. Ambos tamen muneribus donatos, & ſacramento firmatos, in patriam remiſit. Accuſatus eſt in eodem Placito apud Imperatorem Ceadragus Abodritorum Princeps, quòd ſe erga partem Francorum parum fideliter ageret, & ad Imperatoris præſentiam venire iam diu diſſimulaſſet. Propter quod ad eum Legati directi ſunt, cum quibus ille iterum quoſdam ex primoribus Gentis ſuæ ad Imperatorem miſit, pérque illorum verba promiſit, ſe ad proximum hiemis tempus ad illius præſentiam eſſe venturum. HLOTHARIVS verò cùm ſecundum patris iuſſionem in Italia iuſtitias faceret, etiam ſe ad reuertendum de Italia præpararet, rogante PASCHALE Papa Romam venit, & honorificè ab illo ſuſceptus, in ſancto Paſchali die apud ſanctum Petrum & Regni coronam, & Imperatoris atque Auguſti nomen accepit. Indè Papiam regreſſus, B menſe Iunio ad Imperatorem venit. Qui cùm Imperatori de iuſtitiis in Italia à ſe partim factis, partim inchoatis, feciſſet indicium, miſſus eſt in Italiam ADALHARDVS Comes Palatij, iuſſúmque vt Mauringum Brixiæ Comitem ſecum aſſumeret, & inchoatas iuſtitias perficere curaret. DROGONEM fratrem eius ſub Canonica vita degentem Metenſi Eccleſiæ, Clero eiuſdem vrbis conſentiente atque eligente, Rectorem conſtituit, eúmque ad Pontificatus gradum cenſuit promoueri. In eodem Conuentu tempus & locus alterius Conuentus habendi conditus eſt: Nouembris videlicet menſis, & Compendium Palatium. Peractóque Placito, & dimiſſis primoribus, cùm Imperator iam indè digredi ſtatuiſſet, adlatum eſt ei de interitu Liudeuuiti, quòd relictis Sorabis, cùm Dalmatiam ad Liudemhuſlum auunculum Bornæ Ducis perueniſſet, & aliquantum temporis cum eo moratus fuiſſet, dolo ipſius eſſet interfectus. Nunciatum eſt etiam Theodorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Primicerium, & Leonem Nomenclatorem generum eius in Patriarchio Lateranenſi primò excæcatos, ac deinde fuiſſe decollatos. Et hoc eis ob hoc contigiſſe, quòd ſe in omnibus fideliter erga partes HLOTHARII iuuenis Imperatoris agerent. Erant & qui dicerent vel iuſſu, vel conſilio Paſchalis Pontificis rem fuiſſe perpetratam. Ad quod explorandum, ac diligenter inueſtigandum miſſi ſunt, ADELONGVS Abbas Monaſterij ſancti Vedaſti, & HVNFRIDVS Comes Curienſis. Sed antequàm illi fuiſſent profecti, venerunt Legati Paſchalis Pontificis, Ioannes Epiſcopus Siluæ Candidæ, & Benedictus Archidiaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ: rogantes Imperatorem, vt illam infamiam à C Pontifice auferret, qua ille in memoratorum hominum necem conſenſiſſe credebatur. Quibus cùm ille iuxta quod ratio poſtulabat reſpondiſſet, eóſque dimiſiſſet, prædictos Legatos ſuos ad inueſtigandam rei veritatem, ſicut prius diſpoſuit, Romam ire præcepit. Ipſe verò reliquum tempus in pago VVarmaçenſe, ac deinde in Arduenna tranſiens, peracta autumnali venatione ad Kalendas Nouembris ſicut condixerat Compendium venit. Legati Romam venientes, rei geſtæ certitudinem aſſequi non potuerunt: quia Paſchalis Pontifex & ſe ab huius facti communione cum magno Epiſcoporum numero iureiurando purificauit, & interfectores prædictorum hominum, quia de familia ſancti Petri erant, ſummoperè defendens, mortuos velut maieſtatis reos condemnans, iure cæſos pronunciauit. Atque ob hoc cum prædictis, qui ad eum miſſi fuerant, Legatis, Ioannem Siluæ Candidæ Epiſcopum, Sergium Bibliothecarium, Quirinum quoque Subdiaconum, ac Leonem Magiſtrum militum ad Imperatorem miſit. Qui cùm tam per illos quàm per ſuos Legatos de ſacramento Pontificis & excuſatione reorum compeiſſet: nihil ſibi vltrà in hoc negocio faciendum ratus, memoratum Ioannem Epiſcopum & ſocios eius ad Pontificem, dato conueniente reſponſo, remiſit. Ceadragus Abodritorum Princeps pollicitationibus adhibens fidem, cum quibuſdam

A buſdam ptimoribus populi ſui Compendium venit, dilatique pet tot annos aduen- Lvdovicvs
tus ſui tarionem coram Imperatore non imptobabilitet reddidit. Qui licèt in qui- Pivs.
buſdam cauſis culpabilis appareret, tamen propter merita parentum ſuorum, non
ſolùm impunitus, verùm muneribus donatus, ad Regnum redire permiſſus eſt. Ve-
netat & Harioldus de Nottmannia, auxilium petens contta filios Godefridi, qui
eum patriâ pellete nitebantut. Ob cuius cauſam diligentiùs explorandam, ad eoſ-
dem Godefridi filios Theotarius & Ruotmundus Comites miſſi fuetunt: qui &
cauſam filiotum Godefridi, & ſtatum totius Regni Nortmannorum diligenrer ex-
plorantes, aduentum Hatioldi præceſſerunt, & Imperatoti omnia quæ in illis
pattibus comperite potuerunt patefecerunt. Cum quibus & Ebo Remorum Ar-
chiepiſcopus, qui conſilio Impetatoris, & auctotitare Romani Pontificis, prædi-
candi gratiâ ad tetminos Danotum acceſſetat, æſtate ptætetita multos ex eis ad
fidem venientes baptizauerat, regreſſus eſt.

Hoc anno prodigna quædam extitiſſe narranrur, in quibus præcipua fuetunt.
In Aquinſi Palatio terræmotus, & in territotio Tullenſi iuxta villam Commercia-
cum puella quædam annorum duodecim ab omni cibo per decem menſes abſti-
nens. Et in Saxonia, in pago qui vocatur *Firiſaz*, viginti tres villæ cœleſti igne con-
crematæ, & fulgura ſereno atque interdiu de cœlo cadenria [Et in territorio Co-
metenſe Italicæ ciuitatis, in vico Grabadona, in Eccleſia ſancti Ioannis Bapriſtæ,
B imago ſanctæ Mariæ puerum IESVM gremio continens, ac Magotum munera
offerentium in abſida eiuſdem Eccleſiæ depicta, & ob nimiam vetuſtarem obſcura-
ta, & penè abolita, tanta claritare per duorum dierum ſpacia effulſit, vt omnem
ſplendorem nouæ picturæ ſuæ vetuſtatis pulchritudine cernêtibus penitus vincere
videretur. Magorum tamen imagines proptet munera quæ offetebant minimè cla-
ritas illa irradiauit.] Et in multis regionibus fruges grandinis vaſtarione deletæ, at-
que in quibuſdam locis ſimul cum ipſa grandine veri lapides atque ingentis ponde-
ris decidete viſi. Domus quoque de cœlo tactæ, homineſq; ac cetera animalia paſ-
ſim fluminum ictu præter ſolitum crebrò exanimara dicuntur. Sequuta eſt ingens
peſtilentia, atque hominum mortaliras, quæ per totam Franciam immaniret vſque-
quaque graſſata eſt, & innumeram hominum multitudinem diuerſi ſexus & ætatis
grauiſſimè ſæuiendo conſumpſit.

DCCCXXIV.

ANNO ab Incarnarione Domini DCCCXXIV. Rex Bulgarorum non velut 824.
pacis faciendæ gratiâ, Legatos ad Imperarotem miſit. Quos ille cùm audiſſet, ac
Literas, quæ allatæ fuerant, legiſſet, rei nouitate non immeritò permorus, ad ex-
plorandam diligentiùs inſolitæ, & nunquam priùs in Franciam venientis Lega-
tionis cauſam, Machemum * quendam de Baioaria cum ipſis Legatis ad memo- * al. Marchelinum.
ratum Bulgarotum Regem direxit. Hiems aſpera valdéque prolixa facta eſt, quæ
non ſolùm cetera animalia, verumetiam homines quoſdam immanitate frigoris
C extinxit. Luna defecit III. Non. Martij, hora noctis ſecunda. SVPPO Dux Spo-
litanus deceſſiſſe nunciatur. Intetea Legati Romani Pontificis Romam regreſſi,
eundem valida infirmitare detentum, ac morti proximum inuenerunt. Qui etiam
paucis poſt aduentum illorum exactis diebus vitâ deceſſit. In cuius locum cùm
duo per contentionem populi fuiſſent electi, EVGENIVS tamen Atchiptesbyter
tituli ſanctæ Sabinæ vincente Nobilium patte ſubrogatus, atque ordinatus eſt.
Cuius tei nuncium cùm Quirinus Subdiaconus, vnus ex his qui ptiore Legatio-
ne fungebantur, ad Imperatotem detuliſſet, Conuentu citcitet VIII. Kalendas
Iulij pronunciato, atque Compendio habito, ipſe ad Britannicam expeditionem
per ſe faciendam animo intento, HLOTHARIVM filium Imperij ſocium Ro-
mam mittere decreuit, vt vice ſua functus ea quæ rerum neceſſiras flagitare vide-
batur, cum nouo Ponrifice populóque Romano ſtatueret atque firmaret. Et ille
quidem ad hæc exequenda poſt medium Auguſtum in Italiam profectus eſt. Im-
perator verò iter, quod in Britanniam parauerat, proptet famem, quæ adhuc præ-
ualida erar, vſque ad initium Autumni adgredi diſtulit. Tum demum adunaris
vndique omnibus copiis, Redonas ciuitatem terminis Britanniæ contiguam venit:
& indè diuiſo in tres partes exercitu, duabúſque partibus filiis ſuis PIPPINO &
HLVDOICO traditis, tertiáque ſecum terenta, Britanniam ingreſſus, totam fer-
ro & igni vaſtauit. Conſumptiſque in hac expeditione quadraginta vel eo amplius

LVDOVICVS PIVS. diebus, acceptis quos perfido Brittonum populo imperauerat obſidibus Rodto- A
magum ciuitatem, vbi coniugem ſe operire iuſſerat, ad xv. Kalendas Decembris
reuerſus eſt. Nam & illuc Legatos Michaëlis Imperatoris, qui ad eum mittebantur,
ſibi occurrere iuſſit. Cum quibus & Fortunatus Patriarcha Veneticorum re-
greſſus, ad eius venit præſentiam. Sed Legati Imperatoris Literas & munera defe-
rentes, pro Fortunato nihil locuti ſunt. Inter cetera tamen ad Legationem ſuam
pertinentia, quædam de imaginum veneratione protulerunt, propter quæ ſe Ro-
mam ire, atque Apoſtolicæ Sedis Præſulem conſulere debere dixerunt. Quos cùm
Legatione eorum audita, ac reſponſo reddito, abſolueret, Romam vt ſe velle di-
cebant ducere iuſſit. Fortunatum etiam de cauſa fugæ ipſius percunctatus, ad exa-
minandum eum Romano Pontifici direxit. Ipſe Aquiſgrani, vbi hiemare ſtatue-
rat, profectus eſt. Quò cùm veniſſet, & ibi Natalem Domini celebraſſet, allatum
eſt ei quòd Legati Regis Bulgarorum eſſent in Baioaria. Quibus obuiam mittens,
ipſos quidem vſque ad tempus congruum ibidem fecit operiri. Ceterùm Legatos
Abodritorum, qui vulgo Predenecenti vocantur, & contermini Bulgaris Dacium
Danubio adiacentem incolunt, qui & ipſe aduentare nunciabatur, ilicò venire
permiſit. Qui cùm de Bulgarorum iniqua infeſtatione quererentur, & contra eos
auxilium ſibi ferri depoſcerent, domum ire, atque iterum ad tempus Bulgarorum
Legatis conſtitutum redire iuſſi ſunt. SVPPONE apud Spoletium ſicut dictum
erat defuncto, eundem Ducatum ADHALHARDVS Comes Palatij, qui iunior B
vocabatur, accepit. Qui cùm vix quinque menſes eodem honore potiretur, cor-
reptus febre deceſſit. Cui cùm MORINGVS Brixiæ Comes ſucceſſor eſſet ele-
ctus, nũcio honoris ſibi deputati accepto decubuit, & paucis interpoſitis diebus vi-
tam finiuit. EBLVS & ASINARIVS Comites cum copiis VVaſconum ad Pam-
pilonam miſſi, cùm peracto iam ſibi iniuncto negocio reuerterentur, in ipſo Pyre-
næi iugo perfidiâ montanorum in inſidias deducti, ac circumuenti, capti ſunt, &
copiæ quas ſecum habuêre penè vſque ad internecionem deletæ. Et Eblus qui-
dem Cordubam miſſus, Aſinarius verò miſericordiâ eorum qui eum ceperant, quaſi
conſanguineus eorum eſſet, domum redire permiſſus eſt. HLOTHARIVS verò
iuxta patris mandatum Romam profectus, ab Eugenio Pontifice honorificè ſuſci-
pitur. Cui cùm iniuncta ſibi patefaceret, ſtatum populi Romani iamdudum quo-
rumdam Præſulum peruerſitate deprauatum, memorati Pontificis beniuola de-
fenſione ita correxit, vt omnes, qui rerum ſuarum direptione grauiter fuerant de-
ſolati, de receptione bonorum ſuorum, quæ per illius aduentum Deo donante pro-
uenerat, magnificè ſint conſolati.

HOC anno paucis ante ſolſtitium æſtiuale diebus in territorio Auguſtodunen-
ſe, aëre in tempeſtatem ſubita mutatione conuerſo, ingens fragmentum ex glacie
ſimul cum grandine decidiſſe narratur: cuius longitudo quindecim, latitudo ſep-
tem, craſſitudo duos pedes habuiſſe dicitur.

DCCCXXV. C

825. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXV. ſacro Paſchali feſto ſolemniter
Aquiſgrani celebrato, arridente etiam verna temperie, Imperator venandi gratiâ
Nouiomagum profectus, Legatos Bulgarorum circa medium Maium Aquiſgrani
venire præcepit. Nam tunc illò reuerti ſtatuit, habiturus ibi Conuentum, quem de
Britannia regreſſus, eo ſe tempore ibidem habere velle Optimatibus iudicauerat.
Quò cùm peracta venatione fuiſſet reuerſus, Bulgaricam Legationem audiuit. Erat
enim de terminis ac finibus inter Bulgaros ac Francos conſtituendis. Affuerunt in
eodem pene omnes Britanniæ primores, inter quos & VVihomarcus, qui perfidiâ
ſua totam Britanniam cõturbauerat, & obſtinatione ſtultiſſima ad memoratam ex-
peditionẽ clam faciendam Imperatoris animũ prouocauerat. Tandem ſaniore vſus
conſilio, ad fidem Imperatoris, vt ipſe dicebat, venire non dubitauit. Cui cùm Im-
perator & ignoſceret, & muneribus donatum vnà cum ceteris Gentis ſuæ primori-
bus domum remeare permitteret; promiſſam fidem, vt priùs conſueuerat, gentilitiâ
perfidiâ commutauit, ac vicinos ſuos incendiis & direptionibus inquantum potuit
infeſtare non ceſſauit: donec ab hominibus LANDBERTI Comitis in domo propria
circumuentus, atque interfectus eſt. Imperator verò, audita Bulgarorum Legatio-
ne, per eoſdem qui ad eum miſſi fuerant Legatos, Regi eorum miſſis Literis prout
videbatur reſpondit. Dimiſſóq; Conuentu, in Vogeſum ad Rumerici montem ve-

LVDOVICVS PIVS.

A nandi gratiâ profectus, filium ſuum HLOTHARIVM ex Italia regreſſum, ibique ad ſe venientem ſuſcepit: ac peracta venatione Aquiſgrani rediens, generalem populi ſui Conuentum more ſolemni menſe Auguſto habuit. In quo Conuentu, inter ceteras Legationes, quæ de diuerſis partibus venerunt, etiam & filiorum Godefridi de Normannia Legatos audiuit: ac pacem, quam iidem ſibi dari petebant, cum eis in Marca eorum menſe Octobrio confirmari iuſſit. Completíſque omnibus negociis, quæ ad illius Conuentus rationem pertinere videbantur, Nouiomagum cum filio maiore ſeceſſit. Minorem verò filium ſuum HLVDOICVM in Baioariam direxit. Ipſe autem autumnali venatione completa, circa hiemis initium Aquiſgrani reuerſus eſt.

IN territorio Tullenſe iuxta Commerciacum villam puella quædam annorum circiter duodecim, poſt ſacram communionem, quam in Paſcha de Sacerdotis manu ſumendo perceperat, primò pane, deinde omnibus cibis & potibus abſtinendo, intantum ieiunaſſe perhibetur, vt nulla penitus corporalia alimenta ſuſcipiens, ſine omni victus deſiderio plenum triennium compleuerit. Cœpit autem ieiunare anno Incarnationis Dominicæ DCCCXXIII. ſicut in ipſius anni deſcriptione ſuperiùs annotatum eſt. Et hoc anno, id eſt DCCCXXV. circa Nouembris menſis initium peracto ieiunio, eſcam ſumere, ac more ceterorum mortalium manducando viuere cœpit.

B DCCCXXVI.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXVI. cùm Regi Bulgarorum Legati ſui quid egerint renunciaſſent, iterum eum, quem primò miſerat ad Imperatorem, cum Litteris remiſit: rogans vt ſine interpoſitione orarum vel terminorum definitio fieret: vel ſi hoc non placeret, ſuos quiſque terminos ſine pacis fœdere tueretur. Cui Imperator, quia fama erat Bulgarorum Regem à ſuo quodam Optimate aut Regno pulſum, aut interfectum, reſpondere diſtulit. Illóque expectare iuſſo propter famæ certitudinem comperiendam, BERTRICVM Palatij Comitem ad BALDRICVM & GEROLDVM Comites, & Auarici limitis Cuſtodes, in Carantanorum prouinciam miſit. Qui cùm reuerſus nihil certi ſuper his quæ fama vulgauerat reportaſſet, Imperator Legatum ad ſe vocatum ſine Litteris remeare fecit. Interea PIPPINVS Rex filius Imperatoris, vt iuſſus erat, cum ſuis Optimatibus & Hiſpanici limitis Cuſtodibus, circa Kalendas Februarias Aquiſgrani (nam ibi tunc Imperator hiemauerat) venit. Cum quibus vbi de tuendis contra Sarracenos Occidentalium partium finibus eſſet tractatum, atque diſpoſitum, Pippinus in Aquitaniam regreſſus æſtatem in deputatum ſibi locum tranſegit. Imperator verò medio menſe Maio Aquis egreſſus circa Kalendas Iunij, ad Ingilenhaim venit. Habitóque ibi Conuentu non modico, multas, & ex diuerſis Terrarum partibus miſſas Legationes audiuit, & abſoluit. Inter quas præcipua, ceteríſque præeminens erat Legatio ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, Romanæ 826.

C videlicet Eccleſiæ, qua fungebatur Leo Centumcellenſis Epiſcopus, & Theofilactus Nomenclator, & de partibus tranſmarinis Dominicus Abba de Monte Oliueti. Legati quoque filiorum Godefridi Regis Danorum, pacis ac fœderis causâ directi: & de Sclauorum regionibus quidam Abodritorum primores Ceadragum Ducem ſuum accuſantes. Accuſabatur & Tunglo vnus de Soraborum primoribus, quòd & ipſe dicto audiens non eſſet. Quorum vtrique denunciatum eſt, quòd ſi medio Octobrio ad Imperatoris generalem Conuentum venire diſtuliſſet, condignas perfidiæ ſuæ pœnas eſſe daturum. Venerunt & ex Britonum primoribus, quos illius limitis Cuſtodes adducere voluerunt. Eodem tempore Herioldus cum vxore, & magna Danorum multitudine veniens Moguntiacum, apud ſanctum Albanum cum his quos ſecum adduxit baptizatus eſt, multíſque muneribus ab Imperatore donatus, per Friſiam qua venerat viâ reuerſus eſt. In qua Prouincia vnus Comitatus, qui *Riuſtri* vocatur, eidem datus eſt, vt in eum ſe cum rebus ſuis ſi neceſſitas exigeret recipere potuiſſet. Baldricus verò & Geroldus Comites, ac Pannonici limitis Præfecti in eodem Conuentu affuerunt, & adhuc de motu Bulgarorum aduerſum nos nihil ſe ſentire poſſe teſtati ſunt. Venit cum Baldrico Preſbyter quidam de Venetia Georgius nomine, qui ſe organũ facere poſſe aſſerebat. Quem Imperator Aquiſgrani cum Tanculfo Sacellario miſit, & vt ei omnia ad id inſtrumentum efficiendum neceſſaria præberentur imperauit. Condictóque ac pronun-

ciato ad medium Octobrium generali Conuentu, ceteris omnibus more ſolemni A
abſolutis, ipſe trans Rhenum ad villam, quæ *Salz* vocatur, cum ſuo comitatu pro-
fectus eſt. Ibi ad eum Legati Neapolitanorum venerunt, atque inde accepto re-
ſponſo ad ſua regreſſi ſunt. Ibi ad eius notitiam perlatum eſt de fuga ac perfidia
Aizonis, quomodo fraudulenter Auſonam ingreſſus, & à populo illo, quem dolo
deceperat, receptus, vel Torotam ciuitatem deſtruxit: caſtella eiuſdem regionis,
quæ firmiora videbantur, comminuit, miſſóque ad Abdiraman Regem Sarrace-
norum fratre ſuo, auxilium quod petebat iuſſu eiuſdem Regis contra nos accepit.
Sed Imperator, licèt huius rei nuncium grauiter ferret, nihil tamen inconſultè ge-
rendum iudicans, Conſiliariorum ſuorum aduentum ſtatuit operiri. Tranſactáque
autumnali venatione circa Kalendas Octobris per Mœnum fluuium vſque ad *Fran-
conusfurd* ſecunda aquâ nauigauit. Inde ad Ingelenhaim medio Octobrio veniens,
generalem ibi vt condictum erat populi ſui Conuentum habuit, in quo & Cea-
dragum Abodritorum Ducem, necnon & Tuncglonem, qui apud eum perfi-
diæ accuſabantur, audiuit. Et Tuncglonem quidem, accepto ab eo filio eius
obſide, domum redire permiſit. Ceadragum verò, ceteris Abodritis dimiſſis, ſe-
cum retinuit: miſſiſque ad populum Abodritorum Legatis, ſi eum ſibi vulgus re-
gnare vellet, perquirere iuſſit. Ipſe autem Aquiſgrani, vbi hiemare conſtituerat,
profectus eſt. Cúmque Legati, quos ad Abodritos miſerat, reuerſi nunciaſſent va-
riam illius Gentis pro Regno ſuo recipiendo ſententiam, meliores tamen ac præ- B
ſtantiores quoſque de illius receptione concordare, acceptis ab eo quos imperauit
obſidibus, in Regnum ſuum eum fecit reſtitui. Dum hæc aguntur, HILDVINVS
Abbas Monaſterij ſancti Dionyſij Martyris Romam mittens, annuente precibus
eius Eugenio ſanctæ Sedis Apoſtolicæ tunc Præſule, oſſa beatiſſimi Sebaſtiani
Martyris accepit, & ea apud Sueſſonam ciuitatem in Baſilica ſancti Medardi col-
locauit. Vbi, dum adhuc inhumata in loculo, in quo ablata fuerant, iuxta tu-
mulum ſancti Medardi iacerent, tanta prodigiorum ac ſignorum multitudo cla-
ruit, tanta virtutum vis in omni genere ſanitatum per diuinam gratiam in nomi-
ne eiuſdem beatiſſimi Martyris enituit, vt à nullo mortalium eorumdem mira-
culorum aut numerus comprehendi, aut varietas verbis valeat enunciari. Quo-
rum quædam tanti ſtuporis eſſe narrantur, vt humanæ imbecillitatis fidem ex-
cederent, niſi certum eſſet Dominum noſtrum IESVM CHRISTVM, pro
quo idem beatiſſimus Martyr paſſus eſſe dinoſcitur, omnia quæ vult facere poſ-
ſe per diuinam omnipotentiam, in qua illi omnis creatura in cœlo & in terra
ſubiecta eſt.

DCCCXXVII.

827. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXVII. Imperator Elizacharum
Presbyterum & Abbatem, & cum eo Hildibrandum atque Donatum Comites,
ad motus Hiſpanicæ Marcæ componendos miſit. Ante quorum aduentum Ai-
zo Sarracenorum auxilio fretus, multa eiuſdem limitis Cuſtodibus aduerſa in- C
tulit, eóſque aſſiduis incurſionibus in tantum fatigauit, vt quidam illorum, re-
lictis quæ tueri debebant caſtellis, recederent. Defecit ad eum & filius Bera-
ni nomine VVillemundus, necnon & alij complures nouarum rerum gentili-
tia leuitate cupidi: iunctique Sarracenis ac Mauris, Ceritaniam & Vallenſem
rapinis atque incendiis quotidie infeſtabant. Cúmque ad ſedandos ac mitigan-
dos Gothorum atque Hiſpanorum in illis finibus habitantium animos Heliſa-
char Abbas cum aliis ab Imperatore miſſis multa & propria induſtriâ, & ſocio-
rum conſilio prudenter adminiſtraſſet, BERNARDVS quoque Barcinonæ Co-
mes Aizonis inſidiis, & eorum qui ad eum defecerant calliditati ac fraudulen-
tis machinationibus pertinaciſſimè reſiſteret, atque eorum temerarios conatus
irritos efficeret, exercitus à Rege Sarracenorum Abdiraman ad auxilium Ai-
zoni ferendum miſſus, Cæſarauguſtam veniſſe nunciatur. Supra quem Abu-
marnam Regis propinquus Dux conſtitutus, ex perſuaſionibus Aizonis haud
dubiam ſibi victoriam pollicebatur. Contra quem Imperator filium ſuum PIP-
PINVM Aquitaniæ Regem cum immodicis Francorum copiis mittens, Regni
ſui terminos tueri præcepit. Quod ita factum eſſet, niſi Ducum deſidiâ, quos
Francorum exercitui præfecerat, tardiùs quàm rerum neceſſitas poſtulabat, is
quem ducebant ad Marcam veniſſet exercitus. Quæ tarditas in tantum noxia

A fuit, vt Abumaruan vaſtatis Barcinonenſium ac Gerundenſium agris, villiſque inceniſ, eunctis etiam quæ extra vrbes inuenerat direptis, cum incolumi exercitu Cæſarauguſtam ſe priùs reciperet, quàm à noſtro exercitu vel videri potuiſſet. Huius eladis præſagia credirę ſunt viſæ multoties in cœlo acies, & ille terribilis nocturnæ coruſcationis in aëre diſcurſus. Imperator autem duobus Conuentibus habitis, vno apud Niumagam propter falſas Horici filij Godefridi Regis Danorum pollicitationes, quibus ſe illò ad Imperatoris præſentiam venturum promiſerat: altero apud Compendium, in quo & annualia dona ſuſcepit, & his qui ad Marcham Hiſpanicam mittendi erant, quid vel qualiter agere deberent imperauit. Ipſe autem Compendium & Cariſiacum, ceteráque his vicina Palatia, vſque ad hiberni temporis initium conuerſatus eſt. Interea Reges Danorum, filij videlicet Godefridi, Herioldum de conſortio Regni eiicientes, Normannorum finibus excedere compulerunt. Bulgari quoque Sclauos in Pannonia ſedentes, miſſo per Drauum nauali exercitu, ferro & igni vaſtauerunt: & expulſis eorum Ducibus, Bulgaros ſuper eos Rectores conſtituerunt. LVDOVICVS PIVS.

EVGENIVS Papa menſe Auguſto deceſſit. In cuius locum VALENTINVS Diaconus à Romanis electus, & ordinatus, vix vnum menſem in Pontificatu compleuit. Quo defuncto, GREGORIVS Preſbyter tituli ſancti Marcelli electus; ſed non priùs ordinatus eſt, quàm Legatus Imperatoris Romam venit, & B electionem populi qualis eſſet examinauit. Legati Michaëlis Imperatoris de Conſtantinopoli ad Imperatorem quaſi propter fœdus confirmandum miſſi, Septembrio menſe Compendium venerunt. Quos ille benignè receptos & audiuit, & abſoluit.

CORPORA beatiſſimorum Chriſti Martyrum Marcellini & Petri de Roma ſublata, & Octobrio menſe in Franciam tranſlata, & ibi multis ſignis atque virtutibus clarificata ſunt.

DCCCXXVIII.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXVIII. Conuentus Aquiſgrani menſe Februario factus eſt, in quo cùm de multis aliis cauſis, tùm præcipuè de his quæ in Marca Hiſpanica contigerunt, ratio habita: & Legati, qui exercitui præerant, culpabiles inuenti, & iuxta merita ſua honorum amiſſione mulctati ſunt. Similiter & Baldricus Dux Foroiulenſis, cùm propter eius ignauiam Bulgarorum exercitus terminos Pannoniæ ſuperioris impunè vaſtaſſet, honoribus quos habebat priuatus, & Marca quam ſolus tenebat inter quatuor Comites diuiſa eſt. Halitgarius Cameracenſis Epiſcopus, & Hamfridus Abbas Monaſterij Nonantulæ, Conſtantinopolim miſſi, & à Michaële Imperatore, ſicut ipſi indè reuerſi retulerunt, honorificè ſuſcepti ſunt. Imperator Iunio menſe ad Ingulhaim villam venit, ibique per aliquot dies Placitum habuit. In quo 828.
C cùm de filiis ſuis HLOTHARIO & PIPPINO cum exercitu ad Marcam Hiſpanicam mittendis conſilium miſſet, & id quomodo fieret ordinaſſet, Miſſos etiam Romani Pontificis, Quintinum Primicerium, ac Theofilactum Nomenclatorem, qui ad eum illò venerant, audita illorum Legatione dimiſiſſet, ad villam Franconofurd profectus eſt. Ibique aliquamdiu moratus VVormatiam venit, atque indè Theodonis-villam pertexit. De quo loco Hlotharium filium ſuum cum magnis Francorum copiis ad Hiſpanicam Marcam direxit. Qui cùm Lugdunum veniſſet, conſedit; nuncium operiens qui de Sarracenorum aduentu faceret certiorem. In qua expectatione cum Pippino fratre colloquitur. Et comperto quòd Sarraceni ad Marcam venire aut timerent, aut nollent, redeunte in Aquitaniam fratre, ipſe ad partem Aquiſgrani reuertitur. Interea cùm in confinibus Nortmannorum tam de fœdere inter illos & Francos confirmando, quàm de Herioldi rebus tractandum eſſet, & ad hoc totius penè Saxoniæ Comites ſimul cum Marchionibus illò conueniſſent, Herioldus rerum gerendarum nimis cupidus, condictam, & per obſides firmatam pacem, incenſis ac direptis aliquot Nortmannorum villulis irrupit. Quod audientes filij Godefridi, contractis ſubitò copiis ad Marcam veniunt, & noſtros in ripa Eidoræ fluminis ſedentes, ac nihil tale opinantes, tranſito flumine adorti, caſtris exuunt: eiſque in fugam actis, cuncta diripiunt, ac ſe cum omnibus copiis ſuis in ſua caſtra reci-

LVDOVICVS PIVS. piunt. Deinde inito conſilio, vt vltionem huius facti præuenirent, miſſa Legatione ad Imperatorem, quàm inuiti, & quanta neceſſitate coacti id fecerunt, expoſuerunt. Se tamen ad ſatisfactionem eſſe paratos, & hoc in Imperatoris eſſe arbitrio, qualiter ita fieret emendatum, vt de re inter partes pax firma maneret. BONIFACIVS Comes, cui tutela Corſicæ inſulæ tunc erat commiſſa, aſſumpto ſecum fratre Berehario, necnon & aliis quibuſdam Comitibus de Tuſcia, Corſica, atque Sardinia, parua claſſe circumuectus cùm nullum in mari piratam inueniſſet, in Africam traiecit: & inter Vticam atque Carthaginem ingreſſus, innumeram incolarum multitudinem ſubitò congregatam offendit, cum qua & prœlium conſeruit, & quinquies vel eò ampliùs fuſam fugatámque profligauit. Magnáque Afrorum multitudine proſtrata, aliquantis etiam ſociorum ſuorum per temeritatem amiſſis, in naues ſuas ſe recepit, atque hoc facto ingentem Afris timorem incuſſit. A

LVNA Kalend. Iulij primo diluculo in occaſu ſuo defecta eſt. Similiter & in VIII. Kalend. Ianuarij, id eſt in Natalem Domini, media nocte obſcurata eſt. [Ferunt in regione VVaſconia trans Garumnam fluuium, in pago Aginenſe, annonam pluere de cœlo ſimilem frumento, ſed paululum breuiore, ac rotunda grana habere: de qua domno Imperatori adlatum eſt ad Aquis Palatium.] Imperator circa Miſſam ſancti Martini Aquiſgrani ad hiemandum venit. Ibíque poſitus, totum hiberni temporis ſpacium in diuerſis conuentionibus ob neceſſaria Regni negocia congregatis impendit. B

DCCCXXIX.

829. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXIX. poſt exactum hiemem, in ipſo ſancto Quadrageſimali Ieiunio, paucis ante ſanctum Paſcha diebus, Aquiſgrani terræmotus noctu factus, ventúſque tam vehemens coortus, vt non ſolùm humiliores domos, verumetiam ipſam ſanctæ Dei Genitricis Baſilicam, quam Capellam vocant, tegulis plumbeis tectam, non modica denudaret parte. Imperator verò in diuerſis occupationibus vſque ad Kalendas Iulias Aquiſgrani moratus, tandem ad generalem Conuentum VVormatiæ habendum cum comitatu ſuo menſe Auguſto ſtatuit proficiſci. Sed priuſquàm indè promoueret, nuncium accepit, Nortmannos velle trans Albiam Saxoniæ regionem inuadere, atque exercitum eorum, qui hoc facturus eſſet, noſtris finibus appropinquare. Quo nuncio commotus, miſit in omnes Franciæ partes, & iuſſit vt cum ſumma feſtinatione tota populi ſui generalitas poſt ſe in Saxoniam veniſſet: indicans ſimul velle ſe apud Noueſium medio circiter Iulio Rhenum tranſire. Sed vbi vana eſſe comperit, quæ de Nortmannis fama diſperſerat, ſicut diſpoſitum priùs habebat, medio menſe Auguſto VVormatiam venit. Ibique habito generali Conuentu, & oblata ſibi annua dona ſolemni more ſuſcepit, & Legationes plurimas, quæ tam de Roma & Beneuento, quàm & de aliis longinquis terris ad eum venerant, audiuit atque abſoluit. HLOTHARIVM quoque filium ſuum finito Conuentu in Italiam direxit, ac BERNARDVM Comitem Barcinonæ, qui eatenus in Marca Hiſpaniæ præſidebat, Camerarium in Palatio conſtituit. Aliis etiam cauſis, quæ ad illius Placiti completionem pertinere videbantur, congruo modo diſpoſitis atque completis, populóque ad ſua ire dimiſſo, ipſe ad autumnalis venationis exercitium Franconofordo villam profectus eſt. Qua tranſacta, ad hiemandum Aquiſgrani reuerſus eſt, vbi ad Miſſam ſancti Martini, ac feſtiuitatem beati Andreæ Apoſtoli, necnon & ipſum ſacroſanctum Dominicæ Natiuitatis diem cum magna lætitia & exultatione celebrauit. C

DCCCXXX.

830. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXX. Conuentus ibidem factus eſt, in quo ſtatuit cum vniuerſis Francis hoſtiliter in partes Britanniæ proficiſci, maximéque hoc perſuadente Bernardo Camerario. Et non multò pòſt Aquis exiuit, id eſt IV. feria, quæ dicitur Caput Ieiunij, valde pedum ægritudine laborioſus, ſtatuit per maritima loca illuc properare, domna Imperatrice in Aquis dimiſſa. Quod iter omnis populus moleſtè ferens propter difficultatem itineris, eum illuc ſequi noluerunt. Nam aliqui ex primoribus murmurationem populi cognoſcentes, conuocauerunt illum, vt eum à fide, quam domno Imperatori promiſſam ha-

A bebant, auertetent. Ideóque omnis populus, qui in Britanniam ire debebat, ad Pariſium ſe coniunxit: necnon Hlotharium de Italia, & Pippinum de Aquitania hoſtiliter aduerſum patrem venire, vt illum de Regno eiicerent, & nouercam ſuam perderent, ac Bernardum interficerent, compulerunt. Quod præfatus Bernardus ſentiens, fugâ lapſus Barcinonam peruenit. Cúmque domno Imperatori illorum conſilium denunciatum eſſet, continuò obuiam illis ad Compendium perrexit. Ibique veniens Pippinus cum multitudine populi, conſenſu Hlotharij omnem poteſtatem Regiam vxorémque eius tulerunt, ac velantes eam miſerunt Pictauis ad Monaſterium Sanctæ Radegundis. Cuius etiam fratres, Conradum videlicet atque Rodulfum, tonſurantes, per Monaſteria retruſerunt. Poſt octauas autem Paſchæ Hlotharius de Italia perueniens, Placitum illic habuit, & HERBERTVM fratrem BERNARDI excæcari iuſſit, aliquóſque fideles domni Imperatoris in cuſtodiam miſit. His omnibus ita peractis, alium Conuentum domnus Imperator cum filio ſuo Hlothario circa Kalendas Octobris Nouiomago condixit, vbi Saxones & Orientales Franci conuenire potuiſſent. Nam illuc ex vtraque parte, ſcilicet domni Imperatoris, & Hlotharij, multorum congregatus eſt exercitus. Ibique domnus Imperator recuperato Imperio, iuſſit auctores illius facti, quorum fraus detecta, & conſpiratio patefacta erat, propter illorum contrrouerſiam in cuſtodiam mitti vſque ad aliud Placitum, quod Aquiſgrani erat habiturus. Verùm ab omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ac ceteris Francis, iudicatum eſt, vt coniux eius, quæ iniuſtè & ſine lege ac iudicio ei ablata fuerat, ad memoratum condictum Placitum reduceretur: & ſi quiſlibet aliquod crimen illi obiicere vellet, aut ſe legibus defenderet, aut iudicium Francorum ſubiret. Et inde domnus Imperator ad hyemandum Aquis properauit anno ab Incarnatione Domini DCCCXXXI.

LVDOVICVS PIVS.

B

DCCCXXXI.

NAM circa Kalendas Februarij ſicut condictum fuerat generale Placitum habuit, eóſque, qui anno ſuperiori propter ſeditionem prius in Compendio, & poſtea in Niumago domnum Imperatorem offenderant, venire iuſſit: vt illorum cauſa diſcuteretur, & diiudicaretur. Primúmque à filiis eius, ac deindè à cuncto qui aderat populo iudicatum eſt, vt capitalem ſubirent ſententiam. Tunc domnus Imperator ſolita pietate vitam & membra illis induſit, ipſóſque per diuerſa loca ad cuſtodiendum commendauit. Hlotharius verò, propter quod magis illis conſenſerat quàm debuiſſet, genitoris pium commouit animum. Ad quod Placitum domna Imperatrix, ſicut iuſſum fuerat, veniens, & in conſpectu domni Imperatoris ac filiorum eius aſſiſtens, de cunctis ſe obiicientibus purificare velle aiebat. Percunctatúſque eſt populus, ſi quiſlibet in eam aliquod crimen obiicere vellet. Cúmque nullus inuentus eſſet, qui quodlibet illi malum inferret, purificauit ſe ſecundum iudicium Francorum de omnibus quibus accuſata fuerat. Peractóque Placito Hlotharium In Italiam, Pippinum in Aquitaniam, Hludoicum in Baioariam ire permiſit. Ipſe autem circa Calendas Maij ad Ingulehem veniens, Hlotharium illic ad ſe venientem honorificè ſuſcepit. Hi quoque, qui in exilium miſſi fuerant, adducti & abſoluti, gratiámque domni Imperatoris adepti ſunt. Tertium verò generale Placitum in Theodonis-villa habuit, ibique ad eum Legati Amiralmummin indè perfidè venientes, pacem petiuerunt. qua mox impetrata, reuerſi ſunt. Necnon Miſſi Danorum eadem exorantes venerunt, & fœdere firmato ad propria repedarunt. Multæque Legationes Sclauorum ad eum venientes, auditæ, diſpoſitæ, & abſolutæ ſunt. Bernardus Comes adueniens, de quibus accuſatus fuerat domno Imperatori filiiſque ſuis iureiurando ſatisfecit. Filij quoque eius, qui adfuerant, ad ſua remearunt. Pippinum inibi diutiùs expectans, plures ad eum Legatos direxit, vt veniret. Qui ſe venturum promiſit, & venire diſtulit. Ipſe verò ad hyemandum poſt Miſſam Sancti Martini Aquis venit. Ibi Pippinus paucis diebus ante Natalem Domini ad eum venit. Quem domnus Imperator, propter inobedientiam illius, non tam benignè ſuſcepit, quàm antea ſolitus fuerat.

831.

C

DCCCXXXII.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXXII. Indignatus PIPPINVS, quòd à patre non fuerat honorificè ſuſceptus, inito conſilio, in vigilia Innocen- 832.

LVDOVICVS PIVS.

tium, prima noctis horâ cum paucis ſuorum fugâ lapſus eſt, & ſub omni feſtina- A
tione Aquitaniam petiit. At domnus Imperator grauiter indè commotus eſt, nun-
quam æſtimans filio ſuo talia debere contingere, aut patris præſentiam fugere.
Tunc igitur conuocatis vndique Conſiliariis, habitóque cum eis conſilio, quid
de his agendum eſſet, ſtatutum eſt vt ſuum generale Placitum in Aurelianis ciui-
tate habendum denuntiaretur: illúcque Hlotharium de Italia, Ludoicum verò
ad Aquis venire, paritérque cum patre ad condictum Placitum pergere. Quibus
ita conſideratis, & vbique ad hoc adnunciandum Legatis directis, ſubitò peruen-
tum eſt ad aures piiſſimi Imperatoris, Ludoicum cum omnibus Baioariis liberis
& ſeruis, & Sclauis, quos ad ſe vocare poterat, Alemaniam, quæ fratri ſuo CARO-
LO à patre iamdudum data fuerat, ingredi velle, eámque vaſtare & diripere, ac
ſuo Regno adunare, cunctúmque populum Regni illius ei fidelitatem promitte-
re: & his peractis, in Franciam cum ipſo exercitu hoſtiliter venire, & de Regno pa-
tris ſui quanto plurimum potuiſſet inuadere, ſibíque ſubiicere. Cúmque hoc com-
pertum eſſet, ſtatim domnus Imperator mutato Placito, omnes Francos Occiden-
tales, & Auſtrales, necnon & Saxones obuiam ſibi XIV. Kalend. Maij Magun-
tiam venire præcepit. Hoc audientes omnes alacriter ad domnum Imperatorem
venire feſtinauerunt, ei in omnibus auxilium præbere cupientes. Quo etiam tem-
pore eclypſis Lunæ XIV. Kalend. Maij poſt Solis occaſum facta eſt. Domnus Im-
perator cùm Maguntiam venit, vbi & ad Placitum quod eis conſtituerat omnis B
populus occurrit, mox in craſtinum cum valida Francorum & Saxonum manu
Rheno & Moin fluminibus tranſitis, circa Tiburim* villam caſtra metatus eſt. LV-
DOICVS verò filius eius iuxta VVormatiam in villa quæ vocatur *Langbardheim**
cum ſuo exercitu reſidebat, vanis pollicitationibus ſpem ſuam habens intentam,
quia hoc illi à ſuis promiſſum eſt, nec non & ab aliis, qui cum eo erant, Comiti-
bus & Vaſſallis domni Imperatoris, & Caroli: vt omnes Auſtrales Franci & Sa-
xones ei auxilium ferre deberent. Et hoc maximè MATHFRIDVS doloſè me-
ditatus & machinatus eſt, cui domnus Imperator anno priore, cùm ad mortem
diiudicatus fuerat, vitam, & membra, & hereditatem habere conceſſit. Cúmque
LVDOICVS partem ſuum cum tanta fidelium copia Rhenum tranſiſſe cogno-
uit, minorata eſt eius audacia, & expetitæ iniuſtæ potentiæ ſpes ablata eſt. Nec
mora cum ſuis hominibus Baioariam per eandem viam qua venerat feſtinanter
reuerſus eſt, plurimíque eorum qui cum illo erant ad domnum Imperatorem re-
greſſi ſunt. Audiens domnus Imperator ſubitaneam eius reuerſionem, perrexit ad
locum de quo ille redierat, ibíque plurima deuaſtata inuenit, quæ omnia aduerſa
ſicut ei mos eſt patienter tulit: & lento gradu non filium perſequendo, cum omni
exercitu in Alemaniam perrexit, peruenitque ad *Augusburg* ſuper Lech. Ibíque
filium ſuum, qui taliter ſeductus fuerat, ad ſe venire fecit, ac ſolita pietate quæ
contra ſe facta fuerant omnia illi indulſit. Qui tamen iureiurando promiſit, ne vl-
tra talia perpetraret, neque aliis ad hoc conſentiret. Peracto itaque Placito, filium C
ſuum cum pace Baioariam redire permiſit, & exercitu dimiſſo ipſe per Auſtriam
ad Salz venit: ibíque illi domna Imperatrix obuiam occurrit. Qui vnà nauali iti-
nere Moguntiam venerunt, vbi & LOTHARIVS patri occurrit: vbi etiam de-
nuò annunciatum eſt Placitum generale Kalendas Septembris Aurelianis haben-
dum, ibique vnumquemque hoſtem liberè aduenire. Cúmque illuc peruenit, do-
na annualia more ſolito ſuſcipiens, mox indè ad Lemodicas feſtinauit. Tunc fi-
lium ſuum PIPPINVM ad ſe vocans, inter cetera increpauit eum, cur de eius
præſentia ſine licentia aufugiſſet. Paternóque illũ affectu corripere cupiẽs, in Fran-
ciam ire præcepit: vt in loco, quo eum eſſe iniunxit, moram faceret quouſque ſua
emendatione patris animum mitigaret. Ille verò ſe facturũ ſimulans, & de incœpto
itinere regrediens, paternam iuſſionem implere contempſit: domno Imperatore
per alias partes Aquitaniæ in Franciam reuertente. Dúmque hoc illi nunciatum
eſſet, non tam citò in Franciam venit, ſicut diſpoſitum habuerat: ſed propter hoc
aliquantis diebus illis in partibus moras faciens, tandem ante Natalem Domini
Cinomannis peruenit anno DCCCXXXII.

DCCCXXXIII.

833. NAM ibi celebratis ſanctis diebus, recto itinere Aquis peruenit. vbi non mul-
tis diebus demoranti, nunciatum eſt illi, quòd iterum filij ſui adunati pariter in

* al. Triburim.
* al. Langardhim.

A illum inſurgere, & cum multa copia hoſtium inruere vellent. Qui conſilio inito VVormatiam ante initium Quadrageſimæ peruenit, ibique peractis illis diebus, Sanctæ Paſchæ & Pentecoſtes feſtiuitates celebrauit: conuocatóque exercitu, obuiam illis ire diſpoſuit, vt ſi eos verbis pacificis ab hac audacia auertere nequiuiſſet, armis ne Chriſtianum populum læderent compeſceret. Denique filij eius cœptum peragere cupientes, in pago Heliſaciæ, in loco qui dicitur *Rotfelth*, id eſt *rubeus Campus*, iuxta Columb, qui deinceps Campus-mentitus vocatur, ſe coniunxerunt: id eſt LOTHARIVS de Italia Gregorium Apoſtolicum ſecum adducens, PIPPINVS de Aquitania, & LVDOICVS de Baioaria, cum plurima hominum multitudine. Quibus cùm domnus Imperator occurriſſet, nullatenus eos ab eadem pertinacia compeſcere potuit; ſed prauis perſuaſionibus & falſis promiſſionibus populum, qui cum domno Imperatore venerat, deceperunt, ita vt omnes illum dimitterent. Drogo verò frater Imperatoris, & Modoinus ac VVillericus, atque præfatus Aldricus Epiſcopi, cum nonnullis Epiſcopis aliis, Abbatibus, Comitibus, ac reliquis ſuis fidelibus, cum illo remanſerunt. Nam aliqui ex illis, in quos eorum ira maximè ſæuiebat, abſceſſerunt, & in locis amicorum ac fidelium ſe contulerunt. Ablatáque illi coniuge, & in Italiam apud ciuitatem Tartonam in exilium directa, Lotharius arrepta poteſtate Regia Apoſtolicum Romam, Pippinum in Aquitaniam, & Ludoicum in Baioariam redire permiſit. *LVDOVICVS PIVS.*

B Ipſe verò patrem ſecum ſub cuſtodia per Mettis vſque ad Sueſſionis ciuitatem perducens, illic eum Monaſterio Sancti Medardi in eadem cuſtodia reliquit: & filium eius CAROLVM ei auferens, ad Monaſterium Promiæ tranſmiſit. Vnde patrem nimium contriſtauit. Deinde condictum Placitum Kalendas Octobris LOTHARIVS in Compendio habuit. Ibique Epiſcopi, Abbates, Comites, & vniuerſus populus conuenientes, dona annualia ei præſentauerunt, fidelitatémque promiſerunt. Nam illuc quoque Legati ex Conſtantinopoli, qui ad patrem fuerant deſtinati, ad Lotharium peruenerunt, eíque Epiſtolas & munera detulerunt. In quo Conuentu multa in domnum Imperatorem crimina confixerunt. Inter quos Ebo Remorum Epiſcopus falſarum obiectionum incentor extiterat. Et tamdiu illum vexauerunt, quouſque arma deponere, habitúmque mutare cogentes, liminibus Eccleſiæ pepulerunt: ita vt nullus loqui cum eo auderet, niſi illi qui ad hoc fuerant deputati. Poſtea verò metuentes, ne ab ipſo loco à quibuſdam ſuis fidelibus eriperetur, ipſe Lotharius ad idem Monaſterium veniens, patrem illo nolente ſecum adduxit, atque in Compendio ſub eadem excommunicatione retinuit. Tunc peracto Placito, Lotharius ad hiemandum Aquis properauit, & patrem ſuum ire ſub prædicta cuſtodia fecit, ac vigiliâ Sancti Andreæ Aquis peruenit. Poſt paucos autem dies accidit, vt ob quaſdam cauſas Lotharius & Ludoicus Mogontiâ colloquium haberent. Vbi Ludoicus fratrem ſuum Lotharium obnixè deprecatus eſt, vt patri illorum mitior fieret, nec tam ſtricta cu-

C ſtodiâ illum teneret. Quod illo renuente, Ludoicus triſtis abſceſſit, deinceps cum ſuis meditans qualiter patrem ſuum ab eadem cuſtodia eriperet. Lotharius autem paucis diebus ante Natale Domini Aquis peruenit anno ab Incarnatione Domini DCCCXXXIV.

DCCCXXXIV.

ET domnus quidem Imperator in Aquis ſeruabatur, nihilque humanum erga illum fiebat: ſed multò crudeliùs aduerſarij eius in illum ſæuiebant, die noctúque ſatagentes tantis afflictionibus illius animum emollire, vt ſponte ſeculum reliquiſſet, & ſe in Monaſterium contuliſſet. At ille numquam ſe facturum aiebat, quamdiu de ſe nullam poteſtatem haberet, aliquod votum. Verùm eùm LVDOICVS compeiiſſet, quòd nihil eius petitio apud germanum præualeret, vt mitiùs apud patrem egiſſet, miſit Legatos ad fratrem ſuum PIPPINVM, eíque innotuit omnia quæ erga patrem geſta fuerant: deprecans illum, vt reminiſcens paterni amoris ac reuerentiæ, vnà cum illo patrem de illa tribulatione eriperet. At ille ſtatim conuocauit exercitum Aquitanorum & Vltra-Sequanenſium, Ludoicus Baioarios, Auſtraſios, Saxones, Alemannos, necnon & Francos qui citra Carbonariam conſiſtebant: cum quibus etiam ad Aquis properare cœperunt. Cúmque hoc LOTHARIVS cognouiſſet, de Aquis abſceſſit, & patrem ſuum vſque ad Pariſius ſub memorata cuſtodia deduxit, ibique iam Pippinum cum exer- 834.

LVDOVICVS PIVS.

citu repperit Sequanæ inſolita exuberatione tranſire prohibitum. Nam nimium A
ceterorum quoque fluminum inundatio, & vltra alueos inſueta progreſſio multis
non paruum intulit impedimentum. Verùm, cùm firmiter cognouiſſet, Ludoicum
etiam cum tanta populi multitudine in eaſdem partes properare, inde perterritus,
in eodem loco patre dimiſſo, primo Kalendarum Martiarum die cum ſuis aufu-
git. Illo abſcedente venerunt Epiſcopi, qui præſentes aderant, & in Eccleſia ſan-
cti Dionyſij domnum Imperatorem reconciliauerunt, & Regalibus veſtibus ar-
miſque induerunt. Deinde filij eius Pippinus & Ludoicus cum ceteris fidelibus
ad eum venientes, paterno animo gaudenter ſuſcepti ſunt: & plurimas illis à cun-
cto populo gratias egit, quòd tam alacriter illi auxilium præbere ſtuduiſſent. Ha-
bitóque cum illis Placito, Pippinum & reliquum populum domum redire permi-
ſit, Ludoicum autem ſecum vſque ad Aquis venire fecit. Et peractis feſtis diebus,
conuocauit ſuos Conſiliarios atque Optimates, qui in circuitu erant, & cum eis
tractare ſtuduit qualiter filium ſuum Lotharium ad ſe vocare potuiſſet. Et miſſis
Legatis in vnamquamque partem Regni ſui, vt de ſua liberatione populo adnun-
ciarent, & admonerent vt fidelitatem quam ei promiſerant adimplere ſtuderent,
& quidquid contra illum deliquerant ob amorem Dei illis indulſiſſet. Lotharius
verò cùm de Pariſio proficiſceretur, in Prouinciæ vrbem Viennam peruenit, ibi-
que commorans multa incommoda illarum partium hominibus intulit. Domnus
autem Imperator vt eum illic eſſe comperit, miſit Legatos qui ei nunciarent, quòd B
omnia quæ contra patrem egerat illi conceſſiſſet, & vt cum pace ad eum reuerte-
retur. Quod ſpernens, venire diſtulit, ſed in eadem pertinacia perdurauit. Factum
eſt autem, cùm ſentirent qui fideles erant domno Imperatori in Italia, Ratholdus
videlicet Epiſcopus, Bonifacius Comes, PIPPINVS conſanguineus Imperato-
ris, aliíque quamplures, quòd coniugem eius quidam inimicorum morti tradere
vellent, miſerunt ſub omni celeritate qui illam eriperent, ereptámque vſque ad
præſentiam domni Imperatoris in Aquis incolumem perduxerunt. Eo etiam tem-
pore in expeditione, quæ contra Lantbertum & Matfridum, alióſque Lotharij
complices, directa fuerat, interfecti ſunt Odo & VVilhelmus frater eius, ac Ful-
bertus, Comites, & Theoto Monaſterij ſancti Martini Abbas, & alij quamplures.
Interim etiam claſſis de Danis veniens in Friſiam, aliquam partem ex illa deuaſta-
uit, & indè per vetus Traiectum ad emporium, quod vocatur Doreſtadus, venien-
tes, omnia diripuerunt: homines autem quoſdam occiderunt, quoſdam captiua-
tos abduxerunt, partémque eius igni cremauerunt. Lotharius verò cum ſuis Ca-
uillonem veniens, eam expugnauit, ignique ſuccendit, & Comites qui ibi ade-
rant comprehendit, ex quibus tres interfecit. Alios autem ſecum indè ſub cuſto-
dia duxit, ac ſororem Bernardi Sanctimonialem in cupa poſitam in Ararim flu-
uium demergi fecit, & deindè Aurelianis venit. Quibus domnus Imperator audi-
tis, conuocauit exercitum Lingonis medio menſe Auguſto, ibique annualia do-
na ſuſcipiens, continuò ad liberandum populum contra inuaſores Regni iter per C
Tricaſſinorum & Carnotum ac Dunenſium regiones iuxta Bliſum caſtellum vnà
cum filio ſuo Ludoico peruenit, illicque caſtra metatus eſt. Ibi etiam Pippinus fi-
lius eius cum exercitu in auxilium patri occurit. Nam Lotharius haud procul in
caſtris reſidens cum ſuis, minitabatur. quod tamen minimè efficere potuit. Tunc
domnus Imperator ſolita clementiâ motus, miſit ad illum vt pacificè ad ſe veniret:
quia vniuerſa, quæ contra illum dicta habuerat, ei ſuiſque omnibus concederet.
Et Lothario quidem Italiam, ſicut tempore domni Karoli Pippinus germanus
domni Imperatoris habuerat, conceſſit. Ceteris verò vitam, membra, heredita-
tem, & multis beneficia perdonauit. Quem pater ad ſe cum ſuis venientem forti-
ter iuramento conſtrinxit, ne talia facere, aut alicui ſentire in poſtmodum tam
ipſe quàm ſui deberent. Quibus confirmatis, eum in Italiam regredi fecit cum
his qui eum ſequi maluerunt. Ipſe verò circa Aurelianis perueniens, Pippino &
Ludoico, cunctóque exercitui redeundi licentiam tribuit: & per Pariſius ad At-
tiniacum veniens, ibi Placitum cum ſuis Conſiliariis circa Miſſam ſancti Marti-
ni habuit. Ibíque negociis Regni diſpoſitis, ad Theodonis-villam ad hiemandum
profectus eſt.

DCCCXXXV.

835. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXXV. Dominicæ Natiuitatis feſtum

A hilariter, à Drogone fratre ſuo & Metenſis vrbis Epiſcopo decentiſſimè ſuſceptus, in eadem ciuitate celebrauit. Ibíque feſtis peractis diebus, ad ſuum Palatium in Theodonis-villam reuerſus eſt. In quo etiam circa ſanctæ Mariæ Purificationem Conuentum generalem habuit omnium penè totius Imperij ſui Epiſcoporum, & Abbatum, tam Canonicorum quàm Regularium. In quo inter cetera Eccleſiaſticæ inſtituta diſciplinæ ſummoperè ventilatum eſt, quòd annis prioribus idem religioſiſſimus Imperator maliuolorum Deóque aduerſantium tergiuerſatione immeritò depoſitus paterno hereditarióque Regno, & honore, & regio nomine fuerat. Tandémque ab omnibus concorditer atque vnanimiter inuentum atque firmatum, vt illorum factionibus diuino auxilio caſſatis, ipſe auito reſtitutus honori, decoríque regio meritò reformatus, deinceps fideliſſima firmiſſimáque obedientiâ & ſubiectione Imperator & Dominus ab omnibus haberetur. Quam inuentionis ſuæque confirmationis ſeriem & vnuſquiſque proprio ſcripto comprehendit, propriæque manûs ſcriptione roborauit. Pleniùs autem & copioſiùs communi cunctorum deſcriptione in vnum corpus in modum Libelli comprehenſa totius rei patratio qualiter acta, ventilata, inuenta, & omnium ſubſcriptione denuò dignéque fuerit roborata, deuotiſſima ſinceriſſimáque beneuolentia, & tantis Patribus auctoritate digniſſima, cunctorum notitiæ manifeſtiſſimum facere non diſtulerunt. Nam venientes in memoratam vrbem in Baſilica beati Stephani
B protomartyris, Miſſarúmque celebratione peracta, & vniuerſis qui aderant rei ordine publicè patefacto, Coronam inſigne Imperij à ſacroſancto altario ſubleuatam ſacri ac reuerendi Antiſtites eius capiti cum maximo omnium gaudio propriis manibus reſtituerunt. Sed & Ebo Remorum pridem Archiepiſcopus, qui eiuſdem factionis velut ſignifer fuerat, conſcenſo eminentiori loco in eadem Eccleſia, libera voce coram omnibus profeſſus eſt, eundem Auguſtum iniuſtè depoſitum, & omnia quæ aduerſus eum patrata fuerant, iniquè & contra totius tramitem æquitatis fuiſſe machinata: & tunc meritò iuſtè dignéque proprio Imperij ſolio reformatum. Quibus ſolemniter tranſactis, ad ſæpedictum Palatium regreſſi ſunt. Ibíque Ebo in plenaria Synodo capitale crimen confeſſus, ſéque tanto, id eſt Epiſcopali miniſterio indignum proclamans, propriáque ſcriptione confirmans, ſeſe omnium conſenſu atque iudicio ab eodem miniſterio reddidit alienum. His & aliis Regni vtilitatibus iure diſpoſitis, omnibúſque ad propria abſolutis, ipſe Imperator ſanctum Quadrageſimæ tempus in eodem Palatio, ſacroſanctam feſtiuitatem Paſchæ in ſæpedicta vrbe apud memoratum Drogonem Archiepiſcopum celebrauit. Ac deinde ad Placitum ſuum generale, quod in Stremiaco prope Lugdunum ciuitatem ſe habiturum indixerat, profectus eſt. Quo in menſe Iunio habito, & donis annualibus receptis, diſpoſitiſque Markis Hiſpaniæ, Septimaniæ, ſiue Prouinciæ, ad Aquiſgrani reuerſus eſt. Verùm, dum in eodem Placito moratur, Nordmanni ſecunda inruptione Doreſtadum irruentes, vaſtauerunt atque
C hoſtiliter deprædati ſunt. Imperator autem grauiter ferens, Aquis perueniens, diſpoſita omni maritima cuſtodiâ, Arduennâ autumnalem venationem exercuit, ac deinde Aquiſgrani ad hiemandum rediit anno ab Incarnatione Domini DCCCXXXVI.

DCCCXXXVI.

VBI Natalis Domini feſtiuitate celebrata, Miſſos iterum ad Lotharium direxit, monentes eum reuerentiæ ac obedientiæ paternæ, paciſque illi concordiam multipliciter inculcantes. Ad quod manifeſtiùs agnoſcendum, iuſſum eſt vt ſuos, quibus maximè fidebat, Legatos ad patrem dirigeret, cum quibus tractari de ſuo honore atque ſalute poſſet: & qui paternam erga illum voluntatem audire, ſibíque fideliter nunciare valerent. Qui patris iuſſionibus non vſquequáque refragans, menſe Maio in villa Theodonis ad Imperatoris præſentiam direxit VValonem Abbatem. cum quibus * de auentu eius tractatum eſt, ac noſtra ex parte firmatum. vt incolumis vnà cum ſuis ad patris veniret præſentiam, & deinceps redire potuiſſet. Sed & à ſuis ſimiliter ſacramento promiſſum eſt ei, ad genitoris ſui præſentiam ſtatuto Placito abſque dilatione venturum. Quibus abſolutis, ipſe circa Rumerici montem diebus aliquot venatione patrata, tandem menſe Septembri ad indictum Placitum VVormatiam venit. In quo cùm dona annualia more ſolito reciperet, ac Lotharium operiretur, nunciatus eſt febri correptus nullate-

LVDOVICVS PIVS.

836.

nus aduenire poſſe. Ad quem directis denuò Hugone Abbate, & Adalgario Comite, de infirmitate ac recuperatione eius, & voluntate in poſterum veniendi quæſitum eſt, necnon de reſtitutione rerum Eccleſiis Dei in Francia conſtitutis, quæ in Italia ſitæ à ſuis pro libitu fuerant vſurpatæ. Verùm & de Epiſcopis atque Comitibus, qui dudum cum Auguſta fideli deuotione de Italia venerant, vt eis & ſedes propriæ, & Comitatus ac beneficia, ſeu res propriæ redderentur. Ad hæc Lotharius per Miſſos ſuos, oppoſitis quibuſdam conditionibus, non in omnibus ſe aſſentiri poſſe mandauit. Eodem tempore Nordmanni Doreſtatum & Friſiam rurſum depopulati ſunt. Sed & Horich * Rex Danorum per Legatos ſuos in eodem Placito amicitiæ atque obedientiæ conditiones mandans, ſe nullatenus eorum importunitatibus aſſenſum præbuiſſe teſtatus, de ſuorum ad Imperatorem Miſſorum interfectione conqueſtus eſt, qui dudum circa Coloniam Agrippinam quorūdam præſumptione necati fuerant. Quorum necem etiam Imperator, miſſis ad hoc ſolum Legatis, iuſtiſſimè vltus eſt. Peracta autumnali venatione in Franconofurd Palatio, ad Aquiſgrani reuerſus eſt, vbi etiam Miſſi eiuſdem Horich venerunt, quærentes ſummam eorum, quos ipſe captos ex his interfici fecerat, qui in noſtros fines talia iamdudum moliti ſunt. Azenarius quoque citerioris VVaſconiæ Comes, qui ante aliquot annos à PIPPINO deſciuerat, horribili morte interiit: fraterque illius Sancio-Sanci eandem regionem negante Pippino occupauit. Tunc etiam VValo Abba, cuius conſiliis Lotharius plurimùm vtebatur, in Italia obiit.

* al. Rhoric

DCCCXXXVII.

837. IMPERATOR autem poſt Natalitiæ celebritatis ſolemnia, Purificatione beatæ ſemper virginis Mariæ Epiſcoporum Conuentum in Aquis habuit, in quo de ſanctis Dei Eccleſiis plurimum tractatum eſt, & quid cuique ordine proprio conueniret patefactum atque deſcriptum eſt, qua cum ſalutis ſuæ magnopere monuerunt, & inſuper vt memor moris progenitorum ſuorum, præcipuè piiſſimi genitoris ſui, res Eccleſiarum Dei pridem à ſuis inuaſas atque direptas integritati earum reſtitueret: ne tali etiam occaſione diuinam contra ſe iracundiam ardentiùs incitaret. Qui tantorum Patrum aſſenſus conſilio cuncta reſtituit, ac ſingulis Eccleſiis eaſdem reſcriptionibus annulo ſuo roboratis propriè reſignauit. Igitur Imperator diſpoſita Friſiæ maritimáque cuſtodiâ, menſe Maio ad Theodonisvillam veniens, & annualia dona recipiens, iter ſuum Romam, defenſionis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ atque orationis gratiâ, indixit: directis interim ad Lotharium Legatis, monentibus vt eum paternâ reuerentiâ ſuſciperet, atque itineris apparatum decenter opportunéque procuraret. Ea tempeſtate Nordmanni irruptione ſolita Friſiam inruentes, in inſula quæ VValacria dicitur, noſtros imparatos aggreſſi, multos trucidauerunt, plures deprædati ſunt. Et aliquamdiu inibi commorantes, cenſu prout libuit exacto, ad Doreſtadum eadem furiâ peruenerunt, & tributa ſimiliter exegerunt. Quibus Imperator auditis, prætermiſſo memorato itinere, ad Nouiomagum caſtrum vicinum Doreſtado properare non diſtulit. Cuius aduentu Nordmanni audito, continuò receſſerunt. Imperator verò generali Conuentu habito, publicè cum his quæſtionem habuit, quos principes ad eandem cuſtodiam delegauerat. Qua diſcuſſione patuit, partim impoſſibilitate, partim quorumdam inobedientiâ eos inimicis non potuiſſe reſiſtere. Vnde & ad comprimendam Freſionum inobedientiam ſtrenui Abbates ac Comites directi ſunt, & vt deinceps illorum incurſionibus faciliùs obſiſti queat, claſſis quaquauerſus diligentiùs parari iuſſa eſt. Lotharius autem Cluſas in Alpibus muris firmiſſimis artari præcepit. Et LANTBERTVS fautorum Lotharij maximus, & Hugo ſocer illius, defunctus eſt. Interea Brittones quadam inſolentiâ moti, rebellari cōati ſunt. Quorum motus Imperator directa expeditione citò compreſſit, redditáque noſtris terrâ, & datis obſidibus, fideles ſeſe polliciti ſunt permanſuros. Poſt hæc adueniente atque annuente LVDOICO, & Miſſis Pippini, omníque populo, qui præſentes in Aquis Palatio adeſſe iuſſi fuerant, dedit filio ſuo CAROLO maximam Belgarum partem, id eſt à mari per fines Saxoniæ vſque ad fines Ribuariorum, Comitatus Molla, Ettraham *, Melant, Moſagao. Deinde verò quidquid inter Moſam & Sequanam vſque ad Burgundiam vnà cum Viridunenſe conſiſtit: & de Burgundia Tullenſem, Odornenſem, Bleſinſem, Pertinſem, vtroſque Barrenſes, Brionenſem, Tricaſſinum, Altiodrenſem, Senonicum, VVaſtinenſem, Milidu-

* & Traham

LVDOVICVS PIVS.

A Milidunenſem, Stampenſem, Caſtrinſem, Pariſiacum. Et deinde per Sequanam
vſque in mare Oceanum, & per idem mare vſque ad Friſiam : omnes videli-
cet Epiſcoparus, Abbarias, Comiratus, fiſcos, & omnia inrra prædictos fines
conſiſtenria, cum omnibus ad ſe perrinentibus, in quacumqne regione conſi-
ſtant. Sicque iubenre Imperarore, in ſui præſentiâ Epiſcopi, Abbares, Comi-
tes, & vaſſalli dominici in memoraris locis beneficia habenres, Carolo ſe com-
mendauerunt, & fidelitatem ſacramento firmauerunt.

DCCCXXXVIII.

POST hæc peractis ſacræ Natiuiratis, Apparirionis, atque Oblationis Do- 838.
minicæ ſolemniratibus, inchoariſque Quadrageſimæ Ieiuniis, Imperatori ſer-
mo innoruir Lodoicum frarris Lorharij intra Alplum ſepra colloquium expe-
riſſe. Quod quia ſe inſcio inconſultóque præſumpſerar, ægrè rulir : directiſ-
que quàm celerrimè quaqua verſum curſoribus, generalirer fideles accerſit;
properéque vndique adeurrentibus filiorum ſuſpectum colloquium patefacir:
& ſi ira neceſſitas poſtulet, ad reſiſtendum pararíſſimos monet. Quo Ludoicus
cognito, octauarum ſanctæ Paſchæ ebdomadâ iubenre patre aduenit : ſubtili-
térque diſcuſſus, tandem ſaeramenro cum ſibi maximè credulis nihil fidelira-
ti patris arque honori aduerſum illo colloquio meditarum firmauit. Sicque re-
miſſo ad propria, vr menſe Maio Imperatori in Nouiomago occurrerer in-
B iunctum eſt. Nam illò iuxta condictum Imperator progredi diſponebat, qua-
tenus ſua præſenriâ damnum, quod annis prærerirís pyrararum imporrunirare,
noſtrorúmque deſidiâ conrigerat, virarerur. Habitóque Conuentu fidelium, co-
pioſus circa maririma apparatus diſtriburus eſt. Inrer quæ Danorum pyratæ parriâ
egreſſi, ortóque ſubirò maririmorum fluctuum rurbine, vix pauciſſimis euadenti-
bus ſubmerſi ſunt. Lodoicus autem parris præſenriæ ſecundum quod iuſſum fue-
rat ſeſe offerre non diſtulit, habiráque ſecus quàm oporruerar conflictatione ver-
borum, quidquid vltra citráque Rhenum parerni iuris vſurpauerat recipiente
parre amiſir : Heliſatiam videlicer, Saxoniam, Thoringiam, Auſtriam, atque
Alamaniam. Interim Sarracenorum pyraticæ claſſes Maſſiliam Prouinciæ irruen-
tes, abductis Sanctimonialibus, quarum illic non modica Congregatio degebar,
omnibus, & cunctis maſculini ſexus clericis & laïcis, vaſtatáque vrbe, theſauros
quoque Eccleſiarum Chriſti ſecum vniuerſaliter aſportarunr. Igitur Imperator ad
Placitum ſuum generale, ſicut condixerat, mediante Auguſto in Cariſiaco perue-
nit. Quò Pippino paternis obſequiis aſſiſtente, arque fauenre, frarri CAROLO
tunc cingulo inſigniro pars Niuſtriæ ad præſens dara eſt, Ducarus videlicet Ce-
nomannicus, omniſque occiduæ Galliæ ora intra Legerim & Sequanam conſtitu-
ta. Abſolutóque Conuentu, ipſe otarionis gratiâ Pariſius, ſanctorúmque Marty-
rum Baſilicas curauit inuiſere. Directóque Carolo in partes Cenomannicas, ipſe
in Verno, Compendio, ceteriſque circumiacentibus locis venarioni congruis ſta-
C tiua habuit, arque inuitante Hugone fratre, & beari Quintini Martyris Monaſte-
rij Abbate, eiuſdem Martyris feſtiuitate honorificè alacrirérque celebtara, Arti-
niacum perueniens, Carolum redeuntem ſuſeepit. Vbi etiam Miſſi Horich ve-
nientes, pyrararum in noſtros fines dudum irruentium maximos à ſe ob Impe-
ratoris fidelitatem captos, atque interfici iuſſos rerulerunt, petenres inſuper ſibi
dari Friſianos, atque Abodritos. Cuius petitio quantò Imperatori indecens ſi-
ue incongrua viſa eſt, tantò viliùs ſprera, & pro nihilo ducta eſt. Verùm pri-
dem Imperatore in Verno venationem exercente, Adalgarius & Egilo Co-
mes ad Abodritos & VVilzos à fide deficientes dudum directi, reuerſi ſunt,
adductis ſecum obſidibus, Imperatori deinceps ſubdiros fore nunciantes. Im-
perator verò cœptum peragens iter, ad Franconofurd hiemandi gratiâ profe-
ctus eſt. Eclypſin Luna quinradecima medio noctis Nonas Decembris paſſa eſt.
PIPPINVS filius Imperaroris Rex Aquitaniæ Idus Decembris defunctus eſt, re-
lictis duobus filiis, PIPPINO & CAROLO. Proficiſcenti igitur Imperatori nuncia-
tus eſt Ludoicus filius eius Franconofurd hoſtilibus vallatus agminibus inſediſ-
ſe, ſibique non ſolùm eiuſdem Palatij ſeſſionem ad hiemandum, verùm etiam
Rheni fluminis moliri tranſitum inhibere. Quo Imperator nuntio haud medio-
criter morus, quaqua verſum fideles acciri decernit. At ipſe vt cœperat Ma-
guntiam peruenit anno ab Incatnatione Domini DCCCXXXIX.

839. VBI Natiuitatis atque Apparitionis Dominicæ feſtiuitatibus emenſis, directis celerrimè fidelibus, ad pacis concordiam Ludoicum hortatus eſt. Sed nequaquam valuit reuocare, quin inſuper conſiſtenti Maguntiæ Imperatori ipſe ex aduerſo in caſtella vltra Rhenum poſita pertinaciter atque hoſtiliter immorans, tranſitu fluminis cohibebat. Imperator autem ſanguinem communis populi fundi admodum metuens, ad loca alia tranſpoſitioni opportuna diuertere nullatenus dedignatus eſt. In quibus omnibus econtra ripis inſiſtentem, & transfretare conantibus obſiſtentem filium conſpicatus. Erátque videre miſeriam hac pio patre, illac impio filio digredientibus. Qua neceſſitate Imperator compulſus Maguntiam repedat, fideliúmque hinc indè properè confluentium ob aſperitatem hiemis incommoditatem diuriùs non ferens, tribus fermè infra memoratam vrbem millibus, Rheno tranſpoſito, Saxones obuios ſuſcepit. Lodoicus verò comperto patris eatenus ſibi inopinato tranſpoſitu, deficientibus quos ex Auſtraſiis, Thoringiis, atque Alemannis illexerat, ſecúmque adduxerat, concitus aufugit: Noreiámque, quæ nunc Baioaria dicitur, Regnum videlicet ſibi olim à patre traditum, reuertitur. Imperator paternæ pietatis non immemor filium perſequi ſuperſedit, receptiſque qui ab illo ad Imperatoris clementiam fugerant, ac ſacramento firmatis, & inſuper diſcordiarum incentoribus fautoribúſque pro merito criminum partim rebus, partim exilio damnatis, Franconofurd peruenit. Vbi aliquot diebus perendinans, Marcas, populóſque Germanicos diſponere, ſuæque fidei arctiùs ſubiugare non diſtulit: ac deinde in partes Alemanniæ tempore Quadrageſimæ ad villam regiam quæ Bodoma dicitur, properauit. Interea lacrimabile nimiumque cunctis catholicis Eccleſiæ filiis ingemiſcendum famâ perferente innotuit. Bodo Diaconus Alemanica gente progenitus, & ab ipſis penè cunabulis in Chriſtiana Religione Palatinis eruditionibus, diuinis humaniſque litteris aliquatenus imbutus, qui anno præcedente Romam orationis gratiâ properandi licentiam ab Auguſtis popoſcerat, multiſque donariis muneratus impetrauerat, humani generis hoſte pellectus, relicta Chriſtianitate ad Iudaiſmum ſeſe conuertit: & primùm quidem conſilio proditionis atque perditionis ſuæ cum Iudæis inito, quos ſecum adduxerat paganis vendendos callidè machinari non timuit. Quibus diſtractis, vno tantummodò ſecum, qui nepos eius ferebatur, retento, abnegata (quod lacrimabiter dicimus) Chriſti fide, ſeſe Iudæum profeſſus eſt. Sicque circumciſus, capilliſque ac barbâ creſcentibus, & mutato, potiúſque vſurpato Eleazari nomine, accinctus etiam cingulo militari, cuiuſdam Iudæi filiam ſibi matrimonio copulauit: coacto memorato nepote ſuo ſimiliter ad Iudaiſmum tranſlato. Tandémque cum Iudæis miſerrima cupiditate deuinctus, Cæſarauguſtam vrbem Hiſpaniæ mediante Auguſto menſe ingreſſus eſt. Quod quantum Auguſtis, cunctiſque Chriſtianæ fidei gratiâ redemptis luctuoſum extiterit, difficultas, qua Imperatori id facilè credendum perſuaderi non potuit, patenter omnibus indicauit. Præterea die ſeptimo Kalendas Ianuarij, die videlicet paſſionis beati Stephani protomartyris, tanta inundatio contra morem maritimorum æſtuum per totam penè Friſiam occupauit, vt aggeribus arenarum illic copioſis, quos *dunos* vocitant, ferè coæquaretur: & omnia quæcumque inuoluerat, tam homines quàm animalia cetera, & domos abſumpſerit. Quorum numerus diligentiſſimè comprehenſus, duorum millium quadringentorum triginta ſeptem relatus eſt. Acies quoque in cœlo igneas, colorúmque aliorum, menſe Februarij; ſed & ſtellas igneos crines emittentes crebrò videri contigit. Verùm poſt ſanctum Paſcha Imperatori in Francia repedanti Rex Anglorum Legatos miſit, poſtulans per Franciam pergendi Romam orationis gratiâ tranſitum ſibi ab Imperatore tribui, monens etiam curam ſubiectorum ſibi erga animarum ſalutem ſollicitiùs impendendam: quoniam viſio cuidam apud illos oſtenſa non minimum animos eorum terruerat. Cuius ſeriem viſionis Imperatori mittere ſtuduit, habentem hunc modum.

VISIO cuiuſdam religioſi Preſbyteri de Terra Anglorum, quæ poſt Natalem

LVDOVICVS PIVS.

A Domini ei rapto à corpore oſtenſa eſt. Quadam nocte cùm idem religioſus
Preſbyter dormitet, quidam homo ad eum venit, præcipiens illi vt eum ſequete-
tur. Tunc ille ſurgens ſecutus eſt eum. Ductor vetò illius duxit eum ad Tetram
ſibi ignoram, vbi varia & mira ædificia conſtructa vidit. Ioter quæ Eccleſia facta
erat, in quam ille ductor eius introiuit, ibidémque plurimos pueros legentes
vidit. Cúmque ductorem ſuum interrogaret, an inquirere auderet, qui nam pue-
ti eſſent: reſpondit ei, Interroga quod vis, & libenter tibi indicabo. Et cùm ad «
illos appropinquaret, vt videret quod legerent, perſpexit Libros eotum non ſo-
lùm nigris litteris, verumetiam ſanguineis eſſe deſctiptos: ita videlicet vt vna li-
nea nigris eſſet litteris deſeripta, & altera ſanguineis. Cúmque interrogaſſem, cur
libri illi ſanguineis lineis deſeripti eſſent, reſpondit ductor meus. Lineæ ſangui- «
neæ, quas in iſtis Libtis conſpicis, diuerſa hominum Chriſtianorum peccata ſunt: «
quia ea, quæ in Libtis diuinis illis præcepta & iuſſa ſunt, minimè facere & adim- «
plere volunt. Pueti verò iſti, qui hîc quaſi legendo diſcurrunt, animæ ſunt San- «
ctorum, quæ quotidie pto Chtiſtianorum peccatis & facinotibus deplorant, & pro «
illis intercedunt, vt tandem aliquando ad pœnitentiam conuertantur. Et niſi iſtæ «
animæ Sanctorum tam inceſſanter cum fletu ad Deum clamarent, iam aliquatenus «
finis tantorum malorum in Chriſtiano populo eſſet. Recordaris quia anno præ- «
ſenti fruges non ſolùm in terra, verumetiam in arboribus & vitibus abundantet «
B oſtenſæ ſunt, ſed propter peccata hominum maxima pars illarum periitquæ ad «
vſum atque vtilitatem humanam non peruenit. Quòd ſi citò homines Chriſtiani «
de variis vitiis & facinoribus eorum non egerint pœnitentiam, & diem Domini- «
cum meliùs & honorabiliùs obſeruarint, citò ſuper eos maximum & intolerabi- «
le periculum venier. Videlicet tribus diebus & noctibus ſuper terram illorum ne- «
bula ſpiſſiſſima expandetut, & ſtatim homines pagani cum immenſa multitudine «
nauium ſuper illos venient, & maximam partem populi & terræ Chriſtianorum, «
cum omnibus quæ poſſident, igni ferróque deuaſtabunt. Sed tamen, ſi adhuc «
veram pœnitentiam agete volunt, & peccata illorum iuxta præceptum Domini «
ieiunio & oratione atque eleinoſynis emendare ſtuduerunt, tunc has pœnas & «
peticula pet intetceſſionem Sanctorum euadere poterunt.

VENERVNT etiam Legati Græcorum à Theophilo Imperatore directi, Theo-
doſius videlicet Calcedonenſis metropoliranus Epiſcopus, & Theophanius Spa-
tharius, ferentes cum donis Impetatore dignis Epiſtolam. Quos Imperatot quinto-
decimo Kalendas Iunij in Ingulenheim honotificè ſuſcepit. Quorum Legatio ſu-
pet confirmatione pacti & pacis, atque perpetuæ inter vtrumque Imperatorem ei-
que ſubditos amicitiæ & caritatis agebat, necnon de victoriis quas aduerſus exte-
ras bellando Gentes cœlitus fuerat aſſecutus, gratificatio, & in Domino exultatio
ferebatur. In quibus Imperatotem ſibique ſubiectos amicabiliter datori victoria-
rum omnium gratias referre popoſcit. Miſit etiam cum eis quoſdam, qui ſe, id eſt
C Gentem ſuam, Rhos vocari dicebant. Quos Rex illorum Chacanus vocabulo ad ſe
amicitiæ, ſicut aſſerebant, causâ direxerat. Petens per memoratam Epiſtolam, qua-
tenus benignitate Imperatoris redeundi facultatem atque auxilium per Imperium
ſuum totum habere poſſent: quoniam itinera, per quæ ad illum Conſtantinopo-
lim venerant, inter barbaras & nimiæ feritatis Gẽtes immaniſſimas habuerant, qui-
bus eos, ne fortè periculum inciderent, redire noluit. Quorum aduentus cauſam
Imperatot diligentiùs inueſtigans, comperit eos gentis eſſe Sueonum, explorato-
res potiùs Regni illius noſtríque, quàm amicitiæ peritores ratus, penes ſe eo-vſque
retinendos iudicauit, quoad veraciter inueniri poſſet; vtrùm fideliter eò necne
peruenerint. Idque Theophilo per memoratos Legatos ſuos atque Epiſtolam in-
timare non diſtulit, & quòd eos illius amore libenter ſuſceperit ac ſi fideles inue-
nirentur, & facultas abſque illorum periculo in patriam remeandi daretur, cum
auxilio remittendos: ſin aliàs vnà cum Miſſis noſtris ad eius præſentiam dirigen-
dos, vt quid de talibus fieri deberet, ipſe decernendo efficeret. Quibus peractis,
Imperator vrbem Vangionum iuxta condictum tertio Kalendas Iunij peruenit,
ibi ſuſceptis quibuſdam, quos adhuc ſpecialiter properare iuſſerat fidelibus, Lo-
tharium filium ſuum ab Italia venientem paterno ſuſcipere affectu minimè te-
nuit. Quo palam omnibus ad genitoris veſtigia ſuppliciter procidente, & præ-
teritorum exceſſuum veniam humiliter poſtulante, Impetator miſericotdiâ quâ

LVDOVICVS PIVS. incorporaliter ſemper viguit flexus, quidquid in eum præcedentibus annis ipſe A ſuiſque deliquerant, paterna benignitate conceſſit. Ita tamen ſi deinceps nihil aduerſus eum prauis machinationibus molirentur. Suorum quoque complures non ſolùm proprietatibus, verumetiam beneficiariis donauit honoribus. Inſuperque deſcriptione Regni ſui æqualibus penè partibus diſcreta, optionem illi quam earum mallet offerre non dedignatus eſt. Cuius diuiſionis formula ita ſe habuit. Quarum altera Regnum Italiæ, partémque Burgundiæ, id eſt

Vallem Auguſtanam.
Comitatum Valliſſiorum,
Comitatum VValdenſem vſque ad mare Rhodani, ac deinde Orientalem atque Aquilonalem Rhodani partem vſque ad Comitatum Lugdunenſem,
Comitatum Suedingium,
Comitatum Vuiraſcorum,
Comitatum Porriſiorum,
Comitatum Suentiſiorum,
Comitatum Calmontenſium,
Ducatum Moſellicorum,
Comitatum Arduennenſium,
Comitatum Condorusto, indè per curſum Moſæ vſque in mare,
Ducatum Ribuariorum, VVormazfelda, Sperohgouvvi, B
Ducatum Heliſatiæ,
Ducatum Alamanniæ, Curiam,
Ducatum Auſtraſiorum, cum Sunalafelda, & Notogo Vuiecheſſi,
Ducatum Toringubæ cum archis ſuis,
Regnum Saxoniæ cum archis ſuis,
Ducatum Freſiæ vſque Moſam,
Comitatum Hamarlant,
Comitatum Batauorum,
Comitatum Teſtrabentieum, Doteſtado.

Alteram partem Burgundiæ, id eſt Comitatum Genauenſem,
Comitatum Lugdunenſem,
Comitatum Cauallonenſem,
Comitatum Amaus,
Comitatum Hatoariorum,
Comitatum Lingonieum,
Comitatum Tullenſium,

Et ſic per decurſum Moſæ vſque in mare, & inter Moſam & Sequanam, & inter Sequanam & Ligerim, cum Marcha Britannica. Aquitaniam, & VVaſconiam cum Marchis ad ſe pertinentibus, Septimaniam cum Marchis ſuis, & Prouinciam habuit. Quo ſuperiorem potiùs eligente, Imperator CAROLO filio C ſuo inferiorem contulit, ea conditione vt viuenti fideliter obſequentes, eo decedente memoratis portionibus potirentur. Sacramentiſque multifariam à LOTHARIO ſuſceptis, eum in Italiam redire permiſit.

IMPERATOR autem indicto generali Placito Kalendas Septembris erga Cauallonem, Legatos ad LVDOICVM direxit, præcipiens vt fines Baioariæ nullatenus egredi niſi ſeſe iubente præſumeret, idque ſacramento firmare iuberet. Sin aliàs, circa initia Septembris ad Auguſtburg hoſtiliter ſibi occurſurum minimè dubitaret. Deſcriptis itaque atque deſtinatis, qui ſecum Baioariam, ſi neceſſitas compelleret, quíque cum filio ſuo CAROLO Cauallonem contra motus Aquitanicos, quibus cum PIPPINO Pippini filio quidam Aquitanorum nuper ab Imperatore defecerant, compeſcendos, etiam cum Saxonibus aduerſus Danorum Sclauorúmque qui ferebantur incurſus, occurrerent: Ipſe in Crucíniaco caſtro ſeſe venationibus alacriter exercendo, Miſſorum in Baioariam directorum reditum ſtatuit operiri. Qui reuerſi, Miſſis LVDOICI ad Imperatoris vſque præſentiam comitantibus, nuntiauerunt paternis eum iuſſionibus non admodum obuiaſſe: ſed ea ſe pariturum conditione ſpopondiſſe, ſi ſacramenti firmitas, quam quærebat, ab Imperatoris fidelibus ſibi etiam fieret. Verùm quia tunc contigit defuiſſe Primates, per quos eandem firmitatem fieri depoſcebat, il-

LVDOVICVS PIVS.

A lius fidei Imperatot atque ſupplicibus promiſſionibus potiùs committendum delegit; quovſque à partibus Aquitanicis adepta diuinitus victoriâ rediens, mandatis perſeueranrem benignè ſuſciperet, ſecus verò molientem pro viribus inſequi non tardaret. Sed & ipſo petente, neceſſit * quibuſdã propter motus illius nuper in ſe ſeparatis, verùm proprietate multatis, vt ſua cuique reſtituerentur, eo dumtaxat pacto, ſi fidem inuiolabiliter Imperatori ſeruate ſtuderent, & nullam penitus Regni fideliúmque ſollicitationem quoquo modo, aut tergiuerſationem machinarentur. Directis interim ad hoc ſpecialiter Miſſis, qui ab his huiuſmodi firmitatem ſacramento ſuſciperent, diſpoſitis quoque Saxonum aduerſus Soraborum & VVltzorum incurſiones, qui nuper quaſdam ipſius Marchæ Saxoniæ villas incendio cremauerant, & Auſtraſiorum Toringorúmque contra Abodritorum, & qui dicuntur *Liao*, defectiones, expeditionibus, ipſe per Arduennam venatu ſeſe delectabiliter exercens, ceteros totius Regni ſui fideles circa Calendas Septembris Cauallonem, vt condixerat, ſibi obuios adeſſe præcepit. Quidam etiam pyratæ in quandam Friſiæ partem irruentes, non parum incommodi noſtris finibus intulerunt. Direxit & Oricus Miſſos ad Imperatorem, quendam videlicet, cuius conſiliis præ cunctis fidere, & omnia agere videbatur, & cum eo nepotem ſuum, munera gentilitia deferentes, pacis amicitiæque arctiùs ſtabiliúſque gratiâ confirmandæ. Quibus hilariter ſuſceptis atque muneratis, quia propter quædam incommoda ſu-
B per Friſionibus querebantur, Duces ſtrenui deſtinati ſunt, qui tempore conſtituto illis de omnibus iuſtitiam adimplerent. Imperator autem Cauallone receptis fidelibus, in Aquitaniam exercitum omnem conuertit: paritérque tertio fermè ab vrbe Aruernorum miliario caſtra ponens, Aquitanos obuios habuit, quos filio ſuo ſacramenti interpoſitione firmauit, & Auguſtam quidem eum filio ad Pictauos ſeſe præcedere decreuit. Ipſe verò ad caſtrum, quod vulgo Cartilatum dicitur, contendit, quoniam eo quidam complicum PIPPINVM conſiſtere ferebantur. Quod caſtrum nihil quidem manu artifici additum naturali, tantùm rupe editum, hinc indè præcipitio vallium muniebatur: præter orientalem dumtaxat partem, qua paruo admodum interuallo continenti dirimitur. In quo tamen conſiſtentes obſidione ad deditionem coegit, eiſque conſuetiſſima pietate vitam, membra, & hereditatem conceſſit. Indè in partes Torennæ, quo infideles eius deliteſcere, fruſtráque reſiſtere moliebantur, abitum diuertit. Verùm his in diuerſa vagantibus, ſparſimque quaqua verſum fugitantibus, Imperatoris exercitus continua autumni ſerenitate, ſoliſque inclementiâ, non parum incommoditatis expertus eſt. Nam febre maxima ex parte correptus, partim occubuit, partim difficillima regreſſione reuerſus eſt. Qua Imperator neceſſitate compulſus, & aſperitate hiemis imminentis detentus, abſoluto reliquo exercitu ad Pictauos in hiberna conceſſit. Saxones interea contra Sorabos, qui *Colodici* vocantur, apud Keſigeſburch dimicantes, cœleſtibus auxiliis fulti victoriam adepti ſunt, Regé-
C que ipſorum Cimuſclo interfecto, eandem vrbem & vndecim caſtella ceperunt: receptis etiam ſacramentis à Rege inter eoſdem tumultus repente creato, inſuper obſidibus, multam Terræ indixerunt. Sed & Legati Imperatoris ad Gotich pacis gratiâ directi, receptis ſacramentis indiſſolubilem pepigerunt.

DCCCXL.

IMPERATOR autem Natiuitatis atque Apparitionis Dominicæ feſtum, ſed 840.
& beatæ Mariæ ſemper Virginis Purificationem in vrbe Pictauorum celebrans, motus Aquitanicos componere ſatagebat. Cùm interim propinquante Quadrageſimali obſeruatione, ſiniſtrum quippiam illi nunciatum eſt: LVDOICVM videlicet filium ſuum conſueta iamdudum inſolentiâ vſque ad Rhenum Regni gubernaculum vſurpare. Quo admodum nuncio motus, relictis Auguſta & filio CAROLO cum non pauca parte exercitus in vrbe memorata, ipſe ad Aquis Palatium veniens, Reſurrectione Dominica inibi celebrata, Germaniam tranſpoſito Rheno ingreditur. Fugatóque filio, & paganorum exterarúmque Gentium adminicula, etiam ſui præſentia, compluribus datis muneribus expetente, eum vlteriùs perſequi deſtitit. Eclypſis Solis III. Nonas Maij ante nonam diei horam multis in locis à plurimis viſa eſt. Imperator verò à perſequendo filio rediens, correptus morbo in inſula Rheni infra Maguntiam ad proſpectum Ingulenheim Palatij ſita XII. Kalendas Iulij defunctus eſt.

Lotharivs, comperto genitoris obitu, ab Italiâ Gallias ingreſſus, iura naturæ tranſgreſſus, Imperatorio elatus nomine, in vtrumque fratrem, Hludovvicvm videlicet & Carolvm, hoſtiliter armatur, & nunc hunc, nunc illum prælio impetit: ſed vtrumque minùs proſperè ſecundum ſuam dumtaxat inſolentiam. Patrato negotio, quibuſdam conditionibus vſque ad tempus ab vtroque diſceſſit: nec tamen contra eos ſeu clam ſeu manifeſtè prauitatem ſuæ cupiditatis atque crudelitatis deſtitit machinari. A

DCCCXLI.

Carolvs Calvvs.

Hludovvicvs autem & Carolvs, alter vltra, alter citra Rhenum, partim vi, partim minis, partim honoribus, partim quibuſdam conditionibus, omnes partium ſuarum ſibi vel ſubdunt, vel conciliant. Et Lotharivs quidem diebus Quadrageſimæ Moguncia vſque aduerſus Hludouuicũ procinctum ducit: ſed obſiſtente ipſo à tranſitu fluminis diu abſtinetur. Verùm aſtu quodam atque perfidiâ populi Hludouuico inhærentes, Lothario tranſeunte, Hludouuicus Baioariã petiuit. Carolum quoque à Sequanæ tranſitu Lotharij multiplex populus nititur inhibere. Qui tamen virili prudentiâ prudentíque virtute tranſpoſito flumine, omnes in fugam bis térque coegit. Lotharius audita ſuorum fugâ, Carolíque aduentu, iterum Rhenum tranſponit: diſpoſitíſque aduerſus Hludovvicum cuſtodiis, obuiam Carolo proficiſcitur. Hludovvicus in Lotharij aduerſus ſe diſpoſitas turmas irruens, magnáque ex parte internecioni donans, ceteros in fugam egit: ac deinde Carolo fratri opem laturus, properare feſtinat. Interea pyratæ Danorum ab Oceano Euripo deuecti Rotumam irruentes, rapinis, ferro, ignique bacchantes, vrbem, Monachos, reliquúmque vulgum & cædibus & captiuitate peſſumdederunt: & omnia Monaſteria, ſeu quæcumque loca flumini Sequanæ adhærentia aut depopulati ſunt, aut multis acceptis pecuniis territa relinquunt. Hludovvico denique propinquante, Carolus frater ſummo deſiderio atque amore obuius venit, paritérque coniuncti ſicut fraterna caritate, ita etiam caſtrorum metatione, conuiuij etiam conſiliorûmque vnitate, apud fratrem Lotharium ſuper pacis & vnanimitatis, totius quoque populi & Regni gubernatione, celeberrimis Legationibus ſatiſagunt. Qui tamen ſæpiſſimis eos Legatis & iuramentis ludens, tandem recepto ab Aquitania Pippino Pippini dudum defuncti fratris filio, in pago Altiodorenſi, in loco qui dicitur Fontanidus, vtrumque fratrem Regni portionibus hoſtili apparatu priuare contendit. Cúmque ad pacis fraternitatiſque concordiam minimè reuocari poſſet, obuiis fratribus ſeptimo Kalendas Iulij die Sabbato manè interceptus, multis vtrimque cadentibus, compluribus profligatis, turpiter victus aufugit. Palantium autem cædes paſſim agitabatur, donec Hludovvicus & Carolvs pietate ferventes, ab eorum interfectione ceſſandum decreuerunt. Quinetiam longiùs à caſtris obtentu Chriſtianitatis fugientes perſequi deſierunt, Epiſcopíſque mandatum, vt die craſtina, qua eiuſdem rei gratiâ in loco eodem ſtatiua habuerunt, mortuorum cadauera, prout corporis opportunitas ſineret, ſepulturæ mandarent. In quo prælio Georgius Rauennatis Epiſcopus à Gregorio Romano Pontifice ad Lotharium fratréſque eius pacis gratiâ directus, ſed à Lothario detentus, neque ad fratres venire permiſſus, captus eſt, & cum honore ad propria remiſſus. Lotharius terga vertens, & Aquaſgrani perueniens, Saxones ceteróſque confines reſtaurandi prælij gratiâ ſibi conciliare ſtudet: intantùm vt Saxonibus, qui *Stellinga* appellantur, quorum multiplicior numerus in eorum Gente habetur, optionem cuiuſcumque legis, vel antiquorum Saxonum conſuetudinis, vtram earum mallent, conceſſerit. Qui ſemper ad mala procliues, magis ritum paganorum imitari, quàm Chriſtianæ fidei ſacramenta tenere delegerunt. Herioldo, qui cum ceteris Danorum maritimis incommoda tanta ſui causâ ad patris iniuriam inuexerat, Gaula * Cruſalia, quæ vicina loco, huius meriti gratiâ in beneficium contulit. Dignum ſanè omni deteſtatione facinus, vt qui mala Chriſtianis intulerant, iidem Chriſtianorum Terris & populis Chriſtíque Eccleſiis præferrentur: vt perſecutores fidei Chriſtianæ domini Chriſtianorum exiſterent, & dæmonum cultoribus Chriſtiani populi deſeruirent. B C

Hlvdovvicvs partim terroribus, partim gratiâ, Saxonum quidem complures, Auſtraſiorum, Toringorum, atque Alemannorum, ſuæ omnes ſubiugat

A ditioni. Carolvs diſpoſitis quantum opportunitas ſiuit Aquitanieis partibus, *Carolvs Calvvs.*
per Cenomannos, Pariſios, atque Bellouagos, Franeiam permeans, Haſbanien-
ſes adit, ſibíque plus amore quàm timore conciliat.

Lotharivs Rheni amne tranſpoſito, Hludovvieum bello impetere mol-
liens, eogitatuum ſuorum fruſtratus, in Carolvm ſubitò vertitur: ratus eum
longiùs à fratre Hludovvico ſeparatum, aggreſſum, faciliùs euincendum. Caro-
lvs Lotitiam Pariſiorum regreſſus, tranſito Sequana flumine, Lotharij molitio-
nibus diu obſiſtit. Lotharius tranſpoſitione fluuij probibitus, ſuperiores ipſius ex-
petens partes, per Mautipenſem * pagum Senones penetrat. Vnde & Cenoman- ** Hautipenſem.*
nos oullo negotio adiens, eunĉta rapinis, ineendiis, ſtopris, ſacrilegiis, ſacramen-
tíſque adeò iniuriat, vt ne ab ipſis adytis temperaret. Nam qooſcumque ſaluandi
gratiâ repoſitos vel in Eccleſiis, vel in earum gazophylaeiis theſauros, etiam Sacer-
dotibus, & ceterorum Ordinum Clerieis iuramento deuinĉtis, reperire potuit,
auferre non diſtulit. Ipſas quoque Sanĉtimoniales dinınis cultibus deditas femi-
nas io ſui ſacramenta coëgit. Carolvs apud Pariſius diutiùs diuerſatus, vr-
bem Catalaunis, Dominieæ Natiuitatis feſtum ibi eelebraturus, aduenit.

DCCCXLII.

Inde Treeas adiens, per Alſenſem pagum & Tullum ciuitatem Voſegi ſaltu 842.
tranſpoſito, penes Argentoratum vrbem fratri Hludovvico coniungitur. Lotha-
B rius nulla penitus ſua ſuoramve vtilitate, inferiores Galliæ partes tantoperè popu-
latus, erga Pariſiorum Loticiam fluuium Sequanæ tranſiens Aquaſgrani rediit:
fratrúmque eoniunĉtionem audiens, ægrè tulit. Hludovvicus & Carolvs,
quò ſibi firmiùs populos vtrique ſubditos neĉterent, ſaetamento ſeſe alterutro de-
uinxerunt. Fideles quoque populi partis vtriuſque pari ſe iuramento conſtrinxe-
runt: vt vter eorumdem fratrum aduerſus alterum ſioiſtri q̃uippiam moliretur, re-
liĉto prorſus auĉtore diſſidij, omnes ſeſe ad ſeruatorem fraternitatis amicitiæque
conuerterent. Quibns patratis, ad Lotharium pacis gratiâ dirigunt. Qui, Lega-
tis eorum à ſui præſentia atque conloquio inhibitis, ad obſiſteodum fratribus ſe
ſuóſque hoſtiliter præparat. Quo Hiſentiaco Palatio à Moſella flumine oĉto fer-
mè millibus conſtruĉto, & eiuſdem tranſeundi facultatem diſpoſitis cuſtodiis de-
negante: Hludovvieus nauali, Carolvs equeſtri apparatu, caſtrum Confluen-
tes perueniunt, ibíque Moſellam tranſire inchoantibus, omnes Lotharij excubiæ
velociter aufugerunt. Lotharius inopinato frattum aduentu territus, ceſſit, ſubla-
tíſque eunĉtis ab Aquiſgrani Palatio, tam ſanĉtæ Mariæ quàm regalibus theſauris,
diſco etiam miræ magnitudinis ac pulchritudinis argenteo, in quo & Orbis totius
deſcriptio, & aſtrorum conſideratio, & varius planetarum diſcurſus, diuiſis ab in-
uieem ſpaeiis ſignis eminentioribus ſculpta radiabaot, partieulatim præſciſo, ſuiſ-
que diſtributo, à quibus tamen, quamuis tali mercede conduĉtis, per eontubernia
turmatim deferebatur; per Catalaunis fugiens, apud Treeas Paſchali ſolemnitate
C peraĉta, Lugdunum petiit. Hludovvicus penes Coloniam Agrippinam, Caro-
lvs in Heriſtallio Palatio, eandem feſtiuitatem eelebrantes, homines ipſarum
partium ad ſeſe refugientes ſuſcipiunt, fratrem petſequi deſiſtentes. Quibus mul-
tipliciter reeeptis, fratris abitum gradu tatdiuſeulo inſequuntur: quia apud fra-
tres ſuper pacis fœdere licèt inuitus ſatagens, Legatos quibus plurimùm niteba-
tur dirigit. Eleĉto ad hoe negocium Mataſeonis vrbis vicinio, illue vtrimque coi-
tur, & vtriuſque partis caſtra Arare fluuio dirimente, in quandam Inſulam eiuſ-
dem fluminis ad eommune colloquium aſpeĉtúmque eoëunt. Vbi veniâ de præ-
teritis perperam geſtis viciſſim poſtulata atque accepta, ſaeramentum quoque al-
ter alteri veræ pacis fraternitatíſque iurauerunt, & de Regni totius æquis portio-
nibus diligentiùs faeiendis, Kalẽdis Oĉtobribus in vrbe Mediomatrieorum Mctis
vocabulo decreuerunt. Ea tempeſtate Normannorum claſſis in emporio, quod
Quentouicus dieitur, repentino ſub lucem aduentu deprædationibus, captiuita-
te, & neee ſexus vtriuſque hominum adeò debacehati ſunt, vt nihil in eo præter
ædificia precio redempra relinquerent. Maurotum etiam pyratæ per Rhodanum
prope Arelatum delati, eunĉta paſſim deprædati impunè, oneratis nauibus regreſſi
ſunt. Carolvs autem à Mataſeone Aquitaniam ingreſſus, atque perua-
gatus, ad memoratum Plaeiti locum & tempus venire non diſtulit. Lotharius
apud Auguſtam Treuetorum Legatos Græeorum ſuſeipit, eiſque abſolutis eiuſ-

CAROLVS CALVVS.

dem Placiti tempore, Palatio quod Theodonis-villa dicitur reſedit. A

Hlvdovvicvs peragrata omni Saxonia * cunctos ſibi eatenus obſiſtẽtes ſui, atque terrore ita perdomuit, vt comprehenſis omnibus auctoribus tantæ impietatis, qui & Chriſtianam fidem penè reliquerant, & ſibi ſuíſque fidelibus tantopere obſtiterant, cxl. capitis amputatione plecteret, xiv. patibulo penderet, innumeros membrorum præciſione debiles redderet, nullúmque ſibi vllatenus refragantem relinqueret. Interea Beneuentanis inter ſe diſſidentibus, Sarraceni ab Africa ab eis inuitati, primò quidem auxiliatores, poſtmodum verò violenti inſecutores, plurimas ciuitatum vi obtinent. Carolvs menſe Octobri ab vrbe Mediomatricorum Vangium profectus, Hludovvico fratri coniungitur. Quibus inibi diutiùs immorantibus, & miſſis alternatim ad Lotharium intercurrentibus, ac de Regni portionibus multum diúque conſultantibus, tandem inuentum eſt vt Miſſi trecenti * per vniuerſum ſuæ ditionis Regnum deligerentur, quorum induſtriâ diligentior deſcriptio fieret, cuius ſerie trium fratrum æquiſſima Regnorum diuiſio irrefragabiliter ſtatuto tempore patraretur. Quibus deſtinatis, Hludovvicus Germaniam repedat, Lotharius medioximus regni Francorum immoratur. Carolvs Cariſiacum Palatium veniens, Ermendrvd neptem Adalardi Comitis vxorem ducit, atque Auguſtam Viromandorum, ad memoriam videlicet beati Quintini Martyris, Natiuitatis Domini & Apparitionis feſtum celebraturus proficiſcitur. Inter hæc terræmotus in inferioribus Galliæ factus eſt. B

DCCCXLIII.

843. Lotharivs & Hludovvicus intra fines Regnorum ſuorum ſeſe cohibentes, pacificè degunt. Carolvs Aquitaniam peruagatur. Quo illic conſtituto, Nomenogius Britto, & Lantbertus, qui nuper ab eius fidelitate defecerant, Rainaldum Namnetorum Ducem interficiunt, complures capiunt. Emergentibus igitur hinc indè tot tantíſque inceſſabiliter malis, vaſtante paſſim cuncta raptore, coacti ſunt per multa totius Galliæ loca homines terræ mixtam paucitatem farinæ, atque in panis ſpeciem redactam comedere. Erátque lacrimabile, imò execrabile nimium facinus, cùm iumenta raptorum pabulis abundarent, & homines ipſius terrenæ admixtionis cruſtulis indigerent. Pyratæ Nordmannorum vrbem Nannetum adgreſſi, interfectis Epiſcopo & multis Clericorum atque laicorum, ſexúſque promiſcui, deprædata ciuitate inferioris Aquitaniæ partes depopulari adoriuntur. Ad poſtremum inſulam quandam ingreſſi, conuectis à continenti domibus hiemare velut perpetuis ſedibus ſtatuerunt. Carolvs ad condictum fratribus obuians, penes Virodunum coniungitur, vbi diſtributis portionibus Hludovvicus vltra Rhenum omnia, citra Rhenum verò Nemetum, Vangium, & Moguntiam ciuitates pagóſque ſortitus eſt. Lotharius inter Rhenum & Scaldem in mare decurrentem, & rurſus per Camaracenſem, Hainnaum, Loëmſem, Caſtritium, & eos Comitatus qui Moſæ citra contigui habentur, vſque ad Ararem Rodano influentem, & per deflexum Rodani in mare, cum Comitatibus ſimiliter C ſibi vtrimque adhærentibus. Cetera vſque ad Hiſpaniam Carolo ceſſerunt. Factíſque ſacramentis, tandem alterinſecus eſt diſceſſum. Ea tempeſtate concordantibus ad inuicem Beneuentanis, Dei auxilio de illis partibus Sarraceni expulſi ſunt.

DCCCXLIV.

844. Hiems molliſſima vſque ad Kalendas Februarij quadam temperie modificata. Bernardus Comes Marcæ Hiſpanicæ iamdudum grandia molliens, ſummiſque inhians, maieſtatis reus, Francorum iudicio, iuſſu Caroli in Aquitania capitalem ſententiam ſubiit. Gregorius Romanæ Eccleſiæ Pontifex deceſſit. Cui Sergius ſuccedens in eadem Sede ſubſtituitur. Quo in Sede Apoſtolica ordinato, Lotharius filium ſuum Hlvdovvicvm Romam cum Drogone Mediomatricorum Epiſcopo dirigit, acturos ne deinceps decedente Apoſtolico quiſquam illic præter ſui iuſſionem, Miſſorúmque ſuorum præſentiam, ordinetur Antiſtes. Qui Romam venientes, honorificè ſuſcepti ſunt. Peractóque negotio, Hludovvicum Pontifex Romanus vnctione in Regem conſecratum cingulo decorauit. Drogonem verò Epiſcopum ſui Vicarium Galliarum Germaniarúmque partibus deſignauit. Siginulfus Beneuentanorum Dux ad Lotharium cum ſuis omnibus ſui deditionem faciens, centum millium aureorum mulctâ ſeſe ipſi fecit obnoxium

CAROLVS CALVVS.

A Quibus Beneuentani, qui pridem alias verſi fuerant, compertis, ad eundem Siginulfum ſeſe conuertentes, Sarracenorum reliquias à ſuis finibus expellere moliuntur. Landbertus cum Britonibus quoſdam CAROLI Markionum Meduanæ ponte interceptos perimit. Pippinus Pippini quondam Regis filius, exercitu ex Francia ad Carolum Toloſam ciuitatem obſidione vallantem properanti in pago Ecoleſimo occurrens, ita breui & abſque ſuorum caſu profligauit, vt primoribus interfectis ceteros fugam etiam ante congreſſum ineuntes, vix paucis euadentibus, aut caperet, aut ſpoliatos ſacramentóque adſtrictos ad propria redire permitteret. Qua inopinata congreſſione HVGO Preſbyter & Abbas filius Caroli Magni quondam Imperatoris, & frater Hludovvici itidem Imperatoris, patruúſque Lotharij, Lodoici, & Caroli, Regum, necnon Richboto Abbas & ipſe conſobrinus Regum, nepos videlicet Caroli Imperatoris ex filia: Eckardus quoque & Rauanus Comites, cum aliis pluribus, interfecti. Capti verò, Ebroinus Pictauorum Epiſcopus, Ragenarius Somarobricæ Ambianorum Epiſcopus, & Lupus Abbas, ac filij Eckardi Comitis duo: item Lokardius*, Gunrardus, & Richuinus, Comites: Engilvvinus etiam, aliíque non pauci Nobilium. Nomenogius Brirto eadem tempeſtate fines ſibi ſuiſque anteceſſoribus diſtributos inſolenter egrediens, Cenomannos vſque cuncta longè latéque populando, ignibus etiam plurima cremando, peruenit. Vbi audita Nordmannorum in fines eius

* Leuthanus.

B irruptione, redire compulſus eſt.

HLVDOVVICVS Rex Germanorum populos Sclauorum & terras aggreſſus, quoſdam in deditionem cepit, quoſdam interfecit: omnes penè illarum partium Regulos ſibi aut vi aut gratiâ ſubegit. Nortmanni Britanniam Inſulam ea quam maximè parte, quam Angli-Saxones incolunt, bello impetentes, triduò pugnando victores effecti, prædas, rapinas, neces paſſim facientes, terrâ pro libitu potiuntur. Interea fratrum, id eſt Lotharij, Hludovvici, & CAROLI, alternatim fraterno affectu Legatis multifariam diſcurrentibus, menſe Octobri iidem penes Theodonis-villam conueniunt. Habitóque diebus aliquot amicabili perneceſſarióque conloquio inter ſe, fraternitatis & caritatis iura in poſterum non violanda confirmant. Omnes quoque diſcordiarum ſatores cauturos ſollicitiùs, exſectaturóſque, & ſtatum Eccleſiarum imminentibus neceſſitatibus fœdiſſimè rebus dilaceratum, ac perſonis minùs congruis, id eſt laicis, vulgò contraditum, redintegraturos ſeſe promittunt. Vnde & ad Pippinum, Landbertum, atque Nomenogium pacis gratiâ Miſſos pariter deſtinant, vt fratri CAROLO, vt obedientes fideles de cetero permanſuri, occurrere non differant. Sin aliàs, eis tempore opportuno viriliter conglobati, eorum infidelitatibus vlciſcendis ſe interminando profecturos pronunciant.

NORTMANNI per Garrondam Toloſam vſque proficiſcentes, prædas paſſim impunéque perficiunt. Vnde regreſſi quidam, Galliciámque adgreſſi, partim

C baliſtariorum occurſu, partim tempeſtate maris intercepti, diſpereunt. Sed & quidam eorum vlterioris Hiſpaniæ partes adorſi, diu acritérque cum Sarracenis dimicantes, tandem victi reſiliunt.

DCCCXLV.

HIEMS aſperrima. Nordmannorum naues centum viginti menſe Martio per Sequanam hinc & abindè cuncta vaſtantes, Lutiam Pariſiorum nullo penitus obſiſtente peruadunt. Quibus cùm CAROLVS occurrere moliretur, ſed præualere ſuos nullatenus poſſe proſpiceret; quibuſdam pactionibus, & munere ſeptem millium librarum eis exhibito, à progrediendo compeſcuit, ac redire perſuaſit. Fulcradus Comes, & ceteri Prouinciales ab Lothario deficiunt, ſibique poteſtatem totius Prouinciæ vſurpant. Nortmannorum Rex Oricus ſexcentas naues per Albim fluuium in Germaniam aduerſus Hludovvicum dirigit. Quibus Saxones occurrentes, commiſſo prælio, Domini noſtri IESV CHRISTI auxilio victores efficiuntur. Vnde digreſſi, Sclauorum quandam impetunt & capiunt ciuitatem. Fames valida Galliæ interiora conſumit, adeo vt multa hominum millia eadem inualeſcente abſumpta ſint. CAROLVS agrum Floriacum, in quo ſancti Benedicti Monaſterium conſiſtit, duodecim ab Aurelianorum vrbe leugis, veniens, Pippinum Pippini filium ſuſcipit, & receptis ab eo ſacramentis fidelitatis, quatenus ita deinceps ei fidelis ſicut nepos patruo exiſteret, & in quibuſcumque neceſ- 845.

CAROLVS CALVVS.

ſitatibus ipſi pro viribus auxilium ferret, totius Aquitaniæ dominatum ſibi permiſit, præter Pictauos, Sanctonas, & Ecolimenſes. Vnde & omnes Aquitanici, A
qui eatenus cum CAROLO fuerant, ad eundem Pippinum continuò ſui conuerſionem efficere ſtuduerunt.

BENEVENTANI cum Sarracenis, veteri diſcordiâ recrudeſcente, denuò diſſident. Nortmanni alueo Sequanæ remenſo maria reperunt, cuncta maris loca finitima diripiunt, vaſtant, atque incendiis concremant. Sed licèt peccatis noſtris diuinæ bonitatis æquitas nimium offenſa, taliter Chriſtianorum Terras & Regna attriuerit: ne tamen etiam pagani improuidentiæ, aut certè impotentiæ Dominum omnipotentiſſimum ac prouidentiſſimum impunè diutiùs inſimularent, cùm à quodam Monaſterio Sithdiu nomine direpto incenſóque oneratis nauibus repedarent, ita diuino iudicio vel tenebris cœcati & inſaniâ ſunt perculſi, vt vix perpauci euadèrent, qui Dei omnipotenris iter ceteris nunciarent. Vnde, vt fertur, commotus animo Rex Oricus, ad Hludovvicum Regem Germanorum Legatos pacis gratiâ deſtinat, captiuitatem * abſoluere, theſautóſque paratus pro viribus reſtituere. Lotharius Prouinciam ingreſſus, Bretotiam * ſuæ poteſtati recuperat. Dani, qui anno præterito Aquitaniam vaſtauerant, remeantes Sanctonas inuadunt, confligentes ſuperant, quietiſque ſedibus immorantur. Karolus Britanniam Galliæ cum paucis minus cautè aggreſſus, deficientibus ſuis rebus ſiniſtra fortuna vniuerſis, Cenomannos feſtinatò reuertitur. reparatóque exercitu, B
eandem parat impetere.

* captiuos.
* fer: totam.

DCCCXLVI.

846. PIRATÆ Danorum Freſiam adeuntes, recèpto pro libitu cenſu, pugnando quoque victores effecti, tota penè prouinciâ potiuntur. Ventus Aquilo per totam hiemem vſque ad ipſa ferè Maij menſis initia, acerrimè ſegetibus & vineis incumbit. Luporum incurſio inferiorum Galliæ partium homines audentiſſimè deuorat. Sed & in partibus Aquitaniæ in modum exercitus vſque ad trecentos fermè conglobati, & per viam facto agmine gradientes, volentibúſque reſiſtere, fortiter vnanimitérque contra ſtare feruntur. Carolus apud villam Sancti Remigij Sparnacum nomine contra morem Conuentum populi ſui generalem menſe Iunio habuit. In quo Epiſcoporum Regni ſui pernéceſſaria admonitio de cauſis Eccleſiaſticis ita flocci penſa eſt, vt vix vnquam reuerentia Pontificalis Chriſtianorum duntaxat temporibus ſic poſthabita legatur. Quadam die Iuniorem * cum equa coiens repertus iudicio Francorum viuus incendio crematur. Inde partes Britanniæ Carolus cum exercitu petens, pacem cum Nomenogio Duce Brittonum, interuenientibus hinc & abiodè ſacramentis, paciſcitur. Huius anni menſe Maio tanta apud Altiodorum ciuitatem inundatio pluuiarum fluxit, vt parietes penetrans, ipſas etiam cupas plenas vini in fluuium Icaunam retulerit: ſed & quod eſt mirabilius, quandam vineam cum terra, vitibus, & arboribus omnibus, in nullo diſruptam, ita vt erat, ſolidam à parte Icaunæ fluminis in alteram eiuſdem fluuij C
partem tranſpoſuerit, ac ſi in eodem agro naturaliter fuerit.

MENSE Auguſto Sarraceni Maurique Tiberi Romam aggreſſi, Baſilicam beati Petri Apoſtolorum Principis deuaſtantes, ablatis cum ipſo altari, quod tumbæ memorati Apoſtolorum Principis ſuperpoſitum fuerat, omnibus ornamentis atque theſauris, quendam montem centum ab vrbe millibus munitiſſimum occupant. Quos quidam dudum Hlotharij minus religiosè adorſi, atque deleti ſunt. Pars autem hoſtium Eccleſiam beati Pauli Apoſtoli adiens, à Campanienſibus oppreſſa, prorſus interfecta eſt. Hludovvicus Rex Germanorum aduerſus Sclauos profectus, tam inteſtino ſuorum conflictu, quàm hoſtium victoriâ conterritus, reuerſus eſt. Hlodoicus Hlotharij filius Rex Italiæ, cum Sarracenis pugnans, victus vix Rômam peruenit.

DCCCXLVII.

847. LEGATI Abdirhaman Regis Sarracenorum à Corduba Hiſpaniæ ad CAROLVM pacis petendæ fœderiſq; firmandi gratiâ veniunt. quos apud Remorum Durocortorum decenter & ſuſcepit, & abſoluit. Bodo, qui ante annos aliquot Chriſtiana veritate derelicta ad Iudæorum perfidiam conceſſerat, in tantum mali profecit, vt in omnes Chriſtianos Hiſpaniæ degentes, tam Regis quàm gentis Sarracenorum animos concitare ſtatuerit, quatenus aut relicta Chriſtianæ fidei Reli-

Digitized by Google

CAROLVS CALVVS.

A gione ad Iudæorum inſaniam Sarracenorúmve dementiam ſe conuerterent, aut certè omnes interficerentur. Super quo omnium illius Regni Chriſtianorum petitio ad Carolum Regem, Regníque ſui Epiſcopos, ceteróſque noſtræ fidei ordines lacrimabiliter miſſa eſt, vt memoratus Apoſtata repoſceretur, ne diutiùs Chriſtianis illic verſantibus aut impedimento, aut neci foret.

DANI partem inferioris Galliæ, quam Britones incolunt, adeuntes, ter cum eiſdem bellantes ſuperant. Nomenogiúſque victus cum ſuis fugit. Dein Legatos muneribus à ſuis eos ſedibus amouit.

SERGIVS Romanus Pontifex VI. Kalend. Februarij defungitur, & Leo in eius locum eligitur. Sarraceni oneratis theſaurorum multitudine, quos ex Baſilica beati Petri Apoſtoli aſportarant, nauibus, redire conati, cùm inter nauigandum Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto, eiúſque Apoſtolis ore peſtifero derogarent, orto repente ineuitabili turbine, colliſis in ſeſe nauibus, omnes pereunt. Quædam theſaurorum in finibus defunctorum, quos mare littoribus reiecerat, inuenta, ad beati Petri Apoſtoli memoriam reuehuntur. Scotti à Normannis per annos plurimos impetiti, tributarij efficiuntur: Inſulis circumquaque poſitis nullo reſiſtente potiti, immorantes.

HLOTHARIVS, Hlodovvicus, & Carolus, Legatos ad Oric Danorum Regem deſtinant, mandantes vt ſuos Chriſtianorum infeſtationibus cohiberet, ſin

B aliàs, bello ſe impetendum nullatenus dubitaret.

EA tempeſtate Mauri & Sarraceni Beneuentum inuadunt, & vſque ad Romana confinia populantur. Dani Aquitaniam maritimam impetunt & prædantur, vrbémque Burdegalam diu oppugnant. Alij quoque Danorum emporium, quod Doraſtadum dicitur, & Inſulam Batauam occupant, atque obtinent. Hlodovvici Germanorum Regis exercitus aduerſus Sclauos proſperè dimicant, ita vt quòd ante annum amiſerat reciperet.

DCCCXLVIII.

SCLAVI in Regnum Hlodovvici hoſtiliter irruentes, ab eo in Chriſti nomine ſuperantur. CAROLVS Normannorum Burdegalam oppugnantium partem aggreſſus, viriliter ſuperat. Exercitus Hlotharij contra Sarracenos Beneuentum obtinentes dimicans, victor efficitur. Dani Burdegalam Aquitaniæ Iudæis prodentibus captam depopulatámque incendunt. Aquitani deſidiâ inertiáque Pippini coacti, CAROLVM petunt, atque in vrbe Aurelianorum penè omnes nobiliores cum Epiſcopis & Abbatibus in Regem eligunt, ſacróque chriſmate delibutum, & benedictione Epiſcopali ſolemniter conſecrant. Piratæ Græcorum Maſſiliam Prouinciæ nullo obſiſtente vaſtantes, impunè recedunt. Nortmanni Metallum vicum populantes, incendio tradunt. Scotti ſuper Normannos irruentes, auxilio Domini noſtri Ieſu Chriſti victores eos à ſuis finibus propellunt. Vnde & Rex Scottorum ad Carolum pacis & amicitiæ gratiâ Legatos cum muneribus 848.

C mittit, viam ſibi petendi Romam concedi depoſcens. Mauri denuò Beneuentum inuadunt.

GVILHELMVS filius Bernardi Impurium * & Barcinonam dolo magis quàm vi capit. * Empurium.

DCCCXLIX.

HLOTHARIVS & Carolus ſanioribus vſi conſiliis, in pacem germanámque concordiam redeunt. Apud Galliam XIII. Kal. Martij nocte ſequenti, Clericis nocturnas preces Domino ſoluentibus, terræmotus validè, ſed nulla quorumlibet ædificiorum ruinâ factus eſt. Godeſcalcus Gallus quidam Monaſterij Orbacenſis, parœciæ Sueſſionicæ Monachus & Preſbyter, ſcientiâ tumidus, quibuſdam ſuperſtitionibus deditus, Italiam ſpecie religionis aggreſſus, indè turpiter eiectus, Dalmaciam, Pannoniam, Norciámque adorſus, quædam noſtræ ſaluti valde contraria, præcipuè ſub nomine prædeſtinationis, peſtiferis dictis & ſcriptis adſtruens, in præſentiâ Hludovvici Germanorum Regis Epiſcopali Concilio detectus atque conuictus, tandem ad dioceſeos ſuæ vrbem metropolim Remorum Durocortorum nomine, cui Ingmarus vir venerabilis præſidet, redire compellitur: quatenus illic dignum ſuæ perfidiæ *. Strenuiſſimus cultor Carolus aduocato Sanctorum memoratæ dioceſeos Epiſcoporum Conuentu, ſuis aſpectibus præſentari decreuit. Quò perductus, publicè flagellatus, Libróſque ſuarum adſertionum igni cre- 849.

* Deſunt aliqua.

Carolvs Calvvs.

mate compulſus eſt. Hlodovvicus & Carolus germana caritate conuenientes, tanto fraterni amoris vinculo deuincti patuerunt, vt alter alteri baculos publicè tribuendo, Regum vxores & liberos ſuperſtiri commendaret. A

Carolvs Aquitaniam aggreditur. Nomenogius Britto conſueta perfidiâ Andegauis & vicina eis circumquaque loca inuadit. Nortmanni Petrocorium Aquitaniæ ciuitatem populantes incendunt, atque impunè ad naues remeant. Mauri & Sarraceni Lunam Italiæ ciuitatem adptædantes, nullo obſiſtente matitima omnia vſque ad Prouinciam deuaſtant. Karolvs filius Pippini telicto Hlothario fratrem ſuum Pippinum in Aquitania vagantem adire cupiens, à fidelibus Caroli Regis comprehenſus eſt, & ad eius præſentiam perductus. Qui merito perfidiæ in eundem patruum ſuum & patrem ex fonte ſacto, ſententiam quidem capitalem meruerat. ſed clementiæ teſpectu ſeruatus eſt. Vnde & menſe Iunio apud vrbem Carnutum Carolo Rege Conuentum habente, poſt Miſſarum ſolemnia ambonem Eccleſiæ conſcendens, innotuit omnibus voce ptopria, ſe ob diuinæ ſeruitutis amotem Cleticum nullo cogente velle fieri. Ibique ab Epiſcopis, qui præſentes aderant, benedictus, & ad Clericum tonſus eſt. Hludovvicus Rex Germanorum ægrotans exetcitum ſuum in Sclauos dirigit. Qui turpiter profligatus, quid diſpendij ſibi abſentia Ducis intulerit, cadendo, fugiendóque expettus eſt. Carolus Aquitaniam ingreſſus, penè omnes, Chriſto ſibi propicio, conciliando, ſubiugat. Marcam quoque Hiſpanicam pro libitu diſponit. Nomenogius Britto conſueta ſibi inſolentiâ bacchatus eſt. B

DCCCL.

850. Gvilhelmvs Bernardi filius in marca Hiſpanica Aledramnum & Iſembardum Comites dolo capit. ſed ipſe doloſiùs captus, & apud Barcinonem interfectus eſt.

Mavri vſque ad Arelatum, nullo obſiſtente, cuncta deuaſtant. Sed cùm redirent, vento contrario reiecti & interfecti ſunt. Lothatius filium ſuum Lvdoicvm Romam mittit. Qui à Leone Papa honotificè ſuſceptus, & in Imperatorem vnctus eſt. Orich Rex Normannotum, impugnantibus ſeſe duobus nepotibus ſuis, bello impetitur. Quibus partitione Regni paeatis, Rorich nepos Herioldi, qui nupet à Lothario defecetat, aſſumptis Nortmannotum exetcitibus, cum multitudine nauium, Freſiam, & Batauum Inſulam, aliáque vicina loca per Rhenum & Vahalem deuaſtat. Quem Lotharius cùm comprimere nequitet, in fidem recepit, eíque Doreſtadum, & alios Comitatus largitur. Ceterorum verò pars Menapios, Taruiſios, alióſque maritimos deprædantut: pars Btitanniam Inſulam Angloſque impetentes, ab eis auxilio Domini noſtri Ieſu Chriſti ſuperantur.

DCCCLI.

851. Nomenogivs Britto moritur. Hlotharius, Hludovvicus, & Catolus apud Marſnam Palatium conueniunt. Vbi etiam fraternè paucis diebus morati, hæc communi Procerum ſuorum conſilio atque conſenſu decetnunt, proptiorúmque nominum monogrammatibus confirmant. C

» Cap. I. Vt omnium præteritorum malorum, & contratietatum, & ſupplan-
» tationum, ac malarum machinationum, ſeu nocimentorum in inuicem actorum
» abolitio ita intet nos fiat, & à noſtris cordibus penitus auellatut, cum omni ma-
» liria & tancore, vt nee in memoriam ad retributionem mali, vel contrarietatis,
» vel improperij, de cetero exindè quiddam fiat.
» Cap. II. Vt tanta intet nos Domino cooperaute veræ caritatis benigni-
» tas abhinc ſemper maneat de corde puro, & conſcientia bona, & fide non fi-
» cta, ſine dolo & ſimulatione, vt nemo ſuo pari ſuum Regnum, aut ſuos fideles,
» vel quod ad ſalutem & proſperitarem ac honorem regium pertinet diſcupiat, aut
» forconſiliet, aut per occultos ſuſurrones libentet compoſita mendacia ſeu detra-
» ctiones acceptet.
» Cap. III. Vnvsqvisqve fideliter ſuum patem, vbicumque neceſſitas
» ei fuerit, & ipſe potuerit, aut per ſe, aur per filium, aut per fideles ſuos, & con-
» ſilio & auxilio adiuuet: vt Regnum, fideles, proſperitarem, atque honorem re-
» gium debirè valeat obtinere, & veraeiter vnuſquiſque erga alrerum certarim de-
» monſttet, quia in fratris ſui aduerſitate, ſi euenetit, fraterno modo contriſtatur,

& in

CAROLVS CALVVS.

A & in proſperitate illius lætatur: & talem fidem, ſicut inter nos modò abhinc in ante conuerſaturos confirmatum habemus, ſic vnuſquiſque infantibus fratris ſui, ſi obierit, qui ſuperfuerit conſeruabit.

Cap. IV. Et quia per vagos & inreuerentes homines pax & tranquillitas Regni perturbari ſolet, volumus vt ad quemcumque noſtrum talis venerit, & de his quæ egit, rationem & iuſtitiam ſubterfugere velit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat, vel retineat, niſi vt ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et ſi rationem rectam ſubterfugerit, omnes in commune, in cuius Regnum venerit, illum perſequamur, donec aut ad rationem perducatur, aut de Regno deleatur.

Cap. V. Similiter & de eo agendum eſt, qui pro aliquo capitali & publico crimine à quolibet Epiſcopo corripitur, vel excommunicationis crimen faciens, Regnum & Regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam ſuſcipiat, aut ſuſceptam legitimè peragat, interdum etiam inceſtam propinquam ſuam, aut Sanctimonialem, vel raptam ſiue adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens ſecum duxit. Hic talis, cùm Epiſcopus, ad cuius curam pertinebat, nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi, vel latendi locum in Regno alicuius noſtrum inueniat, & Dei ac noſtros fideles ſuo morbo inficiat. Sed à nobis, vel à miniſtris Reipublicæ conſtringatur, vt & ſimul cum diabolica præda, quam ſecum
B duxit, ad Epiſcopum ſuum redeat, & de commiſſo crimine publico debitam pœnitentiam ſuſcipiat, aut ſuſceptam legitimè peragere compellatur.

Cap. VI. Vt noſtri fideles vnuſquiſque in ordine & ſtatu veraciter ſint de nobis ſecuri, quia nullum abhinc inante contra legem & iuſtitiam, auctoritatem, ac iuſtam rationem, aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus, & illorum, ſcilicet veraciter nobis fidelium communi conſilio, ſecundum Dei voluntatem & commune ſaluamentum, ad reſtitutionem ſanctæ Dei Eccleſiæ & ſtatum Regni, & ad honorem Regum, atque pacem populi commiſſi nobis pertinenti aſſenſum præbebimus in hoc, vt illi non ſolùm non ſint nobis contradicentes & reſiſtentes ad iſta exequenda; verumetiam ſic ſint nobis fideles & obedientes, ac veri adiutores ac cooperatores, vero conſilio & ſincero auxilio ad iſta peragenda, quæ præmiſimus, ſicut per rectum vnuſquiſque in ſuo ordine & ſtatu ſuo Principi & Seniori eſſe debet.

Cap. VII. Vt ſic ſimul coniuncti & nos fratres ad inuicem, & nos cum fidelibus noſtris, & fideles noſtri nobiſcum, & omnes ſimul cum Deo nos reconiungamus, & vt nobis ſit propitius illi pro deuoto munere offeramus, vt vnuſquiſque omnium noſtrûm abſque ſua propria excuſatione, aut iuſtificatione, recognoſcamus. In quibus aut ſingulatim aut communiter contra illius mandata & decreta ſuorum fecimus aut conſenſimus in ordine Eccleſiaſtico & ſtatu Regni, & per ſingula, in medium illa producamus, & nemo noſtrûm ſuo aut amico, aut propinquo,
C vel conſiderato, imò nec ſibi ipſi ſeculariter parcat, vt ſpiritaliter & ſalubriter parcere poſſit. Quin, ſicut præmiſimus in præcedenti Capitulo, vero conſilio & ſincero auxilio illa in commune certatim emendare totis viribus procuremus; quantociùs rationabiliter poterimus.

Cap. VIII. Et ſi aliquis ex ſubditis in quocumque ordine & ſtatu de hac conuenientia exierit, aut ſe retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, ſeniores cum veraciter fidelibus ſuis, hæc ſecundum Dei voluntatem & legem, ac iuſtam rationem, velit nolit ille, qui diuino conſilio & decreto, & huic conuenientiæ reſiſtens & contradicens fuerit, exequantur. Et ſi aliquis de ſenioribus de hac conuenientia exierit, aut ſe retraxerit, cùm plures ſeniorum noſtrorum fideles, & Regnorum primores conuenerint in vnum, eos qui hæc obſeruauerint ſeniorum conſilio, & Epiſcoporum iudicio ac communi conſenſu, qualiter de eo, qui debitè admonitus incorrigibilis perſeuerauerit agendum ſit, fauente Domino decernemus. Et vt obnixiùs ſupradicta Capitula à nobis auxiliante Domino inuiolabiliter obſeruentur, & nos illa obſeruaturos certiùs credatis, manibus propriis ſubterfirmauimus.

Poſt hæc pyratæ Danorum Freſiam & Batauos populantur. Sed & vſque ad Monaſterium ſancti Bauonis, quod Gant dicunt, debacchantes, idem Monaſterium incendunt. Venientéſque vrbem Rotumum vſque ad Beluacum pedeſtri

CAROLVS CALVVS. gradu perueniunt. Qua incenſa, cùm redirent, à noſtris intercepti, & aliqua ex parte profligati ſunt. Reſpogius filius Nomenogij ad Carolum veniens, in vrbe Andegauorum datis manibus ſuſcipitur, & tam Regalibus indumentis, quàm paternæ poteſtatis ditione donatur: additis inſuper ei Redonibus, Namnetis, & Ratenſe. A

SARRACENI Beneuentum & alias ciuitates quieta ſtatione poſſident. LVDOVICVS Rex Sclauos penè omnes populatur, & ſuæ ſubiugat ditioni. Leo Apoſtolicus Sarracenorum inruptiones metuens, Eccleſiam beati Petri hinc indè muro communiens, eundem murum vſque ad ciuitatem perducit, Romanæque vrbi contiguum efficit.

DCCCLII.

852. NORMANNI CCLII. nauibus Freſiam adeunt, acceptíſque multis, prout ipſi ſtatuerunt, ad alia diuertunt.

MAVRI Barcinoniam Iudæis prodentibus capiunt, interfectíſque penè omnibus Chriſtianis, & vrbe vaſtata, impunè redeunt. Carolus fratrem Lotharium ad ſui conloquium inuitans, apud Auguſtam Viromandorum, quæ beati Quintini Martyris corpore inſignitur, fraternè ſuſcipit, honorificè afficit, germanè tractat, regaliter munerat, redeuntémque benignè deducit.

LANDBERTVS & Guarnarius fratres, pars vel maxima diſcordiarum, alter dolo, alter iudicio interficiuntur. Salomon Britto Carolo fidelis efficitur, tertiáque Britanniæ parte donatur. SANCIVS Comes Vaſconiæ Pippinum Pippini filium capit, & vſque ad præſentiam Caroli ſeruat. Quem Carolus captum in Franciam ducit, ac poſt conloquium Lotharij in Monaſterio ſancti Medardi apud Sueſſiones tonderi iubet. Lodovvicus Lotharij filius Beneuentum adiens, Barràm ciuitatem oppugnat, interruptóque muro peſſimis vſus conſilus à cœpto reſilit. Nam dicentibus Conſiliariis ſuis, magnam illic partem eſſe theſaurorum, qua penitus fraudaretur, ſi paſſim omnibus intrandi copia daretur, in caſtra ſeſe recipit, prohibitis omnibus ab irruptione vrbis. Quibus recedentibus, Mauri ita noctu muri interrupta trabibus muniunt, vt venientem in craſtinum hoſtem nullatenus formident. Proindè in caſſum tanto labore deducto, Ludoicus cum exercitu ſuo ad propria remeat. Abdirham Rex Sarracenorum in Hiſpania conſiſtentium Cordubæ moritur, Regnúmque eius filius ipſius adſequitur. Godefridus Heioldi Dani filius, qui quondam ſub Imperator Ludovvico Maguntiaci fuerat baptizatus, à Lothario deficiens ad ſuos ſe confert. Vnde conrogata manu valida Freſiam cum multitudine adgreditur. Deinde vicina Scaldis fluminis ad poſtremum ingreditur. Quò occurrentibus Lothario & Carolo, cum omni ſuo exercitu vtramque ripam eiuſdem fluminis obſident. B

DCCCLIII.

853. IN qua obſidione Dominicæ Natiuitatis feſtiuitatem celebrant. Sed nolentibus qui ex parte CAROLI erant inire bellum, abſque vtilitate receſſum eſt. Carolus eundem Godefridum quibuſdam pactionibus ſibi conciliat. Ceteri Danorum vſque ad menſem Martium inibi abſque vlla formidine reſident, cuncta eò furioſiùs quò liberiùs diripiunt, cremant, atque captiuant. Lothariúſque filiam Caroli à ſacro fonte ſuſcipit, & paucos poſt dies ad ſua remeare contendit. Dani menſe Iulio, relicta Sequana Ligerim adeuntes, Namnetim vrbem, & Monaſterium ſancti Florentij, ac vicina loca populantur. Carolus menſe Aprili Synodum Epiſcoporum iuxta vrbem Sueſſionum in Monaſterium ſancti Medardi adgregans, duos Preſbyteros Monachos eiuſdem Monaſterij ipſe Synodo præſidens, Epiſcopis iudicantibus, degradari fecit, eò quòd PIPPINVM furari, & cum eo in Aquitaniam fugere diſpoſuiſſent. Ingmarus Remorum Epiſcopus omnes Eccleſiæ ſuæ Preſbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, quoſcumque Ebo poſt depoſitionê ſuam ordinauerat, Synodo iudicante depoſuit. Pippinus Carolo ſacramentum fidelitatis iurat, & inſuper habitum Monachi ſuſcipit, Regulæque obſeruationem more Monachi ſolito promittit. Carolus iodè ad Cariſiacum veniens cum quibuſdã Epiſcopis & Abbatibus Monaſticis, quatuor Capitula edidit, & própria C
» ſubſcriptione roborauit. Quorum primum eſt, A Deo neminem prædeſtinatum ad
» pœnã, vnámq; eſſe Dei prædeſtinationem, quæ aut ad donũ pertinet gratiæ, aut ad
» retributionẽ iuſtitiæ. Secundum, Liberum arbitrium, quod in primo ordine perdi-

A dimus, nobis, præueniente & adiuuante Chriſti gratiâ, redditum. Tertium, Velle Deum generaliter omnes homines ſaluos fieri, licèt non omnes ſaluentur. Quartum, Chriſti ſanguinem pro omnibus fuſum, licèt non omnes paſſionis myſterio redimantur. CAROLVS CALVVS.

AQVITANI penè omnes à Carolo recedunt, atque ad LVDOVVICVM Regem Germaniæ Legatos ſuæ deditionis cum obſidibus mittunt. Idem Ludovvicus pro quibuſdam conditionibus tempore perturbationum inter ſe & Carolum factis, aduerſus Carolum acriter permouetur. Gunedes contra Ludoicum ſolitis ſibi perfidiis mentiuntur.

LOTHARIVS Imperator, defunctâ ante biennium ERMENGARDA Chriſtianiſſima Reginâ, duas ſibi ancillas ex villa Regia copulauit, ex quarum altera Doda vocabulo filium genuerat, quem KAROLOMANNVM vocari iubet. Aliíque filij eius ſimiliter adulteriis inſeruiunt. Pyratæ Danorum à Namnetibus ſuperiora petentes, menſe Nouembri, VI. videlicet Idus, vrbem Turonum impunè adeunt, atque incendunt, cum Eccleſia ſancti Martini, & ceteris adiacentibus locis. Sed quia euidenti certitudine hoc præſcitum fuerat, corpus beati Martini ad Cormaricum Monaſterium eius Eccleſiæ, ac indè ad ciuitatem Aurelianorum tranſportauerunt.

B BVLGARI ſociatis ſibi Sclauis, &, vt fertur, à noſtris muneribus inuitati, aduerſus Lodovvicum Germaniæ Regem acriter permouentur. Sed Domino pugnante vincuntur. Græci verò non minus contra Ludovvicum filium Lotharij Regem Italiæ concitantur, propter filiam Imperatoris Conſtantinopolitani ab eo deſponſatam, ſed ad eius nuptias venire differentem. Romani quoque artati Sarracenorum Maurorúmque incurſionibus, ob ſui defenſionem omninò neglectam apud Imperatorem Lotharium conqueruntur.

DCCCLIV.

CAROLVS ſuper fratris ſui Ludoici fide ſuſpectus, ad Lotharium in vico Leutico venit, vbi diu de communi amicitiâ atque indiſſolubili tractantes, tandem coram omnibus qui aderant, identidem ſuper Sancta iurando, viciſſim firmauerunt, commendatis alternatim filiis, Proceribus, & Regnis. Interea LVDOICVS adoleſcens filius Lodoici Regis Germanorum ab Aquitanis à patre expetitur, Ligerim tranſit, & ab eis, à quibus fuerat poſtulatus, ſuſcipitur. Carolus profectionem in Aquitaniam tempore Quadrageſimæ celebrat, in qua vſque Paſchalem feſtiuitatem demoratur: eiúſque populus prædis incendiis, hominumque captiuitatibus totum ſuum laborem impendit, nec ab ipſis Eccleſiis & altaribus Dei ſuam cupiditatem & audaciam cohibet. 854.

LOTHARIVS fratrem ſuum Lodoicum ſuper Rhenum de fraternitate erga Carolum alloquitur. Sed priùs acriter ſeſe mordentes, tandem ad concordiam redeunt, paciſque nomine fœderantur. Vnde non modicè Carolus ſollicitus, ab C Aquitania, nullo peracto negocio, repedans, fratrem Lotharium ad Palatium ſuum Attiniacum inuitat. Quò conuenientes, quod dudum pepigerant firmauerunt.

DANI in Ligere conſiſtentes vſque ad Bliſium caſtrum veniunt, ipſúmque incendunt: volentes indè Aurelianis peruenire, eadem patraturi. Præparantibus verò aduerſus eos nauigia & bellatores, Epiſcopo Aurelianenſium Agio, & Carnutum Burdiardo*, ab intentione deſtitêre, & inferiora Ligeris repetunt. Alij quoque pyratæ Danorum Freſiam Saxoniæ adiacentem populantur. Lotharius & Carolus Legatos ad fratrem Lodoicum pro pacis concordia, & vt filium ſuum ab Aquitania reuocet, mittunt. Carolus iterum Aquitaniam adit. Pippinus Pippini filius, qui in Monaſterio ſancti Medardi tonſus habitum Monachi ſuſceperat, & iuramentum permanſionis fecerat, Aquitaniam ingreditur, páſque maxima populi terræ ad eum conuolat. Karlus Rex, Pippini cauſâ poſthabita, Lodovvicum nepotem ab Aquitania fugatum ad patrem in Germaniam redire compellit. KARLVS Pippini frater iam Diaconus ordinatus à Corbeienſi Monaſterio recedit. Karlus Rex KARLOMANNVM filium ſuum tonſurâ Eccleſiaſtica dedicat. Dani inteſtino inter ſe prœlio dimicantes, adeò tridui concertatione obſtinatiſſima bacchati ſunt, vt Orico Rege & ceteris cum eo interfectis Regibus, penè omnis nobilitas interierit. Pyratæ Nordmannorum Ligere inſiſtentes, denuò ciuitatem Andegauorum incendio concremant.

* Burchardo.

DCCCLV. A

CAROLVS CALVVS.

855. LOTHARIVS totam Freſiam filio ſuo LOTHARIO donat. Vnde Roric & Godefridus patriam, id eſt Daniam, tepedant, ſpe poteſtatis Regiæ nanciſcendæ. Lotharius infirmatur, qua de re occaſio data eſt Ludoieo & Carolo fratribus, ad concordiam redeundi.

NORDMANNI Burdegalam Aquitaniæ ciuitatem inuadunt, & hac illáoque pro libitu peruagantur. Karlus Aquitanis petentibus KARLVM filium ſuum Regem deſignatum attribuit. Karlus etiam Edilvvlfum Regem Anglorum Saxonum Romam properantem honorificè ſuſcipit, omni regio habitu donat, & vſque ad Regni ſui terminos cum obſequiis Rege dignis deduci facit. Lotharius aduerſus Karlum occaſione ſuſpectæ fidei queritur. Multa Catholicæ fidei contraria in Regno Karli, ipſo quoque non neſcio, concitantur.

MENSE Auguſto Leo Apoſtolicæ Sedis Antiſtes defunctus eſt, eíque Benedictus ſucceſſit.

EODEM menſe duæ Stellæ maioris & minoris quantitatis viſæ ſunt à parte Occidentis Orientem verſus incedere, & hoc per decem vices adeò alternatim, vt maiore permanente, minor aliquoties nullatenus appareret. Lotharius Imperator morbo correptus, vitámque deſperans, Monaſterium Promeæ in Arduenna conſtitutum adiit, ſeculóque & Regno penitus abrenuncians tonſus eſt, vitam habitúmque Monachi humiliter ſumens. Diſpoſitóque inter filios qui ſe- B cum morabantur Regno, ita vt LOTHARIVS cognomen eius Franciam, KARLVS verò Prouinciam obtineret, intra ſex dies vitâ deceſſit IV. Calendarum Octobrium, atque in eodem Monaſterio ſepulturam, vt deſiderauerat, conſecutus eſt.

AQVITANI vrbem Lemouicum mediante Octobri menſe conuenientes, KARLVM puerum filium Karli Regem generaliter conſtituunt, vnctóque per Pontificem Coronam Regni imponunt, Sceptrúmque attribuunt. Nortmanni Ligerim ingreſſi, relictis nauibus pedeſtri itinere vrbem Pictauorum adire moliuntur. Sed occurrentibus Aquitanis adeò profligati ſunt, vt vltra trecentos pauci euaſerint. Roric & Godefridus nequaquam arridentibus ſibi ſucceſſibus Doreſtado ſe continent, & parte maxima Freſiæ potiuntur. Ludoicus Rex Germanorum crebris Sclauorum defectionibus agitatur.

DCCCLVI.

856. HIEMS aſperrima & ſicca, peſtilentia valida, qua magna pars hominum abſumitur. Ludoicus Rex Italiæ filius Lotharij ſuper portione Regni paterni in Francia apud patruos ſuos Ludovvicum & Karlum conquiritur: Italiam largitate aui Ludoici Imperatoris ſe aſſerens aſſecutum. Aquitani KARLVM puerum, quem nuper Regem conſtituerant, ſpernentes, PIPPINVM ex Monacho, qui de Monaſterio ſancti Medardi aufugerat, eductum cuſtodiâ Regem ſimulant. Karlus Rex cum RESPOGIO Britonum paciſcens, filiam eius filio ſuo C LVDOICO deſpondet, dato illi Ducatu Cenomannico vſque ad viam, quæ à Lotitia Pariſiorum Cæſaredunum Turonum ducit. Proceres quondam Lotharij filium eius LOTHARIVM Regem Franciæ * etiam ſacra ratione conſtituunt. Pyratæ Danorum XIV. Kalend. Maij ciuitatem Aurelianis adeunt, prædantur, & impunè reuertuntur. Comites penè omnes ex Regno Karli Regis cum Aquitanis aduerſus eum coniurant, inuitantes Ludoicum Regem Germanorum ad ſuum conſilium perficiendum. Quo diutiùs in expeditione Sclauorum detento, vbi & magnam partem ſui exercitus amiſit, iſti moras illius non ferentes, Karlo Regi reconciliantur.

* media ſcilicet, id eſt Lotharingia.

EXAQVI ſpreto Pippino, KARLVM puerum filium Karli Regis, quem antea pepulerant, recipiunt, & in Aquitaniam reducunt. Iterum piratæ Danorum alij mediante Auguſto Sequanam ingrediuntur, & vaſtatis direptíſque ex vtraque fluminis parte ciuitatibus, etiam procul poſitis Monaſteriis atque villis, locum, qui dicitur Foſſa Giualdi, Sequanæ contiguum, ſtationique munitiſſimum deligunt, vbi hiemem quieti tranſigunt. Edilvvlf Rex Occidentalium Anglorum Romà rediens IVDITH filiam Karli Regis menſe Iulio deſponſatam Cal. Octobribus in Vermaria Palatio in matrimonium accipit, & eam Ingmaro Durocortori Remorum Epiſcopo benedicente, impoſito capiti eius diademate, Reginæ nomine inſignit.

Digitized by Google

A Quod ſibi ſuæque genti actenus fuerat inſuetum. Patratóque regiis apparatibus vtrimque atque muneribus matrimonio, cum ea Britanniam Regni ſui ditionem nauigio repetit. LVDOICVS Imperator Italiæ, & Lotharius frater eius Rex Franciæ, cum Karlo puero germano ſuo, apud Vrbam conueniunt. Vbi adeò pro Regni paterni portionibus diſſident, vt penè armis inter ſeſe decernant. KARLO tamen fratri ſuo Prouinciam & Ducatum Lugdunenſem iuxta paternam diſpoſitionem diſtribuunt: eripientibus eum à fratre Lothario Optimatibus, qui illum moliebatur in Clericum tonſurare. Sarraceni de Beneuento Neapolim fraude adeuntes vaſtant, diripiunt, & funditus euertunt.

CAROLVS CALVVS.

DCCCLVII.

PIRATÆ Danorum v. Kalendas Ianuarias Lotitiam Pariſiorum inuadunt, atque incendio tradunt. Hi verò, qui apud inferiora Ligeris morabantur, Turones & omnia circumquaque loca vſque ad Bliſum caſtrum deprædantur. Aquitanorum aliqui perſuaſione occultè conſpirantium Francorum quorumdam in Karlum à Karlo admodum puero deficientes, Pippino ſociantur. 857.

KARLVS Rex & Lotharius nepos eius ſacramentis viciſſim exhibitis fœderantur. Similiter Ludoicus Rex Germaniæ, & Ludoicus Imperator Italiæ. Pippinus Danorum pyratis ſociatur, Pictauorum ciuitatem deuaſtat, & multa alia Aquitaniæ loca depopulat. Lotharius concubinis abutens, vxorem ſuam Reginam abiicit.

B

IN vrbe Colonia Agrippina Gunthario Epiſcopo adſtante in Eccleſia beati Petri, nubes denſiſſima deſuper crebris fulminibus incubat: cùm ſubitò fulgor in modum ignis per ſubgrundia eiuſdem Eccleſiæ intrans, vnum Sacerdotem, & vnum Diaconum, vnúmque ex laicis interficit, ac terræ abditis reconditur.

IN Auguſta etiam Treuirorum Teotgaudo Epiſcopo cum Clero & populo celebrante, nubes teterrima ſuperincumbens, tonitruis fulminibúſque Eccleſiam territans, turrem campanarum ſonantium comminuit, tantáque tenebroſitate Eccleſiam impleuit, vt vix alterutrum ſeſe cognoſcere valerent, viſúſque eſt canis nimiæ enormitatis in circuitu altaris diſcurrere, ſubito terræ hiatu.

DANI Sequanæ inſiſtentes cuncta liberè vaſtant, Lutetiámque Pariſiorum adgreſſi, Baſilicam beati Petri & ſanctæ Genouefæ incendunt, & ceteras omnes, præter domum ſancti Stephani, & Eccleſiam ſancti Vincentij atque Germani, prætérque Eccleſiam ſancti Dionyſij. Pro quibus, tantummodo, ne incenderentur, multa ſolidorum ſumma ſoluta eſt. Alij Danorum emporium, quod Dorſtatum dicitur, vi capiunt, totámque Barauorum inſulam, & cetera loca contermina diripiunt. Reſpogius Dux Britonum à Salomone & Almaro Britonibus diu contra ſe diſſidentibus interimitur. Quidam Procerum Karli Regis Aquitanis ſociati, multas prædas, pluráque incommoda perpetrant. Frotbaldus Epiſcopus Carnotum, inſiſtentibus ſibi Danis in eadem ciuitate pedibus fugiens, fluuiúmque Auduram natatu petens, aquis interceptis moritur.

C

DCCCLVIII.

QVANDO ipſe Karolus intrauit in Inſulam Sequanæ dictam Oſcellum, vbi magnum ſuſtinuit periculum, ſicut à multis tunc fuit cognitum, & quando frater ſuus Ludoicus ſuper illum venit cum omni hoſtili apparatu. Sed largiente miſericordiâ Dei cum honore non receſſit. Dominicæ Natiuitatis feſto noctu & interdiu Moguntiæ validus & celeberrimus terræmotus efficitur. quem etiam valida hominum mortalitas inſequitur. 858.

IN territorio ...... mare quandam arborem radicitus euulſam, & Gallicanis Prouinciis antè ignotam eiecit, carentem foliis, ſed loco frondium habentem ramuſculos ſimilitudine herbæ partim latæ, ſed longioris: loco verò foliorum quædam triangula ſpecie, colore autem vnguium humanorum, vel oſcium piſcium, quæ in eis tenuia ſunt, & hæc ita ſummitati earumdem herbarum inhærentia, acſi extrinſecus adpoſita viderentur: more eorum, qui ex diuerſis metallis in ornamentis cingulorum vel hominum, vel equeſtrium falerarum, extrinſecus adfigi ſolent.

IN pago Senonico, in Eccleſia ſanctæ Porcariæ die Dominico celebrante Miſſas Preſbytero, lupus ſubitò introiens, plebémque aſſiſtentem diſcurrendo perturbans, tandem inter feminas identidem faciens, diſparuit.

CAROLVS CALVVS. EDILVVLF Rex Occidentalium Saxonum moritur: relictam eius Iudith Reginam Adalboldus filius eius vxorem ducit. Berno Dux partis Pyratarum Sequanæ inſiſtentium ad Karlum Regem in Vermeria Palatio venit, eiúſque ſe manibus dedens, fidelitatem ſtatim iurat. Pars altera eorumdem Pyratarum LVDOICVM Abbatem Monaſterij ſancti Dionyſij, cum frarre ipſius GVAZLENO capiunt, eiſque redemptionis ſuæ grauiſſimam multam imponunt. ob quam multi theſaurorum Eccleſiarum Dei ex Regno Karli ipſo iubente exhauſti ſunt. Sed his minimè ſufficientibus, ab eodem Rege, & omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ceteriſque viris potentibus, multa ad ſuppletionem prædictæ ſummæ certatim conlata ſunt. Comites verò Karli Regis cum Britonibus iuncti, deficientes A
2 à Karlo, filium eius LVDOICVM, eiúſque ſequaces, à partibus Cenomannicis detertitum Sequanam tranſire, atque ad patrem refugere compellunt. Lotharius Rex cum fratre ſuo Karolo Prouinciæ Rege amicitiam firmat, datis ei duobus Epiſcopatibus ex Regno ſuo portionibus, id eſt Biliſio, & Tarantaſia. Similiter Karlus eidem fratri ſuo Lothario Regnum ſuum ea conditione tradidit, vt ſi antequam vxorem acciperet, & filios generaret, ab hac vita decederet, ei Lotharius iure hereditario ſuccederet.

MENSE Maio in vico Leudico, in quo corpus ſancti Landberti quieſcit, tanta ſubitò pluuiarum inundatio effuſa eſt, vt domos & muros lapideos, ſeu quæcumque ædificia, cum hominibus, & omnibus quæcumque illic inuenit, vſque ad ipſam Eccleſiam memoriæ ſancti Landberti violenta irruptiohe in Moſam fluuium præcipitauerit. B

DANI Saxoniam adgrediuntur, ſed repelluntur. Benedictus Romanus Pontifex moritur. Nicolaus præſentiâ magis ac fauore Ludoici Regis & Procerum eius, quàm Cleri electione ſubſtituitur. Lotharius Rex, cogentibus ſuis, vxorem quam abiecerat recepit, nec tamen ad thorum admittit, ſed cuſtodiæ tradit.

KARLVS Rex inſulam Sequanæ vocabulo Oſcellum, Danos in ea commorantes obſeſſurus, menſe Iulio adgreditur. Vbi ad eum KAROLVS puer filius eius ab Aquitania peruenit. Cum quo Pippinum iam laicum ſuſcipit, & ei Comitatus ac Monaſteria in Aquitania tribuit. Lotharius etiam Rex ad eamdem Inſulam menſe Auguſto properat, auunculo adiutorium conlaturus. Vbi vſque IX. Kalendas Octobris abſque profectu obſidionis demorantes, tandem ad propria remeant. Interim Comites ex Regno Karoli Regis Ludoicum Germanorum Regem, quem per quinque annos inuitauerant, adducunt. Qui Kalendas Septembris Ponteonem regiam villam adueniens, per Catalaunos & Cupedenſes Aiedincum Senonum peruenit. Indè Aurelianenſem pagum adiens, receptis ab Aquitania & Niuſtria, atque Britonibus, qui ad eum ſe venturos ſpoponderant, eadem penè via vſque ad Cupedenſes remeat. Quibus Karolus Rex compertis, per Catalaunos vſque ad Breonam villam feſtinus graditur. Vbi concurrentibus ad eum Burgundiæ Primoribus, Ludoicum inſequentem præſtolatur. Sed intercurrentibus nunciis, cùm nulla pacis compoſitio fieret, tertio tandem die, id eſt pridie Idus Nouembris, præparatis hinc indè aciebus, videns Karlus ſe à ſuis deſeri, receſſit, & partes Burgundiæ petiit. Ludoicus verò receptis his qui à Karlo defecerant, Auguſtam Tricorum adit, ibíque diſtribuens inuitatoribus ſuis Comitatus, Monaſteria, villas regias atque proprietates, ad Attiniacum Palatium reuertitur. Quò Lotharius Rex ei occurrit, & confirmatis inter ſe pactionibus ad ſua repedat. Ludoicus verò per Durocortorum Remorum, & Laudunenſem pagum, ad Auguſtam Veromandorum, in Cœnobio videlicet ſancti Quintini Martyris, Dominicæ Natiuitatis feſtum celebraturus ingreditur. Interea quidam Monachus ex Monaſterio S. Vincentij Martyris, vel S. Germani Confeſſoris, à Corduba ciuitate Hiſpaniæ rediens, corpora beatorum Martyrum Georgij Diaconi & Aurelij, capútque Nathaliæ ſecum detulit, atque in villa Acmanto in loculis ſeruanda collocauit. C

DCCCLIX.

859. DANI loca vltra Scaldem populantur. Vulgus promiſcuum inter Sequanam & Ligerim inter ſe coniurans aduerſus Danos in Sequana conſiſtentes fortiter reſiſtit. Sed quia incautè ſuſcepta eſt eorum coniuratio, à potentioribus noſtris facilè interficiuntur. Karlus Rex recuperatis viribus fratrem ſuum Ludoicum nec opinantem adgreditur, & de Regni ſui finibus pellit. Lotharius Rex ad Kar-

A lum patruum ſuum feſtinat, & die Dominico initij Quadrageſimæ in Arcas Palatio publicè ſacramentis viciſſim per ſeipſos datis ſeſe iterum confirmant. Karlus quædam Monaſteria, quæ antea Clerici habere ſolebant, laicis diſtribuit. Pyratæ Danorum longo maris circuitu, inter Hiſpanias videlicet & Africam, nauigantes, Rhodanum ingrediuntur: depopulatiſque quibuſdam ciuitatibus ac Monaſteriis, in Inſula, quæ Camarias dicitur, ſe diſponunt. Karlus Rex per diuerſa loca Conuentus Epiſcoporum agit. Sed quarto à Tullo Leucorum milliario in villa Saponarias cum Lothario & Karlo nepotibus ſuis Regibus Synodo Epiſcoporum adſiſtens, libellum accuſationis aduerſus Guanilonem Agedinci Senonum Metropolitanum Epiſcopum porrigit. Quæ tamen actio propter abſentiam eiuſdem Guanilonis Epiſcopi dilata eſt. Inde ad conloquium fratris ſui Ludoici Regis in Inſula Rheni inter Autunnacum & Confluentes properat. Cuius colloquij effectus differtur vſque ad VIII. Kalendas Nouembris apud Baſiliam ciuitatem. Quò Ludoico adueniente, Karlus propter Lotharij abſentiam ab itinere cœpto reuertitur. Aquitani ad Karlum puerum omnes penè conuertuntur. Pippinus ROTBERTO Comiti & Britonibus ſociatur.

ACIES in cœlo menſe Auguſto, Septembri, & Octobri, nocturno tempore viſuntur, ita vt diurna claritas ab Oriente vſque in Septentrionem continuè fulſerit, & columnæ ſanguineæ ex ea diſcurrentes proceſſerint. Dani nouiter aduenientes Monaſterium ſancti VValarici, & Samarobricam Ambianorum ciuitatem, aliáque circumquaque loca rapinis & incendiis vaſtant. Alij quoque eorum Inſulam Rheni Pata uum ſimili furore inuadunt. Hi verò, qui in Sequana morantur, Nouiomum ciuitatem noctu adgreſſi, Immonem Epiſcopum cum aliis nobilibus tam Clericis quàm laicis capiunt, vaſtatáque ciuitate ſecum abducunt, atque in itinere interficiunt. Qui etiam ante duos menſes Ermenfridum Beluagorum in quadam villa interfecerant. Sed & anno præterito Blatfridum Baiocaſſium Epiſcopum necauerant.

B

OSSA beatorum Martyrum Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij, metu eorumdem Danorum in pagum Mauripenſem, in villam ſui iuris Nouientum deuecta ſunt, atque XI. Kalendas Octobris in loculis diligenter conlocata.

LOTHARIVS fratri ſuo Ludoico Italorum Regi quandam Regni ſui portionem attribuit: ea videlicet quæ vltra Iuram montem habebat, id eſt Genuam, Lauſonnam, & Sedunum ciuitates, cum Epiſcopatibus, Monaſteriis, & Comitatibus: præter Hoſpitale, quod eſt in monte Iouis, & Pipincenſem Comitatum.

GVANILO Epiſcopus Senonum abſque audientia Epiſcoporum Karlo Regi reconciliatur.

NICOLAVS Pontifex Romanus de gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ prædeſtinationis, & ſanguine Chriſti, vt pro credentibus omnibus fuſus ſit, fideliter confirmat, & Catholicè decernit.

C DCCCLX.

HIEMS diutina, & continuis niuibus ac gelu dira, à menſe videlicet Nouembri vſque ad Aprilem. Lotharius Reginam ſuam Teutbergam irreuocabili odio habitam*, vt ipſa coram Epiſcopis confiteretur, fratrem ſuum Hucbertum ſibi ſodomitico ſcelere commixtum. Vnde & pœnitentiæ continuò addicta eſt, atque in Monaſterium retruſa. Karlus Rex inani Danorum in Somna conſiſtentium pollicitatione pellectus, exactionem de theſauris Eccleſiarum, & omnibus manſis, ac negociatoribus etiam paupertinis, ita vt etiam domus eorum, & omnia vtenſilia adpreciarentur, & indè ſtatutus cenſus exigeretur, fieri iubet. Nam idem Dani promiſerant, vt ſi eis tria millia librarum argenti pondere examinato tribueret, ſe aduerſus eos Danos, qui in Sequana verſabantur, ituros, eóſque indè aut expulſuros, aut interfecturos. 860.

PRIDIE Nonas Aprilis nocte ſequenti, noua videlicet Luna iam inchoata, fertur quædam obſcuritas corniculata eodem ſcemate, quo Luna ſplendebat, per medium eiuſdem Lunæ apparuiſſe, ita vt hinc indè luceret, ſed in medio obſcuraretur. Similiter dicitur VIII. Idus Aprilis Sol ortus quandam in medio ſui orbe tenebroſitatem paſſus: qua ad inferiora eius delabente, mox alia à ſuperioribus ei ingruerit, eiúſque orbem vſque ad infima ſimiliter percurrerit. & hoc Luna x.

DANI in Somna conſiſtentes, cùm eis non daretur ſupradictus cenſus, rece-

CAROLVS CALVVS.

ptis obſidibus ad Angloſaxones nauigant. A quibus profligati atque repulſi alias A
partes petunt. Hi verò Dani, qui in Rhodano morabantur, vſque ad Valentiam ciuitatem vaſtando perueniunt. Vnde direptis quæ circa erant omnibus, reuertentes, ad Inſulam, in qua ſedes poſuerant, redeunt.

LVDOICVS, Karlus, & Lotharius, Reges, Kal. Iunias apud caſtrum, quod Confluentes vocatur, conueniunt: ibique de pace inter ſe diu tractantes, tandem concordiam atque amicitiam ipſi per ſe iuramento firmant. Ludoicus Imperator Italiæ ſuorum factione impetitur, & ipſe contra eos ac contra Beneuentanos rapinis atque incendiis deſæuit.

DANI, qui in Rhodano fuerant, Italiam petunt, & Piſas ciuitatem aliáſque capiunt, deprædantur, atque deuaſtant. Lotharius Rex metuens auunculum ſuum Karlum, Ludouico Regi Germaniæ ſociatur, atque ob eandem ſocietatem partem Regni ſui, id eſt Helizatiam, tradit. Vxor Lotharij timens odium viri ſui, atque inſidias, ad fratrem ſuum Hucbertum in Regno Karli aufugit.

KARLVS Rex Monaſterium Sancti Martini filio ſuo LVDOICO largitur.

DCCCLXI.

861. DANI menſe Ianuario Lutetiam Pariſiorum, & Eccleſiam S. Vincentij Martyris & S. Germani Confeſſoris incendio tradunt. Negociatores quoque per Sequanam nauigio ſurſum verſus fugientes, inſequuntur & capiunt. Alij quoque Danorum pyratæ Taruanenſem pagum adeunt, & deuaſtant. B

QVARTO Kalendas Aprilis Luna poſt horam noctis octauam tota in nigredinem vertitur. Karlus Rex filium ſuum LOTHARIVM claudum in Monaſterio S. Iohannis Clericum fieri iubet.

GALINDO cognomento Prudentius, Trieaſſinæ ciuitatis Epiſcopus, natione Hiſpanus, adprimè litteris eruditus, qui ante aliquot annos Goteſcalco Prædeſtinatiano reſtiterat, pòſt felle commotus contra quoſdam Epiſcopos ſecum heretico reſiſtentes, ipſius hereſis defenſor acerrimus: indéque non modica inter ſe diuerſa & fidei aduerſa ſcriptitans, moritur. Sícque licèt diutino languore fatigaretur, vtviuendi ita & ſcribendi finem fecit.

CAROLOMANNVS Ludoici Germaniæ Regis filius cum Reſticio Vuinidorum Regulo fœderatur, à patre deficit, & Reſticij auxilio magnam ſibi partem vſque ad Hin fluuium paterni Regni præſumit. Hlodovvicus ſocerum Karlomanni filij ſui ARNVSTVM honoribus priuat, & nepotes ipſius à Regno ſuo expellit. Qui cum ADALARDO Irminttudis Reginæ auunculo, ſuo autem propinquo, quem Hlotharius patrui ſui Hludoici factione inſequebatur, Karolum adeunt. à quo benignè ſuſcipiuntur, & honoribus conſolantur. Sed & penè omnes, qui nuper à Karolo ad Ludoicum defecerant, ad Karolum reuertuntur, & ab eo familiaritate & honoribus redonantur.

DANI, qui pridem Morinum ciuitatem incenderant, de Anglis reuertentes duce Vuelando, cum ducentis & eo ampliùs nauibus per Sequanam aſcendunt, & C
caſtellum in inſula, quæ Oſcellus dicitur, à Nortmannis conſtructum, & eoſdem Nortmannos obſident. Ad quorum obſidentium videlicet locarium quinque millia libras argenti, cum animalium atque annonæ ſumma non modica, de Regno ſuo, ne deprædaretur, exigi Karolus præcepit, & Sequanam tranſiens Meldunum ſuper Ligerim adit, RODBERTVM cum placitis honoribus recipit. Qua occaſione Guntfridus & Gozfridus, quorum conſilio Karolus præfatum Rodbertum receperat, cum ſuis complicibus, gentilitia mobilitate & inolita conſuetudine à Karolo ad Salomonem Brittonum Ducem deficiunt. Interea Danorum pars altera cum ſexaginta nauibus per Sequanam in fluuium Tellas aſcendunt, indéque ad obſidentes caſtellum perueniunt, & eorum ſocietate iunguntur. Obſeſſi autem famis inediâ & miſeria omni ſquallore compulſi, ſex millia libras inter aurum & argentum obſidentibus donant, eiſque ſociantur. & ſic per Sequanam vſque ad mare deſcendunt. Quos imminens hiems ingredi mare prohibuit. Vnde ſe per ſingulos portus ab ipſo loco Pariſius vſque ſecundum ſuas ſodalitates diuidunt. Vuelandus autem per Sequanam vſque ad caſtrum Milidunum cum ſociis ſuis aſcendit. Caſtellani verò cum Vuelando filio Foſſatis Monaſterium occupant. Hincmarus Durocortori Remorum Archiepiſcopus Synodo comprouinciali apud Martyrium Sanctorum Criſpini & Criſpiniani, ſecus ciuitatem Sueſſionis

Google

A Rothardum ipſius vrbis Epiſcopum Regulis Eccleſiaſticis obedire nolentem, Epiſcopali priuat communione ſecundum decreta Canonum, donec obediat.

Karolus dimiſſo filio ſuo LVDOICO ſub Adalardi IRMINTRVDIS Reginæ auunculi baiulatione ad cuſtodiam Regni, contra Nortmannos à quibuſdam inuitatus, quaſi Regnum Prouinciæ adepturus, quoniam KAROLVS Lotharij quondam Imperatoris filius inutilis atque inconueniens Regio honori & nomini ferebatur, cum vxore Burgundiam vſque ad ciuitatem Mateſcentium peragrat. Vbi rebus parùm proſperè geſtis, & deprædationibus plurimis populo terræ ingeſtis, Pontigonem Palatium redit, ibique miſſaticum ex parte Ludoici fratris ſui, & Lotharij nepotis ſui, ab Aduentio Mettenſium ciuitatis Epiſcopo & LEVTARDO Comite delatum audit, eóſque abſoluit, & diem Natalis Dominicæ feſtiuè, vt moris eſt, celebrat.

DCCCLXII.

KAROLVS per Remi ciuitatem Sueſſionis venit, vbi non incerto nuncio comperit, quia filia eius IVDITH, relicta ſcilicet Edelboldi Regis Anglorum, (quæ poſſeſſionibus venditis, quas in Anglorum Regno obtinuerat, ad patrem rediit, & in Siluanectis ciuitatem debito Reginæ honore ſub tuitione paterna & regia atque Epiſcopali cuſtodia ſeruabatur, donec ſi ſe continere non poſſet, ſecundum Apoſtolum, ſcilicet competenter ac legaliter, nuberet,) BALDVINVM 862.
B Comitem, ipſo lenocinante, & fratre ſuo Ludoico conſentiente, mutato habitu eſt ſecuta. Sed & quia LVDOICVS filius eius à præfatis Guntfrido & Gozfrido ſollicitatus, relictis fidelibus patris, cum paucis noctu aufugit, & transfuga ad ſe ſollicitantes peruenit. Vnde Rex Karolus Epiſcopos, & ceteros Regni ſui Primores conſulens, poſt mundanæ legis iudicium canonicum in iamdictum Balduinum, & Iudith, quæ cum fure cucurrit, & adulteri portionem ſe fecit, ſecundum edicta beati Gregorii, Vt ſi quis viduam in vxorem furatus fuerit, & conſentientes ei, anathema ſint, depromi ſententiam ab Epiſcopis petiit. Abbatiam quoque S. Martini, quam inconſultè præſcripto filio ſuo Ludoico donauerat, non ſatis conſultè HVCBERTO Clerico coniugato donauit. Indéque Siluanectum perrexit. Vbi dum moraretur, exſpectans vt ad eum populus conueniret, quatenus aciebus diſpoſitis ex vtriſque ſuis ripis, ſingulæ aquæ, Iſara ſcilicet, Matrona, & Sequana, cuſtodirentur, ne Normanni in prædam ire valerent: nuncium accepit, quia Danorum electi de his qui in Foſſatis reſederant, cum paruis nauibus Meldenſium ciuitatem adirent. Ipſe autem cum eis, quos ſecum habuit, illò pergere maturauit. Et quoniam pontibus à Nortmannis deſtructis, & nauibus occupatis, eos adire non poterat, neceſſario vſus conſilio, pontem ad inſulam ſecus Treiectum reficit, & Nortmannis deſcendendi aditum intercludit. Scaras nihilominus ex vtraque ripa Matronæ ad cuſtodiam deputat. Qua de re Nortmanni valde conſtricti obſides electos, & Carolo miſſos, ea conditione donant, vt omnes
C captiuos, quos ceperant poſtquam Matronam intrauerant, ſine mora aliqua redderent, & aut cum aliis Nortmannis conſtituto die Placiti à Sequana recedentes, mare peterent: aut ſi alij cum eis redire non vellent, vnà cum exercitu Caroli retractantes ire bello appeterent. Sicque datis decem obſidibus ſunt ad ſuos redire permiſſi. Et poſt viginti circiter dies ipſe VVelandus ad Carolum veniens, illi ſe commendauit, & ſacramenta cum eis, quos ſecum habuit, ſtatim præbuit. Indéque ad naues regreſſus, cum omni Danorum nauigio vſque ad Gemeticum, vbi illorum naues ſtatuerunt reficere, & vernale æquinoctium exſpectare, deſcendit. Refectis nauibus, Dani mare petentes per plures claſſes ſe diuidunt, & prout cuique viſum eſt in diuerſa velificant. Maior autem pars Britannos, qui SALOMONE Duce habitant in Niuſtria, petit. Quibus & illi iunguntur, qui in Hiſpania fuerant. De quibus RODBERTVS duodecim naues, quas Salomon in contrarietatem eius locario iure conduxerat, in fluuio Ligeri capit: omnéſque, qui in illo fuêre nauigio, interfecit, præter paucos, qui fugâ lapſi delituerunt. RODBERTVS autem Salomonem ſuſtinere non valens, cum præfatis Nortmannis, qui de Sequana exierunt, antequam illos Salomon ſibi aduerſus eum adſciſceret, datis vtrimque obſidibus, in ſex millibus argenti contra eundem Salomonem conuenit. Vuelandus cum vxore & filiis ad Carolum venit, & Chriſtianus cum ſuis efficitur.

CAROLVS CALVVS.

CAROLOMANNVS Ludoici Regis Germaniæ filius, conceſſa ſibi à patre Regni portione, quam pridem inuaſerat, & daro ſactamento, ne ampliùs indè ſine patris voluntate inuaderet, cum patre pacifiearur. Ludoicus denique filius Caroli Regis conſilio Gunfridi atque Gozfridi Salomonem adit, validam Brittonum manum obtinet, & cum eis ROTBERTVM patris fidelem impetit: Andegauum, & alios quos adire potuit pagos, cæde, igni, deptædarione deuaſtat. Rotbertus ſiquidem Britones redeuntes cum maxima deprædatione aggreditur, & pluſquam ducentos Britonum primores occidit, & prædam excurit. Quem iterum Ludoicus bello quærit, in fugam ab eo vertitur, & diſperſis ſociis vix euaſit. A

CAROLVS Rex Aquitanorum Caroli Regis filius, necdum quindecim annos complens, perſuaſione STEPHANI relictam HVMBERTI Comitis ſine voluntate & conſcienria patris in coniugem ducit. Sed & ſæpefatus LVDOICVS frater ipſius Caroli eueſtigio in ipſo Quadrageſimæ ſanctæ initio filiam HARDVINI quondam Comitis, ſororem ſcilicet ODONIS ſui multum complaciti, ſibi coniugem copulat. Carolus horum pater omnes Primores Regni ſui ad locum qui Piſtis dicitur, vbi ex vna parte Andella, & ex altera Audura, Sequanam influunt, circa Iunij Kalendas cum multis operariis & carris conuenire facit, & Sequanâ munitiones conſtruens, aſcendendi vel deſcendendi nauibus propter Nortmannos aditum intercludit. Ipſe cum vxore ſuper Ligerim, in loco qui Maidunus dicitur, datis per ſuos ſacramentis, cum Carolo filio loquitur: & eo quaſi ſubitò, ſed voce ſubmiſſa & animo contumaci, erecto, in Aquitaniam remeante, ipſe ad Piſtis, quò Placitum ſimul & Synodum antè condixerat, redit, & inter operandum de ſanctæ Eccleſiæ ac Regni negociis cum fidelibus ſuis tractat. Vbi Rothadus Sueſſorum Epiſcopus, homo ſingularis amentiæ, in Synodo prouinciali regulariter Epiſcoporum communione priuatus, cum ſua ſe contumacia quatuor Prouinciarum Concilio præſentauit. Quem fraternus Conuentus, ne deponeretur penitus, ſub appellatione Sedis Apoſtolicæ ſeruare diſpoſuit. Sed iſdem poſt eiuſdem Concilij iudicium indè appellauerat, experens*, conſtitutis XII. ab eadem Synodo iudicij exequendi Iudicibus, nouus Pharao propter ſui cordis duritiam, & vetera ſecula repræſentans, homo mutatus in beluam propter deſignaros exceſſus geſtorum* Sitiæ continentur, quoniam corrigi noluit, in ſuburbio Sueſſorum ciuitatis deponitur. B

* Locus corruptus.

INTEREA contigit miraculum in ciuitate Morinenſi. Nam cuiuſdam ciuis ipſius vrbis mancipium mane in die Aſſumptionis Sanctæ Mariæ veſtitum lineum, quod *camiſium* vulgo vocatur, leuigare incipiens, vt illud Dominus ſuus ad Miſſam procedens paratum portare quiuiſſet, ad primum initium, quo leuigam imprimens traxit, veſtimentum ſanguineum eſt effectum. Sicque quotiens idem mancipium leuigam traxit, ſanguis eſt ſubſecutus: vſquequo veſtimentum illud totum reiacenti ſanguine eſt infectum. Quod veſtimentum Hunfridus ipſius ciuitatis Epiſcopus ad ſe fecit deferri, & in eadem Eccleſia ad teſtimonium reſeruari. Et quoniam eadem feſtiuitas ab incolis parochiæ illius non feriabatur, & celebrari & feriari debito honore ab omnibus eandem ſolemnitatem præcepit. C

LVDOICVS, qui à patre dudum defecerat, ad eum redit, & veniam ab eo, ſed & ab Epiſcopis, pro ſuis exceſſibus poſtulans, patri de cetero fore fidelem diſtrictiſſimis ſacramentis ſe obligat. Cui pater Comitatum Meldenſem & Abbatiam S. Criſpini donans, cum vxore de Niuſtria ad ſe venire præcepit. Hunfrido, ſuper quem Vuarengaudus in fidelitatem miſerat, petentibus ſuis fidelibus ne confligat bello, conceſſit, ipſúmque & Vuarengaudum pacificat.

LVDOICVS Rex Germaniæ Lotharium nepotem ſuum apud Moguntiam accerſiens, petit vt eum eo contra Vuinedos, qui appellantur aduerſus * Regulum, cum apparatu hoſtili pergat. Qui ſe primùm iturum promiſit, poſt vero à promiſſione ſua defecit. Ludoicus autem, relicto in patria filio CAROLO, quoniam nuper vxorem, ERCANGARII Comitis filiam, duxerat, LVDOICVM filium ſuum ſecum ducens, aggreditur Vuinedos. Vnde amiſſis quibuſdam primoribus, & nihil proſperè geſtis, ſub obtentu obſidum ad Francofurd Palatium ſuper Mœnum fluuium*. Dani magnam Regni eius partem cæde & igni vaſtantes, prædantur. Sed & hoſtes antea illis populis inexperti, qui Vngri vocantur, Regnum eiuſdem populantur.

* Senſus obſcurus.

* Deeſt aliquid.

A Lotharius Vualdradam concubinam, maleficis, vt ferebatur, artibus dementatus, & ipſius pellicis, pro qua vxorem ſuam Theotbergam abiecerat, cœco amore illectus, fauentibus ſibi Lvitfrido auunculo ſuo, & Vultario, qui vel ob hoc maximè illi erant familiares, quod nefas eſt dictu, quibuſdam etiam Regni ſui Epiſcopis conſentientibus, coronat, & quaſi in coniugem & Reginam ſibi, amicis dolentibus atque contradicentibus, copulat. Carolvs Calvvs.

Hincmarvs Remorum Epiſcopus, veniente Carolo Rege in eandem ciuitatem, accitis comprouincialibus ſuis Epiſcopis, matrem Eccleſiam ipſius Prouinciæ in honore Sanctæ Mariæ, ſicut & antiqua fuerat ſacrata, venerabiliter dedicat.

Ludoicvs Rex Germaniæ, directis miſſis blandiloquis ad fratrem ſuum Carolum, obuiam ſibi in territorium Tullenſem venire petit. Et quia Carolus cum Lothario ante alloqui noluit, quàm fratri ſuo cauſas diceret, quæ ei in Lothario diſplicebant, non mediocri querela indè ſermonibus eſt conflictum. Tandem Carolus cum Epiſcopis qui ſecum erant, Ludoico & Epiſcopis qui erant cum eo, ſcripto capitulatim oſtendit, pro quibus Lothario communicare nolebat, niſi profiteretur quòd indè aut certam redderet rationem, aut ſecundum auctoritatem dignam oſtenderet emendationem. Poſtquam profeſſionē ſub hac conuenientia Carolus & Epiſcopi, qui cum eo erant, in communionem Lotharium receperunt, &
B ſcriptas, ac Conſiliariis recitatas adnunciationes, quas de illorum Conuentu debuerunt populo nunciare, vſi conſilio præcipuè Ludoicus & Lotharius Chvonradi ſui Conſiliarij, Caroli autem auunculi, qui ſuperciliosa, ſed friuola, & nec ſibi ad cò nce pluribus proficua more ſueta ſcientiâ nitebatur, ne innoteſcerentur populo cauſæ, quas Carolus Lothario reputabat, penitus reiecerunt. Verùm Carolus contra eorum vota omnibus pleniter notum fecit, quia pro vxore contra Euangelicam & Apoſtolicam auctoritatem relicta, altera ducta eſt: & quia vxori Boſonis, & Balдvino, qui filiam eius furatus fuerat in vxorem, excommunicatis communicauerunt, Lothario ante prædictam profeſſionem communicare nolebat. Sicque condicentes Placitum ſui Conuentus in futuro menſe Octobrio in confinio Moſomagenſis & Vonzenſis Comitatus, ab inuicem ſeceſſerunt. Ludoicus ad reconciliandum, vel ad reſiſtendum filio ſuo Carlomanno, qui auxiliante Refeccio* Vuinidorum Regulo contra patrem rebellauerat, Baioariam petit. Carolus de Tullenſi territorio per Pontigonem, indè ſecus littora Matronæ fluminis Cariſiacum reuertitur. Ibique Dominici Natalis diem reuerentiſſimè celebrat. *leg. Reſtitio

DCCCLXIII.

Dani menſe Ianuario per Rhenum verſus Coloniam nauigio aſcendunt, & depopulato emporio, quod Doreſtatus dicitur, ſed & villam Nonnodocam*, ad quam Friſij confugerant, occiſis multis Friſiorum negociatoribus, & capta non 863.
C modica populi multitudine, vſque ad quandam inſulam ſecus caſtellum Noteſium perueniunt. Quibus Lotharius ex vna parte Rheni cum ſuis, & Saxones ex alia parte aggrediuntur, & vſque circa Kalendas Aprilis conſident. Vnde iidem Dani conſilio Rotici ſicut acceſſerant, & recedunt.

Carolvs Lotharij Imperatoris filius, & Rex Prouinciæ, diu epeleutica infirmitate vexatus, moritur. Lvdoicvs frater eius Italiæ vocatus Imperator Prouinciam venit, & quos potuit ipſius Regni Primores ſibi conciliauit. Hoc audito, Lotharius illuc pergit, & mediantibus inter eos domeſticis & amicis illorum, Placitum, quò ſimul redeant, & de ipſo Regno apud ſe tractent, Ludoicus Italiam, Hlotharius in Regnum ſuum reuertitur.

Carolvs Rex Cinomannis ciuitatem adit, indéque vſque ad Monaſterium, quod Interamnis dicitur, procedit. Vbi Salomon Dux Britonum, cum Primoribus ſuæ gentis illi obuiam venit, ſéque illi commendat, & fidelitatem iurat, omnéſque Primores Britanniæ iurare facit, & cenſum illius terræ ſecundum antiquam conſuetudinem illi exſoluit. Cui Carolus ob fidelitatis ſuæ meritum partem terræ, quæ Inter-duas-aquas dicitur, & Abbatiam Sancti Albini in beneficium donat. Gozfridum, & Roricum, atque Heriueum, cæteróſque, qui ab eo nuper, ſicut & ſæpè, defecerant, recipit, & cum indulgentia honoribus donat. Indéque Cenomannis reuertitur, & Paſcha Domini celebrat.

Hvnfridvs Gothiæ Marchio ſine conſcientia Caroli Regis, factione ſolito more Toloſanorum, qui Comitibus ſuis eandem ciuitatem ſupplantare ſunt ſoliti, Toloſam Reimvndo ſubripit, & ſibi vſurpat. Carolus Rex de partibus tranſ-Sequanis regrediens, Lutardum Papiæ Epiſcopum de parte Ludoici Imperatoris Italiæ, & Gebahardum Spirenſem Epiſcopum de parte Ludoici fratris ſui Regis Germaniæ, & Nantharium Comitem de parte Lotharii nepotis ſui, accipit pro pace petentes: quam idem Carolus ſemper ſeruare voluit, quantum infeſtatio contrariorum ſibi permiſit. Sed & alium Miſſum fratris ſui Ludoici nomine Blitgarium accipit, petentem vt Carolomannum filium eius à Reſtitio Vuinido deſertum, & à ſe fugatum, ſi ad illum venerit, non recipiat. Quem non longo poſt tempore deceptum, atque deſertum à ſuis, ſub conditione ſacramenti pater ſuus Ludoicus recepit, & ſecum in libera cuſtodia tenuit. A

Carolvs Miſſos domni Apoſtolici Nicolai, Raduoldum ſcilicet Portuenſem Epiſcopum, & Iohannem Ficoclenſem Epiſcopum, ſatis honorificè Sueſſionis in Monaſterio S. Medardi recipit. Quos aliquamdiu ſecum retinuit, & conceſſa Balduino, qui ad limina Apoſtolorum confugium fecerat, indulgentiâ, pro cuius obtentu venerant, eum Epiſtolis ad Apoſtolicam Sedem redire, muneratos abſoluit. Iidem autem Apoſtolicæ Sedis Legati Mettis adeunt, Synodum habituri ex delegatione Apoſtolica circa medium menſem Iunium pro diuortio, quod inter Lotharium & vxorem ſuam Theotbergam acciderat, & pro ſuperinductione concubinæ Vualdradæ, quam contra leges Eccleſiaſticas & mundanas in vxorem ſibi aſciuerat. In qua Synodo præfati Miſſi corrupti muneribus, Epiſtolas domni Apoſtolici occultantes, nihil de his, quæ ſibi commendata fuerunt, ſecundum ſibi ſeram auctoritatem egerunt. Vt autem aliquid viderentur egiſſe, Guntharium Colonienſem Archiepiſcopum, & Theutgaudum Treuerenſem æquè Archiepiſcopum, cum veniis, quas in eadem Synodo ſubſcripſerunt Epiſcopi, Romam ire iuſſerunt, vt iudicio domni Apoſtolici ipſa cauſa diffiniretur. Domnus Apoſtolicus quæ acta fuerant plenè cognoſcens, & Rodoaldum ſimiliter cupiditate in Conſtantinopoli cum Zacharia ſocio ſuo Epiſcopo nuper corruptum damnare volens, Synodum conuocauit. Quod ſentiens Rodoaldus, noctu fugâ lapſus diſparuit. Guntharius verò & Theutgaudus Romam peruenientes, primùm in Synodo, & poſtea in Eccleſia S. Petri, ſicut habetur in ſubditis, ab Apoſtolico ſunt damnati. B

» Nicolavs Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, reuerentiſſimis & ſanctiſſimis
» confratribus noſtris, Hincmaro Remenſi, & Vuaniloni Rothomagenſi, ſeu om-
» nibus confratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis in Regno Caroli glorioſi
» Regis conſiſtentibus. Scelus, quod Lotharius Rex, ſi tamen Rex veraciter dici
» poſſit, qui nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat, ſed lubrica ener-
» uatione magis ipſius illicitis motibus cedit, in duabus feminis, Theotberga ſcili-
» cet & Vualdrada commiſit, omnibus manifeſtum eſt. Sed & dudum Epiſcopos C
» Theotgaudum & Guntharium in tali facto eum habuiſſe auctores atque factores,
» penè totus nobis orbis vndique ad limina ſeu Sedem confluens Apoſtolicam re-
» ferebat: abſentibus quoque id ipſum noſtro ſcribentibus Apoſtolatui. Quod nos
» tantò credere renuimus, quantò de Epiſcopis tale quid audire nullatenus ſpera-
» bamus. Donec ipſi Romam tempore Concilij venientes, coram nobis & ſancta
» Synodo tales inuenti ſunt, quales fuerant à multis ſæpiſſimè prædicati. Ita vt ſcri-
» ptura, quam ſuis ſtipulauerant manibus, quámque volebant vt noſtro roborare-
» mus chirographo, caperentur, & dum muſcipulam innocentibus opponere ſa-
» tagerent, inſidiis ſuis illaqueati ſint. Sicque completum eſt, Deo auctore, quod
» in Prouerbiis legitur: *Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum.* Siquidem ipſi obli-
» gati ſunt, & ceciderunt. Nos verò, qui in hoc flagitium falsò cecidiſſe dicebamur,
» faciente Domino cum iuſtitiæ propugnatoribus reſurreximus, & erecti ſumus.
» Igitur decernente nobiſcum ſancta Synodo, in præſentia depoſiti, & ab officio ſa-
» cerdotali excommunicati, atque à regimine Epiſcopatus alienati indubitanter
» exiſtunt. Vnde veſtra fraternitas Canonum normam cuſtodiens, & decretorum
» ſanctiones obſeruans, caueat ne hos quos abiecimus recipere in Sacerdorum ca-
» talogo præſumat. Depoſitionis autem ſententia, quam in prædictos Theot-
» gaudum & Guntharium protulimus, cum ceteris Capitulis, quæ ſancto Con-

Concilio

Carolvs Calvvs.

A cilio nobiſcum ſanciente promulgauimus, inferiùs annexa monſtrabitur.

Cap. I. *De Synodo in Mettenſium vrbe à Theotgaudo & Guntharto Archiepiſcopis congregata penitus abolenda.* Synodum, quæ nuper, id eſt ſub piiſſimo Imperatore Lvdoico per Indictionem vndecimam menſe Iunio in Mettenſium vrbe ab Epiſcopis, qui noſtrum præuenerant iudicium, collecta eſt, quique Apoſtolicæ Sedis inſtituta temerè violarunt, ex tunc & nunc & in æternum iudicamus eſſe caſſatam, & cum Epheſino latrocinio reputatam, Apoſtolica auctoritate in perpetuum ſancimus eſſe damnandam, nec vocati Synodum, ſed tanquam adulteris fauentem proſtibulum appellari decernimus.

Cap. II. *Depoſito Theotgaudi & Guntharij Archiepiſcoporum.*

Teotgavdvm Treuirenſem Primatem Belgicæ Prouinciæ, & Guntharium Agrippinæ Coloniæ Epiſcopos, nunc coram nobis & ſancta Synodo ſub geſtorum inſinuatione, qualiter cauſam Lotharij Regis, & duarum mulierum eius, Theotbergæ ſcilicet & VValdradæ, recognouerint, & iudicauerint, Scriptū ſuper hoc propriis roboratum manibus offerentes, nihilque ſe plus vel minus aut aliter egiſſe, ore proprio multis coram poſitis affirmantes, & ſententiam, quam à Sede Apoſtolica in Ingildrvdem vxorem Bozonis ſa[illegible]ſſimus frater noſter Mediolanenſis Archiepiſcopus Tado & ceteri Coepiſcopi noſtri periurant emittendam, & nos diuino ſuccenſi zelo ſub anathematis obteſtatione canonicè protuleramus, B publicè viua voce ſe violaſſe confitentes, in quibus omnibus inuenimus eos Apoſtolicas atque Canonicas Sanctiones in pluribus exceſſiſſe, & æquitatis normam nequiter temeraſſe, omni iudicamus Sacerdotij officio manere penitus alienos Spiritus ſancti iudicio, & beati Petri per nos auctoritate, omni Epiſcopatus exutos regimine conſiſtere diffinientes. Quòd ſi iuxta præcedentem conſuetudinem tanquam Epiſcopi auſi fuerint aliquid de ſacro miniſterio contingere, nullo modo liceat eis nec in alia Synodo reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes eis omnes abici de Eccleſia, & maximè ſi, poſtea quàm didicerant aduerſus memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerunt.

Cap. III.

Ceteri autem Epiſcopi, qui complices horum, Theotgaudi ſcilicet & Guntharij, vel ſectatores eſſe feruntur, ſi cum his coniuncti ſeditiones, coniurationes, vel conſpirationes fecerint, vel ſi à capite, id eſt à Sede Petri, illis hærendo diſſenſerint, pari cum eis damnatione teneantur obſtricti. Quòd ſi cum Sede Apoſtolica, vnde eos principium Epiſcopatus ſumpſiſſe manifeſtum eſt, ſapere de cetero per ſemetipſos, vel miſſis ad nos Legatis cum ſcriptis ſuis ſe profeſſi extiterint, nouerint ſibi à nobis veniam non negandam: nec amiſſionem honorum ſuorum pro retroactis præſumptionibus, aut ſubſcriptionibus, quas in profanis fecerunt geſtis, per nos vllo modo formidandam.

Cap. IV.

C Ingildrvdem filiam quondam Mactifredi Comitis, quæ Bozone proprio viro relicto ecce iam per ſeptem circiter annos hac atque illac vagabunda diſcurrit, nuper cum fautoribus ſuis regulariter anatematizauimus. Sed propter contumaces eam iteratò anathematis duximus vinculis innodandam. Sit igitur à Patre & Filio & Spiritu ſancto, vno & vero Deo, & ab omnibus ſanctis Patribus, & ab vniuerſa ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & à nobis penitus anathema, cum omnibus complicibus, communicatoribus, atque auxiliatoribus ſuis. Itavr, ſicut iam decernimus, ſi quis ei communicare vel fauere in aliquo præſumpſerit, ſiquidem Clericus fuerit, eodem vinculo conſtrictus officium Clericatus amittat. Monachi verò & laici, ſi inobedientes decreto præſenti fuerint, ſimiliter anathematizentur. Sanè ſi eadem mulier ad virum ſuum reuerſa fuerit, vel Apoſtolicam beati Petri Sedem Romam properans acceſſerit, veniam ei poſt dignam ſatisfactionem proculdubiò non denegabimus. Verumtamen ſub priori vinculo anathematis, quo illam priùs & nunc obligauimus, interim conſtricta permaneat. Si quis autem eidem Ingeldrudi ad Apoſtolicam beati Petri Sedem Romam ſpecialiter properanti, vel occurrenti, neſcius communicauerit, aut ſciens ſpem in veniendo præſtiterit, nullo pro hoc vinculo teneatur annexus.

Cap. V. *De ſententiis atque interdictis Sedis Apoſtolicæ.*

Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta pro Catholica

CAROLVS CALVVS. fide, pro Eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium vel futurorum malorum, à Sedis Apoſtolicæ Præſule ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto benè valere. A

CAROLVS VIII. Kalend. Nouembris Synodum in Vermeria Palatio habuit, ibique Abbatiam Sancti Carilephi ſuper Rotbertum Epiſcopum Cinnomanicæ vrbis, qui eam per Apoſtolicam commendationem iuri ſui Epiſcopatus mancipatam tenere volebat, legaliter euindicauit: & Rothadum nuper depoſitum, ſicut domnus Papa ei mandauerat, cum ſuis & Epiſcoporum Litteris atque Vicariis Romam miſit. IVDITH filiam ſuam per deprecationem domni Apoſtolici ad pacem, & Legatum Mahomet Regis Sarracenorum, cum magnis & multis muneribus, ac Literis de pace & fœdere amicali loquentibus, ſolemni more ſuſcepit. Quem cum honore & debito ſaluamento, ac ſubſidio neceſſario, in Siluanectis ciuitate opportunum tempus, quo remitti honorificè ad Regem ſuum poſſet, operiri diſpoſuit. Indéque cum valida manu ad recipiendum virtute filium ſuum CAROLVM, ſi aliter nollet venire, hoſtiliter verſus Aquitaniam pergit, & ad Autiſiodorum ciuitatem vſque peruenit. Ibique filiam ſuam Iudith, ſicut domnus Apoſtolicus eum petierat, conſilio fidelium ſuorum BALDVINO, quem ſequuta fuerat, legaliter coniugio ſociari permiſit. Inde Niuernum ciuitatem perrexit, vbi filium ſuum Carolum ad ſe venientem recepit, & ſibi fidelitatem & debitam ſubiectionem promitti ſacramento præcepit, & omnes Primores Aquitaniæ iterum ſibi iurare fecit. Duo quoque Nortmanni, qui nuper cum Vuelando Chriſtianitatem dolo, vt tunc dicebatur, & pòſt claruit, poſtulantes, de nauibus exierunt, ſuper eum infidelitatem miſerunt. Quorum vnus ſecundum gentis ſuæ morem cum eo negante armis coram Rege contendens, illum in certamine interfecit. Interea triſti nuncio comperit, quòd Nortmanni Pictauis venerant, & ſub redemptione ciuitate ſeruata, Eccleſiam S. Hilarij magni Confeſſoris incenderint. Natale autem Domini in eodem loco ſecus Niuernum ciuitatem, vbi filium ſuum receperat, celebrauit. B

DCCCLXIV.

864. CAROLVS Aquitanos hoſtiliter contra Nortmannos, qui Eccleſiam Sancti Hilarij incenderunt, diſpoſito exercitu ire præcipiens, filium & æquiuocum ſuum CAROLVM ſecum ducens, Compendium rediit. Miſſos ſuos ad recipiendas ciuitates & caſtella in Gothiam miſit. Nortmanni Aruernum ciuitatem petunt, vbi STEPHANVM Hugonis filium cum paucis ſuorum interfectum, impunè ad ſuas naues redeunt. PIPPINVS Pippini filius ex Monacho laicus & apoſtata factus ſe Nortmannis coniungit, & ritum eorum ſeruat. Carolus iuuenis, quem pater nuper ab Aquitania receptum Compendium ſecum duxerat, noctu rediens de venatione in ſylua Cotia, iocari cum aliis iuuenibus & coæuis ſuis putans, operante diabolo, ab Albuino iuuene in capite ſpatha percutitur penè vſque ad cerebrum. quæ plaga à tẽpore ſiniſtro vſque ad malũ dextræ maxillæ peruenit. C

LOTHARIVS Lotharij filius de omni Regno ſuo quatuor denarios ex omni manſo colligens, ſummam denariorum cum multa penſione farinæ, atque pecorum, necnon vini ac ſiceræ, Rodulfo Nortmanno Herioldi filio ac ſuis locarii nomine tribuit.

LVDOICVS Imperator Italiæ nominatus incentore Gunthario ad ſuam iniuriam referens, quoniam Legatos ſui fratris Lotharij per ipſius fiduciam & interuentionem Romam directos Apoſtolicus, vt ſuprà monſtrauimus, degradauit: ſeque ipſum furore non capiens, comitantibus ſecum eiſdem Legatis Theutgaudo atque Gunthario, cum coniuge, Romam ea intentione pergit, quatenus aut Papa Romanus eoſdem reſtitueret Epiſcopos, aut hoc facere non volenti noxiè quodammodo manum mitteret. Quod audiens Apoſtolicus, cum Litaniis generale ieiunium ſibi & Romanis indixit, vt Deus Apoſtolorum ſuffragiis præfato Imperatori mentem bonam & reuerentiam erga diuinum cultum, & Apoſtolicæ Sedis auctoritatem donaret. Imperatore autem perueniente Romam, & ſecus Baſilicam B. Petri degente, Clerus & populus Romanus cum crucibus & Letaniis ieiunium celebrantes, beati Petri memoriam adeunt. & ab hominibus Imperatoris, cùm gradus ante Baſilicam beati Petri cœperunt aſcendere, in terram

CAROLVS CALVVS.

A proſtrati, & variis ictibus flagellati, & crucibus ac vexillis confractis, qui euadere potuerunt fugati ſunt. In quo tumultu & Crux mirabilis & veneranda à ſanctæ memoriæ Helena decentiſſimè fabricata, in qua lignum mirificæ Crucis poſuit, & Sancto Petro munere maximo contulit, confracta & in lutum proiecta eſt. Vnde à quibuſdam, vt fertur, Anglorum gentis hominibus collecta, & cuſtodibus reddita eſt. Quæ flagitia vt Apoſtolicus in Lateranenſi Palatio degens comperit, & paulò pòſt illum capiendum non incerto nuncio didicit, latenter nauem intrauit, & per Tyberim ad Eccleſiam Sancti Petri ſe contulit: vbi duobus diebus ac noctibus ſine cibo ac potu manſit. Interea homo, cuius præſumptione præfata Crux veneranda confracta fuerat, moritur, & Imperator febre corripitur. Quapropter coniugem ad Apoſtolicum mittit, cuius fidei iuſſione Apoſtolicus ad Imperatorem venit, & habita mutua ſermocinatione, ſicut inter eos conuenit, Apoſtolicus Romam ad Lateranenſe Palatium rediit. Tunc Imperator Guntharium & Theutgaudum degradatos, vt ſecum venerant, Franciam redire præcepit. Tunc Guntharius hæc diabolica Capitula, & hactenus inaudita, quæ cum hac præfatione, quando Romam, vt præmiſimus, in Ludoici obſequio rediit, Epiſcopis Regni Lotharij miſit, per HILDVINVM fratrem ſuum Clericum, adiunctis ei ſuis hominibus, Apoſtolico miſit: dans illi in mandatis, vt ſi Apoſtolicus illa nollet recipere, ſuper corpus beati Petri ea iactaret.

B SANCTIS ac venerandis Fratribus & Coepiſcopis, Guntharius atque Theotgaudus in Domino ſalutem. Rogamus ſuppliciter cariſſimam fraternitatem veſtram, vt nobis pro vobis aſſiduè orantibus, ſanctarum precum ſolatia inſtanter impendatis, & ne turbemini, neque terreamini pro his, quæ fama ſorte de nobis ac vobis ſiniſteriùs nunciat. Confidimus de Domini noſtri clementiſſima bonitate, quia neque in Regem noſtrum, neque in nos, opitulante Deo, inimicorum præualebunt inſidiæ, neque gaudebunt de nobis aduerſarij noſtri. Nam quamuis domnus Nicolaus, qui dicitur Papa, & qui ſe Apoſtolum inter Apoſtolos adnumerat, totiúſque mundi Imperatorem ſe facit, ad illorum inſtinctum & votum, quibus conſpiratus fauere dinoſcitur, nos damnare voluiſſet: tamen modis omnibus Chriſto propitio ſuæ inſaniæ renitentes inuenit, & quidquid inde fecit non mediocriter illum poſtmodum pœnituit. Miſimus vobis hæc ſubſcripta Capitula, quibus cognoſcatis noſtram aduerſus præfatum Pontificem querimoniam. Nos autem egreſſi à Roma, longiúſque recedentes, iterum ad Romam reuocati ſumus. Quò nos incipientes reuerti, has vobis Litterulas ſcripſimus, vt non miremini quòd longiores agimus moras. Dominum Regem noſtrum tam per vos ipſos, quàm per veſtros Miſſos & Litteras ſæpiùs viſitate, & confortate, eíque quoſcumque poteſtis amicos & fideles conciliate: maximè Hludouicum Regem admonendo ſemper inuitate, & cum illo de communi vtilitate diligenter inquirite, quoniam in pace eorum Regnum erit C pax noſtra. Æquo animo eſtote, & tranquillo corde, domini fratres, quia Deo volente talia vobis nunciare ſperamus, in quibus abſque errore poteritis aduertere ſpiritum Domini docentem quid & quomodo agere debeatis. Tantùm omnimodis præfatum Regem commonere curate, vt inter varias ſuggeſtiones ita maneat immobilis, donec & ipſe rerum cauſas cognoſcat. Ceterùm, deſiderantiſſimi fratres, neceſſarium vobis eſt, & laude dignum, vt promiſſam Regi noſtro fidem coram Deo & hominibus inuiolabiliter conſeruemus. Deus omnipotens vos in ſuo ſancto ſeruicio conſeruare dignetur.

CAP. I. AVDI domne Papa Nicolae, Patres & Fratres Coepiſcopi noſtri ad te nos direxerunt, & nos ſponte venimus conſulere videlicet tuum Magiſterium ſuper his, quæ pariter, prout nobis viſum fuit, & adiicientibus & approbantibus notum eſſe potuit, iudicauimus, auctoritates rationéſque, quas ſecuti fuimus, ſcriptis oſtendentes: vt tua ſapientia, perſcrutatis omnibus, quid indè ſentiret, & quid vellet, nobis demonſtraret. Et ſi illud melius tua Sanctitas inueniret, vt nos inſtrueres & doceres hoc humiliter poſtulamus: parati quidquid rectiùs & probabiliter inſinuares, vnà cum confratribus noſtris ſanis acquieſcere documentis.

CAP. II. SED nos per tres hebdomadas tuum exſpectantes reſponſum, nihil certitudinis nihilque doctrinæ nobis expreſſiſti, ſed tantum quodam die in

CAROLVS CALVVS. publico dixiſti, nos excuſabiles apparere & innocentes iuxta noſtri adſertionem Libelli. A

» CAP. III. AD vltimum nos euocati ad tuam præſentiam deducti ſumus, » nihil aduerſitatis ſuſpicantes. Ibique obſeratis oſtiis, conſpiratione more latroci- » nali facta, & ex Clericis & laicis turba collecta & permixta, nos opprimere inter » tantos violenter ſtuduiſti, atque ſine Synodo & Canonico examine, nullo ac- » cuſante, nullo teſtificante, nullâque diſputationis diſtrictione dirimente, vel au- » ctoritatum probatione conuincente, abſque noſtri oris confeſſione, abſentibus » aliis Metropolitanis & diœceſanis Coepiſcopis & confratribus noſtris, extra om- » nium omninò conſenſum, tuo ſolius arbitrio ex tyrannico furore damnare noſ- » met voluiſti.

» CAP. IV. SED tuam maledictam ſententiam à paterna benignitate alienam, » à fraterna caritate extraneam, aduerſum nos iniuſtè & irrationabiliter contra le- » ges canonicas prolatam, nequaquam recipimus: immò omni cœtu fraterno, quaſi » maledictum fruſtra prolatum contemnimus, atque abiicimus. Teipſum quoque, » damnatis & anathematizatis, ſacrámque Religionem abiicientibus ac contem- » nentibus fauentem & communicantem, in noſtram communionem noſtrúmque » conſortium recipere nolumus: contenti totius Eccleſiæ communione, & fra- » terna ſocietate, quam tu arroganter te ſuperexaltans deſpicis, téque ab ea » elationis tumore indignum faciens, ſequeſtras. B

» CAP. V. IGITVR ex tuæ leuitatis temeritate propria tibimet ſententiâ ana- » thematis peſtem inflixiſti, exclamans, *Qui Apoſtolica præcepta non ſeruat, anathema » ſit.* quæ tu multipliciter violare, & violaſſe dinoſceris, diuinas ſimul leges & ſa- » cros Canones, quantum in te eſt, euacuans, prædeceſſorum tuorum Pontificum » Romanorum veſtigia ſequi nolens.

» CAP. VI. NVNC ergo, quia fraudulentiam & calliditatem tuam experti » ſumus, non quaſi ad illatam nobis contumeliam prouocati ſumus: ſed contra » tuam iniquitatem zelo accenſi, nec noſtræ vilitatis perſonam attendentes, ſed om- » nem noſtri Ordinis vniuerſitatem, cui vim inferre conaris, præ oculis ha- » bentes.

» CAP. VII. QVID noſtræ ſpecialis propoſitionis ſumma fuerit, in paucis re- » plicamus. Lex diuina & canonica aptiſſimè probat, etiam venerandæ ſeculi leges » adſtipulantur, quòd nulli licet ingenuam virginem alicui viro tradere in concu- » binatum, maximè ſi illa puella nunquam illicitæ adſentire voluit copulæ. Et quia » ſuo viro parentum conſenſu, fide, affectu, ac dilectione coniugali ſociata eſt, vxor » profectò, non concubina habenda ſit.

APOSTOLICVS autem præcognitus hæc recipere noluit.

SVPRASCRIPTVS autem HILDVINVS armatus cum hominibus Gunthariij, Eccleſiam beati Petri Apoſtoli ſine vlla reuerentia intrans, diabolicum Scriptum, ſicut ſuus frater Guntharius ei præceperat, ſi Apoſtolicus illud nollet recipere, ſuper corpus beati Petri iactare voluit, & à cuſtodibus pohibitus, eoſdem cuſtodes cum fuſtibus tam ipſe quàm & ſui complices verberare cœperunt, adeò vt vnus ibidem occiſus fuerit. Tunc ipſum Scriptum ſuper corpus beati Petri iactauit, ſéque iſdem, & qui cum eo venerunt, euaginatis gladiis protegentes, de Eccleſia exierunt, & ad Guntharium peracto lugendo negocio redierunt. Imperator poſt paucos dies patratis à comitatu ſuo multis deprædationibus, & manſionum deſtructionibus, ac Sanctimonialium ceterarúmque feminarum conſtuprationibus, atque hominum cædibus, necnon & Eccleſiarum infractionibus, Româ exiens Rauennam venit, ibique Paſcha Dominicum cum tali ſicut meruit Dei & Apoſtolorum gratiâ celebrauit. Guntharius autem in ipſa Cœna Domini Coloniam veniens, Miſſas celebrare, & ſacrum chriſma conficere vt homo ſine Deo præſumpſit. Theutgaudus verò à miniſterio, ſicut ei fuerat præceptum, ſe reuerenter abſtinuit. Ceteris denique Epiſcopis apud Lotharium id ſatagentibus, Epiſcopatum à Gunthario Lotharius tulit, & ſuo tantùm conſilio HVGONI CONRADI Caroli Regis auunculi, & materteræ ſuæ filio, tonſurâ Clerico, & ordinatione tantummodò Subdiacono, moribus autem & vitâ à fideli laico diſcrepanti, donauit. Vnde motus Guntharius, quidquid de theſauro Eccleſiaſtico in eadem ciuitate fuit reſiduum auferens, Romam C

A iterum, vt omnia Lotharij & ſua figmenta de Theutberga & Vualdrada Apo-
ſtolico ex ordine pandat, regreditur. Sed & Epiſcopi Regni Lotharij Lega-
tos ſuos cum libellis pœnitentiæ; & profeſſionibus canonicis, quoniam ab
Euangelica veritate, & Apoſtolica auctoritate, ſacriſque regulis in cauſa Theut-
bergæ ac Vualdradæ non mediocriter deuiauerant, ad Apoſtolicum dirigunt.
Lotharius verò, Ratoldo Argentoratenſis vrbis Epiſcopo cum Scriptis falſa mo-
re ſuo de ſua excuſatione & voluntaria correctione loquentibus præmiſſo ad
Apoſtolicum, ipſe per Gundulphi-villam & Romerici-montem obuiam fratri
ſuo ad locum qui Vrba dicitur vadit. Carolus cum Epiſtolis per Rodbertum
Cinomannicæ vrbis Epiſcopum Romam, ſicut Apoſtolicus iuſſerat, Rothar-
dum dirigit. Sed & Epiſcopi Regni eius Vicarios ſuos cum Synodicis Litteris
de cauſa ipſius Rothadi ad Apoſtolicam Sedem mittunt, quibus Ludoicus
tranſitum denegat. Ipſi autem Legati tam Regis quàm Epiſcoporum, impoſ-
ſibilitatis ſuæ cauſas Romam veniendi clanculò Papæ cognitas faciunt. Rotha-
dus ſimulata infirmitate Veſoncio ceteris patriam repedantibus remanet, &
poſt aliorum regreſſum per Curiam, ſuffragantibus ſibi Lotharij & Ludoici
Germaniæ Regis fautoribus, Ludoicum Imperatorem Italiæ adiit, quatenus
ipſius ſolatio Romam valeat peruenire. Miſſi Regis Caroli parum pro quibus
miſſi fuerant vtilitatis agentes, à negocio reuertuntur, & HVNTFRIDO di-
B miſſo Toloſâ ac Gotiâ per Prouinciam in partes Italiæ tranſeunte, iterum alios
Miſſos ad recipiendas ciuitates & caſtella Carolus ad Toloſam & in Gotiam
mittit. Hludovvicus Rex Germaniæ hoſtiliter obuiam Bulgarorum Cagano
nomine, qui Chriſtianum ſe fieri velle promiſerat, pergit: inde ad componen-
dam Vuinidorum Marcam, ſi ſe proſperari viderit, perrecturus. Nortmanni, qui
cum plurimo nauigio in Flandris appuleruntr, reſiſtentibus ſibi pagenſibus, per
Rhenum aſcendunt, & vicina Regnorum Lotharij ac Hludovvici ex vtraque
ripa ipſius fluminis vaſtant. Carolus Kalendas Iunij in loco, qui Piſtis dicitur,
generale Placitum habet, in quo annua dona, ſed & cenſum de Britannia à
Salomone Britannorum Duce ſibi directum more prædeceſſorum ſuorum, quin-
quaginta ſcilicet libras argenti, recipit: & firmitates in Sequana, ne Nortman-
ni per eundem fluuium poſſint aſcendere, ibidem fieri iubet. Capitula etiam
ad triginta & ſeptem conſilio fidelium ſuorum, more prædeceſſorum ac proge-
nitorum ſuorum Regum conſtituit, & vt legalia per omne Regnum ſuum ob-
ſeruari præcepit.

PIPPINVS Apoſtata à Nortmannorum collegio ab Aquitanis ingenio ca-
pitur, & in eodem Placito præſentatur, & à Regni primoribus vt patriæ &
Chriſtianitatis proditor, & demùm generaliter ab omnibus ad mortem diiudi-
catur, & in Siluanectis artiſſima cuſtodiâ religatur. BERNARDVS Bernardi
quondam tyranni carne & moribus filius, licentiâ Regis accepta, de eodem
C Placito quaſi ad honores ſuos perrecturus, ſupèr noctem armata manu regredi-
tur, & in ſylua ſe occulens, vt quidam dicebant, Regem, qui patrem ſuum
Francorum iudicio occidi iuſſerat, &, vt quidam dicebant, RODBERTVM &
Ramnulfum Regis fideles maliciis occidere, locum & horam exſpectat. Quod
Regi innotuit, & mittens qui eum caperent, & ad præſentiam illius adducerent,
fugâ ſibi conſuluit. Vnde iudicio ſuorum fidelium honores, quos ei dederat
Rex, recepit, & RODBERTO fideli ſuo donauit.

EGFRIDVS, qui tranſactis temporibus cum Stephano filium & æquiuocum
Regis ab obedientia paterna ſubtraxerat, à RODBERTO capitur, & Regi in
eodem Placito præſentatur. Cui Rex deprecatione ipſius Rodberti, ceterorúm-
que ſuorum fidelium, quod in eum commiſerat perdonauit: & ſacramento firma-
tum, ac ſua gratiâ muneratum, inlæſum abire permiſit. Carolus à loco, qui Piſtis
dicitur, reuertens intrat Compendium circa Kalendas Iulij, Miſſum Mahometh
Regis Sarracenorum, qui ante hyemem ad ſe venerat, muneratum cum pluri-
mis & maximis donis per ſuos Miſſos ad eundem Regem ſatis honorificè re-
mittit. CAROLOMANNVS filius Hludovvici Regis Germaniæ, qui in libe-
ra cuſtodia cum patre ſuo morabatur, ſimulans ſe venatum ire, à patre fugâ la-
bitur, & Marcas ſibi à genitore ablatas cum conſenſu Marchionum, qui eum tra-
diderant, reoccupat. Quem pater eueſtigio inſequens, ſub firmitatum conditio-

Carolvs Calvvs.

nem ad ſe venire facit, & ei honores donat. Indéque reuertens verſus Palatium A
Franconofotd, in quodam broilo ceruum venans de caballo cadit, & coſtis læſus
in vicino Monaſterio iacet, filiúmque ſuum Ludoicum ad prædictum Palatium,
vbi vxor eius erat, præmittit: ipſéque in breui conualeſcens ſubſequitur.

Nicolavs Papa denuò Epiſtolas per omnes Archiepiſcopos & Epiſcopos
Galliarum, Germaniarum, & Belgicæ Prouinciæ mittit, pro confirmatione de-
poſitionis Theutgaudi Treuerorum, & Guntharij Colonienſis Archiepiſcopo-
rum. Sed & aliis Epiſcopis, qui ex Regno Lotharij in diuorcio Theutbergæ, &
ſuperinductione concubinæ VValdradæ conſenſerunt, & ad eum cum profeſ-
ſione ſua miſerunt Epiſtolas ſuas, indulgentiam largiendo, ſicut in ſcripto ſupe-
riùs continente promiſerat, dedit. Synodum Romæ conuocat circa Kalendas
Nouembris, indicans ſe in ea eorumdem olim Archiepiſcoporum depoſitionem
denuò confirmaturum, & tractaturum de cauſa Lotharij, & Ignatij Conſtan-
tìnopolitani Epiſcopi præcedenti anno depoſiti. In cuius loco quidam laicus at-
tonſus, & mox Epiſcopus eſt ordinatus. Ad quam Synodum prædicti Theutgau-
dus & GunthGunthariu ſpontè perrexerunt, putantes Ludoici Imperatoris interuen-
tu ab Apoſtolico poſſe reſtitui.

Hlvdovvicvs Italiæ Imperator nominatus à ceruo, quem in rugitu po-
ſitum ſagittare voluit, grauiſſimè vulneratur. A Nicolao Romanæ Sedis Pontifi-
ce per Arſenium Apocriſiarium petitur, vt eidem Papæ Legatos ſuos liceat pro B
quibuſdam cauſis Eccleſiaſticis ad Carolum mittere. Sed credens, quia non
ſincera intentione aduerſus eum velit in Franciam Miſſos ſuos dirigere, contra-
dicit.

Hvgbertvs Clericus coniugatus & Abbas Monaſterij Sancti Martini,
qui Sancti Mauricij Abbatiam, & alios honores Ludoici Imperatoris Italiæ con-
tra voluntatem ipſius tenebat, ab hominibus eius occiditur: & Theotberga ſo-
ror eius abiecta Lotharij ad fidem Caroli venit. Cui Carolus Auenniacum Mo-
naſterium donat, & Abbatiam Sancti Martini Ingeluuino Diacono Palatij ſui
committit. Rodbertvs Comes Andegauenſis rediens, duos cuneos de Nort-
mannis, qui in Ligeri fluuio reſidebant, vnum quidem exceptis paucis euaden-
tibus interfecit, & altero maiore retro ſuperueniente vulneratur. Vnde paucis
ſuorum amiſſis ſibi ſeceſſu conſuluit, & poſt paucos dies conualuit.

DCCCLXV.

865. Carolvs Rex Natiuitatem Domini in Cariſiaco Palatio celebrat. Ver-
num villam veniens, circa medium Februarium menſem fratrem ſuum Ludoi-
cum in villa Tuſciæ cum filiis venientem ſatis honorificè ſuſcepit: ibique cum
omnibus illorum fidelibus conſideratis, Miſſaticum per Epiſcopos, Altfridum
videlicet, & Erchanratum, Lothario nepoti ſuo tranſmittunt: mandantes, vt
quia ſæpè dicebat ſe Romam iturum, priùs ſecundum domni Apoſtolici & eo-
rum hortamentum emendaret quod contra leges diuinas & humanas commiſe- C
rat in Eccleſia, quam ſua temeritate ſcandaliſauerat. & tunc ordinato Regno
ſuo, ſi vellet, pro indulgentia petenda & obtinenda ad Apoſtolorum limina
properaret. Lotharius verò putans, quòd ſibi Regnum ſubtipere, & inter ſe vel-
lent diuidere, Lvitfridvm auunculum ſuum ad fratrem & Italiæ Impera-
torem tranſmittit, petens illum apud Apoſtolicum obtinere, quatenus pro eo
patruus ſuus Epiſtolas mitteret: vt pacem ſeruantes, de Regno ſuo nullum ei im-
pedimentum facerent. quod & Ludoicus Imperator obtinuit.

Interea Nortmanni reſidentes in Ligeri, cum maximo impetu, faciente di-
uino iudicio, ſecũdo vento per eundem fluuium vſque ad Monaſterium Sancti Be-
nedicti, quod Floriacus dicitur, nauigant, & idem Monaſterium incendunt, & in
redeundo Aurelianis ciuitatem, & Monaſteria ibidem & circum circa conſiſtentia
igne cremant, præter Eccleſiam ſanctæ Crucis, quam flamma, cùm indè multum
laboratum à Nortmannis fuerit, vorare non potuit. Sicque per amnis alueum de-
ſcendentes, & vicina quæque depopulantes, ad ſtationem ſuam reuerſi ſunt. De
Tuſiaco Ludoicus Baioariam pergens, Carolomanno filio ſibi familiariter recon-
ciliato, Marcas quas ab eo tulerat reddidit, & ad Franconoford Palatium rediit.
Carolus autem per Attiniacum ad Siluiacum veniens, ibidem ſacrum Quadra-
geſima & Paſcha Domini celebrat, & Bernardvm ex quodam Bernardo &

A filia Rorigonis Comitis natum in Gothiam mittens, partem ipſius Marchiæ illi
committit. Et ſic demum Vernum villam veniens, Epiſcopos ac ceteros Aquita-
niæ primores ibidem obuius ſuſcepit. Ad quorum multam petitionem filium ſuum
CAROLVM necdum benè ſpaſſatum in Aquitaniam cum Regio nomine ac po-
teſtate redire permittit.

NICOLAVS Papa Arſenium Ortenſem Epiſcopum, & Conſiliarium ſuum,
cum Epiſtolis ad Hludovvicum & Carolum fratres, ſed & ad Epiſcopos ac Pri-
mores Regnorum illorum, ea quæ Lotharius per fratrem petierat continentes,
non cum Apoſtolica manſuetudine, & ſolita honorabilitate, ſicut Epiſcopi Ro-
mani Reges conſueuerant in ſuis Epiſtolis honorare: ſed cum malitioſa intermi-
natione tranſmittit. Iſdem autem Arſenius per Curiam & Alemaniam ad Hlu-
dovvicum Germaniæ Regem in Franconofurd Palatium veniens, Epiſtolas Apo-
ſtolici ei tradidit, & indè in Gundulfi villam ad Hlotharium venit. Cui, & Epi-
ſcopis, ac Primoribus Regni ſui, Epiſtolas Papæ dedit continentes, quia niſi vxo-
rem ſuam Theotbergam reciperet, & Vualdradam abiiceret, renunciante ſibi Ar-
ſenio, illum ab omni Chriſtianorum ſocietate debuiſſet reiicere: quem in pluri-
bus Epiſtolis has præcedentibus excommunicatum, & à conſortio Chriſtianorum
eiectum multotiens prædicauerat. Et ſic de Lothario ad Carolum circa medium
Iulium menſem in Attiniacum Palatium Arſenius veniens, vniformes ſicuti Lu-
B doico & Lothario Regibus, Epiſtolas ſuas ſatis honorificè tradidit, & Rothadum
canonicè à quinque Prouinciarum Epiſcopis deiectum, & à Nicolao Papa non
regulariter, ſed potentialiter reſtitutum, ſecum reducens, Carolo præſentauit. Et
cùm ſacri Canones dicant, vt ſi Epiſcopus à gradu deiectus ab Epiſcopis Prouin-
ciæ ad Epiſcopum Romanum confugerit, ſcribat Romanus Epiſcopus finitimæ
& propinqoæ Prouinciæ Epiſcopis, vt ipſi omninò diligenter cauſam inquirant, &
iuxta fidem veritatis diffiniant. Eodem die ipſam Theotbergam Reginam Arſe-
nius Epiſcopus & Legatus Apoſtolicæ Sedis cum prænominatis omnibus Archie-
piſcopis in manibus Lotharij Regis reddiderunt atque dederunt, non ſolùm ſub
eadem obteſtatione, vt ſuprà, verumetiam ſub adiuratione & excommunicatio-
ne, vt ſi in omnibus, vt ſuperiùs legitur, non obſeruauerit atque impleuerit, non
ſolùm in præſenti vita, ſed etiam in æterno Dei terribili iudicio, cum beato Petro
Principe Apoſtolorum redditurum rationem, & ab ipſo æternaliter in eodem iu-
dicio damnandum, & igne perpetuo concremandum.

INTEREA Lotharius Miſſos ſuos ad Carolum dirigit, volens & petens vt
mutua firmitate inter eos amicitiâ fœderarentur. Quod & IRMENTRVDE Re-
gina interueniente obtinuit, & veniens in Attiniacum, amicabiliter & honorificè
à Carolo eſt ſuſceptus, & in fœdere poſtulato receptus. Quò & Arſenius rediens,
Epiſtolam Nicolai Papæ plenam terribilibus, & à modeſtia Sedis Apoſtolicæ an-
tea inauditis maledictionibus, detulit ſuper eos, qui ante hos annos eidem Arſe-
C nio multam theſauri ſummam prædantes abſtulerant, niſi ſatisfaciendo quæ tule-
rant ei reddere procurarent. Et relecta eadem Epiſtola, ſed & altera de Ingiltrudis
excommunicatione, quæ virum ſuum Bozonem reliquerat, & cum quodam adul-
tero in Lotharij Regnum aufugerat: ac recepta ſub defenſione Caroli villa, quæ
Vendopera dicebatur, quam piæ memoriæ Ludoicus Imperator ſancto Petro tra-
diderat, & VVIDO quidam Comes per plures annos tenuerat: Arſenius Epi-
ſcopus impetratis apud Carolum, pro quibus ad eum venerat, ad Gundulfi vil-
lam cum Lothario, quò Theotberga com præceſſerat, pergit. Ibi quoque per ali-
quot dies morans propter Vualdradam, quæ illuc ad eum deduci, & ab eo in Ita-
liam deduci debebat, Lothario & Theotberga Regio cultu paratis & coronatis,
in die Aſſumptionis ſanctæ Mariæ Miſſas celebrat: & indè cum præfata Vualdra-
da verſus Vrbam, quò dicebatur Hludovvicus Italiæ Imperator obuiam Lotha-
rio venturus, pergit. Indè per Alemanniam, & Baioariam, pro recipiendis pa-
trimoniis Eccleſiæ ſancti Petri in eiſdem regionibus contacentibus, Romam re-
dit. Carolus ab Attiniaco contra Nortmannos, qui cum nauibus quinquaginta
in Sequanam venerant, hoſtiliter pergit. In quo itinere cuſtodum negligentiâ
tres coronas optimas, & armillas nobiliſſimas, & quæque alia precioſa perdidit:
& poſt non paucos dies omnia reinuenit, exceptis paucis gemmis, quæ tumultua-
ria direptione amiſſæ fuerunt. Nortmanni verò reſidentes in Ligeri liberè Picta-

Carolvs Calvvs. uum ciuitatem pedeſtri ordine pergunt, eandémque ciuitatem incendunt, & im- A
punè ad naues ſuas reueniunt. Rodbertvs autem de eiſdem Nortmannis, qui
ſedebant in Ligeri, ampliùs quàm quingentos ſine damno ſuorum occidens, vexil-
la & arma Nortmannica Carolo mittit. Carolus autem perueniens vſque ad locum
qui dicitur Piſtis, vbi immorabantur Nortmanni, fidelium ſuorum conſilio pontes
ſuper Iſaram & Matronam refici curat, in locis quæ dicũtur Aluernis & Carenton:
quoniam ab incolis, qui ex antiquo ipſos pontes fecerant, propter infeſtationem
Nortmannorum refici non valebant. Ab eis ergo, qui ex longinquioribus parti-
bus ad operandum deputati erant, vt perficerent firmitates in Sequana, ea con-
ditione refici iubet propter imminentem neceſſitatem ipſos pontes, ne vnquam
per ventura tempora inde qui nunc eoſdem pontes refecerint, in operando ad
hoc opus diſpendium patiantur. Et deputatis cuſtodibus, qui vtraſque ripas cu-
ſtodirent, ad Odriacam villam medio menſe Septembrio venandi gratiâ pergit.
Ipſi autem Nortmanni, quoniam adhuc citra Sequanam cuſtodes non venerant,
ex ſe circiter ducentos Pariſius mittunt. Vbi quod quæſierant vinum non inue-
nientes, ad ſuos, qui eos miſerant, ſine indemnitate ſui reueniunt. Indéque am-
pliùs quàm quingenti vltra Sequanam vſque ad Carnotum prædatum ire diſpo-
nentes, à cuſtodibus ripæ ipſius fluminis impetuntur: & quibuſdam ſuorum amiſ-
ſis, quibuſdam etiam vulneratis, ad naues regrediuntur.

Carolvs Ludoicum filium ſuum in Neuſtriam dirigit, nec reddito, nec B
interdicto ſibi nomine Regio: ſed tantùm Comitatum Andegauenſem, & Abba-
tiam Maioris-Monaſterij, & quaſdam villas illi donauit. Rodberto, qui
Marchio in Andegauo fuerat, cum aliis honoribus, quos habebat, Comitatum
Autiſſiodorenſem & Comitatum Niuernenſem donauit. Hludovvicus Germa-
norum Rex hoſtem ſuam contra Vuinedos directam, & proſperè agentem, rece-
pit. Cuius filius & æquiuocus contra patris voluntatem filiam Adalardi
deſpondit. vnde ſatis animum patris offendit. Carolus obuiam fratri ſuo Hludo-
vvico, eius conloquio fruiturus, Coloniam pergit, & in talia conlocutionum ſua-
rum verba patrem & filium de iamdicta præſumptione pacificat, ea conditione vt
iam vltrà Adalardi filiæ non copuletur. Hludovvicus ad VVormatiam, & Caro-
lus ad Cariſiacum reuertitur. Cui nunciatur in via, quia Nortmanni xiii. Ka-
lendas Nouembris Monaſterium ſancti Dionyſij intrauerunt. Vbi viginti circiter
diebus immorantes, & quotidie prædam exindè ad ſuas naues ducentes, poſt
multam deprædationem ſine contradictione cuiuſquam ad caſtra ſua non longe
ab eodem Monaſterio ſunt reuerſi. Interea Nortmanni reſidentes in Ligeri, com-
mixti cum Britonibus, Cinomannis ciuitatem petunt, & impunè deprædantes
eam, ad ſuas naues reuertuntur. Aquitani confligentes cum Nortmannis, qui in
Carento Sigefrido Duce reſident, quadringentos circiter ex eis occiderunt. ce-
teri autem fugientes ad naues ſuas redierunt.

Carolvs Miſſos ſuos, quos præcedenti anno Cordubam ad Mahomet di- C
rexerat, cum multis donis, camelis videlicet lecta & papiliones geſtantibus, cum
diuerſi generis pannis & multis odoramentis, in Compendio recipit. Inde ad Ro-
ſiacum villam veniens, Adalardo, cui cuſtodiam contra Nortmannos com-
miſerat, ſed & ſuis propinquis Hvgoni & Berengario, quia nihil vti-
litatis contra Nortmannos egerant, collatos honores tollit, & per diuerſos eoſ-
dem honores diſponit. Nortmanni, qui præfatum Monaſterium deprædati ſunt,
vario modo infirmantur, & quidam in rabiem verſi, quidam autem ſcabie corre-
pti, quidam inteſtina cum aqualiculo per anum emittentes, moriuntur. Carolus
dimiſſis cuſtodibus contra eoſdem Nortmannos, Siluanectis reuertitur, Natiui-
tatis Dominicæ ſolemnia celebraturus. Vbi ei Lotharivs filius ſuus & Ab-
bas Monaſterij ſancti Germani mortuus nunciatur.

DCCCLXVI.

866. IV. Kalendas Ianuarias de Nortmannis in Ligeri reſidentibus, quædam pars
prædatum exiens in Neuſtriam, Gavzfridvm & Herivevm, atque
Rorigvm, Comites congredientes offendit. In qua congreſſione Rorigus fra-
ter Gauzfridi occubuit, & quamplurimis Nortmanni ſuorum amiſſis, fugiendo ad
naues reueniunt.

Rodvlfvs Caroli Regis auunculus paſſione colica moritur: Nortmanni

A per alueum Sequanæ aſcendentes, vſque ad caſtum Milidunum, & ſcaræ Karoli ex vtraque parte ipſius fluminis pergunt: & egreſſis eiſdem Normannis à nauibus ſuper ſcaram, quæ maior & fortior videbatur, cuius præfecti erant RODBERTVS & ODO, ſine conflictu eam in fugam mittunt, & onuſtis prædâ nauibus ad ſuos redeunt. Karolus cum eiſdem Normannis in quatuor millium libris argenti ad penſam eorum paciſcitur, & indicta per Regnum ſuum conlatione ad idem exſoluendum tributum, de vnoquoque manſo ingenuili exiguntur ſex denarij, & de ſeruili tres, & de accola vnus, & de duobus hoſpitiis vnus denarius, & decima de omnibus quæ negociatores videbantur habere, ſed & à Preſbyteris ſecundùm quod vnuſquiſque habuit vectigal exigitur; & heribanni de omnibus Francis accipiuntur. Indè de vnoquoque manſo tam ingenuili quàm & ſeruili vnus denarius ſumitur: & demum per duas vices iuxta quod vnuſquiſque Regni Primorum de honoribus habuit conlectum tam in argento, quàm & in vino ad penſum, quod ipſis Normannis pactum fuerat, perſoluendum contulit. Præterea quoque & mancipia à Normannis prædata, quæ poſt pactum ab eis fugerant, aut reddita, aut ſecundùm eorum placitum redempta fuerunt. & ſi aliquis de Normannis occiſus fuit, quæſitum precium pro eo eſt exſolutum. LVDOICVS Italiæ Imperator vnà cum vxore ſua INGELBERGA in Beneuentum contra Sarracenos mouit. Hlotharius interuentu, vt quidam autumant, Hludovvici Imperatoris & fratris ſui, Epiſcopium Colonienſe ab HVGONE receptum HILDVINO fratri B Gunthatij ſub prouiſionis obtentu committit. Sed reuera diſpoſitio illius, excepto Epiſcopali miniſterio, penes Guntharium manet. Ipſaque Metropolis, ſed & Eccleſia Treuerenſis diutino tempore contra ſacras regulas, cum magno & multorum periculo Paſtore vacant. Carolus RODBERTO Comiti Abbatiam ſancti Martini ab Engiluuino ablatam, donat: & eius conſilio honores, qui vltra Sequanam erant, per illius complices diuidit. Comitatum quoque Auguſtidunenſem à BERNARDO filio Bernardi ſuper RODBERTVM occupatum LVDOICO filio ſuo ipſius Rodberti conſilio ad eum ditandum committit.

NORTMANNI menſe Iulio ab inſula ſecus Monaſterium ſancti Dionyſij mouent, & deſcendentes per Sequanam vſque ad locum ſibi aptum ad reficiendas ſuas, & nouas faciendas naues, perueniunt, ibique quod eis perſoluendum erat exſpectant. Carolus hoſtiliter ad locum, qui dicitur Piſtis, cum operariis & carris ad perficienda opera, ne iterum Normanni ſurſum aſcendere valeant, pergit. Hludovvicus Germaniæ Rex contra quoſdam ſuorum in Marca aduerſus VVinidos rebellionem molientes hoſtem mouit. quam præcedens in breui, rebellantes ſine conflictu domat, & hoſtem nondum penè promotum domi reſidere mandauit.

NORTMANNI menſe Iulio mare intrant, & pars quædam ex ipſis aliquamdiu in pago Italiæ reſedit, & libitibus ſuis, excepta publica Lotharij coniunctione C perfruitur. Carolus ad villam Abbatiæ ſancti Quintini, quæ Orti-vineas dicitur, cum vxore obuiam Lothario pergit, & pro quibuſdam conuenientiis, vt dicebatur, firmitatibus inter ſe factis, Abbatiam ſancti Vedaſti donante ſibi Lothario ſuſcipit. Carolus menſe Auguſto Sueſſionis ciuitatem adit, & Synodo à Papa Nicolao conuocatæ conſidet. Vbi ſecundùm prædicti Apoſtolici commendationem, quæſtione dirempta de Vulfado & Collegis eius ab Ebone quondam Remorum Archiepiſcopo poſt depoſitionem ſuam ordinatis, quoniam regulæ ſacræ non poterant apertè conuelli, pro ſui reuerentia, & quorumdam reſpectu, & Rege ac quibuſdam pro Vulfado nimium ſatagentibus, ſciſma & ſcandalum aliter vitari non potuit, inuentum eſt vt quia Synodi Epiſcoporum quinque Prouinciarum regularis definitio ex præfatorum deiectione, Benedicti Papæ & Nicolai ſubſcriptionibus fuerat confirmata, ſecundùm indulgentiam Nicenæ Synodi, de his quos damnatus ordinauit Meletius, & iuxta traditionem Africani Concilij de Donatiſtis, in gradibus reciperentur: ſi tamen Nicolao Papæ placeret ſuam immutare quam confirmauit ſententiam. Indéque Synodus congregata per Egilonem Senenſem Archiepiſcopum, cum aliis, pro quibus perrexerat, præſcripta conditione Nicolao Papæ Literas mittens, ſine Sacerdotum diſcordia eſt ſoluta. Et licèt iuxta Innocentij decreta, quod de huiuſmodi neceſſitas temporis quondam repperit, ceſſante neceſſitate debuiſſet vtique ceſſare pariter quod vrgebat. quia alius

eſt ordo legitimus, alia vſurpatio, quam ad præſens fieri tempus impellit, quoniam A nil aliud. Sed hoc ſummoperè querebatur, vt quocumque modo Vulfadus fieri poſſet Epiſcopus, tolerabilius quibuſdam eſt viſum propter vitandam ſeditionem hanc neceſſitatem, quæ nunc, ſicut & tunc vrgebat, iterum in medium deuocetet: ac ſi conſilio Iacobi & ſeniorum Hieruſalem, etiam poſt legis abolitionem circumciſo Timotheo cum Paulo legis cerimonias exercere, quàm tumulrus in Eccleſia & in poteſtate regia concitare. His ita diſpoſitis, Carolus iamdicto Vulfado Bitnricenſem Metropolim, nuper defuncto Rodulpho Archiepiſcopo, ante cauſæ diffinitionem arbitratu ſuo committit. Sed anteqnam iidem Epiſcopi ab ipſa recederent vrbe, Carolus eos petit vt vxorem ſuam Hirmintrvdem in Reginam ſacrarent. quod & ipſo atteſtante in Baſilica ſancti Medardi fecerunt, & vnà cum eo illi Coronam impoſuerunt. De quo loco idem Rex cum Regina Attiniacum Palatium obuiam Lothario adit. Quò Teutbergam nomine tantùm Reginam Hlotharij, quæ Romam pergendi licentiam habuit, reuocant: & Miſſaricum communiter ordinantes, Carolus per Egilonem Senenſem Archiepiſcopum, & Hlotharius per Adonem Viennenſem Archiepiſcopum, ac per VValtarivm ſuum à Secretis domeſticum, Papæ Nicolao quæ ſibi viſa ſunt ſecretiùs mandant.

Post hæc Carolus ad conſignandam Bituricenſem Metropolim Vulfado, filium ſuum Carolomannum Abbatem Monaſterij ſancti Medardi tranſmittit. Quò B peruenientes poſt ſolutam, vt præmiſſum'eſt, Synodum, atque poſt Literas ex eadem Synodo per Egilonem Archiepiſcopum Nicolao Papæ directas, ſtatim in menſe Septembrio à quibuſdam Epiſcopis legibus Eccleſiaſticis minus neceſſariò peritis, factione prædicti Vulfadi emendicatis, & minis à Carolomanno ex auctoritate patris ſui flexis, contra omnes leges Eccleſiaſticas ſæpefatus Vulfadus pro ordinatione Epiſcopali maledictione indutus eſt ſicut veſtimento. Cuius exordinator potiùs quàm ordinator Aldo Lemouicenſis Epiſcopus, in ipſa ordinatione febre correptus, in breui moritur.

Caroli filius nomine Carolvs, & Aquitanorum Rex, plagâ, qnam in capite ante aliquot annos acceperat, cerebro commoto, diutiùs epelemtica paſſione vexatus, iii. Kalendas Octobris in quadam villa ſecus Boſentiacas moritur, & à Carolomanno fratre ſuo, atque à Vulfado, in Eccleſia ſancti Sulpitij apud Biturigum ſepelitur.

Carolvs VVilhelmvm ſobrinum ſuum, Ononis quondam Comitis Aurelianenſis filium, à quibuſdam ſuorum in Burgundia captum, quaſi contra Rempublicam agentem, ſecus Siluanectum ciuitatem decollari fecit.

Nortmanni commixti Btitonibus circiter quadringenti de Ligeri cum caballis egreſſi, Cinomannis ciuitatem adeunt. Qua deprædata, in regreſſu ſuo vſque ad locum, qui dicitur Brieſerta, veniunt: vbi Rotbertvm, & Ramnulſum, Godefridum quoque & Herieuum Comites, cum valida manu armarorum, ſi Deus cum eis eſſet, offendunt. Et conſerto prœlio Rotbertus occiditur, C Ramnulfus plagatus, cuius vulnere poſtea mortuus eſt, fugatur: & Herieuo vulneraro, & aliis quibuſdam occiſis, ceteri ad ſua quique diſcedunt. Et quoniam Ramnulfus & Rodbertus de præcedentium ſe vindicta, qui contra ſuum ordinem alter Abbatiam ſancti Hilarij, alter Abbatiam ſancti Martini præſumpſerat, caſtigari noluerunt, in ſe vltionem experiri meruerunt. Hlvdovvicvs Hludovvici Germaniæ Regis filius conſilio VVarnarii ac ceterorum, à quibus pater eius propter infidelitatem ſuam honores tulir, rixam contra patrem ſuum mouit, concitato Reſtitio Vuinido, vt vſque ad Baiouuariam prædatum veniat, quatenus in illis partibus occupato patre, vel eius fidelibus, ipſe liberiùs quod cœpit proſequi poſſet. Sed Karolomanno, cui pater ipſam Marcham dederat, ſatagente, Reſtitius intra ſua ſe cohibet. Hludovvicus autem ſenior in talibus experientiâ prudens, concitè ad Palatium, quod Franconofurd dicitur, properat: & datis mutuò dextris, tunc ſilium ſuum ad ſe venire facit, ipſæque dexteræ vſque v. Kalendas Nouembris manere inuicem promittunt. Sicque Hludovvicus ad confirmandam Marcham ſuam contra Reſtitium velociter repedat, reuerſurus octauo die ante Miſſam ſancti Martini obuiam fratri ſuo Karolo, & nepoti ſuo Lothario ſecus ciuitatem Metenſium. Quò Carolus hoſtiliter cum tali hoſte

A confecta maximè de Epiſcopis, ſicut tunc coniectare potuit, ſe perrecturum ſuis denuncians, HVGONI Clerico auunculi ſui CHONRADI filio Comitatum Andegauenſem, cum Abbatia ſancti Martini, & cum aliis etiam Abbatiis donat, cúmque in Neuſtriam loco ROTBERTI dirigit. De Abbatia ſancti Vedaſti, ſicut & pridem de Abbatia ſancti Quintini fecerat, caput cum electioribus villis ſibi retinens, cetera quæque per quoſcumque ſuos, non cum tanto illorum profectu, quàm cum animæ ſuæ detrimento, diuidit. Sicque hoſtiliter quod denuntiauerat conficiens, per Remorum ciuitatem Metenſium partes cum ſua vxore aggreditur, & vſque ad Viridunum peruenit. Ibique obuios fratris ſui Hludovvici Miſſos habuit, nunciantes quia non erat ei neceſſe ad ſuum * pro quacumque neceſſitate cum hoſte ire, quoniam ſuum filium ſicut ipſe diſpoſuit receptum habebat, & ſeditionem, quæ contra eum commota fuit, vſquequaque ſedatam. Et illi tunc non erat commodum, obuiam illi vſque ad Mettis venire, quoniam pro quibuſdam Regni ſui neceſſitatibus in Bajoüuariam feſtinabat. Carolus autem reſidens in Viriduno, per viginti circiter dies eandem ciuitatem, atque illius vicina hoſtili more deprædans, præſtolatus eſt aduentum Lotharij, qui apud Treuerim cum ſui Regni Epiſcopis ſatagebat, vt iterum Theotberga ſe falsò crimine inſimularet, & velamentum reciperet. quod obtinere non potuit. Tandem Carolus per viam, qua perrexerat, deprædantibus ſuis loca per quæ redierunt, iterum B Romanam ciuitatem adit, indéque Compendium venit, vbi Natiuitatem Domini celebrauit.

REX Bulgarorum, qui præcedente anno Deo inſpirante, & ſignis atque afflictionibus in populo Regni ſui monente, Chriſtianus fieri meditatus fuerat, ſacrum baptiſma ſuſcepit. Quod Proceres ſui moleſtè ferentes, concitauerunt populum aduerſus eum, vt illum interficerent. Quotquot igitur fuerunt intra decem Comitatus, adunauerunt ſe circa Palatium eius. Ille verò, inuocato Chriſti nomine, cum quadraginta tantùm octo hominibus, qui erga Chriſtianam deuotionem feruentes ſibi remanſerant, profectus eſt contra omnem illam multitudinem: & mox vt portas ciuitatis exiit, apparuerunt eis & his qui cum eo erant, ſeptem Clerici, & vnuſquiſque eorum tenebat cereum ardentem in manu ſua, ſicque præcedebant Regem, & illos qui cum eo erant. Eis verò, qui contra eum inſurrexerant, viſum erat, quòd magna villa ardens ſuper eos caderet, & equi eorum, qui cum Rege erant, ſicut contrariis videbatur, erecti incedebant, & cum anterioribus pedibus eos percutiebant. Tantúſque timor eos apprehendit, vt nec ad fugiendum, nec ad defendendum ſe præpararent, ſed proſtrati ſolo ſe mouere nequibant. Rex autem ex Proceribus, qui populum maximè aduerſus eum incitauerunt, interfecit numero quinquaginta duos. Reliquum autem populum inlæſum abire permiſit, & mittens ad Hludovvicum Regem Germaniæ, qui ei fœdere pacis coniunctus erat, Epiſcopum & Preſbyteros poſtulauit, & ab eo Miſ- C ſos cum debita veneratione ſuſcepit. Ludoicus autem ad Carolum fratrem ſuum mittens, in miniſterium Clericorum apud fratrem ſuum vaſa ſacrata, ſacráſque veſtes ac libros petiit. Vnde Carolus ab Epiſcopis Regni ſui non paruam ſummam accipiens, ei ad dirigendum Regi Bulgarorum Rex filium ſuum, & plures ex Proceribus Regni ſui Romam direxit: & arma, quibus indutus fuerat, quando in Chriſti nomine de ſuis aduerſariis triumphauit, cum aliis donis ſancto Petro tranſmiſit, & plures quæſtiones de ſacramentis fidei conſulendo, Nicolao Papæ direxit, & Epiſcopos atque Preſbyteros mitti ab eo ſibi popoſcit. quod & obtinuit. Hludovvicus verò Italiæ Imperator hoc audiens, ad Nicolaum Papam miſit, iubens vt arma, & alia quæ Rex Bulgarorum ſancto Petro miſerat, ei dirigeret. De quibus quædam Nicolaus Papa per Arſenium ei conſiſtenti in partibus Beneuentanis tranſmiſit, & de quibuſdam excuſationem mandauit.

DCCCLXVIII.

ANNO Domini DCCCLXVII. HLVDOVVICVS Abbas Monaſterij ſancti Dionyſij, & nepos CAROLI Imperatoris ex filia maiore natu ROTRVDE v. Idus Ianuarij obiit: & Carolus Rex Abbatiam ipſius Monaſterij ſibi retinuit. Cauſas Monaſterij & conlaborationem per Præpoſitum, & Decanum, atque Theſaurarium, militiæ quoque curam per Maiorem-domus ſua commendatione geri diſponens. Et circa mediam Quadrageſimam ſuper Ligerim fluuium ad vil- 867.

CAROLVS CALVVS.

Carolvs Calvvs.

lam, quæ Bellus-Pauliacus dicitur, perrexit: vbi Primores Aquitaniorum ſibi ob- A
uiam accerſiuit, & filium ſuum Lvdoicvm, ordinatis illi miniſterialibus de
Palatio ſuo, eiſdem Aquitanis Regem præfecit. Indè reuerſus, Paſcha Domini
in Monaſterio ſancti Dionyſij celebrauit. Deinde pergens Mettis ad conloquium
fratris ſui Hludovvici Regis Germaniæ, xiii. Kalendas Iunij obuium habuit in
Palatio Salmuntiaco Egilonem Sennenſem Archiepiſcopum, cum Epiſtolis Ni-
colai Papæ de reſtitutione Clericorum Remenſis Eccleſiæ, Vulfadi ſcilicet, & col-
legarum eius. Pro quibus valde ſatagens, vt in ſuis habeantur gradibus reſtituti,
multa Hincmaro Remorum Archiepiſcopo impoſuit in eiſdem Epiſtolis, quæ non
eſſe vera manifeſta ratione conſtabant. Attulit etiam præfatus Archiepiſcopus ei-
dem domno Carolo Epiſtolas prædicti Papæ ad Lotharium & Epiſcopos Regni
eius, de cauſa vxorum illius, Theotbergæ videlicet, atque Vualdradæ, eandem
Vualdradam mitti Romam præcipiens. Quas Carolus Lothario obuiam ſibi ad
Attiniacum Palatium venienti ex parte ipſius Apoſtolici dedit. Indéque ad conlo-
quium fratris ſui perrexit: & ab eo reuertens, per Lotharium in ſaltu Arduennæ
conſiſtentem rediit. Et generaliter per omne Regnum ſuum hoſte denunciata, Pla-
citum ſuum Kalend. Auguſti in Carnutum ciuitate condixit. in Britanniam ſuper
Salomonem Ducem Brittonum perrecturus. Interea Miſſis intercurrentibus,
eo-vſque paciſcendæ pacis eſt perducta conditio, vt à Carolo datis obſidibus, Pa-
svvithen gener Salomonis, cuius conſilio plurimum vtitur, ad Carolum in B
Compendium circa præfatas Kalendas Auguſti veniat, & quod tunc ibi inuentum
& confirmatum vtrimque fuerit, teneatur. Populus autem in hoſtem denunciatus
interim paratus domi reſideat, vſquequò ſi neceſſe fuerit, & Rex demandauerit,
viii. Kalendas Septembris Carnutum hoſtiliter veniat. Hludovvicus Rex Ger-
maniæ Hludovvicum filium ſuum cum Saxonibus & Toringis aduerſus Abodri-
tos hoſtiliter dirigit, & reliquum populum Regni ſui paratum eſſe præcipit, qua-
tenus mox vt ipſe iuſſerit præparati, mouere hoſtiliter poſſint.

Lotharivs ſuſpectum habens Carolum ad Ludoicum reuertentem, à
Mettis ciuitate verſus Franconofurd pergit, & cum eo pridem ſibi ſatis aduerſo ſe
pacificat, filióque ſuo de Vualdrada Hvgoni Ducatum Elizatium donat, eúm-
que Hludovvico commendat, ac ceterum Regnum ſuum, quaſi Romam perre-
cturus, & Vualdradam præmiſſurus, committit. Inde reuertens, hoſtem ad pa-
triæ defenſionem per Regnum ſuum indicit, quaſi contra Nortmannos: putans
Rorigum, quem incolæ, qui Conkingi nouo nomine dicuntur, à Freſia expule-
rant, cum auxiliatoribus Danis reuerti. Carolus datis obſidibus Paſuuithen Sa-
lomonis Legatum Kalend. Auguſti in Compendio ſuſcipit, & ei, Vicario ſcilicet
Salomonis, Comitatum Conſtantini cum omnibus fiſcis & villis regiis & Abbatiis
in eodem Comitatu conſiſtentibus, ac rebus vbicumque ad ſe pertinentibus, ex-
cepto Epiſcopatu donat, & ſacramento Primorum ſuorum confirmat: & ex parte C
Salomonis à præfato ipſius Vicario fidelitatis, & pacis, atque præſtandi adiuto-
rium contra inimicos ſuos, ſacramentum ea conditione ſuſcipit, vt Salomon, &
filius eius, cum his quæ antea habebat, hoc donum etiam habeant, & Carolo ac
filio eius fideles exiſtant. Quo patrato negocio, Carolus Synodum apud Trecas
viii. Kalend Nouembris auctoritate Nicolai Papæ indicit, & causâ venandi, ac
expendendi autumnale tempus, in Abbatia ſancti Vedaſti, & in Audriaca villa, ac
circumcirca morandi, diſponit.

Ad verbum hæc in Frodoardo. lib. iii. Hiſt. Eccleſ. Rem c. xvii. qui illa hinc deſumpſit.

Synodvs Prouinciarum, Remenſis, Rothomagenſis, Turonenſis, Senno-
num, Burdegalenſium, atque Bituricenſium, apud Trecas viii. Kalend. No-
uembris conuenit. Vbi quidam Epiſcopi, vt aſſolet, gratiâ Regis Caroli Vulfado
fauentes, quædam contra veritatem, ac Canonum ſacram auctoritatem aduerſus
Hincmarum moliri cœperunt. Sed iiſdem Hincmarus eorum molitionibus ratio-
ne & auctoritate obuians, plurimorum ſententiâ præualente, rerum geſtarum or-
dinem, de quibus agebatur, communi conſenſu Epiſtolâ ſcriptum per Actardum
venerabilem Namnetenſem Epiſcopum Papæ Nicolao, Epiſcopi qui conuene-
rant tranſmiſerunt. Cuius Epiſtolæ tenor idem extitit qui fuit in Epiſtola Hinc-
mari Remorum Epiſcopi, quam per Clericos ſuos ſub peregrinorum habitu pro-
pter contrariorum vitandas inſidias præcedente Iulio menſe Romam miſerat Epi-
ſtolam autem in præſcripta Synodo factam, & Archiepiſcoporum qui conuenerant
ſigillis

A ſigillis ſignatam, Actardus perferendam ſuſcipiens, cum quibuſdam Epiſcopis ad CAROLVS
Carolum, ſicut ipſe præceperat, rediit. Carolus autem immemor fidelitatis atque CALVVS.
laborum, quos pro eius honore, & Regni obtentu, ſæpefatus Hincmarus per plu-
res annos ſubierat, eandem Epiſtolam ſibi ab Actardo dari exegit, & Archiepiſco-
porum ſigilla confringens, geſta Synodi relegit. Et quia ſicut voluerat in eadem
Synodo Hincmarus non extitit confutatus, Epiſtolam ſuo nomine ad Nicolaum
Papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bullâ ſui nominis ſigil-
lauit, & cum Epiſtola Synodali per ipſum Actardum Romam direxit. Præfati au-
tem Hincmari Clerici in menſe Auguſto Romam venientes, Nicolaum Papam
iam valde infirmatum, & in contentione, quam contra Græcorum Imperatores
Michaëlem & Baſilium, ſed & contra Orientales Epiſcopos habebat, magnoperè
laborantem inuenerunt. Quapropter vſque ad menſem Octobrium ibidem ſunt
immorati. Nicolaus verò Papa gratanter ſuſcipiens quæ Hincmarus ſcripſerat,
ei de omnibus ſibi ſatisfactum eſſe reſcripſit. Sed & alteram Epiſtolam eidem &
ceteris Archiepiſcopis & Epiſcopis in Regno Caroli conſtitutis tranſmiſit, inno-
teſcens præfatos Græcorum Imperatores, ſed & Orientales Epiſcopos calumniari
ſanctam Romanam Eccleſiam, immò omnem Eccleſiam quæ Latina vtitur linguâ,
Quia ieiunamus in Sabbatis. Quòd Spiritum ſanctum ex Patre Filióque proce-
dere dicimus. Quia Preſbyteros ſortiri coniuges prohibemus. Dicentes ipſi Græ-
ci, Quòd Chriſma ex aqua fluminis Latini conficiamus. Reprehendentes nos La-
B tinos. Quòd octo hebdomadibus à caſei & ouorum eſu more ſuo non ceſſamus.
Dicentes etiam, Quòd in Paſcha more Iudæorum ſuper altare pariter cum Do-
minico corpore Agnum benedicamus, & offeramus. Succenſentes etiam nos,
Quia Clerici apud nos Barbas ſuas radunt. Dicentes, Quia Diaconus non ſuſce-
pto Preſbyteratus officio apud nos Epiſcopus ordinatur. De quibus omnibus per
ſingulas Prouincias à Metropolitanis cum eorum Coëpiſcopis ſibi reſcribi præce-
pit. alloquens eundem Hincmarum in Epiſtolæ fine hoc modo. Tua, inquit, fra- “
ter Hincmare, caritas cùm hanc Epiſtolam legerit, mox vt etiam ad Archiepiſco- “
pos, qui in Regno filij noſtri Caroli glorioſi Regis conſiſtunt, deferatur, ſummo- “
perè agere ſtudeat: & vt de his ſinguli in dioceſibus propriis vnà cum Suffraganeis “
ſuis, in cuiuſcumque Regno ſint conſtituti, conuenienter tractare, & nobis quæ “
repererint ſuggerere curent, eos incitare non negligant. Ita vt eorum omnium, “
quæ præſentis Epiſtolæ noſtræ circumſtantiæ continent, tu & ſtrenuus executor “
illic exiſtas, & apud nos verax & prudens Scriptorum tuorum ſerie relator inue- “
niaris. Data x. Calend. Nouembris, Indictione I. Quam Epiſtolam Hincmarus “
Idus Decembrias primæ Indictionis ſuſcipiens, in Corbonaco Palatio conſiſtenti
Regi Carolo cum pluribus Epiſcopis relegit, & per alios Archiepiſcopos, ſicut in
mandato acceperat, dirigere ſtuduit. Nicolaus Papa Idus proximè præcedentis
menſis Decembris obiit. Cui ſucceſſit Adrianus Papa electione Clericorum, &
conſenſu Ludoici Imperatoris, in Pontificatu. Quem Actardus Romam veniens *Huc vſque*
C cum ſuprà ſcriptis Epiſtolis, in Apoſtolica Sede iam ordinatum inuenit. *Flodoardus.*

ARSENIVS autem magnæ calliditatis, & nimiæ cupiditatis homo, ſpe falſa
ſeducens Theutgaudum & Guntharium, de reſtitutione ipſorum, vt ab eis exenia
acciperet, Romam venire fecit. Qui diutiùs ibi manentes, penè omnes ſuos ami-
ſerunt. Tandem autem Theutgaudus ibidem mortuus eſt, & Guntharius vix cor-
poris mortem euaſit.

LOTHARIVS Theutbergam vxorem ſuam Romam miſit, vt ſeipſam crimi-
naretur, quatenus ab eius coniugio ſeparari valeret. Sed Adrianus Papa atque
Romani talibus næniis non credentes, iuſſa eſt ad virum ſuum reuerti.

CAROLVS conſenſu fratris ſui Ludoici quoſdam Epiſcopos ad Autiſſiodo-
rum in futuris Kalendis Februarij conuenire præcepit, vt de cauſa Lotharij quæ-
dam tractarent. Carolus denique, quoniam ab ACFRIDO Abbatiam S. Hila-
rij cum aliis plurimis honorabilibus beneficiis habente, ſicut quidam dixerunt,
exenia non modica ſuſcipiens, Comitatum Bituricum ſine præſentia illius, vel
culpæ alicuius reputatione, à GERARDO Comite abſtulit, & præfato Acfrido
dedit. Sed iſdem Acfridus ſuper Gerardum eundem Comitatum euindicare non
valuit. Quapropter Carolus per ciuitatem Remorum tranſiens, Trecas venit, in-
déque Autiſſiodorum adiit, vbi Natiuitatem Domini celebrauit.

CAROLVS CALVVS. DCCCLXVIII. A

868. ANNO DCCCLXVIII. Carolus ab Autiſſiodoro, ſuper Ligerim fluuium ad villam quæ Bellus Pauliacus dicitur, peruenit. Interea homines Gerardi Comitis Acfridum in quadam villa bello conueniunt. Et quia de caſa firmiſſima Acfridus exire noluit, in qua ſe recluſerat, igne ipſi caſæ admoto Acfridum ex ipſa expellunt, & truncato illi capite corpus in ignem reiiciunt. Tunc Carolus quaſi ad hoc vindicandum flagitium pagum Bituricum adiit, in quo tanta mala & in Eccleſiarum confractione, & in pauperum oppreſſione, atque in omnium flagitiorum commiſſione, atque terræ deuaſtatione, commiſſa ſunt, vt dici ore non poſſint, ſicut multorum millium hominum fame mortuorum pro ipſa depopulatione atteſtatio demonſtrauit. Vindicta autem in Gerardum & eius comites non ſolùm vlla non extitit, verùm nec ipſi de pago Biturico à quoquam expulſi ſunt. Ablatis denique à ROTBERTI filio his, quæ poſt mortem patris de honoribus ipſius ei conceſſerat, & per alios diuiſis, ſed & à filiis Ramnulfi tultis paternis honoribus, & data ſancti Hilarij Abbatia, quam iſdem habuit, Frotario Burdegalenſium Archiepiſcopo, Caput Ieiunij ante ſanctum Quadrageſima ad Monaſterium ſancti Dionyſij rediit, & indè Siluanectis perrexit. Nortmanni verò per Ligerim aſcendentes, Aurelianis perueniunt, & accepta prædâ impunè ad ſuum diuerſorium redeunt. Carolus verò Sabbato ante Palmas ad Monaſterium ſancti Dionyſij rediit, ibique Paſcha celebrauit. Et indè antequam Siluacum adiret, B ſecunda die Rogationum Aduentio Metenſium Epiſcopo, & Grimlando Lotharij Cancellario deferentibus Epiſtolas Adriani Papæ, accepit vnam ſibi directam, in qua iſdem Apoſtolicus præcepit, vt Regno Hludovvici Imperatoris, ac Regno Lotharij nullam moleſtiam ingerat. Alteram autem Epiſtolam de abſolutione Vualdradæ ad Epiſcopos Regni ipſius Caroli detulerunt, ſimiles dicentes miſſas Epiſcopis Regni Hludovvici atque Hlotharij. Abſolutio autem ipſius Vualdradæ ea conditione eſt facta, vt Hlothario nullo pacto cohæreat. Siluacum autem Carolus perueniens, Actardum Namnetenſem Epiſcopum Româ venientem ſuſcepit, ſibi deferentem Epiſtolas, quarum vnâ reſponſum reddidit de his quæ Nicolao in contrarietate Hincmari mandauit: inter cetera ei inculcans, vt de cetero ae perpetuo talis inutilis quæſtio ſopita maneret. Alteram autem Epiſtolam Hincmaro detulit, laudibus & fidelitatis directionibus repletam, & vt eius vice in iſtis partibus de Lothario fungeretur. Tertiam autem Archiepiſcopis aliiſque Epiſcopis Ciſalpinis detulit, vt quia iſdem Actardus pro paganorum infeſtatione & Brittonum oppreſſione in ſua ciuitate manere non poterat, ſi locus eueniret, etiam de Metropoli iſdem Actardus in vacante ciuitate Paſtore, auctoritate Apoſtolica ab Epiſcopis Prouinciæ ipſius incardinetur.

QVARTA autem feria poſt initium Quadrageſimæ factione Arſenij filius eius Eleutherius filiam Adriani Papæ ab alio deſponſatam dolo decepit & rapuit, ſibique coniunxit. Vnde idem Papa nimium eſt contriſtatus. Arſenius ad Ludouicum Imperatorem pergens in Beneuentum, infirmitate corripitur, & theſaurum ſuum in manus Ingelbergæ Imperatricis committens, &, vt dicebatur, cum dæmonibus confabulans, ſine communione abiit in locum ſuum. Quo mortuò, C Adrianus Papa apud Imperatorem Miſſos obtinuit, qui præfatum Eleutherium ſecundum leges Romanas iudicarent. Iſdem verò Eleutherius conſilio, vt fertur, fratris ſui ANASTASII, quem Bibliothecarium Romanæ Eccleſiæ in exordio ordinationis ſuæ Adrianus conſtituerat, Stephaniam vxorem ipſius Pontificis, & eius filiam, quam ſibi rapuit, interfecit, & iſdem Eleutherius à Miſſis Imperatoris occiſus eſt. Adrianus verò Papa congregans Synodum, ſupradictum Anaſtaſium hoc modo, ſicut ſubſequitur, poſt damnationes in eum latas, iterum condemnauit.

Hæc in imagine in dextra parte ſcripta ſunt.

» IMPERANTIBVS Dominis noſtris Imperatoribus Lothario & Ludouico
» Auguſtis, menſis Decembris die dexima ſexta, Indictione xiv.

A

Excommunicatio, quam fecit Leo Epiſcopus de Anaſtaſio Presbytero, & poſtea Adrianus.

Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Anaſtaſius Presbyter Cardinis noſtri, quem in titulo beati Marcelli ordinauimus, quique ſecedens ab eo ad alienas parochias abſque noſtra Pontificali ſcientiâ demigratus eſt, quem per Miſſos & Litteras noſtras vocauimus, & pro quo dominos Imperatores ſupplicati per Miſſos noſtros, vt eum ad ſuam parochiam redire iuberent: qui nunc illuc latitando in ipſa demigratione per biennium moratus eſt, & ad duo vocatus Concilia noſtra minimè venit, ſed neque inuentus eſt. quia, vt prædiximus, veluti ouis errans extraneis regionibus ſuadente diabolo occultè inhabitat. Secundum Canonica inſtituta ex Dei omnipotentis & beati Petri Apoſtoli, noſtráque ſimul Apoſtolica auctoritate, ab hodie ſit communione priuatus, donec ipſe meæ ſpeciali præſentiæ in Canonico iudicio fuerit præſentatus. & ſi non venerit, numquam communicet. Poſt Romanum Pontificem in hac excommunicatione conſenſerunt Archiepiſcopus Rauennatis, & Mediolanenſis, aliique numero LXXV.

Hæc in imagine in ſiniſtra parte ſcripta ſunt.

B

Leo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Omnibus Epiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, & vniuerſis Clericis, cunctóque populo Chriſtiano. Quòd benè ac pleniter vobiſcum ſimus, cariſſimi fratres, ſciris. Nunc iterum pro cautela & memoria temporum futurorum, dilectioni veſtræ cognitum eſſe volumus, quomodo inſtigante ac ſuadente diabolo Anaſtaſius Presbyter Cardinis noſtri, quem nos in titulo beati Marcelli ordinauimus, contra ſtatuta Patrum prouinciam Eccleſiámque deſerens, ecce iam per quinquennium tempus in alienas parœchias velut ouis errans diſcurrit: quem etiam auctoritate ſuffulti canonica Apoſtolicis Litteris per tertiam quartámque vicem vocauimus. At vbi redire diſtulit, duo pro eo Epiſcoporum Concilia congregauimus, quorum conuentu, cùm eius non potuiſſemus videre vel habere ſpecialem præſentiam, communi cum decreto ſancta communione priuauimus: volentes ſiquidem ſuam per huius excommunicationis cenſuram ad gremium ſanctæ, à qua diſceſſerat, matris Eccleſiæ perſonam reducere. Sed Apoſtolica monita, ſanctíque Concilij, pro nihilo ducens, erroris irretitus caligine, redire nullatenus voluit. Proinde, ſicut Rauenna nobis degentibus, de eo in Eccleſia beati Vitalis Martyris menſe Maio die XXIX. Indictione prima, ore proprio, nunc iterum in Eccleſia beati Petri Apoſtoli menſe Iunio die XIX. Indictione ſuperiùs annotata ſimiliter promulgauimus, ſit ille à ſanctis Patribus & à nobis anathema, & omnes qui ei ſiue in electione, quod abſit, aut Pontificatus honore, adiutorium præſtare vel ſolatium quodcumque voluerint, ſimili anathemate ſubiaceant.

C

Poſt Romanum Pontificem in hoc anathemate conſenſerunt, Iohannes Archiepiſcopus Rauennatis, Nottingus & Sigilfredus Epiſcopi domni Imperatoris, & ſex Epiſcopi ad prædictum Archiepiſcopum pertinentes, quorum notitiam non recolimus, & alij tam ex Romana vrbe quàm ex aliis numero LVI. abſque Presbyteris & Diaconibus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Super valuas argenteas hæc ſcripta ſunt.

In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Incipit ſancta ac veneranda Synodus, quæ per Domini gratiam, & eius diuinum conſilium, congregata eſt in Eccleſia beati Petri Apoſtoli, anno ſcilicet Pontificatus ſanctiſſimi ac coangelici & vniuerſalis quarti Papæ Leonis ſeptimo, atque inuictiſſimorum Lothatij ac Ludovvici Imperatorum anno Imperij quadrageſimo * ſecundo, menſe Decembri die octauo, Indictione II. In hac ſiquidem ſancta ac venerabili Synodo, Domini ſolatiante gratiâ nobiliter celebrata, poſt diuerſas Epiſcoporum Sacerdotúmque vel Clericorum, atque omnium Chriſtianorum pias ac ſaluriferas admonitiones

CAROLVS CALVVS.

& exhortationes, depoſitus eſt iuſtè atque canonicè Anaſtaſius Preſbyter tituli ſancti Marcelli, eò quòd contra auctoritatem Canonicam propriam parœchiam » deſeruiſſet per annos ſcilicet quinque, & in aliena ad vſque hodie demoratur. Et » neque vocatus, neque excommunicatus, & ad vltimum anathematizatus, ſicut » de eo in hac Synodo veridica pictura demonſtrat, ad congregata duo pro eo Epi- » ſcoporum Concilia venire noluit. Ideo tam à ſummo Pontifice, quámque ab vni- » uerſis Epiſcopis tunc Synodo præſidentibus, videlicet numero LXVII. ob ſuam » ſtultam audaciam meritò, vt prædiximus, eſt depoſitus, & ſacerdotali honore pri- » uatus, anno denique, menſe, ac die, atque Indictione, vt ſuprà. A

Huc vſque Leo Pontifex ſcribi iuſſit.

POST mortem verò iamdicti Leonis dignæ memoriæ Præſulis, ipſe anathematizatus atque depoſitus Anaſtaſius, ſeculari potentiâ rediens ab abditis, quibus ſicut fur latitauerat, locis, diabolica fraude ſeductus, inretitúſque caligine, latronum more, hanc, quam non debuerat introire, Eccleſiam inuaſit, velut ethnicus atque barbarus, ad perditionem ſuæ animæ atque periculum, huius venerandæ Synodi cum ſuis nequiſſimis conſentaneis atque ſequacibus picturam deſtruxit, imáque deiecit. Quam beatiſſimus Papa Benedictus atque egregius reſtaurauit, & lucifluis coloribus decorauit.

» ADRIANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Omni Dei Eccleſiæ notum eſt, » quid Anaſtaſius tempore prædeceſſorum noſtrorum Pontificum geſſerit, ſed & » qualiter ab eis de illo ſanctæ recordationis Leo & Benedictus eximij Præſules in- » ſtituerint, palam eſt cunctis. Quorum vnus eum depoſuit, excommunicauit, & » anathematizauit: alter verò ſacerdotalibus exſpolians veſtimentis, inter laicos in » communione recepit. Deceſſor itaque noſter ſanctiſſimus Papa Nicolaus eum » poſtea, ſi fideliter erga ſanctam Romanam Eccleſiam incederet, in gremio pari » modo recepiſſet Eccleſiæ. Sed infidelitas eius nunc intantùm apparuit, vt poſt » deprædationem Patriarchij noſtri, ablationémque Synodalium Scripturarum, » quas tam ſuper ſe, quàm ſuper huiuſmodi, à ſanctiſſimis Præſulibus diuerſis tem- » poribus decretas reppererat, inſtitutionem quoque venerandæ Synodi ab ipſis » ſanctis Pontificibus factam, atque ſub interpoſitione anathematis retactam, vio- » lari nobis ſubripiendo fecerit, & homines ad ſeminandum inter piiſſimos Princi- » pes & Eccleſiam Dei diſcordias, per muros huius ciuitatis more furis exire coëge- » rit, quendámque Adalgrimum ad Eccleſiam confugium facientem, oculis & lin- » guâ priuari ſuggeſſerit. Modò verò, ſicut multi veſtrûm mecum à quodam Preſ- » bytero conſanguineo eius nomine Adone audiſtis, & aliis modis nobis reuelatum » eſt: beneficiorum quoque noſtrorum immemor, hominem ad Eleutherium miſit, » exhortans homicidia perpetrari, quæ, ſicut ſcitis, proh dolor! facta ſunt. Et ideò » pro his omnibus, & pro aliis multis, quibus Eccleſiam Domini perculit, atque læ- » ſit, quam etiam ſubdolis machinationibus hactenus tundere non deſiſtit, auctori- » tate Dei omnipotentis, omniúmque ſanctorum Patrum, ac venerandorum Con- » ciliorum, prædictorúmque Pontificum, ſimul & Iudicij noſtri ſententiâ ſanci- » mus, illum eundem Anaſtaſium eſſe tenendum, quemadmodum de eo iidem dom- » ni Pontifices Leo & Benedictus ſolemniter & Synodicè ſtatuerunt, nihil in eius » anathemate vel causâ penitus adiungentes, vel minuentes, niſi vt omni commu- » nione Eccleſiaſtica priuatus exiſtat, donec de omnibus, quibus impetitur, nobis » coram Synodo rationem ponat, & qui cum eo in locutione, cibo vel potu com- » municauerit, pari excommunicatione cum eo teneatur annexus: quia pro eo » quòd altiora ſe petens, quod ſibi totiens interdictum fuerat temerè vſurpauit, ac » vetitum locum conſcendit, ſatis noſtra Eccleſia murmurauit & murmurat. Sanè » ſi vel ab vrbe Roma quantiſper diſceſſerit, vel Sacerdotium, vel Clericalem ali- » quem Ordinem, ſiue miniſterium quodlibet repetere aut recipere præſumpſerit, » qua contra ſtatuta præfatorum Præſulum, contráque iuſiurandum, quod polli- » citus eſt, numquam ſe ab vrbe plus XL. millibus abſceſſurum, Sacerdotium vel » gradum Clericalis eſſe miniſterij petiturum, facere videbitur, cum omnibus fa- » ctoribus, conſentaneis, & ſequacibus ſuis, anathemate perhenni ſubiaceat. Pro- » lata in conſpectu totius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ante hunc eundem Anaſtaſium B C

A apud ſanctam Praxedem poſitum, anno Pontificatus domni Adriani ſummi Pontificis & vniuerſalis Papæ I. per IV. Idus Octobris Indictione II. CAROLVS CALVVS.

LOTHARIVS ſuſpectum habens Carolum, ad Ludoicum ſe iterum contulit, & obtinuit vt ſacramentum illi fieri ex ſua parte faceret, quatenus in nullo nocumento illi foret, ſi in coniugem Vualdradam acciperet. Sicque ad Palatium Attiniacum ad conloquium Caroli venit, ibſque placitum accepit, vt poſt futuras Kalendas Octobris ſimul iterum loquerentur. Carolus autem per Curtes regias in pago Laudunenſi conſiſtentes pergens, Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, nullo Epiſcopo ſuæ prouinciæ conſcio, iuſſit vt ad cauſas ſuas, id eſt ad ſeculare iudicium, Aduocatum ſuum daret, pro eo quòd beneficia quibuſdam ſuis hominibus abſtulit. Iſdem autem Epiſcopus ſe reclamans, quòd relicto Eccleſiaſtico iudicio non auderet ſeculare adire iudicium, ſicut ei iuſſum fuerat, ad locum nominatum ſecularis iudicij non venit, ſed cauſas ſuæ impoſſibilitatis Regi mandauit. Rex autem Carolus iubens indè quaſdam iudicare etiam infames perſonas, quia perſonam præfatus Epiſcopus non miſit, qui iuraret quòd illuc venire non poſſet, & quoniam Aduocatum ſuum de ſe in iudicio ſeculari non dedit; prædictarum perſonarum iudicio quidquid iſdem Epiſcopus de rebus & facultatibus Eccleſiaſticis in vſibus Epiſcopij ſpecialiter habebat, proſcriptum eſt. Sicque idem Rex ad Piſtas medio menſe Auguſto veniens, annua dona ſua ibidem accepit: & caſtellum menſurans, pedituras ſingulis ex ſuo Regno dedit.

B HINCMARVS autem Remorum Archiepiſcopus Hincmarum Epiſcopum Laudunenſem ſecum ducens, apud Piſtas cum aliis Epiſcopis ſcriptis & verbis Regem adiit, oſtendens quantum præiudicium & Epiſcopalis auctoritas, & vniuerſalis Eccleſia in tali facto patiebatur. Et obtinuit, vt reueſtito Epiſcopo quibus fuerat ſpoliatus, ſicut ſacræ leges præcipiunt in Prouincia, vbi hæc cauſa iudicanda erat, electorum Iudicum iudicio, & ſi neceſſe foret poſt hoc Synodali terminaretur examine. Sed & eodem Placito Rex Markiones, Bernardum ſcilicet Tholoſæ, & iterum Bernardum Gothiæ, itémque Bernardum alium ſuſcepit. Miſſum etiam Salomonis Britonum Ducis ibi obuiam habuit, per quem Salomon illi mandauit, vt haut ipſe pergeret ad expugnandos Nortmannos qui reſidebant in Ligeri, quia iſdem Salomon cum valida manu Brittonum paratus erat illos aggredi, tantùm vt adiutorium ex parte Caroli haberet. Ad quem idem Rex præmittens ENGELRAMNVM Camerarium & Hoſtiariorum Magiſtrum, atque à ſecretis Conſiliarium ſuum, cum corona auro & gemmis ornata, ſed & cum omni paramento Regio cultu exculto, CAROLOMANNVM filium ſuum Diaconum & Abbatem cum ſcara eueſtigio, ſicut Salomon ei mandauerat, miſit. & indè Audriacam villam gratiâ venandi perrexit. Scara, quæ cum Carolomanno à Carolo Rege trans Sequanam miſſa, terram quidem vaſtauit, ſed nullius vtilitatis effectum ex Nortmannis, ad quos reſiſtendum miſſa fuerat, faciens,

C iubente Rege Carolo rediit. & ſic vnuſquiſque ad ſua perrexit. Pictauenſes autem vota facientes Deo & S. Hilario, tertiò eoſdem Nortmannos fuêre aggreſſi, quorum plures occiderunt, ceteros verò in fugam miſerunt: & de omni præda, excepta voluntaria oblatione, decimam ſancto Hilario contulerunt. Carolus Rex Kalendas Decembris Cariſiacum veniens, quoſdam Primores tam ex Epiſcopis, quàm ex aliis Regni ſui, obuiam ſibi accerſiuit: & commotus contra Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, quia Romam ſine illius conſcientia miſerat, & Epiſtolas, pro quibus non conuenerat, obtinuerat. Eidem verò Epiſcopo contumaciter ſibi reſiſtenti valdè infenſus erat. Vnde iſdem Epiſcopus ſine illius licentiâ, cùm ſæpè ab eo euocatus fuerat, & ad illum venire diſtuliſſet, ad Sedem ſuam perrexit, & ampliùs quàm Epiſcopalis grauitas poſtulat, eundem Regem cõtra ſe excitauit. Carolus autem Compendium veniens, ibidem Natiuitatem Domini celebrauit.

DCCCLXIX.

ET quoniam iſdem Epiſcopus etiam per alios Epiſcòpos euocatus, vt ad illum venire, iuſſionem illius implere detrectauit, ſcaram ex quamplurimis Comitibus Regni ſui cõfectam Laudunum miſit, vt ipſum Epiſcopum ad eum violenter perducerent. Iſdem autem Epiſcopus cum Clericis ſuis iuxta altare reſedit, & quibuſdam Epiſcopis ſatagentibus, actum eſt vt ipſi, qui miſſi fuerant, de Eccleſia eum non extraherent. ſed ſine illo ad Carolum redierunt, omnéſque homines ipſius 869.

Carolvs Calvvs.

Epiſcopij liberos ſibi ſacramenta fieri fecit. Carolus autem valde commotus, Synodum omnium Epiſcoporum Regni ſui VIII. Kalend. Maij ſecundæ Indictionis apud Vermeriam condixit, quò eundem Hincmarum Epiſcopum vocari præcepit. Ipſe autem ad Conadam vicum nimis incongruenter & pro qualitate temporis, & pro nimietate famis, perrexit: vbi quoſdam Aquitanos obuios habuit. Sed Markiones tres, videlicet Bernardos, quos ſibi occurrere putauit, non habens obuios, non ſine ſollicitudine, & ſine vtilitatis effectu, ad Siluanectum rediit. Indéque quarta feriâ ante initium Quadrageſimæ ad Monaſterium S. Dionyſij perrexit, ibíque ſanctum Quadrageſimæ Ieiunium exegit, & Paſcha Domini celebrauit. & caſtellum in gyro ipſius Monaſterij ex ligno & lapide conficere cœpit. Et antequam ad Conadam pergeret, per omne Regnum ſuum Litteras miſit, vt Epiſcopi, Abbates, & Abbatiſſæ, breues de honoribus ſuis, quanta manſa quiſque haberet, futuras Kalendas Maij deferre curarent. Vaſſalli autem Dominici Comitum beneficia, & Comites vaſſallorum beneficia inbreuiarent, & prædicto Placito ædium breues indè deferrent: & de centum manſis vnum haiſtaldum, & de mille manſis vnum carrum cum duobus bobus, cum aliis exeniis, quæ Regnum illius admodum grauant, ad Piſtas mitti præcepit: quatenus ipſi haiſtaldi caſtellum, quod ibidem ex ligno & lapide fieri præcepit, excolerent & cuſtodirent. Lotharius mittens ad eum, ſed & ad Ludoicum, petiit vt in ſuo Regno nullum impedimentum ei facerent, donec ipſe Româ rediret. A Carolo autem nullam firmitatem B accepit. Sed à Ludoico, ſicut dicitur, firmitatem indè ſuſcipiens, Romam perrexit, locuturus priùs cum Ludoico fratre ſuo Imperatore: vt tunc, ſi poſſet, per eum apud Adrianum Papam obtineret, quatenus Theutbergam reiceret, & Vualdradam reſumeret. Ipſámque Theutbergam poſt ſe Romam ire præcepit. Sed, vt dicebatur, Ludoicus Imperator ab obſeſſione Sarracenorum pro fratris ſui petitione non debuiſſet diſcedere, cui ampliùs quàm ducentas naues Rex Græcorum in auxilium contra eoſdem Sarracenos feſtinatò mittebat. Lotharius iter, quod tempore inconuenienti, ſcilicet menſe Iunio, causâ vxorum ſuarum in parte Romæ cœperat, contendens perficere, vſque Rauennam venit, vbi Miſſos fratris ſui obuios habuit, per quos ei contradixit, vt nec inantea procederet, nec diutiùs in eodem Regno immoraretur, ſed ad ſuum Regnum rediret, & tempore commodo & opportuno loco ſimul conuenirent, & de quibus vellet cum eo ſatageret. Lotharius autem Romam rediens à latere ad ſuum fratrem in Beneuentum vſque peruenit, & apud eum per Engelbergam multis petitionibus & muneribus, atque inconuenientiis * obtinuit, vt ipſa Engelberga cum eo vſque ad Monaſterium S. Benedicti, quod in Monte Caſſino ſitum eſt, rediret. Quò etiam Adrianum Papam eidem Engelbergæ & ſibi ex iuſſione Imperatoris venire fecit, & apud eum, datis illi multis muneribus, per ipſam Engelbergam obtinuit, vt idem Papa illi Miſſam cantauerit, & ſacram communionem hac conuenientiâ ei donauerit. Si, poſtquam Nicolaus Papa Vualdradam excommunicauit, nullum C cum ea contubernium, vel carnalis copulæ mercimonium, quin nec conloquium quoddam habuerit. Ipſe autem infelix more Iudæ ſimulata bona conſcientiâ, & impudenti fronte, eandem ſacram communionem ſub hac conuentione accipere non pertimuit, nec recuſauit. Sed & ſui fautores cum eo ab ipſo Papa percepêre communionem. Inter quos & Guntharius, auctor & incentor huius publici adulterij, communionem inter laicos ab eodem Adriano Papa accepit, data illi priùs coram omnibus profeſſione, quæ ita habetur.

» Profiteor ego Guntharius coram Deo & Sanctis eius vobis domino meo
» Adriano ſummo Pontifici & vniuerſali Papæ, ac venerandis tibi ſubditis Epiſco-
» pis, reliquóque Conuentu, quoniam iudicium depoſitionis in me à domno Nico-
» lao canonicè datum non reprehendo, ſed humiliter porto. Vndè nec vlteriùs ſa-
» crum miniſterium contingere præſumo, niſi per miſericordiam mihi ſubuenire
» volueritis. Nec aliquando contra ſanctam Romanam Eccleſiam, aut eius Pontifi-
» cem, aliquod ſcandalum, vel quidquam aduerſi mouere volo: ſed deuotum me ei-
» dem ſanctæ matri Eccleſiæ eiúſque Præſuli exhibere, atque obedientem perma-
» nere proteſtor. Ego Gunthatius huic profeſſioni à me factæ manu propria ſub-
» ſcripſi. Data Kalendas Iulij, Indictione II. in Eccleſia ſancti Saluatoris, quæ eſt
» in Monaſterio S. Benedicti in Caſſino.

A ACCIPIENS autem iſdem Papa à Gunthario conſiſtente inter laicos hanc pro-
feſſionem, telectam inter laicos ab ipſo publicè coram omnibus, dixit illi: Et ego
tibi concedo laicam communionem, ea conditione vt ita quamdiu vixeris obſer-
ues, ſicut modo profeſſus fuiſti.

CAROLVS CALVVS.

ENGELBERGA denique redeunte ad ſuum Imperatotem, Adrianus Papa
Romam reuerſus eſt. Quem eueſtigio Lotbarius eſt proſecutus. Et Adriano Papa
Romam ingrediëte, Lothatius ad Eccleſiam beati Petri venit, vbi nullum Cleri-
cum obuium habuit: ſed tantùm ipſe vſque ad ſepulcrum S. Petri cum ſuis perue-
nit. indéque ſolatium ſecus Eccleſiam beati Petri manſionem habiturus intrauit,
quem nec etiam ſcopâ mundarum inuenit. Putauitque in craſtina, ſubſequente vi-
delicet Dominica, (nam Sabbato ad Baſilicam S. Petti peruenit) ſibi cantari debe-
re Miſſam. Sed à præfato Pontifice boc obtinere non potuit. Inde ſecunda feriâ
Romam ingrediens, in Palatio Lateranenſi cum ipſo Apoſtolico prandidit, & da-
tis ei muneribus in vaſis aureis & argenteis, obtinuit vt ei ipſe Pontifex leenam, &
palmam ac ferulam daret, ſicut & fecit. Quæ munera ita ipſe & ſui intetpretati
ſunt, videlicet vt per leenam de Vualdrada reueſtiretur, per palmam victorem ſe
in his quæ cœperat demonſtraret, per ferulam Epiſcopos ſuæ volunrati reſiſtentes
obſiſtendo diſtringeret. Sed aliter ab eodem Papa & Romanis fuēre diſpoſita.
Nam idem Pontifex Formoſum Epiſcopum, & alium etiam cum eo Epiſcopum, in
has Galliarum partes mittendos diſpoſuit: vt cum pluralitate Epiſcoporum de his,
B quæ Lothatius petebat tractarent, & illi Kalend. Martij quæ inuenta forent in Sy-
nodo renunciarent, quam Romæ in ipſis Kalendis Martij denunciauit. Quò etiam
quatuor Epiſcopos ex Regno Ludoici Regis Germaniæ, cum ipſius Legatis, &
quoſdam Epiſcopos ex Regno Lotharij, cum Epiſtolis ſuis hac conditione venire
præcepit, vt quæ in Synodo vel examinanda, vel gerenda forent, in perſonis aliorũ
confirmarent, tam ex Occidentalibus partibus, quàm ex Orientalibus. Vnde Miſ-
ſos ſuos, quos nuper Conſtantinopolim pro contentione, quam Orientales cum
Nicolao Papa habebant, miſerat, tunc venturos ſperabat.

LOTHARIVS verò Româ lætus promouens, vſque Lucam ciuitatem venit,
vbi febre corripitur: & graſſante clade in ſuos, quos in oculos ſuos coaceruatim
mori conſpiciebat, ſed iudicium Dei intelligere nolens, vſque Placentiam VIII.
Idus Auguſti peruenit. Ibique Dominica die ſuperdiurnans, circa horam nonam
inopinatè exanimis penè effectus eſt, & obmutuit, atque in craſtina hora diei ſe-
cunda moritur: & à paucis ſuorum, qui à clade remanſerant, in quodam Mona-
ſteriolo ſecus ipſam ciuitatem terræ mandatur. Quod Carolus apud Siluanectis ci-
uitatem degens, (vbi tam ipſe quàm & vxor ſua theſauros, quos in quibuſcumque
rebus habuerant, per loca ſancta in ſuam eleemoſynam diſpenſantes, à Piſtis re-
uerſi, Domino, de cuius manu illos acceperant, reddiderunt) non incerto com-
periens nuncio, ab ipſa ciuitate mouens, Attiniacum venit. Vbi à quibuſdam Epi-
C ſcopis, ſed & ab aliquibus Primoribus Regni quondam Lotharij Miſſos directos
ſuſcepit, vt ibi reſideret, & in Regnum quod Lotharij fuerat non intraret, donec
frater ſuus Ludoicus Rex Germaniæ ab expeditione hoſtili de Vuinedis, cum qui-
bus præſenti & præterito anno ſæpè cominus ſui congredientes, aut nihil aut parũ
vtilitatis egerunt, ſed damnum maximum retulerunt, reuerteretur. Petierunt ergo
vt in Palatio Ingiliheim reſidens ad eum Miſſos ſuos dirigeret, & ei mandaret vbi
& quando ſimul conuenirent, & de Regni ipſius diuiſione tractarent. Plures au-
tem ſaniori conſilio illi mãdauerunt, vt quantociùs commodè poſſet vſque Mettis
properare ſatageret, & ipſi tam in itinere quàm ad ipſam ciuitatem ei occurrere
maturarent. Quorum conſilium Carolus acceptabilius & ſalubrius eſſe intelligens,
iuxta eorum ſuggeſtionem agere feſtinauit. Veniens ergo vſque Viridunum, pluri-
mos de eodem Regno, ſed & Hatonem ipſius ciuitatis Epiſcopum, & Arnul-
phum Tullenſis vrbis Epiſcopum ſibi ſe commendantes ſuſcepit. Indéque Mettis
Nonas Septembris veniens, Aduentium ipſius ciuitatis Præſulem, & Franconem
Tungrenſem Epiſcopum, cum multis aliis, in ſua commendatione ſuſcepit. Sic-
que v. Idus ipſius menſis ab Epiſcopis qui adfuerunt, coeuntibus omnibus, in
Baſilica beati Stephani hæc quæ ſequuntur denunciata & geſta fuēre hoc modo.

Sequentia extant apud Aimoini Continuat. Lib. 5. cap. 21. & deinceps vſque ad caput 41. paucis tantũ exceptis. Et hinc ab ipſo Continuatore deſumpta ſunt.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXIX. Indictione ſecunda, v. Idus 869.
Septembris, Mettis ciuitate in Eccleſia Sancti Stephani Martyris hæc quæ ſe-

V iiij

CAROLVS CALVVS.

quuntur Capitula Aduentius Epiſcopus ipſius ciuitatis coram Rege & Epiſcopis A
qui adfuerunt publicè populo ſcripto & verbis denuntiauit.

» Vos ſcitis, & multis in plurimis Regnis eſt cognitum, quantos & quales euen-
» tus tempore Senioris noſtri, quem hactenus habuimus, pro cauſis notiſſimis com-
» muniter ſuſtinuimus: & quanto dolore, quantáque anguſtia de illius infauſta morte
» nuper cordibus perculſi ſumus. Vnde vnicum refugium, & ſingulare ac ſalubre
» conſilium, Rege & Principe noſtro deſtituti, ac deſolati, nobis omnibus eſſe con-
» ſiderauimus, vt ieiuniis & orationibus ad eum nos conuerteremus, qui eſt adiutor
» in opportunitatibus, in tribulatione, & cuius eſt conſilium, cuiúſq; eſt Regnum, &
» vt ſcriptum eſt, *cui voluerit dabit illud*: & in cuius manu ſunt corda Regum, & facit
» vnanimes habitare in domo, ſoluens medium parietem, & faciens vtraque vnum.
» Deprecantes ipſius miſericordiam, vt daret nobis Regem ac Principem ſecundum
» cor ſuum, qui in iudicio & iuſtitia nos in omni ordine & protectione regeret, ſal-
» uaret, atque defenderet iuxta voluntatem eius, & corda omnium noſtrûm vnani-
» miter ad eum declinaret atque vniret. Quem ipſe ad ſalutem & profectum no-
» ſtrum præſcitum & electum atque prædeſtinatum habebat ſecundum miſericor-
» diam ſuam.

» Qvia denique voluntatem Dei, qui voluntatem timentium ſe facit, & de-
» precationes eorum exaudit, in concordi vnanimitate noſtra videmus, hunc Regni
» huius hæredem eſſe legitimum, cui nos ſponte commiſimus, Dominum videlicet B
» & præſentem Regem, ac Principem noſtrum Carolvm, vt nobis præſit & pro-
» ſit: videtur nobis, ſi placet vobis, vt ſicut poſt illius verba vobis manifeſtabimus,
» ſigno certiſſimo demonſtremus, quia illum à Deo electum & nobis datum Princi-
» pem credimus, & vt eidem largitori Deo ex ſuis beneficiis non ſimus ingrati, ſed
» gratiarum actiones illi referentes oremus, quatenus & eum nobis ad ſalutem & de-
» fenſionem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, & ad auxilium atque profectum omnium noſtrûm,
» cum ſalute & pace, atque tranquilitate, nobis conſeruet diutiùs, & nos fideli de-
» uotione illi obſequentes, atque optata ſaluatione fruentes ſub illius adminiſtra-
» tione in ſuo gubernet ſeruitio.

» Et ſi illi placet, dignum ipſi & neceſſarium nobis eſſe videtur, vt ex eius ore
» audiamus quod à Chriſtianiſſimo Rege fideli & vnanimi in ſeruitio illius populo
» vnicuique in ordine ſuo conuenit audire, ad deuota mente ſuſcipere.

Post hæc Carolvs Rex hæc quæ ſequuntur per ſe in eadem Eccleſia cun-
» ctis qui adfuerunt denunciauit, dicens: Quia ſicut iſti venerabiles Epiſcopi vnius
» ex ipſis voce dixerunt, & certis indiciis ex veſtra vnanimitate monſtrauerunt, &
» vos acclamaſtis, me Dei electione ad veſtram ſaluationem & protectionem, ac re-
» gimen atque gubernationem huc adueniſſe: ſciatis me honorem & cultum Dei,
» atque ſanctarum Eccleſiarum Domino adiuuante conſeruare, & vnumquemque
» veſtrum ſecundum ſui ordinis dignitatem & perſonam, iuxta meum ſcire & poſſe C
» honorare & ſaluare, & honoratum & ſaluatum tenere velle: & vnicuique in ſuo
» ordine ſecundum ſibi competentes leges tam Eccleſiaſticas quàm mundanas, le-
» gem & iuſtitiam conſeruare, in hoc vt honor regius & poteſtas, ac debita obedien-
» tia atque adiutorium ad Regnum mihi à Deo datum continendum & defenſan-
» dum, ab vno quoque veſtrum ſecundum ſuum ordinem, & dignitatem atque poſſi-
» bilitatem, mihi exhibeatur, ſicut veſtri anteceſſores fideliter, iuſtè, & rationabili-
» ter meis anteceſſoribus exhibuerunt. Et poſt hæc Hincmarus Remorum Epiſco-
pus hæc quæ ſequentur Capitula, iubente ac poſtulante Aduentio ipſius Epiſcopo
ciuitatis, & ceteris Epiſcopis Treuerorum Prouinciæ, Hattone ſcilicet Eccleſiæ
Viridunenſis Epiſcopo, & Arnulfo Tullenſis ciuitatis Epiſcopo, cohærentibus
Prouinciæ Remorum Epiſcopis, coram reliquis Epiſcopis & Rege, cunctiſque qui
adfuerunt in eadem Eccleſia, publicè denuntiauit.

» Ne alicui fortè videatur incongruè ac præſumptuosè me, ac Prouinciæ no-
» ſtræ venerabiles Epiſcopos facere, quoniam de altera Prouincia ordinationi &
» cauſis huius Prouinciæ nos immiſcemus, ſciat nos contra Canones ſacros non
» agere: quoniam Remenſis & Treuerenſis Eccleſiæ in hac regione Belgica, cum ſi-
» bi commiſſis Eccleſiis, ſorores & comprouinciales habentur, ſicut auctoritas Ec-
» cleſiaſtica, & antiquiſſima demonſtrat conſuetudo. Ac per hoc vnanimi conſenſu
» & Synodalia iudicia exercere, & quæ à ſanctis Patribus conſtituta ſunt debent

CAROLVS CALVVS.

A concorditer cuſtodire: hac priuilegij conditione ſeruata, vt qui prior de Remenſi & Treuerenſi Epiſcopo fuerit ordinatus prior etiam habeatur. Et lex diuinitus inſpirata præcipit, dicens: *Si tranſieris per meſſem amici tui, colligens ſpicas, manu confricabis ad manducandum. Falcem autem non mittas, vel falce non metas.* Meſſis eſt populus, vt Dominus demonſtrat in Euangelio, dicens: *Meſſis quidem multa eſt, operarij autem pauci. Rogate ergo Dominum meſſis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.* Quia vos pro veſtris Epiſcopis debetis orare, vobis digna poſſimus loqui. Meſſis autem amici eſt populus in Prouincia alteri Metropolitano commiſſa. Vnde vos hortando, quaſi manum operis confricando, ad Dei voluntatem & veſtram in corpus vnitatis Eccleſiæ valemus & debemus traiicere. In parrochianos autem Prouinciarum aliis Metropolitanis commiſſatum falcem iudicij non mittimus, quia nec eſt vnde nec noſtrum eſſe conſideremus. Eſt & alia cauſa, quia iſti venerabiles domni & fratres noſtri Prouinciæ iſtius Epiſcopi non habentes Metropolitanum Epiſcopum, exiguitatem noſtram ſic in ſuis, ſicut & in ſpecialibus noſtris cauſis, nos fraterna caritate iubent & commonent agere. Eſt ita domni fratres? Et reſponderunt ipſi Epiſcopi: Ita eſt.

PRÆTER ea, quæ domnus Epiſcopus & frater noſter Aduentius vobis ex ſua & cęterorum ſuorum ac noſtrorum fratrum & venerabilium Epiſcoporum voce dixit, in hoc etiam animaduertere poteſtis, voluntatem Dei eſſe, vt præſens domnus & Rex noſter, qui in parte quam hactenus tenet & tenuit, & nobis Eccleſiiſ-
B que noſtris, & populo ſibi commiſſo, vtiliter præeſt ac præfuit, & ſalubriter prodeſt & profuit, indè ad hunc locum Domino ducente peruenerit, quòd etiam vos eius inſpiratione confluxiſtis, & ipſi vos ſponte commendaſtis, cuius inſtructione animata omnia in arca Noë ſignificantia Eccleſiæ vnitatem, nullo cogente conuenerunt. Quia ſanctæ memoriæ pater ſuus domnus LVDOICVS pius Imperator Auguſtus, ex progenie LVDOICI Regis Francorum inclyti per beati Remigij Apoſtolicam & Catholicam prædicationem cum integra Gente conuerſi, & cum tribus Francorum millibus, exceptis paruulis & mulieribus, vigiliâ ſancti Paſchæ in Remenſi Metropoli baptizati, & cœlitus ſumpto chriſmate, vnde adhuc habemus, peruncti & in Regem ſacrati, exortus per beatum ARNVLPHVM, è cuius carne idem Ludouicus pius Auguſtus originem duxit carnis, & à Stephano Papa Romano ante ſanctæ Dei genitricis & ſemper Virginis Mariæ altare Remi in Imperatorem eſt coronatus, & demum factione quorumdam terreno Imperio deſtitutus, in prædictam Regni partem vnanimitate Epiſcoporum & fidelis populi ante ſepulchrum Sancti Dionyſij eximij Martyris Eccleſiæ ſanctæ eſt redditus, & in hac domo ante hoc altare prothomartyris Stephani, cuius nomen interpretatum reſonat, *coronatus*, per Dei Sacerdotes acclamatione fidelis populi, ſicut vidimus qui adfuimus, coronâ regni eſt Imperióque reſtitutus. Et quia, vt in Hiſtoriis ſacris legimus, Reges, quando Regna obtinuerunt, ſingulorum Re-
C gnorum ſibi diademata impoſuerunt: non incongruum videtur venerabilibus Epiſcopis, ſi veſtræ vnanimitati placet, vt in obtentum Regni vnde vos ad illum conueniſtis, & vos ei commendaſtis, Sacerdotali miniſterio ante hoc altare coronetur, & ſacra vnctione Deo conſecretur. Quod ſi vobis placet, propriis vocibus conſonate. Et in hoc conclamantibus omnibus, dixit idem Epiſcopus: Agamus ergo vnanimiter Domino gratias, decantantes, *Te Deum laudamus*. Et poſt hæc ab Epiſcopis cum benedictione ſacerdotali eſt idem Rex coronatus. Indéque Florinkengas veniens, quæ ordinanda ſibi viſa ſunt ordinauit. Indéque in ſaltum Arduennæ autumnali venatione exercitandum ſe contulit. Ludoicus autem frater eius pacem ſub quadam conditione apud Vuinidos obtinere procurauit. Ad quam confirmandam filios ſuos cum Marchionibus terræ ipſius direxerat, ipſéque infirmus in Ragenſburg ciuitate remanſit. Et mittens Miſſos ſuos ad Carolum, mandauit illi de firmitatibus quæ inter eos factæ fuerunt, ſed & de portione Regni quondam Lotharij, vnde Carolus illi congruam reſponſionem mandauit.

INTEREA Baſilius, quem Michael Græcorum Imperator ſibi in ſortem Imperij aſciuerat, eundem Michaelem dolo interfecit, & Imperium ſibi aſciuit. Qui Patricium ſuum ad Bairam cum cccc. nauibus miſerat, vt & Ludoico contra Sarracenos ferret ſuffragium, & filiam ipſius Ludoici à ſe deſponſatam de eodem

Cap. xxi. in Aimoni ſupplemento.

Ludoico ſuſciperet, & illi in coniugio ſibi copulandam duceret. Sed quadam A occaſione interueniente diſplicuit Ludoico dare filiam ſuam Patricio. Vnde idem Patricius moleſtus Corinthum rediit, & reuertente Ludoico ab obſidione Sarracenorum de partibus Beneuentanis, iidem Sarraceni de Barra egredientes, & hoſtem Ludoici poſt tergum ſequentes, pluſquàm duo millia caballorum ipſius hoſtis prædati ſunt, & cum eiſdem caballis duos ex ſe ipſis ordinantes cuneos, ad Eccleſiam Sancti Michaelis in monte Gargano perrexerunt: & Clericos eiuſdem Eccleſiæ, multóſque alios, qui ad orationem illuc conuenerant, deprædantes, cum multa ſpolia ad ſua redierunt. Quod factum valde Imperatorem atque Apoſtolicum, ſed & Romanos turbauit.

Cap. XXIII. LVDOVVICVS Ludovvici Regis Germaniæ filius cum Saxonibus contra Vuinidos, qui in regionibus Saxonum ſunt, bellum committens, cum multa ſtrage hominum ex vtraque parte quoquo modo victoriam eſt adeptus. Indéque reuerſus, Rotlandus Arelatenſis Archiepiſcopus Abbatiam Sancti Cæſarij apud Ludouicum Imperatorem & Engelbergam non vacua manu adeptus, in inſula Camaria nimis vndecumque ditiſſima, in qua res ipſius Abbatiæ plurimæ coniacent, & in qua portum Sarraceni habere ſolebant, caſtellum opere tumultuario de ſola terra ædificans, audito Sarracenorum aduentu, in illud ſatis inconſultè intrauit, & appulentibus ad ipſum caſtellum Sarracenis, amplius quàm CCC. ſuorum interfectis, ab eiſdem Sarracenis eſt captus, & in eorum naue deductus eſt ac reli- B gatus. Vnde CL. libris argenti, & CL. mantellis, & CL. ſpatis, & CL. mancipiis, præter illa quæ in placito data ſunt, ad redemptionem eius conceſſa ſunt.

INTEREA idem Epiſcopus in nauibus moritur XIII. Kalend. Octobris. Sarraceni autem ingenioſè accelerantes, de redemptione illius quaſi non poſſent ibi amplius immorari, ſi illum vellent recipere, redẽptores illius redemptionem pro eo dare accelerarẽt edicunt. Quod & factum eſt. Et Sarraceni ſuſcepta omni redemptione, miſerunt eundem Epiſcopum ſedere in cathedra indutum veſtimentis ſacerdotalibus, cum quibus captus fuerat: & velut pro honore deportauerunt eum in terra à nauibus. Redemptores autem illius volentes cum eo colloqui, & congratulari ei, inuenerunt eum mortuum. Quem cum maximo luctu exportantes, ſepelierunt eum X. Kalendas Octobris in ſepulchro, quod ſibi ipſe parauerat.

SALOMON Dux Brittonum pacem cum Nortmannis in Ligeri reſidentibus fecit, & vinum partis ſuæ de Pago Andegauenſi cum Brittonibus ſuis collegit. HVGO-Abba, & Gauzfridus cum trans-Sequanis confligentes cum Nortmannis in Ligeri reſidentibus, LX. circiter indè interfecerunt. Et capientes quemdam apoſtatam Monachum, qui relicta Chriſtianitate ſe Nortmannis contulerat, & nimis Chriſtianis infeſtus erat, decollari fecerunt. CAROLVS verò ciuitates trans-Sequanam ab incolis firmari rogauit, Cinomannis ſcilicet ac Turonis, vt præſidio contra Nortmannos populis eſſe poſſent. Nortmanni autem hoc audientes, multam ſummam argenti, frumenti quoque & vini, ac animalium, ab incolis C terræ ipſius quæſierunt, vt cum eis pacem facerent.

Cap. XXIV. CAROLVS in villa Duciaco VII. Idus Octobris certò comperiens obiſſe HIRMENTRVDEM vxorem ſuam II. Non. Octobris in Monaſterio ſancti Dionyſij, vbi & ſepulta eſt, exequente BOSONE filio BVVINI quondam Comitis hoc miſſaticum apud matrem & materteram ſuam Theutbergam Lotharij Regis relictam, ſororem ipſius Boſonis nomine RICHILDEM mox ſibi adduci fecit, & in concubinam accepit. Qua de re eidem Boſoni Abbatiam ſancti Mauritij cum aliis honoribus dedit: & ipſe Aquis Palatium eandem concubinam ſecum ducens feſtinare accelerauit: quatenus ibi reſiduos illius partis homines, qui Lotharij fuerant, ſicut ei mandauerant, in ſua ditione ſuſciperet. Denuntians ſe abinde Palatium, quod Gundulfi-villa dicitur, in Miſſa Sancti Martini venturum, vt de Prouincia, & de ſuperioribus partibus Burgundiæ ad ſe venturos ſuſcipiat. Veniens autem Aquis, nullum obtinuit quem antè non habuit, & indè vt denunciauerat ad Gundulfi-villam peruenit. Vbi Miſſos Adriani Papæ Paulum, & Leonem Epiſcopos ſuſcepit, cum Epiſtolis miſſis ſibi & Præſulibus ac Regni Primoribus in his Galliarum partium regionibus conſiſtentibus. In quibus continebatur, vt Regnum quondam Regis Lotharij, quod Ludouico Imperatori ſpiritali filio eius hereditario iure debetur, & quod ad eum poſt mortem ipſius Lotharij redit,

A vel homines in eò degentes, mortalium nullus inuaderet, nullus commoueret, nullus ad ſe conaretur inflectere. Quod ſi quis præſumeret, non ſolùm per ſuæ auctoritatis miniſterium infirmaretur, verùm etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Chriſtianitatis priuatus cum diabolo locaretur. Et ſi quis de Epiſcopis tam nefariæ temeritatis auctorem vel tacendo fugeret, vel non reſiſtendo conſentiret, non iam Paſtoris, ſed mercenarij nomine ſe noſſet fore cenſendum. Et quia iam non pertineret ad eum de ouibus, non pertineret conſequenter de paſtoralibus digniraribus. Cum quibus Epiſcopis & Miſſus Ludouici Imperatoris venit nomine Boderadus, de his nihilominus ſatagens. CAROLVS autem abſolutis Apoſtolici & Imperaroris Miſſis, deceptus vanis ſuaſionibus falſorum Miſſorum, qui ei ſuggerebant quòd frater ſuus Ludouicus vicinus morti foret, iter in Eliſiacas partes arripuit, vt HVGONEM Luitfridi filium, & BERNARDVM Bernardi filium obtineret, ſicut & fecit. Indéque Aquis veniens, ibidem Natiuitatem Domini celebrauit. DCCCLXX. — CAROLVS CALVVS.

INDE ad Rorici Nortmanni colloquium apud Nouiomagum Palarium perrexit, quem ſibi fœdere copulauit. Et in die feſtiuitatis Septuageſimæ prædictam concubinam ſuam RICHILDEM deſponſatam atque dotatam in coniugem ſumpſit, & inſperatè à fratre ſuo Ludouico Germaniæ Rege ſibi nuncianres Miſſos accepit: vt ſi quantocius Aquis non egrederetur, & Regnum quondam Lotharij penitus non deſereret, idémque Regnum, ſicut Lotharij homines tempore obitus B eius habebant, eis tenere pacificè non concederet, ſine vlla retractatione illum bello appeteret. Vnde inter eos Miſſis diſcurrentibus, eò vſque cauſa perducta eſt, vt inter vtrumque huiuſmodi ſacramenta fierent. 870.

SIC promitto ex parte Senioris mei ill. quòd Senior meus ill. fratri ſuo ill. « Regi talem portionem de Regno Lotharij Regis conſentit habere, qualem aut « ipſi iuſtiorem & æquiorem, aut communiter fideles eorum inter ſe inuenerint: « nec eum in ipſa portione, vel in Regno quod antea tenuit, per aliquam fraudem, « vel ſubreptionem decipiet, aut forſconciliabit: ſi frater ſuus ill. eandem firmitatem « & fidelitatem, quam ex parte Senioris mei ill. habeo promiſſam, frater ſuus ill. « Seniori meo ex ſua parte quamdiu vixerit inuiolabiliter ſeruet. Et hac infirma fir- « mitate patrata, CAROLVS Aquis egrediens, vno itinere Compendium venit: « vbi & duodecim Miſſos fratris ſui Ludovvici pro diuiſione Regni accepit, qui ſuperciliosè tam de ſanitate corporis Ludovvici, quàm de proſperitate, (quia Reſtitium Vuinidum ſibi diutino tempore infeſtiſſimum tam dolo quàm bello captum vicerat) elati, minus debitò ſacramenta inter eos facta duxere ſeruanda. Quæ diuiſio multifariè multiſque modis hinc & illinc agitata, & per diuerſos Miſſos alterutrum directa, ad hunc finem ex Caroli mandato peruenit, vt in illud Regnum, quod inter eos ſecundum ſacramenta præſtita diuidendum erat, pacificè conuenirent: & ſicut illi cum conſenſu & vnanimitate communium fidelium ipſorum C inuenirent, ſecundum ſacramenta inter eos præſtita illud Regnum diuiderent. Interea poſtquam de multis cauſis impetitus, præcipuè autem de ſubiectione Regiæ poteſtatis, & inobedientia erga ſuum Archiepiſcopum, Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, vt ſe ab impetitis expediret, in Synodo Epiſcoporum x. Prouinciarum libellum propria manu ſubſcriptum porrexit hæc continentem.

EGO Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis Epiſcopus amodò & deinceps domno « Seniori meo CAROLO Regi fidelis & obediens ero ſecundum miniſterium « meum, ſicut homo ſuo Seniori, & Epiſcopus quiliber ſuo Regi eſſe debet: ac pri- « uilegio Hincmari Metropolitani Prouinciæ Remorum Eccleſiæ ſecundum ſacros « Canones & decreta Sedis Apoſtolicæ promulgata pro ſcire & poſſe me obedire « velle profiteor. «

CAROLOMANNVS etiam Caroli Regis filius, & plurimorum Monaſteriorum Pater reputatus, quoniam inſidias infideliter erga patrem ſuum moliebatur, Abbatiis priuatus in Siluanectenſi ciuitate eſt cuſtodiæ mancipatus.

CAROLVS Miſſos ſuos, Odonem ſcilicet Belgiuagorum Epiſcopum, & Odonem atque Harduinum Comites, ad fratrem ſuum Ludoicum ad Franconofurt dirigens, petiit vt ad Regnum Lotharij diuidendum ſimul conuenirent. Ipſéque Ponrigonem petens, ibi Miſſos fratris ſui accepit, nuncianres illi vt ad Heriſtallium pergeret, & frater ſuus Ludoicus ad Marſnam venturus foret: & in medi-

Carolvs Calvvs.

tullio eorumdem locorum Kalendas Auguſti colloquerentur, & vnuſquiſque co- A
rum quatuor Epiſcopos & decem Conſiliarios, & inter miniſteriales & vaſſallos
xxx. tantummodò ad idem colloquium ducerent. Quò Ludouicus dum perge-
ret, ad *Flameresbem* in Pago Ribuario venit, & de quodam ſolatio vetuſtate con-
fecto ſub lignis cecidit, & aliquantulum naufragatus in breui conualuit, indéque
Aquiſgrani peruenit. Et diſcurrentibus inter vtroſque fratres & Reges Miſſis, tan-
dem v. Calendas Auguſti ad locum colloquij conuenerunt, & hoc modo regnum
Lotharij interſe diuiſerunt. Et hæc eſt diuiſio, quam ſibi Ludoicus accepit.

Coloniam, Treuiris, Vttrecht, Stratburg, Baſulam, Abbatiam Siueſtre,
Berch, Niu Monaſterium, Caſtellum, Indam, Sancti Maximini, Ephternia-
cum, Horream, Sancti Gangulfi, Fauerniacum, Pollemniacum, Luxoium, Lu-
teram, Balmam, Offonis-villam, Meieni Monaſterium, Sancti Deodati, Bodo-
nis-Monaſterium, Stiuagium, Romerici-montem, Morbach, Sancti Gregorij,
Mauri-Monaſterium, Eboreshem, Homouua, Maſonis Monaſterium, Hom-
broch, Sancti Stapni, Stratburch, Etenſtem, Sancti Vrſi in Salodoro, Grandiual-
lem, Altam-petram, Lnſtenam, Vallem-Cluſæ, Caſtellum Carnones, Heribodeſ-
hem, Abbatiam de Aquis, Hoenchirche, Augſtchirche, Commenteſtebant, Ba-
tua, Hattuarias, Maſiau ſubterior de iſta parte, item Maſiau ſuperior, quod de
illa parte eſt, Liugas, quod de iſta parte eſt, diſtrictum Aquenſe, diſtrictum Tre-
ctis. In Ripuarias Comitatus V. Megenenſium, Bedagouua, Nitachouua, Sara- B
chouua ſubterior, Bleſitchouua, Selme, Albethouua, Suentiſium, Calmontis,
Sarachouua ſuperior, Odornenſe quod Bernardus habuit, Soloeenſe, Baſiniacum,
Eſiſchouue, Vuaraſch, Scudingum, Emaus, Baſalelouua. In Eliſiatio Comita-
tus II. de Friſia duas partes, de Regno quod Lotharius habuit. Super iſtam diui-
ſionem propter pacis & charitatis cuſtodiam ſuperaddimus iſtam adiectionem.
Ciuitatem Mettis cum Abbatia Sancti Petri, & Sancti Martini, & Comitatu
Moſlenſi, cum omnibus villis in eo conſiſtentibus tam dominicatis quàm & Vaſ-
ſallorum. De Arduenna ſicut flumen Vrta ſurgit inter Biſlanc & Tumbas, ac de-
currit in Moſam, & ſicut recta via pergit in Bedenſi, ſecundum quod communes
noſtri Miſſi rectiùs inuenerint. Excepto, quod de Condruſto eſt ad partem Orien-
tis trans Vrtam, & Abbatias Prumiam & Stabolau, & omnibus villis dominica-
tis & Vaſſallorum.

Et hæc eſt diuiſio quam Carolus de eodem Regno ſibi accepit. Lugdunum,
Veſontium, Vienna, Tungris, Tullum, Viridunum, Cameracum, Viuarias, Vec-
riam, Montem-Falconis, Sancti Michaelis, Gillini Monaſterium Sanctæ Mariæ
in Biſantione, Sancti Martini in eodem loco, Sancti Augentij, Sancti Marcelli,
Sancti Laurentij Leudenſi, Sennonem, Abbatiam Niellam, Molburium, Lau-
bias, Sancti Gaugerici, Sancti Saluij, Criſpinno, Foſſas, Marilias, Hunulfcurt,
Sancti Seruatij, Maalinas, Ledi, Sunniacum, Antonium, Condatum, Meſrebec-
chi, Tidiuinni, Lutoſa, Calmontis, Sanctæ Mariæ in Deomant, Echa, Anda- C
na, VVaſloi, Altum-montem, Comitatus Texandrum. In Braebanto Comitatus
quatuor, Camatenſem, Hainoum, Lomenſem. In Haſbanio Comitatus quatuor,
Maſau ſuperior de iſta parte Moſæ, Maſau ſubterior de illa parte, Liugas quod de
iſta parte eſt Moſæ, & pertinet ad Veoſatum, Scarponinſe, Viridunenſe, Dul-
menſe, Arlon, VVaurenſe. Comitatus II. Moſminſe, Caſtricium, Condruſt, de
Arduenna ſicut flumen Vrta ſurgit inter Biſlanc & Tumbas, ac decurrit ex hac
parte in Moſam: & ſicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Bedenſi, ſecun-
dum quod Miſſi noſtri rectius inuenerint. Tullenſe, aliud Odornenſe quod Ter-
marus habuit, Barrenſe, Portenſe, Salmoringum, Lugdunenſe, Viennenſe, Viua-
rias, Vecericium. De Friſia tertiam partem. Et in craſtina, ſcilicet IV. Idus eiuſ-
dem menſis, ſimul conuenerunt, & valefacientes ſe mutuo ab inuicem diſceſſe-
runt, Ludovvicus videlicet Aquis rediens, & Carolvs Liptinis vxorem ſuam
obuiam ſibi venire iubens, partem ipſius Regni quam accepit ſicut placuit ſibi
diuiſit. Indéque per Monaſterium Sancti Quintini ad Siluacum, & indè per Ca-
riſiacum Compendium veniens, autumnalem venationem in Cotiæ ſaltu exer-
cuit.

Cap. xxvi. Lvdoicvs læſionem contuſionis, quam ex ſuprà dicto caſu de ſolatio per-
peſſus fuerat, minus neceſſario curari à Medicis ſuſtinens, computreſcentem
carnem

A carnem ab eiſdem Medicis ſecari fecit. Vnde & longiori quàm ſperauerat tempore in Aquis decubuit, vbi & penè deſperatus vix mortem euaſit. Ibique Apoſtolici Adriani Miſſos Ioannem & Petrum Cardinales Epiſcopos, itémque Ioannem Eccleſiæ Romanæ Presbyterum, ſed & Miſſos Ludoici Imperatoris, VVibodum ſcilicet Epiſcopum, & Bernardum Comitem ſuſcepit: ſibi denunciantes vt de Regno Lotharij nepotis ſui, quod fratri ſuo Ludouico Imperatori debebatur, non præſumeret. Et in breui abſolutos ad fratrem ſuum CAROLVM eos direxit, & ipſe mox vt aliquantulum conualuit, ad Reginiſburg pergens, Reſtitium VVinidorum Regulum à CAROLOMANNO per dolum nepotis ipſius Reſtitij captum, & aliquandiu in cuſtodia detentum, poſt iudicium mortis excæcari, & in Monaſterium mitti præcepit, ſuoſque filios HLVDOVVICVM & CAROLVM ad ſe venire præcepit. Qui ſentientes ſatagente matre inclinatiorem eſſe voluntatem patris erga Carolomannum quàm erga ſe, ad illum venire detrectauerunt. Ludoicus ad Placitum ſuum, quod in Franconofurd condixerat, ante Quadrageſimæ initium venit: & ſatagentibus Legatis inter eum & filios ſuos, vtrinque factæ ſunt firmitates, vt vſque futurum Maium menſem & ipſi ex parte patris ſecuri manere poſſent, & illi vaſtationem Regni quam incœperant dimitterent, & pacificè vſque ad idem Placitum degerent. Et hoc ita patrato negotio, Ludoicus ad Reginſburg rediit. CAROLVS CALVVS.

B CAROLVS peracta autumnali venatione, ad Monaſterium Sancti Dionyſij, feſtiuitatem ipſius ſancti celebraturus perrexit. Vbi ipſa die inter Miſſarum ſolemnia præfatos Apoſtolici Miſſos cum Epiſtolis ad ſe & ad Epiſcopos Regni ſui directos, terribiliter ſibi Regnum quondam Lotharij, quod fratri ſuo Imperatori debebatur, interdicentibus, moleſtè ſuſcepit. Et deprecantibus eiſdem Miſſis cum aliquantis fidelibus ſuis, Carolomannum filium à cuſtodia ex Siluanectis ciuitate abſoluit, & ſecum manere præcepit. Ipſos autem Miſſos Domni Apoſtolici & Imperatoris vſque Remis deduci fecit. Et vndique plurimos fidelium ſuorum illic conuenire faciens, & per octo dies ibidem immorans, eoſdem Miſſos abſoluit. Poſtea Legatos ſuos, Anſegiſilum videlicet Presbyterum, Monaſterij ſancti Michaelis Abbatem, & Lotharium laicum, cum Epiſtolis ad Domnum Apoſtolicum, ſed & pannum ad altare ſancti Petri de veſtimentis ſuis aureis compoſitum, cum duabus coronis aureis & gemmis ornatis miſit, & ipſe vſque ad Lugdunum peruenit. Vnde Carolus noctu à patre aufugiens, in Belgicam prouinciam venit, & congregatis ſecum pluribus ſatellitibus, ac filiis Belial, tantam crudelitatem & deuaſtationem ſecundum operationem Sathanæ exercuit, vt credi non poſſit niſi ab ipſis, qui eandem depopulationem viderunt atque ſuſtinuerunt. Quod Carolus nimium ægrè tulit. Non tamen iter ſuum deſeruit, ſed Viennam, in qua BERTA vxor GERARDI erat, obſeſſurus, quantociùs adiit. Nam Gerardus in altero morabatur caſtello. In qua obſidione circumiacentes regiones nimis fuêre vaſtatæ. Carolus autem ingeC nioſè cogitans, magnam partem eorum qui in Viennia erant ſibi conciliauit. Quod ſentiens Berta, poſt Gerardum direxit. Qui veniens, Carolo ciuitatem dedit, in qua idem Rex vigiliâ Natiuitatis Domini intrans Natiuitatem Domini celebrauit. CAP. XXVII

DCCCLXXI.

CAROLVS Vienna in poteſtate ſua ſuſcepta, à Gerardo ſibi obſides dari pro aliis caſtellis ſuis Miſſis tradendis coegit, & tribus nauibus Gerardo datis per Rhodanum cum ſua vxore Berta & mobilibus ſuis à Vienna permiſit abſcedere, & ipſam Viennam BOSONI fratri vxori ſuæ commiſit. Ipſéque per Autiſſiodorum & Senones ad Monaſterium Sancti Dionyſij quantociùs prout potuit venire maturauit. Quod audiens CAROLOMANNVS, cum ſuis complicibus ad Moſomum perexit, & ipſum caſtellum cum villis circumiacentibus deuaſtauit. Vnde quatuor Miſſos ſuos ſictè ad patrem ſuum direxit, mandans quòd ſine honoribus ad illum fidei ſuæ credens veniret, & Deo & illi de quibus commiſerat ſatisfacere vellet. Tantum vt de his, qui cum eo erant, miſericorditer tractaret, qualiter ſalui eſſe valerent. Non tamen à malè cœpto vel aliquantulum deſtitit. Carolus autem Rex ad eundem filium ſuum Carolomannum cum duobus illius Miſſis, (nam alios duos ſecum retinuit) Gauzlinum Abbatem, & Balduinum Comitem ipſius Carolomanni ſororium miſit: mandans illi conuenientiam, qua ad eum ſecurè poſſet venire ſi vellet. Ipſe autem Carolomannus dolo ſe ſimulans ad 871.

CAROLVS CALVVS.

patrem ſuum venturum, alios Miſſos impoſſibilia quærentes ad eum direxit, & ipſe in partes Tullenſes perrexit. Carolus autem iudicium quærens de talibus, qui filium ſuum, ſcilicet Diaconum & Eccleſiæ ſanctæ miniſtrum, à ſe Domino traditum furati fuerunt, & tanta ac talia flagitia atque facinora, & depopulationes in Regno ſuo fecerunt. Poſt iudicium verò mortis omnia quæ illorum erant infiſcari præcepit, & ordinatis ſcaris quæ eundem Carolomannum cum ſuis complicibus de Regno propellerent, iudicium Epiſcopale de illis expetiit. Et quoniam Apoſtolus præcipit cum huiuſmodi nec cibum ſumere, eoſdem Epiſcopi, in quorum parochiis tanta mala commiſerant, ſecundum ſacros Canones communione priuarunt, ſicut in Epiſtolis continetur, quas indè iuxta ſacras regulas ad alios Epiſcopos tranſmiſerunt. De Carolomanno autem, quia dioceſios Sennenſis erat Diaconus, & poſt præſtita per duas vices ſacramenta, de quibus periurus erat, ſicut pater eius publica denuntiatione omnibus qui adfuerant intimare curauit, & tantam rebellionem & infidelitatem contra illum, tantáque flagitia in Regno ſuo commiſerat, iudicium Epiſcoporum ipſius Prouinciæ expetendum decreuit. Deinde Carolus ad Monaſterium Sancti Dionyſij imminente Quadrageſimali tempore, vſque ad ſanctum Paſcha ibidem immoraturus, regreditur: vbi & Paſcha Domini celebrauit. A

Quæ ſequũtur in Supplemento Aimoini deſunt.

KAROLOMANNVS inſequente ſe à patre poſt eum ſcara directa, Iurum trãſiit, & ſicut in Belgicis & Gallicis regionibus egerat, mala cœpta exequi non emiſit. B Hincmarus Laudunenſis nomine tantùm Epiſcopus, homo inſolentiæ ſingularis contra Euangelicam veritatem, & Apoſtolicam atque Eccleſiaſticam auctoritatem, contra Regem rebellans, & in vicinos ac ſibi commiſſos tam Clericos quàm laicos ſine vlla reuerentia ſæuiens, & Metropolitano ſuo ſe indè regulariter commonenti obedire contemnens, adeo & Regem ſuum, & Archiepiſcopum ſuum, atque Epiſcopos totius Regni erga ſe commouit, vt Rex Synodum in menſe Auguſto apud Duciacum condiceret: quatenus de illius prauitatibus regulare ibi agitaretur iudicium. Ipſe autem Rex Carolus petentibus nepotibus ſuis, Ludouici fratris ſui filiis, Ludouico & Carolo, per Viridunum obuiam eis locuturus cum illis perrexit, & indè ad Synodum in Duciaco rediit.

INTEREA HVGO Abba Monaſterij Sancti Martini, & Gozfridus cum ceteris trans-Sequanis, incautè adeuntes inſulam Ligeris, in qua Nortmanni firmitatem ſuam habebant, cum maximo damno & multorum occiſione vix euaſerunt. Hincmarus verò tandem cum multa ſuperbia in Synodum venit, in qua à Rege Carolo ſecundum regulas Eccleſiaſticas porrecta petitione de cauſis certiſſimis regulariter accuſatus atque conuictus, depoſitionis iudicium regulare ſuſcepit, ſicut in geſtis continetur ipſius Synodi: quas eadem Synodus per Actardum venerabilem Epiſcopum, qui eidem Synodo interfuit, ad Apoſtolicam Sedem direxit. Prædicti quoque nepotes Regis in Duciacum venerunt ad eum, petentes vt eos cum patre ſuo pacificaret. Sed & Miſſi Ludouici fratris ſui ad eum venerunt, po- C ſtulantes vt obuiam illi ſecus Treiectum municipium ad colloquium illius veniret, ſicut & fecit: ducens ſecum Miſſos nepotum ſuorum, qui ea quæ petierunt apud patrem ſuum ex illorum voce narrarent. Vbi etiam Miſſos Carolomanni filij ſui, interueniente LVDOVICO fratre ſuo, Carolus Rex audiuit, & ſicut antea ſub conditione ſuæ correctionis eum redire ad ſe inuitauit. quæ inuitatio nihil profecit. In quo aliquandiu colloquio Ludouicus & Carolus immorantes, aut parum aut nihil profecerunt. Sicque ab inuicem in capite menſis Septembris ſeparati, quiſque ad ſua repedare curauit. Ludouicus ſcilicet ad Rainiſburg perrexit, quia maximum damnum à nepote Reſticij, qui Principatum VVinidorum poſt eum ſuſceperat, habuit: in tantum vt Markiones cum plurima turba ſuorum perdiderit, & terram quam in præteritis annis obtinuerat pernicioſè amiſerit. Carolus autem per Liprinas verſus Audriacam villam venandi gratiâ repedauit. In quo itinere Miſſos ab Italia plurimorum ſuſcepit, qui eum inuitabant Italiam ire: quoniam nepos ſuus LVDOVICVS in Beneuento ciuitate cum vxore & filia à Beneuentanis occiſus foret. Qui per Rheitium ciuitatem pergens, vſque Veſontionem vrbem peruenit. Karolomannus verò audiens patrem ſuum poſt ſe ire, ſuadentibus ſuis ad illum conficta humilitate peruenit. Quem pater quidem recepit, & ſecum manere præcepit vſque dum ad ſuos fideles in Belgicam veniret,

Digitized by Google

A & eorum conſilio inueniret qualiter eum honorare debuiſſet. Sed & Ludoicus Rex Germaniæ audiens præfatum nepotem ſuum Ludouicum Imperatorem mortuum, filium ſuum CAROLVM in terram, quam vltra Iurum habebat, direxit: vt quos poſſet ſacramento ad eius fidelitatem conſtringeret, ſicut & fecit. Dum autem Carolus in Veſontio moraretur, Miſſi ſui, quos in Italiã præmiſerat, nunciauerunt ei quòd ipſe Imperator Ludouicus viueret, & ſanus corpore eſſet. Nam Adalgiſus cum aliis Beneuentanis aduerſus ipſum Imperatorem conſpirauit, quoniã idem Imperator factione vxoris ſuæ eum in perpetuum exilium deducere diſponebat. Et cùm idem Adalgiſus noctu ſuper ipſum Imperatorem irruere diſpoſuiſſet, iſdem cum vxore ſua, & cum eis quos ſecum habebat, quandam turrem valdè altam munitiſſimam aſcendit, & ibi per tres dies cum ſuis ſe defendit. Tandem Epiſcopus ipſius ciuitatis obtinuit apud Beneuentanos, vt acceptis ab eodem Imperatore ſacramentis, illum viuum & ſanum abſcedere permitterent. Iurauit autem ipſe, & vxor eius, & filia eius, ac omnes ſui, quos ſecum habebat, quia nunquam vel nuſquam pro eadem cauſa vllam vindictam aut per ſe, aut per quemcumque, de ipſa cauſa erga ſe perpetratra requireret, & numquam cum hoſte in Beneuentanam terram intraret. Sicque egreſſus per Spoletium verſus Rauennam iter arripuit: mandans Apoſtolico ADRIANO, vt obuiam illi in tranſitu itineris ſui veniret, quatenus de ipſo ſacramento illum & ſuos abſolueret. B Interea Landbertus cum alio Landberto ſentientes ſibi reputari ab Imperatore de his quæ in eum facta fuerant, ab eo diſceſſerunt, & in partes Beneuenti, quia præfatus Adalgiſus eis coniunctus erat, perrexerunt. Quos idem Imperator inſequens, vxorem ſuam Rauennam, vbi Placitum ſuum tenere diſpoſuerat, direxit, & Primores Regni Italici ad eam venire mandauit: vt de his quæ præceperat tractarent, donec ipſe ab expeditione illa rediret. Sed quia Landbertos quos inſecutus fuerat conſequi non poterat, reuerti Imperator quò diſpoſuerat ſtuduit. Carolus autem audiens occaſionem, qua putabatur Ludouicus Imperator occiſus, & quia viuus erat, à Veſontio recto itinere per Pontigonem, & indè per Attiniacum vſque ad Siluacum venit: quo Placitum cum ſuis Conſiliariis habuit, & eorum conſilio CAROLOMANNVM iterum Siluanectis cuſtodiæ mancipauit, & eius complices ſacramento ſuæ fidelitatis per ſingulos Comitatus conſtringi præcepit. Sicque accipientibus ſenioratum quemcumque vellent de ſuis fidelibus, & in pace viuere volentibus, in Regno ſuo habitare permiſit. Deinde à Siluaco Compendium venit, ibique Natiuitatem Domini celebrauit anno Domini DCCCLXXII.

DCCCLXXII.

COMPENDIO deniquemouens XIII. Kalendas Februarij iter arripuit ad Monaſterium, locuturus cum Rorico & Rodulpho Nortmannis, rediturus in C initio Quadrageſimæ iterum ad Compendium. Et Sabato ante Palmas ad Monaſterium Sancti Dionyſij veniens, ibi Paſcha Domini celebrauit. 872.

POST Paſcha obuiam INGELBERGÆ Imperatrici, ſicut & per ſuos Miſſos mandauerat, ad Sanctum Mauritium perrexit. Sed incerto comperiens nuncio, eandem Ingelbergam apud Trientum cum Ludoico Rege Germaniæ in menſe Maio locuturam, à condicto deflexit itinere, & ad Siluacum venit. Ibique Adalardus ex parte HLVDOVVICI fratris ſui veniens, petiit vt cum eodem fratre ſuo Hludovvico locuturus ſecus Treiectum veniret, cùm idem Hludovvicus ad Reniſburg poſt emiſſam hoſtem cum CAROLOMANNO filio ſuo aduerſus VVinidos Aquis rediret. CAROLVS autem filio ſuo Hludovvico BOSONEM fratrem vxoris eius Camerarium & Hoſtiariorum Magiſtrum conſtituens, cui & honores Gerardi Comitis Bituricenſis dedit, cum Bernardo, itémque cum alio Bernardo Markione in Aquitaniam miſit, & diſpoſitionem ipſius Regni ei commiſit. Bernardo autem Tholoſæ Comiti poſt præſtita ſacramenta Carcaſonem & Rhedas concedens, ad Tholoſam remiſit.

Iterum ſequentia hinc ab Aimoini Cõtinuatore deſumpta ſunt.

PRÆDICTVS autem Hludovvicus Rex Germaniæ filios ſuos Hludovvicum & Carolum ad ſe vocans, vt eos cum Carolomanno pacificaret, doloſè illis iurare fecit. Sed & iidem filij ſui, & homines eorum, doloſè nihilominus Hludovvico ſacramenta præbuerunt. Et volens idem Hludovvicus pater, vt ipſi filij ſui cum fra- Ca. XXVIII.

CAROLVS CALVVS

tre illorum Carolomanno aduerſus VVinidos pergerent, obtinere non potuit. A
Vnde hoſtem quàm magnum potuit cum Carolomanno direxit, & ipſe vt prædictũ
eſt apud Trientum cum Ingelberga loquens, partem Regni Lotharij, quam contra
Carolum accepit, neglectis ſacramentis inter eos pactis, ſine conſenſu ac conſcien-
tia hominum quondam Lotharij, qui ſe illi commendauerunt, clam reddidit. Vnde
vtrimque ſacramenta prioribus ſacramentis, quæ cum fratre ſuo pepigerat, diuerſa
& aduerſa inter eos ſunt facta. Quibus patratis, Ingelberga Miſſum ſuum ad Caro-
lum direxit, mandans illi ſicut priùs, vt ad Sanctum Mauricium illi occurreret.
CAROLVS verò compertis his, quæ inter eum & fratrem ſuum acta fuerunt, noluit
illuc ire: ſed nuncios ſuos ad eam direxit, qui nihil certi ab ea ei renunciauerunt.

ADRIANVS Papa ſecundùm quod Nicolaus deceſſor eius diſpoſuerat, Miſſos
ſuos, Donatum ſcilicet Oſtienſem Epiſcopum, & Stephanum Nepeſinum Epiſco-
pum, & Marinum Diaconum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ad Baſilium Imperato-
rem, & ad filios eius Conſtantinum & Leonem Auguſtos, Conſtantinopolim di-
rexit. Cum quibus & Anaſtaſius Bibliothecarius Romanæ Sedis, vtriuſque linguæ
Græcæ & Latinæ peritus, perrexit. Et Synodo congregata, quam octauam vniuer-
ſalem Synodum illuc conuenientes appellauerunt, exortum ſciſma de Ignatij de-
poſitione & Focij ordinatione ſedauerunt: Focium anathematiſantes, & Ignatium
reſtituentes. In qua Synodo de imaginibus adorandis aliter quàm orthodoxi Do-
ctores antea diffinierant, & pro fauore Romani Pontificis qui eorum votis de ima- B
ginibus adorandis annuit, & quædam contra antiquos Canones, ſed & contra ſuam
ipſam Synodum conſtituerunt, ſicut qui eandem Synodũ legerit patenter inueniet.

HLVDOVVICVS autem Imperator vigiliâ Pentecoſten Romam venit, & in
craſtinum coronatus ab Adriano Papa, poſt celebrata Miſſarum ſolemnia, vna cum
eo ad Lateranenſe Palatium cum pompa equitando coronatus perrexit. Et hoſte
collectâ, Româ iterum in partes Beneuentanas perrexit. Et quia Primores Italiæ
Ingelbergam propter ſuam inſolentiam habentes exoſam, in loco illius filiam
VVinigiſi Imperatori ſubſtituentes, obtinuerunt apud eundem Imperatorem, vt
Miſſum ſuum ad Ingelbergam mitteret: quatenus in Italiam degeret, & poſt illum
non pergeret, ſed eum in Italia reuerſurum expectaret. Ipſa autem non obaudiens
illud mandatum, poſt eum ire maturauit, & VVibodum Epiſcopum ad Carolum,
quaſi amicitiæ gratiâ miſit: putans neſcire Carolum quæ inter illam & Hludovvi-
cum Regem Germaniæ facta fuêre. VVibodus autẽ ad pontem Liudi ad Carolum
venit. Nam illuc pro quibuſdam in Burgundia cauſis componẽdis perrexerat. Vbi
ei nunciatur ab hominibus Bernardi filij Bernardi, Bernardus qui Vitellus cogno-
minabatur occiſus: & eius honores prædicto Bernardo ſunt dati. Carolus autem à
Burgundia ad Gondulphi-villam, Placitum ibi antea condictum habiturus, Kalen-
das Septembris reuertitur. Vbi aliquantiſper immoratus, & quæ ſibi viſa fuere diſ-
poſitis, venandi gratiâ Arduennam petiit. Et Octobrio menſe nauigio per Moſam
vſque Treiectum veniens, cum Rorico & Rodulpho Nortmannis, qui obuiam ei C
nauigio venerant, locutus, Roricum ſibi fidelem benignè ſuſcepit, & Rodulfum in-
fidelia machinantem, & ſuperflua expetentem, inanem remiſit, & contra ipſius in-
ſidias fideles ſuos ad munitionem parauit. Indéque per Attiniacum itinere equeſtri
reuertens, Natiuitatem Domini in Monaſterio Sancti Medardi celebrauit.

ADRIANVS Papa moritur, & Ioannes Archidiaconus Romanæ Eccleſiæ
XIX. Kalendas Ianuarij in locum eius ſubſtituitur.

DCCCLXXIII.

873. QVIA ergo multi erant in Regno Caroli, qui exſpectabant vt per Caroloman-
CAP. XXIX. num adhuc rediuiua mala agerentur in ſancta Dei Eccleſia, & in aliis Regnis, de
quibus regio miniſterio cum conſilio fidelium ſuorum, ſecundum morem præde-
ceſſorum ac progenitorum ſuorum, leges pacis Eccleſiæ & Regni ſoliditati con-
gruas promulgauit, & ab omnibus obſeruari decreuit. Iubet ergo conuocari Epi-
ſcopos Regni ſui apud Siluanectis ciuitatem, in qua idem Carolomannus mora-
batur: quatenus ſacros Canones, à quibus nulla, vt Leo dicit, aut negligentia, aut
præſumptione licet eis diſcedere, Epiſcopale miniſterium de illo exequerentur.
Sicuti & fecerunt, deponentes illum ſecundùm ſacras regulas ab omni gradu Ec-
cleſiaſtico, laicali ſibi communione ſeruata. Quod cùm factum fuiſſet, antiquus &
callidus aduerſarius illum & ſuos complices ad argumentum aliud excitauit: vide-

A licet quia liberius ad nomen & potentiam regiam conſcendere poſſet, & quia ordinem Eccleſiaſticum non haberet, & quia Epiſcoporum iudicio Eccleſiaſticum gradum amiſit, etiam tonſuram Eccleſiaſticam licentiùs amittere poſſet. Vnde poſt depoſitionem eius, complices illius ardentiùs cœperunt ſe ei iterum reconiungere, & alios quos volebant in ſocietatem ſuam abducere: quatenus mox vt locum inuenire poſſent, illum à cuſtodia in qua ſeruabatur educerent, & ſibi Regem conſtituerent. Quapropter neceſſe fuit etiam illa, de quibus ab Epiſcopis iudicatus non fuerat, in medium reuocare; & ſecundum ſacrarum legum decreta pro admiſſis ſuis iudicio mortis addictum, mitiori ſententiâ, vt locum & ſpatium pœnitendi haberet, & grauiora admittendi facultatem ſicut meditabatur non haberet, luminibus acclamatione cunctorum qui adfuerunt orbari: quatenus pernicioſa ſpes pacem odientiũ de illo fruſtrata foret, & Eccleſia Dei ac Chriſtianitas in Regno eius, cum infeſtatione paganorũ, ſeditione exitiabili perturbari non poſſet. CAROLVS CALVVS.

HLVDOVVICVS Germaniæ Rex ante Natiuitatem Domini ad Franconofurd Palatium venit, ibíque Natiuitatem Domini celebrauit, & Placitum ſuum ibidem circa Kalendas Februarij condixit. Quò filios ſuos Hludovvicum & Carolum cum aliis fidelibus, homines quoque qui de Regno quondam Lotharij illi ſe commendauerunt, conuenire præcepit. Et dum ibi degeret, venit ad Carolum filium eius diabolus, transfigurans ſe in Angelum lucis: & dixit illi, quòd pater eius, qui illum cauſa Carolomanni fratris ſui perdere moliebatur, Deum offenſum haberet, & Cap. xxx.

B Regnum in breui amitteret, & eidem Carolo Deus illud Regnum habendum diſpoſitum haberet, & quòd illud in proximo obtineret. Ipſe autem Carolus timore perterritus, quia domui in qua latebat adhærebat, Eccleſiam eſt ingreſſus. quò eum diabolus eſt inſecutus. Cui iterum dixit, Cur times, & fugis? Nam niſi ex Deo veniſſem, tibi adnuntians quæ in proximo ſunt futura, in hanc domum Domini te ſequens non intrarem. His & aliis blanditiis ei perſuaſit, vt communionem à Deo ſibi miſſam de manu illius acciperet, ſicut & fecit. Et poſt buccellam ipſe ſathanas intrauit in eum. Veniens autem ad patrem ſuum, & reſidens in Conſilio eius cum fratre & aliis fidelibus tam Epiſcopis quàm & laicis, ſubitò inuaſus ſurrexit, & dixit quia ſeculum vellet dimittere, & quia vxorem ſuam carnali commercio non contingeret. Et diſcindens ſe ſpatâ, cadere in terram illam permiſit. Et cùm ſe vellet baltheo diſcingere, & veſtimento exuere, cœpit vexari. Comprehenſus autem ab Epiſcopis & ab aliis viris, turbato patre & omnibus qui adfuerunt, vehementíque ſtupore perculſis, ductus eſt in Eccleſiam. Et Luitbertus Archiepiſcopus induens ſe Sacerdotalibus veſtibus, Miſſam cantare cœpit. Cúmque ventum fuiſſet ad locum Euangelij, cœpit magnis vocibus patria linguâ clamare. Et ſic continuis vocibus væ illud clamauit, vſque dum Miſſa celebrata fuit. Quem pater eius Epiſcopis & aliis fidelibus committens, per ſacra loca Sanctorum Martyrum deduci præcepit: quatenus illorum meritis & orationibus à dæmone liberatus, ad ſanam mentem Domino miſerante redire præualeret. Deinde diſpoſuit illum

C Romam dirigere. Sed quibuſdam interuenientibus cauſis, iter illud dimiſit.

HLVDOVVICVS Imperator Italiæ in Capua reſidens, mortuo iam Landberto Caluo, & perueniente Patricio Imperatoris Græcorum eum hoſte in ciuitate, quæ Hidrontus dicitur, in auxilium Beneuantanorum, qui cenſum quod Imperatoribus Franciæ eatenus dabant illi perſoluturos ſe promittebant: quoniam aliter Adalgiſum obtinere non poterat, mandauit Apoſtolico Ioanni compatri Adalgiſi, vt ad eum ad Campaniam veniret, & ſibi Adalgiſum reconciliaret. Volens oſtentare, quòd quaſi intercedente beati Petri Vicario, ipſum Adalgiſum reciperet. De quo iurauerat, quòd nunquam de illis partibus rediturus eſſet, antequàm illum caperet, quem reuera virtute ſua obtinere non poſſet.

CAROLVS hoſtem denuntiat verſus Britanniam, vt Nortmanni, qui Andegauis ciuitatem occupauerant, non autumarent ſe aduerſus eos illuc iturum: ne ad alia loca, in quibus ita conſtringi non poſſent, aufugerent. Dum autem illuc pergeret, in ipſo itinere nunciatum eſt ei quòd factione fratris ſui Hludovvici Germaniæ Regis CAROLOMANNVS cæcus per homines quondam ſuos, conſentientibus duobus pſeudo-monachis de Corbeio Monaſterio, ſublatus, & ad Hludovvicum fuerit, cohærente ac interueniente Adalardo, in ſuam contrarietatem perductus. Vnde non magnopere eſt Carolus cõturbatus. Sed iter cœptũ peragens, cum hoſte Cap. xxxi.

CAROLVS CALVVS.

collecta ciuitatem Andegauis, (in qua Nortmanni depopulatis quibuſdam vrbi- A
bus, euerſis caſtellis, Monaſteriis, & Eccleſiis incenſis, & agris in ſolitudinem re-
dactis, iam diuturno tempore reſidebant) obſedit, & ſepe fortiſſima circumdedit:
Salomone Duce Brittonum vltra Meduanam fluuium cum hoſte Brittonum in
eius auxilio reſidente. Et dum Carolus Rex in hoc negotio occupatus eſſet, Salo-
mon filium ſuum nomine VVigon ad eum cum Primoribus Brittonum miſit. Qui
filius eius ſe Carolo commendauit, & fidelitatem coram fidelibus ſuis illi iurauit.
Interea Rodulfus Nortmannus, qui multa mala in Regno Caroli exercuerat, in
Regno Hludovvici cum quingentis & eo amplius complicibus ſuis occiſus eſt. Ca-
rolo verò reſidente ſecus Andegauis ciuitatē, non incerta relatione hoc nunciatur.
Multitudo ſiquidem locuſtarum per Germaniam in Gallias, maximè autem in
Hiſpaniam adeò ſe effundit, vt Ægyptiacæ plagæ potuerit comparari. Hludovvi-
cus Rex Germaniæ apud Mettis ciuitatem Placitum ſuum tenere diſponens, nun-
cium accepit quòd niſi citiſſimè filio ſuo Carolomanno in Monarchia contra VVi-
nidos ſubueniret, illum vlteriùs non videret. Qui ſtatim reuerſus, Reniſburch
pergens, CAROLOMANNVM cæcum Liutberto Archiepiſcopo paſcendum
in Monaſterio Sancti Albani apud Moguntiam commendauit. Euidenti de-
monſtrans indicio, qualiter illi diſplicuerint mala quæ iſdem Carolomannus in
ſancta Dei Eccleſia, in populum Chriſtianum, & contra patrem ſuum egit, quan-
documque vel vbicumque præualuit. Ad Reniſburg autem perueniens, per Miſ- B
ſos ſuos VVinidos ſub diuerſis Principibus conſtitutos modo quo potuit ſibi re-
conciliauit. Legatos autem ab illis qui Behin dicuntur cum dolo miſſos ſuſcipiens,
in carcerem miſit. Carolus viriliter ac ſtrenuè obſidionem Nortmannorum in gy-
ro Andegauis ciuitatis exequens, adeò Nortmannos perdomuit, vt Primores eo-
rum ad illum venerint, ſeſeque illi commendauerint, & ſacramenta qualia iuſſit
egerint, & obſides quos & quantos quæſiuit illi dederint: vt de ciuitate Andega-
uis conſtituta die exirent, & in Regno ſuo quamdiu viuerent nec prædam face-
rent, nec fieri conſentirent. Petierunt autem vt eis in quadam inſula Ligeris
fluuij vſque in menſe Februario reſidere, & mercatum habere liceret. Atque in
menſe Februario, quicumque iam baptizati eſſent ex eis, & Chriſtianitatem de
cetero veraciter tenere vellent, ad eum venirent: & qui adhuc ex paganis Chri-
ſtiani fieri vellent, ipſius diſpoſitione baptizarentur. Ceteri verò ab illius Regno
diſcederent, vlteriùs ſicut dictum eſt ad illud in malum non reuerſuri.

POST hæc vna cum Epiſcopis & populo, cum maxima religionis deuotione
corpora Sanctorum Albini & Licini, quæ effoſſa timore Nortmannorum de tu-
mulis ſuis fuerant, ſuis in locis cum muneribus magnis reſtituit. Sicque eiectis ab
Andegauis ciuitate Nortmannis, acceptiſque obſidibus, Carolus menſe Octo-
brio per Cinomannis ciuitatem & Ebrocenſe oppidū, ac ſecus Caſtellum-nouum,
apud Piſtas Ambianis Kalendas Nouembris peruenit. Indéque apud Audriacam C
villam ac circumcirca venationem exercens, ad Monaſterium Sancti Vedaſti per-
uenit, ibique Natiuitatem Domini celebrauit anno Domini DCCCLXXIV.

DCCCLXXIV.

874. HIEMS prolixa & fortis, & nix tanta fuit nimietate perfuſa, quantam nemo
ſe vidiſſe meminerit.

CAROLVS in Purificatione Sanctæ Mariæ cum ſuis Conſiliariis Placitum in
Monaſterio Sancti Dionyſij peragens, ibidem Paſcha Dominicum celebrauit.

GENERALE quoque Placitum Idus Iunij in villa Duciaco tenuit, vbi &
annua dona ſua accepit. Indéque per Attiniacum & conſuetos manſaticos Com-
pendium adiit. Æſtas longa ſiccitatem fœni & meſſium inopiam reddidit.

SALOMON Dux Brittonum, qui nuntiabatur interea dubiis nuntiis quan-
doquidem infirmus, quandoquidem mortuus, certa relatione Carolo apud Com-
pendium nunciatus eſt hoc ordine mortuus. Videlicet inſecutus à Primoribus Brit-
tonum, Paſcuitan, & Vurnahat, VVigon filio Riuilin, nec non & Francis homini-
bus quos valde afflixerat, & capto ac cuſtodiæ mancipato filio eius VVigon, fugâ
lapſus in Paucherum ſeceſſit, & quoddam Monaſteriolum ingreſſus vt ſe liberare
valeret, circumuentus à ſuis, quòd à nemine Brittonum quidquam mali ſuſtinere
deberet, traditus eſt Francis hominibus Fulcoaldo & aliis. Sicque ab eis excœca-
tus, in craſtinum mortuus eſt repertus: dignam vicem recipiens, qui Seniorem

Digitized by Google

A ſuum Heriſpogium in Eccleſia eius perſecutionem fugientem, & inuocantem Do- CAROLVS
minum, ſuper altare occidit. CALVVS.

HLVDOVVICVS Rex Germaniæ ad fratrem ſuum KAROLVM filium ſuum CAP. XXXII
Carolum cum aliis Miſſis ſuis direxit, petens vt ſimul loquerentur ſecus Moſel-
lam. Ad quod Placitum cùm Carolus pergeret, ventris ſolutione detentus, ad
illud Placitum ſicut fuerat condictum peruenire non potuit. Vnde conlocutio
eorum, Hludovvici ſcilicet & Caroli, ſecus Moſam apud Heriſtallium circa Ka-
lendas Decembris fuit. De qua conlatione Carolus per Monaſterium S. Quinti-
ni rediens, Natiuitatem Domini Compendij celebrauit. Et Hludovvicus ean-
dem ſolemnitatem Aquis agens, indè ad Palatium Franconofurd vltra Rhenum
rediit.

DCCCLXXV.

CAROLVS circa initium Quadrageſimæ Monaſterium ſancti Dionyſij adiit, 875.
vbi & Paſcha Domini celebrauit: & RICHILDIS vxor eius noctu ante quar-
tam feriam Paſchæ aborſus filium peperit, qui baptiſatus mox obiit. Illáque dies
Purificationis poſt parturitionem in eodem Monaſterio exſpectante, Carolus ad
Baſiuum perrexit. Indéque ad Letanias celebrandas ante Aſcenſionem Domini
ad Monaſterium ſancti Dionyſij rediit, & vigiliâ Pentecoſtes ad Compendium
venit.

B HLVDOVVICVS Rex Germaniæ menſe Maio in Triburas Placitum ſuum
tenuit. Et quia ibi quæ meditatus fuerat perficere non potuit, iterum Placitum
ſuum in menſe Auguſto ad eundem locum denunciauit.

CAROLVS menſe Auguſto ad Duciacum ſecus Arduennam peruenit, vbi
certo nuntio Hludovvicum nepotem ſuum Italiæ Imperatorem obiiſſe comperit.
Quapropter mox indè mouens, ad Pontigonem peruenit, & quoſcumque potuit
de vicinis Conſiliariis obuiam ſibi venire præcepit, & à quibuſcumque valuit ſup-
petias in itinere ſuo accepit. Et indè Lingonas peruenit, & eos quos ſecum in
Italia ducere prædeſtinauit, operuit. Sicque Richildem vxorem ſuam per ciuita-
tem Remenſem ad Siluacum remittens, & filium ſuum HLVDOVVICVM in
partem Regni, quam poſt obitum Lotharij nepotis ſui contra fratrem ſuum ac-
cepit, dirigens, Kalend. Septembribus iter ſuum incœpit, & per Sancti Mauritij
Monaſterium pergens, Montem Iouis tranſiit, & Italiam ingreſſus fuit.

HLVDOVVICVS Rex Germaniæ frater eius filium ſuum CAROLVM in
Italiam, vt fratri ſuo aduerſaretur, tranſmiſit. Quem Carolus Rex fugam accipe-
re, & inde abſcedere coëgit. Hludovvicus autem Rex Germaniæ, alium filium
ſuum CAROLOMANNVM cum quibus potuit in aduerſitatem fratris ſui, in Ita-
liam direxit. Quod prænoſcens Carolus Rex, obuiam ei cum validiori manu per-
rexit. Et quia Carolomannus prænouit ſe patruo ſuo non poſſe reſiſtere, pacem
petens cum eo locutus fuit, & ſacramentis vtrimque confirmatis ad propria rediit.
C Hludovvicus verò perſuadente Engelranno quondam Caroli Regis Camerario
& domeſtico, ſuaſione Richildis Reginæ ab honoribus deiecto, & à ſua familiari-
tate abiecto, cum hoſte & filio ac æquiuoco ſuo Hludovvico vſque ad Attinia-
cum venit. Ad quem obſiſtendum Primores Regni Caroli iubente Richilde Re-
gina ſacramento ſe confirmauerunt. Quod non attenderunt, ſed ex ſua parte Re-
gnum Caroli peſſundantes hoſtili more deuaſtauerunt. Similiter & Hludovvicus
cum ſuo exercitu idem Regnum peſſumdedit. Sicque Natiuitatem Domini in
Attiniaco agens, per placitamenta Primorum Regni Caroli deprædatione facta,
cum quibuſdam Comitibus ex Caroli Regno, qui ad eum ſe contulerant, rediit:
& per Treuerorum ciuitatem tranſiens ad Palatium vltra Rhenum Franconofurt
peruenit. Ibique dies Quadrageſimæ & Paſcha Domini celebrauit. Vbi & certo
nuncio EMMAM vxorem ſuam apud Reginiſburg Palatium obiiſſe nuper poſt
Natiuitatem Domini comperit. Carolus autem quibuſdam de Primoribus ex Ita-
lia ad ſe non venientibus, pluribus autem receptis, Romam inuitante Papa IOAN-
NE perrexit, & XVI. Kal. Ianuarij ab eo cum gloria magna in Eccleſia ſancti Pe-
tri ſuſceptus eſt.

DCCCLXXVI.

ANNO Domini DCCCLXXVI. in die Natiuitatis Domini, beato Petro 876.
multa & pretioſa munera offerens, in Imperatorem vnctus & coronatus, atque

CAROLVS CALVVS. Romanotum Imperator appellatus eſt. Et Nonas Ianuarij Româ exiens, Papiam rediit: vbi & Placitum ſuum habuit, & Boſone vxoris ſuæ fratre Duce ipſius tertæ conſtituto, & corona Ducali ornato, & Collegis eius, quos idem Dux expetiit, in eodem Regno relictis, pet Montem Iouis, & per Monaſterium ſancti Mauricij, & per Veſontium, ac Lingonas, Catalaunis & Remis ciuitates, & per Compendium Palatium tranſiens, ad Monaſterium ſancti Dionyſij peruenit, ibique Paſcha Domini celebrauit. Quò aceerſiens Legatos Apoſtoliei, Iohannem Tuſcanenſem, & Ioannem Atetinum, atque Anſigiſum Senenſem, Synodum auctoritate Apoſtolica, & illorum conſilio, atque ſanctione ſua indixit medio futuro menſe Iulio apud Pontigonem. Quò pet Remis & Catalaunis ciuitates peruenit. A

Boso, poſtquam Imperator ab Italia in Franciam rediit, Berengarij Euerardi filij factione filiam Hludovvici Imperatotis HIRMENGARDEM, quæ apud eum morabatur, iniquo conludio in matrimonium ſumpſit.

CLXXXIII: VNDECIMO Kalendas Iulij, Indictione IX. Epiſcopis ceterîſque Clericis veſtibus Ecclеſiaſticis indutis, & domo ae ſedilibus pallijs protenſis, atque in gremio Synodi, & proſpectu Imperialis ſedis; lectorio ſuperpoſitis, venit domnus Imperator CAROLVS in veſtiru deaurato, habitu Francico cum Legatis Apoſtolicæ Sedis in Synodum. Et Cantoribus Antiphonam, *Exaudi nos Domine*, cum Verſibus & *Gloria* cantantibus, poſt *Kyrie eleyſon*, & data oratione à Ioanne Tuſcanenſe Epiſcopo, reſedit domnus Imperator in Synodo. Et legit Ioannes Tuſcanenſis Epiſcopus Epiſtolas à domno Apoſtolico miſſas. Cum quibus & legit Epiſtolam de Primatu Anſegiſi Epiſcopi Sennenſis, vt quoties vtilitas Eccleſiaſtica dictauerit, ſiue in euocanda Synodo, ſiue in aliis negotiis exercendis, per Gallias & per Germanias Apoſtolica vice fruatur, & decreta Sedis Apoſtolicæ per ipſum Epiſcopis manifeſta efficiantur: & rurſus quæ geſta fuerint eius relatione, ſi neceſſe fuerit, Apoſtolicæ Sedi pandantur, & maiora negotia ac difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius à Sede Apoſtolica diſponenda & enucleanda quærantur. Petentibus autem Epiſcopis, vt eis permitteretur ipſa legi Epiſtola quibus erat directa, non acquieuit Imperator: ſed reſponſum quæſiuit ab eis, quid de his iuſſis Apoſtolici reſponderent. Quorum reſponſio talis fuit, vt ſeruato ſingulis Metropolitanis iure priuilegij ſecundum ſacros Canones, & iuxta decreta Sedis Romanæ Pontificum, ex eiſdem ſacris Canonibus promulgata, domni Iohannis Papæ Apoſtolici iuſſionibus obedirent. Et cùm Imperator & Legati Apoſtolici ſatis egerint, vt abſolutè Archiepiſcopi reſponderent ſe obedituros de Primatu Anſigiſi, ſicut Apoſtolicus ſcripſit, aliud niſi vt prædictum eſt reſponſum ab eis extorquere non potuit: excepto quòd Frotarius Burdegalenſis Epiſcopus, quoniam à Burdegala ad Pictauis, indéque ad Bituricum fauore Principis contra regulas ſe contulit, per adolationem reſpondit, quòd Imperatori placere cognouit. Tunc motus Imperator dixit, quòd dominus Papa ei ſuas vices commiſit in Synodo, & quod iſdem præcepit ille exequi ſtuderet. Et accepit ipſam Epiſtolam inuolutam vna cum Ioanne Tuſcanenſi & Ioanne Aretino, & dedit illam Anſegiſo. Et iuſſit ſellam plectilem ponere ante omnes Epiſcopos Ciſalpini Regni ſui iuxta Ioannem Tuſcanenſem qui ad dextram illius ſedebat. Et præcepit Anſegiſo vt ſupergrederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella, reclamante Remorum Archiepiſcopo, audientibus omnibus, hoc factum ſacris regulis obuiare. Imperator tamen in ſua ſententia permanſit. Et petentibus Epiſcopis vt liceret eis vel exemplar de Epiſtola ſibi directa ſumere, nec hoc valuerunt vllo modo impetrare. Et ſic ſoluta eſt Synodus in illa die. B C

DECIMO Kalendas præfati menſis iterum conuenerunt Epiſcopi. In quo conuentu lectæ ſunt Epiſtolæ à domno Apoſtolico laicis Miſſæ, & lecta eſt electio domni Imperatoris, ab Epiſcopis & ceteris Italici Regni firmata: ſed & Capitula quæ in Palatio Ticinenſi conſtituit, & ab omnibus confirmari præcepit. Quæ & ab Epiſcopis Ciſalpinis præcepit confirmari. Et ſic ſoluta eſt Synodus in die illa.

QVINTO Nonas Iulij conuenerunt Epiſcopi ſine Imperatore, & habitæ ſunt contentiones de Preſbyteris ex diuerſis Parochiis reclamantibus ad Miſſos Apoſtolici. Et ſic ſoluta eſt Synodus in die illa.

QVARTO Nonas eiuſdem menſis, iterum conuenerunt Epiſcopi. Et Impe-

A ratot in Synodo reſidens audiuit Miſſos ftatris ſui Hludovvici Regis, VVillebertum Archiepiſcopum Coloniæ, & Adalardvm ac Meingavdvm Comites: per quos petiit partem de Regno Hludovvici Impetatoris filij Lotharij fratris eorum, ſicut ei competere diccbat ex hereditate, & illi firmatum fuerat ſacramento. Et legit Ioannes Tuſcanenſis Epiſtolam à Ioanne Papa Epiſcopis Regni Hludovvici directam, & dedit exemplar VViliberto Archiepiſcopo, vt deferret illud præfatis Epiſcopis. Et ſic ſoluta eſt Synodus in illa die.

Carolvs Calvvs

VI. Idus Iulij conuenerunt Epiſcopi, & circa horam nonam venerunt Miſſi domni Apoſtolici, Leo Epiſcopus & Apocriſiarius ac nepos Apoſtolici, atque Petrus Foro-Simpronij Epiſcopus, deferentes Epiſtolas Imperatori & Imperatrici, & ſalutationes Apoſtolici ad Epiſcopos. Et ſic ſoluta eſt Synodus in die illa.

V. Idus Iulij conuenientibus Epiſcopis, lecta eſt Epiſtola Apoſtolici de damnatione Formoſi Epiſcopi, Gregorij Nomenclatoris, & conſentientium eis: & præſentata ſunt Imperatori ab Apoſtolico tranſmiſſa dona: inter quæ fuerunt præcipua, Sceptrum, & Baculus aureus. Sed & Imperatrici dona ſunt ab eo miſſa, pallia, & armillæ cum gemmis. Et ſic ſoluta eſt Synodus in illa die.

Pridie Idus Iulij conuenerunt Epiſcopi, & miſit Imperator Vicarios Apoſtolici increpare duriùs Archiepiſcopos, reliquóſque Epiſcopos, qui pridie non conuenerant ſicut præcepit. Illi autem canonicè rationabili reddita ratione, ſopita eſt increpatio. B Et lecta eſt à Iohanne Tuſcanenſi iterum Epiſtola iubente Imperatore pro Primatu Anſigiſi, & quæſita eſt ab Epiſcopis denuò indè reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis Archiepiſcopis, quoniam veluti ſui anteceſſores illius anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita eius decretis vellent obedire. Et faciliùs eſt illorum admiſſa reſponſio, quàm fuerat in Imperatoris præſentia. Et ſic iterum poſt multas contentiones de Preſbyteris diuerſarum parochiarum reclamantibus ad Miſſos Apoſtolici, lecta eſt proclamatio Frotarij Burdegalenſis Archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem paganorum in ciuitate ſua, vt liceret ei Bituricenſem Metropolim occupare. Cuius petitionibus vnanimitas Epiſcoporum non acquieuit, & iubentibus Legatis Apoſtolici, vt xvii. Kalendas Auguſti conuenirent Epiſcopi, manè circa horam nonam venit Imperator Græciſco more paratus & coronatus, deducentibus eum Apoſtolici Legatis more Romano, ac Epiſcopis Eccleſiaſticis veſtimentis indutis, & ceteris ſecundùm modum primæ diei quando inchoata eſt Synodus præparatis. Et vt priùs cantata Antiphona *Exaudi nos Domine*, cum Verſibus & *Gloria*, poſt *Kyrieeleyſon*, data oratione à Leone Epiſcopo, reſederunt omnes. Et legit Iohannes Aretinus quandam ſcedulam ratione & auctoritate carentem. Poſt quam legit Odo Belgiuagorum Epiſcopus quædam Capitula à Miſſis Apoſtolici, & ab Anſigiſo & eodem Odone ſine conſcientia Synodi dictata, inter ſe diſſonantia, & nullam vtilitatem habentia, verùm & ratione ac auctoritate carentia. Et idcirco hìc non ha- C bentur ſubiuncta. Iterum autem mota eſt interrogatio de Primatu Anſegiſi, & poſt multas ab Imperatore & Legatis Apoſtolici contra Epiſcopos querimonias habitas, tantum in nouiſſima quantum & in prima die Synodi, exinde Anſigiſus obtinuit.

Poſt hæc perrexit Petrus Epiſcopus Foro-Simpronij, & Ioannes Tuſcanenſis, ad cubiculum Imperatoris: & adduxerunt Richildem Imperatricem coronatam in Synodum. Et ſtante illa iuxta Imperatorem, ſurrexerunt omnes ſtantes quique in gradu ſuo. Tunc incœperunt laudes Leo Epiſcopus & Ioannes Tuſcanenſis Epiſcopus. Et poſt laudes peractas, in domnum Apoſtolicum & domnum Imperatorem, ac Imperatricem, & ceteros, iuxta morem data oratione à Leone Gauinenſe Epiſcopo, ſoluta eſt Synodus.

Poſtea Imperator muneratis Miſſis Apoſtolici Leone & Petro, remiſit eos Romam, & cum eis Anſegiſum Epiſcopum, & Adalardum Auguſtudunenſem Epiſcopum. Interea baptizati ſunt quidam Nortmanni, ab Hvgone Abbate & Marchione propter hoc ad Imperatorem adducti, & munerati ad ſuos redierunt. Et vt ante, ita & poſtmodum vt Nortmanni more pagano peregerunt. Et Imperator v. Kalend. Auguſti mouit à Pontigone, & tertio Kalendas venit ad Catalaunis. Ibique propter quandam moleſtiam corporalem moratus eſt vſque ad Idus Auguſti.

Carolvs Calvvs. Cap. xxxiv

Et xix. Kalendas Septembris venit Remis, indéque recto itinere venit ad A
Siluacum. Et v. Kalendas Septembris miſit Legatos Apoſtolici, Ioannem, itém-
que Ioannem, & Odonem Epiſcopum, cum aliis Miſſis ſuis ad fratrem ſuum Hlu-
dovvicum & filios eius, ac Epiſcopos atque Primores Regni ſui. Quibus Miſſis in
via Imperatori in Cariſiaco nunciatum eſt, præfarum Hludovvicum Regem in
Franconofurt Palatio v. Kalendas Septembris obiiſſe, & iv. Kalendas eiuſdem
menſis in Monaſterio ſancti Nazarij ſepultum fuiſſe. Imperator verò directis Miſ-
ſis ſuis ad Primores Regni quondam fratris ſui, à Cariſiaco mouit, atque ad Sata-
nacum villam venit: diſpoſitum habens Metenſem ciuitatem adire, & Epiſcopos
ac Primores Regni quondam fratris ſui ad ſe venientes recipere. Sed repente
mutato conſilio perrexit Aquis, indéque Coloniam venit, & Legati Apoſtolici
cum eo. Prædantibus autem omnibus ſine vllo diuino reſpectu qui cum illo ibant,
Nortmanni cum c. circiter nauibus magnis, quas noſtrates *bargas* vocant, xvi.
Kalendas Octobris Sequanam introierunt. Quod cùm apud Coloniam Impera-
tori nuntiatum fuiſſet, nihil propter hoc à negotio quod cœperat immutauit.
Hludovvicus autem nepos illius cum Saxonibus & Toringis ex altera parte Rhe-
ni fluminis contra eum venit, & Miſſis ad patruum ſuum Imperatorem directis be-
nignitatem eius expetiit, quam non impetrauit. Tunc ipſe ac Comites eius ieiu-
niis & litaniis miſericordiam Domini petierunt, inridentibus eos illis qui erant
cum Imperatore. Hludovvicus Hludovvici Regis filius decem homines aqua ca- B
lida, & decem ferro calido, & decem aqua frigida ad iudicium miſit coram eis
qui cum illo erant: petentibus omnibus vt Deus in illo iudicio declararet, ſi plus
per rectum ille habere deberet portionem de Regno quam pater ſuus illi dimiſit ex
ea parte, quam cum fratre ſuo Carolo per conſenſum illius & per ſacramentum ac-
cepit. Qui omnes inlæſi reperti ſunt. Tunc ipſe Hludovvicus cum ſuis ad An-
drnacum caſtrum Rhenum tranſiuit. Quod cùm Imperatori nunciatum fuiſſet,
Richildem Imperatricem prægnantem cum Hildvvvino Abbate, & Fran-
cone Epiſcopo, ad Hariſtallium miſit. Ipſe autem ſecus Rhenum hoſtiliter con-
tra nepotem ſuum perrexit: præmittens ad eum Miſſos, vt quoſdam de Conſilia-
riis ſuis obuiam illius Conſiliariis mitteret, & tractarent de pace inter eos habenda.
Quod Hludovvicus humiliter & obedienter ſuſcipiens, ſecurus manſit, quòd bel-
lo aggredi non deberet donec ipſa cautio finiretur.

Imperator Nonas Octobris diſpoſitis ſcaris ſuis nocte ſurrexit, & leuatis
vexillis per ſtrictas & arduas vias, quin potiùs inuias, ſuper nepotem ſuum, ac ſu-
per eos qui cum illo erant, ſubitò irruere moliens, ſecus Andrnacum peruenit:
fatigatis hominibus & equis de graui & ſtricto itinere, & pluuia quæ ſuper eos no-
cte tota effluxit. Et ecce ſubitò nunciatum eſt Hludovvico & ſuis, Imperatorem
cum valida manu hoſtiliter ſuper eum venire. Ipſe autem cum eis quos ſecum ha-
buit è regione ſtetit, & irruentibus Imperatoris cuneis ſuper eos, & illis fortiter C
reſiſtentibus, hoſtis Imperatoris terga vertit, & fugando ſuper Imperatorem venit.
Sed & Imperator cum paucis vix fugâ lapſus, euaſit. Multi autem qui effugere
poterant impediti ſunt, quoniam omnes ſagmæ Imperatoris, & aliorum qui cum
eo erant, ſed & mercatores ac ſcuta vendentes, Imperatorem & hoſtem ſequeban-
tur: & in anguſto itinere fugientibus viam clauſerunt. Fuerunt autem in ipſa con-
greſſione occiſi Ragenarius & Hieronymus Comites, & multi alij. Capti au-
tem in eodem campo & ſilua vicina fuerunt, Ottulfus Epiſcopus, Gauzlenus Ab-
bas, Aledramnus & Adalardus, Bernardus & Euertvvinus * Comites, & plures
alij. Omnes autem ſagmas, & ea quæ mercatores portabant, hoſtis Hludovvici
accepit. Et impletum eſt dictum propheticum, vbi ait: *Qui prædaris, nónne & ipſe
prædaberis?* Omnia quæ prædatores qui erant cum Imperatore habuerunt, ſed &
ipſi præda fuerunt: adeo vt qui adminiculo equorum effugere poterant, animas
ſuas haberent pro ſpolio. Ceteri autem ita ſunt à villanis deſpoliati, vt fœno &
ſtramine inuoluti verecunda celarent, & nudi profugerent quos inſequentes oc-
cidere noluerunt. Et facta eſt plaga magna in populo prædatore. Richildis
autem audiens vii. Idus Octobris de fuga hoſtis Imperialis, & ipſius Imperato-
ris, ab Heriſtallio mouet, & fugiens ſubſequenti nocte galli cantu in via peperit
filium, quem poſt partum famulus ſuus ante ſe portans, fugiendo vſque ad An-
tennacum detulit. Imperator vii. Idus Octobris veſperi ad Monaſterium ſancti

* al. Ebroinus.

A Landberti peruenit. Ad quem Franco & Hilduvvinus Abba à Richilde VI. Idus redierunt, & cum eo fuerunt, vſque dum poſt Richildem ad Antennacum peruenit. Inde Duciacum adiit, vnde ad Antennacum rediit, & Placitum ſuum in Salmontiaco XV. die poſt Miſſam ſancti Martini condixit. HLVDOVVICVS Hludovvici quondam Regis filius de Andrnaco per Sinciacum Aquis rediit, ibíque tribus diebus ſtetit. Indéque obuiam fratri ſuo CAROLO apud Confluentes venit. Vbi ſimul locuti, Carolus verſus Mettis, indéque in Alemanniam infirmus rediit: & Hludovvicus vltra Rhenum perrexit. Carolomannus frater eorum nec ad eos, nec ad patruum ſuum Carolum Imperatorem, ſicut ei mandauerat, venit, occupatus in belligeratione contra VVinidos. CAROLVS CALVVS.

CAROLVS Imperator CHVONRADVM & alios Primores ad Nortmannos, qui in Sequanam venerant, miſit, vt quocumque modo poſſent fœdus cum eis paciſcerentur, & ad condictum Placitum ei renuntiarent. Domnus Imperator Carolus ad Placitum ſuum in Salmontiaco, ſicut condixerat, venit: ibique homines de parte Regni quondam Hlotharij, quam frater ſuus Hludovvicus contra eum acceperat, ad ſe poſt fugam de Andrnaco veniens ſuſcepit, & quaſdam Abbatias, ſicut erant, integras dedit: quibuſdam de Abbatia Martianas, quam diuiſerat, beneficia donauit. & ſic à ſe abire permiſit.

SCARAS quoque, quæ contra Nortmannos ſecus Sequanam in procinctu eſſent, diſpoſuit. Ipſe autem ad Vinzinniacum villam veniens, grauiter paſſione B pleuriſis eſt infirmatus, adeò vt viuere deſperaret. Ibíque Natalem Domini celebrauit anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXVII.

DCCCLXXVII.

CONVALESCENS autem, per Cariſiacum ad Compendium venit. Vbi dum moraretur, filius eius, qui antequam Richildis ad Antennacum veniret in via natus fuerat, infirmatur: & à Boſone auunculo ſuo de fonte ſuſceptus CAROLVS nominatus moritur, & ad Monaſterium ſancti Dionyſij ſepeliendus defertur *. 877.

CAROLVS autem Imperator in Compendio Quadrageſimam peragens Paſcha Domini celebrauit, & Miſſos Apoſtolici Ioannis Petrum Epiſcopum Foro-Simpronij, itémque Petrum Epiſcopum Senogalliæ ſuſcepit. Per quos tam verbis quàm Litteris eum Iohannes Apoſtolicus Romam vocauit: quatenus, ſicut promiſerat, ſanctam Romanam Eccleſiam à paganis, quibus infeſtabatur, eriperet atque defenderet.

* *Hic ab Aimoini Continuatore plura de Monaſterio S. Germani Pariſ addita ſunt, quæ in Annalibus non habentur.*

KALEND. Maij Epiſcopos Remenſis Prouinciæ, ſed & aliarum Prouinciarum, Compendio conuocauit: & Eccleſiam quam in eodem Oratorio conſtruxerat cum multo apparatu in ſua & Nunciorum Apoſtolicæ Sedis præſentia ab eiſdem Epiſcopis conſecrari fecit. Inde Placitum ſuum generale Kalendas Iulij habuit, vbi per Capitula qualiter Regnum Franciæ filius ſuus Hludovvicus cum fidelibus eius & Regni Primoribus regeret, vſque dum ipſe Romà rediret, ordinauit: & quomodo tributum de parte Regni Franciæ, quam ante mortem Lotharij C habuit, ſed & de Burgundia exigeretur, diſpoſuit: ſcilicet vt de manſis indominicatis ſolidus vnus, de vno quoque manſo ingenuili quatuor denarij de cenſu Dominico, & IV. de facultate manſuarij. De manſo verò ſeruili II. denarij de cenſu Dominico, & duo de facultate manſuarij. Et vnuſquiſque Epiſcopus de Preſbyteris ſuæ parochiæ ſecundum quod vnicuique poſſibile erat, à quo plurimùm quinque ſolidos, à quo minimùm quatuor denarios Epiſcopi de ſingulis Preſbyteris acciperent, & Miſſis Dominicis redderent. Sed & de theſauris Eccleſiarum, prout quantitas loci extitit, ad idem tributum exſoluendum acceptum fuit. Summa verò tributi fuerunt quinque millia libræ argenti ad penſam. Illi verò tam Epiſcopi, quàm & alij, qui trans Sequanam ſunt de Neuſtria, tributum illis Nortmannis qui in Ligeri erant, ſecundum quod ſibi ab eis fuit impoſitum, vndecumque valuerunt reddere procurauerunt. Cap. XXIV.

DOMNVS autem Imperator CAROLVS de Cariſiaco Compendium, indéque per Sueſſionem ad Remum ciuitatem: & ſic iter ſuum per Catalaunos & Pontigonem atque Lingones peragens, cum vxore & maxima auri & argenti, caballorúmque ac facultatum aliarum copia, de Francia Italiam petiit. Et veniens vltra Iurum vſque ad Vrbam obuiam habuit Adalgarium Epiſcopum, quem menſe Februario Romam direxit pro agenda Synodo à Papa Iohanne: cuius exemplar

CAROLVS CALVVS. iſdem Adalgarius pro munere magno Imperatori detulit. Summa verò eiuſdem Synodi poſt multas & multiplices laudes Imperatoris hæc eſt, vt electio & promotio ad Imperialia Sceptra anno præterito Romæ celebrata ex tunc & nunc & in perpetuum firma & ſtabilis maneat. Quam ſi quis perturbare aut violare tentauerit, cuiuſcumque ſit ordinis, aut dignitatis, vel profeſſionis, anathemate vſque ad ſatisfactionem teneatur omni tempore adnexus. Patratores & incitatores huius conſilij, ſiquidem Clerici fuerint, deponantur, laici verò & Monachi perpetuo anathemate feriantur: vt quia Synodus anno præterito apud Pontigonem hinc habita ſecus Andrnaeum nil profuit, vſquequaque iſta debeat præualere. Nunciauit etiam inter alia iſdem Adalgarius Imperatori, quoniam Ioannes Papa obuiam illi Papiam veniret. Quapropter præmiſit Odacrum ſecundi Scrinij Notarium, Goiramnum Comitem, & PIPPINVM atque HERIBERTVM, ad procuranda ipſius Papæ ſeruitia. Ipſe autem feſtinato perrexit ad eum, quem obuiam habuit apud Vercellis ciuitatem. Et eo recepto cum honore maximo, perrexerunt ſimul vſque Papiam. Vbi eis nunciatum eſt non incerta relatione, Carolomannum Hludouuici fratris ſui filium cum maxima multitudine bellatorum ſuper eos venire. Quapropter relinquentes Papiam, venerunt ad Tardunam. Et conſecrata Richildis à Papa Ioanne in Imperatricem, mox retrorſum fugam arripuit cum theſauro verſus Moriennam. Imperator autem aliquandiu vna cum Ioanne Papa in eiſdem locis immorans, expectauit Primores Regni ſui, HVGONEM Abbatem, Boſonem, Bernardum Aruernicum Comitem, itémque Bernardum Gotiæ Markionem, quos ſecum ire iuſſerat. Qui vnà cum aliis Regni Primoribus, (exceptis paucis, & Epiſcopis) aduerſus eum conſpirantes coniurauerant. Et comperiens eos non venturos, vt audierunt ipſe & Papa Ioannes appropinquare Carolomannum, Imperator poſt Richildem fugam arripuit, & Papa Ioannes verſus Romam concitè feſtinauit. Per quem Carolus Imperator imaginem Saluatoris in cruce fixi ex auro multi ponderis fabrefactam, & gemmis pretioſis ornatam, ſancto direxit Petro Apoſtolo. B

CAROLOMANNVS verò mendaci nuncio audiens, quòd Imperator & Papa Iohannes ſuper eum cum multitudine maxima bellatorum venirent, & ipſe fugam arripuit per viam quam venerat. Sicque Deus more miſericordiæ ſuæ Conuentum illum diſſoluit. Carolus verò febre correptum puluerem bibit, quem ſibi nimium dilectus ac credulus Medicus ſuus Iudæus nomine Sedechias tranſmiſit, vt ea potione à febre liberaretur, inſanabili veneno hauſto inter manus portantium tranſito Monte Cinifio perueniens ad locum qui Brios dicitur, miſit pro Richilde, quæ erat apud Moriennam, vt ad eum veniret. ſicut & fecit, & vndecimo die poſt venenum hauſtum in viliſſimo tugurio mortuus eſt II. Nonas Octobris. Quem aperientes qui cum eo erant, ablatis interaneis, & infuſum vino ac aromatibus quibus poterant, & impoſitum locello, cœperunt ferre verſus Monaſterium ſancti Dionyſij, vbi ſepeliri ſe poſtulauerat. Quem pro fœtore non valentes portare, miſerunt eum in tonna interiùs exteriúſque picata, quam coriis inuoluerunt. Quod nihil ad tollendum fœtorem profecit. Vnde ad cellam quandam Monachorum Lugdunenſis Epiſcopij, quæ Nantoadis dicitur, vix peruenientes, illud corpus cum ipſa tonna terræ mandauerunt. C

CAROLOMANNVS pene vſque ad mortem infirmatus, & lectica delatus ad propria, per annum ita iacuit, vt à multis fuerit deſperatus.

Ca. XXXVI. LVDOVICVS II. LVDOVICVS accepto nuncio in Audriaca villa de morte patris ſui, quos potuit conciliauit ſibi: dans eis Abbatias & Comitatus, ac villas, ſecundum vniuſcuiuſque poſtulationem. Et iter agens per Cariſiacum & Compendium vſque Aduernum *, quatenus ad ſepulturam patris ſui apud Monaſterium ſancti Dionyſij perueniret: vbi audiuit patrem ſuum ſepultum, & Regni primores tam Abbates quàm Comites indignatos, quia quibuſdam honores dederat ſine illorum conſenſu, & ob id aduerſus ſe conſpiratos eſſe, reuerſus eſt Compendium. Ipſi autem Primores cum Richilde diripientes omnia quæ in via illorum erant, vſque ad Auennacum Monaſterium peruenerunt, & Conuentum ſuum ad Montem VVitmari condixerunt, indéque Miſſos ſuos ad Ludoicum direxerunt. Sed & Ludoicus Legatos ſuos ad eos direxit. Et diſcurrentibus inter eos Miſſis, ad hoc peruentum eſt, vt Richildis & ipſi Primores ad eum Compendium venirent, & ſuum

* fort. ad Verzuum.

A ſunm Conuentum ad Caſnum in Cotia condixerunt. Richildis Compendium ad Ludouicum veniens in Miſſa ſancti Andreæ attulit ei Præceptum, per quod pater ſuus illi Regnum ante mortem ſuam tradiderat, & ſpatam quæ vocatur ſancti Petri, per quam eum de Regno reueſtiret. Sed & regium veſtimentum, & coronam, ac fuſtem ex auro & gemmis. Et diſcurrentibus Legatis inter Ludouicum & Regni Primores, & pactis honoribus ſingulis quos petierunt, VI. Idus Decembris conſenſu omnium tam Epiſcoporum & Abbatum, quàm Regni Primorum, ceterorúmque qui adfuerunt, conſecratus & coronatus eſt in Regem LVDOVICVS ab Hincmaro Remorum Epiſcopo, & Epiſcopi ſe ſuáſque Eccleſias illi ad debitam defenſionem & canonica priuilegia ſibi ſeruanda commendauerunt: profitentes ſecundum ſuum ſcire & poſſe, iuxta ſuum miniſterium, conſilio & auxilio illi fideles fore. Abbates autem, & Regni Primores, ac Vaſſalli regij, ſe illi commendauerunt, & ſacramentis ſecundum morem fidelitatem promiſerunt. *Lvdovicvs II.*

QVANDO Ludouicus Rex filius Caroli Imperatoris fuit coronatus in Compendio, hoc petierunt Epiſcopi apud ipſum ſicut hîc ſubſequitur. A vobis perdonari nobis perimus, vt vnicuique de nobis & Eccleſiis nobis commiſſis, ſecundum primum Capitulum quod nouiſſimè in Cariſiaco domnus Imperator pater veſter à ſe & à vobis ſeruaturum, conſentientibus fidelibus ſuis ac veſtris, atque Apoſtolicæ Sedis Legatis, legente Gozleno, denunciauit, canonicum priuilegium ac debitam legem atque iuſtitiam conſeruetis: & defenſionem exhibeatis B ſicut Rex in ſuo Regno vnicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ iuſtè exhibere debet. Ipſe autem Ludouicus talem promiſſionem fecit illis Epiſcopis. *Sequentia vſque ad annum 871. eſt de fit Aimoini Continuator.*

PROMITTO & perdono vobis, quia vnicuique de vobis & Eccleſiis vobis commiſſis ſecundum primum Capitulum, quod nouiſſimè in Cariſiaco domnus Imperator pater meus ſe ſeruaturum, conſentientibus fidelibus illius ac noſtris, atque Apoſtolicæ Sedis Legatis, legente Gozleno, denunciauit, canonicum priuilegium, & debitam legem atque iuſtitiam conſeruabo: & defenſionem quantum potuero exhibebo, adiuuante Domino, ſicut Rex in ſuo Regno vnicuique Epiſcopo & Eccleſiæ ſibi commiſſæ debitor eſt exhibere. Hoc eſt Capitulum, quod hîc commemoratur.

DE honore quoque & cultu Dei atque ſanctarum Eccleſiarum, quæ auctore Deo ſub ditione & tuitione tegiminis noſtri conſiſtunt, Domino mediante, decernimus: vt ſicut tempore beatæ recordationis domni genitoris noſtri excultæ & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, quæ à noſtra liberalitate honoratæ atque ditatæ ſunt, de cetero ſub integritate ſui ſeruentur: & Sacerdotes atque ſerui Dei vigorem Eccleſiaſticum, & debita priuilegia iuxta reuerendam auctoritatem obtineant, & eiſdem principalis poteſtas, & illuſtrium virorum ſtrenuitas, ſeu reipublicæ adminiſtratores vt ſuum miniſterium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & iuſtè concurrant. Et filius noſter hæc ſupradicta ſimi- C liter Deo adiuuante conſeruet.

Commendatio Anſegiſi Epiſcopi & aliorum Epiſcoporum qui adfuerunt apud Compendium, quando benedixerunt LVDOVICVM *filium Caroli Imperatoris.*

ME ac Eccleſiam mihi commiſſam vobis commendo ad debitam legem & iuſtitiam conſeruandam, & defenſionem exhibendam, ſicut Rex Epiſcopos Eccleſiæ ſuæ iuſto iudicio conſeruare & exhibere debet.

Profeſſio ipſorum.

EGO ille ipſe ſic profiteor: De iſta die & deinceps iſti Seniori & Regi meo Ludouico Caroli & Hermentrudis filio, ſecundum meum ſcire & poſſe, & meum miniſterium, auxilio & conſilio fidelis & adiutor ero: ſicut Epiſcopus rectè Seniori ſuo debitor eſt, in mea fide & meo ſacerdotio. Ad ſuprà ſcriptam verò Epiſcoporum petitionem, hæc quæ ſequuntur Rex Ludouicus profeſſus eſt Epiſcopis, & iſtam ipſam donationis ſcripturam manu ſua eis dedit in Compendio, anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXVII. VI. Kalendas Decembris.

Lvdovicvs II.

Profeſſio iſtius Ludouici filij Caroli. A

» Ego Lvdovicvs miſericordiâ Domini Dei noſtri & electione populi Rex
» conſtitutus, promitto teſte Eccleſia Dei omnibus Ordinibus, Epiſcoporum vide-
» licet, Sacerdotum, Monachorum, Canonicorum, atque Sanctimonialium, regulas
» à Patribus conſcriptas, & Apoſtolicis atteſtationibus roboratas, ex hoc in futurum
» tempus me illis ex integro ſeruaturum. Polliceor etiam me ſeruaturum leges &
» ſtatuta populo, qui mihi ad regendum miſericordia Dei committitur, pro commu-
» ni conſilio fidelium noſtrorum, ſecundum quod prædeceſſores mei Imperatores &
» Reges geſtis inſeruerunt, & omninò inuiolabiliter tenenda & obſeruanda decre-
» uerunt. Ego igitur Ludouicus rectitudinis & iuſtitiæ amore hanc ſpontaneam
» promiſſionem meam relegens, manu propria firmaui.

DCCCLXXVIII.

878. Anno DCCCLXXVIII. Ludouicus Rex ſecus Sueſſionis in Monaſterio ſancti Medardi Natiuitatem Domini celebrauit. Indéque ad Audriacam villam perrexit, & Paſcha Domini in Monaſterio ſancti Dionyſij celebrauit. Ac ſuadente Hugone Abbate & Markione perrexit vltra Sequanam, tam pro auxilio Hugonis contra Nortmannos, quàm & pro eo quòd filij Gozfridi caſtellum & honores filij Odonis quondam Comitis inuaſerunt: ac ideò * quia frater Bernardi Markionis Ebroecenſem ciuitatem vſurpans, multas deprædationes circum circa in illis regionibus exercebat. Inſuper & Eiricum more Nortmannico deprædari præſumpſit. Et veniens Ludouicus vſque Turonis, infirmatus eſt vſque ad deſperationem vitæ. Sed miſerante Domino, aliquantulum conualeſcens, fatagentibus quibuſdam Conſiliariis ſuis, & amicis Gozfridi, venit ad eum iſdem Gozfridus: adducens ſecum filios ſuos, ea conditione vt caſtellum & honores quos inuaſerant, Ludouico Regi redderent, & poſtea per conceſſionem illius haberent. Tunc Gozfridus partem de Brittonibus ad Regis fidelitatem conuertit: ſed ipſi demum fecerunt vt Brittones. B

* In Suppl. Aimoini legitur, & Immo, quaſi ſit nomen proprium fratris Bernardi Marchionis: ſed malè.

Clxxxvii. Ioannes Papa iraſcens contra Landbertum & Adalbertum Comites, quia villas & ciuitatem eius prædati ſunt, eis horribiliter excommunicatis, Româ exiit, & nauigio Arelatum in die ſancto Pentecoſtes appulit, ſuóſque Nuncios ad Boſonem Comitem miſit: & per eius auxilium vſque Lugdunum venit, & indè Miſſos ſuos ad Regem Ludouicum Turonis miſit: mandans vt ei obuiam veniret quò ſibi commodum foret. Ludouicus autem mittens ei obuiam quoſdam Epiſcopos, petiit vt vſque Trecas veniret, ipſique ab Epiſcopis iſtius Regni ſtipendia dari fecit. Et quia propter ſuam infirmitatem ante non potuit, Kalendas Septembris apud Trecas ad eum venit. Interea Papa Ioannes generalem Synodum cum Epiſcopis Galliarum & Belgicarum Prouinciarum agens, qualiter Landbertum & Adalbertum, Formoſum quoque & Gregorium Nomenculatorem, ac complices illorum Romæ excommunicauerit, relegi fecit in Synodo: & conſenſum Epiſcoporum in eadem excommunicatione quæſiuit. Vnde qui adfuerunt Epiſcopi petierunt, vt ſicut ipſe excommunicationem quam fecerat per ſcripturæ lectionem recitari fecit in Synodo, ita & eis concederet vt per ſcripturam illi ſuam conſenſionem proferrent. Et concedente ita fieri Papa Ioanne, in craſtina Epiſcopi hoc quod ſequitur diploma Papæ in Synodo porrexerunt. C

» Domne ſanctiſſime ac reuerendiſſime Pater Patrum Ioannes, Catholicæ
» atque Apoſtolicæ Eccleſiæ, ſanctæ videlicet Romanæ primæ Sedis Papa. Nos
» famuli tui, ac diſcipuli veſtræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum Epiſcopi, his
» quæ ſuper vulnera dolorum veſtrorum maligni homines ac miniſtri diaboli ad-
» dentes in ſanctam matrem noſtram ac magiſtram omnium Eccleſiarum commiſe-
» runt compatimur, & dolori veſtro conſentes condolemus: atque iudicium veſtræ
» auctoritatis, quod priuilegio beati Petri & Sedis Apoſtolicæ in eos & complices
» illorum iuxta ſacros Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentiâ
» conſecratos, ac ſecundum eiuſdem ſanctæ Romanæ Sedis Pontificum deceſſorum
» veſtrorum decreta protuliſtis, voto, voce, & vnanimitate noſtra atque auctorita-

Lvdovicvs II.

A te ſancti Spiritus, cuius gratiâ in Epiſcopali ordine ſumus conſecrati, gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, eos interimentes, proſequimur. Scilicet quos, ſicut ſuprà diximus, excommunicatis, excommunicatos tenemus: quos ab Eccleſia abieciſtis, abiicimus, quos anathematizaſtis, anathematizatos eſſe iudicamus. Et quos regulariter ſatisfacientes veſtra auctoritas Apoſtolica Sedes receperit, recipiemus. Sed & vt in ſacra Hiſtoria de plaga Egyptiaca dignè à Deo inlata legimus, quia non erat domus in qua non iaceret mortuus, & non erat qui alium conſolaretur, quoniam in domo ſua vnuſquiſque quod lugeret habebat: nos in noſtris quoque Eccleſiis lugenda lugemus. Et ideò veſtra auctoritate nobis ſubueniri cum omni mentis humilitate depoſcimus: petentes vt promulgetis Capitulum veſtræ auctoritatis, qualiter nos erga Eccleſiarum noſtrarum peruaſores agere debeamus; vt cenſura Apoſtolicæ Sedis muniti robuſtiores ac promptiores deinceps, Domino opem ferente, contra peruerſos Eccleſiaſticarum rerum ac facultatum raptores ac vaſtatores, ſacrique miniſterij Epiſcopalis contemptores, nos, ſucceſſoréſque noſtri, perſiſtere concordi ſententia valeamus. Vt iuxta egregij Prædicatoris vocem, & veſtræ auctoritatis promulgationem, traditi Sathanæ ſpiritu ſalui fiant in die Domini noſtri Iesv Christi.

Excommunicatio Ioannis Apoſtolici, & ceterorum Epiſcoporum, qui conuenerunt
B *apud Trecas, de peruaſoribus rerum Eccleſiaſticarum.*

Decr. in Supplemento Aimoini.

De peruaſoribus quippe rerum Eccleſiaſticarum, quos ſacri Canones ſpiritu Dei conditi, totius mundi reuerentiâ conſecrati, & decreta Pontificum Sedis Apoſtolicæ, ſub anathemate vſque ad regularem ſatisfactionem eſſe debere conſtituerunt: ſed & de raptoribus, quos Apoſtolus Chriſto in ſe loquente, Regnum Dei non poſſidere teſtatur, & cum huiuſmodi hominibus veraciter Chriſtiano nec cibum ſumere præcipit, quandin in ipſo crimine permanent, per virtutem Chriſti & iudicio Spiritus ſancti decernimus, vt ſi ante proximas Kalendas Nouembris eaſdem res, quas quique vſurpatores iniuſtè peruaſerunt, Eccleſiis ſuis regulariter ſatisfacientes non reſtituerint, à communione corporis & ſanguinis Chriſti vſque ad reſtitutionem rerum Eccleſiaſticarum, & ſatisfactionem, alieni habeantur. Et ſacri Epiſcopalis miniſterij ac excōmunicationis Eccleſiaſticæ contemptores ſecundum Euangelicam & Apoſtolicam auctoritatem ab Epiſcopis, quorum intereſt, communione, ſi regulariter ſatisfacientes non reſipuerint, anathematis vinculo innodati vſque ad ſatisfactionem permaneant. Et ſi in ipſa pertinacia permanentes obierint, nemo corpora illorum cum Hymnis & Pſalmis ſepeliat, nec memoria illorum ad ſacrum altare inter fideles mortuos habeatur. Dicente Apoſtolo & Euangeliſta Iohanne: *Eſt peccatum ad mortem? pro illo non dico vt quis oret.* Peccatum enim ad mortem eſt perſeuerantia in peccato vſque ad mortem. Et
C ſacri antiquorum Patrum Canones de his, qui ſibi mortem voluntariè inferunt, & qui pro ſuis ſceleribus puniuntur, ſancto inſpirante ſpiritu decreuerunt, vt cum Hymnis & Pſalmis eorum corpora non deferantur ad ſepulturam. Quorum decreta ſequentes, ea quæ præmiſimus de peruaſoribus & raptoribus rerum & facultatum Eccleſiaſticarum, ſi non reſipuerint, iudicio ſancti Spiritus decernimus: ſicut beatus decreuit Gregorius dicens, quia tales Chriſtiani non ſunt, quoſque ego & omnes Catholici Epiſcopi, imò vniuerſalis Eccleſia anathematizat.

Qvod diploma Iohannes Papa ſuæ excommunicationi adſcribi fecit, & manu ſua confirmans ab omnibus Epiſcopis in Synodo ſubſcribi fecit. Deinde ipſo iubente lecti ſunt in Synodo Canones Sardicenſis Concilij, & Decretum Papæ Leonis de Epiſcopis ſedes ſuas mutantibus: ſed & Africani Canones, & vt non fiant Epiſcoporum tranſlationes, ſicut nec rebaptizationes vel reordinationes, pro Frotario Burdegalenſi Epiſcopo, qui de Burdegalis, Pictauis, indéque ad Biturigenſem ciuitatem exiliſſe dicebatur.

Et coronatus Lvdovicvs à Ioanne Papa vii. Idus Septembris inuitauit eundem Papam ad domum ſuam, & oppiparè paſcens honorauit eum multis donis ipſe & vxor ſua, & remiſit eum ad Trecas ciuitatem. Poſtea verò per Miſſos ſuos petiit eundem Papam, vt vxorem illius in Reginam coronaret. Sed obti-

LVDOVICVS II.

nere non potuit. Frotarius autem & Adalgarius Epiſcopi attulerunt in conuentum Epiſcoporum Papæ Ioanni Præceptum, per quod pater ſuus Ludouico Regnum tradiderat, petentes ex ipſius parte, vt priuilegio ſuo ipſum Præceptum confirmaret. A

TVNC Papa Iohannes protulit exemplar quaſi facti Præcepti à CAROLO Imperatore de Abbatia ſancti Dionyſij Romanæ Eccleſiæ, quod compilatum conſilio præfatorum Epiſcoporum, & aliorum Conſiliariorum Ludouici Regis à plurimis credebatur, vt à Gozleno ipſam Abbatiam velut ex ratione tolleret, & ſibi habere poſſet. Et dicente Papa Iohanne, vt ſi vellet Ludouicus Rex, vt ſuper illius Præceptum priuilegium faceret, ſuo Præcepto illud patris ſui Præceptum firmaret. Quod argumentum, ſicut factio, & non ratio, imperfectum remanſit.

DENIQVE IV. Idus præfati menſis Ludouicus Rex quorumdam Primorum compulſus petitionibus venit ad Apoſtolici manſionem, & cum eo familiariter locutus, vna cum illo reuerſus eſt ad conuentum Epiſcoporum in exedram iuxta manſionem Apoſtolici. Et poſt excommunicationem HVGONIS Lotharij filij, & Immonis, ac complicum eorum vim facientibus quibuſdam Epiſcopis, & conſentiente Rege, dixit Papa Iohannes vt Hedenulfus ſua auctoritate ordinatus Epiſcopus Sedem ſuam teneret, & Epiſcopale miniſterium ageret, & Hincmarus cœcus ſi vellet Miſſam cantaret, & partem de rebus Epiſcopij Laudunenſis haberet. B Et cùm Hedenulfus apud eundem Papam peteret, vt eum ab illa Sede abſolueret, dicens ſe eſſe infirmum, & velle intrare Monaſterium, hoc obtinere non potuit. Sed præceptum eſt illi ab eo, conſentiente Rege atque Epiſcopis Hincmari fautoribus, vt Sedem ſuam teneret, & Epiſcopale miniſterium ageret. Qui fautores Hincmari audientes quòd Papa Ioannes dixerit, vt ſi vellet Hincmarus cœcus Miſſam cantaret, & Rex conſentiret vt partem de Epiſcopio Laudunenſi haberet: inſperatè aliarum prouinciarum Epiſcopi, ſed & aliarum regionum Metropolitani, ſine præceptione Papæ Hincmarum veſtimentis ſacerdotalibus indutum in præſentiam ipſius Papæ adduxerunt. Indéque ſublatum, cantantes in Eccleſiam illum duxerunt, & ſignum benedictionis ſuper populum dare fecerunt. Sicque Synodus illa ſoluta eſt.

IN craſtina LVDOVICVS Rex inuitatus à Boſone, ad domum illius perrexit cum quibuſdam primoribus Conſiliariis ſuis. Et paſtus & honoratus ab illo, ſed & ab vxore ipſius, deſponſauit filiam Boſonis CAROLOMANNO filio ſuo: & cum conſilio ipſorum Conſiliariorum ſuorum diſpartitus eſt honores Bernardi Gothiæ Markionis per Theodoricum Camerarium & Bernardum Comitem Aruernicum, & per alios ſecretò diſpoſitos.

PAPA Ioannes Trecas mouens, Cauillonem petiit, indéque per Moriennam iter agens, per cluſas montis Ciniſij Italiam, à Boſone & vxore illius deductus, introiuit. C

CA.XXXVIII LVDOVICVS Rex Trecas Compendium reuerſus, audita renunciatione Legatorum ſuorum, quos ad ſobrinum ſuum Ludouicum pro pace inter ſe obtinenda direxerat, cum quibuſdam Conſiliariis ſuis venit vſque ad Heriſtallium. Et Kalendas Nouembris ſimul conuenientes apud Marſnam, vtrimque pax firmata eſt inter eos. Et condixerunt Placitum in Purificatione ſanctæ Mariæ, vt ſimul iterum conuenirent: Ludouicus Caroli filius ad Gundulfi-villam, & Ludouicus Ludouici filius circa eundem locum in commoditate ſua. In ipſo quidem Placito hæc quæ ſequuntur inter eos conſenſu fidelium illorum ſeruanda conuenerunt.

CONVENTIO, quæ inter glorioſos Reges LVDOVICVM filium Caroli Imperatoris, itémque LVDOVICVM filium Regis Ludouici in loco qui vocatur Furonis Kalend. Nouembris, ipſis & communibus fidelibus ipſorum fauentibus & conſentientibus, facta eſt anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXVIII.
» Indictione XI. dicente Rege Ludouico filio Caroli: Sicut inter patrem meum
» Carolum & patrem veſtrum Ludouicum Regnum Lotharij diuiſum fuit, volu-
» mus vt ita conſiſtat. Et ſi aliquis noſtrorum fidelium de Regno patris ſui ex hoc
» aliquid vſurpatum habet, iuſſu noſtro illud dimittat. De Regno verò, quod Lu-
» douicus Imperator Italiæ habuit, quia nec dum ex illo aliqua diuiſio facta eſt,

LVDOVICVS II.

A quicumque modò illud tenet, ita teneat: donec Domino volente iterum ſimul venientes cum communibus fidelibus noſtris, inueniamus & diffiniamus quid ex hoc melius & iuſtius nobis viſum fuerit. De Regno autem Italiæ quia modò nulla ratio eſſe poteſt, omnes ſciant quia partem noſtram de illo Regno & requiſiuimus & requirimus, & Domino auxiliante requiremus. Iſta ſequenti die ſtatuta ſunt.

Cap. I. Vt quia firmitas amicitiæ & coniunctionis noſtræ modo quibuſdam præpedientibus cauſis eſſe non potuit, vſque ad illud Placitum quò ſimul conueniamus ſtatutum habemus. Talis enim amicitia inter nos manebit Domino auxiliante de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta: vt nemo ſuo pari vitam, Regnum, aut fideles ſuos, vel aliquid quod ad ſalutem ſiue proſperitatem ac honorem Regni pertinet, non velit, aut fortè conſiliet.

Cap. II. Vt ſi in cuiuſcumque noſtrum Regno pagani ſiue pſeudochriſtiani inſurrexerint, vnuſquiſque veraciter ſuum parem, vbicumque neceſſe fuerit, & ipſe rationabiliter potuerit, aut per ſemetipſum, aut per ſuos fideles, & conſilio & auxilio prout melius potuerit adiuuet.

Cap. III. Vt ſi ego vobis ſuperſtes fuero, filium veſtrum Lvdovicvm adhuc paruulum, & alios filios veſtros, quos vobis Dominus donauerit, vt Regnum paternum hereditario iure quietè tenere poſſint, & conſilio & auxilio prout melius potuero adiuuabo. Si autem vos mihi ſuperſtes fueritis, filios meos Lvdo-B vicvm & Carolomannvm, & alios quos diuina pietas mihi donare voluerit, vt Regnum paternum quietè tenere poſſint ſimiliter & conſilio & auxilio prout melius potueritis vt adiuuetis rogo.

Cap. IV. Vt ſi aliqui ſuſurrones & detractores, & qui paci noſtræ inuident, & quietum Regnum eſſe non patiuntur, inter nos lites & contentiones atque diſcordias ſeminare voluerint, nullus noſtrûm hoc recipiat aut libenter accepret: niſi fortè hoc ad rationem coram nobis vtriſque & communibus fidelibus noſtris perducere voluerit. Si verò hoc noluerit, cum nullo noſtrûm aliquam ſocietatem habeat. Sed omnes illum ſicut mendacem & falſatorem, & inter fratres volentem ſeminare diſcordias, communiter à nobis abiiciamus: ne de cetero quiſque talia mendacia autibus noſtris inferre audeat.

Cap. V. Vt communiter prout citiùs potuerimus Miſſos noſtros ad Carolomannvm & Carolvm glorioſos Reges dirigamus, qui ad Placitum, quod octauo Idus Februarij ſtatutum habemus, inuitentur: vt nullatenus venire differant obſecrentur. Et ſi ſecundum quod optamus venire valuerint, communiter nos ad Dei voluntatem, & ſanctæ Eccleſiæ ſaluationem, ac communem honorem noſtrum, ac profectum atque ſaluamentum totius populi Chriſtiani nobis commiſſi, Domino cooperante, ita coniungamus: vt de cetero in eo qui vnus eſt vnum ſimus, & vnum velimus: idipſum dicamus, ſecundum Apoſtolum, & faciamus omnes vt non ſint in nobis vlla ſciſmata.

C Cap. VI. Si autem illi obſecratione noſtra vocati, & inuitati, aut Miſſi eorum ad præfatum Placitum venire diſtulerint, nos ſecundum quod ſtatutum habemus illuc omninò venire, & nos ſecundum Dei voluntatem coniungere omnimodis non omittamus. Niſi fortè talis ineuitabilis neceſſitas euenerit, pro qua id fieri nullatenus poſſit: & ſi hoc acciderit, ad tempus quiſque pari ſuo hoc reſcire faciat. Et propterea amicitia noſtra nec minuatur, nec immutetur, donec Domino iubente congruo tempore perfectè confirmetur.

Cap. VII. Vt res Eccleſiarum, in cuiuſcumque Regno caput fuerit, tam de Epiſcopatibus quàm de Abbatiis ſine vlla contradictione rectores ipſarum Eccleſiarum illas poſſideant. Et ſi aliquid ibi mali factum à quoquam eſt, in cuiuſcumque Regno illæ res conſiſtunt, regulariter exindè iuſtitiam reddere faciat

Cap. VIII. Et quia per vagos, & in tyrannica conſuetudine irreuerentes homines pax & quies Regni perturbari ſolet, volumus vt ad quemcumque noſtrûm talis venerit, vt de his quæ egit rationem & iuſtitiam ſubterfugere poſſit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat, niſi vt ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et ſi rationem rectam ſubterfugerit, omnes in commune in cuius Regnum venerit illum perſequamur, donec aut ad rationem perducatur, aut de Regno expellatur, vel deleatur.

LVDOVICVS II. CAP. IX. Volumus vt hi, qui merito proprietatem illorum in Regno noſtro perdiderint, ita iudicentur ſicut temporibus noſtrorum anteceſſorum inuentum fuit. Qui verò dicunt iniuſtè ſe proprietatem ſuam perdidiſſe, veniant in noſtram præſentiam: & ſicut iuſtum eſt, ita de illis iudicetur, & ſua recipiant. A

Ca. XXXIX. 879. HOC dicto, Ludouicus Ludouici filius ad ſua rediit, & LVDOVICVS Caroli filius per Arduennam veniens, DCCCLXXIX. anno Incarnationis Dominicæ in Longlario Natiuitatem Domini celebrauit. Et aliquandiu in Arduenna demorans, indéque iter agens, circa Purificationem ſanctæ Mariæ ad Pontigonē venit: vnde volens ire in partes Auguſtoduni ad comprimendam rebellionem Bernardi Markionis, vſque ad Trecas perrexit. Sed quia ingraueſcente infirmitate ſua (dicebatur enim veneno infectus) longiùs ire non potuit, filium & æquiuocum ſuum LVDOVICVM baiulationi Bernardi Comitis Aruerniei ſpecialiter committens, HVGONEM Abbatem, & Boſonem, & præfatum Bernardum cum filio ſuo, ſed & THEODERICVM cum ſociis ſuis, Auguſtudunum miſit: quatenus ipſum Comitatum ad opus Theoderici, cui antea illud dederat, euindicarent. Ipſe autem cum magna difficultate per Iodrum Monaſterium Compendium venit. Et ſentiens ſe mortem euadere non poſſe, per Odonem Belgiuacenſem Epiſcopum & Albuinum Comitem coronam & ſpatam, ac reliquum regium apparatum, filio ſuo LVDOVICO miſit: mandans illis qui cum eo erant, vt eum in Regem ſacrari, ac coronari facerent. Ipſe autem IV. Idus Aprilis in die paraſceues iam veſpere obiit: & in craſtina, ſcilicet in vigilia ſancti Paſchæ, in Eccleſia ſanctæ Mariæ ſepultus fuit. B

LVDOVICVS ET CAROMANNVS. AVDIENTES autem Odo & Albuinus illum eſſe defunctum, quæ portauerant Theoderico Camerario dederunt, & cum feſtinatione reuerſi ſunt. Illi autem qui cum filio Regis erant, audita morte patris ipſius infantis, mandauerunt Primoribus qui in illis partibus erant, vt apud Meldis conuenirent obuiam eis, & ibi tractarent quid de cetero agere deberent.

INTER Boſonem autem & Theodericum mediante Hugone Abbate conuentum eſt, vt Boſo Comitatum Auguſtodunum haberet, & Theodericus Abbatias quas Boſo in iſtis partibus habuerat in commutatione acciperet. GOZLENVS denique Abbas memor iniuriarum ac inſidiarum ſuarum, quas à ſuis æmulis tempore præcedenti ſuſtinuerat, fiſus de familiaritate quam cum LVDOVICO Germaniæ Rege, & cum vxore illius, atque cum Primoribus illius terræ, quando captus in bello apud Andrnacum, & trans Rhenum ductus fuerat, obtinuit: cœpit cogitare qualiter talionem ſuis contrariis redderet, & CHVONRARDVM Pariſiaci Comitem ſpe falſa de præcellenti poteſtate deludens, & quædam ingenia qualiter id exequi poſſet enarrans, ſibi coniunxit. Et antequam illi qui cum Regis filio erant ad condictum Placitum apud Meldis venirent, accelerauerunt quoſcumque potuerunt Epiſcopos, & Abbates, atque potentes homines, ad Conuentum vocare vbi Thara Iſaram influit: eo ſub obtentu, vt quia Rex defunctus erat, vnanimiter tractarent de Regni pace atque vtilitate. His autem qui conuenerant perſuaſerunt, vt LVDOVICVM Germaniæ Regem in hoc Regno conuocarent, & eius largitione honores, quos hactenus obtinere non potuerunt, ſine vlla dubitatione haberent. Et miſerunt nuncios ſuos ad prædictum Ludouicum & vxorem eius, mandantes vt vſque Mettis venire accelerarent, & illuc omnes Epiſcopos & Abbates, ac Primores iſtius Regni ad illum perducere poſſent. Sicque per Siluacum & ſecus Axonam multas deprædationes ac rapinas facientes, vſque ad Viridunum venerunt. Veniente autem Ludouico Mettis, iterum ad illum nuncios miſerunt, poſtulantes vt vſque ad Viridunum veniret, quatenus commodiùs populum iſtius Regni ad illum perducere poſſent. Veniens autem Ludouicus vſque ad Viridunum, tanta mala exercitus eius in omnibus nequitiis egit, vt paganorum mala facta illorum vincere viderentur. C

AVDIENTES autem Hugo & Boſo, ac Theodericus, & illorum ſocij, quæ Gozlenus & Chuonradus cum illorum complicibus machinabantur, miſerunt VVltarium Epiſcopum Aurelianenſem, & Goiramnum ac Anſcherum Comites, ad Ludouicum apud Viridunum, vt ei offerrent partem de Regno Lotharij iunioris, quam Carolus contra fratrem ſuum Ludouicum ipſius Ludouici patrem acceperat: vt accepta illa portione Regni, in Regnum ſuum rediret, & quod reli-

A quum de Regno patris ſui Caroli Ludouicus habuit, filiis ſuis conſentiret. Ludouicus verò & ſui acceptam habentes talem oblationem, cum dedecore Gozlenum & Chuonradum, ac complices illorum reiecerunt. Et accepta Regni parte ſibi oblata, Ludouicus ad Palatium ſuum Franconofurd rediit. LVDOVICVS ET CARLOMANNVS.

AVDIENS autem hoc vxor illius, ſatis moleſtè tulit: dicens, quia ſi illa cum eo veniſſet, totum iſtud Regnum haberet. Anguſtiantes autem Gozlenus & Chuonradus, ad ipſam Reginam fecerunt confugium, querimoniam agentes qualiter eſſent decepti. Et acceptis Miſſis qui eos de parte Ludouici confortarent, ſed & alios quaſi obſides, reuerſi ſunt: rapinas & deprædationes facientes quocumque peruenire potuerunt. Renuntiantes ſociis ſuis, Ludouicum quantociùs cum magno exercitu venturum, quoniam ad præſens venire non poterat: quia nunciatum eſt ei, non incerta relatione, fratrem ſuum Carolomannum paralyſi percuſſum, & iam morti vicinum, ſuúmque filium de concubina nomine ARNVLFVM partem Regni illius occupaſſe: & ideò in illa parte feſtinus pergeret, ſicut & fecit. Sopita verò ſicut potuit in illis partibus commotione, reuerſus eſt ad vxorem ſuam. Audientes autem Hugo Abbas & ceteri Primores, qui cum filiis quondam ſenioris ſui Ludouici, LVDOVICO ſcilicet & CAROLOMANNO, agebant, Ludouicum cum vxore ſua in iſtas partes venturum, quoſdam Epiſcopos, Anſegiſum & alios miſerunt ad Ferrarias Monaſterium, & ibi eos

B conſecrari & coronari in Reges fecerunt.

INTEREA Boſo, perſuadente vxore ſua, quæ nolle viuere ſe dicebat, ſi filia Imperatoris Italiæ, & deſponſata Imperatori Græciæ, maritum ſuum Regem non faceret, partim comminatione conſtrictis, partim cupiditate illectis pro Abbatiis & villis eis promiſſis, & poſtea datis, Epiſcopis illarum partium perſuaſit vt eum in Regem vngerent, & coronarent. HVGO etiam filius iunioris Lotharij ex VValdrada, collecta prædonum multitudine, Regnum patris ſui eſt molitus inuadere.

KAROLVS Ludouici quondam Germaniæ Regis filius in Longobardia perrexit, & ipſum Regnum obtinuit. Cum quo apud Vrbam, antequam Montem Iouis tranſiret, Ludouicus & Carolomannus loqui perrexerunt. Et illo eunte in Longobardiam, ipſiſque reuerſis ab eodem itinere, nuntiatum eſt eis quòd Nortmanni qui erant in Ligeri terreno itinere terras illas deprædabant. Et ſtatim moti in illas partes, in die Miſſæ Sancti Andreæ eos inuenientes, multos ex eis occiderunt, & plures in Vencenna * fluuio immerſerunt: & exercitus Francorum Deo volente cum victoria incolomis remeauit. CAP. XL. * Vigenna

ANNO incarnati Verbi DCCCLXXX. LVDOVICVS Rex Germaniæ, vna cum vxore ſua ab Aquis in iſtas partes iter arripuit, & vſque ad Duciacum venit. Vbi Gozlenus & Chuonradus obuiam illi venerunt: quamplurimis iam de illorum complicibus ab illorum ſocietate retractis. Indéque Ludouicus & vxor ſua ad 880.

C Attiniacum, indéque ad Ercuriacum, & ſic vſque ad Ribodimontem peruenerunt. Et videntes quia Gozlenus & Chuonradus quod ei polliciti fuerant attendere nequiuerunt, & ipſe ac vxor ſua quæ ſperauerunt obtinere non poſſent: peractis amicitiis cum filiis Ludouici, & condicto Placito futuro menſe Iunio ad Gundulfi-villam, reuerſi ſunt in patriam ſuam. Et inueniens Ludouicus Nortmannos in itinere, Domino opem ferente magnam ex illis partem occidit exercitus ſuus. Sed in Saxonia magnum damnum de fidelibus ſuis per Nortmannos ſuſtinuit. Filij autem Ludouici quondam Regis reuerſi ſunt Ambianis ciuitatem, & ſicut fideles illorum inuenerunt, Regnum paternum inter ſe diuiſerunt. Id eſt, vt LVDOVICVS quod Franciâ reſiduum erat ex paterno Regno, ſed & Niuſtriam cum Marchiis ſuis haberet: & CAROLOMANNVS Burgundiam & Aquitaniam cum Marchiis ſuis haberet: & quique de Proceribus ſecundum conuenientiam, in cuius diuiſione honores haberent, illi ſe commendarent. Inde Compendium redientes, ibi Paſcha Domini celebrauerunt. Et poſt hæc per Remum & Catalaunis ciuitates ad Placitum condictum mediante Iunio apud Gundulfi-villam obuiam ſuis ſobrinis venerunt. Ad quod Placitum Ludouicus infirmitate detentus venire non potuit, ſed pro ſe Miſſos ſuos direxit. Karolus autem à Longobardia rediens, illuc venit. In quo Placito communi conſenſu inuentum eſt, vt ipſi Reges Ludouici quondam filij ad Attiniacum redirent cum ſcara Ludouici Germaniæ Regis

LVDOVICVS ET CARLOMANNVS.

& Hugonem Lotharij iuniotis filium impeterent. Quò venientes, quia Hugonem non inuenerunt, ſororium illius TEVTBALDVM bello aggreſſi ſunt, & multis interfectis illum in fugam verterunt. Indéque cum hoſte ex Regnis ſuis, vnà cum prædicta ſcara Ludouici Regis Germaniæ, prædicti Reges, ordinatis qui Regnum ſuum contra Nortmannos in Ganto reſidentes cuſtodirent, in Burgundã verſus Boſonẽ per menſem Iulium à Trecas ciuitare perrexerunt: Carolo Rege illuc cum exercitu ſuo in Boſonem venturo. In quo itinere electis de caſtro Mateſcano Boſonis hominibus, ipſum caſtellum ceperunt, & eum Comitatum Bernardo cognomento Planta-piloſa dederunt. Et perrexerunt ſimul Carolus, Ludouicus, & Carolomannus, ad obſideodum Viennam, in qua Boſo vxorem ſuam cum filia, & magnam partem de ſuis hominibus relinquens, fugam ad montana quædam arripuit. Karolus autem, qui ſe vna cum ſobtinis ſuis Viennam obſeſſurum promiſerat, mox vt quædam ſacramenta vtrinque inter eos facta fueruot, ab ipſa obſidione receſſit, & in Italiam perrexit. Indéque Romam veniens, à Ioanne Papa ſe in die Natiuitatis Domini in Imperatorem conſecrari obtinuit. A

DCCCLXXXI.

881. ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXXXI. remanente Carolomanno cum ſuis contra Boſonis ſeditionem, Ludouicus frater eius reuerſus eſt in partem Regni ſui contra Nortmannos. Qui vaſtantes omnia, in ſuo itinere Corbeiæ Monaſterium, & Ambianis ciuitatem, aliáque ſancta loca occupauerunt: de quibus non modicam partem occiſis, ceteriſque fugatis, & ipſe Ludouicus vna cum ſuis retrorſum nemine perſequente fugam arripuit. Diuino manifeſtante iudicio, quia quod à Nortmannis fuerat actum, non humana, ſed diuina virtute patratum extiterit. Iterum namque Nortmannis regredientibus in partem Regni ſui, iſdem Ludouicus cum quibus potuit obuiam eis perrexit, & caſtellum materiâ lignea quorumdam Conſiliariorum ſuorum hortatu in loco qui dicitur *Stroms* clauſit. Quod magis ad munimen paganorum quàm ad auxilium Chriſtianorum factum fuit, quoniam ipſe Rex Ludouicus inuenire non potuit cui illud caſtellum ad cuſtodiendum committere poſſet. Indéque reuerſus, anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXII. apud Compendium Natiuitatem Domini, ſed & ſanctum Paſcha celebrauit. B

DCCCLXXXII.

882. VBI nuntiatum eſt ei, quia ſobrinus ſuus Ludouicus Ludouici Germaniæ Regis filius inutiliter ſibi & Eccleſiæ ac Regno viuens, morti ſuccubuit. Venientes autem Primores partis illius Regni, quæ ipſi Ludouico in locarium data fuerat, quatenus quæ pater & auus illorum habuerunt eis conſentiret, voluerunt ſe illi commendare. Sed conſilio primorum, propter ſacramenta quæ inter eum & Carolum facta fuerunt, non eos io commendationem ſuſcepit: ſed ſcaram hoſtilem, cui præfecit Theodericum Comitem, quaſi in adiutorium illorum conrra Nortmannos diſpoſuit. Er ipſe vltra Sequanam, acſi recepturus Britonum Principes, C
& bellaturus contra Nortmannos, vſque Turooes perrexit. Vbi infirmatus eſt corpore, & lecticâ deportarus vſque ad Monaſterium Sancti Dionyſij, menſe Auguſto ibi mortuus eſt, & ſepultus.

CAP. XLI. CARLOMANNVS.

PRIMORES autem Regni expeditum nuntium miſerunt ad CAROLOMANNVM, mandantes vt relictis qui Viennam obſiderent, & ſeditioni Boſoois reſiſterent, ipſe quantocius ad eos venire feſtinaret: quoniam hoſtiliter ipſi præparati erant in occurſum Nortmannorum, qui ciuitates Coloniam & Treuiris cum Monaſteriis ſibi contiguis iam incenſas habereot, & Monaſterium Sancti Landberti in Leudico, & Promiæ, & inde Aquis etiam Palatium, omniáque Monaſteria parrochiarum, Tungrenſis videlicet, Attrebatenſis, Cameraeenſis, & partem Remenſis parrochiæ ſuæ ditioni addicta, & partim cum caſtello Moſomagenſi incenſa, & VValam Metrenſem Epiſcopum contra ſacram auctoritatem & Epiſcopale miniſterium armatum & bellantem occiſum, & ſocios eius fugatos habebant. Ipſi autem parati erant illum recipere, & ſe illi commendare, ſicut & fecerunt. Dum autem in eodem procinctu degeret menſe Septembrio, nunciatum eſt illi certo nuntio, quia capta Vienna vxorem Boſonis & filiam eius RICHARDVS frater ipſius Boſonis ad Comitarum ſuum Auguſtudinenſem adductam habebat. Sed & Aſtiogas, & complices illius Nortmanni ex Ligeri egreſſi, mariti-

A mas partes petierunt. CAROLVS autem nomine Imperator contra Nortmannos venit cum multo exercitu vſque ad illorum firmitatem. Quò veniens, concidit cor eius, & placida mente Gotafridum cum ſuis vt baptiſma ſuſciperet, & Friſiam alióſque honores, quos Roricus habuerat, reciperet, interuentione quorumdam obtinuit. Sigefrido etiam & VVrmoni, illorúmque complicibus plura millia argenti & auri, quæ de theſauro Sancti Stephani Metenſis, aliorúmque Sanctorum locis, arripuit, eis dedit: & ad deuaſtandam Regni ſui atque conſobrini ſui partem, ſicut antea fecerant, reſidere permiſit. * Hugoni autem iunioris Lotharij filio facultates Eccleſiaſticas Mettenſis Epiſcopij, quas ſacri Canones futuro Epiſcopo reſeruari præcipiunt, ad conſumendum remiſit. ENGILBERGAM verò Ludouici Italiæ Regis vxorem, quam Imperator in Alemaniam tranſduxerat, per Leudoardum Vercellenſem Epiſcopum Ioanni Papæ, ſicut petierat, Romam remiſit. Et ſic verſus VVarmatiam, Placitum ſuum Kalendas Nouembris habiturus, à Nortmannis receſſit. Ad quod Placitum Hugo Abbas, quibuſdam ſociis ſecum aſſumptis, profectus, CAROLVM adiit, pro petitione partis Regni, quam frater ſuus Ludouicus in locarium acceperat: vt ſicut ipſe Carolus olim promiſerat, CAROLOMANNO reſtitueret. Vnde nil certi obtinuit, ſed abſentia illius in iſto Regno maximum detrimentum fecit: quia CAROLOMANNVS non habuit vnde Nortmannis poſſet reſiſtere, quibuſdam Regni Primoribus ab ipſius auxilio ſe retrahentibus.

CARLOMANNVS.

* *Iterum hic quædam de Eccleſia S. Germani ab Aimoini Cõtinuatore interiecta ſunt, quæ in Annalibus non extant.*

B Quapropter vſque circa Laudunum caſtellum venerunt, & quæ in gyro ipſius caſtelli erant deprædati ſunt, & incenderunt: & diſpoſuerunt Remis venire, indéque per Sueſſiones & Nouiomagum pergentes, ad præfatum caſtellum expugnandum redire, & Regnum ſibi ſubiicere. Quod pro certo audiens Hincmarus Epiſcopus, cuius homines de poteſtate Remenſis Epiſcopij cum Carolomanno erant, vix noctu cum corpore Sancti Remigij & ornamentis Remenſis Eccleſiæ, ſicut infirmitas corporis eius poſcebat, ſella geſtatoria deportatus, & Canonicis ac Monachis, atque Sanctimonialibus, hac illácque diſperſis, vltra Matronam in quadam villa, quæ Sparnacus nominatur, vix fugâ lapſus peruenit. Scara autem de Nortmannis plenitudinem illorum præueniens, vſque ad portam Remi peruenit, qui ea quæ extra ciuitatem inuenerunt deprædati ſunt, & villulas quaſdam incenderunt. Sed ciuitatem, quam nec murus, nec humana manus defendit, Dei potentia, & Sanctorum merita, ne illam ingrederentur, defenderunt. Carolomannus autem Nortmannorum ſuperuentionem audiens, cum quibus potuit eos aggreſſus eſt: & magnam partem de his, qui prædam ducebant, occidit, & partim in Axona necati ſunt. Maximè autem ex illis, qui Remum adierunt, volentibus ad ſocios ſuos redire, prædam excuſſit. Maior verò & fortior pars de Nortmannis in quadam villa, quæ vocatur Auallis, ſe recluſit, vbi eos illi qui erant cum Carolomanno ſine periculo ſui adire nequiuerunt. Vnde circa veſperam pedetentim retro reuerſi, in vicinis villis ſe collocauerunt. Nortmanni verò
C mox vt luna eis illuxit, ab ipſa villa egreſſi, itinere quo venerant redierunt.

Huc vſque Codex Ms. Cœnobij Sancti Bertini.

A

ANNALES RERVM FRANCICARVM,

AB ANNO CHRISTI DCLXXXVII. VSQVE ad annum DCCCCIV.

In Monaſterio Sancti Arnulfi Metenſis ſcripti.

Ex veteri Codice Ms. Viri eruditiſſimi Iacobi Sirmondi Societ. Ieſu Presbyteri, ac Regis Chriſtianiſſimi à Confeſſionibus.

Hos Annales orſus eſt Auctor, ignotus quidem, ſed vt videtur Monachus Sancti Arnulfi Metenſis, ab initio Regni Francorum. Quia tamen antiquiores Scriptores, quos non tam ſecutus eſt, quàm ferè totos ad verbum deſcripſit, iam Tomo I. fuerunt editi, maiorem quoque Annalium illius partem, ne pluries repetita Lectori nauſeam parerent, hîc omitti debere iudicatum eſt: ab exordio nempe ipſo, vſque ad Caput XCIX. *Chronici* FREDEGARII *Scholaſtici, quod folio 769. Tomi I. habetur. In cuius Capitis fine de ſuo addidit idem Auctor.* Et quia de PIPPINO mentionem fecimus, quis quantúſve fuerit dicere non pigebit. *Deinde ſeriem Annalium ſuorum continuauit, vt ſequitur.* B

687. ANNO ab Incarn. Domini noſtri IESV Chriſti DCLXXXVII. PIPPINVS filius ANSEGISELI nobiliſſimi quondam Francorum Principis, poſt plurima prœlia magnóſque triumphos à Deo ſibi conceſſos, Orientalium Francorum, glorioſo genitori feliciter ſuccedens, ſuſcepit Principatum. Cuius memorabilium geſtorum commenta, quæ ante Principatum ſeu in Principatu peregerit, cunctis Francorum populis declarata coruſcant. Principium tamen inſignis victoriæ, & perpetuæ laudis cumulus extat, quòd adhuc in pueritiæ flore poſitus, indebitam glorioſi genitoris ſui necem auxilio diuinæ virtutis inæſtimabili proſperitate vltus eſt. Auctorem enim infandi facinoris alienis deliciis affluentem ſubita inruptione interimens, puerili quidem manu, ſed heroica ferocitate proſtrauit. Haud aliter quàm vt de Dauid legitur, quòd Domino gubernante immanem Goliam puerili ictu proprio gladio vitâ capitéque ſpoliauit. Interempto itaque crudeliſſimo tyranno nomine GVNDOVVINO, cum ſatellitibus ſuis, opibúſque ipſius ſuis fidelibus diſtributis, PIPPINI virtus atque victoria longè latéque vulgabatur. Interea Duces ac Optimates Francorum, quos glorioſus genitor eius nutriuerat, magniſque olim honoribus exaltauerat, audita nequiſſimi tyranni perditione, immenſo repleti gaudio ad PIPPINVM properant, ſéque cum omnibus, quos gubernabant, ſuæ ditioni mancipant. Ad ſolatium autem, præſtante Domino, tantæ rei publicæ adminiſtrationis, erat ei glorioſa genitrix cunctis laudibus digna nomine BEGGA, filia PIPPINI præcellentiſſimi quondam Principis, qui populum inter Carbonariam ſiluam & Moſam fluuium, & vſque ad Freſionum fines vaſtis limitibus habitantem iuſtis legibus gubernabat. Sanè quia huic maſculini ſexus proles defuerat, nepoti ſuo PIPPINO ſuperſtiti nomen eum Principatu dereliquit. Prædicta autem matrona BEGGA repleta omni prudentia, filium ſuum PIPPINVM cottidie ſalutaribus alloquiis ammonebat, vt ſeſe Regno futuro inter adoleſcentiæ erudimenta ſine iniquitatis contagione Domino adiuuante ſeruaret. Ipſe verò gratiâ diuina præditus, cunctas ſalubres ſuæ genitricis ammonitiones ſtrenuis præueniebat mori- C

Marquardus Freherus Conſil. Palatinus ſequentia vſque ad annũ 692. nomine Fragmenti inſignis de Pipino Anſegiſi F. Orientalium Francorum Principe edit pag. 168 Corporis Hiſtoriæ Francicæ. Sed iſta auctiora, & emendatiora ſunt.

A bus. Tanto enim ptudentiæ lumine radiabat, vt grandæuis & maioribus natu populis ipſi ſubiectis maximam admirationem ingereret. Nam iuſtitiæ rigor, fortitudinis inuicta ſoliditas, & temperantiæ moderamentum, talem in adoleſcentis pectore ſibi locum ſponte adſciuerant, vt non ſolùm naturali inſertione, quod ab indictiſſima parentum proſapia poſſederat, ſed etiam diuina inſpiratione patentes eſſe crederentur. Ad ſolidandum quoque ipſius imperij fundamentum, erat ei agnatione auus quidam vir plenus virtutibus ARNVLFVS nomine, Mettenſis vrbis Epiſcopus. Hic omnium Francorum coram Deo & hominibus patronus præcipuus habebatur. Ipſe illum nihilominus ſacris monitis, diuinis & humanis, frequentiſſimè, vt ad potiora conualeſceret, roborabat diſciplinis. Ille verò non tardus auditor in cunctis ſeſe feliciter mandatis & iuſtificationibus Domini exercebat. Porro matertera ipſius erat virgo Domino conſecrata, GERTRVDIS vocabulo, quæ ſe ab infantiæ cunabulis, gratiâ Dei repleta, immortalis Domini ſeruitio mancipauit; conſtructóque Monaſterio in loco qui vocatur Niuella in hereditate propria, vnà cum genitrice ſua IVBERGA* dignum Domino cum turma plurima virginum ſeruicium rependebat. Hæc itaque adoleſcentis animum inter primæuæ ætatis gaudia exultantem cœleſtis diſciplinæ fructuoſo imbre rigabat. Horum igitur, vt ita dixerim, Sanctorum propinquorum monitis ſanctiſſimiſque exortationibus confortatus, per iuſtitiæ ſemitas ad Regni gubernacula ſine offenſione gradiebatur. Confluebant autem ad Aulam ipſius vniuerſi Optimates
B cunctorum Orientalium Francorum, & factus eſt illis contra omnes æmulos defenſor, & iuſtiſſimus in corrigendis moribus dominator.

Pippinvs Dvx.

*al. Iuv-berga.

ANNO ab Incatnarione Domini noſtri IESV Chriſti DCLXXXVIII. PIPPINVS ſucceſſibus proſperis Orientalium Francorum, quos illi propria linguâ *Oſterlindo* vocant, ſuſcepit Principatum. Hinc Suauos, & Baioarios, & Saxones, crebris irruptionibus frequentibuſque prœliis contritos ſuæ ditioni ſubigauit. Hæ enim Gentes olim, & aliæ plurimæ multis ſudoribus adquiſitæ, Francorum ſummo obtemperabant imperio. Sed propter deſidiam Regum, & domeſticas diſſenſiones, & bella ciuilia, quæ in multas partes diuiſi Regni ingruerant, legitimam dominationem deſerentes, ſinguli in proprio ſolo armis libertatem moliebantur defendere. Quam obſtinationem inuictus PIPPINVS Princeps crebris expeditionibus, vtiliſſimiſque conſiliis, & frequentibus populationibus Domino cooperante compeſcuit, ſeueriſſimaſque Nationes diuina comitante virtute propriæ dominationi ſubegit. Eo tempore THEODERICVS Rex Occidentalium Francorum, quos illi Niuuiſtrios dicunt, regebat Imperium, habens Maiorem domus EBROINVM nomine, crudelem ſcilicet virum, & ad plurima vicia pronum. Qui quondam quadam neceſſitate cogente Monaſterium, quod vocatur Luxouium, adiit, ibíque capitis coma depoſita, monaſticæ vitæ habitum cum voto ſuſcepit. Succedentibus verò annis, cùm Rex alius, qui ſibi amicus fuerat, Francorum ſuſcepiſſet Imperium, rurſus Monaſterium relinquens, habitúmque tantummodo ton-
C ſuræ retinens, monachalem habitum abiiciens, vxore recepta, honorem iterum Maioris domatus arripuit. Sed quantum inordinatè & illicitè illius officij adminiſtrationem ſubiit, tantùm peruerſiùs & ſceleſtiùs ipſius gubernationem exercuit. Nam illos, qui ſibi in primi Principatus amiſſione aduerſarij fuerant, ita perſecutus eſt, vt nonnullos vitâ, libertatéque plurimos ac propriis facultatibus ſpoliaret. In quo furore etiam LEODEGARIVS eximiæ ſanctitatis Epiſcopus, quia ipſe ſolus ſuam veſaniam redarguere conabatur, martyrio coronatur. Ea tempeſtate plurimi nobilium Francorum ob ſæuitiam prædicti tyranni Niuuiſtriam relinquentes, in Auſtriam ad PIPPINVM confugiunt: ſupplices ſuam clementiam poſtulantes, vt ſeſe de manibus crudeliſſimi hoſtis eriperet. Quos ille pietatis ſolitæ affectu commotus miſericorditer excipiebat. Sanè, cùm Deus omnipotens huic monſtruoſæ poteſtati finem facere decreuiſſet, Ebroinus ab ERMENFRIDO nobili interimitur, proſtratóque immaniſſimo tyranno ad PIPPINVM confugium fecit. A quo cauſa perpetrati homicidij agnita, ſolita pietate ſuſcipitur, & ceteris profugis iure humanitatis cum honore ſociatur. Defuncto igitur Ebroino, Theodericus Rex VVARATONEM virum ſtrenuum atque illuſtrem Maiorem domus inſtituit. Erat autem eidem VVaratoni filius lubricus & callidiſſimus nimis nomine GISILMARVS, qui poteſtatis cupiditate captus, patrem ab

688.

PIPPINVS DVX.

honore depoſuit, & ipſe improbus poteſtatem arripuit. Inter quem & inuictum A
Principem PIPPINVM diſſenſiones plurimæ exciterunt, quas digna mors Giſil-
mari maturè terminauit. Quo mortuo, genitor ipſius priſtino honoratus eſt offi-
cio. Qui etiam non multo poſt tempore vita deceſſit.

689. IGITVR anno Incarnationis Dominicæ DCLXXXIX. defuncto VVaratto-
ne, gener ipſius BERTARIVS nomine, Maior domus à Theoderico Rege con-
ſtituitur, nihil à moribus impij Giſilmari diſcrepans, præter ingenij calliditatem,
& humani conſilij ſagacitatem. Igitur profugi, quos PIPPINVS in ſua miſeri-
cordia ſuſceperat, frequentibus eum querimoniis appetebant, obſecrantes vt pro
diuino amore iniurias ſuas vlciſceretur. PIPPINVS verò ſedato animo Legatos
ad Theodericum pacificè dirigit, ſuggerens vt profugis, quos Ebroinus pro ſua cu-
piditate proprio ſolo expulerat, propriiſque facultatibus ſpoliauerat, iure regio
ſuis ſedibus reuocatos, æquitatis norma ſeruata patrimoniis iniuſtè ablatis reſtitu-
tis, ipſos reuerti iuberet. Hanc legationem Theodericus ſuggerente Bertario ſuper-
bè recepit, ſuóſque profugos ſeruos, quos PIPPINVS contra ius & legẽ ſuſcepe-
rat, quandoque à ſe requirendos ſpopondit. Legati verò redeunt, reſponſúmque
Theoderici Pippino referunt, ſuperbiam Regis indicant, minas quas ingerebat
adnunciant; leuitatem atque inconſtantiam Bertarij manifeſtant. Pippinus verò,
adunatis Optimatibus ſuis, rem in medium retulit, ſuperbi Regis reſponſum per
ordinem pandit. Lacrimas profugorum, & miſerabiles ſupplicationes, qui in fi- B
dem ſuam ſeſe crediderant, manifeſtat. minas improbi Principis ad memoriam
reuocat. Periculum quoque, quod imminebat ſuæ patriæ pro receptu exulum, ni
priùs ſapienter, quàm veniret, vitaretur, exponit; quidque ſuper his agendum ſit
ſciſcitatur.

690. ANNO Dominicæ Incarnationis DCXC. Ducibus PIPPINI omnibus opti-
mè placuit arma capere, pro miſeris ac ſpoliatis, qui dudum tam ſuam fidem,
quàm & defenſionem quæſiuerant, dimicare, patriámque non à populante hoſte,
ſed in ſuis ſedibus deterrente requiſito defenſare. PIPPINVS accepto à magi-
ſtratu conſilio, quod apud ſe verſabat in animo, magno repletus gaudio exerci-
tum congregat, quò obſtinati Regis iactantiam præueniret. Adunato igitur exer-
citu, Pippinus ad Carbonariam ſiluam peruenit. Qui terminus vtráque regna di-
uidit. Vbi vocatis Optimatibus ſuis, imò cuncto exercitu, intentionem ſuam ſuc-
„ cincta conuentione innotuit. Ne quis veſtrûm, inquit, fortiſſimi viri, fideles Dei
„ noſtri; arbitretur me tyrannidem in tali itinere exercere velle, vel ſæuitiam, &
„ non potiùs triplici neceſſitate coactus vos ad tale certamen prouocare. Sed breui-
„ ter me loquentem adtendite, & quid ad hoc me cogit audite. Excitor in primis
„ querelis Sacerdotum & ſeruorum Dei, qui me ſæpiùs adierunt, vt pro ſublatis in-
„ iuſtè patrimoniis Eccleſiarum, propter amorem Domini ipſis interpellantibus
„ dimicando ſubuenirem. Pro quibus per internuncios humiliter frequentiùs Theo- C
„ dericum exoraui, vnde nihil præter tumidum & ſuperbiâ plenum reſponſum re-
„ cipere merui. Secunda cauſa me ad talem prouocauit laborem. Nobilium ſiqui-
„ dem Francorum ad noſtram fidem confugientium lacrimæ & gemitus, qui tot ca-
„ lamitatum angoribus preſſi diuinum ſemper nos arbitrantur adipiſci poſſe ſuffra-
„ gium. Tertia, quia expedit nobis ſuperbiſſimi Regis obuiare ſententiis, & vaſta-
„ tionem patriæ noſtræ, quam minatur iniuſtè, in ſuum potiùs caput auxiliante Do-
„ mino conuertamus: noſtráque regione adhuc incolomi permanente, ipſum in
„ propriis ſedibus arrogantem, iudicium Domini ſubituri, requiramus. Pro cuius
„ amore, & Sanctorum illius, huiuſmodi certamina toleramus. His dictis vniuerſus
populus roboratus, vocibúſque ſimul & armorum plauſu ſententiam Ducis fir-
mauerunt. Tunc vnanimiter inuocato Dei auxilio iamdictam Carbonariam ſil-
uam tranſeunt, hoſtiliter cuncta vaſtantes. & ad interiores Regni illius partes in-
trepidi perueniunt, haud procúlque ab oppido Vermandorum, iuxta villam
cui vocabulum eſt Textricium, caſtra poſuerunt. Theodericus igitur cùm au-
diſſet hoſtem in ſui Regni penetralibus commorantem, exercitum congregat,
aciem contra PIPPINVM conſtituit, ex alia parte prædictæ villæ caſtra ponit. In-
ter quos modicus quidem fluuius, ſed difficili traiecto defluebat, qui ab incolis
Dalmannio nuncupatur. PIPPINVS itaque ab Aquilone eiuſdem fluminis,
Theodericus ab Auſtro conſederat. Pippinus ergo ad Theodericum Legatos di-
rigit,

A rigit, ea quæ pacis ſunt offerens. Cauſas aduentus ſui indicat, ſcilicet vt pro Eccleſiis Dei apud illum intercederet. vt quod iniqui tyranni illis abſtulerant, hoc ille in commune eorum eleemoſyna reformaret. vt profugis, qui fidem ipſius expetierant, iuſtitiam de rebus ablatis facere iuberet. Multa quoque pondera auri & argenti ſe ſibi dare ſpopondit, ſi eius ſuggeſtionibus adquieſceret, & pacem cum ipſo magis quàm prœlium habere eligeret. Ne fortè ipſo renuente ciuile bellum exiſteret, in quo nobiliſſimus & cognatus ſanguis Francorum ſub incerto belli impetu funderetur. Nuncij itaq; Legationis officio functi. Theodericus Conſiliarios ſuos alloquitur, & quid ſuper his faciendum ſit expoſcit. Bertarius more ſolito iniquo conſilio pacem oblatam à Pippino diſſipat, hoſtem armis patriâ pelli ſuadet: vt damna, quæ in illo itinere perpetrauerant, ſanguine piarent. Theodericus ergo bellum indicat, Legatóſque pro Pippino proteruè alloquens, ad propria reuerti iubet, & ea quæ pacis erant abnuit. Legati autem PIPPINVM de his omnibus certum reddunt. Qui properè hæc omnia ſuis Proceribus innoteſcit, & nihil aliud ſupereſſe comperit, quàm cum CHRISTI auxilio arrogantem ſuperborum impetum ſuperare. Tota itaque die illa de commiſſione prœlij ex vtraque parte non paribus conſiliis tractabatur. Nam Theodericus in innumerabilis populi multitudine magis quàm in conſiliis prudentiæ confidens, traditum ſibi iam PIPPINVM cum vniuerſo exercitu ſuo manibus & verbis gloriabatur. Et ob hoc nihil aliud

B Pippinum pacem poſtulaſſe affirmabat, niſi quia pauore perterritus bellũ cum ipſo committere non auderet. PIPPINVS contrà Optimates ſuos dulcibus alloquiis ammonebat, vt ſeſe votis & orationibus Dei omnipotentiæ defendendos commendarent, qui dat honorem & victoriam omnibus timentibus eum, & cuſtodientibus præcepta eius. Se verò non propter cupiditatem Regni, ſed propter oppreſſorum querelas, qui fidem ipſius inuocato nomine Domini adierant, & pro defenſione ipſorum, talibus ac tantis periculis ſe non dubitaret opponere. Fiducialiter autem ſe ad bellum proceſſurum eſſe denunciat, quod pro eius amore gerebat, qui poteſtatem habet ſaluos facere ſperantes in ſe, & vota omnium & intentiones cordium inæſtimabili ſcientiæ luce rimatur. His igitur & talibus allocutionibus ſuorum pectora roborauit fidelium. ita vt quaſi iam cœlitus patrata victoria, alacri corde grates omnipotenti Domino perſonarent. Itaque vnanimiter ſeſe ad bellum accingunt. PIPPINVS ergo prudentiſſima prouidentiâ in quodam eminentiori colle locum certamini delegit, & quo ad illum accedendum erat prouida ſpeculatione oſtendit. Igitur diem illam cum nocte magno curarum æſtu Pippinus Princeps tranſegit, & illuceſcente aurora copias ex caſtris educit, & magno ſilentio Dalmannionem fluuium tranſiit, atque ab Orientali parte caſtrorum Theoderici, prout pridie conſtituerat, aciem ordinat. Ducibus ſingulas legiones commendat, & vt patienter ortũ ſolis præſtolentur adnunciat: vt cum Dei auxilio reuerberantibus radiis ſolis, hoſtiũ obtutus titubaret. Orto igitur iam ſole, Theoderico ſui nunciant

C Pippini caſtra deſerta, & ignibus eſſe conſumpta. Quibus ille auditis, copias ad perſequendos hoſtes è caſtris educit. Cui intrepidus & præſtantior conſilio & armis Princeps Pippinus occurrit. Commiſſóque acerrimo prœlio, Theodericus cũ Conſiliario ſuo Bertario in fugam verſus, cunctos Optimates in ore gladij interemptos dereliquit. Nec priùs cœpto fugæ curſum terminauit, quàm Sequanæ amnis fluẽta tranſiret. Bertarius quoque vagus & profugus, timore perterritus per diuerſa loca latitans, ad vltimum à ſuis ſuam ſtultitiam nõ ferentibus interimitur. PIPPINVS igitur victor caſtra hoſtium inuadens, ſpolia ampla, Deo gratias referens, ſuis fidelibus impertitur. Plurimi autem ex prœlio fugâ lapſi Eccleſiis & Monaſteriis ſeſe defendendos crediderunt. Quorum maxima turba ad beati Quintini Martyris limina, nonnulli ad PERRONAM Scotorum Monaſterium, in quo beatus Furſeus corpore requieſcit, confugium fecerunt. Pro quibus, interuentu Abbatum locorum illorum, mitiſſimus Princeps Pippinus, acceptis ab his tantummodo ſacramentis, cunctis vitam & hereditatem donauit. Profectúſque inde, Theodericum fugientem perſequitur, & PARISIVS vſque ciuitatem peruenit. Quam ſubditione in poteſtatem redactam, Theodericum quoque recipiens, ne tyrannidem videretur exercere, nomen illi Regis inæſtimabili pietate reſeruauit. Ipſe verò totius Regni gubernacula, theſauróſque regios, & vniuerſi exercitus dominationem propriæ facultatis iure diſponenda retinuit.

Pippinvs Dvx.

Pippinus Dux.

691. Igitvr anno ab Incarnatione Domini dcxci. Pippinvs ſingularem A
Francorum obtinuit Principatum. Correctiſque omnibus prauitatibus, quæ in illis partibus per cupiditatem & iniquitatem Principum per multos annos adoleuerant, cunctam illam patriam in Chriſti ſeruicio florentem pacatiſſimámque reddidit. Ex hoc ergo tempore iam non de Principatu Francorum, ſed de diuerſarum Gentium adquiſitione, quæ quondam Francis ſubiectæ fuerant, inuicto Principi certamen inſtabat, id eſt contra Saxones, Friſiones, Alemannos, Baiouuarios, Aquitanios, VVaſcones, atque Brittones. Harum enim Gentium Duces in contumaciam verſi, à Francorum ſe dominio per deſidiam præcedentium Principum, iniqua ſe præſumptione abſtraxerant. E quibus quoſdam præcellentiſſimus Princeps Pippinus iam ſubegerat, quidam adhuc rebelles exſtiterant. Diſpoſitis autem prudenter omnibus in Occidentalis Regni gubernaculis, ad Orientalis Imperij ſui ſedes cum ſumma gloria & exultatione reuertitur. Ibíque proſperis Chriſto largiente ſucceſſibus Deo protectori ſuo gratias referens, reſiduum illius anni circuli tempus lætus expleuit.

692. Anno ab Incarnatione Domini noſtri Iesv Chriſti dcxcii. Pippinvs exercitum vniuerſalem Francorum adunare præcepit. Tractatiſque de vtilitate Imperij conſiliis, occurrit Radbodi Friſionum Ducis obuiare ſuperbiæ, qui tantæ ſtultitiæ inuolutus caligine fuit, vt contra Pippinum inuictum Principem aciem parare præſumeret. In qua victus atque fugatus, maximam partem exercitus ſui perdidit. Seráque tandem pœnitentiâ ductus, Legatos ad Pippinum dirigens pacem poſtulat, ſéque cum his quos regebat ſuæ ditioni ſubdidit. Obſidibus quoque datis, Pippini tributarius efficitur. His itaque peractis, Synodum adunare præcepit. In qua vtilitatibus Eccleſiarum, orphanorum, ac viduarum, conſideratis; ſeſe in opinatiſſimis Regni ſui ſedibus cum ſuis fidelibus ad hibernandum locauit. Singulis verò annis in Kalendis Martij generale cum omnibus Francis ſecundum priſcorum conſuetudinem Concilium agebat. In quo ob regij nominis reuerentiam eum, quem ſibi ipſe propter humilitatis & manſuetudinis magnitudinem præfecerat, præſidere iubebat: donec ab omnibus Optimatibus Francorum donatiis acceptis, verbóque pro pace & defenſione Eccleſiarum Dei, & pupillorum & viduarum facto, raptúque feminarum & incendio ſolido decreto interdicto, exercitui quoque præcepto dato, vt quacumque die illis denunciaretur, parati eſſent in partem quam ipſe diſponeret proficiſci. His peractis, Regem illum ad Mamaccas villam publicam cuſtodiendum cum honore & veneratione mittebat. Ipſe verò præcinctus robore, comitante diuino auxilio, Regnum Francorum interiùs iuſtitiâ & pace, exteriùs prudentiſſimis conſiliis, atque inuictis armorum præſidiis, auxiliante Domino, gubernabat. Confluebant autem ad eum circumſitarum gentium Legationes, Græcorum ſcilicet, & Romanorum, Langobardorum, Hunorum quoque & Sclauorum, atque Sarracenorum. Exierat enim fama victoriæ & triumphorum eius in omnes Gentes, vt merito propter virtutem & prudentiam eius cunctæ circumſitæ nationes amicitiam illius magnis oblatis muneribus implorarent. Quos ille clementer ſuſcipiens, maioribus remuneratos donis ad propria dirigebat. Ipſe quoque haud ſegniùs oportuno tempore Legatos ſuos pro vtilitatibus Imperij ſui per diuerſas regiones dirigens, pacem & amicitiam circumpoſitarum gentium cum maximo fauore impetrabat. C

Huc vſque Fragmentũ à Frehero editum.

693. Anno Dominicæ Incarnationis Domini noſtri Iesv Christi dcxciii. Pippini verò ſingularis Principatus ſuper Theodericum. Qui antequam vinceretur à Pippino annis xiv. victus verò ſub eodem regnauit iii. annis, moritur. Cui, ob iam dictæ pietatis affectum, filius eius paruulus nomine Clodoveus à Pippino ordinatur in Regem. Qui dùm quartum annum in Regno compleuiſſet, innocentem vitam finiuit. Pippinus verò nihilominus Regem pro eo fratrem ipſius Hildebertvm conſtituit. Illis quidem nomina Regum imponens, ipſe totius Regni habens priuilegium, cum ſumma gloria & honore tractabat. Labentibus itaque annorum curriculis, ſubiectis domitiſque vicinis Nationibus, Frãcorum imperium Pippinvs mirifico ordine diſponebat. Igitur Drogonem primogenitum ſuum Ducem poſuit Burgundionum, tradens ſibi vxorem Avstrvdem filiam VVarattonis quondam illuſtris Maioris domus, derelictam Bertarij, qui de Textriciaco prœlio, vt ſuperiùs retulimus, aufugerat, nec multò poſt à ſuis interfe-

A ctus interietat Hæc Drogoni peperit filium, quem vocauit HVGONEM. Hunc religioſa & ſtrenua matrona ANSFREDIS auia ſua, relicta vxor ſiquidem VVarattonis, ad nutriendum ſuſceperat. Hæc igitur prudentiæ & prouidæ induſtriæ ſpiritu plena, animum pueri cottidianis ammonitionibus corroborabat, vt ſeſe cum omnibus quæ habebat Dei ſeruitio manciparet. Vnde factum eſt, vt ſacrarum litterarum ſtudio imbutus, cunctos ſuos ſapientiâ & religione anteiret. Secundúmque ſanctam ſuggeſtionem præclaræ nutricis ſuæ cœpit terrena cuncta deſpicere, & ad regna cœleſtia viriliter anhelare. Remorum verò ſcilicet & Senonum, ceterarúmque vrbium ad ipſum Ducatum pertinentium, PIPPINVS iuniorem filium ſuum nomine GRIMOALDVM Maioremdomus cum Hildeberto Rege conſtituit. Fuit autem idem Grimoaldus vir mitiſſimus, omníque bonitate & manſuetudine plenus. Qui, vt à patre didicerat, Francos cum ſumma vigilãtia & pietate regebat.

PIPPINVS DVX.

ANNO ab Incarnatione Domini DCXCVII. PIPPINVS Princeps duxit exercitum contra Friſiones, & RADBODEM Ducem ipſorum immitem atque paganum, qui verba Principis Pippini ſæpè contempſerat, & fines Principatus eius crebris inruptionibus vexabat. Adunato igitur exercitu, iuxta caſtrum, quod dicitur, Doreſtadum, caſtra metatus eſt. Cui occurit cum valida manu, & pugna commiſſa eſt. Vbi Friſiones ſuperba manu Radbodi in aciem properantes, valida pugna commiſſa eſt, vbi Friſiones magna clade percuſſi ſunt. Fugatóque Duce eorum 697.
B Radbod, Pippinus victor extitit. Captis itaque innumerabilibus ſpoliis, victor ad propria reuerſus eſt. Hinc annis ſingulis circumſitas Gentes eum exercitu Pippinus fortiter proterit, & ſuæ ditioni ſubegit.

LAPSISQVE poſt hæc aliquibus annis, anno ab Incarnatione Domini DCC. 708.
VIII. DROGO filius Pippini primogenitus defunctus eſt, & ſepultus eſt iuxta Mettenſem vrbem in Baſilica beati ARNVLFI Confeſſoris. Cui in Principatum germanus eius GRIMOALDVS Pippino genitore ſuo ordinante ſucceſſit.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCIX. Pippinus contra Alamannos exer- 709.
citum ducens, magnificè de illis, omníque illa regione triumphauit.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCX. PIPPINVS iterum contra rebelles 710.
Alamannos exercitũ duxit. Incenſaque eadem regione, captiuiſque & ſpoliis multis adeptis, victor ad propria reuertitur. Eodémque anno aquæ inundauerũt valde.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXI. Hildebertus Rex obiit. Sepultúſque eſt CAVCIACO in Baſilica Sancti Stephani martyris. Qui gubernante Pippino regnauerat annis XVI. Poſt euius deceſſum Pippinus ſolita pietate filium eius DAGOBERTVM in Regem ordinauit. In illo tempore Grimoaldus filiam Radbodi Ducis Friſionum duxit vxorem. 711.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXII. Pippinus iterum obſtinatione 712.
Alamannorum motus, Rhenum tranſiens cum valida manu, totam illam regionem ſubuertit, ſuæque ditioni ſubegit.

C ANNO ab Incarn. Dom. DCCXIII. Pippinus Princeps infra Principatus ſui 713.
terminos ea quæ pacis erant diſponens, in nullam partem eo anno exercitum duxit.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXIV. ægrotante Pippino in Iopila villa 714.
publica, quæ ſita eſt ſuper fluuium Moſam, cùm ad viſitandum eum Grimoaldus filius eius properaret, & ad orationem in Baſilica Sancti Lanberti Martyris proceſſiſſet, & diutiùs in oratione pronus perſiſteret, à nequiſſimo viro nomine RANGARIO gladio percuſſus occubuit. Pippinus verò Princeps de infirmitate conualeſcens, omnes qui in illo conſilio fuerant iuſta vltione interemit. In locúmque Grimoaldi filium eius paruulum ex concubina natum nomine THEODALDVM Maiorem domus cum Dagoberto Rege conſtituit. Eodem quoque anno PIPPINVS Princeps iterum moleſtia corporali correptus, circumſitis Gentibus Francorum dominationi ſubactis, in pace obiit XVII. Kal. Ianuar. Rexit autem populum Francorũ annis XXVII. & menſibus ſex. Reliquitque ſuperſtitem filium nomine KAROLVM. Defuncto autem PIPPINO, maxima conturbatio orta eſt in gente Francorum. Nam maiores natu filij eius Drogo & Grimoaldus ipſo viuente vitæ diſceſſerant. Theobaldus verò Grimoaldi ex concubina filius adhuc puer erat. Qui etſi patri in Principatu ſucceſſerat, minimè tamen rãtum Regnum dignè gubernare præualebat. KAROLVS verò, quem ſolum pater dignum hæredem tantæ poteſtatis ſuperſtitem reliquerat, nouercales inſidias grauiter tolerabat. PLECTRVDIS

CAROLVS MARTEL-LVS.

etenim relicta Pippini vidua incōparabili odio contra Karolum ſuccenſa,cuſtodiâ eum publica obſeruari iubet. Vnde ille diuino auxilio liberatus eſt. Ipſa verò Plectrudis dum nepoti ſuo Theodaldo fauere deſiderat, Karolum à legitima paterni Imperij gubernatione prohibebat. ipſáque cum infantulo muliebri conſilio tanti Regni habenas tractare præſumebat. Quod dum crudeliùs quàm oporteret aſtu femineo diſponere decreuiſſet, iram Niuſtrium Francorū in nepotis ſui interitum,& Principum qui cum eo erant, celeriter conuertit. Super exercitum enim Theodaldi in Cotia ſilua repentino impetu irruentes,cæde maxima trucidarunt. Theodaldus verò cum paucis vix euaſit. Qui non multo pòſt tempore vitam innocentem finiuit. Cuius in locum RAGINFRIDVM Maiorem domus ſub Dagoberto Rege conſtituunt. Tunc Gens illa omnium beneficiorum inuicti Principis pariter oblita, in Auſtraſiam toto impetu properantes, vſque ad Moſam fluuium totam illam regionem vaſtauerunt. Fœdus quoque cum Radbodo Duce Friſionum contra Karolum pacti ſunt. Sed Dominus, qui dat & non improbat, Karolum de inſidiis nouercalibus eruens, palam eum trepidantibus manifeſtum produxit. Tunc veluti cùm ſol radios præclaros eclipſim ad modicum paſſos cuncto exerit orbi, ſic Pippini KAROLVS digniſſimus hæres languentibus & penè deſperantibus de ſalute populis robuſtiſſimus defenſor illuxit. Vt autem apertè cunctanti plebi apparuit, tanto fauore tantáque gratulatione ab vniuerſis ſuſceptus eſt, ac ſi dominator eorum Pippinus ad eorum conſolationem reuixiſſet. A B

716. SECVNDO autem anno poſt diſceſſum patris ſui Pippini, KAROLVS Auſtraſiorum ſortitus eſt Principatum. Nam primo anno poſt obitum Pippini, RAGINFRIDVS vſque ad Moſam fluuium Auſtraſios vaſtauit, & cum Radbodo fœdus iniit. Saxonéſque terram Hattariorum vaſtauerunt. Eodem tempore DAGOBERTVS Rex obiit, qui regnauit annis v. Franci verò nimirum DANIELEM quendam Clericum cæſatie capitis creſcente in Regnum ſtabiliunt, atque CHILPERICVM nuncupant. Cùm ergo audiſſet idem Chilpericus cum Raginfrido, quòd Karolus ſolium patris magna iam ex parte conſcenderat, inuidiâ, immò terrore ducti, exercitum aduerſus eum congregant: Radbodoni ſuggerentes, vt ipſe ex vna parte ſuper eum irrueret, ipſi verò ex altera parte per Arduennam ſiluam in RIGVARIOS exercitum ducerent, vt ipſum ex vtriſque partibus cohercerent. Karolus autem præcellentiſſimus Princeps de aduentu Radbodi certior factus, occurrit ei. Initóque certamine, magna ex vtraque parte clades extitit. Dirimente nocte cædem, hoſtis vterque ſuis ſeſe mandauit. Karolo autem viſum eſt ad reſiſtendum hoſti copias augere. Indè egreſſus, miſſos huc atque illuc dirigens, ad defenſionem patriæ congregare exercitum præcepit, vt opportuno tempore hoſti occurreret. Dum hæc agerentur, nuncius aduolat, & Chilpericum cum Raginfrido Arduennam ſiluam cum innumerabili exercitu tranſiſſe manifeſtat. Tunc prouidus Princeps Karolus exercitum ſuum in multas partes diuidens, inſidiari vtroque exercitui inter iniqua loca diſpoſuit. Ipſe verò cum quingentis fermè viris Arduennam ſiluam, Amblauámque villam aſcenſu ſuperat, & de ſumma colle hoſtium caſtra copiáſque conſiderans, quid illis damni inferre poſſet prudentiſſima meditatione tractabat. Erat autem exercitus grandis nimis, cooperiens planiciem, in qua Amblaua villa publica ſita eſt. Erat autem hora prandij, & exercitus Chilperici, æſtiuum vt ſuadebat tempus, in tentoriis & vmbraculis reficiebat corpora ſua. Cùmque inuictus Princeps ſumma de colle imminenti lumine omnia perluſtraret, acceſſit ad eum quidam ex militibus, poſtulans vt ſibi permitteret impetu ſingulari hoſtium cuneos perturbare. Cùmque hoc precibus vix tandem impetrarer, arrepto curſu medium diſcumbentium irrupit agmen. Arreptóque eminus clypeo, gladium eduxit, & ab interioribus ad exteriora curſum dirigens, omnes quoſcumque eminus inuenit trucidat, adforéque illis Karolum magnis vocibus proclamat. Concurrunt igitur vndique, hoſtémque bacchantem trucidare nituntur. Ipſe verò ad fidum præſidium domini ſui capiendum celerrimo curſu properabat. Karolus verò cernens militem ſuum in extremis periculis vitæ poſitum, non paſſus eſt ipſum perire. Sed impiger ſocios arma capere iubet, periclitantique famulo audax liberator occurrit. Ereptúmque, hoſtem proſternens, innumerabilem inimicorum multitudinem in fugam conuertit. Ex quibus plures ad Eccleſiam, quæ in eadem villa Amblaua ſita eſt, confugerunt. Quam cùm quidam in ipſius fugæ alacritate ingredi properaret, vnus C

CAROLVS MARTELLVS.

A ex perſequentibus poſteriorem pedem foris limen Eccleſiæ gladio celeriter ampu-
tauit. Quem cùm ſocij piæ mentis affectu, cur baſilicæ ſepta macularet arguerent,
reſpondiſſe fertur, id quod Eccleſia contineret ſe obſeruaſſe ne contingeret. Quod
autem extra clauſtra illius celeritate curſus inuenerat, iure ſe amputaſſe firma-
bat. Conceſſit autem sereniſſimus Princeps Karolus vitam his qui ad Eccleſiam
confugerant, eóſque poſt Hilpericum ad planiciem fugientem inlæſos abire per-
miſit. Ipſe verò detractis ab hoſtibus ſpoliis, in propriis ſe ſedibus ad tempus
continuit. Chilpericus verò cum laſſo exercitu ad Coloniam vrbem perrexit.
Quam cùm expugnare temptaret, & in ambiguo exitu certaminis perduraret,
Karolíque Principis aduentus die noctúque deterreret; acceptis ab oppidanis mu-
neribus, regni ſui tutamina non victor, ſed profugus celeritate qua potuit pe-
netrauit.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXVII. KAROLVS Princeps non imme- 717.
mor iniuriæ Chilperici, exercitum ab Oriente commouet, Carbonatiámque ſil-
uam tranſiens, Chilperici Regnum magna ex parte depopulatus eſt. Quo com-
perto, idem Chilpericus cum Raginfrido Maiore domus ad defendendam pa-
triam ſibi in occurſum properat. Caſtrameratus eſt autem vterque exercitus haud
procul à ſe diſtantes in pago Camaracenſe iuxta villam quæ dicitur VINCIA-
CVS. Karolus autem Princeps more maiorum Legatos ſuos ad Chilpericum diri-
B git, ea quæ pacis ſunt poſtulans. Et ne fortè nobilium Francorum cruor inter illos
effunderetur, paternum ſibi ſuadet reſtaurari Principatum. Compertúmque om-
nibus eſſe dicit, genitorem ſuum Pippinum omnibus Occidentalibus Francis olim
cum iuſtitia & pietate dominaſſe. Nec illum aliquid aliud poſtulare, niſi vt præeſ-
ſet his quos pater ſuus quondam iuſta ditione gubernauerat. Quod vt audiuit Chil-
pericus, & Raginfridus, magna indignatione repleti, non ſolùm ſibi hoc imperium
denegabant; ſed id, quod ſibi ex paterno Principatu contigerat, ipſum ſpoliare mi-
nitabant. illúmque, vt craſtino die ad bellum præpararet, ammonebant. vt ibi di-
uinæ iuſtitiæ iudicium ſubiret, & quis deinceps Regnum Francorum regere debe-
ret, diuina poteſtas declararet. Quo audito, Karolus Princeps Ducibus & Opti-
matibus ſuperbi Regis reſponſum manifeſtat. ipſe verò alacri animo bellum, quod
Rex edixerat, cum Dei auxilio committere non tardabat. Craſtino itaque die,
cùm ſol orbi refulſiſſet, vterque exercitus non æqua multitudine nec audaciâ acie
conſerta paratus ad bellum conſtiterat. Nam Hilpericus cum innumerabili exer-
citu, ſed vulgari quidem commixta plebe, Karoli aduentum expectabat. Karolus
verò Princeps cum pauciori quidem agmine, ſed probatiſſimis ad certamen viris
aciem in hoſtem dirigebat. Commiſſa eſt autem in illa die crudeliſſima pugna.
Quæ diu ſub incerta ſorte victoriæ vtraque ex parte dimicauit. Tandem enim am-
biguitas * ſui ſuccurrente Karolo diuina miſericordia, Chilpericus Rex cum ſuis
in fugam verſus eſt. Ragenfridus quoque fugâ lapſus, ſocios ſuos cruentæ cædi ex-
terminandos dereliquit. Karolus verò Princeps, diuino auxilio victoriâ patrata,
C ſpolia innumerabilia ſuis fidelibus diſtribuit, & ad perſequendum Chilpericum
Regem & Ragenfridum iter agere cœpit. Perſecutúſque eſt eos vſque in Pariſius
ciuitatem. Cunctáque illa regione ſubacta, cum magna lætitia & proſperitate ad
Orientales partes ſui Imperij eſt reuerſus, Coloniámque vrbem ingreſſus, pater-
nis theſauris à Plectrude nouerca ſua receptis, in ſolio Regni ſui digniſſimus hæres
reſedit. Chilpericus itaque & Ragenfridus legationem ad EODONEM Ducem
Aquitaniorum dirigunt, eiúſque auxilium poſtulant, & vt Karolo cum eis reſiſte-
ret magnis muneribus inuitabant.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCXVIII. EODO Dux Aquitaniorum, 718.
commoto exercitu VVaſconum, ſimul cum Chilperico & Ragenfrido aduerſus
Karolum Principem arma corripit. Karolus autem intrepidus eis occurrere matu-
rauit. Quod cùm audiſſet Eodo, Karolum eſſe in itinere, & paratum eſſe à finibus
Regni ſui ſuperbum hoſtem repellere, territus fugit, Chilpericum ſecum Regem,
theſauriſque regalibus ſublatis, euexit. Karolus verò ſecutus eſt eum vſque Aure-
lianis ciuitatem. ibíque caſtra poſuit, & legatos ad Eodonem mittit. & vt ſibi Re-
gem cum theſauris quos abſtulerat tranſmittere non tardaret, mandauit. Ipſe verò
Eodo terrore perculſus, verba Karoli Principis contemnere non audens, ſtatim ſi-
bi Regem Chilpericum cum theſauris direxit. Suſcepto autem Rege, Karolus mi-

A ſto auſpice ad propria eſt reuerſus. Eodem quoque anno Karolus Princeps Bur-
gundiam adiit, Lugdunúmque Galliæ vrbem munitiſſimam ſuæ ditioni ſubegit,& CAROLVS MARTELLVS.
vſque Maſſilienſem vrbem & Arelatem ciuitatem penetrauit, ſuíſque Ducibus
omnia in poteſtate tradens, ad ſedem Principatus ſui feliciter remeauit. Colle-
ctóque exercitu, Saxoniam bello contriuit, ſibíque tributarios fecit.

ANNO DCCXXXVII. Nunciatum eſt inuicto Karolo Principi, quòd ſæua 737.
gens Sarracenorum,obtenta Septimania & Gothia,in partes iam Prouinciæ irruiſ-
ſent, caſtrúmque munitiſſimum Auinionem per fraudem quorumdam Prouin-
cialium Comitatum illum obtinuiſſent. Quapropter exercitum congregans, il-
luc iter dirigebat. Præmiſsíſque quibuſdam exercitus ſui Principibus, qui caſtrum
obſiderent, ipſe proſecutus eſt, prædictámque vrbem obſidione circumdat. Ma-
chiniſq; compoſitis, vrbem munitiſſimam diruit, ipſámque cum habitatoribus ſuis
igne & gladio conſumit. Rodanum fluuium dehinc tranſiit, Gothorum fines pe-
netrauit, Narbonem vrbem celeberrimam caſtris circumcinxit, Regem Sarrace-
norum nomine ADTHIMA cum ſatellitibus ſuis ibidem recluſit. Hæc audien-
tes maiores natu Sarracenorum, qui morabantur in regione Hiſpaniæ, collecto
exercitu, cum alio Rege nomine AMORMACHA aduerſus Karolum arma cor-
ripiunt. Contra quos inuictus Princeps Karolus, ciuitate Narbona ſub cuſtodia
derelicta, in loco qui vocatur Birra, ſeptimo ab vrbe milliario intrepidus occur-
B rit. Vbi, diuina miſericordia ſuccurrente, pugnâ acertima commiſſa, Karolus
Princeps victor extitit. Regem verò præfatum Sarracenorum interemit, exerci-
túmque eius penitus vſque ad internecionem deleuit, ſpoliíſque innumerabilibus
ditatus, cuncta depopulata Gothia, diruptíſque ciuitatibus, deuictíſque vniuerſis
hoſtibus, præter eos quos in Narbona incluſerat vrbe, eadem ſub cuſtodia dere-
licta, cum magno triumpho remeauit in Franciam.

ANNO DCCXXXVIII. Karolus Princeps Renum tranſiens, Saxoniámque 738.
hoſtiliter inuadens, Saxones obſidibus acceptis propriæ ditioni reſtituit, ipſóſque
iterum ſibi tributarios fecit.

ANNO DCCXXXIX. Karolus commoto exercitu vniuerſali, in partibus 739.
Prouinciæ iter dirigit, Auinionémque iterum cepit. Totâque Pronincia vſque ad
litus maris peragrata, ad Maſſiliam peruenit. Fugatóque Duce MORONTO,
qui quondam Sarracenos in ſuæ perfidiæ præſidium adſciuerat, nullo iam relicto
aduerſario, totam illam regionem Francorum imperio ſubiugauit. Et cunctis ſtre-
nuè diſpoſitis, ad proprias reuerſus eſt ſedes.

ANNO DCCXL. Karolus Princeps præcellentiſſimus, deuictis in circuitu Fran- 740.
corum hoſtibus, eo anno interiora Regni ſui cum pace diſponens, in nullam partem
exercitum duxit.

ANNO DCCXLI. KAROLVS Princeps domitis circumquaque poſitis Gen- 741.
tibus, dum ea quæ pacis erant infra ſui regiminis terminos diſponeret, bis eodem
C anno Legationem beatiſſimi GREGORII Papæ ab Apoſtolica Sede directam
ſuſcepit. Qui ſibi claues venerandi Sepulcri Principis Apoſtolorum Petri, eiuſ-
démque precioſa vincula cum muneribus magnis delatis obtulerunt. quod antea
nulli Francorum Principi à quolibet Præſule Romanæ vrbis directum fuit. Epi-
ſtolam quoque decreto Romanorum Principum ſibi prædictus Præſul Gregorius
miſerat, quòd ſeſe populus Romanus, relicta Imperatoris dominatione, ad ſuam
defenſionem & inuictam clementiam conuertere voluiſſet. Ipſe verò, his omni-
bus cum gaudio & gratiarum actione Domino repenſis, cum maioribus munerí-
bus ipſos Legatos ad propria dirigebat. Viros quoque religioſos ex ſuis fidelibus
cum magnis muneribus ad limina beati Petri Apoſtolorum Principis anno eodem
dirigit; GRIMONEM ſcilicet Corbienſis Monaſterij Abbatem, & SIGIBER-
TVM recluſum Baſilicæ ſancti Dionyſij Martyris, & per eos omnia in reſponſis
quæ ſibi viſa fuerant, memorato Præſuli ſcriptis Epiſtolis deſtinauit. Eodem verò
anno, dum memoratus Princeps Karolus ſe ægrotare cerneret, congregatis in
vnum omnibus Optimatibus ſuis, Principatum ſuum inter filios ſuos æqua lance
diuiſit. Primogenito ſuo KAROLOMANNO Auſtriam, Alamanniam, Turin-
giámque ſubiugauit. Filio verò iuniori PIPPINO Niuſtriam, Burgundiam, Pro-
uinciámque conceſſit. His ritè peractis, Pippinus iam Princeps factus pro quibuſ-
dam cauſis corrigendis exercitum in Burgundiam ducit, & ea quæ emendanda

CARLOMANNVS ET PIPPINVS.

fuerant in Principatu Gentis illius ſolida gubernatione correxit. Eodem anno in A Sole & Luna & ſtellis ſigna apparuerunt, & ſacratiſſimus ordo Paſchalis turbatus fuit. Karolus præterea Princeps ad Pariſiacam ciuitatem properans, ad ſepulcrum beatiſſimi Martyris Dionyſij orationis cauſâ peruenit. cui multa munera poſt actam orationem deuoto animo contulit. Indè verò veniens ad Cariſiacam villam ſuper fluuium Iſera ſitam perrexit. in qua valida febre correptus in pace obiit, cunctis in giro Gentibus poſitis Francorum ditioni ſubactis. Rexítque populum Francorum annis XXVI. menſibus VI. Tranſiit itaque XI. Kal. Nouembris, ſepultúſque haud longè à Pariſiaca ciuitate in Baſilica ſancti Dionyſij Martyris. KAROLVS autem adhuc viuens, cùm inter filios ſuos Karlomannum & Pippinum Principatum ſuum diuideret, tertio filio ſuo GRIPPONI, quem ex SONIHILDE, quam de Bauuaria captiuam adduxerat, habuit, ſuadente eadem concubina ſua, partem ei in medio Principatus ſui tribuit: partem videlicet aliquam Niuſtriæ, partémque Auſtriæ, & Burgundiæ. De hac autem tertia portione, quam GRIPPONI adoleſcenti deceſſurus Princeps tradiderat, Franci valde contriſtati erant, quòd per conſilium mulieris improbæ fuiſſent diuiſi, & à legitimis heredibus ſeiuncti. Conſilióque inito, ſumptis ſecum Principibus Karlomanno & Pippino, ad capiendum Gripponem exercitum congregant. Hæc audiens Grippo, vnà cum Sonihilde genitrice ſua fugâ lapſus, cum his qui eum ſequi voluerant, in Lugduno Clauato ſe incluſerunt. Karlomannus verò & Pippinus eos ſubſequentes, caſtrum B obſident. Cernens autem Grippo quòd minimè poſſet euadere, in fiduciam fratrum ſuorum venit. Quem Karlomannus accipiens, in noua caſtella cuſtodiendum tranſmiſit. Sonihildi verò Calam Monaſterium dederunt.

742. ANNO DCCXLII. Karlomannus & Pippinus in partibus Aquitaniæ cum exercitu aduerſus HVNALDVM perrexerunt. Nam eidem Hunaldo Karolus Princeps Aquitaniorum Ducatum tribuit, quando ſibi & filiis ſuis fidem promiſit. Defuncto verò Karolo, ab iure fidei promiſſæ ſuperba præſumptione deceptus receſſit. Ipſi verò Ligeram tranſeunt germani, Aquitaniam vaſtant, fugientem Hunaldum perſequentes. Inter has aliáſque firmitates, caſtrum quod appellatur Lucas viriliter conquiſierunt, & miſericorditer ciuibus captis pepercerunt. In ipſo autem itinere diuiſerunt Regnum Francorum, in loco qui dicitur Vetus Pictauis. Eodem quoque anno Karlomannus Alamanniam vaſtauit.

743. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLIII. OGDILO Dux Baioariorum, qui HILTRVDEM filiam Karoli ad ſe fugientem in coniugium ſibi copulauerat contra voluntatem Pippini & Karlomanni, ſe & etiam Ducatum ſuum, quem largiente olim Karolo Principe habuerat, à dominatione Francorum ſubtrahere nitebatur. Qua de cauſa compulſi ſunt glorioſi germani exercitum contra ipſum ducere. Venientes autem ſuper fluuium qui dicitur Lech, caſtra metati ſunt in planicie ſuper ripam prædicti amnis. Baioarij quoque ex alia parte contra eos exercitum adunauerunt, conductóſque in adiutorium Saxones & Alamannos C & Sclauos ſecum habuerunt. Sedit autem vterque exercitus in eodem loco XV. diebus. Erat autem in eo loco ipſe fluuius intranſmeabilis. Nam memoratus OGDILO Dux vallum firmiſſimum fecerat inter ſe & hoſtes. Prouocati tandem Franci inriſionibus Gentis illius, indignatione commoti periculo ſe dederunt, & per loca, per quæ plauſtra ducebantur, nocte inruentes, diuiſis exercitibus inprouiſos Baioarios occupauerunt. Commiſſóque prœlio, Ogdilo Dux, cæſo exercitu, vix cum paucis turpiter fugiendo Innum fluuium tranſiit. & ſic manus inuictorum Principum euaſit. TEOBALDVS quoque timore perterritus, in aliam partem fugam iniit. Ipſi verò victores cum exercitu ſuo Baioariam circumeunt, & moram fecerunt in eadem regione quinquaginta duorum dierum. Captus eſt autem in eodem prœlio SERGIVS Preſbyter miſſus domni ZACHARIÆ Papæ, qui pridie quàm bellum committeretur ab Ogdilone Karlomanno & Pippino directus fuerat, falſóque ex auctoritate domni Apoſtolici bellum interdixerat, & quaſi ex præcepto ſupradicti Pontificis Francos à Baioariis diſcedere perſuaſerat. Patrata itaque victoriâ, in præſentiam inuictorum Principum perductus eſt, vnà cum GAVZEBALDO Epiſcopo. Cui Pippinus Princeps ſedato pectore dixit.
„ O domine Sergi, modo cognouimus, quia non probaris eſſe ſanctus Petrus Apo-
„ ſtolus, nec Legationem illius ex veritate geris. Dixiſti enim nobis heſterna die,

CARLOMANNVS ET PIPPINVS.

A quòd domnus Apoſtolicus ex auctoritate ſancti Petri & ſua noſtram iuſtitiam de
Baioariis contradixiſſet. Et nos diximus tibi, quòd nec ſanctus Petrus, nec dom-
nus Apoſtolicus te iſtam legationem miſiſſet dicere. Idcirco autem ſcias, quia ſi
ſanctus Petrus cognouiſſet quòd noſtra iuſtitia non fuiſſet, hodie in iſto bello no- «
bis adiutorium non præſtitiſſet. Nunc verò certus eſto, per interceſſionem bea- «
ti Petri Apoſtolorum Principis, & per iudicium Dei, quod ſubire non diſtuli- «
mus, Baioariam Baioarióſque ad Francorum Imperium pertinere. Hæc autem «
dum apud Baioarios agerentur, HVNALDVS Dux Aquitaniæ Ligerim tranſiens
cum manu valida, ad Carnotis vrbem perueniens, ipſa ciuitate diruta, igne eam
cremauit, cum Eccleſia Epiſcopali quæ in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ
conſecrata fuerat. Hæc autem fecit per ſuggeſtionem Ogdilonis Ducis. Qui per
internuncios inuicem fœdus inierunt, vt vnuſquiſque eorum inruentibus Francis
ferre alter alteri ſubſidium debuiſſent. Eodem anno Karlomannus perrexit in Sa-
xoniam, & cepit caſtrum quod dicitur Ocſioburg, & THEODERICVM Du-
cem Saxonum ſubiugauit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLIV. Pippinus & Karlomannus non 744.
immemores iniuriarum Hunaldi perfidi Ducis, & vaſtationis quam illis in Baioa-
riam dimicantibus perpetrauit, collecto exercitu Ligerim tranſeunt, & caſtra in
finibus Aquitaniæ ponunt. Videns autem Hunaldus quòd eis reſiſtere non vale-
B ret, omnem voluntatem eorum ſe facere ſacramentis & obſidibus datis ſpopondit,
ipſúmque cum omnibus quæ habebat, inuictorum Principum ſeruicio ſe manci-
pauit. Eodem quoque anno rebellantibus Saxonibus, Karlomannus & Pippinus
ſuper eos exercitum ducunt, & THEODERICVM perfidum Ducem illorum,
ceteris ſubactis, altera iam vice ceperunt, captiuúmque ſecum in Franciam dedu-
xerunt. Eodémque anno Hunaldus Dux germanum ſuum nomine HATTO-
NEM per falſa ſacramenta decipiens, de Pictauis ad ſe venire iuſſit. cui ſtatim ocu-
los eruit, & ſub cuſtodia retruſit. Sed non poſt multos dies, Hunaldus, coronâ
capitis depoſita, & Monachi voto promiſſo, in Monaſterium quod Radis inſolâ
ſitum eſt, intrauit, filiúmque ſuum VVAIFARIVM in Principatu reliquit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLV. Karlomannus adunata manu va- 745.
lida Saxoniam ingreſſus eſt. Captíſque habitatoribus, qui ſuo Regno adfines eſſe
videbantur, abſque vllius belli diſcrimine feliciter conquiſiuit. & plurimis eorum
CHRISTO duce baptizatis, ſacramenta baptiſmatis conſecuti ſunt. Eodem an-
no TEOBALDO rebellante filio GODEFRIDI Ducis Alamannorum, Pippi-
nus cum virtute exercitus ſui & Dei auxilio in Alamanniam ingreſſus, viriliter ip-
ſum in fugam conuertit, & ad obſidionem Alpium fugientem expulit. reuocatóque
que illo, eiuſdem loci Ducatum dedit, & ad propria remeauit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLVI. Karlomannus cùm vidiſſet 746.
Alamannorum infidelitatem, cum exercitu fines eorum irrupit, & Placitum inſti-
C tuit in loco qui dicitur Condiſtat. Ibíque coniunctus eſt exercitus Francorum &
Alamannorum. Fuítque ibi magnum miraculum, quòd vnus exercitus alium
comprehendit atque ligauit, abſque vllo diſcrimine belli. Ipſos verò, qui Princi-
pes fuerunt cum Teobaldo in ſolatio Odilonis contra inuictos Principes Pippinum
& Karlomannum, comprehendit, & miſericorditer ſecundum ſingulorum meri-
ta correxit. Eodem quoque anno Karlomannus Princeps germano ſuo Pippino
confeſſus eſt, quòd vellet ſeculum derelinquere, & Dei omnipotentis ſe ſeruicio
mancipare. Inde vtrique ſe germani præparauerunt. Vnus videlicet, id eſt Karlo-
mannus, vt pergeret ad limina Apoſtolorum Petri & Pauli. Pippinus verò labo-
rabat, vt ipſum cum ſummo honore & muneribus magnis deſtinaret.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLVII. KARLOMANNVS Prin- 747.
ceps ſuum Regnum derelinquens, ad limina beati Petri Apoſtoli cum plurimis ſuis
Optimatibus & donis innumerabilibus peruenit, capitíſque coma depoſita habi-
tum clericalem ordinante beato ZACHARIA Papa adſumpſit, aliquantóque tem-
pore ibidem manſit. Conſilio verò accepto eiuſdem Pontificis, ad Caſſinum Mon-
tem & Cœnobium ſancti Benedicti perrexit. Ibíque obedientiam regulariter Op-
tato Abbati promittens, monachicæ vitæ profeſſionem ſpopondit, & in Soracte
monte Monaſterium ædificauit in honore ſancti Silueſtri. Ibíque per aliquod tem-
pus moram faciens, exinde ad ſanctum Benedictum in Caſſinum vſque peruenit,

CARLOMANNVS ET PIPPINVS.

& ibi Monachus effectus eſt. Fertur aurem de hoc ſancto viro exemplum memo- A
rabile. Cùm adhuc Romæ poſitus in Monaſterio quod ſibi ædificauerat, ab om-
nibus propter regiam nobilitatem, & quod maius eſt, propter contemptum Regni
terreni, & gloriam præſentis ſeculi, veneraretur, & laudibus extolleretur, timens
vir Deo plenus fauorem laudis humanæ, qui tanta pro Chriſto reliquerat, fugam
magis arripere diſpoſuit, quàm vanæ gloriæ ſubiacere. Et hoc tantummodo vni
fido ſocio confeſſus, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, cum eo
noctu omnibus inſciis aufugit, & ad Caſſinum montem vſque peruenit, nihil ſe-
cum portans ex omnibus bonis quæ corpori erant neceſſaria. nudus Chriſtum ſe-
cutus. Et iuxta morem portam Monaſterij pulſans, colloquium Patris Monaſte-
rij expetiit. In cuius præſentia cùm veniſſet, mox in terram corruit, ſe homicidam
eſſe, reum omnium criminum proteſtans, miſericordiam expoſcit, pœnitentiæ lo-
cum exquirit. Pater cùm hominem peregrinum eſſe cognouiſſet, interrogat cu-
ius patriæ aut Gentis eſſet. At ille confeſſus eſt ſe Francum eſſe, & ex Francia pro
tali ſcelere migraſſe, exilium libenter ferre paratum. tantùm patriam cœleſtem
non amitteret. Spiritalis Pater eius precibus annuens, præcepit eum in Cella No-
uitiorum recipi, vna cum ſuo collega, ibique probari ſecundum quod Regula iu-
bet, & tantò artiùs quantò barbaræ & ignotæ Gentis homo erat, implens illud
Apoſtolicum: *Probate Spiritus ſi ex Deo ſunt.* Itaque probatus in omni patientia,
ſociatus eſt congregationi vna cum collega. Poſt emenſum anni circulum profeſ- B
ſus ſtabilitatem, conuerſationem morum, obedientiam ſecundum Regulam ſan-
cti Benedicti. Cœpit autem irreprehenſibiliter inter Fratres conuerſari, omnibus
virtutibus pollens. Accidit autem vt, iuxta quod mos eſt, ad coquinæ officium
Hebdomadarius deputaretur. Quod cùm libenter quidem faceret, ſed in multis
ignoranter offenderet, coquus vino exæſtuans ei alapam dedit dicens: Ita te Fra-
» tribus deſeruire oportet? Cui ille nil motus, placido vultu reſpondit: Indulgeat
» tibi Dominus, Frater, & Karolomannus. Neque enim cuiquam nomen ſuum pro-
diderat, ne ex vocabulo agnoſceretur. Rurſus cùm in quibuſdam cibariis admi-
niſtrandis erraſſet, iterum à coquo percuſſus eſt. Cui eadem quæ ſuprà impreca-
tus eſt. Et cùm tertio à coquo crudeliter cæderetur, indignatus ille comes indiui-
duus ſuæ peregrinationis, quòd tantus vir à tam vili perſona tam contumelioſè
afficeretur, iam ferre non valens, arripuit pilum vnde panis in olera Fratrum mit-
» tendus conterebatur, & eum omni anniſu percuſſit dicens: Nec tibi Deus parcat,
» ſerue nequam, nec Karolomannus indulgeat. Fratres hoc audito, valdè commo-
ti ſunt, quòd homo alienigena, & pro miſericordia receptus, talia facere præſum-
pſiſſet. Protinus itaque cuſtodiæ mancipatur, vt die ſequenti talis præſumptio
acriùs vindicaretur. In craſtinum verò productus de cuſtodia, in medio Conuentu
ſiſtitur. Percunctatus cur manus extendere in Fratrem miniſtrum auſus fuiſſet, reſ-
» pondit: Quia, inquit, vidi ſeruum nequiorem omnibus, virum meliorem & no-
» biliorem omnium quos in terra conuerſari ſcio, non ſolùm verbis dehoneſtare, ſed C
etiam plagis afficere. Furore verò nimio exagitati, quòd eum, qui peregrinus vene-
rat, ceteris prætuliſſet; interrogant quis eſſet ille, qui bonitate & nobilitate om-
nes anteiret, cur ſaltem Patrem Monaſterij non excepiſſet. Ille verò neceſſitate
compulſus, celare non valens, quod Deus iam manifeſtare volebat, ait. Iſte eſt
» Karlomannus quondam Rex Francorum, qui pro Chriſti amore regnum & glo-
» riam mundi dereliquit. Qui de tanta excellentia ita ſe humiliauit, vt modo à vi-
» liſſimis perſonis non ſolùm contumeliis afficiatur, verùm etiam verberibus affliga-
tur. Quo audito, tremefacti à ſedibus ſurgunt, pedibus eius ſe proſternunt, ve-
niam poſtulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contrà in terram pro-
uolutus, cum lachrymis negare cœpit, hæc non eſſe vera, non ſe eſſe Karloman-
num, ſed hominem peccatorem & homicidam. collegam ſuum timore perterri-
tum, propter commiſſum piaculum hæc excogitaſſe. Quid plura? cognitus ab om-
nibus, cum magna reuerentia eſt obſeruatus.

EODEM anno Pippinus omnium Francorum generaliter Princeps miſericor-
dia motus, fratrem ſuum Gripponem de cuſtodia, in qua eum germanus ſuus Kar-
lomannus recluſerat, liberauit, & ipſum fraterna dilectione honoratum in Palatio
ſuo habuit. deditque illi Comitatus & fiſcos plurimos.

748. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXLVIII. Pippinus Princeps placitum

A ſuum habuit in villa quæ dicitur Duria. In qua Synodum congregare iuſſit pro Eccleſiarum reſtauratione, & cauſis pauperum, viduarúmque & orfanorum corrigendis, iuſtitiiſque faciendis. Grippo verò, quem de cuſtodia fraterno affectu Pippinus ſoluerat, tyrannico faſtu multos ſibi nobilium ſociauit. & fugâ lapſus, Renum tranſiens in Saxoniam venit. Quem plurimi iuuenes ex nobili genere Francorum inconſtantiâ ducti, proprium Dominum relinquentes, Gripponem ſubſecuti ſunt. Pippinus verò adunato exercitu per Turingiam in Saxoniam veniens, fines Saxonum quos Nordoſquauos vocant, cum valida manu intrauit. Ibique Duces Gentis aſperæ Sclauorum in occurſum eius venerunt, vnanimiter auxilium illi contra Saxones ferre parati. pugnatores quaſi centum millia. Saxones verò, qui Nordoſquaui vocantur, ſub ſuam ditionem ſubactos contritóſque ſubegit. ex quibus plurimi per manus Sacerdotum baptizati ad fidem Chriſtianam conuerſi ſunt. In eodem verò itinere cepit caſtrum, quod vocatur Hocſeburc, & perfidum THEODERICVM Saxonem tertia iam vice à Francis captum comprehendit. Indè proficiſcens, peruenit ad fluuium quod dicitur Obacra, & caſtra metatus eſt iuxta ripam eiuſdem fluminis. Saxones verò cum Grippone ex alia ripa erant, vbi maximam inter ſe & Francos firmitatem ſtatuerunt. Sed dum viderent quòd eos eadem firmitas minimè defendere poſſet, per noctem fugâ lapſi caſtra deſeruerunt. Pippinus verò cum exercitu ſuo totam penè Saxoniam per dies XL. vaſtauit, & caſtella eorum deſtruxit, indéque victor remeauit ad

B propria.

PIPPINVS REX.

ANNO Dominicæ Incarn. DCCXLIX. Grippo videns quòd Saxonum armis minimè defendi poſſet, in Baioariam confugit. Quorum Dux eo tempore ODILO defunctus erat. cui TASSILO filius eius ſucceſſerat. Quem de Principatu Grippo abegit, & ſibi ipſe Baioarios ſubiugauit. cui etiam in ſolatium LANFRIDVS venit. Hæc audiens Pippinus, cum exercitu illuc peruenit, victíſque Baioariis Gripponem ſecum & Lanfridum indè abducens, Taſſilonem in Ducatu Baioariorum collocauit. Solita autem pietate Gripponi fratri ſuo, & omnibus his qui cum eo confugium fecerunt, miſericorditer non ſolùm pepercit, ſed etiam beneficiis ditauit. Nam Gripponi Cinomannicam vrbem cum XII. Comitatibus dedit. Quibus ille ſolito more deſpectis, VVaſconiam petiit, & ad VVaifarium Ducem perfidum Aquitaniorum peruenit. 749.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCL. ex conſultu beati Zachariæ Papæ vrbis Romæ PIPPINVS Princeps à Bonefacio Archiepiſcopo vnctus Rex Francorum conſtituitur. Vnde rumor potentiæ eius & timor virtutis tranſiit in vniuerſas terras. Direxit autem Legatos ſuos ad VVaifarium, vt ſibi fratrem ſuum fugientem redderet. Quòd ille prauo conſilio inito facere contempſit. 750.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLI. Grippo cernens quòd in Aquitaniam à facie fratris ſui Pippini minimè latere poſſet, dum ad HAISTVLFVM Regem confugium facere voluiſſet; occurrit ei THEODOVVINVS vir illu-

C ſtris, cum aliis Comitibus, qui Alpium tranſitus tuebantur, in valle qua MORIENNA vrbs ſita eſt. Sed dum ipſe Grippo eos vi prætetire vellet, pugnam inierunt. In qua ex vtraque parte multi nobiles Franci corruerunt. Inter quos etiam Grippo & Theodouuinus vitam finierunt. Exinde omnis terra Francorum ſub Pippini dominatione in ſumma pace quieuit. 751.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLII. Pippinus Rex exercitum duxit in Gothiam, Narbonámque ciuitatem, in qua adhuc Sarraceni latitabant, obſedit. Temptatis itaque plurimis argumentis, munitiſſimam ciuitatem capere non potuit. Cuſtodia tamen ibi derelicta, cottidianis irruptionibus illos ciues afflixit, & per triennium bellum Narbonam obtinuit. expulsíſque de tota Gothia hominibus illis, Chriſtianos de ſeruicio Sarracenorum liberauit. SOLINOAN quoque Dux Sarracenorum, qui Barcinonam Gerundámque ciuitatem regebat, Pippini ſe cum omnibus quæ habebat dominationi ſubdidit. 752.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLIII. Pippinus Rex exercitum duxit in Saxoniam, firmitatéſque eorum deſtruxit, & plurimos ex eis inito certamine ſuperauit. HILDEGARIVS tamen Epiſcopus occiſus eſt à Saxonibus, in caſtro quod dicitur Viberg. Saxones verò, dum aliter facere non poſſent, ſacramenta & obſides Pippino Regi dederunt hoc modo: vt quicumque de Sacerdotibus 753.

PIPPINVS REX. in Saxoniam ire voluiſſet ad prædicandum nomen Domini, & ad baptizandum A eos, licentiam habuiſſet. Et polliciti ſunt ſe dare annis ſingulis Regi in cenſu equos trecentos. Inde verò Rex Pippinus reuertens, audiuit quòd Grippo frater eius, qui in VVaſconiam fugerat, occiſus fuiſſet. exercitúmque in Brittanniam duxit, & Venedis caſtrum conquiſiuit, totámque BRITTANNIAM ſubiugauit partibus Francorum. Eodem anno STEPHANVS Papa, qui beatæ memoriæ Zachariæ Præſuli ſucceſſerat, moleſtiam Langobardorum, & ſuperbiam Haiſtulphi Regis non ſufferens, ad Pippini Regis defenſionem quærendam veniebat. Quod cùm nunciatum Pippino fuiſſet, magno repletus eſt gaudio, filiúmque ſuum primogenitum KAROLVM obuiam ei ire præcepit, ipſúmque cum honore ad præſentiam eius, in villa quæ dicitur Pons-Hugonis, adducere iuſſit. Ibíque veniens prædictus Papa, à Pippino Rege ſuſceptus eſt. Qui multa munera tam Regi, quàm & Optimatibus eius largitus eſt. Sequenti verò die vnà cum Clero ſuo aſperſus cinere, & indutus cilicio, in terram proſtratus, per miſericordiam Dei omnipotentis, & merita beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, Pippinum Regem obſecrat, vt ſe & populum Romanum de manu Langobardorum, & ſuperbi Regis Haiſtulphi ſeruicio liberaret. Nec antea à terra ſurgere voluit, quàm ei prædictus Rex Pippinus cum filiis ſuis & Optimatibus Francorum manum porrigeret, & ipſum pro indicio ſuffragij futuri & liberationis de terra leuaret. Tunc Rex Pipppinus omnem Pontificis voluntatem adimplens, direxit B eum ad Monaſterium ſancti Dionyſij Martyris, eúmque ibi cum ſummo honore & diligentia hiemare præcepit. Porrò Pippinus Rex Legationem ad Haiſtulphum Regem Langobardorum mittit, hortans eum vt propter reuerentiam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli Romanas vrbes non affligeret ſuperſtitioſè, ac impias præſumptiones contra Pontificem Romanæ vrbis non moueret. Sed iidem Legati ſuper his omnibus, quæ mandauerat piiſſimus Princeps Pippinus, nihil aliud ab illo ſuperbo tyranno, niſi plena ſuperbiâ reſponſa, & contumacia verba audire meruerunt.

754. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLIV. Stephanus Papa quod iam diu per conſilium abſens Pippino Principibúſque Francorum mandauerat, præſens expleuit. Ordinauítque ſecundum morem maiorum vnctione ſacra Pippinum piiſſimum Principem Francis in Regem, & Patricium Romanorum: & filios eius duos felici ſucceſſione KAROLVM & KARLOMANNVM eodem coronauit honore. Eodem quoque anno Pippinus Rex Placitum habuit ſecundum conſuetudinem Kalend. Mart. Brennaco villa publica. Accepto inde conſilio Optimatum ſuorum, partibus Italiæ ſe cum omni apparatu ſuo profecturum eſſe indixit. & cum omni multitudine per Lugdunum Galliæ & Viennam pergentes, vſque ad Mauriennam peruenerunt. Eodem quoque tempore Karlomannus germanus domni Regis Pippini ab Abbate ſuo deſtinatur, vt pro Longobardis interpellaret; & vt iter regium ab illis partibus impediret, in Franciam venit. Pippinus C verò reſpondit, ſe non aliud poſſe facere, niſi ea quæ Romano Præſuli promiſerat. Pippinus itaque Alpes tranſiens, & Legatos ſuos ad Haiſtulphum præmittens, poſtulauit vt ſanctam Eccleſiam, cuius ille defenſor per diuinam ordinationem fuerat, non affligeret, ſed omnem ei iuſtitiam de rebus ablatis faceret. Haiſtulphus verò in ſuperbiam elatus, conuicia etiam multa in præfatum Pontificem euomens, nihil ei ſe facere promiſit, niſi viam ſibi præbere quatinus ad propria remearet. Illi verò Miſſi dicebant, non aliter domnum Pippinum à finibus Langobardiæ eſſe profecturum, niſi priùs Haiſtulphus iuſtitiam ſancto Petro faceret. Haiſtulphus autem requiſiuit, quæ illa iuſtitia eſſet. Cui Legati reſponderunt:
» Vt reddas ei Pentapolim, Nartuas, & Cecanum; & omnia vnde populus Romanus de tua iniquitate conquiritur. Et hoc tibi mandat Pippinus, quòd ſi iuſtitiam ſancto Petro reddere vis, dabit tibi XII. millia ſolidorum. Haiſtulphus autem his omnibus ſpretis, Legatos abſque vllis pacificis verbis abſoluit. Pippinus igitur iter cœptum peragens, ad ſcluſas Langobardorum peruenit. illiſque dirutis, Haiſtulphum cum Langobardis in fugam pulſis, Papiam ciuitatem obſedit. In qua Haiſtulphum includens, ita per Dei adiutorium illum coartauit, vt omnia quæ ſancto Petro abſtulerat ſe redditurum eſſe promitteret. Pentapolim itaque, Nartuas, & Cecanum, & reliqua debita, quæ ſancto Petro abſtulerat,
Miſſis

A Miſſis domni Pippini Regis per vadium reddidit, & XXX. M. ſolidos Pippino Regi tribuit. ſpondens ſe ſingulis annis in tributum V. millia ſolidorum partibus Francorum ſe redditurum. Hæc omnia iureiurando Haiſtulphus cum ſuis Optimatibus & omnibus nobilibus Langobardorum ſe adimpleturum eſſe ſpopondit. & pro firmitatis cauſa dedit Regi Pippino de nobilibus Langobardorum XL. obſides. Pippinus verò accepta benedictione domni Apoſtolici, in pace eum abire permiſit, tradens ei Rauennam, Pentapolim, Nartuas, & Cecanum, & quicquid in illis partibus continebatur. His omnibus peractis, Pippinus victor ad propria remeauit. Quo reuertente in Franciam, Haiſtulphus perfidus Rex omnia quæ ei promiſerat contumaciter poſtpoſuit, & Stephanum Papam cum armis à ſuis finibus expulit. Eodem anno beatæ memoriæ Karlomannus Monachus Vienna ciuitate, in qua eum BERTRADA Regina infirmus remanſerat, poſt multos in infirmitate dies migrauit ad Dominum. Et Bonefacius Archiepiſcopus in Friſia verbum Dei nunciens martyrio coronatur. PIPPINUS REX.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLV. Haiſtulphus Rex Langobardorum fidem quam Pippino Regi promiſerat fefellit, & eum exercitu Romanos fines inuadens, etiam vrbem ipſam obſedit. Hæc audiens Pippinus Rex exercitum congregat, & per Burgundiam iter faciens, vſque ad Maurienнam vrbem peruenit. Hæc cùm audiſſet Haiſtulphus, Langobardos Scluſas firmare, atque B Francis iuſſit reſiſtere. Pippinus interea traiectis Alpibus, cum robore exercitus ſui ipſum vallum vel firmitatem quam Langobardi firmauerant deſtruxit, exercitúmque eorum in fugam conuertit. Indéque ad Ticinum vrbem peruenit, totam illam regionem deuaſtans. Illámque muniтiſſimam ciuitatem obſedit. Hæc verò Haiſtulphus cernens, nullam ſpem euadendi habens, per ſupplicationem Sacerdotum veniam à præcellentiſſimo Rege Pippino poſtulauit. & ea quæ contra ius vel ſacramenta perpetrauerat, ſecundum iudicium Optimatum Francorum ſe pleniſſima voluntate emendare ſpopondit. Rex ergo Pippinus ſolito more miſericordiâ motus, Regnum ei & vitam conceſſit. Haiſtulphus autem per iudicium Francorum, theſauri, quod in Ticino erat, tertiam partem Pippino tradidit. Sacramenta iterum renouans, obſidéſque tribuens, promiſit ſe partibus Francorum ſemper eſſe fidelem: & annuale tributum, quod Francis debuerat, per Miſſos ſuos annis ſingulis eſſe tranſmiſſuram; & ea quæ ſancto Petro vel Stephano Papæ annis præteritis promiſerat, cuncta reddidit. Pippinus autem victor eum incolomi exercitu gaudens ad propria remeauit, theſauris & obſidibus ſecum adductis. 755.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLVI. Pippinus Princeps interiora Regni ſui pacificè ordinans, tamen Eccleſiaſticis rationibus, quàm & in publicis negociis & priuatis, in nullam partem exercitum duxit. Haiſtulphus verò Rex Langobardorum dum venationem in quadam ſilua exerceret, diuina vltione percuſſus, de equo in quo ſedebat in terram proiectus, tertia die vitam amiſit. Langobardi verò ex conſilio Pippini Regis & Procerum ſuorum DESIDERIUM Regem Langobardorum inſtituunt. 756.

C

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLVII. Conſtantinus Imperator miſit Regi Pippino inter cetera dona organum, quod antea non viſum fuerat in Francia. Eodem anno Rex Pippinus tenuit placitum ſuum in Compendio villa publica, in qua etiam Taſſilo Dux Baioariorum fuit. Quem pro fidei firmitatis cauſa, & eius homines maiores natu qui cum eo erant, domnus Pippinus iurare fidem ſibi fecit ſupra ſacratiſſima corpora ſancti Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij, necnon & ſancti Germani & ſancti Martini. Spondentes ſe fideles eſſe Pippino Regi & filiis eius omnibus diebus vitæ ſuæ. 757.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLVIII. Pippinus Rex in Saxoniam exercitum ducens, firmitates eorum deſtruxit. Caſtra metatus eſt autem in loco qui dicitur Sithima. in qua vaſtatione multi Saxones ceciderunt. Et tunc demum polliciti ſunt Regis Pippini voluntatem facere, & honores ſiue dona in ſuo placito præſentandos, id eſt per annos ſingulos equos trecentos. 758.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLIX. Pippinus præter domeſticas ih- 759.

Pippinvs Rex. teriùs Regni ſui cauſas corrigendas nullum exercuit iter. Natus eſt autem ei fi- A
lius, cui nomen ſuum impoſuit. Qui vixit duos annos, & in tertio defunctus eſt.
Celebrauit autem glorioſus Rex Pippinus eodem anno Natalem Domini in Lon-
glare, & Paſcha in Iopila.

760. Anno Dominicæ Incarnationis DCCLX. Pippinus Rex cernens VVaifa-
rium Ducem Aquitaniorum minimè iuſtirias Eccleſiarum, quæ in parribus Fran-
corum erant, facere velle, conſilio Optimatum ſuotum iter in Aquitaniam di-
rexir, & peruenit vſque ad locum qui dicitur Tedoad. Cúmque hæc vidiſſet
VVaifarius, direxir Nuncios ad Regem Pippinum, dedítque obſides, ſpondens
ſe ſub iureiurando, vt quod quondam malo ordine commiſerat, ſecundum iu-
dicium & legem emendare deberet. Hac firmitate ſuſcepta, Princeps Pippi-
nus ad propria reuertitur, & celebrauit Natalem Domini Çariſiaco, & Paſcha
ſimiliter.

761. Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXI. Pippinus Rex Conuentum
Francorum habuir in Duria villa publica, & de vrilirate Regni Francorum rra-
ctans, ſuos ibi Oprimates adunauit. VVaifarius autem prauo conſilio exerci-
* Deeſt aliquid. tum VVaſconum in fines Burgundiæ * vaſtauit. Hoc cùm Pippino Regi nun-
ciatum fuiſſet, quòd VVaifarius fidem promiſſam poſtponeret, eum exercitu
aò Ligerim fluuium venit. Quo tranſiecto, ad caſtrum, cui nomen eſt Bur-
bone, in pago Biturico venit. deſtructóque eodem caſtro, cunctos quos ibi B
repperit, captos ſecum adduxit. Peragratáque Aquirania, vſque ad Clarum-
monrem caſtrum peruenit, quod non ſua voluntare, ſed bellatorum vi iniecto
concrematum eſt igne. In quo irinere Blandinvs perfidus Comes in
præſentia Pippini Regis captus eſt. Innumerabilibus itaque ſpoliis & ca-
ptiuis totus ille exercitus dirarus, in Franciam reuerſus eſt. Celebrauítque
glorioſus Rex Pippinus Natalem Domini in Cariſiaca villa, & Paſcha ſimi-
liter.

762. Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXII. glorioſus Rex Pippinus tertia
vice perfidum VVaifarium Ducem perſequens in Aquitaniam intrauit. Deſtru-
ctíſque caſtellis & munitionibus, ad vltimum Bituricam munitiſſimam ciuitarem
conquiſiuit, & Thoarcis caſttum, quo in Aquitania firmior non erat, deſttuxit.
Reuerſúſque cum victoria ad ſedem propriam Regni ſui, in Gentiliaco villa Na-
talem Domini & Paſcha celebrauit.

763. Anno Dominicæ Incarnarionis DCCLXIII. Pippinus Rex habuit Placi-
tum generale Francorum in Niuernis. Inde ob infidelitatem VVaifarij perfidi
Ducis quartum iter in Aquitaniam direxit. In eodem quoque placito Taſſilonem
Ducem Baioariorum habuir. Qui poſtpoſitis ſacramentis, & iuſiurando, quod
quondam Regi Pippino auunculo ſuo, vt ſupra diximus, ptomiſerat, ſine licen-
tia eius ad vſque Baioariam fugit, & numquam amplius faciem Regis Pippini vi-
dere metuit. Porrò, Rex Pippinus irer agens per Aquitaniam, vſque Cadureum C
peruenit. vniúſque ob noxam, perfidi ſiquidem VVaifarij, rotam illam regionem
vaſtauit, & victor in Franciam reuerſus eſt. Facta eſt aurem eodem anno hiems
valida. Celebrauit quoque Rex Pippinus Naralem Domini in villa quæ dicitur
Longlare, & Paſcha ſimilirer.

764. Anno Incarnationis Dominicæ DCCLXIV. Pippinus glorioſus Rex
Conuentum Francorum habuir in ciuitare quæ vocatur VVormacia. Eodem
anno inter fines Regni ſui ea quæ paeis ſunt diſponens, ſimul & de cauſis quæ
eranr inrer illum & VVaifarium arque Taſſilonem perrractans, in nullam partem
exercitum duxit. & celebrauit Natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimi-
lirer.

765. Anno Dominicæ Incarnarionis DCCLXV. Principes Francorum, qui
commorabanrur in parribus Burgundiæ, multa certamina contra Aquiranios &
VVaſcones habuerunt. Nam VVaifarius Mancionem Comitem conſobri-
num ſuum ad inſidiandum Francis cum manu valida direxit. Cui occurrerunt
Pippini Regis Comires, Avstravldvs & Galimannvs. initóque cer-
tamine ipſum Mancionem cum plurimis ſociis ſuis inrerfecerunr. Hilpingvs
quoque Comes Aruernorum cum magna multitudine irruit in pagum Lucoui-

Digitized by Google

PIPPINVS REX.

A uenſem. Cui occurrit ADALARDVS Comes Cabillonenſis cum ceteris Comitibus, fortitérque certamen inierunt. In quo prœlio cum innumerabilibus interfectis, Hilpingus quoque cecidit. AMANVGVS etiam Comes dum in partibus Turonorum vaſtandis veniret, ab hominibus VVLFARDI Abbatis Monaſterij ſancti Martini interfectus eſt. REMISTANVS verò auunculus VVaifarij ad Regem Pippinum confugit. quem Rex benignè ſuſcipiens, multis muneribus honorauit. Eodem anno Rex Pippinus Conuentum habuit ad Attiniacum villam, & eo anno in nullam partem exercitum duxit. Celebrauit autem Natalem Domini in Aquiſgrani, & Paſcha ſimiliter.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXVI. cernens VVaifarius quòd nulla ciuitas nec vlla munitio Pippino Regi & Francis reſiſtere poſſet, ciuitates quas habuit munitiſſimas in Aquitania deſtruere iuſſit. Hoc Pippinus Rex audiens, Conuentum Francorum in Aurelianis ciuitate adunauit. pergénſque in Aquitaniam, ciuitates & caſtella quæ VVaifarius deſtruxerat reædificare præcepit. In quibus cuſtodes poſuit, qui VVaifario reſiſtere poſſent. Reuerténſque in Franciam, celebrauit Natalem Domini in Salmuntiaco, & Paſcha ſimiliter. 766.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXVII. Pippinus habuit Synodum in Salmuntiaco, altercantibus inter ſe Romanis & Græcis de ſancta Trinitate, & Sanctorum imaginibus. His ritè peractis, Pippinus Rex perrexit in Aquitaniam, & Narbonam ac Toloſam vrbes cepit, Albienſémque, necnon & VVldanum. victórque reuertens, celebrauit Paſcha in Vienna ciuitate. Eodem quoque anno iterum perrexit in Aquitaniam. Ad Bituricam verò vrbem veniens, ibi Conuentum Francorum habuit more ſolito in campo Magij. Et indè iter dirigens, peruenit ad Garonnam fluuium. in quo itinere multas munitiones adquiſiuit, caſtrum videlicet Scoralium, Thorinnam, & Petraeiam, & alias quamplurimas ciuitates. Indéque reuerſus eſt Bituricam, vbi nunciatus eſt ei obitus PAVLI Papæ. & ibi celebrauit Natalem Domini. 767.

B

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXVIII. Pippinus Rex per Aquitaniam iter faciens, perfidum Remiſtanium cepit, & ad Sanctonas ciuitatem vſque peruenit. in qua etiam cepit matrem VVaifarij, & ſororem eius ac neptes. Indéque ad Garonnam perrexit in loco qui dicitur Montis, ibique HERVICVS veniens, aliam ſororem VVaifarij ſecum abduxit. Et indè Rex victor reuertens, Paſcha celebrauit in caſtro quod dicitur Sels. Indéque promoto exercitu, aſſumens ſecum BERTRADAM Reginam, iterum ad Sanctonas ciuitatem venit. ibique Reginam cum reliqua familia dimittens, ad Petragoricam perrexit. Interemptóque VVaifario, cum triumpho victoriæ Sanctonis eſt reuerſus. Ibique multis diebus commoratus, ægrotare cœpit. Reuerrénſque in partibus Turonorum, ad ſacratiſſima limina ſancti Martini orationis causâ peruenit. Indè cùm ad ſanctum Dionyſium perueniſſet, cernens quòd de illa infirmitate euadere non poſſet, omnes Optimates ſuos Duces & Comites Francorum, Epiſcopos quoque ac Sacerdotes ad ſe venire præcepit. Ibique vnà cum conſenſu Procerum ſuorum æquali ſorte inter duos filios KAROLVM & KAROLOMANNVM Regnum Francorum paterno iure diuiſit. His ritè peractis, poſt paucos dies Rex Pippinus in pace obiit VIII. Kalend. Octobris. Sepeliéruntque eum glorioſi filij ſui in Baſilica beati Dionyſij Martyris, vt ipſe voluit, cum ſummo honore. Rexit autem populum Francorum poſt deceſſum patris ſui Karoli annis XXVI. His ita peractis, prædicti Reges Karolus & Karolomannus cum Proceribus ſui & Optimatibus ad ſedes Regni ſui venientes, menſe Septembrio die Dominico XIV. Kalend. Octobris, Karolus Rex in Nouiomo vrbe, Karolomannus in Sueſſione per conſecrationem Sacerdotum, & electionem omnium Optimatum in Regni ſolium eleuati ſunt. 768.

C

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXIX. KAROLVS audiens perfidiam HVNALDI, qui iterum fraudulenter Aquitaniæ Principatum arripere volebat, adunato exercitu in Aquitaniam tendit, & per Dei auxilium fraudulentiam Hunaldi conſiliis optimis diſſipauit. In quo itinere cum germano ſuo Karolomanno colloquium habuit in loco qui dicitur Ad-duos-Cliuos. & indè Karolomannus ad propria reuertitur. Rex verò Karolus perrexit ad Ecoloſmam 769.

CAROLVS MAGNVS.

ciuitatem, & indè venit ad flumen Dorniniam, & ædificauit caſtrum quod dicitur FRONCIACVS. Indéque direxit Legatos ad LVPVM Principem VVaſconum, vt ſibi ad ſe fugientem Hunaldum mitteret. Hæc audiens Lupus, regio timore perterritus, direxit ſibi Hunaldum cum vxore ſua. ſe verò, corámque terram ſuam Regis ditioni ſubmiſit. Caſtro igitur præpararo, Hunaldóque recepto, KAROLVS Rex in Franciam reuerſus eſt. & celebrauit Natalem Domini in villa quæ dicitur Duria, & Paſcha in [illegible]odio vico publico, vbi ſanctus Lambertus Martyr in corpore requieſcit. A

770. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXX. Karolus præcellentiſſimus Rex habuit colloquium vel Synodum in VVormatia ciuitate. Et Karolomannus cum genitrice ſua BERTA Regina colloquium habuit in caſtro quod dicitur Saluſſa. Quæ Regina per Baioariam perrexit in Italiam. Karolus verò Rex celebrauit Natalem Domini in Maguntia, & Paſcha in Heriſtallio.

771. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXI. Karolus Rex Synodum habuit ad Valentianas, & eodem anno Karolomannus Rex defunctus eſt in villa Salmuntiaco, II. Non. Decembris, ſepultúſque eſt iuxta vrbem Remorum in Baſilica beati Remigij Confeſſoris. Venit autem Rex Karolus ad villam Corbiniacum, & ibi venerunt ad eum FOLCARIVS & FOLRADVS Capellani, cum aliis Epiſcopis & Sacerdotibus; VVIRINVS & ADELARDVS Comites, cum aliis Primatibus qui fuerant Karlomanni. & vnxerunt domnum Karolum ſuper ſe in Regem, & obtinuit feliciter Monarchiam Regni Francorum. B GIRBERGA verò vxor Karlomanni cum duobus paruulis, & paucis Principibus de parte viri ſui Italiam petiit, & ad Deſiderium Regem Langobardorum peruenit. Rex verò celebrauit Natalem Domini in Attiniaco, & Paſcha ſimiliter.

772. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXII. Karolus Rex Synodum tenuit in VVarmatia, & indè perrexit in Saxoniam prima vice, & Hereſburgum caſtrum cepit, & ad Hermenenſul vſque peruenit, & ipſum fanum deſtruxit, aurúmque vel argentum quod ibi repperit abſtulit. Erat autem tunc ſiccitas magna, ita vt aqua deficeret in ſupradicto loco. Sed diuina pietas magnum ibi oſtendit miraculum. Nam cùm vniuerſo populo aqua deficeret, & Rex vellet ibi duorum vel trium dierum moram facere, vt illud fanum ex toto deſtruere poſſet, ſubitò ex arido torrente fons largiſſimus aquæ erupit. itaut vniuerſus populus affluentiâ aquarum abundaret. Ita Deus omnipotens voluntatem glorioſiſſimi Regis in ſuo ſeruicio permanentis miſericorditer adimpleuit. His ritè peractis, Karolus Rex ſuper fluuium Yſaram caſtra poſuit. quo in loco cum Saxonibus Placitum habuit. Acceptíſque ab illis obſidibus quot voluit, reuerſus eſt cum pace in Franciam. Et celebrauit Natalem Domini in Heriſtallio, & Paſcha ſimiliter. C

773. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXIII. cùm hiemaret Rex Karolus in villa quæ dicitur Theodonis, ibi venit ad eum Miſſus domni ADRIANI Papæ nomine Petrus, obnixè poſtulans vt ad defendendam Eccleſiam Romanam feſtinaret, & vt populum Romanum de manibus ſuperbi Regis Deſiderij liberaret. adiungens, quòd ipſe legitimus tutor & defenſor eſſet ipſius Eccleſiæ. quoniam illum prædeceſſor ſuus beatæ memoriæ Stephanus Papa vnctione ſacra liniens, in Regem ac Patricium Romanorum ordinauit. Karolus igitur Rex per conſilium Optimatum ſuorum, voluntatem domini Papæ ſe adimpleturum eſſe cum Dei auxilio deuota mente ſpopondit. Eodémque anno Synodum tenuit in IANVA ciuitate, in quo Conuentu exercitum diuiſit. partem ſecum retinens vt per Ciniſium montem tranſiret, partem verò reliquam, cui præfecit auunculum ſuum BERNARDVM, cum ceteris fidelibus ſuis per Iouis montem in Italiam intrare præcepit. Deſiderius verò immemor beneficiorum Pippini Regis, per cuius donationem Regnum Langobardorum ſortitus eſt, Seluſas fortiter contra Regem Karolum & exercitum eius firmare præcepit. Igitur Rex Karolus caſtra metatus eſt è regione Seluſarum. Sed vallum Langobardi defendebant. Miſit autem Karolus legionem ex probatiſſimis militibus per difficilem aſcenſum montis. qui tranſcenſo monte Langobardos cum Deſiderio Rege ſuo in fugam conuerterunt. Karolus verò Rex cum exercitu

A ſuo per apertas ſcluſas auxiliante Domino & ſancto Petro in Italiam intrauit, CAROLVS
& ad Papiam ciuitatem vſque peruenit. In qua Deſiderio incluſo, ipſam ciui- MAGNVS.
tatem obſedit, & vallo firmiſſimo circumdedit. Et dum propter defenſionem
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ibidem reſideret, dimiſſa marca contra Saxones nulla
omninò fœderatione ſuſcepra, ipſi Saxones exierunt cum magno impetu ſuper
confinia Francorum, & peruenerunt vſq; ad caſtrum quod nominatur Buriaburg.
Attamen ipſi confines de hac re ſolliciti, cùm hoc cernerent caſtellum ſunt in-
greſſi. Dum verò ipſa gens ſæuiens cœpiſſet domos forinſecas incendio concre-
mare, venerunt ad quandam Baſilicam in loco qui dicitur Fricdiſlar, quam ſan-
ctus Bonefacius Martyr conſecrauit, atque per Spiritum ſanctum prædixit quòd
numquam incendio cremaretur. Cœperunt autem præfati Saxones nimium ſæ-
uire aduerſus eandem Baſilicam, præmedirantes quomodo poſſent eam combu-
rere. Dum hæc igitur agerentur, apparuerunt quibuſdam Chriſtianis qui erant
in caſtello, ſimiliter & quibuſdam paganis qui in ipſo erant exercitu, duo iuue-
nes in albis, qui Baſilicam ab igne defendebant, & propterea non poterant ne-
que interiùs neque exteriùs ignem accendere, nec aliquod damnum eidem in-
ferre. Tunc pauore perterriti in fugam verſi ſunt, nemine perſequente. Inuen-
tus eſt autem poſtea vnus Saxo mortuus iuxta ipſam Baſilicam, genibus curuis
adclinis ſupra pedes, habens ignem & ligna in manibus, velut ore flans vt Ba-
B ſilicam combureret. Celebrauit autem in hiſdem caſtris Natalem Domini, &
Paſcha Romæ.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXIV. reuertente cum Dei auxi- 774.
lio, intercedentibus beatis Apoſtolis Petro & Paulo, glorioſo Karolo Rege à
Romana vrbe, Papiam venit, ipſamque ciuitatem cepit, & Deſiderium Regem
cum vxore & filia, & omnibus theſauris ſuis, ſuæ ditioni ſubegit. Ibíque ve-
nientes vndique Langobardi de ſingulis ciuitatibus Italiæ, ſubdiderunt ſe do-
minio glorioſi Karoli. ADALGISVS verò filius Deſiderij fugiens nauem in-
tranit, & per mare Conſtantinopolim vſque peruenit. Hactenus autem ſtetit
Regnum Langobardorum annis CCXIV. Porrò Karolus Rex tota Italia ſuba-
cta, & ordinata cuſtodia Francorum in Papia, truſóque in exilium Deſide-
rio Rege, & vxore & filia, ipſe cum magno triumpho auxiliante Domino in
Franciam reuerſus eſt. Et cùm perueniſſet in locum, cuius vocabulum eſt In-
gilheim, miſit quatuor legiones in Saxoniam. Ex quibus tres cum Saxonibus
prœlium inierunt, & adiuuante Domino victoriam obtinuerunt. Quarta verò
legio bellum non habuit, ſed cum magna præda illæſi reuerſi ſunt ad propria.
Celebrauit autem Rex Natalem Domini eodem anno in Cariſiaco, & Paſcha ſi-
militer.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCLXXV. Rex Karolus Synodum ha- 775.
buit in villa quæ dicitur Duria. Dehine perrexit in Saxoniam, & Sigurgum ca-
ſtrum cepit, Heriburgúmque reædificauit. Indè proficiſcens, ſuper fluuium
C VViſera caſtra poſuit, in loco qui dicitur Bruniſberc. Tunc Saxones armis de-
fendere tranſitum fluminis conati ſunt. Sed Franci tranſito flumine multos ex
eis occiderunt, ceteris in fugam verſis. Rex verò partem exercitus ſui ibi de-
relinquens, perrexit vſque ad Ouaerum fluuium. Ibi vna pars Saxonum, qui
dicuntur VVeſtphali, cum Optimatibus ſuis ad eum venit, ſacramentáque &
obſides dederunt. iurantes amodò ſe fore fideles Domino Karolo Regi. Inde
proficiſcente Rege, venit ad eum altera pars, quæ dicitur Angari, in loco cui
vacabulum eſt Bucki, vna cum BRVNTIONE* Duce ſuo, & reliquis Opti- * Brunonem vocat Rhegino.
matibus. dederunt obſides, & iurauerunt ſe amodo Regi Karolo & Francis eſ-
ſe ſemper fideles. Interea Saxones cum Francis, qui ſuper fluuium VViſaram
remanſerant, pugnam inierunt. & Deo largiente Franci victoriâ potiti mul-
tos ex eis occiderunt. Hæc audiens Rex, iterum ſuper Saxones cum exercitu
irruens, multam ſtragem fecit, & prædam copioſam cepit ſuper VVeſtphalos.
ſicque coacti iterum obſides dederunt. Obſidibus itaque receptis, & præda mul-
ta capta, Rex in Franciam eſt reuerſus. Vbi nunciatum eſt ei quòd ROHTGAV-
DVS Langobardus poſtponens fidem & ſacramenta aduerſus eum rebellare diſ-
poneret. ſtatim verſus Italiam iter arripuit, & celebrauit Natalem Domini in
villa quæ dicitur Scleziſtat in Eliſatio.

CAROLVS MAGNVS.

776. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXVI. Karolus Rex, vt prædiximus, ad Papiam ciuitatem venit, & ſub feſtinatione in partibus Foroiulienſium iter direxit, improuiſúmque Rothgaudum cepit, & decollare præcepit. & ad Taruiſium ciuitatem venit, ibíque Paſcha celebrauit. Ordinatíſque rebus, & derelictis cuſtodibus ex Francis in ciuitatibus quæ aduerſus eum ſenſerant, in Franciam cum proſperitate reuerſus eſt. Interea Saxones cognita abſentia Regis, more ſolito ruptis ſacramentis in vnum conglobati Hereſburc caſtrum adgrediuntur, fraudulenter Francis ſuadent vt de caſtro exeant, & cum pace in patriam pergant. Sed cùm illi fallacibus monitis aſſenſum minimè præberent, machinas præparant, munitionem obſidione cingunt, & ſummis viribus certant. ſed nihil proficiunt. Quadam itaque die cùm rediuiuo certamine bellum paraſſent, apparuit gloria Dei manifeſtè ſupra domum Eccleſiæ, quæ erat infra ipſum caſtrum, videntibus multis tam Chriſtianis, quàm paganis. Nam duo ſcuta apparuerunt ſupra præfaram Eccleſiam, ſanguineo colore flammantia, & velut in prœlio quibuſdam motibus agitantia. Itaque Pagani hoc ſignum aſpicientes, timore & formidine repleti, mox in fugam conuerſi ſunt, & in tantam amentiam deuenerunt, vt ſtrictis gladiis, mutuis ſe armis confoderent. Quanto magis verò illi pauore perterriti fugiebant, tanto magis Chriſtiani confortati, omnipotentem Deum laudabant, qui ſaluos facit ſperantes in ſe. Ex prædicto igitur loco cum tanta confuſione diſcedentes, venerunt ad B aliud caſtrum quod appellatur Deſiigburc, vbi ſimilia voluerunt facere. Sed Deo auxiliante, Franciſque eis viriliter repugnantibus, nihil præualuerunt. Oppidani verò perſecuti ſunt eos vſque ad flumen quod Lippia dicitur, & multos ex eis interfecerunt. Itaque Rex VVarmatiam veniens, Synodum Placitúmque publicum ibi tenuit: & Concilio ſoluto, mox Saxonum fines penetrauit, & velut ingens tempeſtas omnia proſternit, munitiones irrumpit. Saxones perterriti ad locum vbi Lippia oritur venerunt, ibíque ſe, & ſuam patriam Regi tradiderunt, & ſpoponderunt ſe Chriſtianos deuenire. Tunc Rex vna cum Francis reſtaurauit Hereſburc caſtrum, & aliud caſtrum ſuper Lippiam. Vbi venientes Saxones vna cum vxoribus & paruulis, baptiſati ſunt in nomine ſanctæ Trinitatis. Poſt hæc obſides quantos Rex voluit dederunt. Reformatis autem caſtellis, cuſtodiiſque diſpoſitis, Karolus Rex in Franciam reuertitur, & celebrauit Natalem Domini in Heriſtellio, & Paſcha in Niumaga.

Sequentia vſque ad annũ DCCCXII vbique ferè cum Rheginonis Chronico conueniunt.

777. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXVII. Karolus Rex Saxoniam ingreſſus, Placitum tenuit in loco qui dicitur Padreſburna, vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto VVidichindo, qui cum paucis Saxonibus in Nortmanniam fugerat. Ibi etiam venerunt Sarraceni de partibus Hiſpaniæ, & ſe cum omnibus ſuis ditioni Regis Karoli ſubdiderunt. Vbi etiam multitudo Saxonum baptizata eſt, & ſacramenta ſecundum cónſuetudinem dederunt, ſcilicet vt perderent ingenuitatem, & omnem hereditatem, niſi conſeruarent ſuſce- C ptam Chriſtianitatem, & promiſſam fidelitatem Regis & filiorum eius. Karolus verò Rex in Franciam reuerſus celebrauit Natale Domini in Duziaco, & Paſcha in Aquitania in villa quæ dicitur Caſinogilo.

778. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXVIII. Rex Karolus motus precibus & querelis Chriſtianorum, qui erant in Hiſpania ſub iugo Sarracenorum, cum exercitu Hiſpaniam intrauit. Venit autem primò ad Pampilonam ciuitatem. dehinc venit ad Cæſarauguſtanam vrbem, vbi innumerabilis multitudo de partibus Burgundiæ, & Auſtraſiæ, vel Baioariæ, ſeu Prouinciæ, & Septimaniæ, pars etiam Langobardorum in auxilium Francorum conuenerunt. His innumerabilibus legionibus Hiſpania tota contremuit. Obſidione itaque cincta Cæſarauguſtana ciuitate territi Sarraceni, obſides dederunt, cum immenſo pondere auri. Poſt hæc eiectis Sarracenis etiam de Pampillona, muriſque eiuſdem ciuitatis dirutis, Hiſpanis, VVaſconibus, & Nauarris ſubiugatis, in Franciam reuertitur. Interea Saxones audientes quòd Carolus cum Frãcis tam longo ſpacio terrarum abeſſet, ſuadente Vuitdichindo, ſecundum conſuetudinem iterum rebellauerunt, & ad Duiam caſtrum, quod Coloniæ ciuitati contiguum eſt, vſque venerunt; cædibus, rapinis, & incendiis omnia deuaſtantes. Quod cùm nunciatum eſſet Regi reuertenti, & commoranti in Autiſiodoro ciuitate, miſit legionem vnam ex ele-

A ctis militibus, qui eorum proteruiæ reſiſteret. Saxones audientes incolomitatem Regis, & aduentum Francorum, in fugam conuerſi ſunt. Quos Franci eueſtigio ſequentes, repererunt eos ſuper fluuium, qui dicitur Adarna, in loco qui dicitur Lihesi. vbi pugna cœpta & finita, Franci auxiliante Deo victores extiterunt, & multitudo Saxonum ibi occiſa eſt. Et celebrauit Rex Natalem Domini in Heriſtallio, & Paſcha ſimiliter. CAROLVS MAGNVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXIX. Karolus Rex venit in villa, quæ dicitur Compendium, vbi ſe obtulit Hildebrannus Spolitanorum Dux cum multis muneribus, eiúſque dominationi ſe ſubdidit. Eodem etiam anno Synodum tenuit in Duria, & poſt hæc Saxoniam ingreſſus vſque ad Lippiam venit. Conati ſunt autem Saxones reſiſtere in loco qui dicitur Buochol, ſed nihil præualuerunt. Aperta autem via Vueſtphalos ſubiugauerunt, & omnes Saxones qui vltra Vuiſaram morabantur. Veniens autem Rex in loco qui vocatur Medofulli, accepit obſides & ſacramenta à Saxonibus, & reuerſus eſt in Franciam. Et celebrauit Natalem Domini in Vuarmatia, & Paſcha ſimiliter. 779.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXX. Karolus Rex Saxoniam ingreſſus ad Hereſbute venit, & inde ad locum vbi Lippia conſurgit, & ibi Synodum tenuit. Inde progreſſus ad Albiam fluuium venit, & in ipſo itinere Bardongauenſes, & multi de Norſiudis baptiſati ſunt in loco, qui dicitur Hotham, vl- 780.
B tra Obacrum fluuium. & peruenit vſque ad locum, vbi Iora defluit in Albiam. Diſpoſitis itaque tam Saxonibus, quàm Sclauis, in Franciam reuerſus eſt. Inito autem conſilio, vt Romam pergeret orationis cauſa vna cum coniuge Hildegarda, celebrauit Natalem Domini in Papia ciuitate.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXI. Karolus Rex à Papia egreſſus celebrauit Paſcha Domini Romæ, & ibi baptiſatus eſt filius eius Pippinus ab Adriano Papa, qui & ipſe eum de ſacro fonte ſuſcepit. & duo filij eius à ſupradicto Pontifice vncti ſunt in Reges, Pippinus ſuper Italiam, Ludouicus ſuper Aquitaniam. Inde reuerſus venit Mediolanum, vbi baptiſata eſt filia eius Giſla ab Archiepiſcopo Thoma, quam ipſe Epiſcopus de ſacro fonte leuauit. His ita peractis, reuerſus eſt in Franciam. Per idem tempus Legati Apoſtolici, Formoſus & Damaſus Epiſcopi, cum Miſſis Regis, Sigulfo Capellano, & Euuardo magiſtro pincernarum, directi ſunt ad Thaſſilonem Ducem, commonentes ex auctoritate Apoſtolica, vt recordaretur priorum ſacramentorum, & non aliter faceret, niſi ſicut iureiurando iamdudum promiſerat Pippino Regi & filiis eius. His admonitionibus conſenſit Thaſſilo, & ſumptis obſidibus à Rege, venit Vuarmatiam, vbi renouauit ſacramenta, & dedit duodecim obſides ſed non diu ſeruauit quod promiſit. Celebrauit autem Rex Natalem Domini in Cariſiaco, & Paſcha ſimul. 781.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXII. Karolus Rex Cumam * veniens, Rhenum tranſiit, & Synodum tenuit vbi Lippia conſurgit, vbi omnes Saxones conuenerunt, excepto rebelle Vuidichindo. Illic etiam venerunt Legati Godefridi Regis Nortmannorum, Alrdem, & Hoſmundus. necnon etiam Legati Auarorum miſſi à Cagano & Iugortho. Peracto Placito, reuerſus eſt Rex in Franciam. Saxones iterum fidem violant, arma corripiunt, ſuadente Vuitichindo. Rex autem eo tempore miſerat nuncios ſuos Adelgiſum & Geilonem, atque Contradum, viros potentes, vt ducerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper paucos Sclauos, qui adhuc rebellabant. Supradicti verò Principes cùm iam in itinere eſſent, audientes quòd Saxones rebellarent, ſuper eos arma verterunt, & commiſſo prœlio multos ex eis interfecerunt. In qua pugna duo Duces ceciderunt, Adelgiſus ſcilicet & Geilo, in monte qui dicitur Suntdal. Hoc audiens Rex, cum Francis, quos citò congregare potuit, illuc perrexit, & peruenit vſque ad locum vbi Alara confluit in Vuiſaram. Tunc omnes Saxones iterum conuenientes ſubdiderunt ſe domno Karolo Regi, & reddiderunt ſeditioſos, qui illam fecerant rebellionem, vt occiderentur, quatuor milia & quingentos viros. Vuidichindus verò partibus Nortmanniæ aufugit. Interfectis itaque ſeditioſis, exilióque damnatis, Rex in Franciam reuerſus eſt, & celebrauit Natalem Domini in Theodonis villa, & Paſcha ſimiliter. 782.

C * al. Coloniam

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXIII. obiit beatæ memoriæ Hil-

 degardis Regina I I. Kal. Maij, quod euenit tunc in vigilia Aſcenſionis Domini, & ſepulta eſt iuxta vrbem Mettenſem in Baſilica Apoſtolorum & beati Arnulfi. Eodem anno iterum Saxones rebelles extiterunt, & Rex cum paucis Franciſad locum qui dicitur Theutmalli venit. Ibi Saxones parauerunt pugnam in campo viriliter. Tunc Rex cum Francis ſuper eos irruit, & magnam ſtragem ex eis fecit, ita vt perpauci fuga elaberentur. Poſt peractam victoriam venit Rex ad Paderbrunna, vbi coadunato exercitu, iterum ſuper Saxones irruit, qui conuenerant ſuper fluuium, cuius vocabulum eſt Haſa. Ibi iterum pugna inita, non minor numerus Saxonum cecidit, quàm in ſuperiori prœlio ceciderat. Tunc Rex Vuiſaram tranſiit, & ad Albiam vſque peruenit. Poſt hæc in Franciam reuertitur. Eodem anno obiit BERTA Regina IV. Idus Iulij, & ſepulta eſt in Cauciaco. Sed indè tranſlata Pariſius, ſepulta eſt iuxta virum ſuum in Eccleſia Sancti Dionyſij Martyris. Et cùm Vuarmatiam perueniſſet Rex, ſociauit ſibi in matrimonium FASTRADAM Reginam, celebrauitque Natalem Domini in Heriſtellio, & Paſcha ſimiliter. A

784. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXIV. Karolus Rex iterum ingreſſus eſt Saxoniam, eò quòd iterum rebellaſſent, & cum eis aliqua pars Freſonum. Et peruenit vſque ad Huccului, circumeundo & vaſtando omnia. Erat autem nimia inundatio aquarum. Ipſe igitur per Turingiam ab Orientali parte intrauit ſuper VVeſtfalos. Porro filium ſuum miſit cum valida manu contra Vueſtfalos. Itaque Rex Turingiam ingreſſus, peruenit vſque ad fluuium Albiæ, & inde ad Stainfurt, deinde ad Scanninge, ex quo loco reuerſus eſt in Franciam. Vueſtfali verò adunauerunt ſe iuxta Lippiam. Quibus occurrit filius Regis in pago, qui dicitur Dragini, & inierunt pugnam. Quibus viriliter ſuperatis, reuerſus eſt Vuarmatiam ad genitorem ſuum. Rex itaque cum conſilio Procerum ſuorum iterum hyemis tempore intrauit Saxoniam, & celebrauit Natalem Domini iuxta caſtrum Kiridrioburc in pago Vuaizzagaim ſuper fluuium Amra, in villa Leutidi. B

785. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXV. Rex vſque ad Roie peruenit ſuper fluuium Vuiſaram, vbi confluit Vuaharna, & propter nimiam inundationem aquarum, inde reuerſus eſt ad Hereſburc caſtrum, vbi vxorem ſuam Faſtradam cum filiis & filiabus venire iuſſit, ibique per totam hyemem manſit. Vbi etiam Paſcha celebrauit. Et multis vicibus exercitum ſuper Saxones miſit, & eorum caſtra deſtruxit, & in Maio Synodum apud Paderbronnam habuit. & inde iterum pergens, nullo contradicente, totam Saxoniam circuiuit. Et cùm perueniſſet in Bardengauui, miſit inde poſt Vuidichindum & Abbionem, & vtroſque ad ſe fecit venire. Quos ſacramento conſtrinxit, vt in Franciam ad eum venirent. Qui acceptis obſidibus, ad Regem in villa Attiniaco venerunt, ibique baptiſati ſunt. & ſic tota Saxonia ſubiugata eſt Francis. Et in eadem villa celebrauit Rex Natalem Domini & Paſcha ſimiliter. C

786. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVI. Karolus Rex miſit exercitum ſuum in partibus Brittanniæ, cui præfecit Audulſum virum illuſtrem. Qui victis Brittonibus, totam illam Regionem Francorum ditionibus ſubegerunt. Principéſque Brittonum ſecum adducentes, apud VVarmatiam Regis obtutibus præſentauerunt. Tunc Rex videns ſe ex omni parte pacem habere, Romam pergit cauſa orationis, & vt ibi cum Miſſis Imperatoris loqueretur. Celebrauitque Natalem Domini in Florentia ciuitate.

787. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVII. Carolus Romam venit, & à Papa Adriano honorificè ſuſceptus eſt, vbi per aliquot dies moratus eſt. Quod cùm audiſſet Herigiſus Dux Beneuentanorum, timore perterritus miſit Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem pacem poſtulans, & promittens ſe facturum omnem voluntatem Regis. Sed his ſuaſionibus Papa minimè credidit, ſed magis hortabatur Regem, vt Beneuenti fines intraret. quod & fecit. Et cùm Capuam veniſſet, Herigiſus reliquit Beneuentum, & in Salernum ſeceſſit, ibique ſe muniuit. Poſt hæc miſit filium ſuum Grimoaldum, (nam Romaldum Rex ſecum retinebat) cum magnis muneribus, offerens obſides, & promittens fidelitatem, tantum vt ab impugnatione ceſſaret. Tunc Rex cùm conſultu fidelium & ſacerdotum, ne penitus Epiſcopia & Monaſteria deuaſtarentur, ele-

A git XII. obſides, & tertiumdecimum filium ſupradicti Ducis Grimoaldum. Acceptiſque muneribus iurauerunt ei omnes Beneuentani fidelitatem, & reuerſus eſt Romam, ibique celebrauit Paſcha cum Præſule Sedis Apoſtolicæ. Venerunt etiam ibi Miſſi Taſſilonis Ducis Arthinus Epiſcopus, & Hunricus Abba, rogantes Papam, vt pacem faceret, litémque terminaret inter Karolum Regem, & Taſſilonem Ducem. quod libenter ſuſcepit Papa. Rex autem ad poſtulata reſpondit, ſe hoc per multa tempora quæſiſſe, ſed minimè obtinere potuiſſe. Ne tamen inobediens videretur eſſe monitis Apoſtolicis, aſſeruit ſe in eiuſdem Papæ præſentia, cum eiſdem Miſſis pacem velle firmare. Illis autem renuentibus, & dicentibus, non ſe audere pro ſuo Domino diffinitiuam ſuſcipere ſententiam, neque ſe ad hoc deſtinatos eſſe. videns Apoſtolicus ficta mendacia, & cognoſcens inſtabilitatem Ducis, iratus anathematizauit ipſum Taſſilonem, & omnes illi fauentes, niſi fidelitatem, quam Regi Pippino, & filio eius Karolo promiſerant, per omnia obſeruarent. Conteſtans per ſuos Miſſos Ducem, & monens, ne per eius perfidiam ſanguis Chriſtianorum funderetur, & terra vaſtaretur. Et ſi ipſe Dux obedire nollet, tunc Rex & exercitus eius abſoluti eſſent à Deo & S. Petro, & quicquid in Ducatu eius factum eſſet in incendiis & homicidiis, vel qualicumque malicia, totum hoc ſuper Taſſilonem & ſocios eius verteretur, & Rex & Franci eſſent innoxij. His verbis Miſſi Taſſilonis abſoluti. Rex oratione ad limina Apoſtolorum completa, &

B benedictione percepta, in Franciam curſum dirigit, & VVarmatiam, vbi erat Faſtrada coniunx eius, peruenit. Vbi Synodum congregauit, & manifeſtauit Sacerdotibus & Optimatibus Regni cauſas itineris, & qualiter verſutia Taſſilonis coram ſummo Pontifice eſſet deprehenſa. Miſit itaque cum conſultu fidelium ad eundem Taſſilonem, monens vt Apoſtolici adhortationibus obtemperaret. Qui cùm nollet obedire, Rex in partibus Baioariæ exercitum mouit, & venit ad locum qui dicitur Lechfelt, ſuper ciuitatem Auguſtam. & venerunt Orientales Franci & Turingi & Saxones ſuper Danubium in loco qui dicitur Faringa. Porro Pippinus Rex de Italia cum exercitu venit ad Trientum. Tunc perſpiciens ſe Taſſilo ex omni parte circundatum, & videns quòd Baioarij magis eſſent fideles Karolo, quàm ſibi, vndique coarctatus venit ad eum, tradens ſe manibus eius vt ſeruus. reddens Ducatum à Pippino Rege ſibi commiſſum, & ſe in omnibus peccaſſe & malè egiſſe confeſſus eſt. Et denuo renouans ſacramenta, dedit duodecim obſides electos, & tertiumdecimum filium ſuum Theodonem. Rex receptis obſidibus, reuerſus eſt in Franciam, & celebrauit Natalem Domini in Ingelheim, & Paſcha ſimiliter.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVIII. Rex congregauit Synodum in præfata villa, & ibi venit Taſſilo. Cœperunt autem Baioarij eum accuſare, quòd fidem promiſſam violaſſet, ſuadente Liutberga vxore. Et obiecta Thaſſilo denegare non potuit, ſed comprobatus eſt ſe ad Auaros poſtea tranſmiſiſſe, & 788.

C in vitam fidelium Regis conſiliaſſe. Ad vltimum confeſſus eſt ſe dixiſſe, etiamſi XII. filios haberet, omnes magis vellet amittere, quàm ita maneret, ſicut iurauerat. Ex his, & aliis multis, ab omnibus diiudicatus eſt ad mortem. Et cùm omnes capitalem ſententiam proclamarent, Rex miſericordiâ motus, eo quòd conſanguineus eius eſſet, obtinuit ab ipſis Dei & ſuis fidelibus, vt non moreretur. Interrogatus ergo à Rege quid agere vellet, terræ proſtratus licentiam in Monaſterium intrandi expetiit, vt ibi peccata ſua deplorare poſſet. Similiter & filius eius Theudo fecit. Igitur attonſi ſunt, & in Monaſterium miſſi. Pauci verò Baioarij, qui cum Taſſilone ſenſerant, in exilium ſunt miſſi. Eodem anno commiſſum eſt bellum inter Græcos & Langobardos, Ducibus Hildebrando de Spoleto & Grimoaldo de Beneuento, & Vuinigiſo à Rege directo cum Francis. & fugati ſunt Græci, & victores extiterunt Franci & Langobardi. Per idem tempus pugna commiſſa eſt inter Auaros & Francos, qui in Italia habitabant, & Deo largiente victoriam obtinuerunt Franci. Tertia pugna commiſſa eſt inter Auaros & Baioarios in campo Iboræ. & fuerunt ibi Miſſi Regis Garhamannus, & Eodagat * cum aliquibus Francis, & Deo auxiliante victoria fuit Francorum ſeu Baioariorum. Hæc omnia ſupradictus Taſſilo & vxor eius Liutberga terminauerunt. Quarta pugna fuit contra Auaros, qui voluerunt vindicare eos, qui in prœlio ſuperiùs dicto ceciderant. ſed Deo adiuuante victoria Chriſtianis ceſſit. Poſt hæc Karolus

CAROLVS MAGNVS.

* al. Odoacer

CAROLVS MAGNVS.

ad Reganeſburc venit, ibique Marcas & fines Baioariorum diſpoſuit. Et inde re- A
uerſus eſt in Franciam. & celebrauit Natalem Domini in Aquis Palatio, & Paſcha ſimiliter.

789. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXIX. Rex Renum apud Coloniam tranſiit, & Saxoniam ingreſſus, vſque Albiam fluuium venit, ibique duos pontes conſtruxit, & ex vtraque parte pontis caſtra ædificauit ex lignis & terra. Et inde progreſſus Sclauorum fines intrauit, & Sclauos qui cognominati ſunt Vulzi ſuo dominio ſubiugauit. Fuerúntque cum eo in eodem exercitu Franci & Saxones. Friſiones verò nauigio venerunt per Albola fluuium. Fuerunt etiam cum eo Sclaui, Surui, & Abotrudi, quorum Princeps vocabatur Vuitzan. Obſidibus itaque receptis, reuerſus eſt in Franciam. & celebrauit Natalem Domini in VVarmatia, ciuitate, & Paſcha ſimiliter.

790. ANNO ab Incarnatione Domini DCCXC. Huius anni Principio Rex Carolus primogenitum filium ſuum CAROLVM vltra Sequanam direxit, dans ei Ducatum Cenomannicum. qui eodem anno æſtatis tempore ad patrem reuertitur. Rex autem Conuentum Francorum habuit in VVormatia ciuitate, diſpoſuitque ea quæ vtilia videbantur eſſe in Regno ſuo. In illo verò anno in nullam partem duxit exercitum. Celebrauitque in eadem ciuitate Natalem Domini & Paſcha.

791. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCI. Rex Karolus in partibus Baioariorum perrexit, & ad Reganeſburc peruenit. Vbi etiam exercitum ſuum venire B
iuſſit, ibique cum conſilio Optimatũ Regni diſpoſuit ire in Regnum Auarorum, propter maliciam intolerabilem, quam in Galliarum populos & in Eccleſias Dei fecerant. Venit ergo cum exercitu vſque ad Anaſen fluuium, vbi triduanum ieiunium cum letaniis fecerunt, poſtulantes à Deo ſalutem exercitus, & vindictam inimicorum. Rex itaque littora Danubij de Auſtrali parte tenuit. Saxones autem cum quibuſdam Francis, & plurima multitudine Freſonum de Aquilonali. Et ita pergentes peruenerunt illuc vbi iam Auares munitiones parauerant. De Auſtrali parte ad Cumberc, de Aquilonali verò ripa in loco qui dicitur Camp. Sic enim nominatur ille fluuius, qui influit in Danubium. Itaque Auares cùm ex vtraque ripæ parte vidiſſent exercitum, & claſſem per medium fluuium venientem, tantus terror, Deo faciente ſuper eos cecidit, vt dimiſſis præſidiis munitionum, fugæ latibula quærerent. & ſic Chriſto duce vterque exercitus abſque læſione in Pannoniam introiuit. Peruenit autem Rex vſque ad fluuium qui dicitur Raba, omnia cædibus incendiis, rapiniſque deuaſtans. Et inde reuerſus Rageneſburc, celebrauit ibi Natalem Domini, & Paſcha ſimiliter.

792. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCII. Feliciana Hæreſis apud Rageneſburc condemnata eſt. Quem Felicem Engilbertus in præſentiam Adriani Papæ adduxit, & poſt confeſſionem hæreſim abdicauit. Eodem anno nulla expeditio facta eſt, ſed tantùm pons ſuper naues propter tranſitum fluminum compactus eſſe, anchoris & funibus ita cohærens, vt iungi & diſſolui poſſet. Et celebra- C
uit ibi Rex Natalem Domini.

793. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCIII. Karolus Rex Rageneſburc proficiſcens, ad Foſſatum magnum inter fluuios Alemoniam & Radenzam venit, ibique Miſſi Domini Papæ cum magnis muneribus in præſentiam eius venerunt. Ibi etiam nunciatum eſt ei, Saxones iterum more ſolito fidem & promiſſa violaſſe. Inde nauigio per Radenzam Moim *fluuium ingreſſus, Natalem Domini celebrauit in Vuirziburc apud Sanctum Kilianum.

* al. Mogonum

794. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCIV. celebrauit Rex Paſcha in Franconofurt, ibique congregauit Synodum magnam Epiſcoporum, Galliarum, Germanorum, Italorum. Vbi fuerunt Miſſi Domini Papæ, Theophilus & Stephanus Epiſcopi. In hac Synodo, tertiò condemnata eſt hæreſis Feliciana, quam damnationem per auctoritatem Sanctorum Patrum in libro conſcripſerunt. Cui libro omnes Sacerdotes manibus propriis ſubſcripſerunt. Eodem tempore obiit FASTRADA Regina, & in Monaſterio Sancti Albani honorificè ſepulta eſt. Pſeudo-Synodus Græcorum, quam pro adorandis imaginibus fecerunt, ab Epiſcopis reiecta eſt. Poſt hæc Rex diuiſo in duas partes exercitu, Saxoniam ingreſſus eſt. Ipſe per Turingiam, Karolus filius eius apud Coloniam Rhenum tranſiuit. Saxones verò congregantes ſe in loco qui dicitur Finisfelt, præparauerunt ſe ad

A Pugnam. Cum verò audiſſent ſe ex duabus partibus eſſe circumdatos, diſſipauit Deus conſilia eorum. Et quamuis fraudulenter, Chriſtianos ſe eſſe, & fideles amodò Regi eſſe promiſerunt. Rex in Franciam reuerſus celebrauit Natalem Domini in Aquis Palatio, & Paſcha ſimiliter. CAROLVS MAGNVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCV. Rex venit Maguntiam, ibique tenuit Placitum ſuum in villa quæ dicitur Cuffiſtein, in ſuburbio eiuſdem vrbis. Audiens verò quòd Saxones ſecundum conſuetudinem promiſſionem ſuam, quam de obſeruanda Chriſtianitate & fidelitate Regis tenenda fecerant, irritam feciſſent, cum exercitu Saxoniam intrauit, & vſque ad fluuium Albiam peruenit ad locum qui dicitur Hluinni, in quo iiſdem diebus Vuitzan Abodritorum Rex à Saxonibus occiſus fuerat. Ibi etiam venerunt Miſſi Thudun, qui in Gente & Regno Auarum magnam poteſtatem habebat: affirmantes quòd idem Thudun cum terra & populo ſuo ſe Regi dare vellet, & eius ordinatione Chriſtianam fidem ſuſcipere. Rex itaque afflictis magna ex parte Saxonibus, eorúmque terra vaſtata, acceptis obſidibus, in Franciam rediit, & celebrauit Natalem Domini in Aquis Palatio, & Paſcha ſimiliter. 795.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCVI. Adrianus Papa obiit, & Leo mox in Pontificatu ſucceſſit. Statimque miſit Regi Legatos cum muneribus. Claues etiam confeſſionis Sancti Petri, & vexillum Romanæ vrbis direxit. Sed & Hericus Dux Foroiulianorum miſſis hominibus ſuis cum Vuonomiro Sclauo in Pannoniam, Hirigum gentis Auarorum Principem, longis retro temporibus quietum, ciuili bello fatigatis inter ſe Principibus, improuiſè expoliauit. Caganuſque & Iugoro inteſtina clade interempti ſunt. Theſaurum verò priſcorum Regum multa ſeculorum prolixitate collectum, idem Dux Carolo ad Aquis Palatium miſit. Quo accepto, peracta largitori omnium bonorum gratiarum actione, magnam partem inde Romam ad limina Apoſtolorum miſit per Engilbertum Abbatem. Porro reliquam partem Optimatibus ſuis Clericis ſiue laicis, ceteriſque fidelibus ſuis largitus eſt. Per idem tempus Thudun ſecundum promiſſionem ſuam cum magna parte Auarorum ad Regem venit, & ſe cum populo ſuo & patria Regi tradidit. Ipſe verò & populus eius baptizati ſunt, & muneribus ſuſceptis redierunt ad propria. Eodem tempore Rex cum exercitu Saxoniam ingreſſus eſt, & Pippinus Rex in Pannoniam cum exercitu introiuit. Venit autem Legatio Pippini Regis ad patrem, & dixit quia Auari poſt interfectionem priorum Ducum ſuper ſe conſtituiſſent Regem, nomine Kaiam, & Pippinus contra eum certare diſponeret. Rex verò peragrata Saxonia, in Franciam ſe recepit, & in Aquis Palatio filium ſuum Pippinum ex Pannonia redeuntem, & partem thezauri quæ remanſerat adducentem, lætus aſpexit. Et celebrauit in eodem loco Natalem Domini, & Paſcha ſimiliter. 796.

B

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCVII. Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, quæ iam pridem à Francis diſciuerat, per Thudun Præfectum ipſius Francis eſt reddita. Nam ipſe ad Palatium veniens, ciuitatē cum ſemetipſo Regi tradidit. Eodem tempore expeditio facta eſt in Saxoniam, & vſque ad Oceanum trans omnes paludes & inuia loca pertranſiit exercitus. Et Rex de Adulohoc regreſſus (hoc enim loci nomen eſt, vbi Oceanus Saxoniam alluit) tota Saxonum Gente in deditionem per obſides accepta, inde Aquis Palatio reuerſus eſſe. Vbi Abdellam Sarracenum, filium Ibinmage Regis, qui à fratre Regno pulſus in Mauritania exulabat, ipſo ſe commendante ſuſcepit. In eodem loco & Legatus Nicetæ, qui tunc Siciliam regebat, nomine Theophilus venit, Imperatoris Epiſtolam portans. Quem honorificè ſuſcipiens, poſt aliquot dies abſoluit. Ipſe verò Nouembri menſe mediante, ad hyemandum cum exercitu Saxoniam intrauit. Poſitiſque caſtris iuxta Vuiſaram fluuium, locum caſtrorum Heriſtellium vocari iuſſit. Illuc Legati gentis Auarum cum muneribus magnis venerunt. De eodem loco Abdellam Sarracenum cum filio ſuo Ludouuico in Hiſpaniam ire iuſſit, & filium ſuum Pippinum in Italiam remiſit. Ipſe verò ad diſponendam Saxoniam totum hyemis tempus impendens, ibi Natalem Domini & Paſcha celebrauit. 797.

C

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCVIII. Venit ad Regem Legatus Haddefonſi Regis Galliciæ & Auſturicæ nomine Frola, papilionem miræ magnitudinis præſentans. Et in ipſo Paſchæ tempore, Nortluidi trans Albiam ſedentes 798.

CAROLVS MAGNVS. ſeditione commota, Legaros Regios, qui tunc ad iuſticias faciendas apud eos A conuerſabantur, comprehenderunt. quoſdam ex eis trucidantes, ceteros ad redimendum reſeruauerunt. Rex itaque collecto exercitu, de Heriſtellio ad locum, qui Minda dicitur perrexit, & facto conſilio in deſertores arma corripuit, & totam inter Albiam & Vuiſaram Saxoniam depopulando peragrauit. Nortluidi contra Transſachonem Ducem Abrothidorum, & Ebroinum Legarum Regis. Commiſſo prœlio, victi ſunt. Cæſa ſunt autem ex eis in eo prœlio quatuor millia, cæteri verò qui fugerunt, de pacis conditione tractauerunt. Rex verò acceptis obſidibus à Saxonibus in Franciam reuerſus eſt. Et Aquis perueniens, Legationem Græcorum à Conſtantinopoli miſſam ſuſcepit. Erant enim Legati Michael Patririus quondam Phrygiæ & Theophilus presbyter, Epiſtolam Hirenæ Imperatricis ferentes. Nam filius eius Conſtantinus Imperator à ſuis comprehenſus, & excæcatus eſt. Hæc tamen Legatio tantùm de pace fuit. Quos cùm abſoluiſſet, abſoluit etiam cum eis Siſinnium fratrem Tharaſij Conſtantinopolitani Epiſcopi, iam dudum in Italia prœlio captum. Hoc anno ſydus Martis in toto cœlo non comparuit. Inſulæ Baleares à Mauris & Sarracenis deprædatæ ſunt. Haddefons Rex Galliciæ, & Aſturicæ, prædata Olisipona vltima Hiſpaniæ ciuitate, loricas, mu- *al. Floram los, captiuóſque Mauros Regi per Legatos, Frolam * & Baſilicum, hyemis tempore miſit. Et celebrauit Natalem Domini in eodem loco, & Paſcha ſimiliter.

799. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCXCIX. Romani Leonem Papam Letania maiore captum excæcauerunt, ac linguam eius radicitus abſciderunt. Qui B in cuſtodia miſſus noctu per murum euaſit, & ad Legatos Regis, qui tunc apud Baſilicam Sancti Petri erant, Vuirundum ſcilicet Abbatem, & Vuinigiſum Spoletanorum Ducem veniens, Spoletum ductus eſt. Rex verò Saxoniam ingreſſus, apud Paderbronnam caſtris poſitis conſedit, & indè diuiſo exercitu, Karolum filium ſuum cum medietate ad colloquium Sclauorum, & ad recipiendos Saxones qui ex Northluidis venerunt, in Burdegaui direxit. In eodem loco Leonem Papam ſummo cum honore ſuſcepit, ibique reditum Karoli filij ſui expectans, Leonem Pontificem, ſimili quo ſuſceptus honore, dimiſit. Qui ſtatim Romam profectus eſt. Receptóque cum proſperitate filio, Aquis repedauit, vbi Legatus Michaelis Siciliæ Præfecti nomine Daniel, ad eum venit, atque inde cum magno honore dimiſſus eſt. Eodem anno gens Auarum à fide quam promiſerat defecit, & Heinricus Dux Foroiulianorum poſt tot victorias proſperè geſtas iuxta Tarſicam Liburniæ ciuitatem inſidiis ciuium oppreſſus eſt. Per idem tempus Giraldus Comes Baioariæ Præfectus, commiſſo cum Auaribus prœlio interficitur, & in Augia ſepelitur. De quo in viſione Vuettini legitur, quòd inter Martyres ſit connumeratus. Inſulæ Baleares, quæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ ſunt, poſtulato & accepto à Francis auxilio à prædonum incurſione defenſatæ ſunt. Signa quoque Maurorum in pugna ſublata Regi præſentata ſunt. Vuido Comes, qui Marcam C contra Brittones tenebat, cum ſuis Brittanniam ingreſſus, totámque perluſtrans, in deditionem accepit, & Regi de Saxonia reuertenti arma Ducum qui ſe tradiderant inſcriptis ſingulorum nominibus præſentauit. Tota itaque Britrannia, quod nunquam antea fuit, Francis ſubiugata eſt. Eodem anno Monachus quidam de Hieroſolymis veniens, reliquias multas adtulit Regi ex parte Patriarchæ Hieroſolymitani. Azan verò Præfectus ciuitatis quæ dicitur Oſca, claues vrbis illius Regi tranſmiſit, eique munera tradidit. Celebrauit autem Rex Natalem Domini in eodem Palatio Aquis.

800. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCC. Rex abſolutum Hieroſolymitanum Monachum, miſit cum eo Zachariam Presbyterum de Palatio ſuo, & per illum multam pecuniam miſit per illa ſancta loca, vbi Dominus noſter corporaliter eſt conuerſatus. Ipſe verò medio Marcio de Aquis egreſſus, littus Oceani Gallici perluſtratus eſt, & in ipſo mari, quod tunc à pyratis infeſtabatur, claſſem inſtituit, præſidia diſpoſuit. Paſcha autem apud Sanctum Richarium celebrauit. Indéque iterum per littus Oceani ad Rothomagum ciuitatem peruenit. ibique Sequana amne tranſmiſſo, Turonis ad Sanctum Martinum orationis cauſa profectus eſt. Ibi omnium Brittonum Duces & Comites cum donis ad eum venerunt. Ibique per aliquot tempus moratus eſt, propter aduerſam Liutgardæ coniugis valitudinem. Quæ ibi & defuncta eſt, & humata. Obiit autem pridie Non. Iunij. Inde Aurelianis ac

A nis ac Patiſium regreſſus, ad Aquis Palatium venit. Eodem anno, pridie Non. Iulij, contra morem & naturam aſpera & gelu concreta fuit pruina, & VII. Id. Iulij ſimiliter. ſed tamen nullam incommoditatem fructibus attulit. Menſe Auguſto Rex Magontiâ Placitū tenuit, & inde mouens cum exercitu Rauennam venit. Vbi VII. dies moratus Romam greſſus direxit, filiúmque ſuum Pippinum cum exercitu in Beneuentum miſit. Itaque cùm Romani veniſſet, occurrit ei pridie Leo Papa, & Senatus Romanorum apud Nomentum, duodecimo ab vrbe lapide, & ſumma cum humilitate ſummóque honore ſuſcepit eum. prandens cum eo in eodem loco. Igitur ſtatim eum ad vrbem præceſſit, & in craſtinum, in gradibus Baſilicæ beati Petri Apoſtoli ſtans, miſſis obuiam Romanæ vrbis vexillis cum crucibus, atque reliquiis, ordinatis etiam atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum, quàm ciuium turmis, qui venienti laudes dicerent, ipſe cum Clero & Epiſcopis ante gradus Eccleſiæ eum humiliter ſuſcepit. datáque benedictione, in Baſilicam beati Petri Apoſtoli cunctis pſallentibus introduxit. Hoc autem factum eſt VIII. Idus Decembris. Poſt VII. verò dies Rex concione vocata, cur Romam veniſſet patenter indicauit, & deinde cottidie ad ea quæ venerat facienda operam dedit. Inter quæ quod maximum erat & difficillimum, de diſcutiendis criminibus, quæ ſummo Pontifici obiecta erant. Cauſa itaque ventilata, cùm nullus probator aut teſtis legitimus appareret, qui locum controuerſiæ ſubire præſumeret, præfatus

B Pontifex coram omni populo in domo Sancti Petri Apoſtoli Euangelium portans ambonem conſcendit, inuocatóque ſanctæ Trinitatis nomine, iureiurando ab obiectis ſe criminibus purgauit. Eadem die Zacharias Presbyter cum duobus Monachis, vno de monte Oliueti, altero de Bethleem, Romam venit. Quos Epiſcopus Hieroſolymitanorum ad Regem direxit, qui benedictionis cauſa claues Sepulchri Domini ac loci Caluariæ, claues etiam ciuitatis cum vexillo detulerunt. Quos Rex benignè ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & menſe Aprili remuneratos abſoluit. Et celebrauit Rex ibi Natale Domini.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCI. Cùm Rex ipſo die Natalis Domini ante confeſſionem Sancti Petri ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo ter acclamatum eſt: Karolo Auguſto à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori Romanorum, vita & victoria. Et poſt laudes more antiquorum Principum adoratus eſt, & ablato Patricij nomine Imperator Auguſtus eſt appellatus. Poſt paucos autem dies iuſſit eos, qui anno ſuperiore Pontificem depoſuerant, exhiberi, & habita de eis quæſtione ſecundum legem Romanam, vt maieſtatis rei capitali ſententia damnari ſunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit. Nam & vita & membrorum integritas eis conceſſa eſt. Ceterùm pro facinoris magnitudine exilio deputati ſunt. Huius factionis fuere principes Paſcalis Numiculator *, & Campulus Sacellarius, & multi alij nobiles Romani. Qui 801.

C omnes eadem ſententia damnati ſunt. Ordinatis itaque Romanæ vrbis totiúſque Italiæ non tantùm publicis, ſed etiam Eccleſiaſticis & priuatis rebus & negotiis, miſſáque iterum ſuper Beneuentanos, cum Pippino filio ſuo hoſtili expeditione, ipſe poſt paucos dies IV. Kalend. Maias à Roma egreſſus venit Spoletum. Et dum ibi moraretur, II. Kalend. Maias hora noctis ſecunda terræmotus ingens factus eſt, quo tota Italia grauiter concuſſa eſt. Quo motu tectum Baſilicæ beati Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus corruit, in quibus locis & montes ruerunt. Eodem anno loca quædam circa Rhenum & in Gallia & in Germania terræmotu tremuerunt, & peſtilentia propter mollitiem hyberni temporis facta eſt. Imperator de Spoleto Rauennam veniens, aliquot dies ibi moratus, Papiam perrexit. Ibi nunciatum eſt ei Legatos Aaron Amirmumnilin Regis Perſarum portum Piſæ intraſſe. Quibus obuiam mittens, inter Vercellis & Eboreiam eos ſibi fecit præſentari. Vnus enim ex eis erat Perſa de Oriente, Legatus Regis Perſarum: alter Saracenus de Africa, Legatus Ammirati Abraham, qui in confinio Africæ in Foſſato præſidebat. Qui Iſaac Iudæum, quem Imperator ante quadriennium ad Regem Perſarum cum Lanfrido & Sigiſmundo miſerat, reuerſum cum magnis muneribus nunciauerunt. Nam Lanfridus & Sigiſmundus in itinere defuncti ſunt. Miſit itaque Rex Herchenbaldum Notarium in Liguriam ad naues parandas, vbi Elephans & ea quæ

CAROLVS MAGNVS.

*al. Primicerius

Carolvs Magnvs.

deferebantur, ſubueherentur. Ipſe verò celebrato die Natiuitatis Sancti Ioannis A
Baptiſtæ apud Eboreiam, Alpes tranſgreſſus in Galliam reuerſus eſt. Ipſa æſtate
capta eſt Barcinona ciuitas Hiſpaniæ, iam tunc minus plus biennio obſeſſa. Za-
run verò Præfectus eius, & alij quamplures Sarraceni comprebenſi ſunt. Et in
Italia Theate ciuitas ſimiliter capta, & flammis exuſta eſt, eiúſque Præfectus Rot-
ſelmus comprehenſus eſt. Caſtella verò quæ ad illam ciuitatem aſpiciebant, in
deditione recepta ſunt. Zatúnque & Rotſelmus exilio damnati ſunt. Menſe
Octobrio, Iſaac Iudæus de Africa eum Elephanto regreſſus, portum Veneris in-
trauit. & quia propter niues Alpes tranſite non potuit, in Vercellis hyemauit. Im-
perator verò Aquis Palatio Natale Domini eelebrauit.

802. Anno Dominicæ Incarnationis dcccii. Hirene Imperatrix de Conſtantino-
poli miſit Legatum ſuum nomine Leonem ad Imperatorem, de pace confirmanda
inter Franeos & Græcos. Imperator verò Conſtantinopolim miſit Ieſſe Epiſco-
pum Ambianenſem, & Ingaudum Comitem, vt pacem cum ea ſtatuerent. Paſcha
verò eelebratum eſt in eodem Palatio. Eodem anno xiii. Kal. Aug. venit Iſaac
cum Elepbanto, & eeteris muneribus à Rege Perſarum miſſis, in præſentiam Im-
peratoris. Nomen verò Elephantis erat Ambulabat. Oſtona ciuitas in Italia in
deditionem reeepta eſt. Luceria quoque frequenti obſidione fatigata, & ipſa in
deditionem venit, præſidiúmque Francorum in ea poſitum eſt. Imperatot verò
æſtatis tempore in Arduenna venationibus opetam dedit, & miſſo in Saxoniam B
exercitu, trans-Albianos Saxones vaſtauit. Grimaldus quoque Bencuentanorum
Dux in Luceria Vuinigiſum Comitem Spoleti, qui præſidio præerat, aduer-
ſa valitudine fatigatum obſedit, & in deditionem acoepit, captúmque cum ma-
gno honorè tenuit. Imperator verò Aquis Natalem Domini celebrauit, & Paſcha
ſimiliter.

Hucuſque Rhegino cum his Annalibus conuenit.

803. Anno Dominicæ Incarnationis dccciii. Terræmotus Aquis Palatio fa-
ctus eſt, & mortalitas ſubſecuta eſt. Imperator verò poſt Paſcha ab Aquis profe-
ctus ad Magonciam venit, ibique ſolito more Conuentũ Francorum babuit. VVi-
nigiſus quoque à Grimaldo redditus eſt. Miſſi Imperatoris à Conſtantinopoli re-
greſſi ſunt, & venetunt cum eis Legati Nichofori Imperatoris, qui tunc rem
publieam tegebat, quorum hæc ſunt nomina, Michael Epiſcopus, Petrus Ab-
bas, Caliſtus & Candidatus. Qui venerunt ad Imperatorem in Germania ſupet
fluuium Sala, in loco qui dicitur *Salz.* & pactum faciendæ pacis in Chriſto ſuſ-
ceperunt. Inde dimiſſi cum Epiſtola Imperatoris Romam venerunt. inde Con-
ſtantinopolim regreſſi ſunt. Venit quoque Fortunatus Patriarcha de Grecis,
afferens ſecum intet cetera dona duas portas eburneas, mirifico opere ſculptas.
Imperator autem Baioariam profectus, venationem bubalorum, ceterarúm-
que ferarum, per ſaltum Hircanum exercuit. Inde verò ad Regeneſburch, ve-
niens, diſpoſitis his quæ vtilia videbantur eſſe, aduentum exercitus de Panno-
nia redeuntis præſtolabatur. Quibus reuerſis, obuiam illis ad Regeneſburch ve- C
nit. Ibi etiam cum illis Zodan Princeps Pannoniæ veniens, Imperatori ſe
tradidit. Multi quoque Sclaui & Huni in eodem Conuentu fuerunt, & ſe
cum omnibus quæ poſſidebant Imperatoris dominio ſubdiderunt. Conſtitutiſ-
que omnibus vtilitatibus quæ in illis partibus neeeſſaria erant, per Alemanniam
& per VVarmatiam hiemis tempore ad Aquis Palatium venit, ibíque Natalem
Domini celebrauit.

804. Anno Dominicæ Incarnationis dccciv. Imperator Aquis hiemauit, &
ab Aquis proficiſcens venit ad Palatium quod dicitur Niumagum. Ibíque veris
tempore manens, Paſcha etiam ibidem celebrauit. Incipientéque æſtatis rempore
ad Aquis Palatium reuertens, exercitum in Saxoniam miſit. Tranſitóque Rheno,
generalem Conuentum Francorum habuit iuxta Lippiæ fontem. Sumptóque in-
dè itinere, per Saxoniam profectus, caſtra metatus eſt in loco qui dicitur *Boldon-
ſtat.* In quibus caſtris etiam Sclauorum Principes adfuerunt. Quorum cauſis diſcuſ-
ſis, & ſecundùm arbitrium diſpoſitis, Regem illis Trasiconem conſtituit. Miſ-
ſiſque indè exercitibus ſuis per diuerſas partes Saxoniæ, tam perfidos illos, quos vl-
tra Albiam tranſierat, quàm illos qui in VVigmoti manebant, & frequentibus ma-
leficiis populum Saxonum à via veritatis auerterant, cum mulieribus & infantibus
Deo auxiliante ſapientiſſima diſpoſitione de Saxonia per diuerſas vias dirigens,

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS.

A fũditus extetminauit, & per Gallias ceteráſq; Regiones Regni ſui ſine vlla læſione
exercitus ſui diſperſit. Eodem tempore GODEFRIDVS Rex Danorum venit cum
claſſe ſua & omni equitatu Regni ſui ad locum qui dicitur *Flieſtorp*, in confinio Re-
gni ſui & Saxoniæ. Promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris venturum. Sed
conſilio ſuorum territus, propiùs non acceſſit, ſed quicquid voluit per Legatos
mandauit. Nam Imperator ſuper Albiam fluuium ſedebat in loco qui dicitur *Hol-
donſteti*. & miſſa ad Godefridum Legatione pro fugitiuis retentis, medio Septem-
bri Coloniam venit. Deinde Arduennam ingreſſus, venationum iocis exercitatus
Aquis teuerſus eſt. Medio Nouembrio nunciatum eſt ei Leonem Papam Natalem
Domini cum eo celebrare velle vbicumq; illi placuiſſet. Quod Rex gratanter ſuſ-
cepit, & ſtatim miſſo filio ſuo KAROLO ad Sanctum Mauricium, eum ſuſcipere
honorificè præcepit. Ipſe verò obuiam illi apud Remorum ciuitatem in Baſilica
beati Remigij Epiſcopi & Confeſſoris profectus eſt. ibique ſuſceptum ad Cariſia-
cum vſque perductum, cum eo ibi Natalem Domini celebrauit. Inde pariter profi-
ciſcentes, peruenerũt ad Sueſſionis ciuitatem, in qua dimiſſo Papa, ad colloquium
germanæ ſuæ GISLÆ, quæ in his diebus ægrotabat, ad Calam Monaſterium per-
uenit. Fruiruſque eius colloquio, ad Cariſiacum villam Leonem Papam, quem
apud Sanctum Medardum dereliquerat, ſibi obuiam venire fecit. Deinde Aquis
perduxit, & honoratum magnis muneribus per Baioariam ire volentem à ſuis duci
B fecit vſque Rauennam. Cauſa aduentus eius hæc fuit. Nunciatum eſt Imperatori,
IESV Chriſti Domini noſtri ſanguinem in Mantua ciuitate fuiſſe repertum. &
Imperator ad Papam direxit, rogans vt veritatem rei perquireret. Qui accepta oc-
caſione à Roma exeundi, primò in Langobardiam quaſi pro inquiſitione prædicta
profectus eſt. deinde arrepto itinere, ſubitò ad Imperatorem vſque peruenit. Man-
ſitque apud illum dies octo, & ſicut dictum eſt Romam repedauit. Rex verò reli-
quam partem hiemis in iamdicto Palatio peragens, Paſcha Domini cum gaudio ce-
lebrauit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCV. Capcanus Princeps Hunorum pro- 805.
pter neceſſitatem populi ſui Imperatorem adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habi-
tandum inter Sabariam & Carnuntum: quia propter infeſtationem Sclauorum in
priſtinis ſedibus eſſe non poterat. Quem Imperator benignè ſuſcepit, eiúſque pre-
cibus fauit. Erat enim Capcanus Chriſtianus nomine THEODORVS. & precibus
eius annuens, muneribus donatum redire permiſit. Qui rediens ad populum ſuum,
pauco tempore tranſacto diem obiit. Et miſit alter Caganus vnũ de Optimaribus
ſuis, petens ſibi honorem antiquum dari, quem Caganus apud Hunos habere ſole-
bar. Cuius precibus Imperator adſenſum præbuit, & ſummam totius Regni iuxta
priſcum eorum ritum Caganum habere præcepit. Eodem anno, cùm eſſet Impera-
tor in Palatio, quod ſitum eſt Aquis, miſit exercitum ſuum cum filio ſuo KARO-
LO in terram Sclauorum, qui vocantur Behemi, & per tres vias in eandem regio-
nem exercitum penetrare præcepit. Partem autem exercitus cum Karolo Rege fi-
C lio ſuo per Orientalem partem Franciæ ſeu Germaniæ ire præcepit, vt Hircano ſal-
tu tranſiecto, iamdictos Sclauos inuaderet. Aliam verò partem per Saxoniam diri-
gens, vt ex altera parte cum Saxonibus & innumerabilibus Sclauis tranſito ab
Aquilone iam dicto ſaltu in Sclauos prorumperet. Tertia quoque ex parte expedi-
tionem totius Baioariæ in eandem regionem intrare iuſſit. Venientes autem vndi-
que in planiciem Behemi vniuerſi Principes diuerſarum gentium in conſpectu Re-
gis Karoli peruenerunt. Caſtrametati ſunt autem haut procul à ſe illi innumerabi-
les exercitus diſtantes. Karoli autem Regis & Principum qui cum eo erant impetio
vſus totus ille exercitus, ipſam regionem inuaſit. Sed Sclaui inuia & ſaltus pene-
trantes, ſe minimè ad pugnam præparauerunt. Vaſtata autem & incenſa per XL.
dies eadem regione, Ducem eorum nomine LECHONEM occidit. Et dum nec
iam pabula equis, aut cibaria exercitui ſupereſſent, vaſtata & ad nihilum redacta
iam dicta regione, ad propria reuerſus eſt. Imperator verò ipſius æſtatis tempus in
venatione & iocunditate peragens, per Voſagum ſiluam iter faciens peruenit ad
locum qui dicitur Campus. Ibique aliquot diebus moram faciens, dilectum filium
ſuum Karolum Regem ab expeditione reuerſum cum gaudio ſuſcepit. Inde ve-
rò menſe Iulio de Aquis-Grani profectus, Theodonis-villam peruenit: atque
per Mettis tranſiens Voſagum petiit. Ibique venationi operam dans, poſt reuer-

CAROLVS MAGNVS.

ſionem exercitus ad Romarici caſtellum profectus eſt. Ibíque aliquantum temporis moratus, ad hiemandum in Theodonis villa Palatio ſuo conſedit. Ibique ad eum ambo filij ſui Pippinus & Ludouicus venerunt. Celebrauitque ibi Natalem Domini cum gaudio & exultatione. A

Iterum ſequentia cum Rheginonis Chronico conueniunt vſque ad annū DCCCXIII.

806. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCVI. venerunt Vuillarius & Beatus Duces Venetiæ, necnon & Paulus Dux Iaderæ, atque Donatus eiuſdem ciuitatis Epiſcopus, Legati Dalmatiæ, in præſentiam Imperatoris cum magnis donis. Et ordinatis tam Venetiis, quàm Dalmatiis, eorúmque Miſſis abſolutis, Imperator cum primotibus & Optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſeruanda inter filios ſuos, & de partitione Regni Placitum habuit. Et diuiſione facta, in tres partes Imperium ſuum partitus eſt inter tres filios, vt ſcilicet vnuſquiſque ſciret quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi illum ſuperuiuerent. De hac diuiſione teſtamentum fecit, & ſacramentis interpoſitis à Francis confirmatum eſt, & Leoni Papæ tranſmiſſum, vt hæc decreta manu ſua firmaret. Quod & factum eſt. Poſt hæc Imperator dimiſſo vtroque filio in Regnum ſibi deputatum, Pippino ſcilicet, & Ludouuico, de Theodonis villa profectus, nauigio per Moſellam Renum ingreſſus, ad Niumagam in Batua venit. ibique tota Quadrageſima fuit, & ſanctum Paſcha celebrauit. Et inde Aquis rediens, Karolum filium in terra Sclauorum, quæ dicitur Sorabi, ſuper Albiam fluuiū cum exercitu miſit. In qua congreſſione Miliduoh Sclauus occiſus eſt, duóque caſtella ab exercitu conſtructa ſunt: vnum ſuper ripam fluminis B Salæ, alterum ſuper Albiam. Sclauiſque compreſſis ex hac parte, in Behemicum cum Baioariis atque Alamannis ingreditur, eorúmque terram ex maxima parte vaſtauit. Eodem anno in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, claſſis de Italia à Pippino miſſa eſt. Cuius aduentum Mauri non expectantes, abſceſſerūt. Vnus tamen ex Francis Ademarus nomine, Comes ciuitatis Genuuæ, cùm imprudenter pugnaret, occiſus eſt à Mauris. In Hiſpania verò Nauarri & Pampilonenſes, qui ſuperioribus annis ad Sarracenos tranſierant, in fidem recepti ſunt. Claſſis à Nicephoro Imperatore, cui Niceta Patritius præerat, ad recipiendam Dalmatiam mittitur, & Legati, qui ferè ante quatuor annos ad Regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum nauium ſtationes tranſuecti, ad Taruiſium nullo aduerſariorum ſentiente peruenerunt. Imperator verò celebrauit Natalem Domini in Aquis Palatio.

807. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCVII. fuit eclypſis Lunæ, IV. Non. Septemb. Stabat verò Sol tunc in XIII. parte Virginis, Luna autem morabatur in XIII. parte Piſcium. Hoc autem anno IC. Kal. Febr. fuit Luna XIV. quando ſtella Iouis quaſi per eam tranſire viſa eſt. Et III. Id. Febr. fuit eclyſis Solis media die, ſtante vtroque ſydere in XXV. parte Aquarij. Iterum IV. Kalen. Marcij eclypſis Lunæ facta eſt, & in eadem nocte apparuerunt acies in cœlo miræ magnitudinis, Sole morante in vndecima parte Piſcium, & Luna in XI. parte Virginis. Nam & C ſtella Mercurij XVII. Kal. Aprilis viſa eſt in Sole quaſi macula parua, nigra tamen paululum ſuperiùs medio centro eiuſdem ſideris, quæ à nobis conſpicitur dies octo. Sed quando primum intrauit vel exiuit, nubibus impedientibus minimè adnotare potuimus. Iterum XI. Kalen. Sept. eclypſis Lunæ facta eſt hora noctis tertia, Solè poſito in V. parte Virginis, & Luna in V. parte Piſcium. Ratbertus Miſſus Imperatoris, qui de Oriente reuertebatur, defunctus eſt, & Legatus Regis Perſarum nomine Abdella, cum Monachis de Hieruſalem, qui Legatione Thomæ Patriarchæ fungebantur, quorum nomina fuere Georgius & Felix. Georgius Abba erat de monte Oliueti, & erat natione Germanus, & à parentibus Engilbaldus vocatus eſt. Peruenerunt itaque Aquis ad Imperatorem munera ferentes, quæ prædictus Rex Imperatori miſerat, ſcilicet papilionem & tentoria atrij vario colore reſperſa, miræ magnitudinis & pulchritudinis. Erant enim omnia byſſina, tam tentoria, quàm & funes eorum diuerſis tincta coloribus. Fuerunt etiam munera præfati Regis pallia holoſerica multa, & valde pretioſa, & odoramenta, & balſamum atque vnguenta. Miſit præterea Horologium ex aurichalco arte mechanica mirificè compoſitum, in quo XII. horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis, quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum reſonare faciebant. additis in eodem Horologio eiuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras completis horis exiebant, & in curſu

A egreſſionis ſuæ totidem feneſtras, quæ prius erant apertæ, claudebant. Necnon & alia multa erant in præfato Horologio. Fuerunt etiam inter prædicta munera duo candelabra ex aurichalco miræ magnitudinis & proceritatis. Quæ omnia Aquis repoſita ſunt. Imperator Legatum & Monachos per aliquot tempus ſecum retinens, poſtmodum eos in Italiam direxit, atque ibi tempus nauigationis expectare ſuſſit. Eodem anno, Burchardum Comitem Stabuli ſui, (quod corruptè Coneſtabulum appellamus,) eum claſſe miſit in Corſicam, vt eam à Mauris defenderet, qui prædas illic exercebant. Qui iuxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſſi, primò Sardiniam appulſi ſunt, ibique cum Sardis prœlio commiſſo, & multis ſuorum amiſſis, (nam tria millia ibi cecidiſſe perhibentur,) in Corſicam recto curſu peruenerunt. Ibi iterum in quodam portu eiuſdem inſulæ, cum claſſe, cui Burchardus præerat, prœlio decertauerunt, victique ac fugati ſunt, amiſſis XIII. nauibus, & plurimis ſuorum interfectis. Adeo illo anno in omnibus locis aduerſa fortuna fatigati ſunt, vt ipſi ſibi iccirco hoc accidiſſe teſtati ſint, quòd anno ſuperiore contra omnem iuſtitiam de Patalaria inſula LX. Monachos aſportatos in Hiſpania vendiderint. Quorum aliqui per liberalitatem Imperatoris iterum in ſua loca reuerſi ſunt. Niceta Patritius, qui cum claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pippino Rege, & induciis vſque ad menſem Auguſtum acceptis, ſtatione ſoluta Conſtantinopolim regreſſus eſt. Et celebrauit Imperator Natalem Domini Aquis, & Paſcha ſimiliter.

B Anno Dominicæ Incarnationis DCCCVIII. Hiems molliſſima, & peſtilens fuit. Vere inchoante Imperator Niumagam profectus eſt, & celebrato ibi Paſcha, iterum Aquis repedauit. Vbi nuntiatum eſt ei Godefridum Regem Danorum copias in Abrotides traieciſſe. Aduerſus quem Karolum filium ſuum cum exercitu miſit, iubens veſano Regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Godefridus, expugnatis aliquantis Sclauorum caſtellis, cum magno copiarum ſuarum detrimento in patriam reuerſus eſt. Nam licèt Draſconem Ducem Abodritorum loco pepuliſſet, Godelaibum alium Ducem dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, Abodritorum duas partes ſibi vectigales feciſſet; optimos tamē militum ſuorum & manu promptiſſimos amiſit, & cum eis filium fratris ſui nomine Reginbaldum, qui in oppugnatione cuiuſdam oppidi cum plurimis Danorum primoribus interfectus eſt. Imperatoris filius Albiam ponte iunxit, & exercitum cui præerat in Linones & Smeldingos, qui & ipſi ad Godefridum Regem defecerant, quanta potuit celeritate tranſpoſuit. Populatiſque circumquaque eorum agris, tranſito iterum flumine, cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Fuerunt autem cum Godefrido in prædicta expeditione Sclaui qui dicuntur Vuilzi, qui propter antiquas inimicitias, quas cum Abodritis habere ſolebant, ſponte ſe copiis eorum iunxerunt: ipſóque in Regnum reuertente, cum præda, quam in Abodritis ceperant, & ipſi domum reuerſi ſunt. Godefridus verò priuſquam reuerteretur, deſtructo emporio quod in Oceani littore conſtitutum erat, & lingua Danorum *Rerich* dicebatur, & C magnam Regno illius commoditatem vectigalium perſolutione præſtabat, tranſlatíſque inde negotiatoribus, ſoluta claſſe ad portum, qui *Lieſtorph* dicitur, cum vniuerſo exercitu venit. Vbi per aliquot dies moratus, limitem Regni ſui, qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit, eo modo vt ab orientali maris ſinu, quem illi *Ortarſalz* dicunt, vſque ad occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis Aquilonalem ripam munimentum valli prætexeret: vna tantum portâ dimiſſa, per quam carra & equites emitti & recipi potuiſſent. Diuiſo itaque opere inter Duces, domum reuerſus eſt. Interea Rex Nortdanimbrorum de Brittannia inſula nomine Eardulf, Regno & patria pulſus, ad Imperatorem dum adhuc Niumaga moraretur venit, & patefacto aduentus ſui negotio, Romam proficiſcitur. Románque rediens, per Legatos Romani Pontificis & Imperatoris in Regnum ſuum reducitur. Fuit autem Legatus Apoſtolici Adulphus Diaconus de ipſa Brittannia, natione Saxo, & cum eo ab Imperatore miſſi Abbates duo, Rotfridus Notarius, & Nanthatius de Sancto Otmaro. Imperator verò ædificatis per Legatos ſuos ſuper Albiam duobus caſtellis, præſidióque in eis contra Sclauorum incurſiones diſpoſito, Aquis Natalem Domini celebrauit, & Paſcha ſimiliter.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCIX. Claſſis de Conſtantinopoli miſſa, primò Dalmatiam, deinde Venetiam appulit. Cúmque ibi hyemaret, pars eius ad 809.

CAROLVS MAGNVS.

Cumaculam inſulam venit, commiſſóque prœlio contra præſidium, quod in ea A
poſitum erat, à ciuibus victi atque fugati ſunt. Dux autem qui claſſi præerat nomi-
ne Paulus, cùm de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet
iniunctum, apud Pippinum Regem agere moliretur, Vuillario & Beato Venetiæ
Ducibus omnes conatus eius impedientibus, atque ipſis etiam inſidias paranti-
bus, cognita eorum fraude, diſceſſit. Dum hæc in Italia aguntur, LVDOVVI-
CVS Rex in occiduis partibus cum exercitu in Hiſpaniam ingreſſus, Tortoſam ci-
uitatem ſuper ripam Hiberi fluminis ſitam obſedit, conſumptóque in expugna-
tione illius aliquanto tempore, poſtquam eam tam citò capi non poſſe vidit, di-
miſſa obſidione cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit. Poſtquam verò
Eardulfus Rex Nordanimbrorum in Regnum ſuum reſtitutus eſt, cum Miſſi re-
uerterentur, Adulfus Diaconus captus eſt à pyratis. ſed poſtea redemptus eſt, Ro-
mámque reuerſus. In Tuſcia Populonium ciuitas maritima à Græcis, qui Oro-
bitæ vocantur, deprædata eſt. Mauri quoque de Hiſpania Corſicam ingreſſi in ipſo
ſabbato ſancto Paſchæ ciuitatem quandam deprædati ſunt: & præter Epiſcopum,
& paucos ſenes atque infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus Rex
Danorum per quoſdam negotiatores mandauit Duci qui Freſiam præuidebat, au-
diſſe ſe quòd ei Imperator eſſet iratus, eò quòd in Abodritos duxiſſet exercitum,
& ſuas vltus eſſet iniurias. addens velle ſe denegare quod ei obiiciebatur, quòd
fœdus promiſſum inrupiſſet. Mitteret Imperator Miſſos ſuos trans Albiam, iux- B
ta terminos Regni ſui, & ipſe cum ſuis ibi veniret, inuicémque diſcuſſis cauſis,
quæque emendationis digna erant, abſque contradictione ibi corrigerentur. Quod
cùm Imperatori nuntiatum eſſet, non abnuit. Colloquiúmque eſt habitum cum
primoribus Danorum trans Albiam. Multiſque hinc indè prolatis, minimè ad
effectum res [illegible]ducta eſt. Traſco verò Dux Abodritorum, poſtquam filium ſuum
poſtulanti G[illegible]frido obſidem dederat, collecta popularium manu, & auxilio à
Saxonibus ad[illegible]pto, vicinos ſuos Vuilzos aggreſſus, agros eorum ferro & igne
vaſtauit. Regreſſúſque domum cum ingenti præda, accepto iterum à Saxonibus
validiori auxilio, Smeldingorum maximam ciuitatem expugnat, atque his pro-
ſperis ſucceſſibus omnes qui ab eo defecerant ad ſuam ſocietatem redire coegit.
Imperator itaque, cùm ei multa de iactatione & ſuperbia Regis Danorum nun-
tiarentur, ſtatuit trans Albiam ciuitatem ædificare, Francorúmque in ea ponere
præſidium. Cúmque ad hoc per Galliam atque Germaniam homines congregaſſet,
armiſque ac ceteris ad vſum neceſſarium rebus inſtructos, ad locum deſtinatum
ducere per Freſiam iuſſiſſet, Traſco Dux Abodritorum in emporio Rerich ab
hominibus Godefridi dolo interfectus eſt. Imperator verò poſtquam locus ciuita-
tis conſtituendæ fuerat exploratus, Egbertum Comitem huic negotio exequen-
do præficiens, Albiam traiicere, & locum iuſſit occupare. Eſt autem locus ſuper
ripam Sturiæ fluminis vocabulo *Eſſesfleth*. Occupatus eſt itaque ab Egberto Co-
mite & aliis Comitibus Saxonibus, & circa Idus Marcias muniri cœptus. Dum hæc C
circa Danos aguntur, Aureolus Comes, qui in confinio Hiſpaniæ atque Galliæ
trans Pyreneum contra Oſcam & Cæſarauguſtam reſidebat, defunctus eſt, &
Amoroz Præfectus Cæſarauguſtæ atque Oſcæ miniſterium eius inuaſit, & in ca-
ſtellis illius præſidia diſpoſuit, miſſáque ad Imperatorem Legatione, ſe cum ſuis
omnibus eius obſequio traditurum promiſit. His ita geſtis, Imperator de Ar-
duenna Aquas reuerſus menſe Nouembrio Concilium de proceſſione Spiritus
ſancti habuit, quam quæſtionem Ioannes quidam Monachus Hieroſolymis pri-
mò commouit. Cuius diffiniendæ cauſa, Bernaharius Epiſcopus VVarmacenſis, &
Adalardus Abbas Monaſterij Corbeiæ, Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt.
Agitatum eſt etiam in eodem Concilio de ſtatu Eccleſiarum, & conuerſatione
eorum qui in eis Deo ſeruire dicuntur. Nec aliquid tamen definitum eſt propter
rerum vt videbatur magnitudinem. Eclypſis Lunæ accidit VIS. Kal. Ianuarij.

810. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCX. Amoroz Præfectus colloquium
Imperatoris expetiit in confinio Gallici & Hiſpanici limitis, in eóque colloquio
promiſit ſe cum ſuis omnibus Imperatoris manibus commendaturum. Quod licèt
Imperator annuiſſet, multis interuenientibus cauſis remanſit infectum. Mauri
itaque de tota Hiſpania maxima claſſe collecta, primò Sardiniam, deinde Corſicã
applicuerunt. Nullóque in ea inuento præſidio, inſulam penè totam ſubegerunt.

CAROLVS MAGNVS.

A Interea Pippinus Rex perfidia Ducum Veneciorum incitatus, ipſam inſulam bello terra & mari vexabat. Subiectáque Venecia, ac Ducibus eius in deditionem receptis, eandem claſſem ad Dalmatiæ littora vaſtanda miſit. Sed cùm Paulus Cefalaniæ Præfectus cum Orientali claſſe ad auxilium Dalmatiis ferendum aduentaret, regia claſſis ad propria regreditur. Ruotrud filia Imperatoris, quæ natu maior erat, VIII. Idus Iunij moritur. Imperator Aquis morabatur, vbi nuntiatum eſt ei claſſem ducentarum nauium de Nortmannia in Freſia applicuiſſe, ternáque prœlia cum Freſonibus commiſiſſe, Danóſque victores tributum victis impoſuiſſe. etiam C. libras argenti à Freſonibus eſſe ſolutas, Regémque Godefridum hæc omnia agere dixit. Qui nuncius adeò Imperatorem concitauit, vt miſſis in omnibus circumquaque regionibus ad congregandum exercitum Nunciis, ipſe ſine mora Palatio exiens, illas in partes tendere cœpit. Tranſito itaque Rheno flumine in loco qui Lippia dicitur, copias quæ nondum conuenerant ſtatuit operiri. Vbi cùm aliquot dies moraretur, Elephans ille, quem ei Aaron Rex Sarracenorum miſerat, ſubita morte periit. Congregatis tandem copiis, quanta potuit celeritate ad Alaram fluuium contendit, caſtríſque poſitis, minarum Godefridi Regis præſtolabatur euentum. Nam ille tyrannus ſuperbiæ ſpiritu inflatus ſe iactauit arroganter, quòd cum Imperatore congredi vellet. Sed cùm Imperator in loco memorato reſideret, diuerſarum rerum Legationes ad eum perferuntur. Nam &
B claſſem, quæ Freſiam vaſtabat, domum reuerſam, & Godefridum à quodam ſuo ſatellite interemptum, & caſtellum vocabulo *Hocbuoki*, Albiæ flumini contiguum, in quo Oddo Legatus Imperatoris erat, & erat Orientalium Saxonum præſidium, à Vuilzis captum, & Pippinum filium eius Regem Italiæ VIII. Idus Iulij de corpore migraſſe. Duáſque Legationes de diuerſis terrarum partibus, vnam de Conſtantinopoli, alteram de Corduba, aduentare pacis cauſa nunciabatur. Quibus ille acceptis, diſpoſita pro temporis conditione Saxonia, Aquis reuertitur. Tanta enim fuit in ea expeditione boum peſtilentia, vt penè nullus tanto exercitui ſupereſſet, quin omnes vſque ad vnum perirent. Et non ſolùm ibi, ſed etiam per omne Imperium huius generis animalia perierunt. Aquis verò veniens menſe Octobrio memoratas Legationes ſuſcepit, pacémque cum Nichophoro Imperatore, & cum Abulaz Rege Hiſpaniæ fecit. Siquidem Veneciam Nichophoro reddidit, & Heimericum* Comitem dudum à Sarracenis captum, Abulaz remittente, recepit. Eo anno Sol & Luna bis defecerunt. Sol VII Idus Iunij, & pridie Kalend. Decemb. Luna XI. Kalend. Iulij, & XIX. Kalend. Ianuar. Corſica inſula iterum à Mauris vaſtata eſt. Amoroz ab Abdiraman filio Abulaz de Cæſarauguſta expulſus, & Oſcam intrare compulſus eſt. Godefrido verò, vt diximus, mortuo, Hemmingus filius fratris eius in Regnum ſucceſſit, pacémque cum Imperatore firmauit.

* *al.* Heinricum.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXI. Abſoluto atque dimiſſo Arſafio Spatario, Legato Nichophori Auguſti, eiuſdem pacis confirmandæ gratia Legati ab Imperatore Conſtantinopolim mittuntur, Haido Epiſcopus de Baſala, & Hugo Comes Turonis, & Agio Langobardus de Foroiulio, & cum eis Leo quidam Spatarius natione Siculus, & Vuillarius Dux Veneciæ. Quorum alter ante annos X. Romæ ad Imperatorem, cùm ibi eſſet, de Sicilia profugit, & redire volens patriam remittitur. Alter verò propter perfidiam honore ſpoliatus Conſtantinopolim ad Dominum ſuum duci iubetur. Condicta verò ab Imperatore & Hemmingo Rege Danorum pax propter hyemis aſperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat, in armis tantùm iurata ſeruatur: donec redeunte veris temperie, viis apertis, aduenientibus ex vtraque parte, Francorum ſcilicet & Danorum, XII. Primoribus ſuper fluuium Egidoram, datis viciſſim ſecundum ritum ac morem ſuum ſacramentis, pax confirmaretur. Imperator itaque pace cum Hemmingo firmata, & Placito generali ſecundum conſuetudinem Aquis habito, in tres partes Regni ſui totidem exercitus miſit. Vnum trans Albiam in Linones, qui & ipſos vaſtauit, & caſtrum Hocbuoki ſuperiori anno à Vuilzis deſtructum reſtaurauit. Alterum in Pannoniam ad controuerſias Hunorum ac Sclauorum finiendas direxit. Tertium quoque ſuper Brittones ad eorum perfidiam puniendam miſit. Qui omnes, rebus proſperè geſtis, domum reuerſi ſunt. Ipſe autem Imperator ad claſſem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari iuſſerat, Bo- 811.

CAROLVS MAGNVS.

nonjam venit, farúmque ibi ad nauigantium curſûs dirigendos antiquitus conſti- A
tutam reſtaurauit, & in eius ſummitate nocte ignem accendit. Inde ad Scalt
fluuium veniens, in loco qui vocatur Gant, naues ad eandem claſſem ædificatas
aſpexit, & circa medium Nouembrium Aquas venit. Vbi obuiauerunt ei Legati
Hemmingi Regis, Acuin & Hebbi, munera Regi & verba pacifica deferentes.
Fuerunt etiam Aquis aduentum eius præſtolantes, qui de Pannonia venerunt, Ca-
nizauci Princeps Auarũm, & Thudun, & alij Principes ac Duces Sclauorum cir-
ca Danubium habitantium: qui à Ducibus Francorum, qui in Pannonias fuerunt
miſſi, ad præſentiam Principis iuſſi ſunt venire. Interea Karolus filius Imperato-
ris, qui maior natu erat, obiit pridie Non. Decembris.

812. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXII. Hemmingus Rex Danorum
moritur. Cui cùm Sigifridus nepos Godefridi, & Anilo nepos Herioldi ſuccede-
re vellent, neque inter eos de diuiſione Regni conueniret, comparatis copiis, &
commiſſo prœlio, ambo moriuntur. Pars tamen Anilonis adepta victoria, fratres
eius Herioldum & Reginfridum Reges ſibi conſtituit. Quam neceſſariò pars vi-
cta ſecuta, eoſdem ſibi imperare nón abnuit. In eo prœlio X. millia nongenti XL.
viri cecidiſſe memorantur. Nichophorus Imperator poſt multas & inſignes victo-
rias, in Meſſia prouincia commiſſo cum Burgaris prœlio moritur, & Michaël ge-
ner eius Imperator factus, Legatos domni Imperatoris, qui ad Nichophorum Im-
peratorem miſſi fuerunt, ſuſcep t in Conſtantinopolim, & abſoluit. Cum qui- B
bus & ſuos Legatos direxit, Michaëlem ſcilicet Epiſcopum, & Arſafium, atque
Theodnoſtum Protoſpatarium, & per eos pacem à Nichophoro cœptam confir-
mauit. Nam Aquiſgrani, vbi ad Imperatorem venerunt, cùm ſcriptum pacti ab
eo in Eccleſia ſuſcepiſſent, more ſuo, id eſt Græca lingua, laudes ei dixerunt,
Imperatorem eum & Baſileum appellantes. Et in reuertendo Romam venientes,
in Baſilica ſancti Petri Apoſtoli eundem pacti ſeu fœderis libellum à Leone Papa
denuò ſuſceperunt. Quibus dimiſſis, Imperator generali Conuentu Aquis ſo-
lemniter habito, BERNARDVM filium Pippini nepotem ſuum in Italiam mi-
ſit, & propter famam claſſis, quæ de Africa & Hiſpania ad vaſtandam Italiam ven-
tura dicebatur, VVALONEM filium Bernardi patruelis ſui cum illo eſſe iuſſit,
quouſque rerum euentus ſecuritatem ſuis afferret. Hæc claſſis partim in Corſi-
cam, partim in Sardiniam venit. Ea quidem pars, quæ ad Sardiniam venit, penè
deleta eſt. Claſſis verò Nortmannorum Hiberniam inſulam aggreſſa, commiſſó-
que cum Scottis prœlio, multi ex eis interfecti, ceteri fugâ lapſi ſunt. A Grimal-
do verò Duce Beneuentanorum XXV. millia ſolidorum auri pro tributo Impera-
tori ſoluta ſunt. Eodem anno expeditio facta eſt in Vuilzos, & ab eis obſides ac-
cepti ſunt. Herioldus itaque & Raginfridus Reges Danorum, miſſa ad Impera-
torem Legatione, pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingum ſibi remitti ro-
gant. Hoc anno Idus Maij poſt meridiem Solis eclypſis fuit.

813. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXIII. Imperator Aquis hyemauit, C
& incipiente vernali temperie Hamalarium, qui Epiſcopatum Treuerenſem te-
nebat, & Petrum Abbatem Monaſterij de Nonantulas, propter pacem cum Mi-
chaële confirmandam, Conſtantinopolim miſit. Ac deinde habito generali Con-
uentu, euocatum ad ſe de Aquitania LVDOVICVM filium, coronam illi Im-
perialis dignitatis impoſuit. BERNARDVM quoque nepotem ſuum Italiæ præ-
fecit, Regémque appellari iuſſit. Concilia quoque iuſſu eius ſuper ſtatu Eccle-
ſiarum per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt: quorum vnum Mogun-
tia, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabillonis, quintum Arelate con-
gregatum eſt. Conſtitutiones verò, quæ in ſingulis factæ ſunt, ab Imperatore con-
firmatæ ſunt. Quas qui noſſe voluerit, in ſupradictis ciuitatibus inuenire poterit,
quanquam & earum exemplaria in Archiuo Palatij habeantur. Eodem tempore
miſſi ſunt trans Albiam quidam Francorum & Saxonum Proceres ad terminos
Nortmannorum, qui pacem cum eis ſecundum petitionem ipſorum facerent, &
fratrem Regum eis redderent. Iuramentis itaque ex vtraque parte datis, pax fir-
mata eſt. Tamen ea tempeſtate Reges domi non erant, ſed ad *VVeſterfalt* cum
exercitu perrexerant. Quæ regio vltima Regni illorum erat, inter Septentrio-
nem & Occidentem ſita, & contra Aquilonem Brittanniæ ſummitatem reſpicit.
Cuius Principes ac populus eorum dominationem dedignabantur. Quibus per-

Digitized by Google

Carolvs Magnvs.

A domitis, cùm reuerſi eſſent, & fratrem ab Imperatore miſſum recepiſſent, filij Godefridi Regis, & nonnulli ex Primoribus Danorum, qui iamdudum relicta patria apud Sueones exulabant, adtractis vndique copiis bellum eis intulerunt, & confluentibus ad ſe paſſim ex omni Danorum terra populorum turmis, commiſſo cum eis prœlio Regno paterno expulerunt. Eodem anno Karolus Imperator moritur, & Aquis in Baſilica ſancti Saluatoris, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ honorificè ſepultus eſt. Quam Baſilicam ipſe mirifico opere à fundamento ædificari fecit.

Iſta deſumpta ſunt ex Vita Caroli Magni per Eginhardum ſcripta, quæ Tomo II. habetur.

Fvit enim hic prudentiſſimus Rex amator peregrinorum, & in eis ſuſcipiendis magnam habebat curam. adeò vt eorum multitudo non ſolùm Palatio, verumetiam Regno non immeritò videretur oneroſa. Ipſe tamen præ magnitudine animi huiuſcemodi pondere minimè grauabatur, cùm etiam ingentia incommoda laude liberalitatis, ac bonæ famæ mercede compenſaret. Corpore fuit amplo atque robuſto, ſtaturâ eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet menſuram. Nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem eius conſtat habuiſſe menſuram. Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naſo paululum mediocritate excedenti, canicie pulcra, facie læta & hilari. Vnde formæ auctoritas tam ſtanti quàm ſedenti plurima adquirebatur. Quanquam ceruix obeſa & breuior, venterque proiectior videretur; tamen hæc & ceterorum membrorum celabat æqualitas.
B Inceſſu firmo, totáque corporis habitudine virili. Voce clara quidem, ſed quæ minus corporis formæ conueniret. Valitudine proſpera, præter quod antequàm decederet, per quatuor annos crebrò febribus corripiebatur. Ad extremum etiam vno pede claudicaret. Et tunc quidem plura ſuo arbitratu, quàm Medicorum conſilio, faciebat. quos penè exoſos habebat, quòd ei in cibis aſſa, quibus aſſuetus erat, dimittere, & elixis adueſcere ſuadebant. Aſſiduè verò exercebatur equitando, ac venando. quod illi gentilitium erat. Quia vix vlla in terris Natio inuenitur, quæ in hac arte Francis poſſit æquari. Delectabatur etiam vaporibus aquarum naturaliter calentium. frequenti natatu corpus exercens, cuius adeò peritus fuit, vt nullus ei iuſtè valeat anteferri. Ob hoc etiam Aquiſgrani Regiam extruxit, ibíque extremis vitæ annis vſque ad obitum perpetim habitauit. Et non ſolùm filios ad balneum, verumetiam Optimates & amicos aliquando, ſatellitúmque & cuſtodum corporis turbam inuitauit: ita vt nonnumquam centum vel eo ampliùs homines vnà lauarentur. Deinde tunicam, quæ limbo ſerico ambiebatur, & tibialia cum faſciolis crura, & pedes calciamentis conſtringebat. Et ex pellibus thorace confecto, humeros ac pectus muniebat. Sago Veneto amictus, & gladio ſemper accinctus, cuius capulus, ac balteus, aut aureus, aut argenteus erat. Aliquotiens & gemmato enſe vtebatur. quod tamen niſi in præcipuis feſtiuitatibus, vel ſi quando ceterarum Gentium Legati adeſſent. Peregrina verò indumenta, quámuis pulcherrima, reſpuebat: nec vnquam eis in-
C dui patiebatur. Excepto quòd ſemel Romæ petente Adriano Pontifice, & iterum Leone ſucceſſore eius ſupplicante, longa tunicâ & clamide accinctus, calceis quoque Romano more formatis induebatur. In feſtiuitatibus veſte auro texta, & calciamentis gemmatis, & fibula aurea ſagum aſtringente, diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat. Aliis autem diebus, habitus eius parum à communi ac plebeio diſcrepabat. In cibo & potu temperans, ſed in potu temperantior. Quippe qui ebrietatem in qualicumque homine, nedum in ſe ac ſuis, plurimùm abhominabatur. Cibo enim non adeò abſtinere poterat, vt ſæpè quereretur noxia corpori ſuo eſſe ieiunia. Conuiuabatur rariſſimè, & hoc præcipuis tantùm feſtiuitatibus. & tunc tamen cum magno hominum numero. Cœna cotidiana quaternis tantùm ferculis præbebatur, præter aſſam, quam venatores verubus inferre ſolebant. qua ille libentiùs quàm vllo alio cibo veſcebatur. Inter cœnandum numquam lectio deerat. Legebantur Hiſtoriæ, & antiquorum res geſtæ. Delectabatur & Libris ſancti Auguſtini, præcipuéque his qui de Ciuitate Dei prætitulati ſunt. Vini & omnis potus adeò parcus in bibendo erat, vt ſuper cœnam rarò plus quàm ter biberet. Æſtate poſt cibum meridianum pomorum aliquid ſumens, ac ſemel bibens, depoſitis veſtibus ac calciamentis, vt nocte ſolitus erat, duabus aut tribus horis quieſcebat. Noctibus ſic dormiebat, vt ſomnum quater aut quinquies non ſolùm expergiſcendo, ſed etiam ſurgendo inter-

CAROLVS MAGNVS.

rumperet. Cùm calciaretur & amiciretur, non tantùm amicos admittebat: verumetiam ſi Comes Palatij litem aliquam eſſe diceret, quæ ſine eius iuſſu diffiniri non poſſet, ſtatim litigantes introducere iubebat, & velut pro tribunali ſederet, lite cognita ſententiam dicebat. Nec hoc tantùm tempore, ſed etiam quicquid ea die cuiuſlibet officij agendum, aut cuiquam miniſtrorum iniungendum erat, expediebat. Erat eloquentiâ copioſus & exuberans, poterátque quidquid vellet apertiſſimè exprimere. Nec patrio tantùm ſermone contentus, etiam peregrinis linguis ediſcendis operam impendit. In quibus Latinam ita didicit, vt æquè illâ ac patria linguâ orare eſſet ſolitus. Græcam verò meliùs intelligere, quàm pronunciare poterat. Adeò certè facundus erat, vt etiam didaſcalus appareret. Artes liberales ſtudioſiſſimè coluit, earúmque doctores plurimùm veneratus, magnis honoribus ſublimabat. In diſcenda Grammatica, Petrum Piſanum Diaconum ſenem audiuit, in ceteris diſciplinis Albinum cognomento Alcuinum item Diaconum de Brittannia, Saxonici generis hominem, virum doctiſſimum, præceptorem habuit. Apud quem Rhetoricæ & Dialecticæ, præcipuè tamen Aſtronomiæ ediſcendæ, plurimum & temporis & laboris impertiuit. Diſcebat artem computandi, & intentione ſagaci ſiderum curſum curioſiſſimè rimabatur. Temptabat & ſcribere, tabuláſque & codicellos ad hoc in lecto ſub ceruicalibus circumferre ſolebat: vt cùm vacuum tempus eſſet, manum Litteris effigiandis aſſueſceret. Sed parùm ſucceſſit labor præpoſterus, ac ſerò inchoatus. Religionem Chriſtianam, qua ab infantia fuerat imbutus, ſanctiſſimè & cum ſumma pietate coluit. Ac propter hoc plurimæ pulchritudinis Baſilicam Aquiſgrani exſtruxit, & luminaribus, atque ex ære ſolido cancellos & ianuas adornauit. Ad cuius ſtructuram cùm columnas & marmora aliundè habere non poſſet, à Roma & Rauenna deuehenda curauit. Eccleſiam mane & veſpere, item nocturnis horis, & ſacrificij tempore, quamdiu valitudo permiſit, impigrè frequentauit. Curabátque magnopère vt omnia, quæ in ea gerebantur, cum maximâ fierent honeſtate. æditimos creberrimè commonens, ne quid indecens aut ſordidum, aut inferri, aut in ea remanere permitterent. Sacrorum vaſorum ex auro & argento, veſtimentorúmque Sacerdotalium tantam in ea copiam procurauit, vt in ſacrificiis celebrandis ne Ianitoribus quidem, qui vltimi Eccleſiaſtici Ordinis ſunt, priuato habitu miniſtrare neceſſe fuiſſet. Legendi atque pſallendi diſciplinam diligentiſſimè emendauit. Erat enim vtriuſque admodum eruditus, quanquam ipſe nec publicè legeret, nec niſi ſummiſſim cantaret. Circa pauperes ſuſtentandos, & gratuitam liberalitatem, quam Græci eleemoſynam vocant, deuotiſſimus. Vt qui non in patria ſolùm, & in ſuo Regno id facere curauerit, verùm trans maria in Syriam, & Egyptum, atque Africam, Hieroſolymis, Alexandriæ, atque Carthagini, vbi Chriſtianos in paupertate viuere compererat, penuriæ illorum compatiens, pecuniam mittere ſolebat. Ob hoc maximè tranſmarinorum Regum amicitias expetens, vt Chriſtianis ſub eorum dominatu degentibus refrigerium aliquod ac releuatio proueniret. Colebat præ ceteris ſacris & venerabilibus locis apud Romam Eccleſiam beati Petri Apoſtoli. In cuius donaria magna vis pecuniæ tam in auro quàm in argento, necnon & gemmis, ab illo congeſta eſt. multa & innumera Pontificibus munera miſſa. Neque ille toto Regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quàm vt vrbs Roma ſua opera, ſuóque labore, veteri polleret auctoritate: & Eccleſia ſancti Petri per ipſum non ſolùm tuta, & defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata atque ditata. Quam cùm tanti penderet, tamen intra XLVII. annorum ſpacium, quibus regnauerat, quater tantùm illò votorum ſoluendorum ac ſupplicandi causâ profectus eſt. Vltimi aduentus ſui non ſolùm hæ fuêre cauſæ, verùm etiam quòd Romani LEONEM Papam, erutis oculis, linguáque truncata, fidem Regis implorare compulerunt. Idcirco Romam veniens, propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Eccleſiæ ſtatum, tota hieme Romæ demoratus eſt. Quo tempore & Imperatoris & Auguſti nomen accepit. quod primò in tantùm aduerſatus eſt, vt adfirmaret ſe eodem die, quamuis præcipua feſtiuitas eſſet, Eccleſiam non intraſſe, ſi conſilium Pontificis præſcire potuiſſet. Inuidiam tamen ſuſcepti nominis magna tulit patientiâ, vicítque eorum inuidiam magnanimitate, qua eis longè præſtantior erat: mittendo ad eos crebras Legationes, & in Epiſtolis fratres eos appellando. Poſt ſuſceptum

B

C

A itaque Imperiale nomen, cùm aduerteret multa Legibus populi ſui deeſſe, (nam Carolvs
Franci duas habent Leges in pluribus locis valde diuerſas) cogitauit quæ deerant Magnvs.
addere, & diſcrepantia vnire, praua quoque ac perperam prolata corrigere. Omnium Nationum, quæ ſub eius dominatu erant, Iura, quæ ſcripta non erant, litteris mandari fecit. Item barbara & antiquiſſima Carmina, quibus veterum Regum actus ac bella canebantur, ſcripſit, memoriæque mandauit. De hoc igitur illuſtriſſimo Imperatore pauca de multis dixiſſe ſufficiat. Anno itaque ſuæ ætatis LXXII. regni verò XLVII. Imperij quoque XIV. ſacra communione percepta, V. Kal. Februarij deceſſit, horâ diei III. & cum maximo totius luctu populi Eccleſiæ corpus inlatum, atque humatum eſt: arcúſque ſupra tumulum deauratus cum imagine & titulo exſtructus eſt. Deſcriptio verò tituli hæc eſt: SVB HOC CONDITORIO SITVM EST CORPVS KAROLI MAGNI ATQVE ORTHODOXI IMPERATORIS, QVI REGNVM FRANCORVM NOBILITER AMPLIAVIT, ET REXIT. Quo defuncto, LVDOVICVS, qui ſolus ex filiis Hildegardæ Reginæ ſupererat, ſuſcepit Regni Monarchiam.

* * *

Quæ deinceps habentur in Codice S. Arnulfi, ab anno nimirum DCCCXIV. *vſque ad* DCCCXXIX. *incluſiuè, eadem omninò ſunt cum iis, quæ Bertiniani Annales ſuprà iam editi referunt. Quare hic illa repetere ſuperfluum & inutile viſum eſt. Poſt hæc au-*
B *tem verba*, necnon & ipſum ſacroſanctum Dominicæ Natiuitatis diem cum magna lætitia & exultatione celebrauit, *ſubiicitur in eodem S. Arnulfi Codice.*

TRANSACTIS autem Natiuitatis Domini & ſanctæ Epiphaniæ inibi ſolem- Lvdovicvs
niter diebus, cum quibuſdam Optimatibus ſuis Placitum memorato Aquiſgrani Pivs.
Palatio tenuit. In quo conſideratum eſt, vt inſtanti hiemali tempore in Brittan 829.
niam hoſtiliter pergeret, pro quibuſdam Brittonibus qui eodem tempore rebellabant. Prædictus enim domnus Imperator LVDOICVS habebat quandam Reginam pulchram nimis nomine IVDITH, & ſapientiæ floribus optimè inſtructam, ſociatam ſibi in coniugio. quæ etiam Imperatrix coronata, & Auguſta ab omnibus eſt adclamata. Ipſa enim Imperatori filium valdè elegantem nomine KAROLVM iam pepererat. Pro quo quidem priuigni eius, atque aliqui ex Optimatibus eis coniuncti odio habebant prædictam Imperatricem, atque ſuum paruulum filium. timentes ne in Regno patris hæres ſuccederet. Qua de re commoti, cùm Imperator Brittanniam pergeret iuxta maritimos fines, & in Monaſterium ſancti Otmari, quod dicitur Sidiu, causâ orationis perueniſſet: nunciatum eſt ei quòd prædicti æmuli ſui cum filiis, quos de alia vxore olim habuerat, ſe coniungerent, & eos contra voluntatem ſuam ſoper ſe ſublimare vellent, & vt prædictum paruulum filium eius eicerent, & Iudith Imperatricem deponerent. Nam vt multis nobilibus & ſapientibus, licèt tardè, viſum eſt, causâ ſeductionis & ma-
C læ voluntatis hoc idem facere nitebantur. Dum enim prædictum iter Imperator ageret, & ad Redonicum oppidum, vbi ſuum Placitum condictum habebat, tenderet, memorati inſidiatores filios ſuos, Lotharium videlicet & Pippinum, conuocantes adduxerunt. Sed Pippinum Aquitanicæ regionis Regem primò, quia vicinior eis erat, ad Pariſiacam vrbem patre nolente adduxerunt, & poſtea Lotharium venire fecerunt, vt patri reſiſterent, eique ſuam coniugem auferrent. Quò cùm primùm Pippinus cum antedictis æmulis veniſſet, vxorem licèt contra legem ingenioſè fecit eum dimittere. Quæ in Pictauenſem vrbem compulſa eſt ire, ibique in Monaſterio ſanctæ Crucis eſt retruſa, vbi & ipſa Domino noſtro IESV CHRISTO ſtudioſiſſimè famulari die noctúque totis niſibus ſtuduit: atque inibi Domino famulantibus ita placuit, vt omnes profiterentur ſe eam velle imitari. Poſtea tenuit Imperator Placitum ſuum menſe Octobrio in villa Niumaga. Vbi & quoſdam ex illis, qui ei prædictas contumelias fecerunt, in exilium miſit, atque eorum honores abſtulit. In eodem ergo Placito per auctoritatem Apoſtolicam, & per conſenſum Epiſcoporum, conſideratum & canonicè definitum eſt, vt Imperator ſuam reciperet coniugem. Qui ſtatim propter eam Optimates Regni ſui miſit, vt eam honorificè ad eum adducerent. Poſtea verò Karolum filium ſuum, & DROGONEM Epiſcopum fratrem videlicet ſuum, cum aliis Optimatibus obuiam ei miſit, qui eam ad Aquaſgrani Palatium cum magno

Digitized by Google

LVDOVICVS PIVS.

honore deducerent. Peracto quoque Placito in Niumaga, Imperator inde reuer- A
ſus, ad Aquaſgrani Palatium ad hiemandum peruenit. Vbi & ſuam coniugem prædictam Iudith Imperatricem recepit, atque eam priſtino honori reſtituit.

* * *

Rurſus quæ ſequuntur extant in Annalibus Bertinianis, ab anno nimirum DCCCXXX. *vſque ad hæc verba anni* DCCCXXXVII. & datis obſidibus fideles ſeſe polliciti ſunt permanſuros. *Poſt quæ verba Metenſium Annalium Scriptor ſic proſequitur:*

FVIT enim hic Imperator valde religioſus, mediocri ſtatura, oculis magnis & claris, vultu lucido, naſo longo & recto, labiis non nimis denſis, nec nimis tenuibus. Forti pectore, ſcapulis latis, brachiis fortiſſimis, ita vt nullus ei in arcu vel lancea æquiparari poſſet. Manibus longis, digitis rectis, tibiis longis & ad menſuram gracilibus. pedibus longis, voce virili. Lingua Græca & Latina valde eruditus. ſed Græcam meliùs intelligere poterat quàm loqui. Latinâ verò ac ſi naturali æqualiter loquebatur. ſenſum verò in omnibus ſcripturis ſpiritalem & moralem, necnon & anagogen optimè nouerat. Poëtica carmina gentilia, quæ in iuuentute didicerat, reſpuit, nec legere, nec audire, nec docere voluit. Erat enim fortis in membris ſuis, agilis, & impiger. Tardus ad iraſcendum, & facilis ad miſerandum. Quoties mane in cottidianis diebus ad Eccleſiam perrexerat causâ orationis, flexis genibus fronte tetigit pauimentum, humiliter diu orans, aliquando cum B
lacrimis. & omnibus moribus bonis ſemper ornatus. In tantum largus, vt antea nec in antiquis libris, nec modernis temporibus auditum eſt. vt villas regias, quæ erant patris ſui, & aui, & tritaui, fidelibus ſuis tradidit eas in poſſeſſionem ſempiternam, & Præcepta conſtruxit, & anuli ſui impreſſione cum ſubſcriptione manu propria roborauit. fecerat enim hoc diu tempore. Erat enim in cibo potúque ſobrius, & in indumentis ſuis moderabilis. Numquam aureo reſplenduit veſtimento, niſi tantùm in ſummis feſtiuitatibus, ſicut patres eius ſolebant agere. Nihil illis diebus ſe induit præter camiſam & feminalia niſi cum auro texta. Lembo aureo, balteo aureo præcinctus, & enſe aureo fulgente. Ocreas aureas, & clamydem cum auro textam, & coronam auream in capite geſtans, & baculum aureum in manu tenens. Numquam in riſu exaltauit vocem ſuam, nec quando in ſummis feſtiuitatibus ad lætitiam populi procedebant themelici, ſcurræ, & mimi, cum coraulis & cithariſtis ad menſam coram eo. Tunc ad menſuram coram eo ridebat populus, ille verò numquam nec dentes ſuos candidos in riſu oſtendit. Cottidie ante cibum eleemoſynarum largitionem pauperibus exhibuit, & vbicumque erat xenodochia ſecum habebat. In menſe autem Auguſto, quando cerui pinguiſſimi ſunt, venationi vacabat, vſque dum aprorum tempus aduenerat. Omnia prudenter & cautè agens, nihil indiſcretè faciens, præter quòd Conſiliariis ſuis magis credidit quàm opus eſſet. quod ei fecit occupatio pſalmodiæ, & lectionum aſ- C
ſiduitas. Præfatus verò Imperator menſe Iunio Nouiomagi Conuentu generali habito, conſiliis quorumdam ex Primoribus Francorum acquieſcens, pacti conſcriptione LVDOICO filio ſuo Regnum Orientalium Francorum, quod priùs cum fauore eius tenuit, interdixit. Ille autem intelligens ex inuidia conſiliantium talem prodiſſe ſententiam, edicto poſt habito, III. Kal. Decembris ad Franconofurd venit. Contra quem Imperator quaſi ſibi aduerſantem cum exercitu veniens, Moguntiaci Natalem Domini celebrauit. PIPPINVS quoque filius eius Rex Aquitaniorum menſe Nouembrio eiuſdem anni defunctus eſt.

838. ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXXVIII. Imperator poſt peractam feſtiuitatem Natalis Domini, & Theophaniæ, ſeptimis Idibus Ianuariis cum exercitu nauigio Rhenum tranſiit, obuios habens Saxones, partim minis, partim ſuaſionibus ADALBERTI Comitis abductos. Quo cognito, LVDOICVS nefas eſſe ſciens filium patri repugnare, cedendúmque tempori iudicans, in Baioariam ſe recepit. Imperator autem in Franconofurd veniens, ibique manens, Ieiunium Quadrageſimale inchoauit. Indè verò pergens in Alamanniam, iuxta lacum Brigantiçum Paſcha celebrauit. Poſt Paſcha verò menſe Maio VVarmaciam veniens, LOTHARIO filio ſuo de Italia in fidem eius venienti reconciliatur, Regnúmque Francorum inter eum & KAROLVM filium ſuum minimum diuidit. Lothario quidem, qui maior natu erat, nominis ſui dignitatem & ſedem Regni

tribuens,

A tribuens, Ludoico verò filio ſuo minori, pro eo quòd eum offenderat, Baioariorum prouincia tantùm conceſſa. Poſt Kalendas autem Iulij Lothario ad Italiam redeunte, Imperator, aſſumpto ſecum Karolo, ad diſponendas Aquitaniorum res Occidentem proficiſcitur. Eodem quoque anno ſtella cometes in ſigno Arietis apparuit,& prodigia alia in cœlo viſa ſunt. Nam & cœlum noctu ſerenum rubuit,& per aliquot noctes igniculi plurimi inſtar ſtellarum per aërem diſcurrere videbãtur. LVDOVICVS PIVS.

ANNO ab Incarnatione Domini DCCCXXXIX. LVDOICVS filius Imperatoris partem Regni trans Rhenum quaſi iure ſibi debitam affectans, per Alamanniam facto itinere venit ad Franconofurd: multorum ad ſe Orientalium Francorum animis prudenti conſilio conuerſis. Quo comperto, Imperator de Aquitania infecto negocio redire compulſus, DROGONEM Archicapellanum, & ADALBERTVM Comitem, cum aliis multis præmiſit ad tuendum litus Occidentale Rheni fluminis. Ipſe verò ſecutus, in Aquiſgrani Paſcha celebrauit. His temporibus per aliquot noctes rubor aëris nimius apparuit, ita vt vnus trames ardens ab Euro, alter à Circio exorientes, in conum coirent, & quaſi coagulati ſanguinis ſpeciem in ſummitate cœli monſtrarent. Poſt Paſcha autem Imperator, collecto exercitu, filium per Turingiam vſque ad terminos barbarorum perſequitur, excluſúmque à finibus Regni per Sclauorum terram cum magno labore Baioariam redire compellit. Ipſe verò rebus in partibus illis ordinatis, ad 839.

B Salz villam regiam reuerſus, dies Letaniorum, & Aſcenſionis Domini ſolemnia celebrauit. In ipſa autem vigilia Aſcenſionis Domini, hoc eſt in IV. Idus Maij, eclypſis Solis circa ſeptimam & octauam horam diei facta eſt tam valida, vt etiam ſtellæ propter obſcuritatem Solis viſæ ſint, rebúſque color in terris mutaretur. Imperator verò illis diebus morbo correptus ægrotare cœpit, & per Menum fluuium nauigio ad Franconofurd, indè poſt dies paucos in inſulam quandam Rheni fluminis prope Ininglihim delatus, morbo inualeſcente, XII. Kal. Iulij diem vltimum clauſit. Corpus verò eius Mettis ciuitatem perlatum, in Baſilica ſancti Arnulfi Confeſſoris honorificè ſepultum eſt.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXL. LOTHARIVM de Italia ſerò venientem Franci loco patris eius ſuper ſe regnaturum ſuſcipiunt. Hunc enim ferunt Imperatorem morientem deſignaſſe, vt poſt ſe Regni gubernacula ſuſciperet: miſſis ei Inſigniis Regalibus, hoc eſt Sceptro Imperij, & Corona. Quod fratres eius non conſentientes, contra eum inſurgere parant, ac primùm ei in ſuburbanis Moguncíacis cum exercitu venienti, frater ſuus LODOICVS cum manu valida Orientalium Francorum, partem Regni ab Oriente Rheni defenſurus, occurrit. Initóque pacto, & dilato in aliud tempus Placito, Lotharius contra KAROLVM Occidentem proficiſcitur. Ludoicus verò Orientales Francos, Alamannos, Saxones, & Thuringios ſibi fidelitatis iure confirmat. 840. LOTHARIVS IMP. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLI. LOTHARIVS audiens quòd 841.

C Ludoicus Orientale litus Rheni defendere pararet, omiſſa Karoli inſecutione, iuxta VVarmaciam clam tranſiit Rhenum, & Ludoicum penè circumuentum Baioariam redire coëgit. poſitiſque ibidem cuſtodibus denuò ad reſiſtendum Karlo ſtudia conuertit & vires. Sed Ludoico per Nuncios Karli ad auxilium vocato, & per Alemanniam iter facienti, Comites, quos ibidem Lotharius dimiſerat, in Recienſe occurrunt. Ortóque prœlio, ALBERTVS Comes & incentor diſcordiarum occiditur,& cum eo innumerabilis hominum multitudo. Itaque poſt hæc Ludoicus Karolo fratri auxilium laturus in Gallias pergit. Vbi cùm conueniſſent tres fratres in regione Alcedronenſe, iuxta villam Fontaniacum, & de partitione Regni concordare non poſſent, ferro decernendum decreuerunt. In qua pugna ita Francorum vires attenuatæ ſunt, ac famoſa virtus infirmata, vt non modò ad amplificandos Regni terminos, verumetiam nec ad tuendos proprios in poſterum ſufficerent. Tandem non ſine graui diſpendio ſuorum LVDOICVS & KAROLVS vicerunt, Lotharius verò ipſa die Aquiſgrani reuerſus eſt. Poſt hæc iterum vndique Lotharius, ſuis collectis, Magonciam veniens, Saxones cum Lothario filio ſuo paruulo obuiam ſibi Mettis venire præcepit. Ipſe verò Rhenum tranſiens vt Ludoicum fratrem ſuum perſequeretur, infecto negocio rediit VVarmaciam. Vbi celebratis filiæ ſuæ nuptiis, rurſus contra Karolum non pauco hiberni temporeinani labore conſumpto, Aquiſgrani reuertitur.

LOTHARIVS IMP. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLII. tres fratres apud Madaſeo- A
nam Galliæ vrbem conuenientes, conſilio fidelium ſuorum fœdus inire malue-
runt, quàm contentionibus diutiùs deſeruire. Ea tamen conditione, vt de partibus
ſingulorum XL. ex Primoribus electi in vnum conuenientes, Regnum æqualiter
842. deſcriberent. quo faciliùs poſtmodum inter eos ſorte diuideretur. Circa autum-
num verò eùm KAROLVS fratri Ludoico apud VVarmaciam oecurriſſet, & Lo-
tharius in Theodonis-villa moraretur, Miſſi vtrorumque in Cooſluente caſtello
conuenerunt. Cúmque de partitione Regni concordare non poſſeot, dilato in aliud
tempus Placito, ſinguli ad ſua reuertuntur.

843. ANNO Dominicæ Incaroationis DCCCXLIII. deſcripto Regno à Primoribus,
& ioter partes diuiſo, apud Viridunum Galliæ ciuitatem tres Reges menſe Augu-
ſto conuenientes, Regnum inter ſe diuidunt. Et Karolo quidem Occidentalia Re-
gna ceſſerunt, Ludoico verò Orientalia, ſcilicet omnis Germania vſque Rheni
fluenta. Porrò Lotharius, quia maiot natu erat, & Imperator appellabatur, medius
inter vtroſque incedens, Regnum ſortitus eſt, quod hactenus ex eius vocabulo Lo-
tharij nuncupatur, totámque Prouinciam, necnon & omnia Regna Italiæ, cum ip-
ſa Romana vrbe. Factáque inter ſe pace, & iuramento firmata, ſinguli ad diſponen-
das & tueodas Regni ſui partes reuertuntur. Karolus Aquitaniam, quaſi ad par-
tem Regni ſui iure pertinentem affectans, PIPPINO nepoti ſuo moleſtus effici-
tur: eúmque crebris incurſionibus inſeſtans, grande detrimentum proprij exerci- B
tus ſæpè pertulit. GREGORIVS Papa obiit, & SERGIVS in locum eius ſub-
rogatus eſt. & Mauri Beneuentum occupauerunt.

844. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLIV. KAROLVS Bernardum Bar-
cilonenſem Ducem incautum, & nihil mali ab eo ſuſpicantem occidit. PIPPI-
NI Duces Karoli exercitum ſuperant VII. Idus Iunij. In quo prœlio ceciderunt
HVGO Abbas patruus Karoli, & Rihtbodo Abbas, Raban quoque Signifer, cum
multis Nobilibus. Ludoicus Abodritos defectionem molientes bello perdomuit,
occiſo Rege eorum, Terrámque & Populum per Duces ordinauit.

845. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLV. Normanni per Sequanam vſque
Pariſius nauigio venerunt, Regnúmque CAROLI vaſtauerunt: & tam ab ipſo
quàm ab incolis terræ accepta pecuniâ copioſa, cum pace diſceſſerunt. In Freſia
quoque tribus prœliis conflixerunt, & in primo quidem victi ſunt, in aliis duobus
ſuperiores effecti, magoam multitudinem proſtrauerunt. Caſtellum etiam in Sa-
xonia nomine Hamaburg populati, nec inulti reuerſi ſunt. KAROLVS cum Brit-
tonibus conflixit, & cum grandi damno exercitus ſui, ipſe cum paucis vix euaſit.
LVDOICVS XIIII. Duces Boëmanorum cum hominibus ſuis Chriſtianam Re-
ligionem deſiderantes ſuſcepit, & in octauis Theophaniæ baptizari iuſſit. Et
in autumno in Saxonia apud Padrabrunno generale Placitum habuit, vbi fratrum
ſuorum, & Normanoorum, Sclauorum quoque & Bulgarorum Legationes ſuſce-
pit, audiuit, & abſoluit. Lotharius FOLCRADVM Ducem Arelatenſem, & re- C
liquos Comites illarum partium rebellare molientes io deditionem accepit, &
prout voluit Prouinciam ordinauit.

846. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLVI. GISLEBERTVS quidam
miles Karoli filiam Lotharij Imperatoris rapuit, & in Aquitaniam profectus in
coniugem accepit. Ludouicus ad Occidentem profectus, menſe Martio cum Ka-
rolo Placitum habuit, in quo vterque eorum publicè conteſtatus eſt, ſuæ non fuiſ-
ſe voluntatis, quòd Giſlebertus filiæ Lotharij iungeretur. Poſt hæc Ludouicus
cum exercitu ad Sclauos Margenſes defectionem molientes profectus eſt. Vbi or-
dinatis & compoſitis rebus, per Boëmannos cum magno damno exercitus ſui re-
uerſus eſt. His temporibus Mauri Romam cum exercitu venientes, cùm non poſ-
ſent vrbem irrumpere, Eccleſiam ſancti Petri vaſtauerunt.

847. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLVII. Hic annus à bellis quieuit,
quem Lotharius & Ludouicus mutua familiaritate tranſegerunt. Nam vterque
eorum ad domum alterius iouitatus, coouiuiis & muneribus regiis honoratus eſt.
Sed tamen Ludouicus ita vt voluit Lotharium & Karolum pro raptu filiæ ſuæ pa-
cificare non potuit. Normaoni Doreſtadum incendentes vaſtauerunt. Per idem
tempus mulier quædam Thiota de Alamannia pſeudo-prophetiſſa Magunciam
venit. quæ Epiſcopatum Salomonis Epiſcopi ſuis vaticioiis non minimè turba-

A uerat. Nam certum conſummationis ſeculi diem, aliáque perplura Dei ſolius notitiæ cognita ſe ſcire fatebatur, & vltimum diem eodem anno imminere prædicabat. Quare multi vtriuſque ſexus timore perterriti ad eam veniebant, & ei munera multa dantes, eius ſe orationibus commendabant. Hæc in præſentiam Epiſcoporum apud Sanctum Albanum deducta, & diligenter examinata, confeſſa eſt quendam Presbyterum ſibi ea ſuggeſſiſſe, & ſe talia quæſtus gratiâ dixiſſe. Quapropter Synodali iudicio publicè flagellis cæſa, miniſterium prædicationis tandem cum dedecore amiſit. Hetti Epiſcopus Treuirorum ex hoc ſeculo tranſiit, & Tietgaudus Cathedram eius obtinuit.

LOTHARIVS I. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLVIII. Ludouicus Rex Boëmanos eruptionem molientes per LVDOVICVM filium ſuum miſſa aduerſus expeditione continuit, Legatos pacis gratiâ mittere, & obſides dare coëgit. Legatos quoque ſuos ad fratrem ſuum Lotharium pro Giſleberto, qui eodem anno ad fidem eius venerat, reconciliationis gratiâ direxit. 848.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLIX. Boëmani more ſolito fidem mentientes, contra Francos rebellare diſponunt. Contra quos ARNVLFVS Dux illarum partium cum multis Comitibus & Abbatibus & copioſo exercitu mittuntur. Barbari verò pro pace petenda Legatos ad THACVLFVM præmittunt, cui præ ceteris credebant, quaſi ſcienti leges & conſuetudines Sclauicæ gentis. Erat quippe Dux Sorabici limitis, ſed in illa expeditione in ſiniſtro genu ſagittâ grauiter vulneratus. Et ne eius debilitas deprehenderetur, equo ſedens cum Legatis ſimulata ſanitate locutus eſt. Cúmque ille quibuſdam ex Primatibus Legatorum verba nunciaſſet, indignati aduerſus eum, quòd quaſi ſummam rerum gerendarũ in ſe vellet transferre, citatò impetu inconſultis aliis bellum hoſtibus paci ſtudentibus intulerunt. ſtatímq; experti ſunt quòd ſine Dei timore parum proſit virtus & audacia. Hoſtes enim effecti ſuperiores, cædendo perſecuti ſunt eos vſq; ad caſtra, & ſpe euadendi ex toto ſublata, coacti obſides dabant, à quibus ſuſcipere dedignati ſunt. 849.

B

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCL. Roruc, qui cum fratre Harialdo vicum Doreſtadum iure beneficij tenuerat ab Imperatore LVDOVICO, poſt obitum Imperatoris apud LOTHARIVM, qui patri ſucceſſerat, proditionis crimine falsò, vt fama eſt, inſimulatus, tentus, & in cuſtodiam miſſus eſt. Vndè fugâ lapſus, ad Regem Ludouicum confugit. Cúmque per aliquot annos inter Saxones, qui confines Normannis ſunt, maneret, collecta Danigenarum non modica manu, cœpit piraticam exercere, & loca Regni Lotharij quæ ſibi erant viciniora vaſtare. Venitque per oſtia Rheni fluminis Doreſtadum, & occupauit eam atque poſſedit. Et cùm à Lothario ſine periculo ſuorum non poſſet expelli, conſilio ſuorum Legatis mediantibus in fidem eſt receptus: ea conditione, vt tributis cetериſque negociis ad Regis ærarium pertinentibus fideliter inſeruiret, & piraticis Danorum obuiando reſiſteret. Igitur Normanni Godefrido duce per Sequanam aſcendentes, Regnum Caroli prædantur. Ad quorum expulſionem Lotharius euocatus, cùm ſibi pugnandum eſſe cum hoſte putaret, Carolus clam mutato conſilio Godefridum cum ſuis in ſocietatem Regni recepit, & terram eis ad inhabitandum delegauit. Lotharius aduentum ſuum illò ſuperuacuum videns, ad propria reuerſus eſt. Eodem anno grauiſſima fames Germaniæ populos oppreſſit, maximè circa Rhenum. Morabatur autem Rahtbanus Maguntinus Archiepiſcopus eo tempore in quadam villa parochiæ ſuæ, & pauperes de diuerſis locis venientes ſuſcipiens, cotidie plus quàm trecentos ſuſtentabat, exceptis his qui in præſentia eius aſſiduè comedebant. Venit autem & mulier quædam cum paruulo puero, inter ceteros refocillari cupiens. Quæ priuſquàm limen portæ tranſiret, præ nimia imbecillitate corruens, ſpiritum exalauit. Puer verò mammillam matris mortuæ de ſinu protrahens, & ſugere temptans, intuentes flere coëgit. Quidam etiam vir, vt malum inopiæ fugeret, in Thuringiam proficiſci volens, vxorem in quadam ſilua poſitus ita affatus eſt: Nónne melius eſt vt puerum iſtum occidamus, & moriamur, quàm omnes inediâ conſumamur? Illa verò contradicente, vrgente fame filium vi de brachiis rapuit maternis, & voluntatem opere compleſſet, niſi illum miſeratio Dei præueniſſet. Nam ſicut idem poſtea retulit, cùm euaginaſſet gladium vt mactaret filium, & paululum necem diſtuliſſet, vidit eminus duos lupos ſuper vnam ceruam ſtantes, & illam dilaniantes. Statimque parcens filio, ad cadauer ceruæ cucurrit; 850.

C

LOTHARIVS. LVDOVICVS. CAROLVS.

& lupos indè abigens, tulit de carnibus prægustatis, & cum incolumi filio ad vxorem reuerſus eſt, quæ ab eo paululum declinauerat, ne videret filium interfici. Ar illa videns recentes carnes cruore perfuſas, putans filium occiſum, cecidit retrorſum penè exanimis. At ille conſolatus eam, oſtendit ei puerum ſanum. Tunc illa Deo gratias agens, filio recepto valde læata eſt. Nec minus ille gauiſus eſt, quòd eum ab infando opere Dominus liberauit. A

851. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLI. obiit ERMENGARDIS Regina coniunx Lotharij Imperatoris, quæ tres filios Lothario genuerat, Ludouicum ſcilicet, Lotharium, & Carolum. LVDOVICVS contra Sorabos, qui fines Francorum crebris incendiis infeſtabant, commotus, cum exercitu per Thuringiam iter faciens, terram eorum grauiter deuaſtauit, & magis eos fame quàm ferro perdomuit. PIPPINVS Rex Aquitaniæ comprehenſus à ſuis, eò quòd pace ſoluta multa illic mala patterentur, CAROLO Regi cum Regno traditur, effectúſque Clericus in Monaſterio S. Medardi retruditur. Sed & KAROLVS frater eius iunior, cùm fratrem vellet inuiſere, tentus eſt à Comitibus Caroli Regis, & illo iubente tonſus, in Monaſterio Corbeienſi miſſus eſt in cuſtodiam. Pippinus itaque, duobus Monachis opem ferentibus, fugâ dilapſus eſt. Sed iterum captus, in Siluanèctis caſtro munitiſſimo cuſtodiæ mancipatur. Fuit verò iſte Pippinus filius Pippini filij Ludouici Imperatoris. De quo ferunt, quòd eum pater, dum adhuc puerulus eſſet, voluerit ad Clericatus officium promouere, ac Drogoni Epiſcopo Mettenſi auunculo ſuo commendare erudiendum liberalibus ſimul & Eccleſiaſticis diſciplinis. Sed paternis vocibus Lotharius eiuſdem pueri patruus obuians, non permiſit eum attôdi, ſed vi abſtraxit de manu patris. Erat enim iſdem puer, vt aiunt, ingentis pulcritudinis. Cui poſtmodum pater Aquitaniam tantùm prouinciam conceſſit. Sed non ei in proſperum ceſſit, quòd à Dei ſeruicio reuocatus eſt. Ebrietatibus enim & commeſſationibus die noctúque vacans, ad vltimum mente captus, in amaniacam incidit paſſionem, & præſentem vitam cum dedecore finiuit. B

852. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLII. LVDOVICVS Rex cum quibuſdam Principibus Lotharij fratris ſui apud Coloniam habuit colloquium. Deinde profectus eſt in Saxoniam, vbi quæ corrigenda erant prout voluit & potuit correxit.

853. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLIII. Nortmanni Brittannicum mare nauigio girantes, oſtia Ligeris fluminis occupauerunt, & repentina irruptione ciuitatem Namnetis inuadunt. Omniáque cædibus, incendiis, ac rapinis depopulantes, Pontificem ciuitatis ipſo die Sabbato ſancto Paſchæ, cùm baptiſmum ex more celebraret, in Baſilica interficiunt, Clerúmque trucidant. Omnémque circumquaque regionem deuaſtantes, primùm Andegauenſem, deinde Turonicam occupant vrbem, ac velut immanis tempeſtas cuncta conſumunt. Templum etiam præcellentiſſimi Pontificis Martini incendio cremauerunt. Tunc primum Nortmannorum claſſis (vt aiunt) Ligeris littora attigit. C

Abhinc deinceps vſque ad annum DCCCCIV. *Annalium iſtorum Scriptor vbique ferè Reginone inſequitur.*

854. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLIV. Nortmanni, qui continuis viginti annis Regni Francorum fines per loca nauibus acceſſibilia cædibus, & incendiis atque rapinis crudeliter vaſtabant, congregati de nationibus, per quas diſperſi fuerant, in patriam ſuam reuerſi ſunt. Ibique inter Horuc Regem Danorum & Guthurm filium fratris eius, qui pulſus à Regno pyratico more viuebat, orta contentione, ita ſe mutua cæde mactauerunt, vt vulgus quidem innumerabile caderet: de ſtirpe verò Regia nonniſi vnus puer remaneret. Domino Sanctorum ſuorum iniurias vlciſcente.

855. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLV. LOTHARIVS conuocatis Primotibus Regni, Imperium filiis ſuis diuiſit. Et LVDOVICO Italiam tradidit, cúmque Imperatorem appellari fecit. Æquiuoco verò ſuo, id eſt LOTHARIO, Regnum quod ex ſuo nomine vocatur conceſſit. KAROLO autem, qui iunior natu erat, Prouinciæ Regnum largitus eſt. Diſpoſitis itaque atque ordinaris Regni negotiis, valedicens ſuis ſeculum reliquit, atque in Prumia Monaſterium veniens, comam capitis depoſuit: habitúque ſanctæ conuerſationis ſuſcepto, in Religionis profeſſione diem clauſit extremum III. Kal. Octobris.

856. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLVI. Lotharius Iunior Tiebergam Reginam ſibi in matrimonium iunxit. Ex qua coniunctione maxima ruina

A non illi ſolùm, ſed etiam omni Regno eius accidit, ſicut in ſequentibus apparebit.

Lvdovicvs II. Imp. Lotharivs II. Lvdovicvs. Carolvs Calvvs.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLVII. Roruc Normannus, qui
præerat Doreſtado, cum conſenſu Domini ſui Lotharij Regis Iunioris, claſſem
duxit in fines Danorum, & conſentiente Horico Danorum Rege partem Regni,
quæ eſt inter mare & Egidoram, cum ſociis ſuis poſſedit.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLVIII. Carolvs Rex filius Lo- 857.
tharij Imperatoris moritur, qui Prouinciam regebat: & ex Regno quod tenuerat 858.
facta eſt non modica controuerſia inter Lotharium Regem, & patruum eius Ca-
rolum. Tandem lite finita fœdus ineunt, quod vterque corum iuramento firma-
uit. In Regno quoque Lvdovici eſt quædam villa, vbi malignus ſpiritus eui-
dens nequitiæ ſuæ oſtendit indicium. Nam lapides iaciendo, & parietes domo-
rum quaſi malleo percutiendo, hominibus illius loci erat infeſtus. Deindè cœpit
manifeſtè loqui, & furtim ſublata prodere, & poſt hæc diſcordias inter eos ſemina-
re. Denique omnium animos contra vnum hominem concitauit, quaſi peccatis
eius facientibus ceteri talia paterentur. In quamcumq; verò domum ille intrabat,
ſtatim malignus ſpiritus aderat. Hac igitur neceſſitate compulſus, cum vxore &
filiis foris manſit in agris. Sed nec ibi tutus extitit. Nam cùm omnes fruges ſuas
collegiſſet, dæmon adueniens cunctas incendit. Vicini verò illum occidere vo-
lentes, ille coactus ferro feruente de omnibus quæ ei obiciebantur ſe oſtendit im-
B munem. Miſſi ſunt ergo ab vrbe Maguncia Preſbyteri & Diacones, qui malignum
ſpiritum ab illo loco expellerent. Illis ergo in quadam domo, vbi maximè ſæuie- «
bat, letanias agentibus, & aquam benedictam ſpargentibus, nonnullos ex villa «
illa conuenientes iactando lapides cruentauit. tamen modicum temporis à ſua in-
feſtatione quieuit. Poſtquàm verò diſceſſerunt qui miſſi fuerant, idem hoſtis
quendam Preſbyterum nominans, ſe ſub cappa illius ſtetiſſe profeſſus eſt ea ho-
râ, quando benedicta aqua ſpargebatur in domo. Et adiecit: Meus proprius eſt
ſeruus, quia nuper me ſuadente cum filia procuratoris iſtius villæ concubuit. quod
factum nullus mortalium antea ſciebat. Tribus ergo annis locum illum malignus
ſpiritus taliter infeſtauit, & ad vltimum omnia ædificia igne concremauit.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLIX. Lotharius Hvcberto Ab- 859.
bati Ducatum inter Iurum & Montem Ionis commiſit, eò quòd tunc fideliſſimus
putaretur, vt pote affinitate coniunctus propter ſororem Tiebergam.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLX. Ludouicus frater Lotharij Im- 860.
peratoris plurima bella ſtrenuiſſimè geſſit aduerſus Sclauorum gentes. Ea tempe-
ſtate inter Principes Caroli magnum diſcordiarum ac litium efferbuit incendium.
Denique Lambertvs, qui Ducatum tenebat inter Ligerim & Sequanam,
Vivianvm potentem virum dolo interfecit. Rurſum eundem Lambertum
Gozbertus Comes cum aliis multis trucidauit. Iſdem Gozbertus iuſſu Caroli
decollatus eſt. Deſtitutam terram Principibus, & conſilio nudatam perſpicientes
G Brittones, arma corripiunt, fines Regni Francorum inuadunt, Ligerim tranſeunt,
& vſque Pictauis procedunt: cædibus, rapinis, ac incendiis omnia depopulantes,
oneratique ingenti præda ad propria redeunt. Ad hanc commotionem compeſ-
cendam Carolvs cum magno exercitu Brittanniam intrauit. Pugna com-
mittitur. Saxones, qui conducti fuerant ad excipiendos velocium equorum an-
fractuoſos recurſus, in prima fronte ponuntur. Sed primo impetu ſpiculis Brit-
tonum territi, in acie ſe recondunt. Brittones more ſolito huc illúcque cum
equis ad huiuſcemodi conflictum exercitatis diſcurſantes, confertam F[illegible]nco-
rum aciem impetunt, ac totis viribus in medio ſpicula torquent: nunc fugam ſi-
mulantes, inſequentium nihilominus pectoribus ſpicula figunt. Franci, qui com-
minus ſtrictis gladiis pugnare conſueuerant, attoniti ſtabant, nouitate ante inex-
perti diſcriminis perculſi, nec ad inſequendum idonei, nec in vnum congloba-
ti tuti. Nox ſuperueniens prœlium diremit. Multi ex Francis interfecti, quam-
plurimi vulnerati innumerabiles equi perierunt. Sequenti die rurſus pugna in-
choatur, ſed priori infortunio finitur. Quod cernens Carolus, nimio terrore
diſſolutus, noctu inſcio exercitu clam aufugit, derelicto papilione, & tentoriis,
& omni regio apparatu. Mane facto, cùm exercitus fuga lapſum Regem com-
periſſet, nimia formidine repletur, nihilque aliud niſi de fuga meditatur. Brit-
tones cum clamore irruunt, & caſtra Francorum omnibus diuitiis referta inua-

LVDOVICVS II. IMP. LOTHARIVS II. LVDOVICVS CAROLVS CALVVS.

dunt, omnémque belli apparatum capeſſunt. Fugientia Francorum agmina in- A
ſequuntur, obuios quoſque aut ferro cædunt, aut viuos capiunt. reliquos fugâ
ſeruauit. Ditati itaque Brittones opibus Francorum, armíſque inſtructi, in ſua ſe
recolligunt.

861. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXI. CAROLVS Rex Placitum habuit
in Compendio, ibique cum Optimatum conſilio ROBERTO Comiti Duca-
tum inter Ligerim & Sequanam aduerſum Brittones commendauit. Quem cum
ingenti induſtria per aliquod tempus rexit.

862. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXII. NVMENEIVS Rex Brit-
tonum moritur, diuino nutu percuſſus. Nam cùm Eccleſias Dei deuaſtaret, & con-
finia crudeliter depopularetur, eò quòd Carolo debitam fidelitatem ſeruarent,
quadam die cùm equum aſcendere vellet, vt cœptam maliciam conſummaret, re-
pentè vidit ante ſe ſanctum Maurilium Epiſcopum aſtare, ſibi hæc toruo vultu, &
» terribilibus oculis ingeminantem: Deſine iam crudelis prædo Eccleſias Dei va-
ſtare. His dictis, baculum quem manu geſtabat eleuans, eum in capite percuſſit.
Qui à ſuis in domum reportatus, vitam cum Regno finiuit. Fuit autem iſte Mau-
rilius Epiſcopus Andegauenſis vrbis, cuius ciuitatis termini cohærebant finibus
Brittanniæ. & idcirco ab eis grauiter depopulabantur. Filius verò Numenei HE-
RISPOIVS Regnum paternum obtinuit.

863. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXIII. CAROLVS iterum cum
immenſo exercitu fines Brittonum intrauit, ſed minimè vt optauerat præualuit. B
Nouiſſimè autem cum eis pacem fecit. Datis itaque ex vtraque parte obſidibus &
ſacramentis, Heriſpoius Rex ad eum venit, & eius dominationi ſe ſubdidit. Ca-
rolus magnis muneribus honoratum Heriſpoium in Regnum abire permiſit, ipſe
in Franciam reuertitur.

864. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXIV. Lotharius Rex cœpit occa-
ſiones quærere, qualiter TIEBERGAM Reginam à ſuo conſortio ſeparare po-
tuiſſet, quam exoſam habebat propter VValdradam, quæ eius fuerat concubina
cùm adhuc adoleſcens eſſet in domo paterna. Hanc ſiquidem diabolo inflam-
mante nimio diligebat amore. Guntharium itaque Colonienſis vrbis Pontificem,
qui erat eo tempore Archicapellanus, Rex primo per ſubintroductos Miſſos, de-
inde per ſemetipſum ſuper huiuſcemodi diſſidio omni arte aggreditur. Et vt faci-
liùs aſſenſum præberet, promiſit ſe eiuſdem Epiſcopi neptem * in matrimonium
acceptutum. tantùm vt prædictam Tiebergam eius, aliorúmque Epiſcoporum au-
ctoritate & licentia repudiare quacumque occaſione potuiſſet. Qui, vt erat leuis
animo, ac inconſideratus actione, protinus omni intentione in rem introducitur:
vana ſpe, vt poſtea claruit, ſeductus. Rurſus idem Guntharius Tietgaudum Ar-
chiepiſcopum Treuirenſem hac de cauſa alloquitur. Et ſciens eſſe virum ſimpli-
cem, nec in diuinis Scripturis adeo eruditum, Canonicíſque ſanctionibus exerci-
tatum, ex vtriuſque Teſtamenti paginis quaſdam ſententias profert, quas aliter, C
quàm Eccleſiaſtica regula docet, ediſſerens, virum improuidum ſecum in foueam
trahit, cæcus cæco ducatum præſtans. Quid plura? Facta ſunt omnia, quæ huic
commento videbantur eſſe neceſſaria. Concilium Mettis conuocant, Reginam
quaſi canonicè euocatam in medio ſtatuunt, teſtes producunt vnà cum ſcriptis.
Qui valde grauia crimina imponentes, inter alia proteſtati ſunt quòd eadem Tie-
berga confeſſa fuiſſet, ſemetipſam fratris germani inceſtuoſo concubitu eſſe pollu-
tam. Continuò ſtatuta Patrum de inceſtuoſis recitantur, & non ſolùm à legitimo
viro ſeparatur, verùm omnis copula maritalis inhibetur, pœnitentia iuxta mo-
dum culpæ indicitur, & tali nefaria machinatione diu exoptata voluptas Regis ad-
impletur. Non multo poſt interiecto tempore, iterum Conuentum Synodalem
Aquiſgrani coadunant, vbi Rex libellum ſuæ proclamationis obtulit, vbi conti-
nebatur, qualiter in quadam femina Tieberga nomine, factioſis perfidorum ho-
minum argumentis fuerat defraudatus: immò non mediocriter repetiit, quòd iu-
dicio Epiſcoporum diſſidij ſententiam pertuliſſet. Quæ ſi idonea eſſet coniugali
thoro, & peſtifera inceſtus pollutione fœdata non fuiſſet, & viuæ vocis confeſſio-
ne publicè non condemnata, ſponte eam retineret. Porrò ſe incontinentem eſſe
profeſſus eſt, & ſine copula iuuenilis ætatis ardorem ferre non poſſe. Allatis ita-
que diuerſorum Conciliorum voluminibus, multa de inceſtuoſis replicata ſunt.

* al. ſororem.

A Quibus recitatis, hanc diffinitiuam ſententiam protulerunt. Credimus illam non
fuiſſe idoneam ac legitimam coniugem, neque à Deo præparatam eſſe vxorem,
quæ publica confeſſione inceſtuoſo fornicationis crimine denotata probatur.
Quocirca glorioſo Principi noſtro pro ſua in diuino cultu deuotiſſima aſſertione,
atque victorioſiſſima Regni tuitione, cui non ſolùm nos, verùm etiam canonica
auctoritas interdixit inceſtuoſum coniugium, legitimum matrimonium à Deo il-
li conceſſum non denegamus, iuxta indulgentiam Apoſtoli dicentis, *Melius eſt
nubere, quàm vri.* His ita patratis, Vualdrada iam in publicum procedit, ſtipata
obſequentium multitudine, omniſque Regia Aula reſultat, Vualdradam Regi-
nam eſſe. Guntharij Epiſcopi neptis ad Regem accerſitur, ac ſemel, vt aiunt, ab
eo ſtupratur, atque cum cachinno & omnium deriſione ad auunculum remitti-
tur. Igitur agentibus fratribus Tiebergæ Reginæ, hæc omnia ad noticiam Nico-
lai Papæ deferuntur, qui eo tempore Romanæ præſidebat Eccleſiæ.

LVDOVICVS II. IMP.
LOTHARIVS II.
LVDOVICVS.
CAROLVS CALVVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXV. Miſſi ſunt Hagano & Rodoal- 865.
dus Apoſtolicæ Sedis Legati in Galliam, ad diſcutiendum, vtrum res ita ſe habe-
ret, ſicut ſummo Pontifici nunciata fuerat. Qui in Franciam venientes, pecuniâ
corrupti, magis fauerunt iniquitati, quàm æquitati. Tamen ad Regem venien-
tes, cùm ei declaraſſent Legationis ſuæ cauſas, tale reſponſum ab eo acceperunt:
Se nihil aliud egiſſe, niſi quòd Epiſcopi ipſius Regni in generali Synodo ſibi agen-
dum demonſtraſſent. Legati itaque conſilium dederunt Regi, vt illos Epiſcopos,
B qui illi Synodo præfuerant, ad Sedem Apoſtolicā deſtinaret, qui verbis ac ſcriptis
vniuerſali Papæ ſatisfacerent. Legati immenſis ditati opibus, Romam regreſſi
ſunt, nuciauerúntque ſummo Pontifici quæ in Gallia viderant & audierant. In-
terea Tietgaudus & Guntharius Archiepiſcopi Romam proficiſcuntur, ea inten-
tione, vt & Regem demonſtrarent innoxium, & vt ceteros Coepiſcopos ſuos
oſtenderent Eccleſiaſtica atque Apoſtolica exercuiſſe decreta. Stultitiæ elogio
denotandi, qui illam Petri Sedem aliquo prauo dogmate fallere poſſe arbitrati
ſunt, quæ nec fefellit, nec ab aliqua hæreſi vnquam falli potuit. Itaque cùm in
præſentia Nicolai Papæ veniſſent, libellum obtulerunt, in quo continebantur
geſta Synodalia, quæ Mediomatrico, & Aquis, ab eis ſtatuta fuerant. Qui cùm à
Notario coram omnibus recitatus eſſet, interrogauit Pontifex, ſi hæc ſcripta ver-
bis confirmarent. Reſponderunt, inconueniens videri, vt quod manibus robo-
rauerant, verbis infirmarent. Et ſic nec repulſa nec admiſſa eorum aſſertione, iuſ-
ſit eos ad hoſpitia ſua ire, quouſque reuocarentur. Paucis autem interpoſitis die-
bus, ad Synodum, quam Papa congregauerat, ſunt accerſiti. Vbi eorum damna-
ta & anathematiſata ſunt ſcripta, & omnibus adiudicantibus, ipſi ſunt depoſiti,
& omni Eccleſiaſtica dignitate priuati. Tunc turpiter dehoneſtati, LVDOVICVM
Imperatorem fratrem Lotharij Regis adeunt, qui eo tempore apud Beneuentum
morabatur, vociferantes ſe iniuſtè eſſe depoſitos. Ipſi Imperatori, & omni ſanctæ
Eccleſiæ iniuriam eſſe factam: cùm nuſquam auditum ſit, vel vſpiam lectum, quòd
C vllus Metropolitanus ſine voluntate Principis, vel præſentia aliorum Metropoli-
tanorum, fuerit degradatus. Adiecerunt inſuper multa alia, blaſphemantes eun-
dem Papam, exiſtimantes eiuſdem ſe Imperatoris ope, ſimul & interceſſione, ob-
iecti criminis abolere notam, & priſtinæ dignitatis recuperare ſtatum. Sed ſpes
eorum fruſtrata eſt, quamuis Imperator omnibus votis illis opitulari voluerit.
Tietgaudus depoſitionis ſuæ à Sede Apoſtolica prolatam ſententiam patienter fe-
rens, iuxta præcedentem conſuetudinem nihil omninò de ſacro miniſterio con-
tingere præſumpſit. Guntharius verò ſuperbiæ ſpiritu inflatus, vetitum ſibi offi-
cium vſurpare auſu temerario non expauit, paruipendens Apoſtolicam excom-
municationem. Reuertuntur itaque in Franciam debita confuſione reſperſi. Et
dum iterum ac tertiò Sedem Apoſtolicam ob reſtitutionis gratiam adiſſent, no-
uiſſimè in Italia infirmitate præuenti, peregrini & exules moriuntur, communio-
ne laicali ſibi tantùm conceſſa.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXVI. Arſenius Epiſcopus Apocri- 866.
ſiarius & Conſiliarius Nicolai Papæ, vice ipſius directus eſt in Franciam. Quò per-
ueniens, tanta auctoritate vſus eſt & poteſtate, ac ſi idem ſummus Præſul adue-
niſſet. Conuocato denique Epiſcoporum Conuentu, LOTHARIVM Regem al-
loquitur, vt vnum è duobus eligat, aut propriæ reconcilietur vxori, abdicato

LVDOVICVS II. IMP. LOTHARIVS II. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

Vualdradæ pellicis conſortio, aut protinus anathematis gladio feriretur, ipſe, & A
omnes qui ei in hoc ſcelere fauerent. Hac neceſſitate conſtrictus, vellet nollet,
Tiebergam Reginam in matrimonium recepit, interpoſito iuſiurandi ſacramen-
to, ſe illam ita in reliquum habere, ſicut æquitatis iura dictant legitimam vxorem
eſſe tenendam, nec eam à ſe ſepararet, nec ipſa viuente aliam ſuperinduceret. Poſt
hæc Vualdradam ex auctoritate Dei & Sancti Petri, & verbo domni Apoſtolici,
Romam ire iubet, vt pro ſe rationem reddat. Engiltrudem etiam vxorem quon-
dam Boſonis Comitis, quæ fuit filia Matfridi Comitis, à Sede Apoſtolica excom-
municatam eſſe, omnibus declarauit, quia proprium dimiſerat maritum, & Vuan-
gerum famulum ſuum in Gallias ſecuta fuerat. Quam excommunicationem cum
omnibus qui aderant Epiſcopis renouauit. Poſt hæc eadem Engiltrudis prædicto
Arſenio in Vuarmatia ciuitate ſe præſentauit. In quo loco præfatus Epiſcopus Lu-
douuico Regi occurrerat. Conſtrinxit itaque ſe in præſentia ipſius Epiſcopi Hor-
ribili ſacramento, quòd ipſa cum eo Romam iret, & quicquid domnus Apoſtoli-
cus iuberet ex toto perficeret. Sed quòd iurauit minimè adimpleuit. Siquidem
vſque ad Danubij fluenta cum eodem Arſenio perrexit, ibique ad quandam con-
ſanguineam pro equorum amminiculo ire condixit: & ad Auguſtam ciuitatem
ad eundem Miſſum ſe reuerſuram pollicita eſt. Tali occaſione greſſum retorquens,
ex Alamannia in Franciam repedauit. Quod cùm præfatus Arſenius cognouiſſet,
Epiſtolam miſit omnibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & omnibus ſanctæ Dei Ec- B
cleſiæ fidelibus Galliæ, Germaniæ, ac Neuſtriæ commorantibus. Obteſtans om-
nes per auctoritatem Dei omnipotentis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pau-
li, & vniuerſalis Papæ, vt nullus eam in ſua parrochia reciperet. Sed eam fundi-
tus in omnibus Eccleſiis ſuis excommunicatam prædicarent, & ab omni Chriſtia-
norum communione ſequeſtratam, inſuper & anathematis vinculo innodatam, &
inter impias & ſceleratas damnatam, donec de peſtiferis actionibus ſuis, atque
perpetrato periurio, ante domni Apoſtolici præſentiam dignam acceperit pœni-
tentiam.

Poſt hæc Legatus Apoſtolicæ Sedis, compoſitis in Gallia rebus, Romam vn-
de venerat reuerſus eſt. Rurſum Vualdrada eiúſque complicibus decertantibus,
Regis animus aduerſus Tiebergam commouetur. Excitantur iræ, & in ſopitis
diſcordiarum & odiorum cineribus denuò copioſus ignis accenditur. Deſpicitur,
abominatur, reiicitur, adulterij crimen impingitur, omníque ingenij arte exqui-
ritur, qualiter puniri quaſi rea poſſit. Illa præuidens imminere ſibi mortis pericu-
lum, latenter aufugit, & ad Carolum veniens, eius ſe tuitioni commiſit.
Quod cùm Nicolaus Papa comperiſſet, miſit Carolo Regi Epiſtolam exhortato-
riam & collaudatoriam: ſimúlque gratias agens, quòd Tiebergam omni ſolatio
deſtitutam ipſe ſolus ſuſcepiſſet. Poſt hæc velut alter Finees zelo Dei accenſus,
VValdradam in Baſilica ſanctæ Dei Genitricis ipſo die Purificationis eius excom-
municauit, & ab omni Chriſtianorum conſortio ſeparauit. Deſtinauitque Epiſto- C
lam omnibus Epiſcopis per Germaniam & Gallias conſtitutis, cauſam & modum
excommunicationis continentem. Direxit etiam Lothario Regi aliam Epiſtolam,
in qua cum commonet vt ſibi caueat, ne quando ſecundum Domini præceptum
duo aut tres teſtes adhibeat, & ad vltimum hoc Eccleſiæ dicat, & de cetero fiat
ſicut ethnicus & publicanus omnibus Chriſtianis & Deum timentibus. Qualem
verò exitum huius peſtiferi morbi pernicies attulerit, in ſequentibus ſuo in loco
demonſtrabitur.

Circa hæc tempora Lvdovicvs Rex fratris ſui Caroli Regnum eſt in-
greſſus, cupiens etiam Occidentalia Regna ſuo ſubiugare dominatui. Præbuerant
ad hoc facinus peragendum fomitem talia occaſionum incitamenta. Carolvs, vt
præmiſimus, quoſdam ex nobilioribus Regni, aut publicè adiudicatos gladio per-
cuſſit, aut dolo deceptos perdidit. Ceteri formidantes ne ſimilia paterentur, Lu-
douuicum Regem trans Rhenum commorantem ſollicitant, eiúſque animum ad
obtinendum fratris Regnum illiciunt, promittentes ſemetipſos vna cum Regno
eius ditioni tradituros. Hac perſuaſione facilè in ſpem introductus, cum valida
manu, vt diximus, terminos Regni Caroli intrauit. Carolus ſentiens vires Regni
à ſe defeciſſe, in vltimis finibus Aquitaniæ fugæ latibulum quæſiuit. Ludouuicus,
vt cœperat, Regnum obtinuit, ac vſque ciuitatem Senonis peruenit. Dimiſſo

A verò exercitu, in Germaniam ad propria redite, cum Optimatibus Regni cœpit negotia diſponere. Sed ſubitò fortuna mutatur. Nam Principes, qui eum in Regnum introduxerant, videntes quòd longè aliter incederet erga eos, quàm æſtimauerant, pœnitudine tacti ad Carolum reuertuntur. Carolus ex deſperatis rebus vires ſe recepiſſe congaudens, contractis vndique copiis, fratrem bello aggredi tentat. Ille intuens, & à ſuis quos ſecum adduxerat, & ab his quos ibi acquiſiſſe viſus fuerat, ſe eſſe deſtitutum, maturiùs fugam arripuit, & cum debita confuſione fines Regni exceſſit.

LVDOVICVS II. IMP. LOTHARIVS II. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

HAC tempeſtate HVMBERTVS * Abbas frater Tiebergæ Reginæ contra Lotharium Regem rebellare exorſus eſt. Collecta quippe prædonum valida manu, rapinas cœpit exercere. Interfectiſque ac fugatis Lotharij fidelibus, qui finitima poſſidebant loca, agros, villáſque eorum ſuæ factionis complicibus diſtribuit. Ad huiuſcemodi temeritatem reprimendam Lotharius Rex ſemel, & iterum atque tertiò exercitum produxit. Frequenter etiam cum Ducibus armatorum multitudinem direxit. Sed minimè hanc præſumptionem extinguere potuit, quia loca inacceſſibilia inter Iurum & Alpes Penninas ſeditioſis præbebant receptaculum, & Regi exercituíque eius propter concaua vallium, & prærupta montium artiſſima itinera difficilem ingreſſum. Attamen acephala Humbertus nouiſſimè à CONRADO Comite occiſus eſt iuxta caſtrum, quod Orba dicitur.

* ſup. Hucbertus

B EODEM quoque tempore HERISPOIVS Rex Brittonum à ſuis interficitur, & SALOMON Dux in loco eius ſubrogatur. Erat enim idem vir ſtrenuus & bellicoſus, & tam forma quàm animo ad Regnum gubernandum aptus. Carolus tertiò ſuper Brittones cum exercitu irruere diſponit. Sed cùm ad terminos eorum appropinquaſſet, audito quòd ad reſiſtendum totis viribus parati eſſent, ſubitò mutata voluntate magis elegit pacem ſuſcipere, quàm bellum inferre. Facta itaque pactione cum Salomone, quam dudum cum Heriſpoio fecerat, abſceſſit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXVII. Nortmanni ora Ligeris fluminis occupantes, Namnetenſem, Andegauenſem, Pictauenſem, atque Turonicam prouinciam iterato depopulari cœperunt. Contra quos ROBERTVS, qui Marcham tenebat, & Rannulfus Dux Aquitaniæ, collecta multitudine, aciem dirigunt. Illi ſentientes ſe ab exercitu inſequi, cum ſumma acceleratione ad claſſem repedare contendunt. Sed cùm appropinquare inſequentium multitudinem cernerent, cognoſcentes ſe effugere non poſſe, quandam villam ingrediuntur, vbi ſequantum hora permiſit communiunt. Erat autem in eadem villa Baſilica pergrandis ex lapide conſtructa, in qua maxima pars Nortmannorum introiuit cum Duce ſuo nomine Haſtingo. Robertus & Rannulfus cum ſociis ſuis ſuper eos irruunt, & quoſcunque extra Baſilicam repeiunt, necant. Ad Eccleſiam peruenientes, cùm vidiſſent locum munitum, & animaduertiſſent non modicam turbam paganorum intrinſecus latitantem, parumper deliberantes, caſtra in circuitu 867

C ſtatuunt, tentoria figunt: vt in craſtinum extructis aggeribus, applicatiſque machinis, hoſtes totis viribus expugnarent. Declinabat quippe Sol iam ad occaſum. Robertus nimio calore exæſtuans, galeam & loricam depoſuit, vt aura collecta paulìſper refrigeraretur. Cúmque vnuſquiſque in poſitione caſtrorum intenderet, repente Nortmanni à munitione exeunt, & cum ingenti clamore ſuper Robertum ac ſocios impetum faciunt. Robertus verò cum ſociis arma corripiunt, hoſtes viriliter excipiunt, & cædentes in Baſilicam redire compellunt. Robertus abſque galea & lorica accurrens, cùm incautiùs dimicaret, & inimicos inſequeretur, interfectus eſt in introitu ipſius Eccleſiæ. Eius corpus iam exanime Nortmanni intrinſecus trahunt. Iſte Robertus noſtris temporibus fuit quaſi alter Machabeus. Cuius prœlia, quæ cum Brittonibus & Nortmannis geſſit, ſi per omnia ſcripta fuiſſent, Machabei geſtis æquiparari potuiſſent. Porrò Rannulfus cùm eminus ſtans euentum rei ſpecularetur, à quodam Nortmanno per feneſtram Baſilicæ ſagittæ ictu grauiter vulneratus eſt, & à ſuis ex certamine eductus, vix triduò ſuperuixit. Tali infortunio pugna commiſſa eſt & finita. Exercitus amiſſo capite, mœrore repletus, eadem hora ſoluit obſidionem, & ad propria reuertitur. Nortmanni ouantes ad claſſem dirigunt greſſum.

NON multo pòſt interiecto tempore HVGO Abba in locum Roberti ſubſtituitur, vir ſtrenuus, humilis, iuſtus, pacificus, & omni morum honeſtate ſus-

LVDOVICVS II. IMP. LOTHARIVS II. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

datus. Siquidem ODO & ROBERTVS filij Roberti adhuc paruuli erant, quando patet extinctus eſt, & iccirco non eſt illis Ducatus commiſſus. A

PER idem tempus gens Sarracenorum in Beneuentum ex Africa veniens, vniuerſam penè regionem illam inuaſerunt: cædibus, rapinis, ac incendiis omnia depopulantes. Contra quos LVDOVVICVS Imperator exercitum contrahit, & veritus ne fortè aduerſus innumerabilem hoſtium multitudinem vires Regni non ſufficerent, ad Lotharium fratrem in Gallias Legatos mittit: omninò expoſcens vt ad vires Sarracenorum extenuandas ſibi cum Dei auxilio opitularetur. Qui nihil cunctatus, exercitum cum ingenti induſtria contrahit, fratrique quanta potuit celeritate in adiutorium venit. Vbi plurima bella geſta ſunt, non ſolùm fortiter, ſed etiam feliciter, Deo opem ferente. Inter hæc exercitus Lotharij graui peſte fatigatur. Ex inſueto quippe calore, & intemperie aëris diſſolutus diſſinteriæ vel elienteriæ morbo corripitur. Ex qua plaga innumerabilis multitudo extincta eſt. Plurimi etiam aranearum morſibus extincti ſunt, vt iam tunc daretur intelligi, quòd propter duritiam, & cor in pœnitens, Deus non ſolùm Lothario, verumetiam omni Regno eius iraſceretur. Reuertitur itaque in Franciam non ſine graui damno ſuorum.

868. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXVIII. NICOLAVS ſanctiſſimus & beatiſſimus Papa, poſt multos pro Chriſto labores, multa pro ſanctæ Eccleſiæ inuiolabili ſtatu certamina, migrauit ad cœleſtia regna, recepturus à largiſſimo Domino inmarceſſibilem gloriæ coronam. De cuius Deo placitis actibus plura B poterant dici relatu digna, niſi breuitati ſtudentes, cauſas rerum magis ſummatim notare, quàm explicare propoſuiſſemus. Denique poſt beatum Gregorium vſque in præſens, nullus Præſul in Romana vrbe illi videtur æquiparandus. Regibus ac Tyrannis imperauit, eiſque ac ſi Dominus Orbis terrarum, auctoritate præfuit. Religioſis ac mandata Domini obſeruantibus humilis, blandus, pius, manſuetus apparuit: inreligioſis & à recto tramite exorbitantibus terribilis atque auſteritate plenus extitit. Huic ſanctiſſimæ memoriæ viro ADRIANVS in Pontificatum ſucceſſit. Quod cùm Lotharius Rex certa relatione comperiſſet, direxit ei Epiſtolam, obſecrans vt ei munus caræ filiationis impertiri dignaretur. Ad hæc Papa reſcripſit, Sedem Sancti Petri ſemper paratam eſſe dignam ſatisfactionem ſuſcipere, nec quod diuinæ humanæque leges iuſtè decernunt vſquam repuliſſe. Itaque ſi ſe immunem ab obiectis ſciret, cum omni fiducia Sedem Apoſtolicam adiret, & expetitam benedictionem perciperet. Si autem culpam recognoſceret, nihilominus abſque hæſitatione venire feſtinaret, condigna pœnitentiæ remedia ſuſcepturus.

HIS temporibus gens Bulgarum ferociſſima ac bellicoſa, relictis idolis, in Chriſtum ex permaxima parte credidit, & abluta ſalutari baptiſmatis vnda, in Religionem Chriſtianam tranſiit. Directi ſunt autem à Sede Apoſtolica ad eandem Gentem Sacerdotes, ac viri religioſi, qui populum adhuc rudem diuinis in- C formarent præceptis, & incultam barbariem ſacris dogmatibus excolentes, Chriſto gratum præpararent habitaculum. Vt huius verò ſanctæ deuotionis opus proſperum obtineret effectum, LVDOVICVS Chriſtianiſſimus Rex, qui ſuper Germanos regnabat, non mediocre præbuit adiumentum. Ferunt autem de huius Gentis Rege, quòd à tanta perfectione poſt perceptam baptiſmi gratiam cœperit, vt diebus ornamentis regiis indutus coram populo procederet, noctibus verò ſacco veſtitus, latenter Eccleſiam intrans, ſuper pauimentum ipſius Baſilicæ, ſubſtrato tantùm ſibi cilicio proſtratus in oratione iaceret. Non poſt multum tempus diuina inſpiratione commonitus, Regnum terrenum dimiſit, vt in cœlis æternaliter regnaret cum Chriſto. Et ordinato in loco ſuo in Regem maiori filio ſuo, comam capitis depoſuit, habitúque ſanctæ conuerſationis ſuſcepto Monachus effectus eſt. Eleemoſynis, vigiliis, & orationibus die noctúque intentus. Interea filius eius, quem Regem conſtituerat, longe à paterna intentione & operatione recedens, prædas cœpit agere, ebrietatibus, comeſſationibus, & libidinibus vacare, & omni conamine ad Gentilitatis ritum populum nouiter baptizatum reuocare. Quod cùm pater audiſſet, nimio zelo accenſus, ſacrum habitum depoſuit, & militiæ cingulum reſumpſit, & cultu regio indutus, adſociatis ſibi Deum timentibus, filium perſecutus eſt. Quem mox abſque difficultate cepit,

LVDOVICVS II. IMP. LOTHARIVS II. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

A oculóſque eius effodit, & in carcerem miſit. Deinde conuocato omni Regno ſuo, filium iuniorem Regem conſtituit, interminatus coram omnibus ſimilia fore paſſurum, ſi in aliquo à recta Chriſtianitate deuiaret. His ita geſtis, depoſito cingulo, & reſumpto ſanctæ Religionis habitu, ad Monaſterium regreſſus, in ſancta conuerſatione reliquum vitæ præſentis tempus duxit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXIX. LOTHARIVS Romam profectus eſt. Quò cùm perueniſſet, ab Adriano Papa honorificè ſuſceptus eſt. Qui ab eodem Præſule ſciſcitatus, ſi monita pij Patris domni Nicolai cum omni vigilantia cuſtodiſſet, deceptus ab eo qui in veritate non ſtetit, & caput eſt mendacij, reſpondit ſe ita omnia cuſtodiſſe, ac ſi diuinitus fuiſſent imperata. Cúmque Proceres, qui cum eo venerant, eadem teſtificarentur, nec eſſet vllus, qui Regiæ poteſtati contrairet, ſanctus Papa talia ſubinfert: Si veſtræ teſtificationi veritas ſuffragatur, omnipotenti Deo multiplices gratiarum actiones referimus. Reſtat ergo, fili chariſſime, vt ad confeſſionem Sancti Petri accedas, vbi Deo propitio, hoſtiam ſalutarem pro incolumitate corporis & animæ tuæ immolabimus, ex qua te nobiſcum participari oportet: vt per hanc participationem membris Chriſti, vnde exſciſus videbaris, merearis incorporari. Poſt hæc finitis Miſſarum ſolemniis, inuitat ſummus Pontifex Regem ad menſam Chriſti. Acceptóque in manibus corpore & ſanguine Domini, ita eum alloquitur: Si innoxium te recognoſcis ab interdicto tibi à domno Nicolao adulterij ſcelere, & hoc fixa mente retiB nes, vt nunquam diebus vitæ tuæ Vualdradæ pellicis tuæ miſcearis nefario concubitu, fiducialiter accede, & ſacramentum ſalutis æternæ ad remiſſionem peccatorum tibi profuturum accipe. Si autem ita in mente tua propoſuiſti, vt ad mœchiæ volutabrum redeas, nequaquam ſumere præſume: ne fortè ad iudicium tibi adueniat, quod Dominus fidelibus ſuis ad remedium præparauit. Qui mente captus, abſque retractatione communionem de manu Pontificis ſumpſit. Deinde Pontifex conuerſus ad ſocios Regis, vnicuique communionem obtulit in hæc verba: Si Regi tuo Lothario conſenſum non præbuiſti, & Vualdradæ & aliis ab hac Sede excommunicatis non communicaſti, corpus & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis in his ſe læſum ſciens auſu temerario communionem ſuſcepit, diuino iudicio mortuus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium. Perpauci, qui ſe à communione ſubtraxerunt, vix mortis periculum euaſerunt. Porrò Lotharius Romà egreſſus morbo corripitur, & Placentia ciuitate perueniens, diem clauſit extremum VI. Idus Auguſti. Tanta autem ſtrages in præfati Regis populo facta eſt, vt non peſte periſſe, ſed hoſtili gladio corruiſſe virtus & nobilitas totius Regni videretur. Quæ eo tempore tantæ fœcunditatis erat, vt in modum denſarum ſegetum pullulans Imperij fines repleuerit.

869.

CAROLVS CALVVS comperiens certa relatione Lotharium Regem obiſſe, mox Regnum illius occupare nititur. Mettiſque veniens, ab Aduentio præfaC tæ vrbis Epiſcopo, & nonnullis Primoribus fauorabiliter exceptus, in Regnum ſublimatur. Indéque digrediens Aquiſgrani Palatium ingreſſus eſt, eo quòd ſedes Regni eſſe videretur, vbi multò plures ad eum confluxerunt. Carebat autem ea tempeſtate vrbs Treuirorum, & Colonia Agrippinenſis, Pontificibus. Si quidem, vt præmiſimus, amborum Præſules in Italia ab hac luce ſubtracti ſunt. Inito autem Rex cum Optimatibus conſilio, Bertulfum nepotem ſupradicti Aduentij Eccleſiæ Treuirorum præfecit. Porrò Coloniæ Agrippinæ Rex HILDVINVM Abbatem præficere tentauit, fecitque à Francone Epiſcopo Tungrenſis diœceſeos in Aquis Palatio Preſbyterum ordinari ad titulum Sancti Petri Colonienſis.

DVM hæc in Regno Lotharij aguntur, LVDOVVICVS Rex infirmitate detentus, in Baioariorum finibus lecto decumbebat. Audiens itaque à fratre Lotharij Regnum taliter inuaſum, ægrè tulit, & cum omni feſtinatione Legatos direxit, qui eum obnixè rogarent, vt ab hac temeraria inuaſione ceſſaret, quouſque Deo ſoſpitatem redderet, venire poſſet, vt pariter colloquerentur, & de eiuſdem Regni ſtatu quod iuſtitiæ & æquitatis iura dictabant pari voluntate decernerent. His cum tali mandato præmiſſis, interim Liutbertum Epiſcopum Magonciacæ vrbis occultè Coloniam dirigit, hortatúrque vt omni arte ſatageret ordinationem Hilduini præuenire, & ex ipſius ciuitatis Clero Epiſcopum conſecraret per ele-

LVDOVICVS II. IMP. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

ctionem ciuium. Qui aſſumptis ſecum aliis Epiſcopis, recto itinere Diuza caſtrum A petuenit. Et formidans ne fortè inſidiæ ſibi à Caroli fautoribus molirentur, nequaquam Rhenum tranſiit: ſed deſtinatis Miſſis, mandauit vt honeſtiores ex Clero, & nobiliores ex populo ſibi ad idem caſtrum occurrerent. Illis iuſſa complentibus, Epiſcopus ex parte Regis eos alloquitur, vt ſibi conſulerent, & quantotiùs ex proprio grege Præſulem eligerent. Se ad hoc deſtinatum eſſe, vt quemcumque communi conſilio præficiendum decernerent, ſtatim conſecraret. Ad hæc illi reſpondent, Hilduino Epiſcopatum eſſe datum, iámque Preſbyterum ad ipſam Sedem ordinatum, omneſque penè manibus datis eius dominationi ſe ſubdidiſſe. » Nulla ratio permitteret, vt alium eligerent. Quibus ille econtra: Si electionem » vobis à Rege conceſſam deſpicitis, in arbitrio & poteſtate Regis eſt, quem vobis » velit dare Epiſcopum. Tamen pro certo ſcitote, quòd ante triduum alium quàm » Hilduinum habebitis Epiſcopum. His auditis, vnanimiter elegerunt Vuilbertum venerabilem virum, quem nimium renuentem ordinauit prædictus Antiſtes, cum aliis Sacerdotibus, & cum omni Clero & populo Rheniſluenta tranſfretauit, & eum honorificè in Sede Pontificali ſublimauit. Omnibúſque ritè peractis, ſub omni celeritate receſſit. Carolus Caluus comperta ordinatione nimio furore accenditur, ac mox Coloniam proficiſcitur. Denique dum hæc agerentur à Miſſis Ludouuici, Hilduinus apud Aquis Palatium in Regio obſequio morabatur. Vuilbertus Epiſcopus, & omnes qui in eius ordinationem conſenſerant, Rhenum B tranſeuntes, ſæuitiam Regis declinauerunt. Rex cùm neminem repeiiſſet, in quem ſuas iniurias vlciſci poſſet, via qua venerat regreſſus eſt. Interea Legati à Ludouuico iterum mittuntur, orantes vt à Regno diſcederet Carolus. Sed cùm minimè acquieſceret, nouiſſimè Liudbertum Archiepiſcopum, & Altfridum Epiſcopum de Saxonia prudentiſſimum virum, Ludouuicus Legatos dirigit: mandans vt vnum è duobus eligeret, aut citò à Regno recederet, aut ſibi pugnandum cum fratre foret. Qui cum tanta ingenij arte, tantáque conſtantia aggrediuntur, vt abſque dilatione recederet, & in proprio Regno ſe reciperet. Poſt hæc ſupradicti Reges Conuentum celebrare diſponunt in loco qui dicitur Marſana iuxta Moſam.

870. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXX. LVDOVVICVS & CAROLVS CALVVS vnà cum Optimatibus & Proceribus ſuis ad Marſanã venientes, Regnum quondam Lotharij æquis partibus inter ſe diuiſerunt. Carolus Conuentu abſoluto ad Heriſtellium perrexit, quia ei idem Palatium in parte venerat. Ludouuicus verò ad Aquis Palatium rediit, vbi duobus ferè menſibus lecto decubuit, aduerſa inualitudine præuentus. Denique cùm à partibus Orientis veniens Ribuariorum terminos intraſſet, in quandam regiam villam, nomine Flameresheim ad hoſpitium diuertit. Cúmque ſolarium domus conſcendiſſet, ſtipatus obſequentium multitudine, repentè ipſum ſolarium, quod nimia vetuſtate & putredine reſolutum fuerat, trabibus fractis corruit, & inter ruinas eius Rex grauiter attritus eſt: C ita vt duæ coſtæ eius à ſua compage diſiungerentur. Et cùm omnes accurriſſent, eúmque periſſe arbitrarentur, ipſe à loco in quo ceciderat ſurgens, ſuis ſe repræſentauit, aſſerens ſe nihil mali paſſum. Et vltra quàm credi poteſt diſſimulato languore, ſequenti die contra fratrem ad Marſanam proficiſcitur. Tanta fuit huius Principis duritia, tanta animoſitas, vt cùm etiam fragor fractarum coſtarum ad ſe collidentium à nonnullis audiretur, nemo tamen propter hoc audierit eum emittere vel gemitum vel ſuſpirium.

PER idem tempus CAROLVS Carlomannum filium ſuum oculis priuauit. Siquidem prædictus Rex ex Hirmentrude Regina tres filios ſuſceperat, Carolum ſcilicet, & Carlomannum, atque Ludouuicum. Sed duo ex his infeliciter perierunt. Nempe CAROLVS leuitate iuuenili ductus, tentare volens Albuini fratris Biuini & Bettonis audaciam, ac ſæpè laudatam conſtantiam, alium ſe eſſe ſimulans, cùm ex venatione veſpertinis horis idem Albuinus quadam die reuerteretur, ſuper eum ſolus impetum fecit, veluti equum in quo ſedebat ablaturus. Ille alium exiſtimans quàm filium Regis, euaginato gladio ex aduerſo eum in capite percuſſit, móxque terræ proſtrauit. Deinde multis vulneribus confoſſum ſemiuiuum reliquit, arma pariter & equum ſecum auferens. Debilitatus ergo membris, ac vultu deformatus, pauco tempore ſuperuixit. Albuinus, cognito quòd

Regis

A Regis filius eſſet, in quem talia exercuerat, celeriter aufugit, mortíſque pericu-
lum declinauit. Porrò CARLOMANNVS cùm eſſet puerulus, iuſſu patris at-
tonſus, Clericus effectus eſt. Dehinc procedenti tempore ad Diaconatus officium,
quamuis inuitus atque coactus, in præſentia genitoris ordinatus eſt. Legítque
publicè Euangelium, & Pontifici Miſſam celebranti iuxta morem miniſtrauit.
Poſt hæc per apoſtaſiam recedens ab Eccleſiaſtica religione, & abiciens gratiam,
quæ data erat ei per manus impoſitionem, alter Iulianus efficitur. Collecta nam-
que prædonum non modica turba, Eccleſias Dei cœpit deuaſtare, & cuncta diri-
pere, & inaudita mala perpetrare. Pro quibus cùm crebro à patre correptus fuiſ-
ſet, nec à cœpta prauitate ceſſaret, nouiſſimè ex præcepto patris ei oculi eruun-
tur: iuſto Dei iudicio lucem exteriorem amittens, qui interiorem, quæ Chri-
ſtus eſt, à ſuo pectore effugauerat. Orbatus itaque Ludouuicum patruum ſuum
adiit, calamitatum ſuarum ærumnas apud eum lugubriter deplorans. Ille mi-
ſeratione motus Abſternacum Monaſterium ſancti VVillibrordi ei ad ſubſidium
vitæ præſentis conceſſit, vbi non multo pòſt tempore mortuus eſt & ſepultus.

LVDOVICVS II. IMP. LVDOVICVS. CAROLVS CALVVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXI. ADRIANVS Papa migra- 871.
uit ad Dominum, & IOANNES ſummi Pontificij culmen adeptus eſt. His die-
bus Adalgiſus Dux Beneuentanus Græcorum perſuaſionibus corruptus, aduer-
ſus Ludouuicum Imperatorem manum leuauit. Etenim eius hortatu plurimæ
ciuitates prouinciarum, Samnij, Campaniæ, & Lucaniæ, à Ludouuico receden-
B tes, Græcorum dominationi ſe ſubdiderunt. Quibus cognitis, Imperator in pro-
uincia Samnitica exercitum transfert, petítque harum Prouinciarum caput Be-
neuentum, ditiſſimam & opulentiſſimam ciuitatem. Adalgiſus adeſſe exercitum
ſentiens, timore perterritus, ad callida argumenta conuertitur, & Beneuento
egreſſus, Imperatori vltrò ſe offert. Paratum ſe eſſe, & ſemper fuiſſe ad eius obſe-
quium profitetur, numquam defectoribus ſe aſſenſum præbuiſſe iuramento con-
firmat. Deinde muneribus Regem ſibi conciliat, ac mox in priſtinam recipitur
gratiam. Imperator in Campaniam & Lucaniam ad ciuitates quæ defecerant co-
pias tranſponit, quas abſque difficultate in dedicionem recepit, excepta Capua.
Quæ quia quadrato lapide erat conſtructa, audaciam repugnandi ciuibus præ-
buit. Cingitur itaque obſidione, omníſque aditus intrandi & exeundi penitus in-
tercluditur, regio in circuitu vaſtatur, cuncta hoſtili rapacitate diripiuntur. No-
uiſſimè vites, olíueta, & ceteræ fructiferæ arbores radicitus exciduntur. Capua-
ni deſperatis rebus Epiſcopum ciuitatis adeunt, corpus ſancti Germani Epiſcopi,
cuius animam venerabilis Pater Benedictus in ſpera ignea ab Angelis in cœlum
viderat deferri, in feretro leuant. Et ſic portis apertis ſupplices caſtra Imperato-
ris petunt, orantes eiuſdem Sancti interuentu ſibi veniam largiri. Auguſtus vt to-
tis pietatis viſceribus affluebat, miſericordiâ motus, erratus atque exceſſus beni-
gnè indulſit, præcepítque exercitui ab excidio retrahere manum. Expulſis ita-
que Græcis, cuſtodes ex ſuis in ciuitatibus quas receperat locat, & ſic Beneuen-
C tum proficiſcitur, vbi aliquantiſper decreuerat morari. Exercitus verò longa ciui-
tatum obſidione fatigatus, genitale ſolum cœpit ſuſpirare, poſt emenſos labores
quièrem deſiderare, coniugum ac liberorum dulces amplexus ante oculos mentis
reducere, & hac cauſa paulatim cotidie diffluere. Interim Adalgiſus, vt erat cal-
lidus, Imperatorem alloquitur; Cur vires ſuorum nullis exiſtentibus cauſis pro- «
fligaret, cur agros villáſque ſuæ ditioni ſubditas depopulari permitteret. Opor- «
teret vt & feſſis quies concederetur, & regio, quæ iam penè deuaſtata erat, cle- «
mentia Principis ſaluaretur. Flexus his ſuggeſtionibus Imperator, exercitum ex «
permaxima parte ad propria redire permiſit. Ipſe cum paucis in eodem loco re-
manſit, nil aduerſi ſuſpicatus. Adalgiſus Imperatorem deſtitutum ſuorum viri-
bus cernens, iam dudum conceptam iniquitatem parturit, & cum ſuis fautoribus
Palatium, in quo Imperator meridie quieſcebat, occupare nititur. Imperator
clamore irruentium excitatus, lecto deſilit, arma corripit, & cum perpaucis cor-
poris ſui cuſtodibus ad oſtium domus turbatus procedit: aditúmque ferro inter-
cludens, hoſtem à liminibus arcet. Adalgiſus ſentiens non ſine diſcrimine oſtia
domus eſſe penetranda, ab introitu pedem retrahit, Palatiúmque flammis exuri
iubet. Interea Imperator dextras ſibi dari petit, pacémque obnixè depoſcit. Cui

reſponſum eſt, non aliter petita impetraturum, niſi prius iureiurando promitte- A
Lvdovicvs II. Imp. ter, numquam ſe diebus vitæ ſuæ Beneuenti fines intraturum, neque pro ca-
Lvdovicvs. lumnia quam tunc patiebatur vindictam aliquando exacturum. Allatis itaque
Carolvs, Sanctorum pignoribus, neceſſitate conſtrictus, ſacramentum quod ab eo exige-
Calvvs. batur iurauit, ſtatímque poſtera die à Beneuento exiit.

872. Anno Dominicæ Incarnationis dccclxxii. Lvdovicvs Impera-
tor Romam venit, ibíque Conuentum celebrans, coram ſummo Pontifice multa
ſuper Adalgiſi tyrannide conqueſtus eſt. A Senatu Romano idem Adalgiſus ty-
rannus atque reipublicæ hoſtis declaratur, bellum etiam aduerſus eum decer-
nitur. Papa Ioannes Imperatorem à iuramento, quo ſe obligauerat, auctoritate
Dei & ſancti Petri abſoluit: affirmans nihil ſibi obeſſe, quod ob mortis pericu-
lum euadendum coactus fecerat. Nec ſacramentum eſſe dicendum, quod con-
tra ſalutem reipublicæ, quamuis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.
His exhortationibus Principis animum ad rediuiua certamina prouocat. Tamen
ne à ſuis periurus diceretur, nequaquam ipſe contra tyrannum procedit, ſed Re-
ginam cum exercitu dirigit. Adalgiſus verò audiens bellum aduerſum ſe ſum-
mis viribus parari, hoſtémque ſe ac tyrannum denuntiatum, metu percellitur, &
ſpem vitæ in fuga ponens in Corſicam inſulam ſeceſſit, ibíque delituit.

873. Anno Dominicæ Incarnationis dccclxxiii. Carolvs Calvvs Rex
Andegauenſem obſedit vrbem, incluſis in ea Normannis. Denique Normanni B
poſtquam Rotbertum & Ramnulfum, & alios nonnullos generoſæ ſtirpis viros,
qui patriam armis tuebantur, Deo habitatoribus terræ aduerſante occiderunt,
ſollicitati paucarum ciuitatum vel regionum direptione, & ex præda ſingularum,
quantæ opes vniuerſarum eſſent animo proſpicientes, Andegauis ciuitatem, ci-
uibus fugâ dilapſis, vacuam repetientes, ingrediuntur. Quam cùm munitiſſi-
mam, & pro ſitu loci inexpugnabilem eſſe vidiſſent, in lætitiam effuſi, hanc ſuis
ſuorúmque copiis tutiſſimum receptaculum aduerſus aduerſas ſibi Gentes fore
decernunt. Protinus nauibus per Medanam fluuium deductis, muróque appli-
catis, cum mulieribus & paruulis, vt habitaturi in ea intrant, diruta reparant,
foſſas vallóſque renouant, & ex ea proſilientes, repentinis incurſionibus circum-
iacentes regiones deuaſtant. Quod cùm Carolo tam pernicioſa peſtis in viſceri-
bus Regni interclusa nunciata eſſet, illicò ex omnibus Regnis, quæ ſuæ ditioni
parebant, ad commune incendium extinguendum exercitum colligit, atque ca-
ſtris in circuitu poſitis ciuitatem obſidione cinxit. Et quia Medana fluuius à par-
tibus Brittanniæ vrbis murum alluebat, Salomoni Regi Brittonum mandat, vt
contractis auxiliis citiùs adeſſet, vt communem hoſtem communibus viribus ex-
pugnarent. Qui aſſumptis ſecum multis Brittonum millibus, ſuper ripam flumi-
nis Medanæ tentoria figit. Igitur ex omnibus partibus vrbe obſidione circumda-
ta, multis diebus vndique ſumma virtute dimicatur, & noua & exquiſita machi-
namentorum genera applicantur. Sed conatus Regis parum profecit, quia & C
loci facies non facilem præbebat acceſſum, & paganorum valida manus, quia pro
vita res erat, ſummo reſiſtebat conamine. Exercitus verò cum longæ obſidionis
tædio, & fame ac peſte attereretur, cernentes Brittones vrbem inexpugnabi-
lem, conati ſunt fluuium à ſuo alueo deriuare, vt exſiccato naturali meatu, na-
ues Normannorum inuadere poſſent. Cœperunt itaque foſſam miræ profundi-
tatis ac latitudinis aperire. Quæ res tantum timorem Normannis ingeſſit, vt abſ-
que dilatione ingentem pecuniam Carolo pollicerentur, ſi ſoluta obſidione eis
ex ſuo Regno liberum præberet egreſſum. Rex turpi cupiditate ſuperatus, pe-
cuniam recepit, & ab obſidione recedens, hoſtibus viam patefecit. Illi con-
ſcenſis nauibus, in Ligerim reuertuntur, & nequaquam vt ſpoponderant ex
Regno eius receſſerunt: ſed ibidem permanentes, multò peiora quàm fecerant
fecerunt.

874. Anno Dominicæ Incarnationis dccclxxiv. Lvdovvicvs Imperator,
qui Romæ imperabat, moritur. Fuit verò iſte Princeps pius & miſericors, iuſti-
tiæ deditus, ſimplicitate purus, Eccleſiarum Dei defenſor, orphanorum & pu-
pillorum pater, eleemoſynarum largus largitor, ſeruis Dei humiliter ſe ſubmit-
tens, vt iuſtitia eius maneret in ſeculum, & cornu eius exaltaretur in gloria.

A EODEM anno Salomon Rex Brittonum à Paſquitano & VVrſando Ducibus ſuis dolo interficitur. Poſt cuius mortem cùm hij duo Regnum inter ſe diuidere vellent, ſed in diuiſione diſſentirent, eò quòd maxima pars PASQVITANI partibus faueret, bellum ab vtriſque ſummis viribus inſtauratur. Paſquitanus quamuis maiore multitudine abundaret, Normannorum tamen auxilia pecuniâ conducit, eáque ſuo exercitui miſcet, & mox contra æmulum ad pugnam proficiſcitur. VVRFANDI ſatellites videntes vires Regni ad Paſquitanum conceſſiſſe, cœperunt ab eo diffugere, vt vix mille in acie cum eo remanerent. Qui & ipſi cœperunt ſuadere, vt ſecederet, mortiſque periculum declinaret. Se cum paucis innumeram multitudinem ſuſtinere non poſſe. Ad hæc ille reſpondit: Abſit, « inquit, optimi commilitones, vt hodie faciam quod nunquam feci, ſcilicet vt « inimicis meis terga vertam, & gloria nominis noſtri infametur. Meliùs eſt nobi- « liter mori, quàm ignominioſam vitam ſeruare. Nec diffidendum eſt de victoria. « Fortunæ vires cum hoſtibus experiamur. Neque enim ſalus eſt in multitudine, « ſed potiùs in Deo. Huiuſcemodi exhortationibus animatis ſociis, ſuper triginta, & eo amplius, vt ferunt, aduerſariorum milia irruunt. Clamor in cœlum tollitur, pugna ſumma virtute conſeritur. Vurfandus cum ſuis confertiſſimam hoſtium aciem irrumpit, & veluti herba pratorum reciſa ante acumen falcis cadit, ira ferro cædit ſterniteque omnia. Rarò in illo Regno tantum ſanguinis fuſum eſt. Paſquitanus, vt mactari ſuos more pecudum vidit, cum paucis, quos gladius non-
B dum conſumpſerat, fugit. Porrò Normanni, qui in auxilium fuerant euocati, Monaſterium Sancti Melanij Epiſcopi ingreſſi ſunt, ibique ſe more ſolito communiunt. Et ſuccedente nocte fugâ dilapſi, ad naues reuertuntur. Fuit verò geſtum hoc prœlium in campis iuxta Redonis ciuitatem. Erat hic Vurfandus genere inter ſuos clarus, ſed virtutum experimentis & nobilitate clarior: quæ tanta in illo fuit, vt animi magnitudine, viriúmque gloria inter ſuos, vt diximus, nulli videretur eſſe ſecundus. Ad cuius mentis audaciam noſcendam dicere paulìſper placuit. Nam Salomon Rex aliquando hyemis tempore cùm contra Normannos caſtra poſuiſſet, vt ab eorum incurſione fines Regni ſui tueretur, prædictus Vurfandus vltra vires præſumens arroganter iactauit, ſi Rex cum exercitu recederet, ſe audere cum ſuis tantummodò in eodem loco remanere, & tribus diebus poſt diſceſſum Regis ibidem remorari. Diſtabant verò caſtra Brittonum à Normannorum claſſe tantùm octo milibus. Nunciata ſunt verba quæ Vurfandus quaſi leuiter protulerat, neſcio à quo, Haſtingo paganorum Duci. Non multo pòſt interiecto tempore, Salomon datis quingentis vaccis, pacem cum Normannis fecit. Et acceptis obſidibus, cùm redire in Regnum diſponeret, Legatus Haſtingi eum taliter alloquitur: Nunciatum eſt domino meo te tantum virum habere, qui ſe iactet « quòd te recedente ſolus cum ſuis hoc in loco audeat remanere. Si ergo tantus eſt « quantus ſibi videtur, incunctanter remaneat, quia dominus meus vult eum vide- « re, & noticiam eius habere. Interrogatus autem Vurfandus à Rege, vtrum hæc «
C dixiſſet, reſpondit ſe dixiſſe, & hæc eadem facere velle probare. Protinúſque licentiam remanendi petit. Cùm à Rege argueretur, cur tam fatua obſtinatione detentus, pro verbis inaniter in ventum prolatis vellet mori, ſuóſque morti tradere; nullatenus acquieuit. aſſerens niſi remanendi licentiam daret, nequaquàm illi in reliquum fidelis foret. Sed cùm Salomon irreuocabilem eius animum perſpexiſſet, dare ei ſolatium ex ſuis ſatellitibus voluit. Quod renuit, dicens, ſi alios quàm ſuos ſecum haberet, iam non eſſent vera quæ ſpoponderat. Rex cum omnibus copiis in Regnum receſſit, & Vurfandus in eodem loco cum ducentis ferè viris remanſit, ibique quinque diebus permanſit. Sexta nocte Haſtingus quendam captiuum à vinculis ſoluit, & eum ad Vurfandum direxit: mandans, vt ſibi ad vadum cuiuſdam torrentis inter tertiam & ſecundam ſuperuenientis diei horam occurreret, ibique mutuis colloquiis fruerentur. Qui nihil cunctatus, arma corripere ſociis imperat, & ad condictum locum abſque mora pergit. Proſpiciénſque vadum torrentis inter ſuos & aduerſarios quaſi limitem fore, nullo modo ibi conſiſtere voluit, ſed tranſuadato gurgite vltrò obuiam hoſtibus procedit. Normanni admirantes animoſitatem & audaciam viri, ab eo declinauerunt, nec eum bello appetere auſi ſunt. Ille vſque ad ſextam intrepidus expectans, cùm neminem aduerſariorum venire cerneret, cum ſuis ad propria reuerſus eſt. Nec illi

Lvdovicvs. Carolvs Calvvs.

animus minus in mortem inuictus, quàm in hoſtem fuit. Denique poſt peractam A
victoriam morbo grauiter ad extremum perducitur. Cuius inualetudinem cùm
perſenſiſſet Paſquitanus, reſumptis viribus fautores eius bello aggreditur. Qui
timore perterriti ad Ducem confugiunt, & cum lachrymis ei minas Paſquitani
aperiunt, petentes conſilium contra imminens periculum. At ille hortatur, vt
aduerſus hoſtem audacter procedant, ſuum vexillum ferentes. pollicetúrque vi-
ctoriam. Qui cùm reſpondiſſent, abſque eius præſentia non audete congredi, ſpi-
ritum, qui vna cum viribus corporis iam penè effugerat, reſumens, quia nec pe-
dibus, nec equo poterat ire, iubet ſe in lecto pottari, & ante aciem inimicorum
exponi, & ſic ſubire certamen. Quod cùm ſatellites feciſſent, mox hoſtes in fu-
gam verſi ſunt. Patrata victoria, cùm eum reportare vellent ad domum, inter
manus militum ſpititum exhalauit. Paucis interpoſitis diebus & ipſe Paſqui-
tanus defunctus eſt. Poſt horum duorum continuas mortes Ivdicheil ex
filia Heriſpoij Regis natus, & Alanvs frater Paſquitani, Brittanniam inter
ſe partiti ſunt. Inter quos eriam multa iurgia & bella fuerunt. Sed Iudicheile
in prœlio, quod contra Normannos magis audactet quàm prouidè geſſerat, in-
terempto, in ditionem Alani omnis Brittannia deuenit, quam etiam ſtrenuè gu-
bernauit.

Eodem anno Carolvs Calvvs Romam perrexit, & datis Apoſto-
lico Ioanni & Romanis magnis munetibus, Imperator creatur. B

876. Anno Dominicæ Incarnationis dccclxxvi. Lvdovvicvs Rex fi-
lius Ludouuici Pij apud Franconofurt Palatium diem clauſit extremum v. Kal.
Septembris, ſepultúſque eſt in Monaſterio Sancti Nazarij, quod *Laureſham* nun-
cupatur. Fuit autem iſte Princeps Chriſtianiſſimus, fide Catholicus, non ſolùm
ſecularibus, verumetiam Eccleſiaſticis diſciplinis ſufficientet inſtructus. Quæ re-
ligionis ſunt, quæ pacis, quæ iuſticiæ, ardentiſſimus executor. Ingenio callidiſſi-
mus, conſilio prouidentiſſimus, in dandls ſiue ſubtrahendis publicis dignitatibus
diſcretionis moderamine temperatus. In prœliis victotioſiſſimus, armorum quàm
conuiuiorum apparatibus ſtudioſiot, cui maximè opes erant inſtrumenta bellica.
Plus diligens ferri rigotem, quàm auri fulgorem. Apud quem nemo inutilis
valuit. In cuius oculis perraro vtilis diſplicuit, quem nemo muneribus corrumpe-
re potuit. Apud quem nullus pet pecuniam Eccleſiaſticam ſiue mundanam digni-
tatem obtinuit: ſed magis Eccleſiaſticam ptobis moribus, & ſancta conuerſatione,
mundanam deuoto ſeruitio & ſincera fidelirate. Habuit autem hic glorioſiſſimus
Rex, cuius memoria in benedictione eſt, Reginam nomine Hemmam ſibi in
matrimonium iunctam, quæ nobilis fuit genere: ſed quod magis laudandum eſt,
nobilirate mentis multò præſtantior. Ex qua ttes filios ſuſcepit excellentiſſimæ
indolis, videlicet Carlomannvm, Lvdovvicvm, & Carolvm, qui
felici ſorte poſt deceſſum patris imperij moderati ſunt gubernacula. C

Carolvs Calvvs Imp. Carlomannvs. Carolvs. Lvdovicvs.

Carolvs Calvvs audito quòd fratet obiſſet, nimio (vt aiunt) exultauit
gaudio, arbitratus portionem Regni Lotharij, quam frater tenuerat, in ſuos li-
bitus conceſſuram. Exercitum ergo quanta potuit celeritate adunauit, & cum
omnibus viribus Regnum ingreſſus, ad Aquis Palatium venit. Vbi paucis diebus
moratus, Coloniam profectus eſt. Dum hæc aguntur in Lotharij Regno, Car-
lomannvs primogenitus Ludouici Italiæ fines intrauerat, cupiens eam pater-
no ſuóque ſubiugate dominio. Siquidem Ludouuicus Imperator iam (vt diximus)
ab hac luce ſubtractus fuerat, & Carolus Caluus Imperatoris nomen repottans ex
Italia exceſſerat. Carolvs verò frater eius in Alemannia morabatur. Porrò
Lvdovvicvs, qui ad patris obitum fuerat, funeriſque exequias condigno
honore celebrauerat, apud Franconofurt principalem ſedem orientalis Regni re-
ſidebar. Cui cùm nunciatum eſſet, quòd Carolus patruus eius, iam Regni paterni
terminis occupatis, circa Rhenum caſtra poſuiſſet, nimio furore accenditur. Sta-
timque Legatos ad eum dirigit, orans, vt memor eſſet germanitatis atque con-
ſanguinitatis, memor eſſet iuramenti, quod fratri ſuo fecerat. Contentus foret fu-
niculo hereditatis diuinitus ſibi collato, & aliena nō inuaderet, ſed iuſtitia, caritas,
& concordia inter illum & nepotes ſummum teneret faſtigium. Sed huiuſcemodi
monita Carolus ſpreuit, aſſerens ſe cum fratre, non cum nepotibus pepigiſſe. Inte-
rim Ludouuicus exercitum ex Saxonia, Turingia, & Orientali Francia congregat,

A & vt in filio non tantum paternos vultus, quantum animi ſubtilitatem, artiúmque
ingenia recognoſcens, caſtra è regione Coloniæ contra caſtra Caroli ſuper ri-
pam fluminis magno apparatu collocat. Ipſe autem cum omni hoſtili virtute in-
ter Confluentes & Andrenacum Rhenum tranſiit. Nec defuit qui ad aures Ca-
roli perferret, nepotem cum omnibus copiis Rhenum tranſiſſe. Tunc primùm
animadertit Carolus ſe à caſtris Ludouuici eſſe illuſum. Mouit verò abſque mo-
ra exercitum, & cum quinquaginta, & eo amplius, vt ferunt, millibus in pago
Meginenſe, non longè ab Andrenaco caſtello, aduerſus eum ad pugnam proce-
dit. Sed non ſaluatur Rex in multa virtute. fallax enim equus ad ſalutem. Si qui-
dem inito certamine Reginarius Comes, qui regium vexillum ferebat, primo im-
petu extinguitur. confertiſſimæ acies à Ludouuici ſociis irrumpuntur. & ſicut
ignis in ſtipula immiſſus furit, & in momento cuncta deuorat, ita vires aduerſa-
riorum ferro conterunt, terræ proſternunt. Exercitus Caroli grauiter cæſus terga
vertit, & Ludouuici victoria fuit. Carolus vidẽs ſuos fugere, & ipſe fuga vitam ſer-
uauit. ſerò ſecum reuoluens, quanti diſcriminis ſit, æquitatis iura diuinarum hu-
manarúmque legum inſtitutionibus roborata, immoderatæ cupiditatis ambitione
violare velle. Acta eſt autem hæc ſtrages VIII. Id. Octobris. Poſt hæc conuene-
runt tres ſupradicti fratres in loco, qui dicitur *Sualifelt*, & ibi diuiſerunt paternum
Regnum. Carlomannus ſortitus eſt Baioariam, Pannoniam, & Carnutum, quod
B corruptè Carantanum dicitur, necnon & Regna Sclauorum, Behemenſium, &
Marahenſium. Ludouuicus Orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Fre-
ſiam, & partem Regni Lotharij. Porro Carolo Alamannia in parte ceſſit, & ali-
quæ ciuitates ex Regno Lotharij.

Carolvs Calvus.
Carlomannvs.
Carolvs.
Ludovicvs.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXVII. Carolus ſenior Romam 877.
ſecundò profectus eſt, vbi iampridem Imperatoris nomen Præſule à Sedis Apoſto-
licæ Ioanne ingenti pretio emerat, Regnumque Italiæ magis in tranſeundo vidit,
quàm fruendo potitus eſt. Euolutis deinde paucis diebus, Papiam ingreditur, in
qua cùm diſponendis publicarum rerum negotiis animum intenderet, repente
nunciatum eſt ei Carlomannum cum ingenti armatorum multitudine Langobar-
dorum terminos introiſſe. Mox pauore ſolutus, Ticinum, Padúmque tranſiit, &
ſummo anniſu in Gallias repedare contendit. Sed priuſquàm Alpium præeminen-
tia iuga, anguſtáque itinera attingeret, ægritudine pulſatur. Quam protinus mors
ſubſecuta finem vitæ impoſuit. Eſt autem fama, quòd à quodam Iudæo, qui voca-
batur Sedechias, poculum mortis ei propinatum ſit. Qui ei familiariùs adhærebat,
eo quòd in medendis corporum paſſionibus ſingularem experientiam habere vide-
retur. Porrò ſicofanta erat, & magicis præſtigiis incantationibúſque mentes ho-
minum deludebat. Obiit verò Non. Octobris. Corpus eius leuatum in feretro, à
ſuis extra Italiam deportatur. Sed quia fœtor intolerabilis ex putredine cadaue-
ris baiulantes grauabat, compulſi ſunt illud terræ mandare. Poſt aliquantos annos
C oſſa eius tranſlata ſunt, & Pariſius in Monaſterio Sancti Dionyſij honorificè ſe-
pulta. Cui ſucceſſit in Regnum filius eius LVDOVVICVS.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXVIII. eclypſis Lunæ magna 878.
facta eſt, menſe Octobris, die XV. Item eodem menſe eclypſis Solis accidit, die
XXIX. circa horam nonam. Paucis interiectis diebus, LVDOVVICVS Rex filius
Caroli, qui BALBVS appellabatur, eò quòd impeditioris & tardioris eſſet elo-
quij, ab hac luce ſubtractus eſt. Fuit verò iſte Princeps, vir ſimplex ac mitis, pa-
cis, iuſtitiæ, & religionis amator. Habuit autem, cùm adhuc iuuenilis ætatis flore
polleret, quandam puellam nobilem nomine ANSGARD, ſibi coniugij fœdere
copulatam, ex qua duos liberos ſuſcepit elegantis formæ, ac ingentis animi vir-
tute præſtantes. Horum vnus LVDOVVICVS, alter CARLOMANNVS voca-
batur. Sed quia hanc ſine genitoris conſcientia, & voluntatis conſenſu, ſuis ample-
xibus ſociauerat, ab ipſo patre ei poſtmodum eſt interdicta, & interpoſito iuriſiu-
randi ſacramento, ab eius conſortio in perpetuum ſeparata. Tradita eſt autem ei-
dem ab eodem patre ADHELEIDIS in matrimonium, quam grauidam ex ſe re-
liquit idem Rex cùm obiret. Quæ, tempore pariendi expleto, enixa eſt puerum,
cui nomen aui impoſuit, eúmque CAROLVM vocitari fecit.

Ludovicvs Balbvs.

ANNO DCCCLXXIX. LVDOVVICVS, qui Auſtraſiis imperabat, cognita morte 879.
æquiuoci ſui Regnum illius inuadere diſpoſuit, & tranſuadato Moſa Imperij fines

LVDOVICVS. CARLOMANNVS. occupauit. Cui occurrerunt duo memorati fratres cum valida manu. Sed intercurrentibus viciſſim Legationibus, nequaquàm pugna committitur, ſed pax roboratur. Adoleſcentes quippe vt fœderatus ab eis recederet Ludouuicus, portionem Regni Lotharij, quam auus paterque tenuerat, ex integro illi conceſſerunt, addita inſuper Attrabatis Abbatia Sancti Vedaſti. Facta itaque pactione, datiſque ſacramentis, cùm in Regnum idem Rex reuerteretur, repente obuiam habuit Normannorum innumeram multitudinem iuxta Carbonariam, in loco qui vocatur Thimum, cum ingenti præda ad claſſem repedantem. Cum quibus abſque mora conflixit, & Deo propiciante maximam ex eis partem gladio proſtrauit. Reliqui fugâ dilapſi, in ſupradictum fiſcum regium ſe communiunt, vbi HVGO filius Regis ex pellice natus, cùm incautiùs dimicaret, grauiter vulneratus, ab hoſtibus rapitur, & inter aduerſariorum manus animam reddidit. Rex verò exiſtimans quòd adhuc filius viuus ab inimicis ſeruaretur, exercitum ab impugnationis infeſtatione iubet ceſſare, vt quocumque pacto illum incolumem recipere poſſet. Interea nox ſuperueniens, Regem cum ſuis redire ad caſtra compulit. Normanni verò cadauera ſuorum flammis exurentes, noctu diffugiunt, & ad claſſem dirigunt greſſum. Rex diluculo conſurgens, cùm filium extinctum reperiſſet, nimio dolore afficitur. Corpus eius in loculo compoſitum, ad Loresham Monaſterium imperat deferri, ibique tumulari.

880. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXX. Carolomannus Rex paraliſi diſſolutus diem clauſit extremum VII. Non. Aprilis, ſepultúſque eſt cum debito honore in Baioaria, in loco qui dicitur Hodingas. Fuit verò iſte præcellentiſſimus Rex literis eruditus, Chriſtianæ Religioni deditus, iuſtus, pacificus, & omni morum honeſtate decoratus. Pulchritudo ei corporis inſignis, vires in homine quoque admirabiles fuere, nec inferior animi magnitudine. Plurima quippe bella cum patre, plurima ſine patre in Regnis Sclauorum geſſit, ſempérque victoriæ triumphum reportauit. Alloquio blandus, humilitate ornatus. In ordinandis Regni negociis ſingulari ſolertia prædītus. Prorſus vt nihil ei deeſſe in Regiæ Maieſtatis competentia videretur. Huic ex legitimo matrimonio non eſt nata ſoboles propter infœcunditatem coniugis. ſed ex quadam nobili femina filium elegantiſſimæ ſpeciei ſuſcepit, quem ARNVLPHVM nominari iuſſit, ob recordationem reuerentiſſimi Arnulphi Metteſis Eccleſiæ Epiſcopi, de cuius ſancto germine ſua, aliorúmque Regum Francorum proſapia pullulauerat. Quod non caſu accidiſſe, ſed quodam præſagio porrentóque futurorum actitatum videtur. Siquidem ab illo genealogia Regum cœlitus prouiſa, per interualla temporum, fecundis incrementorum ſucceſſibus cœpit exuberare, quouſque in MAGNO CAROLO ſummum Imperij faſtigium non ſolùm Francorum, verumetiam diuerſarum Gentium Regnorúmque obtineret. Poſt cuius deceſſum, variante fortuna, rerum gloria, quæ ſupra vota fluxerat, eodem quo acceſſerat modo, cœpit paulatim diffluere, donec deficientibus non modò Regnis, ſed etiam ipſa Regia Stirpe partim immatura ætate pereunte, partim ſterilitate coniugum marceſcente, hic ſolus de tam numeroſa Regum poſteritate idoneus inueniretur, qui Imperij Francorum ſceptra ſuſciperet. Quod in ſubſequentibus ſuo in loco lucidiùs apparebit.

LVDOVVICVS comperto quòd frater obiſſet, Baioariam ingreſſus, Reganaſburc venit, vbi omnes Optimates Regni ad eum confluentes, eius ditioni ſe ſubdiderunt. Conceſſit autem idem Rex Arnulfo Carantanum, quod ei pater iam pridem conceſſerat, in quo ſitum eſt caſtrum munitiſſimum, quod *Moſaburch* nuncupatur, eò quòd palude impenetrabili locus vallatus difficillimum adeuntibus præbeat acceſſum.

881. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXI. CAROLVS de Alemannia egreſſus, Langobardorum fines occupauit, ac in paucis diebus totam Italiam in deditionem accepit. Et Romam perueniens, à Præſule Apoſtolicæ Sedis Ioanne, & Senatu Romanorum fauorabiliter exceptus, cum magna gloria Imperator creatus eſt.

CAROLVS III IMP.

PER idem tempus Normannorum claſſis Vual fluuium ingreſſa, Niumago Palatio Regio applicuit, ibique caſtra poſuit. Quod factum cùm ad noticiam Ludouuici perlatum eſſet, abſque dilatione cum exercitu venit, & munitionem ob-

A ſidione clauſit. Conſetto nonnullis diebus cettamine, non adeò præualuit, quia Palatium ingentis magnitudinis, mirſque opetis, hoſtibus tutiſſimum præbebat receptaculum. In qua congreſſione captus eſt ab aduerſariis Everhardvs Saxo filius Meginardi Comitis, & captiuus ductus. Quem poſtea mater Eueſa magno precio dato incolumem recepit. Poſtremo Rex, accepta pollicitatione, quòd ſi ab obſidione ceſſatet Normanni continuo è Regno eius decederent, cum omnibus copiis receſſit. Illo recedente, pagani Palatium vna cum munitione flammis exurentes, nauibus accenſis oſtia Rheni tepetunt. Item eodem anno menſe Nouembrio duo Reges Notmannorum, Godefridus & Sigefridus, cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco, qui dicitur *Haſlon* iuxta Moſam. Et primo quidem [illegible] loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Treiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. Secunda incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia deuaſtant. Coloniam Agrippinam, Brunnam, ciuitates cum adiacentibus caſtellis, ſcilicet Tulpiacum, Iuliacum, & Nuiſam igne comburunt. Poſt hæc Aquis Palatium, Indam, Malmundatias, & Stabulaus Monaſteria in fauillam redigunt.

Carolvs III. Imp. Lvdovicvs.

Anno Dominicæ Incarnarionis DCCCLXXXII. Arduennam percurtentes Prumiam Monaſterium ingrediuntut ipſo die Epiphaniæ Domini. Vbi triduo commorantes, omnem in circuitu tegionem depopulati ſunt. In quo loco innu- 882.
B mera multitudine peditum ex agris & villis in vnum agmen conglobata, eos quaſi pugnatura adgredirur. Sed Normanni cernentes ignobile vulgus, non tantum inerme, quantum diſciplina militari nudatum, ſuper eos cum clamore irruunt, tantáque cæde proſtetnunt, vt btuta animalia, non homines mactari viderentur. His itaque patraris, onetati præda ad caſtra redeunt. Illis autem diſcedentibus, ignis, qui in diuerſis habiraculis accenſus remanſerat, eùm nullus eſſet qui eum extingueret, & Monaſtetium conſumpſit.

Dvm hæc aguntur, Lvdovvicvs Rex motbo grauatus, apud Franconofurt moritur XIII. Kal. Septembris, ſepultúſque eſt iuxta patrem in Loresham Cœnobio. Habuit autem Livtgardem Reginam in matrimonium copulatam, ex qua filium vnicum ſuſcepit, quem nomine ſuo Lvdovvicvm appellauit. Sed cùm, vt præmiſimus, poſt obitum fratris, ad obtinendum Regnum eius Baioatiam intraſſet, & Raganeſbureh motaretur, idem puerulus de feneſtra cecidit, & confractis ceruicibus ſtarim expirauit. Quæ non tantum immatura, quantum inhoneſta mots, non ſolùm Regi & Reginæ, verumetiam omni Domo Regiæ maximum luctum ingeſſit.

Normanni, audita morte Regis, nimio exultant tripudio, & iam non de conflictu, ſed de præda cogitant. Igitur cum omnibus viribus à munitione exiliunt, & Treuirorum nobiliſſimam ciuitatem Galliarum Non. Aprilis die ſacratiſſimæ Cœnæ Domini occupant. In qua vſque ſanctum diem Paſchæ feſſa ab iti-
C nere corpora recteantes, omne rerritorium vrbis citcumquaque vſque ad ſolum demoliti ſunt. Deinde ciuitatem flammis exutentes, Mediomatrico dirigunt aciem. Quod eùm comperiſſet eiuſdem vtbis Antiſtes VValo, adiuncto ſibi Bertulfo Epiſcopo, & Adelhardo Comite, vltro illis obuiam ad pugnam procedit. Inito certamine, Normanni victores extiterunt. Iſdem VValo Epiſcopus in prœlio cecidit. ceteri verò fugetunt. Pagani itet quod cepetant deſerentes, cum ingenti præda ſumma celeritate ad claſſes reuettuntut.

Ea tempeſtate Carolvs Imperator in Iralia motabatut. Vbi diuerſis Legationibus Getmaniæ ac Galliæ pulſatur, vt ad ſuſcipienda Regna ſibi hereditariò iure competentia feſtinaret, & peticlitanti Imperio ſuccurreret, quod capite amiſſo ludibrio hoſtibus erat. Qui nihil tardatus, cum omnibus copiis in Franciam venit, & cum Langobardis, Baioariis, Alamannis, Thuringis, Saxonibus, Fteſonibus, & cum omnibus Regnis ſuæ ditioni ſubditis, Normannos in ſupradicto loco obſidere exotſus eſt. Sed conatus eius parum effectum obtinuit, quanquàm, vt diximus, ex diuerſis Regnis & Gentibus inæſtimabilis multirudo in vnum confluxiſſet, indignatione cœleſti ſuper populum Chriſtianam Religionem profanantem deſæuienre. Nouiſſimè Godefridvs Rex Normannorum ea conditione Chriſtianum ſe fieri pollicetur, ſi ei munete Regis Fteſia prouincia concederetur, & Gisla filia Lotharij in vxorem datetur. Quæ vt optauit adeptus, ba-

CAROLVS III. IMP. LVDOVICVS III. CARLOMANNVS.

ptiſatus eſt, & ex ſacro fonte ab Imperatore ſuſceptus. Sigifrido autem & reliquis Normannis immenſum pondus auri atque argenti expoſitum eſt. Et tali tenore fines Regni excedunt. A

883. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXIII. LVDOVVICVS Rex filius Ludouuici Balbi moritur apud ſanctum Dionyſium, ibíque honorabiliter tumulatur. Quem omnes Galliarum populi nimio planctu lamentati ſunt. Fuit enim virtutis maximæ, Regnúmque ſibi ſubditum à paganorum infeſtatione potenter virilitérque defendit. Inter cetera quæ ſtrenuè geſſit, illud præcipuè prœlium commendatur, quod aduerſus Normannos in loco qui vocatur Sedalemote ſummis viribus exercuit. In quo certamine, vt ferunt, pluſquam octo millia aduerſariorum gladio proſtrauit. CARLOMANNVS frater Regnum illius obtinuit. Eodem tempore Bertulfus Treuirorum Epiſcopus migrauit ad Dominum Id. Febr. Cui ſucceſſit in Pontificali cathedra per electionem Cleri & totius plebis Ratbodus reuerentiſſimus Antiſtes VI. Idus Aprilis. His etiam diebus Rotbertus Præſul ab eodem Epiſcopo Ratbodo in Mettenſi Eccleſia conſecratur X. Kal. Maij.

Circa hæc tempora Hugo filius Lotharij in ſpem recuperandi paterni Regni ab aliquibus diſcordiarum ac litium ſectatoribus introducitur, omnéſque qui iuſticiam & pacem execrabantur ad eum confluxerunt. Ita vt paucis diebus innumera multitudo prædonum eius dominationi ſe ſubmiſerit. Inter quos etiam nonnulli ex Primoribus Regni vana ſpe ſeducti, manibus datis accedunt: videlicet Stephanus, Rotbertus, VVicbertus, Tiebaldus, Comites: Albricus, & frater eius Stephanus. Tantáque rapina & violentia ab his in Regno fit, vt inter horum & Normannorum maliciam nil differret, præter quod à cædibus & incendiis abſtinerent. Sic omnipotens Deus iratus Regno Lotharij aduerſabatur, & talibus incrementorum cladibus vires eiuſdem Regni radicitus exterminabat. vt prophetia ſanctiſſimi Nicolai Papæ, ſimul & maledictum, quod ſuper idem Regnum protulerat, adimpleretur. B

Hoc etiam tempore idem Hugo VVicbertum Comitem, qui ab ineunte ætate ſibi fauerat, interfecit. Paucis dehinc interpoſitis diebus, Bernarium nobilem virum, ſibíque fideliſſimum dolo trucidari iuſſit, pulchritudine illius captus vxoris, quam abſque momento ſibi in matrimonium iungit. Vocabatur autem mulier Friderada. Quæ antequàm Bernario ſociaretur, copulata fuerat Engilranno potenti viro, ex quo filiam peperit, quam poſtmodum Ricuinus Comes in coniugium accepit, quam etiam propter ſtuprum commiſſum idem Comes decollari iuſſit.

884. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXIV. Normanni, qui ab Haſlon receſſerant, Somnam fluuium intrant, ibique conſederunt. Quorum creberrimas incurſiones cùm CARLOMANNVS ſuſtinere non poſſet, pecuniam pollicetur, ſi à Regno eius recederent. Mox auidæ Gentis animi ad obtinendam pecuniam exardeſcunt, & XII. millia pondera argenti puri atque probati exigunt, totidémque annis pacem promittunt. Accepta tam ingenti pecunia, funes à littore ſoluunt, naues conſcendunt, & marina littora repetunt. Interea Carlomannus venatum perrexit, vbi & ab apro grauiter vulneratus, poſt modicum vitam cum Regno amiſit, ſepultúſque eſt apud ſanctum Dionyſium. Aiunt autem quidam, quòd à quodam ſuo ſatellite improuidè arma ferenti vulneratus fuerit. Et quia non ſponte, ſed inuitus hoc facinus commiſerat, idcirco à Rege celatum eſt, ne innoxius morti traderetur. C

Normanni cognita morte Regis, protinus in Regnum reuertuntur. Itaque Hugo Abba, & ceteri Proceres, Legatos ad eos dirigunt, promiſſionem & fidem datam violatam eſſe proclamant. Ad hæc illi reſpondent, ſe cum Carlomanno Rege, non cum alio aliquo fœdus pepigiſſe. Quiſquis ille eſſet, qui in Regnum eius ſuccederet, eiuſdem numeri & quantitatis pecuniam daret, ſi quietè ac pacificè Imperium tenere vellet. Territi huiuſcemodi mandatis Optimates Regni, ad CAROLVM Imperatorem Miſſos dirigunt, eúmque vltro in Regnum inuitant. Eique aduenienti ad Gundulphi-villam obuiam procedunt, & manibus ſacramentiſque iuxta morem datis, eius ditioni ſe ſubiciunt.

Eodem anno Normanni, qui in Ghinheim ex Denimarca venerant, adſcen-

Google

A tiente Godefrido, Yhen nauigio aſcendunt, & Diuſburch oppido occupato, munitionem in eodem loco more ſolito conſtruunt, & in eo tota hyeme reſident. Contra quos Heinricus Dux caſtra poſuit, & nullatenus prædas agere permiſit. Redeunte verò vernali temperie, caſtris exuſtis, maritimis locis ſe recipiunt. CAROLVS III. IMP.

HIS etiam diebus Nortmanni à Somna exeunt, & rurſus in Regnum Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louon, caſtrametati ſunt in confinio eiuſdem Regni, & continuis incurſionum infeſtationibus vtraque Regna fatigant. Ad quorum maliciam compeſcendam, Imperator ſemel & iterum exercitum miſit. ſed nihil dignum memoriæ aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXV. Hugo rebellare diſponens contra Imperatorem, Legatos ad Godefridum in Freſiam occultè dirigit, co quòd illi eſſet affinitate coniunctus, propter ſororem quam in coniugium acceperat. Hortatúrque, vt in patriam mitteret, & auxiliorum validam manum vndique contraheret, & cum omnibus viribus ſibi opem ferret, quatenus Regnum paternum vendicare armis potuiſſet. Et ſi id eius induſtriâ virtutiſque ſuffragio proſperitatis effectum obtineret, medietatem ipſius Regni pro munere pollicetur. His ſuaſionum promiſſionibus Godefridus veluti veneno infectus, occaſionis fomitem inquirit, qualiter ac ſi iuſta ratione à fidelitate Imperatoris ſe ſubducere præualeret. Statimque Gerulfum, & Gardulfum Comites Freſonum, Legatos 885.

B ad Cæſarem dirigit, mandátque ſi vellet vt in ea, quam pollicitus fuerat, fidelitate perſeueraret, fineſque Regni ſibi commiſſos ab incurſione propriæ Gentis defenſaret. Confluentem, Andrenacum, Sincicha, & nonnullos alios fiſcos obſequiis Imperialibus deditos ſibi largiretur, propter vini affluentiam, quæ in his locis exuberabat: eo quòd terra, quam ex munificentia Principis poſſidendam perceperat, minimè vini ferax eſſet. Agebat autem hoc ea animi intentione, vt ſi petita ſibi largirentur, ſuos in viſceribus Regni immiſcere poſſet, & varios euentus ſpeculari. Si autem ei denegarentur, nihilominus offenſus in ſibi prohibitis, quaſi iuſtitia dictante, rationabiliùs deſæuire poſſet, rebellioniſque cauſas ſuſcipere. Quorum callida machinamenta & factionum conſpirationes cùm perſenſiſſet Imperator, cum Heinrico viro prudentiſſimo altiori conſilio pertractat, quo ingenio hoſtem, quem in Regni extremitatibus introduxerat, extinguere poſſet. Et ſciens eſſe loca inacceſſibilia exercitui, propter diuerſarum aquarum innumeros decurſus, & impenetrabiles paludes, magis id arte quàm ex virtute experiri ſtatuit. Legatos igitur reſponſis abſoluit, & ad Godefridum redire permiſit: aſſerens per ſuos Miſſos de omnibus Legationum ſuarum cauſis ea reſponſa redditurum, quæ ſibi & eidem Godefrido eſſent conuenientia. tantùm vt in cœpta fidelitate perſeueraret. Poſt hæc Heinricum ad eundem virum mittit, & vt fraus quæ ſtruebatur occultaretur, cum eo VVilliberrum venerabilem Epiſcopum Coloniæ Agrippinæ. Qui ſuis ſatellitibus ſecretò imperat, vt per Saxoniam properantes,

C non agmine facto, ſed ſparſim ſibi occurrerent loco & die quo eis condixit. ipſe cum perpaucis Coloniam venit. Et aſſumpto ſecum præfato Epiſcopo, mox in Batuam proficiſcitur. Godefridus audito eorum aduentu, illis obuiam procedit ad locum qui dicitur *Heriſpich*, in quo Rheni fluenta & VVal vno ſe alueo reſoluunt, & ab inuicem longiùs recedentes Batuam prouinciam ſuo gurgite cingunt. Hanc inſulam ingredientes Epiſcopus & Comes, multa à Godefrido audiunt, multa ex parte Imperatoris reſpondent. Dies ad occaſum vergitur. Soluto colloquio inſulâ excedunt, hoſpitia repetunt, in craſtinum reuerſuri. Heinricus Epiſcopum hortatur, vt die ſubſequenti Giſlam vxorem Godefridi extra inſulam euocaret, eámque ad pacis ſtudium prouocare ſatageret. Interim ipſe cum Godefrido cauſam EVERHARDI Comitis agitaret, cuius rerum poſſeſſio ab eo violenter diripiebatur. Deinde perſuadet eidem Euerhardo, vt de iniuſtitia, quam patiebatur, in medio adſurgens ſe proclamaret. Et cùm à ferocis & barbaræ Gentis homine durius & contumelioſius verbum ſibi eſſet prolatum, abſque mora euaginato gladio eum ſummo anniſu in capite percutit, antequam à terra eleuari poſſet. Quid plura? Ab Euerhardo primò percuſſus, & à ſatellibus Heinrici confoſſus Godefridus moritur. Omnéſque Nortmanni, qui in Batua reperti ſunt, trucidantur. Non multis pòſt interpoſitis diebus, Hugo eiuſdem Heinrici conſilio ad Gundulfi-villam promiſſionibus attractus, dolo capitur, & iuſſu Im-

CAROLVS III. IMP. peratoris ab eodem Heinrico ei oculi eruuntur, omnéſque fauentes dehoneſtantur. Poſt hæc in Alamannia in Monaſterio ſancti Galli mittitur. indè poſtea in patriam reuocatur. Nouiſſimè temporibus Zunentibolchi Regis in Prumia Monaſterio manu mea adtonſus eſt. * Ergo enim tunc temporis in eodem loco Dominici ouilis, quamuis non idoneus, tamen cuſtos. Vbi non poſt multos annos moritur & ſepelitur.

** Hinc patet iſtorum Annalium Collectorem pleraque ex Reginone ad verbum tráſcripſiſſe: non autem Reginonem ex iſtis Annalibus ſua deſumpſiſſe.*

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXVI. Nortmanni à Somna fluuio exeunt, & rurſus in Regno Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louon caſtra ſedéſque ſtatuunt, ſcilicet in confinio vtriuſque Regni, & continuis incurſionum infeſtationibus vtraque Regna fatigant. Ad quorum ingenitam malitiam compeſcendam, Imperator ſemel & iterum exercitum miſit. Sed nihil dignum aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt.

887. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXVII. Nortmanni à Louon recedentes, Sequanam ingrediuntur, & Pariſius applicantes caſtra ponunt, & ciuitatem obſidione claudunt. Contra quos Imperator Heinricum Ducem cum exercitu vernali tempore dirigit. ſed minimè præualuit. Erant enim, vt ferunt, XXX. & eo amplius aduerſariorum millia, omnes penè robuſti bellatores. Denuò æſtiuo tempore antequam ſegetes in manipulos redigerentur, idem Heinricus cum exercitibus vtriuſque Regni Pariſius venit. Et circumſtantibus legionibus, ipſe cum perpaucis propiùs accedens, munitionem circuit, ſitum loci contemplatur, aditúmque perquirit, quo exercitui cum hoſtibus minus periculoſus pateret congreſſus. Porrò Nortmanni audientes appropinquare exercitum, foderant foueas latitudinis vnius pedis, & profunditatis trium, in circuitu caſtrorum, eáſque quiſquiliis & ſtipula operuerant. ſemitas tantùm diſcurſui neceſſarias intactas reſeruantes. Pauci igitur latrunculi, qui latitabant in conçauis viarum itineribus, videntes Heinricum appropinquare, citò ſurgunt à locis, quibus deliruerant, prouocántque virum telis, & voce laceſſunt. Ille animi magnitudine indignitatem rei non ferens, ſuper eos irruit, & mox in cæcis foueis equus cui inſidebat impegit, & cum ipſo in terram corruit. Hoſtes verò ſumma cum feſtinatione aduolantes, antequam à loco eleuaretur, cum terræ confodiunt, & aſpiciente vniuerſo exercitu abſque mora trucidant. arma auferunt, & ſpolia ex parte diripiunt. Agminibus autem impetum facientibus, vix cadauer exanime eruitur, & à ſuis vſque Sueſſionis deportatum in Baſilica ſancti Medardi ſepelitur. Exercitus verò amiſſo Duce ad propria reuertitur.

EODEM tempore Hugo Abba magnæ poteſtatis vir, & magnæ prudentiæ, Aurelianis moritur, & apud ſanctum Germanum Autiſſiodoro tumulatur. Ducatus autem, quem tenuerat, & ſtrenuè rexerat, ODONI filio Rotberti ab Imperatore traditur, qui ea tempeſtate Pariſiorum Comes erat, & cum Gozlino eiuſdem vrbis Epiſcopo contra Nortmannorum aſſiduam impugnationem ciuitatem totis viribus tuebatur. His etiam diebus prædictus Gozlinus Epiſcopus inter ipſas obſidionum preſſuras migrauit à ſeculo. In cuius loco ſubſtitutus eſt ab Imperatore Aſchiricus Epiſcopus. Poſt hæc Imperator Galliarum populos perluſtrans, Pariſius cum immenſo exercitu venit, ibique aduerſus hoſtes caſtra poſuit. Sed nihil dignum Imperatoria Maieſtate in eodem loco geſſit. Ad extremum conceſſis terris & regionibus, quæ vltra Sequanam erant, Nortmannis ad deprædandum, eò quòd incolæ illarum ſibi obtemperare nollent, receſſit, & rectò itinere in Alamanniam perrexit. Et primò quidem Luduuardum Epiſcopum Vercellenſem, virum ſibi percharum, & in adminiſtrandis publicis vtilitatibus vnicum Cõſiliarium, obiecto adulterij crimine, eò quòd Reginæ ſecretis familiariùs quàm oportebat immiſceretur, à ſuo latere cum dedecore repulit. Deinde paucis interpoſitis diebus coniugem RICGARDEM (ſic enim Auguſta vocabatur) pro eadem re in concionem vocat. Et (mirum dictu) publicè proteſtatur, numquam ſe carnali coitu cum ea miſcuiſſe, cùm pluſquam decennio legitimi matrimonij fœdere eius conſortio eſſet ſociata. Illa econtra non ſolùm ab eius, ſed etiam ab omni virili commixtione ſe immunem eſſe profitetur, & de virginitatis integritate gloriatur. Idque ſe approbare Dei omnipotentis iudicio, ſi marito placeret, aut ſingulari certamine, aut ignitorum vomerum examine fiducialiter adfirmat. Erat enim religioſa femina. Facto autem diſſidio, in Monaſterio, quod in proprietate ſua,

A conſtruxerat, Deo famulatura receſſit.

CAROLVS III. IMP. ARNVLFVS.

His ita geſtis, Imperator corpore & animo cœpit ægrotare. Menſe itaque Nouembri circa tranſitum ſancti Martini Triburias venit, ibique Conuentum generalem conuocat. Cernentes verò Optimates Regni, non modò vires corporis, verumetiam animi ſenſus ab eo diffugere, ARNVLFVM filium Carlomanni vltrò in Regnum attrahunt. Et ſubitò facta conſpiratione ab Imperatore deficientes, ad prædictum virum certatim tranſeunt: ita vt in triduo vix aliquis remaneret, qui ei ſaltem officia humanitatis impenderet. Cibus tantùm & potus ex Liutberti Epiſcopi ſumptibus adminiſtrabatur. Erat res ſpectaculo digna, & æſtimatione ſortis humanæ, rerum varietate miranda. Nam ſicut ante ſecunda fortuna, rebus vltra quàm arbitrari poſſet affluentibus, tot tantáque Imperij Regna ſine laborum ſudoribus, ſine bellorum certaminibus attraxerat, ita vt poſt Magnum Carolum maieſtate, poteſtate, diuitiis, nulli Regum Francorum videretur eſſe poſtponendus: ita nunc aduerſa velut in oſtentatione fragilitatis humanæ deſtruens, quæ fortuna cumulauerat cuncta inhoneſtè in momento abſtulit, quæ proſpero arridens ſucceſſu quondam glorioſè adtulerat. Mittit ergo ad Arnulfum ex Imperatore effectus egenus, & deſperatis rebus non de Imperij dignitate, ſed de victu cottidiano cogitans, tantùm alimentorum copiam ad ſubſidium vitæ præſentis ſupplex expoſcit. Dirigit etiam BERNARDVM filium, quem ex pellice
B ſuſceperat, cum exeniis, eúmque eius fidei commendat. Miſeranda rerum facies, videre Imperatorem opulentiſſimum, non ſolùm fortunæ ornamentis deſtitutum, verumetiam humanæ opis egentem. Conceſſit autem Arnulfus Rex nonnullos fiſcos in Alamannia, vnde ei alimonia præberetur. Ipſe verò compoſitis in Francia feliciter rebus, in Baioariam reuertitur.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXVIII. Carolus Imperator 888.
tertius huius nominis & dignitatis, obiit pridie Idus Ian. ſepultúſque eſt in Augea Monaſterio. Fuit verò hic Chriſtianiſſimus Princeps Deum timens, & mandata eius ex toto corde cuſtodiens, Eccleſiaſticis ſanctionibus deuotiſſimè parens, in eleemoſynis largus, orationi & Pſalmorum melodiis indeſinenter deditus, laudibus Dei ineffabiliter intentus, omnem ſpem & conſilium ſuum diuinæ diſpenſationi committens. Vnde & ei omnia felici ſucceſſu concurrebant in bonum: ita vt omnia Regna Francorum, quæ prædeceſſores ſui non ſine ſanguinis effuſione cum magno labore acquiſierant, ipſe perfacilè in breui temporum ſpatio ſine conflictu, nullo contradicente, poſſidenda perceperit. Quòd autem circa finem vitæ dignitatibus nudatus, boníſque omnibus ſpoliatus eſt, tentatio fuit, vt credimus, non ſolùm ad purgationem, ſed quod maius eſt, ad probationem. Siquidem hanc, vt ferunt, patientiſſimè tolerauit. in aduerſis ſicuti in proſperis gratiarum vota perſoluens. Et ideò coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe, aut iam accepit, aut abſque dubio accepturus eſt. Poſt cuius mortem Regna, quæ
C eius ditioni paruerant, veluti legitimo deſtituta herede, in partes à ſua compage reſoluuntur. Et iam non naturalem Dominum præſtolantur, ſed vnumquodque de ſuis viſceribus Regem ſibi creari diſponit. Quæ cauſa magnos bellorum motus excitauit. Non quia Principes Francorum deeſſent, qui nobilitate, fortitudine, & ſapientia Regnis imperare poſſent: ſed quia inter ipſos æqualitas generoſitatis, dignitatis, ac potentiæ, diſcordiam augebat. nemine tantùm ceteros præcellente, vt eius dominio reliqui ſe ſubmittere dignarentur. Multos enim idoneos Principes ad Regni gubernacula moderanda Francia genuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armaſſet.

IGITVR quædam pars Italici populi BERENGARIVM filium Euerhardi, qui Ducatum Foroiulianorum tenebat, Regem ſibi ſtatuunt. Quidam VVIDONEM filium Lamberti Ducem Spoletanorum æquè regia dignitate ſublimandum decernunt. Ex qua diſſenſionum controuerſia tanta ſtrages ex vtraque parte poſtmodum facta eſt, tantúſque humanus ſanguis effuſus, vt iuxta Dominicam vocem, Regnum in ſeipſo diuiſum deſolationis miſeriam penè incurrerit. Ad extremum VVido victor exiſtens Berengarium Regno expulit. Pulſus itaque Arnulfum Regem adiit, eiúſque patrocinia contra hoſtem expoſcit. Quid verò Arnulfus fecerit, qualiter Italiæ Regnum bis cum exercitu penetrauerit, ſuo in loco commemorabitur.

ARNVLFVS. ODO. INTEREA Galliarum populi in vnum congregati, cum conſenſu Arnulfi A
ODONEM Ducem filium Rotberti, de quo paulò ſuperiùs mentionem fecimus, virum ſtrenuum, cui præ ceteris formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & virium ſapientiæque magnitudo inerat, Regem ſuper ſe pari conſilio & voluntate creant. Qui rempublicam viriliter rexit, & contra aſſiduas deprædationes Normannorum indefeſſus propugnator extitit.

PER idem tempus RODVLFVS filius Chuonradi, nepos Hugonis Abbatis, de quo ſuprà meminimus, prouinciam inter Iurum & Alpes Penninas occupat, & apud ſanctum Mauricium, accitis ſecum quibuſdam Primoribus, & nonnullis Sacerdotibus, coronam ſibi impoſuit, Regémque ſe appellari iuſſit. Poſt hæc mittit Legatos per vniuerſum Regnum Lotharij, & ſuaſionibus pollicitationibúſque Epiſcoporum ac nobilium virorum mentes in ſui fauorem demulcet. Quod cùm nuntiatum eſſet Arnulfo, illicò cum exercitu ſuper eum irruit. Ille verò per arctiſſima itinera fugâ dilapſus, in tutiſſimis rupium locis ſalutis præſidium quæſiuit. Omnibus itaque diebus vitæ ſuæ Arnulfus & Zuenriboleus filius eius eundem Rodulfum perſecuti ſunt, nec tamen eum lædere potuerunt: quia, vt ſuprà expreſſum eſt, loca inacceſſibilia, quæ in multis ſolis hibicibus peruia ſunt, inſequentium confertas acies procul ab ingreſſu repellebant.

EODEM anno Nortmanni, qui Pariſiorum vrbem obſidebant, miram & inauditam rem non ſolùm noſtra, ſed etiam ſuperiore ætate fecerunt. Nam cùm ciuitatem inexpugnabilem eſſe perſenſiſſent, omni virtute, omníque ingenio laborare cœperunt, quatinus vrbe poſt tergum relicta, claſſem cum omnibus copiis per Sequanam ſurſum poſſent euehere. & ſic Hionnam fluuium ingredientes, Burgundiæ fines abſque obſtaculo penetrarent. Ciuibus autem omni inſtantia prohibentibus aſcenſum fluminis, naues per ſiccum pluſquam duorum paſſuum millibus trahunt, & taliter declinato omni periculo iterum eas Sequanæ fluentis immergunt. Et poſt paululum Sequanam relinquentes, Hionnam vt diſpoſuerant, & ſub omni celeritate nauigantes, Senonis applicuerunt. Ibíque caſtris poſitis, per continuos ſex menſes eandem vrbem obſidione claudunt, totámque penè Burgundiam rapinis, cædibus, ac incendiis demoliuntur. Sed ciuibus fortiter repugnantibus, Deo protegente, nequaquam præfatam ciuitatem capere potuerunt. Quamquam omni laborum ſudore, omniúmque artium & machinamentorum ingenio id multipliciter pertentaſſent. B

889. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXIX. gens Hungarorum ferociſſima & omni bellua crudelior, retro ante ſeculis ideò inaudita, quia nec nominata, à Scithicis Regnis, & à paludibus, quas Thanais ſua refuſione in immenſum porrigit, egreſſa eſt. Sed priuſquam ipſius Gentis acta crudelia perſequamur ſtylo, non ſuperfluum videatur, ſi de Scithiæ ſitu, Scitharúmque moribus, Hiſto-
» riographorum dicta ſequentes, aliquid commemoremus. Scithia (vt aiunt) in
» Oriente extenſa, includitur ab vno latere Ponto, ab altero Montibus Ripheis, à C
» tergo Aſia, & Ithaſi flumine. Patet autem multum in longitudinem & latitudi-
» nem. Omnibus hanc inhabitantibus inter ſe nulli fines. Perraro enim agrum exer-
» cent. Nec domus illis vlla, aut tectum vel ſedes eſt, armenta & pecora ſemper
» paſcentibus, & per multas ſolitudines errare ſolitis. Vxores liberóſque ſecum in
» plauſtris vehunt. carris imbrium hyemíſque cauſa rectis pro domibus vtuntur.
» Nullum ſcelus apud eos furto grauius. Quippe ſine tecti munimento pecora & ar-
» menta, alimentáque habentibus, quid præter ſiluas ſupereſſet, ſi furari liceret?
» Aurum & argentum non perinde vt reliqui mortales appetunt. Venationum &
» piſcationum exercitiis inſeruiunt. Lacte & melle veſcuntur. Lanæ his vſus ac ve-
» ſtium ignotus. Et quamquam continuis frigoribus afficiantur, pellibus tantùm fe-
» rinis ac murinis induuntur. Imperium Aſiæ ter quæſiuere, ipſi verò perpetuò ab
» alieno Imperio aut intacti aut inuicti manſere, nec virorũ magis quàm feminarum
» virtutibus claruere. Quippe cùm ipſi Parthos Bactrianóſque, feminæ autem eorum
» Amaſonum Regna condiderint. Prorſus vt res geſtas virorum mulierúmque con-
» ſiderantibus incertum ſit, vter apud eos ſexus inluſtrior fuerit. Darium Regem
» Perſarum turpi à Scithia ſummouerunt fuga. Cyrum cum omni exercitu trucida-
» uerunt. Alexandri Magni Ducem Sopirionam pari ratione cum vniuerſis copiis
» deleuerunt. Romanorum audiere, non ſenſere arma. Laboribus & bellis aſperi,

vires

A vires corporis immenſæ. Abundant verò tanta multitudine populorum, vt eos genitale ſolùm non ſufficiat alere. Septentrionalis quippe plaga, quantò magis ab æſtu ſolis remota eſt, & niuali frigore gelida, tantò ſalubrior corporibus hominum, & propagandis gentibus coaptata: Sicut econtra omnis meridiana regio, quò ſolis eſt feruori vicinior, eò ſemper morbis abundat, & educandis minus eſt apta mortalibus. Vnde fit vt tantæ populorum multitudines Arctoo ſub axe oriantur, vt non immeritò vniuerſa illa regio à Tanai fluuio vſque ad Occiduum, licèt & propriis loca in ea ſingula nuncupentur nominibus, generali tamen vocabulo Germaniæ ſæpè nominetur. Ab hac ergo populoſa Germania ſæpè innumerabiles captiuorum turmæ abductæ, meridianis populis precio diſtrahuntur. Multæ quoque ex ea, pro eo quòd tantos mortalium germinat, quantos alere vix ſufficit, frequenter Gentes egreſſæ ſunt, quæ nihilominus & partes Aſiæ, ſed maximè ſibi contiguam Europam afflixerunt. Teſtantur hoc vbique vrbes erutæ per totam Illiricum Galliámque: ſed maximè miſeræ Italiæ, quæ penè illarum omnium eſt Gentium experta ſæuitiam. ARNVLF I. ODO. " " " " " " " "

Ex ſupradictis igitur locis gens memorata à finitimis ſibi populis, qui Pecinaci vocantur, à propriis ſedibus expulſa eſt, eo quòd numero & virtute præſtarent, & genitale, vt præmiſimus, rus exuberante multitudine non ſufficeret ad habitandum. Horum itaque violentia effugati, ad exquirendas quas poſſent
B incolere certas ſedéſque ſtatuere, valedicentes patriæ, iter arripiunt. Et primo quidem Pannoniorum & Auarum ſolitudines pererrantes, venatu ac piſcatione victum cottidianum quæritant. Deinde Carantanorum, Marahenſium, ac Bulgarum fines crebris impulſionum infeſtationibus inrumpunt. perpaucos gladio, multa millia ſagittis interimunt. Quas tanta arte ex corneis arcubus dirigunt, vt earum ictus vix præcaueri poſſit. Cominus enim in acie prœliari, aut obſeſſas expugnare vrbes neſciunt. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus. Sæpè etiam fugam ſimulant, nec pugnare diu poſſunt. Ceterùm intolerandi forent, ſi quantus eſt impetus, vis tanta & perſeuerantia eſſet. Plerumque in ipſo ardore certaminis prœlia deſerunt, ac paulo poſt pugnam ex fuga repetunt. vt cùm maximè viciſſe te putes, tunc tibi diſcrimen ſubeundum ſit. Quorum pugna, quò ceteris Gentibus inuſitatior, eò & periculoſior. Inter horum & Brittonum conflictum, hoc vnum intereſt, quòd illi miſſilibus, iſti ſagittis vtuntur. Viuunt non hominum, ſed belluarum more. Carnibus ſiquidem, vt fama eſt, crudis veſcuntur, ſanguinem bibunt. Corda hominum quos capiunt particulatim diuidentes, veluti pro remedio deuorant. Nulla miſeratione flectuntur, nullis pietatis viſceribus commouentur. Capillos vſque ad verticem ferro cædunt. Super illos ire, conſiſtere, metari, ac colloqui ſolent. Liberos ac ſeruos ſuos equitare, ac ſagittare magna induſtriâ docent. Ingenia illis tumida, ſeditio-
C ſa, fraudulenta, præcocia. Quippe eandem ferocitatem feminis, quàm viris adſignant. Semper in externos, aut in domeſticos motus inquieti, naturâ taciti, ad faciendum quàm ad dicendum promptiores. Huius igitur nefandiſſimæ Gentis crudelitate non ſolùm memoratæ regiones, verumetiam Italiæ Regnum ex permaxima parte deuaſtatum eſt.

Eodem anno Nortmanni à Senonica vrbe recedentes, denuò Pariſius cum omnibus copiis deuenerunt. Et cùm illis deſcenſus fluminis à ciuibus omninò inhiberetur, rurſus caſtra ponunt, ciuitatem totis viribus impugnant. Sed Deo opem ferente nihil præualent. Tranſactis paucis diebus, iterum Sequanam cum claſſe aſcendunt, & Matronam fluuium ingredientes, Trecas ciuitatem incendio cremant, & vſque Virdunenſem ac Tullenſem vrbes cuncta circumquaque depopulantur.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXC. Arnvlfvs Rex conceſſit 890.
Zuentibolh Marahenſium Sclauorum Regi Ducatum Behemenſium, qui hactenus Principem ſuæ cognationis ac Gentis ſuper ſe habuerant, Francorúmque Regibus fidelitatem promiſſam inuiolato fœdere conſeruauerant. Eò quòd illi, antequam in Regni faſtigio ſublimaretur, familiaritatis gratiâ fuerit connexus. Denique filium eius, quem ex pellice ſuſceperat, à ſacro fonte leuauit, eúmque ex nomine ſuo Zventibolh appellari fecit. Quæ res non modicum diſcordiarum & defectionis præbuit incitamentum. Nam & Behemi à fidelitate diutiùs

ARNVLFVS. ODO.

cuſtodita receſſerunt. Et Zuentibolh ex adiectione alterius Regni vires non par- A
uas ſibi acceſſiſſe ſentiens, faſtu ſuperbiæ inflatus, contra Arnulfum rebellauit. Quod cùm cognouiſſet Arnulfus, cum exercitu Regnum Marahenſium Ingreſſus, cuncta quæ extra vrbes teperit ſolo tenus demolitus eſt. Ad vltimum, cùm & ceteræ fructiferæ arbores radicitus exciderentur, Zuentibolh pacem popoſcit, & dato filio obſide hanc ſerò promeruit.

PER idem tempus Nortmanni à Matrona fluuio exeuntes Pariſius reuertuntur. Et quia omnimodis deſcenſus fluminis per pontem prohibebatur, tertiò caſtra locant, & iterato certamine prædictam vrbem impugnant. Sed ciuibus, qui continuis operum ac vigiliarum laboribus indurucrant, & aſſiduis bellorum conflictibus exercitati erant, audaciter reluctantibus, Nortmanni deſperatis rebus naues per terram cum magno ſudore trahunt, & ſic alueum repetentes Brittanniæ finibus claſſem traiciunt. Quoddam caſtellum in Conſtantienſi territorio, quod ad Sanctum Loth dicebatur, obſident, & acceſſum ad fontem aquæ ex toto prohibentes oppidanis ſiti areſcentibus, fit deditio, eo pacto: vt vita tantùm conceſſa, cetera tollerent. Illis à munitione progreſſis, Gens perfida fidem & promiſſa data prophanat, omnéſque abſque reſpectu iugulat. Inter quos Epiſcopum Conſtantienſis Eccleſiæ interimunt.

ERAT antem tunc temporis inter Alanum, & Iudichcil Duces Brittonum non parua de partitione Regni diſſenſionum controuerſia. In hoc ergo ſchiſmate & B
diuiſione non tantum terrarum, quantum mentium, pagani Brittones reperientes, ſuper eos fiducialiter Irruunt. Illi dum priuatum ſingulorum, non commune vniuerſorum, bellum ducunt, & auxilium ferre alter alteri recuſat, quaſi victoria vnius non omnium foret, grauiter ab hoſte læduntur. Cæduntur paſſim, & vſque Blauittam fluuium omnis eorum poſſeſſio diripitur. Tunc primùm intelligentes quantam ſibi perniciem, quantas aduerſariis vires, diſcordia adminiſtraret, per internuncios ſe inuicem confirmant, tempus & locum eundi condicunt, bellúmque communibus viribus conſtruunt. Itaque Iudicheil, qui erat adoleſcentior, cupiens gloriam nominis ſui exaltare, non expectato Alano cum ſociis prœlium conſerit, multa millia hoſtium cædit, reliquos in quendam vicum fugere compulit. Quos cùm vltra quàm oporteret inprouidè perſequeretur, ab ipſis extinguitur. Ignarus quia vincere bonum eſt, ſuperuincere non eſt. Periculoſa eſt enim deſperatio. Poſt hæc Alanus coadunata omni Brittannia tale votum vouit, vt ſi aduerſarios per diuinam virtutem poſſet ſuperare, decimam partem omnium bonorum ſuorum Deo & ſancto Petro Romam deſtinaret. Omnibus autem Brittonibus idem votum ſpondentibus, ad pugnam procedit: & commiſſo prœlio tanta ſtrage hoſtes effudit, vt vix quadringenti viri ex quindecim millibus ad claſſem repedarent.

891. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCI. Nortmanni duobus continuis prœliis in Brittannia grauiter attriti, in Regnum Lotharij claſſem transferunt, & C
caſtris metatis prædas exercent. Contra quos ARNVLFVS Rex exercitum dirigit, iubétque ſuper Moſam tentoria figere, tranſitúmque fluminis hoſtibus prohibere. Sed antequam exercitus in vnum colligeretur, ad condictum locum iuxta Treiectenſem Nortmanni ſuperiora tenentes circa Leodium Moſam tranſierunt. Et hoſtilem expeditionem à tergo relinquentes, in ſiluis & paludibus Aquis Palatio contiguis diſperguntur. Obuios quoſque perimunt, plauſtra, & vehicula, in quibus alimenta exercitui deferebantur, capiunt. Quæ fama cùm ad exercitum perueniſſet, qui iam ipſo die Natiuitatis ſancti Ioannis Baptiſtæ penè in vnum conuenerat, non tam tremor quàm ſtupor mentes omnium occupauit. Principes verò concione conuocata non tam de periculo, quàm de re dubia conſulunt. Incerti vtrum Ribuariorum fines intrantes, Coloniam tenderent, vt per Prumiam tranſeuntes Treueris dirigerent greſſum; vel certè congregata aduerſum ſe multitudine pertimeſcentes, tranſuadata Moſa, ad claſſem feſtinarent. Inter hæc nox ſuperueniens Conuentum ſoluit. Poſtera die cùm aurora radios ſuæ lucis repræſentaret, omnes armantur, & leuatis vexillis per deſcenſum fluminis ad pugnam gradiuntur. Cúmque torrentem, qui Gulia dicitur, tranſiſſent, acies pariter ſubſtiterunt. Dehinc deliberant, ne omnis exercitus incaſſum fatigaretur, quòd vnuſquiſque Procerum duodecim ex ſuis mitteret, qui in vnum

A agmen redacti hoſtes inueſtigarent. Hæc ſermocinantibus ſubitò apparuerunt ſpiculatores Normannorum. Quos cùm omnis multitudo inconſultis Ducibus confuſo ordine inſequeretur, peditum turmas in quadam villula offendit, qui in vnum conglobati facile ſparſim ſuperuenientes repellunt, atque retrorſum redire cogunt. Deinde perſtrepentibus ſecundum morem pharetris, clamor in cœlum tollitur, pugna committitur. Equites Normannorum, audito clamore, ſumma cum feſtinatione aduolant, & ingrauato prœlio Chriſtianorum exercitus, peccatis facientibus, heu proh dolor! terga vertit. In quo prœlio Epiſcopus Mogonciacæ vrbis Sunzo, & Arnulfus Comes occubuerunt, necnon & innumera multitudo nobilium virorum. Normanni patrata victoria, caſtra diuitiis omnibus referta inuadunt, & trucidatis quos in bello ceperant, onerati præda ad claſſem reuertuntur. Fuit verò hæc cædes facta VI. Kalend. Iulij.

ARNVLFVS. ODO.

DVM hæc aguntur, ARNVLFVS Rex in Baioariorum extremitatibus morabatur, inſolentiam Sclauorum reprimens. Cui cùm nunciata eſſet ſuorum ſtrages, hoſtiúmque victoria, primò pro amiſſis fidelibus nimiùm triſtatur, & querelam cum gemitu deponit, quòd Franci eatenus inuicti aduerſariis terga darent. Deinde indignitatem rei animoſo in pectore verſans, in hoſtem accenditur. Et congregato ex Orientalibus Regnis exercitu, mox Rheno tranſmiſſo, circa littora Moſæ caſtra ſtatuit. Interiectis diebus Normanni ex ſuperiori pugna elati, cum omni virtute ad deprædandum proficiſcuntur. Contra quos Rex cum expeditis ad pugnam procedit. Illi cernentes acies appropinquare, ſuper fluuium qui Thilia dicitur, ligno & terræ congerie more ſolito ſe communiunt, & cachinnis & exprobrationibus agmina laceſſunt. Ingeminantes cum inſultatione & deriſu, vt memorarentur Guliæ, turpiſque fugæ, cædiſque patratæ, poſt modicum ſimilia paſſuri. Rex autem felle commotus, exercitum iubet deſcendere, & pedeſtri congreſſione cum aduerſariis decertari. Qui dicto citiùs ab equis deſilientes, clamore exhortationis dato, præſidium inimicorum irrumpunt, & Deo vires cœlitus adminiſtrante eos vſque ad internecionem ferro cædunt, terræque proſternunt. Ita vt ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet, qui ad claſſem aduerſum nuncium reportaret. Rebus verò feliciter geſtis, Arnulfus in Baioariam reuertitur.

B

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCII. menſe Februario Normanni, qui ad naues remanſerant, Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſſi, & ſecundum crudelitatem ſibi ingenitam cuncta deuorantes, peruenerunt vſque Bonnam. Inde verò digreſſi occupauerunt quandam villam quæ *Landoluesdorph* nominatur. vbi occurrit eis exercitus Chriſtianorum. Sed nihil dignum quod virtuti aſcribatur egit. Nocte ſuperueniente receſſerunt Normanni à iamdicta villa, & formidantes hoſtilem impetum, nequaquam auſi ſunt ſe committere planioribus atque campeſtribus locis. Sed ſiluas ſemper tenentes, exercitum verò à læua poſt tergum relinquentes, quanta poterant velocitate ad Prumiæ Monaſterium aciem dirigebant. Ipſiſque iam irruentibus, Abba, & Congregatio Fratrum vix fugâ dilapſi ſunt. At Normanni Monaſterium ingreſſi, omnia depopulati ſunt, & quoſdam ex Monachis interficientes, plurimámque familiam trucidantes, reliquos captiuos abduxerunt. Inde exeuntes Arduennam intrant, vbi quoddam caſtrum in quodam præeminenti monte nouiter conſtructum, in quo innumera multitudo vulgi confugerat, adgrediuntur, & abſque mora expugnant. Interfectiſque omnibus, cum ingenti præda ad claſſem redeunt, oneratiſque nauibus cum omnibus copiis tranſmarinas repetunt regiones. 892.

C

IGITVR anno ſuprà memorato, menſe Iulio, VVALTGARIVS Comes, nepos ODONIS Regis, filius ſcilicet auunculi eius ADALHELMI, aduerſus eundem Regem cum conſilio quorumdam rebellionis arma leuauit, & Lugdunum-Clauatum ingreſſus, omni annisu regiæ poteſtati contraire nititur. Quod cùm cognouiſſet Odo, ciuitatem obſidione cinxit, quam abſque mora in deditionem recepit. Deinde omnibus Primoribus, qui tunc ibi aderant, adiudicantibus, eundem VValtgarium decollari iuſſit: eò quòd in Conuentu publico contra Regem & Dominum ſuum gladium euaginaſſet. Poſt hæc in Aquitaniam proficiſcitur contra Arnulfum * & fratrem eius Gozbertum, & Ebulonem Abbatem de

* al. Ranulfum.

ARNVLFVS. ODO. CAROLVS SIMPLEX. Sancto Dionyſio, & alios nonnullos, qui eius imperiis obtemperare renuebant, A vt eorum inſolentiam reprimeret.

ITEM eodem anno Menſe Auguſto v. Kal. Septemb. MEGINGAVDVS Comes nepos ſupradicti Odonis Regis, dolo interfectus eſt ab Alberico & ſociis eius in Monaſterio ſancti Sixti, quod vocatur Rotila.

PER idem tempus Arut VVirtziburgenſis Eccleſiæ venerabilis Epiſcopus, hortatu & ſuaſione Poponis Thuringorum Ducis, ad pugnam contra Sclauos profectus, in eadem pugna occiditur. Cuius cathedram Ruodulfus frater CVONRADI Comitis obtinuit, & ei in Epiſcopatu ſucceſſit.

ARNVLFVS Zuentibolcho filio honores Megingaudi Comitis ex parte largitur. Popo Dux Thuringorum dignitatibus exſpoliatur, & Ducatus quem tenuerat CVONRADO commendatur. quem pauco tempore tenuit, & ſponte ſua eum reddidit. Deinde BVRCHARDO Comiti committitur, qui hunc hactenus ſtrenuè gubernat.

ODONE Rege in Aquitania commorante, Francorum Principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agentibus Folcone Archiepiſcopo, HERIBERTO & PIPPINO Comitibus, in Remorum ciuitate CAROLVS filius Ludouuici, ex Adelheide Regina, vt ſuprà meminimus, natus, in Regno eleuatur.

893. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCIII. ARNVLFVS Baioaria egreſſus Franconofurt venit, & Rhenum tranſiens, ciuitates quæ in Regno Lotharij ſunt ex maxima parte circuiuit. In quo itinere ingentia dona illi ab Epiſcopis oblata ſunt. B

ODO compoſitis rebus in Aquitania, in Franciam reuertitur, & cum ROTBERTO fratre Carolum fugat, defectores perſequitur.

EBVLO Abbas de Sancto Dionyſio, cum quoddam caſtrum in Aquitania ſitum ardentiùs expugnaret, ictu lapidis periit. Monaſterium Sancti Dionyſij Odo ad ſuum ſeruitium reuocat.

CAROLVS vires ODONIS ferre non valens, patrocinia Arnulfi ſupplex expoſcit. Æſtiuo ſiquidem tempore iam dictus Rex Conuentum publicum VVarmatia ciuitate celebrauit. Vbi Carolus venit, & Arnulfum magnis muneribus ſibi conciliat, Regnúmque quod vſurpauerat ex eius manu percepit. Iuſſum eſt etiam vt Epiſcopi & Comites, qui circa Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent, & eum in Regnum inducentes in ſede regia intronizarent. Sed neutrum horum illi quicquam profuit. Denique Odo Rex hoc audiens, cum exercitu ſuper ripam Axani fluminis ſedit, & copias Arnulfi intrare in Regnum nullatenus permiſit. Duces Regis cernentes Odonem viriliter paratum eſſe ad pugnam, ab eo declinauerunt, & ad propria reuerſi ſunt. CAROLVS in Burgundiam ſeceſſit, & Odone Pariſius reuertente, rurſus Regni fines occupat, Odonis fideles inſectatur, ſicque alternatim ex vtraque parte multi pereunt. Ingens malicia, innumerabiles rapinæ, & aſſiduæ prædæ fiunt. C

894. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCIV. ARNVLFVS cum valido exercitu Langobardorum terminos intrauit, & circa Purificationem ſanctæ Mariæ caſtrum, quod nuncupatur Pergamum, armis cepit, & Ambroſium Comitem ipſius ciuitatis laqueo ante portam ipſius vrbis in quadam arbore ſuſpendit. Vnde tantus timor ſuper reliquas ciuitates cecidit, vt nullus auderet contradicere, ſed omnes obuiam procederent venienti. Peruenit autem vſque Placentiam. Inde conuerſus per Alpes Penninas, Galliam intrauit, & ad ſanctum Mauricium venit. RODVLFVM, quem quærebat, nocere non potuit, quia montana conſcendens, in tutiſſimis locis ſe abſconderat. Regionem inter Iurum & Montem Iouis exercitus grauiter attriuit. Poſt hæc VVarmaciam venit, vbi Placitum tenuit, volens Zuentiboleh filium Regno Lotharij præficere. Sed minimè Optimates prædicti Regni ea vice aſſenſum præbuerunt.

SOLVTO Conuentu, cùm ad Loresham iſdem Princeps veniſſet, LVDOVICO filio Boſonis, matre Hirmingarde interueniente, quaſdam ciuitates cum adiacentibus pagis, quas Rodulfus tenebat, dedit. Sed & hoc ei in vacuum ceſſit, quia eas nullo modo de poteſtate Rodulfi eripere præualuit.

EODEM anno VVIDO, qui Italiam regebat, & Imperatoris tenebat nomen,

A motitur. LAMBERTVS filius eius Regnum obtinuit, & Romam veniens diadema Imperij à Præſule Sedis Apoſtolicæ ſibi imponi fecit. ARNVLFVS. ODO. CAROLVS SIMPLEX.

PER idem tempus Hildegardis filia Ludouuici Regis fratris Carlomanni & Caroli, à quibuſdam ad Arnulfum accuſata, Regiis poſſeſſionibus priuatur, & priuata in exilium deſtinatur in Monaſterio Puellarum, quod *Chemiſſem* dicitur. Sed non poſt multum tempus in gratiam rediit, & ſua ex maiori parte recepit.

CIRCA hæc etiam tempora Zuentiboleh Rex Marahenſium Sclauorum, vir inter ſuos prudentiſſimus, & ingenio callidiſſimus, diem clauſit extremum. Cuius Regnum filij eius pauco tempore infeliciter tenuerunt. Vngaris omnia vſque ad ſolum depopulantibus.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCV. Synodus magna celebrata eſt apud Triburias contra pleroſque ſeculares, qui auctoritatem Epiſcopalem imminuere tentabant. Vbi viginti-ſex Epiſcopi cum Abbatibus Monaſteriorum reſidentes, plurima decreta ſuper ſtatum ſanctæ Eccleſiæ ſcripto roborauerunt. 895.

POST hæc Arnulfus VVarmaciam venit, ibique Optimatibus ex omnibus Regnis ſuæ ditioni ſubditis ſibi occurrentibus, Conuentum publicum celebrauit. In quo Conuentu omnibus aſſentientibus, atque collaudantibus, Zuentiboleh filium Regno Lotharij præfecit. In eodem placito Odo Rex cum magnis muneribus ad Arnulfum venit, à quo honorificè ſuſceptus eſt. Omnibúſque impetratis pro quibus venerat, cùm in Regnum reuerteretur, Folconem Epi-
B ſcopum, & ADALONGVM Comitem ſui manſionarij ad Arnulfum cum exeniis à Carolo miſſis, venientes in media via offenderunt. Super quos cum clamore impetum fecerunt, Epiſcopus fuga dilabitur, & Adalongus mortali vulnere ſauciatur, ſarcinæ diripiuntur. Prædictus Comes in Trigorio, in villa quæ dicitur Belrhomus, ſepelitur.

EODEM anno Zuentiboleh collecto immenſo exercitu cupiens amplificare terminos Regni ſui, quaſi CAROLO aduerſus Odonem auxilium laturus, Lugdunum Clauatum venit, & ciuitatem obſidione cinxit. Sed minimè eam capere potuit, quamuis multis diebus ſummis viribus certatim dimicatum eſſet. Audiens autem Odonem cum exercitu aduenire, qui ea tempeſtate in Aquitania morabatur, cum omnibus copiis receſſit, & in proprio Regno ſe recepit.

EA tempeſtate Ludelmus venerabilis vir in Tullenſi Eccleſia à Metropolitano Ratbodo ac ſuis Suffraganeis Epiſcopus conſecratur.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCVI. Arnulfus ſecundò Italiam ingreſſus, Romam venit, & vrbem Romanam cum conſenſu ſummi Pontificis armis cepit. Quod retroacte ſeculis ideò inauditum, quia non factum fuit. Excepto quòd Galli Senones, cum Brennone Duce, multo ante Natiuitatem Chriſti tempore, ſemel fecerunt. Mater Lamberti, quæ ad præſidium à filio relicta fuerat, cum ſuis latenter aufugit. Arnulfus ciuitatem ingreſſus, à Formoſo Apoſtolicæ Sedis Præſule, cum magno honore ſuſceptus eſt, & ante confeſſionem ſancti 896.
C Petri coronatus, Imperator creatur. Inde reuertens paralyſi morbo grauatur, ex qua infirmitate diu langueſcit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCVII. Stephanus, Odacar, Gerardus, & Matfridus, Comites, honores & dignitates quas à Rege acceperant perdunt. Zuentiboleh Treueris cum exercitu venit, terram quam præfati Comites tenuerant inter ſuos diuidit. Monaſterium ad-Horrea, & Monaſterium ſancti Petri, quod Mettis ſitum eſt, ſibi reſeruans. 897.

POST hæc patrem ſuper vxore, quam accipere deſiderabat, per Legatos conſulit, cuius hortatu ad Ottonem Comitem Miſſum dirigit, eius filiam nomine Odam in coniugium expoſcit. Ille verò petitionibus eius grauiter aſſenſum præbuit, eiſque filiam tradidit, quam poſt Paſcha celebratis nuptiis ſibi in matrimonium ſociauit. Eodem anno Arnulfus VVarmaciam venit, ibique Placitum tenuit. Vbi ad eius colloquium Zuentiboleh occurrit, & interuentu Imperatoris Stephanus, Gerardus, & Matfridus, cum filio reconciliantur.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXCVIII. ODO Rex ægritudine pulſatur, & menſe Ianuario, tertio die eiuſdem menſis, diem clauſit extremum, & apud Sanctum Dionyſium cum debito honore ſepulturæ mandatur. Principes autem in vnum congregati pari conſilio & voluntate CAROLVM ſuper ſe conſtituunt. 898.

Arnvlfvs. Carolvs Simplex. Eodem anno Zuentibolch Reginarivm Ducem ſibi fidiſſimum, & vnicum Conſiliarium, neſcio cuius inſtinctu à ſe repulit, & honoribus hereditatibúſque, quas in ſuo Regno habebat, interdictis, eum extra Regnum infra xiii. dies ſecedere iubet. Ille, adiuncto ſibi Odacro Comite, & quibuſdam aliis, cum mulieribus & paruulis, & omni ſupellectili, in quendam tutiſſimum locum, qui *Durfos* dicitur, intrauit, ibique ſe communiuit. Quod cùm Rex cognouiſſet, coadunato exercitu, caſtrum expugnare conatus eſt. Sed minimè præualuit propter paludes, & multiplices refuſiones, quas in prædicto loco Moſa fluuius facit. Rege ab obſidione recedente, præfati Comites Carolum adeunt, & eum cum exercitu in Regnum introducunt. Zuentibolch, quamuis ſerò, intelligens ſe circumuentum, cum paucis fugâ dilabitur. Carolus recto itinere Aquis venit, deinde Niumagam perrexit. Interea Zuentibolch ad Franconem Epiſcopum venit, & eum cum omnibus ſuis ſecum adſumens, Moſam tranſit, & ad Florthingas venit. vbi omnes Proceres Regni, qui in illis partibus erant, ad eum confluxerunt. Ex deſperatis itaque rebus vires ſe recepiſſe congaudens, reſumpta fiducia, contra æmulum ad pugnam proficiſcitur. Carolus à Niumaga reuertens, Prumiam venit, & inde aduerſus Zuentibolch copias transfert. Sed appropinquantibus ex vtraque parte exercitibus, nequaquam pugna committitur. Sed intercurrentibus Legatis pax firmatur, ſacramenta iurantur, Carolus tranſuadata Moſa in ſuũm Regnum regreditur. A

899. Anno Dominicæ Incarnationis dcccxcix. Zuentibolch colloquium habuit cum Optimatibus Arnulfi & Caroli, & ſuis, apud ſanctum Goarem. Ex Regno Arnulfi interfuerunt Hatto Archiepiſcopus, Chuonradus & Gebehardus Comites. Ex parte Caroli Aſchiricus Epiſcopus, & Odacar Comes. Quid verò in eodem Conuentu ſeorſum ſine præſentia Regis pertractatum ſit, poſtea euentus rei luce clariùs manifeſtauit. B

Zventibolch denuò cum exercitu ad Durfos venit, munitionem totis viribus expugnare molitur. Sed cùm minimè conatus eius proficeret, Epiſcopis iubet vt Reginarium, & Odacrum, & ſocios eorum anathematiſarent. Sed cùm illi anathematis ſententiam proferre recuſarent, minis, exprobrationibus, & contumeliis vtitur. & ſic ſoluta obſidione vnuſquiſque ad propria rediit.

Circa confinia memorati anni Arnvlfvs Imperator migrauit à ſeculo iii. Kal. Decembris, ſepultúſque eſt honorificè in Odingas, vbi & pater eius tumulatus iacet.

900. Lvdovicvs III. Anno Dominicæ Incarnationis dcccc. Proceres & Optimates, qui ſub ditione Arnulfi fuerant ad Foracheim in vnum congregati, Ludovvicvm filium præfati Principis, quem ex legitimo matrimonio ſuſceperat, Regem ſuper ſe creant, & coronatum, regiiſque ornamentis indutum, in faſtigio Regni ſublimant. Dum hæc in Germania aguntur, inter Zuentibolch & Priores Regni inexpiabilis oritur diſſenſio, propter aſſiduas deprædationes & rapinas, quæ in Regno fiebant: & quia cum mulieribus & ignobilioribus Regni negocia diſponens, honeſtiores & nobiliores quoſque deiiciebat, & honoribus & dignitatibus exſpoliabat. Pro huiuſcemodi itaque cauſa, omnibus odioſus efficitur. Certatim igitur ad Ludouuicum tranſeunt, eúmque in Regnum introducunt. & in Theodonis-villa, manibus datis, eius dominationi ſe ſubiciunt. Ludouuico trans Rhenum eunte, Zuentibolch coadunatis quoſcumque potuit ciuitates Regni circuit, incendiis & rapinis cuncta deuaſtat. Arbitratus defectores, qui propter eius inſolentiam & immanem maliciam ab eo deſecerant, immaniora & peiora faciens, à ſe reuocari poſſe. Ludouuicus in Regnum rurſus accerſitur, & à Comitibus Stephano, Gerardo, & Matfrido, circa Moſam idem Zuentibolch in prœlio interficitur Idus Aug. Eodem anno Gerardus Comes Odam vxorem eiuſdem Zuentibolch Regis ſibi in matrimonium copulat. C

901. Anno Dominicæ Incarnationis dcccci. Gens Hungariorum Langobardorum fines ingreſſa, cædibus, incendiis, ac rapinis crudeliter cuncta deuaſtat. Cuius violentiæ, ac beluino furori, cùm terræ incolæ in vnum agmen conglobati reſiſtere conarentur, innumerabilis multitudo ictibus ſagittarum periit. Quamplurimi Epiſcopi & Comites trucidantur. Liuduuardus Epiſcopus Vercellenſis Eccleſiæ, Caroli quondam Imperatoris familiariſſimus, & Conſiliarius à ſecreto,

A aſſumptis ſecum opibus atque incomparabilibus theſautis, quibus vlta quàm Ludovicus
æſtimari poteſt abundabat, cùm effugere eorum cruentam fetocitatem omnibus III.
votis claboraret, ſuper eos inſcius incidit, ac mox interficitur. opes, quæ ſecum Carolus
ferebantur, diripiuntur. Simplex.

Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCII. Adalbertus cum fratribus Adalhatdo & Heinrico, collecta valida manu, aduerſus Euchardum & Rodulphum fratres, de quibus paulo ſuperiùs mentionem fecimus, ex caſtro, quod Babenberh dicitur, proſiliens ad pugnam proceſſit. Cuius impetum viriliter excipientes, ferro aciem irrumpunt, obuios quoſque terræ proſternunt, nec ante deſiſtunt, quàm aduerſariorum agmen fugam inire compellant. In quo certamine Heinricus interfectus, & Adalhardus captus, & poſt modum iuſſu Gebehardi decollatus eſt. Eucrhardus etiam multis vulneribus confoſſus in prœlio cecidit. vbi finito conflictu, inter cadauera occiſorum à ſuis inuentus, domum reportatur, & paucis interpoſitis diebus ipſe moritur. 902.

Anno Dominicæ Incatnationis DCCCCIII. Adalbertus Rodulphum Epiſcopum de Vuirtziburgenſi Ecelеſia fugat, & res & poſſeſſiones præfatæ Eccleſiæ crudeliſſimè depopulatur. Filios etiam Eucthardi, ſimul cum matre à propriis hereditatibus & honoribus, regio munere conceſſis, exire compellens, vltra *Spechtheshart* ſecedere cogit. 903.

B Circa hæc tempora Folco Remorum Archiepiſcopus à quodam Vuinemaro ſatellite Balduini Comitis interfectus eſt. Cauſa autem huius interfectionis hæc fuiſſe memoratur. Prædictus Bàlduinus Atrabatis caſtrum, videlicet Abbatiam Sancti Vedaſti, nullo ſibi concedente, inuaſerat. Quam Carolus Rex ei auferens, Folconi Epiſcopo eandem in benificium largitus eſt. Quod Balduinus ægrè ferens, miſit ad iam dictum Epiſcopum Vuinemarum, obſecrans ne honores, quos hactenus tenuerat atque poſſederat, ipſe cupiditate ductus ſibi vſurparet. Inſuper etiam ingentia dona pollicitus eſt, ſi eius ope & interuentu præfatam poſſeſſionem obtinere poſſet. Sed cùm Epiſcopus minimè aſſenſum præberet, & neſcio quid durius & amarius quàm oportebat teſponderet: ille, diabolo inſtigante, furore nimio ſuccenſus, ab eo diuertit, & quandam ſiluam cum ſociis ingreſſus, cùm idem Folco à Compendio Palatio à Rege reuerteretur, ſuper eum itruit, & cum abſque mora trucidauit. In Remorum cathedra Heriueus ſublimatus eſt, qui eundem Vuinemarum cum multis aliis Epiſcopis excommunicauit, & pro tam inaudito ſcelere perpetuo anathemate condemnauit.

* * *

Quæ ſequuntur addita fuiſſe videntur ab altero Scriptore, qui ea ex lib. 1. Annalium VVitichindi Monachi deſumpſit.

Anno Dominicæ Incarnationis Ludovvicus Rex filius Arnulſi Imperatoris duxit vxorem nomine Liudgardam ſororem Brunonis ac magni Ducis Oddonis. quæ non poſt multò hæc vixit tempore. Quotum patet erat Liudulfus, qui Romam profectus tranſtulit in Saxoniam reliquias beati Innocentij Papæ. Qui moriens, reliquit filio ſuo Oddoni Ducatum totius Saxoniæ. Mortuo autem Rege Ludovvico abſque legitimo herede, omnis populus Francorum atque Saxonum quærebat Oddoni imponere diadema Regni. Ipſe verò recuſabat ſuſcipere onus Imperij. Eius tamen conſultu Conradus quondam Dux Francorum vngitur in Regem. Natus eſt Oddoni Duci filius nomine Heinricus. Qui eùm in primæua ætate omni genere virtutum vitam ſuam adornaret, pater videns prudentiam adoleſcentis, & conſilij magnitudinem, tradidit in manu eius cunctum exercitum ſuum, & omnia quæ in Ducatu erant agenda illi commiſit. Poſt non multos verò annos, patre eius Oddone Duce defuncto, reliquit filio ſuo Heinrico Ducatum totius Saxoniæ. Rex igitur Conradus cùm ſæpè expertus eſſet virtutem noui Ducis, veritus eſt ei tradere omnem poteſtatem patris. Quo factum eſt, vt indignationem incurreret totius exercitus Saxonici. Fictè tamen plura locutus, promiſit maiora ſe illi daturum. Saxones verò iſta non attendentes, ſuadent Duci ſuo, vt Rege inuito occuparet quæ vellet. Rex autem videns vultum Saxonum erga ſe ſolito auſteriorem, miſit fratrem ſuum cum exercitu in Saxoniam, vt eam deuaſtaret. Qui inito certamine grauiter à Saxoni-

C (margin letter beside "ſi Imperatoris") — Conradus (margin note beside "Heinricus")

CONRADVS.

bus deuicti, fugam inierunt. Audiens autem Rex malè pugnatum à fratre, congregata maxima multitudine Francorum, pergit contra Heinricum. Quem inuentum in præſidio vrbis, quæ dicitur Grona, miſſa Legatione pro ſpontanea deditione, ſpondet ſe per hoc amicum futurum, non hoſtem experturum. Interea Franci ante lucem relictis caſtris, vnuſquiſque rediit in ſua. Rex autem profectus in Baioariam, dimicauit cum A r n v l f o Duce: & ibi, vt quidam tradunt, vulneratus, reuertitur in patriam ſuam. Cúmque ſe morbo ſentiret laborare, vocat fratrem, qui eum viſitandi gratiâ adierat, quemque ita alloquitur: Sentio, A
» inquit, frater, diutiùs me vitam iſtam tenere non poſſe, Deo qui ordinauit ita im-
» perante, grauíque morbo id cogente. Quapropter conſiderationem tui habeto,
» & quod ad te maximè reſpicit, Francorum toto Regno conſulito, mei attenden-
» do fratris tui conſilio. Sunt nobis, frater, copiæ exercitus ducendi atque con-
» gregandi. ſunt vrbes & arma cum Regalibus Inſigniis, & omne quod decus regium
» depoſcit, præter fortunam atque mores. Fortuna, frater, cum nobiliſſimis mori-
» bus H e i n r i c o cedit. Sumptis igitur his Inſigniis, Lancea ſacra, Armillis au-
» reis, cum Clamide, & veterum Gladio Regum, ac Diademate, vade ad Heinri-
» cum, & facito pacem cum illo: vt eum fœderatum poſſis habere in perpetuum.
» Ipſe enim verè Rex erit, & Imperator multorum populorum. His dictis frater lacrimans ſe conſentire reſpondit. Poſt hæc Rex ipſe moritur, vir fortis & potens, domi militiáque optimus, largitate profluus, & omnium virtutum inſigniis clarus. ſepelitúrque in Monaſterio Fuldenſi, cum mœrore ac lacrimis omnium Francorum. B

HEINRICVS.

V t autem Rex imperauerat, E v v r h a r d v s adiit H e i n r i c v m, ſéque cum omnibus theſauris ſuis illi tradidit. pacem fecit, amicitiam promeruit. Quam fideliter familiaritérque vſque in finem obtinuit. Deinde congregatis Principibus & natu maioribus exercitus Francorum in loco qui dicitur *Fridiſleri*, deſignauit eum Regem coram omni populo Regni. Cúmque offerretur ei vnctio cum diademate à ſummo Pontifice, non ſpreuit, nec tamen ſuſcepit. Datis itaque dexteris in cœlum, nomen noui Regis cum clamore valido ſalutantes frequentabant. Eo ordine Rex factus H e i n r i c v s perrexit cum omni comitatu ſuo ad pugnandum contra B v r c h a r d v m Ducem Alamanniæ. Hic cùm eſſet bellator intolerabilis, ſentiebat tamen, quia valde prudens erat, congreſſionem Regis ſuſtinere non poſſe, tradidit ſemetipſum ei cum vrbibus, & populo ſuo. Et rebus proſperè geſtis, tranſiit indè in Baioariam, cui præſidebat A r n v l f v s Dux, & obſedit eum in vrbe Rageneſburg. Videns autem Arnulfus quia Regi reſiſtere non poſſet, apertis portis egreſſus eſt ad Regem, tradens ſeipſum Regi cum omnibus ſuis. Qui honorificè ſuſceptus, amicus Regis appellatus eſt. Rex autem de die in diem ſemper proficiebat. Mouit itaque caſtra contra C a r o l v m Regem Occidentalium Francorum, eiúſque ſæpè fudit exercitum, iuuitque virum fortem

* leg. frater

fortuna. H v c o etenim, cuius pater filius * O d d o n i s ab exercitu Caroli occiſus eſt, miſit, & dolo eum cepit. poſuitque eum in cuſtodia publica, donec vitam finiret. Heinricus autem audiens caſum Caroli, doluit, admirans fortunam humanæ mutabilitatis. Erat eo tempore quidam Lotharingus nomine Chriſtianus, qui volens Regi placere, ſimulata infirmitate vocauit ad ſe G i s l b e r t v m Ducem Lotharingorum, cepitque eum arte, & ſub cuſtodia tranſmiſit eum Regi Heinrico. Erat autem Giſlbertus nobili genere ac familiâ antiqua natus. Quem Rex lætus ſuſcepit, quia per ipſum arbitratus eſt ſe adepturum totum Lotharij Regnum. Deindè videns adoleſcentem valdè induſtrium, genere ac poteſtate, diuitiis quoque elatum, liberaliter eum cœpit habere, ac poſtremò deſponſauit ei filiam ſuam nomine G e r b e r g a m, cum Ducatu Lotharingio ſibi ſubiecto. Igitur Vngarij totam Saxoniam percurrentes, vrbes & oppida cum Monaſteriis incenderunt, & magnam cædem de populo fecerunt. Contigit autem quendam ex Principibus Vngariorum capi, vinctúmque ad Regem adduci. Vngarij verò pro ipſo innumera pondera auri & argenti Regi obtulerunt. Rex autem ſpernens aurum pacem petit, tandémque obtinuit, vt reddito captiuo ad nouem annos pax firmaretur. Cúmque Rex reuerteretur, occurrit ei Legatus Ca- C
» roli, & ſalutato eo humiliter ait: Dominus meus C a r o l v s quondam Rex, mo-
» dò priuatus, miſit me ad te, dicens nihil ei eſſe dulcius ab inimicis circumuento,

A quàm aliquod audire & conſolari de tui magnifici profectus gloriâ. Et hoc tibi ſignum fidei & veritatis tranſmiſit. Protulitque de ſinu manum precioſi Martyris Dionyſii, auro gemmiſque incluſam. Hoc, inquit, habeto pignus fœderis perpetui. Rex autem munus diuinum cum gratiarum actione ſuſcipiens, proſternitur reliquiis ſanctis, deoſculans eas cum ſumma veneratione. Igitur Rex Heinricus pace facta cum Vngariis ad nouem annos, repente irruit ſuper Sclauos qui dicuntur *Heuelli*, & multis prœliis eos fatigans, demum hieme aſperrima caſtris ſuper glaciem poſitis, cepit vrbem quæ dicitur *Brinnaburg*, fame, ferro, frigore, cum tota illa regione. Mox ſigna vertit contra Dalmariam, & obſidens vrbem quæ dicitur Gana, viceſima tandem die cepit eam. Poſt hæc cum omni exercitu adiit Pragam vrbem Boëmiorum, Regémque eius in deditionem accepit. & Boëmias tributarias faciens, reuerſus eſt in Saxoniam. Poſt hæc Redarij receſſerunt à fide, & congregata multitudine impetum fecerunt in vrbem, quæ dicitur *VValieſlebeim*, ceperúntque eam, & omnes habitatores eius occiderunt. Quo audito, omnes barbaræ Nationes erectæ iterum rebellare auſæ ſunt. Ad quas reprimendas datur exercitus BERNARDO, cui Redariorum prouincia erat ſubiugata. additúrque huic collega THIAMARVS. & iubentur obſidere vrbem, quæ dicitur *Lunkim*. Quinta obſidionis die nunciatur exercitui, hoſtes inſequente nocte caſtra velle conturbare. Collega igitur moriente, præcepit Legatus, vt ſui per totam noctem parati eſſent, ne qua irruptio barbarorum fieret in caſtris. Nocte igitur tota pluuia adeſt ingens, vt conſilium peſſimum diſſiparet. Primo itaque diluculo Saxones dato ſigno, acceptóque ſacramento, * * *

HENRICVS CAROLVS SIMPLEX.

B

Huc vſque vetus Codex Ms. Sancti Arnulfi Metenſis.

 A

FRAGMENTVM HISTORIAE FRANCICÆ,

A LVDOVICO PIO Imp. vſque ad Regem ROBERTVM Hugonis Capeti filium.

Ex duobus vetuſtis Codicibus Mſſ. quorum vnus fuit Viri Cl. Guidonis Loiſelij Senatoris Pariſ. alterius Exemplar ex Libro Monaſterij S. Maglorij Pariſ. deſcriptum anno 1515. ſeruatur in Bibliotheca Ioannis-Baptiſtæ Hautin Regij in Caſtelleto Pariſ. Conſiliarij.

LVDOVICVS PIVS. B

LVDOVVICVS PIVS Karoli Magni Imperatoris filius imperauit annis XX. & VII. Hic fuit vir clementiſſimæ naturæ. Vnde cùm iuxta ſuorum lenitatem morum rem publicam regere diſponeret, tulit finem multis aduerſitatibus plenum: tam à liberis quàm à Regni Proceribus crudeliter impugnatus. Fuit tamen ſemper præceptorum Domini feruentiſſimus executor, & Legis ſanctæ ſtrenuus propagator. Congregatis nempe Epiſcopis & nobiliſſimis viris, fecit componi & ordinari Librum Canonicæ vitæ normam continentem. Ipſius denique tempore cœperunt deponi ab Epiſcopis & Clericis cingula balteis aureis & gemmis onerata, cultri, & exquiſitæ veſtes, & ſecularia pariter ornamenta. Adiecit præterea quædam ſecularibus Legibus Capitula, quæ nunc vſque perneceſſaria comprobantur. Genuit etiam idem ſereniſſimus Imperator filios quatuor, ſcilicet Lotharium, Pipinum, Ludouicum, & Karolum Pium. Quorum LOTHARIVS cùm à patre in Italiam miſſus fuiſſet, rogatu Paſchalis Papæ Romam venit, & ſancti Paſchæ die in Eccleſia beati Apoſtoli Petri Imperialem ab eo coronam cum nomine ſuſcepit Auguſti. Porrò poſt hæc domnus Imperator Ludouicus fecit PIPINVM Regem Aquitaniæ, & LVDOVICVM Regem Baioarioum. Sed non poſt multum tempus Pipino defuncto, KAROLVS CALVVS, qui & PIVS, frater eius, Rex eſt Aquitaniæ conſtitutus. His præterea temporibus Gundulfo Metenſi Epiſcopo defuncto, domnus DROGO frater Imperatoris in C eadem ordinatus eſt Eccleſia. Interea Romæ Paſchali Papæ ſucceſſit Eugenius. Ad quem miſit Hilduinus Abbas S. Dionyſij, poſtulans ab eo ſibi tranſmitti oſſa venerabilis Martyris Sebaſtiani. Quod & impetrauit, & honorabiliter, vt decebat, iuxta corpus collocauit ſanctiſſimi Confeſſoris Medardi in Sueſſionica ciuitate. Eodem quoque tempore ſanctiſſimorum Martyrum Hipolyti atque Tyburcij oſſa à Roma delata, & in S. Dionyſij Eccleſia non longe ab vrbe Pariſiaca ſunt tumulata. Denique Romæ Eugenio Papæ ſucceſſit Valentinianus, & Valentiniano Gregorius quartus.

PER idem quoque tempus humani generis inimicus excitauit Lotharium contra patrem ſuum Ludouicum Imperatorem, & annuente Papa Gregorio illum cepit, & apud vrbem Sueſſionum in Monaſterio S. Medardi ſub arta cuſtodia poſuit, & vxorem eius Iudith in Italiam relegauit, Karolúmque caſtro Prumæ * commendauit. Sed non poſt multum tempus idem Lotharius ſuum conſilium permutauit, & patrem à cuſtodia liberauit. Tunc Imperator in Eccleſia ſancti Dionyſij veniens, Epiſcopali miniſterio voluit reconciliari, & per eorum manus armis denuò conſenſit accingi. Demum etiam coniugem ſuam ab Italia reuocauit, & ſibi copulauit. His peractis, filiis ſuis, & populis plurimis conuocatis, clementiſſimus Imperator iterum inter filios ſuos quatuor diuiſit Imperium. Et Lo-

* al. Priuinæ

A thatio quidem maiori Imperium Italiæ, Ludouico quoque regnum Germaniæ atque Saxoniæ, Pipino verò regnum Aquitaniæ conceſſit: Karolo quoque Franciam & Burgundiam delegauit. Porro Lotharius hanc Imperij diuiſionem non tulit, ſed quandam Regni portionem non modicam, quæ trans Renum erat, ſibi vindicauit. Quod ſtatim nunciatum eſt Imperatori Ludouico, Lotharium ſcilicet filium ſuum, aſſumptis ſecum quibuſdam Saxonibus atque Thoringis, Alemanniam inuaſiſſe. Audiens autem hoc, mox Karolum ordinauit Regem Francorum & Aquitanorum, & aduerſus hoſtes iter arripuit. In quo itinere poſitus, aduerſa valitudine fatigatus, diem clauſit vltimum. Corpus autem eius à Drogone Epiſcopo Mettis delatum, & in Eccleſia S. Arnulfi Confeſſoris eſt tumulatum, vbi & mater eius condita fuerat. Deceſſit verò anno vitæ ſuæ LXIV. — *Lvdovicvs Pivs.*

QVO defuncto, LOTHARIVS ab Italia egreſſus, totum ſibi ſupponere temptauit Imperium. Vnde duo reliqui fratres, LVDOVICVS & KAROLVS, apud Fontanidum campum contra Lotharium atrociter dimicauerunt. Vbi Franciæ, Aquitaniæ, Burgundiæ, Britanniæque omnes penè milites mutuis concidere vulneribus. Victoriam tamen Karolus obtinuit. Quibus patratis, Dani piraticam exercentes duce Alſtagno Franciam inuaſerunt. Qui vt portum attigerunt, Flandrenſium terram grauiter deuaſtauerunt. Taruanenſe atque Nouiomenſe territorium ita penitus attriuerunt, vt & S. Quintini Martyris Monaſterium flammis exurerent, & nihil extra portam Nouiomenſis ciuitatis illæſum & incontaminatum relinquerent. — *Carolvs Calvvs.*

B Sed & S. Medardi Monaſterium ab eis eſt concrematum, & Eccleſia S. Genouefæ in proſpectu ciuitatis Pariſiacæ ſita ab ipſis eſt conflagrata. Sancti denique Monaſterium Dionyſij ab eiſdem eſt fauillatum, & omnes ad quas peruenire potuerunt Eccleſiæ extra munitionem locatæ. Nam totam Franciam militum præſidio nudam, cuius robur in bello Fontanido nuper deperierat, tantus metus corripuerat, vt eis nemo poſſet reſiſtere, nemo poſſet repellere. Vnde Rex Karolus eum præfato tyranno fœdus pepigit, & hoſtem quem ferro nequibat auro compeſcuit. Quo fœdere ſecurus Alſtagnus à Francorum terra per Occeanum pelagus Italiam tendens, Lunæ portum attigit, & ipſam vrbem continuò cepit. Qua potitus, per numeroſa annorum curricula ibidem deguit, Regíque familiaris poſtmodum factus eſt ex inimico amicus. Verùm iſte Alſtagnus, vulgo Gurmundus verſo nomine ſolet nominari. His etiam temporibus GVILLELMVS inclytus Comes Aluernorum Cluniacenſe fundauit Cœnobium, & S. Geraldus præclaræ nobilitatis vir Aureliacum extruxit Monaſterium. Sed & Ebbo Caſtelli-Rodulphi dominus Dolenſem in Aquitania ædificauit Abbatiam. Hac etiam tempeſtate Eccleſia Vizeliacenſis conſtructa eſt à nobiliſſimo Comite GERALDO, in qua requieſcit venerabile corpus S. Mariæ Magdalenæ. Rex quoque Francorum KAROLVS Compendium Galliæ villam ædificauit, & eam Carnopolim ſuo de nomine vocari præcepit. quam etiam precioſo Domini noſtri Ieſu Chriſti Syndone nobiliter inſigniuit. Obtulit etiam idem ſereniſſimus Rex ſancto Martyri Dionyſio vnum de clauis, quibus in cruce fuit affixum Dominicum corpus, & quandam ligni ſanctæ Crucis portiunculam, cum permaxima * parte ſpineæ coronæ noſtri Redemptoris.

C — * *Cod. S. Magl.* cum quadam particula.

LVDOVICO verò Imperatori quattuor ſucceſſere filij. Quorum LOTHARIVS non poſt multos dies aduerſa valitudine correptus, Imperij ſui temperamento derelicto, tonſoratus, & Monachus factus, Prumæ Monaſterio in S. Saluatoris Baſilica eſt humatus: relinquens filio ſuo LVDOVICO iuniori Italici dignitatem Imperij. Sub quo Ludouico Segart Beneuentanorum Dux à ſuis interficitur, & intra Beneuentum Sarraceni ingrediuntur. Quos aggreſſus Imperator
Ludouicus anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXIX. penè omnia caſtella Be- 869.
neuentanorum, quæ ab Imperio ſuo receſſerant, & Sarracenis ſe coniunxerant, ſub ditione ſua poſuit: & loca ſancta, quæ impij Sarraceni & perfidi Chriſtiani contaminauerant, Deo adiuuante purgauit, & in melius reſtaurauit. KAROLVS verò duobus fratribus iam defunctis Romam proficiſcens, penè totius fauore populi Imperator & Auguſtus meruit appellari. Sed cùm indè remearet, apud Papiam Italiæ vrbem vitam veneno finiuit anno ab Incarnatione Domini DCCC.
LXXVII. Cui ſucceſſit in Regno Francorum filius eius LVDOVICVS BALBVS. 877.
In Romana verò cathedra Gregorio Papæ ſucceſſit Sergius, & Sergio Leo quar-

Lvdovicvs Balbvs.

tus, & Leoni Benedictus, & Benedicto Nicolaus, & Nicolao Adrianus, & Adriano Gregorius quintus, & Gregorio Ioannes V I I. Floruit etiam his temporibus apud vrbem Aurelianenſem Teodulfus Epiſcopus, qui propter ſcientiæ prærogatiuam qua pollebat à memorato Imperatore Karolo Magno ab Italia in Gallias adductus, & Floriacenſem ab eo Abbatiam, & Aurelianenſem ſimul meruit Epiſcopatum. Verùm poſtmodum ab Imperatore Ludouico inſimulatus coniurationis, Andegauis eſt exiliatus. Qui dum in cuſtodia teneretur, die Palmarum ipſo Imperatore præſente illos pulcherrimos verſus, qui nunc vſque in ipſa die per Galliam in proceſſione cantantur, de turri qua cuſtodiebatur cecinit. Quorum hoc eſt exordium. A

Gloria, laus, & honor tibi ſit Rex Chriſte Redemptor.
Cui paerile decus proſcripſit oſanna pium.

Vnde priori gratiæ redonatus, dum ad ſua feſtinaret, defunctus eſt. Cui ſucceſſit in Epiſcopatum Ionas vir venerabilis, qui contra Claudium Taurinenſem Epiſcopum Hereſiarcham librum de adoranda Cruce edidit. Dogmatiſabat enim
» Claudius, Crucis Dominicæ ſignum non oportere adorari, ita inquiens: Si ado-
» ratur Crux, adorenrut & puellæ, quoniam virgo peperit Chriſtum. Adoretur etiam
» præſepe, quia in præſepi puer reclinatus eſt Chriſtus. Adorentur & aſini, eo quòd
» aſinum ſedens Ieroſolymam venit idem Chriſtus Dominus. Quibus aſſertionibus idem venerabilis Ionas Epiſcopus ſatis lucidè Catholicéque libro memorato reſpondit. B

Lvdovicvs igitur Karoli filius, cuius ſuprà meminimus, regnauit in Francia annis duobus. Quorum primo anno Ioannes Papa celebrauit apud Trecas Galliæ vrbem magnum Concilium, in quo Himmarus Lauduni-Clauati Epiſcopus poſt auulſionem oculorum ſuo Epiſcopatui eſt reſtitutus. Præcedenti tamen anno, id eſt Karoli Pij vltimo, Incarnationis verò Dominicæ DCCCLXXVI. gens Danorum per Oceeanum pelagus Sequanam ingreſſa Regnum Francorum ſecundò cœpit infeſtare. Præfuit illi profanæ genti Rollo Dux potentiſſimus, infidelitatis adhuc tenebris inuolutus. qui primo impetu ſui aduentus ſtatim Rothomagum ſibi ſubiugauit. Deindè ferè per vnum annum Pariſiorum obſedit ciuitatem, ſed tamen illam capere non potuit. Interim tamen Baiocas euertit, & vrbem Meldenſem expugnauit. Verùm poſt annum vnum, quo vaginam ſuæ habitationis egreſſus fuerat, & omnem oram maritimam incendiis & rapinis contaminauerat, & ab Anglorum Rege inuitatus Inſulam illam expetiit, & per triennium ibi demoratus eandem Gentem ſibi firmo fœdere colligauit. Interea verò Rex Ludouicus vix duobus annis Regno potitus obiit, relinquens ſibi filium ſuum

Carolvs Simplex.

ſucceſſorem Karolvm nondum adultum. Cui etiam reliquit tutorem & Regni gubernatorem virum inclytum Odonem Burgundiæ Ducem. Qui iuuenem optimè fouit, & adulto Regni gubernacula libenter refudit. A quo etiam parte Regni demum donatus, quamdiu vixit ei fidelis extitit. C

Karoli denique, qui Simplex dictus eſt, temporibus Rollo, cuius ſuprà meminimus, Anglorum fretus auxilio, per Sequanam & Ligerim, pérque Garumnam, tria quæ Occeano fluunt flumina, emergens tripertito exercitu, iam non more pyratico, ſed liberè Franciam peruadendo cœpit infeſtare. Cooperuerunt itaque Dani ſuperficiem terræ ſicut locuſtæ, nec erat cuiquam hominum eos facile prohibere. Igitur die Natalis S. Baptiſtæ Ioannis vrbem Nanneticam adorſi concremanr, & Guruatdum Præſulem ſacra Miſſarum ſolennia peragentem ſuper aram Marryris Ferreoli, quæ eſt ad læuam ædis beati Petri Apoſtoli matris Eccleſiæ eiuſdem ciuitatis, obtruncant. Denique vrbe ſuccenſa ac depopulata, quaſi tempeſtas valida cœperunt hac illácque diſcurrere, & omnia per quæ vagabantur proſternere.

* His incluſa [] notis addita ſunt ex Codice S. Maglory.

*Qvorvm beſtialem animoſitatem Præſul egregius Aletinæ vrbis Eccleſiæ, Saluator nomine, cùm inter alios ſe nullo iuuamine perferre diffideret, ſublato corpore beatiſſimi Macuti prædeceſſoris ſui, Leonenſe Monaſterium celeri curſu experiit. Inibi ſiquidem iam multi ſacri Ordinis Miniſtri huius cladis fragore perterriri confluxerant: quia idem locus non ſolùm pro ſui amœnitate pollebat præcipuus, verumetiam priſcorum Regum magnificentiâ magnorum prædiorum copiis præ ceteris nobilior apparebat. maximè cùm ad ſui decoris augmentum ve-

nerabile

CAROLVS SIMPLEX.

A netabile ſacratiſſimi M A G L O R I I Archipræſulis corpus penes ſe retineret huma-
tum. Grex ergo ibidem deuotus Monachorum, adminiſtrante ſtrenuiſſimo viro
Iunano nomine paſtorali cura, cùm æterno Regi indefeſſis militaret excubiis, fer-
tur eum diuinitus fuiſſe præmonitum, vt vrgente perſecutionis tẽpore Galliarum
in partes ſecederet, vbi tranquilla pace, & tutiſſima mereretur potiri requie. Quã-
obrem adhortante venerabili Saluatore Epiſcopo, ſumptis multorum Sanctorum
pignoribus, quæ per fidelium manus vndique illuc deuecta fuerant, ſacriſque ipſius
Eccleſiæ Codicibus & ſignis, aliiſque Eccleſiaſticis vtenſilibus, exules egrediuntur à
finibus ſuis. Iam metas exceſſerant patriæ, cùm Dolenſis necnon & Baiocenſis Ec-
cleſiæ miniſtri ſe illorum iunxerunt comitatui: ferentes ſecum ſancti Patriarchæ
S A N S O N I S, inſuper & glorioſi Epiſcopi Senatoris, ſanctorúmque Pontificum
Paterni & Scubilionis venerabiles artus. Vnà diu multúque per extera & incogni-
ta loca peregrinaturi. Prædicti itaque Duni, populata Britannorum regione, ad
Andegauenſem vrbem deuenerunt.] Qua expugnata, & igne conflagrata, ciuita-
tem quoque Turonicam obſederunt. Sed tunc ab hoſtium peruaſione beatiſſimi
Martini meritis meruit liberari, cuius corpus paulò antè introductum fuerat intra
mœnia ipſius vrbis. Ipſum tamen S. Martini Monaſterium, quod iuxta vrbem erat,
concrematur, Clerici fugantur, Monachi diſperguntur, & venerabile corpus San-
B cti Martini Autiſiodorum poſtmodum cum honore defertur. Hac etiam ſæuiente
procella, vrbs Cenomannica deuaſtatur, & Cœnobium ſanctæ virginis Scolaſticæ
extra murum vrbis ſitum exuſtum eſt, & corpus ipſius ſacræ virginis intra eiuſdem
vrbis ſinum poſitum & conſeruatum. Sed & in Aquitania Karoli Magni Imperato-
ris Palatium, quod Caſſinogilum vocabatur, diſſipatum eſt & euerſum.

Q V I B V S patratis Rollo, cuius ſæpè meminimus, conſcenſis nauibus tandem
per Sequanam & Sagonnam maxima flumina tendens ad ſuperiora Burgundiæ, &
Aruernorum fines ſubintrauit, & vſque ad Claromontem Aruernorum ciuitatem
totam regionem diuerſis calamitatibus exinaniuit. & inde rediens per prouinciam
Senonenſem Floriacum venit. Verùm ante biduum quàm illuc pergeret, eius ad-
uentus ad notitiam Floriacenſiũ peruenit Monachorum. Qui ſtatim Aurelianis ci-
tiſſimè fugiendo peruenerũt, & intra ipſam vrbem in Eccleſia ſancti Præſulis Ania-
ni S. Benedicti precioſum ac venerabile corpus depoſuerunt, donec ille malignan-
tium impetus pertranſiret. Impius autem ille cœtus adueniens, ſexaginta ibi ſacri
deſiderij Monachos repperit, & quoſdam cum eis Eccleſiæ ſeruitores. quos mox
gladio trucidauit, ipſúmque ſancti Patris Benedicti Cœnobium priùs deuaſtatum
effera rabie concremauit. Sed eadem nocte pius Pater Benedictus in ſomnis appa-
ruit cuidam Comiti nomine Giſſilolpho, qui eiuſdem Monaſterij erat Aduocatus,
& dixit ad eum: Eia Comes, quare te tanta timiditas ſiue ignauia oppreſſit, vt tuæ «
aduocationis locum Floriacum ita dimitteres indefenſum, vt ſerui Domini iaceãt «
inhumati, à gentilibus interfecti? Cui Comes: Quis, inquit, es tu, Pater? Ait ille. «
C Ego ſum frater Benedictus, qui de Beneuentanis finibus in Galliam tranſlatus, pro- «
priam requiem in Caſſino monte ſpreui, & hunc locum Floriacenſis Monaſterij ele- «
gi, vt lucerna diſciplinæ Monaſticæ per meam corporalem præſentiam vniuerſæ «
innoteſceret Galliæ. Surge ergo quantociùs, & eſto vir fortis, & belliger robuſtus, «
& inſequere dorſa crudelium paganorum, qui locum meum violauerunt, & igni «
combuſſerunt, inſuper & Monachos meos & colibertos interfecerunt, & impunè, «
proh pudor! euaſerunt. Ad hæc Comes: Quomodo, inquit, poſſum ego vel inſe- «
qui quos iubes, vel prædam excutere, qui non habeo tempus congregandi ſatelli- «
tes meos? Cui Pater ſanctus: Noli, inquit, anxiari propter paucitatem militum. tan- «
tùm accelera, & arripe clypeum cum his qui tibi aſſunt hominibus, & inſequere ve- «
lociùs nihil metuens, quia ego ero tecum vt ambiam latera tua, & immunis ab ho- «
ſtium telis victor famoſus reuerteris. His dictis, Comes euigilauit, ſecúmque quæ «
viderat & audierat prudenter pertractans, celeriter ſurgit, & arreptis armis cum ſuis
hoſtes inſequitur, tanti Patris animatus ſponſione, maximóque impetu ſubitò ſu-
per eos irruit. Hoſtes aggreſſus, captiuos emancipauit, prædam excuſſit, & victor
lætabundus abſque læſione aliqua eſt regreſſus. Qua expleta victoriâ, Floriacum
eſt ingreſſus, & nõ ſine lacrimarum copia interemptorum tumulauit corpora, illud
Pſalmographi commemorans: *Effuderunt ſanguinem Sanctorum, & non erat qui ſepeli-
ret.* Quod factum poſtmodum peruenit ad notitiam K A R O L I Regis Francorum,

CAROLVS SIMPLEX.

qualiter Comes Giſſilolfus S. Benedicti Aduocatus cum paucis hoſtium multitudinem proſtrauiſſet, & prædam excuſſiſſet, vinctos enodatos reduxiſſet, & victor illæſus remeauiſſet. Móxque prædictus Comes Aduocatus ante Regem affuit, rémque per ordinem ſicut egerat illi retexuit: teſtem ſibi aduocans Deum, quia in hora congreſſionis beatiſſimus Pater Benedictus monachali habitu reueſtitus caballum cui inſedebat conſcendit, & in tota illa congreſſione vti pius propugnator promiſerat frenum tenuit, & illum illæſum cum ſuis omnibus ab hoſtili acie reduxit. Quod audiens Rex, Dominum glorificauit, & Floriacum perueniens lamentum deſolationis dedit: & poſt hæc munificentiâ regali copioſum ſubſidium reſtaurationis adhibuit. Data denique, vt dignum eſt, totius reſtaurationis vberrima copia, in vnius anni ſpacio penè totum Monaſterium in priſtinum renouatū eſt modum. Porro quædam Eccleſia intra caſtrum Floriacum erat conſtructa, & in honore Sancti Petri Apoſtolorum Principis conſecrata, quæ diuina gratiâ ab incendio remanſerat inuiolata. Verùm intra annum monachi qui remanſerant conſilium inierunt, vt beati corpus Benedicti in initio aduentus Domini ab vrbe Aurelianenſi nauigio repottarent, & illud in præfata S. Petri Baſilica, quæ intacta ab igne remanſerat, eouſque collocarent, donec eorum officinæ regulari more perficerentur. Statuto igitur die conuentus Epiſcoporum & Abbatum non minimus Aurelianis aduenit, quatinus theſaurum Domini, ſancti corpus videlicet Benedicti, ſecundum conditum proprium reportarent ad locum. Acceperunt igitur viri timorati ſacrum corpus S. Benedicti, & impoſuerunt naui. Quæ cùm tantæ ſanctitatis onus ſuſcepiſſet, miro modo totum illud Ligeris ſpacium, quod ab Aurelianenſi ciuitate vſque ad Floriacum protenditur, ſurſum verſus abſque gubernatore & humano remige ſine offendiculo decurrere cœpit, vt crederes Chriſtum in naui cum Apoſtolis ſedentem, & elementis poteſtatiuè imperitantem. Ipſa verò dies pridie Nonas Decembris eſſe dinoſcitur, in qua quamdiu huius mundi ſphera voluitur, honor & memoria tantæ gloriæ per totam Galliam ſolemniter celebratur. Verùm vbi nauis portū Floriacenſem impegit, maxima Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum, Clericorúmque, vnà cum plebeiis turmis, multitudo concurrit, pſallentes & dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Domini*. Ercùm ingens frigus, vbi tunc tēporis ſolet, cuncta obſtrinxiſſet arua, res contigit mira ac vehementer ſtupenda. Nam cùm per eā portā, quæ nunc Paſchalis dicitur, ſanctiſſimi cineres inferrentur, ac ſi in medio Aprili ita omnes arbores eiuſdem loci tam pomiferæ quàm agreſtes, ſpineta etiam & arbuſta in flores eruperunt: vt palam cunctis innoteſceret, qualiter Sanctus Benedictus Pater apud omnipotentem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum gloriâ & honore ſublimatus exiſteret. Nulla vox alia audiebatur, niſi, *Gloria tibi Domine*: quia nunc cognoſcimus quid te donante ſuſcepimus. Depoſitis igitur ſacris pignoribus in antefata S. Petri Baſilica, celebratóque ſolemniter diuino myſterio, quique in ſua rediêre cum gaudio.

PAVCIS denique euolutis diebus præfatus Rollo tyrannus diſpoſuit obſidere Carnotum. Erat eodem tempore in eadē vrbe Sacerdos venerādus nomine VVantelmus. Qui audiens aduenientium opinionem hoſtium perfidorum, orabat Sanctam Dei genitricem Mariam, vt illam ab imminenti periculo protegeret ciuitatem. Inuitauit præterea Burgundionum Comitem Ricardum, necnon & Pictauenſem Marchionem Eubalum, vt ſuo aduentu miſeris ciuibus præſtarent auxilium. Quid plura? cùm perfidus Rollo prædictam ciuitatem iam crudeliter perurgeret, adueniens Comes Ricardus cū Francis & Burgundionibus, cœpit eos repentè proterere, & incautos huc illúcque diffundere. VVantelmus etiam ſacerdotaliter infulatus, baiulans reliquias ſanctæ Dei genitricis, egreſſus patentibus portis, vnà cum ferratis militibus vrgebat hoſtes attentiùs. Sicque Rollo Sanctæ Mariæ meritis iterum ſuperatus, Rothomagum eſt regreſſus. Verùm tandem XXXVI. quo Francorum Regnum à memorata gente cœperat infeſtari, Rollo Dux ille potentiſſimus voluit eſſe Chriſtianus. Franco quippe Rothomagenſis Archiepiſcopus illum verbis ſalutaribus mitigauit, & ad Chriſti Domini cultum ſagaciter inuitauit. Et poſtquā permiſſu diuino multa Franciæ bona diripuit, vaſtauit, incēdit, euertit, atque conſumpſit, factus eſt fideliſſimus Chriſti cultor, cuius antè fuerat crudeliſſimus perſecutor. ODO, cuius antè meminimus, Burgundiæ Dux, iam deceſſerat: ſed minor frater eius ſupererat RODBERTVS patrem ſuum nomine referens. Cuius vſus conſilio Rex

A KAROLVS Rollonem per prædictum Pontificem ad colloquium inuitauit, deſponſauitque illi filiam ſuam nomine Gillam*, concedens ei pariter terram, quæ nunc Normannia vocitatur, à fluuio Andellæ vſque ad Occeanum mare; eóque illum ſecedere compulit, & metas ei Aruam fluuiolum poſuit. Baptizatum denique Rollonem præfatus Robertus Burgundiæ Dux à ſacro latice leuauit, & imponens ei ſuum nomen magnificis eum muneribus honorauit. Rex quoque adiecit donationi, quam prius Rolloni donauerat, totam Britanniam ſicut iamdudum poſſederat; vt per hoc etiam beneficium efficeret illum ſibi fideliſſimum vaſſallum. Quibus patratis, Rollo qui & Robertus poſt paucos dies longa militia fatigatus, & ſenio prægrauatus deceſſit, relinquens filium ſuum Guillelmum, cui cognomen fuit Longa ſpata, ſibi ſucceſſorem. CAROLVS SIMPLEX.

TRICESIMO denique & ſexto anno poſtquàm Francorum Regnum à memoratis Paganis infeſtari cœpit, corpus beati Martini ab Autiſiodoro ad propria relatum eſt. Cuius Eccleſiam nuper concrematam Optimates quique reædificauerunt, & ne leuiter ampliùs opprimeretur, muro einxerunt. Sæpedictus etiam KAROLVS Rex Francorum pontem miræ firmitatis aduerſus impetus Danorum, quos nunc Normannos vocamus, ſuper fluuium Sequanam fieri fecit, poſitis in vtriſque capitibus caſtellis artificioſè fundatis, in quibus præſidia collocauit. Quibus patratis, auidè materiam quietis arripuit, & otio deſidiáque fatigatus, HAGANONEM quemdam militem de mediocribus ſibi Conſiliarium aſſumens, Pro-
B cerum ſuorum conſilium ſpernere cœpit. Igitur Hagano, quem inſperatæ opes nimium prouexerant, lateri eius aſſiſtens, Regni negotia diſponebat. Vnde memoratus Robertus Burgundionum Dux contra Regem rebellare cœpit. Qua occaſione omnes penè Francorum Proceres illum etiam apud vrbem Sueſſonicam reliquerunt. Sed Herueus Remorum Archiepiſcopus ſuſcipiens illum, deduxit per hoſpitia ſua, id eſt in Cariſia, & in Cruſinacum Remenſis Epiſcopij villas: ac demum Remis illum tandiu tenuit donec illi quoſdam Regni Principes reconciliauit. Verùm anno altero venenum diſcordiæ, quod inter præfatum Burgundiæ Ducem Robertum, & memoratum Regem Karolum paulatim pullulauerat, cœpit manifeſtiùs exundare. Veniens nempe à Burgundia Dux Robertus cum valida militum manu, ſuper Auxonam fluuium ſua tentoria fixit. Karolus verò Monte Lauduno iam perdito, reſedit ſuper fluuiolum Saram. Sed cùm cotidie Ducis Roberti virtus excreſceret, Regis autem decreſceret, Karolus cum amico ſuo prædicto Haganone trans Moſam latenter proficiſcitur. Quod Franci videntes, & indignè ferentes, ſe ROBERTO commiſerũt, & Remis eum perducentes Regem fecerunt. Verùm Herueus, cuius ſuprà meminimus, Remenſis Archiepiſcopus, tertia die moritur poſt conſecrationem Regis Roberti. & in eadem ſede Seulfus ordinatur Epiſcopus. Anno autem ſequẽti Rex Karolus cum ſui Regni Lotharienſibus Moſam tranſiẽs, contra præfatum Regem Robertum ad Attiniacum venit. Robertus etiam Rex contra eum proceſſit. Denſóque commiſſo prœlio, multis ex vtraque parte cadenti- ROBERTVS.
C bus interiit etiam Rex Robertus lanceis perforatus. Hij tamen qui erant ex parte Roberti victoriâ potiti, Hugo ſcilicet filius eius, & Vermendenſis Comes Herbertus, Karolum cum Lotharienſibus fugere compulerunt, ſed illos longè perſequi noluerunt. Lotharienſes denique relicto Karolo receſſerunt. Tunc Karolus à Lotharienſibus derelictus, Herbertum Comitem, & Seulfum Archiepiſcopum Remenſem, & alios Regni Francorum Proceres, vt ad ſe reuerterentur multa prece rogauit. Quod illi facere renuerunt, ſed pro RODVLFO Ricardi magni Principis filio in Burgundiam tranſmiſerunt. Qui cum multa ſuorum manu mox affuit. Ipſi verò illi occurrerunt, & apud vrbem Sueſſionum illum in Regem eleuauerunt. Comes verò Herbertus Regem Karolum ad ſe mandauit, & venientem in quodam ſuo videlicet S. Quintini caſtello honorificè ſuſcepit; & indè eos qui eum eo venerant remittens, illum in alterum caſtellum, quod Teoderici dicitur ſuper Maternam fluuium ſitum, fecit deduci, & ſub cuſtodia poni. RODVLFVS.

RODVLFVS igitur Rex, adhuc ſuperſtite Karolo, primo regni ſui anno in Aquitaniam eſt profectus, eò quòd Comes Guillelmus eiuſdem prouinciæ dedignabatur illi ſe ſubdere. Igitur tandem peruenere ambo ſuper flumen Ligerim in pagum Auguſtudunenſem, & diſcurrentibus vtrimque viris nobilibus præfatus Comes Guillelmus Regi ſe tradidit. Vnde Rex illi Bituricenſem pagum cum ciui-

RODVLFVS.

tate donauit. In eodem etiam loco dedit Herberto Comiti caſtellum Perronam, A
& Hugoni filio defuncti Regis Roberti Cenomannenſium ciuitatem. Eodem
etiam anno Hunni Berengario Duce Italiam aggreſſi depopulantur, & Papiam
igne ſuccendunt. Inde quoque iuga montium tranſeuntes, Galliam infeſtare cœ-
perunt. Sed Rodulfus Ciſalpinæ Galliæ Princeps, & Hugo Viennenſis Comes, per
deuia montium illos inuadentes atque effugantes, Toloſanam prouinciam pètere
compulerunt. Illi autem ibidem Dei omnipotentiâ præpediti, diſſenteriâ & varia
clade poſtmodum periêre. Porro Rodulfi Regis anno ſecundo, Luna XIV. ſabbato
ſancto Paſchæ, die Kalendarum Aprilium paſſa defectum in pallorem cònuerſa eſt,
quadam luminis relicta particula, veluti eſſet ſecunda. Sicque aurorâ iam incipien-
te in ſanguineum tota mutata eſt colorem. Et eodem anno corpus S. Remigij, &
quorumdam aliorum corpora Sanctorum, Hunorum metu intra Remenſis ciuitatis
mœnia à ſuis Monaſteriis ſunt delata. Cum quibus etiam ſanctæ Galburgis reli-
quiæ, ad quas nonnulla ſæpè fiunt miracula, ſunt ibidem poſitæ. Ipſo denique anno
Normanni pagum Beluacenſem depopulati ſunt, & ciuitas Ambianenſis igne cre-
mata eſt ab eis. At Pariſiaci terram eorum ſunt ingreſſi. Quod audientes Normãni,
protinus in ſua ſunt reuerſi. Anno præterea quarto regni Rodulfi Regis, Herbertus
Comes Karolum Regem de cuſtodia eiecit, & ad S. Quintinum ſecum adduxit.
Demúmque idem Rex Karolus cum eodem Herberto ad caſtrum quod Alga voci-
tatur abiit, & colloquium Normanni Comitis Guillelmi expetiit: & idem Guil- B
lelmus Rollonis filius ibi ſe illi in vaſſallum commendauit. Inde quoque præfatus
Rex cum Herberto Comite Remis remeauit, & Comes Herbertus Monte Laudu-
no potitur. Anno verò regni Rodulfi quinto, iterum Rex Karolus à ſæpedicto Co-
mite Herberto in cuſtodia poſitus, Perronâ caſtello defungitur anno ab Incarna-
929. tione Domini DCCCCXXIX. Poſt cuius deceſſum diuerſi motus bellorum agi cœ-
pêre per Franciam, Herberto Comite deficiente à RODOLFO Rege. Vnde Rex
iuncto ſibi Hugone potentiſſimo Comite, quoddam Herberti caſtellum nomine
* Donnucũ Douuicum cepit ac diruit. Quo diruto, Attrabatem obſidet. Indéque mouens
iter, Hamum rurſus caſtellum Herberti capit. Quibus patratis, Raigimundus &
Herminigaldus potentiſſimi Gotiæ Principes, necnon & Lupus VVaſconum Co-
mes, Regis vaſſalli efficiuntur. Sed & Viennæ ciuitas Burgundiæ illi reddita eſt.
Per idem etiam tempus Comes Normannorum Guillelmus Rollonis filius ſæpefa-
to Regi Rodulfo ſe commiſit proprio voto. Demum autem, id eſt anno regni ſui
937. ferè XIII. Incarnationis verò Dominicæ DCCCCXXXVII. Idem Rex Rodulfus
eſt defunctus, & apud vrbem Senonicam in Eccleſia Sanctæ virginis & martyris
Columbæ ſepultus. Floruit his temporibus apud Floriacum Monaſterium Abbas
Lambertus, vir ſimplex & iuſtus. Præterea Rex Francorum Karolus, cuius ante
meminimus, habuit filium nomine LVDOVICVM ex Ogiua Anglorum Regis
ſuſceptum filia. Qui calamitatis paternæ procella inuolui metuens, in Anglorum
terra quamdiu Rex Rodulfus regnauit latuit. Sed illo mortuo, miſit Rex Anglo- C
rum Alſtannus ad Guillelmum Principem Normannorum Legatos cum muneri-
bus, vt præfatum Ludouicum cum conſilio Procerum Francorum patris reuocaret
in Regnum. Quod ille gratanter ſuſcepit, & coadunatis ſecum Principibus Franco-
rum, rem ad effectum perduxit. Nam Hugo Magnus Regis Roberti defuncti filius,
& Comes Herbertus, cum præfato Guillelmo, aliiſque multis Francorum Proce-
ribus, Ludouico obuiam proceſſerunt, & apud Boloniam ipſis maris littoribus con-
tiguam illum ſuſceperunt, ſéque illi continuò commiſerunt. Demum verò vſque
ad Montem Laudunum perduxerunt, & in Regem illum vngi fecerunt à domno
Artaldo Remenſi Archiepiſcopo, aſtantibus cum eo XX. fermè Epiſcopis Franciæ.
Interea verò Romæ Ioanni Papæ Leo ſanctiſſimus ſucceſſit, & poſt hunc ſedit Ste-
* al. Mar- phanus, & poſt Stephanum Marinus*. Marino verò ſucceſſit Agapitus. Per idem
tinus quoque tẽpus mortuus eſt Tranſrenenſis Henricus, & ſucceſſit illi Otto filius eius.

LVDOVICVS VLTRAMARINVS.

LVDOVICVS igitur filius Karoli iunioris regnauit annis XXIX. Porro regni
huius anno primo Rodulfus Iurenſis & Ciſalpinæ Galliæ Rex obiit, cuius filius
Conradus in regno ſucceſſit. Tertio denique regni ſui anno Rex Ludouicus Lau-
dunum ingreditur, & arcem nouam nuper ibi ab Herberto Comite constructam
obſidet, multiſque machinis muro ſuffoſſo deſtruit. Quinto quoque regni Ludo-
uici anno Otto Tranſrenenſis Regnum Lothærienſe à Ludouico ſuſcepit, & Hen-

A rico fratri ſuo illud commiſit. Septimo verò regni ſui anno Rex Ludouicus firma- LVDOVICVS VLTRAMARINVS.
tis ſibi Aquiranis Laudunum reuerritur, & inde Orhoni Regi obuiam proficiſci-
tur, & Gerbergam eius ſororem ducit vxorem. Per idem etiam tempus Comes
Herberrus obiit, & ſepulrus eſt apud S. Quintinum. Eodem etiam anno requieuit
in pace domnus Odo Abbas multorum Monaſteriorum, religioſus & prudens, lit-
teratus & eloquens, & ſepultus eſt Turonis apud S. Iulianum. Qui inter cetera
multa quæ ſcripſit Opuſcula, Sermonẽ etiam illum de ſancto edidit Benedicto, cu-
ios iſtud eſt exordium, *Feſtiua beati Benedicti ſolemnitas**. Octauo denique anno re- * al. ſolemnia.
gni Ludouici, Arnulfus Comes Flandrenſis Guillelmum Rollonis filium Princi-
pem Normannorum ad colloquium inuitatum mala fraude apud caſtellum Pin-
quiniacum *, iuxta fluenta Somenæ peremit. Rex aurem Ludouicus Rothoma- * Pinchiniacum
gum mox ingreſſus, Ricardum filium Guillelmi, qui ei natus fuerat ex coucubina,
de terra Normannorum reueſtiuit, & poſtea illum ſecum vſque Laudunum perdu-
xit Et non poſt multum temporis, dum à Rege negligenter tractaretur, quidam
miles nomine Oſmundus præfatum puerum Ricardum furto ſublatum perduxit
primùm ad caſtrum Codiciacum, ac demum illum reſtituit hominibus atque pa-
rentibus ſuis. Quod Rex moleſtè ferens Hugonem Magnum euocauit, & Ebroi-
cacenſem & Baiocacenſem terram illi donauit, vt de reliquo honore Normanniæ,
qui cirra * Sequanam iacet, illi adiutor exiſteret, quatinus eius dominio proprio * extra
B remanerer. Demum verò condicto termino diſpoſuit Rex obſidere Rothomagen-
ſem, & Hugo Magnus Baiocacenſem ciuitatem. Verùm Rex Rothomagum ve-
niens, pacificè receptus eſt à Normannis. Vnde mandauit Hugoni Normannorum
rogatu, vt à Baiocacenſi obſidione ſecederet *. Quo ſecedente, Rex in eam ingre- * diſcederet.
ditur, & indè rurſum Rothomagum regreditur. Interim verò Normanni miſerunt
ad Regem Danorum nomine Aigroldum, vt Ricardo Comiti ſuo conſanguineo,
quem Rex exheredare volebat, ſuccurrere feſtinaret. Qui continuò affuit, & Regi
Ludouico mandauit, vt ſibi obuiam ad colloquium veniret. Deceptus igitur Rex
conſilio BERNARDI Comitis Siluanectenſis, & alterius Bernardi potentiſſimi
viri Rothomagenſis, qui fraudem nouerant, venit obuiam pagano Aigroldo Re-
gi Danorum, nihil ſuſpicans mali. Perfidus autem Aigroldus ſuper Regem ad
ſe venientem repente irruit, cúmque imparatum inueniens penè omnes eius mi-
lites interemit. Statimque ex Ludouici Regis parte interfectus eſt Herluinus
Monaſterioli caſtri Comes nobiliſſimus, & cum eo ſtrenuiſſimi Comites vnde-
uiginti, militéſque non pauci. Quod cernens Rex Ludouicus ſolus fugere cœ-
pit, ſed à Normannis, quos ſibi eſſe fideles ſperabat, eſt retentus, & ſub cuſtodia
Rothomago * poſitus. Tunc Regina Gerberga Hugonis Magni expetiuit ſuffra- * Rodomo
gia. quam ille reuerenter ſuſcepit, & demum de Regis ereptione tractare cœpit.
Porro Normanni filios Regis dari ſibi obſides quærunt, nec aliter Regem ſe di-
C miſſuros aſſerunt. Mittitur ad Reginam pro pueris. Illa minorem mittens, maio-
rem faterur ſe non eſſe miſſuram. Datur ergo minor, & vt Rex dimittatur Guido
Sueſſorum Epiſcopus ſeſe etiam obſidem dedit. Sic igitur Rex à Normannis eſt
liberarus, concedens Ricardo, & firmans ſacramento, totum honorem illum
integrum quem auus eius Rollo poſſederat. Hugo autem Regem à Normannis
ſuſcipiens, non ſtatim liberum abire permiſit, ſed Comiti THEOBALDO ſuo illum
commiſit vaſſallo, ſuum ex illo volens trahere commodum. quod & fecit. Nam
montem Laudunum Rex illi tradidit, quod & ipſe continuo præfato commiſit
Theobaldo. Et non multis interiectis diebus Regem ſuo Regno reſtituit. Per idem
quoque tempus Edmundus filius Alſtanni Rex tranſmarinus defungitur. Domnus
etiam Theorilo venerandus Turonicæ vrbis Archiepiſcopus in pace quieuit. Qui
cùm à Lauduno rediret, ægritudine corporis ipſo deprimitur itinere. Cúmque
vltimùm iam exhalaret ſpiritum, apparuit ſignum quoddam luminis per aëra diſ-
currens, cubitum longitudinis habere viſum. cuius lumine ad depellendas noctis
tenebras ſufficienter perfuncti ſunt qui funus eius deducebant. Talique potiti ſo-
lamine per milia ferè, ceu ferrur, ducenta Turonicam vſque corpus eius pertule-
runt ad vrbem. Sicque in Monaſterium S. Iuliani, quod idem vir ſanctus ſumma
inſtituerat religione, iuxta ſepulchrum domni Odonis Abbatis reuerenter eſt hu-
matus. & exindè ipſum templum diuinis miraculis illuſtratur. Anno denique de-
cimo regni Ludouici, ipſe Rex Aquiſgrani Palatio cum Othone Tranſrenenſi

LVDOVICVS VLTRAMARINVS.

Rege ſanctum Paſcha celebrauit, & ab eo magnificè muneratus in Franciam re- A
meauit. Ea denique tempeſtate Synodus magna Viriduni eſt habita, Agapito Papa
præcipiente, & Roberto Treuerenſi Præſule præſidente, cum Artaldo Remenſi
Archiepiſcopo, & Odolrico Aquenſi, & Alberone Metenſi, & Goſlino Tullenſi,
& Hildebaldo Transrenenſi, & Iſtahele Britone, præſente Brunone fratre Regis
Othonis, & Agenaldo, necnon Odone Cluniacenſi Abbate, cum quibuſdam ve-
nerandis Abbatibus. Anno quoque altero poſt hæc deprecatus eſt Ludouicus Re-
gem Othonem, vt ſibi ſubſidium ferret contra Magnum Hugonem, quoniam ipſe
à præfato Hugone dolo fuerat appetitus, & per annum integrum retentus: nec eſt
priùs abire dimiſſus, donec Laudunum montem illi dimitteret. Quibus petitioni-
bus Otho Rex annuit, & iuſſit vt Conradus Dux cum exercitu Lotharienſium in
eius pergeret auxilium. Móxque Lotharienſes caſtrum Moſomum obſident, & ca-
piunt. Obſident etiam Montemacutum, quod præfatus Comes Theobaudus Hu-
gonis Magni vaſſallus contra Laudunum firmauerat, & denuò capiunt. Quibus
patratis, Lotharienſes reuerſi ſunt in ſua. Hugo verò Magnus collecta militum
multitudine magna Sueſſonicam aggreditur vrbem, & iniectis ignibus partem ci-
uitatis incendit, ciuitatem tamen obtinere non potuit. Indéque rediens, munitio-
nem quandam, quam RAGINALDVS Comes Ludouici ſuper Axonam fluuium
in loco qui dicitur Rauciacus ædificabat, deuenit, ipſámque adhuc imperfectam
caſtris vallauit, ſed capere non potuit. Rurſúſque Ludouicus anno regni ſui XIII. B
Laudunum improuiſus aggreditur, & nocturno ſilentio muro machinis latenter
aſcenſo, & diruptis portarum ſeris, oppidum ingreditur. Turrim tamen, quam ipſe
nuper ad portam caſtri fundauerat, capere non potuit, quam ideò à ciuitate ſeclu-
ſit, ducto intrinſecus muro. Hugo verò hoc comperto, ilicò illò cum ſuis affuit, &
introducens in arcem cuſtodes cum ſufficiente victu obuiam perrexit Conrado Lo-
tharienſium Duci. Dux verò inter Regem & Hugonem treugas poſuit vſque ad
menſem Auguſtum. Indéque reuerſus Rex Ludouicus Remis reuertitur, vbi Al-
bertus filius Comitis Herberti ad eum veniens, ipſius vaſſallus efficitur. Anno de-
mum regni ſui XV. idem Rex Ludouicus Aquitaniam cum exercitu petiit. Sed an-
tequam ingrederetur eam, Kallus* Conſtantinus Viennæ Princeps, & Stephanus
nominatiſſimus Aruernorum Epiſcopus, ad eum venientes, ſui efficiuntur. Guillel-
mus etiam Pictauenſis illi obuiam venit: & eius ſe fidelitati commiſit. Hugo deni-
que Magnus eodem anno ad Regem Othonem pergens, duos illi leones præmiſit.
& indè benè remuneratus remeans à Duce Conrado vſque ad Maternam fluuium
deductus eſt. Anno quoque ſequenti Otho Rex Italiam adiit. cuius aduentum
Longobardorum Rex BERENGARIVS audiens fugit, & Otho ſine mora Papiam
ingreſſus eſt Demum verò ſequenti anno idem Otho legationem pro ſuſceptione
ſui Romam dirigit, ſed non obtenta regreditur cum vxore ſua. Poſt hæc autem an-
no regni ſui ferè XIX. Rex Ludouicus egreſſus à Monte Lauduno, Remenſem ve-
lut ibi moraturus veniebat ad vrbem. Sed antequam ad Axonam fluuium perueni- C
ret, apparuit ei quaſi lupus gradiens ante illum. Quem inſecutus, admiſſo viuaciter
equo, prolabitur, grauitérque conteritur, ac indè Remis defertur. Ibíque diu pro-
tracto langore decubans elefanciei peſte perfunditur. Quo morbo confectus diem
clauſit extremum, ſepultúſque eſt apud S. Remigium, anno regni ſui ferè XIX. In-
carnationis verò Dominicæ DCCCCLII.* duobus liberis ſuperſtitibus, Lotha-
rio, & Karolo patuo. Quorum KAROLVS priuatis in ædibus ſenuit. In Regno ve-
rò patris LOTHARIVS ſucceſſit, conſecratus apud S. Remigium ab Artaldo Re-
menſium Archiepiſcopo, fauente ſæpenominato Principe Hugone Magno Rod-
berti Regis filio.

* in Cod. S. Maglorij legitur, Karlus & Conſtantinus Viennæ Principes.

LOTHARIVS.

LOTHARIVS igitur Ludouici Francorum Regis filius regnauit annis fermè XXX. Quo regnante, Liudulfus Othonis Regis filius Henricum patruum ſuum à Baioariorum regno expulit, & ſibi illud vindicauit. Eodem etiam anno Alberico Romanorum Patricio defuncto, filius eius Octouianus cùm eſſet clericus Patriciatum eſt adeptus. Qui poſtea ſuggerentibus ſibi Romanis, defuncto Agapito, Papa vrbis efficitur. Per idem quoque tempus Hugo Magnus obiit. Cui erant tres filij, ſcilicet Otho, Hugo, & Odo. Obiit etiam intra eundem annum Liudulfus ſæpedicti Othonis Regis maior filius, qui iam penè totam patri reſiſtendo ſibi vindicauerat Italiam, & ſepultus eſt Maguncia ad S. Albinum. Porrò, anno Lotharij Re-

A gis Francorum v i. Otho & Hugo filij Magni Hugonis mediante auunculo ipſo- LOTHARIVS.
rum Brunone Colonienſi Archiepiſcopo ad Regem veniunt Lotharium,& ſui effi-
ciuntur. Tunc Rex Lotharius conſtituit Hugonem Ducem, addito illi Pictauenſi pago ſuper honorem quem pater eius Hugo Magnus poſſederat. Othoni verò dedit Burgundiæ terram. & eodem anno Rex Lotharius caſtellum Diuionum cepit, & intromiſſis cuſtodibus ſuis Laudunum reuertitur. Et rurſus regni Lotharij anno v i i i. Otho Rex Romam proficiſcitur, & amicabiliter à Romanis ſuſceptus, Imperiali honore eſt ibidem ſublimatus. Et eodem anno VVlfaldus Abbas Monaſterij Sancti Benedicti Floriacenſis Præſul efficitur vrbis Carnotenſis. Erat enim vir ſtrenuus & ſapientiſſimus. Hic enim Floriacenſe Monaſterium vallo muniuit & muro. Huius & temporibus Mabbo Britannorum Epiſcopus, ex oppido quod Sancti Pauli dicitur, corpus eiuſdem ſancti Præſulis Pauli ſecum ad Floriacenſe detulit Cœnobium cum multis ornamentis. Et Oſualdus nepos Odonis Cantuariorum Pontificis in eodem ſancto Monachum profeſſus eſt Cœnobio. Sed inde demùm aſſumptus, & ad natiuum ſolum reuocatus, Eboraci conſecratus eſt Epiſcopus. Qui vt deuotionem, quam erga patrem habebat animo Benedictum, factis oſtenderet, in Inſula illa Cœnobium ſub eiuſdem nomine glorioſiſſimi Confeſſoris conſtruxit, quod Rameneſenſe * nominauit: & multis Floriacenſem locum honeſtis locupletauit muneribus. Præce- * Ramêſenſe.
B denti etiam tempore ſub memorato Rege quidam Pontifex de Britannia veniens, cui nomen erat Hedrem, & in Floriacenſi loco monachilem aſſumens tunicam, corpus beati Martyris Mauri ſecum detulit, quem conſtat Romæ paſſum ſub Celerino Præfecto, imperantibus Imperatoribus Carino & Numeriano. Sed & alter nihilominus ad idem veniens Cœnobium Otto * nomine, & corpus cuiuſdam * Atto.
ſancti Martyris Frotgencij ſancto ſecum obtulit Benedicto. Abbas quoque Ricardus, qui ante VVlfaldum Floriacenſi præfuit loco, attulit ibidem non modicam ſacratiſſimæ Crucis portionem, & partem ſpongiæ, qua cruce depoſitum lotum eſt ſacratiſſimum corpus noſtri Saluatoris. Verùm, ſequenti anno quo præfatus VVlfaldus Carnotenſium meruit Præſulatum, ſæpefatus Normannorum Comes Ricardus abiit ſuper Comitem Theobaldum, depopulans & incendens Carnotenſem Dunenſémque regionem. Theobaldus etiam ſtatim Normannos fines ingreſſus Ebroicacenſem * cepit ciuitatem. Sed dum inde reuerteretur, Ricardus tota * Ebroicenſem.
nocte clam Sequanam tranſmeauit, & diluculo ſuper Theobaldum repentinus irruit, ad caſas Hermentrudis villæ, in portu fluuij Secanæ. Congreſſione denique facta, vtrimque pugnatum eſt acriter. Sed Ricardus tandem victum de ſua terra effugauit Theobaldum. [* Verùm, dum per triennium hæc acerrima perduta- * *Sequentia ferè tota ſunt in ſolo Cod. S. Maglorij.*
ret guerra, Ricardus Comes Danos, Alanos, & Deiros in auxilium aduocauit. A quorum infeſtatione cùm Gallia diuerſis concuteretur incommodis, venerandus Saluator Epiſcopus, de quo longè ſuperiùs ſermo habitus eſt, cum multorum Sanctorum pignoribus, paucis fidelibus ſuo comitatui iunctis, ob immi-
C nentem rabiem barbarorum, Pariſius vrbem nobilem munitiſſimámque abierunt. Quam ingreſſi, cùm, ſicut moris eſt ipſius Gentis, eorum deſolationi dulciſſimo affectu compateretur, eorum inopia caritate quorumdam fidelium ſatis abundè ſupplebatur. Aliquantiſper denique ibidem demorati, cùm Paganorum immanitatem in Chriſtianos crebriùs graſſari conſpicerent, omni ſpe ſibi abſciſa in patriam remeandi, prouida diſpenſatione omnium Rectoris & Creatoris, hinc ſe nequaquam vlteriùs receſſuros elegerunt: ſi ſactrice diuinitate, ab ipſo ciuitatis Principe, videlicet H v c o n e Francorum Duce, locus ad tantorum Sanctorum corpora dignè collocanda largiretur. Et inito conſilio ipſum Ducem in hac vrbe demorantem adierunt, ſecum quorumdam Sanctorum pios cineres deferentes. Ingreſſi autem Principis Aulam, eum ſecretiùs de quibuſdam negociis tepererunt pertractantem. Sed cùm Ducis colloquium diutiſſimè protelaretur, fortè ſuper menſam ſanctorum corporum glebam depoſuerunt, Principis præſtolantes aduentum. Interim verò horâ prandij imminente, cùm is qui principalibus præerat epulis ad procurandum Ducis conuiuium Aulam fuiſſet ingreſſus, ad viros Dei vbi reſidebant deuenit, & virga, quam manu geſtabat, ſuper corpora ſancta percutiens, vt egrederentur procacibus verbis admonuit. Nec tanti ſceleris temeritatem impunè tulit. Extemplò ergo à dæmone corripitur, & huc illùcque debacchando diſ-

LOTHARIVS.

currens furioſus atrociter vexatur. Dúmque alij ab eo pugnis tunduntur, alij diuerſis contumeliis afficiuntur, ingens per Regiam tumultus exoritur, & ob hoc dæmoniacus vinculis adhibetur. Sanctorum corpora ab omnibus venerantur, & tanti prodigij nouitas Principis aures aggreditur. Qui illicò nimio terrore compulſus, mox cum ſuis ad Sanctorum corpora progreditur, atque coram eis humi proſtratus, ne ſibi quod factum fuerat in peccatum reputaretur, ipſis apud Deum ſuffragantibus humili deuotione precatur. Sublatis autem indè in Eccleſiam ſacris Sanctorum artubus ab ipſo HVGONE ſtrenuiſſimo Duce, quæ Regum antiquitus munificentiâ fuerat conſtructa, & in honore beati Apoſtoli Bartholomei conſecrata, in qua Canonicorum Ordo diuinum celebrabat officium, ſunt deportata, atque ibidem XVI. Kal. Nouembris cum digno honore collocata: Corpus videlicet beati Samſonis Dolenſis Archipræſulis, MAGLORII eiuſdem Archipræſulis, Macuti Epiſcopi, Senatoris Epiſcopi, Leonorij Epiſcopi, VVeniali Sacerdoris: Reliquiæ Vriomagli & Corentini, Leutherni Epiſcopi, Leuiani Epiſcopi, Ciferiani Epiſcopi: Partes corporum precioſorum, Melorij & Tremori, VViungantoni Abbatis, Scophili Abbatis: Pars corporum Paterni & Scabilionis: Dens ſancti Budoei. Erant autem in ipſa eadem Eccleſia aliorum Sanctorum reliquiæ & corpora, quæ tam Regum quàm fidelium manibus, vt in Regali Capella, inantea fuerant delata. His ita explicitis, præfatus Dux ab vrbe egreſſus ad alia ſeſe procuranda conuertit. Poſtmodum itaque conſilio LOTHARII Regis Procerúmque Francorum pace facta inter Theobaldum Comitem & Richardum Normanniæ Comitem, Ebroicenſe vrbe reddita, Barbari, à quibus crudeliter populabatur Gallia, ipſa relicta reuerſi ſunt ad propria. B

PACE itaque in tota Gallia & Normannia vigente, & florente, quidam eorum qui de Britanniis Pariſius aduenerant, nutu (vt credimus) diuino ſumptis Sanctorum corporibus, quæ illuc ſecum detulerant, almi videlicet Samſonis, & beati Leonorij, necnon & ſancti Guenaili, aliorúmque quorumdam Sanctorum, quidam eorum patriam repedare, quidam ad alia Galliæ loca migrare diſpoſuerunt. Quod cùm Duci nunciatum fuiſſet, licèt ægrè tuliſſet, vim tamen eis nolens inferre, retentis quibuſdam membris Sanctorum, abire permiſit. Qui recedentes, alij Corboilum caſtrum, alij Bellum-montem expetierunt, vbi & quieuerunt. alij etiam ad alia Galliæ loca abierunt. Sancti verò corporis Samſonis procuratores, quia in Britanniam redire volebant, maxima parte ipſius corporis retenta, & alia cum capite conceſſa, remeare conceſſit. Qui abeuntes, cùm per Aurelianenſem vrbem iter facerent, in ipſa vrbe quibuſdam incommoditatibus detenti diu multúmque morati ſunt. Dux autem Eccleſiam beati Bartholomei Apoſtoli, quæ tantorum Sanctorum reliquiis illuſtrata videbatur, ampliauit. Quam poſtmodum in honore prædicti Apoſtoli, atque beatiſſimi MAGLORII, eò quòd poſt beatum Samſonem in Archipræſulatu Eccleſiæ Dolenſis meruiſſet ſublimari, dedicari fecit. In qua etiam Monachos ad diuinum officium peragendum conſtituit, quibus ſemper Abbatem ex propria Congregatione præeſſe, tam Regali quàm Sacerdotali auctoritate ſtabiliuit. Qui etiam cum ſua venerabili coniuge ADELAIDE nomine filia Pictauorum Comitis, de progenie KAROLI MAGNI Imperatoris, eidem Eccleſiæ magna dona poſſeſſionéſque & prædia obtulit: quæ ſub nomine LOTHARII Regis, & LVDOVICI filij eius, deſcribi, & confirmari præcepit, Regióque ſigillo muniri conſtituit. C

VNDECIMO autem regni LOTHARII anno, Otho filius Hugonis Magni, qui Burgundiæ præerat, obiit: & Optimates Burgundiæ ad præfatum Hugonem & Odonem Clericum fratres eius ſe conuertunt. Arnulfo præterea Principe eodem anno decedente, Terram illius Rex Lotharius ingreditur, & Proceres ipſius prouinciæ mediante Roricone Præſule Laudunenſi eidem ſubiciuntur Regi. Anno denique Incarnationis Dominicæ DCCCCXCIV. Eccleſia beatiſſimi Martini Turonis igne cremata eſt. Pro qua Herueus Theſaurarius ipſius Sancti Præſulis iecit fundamentum huius Eccleſiæ, quæ hodiéque cernitur. Interim verò iacuit corpus S. Martini in Eccleſia, quæ eſt intra Clauſtrum, annis viginti.

LVDOVICVS V.

PORRO Lothario Regi ſucceſſit LVDOVICVS. Sed is immatura morte præuentus, adoleſcens eſt defunctus. Tunc eodem anno, id eſt Incarnationis Dominicæ DCCCCLXXXVII. Franci aſſumentes HVGONEM memoratum Du-

HVGO.

A cem, Nouiomo illum ſublimant in Regni ſolio. Qui ſtatim ROBERTVM filium ſuum Aurelianis coronari fecit. Hugo igitur regnauit cum præfato filio ſuo Roberto circiter annis IX. In quibus ordinari fecit in Floriacenſi Cœnobio venerabilem Abbatem Abbonem, tam ſeculari quàm literali ſcientiâ præditum. Qui demum Incarnationis Dominicæ anno M. IV. à perfidis VVaſconibus in quadam præfati Monaſterij Cella martyriſatus occubuit: & nunc vſque ad eius ſacrum tumulum diuinâ gratiâ magna fiunt miracula. Præcedenti etiam anno videlicet ab Incarnatione Domini M. II. defunctus eſt antefatus Comes Normannorum Richardus, relinquens ſibi ſucceſſorem filium ſuum Richardum. Sed Hugo Rex, expletis nouem annis poſtquam Rex fuerat creatus, defunctus eſt. regnauitque pro eo filius eius præfatus ROBERTVS. HVGO.

ROBERTVS itaque defuncto patre regnauit annis ferè XXX. Hic fuit vir manſuetus, & non mediocriter litteratus, ac religioſus. Habuit enim præceptorem Girbertum ſapientem, qui poſtea ab eodem Rege Remenſium meruit Pontificatum. Indéque merito ſcientiæ & ſapientiæ ſuæ ab Othone Tranſtenenſi aſſumptus, Rauennatium ſortitus eſt Præſulatum. Denuò quoque in Apoſtolica ſublimatus eſt cathedra, vbi multa operatus eſt virtutum inſignia, ſed præcipuè in eleemoſyna ſancta. Circiter his diebus, Saluatore Epiſcopo, necnon venerabili Abbate Iuuano, à corpore migrantibus, eorum corpora apud Eccleſiam in honore ROBERTVS.
B precioſi Martyris Georgij necnon & beati Maglorij conſtructam, extra muros vrbis Pariſiacæ ſitam, reuerenter ſunt tumulata. Eodem etiam tempore inter Richardum Ducem Normannorum & Odonem Comitem Carnotenſium orta eſt ſeditio, quia Odo ei Dorcaſſinum caſtrum dolo extorſerat, & ſuo dominio mancipauerat. Quamobrem Dux Normannorum duos Reges cum paganica multitudine ex tranſmarinis partibus ſui euocauit in auxilium: Olauum ſcilicet Noricorum, qui poſtmodum Chriſtianus effectus cum martyrio migrauit ad Deum, & Lacinam Suauorum*. Qui congregantes exercitum ſuum, panſis nauium velis ſpumea ſulcantes æquora ponti, curſu celeri ad Britannorum finitima littora ſunt deuoluti. Britones autem eorum repentinum agnoſcentes acceſſum, à cunctis Regni partibus congregati, eos ad prædam inhiantes incautos præoccupare ſunt arbitrati. Pagani verò eorum dolos comperientes, quadam vſi verſutiâ per campi planiciem, quò illos nouerant venturos fore, profundiſſimos foderunt cuniculos, in ſuperficie anguſtos; vt ſuperuenientes equites cruribus equorum confractis indecenter humo præcipitarentur, ſicque gladiis faciliùs perimerentur. Britones autem veniunt, & continuò ſuper hoſtes atrociter irruunt. Sed Paganorum decipulis proſtrati, tantam ſæuitiam illico ſunt perpeſſi, vt vix è prœlio elaberentur perpauci. Indè Barbari prolixius progredientes, caſtrum Doli obſident, & captum igne comburunt, ac incolas eius cum Salomone Aduocato loci interficiunt. ROBERTVS autem Rex Francorum audiens Paganos tanta Britannis probra intu- * Sueonũ.
C liſſe, Ducémque Ricardum ad confutandam Odonis Comitis contumaciam eos acceriſſe, Satrapas regiminis ſui conuocauit, ambóſque diſcordes ad ſe apud Coldras conuenire mandauit. Vbi dum cauſas diſſenſionum vtraque in parte audiſſet, ſopitis eorum animis protinus illos concordes reddidit. ſicque Barbaros ad ſua redire compulit.

REX inſuper ROBERTVS cùm eo tempore in Aurelianenſi vrbe quoſdam cum maxima parte corporis beatiſſimi Samſonis demorari, atque velle Britanniam repedare cognouiſſet; ne vlteriùs ab vrbe diſcederent monuit. quippe cùm eorum regio barbarica infeſtatione depopulata, atque cum ipſo Dolenſi caſtro incendio fauillata videretur. Illi autem, quibus redeundi facultas denegabatur, ipſa beatiſſimi Samſonis membra Regi dederunt: quæ ipſe gratanter ſuſcepit, & in Eccleſia ſancti Symphoriani Martyris cum digno honore collocauit. Præterea idem Rex in ipſa eadem ciuitate Eccleſiam ſancti Aniani & ſanctæ Dei genitricis Mariæ conſtruxit, necnon & ſancti Confeſſoris Hilarij ante Palatium ſuum. Extruxit etiam Eccleſiam ſancto Leodegario in ſilua Aquilina, & ſancto Medardo in Vitriaco caſtello. Ædificauit quoque Monaſterium ſancti Reguli in ciuitate Siluanectenſi, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Stampenſi caſtro. Apud Auguſtidunum denique ædificauit ſancti Caſſiani Monaſterium. Sed & Patiſius Eccleſiæ ſancti Maglorij, quam Hugo genitor ſuus fundauerat, villas quaſdam attribuit, & ſan-

ROBERTVS. cto Nicolao in Palatio ſuo Eccleſiam fecit. Et item Eccleſiam ſanctæ Mariæ in Piſſiaco caſtello. A

Svb memorato denique Rege quidam Comes Britannorum Berengarivs nomine Pariſius aduenit, eundem Principem viſurus, militareque obſequium præbiturus. Quod audientes Monachi Eccleſiæ ſancti Maglorij ipſius vrbis, Regem adierunt: rogantes vt ſuis precibus apud præfatum Comitem obtineret, quatinus Eccleſiam beatiſſimi Maglorij in Leonenſi pago ſitam, quæ malignorum crebris infeſtationibus in abſiditate redacta videbatur, cum ſuis appendiciis Eccleſiæ beatiſſimi Bartholomei Apoſtoli atque Maglorij concederet. Quia nimirum decebat, vt ſicut hæc ipſius ſancti Confeſſoris corporali præſentiâ illuſtrari videbatur; ſic ipſa Leonenſis Eccleſia, quæ tanti patroni mœſta carebat abſentia, eidem Pariſienſi Eccleſiæ perpetuò ſubiici non denegaretur. Prædictus itaque Comes tam Regis quàm Monachorum piæ petitioni præbens aſſenſum, ipſam Leonenſem Eccleſiam, quæ in honore ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, necnon & beati Maglorij, fuerat conſecrata, Eccleſiæ prænominatæ in vrbe Pariſiaca ſitæ cum ſuis poſſeſſionibus benignè conceſſit: quam ipſe etiam poſtmodum largiſſimis prædiis propria donatione ampliauit. Directi ſunt autem illuc Monachi ſex à venerabili Harduino, qui eo tempore Congregationi Pariſiaci Cœnobij præerat Abbas, qui ipſum Leonenſe Monaſterium in priſtinam conſtructionem reducerent: quatinus ibidem ſerui Dei monaſticè viuentes, remota ſeculari pompa cœlibem vitam actitare ſatagerent. Prædicti autem Monachi iuſſa Patris complentes, ob multitudinem pro loci amœnitate ibidem confluentium, ociùs in priori renouatum eſt ſtatu. B

Hac præterea tempeſtate Fvlco Comes Andegauenſis ædificauit Cœnobium in territorio ſuo in honorem ſancti Sepulcri. Verùm ſæpenominatus Rex Robertvs iam ſenior factus Hvgonem filium ſuum participem ſui conſtituit Regni. Sed Hugone ſexto regni ſui anno defuncto, Henricvm eius germanum, virum armis ſtrenuum, ſuum iterum poſt ſublimauit in Regnum. Floruit his temporibus in Floriacenſi loco Goſlinus Abbas egregius, qui propter ſuorum probitatem morum, & animi ſui libertatem, à Rege Roberto cum Abbatia Floriacenſi Bituricenſem obtinuit Pontificatum. Cuius diebus ſuperiùs nominatum Floriacenſe Cœnobium caſuali conflagratum eſt incendio. Sed eo inſiſtente, infra biennium eſt reſtauratum & enceniatum. Verùm inſtante obitu memorati Regis Roberti, pluuiarum inundatione diuerſis in regionibus flumina ſuos præteriêre terminos. Sed præ ceteris Liger ſuas præteriit metas, itaut villas penetraret, caſas euerteret, & ouilia cum ouibus raperet, & ruricolarum nonnullos pueros interficeret. Cometes etiam ardens apparuit, & ſequenti anno magno grandinum imbre Iulio menſe vineæ cum ſationibus ſunt protritæ. Per triennium denique eueſtigio ſubſecuta eſt tam valida fames, vt mures & canes ab hominibus vorarentur. Præcedenti tamen tempore, duobus Principibus Franciæ inter ſe diſſidentibus, Odone videlicet Carnotenſium, & Fulcone Andegauenſium, commiſſum eſt inter eos prœlium in loco quod Pontileuium nuncupatur. In quo prœlio Comes Fulco victoriam obtinuit. C

* * *

Quæ ſequebantur de Henrico I. *Rege &* Philippo I. *ipſius filio, eadem ſunt cum iis quæ Tomo IV. referuntur pag. 97.*

A

FRAGMENTVM CHRONICI
FRATRIS HVGONIS MONACHI
FLORIACENSIS COENOBII.

A Carolo Rege dicto Simplice, vſque ad Hvgonem Capetvm.

Ex Codice MS. Bibliothecæ Regiæ.

Diuerſa reperiuntur Chronica huius Hvgonis Floriacenſis Cœnobij Monachi, qui de sancta Maria cognominatus eſt. Vnum etenim ſcripſit ad Yuonem Carnotenſem Epiſcopum, alterum ad Mathildem Anglorum Reginam: vtrumque ab initio Regni Francorum ad ſua vſque tempora, eáque ſatis breuia & ſuccincta. Tertium etiam ad Adelaidem Carnotenſem Comitiſſam, quod ab exordio mundi vſque ad Lvdovicvm Auguſtum Caroli Magni filium tantùm perduxit. Iſtiúſque Portio malè ſub nomine Yuonis
B Epiſcopi Carnot. à Marquardo Frehero Conſiliario Palatino publicata eſt in Corpore Hiſtoriæ Francicæ: quamuis ad Francorum Hiſtoriam nullo modò pertineat. Quæ verò nunc eduntur, ex Chronico ad Yuonem deſumpta ſunt, antecedentibus vt nimis vulgaribus conſultò obmiſſis.

Post hæc defunctus eſt Lvdovicvs Rex Francorum filius Caroli Calui, relinquens filium ſuum paruulum Carolvm nomine, qui Simplex appellatur, cum Regno in cuſtodia Odonis Principis. Eo tempore gens incredula Normannorum per Gallias ſeſe diffudit, cædibus, incendiis, atque omni crudelitatis genere debacchata. Deinde Franci, Burgundiones, & Aquitanenſes congregati in vnum, Odonem Principem elegerunt ſibi in Regem. Obeunte verò Odone Rege Kalend. Ianuar. recepit Regnum Carolus Simplex filius Ludouici. Sub ipſo tempore venerunt Normanni in Burgundiam ad S. Florentinum. Occurrit autem illis Ricardus Dux Burgundiæ cum ſuo exercitu in territorio Tornodorenſe, irruénſque in eos percuſſit multitudinem ex eis in ore gladij. Et reliqui fugerunt v. Non. Iunij. Tempore illo factus eſt terræmotus circa Cœnobium ſanctæ Columbæ virginis v. Id. Ianuar. Eo tempore Pagani obſederunt Carnotinam ciuitatem. Collecto igitur exercitu, Ricardvs Dux Burgundiæ & Robertvs Princeps
C irruerunt in eos, peremptis ex Paganis vi. m. dcccc. & à paucis qui remanſerunt obſides capientes xiii. Kal. Auguſti in Sabbato, auxiliante illis ſuperna clementiâ, per interceſſionem ſanctæ Dei genitricis Mariæ. Poſt hæc igitur, mediante menſe Martio apparuit ſtella à parte Circij, emittens radios magnos ferè xiv. Sequenti anno fuit fames magna per totam Galliam. Deinde poſt v. ferè annos Kal. Febr. igneæ acies viſæ ſunt in cœlo diuerſorum colorum, quod mirum fuit, alternis ſe inſequentes. Ipſo anno fuit magna diſſenſio inter Regem & Principes eius. Ob hanc cauſam plurimæ ſtrages perpetratæ ſunt Chriſtiani populi. ſed fauente Deo omnis illa contradictio ceſſauit.

Tertio autem anno poſt hanc perſecutionem defunctus eſt Ricardus Dux Burgundiæ Kal. Septemb. ſepultúſque eſt in Baſilica ſanctæ Columbæ virginis, in Oratorio ſancti Symphoriani Martyris. Secundo anno poſt eius mortem Robertvs Princeps rebellauit contra Carolum Simplicem, vnctúſque eſt in Regem iii. Kal. Iulij. Et nondum anno expleto xvii. Kal. Iulij factum eſt bellum Sueſſionis ciuitate inter Carolum Simplicem & ipſum Robertum, qui Regnum Francorum inuaſerat, vbi interfectus eſt ipſe Robertus. Karolo verò à cæde belli victore reuertente, occurrit illi Herbertus infidelium nequiſſimus, & ſub fictæ pacis ſimulatione in caſtro quod Parrona dicitur, vt hoſpirandi gratiâ diuerteret, compulit. & ſic eum dolo retinuit. Habebat enim idem Robertus ſororem iſtius Herberti in coniugio, de qua ortus eſt Hugo Magnus. Robertvs.

RODVLFVS. ILLIC itaque poſitus Carolus RODVLFVM nobilem filium Ricardi Burgundionum Ducem, quem de ſacro fonte ſuſceperat, vnà cum conſilio Hugonis Magni filij ſupradicti Roberti, & Procerum Francorum, ſublimauit. Idem autem Carolus Simplex poſt longam carceris macerationem defunctus eſt in ipſa cuſtodia, & ſepultus in Baſilica ſancti Furſei Confeſſoris, quæ eſt in ipſo Patrona caſtro. Vnctus eſt verò in Regem ipſe Rodulfus IIII. Idus Iulij ciuitate ...... His temporibus Pagani iterum Burgundiam vaſtauerunt. Factúmque eſt bellum inter Chriſtianos & Paganos in Monte Chalo, peremptis à Paganis & Chriſtianis VIII. Id. Dec. multis milibus. Igitur defuncto Rodulfo Rege XVIII. Kal. Febr. ſepelierunt eum in Baſilica ſanctæ Columbæ Virginis. A

LVDOVICVS. POST mortem igitur Rodulfi Regis, HVGO MAGNVS vnà cum Francis accerſiens VVillelmum Archiepiſcopum, miſit illum ad Ogiuam vxorem iamdicti Caroli Simplicis, vt idem reduceret LVDOVICVM filium eius. Fugerat enim ad patrem ſuum Regem Anglorum ob timorem Herberti & Hugonis. Veniénſque VVillelmus Archiepiſcopus, datiſque obſidibus ſub ſacramenti titulo Ogiuæ matri eius, reduxit Ludouicum in Franciam. Igitur XIII. Kal. Iulij vnctus eſt in Regem Ludouicus filius Caroli Simplicis apud Laudunum. Secundo autem anno poſt hæc XVI. Kal. Martij circa gallorum cantum vſque illuceſcente die ſanguineæ acies per totam cœli faciem apparuerunt. Sequenti autem menſe, IX. Kal. Aprilis Hungri adhuc pagani Franciam, Burgundiam, atque Aquitaniam ferro & igne depopulari cœperunt. Poſt hæc rebellauerunt Francorum Proceres contra Ludouicum Regem. ſuper omnes autem Hugo Magnus. In ipſo anno valida facta eſt magna fames per totum Regnum Francorum, ita vt modius frumenti venderetur XXIV. ſol. Deinde non poſt multis diebus captus eſt Ludouicus Rex dolo Baiocas ciuitate à Normannis, multis ex Francorum populo interemptis, conſentiente Hugone Magno. Poſt hæc menſe Maio feria VI. pluit ſanguis ſuper operarios. & in ipſo anno menſe Septembri Ludouicus Rex totum tempus vitæ ſuæ plenum ducens angariarum & tribulationum, diem clauſit extremum, ſepultúſque eſt Remis in Baſilica S. Remigij. B

LOTHARIVS. SEQVENTI quoque menſe II. Id. Nouemb. LOTHARIVS iam iuuenis filius eius vnctus eſt in Regem Remis, & Hugo Magnus factus eſt Dux Francorum. Secundo autem anno poſt hoc menſe Auguſti obſedit ſupradictus Hugo Magnus Pictauis ciuitatem, ſed nihil ei profuit. Dum enim obſederet eandem vrbem, quadam die intonuit Dominus terrore magno, diſrupitque turbo papilionem eius à ſummitate vſque deorſum. ſtupórque magnus inuaſit illum cum exercitu ſuo, ita vt viuere nequiret. Statimque in fugam verſi receſſerunt ab vrbis obſidione. Fecit autem hoc Deus per interceſſionem beati Hilarij, qui ſemper tutor & defenſor eſt illius vrbis. In ipſo anno defunctus eſt GILLEBERTVS Dux Burgundiæ, relinquens Ducatum OTTONI filio Hugonis Magni. Habebat namque Otto filiam illius Giſleberti in coniugio. Secundo anno obiit Hugo Magnus Dux Francorum apud Drodingam villam XVI. Kal. Iulij, ſepultúſque eſt in Baſilica beati Dionyſij Martyris Pariſ. Cui ſucceſſerunt filij eius, Hugo videlicet, Otto, & Henricus, nati ex filia Ottonis Regis. Hugo Dux Francorum effectus eſt, & Otto Dux Burgundionum. Defuncto Ottone Duce Burgundionum, ſucceſſit Henricus frater eius. Sub ipſo tempore oritur contentio inter Auſegiſum Epiſcopum Trecarum, & Robertum Comitem. Eiectus verò ex ciuitate Auſegiſus à Roberto Comite perrexit in Saxoniam ad Ottonem Imperatorem, adductiſque Saxonibus menſe Octobrio obſedit Trecas ciuitatem longo tempore. Venientes autem contra prædictos Senones, occurrerunt illis Archembaldus Archiepiſcopus, & Rainaldus Comes vetulus cum exercitu maximo in loco qui vocatur Villare, interfectiſque Saxonibus cum Duce ſuo Helpone nomine Senonenſes extiterunt victores. Dixerat enim Helpo incenſurum ſe Eccleſias & villas, quæ ſunt ſuper Venenas fluuium vſque ad ciuitatem, infigeréque ſuam lanceam vſque in portam ſancti Leonis. Interfectus eſt autem cum populo ſuo à Senonibus, reportatus in patriam ſuam Ardennam à ſeruis ſuis. Sic enim iuſſerat mater eius Helponis nomine VVarna. Planxerunt autem eum planctu magno Rainaldus Comes & Archembaldus Archiepiſcopus. conſanguineus enim illorum erat. Videns itaque Bruno Dux ſocius eiuſdem Helponis, qui obſederat Trecas ciuitatem, C

quòd

A quòd mortuus eſſet ſocius ſuus Helpo, cum ſuis reuerſus eſt in patriam ſuam. Deinde verò non poſt multos dies Lotharius Rex congregans exercitum copioſum valde, renouauit in ditione ſua Lotharium-Regnum. Veniénſque ad Palatium, quod vocatur Aquiſgrani, vbi commanebat Otho Imperator cum vxore hora prandij, ingreſſúſque Palatium nemine contradicente, comederunt & biberunt quicquid illi ad vſus ſuos parauerunt. Otho verò Imperator cum vxore ſua & populo fugiens reliquit Palatium. Deprædato itaque Lotharius Rex Palatio, & tota prouincia, reuerſus eſt in Franciam cum pace, nemine perſequente. Poſt hæc Otho Imperator congregans exercitum ſuum venit Pariſius, vbi interfectus eſt nepos ipſius Othonis cum aliis pluribus ad portam ciuitatis, incenſo ſuburbio illius. Iactauerat namque ſe extollendo dicens, quòd lanceam ſuam infigeret in portam ciuitatis Pariſiorum. Conuocans igitur Lotharius Rex Hugonem Ducem Francorum, & Henricum Ducem Burgundionum, irruit in eos. Fugientibúſque illis perſecutus eſt vſque Suesſionis ciuitatem. Illi autem ingreſſi fluminis alueum, quod dicitur Axona, neſcientes vadum plurimi ibi perierunt, vt etiam redundaret cadaueribus mortuorum. Aqua enim impleuerat ripas ſuas. Lotharius verò Rex conſtanter perſequens illos tribus diebus & tribus noctibus vſque ad fluuium quod fluit iuxta Ardennam, ſiue Argonam, interfectis ex hoſtibus maxima multitudine. Deſinens autem perſequi illos Lotharius Rex, reuerſus eſt in Franciam cum B magna victoria. Otho autem Imperator cum his qui euaſerant cum magna confuſione reuerſus eſt ad propria. Poſt hæc non appoſuit vltra Otho Rex, vt veniret nec ipſe, nec exercitus eius in Franciam. In ipſo anno pacificatus eſt Lotharius Rex cum Othone Rege Remis, ciuitate contra voluntatem Hugonis & Henrici fratris ſui. Dedit autem Lotharius Rex Othoni Regi in beneficio Lotharium-Regnum. quæ cauſa magis contriſtauit corda Principum Francorum.

LOTHARIVS.

In diebus illis Epiſcopus Aletis ciuitatis nomine Saluator veniens Pariſius cum duobus Abbatibus, ferens ibi precioſiſſimas reliquias, videlicet almi Maglorij Archipræſulis, medietatem ſancti Sanxonis Archiepiſcopi, cum toto corpore Maglonij Epiſcopi, Sanatoris Epiſcopi, Lucerni Epiſcopi, VVingantonis Abbatis, cum aliis multis. Receptique ſunt à ſupradicto Rege cum magno honore in Baſilica beati Bartholomei Apoſtoli. * *

Rliqua huius Chronici edita ſunt Tomo IV. pag. 142.

C

CHRONICON AVCTORIS INCERTI.

Ab anno CHRISTI DCLXXXVIII. vſque ad annum M. XV.

Ex vetuſto Codice, qui eſt in Bibliotheca Viri Clariſſ. Alexandri Petauij Senatoris Pariſ.

ANNO ab Incarnatione CHRISTI DCLXXXVIII. PIPPINVS 688.
Auſter Maior domus Regiæ Principatum Francorum ſuſcepit.
ANNO Domini DCCXI. obiit CHILDEBERTVS Rex 711.
Francorum.
ANNO Domini DCCXII. obiit PIPPINVS Senior, & fi- 712.
lius eius qui dicitur CAROLVS MARTELLVS Principatum vſurpauit.
ANNO Domini DCCXV. obiit DAGOBERTVS Rex iunior XIV. Kalen- 715.
das Februarij, qui regnauit in Francia annis V. Secundo anno poſt mortem eius pugnauit primùm Karolus Martellus Princeps contra Ratbodum ad Coloniam, regnante THEODERICO filio ſupraſcripti Dagoberti iunioris. Eo tempore gens impia VVandalorum Galliam deuaſtare cœpit. Quo tempore deſtructæ Eccleſiæ, ſubuerſa Monaſteria, captæ vrbes, deſolatæ domus, diruta caſtra, ſtrages

hominum innumeræ factæ, & multus vbique humani generis ſanguis effuſus eſt. A
Ea tempeſtate grauiſſimè per totam Galliam detonabat, VVandalis omnia flammis & ferro proterentibus. Peruenientéſque Senones ciuitatem, ceperunt eam omni arte, iaculis, & machinis infeſtare. Quod cernens Præſul eiuſdem vrbis Ebbo nomine, exiens de ciuitate cum ſuis, fretus diuina virtute exterminauit illos ab vrbis obſidione. Fugientibúſque illis perſecutus eſt eos vſque dum egrederentur de finibus ſuis.

741. Anno Domini DCCXLI. obiit Karolus Martellus Princeps ſepultus in Baſilica ſancti Dionyſij Pariſius. Hic res Eccleſiarum propter aſſiduitatem bellorum laicis tradidit. Quo mortuo, Karolomannvs & Pippinvs filij eius Principatum ſuſcipiunt.

750. Anno Domiui DCCL. Pippinvs electus eſt in Regem, & Childericus, qui de ſtirpe Chlodouei Regis remanſerat, tonſoratur. Hîc defecit progenies Chlodouei Regis.

768. Anno Domini DCCLXVIII. Pippinus Rex moritur, & filius Karolvs, qui dicitur Imperator magnvs, & Karolomannvs, eliguntur in Regno.

769. Anno Domini DCCLXIX. Karolomannus obiit.

804. Anno Domini DCCCIV. obiit Alcuinus Philoſophus, Abbas ſancti Martini Turonorum.

813. Anno Domini DCCCXIII. obiit Karolvs Imperator magnus, & B
Hlvdovicvs filius eius, qui Pivs dicitur, Regnum Francorum & Imperium Romanorum ſuſcepit. Huius igitur in tempore Pagani diffuſi ſunt in prouincia quæ Pontiuus pagus appellatur. Vicesimo igitur anno regni domni Hludouici piiſſimi Imperatoris rebellauit contra eum Hlotharius filius eius, auferens illi Regnum Francorum. Ipſo anno collecto exercitu copioſo valde, Hludouicus pater reſtituit ſibi Regnum, quem illi abſtulerat filius.

840. Anno Domini DCCCXL. XII. Kalendas Iulij obiit Hludouicus Pius Imperator. Eodem anno facta eſt eclypſis Solis feria IV. ante Aſcenſionem Domini hora diei nona, II. Nonas Maij. Vertente igitur anno in die Aſcenſionis Domini fit bellum Fontanetum in Burgundia à quatuor filiis ipſius Hludouici, Karolo ſcilicet, Lothario, Hludouico, & Pippino, vbi multus effuſus eſt ſanguis humanus. Ex quibus Karolvs qui appellatur Calvvs Regnum Francorum, & Imperium Romanorum obtinuit; Lotharivs verò partem Franciæ ſibi vindicauit, quæ vſque in hodiernum diem ex ſuo nomine Lotharij-Regnum appellatur. Hludouicus autem Bauariam ſibi vindicauit, vnctúſque eſt in Regem.

877. Anno Domini DCCCLXXVII. Karolus Imperator, qui Caluus appellatur, filius Hludouici piiſſimi Imperatoris, cùm ſecunda profectione Romam peteret, tertio Kalendas Octobris in ipſo itinere obiit Vercellis ciuitate, ibique ſepultus in Baſilica beati Euſebij Martyris requieuit annis ſeptem. Poſt hæc au- C
tem per viſionem delatum eſt corpus eius in Francia, & honorificè ſepultum in Baſilica beati Dionyſij Martyris Pariſius. Suſcepit autem Regnum Hlvdovicvs filius eius. Sequenti verò anno Iohannes Papa Romanus ad Gallias veniens cum Formoſo Epiſcopo Portuenſi, ferens ſecum pretioſiſſimas reliquias, primò Arelatum nauigio aduectus, per Lugdunum aliáſque ciuitates, vſque ad Tricaſſinam vrbem acceſſit. Ibique cum Hludouico Rege filio Karoli Calui locutus, ad Italiam repedauit. Poſt hæc defunctus eſt Hludouicus Rex Francorum filius Caroli Calui, relinquens filium ſuum paruulum Karolvm nomine qui Simplex appellatur, cum Regno, in cuſtodia Odonis Principis. Eo tempore gens incredula Normannorum per Gallias ſeſe diffudit, cædibus, incendiis, atque omni crudelitatis genere debacchata. Deinde Franci, Burgundiones, & Aquitanenſes Proceres congregati in vnum, Odonem Principem elegerunt ſibi in Regem. Obeunte verò Odone Rege Kalendis Ianuariis recepit Regnum Karolus Simplex filius Hludouici. Sub ipſo tempore venerunt Normanni in Burgundia ad Sanctum Florentinum. Occurrit autem illis Richardus Dux Burgundiæ cum ſuo exercitu in territorio Tornodorenſe, irruénſque in eos percuſſit multitudinem ex eis in ore gladij, & reliqui fugerunt v. Non. Iunij. Tempore illo factus eſt terræmotus circa Cœnobium ſanctæ Columbæ Virginis v. Idus Ianuar.

A Eo tempore Pagani obſederunt Carnotinam ciuitatem. Collecto igitur exercitu CAROLVS
Richardus Dux Burgundiæ & Robertus Princeps irruerunt in eos, peremptis ex SIMPLEX.
Paganis ſex millibus octingentis, & à paucis qui remanſerunt obſides capientes,
XII. Kalendas Auguſti in Sabbato, auxiliante illis ſuperna clementia per interceſſionem ſanctæ Dei genitricis Mariæ. Poſt hæc igitur mediante menſe Martio apparuit ſtella à parte Circij, emittens radium magnum ferè diebus XIIII. Sequenti anno fuit fames magna per totam Galliam. Deinde poſt quinque ferè annos Kalendis Februarij igneæ acies viſæ ſunt in cœlo diuerſorum colorum, quod mirum fuit, alternis ſe inſequentes. Ipſo anno fuit magna diſſenſio inter Regem & Principes eius. Ob hanc cauſam plurimæ ſtrages perperratæ ſunt Chriſtiani populi. Sed fauente Deo omnis illa conrradictio ceſſauit. Tertio autem anno poſt hanc perſecutionem defunctus eſt Richardus Dux Burgundiæ
Kalend. Septembris, ſepultúſque eſt in Baſilica ſanctæ Columbæ Virginis in
Oratorio ſancti Symphoriani Martyris. Secundo anno poſt eius mortem ROTBERTVS ROBERTVS.
Princeps rebellauit contra Karolum Simplicem, vnctúſque eſt in Regem III. Kalend. Iul. Et nondum anno expleto XVII. Kalend. Iulij factum eſt bellum Sueſſionis ciuitate inter Karolum Simplicem & ipſum Rotbertum qui Regnum Francorum inuaſerat, vbi interfectus eſt ipſe Rotbertus. Karolo verò à cæde belli victore reuertenti, occurrit illi Herbertus infidelium nequiſſimus, & ſub fictæ pacis ſimulatione in caſtro quod Parrona dicitur vt ho-
B ſpitandi gratiâ diuerteret compulit, & ſic eum dolo captum retinuit. Habebat enim idem Rotbertus ſororem iſtius Herberti in coniugio, de qua ortus eſt
HVGO MAGNVS. Illic itaque poſitus Karolus RODVLFVM nobilem fi- RODVLFVS.
lium Richardi Burgundionum Ducem, quem de ſacro fonte ſuſceperat, vnà cum conſilio Hugonis Magni filij ſupradicti Rotberti, & Procerum Francorum, in Regnum ſublimauit. Iſdem autem Karolus Simplex poſt longam carceris macerationem defunctus eſt in ipſa cuſtodia; & ſepultus in Baſilica ſancti Furſei Confeſſoris, quæ eſt in ipſo Parrona caſtro. Vnctus eſt verò in Regem ipſe Rodulfus III. Idus Iulij Sueſſionis ciuitate. His temporibus Pagani Burgundiam iterum vaſtauerunt, factúmque eſt bellum inter Chriſtianos & Paganos in monte Chalo, peremptis à Paganis ex Chriſtianis VIII. Idus Decembris multis millibus.

IGITVR defuncto Rodulfo Rege XVIII. Kalend. Febr. ſepelierunt eum in Baſilica ſanctæ Columbæ Virginis. Poſt mortem igitur Rodulfi Regis, Hugo
Magnus vna cum Francis accerſiens VVillelmum Archiepiſcopum, miſit il-
lum ad OGIVAM vxorem iamdicti Karoli Simplicis, vt inde reduceret HLV- LVDOVICVS.
DOVICVM filium eius. Fugerar enim ad patrem ſuum Regem Anglorum, ob timorem Heriberti & Hugonis. Veniénſque illuc VVillelmus Archiepiſcopus, datíſque obſidibus ſub ſacramenti titulo Ogiuæ matri eius, reduxit Hludouicum in Franciam. Igitor XIII. Kalend. Iulij vnctus eſt in Regem Hludouicus filius
C Karoli Simplicis apud Laudunum. Secundo autem anno poſt hæc XVI. Kalend. Mart. circa gallorum cantum vſque illuceſcente die ſanguineæ acies per totam cœli faciem apparuerunt. Sequenti autem menſe IX. Kalend. April. Hungri adhuc pagani Franciam, Burgundiam, atque Aquitaniam ferro & igne depopulari cœperunt. Poſt hæc rebellauerunr Francorum Proceres contra Hludouicum Regem, ſuper omnes autem Hugo Magnus. In ipſo anno facta eſt fames valida per totum Regnum Francorum, itaut modium frumenti venderetur viginti quatuor ſolidis. Deinde non poſt multis diebus captus eſt Hludouicus Rex filius Karoli Simplicis dolo Baiogas ciuitate à Normannis: multis ex Francorum populo interemptis, conſentiente Hugone Magno. Poſt hæc menſe Maio feria VI. pluit ſanguis ſuper operarios. Et ipſo anno menſe Septembrio Hludouicus Rex totum tempus vitæ ſuæ plenum ducens anguſtiarum & tribulationum diem clauſit extremum, ſepultúſque eſt Remis in Baſilica ſancti Remigij.

SEQVENTI quoque menſe II. Idus Nouembris HLOTHARIVS iam LOTHA-
iuuenis filius eius vnctus eſt in Regem Remis, & Hugo Magnus factus eſt Dux RIVS.
Francorum. Secundo autem anno poſt hæc menſe Auguſto obſedit ſupradictus Hugo Magnus Pictauis ciuitatē, ſed nihil ei profuit. Dum enim obſideret eandem vrbem quadam die intonuit Dominus terrore magno, diſtupítque turbo papilio-

LOTHARIVS.

nem eius à ſummitate vſque ad deorſum, ſtupórque magnus inuaſit illum cum A
exercitu ſuo, itaut viuere nequirent. Statimque in fugam verſi receſſerunt ab vr-
bis obſidione. Fecit autem hoc Dominus per interceſſionem beati Hilarij, qui
ſemper tutor & defenſor illius eſt vrbis. In ipſo anno defunctus eſt GISLEBER-
TVS Dux Burgundiæ, relinquens Ducatum OTTONI filio Hugonis Magni. Ha-
bebat namque Otto filiam illius Giſleberri in coniugio. Secundo anno obiit Hu-
go Magnus Dux Francorum apud Drodingam villam. XVI. Kalend. Iulij, ſepul-
túſque eſt in Baſilica ſancti Dionyſij Martyris Pariſius. Cui ſucceſſerunt filij eius,
Hugo videliect, Otto, & Hainricus, nati ex filia Ottonis Regis. Hugo Dux Fran-
corum effectus eſt, & Otto Dux Burgundionum. Defuncto Ottone Duce Bur-
gundionum ſucceſſit Hainricus frater eius. Sub ipſo tempore oritur contentio in-
ter Anſegilum Epiſcopum Trecarum, & Roberrum Comitem. Eiectus verò ex
ciuitate Epiſcopus Anſegiſus à Roberto Comite, perrexit in Saxoniam ad Otto-
nem. adductóſque Saxones menſe Octobrio obſedit Trecas ciuitatem longo tem-
pore. Venientes autem in prædam Senones, occurrerunt illis Archembaldus Ar-
chiepiſcopus, & Rainardus Comes vetulus cum exercitu maximo, in loco qui
vocatur Villare, interfectóſque Saxones cum Duce ſuo Helpone nomine, Seno-
nenſes extiterunt victores. Dixerat enim Helpo incenſurum ſe Eccleſias, & vil-
las quæ ſunt ſuper Venena fluuium vſque ad ciuitatem, infigerétque lanceam
ſuam in portam ſancti Leonis. Interfectus autem cum populo ſuo à Senonenſi- B
bus, reportatus eſt in patriam ſuam Ardennam à ſeruis ſuis. ſic enim iuſſerat ma-
ter ipſius Helponis nomine VVarna. Planxerunt autem eum planctu magno Rai-
nardus Comes, & Archembaldus Archiepiſcopus: conſanguineus enim illorum
erat. Videns itaque Bruno Dux ſocius eiuſdem Helponis, qui obſederat Trecas
ciuitatem, quòd mortuus eſſet ſocius ſuus Helpo, cum ſuis reuerſus eſt in pa-
triam ſuam. Deinde poſt non multos dies Hlothatius Rex congregans exerci-
tum copioſum valde, renouauit in ditione ſua Lótharium-Regnum. Veniénſ-
que ad Palatium quod vocatur Aquiſgtani, vbi commanebat Otto Imperator
cum vxore, horâ prandendi, ingreſſúſque in Palatium nemine contradicente, co-
mederunt & biberunt quidquid illi ad vſus ſuos parauerant. Otto verò Impera-
tor cum vxore ſua & populo fugiens reliquit Palatium. Deprædato itaque Hlo-
tharius Rex Palatio, & tota Prouincia, reuerſus eſt in Franciam cum pace, ne-
mine perſequente. Poſt hæc Otto Imperator congregans exercitum ſuum ve-
nit Pariſius, vbi interfectus eſt nepos ipſius Ottonis cum aliis pluribus ad por-
tam ciuitatis, incenſo ſuburbio illius. Iactauerat namque ſe extollendo dicens,
quòd lanceam ſuam infigeret ad portam ciuitatis Pariſiorum. Conuocans igi-
tur Hlotharius Rex Hugonem Ducem Francorum, & Hainricum Ducem Bur-
gundionum, irruénſque in eos, fugientibus illis perſecutus eſt vſque Sueſſionis
ciuitate. Illi autem ingreſſi fluminis alucum quod dicitur Axona, neſcientes
vadum, plurimi ibi perierunt, & multo plures conſumpſit aqua quàm gladius vo- C
raſſet. Et tanti ibi perierunt, vt etiam aqua redundaret cadaueribus mortuo-
rum. aqua enim impleuerat ripas ſuas. Hlotharius verò Rex conſtanter per-
ſequens illos tribus diebus & tribus noctibus vſque ad fluuium quod fluit iuxta
Ardennam ſiue Argonam, interfectis ex hoſtibus maxima multitudine. Deſi-
nens autem perſequi illos Hlotharius Rex, reuerſus eſt in Franciam cum ma-
gna victoria. Otto autem Imperator cum his qui euaſerant cum magna con-
fuſione reuerſus eſt ad propria. Poſt hæc non appoſuit vltra Otto Rex vt ve-
niret, nec ipſe nec exercitus eius, in Franciam. In ipſo anno pacificatus eſt
Hlotharius Rex cum Ottone Rege Remis ciuitate contra voluntatem Hugo-
nis & Hainrici fratris ſui, contráque voluntatem exercitus ſui. Dedit autem
Hlotharius Rex Ottoni Regi in beneficio Lotharium-Regnum, quæ cauſa ma-
gis contriſtauit corda Principum Francorum.

886. ANNO DCCCLXXXVI. obiit Hlotharius ſenex plenus dierum, ſepultúſ-
que eſt in Baſilica ſancti Remigij Remis. Cui ſucceſſit HLVDOVICVS filius
eius Iuuenis.

887. ANNO DCCCLXXXVII. obiit Hludouicus Rex Iuuenis, qui regnauit in
Francia annis IX. Sepultus verò eſt in Baſilica beati Cornelij Martyris Compen-
dio. Cui ſucceſſit KAROLVS frater eius filius Hlotharij Regis. Eodem anno

A rebellauit contra Karolum HVGO Dux Ftancorum, eo quòd accepiſſet Karo- HVGO
lus filiam Herberti Comitis Trecarum. Collecto igitur Hugo exercitu copioſo
valde obſedit Laudunum, vbi commanebat Karolus cum coniuge ſua. Exiens ve-
rò Karolus de ciuitate fugauit Hugonem cum exercitu ſuo, incenſis hoſpitiis vbi
manebant hoſpites. Cernens itaque Hugo Dux quòd minimè poſſet Karolum
vincere, conſilium habuit cum Aſcelino traditore vetulo, qui erat Epiſcopus fal-
ſus Lauduni, & Conſiliarius Karoli. Itaque tradens Aſcelinus Epiſcopus Laudu-
num in nocte vna quieſcentibus cunctis Hugoni Duci Ftancorum, vinctus eſt Ka-
rolus cum vxore ſua, & ductus in cuſtodia Autelianis ciuitate. Nondum autem
ipſe Karolus erat vnctus in Regem, teſiſtente Hugone Duce. Manens verò idem
Karolus in cuſtodia Aurelianis in turri, genuit ei vxor ſua filios duos Hludouicum
& Karolum. Eodem anno vnctus eſt in Regem Remis Hugo Dux, & in ipſo an-
no Robertus filius eius Regum piiſſimus Rex ordinatus eſt. Hic defecit Regnum
Karoli Magni.

IISDEM diebus erat in Remenſium ciuitate Archiepiſcopus vir bonus & mo-
deſtus, frater Hlotharij Regis ex concubina nomine ARNVLFVS. Hugo au-
tem Rex inuidebat ei volens exterminare progeniem Hlotharij Regis. Congre-
gánſque in vrbe Remenſi Synodum iſdem Hugo Rex, inuitauit Archiepiſcopum
Senonicæ vrbis nomine Seuuinum cum Suffraganeis ſuis. In quo Concilio fecit
B degradare domnum Arnulſum Archiepiſcopum Remotum dolo nepotis ſui quem
tenebat in carcere, dicens non debere eſſe Epiſcopum natum ex coucubina. In
loco verò eius conſecrari fecit domnum Gerbertum Mouachum Philoſophum.
Qui Gerbertus Magiſtet fuit ROBERTI Regis filij iſtius Hugonis, & domni
Leoterici Archiepiſcopi ſucceſſoris venerabilis Seuuini. Arnulſum autem fecit
mancipari cuſtodiæ Autelianis ciuitate. Venerabilis itaque Seuuinus Archiepi-
ſcopus non conſenſit in degtadatioue Atnulfi, neque in otdinatione Getberti.
Iuſſio autem Regis vrgebat. Alij verò Epiſcopi licèt inuiti, tamen proptet timo-
rem Regis degradauetuut Atnulfum, & ordinauerunt Gerbettum. Seuuinus au-
tem plus timens Deum quàm terrenum Regem, noluit conſentire Regis nequitiæ,
ſed magis in quantum potuit tedarguit ipſum Regem. Propter quam cauſam ita
Regis contra eum effetbuit. Cum magno itaque dedecore expelli iuſſit Rex Ar-
nulfum de Eccleſia beatæ Mariæ Remenſis, & ſic alligatum tetrudi in carcerem.
Alligatus autem in catcere Aurelianis ciuitate, vbi detinebatur nepos eius KARO-
LVS, manſit ibi annis tribus. Nuntiantut hæc omnia Præſuli Romano. Qui val-
de indignatus ſupet hoc facto interdixit omnes Epiſcopos qui Arnulfum deiece-
rant, & Getbettum ordinauerant. Miſit quoque Leonem Abbatem à Sede Apo-
ſtolica ad domnum Scuuiuum Archiepiſcopum vrbis Senonicæ, qui vice ſua in
vrbe Remenſi Synodum congregaret, mandans illi vt ſine dilatione reuocatet de
C carcere Arnulſum, & degradatet Gerberrum. Collecto igitur Concilio in vrbe
Remenſi ex iuſſione Apoſtolica, reuocatus eſt Arnulfus de cuſtodia, & cum ho-
nore magno receptus in prima Sede. Gerbettus autem intelligens quòd iniuſtè
Pontificalem dignitatem ſuſcepiſſet, pœnitentia ductus eſt. Altetcationem verò
Gerberti Pontificis & Leonis Abbatis valde vtilem pleniùs inuenies in geſtis Pon-
tificum Remorum. Poſt hæc domnus Gerbertus electus eſt Pontifex in vrbe
Rauenna ab Ottone Impetatore, & à populo eiuſdem vrbis. Reſidénſque in
eadem vtbe Pontifex quamplurimos annos, defunctus eſt Papa vrbis Romæ.
Statímque omnis populus Romanus ſibi dari adclamat domnum Gerbertum.
Aſſumptus autem de vrbe Rauenna, ordinatus eſt Pontifex ſummus in vrbe
Roma.

ANNO ab Ineatnatione Chriſti DCCCCXCVIII. obiit HVGO Rex, ſepul- 998.
túſque eſt in Baſilica beati Dionyſij Martyris Pariſius. Cui ſucceſſit ROBERTVS ROBERTVS.
filius eius Regum piiſſimus & modeſtus.

ANNO Domini DCCCCXCIX. venerabilis Seuuinus Archiepiſcopus ab imo 999.
cœpit teſtautare Cœnobium ſancti Petri Milidunenſis, & Monachos ibi mittens
Abbatem VValterium eis præfecit. In ipſo anno tradidit VValterus miles & vxor
eius caſtrum Milidunum Odoni Comiti. Congregans verò Robertus Rex exer-
citum copioſum valde, & Burcardus Comes, conuocatóſque Notmannos cum
Duce ſuo Ricardo, obſedit caſtrum Milidunum. Caſtro igitur capto, ſuſpenſus

ROBERTVS. eſt VValterus, & vxor illius in patibulo. Burcardus autem Comes recepit caſtrom Milidunum ſicuti antè poſſederat. Igitur Rainardus Comes verulus Senonum poſt multa mala perpetrata defunctus eſt, & ſepultus in Baſilica ſanctæ Columbæ Virginis. Cui ſucceſſit Frotmundus filius eius, habens in coniugio filiam Rainaldi Comitis Remorum. A

1000. ANNO Domini M. Indictione XIII. XVI. Kal. Nouembris tranſit ad Chriſtum venerabilis Seuuinus Metropolitanus Epiſcopus. Poſt tranſitum verò illius ſtetit Eccleſia Senonica ſine benedictione ſacerdotali anno vno. Adclamabat autem omnis populus ſibi ordinari domnum Leothericum nobiliſſimis ortum natalibus, tunc Archidiaconum omni bonitate conſpicuum. ſed reſiſtebant quamplurimi Clerici cupientes Epiſcopalem conſcendere gradum. Præcipuè verò Frotmundus Comes filius Rainardi veruli natus ex mala radice hoc non permittebat fieri, eo quòd haberet filium Clericum nomine Brunonem, volens de eo facere Epiſcopum. Dei autem nutu congregati ſuffraganei Epiſcopi Senonicæ Eccleſiæ, cum voluntate & auctoritate Apoſtolicâ ſublato omni timore humano ſolemniter ordinarunt domnum Leothericum in ſede Pontificali, vt præeſſet Eccleſiæ Senonenſi.

1001. ANNO Domini M. I. obiit Hainricus Dux Burgundiæ ſine filiis. Rebellaueruntque Burgundiones contra Regem Rotbertum, nolentes eum recipere. Ingreſſus itaque Landricus Comes Auriſſiodorum tenuit ciuitatem.

1003. ANNO Domini M. III. Robertus Rex aſſumptis Normannis cum Duce ſuo Ricardo, & exercitu copioſo valde, vaſtauit Burgundiam, obſidens Autiſſiodorum diebus multis. Burgundiones autem nullo modo ei ſe ſubdere volentes vnanimiter ei reſiſtebant. Obſedit verò Auallonem caſtrum tribus ferè menſibus, & famis neceſſitate cum cepit. Túncque reuerſus eſt in Franciam. Mortuo itaque Frotmundo Comite Senonum, ſucceſſit ei Rainardus filius eius infidelium nequiſſimus. Hic perſecutionem intulit Eccleſiis Chriſti & fidelibus eius, quanta non eſt audita à tempore Paganorum vſque in hodiernum diem. Archiepiſcopus autem Leothericus nimium anguſtiatus prò hac re, quò ſe verteret omninò neſciebat. Totum verò ſe Domino committens, in orationibus & vigiliis exorabat Chriſtum, vt ei ſuperna pietas dignaretur auxilium miniſtrare. B

IGITVR anno à Paſſione Domini M. XV. Indict. XIII. X. Kal. Maij capta eſt ciuitas Senonum ab Archiepiſcopo Leotherico per conſilium Rainoldi Epiſcopi Pariſiacenſis, & Regi Rotberto reddita. Rainardus autem Comes fugiens nudus euaſit. Frotmundus verò frater eius & cæteri milites de ciuitate ingreſſi in turrim, quæ eſt in ciuitate, obtinuerunt. Rex autem oppugnans eam diebus multis cepit eam, & fratrem Rainardi Comitis Frotmundum, quem duxit in carcerem Aurelianis ciuitate, vbi & defunctus eſt.

C

CHRONICON FLORIACENSE.

Ex Bibliotheca Regia.

ANNO DCXCVIII. Pippinus Maior Domus efficitur in Francia annis XXVII.

DCCVIII. Drogo Princeps Francorum obiit.

DCCIX. Primum Pippinus perrexit in Alamanniam contra VVilharium Ducem.

DCCXI. Childebertus Rex obiit.

DCCXIV. Pippinus obiit.

DCCXV. Dagobertus Rex obiit.

DCCXVI. Primum pugnauit Carolus Dux contra Ratbodum ad Coloniam.

DCCXXXI. Beda Preſbyter, Doctor Anglorum, obiit.

DCCXLI. Carolus Princeps obiit.

DCCXLII. Carlomannus & Pippinus contra Hunaldum perrexerunt.

A DCCL. Pipinus electus eſt in Regem, & Hildericus tonſoratus.

DCCLX::: Pipinus Rex obiit. Carolus & Carlomannus Regnum ſuſcipiunt.

DCCLX:::: Carlomannus obiit.

DCCLXXVIII. Hludouicus natus eſt.

DCCCIV. Alchuinus Abba obiit.

DCCCVI. II. Non. Iunij, Luna XII. ſignum crucis mirabili modo in Luna apparuit prima aurora incipiente, quaſi hoc modo ✠

DCCCIX. Ind. II. XVII. Kal. Aug. II. feria, incipiente hora diei V. eclypſis Solis apparuit Luna XXIX.

DCCCXIV. Carolus Imperator obiit, & Hludouuicus Imperium recepit.

DCCCXXIX. Hieremias Archiepiſcopus obiit.

DCCCXXXIII. Hludouuicus Regnum amiſit, & Hlotharius illud ſuſcepit. item Hludouuicus recepit.

DCCCXL. Hludouuicus Imperator obiit, & eclypſis Solis facta eſt IV. feria ante Aſcenſionem Domini, hora diei IX. II. Nonas Maij.

DCCCXLI. Bellum apud Fontanetum.

DCCCXLIX. Anno VIII. Karoli Regis, XII. Kal. Martij extitit terræmotus quaſi decima horâ noctis.

DCCCLIII. Adalbertus bonæ memoriæ Monachus XI. Kal. Ian. obiit.

DCCCLXIV. Cometes apparuit circa Kalendas Maias per XX. dies.

B DCCCLXVI. Regnante Karolo Ludouici filio duo filij illius moriuntur, Hlotharius Abbas, & Karolus Rex Aquitaniorum. Auunculus quoque eius Rhodulfus Conſiliarius primáſque Palatij hominem exit. Necnon & Rhodulfus Archiepiſcopus Aquitaniorum. Et duo Principes Aquitaniæ Landricus & Imino inter ſe dimicantes ſemet interimunt. Rhotbertus quoque atque Rannulfus viri miræ potentiæ, armiſque ſtrenui, & inter primos ipſi priores, Northmannorum gladio necantur.

DCCCLXXVII. Karolus Ludouuici filius II. Non. Octobr. obiit. & Ludouuicus filius eius VI. Id. Decembris Regnum ſuſcepit.

DCCCLXXVIII. Iohannes Papa in Gallias venit, & apud ciuitatem Trecas diu moratus eſt. Eodem anno Idib. Octobr. eclypſis Lunæ fuit cum....XIV. & eclypſis Solis ſecuta eſt eodem menſe IV. Kal. Nouemb. Luna XXVIII. vtroque ſydere in XV. diebus deficiente.

DCCCLXXIX. Hludouuicus Rex IV. Id. Aprilis obiit.

DCCCLXXX. Hludouicus & Karlomannus apud Ambianas Regnum ſuſcipiunt, & diuidunt menſe Martio.

DCCCLXXXII. Hludouicus Karlomanni frater obiit.

DCCCCV. Hoc anno mediante Maio V. feria apparuit ſtella circa ipſum Septentrionem à parte Circij emittens radium magnum verſus Euro-Auſtrum quaſi longiſſimam haſtam inter Leonem & Geminos trans Zodiacum, & viſa eſt ita ferè XXIII. diebus.

C DCCCCXXII. Memorabile bellum apud Sueſſones, in quo Rothbertus Rex occubuit, licèt exercitus eius victoriam adeptus ſit. eodémque anno Rodulfus Regno ſublimatur.

DCCCCXXXVI. Glorioſus Francorum Rex Rodulfus obiit.

Prima in totam Galliam Vngarorum irruptio.

DCCCCLII. Vgo Dux Burgundionum, & Alanus Brittonum obiêre.

DCCCCLIII. Ludouuicus Francorum Rex obiit, & Hlotharius in Regem nobiliter Remis eleuatus eſt.

DCCCCLVI. IV. Non. Septemb. Luna verſa eſt in ſanguinem. Eodem quoque anno menſe Iunio ſignum mirabile in cœlo apparuit, draco magnus ſcilicet, & ſine capite. Secuta eſt ſtatim mors HVGONIS Magni Principis Francorum, Burgundionum, Brittonum, atque Nortmannorum. Eclypſis Solis XI. Kal. Ianuar. & ſtellæ apparuerunt à prima hora vſque tertiam.

DCCCCLXXIV. Cœnobium S. Benedicti Floriacenſe combuſtum eſt. Sed Dei prouidentiâ procurante, in breui trium ſpatio annorum in meliorem ſtatum eſt reſtauratum, domno Abbate Richardo ordinatore. Octaua ſancti crematum eſt Laurentij.

DCCCCLXXIX. Ludouicus à Francis Compendij Rex eſt eleuatus. A

DCCCCLXXXVII. Ludouicus Francorum Rex obiit. Eodem anno Hugo Dux Rex Francorum eſt eleuatus Nouiomi. qui ſecum Robertum filium ſuum Regem Aurelianis eleuat.

MIII. Qualitas hiemis longior ſolito, pluuiarúmque inundatio extitit grauior, atque diuerſis in regionibus flumina ſuos vltra modum prætenière terminos. Præ ceteris verò Liger in tantum ſuas præteriit metas, vt cuncta circum circa poſita periculo mortis tremefaceret, valla penetrando, caſas vnà cum hominibus eruendo, pontes firmos ſepéſque eradicando, boues cum bubulcis, ouilia cum ouibus & pecoribus demergendo, itaut diluuiũ eſſe crederetur. Quo etiam anno prope Aurelianenſem vrbem in loco qui dicitur Porcaria, multis vt ferunt eſt viſa ciuitas fantaſmate conſtructa ab hora diei tertia vſque in nonam horam, pratis aquiſque cum molendinis vallata, militibus neceſſariiſque rebus adplenè referta. Infantem quoque famâ vulgante audiuimus natum fuiſſe, omnium animalium pedes habentem, ſolóque capite, vnóque pede & manu hominem ſimulantem. Quem parentes dolore & rubore confuſi bis térque terra occulentes, dum nequeunt eum perdere, conſilio accepto in fluuio demerſerunt. Cuius caſum tantus fragor ſequutus eſt, vt tota regio eiulaſſe crederetur. Eodem quoque anno Girbertus Papa obiit. Sequenti anno Abbo Abba martyrio coronatus eſt.

MXXVI. Iterum ſub Gauzlino Abbate Floriacenſe Monaſterium conflagratum eſt, ſed biennio reſtauratum cum omnibus officiis, & Eccleſia S. Petri. B

MXXVIII. Obiit Gauzlinus Abba.

CHRONICON BREVE.

Ex Codice veteri Bibliotheca Tiliana.

A Iuſtiniano vſque ad Pipinum Seniorem anni II.
A Pipino ſeniore vſque ad Carolum anni XXVII.
A Carolo vſque ad Pipinum & Carlomanum anni XXVII.
Et à Pipino & Carlomano vſque dum Pipinus Rex conſtitutus eſt, anni X.
A Pipino verò vſque ad Carlum & Carlomanum anni IV.
Et inde domnus Carlus ſolus Regnum ſuſcepit, & Deo protegente gubernat vſque in præſentem annum feliciter, qui eſt annus Regni eius XLII. Imperij autem IX.

PIPINVS Paruus genuit Karolum Magnum.
Karolus Magnus genuit Ludouicum Pium. C
Ludouicus Pius genuit Karolum Caluum.
Karolus Caluus genuit Clodouicum.

Clodouicus genuit Karolum Simplicem. Mortuo Clodouico remanſit triennis Karolus infans. Deinde inito conſilio Francorum electus eſt Odo in Regnum ad tempus. Deinceps Karolus ætate factus ſceptrum Regni recepit cum aſſenſu Odonis Regis. Tunc diuiſum eſt Regnum in duas partes. A Rheno vſque ad Sequanam fuit Regnum Karoli. Et à Sequana vſque ad Hiſpaniam fuit Regnum Odonis: tamen in ſubiectione prædicti Karoli Regis.

Mortuo Odone, Robertus frater eius ſine voluntate ſæpedicti Karoli inuaſit ſceptrum Regni ſui fratris. Indè creuerunt multa mala & perturbationes in Regno. Et indè conuenerunt ad prœlium apud Sueſſionem ciuitatem Karolus Rex cum Hainrico Saxonum Rege, & Robertus cum filio ſuo Hugone. In eodem prœlio occiſus eſt Robertus Rex. & Hugo adhuc iuuenculus filius prædicti Roberti victor remanſit in prœlio. fugauitque Karolum & Hainricum prædictos Reges.

Poſt modicum verò tempus Herbertus, omnium Principum Francorum peſſimus, in compedibus alligauit ſuum Dominum, ſcilicet Regem Karolum: & vſque ad mortem in vinculis tenuit eum apud Parronam caſtrum.

A Deinde prædictus Hugo cum Herberto prædicto, & aliis Principibus Francorum, elegit ſibi in Regem Rodulſum Burgundionum Ducem, virum fortem & ſapientem.

Poſt mortem Rodulfi Regis, miſerunt Principes Ftancorum vlrta mare ad Aluardum Regem Anglorum, vt redderet eis Clodouicum, ſcilicet Katoli Regis filium, ſuúmque nepotem, vt ſublimatetur illis in Regem.

Auctorirare verò auunculi ſui teuerſus eſt Clodouicus puer in Francia cum Legatis Francorum. Qui deuotiſſimè receperunt eum, & ordinauerunt illum ſuper ſe Regem & Dominum.

Clodouicus fuit pater Clotharij.

Clotharius parer Clodouici.

Poſt mortem Clodouici Hugo Dux Rex factus eſt. Fuit enim pater Rotbertl Regis.

Rotbertus verò genuit Hugonem & Henricum. Quem prædictum Hugonem propter ſedirionem Principum Francorum adhuc eo viuente ſublimauit in Regem: videlicet ſapientem iuuenem, iuſtum, & fortem bellatorem. Quod nequeo dicere niſi cum magno dolote. pubè tenus erat quando mortuus eſt. Deinde præ timote Ftancorum, germanum eius præfatum Henricum ordinauit in Regnum.

B Morruo Roberto Rege, Henricus filius eius adhuc iuuenculus multas inſidias & calamitates perpeſſus eſt à Ptincipibus Regni ſui. Sed auxilio Dei munitus, omnes inimicos ſuos ſubiugauit ſuæ ſeruituti.

CHRONICON ALIVD BREVE.

Ab initio Regni Francorum vſque ad annum M.C.XXXVII.

Ex Bibliotheca Thuana.

PIPINVS *Princeps filius Anſegili annis* XXVII.
Hinc incipit Regnum Francorum.

ANNO Verbi incatnati CCCCXXV. Franci primum habuete Regem FERRAMVNDVM, cuius proles regnauit vſque ad DCLXXXVII. annum Verbi incarnati. Tunc enim Pipinus filius Anſegili Princeps Francorum fuit, cuius progenies eſt ita. Auſberrus Senatot ex filia Clotarij Regis patris Dagoberti Blirilde genuit Arnaldum. Arnaldus genuit Atnulfum Metenſem Epiſcopum. Arnulfus genuit tres, Frodulfum qui genuit Martinum, quem occidit Ebroinus, & Galchiſum qui genuit Gandregiſilum Abbatem, & Anſigilum qui genuit Pipinum. C Clodoueus filius Dagoberti brachium S. Dionyſij abſcidit, & regnum eius Francorum concidit peſtiferis caſibus. Clodoueus omni vicio plenus obiit anno tegni ſui XVI. principatus verò Pipini anno IV. Lotharius ſenior filius Clodouei regnauit cum matre Mathilde* ann. IV. Eo mortuo, Theodoricus frater eius regnauit in Francia Ebroino Principe, & Childericus frater eorum tegnauit in Auſtria. Franci verò poſtea Theodericum de Regno eiiciunt, Childericum fratrem eius Regem facientes, & Hebtoinum tondent, & Luxouio Monaſterio in Burgundia dirigunt conſilio Leodegarij Auguſtidunenſis Epiſcopi, & Gerini fratris eius. Childericus à Bodilone Franco, quem ad ſtipitem renſum cædere præceperat, eſt occiſus vnà cum Regina prægnante. Ebroinus egreſſus à Luxouio cum armorum apparatu Franciam venit, hoc conſilium à beato Audoeno audiens. De Fredgunde tibi ſubueniat in memoriam. At ille hoc intelligens, inſidiatores ſuos occidit, & Principatum recepit, reuocans Regem Theodoricum. Sanctum verò Leodegarium ferire iuſſit, & Gerinum fratrem eius dura pœnâ damnauit. Marrinus, & Pipinus filius Anſigili, & ſanguinei Principes Auſtriæ, à Theodorico & Ebruino fugati ſunt. Martinus, Lauduno Clanato incluſus, ab Hebroini nunciis ſuper vacuas capſas deceptus iurantibus, ab eodem Arereco villa eſt occiſus. Pipinus autem in Auſtria fugit. Hebroinus ab Ermenfredo occiditur, qui ad Pipinum fugit. Theodoricus obiit anno regni XIX.

* al. Nanatilde

KAROLVS *Princeps filius Pipini annis* XXVII. *obiit anno Verbi incarnati* DCCXLI. A

KARLVS Saxones, Alamannos, Suauos, Baugarenſes, oecupauit. Frixones nauali prœlio vicit, Burgundiam ſubiugauit. Gothorum vrbes, Narbonam, Nemauſam, Agathen vaſtauit. omnem tegionem Prouinciæ adquiſiuit. Gregorius Papa claues & vincula S. Petri ad Karlum direxit. quod ante factum non erat. Karlus primogenito Karlomanno Auſtriam, id eſt Alamanniam & Toringiam, Pipino iuniori Burgundiam, & Neuſtriam, & Prouinciam promiſit. Karlus dictus Martellus multa muncra S. Dionyſio tribuens obiit xi. Kal. Nouembris. Sepultus in Baſilica S. Dionyſij.

PIPINVS *Rex filius Karli Principis ann.* XXVII.

PIPINVS & Karlomannus filij Karli Bouatiam & Saxoniam conquiſierunt. Anno Ducatus Pipini v. Carlomannus Romam perrexit, & in Seraptc monte Eeeleſiam in honore S. Silueſtri fecit, & apud Caſſinum in Eccleſia S. Benedicti Monachus factus eſt. Pipinus anno principatus x. iubente Zacharia Papa in Regem vnctus eſt Sueſſionis à Bonefacio Archiepiſcopo. Anno regni Pipini XII. Stephanus Papa in Franciam ad Pipinum venit, adiutorium contra Haiſtulfum Regem Longobardorum quætens. Et Carlomannus Monachus venit ad Pipinum fratrem iuſſu Abbatis ad conturbandam petitionem Papæ, & pòſt Vienna vrbe obiit. Stephanus Papa Pipinum, & duos filios Karolum & Carlomannum inunxit in Regem, in Eccleſia S. Dionyſij. Stephanus Papa ægrotans in Eccleſia S. Dionyſij ab Apoſtolis Petro & Paulo, & Dionyſio viſitatus, ſanatus eſt. & dedicauit ibi altare in honore Petri & Pauli. Pipinus cum Stephano Papa Italiam pergens, apud Clauſas Haiſtulphum vicit, & Papa à Miſſis Pipini Romam reductus. & Haiſtulfus in Papia incluſus, pollicitus eſt facere iuſtitiam S. Petro. & XL. obſidibus acceptis Pipinus in Franciam reuerſus eſt. Sed Haiſtulfo promiſſa non implente, Pipinus eum iterum apud Papiam obſedit, & iuſtitiam Papæ teptomittere fecit, & Rauennam & Pentapolim Papæ tradidit. Haiſtulfus volens ſacramenta iterum irrumpere, dum venaretur Dei iudicio obiit. Bonefacius Archiepiſcopus in Friſia effectus eſt. Conſtantinus Imperator miſit Pipino cum aliis donis organum. Pipinus ſexies contra VVaifarium Ducem Aquitanorum, qui iniuriam Eccleſils Franciæ inferebat, perrexit, & cepit Burbunnum, Cantelam, Clarmontem, Lemouicas, Bituricas, Thoarcium, Cardurcum, Narbonam, Toloſam, Albienſem. Taſſilo Dux Baiorum non tenuit ſacramenta quæ Pipino auunculo ſuo fecerat. Pipinus vltimo anno regni & vitæ ſuæ apud Sanctonas cepit matrem, & ſororem, & neptas VVaifarii: & domna Berthradane Regina vxore ſua apud Sanctonas relicta, Petragoricum perrexit. Et occiſo VVaifario cum triumpho Sanctonas reuerſus, ibi ægrotans, aſſumpta Regina, per Eecleſiam beati Martini rediens apud S. Dionyſium obiit anno Verbi incarnati DCCLXVIII. B C

KAROLVS-MANNVS *filius Pipini Regis annis* XLV. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCXIII. *Imperij verò ſui* XIV.

ALCVINVS à Karolo Eccleſiæ beati Martini prælatus, de Anglia venit Rege Merciorum. Sunt enim in Anglia IV. Regna, Regnum Merciorum, Regnum VVeſt-Saxonum, Regnum Cantuariorum, Regnum Nottanimbrorum. Sed Regnum VVeſt Saxonum aliis ſubiugatis permanſit vſque ad Normannos. Anno regni Caroli XXII. adhuc erant Monachi Hiterio Abbate apud S. Martinum. Albinus Abbas Monachos conſtituit apud Cormaticum, quem Hiterius Abbas prædeceſſor dederat. In dormitorio beati Matini duo Angeli ingreſſi ſunt, vnus extendebat indicem, alter Monachum quem ille oſtendebat percutiebat. Vnus ſolus vigilans euaſit, dicens: Adiuro te per nomen omnipotentis ne me percutias. Monachi illi, vt refert S. Odo, nimis deliciosè viuebant, & ſericis induebantur veſtibus, calciamenta erant vitrei coloris. Anno regni Karoli XXVIII. iam erant Canonici apud S. Martinum. Karolus dedit beato Martino Solarium, & alias res Italiæ. KAROLVS VII. Idus Octobris in Nouiomo vrbe, & Karlomannus in Sueſſione, filii Pipini eleuati ſunt in Reges. Anno II. Rex Karolus pergens

A in Aquitaniam contra Hunaldum Ducem Aquitaniæ, ipſum cepit cum vxore, & reuerſus eſt in Franciam. Anno III. regni Karolus Synodum habuit apud VVarmatiam. Anno IV. regni Karolus Synodum habuit apud Valentianas. & frater eius Carlomannus apud Salmociacum pridie Nonas Decembris obiit. Vxor verò Carlomanni in Italiam perrexit. Anno regni V. dum Carolus Theodone Palatio eſſet, Miſſus Adriani Papæ ad eum venit per mare vſque Maſſiliam, & inde pedeſtri itinere, quia viæ erant clauſæ Romanis à Longobardis, poſtulans vt contra Deſiderium Regem Longobardorum auxilium Papæ ferret. Qui Concilium apud Ienuam tenens miſit Bernardum auunculum ſuum cum exercitu per montem Iuuem. Ipſe perrexit per montem Ceniſium, & Deſiderio à Cluſis fugato obſedit eum Papiæ, celebrans Natale Domini in caſtra, Paſcha verò in Romam. Anno regni VI. Carolus Papiam cepit, & Deſiderium, & theſauros eius, & omnem Italiam. Anno regni VII. bis Saxones rebellantes vicit. Natale apud Dociacum in Aquitaniam, Paſcha apud Caſſinogilum celebrauit.

LVDOVICVS PIVS *filius Caroli Magni ann.* XXVI. *obiit anno Verbi incarnati* DCCCXXXIX.

ANNO Verbi incarnati DCCCXVI. Lodouici anno III. Concilium habitum B Aquiſgrani. Lodouicus dedit beato Martino Adriſiacum. Lodouicus ex Ermengarde genuit tres, Lotharium à quo Lotharingia nominata eſt, Pipinum, Lodouicum: ex Iudith autem Carolum Caluum.

CAROLVS CALVVS *filius Ludouici Pij annis* XXXVIII. *obiit anno incarnati Verbi* DCCCLXXVII.

ANNO Caroli XXXIII. & incarnati Verbi DCCCLXXII. Elfredus filius Ethelulfi Danorum partem Angliam infeſtantem ad fidem conuertit. ceteri infideles cum Haſtem Duce eorum Gallias annis XIII. infeſtantes beatum Martinum Autiſſiodorum Canonicos transferre compulerunt. Sed pòſt ab Ernulfo Imperatore redire in Angliam compulſi ſunt. Rogatu Elfredi Iohannes Scotus rediit à Francia, vbi erat cum Carolo Caluo. Carolus anno regni XXXVI. à Iohanne Papa Imperator factus eſt. Anno Verbi incarnati DCCCLVI. Caroli autem XVII. Hilduini Abbatis III. facta eſt deſcriptio villarum S. Martini, cuius corpus nondum tranſlatum erat Capleiæ. Sed anno eius XXXVIII. adhuc erat ibi, HVGONE Abbate propinquo ipſius Caroli. Carolus dedit B. Martino Capleiam, Miliacum, pro anima Iudith Auguſtæ matris ſuæ, & villam Montis. Anno incarnati Verbi DCCC. LXXIII. Carolus Caluus anno regni XXXIV. Normannos apud Andegauim obſedit, Salomone Rege Britonum cum exercitu ſibi adiuuante. Sed pecuniâ ſibi à C Normannis data, egreſſum præbuit eis, hoc pacto vt amplius Gallias non infeſtarent. quod illi nequaquam tenuerunt. Dani Sueuique, quos Theotiſti Norman, j. Aquilonares appellant, à Turoni B. Martini precibus fugati ſunt tempore Caroli Stulti. Hi per XL. annos nunc Ligerim, nunc Sequanam inuehebantur, vrbes vaſtantes. Eo anno emerſerunt, quo quatuor fratres, Lotharius, Pipinus, Lodouicus, Carolus Caluus, Fontanidos campos multo ſanguine fœdauerunt Chriſtianorum.

LODOVICVS BALBVS *vel Nihil-fecit, filius Caroli Calui, annis* II. *obiitque anno Verbi incarnati* DCCCLXXIX. *Compendium.*

LVDOVICVS dedit beato Martino Mellaum, Saldoam, Nouientum, Hugone Abbate propinquo ſuo. Corpus B. Martini anno XXXVI. relatum eſt Turoni.

CAROLVS STVLTVS *vel Capet filius Lodouici annis* XLIII. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCCXXII.

ANNO Verbi incarnati DCCCCI. Eduardus Rex Angliæ Effredi filius Ediuam filiam ſuam dedit Carolo filio Lodouici Nihil-fecit filij Caroli Calui. Hic Carolus dedit Normanniam Rolloni cum filia ſua Giſla. Hic non eſt dignatus pedem Caroli oſculari, niſi ad os ſuum leuaret. Cúmque ſui Comites illum ammo-

nerent, vt pedem Regis in acceptione tanti muneris oſcularetur, linguâ Anglica A reſpondit, *Ne ſe bigoth*, quod interpretatur, non per Deum. Rex verò & ſui illum deridentes, & ſermonem eius corruptè referentes, illum vocauerunt Bigoth. Vnde Normanni adhuc Bigothi dicuntur. Rollo cùm eſſet gentilis à Carnoto fugatus eſt, viſa camiſia B. Mariæ, quam Carolus Caluus detulit à Bizantio. Rollo obiit Rotomagi anno Ducatus XLII. regnante Carolo. ODO filius HVGONIS frater Roberti Abbatis & Comitis obiit anno regni ſui X. & anno Verbi incarnati DCCCXCVII. Guido & Ama vxor eius dederunt beato Martino Vornum in pago Turonico. Petrus & Gaburgis dederunt B. Martino in pago Lemouico Birbiniacum & Beriniuag. Robertus Abbas dedit conceſſionem præbendarum Decano & Canonicis, quam Abbates ſoli dare ſolebant, anno Verbi incarnati DCCCCIV. Anno incarnati Verbi DCCCCIII. pridie Kal. Iulij feſto S. Pauli regnante Carolo filio Lodouici Balbi, poſt obitum Odonis Regis in anno VI. & Roberti Abbatis anno XV. iterum ſuccenſa eſt Baſilica B. Martini cum XXVIII. aliis Eccleſiis ab Hetic & Baret Normannis cum toto caſtro. Robertus Abbas frater Odonis Regis vno anno regnans à Carolo Stulto occiſus eſt in prœlio, in quo ante Robertus victor extiterat. Carolus Parronæ iacet. Garnegandus & Elena dederunt S. Martino Eccleſiam S. Martini apud Sodobriam, & Eccleſiam S. Dionyſij in villa Voginato, anno Verbi incarnati DCCCXCV.

RODVLFVS *annis* XV. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCCXXXVII. B

HVGO Abbas filius Roberti Abbatis poſtea Regis dedit S. Martino Caſtellionum in pago Biturico, & Marciniacum in pago Turonico anno Rodulfi VIII. Rodulfus filius Richardi Ducis Burgundiæ à Carolo viuente Rex conſtitutus eſt, conſilio Hugonis Magni filij Roberti Regis.

LODOVICVS VLTRAMARINVS *filius Caroli Stulti ann.* XIX. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCCLVI.

HVIVS anno VII. Guillelmus filius Rollonis Ducis Normanniæ à Balzone Curto in medio Sequanæ occiſus eſt, propter mortem Riulfi & filij ſui Anchetilli, anno Verbi incarnati DCCCCXLIV. Garumbaldus & vxor eius Ragintrudis dederunt S. Martino Odonis-curtem. Anno Verbi incarnati DCCCCXL. rogatu Terholonis Archiepiſcopi Turonenſis præbenda data eſt S. Iuliano à Neſingo Decano, & Firmano Edituo. Anno III. Lodouici Hugo Abbas dedit S. Mauricio Luchiacum & Sexanas cum Haude vxore.

LOTHARIVS *filius Lodouici Vltramarini ann.* XXXI. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCCLXXXVII.

LOTHARIVS dedit regnum Lotharienſe Otoni & Henrico filiis Hugonis C Magni, cuius filius etiam Hugo Capet Dux Francorum.

HVGO CAPET *annis* IV. *Obiit anno Verbi incarnati* DCCCCXC.

HVGONIS anno IV. Richardus filius Guillelmi Ducis Normanniæ filiam ſuam Emmam dedit Elfredo Regi Angliæ. Obiit anno Ducatus LII. Hic fecit Fiſcannum Cœnobium. Hugo Capet fuit filius Hugonis Abbatis B. Martini filij Roberti Abbatis poſtea Regis.

ROBERTVS *filius Hugonis annis* XL. *Obiit anno Verbi incarnati* MXXXI.

RICHARDVS Dux Normanniæ obiit anno Ducatus XXVIII. anno verò Roberti Regis XXVI. Hic Richardus habuit duos filios, Richardum qui vno anno poſt patrem vixit, & Robertum, è Iudita filia Conani Comitis Britanniæ. Hic dicitur veneno necaſſe Richardum fratrem ſuum. Quare VII. anno Ducatus ſui nudipes Hieruſalem abiit, & Bithiniæ obiit. Robertus verò genuit Guillelmum ex concubina. Anno Verbi incarnati DCCCCXCVII. anno regni Roberti VI. incenſum eſt caſtrum B. Martini, & ipſius Baſilica cum XXII. Eccleſiis, VIII. Kal. Auguſti, ab Oriente à fine S. Hilarij vſque ad S. Mariam pauperculam, & à meridie

à porta

A à porta S. Petrutionis vſque ad Ligerim. Anno incarnati Verbi M X V I prœlium
Pontileuis factum eſt inter Comirem Bleſenſem & Andegauenſem. Anno incar-
nati Vetbi M X V. & anno Roberri X X I V. Eeclesia B. Martini quæ adhuc manet
dedicata eſt. Robertus vir elemoſynis deditus fuir, & fecit reſponſum *Iudæa &*
Hieruſalem, & Sequenria: *Sanctis Spiritus aſsit nobis gratia*. Hie habuit filios. Odo
erat maior *, ſed quia ſtultus erar non fuit Rex. Henricus verò regnauir auxi-
lio matris, & Roberti Ducis Normanniæ.

* *Sic & Guill. Malmeſb. ac nonnulli alii. ſed perperam.*

HENRICVS *filius Roberti ann.* X X I X. *Obiit anno incarnati Verbi* M L X.

ANNO Henrici X V. Verbi autem incarnari MXLVI. Haroldus filius Cnuto-
nis non ex Emma regnauit annis I V. Hic expulir nouercam, cum ei Godoinus
eſſer auxilio. Hæc apud Balduinum Comitem Flandriæ manſir triennio, qui fuit
Philippi filij Henrici rutor. Eduardus quia liberis earebat, Guillelmo Duci
Normanniæ cognato ſuo filio Roberti dedit Regnum, Haroldo filio Goduini
huius rei legaro. Ferunr quidam Haroldum vento Normanniam actum, finxiſſe
ſe legatum eſſe, cùm à Guidone Comite Pontiui captus eſſet. Sed à Guillelmo
liberarus, iurauit ei Regnum Angliæ.

B PHILIPPVS *filius Henrici annis* XLVII. *Obiit anno Verbi incarnati* MCVII.

ARVEGRE Rex Noricorum, & Toſtinus Flandrenſis, Angliam deuaſtantes,
ab Heroldo deuicti & oeeiſi ſunt. Heroldus de præda nil miliribus largitus eſt.
Vnde poſt I X. menſes & aliquot dies deſtitutus à pluribus, à Guillelmo Duce
Normanniæ eſt deuictus. Hic primò in tutela Henrici Regis Francorum, poſtea
multa ab eo perpeſſus eſt, & à Gaufredo Martello, qui deuicit Comitem Picta-
uenſem, & Theobaudum Bleſenſem anno Verbi incatnati M X L I I. Turonis
pro redemprione accipiens. Hic fuir filius Fulconis, & filios non habuir, ſed Go-
mitatum reliquit neporibus, Barbaro, & Fulconi Riehin, qui Barbatum in vin-
eula renuir. Huius Richin vxorem Philippus Rex Francorum abſtulit, de qua fi-
lium Riehin habuerat Fulconem, qui poſtea Rex fuir Hieruſalem, & Gaufri-
dum Marrellum ex alia vxote habuir. qui quia probus erat inſidiis ſuorum oceiſus
eſt Cande caſtro anno Verbi incarnati MCV. Fulco Rex Hieruſalem genuir Gau-
fridum, qui Mathildem filiam Hainriei Regis Angliæ filij Guillelmi vxorem du-
xit. Henrico Rege Francorum mortuo, Balduinus Comes Flandriæ tutor fuit
Philippi Regis paruuli, cuius amitam duxerat. Hic Balduinus dedit in vxorem
filiam ſuam Mathildem Guillemo. Guillemus Cenomannum concedēte ſibi Her-
berro accepir, & Britanniam ab eo Alanus Comes vt à ſuo domino ſuſcepit. Bri-
tanniam quippe calumniabatut, quia Carolus eam Rolloni cum filia ſua Gizla
dederat. Guillelmus anno Ducatus X X X. vexillo ſibi à Papa Alexandro miſſo,
C in Angliam apud Haſtingas appulir, X V. diebus ibi ſe pacificè agens. Heroldum
deuicit & occidit. & die Natalis Domini apud Lundoniam coronatus. Anno Phi-
lippi V I. & incarnari Verbi MLXVI. Guillelmus in Normannia Monaſterium fe-
cit Carhomi in honore S. Stephani, vbi & Lanfrancus fuir Abbas, pòſt Cantua-
rienſis Archiepiſcopus. Alterum in Anglia apud Haſtingas in honore S. Marrini,
vbi fuit bellum. Filios habuir Robertum Comirem Normanniæ & Richardum
qui adoleſcens obiir, & Guillelmum & Henticum poſtea Reges. filias verò, Ce-
ciliam Cadomenſem Abbatiſſam, & Conſtantiam vxorem Alani Comitis Britan-
niæ, & Adelam vxotem Stephani Bleſenſis. Marhildis verò vxor Guillelmi I V.
annis ante eum defuncta Cadomi in Eeclesia S. Trinitatis, quam ipſa fecerat, ſe-
pulra eſt. Guillelmus oſſa patris Niceæ condita transferebar. Sed audita morte
eius Apuliam teſederunt. Matrem dum vixit honorificè habuit. Frarres ex ea Ro-
bertum Comitem Moretonij fecit, Odonem verò Baiocenſem Epiſcopum Co-
mes fecir, Comitem verò Cantiæ Rex. Vnde poſtea dixit ſe non Epiſcopum, ſed
Comitem prendere. Mortuo Rege Guillelmo, filius eius Guillelmus, natus an-
tequam Rex pater eſſet, adiuuante Lanfraneo Archiepiſcopo Canruariæ feſto
SS. Coſmæ & Damiani coronarus eſt. Anno Verbi incarnati M X C V. à Papa
Vrbano II. Coneilium apud Clarummonrem fuit menſe Nouembri, vbi ad Hie-
ruſalem promiſſum eſt, aſſiſtente ibi Buamundo filio Guichardi, qui filiam Hen-

rici Regis Francorum accepit. & in medio menſe Martij incœptum eſt iter. Tunc A
Robertus Comes Normanniam inuadente Guillelmo fratre ſuo anno Ducatus
IX. pro decem milibus marchis argenti ei reliquit, & Hieruſalem profectus eſt.
Guillelmus Rex Angliæ Cenomannum ditioni ſuæ ſubiecit, & dum in Anglia
eſſet nunciatum eſt ei eam eſſe obſeſſam. qui vento contrario mare turbidum ingreſſus
eſt, dicens ſe nunquam audiſſe Regem naufragio periſſe. Heliam Comitem
cepit, & eum nocere ſibi ſi poſſet permiſit. Guillelmus Rex Angliæ in ſilua à
Gauterio Tirel inſciente pro ceruo ſagitta percuſſus obiit anno Verbi incarnati
1100. MC. regni XIII. maior quadragenario, apud Guintoniam ſepultus. Anno Verbi
incarnati MXCVII Philippi Regis XXXVII. VIII. Idus Aprilis combuſta eſt Eccleſia
B. Martini cum caſtro. Henricus anno regni patris ſui Guillelmi III. natus eſt
in Anglia. XXI. eiuſdem regni, ætatis verò ſuæ XIX. à patre ſumpſit arma in Pentecoſten.
Mortuo verò fratre Guillelmo Rege, IV. die poſt obitum fratris, Non.
Auguſti Londoniæ coronatus eſt, & die S. Martini accepit Mathildem filiam
Malcolmi Regis Scotorum, & abneptem Eduardi Regis Angliæ ex fratre Eadmundo.
Eodem anno Robertus frater eius accepta filia Guillelmi de Conuerſana
rediens à Hieruſalem Normanniam recepit. Henrici anno II. Robertus Angliam
intrauit menſe Auguſto, volens eam eripere fratri ſuo. Sed Henricus facit
cum eo pacem, tria milia marcarum argenti quotannis verbotenus daturus, quas
poſteriori anno Robertus precibus Mathildis Reginæ libens condonauit. Henricus
Anſelmum Archiepiſcopum à fratre Guillelmo eiectum Cantuariæ redire fecit. B
Henricus anno Regni V. vel VI. die S. Michaelis Robertum fratrem cepit,
& Guillelmum Comitem Moretonij, Normanniámque vt ſuam habuit. De illo
bello Robertus de Beleſmo euaſit, ſed à Rege captus eſt. Roberti Comitis vxor
mortua erat antequam captus eſſet, de qua filium habuit Guillelmum, qui filiam
Comitis Andegauenſis poſtea Regis Hieruſalem duxit. Sed ab illa propter cognationem
ſeparatus ſororem Reginæ Franciæ vxoris Ludouici Regis duxit, data ei
Flandria poſt obitum Caroli Comitis. Sed Guillelmus non diu vixit, lancea manu
percuſſus. Vrbanus in Galliam veniens iter ad Hieruſalem prædicauit capiendam,
& orationis gratiâ limina Sancti Martini expetiit anno Verbi incarnati
MXCVII. Pontificatus autem IX. per Apoſtolica ſcripta præcipiens, vt nemo in
Eccleſia B. Martini præter Papam & Regem, & Archiepiſcopum Turononenſem,
ſemel in omni vita ſua cum proceſſionis honore reciperetur.

LVDOVICVS *filius Philippi annis* XXX. *Obiit anno Verbi incarn.* MCXXXVII.

HENRICVS Rex Angliæ habuit ex Mathilde Guillelmum, qui filiam Fulconis
Comitis Andegauis duxit, accepto Comitatu Cenomannico, & Normanniam
à Lodouico Rege Francorum facto ſibi hominio ſuſcepit. Sed XVII. ætatis
ſuæ anno rediens in Angliam periit, & multi cum eo: Richardus filius Regis nothus,
Comitiſſa Pertici filia Regis notha, & ſoror Theobaldi Comitis Bleſenſis, C
quorum cadauera inuenta non ſunt. Henricus Rex Angliæ filiam Mathildem ex
Mathilde natam dedit Henrico Imperatori Alemanniæ, qui quintus Imperator
eius nominis Paſchalem Papam cepit. Ex ea prolem non habuit. Quo mortuo, Mathildis
in Angliam rediit, data poſtea Gaufrido Comiti Andegauis filio Fulconis,
de quo prolem viuente patre ſuo ſuſcepit. Henricus mortua vxore Mathilde, &
apud VVeſtmonaſterium ſepulta, vbi per XVII. annos & ſemis relicto Regno vixerat,
aliam duxit vxorem Adalam filiam Comitis de Luuanio. Anno Verbi incarnati
MCXXXV. regni verò ſui XXXV. Henricus Rex Angliæ obiit Rotomagum ante
Natalem, ſepultus in Anglia. Henrico Rege mortuo, Stephanus Comes Moretonij
frater Theobaldi Comitis, nepos eius, die Natalis Domini coronatus eſt in
Anglia, Normanniam etiam in ſuo dominio retinens. Anno Verbi incarn. MCXXII.
Eccleſia B. Martini combuſta eſt, & caſtrum, propter guerram quæ inter burgenſes
rebelles & Canonicos fuit in feſto S. Gregorij. Ab Eracleo vſque ad hoc tempus
additum eſt à PETRO BECHINI filio. Lodouicus Rex mortuo filio ſuo Philippo
Rege, alterum filium ſuum Lodouicum Francorum, etiam Ducem Aquitaniæ
fecit. Mortuo enim apud S. Iacobum Guillelmo Pictauenſe Comite, eius filiam
duxit. Cúmque in celebrandis nuptiis in Aquitania moraretur, pater eius mortuus
eſt, ſepultus apud S. Dionyſium. *Explicit.*

A

FRAGMENTVM DE REGIBVS FRANCORVM ET ANGLORVM,

EX LIBRO DE MIRABILIBVS MVNDI, QVI aliàs SOLATIVM IMPERATORIS, ſeu OTIA IMPERIALIA, nominatur.

Auctore GERVASIO TILLEBERIENSI *Mareſcallo Regni Arelatenſis.*

B AD OTTONEM IV. IMPERATOREM.

DE REGNO FRANCORVM, & eius ortu.

DECVRRIMVS, vt breuiùs potuimus, Regnum Britonum, quod vſque ad Anglos è Germania venientes tunc SAXONES dictos, protraximus. Ex quorum ſtirpe ab vtroque parente, Princeps ſereniſſime, deſcendiſti: patrem habens illuſtrem HENRICVM Ducem Saxoniæ, auum verò per matrem illuſtriſſimum Regem Anglorum HENRICVM. Et quia tua Imperialis Maieſtas à CAROLO MAGNO Romanum reintegratum Imperium tenet, & ex parte matris Reges Francorum contingis, Comite Theobaldo auo Regis huius PHILIPPI exiſtente, eodémque abaui tui vetuſtiſſimi Regis Henrici nepote: REGNVM FRANCORVM quo ſtemate ſuccreuerit breuiter explicemus: qualiter à Troiano prodierit excidio, & ad CAROLVM vſque peruenerit, edocturi.

G CLODOVEVS igitur Rex Francorum primus baptiſmum per manus ſancti Remigij ſuſcepit. cui dum baptizaretur, ait S. Remigius: *Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendiſti, incende quod adoraſti.* Hic Burgundiones tributarios fecit. Gothos ab Aquitania expulit, interfecto Alarico Rege ipſorum. Anno v. poſt Alaricum interfectum mortuo Clodoueo, quatuor filij eius Regnum diuidunt. Theodoricus enim ſedem ſortitur Metis, Clodomirus Aurelianis, Childebertus Pariſius, Clotarius Sueſſionis.

THEODORICO ſucceſſit filius eius Theubertus. Theuberto ſucceſſit Theobaldus filius eius.

CHILDEBERTO apud Pariſius defuncto, Regnum eius & theſauros Clotarius accepit. Clotario apud Compendium mortuo, Aribertus, Gundrannus, Chilpericus, & Sigobertus, Regnum patris diuidunt. Aribertus Pariſius, Gundrannus Aurelianis, Chilpericus Sueſſionis, Sigobertus Metis ſedem elegit.

SIGOBERTO à duobus pueris dolo Chilperici fratris ſui interfecto, Childebertus Regnum patris accepit. CHILPERICO Clotarius eius filius paruulus ſucceſſit. Gundranno quoque mortuo, Childebertus eius filius* Regnum accepit. qui Italiam ingreſſus Langobardos ſuæ ditioni ſubicit, & poſt amicitias cum eis iniit. ** adoptiuus ſcilicet.*

CHILDEBERTO Theobertus & Theodoricus ſuccedunt anno Regni Clotarii XIV. Theobertus ſortitur Auſtriam, ſedem habens Metis: Theodoricus Re-

gnum cepit Gundrani in Burgundia, ſedem conſtituens Aurelianis. Anno A xvii. Theodorici * Regis, Theodoricus vinctum fratrem ſuum Theobertum Cauillonem deſtinauit. Ipſeque anno ſecundo ventris profluuio moritur. Brunichildis eius auia cum filiis Theodorici Metis reſedit. Clotarius verò ſuper eam irruens, filios Theodorici interfecit, ipſam diuerſis pœnis ad internicionem ducens. Sicque omne Regnum Francorum Clotario iuniori ſubicitur. Clotarius Longobardis indicta à Childeberto tributa remiſit, amicitiæ fœdus cum eis pactus.

* Clotarii

Clotario ſuccedunt Dagobertus & Aribertus. Nec poſt multum Ariberto mortuo, Dagobertus totum Regnum poſſidet. Et hic Sigobertum filium ſuum in Auſtriæ Regnum ſublimauit, ſedem habens Metis. Filius verò eius Clodoueus poſt eius obitum ſub ætate tenera Regnum patris obtinuit. Egla verò cum Regina Mathilde *, quam Dagobertus reliquerat, condignè Palatium gubernat, & Regnum Francorum. Anno iii. Regni Clodouei Egla moritur, cui ſuccedunt Archinaldus in Neuſtria, & Flauianus in Burgundia. Eo anno Pipinus Maior domus in Palatio Sigoberti moritur. & Otho, qui Baiulus Sigoberti fuerat, in locum eius ſubſtituitur. & ipſe ab Eleutherio Alemannorum Duce interficitur. Poſt hoc Regnum Auſtriæ, maiórque gradus in Palatio Sigoberti, in manu Grimaldi filij Pipini confirmata ſunt. Sed hic Pariſius propter quaſdam ſecretas factiones in carcerem truditur, ibique B moritur.

* al. Nantilde

Clodoveo igitur mortuò, ſucceſſit filius Clotarius. Francique Ebroinum Maiorem domus eius conſtituerunt in locum Erchinoaldi, qui fuit Maior domus. Clotario mortuo, ſuccedunt Theodoricus & Childericus fratres. Theodoricus in Francia, habens Maiorem domus Ebroinum: Childericus in Auſtria cum VVlfardo Duce. Franci verò commoti Ebroinum tonſum Monaſterio Lixouienſi tradunt, & Theodoricum crinibus inciſis à Regno pellunt. Childericus verò ab Auſtria vocatus, Regnum Francorum cepit. Erat autem Childericus leuis per omnia, incautè agens. Vnde inter eos odium ſcandalúmque maximum creuit. Francos quoque plurimum opprimebat. Ex quibus vnum Franconem dictum Odilonem ad ſtipitem tenſum grauiſſimè cædi ſine lege præcepit. Hoc videntes Franci ita ſunt turbati, quòd Ingobertus & Amalbertus, ac reliqui Maiores natu Francorum, contra Childericum concitantur. Sicque ab Odilone Rex cum Regina prægnante interficitur. VVlfardus verò vix ſibi per fugam conſulens, in Auſtriam redit. Franci verò Leudicium filium Archinoaldi Maiorem domus ac Palatij ſtatuerunt. Ebroinus itaque comam nutriens, & tonſuram deſerens, magna turbâ ſtipatus Iſaram tranſit, inſidiatoréſque ſuos potenter occidit. Lodoiſus cum Theodorico Rege ſociiſque plurimis aufugit. Ebroinúſque perſequens eos, Bacio villa veniens theſauros regios inuadit, Regnúmque recepit, Lodouico ad ſe vocato, fraudulentérque C occiſo. Sanctum Leodegarium Auguſtodunenſem diuerſis pœnis afflictum gladio peremit. Girinum fratrem eius dira pœnâ damnauit. Reliqui verò Franci partim exilio traditi, partim propriis laribus pulſi, fugâ ſibi conſulunt.

Eo igitur tempore, deſcendente VVlfardo in Auſtriam, Pipinus & Martinus dominabantur in Auſtria. Qui contra Ebroinum arma mouerunt. Quibus Ebroinus atque Theodoricus occurrunt. Maxima inuicem cæde facta, Auſtri terga vertunt. Martinus per fugam lapſus Lugduni ſe recipit, Pipino altrinſecus euadente. Martinus falſo Ebroini muneio ſeductus, ad Theodorici colloquium veniens, cum ſociis ſuis doloſè perimitur. Verùm poſt plurimas fraudes Ebroini, ipſe quoque ab Ermenfredo Francó, cui inſidias parauerat, occiditur. Ermenfredus in Auſtriam ad Pipinum fugit. Franci verò VVarathonem virum illuſtrem Maiorem domus conſtituunt. Pipinus verò ab Auſtria cum exercitu veniens, Theodoricum Regem & Bertarium terga vertere compulit. & Pipino victoria ceſſit. Nec longè poſt Bertario ab adulatoribus ſuis interfecto, Pipinus cœpit eſſe Domus Theodorici Regis Magiſter. & ex vxore ſua plurimùm ſapiente duos genuit filios, ſcilicet Drogvm maiorem, qui Ducatum cepit Campaniæ, & Grimaldvm minorem.

Eo tempore Theodorico morienti ſucceſſit Clodoueus filius eius puer,

A regnauitque duobus annis. Cui ſucceſſit Childebertus frater eius. In cuius Domo Maior conſtituitur Grimaldus filius Pipini. Ex concubina genuit Theobaldum. & dictus Pipini primogenitus moritur. Cui adiungitur alius ex alia vxore filius Pipini KAROLVS Vetulus, vir elegans, egregius, atque vtilis. Pipinus autem, multis bellis geſtis contra Gentes plurimas, anno Domini DCCX. 710.
migrauit in Alemanniam, Annóque ſequenti facta ingenti aquarum inundatione, Childebertus Rex migrauit ad Dominum. Cui ſucceſſit Dagobertus filius eius. Cuius anno primo Grimaldus Pipini filius interficitur. In cuius locum Theobaldus filius eius erigitur, vt ſit Maior Domus Regis. Anno verò Domini DCCXIV. Pipinus moritur. Franci verò denuò in Cocia ſilua in Theo- 714.
baldum & Auſtrios irruerunt, & poſt multam hinc ſtragem Theobaldus vix fugæ conſilio euaſit. Quo fugato, Franci Ragumfredum Maiorem Domus elegerunt. Karolus quoque Pipini filius à Plectrude Pipini relicta ſub cuſtodiâ tentus, vix euaſit. Dagoberróque defuncto, Franci Danielem Clericum relicta tonſurâ Regem conſtituerunt, quem Chilpericum nominauerunt.

Eo tempore Semia Rex Saracenorum Hiſpaniam ingreſſus, deuictis Hiſpaniæ Gothis, Hiſpaniâ capta, Narbonam capit: maribus occiſis, mulieres captiuas in Hiſpaniam ducit. Et eodem anno Tholoſam obſidet. Verùm Eodo-
B ne Principe Aquitaniæ cum Francis prœliante, Saraceni fugantur, ex quibus multi perimuntur. Poſtea quinto anno Ambiſa Rex Saracenorum potenter ingreſſus inuadit Gallias, Carcaſonam capit, & vſque Nemauſum veniens, eos obſides Barchinonam tranſmiſit.

ANNO Domini DCCXVII. Chilpericus Rex cum Ragumfrido & Fran- 717.
cis Arduenciam ſiluam ingreſſus, & vſque ad Rhenum Coloniam vrbem perueniens, terris vaſtatis, cùm reuerteretur, à Karolo Pipini filio grauiter inuaditur. & cùm iterato bello, Karolo pacem poſtulante, nec obtinente, fieret congreſſus, Chilpericus cum Ragumfredo & Francis terga vertit. Karolus in Auſtriam reuerſus victor Coloniam ingreditur, Plectrudem theſauris Pipini patris ſui ſpoliat, illic Clotharium Regem inſtituens. Chilpericus Eodonem Aquitaniæ Principem contra Karolum dirigit. qui dum fugatur, Pariſius reuertitur: & Chilpericus ſublatis theſauris multis vltra Ligerim recedit, fugiens Karoli perſecutionem. Clotharius tunc in Auſtria obiit. & Karolo cum Eodone pacem faciente, moritur Chilpericus. Cui ſucceſſorem Franci erigunt Theodoricum filium Dagoberti.

POST hæc Abderamon Rex Hiſpaniæ Saracenus in manu forti per Pampilonam tranſiens, Pyrenæiſque montibus decurſis, Burdegalim obſidet. Et Eodo Dux Aquitaniæ à Saracenis vincitur. Verùm Karoli Principis Franco-
C rum auxilio, vincit iterato bello Saracenos, Rege eorum perempto. Sicque Karolus reuerſus in Franciam, ipſam ſuo ſubiecit imperio. Nec mora Iuſſepibim Abderamonis Regis in Narbona Præfectus Arelatenſem ciuitatem inuadit, & Prouinciam vaſtat. Ob cuius defenſionem Gregorius Iunior Papa Karolum ad Primatum Romanum euocat, ſuadens vt à partibus Imperatoris Græcorum recederet. Quo facto, Karolus Burgundiam ingrediens, Auinionem capit, Saracenis occiſis. & indè Narbonam obſidet. Interim cum parte exercitus ſui Aucupam Saracenorum Regem vincit, & cum ſpoliis Franciam regreditur. Magalona deſtructa, Areniſque Nemauſenſibus & portis exuſtis, obſides in Franciam duxit.

De KAROLO *primo vſque ad* KAROLVM MAGNVM.

ANNO Domini DCCXLI. KAROLVS Pipini filius obiit. Cuius Principa- 741.
tum filij PIPINVS & KARLOMANNVS diuidunt. Carlomannus Auſtriam, Alemanniam, atque Toringiam ſortitur: Pipinus Burgundiam, Neuſtriam, atque Prouinciam. Verùm Carlomannus apud Montem-Caſſinum monachatus, filios ſuos fratri commendat. & Pipinus Regnum fratris ſuſcipit.

INTEREA GAVFARIO Principe Aquitaniæ Narbonam deprædante, Auſe-

mundus Gothus Pipino Nemauſum, Magolonam, & Bi terris tradit. Franciſque A
Narbonam infeſtant. Pipinus Galfarium Principem perſequitur, eò quòd ſe ditioni ſuæ ſubtrahebat. Franci Narbonam diu obſeſſam per Gothos recipiunt, peremptis Sarracenis: facta pactione cum Francis, quòd illic Gothi patriis legibus, moribus paternis viuant. Et ſic Narbonenſis Prouincia Pipino ſubicitur. Et Galfario mortuo, Pipinus, Aquitaniâ capta, poſt paucos dies obiit. Cui ſuccedunt filii, KAROLVS, & CARLOMANNVS. Sed Carlomanno in breui defuncto, Karolus ſolus regnauit. Qui congregato exercitu, Deſiderium Regem Longobardorum Papiæ obſeſſum, & captum, in Franciam mittit. Sicque Regnum Longobardorum finitur.

KAROLVS Romam venit, ſuſceptóque Patriciatu, redit in Hiſpaniam, vbi Rex Sarracenorum Abamaurus Pampaloniam & ſe ditioni illius ſubicit. Hoc anno Karolo naſcitur filius LODOVICVS. Exhinc naſcitur & alius, quem nominabant Franci CARLOMANNVM. Sed Vrbanus * Papa mutauit eius nomen in PIPINVM. quem etiam Vrbanus vnxit in Regem Italiæ, Lodouico Regnum Aquitaniæ obtinente. Tunc Rotheuida Regis Karoli filia Conſtantino Imperatori deſponſatur. Poſthæc Abdelinet Rex Sarracenorum ad vaſtandas Gallias veniens, ſuburbium Narbonæ ſuccendit. multáque Chriſtianorum ſtrage facta, ac præda *, dum Carcaſonam tendit, à Comite GVILLERMO aliiſque Francorum Principibus bello conſerto præpeditur. Commiſſo itaque bello graui, cum plurima interitione Chriſtianorum, Comes Guillermus poſt diurnam pugnam à bello diuertit: Sarracenis in Hiſpaniam cum ſpoliis regredientibus. B

801. ANNO ergo Domini DCCCI. cùm apud Græcos nomen Imperatoris vacaret, & feminis ceſſiſſet imperandi dominatio, KAROLVS Romæ moram faciens, accepit à Leone Papa & vniuerſo Populo Romano Decretum, vt nomen Imperatoris indueret, & Auguſti: eò quòd Imperatores in Romana Vrbe ſedem pridem habuiſſent, qui & Auguſti vocabantur. In proxima itaque Chriſti Natiuitatis ſolemnitate, KAROLVS cum conſecratione nomen Auguſti Imperiúmque à Papa Leone ſuſcepit. Ex hoc igitur tempore Græcorum Imperio apud Orientem euaneſcente, nomen rediit Imperatoris ad quaſdam partes Occidentis. Ex quo quædam Romani Imperii facta eſt confuſio, dum duobus nomen vnum tenentibus, diuiſio minuit poteſtatem. Et ſicut à ſolo Deo Græcorum pendet Imperium, ita à Sede tantum Romana Papa Occidentis aſſerit pendere Imperium. Ecce enim noua & inuſitata hæc commutatio facit, vt Papa ſolus inſignia ferat Imperialia, & Imperator Romanus nomen Imperiale teneat ſub vulgaribus aliorum Regum inſignibus. Papa Dominum vrbis ac Imperialis ſedis ſe monſtrat, & Imperator ſub nomine dominationis Papæ miniſter dicitur, & in temporalibus Apoſtolorum executor. Hinc ille Vicarius Chriſti, & Apoſtolorum ſucceſſor nominatur. C

ECCE quàm infelix vrbis permutatio, quæ ſub vnitate, vt dicit Papa, dominii, duobus ſeruire dicitur. vni ex corona, alteri ex potentia. Verùm in hoc antiquæ nobilitatis recordatur efferitatem vtriuſque domini Rôma. Vtrumque dominum nominat, cùm pro ſuæ voluntatis arbitrio ipſa vtrique dominatur, vtrique moleſta, vtrique ceruicoſa, neutrum fugit, & vtrumque paruipendit. Apud Principes Almanniæ Imperatoris eſt electio, apud Papam electi confirmatio ac conſecratio. & noua diſcretione Imperator nominatur vt Dominus, conſecratur vt non Dominus. Nempe Imperialia non accipit inſignia, quæ ſibi ſoli Papa collecta conſeruat, vt ad altare modicum in dextro latere Baſilicæ S. Petri in vnctionem ſuſcipiat. Sanè Conſtantinopolitanus Imperator ſede mutata, non dignitate; ſuo iure, non Papali beneficio, Imperialia geſtat inſignia. Et velut profuſæ largitionis donator, donatarium ſummum Pontificem non euocat, ad adiutorium Domini habens ſuæ dignitatis plenitudinem. Verùm de hoc querelam poteſt * in benefactum, quod cùm ex Conſtantini benefacto immenſam recepit cum ſingulari honore dominationem Principi ſoli debitam, non debuit vſurpare vt alij conferret Auguſti appellationem. Et niſi os viderer in cœlum ponere, conſtanter dicerem, aut Imperium Romanum non poſſe cuiuſuis Imperatoris largitione exuere: aut ſi potuit ius Imperii in Pontificem mutare, non potuit in donatoris

A præiudicium donatarius Auguſti nomen, quod ipſe non habuit, alij conferre.
Porrò quieſcente contentione, in te videtur Deus, ô Princeps ſacratiſſime, vete-
ris Imperialis dignitatis plenitudinem conflaſſe, dum ex genere oriundus Impe-
riali, duplicis electionis, & Papalis confirmationis ſtolam meruiſti, dignóque Dei
iudicio reſtitutus in Regnum, ſub cuius acquiſitione pugnando diu vacillaueras,
& hoſtem ſine tuo conſilio ex alieno dolo proſtratum vidiſti, & ad antiquæ Celſi-
tudinis reintegrationem Monarchiam Conſtantinopolitanam vendicabis, vitâ
comite, Imperij, quod ex propinquitate tuæ debetur Auguſtæ. Precor itaque,
Chriſtianiſſime Imperator, vt cum tuo conſecratore nullam habeas controuerſiam.
ſed velut boni patris prudens filius, conuerte gladium ad gentes quæ te non noue-
runt. Et ſicut ex ſanctiſſimi Papæ Innocentij III. duplici gratiâ vltimum Im-
peratoris nomen obtinuiſti, ſic per bonam innocentiam tuam & eius gratiam Im-
perium nouum, & à Deo ſub Conſtantino firmatum obtineas, & gaudium tuum
impleatur. dum nihil erit quod deeſſe tibi poſſit ad gloriam Imperialem: hinc no-
mine tibi Auguſtali dato, illinc inſignibus Imperialibus, quæ non habes, obuen-
turis, & vtrobique dominationis augmento creſcente.

De Jmperatoribus Romanis poſt Karolum.

B REGNVM Francorum duximus vſque ad Imperium illi coagulatum. Et quo-
niam Imperium modico tempore per ſucceſſiones continuas à patre in filium
deſcendit, breuiter qui extunc in Imperio Romanorum imperauerunt annecta-
mus. Vnde ergo KAROLVS ſtrenuè Rempublicam adminiſtraret, volens lau-
dabilem fidei Chriſtianæ defenſionem ad ſuos ſucceſſores tranſmittere, regnante
in Hiſpaniis Abulaaz filio Etham Sarraceno, deſtinauit contra odioſam ſibi gen-
tem filium ſuum LODOVICVM Regem Aquitaniæ. Qui congregato exercitu
Gaſconum, Burgundionum, atque Gothorum, Barcinonam capit, Regnóque
Francorum ſubicit. Videns itaque Karolus ſuæ ſtrenuitatis heredem fore Lodo-
uicum, conſilio Epiſcoporum, & Ducum ac Principum, conſtituit Lodouicum
Imperatorem: tradens illi per coronam auream Imperium. Sicque feliciter mi-
grauit ad Dominum anno Domini DCCCXIII. x. Kal. Februarij, regni eius 813.
anno XLVII. Imperij ſui XII.

SANE LODOVICVS Imperator apud Aquiſgrani in Palatio congregatis
Epiſcopis, Ducibus, & Francorum Principibus, conſtituit vt vnus ex tribus filiis
eius Imperium poſt eum haberet, qui maior natu erat LOTHARIVS. cui per
coronam auream tradidit Imperij dignitatem. Hoc grauiter ferens Bernardus Rex
Italiæ Pippini filius, & Lodouici ex fratre nepos, contra Ludouicum & filios eius
inſidias parat. Sed à Francis præuentus & captus, iuſſu Imperatoris excæcatus eſt,
& eius fautores iuſto iudicio puniti ſunt. Imperauit ergo Ludouicus cum filio ſuo
Lothario, quem alij Clotarium nominant. Ipſóque mortuo, imperauit ſolus Lo-
C tharius, & proceſſu temporis filium ſuum Ludouicum Imperatorem erexit. Cui
ſucceſſit KAROLVS II. in Imperatoria dignitate. Nempe ante Karolum pa-
trem Ludouici, Patricij tantum erant Francorum Reges Senatus Romani, non
Imperatores. Karolo II. ſucceſſit Karolus III. Cui Ludouicus. Cui Berenga-
rius. Cui Hugo. Cui Berengarius II. Cui Lotharius. Cui Berengarius cum Al-
deberto filio. Cui Otto I. Cui Otto II. cum Ottone filio. Mortuo quoque Ot-
tone II. ſolus imperauit filius eius Otto III. Poſt quem Henricus. Poſt quem
Cunradus. Poſt quem Henricus II. Poſt quem Henricus III. Poſt quem Hen-
ricus IV. Rex Teutonicorum. A quo primo anno eius Imperij captus eſt Paſcha-
lis Papa II. Et factum eſt ſciſma, Imperatore tuente Antipapam Galterinum;
tempore Paſchalis & Vrbani II. perſeuerante ſciſmate. Imperauit quoque me-
moratus Henricus ſedentibus Gelaſio II. & Calixto II. & Honorio II. & In-
nocentio II. Cuius tempore moritur Henricus Imperator, & ſuccedit ei LO-
THARIVS Imperator proauus tuus, Princeps ſereniſſime. Qui ſicut ab Inno-
centio conſecratur, ita deuotus & innocens Romanus erga Romanam ſemper ex-
titit Eccleſiam. Hic legem feodorum primus inſtituit, ſanciens vt nullus feodum
vel partem feodi audeat vendere, ſeu impignorare, vel quocumque modo aliena-
re ſine permiſſione maioris Domini, ad quem feodum ſpectare dignoſcitur. Huic

ſanctæ conſtitutioni, quia futuris tantùm, & non præteritis formam dabat nego- A
» ciis, FREDERICVS Imperator addidit hæc: Nos autem ad pleniorem Regni
» vtilitatem prouidentes non ſolùm in poſterum, ſed etiam omnes huiuſmodi primò
» factas alienationes caſſamus, & in irritum duximus, nullius tempotis præſcriptio-
» ne impediente. quod & mihi & noſtris contuliſti.

PIISSIMO LOTHARIO ſucceſſit Conradus vir quidam ſtrenuus, qui &
ipſe iuncto ſibi piiſſimo Rege Francorum LVDOVICO patre Regis huius PHI-
LIPPI, vltramarinam fecit peregrinationem, comitatus nepote ſuo milite ſtre-
nuiſſimo Frederico, cuius miliciam & audaciam Damaſcus teſtatur. Conrado
ſucceſſit FREDERICVS, plus ad hoc operante ſtrenuitate ſua, quàm electione
Teutonicorum. Hic cùm regnaſſet tempore Papæ Eugenij genere Tuſci, necnon
Anaſtaſij III. Adriani quoque genere Angli Ruſenſis Canonici, ab ipſo Adria-
no in Imperatorem conſecratur. Cúmque mortuo Adriano Papa Alexander ſuc-
cederet III. genere Senenſis, Fredericus ſciſma longiſſimo tempore ſuſcitauit,
ac defendit. Verùm Alexander, vt erat vir ſummi ingenij, & inter conſtantiæ ac
patientiæ ſemitas diſcretiſſimus, dum potuit exhortando, dum locus fuit gladio
ſpirituali feriendo, omnia pro tempore ſuſtinens, & pro tempore vindicans, ad
vltimum Imperatorem vicit, & quem atrociſſimis morſibus in gregem Domini-
cum ſæuientem vidimus, in breui victum conſpeximus cataſtis regni cœleſtis. In
Concilio ſiquidem Veneto pœnitentem Imperatorem ad ſinum matris Eccleſiæ B
regreſſum intuiti ſumus, cum ſumma humilitate per manus ſanctiſſimi Papæ Ale-
xandri, quem dedit pater pœnitenti filio, recepiſſe. Tunc Mediolanum in manu
forti diutina obſidione preſſum, laſſatum ac deditum, in plures vicos diſtrinxerat,
deiectis turribus & quaſſatis munitionibus, tribúſque Magis Coloniam Agrippi-
nam quoque perlatis, quaſi fugiens victor Italiam declinauit. Verùm in Italiam
rediens, reſumptis viribus, Alexandriam, quam ciuitatem nouam à Lombardis
conſtructam ſuo nomine Alexander Papa Alexandriam nominans decorauit, ob-
ſidet. nec in impugnando proficit. Quinimò inde rediens, in confinio Comitatus
Mediolanenſis à ciuibus Mediolani grauem iacturam conſerto prœlio ſuſtinuit.
Ideóque, vt præmiſimus, viribus humanis deficientibus, coactus eſt immortali
Regi indomita colla ſubmittere. Quid plura? Tunc erecto in Regem Teutoni-
corum, Arelatenſium, & Lombardorum, filio ſuo primogenito HENRICO, ſa-
lutato ſummo Pontifice, cum innumera ſtrenuorum militum multitudine Frede-
ricus ad pridem conſuetas paganorum pugnas repetendas peregrinationis iterar-
ripuit. Decurſis Hunis, tranſito Danubio, Meothidíſque paludibus tranſactis, vbi
ſe in mare Euxinúmque Pontum deiciunt, ad brachium ſancti Georgij vulgo di-
ctum, Iconium venit. Ibíque multiplici paganorum reſiſtentium pugnâ fatigatus,
terram Antiochenam ingreſſus, cùm ſuæ felicitatis conſummationem iocundam
ſuſcepturus, Terram promiſſionis accederet, lauacrum in ſatis modico amne ſui
corporis faciens, diem clauſit extremum. C

EXACTIS ergo poſt Alexandrum Papam ſub Regno Henrici filij Frederici
ſummis Pontificibus, Lucio, Vrbano III. Mediolanenſe facundiſſimo, ac in
animoſitate & conſtantia Mediolan. ſapiente Gregorio, qui ſe citiùs vidit mo-
rientem ferè quàm Pontificem, Clemente, tempore Celeſtini HENRICVS Ro-
mæ coronatus, ab eo nomen ſuſcepit Auguſti. dato Tuſculano ad intericionem
* ob fauorem Senatus, ad inſpiciendum *. Erat autem Henricus vir apud modera-
tos modeſtus, apud rebelles atrociſſimus, hoſtibus inuictus, contumacibus ſeue-
rus, proditoribus immiſericors. Litteraris ipſe litteratior, quod in armorum mi-
nus erat exercitio, ſupplebat ingenio. Facundus & munificus, gratioſus apud bo-
nos, expoſitus apud ſimplices. contra ſuperbos ceruicoſus, pace ſapiebat, non
gladio. Quoſcumque ſeditioſos praua faciebat intentio, præueniebat conſilio.
Hic legem inſtituit apud Teutones, vt militiæ more Gallorum & Anglorum ſuc-
ceſſionis iure deuoluerentur ad proximiores cognationis gradus, cùm antea magis
penderent ex Principis gratiâ. Ideóque ad ſuum refundens commodum quod
aliis impertitus eſt beneficium, impetrauit à ſubditis, vt ceſſante priſtina Palati-
norum electione, Imperium in ipſius poſteritatem, diſtincta proximorum ſucceſ-
ſione, transferet. & ſic in ipſo terminus eſſet electionis, principiúmque ſucceſſiuæ
dignitatis. Hic Regem RICARDVM non tam Anglorum Regem, quàm fidei

Chriſtianæ defenſorem, conſilio Philippi Regis Francorum, dum ab vltramarina peregrinatione poſt plurima incredibiliter ac ſtrenuè geſta rediret, capit, & redemptioni pecuniariæ adicit: vt non timeat depauperatum, quem timebat affluentem. Recipit Imperator minus honeſtè redemptionis precium, non vt arbitror voto cordis aſſueto ſatisfaciens, ſed inſtantiæ ſuæ ac neceſſitati conſulens. Quippe, vt antiquitati cognitum eſt, pridem è Normannia venientes Robertus Guiſcardus & Rogerus fratres, Campaniæ partem, quàm Principatum dicimus Capuanum, aut Terram Laboris, inuadentes, pigritiam ac puſillanimitatem Longobardorum perſecuti vſque ad extremos cineres, auctore gladio, dolóque interdum intercurrente, Apuliam, Calabriam, Siciliam, Africámque ſuperiorem ſuæ ditioni ſubiciunt. Vnde Rex Rogerus in gladio ſuo inſcribi iuſſit illud triumphale & apophoreticum,

Apulus & Calaber, Siculus mihi ſeruit, & Affer.

Hæc indignè poſſeſſa indignanter ſuſtinens magnanimus Imperator Fredericus, quibus potuit modis Imperio Romano terras illas reddendas vendicat. Verùm, ſtrenuiſſimus Rex Rogerus, eiúſque ſucceſſores, Regis Guillermi paterno vſi conſilio, ſemper eos vt attemptent in Imperatorem, precio clam dato, corruptos excitant ad arma in Imperatorem mouenda: vt illorum labor & inquies, & eorum commorio, ſit ipſorum inter ſuos fortitudo. Tandem exquiſito Frederici conſilio
B amitam Regis Guillermi, qui materteram tuam, Princeps excellentiſſime, Reginam Ioannam duxerat in vxorem, Henrico, de quo res agitur, filio ſuo copulat Conſtanciam: ſpe concepta, quòd deficiente prole legitima ex Rege Guillermo, amita tanquam propinquior ſuccedentis iura Imperij reintegraret. Deficientéque illuſtri Rege Guillermo, per multos Regulos ſparſa dominatione tanti Principis, Imperator Henricus amore quærendæ pecuniæ, qua ſumptus tantæ quæſtionis explicet, Regem illuſtrem auunculum veſtrum, vt præmiſimus, captum precio ſubiecit redemptionis. Cúmque per multos labores triſtéſque anguſtias, poſt tam Clericorum quàm Principum atrociſſimas purgationes, quicquid cordi fuerat ſubiecisſet Imperio, familiari potatus veneno poſitus eſt ad patres ſuos.

Exhinc tua procedit electio, reſtituta tibi ex proaui tui piiſſimi Imperatoris Lotharii ſucceſſione debita imperandi dominatione. Sanè ſucceſſibus felicitatis tuæ inuidit hoſtis antiquus. Et licèt Conſtitutione pridem cum Principibus Teutonicis facta ab Henrico de ſucceſſione Imperij per ſanctiſſimum Papam Innocentium caſſata, quia vis eligendi Principibus adempta per hanc fuerit, tum quia permutatio beneficiorum damnoſa fieri poſſet Imperio, tum quia ſi filius paruulus, aut minus diſcretus, iure ſucceſſionis Imperium vendicaret, pendente ætatis perfectiore conſilio totius Imperij ruina immineret. Tum quia ius Romanæ Eccleſiæ circa confirmationem Imperatoris, ac conſecrationem, aut reprobationem, pareretur diminutionem. Licèt, inquàm, tua in expedito eſſet dominatio,
C intuens Rex Francorum ſcilicet Philippus ſtrenuitatem auunculi tui maieſtati tuæ Celſitudiuis ad inacceſſibilem potiendi paritatem adiuuari, Philippum Henrici fratrem, Ducem tunc Sueuorum, velut ſuæ cogitationis inſtrumentum mouet ad vendicandum Regnum. Enimuerò poſt multos arridentis tibi fortunæ applauſus, & victoriam de hoſte poſcebat, iam rota tuæ proſperitatis ad decliuium flecti videbatur, cùm Dominus omnium moderator & rector, fraude ſuorum præuentum Philippum de medio exemit; dans iterata electione, nouáque domini Papæ Innocentij confirmatione tibi præcedentis, quinimò iam prope labentis dominationis ſtatum.

De ſucceſſionibus Regum Francorum poſt Karolum.

Explicuimus Imperatorum Romanorum catalogum. Conſonans erit Operi cœpto Reges Francorum ſuis nominibus deſignare, qui poſt Karolum in Regno Francorum regnauerunt. Regnauit ergo poſt Karolum Magnum Ludouicus Pius filius eius. Cui ſucceſſit Karolus Caluus. Cui ſucceſſit Ludouicus, qui Nihil fecit. Cui ſucceſſit Karolus Stultus. Cui ſucceſſit Ludouicus Vltramarinus, Cui ſucceſſit Lotharius. Lothario ſucceſſit Ludouicus, qui adhuc puer Blanchiam duxit vxorem. Exhinc Reges de Familia Karoli defecerunt. Ludoui-

cus enim iſte HVGONEM militem ſtrenuiſſimum in Maiorem Domus ſuæ elegit. Cui vna nocte duo Sancti apparuerunt, videlicet VValricus & Richarius, proponentes ſe loco minus honorato ſepultos eſſe. Rogabant itaque Hugonem, vt oſſa eorum cum debita reuerentia transferret, & in loco honeſto recondita ſepeliret: ſub huiuſmodi ſpe mercedis, quòd ei daretur Regnum Francorum, & vſque in ſeptimam generationem apud ſuos ſucceſſiuè perſeuerarer. Viſioni repentè fidelis affuit executor, & dum talia ſolemniùs agerentur, ac deuotiùs, Ludouicus Rex ægritudine graui correptus decubuit. Nec diutinam paſſus langoris inſtantiam, teſtamentum conditurus, Reginam ſibi vnicè dilectam, & Hugonem, ad iuranda mandata quæ daret coëgit, iureiurando hinc indè præſtito. Donat Regnum vxori ſuæ, ſub præſtiti ſacramenti fide Hugonem obteſtans, vt poſt datum legibus diem ducat in vxorem Blanchiam, Regno ſuo potiturus, & dominio. Sepulto Rege cum pietate & reuerentia Regi debita, Hugo Blanchiam ſub tempore & ordine canonico duxit ſolemniter. Et licèt Regnum viriliter moderaretur, noluit tamen vngi in Regem: vt declinata ſua vnctione ad vlteriorem gradum ſucceſſio decurreret ſeptena. A

SVCCESSIT igitur ei HVGO Hugonis Magni filius. Cui ſucceſſit Robertus eius filius. Cui Henricus. Cui Philippus. Cui ſucceſſit Ludouicus Lippus. Cui ſucceſſit Ludouicus piiſſimus, amator & verus Dei cultor. Qui à multis deceptus, nullúmque decipiens, in ſancta ſimplicitate tranſiuit ad Dominum, relicto PHILIPPO filio. Qui paternam poſtponens ſimplicitatem, materni generis aſtutias duxit in vſum. Hic Regni nobiliſſimos vi atque ingenio ſuppeditans, ... vice proprietatis, intra ſui tamen Regni metas ampliauit. Quid de cetero de futura ſucceſſione ſit per futura tempora venturum, iudicare neſcio, cùm apud me ſpiritus non ſit prophetiæ, ſatíſque ſit narraſſe præterita, & rememoraſſe futura. B

De Regibus Anglorum à tempore Normannorum.

IAM nunc ad Reges Anglorum enumerandos veniamus, ab eo tempore, quo Regno Britonum profligato Saxones Anglorum Regnum ſuſceperunt: illud celebre vetuſtiſſimúmque maioris Britanniæ nomen in Angliæ nuncupationem tranſſumentes. Verùm, quia opus noſtrum ad vtilem protractionem ducere ſuperfluum eſſet, ac vario otio plenum, omiſſis multis Regum ac Regni permutationibus, per Regulos & generationes elatè venientes, nunc ab ipſa Anglia, nunc à Dacia procedentibus Regibus, omiſſo Canuto ſtrenuiſſimo Rege, eiúſque ſequacibus, ad ſanctiſſimum Regem EDOVARDVM veniamus. Cuius fidem & ſcientiam leges, quas ſcripſit, ſanctæ teſtantur, & miracula cotidiana loquuntur. Hic in die Apparitionis anno Domini M. XL. cœlos ingreſſus ſub ſancta confeſſione, heredem reliquit Araldum nepotem, virtute corporis incomparabilem, moribus ingenuum, militiâ ſingularem. Cuius tanta erat magnanimitas, quòd C omnia terrena ſibi ſubicienda credebat, & ſecundum mentis quantitatem ſucceſſiua ipſi proſperitas arridebat. Dum pueriles ageret annos, ex mandato Regis auunculi ſui apud Ducem Neuſtriæ, quam vulgus Normanniam nominat, educatur: eo quòd apud nobiliſſimos Anglos vſus tenuerat, filios ſuos apud Gallos nutriri, ob vſum armorum, & ad linguæ natiuæ barbariem tollendam. Erat Duci illi filius ſpurius, id eſt GVILLERMVS nomine, ex ſubinducta illius ciuis cuiuſdam filia genitus, eo conſilio, vt quoquomodo ſoboles ex eo Normannis naſceretur. Cùm ergo more iuuenculorum in Curia heres Angliæ & filius Ducis eſſent confœderati, tandem venit eis in mentem, vt Araldus ſororem Guillermi acciperet in vxorem ac Reginam, & econuerſo Guillermus Araldi ſororem in coniugem iuraret Duciſſam. vnáque pro ſuo tempore pacta ſe ſeruaturos iurantibus.

MORTVO igitur ſanctiſſimo Rege Edouardo, Araldus Regnum ſuſcepit, & defuncto Duce Guillermus Ducatum Neuſtriæ partim ad partim quibuſdam cum Rege Francorum pactionibus obtinuit. Mandat ergo Dux Regi, vt ſecundum priſtina iurata & vxorem ſuam recipiat, & Duci debitam non neget. Quorum vtrumque deteſtatus Araldus, cùm apud caſtrum Doroberniam in ſcapha per mare ſpaciandi causâ faceret ſe cum paucis vecturari, tandem ſubito flatu aduectus

A in Flandriam, commentatus eſt ſe ad Ducem veniſſe, vt vxorem pollicitam acci-
petet, & daret promiſſam. Gaudenter exceptus, & ad Ducem veniens, ſpondet
firmiùs complere promiſſa, vt ducat ſororem Ducis. Redit in Angliam, vbi ſuæ
redditus poteſtati, conuertitur in arcum prauum. Spretóque totiens iterato iure-
iurando, in tantam ex priuilegio cinguli militiæ euehitur ſuperbiam, quòd omnia
tentans, & de mala cauſa nullam capiens diffidentiam, cum Scotis pugnam aggre-
ditur. Et dum inter atrocia vulnera hinc inde inflicta victor exiſtit, audit Ducem
Normanniæ conuocatis auxiliariis ex nobili ſtirpe Francorum partem meridia-
nam Angliæ intraſſe, vt contemptum ſuum, & verecundiam illatam vltore ferro
vindicaret.

Comperiens talia Rex Araldus, vt erat audaciſſimus, vix alligatis vulne-
tibus nuper in pugna contractis, occurrit inconſideratè Normannis, exercitu ſuo
non expectato. Eius aduentum ſentientes Normanni, de paucitate diffiſi, de ſtre-
nuitate Regis fidentes, aggerem pro muro faciunt. Et cùm inſtaret dies Sabbati,
voto perpetuo ſe ſuámque poſteritatem obligauerunt, quòd in perpetuum carni-
bus die Sabbati abſtinerent: ſi de manu fortiorum ſine damno liberati ſecundum
iuſtitiam cauſæ ſuæ victoriam reportarent. Miſerator & miſericors Dominus, qui
iuſtos exaudit, & humiliat ſicut vulneratos ſuperbos, quos inter primos inſultus
pauliſper contriuit, in fine cum paucitate victores facit. Araldus vtrum fugâ ſibi
conſuluerit, an in prœlio ceciderit, adhuc dubium reliquit. Dato igitur populo
B in diſperſionem, Regéque euaneſcente, Dux Normanniæ Londoniam aduectus,
in Regem prouehitur, ſorore Araldi in vxorem ducta. Et hinc prodit Gvillel-
mvs Rex Anglorum per nuptias, & Dux Normannorum per paternam ſucceſ-
ſionem. Hic poſt multos cum Anglis ſingulares conflictus, potens bellator, iu-
ſtùs Princeps, & in omnibus tam modeſtus quàm ſtrenuus, tres filios reliquit: Re-
gem Guillermum, Robertum cognomento Curtamhoſam Ducem Normanno-
rum, & Henricum.

Defvncto patre ſucceſſit Gvillermvs primogenitus in Regnum,
vir impius, Eccleſiarum perſecutor, immiſericos circa imbelles. Qui Archiepiſco-
pum Cantuarienſem plurimum perſecutus, ab Angelo percutiente peremptus,
Guintoniæ ſepultus eſt ſub infamiæ perpetuo monumento. Dux Normanno-
rum Robertvs inter illos, qui per manum ſanctiſſimi Vrbani II. vltrama-
rinam peregrinationem ſuſceperunt, primarius cum Comite Sancti Egidij, Rai-
mundo patre Comitis Namfulſi, & Duce Godofredo de Buillum, & Comite Bal-
dvvino Principe, & Comite Stephano, & Epiſcopo Anicienſe, cum multis Pro-
ceribus Hieroſolymam adiit. Vir in armis ſtrenuiſſimus, miſericordiâ plenus, &
ſicut ſub armis conſultiſſimus, ita depoſitis armis in perfectione ſcientiæ defecti-
uus. Capta Antiochia, receptóque Dominico Sepulcro, Dux Robertus in Re-
gem vltramarinæ acquiſitionis eligitur, eò quòd filius Regis Anglorum ſtrenuita-
te, Procerum ſtemmate cunctos præcelleret. Iam de morte primogeniti fratris
C ſui Regis Guillermi Nuncij aduenerant, & ſpe Regni pacifici obtinendi, Regnum
ſanctum, in quo pro Chriſto pugnandum erat, declinauit. Dux quoque Godo-
fredus Regnum ſuſcipiendum in excuſationem duxit, prætextu ſanctæ humilita-
tis: aſſerens ſe indignum illic corona aureâ inſigniri, vbi Chriſtus pro noſtra ſa-
lute coronâ ſpinea voluit coronari. Ceſſit ergo diadema Hieroſolymitanum Co-
miti Baldvvino, eo quòd ipſe inter tot agones excellentiſſimo ac ſingulari ictu pa-
ganum armatum per medium in duo fruſta diuiſerat. Dux verò Robertus poſt
multa mirabiliter acta, ſpe Regni Anglicani repatrians, Henrico fratri iu-
niori, qui iam Regnum inuaſerat, obuius factus apud Thenarchebrai infra fines
Normanniæ conſerto prœlio capitur. Exhinc apud Claudij caſtrum xiv. annis
incarceratus, diem functus eſt, vtroque Regno priuatus, Hieroſolymitano quod
contempſit, & Anglicano quod appetiit.

Regnavit ergo Rex Henricvs in pace feliciter. Cuius vnico in mari
Britanniæ naufragato, filia filio Imperatoris Romani nuptui traditur. Hic intan-
tum paternam ſapientiam imitabatur, quòd cum paucis non dicam ſuppeditauit
Imperium, verumetiam ipſam Romam, quæ caput extat Imperij, ditioni volun-
tatique ſuæ ſubiecit. Infra paucos annos viro defuncto, dum ad patrem redit in
Angliam, occultis inſidiis capitur, eodémque furore continuato, ducitur in vxo-

rem à ſtrenuiſſimo Comite illuſtri Andegauenſi Gavfredo Regis Fulconis A vltramarini filio. Ex quo ſuſcepit tres filios: Henricum, Gaufredum Plantegeneſt, & Guillermum Longam-ſpatam, Rege Anglorum Henrico raptum filiæ diſſimulante, & de violentia faciente voluntatem. Poſt aliquot annos Comite mortuo Andegauenſi Gaufredo, filiáque Regis eadémque Imperatrice retinente iure mariti ex ſucceſſione filiorum, Andegauenſem, Turoniam, & Cenomanniam; tandem auus, ſola Imperatrice cum filiis ſuperſtite, teſtamentum condit, in quo filiam cum Henrico filio Comitis Andegauenſis inſtituit heredem. Verùm quia infans nondum trimus, conſilium tanto Regno debitum non habebat, muliebríſque ſexus conſtantiam tam feroeiſſimis Gentibus edomandis oportunam non habebat, neceſſarium viſum fuit tutelæ nomine Regem ad tempus inſerere, cuius virtute ac ſtrenuitate motus barbaræ Gentis refrænarentur, & enormia dicta punirentur.

Erigitvr ergo ex ipſius Henrici Regis deliberatione Comes Stephanvs in Regem pro tutore Regis Henrici, ex ſorore nepos, Comitis Theobaldi frater, illuſtris Henrici Guitonienſis Epiſcopi germanus. Vir quidem in fide verax, in promiſſis fidelis, militiâ ſingularis, ſimplicitate pius, omnis cupiditatis ac auaritiæ expers. Hic ſacramento conſtrictus, quòd fideliter Regnum tueatur, & vſque ad præfinita tantùm tempora moderetur, coronatur, inungitur, & proſperè rexit populum in fortitudine virtutis ſuæ, ab omnibus formidatus, & dilectus. B Tandem ſimplicitate bonitatis ductus, circa puniendos compatiens, & ad affligendos emollitus, vt areus humectus lenteſcit, & à ſuperbis magnanimibus Anglis iam ex leuitate Regis in inſolenciam ductis attemptatur, & impugnatur. Contradictionem ſentit potentum, & guerram. Faciebat ad cauſam ſeditionis, quòd fide oblita, & ſacramento pridem præſtito, conſilio Procerum ſuorum poſtpoſito, in animo gerit Imperatricem cum filio legitimo Regni herede prorſus exheredem facere, & loco illorum filium proprium ſubſtituere Evstacivm, virum ſpecioſum formâ, affabilem, gratioſum, militibus placentem, largum, militiâ patriſantem. Huic ad defenſionis augmentum in vxorem datur Constancia Regis Lvdovici Francorum ſoror, huius Regis Philippi amita. Sed poſt modicum tempus euaneſcente viro, eadem Comiti Toloſano Raimvndo nubit, ex qua Comes eſt ortus iſte Raimundus, cuius vitam miſeranda teſtatur afflictio.

Defvncto Evstacio Regis Stephani vnico, mota fuit in partem Anglia, nobilibus Regni Regem propter fidem, qua Imperatrici tenebantur, perſequentibus. Exindè iam pubeſcente Henrico, & in armorum exercitio creſcente, Ducatus Normanniæ ſe mittit in deditione, aſſumptóque Ducis nomine, Henricus fideles ac potentes Regni excitat in arma. Tandem rebus actis ſtrenuiter, dum conſerto prœlio inter Stephanum Regem & Ducem acies hinc indè conſiſterent, pax fit in hac forma: Quòd Rex Stephanus dum vixerit, Regni te- C neat gubernacula, & adoptato Henrico in filium, poſt eius fata cedat Regnum. Nec morâ infra paucos annos defuncto Rege Stephano, Dux coronatur in Regem. Qui ductâ Reginâ Franciæ, & à piiſſimo Rege Lvdovico dimiſſa prætextu conſanguinitatis probatæ, filia ſcilicet quondam illuſtriſſimi Ducis Aquitaniæ, & Comitis Pictauiæ, Alienore, genuit ex ea filios, congregato ſibi dominio Aquitaniæ.

Igitvr Anglorum Rex Henricvs, Dux Normannorum & Aquitanorum, & Comes Andegauenſis, genuit primogenitum, qui velut ros matutinus, nec Solis expectato calore pertranſiit. Adicitur Regi filius alter Henricvs, qui vix plenæ pubertatis effectus vngitur in Regem, & diademate paterno coronatur, minórque Rex appellatur. Hic ſtaturâ procerus, effigie præclarus, vultu debito iocunditatem & maturitatem prætendebat. Specioſus inter filios hominum, affabilis, hilaris, & apud omnes gratioſus. Ab omnibus diligebatur, & omnibus amabilis inimicum habere non poterat. Militiâ ſingularis, vt corporis venuſtate omnes antecedebat. Et ſic ſtrenuitate, fauore, & morum inſigni gratiâ, largitate, & fidei ſinceritate omnibus præferebatur. Quid plura? in hoc omnia probitatum & virtutum genera Deus conflauit. Et quæ plus illuſtribus ſors ſingularibus largitur ſingulatiùs, huic in omnia contendit generaliùs & pinguiùs dare præconia.

A nia. Nihil in eo terrenum fuiſſe putaretur, ſi non præmaturè fuiſſet interceptus. Nempe in ipſo adoleſcentiæ feruore, vt viuens mundo fuit ſolatium, ita moriens vniuerſæ militiæ fuit exitium. Vnde in eius planctu memini me dixiſſe,

Roſa floret ſingularis,
Marcet, perit. alter Paris,
Hector alter occubuit.
Alter primò, non ſecundus:
Illi Troia, huic mundus
Et ius omne periuit.
Cùm obiit Henricus, cœlum eſurlit,
Mundo abiit mendicus.

POST hunc genitus floruit ille Rex Regum terrenorum RICARDVS, in ſtrenuitate, magnanimitate, ſcientiâ, & omnis generis virtute nulli mortalium ſecundus. Sacri patrimonij Ieſu Chriſti, Terræque ſanctæ ſtrenuiſſimus defenſor, timor gentilium, mors hoſtium, gladius & tutamen Chriſtianorum. Cui mundus ad largitiones non ſufficeret, & Orbis velut pugillus erat ad dominandum.

SVCCESSIT proles tertia, Comes aut potiùs Dux Britonum, Arturo fabuloſo animali virtute non inferior, ſtrenuus militiâ, pollens liberalitate. In exceſſu, probitate, & magnanimitate incomparabilis, exactis paucis in virtute immen-
B ſa annis obiit.

ADIVNCITVR quartus illuſtris Regis filius IOHANNES, cuius incrementum ac laudes præſentiali conſpectioni commutaſſe videar, aut ex inſufficientia mea minus dixiſſe de eo quàm eſt, aut adulationi deſeruire in eo quod dixero circa id quod eſt.

ECCE quòd de leone rugiente quatuor leunculi prodierunt, quorum quilibet in fortiſſimum creuit leonem, aut itidem ſpe futuræ nobilitatis imitantem. Nec tacenda ſunt inſignia illa Learum vbera, quæ ſolo lacte & ſtrenuitate potentiſſimas Orbis partes illuſtrauerunt, dum ex eodem Rege Henrico prodiit hinc Duciſſa Saxoniæ, cuius flos tu, ſereniſſime Princeps, vt bonæ arboris dulciſſimum beneficium proceſſiſti: cum illuſtri Comite Palatino HENRICO, & GVILELMO LONGA-SPATA fratribus tuis, vtroque parente coniunctis: necnon nobiliſſima Comitiſſa ALIENOR germana tua.

EX altera eiuſdem Regis Henrici filia nouellæ & inſignes plantationes Hiſpaniæ pullulant, filij illuſtriſſimi Regis Compoſtellani, quorum initia ſi medium & finem cœpto proſequuntur, auſpicio magis patrum præambuli videbuntur, quàm pediſſequi.

EX terria, quondam illuſtriſſimi Regis Siculi coniuge, prodiit RAYMVNDVS Dux Narbonenſis, Toloſæ Comes, & Marchio Prouinciæ. Qui vtinam
C vtriuſque aui fidem, virtutem, & conſtantiam imitabitur! vt ſub Ducis, Comitis, Marchionis nomine, virtuti & ſtrenuitati Regum auito more æquiparetur.

HVC vſque, excellentiſſime Imperator, Regum Angliæ ſtemma ſtirpéſque produxi, veniámque poſtulans minus, quia minus dixi: cùm ad veritatem ſtrenuitatémque prædeceſſorum tuorum recenſendam ſufficere poſſet nec calamus.

 A

FRAGMENTA
DE REGIBVS FRANCORVM, ET EORVM CIRCA SANCTOS, ET ECCLESIAS AC CVLTVM DEI GESTIS.

A CAROLO MARTELLO Regis PIPINI patre vſque ad ROBERTVM Hugonis Capeti filium. B

Ex Hiſtoriis, ſeu Vitis & Miraculis Sanctorum, qui in diuerſis Imperij Francici partibus floruerunt.

DE GESTIS CAROLI MARTELLI.

Ex Libro de diuerſis caſibus Deruenſis Cœnobij, & Miraculis S. Bercharij, qui in Promptuario Antiq. Trecaſſ. Nicolai Camuſat Tricaſſini integer habetur.

HAVD longè poſt tranſitum glorioſi Martyris (Berchatij) exorta altercatione inter RAGAFREDVM, KAROLVMQVE, qui ob nimiam, & Chriſtianis temporibus antea inuiſam inquietudinem MARTELLVS vocitatus eſt, innumeris Nobilibus penè aporiatis, Eccleſiæ plurimæ ſunt ad nihilum pe- C nitus redactæ: diſtributis earum poſſeſſionibus, mancipiis quoque, ac ſacerdotalibus vaſis & rebus, ſecularia arma & inteſtina bellorum negocia tractantibus. Huiuſcemodi perturbationis euentu compulſi ſunt Fratres ſupradicti Deruenſis loci, cum monaſtico habitu, militaria arma arripere: decernentes proprio arbitrio ſibi ſuiſque poſteris opprobrioſæ fœditatis dedecus adſcribi, ſi causâ talis exercitij paterentur ſe perpetuò priuari poſſeſſionibus rerum variæ oportunitatis, procuratione beati Berchariј eorum ſtipendiis diuerſis in locis delegatis. Hac occaſione habitu potiti incongruo, primò à ſacri Ordinis tramite expeditionibus ſtudendo deuiare, demum ipſa etiam veſtimenta propria velut armorum impedimenta monſtruoſa habentes, ægrè pati cœperunt. Sicque priori paulò melius adicientes conſilium, ſpretis cuculis, Clericalibus ſeſe indumentis operuêre: iudicantes ſe decentiùs eo ornamento Deo omnipotenti, mundanis quoque ſtudiis famulari. Tali modo magnificentia ipſius loci facie mutata peſſundari, atque in deterius labi, variis impulſionibus cœpit: donec miſeratione diuina, & meritis beatiſſimi prorectoris noſtri BERCHARII, rumor tantæ perditionis attigit aures Auguſti LVDOVICI. Hic adeò omni bonitatis luce refulſit, vt iure proprium ſibi PII no-

A men adſciuerit: cuius prudentiſſimis conſiliis aſſiduè intererant Sacerdotes ſanctiſſimi, Abbates etiam religioſiſſimi. Inter quos ſpectabilis viræ honeſtate, omniſque ſcientiæ probitate habebatur ODO Abbas loci quem Stabuletum vocitatum, anterioris textus deſcriptio prælibauit extructum à ſancto Remaelo Pontifice. Cuius conditioni felix Martyr Bercharius quondam tradidit imbuendos primæuos flores ſuæ adoleſcentiæ, relinquens eo loci conſpicuum memoriale proprij tyrocinij. Cùm itaque Rex memoratus Eccleſiarum Dei cultum variis tribulationibus deprauatum ſatageret in melius reſtaurandum reformare, regalis decreto conſilij ſuprà nominato Abbati curam delegauit Deruenſis Cœnobij: quò eius induſtriâ quiret capeſcere idem locus alimenta & monimenta priſcæ inſtitutionis ac nobilitatis, quam plurimam extitiſſe etiam Annales Regij teſtabantur. Itaque domnus ODO Abbas venerandus memorandæ operationis executione ſuſcepta, Pontificum ac eo-Abbatum collegio fultus, præfatum locum adiens, religioſitate omni ab æuo proturbata, Fratribúſque ſui Ordinis ſtrenuiſſimis inibi ordinatis, Eccleſiæ prædia ſiue xenia innumeris caſibus profligata, Regia inſimúlque Pontificum auctoritate, diſtributa etiam prècij maxima quantitate, vſibus Fratrum reſtituit: perquirens priſca Priuilegia Imperiali vt decuit munificentiâ roborata. Nec deſtitit, donec ad vnguem polita cuncto Francorum Orbi refulſit religio ipſius loci. CAROLVS MARTELLVS.

B

Ex Vita S. Leufredi Abbatis Monaſterij Crucis S. Audoëni, quod de eius nomine poſtea Crux S. Leufredi dictum eſt.

CVM loca Sanctorum circuiſſet (beatus Leufredus) peractis omnibus ad proprium Monaſterium repedauit. Prætereà cùm optimè in Cœnobio ſuo turba Monachorum in lege Dei floreret, & grandi feruore ad ſupernam patriam anhelaret; pro quibuſdam neceſſariis negociis euenit, vt reuerendiſſimus patronus noſter nobiliſſimum Principem CAROLVM MARTELLVM Maiorem-domus adiret: qui eo tempore, quo DAGOBERTVS Rex CHILDEBERTI glorioſiſſimi & æquiſſimi Regis filius Regnum Francorum tenebat, curam reipublicæ nobiliter adminiſtrabat. A quo honotificè ſuſceptus eſt, & humanè tractatus: & quæcumque ſuggeſſit conſecutus eſt. Nam & pro merito ſanctitatis eius idem Princeps familiariſſimè eo vſus eſt: & gauiſus occaſionem ſe inueniſſe, de animæ ſuæ ſalute cum eo diutiùs tractauit. Iámque cùm reuerteretur ad propria, deuenit ad caſtrum Laudunenſe, quod Clauatum vocant. Poſt quem præfatus Princeps feſtinanter direxit, qui eum ad ſe celeriter reducerent. Nam filius eius GRIPHO grauiſſimis febribus torquebatur, cui mortem vicinam adeſſe credebant. Propter quod Princeps multis precibus virum Dei flagitabat, vt ei ſanitatem priſtinam orationibus ſuis reformaret. Cúmque ille negare non poſſet quod paterna deuotio extorquebat, iuſſit vt à miniſtris ſibi offerretur. Igitur manibus miniſtrorum puer ad eum delatus, nocte illa cum eo fuit. Cùm autem aquam ſanctificaſſet, & membra pueri ex ea ſuperfunderet, ſigno Crucis eum muniens, in diuinis laudibus & officiis noctem illam exegit. Inter quæ cœpit puer melius habere, & humores febrium per os effundere. In craſtinum autem ſeruus Dei Chriſtique Sacerdos Miſſarum ſolemnia celebrans, puero corporis Dominici ſacramentum tradidit. Poſt hæc optimè conualuit puer, & ſibi ſalutem ſe reportate gauiſus eſt, & patri gaudium. Porrò vir venerabilis, poſtquàm innotuit populis cuius eſſet meriti, reuerſus eſt in ſua. Venerabantur hunc Principes, diligebat manus plebeia: atque ad imitandum eum non ſolùm ſui, ſed etiam externi de aliis Monaſteriis properabant. CAP. XVII.

C

Digitized by Google

A

DE GESTIS CARLOMANNI ET PIPINI.

Ex Vita & Mirac. S. Maximini Treuirenſis Epiſcopi, Auctore Lupo, qui eam ſcripſit anno Chriſti DCCCXXX.

Apud Surium, Tom. 1. REX PIPINVS Magni Caroli genitor, quendam ſuum Clericum, qui Bruncho vocabatur, impuris obſeſſum ſpiritibus, per Herlarium Archidiaconum ad tumulum beati Maximini deſtinauit. Is per diuerſas reliquorum Sanctorum fuerat circumductus memorias, nec illa horribili paſſione meruerat liberari. Porrò, vt beati viri limina tetigit, ilicò purgatus, Dei circa ſe clementiam glorificare, & ſancti Maximini potentiam cœpit prædicáre.

IDEM PIPINVS denuò Ericum genere Alemannum, eadem paſſione laborantem, quà ſuprà, direxit. Quem cùm catenâ vinxiſſent, eámque perfacilè alienis viribus confregiſſet, vix arte cohibitum, clariſſimo Confeſſori obtulerunt curandum. Ita diu Fratribus pro miſeri ereptione certantibus, quadam die, eùm rem diuinam agerent, ille confracta catenâ prorupit ſe ad tumulum ſacri Antiſti- B
» tis. &, Non videtis, inquiens, aduerſarios, qui me ſibi vendicauerant, vt in fugam
» verſos beatus Maximinus perſequitur? Hic ei finis proceſſit inſaniæ.

EIVSDEM PIPINI Regis ex filia nepos, nomine CVNIBERTVS, atrociter à dæmone vexatus, multis ante locis circumitis, vltimò ad ſanctum virum perductus, tandem ab ea peſte purgatus eſt.

Ex Vita beatiſſimi Godehardi Hildeneshemenſis Eccleſiæ Epiſcopi.

CAP. I. IGITVR DCCXLI. Incarnationis Domini anno, quo CAROLVS primus filius Pippini primi, filij Anchiſi, filij Arnolphi, ex hac vita demigrans, filiis ſuis CAROLOMANNO & PIPPINO Regnum reliquit, quo etiam ſequenti anno iſte Pippinus CAROLVM MAGNVM genuit, initium Altahenſis Monaſterij à Chriſti cultoribus ſapienter inceptum, & in religioſa monachica inſtitutione feliciter eſt perfectum, quindecim ferè annis ante diſtributionem Epiſcoporum, quæ poſt annum in Baioaria à ſancto Bonifacio Archiepiſcopo facta eſt, ex decreto Zachariæ Papæ, & conſenſu PIPINI Regis; cui ante tunc temporis triennium frater Carolomannus Romæ tonſuratus, & monachizatus, hereditariam partem Regni & proprietatis dimiſit; quando VVillibaldo Eichſtadenſis, Ioanni Saliſburgenſis, Eremberto Friſingenſis, Gatibaldo Rariſbonenſis C
Eccleſia commendatur, & Chriſtiana ibidem Religio dignè Domino corroboratur. In prædicto certè Cœnobio ſeruimen Chriſti ab initio feliciter ſuccreuit, & per centenos ferè annos in monachico propoſito laudabiliter profecit, vſque in deteſtabilem illam diſſenſionem, quæ cœpit inter LVDOVICVM Imperatorem filium Caroli Magni, & filios eius Ludouicum, Lotharium, & Carolum, ac deinde Imperatore defuncto, inter fratres ipſos per multos annos, vt Chronica teſtantur, permanſit.

Ex Libro II. *de Miraculis ſancti Galli, Auctore VValafrido Strabo Augienſi Abbate.*

POST venerandi Patris beati videlicet Galli Confeſſoris glorioſam depoſitionem cotidianas excubias apud ſacri corporis eius reliquias quidam religioſi Clerici, vel diſcipulatus eius memoriâ, vel diuino amore ſuccenſi, per multa annorum curricula, ſcilicet quaſi à temporibus Dagoberti Regis vſque ad KAROLVM

A patrem Carlomanni & Pippini, ad laudem Chriſti adminiſtrabant. Igitur cùm PIPINVS.
fama virtutum, quas Dominus per Confeſſotis ſui merita piè quærentibus exbi-
bere dignatus eſt, longè latéque citcumpoſirorum mulcetet aures populotum, cœ-
perunt vndique alacri deuotione ad tanti Patris ſuffragia poſtulanda concurrere,
eundémque locum ob ſuæ diurnitatem memotiæ multiplicibus ſubſtantiæ & poſ-
ſeſſionum amplificate donariis. Cúmque res hac largitate fidelium collatæ aliquan-
tulæ Monachorum Congregationi videtentur ſuppetete potuiſſe, VValtrammus
quidam, ad cuius paternam poſſeſſionem termini vaſtatæ ſolitudinis, in quibus vir
Dei Cellam conſtruxerat, pertinere videbantur, videns res collatas à quibuſdam
præſumptoribus ordinatè tractati, religioſum quendam Preſbyterum OTHMA-
RVM nomine, cui ſummam earumdem committeret rerum, à Victore tunc Cu-
rienſium Comite impetrauit, & ei Cellulam cum omnibus ad eam pertinentibus
commendauit. Poſtmodum conſilio cuiuſdam Ducis nomine NEBI perſuaſus, ad
præfatum Principem Karolum cum eodem Duce properauit, ipſique eandem
Cellam ptoprietatis iure contradidit, & vt Othmarum Preſbyterum eidem loco
præficeret, exorauit. Annuens petitioni eius Princeps, Othmaro ad præſentiam
ſuam vocato locum commendauit, & vt regularem inibi vitam inſtituete ſtuderet
præcepit. Qui regteſſus, arripuit ſtatim boni Paſtotis initia, & vndique verſum
habitacula Monachorum vſibus congrua diſpoſitè conſtruens, eiuſdem ſancti ſta-
B tum loci, vtilitatibus diuerſis aptauit. Sed cùm iam dictus Princeps temporaliter
tegnandi & viuendi finem feciſſet, duobus filiis CARLOMANNO & PIPPI-
NO adminiſtrationem Regni reliquit. Carlomannus itáque paucorum decurſibus
euolutis annorum, ob amorem Regni cœleſtis ſecularis glotiæ pompam depoſuit:
& cùm causâ quietioris vitæ Romam tenderet, in vicina ſupradicti loci deue-
niens ad idem Monaſterium causâ otationis acceſſit. Audienſque aſſiduis ſigno-
rum vittutibus eundem locum pto beati viri meritis à Domino illuſtrari, dixiſſe
fertur: Tenuis quidem hic locus eſt facultate, ſed pro meritis beati Galli cele-
bri diffamatus rumore. Cúmque vellet ibidem degentibus aliquod ſuæ largitatis
confetre ſolatium, ſed retractaret à negociis ſe Regni diſiunctum explere non po-
tuiſſe, quod voluit fratri reſcripſit, vt ſui amoris intuitu eidem Monaſterio ali-
quod tegiæ largitionis ſolatium dignaretur impendere. Cùm igitur ab Othmaro
Abbate præſentatam PIPPINVS Princeps accepiſſet Epiſtolam, annuens peti-
tioni fraternæ, Libellum, quem Benedictus Patet de Cœnobitatum conuerſatio-
ne compoſuerat, eidem Abbati ttadidit: & alia regiæ dignitatis impertiens do-
na, id ei ſub omni diligentia iniunxit, vt in loco ſibi commendato ad ſupplen-
das beati Galli excubias tegularis Otdinem inſtituetet vitæ. Atque vt melius poſ-
ſet quod iubebatut efficete, conceſſit illi quoſdam tributarios de eodem pago,
vt & illis conlabotantibus officinas Ftatrum vſibus neceſſarias conſtrueret, & ve-
ctigalia, quæ annuatim regiis redditibus infetre debebant, ad ſuſtentationem Fra-
trum ſub commemoratione largiratis eius haberet. Intet cetera quoque ſuæ mu-
C nificentiæ donaria, rogante Abbate vnum campanum ad ſancti loci dedit orna-
tum, quod ad vſque noſtræ ætatis tempora in Cœnobio eodem pro memoria be-
neficiorum eius permanſit. Et ne cuiuſquam auaritia tanti incrementis obſiſte-
ret boni, diuturnæ firmitatis Epiſtolam fecit conſctibi, & vt moris eſt circumſpe-
cta roborari cautela: quò deinceps tam ipſe qui aderat, quàm ſucceſſotes eius, idem
Monaſterium pet tegiam obtinerent auctoritatem, & nullius violentiâ preſſi ſolis
rerum Principibus ſubiacerent.

Ex Vita S. Sturmi primi Abbatis Fuldenſis Cœnobij. Auctore Aegile eiuſdem Cœnobij Abbate.

SANCTVS Bonifacius Epiſcopus ad KARLMANNVM Ftancorum Regem
perrexit, & humiliter ſapienterque ad eum locutus eſt. Ad perpetuam, inquit, «
remuneratioñem veſtram cogito, ſi Deus omnipotens voluerit, & veſtrum af- «
fuerit auxilium, in Orientali Regno veſtro Monachorum vitam inſtituere, & Mo- «
naſterium fundate, quod prætetitis tempotibus ante nos nemo inchoauit. Vnde «

Pipinvs.

nunc veſtrum in hoc pium poſcimus adminiculum, quatenus vobis immarceſſibile A
» munus coram altiſſimo Rege Chtiſto in futuro & infinito maneat Regno. Habe-
» mus enim in ſolitudine, quæ Bochonia nuncupatur, iuxta fluuium, qui dicitur
» Fulda, locum aptum ſeruis Dei inhabitandum repertum, qui ad veſttam pertiner
» ditionem. Nunc veſttam pietatem poſcimus, vt nobis locus ille donetur, quate
» nus in eo, per veſtram defenſionem, Chriſto ſeruire queamus. Quo audito, Rex
nutu Dei gauiſus eſt, & congregans omnes Principes Palatij ſui, petitionem Epi-
ſcopi collaudans, indicauit, atque coram eis Epiſcopo ſancto locum, quem poſtu-
lauerat, tradidit, dicens: Locus quidem, quem petitis, & qui, vt aſſetis, Eihloha*
» nuncupatur, in ripa fluminis Fuldæ, quódque in hac diu ptoptium ibi videor ha-
» bete, totum & integrum de iure meo in ius Domini trado: itaut ab illo loco vn-
» dique in circuitu, ab Oriente ſcilicet & ab Occidente, à Septentrione & Meridie,
» Marcha pet quatuor millia paſſuum tendatur. Potrò Rex iuſſit Chartam ſuæ tra-
ditionis ſctibi, quam ipſe ptopria manu firmauit. Et miſit nuncios ſuos, vt con-
gregarent omnes viros nobiles, qui in regione Grapfelt commoraſſent, vt eos
Regis ſermonibus togaſſent, vt omnis, quicumque in loco illo aliquid proprium
viderent habere, quemadmodum fecit Rex, ita & ipſi tradendo facerent. Cúm-
que ad condictum diem omnes fuiſſent congtegari, aduenientes Regis Nuncij:
» Omnes vos, inquiunt, Rex ſuis ſalutare præcepit ſermonibus. Poſcebátque &
imperabat, vt omnis, qui aliquid ptoptietatis viſus fuiſſet habere in loco, qui di- B
citur Eihloha, ſeruis Dei inhabitandum totum traderet. Qui cùm hoc audiſſent,
nutu Dei ſtatim cum omni diligentia, quidquid ibidem habete potuerunt, viro
Dei Sturmi totum ttadiderunt. Igitur hac traditione vndique firmata, & loco illo
de iure hominum in ius Domini tradito, beatus Stutmi in Dryhlar* perrexit ad
fratres. Inde non poſt multos dies ſurgens, aſſumptis Fratribus ſecum ſeptem,
commigtauit ad locum, vbi nunc ſanctum ſitum eſt Monaſterium, & anno Incar-
744. nationis Chriſti DCCXLIV. regnantibus in hac gente Ftancorum duobus fratri-
bus, Karlmanno atque Pippino, Indictione XII. menſe I. duodecimo die
menſis eiuſdem, ſanctum & à Deo dudum prædeſtinatum ingreſſus eſt locum.

* Aichlocha.

* Chrichlar.

Verum, quia vir iuſtus, & Deo perfectus, apud vniuerſos magnus, & maxi-
mè apud Pippinum Regem habebatur, impetrauit ſuis apud ipſum Regem
ſermonibus, (habebat enim locum familiaritatis non modicum) vt fiſcum, id eſt
Omunſtat*, cum omnibus quæ in illa villa antiqui Reges poſſidebant, ad ſupta-
dictum ſæpiùs Monaſterium, in ſuam eleemoſynam condonaret, atque per con-
ſcriptam Chartam, ſicut mos fuit, fitmaret. Mottuo autem Pippino anno ab In-
768. catnatione Domini DCCLXVIII. ſui verò regni XXIII. Karlvs filius eius
patri ſucceſſit in Regnum. Cùm ergo ipſe Rex iuuenis cunctos, qui patris ſui ptiùs
honoribus præditi erant, grandibus muneribus in gratiam ſuam prouocaret, ac-
cerſiuit quoque venerandum Abbatem Sturmem, illúmque intimis amicitiis ſibi
coniunxit. Quem cum multis ſæpè honoribus atque regalibus munificauit donis. C
Quodam tempore immiſit Dominus in cor eius, vt pro intuitu tetributionis ætet-
næ tractare cœpiſſet, vocatóque ad ſe Srutme Abbate, conſilium cum eo iniit, &
Hamelenburc, cum omnibus quæ ad illum fiſcum pertinent, poteſtatiua manu,
de iure ſuo in ius Domini, & ſancti Bonifacij, ad Cœnobium Fuldæ tradidit. Quam
traditionem Fratres gratanter ſuſcipientes, Domino pro illius incommoditate
preces vſque hodie fundunt. Vixit deinceps beatus Stutmi in gratia venerandi
Regis Karoli omne tempus vitæ ſuæ. Illis quoque temporibus, ſuſcepta Legatio-
ne inter Karolum Regem Ftancorum, & Thaſilonem Noricæ prouinciæ Ducem,
per plures annos inter ipſos amicitiam ſtatuit.

* Omenoſtat.

772. Regnante feliciter Domino Rege Karolo annos IV. Saxonum gens ſæua
& infeſtiſſima cunctis fuit, & paganis ritibus nimis dedita. Rex verò Karolus Do-
mino ſemper deuotus, cùm ipſe Chriſtianiſſimus eſſet, cogitare cœpit, qualiter
Gentem hanc Chriſto acquirere quiuiſſet. Inito ſeruotum Dei conſilio, popoſcit,
vt precibus Dominum votis ſuis annuere obtineret. Congregato tam grandi exer-
citu, inuocato Chriſti nomine, Saxoniam profectus eſt, aſſumptis vniuerſis Sa-
cerdotibus, Abbatibus, Preſbyteris, & omnibus Orthodoxis atque fidei cultori-
bus, vt Gentem, quæ ab initio mũdi dæmonum vinculis fuerat obligata, doctrinis
ſacris mite & ſuaue Chriſti iugum credendo ſubire feciſſent. Quò cùm Rex perue-

PIPINVS.

A niſſet, partim bellis, parrim ſuaſionibus, parrim eriam muneribus, maxima ex parte Genrem illam ad fidem Chriſti conuertir. Er poſt non longum tempus rotam prouinciam illam in Parochias Epiſcopales diuiſit, & ſeruis Domini ad docendum & baprizandum poreſtarem dedit. Tunc pars maxima bearo Sturmi, populi & terræ illius, ad procurandum commirritur. Suſcepto igirur prædicarionis officio, curam modis omnibus impendir, qualiter non paruum Domino populum acquireret. Sed remporibus inſtabat oportunis, ſacris eos ſermonibus docens, vt idola & ſimulacra derelinquerent, Chriſti fidem ſuſciperenr, Deorum ſuorum rempla deſtruerent, lucos ſuccidereņr, ſanctas quoque Baſilicas ædificarent. Quo cùm multum remporis prædicando & baptizando cum ſuis Preſbyteris peregiſſet, & per regiones quaſque ſingulas Eccleſias conſtruxiſſet, irerum poſtea Saxonum gens praua & peruerſa, à fide Chriſti deuians, vanis ſe erroribus implicauir: congregatóque exercitu vltra fines ſuos egreſſa eſt, & vſque ad Rhenum vaſtando & depopulando cuncta peruenir. Cúmque indè reuerſi eſſent, infeſta cæde, quoſcumque inuenire potuerunr, rrucidarunt. Quorum cùm exercitus in Loganacinſe, quod prope ſupradictum Cœnobium iacet, conſediſſet, conſpirauerunt, vt lectam virorum multitudinem de exerciru ad ipſum Monaſterium mitrerenr, & cuncta quæ reperirentur igni comburerenr, & ſeruos Dei ferro trucidarenr. Quod cùm comperiſſet ſanctus Sturmi, ſtatim vocaris ad ſe Fratribus, periculum quod

B eis imminebar innotuit, & conſilium dedit, vt ſancti Martyris corpore aſſumpro, ad Hamelenburg properaſſenr. Ipſe verò vir Dei Srurmi foras in VVederciba perrexit, ſtudium habens, ſi quomodo poſſet prauorum conſpirarionem cohibere. Nos autem Fratres diſcipuli eius, aſſumpto ſancti Marryris corpore de ſepulcro, in quo annos XXIV. poſitum fuerat, à Monaſterio cum vniuerſis famulis Dei proficiſci cœpimus. Manſimus prima nocte ad proximam Cellam, vbi Fuldæ alueo Fledenæ fluenta ſe miſcent. Inde ſurgentes mane, ad vlteriorem peruenimus Sinuam, ibique fiximus rentorium, in quo ſacratiſſimum Chriſti Marryris ſtatuimus corpus, & in circuitu milites Chriſti caſtra metati ſunt. Vbi cùm in tabernaculis tres exegimus noctes, quarto iam die Legati noſtri venerunt, qui referebant, de parte & gente noſtra nonnullos congregatos contra Saxones bellum inire, eóſque victos ad proprias aufugiſſe terras. Quod cùm audiſſemus, ſacra beati Martyris oſſa ſuſtulimus, & gaudentes ad Monaſterium, vndè digreſſi ſumus, reuertebamur: & Dei Marryris ſancta, ſepulcro, quo priùs inerant, oſſa humauimus: Chriſto Domino grarias referentes, quòd pace conceſſa noſtro Monaſterio inhabitare ſineremur. Tunc irerum Rex KAROLVS, ad confirmationem inchoatæ fidei Chriſtianæ, cum exercitu ad illam terram perrexit, & venerandum Sturmem infirmum iam ſenecture feſſum, in Hereſburg, ad tuendam vrbem, cum ſociis ſuis ſedere iuſſit. Diſpoſitis ſecundum volunrarem ſuam vniuerſis, Rex cùm rediret, ſanctum virum paucos dies poſt redirum ſuum in ſupradicta vrbe ſedere im-

C perauit. Quo explero, ad Monaſterium vir Dei rediit, habito ſecum Medico domini Regis Karoli, cui nomen VVinrarus, qui eius ſubueniret infirmirari. Dum verò quadam die artis ſuæ ei neſcio quam porionem infuderat, cum qua minuere debuit infirmiratem; ſed ita auxit, vt validiùs & acriùs lues acerba augererur. Et anxius dicere cœpit, quòd ei Medicus, qui minuere morbum debuerat, malum grande irrogaſſet. Currere ciriùs ad Eccleſiam iuber, omnes gloggas pariter moueri imperauit: & Fratribus congregatis obitum ſuum citò adfuturum nunciare præcepit, & pro ſe enixiùs orare poſtulauir.

Ex Libro Ms. de Vita & Paßione Sancti Auſtremonij primi Aruernorum Pontificis.

INTER Francorum Reges vnum diua ſublimiras prælegit PIPINVM cognomine, qui, ſicut Titan ſuo iubare, laricomorúmque vibratione, terrum regimen nebularum faceſſit & detegit, ita ſuo auxilio & labore nocuum deſtruxir, & proficuum, imò ſalutiferum cultum auxit. Cui venerandus Rex, nimiúmque ſolers & induſtrius Deo gratam iuſſit aggregari Synodum, in qua fuêre Præſules clariſſimi, & Comites innumeri. Cum his ergo iamdictis Rex plurima, prout diuina ſublimitas conceſſit, de fide ſanctæ Trinitatis contra Deo contrarios hereticos Cap. XIV.

PIPINVS. diſputauit, & incorrigibiles quoſque de ſuo Regno cum ſuis complicibus exturbauit. Aperto quoque demum proprio ærario, infinita munera Dei fidelibus pro ſuo libitu ad reſtaurationem Eccleſiarum, & ſartatectorum reparationem deuotiſſimè contulit. Huic ſacratiſſimo iure interfuit præuius ROTGERIVS, Dúxque maximus, Pytagoreæ linguæ probatus, & ſignifer egregius. Hic orrus ex Francorum genere, clarióque Agamemnonio germine, in Curia ſupradicti Regis altus eſt nobiliter. Qui moriente Aruernorum quodam Comite cognomine HECTORE, à Rege ſupradicto EVFRASIAM ei ſuſcepit ſobolem: cum qua celebrans dulces hymenæos, omnia quæ patris ipſius fuerant ſuſcepit iure. Hic ergo inclytus Comes locum maximum in honore Domini Saluatoris conſtruxit, quem KARROFVLVM, quaſi ob offulam dignitatis KAROLI, eius patre iam defuncto, ipſius Karoli adminiculo onoma indidit. Cui loco caſtrum, quem Inciſſam-petram vocant, vt condigna repotia ab ipſo mundi Saluatore mereretur percipere, tribuit: quem cum iamdicta Eufraſia à iam nominato Hectore iure hereditario adquiſiuit. Sed his omiſſis, cœpta gradiamur ſemita. Abbates igitur, qui regiæ Maieſtatis aderant, ab eo perceptis maximis muneribus, quique gratanter ad propria rediêre. Inter quos extitit quidam præcluus, ipſi Regi admodum dilectus, nomine LANFRIDVS: qui omnigena prece ſibi tribui popoſcit almi Auſtremonij corpus, quem diu continuerat humatum VVluicenſe Cœnobium.-- :. A

Ex Textu Ms. ſecundæ Tranſlationis eiuſdem S. Auſtremonij. B

EST locus antiqua nobilitate valdè eximius, & religione præclatiſſimus, ab Aruernica vrbe decem diſtans millibus, vocabulo MAVZIACVS. Quem locum antiquis temporibus CALMINIVS conſtruxit, Romuleæ vrbis Senator egregius, quemque beati Petri Apoſtolorum Principis, paritérque almi Martyris Caprafij inſigniuit pigneribus, auxitque muneribus, & amplificauit agrorum poſſeſſionibus, datis ſimul & præclatis prædiis, cum ſeruorum mancipiis. Quem locum præfatorum Patrum ſub honore ſacrari iuſſit. ſcilicet, vt quorum ſancta continebat pignera, ipſorum interuentu & auxilio ſuffragaretur per ſecula. Sed poſtquam almus Martyr Auſtremonius illuc Domino fauente eſt delatus, tranſiit ad gloriam ipſius ſancti nominis & vocabulum eiuſdem Cœnobij. Cuius ſacri Archiſterij inerat Rector æternæ & felicis memoriæ LANFRIDVS cognomine, qui tam Deo, quámque hominibus omnimodis ſtudebat placere. Cuius cordi omnipotens Dominus immiſit ſalubre conſilium, ſcilicet vt cum ſibi credito Monachorum grege aditet Regem ſereniſſimum dominum vtique PIPINVM: ſupplicitet exorans eum, quatenus illi aliquem ex primoribus ſanctorum Martyrum Aruernæ ciuitatis ad ſuum ei liceret transferre Monaſterium. Præfatus autem Rex tunc temporis Aruernis ciuitate nimiis flotens pompis morabatur, magna ſuorum Procerum comitatus caterua, & tam Germanorum quámque Aruernorum ſtipatus frequentia-- :. Idem verò Auguſtus audita petitione Abbatis, alacer effectus, cum omni illa regia magnificentia, Epiſcoporum quoque & Abbatum, ac Clericorum haud exiguo numero, VVluico aduenit, & de Sanctorum corporibus illuc tumularis ſciſcitatus, didicit beatum Auſtremonium doctorem & magiſtrum Aruernici ruris extitiſſe, & eius incolas ad fidei rudimenta conuertiſſe, & ab Yciodorenſe Cœnobio huc delatum fuiſſe. Qui gaudio magnol repletus, diuinóque ſpiramine tactus, ſtatim iubet Abbati vt celerem nuncium Fratribus dirigat, vt quantociùs properent, & cum Dei iuuamine beatum ſibi deferant Martyrem. Qui ſtatim cum ingenti feſtinantes exultatione, & ad indicium Regiæ auctoritatis, IOSEPH ipſius Regis Apocriſiarium, qui poſt eius deceſſum Abba extitit Tiernenſis Cœnobij, ſecum habentes, noctem illam peruigilem ducunt, & ſanctiſſimi Martyris thecam reſerantes, ipſius ſacratiſſimum corpus ad transferendum educunt. Cùm ergo illud aperiretur mauſoleum, tanta exindè fragrantia eſt exorta, vt omnium aromatum excederet ſuauitatem. C

IN craſtinum ergo Phœbo ſuo iubare omnia ſydera obfuſcante, terriſque ſuum lumen ſereniſſimè infundente, Rex inclytus diademare inſignitus, & nobiliſſimo oſtro tectus, cum ſuo illo magnifico comitatu lætus adcurrit, totáque protinus regio obuiam venit. Afferentéſque indè Martyrem ſanctum, cum plauſu & ni-

A mia alacritate populorum deferunt. Auguſtiſſimus verò Rex ad inſtar Dauid Re- CAROLVS
gis, qui olim anre Arcam Domini ludebat, oblita regali purpura, præ gaudio om- MAGNVS.
nem illam inſignem veſtem lacrimis perfundebat, & ante ſancti Martyris exequias
exultabat, ipſiuſque ſacratiſſima membra proprijs humeris euchebat.. Denique
affatim iungebantur eis innumera populorum agmina, quouſque ventum eſt ad
Cœnobium, cui vetuſtus conditor MAVZIACO nomen indidit, eò quòd inter
aquas conditum ſit. Eſt namque iſdem locus in tantùm fertilis & amœnus, vt pe-
nè nullius rei videatur indigus. Ibi ergo Deo fauente tunc beatus Auſtremonius
cum magno eſt honore locatus. Anno ab Incatnatione Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti DCCLXIV. Indictione II. tegnante verò Domino PIPINO anno XXIV. fa-
cta eſt hæc tranſlatio. Eodem tempore Imperabat Romanis Conſtantinus filius
Leonis Imperatoris.

DE GESTIS CAROLI MAGNI.

Ex Vita S. Ludgeri primi Epiſcopi Monaſterienſis.

B EXIENS autem de Roma (Ludgerus) Beneuentum petiit, vt in Monaſterio CAP. XIV.
S. Benedicti beati Ordinis conſpiceret diſciplinam, poſſetque inibi aliquanto
tempote libetiori vacatione quieſcere. Etenim Pater illius Monaſterij genere
illi propinquus etat: manſitque ibi duos annos. Cupiebat autem ſancta illa hoſpi-
talitate prolixiùs vti. Sed glotioſus Impetator KAROLVS eius famam audiens,
ptodente eum maximè ALCHVVINO præceptote quondam ſuo, qui eo tempo-
re de Brittannia, in Franciam venit, miſit ſemel & iterum, atque littetis Alchuui-
ni eiuſdem ad ſe eum venire mandauit.

CVMQVE ab eodem fuiſſet Imperatori præſentatus, & commendatus; Duo- XV.
rum, inquit Imperator, Monaſteriorum optionem tibi concedo. Vnius maioris, "
in quo Virginum multitudo conſiſtit; alterius minoris, quod virorum eſt, ſub "
Canonica Regula Domino famulantium. At ille Imperiali largitati agens gra- "
tias, virotum Monaſterium dixit conuenientiùs ſibi poſſe committi. Dedit ergo
ei Monaſterium in pago Bragbante, quod Lotuſa nominatur, cum omnibus ad
ipſum pertinentibus.

HIS quoque tempotibus Orientalis Friſiæ quinque pagi, cum vna Inſula, quæ XVI.
dicitur Bant, Francorum Regno ſe ſubdiderunt, promittentes fidem Chriſtianam
ſe ſuſceptutos, ſi erudiendis eis aliquis daretur, cuius loquelam intelligere poſ-
ſent. Porto Imperator hoc gratanter accipiens, Ludgero opus iſtud commen-
C dauit.

EA quoque tempeſtate, deuicto, ſiue conuerſo VVidukindo, Abbas quidam XVII.
religioſus nomine Bernardus, Occidentalibus Saxonibus à Rege miſſus fuerat
Doctor. Quo non multo poſt tempore migrante ad Dominum, difficilè in Regno
Francorum potuit inueniri, qui libenter ad prædicandum inter barbaros iret.
Dum ſuper his Rex Carolus ſollicitus cogitaret, contigit vt eo tempore Treue-
ris ciuitati Epiſcopus inquiri deberet, obtulitque Ludgero illius Eccleſiæ Ponti-
ficatum. Reſpondit ille, talem Eccleſiam ſe Epiſcopo minimè indigere, in qua
perplutes eſſent ſe doctiores & eo digniores honore. Quin potiùs poſſet ipſe rudi-
bus quibuſlibet meliùs præfici; &, ſi Regi placeret, in Saxonum populo volunta-
rium ſe ſubiturum laborem. Hac eius reſponſione & voluntate Imperator pluri-
mùm gratulatus, in Occidentali Saxonum parte Paſtotem eum conſtituit.

Ex Vita Ms. Sancti Sereni.

BEATVS athleta Chriſti SERENVS claris ortus natalibus, patre videlicet
ADRIANO, matre verò SERENA, fertur fuiſſe territorij vrbis Metenſis indige-
na. Quo tempore orta eſt non parua ſeditio illis in partibus ab exercitu inclyti
DAGOBERTI ob rebelliones terræ ipſius aduerſus eum. Quibus victis, captus
eſt vir Deo plenus, atque in captiuitatem ductus. Quem diſponente Deo emit

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS.

Dux & Comes nobiliſſimus nomine Boso quinque ſolid. qui tunc præerat cui- A
dam parti terræ Galliarum, quem diligenter ac tenerè fouit. Sed non poſt mul-
tum tempus requiſitus à matre diu eſt, atque repertus. Quo inuento, ſumma cum
hilaritate cordis præfata matrona voluit quantumcumque placeret precij, vt
caram reciperet ſobolem dare præfato Comiti. quod ſine aliqua dilatione impe-
trauit ab eo, prorſus gauiſa nimium indè effecta. Interea, dum beati viri longè
latéque fama perecrebuerat, cœpêre nonnulli eius ſæpè ſacra limina frequenta-
re, ac meritis ipſius illic ſuorum veniam peccatorum obtinere. Qui rumor tan-
tum exoreuerat, donec ad aures glorioſorum Regum KAROLI videlicet ac
fratris eius CARLOMANNI omnino perueuerat. Qui properè conſurgentes
vnà cum matre BERTA ſcilicet inclyta Regina, perrexerunt viſere hominis Dei
oratotium, vbi officioſiſſimè ſuſcepti ſunt à ſeruitoribus eius loci. Ingredientes
verò ſanctam Baſilicam, orauerunt de more Dominum, vt per ſanctum ſuum SE-
RENVM dignaretur eorum abſtergere crimina, atque genti Francorum concede-
re tempora proſpera. Vbi longo conſiſtentes tempore, rebus propriis ditauerunt
beati viri locum, ſeipſos ipſi commendauerunt, ac poſtmodum cum magno gau-
dio ad proprias reuerſi ſunt ſedes. Euoluris autem diebus imminebat exercitui
Francorum maximum prœlium. Cuius pauore vndique concuſſi ac perterriti con-
gregati ſunt præfati Reges apud caſtrum almi MEDARDI cum cuneo ſui exer-
citus. Quem vnanimes deprecantes, vt dignaretur pro eis flagitare Dominum, de- B
derunt ei in appenſionem præfatum locellum, vt amborum precibus adiuti, me-
rerentur de hoſtibus feliciter triumphari. Inito verò certamine, & hoſtes per ſuf-
fragia Sanctorum fugati, & inclyti Reges cum ſuis in gaudio ad propria ſunt re-
uerſi, laudantes ac benedicentes vnigenitum Dominum & Saluatorem noſtrum,
cui honor & gloria per ſeculorum ſecula, amen.

Ex Vita & Miraculis Sancti Remigij Epiſcopi Remenſis, auctore Hincmaro Archiepiſcopo.

PROCESSV temporis PIPPINVS Rex KAROLI MAGNI pater volens
Epiſcopij Laudunenſis villam, quæ Aniſiacus dicitur, accipere quaſi ſub cenſu,
ſicut & alias quaſdam feterat, venit in ea manere. Vbi cùm dormiret, venit ad
» eum ſanctus Remigius dicens: Tu quid hîc facis? Quare intraſti in hanc villam,
» quam mihi homo te deuotior dedit: quámque ego Eccleſiæ Dominæ meæ ſanctæ
» Dei genitricis donaui? Et flagellauit eum ſatis duriter, ita vt poſtea liuores in cor-
pore eius parerent. Et cùm diſparuit beatus Remigius, Pippinus ſurrexit, ac cor-
reptus valida febre quantociùs ab ipſa villa receſſit. De qua febre non paruo tem-
pore laborauit. Et deinceps Princeps Regni vſque ad moderna tempora ibi non
manſit: ſicut nec in Codiciaco, vel Luliaco, niſi HLVDOVVICVS Rex Germa-
niæ, quando ſuper fratrem ſuum KAROLVM Regnum eius inuaſit in Luliaco C
manſit. & indè in craſtina turpiter ante ipſum fratrem ſuum fugiens, vix euaſit.

QVANDO tres fratres Reges, HLOTHARIVS, HLODOVVICVS, & KA-
ROLVS, Regnum poſt patris ſui obitum inter ſe diuiſerunt, Epiſcopium Remen-
ſe, quod tenebat Folco Preſbyter, Karolus inter homines ſuos diuiſit. villam
Luliacum RICHVINO in beneficium dedit. Cùm autem vxor illius nomine
BERTA in cubiculo villæ ipſius iaceret, venit ad eam ſanctus Remigius, dicens:
Non eſt iſte locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet eſſe, qui hanc
» villam habere, & in hoc cubiculo debet iacere. Surge quantociùs, & hinc abſce-
de. Quod illa paruipendit, putans ſe viſum manè videre. Altera vice venit ad
» eam ſanctus Remigius, & dixit ei: Cur hinc non abſceſſiſti, ſicut tibi præcepi? Vi-
» de ne ampliùs hîc te inueniam. Quod illa vt priùs pro nihilo duxit. Tertiò venit
» ad eam ſanctus Remigius, & dixit: Nonne iam ſemel & ſecundò tibi præcepi, vt
» hinc abſcederes? Sed quia contempſiſti hinc pergere, aliorum deportatione ab-
ſcedes. Et percuſſit illam virgâ, quam tenebat in manu. Quæ toto corpore in
maximum tumorem conuerſo, quod vidit viro ſuo RICHVINO & aliis quam-
plurimis dixit. Et per aliquantos dies ſeueriſſimè cruciata, vitam finiuit. Cuius
corpus vir eius in Eccleſiam ſancti Remigij deportari, eámque ibidem ſepeliri
fecit.

A *Ex Vita beati* ALBINI *ſeu* ALCVINI *Abbatis, ac Magiſtri* CAROLI MAGNI *Imp. quæ narrante Sigulfo eius diſcipulo conſcripta fuit.*

CAROLVS MAGNVS.

VIR Domini ALBINVS nobili Gentis Anglorum exortus proſapiâ, nobilior CHRISTI IESV regeneratus vndis extitit viralibus. Qui cùm matris ablactaretur carnalibus, Eccleſiæ traditur myſticis imbuendus vberibus. Cùm iam omnipotens Deus FRANCIAM ſpiritalibus diuitiis, vt pridem terrenis, glorificare vellet, dans ei Regem ſecundum cor ſuum, fide, fortitudine, ac amore ſapientiæ, & corporis ineffabili pulchritudine in his præclariſſimum KAROLVM, monuit mentem ALBINI conſilium & iuſſionem ſui Patris vt impleret. Iuſſus igitur ab Eanbaldo Archiepiſcopo *Eboracenſi* ſucceſſore Elcberti, vt ſibi pallium impetraret ab Apoſtolico, venit Romam. Cúmque reuerteretur accepto pallio, habuit Regem KAROLVM Parmâ ciuitate obuium. Quem magnis Rex alloquens ſuaſionibus & precibus, poſtulauit vt ad ſe poſt explerionem miſſatici in Franciam reuerreretur. Nouerat enim eum, quia olim à Magiſtro ſuo ad ipſam directus fuerat. Fecit autem ALCHVINVS, aliorum deſeruire cupiens profectui, vt ſibi rogaret cum auctoritate Regis ſui proprij, & Archiepiſcopi, eo tantùm iure vt iterum ad eos reuerteretur. Peruenitque, CHRISTO ducatum præ-
B bente, ad Regem KAROLVM. Quem tenens Rex loco patris amplectitur. A quo Artes introductus in liberales, refrigerari paululum nouerat, ſed exſaturari ob feruorem ſatis nimiùm nequibat. Tempore verò aliquanto cum eo peracto, dedit illi duo Monaſteria, Bethleem ſcilicet, quod alio nomine Ferrarias vocatur, & Sancti Lupi apud Trecas. At denique Albinus nolens ſine auctoritate Regis ſui & Epiſcopi proprium deſerere locum, quo educatus quoque capitis comam amiſerat, ac in Leuitam conſecratus fuerat, poſtulauit Magnum Regem, vt daret ei licentiam remeandi in patriam. Quem KAROLVS voce blandientis alloquitur: Sunt nobis, Magiſter eximie, terrenæ diuitiæ ſufficienter, quibus te vt patrem honorare gaudemus. Tuis nos oramus diu deſideratis, & vix aliquando inuentis, tua cum pietatis merce inluſtrari. Cui Albinus: Domine mi Rex, tuæ non diſpono voluntati renuere, auctoritate Canonum firmata cùm fuerit. Libenter etiam paterna in regione mea non modica hereditate ditatus, hac ſpreta tibi vt prodeſſe poſſim hîc pauper ſtare delector. Tuum eſt tantùm hoc à meo Rege & Epiſcopo impetrare. Tandem igitur ratione victus, conſenſit vt iret. Requiem non dans animis, iam ſecundò ad eum reuerſo firmiter impetrauit, ſecum perpetuò vt duraret. Euoluto verò non paruo tempore, poſtquàm Albinus ſecundò ad KAROLVM reuerſus eſt, ſancti Martini apud Turonis præficitur Paſtor Monaſterij iſdem. Qui dignè Deo iſtud cum aliis regens Monaſteriis, vitam ſubiectorum quantum valuit corrigere ſtuduit.

C INTEREA hæreſis inimica Deo, partibus quæ pullulabat Hiſpaniæ, aſſerens adoptiuum filium Dei eſſe ſecundum carnem, ad aures perducitur KAROLI. Quod vt experimento nouit Rex Magnus & per omnia Catholicus, totis niſibus decertauit, vt deſtrueretur ſemen diaboli, zizaniáque de frumento Dei funditus eradicarentur. Aduocans namque ALBINVM inſtitutorem ſuum Turonis, & miſerum Felicem hæreſis huius adſtructorem de Hiſpaniæ partibus, congregauit Synodum magnam Epiſcoporum in Aquiſgrani Imperiali Palatio. In quorum ipſe ſedens medio, Felicem, licèt valde repugnantem, de natura Filij Dei ſecundum carnem cum Albino doctiſſimo diſputando rationabiliter confligere iuſſit. Tum quantum Epiſcoporum tunc extitit ſilentium! O quàm clara & inexpugnabilis KAROLI cum auctoritate Magiſtri ſui fidei confeſſio atque defenſio! Per plura autem Felix fugiens latibula, plurioribus ab Albino confoſſus eſt ſpiculis, intantùm vt penè omnes ciuitates Iſrael conſummaret, quouſque filius hominis veniret. Nam à ſecunda vſque ad ſeptimam ſabbati parum aliud geſtum eſt. Omnibus denique eius patefacta ſocordia, atque ab vniuerſis Apoſtolica auctoritate hæreſi confutata, ſoli ſibi latuit deformiter; vſque dum dicta Cyrilli Martyris ab Albino ſibi directa legit lamentabiliter: Ea natura, quæ per diabolum vitiata eſt, ſuper Angelos exaltata eſt propter triumphum Chriſti, atque ad dexteram

CAROLVS MAGNVS.

Patris collecta. Hanc ergo legens ſententiam, tandem ſe recognouiſſe, & impiè egiſſe, voce & nimio fletu teſtatus eſt. A

CVM igitur ſenectute, vnáque infirmitate plus ſolito ſe ſentiret affectum, diu vt ſecum tractauerat velle ſe ſignificauit Regi KAROLO ſeculum relinquere: poſtulans licentiam, apud ſanctum Bonifacium monaſticam vitam ſecundùm Regulam ſancti Benedicti ducere, Monaſteriáque ſibi commiſſa ſuos vt inter diſcipulos diuideret, ſi fieri poſſet. Sed Rex terribilis & pius, vnum cùm omni poſtulationis affectu denegauit, alterum libenter audiuit: flagitans quietiſſimè Turonis atque honorificentiſſimè vt reſideret, ſibique & omni ſanctæ Eccleſiæ commiſſæ non detrectaret. Onera verò ſeculi, quæ ipſe habuerat, diſcipulis vt petierat libentiſſimè diſpertiit. Fecit ergo ipſe Albinus vt Rex ſapientiſſimus rogauerat, non quærens quod ſibi foret vtile, ſed quod multis: ac Turonis diem nouiſſimum præſtolatus fuit. Diſcipulorum eius nobiliſſimus Sigulfus erat Vetulus, magnanimúſque VVithſo. Poſt hos Fredegiſus, & eius ſocij. At tempore iam vltimo hærebant ei aſſiduò, Raganardus, VValdramnus, qui adhuc ſuperſunt, Adelbertus quoque beatæ memoriæ, quantum poterat, Sigulfi tunc filius, poſt autem venerandus Pater, & multi alij.

REX ſiquidem magnus Imperatórque iam KAROLVS potens, orationis gratiâ, vnáque deſideratæ conlocutionis mutuæ cum ALBINO, ſepulchrum ſancti Martini ſuis cum filiis, KAROLO, PIPINO, ac LVDOVICO, viſitare ſtuduit. B
» Quo in loco tenens manum Albini, ait ſecretè: Domine Magiſter, quem de his filiis meis videtur tibi in iſto honore, quem indigno quanquam dedit mihi Deus, habere me ſucceſſorem? At ille vultum in LVDOVICVM dirigens, nouiſſimum illorum, ſed humilitate clariſſimum, ob quam à multis deſpicabilis notabatur, ait: » Habebis LVDOVICVM humilem ſucceſſorem eximium. Hoc tunc ſolus audiuit KAROLVS. Sed cùm eoſdem Reges erecta ceruice, & LVDOVICVM humili poſt orationis gratiâ in Eccleſiam ſancti Martini incedere cerneret, ſedens in loco quo ſepeliri volebat, infit ſibi adſiſtentibus: Cernitis LVDOVICVM fra- » tribus ſuis humiliorem? Certè videbitis hunc patris celſiſſimum ſucceſſorem. Necnon cùm poſt communionem corporis Chriſti & ſanguinis manu propria eis miſceret, iſdem LVDOVICVS humilitate clariſſimus præ omnibus Patri ſancto ſe inclinans, eius oſculatus eſt manum. Tunc vir Domini adſiſtenti ſibi, ait Sigulfo: » Omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. Certè iſtum poſt patrem FRANCIA gaudebit habere Imperatorem. Hoc nos iam factum & videmus, & gaudemus. Depoſiti ſunt qui videbantur cedri, & exaltata eſt oliua fructificans in domo Domini. Ipſe denique Pater KAROLVM multa erudiuit curâ Artibus ſecularibus, Scripturiſque diuinis: adeò vt ſapientiſſimus omnium Francorum efficeretur Regum, qui fuerunt ab aduentu Chriſti. Docuit etiam eum per omne vitæ ſuæ tempus quos Pſalmos pœnitentiæ cum letania & orationibus precibúſque, quos ad orationem ſpecialem faciendam, quos in laude Dei, C quos quoque pro quacumque tribulatione, quemque etiam vt ſe in diuinis exerceret laudibus decantaret. Quod noſſe qui vult, legat Libellum eius ad eundem, de ratione Orationis.

Ex Libro Ms. de Reliquiis Eccleſiæ S. Dionyſij Epiſcopi & Martyris.

De Sanctis Martyribus Cucufate, & Hippolyto, quorum corpora CAROLVS MAGNVS *Imp. è Roma in Alamanniam tranſtulit, & indè* FVLRADVS *Abbas in Eccleſiam S. Dionyſij.*

CAROLVS MAGNVS Romanorum Imperator, & Princeps Chriſtianiſſimus, Deo, vt credimus, inſpirante, proponens, vt ita dici liceat, ſpoliare Egyptios, & ditare Hebræos, quædam ſanctorum Martyrum corpora, qui maioris nominis, & auctoritatis præcipuæ in vrbe Roma tunc temporis habebantur, transferre diſpoſuit in partes illas Alamanniæ, quas præ ceteris diligebat: præſertim quia ipſum ſpecialiter ex parte vxoris ſuæ iure hereditario contingebant. Romani verò tanti viri propoſito non auſi ſunt contraire, quia ſi hoc facerent indignationis eius

A eius incurrere diſpendia formidabant. Quod igitur iamdudum in animo faciendum conceperat, cum digna reuerentia & honore debito, prout ſibi decentius viſum eſt, opere compleuit, ſecundum quod Imperatoria dignitas exigebat. Tranſtulit ergo corpus beati ALEXANDRI Papæ & Martyris, qui aquam benedictam cum ſale fieri ſingulis diebus Dominicis per vniuerſas Chriſti Eccleſias primitus inſtituit. Idem etiam corpus ſanctiſſimum in loco amœniſſimo, qui Leprea-vallis dicitur, honorabiliter collocauit: vbi conuocatis Monachis de Eccleſia beati Areopagitæ Dionyſij valde delectabilem cõſtituit Prioratum, aſſignans villas, poſſeſſiones, & redditus, qui copioſè ſufficerent ad ſupplenda neceſſaria Monachorum. Corpus verò ſancti CVCVFATIS Martyris in eadem villa, in parrochiali Eccleſia poni iuſſit: vt quos ſimul tranſtulerat, non longè ab inuicem ſepararet. Corpus autem ſacratiſſimi Martyris Hippolyti ad villam quandam, quam præfato Prioratui dederat, transferri præcepit, quæ abindè ferè quatuor miliaribus ſeiungitur: quæ etiam vſque hodie ob reuerentiam eiuſdem Martyris Sancti Hippolyti nomine nuncupatur. In præfatis ergo locis ſupradicta Sanctorum corpora, quamdiu ſuperuixit KAROLVS Imperator, & paulò ampliùs, quieuerunt. Ipſo verò viam vniuerſæ carnis ingreſſo, triennio ferè poſt eius obitum, FVLRADVS nepos eiuſdem CAROLI, Abbas Cœnobii machari) Areopagitæ Dionyſij corpora ſanctorum Martyrum Cucufatis atque Hippolyti à locis, in quibus eos ſtatuerat B Carolus Imperator, ad præfatum Cœnobiũ cum ſumma reuerentia tranſtulit. Qui beatum Cucufatem in capitio ſatis honeſtè poſuit. Sanctiſſimo verò Hippolyto in medio nauis Eccleſiæ ante maiorem Crucifixum mauſoleum & locum decentiſſimum præparauit. Facta eſt autem hæc ſecunda tranſlatio anno ab Incarn. Domini DCCCXVIII. regnante LVDOVICO PIO Imperatore Romanorum, & Rege Francorum, ſæpenominati Caroli Imp. filio, anno Imperij eiuſdem III. 818.

Carolvs Magnvs.

De Tranſlatione corporis S. Sacerdotis Epiſcopi Lemouicenſis apud vicum & Monaſterium de Sarlato in territorio Petragorico.

REGNANTE & imperante CAROLO MAGNO, & LVDOVICO PIO eius filio ſub patris imperio in Aquitania regnante, multa Monaſteria in Regno Aquitanico ab eodem Rege Ludouico fuerunt reparata, & quædam à fundamentis conſtructa. Hoc etiam tempore à religioſis viris reſtaurata eſt Eccleſia Saluatoris in vico Sarlatenſi in pago Petragorico. Sicque factum eſt Dei operante clementia, vt Eccleſias quas præfatus Carolus Magnus ſeu eius exercitus deuaſtando læſerat, dum bellum agerer contra Gaiferum & Vnaldum, qui poſt mortem Gaiferij Aquitaniam occupauerat, Ludouicus prædictus filius eiuſdem Imperatoris repararet, quas ipſe pius Imperator Carolus Magnus immenſis auri & argenti ponderibus, gemmarúmque precioſarum exornauit muneribus, & ſanctarum reliquia-C rum patrociniis inſigniuit. Inter Eccleſias prædictas ac Monaſteria, memoratus Princeps Carolus Magnus honeſtauit, imò ſanctificauit Eccleſiam ac Monaſterium de Sarlato non modica portione ligni Dominicæ Crucis. Ea verò tempeſtate Monachi Monaſterij Sarlatenſis ad ſuperiùs nominatum vicum Calabrum iam penè in ſolitudinem redactum abeuntes, nocte vna vtriuſque, ſcilicet ſancti Sacerdotis Confeſſoris, & matris eius ſanctæ Mundanæ martyris, ſepulchra confringentes, & indè ſecum apud Sarlatum deferentes, intra Eccleſiam Saluatoris digno cum honore tumulauerunt. Facta eſt autem prædicti Monaſterij Sarlatenſis reſtauratio, & prædicta ſanctorum corporum tranſlatio tempore Caroli Magni. Dies autem Tranſlationis iſtius non inuenitur tradita memoriæ literarum, nec etiam Dominicæ Incarnationis annus annotatus.

Ex Textu Tranſlationis Sanctæ Gudilæ Virginis.

HOC die, quo tranſlatum eſt corpus beatæ virginis GVDILÆ in Baſilicam Morzellenſem, virtus Altithroni ad nominis ſui laudem, & ſuæ Virginis ampliandum honorem, patefecit ſuæ omnipotentiæ oſtentationem. Cuius rei rumor circumquaque decurrit, & per cunctorum ora volitans ad Palacium vſque peruenit. In tempore illo ſceptrum Monarchiæ Imperialis tenebat KAROLVS, qui ex tropheis frequentibus cognominatus eſt MAGNVS. Itaque famâ peruigilante

CAROLVS MAGNVS.

volueri, certatim ſtudebant illuc aduentare tam longinqui quàm proximi, & miraculum, quod Chriſtus ad gloriam ſuæ Virginis monſtrauerat, ardebant intueri. Rex autem Karolus tam mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit. Qui vt Eccleſiarum Dei amator ſemper extitit, defenſórque ſtrenuus in cunctis deuotiſſimus, eandem villam Morzellenſem ſacræ Virgini Teſtamentis condonauit legalibus, & prædiolum Ham ſub pluribus & idoneis tradidit teſtibus: vt ibi tota villa deinceps ſubiecta maneret. Adiecit inſuper eo in loco Sanctimonialium aggregare cateruam, & decretis regalibus facultatem illis famulandi Deo aſſcripſit ſatis oportunam. Quæ ſingula Teſtamento mandauit, & ſubſcriptis teſtibus aſſignauit, & Eccleſiæ in qua Sancta iacebat in perpetuam hereditatem delegauit. Quæ videlicet traditio vſque VVENEMARVM rata permanſit. Cuius vſurpatione iniuſta ad poſteros ſuos eadem villa non ſine offenſa diuina pertranſiit. A

Ex Libro Ms. Miraculorum S. VVandregiſili Confeſſoris Chriſti.

ILLVD autem, quod in Germaniâ & Saxonum tunc gentilium populi terra geſtum eſt, dum magnus Rex CAROLVS eorum terras bellando domaret, ſilentio præterire non debemus. Quidam namque præfati Monaſterij Fontanellæ miles nomine Sigenandus, dum vaſtando cum aliis militibus diriperet eorundem gentilinm opes, comprehenſus eſt ab eis, nonnullique alij. Cúmque duceretur ad locum quo decollandus erat, ſuffragium ſancti protectoris VVandregiſili crebriùs B
depoſcebat, vt eius piis precibus imminens mereretur euadere periculum mortis. Sæpiúſque ipſius precibus patroni in prece dum peteret auxilium, quidam ex ipſo Saxonum populo, cui nomen erat Abbo, diligenter exquirere cœpit, cur tam cre-
» berrimè VVandregiſilum nominaret. Reſpondebat ille: Quia in veritate eius ſum
» famulus, & credo me eius interuentu ſanctitatis Deo propitio à periculo præſentis
» liberari diſcriminis. At ille, Hac, inquit, nocte mihi aſtitit VVandregiſilus, mo-
» nens vt tibi nil mali facerem, ſed potiùs cum pace ad tuos redire permitterem.
» Quod ſi aliter feciſſem, audacter contra meam patrarem ſalutem. Ideirco illæſum te abire permitto, abſolutúmque vinculis, & indutum veſtibus, armiſque munitum ad caſtra remiſit Chriſtianorum. Prædictus autem Abbo Saxonici generis Regi poſteà obſes datus, & ad Fontanellam perductus, credénſque in ſanctæ Trinitatis nomine baptizatus verúſque Chriſtianus effectus eſt. Ex cuius ore quidam Fratres noſtri qui adhuc ſuperſunt nartando hæc referunt, ipſique nobis quæ ab illo didicerunt poſteà veraciter narrauerunt.

ALIVD quoque quod in Geroaldo huius Cœnobij Patre geſtum eſt, narretur miraculum. Is enim Abba iuſſu CAROLI Auguſti quadam Legatione fungebatur in inſulâ cui nomen eſt Augia, quam Britonum gens incolit, & eſt adiacens pago Conſtantino, cui tempore illo præfuit Dux vocabulo Amvvarith. Proſperéque geſtis & pro quibus directus fuerat impetratis, flante vento ſecundo, Oceanum in redeundo ingreſſus, ita ſubito ventus zephyrus validiſſimè flare cœpit, fragórque C
Oceani terribilis exortus eſt, vt vndarum globi moléſque immenſi proceritatem magnarum tranſcendere viderentur arborum. Cúmque omnes, qui cum eo erãt in naui, in deſperatione eſſent supremâ, nulláque eſſet ſpes euadendi, omniúmque vultus ſimiles forent effigiei mortis: tandem prædictus venerabilis reminiſcens Abba, quas penes ſe habebat ſancti VVandregiſili reliquiarum amplectitur, ac deoſculatur, ceteríque comites ac nautæ nauis creberrimis precibus flentes Chriſti implorant clementiam, ac præfati patroni preces, votáque cunctipotenti & ipſi beato vouent Confeſſori: optantes reddere ſià tanto diſcrimine eius ſuffragantibus meritis mererentur liberari. Protinúſque meritis & interceſſione eiuſdem ſanctiſſimi Patris ſæua pericula imperata ſunt diuinitus ceſſare, & trãquillitas mira ex templo eſt reddita diſcuſſo turbine maris. Proſperóque curſu Deum collaudãtes, & pro ſui ereptione grates omnimodas omnipotenti Deo ſanctóque VVandregiſilo referentes, optatum perueniunt ad portum. Sic cunctipotens Deus, qui quondam afflictum audiuit Ionam, de ventre ceti, prædictum venerabilem Patrem vnà cum ſociis de periculo eruit maris. Vnde cuncti qui illic aderant, & ad quos factum hoc peruenire potuit, Chriſtum filium Dei laudarunt, qui meritis famuli ſui tale peregit miraculum.

TEMPORE igitur quo grauiſſima Danorum Piratarum lues Deo permitten-

CAROLVS MAGNVS.

A te flagitiiſque exigentibus noſtris Oceani littus infeſtum haberet, Galliarúmque quaqua verſum maximè adiacentes & cõtiguas fluuio Sequanæ miſerâ cæde vaſtaret Prouincias,(quod retroactis remporibus,quando miſericors Deus illius præcepta ſeruante ſuo fuit cum populo nequaquam factum audiuimus,ſed neque relegimus) anno videlicet irruptionis ſuæ in prædictum magnum fluuium Sequanæ octauo-decimo, ex quo verò Oceanum ingreſſi piraticam exercere aggreſſi fuerant quinquageſimo octauo, Regis autem præcellentiſſimi Karoli ſeptimo decimo ſanctiſſima oſſa, piique cineres præſati egregij Confeſſoris Chriſti VVandregiſili, ac Sancti Præſulis Anſberti, ob metum & conculcationem horum nefandorum Gentilium de Fontanellæ Monaſterio propriis effoſſa ſepulchris ad ipſorum Sanctorum prædium,quod dicitur Bladulfi-villa, deportata ſunt. Cúmque iam eidem cum ipſis ſanctiſſimis propinquaretur corporibus, venerunt eis obuiam cuſtodes Eccleſiæ, ac aliqua pars Fratrum, & reliquus populus omnis. Quibus elapſis adiectione prædictorum poſſe fuit, ſuſceperúntque illa cum gloria Deique laudibus in loco qui dicitur Mitiſpons ſuper fluuium Alreiæ. Ipſo autem fluuij ponte beatiſſimis cum corporibus tranſito, in loco vbi pauſauerant crux lignea à fidelibus populis ponitur.

Non longo pòſt tempore dum in periculo ſibi inuocantibus affuit,ſequitur clara virtus ac maxima. Illuſter namque vir Grippo Præfectus videlicet emporij Quento-vici, iuſſu præcellẽtiſſimi Regis Caroli quadam legatione functus eſt in B inſulâ Brittanica ad Reges gentis Anglorum. Denique ſtrenuè impetratis ac peractis,pro quibus directus fuerat,dum in reuertendo nauim aſcendiſſet, Oceanum æquor ingreſſus flante vento ſecundo ferè medium confecerat iter,noctiſque ſpatio ferè tranſacto antequam roſeæ lucis ſplendor mundum irradiaret, ſubitò ita ſæua exorta eſt procella, vt nulla ſpes euadendi præfato Duci ſuiſque comitibus qui cum eo erant in naui remaneret. Cúmque variis ac fortiſſimis ventorum motibus mare intumeſceret, lintriſque huc atque illuc à vi maris pulſaretur ac vagabunda incederet, nullúſque euadendi exitus nullomodo pateret, cùm iam ſol lucifluos emitteret radios, & propria totum illuſtraret lampade mundum, aſpexit præfatus Dux farum ſupra littus maris antiquorum induſtria ad curſum nauigantium olim ibidem ædificatam, contemplatus eſt quoque & Baſilicam in quâ pretioſi Confeſſoris VVandregiſili ſummique Pontificis Anſberti poſita ſanctiſſima erant membra, completóſque lachrymis oculos hæc humili cum voce ſupplicans aiebat: Sacerdos quondam noſter, nunc ſocius Angelorum, beatiſſime VVandregiſile,precibus piis ſuccurre nunc afflictis, & iam iámque periclitantibus. Te duce ab hac regione progreſſus ſum,te duce externa adij loca. En deſertus à te patriæ inductus iam finibus, grauis periculi mole oppreſſus dignas mei meriti pœnas luo. Noli ſubtrahere precor liberationem famulorum. Iocundior nobis melle dulcedo, ne ſinas gaudia noſtra ſupremæ triſtitiæ nubilo maculari. Gaudium & exultatio noſtra, quos deduxiſti ſoſpites patrio ſolo redde incolumes. Inter hæc Dux eiúſ- C que ſocij vota offerunt, omnimodo niſu reddere cupientes. Vix verba præfata finierant, cùm ſubitò ope atque interceſſione almi VVandregiſili piâ ſerenitas redditur mira, & patronum quem quærebant abſentem, virtute præclarâ præſentem intelligunt. Lachrymæ denique vertuntur in gaudium, mœror lætitiæ permutatur. Leuatis namque velis motu celeri cum gaudio tripudióque magno lintris cucurrit ad littus, nec ſubacta inter duras cautes prærupráque & aſpera loca contrita eſt, nec ſcit pertuliſſe pericula. Miniſteria nempe impleuit itineris, relinquens ſigna virtutis. Ipſe autem præfatus Dux Grippo in ipſa vigiliâ Natiuitatis Domini alacer & ſoſpes ad eandem peruenit Baſilicam, in quâ prædicti Chriſti Confeſſorum beatiſſima poſita fuerant membra, ibique cunctipotenti Deo pro ſua ereptione laudes multimodas cum magnæ humilitatis reuerentiâ retulit, & vota promiſſa obtulit.

Anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo nonageſimo quinto, Indictione quarta, ſub die 11. Kalendarum Decembrium, venerunt corpora ſanctorum VVandregiſili & Anſberti Confeſſorum ad Carnotenam vrbem, & iubente Domino ſuſcepta à venerabili Haimone Epiſcopo præfatæ vrbis & Domino Haimerico Abbate Monaſterij Sancti Careoni Martyris, & collocata in Eccleſiâ in quâ iſdem Chriſti Martyr requieſcit. vbi non minimam humanitatem Monachis Sancti

LVDOVICVS PIVS. VVandregiſili qui metu Gentilium hæc attulerant exhibuit, & hoſpitalitatem condignam hilariter tribuit. Ibique XI. Kalend. Martij pacificè manſimus, videlicet per menſes exceptis tribus diebus. Deinde Kalend. Martij metu Gentilium & cooperante præfato Haimone venerabili, aliiſque Sanctorum veneratoribus, annuente etiam eiuſdem vrbis venerabili clero & plebe Deo deuotâ, cum laudibus & honore prædictorum corpora Sanctorum intra muros præfatæ vrbis venerabiliter ſuſcepta ſunt, atque in Oratorium quod olim venerandus Præſul Giſlebertus conſtruxerat dignè collocata ſunt. In quo omnipotens Deus ſanctos ſuos vt voluit mirificauit, & miraculorum atteſtationibus multiformiter honorauit, quorum inſignia miracula iubente Domino mirabiliter refulgent. A

DE GESTIS LVDOVICI PII.

Ex Vita Sancti BENEDICTI *Abbatis Anianæ, Indæ, &c. quam ſanctus Ardo, qui & Smaragdus dictus eſt, Monaſterij Anianæ Monachus, ac eiuſdem Benedicti diſcipulus, ad petitionem Monachorum Indani Monaſterij conſcripſit. Ex editione Fr. Hugonis Menardi Monachi Benedictini.*

EPISTOLA MONACHORVM INDÆ AD ARDONEM. B

BENEDICTVS igitur Abbas in prouincia Gotiæ exortus ſub PIPINO Rege Francorum, & poſt eius deceſſum ſub CAROLO filio eius, ab infantiæ tempore vſque ad adoleſcentiam militauit. Poſt hæc autem relicto Palatio in Monaſterio Sancti Sequani in prouincia Burgundiorum habitum veri Monachi ſuſcepit, ibique duobus ac ſemi annis conſiſtens Deo iugiter militauit. Sed quia ibi regularem vſum minimè reperit, in Gotiæ partibus migrauit, ibique ſuper fluuium Anianum manu propria Cellam primitus, poſtmodum verò cum ipſis Fratribus, qui ob amorem Chriſti ſub eius regimine venerant, Monaſterium ex nouo opere conſtruxit: in quo non longo pòſt tempore trecentos ſub ſuo regimine Monachos habuit. Defunctóque Carolo Imperatore LVDOVICVS filius eius Imperium ſuſcipiens Benedictum venerabilem virum vna cum ſuis quibuſdam diſcipulis in Franciam venire fecit, ac primitus in pago Alſacenſe Monaſterium ei Maurum dedit. Poſtea verò pro eius amore iuxta Aquis Palatium ſuper fluuium Indam ex nouo opere ei Monaſterium ædificauit. Hic eſt Benedictus, per quem Dominus Chriſtus in omni Regno Francorum Regulam S. Benedicti reſtaurauit. Hic habuit ſub regimine ſuo Monaſteria duodecim, id eſt Anianam, Gellonem, Caſam-nouam, Inſulam Barbaram, Menatem, Sanctum Sauinum, Sanctum Maximinum, Maſſiacum, Cormariacum*, Cellam nouam in Toloſano, Monaſterium Maurum in Alſatz, Indam ex iuſſu Imperatoris ob illius & diſcipulorum eius vſum ædificatum, & de fiſcis regalibus, ditatum. In his omnibus ex doctrina ſua Monachos & rectores miſit. Curam autem maximam habuit de omni ordine Eccleſiaſtico, videlicet Monachorum, Canonicorum, atque Laicorum, maximè autem Monachorum. Imperator autem omne eius conſilium libenter audiuit, & fecit. Vnde & à quibuſdam MONACHVS vocitatur, videlicet quòd Monachos pro eius amore ſemper ſuos proprios appellauit, & poſt eius deceſſum hactenus Abbatem ſe Monaſterij illius palam eſſe profitetur. Sanctus igitur vir vſque ad obitum ſuum in Palatio Regis pro augmento fidelium, non pro terrenis rebus perſeuerauit, quia iuxta erat Monaſterium in quo degebat. Ante quartam verò exitus ſui diem adhuc ſanus omnia Imperatori quæ ei ſolitus erat dicere replicauit; & in ipſa die febre correptus ad manſionem ſuam vſque peruenit. Altera verò die audientes hoc omnes Magnates Imperatoris, ad eum viſitandum venerunt. Tanta autem ibi fuit multitudo Epiſcoporum, Abbatum, ac Monachorum, vt nobis, qui eum ibi cuſtodiebamus, vix ad eum accedere facultas eſſet. HELISACAR autem Abbas primus ad eum venit, & eum eo vſque ad obitum perſeuerauit. Quinta ſiquidem feria ægrotauit, in ſexta autem feria nocte miſit Imperator TANCVLFVM Camerarium, iubens vt eum in ipſa nocte ad Monaſterium ferremus. Quem leuantes ante gallorum cantum vna cum Heliſacar, & ſuis ac noſtris hominibus, prima hora diei ad Monaſterium de- C

* al. Cromaciacum

Digitized by Google

A duximus. Cúmque eſſet tertia diei hora, omnes à ſe exire præcepit, & vſque ad ſextam horam ſolus permanſit. Poſt hæc ingreſſus ſupradictus Abbas eum Præpoſito noſtro, percunctati ſunt quo modo ageret. Quibus ipſe reſpondit, nunquam ſe tàm benè fuiſſe, adiunxitque. Vſque modo inter Choros Sanctorum coram Domino adſtiti. In craſtina autem Fratribus ad ſe vocatis, eis monita ſalutis dedit. Et tunc profeſſus eſt, quia quadraginta anni eſſent ex quo Monachus fuerat, in quibus annis nullo die antea panem comedit, donec coram Deo lachrymas funderet. In ipſa die breuem admonitionem Imperatori miſit, & alia per diuerſa Monaſteria direxit. Iſdem verò venerabilis vir omne officium ſuum de quinque annis & duobus menſibus ante obitum ſuum, ſicut in eius tabulis poſt eius deceſſum reperimus, & ipſe viuens quibuſdam dixit, cantatum per ſemetipſum reliquit. Obiit autem ſeptuagenarius tertio Idus Februarij anno ab Incarnatione Domini DCCC. XXI. Indictione decima quarta, Concurrente primo, Epacta decima quarta, anno IX. Imperij LVDOVICI piiſſimi Imperatoris. Poſt tertium verò diem ſepulchrum eius aperuimus, & eum in vas lapideum, quod Imperator parauerat, mutauimus. Diſcoöperientes autem faciem eius, vidimus in fronte & circa oculos ac labia eius tantum ruborem, quantum nec viuus habuerat. His ita exceptis, & ita ſe habentibus, nos famuli ex Monaſterio Inda, videlicet Deidonus, Leuigildus, Beradus, & Deſiderius, tibi ARDONI Magiſtro noſtro ſalutem in Domino optamus, petimúſque caritati tuæ, vt ſecundum tuam ſapientiam de vita Patris noſtri

B BENEDICTI Libellum componas, & eum nobis dirigas. Salutant vos omnes Fratres noſtri, & vos ſalutate omnes Fratres noſtros. Amen.

Ludovicus Pius.

Excerptum Libelli Ardonis de Vita Sancti Benedicti.

IGITVR vir venerabilis nomine & merito BENEDICTVS Abbas, ex Getarum genere partibus Gotiæ oriundus fuit. Nobilibus natalibus ortus, ſed eum ſuperna pietas potiori virtutum claritate nobilitauit. Patet ſiquidem eius Comitatum Magdalonenſem quoadvſque vixit tenuit, & Francorum Genti fideliſſimus totis viribus extitit, fortis & ingenioſus. Hoſtibus enim valde erat infeſtus. Hic nempe magna proſtrauit ſtrage VVaſcones, qui vaſtandi gratia fines Regni Francorum fuerant ingreſſi. E quibus nullus euaſit, niſi quem pernix fuga ſaluauit. Hic pueriles gerentem annos præfatum filium ſuum in Aula glorioſi PIPINI Regis Reginæ tradidit inter Scholares nutriendum. Qui mentis indolem gerens ſupra ætatem, diligebatur à commilitonibus. Erat quippe velox, & ad omnia vtilis. Poſt hæc verò Pincernæ ſortitur officium. Militauit autem temporibus præfati Regis. Poſt cuius exceſſum eum Regni gubernacula CAROLVS glorioſiſſimus Rex poriretur, ei adhæſit ſeruitutus. Interea illuſtrante diuina gratia ſuper nos cœpit flagrare amore, & vt ſeculum linqueret totis æſtuare niſibus, periturumque faſti-

C dire honorem, ad quem eum labore attingere ſe poſſe cernebat, ſed adeptum citò amittere. Per triennium autem hoc corde gerens ſoli Deo ſecretum tenuit, corpore non mente ſe ſeculi actibus inſerens. Tentabat igitur infra hoc ſpatium ſi continentiæ culmen arripere poſſet, ſubtrahere corpori ſomnum, reprimere linguam, abſtinere à cibo, parcèſumere vinum, & veluti peritus athleta ad futurum ſe componere bellum. Præmeditabat ſiquidem in ſeculari adhuc habitu ſiſtens quæ poſtea deuotus impleuit. Sed quamquam ſe à ſeculi actibus exuere vellet, hæſitabat tamen quibus hoc modis faciendum eſſet: vtrum peregrini aſſumeret habitum, an fortè ſi alicui coniungeret, & hominum oues aut armenta gratis paſceret, an etiam in ciuitate ſutoris exerceret artem, & quæ habere poſſet pauperibus erogaret. Sub tali quippe certamine fluctuante animo, ad amorem ſe vitæ regularis conuertit. Eo itaque anno, quo Italia glorioſi CAROLI Regis ditioni ſubiecta eſt, cùm frater eius incautè fluuium quemdam transfretare vellet, & à tumentibus raperetur vndis, hic equo ſedens periculum conſpiciens fratris ſeſe inter vndas præcipitem dedit, vt pereuntem à periculo redderet extorrem: atque natante equo fratris attigit manum, quem cùm tenuit tentus eſt, vixque qui eripere morientem voluit mortis euaſit periculum. Tunc ſe voto Deo conſtrinxit, ſeculo deinceps non militaturum. Patriam petit, ſed hoc patri non patefecit. Quidam autem erat Religioſus VVidmarus nomine, corporea luce carens,

LVDOVICVS PIVS.

ſed cordis luce reſplendens, cui velle ſuum oſtendit, iſque ſecretum tenuit, & con- A
ſilium ſalubre præbnit. Præparatis itaque omnibus, iter quaſi Aquis iturus arri-
puit. Sed vbi Sancti Sequani ingreſſus eſt domum, redire ſuos ad patriam iubet, ſé-
que in eodem Cœnobio Chriſto Deo ſeruire velle indicauit.

HACTENVS de vita tanti Patris qualiter diuina illuſtrante clementia ſecu-
lum reliquerit, qualitérque in Gottiæ partibus tranſmigrauerit, ac de nouo opere
Monaſterium conſtruxerit dicta ſufficiant. Nunc opitulante Chriſto ex præcepto
KAROLI quibus modis illud in eodem loco Cœnobium ædificauerit, euidenti ra-
tione pandamus. Anno igitur DCCLXXII. Karoli verò Magni Regis XIV. ad-
iuuantibus eum Ducibus & Comitibus aliam rurſus in honorem Domini & Sal-
uatoris noſtri Eccleſiam prægrandem conſtruere cœpit, ſed & Clauſtra nouo ope-
re alia cum columnis marmoreis quamplurimis, quæſitæ ſunt in porticibus, non
iam ſtramine domos, ſed tegulis cooperuit. Tanta autem ſanitate idem locus eſt
præditus, vt quiſquis fideliter petiturus aduenerit, & non hæſitauerit in corde ſuo,
ſed crediderit, ſtatim quod popoſcerit impetrare licebit. Quia ergo mira religio-
ſitate præfulget, ratum duximus ſi de diſpoſitione eiuſdem loci aliquid poſt futu-
ris pandamus. Siquidem venerabilis Pater BENEDICTVS pia conſideratione
præuentus, non in alicuius Sanctorum prætitulatione, ſed in Deificæ Trinitatis
(vti iam diximus) nomine præfatam Eccleſiam conſecrare diſpoſuit. Quod vt dico
luce clarius agnoſcatur, in altari quod potiſſimum ceteris videtur tres aras cenſuit B
ſupponi, vt in his perſonalitas Trinitatis typicè videatur ſignificari, & mira diſpo-
ſitio vt in tribus aris indiuidua Trinitas, & in vno altari eſſentialiter firma demon-
ſtretur Deitas. Altare verò illud forinſecus eſt ſolidum, ab intus autem cauum;
illud videlicet præfigurans quod Moyſes condidit in Eremo, retrorſum habens
oſtiolum, quo priuatis diebus incluſæ tenentur Capſæ cum diuerſis reliquiis Pa-
trum. Hæc de altario dicta ſufficiant. Ad inſtrumentum domus, quo ordine, vel
numeroſitate compoſitum, ſuccinctè pergimus. Cuncta ſiquidem vtenſilia quæ in
eadem domo habentur in ſeptenario numero conſecrata noſcuntur, ſeptem ſcili-
cet candelabra fabrili arte mirabiliter producta, de quorum ſtipite procedunt ba-
ſtilia, ſpherulæque, ac lilia, calami, ac ciphi in nucis modum: ad inſtar videli-
cet illius facta, quod Beſeleel miro compoſuit ſtudio. Ante altare etiam ſeptem
dependent lampades miræ atque pulcherrimæ, inæſtimabili fuſæ labore, quæ à
peritis, qui eas viſere exoptant, Salomoniacè dicuntur conflatæ. Aliæ tantundem
in Choro dependent lampades argenteæ in modum coronæ, quæ inſertis circulis
cyathos recipiunt per gyrum: moriſque eſt præcipuis in feſtiuitatibus oleo reple-
tos accendi. quibus accenſis veluti in die, ita in nocte tota refulget Eccleſia. Tria
denique altaria in eadem ſunt dicata Eccleſia, vel Baſilica, vnum videlicet in ho-
norem Sancti Michaëlis Archangeli, aliud in honorem beatorum Apoſtolorum
Petri & Pauli, tertium in honorem almi prothomartyris Stephani. In Eccleſia ve-
rò beatæ genitricis Mariæ, quæ primitus eſt fundata, ſancti Martini necnon & bea- C
ti Benedicti haberi videntur altaria. Illa verò, quæ in Cemeterio fundata conſiſtit,
in honorem ſancti Ioannis Baptiſtæ conſecrata dignoſcitur, quo inter natos mulie-
rum maiorem neminem ſurrexiſſe diuina atteſtarunt oracula. Conſiderare libet
quanta humilitate & reuerentia iſdem metuendus ſit locus, qui tot principibus
videtur eſſe munitus. Siquidem Dominus Chriſtus Princeps eſt omnium Princi-
pum, Rex Regum, & Dominus dominantium. Beata verò eiuſdem Dei genitrix
Maria cunctarum Virginum creditur eſſe Regina. Michael cunctis præfertur An-
gelorum. Petrus & Paulus capita ſunt Apoſtolorũ. Stephanus prothomartyr prin-
cipatum tenet in choro teſtium. Martinus verò gemma refulget Præſulum. Be-
nedictus cunctorum eſt pater Monachorum. In ſeptem item altariis, in ſeptem
candelabris, & in ſeptem lampadibus ſeptiformis gratia Spiritus ſancti intelligi-
tur. Cognoſcat quiſquis ille eſt, qui hanc cupit legere vel audire vitam, cuncto-
rum hoc caput eſſe Cœnobiorum, non ſolùm quæ Gottis in partibus conſtructa
eſſe videntur, verùm etiam illorum quæ aliis in regionibus ea tempeſtate & de-
inceps poſt huius exempla ædificata, atque de theſauris illius ditata, ſicut inan-
tea narratiua eſt ſchedula. Dedit autem cor ſuum ad inueſtigandum beati Be-
nedicti Regulam, eámque vt intelligere poſſet ſatagens circumiuit Monaſteria,
peritos quoſque interrogans quæ ignorabat, & omnium Sanctorum quaſcumque

Digitized by Google

A inuenire potuit Regulas congregauit, normámque vtilem & Monaſteriorum ſalubres conſuetudines didicit, ſuíſque eas tradidit Monachis obſeruandas. Inſtituit Cantores, docuit Lectores, habuit Grammaticos, & ſcientia Scripturarum peritos, de quibus etiam quidam poſt fuerunt Epiſcopi. Aggregauit librorum multitudinem, congregauit pretioſa veſtimenta Eccleſiaſtica, Calices argenteos prægrandes, Offertoria argentea, & quidquid operi Dei neceſſarium eſſe conſpexit, ſummo cum ſtudio adquiſiuit. Notus itaque factus eſt omnibus, & fama ſanctitatis eius Regias Imperialéſque penetrauit aures. Abiit deinde ad glorioſiſſimum Imperatorem CAROLVM ob vtilitatem Monaſterij, illique Cœnobium pia conſideratione præſentans, ne incommoda à parentibus ſuis paterentur poſt eius deceſſum ſuperſtites, per Cartam tradidit poſſidendum. à quo mox immunitatem percepit. LVDOVICVS PIVS.

GVILLELMVS quoque Comes, qui in Aula Imperatoris præ cunctis erat clarior, tanto dilectionis affectu beato Benedicto deinceps adhæſit, vt ſeculi dignitaribus deſpectis hunc ducem vitæ ſalutaris eligeret, qua pertingere poſſet ad Chriſtum. Acceptáque tandem conuertendi licentiâ, magnis cum muneribus auri, argentíque, ac pretioſarum veſtium ſpeciebus, ſubſequitur venerabilem virum. Nec moram in deponendo comam fieri paſſus eſt, quin potiùs die natalis Apoſtolorum Petri & Pauli auro textis depoſitis veſtibus, Chriſticolarum induit habitum, ſeſéque cœlicolarum adſciſci numero congaudet. Vallis vero à beati viri Benedicti Monaſterio fermè quatuor diſtat millibus, cui nomen eſt GELLONIS, in qua conſtruere præfatus Comes in dignitate adhuc ſeculi poſitus Cellam iuſſerat. Illic ſe vitæ ſuæ tempore Chriſto tradidit ſeruiturum. Et quoniam nobilibus natalibus ortus nobiliorem ſe fieri Chriſti amplectendo pauperiem ſtuduit, ſummum quem iam animo perceperat pro Chriſto abiecit honorem, ratum puto ſi de piis conuerſationis eius actibus vel neſcientibus pandam. Etenim in Cellam præfatam venerabilis Pater Benedictus ſuos iam poſuerat Monachos, quorum exemplo imbutus infra paucos dies eos à quibus edoctus erat virtutibus antecellit. Adiuuantibus quoque eum filiis, quos ſuis Comitatibus præfecerat, Comitibúſque vicinis, ad perfectum fabricam Monaſterij quam cœperat citò deduxit. Qui locus ita ſecretus eſt, vt ſolitudinem non deſideret habitator. Cingitur denique nubiferis vndique montibus, neque cuiquam illic acceſſus eſt, niſi quem vltroneus orandi cauſa deduxerit animus. Tanta verò amœnitate eſt perfuſus, vt ſi Deo ſeruire decreuerit alia non deſideret loca. Siquidem adſunt vineæ, quas præfatus vir plantare præcepit. Horrorum quoque copia variis ſtipata diuerſorum generibus arborum. Poſſeſſiones acquiſiuit plurimas. Petenti ſiquidem eo ſereniſſimus Rex LVDOVICVS ſpatioſo hoc dilatauit termino, de fiſcis ſuis ad laborandum concedens loca: veſtes ſacras perplurimas dedit, calices argenteos, & offertoria præparauit, libros ſecum perplures attulit, altaria auro argentóque veſtiuit. In hanc nempe ingreſſus Cellam, totum ſe dedicauit Chriſto, nihil mundanæ pompæ relinquens veſtigij. --- :·

B

C

PIISSIMVS quoque LVDOVICVS Rex, quo ab inſanis magis magíſque deridebatur BENEDICTVS venerabilis Abbas, eo ſibi eum in dilectionis ſociabat multoties amore. ſciens malorum eſſe conſuetudinem profectibus obeſſe iuſtorum. Regina quoque pio affectu colebat eum, & quia iuſtum nouerat libenter auſcultabat, ſuíſque muneribus ſæpiſſimè honorabat. Et quoniam turba diſcipulorum eius ſuccreuerat, & locus in quo ipſe degebat infœcundus, humúſque ſterilis penè, & ardore Solis ſuperuſtus eſt, dedit illi Monaſterium, quod eſt Aruerniæ territorio ſitum, quod ſanctus Meneleus regio de ſemine ortus fundauit, in quo & iacet in corpore. Vbi duodecim direxit Monachos, conſtituens eis Abbatem ſummæ reuerentiæ virum nomine AVDOARVM, qui à primæuo tempore conuerſionis ſuæ ei adhæſerat, virum probarum, & multis laboribus attritum. Quibus laborantibus, pióque ſtudio decertantibus, fermè ſeptuaginta vel eò ampliùs illis monaſticam vitam pro poſſe ſeruantes adhæſerunt. --- :·

ALIVD demum illi Monaſterium glorioſiſſimus Rex dedit, vbi, vt reor, viginti Monachos miſit, Abbatémque illis conſtituit. Situm verò eſt Monaſterium illud in territorio Pictauenſi, & dedicatum in honorem ſancti Sauini. In quo poſiti Fratres dum in piis ſtudiis vigilant, deſudántque, turba Monachorum non

LVDOVICVS PIVS.

parua eis adiungitur. Rurſus ei aliud contulit Monaſterium, quod in territorio Bituricenſe ſitum eſt, illicque quadraginta fermè poſuit Monachos, conſtituítque Abbatem. Et quoniam locus ille nouo opere erat fundandus, adiutorium præſtitit, Libros veſtéſque ſacras dedit. At illi in ſanctæ Religionis habitu florentes, ſanctæque conuerſationis normam pandentes, vnitatem quoque ſpiritus ſeruantes in vinculo pacis, permaximum intra Chriſti ouile gregem Monachorum aggregarunt. A VLFARIVS etiam quidam nomine, nullum habens conſanguineum, vir illuſter & nobilis, per Cartam ei ad ædificandum Monaſterium locum tradidit in Albienſi confinio, vbi etiam Monachos ordinato illis Abbate ferè duodecim miſit: & iis etiam, quoniam nouo opere fabricam Monaſterij cœptam perficere ſatagebat, Libros plurimos contulit, veſtes ſacras præbuit, Calicem argenteum, ac Offertoria, Crucémque, & omnia quæ illis neceſſaria fore proſpexit adminiſtrauit. Ipſi verò tam in ædificiis rerum corporearum, quàm etiam in ædificatione animarum, ſanctæque Regulæ inſtitutis decertantes, magnam Chriſto Deo famulantium congregationem religioſorum Fratrum acquiſierunt.

POST obitum quoque sereniſſimi Imperatoris KAROLI, cùm filius eius LVDOVICVS Rex Aquitanorum Imperij curam ſuſcepiſſet, Franciæ eum partibus ire iuſſit, eique in Alſatia Maurum-Monaſterium deſignauit, vbi plures ſuæ vitæ ſequaces ex Anianæ Monaſterio collocauit. Et quoniam magnum à Palatio diſtat ſpatium locus præfatus, nec congruo occurrere tempore cùm vocaretur B poterat, & quia Imperatori multis pro cauſis erat neceſſarius: placuit Imperatori vt non longè à Palatio prouideret locum aptum ſibi, in quo cum paucis quieſcere poſſet. Sicque præfecto Abbate Fratribus Mauro degentibus, ipſe cum nonnullis Imperatoris voluntati obtemperaturus acceſſit. Vallis autem erat vicina, quæ à Palatio, vt reor, ſex non amplius millibus diſtat, quæ viri Dei placuit oculis. Ibique Imperator iuſſit conſtruere miro opere Monaſterium, quod vocatur INDA, mutuato de riuulo eiuſdem vallis nomine. In dedicatione verò Eccleſiæ adfuit Imperator, eámque de ſuis copioſiſſimè ditauit fiſcis, immunitatémque iuſſit, atque per Scripturam triginta vt ibidem Deo Fratres Chriſto famulantes perſiſterent Monachi, ſtatuit. Qua de re vt numerus impleretur, venerabilis Abbas de notis Monaſteriis lectos iubet venire Fratres, quos ſuo inſtrueret exemplo, eſſéntque aliis documentum ſalutis, quouſque inſtinctu diuinæ gratiæ ſeculari pompa relicta æterno Regi militare deſiderantes, ex eadem prouincia in eorum ſubrogarentur ordinem. Cœpit autem poſt hæc vir Dei Palatinas terere fores, olímque dimiſſum ob multorum vtilitatem ferre tumultum. Omnes ſiquidem, qui aliorùm paſſi incommoda Imperialia petebant ſuffragia, cùm ad eum accederent, alacriter ſuſceptos oſculabatur, eorúmque querimonias in ſchedulis impreſſas tempore oportuno offerebat Imperatori. Ex quibus aſſuetus aliquoties ſereniſſimus Imperator, mapulam manicáſque eius palpans, reperiebat, reperráſque legebat, atque vt vtiliùs nouerat decernebat. propter obliuionem quippe talibus in locis C eas ferre ſolitus erat. Libenter etiam huiuſmodi querimonias audiebat Imperator, & ob id quàm maximè ſedulò illum in Palatio fore iubebat. Etenim qui eum ex Regni moderamine, ex diſpoſitione Prouinciarum, & ex ſuis conſulerent vtilitatibus, erant perplures. Nullus prorſus afflictorum miſeriis ita compatiebatur, nullúſque Monachorum inopiam ita Regi vt ipſe pandebat. Erat quippe miſerorum aduocatus, ſed Monachorum Pater, pauperum conſolator Monachorum eruditor. Diuitibus pabulum vitæ præbebat, Monachorum mentibus Regulæ diſciplinam inculcabat. Omnium licèt vtilitatibus conſuleret, Monachorum tamen neceſſitatibus ſedulò intendebat.

PRÆFECIT eum quoque Imperator cunctis in Regno ſuo Cœnobiis, vt ſicut Aquitaniam Gotiámque norma ſalutis inſtruxerat, ita etiam Francos ſalutifero imbueret exemplo. Multa denique Monaſteria erant, quæ quondam regulariter fuerant inſtituta: ſed paulatim tepeſcente rigore regularis penè deperierat ordo. Vt autem, ſicut vna omnium erat profeſſio, fieret etiam omnium Monaſteriorum ſalubris vna conſuetudo: iubente Imperatore, aggregatis Cœnobiorum Patribus, vnà cum quampluribus Monachis perplures reſedit dies. Omnibus ergo ſimul poſitis, Regulam ab integro diſcutiens, cunctis obſcura dilucidans, dubia patefecit, priſcos errores abſtulit, vtiles conſuetudines affectúſque confirma-

A uit. Iudicia igitur Regulæ, cunctáque dubia ad proficuum deducta effectum, quas minus Regula pandit conſuetudines aſſentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare Inſtitutum Imperatori confirmandum præbuit, vt omnibus in Regno ſuo poſitis Monaſteriis obſeruare præciperet. ad quem librum ſcire cupientem dirigimus. Cui protinus Imperator aſſenſum præbuit, inſpectoréſque per ſingula poſuit Monaſteria, qui vtrum ea quæ viſa fuerant, ſic obſeruarentur, inſpicerent, quique etiam formam ſalubrem ignorantibus traderent. --- :· LVDOVICVS PIVS.

CERNENS quoque nonnullos totis niſibus anhelare in acquirenda Monachorum Cœnobia, eáque non tantùm vt precibus obtineant, verumetiam decertare muneribus, ſuíſque vſibus ſtipendia Monachorum expendi, ac per hoc diruta nonnulla, alia verò fugatis Monachis à ſecularibus obtineri Clericis: Adiit hac de cauſa piiſſimum Imperatorem, precibúſque pulſat, vt ab eiuſmodi contentionibus Clericos, Monachos verò ab hoc redderet periculo exortes. Aſſenſum præbet glorioſiſſimus Imperator, & Monaſteria in Regno ſuo cuncta prænotata, in quibus ex iis regularem Abbatem eſſe queant decernit, ac per Scripturam, vt inconcuſſa omni maneant tempore firmare præcepit, ſuóque annulo ſignauit. Sicque multorum cupiditatem Monachorum, nihilominus & pauorem exterſit. Erant etiam quædam ex eis Monaſteria multa, in quibus deeſſent Monachi. Quæ conſiderans ſuggerente præfato viro piiſſimus Rex, iuxta poſſe ſeruire præcepit, itaut
B nihil Deo famulantibus deeſſet: ac per hoc alacrem pro eo, eiúſque prole, totiúſque Regni ſtatu piiſſimum precarentur Dominum. Hiis verò Monaſteriis, quæ ſub Canonicorum relicta ſunt poteſtate, conſtituit eis ſegregatim vnde viuere regulariter poſſent. Cetera Abbati conceſſit. --- :·

Ex Libro de Tranſlatione corporis ſancti HVCBERTI *Antiſtitis à Leodio ad Andagium.*

QVOMODO qualitérve monente, imò compellente CHRISTI honore, & amore, creſcente etiam atque flagrante erga diuinum cultum, piiſſimámque Sanctorum Dei venerationem fidelium deuotione ſub piiſſimo Deóque amantiſſimo HLVDOVICO Imperatore, in transferendo memorati & ſæpè memorandi ſanctiſſimi viri corpore ſit actum breuiter fidelitérque conſtat eſſe ſubnexum. Anno ſiquidem DCCCXIII. felicíſſimæ Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, 813.
exempto rebus humanis famoſiſſimo Imperatore KAROLO victorioſiſſimo piiſſimóque Auguſto, qui Regni Francorum ſpacia longè latéque dilatauit, & Chriſti gloriam in ſuis finibus ampliauit, inſuper & multarum Gentium cæcitatem quanta potuit virtute perculit, ereptáſque de profundis tenebris lucis claritate conſpicuas reddidit: HLODOVVICVS glorioſus filius eius ſceptra Imperialia ſibi dedita,
C atque à Deo tradita, poſt eum feliciter ſuſcepit. Decebat namque Chriſtum talem ac tantum Imperio ſuo præficere Principem, in quo non modò auiti ſpecimen eluceret Imperij: ſed & qui mentis nobilitate inſignis, prudentiâ ſingularis, moribúſque innocuis, cunctis ſibi ſubiectis fieret tot virtutum excellentiâ imitabilis. Hic ergo Imperij ſui primordia talibus tantíſque dedicare auſpiciis inſtituit, vt incorrecta corrigerentur, bona collapſa erigerentur, & ſtantia ſolidarentur. Et quiſque Ordo in Regno ſibi tradito non paſſim leuitate iactarus à propria regula exorbitaret: ſed laicus Ordo iuſtitiæ deſeruiret, atque armis pacem ſanctæ Eccleſiæ defenderet. Monaſticus Ordo quietem diligeret, orationi inſtaret, & qui ſe ſeculi actibus remouiſſet, eiſdem iterum nec voluntate, nec neceſſitate ſemet ſubderet. Epiſcopalis autem Ordo vt his omnibus ſuperintenderet, ſcilicet vt ſi qui ab his aut voluntate, aut neceſſitate deuiarent, eorum ſolerti iudicio, prudentíque conſilio, ad lineam rectitudinis correcti redirent.

IN quibus, vt reuera decet, cùm multi imitatione digniſſimam talibus eius monitis præberent obtemperantiam, pars horum non minima extitit VVALCANDVS venerandus Epiſcopus. Is enim partim diuinitatis inſtinctu, & mercedis intuitu; partim verò huius ſacratiſſimi Principis talibus monitionibus incitatus, ſtudebat magnopere plebem ſibi à Domino traditam bonorum operum exercitiis nobilitare, & de bonis ad meliora ſemper euehere; ac ſi quid in Epiſcopio ſuo reſediſſet emendatione dignum, totis niſibus in meliorem ſtatum recuperare. --- :·

LVDOVICVS PIVS.

VNDE inter cetera, quæ emendationem poſtulabant, obtulit ſe eius munifi- A
centiæ Cella quædam antiquo nomine vocata ANDAGIVM: quæ olim quidem inhabitatoribus habitus Canonici floruit, ſed per exceſſum temporis vetuſtate nimia collapſa, & deficientibus habitatoribus, penè fuerat annullata. Ergo ſe materia quædam obtulit eius munificentiæ, in qua liberalitatis ſuæ laxatis habenis, quàm vacuus tenacitatis eſſet, non inanibus verbis, ſed executione oſtendit operis. Namque hac penè à fundamentis reſtaurata, in meliorémque ſtatum denuò renouata, poſthabita auaritiâ, nobiliter eius ſtatum compoſuit, ædificiis honeſtis nobilitauit, & exceptis prædiis, quæ olim religioſorum virorum largitate poſſedit, alia de Epiſcopio ſuo ſuperaddidit, incolâſque loci illius Monachos eſſe voluit. Qui vt nullius rei inopes indigentiæ manus darent, atque à propoſito ſancto deficerent, vt dictum eſt, ſtrenuè præuidit, & nobiliter ordinauit. --- :·

COEPERVNT igitur vndequaque in eundem locum religioſitatis cultores confluere, & maximè nobiles viri ex Monaſterio S. Lamberti, Apoſtolicæ vitæ deſiderio accenſi, illuc conuolare, virilitérque eiuſdem ordinis vitam morum actuúmque probitate tenere. Qui augmenta ſuæ perfectionis & deuotionis requirentes, adierunt præfatum venerabilem ac deuotum Antiſtitem VValeandum, vti beatiſſimi Huberti Præſulis oſſa eis à loco eius ſepulturæ permitteret transferre, & in Cellulam ſuæ habitationis, ob ſui conſolationem, & Confeſſoris Domini ampliorem honorem, tranſportare. Qui vocis eorum petitionem, vt pius Pater, clementer exaudiuit, indignúmque locum, quo ſancta membra iacebant, B
tanto Confeſſore iudicauit. ſed & piam petitionem eorum impleri poſſe, atque debere, non abnuit. Attamen ne incautè ac paſſim, leuitatis errore dictante, id feciſſe videretur, fermè tribus annis eorum petitionem diſtulit. Sed cùm ab ipſis venerandis viris magnopere, vt id eis concederet, exigeretur, prudenti conſilio cuncta peragens, ADEBALDVM venerabilem virum Metropolitem ſuum ſuper hac re conſuluit. Qui & ipſe in tanta re conſilium ſuum, vt decebat ſummæ humilitatis virum, reputans minimum, ratum duxit, vt vnà Chriſtianiſſimum atque orthodoxum Principem LVDOVICVM Imperatorem adirent, & quæ eos pulſaret Fratrum petitio pariter edicerent. Qui & ipſe glorioſus atque inuictus Auguſtus conſiderans rem pergrandem, atque paucorum vires magnitudine ſui tranſcendentem, ad Concilium venerabile Epiſcoporum, quod tunc temporis apud Aquaſgrani congregatum erat, ſtatuit conferendum; & quid de his eſſet agendum, à ſententia ſancti Conuentus magnopere flagitandum. Iſdem autem venerabilis, ac prorſus Deo amabilis Conuentus, conſideratis vndique partibus, ſcilicet qui, & quam rem peterent, ſed & reuerentiâ Domini Confeſſoris, ſanxerunt tot religioſorum virorum voto ſancti viri oſſa committi, & in Monaſterio ſupradicto, vbi religioſiùs honorarentur, collocari. Quorum ſententiæ ſæpedictus Pontifex obedientiam præbuit, conſilio aſſenſit, & petentibus iamdictis viris venerandis, ſanctiſſimi viri Huberti corpus attribuit. Nam anno ordinationis ipſius C
825. XVI. qui eſt Incarnationis Dominicæ DCCCXXV. XI. Kalend. Octobris ad beatiſſimi Confeſſoris ventum eſt vrnam, atque à Sacerdotibus cum maxima reuerentia à loco ſepulturæ eius effoſſa, indidémque cum religioſi populi gradúſque Eccleſiaſtici frequentiâ, in beati Lamberti Eccleſiam ſancti viri oſſa ſunt tranſuecta. Vbi triduo orationibus & vigiliis proſecuta, pridie Kalendas Octobris ad memoratum Monaſterium cum loculo ſuo ſunt perlata, ibidémque Chriſto annuente, vt tanto Confeſſori competebat, ſunt decenter condita. --- :·

Ex Libro MS. Miraculorum ſancti Theodorici Remenſis.

CVM EBO Archiepiſcopus Remenſis frequenter in Palatio Regis moraretur, huiuſmodi viſio de eo in Monaſterio ſancti Remigij reuelata eſt. Erat ibi Monachus quidam nomine Raduinus, genere Longobardus, qui Abbas quondam exteterat Monaſterij, quod in monte Bardonis in Italia beatiſſimi Remigij celebri pollet memoriâ, Moderanni Rorhomagenſis Archiepiſcopi ſtudio dedicata. In quo Monaſterio dum præfatus Raduinus monachicæ profeſſionis gereret officia, ductus amore meritorum beati Remigij, ſepulcri eiuſdem limina petiit. Qui cum Fratribus eiuſdem loci vitam ducens religioſam, dignè ſeſe ad cœleſtem ſatagebat

A præparare militiam. Quadam verò die, ſacræ ſcilicet Aſſumptionis ſanctæ Dei ge- Lvdovicvs Pivs.
nitricis Mariæ, poſt exactum matutinæ ſolemniratis officium, reliquis Fratribus
quietem perentibus, ille precis grariâ ſolus remanſit in Choro, cuſtodibus Eccle-
ſiæ quieſcentibus. At vbi Pſalmotum continuatione farigatus irruenti cœpit ſo-
porati ſomno, vidit à loco ſepulcri ſancti Pontificis procedere beatiſſimam Domi-
ni Genitricem, nimio lumine coruſcantem. Cuius hærebant lateribus Euange-
liſta Iohannes, & ipſe ſacet Remigius. ſicque ſe viſi ſunt compoſitis adite gradi-
bus. Superpoſita verò manu Virgo glorioſa leuiter eius capiti: Quid hîc, inquir,
agis frater Raduine? Quo mox pedes illius oſculari procumbente, adiecit: Vbi
modo degit Ebo Remenſis Archiepiſcopus? Quo reſpondente: Palatina iuſſu
Regis exequitur negocia. Cur, ait, tam ſedulò Palatij terit limina? Prorſus hinc
nequaquam maiore ditabitur ſanctitatis efficacia. Veniet enim, veniet celertimè
tempus, quando non proſperabitut in talibus. Quem nihil ad hæc audentem re-
ſpondere, tali proſequens affatur allocutione. Quæ veſtrorum verſarut apud ho-
mines Regum diſcepratio? Tunc eo reſpondente: Domina Genitrix Saluatoris
mundi, tuæ meliùs nouit hoc ſanctitatis incortuptio, ait. Quid tantæ malo cupi-
ditatis illecti vana nunc graſſantur audacia? Illud enim tunc aderat tempus, quan-
do filiotum ſuotum contumeliis agebatur Imperator Lvdovicvs. En, in-
quit, huic aſtringens manum, ſancti Remigij auctoritas eſt à Chriſto tradita Fran-
B corum perſeuerantis Imperij. Equidem ſicut hanc gentem ſua doctriuâ conuer-
tit ab infidelitare, ſic etiam donum ſemper inuiolabile poſſidet, eis Regem vel
Imperatorem conſtituendi. Quod beatiſſima Dei Genitrice dicente, Frater præ-
memoratus euigilauit repentè. --- :

Ex Vita ſancti Anscharii *Corbeienſis Monachi, qui primus Bremenſis Archiepiſcopus extitit, Sueonum ceterorúmque Septentrioni ſubiectorum populorum Apoſtolus, & in eas regiones ſanctæ Sedis Apoſtolicæ Legatus. Scripta à ſancto* Remberto *ipſius Anſcharij diſcipulo, ac in Sede Bremenſi ſucceſſore. Ad Patres & Fratres in ſanctiſſimo Corbeiæ Monaſtero Deo militantes.*

Post hæc verò contigit, vt Herioldvs quidam Rex, qui pattem tene- *Ex Codice MS. Bibliotheca Corbeienſi.*
bat Regni Danorum, ab aliis ipſius Prouinciæ Regibus odio & inimicitiâ conuen-
tus, Regno ſuo expulſus ſit. Qui ſereniſſimum adiit Imperatorem Lvdovicvm,
poſtulans vt eius auxilio vti mereretur, quò Regnum ſuum denuò euindicare va- Cap. XI.
leret. Qui eum ſecum detentum tam ipſe quàm per alios ad ſuſcipiendam Chri-
ſtianitatem cohortatus, quò ſcilicet inter eos ita maior familiaritas eſſe poſſet, po-
pulúſque Chriſtianus ipſi ac ſuis promptiori voluntate in adiutorium ſic veniret,
C ſi vterque vnum coleret Deum: tandem gratiâ diuina tribuente ad fidem conuer-
tit, & ſacro baptiſmate perfuſum ipſe de ſacro fonte ſuſcepit, ſibique in filium ad-
optauit.

Qvem cùm iterum ad ſua reducere vellet, & eius auxilio munitus Regni ſui XII
fines repeteret, cœpit diligentiùs quærere ſi quem inueniret ſanctæ deuotionis vi-
rum, qui cum eo ire poſſet, eíque continuò adhæreret, fierétque illi & ſuis ad
cortoborandam ſuſcipiendámque fidem Domini magiſter doctrinæ ſalutatis. De
hoc itaque prædictus Auguſtus in publico Conuentu Optimatum ſuorum cum
Sacerdotibus, ceteríſque fidelibus ſuis, tractare cœpit, & vt ſibi aliquem ad tale
opus & voluntarium & condignum inuenirent, ſollicitiùs omnes rogare.

Qvod cùm vniuerſi abnuerent, nullatenus ſe quemquam ſcite tantæ deuo- XIII.
tionis virum, qui peregrinationem tam periculoſam pro Chriſti nomine ſuſcipere
vellet: extitit tunc tempotis venerabilis Abbas Monaſterij veſtri VVala, qui
memorato Imperatori dixit, vnum ſe ſcire Monachum in Monaſterio ſuo, qui
multo ardote circa diuinam Religionem ferueret, ac pro Dei nomine multa pati
deſideraret: cuiúſque pariter inſtitutionem ac mores laudauit, & quòd ad hoc
opus ſatis eſſet idoneus indicauit. Se tamen neſcire teſtatus eſt, vtrum ad hanc
peregrinationem tolerandam voluntarius eſſet. Quid plura? iubente Rege euo-
catus eſt ad Palatium Anscharivs. Cui Abbas cuncta quæ acta ſunt retulit,

Lvdovicvs Pivs.

& ad quid vocaretur aperuit. Qui ſe ad Dei ſeruicium in omnibus, quæ in cauſa A
obedientiæ iniungerentur, paratum eſſe reſpondit.

XIV. Dedvctvs itaque ad præſentiam Auguſti, cùm ab ipſo interrogaretur,
Vtrum pro Dei nomine, cauſâ in Gentibus Danorum Euangelium prædicandi
comes fieri vellet Heroldi, omninò ſe velle conſtanter reſpondit. Cui
etiam cùm Abbas intuliſſet, nullatenus ſe tantum onus iubendo illi imponere. Si
ipſe tantùm hoc ſua ſponte eligeret, ſibi gratum eſſe, & ſuæ auctoritatis ei licentiam dare. Quod ille nihilominus ſe & eligere, & modis omnibus perficere velle
reſpondit.

XV. Deniqve cùm hæc publicè proteſtarentur, eſſetque cognitum omnibus
qui in domo conuerſabantur Abbatis, cœperunt multi tantam eius admirari immutationem: quòd ſcilicet relicta patria, & propinquis ſuis, Fratrum quoque
cum quibus educatus fuerat dulciſſima affectione, alienas expetere vellet Nationes, & cum ignotis ac barbaris conuerſari. Multi quoque eum ſuper hoc deteſtari, & improperiis laceſſire, quidam à propoſito reuocare conabantur. Sed vir Dei
in cœpta voluntate immobilis permanebat. Denique cùm Abbas per dies ſingulos ad Palatium iret, ipſe domi reſidens conſortia omnium fugiebat, & in quadam
vinea iuxta poſita ſolitarium ſibi locum eligens orationi & lectioni vacabat.

XVI. Erat autem etiam tunc cum domno Abbate quidam Frater Monaſterij veſtri nomine Autbertus, qui cùm eum ſollicitum nimis ac triſtem, & quotidie ſecretiùs ſibi conſiſtere, & nullius conſortio vel colloquio vti videret, cœpit ei compati. Et quadam die pergens ad locum, vbi in ſupradicta vinea ſolus ſedebat, cœpit ab eo inquirere, vtrum veraciter peregrinationem illam vellet ſuſcipere. Qui
ſperans eum hoc non ob compaſſionem, ſed propter aſtutiam magis inquirere,
» reſpondit: Quid vobis curæ eſt ſuper hoc? nolite mentem meam tali inquiſitione
conturbare. Ille verò nihil omninò ſe deceptionis in hac re protendere teſtabatur, ſed magis veraciter ſcire velle, vtrum ille in propoſita voluntate diſponeret
» perſeuerare. Tunc ipſe congratulans eius beneuolentiæ, reſpondit: Ego inter-
» rogatus ſi pro Dei nomine vellem in Gentes peregrinas ire ad prædicandum Euan-
» gelium Chriſti. Cui propoſitioni ego nequaquam reniti auſus ſum: imò totis
» viribus exopto, vt mihi ad hoc detur copia eundi. nullúſque ab hac intentione
» mentem meam immutare poterit. Tunc præfatus Frater ei reſpondit: Et ego te
» nunquam patiar ſolum ire: ſed pro Dei amore tecum proficiſci cupio, tantum vt
» domni Abbatis licentiam mihi impetres.

XVII. Firmata itaque inter eos hac religioſa contentione, redeunti Abbati ipſe
obuius aſtitit, & quòd ſibi ſocium inuentum haberet; qui huius profectionis comes eſſe voluntarius vellet, indicauit. Cuius perſonam cùm Abbas requireret, &
ille Fratrem Auſbertum nominaret, multo miraculo obſtupuit: nequaquam putans eum, qui & nobilis proſapiæ in ſeculo, & apud eum tunc familiaris, ac poſt
eum Domus eius Procurator habebatur, talia velle. Aduocatum tamen eum ſuper hoc interrogauit. Qui reſpondit, nequaquam ſe pari poſſe vt ille ſolus iret, C
ſed pro Chriſti nomine ſe velle ei ſolatio & adiutorio fieri, ſi ſuam & Fratrum haberet licentiam. Cui domnus Abbas ſe daturum licentiam, ſi ille ſpontaneè hanc
profectionem eligeret, reſpondit. Nullum tamen eis ex familia ſua comitem deputaturum ad obſequium ſeruitij; niſi fortè ipſi aliquem ad hoc prouocare poſſent,
vt ſua ſponte eum eis ire vellet. Hoc autem venerabilis Abbas non de inaffectione faciebat, ſed quia abominabile & iniuſtum videbatur, vt quis inuitus inter Paganos conuerſari videretur.

XVIII. Post hæc itaque ambo deducuntur ad Regem. Quorum voluntati & deſiderio condelectatus, ipſe dedit eis & Eccleſiaſtica miniſteria, & ſcrinia atque tentoria, ceteráque ſubſidia, quæ tanto itineri videbantur neceſſaria, & cum præfato Herioldo ire præcepit: denuntians vt eius fidei maximam impenderent ſollicitudinem; eúmque & ſuos, qui ſimul cum eo baptizati fuerant, pia exhortatione
ne ad priſtinos reducerentur, diabolo inſtigante, errores, continuè laborarent, ſimúlque etiam alios ad ſuſcipiendam Chriſtianitatem verbo prædicationis ſtrenuè
commonerent.

XIX. Dimissi itaque ab Imperatore nullum habuerunt ſocium, qui eis aliquid
ſeruitij impenderet, quoniam nemo ex familia Abbatis cum eis ſua ſponte ire,
nec

Digitized by Google

A nec ille quemquam ad hoc inuitum cogere volebat. Herioldvs quoque, cui commiſſi fuerant, adhuc rudis & neophitus, ignorabat qualiter ſerui Dei tractari debuiſſent. Sui quoque tunc nuper conuerſi, & longè aliter educati, non multa ſuper eos cura intendebant. Cum graui itaque difficultate hanc ſuſcipientes peregrinationem, peruenerunt Coloniam. Vbi tunc temporis venerandus Antiſtes Hadeboldvs, compatiens eorum neceſſitati, dedit eis nauem optimam vbi ſua reponerent, in qua erant duæ manſiunculæ ſatis optimè præparatæ. Hanc itaque prædictus Herioldus conſpiciens, elegit in eadem naui cum illis manere, vt ipſe vnà & illi potirentur altera manſiuncula. Sicque inter eos familiaritas cœpit & beneuolentia creſcere, ſui quoque exhinc ſeruitium eis diligentius impendebant. Inde ingreſſi per Dorſtatum & vicinia Friſonum tranſeuntes, ad confinia peruenerunt Danorum. Et quia interdum pacificè in Regno ſuo Herioldus Rex conſiſtere non poterat, dedit ei memoratus Auguſtus vltra Albiam beneficium, vt ſi quando ei neceſſarium eſſet, ibi ſubſiſtere poſſet.

Præfati itaque ſerui Dei cum eo poſiti, aliquando inter Chriſtianos, aliquando inter Paganos conſtituti, cœperunt verbo Dei inſiſtere, & quoſlibet poterant ad viam veritatis monere. Multi enim exemplo & doctrina eorum ad fidem conuertebantur, & creſcebant quotidie qui ſalui fierent in Domino. Ipſi quoque diuino inſpirati amore ad promulgandam deuotionis ſuæ Religionem, XX.
B cœperunt curioſè pueros quærere quos emerent, & ad Dei ſeruitium educarent. Præfatus quoque Herioldus ex ſuis aliquos ſub eorum cura erudiendos poſuit. Sicque factum eſt vt Scholam inibi paruo tempore ſtatuerint xii. aut eo ampliùs puerorum. Alios quoque hinc indè ſibi adſciuerunt ſeruitores & adiutores, cœpitque eorum fama & religio in Dei nomine fructuoſiùs creſcere. Cùm itaque in hoc ſancto propoſito biennio aut eo ampliùs morarentur, contigit iam dictum Fratrem Autbertum infirmitatis grauari moleſtia. Qua de cauſa inde ad nouam Corbeiam deductus, languore diuino ingraueſcente, felici vt credimus, tranſitu, in tempore Paſchæ, ſicuti & ipſi antea à Domino reuelatum fuerat, diem inibi clauſit extremum.

Interim verò contigit Legatos Sueonum ad memoratum veniſſe Lvdovicvm, qui inter alia Legationis ſuæ mandata clementiſſimo Cæſari innotuerunt, eſſe multos in Gente ſua, qui Chriſtianæ Religionis cultum ſuſcipere deſiderarent. Regis quoque ſui animum ad hoc ſatis beneuolum; vt ibi Sacerdotes Dei eſſe permitteret. Tantùm eius munificentiâ mererentur, vt eis Prædicatores deſtinaret idoneos. Quos religioſiſſimus audiens Imperator, plurimùm exhilaratus, denuò quærere cœpit quos in illas partes dirigeret, qui probarent vtrum populus ille ad credendum paratus eſſet, ſicuti Miſſi illi intimauerant, & cultum Chriſtianæ Religionis illis tradere inciperent. Vnde factum XXI.
C eſt, vt iterum cum memorato Abbate veſtro sereniſſimus Imperator tractare cœperit, ſi quem fortè de ſuis Monachis inuenire poſſet, qui pro Chriſti nomine in illas partes ire vellet, aut certè qui cum Herioldo moraretur, & is qui cum eo erat ſeruus Dei Anscharivs illam ſuſciperet Legationem. Qua de re contigit vt regio iuſſu abhinc ad Palatium vocaretur. Cuique denuntiatum eſt, ne ſe raderet antequam ad præſentiam Imperatoris veniret.

Vir autem Dei ad quod vocaretur omninò prænoſcens, cœpit toto cordis XXII. feruore in amore Dei exardeſcere, & omne gaudium exiſtimare, ſi lucrandis ſibi animabus liceret inſiſtere. Si quid quoque in huiuſmodi perfectione contrarietatis ſiue aduerſitatis ei potuiſſet accidere, propoſuit animo patienter pro Chriſto tolerare. --- :· Cùm itaque ante præſentiam Cæſaris adductus interrogatus ab eo fuiſſet, vtrum Legationem illam ſuſcipere vellet, libera voce reſpondit: Se paratum ad omnia, quæ illi pro Chriſti nomine ſua auctoritate decreuiſſet iniungere.

Tvnc Dei prouidentia ſocium illi ex veſtra fraternitate venerabilis Abbas in- XXIII. uenit Nonum VVimarum, tanto operi ſatis condignum & voluntarium. Porrò cum Herioldo eſſe diſpoſuit Patrem deuotiſſimum Giſlemarum, fide & operibus bonis probatum, atque in zelo Dei feruentiſſimum. Suſcepit itaque Legationem ſibi à Cæſare iniunctam, vt in partes iret Sueonum, & probaret vtrum populus ille ad credendum paratus eſſet, ſicuti Miſſi ſupradicti innotuerant. In qua Lega-

Digitized by Google

LVDOVICVS PIVS. tione quanta quámque grauia perpeſſus ſit mala; meliùs ipſe qui interfuit prædictus Pater VVimarus intimare poterit. Nobis hoc tantùm narraſſe ſufficiat, quòd dum in medio ferè eſſent itinere, in pyratas offenderunt. Et cùm negotiatores qui cum eis ibant ſe viriliter defenderint, & primò quidem victoriam ceperint, in ſecundo tamen ab iiſdem pyratis deuicti, ac ſuperati ſunt. itaut naues & omnia quæ habebant eis tulerint, & ipſi vix pedibus ad terram fugientes euaſerint. Ibi itaque & munera regia, quæ illuc deferre debuerant, & omnia quæ habuerant, perdiderunt: excepto parum quid, quod fortè proſilientes è naui ſecum auferre & aſportare poterant. Inter quæ & penè quadraginta Libros, quos ad ſeruitium Dei ſibi aggregauerant, illis diripientibus amiſerunt. Hoc itaque facto cùm quidam reuerti, quidam inantea ire diſponerent, ſeruus Dei à cœpto itinere nulla ratione flecti potuit: quin potiùs in Dei ponens arbitrio quid illi contingeret, nequaquam redire diſpoſuit antequam nutu Dei dinoſceret, vtrum in illis partibus licentia prædicandi fieri poſſet. A

XXIV. Cvm graui itaque difficultate pedibus poſt hoc per longiſſimam viam incedentes, & vbi congruebat inter iacentia maria nauigio tranſeuntes, tandem ad portum Regni ipſorum, qui Byrca dicitur, peruenerunt. Vbi benignè à Rege eorum, qui Bem vocabatur, ſuſcepti ſunt: Miſſis eius referentibus qua de cauſa aduenerint. Cognita itaque Legatione eorum, & cum ſuis de huiuſmodi negotio pertractans fidelibus, omnium pari voto atque conſenſu dedit licentiam eis ibi manendi, & Euangelium Chriſti prædicandi: conceſſa libertate, vt quicumque vellent eorum doctrinam expeterent. Itaque alacri corde ſerui Dei videntes proſperè ea quæ optauerunt ſucceſſiſſe, populis ibi conſtitutis verbum ſalutis adnunciare cœperunt. Plures quoque erant, qui eorum Legationi fauebant. Multi etiam apud eos captiui habebantur Chriſtiani, qui gaudebant iam tandem ſe myſteriis diuinis poſſe participari. Probatúmque eſt omnia ita veraciter conſtare, ſicuti Miſſi ipſorum ſereniſſimo Cæſari innotuerunt, & baptiſmi gratiam nonnulli deuotè expetebant. Inter quos Præfectus vici ipſius, & Conſiliarius Regis admodum illi amabilis, Herigarivs nomine, ſacri baptiſmatis donum ſuſcepit, atque in fide Catholica firmiſſimus extitit. Ipſe namque in hereditate ſua Eccleſiam fabricauit, & in Dei ſeruitio ſemetipſum religioſiſſimè exercuit. Huius viri diuerſa extant inſignia, & eius inuictæ fidei multa probantur indicia, quæ in ſequentibus euidentiùs exponemus. B

XXV. Peracto itaque apud eos altero dimidio anno, præfati ſerui Dei cum certo ſuæ Legationis experimento, & cum Literis regia manu more ipſorum deformatis, ad ſereniſſimum reuerſi ſunt Auguſtum. Cui, honorificè, & cum maxima pietatis beneuolentia ab eo ſuſcepti, narrauerunt quanta Dominus ſecum egerit, & quòd oſtium fidei in illis partibus ad vocationem Gentium patefactum fuerit. Hoc itaque deuotiſſimus audiens Imperator, immenſo lætificabatur gaudio, paritérque recolens quæ iam olim apud Danos circa Dei cultum concepta fuerant. C Et laudes ac gratias omnipotenti Domino referens, ardore fidei ſuccenſus quærere cœpit quomodo in partibus Aquilonis, in fine videlicet Imperij ſui, Sedem conſtituere poſſet Epiſcopalem. Vnde congruum eſſet Epiſcopo ibi conſiſtenti cauſa prædicationis illas frequentiùs adire partes, & vnde etiam omnes illæ barbaræ Nationes faciliùs vberiúſque capere valerent diuini myſterij ſacramenta.

XXVI. Cvm itaque pro huiuſmodi ſollicitudine cura vigilanti inſtaret, quibuſdam fidelibus ſuis referentibus ei innotuit, quòd cùm glorioſæ memoriæ pater ſuus Carolvs Auguſtus omnem Saxoniam ferro perdomitam, & iugo Chriſti ſubditam, per Epiſcopatus diuiſit, vltimam partem ipſius prouinciæ, quæ erat in Aquilone vltra Albiam, nemini Epiſcoporum tuendam commiſit: ſed ad hoc reſeruare decreuit, vt ibi Archiepiſcopalem conſtitueret Sedem. Ex qua Domini gratia tribuente etiam ſucceſſio fidei Chriſtianæ in exteras proficeret Nationes. Qua de re primitus etiam ibi Eccleſiam per quemdam Epiſcopum Galliæ, Amalharivm nomine, conſecrari fecit. Poſtea etiam ipſam parochiam Preſbytero Heridach nomine ſpecialiter gubernandam commiſit: nec omninò voluit vt vicini Epiſcopi aliquid poteſtatis ſuper eum locum haberent. Quem etiam Preſbyterum conſecrari diſpoſuerat Epiſcopum. Sed velociter eius de hac luce tranſitus hoc ne fieret impediuit.

A Poſt obitum itaque tantæ memoriæ Auguſti, filio eius ſupradicto videlicet Imperatore Lvdovico in ſede Regni eius collocato, ſuggerentibus quibuſdam partem illam prouinciæ, quæ vltra Albiam erat, in duo diuiſit, & duobus vicinis Epiſcopis interim commendauit. Non enim ſatis attendit patris ſui ſuper hoc conſtitutionem, aut certè omnimodis ignorauit. Iſta verò facta occaſione, qua iam fides Chriſti in partibus Danorum atque Sueonum per gratiam Dei fructificare cœperat, cognito patris ſui voto, ne quid eius ſtudij imperfectum remaneret, vnà cum conſenſu Epiſcoporum, ac plurimo Synodi conuentu, in præfata vltima Saxoniæ Regione trans Albiam in ciuitate Hammaburg Sedem conſtituit Archiepiſcopalem, cui ſubiaceret vniuerſa Nordalbingorum Eccleſia, & ad quam pertineret omnium regionum Aquilonalium poteſtas ad conſtituendos Epiſcopos ſiue Preſbyteros in illas partes pro Chriſti nomine deſtinandos. Lvdovicvs Pivs. XXVII.

Ad hanc ergo Sedem domnum & Patrem noſtrum ſanctiſſimum Anscharivm prædictus Imperator ſolemniter conſecrari fecit Archiepiſcopum per manus Drogonis Mettenſis Præſulis, & ſummæ ſanctæque Palatinæ dignitatis tunc Archicapellani. Adſtantibus Archiepiſcopis, Ebone Remenſi, Heti Treuerenſi, & Otgario Magontiacenſi, vna cum pluribus aliis in Conuentu Imperij Præſulibus congregatis. Aſſiſtentibus quoque, & conſentientibus, ac pariter conſecrantibus, Helingaudo & VVlgerico, Epiſcopis: à quibus iam dictas parochiæ illius B partes commendatas ceperat. Et quia diœceſis illa in periculoſis fuerat locis conſtituta, ne propter barbarorum imminentem ſæuitiam aliquomodo deperiret, & quia omnimodis parua erat, quandam Cellam in Gallia *Turholt* vocatam ad eandem Sedem perpetuò ſeruituram eius Legationi tradidit. XXVIII.

Et vt hæc omnia perpetuum ſuæ ſtabilitatis retinerent vigorem, eum honorabiliter ad Sedem direxit Apoſtolicam, & per Miſſos ſuos venerabiles Bernoldum & Ratoldum Epiſcopos, ac Geroldvm illuſtriſſimum Comitem, omnem hanc rationem ſanctiſſimo Papæ Gregorio intimari fecit confirmandam. Quod etiam ipſe tam decreti ſui auctoritate, quàm etiam pallij datione more prædeceſſorum ſuorum roborauit, atque ipſum in præſentia conſtitutum Legatum in omnibus circumquaque gentibus Sueonum ſiue Danorum, necnon etiam Sclauorum, aliarúmque in Aquilonis partibus Gentium conſtitutarum, vnà cum Ebone Remenſi Archiepiſcopo, qui ipſam Legationem antè ſuſceperat, delegauit, & ante corpus & confeſſionem ſancti Petri Apoſtoli publicam euangelizandi tribuit auctoritatem. Et ne horum quidquam in futurum irritum fieret, omnem reſiſtentem, & contradicentem, vel quolibet modo his ſanctis ſtudiis piiſſimi Imperatoris inſidiantem anathematis mucrone percuſſit, atque perpetua vltione reum diabolica ſorte damnauit. XXIX.

Porro vt præmiſimus eadem Legatio auctoritate Paſchalis Papæ Eboni Remenſi Archiepiſcopo priùs commendata fuerat. Siquidem ipſe, vt credimus, diuino afflatus ſpiritu pro vocatione Gentium, & maximè Danorum, quos in Palatio C ſæpiùs viderat, & diabolico deceptos errore dolebat, feruentiſſimo ardebat deſiderio, & pro Chriſti nomine ſe ſuáque omnia ad ſalutem Gentium tradere cupiebat. Cui etiam domnus Imperator locum vnum vltra Albiam, qui vocatur *VVelanao* dederat, vt quoties illas in partes pergeret, locum ſubſiſtendi ibi haberet. Multotiens itaque ipſe ad eundem venit locum, & pro lucrandis animabus multa in Aquilonis partibus dipenſauit, ac plurimos Religioni Chriſtianorum adiunxit, atque in fide Catholica roborauit. XXX.

Verum poſt ordinationem domni & Patris noſtri Anſcharij ſuperiùs comprehenſam, viſum eſt illis de eadem Legatione inter ſe conferentibus, neceſſarium eſſe vt aliquis illi ordinaretur adiutor, qui in partibus Sueonum miniſterij Epiſcopalis officio fungeretur: quoniam in regione tam longè poſita præſens adeſſe deberet Pontifex, & ipſe ſolus ad vtrumque locum minus ſufficeret. Cum conſenſu itaque & voluntate prædicti Imperatoris, venerabilis Ebo quemdam propinquum ſuum Gavtbertvm nomine ad hoc opus electum, & Pontificali inſignitum honore, ad partes direxit Sueonum: cuique miniſteria Eccleſiaſtica & neceſſarios ſumptus tam ex ſua quàm ex datione regia abundè tribuit, cúmque, quaſi vice ſua quidem prædicandi officium priùs auctoritate Apoſtolica ſuſcepiſſet, Legatum in gentibus Sueonum eſſe conſtituit. XXXI.

LVDOVICVS PIVS. XXXII. CVI etiam poſtea clementiſſimus Auguſtus ſuggerente eodem venerabili Præſule Ebone, Cellam, quam ipſe in loco memorato *VVelanao* conſtruxerat, quaſi locum refrigerij tradidit, vt ſcilicet ad ipſius miniſterium officij perpetua ſtabilitate deſeruiret. Prædictus itaque Gautbertus, quem ipſi conſecrantes honore Apoſtolici nominis Simonem vocauerunt, ad partes veniens Sueonum honorificè & à Rege & à populo ſuſceptus eſt, cœpítque cum beneuolentiâ & vnanimitate omnium Eccleſiam inibi fabricare, & publicè Euangelium fidei prædicare. Fiebárque gaudium ſalutis Chriſtianis ibi degentibus, & de die in diem numerus credentium augebatur. A

XXXIII. INTERIM quoque Dominus & Paſtor noſter in dioceſi ſibi commiſſa, & in partibus Danorum ſtrenuè ſuum implebat officium, & exemplo bonæ conuerſationis multos ad fidei gratiam prouocabat. Cœpit quoque ex gente Danorum atque Sclauorum nonnullos emere pueros, aliquos etiam ex captiuitate redimere, quos ad ſeruitium Dei educaret. Quorum quoſdam ad Cellam prædictam *Turholt* nutriendos poſuit. Fuerúntque cum eo hic ex ſocietate veſtra ſancti Patres noſtri & magiſtri, quorum doctrina & inſtitutione feliciter nobiſcum Religionis diuinæ creuit opinio.

XXXIV. VERVM cùm hæc in vtraque parte laudabiliter & Deo dignè agerentur, contigit ex improuiſo pyratas aduenientes Hammaburgenſem ciuitatem nauigio circumdediſſe. Quod cùm inopinatè & ſubitaneè accidiſſet, ſpatium non fuit pagenſes congregandi. Quippe cùm & Comes, qui eo tempore præfecturam loci illius tenebat, illuſtriſſimus vir BERNARIVS tunc deeſſet: domnus verò Epiſcopus ibi poſitus cum his qui aderant in vrbe ipſa, vel in ſuburbio manentibus, primo quidem audito aduentu eorum, locum ipſum continere voluit, donec maius eis veniret auxilium. Sed implentibus Paganis, & ciuitate iam obſeſſa, cùm eis reſiſti non poſſe conſpicit, quomodo pignora ſanctarum reliquiarum aſportarentur præparauit. Sicque ipſe Clericis ſuis huc & illuc fugâ diſperſis, etiam ſine cappa ſua vix euaſit. Populi quoque à loco ipſo exeuntes, & hac illácque palantes, plurimis aufugientibus, quidam capti, plerique etiam perempti ſunt. Deniqne hoſtes direpta ciuitate, & omnibus quæ in ea, vel in vico proximo erant, ſpoliatis; cùm veſpertino tempore eò aduentaſſent, noctem ipſam conſequenti die & nocte ibi conſederunt. Sicque ſuccenſis omnibus ac direptis, egreſſi ſunt. Ibi Eccleſia miro opere magiſterio domni Epiſcopi conſtructa, vnà cum clauſtris Monaſterij mirificè compoſitis, igni ſuccenſa eſt. Ibi Bibliotheca, quam ſereniſſimus memoratus Imperator eidem Patri noſtro contulerat, optimè conſcripta, vnà cum pluribus aliis Libris, igni diſperiit. Sicque omnia quæ inibi aut in Eccleſiaſticis miniſteriis, aut in aliis theſauris & facultatibus habuerat, aut prædatione, aut igne hoſtili impetu direpta ſunt, vt quaſi nudum eum dimiſerint. Quippe cùm penè nihil exinde priùs elatum ſit, nec tunc quidem aliquid ſubuentum, niſi quod quiſque fugiens caſu arreptum ſecum forſitan exportare potuit. Pro quibus omnibus domnus & Pater ſanctiſſimus nullatenus vel animo moleſtabatur, vel labiis peccauit; ſed cùm omnia ferè, quæ ab initio Epiſcopatus aggregare vel in fabricam ædificiorum componere potuerat, vno velut momento perdidit, illud beati Iob ſæpius verbis replicabat. *Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit ita factum eſt. Sit nomen Domini benedictum.* B C

XXXV. HIS itaque ita peractis, cùm domnus Epiſcopus cum ſuis in multis eſſet preſſuris & calamitatibus, & Fratres congregationis eius vna cum ſanctiſſimis pignoribus varia loca circumeundo huc illúcque vagarentur, & nuſquam ſedetent quieti. Præualeſcente iniqui machinatione, contigit etiam diabolico inſtinctu vt populus Sueonum feruore zeli accenſus præfatum Gautbertum Epiſcopum inſidioſè perſequi cœperit. Factúmque eſt vt ad domum in qua manebat vnanima conuentione pars quædam populi cauſa direptionis irrueret, & nepotem quidem ipſius Hithardum nomine gladio peremerit, & odio Chriſtiani nominis percuſſum Dei, vt credimus, Martyrem fecerit. Ipſum verò cum ceteris ſociis qui ſimul aderant ligauerunt, & diripientes omnia quæ apud eos inuenire potuerunt, contumelia & opprobriis affectos à finibus ſuis expulerunt. Quod tamen non regio iuſſu factum, ſed populari tantùm conſpiratione eſt perpetratum. --- :

A PER idem ferè temporis accidit, vt etiam quidam Rex Sueonum nomine AVOVNDVS eiectus Regno ſuo apud Danos exul fuerit. Qui fines Regni quondam ſui denuò repetere cupiens, cœpit ab ipſis auxilium quærere, ſpondens quòd ſi ſe ſequerentur multa eis poſſent donaria prouenire. Proponebat enim eis vicum nominatum Byrca, quòd ibi multi eſſent negotiatores diuites, & abundantia totius boni, atque pecunia theſaurorum multa. Ad illum itaque vicum ſe illos promittebat ducturum, vbi ſine exercitus ſui damno multo ſuæ neceſſitatis fruerentur commodo. Illi ergo promiſſis muneribus delectati, & theſaurorum adquiſitione auidi, in auxilium eius expeditorum ad pugnam hominum viginti & vnam naues impleuerunt, & cum eo deſtinauerunt. Ipſe verò de ſuis naues habebat vndecim. Exeuntes ergo de Danis, ad vicum inſperatè venerunt memoratum, & forte tunc Rex ipſorum longiùs inde aberat, & Principes ac populi multitudo congregari non poterant. Tantùm ſupradictus Herigarius Præfectus ipſius loci cum eis qui ibi manebant negotiatoribus & populis præſens aderat. In magna ergo anguſtia poſiti ad ciuitatem, quæ iuxta erat, confugerunt, cœperunt quoque diis ſuis, imò dæmonibus vota & ſacrificia promittere & offerre, quo eorum auxilio in tali ſeruarentur periculo. Sed quia ciuitas ipſa non multùm firma erat, & ipſi ad reſiſtendum pauci; miſerunt ad eos Legatos dexteram & fœdus poſtulantes. B Quibus Rex præfatus mandauit, vt pro redemptione ipſius vici centum libras argenti perſoluerent, ſicque pacem haberent. Quod illi vt petebat ſtatim miſerunt, & à Rege iamdicto ſuſceptum eſt. Porrò Dani grauiter huiuſmodi conuentionem ferentes; quia non ſicuti diſpoſuerant actum fuiſſet, cœperunt velle ſuper eos ſubitò irruere, & locum ipſum funditus deprædari atque incendere, dicentes vnumquemlibet negotiatorem plus ibi habere quàm ſibi oblatum fuiſſet, & nullo modo ſe tantam calumniam ſufferre poſſe. Cùm hæc ergo inter ſe agerent, & ad diripiendam vrbem in quam confugerant ſe præpararent; hoc quoque illis innotuit. Vnde rurſus pariter congregati, cùm nullo modo vires haberent reſiſtendi, nullâque eis ſpes eſſet refrigerij, ad vota & ſacrificia maiora diis ſuis offerenda ſe inuicem cohortabantur. Contra quos iratus fidelis domini Herigarius: Maledicta ſint, inquit, à Deo noſtro vota & ſacrificia veſtra cum idolis veſtris. « Quamdiu vultis dæmonibus ſeruire, & vos ipſos ad perniciem veſtri votis inanibus in paupertate redigere? Ecce multa obtuliſtis, & ampliora vouiſtis. Inſuper « & c. libras argenti dediſtis. Quid profuit vobis? Ecce omnia quæ habetis veniunt « diripere. Vxores veſtras & filios veſtros ducent captiuos; ciuitatem & vicum « igni ſuccendent, & vos gladio peribitis. Quid ergo vobis proſunt ſimulachra veſtra? « Ad quam vocem illi omnes perterriti, & quid agerent neſcij, vnanimiter « reſponderunt: Salus noſtra & conſilium in tua ſit deliberatione, & quidquid no- « bis ſuggeſſeris ſine dubio faciemus. Quibus ille. Si, inquit, vota ſpondere vul- « tis, vouete & reddite omnipotenti Deo qui regnat in cœlis, & cui ego in conſcien- « C tia pura, & fide recta deſeruio. Ipſe omnium Dominus eſt; in voluntate eius om- « nia ſunt poſita, nec eſt qui eius ditioni poſſit reſiſtere. Si itaque eius auxilium toto « corde petieritis, omnipotentiam ipſius vobis non defuturam ſentietis. Accepto igitur ab eo conſilio, tunc vnanimes & voluntarij exeuntes ſicut ſibi conſuetudinis erat in campum pro liberatione, ſibi ieiunium & eleemoſynas Domino Chriſto deuouerunt. --- ;.

VERVM inter hæc ſuperiùs cōprehenſa, contigit bonæ memoriæ LVDOVICVM ſereniſſimum Imperatorem diuino ordinante iudicio vita præſenti deceſſiſſe. Poſt cuius obitum eùm de Regni diuiſione magna fieret perturbatio, Paſtoris quoque noſtri aliquando labefactari cœpit Legatio. Nam cùm Cella ſupradicta *Turholt* in partem conceſſiſſet venerandi Regis KAROLI, ipſe eam à ſeruitio quod patet ſuus diſpoſuerat, amouit; & vobis benè cognito dedit REGINARIO. Pro qua re eùm à fratribus ſuis glorioſiſſimis Regibus, & à multis quoque aliis ſæpiùs fuiſſet admonitus, & ipſe eorum petitioni nullatenus aſſentiret, iam dictus Pater noſter tunc cœpit arteri neceſſitatibus & indigentiis. Vnde contigit vt & Fratres veſtri, qui tunc cum eo hic aderant, ad veſtram ſocietatem redierint, & multi quoque alij cauſa paupertatis eum dereliquerint. Ipſe tantum cum paucis, qui cum eo ſubſtiterant, prout poterat ſe agebat, & licèt in paupertate degens iniunctum ſibi officium nequaquam deſerere voluit.

LVDOVICVS PIVS. XXXIX.

XLIV.

LVDOVICVS PIVS. DOMINVS quoque humilitatem eius, & patientiæ fortitudinem conſpiciens, A quia cor Regis in manu Domini eſt, clementiſſimi Domini & ſenioris noſtri LVDOVICI Regis, qui poſt patrem ſuum huius Regni gubernacula ſuſcepit, ad hoc animum incitauit, vt quærere inciperet vnde ei ſolatium ſubſiſtendi facere poſſet, quo Legationis ſuæ mandatum perficere poſſet. Et quia in hac prouincia Cellam nullam huic Legationi habebat congruam (erat autem ibi iuxta Epiſcopatus Bremenſis Eccleſiæ tunc deſolatus Paſtore) illum ei dare diſpoſuit. Vnde in publico Conuentu Epiſcoporum, ceterorúmque fidelium ſuorum tractare cum eis cœpit, vtrum hoc ei facere canonica auctoritate liceret. Dominus enim & Paſtor noſter hoc ſibi periculoſum eſſe aliquo modo formidans, & ne à quibuſlibet næuo cupiditatis reprehenderetur cautè prouidens, non facilè huic diſpoſitioni aſſentiebat. Iubente itaque Rege hæc eadem res in conſilio Epiſcoporum ventilata eſt. Qui multis præcedentibus exemplis probauerunt, benè poſſe fieri, vt quia diœceſis illa, ad quam ipſe ordinatus fuerat, admodum parua erat (nam non niſi quatuor baptiſmales habebat Eccleſias) & hæc ipſa multotiens iam barbarorum incurſibus deuaſtata, iſta ei cauſa ſolatij adiungeretur. Verùm ne in aliquo ſcrupulum Ferdenſis pateretur Epiſcopus, quod etiam partem de ſuo Epiſcopatu vltra Albiam ſumptam, ipſe cum Bremenſi tota ſimul parochiam retineret, ſtatuerunt vt ſicut tempore domni Ludouici primò fuerant, Epiſcopatus ipſe & Bremenſis & Ferdenſis reſtituerentur, & ipſe teneret Bremenſem, ex qua maior pars diœceſis ſuæ ſumpta erat, quæ etiam tunc erat præſentia Paſtoris deſolata. B Quo decreto ita ab Epiſcopis conſtituto, ipſe iubente Rege Bremenſem ſuſcepit diœceſim gubernandam. Porrò partem parochiæ, quæ vltra Albiam ad ſe pertinere debebat, VVALDGARIVS recepit tunc Ferdenſis Epiſcopus. Quod cùm ita aliquandiu eſſet, iterum diligentiùs ipſa re in alio Concilio Epiſcoporum ventilata, viſum eſt eis non bonum eſſe vt ſedes ad quam ille ordinatus fuerat ab alio Epiſcopo teneretur. Nam Hammaburg tunc in partem ceſſerat VValdgarij. Poteſtatem quidem Regis eſſe dicentes, vt diœceſim paruam & admodum captiuatam augeret, locum tamen ad Epiſcopalem dignitatem auctoritate Apoſtolica firmatum nullatenus immutandum. Vnanimo ergo conſenſu cum voluntate Regis prædicti piiſſimi Ludouici, Epiſcopi ibi conſtituti cenſuerunt vt ſedem, ad quam conſecratus fuerat Pater noſter Anſcharius, reciperet, & ſi quid vltra Albiam ex Ferdenſi ipſe retineret diœceſi, ex Bremenſis Eccleſiæ parochia illius ſedis reſtitueret Epiſcopo. Quod ita & regio iuſſu, & Synodali Epiſcoporum decreto, ipſius quoque VValdgarij memorati Ferdenſis Epiſcopi voluntate & aſſenſu perfectum eſt.

XLV.

XLVI. PORRO cùm hæc agerentur, Colonia ciuitas, ad quam Bremenſis parochia ſuffraganea erat, eo tempore abſque benedictione Epiſcopali degebat. Quod quia diutumum extitit, illud etiam ſine illius loci Pontificis præſentia neceſſariò decernendum fuit. Poſtea tamen conſecrato ad eum locum venerabili Præſule GVNTHARIO, C hoc ipſum domnus & Pater noſter ei ſuggerere ſtuduit, vt ſua quoque auctoritate firmaretur. Cui tamen rei ipſe admodum contrarius extitit. Qua de cauſa poſtmodum in VVrmacia ciuitate poſitis duobus Regibus, LVDOVICO ſcilicet & LOTHARIO, coram multa Epiſcoporum vtriuſque Regni frequentia, præſente venerabile Patre noſtro hæc eadem res expoſita eſt. Quod cùm ab omnibus benè ita ordinatum probaretur, vt prædictus quoque Pontifex Guntharius hoc ipſum ſua auctoritate firmaret cuncti rogauerunt. Qui primò quidem fortiter his reniti cœpit, iuſtum non eſſe multipliciter oſtendens, vt Sedes Suffraganea in Archiepiſcopalem Sedem verteretur; nec ſe debere honorem Sedis ſuæ in aliquo minuere. Poſtremo tamen & ipſis Regibus, & cunctis ſimul Epiſcopis ibi aggregatis prò hoc ipſo eum rogantibus, & omninò cauſa neceſſitatis id licitum fore dicentibus, reſpondit, ſi Apoſtolica auctoritate firmaretur ex ſe quoque ratum eſſe. Quo reſponſo accepto, cùm etiam omnes Suffraganei eius hæc eadem conſenſiſſent, piiſſimus Rex iamdictus Ludouicus cupiens & Patris ſui eleemoſynam in omnibus augmentare, & quod ipſe diſpoſuerat per omnia ratum fieri, reuerendiſſimum Salomonem Conſtantiæ ciuitatis Epiſcopum pro hoc ipſo ad Sedem direxit Apoſtolicam. Cum quo etiam domnus & Pater noſter Anſcharius, quia ipſe per ſe non poterat, filium ſuum fratrem noſtrum Nordfridum miſit Preſ-

A byterum, qui officioſiſſimè à ſancto ſuſcepti Papa Nicolao Legationis ſuæ mandatum ei planè & dilucidè retulerunt. Qui prudenter & ſollicitè ea quæ ab ipſis dicebantur mente pertractans, & Deo inſpirante pro lucrandis animabus gentilium hanc conſtitutionem iuſtam eſſe decernens, voluntatem Regis noſtri ſua auctoritate firmauit.

XLVII. DENIQVE vt ipſam rem diligentiùs ab eo elucubratam manifeſtiùs aperire poſſimus, verba ipſius interponere decreuimus. Cùm enim cauſam Legationis eius & cetera ſuperiùs comprehenſa plenè & breuiter recapitulaſſet, denique ſubiunxit: Cuius delegationis & auctoritatis & pallij acceptionis pagina nobis eſt à Ludouico filio noſtro per SALOMONEM ſanctiſſimum Epiſcopum deſtinata, iuxta morem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ bullata. Per cuius tenorem paginæ hæc ita fuiſſe comperimus, ſicut pietas nobis iam fati Regis per fidelem virum Salomonem ſcilicet Epiſcopum intimauit. Vnde nos veſtigia tanti Pontificis & prædeceſſoris noſtri ſequentes Gregorij, omnémque ibi Deo dignam ſtatutam prouidentiam agnoſcentes, magnorum Principum votum, LVDOVICI videlicet diuæ recordationis Augusti, & æquiuoci eius filij excellentiſſimi Regis, tam huius Apoſtolicæ auctoritatis præcepto, quàm etiam pallij datione more prædeceſſorum noſtrorum roborare decreuimus; quatenus tanta fundatus auctoritate prænominatus Anſcharius primus Nordalbingorum Archiepiſcopus, & per ipſum ſucceſſores eius lucrandis plebibus inſiſtentes, aduerſus tētamenta diaboli validiores exiſtant.
B Ipſum quoque filium noſtrum iam dictum Anſcharium Legatum in omnibus circumquaque gentibus Sueonum, ſiue Danorum, nec non etiam Sclauorum, vel in ceteris vbicumque illis in partibus conſtitutis diuina pietas oſtium aperuerit, publicam euangelizandi tribuimus auctoritatem, ipſámque ſedem Nordalbingorum Hammaburg dictam in honore ſancti Saluatoris, ſanctæque eius intemeratæ genitricis Mariæ conſecratam, Archiepiſcopalem deinceps eſſe decernimus. Atque vt ſtrenui prædicatoris Epiſcopi poſt deceſſum crebro dicti Anſcharij Archiepiſcopi perſona tanto officio apta eligatur ſemper ſucceſſura, ſub diuini iudicij obteſtatione ſtatuimus.

XLVIII. VERVM quia KAROLVS Rex frater ſæpè dicti Regis Ludouici poſt deceſſum Imperatoris patris ſui piæ memoriæ Ludouici abſtulit à prænominato loco, qui dicitur Hammaburg, Monaſterium quod appellatur TVRHOLT; vtpote quod poſt partitionem inter fratres ſuos in Regno ſuo coniacere videbatur, ſitum in Occidentali Francia, quod ille genitor ſuus ad ſupplementum & victum Epiſcopo & Clericis eius dederat, cœpere ſicut fertur omnes Miniſtri altaris recedere. Deficientibus quippe neceſſariis ſumptibus, ab ipſis receſſerunt Gentibus, & eadem ad Gentes Legatio per huiuſmodi factum defecit. Ipſa quoque Metropolis Hammaburg penè deſerta facta eſt. Igitur dum hæc agerentur, mortuus eſt dioceſeos Bremenſis Epiſcopus, quæ huic contigua eſſe dicitur. Cùmque ſæpè dictus Rex & hanc diœceſim vacantem, & illam nouellam inſtitutionem cerneret
C deficientem; inſuper & vtramque hanc Eccleſiam Dei permittente occulto iudicio per barbarorum ſæuitiam admodum attenuatam, quærere cœpit qualiter prædicta Bremenſis Eccleſia prædictæ nouellæ Archiepiſcopali vniretur ac ſubderetur Sedi, noſtro hoc votum roborante decreto. Vnde per ſæpè nominatum venerabilem Miſſum, SALOMONEM videlicet Conſtantiæ ciuitatis Epiſcopum, nobis hoc relatum eſt confirmandum, ac poſtulatum eſt noſtra auctoritate roborandum. Nos igitur id ſubtili perpendentes examine, animaduertimus propter inſtantem neceſſitatem & animarum lucra in Gentibus demonſtrata vtile fore. Omnia enim quæ proficua Eccleſiæ probantur exiſtere, & diuinis non reſultant præceptionibus, licita & facienda eſſe non dubitamus: maximè in tam nouellæ Chriſtianitatis plantatione, in qua varij ſolent euentus contingere.

XLIX. QVAMOBREM auctoritate omnipotentis Dei & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & hoc noſtro decreto decernimus ſecundum reuerendiſſimi Regis Ludouici votum, ipſas prædictas dioceſes, Hammaburgenſem videlicet & Bremenſem, non deinceps duas, ſed vnam eſſe & vocari, ſubdique Sedi quæ prædeceſſoris noſtri decreto Archiepiſcopali eſt munere ſublimata; reſtituta dumtaxat de Bremenſis Eccleſiæ rebus Epiſcopatui Ferdenſi parte inde ablata. Nullus verò Archiepiſcopus Colonienſis vllam ſibi deinceps in eadem dioceſi vindi-

LVDOVICVS PIVS.

cet poteſtatem. Quinimo & ipſi & omnibus omnino ſuademus veræ religionis cul- A
toribus, vt ſacra hac Legatione fungentibus adiutorio & ſolatio ſint, quatenus
gratia huius beneficij plenam mercedem recipere mereamnt ab eo qui dixit:
Ite, docete omnes gentes, & quicumque receperit vos me recipit. Itaque omnia à di-
lecto filio noſtto Rege Ludouico ad hoc Deo dignum officium deputata, noſtra
etiam pia eius vota auctoritate firmamus. Et quia caſus præteritorum nos cautos
faciunt in futurum, omnem quoque aduerſantem vel contradicentem, atque piis
noſtris his ſtudiis quolibet modo inſidiantem anathematis mucrone percutimus,
atque perpetuæ vltionis reum diabolica ſorte damnamus: vt culmen Apoſtoli-
cum more prædeceſſorum noſtrorum, cauſámque Dei pro affectu zelantes, ab
aduerſis hinc inde partibus tutiùs muniamur. His itaque decretis atque inſtitu-
tionibus Papæ ſanctiſſimi Nicolai Bremenſis Eccleſia adiuncta & vnita Sedi Ham-
maburgenſi, quæ priùs Metropolis conſtituta fuerat, facta eſt Archiepiſcopalis.

L. VERVM quia de dioceſeos illius ratione ita firmata hæc præoccupando di-
ximus (multum enim temporis fuit ex quo Sedem illam gubernandam ſuſcepit,
priuſquàm auctoritate Apoſtolica firmaretur) ad ea quæ priùs geſta ſunt redea-
mus. Namque ſuſcepta Bremenſi parochia, iterum ſpiritu cœpit feruere inti-
mo, quia iam tunc quid daret habebat, ſi quid poſſet in partibus Danorum pro
Chriſti elaborare nomine. Vnde frequentius HORICVM adire, qui tunc ſolus
Monarchiam Regni tenebat Danorum, & muneribus eum, & quibuſcumque po- B
terat obſequiis conciliare ſtuduit, vt ſua licētia prædicationis officio in Regno eius
frui valeret. Aliquoties namque regia etiam Legatione ad eum mittebatur, &
quæ ad fœdera pacis, & vtriuſque Regni vtilitatem pertinebant, ſtrenuè & fideli-
ter peragebat. Qua de re cognita fide & bonitate ſancti viri, prædictus Horicus
Rex multo eum affectu cœpit venerari, & libenter eius conſilio vti, ac familiariſ-
ſimum in omnibus habere: itaut & inter ſecreta ſua, dum de negotiis Regni cum
Conſiliariis tractaret, ipſi liceret intereſſe. Ea quoque, quæ inter populum huius
terræ, videlicet Saxonum, ac Regnum ipſius cauſa fœderis debebant conſtitui, non
aliter niſi fide illius volebat firmari. Hoc ſibi dicens omninò fidiſſimum eſſe, quod
ille ei & laudaſſet, & ſpopondiſſet. Hac itaque familiaritate potitus, cœpit etiam
illi perſuadere vt fieret Chriſtianus. Ille quoque omnia quæ ei ex diuina intima-
bat Scriptura benignè audiebat, & bona prorſus ac verè ſalutaria eſſe laudabat,
ſéque his plurimum delectari, ac libenter Chriſti velle gratiam promereri. Cui
poſt talia vota Pater ſanctiſſimus patenter ſuggerere cœpit, vt Chriſto Domino
concederet hanc beniuolentiam, quòd ei gratiſſimum foret vt in Regno ſuo Ec-
cleſiam fieri permitteret, vbi Sacerdos omni tempore præſens adeſſet, & verbi di-
uini ſemina, ac baptiſmi gratiam quibuſcumque ſuſcipere volentibus traderet.
Quod ille benigniſſimo conceſſit affectu, & in portu Regni ſui ad hoc aptiſſimo,
& huic regioni proximo, *Scheaſwic* vocato, vbi ex omni parte conuentus fie-
bat negotiatorum, Eccleſiam illi fabricare permiſit, tribuens locum in quo Pre- C
ſbyter maneret. Data pariter licentia, vt quicumque vellet in Regno ſuo fieret
Chriſtianus.

LI. HAC ergo domnus Epiſcopus noſter accepta licentia, ſtatim quod diu de-
ſiderauerat perfecit, & conſtituto ibi Preſbytero gratia Dei in eodem loco fru-
ctuoſiùs creſcere cœpit. Multi namque ibi antea erant Chriſtiani, qui vel in
Dorſtado, vel in Hammaburg baptizati fuerant. Quorum quidam Primores ip-
ſius vici habebantur, & gaudebant facultatem ſibi datam Chriſtianitatem ſuam
obſeruandi. Quorum exemplo multi quoque alij & viri & feminæ relicta ſuper-
ſtitioſa Idolorum cultura ad fidem Domini conuerſi baptizabantur. Factúmque
eſt gaudium magnum in ipſo loco; itavt etiam Gentis huius homines abſque vl-
lo pauore, & quod antea non licebat, & negotiatores tam hinc quàm ex Dorſtrado
vicum ipſum liberè expeterent, & hac occaſione facultas totius boni inibi exu-
beraret. Et cùm multi inibi baptizati ſuperuixerint, innumerabilis tamen alba-
torum multitudo exinde ad regna conſcendit cœlorum. Quia libenter quidem
ſignaculum Crucis recipiebant vt Catechumeni fierent, quò eis Eccleſiam in-
gredi, & ſacris officiis intereſſe liceret: baptiſmi tamen ſuſceptionem differebant,
hoc ſibi bonum diiudicantes, vt in fine vitæ ſuæ baptizarentur; quatenus purifi-
cati lauacro ſalutari puri & immaculati vitæ æternæ ianuas abſque aliqua retar-

A datione intrarent. Multi quoque apud eos infirmitatibus detenti, cùm ſe fruſtra
idolis pro ſalute ſua ſacrificaſſe viderent, & à propinquis ſuis deſperarentur, ad Do-
mini miſericordiam confugientes Chriſtianos ſe fieri deuouebant. Cúmque acci-
to ſacerdote baptiſmi gratiam percepiſſent, ſtatim incolumes diuina largitate fie-
bant. Sicque creuit in eodem loco Dei miſeratio, & ad fidem Domini conuerſa
eſt multitudo.

INTER hæc verò domnus & Pater noſter Anſcharius etiam pro gente Sueo- LIV.
num, eò quòd Sacerdotis præſentiâ tunc deſolati eſſent, nimio condolens affectu,
à præfato poſcere cœpit Rege HORICO ſibi in omnibus familiariſſimo, vti ſuo
auxilio fines illius Regni petere poſſet. Qui cum maxima beneuolentia hanc quo-
que petitionem eius ſuſcipiens, ita ſe per omnia facturum promiſit. Qua de cauſa
domnus Epiſcopus noſter eum præfato cœpit GAVTBERTO Pontifice de hoc
ipſo tractare, neceſſarium eſſe dicens vt iterum probaretur ſi fortè gens illa diui-
nitus monita Sacerdotes ſecum manere pateretur: ne fides Chriſti illis in partibus
cœpta eorum negligentia aliquando deperiret. Prædictus verò Pontifex Gaut-
bertus, qui & Simon, ſe inde expulſum rurſus locum illum repetere non auſum
reſpondit: nec id valde proficuum fore poſſe, imo magis periculoſum, ſi denuo
priorum reminiſcentes aliquid perturbationis circa eum excitarent. Sibi magis
congruum videri, vt ille iret qui hanc Legationem primò ſuſceperat, quique be-
B nigniſſimè ibi habitus fuerat. Ipſe verò cum eo nepotem ſuum mitteret, qui ibi
ſi locus prædicandi inueniretur remaneret, & ſacerdotali apud eos officio fun-
geretur. Hoc itaque ratum inter ſe decernentes, coram præſentia clementiſſimi
Regis venerunt LVDOVICI, cauſámque huiuſcemodi ei retulerunt, atque vt
eius licentia ita fieri permitteretur exorabant. Qui ſciſcitatus vtrum ipſi in hac
voluntate concordes fuiſſent, reſponſum à venerabili Gautberto Pontifice tale
accepit. In Dei, inquit, ſeruitio nos ſemper concordes & fuimus & ſumus, & «
iſtud vnanimo conſenſu ita fieri cupimus. Itaque ſereniſſimus Rex in Dei cauſa «
ſemper voluntarius, ſecundum quod inter eos conuenerat, Legationem hanc pro «
Chriſti nomine Paſtori noſtro iniunxit religioſiſſimo, ſuæ quoque partis ſicuti «
& pater eius fecerat ad Regem Sueonum mandata ei committens. «

PROFECTIONEM itaque hanc ſuſcepturus iam dicti Regis Horici miſ- LV.
ſum pariter & ſignum ſecum habuit. Qui Regi Sueonum nomine OLEF partis
ſuæ mandatum tale intimari iuſſit. Seruum Dei, qui ex parte Regis Ludouici
miſſus fines Regni eius peteret, ſibi per omnia cognitum fore, ac ſe in vita ſua
nunquam tam bonum vidiſſe hominem; nec in quolibet mortalium aliquando
tantam fidem inueniſſe, ideóque cognita eius ſanctiſſima bonitate, omnia quæ
illi in Regno ſuo cauſa Chriſtianæ Religionis diſponere vellet, ſe ei conceſſiſſe,
ipſúmque petere vt ſimiliter in Regno ſuo ei permitteret culturam Chriſtiani-
C tatis, quam optabat, ſtatuere, quia ipſe nihil aliud quàm quod bonum & rectum
foret vellet perficere.

SVSCEPTVM itaque peragens iter, viginti fermè diebus nauigio tranſactis LVI.
peruenit ad Byream, vbi inuenit Regem & multitudinem populi nimio errore
confuſam. Inſtigante enim diabolo aduentum beati viri omnimodis præſciente
contigit eo ipſo tempore, vt quidam illò adueniens diceret ſe in conuentu Deo-
rum, qui ipſam terram poſſidere credebantur affuiſſe, & ab eis miſſum, vt hæc
Regi, & populis nuntiaret. Vos, inquiunt, nos vobis propitios diu habuiſtis, & «
terram incolatus veſtri cum multa abundantia noſtro adiutorio in pace & proſpe-
ritate longo tempore tenuiſtis, vos quoque nobis ſacrificia & vota debita perſol-
uiſtis, grat áque nobis veſtra fuerunt obſequia. At nunc & ſacrificia ſolita ſubtra-
hitis, & vota ſpontanea ſegnius offertis, & quod magis nobis diſplicet alienum
Deum ſuper vos introducitis. Si itaque nos vobis propitios habere vultis, ſacrifi-
cia omiſſa augete, & vota maiora perſoluite. Alterius quoque Dei culturam, quæ
contraria nobis docetur, ne apud vos recipiatis, & eius ſeruitio ne intendatis.
Porro ſi etiam plures Deos habere deſideratis, & vobis nos non ſufficimus, Eri-
cum quondam Regem veſtrum nos vnanimes in Collegium noſtrum aſciſcimus,
vt ſit vnus de numero Deorum.

HOC ergo diabolicum mandatum publicè denunciatum in aduentu domni LVII.
Epiſcopi mentes cunctorum perturbabat, & error nimius ac perturbatio corda

LVDOVICVS PIVS.

eorum omnium conſuderat. Nam & Templum in honore ſupradicti Regis dudum defuncti ſtatuerunt, & ipſi tanquam Deo vota & ſacrificia offerre cœperunt. A Adueniens itaque illuc domnus Epiſcopus ab amicis ſuis quondam ibi cognitis quærere cœpit, quomodo Regem ſuper hac re interpellaret. Qui omnes toto anniſu contradicentes aſſerebant, nihil omnino ea vice Legationem eius proficere poſſe, ſed ſi quid haberet pretij ea ratione eum dare debere vt viuus inde euaderet. Quibus ille, Non, inquit, pro vitæ meæ redemptione aliquid hîc daturus ſum, quia ſi Dominus meus ita diſpoſuerit pro eius nomine paratus ſum hîc & tormenta ſubire & mortem pati. Cùm ergo pro hac re in maxima eſſet poſitus anxietate, tandem accepto conſilio Regem ad ſuum inuitauit hoſpitium. Cui conuiuium exhibens, dona quæ potuit obtulit, & Legationis ſuæ mandata retulit. Nam & antea per Miſſum Horici, & per fideles domni Epiſcopi, qui ibi manebant, cauſa aduentus ipſius eidem Regi denuntiata fuerat. Delectatus itaque & charitatis ipſius beneuolentia, & munerum datione, ſe quidem quæ ille ſuggeſſerat gratanter velle reſpondit. Antea tamen, hîc, inquit, fuerunt clerici, qui populari ſeditione hinc non regio iuſſu eiecti ſunt. Quapropter & ego hanc Legationem veſtram confirmare nec poſſum, nec audeo, priuſquam ſortibus deos noſtros conſulam, & populi quoque ſuper hoc voluntatem interrogem. Sit Miſſus tuus in placito mecum proximo, & ego pro te loquar populo. Et ſi quidem diis fautoribus illi tuæ conſenſerint voluntati, quod quæſiſti proſperabitur. Sin autem, & hoc tibi notum faciam. Sic quippe apud eos moris eſt, vt quodcumque negotium publicum magis in populi vnanima voluntate quàm in regia conſiſtat poteſtate. B Hoc ergo Paſtor noſter deuotiſſimus reſponſo Regis accepto, totum ſe ad Domini conuertit refugium, ieiuniis & orationibus vacans, atque in contritione, & afflictione cordis ſe ipſum in conſpectu Dei humilians.

LIX. DEINDE cùm dies placiti aduenisset, quod in prædicto vico Byrca habitum eſt, ſicut ipſorum eſt conſuetudo, præconis voce Rex quæ eſſet eorum Legatio intimari fecit populo. Quo illi audito, ſicut erant antea errore confuſi, diuerſa ſentire & tumultuare cœperunt. Quibus ita perſtrepentibus, conſurgens vnus, qui erat ſenior natu, in medio plebis dixit. Audite me, Rex, & populi. De cultura ipſius Dei pluribus noſtrum benè eſt iam cognitum, quod in ſe ſperantibus magnum poſſit facere ſubſidium. Nam multi iam noſtrum ſæpiùs & in marinis periculis, & in variis neceſſitatibus hoc probauerunt. Quare ergo abicimus quod neceſſarium nobis & vtile ſcimus? Aliquando nempe quidam ex nobis Dorſtadum adeuntes, huius Religionis normam profuturam ſibi ſentientes, ſpontanea voluntate ſuſcipiebant. Nunc multæ interiacent inſidiæ, & pyratarum infeſtatione periculoſum valde nobis iter illud factum eſt. Quod ergo tam longè poſitum prius quærebamus, hic nobis modo oblatum, quare non ſuſcipimus? Et qui huius Dei gratiam nobis in multis vtilem probauimus, quare ſeruos eius nobiſcum manere non libenter aſſentiamus? Attendite populi conſilium noſtrum, & nolite abiicere C vtilitatem veſtram. Nobis enim quando noſtros propitios non poſſumus habere deos, bonum eſt huius Dei gratiam habere, qui ſemper in omnibus poteſt & vult ad ſe clamantibus auxiliari.

LX. HOC ergo ita perorante, omnis multitudo populi vnanimis effecta elegit, vt ſecum & Sacerdotes eſſent, & quæ competebant myſteriis Chriſti ſine vlla contradictione fierent. Rex itaque ſurgens à placito ſtatim cum Miſſo domni Epiſcopi ſuum direxit nuntium, mandans populi vnanimitatem ad ſuam voluntatem conuerſam, ſibique per omnia placere; nec dum tamen ſe plenam ei licentiam concedere poſſe, donec in alio placito quod erat in altera parte Regni ſui futurum idipſum populis ibi poſitis nuntiaret. Tunc iterum bonæ memoriæ Pater noſter conſueta ſua ſibi requirens ſubſidia diuinam clementiã intentius exorabat, & ecce placiti tempus aduenit, & Rex præconis voce Legationem domni Epiſcopi, atque omnia pariter, quæ in priori placito dicta, & acta fuerant, intimari fecit. Diuina ergo prouidentia largiente omnium corda ita adunata ſunt, vt prioris placiti conſenſum cuncti laudarent, & ſe quoque his aſſentiri velle modis omnibus faterentur.

LXI. HOC itaque facto, conuocato ad ſe Rex domno Epiſcopo quæ fuerant geſta retulit, ſicque omnium vnanima voluntate & conſenſu decreuit, vt apud eos & Ec-

A cleſiæ fabricarentur, & Sacerdotes adeſſent, & quicumque vellet de populo abſ-
que contradictione fieret Chriſtianus. Domnus autem & Paſtor noſter prædictum
nepotem venerabilis Gautberti Epiſcopi Erimbertum nomine manibus Regis
commendauit, vt ſuo auxilio & defenſione munitus diuina myſteria ibidem age-
ret. Cui etiam Rex in præfato vico atrium vnum ad Oratorium dedit fabrican-
dum. Domnus quoque Epiſcopus Preſbytero ad habitandum alterum eum domo
emit. Præbénſque idem Rex benigniſſimnm circa domnum Epiſcopum dilectio-
nis ſuæ fauorem, fideliſſimum quoque in omni parte ſuis circa Chriſtianæ Reli-
gionis cultum ſe fore velle promiſit. Sicque per Domini gratiam ritè omnibus per-
actis, domnus Epiſcopus ad ſua reuerſus eſt. --- :

NEC prætereundum quoque videtur qualiter virtus Domini poſt hanc pro- LXIII.
fectionem iam dictis Sueonibus patefacta ſit. Gens enim quædam longè ab eis po-
ſita, vocata *Chori*, Sueonum Principatui olim ſubiecta fuerat; ſed iam tunc diu
erat quòd rebellando eis ſubiici dedignabantur. Denique Dani ſcientes tempore
ſupradicto, quòd domnus Epiſcopus iam in partes Sueonum aduenerat, nauium
congregata multitudine ad eandem perrexerunt patriam, volentes & bona eorum
diripere, & ſibi eos ſubiugare. Regnum verò ipſum quinque habebat ciuitates.
Populi itaque inibi manentes cognito eorum aduentu conglobati in vnum cœ-
B pere viriliter reſiſtere, & ſua defendere. Datáque ſibi victoria, medietate populi
Danorum cæde proſtrata, media quoque nauium eorum diripuerunt, auro & ar-
gento, ſpoliiſque multis ab eis acceptis.

QVOD audiens prædictus Rex OLEF, populúſque Sueonum, volentes ſibi LXIV.
nomen acquirere quod facere poſſent quæ Dani non fecerant, & quia ſibi etiam
antea ſubiecti fuerant, innumerabili congregato exercitu illas adierunt partes.
Et primo quidem improuisè ad quandam vrbem regni ipſorum vocatam *Seeburg*,
in qua erant ſeptem millia pugnatorum, deuenientes, penitus illam deuaſtando &
ſpoliando ſuccenderunt.

EXINDE confortati animo, dimiſſis nauibus iter quinque dierum arripien- LXV.
tes, ad aliam vrbem ipſorum, quæ Apulia dicebatur, effero corde properabant.
Erant autem in ea vrbe quindecim millia bellatorum. Cùm itaque illò adueniſ-
ſent, concluſis ipſis in ciuitate, iſti à foris vrbem debellare, illi deintus cœpere
viriliter repugnare. Illi intrinſecus defendebant; iſti exteriùs impugnabant.
Sícque tranſierunt dies octo, vt omni die à mane vſque ad veſperam dimicantes
bello inſtarent, & multi hinc & indè caderent: neutra tamen pars victoriam obti-
neret.

CVM ecce nono die populus Sueonum diutina cæde fatigatus cœpit anguſtia- LXVI.
ri, & timido corde expaueſcens hoc ſolùm cogitare quomodo inde euaderet. Hic, «
inquiunt, non proficimus, & naues noſtræ longè abſunt. Nam quinque dierum «
vt prædiximus iter erat ad portum, in quo naues eorum ſtabant. Cùm ergo quid «
C ſibi eſſet agendum nimium turbati omnimodis neſcirent, quærendum ſortibus
ſtatuerunt, vtrum dij eorum vellent auxiliari, vt vel victoriam caperent, vel viui
indè euaderent. Miſſis itaque ſortibus, neminem deorum qui eis ſubſidio eſſe
vellet reperire potuerunt. Quod cùm denunciaretur in populo, vlulatus & gemi-
tus immenſus excitatus eſt in caſtris, omniſque virtus ab eis receſſit. Quid, in- «
quiunt, infelices acturi ſumus! Dij receſſerunt à nobis, & nullus eorum adiutor «
eſt noſtri. quò fugiemus? Ecce naues noſtræ longiùs ſunt poſitæ, fugientibúſque «
nobis iſti inſequentes vſque ad internecionem nos delebunt. Quid ergo nobis «
erit? «

CVM itaque in tanta eſſent anguſtia poſiti, quidam negotiatorum memores LXVII.
doctrinæ & inſtitutionis domni Epiſcopi ſuggerere eis cœperunt: Deus, inquiunt, «
Chriſtianorum multotiens ad ſe clamantibus auxiliatur, & potentiſſimus eſt in ad- «
iuuando. Quæramus an ille nobiſcum eſſe velit, & vota illi placita libenti animo «
ſpondeamus. Omnium itaque rogatu ſupplici miſſa ſors, & inuentum quòd Chri- «
ſtus eis vellet auxiliari. Quod cùm publicè denunciatum cunctis innotuiſſet, om-
nium corda ita ſubitò roborata ſunt, vt confeſtim ad vrbem expugnandam in-
trepidi vellent accedere. Quid, inquiunt, nobis nunc formidandum, quidve pa- «
uendum eſt? Chriſtus eſt nobiſcum, pugnemus, & viriliter agamus, nihil nobis «
obſtare poterit: nec deerit nobis certa victoria, quia potentiſſimum Deorum «

LVDOVICVS PIVS. noſtri adiutorem habemus. Conglobati ergo omnes læto & forti animo ad debellandam profecti ſunt vrbem. A

LXVIII. CVMQVE in circuitu adſtantes pugnam inire vellent, ab his qui intrinſecus erant poſtulatum eſt, vt copia eis daretur loquendi. Quod cùm Rex Sueonum annuiſſet, illi ſubſecuti ſunt. » Nobis iam pax magis quàm pugna placet, & fœdus vo- » biſcum inire cupimus. Et primo quidem quidquid ex ſpoliis Danorum præterito » anno in auro & armis adquiſiuimus, vobis pro munere fœderis damus. Deinde » pro vnoquoque hominum in hac vrbe conſtitutorum, dimidiam libram argenti » offerimus, & inſuper cenſum quem antea ſolebamus vobis dare perſoluimus, & » datis obſidibus abhinc ſubiecti & obedientes, ſicut antea fuimus, veſtro Imperio » eſſe volumus. Cùm hæc itaque oblata fuerint, nec dum tamen animi iuuenum ſedari poterant: verùm alactiores facti, & abſque metu imperterriti pugnare tantum deſiderantes, ſe armis vrbem & omnia quæ haberent vaſtaturos, ipſóſque captiuos abducturos dicebant.

LXIX. REX verò & Principes ſaniori conſilio dextras ab iis accipientes fœdus inierunt, & theſauris innumerabilibus, atque obſidibus triginta ſibi collatis, cum gaudio ad ſua reuerſi ſunt. Denique pace inter eos ſœderata, ſtatim Sueones Chriſti Domini noſtri omnipotentiam collaudantes, eiúſque magnificentiam, quod verè magnus eſſet ſuper omnes Deos totis viribus prædicantes, quid ipſi per quem tantam obtinuiſſent victoriam vouere deberent ſollicitè quærere cœperunt. B

LXX. VNDE à Chriſtianis edocti negotiatoribus, qui ſimul aderant, Chriſto Domino placitum deuouerunt ieiunium, ita vt ad ſua reuerſi poſtquam domi ſeptem dies eſſent, alios ſeptem à carne omnes pariter abſtinerent. Sed & poſt hoc quadraginta diebus euolutis, ipſi quoque vnanima conuentione quadraginta ſequentes ſimiliter à carne abſtinentiam agerent. Quod & factum eſt, omnéſque qui ibi adfuerant hoc ſtatutum libenti perfecerunt animo; multi etiam poſt hæc reuerentia & amore Chriſti apud eos ieiuniis, quæ Chriſtiani obſeruabant, inſiſtere incipientes & eleemoſynis, (namque hoc Chriſto gratum didicere,) quoſlibet pauperes adiuuare cœperunt. Sicque fauore omnium prædictus Erimbertus Sacerdos liberè apud eos quæ Dei ſunt agere, & cunctis Chriſti potentiam laudantibus Religionis diuinæ in illis partibus deuotio augmentum ſui ab illo tempore ſine vllius contradictione cœpit habere.

LXXI. INTER hæc verò diuino contigit iudicio, vt pyratarum infeſtatione memoratus HORRICVS Rex, quibuſdam propinquis eius Regnum ipſius inuadere conantibus, bello interemptus ſit. Cum quo pariter omnes primores terræ illius, qui olim domno Epiſcopo familiares & amici habebantur, gladio interierunt. Deinde poſt hæc conſtituto in Regno ipſius HORRICO iuniore, quidam illorum quos ille tunc habebat Principes, & minus antea domno cogniti fuerant Epiſcopo, perſuadere ei cœperunt vt Eccleſia apud eos facta deſtrueretur, & Religio Chriſtianitatis ibi cœpta annihilaretur: dicentes Deos ſuos ſibi iratos eſſe, & quòd C ideò tanta eos mala inuenerint, quia alterius & incogniti Dei culturam apud ſe receperint. Qua de re Comes præfati vici, *Scleauuihi* videlicet, nomine HOVI, qui huic Religioni præcipuè reſiſtebat, & ad deſtruendam Chriſtianitatis fidem Regem prouocabat, Eccleſiam ibi factam iuſſit claudi, Religionémque Chriſtianitatis ibidem prohibuit obſeruari. Vnde & Presbyter, qui ibi aderat, perſecutionis acerbitate compulſus indè receſſit.

LXXII. PRO hac itaque re domnus Epiſcopus nimiùm ſollicitus & triſtis effectus fuerat, quia nullum tunc cum HORRICO iuniore de amicis habebat, quos antea largiſſimis donationibus ſibi familiares acquiſierat, per quos eum ad Domini voluntatem conciliare poſſet. Vnde quia humano deſtitutus fuerat, ad diuinum ſolito more concurrit auxilium. Nec ſpes ſua eum fefellit. Conſolatus eſt quippe eum Dominus ſpiritali in animo conſolatione, & certus omninò factus eſt, quòd nullo modo, vt hoſtes Chriſti machinarentur, Religio ibi cœpta deperiret. Quod ita, Domino annuente, non multò pòſt contigit. Nam cùm pro hac ſola eadem cauſa ad prædictum Regem ire diſponeret, Domini præueniente gratiâ idem Rex, expulſo prius de vico memorato iam dicto Comite, ita vt nunquam poſtea in eius gratiam redire potuerit, ad domnum Epiſcopum ſuum gratis direxit Legatum, mandans vt Sacerdotem ſuum ad propriam remitteret Eccleſiam. Non ſe minus quàm

A quàm ſeniorem HORRICVM Chriſti velle gratiam promereri aſſerens, domni- LVDOVICVS
que Epiſcopi amicitiam obtinere. PIVS.

QVO facto, cùm ipſe quoque reuerendiſſimus Pater noſter ad eiuſdem LXXIII.
Regis præſentiam cum adiutorio BVRCHARDI illuſtriſſimi Comitis veniſſet, qui etiam antea apud HORRICVM ſeniorem adiutor illi in omnibus fuerat, & apud Regem vtrumque benè poterat, quia propinquus erat ipſorum, tanta gratiâ à iuniore ſuſceptus eſt HORRICO, vt ſtatim ei omnia, quæ anteceſſor ſuus causâ Chriſtianitatis in Regno ſuo fieri permiſerat, ipſe quoque concederet. Inſuper etiam, quod antea nefandum Paganis videbatur, vt cloca haberetur in Eccleſia conſenſit. In alio quoque vico Regni ſui Ripa vocato ſimiliter locum, vbi Eccleſia fabricaretur, tribuit, & vt ibi Sacerdos præſens adeſſet, ſuæ poteſtatis licentiam dedit.

POSTQVAM verò Regio iuſſu ad Bremenſem Eccleſiam venit, & eam XCII.
in honore ſancti Petri conſecratam didicit, & nonnullos quoque ibi inuenit, qui eum non libenti reciperent animo, recordatus eſt viſionis ſuæ. hácque de causa conſenſit, vt illam regendam ſuſciperet diœceſim. Nam aliter numquam ſe hoc facere voluiſſe atteſtando dicebat. Eo quoque tempore, quando Cellam prædictam *Turbolt* habuerat, quoniam omnis ei cura de vocatione Gentium erat, vt eis in ſua Legatione prodeſſe potuiſſet, nonnullos pueros ex Northmannis
B vel Sclauis emptos in eadem Cella causâ diſcendi ad ſacram militiam nutriendos poſuerat. Quorum quoſdam prædictus REGINARIVS, quando illi Cella ipſa data eſt, indè abſtulit, & ad ſuum ſeruicium miſit.

QVA de cauſa cùm nimium eſſet domnus Epiſcopus anxiatus, poſt paulu- XCIII.
lum viſum eſt illi quòd veniſſet in quandam domum, inueniſſétque ibi & venerandum Regem CAROLVM, & ipſum REGINARIVM. Quos ipſe, vt ei videbatur, de iiſdem pueris increpauit: aſſerens quòd eos ad Dei omnipotentis ſeruicium nutrire diſpoſuerat, non vt Reginario ſeruirent. Quo dicto, viſum eſt ei quòd idem Reginarius leuato pede ſuo ad os calcitraret domni Epiſcopi. Denique hoc facto, mox viſum eſt ei quòd IESVS CHRISTVS prope eum adſtaret, dicerétque Regi præfato pariter & Reginario. Cuius, inquit, hic, ho- «
minem vos tam turpiter dehoneſtatis? Scitote quia iſte Dominum habet, & «
vos de hac cauſa non eritis immultati. Quo dicto, ipſi exterriti facti conturba- «
ti ſunt. Domnus verò Epiſcopus euigilauit. Quod illi oſtenſum quàm verum fuerit, teſtatur vltio diuina, quæ ſuper ipſum venit Reginarium. Nam non multò pòſt iram Regis meruit, & Cellam ipſam vnà cum omnibus quæ ex parte Regis habebat, perdidit. nec vlteriùs in gratiam priſtinam redire potuit.

Ex Vita Agilis Fuldenſis Abbatis à Candido Monacho ſcripta.

C

RATGARIO Abbate decedente, ob quandam diſcordiam, quam ſeminauerunt inter eum & Fratres illius membra capitis omnium iurgiorum, ſurrexit ſtatim cura & auxilium circa nos HLVDOVVICI ſereniſſimi Auguſti, cuius etiam cor noſtra miſeria adeò commouerat, vt diceret ſe tantum doloris nunquam expertum, excepto eo, qui ei acciderat ex morte beatæ memoriæ KAROLI genitoris ſui. Hic igitur miſit nuntios ſuos Aaron & Adalfridum cum ſociis ipſorum, Monachos ſcilicet Occidentales, qui nos in temptatione temporalis miſeriæ conſolando ſublevarent; &, ſi quæ de Regulæ inſtitutis apud nos aut incœpta aut dilapſa fuiſſent, fraterna dilectione præmonendo corrigerent.

DE GESTIS CAROLI CALVI, ET FRATRVM EIVS, AC NEPOTVM.

Excerpta Libri Miraculorum beati Mauri Abbatis, diſcipuli ſanctiſſimi Benedicti, quem ODO *Cœnobij ſancti Mauri Abbas ſcripſit anno 868.*
Ex editione Iacobi du Breul Pariſini.

Præfatio Auctoris ad Adalmodum Archidiaconum.

HISTORIAM euerſionis ſeu reſtaurationis ſancti Cœnobij, quod olim à beato Mauro nobiliter ædificatum ex antiquo GLANNAFOLIVM nominatur, quam à venerabilibus & probatiſſimis, atque adhuc in carne manentibus perſonis plenâ fide didici, in corpus vnius Libelli colligere ac ordinare aggrediens, ſicut crebrò tuam, venerande vir Adalmode, popoſciſſe reminiſcor fraternitatem, earumdem perſonarum nomina in ipſo exordio narrationis inſerere dignum iudicaui: quatenus & ſcrupulum dubietatis legentibus auferrem, & ad veraciter fideliterque amplectenda quæ narro, ex ipſarum Deo placita & hominibus ſpectabili probitate, omnes audientes inuitarem. B Harum, primus, & ordinis dignitate, & perfectioris vitæ ſanctitate, GODEFRIDVS venerandus Abbas Foſſatenſis Monaſterij extat: qui prolixiore tempore ſub regimine ſanctæ recordationis THEODRADI in eodem ſancto deguit Cœnobio. BILECHILDIS quoque Abbatiſſa, noſtro ſeculo ſpeciale ſanctæ viduitatis decus, quæ cum viro ſuo illuſtriſſimo Comite RORIGONE in reparatione eiuſdem Monaſterij, iuxta quod illis cœlitus oſtenſum ac præceptum fuit, longo ſollicitè inuigilauit tempore. Cuius & ego plurima quæ refero frequenti didici colloqutione. Sed & Bernegarius Preſbyter, his tertius in proferendis ſubſtituitur. De cuius veriſſimis aſſertionibus nemo noſtrûm dubitare permittitur, qui eius probabilem in omnibus, & præcipuè in ſanctæ orationis ſtudio, vitam agnoſcentes, vt antiquiſſimorum cum antiquiorem veneramur Patrem. Qui per duodecim continuos annos in iam dicto Monaſterio, & primùm cum piæ memoriæ GOZLINO, & poſtmodum cum fratre eius ſuperius nominato habitauit THEODRADO. His nihilominus copulantur omnes penè illius loci congregationis Fratres, qui geſtis ibidem ſui temporis miraculis, reuelationibus quoque & viſitationibus diuinitus procuratis, concentibus etiam inæſtimabili atque ineffabili ſuauitate angelico miniſterio, & præcipuè nocturno tempore, celebratis, nimio ſe terrore ſæpiſſimè percuſſos fuiſſe aſſeuerant. Aliquotiens verò tantum melos ita ſe animo captauiſſe C aſtruunt, vt eiuſdem cantilenæ dulciſſonis atque tinnulis modulationibus, aure cordis intenti, mihi iam illis niſi tantarum liberet inhærere harmoniarum modis. Ex quibus nonnullos nominatim exprimo, cùm aſtipulandi opportunitas proſequendi acciderit tenoris. Huius autem ſeries narrationis à tempore diuæ recordationis PIPINI incipit, ad noſtram vſque præſentis anni de-
868. currens ætatem, qui eſt ab Incarnatione Domini octogenteſimus ſexageſimus octauus. Quo etiam anno eiuſdem beatiſſimi viri ſanctiſſimam corporis glebam iuſſu ſereniſſimi Regis CAROLI CALVI, in Monaſterio ſanctæ Dei genitricis & ſemper Virginis Mariæ, beatique Petri Apoſtolorum Principis (quod antiquitus Foſſatenſe appellabatur) digno cum honore, populorúmque frequentiſſimo ac celeberrimo detulimus occurſu. Quem ſanctus Pontifex ÆNEAS in ipſo introitu Monaſterij ſuſcipiens, propriiſque imponens humeris, cum frequentia venerabilium Monachorum, & numeroſitate nobilium Canonicorum, ornatu quoque & apparatu Eccleſiaſticorum miniſteriorum, in Eccleſiam beati Petri feſtiuo ſatis deportauit obſequio, atque ſolenni ſanctæ deuotionis in archa ferrea ad hoc ipſum præparata ſub die Iduum Nouembrium recondidit officio. Vbi etiam nunc cum ſuperna opitulatione debi-

CAROLVS CALVVS.

A tis & aſſiduis Monachorum veneratur & colitur ſeruitiis, ad laudem & honorem nominis Domini. Qui ita præſentialiter mirificat ſanctos ſuos, quos iam æternaliter cœleſtium donauit præmiis gaudiorum, conformes eos & cohæredes vnici filij ſui conſtituens. Quorum meritis & interuentionibus veniam conſequi commiſſorum mereamur flagitiorum, qui nos ſancti ſanguinis Chriſti gloriamur redemptos effuſione.

CAP. I.

IGITVR tempore PIPINI glorioſiſſimi Regis, cùm adhuc Monaſticæ Religionis obſeruantia in eodem ſancto Cœnobio optimè cuſtodiretur, honor etiam & dignitas, atque affluentia rerum omnium copioſiſſimè exuberaret, numeroſitas quoque religioſorum Monachorum (vt ſtatutum à beato Mauro fuerat) ibi pleniter haberetur; locum ipſum cum omnium integritate poſſeſſionum ad eundem pertinentium idem præcellentiſſimus Rex GAIDVLFO cuidam Rauennati dedit. Qui barbariem ſæuiſſimi animi, atque efferæ crudelitatis exercens duritiam, execrabili odio Monachos ibidem commorantes perſequi aggreſſus eſt. Qui eius immaniſſimam ferre non valentes oppreſſionem, circumquaque diffugientes, diſperſi ſunt: ita vt non remanerent ex eis niſi quatuordecim tantùm, qui inopiæ malo compulſi aliud agere non valentes, quotidianam ſtipem vix emendicando à ſupradicto tyranno poterant extorquere, excubias ſemper prout valebant, apud beati Viri corpus ſollicitè obſeruantes. Cúmque & ipſi tam famis inediâ, quàm ceterarum miſeriarum acerrimo afficerentur cruciatu, nec inſtitutionis ſanctæ B Regulæ arduam poſſent ducere vitam: conſilio accepto indumenta deponunt monaſtica, habitum Canonicorum aſſumentes. Vnde ipſæ tyrannicæ peruerſitatis nefandiſſimus homo occaſione contra eos ſumpta, omnes de loco expulit: quinque tantùm Clericos, abiectiſſimæ ſcilicet vilitatis perſonas, ibi conſtituens, à quibus aliquid officiorum diuini cultus apud ſancti Viri peragеretur corpus. Inde inſtigatus à dominatore ſuo diabolo, Monaſterium omne ſolotenus euertit: ita vt etiam fundamenta nonnullorum erueret ædificiorum. Quod hodiéque inſpicientibus liquidò claret, dum diuerſarum adhuc officinarum penitus abdita ibi cernuntur fundamenta. Denique nec domibus Eccleſiarum in eodem ſancto pepercit loco, dicens: Sicut Dominus cædem interfectionis à Sanctuario ſuo initiari iuſſit: ita euerſionis noſtræ deſtructio à Sanctis exordium ſumens, audaciùs reliqua peruadet ædificia. Poſt hæc omnia, Teſtamenta, quorum auctoritate rerum cunctarum eidem loco collatarum conſtabat delegatio, ſollicitè perquirens & inueniens, peiora ſemper peſſimis adiiciendo partim cremauit, partim in Ligerim merſit, nonnulla verò in Monaſterio ſancti Albini cuſtodienda depoſuit.

II.

CVMQVE locus idem penè iam deſolatus atque in ſolitudinem redactus omninò eſſe videretur, iam tempore piiſſimi Auguſti LVDOVICI cum pauciſſimo numero villarum (ſicut videlicet eum Vnager habuerat) ab ipſo Imperatore RORIGONI religioſæ ac nobilis memoriæ Comiti collatus eſt. Qui C Dei inſpiratione corde tactus, ac diuini muneris gratiâ præuentus, cum coniuge ſua iam ſuperiùs dicta BILECHILDE ſollicitè perquirere cœpit, qualiter ſeculo renuncians liber ab omni mundana occupatione perfectionem regularis poſſet adipiſci Religionis, vel qualem ipſa ſuper hac re gereret voluntatem. Cúmque ei aſſenſum ſuum eadem venerabilis mulier in tanto negotio præbuiſſet, & ſe eadem facturam ſecundum ſexus ſui ordinem pollicita fuiſſet: de ſola iam locorum opportunitate, in quibus id peragere cum ſuperno adiutorio poſſent, ſtudioſè inueſtigare certabant. Sed cùm Deus omnipotens & eundem locum in priſtinam Religionem reformare decreuiſſet, & eoſdem religioſos coniuges mercede perfectorum operum, quibus ipſi in reſtaurando inuigilauerunt loco, à ſe donandos eſſe hominibus notum facere voluiſſet: quadam die cor amborum, vt gratia orationis corpus beati Mauri adirent, manu ſancti deſiderij tetigit. Qui feruore ſanctæ deuotionis concepto, de loco habitationis ſuæ, qui Boſcus vocatur, aſcenſis equis religioſo ſatis obſequio, illuc tendere feſtinarunt. Perluſtratiſque omnibus conuenientiis, quibus locus ipſe digniſſimo effloruit & florere poterat honore, taliter communi conſilio in reſtructione Cœnobij laborare æſtimauerunt. Continuò denique Turonos mittentes, Lambertum religioſæ vitæ virum de Monaſterio ſancti Pontificis Martini euocant, aſci-

to nihilominus EBBONE viro ſatis ſtrenuo affinitate conſanguinitatis ſibi propinquo. Quibus cùm voluntatem ſuam de his quæ ſuprà ſcripta ſunt venerabilis RORIGO Comes aperuiſſet: eorum conſiliis & exhortationibus in ipſo ſuo ſancto deſiderio ardentiores effecti, mox ſummo ſtudio in fabrica Monaſterij laborare aggreſſi ſunt: conuenienter coram eis, quos euocauerant, iactis fundamentis. Sed aliquandiu ædificatione tanti operis aſſiduè occupati cùm fuiſſent; quorumdam impedimentorum interceptu impediti, Brennonem ampliſſimum poſſeſſionis ſuæ ceſpitem petunt. Vbi dum prolixiori tempore moras innecterent, & cœptum ab eis opus eorum abſentiâ neglectum non aſſurgeret: cuidam reuerentiſſimæ vitæ Abbati, IACOB nomine, Cœnobij Cormericenſis, cùm poſt matutinale officium ſanctarum inſtantiâ precum Diuinitatis, more ſibi ſolito, pulſaret aures: quidam candidiſſimum Monachi præferens habitum, cuius facies roſeo micabat aſpectu, canicies verò inſtar lactis candebat, A

„ aſtans talia infit: Vade, inquiens, & partes Britanniæ aggrediens, Rorigonem
„ perquire Comitem. Quem cùm inueneris, iſta illi tibi diuinitus nunciata proſe-
„ quere. Non rectè vir bonorum deſideriorum agis, quod ſegnitie improuidæ men-
„ tis preſſus, occupatione terrenarum occupatus rerum, his quæ cæleſti inſpiratus
„ deſiderio perficere cogitaueras, neglectis temporalibus atque caducis operam dan-
„ do inhæres. Sed ſi tibi Diuinitatem placabilem, & adiutricem fore (vt dudum opta-
„ ueras) concupiſcis, religioſè quidem à te cœptis, ſed periculoſè dimiſſis, ſtudio- B
„ ſiſſimè inſiſte operibus: vt meritis viri ſapientis, qui ædificauit domum ſuam ſu-
„ pra petram, à Deo donatus, cœleſtis regni hæres cum Paulo ſapiente architecto
„ effici merearis. Cui Abbas reſpondit: Rorigonem non noui: ſed & te qui talia
„ iubes ignoro. At ille ſubiunxit. Illum quidem ociùs perquirere ſatage, me autem
„ quis ſim vt ſuperno placuerit opifici ſcire licebit. His peroratis, diſparuit. Tunc

ille ſtupens ad ea quæ audierat & viderat, nulli prorſus prodere illa volebat, euentum rei ſollicitè expectans. Expleta verò hebdomada, iterum ei idem vir in eodem habitu, hora eadem qua & priùs in ipſo apparuit loco: auſteriùs arguens, quòd negligentiùs à ſe iuſſa ceperit, ſibique eum conſulere aſſeruit, ſi feſtinanter his quæ audierat obtemperare voluiſſet. Sed nec quidem ille etiam hac vice animum appoſuit, vt executor oſtenſorum fieret, defectione quadam ſupra modum torpens: cùm ecce die tertia, horribiliter eum compellans in eodem loco illi aſtitit, ac tertio illum acerbiſſimo flagello ſicut aclinis reſidebat, in dorſo validiſſimè percuſſit, mortem ei minatus ſi vltra ad explenda quæ audierat tardare præſumpſiſſet. Qui nimio percuſſionum excruciatus dolore, ſiquidem & cutis & carnis molliciem diuinum tranſiens verber, medullitus, vt ſic dictum ſit, oſſibus inhæſit: timore quoque intentatæ mortis perterritus, illico quò iuſſus fuerat pertinaciter tendere diſponit. Cúmque poſt longos viarum anfractus, laborioſo confecto itinere, tandem vt optauerat Brennonem deueniſſet, ac Comiti ſuprà dicto nunciatus fuiſſet: mox vt eius ingreſſus præſentiam adiit, ſecretiorem ab eo expetens locum, C
miſſum ſe ad ipſum ſpecialiter indicauit. Et continuò nihil amplius dicens, agiliter ſe cœpit expoliare. Quem in amentiam verſum Comes exiſtimans, prohibere eum

„ reluctando nitebatur. Cui ille: Non, inquit, virorum iuſtiſſime, vt tu putas deſipio:
„ ſed cœleſtis oraculi tibi iuſſa deferens, euidentioribus te indiciis roborare deſide-

ro. Et hæc dicens, ac dorſum ſuum detegens, liuentes adhuc plagas lachrymis perfuſus ei oſtendebat. Et poſt hæc rei ordinem pandit. Denique cùm eius vxor ab eo vocata introiſſet, illi quoque cuncta replicauit, oſtenſis nihilominus diuinorum vlceribus flagellorum. Igitur tantis ac talibus attoniti miraculis, tractare ſollicitè cœperunt quomodo cœpto operi attentiùs inuigilare poſſent. Deinde Abbatem illum diebus quindecim ſecum retinuerunt, inſtantiam deuotionis ſuæ certatim ei pandentes, ac frequentium fouere iubentes inductione vnguinum. Quem iam obductis cicatricibus ad ſe euocantes, diuinis ſe per omnia præceptis parere promittunt. Ita demum non paruis donatum muneribus, ad propria cum lætantē & alacri corde remittunt, & poſt hæc pagum Andegauum repetere decernunt. Cúmque in locum, qui Vernentis dicitur, manendi gratiâ diuertiſſent: ſubitò aduerſæ valetudinis incommodo, ſupradicta matrona (vt prægnans erat) ita vehementiſſimè cœpit atteri, vt de eius vita omnes qui aderant deſperare cogerentur. Sed honorabilis Comes vir eius, progreſſum illius grauiter adminiſtrans, iter ſuum

cornipedum velocitate peragere ad ſupradictum locum diſponit, de ſola iam coniugis ſepultura lugubri ſatis mente pertractans. Cùm verò Ligerim nauigio ſubuehente tranſmeare cœpiſſet, iámque media fluminis ſpatia velox innare videretur, ſphæra ignis inſtar latioris clypei cœlitus emiſſa illi ſupra caput affuit. Cuius odoris adeo perſenſit vigorem, vt comam capitis ſui aſſumi pertimeſceret. Attonitus ergò redditus pro his quæ & videbat & ſentiebat, huiuſmodi oraculum cœleſtis percipit vocis: Hîc, inquiens ædifica, hîc ædifica, hîc ædifica. Quod niſi facturum te modo Diuinitati ſpoponderis, nullomodo deinceps dulcibus dimiſſæ vxoris frueris oſculis, vel proſperè metas tibi conceſſi attinges æui. Hæc ipſe ſolus in medio fluminis alueo videns & audiens, cuncta ſe impleturum pollicens, mox vt terram rate appellente arenoſum cœpit calcare ſolum, ociùs beati Mauri corpus cum feruore ſanctæ deuotionis reuerenter expetiit. Non longè ſiquidem ab eo loco fluuium tranſnauigarat, ſed vt æſtimari valet paſſibus quaſi ducentis. Denique hora eadem, vt poſtea ſimul conferentes inuenerunt, grauiſſimo pondere infirmitatis coniunx eius exonerata eſt: quæ iam tribus diebus totidémque noctibus ſine cibi vel potus perceptione iacuerat. Cúmque & ipſa nauigio ad eundem locum delata fuiſſet, abſque vllius adminiculo vrnam ſancti Viri religioſo ſatis adiit deſiderio. Eo adhuc tempore Bertingus quidam, non ignobili ortus familiâ, eorum dono cum coniuge ſua Huninga locum ipſum beneficiario poſſidebat iure. B Biduò igitur ibi loci amore & conſideratione morati, ſolitum locum habitationis ſuæ Boſcum reuiſere ſtatuunt. Vbi dum quadam die idem venerabilis Comes in Oratoriolo compendioſè ibidem conſtructo (vt nobilioribus mos eſt) poſt matutinos reſidens hymnos, diuinis intenderet theoris, pſalmis ac precibus per contemplationem inſiſtendo: quidam ignoti ſchematis vir illi viſibiliter aſtans talia protulit: Noli, inquit, de his quæ tibi diuinitùs ſunt nunciata vllo modo deinceps tardare: quoniam poſt Auguſti LVDOVICI defunctionem, non ita tibi ab aliis facultas arridebit temporis, vt licenter inſiſtere, ſicut nunc, diuinis valeas iuſſionibus. Vt verò vxor tua à ſcapulæ & lacerti pleniùs conualeſcere queat incommodo: ſanguiſugæ ſitibunda ei adhibeatur numeroſitas. His dictis, abſceſſit. Porrò ille vxorem ſuam continuò euocans, cuncta illi quæ viderat per ordinem enarrauit: rurſúmque Lambertum & Ebbonem directis conuocantes nunciis, quæ erga ſe geſta vel ſibi oſtenſa fuerant retulerunt. Qui ſimul cum eis laudantes & benedicentes Deum, hortati eos ſunt, vt ceteris poſtpoſitis hoc quod ſalubriter quidem cœperunt, ſed negligentiùs omiſerant, ſecundum diuinum ad ſe perlatum reſponſum, perficere quantociùs poſſent ſtudioſiſſimæ elaborarent. Qui eorum obſecundantes conſiliis INGELBERTVM ſanctiſſimè vitæ virum, Abbatem Foſſatenſis Cœnobij, vt ſibi cooperator efficeretur, vix infatigabilibus emeruerunt obtinere precibus. Tandem ergo deuictus votis eorum, & familiaritatibus, C aſſumptis perfectioribus quibuſque congregationis ſuæ Fratribus, perrexit ad locum. Ex quibus duo ſpecialiter noſtro ſeculo tam in diuinis contemplationibus, quàm in cunctis ſanctæ Religionis obſeruationibus, velut duo quædam magna luminaria, in noſtro ordine emicuerunt: GAVBERTVS ſcilicet frater ipſius Comitis Rorigonis, atque Vuilermus. Qui quantæ nobilitatis quantæque poteſtatis extiterint, ac quales ſecularis claruerint honore dignitatis, & quam perfectam in omnibus vitam duxerint, poſtquam fugitiui ſeculi facibus abrenunciantes, atque non ſegniter præceptis Domini inhærentes, Cœnobialem delegerunt expetere conuerſationem, ſi quis noſſe deſiderat, ab omnibus qui eos cognoſcere potuerunt, & adhuc ſuperſtites in carne morantur, veraciter audire valet. Et quia locus ille in omnibus habitaculis, quæ Monaſticæ conueniunt obſeruationi, inſtantia bonorum coniugum, ſicut nunc habetur, pene iam ædificatus erat: venerabilis Abbas Ingelbertus, cum illis quos ſuprà diximus, copioſiorem Fratrum numerum dimittens, eóſque in ſancta Religione corroborans, ad propria reuerti accelerauit. certus vtique de eorum infatigabili ſanctæ perfectionis obſeruantia.

RORIGO denique venerabilis Comes, ne per ſuccedentia tempora locus ipſe III. habitatorum fortaſſe negligentiâ à rectitudine regularis tramitis exorbitaret, præceptum Imperialis Edicti à sereniſſimo Imperatore LVDOVICO ex ſacro promeruit Scrinio: quatinus Rectores Foſſatêſis Monaſterij ſemper prouidentiam

de eodem loco habentes, inſtantiam ſollicitudinis ſuæ tam loco quàm congregationi vigilanti cura in omnibus adhiberent. Tales videlicet ſuæ congregationis eis magiſtros & præpoſitos ordinando Fratres, quotum nutu & regimine cuncta illic perficienda & interiùs & exteriùs ſtudiosè diſponerentur. Quod qualiter tempore Ingelberti ablatum igníque crematum fuerit, melius reticendum quàm proferendum putamus. Cùm itaque viri illi, quotum ſuperiùs nomina ſunt inſerta, cum reliquis ſibi commiſſis, locum eundem honorificè ſatis ac religiosè ſtabilire & ordinare cœpiſſent, paruo admodum ttanſacto tempore, nonnullos ibi Deo per ſanctæ religionis obſeruationem acquirere ac adunare ſummo ſtudio conati ſunt. Siquidem de ſuo Monaſterio iuſſu Patris ſui, omnia quæ in diuinis cultibus neceſſaria erant, & quibus ſe in nouiter cœpto indigere timuerant loco, ſecum detulerunt.

IV. CVM itaque indies augmentatio ſpiritualis incrementi per eorum Miniſtetium fructum non modicum animatum ibidem Deo in ſegetem ſanctæ maturitatis profetre non ceſſaret: auguſtiſſimæ recordationis LVDOVICVS PIPINO filio ſuo, cum reliquis quæ magnitudini Celſitudinis illius viſa ſunt, etiam Andegauenſem contulit Comitatum, cum Abbatiis & fiſcis in eodem pago ſitis. Vnde factum eſt, vt conſilio & hortatu illuſtris viri Rorigonis EBROINVS tunc adhuc flore iuuentutis egregiè in Clericatus pollens ordine, poſtea verò Pontificali cathedra Pictauienſi ſublimatus Eeeleſia, locum hunc (de cuius reſtauratione ſermo à nobis deducitur) ſolemni donatione PIPINI glorioſi Regis percipere mereretur; B
ob id ſcilicet, ne in alienas decidens manus, regularis vt dudum de eo eliminaretur Religio. Nam & locum tam ſuæ tumulationis, quàm coniugis & filiorum, ceterorúmque propinquorum, idem nobiliſſimus Comes illic decreuerat eligendum: vbi etiam ipſe Dei diſpoſitione & ſua quieſcit conditus electione. Affinitate enim carnalis generoſitatis ipſe Ebroinus ei propinquus erat. Hoc ergo cùm apud PIPINVM vt optauerat obtinuiſſet, accedens etiam ad piiſſimum Imperatorem LVDOVICVM, iam Epiſcopus conſtirutus, locum ipſum cum omnium plenitudine rerum quas eo tempore dignoſcitur poſſediſſe, hereditario ac perenni promeruit impetrare dono: vt teſtatur ſacræ auctoritatis eius celebre Teſtamentum, quod hodiéque ſcrinij noſtri cautiſſima conſeruatur repoſitione.

V. DENIQVE Ebroinus Comitis Rotigonis iuſſionem ſequens, eiúſque obtemperans voluntati, Fratribus Foſſatenſis Cœnobij liberrimam de eodem loco conceſſit poteſtatem, quamdiu idem nobiliſſimus & reuerendus vir in corpore Deo volente permanſit. Illo verò præſenti caſſo lumine, cùm auctoritatem ab eis inquireret, qualiter ipſum Cœnobium in eorum deueniſſet poteſtatem, atque dominium; nec eam illi oſtendere quiuiſſent, (quippe quia iam, vt ſuprà ſignificatum eſt, fraudulenrer abſtracta atque igni mancipata fuerat) ille aliquibus Fratribus de ſupradicto Monaſterio retentis, ceteros locum ſuum iubet repetere. Et hoc poſt obitum Auguſti LVDOVICI, & iuſtæ recordationis Rorigonis, introductis C
à quibuſdam non ſani cordis viris, agere aggreſſus eſt. Accedénſque ad sereniſſimum Regem CAROLVM, & oſtendens ei Teſtamentum patris eius (cuius auctoritate proprietatis iure eundem retinebat locum) deprecatus eſt eum vt ſuis nouis præceptionibus domini genitoris ſui roborare dignaretur Edictum. Cuius ille precibus libentiſſimè annuens, quod à tanto petebatur Pontifice celeberrimis confirmauit ſcriptis. Quibus etiam continetur, vt quandiu aliquis de progenie noſtra inueniri poterit, qui locum ipſum ſecundùm auctoritatem beati Benedicti regere & gubernate valeat regulariter ipſe viuens, nullus alius ibi Rectoris fungatur officio.

VI. HIS ſtrenuè ſatis peractis, GAVZLINVM virum eruditiſſimum, atque in Monaſtica perfectione religioſiſſimè inſtitutum, filium ſcilicet ſancti viri GAVZBERTI, Regiæ præſentauit Celſitudini: egitque cum eo, vt illum loco ipſi Abbatis honore præficeret. Quod Rex gratanter accipiens, (valde enim pro ſua eruditione, & doctiſſima locutione diligebat, qua idem vir nobiliſſimè pollebat) honorabiliter eum coram Optimatibus totius Regni ſui Abbatem conſtituit: ampliora ſe ei daturum promittens, cùm opportunitas id peragendi ſe ei obtuliſſet. Qui ſuſcepta cura paſtorali eiuſdem loci à Rege ſibi iniuncta, nobiliter in ſancta Religione cœpit excreſcere. Denique in diuinis culti-

A bus ſuo tempore nemini ſecundus emicuit. Quin, qualiter corpus beati Mauri de auſtrali climate altaris beati Martini, retrò (vt noſtro ſeculo mos eſt) ad orientalem ſcilicet eiuſdem menſæ transtulerit partem, ipſius ſcriptis pleniſſimè cognoſci valet. Ita enim proſequitur. Anno Incarnationis Domini noſtri Ieſu « Chriſti octingenteſimo quadrageſimo quinto, Indictione octaua, feria quinta heb- « domadis nihilominus quintæ in Quadrageſima, IV. Idus Martij, translata ſunt « oſſa beatiſſimi Leuitæ Mauri à famulo Dei Gauzlino, aliiſque Sacerdotibus, in « locum in quo nunc venerantur, in arca ferrea cum honore recondita. Hac eadem « etiam die, reliquiæ prothomartyris Stephani (quæ à Bertulfo Abbate, tempore « Clotharij Regis, iuxta prædicti Patris Mauri tumulum, ob eius venerationem, in « pixide lignea reconditæ fuerant) ita intactæ & abſque macula ſunt repertæ: vt « quaſi eodem die illic repoſitæ fuiſſe crederentur. In qua etiam membranulæ ve- « tuſtiſſimæ portiuncula eſt inuenta: cuius ſeries diuturna obliteratione penè dele- « ta, vix perſpicaciſſima elucidari valuit indagine. Cuius textus tandem enuclea- « rus hæc continere repertus eſt. Hic requieſcit corpus beati Mauri Monachi & « Leuitæ: qui tempore THEODEBERTI Regis in Galliam venit, & XVIII. « Kalendas Februarij migrauit à ſeculo. Beati quoque Petri Apoſtoli patrocinia, « ſimili modo ibidem ſunt reperta: in areula quæ ad caput eius erecta, & arenoſo « aggere cooperta, pro conſeruatione eorumdem (vt opinari poteſt) decenter fue- « rat. Hæc quidem ille. Teſtati verò nobis ſunt Fratres congregationis noſtræ, «
B qui eodie obſequiis translationis tanti Viri deuotiſſimè interfuerunt, quòd octo notiſſimæ perſonæ ibi à diuerſis ſanatæ ſint infirmitatibus. Ex quibus tres cœci fuerunt, claudi duo, paralyticus vnus, mulieres mutæ duæ. Eodem anno, pridie ante ſanctum Pentecoſtem, III. Kalendas Iunij, ordinatus eſt famulus Chriſti Gauzlinus primus Abbas, poſt reſtaurationem Monaſtici Ordinis, in Cœnobio ſancti Mauri, in Eccleſia ſancti Saluatoris ante altare, quod ipſe ædificauerat in honore indiuiduæ ac viuificæ Trinitatis: & à ſummo Pontifice Tutonicæ vrbis VRSMARO & aliis duobus Epiſcopis conſecrari fecerat. Quem etiam ipſo anno, primùm quidem Ebroinus Antiſtes in Eccleſia Pictauenſi ad ordinem Diaconatus, Dodo autem Epiſcopus in Eccleſia Andegauenſi ad Preſbyterij promouerat digniratem. Sed iam ad virtutum inſignia, quæ per hunc beatiſſimum virum in hoc eodem loco cœlitus demonſtrata ſunt, narrationis ordo eſt conuertendus.

CVM locus idem prouidentia & regimine Monachorum Foſſatenſium, iuſtæ videlicet memoriæ GAVSBERTI, & ceterorum, quorum ſuperiùs mentionem fecimus, conuenienter & religiosè gubernaretur, tempore illo quo inter glorioſiſſimum Regem CAROLVM & eius fratrem CLOTHARIVM longa concertatio pro Regni faſtigio exorta eſt; quam Deo ſe protegente ſereniſſimus Rex Carolus ſtrenuè ſatis armis decertando, publicè euendicauit, Cenomannicæ Eccleſiæ Antiſtes BALDRICVS cuncta, quæ in villa quæ Cauania nuncupatur habe- VII.
C bat, prædicto Dei famulo Gauſberto ad noſtrum adducens Monaſterium cuſtodienda commendauit. Quod cùm HAIMERICVS quidam, & eius compar GIRARDVS comperiſſent, Miſſos ſuos illuc dirigentes, cuncta quæ à ſupradicto Pontifice illic depoſita fuerant, ſe per vim diripere mandauerunt, niſi celerrimè à Fratribus illis traderentur. Cúmque eis de Monaſterio remandatum fuiſſet, certam legem à Domino de depoſitis conſtitutam eſſe, ſéque omnia pro his cuſtodiendis ac conſeruandis, etiam extrema pericula pati paratos; ipſi ira accenſi, & cupiditate cœcati, ad Monaſterium equis ſudantibus aduolauerunt. Suis mandatum dantes, vt dum ipſi cum Fratribus loquerentur, illic omnia oſtia domorum, in quibus commendata repoſita erant, peruadere abſque vllo timore ſatagerent. Qui eorum impiis iuſſionibus obtemperantes, mox vt auctores tanti mali introgreſſi cum Dei famulo Gauſberto & ceteris Fratribus de eadem re auſteriùs agere cœperunt, ſtrictis gladiis irrumpentes auferre omnia diſſectis foribus conabantur. Quod cùm viro Dei nunciatum fuiſſet, conuocatis Fratribus vt miſericordiam omnipotentis Dei attentiùs precarentur, ac ſancti Mauri ſuffragia ociùs ſibi affutura crebra depoſcerent repetitione, ipſe lacrymis perfuſus hortatus eſt. Deinde ſignis ſonantibus, ſumptis Sanctorum reliquiis, impoſitáque Letania, cum omnium Fratrum numero pergit ad locum vbi iam & vinum terræ effundebatur, & VIII.

Carolvs Calvus. cædes cruentiſſima exoriebatur. Cúmque & iocundiſſima eſſet cœli ſerenitas, & A
apertiſſima Solis reſplenderet claritas, ſubitò dum beati Mauri in Letaniarum
prece à Fratribus cœpiſſet auxilium inclamari: tantus fragor tonitruorum minaci
ſupra modum concrepuit terrore, tantáque coruſcario emiſſorum inhorruit fulminum; vt omnes qui rapinæ malo decepti illic aduenerant, vitæ diſcrimen ſe ſubituros
iamiámque pertimeſcerent. Præſertim cùm repentina effuſione inundatio
ſubitaneæ pluuiæ conſequuta, limina oſtiorum eos egredi prohiberet. Vnde factum
eſt vt quatuor ex eis ſenſu perdito in amentiam verſi, reliquos fugæ tantùm
ſumere præſidium compellerent. Qui miſeriores miſerrimis effecti, ſtrata viarum
plena vaſculorum & vtrium relinquentes, nulli deinceps habitatorum loci ipſius
moleſtiam inferre auſi fuerunt. Hæc meritis & interceſſionibus beatiſſimi Confeſſoris
Chriſti Mauri ita geſta eſſe affirmat aſſertio veridica Monachorum, qui ſe
his interfuiſſe teſtantur: ex quibus duos tantùm, Bernegatium videlicet & Raimundum,
ex nomine deſignatos eſſe ſufficiat. --- :·

Cap. XVI. Igitvr noſtro iam tempore, cùm inſequentibus nos Nortmannis huius beati
viri corpus à Monaſterio aſportaſſemus, plura per eum fieri miracula vidimus,
& licèt in triſtibus poſiti, gaudio gauiſi fuimus. Nam cùm in villa Seameraeo per
aliquot dies demorati fuiſſemus, frequens conuentus populi in Eccleſiam eiuſdem
loci, in qua Sancti cuſtodiebatur gleba, confluit. --- :·

XVII. Ex eo ergo loco, comitante nos populi multitudine, qui vndique ex vicis & B
agris nobis obuiam præcipites confluebant, in pagum Sagenſem cum ſacro deuenimus
theſauro. Et quia ſanctus Pontifex Hildebrannvs, generali expeditione
vniuerſo populo contra Nortmannos indicta occupatus, ad ſuſcipiendum
componendúmque pro tempore hoc ſancti viri corpus præſens adeſſe non potuit,
Archidiaconum ſanctæ ſuæ Sedis cum electiori parte ſancti Cleri, ad villam, quæ
Metula nuncupatur, quam munifica largitate ſereniſſimus Rex Carolvs ad
ſuggeſtionem ſancti Pontificis Ebtoini beato Mauro & eius famulis per magnificentiæ
Celſitudinis ſuæ contulerat Præceptum, cum omni Eccleſiaſticorum honore
& apparatu miniſteriorum deſtinatum habuit: qui nobiſcum ſancti viri glebam
religioſo ſatis in Eccleſia ſancti Iuliani recon deret obſequio. Vbi per annum
integrum & dimidium, quanta valuimus hoc ſancti viri corpus diligentiâ cuſtodiuimus.
Vbi quæ & quanta Dominus per eundem ſeruum ſuum operari dignatus
fuerit, ſi quis ſcripto digerere velit, ante (vt opinamur) tempus ei deficiet loquendi,
quàm materia ſcribendi. Multi enim cœci, ſurdi, & claudi, aliiſque languoribus,
ante eius lecticam nobis cernentibus ſanitatem recipere meruerunt. Quos
ideò nominatim exprimere omittimus: quia & copioſior eorum numerus memoriam
noſtram excedit, & legentium faſtidium ſummopere cauere certamus. Illud
tamen vnum prætereuntes reticere non debemus, quòd nullus febricitantium cuiuſcumque
typi contritione vexaretur (ſi plena fide huius ſancti viri implorauit
auxilium) ſine ſanitatis gaudio ab eius recedauit tumulo. Sed vt taceamus de reliquis,
quid nobili viro Otgerio ibidem euenerit, ſilere non debemus. Hic C
cùm iam per tres continuos menſes ſine intermiſſione duobus diebus validiſſima
vi febrium irremediabiliter quateretur, adeò vt ſenſu penitus perdito in amentiam
verſus æſtimaretur: Cadilo Comes, qui ei affinitate generis propinquus
erat, ſecum eum ad locum ſancti corporis beati Mauri adduxit. Et cùm eum hortaremur,
vt cum fiducia fidelis animi ante membra ſancti viri nocte integra iaceret,
reluctari cœpit: ſeque conſcium peccatorum ſuorum eſſe teſtabatur, pro quibus
ſibi peiora accidere formidaret. Cuius puſillanimitatem ſacræ auctoritatis aſſertionibus
vtcumque roborantes, inuitum eum illic dormire compulimus. Sed
vt oſtenderet Dominus quantum fides proficiat, & diffidentia officiat, meritis
beati Mauri vnius tantum cum diei vexatione ſoluere eſt dignatus, vſquequo poſt
non longum tempus plenioti iam fide animatus, cum exeniorum munere regreſſus,
atque iam ſecurus periculorum, peruigilem ante Sancti vrnam ſumma cum
deuotione duceret noctem. Sicque omni illius incommodi valetudine perfectè
liberatus, gratias Diuinitati & ſancto Mauro referens, ex eo vſque nunc abſque vllius
viget infirmitatis labore.

XVIII. Cvm verò & illic creberrimis & improuiſis Paganorum deterreremur eruptionibus,
ſecundum quod in Epiſtola huic Opuſculo præpoſita continetur, hoc ſancti

A Viri corpus citra fluuium Ararim à nobis deportatum, digno eum honore (prout temporis & loci permiſit opportunitas) reconditum ac collocatum in fundo Av- DONIS Comitis eſt: vbi per tres ſemis annos cuſtoditum ſedecim notiſſimarum perſonarum ſanitate celebre nomen eius circumcirca diuulgatum, aſſidua populorum frequentatione venerati cœpit & excoli. Nam primo aduentus ſui ad eundem locum anno frequentibus claruit virtutibus, quas enumerare longiſſimum eſt. In quibus clariùs ea, quæ ſuprà ſcripta eſt, emicuit curatio ſedecim perſonarum, quarum aliquanti cœci, nonnulli claudi, quidam verò ſurdi, aliquanti autem muti fuerunt. CAROLVS CALVVS.

EXINDE illud iuxta tenorem præfationis huius Libelli in Monaſterium Foſſatenſe deportauimus, & (ſicut pleniter ibi proſequutum eſt) venerabiliter in Eccleſia beati Petri Idibus Nouembris collocauimus. Ad quem locum glorioſiſſimus ac clementiſſimus Rex CAROLVS à partibus Burgundiæ regrediens, per ſemetipſum dignatus eſt accedere, Chriſti protectionem ante lecticam ſancti Viri ſumma depoſcens deuotione, die Nonarum Februariarum, hoc anno, qui eſt ab Incarnatione Domini octingenteſimus ſexageſimus nonus, regni verò huius viceſimus nonus, Indictione ſecunda. Qui ob maiorem deuotionem Chriſtianiſſimi animi, quam erga Deum & Sanctos eius habet, poſt non multos dies de Monaſterio beatorum Martyrum Dionyſij & ſociorum eius honorabilia beato Mauro tranſ- XIX. 869.
B miſit munera, per Otulfum ſtrenuæ probitatis Monachum: pallia ſcilicet precioſiſſima duo, quibus corpus eius in diebus proceſſionum & cunctarum decoratur ſolemnitatum. Cuius interceſſione perennis vitæ à Domino æternaliter recepturus eſt remunerationem: qui ita præſentialiter venerabilia exornare non deſinit poliandra Sanctorum, vt neminem priſcorum, qui Regij nominis claruerunt honore, priorem videatur habere in ſancta Religione.

Ex Libro Miraculorum S. Theodorici Remenſis.

CVLTORE Dei & Sanctorum piiſſimo KAROLO Rege filio HLVDOVVICI Imperatoris ſceptra Regni Francorum nobiliter gubernante, quidam Procerum eius nome ANGILRANNVS eius munificentiam expetiit, vt eum dato alicuius villæ honore ſublimare dignaretur. Exquiritur nomen pagi noménque villæ, quo honor regius ſuo fideli poſtulata concederet. Ignarus petitor, inſcius & Rex dator. Quæ multo tempore iam euoluto beatiſſimo Remigio Remenſi Præſuli cum teſtamento Cartatum fuerat attributa, VENDERAS villa ſuper Maternam ſita, à largitare Regis dari poſtulatur. Remorum Sedem venerabilis HINCMARVS Epiſcopus tunc regebat. Is audiens villam infiſcari iure proprietatis velle, quæ eius Eccleſiæ ſubiecta dono regali dinoſcebatur, protinus Præ-
C ceptum traditionis per Gerardum eiuſdem Eccleſiæ militem electum Regi tranſmiſit: euidentioribus ei monſtrans indiciis, contra canonicam fiendum eſſe legem, ſi res Eccleſiæ traditas diuelleret, & iuri alterius proprietatis redderet. Quo in Præcepto inſertum videbatur, quomodo Rex THEODERICVS pro reſuſcitatione filiæ à ſancto Theodorico ſanctiſſimi Remigij diſcipulo facta, non ſolùm eundem Theodericum Dei ſeruum honore prætulerit, verùm & magiſtrum præſtantiſſimum ſanctum Remigium, cui honoris & magnificentiæ gratiâ villam Venderas tradiderat. Hæc vt Regia Poteſtas animaduertit, à traditione ſubſtitit, Eccleſiæque ineſſe propriam conceſſit.

Ex Libello Tranſlationis ſancti Regnoberti Epiſcopi Baiocenſis, cuius oſſa tranſlata ſunt in Eccleſiam de Varziaco diœceſis Autiſſiod. anno DCCCXLVI.

EGO IOSEPH peccator & Sacerdos, omniúmque ſeruorum Chriſti vltimus, quondam autem Aquitanorum Regis Cancellarius, nunc inclyti Regis LVDOVICI liberalium literarum præceptor, atque eiuſdem ſacri Palatij Cancellariorum miniſterio functus, olim ſtudiis Turonis ſub conditione ALMARICI Turonenſis Archiepiſcopi eruditus, cum PAVLO Rothomagenſi Archiepiſcopo. 846.

CAROLVS CALVVS.

Cuius ego precibus Ioſeph peccator Sacerdos indignus ad hoc ſcribendum pro- A
uocatus ſtylum admoui. Hi vtique prædicti Pontifices ſemper in mente erant, & tamen non vt debui hæc ſcribere idoneus curaui: cùm nec idoneus vetuſtatis eloquentiæ fuerim, ſed ruſticitatis & inſipientiæ errore perfuſus. Vnde prouolutus ad cunctorum fidelium pedes iacens humiliter poſtulo, ne meis ſermonibus indignemini.

Hic REGNOBERTVS *ſanctus iacet intumulatus,*
Baiocenſis onus qui rexit Pontificatus.
HVGO *bonus Præſul præſens fuit ad releuamen.*
Qui dormitat ibi, reperit de febre leuamen.

E Libro MS. Miraculorum ſancti Vincentij Martyris.

SI QVIDEM Northmanni, quorum liuido metu ſancti Leuitæ & Martyris Vincentij corpus ſublatum receſſerat tunc temporis ex Garumna fluuio, à PIPINO conducti mercimoniis, pariter cum eo ad obſidendam TOLOSAM aduenerant. Hoc itaque contendentes agonizabant qualiter vrbem caperent, terram autem prædæ igníſque plaga vaſtarent, atque incolas exitiabilis ferri mucrone ſanguinis ſitibundi perimerent. Vnde non ſolùm Toloſam, ſed reuera Albienſes omnes, ne fortè more ſolito illis ſuperuenientibus inſperatè præoccuparentur, graui perculſi formidine huc atque illuc exterriti mortis periculum euadere concertantes diffugiunt. Monachi verò cùm pro ſe, tum inſuper magis ſolliciti & pa- B
uentes pro Sancto, ne in modico perderent quod ſe cum tanto lætabantur acquiſiſſe labore, prouidi ſacrum ſumentes corpus ad alium tutiorem locum ſecedunt. Inſiſtunt rogantes, quatinus illos in tribulatione præſentis anguſtiæ eius Omnipotens precibus dignaretur adiuuare, cuius victricia membra etiam poſt mortem pelago immerſa ne ponti voragine abſorberentur potenti dextera gubernauit. Denique Northmanni poſt aliquot dies in vanum exactos ſimul cum conductore inani obſidione fatigati recedunt, non vt conati fuerant excepta in circuitu facta præda, Dei miſeratione, ſanctique Leuitæ & Martyris rogatione repulſi, ſe præualuiſſe ſtomacho læſi dolentes. Monaſterij verò Fratres mox ad ſe fama ſanctitatis perlata, obuiantibus ſolis fidelibus ſecum reuehunt corpus, dignóſque eo in loco, vbi priùs fuerat, officiis venerandum reponunt.

Ex Vita MS. ſancti HVGONIS *Monachi S. Martini Auguſtodunenſis.*

REGEBAT ergo illis diebus Regnum Francorum CAROLVS Rex cognomento & habitu CALVVS, cum Regina CHRODELCHIDE ipſius coniuge: vtrique Dei omnipotentis timoris pariter & amoris munere inſigniti. Idcircò igitur totius Regni ipſorum partes ſumma pax & tranquillitas gubernabat. Pagano- C
rum quoque infeſtationes, quæ olim patriam debacchauerant, omni ex parte ſedatæ erant. Rex ergo pariter & Regina in reſtaurandis Eccleſiis ac Monaſteriis, quæ barbarorum hoſtilitas atque rabies deſolauerat, certatim inſiſtebant. Totum enim penè ſui reipublicæ Regni cenſum in eiuſmodi expenſis tribuebant. Erat quippe in ipſius Regis Palatio tunc temporis Comes quidam BADILLO nomine, qui veniens ab Aquitaniæ partibus, vir licèt in ſeculari vitâ poſitus, correctis tamen & religioſis moribus atque conuerſatione ſacris viris per omnia conſimilis. Extiterat enim opum gratiâ opulentiſſimus, & auri & argenti ditiſſimus. Qui cernens Regem, necnon & Reginam in reſtaurandis Eccleſiis Dei toto conamine inſeruire, zelo diuino & ipſe ductus, cœpit illorum in hac parte deuotus ac pius æmulator exiſtere. Qui inter ceteras paganorum ſtrages conſpiciens apud ciuitatem EDVAM egregij Confeſſoris Chriſti Martini Monaſterium olim à Regina BRVNECHILDE nimium excellenter atque honorificè conſtructum, tum tamen miſerrimè dirutum, atque omni ſupellectili nudatum atque dehoneſtatum: accedénſque incunctanter iſdem Comes ad Regem, humiliter petiit, vt ſibi ad reſtaurandum daretur præfatum Monaſterium. Dicebat etiam ſpondens, ſe in voto habere, vt poſt Monaſterij reſtaurationem ſeipſum ibidem, relictis ſeculi curis, honorúmque ſollicitudinibus, Domino mancipaturum. Quod denique poſtmo-

A dum, annuente Chriſto, rei probauit euentus. Hoc igitur Rex pariter & Regina comperientes, libentiſſimè aſſenſum præbuerunt, & vt expetiuerat conceſſerunt; inſuper & iuuamen ei polliciti ſunt impenſurum in cunctis, quæ illi expedire cernerent. Statim denique vir deuotiſſimus certatim ac ſumma cum feſtinatione huiuſmodi vtenſilia operis apta coadunauit: atque inſtanter labori inſiſtens, vſque dum ad perfectum duxit, qualiter potuit totum Baſilicæ reintegrauit opus. Qua prout valuit reformata, atque per Pontificum manus iterum conſecrata, cœpit ſollicitè inquirere eiuſdem loci poſſeſſiones, quæ olim illi largiſſimè per liberalitatem BRVNICHILDIS Reginæ, ſeu aliorum Regum priuilegiis conceſſæ fuerant. Fertur enim primitus ipſius Cœnobij ſumma fuiſſe totius poſſeſſionis ad centum vſque millia manſos. Extiterat enim præfata Regina in Eccleſiarum Baſilicis conſtruendis affluentiſſima, in memoriis plurimorum Sanctorum, & beatæ Mariæ ſemper Virginis, ſanctique Petri Apoſtolorum Principis, necnon & beati Leuitæ & Martyris Vincentij: quamuis vulgi fama illam in quibuſdam ex parte fuſcaret. Interea beatiſſimum Martinum Confeſſorem ſemper vltra omnes extollens, in voto habebat: atque in Dei honore, & ipſius Confeſſoris nomine ceteris pluriores Eccleſias ac Monaſteria ædificari iuſſit, & de propriis theſauris, necnon & prædiis honorificentiùs ditauit. Statuerat denique ante ſuæ mentis oculos quoniam Martinus, qui partem ſui indumenti pauperi tribuit, Chriſtum veſtiuit.

CAROLVS CALVVS.

B Præ cunctis tamen iſtud extulerat Cœnobium, in quo ſuæ ſepulturæ mauſoleum habere decreuerat. Nam inter cetera donatia, quæ illi contulerat, columnis etiam marmoreis ac trabibus abietinis formoſis illud decenter inſtituit, & muſiuo opere mirificè decorauit. Habebat enim eadem Regina religioſos ac ſanctiſſimos Præſules ſanguinitate ſibi proximos, affinéſque: fratrem ſcilicet germanum ſanctum SIAGRIVM Auguſtodunenſem Epiſcopum, inter Pontifices egregium, & nepotem quoque beatiſſimum DESIDERIVM Autiſſiodorenſem Epiſcopum, inter Præſules Pontificem nobiliſſimum. Sanctiſſimus denique Papa vrbis Romæ GREGORIVS in tanto amore ac diligentia illam habebat, vt plurimas ei Epiſtolas mitteret, atque per ipſam Epiſcopis & Regni Primatibus de ſtatu Catholicæ fidei & Religione Eccleſiaſtica commonefaceret: gratulans valde deuotioni ipſius & largitati, qui in honorificentia omnipotentis Dei liberaliſſimè impendebat. LVPONI quoque primo eiuſdem loci Abbati propriam direxit Epiſtolam, hortans illum qualiter religioſitatem gregis ſibi commiſſi cuſtodiret, atque tam Deo quàm hominibus iter iuſtitiæ gradiens placere ſtuderet. Præcepta etiam Regalia, necnon & priuilegia ipſius loci, iſdem Pontifex annuli ſui impreſſione ſigillans roborauit. --- ⁖

POSTQVAM denique vir illuſtris BADILLO, prout poſſe habuit, loci reſtaurationem exercuit, cœpit anxiè perquirere viros ſanctæ Religionis imbutos, qui in eadem domo Dei dignanter eidem ſeruitutis officia perſoluerent. Qui dum

C hoc ſedulè ageret, reduxit ad memoriam beati Martyris SAVINI Cœnobium, in quo olim nouerat ceteris honeſtiùs, diſtrictiúſque vigere inſtituta Monachorum Regulæ. Pergens quoque protinus illuc, adduxit indè viros numero decem & octo Monachorum religioſiſſimos. Inter quos etiam excellentiſſimum meritis ſanctum ac venerabilem HVGONEM, in quo pendebat cura ceterorum Fratrum totius moderaminis. Alios quoque duos inter ceteros non diſpari ſanctitate Monachos: domnum ſcilicet ODONEM virum ſagacem & mitiſſimum, atque IOANNEM admodum humillimum. --- ⁖ Interea nempe elegerunt ſibi vnanimes Patrem & Abbatem vitâ & moribus probatiſſimum, Deóque & hominibus acceptabilem, domnum ſcilicet ARNVLFVM, cum conſenſu tamen & voluntate illius protectoris, domni videlicet BADILLONIS: virum per omnia, vt poſtmodum claruit, vti expediebat, vtillimum. Qui quamdiu in corpore vitam duxit, tam in diuinis rebus quàm humanis, ita omnibus in commune profuit, veluti optimus Pater dulciſſimis filiis. Hic tamen in cunctis, quæ agebat, dictatore & conſolatore præ cunctis domno fruebatur HVGONE, qui gratiâ humilitatis obediebat Patri vice humillimi didaſcali. --- ⁖

 A

Ex Hiſtoria Vitæ & Miraculorum ſancti Faronis Epiſcopi Meldenſis, MS.

CAPVT CXXIII. EXPEDIAM enimverò ſummatim quantùm nunc tempora noſtra ſint mœſtifica, Paganorúmque deſolatione terra dulcis cultoribus ſuis mœſtifica; Regna quoque, quæ olim glorioſa, nunc inglotia; Principúmque virtus ac potentia quàm infirma. Hæc verò, quæ dicimus, teſtantur adhuc recenti cæde tepentia flumina, quæ purulentis cadaueribus innumerabilium Chriſtianorum inundant tumentia maria. Et illud maximè flumen, cuius nomen ſonat Sequana. Albent enim huius inſulæ multæ oſſibus captiuorum innumerabilium. Poſtquàm autem tranſitus bonæ memoriæ HLVDOVICI Imperatoris decimum duxit annum KAROLI filij eius, Regni pars veſtigia prioris gloriæ & pacis mutauit in diſcordiam. Et ob hoc gemere cœperunt flumina illius Regni intrantia maria, ſub NORTMANNORVM maxima carina, quæ à principio conditæ Gentis Francorum erant inſcia. Tunc primum ſulcantes Sequanam, dederunt ſtragem horrendam cœlo hinc inde habitantibus circa eam. Tandémque, nullo reſiſtente, applicuerunt multitudinem nauium ad vrbem Pariſij ipſam. Quantum ibi adtraxerit hoc Regnum populum, cum Rege Karolo ſuo nequiequam, terrâ vix ſuſtinente, cœlúmque ſub pelle ſua obumbrante, incertum nobis ſcire miramur numerum. Cúmque B non tantam audaciam in pectore concepiſſent Franci, vt vtraſque partes fluminis bello obſediſſent, conſilium inierunt ad ruinam, & ad interitum, per omnia labentia ſecula, dato tributo copioſiſſimo terræ. Cum magna gloria reddiderunt eos opulentiſſimos omni abundantia auri & argenti, ad confuſionem & ignominiam ſuorum. Poſt hanc ingloriam huius Regni, & improperium aliorum Regnorum, venit decimus annus, qui iterum crudeliorem atque maiorem multitudinem claſſium, regente eas gubernaculo Nortmannorum, dedit Sequanæ, mittente eas mare.

CXXIV. HI verò velut Parcæ, Furiæque inſatiabiles, ac auiditate crudeli immites, ab egreſſu maris omnem pulchritudinem regionum illarum, quas fluuius Sequana hinc & inde velut Paradiſum Dei irrigabat, gladio impatienti vorauerunt, ac voraci flammæ cuncta tradiderunt: quouſque concluderent in hac ſæuitione ciuitatem Pariſij. Ciuitates verò quædam turribus firmæ, non potuerunt Epiſcoporum ſuorum ſeruare vitam.

CXXV. CLARIOR autem atque potentior Princeps inſignis de nomine HLVDOVVICVS Paſtor Eccleſiæ S. Dionyſij, quæ caput extollit ſuper ceteras Eccleſias terrarum, potentiâ dignitatis, & Principatu, omni honore ſapientiæ, ac religionis, impotens fuit ab eorum captiuatione ſe obſeruare. Cuius redemptione, ponderibus inæſtimabilibus auri & argenti ablata eſt omnis gloria, & ornatus, atque decor ab vniuerſis Eccleſiis Regni; atque ipſa aurea Roma ſe ſpoliatam ſuo deco- C re aliquomodo ſentit.

CXXVI. INTANTVM enimuerò ira Dei concitata exarſit contra populum, vt nulla ratione quinque anni temporum ſcirent poſſe eos ſuperari. Circumſcepti ſunt namque à KAROLO nauigio mirabili, ac numquam in noſtris Regnis ſimili viſo, per reuolutionem duodecim ſeptimanarum, cum toto Regni populo, in quadam inſula Sequanæ; adiuncto etiam altero Regno, nepotis ſui videlicet LOTHARII. Nec ita etiam defecerunt à potentia ſuarum virium quam cœperant, ſed inualidum duorum Regnorum populum cum ſuis Regibus ab inſula dira fatigatione dimiſſum, captis omnibus nauibus, quibus obſidebantur, cum deluſione prudentiſſima Regni Gentis Francorum, & retinet inſula eos victores, ſubdita poteſtate alienorum priuata ſuorum. Poſt hæc itaque ad hoc nefandiſſimum huius Regni malum, vomuit iterum mare ampliorem Nortmannorum multitudinem, quam valde extimuit prior multitudo Nortmannorum. Priores verò à ſequentibus Nortmannis obſeſſi, nomine Regis Karoli ſunt deuicti.

CXXVII. STATVTIS tamen donis grauiſſimis auri & argenti ex Regno, immenſáque adhibita ad hæc pro obſidione prioris multitudinis victus abundantia. Sicque tandem aliquando obſeſſione diutiſſima, nefandi à nefandioribus viſi ſunt ſuperati aſtutiâ acutiſſima. Ita quoque eſt ab illis actum, & fide vana illorum acce-

ptum

A ptum eſt promiſſum: vt diſcedendo vtræque partes iam vltra neſcirent finium noſtrorum introitum.

CXXVIII. QVOS cùm mare recepturos ſperaret, illi infidelitatis itinere flexo, terminos prioris deuaſtationis adaucti numero prætercurrunt. Saltum namque Briegium inſoliti arripiunt, eúmque à ſuis poſſeſſoribus gladio cruenti, ignéque calenti ſpoliant: & ad vltimum hanc ciuitatem MELDIS nauigio improuiſo accelerant. CXXIX. Prima autem parte noctis eam occupant, & forte igni deſolatorio accendere deſtinant. Flammæ quoque eius incommodè lucentes vertunt noctem quaſi in diem, ignotáſque vias circumquaque penetrant. Domos etiam gementium, atque diuerſas ſemitas vrbis miſerrimæ ſanguine humano maculant, Eccleſiáſque olim venerandas omni ſpurcitia fœdant. Pulſat ad hæc clamor confuſus cœlum. Terra atque aër gemitibus prægnantium atque lactantium concutiuntur, aureáque ſidera flammis eius voracibus ſubtrahuntur. Audiens autem hæc inſperatè hoc Monaſterium illi vicinum ciuitati, vix Senatores dimiſit à ſe ſuos, totum concuſſum nouo pauore. Cuſtodem tamen potentiſſimum, ac ſuum Dominum, beatum ſcilicet FARONEM, ſecum retinens; tandem tamen aduenientes ferociſſimos recepit vaſtatores. CXXX. Qui cum equis aduolando, in hac ſancta domo adgredi ſuperbè temptaſſent, equites fixi vno in loco nutu diuino hærebant. Nullis prorſus acribus verberibus, mouendo ſeſſores ſuos obaudiebant. At B verò cernentes mauſoleum tanti Confeſſoris, incontaminatam hanc ædem ſanctam, atque habitationem huius interiorem, pro timore eius magnificentiæ obſeruauerunt.

DENIQVE quadam die irâ inordinata à Chriſtianis irritati, habitacula circa hunc locum poſita, quæ forenſibus ſtudiis patebant, ignis pabulo tradunt. CXXXI. Qui cùm ſua voratrici flamma inretractabiliter omnem forenſem pulchritudinem huius loci ſparſiſſet, leuibus fauillis in aëre, nullis moderatus habenis, ſæuit tandem in ipſis liminibus oſtij, quod erat ante porticum atrij huius ſanctæ Eccleſiæ: porticum, inquam, omnium viantum. Ibique vigorem virtutis ſuæ ignis mirabiliter cœpit deponere. Replet quoque totam porticum vi caloris ſui, & omnia CXXXII. materiamina lignorum eius flamma amicabili ſuauitate lambendo innocua percurrit: ſummáque culmina Eccleſiæ, quatuórque eius partes igneis ictibus pulſans, non ſolùm inlæſam non ſeruat; ſed nec etiam aliquod veſtigium fuliginis eam, neque eos, qui in circuitu ipſius continentur, maculat. Qui victor namque omnia in cinerem reſoluendo illuc vſque venerat, meritis tanti Confeſſoris victum ab ipſis materiaminibus lignorum, quæ paululum antè vicerat, ſe ſentit. Dat quoque ignis honorem loco tanto patrono aſſignato; diſcreuitque eum ab aliis locis eius merito. Recognouit enim ſe non ampliùs valere, niſi iuxta permiſſum diuini moderaminis, & didicit taliter venerari Sanctos Dei, & intellexit ſe C non poſſe in omnibus ſecundum ſe; ſed ab eo, qui eſt ſimplex à ſe, & omnia ab illo, & non à ſe, cuius ipſum eſſe eius eſt eſſe.

Ex Libro alio MS. Miraculorum ſancti Faronis Epiſcopi Meldenſis.

ACCEDAT & aliud miraculum non minus audientibus delectandum. Italia quippe regio cùm plurimos Comites ex primoribus Magnatorum iuxta regalem potentiam Regis CHLOTARII filij LVDOVICI Imperatoris olim poſſediſſet, ſpecialiùs vnum nouimus ex his ad amorem Dei hereditaſſe, ad dilectionem, timorémque iuſtitiæ, ſanctitatem in omnibus quæſiſſe. Hic enimuerò à bonis operibus paſſim diuulgatis claruit de nomine ROTGARIVS. Vt enim gratia diuina occultum mundo non redderet, magnificauit eum in quodam bello, quod Chlotarius ſuperiùs memoratus exacuit contra Bulgrorum gentem. Ipſius præfati Rotgarij denique relatione frequenti, ac probatione operis, certum mente tenemus, ſicut hoc ordine inferemus. Pugnæ ſiquidem conflictus ex vtriſque partibus Francorum ac Bulgrorum prouocatus, inter mixtos cuneos aduerſariorum præfatum ſors improuiſa attulit, ac de equo fidenti circumſeptione reſiſtentium corruere compulit. Cúmque telis aculeatis loricam reluctantem ad eius mortem conarentur penetrare, illius ad memoriam inuocationis in hoc ago-

LOTHARIVS. ne poſitus acceſſit ſolum clariſſimi Faronis nomen ex innumerabilibus Sanctorum nominibus. At ipſa momentanea hora voto firmiſſimo Deo ſe obligans, vt ſi adeſſet libetator tantus præſtantiſſimus Confeſſor, hoc in loco ad ſeruiendum ei ſprero malefido ſeculo accederet deuotiſſimus debitor: ilicò huic voto adfuit diuinnm auxilium. quo inuocatione tanti Confeſſoris mirabiliter liberatus, euaſit ab ipſis faucibus crudeliſſimæ mortis inlæſus. Qui poſtmodum hanc deuotionem obligationis libentiſſimè executus, quam laudabiliter pompas iſtius abnegauerit ſeculi, adhærendo hoc in loco Religioni Monaſticali, quàm aſſiduus in orationibus publicis atque furtiuis, parcus in cibis, continuus in vigiliis, cotidie etiam intentus in renouandis confeſſionum pœnitentiis extiterit, non ſimilem nobis tempora admirantur noſtra, nec ad exemplum vix ſimilem, aut rariſſimè largiuntur. --- ⁞

Ex Libro Vitæ & Miraculorum ſancti Deicoli, qui MS. habetur in veteri Codice Monaſterij beatæ Mariæ de Valle.

POSTQVAM venerabilis Pater DEICOLVS Orbe deceſſit, & vitæ æternæ paſcua feliciter intrauit, beatus COLVMBINVS (Abbas & ſucceſſor eius in Lutrenſi Monaſterio) in omnibus operam dedit, qualiter vnà cum Fratribus ſuis paterna veſtigia inerrato ſequi potuiſſet. Dedit autem Dominus per merita ſerui ſui Deicoli eidem loco talem profectum, vt multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis ſpiritu ſecularis, cum omnibus quæ habere poterant, monachicam diſciplinam eligerent, & Monaſterium ſatis ditarent, ipſi quoque ſacræ ſubiacerent Regulæ. Cúmque ibidem ſpecialis Scola vigeret per multa annorum curricula, ſubitò orta eſt tempeſtas lacrimabilis, cuius immanitatem penè ſenſit totus Orbis. Gens quippe Hungrorum ferociſſima, cuius rabiem per ſeculum clamant vrbium mœnia diruta, Eccleſiæ ædificia conſumpta vltione diuina, ad afficiendam Eccleſiam, quæ falſis Chriſtianis exuberauit. Ideóque Dominum in multis exacerbauit, numeroſis pugnatorum copiis erupit, & veluti acerrima belua, quæcumque inuaſit dentibus ſuis comminuit, cetera verò pedibus conculcauit. Cúmque Burgundionum Regnum exercitus inuaderet copioſus, omnéſque indigenæ à minimo vſque ad maximum, per iuga montium, per anfractus vallium, per prærupta ſcopulorum, viuendi cupidine latitaſſent; contigit vt viri diabolici Monaſterium intrarent beati Deicoli. Quod eùm diligenter fuiſſent perſcrutati, & neminem repetirent, omnia ſecundum ſolitam dementiam igni tradere decernentes, abſque duobus Apoſtolorum Oratoriis, diuina clementia eorum prophana annihilauit molimina. Ad ſepulcrum verò ſancti DEICOLI dum furibundi accedere conarentur, ita ſunt diuino timore perculſi, vt æſtimarent ſe ſub celeritate periclitari. Tandem egredientes concremare tanti Patris Oratorium ſtudentes, ſuperna eis repugnante potentiâ, nec vnam quidem tegulam peruerere valuerunt. Tunc inſaniæ naturali furorem adicientes, Oratorium ſtramine ad ſummum vſque repleuerunt, & focum perualidum ſuppoſuerunt, vt voluntatem ſuam malignam ſatiarent. Mira virtus! Quantò magis conati ſunt, tantò ſtramina ſe magis ſpreuerunt, & ſummum tectum illæſum ſeruauerunt. Quod videntes homines iniqui, pauefacti foras fugerunt. Ecce quomodo Domini clementia contra inſenſatos pugnauit, & famuli ſui tumbam intemeratam ſeruauit. Tunc liquidò patuit qualis vir eſſet, qui locum illum in hereditatem à Domino promeruiſſet. Cúmque viri barbariei omni ferâ crudeliores totam penè Galliam atque Germaniam partim ferro, partim incendio conſumpſiſſent, nullúſque Chriſtianus exiſteret qui illis occurreret, contóque minaretur, infelices impunitate ſui læti, in ſua ſunt reuerſi, multis opibus onerati. Lamentabile dictu! Videres in ſacris locis, vbi antehac Monachorum floruit religio, Clericorum militauit deuotio, vrticas, ſentes, atque omnigena arbuſta, ac ſi in ſolitudine ſuereſcere. Et quia pauci habitatores remanſerant, in ſolitudinem agri vbique redacti ſunt. Cúmque & locus beati Deicoli tanti perſenſiſſet infortunium diſpendij, vt iam nec Monachus ibi nec Clericus haberetur; Comes quidam bellipotens de ALSATIÆ partibus nomine HEBERARDVS, qui Regnum Burgundionum fre-

A quentate erat ſolitus, locum illum inuaſit, & in hereditatem ſibi nefariò vendicauit. Et quia non inuentus eſt qui illi obſtitiſſet, omni tempore, quo poſt aduixit, manu tyrannica contra fas retinuit. --- ⁖ LOTHARIVS.

Eodem verò Comite in tanta mentis obſtinatione vitâ decedente, filius eius Hvgo nomine, qui & ipſe iam Comes effectus fuit, omnia quæ patris ſui eſſe videbantur, ſiue iure, ſiue iniuriâ, poteſtatiuè inuaſit, tenacitérque ſibi aduendicauit. Inter quæ omnia & locum ſancti Patris Deicoli. Qui cùm maſculæ prolis fortitudine in omnibus propemodum Regnis famoſus habeteur, & in multis negociis acſi miles caſtrenſis inuictus exiſteret: aliquandiu impunè potitus eſt prædio ſancti Deicoli. Cúmque ſacer locus diatim ſecularibus eſſet occupatus ſordibus, quadam vice dum tres filij eius feſſi ac veſpertini in eundem deueniſſent locum, peractis omnibus quæ ad manum neceſſaria erant, ſani atque incolumes incautè ſe prope beati Patris ſepulcrum collocauerunt. Et quia gloriam Deo, nec ſancto ſuo Deicolo honorem dederunt, impunè eis, Deo gratias, non ceſſit. --- ⁖ Eadem enim nocte tres filij eius, quorum primogenitus Heberardvs erat, ſecundus Hvgo, tertius Gvntrannvs, cùm poſt dulcedinem ſomni euigilaſſent, ad exercitium venandi ſemetipſos inuenerunt diſſimiles ſibi. Videres certè viros Conſulares adeò contractos & imbecilles, vt putares eos genuino more omnium membrorum impotentes, & totius valitudinis enerues. Et vt ferè totum dicam ad laudem Chriſti, & Sancti ſui, nisi linguæ ſolæ,
B quæ pœnitentiam & reatus confeſſionem palpitabant, membra cetera omnimodis erant inutilia. Cúmque egregij milites diu captiui tenerentur in vinculis piaculi, pater iam maturæ ætatis, ad ſuæ damnationis ſpectaculum non ſegnis venit accerſitus, lacrimis plenus. Variis vicatim obieientibus pro talibus incommodis ſe eſſe reos, ſe in multis peccaſſe teſtantes, tandem pater ſenex filiorum dolore intolerabili compulſus his verbis in veritatem prorupit: Audite me, inquit, filij, « intendite verba patris veſtri. Scitote pro certo, quia non caſu aliquo iſtud vobis « euenit infortunium, ſed iuſto iudicio Dei, atque vltione Dominica. Nam pater « meus multotiens mihi narrare ſolitus fuit, qualiter locum poſſideret, & quia lo- « cus iſte ſanctus ſancti Domini fuiſſet Deicoli. Sed, vt video, iniquitas illa mo- « do venit ſuper capita veſtra, quia omnipotens Deus inultam abire non ſinit iniu- « riam electorum ſuorum, ſed reddet filiis iniquitatem patrum in quartam & quin- « tam generationem. Credo tamen, quia miſericordiâ more paterno caſtigat nos, « ne morti in perpetuum tradat, quia neminem vult perire, ſed omnes ſaluos facere. « Quapropter pura confeſſione, & dignis pœnitentiæ lamentis, confugiamus ad « Dominum, & Sanctum ſuum, in quem peccauimus: & fortaſſis non modò reſti- « tuemini vos priſtinis formis, verùm etiam, quod maius eſt, animarum noſtrarum « remedium perfectum promerebimur. Ad hæc filij vnanimes dixerunt: Optimum conſilium inueniſti pater. Parati ſumus corde perfecto noſmetipſos in ſer- « uos tradere ſancto Deicolo. Quibus dictis ſatellites pereiti accurrunt, triſtem «
C eiulatum agentes, funebríque more bacchantes. Flebile dictu! Cerneres Præfectorios Barones paulò antè aquilis velociores, leonibus ferociores, alienis vti ſolatiis, & quaſi ferro vinctos, ante beati Patris ſepulcrum deportari. Cúmque ibidem diutiſſimè diuinæ ſupplicarent clementiæ, ſe erraſſe, ſe meritò in hanc miſeriam deueniſſe, lacrimabiliter acclamantes, interuentu ſancti Patris cœlitus ſunt reſpecti, ac priſtinæ integritati redditi. Quid ampliùs agerent? Pater cum filiis ſurgens, communi voto, communíque conſenſu tradiderunt ſe Deo, ſanctóque ſuo Deicolo, non ad ſeruicium militare, ſed ad obſequium Monachile. Quo facto, ſacramento iuſiurandi ſuper tanti Patris ſepulcrum ſe vnanimiter tricauerunt, quatinus eorum nullus ſe ſubtraheret, quin in proximo ſeculo funditus abrenunciaret, & beatiſſimi Patris noſtri Regulæ tonſura, habitu, profeſſione, obedientialiter ſe ſubderet, & eiuſdem loci ſtabilitatem fine tenus cuſtodiret. Qua pactione peracta, iterum iterúmque iuramento terribili firmitudinem ſuper ſanctum Patrem feecerunt, ne ab illa die & vſquequo cœlum voluitur, locum ipſum, & omnia quæ ſubiacent illi, vel ipſi pro hereditate cuperent poſſidere: vel quiſpiam vſquam de parentelæ eorum ſucceſſione habiturus eſſet, vel quantum eſt pedis ſpacium, iure hereditario poſſidendum. Et facta ſtipulatione coram multis, regreſſi ſunt in ſua cum lætitia non modica. --- ⁖

LOTHARIVS.

SILERE integrum paginam non cenſeo, quòd penè omnes Europæ incolas A
neceſſariò præſentiſcere contigit. Poſtquam HVGO Comes, & filij eius, quos
ſuprà titulauimus, vellent nollent, ſicut vouerunt, Deo & ſancto Deicolo lo-
cum ſanctum liberum reddiderunt, curioſè quærere cœperunt per multas Here-
mi Cellulas, ſi vſquam inuenire poſſent amicum Chriſti aliquem, & veræ con-
uerſationis inſtitutorem, qui & locum paterno more, & monaſtico Ordine ful-
ciret, & ipſi ſub eius imperio vexillum ſacræ ferrent obedientiæ. Extitit autem
tunc temporis quidam omnipotentis Dei amicus familiaris, nomino BALTRAN-
NVS, vitæ per omnia laudabilis, qui iam tunc per decem quinquennia vitam
heremiticam irreprehenſibiliter ab omnibus duxiſſe fatebatur: tantáſque iam vir-
tutes per illum Dominus operatus eſt, vt nec Adriaticus ſinus nomen eius reclu-
dere poſſet, ſed etiam apud Danos præconium eius celebre haberetur. nempe
pro cœlibatus eius magnitudine. Taceo de Regibus terræ & Optimatibus. Ipſe
famoſiſſimus Princeps OTTO, qui tunc agebat in ſceptro, frequentare illum
ſolitus erat, & maximis donariis locum eius abundanter extulit; adeò vt ipſe ve-
nerabilis Pater, ob frequentiam hoſpitum ſecretum ſibi tuguriolum, in quo ſe-
cum verſari poſſet, conſtrueret. -- ⁖ Quod cùm denundinatum percrebuiſſet
apud HVGONEM ac filios eius, lacrimabili precatu virum Domini non ſegnes
petierunt, ne illos deſereret quaſi orphanos & orbatos. Quibus beatus vir re-
ſpondit: Nullomodo ſe ibi ampliùs durare, ſed inuidiæ locum dare velle, atque B
ita ſibi à Domino deſtinatum fuiſſe. Illi autem luminibus perudis, ampliùs vi-
» rum Dei perurgere cœperunt, dicentes: O amice Dei ſpecialis, & columna ſan-
» ctæ Eccleſiæ inconcuſſibilis, audi ſeruos tuos, & ne derelinquas nos deſolatos.
» Sciat Paternitas tua, nos Monachili vita moribúſque voto diu exiſtere, ſed du-
» cem ac Patrem non poſſe hactenus inuenire. Qua de re, Pater ſancte, compla-
» ceat tibi nobiſcum pergere huc propè, ad locum quendam ſanctum, & Mona-
» ſticæ conuerſationi conuenientiſſimum, qui LVTHRA vocatur. Quibus vir
» Domini reſpondit: Quid locus ipſe vobis contigit? Aiunt illi. Nihil quippe ad
» nos pertinet, ſed vir quidam beatiſſimus nomine Deicolus, qui & ſancti Colum-
» bani fuit diſcipulus, à Domino promeruit in hereditatem. Ipſe quippe locum
» conſtruxit, & Monaſticæ diſciplinæ ſubegit, & ſua ſancta præſentiâ cotidie ibi
» miraculis coruſcat. Accidit autem occaſione quadam, vt parentes noſtri locum
» ipſum non ante plures annos inuaderent, & quaſi proprium poſſiderent. Nunc
» autem adeò ſumus ibi diuinitus perterriti, vt in præſentia tanti Patris ſacramen-
» tis horrificis nuperrimè nos obligatos habeamus, in proximo Monachicam pro-
» feſſionem arripere, & perpetuò ibi ſtabilitatem cuſtodire. Ad hæc vir pius re-
» ſpondit: Scriptum eſt, *Omnia quæ facis fac cum conſilio, & poſt factum non pœnite-*
» *bis*. Si diuinæ prouidentiæ placet, vt moueam de loco iſto, & veſtro cedam hor-
» tamento, talem facite credentiam mihi in conſpectu Fratrum noſtrorum, cete-
» rorúmque fidelium, vt omnia diuini officij ornamenta, quæ penes me habeo, C
» ſalua atque intacta illuc deferatis, & ibi mihi inconuulſa reconſignetis. Ea dun-
» taxat conditione, vt priùs illuc dirigam aliquem de Fratribus noſtris fidelem ve-
» ſtrum, qui diligenter locum probet in ſiluis, in agris, in pratis, in piſcationi-
» bus, & in omnibus quæ Monachorum vtilitas exigit: quia ſolus non veniam,
» ſed Fratres meos & ſeruitores mecum deducam. Ad hæc illi: Fiat, inquiunt,
» iuxta voluntatem tuam, Pater. Et ſacramento facto in conuentu multorum, ſi-
cut ſancto viro placuit, direxit cum illis nepotem ſuum nomine VVERDOL-
FVM, quem per ſe inſtituit, & in quo tota ſpes ſua poſt Deum extitit. Qui
cùm omni diligentiâ veritatem comprobaret, ad virum Dei reuerſus, lætum
nuncium retulit. Et poſtquàm illic locum ſecretò prodidit, addidit. Cauen-
» dum eſt, inquiens, ne hominibus iſtis facilè fidèm præbeamus. Locus verò ip-
» ſe, vt omnes fatentur indigenæ, Romanæ ſubiectus eſt dominationi, & ſub-
» ſcripto cenſu ſummo ſubiacet Pontifici. Quapropter ſi in præſentia Principis
» OTTONIS locum redibere voluerint, & priſtinæ libertati reddere, ab ipſa
» Imperatoria manu recipiamus illum: tali videlicet certitudine, vt vſque in per-
» petuum nemini liceat violare, quod ſceptrigera Maieſtas diffinit illibatum per-
» manere. Vir Domini ad hæc: Acceptabile, inquit, ſit Deo omnipotenti con-
» ſilium tuum. Nunc ergo accingere, viam obedientiæ arripe, & hæc omnia

A ex parte mea innoteſcere Imperatori accelera. Qui illicò patris præcepto pare- LOTHA-
re ſtudens, aſcenſis caballis, proſpero itinere Imperatorem adiit, & de quo age RIVS.
batur innotuit. Quòd ſi quis mihi liuenti obiciat oculo, eundem Principem
tunc temporis Imperatorem non extitiſſe, facile perſtrophatum illum reuincam
ſillogiſmum, accidens eſſe, honor ſuperadditus, eſſentiam verò in identitate
perſiſtere. Et quia effici potuit quod effectus eſt, poteſtas illi ſemper affuit, actus
autem ad horam ſucceſſit. Sed hæc per exceſſum, iam cœpta proſequamur.
Cúmque piiſſimus Princeps hæc omnia comperiſſet, rerum repertori grates egit,
& poſt hæc ait: Audite omnes Conſiliarij æquitatis, & amici fideles. Cogitaui «
multotiens illum Patrem noſtrum, beatum virum BALTRANNVM, quia præ- «
cordialiter illum diligo, ſi mihi vellet conſentire, Pontificali honore ſublimare: «
nunc autem, vt video, magis eligit pauper Chriſti perſiſtere in agone certaminis «
ſacri, quàm huius ſeculi faleramentis proſperari. Et ecce nuncius eius certiſſimus, «
per quem mihi fideliter mandat, in peregrinatione ſe velle mori pro Chriſto, & lo- «
cum, quem hactenus incoluit, inuidiæ relinquere. Eſt autem locus in Burgundiæ «
partibus ſacræ conuerſationi ſatis aptus, quem huc vſque HVGO Comes & filij «
eius vſurpatiuè poſſederunt, quem Sanctus à dominatione noſtri ſibi rogitat libera- «
liter delegari, & omnia quæ Deus omnipotens illi ad ſeruicium ſuum ſtabiliendum «
conceſſit, Imperij noſtri auctoritate eidem loco perpetualiter ſubclinare. Nam «
B locus ipſe ſub Aduocatione Imperij noſtri, Romanæ atque Apoſtolicæ ſubiacet «
Sedi. Reſponderunt Aulici, atque Conſiliarij Imperatoris: Si placet Maieſtati «
tuæ, accerſiantur ante conſpectum tuum viri illi, qui huc vſque contra fas & ius «
eundem locum ſibi vendicauerunt, & lege publica coram reddant, & ſacramen- «
to firmiſſimo credentiam talem faciant cunctis militantibus atque priuatis fideli- «
bus tuis, quatinus ex hoc nunc & vſque in ſeculum, nec ipſi, nec aliquis ſucceſ- «
ſionis illorum iniquitatem illam præſumat renouare, aut locum ipſum vi aut po- «
teſtate audeat inquietare, ſed firmiter atque inconuulsè ſicut ab initio conſtru- «
ctionis loci fuit, Fratribus Deo ibidem & S. Deicolo ſeruientibus liberum maneat «
arbitrium eligendi Abbatem ſecundùm Deum, qui loco potentialiter præſit, abſ- «
que contradictione aliqua. Quin inſuper Imperialis Celſitudo intimare curet «
Apoſtolico Epiſcopo, quatinus cœleſtium auctoritate clauium priuilegij Præce- «
pta componat, faciátque ſigillo Apoſtolici nominis firma. Quid tantum morari «
in ſingulis neceſſe eſt? Omnia ſecundum quod Diuinitati placuit, Imperator de-
uotus fidelium conſultum impleuit. Sacri inuaſores loci iniquos vocauit, iure
vniuerſali locum recepit, atque mille ſub teſtibus beato viro, ſecundum quod ſu-
periùs dictum eſt, poteſtatiuè contradidit. Ipſum quoque RODVLFO Duci at-
que præfatis Comitibus ad cuſtodiendum ſub fidelitatis ſuæ conditione commiſit,
atque res ſancto Viro cœlitus collatas. Tali igitur tenore vir Domini in locum de-
ſtructum beati Deicoli inthronizatus eſt, cum Monachis ſuis ac ſeruitoribus, &
C omnibus quæ diuina largitas illi cōceſſit. Et valde neceſſe fuit, vt ſecum ſubſidium
ſumptuum deferret, quia omnibus humanæ vitæ rebus locum deſtitutum lamenta-
biliter inuenit. Tunc omnimodis niſum dedit, qualiter locum renouare ſpecialiter
poſſet. Monaſterium ſanctiſſimæ Dei genitricis ſempérque Virginis Mariæ, quod
ante permodicum fuit, honorificè ampliauit, exaltauit, & ad perfectum vſque per-
duxit. Officinas pro poſſe in breui conſtruxit, vt monaſtica diſciplina, quæ ſemper
apud illum viguit, à Monachis cuſtodiri inuiolatè poſſet. Intrauit autem Pater ve-
nerandus locum eundem in vigiliis Apoſtolorum Simonis & Iudæ, atque eodem
anno in Aſſumptionis die perpetuæ Virginis Mariæ, ſicut illi ante plures annos di-
uinitus præſignatum fuit, plenus Spiritu ſancto obiit, ac ſepultus eſt in dextris alta-
ris Monaſterij, quod ipſe in melius renouauit. Ibi quippe frequentiùs, cùm fides
credentium exigit, miraculis choruſcat. Ipſo verò regna cœleſtia petente, in regi-
mine Monaſterij nepos eius VVERDOLFVS illi ſucceſſit, qui adhuc ſupereſt, & cœ-
libem vitam ipſe ducit, & omnibus rectè conuerſari volentibus vt lampas emicat.
SED quia adhuc ſuperſunt nonnulli qui mirantur, & ſcire geſtiunt qualiter lo-
cus ſancti Patris deuenerit in iniquam manum HEBERARDI Comitis, & filij
eius, non piget qualitercumque veraci ſtylo prodere. Sed dum nitor hoc, videor
temporibus præpoſterum ordinem imponere, quem Græci anaſtrophe vocant, ra-
tioni autem & paginæ quæ ſubiacet, præſumptionem vel præoccupationem, quam

LOTHARIVS.

Græci ptolepſin nominant. Poſtquàm verò beatus Columbinus peracto laboris ſui A
curſu cœleſtia regna petiuit, in locum eius venerabilis Icha Abbas ſucceſſit. Qui
cùm annis multis ſtrenuè eundem locum gubernaret, & magna vigilantia gregem
ſibi commiſſum præuideret, cerneres ſubitò propter nouæ Herodiadis fraudu-
lentiam Abbatem cum Monachis expelli, & omnia diuinæ Scholæ arma, heu! per-
ditum iri. Hæc autem extitit cauſa. Eo tempore, quo LOTHARIVS Rex in
Alſaria prouincia morabatur, in fiſco ſuo nobili, qui Marelegia vocatur, cuius ad-
huc dignitatem miri operis mœnia excelſa teſtantur, repentè antiqui hoſtis cau-
rio inuſtus eſt, & in tantam præcipitatæ mentis inſaniam perductus, vt vxorem
ſuam religioſam Reginam BERTHSINDAM dimitteret, & lupam quandam
nomine VVALDERALDAM duceret. Quæ quia præſtigiatrix erat opinatiſſima,
ita maleficiis multigenis Regis animum faſcinauit, vt omnia quæ ab illo peteret
facilè impetraret. Cúmque nefas tale creſceret, & nemo eſſet qui facillaret, quaſi
licenter miſerum caput tanto vtebatur inceſtu. Tamen verecundia agente, quia
in Palatio verſari cum illo nequiuit, Abbatiam ſancti Deicoli illi tradidit, atque
infernali dote ditauit. Tunc meretrix lætiſſima effecta, ſactum locum ſibi vſur-
pauit, & in locum, qui dicitur ſancti Quintini, conſedit, ibíque omnia, quæ ſan-
cti Patris erant, funeſto more depopulauit, Abbatem iniuriauit, Monachos om-
nes pepulit. ideò proculdubiò in amaritudine erit anima eius in æternum. Vene-
rabilis autem Regina poſtquam diuorcium ſenſit, ſcortúmque Regis defenſit, no- B
luit eum ad palam traducere, ſed ſalubri correptione corrigere. Initóque conſi-
lio cum familiaribus, reclamationis gratiâ Romam quantociùs adiit. Quæ cùm
immodica veneratione ab omni cœtu Romano ſuſcepta fuiſſet, ſecretò Apoſtoli-
cum Pontificem conuenit, ſui Senioríſque diſſidium plena lacrimis aperuit. Quod
cùm Paſtor Eccleſiæ comperiſſet, Apoſtolicis Litteris Regem accerſiuit ociùs,
quatinus tanto ſceleri finem imponeret, & decetero emendaret. Cúmque Rex
accerſitus veniret, vti Regem decuit, honorificè ſuſceptus eſt. Peracta oratione,
in Conſiſtorio Lateranenſi Papa cum Rege colloquium habuit, atque digna cau-
ſatione caſtigauit. Tunc Rex corde compunctus, terræ proſtratus veniam petiit,
& ſe culpabilem reddidit. Acceptáque pœnitentiâ, Papa Reginam in præſentia
Regis vocauit, & in Chriſto reconciliauit, & Reginæ dexteram Regis dexteræ
reddidit, atque terribili anathemate illum obſtrinxit, vt ſecundùm Apoſtolum
ſicut Chriſtus Eccleſiam, ita & ipſe diligeret amodò vxorem ſuam. Quo peracto,
Rex ad Galliam regreditur. Regina autem, ſicut femineum iter exigit, protra-
ctiùs viam carpſit, adeò vt illam Rex nunc duobus, nunc vno die præcederet. At
præfata maga audiens, quia Rex Eccleſiaſtico tenore reconciliatus eſſet Reginæ,
colubrino ſibilo Regem abſente Regina aggreditur denuò. Cúmque iam ſupera-
to monte Pardorum quadam nocte Rex hoſpitaretur apud caſtrum Sancti Domni-
ni, præfatæ lupæ miſſatici noto agiliores ſuperuenêre, veſtimenta eius proſtibu-
laria Regis oculis inferentes. Quibus inſpectis, ita furoris & inuidiæ ignibus in C
Reginam confeſtim exarſit, vt irreuocabili cenſura ſecum deliberaret, non ante
repatriare quàm illam videret decapitari. Sed præuenit voluntatem eius diuina
ſeueritas, atque diſpoſitionis eius iuſtiſſima æquitas. Nam cùm in craſtinum de
hoſpitio moueret incolumis, priuſquàm cibi aliquid attingeret, ita cum ſuis om-
nibus ſubita aura contagiatus atque plagatus eſt, vt de tanta multitudine nec in-
uentus ſit vnus, cui inhæreret cutis aut pilus. Tandem reatum cognoſcentes, Pla-
centinam vrbem ſubintrant moribundi. Ibi quippe miſerabilis Rex cum ſuis om-
nibus ſine redemptionis viatico vitam finiuit; exceptis, quodam Clerico, & ſerui-
tore morbido, qui veritatem rei vix nuntiarent enaſi. Quis apud ſemetipſum con-
ſtitutus non videat, hanc euidentem vltionem per merita ſancti Deicoli fuiſſe
exertam? Cúmque deuota Regina ad memoratam vrbem perueniret, & tantam
ſtragem mortuorum lacrimolenta videret, Chriſtum Domini Seniorem ſuum tu-
mulari fecit, ceteros verò prout facultas dedit ſubterrari iuſſit: & poſt hæc in pa-
ce repatriauit. Audiens autem VVALDERALDA femina nequiſſima, omnia
quæ acciderant in via Romana, timore venerabilis Reginæ plus territa, quàm
proprij ſceleris reatu compuncta, quippe quæ de Chriſtianitate quicquam præter
ſolum vocabulum non habuit, fuga potiùs quàm voluntate lapſa, Deum quærere
ſimulauit, Monaſteriúmque ſancti Romarici hypocrita intrauit. Cúmque ibi ali-

A quādiu velo potiùs quàm mente conuerſaretur, poſt tergum reſpiciens, doluit locum S. Deicoli ſibi penitus auferri, & quaſi ſe exheredatam more feminco cœpit conqueri. Acciróque Heberardo Comite conſanguinitatis occaſione, ſcelus adhuc immane præſumpſit, eique locum ſanctum ſub Aduocationis tuitione commiſit. Ille autem, vt erat cupidus, & ſacrorum inuaſor locorum, occaſione tali locum inuaſit beati Deicoli, & poſt infandæ mulieris deceſſum, vnca manu ſibi in hereditate aſciuit. Et feciſſet. Nam nec ipſi impunè ceſſit. Nempe ſecundùm Prophetam, Sanguinem admiſcuit ſanguini, id eſt ſcelus addidit ſceleri. Adallindam verò legitimam vxorem ſuam dimiſit, repudij libellum dedit, ſemetipſum autem lupanaribus immiſcuit. Nam quandam Nonnam apud Monaſterium Etheſtehin ſibi applicauit, & iniquitatem illam ad mortem vſque pertraxit. Adallindis autem poſt hæc quid fecerit, paginæ inſerendum honeſtas non ſinit. Comes verò ipſe quali morte vitam finierit, propalare exempli causâ non piget. Audenter dico quæ perſonis fidelibus aſſerentibus noſſe me luce clariùs contigit. Credetes videlicet ipſum penè triennio Herodiana peſte percuſſum, qui ſecundùm Actus Apoſtolorum percuſſus ab Angelo, ſcatens vermibus exſpirauit. Vermes quippe ita ſibi à vertice vſque ad talos ebulliebant, vt frequentanei eius maximum indè putorem tolerarent. Sicque miſerabiliter cum Herode vitam miſerabilem finiuit. Nec dubitandum, quin in tormentis æqualem ſortiatur pœnam, cuius in omni ſcelere imitatus eſt vitam. Et quia beato Deicolo præiudicialiter
B hereditatem ſuam tulit in terris, ipſe ſe quodammodo æterna hereditate priuauit in cœlis. Sed quia iam in ſuperiori Capitulo ſatis memorauimus, qualiter Comes Hugo iniquus heres ſancti Deicoli ſit effectus, nunc reſtat vt & aliqua mira ſancti Patris opera propenſiùs calamo pandamus. Hildegardis namque Comitiſſa eiuſdem Hugonis coniunx, vice quadam curioſitatis causâ illecta, ſancti Patris Oratorium cum Presbyteris, & cetera fidelium turmula, remerè intrauit, vt aliquid de gleba tanti Patris ſecum maximo pro munere Alſatiam aſportaret. Cùmque multo conamine ſacri coopertculum ſarcophagi leuare ſudarent, tantus terræmotus ſubitò omnia ædificia concuſſit, ſequentibus tonitruis quàm maximis, & fulminum terroribus, vt omnes amentes effecti, cæcitate denſiſſima quaterentur: adeò vt nemo ferè duabus horis proximum ſuum videre valuiſſet. Tunc Comitiſſa corde compuncta, experta eſt in breui, quantum valeant apud Deum glorioſa merita Deicoli ſui.

Ex Libro Miraculorum Sanctæ Gudilæ Virginis.

Post multa & magna miracula oſtenſa Morſellæ, diſpenſatione Domini collocata illic Sanctimonialium congregatione in honorem dilectæ Deo Gudilæ Virginis, multiplicata populorum malitiâ, læta & proſpera diaboli verſutia perturbauit. Inde aſcendente ad Dominum clamore nequitiæ Chriſtianorum, vt ſimilem inuenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens inuadit Danorum. Sanctuaria vertebantur in deriſum, in prædam ſubſtantiæ incolarum. Ita pace turbata, res Cœnobij Morſellenſis paulatim diripit aduerſariorum inſatiabilis cupiditas. Qua tempeſtate, metu paganorum agente, ſacratiſſimæ Virginis Gudilæ corpus à ſupradicto Cœnobio in locum, qui dicitur Captæmons, deportatur. Interea Pagani impietatis ſuæ funiculos latiùs protendentes, atque rapinæ vaſtationiſque fomitem magis ac magis ſitientes, quæcumque poterant planè euaſtarunt. nec etiam à Cœnobio Morſellenſi abſtinuère manus. Nam igni ab eis vſque adeò concrematum eſt, vt nulla noſtro tempore eius veſtigia ſuperſint. Sed ſicut nobis Dominica vox teſtatur, *Omne Regnum in ſe diuiſum deſolabitur:* Lvdovicvs Rex Auſtraſiorum fines Francorum iniuſtè inuaſerat contra fratres ſuos. Facta indè pace inter eos, datiſque ſacramentis, cùm reuerteretur, Northmannis, qui erant progreſſi vſque ad Carbonariam, in loco qui dicitur *Thimnim*, obuiam venit, & cum illis abſque mora conflixit, & Deo propitio ex eis maximam partem gladio ſtrauit: reliqui in fugam dilapſi, in fiſco regio ſe communiunt, deinde noctu ad claſſem ſe recipiunt. Poſtea Vuahalim fluuium ingreſſi, Nouiomagi ad regium Palatium applicuerunt, ibique caſtra poſuerunt. Quod cùm ad notitiam Lvdovici perlarum eſſet, abſque dilatione cum exercitu venit, & munitionem obſi-

Nn iiij

Lotharius.

Apud Surium, Tom 1.

C

CAROLVS III. dione cinxit. Conſerto cum eis nonnullis diebus prœlio, non adeò præualuit, quòd A Palatium ingentis magnitudinis mirique operis hoſtibus tutiſſimum præberet receptaculum. Poſtremò Rex accepta pollicitatione, quòd, ſi ab obſidione ceſſaret, Nortmanni continuò de Regno eius diſcederent, cum omnibus copiis receſſit. Illo recedente, Pagani Palatium vnà cum munitione exurentes flammis, nauibus aſcenſis, maiori numero congregato, cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco, qui dicitur *Haſlon*, iuxta Moſam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium ciuitatem, Traiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. Altera incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus, rapinis, ac incendiis cuncta deuaſtant. Coloniam Agrippinam, Bonnam, ciuitates, cum adiacentibus caſtellis, Tulpiacum, Vulpiacum, & Noueſium igne comburunt. Poſt hæc Aquiſgranenſe Palatium, indè & Malmundarienſe & Stabulenſe Monaſteria in fauillam redigunt. Arduennam percurrentes, Prumienſe Cœnobium ingrediuntur ipſo die Epiphaniæ Domini. Interfectis omnibus, quos ibi inuenerunt, Monaſterium igne conſumunt, & onerati præda ad caſtra redeunt.

DVM hæc aguntur, LVDOVICVS Rex apud Franconofort moritur. Nortmanni, audita morte Regis, nimio exultabant tripudio: & iam non de conflictu, ſed de præda cogitabant. Igitur cum omni feſtinatione exeunt, & Treuirorum ciuitatem nobiliſſimam die ſacratiſſimo Cœnæ Domini occupant. In qua vſque B ad ſanctum diem Paſchæ feſſa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium vrbis circumquaque vſque ad ſolum demoliti ſunt. Deindè ciuitatem flammis exurentes, ad Mediomatrices dirigunt aciem. Quod eùm comperiſſet eiuſdem vrbis Antiſtes, adiunctis ſibi aliis Epiſcopis vel Comitibus, vltrò illis obuiam ad pugnam procedit. Inito certamine, Nortmanni victores extiterunt, & Epiſcopo interfecto, ceteri fugerunt. Pagani iter, quod ceperant, deferentes, cum ingenti præda ſumma celeritate ad claſſem reuertuntur. Iiſdem verò temporibus CAROLVS huius nominis & dignitatis tertius, licèt grauibus & multimodis Regni negociis occupatus, tamen aduerſantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, Regno depulit.

POSTEA verò gens Hungarorum finibus ſuis egreſſa, Regnum Bauarorum ac Lotharingiæ occupat, cædibus, rapinis, ac incendiis omnia vaſtat: & vſque ad Carbonariam ſyluam igne & præda demolitur. Sed OTHO ſenior tunc temporis Imperator, multimodis Regni & ſuorum Procerum impeditus incommodis, dum aduerſantes non cohibet hoſtes cenſura regiæ ſeueritatis, maiorem licentiam iniuſtè agendi tribuit etiam domeſticis. Bellum tamen contra Hungaros ſuſceptum, Deo miſericorditer diſpenſante, & pro ſuis pugnante, ſatis feliciter peractum eſt. Rex ipſe Hungarorum cum ſuis Principibus captus eſt, ceteri verò interfecti, & funditus ſunt extincti.

IGITVR poſt tanta flagitia recedentibus Paganis, beatæ Gudilæ corpus ad C prædictum Cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactum, rediit. Quod quanquam hoſtium irruptione, ſuique deſtructione vileſceret, beatæ tamen Virginis corpus ibidem ſeruabatur. Eáque reuerentiâ, qua loci eiuſdem tulit paupertas, illud venerabantur, donec VVENEMARVS quidam ſubintrauit. qui vt altera peſtis eundem locum iniuſto poſſidendi deſiderio vſurpans, omni crudelior belua, ſpecie Chriſtianus, non opere, Paganos ipſos nimia vicit crudelitate. Bona Eccleſiaſtica in vſus ſuos & ſuorum ſtipendia ſatis audacter præſumpſit vendicare, & ancillas Chriſti iniuriis & egeſtate afflictas compulit fugere, & vt oues ſine paſtore circumquaque vagantes errare. Si quam autem è numero Deo ſeruientium mors occupabat, locum eius auaritia VVenemari ſupplere nolebat. Sed non mirum erat, quippe qui & viuentibus ſua negabat. Hoc tandem iuſto Dei iudicio tam animæ quàm corporis morte damnato, dolet Eccleſia ipſum reliquiſſe filios. Quorum vnus HERMENFRIDVS res Eccleſiæ ſupradictæ inuaſas iniuſtè non timuit mortuo patre ſuſcipere, & quidem per aliquot annos, ſine alicuius contradictione vel defenſione.

A

Ex Vita S. Meinvverci Epiſcopi Patherbornenſis.

ELECTIONEM quoque Epiſcoporum inter eiuſdem & ab eiuſdem Eccle-
ſiæ filiis faciendam, quam eis diuerſi Reges diuerſis temporibus liberaliter & le-
galiter conceſſerunt, KAROLVS videlicet CALVVS *, interuentu videlicet
Biſonis Parherbronnenſis Epiſcopi, VI. Idus Decembris anno Dominicæ Incar-
nationis DCCCLXXXV. Indictione IV. anno, ex quo, patre ſuo LVTHVVICO
eiuſdem nominis II. mortuo, cum fratribus ſuis KARLMANNO & HLODOVVI-
CO de Regno altercari cœperat IX. ex quo, Karlmanno mortuo, à Ioanne Papa in
Imperatorem vnctus fuerat, V. ex quo, fratre ſuo HLODEVVICO XIII. Calen-
das Februarij mortuo, totius Regni Monarchiam nullo reſiſtente ſuſcepit, IV.
Otto eiuſdem nominis II. XV. Calendas Februarij rogatu Folcmari eiuſdem ci-
uitatis Epiſcopi anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXIV. electionis ſuæ
XIV. Imperij I. Regni VII. idem Papa ſuo priuilegio confirmauit.

* *Hic eſt* CAROLVS *cognomento* CRASSVS, *qui &* CALVVS *dictus eſt.*

DE GESTIS CARLOMANNI, CAROLI SIMPLICIS, ET SVCCESSORVM.

B

Ex Vita S. Theodardi Confeſſoris Chriſti, atque Pontificis Narbonenſis, quæ integra extat Lib. V. Hiſt. Occitanæ Guillelmi Catel Senatoris Toloſani.

SIQVIDEM eo tempore Iudæi prædictæ ciuitatis (ſcil. Toloſæ) adierunt KAR-
LOMANNVM Francorum Regem, filium LVDOVICI Imperatoris, & que-
ſti ſunt iniuriam ſibi fieri ab Epiſcopo iamdictæ ciuitatis, & ab omni Clero illius
& populo, in colaphizando pariter & cædendo ter in anno vnum ex Aduocatis eo-
rum, nec poſſe eos ferre diutiùs tam graue iugum impoſitum ſuæ ceruici. Poſt hæc
verò genu flexo, & lacrimabili voce petierunt ab eo, vt ſua auctoritate illud fieri
prohiberet, & à tam graui pondere iniuſtóque ſupplicio eos regali inſtitutione
ſubleuaret, ibidémque ſuccedentem per ſingulas generationes filiorum proge-
niem, qui in iamdicta vrbe perpetua inhabitatione manſuri erant. Quod ſi face-
ret, infinita illi, & valde numeroſa auri & argenti pondera traderent. Ad hæc verò
venerabilis Rex, & Chriſtianæ fidei plenus reſpondiſſe fertur: Iuſtæ deliberatio- «
nis propoſito, & Imperialis auctoritatis præcepto tali, támque graui, & penitus «
C importabili onere ſemper eſtis depreſſi, ac iudicio diuino condemnati. Et inquan- «
tum ad præſens pertinet negocium, prædeceſſorum meorum traditiones funditus «
eruam atque conuellam, quæ ab illis ſtatutæ ſunt, & impreſſionis eorum ſignaculo «
roboratæ? abſit hoc, & nunquam vlla ſtabilitate firmetur. Sed ne videar clemen- «
tiam miſerationémque præponere, & aliquatenus declinare iudicio, per quod Se- «
des Regum, ac Principum iura ſtabiliuntur, & longa per tempora tradita eorum «
filiis ac nepotibus conſeruantur; mittam huius veſtræ querimoniæ causâ Legatio- «
nem ad noſtræ Maieſtatis ac perpetuæ gloriæ fideliſſimum atque induſtrium cul- «
torem, Aquitaniæque Prouinciæ Ducem RICARDVM, qui ſuo vos patrocinio «
contra veſtræ vrbis Epiſcopum, contráque omnes aduerſarios veſtros tamdiu mu- «
niat, & ab illorum violentiâ ac depreſſione tueatur, donec certa examinatione ap- «
probet, vtrum Regali Edicto ſtatutum ſit hoc & firmatum, vnde magnopere meum «
expoſcitis lacrimabili voce auxilium; an improbo auſu Epiſcoporum, Clericorúm- «
que, ſiue prædictæ vrbis ciuium actum ſit, vt veſtræ ceruici tam graue támque im- «
portabile iugum inconſulto Rege imponeretur. At verò ne ſuper hoc veſtræ gra- «
uis querelæ clamore aliquid iniuſtè agatur, præcipiam memorato RICARDO «
Duci, vt coadunato Epiſcoporum Septimaniæ Aquitaniæque Conuentu in præ- «
dicta ciuitate Toloſa, præſidente eidem venerabili Concilio reuerendiſſimo Ar- «
chiepiſcopo Narbonenſis Eccleſiæ SIGEBODO, in cuius Diœceſi ſæpedicta To- «
loſa ſita eſſe dignoſcitur, eorum iuſto terminetur iudicio, quid ſuper querelis Iu- «

CARLOMANNVS.

dæorum agendum ſit. Nolo enim quicquam temerè iudicare vel diffinire de Ec- A
cleſiaſticis cauſis. Vos autem abite quantociùs, & veſtram repedate in vrbem.
» Ego enim mittam legatum meum præfatum, vt dicta implere ſtudeat, & nihil ex
» eis agere prætermittat. Quod factum eſt, & diligenter prout Rex mandauerat, at-
» que opportuno tempore adimpletum.

CVMQVE Concilium illud ſtrenuè ageretur Toloſæ in atrio Pontificalis Ec-
cleſiæ, eſſetque inibi grandis frequentia fidelium, & Iudæorum, & ex vtraque
parte ipſa, propter quam illuc conuenerant, cauſa ſagaci diſcuſſione ventilaretur:
dicentibus Iudæis inioſtè ſibi fuiſſe olim ab Epiſcopis eiuſdem ciuitatis cædendi
eos & colaphizandi impoſitam ſarcinam: & è diuerſo contradicentibus Chriſtia-
nis non, ſed iuſto eos iudicio tali pœnâ eſſe damnatos; Cùm neutra pars eorum
aduerſariis cederet, ſurrexit, annuente præfatæ vrbis Epiſcopo BERNARDO, im-
» dictus egregiæ indolis THEODARDVS, & manu ſilentium indicens, ait: Si iu-
» beat celſitudo Pontificalis gloriæ, & maximè domini Sigebodi Archipræſulis,
» magnique præterea huius patriæ ac Prouinciæ Ducis RICARDI, qui vicibus
» fungens Regalibus huic magno præeſt Concilio, auctor pariter & diſpoſitor eo-
» rum, quæ à Rege fieri iuſſa ſunt, & ab Epiſcopis diligenti curioſitate inueſtiganda
» ſuper Iudæorum querelis, ſupérque ciuitatis huius Epiſcopo illato dãno, veridica,
» & omnis ambiguitatis vinculo reſoluta ſermocinatione eos iniuſtè cauſari, atque
» ſatis indebita iniuriâ contra Epiſcopum commoueri, in conſpectu veſtro conuin-
» cam, & à querimoniæ pertinacia rationabili allegatione Deo auxiliante deſiſte- B
» re, penitúſque ceſſare faciam. Quod cùm omnibus qui aderant valdè placuiſſet
fidelibus, & dicerent ſinguli: Ita fiat. Iubente Archiepiſcopo ac Duce, protulit
coram vniuerſis idem beatus iuuenis Theodardus duo regalia, vt fertur, Præce-
pta, CAROLI MAGNI videlicet, eiúſque glorioſiſſimi filij LVDOVICI, & cer-
ta ſignaculorum eorum impreſſione diligenter notata, in quibus ſcriptum erat:
Quod propterea ab iiſdem Imperatoribus tali pœna, talique vltione damnati
fuerunt, quia præ ceteris qui in toto Orbe erant, ij qui eo tempore Toloſæ dege-
bant Iudæi, Abderam Sarracenorum Regem non coacti, ſed ſponte adierunt, &
multis ſuaſionibus ad hoc illum animauerunt, vt hoſtiliter cum vniuerſo ſuo exer-
citu veniens omnem Chriſtianorum multitudinem vſque ad interneciónem de-
leret, eorúmque Regna, & regiones ita ſuo in perpetuum ſubiugaret dominio, ſi-
cut iam ſubiugauerat omnem Hiſpaniam, Iberiámque, atque Heſperiam, & om-
nes confines earumdem regionum. Continebatur autem in eiſdem regalibus Edi-
ctis, quòd huius rei cauſa venerit prædictus Sarracenorum Rex, & ceperit omnem
terram, omnéſque regiones à Pyrenæis montibus vſque Lugdunum, omnémque
Chriſtianorum populum gladio trucidauerit, præter paucos qui vix potuerunt gla-
dium eius percuſſionémque euadere, fugiendo in exteras Nationes. Principes au-
tem & nobiles natu, omnéſque bellatores qui contra illum arma tulerunt, atroci
& penitus inhoneſta morte damnauit, quoſcumque eorum viuos capere potuit. C
Ea quippe tempeſtate Vaſconiæ, Aquitaniæque Dux, & ſpecialiter Toloſanæ vr-
bis Præſes & Dominus VVEFERIVS, iure prœlij victus eſt ab eo, & occiſus cum
omni exercitu ſuo, & non multo pòſt iam dicta ciuitas Toloſa obſeſſa & capta,
& filij prædicti Principis interfecti ſunt cum ceteris; qui in eadem vrbe reperti
ſunt, præter Iudæos tantommodo, qui pactum pridem fecerant cum præfato Sar-
racenorum Rege viuendi cauſa, ac liberè commanendi in iam ſæpe dicta ciuita-
te Toloſa. Quod quoque fecerant vſque ad Regnum Magni Regis Francorum
CAROLI, qui pridem Abderam tribus magnis prœliis victum fugere compulit cum
paucis, qui è prœlio ſaucij remanſerant, in Hiſpaniam, vnde ſuperbè egreſſus
fuerat. Poſt hæc ergo cùm ciuitates, oppida, caſtella præfatus Carolus cepiſſet,
quæ prius à Sarracenis inuaſa fuerant, captáque, & in ius proprium retenta, inter-
fectis eorum habitatoribus Sarracenis, tradidit ea Chriſtianæ aut Catholicæ fidei
cultoribus. Qui deinde Toloſam adiens, comperto quòd habitatores eius Iudæi
fecerant in pepigendo fœdus cum Sarracenis, & eamdem ciuitatem dum ob-
ſideretur tradendo, vniuerſos eos morte dignos eſſe adiudicauit. Sed cùm
omnes ipſi cum filiis ſuis & vxoribus ſciſſis tunicis, & cinere capitibus aſperſis, ob-
uiam ei proceſſiſſent, miſerationem ac vitam ab eo poſtulantes, & clamoſis voci-
» bus dicentes: Non nobis reddas ſecundum malitiam noſtram qui morte digni

A ſumus, ſed ſecundum benignitatem & miſericordiam tuam quibus adhuc viuere CARLOMANNVS.
credimus. Flexus ad miſericordiam Rex, ſolummodò eos qui auctores memoratæ
pactionis extiterant morte damnauit. Eos autem qui aſſenſum præbuerant, ſed
non interfuerant prædictæ pactioni, ſub talis conditione ſupplicij viuere, atque in
eadem ciuitate habitare permiſit, quatenus per vnumquemque annum vnus qui-
libet tam ex ipſis quàm ex ſucceſſoribus eorum Iudæus in die Natalis Domini &
Paſſionis eius, & in die Aſſumptionis, colaphizaretur ante fores illius Eccleſiæ,
vbi eiuſdem ciuitatis Epiſcopus iuberet, dumtaxat vno ictu virtuoſi hominis: obla-
to priùs pro cenſu pondere trium librarum ceræ. Erat autem & hoc in eodem to-
mo ſubſcriptum: Vt hæc tam ſancta támque iuſta memorialis conditio, imò Re «
galis conſtitutio, ſignata impreſſione regij ſigilli, & multorum præterea Epiſco- «
porum ſubſcriptione anathematis vinculo tali inſtitutione firmata, vt nemo Re- «
gum, vel Principum, aut cuiuſcumque conditionis, ſexus, vel ætatis, illud audeat «
vel præſumat diſſoluere, aut in aliquo quouis violare. Quod quicumque ageret, «
nouerit ſe æterna vltione damnandum, & nullam habere partem in regno Chri- «
ſti & Dei. Cúmque à beato & ſancto viro Theodardo hæc regalia Præcepta per- «
lecta fuiſſent in conſpectu totius Concilij, & cuncti qui aderant Iudæi ſtupefacti
fuiſſent, non habentes quid ad hoc reſponderent: ſurrexit Dux memoratus, qui
B erat Aduocatus ſupradicti KARLOMANNI, & dixit Archiepiſcopo, & reliquis
qui cum eo erant Epiſcopis: Ecce, domini Sacerdotes & Pontifices, ſtatuta ſan- «
ctorum Imperatorum, & quare id factum ſit, vnde Iudęi coram Rege queſti ſunt, «
& hactenus queruntur. Ex ipſa quæ modò recitata eſt lectione benè noſtis, quid «
vobis indè videatur rectiſſimo diſſerere iudicio. Ad hoc reſponderunt omnes pa- «
riter, & dixerunt: Abſit hoc à nobis, vt contra hanc Imperialem, rectámque ac «
iuſtiſſimam ſanctionem aliquid opponamus contrarium. Quis enim ita iniquus, «
& omnipotentis Dei perpetuus inimicus, qui aliquid ex eis audeat temerare & «
conuellere? Quibus auditis, Iudæi dixerunt, non ſibi rectum factum eſſe iudicium, «
nec omninò ſtare debere in perpetuum: quia ſi patres eorum tantum incurrêre «
delictum, filios quoque eorum immunes fieri ab eorum iniquitate conſtare: iux- «
ta quod ſcriptum eſt, *Filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit ini-* «
quitatem filij: ſed iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & impietas impij erit ſuper eum. Alioqui «
friuolum, & inſtabile omninò hoc decretum iuſta examinatione probatur. Præ- «
ſertim cùm Dominus in Lege non tali iudicio vel ſupplicio prædixit genus no- «
ſtrum ſubiici: cùm cætera quæ ventura erant nobis mala ſigillatim expoſuerit per «
Moyſem famulum ſuum. Quibus auditis, egregius vir Theodardus reſpondiſſe fer-
tur. Quia ſemel cœpi, loquar adhuc, & ſequenti ſermone redarguam Iudæos ma- «
gnam facere iniuriam Pontifici huius ciuitatis, nec debere eos audiri ſuper huius «
rei querimonia. Ad hoc enim vocant, vt importuna garrulitate debitum Deo ho- «
norem ſupplantare ac penitus conculcare poſſint. Vnde non dubium quin eâ pœ- «
C nâ damnandi ſint, quâ eorum Lex damnari eos rectiſſimè præcipit, quia Legis ſuæ «
teſtimonia in conſpectu totius Concilij proferunt. Cúmque vnus ex Aduocatis «
Iudæorum neſcio quis diceret ei: Vtinam hoc fieret, & ſecundùm noſtræ Legis in- «
ſtituta iudicaremur, & nihil mali præter quàm Lex iubet nobis irrogaretur! Re- «
ſpondit beatus Theodardus, & ait: Vultis vt iuxta Legis veſtræ præcepta iudice- «
mini? Volumus, inquiunt, & nimis volumus, & vt fiat ſupplici obſecratione de- «
precamur. Neque enim iuſtum eſt, iuſtóque libramine ponderatum, vt innoxij fi- «
lij noxâ feriantur, vel lædantur paterna, prout paulò ſuperiùs protulimus. *Filius* «
non portabit iniquitatem patris, Tale quid & in Lege de eadem re ſcribitur, *Non* «
occidetur pater pro filio, aut filius pro patre, ſed vnuſquiſque ſuo punietur reatu. Alias «
ergo nulla rectitudine aut ſtabilitate veſtrum contrà nos iudicium dignum eſſe «
poterit; quia iudicium Dei omnipotentis arbitrio humano, veſtræque deliberatio- «
nis cenſura omninò contemnitis, & quaſi nihil & vacuum exiſtimatis, quod ille «
ore proprio fieri mandauit. Quod cùm ita ſit, nouerit magnus Dux, & vniuerſi «
qui cum eo ſunt Principes atque ſatellites, tantùm adire nos Regem, & deflere «
coram eo iniuriam quam irrogatis nobis contra præceptum illius, quoniam in- «
iuſto nos iudicatis & condemnatis iudicio. Iudæi enim ſumus, & non Chriſtiani: «
& nobis ac parentibus noſtris per ſe ipſum omnipotens Deus legem promulga- «
uit fidelem, ſecundum quam volumus iudicari, eo quòd bona ſit & ſancta, & ſem- «

Digitized by Google

LOTHA- pet fideliter ab vniuerſa gente noſtra cuſtodienda. Nam quòd bona ſit & ſancta A
RIVS. Lex noſtra, quidam ex fidei veſtræ cultoribus dixit. *Lex quidem bona, & ſancta, &*
» *mandatum iuſtum & bonum.* Et Pſalmiſta: *Lex* (inquit) *Domini irreprehenſibilis.* Quod
» enim reprehendi non valet, non dubium quin bonum ſit. De vobis autem veſter
» ſanctus & fidelis Propheta ait: *In Gentibus non eſt lex.* Ergo ſi lex in vobis non eſt,
» ſicut nec in vllis Gentibus quæ ſub cœlo ſunt, præter Iudęos, qui ſemper diuinam
» Legem obſeruant, quomodo ſecundùm velle & non iuxta diuinæ legis auctorita-
» tem iniuſtè nos iudicatis? cùm ipſa lex adeo bona ſit, vt Chriſtus veſter de eadem
» dixerit: *Non veni legem ſoluere, ſed adimplere.* Cùm ergo, vt fertur, longo verborum
protractu Iudæus, vt erat fandi peritus, hæc & huiuſmodi multa peroraſſet, ait
beatus Theodardus diuinis pariter ac liberalibus literarum ſtudiis apprimè in-
» ſtructus: Importunitas Iudaicæ perfidiæ, Deo pariter & hominibus ſemper re-
» bellis, in tantam prorupit inſolentiam, vt dicat Chriſtianos nullam habere nos le-
» gem: cùm lex veſtra à vobis iure ablata ſit propter malitiam ſtudiorum veſtrorum,
» & nobis Chriſtianis pleniùs ac perfectiùs quàm vobis aut parentibus veſtris tradi-
» ta. Iuxta quod olim Dominus in Euangelio loquitur dicens: *Auferetur à vobis re-*
» *gnum Dei, & dabitur Genti facienti verbum eius.* Idipſum & legis dator Moyſes, &
» reliqui poſt eum Prophetæ hagiographorum ſcriptores multis ac diuerſis ſcri-
» pturarum documentis, multò priuſquàm fieret diuino ſpiritu protulerunt. Vnde
» ſi placet Archipræſuli, ceteriſque Coepiſcopis eius, & inſuper Duci, Principibus, B
» & ſatellitibus illius, & vniuerſæ huic Synodali frequentiæ, omnis hæc Iudaica
» plebs mereatur quod iniuſtè depoſcit. Et dicit ſibi iniuriam fieri, ſi non ſecun-
» dum ſuam iudicetur legem. Ego enim, ſi Deo placet, & vobis allegator pariter
» atque ſequeſter veſter ero in iis, & omnem moleſtiam, omnémque iniuriam di-
» ſceptandi veſtræ iuſſionis licentiâ ſolus libentiſſimè feram. Quòd cùm placuiſſet
omnibus Chriſtianæ partis fautoribus, eſſétque ſtatutum decreto maiorum, &
» præcipuè Ducis, vt fieret, talibus eſt Iudæos adorſus beatus Theodardus: Di-
» cite, quæſo, Iudæi ſemper Chriſtianæ fidei ad veſtrum noſſe poſſéque hoſtes, ac
» perpetui aduerſarij, vtrum ſecundùm illud iudicium velitis iudicari, quo lex ve-
» ſtra vnumquemque ſiue iuſtum, ſiue iniuſtum, cùm adhuc patres veſtri inha-
» bitarent terram repromiſſionis ſibi à Deo traditam, iudicandos eſſe præcipie-
» bat: an aliter poſtquàm poſiti ſunt in terra hoſtili, in qua & vos adhuc moramini,
» ni, viperina eorum ſoboles atque progenies? Qui dixerunt: Malumus quidem eo
» iudicari iudicio, quo patres noſtri in ſua adhuc poſiti regione iudicabantur, quàm
» inimicorum iudicio hactenus ſerui, & nulla libertate erecti, vel ad agendum
» quæ volumus dimiſſi. Et beatus Theodardus: Sic, inquit, fiat vt magnopere
» poſciris. Eligite ex vobis viros ſapientes, & gnaros, qui iuſtè vos iudicent, quo-
» niam nemo alienigenarum debet iudicare ſecundum legis veſtræ præceptum.
» Et Iudæi ad hæc: Bonum eſt quod aſſeris, & recto decernis hodie ac proponis
» iudicio. Ad quod & beatus Theodardus. Si bonum eſt (inquit) quod dicitis, C
» cur non illud implere ſtudetis? Feſtinate igitur ad id agendum, quoniam valde
» vexatur omne hoc magnum Concilium huius rei cauſa, & diutina laborioſita-
» te fatigatum abſcedit, non valens tantæ dilationis moras æquanimiter tolera-
» re: præſertim cùm iam iámque dies tendat in veſperum, & lucis auctor pro-
» cliuus, præcépſque vergat admodum in occaſum? Ad hæc Iudæi reſpondiſſe di-
» cuntur: Scimus quidem quoniam inclinata iam die valde adueſperaſcit, & ideò ſi
» cœperimus iudicare, & certo diffinire iudicio ſuper hoc quod cauſamus noſtræ de-
» preſſionis negotio, illud quod impenditis nobis iudicandum non poterimus ho-
» die ad perfectum vſque finem perducere: quoniam (vt prædictum eſt) feſtinat
» occumbere Sol, & lucis ſuæ radios à noſtri conſpectus intuitu celerrima veloci-
» tate ſubducere, & non eſt opportunum vt ſub huius tam breuis diecula parvita-
» te diſcutiatur. Neque enim tantum támque nefarium valebimus in diſceptando
» contra vos hoſtes, facilè exoluere hoc iudiciale diſcrimen. Quare ſi placet Duci,
» ceteriſque Principibus, differatur hæc agendi prolixitas in craſtinum, detúrque
» nobis locus intra noſtræ ambitum Synagogæ ad iudicandum: quoniam intrà te-
» cta veſtræ Eccleſiæ nec tractare, neque diſputare, neque etiam vllum habitationis
» ius habere debemus. Quamuis enim exules ſimus, & peregrini, & à noſtræ terræ
» ſitu finibúſque procul poſiti, tamen regali impertione olim parentibus noſtris
iure

CARLOMANNVS.

A iure hereditario traditus eſt locus intra huius ciuitatis mœnia, in quo hactenus
conſtructa eſt noſtræ orationis Synagoga, vbi & nos debita laudum atque oratio-
num vota quotidie Deo perſoluimus, & immenſas illi gratias prout oportet ſemper «
cernuo reddimus cultu. His itaque & huiuſmodi aſſertionibus diù peroratis, ceſſit «
eorum petitionibus Dux, atque etiam omnium, qui conuenerant, hominum ge-
neralis caterua eorum conditionibus aſſenſum libentiſſimè præbuit. Vnde factum
eſt vt in craſtino iuxta non parua populorum vtriuſque ſexus concurreret multi-
tudo, vt qualiter ſe haberet ea res, eiuſdémque rei euentus ſe haberet, noſſe pleni-
ter cuperent. Iudæi ergo in atrio ſuæ Synagogæ parauerunt Duci, & qui cum eo
Principibus, ſedilia non pauca diuerſis ornamentorum tegminibus adoperta: porro
Epiſcopis, & eorum diuerſi ordinis Clero nullum ceſſionis..... aut decorauerunt in
ſedendo eis locellum; ſed officiales eorum miniſtri pontificalia ſecum conopæa
tulerunt, ſuiſque ea Epiſcopis diſpoſitè ad ſedendum, prout res ipſa iure poſcebat,
oportunis ſtatuerunt locis. At verò Iudæi in introitu portarum ſuarum, & iuxta
oſtia prædictæ Synagogæ ſuæ gentis Iudicibus palliatas attulerunt cathedras, alla-
tis ſingulis eorum, poſitiſque ſuper ſingula epiſtolia iudicialibus libris, quibus iux-
ta quod in eis ſcriptum continebatur credebant ſe iidem Iudices euenta decerne-
re, ac ſuo iudicio liberè determinare. Cúmque ad eiuſdem rei agendum nego-
tium tempus inſtaret, dixiſſe Epiſcopis qui aderant Dux ſæpedictus perhibetur.
B En glorioſiſſimi Pontifices, opportunum iam imminet tempus agendi, propter
quod huc omnes conuenimus, diu à nobis protractum iudiciale Iudæorum exa-
men. Nunc cùm & res ipſa expoſcat, & tempus congruum exercendi illud inſtet,
ne prolixiùs huius ciuitatis Epiſcopi ac Iudæorum cauſa qualibet differatur dila-
tione obnixè precamur. Cui cùm & Epiſcopi illico reſpondiſſent vt fieret, ex præ-
cepto Epiſcoporum ſurrexiſſe continuò dicitur beatus Theodardus, & ſtetiſſe om-
nium medius, atque Iudæos ita allocutus fuiſſe: Video, inquam, video, ô Iudæi, «
iudices veſtros ex vtraque portarum veſtrarum, & in ipſis etiam portis conſtitu- «
tos, ſed non video reorum perſonas qui iudicandi ſunt à vobis præter ſolummodò «
veſtræ gentis homines. Vnde expedit vobis vt qui iudicandi ſunt ab eis præſen- «
tentur à vobis, vnà cum accuſatoribus eorum ac teſtibus, qui benè crimina noue- «
runt, vnde à veſtris Iudicibus meritò ſubleuandi ſunt vel condemnandi. Et Iudæi «
ad hoc reſpondentes dixerunt: Rei igitur quos iudicandos eſſe diciris à Iudici- «
bus noſtris, vos eſtis qui perſecutionem nobis iniuſtè irrogaris, & vniuerſi qui nos «
tam graui ſeruitutis iugo iugiter deprimunt. Ad quod venerabilis Theodardus «
reſpondiſſe traditur: Quæ lex præcipit, quódve edictum, vt Iudæi iudicet Chriſtia- «
nos, & iudiciali decreto ſibi ſubiiciant? niſi fortè illud Pſalmiſtæ impleatur, quo «
dicitur, *Quia gladij ancipites ferendi ſunt à vobis ad faciendam vindictam in Genti-* «
bus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum «
in manicis ferreis. Quod ſi ita eſt, iudicate primùm Ducem, & omnes Principes «
eius, & exercete in eis vindictam de malis quibus iniuſtè vos depreſſerunt, atque «
C diuerſis affecerunt ſuppliciis, ac deinde alligate Regem in compedibus, & cun- «
ctos nobiles ipſius. Quibus auditis, Iudæi reſponderunt: Vindicta quæ exercen- «
da eſt non in vno tantùm Rege vel Principe facienda eſt, ſed in totius mundi Re- «
gibus, atque Principibus. Quod verò dicis neminem Chriſtianorum à parentibus «
noſtris, vel à gente noſtra fuiſſe iudicatum, lege Euangelij libros, & inuenies «
forſitan quòd non ſolùm reliqui Chriſtiani, ſed etiam veſter Chriſtus iudicatus «
eſt, & morte damnatus, & diſcipuli eius duriſſima morte perempti: reliqui verò «
à finibus terræ noſtræ expulſi ſunt iudicio parentum noſtrorum ac principum. «
Quod cùm audiſſet Dux & Principes eius, dixerunt: Ore veſtro locuti eſtis modò «
vnde digni eſtis incendio, ac diuerſis tormentis. Sed ne videamur vobis, iniuriam «
inferre, vel contra Regis decretum aliquid contra vos iniuſtè moliri, iudicate quos «
vultis, ac veſtro iudicio condemnate. Cúmque in Epiſcopum illius ciuitatis, «
& vniuerſos clericos eius vellent retorquere iudicium, & dicerent quoniam eâ- «
dem pœnâ digni erant, quâ & ipſi Iudæos depreſſerant, dixiſſe fertur beatus «
Theodardus: Vbi hoc lex veſtra præcipit, vt talionem nobis inferatis pro ſuppli- «
ciis, quibus vt dicitis affecti eſtis olim à nobis? Et Iudæi: Nunquid non lex noſtra «
reos puniendos eſſe dicit eâdem pœnâ quâ & ipſi alios affecerunt? & eſt illud: *Ocu-* «
lum pro oculo, dentem pro dente, &c. Alioqui non rectum poterit eſſe iudicium, niſi «

CARLOMANNVS.

talia tecipiatis, qualia nobis, & parentibus noſtris ingeſſiſtis. Quibus & beatus A Theodardus: Scio, inquit, & bene ſcio quòd hæc lex non niſi veſtræ gentis hominibus promulgata eſt. Porro nulli gentili, nulli incitcunciſo, nulli à veſtræ fidei religione alieno data eſt. Nam noſtræ fidei homines, Chriſtiani ſcilicet, non debent hac lege veſtrâ iudicari, quoniam non ſunt intra veſtræ telluris regiones poſiti, neque more veſtro cultellari inciſione truncati, vel circumciſi ſunt, neque iugum legis veſtræ portare ſunt aſſueti: maximè cùm heſterno die in conſpectu Ducis, & omnium qui aderant Epiſcoporum, ac totius Concilij dixeritis, nullam nos habere legem, & hoc ipſum prophetico teſtimonio affirmare conati fueritis, dicendo: *In gentibus non eſt lex.* Si ergo legem iuxta veſtrum teſtimonium non habemus, quomodo veſtro legali iudicio ſubiacebimus, & iugum quod neque nos, neque patres noſtri portare potuerunt, ceruicibus noſtris imponi patiemur? præſertim cùm dicat Apoſtolus. *Nolite iugum ducere cum infidelibus.* Quod autem infideles ſitis, & Deo omnipotenti inimici, legiſque illius præuaricatores continui, vnde & Moſaicis maledictionibus eſtis illaqueati, & omnino irretiti, non ſolùm Lex, & Prophetæ, Pſalmorúmque contextus, verùm etiam eiuſdem rei pœnalis euidentet pandit effectus. Nam ſi hoc iugum, vnde ſedulò querimoniam Regi ac Duci clamoſis vocibus inſonatis, ad literam velimus accipere, non tantùm vno virtuoſi hominis ictu, ſed etiam pro vnoquoque eorum ſeptem vobis colaphi imprimentur. iuxta quod in lege veſtra ſcriptum eſt Domino dicente. *Augebo pœnas* B *veſtras ſeptuplum aduerſus incedens contra vos.* His & huiuſmodi allegationibus à beato Theodardo peroratis, ait Dux (vt fertur) Iudæis. Quid ad hæc veſtra opponat controuerſia audiamus. Et Iudæi: Hoc quidem, inquiunt, in terra noſtra Dominus nobis iuſtè pro peccatis noſtris inferre minatus eſt. Nunc autem, quia in terra hoſtili ſumus, non debent nobis talia inferri ſupplicia vel tormēta. Ad hoc Dux iratus in Iudæos protuliſſe dicitur. Miror admodum importunitatem Iudaicæ perfidiæ. Illi enim ſupplices, luctuoſiſque gemitibus precati ſunt me, vt eo iudicio iudicarentur intra ſuæ Synagogæ clauſtrum, quo ſecundùm ſuæ decretum legis, quando in terra ſua erant nondum exules iudicabantur. Quod non ſolùm agere eis libenter conceſſi, ſed etiam ipſos Iudices ac cēſores eorum vnde querebantur conſtitui. Qui cùm putarent noſtræ fidei homines ſuo ſibi mancipare iudicio, & viderent neminē debere eâ cenſura iudicare præter ſuæ gentis homines, quâ iuxtà ſuæ legis præceptum Iudæi in terra ſua iudicabantur, eò quò nullo eis fidei pacto iuncti ſunt, & ſemper à iugo legis eorum, atque à ſocietate mutuæ dilectionis eorum extranei, cauſantur quoque quia non datur eis facultas vindicandi in Epiſcopo ciuitatis ipſius, & clero eius, omníque populo, à quibus digno ſupplicio hactenus mulctati ſunt. Qui cùm non habeant iuſtam allegationem, vnde à ſe debitas colaphizandi excutiant pœnas, neque quid noſtros accuſando, ſéque excuſando eis obiiciant, cùm ſeptuplum eis Iudæis augenda ſint diuerſa ſupplicia iuxta legis eorum ſcripturas, mittam de ipſis, eorúmque improba perfidia legationem Imperato- C ri, & quid actum ſit, qualitérve in iudicando illos & quæ à nobis obiecta ſint. Neque enim illi innoteſcere prætermittam quod dixerunt audientibus cunctis, Iudices eos Chriſtianorum iure fieri debere, qui eorum Chriſtum & Dominum ſuo iudicauerunt iudicio, atque condemnauerunt, vtpote reum mortis crucis ſupplicio, vt quid ſuper his agendum ſit ſuo determinet regali Edicto. Cúmque iam ad hoc res inſtaret, vt ex præcepto Ducis eadem ſcriberetur legatio, & nimio terrore perculſi Iudæi exangues efficerentur, prouoluti genibus pedibúſque Epiſcoporum, vt eis miſericorditer ſubuenirent, indulgentiam eis à Duce impetrando, moti tandem eorum fletibus adierunt eum petentes, vt fineret eos ipſo eodémque mancipatos ſupplicio, quo ab Imperatoribus prius damnati fuerant, ſub ſilentio ac tranquillitate viuere. Qui cùm vniuerſi Ducem adiiſſent vt miſericordiam eiſdem ab eodem Iudæis impetrarent, & ipſe nollet eis aſſenſum præbere, dixiſſe perhibetur ad eum beatus Theodardus: In hoc domine & clementiſſime Dux, poſtulationibus Epiſcoporum acquieſcere debes, ſi aliquid ad gloriam Dei omnipotentis ex propoſito tuo prædicto Iudæorum adiiciatur ſupplicio. Erit enim memoriale, & cunctis Chriſticolis non parum acceptabile, vt is qui colaphizandus eſt Iudæus priuſquàm pugniſetur, coram omnibus ſibi circumſtantibus ter voce dicat excelſa: Bene quidem & ſatis iuſtè decretū eſt vt ceruices Iu-

A dæorum pugnis ſubiiciantur Chriſtianorum, eò quòd noluerint ſubiici Ieſu Chriſto Nazareno Deo Deorum ac Domino Dominorum. Quod ſi noluerit, referiatur ſepties: vt impleatur quod in lege eorum ſcriptum eſt, *Augebo pœnas veſtras ſeptuplum auerſus incedens contra vos.* Si enim hoc feceritis, erit vobis in memoriam æternam, & præmium æternæ ſalutis. Id ipſum autem, quo nulla deleatur obliuione, imprimatur ſchedulæ, ac deferatur Regi, & ex decreto eius nihilominus membrano tradatur, atque certiſſima impreſſione ipſius ſignetur ſigillo. Quod cùm placuiſſet Duci, & vniuerſo Concilio, miſſa ſunt hæc literis compreſſa ad Regem. Cúmque & illi illud quod geſtum erat de Iudæis valde placuiſſet, ſcriptum eſt ex præcepto illius, ac diligenter ſignatum, atque etiam remiſſum Duci eius rei gratia vt Pontificalibus..... denuò contraditum, tutè inibi conſeruaretur in teſtimonium perpetuum.- ⁝· CARLOMANNVS. " " " " "

Ex Vita S. Eloquij, quæ eſt apud Surium Tom. VI.

SANCTISSIMVS Dei famulus Eloquius, relictis omnibus, cum paucis Fratribus ſuper fluuium Iſaram nominatum, in loco qui antiquo vocabulo Giriniacus dicitur, vitam eremiticam duxit, tempore S. Eligij Nouiomenſis Epiſcopi.- ⁝· Cuius corpus ſepultum fuit à fidelibus in quodam monticulo iuxta aggerē publicum
B ſuper fluuiolum nomine Sommeton. vbi poſtea ædificata eſt ædicula ſuper tumbam eius, propter crebra miracula ibidem oſtenſa.- ⁝·

CVM ergo temporibus Regis Francorum ODONIS plurimæ fierent circumquaque ſtrages Chriſtianorum ex crudelitate Danorum, ac multa incendia Eccleſiarum ac villarum agerentur, ſancti Eloquij pariter cremata eſt Eccleſia. Poſtea ſæpiùs in eo loco à tranſeuntibus auditæ ſunt voces ſuauiter pſallentium, & luminaria ardentia de nocte conſpiciebantur. Cùm verò huiuſmodi ſignorum fama circumquaque percrebuiſſet, ac maximè quòd ſanctus Dei abſque Eccleſiaſtico cultu ſub dio & in deſerto loco ſolus iaceret: HARDERICVS venerandus Comes cum HERESINDE coniuge ſua clariſſima, acceſſerunt ad RODOHARDVM tunc temporis Laudunenſem Epiſcopum, petentes vt licentiam daret aliorſum corpus illud ſanctum transferre, vbi honorabiliùs poſſit cuſtodiri. Quo conceſſo, delatum eſt ſancti Viri corpus ad hanc præſentem Eccleſiam VValciodorenſem.·. ODO.

Ex Vita & Tranſlatione corporis Sancti Viuentij Epiſcopi, Ms.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXVIII. poſt LVDOVICVM ac ceteros præpotentes Reges regnante CAROLO iuniore, ſuprà modum graſſatæ ſunt vndique infeſtationes Paganorum, deficientibus tam Regum, quàm ceterorum noſtrorum Principum ad repugnandum viribus. Ergo vulgali plebe paſſim 868.
C gladio & fame pereunte, igne pariter concremabantur hominum res, & ædificia quæque, præcipuéque Sanctorum loca, & Eccleſiæ vniuerſæ. Eorum verò miniſtri, id eſt Clerici & Monachi, crudeliùs damnabantur, altaria funditus euerſa dehoneſtabantur, ſepulcra etiam Sanctorum abſque reuerentia violabantur. Siquidem hæc clades ſicuti primitus, ira acerbiùs in Inſulis ſeu territoriis Occidentalibus ac mari contiguis deſæuiit. Tunc innumerabilia ſanctorum Confeſſorum ac Martyrum corpora à propriis mauſoleis per fidelium manus ſublata, & ad alias confugij gratiâ delata Prouincias. Eo namque in tempore venerandus Confeſſor & Chriſti Sacerdos VIVENTIVS in Pictauenſe territorio, Grauione ſcilicet caſtello veterrimo, quod ei deificæ Trinitatis in orbe clariſſima tuba Hilarius iubar Pontificum in vita condonans, perpetuo ſtabiliuit, honorifico quieſcebat cultu. Cuius nempe oſſa diligenter ipſius Monachi colligentes ob timorem prædictæ cladis, cum maximo vtriuſque ſexus famulantium comitatu, aliotúmque Sanctorum pignoribus, ad Aruernenſem detulerunt vrbem. Erat autem tunc temporis Præſul ipſius vrbis AGILMARVS, vir nobilis ac Deo deuotus, ac cum ceteris huius rei per omnia executione laudabilis. Hic quippe ad inſtar magni Hilarij, quidquid in dominio beati Viuentij erat dulci auiditate ſuſcipiens, acſi geminos fratres aut filios verbis & opibus conſolans, ſecúmque eis parare condignè diuerſorium geſtiens, immorari attentiùs hortabatur. Qui venerabilis Pontifex ſe-

CAROLVS SIMPLEX.

A

piùs relegens conuerſionem ac actus ſancti Viuentij ſimplices, ac penè incultos, atque inerti ſermone deſcriptos, deoſculanſque, dicebat: O beata ac benè docta priorum Sanctorum ruſticitas, quæ plus ſtuduit optima operari, quàm loqui, & magis nouit ſancta honeſtáque eſſe, quàm dicere! Interea erat eidem Præſuli in Burgundiæ partibus, in Comitatu Amáſo, poſſeſſio à proauis latifundiis propagata, diſtans ſex milibus ab Arari flumine, ita propriis innexa copiis, vt nihil extra ſe indigeat quærere, ſolo videlicet opulentiſſimo, aquis & ſiluis, pratis ac vineis abundantiſſima. In qua etiam ſtatuens Monaſterium, cum Clauſtris & Monachorum conuenientiſſimis habitaculis, nomini beati illud dedicauit Viuentij: ſimúlque vniuerſa, quæ poſſidere videbatur tam in prædicto Comitatu, quàm in pleriſque aliis, cum plurimis auri argentique donariis, prædicto contulit loco. Ibi deinde beatum Confeſſorem cum vniuerſo comitatu famulantium collocauit. In quo etiam loco per aliquod temporis interuallum honeſtiſſimè quieuit. :·

CONTIGIT etenim poſt aliquot annorum curricula, repullulante Paganorum ſæuiria, atque inuadente Aſtingo Normannorum Principe cum ſuis Burgundionum fines, vt prædicta beati Viuentij nuper data poſſeſſio cum tota penè Prouincia ab eiſdem Normannis depopulata incendio cremaretur. Præterea paulò poſt reſpectu ſupernæ miſericordiæ fortificati, viribus reſumptis quidam Francorum ac Burgundionum primores, Duce RICHARDO præeunte, cùm iam tertia cæde quod ſupererat iidem Normanni delere molirentur, irruerunt in eos in pago Carnotenſe, tantáque ſtrage illos deleuerunt, vt vlteriùs in exterorum fines minimè raptim exire tentarent. Dehinc extitit quidam militiæ ſtudiis ac ſeculi induſtriâ clarus, vir ſtrenuus MANASSES, prædicti ſcilicet Ducis Richardi amiciſſimus, atque poſt illum in totius Burgundiæ indeptus Ducamine, cuius etiam filius GILLEBERTVS eiuſdem Burgundiæ Dux poſtmodum fuit. Qui videlicet Manaſſes poſt multa ſecularis vitæ negocia peracta, ſuorum memor quærens remedia peccaminum, cum conſilio ſuæ vxoris HERMENGARDIS nomine, fratriſque ſui VVALONIS Eduorum vrbis Pontificis, ceterorúmque nobilium amicorum ſuorum, cœpit ædificare Monaſterium in territorio Auguſtudunenſi, tutiſſimo in loco montis Verciaci caſtri. Ad quod etiam beati Viuentij oſſa cum multorum corporibus aliorum Sanctorum deportari fecit, ac Dei genitricis, ipſiúſque beati Viuentij nomini dedicatus nunc vſque locus iſdem & cognominatus habetur. Quem etiam tam iſdem Manaſſes, quàm coniunx ipſius Hermengardis nomine poſt eius obitum, diuerſorum vtenſilium cumulis ac poſſeſſionibus locupletiſſimum reddiderunt. Sicque ab omni ſeculari ſubiectione liberrimum, vniuerſalis Papæ Romani prouidentiæ commiſerunt.

B

Ex Libro de diuerſis caſibus Deruenſis Cœnobij, & Miraculis Sancti Bercharij.

C

Prompt. Antiq. Eccleſiæ Trecenſis.

PRIMÆ exorbitationis Deruenſis Cœnobij meritis glorioſi Martyris Bercharij ſtatu in melius reformato, per plurima temporum volumina ſacræ Religionis tramitem, & antiqui decoris inflexibiliter tenuit gloriam. Sed tranquilitatem tam iocundæ pacis multis abuſiuè vertentibus in augmentum impietatis, rurſus ſeueritas animaduerſionis Hunnorum rabiei exponit depopulationem Chriſtiani populi; maximè addictis ſtragi Neuſtriâ, & pleráque parte Gallici Regni. Tempora huiuſcemodi infelicitatis impediebantur regimine KAROLI iunioris, qui SIMPLEX ferebatur nomine, non tam innocentiâ quàm ignauiâ omnis rei ciuilis ac militaris, omninò referens mores LVDOVICI genitoris, qui ob nimiam vecordiam vocitatus eſt NIHIL-FACIENS. Imperium ergo huius, quippe iuſto Dei iudicio inſtigatus, paruipendens Hunnorum exercitus, quaquauerſum debacchando inſignes funditus euertens vrbes, gladiis & incendio orationũ domos, plurimarúmque Gentium deleuit populos. Itaque tam immanis crudelitatis frequentibus nunciis territi Fratres ſupradicti Deruenſis Cœnobij, erumpentibus etiam ab Occiduis partibus Aſtingo duce VViſigothis, qui & Normanni, communi conſilio, vt audierant aliarum greges Eccleſiarum, decernunt, ſumptis ſecum oſſibus beati Bercharij fugâ perquirere latibulum, hocque ſtatuunt circa ripas Araris fluminis. Quæ regio ipſis temporibus ferebatur immunis omnis inquie-

A tudinis regimine Rodulphi filij nobiliſſimi Richardi Burgundiæ Ducis, qui iuſti tenax, eiúſque famoſiſſimus vltor extitit.- ⁖ Rodvlfvs.

Qvanta verò, quibuſve in locis hic Pater ſanctus diuina dignatione miracula geſſerit, nulla noſtræ memoriæ retulit ſcedula vetuſtatis antiquæ. Tantummodo innumera priſcorum aſtipulatione, priores noſtri nobis teſtati ſunt extitiſſe, tàm per ſpacia itineris, quàm in loco deſtinatæ manſionis. Quorum rumore celeberrimo accenſus memoratus Princeps Rodvlfvs, ſuſcepturus inſignia totius Francorum Imperij, ſupplex locum ipſum reliquiarum beati Martyris adiit, ſe ſuámque felicitatem eius committens ſuffragiis: multiſque donatum muneribus, Fratrum neceſſitates plurimis releuauit largitionibus, & eos benigniſſimè conſolatos, ſpem properè ac proſperè remeandi, Dei ſanctique Martyris auxilio, & ſui laboris iuuamine repromiſit. Quod feliciter, Deo fauente, contigit. Nam idem memoratus Princeps laturus auxilium præfatæ calamitati, Imperium Francorum ſubiit, nequaquam tyrannicè, ſed diuinæ pietatis prædeſtinatione, ob meritum ſuæ probitatis, electus à Pontificibus ac Proceribus totius Gallici Regni, ad effugandam indè rabiem paganæ peruerſitatis. Eius itaque formidine poteſtatis protinus exterrita omni feritate barbatica, reſtaurata tranquillitate pacis, repedandi ad propria capeſſunt audaciam, qui ob metum paganorum diſperſi, diuerſa petierant loca
B exilij.

Ex Vita Sancti Bertulfi Confeſſoris iuſſu Folcardi Abbatis conſcripta.

Carolvs Rex Regno Francorum Occidentalium leges dictauit, quem poſtea Heribertvs Comes Viromanduorum dolo captum Peronæ poſuit in cuſtodia. Quo adhuc Imperium obtinente, Bononienſium Comes fuit Erkengarivs genere & potentiâ non parum egregius, in cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertulfi corpus tumulatum erat. Qui conſpectis ad ſepulchrum Sancti virtutibus, cum quantò ob miracula admirabatur magis, tantò cariùs amplectebatur. Sed quia omnem circa regionem irruptioni eorum, quos diximus, pyratarum expoſitam videbat, de amiſſione tanti patroni ſibi ſuiſque pertimuit. Vnde conſilio accepto illò eum tranſtulit, vbi & ipſe tantarum reliquiarum ſecutus eſſet, & Sanctus amplioti in artubus ſuis honore afficeretur. Conuocato denique Eccleſiaſtici ordinis conuentu, animi ſui votum religioſorum roborauit conſiliis, efficacibúſque perfecit auxiliis. Et admiſſis ad ſacroſanctum tumulum Sacerdotibus, vnà cum Eccleſiæ miniſtris, in ſanctiſſimorum artuum attrectatione, cum magna animi deuotione aſſiſtebat. Sicque membra ſancti locello diligenter repoſita, de Rentica Bononiam transferri præcepit, vbi ea tutiùs atque deuotiùs ſeruanda non ignorauit. Erat quippe Bononia ſui iuris, munita tunc temporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibúſque marinis præcipua, Sede inſuper
C Epiſcopali & benedictione conſecrata. In quo loco vſque ad tempora magni Arnvlfi ea pignora ſeruabantur.- ⁖ Proceſſit hic à ſanguine magnorum Regum, quem Baldvino Calvo peperit Elstrvdis filia Edgeri Regis Anglorum, non minus ingenui ſanguinis à patre, quàm à matre: quia à patre Regem Francorum Carolvm Calvvm proauum, à matre, vt dictum eſt, Edgervm Regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clariſſimis clariſſimum eſt, hanc tantam generis nobilitatem probitatis induſtriâ decorauit. Succeſſione proindè hereditaria monarchiam ſortitus eſt Flandrorum, quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporiſque virtute, Magni nomen obtinuerit.- ⁖ Succeſſu interea temporum ditioni eiuſdem Marchionis Bononia ceſſit, quam non minus honeſtè quàm ceteras vrbes maritimas ſuſcepit gubernandam.-- ⁖

Extat apud Surium Tom. I.

Ex Libro Ms. Miraculorum S. Theoderici Abbatis.

Propinqvante verò tempore, quo Deus omnipotens corpus beati Confeſſoris Theoderici veneratione hominum ſublimaret in terra, Rege Lothario fauente domnus Adalbero indutus eſt infula Remenſis Pontificij. Hic alteri Adalberoni Metenſi quidem Epiſcopo adhærebat propin-

Digitized by Google

LOTHARIVS. quiori lineâ conſanguinitatis, à quo quia fuerat à puero educatus, motibus quo- A
que nec diſcrepabat Epiſcopus factus. Suis enim diebus in Eccleſiaſticis diſciplinis adminiſtrandis nemo illo religioſior, ſimúlque in ſecularibus iudiciis pertractandis nemo perſpicacior inueniebatur. Præterea pluribus aliis virtutum adeptionibus pollebat. vnde nimirum tota Metropolis eum ſibi præeſſe gaudebat.- ⁙ Hic Abbatiam ſancti Theodorici de manu cuiuſdam ROGERI, qui tunc Comitatus dignitatem circa eaſdem Regni partes adminiſtrabat, licèt plurimum repugnaret, extorſit: eámque ſanctæ Remenſi Eccleſiæ ſecundum priorem ſtatum ſubiectam faciens, Epiſcopali regimine ſubinde moderandam deſtinauit. Vnde vſque hodie ſpectat ad Sedem eiuſdem ſanctæ matris Eccleſiæ.- ⁙ Canonicos à loco eiiciens, Monachos reſtituit: ac AIRARDVM Monachum ſancti Remigij illis Abbatem præfecit.

ANNO DCCCCLXXVI. menſe Aprilis, videlicet XIII. Kal. Maij, inuentum eſt corpus ſancti Theodorici.- ⁙ Epiſcopus ADALBERO quærebat vt Rex LOTHARIVS accerſiri poſſet ad eleuationem huius corporis. Sed Rex toto ferè illo tempore morabatur pro negociis ad exteras partes Regni. Sed circa aduentum Domini Rex venit ad Remorum fines, & cum vxore ſua EMMA, & exercitu copioſo, eò venit ad eleuationem. Aderat ſummus Pontifex Remenſis. Leuatum eſt III. Idus Octobris.

Ex Libro Miraculorum ſanctæ Gudilæ Virginis. B

POST hæc OTTONE ſecundo tenente Imperium, KAROLVS frater LOTHARII Regis Francorum in Regno Lotharienſi adeptus eſt Ducatum. Qui ſtatum Imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negocia multorum animum aduertit ſolerter. Vnde inter cetera res cultas Eccleſiæ Morzellenſi inuaſorum partibus niſus eſt ſubtrahere, & ſanctæ Gudilæ famulantibus reſtituere. Sua loco ſancto volebat reddere induſtria Karoli Ducis, ſed obſtabat auiditas inuaſoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Inſurgunt teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi. ERMENFRIDVM omnes ſuæ partis clamant eſſe patris ſucceſſorem, & paterni boni heredem. Ducis autem præualente potentiâ, Ermenfridus ſuíque complices amantes terrena, paruipendentes cœleſtia, inito conſilio inuaſas terras retinent ſibi: & precioſam margaritam omnibus datis comparandam, corpus ſcilicet ſanctæ Gudilæ, dant bono negociatori, Karolo videlicet glorioſo Duci.- ⁙ KAROLVS Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet ſe cœleſtem ſuſcepiſſe theſaurum, quem cum debito honore in Eccleſia ſancti Gaugerici Bruxellæ intulit. Poſt hæc verò partem villæ quandam, quæ vocatur Molembecca, ſanctæ Gudilæ tradidit, & ſex familias addidit, & alia quamplurima altaris veſtimenta donauit. Illic non ſine magna veneratione quieuit vſque ad tempora Comitis BALDRICI nepotis Karoli Ducis. C

MXLVII. anno Incarnationis Dominicæ, XV. Indictione, Damaſo Apoſtolicam Sedem præſidente ſummo Pontifice, HENRICO III. regnante, dedicatum eſt in monte Bruxellæ Templum VI. Kalend. Decembris ad laudem noſtri Redemptoris, in honore S. Michaelis Archangeli, à GERARDO Cameracenſi Epiſcopo. LAMBERTVS verò, qui & BALDRICVS, Comes, HENRICO fratri ſuccedens, cuius præſentia tunc cuncta extiterunt illic decenter ordinata, eodem die illud corpus ſanctiſſimum de Eccleſia S. Gaugerici cum Epiſcopo, ceteriſque ſacris Ordinibus leuauit, atque cum ſummo honore in Eccleſia S. Michaelis repoſuit. Et annuente in omnibus vxore ſua ODA, quæ fuit GOZELONIS ducis filia, ad ſeruiendum Deo ſanctæque Gudilæ virgini XII. Clericos ibi conſtituit, & ad vſus eorum ipſam Eccleſiam cum decimis, & alia plura legaliter contulit.

A

EXCERPTA HISTORICA
EX LIBRIS MIRACVLORVM
SANCTI BENEDICTI,
QVOS ADREVALDVS, ADELERIVS, ET AIMOINVS FLORIACENSES MONACHI SCRIPSERVNT.

A CAROLO MARTELLO patre PIPINI Regis, vſque ad HVGONEM & ROBERTVM Reges.

B *Ex Bibliotheca veteri Floriacenſi, quam edidit Ioannes à Boſco Pariſienſis, Celeſtinus Lugdunenſis.*

EX LIBRO I. DE MIRACVLIS S. BENEDICTI, ADREVALDO *Floriacenſi Auctore.*

SANE Iuſtiniano Iuniore poſt mortem CONSTANTINI Imperium aſſumente, decem in Imperio annis exactis, à Leone Auguſtali dignitate priuatur, exilióque relegatur. Aduerſum hunc Tiberius arma corripiens, Imperiali ſarcina releuatum retrudit in carcerem. Porrò illo in tempore, apud Gallias Francorum decidente gloria, à Præfectis Palatij Domus ordinabatur Regia. Regibus ob imperitiam, deſidiámque, ſolùm Regale nomen inaniter geſtantibus. Namque & opes & potentia Regni penes Palatij Præfectos, qui Maiores Domus dicebantur, & ad quos ſumma Imperij pertinebat, retinebantur. Neque aliud Regi relinquebatur, quàm vt Regio nomine contentus, crine profuſo, barba ſummiſſa, ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret, Legatos vndecumque venientes audiret, eiſque abeuntibus reſponſa, quæ erat edoctus vel etiam iuſſus, ex ſua velut poteſtate redderet: cùm præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium, quod ei Præfectus Aulæ pro vt videbatur exhibebat, nihil aliud proprij poſſideret quàm vnam, & eam perparui reditus, villam, in qua domum, & ex qua famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exhibentes, paucæ numeroſitatis habebat. Quocumque eundum ei erat, carpento ibat, quod bubus iunctis, & bubulco ruſtico more agente, trahebatur. Sic ad Palatium, ſic ad publicum populi ſui Conuentum, qui annuatim ob Regni vtilitatem celebrabatur, ire, ſic domum redire ſolebat. At Regni adminiſtrationem, & omnia quæ vel domi vel foris agenda erant ac diſponenda, Præfectus Aulæ procurabat. Cuius officij magiſtratum ea ætate ARNVLFVS vir eximiæ nobilitatis, probabiliſque vitæ, cum filio ANSEGISO adprimè regebat. Quique relicta pòſt ſeculi gloria, Epiſcopus Mediomatricum, Clerique, populique acclamatione, & voto ordinatus, mirabiliter in Pontificatu viuere ſtuduit: ac demùm heremiticam eligens vitam, leproſis vniuerſa præbens obſequia, continentiſſimè vſque ad obitum vixit. Anaſtaſius iam tunc Romani Imperij regebat inſignia. Italici verò Regni principatum poſt Arepertum Luitprandus in ſuam redegerat ditionem.

CAPVT XII.

C

CAROLVS MARTELLVS. XIV. INTEREA apud Gallias, ANSEGISO Maiore Domus, filióque eius PIPINO, humanam obeuntibus vitam: KAROLVS filius Pipini, totius Gentis Francorum Magiſtratum, quamquam poſt multa bellà, de manu Rainfredi Tyranni, Deo iuuante, abſtulit, ſuæque ſubdidit poteſtati. Denique rebus bellicis operoſiſſimè inſiſtens, Tyrannos per totam Franciam dominatum ſibi vendicantes oppreſſit. Ob eámque rem plurima iuri Eccleſiaſtico detrahens prædia, Fiſco aſſociauit: ac deinde militibus propriis diſtribuere ſtuduit. Prætereà Sarracenos Galliam occupare temptantes duobus magnis prœliis, vno in Aquitania apud Pictauium ciuitatem, altero autem apud Narbonam, iuxta Birram fluuium, ita deuicit, vt in Hiſpaniam eos redire compelleret. Quamobrem cùm aduerſantibus nullatenus cedere ſciret, nullique parcere: diu à poſteris TVDITES, ab actu rerum ſcilicet, agnomen indeptus eſt. Tudites enim mallei dicuntur fabrorum, quorum ictibus cuncta atteritur duricies. Pepigit hic fœdus cum Liutprando, eique filium ſuum Pipinum miſit: vt more Chriſtianorum fidelium eius capillum primus attonderet, ac Pater illi ſpiritalis exiſteret. Quod ille gratantiſſimè complens, multis ditatum muneribus genitori natum remiſit. Qua de re contigit, vt Legationem ſacrariſſimi Præſulis Gregorij ad ſe directam, obſecrantis quatenùs ſanctam Romanam Eccleſiam à Langobardorum tyrannide liberaret; terrena cœleſtibus præponderans, ſloceipenderet. Rebus itaque humanis eo poſt diutinam Regni adminiſtrationem exempto, duo filij eius, PIPINVS, & CAR- B

PIPINVS. ET CARLOMANNVS. LOMANNVS, Regni ſummam concordi ſocietate diuiſam aliquot annis ſub Hildrico nomine tenus Rege ad gubernandum ſuſcipiunt. Porrò Carlomannus poſt aliquantum temporis excurſum, Regni quam ad regendum ſuſceperat partem fratri relinquens, amore ſuccenſus ſpeculatiuæ conuerſationis, Romam ſe in otium contulit. Siquidem horrente beato Eucherio Aurelianorum Epiſcopo, qui à patre illius nulla exiſtente culpæ offenſa pulſus ſede propria, atque in Haſbaniam apud ſanctum Trudonem in exilium relegatus fuerat, necnon ſancto Bonifacio Friſionum Epiſcopo, qui ambo patris eius apud Inferos damnationem, etiam corporeis ipſi oſtendêre viſibus: operoſam temporalis Regni dignitatem toto contemnens mentis adniſu, habitúque permutato, tonſuræ Eccleſiaſticæ gratiam à beato Zacharia Papa Romano percipere meruit. Denique Monaſticæ vitæ normam adeptus, in monte Soracte apud Eccleſiam beati Siluestri extructo Monaſterio, cum Fratribus ſecum ad hoc venientibus, nonnullo tempore optata quiete perfruitur. Sed ex Francia multi Nobilium, ob vota ſoluenda, Romam cùm ſolemniter commearent; & eum velut Dominum quondam ſuum præterire nollent: otium, quo maximè delectabatur, crebra ſalutatione interrumpentes, locum mutare compellunt. Nam cùm huiuſmodi frequentiam ſuo propoſito officere vidiſſet, relicto monte, in Samnium prouinciam ad Monaſterium ſancti Benedicti, ſitum in ſæpedicto caſtro Caſini ſeceſſit, atque ibi quod reliquum fuit mortalis vitæ religioſè conuerſando compleuit. C

XV. DVM igitur hæc ita aguntur, PIPINVS Regni Francorum aſſequutus ſummam, iuſſu Stephani Romani Pontificis HILDRICVM inertiſſimum Regem depoſitum, ac detonſum, in Monaſterio deinde truſum, priuatè viuere compulit. Dein auctoritate eiuſdem Pontificis, ex Præfecto Palatij Rex conſtitutus, per annos fermè quindecim, aut eo ampliùs, Regni Francorum principatum ſolus optimè rexit. Ea igitur tempeſtate, Monachi ſæpedicti Cœnobij Caſinenſis, auctore Carlomanno, de quo ſuprà retulimus, Romam veniunt, doloris apud ſanctiſſimum Papam Zachariam depoſituri querelam, propter corpus ſcilicet ſacratiſſimi Patris Benedicti, à ſolo proprio in Gallias tranſlati. Qui mœror iampridem à cordibus eorumdem Fratrum, ob terrarum longinquitatem, necnon vetuſtatem temporum, admodum refrixerat. nec iam ſpem potiundæ huiuſce rei habebant. Sed Carlomanno illorum ſacrum ſubeunte collegium, ſpes olim emortua reuixit. Sanctúmque adeuntes expoſcunt Præſulem, vt Litteras Pipino Regi Francorum dirigat: qualiter auctoritati ac precibus tanti fauens Pontificis, egregij Patris corpus auito reſtituat loco. Præfatus verò Pontifex Fratrum precibus annuens lacrimoſis, auctoritatis Apoſtolicæ Epiſtolam editam per eundem Carlomannum, ac Fratres qui cum eo venerant, Franciam Pipino dirigit Regi. Modus autem re-" lectorum Sacrorum hic erat. ZACHARIAS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,

A ſanctæ Sedi Principis Apoſtolorum beati Petri præſidens, omnibus Epiſcopis, ac Presbyteris Eccleſiæ Francorum ſalutem dicit. Egregius Apoſtolus ait: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Et iterum idem ipſe: *Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes.* Et item Scriptura: *Quam ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona!* Innotuerunt nobis religioſus Abbas & Presbyter Caſini Monaſterij beati Benedicti, & CARLOMANNVS Deo amabilis Monachus, germanus filij noſtri Pipini excellentiſſimi Maioris Domus, per hos præſentes religioſos Dei ſeruos Monachos, concordiæ & pacis ſermones inter eum ac GRIFONEM fratrem eius expedire nos mittere: vt & nos hæc ipſa admonendo, dirigamus excellentiæ iamdicti Pipini filij noſtri, vt ad pacis concordiam redeant, vobis propter Deum pacificis mediatoribus. Verumetiam pro corpore beati Benedicti, quod furtiuè ablatum eſt à ſuo ſepulchro, vt ei reſtituatur. In hoc opere pietatis & miſericordiæ, libenter autem accommodare hortamur dilectionem ac ſanctitatem veſtram. Vt primùm omnium frater ad fratrem pacis iure in vnum redeat, & confundatur iniquitas è medio eorum: charitas vero Dei, nobis prædicantibus & miniſtrantibus, exuberet inter eos. Deinde & præfari beati Benedicti corpus iuxta petitionem ſeruorum Dei, ſublimitas filij dilecti noſtri Pipini, veſtra cooperante ſanctitate, indubitanter ad proprium remittat locum: vt & iamdicti ſerui Dei de ſuo gaudeant ſibi reſtituto Patre, vóſque perennem habeatis mercede-
B dem & laudem, pro eo quod iuſtè operati fueritis, vt ad ſuum ſanctiſſimi viri corpus referatur tumulum, ex quo clam ablatum eſt. Nec enim habet Sanctitas veſtra quid offenſionis in hoc bono opere reſtitutionis eius pertimeſcere debeat coram Deo: dum creditur, quia ad obtinendum hoc, ipſius ſuffragantibus orationibus & voluntate, præfari religioſi Dei ſerui ſunt permoti. Valete.

ACCEPTIS itaque Litteris ſancti Papæ, CARLOMANNVS, & Fratres qui cum eo erant, Gallias expetunt, PIPINVM adeunt, ſacra ſancti Apoſtolici proferunt Reſcripta: flebilémque ſibi quærelam queſtuoſis ſubiiciunt lacrimis. Orant ſubueniri ſibi, pios Patris cineres, oſſaque cunctis reuerenda mortalibus, furtim ſublata, deuotiſſimis filiis, auctoritate Regia, iuſtitiæque reſpectu affatim reſtitui. Non vllius offenſæ in hac re pertimeſcere culpam, cui ſuffragari agnoſcitur inoffenſus rectitudinis trames. Flexus his luctuoſis queſtibus pius Princeps, ſimúlque ſanctæ Sedi aſſentiendo fauorem præbens, fratris quoque conſulens voluntati, REMIGIVM Rothomagenſem Epiſcopum naturalem ſuum ac Carlomanni fratrem, cum imperio Floriacum Monaſterium dirigit, qui ex præcepto Regis, etiam nolentibus Fratribus, ſacrum effoſſum pignus Carlomanno ac Fratribus cum eo pergentibus ociſſimè reddat. Suſcepto Epiſcopus negotio, celerrimè Monaſterium expetit, mandata Regis edicit, iuſſa implere conatur. MEDO tunc temporis Abba huic ſancto præerat gregi. Hic cùm præcepta Regalia ægerrimè ſuſce-
C piſſet, non ſe poſſe depoſitum reddere dixit. Quod ad ſeruandum, non autem reſtituendum, ſe ſuſcepiſſe gaudebat. Ita ſubiiciens. Ipſe ſanctiſſimus Pater propria ſponte huc ſe deferri permiſit, ipſe viſione ſacra ſuos ob ſui deuectionem inuitauit ſeruulos. Suſcepimus indigni egregij Patris ſacratiſſima membra, excepimus cineres pios, deuotè nunc vſque adſeruare curauimus. At ſi noſtris interuenientibus peccatis, relinquere Gallias, rutáque eum natiua petere placuerit: fateor potis id ei exiſtere, nec velle noſtrum licere quoquomodo obſiſtere. Sin verò, quod certiſſima fide noſtro inhæſit pectori, diuino nutu prouidentiáque clementi, ob plurimarum ſalutem animarum, relictis propriis, has procul poſitas, ac plenè in vltimo litore Oceani ſitas expetiit voluntariè ſedes: certiſſimum habetote, impotes voti veſtri voſmet ad propria redituros. His dictis, multum inlacrimans, fores Eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quo repoſita ſancta membra cubabant, reſerare iubet, ſuóſque propter oſtia excubitare.

PIPINO interea Rege ad cœleſtia, vt credimus, demigrante, Carolus & Carlomannus filij eius Regni adminiſtrationem ſuſcipiunt. Factóque ſolemniter generali conuentu, totum Regni corpus ex æquo partiuntur. Et CAROLVS quidem eam partem Regni, quam pater eorum Pipinus imprimis tenuerat: CARLOMANNVS verò eam, cui patruus eorum Carlomannus præfuerat, regendi gratia ſuſcipiunt. Sed Carlomannus poſt adminiſtratum biennio Regnum, morbo deceſſit. Carolus autem fratre defuncto, conſenſu omnium Francorum, to-

PIPINVS ET CARLOMANNVS.

XVI.

XVIII.

CAROLVS MAGNVS.

Google

CAROLVS MAGNVS.

totius Gentis Monarchiam ſuſcipit. Qui bellum aduetſus Langobatdotum gen- A
tem, Italiam iampridem Romanotum poteſtati ſubtractam vario iure poſſiden-
tem, rogatu & precibus ADRIANI Romanæ vrbis Epiſcopi aſſumit. Quod
ptius quidem & à patre eius, Stephano Papa ſupplicante, cum magna difficultate
ſuſceptum eſt. Quia quidam è Primotibus Francorum, cum quibus conſulere ſo-
lebat, adeo volunrati eius renisi ſunt, vt ſe Regem deſertutos, domúmque redi-
tutos libera voce proclamarent. Suſceptum tamen eſt tunc contra Haiſtulphum
Regem, & celertimè complerum. Si quidem præfatum Regem paucorum dierum
obſidione apud Ticinum compulit & obſides dare, & erepta Romanis oppida
atque caſtella reſtituere, atque vt reddita non repeterentur, ſacramento fidem fa-
cere. Enimverò Carolus inchoatum à ſe bellum, nequaquam interpollari petmi-
ſit, ptiuſquam Deſiderium Regem longa obſidione fatigatum in deditionem ac-
ciperet, filiúmque eius Adalgiſum, in quem ſpes omnium inclinata videbatur,
non ſolùm Regno, verum eriam Italia excedere compelleret, omniáque Roma-
nis erepta teſtitueret, totámque Italiam ſuæ ditioni ſubiugaret, ſubactæque filium
ſuum PIPINVM Regem imponeret. Ampliata denique Regia poteſtate, neceſ-
ſe erat Duces Regno, ſubiugatæque Genti præficere: qui & legum moderami-
na, & morem Franciæ aſſuetum ſeruare compellerent. Qua de te Ptimatibus po-
puli Ducibûſque contigit Palatium vacuari: eò quòd multos ex Francorum no-
bili genere filio contuletit, qui cum eo Regnum nouiter ſuſceptum tuerentur
& regerent. Hac igitur occaſione vt aliquibus videtur, vt plurimis vetò ctedibile B
viſum eſt, ob Francorum ſuſpectam fidem, quam ſemel in coniutatione, dum bel-
lum inchoaretur Saxonicum, expertus eſt. Iterum autem in coniuratione Pipini
natutalis filij, quibuſdam ſeruorum ſuorum fiſci debito ſubleuatis, curam tradidit
Regni, atque in primis RAHONEM Aurelianenſibus Comitem præfecit, Bituri-
genſibus STVRMINIVM, Aiuernis BERTMVNDVM, aliiſque vt ei viſum
eſt locis alios præpoſuit. Sed Raho, vt eius debitum expoſcebat naturæ, nimia
inſoleſcens aſturia, cupiditate verò crudelior effectus: cùm vniuetſa, quæ Aure-
lianenſium fines continere videbantur, ſibi ſubiecta cernetet, Cœnobio dumtaxat
Sancti Benedicti excepto, quod ab Abbate tunc regebatut RADVLFO, conſi-
lium habuit, Abbate interfecto, præfatum præripere Cœnobium. Quod matura-
tò petegiſſet, niſi pietas indulgentiſſima Conditoris obuiam ſe tanto facinoti op-
ponere diſpoſuiſſet. Fretus itaque fiducia petagendæ malignitatis, quendam è
ſuis ſatellitibus ad Regem dirigit, qui mortuum Radulfum Abbatem nunciatet.
Statimque, ac penè è veſtigio alterum mittit, qui Radulfum Abbatem ad collo-
quium euocaret mutuum. Sanè legatus Regi directus acceletato itinere Pala-
tium venit, iuſſa exequitur: necdúmque peracto negotio, aliquamdiu Palatio im-
moratur. At verò Radulfus Abbas conſcenſis equis, cum paucis ad colloquium
properat fallentis amici. Sed dum ille itet pergetet, Comes balneum ingreſſus
curam corporis agebat; dúmque adhuc in balneo reſideret, Abbas Monaſterio- C
lum Sancti Gundulfi ingreditur: (nam inibi tunc morabatur Comes) obuiúmque
habuit quendam pomilionem, nomine Gauringiſum, qui facetiis Comiti inſer-
uiebat. Quique inſidias ei Comitis, cùm nutibus, tum ſermone denuncians, fu-
gæ auxilium expetere hortatur. Itaque Abbas vetſo gradu, calcaribus equum im-
pellens, citato curſu Ligetis alueum repetit, nauémque conſcendens, in citerio-
rem tranſuehitur ripam, celerriméque Monaſterio recipirur. Intereà nunciatur
Comiti, Abbatem inibi affuiſſe Radulfum, ſed concitè rediiſſe. Cernens Comes,
acerrimè ſe ab Abbate præuentum, nec malitiæ ſuæ ac fraudi locum patere vllum:
nimio felle commotus, à balneo exiliens, linteo obuoluitur, ſéque in lectum ali-
quantulum tequieturus proiicit, reſidente ad caput eius Deutheria concubina. Eo
altiori ſopore depreſſo, aſtitit in viſu quidam ſenex Monachi habitum gerens,
„ quem ſequebatur puer eiuſdem habitus. talitérque ad eum infit: O Comes, quid
„ ptomerui, quia voluiſti Abbatem interficere meum? Cui cùm ille negando reſpon-
ſum edetet, nequaquam ſe Abbatem ſuum necate voluiſſe: ille toruo vultu in
eum reſpiciens, ſimúlque baculo, quod geſtabat, incuruo caput eius percutiens,
„ inquit: Per caput hoc, teſtor, pœnitudinem te huius facti inutilitet citiſſimè
„ acturum. Qua petcuſſione excitatus, à lecto exiliens, efferatus animo, in vocem
„ erupit, dicens: Væ mihi, væ mihi, iam nunc morior. Cúmque aſtantes territi te-

A quirerent, quid cauſæ eſſet, cur talia, ac ſi mente captus, effunderet verba, pallens, ac tremens, ſciſcitantibus reſpondit: Quieſcenti mihi in lecto ſanctus aſtitit Benedictus, veneranda decorus canicie, quem ſequebatur puerulus, & ipſe Monachus; cœpitque aduerſum me conqueri, quamobrem Abbatem ſuum interficere vellem. Cúmque ei reſponderem, nullatenus me Abbatem ſuum interficere voluiſſe: baculo, quod geſtabat, caput meum validè percutiens, morti me vicinum reddidit, vnà etiam comminans, citiſſimè huius facti me inutiliter pœnitudinem peracturum. Hæc dicens, dolore interiora citiùs penetrante, nocte ſequenti, morti corporis mortem animæ ſocians, manium obſequio miſerrimam animam Herebi iaculatur ad ima. At Radulfus Abbas, agnita eius præpeti quidem, ſed ſerotina morte, legatum dirigit, qui Regi & ſuam renunciet vitam, & Rahonis exitiales exequias.

CAROLVS MAGNVS.

XIX. REGALI munificentiâ huic ſacratiſſimo Cœnobio à priſcis Francorum Regibus per Præcepti proprij ſyngrafum conceſſum fuerat, vti quatuor naues, immunes ab omni debito fiſci, per alueum Ligeris diſcurrerent. Cùm itaque ſuprafati Comitis tempore, harum vna, ob ſalis euectionem, Nanneticam vſque ad vrbem perueniſſet: atque in regrediendo tuta ex præcepto Regio, omnes itineris portus ciuitatéſque pertranſiret, ad vrbem peruenit Aurelianam, ibique à Telonariis ciuitatis detenta: rector nauis, vectigalis gratiâ, quæſtioni ſubiicitur. Liberalita-
B tem Regiam illo reclamante; contempta Regali auctoritate, exactor nauem onuſtam ſale fiſco ſubiicit: atque cum ceteris nauibus Procuratori portus committit. Erat, quando hæc agebantur, dies Dominica. Sed circa horam diei tertiam, cunctis Miſſarum celebratione detentis, nauis, quæ cum ceteris in portu fiſcali tenebatur, ſubitò abſque humano remige à portu emota medium Ligerim petit, quo fortior vis aquæ decurrere ſolet. Ibique contra aduerſum pelagus fortiter enatando, peruenit ad poſterulam, quæ vſque hodie ſancti Benedicti dicitur, ibique appulit. Concurrunt vndique ab vrbe populi incognitum cernere miraculum; ſtupentéſque, voces clamoris atque adhortationis proferunt: Videte, ô ciues, " contemplamini qualiter nouus nauta dilectus Domini Benedictus, mortali ſine " remige nauem propriam mediis regit in fluctibus! Confuſa denique omnis Procu- " ratorum fiſci audacia, in poſterum ab hac ſeſe compeſcuit ſtultitia.

XX. KAROLO Auguſto Magno, Imperatore Francorum, diem obeunte HLVDOVICVS filius eius Imperij gubernacula ſuſcepit. Cuius tempore variis tumultuationibus Regno Francorum attrito, multo ac graui turbine Eccleſiæ viſus eſt concuti ſtatus. Namque filiis diuerſa aduerſus patrem molientibus, quantum ad totius Regni ſpecimen attinet, inteſtina oritur conliſio. Dúmque pater alios honoribus ob merita priuare, alios cumulare opibus ſtudet: idipſum verò aduerſus patrem, deiectos ab illo erigere, ſublimatos deponere conantur: tempeſtatis inſtar maritimæ, ſubiectos hac illácque diſpergunt. Qua cauſa, res quarúmque Chriſti

LVDOVICVS PIVS.

C Eccleſiarum contigit grauiſſima pati diſpendia. Inter quas Eccleſia Aurelianenſis cum contiguis Sanctorum locis, quæ ſub regimine Dominicorum Clericorum ſiue Monachorum conſiſtere videbatur, non modica vexatione afflicta eſt. Siquidem MATFRIDO Comite quondam Aurelianenſi ob culpam inertiæ propriis honoribus priuato; HODO in eius locum ſubſtituitur. Qui inſolentia graui contra ſui naturam elatus, cuncta quæ iuri ſubiacebant Eccleſiæ Aurelianenſis, Matricula excepta, ſed & Abbatiam ſancti Aniani, necnon ſancti Benedicti, in propriam molitur redigere poteſtatem. Quod Monachi Cœnobij ſancti Benedicti cernentes, conſilio inito, miſericordiæ Domini ſolius ſe committentes, maximam partem ſuorum Fratrum ad præfatum dirigunt Comitem, nimia inſanientem tyrannide, cum pignoribus Sanctorum: omnigena ſupplicantes prece, ne tantum incurrat piaculum, néve res ſacro ordini delegatas ad nefarios transferat vſus: ſed magis ſeruos Dei, res ſibi à Domino traditas liberè liceat ordinare. Quæ petitio nulli apud eum valuit. Cœperat eo in tempore expeditionem parare, viribus vndecumque contractis, aduerſum Lambertum, atque Matfridum, ſociόſque eorum, Neuſtriæ partibus reſidentes, qui ab Imperatore ad HLOTHARIVM defecerant. Cui expeditioni iuſſerat quoque intereſſe IONAM venerabilem Epiſcopum Aurelianenſem, & BOSONEM Abbatem S. Benedicti: quorum res iniuſtè ſibi vendicauerat. Interea auxiliares ex ſuperiori Burgundia

Lvdovicvs Pivs. ad id properantes bellum, vtramque Ligeris ripam tenentes, tapinis cuncta vaſta- A
bant. Quorum veſaniæ Boſo Abbas obuiando, iuſſit naues portus ita paratas adeſ-
ſe, vt ſi populus ex ſuperioribus aduentans partibus citeriorem ripam teneret,
nautæ omnem pecuniam familiæ Cœnobij ipſius, in maioribus minoribúſque pe-
coribus, ſeu ceteris mobilibus conſiſtentem rebus, nauibus exceptam, amnem vl-
tra transferrent. Si autem vlteriorem viam pergeret, verſa vice idipſum ex ſupra-
dictis agerent rebus: tranſvehendo ſcilicet cuncta in hanc aluei partem. Præfici-
tur huiuſmodi negotio Hercambaldus Preſbyter bonæ vitæ, & nominis, qui &
in hoc eodem Cœnobio vitam tenuit regularem, eáque, quæ ſcribere pro-
poſui, viua voce ſub atteſtatione veritatis cunctis profitebatur certiſſimo ſe cō-
gnouiſſe viſu. Dum enim per triduum profectio perduraret exercitus, labor
non dicam nautarum, verùm ipſorum excreuit nimius animalium; itémque ex
peruigilio, laſſitudo prævalida. Feſſus continuatione vigiliarum Preſbyter, cit-
ca crepuſculum tertiæ noctis, domum properat; atque in ſtramine cuiuſdam le-
cti, impatientia victus ſomni, ſe proiicit. Móxque vt quippiam ſomni carpere
potuit, conſpicit in viſu aſtantem ſibi perſonam ſub Monaſtico habitu, baculum
manu geſtantem; quem ſequebatur puer eiuſdem habitus. Itaque ſtupeſcentem
» Preſbyterum perſona illa clementer alloquitur. Quid eſt, Frater? Cur modò hic
» taliter iaces? Cui ille, venerandi vultus intuens perſonam: Domine, inquit, vo-
» bis, eunctiſque notum eſt, quantum nobis, ac familiæ noſtræ Hodo Comes, nec-
» non populus ei fauens inferat mali: ideóque iniunctum præcepto Abbatis offi- B
» cium cura peruigili certatim dum prouideo, quatinus nauali effugio familia no-
» ſtra ſeruare à raptoribus valeat ſupellectilem ſuam; grauatus ſomno; in hoc me
» ſtramine proieci. At Senior verbis fauens Preſbyteri, talia refert: Noui vera eſſe,
» quæ dicis. Sed antequam his, quæ dolendo quereris, veriſſima ſatis faciam promiſ-
» ſione, cauſari aliquantulum libet. Mirum valdè eſt, quamobrem Fratres noſtri
» culpam in me redarguant ignauiæ, ac ſi ego nullam vexationis illorum curam ha-
» beam, velútque letargo oppreſſus, in eorum releuatione dormiam! Quod pro certo
» fieri nequit. Si enim præceptis Omnipotentis curam adhibueritis obediendi, Re-
» gulæ quoque per me à Deo vobis traditæ mandata exequuti haud ſegniter fueri-
» tis, cuncta aduerſa fient proſpera, inimici amici efficientur, gratiámque ſuam fau-
» tor omnium bonorum in nullo negabit. De hac verò, quæ nunc eſt, iniuria veſtra,
» ſcitote iam clementiſſimi Conditoris omnium ſententiam propitiam erga vos ef-
» fectam: eúmque, qui tyrannidis aduerſum Eccleſiam indignè arma corripuit, ſe-
» ptimum nequaquam tranſigere Solem, donec huius rei incurrat pœnitudinem.
» Habete ergo in Domino fiduciam, & in illo conforramini. Dùm hæc Senior dele-
ctabilibus ederet verbis, Preſbyter quibus poterat nutibus puerum ſciſcitabatur,
quæ eſſet tantæ venerationis perſona. Cui puer ſubmiſſa voce: Hic eſt, inquit,
» Pater noſter Sanctus Benedictus.

xxi. Sæpedictvs itaque Preſbyter cùm reſciſſet, beatiſſimum Patrem ſecum C
in viſu colloqui, cœpit, eunctis qui aderant videntibus, ab eodem ſeſe lectulo
brachiis extentis protrahere, ac ſi veſtigia eius, quem cernebat aſtantem, tenere
poſſet: ſimúlque voces cuiuſdam murmuris emittere anxius, quas nullatenùs aſtan-
tes intelligere poterant. Tandem expergefactus hâc illácque obtutum vertendo
diſcurrens, ſupplici, ac penè lachrimabili voce ſemel & bis ingeminat, dicens:
» Quorſum Dominus meus Sanctus Pater Benedictus abiit? Cognitorem omnium
» occultorum Dominum teſtor, modò hîc eum in ſpecie corporea à me viſum, mi-
» hique loquutum. Nec mora, ipſe quoque Preſbyter Monaſterium veniens, Pa-
tribus eiuſdem loci, cuncta quæ viſu cognouerat, monita denique piiſſimi Patris,
necnon adhortationem eius ſedulè refert. Qua relatione mœſti releuati Fratres,
ſemet inuicem ad agendas Deo gratias hortabantur, qui auxilio deſertos huma-
no, ſolito tuebatur munimine. Necdum promiſſi curſum expleuerant Soles, &
ecce ex acie caſtrenſi quidam Clericus fuga lapſus, cui nomen Hierardo, poſtri-
die belli exhauſti, hora ferè diei octaua, Monaſterium peruenit, diróque nuncio
Cœnobium omne perculit. Nunciat namque cruentiſſimam cædem noſtrorum,
aduerſariorum victricem inſiſtere manum, copias omnes eum auxiliis hinc inde
contractis hâc illácque fugæ ſubſidio dilapſas. Ductores belli Hodonem, fra-
trémque illius Gvillelmvm Comitem Bleſenſium, Teutonem denique Ab-
batem

A baţem ſancti Martini, GVIDONEM Comitem Cenomanenſem, cum multis LVDOVICVS
aliis amplæ opinionis viris, mortem oppetiiſſe. Quo nuncio grauiter afflicti Fra- PIVS.
tres, ad Dominum exorandum pro tanta Chriſtiani populi cæde ſe intentiſſimè
conferunt. Licèt enim quidam illorum, qui tanto interfuêre diſcrimini, nimium
graui infortunio res Eccleſiæ iuri ſubditas non dicam premerent, immò peni-
tus gentili more auferrent, tamen humanæ affectu naturæ, ſeruorum Dei corda
pro dolore concuſſa ſunt, memoria recolentes, quid animæ perſeuerantes extre-
ma ſub luce in malis apud inferos patiantur, quibus cruciatibus torqueantur,
quorum vitæ finis exitiale ſtipendium meruit. Quamobrem præcepti diuini me-
mores, dicentis: *Orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos, vt ſitis filij Patris
veſtri, qui in cælis eſt: qui Solem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper
iuſtos & iniuſtos*: communi conſilio pro his preces ad Dominum fundere ſta-
tuunt; quatenus etſi perpetuis non mererentur abſolui cruciatibus, ſaltem mitio-
ribus mulctarentur à ſtricto Iudice pœnis.

DIVI Auguſti LVDOVICI temporibus, cùm ſecundum Euangelicum XXVII.
Domini dictum, *Abundante iniquitate, refrigeſceret charitas multorum*, diſſidio
gentis Francorum accidit multifariam Rempublicam eiuſdem Regni affligi.
Namque prauorum hominum conſiliis, dum conſultatio Reipublicæ in ſuper-
biam dominatúmque ſe transformauit, Primoribúſque magis ſibi inuicem inui-
B dere & obloqui, quàm Regni vtilitati conſulere placuit: cœpêre Regibus boni
quique ſuſpectiores exiſtere, quibus, vt ait Criſpus, ſemper aliena virtus formi-
doloſa eſt, atque inprimis Genti contraria ſentire. Qua de re actum eſt, vt dum
Imperator Nobilitatem veteranorum deponendo inſequitur, ac hi memores pri-
ſtinæ virtutis, defenſare libertatem nituntur: defectionis ab Imperatore, Regní-
que magnum pararint exitium. Sed quia noſtri haud quaquam propoſiti eſt, Re-
gum actus ſtilo comprehendere: imò miranda Dei opera per ſeruum illius Bene-
dictum patrata litteris committere, relictis quæ, vt ita dixero, perperam necne
peracta ſunt, ad ea quæ cœpimus redeamus. Imperator, vt dictum eſt, ſuſpectos
Francorum Primores habens, Germaniæ populos Aquitaniam profecturus euo-
cat, Saxones videlicet, Thoringos, Baioarios, atque Alemannos: eíſque, quos
virtute Francorum pater armis ſubegerat, Regni ſtatum incompoſitè commit-
tit. Illud quo animo Franci exceperint, in promptu eſt agnoſcere. Libertate igi-
tur Transrhenani, ac ſi ob tutelam Imperatoris adepta, vicis ſeſe, omnémque ſub-
didêre exercitum. Deprædationibus ſcilicet pauperum, bonorum virorum deho-
neſtationibus, ſacrorum locorum violationibus, ac reliquis quæ piget enumerare
malis. Sed dum Imperator expeditionem in filium agens, Aquitaniam verſus, Li-
geri fluuio propinquaret: accidit quoſdam ſupradictorum populorum Duces, vil-
lulas Cœnobij ſancti Benedicti vaſtando attingere. Cùm verò, graſſante prædo-
num ſæuitia, quid iam pauperibus diriperent deeſſet: Monaſterio proximant, id-
ipſum quod & in reliquis acturi locis.

C IMPERII Francorum Monarchiam HLVDOVICO Auguſto (vt præfatum XXVIII.
eſt) gerente, venerabilis Abbas Hilduinus Cœnobij ſancti Martyris Dionyſij Le-
gatos Romam direxit, atque ab Eugenio Papa corpus beati Sebaſtiani Martyris
impetrauit. Quod delatum in ſancti Medardi Baſilica, iuxta corpus eius, in loculo
geſtatorio ad tempus collocauit. Quo in loco innumera miraculorum à Chriſto
patrata ſunt opera, interuentu ſancti Martyris. Poſtera ſanè tempeſtate, Boſo Ab-
bas Monaſterij ſancti Confeſſoris Benedicti Palatium euocatus adierat. Vnde re-
grediens, tranſitum per Monaſterium ſancti Dionyſij congruum habuit. Proinde
diuertens ad præfatum Cœnobium, cum Hilduino reuerendo Abbate collo-
quium habuit familiare, intérque familiaritatis colloquia reliquias ab eo ſancto-
rum Martyrum expetiit, Dionyſij ſcilicet, Ruſtici, & Eleutherij, atque Sebaſtia-
ni. Cuius precibus nobiliſſimus Abbas libentiſſimè annuens, quod petebatur ſub
ea conditione præſtitit, vt quotannis adueniente Natalitio eorumdem Marty-
rum, celeberrima apud nos ipſorum feſtiuitas more Monaſtico haberetur. Suſ-
ceptis gratantiſſimè Boſo Abbas ſanctorum pignoribus, lætus ad propria regredi-
tur. Die verò aduentus ſui ad Monaſterium, iuſſit directo miſſo vt cum honore
Sanctis condigno Fratres ſibi occurrerent haud procul à Monaſterio. Iuſſis obe-
dientes Fratres excipiunt memorias ſanctorum Martyrum cum honore, quantum

CAROLVS CALVVS. mortalibus conceditur digno ſub die vndecimo Kalendarum Iuliarum, atque in A
Eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ collocant.

XXXIII. VERVM piiſſimo Auguſto LVDOVICO carnis onere ſpoliato, Regnum Francorum, quod ex diuerſis Nationibus ſolidum corpus fuerat effectum, triſariam diuiditur: atque à tribus eiuſdem Imperatoris filiis ad regendum ſuſcipitur. Et maior quidem natu LOTHARIVS Franciam cum Italia, LVDOVICVS Saxoniam omnémque Germaniam, CAROLVS autem iunior Burgundiam cum Aquitania poſſedit. Sed vt de Regnis taceam, belliſne attrita decreuerint, an pace continua aliquanto floruerint: noſtræ partis ærumnas breuiloquio excurrere liber. Carolo Regni non minimam aſſequuto partem, infortunium iunctum fortunæ, Rempublicam maximo profligauit damno. Ac primùm, Marchiſis Britannici limitis inter ſe graui perduellione diſſidentibus, bellum oritur vtræque lugubre parti. Quamuis enim RAINOLDO occumbente, victor Lambertus extiterit, non adeò tamen victricia ab hoſte retulit ſigna, dum millia ſuorum proſpexit oppetiiſſe ſatellitum. Idque aduerſum HERIVEVM repetens, primum natorum Rainoldi, arma ob vindictam paternæ reſumentem necis, eundem malè depugnantem vicit, teliſque confoſſum neci tradidit. Hoc diſſidij genere bellatoribus vtrimque pereuntibus, penè omnis illa regio defenſoribus nudata ſuis, præda Gentibus patuit externis. Brittonum ſiquidem proxima vis limitem tranſgreſſa antiquum, Nanneticam regionem, Andegauenſem quoque, Meduanam vſque fluuium vaſtando B
cædibus atque incendiis, in ſuam redegit poteſtatem. Obſtiterat quidem Lambertus iampridem id annitentibus: ſed iuſſu Regis loco cedens, Brittonibus explere conatus permiſit barbaricos. Præterea Nortmanni, gens Aquilonalis, noſtro generi plus æquo præcognita, non iam pyraticam exercendo, omnem oram maritimam peſſumdedit, atque vt verius dicam, in vaſtam redegit ſolitudinem. Fuerant eorum peſſimi conatus ſæpè à Ducibus illarum regionum ſibimet ſuccedentibus fruſtrati, Lamberto ſcilicet, atque Rotberto, necnon Rainulfo. Sed illis varia pereuntibus ſorte, omnis ferè Neuſtria, quæ à Genabenſi vrbe per tranſuerſum Lutetiam vſque Pariſiorum pertingit oppidum, Normannicæ patuit feritati. Inruptionibus namque crebertimis cuncta vaſtando circumeuntes, primo pedites quidem, eò quòd equitandi peritia deeſſet, deinde equis euecti more noſtrorum, omnia peruagantur. Interea ſtationem nauium ſuarum, ac ſi aſylum omnium latrunculorum, in inſula quadam Cœnobio ſancti Florentij ſubpoſita componentes: mappalia quoque inſtar exædificauerunt burgi, quo captiuorum greges cathenis adſtrictos aſſeruarent: ipſique pro tempore corpora à labore reficerent, expeditioni illicò ſeruitura. Ex qua inopinatos diſcurſus agitantes, modò nauibus, modò equis delati: totam circumcirca deleuêre prouinciam. Et primo quidem aduentu vrbem Nanneticam incendio cremauêre. Andegauenſem percurrentes C
regionem, ipſam quidem ciuitatem concremant. Pictauorum verò caſtella atque vicos, omnémque patriam à mari vſque eandem Pictauam vrbem populantur, vaſtant: cædibus replentes omnia. Sequenti tempore nauigio Turonum veniunt, eámque de more ſtragibus opplentes, ad poſtremum ignibus tradunt, populata omni circumquaque regione. Haud longo pòſt, ſuperiora Ligeris amnis nauibus expetentes, Aurelianis perueniunt: captámque vrbem auro diſtrahunt, Agio tunc temporis præfatæ vrbis Præſulatum gerente. Sicque ad tempus recedentes, ſecundo aduentu prædictam ciuitatem combuſtione diſſipant, matre duntaxat Eccleſia, quæ in honore ſanctæ Crucis iubente Conſtantino Auguſto à beato Præſule Euurtio ſacrata erat; ſtudio bonorum hominum remanente. Quid denique ſolius Neuſtriæ clades memorando, ſtilum protrahimus? Haut ſolæ quatuor ſupra memoratæ vrbes excidij damna ſenſere. Quid Lutetia Pariſiorum nobile caput, reſplendens quondam gloria, opibus, fertilitate ſoli, incolarum quietiſſima pace, quam non immerito Regum diuitias, Emporium dixero populorum? Num magis ambuſtos cineres, quàm vrbem nobilem potis eſt cernere? Quid proinde Bellouacus? quid Nouiomagum, & ipſæ quondam Galliarum præſtantiſſimæ vrbes? Nónne & ipſæ inruptionibus Nortmannicis, atque hoſtili gladio concidêre. Piget referre Cœnobiorum nobiliſſimorum tam virorum, quàm fœminarum Deo deuotè ſeruientium, excidia, ſtragéſque non ignobilium plebium, captiuitates matronarum, virginum ludibria, ac cuncta, quæ victis victores inferre valent, infanda tormen-

A torum genera. Quid Aquitanicæ Gentis ingentem referam afflictationem, quæ olim bellorum nutrix, nunc frigidam bello præferat dextram, ſuíſque orbata luminibus Ducibus egeat alienis? Etenim ipſa quoque, optimos quoſque genitalis ſoli in ſeſe elidens, patet nunc præda Gentibus alienis. Ab ipſo quippe, vt ita loquar, Oceani littore, Orientem verſus, Aruernum vſque clariſſimam veteri tempeſtate Aquitaniæ vrbem, nulla libertatem retinere valuit Regio; non oppidum, aut vicus, non denique ciuitas, quæ non ſtrage ferali conciderit Paganorum. Teſtatur hoc Pictauis fœcundiſſima quondam vrbs Aquitaniæ. Hoc Sanctonum, hoc Engoliſma, hoc Petrogorium, hoc Lemouica, hoc certè Aruernus, terminus nunc vſque barbarici gladij, ipſúmque Auaricum caput Regni Aquitanici proclamant: nulla ſcilicet bellica obuiante manu, hoſtili grauiter ſeſe concidiſſe incurſu. His atque huiuſcemodi malis per triginta fermè annorum ſpatium, Gallis non abſque piaculo quorumlibet detritis, cultus quoque diuinæ Religionis quomodo proceſſerit, vtrum necne floruerit, in promptu eſt cuilibet, licèt tardioris ingenij, mortalium perſentiſcere. --- :· CAROLVS CALVVS.

INTEREA Nortmanni, vt ſuprà paucis prælibauimus, ſecunda inruptione Aurelianos aggreſſi, vrbem ambuſtione concremant: párſque illorum, duce Bareto, cum quadraginta nauibus Monaſterium ſancti Patris Benedicti expetunt, quod ab vrbe Aurelianenſi decem & octo diſtat millibus. Illud denique vacuum habi- XXXIV.
B tatoribus reperientes, cunctis verò mortalium temporaneis refertum commodis: more ſibi familiari prædantur, diſſipant, ad poſtremum verò igni immiſſo adurunt. Aberat iam tunc corpus ſacratiſſimum Confeſſoris Chriſti Benedicti. Siquidem prima vaſtatione præfatæ vrbis, curam huius ſacri loci agente Bernardo, nobiliſſimi generis viro, leuatum à loco ſepulchri ſanctiſſimum corpus in ſcrinio cum honore congruo repoſitum eſt: ſícque in loculo geſtatorio collocatum, qualiter quocumque fugiendi impelleret neceſſitas, à Fratribus fugæ præſidio ſeſe tuentibus deferri poſſet. Sed gratia Chriſti agente, gentili gladio ſedes ſibi aptatas repetente, ſanctiſſima membra loco conduntur proprio. Secundo verò incurſu hoſtium, iam prælibato Abbate vltimos ſui regiminis decurrente Soles, iterum leuatum ſanctiſſimum corpus, atque in loculo vectario depoſitum, hac illácque, prout opportunitas fugæ ſe obtulit, à Fratribus defertur. Non tamen infra hæc temporis ſpatia, gratia diuina ſeruos ſuos, quanquam miſerabiliter peregrè incertíſque ſedibus iactatos, obliuiſci dignata eſt, quin miraculis ſolaretur, per dilectiſſimum ſuum patratis: quatinùs titubantia propter tot aduerſos caſus hominum corda, ex præſentia tanti Patris, virtute quoque præ oculis habita, abundantiùs roborarentur. Poſt exhauſtum namque graui graſſante incendio Cœnobium, nulla iam ſoli gratia remanente (quippe cui non templa diuinis cultibus apta, non lares diuerſis extructi vſibus, non horrea, non penora, non certè quippiam decoris, aut vtilita-
C tis reſtiterat, nudíque maceriarum parietes, ſtuporem ſpectantibus oculis, horrorémque magis quàm decus, aut gloriam præferrent:) compulſi Fratres, domum quondam quieti aptatam interpoſitis partientes arcubus, de parte vmbram finxêre minoris ſacelli. In quo fabricato altari, diuinum officium interdiu celebrabant. Quo etiam in loco corpus beatiſſimi deferunt Benedicti, in loculo adhuc geſtatorio poſitum. --- :·

Ex Appendice ADELERII *Floriacenſis ad Adreualdum.*

INTEREA Rex CAROLVS, fratribus duobus vita humana decedentibus: tertióque LOTHARIO, ob pœnitudinem qua patrem carcerali mancipauerat cuſtodia, Monacho Prumiæ apud Monaſterium effecto, totius paterni Imperij ſummam aſſecutus: gratum ſe cunctis & fauorabilem præbens, nonnullos Francorum in ſuæ vnanimitatis allexerat auguſtalem Sublimitatem. Sicque in virum perfectum ſeſe cotidie extendens, ita Chriſtianiſſimi in ditandis ſanctorum Cœnobiis ſtrenuè exercebat deuotionem, vt nemini priſcorum Regum, qui Regij nominis claruerunt dignitate, impar viſus ſit in omni ſancta Religione. Nam inter cetera quæ huic loco contulit munifica affluenti ſua largitate, ſacerdotale in- XLI.

LVDOVICVS III.

dumentum, quod ex capella fratris ſui Lothatij abſtulerat, dum ex bello reuetteretur Fontanetico, deuotiſſimè præbendo conceſſit. Neenon duo vaſa aurea pondo libtarum .... appretiata, cum Euangelij textu, ſubtili operis diuerſitate fabticato, ſolemni donatione per ſeipſum, ob medelam animæ ſuæ ſtuduit conferte. Vetùm, vt præfatum eſt, obeuntibus fratribus, Romam appatatu magnifico proficiſcens, fauore plebis totius Imperator & Auguſtus Romani Imperij appellatus eſt. Cúmque in redeundo, fines Italiæ attingeret, quorumdam maliuola deceptione illectus, apud Papiam ciuitatem, non ſine maximo ſuorum luctu. pridie Nonas Octobris vitam veneno finiuit. Huius poſtmodum filius vocabulo LVDOVICVS, Regnum patrium ſuſcipiens, vix duobus annis eo potitus, laborioſum quibuſque nobilibus Regni ſui conſecrauit initium. Norrmannica ſiquidem Gens, quæ iam bis, vagina ſuæ habitationis exempta, pyraticam toties exetcuerat: demùm de morte patris eius vires reſumendo, intra terminos Regni Franciæ libetè paucis reſiſtentibus, cladem malignitatis ſuæ inferebar continuè. Et primùm partes aggreſſa Neuſtriæ, cædibus & rapinis tota conaminis ſui peruerſitate intenta, quæque priùs deſiderabilia & vitæ humanæ commoda videbantut diripere, & in ſuos nefarios vſus conuertendo, ſatagebat redigere Peregiſſétque inchoata, niſi HVGO nobiliſſimus Abbas ſtrenuè Rempublicam gubernans, cùm armis, tum conſiliis ſuis & virtute, eius barbaricos conarus reprimendo, maximam ex eis manum peremiſſet. Quod qualiter huius per virtutem Partis Benedicti potenter effecerit, paucis ſubiciendum cenſemus Igitur pettranſiens, vt diximus, B nullo obſiſtente, plurimarum portus ciuitatum, Aurelianis deuenir, indéque altius greſſum protendens, ad Monaſterium Floriacum, cladem inflictura, accedere contendir. Portò fama vulgante, iſtud iampridem Fratres compererant: competénſque eis viſum eſt, vt loco cederent, & præſidio oportunitatis neceſſariæ ſe communirent. Proinde diuerſorum vehiculorum plauſtris apratis quæque precioſa in eis componentes, cum ſupellectili reliqua ad prædium Matriniacenſe decernunt contendere: quatinus illic quoquomodo tuta ſua omnia poſſent eſſe. Aſt eadem perfida Natio Monaſterium deueniens, ſpéque ſua fruſtrata, nihil in eo quod ditipere prætet parietes valeret reperiens, tandem plauſtrorum recentibus veſtigiis perſpectis, eò tendendum deliberat, quò Fratres iiſſe ſuſpecto animo æſtimabat: vt melioribus eorum direptis, rediret patrata victoria. Præuenírque ipſorum nequam conſilium omnipotentia miſericordis Dei: quæ eos & ſua virtute protereret, & innocentem plebem à maligna eorum infeſtatione benignè defendendo ſaluaret. Nam tum prædictus venerabilis vir Hugo, à partibus Burgundiæ ob ſuæ vtilitatem neceſſitatis, fortè Dei conſilio vocatus, ad hos fines contendetat. Propéque Monaſterium perueniens, relatu ſuorum addidicit, Fratres ab hoſtibus ſubſequi, ac ociſſimè deprædari, niſi Dei libetarentur virtute mirabili. Denique hoc comperto, animum in diuerſa protrahens, vtpotè cui militum patuus admodum in præſentiarum aderat numerus, anxiari ſuper hoc multimodè cœpit & tæderi: qualiter occurrendum forer intra ſemetipſum teuoluens tantæ multitudini. C Tandem horratu GIRBOLDI nobiliſſimi Autiſſiodorenſium Comitis, animum congrediendi bellum aſſumpſit: aſſeuerans nulla vmquam paſſum diſcrimina fore, qui beati Benedicti Patris ſeruitutis gratia, aduerſantium agmini ſeſe immiſcuetit. Roboratis ergo hac exhortatione animis, confiſi meritis & auxilio excellentiſſimi Patris, haud procul à Monaſterio hoſtes proſequuntur à tergo. Conſertóque forti animoſitate graui prœlio, tanta depopulationis ſtrage in eos bacchati ſunt: vt ex tanta populi numeroſitate vix fuetit aliquis, qui belli euentum intimaret poſteris. Patrata itaque deſiderabili victoria, belli Dux ſuos interrogans requiſiuit, ſi fottè quempiam reuerendæ viſionis Monachum, iuter denſitates hoſtium ſibi viam pandentem, proprio viſu contemplari eſſent. Quibus reſpondentibus, ſe in illo prœlio neminem Monachorum vidiſſe, ſtatim ille: Sanctus, inquiens, Benedictus, me per totum belli huius certamen protegens, ſiniſtra manu equi mei habenas dirigendo ac cuſtodiendo tenuit: dextra verò baculum manu tenens, plutimos hoſtium proſternendo morti tradidit. Sic & nocentibus pœna, & innocentibus interuentu Patris Benedicti ſecuritas reddita eſt: præſtante benedicto Dei filio, cuius nomen benedictum petmanet in ſecula ſeculorum.

Ex Libro II. de Miraculis ſancti Benedicti, qui eſt AIMOINI *Monachi Floriacenſis primus, ad* GAVZLINVM *Abbatem.*

GALLICANARVM incolas regionum aſſiduis exterarum labefactatos incurſibus Nationum, & veteres & modernæ, quibúſque eas intellectu reuoluentibus pandunt Hiſtoriæ. Quos Iulij Cæſaris decennalis attriuit concertatio, Hunnorum ſubita dilacerauit inruptio, Gothorum ſubuertit præſumptiua habitandi inuaſio: ad vltimum Francorum viuida bello dextra victos paritérque victores, æqua ſorte, ſuo ſubiugauit dominio. Horum præferox potentia, cùm in ſubigendis, tum etiam in arcendis à ſuis finibus barbaris Gentibus, viguit concordiæ viribus vſque ad diuæ memoriæ KAROLI CALVI tempora, filij Hludouici, cui agnomen Pius fuit. Contra hunc fraternæ inſimulatio inuidiæ finitimarum concitauit odia Gentium, præcipuè Northmannorum, qui pyraticam exercendo, maritima Regni eius loca direptionibus grauiſſimis depopulati ſunt. Obſtitit primò eorum ſæuis conatibus ROTBERTVS Andegauenſis Comes, Saxonici generis vir, cui per id locorum à Rege ſumma rerum delegata fuerat: adnitentibus ſibi præeminentiſſimis Neuſtriæ viris, Rainulfo atque Lamberto, vti eloquentiſſimus Auctor Adreualdus priori refert Libro. Sed illis varia obeuntibus ſorte, Dani excurſionis ſuæ liberam nacti occaſionem, quæ & quanta ciuitatibus bina expeditione intulerint damna, vaſtationibus ſeu incendiis Monaſteriorum ac reliquarum Eccleſiarum, ſtudioſo lectori præcedentis Operis textus pateſaciet. Verùm Auguſto Karolo rebus humanis exempto, filius eius HLVDOVICVS ſucceſſit, qui Nihil-feciſſe prænomen ſortitus eſt, ſiue quòd vix duobus annis Regno potitus nil ſtrenuè geſſit, ſiue quòd Sanctimonialem quandam, ſicuti à maioribus accepimus, Kalæ Monaſterio puellarum abſtractam coniugio copulans ſuo, peccatum quod nihil eſſe noſcitur perpetrarit. Huius in diebus effera memoratorum natio Danorum, tertiam Neuſtraſiis inflictura cladem aduenit, intuliſſétque maiorem ſuperioribus, ni HVGO, vt fertur, ROBERTI filius, per Gallias Abbatis honore præditus, eorum compeſcuiſſet temerarios auſus. Denique quòd parua manu innumeras hoſtium phalanges, adiutus manifeſto ſanctiſſimi Patris Benedicti auxilio ita fuderit, vt vix nuncius ſuperuiueret, ex ſcriptis venerabilis viri Adelerij agnoſci facile eſt. Qua plaga humiliati Dani, Gallias per aliquod ſpatium temporis quietas liquerunt. At Hugone vltimos vitæ ſuæ claudente Soles, Hludouicóque Principe poſt adminiſtratum biennio Regnum diem obeunte, KAROLVS eius filius, qui SIMPLEX poſteà eſt dictus, in cunis æuum agens, patre orbatus remanſit. Cuius ætatem Franciæ Primores incongruam, vt erat, exercendæ dominationi arbitrari, maximè cùm iam recidiui Nortmannorum nunciarentur motus, conſilium de ſummis ineunt rebus. Supererant duo filij Rotberti, ſenior ODO dicebatur, ROTBERTVS alter, patrem nomine referens. Ex his maiorem natu Odonem, Franci licèt reluctantem, tutorem pueri, Regníque elegêre Gubernatorem. Qui mente benignus, & Reipublicæ hoſtes arcendo ſtrenuè præfuit, & paruulum optimè fouit, atque adoleſcenti & ſua repetenti, patienter Regna refudit. A quo parte Regni redonatus, quoad vixit tempore, hoſtibus terribilis, eique ſemper exſtitit fidelis. Ab hac fraterni manſuetudine animi in tantum frater eius aberrauit Rotbertus, vt eo defuncto, quia pars regiminis, quam germanus ſuus Odo tenuit, non redhibebatur, palàm tyrannidem inuaſerit. Quam cauſam Aquilonales populi ſibi non obfuturam arbitrati, eùm ſcilicet totius Regionis incolæ, ſtudiis in diuerſa porrectis, concordi nequaquam aduerſus eos rebellarent animoſitate, totis incumbendum rapinæ viribus decernunt. Et quia nobis ad præſens non bella Regum, tumultúſve Gentium differere, animo propoſitum eſt: quinimò Miracula per beatiſſimum noſtræ vilitatis alumnum, Deo operante, patrata Benedictum, mens promere geſtit; ad ea explicanda veniendum eſt. Non verò nos idcirco eum noſtræ vilitatis auctorem fatemur, quaſi nos ipſe viles fecerit, verùm quia nos abiectos deſpectóſque, nulliúſve momenti exiſtentes, ad hoc ſuo interuentu ac ſua ope prouexerit, vt & eius laudes promere, & quidquid in nos ſalutis, ſeu vtilitatis quiuerimus agnoſcere,

CAROLVS SIMPLEX.

poſt Dominum ei debeamus imputare. Prophetici itaque nos memores exiſtere A
oraculi, quo dicitur, *ab Aquilone omne venire malum*, ac ſi ſpecialiter in nos prolati,
frequens cogit memoratorum infeſtatio Paganorum, qui è genuina ſua tellure
inſtar apum ſuper noſtras ſæpiſſimè, vt præfati ſumus, prouincias examen effu-
dêre prædonum. Qui hac vltima, de qua nunc nobis ſermo eſt, expeditione, Rai-
naldo quodam duce, noſtrarum reliquias ſpinarum, quantum in ipſis fuit, erade-
re procurarunt. Huius teſtes ſunt rei, non ſolùm vt iamdicti verba teſtantur Au-
ctoris Adreualdi, Sequanico Ligericóque littori, quibus Neuſtria nobilitatur flu-
minibus, Dordoniæ ſeu Garonnæ, quarum Aquitania inſignitur fluentis, adhæ-
rentium vrbium: verùm etiam præminentium ruinæ ædificiorum. Intérque emi-
nentiſſimum illud Karoli Magni Principis Palatium Caſſignol, gloria quondam
& decus cunarum filij eius iam præfati HLVDOVICI PII, quod ita Deo ini-
mica gens ſubuertit, vt & inhabitabile redderet; & tamen quid aliquando fuerit,
manifeſtè appareat. Id eo loci ſitum eſt, quo torrens *Quodrot* Garonnam influit:
turrim lateritiam in margine memorati torrentis exſtructam habens, è qua & ad-
uentus præuideri, & ingreſſus hoſtilium poſſit arceri nauium, ſimúlque vt claſſis
Regia abſque aduerſariorum impedimento fabricata in minori, ad fluenta maioris
deduceretur amnis. Habet verò Eccleſiam ampliori Eccleſiæ coniunctam, miro
opere ex lateribus fornicatam, in qua, ſi benè viſa recordor, permodicum habetur
ſarcophagum, in quo frater Hludouici Pij geminus eſſe putatur ſepultus Inde B
etiam magnum Karolum Garonnam tranſiiſſe, Hiſpaniæ Chriſtianis ſuppetias fe-
rentem, ibique rediiſſe, Liber vitæ eius refert. Sed de his ſatis dictum, nunc pro-
poſitum exequamur.

11. IGITVR innumeræ Nortmannorum phalanges, ſuper quas Rainaldus Re-
gnum obtinuerat quampluribus longis vſæ nauibus, vſque ad ſuperiora Ligeris
percurſantes, cuncta deuaſtant. Tandem ad Cœnobium ter beati Deóque dilecti
Benedicti, quod Floriacum dicitur, Rainaldus cum ſuis attingens, vacuum habi-
tatoribus cunctíſque neceſſariis offendit rebus, domibus duntaxat exceptis. Si-
quidem Monachi cum corpore ſemper nominandi Patris noſtri Benedicti ad tu-
tiora ſe contulerant loca, LAMBERTO tunc Abbate, piæ ſollicitudinis erga eos
curam gerente. Perueniens ergo inibi Rex memoratus, & ex captiuis reſciſcens
quorum hominum foret talis habitatio, Dormitorium Fratrum ſuæ metationis
delegit ſedem, in quo varia, vtpotè Paganus, dum patraret flagitia, vna noctium
quieſcenti ei Sanctus adſtitit Benedictus duobus comitatus Monachis: vnus, vt
ipſi Rainaldo videbatur, mediæ ætatis robore præditus; alteri puerilis inerat ha-
bitudo. Beatiſſimus autem Pater niueam capite canitiem præferens, baculum ve-
» rò manu, ita iacentem alloquutus eſt aduerſarium: Quid, inquiens, te Rainalde
» offendi, quòd me meóſque à propriis perturbas ſedibus? Sed mihi deinceps curæ
» erit, & te ab incœptis inhibere, & famulis Chriſti, oſſibus quoque vna meis, opta-
» tam quietem reformare. His dictis, ligno quod manu gerebat incuruo caput iam C
expergefacti Regis contingens, prænunciauit terminum eius vitæ in proximo affu-
turum, ſícque receſſit. Turbatus hac viſione Rainaldus, ſatellites magna ad auxi-
liandum ſibi voce inclamat. Quibus accurrentibus, & quid pateretur percunctan-
» tibus: Quidam, inquit, Monachus, non alter, vt æſtimo, quàm ille huius tutor lo-
» ci, ſenex Benedictus, baculo verticem tangens meum, mortem minitando, dolo-
» rem mihi ingeſſit ingentem. Iubet confeſtim cunctos peruaſa domicilia deſerere,
natiuúmque ſolum repetere; cum quibus ipſe profectus, vt patriam attigit, crebrò
debilitatus cruciatu, vita deceſſit. Tantáque ſubitò, moriente eo, ventorum pro-
cella inhorruit, vt non ſolùm culmina tectorum, verùm etiam eminentium ſubrue-
ret moles arborum. Captiuorum vincula ſoluta, equi ſeu reliqua iumenta infra
duodecim & eo amplius milliaria, à Rothomagenſi vrbe ad paſtum deducta, diſ-
ruptis compedibus, in diuerſa fugerunt. Corporis eius tumulo pyramidem ſuper-
ædificatam, validiſſimo accepimus terræmotu ſubuerſam, ac eius cadauer tellu-
rem à ſuo reieciſſe ſinu, quod culeo cum lapidum mole inſutum, in Sequanam eſt
demerſum, quandoquidem humo non poterat contineri tectum. Hoc interitu
memoria nefandi abolita fuiſſet hominis, ni vetuſtas Floriacenſium incolarum cu-
rioſa futurorum, marmoream eius capitis fingere curauiſſet effigiem, quæ nunc in
vltimâ parte parietis Eccleſiæ ſãctæ Dei genitricis Mariæ, ac famuli eius Benedicti,

A Septentrionē verſus, inſerta perſpicitur. Quatinus & præſentes, & ſequuturi om- CAROLVS
nes agnoſcerent, interuentu eorumdem Sanctorum Omnipotens Deus qualem SIMPLEX.
quantámq; exercuerit in ſuis aduerſariis vindictæ ſeueritatem. Adeò denique hæc
vltio Northmannicam in poſterum perterrefecit temeritatem, vt præ ceteris Gal-
liæ Sanctis beatiſſimum reuereantur Patrem noſtrum Benedictum.

INTEREA ROTBERTVS affectatæ tyrannidis potentiam palàm exercere cu- III.
piens, à quibuſdam Epiſcopis diademate ſe Regio coronari, ac ſceptro Regni inſi-
gniri, partim blanditiis, partim minis extorſit. Sed nequaquam huius præſumptio-
nis lætos habuit exitus. Denique Sueſſionicis in campis bello à Ducibus Karoli
exceptus, vitáque ſpoliatus, licèt exercitus eius victoriam obtinuerit, ipſe tamen
nefariæ temeritatis pretium luit. Nec tamen ſocij defectionis, interitu eius terri-
ti, perfidiæ deſeruêre contumaciam. Quin potiùs HERBERTVS Comes Vir-
mandenſis, infando ſcelere Dominum ſuum Regémque totius Franciæ Karolum
dolo captum, vinculis quoque irretitum, Peronnæ direxit, tenebroſo carcere re-
cludendum. Et quia Regni ſtatus ſine Principe agebatur in incertum: maximè
cùm HVGONI Rotberti filio, qui pòſt probis actibus MAGNI nomen prome-
ruit, puerilis obſiſteret ætas, quominùs Regias aſſumeret infulas, Herberti cun-
ctos haberet odium, præcipuè eos quos humanitatis reſpectu ad miſericordiam
ærumna commouebat Principis: tandem RODVLFVS quidam, Burgundiâ RODVLFVS.
B oriundus, regendæ præficitur Francorum Patriæ. Qui quàm ſeuerus in coercen-
dis ſanctæ Dei Eccleſiæ extiterit prædonibus, hoc vno liquebit exemplo. Præ-
dium olim Sancto Benedicto ab Hugone viro illuſtri, qui fuit tempore Dago-
berti iunioris, dono erat datum ad ſtipendia Floriacenſium Fratrum, in Burgun-
diæ partibus ſitum vocabulo Diacum. Illud quidam peruerſæ mentis miles ad ſuos
vſus rapuit: nec petenti Abbati vel Fratribus, in ius venire voluit. Querimonia ad
ſe perlata, iubet Rex, peruaſorem ab hac ceſſare temeritatis pertinacia. Qui vo-
cem quidem iubentis audiuit, ſed aſſenſum parendi accommodare diſtulit. Re-
nunciatur Principi, illum non ſolùm peruaſa retentare, verùm etiam conuiuium
ex ſubſtantiis Monachorum ſeu incolarum, in proxima ſilua ſibi parare. Fortè Rex
Autiſiodorenſis vrbis domicilia incolebat, cùm nuntius huiuſcemodi rei aures
eius attigit. Qui inexpectato milite equum aſcendens, quantociùs ad locum pro-
perauit: relicto in ciuitate mandato, vt armatorum cohortes ſe digredientem ſub-
ſequerentur. At regij ſatellites, fama proficiſcentis Regis permoti, certatim pro-
ſequuntur iter maturantem. Verebatur enim, ne quiſpiam de exercitu agnita re
æmulum redderet cautiorem. Vbi ad ſiluam ventum eſt, circuncingi eam Prin-
ceps imperat armatis: interminatus eum capite plectendum, à cuius partis cuſto-
dia rerum peruaſor Eccleſiaſticarum fuga dilaberetur. Ipſe cum lectis iuuenum
ſiluæ abdita perluſtrans: reperit eum quem quærebat, ſumptis armis reſiſtere vel-
C le. Quem Rex ipſe Rodulfus, lancea transfixum, humi deiecit mortuum: appa-
ritoréſque eius qui imminentem euaſerant necem, per diuerſa fugere coegit. Hæc
vt à Patribus accepimus, plana fide retulimus. Certúmque habemus, venerandæ
memoriæ, ingeniíque ſingularis Patrem noſtrum Benedictum, deinceps ei ſuum
contra aduerſarios contribuiſſe auxilium, præcipuè Northmannorum debellan-
ti exercitum.

ABBATE Lamberto carnis ſarcina exonerato, aliquanto interiecto tempore IV.
egregiæ ſanctitatis ODO, ex Monaſterio Sancti Giraldi, quod Aureliacum dici-
tur, adueniens, huic ſacro prælatus eſt Cœnobio. Cuius in diebus, ea quæ ad ſe-
pulchrum ſancti Confeſſoris ſui Benedicti Dominus operari dignatus eſt, ſeu in
aliis ſub eius nomine locis, nobis vſque nunc incognita manent: partim antiquita-
te, partim Scriptorum negligentia obliuioni tradita. Ipſe tamen eo Sermone,
quem in eiuſdem Patris laude ac honore facundiſſima dictauit eloquentia, me-
morat eundem Cœnobitarum Legiſlatorem ſuis temporibus multis Miraculo-
rum radiaſſe ſignis. At eo migrante, & ARCHEMBALDO huius ſacri ouilis ſo-
licitudinem excipiente: Drogo quidam, ſeculo non ſolùm corpore, verùm etiam
tota implicitus mente, ad conuerſionem venit. Cuius ſpiritum mundanæ vanita-
ti iam pridem deditum, idem Abbas experiri pro certo volens, vtrum adhuc ex
Deo eſſet, tramitem regularis exceſſit probationis. Nam petiturus Romam, ani-
mal ſarcinas itineri neceſſarias ferens, manu trahere, abſque vllius euectionis ad-

RODVLFVS. iumentis, pedibus viam tereret, imperauit: vt qui prauitate morum reliquos A ſecularibus nugis abrenunciantes exceſſiſſe credebatur, excederet etiam præoſtenſa abiectioris forma humilitatis. Qua ille iniuria, quaſi quadam cote ad virtutum acumen vſus, poſtquam vt ſuſciperetur obtinuit, præcedere ceteros in ſanctitate vitæ nitebatur. Verùm, memorato Abbate Monaſterialis regiminis metas attingente, venerabilíque viro VVLFALDO ei ſuccedente, qui poſt Carnotenſis extitit Præſul vrbis, iam dictus vir Drogo ab eo petiit, ægerriméque impetrauit: vt ſibi in Cœnobitali diuturna probato conuerſatione, eremi ſingularem liceret aggredi pugnam. Quam eo loco qui Balma dicitur, viriliter aduerſus antiqui hoſtis inſidias ſuſcipiens, quanta & qualia tentationum certamina pertulerit: non eſt huius operis euoluere.- ⁖

V. CETERVM RODVLFO Rege defuncto, qui dum armis proteruos Danorum compeſcit incurſus, Gallias vſque adhuc ab eorum impetu magna ex parte facit manere quietas, conuerſæ res. Nam KAROLVS ergaſtulo clauſus, animam,

LVDOVICVS IV. non corpus cuſtodiâ exemit: relinquens HLVDOVICVM ex Headrgiua Anglorum Regis filia ſuſceptum. Qui calamitatis paternæ procella ſemet inuolui metuens, ad Anglos-Saxones maternæ affinitatis inuitatus gratia, ſe contulit: in transmarinis arbitratus ſe tutiorem manere regionibus, quàm inter ſuos Dominus ſi foret in cubiculo, Rex in conuiuio. Poſt exceſſum ſanè Rodulfi Regis, ab Hugone Magno reuocatus; ſpecie tenus Regno redditus eſt patrio. Cuius adminiſtratio, ius dominationis exercere cupienti, tam ſui à Tetbaldo Carnotenſium Comite captione, quàm poſt Regni recuperationem, varia inſtabilis fortunæ prouentu, laborioſáque illi fuit. Is obiit mortem, duobus liberis ſuperſtitibus, LOTHARIO atque KAROLO: quos ei GERBERGA ſoror Othonis, Romano- B

LOTHARIVS. rum poſtea Imperatoris, genuerat. Karolus æuo iunior priuatis in ædibus ſenuit. In hereditatem omnem LOTHARIVS ſucceſſit, qui poteſtate Regia functus eſt per triginta & eo amplius annos, perpetua. Eius in diebus, tam apud ſacratiſſima Patris noſtri Benedicti oſſa, quámque & in aliis locis, vbi eius veneranda habetur memoria, multa præſtante Deo, per eundem egregium Confeſſorem patrata ſunt miracula, quæ poſterorum notitiæ, Chriſto nos iuuante, tradere adoriemur.- ⁖

VII. SOLIACENSIS caſtri, quod à vico Floriaco tribus diſtat millibus, poſſeſſor quidam HERBERTVS dictus eſt, HERCHENALDO genitus patre, fratrem habens nomine ARCHEMBALDVM Turonicæ Eccleſiæ nunc Archipreſulem. Huic Richardus venerabilis Abbas, ſucceſſor domini Vulfaldi, aliqua iuris Eccleſiaſtici prædia in beneficium conceſſerat. Qui nequaquam his contentus, reliqua quæ Cœnobitarum vſibus delegata erant nefando auſu diripiebat. Tum Pater Monaſterij cunctáque Congregatio ad eum dirigunt: poſcentes vt memor C fidei iureiurando eis à ſe pollicitæ, res eorum inuadere deſiſteret. Quo paruipendente eorum monita, ad LOTHARIVM Regem, ſeu Ducem Hugonem, querimoniæ ſuæ flebilem deploraturi ærumnam, profecti ſunt. Apud quos tum quidem parum proficientes, per ſemetipſos eumdem perfidæ mentis hominem adorſi, orant vt ſui miſereatur, ab eorum oppreſſione ceſſando. Verumtamen eo auertente aurem, ad nota recurrunt præſidia. Denique toto propemodum eiuſdem anni Quadrageſimali tempore, inter Letaniarum ſolemnia, ſua Domino pro tribulatione fundentes vota, duo ærea pulſabant ſigna: vt eorum ſonitu audientes ad ſimile inuitarent opus. Interim præfatus Herbertus in ſuæ malignitatis perſeuerans contumacia, peſſimis cotidie adiiciens peiora, quadam nocte cum quibuſdum ſatellitibus in VVaſtinenſem pagum adire diſpoſuerat. Et quia iuxta veritatis vocem, *qui ambulat in nocte offendit, quia lux in eo non eſt*: luce vtique carens virtutum, ac tenebris obſeſſus vitiorum, obſcuritate quoque mundanæ noctis, impius quiſque ſe ſuóſque actus celare nititur. Sed licet humanos, quantum in ipſo eſt, deuitet obtutus: oculos tamen Domini, *qui ſuper vias hominum ſunt, & omnes greſſus eorum conſiderant*, effugere nullatenùs valet. *Non enim*, vt beatus Iob teſtatur, *apud Dominum vllæ ſunt tenebræ, aut vmbra mortis: vt abſcondantur ibi, qui operantur iniquitatem.* Sic itaque ab hoc impio Herberto ablata lux ſua eſt: ipſéque repentè ſublatus, quia diù fuerat expectatus. Namque, dum equi tergo inſidens, cum ſuis nocturna adopertus caligine iter carperet, aſpexit ſubitò adſtitiſſe lateri

A ſuo aliquem Monachalis habitus ſtigmata præferentem: cuius indumentum æ- LOTHA-
therea claritate, vt poſt ipſe ſuis retulit, reſplendebat. A quo baculo, quod præ RIVS.
manibus habere videbatur, inter ſcapulas ictus, horribilem emiſit vocem. ſicque
viſio ex oculis eius ablata eſt. Circum equitantes horrore vocis peruicti inquirunt
ſollicitè quid ei acciderit. Quibus ille: Sanctus, inquit, Benedictus nunc mihi aſ-
ſiſtens, valido me afflixit verbere: ex quo malè habens, immenſo crucior dolore.
Sed vos, ô fidiſſimi commilitones, retrogradum callem arripientes, ad domum
me referte meam: indéque mihi veniam efflagitaturi, ad ſepulchrum properate
Confeſſoris glorioſum. Illi eius obtemperantes præceptis, hinc inde ſuſtentatum,
vndè digreſſus fuerat reduxerunt. Qui inter manus famulorum, in ipſo penè oſtij
limine animam reddidit. Cuius deuoti fideles Cœnobij Patris Benedicti Fratres
adeuntes, euentum rei innoteſcunt, petentes quatinùs vel cadauer exanime ad
ſepulturam ſuſcipiant. Quibus illi, quamuis ſuſpecti indignationis Abbatis ſui,
qui tum fortè aberat, aſſenſum præbentes, ſuſceptum corpus humo texerunt.
Qui etſi pro parta ſibi quiete applaudebant, pia tamen compaſſione defuncto
compatiebantur, eò quòd in primæuo iuuentutis flore, vitæ huius priuatus mune-
re, prauitatem quoque morum non valuit corrigere.

MONARCHIAM Regni Francorum adhuc LOTHARIO regente, graui XVI.
perduellione Primores Aquitanici Regni contigit turbari. Siquidem GIRAL-
DVS Lemouicinæ vrbis Vicecomes, & BOSO Markam ipſius poſſidens Regio-
B nis, contractis aduerſum ſe decertabant odiis. Quapropter HELIAS Boſonis fi-
lius dominum ſuum VVILLELMVM Comitem Pictauenſem muneribus pre-
cibúſque pellexit, quatinùs caſtrum Giraldi, quod BRVCIA dicitur, ſecum obſi-
dione cingeret. Qua de re non ſolùm villas Giraldo parentes, verùm etiam poſ-
ſeſſiones Salenſis Cœnobij contigit grauiter deuaſtari. Nuncius ad Giraldum Le-
mouicina tunc in vrbe reſidentem venit, qui diceret, non ſolùm eius regionem,
ſed etiam agros Sancti Benedicti, eo quòd eius eſſent delegati tutelæ, ab hoſtibus
depopulari. Ille in talibus nequaquam procraſtinandum ratus, maximè confidens
Benedictum Patrem ſibi auxilio, ob ſuarum vaſtationem poſſeſſionum, adfutu-
rum, dirigit eò Guidonem filium cum lecta equitum manu, dans in mandatis, vt
hoſtes & à rapinis inhiberet, & iunctis ſibi Argentomagenſibus, ab obſidione, ſi
tutò poſſet, bello deterreret. Argentomagenſes non ignari per quem poſt Do-
minum in ſuperiori pugna victores extitiſſent, ad iam nominatum S. Benedicti
Monaſterium oraturi venerunt, poſcentéſque à Fratribus eulogias panis & vini
ſibi tribui, dixerunt ſe tantæ fidei eſſe, vt abſque dubitatione crederent, per illam
eſcam meritis glorioſi Confeſſoris Benedicti ſe & in prœlio fore victores, & à mor-
tis periculo immunes. Nec ſua eos ſpes fefellit. Nam congreſſione habita, tanta
aduerſarios cæde affecerunt, vt poſt victoriam à Monachis reſpectu humanitatis
etiam inimicos inhumare cupientibus vix ſepeliri quirent. Attamen aratris hu-
mum hàc illácque more arantium inuerti præcipientes, glebis vtcumque pote-
C rant cadauera obruebant. Nullus ſanè Argentomagenſium, qui pane ac vino S.
Benedicti ob ſuæ ſalutis auxilium paſti fuerant, diſcrimen aliquod necis perpeſſi
ſunt: ſed omnes victores, integróque numero ad ſua redierunt, laudantes Domi-
num, eiúſque Confeſſorem ſummis laudibus extollentes Benedictum, cuius me-
ritis & ſe periculo liberatos, & hoſtes palàm profitebantur eſſe fugatos.

RICHARDO Abbati Amalbertus ſucceſſit, qui benignus naturâ, benignior XVII
etiam extitit humilitatis ſibi inſita manſuetudine. Hic à Lothario Ludouici
quondam à Thethbaldo Comite capti filio, cum electione Fratrum, regimen no-
ſtri ſuſceperat Cœnobij.-:·

POST exceſſum paſtoris Amalberti, à quo in tenera ætate habitum Monaſti- XVII
cæ ſuſcepi Religionis, atque vtinam cùm propoſito mentis, Oylboldus ad præ-
lationem Floriacenſium Fratrum, ipſorum electione, & Regia principis Hlotarij
aſcendit donatione.-:·

LIBERALIS circa ægrotantes quoque ipſius ſancti viri Benedicti extat gra- XIX.
tia. Vnde vnum narro miraculum, quod memoratus Abbas Oyboldus ſuo lætatus
eſt accidiſſe tempore. ARNVLFVS Aurelianorum Epiſcopus, aliàs ſanè bonus, &
Eccleſiaſticas regulas ſcientia & opere optimè ſeruans, nunquam ad purum Præ-
latos huius Floriacenſis loci dilexit. Ideo quàm maximè, quòd illi ditioni ſolum-

LOTHARIVS. modo parentes Regiæ, ſubiectionem qua ipſe vltra modum delectabatur, nequaquam ei, ad ipſius voluntatis dependerent nutum. Qua de re vineas Sancti Benedicti, in ſuburbano Aurelianenſis vrbis, in loco qui Boaria dicitur ſitas; vt ſui eas peruaderent ſatellites, aſſenſum præbuit. Propter quarum recuperationem, cùm prædictus Abbas ad eum legatos miſiſſet, nec impetrauiſſet: cum ſenioribus habito conſilio, deliberauit vt ſumptis Sanctorum pignoribus, imminente vindemia ad locum eum aliquibus è Fratribus, fructus earum collecturus properaret. Vt quia eidem viro viribus armatorum obniti difficile erat, cùm ipſe multis ſeculari potentia præditis, Regibus quoque perſæpè reſtitiſſe comprobetur, ſaltem hac arte obuiam iretur. Cui idem Pontifex, cunctos penè Antiſtites Galliarum ſuo exiſtentes tempore in his quæ Ieſu Chriſti ſunt ſapientia antecedens, refragari intuitu diuini reſpectus nequiret. Leuatis igitur duorum corporibus Martyrum Mauri atque Frongentij, ſub nomine inclyti Confeſſoris Dei Benedicti, venitur ad locum. Et inter iter agendum, vicinis, & qui viæ propinqua incolebant domicilia percontantibus; cuius tam celebris foret pompa prætereuntium? reſpondebatur, ſancti Benedicti. Inter quos, quidam æger longo attritus vires febrium ardore, ſciſcitabatur prætergradientes; cuius in obſequio tanta cum Crucibus viam tereret turba? Reſponſum ei eſt, ſanctum Domini dilectum eo itinere Benedictum, ad ſuburbana Aurelianenſium ob ſuarum defenſionem tranſire vinearum. Quo ille audito, ſpem promerendæ ſalutis induens, imbecillia membra baculo ſuſtentante, Reliquias vſque beatas protraxit. Proſtratúſque ſub argenteo quo reconditæ erant ſcrinio, in ſomnum reuoluitur. Tranſactâ verò vna nocte, manè primo ſurgens, incolumitati ſe ſenſit reſtitutum priſtinæ. Ac gratias Deo agens, laudum quibus poterat præconiis ſanctum attollebat Benedictum: procuratorem eum ſuæ dictitans ſoſpitatis. Nec multùm à vero eius deuiabat opinio. Ipſius enim ope ac precibus, conſtat eum propriæ redditum virtuti, cuius meritis ſiſus, ſeu fama euocatus, ad illa properauerat loca. Licèt nos ſupranominatos veritatis teſtes nequaquàm ab huius ſecludamus operatione miraculi, immò per omnia æquales & merito iudicemus, & actu. Porro Fratres cum memorato Abbate peractis abſque vllius interpellatoris impedimento pro quibus ierant, gemino lætabundi gaudio, ad ſua regrediuntur. Verùm pauper ille ſpiritu qui ſanatus erat, tuguriolum eo loci, quo ipſe cubans ſuperpoſitos capiti Sanctorum habuerat artus, ligneo conſtruxit tabulatu, ſub quo ſimili detenti languore quieſcentes, ſi tamen plena eorum hoc fides exegerit, citiſſimam opitulantibus tribus memoratis Sanctis capiunt medelam: vti accolæ eorumdem teſtantur locorum.

Excerpta Libri IV. qui eſt AIMOINI *ſecundus, extant Tomo IV. pag.* 135.

A

EXCERPTA ALIA HISTORICA
EX LIBRO II. VITÆ S. GENVLFI CONFESSORIS,
CVIVS AVCTOR ANONYMVS, ſed vetuſtus & eruditus.

Ab initio Regni Francorum vſque ad Regem HVGONEM CAPETVM.

Ex eadem Bibliotheca Floriacenſi Ioannis à Boſco.

B GALLIÆ ſitus ad Orientalem plagam, confinia ſui & Italiæ iuga montium habet: ad Meridiem verò, fretum Mediterraneum; Prouinciam præterluens Narbonenſem. Porro ad Occiduum, Hiſpanias, & Oceanum: quod Gallicum, ſiue Britannicum dicitur. Inde verò Septentrionem verſus, protenditur vſque ad Rheni fluenta. qui ex ſupradictis Iouinis defluens Alpibus Galliam diuidit à Germanis. Hiſque Gallia limitibus ſic circumcincta refertur. Cuius apud Iulium Cæſarem, quondam quidem tripertita; ſed nunc apud modernos, ob varios poſtea rerum euentus, exploratius conſiderata diuiſio, conſtat. A Rheno ſiquidem vſque Sequanam, Belgica Gallia, quæ nunc à gente, Francia dicitur. Inde verò vſque Ligerim, Gallia Lugdunenſis, quæ nunc ſuperiùs, ob aduentum gentis, Burgundia, inferiùs, Neuſtria dicitur. A Ligeri verò vſque Garonnam, Aquitanica Gallia, quæ à ſibi oriente Rhodano, vſque ad ſibi occidentalem porrigitur Oceanum. Cuius etiam pars ſuperior, à celſitudine montium qua præeminet, congruè Celtica nuncupata videtur. à Garonna quoque vſque fretum Mediterraneum vel Pyreneos montes, Gallia Narbonenſis; quæ nunc partim Gothia, partim Vuaſconia dicitur. In omni prorſus Gallia ſedecim numero Prouinciæ habentur, quarum omnium felicior atque fœcundior Aquitania. CAP. I.

GALLIAM dudum fortiſſimi tenuêre coloni; qui totius Orbis victores Romanos multiplici bello penè protriuerunt, & ceteris infeſtiores Nationibus fuerunt. II.

C Sed quamquam diuriùs ſic ſe habuerint, tandem ſub prædicto Iulio Cæſare ſubacta eſt & ipſa; ſicut & cetera totius Orbis terrarum Regna. Ex quo tempore vſque ad vltima Imperij Valentiniani tempora per quadringentos circiter & paulo magis annos, in Gallia principati ſunt Romani. Quibus temporibus, externæ quoque à diuerſis partibus Orbis intra Gallias ſeſe Nationes immerſêre. Vuandali namque & Huni, poſt afflictam patriam, alias deceſſêre terrarum. Sueui verò, Burgundi & Goti, atque Sicambri, poſt iſtos proprias ſibimet ſedes vendicarunt in ea. Quibus temporibus, Eccleſiæ Galliarum plurimæ, & antiquæ Sanctorum memoriæ, penè detritæ ſunt & deſolatæ.

SICAMBRI verò genus fuere illorum, qui à Troia ciuitate Aſiæ, quæ à Græcis, ob eorum crudelia ſuper finitimos bella, decennali prœlio fatigata, tandem quadringenteſimo quarto ante vrbem conditam anno expugnata eſt. Ciues autem eius profugi ab Aſia in Europam: pars ſub Enea duce Italiam, pars verò ſub Antenore per Meorides paludes, pérque flumen Tanaïs, Pannonias petierunt. Sed qui Italiam, poſtea vrbis Romæ conditores fuêre. Qui verò Pannonias, infra terminos earum ciuitatem Sicambriam condiderunt, à qua Sicambri dicti ſunt: in qua etiam, plurimis temporibus, vſque ad ſupradicti Valentiniani tempora, qui ſeptimus à Conſtantino fuit, quem ſanctus Papa Silueſter baptiſauit, Romanorum tributarij manſerunt. Id autem, vt contra Alanos, qui crebras inruptiones III.

è ſaltuoſis & paluſtribus locis in Romanorum terras agebant, bellum ſuſciperent, A
eis decennio remiſſum eſt. Quod ſuſcipientes, ita totam deleuêre Gentem, vt ex innumera multitudine nec vnus quidem ſuperſtes relinqueretur. Decennio verò decurſo, ſolitum exacti tributum ſoluere tenuerunt, propter adeptam ex Alanis victoriam. Quare Valentinianus ingenti coacto exercitu, bello Sicambros impetit, & vincit. Quo infortunio crudeliter efferati, terras circumquaque Romanorum peruadere cœperunt. Hi verò catenus Sicambri, ſiue à Franco Duce partis ipſius gentis, ſeu potiùs à feritate, Franci ex eo dicti ſunt. Qui tunc temporis primum ſibimet Regem nomine PHARAMVNDVM, filium Marcomiri, crearunt: & ſub eo, cuncta quæ Romanis erant à Sicambris vſque Rhenum propria, in ditionem ſuam redegerunt. Quo defuncto CLODIONEM filium eius in Regno ſubſtituerunt. Poſt hæc autem Rhenum tranſierunt, Gallias occupauerunt, & ſub Clodione & Clodomire, Merouingo, & Clodoueo Regibus, à Rheno vſque Ligerim cuncta Romanis Principibus abſtulerunt. Deindè poſtquam CLODOVEVS beato prædicante Remigio cum ſuo exercitu Chriſtianus effectus eſt, Gothos Arianos ab Aquitania, qui iuſſu Romanorum inibi conſiſtebant, bello penè deletos expulerunt: & vniuerſas Galliæ prouincias fortiſſimi Reges eorum, Catholici effecti, auxilio diuino ſibimet vendicarunt.

IV. ITAQVE tàm à Romanis quàm ab externis quoque Nationibus, multis dudum tempeſtatibus, peſſumdata Gallia: ſic poſtea Francorum aduentu, Romanorum ab ſe iugo deleto, ad ſui libertatem cornu virtutis erexit, vt ex eo deinceps libera vigeat, & Regiæ Maieſtatis ſtemmate polleat. B
CLODOVEO verò ſupradicto, primo ex Francorum Regibus Chriſtiano, regnante, ſanctus Pater Benedictus inſignis claruit virtutibus. Decedente Clodoueo, regnauit filius eius CHILDEBERTVS, cum tribus fratribus ſuis, Theodorico, Clodomire, & Clothario. Horum tempore, ſanctus Gregorius Papa Romanus, & Gregorius Turonenſis fuerunt. Poſt Childebertum CLOTHARIVS frater eius regnauit, qui ſanctam Radegundem in matrimonio habuit. & poſt eum CHILPERICVS filius eius regnauit, cum tribus fratribus ſuis, Cariberto, Guntranno, & Sigiberto. His verò temporibus, ſanctus Auſtregiſilus magnæ Metropolis Bituricenſis Archiepiſcopus, clarus virtutibus fulſit. Poſt Chilpericum, CLOTHARIVS filius eius regnauit. Hic Clotharius genuit Dagobertum, & ſororem eius Blitildem. Quo defuncto, regnauit DAGOBERTVS, cui fuit Pipinus Maior domus, vir egregiæ nobilitatis. His temporibus, ſub Heraclio Principe Romanorum, ſanctæ Crucis Exaltatio fuit. Poſt Dagobertum, filius eius CLODOVEVS regnauit: cuius tempore corpus S. Benedicti de Beneuento in Gallias tranſlatū eſt. Poſt Clodoueum, regnauit filius eius CLOTHARIVS. Huic ſucceſſit THEODORICVS frater eius, cui, Maior domus Ebroinus fuit: qui ſanctum Leodegarium Epiſcopum martyrio finetenus afflixit. Poſt Theodoricum, CLODOVEVS filius eius regnauit: cui CHILDEBERTVS iunior frater eius ſucceſſit. Iſque ſucceſſorem filium habuit, C
DAGOBERTVM iuniorem. Poſt hunc verò Dagobertum, regale genus à prudentia defecit. Et poſt eum regnauit Daniel Clericus frater eius inſipiens, quem Franci mutato nomine CHILPERICVM vocauêre. Poſt quem Theodericus propinquus eius regnauit, illique ſucceſſit HILDERICVS frater eius, qui ob inertiam ſui ſolio depoſitus eſt, & Clericus factus, in Monaſterium viuere miſſus. Hîc verò linea proſapiæ Pharamundi per viros defecit: manſit verò per Blitildem ſororem Dagoberti ſuperiùs memoratam, hoc modo.

V. HÆC ipſa BLITILDIS nupta fuit AVSBERTO cuidam nobiliſſimo. De quo genuit ARNALDVM, qui Arnaldus genuit Arnulfum, qui vxorem duxit filiam Pipini Ducis Dagoberti Regis, fratris prædictæ Blitildis, ex qua genuit Anſegiſilum. Hic verò ARNVLFVS, poſtea Militiæ renuncians, Epiſcopus effectus eſt. Porrò Anſegiſilus filius eius genuit Pipinum, qui Vetulus vel Breuis dictus eſt. Idem quoque PIPINVS genuit Karolum, qui Tudis, id eſt Martellus agnominatus eſt, ob plurimam ſcilicet bellorum virtutem. Iſte KAROLVS Dux magnis duobus prœliis Sarracenos, qui ea tempeſtate Hiſpanias occupauerant, à Gallis expulit. Idem ipſe genuit Pipinum Pium, & Karlomannum poſtea Monachum. Hic verò PIPINVS Pius Dux, ex Ducibus atauis, proauis, & auis, & patre Duce genitus, ex præfata Blitilde genus Regium ducens, multis militiæ virtutibus

A tutibus inſignis, poſt depoſitionem Hildetici, totius militiæ voto, vnà cum au-
ctoritate Zachariæ Papæ, primus ex ſua linea in Regno Francorum Rex ſubli-
matus eſt. Hic Religioſus Eccleſiæ Dei fuit cultor. Et ex Aiſtulfo Longobar-
dorum Rege, atque de Ducibus Aquitanorum Guainaldo, & Vaiferio, necnon
& ex aliis Gallorum & Germanorum Tyrannis, glorioſus extitit triumphator.
Ipſe Karolum Magnum genuit, qui poſt obitum patris, anno ab Incarnatione
Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo nono Rex à Francis eleuatus eſt. Quem 769.
poſtea ſibi Romani Aduocatum ſancti Petri elegerunt: deinde Patricium, tum
verò Imperatorem & Auguſtum. Ex quo tempore, Romanum à Conſtantino-
politano defecit Imperium. Is autem KAROLVS à magnitudine fidei, qua re-
ligioſus viuere ſtuduit, & ab excellentia virtutis, qua gentis Saxonum vel alia-
rum Gentium virtutem ſtrauit, & ex idololatris Chriſto credulos fecit, & cun-
cta verſus aduerſa bellorum inflexibilis viguit: & ab æquitate iuſtitiæ, qua to-
tius Regni vel Imperij ſui ſpatia æquè moderando diſpoſuit; & ab Auguſtali
gloria, qua Regnum Francorum nobilitauit: vel à potentia, qua à monte Gar-
gano vſque Cordubam Hiſpaniæ ciuitatem dominatus eſt, vel ab ingenti ſuæ
laudis fama, qua Patriarchæ Hieroſolymitani, Regiſque Perſarum muneribus,
vel omnium totius Europæ Regum donis, legationibus, ſiue pactionibus hono-
ratus eſt: ab his ſanè, vel omnibus, quæ Regiam vel Auguſtam magnitudinem
decent, iure MAGNVS agnominatus eſt. Qui ad augmentum ſoæ magnitudi-
B nis, quamuis Gallorum ac Germanorum ſeu Italorum multiplicibus eſſet im-
peditionibus implicitus, tamen pietatis intuitu, quo Chriſtianis in Hiſpania ſub
Sarracenis laborantibus auxilium ferret, ingenti militiæ manu delecta, præua-
lido glorioſus exercitu, prædictam regionem adiit; & infideles tàm metu quàm
gratia ad ſui metum, & ad pacem coëgit fidelium. Inde verò rediens, ad Gal-
liæ ſuæ cuſtodiam, vrbibus Aquitaniæ Comites præfecit; & per alia Hiſpaniæ
vicina loca aduerſus Sarracenorum incurſus præſidia diſpoſuit militaria. Tunc
ergo Lemouicæ vrbi ROTHERIVM Comitem conſtituit, qui Cœnobij Karro-
fenſis fundator extitit: quod poſtea glorioſus Rex Karolus de pretioſi portione
ligni ſalutiferæ crucis Chriſti ſacrauit: de theſauris quoque ac poſſeſſionibus pro-
priis nobiliſſimè ditauit, ſicuti Priuilegia teſtantur de ipſis rebus facta, & annuli
eius impreſſione inſignita. Qui cùm feliciter quadraginta ſeptem annis regnaſſet,
obiit anno ab Incarnatione Domini octingenteſimo decimoquarto: relicto ſuper- 814.
ſtite glorioſo domno videlicet LVDOVICO. Hic verò cum patris in vita, ipſo
concedente, per aliquot annos in Aquitania regnaſſet, poſt eius obitum totius
Regni Francorum, & Imperij Romanorum ſuſcepit ſummam. Qui & ipſe poti-
tus liberis, Regnum & Imperium eis in vita ſua ita diſpoſuit. Maiorem natu LO-
THARIVM Regem Italiæ, & ſocium Imperij fecit. LVDOVICVM in Germa-
nia, PIPINVM in Aquitania, KAROLVM Caluum Franciæ ac Burgundiæ re-
gnare decreuit. Hic verò clementiſſimæ vir naturæ, iuxta ſuorum lenitatem mo-
C rum Rempublicam regere diſponens, nonnullas aliquando tam à liberis quàm à
Regni tyrannis difficultates patiebatur. Sed cunctis tandem controuerſiis peſſum-
datis, & religioſè viuere, & conſultè Regnum vel Imperium moderari ſategit. Ec-
cleſiæ Dei ſtatum ſublimiùs ſemper prouehendum, ſuper omnia dignum duxit.
Omnibus piis in conſtructione nouorum ſeu in reſtauratione veterum Cœnobio-
rum ſeſe cooperatorem attribuit. Ipſe inter multa, quæ vel extruxit, vel reſtaura-
uit, etiam Karrofenſe Cœnobium, ædificaſſe legitur. Pipinus verò filius eius hæc
ædificauit Cœnobia. Ingeriacum videlicet, atque Brantoſmum, & apud Pictauos
Monaſterium S. Cypriani.

HVIVS itaque Pij Auguſti Ludouici temporibus, quibus filius eius Pipinus VI.
Rempub. regebat Aquitaniæ, quidam Bituricenſium Comes extitit, vocabulo
VVIFREDVS. Hic ex illa nobilium ſeara Francorum, quam glorioſus Rex dom-
nus PIPINVS præfati Auguſti Ludouici auus in vrbe Biturica ad GVAIFERII
Ducis Aquitaniæ partes expugnandas reliquerat, originem trahens, Regali quo-
que proſapia oriundus erat. Cui non impari, verùm æquè generoſo ſtemmate,
celebris ex clariſſimo genere Francorum, Oda nomine, coniunx fuit. Quibus alij
præter filiam fuerint-ne liberi, parum comperimus. Quæ videlicet illorum filia,
nomine Agana, ROBERTO cuidam inſignis honeſtæque potentiæ viro, primò

que Palatij Pipini Regis, nupta fuit. Qui Robertus, ad ſuæ nobilitatis excellen- A
tiam, Regalis etiam ſtemmatis per ſororem adeptus erat conſortia. Quam iſdem
domnus Pipinus vxorem duxit: de qua Pipinum & Karolum liberos, totidém-
que filias habuit. Hac itaque nobilitatis excellentia præfatus Comes Vvifredus
inclitus religionis etiam gloria clariſſimus fuit. Hic ergo ſuis temporibus, ampliſ-
ſimis vſus honoribus, vtpotè primæ capitis Aquitaniæ Comes, animo prudenti
perpendens quæ & quanta ſint, quæ cura mortalium prima putantur, quive caſus
ea proſequantur, ſimúlque cernens rerum ſuarum commoda: ſtatuit animo, vt
de temporalibus quæ iure poſſidebat, ſibi præparatet æternaliter profutura. Ita-
que pari conſilio communique voto, venerandæ ſempérque cum laude nominan-
dæ ſuæ coniugis Odæ, placuit, vt ad laudem Creatoris celebrandam, diuináque
myſteria peragenda, in iure ſuæ proprietatis, in villa quæ dicitur STRADA, Ec-
cleſiam fundaret, quam de propriis rebus ad Eccleſiæ miniſtrorum vſus ſufficien-
tiſſimè dotaret. Quod quidem vt diſpoſuit, efficaciter etiam diuina largiente cle-
mentia compleuit, anno quinto decimo imperij domni Ludouici ſereniſſimi Au-
guſti, filióque eius Pipino quarto decimo anno regnante, qui eſt ab Incarnatione
828. Domini DCCCXXVIII. Cùm verò ad vſque dedicationem Eccleſiæ ventum eſ-
ſet, eam in honore ſanctæ ſempérque Virginis Mariæ & omnium Sanctorum de- B
dicari conſtituit, eiúſque vel aliorum reliquiis Sanctorum ſolenniter decorauit.
Cui in die conſecrationis eius, qui eſt ſeptimo Kalend. Iulij, prædia quædam cir-
cumadiacentia, quæ ſui iuris erant, cum mancipiis ibidem commanentibus, quo-
rum non paruus fuit numerus, conceſſit, & teſtamento delegauit. Quod teſtamen-
tum hæc quæ diximus etiam hodie reſtari videtur.

VII. POSTQVAM verò clariſſimus vir hæc ſtudioſè peregit, domno PIPINO Re-
gi Eccleſiæ fundatæ cauſam innotuit. Cui ſupplices deinde preces effudit, vt ea
quæ geſſerat eius excellens roborare dignaretur auctoritas. Cuius orationem Rex
placidè ſuſcipiens, in præſentia primorum Palatij, totiúſque Nobilitatis, tanti viri
petitionem fieri decreuit. Ergo propoſuit edictum, quod præſentibus & futuris
voluit eſſe notum, ſtatuitque Præcepto: vt iſdem locus, Strada videlicet, ab om-
nium poreſtatum inquietudine maneret immunis: & nullus cuiuſlibet potentiæ
Iudex aut exactor, in eodem loco, vel foro quod inibi conceſſerat haberi ad multo-
rum vtilia negotia peragenda, iudicium aut exactionem vllam facere præſumeret:
exceptis rectoribus eiuſdem loci. Quod vt inperpetuum maneret inconuulſum, à
ſuis Notariis ſcripto mandari, & annulo proptio ſcriptum iuſſit inſigniri, in Con-
uentu nobilium, in Iogunriaco Palatio, anno ſeptimo-decimo Imperij domni LV-
DOVICI ſereniſſimi Auguſti ſui genitoris, & ſexto-decimo ſui Regni. Hac itaque
Regis auctoritate percepta, vir egregius eiúſque deuotiſſima coniux, frequenti
deinceps ſtatione, dignáque reuerentia locum excolebant. Igitur ex eo, deuotio- C
ne fidelium, cultus ſacræ religionis ibidem proficiens, cœpit iſdem locus non ſo-
lùm à venerandis iugalibus, verùm & ab aliis religioſis mortalibus, decenter & ho-
neſtè venerari. Eóque proceſſit amplificatio rei ipſius Eccleſiæ, vt inter reliqua
matris Eccleſiæ Bituricenſis membra connumeraretur & ipſa. Ita religioſi coniu-
ges, voti ſui compotes effecti, vitæ ſuæ tempus nunc in diuinis laudibus, modò
verò cum adminiſtratione militiæ fideliter agebant.

VIII. ALIQVANDO verò, quodam ex ipſorum officio, cuſtodiis equorum in paſcuis
præter fluenti alueo adiacentibus, ſolito more inuigilante: vna dierum iam auro-
ra illuceſcente, vapor nebulæ vt adſolet ſuperficiem tenebat terræ. Quo paulatim
inaniſcente, quædam in Eccleſiæ modum recentis effigies ædificij in contigua
flumini planicie, & per aliquot horarum ſpatia, reſidere videbatur: donec diurnæ
lucis vigore diſparuit. Miratus inſolitum, ſuæ primum Dominæ quod viderat
pandit. Quod illa mente pertractans, & vt fidelis, diuinum fore fideliter credens:
piam ſupplicabat Diuinitatem, vt reiteratione huiuſmodi viſus eam de hac ſui
diſpoſitione conſilij redderet certiorem. Quam voti compotem diuinæ com-
placuit facere pietati. Vbi verò eodem ſchemate, quo primus ille viderat, ipſa
quoque perſpexit: mox venerando coniugi patefecit. Qui ſuper auditis Deo gra-
tias agens, ipſe quoque diuinis emeruit precibus, idipſum poſt aliquot dies ſimul
cum his qui viderant cernere ſchema. Tali denique modo, diſpoſitio Dei vene-
rabilium mentes coniugum ad prouectiorem inſtinctum bonæ pertrahens actio-

A nis, deinceps eos etiam ad Cœnobij conſtructiunem animauit. Quibus vt ſeſe tempus obtulit opportunum, continuò de rebus eidem loco delegandis teſtamentum faciunt, domníque Pipini Regis adeuntes præſentiam, vota ſuggerunt, & locum cum ſibi rebus decretis per teſtamentum eius poteſtati committunt, vt ipſius auctoritate atque Francorum deinceps Regum prouidentia tueretur. His igitur ad votum eis à Rege conceſſis, properè cœptum perficiunt opus. Quod poſtquam decenter & commodè perfecerunt, ad honorem ſummi Saluatoris, eiúſque ſanctæ genitricis & ſemper virginis Mariæ, ſanctorúmque Apoſtolorum & omnium deinde Sanctorum, conſecrare fecerunt. Sacroſanctis etiam Reliquiis, ex ſacra videlicet palla, Magni Gregorij Papæ meritis diuinitus cruentata, ſicut in geſtis eius legitur, necnon & plurimorum pignoribus Sanctorum locum illuſtrantes; diuerſis quoque muneribus, & Eccleſiaſticis ornatibus, decenter adornare ſtuduerunt. Deinde compoſitis habitaculis, religioſis Cœnobitis, quorum Pater vitæ venerabilis Dodo nomine fuit, cœnobium commiſerunt: qui ſecundum inſtitutionem beatiſſimi Patris Benedicti religioſè ſemper illud regerent, & per ſuccedentia tempora poſſiderent.

Est autem locus iſdem in penultima parte Biturici pagi, verſus Occidentem, admodum delectabili ſitu iocundus. Nam è regione fluminis Agneris curſus offertur, quod commoditate ſui quàm maximè iuuat incolas eiuſdem IX.
B loci. Tùm deinde circumquaque fertilis humus omni germine, cùm ſui fœcunditate, tùm etiam agricolarum opere. Præterea loco pertinentia, ex maxima parte ſatis contigua. Prædicta porro ſanctæ Dei genitricis Eccleſia, ſpatio ſtadij ad meridiem diſtat. Quæ & ipſa cum ſibi collatis per prædictum teſtamentum, eidem Cœnobio fuit conceſſa.

Postquam verò ſacer Ordo, curâ religioſi Patris Dodonis, in hoc ipſo iam ritè profecerat Cœnobio, iidem nobiliſſimi coniuges, animo ſitienti, adhuc amplificare loci ipſius rerum poſſeſſiones deſiderantes, præter illa quæ priùs contulerant, alia quædam addiderunt, & cum Eccleſia, quæ vocatur Cildracus, æquò per teſtamentum præfato loco contulerunt, anno viceſimoquinto Imperij Auguſti Lvdovici, & viceſimo quarto Pipini filij ſui Aquitaniæ Regis. Quæ res in ſuperioribus partibus Biturici pagi, ſeu in vicinia Bituricæ ciuitatis, conſiſtere videntur: ſicut ipſo rerum earumdem teſtamento docemur.

His igitur ab optimè religioſis coniugibus ita compoſitis, decetero quoad vixerunt eis illa vigilantia fuit, vt iſdem locus ad meliora ſemper & altiora proueheretur. Quorum equidem materialis ædificatio, in ipſius angularis lapidis nomine Chriſti Ieſu conſtructa, creuit in Templum ſanctum in Domino, cum in ea degentes Cœnobitæ, per inſtituta mandatorum Dei, pérque regularem ſanctiſſimi Præceptoris noſtri Benedicti tramitem gradientes, reliquorúmve ſan- X.
C ctorum Patrum exemplis viuentes, alius ab alio coædificati ſunt in habitaculum Dei, in Spiritu ſancto. Namque quòd hi tales, & boni quique, Deo magis quàm ſibi viuentes, ipſius Dei habitatio ſint: eſt inde veritatis veriſſima ſponſio, quæ dicit. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Apoſtolus quoque Petrus, fideles adhortans. *Accedentes*, inquit, *ad lapidem viuum, & ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini, in domos ſpiritales.* Cùm hæc ergo de fidelibus ita ſe habeant, meritò hi fideliſſimi coniuges illorum gratiæ participes eſſe creduntur, qui ea intentione laborare ſtuduerunt, vt hi in eorum labores introirent, quos pia Diuinitatis dignatio ſua dignos effecerat habitatione. Pro quibus omnibus, poſtquam à terreſtri domo huius habitationis emigrarunt, domum non manufactam æternam in cœlis promeruiſſe dignè credendi ſunt. Quorum corpora, ſecundum ſui diſpoſitionem, tunc quidem ſecus Eccleſiæ memoratæ beatæ Dei genitricis introitum, ad dexteram ſcilicet ingredientium ſepulta ſunt. Poſtea verò, denotione Fratrum præfati Cœnobij agente, hinc tranſlata, dextra leuáque altaris ipſius ſpecioſæ virginis Mariæ, digno cum honore condita ſunt. Quorum depoſitionis dies ſub vno die, nempe x. Calendas Septembris quotannis recolitur. Circa quod tempus, domnus etiam Pipinvs Aquitaniæ Rex, biennio ante patris ſui obitum, vltimam vitæ ſortitus diem, Pictauis apud Sanctam Radegundē ſepultus eſt. Domnus verò Lvdovicvs, poſt plurima Rei Eccleſiaſticæ nec non & publicæ benè conſulta, quibus ad

Digitized by Google

æquum, diuino ſemper in aduerſis vſus auxilio Regni vel Imperij ſui moderauit A
ſtatum, anno ab Incarnatione Domini octingenteſimo quadrageſimo feliciter obiit. Poſt euius extrema, tres filij eius pro Regno Aquitaniæ, quo frater eorum Pipinus regnauerat, inuicem diſſidentes, bello decertare contendunt. quod & factum eſt apud Fontanetum Burgundiæ locum. LOTHARIVS maior natu, & Auguſtali dignitate ſuperior, cum exercitu Italiæ, aduerſus fratres LVDOVICVM, & CAROLVM qui CALVVS agnominatus eſt, & ipſi aduerſus eum cum Francis & Aquitanis. Et Lotharius quidem primo impetu victor extitit, ſed mox reſumptis viribus, ab VVARINO Duce Tholoſano & Aquitanis fugatus eſt. Et quidem meritò. Nam is Imperij cupidine, quamuis non abſque fratrum ſeu quorumdam prauorum conſenſu, Pium patrem cuſtodia detentum diademate priuare decreuerat, ni ſanior Ducum ſententia, & Epiſcoporum auctoritas, conatus eius fruſtrauiſſet, qui poſt fugam, diademate depoſito, facinoris ſui pœnitentia motus, priuatè viuere deinceps, Monaſterio ſe contulit. Ludouico præterea non longè poſt hæc ab humanis obeunte, CAROLVS ſolus, qui Caluus dictus eſt, & Regnum Francorum & Imperium Romanorum nobiliter ac ſtrenuè rexit.

XII. INTEREA Dodo præmemoratus, egregiæ probitatis Abbas Stradenſis Cœnobij, ſollicitè ſibi commiſſorum commoda inſtanti procurans vigilantia, præſentibus & futuris quod optimum fore cenſebat conſultè ſemper prouidere ſatagebat. Is ergo quamptimum opportunitate reperta, memoratum Regem CAROLVM adiit, illique ſeſe, cauſamque ſui aduentus diligenter innotuit. Deinde proferens auctoritatis edictum præcellentiſſimi Regis Domni Pipini ſui germani, B
quod pro liberalitate ſibi credito conceſſerat loco: ex hoc maximè ſuas conſtare preces edicit, vt eius exemplo, ſimul & ob memoriam fraternæ dilectionis, ipſe etiã more Regio, ſpeciale decretum ad perpetuum munimentum, contra prauorum tumultuationem, ſupradicto dignaretur concedere loco. Cuius petitionem Rex placidè ſuſcipiens, eius voluntati libenter annuit. Igitur accitis in conſpectu ſuo Notariis, præſenti conſcriptione decreuit, vt hoc ipſum Cœnobium vel in eo degentes, & cuncta quæ ſui iuris eſſent, vel quæ Deo fauente futuris temporibus ibidem augmenranda erant, nulli cuiuſuis potentiæ perſonæ, qualibet arte nequitiæ opprimendi, aut inquietandi vllo modo licentia foret. Neue quilibet, in omni loco dominationis ipſius loci, quippiam praui vſus imponere, aut indebitam exactionem quoquomodo facere præſumeret. Sacræ ſiquidem Religioni, ſoli Deo vacare cupienti, ſummam quietem debitam fore, neque licere debere, cuiuſquam illi impetum contraire. Ad hoc etiam fiſco Regio debita, pro ſui ſuorúmque ſalute, ſtatúque Reipublicæ ſuæ, cuncta prorſus eo priuilegio eidem loco ſunt indulta. In clauſula demum perſcripti decreti ſtatutum eſt, vt per ſuccedentia tempora locum ipſum inhabitantes è ſuis non aliunde petitis perſonis eligerent ſemper, quibus ſacra prælatio loci committeretur: à quibus Cœnobij totius gubernatio æquo iure tractaretur. Idque non cuiuſquam mortalium vi, ſed fraterno Cœnobialium voto C
fieri, quàm maximè decreuit. Hæc ita ſtatuta, literiſque mandata, Regio more, proprij impreſſione annuli roborauit, regnante eo iam quarto Regni ſui anno. Ita ergo venerandæ memoriæ Dodo Pater cum ſuis apud Regem honorificè habitus, & voti compos effectus, ad propria remeauit lætus. Qui poſtquam feliciter vixit, & humanæ debitum naturæ feliciùs ſoluit, ad bonæ vitæ percipienda merita feliciſſimè peruenire promeruit. Cui nihilominus vita religioſus in prælatione præfati Cœnobij Mainardus ſucceſſit; cuius erga memoratum locum piæ ſollicitudinis ſtudium plurimarum edocent inſtrumenta ſeruata Chartarum.

XIII. HIC igitur aliquando, pro ſibi competentibus cauſis, Aulam expetiit domni Caroli Regis. Aderant verò tunc in Palatio Fratres ex Cœnobio ſancti Petri, quod eſt in territorio Niuernenſi grata ſatis poſitione ſitum, inter duos amnes Ligerim & Elauerem, qui pro ſubſtituendo ſibi Patre Regiam videbantur expetiiſſe Maieſtatem. Ad horum ergo conſultum, poſt alia Rex animum vertens, prædictum conuocat MAINARDVM Abbatem, & eius paternitati Monaſterium illud ſe velle concedere dixit. De quo quamuis ob prolixitatem viæ tædioſum ſibi valde videretur, cùm ſe illi parere conſenſiſſet, mox præſenti Rex confirmauit ſcripto Regium Præceptum, ac proprio roborauit ſigillo. Vt iam dictus videlicet ſancti Petri locus à præfato Abbate Mainardo, ſuiſque ſucceſſoribus, Stradenſis ſci-

A licet Monaſterij Rectoribus, perpetualiter poſſideretur & regeretur. Verùm hæc de Cœnobij Stradenſis conſtructione, velùt ædificando operi poſita fundamenta ſufficiant. Supérque quiddam altius ædificare geſtientes, non id fateor mutuatis ab incerto ſumptibus agere decreuimus. Cùm huic loco, de quo ſermo agitur, gratiæ Dei munere, feliciter abundet cœleſtium operum præclara materies. Igitur, ope virtutis Dei, cuius opus eſt quod extra vel intra cœlorum ambitum mirabiliter contineri conſtat, id agredi temptauimus, vt videlicet ad fidelium venerationem illa conſcribantur, quæ in hoc Cœnobio Diuinitas noſtri Saluatoris mirabiliter operata eſt ad ſui laudem nominis: illorum vtique Sanctorum meritis, quorum hîc pia fidelium deuotio patrocinia colligere curauit, quorum etiam precibus iſdem locus nunc vſque tuetur, ſempérque tuendus ſperatur.

ERAT igitur haud procul à prædicto Stradenſi Cœnobio locus, ſex videlicet millibus diſtans ab eo: in quo ſanctorum Genulfi & Geniti memoria continebatur. Qui temporibus Decianæ perſecutionis à beato Sixto Papa Romano ob verbum prædicationis in Gallias directi fuerant. Qui venientes in vrbe Geturnicenſi; quanti apud ſe meriti eſſent, omnipotenti Deo declarare placuit, dum eorum meritis ibi puerum à dæmonio, & puellam à grauiſſimo liberauit incommodo. Vbi pro veritate Christi dira fuſtium verbera paſſi, poſt etiam fornacis ardentis ignibus iniecti, Angelica protectione à vaſto ignium liberati ſunt ardore. Tùm de- XIV.
B inde ferrea carceris vincula perferentes, ſed ab Angelo confortati, demum per reſurrectionem mortui, & diuini verbi prædicationem, omnes vrbis illius ciues ad Chriſtum conuerſi & baptiſati ſunt. Quibus Eccleſiis fundatis, & inſtitutis Eccleſiaſticis edoctis: poſt aliqua temporis ſpatia, inde diſceſſerunt, & ſupradictum experiuerunt locum. Quem pro ſui aptitudine ſibimet ad manendum eligere decreuerunt. Quem etiam poſtea fauente eis gratia diuina, in propria ditione ab eius poſſeſſore ſuſcipientes, & ibidem Eccleſiam Chriſto fundantes, felicis vitæ ſuæ curſum ibi feliciter conſummauerunt: & diuinas ſæpiùs oſtendendo virtutes, ſanctis meritis ſuis ipſum deinceps inluſtrauere locum. Vnde & contigit, vt eo tempore Cella ſancti Genulfi cognominaretur ab incolis. Succedentibus verò temporibus, extiterunt intra Gallias incurſiones plurimæ Barbarorum, nec non & perſecutiones infidelium, quibus multæ, vt ſupradictum eſt, deſolatæ ſunt antiquæ Sanctorum memoriæ, ac penitus per multa tempora deſtitutæ.

CONTIGIT igitur aliquando, vt venerandæ memoriæ præfatus Mainardus Cœnobij Stradenſis Abbas conſilium haberet cum Fratribus, de Tranſlatione iam dicti Confeſſoris Chriſti Genulfi. Quibus idipſum omnibus inuicem ſentientibus, & huiuſmodi ſententiam amplectentibus: etiam ſuper hoc negotio Dominum Regem KAROLVM adire decreuerunt, vt quod futurum ex illo foret conſilio, illius celeberrimo fieret imperio. Aliquantis igitur aſſumptis Abba Fratribus, Aulam expetiit domni Regis Karoli. Cui cùm adſtitiſſet, & pro quibus ierat inti- XV.
C maſſet, cuius temporis, vel loci, ſeu authoritatis iſdem vir ſanctus fuerit, Rex ſciſcitatus eſt. De quibus cùm edoctus ab Abbate fuiſſet, libentiſſimè quod petebat conceſſit, & vt liberè faceret imperauit. Hoc ſanè præcipiens, vt ſancti quidem Præſulis Genulfi corpus Monaſterio transferret, beati verò Patris illius Geniti glebam remanere ſineret.

HIS igitur à Regali clementia conceſſis, accepta Abba remeandi licentia, regreditur ad propria, & ſe pro quibus ierat impetraſſe denunciat. Eo ergo Fratres exhilarati nuntio, auctoritate freti regia, Sanctorum Cellam adeunt deuoto cum obſequio. Quia verò minus quàm decebat eo tempore locus ipſe reuerentiæ habebatur, ideo res ipſa ſic ad habendum ipſius ſancti Confeſſoris corpus animos Fratrum accenderat. Oratorium ergo, quod in honore S. Petri ſacratum erat, ſunt ingreſſi, ſanctum inquirunt theſaurum. Sed ne tunc incertum foret, quemadmodum ſanctus vterque diſcerneretur, olim vt credi poteſt, huic futuræ Tranſlationi diſpoſitio prouiderat diuina. Nam vt in libello vitæ vel obitus eorum continetur, ſancti quidem Præſulis Genulfi corpus ad ingredientium dexteram, beati verò patris eius Geniti membra parte fuerant ſiniſtra locata. Igitur ea certitudine maximi pretij reperto munere, digna cum reuerentia ſanctum corpus geſtatorio Fratres imponunt, & ſic cum laudibus diuinis ad Monaſterium redeunt. In quo ſub die XII. Kalend. Iulij precioſum deponentes onus, ob tanti Confeſſo- XVI.

ris aduentum, hunc ipſum diem quotannis inſtituere celeberrimum atque ſolemnem. In quo deinceps loco multoties per hunc ſibi dilectiſſimum famulum multa ſanitatum miranda frequenter mortalibus largiri dignatus eſt Chriſtus, ad laudem & gloriam nominis ſui. A

XVII. Ea ſane tempeſtatate, grauiſſimis caſibus Galliarum ſunt detritæ prouinciæ. Decedente ſiquidem glorioſo Rege Karolo Caluo, Regni quoque eius à ſua celſitudine corruit ſtatus. Nullus namque poſt eum Imperium tenuit Romanorum. Eius filius Ludovicus agnomine Balbus ſolummodo Regnum obtinuit Francorum. Tunc Baioariorum ſurrexit Regnum, apud quos hactenus conſtat Imperium Romanorum. At verò Ludouico decedente Balbo, filius eius Karolus agnomine Minor poſt eum regnauit. Contra quem Franci coniurantes, eum de Regno expulerunt, & Odonem Aquitaniæ Ducem pro eo regnare conſtituerunt. Qui nec integris etiam in Regno duobus ſubſtitit annis. Cui filius ſucceſſit Arnulfus, in ipſo penè initio Regni ſui iam ſemiuiuus. His temporibus Vuillelmus Comes Aruernorum erat Dux Aquitanorum, qui Cluniacenſe fundauit Cœnobium. Sanctus quoque Geraldus vir magnæ ſanctitatis, ac præclaræ nobilitatis, ipſis temporibus claruit, qui Aureliacum Monaſterium conſtruxit. Tunc etiam Abo nobiliſſimus partium Princeps Biturigenſium Dolenſe Cœnobium ædificauit. Eo quoque tempore eruentæ acies in cœlo apparuerunt, ad præſagium excidij Regni vel Patriæ, iam tunc imminentis. Nam Karolus, quem Franci repulerant, reſumptis viribus, Regnum recepit. Sed iterum repulſus eſt, & Dux Robertus Rex conſtitutus eſt. Karolus ergo, ab Orhone Imperatore accito auxilio, prœlium cum Francis qui eum repulerant commiſit. Et victor exiſtens, Rotbertum interfecit, Regnúmque recepit. Poſtea verò, controuerſiis aduerſantium ſedatis, factiſque pactionibus, Vgoni filio Rotberti Ducatum conceſſit, ac deinceps Regnum obtinuit. B

XVIII. Sic itaque clandeſtino malo Francorum vacillante Regno, ab externis etiam Galliæ Nationibus affliguntur. Siquidem barbaries efferа Nortmannorum, quæ interiora Oceani Britannici Plagæ Septentrionalis incolere videbatur, nauali manu innumera de ſuis electa ingentis Pelagi Galliæ victum occupat limbum. Igitur ab ipſis incipiens oris, ac deindè cuncta peruadendo ſeſe diffundens: Occidentales Gallias, & maximè Neuſtriam & Aquitaniam depopulari cœpit. Idipſum verò multoties ſuperioribus annis adgreſſi fuerant Nortmanni. Sed eis belligeri viri Duces locorum ſæpiùs obſtiterant, & eorum frequentes impetus ſæpè Mauortia manu pepulerant. At ipſis etiam Ducibus inter ſe diuturno bello diſſidentibus, ac vario rerum euentu nunc iſtis nunc illis decidentibus: ita tellus nudata ſuis defenſoribus, perfacilè patuit externis peruaſoribus. Quorum inſania, per cuncta quà viſus ante ſui faciem erat feraliter incedens, obſiſtentes ſi qui fuerant interimere, victos captiuare, bona cuncta diripere, nulli mortalium parcere, diuina & humana ſuis ludibriis promiſcua habere, ſancta loca demoliri, cædibus, incendiis prorſus cuncta replere ſatagebat. Cùm verò iam per plurima Galliarum loca ſuæ crudelitatis exercuiſſent facinora, Biturigum etiam Pagum violenter affligere cœperunt. Iam dictus autem Cœnobij Stradenſis Abbas Mainardus cum Fratribus ſuis, hoſtili præcognito aduentu, apud prædictum ſancti Petri Monaſterium fugæ præſidium expetere decreuerat. Aſſumptis igitur omnibus quæ ſaluandi gratia ſecum ferenda cenſuerant, etiam beati Præſulis Genulfi corpus pariter ferri voluerunt. Cùm ergo cœptum iter vſque Biturigam peregiſſent ciuitatem, ecce ante eos dæmon per os hominis cœpit clamare, & dicere: » O ſancte Genulfe, num te effugere potero? Cur in his etiam locis me perſequeris? » Non tibi ſufficit quòd de Gedurnicenſi vrbe me expuliſti, & Cellam inhabitare » prohibuiſti? Heu me, ſancte Dei! Cùm itaque nequam ſpiritus huiuſmodi vocibus inſani hominis ore clamaſſet, ſine mora peruaſum reliquit hoſpitium. Ita meritis ſanctiſſimi Præſulis liberata perſona, geſtatoribus eius Dominum benedicentibus, plurimum lætitiæ contulit. Tandem igitur, ad diſpoſitum peruenientes locum, ſancti Petri videlicet Oratorium, Sancti oſſa ibi depoſuerunt, & omni cum diligentia ſeruare ſtuduerunt. C

XIX. Advenientes autem hoſtes ad Stradenſe Cœnobium, & tàm rebus quàm habitatoribus vacuum reperientes locum, quicquid reliquum fuit in ædibus

A ſlammis tradidêre voracibus. Sed reliquis circumpoſitis ædibus igne conſumptis,
ita totius Monaſterij fabrica, Domini Ieſu protegente virtute, reſtitit illæſa, vt in
ea nullius aduſtionis veſtigium appareret. Quod cernentes hoſtes, & virtutem
diuinam ſentientes, à loco receſſerunt, & ſuper vicini fluminis oram Duces eo-
rum circum ſe ſcrobibus actis aliquibus temporibus conſederunt: donec ab eis,
omnis circumquaque regio vaſtaretur. Itaque cùm per ſeptem annorum luſtra,
Neuſtriam & Aquitaniam deuaſtando, Aruernum vſque perueniſſent Normanni,
Rex Burgundiæ RADVLFVS, in auxilium euocatus ab Aquitanis, cum exer-
citu valido feſtinus occurrit eis. Commiſſóque prœlio cum eis, in loco qui dici-
tur ad Deſtrictios, Deo auxiliante Chriſtianis, penè vſque ad internecionem de-
leti ſunt Pagani,. & ab Aquitania fugati. Qui verò euadere potuerunt, in oris
Galliæ ſuper Oceanum, in vrbibus ſcilicet quas ipſi primo impetu ſuo deſolaue-
rant, eo pacto, permittente Francorum Rege, vt fierent Chriſtiani, reſederunt.
Quæ loca propter inhabitantes, nunc partim Nortmannia, partim Britannia di-
cuntur.

POSTQVAM igitur ille metus hoſtilis à Prouincia diſceſſit, mox ſancta beati XX.
Præſulis membra Srradenſi Monaſterio Fratrum reſtituere curauit deuotio. Er-
go remunerato loco ipſo de precioſo Reliquiarum ſacri corporis ipſius Confeſſo-
ris Chriſti theſauro, cum benedictione Fratrum ipſius Cœnobij Sanctorum pi-
B gnorum baiuli profecti ſunt. Venientes autem Niuernis, à ciuibus vrbis illius, ac
ſibi notis fidelibus reuerenter excepti ſunt. Ibi etiam à Clericis Epiſcopij ciuitatis
ipſius, necnon à Sanctimonialibus ibidem degentibus expetiri, vt eis vel aliquan-
tulam portionem de ſacro beati Præſulis corpore darent, vnam è coſtis eius illis
conceſſerunt. Quam cùm inter ſe Clerici ſiue Deo ſacratæ Virgines ſibimet exæ-
quando ſecuiſſent, mox ab vtriſque partibus, cruor ſtillauit. Admirantéſque qui
aderant, ſtupuerunt valdè: & verè viuentia coram Deo ſancti Confeſſoris merita
dignis laudibus attollebant. Inde quoque egreſſi, viam ſuam direxerunt ad terri-
torium, quod Sigalonium dicitur. Vbi poſt aliquot cùm perueniſſent dies, quo-
dam loco diuerſorium habuerunt, vbi poſt diſceſſum eorum circummanentes Pa-
genſes Eccleſiam in eiuſdem beati Confeſſoris honore fundauerunt, & nomine
conſecrauerunt. Ibi verò quantam gratiam ſuam Deus meritis huius beati Præ-
ſulis Genulfi terræ illius incolis præſtiterit, gratum memorare videtur. Cultores
ſiquidem agrorum circumiacentium votiuum ſibi fecerunt vſum, vt ſementis
tempore, portionem ſeminis quantum ſibi videretur, ad Eccleſiam ipſam quiſque
deferret, ac ſancto Confeſſori, ad vſus Sacerdotis qui diuina ibidem myſteria
celebraret, deuotus offerret: vt eius meritis eorum ſegetes vel à fulgure, & tem-
peſtatibus, ſiue aduerſis aëris corruptionibus, illæſæ ſeruarentur. Quorum piæ
deuotioni ſic pietas annuit Saluatoris, beato ſuffragante Patrono, vt ex tunc vſ-
C que nunc, in eodem voto perſeuerantibus, expetita quoque perſeueret ſalus.
Nonnulla quoque ſanitatum dona in eodem itinere per beatum Confeſſorem
confluentibus ad eum conlata ſunt, quibus ſæpè ſuos lætificauit, donec ad Mona-
ſterium proſperè ventum eſt. Interea iam tunc Mainardus exceſſerat Abba. Cui
etiam in prælatione vir ſtrenuus & vtilis, Monachus ſucceſſerat AMALRICVS.
Huic verò Amalrico, ſuiſque ſucceſſoribus, quidam vir claræ nobilitatis, Læta-
rius nomine, Monaſterium, quod in VVaſtinenſi pago ad honorem beati Baptiſtæ
Ioannis ac ſancti Genulfi Confeſſoris conſtruxerat, cum teſtamento ſemper poſ-
ſidendum delegauit. Illóque decedente, ſucceſſit AYMO, qui præceſſor exti-
tit AERICO. Hic poſt illa Nortmannica tempora, proprius Cœnobio præfuit
Stradenſi. Obeunte Aërico, ſucceſſit ELAS, qui vſque ad noſtrorum tempora
maiorum longæuus permanſit.

POST aliquot iterum annos, accidit vt hæc ipſa Regio Hungarorum quate- XXI.
retur incurſibus. Quæ res vulgata, Cœnobialium Stradenſis Cœnobij non mini-
mum perterruit corda. Prouidentes itaque ſibi, caſtrum quoddam quod Lucas
vocitatur, ad ſui præſidium, in ea neceſſitate petierunt. Illuc itaque Fratres ſeſe
cum ſuis, ac etiam cum beati Præſulis Genulfi corpore conferentes, illius tempo-
re metus, eo ſancta Confeſſoris ſeruata ſunt membra. Sed poſtquam & ille hoſtium
tepuit feruor, redire Fratres ad Monaſterium cum ſacris decreuerunt reliquiis.
Ergo cœptum iter illis peragentibus, ecce ſubitò nubium denſitate cœli facies

obumbratur. Anxiari Fratres & ſanctarum Reliquiarum geruli cœpêre, futuræ A
tædio pluuiæ. Tum deinde largiſſimis prouentibus imbribus, vehemens inundatio ſuperficiem replebat terræ. Sed manifeſtè diuinæ complacuit clementiæ, pia ſancti Confeſſoris declarare tunc merita. Nam à tantæ inundationis violentia ita ſanctum corpus eiúſque geruli cœleſti ſunt virtute protecti, vt nihil omninò ſuper eos pluuiæ ceciderit. Sic meritis magni Præſulis ab eo releuati tædio, cum exultatione magnificantes Dominum ad Monaſterium peruenerunt.

XXII. Alia nihilominus Hungarorum incurſione, quæ biennio poſt primam contigit, ad proximam ab Occidentali plaga munitionem, ſancti Confeſſoris delatæ ſunt reliquiæ. Qua etiam decedente perturbatione, ſancta membra Fratres nauigio imponunt, & per Agnerem fluuium ſuperius ad Monaſterium remigare cœperunt. Quibus cum gaudio aſcendentibus, exclamauit vnus ex nauigantibus:
» Sancte Genulfe, certè ſi velles, ſeruis tuis cibos dare poſſes. Nec mora, piſcis non paruæ quantitatis, quem Squillam dicimus, à profundo gurgitis emerſus, ſaltu ſe in naui præcipitauit. Admirantes gratulantur nautæ, ſic citiſſimè ſanctum Confeſſorem ſuis adeſſe fidelibus. Sicque lætiſſimis animis ad Monaſterium reditum eſt. ---

XXVI. At vero Karolo decedente Minore, Lvdovicvs filius eius regnauit. B
Huius filij fuêre Lotharius & Karolus. Lotharivs poſt patrem regnauit; & à Regina ſua veneno extinctus eſt. Cuius filius Lvdovicvs, vno tantum ſuperuiuens anno, & ipſe potu malefico periit. Patruus autem eius Karolvs, cùm poſt eum regnare voluiſſet, à Francis eiectus eſt. Et Vgo Dux filius Hugonis Ducis, Rex à Franciſ eleuatus eſt. Karolus autem captus in Senletenſi vrbe, in carcere truſus eſt. Ibique genuit Lvdovicvm & Karolvm, & mortuus eſt. Et expulſi ſunt filij eius à Francis, & erant morantes apud Imperatorem Romanorum. Ita Francorum Regum ſecunda deficiente linea, Regnum in tertiam tranſlatum eſt. In qua quidem primus extitit Robertvs, qui à Karolo Minore interfectus eſt, ſicut ſuperiùs dictum eſt. Secundus verò, filius filij eius, præfatus Vgo, qui Magnvs agnominatus eſt, qui etiam Eccleſiæ Dei clementiſſimus defenſor fuit.

XXVII. Hvivs ergo Magni primò Ducis, poſtea Regis Vgonis temporibus, quidam Optimates nobiliſſimi Pictauorum, in eo loco vbi Cœnobium beati Sigiranni extat Abbatis, munitionem ædificauerunt, ac firmiſſimè munierunt. Hoc primas contigui caſtri, quod ad Orientalem Stradenſis Cœnobij plagam ſitum eſt, admodum grauiter ferens, præſumptionem eorum omninò diſſultum iri feſtinabat. Igitur ob id negotij memoratum adiens Ducem Francorum, eius ad hoc ſuffragia poſtulabat. Qui eius rogatui fauens, coactiſque militum millibus quamplurimis, quo fuerat expetitus, exercitum ducere cœpit. Itaque, cùm ad Stradenſis Mo- C
naſterij vicinia peruentum fuiſſet, ibidem Franci caſtrametantes, fixêre tentoria. Inopinato metu turbati ruricolæ, primo ſuſpicabantur barbaras nationes, veluti ſuperioribus ſolitæ fuerant temporibus, ſuperueniſſe: ſed cernentes eos nihil inſiſtere prædæ, quod illi callidè fecêre, iam paulominus mali ſuſpicabiles habebantur. Sed poſtero die caſtra mouentes, quicquid vſquam victui neceſſarium, quæcumque fuerant oportuna reperta, futuræ parantes obſidioni, cuncta inuadere, rapere, ſecúmque ducere cœpêre. Tollitur in cœlum vulgi mœrentis clamor, Saluatorem Chriſtum inuocantis, & ſancti Præſulis Genulfi auxilium deprecantis. Adfuit illicò miſeris miſeratio Saluatoris, per meritum ſancti Confeſſoris. Nam hi qui debita vel propinqua Cœnobij loca deprædati fuerant, ita cœleſti ſunt vltione percuſſi, vt eorum alios oculorum lumine mulctatos, alios verò neruorum contractione miſero cerneres corpore debilitatos. Huius ergo cœleſtis animaduerſionis opinio eùm ad aures vſque prædicti Principis perlata fuiſſet, rem ſciſcitatus & edoctus, confeſtim primarios exercitus ſui plurimos è latere ſuo direxit ad locum, qui ſuos à peruaſione rerum dominationis ipſius loci, vel ad eum confugientium, omninò prohiberent, & in eos, ſi nollent, etiam vindicarent. Qui cùm veniſſent, vnum è ſociis elegerunt, qui toto deinceps illius obſidionis tempore, Monaſterij rebus tutamento fieret. Illi autem prædicti miſerabiles, diuino mulctati iudicio, Monaſterij limina coram cunctis expetentes, reatus ſui veniam & ſancti Confeſſoris Genulfi auxilia ſupplicabant. Omnipotens verò

A Deus, notam ſemper faciens in populis virtutem ſuam, ita ſancti Patris Genulfi merita declarauit, vt omnes continuò priſtinæ redderet ſanitati. Ipſe verò Dux Vgo, cum Principibus exercitus ſui, locum ipſum & Fratres qui ſub Patre religioſo viuebant Elia, ex eo maxima veneratione coluit ſemper.

Cvm verò memoratus Dux, aſſumpto iam Regno, ad vrbem Pictauam exercitum duceret, VVillelmo Comite, propter abiectionem Karoli, & iniuſtam vt videbatur aſſumptionem Regni, ei nolente ſubdi: pars exercitus eius per vicum prædicti Cœnobij Stradenſis tranſitum habuit. Ceteris pertranſeuntibus, vnus ex exercitu duos cuidam pauperculæ rapuit panes. Exclamare mulier, & ſanctiſſimum cœpit inuocare Genulfum. Nec mora, puſillum progreſſus eques, illius corruit equus, grauitérque colliſus inutilis effectus eſt. Ipſe autem mox cæcitate captus eſt. Interea commilitones, collegæ ſui reatum cognoſcentes, ociùs ad Monaſterium cum eo repedarunt. Confitetur ille delictum ſuum, veniam culpæ coram Sancto depoſcit. Adfuit & mulier, cui damnum intulerat. Quam ille iuxta modum culpæ digna ſatisfactione placauit. Tum deinde verbera profert, & omnimodis precibus inſtat, vt his excruciato corpore, ab illo cœleſtis vindictæ vinculo ſolueretur. Fratribus autem & fidelibus qui aderant Saluatorem noſtrum orantibus, & beati Præſulis Genulfi ſuffragia pro miſero poſcentibus: illicò lucis ei gaudia reparantur, exilarantur adſtantes tantæ præſentiâ virtutis, benedicentes Chriſtum, qui ſemper eſt mirabilis in Sanctis ſuis. Milites verò cum ſuo illo B ſocio vota Deo gratiarum & ſancto Confeſſori ſoluentes, quo decreuerant abiêre gaudentes. XXVII.

 A

CHRONICA SCRIPTORVM

ALIQVOT GERMANORVM,

IN QVIBVS DE FRANCORVM ET Alamannorum rebus promiſcuè agitur. B

CHRONICON BREVE IN MONASTERIO SANCTI GALLI SCRIPTVM.

Ab anno CHRISTI DCCXLVIII. vſque ad annum DCCCCXXVI.

Ex MS. Exemplari Iacobi Sirmondi Societatis Ieſu.

PIPINVS. ANNO DCCXLVIII. Hotbertus interfectus eſt, & Griſo in Saxonia.

DCCXLIX. Franci in Saxonia, & Griſo in Bauguaria.

750. DCCL. Franci in Bauguaria, & Griſo.

DCCLI. PIPINVS Rex eleuatus. Res Eccleſiarum deſeriptas atque diuiſas Baldebertus Epiſcopus benedixit. Zacharias Papa defunctus. Stephanus electus & percuſſus. Alter Stephanus electus atque conſecratus, & Landfridus mortuus.

DCCLII. Pipinus in Saxonia. Griſo in Francia ingreſſus, qui & interfectus. C

DCCLIII. Stephanus Papa in Franciam venit. Pipinus Rex cum exercitu Francorum ſuper Longobardos, receptas res S. Petri reuerſus eſt ad ſedem ſuam. & Carlomann rediit, qui detentus. Et dominus Bonifacius Epiſcopus in prædicatione Friſiæ perrexit, vitam temporalem in martyrio finiuit.

DCCLIV. Venit Daſilo ad Martyris* Campum.

* Magij Campum.

DCCLV. Franci iterum in Longobardia, cum exercitu dominus Romanus tranſiuit, & Haiſtulfus mortuus.

DCCLVI. Papa Stephanus defunctus.

DCCLVII. Venit organa in Franciam.

DCCLVIII. Rex Pipinus in Saxoniam ingreditur.

DCCLIX. Quieuerunt.

760. DCCLX. Rex Pipinus cum exercitu in Aquitaniam.

DCCLXI. Rex Pipinus iterum in VVaſconiam, vſque ad Limodiam ciuitatem.

DCCLXII. Rex Pipinus iterum in Equitaniam. Bituricam conquiſiuit. Hadelbertus ordinatus.

DCCLXIII.

DCCLXIV. Hiems grandis & dura.

DCCLXV.

A DCCLXVI. Pipinus conquiſiuit Limodiam.

DCCLXVII. Paulus Papa obiit. Pipinus Toloſam perrexit.

DCCLXVIII. Pipinus obiit VIII. Kalend. Octobr. VVaifarius antè occiſus.

DCCLXIX.

DCCLXX. 770.

DCCLXXI. KARLOMANNVS Rex obiit II. Nonas Decembris. CAROLVS

DCCLXXII. Franci in Saxoniam cum CAROLO Rege. MAGNVS.

DCCLXXIII. Magi campus ad Genua, & Rex Carolus in Longobardia.

DCCLXXIV. Paueia ciuitas conquiſita, & Rex Deſiderius & Anſa vxor eius pariter exiliati ſunt. Haribertus Abba obiit, & Anicho ordinatus. & Carolus ad Romam peruenit.

DCCLXXV. Magi campus ad Duram, & Carolus Rex in Saxoniam.

DCCLXXVI. Carolus Rex in Italiam interfecto Rothgauro, & præterea Magi campus ad VVormatia, & inde in Saxonia, iam ſine bello.

DCCLXXVII. Magi campus ad Paderbrunna.

DCCLXXVIII. Karolus in Spania, & Saxones in Francia.

DCCLXXIX. Magi campus ad Vra, & Franci in Saxonia abſque bello. Fames magna, & mortalitas in Francia.

B DCCLXXX. Franci in Saxonia, deinde ad Romam. 780.

DCCLXXXI. Carolus reuerſus de Roma, Pipino baptizato: & habuit Magi campum ad VVormacia.

DCCLXXXII. Rex Carolus cum Francis ad Libram abſque bello, & poſtea Saxones. Et quoſdam Saxones de Francis occiſi. & iterum Franci ſuper Saxones.

DCCLXXXIII. Carolus Rex iterum in Saxonia cæde facta terram deuaſtauit. Hildegardis Regina obiit II. Calend. Maias.

DCCLXXXIV. Rex ad Lippiam tranſiuit Rhenum, & deuaſtauit Saxones.

DCCLXXXV. Rex Carolus in Eriſpurg reſedit, & Saxones in pace conquiſiuit.

DCCLXXXVI. Turinci deprehenſi & detenti. Rex Carolus VVormacia reſedit, poſtea Romam peruenit. Deinde ad S. Benedicti, & ad Capuam. & cruces in veſtibus apparuerunt.

DCCLXXXVII. Carolus de Roma reuertens ad Paueiam, & exinde duxit Longobardos & exiliauit eos in Francia, & reſedit per Alemanniam in fines Baugauriorum. & ibi Dux Daſilo reddidit ei ipſam patriam, & dedit ei filium ſuum Theodonem obſidem.

DCCLXXXVIII. Daſilo venit ad Inguilhaim ad dominum Regem, & poſt eum vxor eius ibidem: & ille comam capitis depoſuit, & vterque cum filiis eorum exiliati ſunt. & Boioaria capta eſt.

DCCLXXXIX. Carolus Rex cum exercitu Francorum perrexit in Sclanos, hoc eſt in VVilcia, & conquiſiuit ipſam patriam cum Rege ipſo nomine Tragovvit,

C & reuerſus eſt cum pace.

DCCXC. Carolus Rex commoto exercitu magno Francorum & Saxonum atque Sclauorum, perrexit in regionem VVandalorum, terram deuaſtauit, & cum præda reuerſus eſt in pace. Algiramus & Suidbertus de hac luce migrauerunt. 790.

DCCXCI. Carolus Rex Hunnorum Regnum vaſtat.

DCCXCII. Rex Carolus Regeneſpurc. Saxones & Friſones mentiti ſunt. & Pipinus comam capitis depoſuit, & quoſdam de Francis occiſi & ſuſpenſi propter conſilium peſſimum quod fecerunt ſuper Carolum Regem. & Foſſatum iuſſit facere.

DCCXCIII. VVillihelmus pugnauit contra Sarracenos ad Narbona, & perdidit ibi multos homines, & occidit vnum Regem ex ipſis cum multitudine Sarracenorum. & Gerho Epiſcopo Muarbach Monaſterium datum.

DCCXCIV. Carolus iterum in Saxonia, & ipſi Saxones venerunt obuiam illi, & promiſerunt fidelitatem, & poſtea mentiti ſunt.

DCCXCV. Iterum Rex Carolus cum magno exercitu Francorum in Saxonia, terram deuaſtauit, & ipſos conquiſiuit, & exinde adduxit obſides DCCLXX. & reuerſus, cùm ..... Vandali conquiſiti ſunt. & .... otanus Dux de Pannonia venit ad Carolum Regem ad Achar, & ſeipſum dedit, & patriam quam habebat, & ipſe baptizatus, & omnes qui cum eo venerant, & reuerſus cum pace & honore in patriã ſuam. Adrianus Papa defunctus VII. Cal. Ian. & Leo electus atq; conſecratus.

CAROLVS MAGNVS. DCCXCVI. Carolus Rex in Saxonia, cum magno exercitu Francorum terram deuaſtauit, & cum præda magna reuerſus ad propria. Et Pipinus Rex Longobardorum cum ipſis Longobardis & Bauguariis perrexit in regionem VVandalorum. Et ipſi VVandali venerunt obuiam ipſi, & tradiderunt patriam atque Principatum eorum Pipino Regi atque Francis. & Rex Pipinus reuerſus eſt cum pace & theſauro magno in Franciam ad patrem ſuum Carolum Regem, ad Palatium quod dicitur Aquas. A

797. DCCXCVII. Carolus Rex cum magno exercitu Francorum in Saxonia terram deuaſtauit, & cum pace reuerſus eſt in Franciam ad Aquas. & iterum cum exercitu in Saxonia cum omni domo ſua. & ibi reſedit hybernum totum. Pipinus cum Baguariis, & quoſdam de Longobardis ſuper Sclauos terram deuaſtauit, & cum pace reuerſus eſt ad patrem ſuum dominum Regem Carolum. Ludouicus in Spania cum exercitu magno, & abſque bello reuerſus eſt ad propria. Ericus cum quibuſdam Francis & Longobardis in VVandalis prœlium commiſit, victoriam cepit, terram ipſam cum dominatione domini Regis Caroli conquiſiuit.

DCCXCVIII. Iterum Rex Carolus in Saxonia cum magno exercitu Francorum, & conquiſiuit illos, & exinde adduxit obſides innumerabiles, & reuerſus eſt cum pace. VVandali mentiti ſunt, & quoſdam de Saxonis. Imma defunctus eſt.

DCCXCIX. Kerold occiditur.

DCCC.

DCCCI. B

802. DCCCII. Egino Veronenſis Epiſcopus obiit.

DCCCIII.

DCCCIV.

DCCCV.

DCCCVI. Hatto VValdoni ſucceſſit.

DCCCVII.

DCCCVIII.

DCCCIX.

810. DCCCX. Leo Papa obiit.

DCCCXI. Hatto Epiſcopus ſuper mare tranſiuit.

DCCCXII.

DCCCXIII. Egino Conſtantienſis Epiſcopus obiit.

LVDOVICVS PIVS. DCCCXIV. Carolus Imperator obiit. Ann. I. LVDOVICI Imperatoris.

DCCCXV.

DCCCXVI. Bernhardus Rex.

DCCCXVII.

DCCCXVIII.

DCCCXIX.

DCCCXX. C

DCCCXXI.

822. DCCCXXII. Hattoni Erlaboldus ſucceſſit.

DCCCXXIII.

DCCCXXIV. VVetinus Monachus obiit.

DCCCXXV.

DCCCXXVI.

DCCCXXVII.

DCCCXXVIII.

DCCCXXIX.

830. DCCCXXX. Initium Baſilicæ S. Galli. Corpora ſanctorum Valentis & ...... Augiam deuenerunt.

DCCCXXXI.

DCCCXXXII.

DCCCXXXIII. Francorum dedecus.

DCCCXXXIV.

DCCCXXXV. Dedicatio Baſilicæ S. Galli.

DCCCXXXVI. Hatto Epiſcopus obiit.

DCCCXXXVII. Betvvicus Abbas conſtituitur.

DCCCXXXVIII.

A DCCCXXXVIII. Puoto Diaconus de Palatio lapſus eſt in Iudaiſmum inter octauam & nonam horam in vigilia Aſcenſionis Domini.
DCCCXXXIX. K. R. oritur.
DCCCXL. Ludouicus Imperator obiit. & eclypſis Solis III. Non. Maij.
DCCCXLI. Primus annus LOTHARII Imp. Bellum trium fratrum. LOTHARIVS IMP.
DCCCXLII. Diuiſio Regni inchoata.
DCCCXLIII. IVDITTA Regina obiit. Pax facta inter illos.
DCCCXLIV.
DCCCXLV.
DCCCXLVI. Reginbertus obiit.
DCCCXLVII. Tatto & Erlaboldus obierunt.
DCCCXLVIII.
DCCCXLIX. Terræmotus. VValachfredus obiit.
DCCCL.
DCCCLI.
DCCCLII.
DCCCLIII.
DCCCLIV. Hatto obiit.
DCCCLV.
B DCCCLVI. Leo Papa. Lotharius Imper. Tueago & Rabanus obierunt. 856.
DCCCLVII. Ludouici Regis filia HILDEKAR obiit.
DCCCLVIII. Folchvvinus Abbas obiit.
DCCCLIX.
DCCCLX. Hiems magna & mortalitas animalium.
DCCCLXI. Fames validiſſima. Meginradus Heremita martyrizatus.
DCCCLXII.
DCCCLXIII. Gens Hunnorum Chriſtianitatis nomen aggreſſa eſt.
DCCCLXIV. Ebachard, Liutolf, Erchanker, Liutfrid, Ruddolf, Regni Principes, obierunt. 864.
DCCCLXV. Putehard, & alij quamplurimi obierunt. Adalvvinus paſtoralem curam ſuſcepit.
DCCCLXVI. Caroli Regis ſoror IRMANGART obiit.
DCCCLXVII. Terræmotus. Papa Nicolaus obiit. & nimia ſuperfluitas imbrium.
DCCCLXVIII. Stella cometis. Fames & mortalitas hominum & animantium.
DCCCLXIX. Lotharius Rex de Campania veniens in Placentia obiit.
DCCCLXX. Raſſucius Dux à LVDOVICO Rege Germaniæ, & Soltanus ab Imperatore capti ſunt LVDOVICO Rege Longobardorum. 870.
DCCCLXXI. Salomon Epiſcopus obiit. Ludouicus & Carolus cum patre pacificati ſunt, data Retia Carolo. LVDOVICVS II.
C DCCCLXXII. Crimoldus Abbas obiit.
DCCCLXXIII.
DCCCLXXIV. Altfridus, Rattoldus, Ermerocus, Epiſcopi; Pernoldus Comes, obierunt.
DCCCLXXV. LVDOVICVS Imp. filius Lotharij in Italia obiit.
DCCCLXXVI. HEMMA Regina, & CAROLOMANNVS filius Lotharij obierunt. & Ludouicus Pius Rex Germaniæ defunctus.
DCCCLXXVII. BERCHTA filia Regis obiit.
DCCCLXXVIII. CAROLVS Imp. de Gallia obiit.
DCCCLXXIX. LVDOVICVS Rex de Gallia filius Caroli obiit.
DCCCLXXX. CAROLOMANNVS Rex Boioariorum filius Ludouici Regis Germanorum obiit. 880.
DCCCLXXXI. CAROLVS Imp. à Ioanne Papa benedicitur, & in Italiã ingreditur. CAROLVS III.
DCCCLXXXII. CAROLVS Imp. gubernacula Regni Francorum ſuſcepit.
DCCCLXXXIII.
DCCCLXXXIV.
DCCCLXXXV. VValdo Epiſcopus effectus.
DCCCLXXXVI.
DCCCLXXXVII.

ARNVLPVS. DCCCLXXXVIII. Carolus Imp. à Regno depoſitus eſt. ARNOLPHVS in Regnum eleuatur. A

DCCCLXXXIX. Luitpertus Archiepiſcopus obijt.

890. DCCCXC. Salomon Abba efficitur.

DCCCXCI. Ipſe Epiſcopali honore coronatur. Radaſpona igni crematur.

DCCCXCII. Arnolphus Rex contra Marauenſes pergebat.

DCCCXCIII.

DCCCXCIV. Arnolfus Rex Italiam cepit, ſimul & Burgundiam.

DCCCXCV.

DCCCXCVI. Arnolfus Romam veniens efficitur Imperator.

DCCCXCVII.

DCCCXCVIII.

DCCCXCIX. Vngri Italiam inuaſerunt, & Longobardos bello vicerunt.

LVDOVICVS. DCCCC. Arnolfus Imp. obiit. LVDOVICVS filius eius in Regnum eleuatur. Norici eum Vngris pugnauerunt, & partem ex eis occiderunt.

981. DCCCCI. Zuuentibold Rex à ſuis interficitur.

DCCCCII. Vngares à Baioariis ad prandium vocati plures occiduntur. & terræmotus per loca. B

DCCCCIII. Reginh...... perint, & Keth.... germani tres occiduntur.

DCCCCIV.

DCCCCV.

DCCCCVI. VValdo Epiſcopus obiit.

DCCCCVII.

DCCCCVIII. Baiouariorum omnis exercitus ab Hungaris occiditur.

DCCCCIX. Vngri in Alamanniam.

910. DCCCCX. Vngri cum Alamannis & Francis pugnauerunt, eóſque vicerunt. Sed & Norici partem ex eis occiderunt. Adelbero obiit.

CONRADVS. DCCCCXI. Ludouicus filius Arnolfi Regis moritur. CONRADVS Regnũ accepit.

DCCCCXII. Conradus Monaſterium ſancti Galli adiit, & illic regaliter ſuſceptus eſt. Ipſo anno Francos, qui dicuntur Lotharingi, hoſtiliter inuaſit.

DCCCCXIII. Item Conradus cum exercitu Regnum Lotharingorum ingreſſus eſt. Diſcordia cœpta inter Regem & Erchangerum. Vngri in Alamanniam, quibus per Bauariam redeuntibus, Arnolphus filius Liupoldi, & Erchanger, cum Perahtoldo, & ..... Adalrico, eum eis pugnauerunt, & eos ſuperarunt. Ipſo anno Erchanger cum Rege pacificatus eſt, cuius ſororem Liupuldi relictam Rex quaſi pacis obſidem in matrimonium accepit.

DCCCCXIV. Item Conradus venit in Alamanniam. Erchanger hoſtili manu ſuper Epiſcopum Salomonem venit, & eum comprehendit. Ipſo anno idem Erchanger apud caſtellum Ouſfridinga à Rege comprehenſus, & in exilium miſſus eſt. mox etiam Purchardus iunior contra Regem cœpit rebellare, & propriam ſuam patriam deuaſtare. C

DCCCCXV. Conradus caſtellum Tuixl obſedit, & Henrico Saxonum Duce Franciam inuadente regreditur. Erchanger de exilio reuerſus cum Purchardo & Peratholdo eum ceteris patriotis ſuis pugnauit, & eos apud VValavvis vicit. & Dux eorum effectus eſt.

915. DCCCCXVI. Erchinger, Parthold, & Luitfrid, occiduntur doloſè. & item Purchardus rebellauit.

DCCCCXVII. Arnulfus cum Bauariis rebellauit.

DCCCCXVIII. Conradus obiit.

DCCCCXIX.

DCCCCXX.

921. DCCCCXXI. In IV. feria ante Paſcha Romæ iuxta altare S. Petri † crucifixi imago Chriſti, quando paſſio ipſius legebatur, aſtante omni populo, & palam cernente, lacrymata eſt; ita vt lacrymæ ſtillantes ad inſtar riui in pauimento manarent, à tergo verò eiuſdem imaginis ſudæ æquè in terram currebat.

DCCCCXXII.

DCCCCXXIII.

DCCCCXXIV.

DCCCCXXV.

A DCCCCXXVI. Purchardus in Italia fugiens Longobardos, de equo lapſus breui momenro vitam finiuit quarto pòſt die, id eſt VI. Nonat. Maij feria II. Vngari Monaſterium S. Galli omni humano ſolatio deſtitutum inuadunt. Ipſis autem patronis noſtris, beatiſſimo videlicet Gallo & Othomaro, per ſe ſolos prædium ſuum victorioſiſſimè tuentibus, haud grandi & non intolerabili læſione loci rerúmque receſſère.

HEPIDANNI MONACHI
SANCTI GALLI
ANNALES BREVES.

Ab anno CHRISTI DCCVIIII. vſque ad annum M. XLIIII.

B *Ex Tomo I. Alamannicarum Rerum Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.*

ANNO DCCIX. Hiems duta. Gothefridus Dux mottuus eſt. 709.

DCCX. Annus durus, & deficiens fructus.

DCCXII. Aquæ inundauerunt valdè.

DCCXIV. PIPINVS Maior-domus defunctus eſt. KAROLVS filius in Maior-domatu ſuccedit, cognomento MARTELLVS.

DCCXV. Karolus Alamanniam rebellantem domat, Liutfrido Duce eotum ſuperato. Cuius filius Thietpaldus S. Pirminium pepulit.

DCCXVIII. Vaſtauit Karolus Saxoniam plaga magna.

DCCXX. Pugnauit Karolus contra Saxones. 720.

Abbas hoc noſter Othmarus ponitur annò.

DCCXXI. Eiecit Theudo Sarracenos de Æquitania.

DCCXXII. Magna fertilitas.

DCCXXIV. Beatus Pirminius primò venit in Augiam à Gregorio II. in Germaniam miſſus, quemadmodum & Bonifacius, ante Vunifridus dictus, natione Anglus.

DCCXXV. Sarraceni venetunt ptimitus.

DCCXXXI. Bearus Beda Preſbytet obiit. 731.

DCCXXXII. Karolus pugnauit contra Sarracenos ad Pictauis diè Sabbato.

DCCXXXVII. Karolus pugnauit contta Sattacenos in Gotia in die Dominica.

C DCCXL. Karolus mortuus.

DCCXLIII. KARLOMANNVS & PIPINVS in Saxonia. Iſte Katlomannus Alamanniam etiam afflixit.

DCCXLV. Karlomannus iuit ad Romam, & ob honorem Dei omiſſis ſecularis pompæ delitiis, comam capitis ſui depoſuit, & ſuo germano Pipino Regni gubernacula reliquit.

DCCXLVI. Sidonius Epiſcopus Conſtantienſis Eccleſiæ, & Abbas Augiæ, beatum Othmatum in Synodo de adulterio accuſatum damnauit, mox miſſum in exilium.

DCCXLIX. Pipinus in Saxonia.

DCCLI. Stephanus Papa in Franciam venit. Domnus Bonefacius Epiſcopus in prædicatione Phriſiam perrexit, vitam temporalem in martyrio finiuit. 751.

DCCLII. Sanctus Bonifacius Epiſcopus martyrio coronatur, & domnus Pipinus per auctoritatem Srephani Romani Pontificis, depoſito ac detonſo Rege Hildrico, qui à bapriſmo alio nomine vocitatus eſt Danihel, ex Præfecto Palatij Rex conſtitutus eſt, & cum exercitu Francotum Italiam ingreditur, & teceptis rebus ſancti Petri teuerſus eſt ad Sedem ſuam.

DCCLIII. Franci iterum in Langobardiam cum exercitu. A

DCCLIV. Papa Stephanus defunctus.

DCCLV. Venit organa in Franciam.

DCCLVI. Rex Pipinus Saxoniam ingreditur.

DCCLVIII. Rex Pipinus cum exercitu in Æquitaniam. VVarinus & Ruodhardus beatum & ſanctum virum Othmarum multis iniuriis affligebant: ipſe verò plenus dierum, plenus etiam ſanctitate meritorum, de anguſtiis huius vitæ eripitur, atque in inſula Rheni fluminis, quæ vocatur Stein, ſepultus eſt. Eo ipſo anno Iohannes Epiſcopus adminiſtrationem Cœnobij noſtri per vim ſuſcepit.

DCCLIX. Pipinus iterum in VVaſconiam vſque ad Limodiam ciuitatem.

760. DCCLX. Rex Pipinus iterum in Æquitaniam, Bitturicam conquiſiuit.

DCCLXII. Hiems grandis & dura.

DCCLXIV. Pipinus conquiſiuit Limodiam.

DCCLXV. Pipinus Toloſam perrexit.

DCCLXVI. Pipinus obiit IX. Kalend. Octobris.

DCCLXVII. KAROLVS & frater KARLOMANNVS regnare cœperunt.

DCCLXVIII. Tranſlatio ſancti Othmari Abbatis de Inſula Rheni ad Monaſterium ſancti Galli.

DCCLXIX. Karlomannus Rex obiit II. Non. Decembris.

770. DCCLXX. Franci in Saxonia cum Karolo Rege. B

DCCLXXI. Karolus in Langobardia.

DCCLXXII. Paucia ciuitas conquiſita, & Rex Deſiderius & Anſa vxor eius pariter exiliati ſunt ad Corbeiam. & ibi Deſiderius in vigiliis, & orationibus, & ieiuniis, & multis bonis operibus permanſit vſque ad diem obitus ſui. Karolus peruenit ad Romam.

DCCLXXIII. Karolus in Saxonia.

DCCLXXIV. Karolus Rex in Italiam, & indè in Saxoniam iam ſine bello.

DCCLXXVI. Karolus Rex in Hiſpaniam, & Saxones in Franciam.

DCCLXXVIII. Franci in Saxonia ſine bello. Fames magna & mortalitas in Francia. Rautpertus Abba conſtituitur.

DCCLXXIX. Karolus in Saxoniam, deindè ad Romam. Rautpertus moritur. VValdo Abbas conſtituitur.

780. DCCLXXX. Karolus reuerſus eſt de Roma, Pipino baptizato.

DCCLXXXI. Rex Karolus cum Francis ad Lippiam abſque bello. & poſtea Saxones mentiti ſunt, & quoſdam de Francis occiderunt. & iterum Franci ſuper Saxones. VValdo moritur. VVerdo Abbas conſtituitur.

DCCLXXXII. Karolus Rex ad Lippiam tranſiuit Rhenum, & deuaſtauit Saxones.

DCCLXXXIII. Rex Karolus Merſpurch reſedit, & Saxones in pace conquiſiuit.

DCCLXXXIV. Karolus Romam venit, deinde ad ſancti Benedicti Monaſterium, & ad Capuam. & cruces in veſtibus apparuerunt. C

DCCLXXXV. Karolus de Roma veniens ad Pauciam, & exindè duxit Langobardos, & exiliauit eos in Francia, & reſedit VVormaciam, & exinde perrexit per Alamanniam in fines Bauuariorum. & ibi Dux Daſſilo reddidit ei ipſam patriam, & dedit ei filium ſuum Theodonem obſidem.

DCCLXXXIX. Karolus Rex Regnum Hunorum vaſtat.

790. DCCXC. Rex Karolus Regeneſpurch reſedit, & Pipinus comam capitis depoſuit, & quidam de Francis occiſi ſunt & ſuſpenſi, propter conſilium quod fecerunt ſuper Karolum.

DCCXCI. VVilhelmus pugnauit cum Sarracenis ad Narbonam, & perdidit ibi multos homines, & occidit vnum Regem ex ipſis cum multitudine Sarracenorum.

DCCXCII. Karolus iterum in Saxoniam, & ipſi Saxones venerunt obuiam illi, & promiſerunt fidelitatem, & poſtea mentiti ſunt.

DCCXCIII. Iterum Rex Karolus cum magno exercitu Francorum in Saxonia terram deuaſtauit, & ipſam conquiſiuit, & exindè adduxit obſides LXX. & reuerſus eſt cum pace. VVandali conquiſiti ſunt, & Zotanus Dux de Pannonia venit

A ad Karolum Regem ad Aquaſgrani, & ſeipſum dedit & patriam, quam habebat, & ipſe baptizatus eſt, & omnes qui eum eo venerant, & reuerſus eſt eum pace & honore in patriam ſuam.

DCCXCIV. Karolus Rex in Saxoniam cum magno exercitu terram deuaſtauit, & eum præda magna reuerſus eſt ad propria.

DCCXCVII. Iterum Karolus in Saxoniam venit, terram deuaſtauit, & cum pace reuerſus eſt in Franciam ad Aquas: & iterum cum exercitu in Saxoniam eum omnimoda domo ſua, & reſedit ibi hibernum totum.

DCCXCVIII. Karolus Rex in Saxoniam, & conquiſiuit illos, & exindè adduxit obſides innumerabiles, & reuerſus eſt eum pace.

DCCXCIX. Kerolth occiditur.

DCCC.

Octingenteſimus primus, KAROLVS Imperator factus, & Magnus cognominatus. 801.

DCCCII. Heito Epiſcopus in conſilio Karoli clarus habetur.

DCCCX. Heito Epiſcopus ſuper mare tranſiuit.

DCCCXI. VVerdo Abba obiit. VVolfleoz Abba conſtituitur.

DCCCXIV. Karolus Imperator obiit. Annus I. LVDOVICI Imperatoris.

DCCCXV. Cuapertus Abba conſtituitur.

B DCCCXVIII. Sedulius Scottus clarus habetur.

DCCCXX. Heigo Epiſcopus in Augia militat. 820.

DCCCXXIII. VVetinus Monachus de Augia obiit.

DCCCXXIX. Initium Baſilicæ S. Galli, & tranſlatio S. Othmari de eadem Eccleſia in Baſilicam S. Petri Apoſtoli. Vnde verſus Notkeri Balbuli.

Iuſtitiæ Gozbertus heros fratris VVinihardi
Artibus eximiis faſces portantibus omnes
Pauperibus Monachis lapidum, calciſque, & harenæ,
Vt quondam largus fecitque Siſinnius almus.

HANC STRVXIT ECCLESIAM.

DCCCXXXIV. Dedicatio Baſilicæ S. Galli.

DCCCXXXVI. Bernuuieus Abba conſtituitur.

DCCCXL. LVDOVICVS Imperator obiit, & eclypſis Solis facta eſt III. Non. Maij inter octauam & nonam horam. 840.

DCCCXLI. Bellum trium fratrum. Chrimaldus Abba efficitur.

DCCCXLII. Diuiſio Regni inchoata.

DCCCXLIII. Pax facta inter illos.

DCCCXLIX. Terræmotus. VValahfredus Abba Augenſis obiit. Iſte vir litteratus vitas ſanctorum Galli & Othmari ad petitionem Gozperti Abbatis compi-
C lauit eleganter.

DCCCLX. Hiems magna, & mortalitas animantium. 860.

DCCCLXI. Fames validiſſima. Meginratus Heremita martyrizatus eſt.

DCCCLXIII. Gens Hunorum Chriſtianitatis nomen aggreſſa eſt.

DCCCLXIV. Tranſlatio ſancti Othmari de Eccleſia ſancti Petri in Baſilicam ſancti Galli.

DCCCLXVII. Terræmotus, & nimia ſuperfluitas imbrium.

DCCCLXVIII. Stella Cometis. Fames validiſſima, & mortalitas hominum & animantium.

DCCCLXXI. Yſo magiſter obiit pridie Id. Maij.

DCCCLXXII. Grimaldus Abba obiit, & Harthmuotus ei ſucceſſit, cui & hoc Epitaphium poſuit,

Hic manet interiùs diuinæ legis amator
Grimoldus humilis, templum hoc qui condere iuſſit.

DCCCLXXVI. LVDOVICVS PIVS Rex Germaniæ obiit. Volo cecidit.

DCCCLXXVII. KAROLVS ſecundus Imperator cœpit regnare.

DCCCLXXIX. Papa Iohannes in Franciam venit. 879.

DCCCLXXXII. KAROLVS Imperator à Ioanne Papa benedicitur.

DCCCLXXXIII. Karolus Imperator gubernacula Regni Francorum ſuſcepit.

DCCCLXXXIV. Ex petitione Harthmuoti Abbatis Pernhardus in locum illius A
conſtituitur.

DCCCLXXXIX. Karolus Imperator à Regno depoſitus eſt, & obiit in octaua Theophaniæ eodem anno & ARNOLFVS in Regnum eleuatur. In cuius temporibus Agareni in iſtas regiones primitus venerunt.

DCCCXCI. Salomon Abba efficitur.

DCCCXCII. Ipſe Epiſcopali honore coronatur, Radeſpona igne cremata eſt.

DCCCXCIII. Arnolfus contra Marauenſes pergebat, & Agarenos vbi recluſi erant dimiſit.

DCCCXCVII. ARNOLFVS efficitur Imperator.

DCCCXCIX. Agareni Italiam intrauerunt, & Langobardos bello vicerunt.

900. DCCCC. Arnolfus Imperaror obiit. LVDOVVICVS filius eius in Regnum eleuatur adhuc puerolus. Norici cum Agarenis pugnauerunt, & partē ex eis occiderunt.

DCCCCI. Zuuentibolch Rex à ſuis interficitur.

DCCCCII. Agareni à Baioariis ad prandium vocati, vbi Rex eorum Chuſſol occiſus eſt, & alij quamplurimi cum eo. Terræmotus per loca.

DCCCCIV. Salomon Epiſcopus reſidet Cellam ſuam in Turgouia.

DCCCCVI. ADALBERTVS decus Francorum occiditur.

DCCCCVIII. Baioariorum omnis exercitus ab Agarenis occiditur. Adelbero Epiſcopus Auguſtenſis cum magno apparatu & multis donis venit ad Monaſte- B
rium S. Galli.

DCCCCIX. Agareni in Alamanniam.

910. DCCCCX. Adelbero Epiſcopus obiit. Agareni cum Alamannis & Francis pugnauerunt, eóſque vicerunt, & Norici partem ex eis occiderunt.

DCCCCXI. Stella Cometis apparuit. Ludouuicus Rex filius Arnolfi Regis obiit, & domnus CHVONRADVS Regnum acceſſit.

DCCCCXII. Chuonradus Rex in feſtiuitate S. Stephani ad veſperum venit ad Monaſterium S. Galli. Eodem anno Norkerus Magiſter obiit.

DCCCCXIII. In Purificatione Sanctæ Mariæ, tranſacta feſtiuitate, ad veſperum, grande miraculum contigit, vt ſtellæ miro modo vſque ad mediam noctem inter ſe volitarent. Eodem anno nix immanis cadens Id. April. ebdomadam Paſchæ perdurauit. Harho Archiepiſcopus obiit, & Othpertus Epiſcopus occiditur. Agareni Alamanniam intrauerunt. Erchanger & Pertholt frater eius, & Vodalrichus Comes, auxiliante illis nepote eorum ARNOLFO optimo Duce Baioariorum, totum exercitum eorum iuxta Ine fluuium penitus occiderunt, niſi XXX. viros.

DCCCCXIV. Salomon Epiſcopus captus eſt.

DCCCCXVI. Erchanger, & frater eius Peretholt, & Liutfrid, capti & occiſi ſunt. VViberat recluſa eſt.

DCCCCXVIII. Chuonradus Rex obiit ante Natale Domini. HEINRICVS Saxo Rex electus eſt. C

DCCCCXIX. Salomon Epiſcopus obiit in vigilia Epiphaniæ. RVODOLFVS Rex, & Purchardus Dux Alamannorum pugnauerunt ad VVintertura, & Rex ſuperatus eſt.

920. DCCCCXX. Rachilt in natiuo Sanctæ Mariæ incluſa eſt.

DCCCCXXI. Harthmannus Abba effectus eſt.

DCCCCXXII. RVODOLFVS Rex filiam Purchardi Ducis accepit.

DCCCCXXIV. Engilbertus Abba efficitur.

DCCCCXXV. Purchardus Dux in Italia dolo occiditur. Agareni Monaſterium S. Galli inuaſerunt. VViberat martyrizata eſt. Engilbertus Abba ab HENRICO Rege Abbatiam ſuam ſuſcepit.

DCCCCXXXIII. Thieto Abba efficitur V. Kal. Nouemb. II. feria.

DCCCCXXXIV. Notingus Epiſcopus, & Engilbertus Abba, & Moyſes Decanus, obierunt. Aluuicus Abba efficitur in Augia.

DCCCCXXXV. Chuonradus Epiſcopus efficitur.

DCCCCXXXVI. Iſta iuuentus mortua eſt. HEINRICVS Rex obiit. OTTO filius eius ſucceſſit ei in Regnum.

DCCCCXXXVII. Monaſterium S. Galli concrematum eſt VI. Kal. Maij IV. feria, & ARNOLFVS Dux Bauariorum defunctus eſt.

A DCCCCXXXIX. Eclypſis Solis facta eſt circa horam tertiam diei XIV. Kal. Aug. in IV. anno Othonis Regis, in VI. feria Luna XXIX. Eodem die in regione Galliciæ innumerabilis exercitus Saracenorum à quadam Regina nomine Tota penitus extinctus eſt, niſi Rex illorum, & quadraginta nouem viri cum eo. Eodem anno EBERHARDVS Dux Francorum occiſus eſt, & KISALBERTVS Dux Choldhariorum in Rheno vitam finiuit.

DCCCCXL. Annus durus, & deficiens fructus. 940.

DCCCCXLI. Signum mirabile apparuit in cœlo, & mortalitas boum fuit.

DCCCCXLII. Thioto Abbatiam ſuam dereliquit; & Gralo frater eius vterinus ei ſucceſſit II. Kal. Iun. III. feria.

DCCCCXLIII. Omnis Agarenorum exercitus à Baioariis occiſus eſt.

DCCCCXLIV. Terræmotus factus eſt III. feriâ Paſchæ circa pullorum cantum XVI. Kal. Mai. Eodem anno æſtas omnis verſa eſt in pluuiam.

DCCCCXLV. Nix magna Idus Mar. cadens.

DCCCCXLVI. Rachilth recluſa defuncta eſt.

DCCCCXLVIII. Lintaugia concremata eſt Non. Iunij. Eodem anno LIVTOLFVS Deo carus & omnibus Sanctis, filius Ottonis Regis, cum HEREMANNO Duce venit primitus Monaſterium Sancti Galli in feſtiuitate ipſius.

DCCCCXLIX. VValdo Curienſis Epiſcopus, & HERIMANNVS Dux Alamannorum obierunt.

B

DCCCCLI. OTTO Rex Italiam cepit. 951.

DCCCCLII. Kerhilt VI. Kal. Iunij, in die Aſcenſionis Domini, ſacro velamine induta eſt, & in natali S. Mariæ incluſa. Eodem anno duo tonitrua maxima facta ſunt in Monaſterio ſine læſione.

DCCCCLIII. Diſcordia exorta eſt inter OTTONEM & filium eius LIVTOLFVM Ducem Alamannorum. Eodem anno Anno Abba ſuſcepit regimen Monaſterij Sancti Galli, & rexit illud annum I. & menſes II. & ebdomadam I.

DCCCCLIV. ADALBERO filius Pertoldi, & ARNOLFVS filius ARNOLFI Ducis, occiſi ſunt, & Fridericus Archiepiſcopus Magontienſis, & (heu proh dolor!) Anno Abba obierunt.

DCCCCLV. OTTO Rex cum Agarenis pugnabat in feſtiuitate S. Laurentij, eóſque Deo auxiliante deuicit, & erat numerus illorum centum milia. Et multi illorum comprehenſi ſunt cum Rege eorum nomine Puſzi, & ſuſpenſi ſunt in patibulis. Et aliud bellum cum eis gerebatur à Poemanis, vbi comprehenſus eſt Rex illorum nomine Lele, extincto exercitu eius. Eodem anno Otto Rex & filius eius Liutolf in feſtiuitate S. Galli pugnauerunt cum Abatarenis, & Vuleis, & Cyripſanis, & Toloſenis, & victoriam in eis ſumpſit, occiſo Duce illorum nomine Ztoignauo. & fecit illos tributarios. In ipſo anno HEINRICVS Dux Baioariorum defunctus eſt.

C

DCCCCLVI. LIVTOLFVS filius Regis Ottonis Italiam ingreditur. Ipſo verò anno cruces apparuerunt in albis veſtimentis.

DCCCCLVII. Liutolfus in Italia febre correptus (heu proh dolor!) vitam præſentem finiuit.

DCCCCLVIII. Aluuic Augenſis beatæ memoriæ Abba paralyſi morbo ægrotare cœpit.

DCCCCLIX. Cralo venerabilis Abba vitâ diſceſſit. Cui ſucceſſit PVRCHARDVS vir nobilis ex antiquorum Regum proſapia ortus, ſapiens, & pulcher, & decorus aſpectu. Eodem anno Aluuicus Augenſis Abba defunctus eſt, & in eius locum Ekkehardus eidem Cœnobio, horto deliciarum, prælatus eſt.

DCCCCLX. Annus durus, & in multis regionibus deficiens. & multi fame perierunt. 960.

DCCCCLXI. Perethrarad Cellam Sancti Georgij incluſa eſt.

DCCCCLXIII. OTTO Rex ſecundam profectionem in Italiam fecerat cum magno exercitu in menſe Auguſto.

DCCCCLXIV. Ipſe à Papa Octauiano benedicitur in Purificatione ſanctæ Mariæ, die Dominico.

DCCCCLXVII. Ruodman Abbas Augenſis nocturnus clauſtrum intrauit & clandeſtinus, vt ſi quid reatui proximum indagare poſſet, publicaret, vti lupus

cauſas introit. Sed Ekkehardi Monachi perſpicaciâ proditus, qui ei deprehenſo laternam anteferebat, multas venias petens vix ſine dedecore emiſſus eſt, atque ipſo machinante. A

DCCCCLXVIII. Aduentus & immiſſio octo Epiſcoporum ac totidem Abbatum in Monaſterium S. Galli, ad examinandam vitam noſtram, & Regulæ obſeruationem. Qui Deo dante optima teſtimonia daturos polliciti, Fratreſque facti, caritatiuè abierant.

DCCCCLXIX. Thietpertus Presbyter defunctus eſt.

970. DCCCCLXX. Hoc anno eclypſis Solis facta eſt XI. Kal. Ianuarij, Lunâ XXVIII. horâ diei III.

DCCCCLXXI. Turbo vehemens cum magna ædium & arborum ruinâ exortus eſt III. Non. Aug.

DCCCCLXXIII. *Hoc anno efficitur Notkerus Abba benignus,*
Menſtrua quindenas præcedens Luna Kalendas
Cùm fore venturas præſignet menſe Theſeo.

DCCCCLXXVIII. OTTO Imperator Auguſtus, & PVRCHARDVS Dux, & Vodalricus Epiſcopus, & nepos eius Adelbero, & Vodalricus Comes, & Ekkehardus Monachus, iſto anno de hoc ſeculo receſſerunt. B

981. DCCCCLXXXI. Stella Cometis tempore autumni viſa eſt. Mox ſecuta eſt mors Abbatis Notkeri, & eius quondam anteceſſoris Purchardi, & Notkeri Medici.

DCCCCLXXXII. Ymmo Abbas ordinatus eſt. Orta eſt hoc anno grauis de Regno contentio inter OTTONEM Imperatorem, & nepotem eius HEINRICVM Ducem Baioariæ filium Heinrici.

DCCCCLXXXIV. LOTHARIVS Rex Francorum contentioſè agens aduerſus Imperatorem Ottonem de finibus Regni, Aquiſgrani tanquam ſedem Regni patrum ſuorum inuaſit. Terram quoque inter Moſellam & Rhenum, quæ erat in Ottonis Imperio, affectare cœpit. Contra quem ſtatim Otto XXX. milia equitum in Franciam duxit, & hoſtiliter eam deuaſtans famoſiſſimam fecit expeditionem.

DCCCCLXXXV. Kebehardus Epiſcopus efficitur.

DCCCCLXXXVI. *Pertherat in clauſtro defuncta petit loca cœlo,*
Hartker mox antrum poſt quam ſe damnat in ipſum.

988. DCCCCLXXXVIII. OTTO Imperator non contentus finibus patris ſui, dum eſſet Romæ, egreſſus eſt occupare Campaniam, Lucaniam, Calabriam, Apuliam, & omnes vlteriores partes Italiæ, vſque ad mare Siculum, & portum Traſpidem. Qua causâ Imperator Conſtantinopolitanus, ſub cuius erat hæc omnis Terra imperio, primo per nuncios nequicquam eum temptat reuocare ab incœpto. Dein Saracenos ex Sicilia, & aliis inſulis maris, & finibus Africæ vel Egypti, aduerſus eum conduxit in prœlium, cum quibus ille infeliciter dimicauit. Nam ad prandendum eos venire æſtimans, dum paucos in littore maris quaſi latruneulos conſpicit, parua manu aggreſſus eſt eos opprimere, & circumfuſus infinita multitudine, quæ ſe noctu in montibus occuluit, omnibus in exercitu ſuo fugatis, vel occiſis, vel captis, ipſe nauigio vix ad caſtellum quoddam ſuorum euaſit. Ex captiuis autem multos poſtea reuerſos vidimus tam Clericos quàm laicos, quorum vnus erat Vercellenſis Epiſcopus carcere diu maceratus apud Alexandriam. C

DCCCCLXXXIX. Hoc anno Imperator cogitans ſe vindicare in eos, qui in Sicilia habitant, Saracenos, voluit arte Darij quondam Regis Perſarum, ponte nauibus iuncto, quemadmodum ille Græciam, ita & ipſe Siciliam intrare. Sed immatura morte præuentus eſt, & Romæ ſepultus. Pro quo regnauit filius eius OTTO III. hoc vocabulo, quartum ætatis annum agens. Cum quo ſimul regnauit mater eius THEOPHANV, quam ſibi pater ex nobilibus Græcorum ſuſcepit vxorem.

990. DCCCCXC. *Hic benè maturo tranſit Pater ille ſub æuo,*
Ad patriæ requiem hic obit Tanno diem.
Hunc meritò noſtri vigilanter habent memorari,
Plura loca Galli ſtant monimenta cui.

DCCCCXCV. Stella Cometes apparuit clara in Natale Sancti Laurentij.

DCCCCXCVI. Vodalricus Abbas vitâ deceſſit, & Gerhardus ei ſubrogatur, atque Ekkehardus Monachus defungitur.

DCCCCXCVII. Faillanus Scotus beatæ memoriæ de hoc ſeculo migrauit, &

A Theophano Imperatrix nono anno viduitatis ſuæ defuncta eſt, cum multis Regni ſui Nobilibus.

M. I. HEINRICVS Dux Baioariorum filius Heinrici defunctus eſt. Cuius morrem ciuile bellum præceſſit multorum interitu nobilium Baioariorum. Hoc anno RVODOLFVS in Burgundia, qui patri CHVONRADO ſucceſſir in Regnum, quoſdam ſuorum hereditate paterna priuare conatus, bello laceſſitus eſt ab eis. vbi ipſe Regulus, licèt copioſum haberet exercitum, facilè tamen victus & fugatus eſt. Norabilis annus etiam ſiccitate aëris nimia, multis pecoribus, multis quoque mortalibus ſiti extinctis. Tantum enim ſiccabantur cuncta Europæ flumina, vt penè nullum non eſſet vadoſum. Inter hæc Saxones & Sclaui, qui dicuntur Vueletabi, mutua ſe cæde & incendio mactanres, totam Germaniam inter Danubium & Oceanum ſitam quàm maximè inquietabant. 1001.

M. III. Menſe Februario ſtella Cometes viſa eſt, & non longè à Sole recedens, pauculis diebus circa ortum diei apparuit.

M. V. *Intonat arce poli, noſtri iaculantur ab igne:*
Nemo tamen læſus, laus tibi, Chriſte Deus.

M. VI. Kerhardus Abbas diem obiit.

M. VII. *Purchardo noſtras Dominus commiſit habenas,*
Quippe viro iam tunc ſibimet per cuncta parato.

B M. VIII. OTTO Imperator Romæ ſine herede defunctus eſt. Cui ſucceſſit HEINRICVS de regio genere, Dux quoque Baioariorum, tertius eo nomine. Cum quo & HEREMANNVS Dux Alamanniæ & Alſatiæ Regnum ſorte diuidere, & parti aſpirare temptabat. Sed infecto negocio, vltionem conatus in eos, qui in Strazpurch cum Rege ſenſerant aduerſus ſe, irrupit ciuitatem, & in direptionem dedit: peſſimo quoque exemplo ſacra profanauit. mox à Rege ſubiugatus, diem anni non impleuit. Paruulus filius eius conſobrinus Regis Dux populi ordinatus eſt.

* *Error in hoc anno, ſicut & in multis alijs tam præcedentibus quàm qui ſequuntur. Legendum MII.*

M. IX. *Res noua, dum Purcharth Gallo ſua tecta reſtaurat,*
Ruſticus extremo de culmine per caput actus,
Noſtris ſpectaculum nimis addiderat miſerandum.
Sed poſtquam cecidit, caput alleuat, atque reſedit.
Mirum. ſurrexit Gallo integer, & benedixit.

M. X. *Sabbato ſancto Paſcha vltima rite parata* 1010.
Accepit ſolitus Fratris poſt prandia ſomnus:
Muta fide ducta petiit penetralia noſtra,
Clam quoque de plebe nulli fas illa ſubire.
Pollet in his titulus Patrum ſtudiis operatus,
Gallus ibi requiem ſibi dixerat eſſe perennem,
C *Hic vti ſe quærat, hanc viſibus ipſe docebat.*
Arceſſit, Pater vt docuit cui plectra reſoluit.

M. XI. *Ecce fames, qua per ſecla non ſæuior vlla.*

M. XII. Noua ſtella apparuit inſolitæ magnitudinis, aſpectu fulgurans, & oculos verberans non ſine terrore. Quæ mirum in modum aliquando contractior, aliquando diffuſior, etiam extinguebatur interdum. Viſa eſt autem per tres menſes in intimis finibus Auſtri, vltra omnia ſigna quæ videntur in cœlo.

M. XIII. Peſtilentia grauis, quæ ſubitanea morte populum latè vaſtabat.

M. XIV. *Cruda virens Deo Gerhilth ſeniore ſub æuo.*
Fungitur in clauſtris, reſerans ergaſtula carnis.

M. XVII. *Hartker in melius mutatur, vt opto, recluſus.*
Dexter in octaua ſit, bone Chriſte, tua.

M. XVIII. *Dux puer in patribus apponitur hic* HEREMANNVS.
Signa capit tum res vir huicque ſororius ERNEST.

M. XIX. HEINRICH *in Italiam, lecto quoque milite Romam*
Aegrè ſpectatus fertur, Caſárque creatur.
Compoſitis rebus, velut æſtimat, inde reuerſus,
Ipſius & Terra populus mox deficit à ſe.
Pars poſt HARTHVVINVM *iam ſceptra diu temerantem*

* * *

Inſolito more triſtes arsêre Cometæ A
Tempora longa quidem per loca non eadem.
Nunc medium mundi, nunc interiora ſub Auſtri,
Nunc ſe poſt gelidos occuluêre polos.
Conſequiturque lues ſine nomine corpora perdens,
Viſceribus feruens, indè fluore fluens.
1020. M. XX. *Flendo peractorum Kothelint veterana dierum*
Sponſi celſa ſubit, cui ſe viuam ſepeliuit.
M. XXI. *Pœnitet & miſeret, dolet & piget, obſtupet, horret,*
Sola ſine exemplo caſu mors facta ſiniſtro.
Nollem noſſe feras vnquam ſiluis agitatas:
Mallem confractas pharetras, quaſcumque ſagittas,
Quàm malè ſucciſam Ducis ERNEST *flore iuuentam.*
Cohibe dextram telum titubando regentem
Pro ceruo noſtrum figere pacificum.
Sponte tua quamquam facinus haud feceris vnquam,
Sanguis amice Ducis, fide comes lateris.
Pax Ducis atque pater placida qui pacis amator,
Iſtum pacificis adnumerato tuis.
1022. M. XXII. *Hic quatitur totus terræ globus vndique motus,* B
Horrida ceu fiſſis portenta ſonant in abyſſis.

* Malè in excuſis M. XVIII. & ita deinceps.

M. XXIII. *HEINRICVS Imperator in graui manu Apuliam ingreſſus, à Beneuentanis gratulantibus honorificè ac magnificè ſuſcipitur. Troiam, Capuam, Salernam, Neapolim, vrbes Imperij ſui ad Græcos deficientes ad deditionem coegit: quarum Troia viribus fortiſſimis omníque bellico apparatu munitiſſima, longior mora nodúſque victoriæ extitit. Tamen licèt afflicta afflixerit, & in ſui defenſione multos ſauciauerit, plurimos interfecerit, tertio menſe poſtquàm obſeſſa eſt, & Imperatori manus dedit, ſuíque incolomitatem & gratiam victoris dato fidei ſacramento promeruit, rebúſque compoſitis reuertitur, Capuanum Principem in cuſtodia ſecum abducens. Sed circa egreſſum Italiæ peſtilentia exercitum eius affecit, & ex maxima parte abſumpſit: vt Romani Imperij corpus tot membrorum ſuorum deſtitutionem ſine miſeria & dolore memorare non poſſit. Eodem anno æſtas horrenda, tonitruis & coruſcationibus plus ſolito mortales exterrentibus: & impetus turbinis ab Occidente intonans ædificia concuſſit, & arbores radicitus euulſit. Domnus Purchardus Abbas elegantiſſimum ſanctæ Eccleſiæ ſpeculum, Ymmo, & Purcharth bonæ indolis adoleſcens, in ipſa expeditione interierunt. Notker noſtræ memoriæ hominum doctiſſimus & benigniſſimus, Heribeat, & duo Ruadperti ſummæ innocentiæ viri, Teiterich, Liutolth, morbo latè ſæuiente interierunt. Ruodhardus etiam Conſtantienſis Epiſcopus obiit, eique Heimo ſucceſſit, & Thietpaldus Abba efficitur. C

1025. M. XXV. Benedictus Papa obiit. HEINRICH Imperator obiit, & CHVONRADVS apud Magontiam in natali Sanctæ Mariæ in Regnum conſecratur.

M. XXVI. Sæuæ contentionis fomes exarſit in ſacroſancto die Paſchali apud Vindelicam Auguſtam inter CHVONRADVM Regem & patruelem eius CHVONRADVM. Cui etiam ERNEST conſobrinus eius Dux Alamanniæ, & VVelfhardus Comes, poſtea confœderati, ſimul Regi rebellare ſunt auſi. Sed hoc temerè inceptum, Deo prohibente, non habuit effectum.

M. XXVII. Rex CHVONRADVS Natalem Domini Aquiſgrani celebrauit, & circa vernum tempus Italiam ingreſſus, eam ſibi pènè totam eis Romam ſubiugauit, ſola Lucca ſibi reſiſtente cum REGINHERO Marchione. Heimo Præſul Conſtantienſis defungitur, & eidem Eccleſiæ VVarmannus præficitur.

1028. M. XXVIII. Rex prædictus Romam perueniens, à beato Papa Iohanne in die ſancti Paſchæ Romanorum Imperator ordinatur. Indè per Alamanniam reuertens, Vlmæ publicum Conuentum indixit, ibíque ERNESTVM Ducem, ſcilicet priuignum ſuum, & VVelfhardum Comitem, alióſque reos maieſtatis ſeſe dedentes ſuſcepit, ipſóſque per diuerſa loca cuſtodiæ mancipandos deputauit. Caſtrum etiam, quod *Chuiburch* dicitur, tribus menſibus obſeſſum, VVERINHERO Comite fruſtrà diu repugnante, tandem ab ipſo Rege capitur. GISELA Imperatrix

A ſimul cum filio ſuo HEINRICO Monaſterium S. Galli ingreſſa, xeniis benigniſ-
ſimè datis, fraternitatem ibi eſt adepta.

M.XXIX. Idem HEINRICVS, Imperatoris filius, patre ſuo præſente, in die ſan-
ctiſſimo Paſchæ Aquiſgrani à Pilehrimo Coloniæ Archiepiſcopo vnctus coro-
natur.

M.XXXI. ERNEST Dux Alamannorum vitrico ſuo Imperatori denuò rebellis 1031.
effectus gratiam ſuam cum Ducatu amiſit: & HERIMANNVS frater eius, matre
ſua Imperatrice id precibus obtinente, eundem Ducatum promeruit. Imperator
verò Vngariam inuaſit, eámque citima ex parte circa Fiſcam fluuium deuaſtauit.
Interim Erneſt quondam Dux cuidam caſtro, quod *Flachenſtein* dicitur, cum præ-
dicto VVerinhero milite ſuo inſedit, locáque vicina cum incolis non minima clà-
de afflixit. Sed Comes quidam Manegolth dictus hanc vicem Imperatoris dolens,
cum eo prœlium commiſit, in quo vterque illorum cecidit, aliique quamplurimi
vtrinque ſunt interfecti in octaua S. Laurentij.

M.XXXII. Rege RVODOLFO defuncto, VOTO filius ſororis ſuæ Regnum Bur- 1032.
gundionum, tanquam hereditatem patrum ſuorum, valida manu affectauit, & ali-
qua municipia capta cuſtodijs ſuis muniuit, Imperatore per idem tempus Pulanis
Sclauis bello inſiſtente.

B M.XXXIII. Idem Imperator ſecum copiam militum ferè media hieme in Burgun- 1033.
diam adduxit, caſtella Murtenam & Nuuenburch obſedit: ſed nimia vi algoris
præpeditus, infecto negocio redit. Deindè verò proxima æſtate VOTONI bel-
lum intulit, vrbes eius rapinâ & incendio funditus euertit, ipſûmque hac neceſſi-
tate ad ſe ſupplicem venire coegit, deinceps emendationem quamuis fictè promit-
tentem.

M.XXXIV. VVarmannus Epiſcopus, & venerabilis Abba Thietpaldus, obie- 1034.
runt. Quibus ſucceſſerunt, Eberhardus Epiſcopus, & Abba Nortpertus. CHVON-
RADVS Imperator iterum Burgundiam cum exercitu intrauit, & omnia munici-
pia cum ciuibus vſque ad Rodanum fluuium ſuæ ditioni ſubegit, Geneuámque
peruenit. Ibi verò ab Heriberto Mediolanenſi Archiepiſcopo, ceteriſque Italiæ &
Burgundiæ Principibus honorificè ſuſceptus, in feſtiuitate S. Petri ad Vincula
coronatus producitur, & in Regnum Burgundionum Rex eligitur.

M.XXXV. Fœdus validæ coniurationis in Italia exoritur. Inferiores nãque milites 1035.
ſuperiorum iniqua dominatione plus ſolito oppreſſi, ſimul omnes illis reſiſtunt co-
adunati. Necnon etiam quidam ex ſeruili conditione contra dominos ſuos proter-
ua factione conſpirati ipſi ſibimet intra ſe iudices iura ac leges conſtituunt, fas ne-
fáſque confundunt. Contra quos ſedandos Epiſcopus Mediolanenſis, aliíque Se-
natores Italiæ inſurgentes, conati ſunt eos à tanta inſolentia reuocare, ſi poſſent.
Sed nullatenus eis volebant acquieſcere, donec ſcripto conceſſum eſt illis à Rege,
ius patrum ſuorum inuiolatum tenere.

C M.XXXVI. CHVONRADVS Imperator filio ſuo Heinrico CNVT Regis An- 1036.
glorum filiam matrimonio coniunxit, & CHVONRADO patrueli ſuo Ducatum
Adalberonis in Carentano, illo deiecto, commiſit. Ipſe verò collecto exercitu in
Italiam incipiente hieme proficiſcitur.

M.XXXVII. Idem Imperator Natali Domini Veronæ celebrata, Mediolanum in- 1037.
dè perrexit. Ibi ab Archiepiſcopo & ciuibus ſuſceptus honorificè, quamuis (vt fer-
tur) ficta fide, eundem Epiſcopum iter progrediens ſecum Ticinum adduxit, &
de improuiſo captum quaſi reum maieſtatis Aquilegenſi Patriarchæ cuſtodien-
dum tradidit. Cui ille aſtutâ fugâ elapſus, à Mediolanenſibus id ſeriò triumphan-
tibus gratanter in vrbem eſt receptus. Imperator autem hoc in eos vleiſci cupiens,
ciuitatem valida manu obſedit, & res Epiſcopij exercitui ad deuaſtandum diſper-
tiit. Sed mirum, & priùs inuſitatum, tunc temporis ibi accidit prodigium. Nam in
die ſacroſancto Pentecoſtes Sole exoriente viſa ſunt deſuper exercitum coruſca-
re fulgura, mugire tonitrua, ciuibus intra mœnia hæc omninò non ſentientibus.
Fertur etiam equos & homines non paucos ibi à fulmine eſſe transfixos, quoſdam
verò à dæmone arreptos. Bellum inter GOZELINVM & VOTONEM commit-
titur, in quo Voto victus interiit, eiúſque exercitus hac illácque diffugit.

M.XXXVIII. Vxor HEINRICI Regis, & frater eius HERIMANNVS Dux 1038.
Alamannicus, obierunt: cuius Ducatum cum Regno Burgundionum idem Rex à

patre ſuo eodem anno percepit, ipſis eiuſdem Regni Principibus cum iuramento ſibi fidem dantibus. A

M.XXXIX. CHVONRADVS Imperator diem clauſit, & filius eius HEINRICVS Regni gubernacula ſuſcepit.

1040. M.XL. Idem Rex Monaſterium Sancti Galli ingreditur, & in ipſo anno Boëmanum Ducem PEZPREMONEM frenum Imperij ſui pati recuſantem edomare aggreſſus, in ipſa ſilua, per quam ad eum iter ſuum diſpoſuit, pleroſque de ſuis non infimos, heu proh dolor! perdidit. Nam Comes VVERINHERVS ceteris auctor audendi factus, dum cum eis inſidiarum ante ſe ignarus ſaltum incautè iniit, inter anguſtas ſemitarum fauces ſimul deuenêre in locum ſibi nimis infauſtum, hoſtium autem fraudi ſatis accommodum. Ibi omnigenis telis eminus obruti moriebantur inuiti, quo iam illis denſitate ſaltus irretitis, copia non erat contra feriendi, vel manum conſerendi.

M.XLI. Rex prædictus altum ſeruans ſub corde dolorem, veteri exercitui nouum addidit, itémque Boemiam cautiùs quàm antea intrauit, vrbéſque expugnauit, oppida incendio conſumpſit, ad vltimum eundem Ducem filium ſuum ſibi dare obſidem coegit, ipſúmque poſt ſe venire Radeſponam fecit. Eodem anno PETRVS Rex Vngariorum à quodam Comite ſuo turpiter proprio Regno expulſus, ad ipſum Regem HEINRICVM deprecans auxilium confugit. Cuius infortunium Rex piiſſimus, quamuis priùs ab eo læſus, miſerans ſortem humanæ fragilitatis fleuit, ipſi autem paternum ſolatium rebus & verbis exhibuit. B

M.XLII. Rex HEINRICVS aſſumpta ſecum copia militum Vngariam irruit, eámque ex maxima parte deuaſtauit.

1043. M.XLIII. Notabilis annus nimia imbrium ſuperfluitate, & fructuum terræ paucitate. Rex prædictus PETRVM auito ſolio reſtituere cupiens, ingentem claſſem ſummis viribus inſtruit, atque fortunam belli temptaturus iterum Pannoniam per Danubium intrauit. Ingreſſus verò multa fortiter, multa feliciter egit, ipſúmque adelterinum & ſuppoſititium Regulum pecuniam iniuſtè poſſeſſam ſibi offerre compulit. Inſuper eum iuramēto, ne fines Regni ſui excederet, conſtrinxit. Rem tamen, ob quam venerat, credo Dei nutu præpeditus, nondum perficiebat. Nam idem Petrus quamdiu regnauit, in multis præuaricator extitit. Inde quidem remeans, Vlmæ generale colloquium habuit, ac Conſtantiam tempore Synodi venit. Vbi cum Epiſcopis quamplurimis, ceteriſque Regni Optimatibus intrans conuentum reſedit, & publicus cognitor omnium illic gerendorum fuit. In quarto autem die, qui vulgò *Indulgentia* dicitur, ipſe gradum cum Pontifice facundus orator aſcendit, & luculento ſermone populum ad pacem cohortari cœpit. Ad vltimum verò ſententiam ſuam ita concluſit, vt cunctis ſibi obnoxiis ipſe dimitteret, omnéſque qui illic aderant tum precibus tum pro poteſtate idipſum facere cogeret. Hoc igitur ſalubriter inibi incœptum dilatari præcepit per omne Regnum ſuum, ac non longo pòſt tempore omnibus rebus in pace compoſitis, vxorem duxit filiam VVILLELMI Ducis Pictauienſis. GISELA Imperatrix obiit. C

1044. M.XLIV. Fames valida. Item Rex prædictus contractis vndique auxiliis tertiò in Pannoniam proficiſcitur. Cui cum infinita multitudine occurrit ille Regulus aduentu ſuo, vt videbatur, imperterritus. Et cùm prohibere eum tranſcurſu cuiuſdam fluminis poſſet, ex conſulto tranſire permiſit: ratus ſibi pugnam infra terminos Regni ſui faciliorem, & hoſtibus obiectu fluminis fugam difficiliorem. Sed longè aliter quàm ſperauerat euenit. Denique Princeps noſter ſtatuit cum illo quamprimùm confligere, ſuis virtutem verbis addere: melius eſſe dicens fortiter in bello animam ponere, quàm vt vilia mancipia hoſtium ludibriis ſubiacere. Ipſe verò armatus, quò ceteris amplior eſſet animus, pro loco atque copiis acies inſtruit, datóque ſigno hoſtes inuadit, ac velut quædam tempeſtas obuia quæque proſternit. Nec mora, fit victor Chriſti fauente clementiâ, nihilque cunctatus vrbem aſcendit, vbi vxorem Regis & filios cum ingenti pecunia comprehendit. PETRVM verò ſolio Regni reſtituit, & re benè geſta in Saxoniam rediit.

EXCER-

A

EXCERPTA LIBRORVM
DE ORIGINE ET DIVERSIS CASIBVS MONASTERII S. GALLI IN HELVETIA.

Auctoribus RATPERTO & EKKEHARDO iuniore, S. Galli Monachis.

Ex Tomo I. Alamannicarum Rerum Melchioris Haiminsfeldij Goldaſti.

EXCERPTA LIBRI RATPERTI.

LOCVS iſte Sancti Galli tutus ab aduerſariis vſque ad tempora PIPINI & KAROLI permanſit. Religioſos etiam viros, qui eundem Sanctum in ſua ſuſceperunt, eiuſdémque heremi ius B hereditarium illi poteſtatiua manu conceſſerunt, ſubternotare curauimus, quorum nomina hæc ſunt: VVillibertus videlicet Presbyter, & Talto vir illuſtris, TAGOBERTI ſcilicet Regis Camerarius, & poſtea Comes eiuſdem pagi, à quibus idem Sanctus, cùm in corpore viueret, cum augmentatione huius loci non parua maxima veneratione habitus eſt. CAP. I.

AT poſtquam de corpore ſpiritum tranſmiſit ad aſtra, à ſucceſſoribus iſtorum locus iſte ob amorem Sancti ſimiliter augmentatus eſt vſque ad tempora KAROLI. Taltonis verò filius fuit Thietolr, cuius filius Pollo: Pollonis autem filius VValdpertus, qui genuit VValtrammum. Ipſe verò VValtrammus locum iſtum in omnibus ob amorem S. Galli augere deſiderans, regularémque inibi vitam inſtituere cupiens, OTHMARVM ſanctum virum à Victore Rhetiæ Curienſis Comite impetrauit, eíque Cellam præfatam cum omnibus ad eum pertinentibus commendauit, Abbatémque conſtituit. Poſtea verò tempore procedente, atque ſtatu Monaſterij in melius proficiente, præfatus VValtrammus eundem Abbatem Othmarum PIPINO Regi præſentauit, ipſique Regi Monaſterium, quod adhuc hereditario iure in ſua tenebat poteſtate, cum ipſo pariter Abbate contradidit: ea videlicet causâ, vt ipſe Abbas, eiúſque ſucceſſores idem Monaſterium regia auctoritate retinentes, nullius deindè violentia premerentur, ſed tantummodo Regum iuſſionibus obedirent. Quod beniuolus Princeps benignè ſuſcipiens, ſtatim huius C cauſæ conſcriptionem fieri præcepit, ſcilicet vt Monachi eiuſdem loci deinceps poteſtatem haberent Abbatem eligere, ſibi atque ſolis tantummodò Regibus ſubiacerent. Quam conſcriptionem ſuæ auctoritatis ſignaculo confirmauit, atque Abbatem ipſum in ſua remiſit, qui idem Monaſterium per annos XL. feliciter rexit, VValtrammo prædicto XX. annis ſolatium illi præſtante. Poſtea verò ob quam cauſam, & quando, & qualiter idem Abbas à VVARINO & RVADHARDO exilio damnatus ad perpetuam ſit coronam perductus, in Libris vitæ ipſius, qui ſcire deſiderat, pleniter digeſta reperiet. Poſt hæc verò SIDONIVS Conſtantienſis Præſul, qui & Monaſterium, quod Auua * nominatur, in ſua poteſtate habebat, inſtigantibus præfatis Comitibus cœpit inquirere Monaſterium noſtrum, & in poteſtatem Epiſcopatus redigere. Quibus, vt illi ſolatio eſſent, beneficia promiſit, atque donauit: VVarino videlicet Vina & Turinga & Engi: Ruadhardo verò Antoluinga & Vzinhaha: Miloni autem Aduocato ipſius Monaſterij, vt illi ſolatium ſubtraxiſſet, ſextam villam, quæ Heimbach nuncupatur, contradidit. Quamobrem præfatus Sidonius, quod nequiter cœpit, auxiliantibus iniquis Principibus, peſſimè ad ſiti, vt poſtea res docuit, damnationem perfecit, Monaſteriúmque ipſum in ius Epiſcopatus redegit. II. * al. Ovva

POST cuius obitum IOHANNES Monachus Augenſis Conſtantiæ Epiſcopus ordinatus, amborum regimen ſuſcepit Cœnobiorum. Qui tres nepotes ſuos III.

educauit, quibus honorem ſuum in tribus illis locis ſitum poſt ſuum diſceſſum diſtribuere cogitauit. Quo agnito, Fratres vtriuſque Cœnobij Epiſcopum pariter adierunt, rogantes, vt Priuilegia eis apud Principem acquireret, ac poteſtatem eligendi Abbates: ſe verò, ſi hoc fieret, eoſdem illius nepotes ſibi Abbates electuros polliciti ſunt. Quod ille conſenſit, ac ſe facturum promiſit. Tempore verò tranſacto KAROLVS Rex cum HILDIGARDA coniuge ſua Romam profecturus, Conſtantiam aduenit. Tempus verò opportunum ſe inueniſſe exiſtimantes, vtriuſque Monaſterij Fratres pro prædicta neceſſitate Principem adeunt, eiúſque clementiam interpellant. Rex verò Epiſcopum, quid de hoc illi placeret, interrogauit. Epiſcopus autem æternæ beatitudinis gaudia illum exindè percepturum reſpondit, ſi talem & tantam ſecuritatem famulis Chriſti abſque vlla perturbatione Domino ſeruiendi concederet. Quod audiens Rex gauiſus eſt, & protinus vtriuſque Cœnobij Fratribus, Sancti Galli ſcilicet & Augenſis, firmiſſima auctoritate Priuilegium optatum contradidit, ac ſcripta emunitatis ad hæc eadem retinenda fieri præcepit, quæ ſignaculo ſuæ auctoritatis firmauit: conſtituens atque præcipiens, vt poſt mortem Epiſcopi Monachi prædictorum Monaſteriorum poteſtatem haberent ſibi eligendi Abbates, & vt nulli abſque Regibus deinceps eſſent ſubiecti, &c. Poſtquam igitur præfatus Epiſcopus vitâ exceſſit, Augenſes quendam ſenem Presbyterum & Monachum nomine Petrum ſibi elegerunt Abbatem, cum conſilio HILDEGARDÆ Reginæ, cuius etiam adminiculo res apud illos ita perſtitit, quia à GEROLDO Comite germano prædictæ Reginæ locus ipſe maximè conſtitit, & augebatur.

IV. POST obitum Iohannis Epiſcopi Fratres noſtri VVALTONEM concœnobitam, virum ſapientem, ſibi Abbatem, Rege permittente, conſtituerunt. Sed non in finem res ita permanſit, quia poſt obitum Iohannis Epiſcopi Egino Epiſcopij Conſtantienſis iura ſuſcepit. Qui mox omnia inſidiarum genera circa Monaſterium noſtrum exercere non meruens, ſicuti Sidonius Sanctum Othmarum, ita & iſte VValtonem perſequi cœpit Abbatem: quatenus iterum peruerſo more anteceſſorum ſuorum Epiſcopatui ſubiiceret Monaſterium. Huius igitur rei gratia Optimatibus Regis prædia; & pecunias contulit infinitas, illoſque ad conſenſum ſuum prouocans, muneribúſque, vt ſcriptum eſt, etiam ſapientium obtutus excæcans, quod nequiter cœpit illorum adminiculo peſſimè compleuit, iterúmque Monaſterium non æqui obſeruatione Epiſcopio ſubiici fecit. KAROLVS verò ſerenus Auguſtus cùm voluiſſet prædictum Abbatem cum Epiſcopo pacificare, eo videlicet pacto, vt Epiſcopi præcepto obediens Abbatis locum in Monaſterio ageret, præfatus VValdo non valens diutiùs præſens intueri tantam deiectionem ſuorum, tale fertur Regi dediſſe reſponſum: Cùm enim, inquit, ſemel manus * veſtræ dominationis ingreſſus tan-
» tæ Celſitudinis merui dominio ſublimari, nequaquam poſthæc, dum horum
» trium digitorum vigorem integrum teneo (nam Scriptor erat eximius) vilioris perſonæ manibus me ſubdere decreui. Itaque cum conſenſu ipſius Imperatoris ad vicinum Monaſterium, quod Anna nominatur, ibidem commoraturus deuenit, vbi poſtea Abbas electus atque ordinatus, ad vltimum Monaſterium Sancti Dionyſij ſuſcepit regendum.

* al. munus

V. PRÆDICTVS igitur Epiſcopus aſſumens quendam Presbyterum forenſem, nomine VVERDONEM, obtulit eum ad noſtrum Monaſterium, vt Abbatem illum conſtituiſſet: ne ſi de Monachis eiſdem aliquem ordinaſſet, res ab eo aliquatenus cedere videretur. Quem tamen Monachi in tali habitu commanentem minimè ſuſceperunt Abbatem. Quod cùm ſenſiſſet idem VVerdo, cum conuerſatione habitum mutauit, & tunc demum Monachicis indutus veſtimentis ſuſceptus, atque, vt decreuerat Epiſcopus Abbas eſt ordinatus, &c. Contigit autem tempore quodam VVolfharium Remenſem Epiſcopum Legatione à domno Karolo ſibi iniuncta iuſtitias in Rhetia Curienſi faciendas ad ipſum pagum veniſſe, indéque reuerſum ad noſtrum Monaſterium deueniſſe: ibique prout illis facultas erat, benignè ſuſceptus deuoto ſeruicio ſuſtentatus eſt. Quem cùm lateret calumnia & iniuſtitia, quas paſſi ſunt incolæ Monaſterij noſtri, emunitatis Præceptum (quod beatæ memoriæ domnus PIPPINVS Rex illis ſcribi iuſſerat)

A ſibi oſtendere rogauit. Quod cùm vidiſſet ac perlegiſſet, hortatus eſt eos, vt per aliquem fidum hominem eandem firmitatis Cartam domno Imperatori dirigerent: ſe verò res eorum notas Imperatori facturum, atque auxilium illis præbiturum promiſit. Cuius conſilio conſentientes, cuidam vaſallo Imperatoris nomine Engilrammo, in cuius fide multum præſumebant, ipſam Cartam, imò totius ſecuritatis ſpem commendauerunt, &c.

Abbate verò VVerdone poſtea vitam finiente, Gotzpertus eiuſdem Congregationis Monachus à Fratribus eſt Abba electus & ordinatus, vir ſtaturâ proceras, ſapientiâ quoque, morúmque dignitate præcipuus, anno ab Incarnatione Domini DCCCXVI. anno autem Imperij HLVDOVVICI Imperatoris, filij præfati Karoli Auguſti, tertio. VII. 816.

Tempore verò procedente, idem Abbas, cùm iam ætatis grauitatem corporiſque infirmitatem non ſufficere crederet, ad inſtantium neceſſitatem negociorum, à Hludouuico clementiſſimo Auguſto impetrauit, vt Bernevvicus Monachus noſter ſucceſſor illi exiſteret. Quod ſtatim, vt ille poſtulauit, effectum eſt. Ordinatus eſt verò Bernvvicus Abbas viuente Gotzperto, anno Incarnationis Domini DCCCXXXVII. Hludouuici autem Imperatoris XXIV. Poſt hæc verò Hludouuicus Imperator XII. Kalend. Iulij de hac luce migrauit anno Incarnationis Domini DCCCXL. Eodem etiam anno facta eſt Solis eclypſis III. Non. Maij in vigilia Aſcenſionis Domini. Poſt obitum verò Hludouuici Imperatoris maxima diſcordia orta eſt inter filios eius, HLOTHARIVM, qui primus fuit ætate, & HLVDOVVICVM, & KAROLVM. Itaque Hlotharius, cùm eſſet ætate primus, potentia vtique & multitudine populorum poſt ſe declinantium ceteros præcellebat. Cùm igitur, vt diximus, maxima pars populorum Hlotharium ſequeretur, contigit & Bernvvicum noſtrum Abbatem illius partis fuiſſe adminiculatorem. Nec minus interea Hludouuicus Alamanniam penetrans, ſingula loca ſuæ ſuotúmque ditioni ſubiecit, indéque Abbatem in noſtro Monaſterio conſtituit Engilbertum Monachum noſtrum. Quare contigit, vt ſicut Regna, ita & Monaſteria diuerſis erroribus atque laboribus quaterentur. In tantum autem maior pars populorum Hlotharium ſequebatur, vt quidam Principes Alamannorum cum exercitu magno Hludouuico obuiam pergerent, eúmque, ne fines illorum intraret, prohibere vellent. Cum quibus protinus pugnam validam commiſit, & maximam eorum partem proſtrauit: reliquos verò omnes in fugam conuertit, & ſic ad fratrem ſuum Karolum peruenit. In quibus terminis Hlotharius cum maximo exercitu aderat contra fratres ſuos Hludouuicum & Karolum, & ipſi contra illum. Die autem conſtituta commiſſum eſt prœlium validiſſimum, atque miſeria plenum, & Domino diſponente iuniores extiterunt victores anno Incarnationis Domini DCCCXLI. Ergo hac miſerabili conſummatione belli peracta, protinus Hludouuicus Abbatiam Sancti Galli GRIMALDO deſtinauit atque contradidit, qui ſtatim eam, in quantum valuit*, cauſâ regiæ auctoritatis obtinuit.

Margin: VIII. 837. 840. B 841. C

* al. voluit.

Poſtquam verò diuiſio Regni patrata eſt, & pax inter germanos Reges firmata eſt, Grimaldus Abba ad Monaſterium Sancti Galli veniens, honorificè, atque omni obſequelæ ſuauitate à Fratribus eiuſdem Monaſterij ſuſceptus eſt, atque deuota illorum ſeruitute ſuſtentatus. Cauſa autem extitit, quam nemini miram puto videri, Fratres noſtros triſtitia non parua agitari, eò quòd ſecuritas electionis eorum, quæ tam multis, vt antè prædiximus, laboribus ſæpè difficillimè fuerat acquiſita, tam facilè de eorum poteſtate deficiebat excuſſa. Sed huius triſtitiæ, Domino iuuante, iocunda venerat medicina. Nam prædictus Grimaldus prioribus temporibus ſemper idem Monaſterium protegere, atque erga illud clementer agere conſueuerat. Quam cauſam loco & poteſtate accepta non minuebat, ſed augebat, magis caritatem*, quàm ſuæ poteſtatis declarans magnitudinem. Qua confidentiâ Monachi eum flagitare cœperunt, vt ſicut in illo emunitatis priuilegium amiſerunt, ita cum illo priſtinæ ſecuritatis recuperarent augmentum. Quam petitionem ille gratiſſimè ſuſcipiens, ſtudioſéque complens, à Rege Hludouuico permiſſione illis acquiſita conceſſit, vt ſtatim ſibi eligerent, qui poſt ipſum illos, illorúmque omnia procuraret, & poſtea nullam ſuæ ſecuritatis, & propriæ electionis dubitationem haberent. Qui protinus VIIII.

* al. claritatem.

gratantet hanc benedictionem ſuſcipientes, Hartmotvm elegerunt, ſcientiâ & A
motibus, nobilitatéque præclarum, eúmque Grimaldus ſecum ad Regem perdu-
xit. Qui cùm manibus Regis à Grimaldo fuiſſet contraditus, benignéque ab eo
ſuſceptus, protinus à regia poteſtate ipſum Sancti Galli locum cum omnibus ad
illum pertinentibus ſuſcepit.

X. Post obitum verò Hludovvici piiſſimi Regis, in pattem Karoli filij eius
noſtto Monaſterio pertingente eum cetero Regno, omnes emunitatis Cartas à
patre eius Hludovvico nobis condonatas ab ipſo clementiſſimo filio eius. Karolo
Harmotus Abba nobis renouari fecit, atque illius auctoritate iteratò conſcribi.
Neque hoc ſilentio prætereundum eſt, quanrum de regalibus donationibus ad
noſtrum Monaſterium fuiſſet illo tempore conceſſum. Deníque præfatus piiſ-
ſimæ memoriæ Rex Hluddovvicus, viuente Abbate Grimaldo, locum, qui di-
eitur *Mecchinga*, ad Monaſterium Sancti Galli æternæ causâ remunerationis
regia auctoritate contradidit. Poſt cuius obitum Grimaldo quoque defuncto,
Karolus clementiſſimus Rex filius eius, Hartmoto intercedente, quandam poſ-
ſeſſionem regiæ poteſtatis in pago Turgoienſi ſitam, in loco qui dicitur *Ro-*
* al. VVol- *holucſriuti* *, Sancto Gallo in perpetuam poſſeſſionem condonauit. quod &
feſriuti, protinus ſuæ auctoritatis conſcriptione firmauit. Quendam etiam montem ſi-
tum in Rhetia Curienſi, in quo conſtructa eſt Baſilica Sancti Victoris Martyris,
cuius & nomine vocatur idem locus Mons Victoris, ipſo tempore ad Monaſte- B
rium Sancti Galli contradidit, firmitatiſque Cartam Regia auctoritate exindè fie-
ri iuſſit, rogante Euſebio Scotigena, qui ibidem per xxx. annos ſpontaneè clau-
884. ſus Domino ſeruiebat: anno verò Incarnationis Dominicæ DCCCLXXXIV.
pridie Kalend. Februarias de hac luce migrauit ad lucem perennem.

Postqvam verò idem Carolvs Italiam ingreſſus pacificè eam ſuo ſub-
iugauit Imperio, alium etiam locum in pago ſupradicto ſimiliter Regiæ aucto-
ritaris dominio cedentem nomine *Stainhem* cum omnibus ad illum pertinenti-
bus Sancto Othmaro Imperatotia contradidit poteſtate, huiuſque donationis
firmitatem Imperialis Scripti præcepto firmiſſimè corroborauit. Sed & illius,
quam ſuprà memorauimus, donationis Imperatoriam denuò iuſſit ſcribi com-
memorationem. quod factum eſt vt imperauit. Poſtquam autem idem mitiſſi-
mus Imperator Karolus, omnibus Italiæ Germaniæque populis ſuauiſſimo or-
dine imperauit, rogante Hartmoto, & efficiente Liutvvardo Epiſcopo atque
Archicancellario Imperatotis, quandam Abbatiolam in Italia ſitam, olearum &
vinearum feracem (quam tunc idem Liutvvardus in beneficio habebat) cui no-
men eſt Maſſin, ad Monaſterium Sancti Galli Imperatoria auctoritate contra-
didit: eo quoque pacto, vt idem Liutvvardus tempore vitæ ſuæ ſub vſufru-
ctuatio tes poſſideret, cenſúmque de ipſo loeo, ſicut ipſe condixit, ſingulis an-
nis ad Monaſterium prædictum perſolueret, hoc eſt vel VI. languenas de oleo,
vel LX. ſolidos de argento. Poſt obitum verò Liutvvardi ipſæ res ſine vllius con- C
dictione perpetualiter ad ius pertinerent Monaſterij. Cuius rei Carta protinus
firmiſſimè ſua auctoritate eſt ſcripta, atque ipſo Imperatore iubente ſuper alta-
rium S. Galli eſt poſita, vbi hodie Deo volente cum pace tenetur.

EXCERPTA LIBRI EKKEHARDI IVNIORIS.

Cap. I. Hartmvtvs pro Grimaldo rempublicam noſtram ſtrenuè gubernans, per
ſemetipſum quoque non mediocriter amplificans, iámque ſeneſcens Berin-
hardo Monacho noſtro Abbatiam ſuam Fratrum communi electione per Re-
gem Karolvm tradit. Ipſe autem Hetginoſovvam, cum VValtchincha & Pu-
883. tra minore, ſibi & poſteris Abbatibus à poteſtate fortè cedontibus, Imperiali au-
ctoritate ipſius Karoli retinuit. Obiens autem poſt multas, quas per ſe ſtatuit, &
per Berinhardum obtinuit Fratribus & familiæ, beniuolentiæ conſtitutiones,
circa Landalovm Epiſcopum in titulo Apoſtolorum conditum, cognatum
& amicum ſuum, extra parietem tamen, ſepeliri ſe petiit. De quo ipſo Landa-

A loo ſancto Treuerenſi * quidem Archiepiſcopo pauca ſcribere neceſſarium puto. Sueuus hic & nobilis erat, apud ſanctum Gallum quidem educatus & doctus, cuius VVINDINISSA cum multis aliis hereditas erat. Igitur Epiſcopus factus Romam pergere ſolebat. Per Iouis itaque montem tranſiens ibat, per Septimum autem rediens Gallum & Hartmutum ſuum ſalutabat. Deuouerat etiam S. Gallo Lolingam villam dare. Sed cognatis renitentibus conquiſitionis ſuæ loca quædam cuidam VODALRICO Comiti, vt Gallo *Abadorff* cum eiſdem locis diſponeret, concambiens tradidit. Rediit autem tandem aliquando Româ, & ad Gallum ſuum tendens, Italici aëris vicio febre correptus, vix ad *Roſtanchin* peruenire præualens, Harmuto cum Fratribus ad ſe aduocato nobiliter diem obiit.- :· * al. Daiguienſi

BERINHARDO Abbate depoſito, per Hattonem Archiepiſcopum SALOMON præmonachus noſter nobis oblatus, & noſtrum locum ſuſcepit regendum. Quem præ omnibus poſtea quæ gubernauit locis apud Deum & homines amplificare curauit. Cùm autem annum & dimidium nobis præeſſet, Conſtanciæ tandem prælatus Dei factus eſt Paſtor & Epiſcopus. Sic quoque ipſe, & Hatto ille Maguntinus Archiepiſcopus ſibi ſemper amiciſſimus, quem COR-REGIS nominabant, cùm & ipſe, vt aiunt, XII. Abbatiis præfuerit, poſt Regem Imperium renuerant. Fuldenſis enim & ipſe erat Monachus & Abbas, B qui Magontiam ipſam à loco ſuo antiquo motam propiùs Rheno ſtatuerat, & in hoc & in aliis multis animi ſui magnitudinem oſtenderat. Nondum adhuc illo tempore SVEVIA in Ducatum erat redacta, ſed fiſco Regio peculiariter parebat, ſicut hodie & Francia. Procurabant ambas Cameræ, quos ſic vocabant, Nuncij: Franciam ad Alpes tum VVERINHERE, Sueuiam autem PERTOLT & ERCHINGER fratres. quorum vtorúmque multa ditioni ſubtracta ſunt per munificentias Regias in vtroſque Epiſcopos. Surgunt indè inuidiæ, & odia vtrorumque in ambos, præter ſcelera quæ in Reges ipſos machinati ſunt. Hattonem Franci illi ſæpè perdere moliti ſunt. Sed aſtutiâ hominis in falſam Regis gratiam ſuaſi, qualiter ad Alpes fraude eius de vrbe Pabinberk * detractus capite ſit plexus (alter enim morbo obierat, quoniam vulgo concinnatur & canitur, ſcribere ſuperſedeo. ad Salomonem redeo. Huic, ſicut diximus, cùm aliqua ad Potamum Cameræ Nunciorum iuris oppidum pertinentia à Regibus darentur, ſicut VVerinhere & Ruodhart dominum Othmarum, ſic ipſi inſequi conati ſunt & ipſum. Sed Epiſcopio & Abbatiis ipſe multiplex, variorúmque militum manu fortior, caſu aliquando viris occurſauerat, pacem ſalutando prior, ſi fortè reſalutare velint, incaſſum expectat. Nunciis poſt eos miſſis, qui rem agerent, pacificari nolebant. Ille autem cùm præ omnibus Sancti Galli Clauſtro ſemper maneret, quadam nocte præmonitus, vim ſibi ab illis niſi fugeret inferendam, ſeceſſit ſecretus in ſiluam Vallis Turbatæ, ea tempeſtate quidem C vaſtiſſimam. At illi Sancto Gallo inuaſo, Epiſcopum capere volebant ſi adeſſet. Ille verò Capellula in ea ſolitudine in nomine Sancti Galli fabricata, plurimis ſuorum vbi eſſet ad tempus ignaris, ad Aulam nunciis directis latuit. Iubentur à Rege tunc quidem ARNOLDO Epiſcopus & ipſi ſub banno pacis ad Aulam Magontiæ venire, vbi causâ publicè pertractata, rei maieſtatis lege pronunciati ipſi illi in Ingilheim truduntur, vſque dum exilio aut morte punirentur. Egit tandem Salomon cum Hattone Epiſcopo, anxius ne cædis illorum ipſe quidem cauſa foret, vt eos liberaret.- :· * al. Bapabinberck

SED & circa *Stainhem* villam ſancto Othmaro à KAROLO datam quædam loca regij iuris adhuc erant. Ille verò quicquid inibi regij fiſci erat totum in manum Aduocati ſuper aram eius tradiderat, & ſigillo ſuo roborauerat.- :· Carpuntur iterum cordibus fratres illi ſæpedicti (BERCHTOLDVS ſcilicet & ERCHINGER) pro damno regij fiſci. Nam caſtellum quoddam ſuper Stainhem iamdudum ſtruxerant, quod conquiſitionis ſuæ proprietate coram Rege ſibi vendicabant. Quibus Rex: Caſtellum, inquit, ſine oppidanorum damno habere nequibitis. quibus ſi iniurioſi quidem fueritis, mei gratiâ carebitis. Diſcedit Rex veſpertinus Fratrum ſuorum laudibus lacrimoſis proſecutus, quibus, ſi viuere liceret, non ſemel benefacturum promiſerat. Inuadit loca lege Alamannica cum Aduocato Epiſcopus tribus diebus, vti ius erat, homines fiſci iuramentis S. Othmaro ven-

dicantes. Quibus cuſtodes caſtelli, niſi ſibi parcant, malè habitutos minantur, mi- A
náſque factis exequuntur. Nam victimas, & cetera quæ libebat, ſponte nolentibus
dare fiſcalibus, vi quidem auferebant. Quod cùm Aduocatus cùm per ſe, tum ver-
bis Salomonis fratribus illis non ſemel quereretur, aut ficta verba aut iniurioſa
paſſus receſſit. Cúmque hoc per annum penè pateretur, quadam die ipſe viris ob-
uius iniurias queritur Epiſcopus. Et cùm indignè quidem ipſius verba tuliſſent;
„ Epiſcopus ſubintulit: Enimverò, ait, cùm mei causâ meis aliquando anguſtiis co-
„ ram Rege Arnoldo fueritis, vnde egerrimè ego ipſe vos eripui, iam eius arti-
„ culi ſemper liceat recordari. Illico Livtfridvs ſororis amborum filius, iuue-
„ nis pertinaciſſimus: Gloriatúrne, inquit, Monachorum ſceleratiſſimus iniurlatum
„ pro ſe vobis illatatum, ô auunculi, & viuere eum patimini? Extractóque gladio,
niſi ab ambobus premeretur, Epiſcopum occidiſſet. Ipſe autem, vt iugulum de-
elinaret, cùm citiùs equo diuerreret, à fratribus ambobus freno tentus compre-
henſus eſt. ⁖ Suadet Liutfridus, vt ei aut oculos eruant, aut dexteram abſcin-
dant. Militum autem pars ſanior, ne quid ampliùs in Chriſtum Domini inſani-
rent, omnimodis flagitat: ſed & incolumem relinqui optimum fore aiebant. Stat
tandem fratribus conſilium, vt in Depoldisburg, vbi Bertha vxor Erchin-
geri tunc agebat, duceretur. *Sed eo indè poſteà erepto, ac liberato*, innotuit res
Conrado in Francia tunc poſito. ⁖ Conſilio dehinc habito, primò collo-
quium publicum Magontiæ, poſtea generale edixit Concilium, vbi tribus illis le- B
ge abiuratis & proſcriptis, prædiiſque eorum in fiſcum redactis, maieſtatis reis ca-
pita damnata ſunt. ceteris omnibus, qui tanto facinori interérant, tanquam rei-
pub. hoſtibus proſequi iuſſis. Sueuiæ Principum aſſenſu ſtatuitur Alemannis Dux
primus Bvrkhardvs Gentis illius nobiliſſimus, & virtutum dote probatiſſi-
mus. Cui & prædia damnatorum confiſcata in beneficium ſunt tradita: exceptis
dotibus Berthæ ſibimet edicto, quoniam viro non aſſenſerat, ſtabilitis. Epiſcopo
autem apud Ducem inducias damnatis rogante, vt ſi fieri poſſet exilium eis à Re-
ge intercederet, aliquot eos dies Dux in cuſtodia tenuit. Rex autem crebro ab
eo fatigatus, tandem eos iugulari præcepit. Quibus tamen Epiſcopus, multùm eo-
rum nece triſtatus, indulgentiâ, quantum in ſe erat, etiam viuis data, ſepulturam
conceſſit ad Eccleſiam. Rex verò caſtellum illud odioſum ſancto Othmaro cauſâ
mali tanti tradidit diruendum. Omníque anno ille, dum vixit, cenſum capitis ſui
in cera ad ſepulchrum eius, vti filius carnificum illorum, pro reatu in eum quaſi
proprio miſit. Quod & Rvodolfvs poſtea VVolfhardi Comitis pater,
cùm eiuſdem quidem proſapiæ fuerit, in cenſu calybum de metallo Faucium Iu-
liarum fecit. Sed idipſum VVolfhardvs & Hainricvs filij eius aliquot
annis dum facerent, motus rubore Hainricus, quaſi homo ſit cenſarius, fratre in-
uito cenſum ſuperſedit. Accidit autem vt in vigiliarum S. Othmari die fratres
ambo capreum venantes in cacumen quoddam rupis artiſſimæ ducti, laſſi cùm
conſediſſent, repente petra, ſuper quam Hainricvs ſedit, collapſa, adoleſcens C
ille magnæ indolis, proh dolor! in profundiſſimas valles rueret, & periret. Vix ſpiri-
tum habere poterat mater orbata, (ſcripturi nunc ſumus quod vidimus) necdum
luctu finito, cum filio & filia vnicis ad pedes Sancti cum muneribus & calybe ſu-
perſeſſo venit, quod in cenſu non ſoluto peccatum eſt tres pro ſe & defuncto pœ-
nituerunt. ⁖

II. Pver (Iso nomine) Sancti Galli fit Monachus doctiſſimus, docuitque Sa-
lomonem cum ceteris quamplurimis. Sed Harmuotus noſter Rvodolfo
Burgundionum Regi notiſſimus, qui & cognatus, cùm Magiſtrum aliquem no-
ſtratium Grandiuallenſium Cœnobio peteret, ipſum illum Regi ad annos tres à
Grimaldo expetiit: condicto in manus pacto, vt ter in anno ſumptibus ſibi Regis
Monaſterij ſui daretur inuiſere clauſtrum. ⁖

IV. Hartmannvm poſt Salomonem priuilegio electionis Patres acceperant
Abbatem. De quo, quoniam proprium & ſui temporis Libellum habemus, plu-
ra ſcribere ſuperſedemus. Erat tamen, vt à Patribus audiuimus, præter ſapien-
tiæ doctrinalem dotem, Religionis tenaciſſimus. Maximè autem authenticum
Antiphonarium docere, & melodias Romano more tenere ſollicitus. De quo
Antiphonario altiora repetere operæprecium putamus. Carolvs Imperator
cognomine Magnvs cùm eſſet Romæ, Eccleſias Ciſalpinas videns Romanæ

Digitized by Google

A Eccleſiæ multimodis in cantu, vt & Iohannes ſcribit, diſſonare, rogat Papam IV.
tunc ſecundum quidem Adrianum, cùm defuncti eſſent quos antè Gregorius miſerat, vt iterum mittat Romanos cantuum gnaros in Franciam. Mittuntur ſecundum Regis petitionem Petrus & Romanus, & cantuum & ſeptem liberalium artium paginis admodum imbuti, Metenſem Eccleſiam vt priores adituri. Qui cùm in Septimo, lacúque Cumano aëre Romanis contrario quaterentur, Romanus febre correptus vix ad nos vſque venire potuit. Antiphonarium verò ſecum, Petro renitente, vellet nollet, cùm duos haberet, vnum ſancto Gallo attulit. In tempore autem Domino ſe iuuante conualuit. Mittit Imperator celerem quendam, qui eum, ſi conualeſceret, nobiſcum ſtare, nóſque inſtruere iuberet. Quod ille quidem, Patrum hoſpitalitati regratiando, libentiſſimè fecit. Dein vterque famâ volante ſtudium alter alterius cùm audiſſet, æmulabantur pro laude & gloria naturali Gentis ſuæ more, vter alterum tranſcenderet. Memoriáque eſt dignum, quantum hac æmulatione locus vterque profecerit, & non ſolum in cantu, ſed & in ceteris doctrinis excreuerit. Fecerat quidem Petrus ibi iubilos ad ſequentias, quas Metenſes vocant: Romanus verò Romanè nobis econtra & amœnè de ſuo iubilos modulauerat: quos quidem poſt Notkerus quibus videmus verbis ligabat. Frigdore autem & accidentanę, quas ſic nominabant, iubilos illos animato* etiam ipſe de ſuo excogitauit. Romanus verò, quaſi noſtra præ Me- * al. iubilos illis animatus,
B tenſibus extollere fas fuerit, Romanæ Sedis honorem S. Galli Cœnobio ita quidem inferre curauit. Erat Romæ inſtrumentum quoddam & theca ad Antiphonarij authentici publicam omnibus aduentantibus inſpectionem repoſitum, quod à cantu nominabant Cantarium. Tale quidem ipſe apud nos ad inſtar illius circa aram Apoſtolorum cum authentico locari fecit, quem ipſe attulit, exemplato Antiphonario: in quo vſque hodie in cantu ſi quid diſſentitur, quaſi in ſpeculo, error eiuſmodi vniuerſus corrigitur.

DEFVNCTO Hartmanno ENGILBERTVS eligitur, CONRADóque V.
dirigitur, quem ille omni honore dignatum S. Galli fecit eſſe Vicarium, breuíque ſuperuiuens tempore defunctus eſt & ipſe. Conradus Rex virili prole carens, EBERHARDVM autem fratrem habens, ad Regni gubernacula, ſi ſibi ſuperuiueret, aſpirantem: ſenſit eum nec Regno virtute quidem habilem, nec populo moribus acceptum, rogantémque, cùm ipſe iam ſeneſceret, vt ſe populo commendaret, crebrò fruſtrauit. Incipiens autem mori, clam loquitur fratri: Video, ait, germane mi, & ſemper vidi te à populo nolle accipi, ideóque quod ſæpè rogaras, ne te contriſtarem, tacitè diſtuli. Conſilium autem meum ſi nunc feceris, vt in Deum ſpero, inglorioſus non eris. Eſt in Saxonia, cui neminem in Regno æquiparem ſcio, HENRICVS quippe Comes Mathilda coniuge clarus. Sumens ergo coronam & ſceptrum, nocte diéque accelera ad ipſum, téque & Re-
C gnum ei meis verbis in manus dato, & mei vitæ memores fore ambos rogato. Fecit igitur vt Rex iuſſerat, veniénſque ſecretum Comitis petiit alloquium. Eliminatis omnibus, ipſe oſtium clauſit, chlamidéque exuta, ad pedes viro corruens nimis ſtupenti coronam & ſceptrum detegit, & quæ iuſſus eſt narrat. Cui ille inter cetera, ſi ſecum in fide qua dixerat ſentire vellet, omniáque, quæ tanto nuncio decerent facturum ſpopondetat. Et ne per longas ambages vadam, fit colloquium publicum. HEINRICVS Saxonum & Francorum conſenſu eleuatur & vngitur in Regnum. Sed poſtea Lotharingorum Kiſilbertus Eberhardum caſtigatum, cur honorem ſuum alieno dediſſet, Regi Saxonico rebellare, ſecúmque ſentire perſuaſit. Surgunt ambo in arma: Ducibus Sueuo & Norico Litteras mittunt. Quibus ſecum ſentire iam motis, quadam die cùm collectas in armis apud Briſachum copias nauibus tranſpoſuiſſent, ipſíque interea in littoris planicie luderent tabulâ, CHVONO quidam Regij generis, Churzibolt à breuitate cognominatus, fortuitu viginti militibus ſtipatus viros incurrit. Kiſilbertum cum omnibus, qui in naui erant, quam inſiliuit, lancea infixâ ſubmerſit. Eberhardum leuitatis increpatum gladio in littore occidit. Erat quidem anguſto in pectore audax & fortis: qui leonem caueâ effracta ſe & Regem ſolos inuentos in conſilio inſilientem, Rege grandi quidem viro gladium, quem Chuono tunc, vt moris eſt, gerebat, arripere volente, ipſe præſiliens incunctanter occidit. Diffamatur longè latéque, Heinrici Regis militem leonem ſe inſilientem gladio occidiſſe. ---

Dvm hæc ſataguntur, nauibus Vngri de Schvvarzvvalde multis paratis in A
Alſatiam ipſi priores ſuas legiones tranſponunt, & à Lvitfrido quodam
terræ illius potentiſſimo bello ſuſcepti, plurimo damno ſui tandem cruentam vi-
ctoriam ſunt adepti. Senſerant iam mitiùs ſibi agendum inter Teutones, & in ter-
ra illorum minùs fore tardandum. Alſatia tandem quā ierant vaſtata & cremata,
Hochfeldi montem, Iuræque ſiluam feſtinantes tranſeuntes, Veſontium veniunt.
Erat tunc Burgundionum Rex Conradvs adoleſcens floridus, ſanctæ Adel-
heidæ Imperatricis quidem frater. Venerant quondam Sarraceni nauibus in
Burgundiam, bellóque omnia diſturbantes, tandem victi in valle Fraxnith angu-
ſtiis tutiſſima, inuito qui tunc erat Rege, conſederant: paceque petita vxores filias
gentis ducunt, vallem maximæ vbertatis paruis Regi reditibus datis incolunt. Ad
quorum Ducem Conradvs, nobili aſtutiâ vſus, Legatos dirigit his verbis:
» Ecce, Vngri, fillones illi fugitiui nunciis me fatigant, vt ſibi pace mea vos qui-
» dem à tantæ vbertatis terrâ armis expellere liceat. Sed vos, ſi viri eſtis, obuiam illis
» me iuuante quantocius pergite. Enimuero ſi vos eos in faciem inuaditis, ego eos
» à latere inuolabo: ſicque illos, vt confido, profligatos exterminabimus. Miſit au-
» tem & ad Vngros, qui dicerent: Quare, viri fortiſſimi, mecum armis agere vul-
» tis? Expedit enim vtriſque noſtrum magis, vt pacifici ſimus. Venire ergo mecum, B
» & hoſtes meos illos eradamus de terra vberrima, vóſque ibi conſidite: ſed & inſu-
» per Prouinciam proximam terræ illi, ſi mecum in fide ſenſeritis, libens vobis tri-
buam. Conſenſerunt vtrimque Legationi Regiæ, erumpunt Sarraceni de valle
Fraxnith confertiſſimi die & loco condictis: occurrere parant Vngri. Rex ſuis
» vndecumque collectis aciem ordinat ſpecie velut his & his futurus ſubſidiis. Quàm
» acutè, inquit, incidant lanceæ & gladij hodie, oſtendite ſocij mei fortiſſimi, tam
» diuerſorum dæmonum vtra pars vicerit nemini ſit curæ. Victores eſſe qui cœpe-
» rint tribus vos partibus inſilite, parmis reiectis ferro vtimini, nullo diſcrimine tru-
» cidetur Sarracenus & Vngar. Nemini illorum miſereri certum eſt, quia mei qui-
» dem ipſorum miſeret nemo. Confligunt tandem in conſpectu Regis in acie pro-
ſpectantis electiſſimi Satanæ milites & filij, neutris cedentibus trucidantur vtrim-
que vt victimæ. Tandémque Rex animosè pugnantibus, veritus ne vtra pars ad
vltimum aufugeret, ſigno dato gradatim velut ſubſidians ſuperuenit, & vndique
ad hos & ad illos proſternendos turmatim omnes circumdedit, fugæque locum
non habentes quos non occidit captos Arelato vendidit. Ipſe verò paucis amiſ-
ſis, Deo & ſancto Mauricio, in cuius enſe & lancea ita pugnabat, laudibus trium-
phabat.--- :·

IX. Cralo Abbas videns finem vitæ adeſſe, Ekkehardvm cum Fratri-
bus ſanioris conſilij euocans, diſpoſuit domui, & ipſe pro ſe Abbatem elegit.
Facilè omnibus perſuaſis, viam omnium ingreſſus eſt reportatúſque Cœnobium, C
honorificè ſepelitur. At Ekkehardus Ottone apud Anglos cum Adaltage
Rege ipſorum ſocero ſuo aliquandiu agente, vt iunctis viribus Cnvtonem
Danorum debellarent Regem, habenas Abbatiæ, ſicut ſub Abbate viuo ſolebat,
vſque ad cognitionem Imperij ſtrenuè regebat.- :·

X. Vodalricvs quidam Comes de Karoli proſapia VVendilgar-
tam, Henrici Regis de filia neptim, vxorem accipiens, Adalhar-
dvm, qui Gallo *Alſtetton* pòſt tradidit, de ea, & filiam procreauit. Hic nuncio
Buochorn, vbi habitauit, accepto, Vngros Noticum, vbi prædia ei erant, irruere;
hoſtes cum ceteris bello aggreſſus victus capitur, & in Vngariam captiuus aſpor-
tatur. VVendilgarth verò quaſi viro, vt fama erat, occiſo, vidua, ad nuptias pe-
tita, nutu Dei nubere noluit: ſed Salomone rogato ad ſanctum Gallum conſeſſit,
vbi ſibi iuxta VViboradam caminata constructa, de ſuo vixit, Fratribus & paupe-
ribus pro anima viri quaſi defuncti multa largitur. --- :·

Venerat quarto anno nunciante anniuerſarius, vt credebat, viri ſui ama-
rus, & VVendilgarth *Buochorn* adiens, diſperſit vt ſolebat, dedit pauperibus. Et
ecce Vodalricus captiuitate fortuitò elapſus, eam inter ceteros pannoſos, clan-
deſtina arte ſe celans, vt ſibi veſtem daret inclamat. Quem illa, quòd improbè
audaciúſque mendicaret increpitans, veſtem tamen ei velut indignans dedit. At
ille manum dantis cum veſte ſtringens, ad ſe tractam amplexatus, vellet nollet
oſculatus eſt, capilliſque prolixis in collum manu reiectis, cùm etiam aliqui ala-

A pas minitaſſent: Pareite quæſo, ait, tandem alapis, quas multas pertuli, & VODALRICVM veſtrum recognoſcite. Audita tandem voce Domini milites ſtupidi, vultúque quondam noto inter crines recognito, clamosè ſalutant, familia gratulans vociferatur. --- :· Nuptiæ tandem aguntur à principio, concepit mulier, Gallúmque ſuum, & incluſas Sanctas viro comite votiuè adiens, ſi maſculum peperetit, ſancto Gallo Monachum deuouit.

AT tempore labente appropinquans partui prægnans periclitatur, & ante XIV. temporini partus dies emoritur. Infans exciſus, & aruinæ porci recens erutæ vbi incuteſceret inuolutus, bonæ indolis cùm in breui apparuiſſet, baptiſatur, & BVRKHARDVS nominatut. Patet illum tandem nutricis ſinu adductum Gallo, vt cum matre vouerat, ſuper aram ipſius ponens eum terris in *Hoeſten* & decimis, multum matrem plorans initiauerat. Solebant autem Fratres eum cognominare Ingenitum. Et quoniam immaturè eſt editus, nec muſca illum ſine ſanguinis eruptione poſtea mordebat. ideóque & virgis in eo Magiſter parcebat. Vir quoque factus virtutes ſibi ingenitas, quamuis carne imbecillis fuerit, ſemper amabat, & animo benè maturo immaturæ præerat carni. Tali ac tanto Patri virtutes longa conſuetudine in naturam iam vertenti, EKKEHARDVS honores ſibi oblatos omnium aſſenſibus obtulerat. Dirigitur tandem cum Fratribus allectis magno OTTONI Magontiam, Chnutone Rege victo Schleſvvich reuertenti. Qui illum ante notiſſimum vt eminus aſpexit: Accelera, ait, nepotule, B & oſculare. Puſillus quidem erat & pulcher facie. ſtringénſque illum ſub chlamyde delicatè tractauit. --- :· Deinde illum ſecum duxit in Eccleſiam ad OTTOGEBAM Reginam: Nepotem hunc meum, inquit, mox Abbatem te iuuante futurum ad tuam offero gratiam. --- :·

HADAVVIGA HEINRICI Ducis filia, Sucuorum poſt BVRKHARDVM virum Dux vidua, cùm Duellio habitaret, femina admodum quidem pulchra, nimiæ ſeueritatis cùm eſſet ſuis, longè latéque terris erat terribilis. Hæc quondam paruula CONSTANTINO Græco Regi cùm eſſet deſponſata, per eunuchos eius ad hoc miſſos litteris Græcis apprimè eſt erudita. Sed eùm imaginem virginis pictor eunuchus domino mittendam vti ſimillimè depingeret, ſollicitè eam inſpiceret, ipſa nuptias exoſa os diuaricabat & oculos. Sicque Græco peruicaciter repudiato, litteris pòſt Latinis ſtudentem BVRKHART illam Dux multiplieiter dotatam duxit. Et cùm iam eſſet decrepitus, thalamo, vt aiebant, ſecum nequaquam cubantem in proximo moriens, quamuis non intactam, incognitam vt celebre eſt cum dotibus & Ducatu reliquit puellam. Hæc ſanctum Gallum vidua orandi aliquando petiuerat cauſâ. Quam Burkhardus Abbas feſtiuè ſuſceptam, vtique neptim, donis cùm proſequi pararet, ipſa ſe alia dona nolle air, quàm Ekkehardum ſibi doctorem, ſi Duellium ad tempus concederet. --- :· Miſit poſt dies ipſos Dux ipſa Burkhardo noſtro, cognato videlicet & amabili ſuo, ambulatorem valde docibilem & alacrem. --- :·

 A

FRAGMENTVM CHRONICI LAVRESHAMENSIS MONASTERII.

A prima ipſius loci fundatione per CANCRONEM Comitem Rhenenſem ſub PIPINO vſque ad annum DCCCCXX.

DE FVNDATIONE LAVRESHAMENSIS Monaſterij.

764. *Chronicon hoc Marq. Freherus integrum edidit inter Germanic. Rerum Scriptores anno* M.DC.

ANNO Dominieæ Incarnationis DCCLXIV. PIPINI verò Regis Francorum, (qui, ex ſententia Zachariæ Papæ depoſito HILDERICO, per Bonifacium Magontinæ Sedis Archiepiſcopum & Martyrem, ex Præfecto Palatij in Regiam dignitatem eſt vnctus, ac poſtea per Stephanum Papam Apoſtolica vnctione confirmatus,), anno XII. CANCOR illuſtris Rhenenſis pagi Comes, cum matre ſua religioſa & Deo acceptabili VVILLISVVINDA, vidua RVPERTI Comitis, Monaſtetium LAVRESHAM in inſula, quæ nunc appellatur Aldenmunſter, initiantes, venerabili RVTGANGO Metenſis Eecleſiæ Archiepiſeopo, ad inſtituendam inibi Monaſticæ profeſſionis militiam tradiderunt: nullius quidem Epiſeopij, ſeu cuiuſlibet iuri aut dominio ſubiicientes; ſed quia minus id per ſe poterant, tanquam conſanguineo, & tum in Dei rebus viro ſpectatiſſimo perficiendum gubernandúmque ſub traditionis titulo commendantes. Qui vt deſiderij ſui promptiorem ſortirentur effectum, famulorum Dei, qui illic adunandi erant, prouidentes commodis, Eccleſiam in Scarra cum ſuis appenditiis, prædium ſuum in Magontia, villam quoque Hagenheim cum omni integritate in poſſeſſionem eiuſdem Monaſterij contulerunt, Eccleſiámque ibidem in honore beati Petri Apoſtoli præfatum Pontificem conſecrare exorauerunt. B

DONATIO DOMNÆ VVILLISVVINDÆ, ET FILII eius CANCRONIS Comitis, de Hagenheim. C

ANNO XII. *regnante domno noſtro* PIPINO *Rege, ſub die* IV. *Id. Iulij, ego* VVILLISVVINDA *Deo ſacrata, & filius meus* CANCOR *Comes, pro Dei intuitu, vel pro anima noſtræ remedio, ſeu & pro æterna retributione, vt non inueniat in nobis vltrix flamma quod deuoret, ſed Domini pietas quod coronet, ideóque nos in Dei nomine donamus ad ſacroſanctam Eccleſiam ſancti Petri, ſeu ceterorum Sanctorum, quæ eſt conſtructa in loco nuncupato* LAVRESHAM, *in pago Rhenenſe, ſuper fluuium VViſgoz, quam nos propter nomen Domini de nouo ædificauimus, vbi praeeſt vir venerabilis* RVODGANGVS *Archiepiſcopus & Abbas, donatúmque in perpetuum eſſe volumus, & promptiſſima voluntate confirmamus: hoc eſt, villam noſtram in pago VVormatienſe, in loco qui dicitur Hagenheim, ſuper fluuium Saluſiam, quæ mihi de parte genitoris mei nomine* ADELHEMI *legibus obuenit, vel vndecumque, tam de alode, quàm de comparato, ſeu de quolibet adtractu ad nos noſcitur perueniſſe, cum integritate ſua, terris, domibus, ædificiis, campis, pratis, vineis, ſiluis, aquis, aquarúmve decurſibus, farinariis, libertis, conlibertis, mancipiis, mobilibus & immobilibus, peculio vtriuſque ſexus tam maiore quàm minore genere vel ætate, quicquid dici aut nominari poteſt, re inexquiſita cum omni ſupellectile, ſicut à nobis moderno tempore poſſideri dinoſcitur, donamus, tradimus, atque tranſfundimus: ita vt ab hac die iamdictus domnus Ruodgangus, vel ſui Monachi, qui ibidem*

A *in ipſo Monaſterio habitare videntur, vel ſucceſſores eorum habeant, teneant, atque poſſideant, & quicquid exindè facere pro oportunitate loci ipſius voluerint, liberam & firmiſſimam in omnibus habeant poteſtatem. Si quis verò, quod futurum eſſe non credimus, ſi nos ipſi, vel aliquis de heredibus vel proheredibus noſtris, ſeu qualibet vlla extranea perſona, vel quicumque contra hoc teſtamentum, quod nos ſpontanea voluntate fieri decreuimus, venire temptauerit, aut id infringere voluerit, ante tribunal Chriſti in die iudicij rationem cum ipſo ſancto Petro deducat, & inſuper inferat partibus ipſorum Monachorum, vnà cum partibus fiſci, auri libras quinque, argenti pondera decem, & quod repetit hoc omninò euindicare non valeat, ſed præſens donatio teſtamenti huius omni tempore firma & inuiolata permaneat, ſtipulatione ſubnixa. Actum Laureſham publicè ſub die & tempore quo ſuprà. Signum † VVilliſvvinda Deo ſacrata, & Signum † Cancronis Comitis filij eius, qui hoc teſtamentum fieri & firmari rogauerunt. Signum Heimerici filij Cancronis. Ego Automadus Treuerorum Epiſcopus ſubſcripſi. Ego Albericus Epiſcopus ſubſ. Ego Iohannes Epiſcopus ſubſ. Ego in Dei nomine Helmericus Notarius ex iuſſu domini Ruodgangi Archiepiſcopi Cartam hanc ſcripſi, diémque & tempus vt ſuprà deſignaui.*

DONATIO CANCRONIS DE BIRSTAT, & termino ipſius villæ.

B Ego *in Dei nomine* Cancor, *&* Angila *coniux mea, cogitantes caſum humanæ fragilitatis, qualiter peccata noſtra poſſimus minuere, & donante Domino ad æterna gaudia peruenire, idcirco pro anima noſtræ remedio, vt Dominus* Iesvs Christvs *veniam de peccatis noſtris tribuere dignetur, donamus, tradimus, vel firmamus ad Monaſterium S. Petri, quod appellatur* Lavresham, *ſeu & ſanctum Nazarium Martyrem, qui ibidem in corpore requieſcit, vel ad illam Congregationem Monachorum, quæ ibidem conuerſari videtur, vbi vir venerabilis* Gvndelandvs *Abbas præeſſe videtur, donatúmque in p[illegible]tuum eſſe volumus, & promptiſſima voluntate confirmamus: hoc eſt, terram & ſiluam quæ eſt in illa marcha de Birſtat, ſeu in ipſo fine: de illo rubero, qui eſt de Eccleſia S. Nazarij ad partem Meridianam inter partem ſancti Petri, per Agiloſum & ſuos conſortes pro ſigno inciſa: & indè ad partem Orientalem vſque in fluuium certum VViſgoz, vbi marcha de Baſinsheim coniungit: & de ipſo rubero ad partem Aquilonis, ſicut ipſa inciſio arborum in ipſa die facta fuit, quæ vulgo lachus appellatur, ſiue diuiſio: & ſic ad illam ligneam crucem, quæ eſt poſita iuxta illam viam, quæ venit de Birſtat, & indè ad partem Aquilonis, ſicut illa inciſio arborum ſeu lachus iu ipſa die facta fuit, vſque ad illum monticulum, qui quaſi terminus apparet: & inde per ipſam inciſionem arborum, ſiue lachum, vſque in certum VViſgoz, vbi marcha de Baſinsheim coniungit: quicquid infra illam inciſionem arborum, ſeu lachum, ſiue diuiſionem, vſque ad marcham de Baſinsheim, de dote Angilæ, vel de qualibet parte noſtra ibidem videtur eſſe portio, ſiue poſſeſſio vel dominatio, tam terris quàm ſiluis, campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarúmve decurſibus,*
C *omnia & ex omnibus, totum & ad integrum, ad iamdictum Monaſterium, ſiue ad ſanctum Nazarium, à die præſente donamus, tradimus, atque transfundimus, in Dei nomine perpetualiter poſſidendum: ita vt ab hac die ipſi Monachi, vel ſucceſſores eorum habeant, teneant, atque poſſideant; & neque nos, neque vllus de heredibus noſtris, neque vlla obpoſita extranea perſona, de ipſa terra, vel de ipſa ſilua vllo vnquam tempore ipſos Monachos vel ſucceſſores eorum eiicere, nec contradicere poſſit, nec vllam inquietudinem vel calumniam generare præſumat, ſed ad iamdictum Monaſterium omni tempore proficiat in augmentum. Si quis verò, quod futurum eſſe minimè credimus, ſi nos ipſi, aut vllus de heredibus noſtris, ſeu qualibet vlla extranea obpoſita perſona contra hanc donationem à nobis factam venire tentauerit, aut eam infringere, vel immutare voluerit, caueat ne iram Dei omnipotentis acquirat, & inſuper inferat vnà cum ſocio fiſco auri libras tres, argenti pondo quinque multam ſuſtineat, & quod repetit euindicare non valeat, ſed præſens donatio iſta omni tempore firma & inuiolabilis permaneat, ſtipulatione ſubnixa. Actum in Monaſterio Laureſham publicè, ſub die Kalend. Iunij, anno* II. *regnantibus glorioſiſſimis Regibus* Karolo *&* Carlomanno. *Signum Cancronis Comitis, & Angilæ coniugis eius, qui hanc donationem fieri & firmari rogauerunt. Signum Thurincberti fratris ipſius Cancronis, & Heimerici filij ſui, & aliorum. Ego Guario lector hanc donationem ſcripſi.*

Reverendvs itaque Pontifex Rutgangus votum ac petitionem venerabi-

lis VVilliſvvindæ, filiique eius Cancronis, gratanter amplexus, cùm ipſius Mo- A
naſterij curam gubernationémque per ſe exequi non poſſet, vt pote & Eccleſiaſti-
cis & Regalibus negotiis iugiter occupatus, GVNDELANDVM germanum
ſuum, prudentem admodum & ſanctæ conuerſationis virum, fratríque per omnia
ſimilem, eidem loco præfecit, ipſúmque cum omnibus pertinentiis ſuis, eo teno-
re, quo ſibi tradita fuerant, ſuæ diſpenſarioni commendauit. Fratres quoque ma-
turæ ætatis & conſilij, Deúmque timentes, Reginfridum videlicet & Vluinum,
cum aliis XIV. à Gorzienſi Monaſterio, quod ipſe pridem conſtruxerat, cum ip-
ſo direxit, cuncta eis neceſſaria tam in alimentis quàm in ceteris ſubſidiis impar-
tiens. Interim miſſis ad Apoſtolicam Sedem Legatis, pro cuius liberatione ab op-
preſſione Haiſtulfi Regis Longobardorum multa inſtantiâ laborauerat, expetiuit
à Paulo Papa corpora ſanctorum Martyrum, in quorum honore conſtructas à ſe
Monaſteriorum cõſecraret Eccleſias. Cuius deuotionem ac meritum erga Roma-
nam Eccleſiam Apoſtolicus Pontifex debito fauore proſequens, tranſmiſit ei San-
ctũ Nazarium, Naborem, & Gorgonium, per VVilliharium Sedunenſem Epiſco-
pum delatos ad Gorzienſe Monaſterium. Euoluto dehinc anni circulo, in Eccle-
ſia Gorzienſi ſanctum Gorgonium, in Eccleſia Hilariacenſi ſanctum Naborem
collocauit: beatum verò Nazarium ad Laureshamenſe Monaſterium deſtina- B
uit. In cuius occurſum tota ſimul prouincia, plébſque vtriuſque ſexus, iuue-
nes & virgines, ſenes cum iunioribus, vſque ad ſaltum, qui Voſogus dicitur,
cateruatim ruunt: Comitéſque nobiliſſimi Cancor & VVarinus, ceteríque id
locorum illuſtres & ſpectabiles viri, theſaurum beati corporis ſibi diuinitus de-
ſtinatum propriis humeris excipiunt, & cum hymnis canticiſque ſpiritualibus,
proſequente infinita populi multitudine, vſque ad locum cœlitus prouiſum de-
ferunt.

VERVM, quia ſinus Eccleſiæ illius, de qua ſuprà meminimus, breuis admo-
dum & conſtrictus, tantæ multitudinis receptui & cotidianæ frequentiæ non ſuf-
ficiebat; & ſitus ipſe loci Monaſterio tanti nominis & dignitatis per merita ſui
Martyris poſtmodum futuro non adeò competebat: eadem omnium vota, ea-
dem ſententia fuit, vt in editiorem locum, vti nunc cerni datur, tam Monaſterij
quàm Eccleſiæ fabrica multò amplianda transferretur. Cuius rei executio Gun-
delando Abbati per venerandum Pontificem artiùs iniuncta eſt, & ab ipſa ſtre-
nuè ſatis & magnificè effectui mancipata. Qui non multò poſt humanis rebus
exemptus migrauit ad Dominum, vir egregius meritique incomparabilis, & om-
nibus efferendus præconiis. Qui inter cetera valde memorabilia Stephanum Pa-
pam ad Galliam euocans, & PIPINVM cum totis Francorum viribus contra
Longobardorum tyrannidem accingens, Exarchatum Rauennatem, pluráque
beati Petri patrimonia Romanæ Sedi reſtitui iuge ſtudium & operam impen- C
dit. Clerum quoque ſuæ Dioceſis à Religionis feruore iam tunc, vt & nunc,
omnimodis exorbitantem, inſtar Cœnobiorum adunans, regularia eis præce-
pta, qualiter in Eccleſia militare deberent, vitæque neceſſaria ſufficienter in-
ſtituit. Monaſteria quoque Hilariacenſe, Gorzienſe, Laureshamenſe, à fun-
damentis exſtruxit. Poſt cuius exceſſum GVNDELANDVS traditum ſi-
bi à fratre locum ſumma induſtriâ & religionis obſeruantiâ gubernabat, creſce-
bátque indies locus ille, & magnificabatur ab omnibus, tam in rebus quàm in
poſſeſſionibus: ſed &, quod maius eſt, in diuino cultu, & ſanctæ obſeruationis
profectu, atque Dominici gregis incremento, Domino cooperante, & ſancti
Martyris ſui Nazarij merita confirmante ſequentibus ſignis.

776. ANNO deinde Dominicæ Incarnationis DCCLXXVI. regni verò KAROLI
Regis, & poſtea Imperatoris, anno VIII. HEIMERICVS Comes filius Cancro-
nis, mortuis patre & auia, cernens præfatum locum ex paruo & modico ad tantum
rerum & famæ prouectum eminentiam, nitebatur eum ſibi proprietatis titulo ven-
dicare. Cuius rei actione ad Palatium delata, & allegatione vtriuſque partis au-
dita, iuxta legem Francorum diffinitum eſt, Gundelandum iure poſſidere quod
ſibi fuerat à fratre ſine contradictione collatum, nec Heimericum poſſe repetere
quod pater eius & mater probantur ſoſpites in ſcriptis tradidiſſe. Heimerico igi-
tur ſe de hoc loco legaliter abdicante, Gundelandus accepit à Rege Chartam
euindicatoriam, hunc modum continentem.

PRÆ-

A

PRÆCEPTVM EVINDICATORIVM MAGNI KAROLI.

KAROLVS *gratiâ Dei Rex Francorum, vir illuſtris. Veniens ad nos Hariſtellio Palatio vir venerabilis* GVNDELANDVS *Abba de Monaſterio Lauresham, vbi ſanctus Nazarius Martyr in corpore requieſcit, nobis innotuit, eò quòd homo aliquis nomine Heimericus de ipſo Monaſterio calumnias generare voluiſſet, dum diceret, quòd ſuus pater* CANCOR *eum de ipſo Monaſterio veſtitum dimiſiſſet. Et ipſe Gundelandus præſens aſtabat, & cauſam in omnibus denegabat, dum diceret, quòd auia ipſius Heimerici nomine VVilliſvvinda, vel genitor ſuus Cancor, germano ſuo domino* RVODGANGO *Archiepiſcopo tradidiſſet, vel confirmaſſet, & talem Cartam nobis exindè protulit ad relegendum. Tunc ipſe Heimericus ante nos taliter fuit profeſſus, quòd de hac cauſa, vel de ipſo Monaſterio ſuperiùs nominato, inantea numquam tempore debeat calumniam generare; ſed per feſtucam ante nos exindè dixit exitum. Tunc nos vnà cum fidelibus noſtris, id eſt Hagino, Rothlando, VVichindo, Frodegario, Comitibus: necnon & vaſsis noſtris, Theodorico, Bertholdo, Alburino, Frodberto, Gunthmaro, taliter viſi fuimus iudicauiſſe, vt de hac cauſa omni tempore ipſe Abbas habeat euindicatum atque elitigatum, & ſit illis in poſtmodum ex hac re ſublata cauſatio.*

GVNDELANDVS igitur Abbas in iuris ſui quieta poſſeſſione, tum dictante

B te iuſtitiâ, tum regia auctoritate confirmatus, Laureshamenſe Monaſterium, cum omnibus illuc pertinentibus, in manus & mundeburdem * glorioſi Regis KAROLI tradidit, quatenus priuilegiis inſignirerur Regalibus. Cui benigniſſimus Rex priuilegia libertatis & emunitatis contulit, liberámque Abbatis electionem Fratribus eiuſdem Monaſterij in perpetuum præſtitit. quorum tenor talis eſt:

* *id eſt, defenſionem.*

KAROLVS *Dei gratiâ Rex Francorum, vir illuſter. Omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, veſtriſque iunioribus, atque Miſsis noſtris diſcurrentibus. Quicquid pro oportunitate Eccleſiarum, vel quiete ſeruorum Dei erexerimus, hoc nobis proculdubio Domino adiuuante ad æternam beatitudinem proficere confidimus. Igitur dum veſtra ſolertia notum eſt, qualiter bonæ recordationis domnus* RVOTGANGVS *Archiepiſcopus in Monaſterio quod vocatur Lauresham, quod ei per traditionem VVilliſvvindæ & Cancrini obuenerat, Monachorum turmam non modicam propter ſeruitium omnipotentis Dei coadunauit: vbi ob integram deuotionem ſanctum corpus beatiſsimi Nazarij recondidit. ſupra quod etiam Gundelandum Monaſterij Abbatem atque heredem in eodem ſancto loco poſt ſe viſus eſt reliquiſſe. Sed poſtea, dum præfatus Gundelandus Abbas cerneret ipſius ſancti loci imminere periculum, atque vereretur, ne deſolatio propter intentionem iniquorum hominum & ipſis Monachis fieret, ad noſtram viſus eſt acceſsiſſe præſentiam, qui & ipſum Monaſterium in manu noſtra tradidit, etiam & ſecum omnem Congregationem*

C *ſuam in mundeburdem & defenſionem noſtram pleniùs commendauit. Quem nos gratulanti animo tam propter mercedis augmentum, quàm & pro eodem grege ſaluando viſi fuimus percepiſſe. Petiit etiam memoratus Abbas, ſuique Monachi, talem à nobis auctoritatem, vt quotieſcumque Abbatem iamdicti Monaſterij ex hoc contigerit ſeculo migrare ad Dominum, inter ſe quem dignum honoris huius inuenerint, vnanimiter ex ſemetipſis eligere deberent. Quorum petitionem ob amorem Dei, & noſtræ mercedis cumulum nequiuimus denegare: ſed ita præſtitiſſe, vel in omnibus confirmaſſe, cognoſcite. Præcipientes enim iubemus, quia cognoſcimus quòd ipſa Congregatio ſub recto ordine viuere, & in Regula ſancti Benedicti conuerſari deſiderat, vt noſtro quidem permiſſo ſemper ſuper ſe ex ipſa Congregatione, qui Deo acceptabilis ſit, eligere valeant Abbatem, quatenus inter ipſum gregem *, quia boni ibidem congregati in vnum præſtare, ne quis ex aduerſo eum diripiendum adueniat, ſed de proprio ſemper gaudere patrono valeant: quia nolumus, vt per aliquam occaſionem ipſi Monachi, quos domnus Ruodgangus, etiam & Gundelandus ad opus Dei exercendum congregauerunt, vllo vnquam tempore exindè alienati aut diſperſi, nec ipſi, nec ſucceſſores eorum eſſe debeant: ſed ſicut in teſtamento illius donationis, quam per VVilliſvvindam & Cancrinum adepti ſunt, continetur, ita in omnibus circa ipſam Congregationem ſit conſeruatum, vt valeant Regulam ſancti Benedicti perpetualiter, ſicut ordo edocet, & corporis fragilitas permittit, cuſtodire, & ſub noſtra, vt diximus, mundeburde vel defenſione in ipſo Monaſterio quietè viuere, vel reſi-*

dere. Propterea hanc Præceptionem noſtram eis dedimus, per quam omninò iubemus, vt nullus quiſlibet de Epiſcoporum perſonis, in cuius parochia ipſum Monaſterium fundatum eſſe cernitur, aut de ceteris hominibus quis iamdictum Gundelandum Abbatem, vel Monachos ex ipſo Monaſterio, & homines qui ad eos iuſtè & rationabiliter ſpectare videntur, inquietare, aut contingere, vel contra rationis ordinem facere præſumat: ſed ſemper valeant ſub noſtra defenſione, ſeu ſub heredibus noſtris omni tempore, vt diximus, quieti reſidere, & ea quæ illis propter nomen Domini conceſſimus, benè ſemper in omnibus perfrui: quatenus delectet Abbatem vel Monachos ex ipſo Monaſterio pro nobis & noſtra ſubſequente progenie, ſeu gente Francorum, Domini miſericordiam adtentiùs deprecari. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs ſeruetur, manu propria ſubter firmauimus, & de annulo noſtro ſigillari iuſſimus. Signum Karoli glorioſiſſimi Regis. VVitigovvo recognoui. A

ITEM eiuſdem Priuilegium immunitatis, & de libera electione Abbatis.

KAROLVS *Dei gratiâ Rex Francorum, vir illuſter. Omnibus fidelibus noſtris tam præſentibus quàm & futuris. Cùm recta petitio Sacerdotum pro oportunitatibus locorum ſanctorum pertinens ad aures clementiæ noſtræ proceſſerit, talem decet eſſe obauditam, vel effectu in Dei nomine mancipatam, vnde æterni retributoris veniam mereamur adipiſci, & eos delectet pro ſtabilitate Regni noſtri iugiter exorare, vel in omni parte erga noſtrum fideliter aſſiſtere. Igitur cognoſcat magnitudo ſeu vtilitas veſtra, quòd nos ad Monaſterium,* B *quod dicitur Laureſham, quod eſt conſtructum in honore beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, vel ceterorum Sanctorum, & vbi precioſus domnus & ſanctus præclarus Martyr Nazarius in corpore requieſcit, & in virtute fulgeſcit, & venerabilis vir* GVNDELANDVS *Abba, vnà cum norma Monachorum præeſſe videtur, infra pagum Rhenenſem, ſuper fluuium VViſgoz, integram immunitatem eius merito compellente plena & integra gratiæ pro mercedis noſtræ augmentò, vel pro eius quiete, aut ſucceſſorum illorum viſi fuimus conceſſiſſe. Quapropter hoc Præceptum ſpecialiùs decernimus ordinandum, quod in perpetuum volumus eſſe manſurum, vt neque vos, neque iuniores, ſeu ſucceſſores veſtri, nec quiſlibet de iudiciaria poteſtate accinctus, in curtis vel villis ipſius Monaſterij, aut Eccleſiæ ſuæ aſpicientes, in quibuſlibet pagis atque territoriis, tam quod præſenti tempore videtur poſſidere, vel dominicare, quàm quod adhuc ex munere Regum ſeu Reginarum, ſeu quod pro collata populi, vel de comparato, vel de quolibet adtractu augmentare, vel immeliorare, ſeu adtrahere potuerint, ad cauſas audiendum, vel freda vndique exactandum, nec fideiuſſores tollendum, nec manſiones aut paratas faciendum, nec ad homines ſuos tam ingenuos quàm & ſeruientes ſeu accolas ipſius Monaſterij diſtringendum, nec vllas redhibitiones publicas requirendum, nec exactandum quod ad partem fiſci noſtri exindè redhibetur, penitus ingredi iudiciaria poteſtas, aut Miſſi noſtri diſcurrentes non præſumant. Sed omnes villas ſuas ſub immunitatis nomine cum omnibus fredis, aut coniectas, ſeu publicas redhibitiones conceſſas, omnia (ſicut ſuperiùs comprehenſum eſt) tam* C *ipſe Abbas quàm & ſucceſſores ſui in Dei nomine valeant poſſidere, vel dominari: vt nullus quiſlibet de fidelibus noſtris tam præſentibus quàm & futuris, hoc quod nos pro noſtra mercede, vel pro ſtabilitate (Deo adiuuante) Regni Francorum, ad ipſam caſam Dei indulſimus, vllo vmquam tempore vel quolibet ingenio irrumpere videatur: ſed (ſicut ſuperiùs meminimus) noſtris & futuris temporibus abſque vlla contrarietate partibus prædicti Monaſterij volumus in omnibus eſſe conſeruatum atque indultum. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, & per tempora meliùs conſeruetur, manu propria ſubter decreuimus roborare, & de annulo noſtro ſigillari præcepimus. Signum* KAROLI *glorioſiſſimi Regis. Rado ad vicem Rindberti recognoui. Datum in menſe Maio anno* IV. *regni noſtri. Actum Theodone villa, Palatio publico, feliciter.*

TALI Priuilegiorum prærogatiua inſignitum Laureshamenſe Monaſterium piiſſimus Rex KAROLVS, etſi nondum nomine, re tamen ipſa diuus Imperator & ſemper Auguſtus, ampliori adhuc munificentia per idem tempus ſublimauit. cui villam Hephenheim, cum omnibus terminis & appendititiis ſuis omni integritatis iure contulit.

777. SVBSEQVENTE poſt hæc anno, id eſt Dominicæ Incarnationis DCCLXXVII. ſed à fundatione ſiue exordio Laureshamenſis Monaſterij anno XIII. regni verò Karoli, ex quo defuncto fratre ſuo Karolomanno Monarchia ad eum tranſiit, anno VI. GVNDELANDVS Abbas perfecta iam Templi fabrica, & vt do-

A mum Dei decebat, omni ſpecie decoris exornata, apud Spiream ciuitatem Regi occurrit, magnoperè deprecans, vt ipſius Eccleſiæ conſecrationi præſens intereſſe dignaretur. Cui pius Rex benignè aſſentiens, cum Regina Hildigarda, filiiſque Karolo, Pipino, Luduuico, ac plurimis Regni Principibus, per Lullum Magontinæ Sedis Archiepiſcopum, & beati Bonifacij Epiſcopi & Martyris ſucceſſorem, atque per Epiſcopos Megingozum, VVionudum, Angilrammum, VValdricum, magnifico apparatu & ſumma veneratione, In capite Kalendarum Septembrium dedicationem eiuſdem Eccleſiæ celebrauit; corpúſque beati Martyris Nazarij domini & patroni noſtri in eam maximo deuotionis honore tranſtulit. Vbi quanta miracula, quæ virtutum inſignia per ipſius merita diuinitus effulſerint; quanta pro diuerſis morbis, caſibus, miſeriis, anguſtiis, remedia pro extunc & deinceps prouenerint; non eſt noſtræ facultatis euoluere; præſertim cùm ſit de his Libellus à maioribus noſtris proſaico metricóque ſtylo ſatis elucubratè compoſitus.

Præterea quoque excellentiſſimus Rex inter cetera liberalitatis ſuæ dona, quæ velut alter Salomon in ſimplicitate cordis ſui Domino lætus obtulit, villam Obbenheim ſitam in pago VVormacienſe ſuper fluuium Rhenum, cum omni integritate Laureshamenſi Monaſterio tradidit, per quam eandem Eccleſiam in die conſecrationis largiſſimè dotauit.

B Tantis munificentiæ ſuæ beneficiis adiecit clementiſſimus Rex piſcationis conceſſionem in Rheno flumine, in loco cognominato Godenouua, infra finem Hoſtat, vt Abbas & Fratres licentiam haberent ad vinnam faciendum, & ad piſcandum, pro oportunitate Eccleſiæ & ſtipendio ipſorum Fratrum: & vt de ſilua, quæ ad illam villam aſpicit (cùm fructuoſa nullatenus eſſe videretur) vinnam faciendi, vel emendandi haberent poteſtatem, in quantum eis opus eſſet prendere, vel copulare. Item vt in alia marca, quæ ad VVirnheim pertinet, de pago Lobodenſe, vſque ad fluuium VViſgoz, viam integram ad carracandum* ſiue itinerandum habere debeant, & ſuper ipſum fluuium contra ipſum viam faciendum, tam ſuper fluuium VViſgoz, quàm & ſuper alios lacus. Cetera quoque multimodis Monaſterij vtilitatibus opportuna conceſſit. *castigandum.

Brevi dehinc interiecto temporis Gundelandus inſtante ſibi diuino vocationis brauio, miſit ad Regem Aquiſgrani, conſulens & obſecrans, quatenus ei liceret extremum vitæ curſum iam peragendi, aliqua de Monaſterij rebus impendia pro animæ remedio pauperum indigentiæ prærogare. Qui, vt erat pronæ in omnes clementiæ, & maximæ circa inopes compaſſionis, indulſit ei tertiam partem, rerum dumtaxat mobilium, in pauperum pro arbitrio ſuo diſtributionem. Inſtruantur hoc exemplo noſtri temporis Eccleſiarum Prælati, qui rebus earum & poſſeſſionibus ſibi creditis inſolenter abutuntur: cùm Pater iſte, Imperialis Abbas, Regni Princeps, diues & præpotens, magnæ famæ, clari generis, nihil præſumpſerit abſque Regis vel conſilio vel præcepto, etiam in C ipſo mortis articulo, de rebus Monaſterij diſponere. Tanta tunc erat Religionis cura, iuris obſeruantia, legum Regúmque reuerentia. Rexit ipſum locum annos xiii.

Anno Dominicæ Incarnationis dcclxxix. 779.

Gundelando igitur depoſito carnis onere ad cœleſtia commigrante, ſubſtituitur Helmericus, vir religioſus & ſapiens, Fratrum quidem electione ex ipſius Congregationis corpore, & glorioſi Regis Karoli inſtitutione. Hic Eccleſiæ laquearia fecit, pauimentum ſtrauit, tumbam ſancti Nazarij auro argentóque decorauit, altare etiam ſimili impenſa & opera mirificauit, quod poſtea ad Eccleſiam ſancti Petri, quæ dicitur Altenmunſter, tranſlatum eſt.

Iste Pater amiſſis ſeu caſu ſeu imprudentiâ quibuſdam donationum Chartis, quibus res Monaſterij continebantur inſertæ, Regiam expetiuit auctoritatem: quatinus ea, quæ bona fide & iuſto titulo abſque omni interpellatione eatenus poſſidebat, iterato confirmaret priuilegio, quod tale eſt:

Karolus gratiâ Dei Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Notum ſit omnibus fidelibus noſtris, tam præſentibus, quàm & futuris, qualiter veniens Helmericus *Abba in præſentiam noſtram nobis innotuit, eo quòd Cartæ per diuerſa loca Eccleſiæ ſuæ ſancti Nazarij perditæ fuiſſent & naufragatæ, & res eorum per*

Digitized by Google

diuerſa loca habuiſſent, vnde ad præſens veſtiti eſſent in Regno noſtro, Deo propitio, & vbicumque ad præſens veſtiti fuiſſent. Nos pro eius petitione tale Præceptum ei emiſimus, atque prædeceſſoribus ſuis, dum ipſa Caſa Dei veſtita fuit ad præſens, omnia & ex omnibus ex noſtra auctoritate, abſque refragatione cuiuſcumque quieto ordine, quicquid iuſtè & rationabiliter antea tenuerunt per dationes aut commutationes, ex noſtra auctoritate habeant, & defenſare valeant ſecundum legem, ſicut per apertam Cartam vſque nunc auctoritas Regum defenſauit, & denuò confirmauit. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, vel per tempora meliùs conſeruetur, de annulo noſtro ſubterſigillauimus. Signum KAROLI *glorioſiſſimi Regis. Giltbertus ad vicem Radonis recognoui.* A

785. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCLXXXV.

DECEDENTE quoque Helmerico, expletis in regimine annis v. ſubſtituitur RICHBONO, vir planè dilectus Deo & hominibus, ſimplex & ſapiens, atque tam in diuinis quàm in ſecularibus diſciplinis adprimè eruditus. Deinde per annos decem in Archiepiſcopatum Treuerenſem à piiſſimo Rege KAROLO prouectus, præſedit ibidem annos x. menſes VIII. Qui ſtatim in primordio deſtructis ligneis domibus, in quibus Fratres eatenus commanebant, in Aquilonali videlicet parte, Clauſtrum muris circumdans ad Meridianam partem, vti nunc videtur, tranſtulit. Dormitorium quoque cum Eccleſia triplici fecit, cancellos circa requiem beati Nazarij ex auro argentóque mirificè veſtiens, pauimentum etiam coram altari vario ſtratum marmore ſublimauit. Præfuit Laureſhamenſi Monaſterio annis XX. menſibus VIII. Treueris defunctus, Lauriſſæ ſepultus eſt. B

805. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCV.

POST exceſſum Richbodonis ſucceſſit ADALVNGVS, vir potens in opere & ſermone, & iuxta cor Domini electus. Qui ſuſcepto huius loci regimine, nobiliter cuncta extrinſecus, nobiliùs quoque Templum intrinſecus vario venuſtauit decore. Quippe altare Dominicum, vt nunc eſt, quatuor ex partibus tabulis argenteis incluſit, nec minus altare ad Crucem, atque ſancti Iohannis Baptiſtæ, ſanctæ quoque Mariæ Virginis, præterea altare ſancti Petri in Eccleſia triplici mirificè perornauit: auream quoque crucem & opere & materiâ aliis precioſiorem fabrefieri iuſſit. Multis denique virtutibus florens, decurſis in huius regimine annis XIII. ſapientiæ ac pietatis merito vitam conſummauit honeſtam. Iſte Pater, regnante iam tunc LVDOVVICO Pio, Karoli Magni ac beati diui Imperatoris ac ſemper Auguſti filio, ac veluti poſt bellicoſum patrem Dauid Salomone pacifico, Imperialem experiuit magnificentiam, quatinus de libertate & immunitate Laureſhamenſis Monaſterij, & Abbatis electione, paternam roboraret auctoritatem. Idem etiam piiſſimus Imperator paternam conceſſionem de piſcatione in Rheno, cum ceteris, eis confirmauit.

DE MICHLENSTAT. C

QVALITER verò Cella Michelenſtat ſub hoc piiſſimo Principe CAROLO Magno per venerabilem EINHARDVM Laureſhamenſi Monaſterio acceſſerit, prout à maioribus noſtris memoriæ traditum eſt, perſtringamus. Eſt enim res tum cognitu & admiratione digna, tum quanta vel qualis olim Imperialis Excellentiæ & erga ſubditos pietas, & erga deuotos liberalitas, & erga ſuorum exceſſus clementia fuerit, euidens exemplum. Hic igitur Einhardus Archicapellanus Notariúſque Imperatoris Caroli, cùm in Aula Regia laudabiliter ſeruiens diligeretur ab omnibus, à filia quoque ipſius Imperatoris IMMA nomine, Regi Græcorum deſponſata, amabatur ardentiùs. Aliquantum temporis fluxerat, & amor alternus coridie inter ambos per augmenta creſcebat. Vtroſque enim timor retardauit, & offenſio regia, ne tam grauia conueniendi inirent conamina. Sed amor improbus omnia vincit. Denique cùm idem vir egregius irremediabiliter amando æſtuaret, auréſque virginis per internuncium appellare nec præſumeret, nouiſſimè ſumpta de ſemetipſo fiducia, nocturno tempore latenter ad puellæ tendebat habitaculum. Ibidémque pulſans clanculum, & intrare permiſſus, tanquam allocuturus iuuenculam de Regali mandato, ſtatim verſa vice ſolus cum ſola ſecretis vſus alloquiis, & datis amplexibus, cupito ſatisfecit amori.

Sequentia fabulam redolent.

A Interea cùm iam appropinquante luce diei, per ſilentia noctis, vnde venerat, re-
gredi vellet, de improuiſo niuem haud modicam decidiſſe cognouit; & ne per ve-
ſtigia pedum virilium agnitus proderetur, foras exire timuit: ambóſque pro con-
ſcientia facti anxietas ſimul & formido intus remanere compulit. Cúmque ni-
mia ſollicitudine fluctuantes, quid facto opus eſſet deliberarent, tandem elegan-
tiſſima iuuencula, quam audacem faciebat amor, conſilium dedit, vt ipſa quidem
ſuper ſe inſidentem inclinata exciperet, eúmque vſque ad locum illius hoſpitio
contiguum ante lucanum deportaret, ibíque eo depoſito, rurſum per eadem veſti-
gia cautiùs obſeruata rediret. Eam noctem Imperator diuino, vt creditur, nutu
inſomnem duxit, diluculóque conſurgens, eminúſque de Aula proſpiciens, In-
tuitus eſt filiam ſuam ſub præfato onere nutanti greſſu vix incedere, & ad condi-
ctum locum depoſita quam geſtabat ſarcina, celeri repedare recurſu. Quibus mul-
to intuitu perſpectis, Imperator partim admiratione, partim dolore permotus,
non tamen abſque diuina diſpoſitione id fieri reputans, ſeſe continuit, & viſa in-
terim ſilentio ſuppreſſit. Interea Einhardus ſibi conſcius, certúſque rem nullo
modo dominum ſuum Regem diu latere poſſe, tandem inter anguſtias reperto
conſilio Imperatorem aggreditur, flexis genibus miſſionem poſtulans, aſſerens
tot & tantis ſeruiciis ſuis condigna non rependi præmia. His auditis, Rex diſſi-
B mulato rei & euentu & exitu, diu conticuit: dehinc eum certificans, ſe poſtula-
tioni eius quantociùs reſponſurum, diem conſtituit: ſtatímque Conſiliarios pri-
móſque ſui Regni, & ceteros quóſque ſibi familiares paſſim euocatos conuenire
iuſſit. Congregata itaque magnifica diuerſarum Dignitatum frequentiâ, ita ex-
orſus eſt: Imperatoriam inquiens, Maieſtatem nimis iniuriatam eſſe & deſpe- «
ctam, in indigna filiæ ſuæ Notariique ſui copulatione, & exinde non mediocri «
ſeſe agitari perturbatione. Quibus nimio ſtupore perculſis, & de rei nouitate & «
magnitudine quibuſdam adhuc ambigentibus, Rex innotuit eis euidentiùs, re-
ferens eis à primordio quid per ſemetipſum oculata fide cognouerit, conſiliúm-
que eorum atque ſententiam expoſtulans ſuper hoc. At illi inter ſe diuerſi diuer-
ſa ſentientes, in præſumptorem huius rei duras & varias dedêre ſententias, aliis
ſine exemplo puniendum, aliis exilio damnandum, aliis alio modo diſperdendum
(vt cuicumque impetus erat) adiudicantibus. Porrò quidam ex eis tantò mitio-
res, quantò ſapientiores, habita ſecum deliberatione quàm intimè Regem exo-
rauêre, quatenus ipſe rem per ſemetipſum examinare, & ſecundum diuinitus ei
collatam ſapientiam diffinire dignaretur. Verùm, vbi Rex ſingulorum circa ſe
affectum ponderauit, & inter diuerſorum ſententias, quid potiſſimum conſilij ſe-
queretur expendit, ſic eos alloquutus eſt: Non ignoratis, inquit, humanum ge- «
nus variis ſubiectum eſſe caſibus, & frequenter euenire, vt res nonnullæ, quæ con- «
trariis initiis inchoantur, meliorem aliquando ſortiantur exitum. Proindè non eſt «
deſperandum, ſed potiùs ſuper hac re, quæ & grauitate & nouitate ſui noſtrum «
C exuperat ingenium, diuinæ prouidentiæ, quæ numquam in ſui diſpoſitione fal- «
litur, quæque etiam malis benè vti nouit, pietas eſt exſpectanda & expetenda. «
Quapropter tam triſtis facti à Notario meo non exigam pœnas, per quas infamia «
filiæ meæ magis videbitur augeri quàm minui. Vndè dignius & laudabilius Im- «
perij noſtri gloriæ arbitramur congruere, vt data adoleſcentiæ veniâ, legitimo «
eos matrimonio coniungam, & rei probroſæ honeſtatis colorem ſuperduceam. «
Regis igitur audita ſententiâ, fit incomparabile gaudium, magnitudóque ani-
mi eius ac manſuetudo ſummis effertur laudibus. Interim Einhardus iuſſus ad-
eſſe, ingreditur. Quem Rex ex opinato ſalutans, ita eum placido vultu alloqui-
tur: Iamdudum auribus noſtris à vobis delata eſt querimonia, quòd ſeruitiis «
veſtris Regali munificentiâ hactenus non reſponderimus dignè. Sed (vt verum «
fatear) maximè ſuper hoc culpanda eſt veſtra negligentia: quandoquidem li- «
cèt ſuſtineam tot & tanta negocia ſolus, tamen ſi quid voluntatis veſtræ com- «
pertum haberem, ſeruitia veſtra digno fuiſſem proſecutus honore. Verùm, ne «
vos diutino ſermone protraham, querimoniis veſtris ampliſſima donatione ſa- «
tisfaciam: & vt vos etiam fidelem mihi vt priùs, & beneuolum poſthac ſentiam, «
iuri veſtro nuptum tradam meam filiam, veſtram ſcilicet portatricem, quæ quan- «
dóque altè ſuccincta veſtræ ſubuectioni ſatis ſe morigeram exhibuit. Protinus «
ad Regis edictum cum multo comitatu adducta eſt eius filia, quæ roſeo vul-

tum perfuſa rubore, tradita eſt per manus patris in manus prædicti Einhardi, cum
dote plurima, prædiorum quoque nonnullorum, cum innumeris aureis argen- A
teiſque donariis, aliiſque precioſis ſupellectilibus. Quibus etiam piiſſimus Im-
perator LVDOVICVS poſt obitum patris prædia ſua, videlicet Michlenſtat
& Mulenheim, quæ nunc appellatur Seliginſtat, tradidit huiuſmodi donatio-
nis Priuilegio.

*IN nomine Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, LVDOVVICVS diuina ordi-
nante prouidentiâ Imperator Auguſtus. Imperatoris Celſitudini moris eſt, fideliter ſibi
famulantes donis multiplicibus atque honoribus ingentibus honorare atque ſublimare. Pro-
indè nos morem parentum noſtrorum, Regum videlicet prædeceſſorum noſtrorum, ſequen-
tes, libuit Celſitudini noſtra fidelem quendam noſtrum nomine EINHARDVM de qui-
buſdam rebus proprietatis noſtra honorare, atque in ſui iuris poteſtatem liberalitatis noſtra
gratiâ conferre. Nec immeritò, quippe cùm & fidelitatis obſequio, & obedientia deuotione
hoc apud Serenitatem noſtram dignè mereatur adipiſci, qui totis iuſſibus vſquequaque no-
ſtro ſeruicio, noſtris iuſſionibus fideliter parere ſtudet. Inde nouerit experientia atque vti-
litas omnium fidelium noſtrorum tam præſentium quàm & futurorum, quia conceſſimus ei-
dem fideli noſtro EINHARDO, necnon & coniugi ſuæ IMMÆ, in partibus Germa-
nia locum qui vocatur Michlinſtat, in ſilua quæ vocatur Odoneuuald, in cuius medio eſt
Baſilica lignea modica conſtructa, de qua in omnem partem quaquauerſus pertinent ad
eundem locum inter campum & ſiluam leugæ duæ, id eſt, raſta vna. Intra cuius menſura
circumplexum manent præſenti tempore ſerui noſtri proprij XIV. cum vxoribus ſuis & fi- B
liis. Præter hos, ſunt in eodem loco inter maſculos & feminas mancipia XL. Hunc locum
cum terminis ſuis ſub integritate, & mancipiis ſuis, necnon & villam quæ dicitur Mulen-
heim, quæ eſt in pago Moyneegouue ſita ſuper ripam fluminis Moyni, quæ quondam DRO-
GONIS Comitis poſſeſſio fuit, & habet Baſilicam paruam muro factam: in qua villa ſunt
manſi XIX. & ſerui præſenti tempore manentes cum vxoribus & liberis numero XIII. ceu
& in altera villa eodem vocabulo ſuper eundem fluuium, quæ vocatur inferior Mulinheim,
in qua ſunt manſi IV. & ſerui manentes totidem cum vxoribus & paruulis, qui pertinent
ad ſuperiùs dictam villam. Hanc villam, id eſt ſuperiorem Mulinheim, cum appenditiis
ſuis, & mancipiis propriis ad eam pertinentibus, & hæc omnia ſupraſcripta, cum Eccleſiis,
villaribus, domibus, mancipiis, ſiluis, terris, pratis, paſcuis, aquis, aquarúmve decurſibus,
cultum & incultum, cum omnibus adiacentiis & appenditiis, totum & ad integrum, præ-
dicto fideli noſtro EINHARDO, & coniugi eius IMMÆ in proprium per hanc noſtræ
donationis auctoritatem conceſſimus: ita videlicet, vt quicquid ab hodierna die in futurum
de prædictis rebus & locis, vel de his quæ ad eas pertinent, iure hereditario facere voluerint,
in omnibus potiantur arbitrio faciendi, & nullus quiſlibet ex fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ,
& noſtris, de præſcriptis rebus memorato fideli noſtro & coniugi ſuæ à nobis conceſſis, ali-
quid abſtrahere aut minuere tentet: ſed liceat eis ipſas res quietè habere & poſſidere, & cui
voluerint iure hereditario relinquere. Et vt hæc Auctoritas largitionis noſtræ per curricula
annorum inuiolabilem atque inconuulſam perpetuò obtineat firmitatem, & à fidelibus no- C
ſtris tam præſentibus quàm futuris, ſeu etiam à ſucceſſoribus noſtris à nobis facta veriùs
certiúſque credatur, eam manu propria ſubterfirmauimus, & annuli noſtri impreſſione ſi-
gnari iuſſimus. Heliſachar recognoui. Data III. Iduum Ianuar. anno Chriſto propitio
primo Imperij domni LVDOVICI piiſſimi Imperatoris Auguſti, Indictione VII.
Actum Aquiſgrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter, amen.*

VENERABILIS itaque EINHARDVS ob honorem ſimul & amorem ex-
cellentiſſimi Karoli, & piiſſimi Ludouuici Imperatorum, præfatum locum & Cel-
lam Michlenſtat cum ſuis pertinentiis Laureshamenſi Monaſterio tradidit, atque
per huiuſmodi Teſtamentum confirmauit.

DOMINVS *ac Redemptor noſter corporaliter in terris conuerſatus, homines variis
peccatorum ſordibus inquinatos admonere dignatus eſt, dicens:* Date eleemoſynam, &
ecce omnia munda ſunt vobis. *Et iterum:* Facite vobis amicos de mammona ini-
quitatis, qui vos recipiant in æterna tabernacula. *Idcirco nos, in ipſius Dei omni-
potentis & iſta iubentis nomine,* EINHARDVS & IMMA *ſimul de ſalute anima-
rum noſtrarum cogitantes, & de abolendis peccatis noſtris, beataque ac perpetua vitæ præ-
miis conſequendis pari deuotione tractantes, hoc Teſtamentum facere decreuimus, per quod
ſpontanea & integra voluntate donamus, quod ab hodierna die donatum eſſe volumus, id-
eſt Cellam noſtri iuris vocabulo Michlenſtat, ſitam in pago Plumgouue, in ſilua quæ dici-*

A *tur Odeneuualdt, ſuper fluuium Mimilingum, quam nobis glorioſiſſimus Princeps domnus
LVDOVVICVS Imperator largiſſima liberalitate conceſſit, & de iure ſuo in noſtrum ius
ſolenni donatione tranſtulit, ac Præcepti ſui auctoritate in proprietatem nobis confirmauit.
Hanc, vt diximus, Cellam ſub integritate cum omnibus appenditiis & terminis ſuis, &
cum omnibus ad ſe pertinentibus, id eſt Baſilicis, domibus, ceteriſque ædificiis, terris, ſyluis,
campis, pratis, paſcuis, aquis, aquarúmve decurſibus, cultis locis & incultis, mobilibus re-
bus & immobilibus, ac ſeipſas mouentibus, mancipiis diuerſi ſexus & ætatis, numero cen-
tum, donamus & tradimus ad Baſilicam ſiue Monaſterium venerandi Martyris Chriſti
Nazarij, quod vocatur* LAVRESHAM, *& eſt conſtructum in pago Rhenenſe, in ripa fluminis
quod dicitur VViſgoz, vbi tempore præſenti vir venerabilis* ADALVNGVS *Abba Deo
deſeruientis Congregationis Paſtor & Rector eſſe cognoſcitur. Ea videlicet ratione memora-
tam donationem atque traditionem facientes, vt quamdiu in hac mortalitate diuina iuſſio-
ne vixerimus, habeamus prædictam Cellam in noſtra poteſtate & ſub noſtra ordinatione,
abſque ullius perſonæ aut poteſtatis contradictione vel impedimento, tam ſimul quàm ſin-
gillatim per ſucceſſionem, ſi vno ſuperſtite alterè nobis ante deceſſerit. Filios quoque ſi nos
habere contigerit, vnus ex eis in eadem poſſeſſione nobis iure precario ſuccedat. Poſt obitum
verò noſtrum memorata Cella cum omni integritate ad prænominatum venerabile Monaſte-
rium abſque ullius contradictione recipiatur, & in eius poteſtate atque dominio perpetuò
permaneat. Et ſi aliquis contra hoc noſtræ donationis Teſtamentum reſultare voluerit, aut
B illud conuellere atque euacuare tentauerit, primitus Chriſtum, & ſanctum Martyrem eius
Nazarium nefandis auſibus ſuis contrarium ſentiat, & inſuper fiſco diſtringente multam
de rebus propriis parti prædicti venerabilis Monaſterij coactus exſoluat, auri videlicet li-
bram vnam, argenti pondo* XII. *& hoc Teſtamentum atque hæc donatio noſtra firma & in-
uiolata permaneat. Et ſi quocumque tempore à quolibet homine aliud inſtrumentum in no-
ſtro nomine prolatum fuerit, quod huic noſtro Teſtamento contrarium ſit, indicium datorum
anterius vel poſterius habens, etiamſi manu noſtra videatur vel dicatur eſſe firmatum, va-
cuum & inane remaneat, & nullum effectum obtineat, ſed (vt prædiximus) hæc donatio no-
ſtra perenni ſtabilitate firma & inuiolabilis perſeueret, ſtipulatione ſubnixa. Et vt hoc Te-
ſtamentum iuxta legis conſuetudinem integram firmitatem accipiat, propria manus ſubſcri-
ptione illud firmare decreuimus, & idoneorum teſtium, qui ipſam viderunt, ſignaculis ro-
borari fecimus. Facta donatio in Laureshamo Monaſterio* II. *Id. Septembr. anno* VI. *re-
gni domni noſtri* LVDOVVICI *glorioſiſſimi Imp. in Dei nomini feliciter. Ego* EIN-
HARDVS *peccator & donator recognoui, & manu propria ſubſcripſi. Signum Rabangarij.
Signum VVarbotonis. Signum VVolfberti, & aliorum. Ego Hirmimarus Diaconus &
Notarius Imperialis rogante Einhardo hoc Teſtamentum ſcripſi & ſubſcripſi.*

HVIVS donationis ſuæ tenorem, & locorum terminorúmque deſcriptionem
ipſe EINHARDVS hoc modo deſignauit: *Quoniam ſunt quidam, qui faſtu ſecula-
ri turgentes, & ſemetipſos amantes, a Chriſti fidelibus ſacris Eccleſiis ſeu Monaſteriis
contradita inuadunt, aut vt ſibi hereditario iure retineant, aut mundali baltheo in bene-
ficio diuidant: Ego* EINHARDVS, *ne in his, quæ de regia manu* LVDOVVICI *Im-
C peratoris in loco Michlenſtat contraxi, manus iniquorum præualeat, aduertat obſecro fide-
lium tam ſequentium quàm præſentium memoria, qualiter in vnum ſint collecta, quibúſve
expreſſa vocabulis. Poſtquàm enim locum prænominatum Laureshamenſium dominationi
ſubiugare diſpoſui, adſcitis quibus notum fuerat, terminum & vocabula locorum diligenter
inueſtigaui, & recenti memoriâ Notarium meum Lutherum exprimere litteris iuſſi: ea vi-
delicet circumſpectione, quia multorum Monaſteriorum eis prædia coniunguntur, & diuer-
ſorum dominorum beneficia circumquaque terminantur. Hæc igitur terminorum loca & vo-
cabula deſignantur hoc modo: dum à monte Momenhart incipiunt, & totum eundem mon-
tem vſque ad plateam comprehendunt: à platea vſque ad duplicem quercum. Indè inter
Vlemburch & Rumpheshuſen ad quercum, de quercu in fluuium Bramaha: per huius de-
ſcenſum in VVellinebach, per huius aſcenſum vſque ad lapideum riuulum: indè ad VVil-
lineburch, per vnam portam intrò, per alteram foras. Inde in ripam Enterum, per huius
deſcenſum ad Langenuirſt, vbi Langenuirſt ſcinditur: ſuper Langenuirſt ad Breitenſol,
inde per Eichendal in flumen Vrdella: per huius aſcenſum in Vinſterbuch, inde ad Pha-
phenſtein Einhardi: à Phaphenſteine ſupra Richgereſneiten, inde ad verticem Clophenda-
les ad Clophenbeck. Inde in Cuningesbrunnen, per huius deſcenſum in Mimelingem *: per
huius aſcenſum in Geroldesbrunnen, inde ad Ellenbogen in flumen Braubach: per huius*

* hodie Mulingſt.

*id eſt. Inter comitatum & immunitatem ſeu terminū Cœnobij.

deſcenſum in Mimelingen, ex qua ad quercum inter Graſchapht & Munital : indè iterum ad montem Mamenhart.* A

QVOMODO autem, & ex qua renelatione prædictus Einhardus Monaſterium Selinginſtat conſttuxetit, & prædium ſuum Mulinheim eidem contulerit, ex Libro, quem ipſe *de Tranſlatione & Miraculis Sanctorum Marcellini & Petri Martyrum* edidit, plenè poterit dinoſci.

VERVM piiſſimus Imperator LVDOVVICVS Eccleſiam quoque in Siggenheim, ſupet fluuium Necehar in pago Lobotengouue, per idem rempus in elemoſyna Laureshamenſi Monaſterio conceſſit.

MORTVO LVDOVVICO Impetatote Pio, cùm tegnaſſet annis XXVII. & Metis ad S. Atnulſum ſepulto, filij eius, Ludouuicus, Lotharius, & Karolus grauiter inter ſe de Impetio diſſidentes, per maximam ſuorum adtritionem Imperium patris tandem intet ſe diuiſerunt. Et *KAROLO, qui minimus natu erat, Occidentalia Regna, id eſt, Gallia vſque ad Rhenum, atque ttans Rhenum nonnullæ ciuitates: LOTHARIVS, qui maximus natu etat, ſortitus eſt Regnum, quod ab eo ttaxit vocabulum, & Prouinciam, & cum Italia totum Romanum Imperium. Hic Lotharius Anſfrido tunc Palatino Comiti, illuſtri & ſpectabili viro ob egtegia merita prædium ſuum in Geizefutt in pago Hatuarienſi ſuper fluuium Netſe, & in pago Laumenſi in villa Sodeia ſupet fluuium Geldione, iure ptoptietatis contradidit. quod poſtea idem Anſfridus (vt ſuo in loco patebit) Laureshamenſi Monaſterio ſub Abbate Dietrocho contulit. Prædium etiam ſuum in Gannita villa, in prædicto pago, hic idem Princeps Laureshamenſi Monaſtetio tradidit. B

*deeſſe videtur, LVDOVVICO quidem Orientalis Francia contigit.

HVIVS Lotharij fratet LVDOVVICVS, quem diximus in diuiſione Imperij Orientalem Ftanciam ſortitum, iuſtus, pius, miſeticors, ac circa Eccleſias Dei immenſæ benignitatis extitit. Vnde & Laureshamenſi Monaſterio plurima beneficia contulit, intet alia villam Langungon, ſitam in eodem pago Rhenenſe. Et cùm regnaſſet annos XXXIV. ibidem etiam ſepeliri ſe moriens præcepit.

ADALVNGO Abbate defuncto, SAMVEL à puero ibidem educatus ſubtogatur, nec multò poſt à VVormacienſi Epiſcopo inthronizatur. Vbi Eccleſiam beati Cyriaci, quæ appellatur Niuhuſen, à fundamentis exſtruens, armarium huius loci ex parte euacuauit, & in vtriuſque Eccleſiæ regimine annis XVII. expletis diem clauſit extremum.

Bibles.

SVB hoc tempore præfatus Rex LVDOVVICVS illuſtti Comiti VVerinheto prædia ſua in villis Bibifloz & VVadtinheim ſitis in eodem pago Rhenenſe ſuper fluuium VViſgoz, & villam Zulleſtein ſitam in tipa fluminis Rheni, eum portu & omni integritate ſua, tegia auctotitate ttadidit. Quæ mox idem VVerinhetus Laureshamenſi Monaſterio aſſignauit, & ad dies vitæ ſuæ in precatiam accepit. Ipſe etiam in Eccleſia, quæ dicitur Varia, ſepultus eſt. C

TANTIS igitur & tam magnificis Regum donationibus, atque fidelium Dei multimodis oblationibus, cùm iam Lauteshamenſe Monaſterium quàm maximè dilatatetur, & pet omnes ferè Teutonici Regni prouincias copioſis ſparſim abundaret poſſeſſionibus: Samuel Epiſcopus & Abba à Regia imperrauit auctoritate, quatinus ſibi ſuiſque ſucceſſoribus liceret pto oppottunitate Monaſterij legitimam ptædiorum commutationem vſque ad menſes tres quacumque facere, & poſſeſſiones paſſim diſperſas quoquomodo colligere.

855. ANNO Dominicæ Incatnationis DCCCLV.

SAMVELI ſucceſſit EIGELBERTVS ex ipſius Congregationis corpore electus, qui & parentum nobilitate, & vniuerſa morum honeſtate præclatus, annis nouem felici diſpenſatione creditam ſibi rexit Eccleſiam. Cuius togatu præfatus Rex Ludouuicus Laureshamenſi Monaſterio conceſſit, vt vnam nauem per Rhenum fluuium huc illúcque diſcurrere, & omni tempore tranſmeare, & ad portum VVormaciam ciuitatem abſque vllo theloneo peruenire, ob vtilitatem & neceſſitatem Monaſterij liceret; & vt nullus Epiſcopus vel Abbas, nec Abbatiſſa, neque Comes, aut Vicarius, ſeu Centenarius, aut Cluſarius, nec Pontonarius, neque vllus Iudex ſeu aliqua poteſtas vllam eis hoc nomine moleſtiam aut calumniam facere præſumat.

A ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXV. 865.

POST Eigilbertum THIODROCH Abbas ſubrogatur, qui nouit & conſeruis
menſuram tritici erogare, & in augmentatione Dominici gregis gaudere. Hic
Eccleſiam in Obbenheim, & Monaſterium in monte Abrahæ *, fundotenus ere- * Abrinſberg
xit, & XII. annis curſu conſummato coronam accepit iuſtitiæ.

SVB hoc Patre prædictus Palatij Comes Ansfridus prædium ſuum in Geize-
furt, aliáſque res proprietatis ſuæ à Ludovvico Rege ſibi traditas, & quicquid ha-
bebat in pago Darnon, in marcha vel villa Sodoia, quæ ſita eſt ſuper fluuium Gel-
dium, in Comitatu Giſelberti, Sancto Nazario contulit.

LVDOVVICO Rege fratre Lotharij Imperatoris & Karoli, qui (vt ſuprà di-
ctum eſt) in diuiſione Regni Orientalem Franciam ſortitus eſt, rebus humanis
exempto, ſucceſſerunt filij eius, Karlomannus videlicet pater Arnolfi Imp. & Ka-
rolus poſtea Imperator, atque Ludouuicus III. Qui vbi patrem in Laureshamenſi
Monaſterio tumulauit, paternæ ſtatim benignitatis & liberalitatis erga idem Mo-
naſterium induit affectum. Nam anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXV. Thio- 875.
troho Abbate defuncto, ſub BABONE, qui eidem ſuccedens præfatum locum
VI. annis gubernauit, præmemorato VVernhero Comiti prædium ſuum in VVi-
nenheim tradidit, & per ipſum in ius & dominium Sancti Nazarij transfudit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXI. 881.

B POST Babonem VVALTARIVS Abbas ſubrogatus, duobus annis eidem loco
præfuit. Sub quo idem Rex Ludouuicus prædium ſuum nominatum Aberines-
berg, in pago Lobodengouue, quem antea coniugi ſuæ Liutgardi præſtitum ha-
bebat, cum ædificiis & pertinentiis omnibus, Sancto Nazario contulit.

LVDOVVICO Rege Germaniæ filio Ludouuici defuncto, & iuxta patrem apud
Laureſham in Eccleſia, quæ dicitur Varia, quam ipſe huius rei gratiâ conſtruxe-
rat, ſepulto, KAROLVS frater eius à Iohanne Papa Imperator ordinatus, pater-
næ fraternæque pietatis erga ipſum ſuum locum imitator enituit, & exemplo an-
teceſſorum ſuorum priuilegium libertatis & de electione Abbatis eidem Mona-
ſterio confirmauit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCLXXXIII. 883.

VVALTHARIO GERHARDVS Abbas vir nobilis & ſtrenuus ſucceſſit, & X.
annis eiuſdem loci regimen tenuit. Sub quo etiam idem Imperator Karolus præ-
dium ſuum in villa Alaheſheim, in pago nuncupato VVormasfeld, in Comitatu
VVALONIS, Sancto Nazario tradidit.

KAROLVS multis in Imperio emergentibus malis animo & corpore deficiens,
Optimatibus Regni ad ſupradictum ARNOLFVM, Karlomanni fratris ſui fi-
lium, Ducem Carinthiæ, certatim transeuntibus, Regno deiicitur, & miſeranda
rerum facie, Imperator poſt Karolum Magnum nulli poſtponendus, egenus effi-
C citur: adeò vt deſperatis rebus non iam de Regno, ſed de victu cogitans, ab Arnol-
do ſubſidia vitæ præſentis expoſceret. Aquo aliquos in Alemannia fiſcos veluti
pro ſtipe conſecutus, non multò poſt in Augea Inſula diem clauſit extremum.
Poſt hunc ditionis eius Regna ſoluuntur à ſua compage, dum quiſque de ſuis ni-
titur Regem creare. Quod quodam præſagio videtur accidiſſe. Nam Regum ge-
nealogia cœlitus prouiſa ſecundis exuberabat ſucceſſibus, donec in Karolo Ma-
gno non ſolùm Regnum Francorum, ſed & Imperij Romani ſummum obtineret
faſtigium. Poſt cuius diſceſſum eodem quo acceſſerat modo cœpit fortuna diffluε-
re, donec ex defectu Regiæ ſtirpis ſolus hic inueniretur Regno Francorum gu-
bernando idoneus, & Regalis proſapia à beato Arnolfo Duce & Epiſcopo pro-
diens, in hoc Arnolfo Duce & Imperatore quaſi progreſſus ſui penultimum limi-
tem acciperet. quod in Chronicis pleniùs reperitur.

HIC igitur ARNOLFVS auitæ paruelíſque pietatis exemplo erga Laureſha-
menſe Monaſterium munificus admodum extitit: cui initio libertatis & immuni-
tatis priuilegium dedit. Deinde quaſdam res proprietaris ſuæ in Comitatu VVor-
macienſi, in Roccheſheimero marcha, & Inſulam vnam quæ nominatur Sige- Rexheim.
nvvort, iacentem in ripa Rheni, & in Comitatu Lobodenenſe, in villa Suntho- Sant enen.
ue, Sigolfo tunc temporis Laureſhamenſi Præpoſito tradidit. Idem fiſcum pro-
prij iuris ſui nominatum Bruochmagat, in Eliſatia, ad Sanctum Nazarium de- Sur mat.
nauit.

Digitized by Google

ANNO Dominicæ Incarnationis...... A

DEFVNCTO Gerhardo Abbate, Fratribus eiuſdem Monaſterij de quibuſdam inſolentiis apud Arnolfum iam tunc Imperatorem accuſatis, & ob hoc ab electione Abbatis interim ſuſpenſis, Adelbero Auguſtenſis Epiſcopus, vir magnæ in Chriſto grauitatis & reuerentiæ, diſpenſatoriè per Imperatorem ibidem inſtituitur. Qui poſt annos quinque Religionis vigore reformato, poſtpoſito omni ſeculari honore & commodo, quod indè conſequi potuit, malens in cœleſtibus theſaurizare, Monaſterij curam vltrò reſignauit, Fratribúſque eligendi Abbatis priſtinam libertatem Imperiali auctoritate redintegrauit, quamdiu talem illic inuenire poſſint, qui ſcientiâ & morum honeſtate talis ſit, vt tantam Congregationem queat & ſciat regere, & regali dignitati iuſta obſequia præbere.

895. LIVTHERVS itaque anno Dominicæ Incarnationis DCCCXCV. ſtrenuus ſanctæ Religionis amator, & morum vitæque probitate laudabilis in Abbatem eligitur: nec multò pòſt in Epiſcopalem gradum apud Mindonenſem Eccleſiam prouehitur: vnáque regiminis virgâ vtraque detinuit loca. Sub quo præfatus Adel-

Gernsheim. bero Epiſcopus ius ſuum, quod in loco, qui dicitur Kereneſheim, in pago Rhenenſe, per Imperialis Præcepti confirmationem habebat, promptiſſima voluntate cum manu Aduocati ſui Herigeri Sancto Nazario cum omni integritate tradidit: & viciſſim per precariam complacitationis, & causâ familiaritatis res quaſdam, nimirum Eccleſiolam infra ipſum Monaſterium ſitam, in qua reliquias ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſanctæ Afræ beatiſſimæ Martyris Chriſti, & ſancti B Magni eximij Confeſſoris Chriſti, reconditas habebat, cum manſiunculis & ceteris neceſſariis, hortis & pratis, cúmque duabus ſeruilibus præbendis, & vna monachica ſibimetipſi præbenda, inſuper villam VVinenheim, & Birkenouua, & Gunnenbach, & Lieberesbach, & Liutereshuſen, Scarram, & Bibiloz, cum pertinentiis ſuis, de Abbate Laureshamenſi & Fratribus, cum manibus Aduocatorum eorum Adaluvvini & Bennilini, ad dies vitæ ſuæ poteſtatiuè ac ſecuriter & quietè obtinendas & fruendas, per precariam ſuſcepit.

ARNOLFO Imperatori ſucceſſit filius LVDOVVICVS, Zundeboldo fratre eius apud Moſam interfecto ab hoſtibus: Adelberone ſupradicto Auguſtenſi Epiſcopo adhuc viuente, & Liuthero in Abbatem nondum electo, ſed Hattone Magontinæ Sedis Archiepiſcopo Laureshamenſis Cœnobij curam per regiam inſtitutionem gubernante. Siquidem inter Gerhardum & Liutherum Abbates Adelbero Epiſcopus annis V. Hatto Epiſcopus annis XIII. ordine diſpenſatorio eidem loco præfuerunt: donec ipſis Fratribus ſub CVNRADO Rege plenaria electionis libertas reſtituta eſt, à quo etiam Liutherus ex Fratrum electione Abbatiâ inueſtitutus eſt. Iſte itaque Rex Ludouuicus ex petitione eiuſdem Adalberonis fidelis & intentiſſimi nutritoris ſui, quaſdam res proprietatis ſuæ in pago Lobotingouue, in Comitatu LIVTFRIDI conſtitutas, quas quidam homines, Helmerich videlicet faber, & Engilbrecht foreſtarius, in locis Sunthoue & Scara nuncupatis ad dies vitæ ſuæ fruendas poſſidebant, Sigolfo Monacho tunc ipſius Monaſterij Præpoſito, & per ipſum Sancto Nazario tradidit. C

PER idem fermè tempus Hatto Maguntinæ Sedis Archiepiſcopus, iam tunc Laureshamenſi Cœnobio vice Abbatis præſidens, commutationem prædiorum cum Reginbodone ingenuo viro fecit, dans ei de partibus Sancti Nazarij in pago Glemiſgouue, in villa vel marcha Hirſlanda, & in Dieingon, & in Geringon, quæ loca iacent in Comitatu [illegible]ZBERTI Comitis: & in pago Entiehgouue in villa vel marcha Audinesheim, & in Rutgeſingon, & iacent in Comitatu VVALAHI Comitis: & ab eo accipiens indominicatam curtem, quam ille propter ſuum ſeruicium & interuentum aliorum fidelium à Rege in proprietatem acquiſierat, ſitam in pago Lobodenenſe in Comitatu LIVTFRIDI Comitis, nuncupatam Virnunheim, cum mancipiis, ſyluis, & omnibus vtilitatibus ſuis. Quam traditionem & commutationem HLVDOVVICVS Rex rogatu eiuſdem Archiepiſcopi & Abbatis ſuæ auctoritatis Præcepto confirmauit.

PRÆTEREA matrona quædam illuſtris CVNIGVND nomine res proprietatis ſuæ in villis Niuuenheim, Strazheim, atque in VVeſtheim, Sancto Nazario tradidit, quas à præfato Archiepiſcopo & Abbate cum aliis rebus Sancti Nazarij, de Monaſterio Sanctimonialium cognomento Rothalia, in precariam accepit.

A Idem quoque Archiepiſcopus Hatto prædium Riamnas, in Rhætia Curienſe, quod Arnolfus Imperator Ratperto donauerat, per concambium Sancto Nazario adtraxit: dando illi viciſſim quicquid Monaſterium in locis VVilheim, Piſtinga, & Hoſinga, habuerat.

Post Ludouuicum Karolvs Occidentale Regnum adeptus eſt. Nam antea Galliarum populus cum conſenſu Arnolfi Imperatoris incurſu crebro Northmannorum compulſus, Vdonem Ducem Regem elegit, qui eis contra Northmannos propugnator indefeſſus extitit: atque ita deinceps ab hoc Regno Galliarum facta diſceſſio eſt. Vdone mortuo, ſucceſſit Karolvs. In horum Karolorum deceſſu in vtriuſque Regni faſtigio Karolorum illa celſa progenies facta eſt de medio: quæ à primo anno Pipini Regis Francorum vſque ad obitum iſtorum in regia dignitate claruit annis clxxiii. Cvnradvs verò frater Eberhardi Marchionis Orientalis, Regni partem circa Rhenum tenuit. Qui etiam Laureshamenſi Monaſterio libertatis & immunitatis priuilegium contulit, & libertatem eligendi Abbatis Fratribus Cœnobij redintegrauit, ex quorum electione Livthervs Abbatiâ ab illo inueſtitus eſt.

Hvivs Regis vxor Chvnegvnda locum proprietaris ſuæ Ginga appellatum, cum omni iure Regalique Præcepto Sancto Nazario tradidit: atque ibidem in Eccleſia, quæ dicitur Varia, ſe tumulari præcepit. Ipſe quoque prædia ſua in VVattenheim, & VVirnheim in pago Rinicgouue, in Comitatu Vtonis, quæ Capellanus eius VVerinolf in beneficium conceſſa tenebat, poſt obitum illius ad Monaſterium donauit. Regnauit annis vi. Gingen

B

Post Cunradum Regem generali Principum habito Conuentu, Heinricvs cognomento Saxo filius Ottonis Ducis Saxonici in Regnum ſublimatur: ex quo diua Ottonum genealogia proceſſit. Hic contra Rvtpertvm Regem Gallicanæ Franciæ prœliis multis terminos Regni Lotharici, ſicut hactenus conſeruantur, obtinuit: & tam Vngariorum quàm Sclauorum Burgundionúmque, cum quibus ſæpè conflixit, & ſemper vicit, bellicis impeditus tumultibus Imperator non eſt ordinatus. Regnauit annis xvi.

* * *

 A

CHRONICON
HILDENSHEIMENSE.

Ab anno Incarnationis Domini DCCXIV. ad annum vſque M.C.XXXVIII.

Ex Codice membraneo Bibliothecæ Regiæ.

Chronici huius non vnicus, ſed duo ſaltem, aut plures extiterunt Auctores. Qui incæpit, Monachus fuiſſe videtur Cœnobij S. Nazarij ad Rhenum, quod & Laureshamenſe B
dicitur, vt patet ex iis quæ referuntur ad annum 764. & deinceps. Maxima verò pars in Eccleſia, ſeu Monaſterio, ciuitatis HILDENSHEIMENSIS *poſtea fuit addita, quæ & ferè tota de rebus eſt Germanicis.*

PIPINVS Dux filius Anſchiſi poſt mortem VVlfaldi Ducis cœpit regnare, anno Sergij Papæ ſui Pontificatus II. hoc eſt anno
688. Dominicæ Incarnationis DCLXXXVIII. Obtinuitque Regnum Francorum per annos XXVII. Moritur anno II. Anaſtaſij Impera-
714. toris, qui eſt ab Incarnatione Domini annus DCCXIV. Huius Pippini ex Alpheida filius Karolus.

KAROLVS MARTELLVS.
AN. I. KAROLVS regnauit ann. XXVIII. Hic auxilio Dei de cuſtodia, qua tenebatur à Pliethrude matrona relicta Pippini, liberatur. qui primo certamine aduerſus Ratbodum Regem Freſonum congreditur. In quo dum fortiter dimicat, plurimum exercitus ſui damnum conſequitur.

II. RAGINFRIDVS Maior Domus & Hilphricus Rex Coloniam cum exercitu adeunt, & regiones illas, quæ contiguæ Rheno ſunt, vaſtantes, acceptiſque muneribus à Plicthrude redeunt, atque indè abeuntibus Karolus cum exercitu occurrit in loco qui dicitur Amblaua.

III. SEQVENTI anno Reginfridus & Hilphricus Rex bellum Karolo parant, in loco nuncupante Vinciaco, die Dominico ante Paſcha. In quo prœlio vires Fran- C
corum ceciderunt. Hilphricus Rex & Reginfridus terga vertunt, inſequitúrque eos Karolus vſque Parriſius, Indè victor rediens, Coloniam petit.

IV. RECEPTISQVE à Plicthrude theſauris patris ſui, Regem ſibi conſtituit HLOTHARIVM nomine, non poteſtate. Hilphricus & Reginfridus auxilium poſtulant EVDONI Ducis Aquitanorum. Aduerſus quos Karolus pergens, hoſtes in fugam compulit.

V. MORTVO Hlothario Rege, Karolus ad Eudonem mittit, & Hilphricum Regem per Legatos recipit. Quo non poſt multum temporis mortuo, THEODRICVM Regem in ſedem Regni ſtatuunt.

VI. KAROLVS Raginfridum perſequitur, Andegauis ciuitatem capit.

VII. KAROLVS Saxones vaſtando, victor regreditur.

VIII. KAROLVS Alamannos & Baioarios armis ſubegit.

IX. PER idem tempus Eudo pacis iuratæ merare * nititur.

* locus corruptus.

X. KAROLVS tranſito Ligere Eudonem in fugam vertit, vaſtata regione.

XI. EVDO Sarracenos in auxilium ſui aſciſcit. qui venientes cum Rege ſuo Abdirama tranſeunt Garunnam, Burdigalam vſque perueniunt: cuncta vaſtantes, Eccleſias igne cremantes. Pictauis Baſilicam ſancti Hilarij incendunt.

XII. CONTRA quos Karolus auxilio Dei fretus, Sarracenorum infinitam multitudinem

A tudinem ſimul cum Rege eorum proſtrauit, deuictiſque hoſtibus cum triumpho CAROLVS MARTELLVS.
regreditur.

KAROLVS Burgundiam petens, Lugdunum & ciuitates reliquas ſuæ ditioni XIII.
ſubegit. Beda Presbyter moritur anno DCCXXX. Incarnationis Domini. 730.

EVDO Dux hac tempeſtate moritur. Quo mortuo Karlus Aquitaniæ regio- XIV.
nem abſque bello recipit.

KARLVS nauali euectione Freſonum Regnum penetrauit. Interfectis Freſo- XV.
nibus, Popponem Ducem interemit, lucos & fana ſubuertit, victor cum præda
magna reuertitur.

SARRACENI collecta manu valida Auinnionem vrbem capiunt, regiones XVI.
circumquaque vaſtantes.

ADVERSVS quos Karolus arma arripiens, ad prædictam vrbem occurrit. Ciuitas XVII.
obſidione vallata machinis inſtructis capitur, magnáque ſtrages hoſtium efficitur.

KAROLVS Gothorum fines penetrauit, Narbonam obſedit, Rege Sarraceno- XVIII.
rum Athima intus incluſo.

SARRACENI in Hiſpania qui commorabantur in vicinia hæc audientes, ar- XIX.
mati cum Rege ſuo occurrunt.

CONTRA quos Karolus dimicans, Regem cum populo ſuo interficit. Qui gla- XX.
dium euadere poterant, aſcenſis nauibus in mare demerſi ſunt.

B FRANCIS ſuper eos cum nauibus & iaculis infeſtantibus. Sicque Franci de XXI.
hoſtibus triumphantes, prædam magnam, & captiuorum multitudinem capiunt.

REGIONEM Gothiam, vrbéſque famoſiſſimas, Nemauſum, Agatem, & reli- XXII.
quas capiunt, deſtructis mœniis vſque ad fundamenta.

KAROLVS tributarios fecit Saxones. XXIII.

KAROLVS in regionem Prouinciæ ingreditur. Fugato Duce Mautonto, qui XXIV.
Sarracenos per dolum iamdudum inuitauerat, eunctam Prouinciam, & maritima
illa loca ſuæ ditioni ſubegit, & Frexones.

KAROLVS Gothis ſuperatis, Saxonibus ſubactis, Sarracenis repulſis, Prouin- XXV.
ciis receptis, Regnum Francorum feliciter poſſidens, moritur in villa publica
VVrembria, anno DCCXLI. Incarnationis Dominicæ. Poſt quem duo liberi eius 741.
regnant annis XXVII. XXVI.

CARLOMANNVS cum fratre PIPPINO regnauit ann. VII. PIPPINVS.

CARLOMANNVS & Pippinus HVNOLDVM res nouas molientem oppri-
munt, & in ipſo itinere Regnum inter ſe quid quiſque haberet diuidunt.

PER idem tempus rebellante Theotbaldo, Carlomannus vaſtauit Alamaniam.

CARLOMANNVS & Pippinus in Baioariam exercitum ducunt aduerſus Ve-
dilonem.

CARLOMANNVS aduerſus Saxones dimicat, & caſtrum Onſeburg capit.

BONEFACIVS vir ſanctus de genere Anglorum, Legatus Germanicus Ro-
manæ Eccleſiæ, Maguneiacæ ciuitatis Epiſcopus ordinatur. Qui prædicatione ſua
C multos populos Thuringorum, Heſſorum, necnon & Auſtraſiorum, ad fidem re-
ctam, & Chriſtianam Religionem, à qua diu aberrauerant, conuertit. Sed & Mo-
naſteria Monachorum ac Virginum primus in partibus Auſtriæ exorſus eſt. Ipſe
in caſtro VVirziburg ſedem Epiſcopalem conſtituens, annuente Carlomanno, &
auctoritate Apoſtolici Papæ.

BVRGHARDVS collega Bonifacij VVirziburgæ ordinatur Epiſcopus. VVil-
libaldus in Eichſteti Epiſcopus conſtituitur.

CARLOMANNVS Regnum temporale pro æterno Regno deſpiciens, fratri
Regnum dereliquit, & Romam ad limina beatorum Apoſtolorum deuotus per-
uenit, ibique tonſoratus Religionis habitum ſuſcepit, & in Serapte monte Mo-
naſterium ædificauit. & non poſt multum in Monaſterio Sancti Benedicti Mona-
chus efficitur.

GRIPHO frater Pippini in Saxoniam aufugit.

PIPPINVS cùm iam per annos VII. regnaret, regnat poſtea ann. XX.

PIPPINVS in Saxoniam per Thuringiam ingreditur. Saxones cum Griphone
adunati ſuper fluuium Hobachar, in loco qui dicitur Hotoheim, Griphonem
cum Pippino pacificare cupiunt.

IDEM Gripho non credens ſe Saxonibus, neque Francis, de Saxonia Baioa-

PIPINVS. riam petit. Baioaros & HILTRVDEM ſororem Pippini cum Taſſilone filio paruulo adquiſiuit. A

PIPPINVS in Baioariam pergens, Griphonem & Lantfridum indè educit. Taſſilonem Ducem conſtituit ibidem.

GRIPHONI partibus Neuſtriæ XII. Comitatus dedit. Gripho verò nec ſe ibidem credens, ad VVEIFERIVM Ducem Aquitaniæ ſe contulit.

750. ANNO DCCL. Incarnationis Dominicæ mittit Pippinus Legatos Romam ad Zachariam Papam, vt interrogarent de Regibus Francorum, qui ex ſtirpe Regia erant, & Reges appellabantur, nullámque poteſtatem in Regno habebant, niſi tantùm quòd Cartæ & Priuilegia in nomine eorum conſcribebantur: poteſtatem verò Regiam penitus nullam habebant, ſed quod Maior Domus Francorum volebat hoc faciebant. In die autem Martis campo ſecundum antiquam conſuetudinem dona illis Regibus à populo offerebantur, & ipſe Rex ſedebat in ſella regia circumſtante exercitu, & Maiore Domus coram eo. Præcipiebátque die illo quicquid à Francis decretum erat. die verò alia & deinceps domi ſedebat. Zacharias igitur Papa ſecundum auctoritatem Apoſtolicam ad interrogationem eorum reſpondit: » Melius atque vtilius ſibi videri, vt ille Rex nominaretur, » & eſſet, qui poteſtatem in Regno habebat, quàm ille qui falsò Rex appellabatur. » Mandauit itaque præfatus Pontifex Regi & populo Francorum, vt Pippinus, qui poteſtate regia vtebatur, Rex appellaretur, & in ſede regali conſtitueretur. Quod ita & factum eſt per vnctionem ſancti Bonifacij Archiepiſcopi Sueſſionis ciuitate. Appellatur Pippinus Rex, & HILDERICVS, qui falsò Rex appellabatur, tonſoratus in Monaſterium mittitur. B

PIPPINVS Rex Saxoniam pergit. Hildegarius Epiſcopus Colonienſis à Saxonibus interimitur.

GRIPHO Italiam cupiens penetrare, à Theodoino Comite in valle Moriemna opprimitur: idémque Theodoinus in ipſo certamine occiditur.

PER idem tempus Stephanus Papa Romanus venit ad Pippinum Regem, poſtulans adiutorium & defenſionem aduerſus Heiſtulfum Regem, eò quòd res ſancti Petri abſtulerat, & deprædationes multas Langobardi faciebant.

STEPHANVS Papa vnxit duos filios Pippini in Reges, CARLVM & CARLMANNVM.

BONIFACIVS Archiepiſcopus euangelizans genti Freſonum verbum Dei
755. martyrio coronatur anno DCCLV. Qui ſedit in Epiſcopatu ann. XIII. Poſt quem Lullus Epiſcopus ann. XXXII.

PIPPINVS in Italiam ingreditur, iuſtitiam ſancti Petri ad perquirendum. Heiſtulfum ſibi in bello occurrentem ſuperat. Heiſtulfus fugâ lapſus Papiæ includitur, datis obſidibus XL. ſacramento conſtrictus res ſancti Petri reſtituit. C

STEPHANVS Papa Romam reuertitur. Karlomannus Monachus in Franciam fratrem viſitare veniens, Viennæ moritur. Pippinus in Italiam proficiſcitur, Heiſtulfum Papiæ incluſum obſedit, & vt res ſancti Petri redderet ſacramento conſtringit. Heiſtulfus in venatione equo lapſus, Regnum cum vita perdidit. Pippinus Saxones bello ſuperat, equos CCC. reddere in tributum promittunt, & reſtitutionem quid iniuſtè abſtulerunt.

PIPPINVS VVeiferium Ducem in Aquitania Eccleſiarum iuſtitias facere renuentem, coegit promittere emendationem.

VVEIFERVS ſacramenta mentitus, vaſtando & depulando vſque Cauillonem peruenit. Pippinus cum Carlo filio exercitum ex aduerſo mouet, caſtella & ciuitates pugnando capit. Burbone, Cantela, Clarmonte, aliæque quamplurimæ eius dominatui ſe ſubiciunt. Deinde Beturicam expugnat. Taſſilo de exercitu Regis ſe
764. ſubducens, Baioariam petit. Facta eſt hiems valida anno DCCLXIV.

HRVOTGANGVS Metenſis vrbis Archiepiſcopus poſtulauit à Paulo corpora ſanctorum Martyrum Gorgonij, Naboris, & Nazarij, & impetrauit, adduxitque ab vrbe Roma cum honore. Et condidit ſanctum Gorgonium in Monaſterio ſuo, quod ipſe à nouo ædificauerat, cui vocabulum eſt Gorzia: ſanctum Naborem in Monaſterio alio, qui dicitur Noua-Cella: ſanctum verò Nazarium in Monaſterio noſtro Laureſham. vbi in præfatis locis multis miraculis clareſcunt.

PIPPINVS omnem Aquitaniam peragrando ſuæ ditioni ſubdit, nec tamen vt

A voluit VVeiferium capit: ſed ille ſemper vaſtationi & fugæ intentus, donec dolo
VVaratonis interemptus, & fugæ & tyrannidi finem dedit.

PIPPINVS ab Aquitania regrediens, ad ſanctum Dionyſium VIII. Kal. Octob.
diem obiit, ætatis LIV.

CAROLVS cum CARLOMANNO fratre regnat ann. III. I.

CAROLVS cum Carlomanno fratre ſuo HVNOLDVM in Aquitania rebellan- II.
tem capiunt.

CARLOMANNVS Rex obiit villa Salmuntiaco, ſepelitur Remis. III.

CAROLVS in Saxonia caſtrum Heresburg expugnat, fanum & lucum eorum IV.
famoſum Yrminſul ſubuertit.

INTEREA cùm exercitus ſiti fatigaretur præ ſiccitate, ſubitò in quodam tor- V.
rente media die diuinitus aquæ largiſſimæ effuſæ ſunt. Saxones ad Regem ſuper
VViſaram venientes, obſidibus datis, pacem rogant.

CAROLVS inuitante Adriano Pontifice Romano Italiam ingreditur. Deſide- VI.
rius Rex obſiſtere nititur, Clauſis Alpium obſeratis obuiam pergit. Franci Clau-
ſas reſerant, Deſiderius Papiæ includitur.

CAROLVS ciuitatem Papiam obſedit, nullum ingredi vel egredi permittit. In- VII.
terim Carolus orationis cauſa ad limina ſancti Petri pergit. Adrianus Papa gau-
dens eum magna gloria Regem aduenientem ſuſcipit. Diem ſanctum Paſchæ ſo-
B lenniter celebrat, & eum lætitia Regem proſequitur. Reuertente Carolo Re-
ge à Roma, Langobardi obſidionem perpeſſi, ciuitate cum Deſiderio Rege egre-
diuntur ad Regem. Rex verò alia die cum hymnis & laudibus ingrediens; the-
ſauros regios ibidem repertos dedit exercitui ſuo. & cunctum Italiæ Regnum
adeptus, regreditur in Franciam, adducens ſecum Deſiderium, & coniugem eius
ac familiam. Adalgiſus filius eius fugâ lapſus, per mare Conſtantinopolim venit.

CAROLVS ab Italia regrediens, dedicationem Eccleſiæ Sancti Nazarij, & VIII.
tranſlationem corporis ipſius in Monaſterio Laureſham celebrat anno Incarna-
tionis Dominicæ DCCLXXIV. die Kal. Septembris. Carolus Saxonibus vaſtatis He- 774.
resburg caſtella capit, cuſtodibus ibidem dimiſſis reuertitur in Franciam.

CAROLVS in Italia Hruotgaudum tyrannidem molientem interimit. IX.

SAXONES poſt multas cædes & varia bella afflicti, non valentes reſiſtere; tan- X.
dem Chriſtiani effecti Francorum ditioni ſubduntur.

CAROLVS contra Saracenos Pampalonem ciuitatem capit. Abitaurus Saraceno- XI.
rum Rex dedit obſides fratrem ſuum, & filium. reddit ciuitates quas tenebat. Inde
proficiſcitur ad Cæſar-Auguſtam, adducit ſecum ibi Inlarbi Regem Saracenorũ.

VVITHVCHINGVS Saxo tyrannidem molitur. Saxones rebellioni inſiſtunt, XII.
ſtrages & incendia in Franciam vſque in Hrenum peragunt. Carolus ex itinere
Hiſpanorum regrediens, exercitum obuiam mittit; Saxones in fugam vertit.

C CAROLVS Saxones opprimit, & aduerſantes ſibi Dei auxilio ſuperat. XIII.

CAROLVS Romam denuò adiens, Adrianus Papa PIPPINVM filium Regis XIV.
baptizauit, & à ſacro fonte ſuſcepit, & Regem ſuper Italiam vnxit. Similiter &
HLVDOVVICVM fratrem eius ſuper Aquitaniam. Celebrántque Paſcha Do-
mini cum magna gloria.

CAROLVS Rex Taſſilonem Ducem ad ſe accerſiuit VVormaciam. XV.

TASSILO promittit fidem ſeruare Regi cum iureiurando. quem dimittit Rex XVI.
honorificè, & imperat ſibi obſides mitti. quod ita & fecit.

VVITHVCHINGVS Saxo poſt multam tyrannidem peractam in ſemet reuer- XVII.
titur, venit ad Regem, fidelis effectus baptizatur.

PER idem tempus multa ſigna apparuerunt, inter quæ ſignum Crucis in veſti- XVIII.
mentis hominum frequentiſſimè apparuit. Sanguis è terra ac de cœlo perhibetur
fluxiſſe.

CAROLVS Romam adueniens, Haragiſus Dux Beneuentanus mittens filium XIX.
ſuum Rumaldum Regi, & munera, vt in terram ſuam ne intraret, & quidquid im-
peraret faceret. Quod Apoſtolicus audiens, non credidit, neque Franci. Sed per-
ſuaſit Regem proficiſci in terram Beneuenti. Haragiſus relinquens Capuam ciui-
tatem, in Salerno concluditur. Mittit Regi munera, & Grimoldum filium ſuum,
& XII. obſides. obtinuit vt terra illa non vaſtaretur. Carolus Romam remeans,
Taſſilonis Legati poſtulant Adrianũ, vt pacem inter illum & Regem faceret. Quod

CAROLVS MAGNVS. Rex libenter annuit, ſi hoc faceret quod Pippino Regi cum iuramento patri ſuo promiſerat, & denuò ipſe & filius ſub iureiurando firmauerat. Quod renuentes Legati Taſſilonis, Adrianus Papa eum ſub anathematis vinculo conſtringit, ſi aliter facere vellet. Taſſilo promiſit, & poſtea fefellit, & ad Regem veniro contemnit. Karolus pergit Baioariam, Taſſilonem ex omni parte cum exercitu concludit. Qui coactus venit ad Regem, renouat ſacramenta, dedit obſides, & Theodonem filium ſuum. permittitur ei habere Ducatum. Qui poſtea conuictus iterum de infidelitate, eiicitur de Principatu, & in Monaſterio tonſoratur. A

XXI. KAROLVS Sclauorum gentem, qui dicuntur VVilzi, trans fluuium Helbia ditioni ſuæ ſubegit.

XXII. KAROLVS Auarorum gentem ſubegit armis.

XXIII. SAXONES iterum ad idolatriam reuertuntur.

XXIV. HAC tempeſtate filius Regis PIPPINVS ex concubina Himildruda cum aliquibus Comitibus Francorum conſiliatus, vt Regem interficeret, & loco eius regnaret. Quo comperto, Rex Pippinum iuſſit tonſorari, & ceteros eius conſentaneos diuerſis mortibus interfici.

XXV. KAROLVS dirigit filios ſuos Pippinum & Hludouuicum in Beneuentum cum exercitu. Factáque eſt fames valida, ita vt nec in Quadrageſima à carnibus abſtineretur. Per idem tempus Synodus congregatur ad Franconofurt propter Felicem.

XXVI. KAROLVS in Saxoniam pergens Saxones obtinuit, & tertium de eis hominem in Franciam educens collocauit. His temporibus Alcuinus Rethor Britannicus, Diaconus, & Abbas Monaſterij Sancti Martini, ſanctitate & doctrinâ clarus habetur. Adrianus Papa obiit. cui ſuccedit Leo XCVIII. B

XXVII. HVNORVM Legatio ad Regem veniens, theſauros adducunt. quos Rex Optimatibus ſuis diſtribuit, Legatos abire permittit.

XXVIII. PIPPINVS Rex Italiæ Pannoniam pergit.

XXIX. KAROLVS in Saxoniam Francos conlocat, Saxones indè educunt cum vxoribus & liberis, id eſt tertium hominem.

XXX. KAROLVS iterum in Saxoniam pergit.

XXXI. PER idem tempus Romani Leonem Papam de Pontificatu eiiciunt, oculos eruere moliuntur, linguam abſcindunt, in cuſtodiam retrudunt. Vnde per Albinum Cubicularium noctu per murum in fune deponitur. ad VVinigiſum Ducem Spolitanum, qui circa vrbem cum exercitu conſederat, peruenit. Qui curam ei adhibuit, & in Saxoniam ad Regem dirigit. A quo honorificè ſuſceptus, in Sedem Apoſtolicam Leonem reſtituit, Romanos qui hanc tyrannidem exercuerant in exilium mittit.

XXXII. KAROLVS Romam pergit. Leo Papa ante diem Natalis Domini tertium do omnibus quæ à populo Romano ei obiiciebantur, coram Rege & populo Francorũ dato ſacramento purificatur. Et in die Natalis Domini ante Miſſarum ſolemnia in Eccleſia ſancti Petri coram ſacratiſſimum corpus eius Coronam Imperialem capiti Regis Leone Pontifice imponente, ab ipſo Pontifice, & ab omni populo Romano C

800. atque Francorum Auguſtus appellatur, anno Incarnationis Dominicæ DCCC.

XXXIII. LEGATIO Græcorum ad Auguſtum veniens pacem petit.

XXXIV. AMVRMVMVLVS Saracenorum elefantum vnum cum aliis muneribus precioſis dirigit. Paulinus Patriarcha Foroiulienſis obiit.

XXXV. ITEM Legatio Græcorum ſimul cum Legatis Imperatoris Karoli, quos direxerat in Græciam, ad villam regiam quæ dicitur Salz venit. Imperator autem pergit in Baioariam. Ibi venit Legatio Auarorum omnem Terram Imperij ſui ſub ditione Imperatoris Caroli ſubdunt.

XXXVI. CAROLVS Imperator Saxones abſque bello à propriis finibus expulſos in Francia collocat. Alcuinus XIV. Cal. Maij obiit. & RICBOTO eodem anno moritur.

XXXVII. LEO Papa iterum in Franciam venit.

XXXVIII. IMPERATOR Carolus inter filios ſuos, id eſt Carolum, Pippinum, Hludouuicum; diuidit Regnum.

XXXIX. GRIMOLDVS Dux Beneuentanus moritur. & mortalitas maxima in Monaſterio Sancti Bonifacij, ita vt Fratrum iuniorum plurimi morerentur.

A Et Karolvs filius Imperatoris Karoli perrexit cum exercitu Francorum in VVinidos vltra flumen Albiam. Sed tamen eo tempore non proſperatus eſt tranſitus eius, ſed & plurimi Francorum occiſi ſunt. Carolvs Magnvs. xl.

Imperator ad Aquis totum annum ſedit. & Richolfus ad Monaſterium noſtrum Fuldâ, id eſt Sancti Bonifacij, miſſus eſt, Abbatis & Fratrum causâ. & Eccleſia Sanctæ Mariæ in monte dedicata. Imperator venit in Saxoniam. Eclypſis Solis II. Kal. Octob. xli.

Mortalitas boum maxima penè in tota Europa, necnon & hominum plurimorum. & Hrothruda filia Imperatoris mortua eſt, & Pippinus filius eius. xlii.

Hiems fuit duriſſima, perdurans vſque ad finem Marcij menſis. & duo filij Imperatoris, id eſt Pippinus Monachus, & Carolus, mortui. xliii.

Facta eſt conturbatio non minima in Monaſterio Sancti Bonifacij, & Fratres xii. ex ipſa familia perrexerunt ſimul cum Abbate Ratgario ad iudicium Imperatoris Caroli. Nec tamen ita commotio illa quieuit. Sed poſt Richolfus Archiepiſcopus Mogontiacenſis, & Bernharius Epiſcopus ciuitatis VVangionum, & Hatto Epiſcopus Auguſtenſis, & VVolgarius Epiſcopus Eccleſiæ VVirzaburg, cum ceteris fidelibus, quaſi ſimul ad illud Placitum conuenerunt iuſſu Imperatoris, ſanauerunt commotionem illam in Monaſterio Sancti Bonifacij. xliv.

Et Placitum magnum in menſe Auguſto ad Aquis factum eſt. & Karolus Imperator conſtituit Hlvdovvicvm filium ſuum ſimul imperare cum eo, imponens diadema capiti eius: poſt Synodum in menſe Maij habitam apud Magontiam, in quo præſiderunt Richolfus Archipiſcopus, & Hildebaldus Archiepiſcopus Colonienſis. xlv.

B

Karolvs Imperator mortuus eſt Aquis v. Kal. Febr. die ſabbati, anno Dominicæ Incarnationis dcccxiv. Indictione vi. & regnauit Hlvdovvicvs filius eius pro eo. Eo anno Placitum ſuum cum Francis Imperator Hludouuicus habuit Kal. Auguſti menſis. & Legati Græcorum auxilium petebant ab eo contra Bulgares & ceteras barbaras Gentes. Eo tempore Hieroſolyma vaſtata eſt à Perſis, & perſecutionem magnam in Orientalibus partibus Chriſtiani habebant. xlvi. 814. Lvdovicvs Pivs. i.

Hlvdovvicvs Imperator ſuum Placitum cum Francis in Saxonia ad Phaderobrunnen habuit. & illuc venit filius eius Hlotharivs Rex Baioariorum, & alius filius eius, id eſt Pippinvs, Rex Aquitaniorum: Bernardvs quoque filius Pippini Rex Langobardorum. & erat illud Placitum Kal. Iulij menſis. ii.

Anno iii. Hludouuici factum eſt Concilium magnum in Aquiſgrani in menſe Auguſto, & præceptum eſt vt Monachi omnes Curſum ſancti Benedicti cantarent ordine regulari. Et duo Codices ſcripti ſunt, vnus de vita Clericorum, & alter de vita Nonnarum. Eo anno Leo Papa obiit, & ordinatus eſt Stephanus pro eo in Epiſcopatum Romanæ Eccleſiæ. qui in menſe Octimbre venit ad Hludouuicum Imperatorem ciuitatem Remis, & reuerſus eſt in pace. Biego de amicis Regis, qui & filiam Imperatoris nomine Elpheid duxerat vxorem, eo tempore defunctus eſt. iii.

C

Anno iv. Conuentum ſuum habuit Hludouuicus Imperator cum Francis, in Aquiſgrani Palatio menſe Iunio, & ieiunio indicto ordinatus eſt filius Hlotharivs in Imperatorem, vt conſors Regni fieret cum patre. Eo anno Stephanus Papa deceſſit, cui ſucceſſit Paſchalis in Pontificatu. iv.

Bernardvs quoque Rex Italiæ ſeditionem leuauit contra Imperatorem, & Hludouuicus Auguſtus Italiam cum exercitu perrexit. v.

Anno vi. Hludouuici Imperatoris, hoc eſt anno Dominicæ Incarnationis dcccxviii. in Brittannia Mormannum Regem vicit. vi. 818.

Imperator anno vii. regni ſui Ivdith filiam VVelphi duxit in vxorem. & Baſilica Fuldenſis Cœnobij dedicata eſt. Poſt hæc annis quatuor requieuit, & nihil hiſtoriæ factum eſt. vii.

Anno verò xii. regni Imperatoris, hoc eſt anno dcccxxiv. Dominicæ Incarnationis, ſecunda expeditio facta eſt contra VViomarcum Regem. & Brittanniam vaſtat. xii. 824.

VViomarcvs anno xiii. Imperatoris in dŏmo propria occiſus eſt ab hominibus Landberti. & Heiſtolfus Archiepiſcopus obiit. xiii.

LVDOVICVS PIVS. ANNO XIV. Hludouuici Hiltuuinus Abbas oſſa Sancti Sebaſtiani in Galliam A
tranſtulit.
XIV. IMPERATORIS anno XV. & Incarnationis Dominicæ DCCCXXVII. Sarraceni
XV. fines Barcinonenſium & Gerundenſium vaſtant.
827. ANNO DCCCXXXI. Incarnationis Dominicæ, & XIX. regni Ludouuici, Hun Ab-
XIX. ba Herfeldenſis, & Rabanus Abba Fuldenſis, fundamentum Eccleſiæ S. VVigber-
831. ti fodere cœperunt in VI. Id. Iul. in II. feria.
XX. LVDOVVICVS filius Imperatoris anno regni eius XX. coniurationem fecit
contra patrem ſuum apud Longobardonheim.
XXI. REGNVM Francorum ad Lotharium Imperatorem conuerſum eſt, DCCCXXXIII.
833. anno Incarnationis Dominicæ.
XXII. ANNO XXII. Regni Hludouuici, Pippinus & Ludouuicus frater eius reſtitue-
runt patrem ſuum in Regnum eius.
XXVI. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXXXVIII. regni verò Ludouuici XXVI.
838. iterum coniuratio apud Franconofort Ludouuici iunioris. & conuerſum eſt Re-
gnum ad patrem eius.
XXVII. IMPERATORIS anno XXVII. ventus ingens innumera ædificia ſubuertit, &
multa damna effecta ſunt in VI. Non. Nouembris.
XXVIII. ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXL. Hludouuicus Imperator inſequendo
840. filium venit ad Herolfesfeldi Monaſterium in VI. Kal. Aprilis. ſtatimque eodem B
LVDOVICVS R. GERM. anno in XII. Kal. Iulij obiit, regni videlicet ipſius XXVIII. Cui LVDOVVICVS
filius eius ſucceſſit.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLI. regni verò Ludouuici iunioris II. ADALBERTVS Comes occiſus eſt. & infelix bellum Lotharij contra fratres ſuos Ludouuicum & Karolum.

ANNO Dominicæ Incarnationis DCCCXLII. Rabanus Abba Fuldenſis Cœnobij expulſus de Monaſterio, & Lotharius de Regno Ludouuici.

DCCCXLIII. Hoc anno facta eſt pax inter Lotharium, & Ludouuicum & Karolum fratres ſuos.

DCCCXLIV. Lotharius Rex cum Orientalibus Francis venit in Silniam, & eorum Regem Geſtiunulum occidit, ceteróſque ſibi ſubegit.

845. DCCCXLV. Hoc anno Monachi de Herosfelfelde cum Otgario Epiſcopo reconciliati ſunt. Et eodem anno Ludouuicus Imperator ad idem Monaſterium venit in II. Kal. Nouembris, & Priuilegia & munitates Monachis donauit, & ſigillo muniuit.

DCCCXLVI. Ludouuicus filius Ludouuici Pannoniam ſubegit, & Behemos domum rediens vaſtauit.

DCCCXLVII. Otger Archiepiſcopus obiit. cui Rabanus Abbas Fuldenſis ſucceſſit.

DCCCXLVIII. Ludouuicus apud Mogontiam habito Concilio ſynodali, ibi Godeſcalcus hereticus conuictus & damnatus eſt. C

DCCCXLIX.

850. DCCCL. Hoc anno V. Kal. Nouembris Eccleſia Sancti VVigberti dedicata eſt à Rabano Mogonciacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo.

DCCCLI.

DCCCLII.

DCCCLIII.

DCCCLIV.

855. DCCCLV. Ludouuicus Rex cum magno exercitu perrexit contra Ratzidum Regem Marahenſium. Et eodem anno Eccleſia ſancti Kiliani in VVirziburg fulminibus exuſta eſt. Lutharius Rex tonſuram & Monachicum habitum ſuſcepit moriturus.

DCCCLVI. Rabanus Archiepiſcopus obiit. cui Carolus ſucceſſit.

DCCCLVII. Carolus apud Mogontiam magnam Synodum congregauit.

DCCCLVIII. Ludouuicus filium ſuum LVDOVVICVM cum magno exercitu miſit ad Abotritos.

DCCCLIX. Ludouuicus, Carolus, & Lutharius cum iuramento inuicem pacem firmauerunt.

A DCCCLX. LVDOVICVS R. GERM. 865.

DCCCLXI. Vdo, Ernuſt, Bernger, Comites, & VValda Abba, honoribus depoſiti.

DCCCLXII. Fames magna & morbus in Germania, & in aliis partibus Europæ.

DCCCLXIII. Karolus Archiepiſcopus obiit. cui Luitbertus ſucceſſit.

DCCCLXIV. Ludouuicus Rex Francorum Ratzidum Regem Marahenſium ſibi ſubegit.

DCCCLXV. Subitaneum diluuium, & vehemens grando fruges aſſumpſit. 865.

DCCCLXVI.

DCCCLXVII. Ventus ingens cum turbine multa ædificia ſtrauit.

DCCCLXVIII. Fames valida & vehemens tam Germaniam quàm ceteras Europæ Prouincias nimium afflixit.

DCCCLXIX. Lutherius Rex à Beneuento reuerſus, quò ob fratris ſui diſcordiam Ludouuici perrexit, Romam venit. ibique ab Adriano Papa damnatus, domum rediens cum ſuis penè omnibus periit. Eodem anno Thiodo Abba Fuldenſis Monaſterij depoſitus, & vir venerabilis & religioſus Sigihart electus eſt.

DCCCLXX.

DCCCLXXI. Thiodo Abba ſupradictus obiit. 871.

DCCCLXXII. Æſtatis feruor immanis & ſiccitas nimia totos penè perdidit fru-
B ctus. plurimæque domus cum hominibus & animalibus fulminibus incenſæ & exuſtæ ſunt. Obiit Adrianus Papa, Ioannes ſucceſſit. Eodem anno Indictione v. in Kalend. Nouembris dedicata eſt Eccleſia SANCTÆ MARIÆ in Hildenesheim à venerabilibus Epiſcopis, Alfrido eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopo, & Rimberto, atque Theodrico, ſed & Luithardo, cum interuentione religioſi Abbatis Adalgarij, Monachorúmque, & Canonicorum.

DCCCLXXIII. Fames magna inualuit in Germania, & incredibilis multitudo locuſtarum venit.

DCCCLXXIV.

DCCCLXXV. Ludouicus Rex obiit anno regni ſui XXXV. Alfridus Epiſcopus obiit. Poſt Alfridum Ludolfus Monachus Chorepiſcopus eligitur, ſed ſubitanea morte aufertur. Poſt hunc Marcuuardus ſucceſſit, qui à Sclauis interfectus IV. anno deceſſit. 875.

DCCCLXXVI. Bellum iuxta Andarnacha inter KAROLVM, & LVDOVVICVM fratris ſui Ludouuici filium ſucceſſorem Regni. LVDOVICVS II. REX GERM.

DCCCLXXVII.

DCCCLXXVIII. Hoc anno eclypſis Solis fiebat.

DCCCLXXIX. Ludouuicus filius Ludouuici obiit anno V. regni ſui. cui ſucceſſit KAROLVS. & eodem anno Karlomannus paralyſis morbo periit. CAROLVS CRASSVS.

DCCCLXXX. VVicbertus Epiſcopus eligitur.

DCCCLXXXI.

C DCCCLXXXII.

DCCCLXXXIII.

DCCCLXXXIV.

DCCCLXXXV. Hoc anno VVlferi Epiſcopus cũ aliis multis occiſus eſt à Sclauis. 885.

DCCCLXXXVI.

DCCCLXXXVII. Karolus veniens in Tributias, & cùm Placitum haberet poſt feſtiuitatem ſancti Martini, conſpiratione facta aduerſus eum Orientales Franci reliquerunt eum, & elegerunt ARNVLFVM in Regem, & Karolus ſubicitur Arnulfo. ARNVLFVS.

DCCCLXXXVIII. Karolus obiit, & Arnulfus Rex electus.

DCCCLXXXIX.

DCCCXC. Luitbertus Archiepiſcopus obiit. cui Sunderolt ſucceſſit. 890.

DCCCXCI. Sunderolt Archiepiſcopus occiſus eſt. cui Hatto ſucceſſit.

DCCCXCII. Arn Epiſcopus occiſus eſt.

DCCCXCIII. Factum eſt bellum magnum inter Bauuarios & Vngarios.

DCCCXCIV.

DCCCXCV.

DCCCXCVI. ARNVLFVS Rex Romam veniens, Imperator factus eſt.

A

DCCCXCVII.

DCCCXCVIII.

LVDOVICVS. DCCCXCIX. Arnulfus Imperator obiit. cui LVDOVVICVS filius eius ſucceſſit.

DCCCC.

901. DCCCCI. Hardarat Abba obiit. cui Thiotart ſucceſſit.

DCCCCII. Sclaui vaſtauerunt Saxoniam.

DCCCCIII. Eberhart, & Adalhart, atque Heinric, occiſi ſunt.

DCCCCIV.

905. DCCCCV. CHVONRADVS Comes occiſus eſt cum aliis multis.

DCCCCVI. Vngarij vaſtauerunt Saxoniam.

DCCCCVII. Adalbertus decollatus eſt à Ludouuico Rege.

DCCCCVIII. Liudboldus Dux cum aliis multis interfectus eſt ab Vngariis.

DCCCCIX. Burghart Dux Thuringorum occiſus eſt ab Vngariis.

DCCCCX. Ludouuicus Rex pugnauit contra Vngarios.

DCCCCXI. Vngarij vaſtauerunt Franciam & Thuringiam.

CHVONRADVS. DCCCCXII. Ludouuicus Rex obiit. cui CHVONRADVS Dux Francorum in Regnum ſucceſſit.

DCCCCXIII.

DCCCCXIV. Otto Comes Saxonicus obiit. B

DCCCCXV. Vngarij vaſtantes omnia venerunt vſque ad Fuldam.

DCCCCXVI.

DCCCCXVII.

DCCCCXVIII.

919. DCCCCXIX. Kuonradus Rex obiit, & HENRICVS Saxonicus ſucceſſit in Regnum.

HENRICVS. DCCCCXX.

DCCCCXXI.

DCCCCXXII.

DCCCCXXIII. Haicho Abbas obiit, & Hildibrat electus eſt.

DCCCCXXIV. Herigerus Archiepiſcopus ceſſit. Hildibertus ſucceſſit.

DCCCCXXV.

DCCCCXXVI.

DCCCCXXVII. Turris Grandesheim dedicata eſt à Schardo Epiſcopo. Thiothart iunior Abba electus eſt cum conſenſu ſenioris. Rothſuit Grandesheim Abba obiit. Cui VVildigrat mediante Schardo Epiſcopo ſucceſſit.

DCCCCXXVIII. Idem Thiothart iunior Epiſcopus ordinatus eſt poſt Schardum, & Burghart Abba electus.

DCCCCXXIX.

930. DCCCCXXX. Thiothart ſenior Abba obiit. C

DCCCCXXXI. Heinricus Rex Abotritos ſubegit.

DCCCCXXXII. Heinricus Rex fuit in Lonſieim. & Thiodo obiit, cui Burchart ſucceſſit.

DCCCCXXXIII. Meinhoz Abba eligebatur.

DCCCCXXXIV. Heinricus Rex in VVocronin cum exercitu fuit.

OTTO I. DCCCCXXXV. Magna Synodus fuit in Erpesfort. & in eodem anno Heinricus Rex obiit. cui OTTO filius eius ſucceſſit in Regnum.

DCCCCXXXVI. Otto Rex fuit in Herelfesfelde. & Eccleſia ſancti Bonifacij exuſta eſt.

DCCCCXXXVII. Eberhart Comes Heinricum filium Heinrici Regis captum proiecit in vincula.

DCCCCXXXVIII. Eberhart & Giſilbrat interfecti ſunt.

DCCCCXXXIX.

DCCCCXL.

DCCCCXLI.

942. DCCCCXLII. Treueri dedicata eſt Baſilica ſancti Maximini à Ruotberto Archiepiſcopo.

DCCCCXLIII. Synodus ad Bundam congregata eſt.

A DCCCCXLIV. OTTO I.

DCCCCXLV. Legati Græcorum venerunt ad Regem Ottonem cum muneribus.

DCCCCXLVI.

DCCCCXLVII. Etheid Regina obiit VII. Kal. Febr.

DCCCCXLVIII. Synodus ad Engilenheim congregata eſt, cui Marinus Legatus Apoſtolicus præſedit.

DCCCCXLIX. CVONRADVS Dux ſibi conduxit filiam Regis Ottonis in habitatricem. & Nuncij Græcorum venerunt ſecundò ad Regem Ottonem cum muneribus.

DCCCCL. Bellum magnum factum eſt inter Bauuarios & Vngarios. 950.

DCCCCLI. Otto Rex in Italiam perrexit, & cum eo Liudulfus filius eius, & Cuonradus Dux, atque Frithuricus Archiepiſcopus Mogonciacenſis Eccleſiæ. Ibique Otto Rex adquiſiuit ſibi ad ſocietatem Adalheidam Reginam. Et Berengerum Regem de Langobardis ſibi ſubegit.

DCCCCLII.

DCCCCLIII. Satis acerba & nimium crudelis diſſenſio exorta eſt inter Liudulfum filium Regis & patruum eius Heinricum, ipſo Rege partes fratris ſui adiuuante. Manſitque per duos annos in incendiis, cædibus, & depopulationibus. multique non ſolùm de populo, ſed etiam de Optimatibus occubuerunt. Hoc etiam anno
B Mogontia obſeſſa eſt, & caſtellum quod Roſſadal nominatur. factúmque eſt magnum bellum in illo loco.

DCCCCLIV. Frithuricus Archiepiſcopus Mogontiacenſis Eccleſiæ obiit, vir ſummæ abſtinentiæ, in religione ſancta & doctrina probatus. Et VVillihelmus filius Regis ſucceſſit in locum ſuum. Thiothardus piæ memoriæ Epiſcopus obiit. Cui Otuuinus ſucceſſit.

DCCCCLV. Otto Rex Vngarios cum magno periculo ſui ſuorúmque magna & 955.
cruenta cæde proſtrauit. In quo tamen bello Cuonradus Dux gener Regis cum aliis multis occiſus eſt. & Heinricus Dux Baiouuariorum frater Regis Ottonis obiit. Et eodem anno Rex Otto periculoſiſſimè contra Abotritos conflixit, quos filius materteræ eius EGBERHT contra illum congregauit.

DCCCCLVI. Ruodbertus Treuericus Archiepiſcopus, & Hadamarus Abba Fuldenſis Cœnobij obierunt. Quibus Heinricus Epiſcopus, & Hatto Abba ſucceſſerunt. In eodem anno Liudulfus filius Regis perrexit in Italiam, eámque ſubegit.

DCCCCLVII. Liudulfus in Italia mortuus eſt, & inde ad Mogontiam tranſportatus, & ad Sanctum Albanum eſt ſepultus.

DCCCCLVIII. Signum crucis in veſtimentis hominum apparuit, illis qui deriſui illud habebant mortem inferens, illis autem qui piè & religioſè illud venerabantur nihil mali intulit.

DCCCCLIX. Hagorio Abba reliquit dominium ſui honoris.

DCCCCLX. Venerunt Legati Ruſciæ gentis ad Regem Ottonem, & deprecati 960.
C ſunt eum, vt aliquem ſuorum Epiſcoporum tranſmitteret, qui eis oſtenderet viam veritatis. & profeſſi ſunt ſe velle recedere à paganico ritu, & accipere Religionem Chriſtianitatis. Et ille conſenſit deprecationi eorum, & tranſmiſit Adalbertum Epiſcopum fide Catholicum. illique per omnia mentiti ſunt, ſicut poſtea euentus rei probauit.

DCCCCLXI. Iſto anno venerunt Nuncij ad Regem Ottonem, & vocauerunt eum Romam in adiutorium Iohannis Papæ, vt mitigaret ſeueritatem Adalberti Regis, quam exercuit ſuper Monarchiam. Illéque Apoſtolicus gratanter eum ſuſcepit, & honorificè collocauit ſuper cathedram Auguſtalis Principatus, auxitque ſuper eum Auguſtalem benedictionem, vt Imperator Auguſtus vocaretur, & eſſet.

DCCCCLXII. Guntheri Abba obiit. cui ſucceſſit Egillolfus.

DCCCCLXIII. Hoc anno magnum Synodale Concilium factum eſt Romæ in Ec- 963.
cleſia ſancti Petri. Ibique præſidebat Otto Imperator Auguſtus, cum magna multitudine Epiſcoporum, Abbatum, Monachorum, ac Clericorum. Illícque Benedictus Papa ab Apoſtolica Sede deiectus eſt, eò quòd iniuſtè vindicauit ſublimitatem Romani Imperij, & Adaldago Archiepiſcopo commiſſus, in Saxoniámque deductus, illícque vitam finiuit. Et in ipſo anno ſæua mortalitas inuaſit exercitum

OTTO I. Imperatoris. & in ea Henricus Archiepiſcopus Treuericæ ciuitatis, & Dux Godefridus, vitam perdiderunt, ceterique non pauci. A

DCCCCLXIV. Iſto anno Berengarius Rex Langobardorum obſeſſus in monte ſancti Leonis, ibique captus, & cum vi deductus vnà cum Regina eius inhabitatrice VVILLA in Baioariam ad caſtellum Bauenberg, ibique nouiſſimum diem præſentis vitæ dimiſit.

965. DCCCCLXV. Otto Imperator de Langobardia venit ad Franconofort, & illum annum integrum in Regno Saxonum manebat. interimque omnes ſuos adunauit ad pacem & ad concordiam. Et Brun Archiepiſcopus Agrippinæ ciuitatis frater Imperatoris vitam cum pace finiuit.

DCCCCLXVI. Iterum tertia vice abiit Otto Imperator ad Italiam, & indè adiens limina ſancti Petri, ibique Deo & ſancto Petro ſupplicando gratiarum actiones referens, eo quòd cuncta erga eum proſpero curſu agebantur.

DCCCCLXVII. Hoc anno tranſmiſit Imperator Legatos ſuos ad VVillihelmum Archiepiſcopum, & ad alios Principes eius, vt OTTONEM filium ſuum, æquiuocúmque eius, cum omni Regali dignitate proueherent ad Italiam. Illicque ipſe Otto ſenior ſuſcepit eum, & ſecum deduxit Romam. Commendauítque illum Apoſtolico Iohanni poſteriore, vt ab eo Auguſtalem benedictionem recepiſſet, vt Imperator Auguſtus foret appellatus à cunctis qui eum agnouiſſent veluti pater eius. B

DCCCCLXVIII. VVillihelmus Archiepiſcopus migrauit à ſeculo. & Gillulfus Herueldenſis Abba tranſmiſſus eſt ex parte Imperatoris de Italia, vt fratres Fuldenſes VVirinharium eligerent ad Abbatem. Indéque adiit Mogontiam, vt ille Clerus ſimúlque totus populus Hattonem virum venerabilem ſibi conſtituerent in dominum Pontificalis honoris. Et eodem anno Adalbertus Archiepiſcopus conſtitutus eſt in Magadaburg.

DCCCCLXIX. Hatto Archiepiſcopus obiit. cui Ruodbertus ſucceſſit.

970. DCCCCLXX. Egillulfus Abba obiit. cui Gozbertus ſucceſſit.

DCCCCLXXI. Hoc anno exuſtum eſt Palatium in Thornburg.

DCCCCLXXII. Ottoni Imperatori iuniori venit Imperatrix Romam de Conſtantinopoli XVIII. Kal. Maij octab. Paſchæ. Eodem anno idem Otto iunior cum ſeniore venit de Italia.

DCCCCLXXIII. Otto ſenior Imperator cum iuniore venit Quidelingaburg, ibique celebrauerunt Paſcha x. Kal. Aprilis. & illuc venerunt ad eos Legati Græcorum, Beneuentanorum, Vngariorum, Bulgariorum, Danorum, Sclauorum, cum regiis muneribus. Ac non longè pòſt Otto ſenior pius Imperator Non. Maij

OTTO II. obiit. cui domnus OTTO ſucceſſit.

DCCCCLXXIV. Henricus Dux Baiouuariorum eſt captus, & ad Engilenheim miſſus.

975. DCCCCLXXV. Hibernus fuit longus, durus, & ſiccus, & Id. Maij magna nix cecidit. Ac in eodem anno Ruodbertus Archiepiſcopus obiit. cui Vuilligiſus ſucceſſit. C

DCCCCLXXVI. Heinricus Dux Baiouuariorum ſua poteſtate depoſitus, & excommunicatus, degit cum Sclauis.

DCCCCLXXVII. Idem Heinricus cum conſilio minoris Heintici Patauiam ciuitatem inuaſit, ibique ab Imperatore obſeſſus, & coactus, ſeſe ſubdidit Imperatori.

DCCCCLXXVIII. Heinricus quondam Dux cum Heinrico minore, & EKBERTUS Comes iuſſu Imperatoris comprehenſi ſunt, & exilio deputati. Eodem anno Imperator cum magno exercitu Galliam inuaſit, ac deuaſtauit.

DCCCCLXXIX. Infidelitas Geronis Comitis per VValdonem publicata eſt. vnde & ipſi extra ciuitatem Magadaburg in campo iuxta Albiam dimicantes ab inuicem interfecti ſunt. & ad vltimum infidelitatis reus Gero Comes decollatus eſt.

980. DCCCCLXXX. Lotharius Rex cum magnis muneribus ad Imperatorem veniens, ſeſe cum filio ſuo ſubiecit voluntati Imperatoris. & eodem anno firmata pace Imperator Italiam penetrauit.

DCCCCLXXXI. Imperator Paſcha celebrauit Romæ.

DCCCCLXXXII. Otto Imperator pugnauit periculoſiſſimè contra Sarracenos in

A Calabrorum partibus. ibique non pauci de Optimatibus occubuerunt. Et in ipſo anno Otto Dux Baiouuariorum obiit.

DCCCCLXXXIII. Imperator Veronæ Placitum habuit, ibique Heinricus minor de exilio ductus Dux Baiouuariorum conſtitutus eſt. Et eodem anno Sclaui rebelles effecti ſunt. Ac non longè poſt VIII. Id. Decembris Otto benigniſſimus Imperator obiit, filio & æquiuoco eius Regna relinquens. 983.

DCCCCLXXXIV. Filiolus Imperatoris tertius videlicet OTTO per vnctionem Iohannis Rauennatis Archiepiſcopi Aquiſgrani in die Natalis Domini vnctus eſt in Regem. Sed poſtea comperta nece Imperatoris Heinricus quondam Dux de exilio regreſſus, cum ſibi fauentibus Agrippinam ciuitatem intrauit, ac Regem retinuit: Regnúmque eius inuadendo, plurimos ſibi de Saxonibus aſſociauit, qui eum in proximo Paſcha Quidelingaburg ad Regem elegerunt. Vnde quidam de Optimatibus huic electioni non conſentientes, ſed Regis vicem magis dolentes, econtra haut modicum deceptauerunt, & Regem in Regnum ſuum reſtituerunt, & Heinricum Ducem Baiouuariorum denuò effecerunt. Et eodem anno laudandæ memoriæ Oruuinus * pius Præſul vitam finiuit. Otto III.

* Hildenemenſis.

DCCCCLXXXV. Oſdagus vir ſummæ caritatis ac caſtitatis, in ſancta religione probatus, cum magno conſenſu Cleri ac plebis ad Pontificalem honorem promotus eſt. Et eodem anno Saxones Sclauiam inuaſerunt. Quibus ad ſupplementum Miſaco cum magno exercitu venit, qui totam terram illam incendiis & cædibus multis deuaſtauit. 985.

B

DCCCCLXXXVI. Otto Rex adhuc puerulus cum magno exercitu Saxonum venit in Sclauiam, ibique venit ad eum Miſaco cum multitudine nimia, obtuliſque ei vnum camelum, & alia xenia multa. & ſeipſum etiam ſubdidit poteſtati illius. Qui ſimul pergentes, deuaſtauerunt totam terram illam incendiis & depopulationibus multis.

DCCCCLXXXVII. Iterum Saxones Sclauiam vaſtant. vnde illi compulſi, Regis ditioni ſe ſubdunt. & caſtella iuxta Albiam reſtaurantur. Aquæ quoque exundabant. nihilominus & ventus plura ædificia ſtrauit. 987.

DCCCCLXXXVIII. Æſtatis feruor nimius ac repentinus Id. Iulij vſque Id. Auguſti immaniſſimè exardeſcens fruges abſumpſit. Rex in Engilenheim Paſcha celebrauit.

DCCCCLXXXIX. Theophanu Imperatrix mater Regis Romam perrexit, ibique Natalem Domini celebrauit, & omnem regionem Regi ſubdidit. Et eodem anno Oſdagus Epiſcopus obiit.

DCCCCXC. Gerdagus ordinatur Epiſcopus XIV. Kal. Februarij. Hoc anno Saxones Abotritos bis grandi irruptione vaſtabant. Multi quoque illorum, & penitus nominatiſſimi interempti ſunt. alij in flumine necati. Saxones Dei gratia cum pace & victoria redierunt. Miſacho & Bolizlauuo Duces Sclauorum grauibus C inimicitiis inter ſe conflixerant. Et eodem anno eclypſis Solis fiebat. quo non modica ſubſequebatur mortalitas hominum atque iumentorum XII. Kalend. Nouembris. 990.

DCCCCXCI. Theophanu Imperatrix obiit. Igniſque de Rheno aſcendens villas propè poſitas combuſſit. Piratæ etiam Stauerun deprædando vaſtauerunt, aliáque in littore loca perdiderunt. Otto Rex cum magno exercitu Saxonum, ac ſupplemento Miſacon, Brannanburg * obſedit, & vicit. Illo autem inde digrediente, Saxonicus quidam Kizo eandem vrbem Liutizorum auxilio audacter ſatis contra Regis Imperium inuaſit, atque prædictorum Sclauorum pertinacia aduerſum ius fáſque omne iniuſtæ ditioni ſuæ ſubegit. crebras latrocinarum irruptiones in Saxoniam iuxta Albiam flumen molitus eſt, à quibus Dei gratiâ non victor, ſed veluti fugitiuus prædo, latitando aufugit. 991.

* Brandeborch.

DCCCCXCII. Otto Rex cum valida ſuorum manu iterum Brennanburg adiit. venitque ad eum Heinricus Dux Baiouuariorum, & Bolizlao Boëmanorum Princeps cum ingenti multitudine in auxilium Regi. Bolizlao verò Miſachonis filius per ſeipſum ad dominum Regem venire nequaquam valens (imminebat quippe illi grande contra Ruſcianos bellum) ſuos ſatis fideliter milites in miniſterium Regis direxerat. Verùm dominus Rex bonis Sclauorum promiſſionibus confidens, ſuiſque Principibus reſiſtere nolens, pacem illis iterum conceſſit, & inde in pa- 992.

triam remeauit. ſed illi more ſolito mentiti ſunt per omnia. Eodem anno Gerda- A
gus Epiſcopus Romæ limina ſancti Petri orationis cauſâ adiit, indéque reuertens
Cumis obiit VII. Id. Decembris. Qui ſedit in Epiſeopatu annos duos, menſes XI.
dies XIV. Miſaco obiit, ſucceſsitque ei filius illius Bolizlauo.

993. DCCCCXCIII. Bernuuardus Regius Capellanus ſanctæ Hildineshemenſi Ec-
cleſiæ ordinatur Epiſcopus XVIII. Kal. Febr. Kizo, qui antea rebellis extiterat &
refuga, fidem Sclauis iampridem promiſſam euacuans, ſeipſum cum ſuis, & cum
prædicta vrbe Brennanburg Regis ditioni ſubdidit. Rex verò ſanctum diem Paſ-
chæ in Engilenheim celebrauit. Et indè à Natiuitate ſancti Iohannis Baptiſtæ vſ-
que in v. Id. Nouembris penè per omnem æſtatem & autumnum ſiccitas nimia,
& feruor immanis fuit. itaut innumerabiles fruges non peruenirent ad tempora-
neam maturitatem propter ſolis ardorem. quo non modicum ſubſequebatur fri-
gus, & magna nix cecidit, magnáque peſtis ſimul & mortalitas hominum atque
iumentorum euenit. Et eo anno Saxones tribus vicibus expeditionem paraue-
runt in Sclauos, & nihil profecerunt. econtra Sclaui crebris latrociniis Saxoniam
fatigabant.

994. DCCCCXCIV. Filij Henrici Comitis, Henricus, Vdo, Sigiffridus, contra pira-
tas iuſſu Imperatoris dimicantes.. Ex quibus ......

ISENEBVRG caſtrum fit habitatio Monachorum.

995. DCCCCXCV. Rex Abodritos vaſtauit, vrbes & oppida diſiecit, occurritque in B
Mutatur hic ſtylus, & ratio ſcribendi. auxilium Bolizlau filius Miſaco cum magno exercitu. necnon Boëmanni cum fi-
lio alterius Bolizlau venerunt. Recepitque ſe Rex in Saxoniam cum exercitu in-
columi. Baldricus Treiectenſis Epiſcopus obiit. Succeſsitque Ansfridus laicus &
Comes bonæ famæ vitæque honeſtæ, vt de eo apud quos vixerat teſtati ſunt. Io-
hannes quoque Placentinus & Bernuuardus VVirciburgenſis Epiſcopi Conſtan-
tinopolim ex latere Regis, vt ſponſam illi indè peterent, directi ſunt. Legati etiam
Apoſtolicæ Sedis cum vnanimitate Romanorum atque Langobardorum Regem
Romam inuitant. Henricus potentiſſimus Dux Baioariorum eùm germanam
ſuam dominam GERBIRGAM diuturno languore probatam viſitaret Gandeſ-
hem, v. Kal. Septembris cum magno dolore omnium obiit. Sclaui frequenti ir-
ruptione Saxoniam vaſtant. Bernuuardus quoque VVirciburgenſis Epiſcopus
morbo graui affectus inter maris pericula obiit.

996. DCCCCXCVI. Ind. IX. Iohannes Papa obiit. Vnde Imperator in Italia poſitus
rumore incitatus, præmiſſis quibuſdam Principibus, publico conſenſu & electione
fecit in Apoſtolicam Sedem ordinari ſuum nepotem dominum Brunonem Otto-
nis filium, qui Marcham Veronenſem ſeruabat, impoſito nomine Gregorij. A quo
& ipſe proximo ſolemni Pentecoſtes Imperator & Patricius conſecratur. Habi-
tóque cum Romanis placito, quendam Creſcentium, quia priorem Papam iniu-
riis ſæpè lacerauit, exilio ſtatuit deportari. Sed ad preces noui Apoſtolici Impe-
rator omnia remiſit. ſed non multo poſt Imperatore vrbe excedente, idem Cre- C
ſcentius dominum Apoſtolicum nudum omnium Romana vrbe expulit. Impera-
tor in Francia hiemauit. Sacellum ſanctæ Crucis dedicatur.

997. DCCCCXCVII. Papa Ticini adunato complurium Epiſcoporum Concilio, præ-
fatum Creſcentium anathemate perculit. Interea Iohannes Placentinus Epiſco-
pus Conſtantinopoli remeans, Romam intromiſſus, Apoſtolicam Sedem factione
Creſcentij inuaſerat. Vnde ab vniuerſis Epiſcopis Italiæ, Germaniæ, Franciæ, &
Galliæ excommunicatur. Imperator quoque, vt Romanorum ſentinam purgaret
Italiam perrexit, ſumma rerum dominæ MATHILDÆ amitæ ſuæ Quidilinga-
burgenſi Abbatiſſæ delegata. in qua vltra ſexum mira prudentia enituit.

998. DCCCCXCVIII. Prædictus inuaſor Iohannes ab Imperatore cæcatus, & trunca-
tus, deponitur, & Creſcentius decollatus cum XII. ſuis ante vrbem ſuſpenditur.
Eodem anno quædam mulier in Baioaria ....

....

.... & Silueſter ſucceſſit. Adelheid quoque Imperatrix obiuit.

TERTIO OTTONE IMPERANTE.

1000. MILLESIMVS annus ſupercreſcens ſtatuit computationis numerum, ſecun-
dum illud quod legitur ſcriptum: *Milleſimus exſuperat & tranſcendit omnia annus.*
Impe-

A Imperator Otto III. cauſâ orationis ad ſanctum Adalberdum Epiſcopum & Martyrem Quadrageſimæ tempore Sclauiam intrauit. Ibique coadunata Synodo Epiſcopia VII. diſpoſuit, & Gaudentium fratrem beati Adalberti in principali vrbe Sclauorum PRAGA ordinari fecit Archiepiſcopum, licentiâ Romani Pontificis, cauſâ petitionis Bolizlauonis Boëmiorum Ducis, ob amorem potiùs & honorem ſui venerandi fratris digni Pontificis & Martyris. Inde reueniens, Palmarum ſolemnitatem Parthenopoli feſtiuè peregit. Paſchalia verò tempora votiuè Quidilingaburg celebrauit. Pentecoſtes autem celebritatem digna deuotione Aquiſgrani feriauit. Quo tunc ammirationis cauſa magni Imperatoris KAROLI oſſa contra diuinæ Religionis Eccleſiaſtica effodere præcepit: qua tunc in abdito ſepulturæ mirificas rerum varietates inuenit. Sed de hoc, vt poſtea claruit, vltionem æterni vindicis incurrit. Nam prædictus ei Imperator poſt tantæ commiſſionis facinus comparuit, & ei prædixit obitum ſuum celeriùs affuturum. Otto III.

M. I. Ind. XIV. Imperator Natalem Chriſti Romæ celebrauit. & illò Bernuuardus Epiſcopus in Epiphaniis ſuper multis infeſtationibus Archiepiſcopi VVilligiſi, & maximè de Synodo, quam in ſua, id eſt Gandeſheimenſi Eccleſia, cum extraneis Epiſcopis habuit, conqueſtus aduenit: totámque eiuſdem Metropolitani illicitam vſurpationem in præſentia Siluestri Papæ & Imperatoris III. Ottonis, Synodali auctoritate prorſus adnullauit. 1001.

B

OTTONE III. IMPERANTE.

GERBERGA Gandeſmenſis Abbatiſſa Idus Nouembris obiit.

M. II. Ind. XV. Imperator Otto Natalem Tudertinæ cum domno Apoſtolico celebrauit. Inde Romam tendens, Salernum oppidum adiit. Sed febre & Italico morbo grauiter correptus cum generali omnium contriſtatione x. Kal. Februarij, proh dolor! ex hac vita morte immatura diſceſſit. Cui HEINRICVS Dux Noricorum, vir in omni Eccleſiaſtica perfectione præcipuus, VVilligiſo Moguntiacenſi Archiepiſcopo, & Bernuuardo Epiſcopo ordinante ſucceſſit. Eodem verò anno nouus Rex Henricus ſancti Laurentij Natalem Paderbrunnen celebrauit. Et ibi domna GVNIOVNDIS Regalem benedictionem & Coronæ impoſitionem à prædicto Metropolitano ſuſcepit. Sed & Sophia ad Gandeshemenſe regimen electa, obtentu Principum domni B. licentiam à Palligero benedicendi ibidem obtinuit. 1002. Henricus II.

REGNANTE HENRICO ANNO II.

M. III. Ind. I. Rex Natalem Domini Frankanauuordi, Paſcha autem Quidelingaburh celebrauit. HERIMANNVS Alemannorum Dux Regis electioni aliquandiu reſiſtens, Regiæ ſe poteſtati ſubdidit, & interuentu Reginæ & Principum in ſuo honore permanſit. Heinricus Berhthaldi Comitis filius, & BRVNO frater Regis, & ambo Bolizlauones, Polianicus videlicet, ac Boëmicus, à C Rege infideliter maieſtatis rei deficiunt. Sed Henricus ad Regem veniens, & refugiens, in Giuekanſtein cuſtodiæ mancipatur. Stephanus Rex Vngariæ ſuper auunculum ſuum Regem Iulum cum exercitu venit, quem cùm comprehendiſſet cum vxore & filiis duobus, Regnum eius vi ad Chriſtianitatem compulit. Sacellum ſancti Martini dedicatur. 1003.

ANNO III.

M. IV. Ind. II. Rex Natiuitatem Domini Palidi manſit. Illò ad eum Epiſcopus Veronenſis, ac alij quidam primores Italici Regni venerunt cum regiis muneribus. Et Bruno frater Regis obtentu domnæ GISLÆ matris eius acquiſiuit gratiam. Incendium mirabile ciuitatis Papiæ. 1004.

ANNO EIVSDEM IV.

M. V. Ind. III. Rex Natalem Domini Thornburh feriauit, & in partibus Saxoniæ vſque ad tempus Quadrageſimæ habitauit XL. Thielæ. Paſcha verò Aquiſgrani celebrauit. Bernharius Abbas Herueldenſis obiit. Cui Godehardus Monachicæ vitæ vir in ſancta conuerſatione probatiſſimus ſucceſſit. 1005.

REGNI HENRICI V. A

1006. M. VI. Indict. IV. Rex Natalem Domini Palithi egit. celebritatem namque Paſchalis ſolemnitatis Nuuimago feliciter tripudiauit. Guntherus diuina pietate inſtinctus, renuncians ſeculo & pompis eius, Monachus eſt factus. Fames valida penè in vniuerſa terra.

HEINRICO REGNANTE VI. IND. V.

1007. M. VII. Rex Natalem item Palithi celebrauit. Epiphaniâ verò Gandesheim venit, & odibilem diſſenſionem inter VVilligiſum Archiepiſcopum & Bernuuardum Antiſtitem de eadem Eccleſia prudenti ingenio ſapienter diremit. Dominus verò B. in præſentia Regis & Archiepiſcopi, cæterorúmque Regni primorum eandem Eccleſiam dedicauit; & omnem ibidem Epiſcopalem prouiſionem ſine cuiuſquam interdictione poteſtatiuè celebrauit.

REGNI HEINRICI VII. IND. VI.

1008. M. VIII. Rex Natalem Domini Palidi, Paſcha Merſeburch, Pentecoſten verò Agrippinæ feriauit. Luidolfus Treuerenſis Metropolitanus obiit. Cui Meinzoz Primiſcrinius Regis ſucceſſit. Nohtgerus Præpoſitus Monaſterij beati Galli Leodicenſis Præſul ad Chriſtum migrauit. Poſt quem Baldericus Radaſponenſis Vicedominus ſubintrauit. Gunterus Monachus ſanctâ conuerſatione in Monaſterio probatus, Heremita eſt effectus. B

VIII. IND. VII.

1009. M. IX. Rex Natiuitatem Chriſti Salzburg, Paſcha verò Auguſtburg peregit. Rethurius Paderbrunenſis Epiſcopus II. Non. Mareij obiit. cui Meinvvercus Regis Capellanus ſucceſſit. Monaſterium quoque Mogonciacenſe præticulatum diuino honore & reliquiis beati Martini futura conſecratione conſtructum à VVillegiſo Archiepiſcopo maximo decoris ſtudio III. Kal. Septembris miſerabili periit incendio.

ANNO REGNI EIVS IX. IND. VIII.

1010. M. X. Natalem Domini Rex Palidi, Paſcha Radiſbonæ celebrauit. Ansfridus Traiectenſis Eccleſiæ Antiſtes obiit. Cuius loco Adelboldus ſucceſſit.

REGNANTE EO X. ANNO, IND. IX.

1011. M. XI. Rex Natalem Domini Frankenauord celebrauit; & in Capite Ieiunij Corbeiam venit. Ibi BERNHARDVS pius Dux v. Id. Februarij obiit, & in Luniburg Cœnobio beati Michaëlis magno exequiarum planctu ſepultus, quod ipſe à fundamento conſtruxerat, & in quo Monachorum congregationem adunauerat. Poſt quem verò filius eius BENNO Ducatum obtinuit. His etiam temporibus VVilligiſus Mogontinus Metropolitanus ad Chriſtum migrauit. In cuius locum Erkanbaldus Fuldenſium Abbas ſubintrauit. quem noſter Epiſcopus B. Kal. Aprilis conſecrauit. C

HEINRICI ANNO REGNI EIVS XI. IND. X.

1012. M. XII. Rex Natiuitatem Chriſti Thornburg, Paſcha autem Laodiciæ celebrauit. Inde verò cum ſumma regali reuerentia Babenberg profectus eſt. Ibi venerabile Monaſterium ipſius domni Regis nobile ac ſpeciale ſtudium, ab Eberhardo primo eiuſdem Sedis Epiſcopo, cum conſenſu & conuentu omnium Ciſalpinorum Præſulum, II. Non. Maij conſecratum eſt ad laudem & honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & preciosiſſimi Martyris eius Gedrij, & ad patrocinium omnium Sanctorum Dei. Dagano Parthenopolitanæ vrbis Archipræſul obiit. Cui VValthardus eiuſdem Eccleſiæ Præpoſitus ſucceſſit. Sed huic poſt VII. tantùm hebdomadas defuncto ſucceſſit Gero, vir perfectus in omni Eccleſiaſtico ſtudio. Godehardus relicta Herſeldenſi Abbatia, iterum remeauit ad Altaha.

A REGNANTE HEINRICHO XII. ANNO, IND. XI. HENRICUS II.

M. XIII. Incarnationem Domini Rex Palidi feriauit. Poſtea XII. Kal. Febr. peccatis agentibus principale templum Hildineshemenſis Eccleſiæ diabolo inſidiante per noctem igne ſuccenſum. ſed ſolo diuinæ miſerationis ſubſidio velociter Deo gratias eſt exſtinctum. Sed hoc, ah! ah! nobis reſtat lugendum, quia in eodem incendio cum precioſiſſimo miſſali ornamento inexplicabilis & irrecuperabilis copia periit Librorum. Et Rex Purgationem ſanctæ Mariæ Parthenopoli egit. Inde VVerla veniens, graui languore correptus hebdomadum V. ſpacio decubuit. Chriſtianus Pataulenſis Epiſcopus obiit. Cui Beringerus eius loci Decanus ſucceſſit. Godeſcalcus Pr. noſtræ Congregationis Præpoſitus obiit XVII. Kalend. Auguſti. 1013.

HEINRICHO REGNANTE XIII. IND. XII.

M. XIV. Natalem Domini Rex Papiæ celebrauit. Inde comitatu regali Romam pergens, Imperialis coronæ Diadema à ſancti Petri Vicario Benedicto VI. Kal. Martias cum generali electione ſuſcepit. Eiúſque contectalis domna CVNIGVNDA idem Deo annuente promeruit. Sic Imperator Dei gratiâ factus Papiam rediit. Ibi ſanctum Paſcha feriauit. Inde namque regrediens Pentecoſten B Babenberg feſtiuè peregit. Quo tunc Priuilegia eiuſdem loci res continentia iuſſit inſcribere, firmata vel ſigillo ſuæ auctoritatis, & roborata Apoſtolico iure Romani Pontificis, vt eſſent illorum banno firmata, regnante Chriſto Rege Regum in æternum & vltra. 1014.

ANNO REGNI EIVS XIV. ET IMPERII EIVS II. IND. XIII.

M. XV. Imperator Natiuitatem Chriſti Palidi egit. Et Duces Vdalricum Boëmiorum & Bolizlaum Pulianorum in Paſcha Merſburg ad ſe venturos determinauit. Vdalricus verò die ſtatuto ſe pro criminis accuſati innocentia expurgandum præſentauit. Et hoc quia Bolizlauus neglexit, æſtatis illius tempore cum valida ſuorum manu Polianiam Imperator intrauit. Ernoſt Dux ex improuiſo in venatione à ſuo milite Adalberhdo ſagitta percuſſus miſerabili morte periit. Lantbertus præliator occubuit. Hoc anno, videlicet Incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti M. XV. Henricho XII. annos regnante, II. iam Dei gratiâ imperante, cripta noſtri Monaſterij Indict. XIII. III. Kal. Octob. dedicata eſt à Bernuuardo eiuſdem Eccleſiæ venerabiliſſimo Præſule, & Tidericho Mimigardiuurdenſis Eccleſiæ digniſſimo Antiſtite, & ab Ekkihardo Slieſuuicenſis ciuitatis venerabili Epiſcopo, in honore Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, & eius Genitricis, perpetuæque Virginis, & ad ſingulare patrocinium beati Archangeli Michaëlis, C totiúſque Militiæ cœleſtis. 1015.

REGNANTE EO XV. ET IMPERANTE III. ANNO. IND. XIV.

M. XVI. Imperator Chriſti Natiuitatem Patherbrunnæ celebrauit. Magnæ molis grando venit, & plurimi fulmine exuſti perierunt. VVigmannus Comes II. Nonas Octobris eſt occiſus. 1016.

M. XVII. Ind. XV. Imperator Natalem Domini Palidi egit. Eodem anno rurſum Polianiam cum exercitu intrauit. Meingoz Treuerenſis Archiepiſcopus obiit. Cui Boppo ſucceſſit. Æid Miſnicenſis Præſul obdormiuit. Poſt quem Hildiuardus ſubintrauit. Liudolfus Pr. IV. Non. Aug. Godeſcalcus Pr. & Decanus IX. Kal. Octobris obiere. 1017.

IMPERANTE V. SVI IMPERII ANNO, IND. I.

M. XVIII. Imperator Natalem Chriſti Patherbrunnen, Paſcha Babenberg egit. Heinrichus Marchio Baioariæ ſubitanea morte præuentus obiit. Eo anno domnus B. Epiſcopus tempore Quadrageſimæ Goſlare præſente Imperatore, cum Epiſcopis ceteriſque Regni Primoribus Synodo habita, Godeſcalcum Eggihardi Præſidis filium, & Gerdrudam Egberhdi Comitis filiam ſeparauit. Maecho Preſbyter VI. Kal. Maij obiit. 1018.

Henricvs II.

IMPERANTE HEINRICHO VI. SVI IMPERII ANNO IND. II. A

1019. M. XIX. Imperator Natalem Domini VVerziburg celebrauit. Poſtea cum exercitu contra BERNHARDVM Ducem ad caſtellum Scalcaburg perrexit, ibíque Deo gratias omnia in pace conſtituit. Eo anno in Paſcha Papam de Roma Bauenberg hoſpitio ſuſcepit.

1020. M. XX. Ind. III. Imperator Natiuitatem Domini Hamerſtein egit. Heribertus Archiepiſcopus Coloniæ mortalem vitam XVII. Kal. Aprilis in angelicam mutauit. In cuius locum Biligrimus ſubintrauit. Erkembaldus Mogontiæ Metropolitanus XV. Kal. Septembris ſuſtollitur. Poſt quem Aribo vir ſanctæ Eccleſiæ ptobatiſſimus ſubſtituitur.

ANNO IMPERII HEINRICI VIII. IND. IV.

1021. M. XXI. Incarnationem Domini Impetator Regeneſburg feriauit. Ingens terræmotus in Boariæ partibus IV. Id. Maij, hora X. diei fet. VI. poſt Aſcenſionem Domini contigit.

IMPERII ANNO IX. IND. V.

1022. M. XXII. Natalem Domini Imperator Thorneburth quieuit. Thiedricus Mimigardiuordenſis Epiſcopus X. Kal. Febr. obiit. Cui Sigifridus Parthenopolitanus Abbas ſucceſſit. Thiedricus Mindenſis Præſul XI. Kal. Mart. diſceſſit. Poſt quem Albérichus eiuſdem loci Præpoſitus eſt electus. ſed morte præuentus nec conſecrationem accepit, nec in cathedra peruenit. Sigiberhdus verò in Epiſcopatum intrauit. Domnus Bernuuatdus Hildenesheimenſium venetabilis Antiſtes XII. Kal. Decembris ad Chriſtum migrauit, B

Cui Deus æterni præſtet conſortia Regni,
Viuens arce poli ſit ſocius Lazari, amen.

In cuius loco domnum Godehardum Herfeldenſium & Althahenſium priùs Abbatem ſancta Eccleſia ſibi ſuiſque vtiliter ſubrogauit. Hoc anno, videlicet incorporati Verbi M. XXII. regni verò Heinrici Imperatoris XXI. ordinatione autem domni Bernuuardi huius Eccleſiæ Præſulis venerandi XXXI. Indict. V. III. Kal. Octobris huius Monaſterij Oratorium à præfato Antiſtite cum ſummo decoris ſtudio ad vtilitatem Monachicæ vitæ conſtructum foras mutos Hildinesheimenſis vrbis ſitum, dedicatum eſt, inſuper cum omni deuotione Eccleſiaſticæ Religionis conſecratum, in honore Saluatoris Domini noſtri IESV CHRISTI & eius genitricis, ſempérque Virginis Mariæ, ac ſalutiferi Ligni adorandæ & viuificæ Crucis, & ad ſpeciale patrocinium ſancti Michaëlis Archangeli, totiúſque Miliciæ cœli, & ad laudem venerationis omnium Sanctorum Dei, à venerando eiuſdem Eccleſiæ prouiſore Bernuuardo, & ab honorabili Vneuano Archipræſule Hamaburgenſis Eccleſiæ. Ab Ekkihardo quoque Slieſuiecenſi Epiſcopo, ſed C & ab Brunone quondam Aldenburgenſis Eccleſiæ reuerentiſſimo Antiſtite. ad Eccleſiaſticæ pacis munimen, & ad Chriſtianitatis ſalutem & defenſionem. Et in tantum prædia & res eodem loco pertinentia, ſunt banno auctoritatis eorum ſtabilita, vt ſi quis indè vi aut ſponte aliqua diriperet, perpetua damnatione ſubiaceret, & perpetuo anathemate damnatus, & de terra viuentium deletus, qui huic loco eſſet in aliquo obnoxius, & contrarius. Fiat, fiat, fiat.

Hoc fiat verum Chriſto regnante per æuum.

Sed mox eiuſdem Monaſterij habitaculum commiſſum eſt ad regendum Abbatis officio Goderanno Cœnobij S. Pantaleonis Ptæpoſito.

Quod piè nam rexit hoc mundo quamdiu vixit.

1023. M. XXIII. Ind. VI. Merſiburg Imperator Chriſti Incarnationem ſolemnitet celebrauit. Gero Parthenopolitanus Archipræſul obiit. Cui Hunerithus vir per omnia ad vſum ſanctæ Eccleſiæ probatiſſimus ſucceſſit. Arnolfus Halberſtatenſis Epiſcopus obiit. Cui Branthog Fuldenſium olim Abbas ſucceſſit. Benno Haldenburgenſis Antiſtes abſtollitur. poſt quem Reinoldus ſubinfertur. Domnus Godehardus prima poſt ordinationem ſuam æſtate pulchrum Monaſterium in Orientali parte principalis noſtræ Eccleſiæ honorificè fundando inchoauit. VVilfrannus de eadem congregatione electus dõno Gudehardo ſucceſſit. Liudolfus Comes obiit.

A M. XXIV. Indiɛt. VII. HEINRICHVS Imperator Natiuitatem Chriſti Ba- 1024.
benberg, Paſcha Parthenopoli, Pentecoſten verò Goſlare honorificè celebrauit.
Qui poſtea Gruña venit, & ibi languore correptus decubuit: & eum totius Regni
mœrore, ah! ah! III. Idus Iulij hominem depoſuit. Sed XXII. annis, hebdoma-
dis V. & I. diem regnauit. Anima eius requieſcat in pace.

Det requiem animæ qui cuncta gubernat vbique.

Hinc namque VI. Id. Septembris CVONRADVS Regnum ſubintrauit. Senior CHVONRADVS.
noſter G. curtem ſuam ad Orientalem partem noſtræ ciuitatis in loco qui dicitur
Sulza fabricauit.

M. XXV. Indiɛt. VIII. Cuonradus Rex Natalem Chriſti Mindo cum ingen- 1025.
ti gloria & lætitia peregit. Ibi etiam plurimos, qui prædiɛtæ eius electioni non in-
tererant, obuios habuit, omnéſque ſibi deuotos in gratiam recepit. Paſcha verò
Regenesburh celebrauit. Domnus Godehardus Montem ſpecioſum in Occiden-
tali parte ciuitatis noſtræ incolere cœpit, quem poſtea titulo ac nomine S. Mauri-
cij ſummi ſui patroni dedicauit.

M. XXVI. Indiɛt. IX. Cuonradus Rex Natalem Chriſti Lindburgh celebri- 1026.
ter feriauit. VVolframus Altahenſis Abbas obiit. Cuius in locum Ratmundus
eſt electus, & Dei gratiâ conſecratus. Pater Godehardus hoc anno prædictum
B nouum noſtrum Monaſterium in Orientali parte noſtræ principalis Eccleſiæ XVII.
Kalend. Septembris in honorem Paſſionis, Reſurrectionis, Aſcenſionis Chriſti ſo-
lemniter conſecrauit. Ekkihardus Slieſmecenſis Epiſcopus obiit. Cui Rodulfus
de Colonienſi Clero electus ſucceſſit.

M. XXVII. Indiɛt. X. Cuonradus Rex in Paſcha Romæ Imperator factus 1027.
eſt. Et filius eius Heinricus Rex Dux Baioariæ eſſe cœpit. Synodus generalis in
Franconouurdi Epiſcoporum XXII. præſente Cuonrado Imperatore, in qua dom-
nus Godehardus dioceſim ſuam ſuper Gandeshemenſe territorium canonicè re-
tinuit, teſtimonio VII. Epiſcoporum, Brunonis Auguſtenſis, Eberhardi Bauen-
bergenſis, Neginuureri Paterbrunnenſis, Meginhardi Vuerziburgenſis, Hildiu-
uardi Citicenſis, Sigiberthi Mindenſis, Brunonis Merſiburgenſis. In hac Synodo
Godehardus iuuenis frater Imperatoris arma compulſus depoſuit, & Clericalem
tonſuram accepit. VViggerus pater noſtræ congregationis obiit.

M. XXVIII. Indiɛt. XI. Imperator Incarnationem Domini Regenesburg 1028.
celebrauit. Mogontinus Archiepiſcopus Aribo in Geizlete Synodum genera-
lem cum ſuis ſuffraganeis Epiſcopis habuit. In qua inter cetera Eccleſiaſtica qui-
dam homo ingenuus de homicidio Sigefridi Comitis incuſatus, candenti ſe ferro
expurgauit. Qui ex decreto Synodali poſt duas noctes probatus illæſus apparuit.
Miſako, qui iam per aliquot annos Regnum Sclauorum tyrannicè ſibi contra Im-
perialem vſurpabat Maieſtatem, Orientales partes Saxoniæ cum valido ſuorum
exercitu violenter inuaſit. & incendiis ac deprædationibus peractis viros quoſ-
C que trucidauit, mulieres plurimas captiuauit, paruulorum innumerabilem prot-
ſus multitudinem miſerabili inauditáque mortificatione cruentauit, & per ſe-
metipſum ſuóſque, immò diaboli ſatellites, nimiam crudelitatis ſæuitiam in Chri-
ſtianorum finibus Deo inſpiciente exercuit.

M. XXIX. Indiɛt. XII. Imperator Natalem Chriſti Iglenheim peregit. 1029.
BRVN Auguſtæ ciuitatis, frater Heinrici Imperatoris obiit. Cui Ippo Re-
gius Capellanus ſucceſſit. Generalis Synodus in Palithi, præſidente Imperato-
re cum Epiſcopis XI. In qua iterum Mogontinus Archipræſul domnum Gode-
hardum ſuper Gandesheim inquietare cœpit. VVerinherus Argentinæ Præſul
è mundo migrauit. Poſt quem VVillehelmus Reginæ Archicapellanus ſubin-
trauit. Legati Luitiziorum Palithi ad Imperatorem venientes, eius iuuamen
contra Miſakonem tyrannum petierunt, ſéque ei fideliter ſeruituros promiſerunt.
Et mentita eſt iniquitas ſibi.

M. XXX. Ind. XIII. Cuonradus Imperator cum exercitu fuit in Vngaria. 1030.
Goderamnus primus Hildeneshemenſium Abbas II. Kal. Iulij obiit. Cui Adel-
berhdus Herocampiæ Montis ſancti Iohannis Baptiſtæ Præpoſitus, iuſtæ conuer-
ſationis Monachus, ſucceſſit. Et in proximis VIII. Kalend. Ianuarij conſecra-
tus eſt à domno Godehardo ad principale altare ſanctæ Hildinesheimenſis Eccle-
ſiæ. Hoc anno domnus Godehardus Epiſcopus, & Aribo Metropolitanus Mo-

CVNORADVS. gontiæ inter ſe inuicem ſuper Gandeshem reconſiliati ſunt. Nam ipſe Mettropolitanus patrem G. ſecretò conuenit, ſéque ſuper eadem parochia erraſſe confitendo nunciauit, & omnem fraternam ſatisfactionem, ſed & de præterita lite perpetuam taciturnitatem ſub vero Chriſti & Eccleſiæ teſtimonio promiſit. ſibi priora errata per Deum remitti ſuppliciter petiit. Iſtud ergo hîc ideò vetaciter inſcribitur, quia ipſo domno G. ſæpiùs idem in ſuo ſermone publicè proteſtante, verum eſſe comprobatur. Vneuuanus Hammaburgenſis Epiſcopus obiit. cui ſuus Præpoſitus Liebizo ſucceſſit. Eccleſiam etiam pulchram in Holthunon in honore ſancti Benedicti Abbatis Monachicæ conuerſationi aptam fundauit. A

1031. M. XXXI. Indict. XIV. Cuonradus Imperator Natalem Domini Patherbrunnen, & Paſcha Nuuimago feriauit. Eodem anno Imperatoris filius HEINRICHVS Rex & ipſe Dux Baioariæ, & Stephanus Rex Vngaricus, cum iuramento inuicem firmauerunt pacem. Et Heinricus Stephani Regis filius Dux Ruizorum in venatione ab apro diſciſſus periit flebiliter mortuus. Imperator cum paruo Saxonum exercitu Sclauos autumnali tempore inuaſit, & Myſachonem diu ſibi reſiſtentem regionem Luſizi cum aliquot vrbibus, & præda, quæ prioribus annis in Saxonia facta eſt, reſtituere, pacémque iuramento firmare coëgit. Qui Myſecho poſt menſis tantum ſpacium à fratre ſuo Bezbriemo ſubita inuaſione proturbatus, & ad Vdalricum in Beheim fugere eſt compulſus. Sed idem Bezbrimo Imperatori coronam, cum aliis regalibus, quæ ſibi frater eius iniuſtè vſurpauerat, tranſmiſit, ac ſemet humili mandamine per Legatos ſuos Imperatori ſubditurum promiſit. Arnolfus Pater Monaſterij Herueldenſis, præcipuus in diuinis & humanis rebus, quorumdam Fratrum eo loci cuiuſdam criminis obiectione accuſatus, miſerabiliter proprio honore eſt priuatus. In cuius loci viciſſitudinem ſubrogatur Bardo procurator Cœnobij VVirdunenſis ſuggeſtione GISLÆ Imperatricis. Eidem verò Bardoni ſucceſſit Geroldus Fuldenſis Monachus. VViggerus Vardenſis Epiſcopus obiit, poſt quem Thietmarus intrauit. Eodem anno piæ & venerabilis memoriæ Aribo Mogonciacenſis Archiepiſcopus cauſâ orationis Romam adiit. Indéque digrediens, Cumis VIII. Id. Aprilis, ah! ah! ex hac vita migrauit. Cuius honoris principatum obtinuit Bardo tunc nuper prælatus Abbas Herfeldenſi Monaſterio. Sed huic quoque mox ſucceſſit ad Abbatiæ dignitatem Rudolfus Bopponis Monachus, Cœnobij Stabulon Præpoſitus. A quo Imperaroris decreto inibi mutata eſt Monachica conſuetudo. B

1032. M. XXXII. Indict. XV. Chuonradus Imperator Natale Domini Goſleri, Paſcha verò Seliganſtad celebrauit. Hoc anno Bezbriem ob immaniſſimam tyrannidis ſuæ ſæuitiam à ſuis, & etiam non ſine fratrum ſuorum machinatione interfectus eſt. Sed Miſeko ſtatim domum rediit, qui cognoſcens ſibi propter immoderatam ſui inſolentiam, quam prioribus annis exercuit, omnia quæ perpeſſus eſt meritò cueniſſe, Legatos ſuos ad Imperatorem deſtinauit, tempúſque ſemet præſentandi, condignéque ſatisfaciendi poſtulauit. Et poſtmodum Imperatore conſentiente Merſburg venit, & ſemet Non. Iulij in Imperatoriam poteſtatem, coronæ ſcilicet ac torlus regalis ornamenti oblitus, humiliter dedit. Quem Imperator clementiùs quàm ipſe opinaretur ſuſcepit, eique & eius patrueli cuidam Thiedrico Regnum, quod ipſe ſolus antè poſſederat, diuiſit. quod ipſe tamen poſtea ſolus iterum ſibi vſurpauit. Vdalricus verò eodem regali iuſſione inuitatus venire contempſit. Quem Imperatot poſtea Vnirbeni, vbi contra Liutizios pacificandi Regni gratiâ conſedit, ad ſe venientem, & etiam ratione conuictum, de inſidiis quoque, quas ipſi Imperatori fecit, ante biennium confeſſum, in exilium tranſmiſit. Sigifrithus Mimigardeuordenſis Eccleſiæ Præſul v. Kalend. Decembris obiit. Cui Herimannus Coloniæ Præpoſitus ſucceſſit. Liebizo Hammaburgenſis Archiepiſcopus VIII. Kalend. Septembris obiit. Cui Herimannus Halberſtatenſis Cœnobij Præpoſitus ſucceſſit. Arnolfus Abbas Herocampiæ v. Kal. Ianuarij obiit, & ad Gellingæ ſepultus, qua tunc gratia manendi habitauit. Sed indè poſt tres dies toridémque noctes deductus, & de terra effoſſus, ex præcepto R. ſui ſucceſſoris Herfeldiæ in Eccleſia S. Michaëlis eſt tumulatus. VViggerus Preſbyter & Præpoſitus v. Kal. Aprilis obiit. C

A M.XXXIII. Ind. I. Imperator Natale Domini Patherbrune, Paſcha Neumago egit. Et æſtiuo tempore Burgundiam cum exercitu propetans ODONEM diu ſibi reſiſtentem, qui eandem regionem ſibi contra Imperatotis voluntatem tyrannicè vſurpauerat, obuium ſuſcepit: acceptiſque ab eo de pace iuramentis & obſidibus pacificè rediit. Eodem etiam anno ad caſtellum Vuirbine Luidgerus Comes, & Thiedof, & VVolueradus, cum aliis XL. occiſi ſunt. Piæ memotiæ Cunigund Imperatrix V. Non. Martij obiit. Eclypſis Solis III. Kal. Iul. feria VI. Natali S. Petri Apoſtoli, hora diei VI. accidit: Imperatore tunc Placitum cum primotibus Regni tractante in Merſeburg ciuitate. Dedicatio Monaſterij S. Michaelis Archangeli in Hildenesheim III. Kal. Octobris per Godehardum eiuſdem loci Epiſcopum, cum maxima frequentia populorum. Incendium Altahenſis Monaſterij VI. Kal. Martij. CHVONRADVS. 1033.

M.XXXIV. Ind. II. Imperator Natiuitatem Chriſti Mindo, & Paſcha Reinesburg feriauit. In Natale Domini ad eum Legati diuerſatum gentium cum optimis multimodiſque muneribus venerunt. ibique Hildericho, qui Altmannum interfecit, interceſſione Impetatricis, & Epiſcopi Alberſtatenſis, incolomitas vitæ, & repetitio patriæ conceditur. In Paſchali verò feſtiuitate Vdalricus Boemiorum Dux obtentu Imperatricis & Principum, in gratia de exilio domum redire promeruit, & Ducatus ſui medietatem, ſuo fratre Getmiro medietatem retinente, 1034.
B ſuſcepit. Vdo iuuenis filius Ottonis Comitis de Hamerſtein obiit. Imperator iterum hoc anno Burgundiam cum grandi exercitu intrauit, & Odonem item reſiſtentem fugauit, candémque regionem fidelibus ſuis, qui ei fidem iuramento firmabant, commendauit. Meginhardus VVerziburgenſis Præſul ad Chriſtum migrauit, poſt quem Bruno patruelis Impetatoris ſubintrauit. VVatmundus Conſtantiæ Antiſtes obiit. Cui fratet eius Eppo regius Capellanus ſucceſſit. Plura & inſolita bella inter Luitizos & noſtrates ad oppidum VVirbini exorta ſunt, in quibus de noſtris quidam interfecti ſunt, & pleriquc ſauciati. Peccatis etiam noſtris, ah! ah! coram Deo promerentibus, laudandum & honorabile exercitium venerabilis viri Bernuuardi Epiſcopi, Monaſterium ſcilicet ſancti Michaelis Archangeli Kal. Iunij in vigilia Pentecoſten ad veſperam fulmine combuſtum, & miſerabiliter eſt deteriotatum. Miſacho Polianorum Dux immatura motte interiit, & Chriſtianitas ibidem à ſuis prioribus benè inchoata, & à ſe melius roborata, flebiliter, proh dolor! diſperiit. Prædictus quoque Vdalricus Boemiens Dux poſt reuerſionem fratre excæcato, filio fugato, item ſacramenta refringens, infidelitati inſtitit, & tandem in cœna reſidens, cibo potúque ſuffocatus extabuit. Quia ergo ius fáſque contempſit, & poſt tam plura iuramenta priſcis iterum inſidiis conſenſit: vnde fidelibus Chriſti ſalubris prouidetur refectio, inde illi iuſta pro prauis ſuis meritis venit interfectio. Eodem anno Thietmarus Vardenſis Epiſcopus VII.
C Kal. Iulij ad Chriſtum migrauit. Poſt quem Bruno frater Friderici Comitis Nienburgenſis Mægetheburgenſis Abbas ſubintrauit. Eidem verò Brunoni in Nienburg Albuuinus in Philoſophica arte eruditiſſimus, Herfeldiæ Præpoſitus, qui fuit ibidem antea Scolæ Magiſter famoſiſſimus, ſucceſſit. In Mægetheburg autem Sidaec de eadem Eccleſia electus ſubſtituitur. Eodem anno Thiedricus Comes Orientalium à militibus Eggihardi Marchionis in proprio cubiculo ficta ſalutatione circumuentus in dolo XIII. Kal. Decembris occiditur. Cuius dignitatem honoris Dædi filius eius obtinuit. qui poſtea Odam VVillihelmi Turingorum Prætoris viduam in cõiugium aſciuit. Hezo Palatinus Comes à ſua concubina nomine Tiethburga veneni poculo, vt fertur, defraudatus, periit flebiliter mortuus, & ad Auguſtam tranſportarus, & in Eccleſia S. Vdalrici eſt ſepultus XVI. Kal. Iunij, Ekberthus Comes V. Kal. Aprilis obiit.

M.XXXV. Ind. III. Chuonradus Imperator Natiuitatem Chriſti cum decentiſſima ſuorum frequentatione Goſlate celebrauit. Quò ad eum diuerſarum Gentium Legati cum muneribus conuenerunt. qui indè, vt Imperatoriam Maieſtatem oportebat, remunerati abierunt. Vbi etiam prædicto domno Albuuino Abbatiæ dignitatem in ipſis Kal. Ianuarij commendauit. Et Chuonradum Alberici filium exilio reum Maieſtatis deputauit. Tempore Quadrageſimali vrbs VVirbini à Luitiziis capitur, & præſidium Dædi Comitis captiuum diducitur. Incendium Degatenſis Monaſterij V. Kal. Martij. Imperator Paſcha Paderbrunne feriauit. Aſcen- 1035.

CHVONRADVS.

ſionem Domini Seliganſtad, Penteeoſten verò Bauenberg egit. vnde expeditio- A
nem ſuam in Luitizios ſeriò mandauit. Ibi etiam Heinricho Regi filio Imperato-
ris filia Chnut Regis Danorum iuramentis deſponſatur. Et Otto de Sumuordi ibi-
dem Mathildem filiam Bolezlauonis Polianorum Ducis ſibi deſponſauit. Impe-
rator cum validiſſimo exereitu regionem Luitizoiorum intrauit. quam longè la-
téque incendiis & populationibus deuaſtauit. Eodem anno Herimannus Ham-
maburgenſis Metropolitanus ex hac vita migrauit. In cuius locum Adelbrandus
regius Capellanus intrauit. Qui cum ſummo ſuorum, ſuíque comprouincialium
gaudio à ſuis ſuffraganeis Epiſcopis Sabbato ante Natiuitatem Chriſti, in vigilia
S. Thomæ Apoſtoli, Presbyterij honorem, & in craſtinum Pontificalem promo-
tionem accepit honorificè. Opperthus Eleuuangenſium Abbas obiit. Cui Rih-
hardus Fuldenſis Monachus ſucceſſit. Mærkſuit VVongereſtorpienſium Abba
II. Kal. Nouemb. obiit. Poſt quem Alberad Molinbechienſis priùs Abba machi-
natione Sigiberhti Mindenſis Epiſcopi idem regimen ſuſcepit, tota congrega-
tione nimium renitente. Hiemali tempore Chnuht Rex Danorum & Anglorum
immatura morte præuentus obiuit, & Chriſtiana Religio ab ipſo fideliter excul-
ta periclitari cœpit. Sed filius eius iunior Hærdechnut nomine Regnum ipſius
poſt eum conſenſu Prouincialium obtinuit. Vta ſanctæ commemorationis Abba- B
tiſſa de Confengon obiit XIV. Kal. Octob. Bruno Comes obiit XIV. Kal. Iun.

1036. M.XXXVI. Ind. IV. Imperator cum ſumma ſuorum Principum frequentia Nati-
uitatem Chriſti Argentinæ magnificè celebrauit. Purificationem verò ſanctæ Ma-
riæ Auguſtburg egit. Vbi & publicum cum cunctis circumiacentium regionum
primoribus Conuentum habuit, in quo patrueli ſuo CHVONRADO Ducatum
Carentinorum commiſit. Adalberonem maieſtatis reum priori anno dimouit.
His item diebus idem Adalbero VVillehelmum Comitem interfecit, & poſtea in
caſtellum Eresburgh cauſâ latendi confugit. Imperator Paſcha Engilenheim fe-
riauit. Deinde Triburiam tendens, generali ibidem Synodo præſedit, in qua ger-
manitas Epiſcoporum priora decreta redintegrauit. & etiam quædam ad firma-
mentum ſanctæ Eccleſiæ neceſſaria conformauit. Ibidem etiam prædictus Otto
cogente Synodo Mahthildem ſibi deſponſatam iuramento à ſe abaligenauit.
Aſcenſionem Domini Imperator Paderbrunne peregit, Penteeoſten verò Na-
tiuitatémque ſancti Iohannis Niumago. & ibi filio Imperatoris Heinrico Regi
venit Regina CVNIHILD nomine, quæ ibidem in Natali Apoſtolorum rega-
lem Coronam accepit, & mutato nomine in benedictione CVNIGVND dicta
eſt. Æſtiuo etiam tempore Imperator regionem Luitiziorum cum exercitu in-
trauit. Sed Dei gratia omnibus pro ſuo velle diſpoſitis, acceptis obſidibus & in-
numerabili pecunia, in pace remeauit. Meinuuercus Patherbrunenſis Epiſco-
pus Non. Iunij obiit. Cui Ruodolfus Herueldiæ Abbas ſuceeſſit. Sed domnus C
Meginherus eiuſdem loci Decanus, plurali vtilitatis ſtudio imbutus, ſanctæ qui-
dem conuerſationis Monachus, Herfeldiæ primatum eiuſdem dignitatis obti-
nuit. Bruno Mersburgenſis Præſul Id. Aug. ſuſtollitur, poſt quem Hunoldus
Halberſtatenſis Præpoſitus ſubinfertur. Thiedricus de eodem ibi Cœnobio præ-
ponitur. Sanctæ Agrippinenſis Eccleſiæ Metropolitanus venerandæ memoriæ Bi-
ligrinus, ad omnia in diuinis & humanis perſtrenuus, IX. Kal. Septembris ad Chri-
ſtum migrauit. In cuius locum nobiliſſimæ indolis iuuenis Herimannus eiuſdem
Eccleſiæ Archidiaconus, ſed regius Capellanus, & Ciſalpinus Cancellarius, cum
inenarrabili gaudio piorum omnium intrauit. Branthohus Halberſtatenſis Pon-
tifex VI. Kal. Septembris diſceſſit. Cui Burghardus Imperialis Cancellarius ho-
norificè ſucceſſit. Sigeberhtus Mindenſium Præſul ſpiritum efflauit VI. Idus
Octobris. Poſt quem nobilis proſapiæ tyro Bruno nomine Regalis Capellanus
cum generali congratulatione quorumque Chriſti fidelium idem Antiſticium
cœleſti benedictione accepit. Gozmarus Aſneburgenſis Epiſcopus IV. Idus De-
cembris obiit. Cui Albericus regius poſtſequetaneus ſucceſſit. Domnus Gode-
hardus Humileſeimenſis * Epiſcopus Brunonem Mindonenſium Præſulem, &
Burghardum Halberſtatenſem Pontificem XV. Kal. Ianuar. ſabato ante Natalem
Domini in Halberſtat Presbyteros ordinauit.

* Hildeſei-menſis.

1037. M.XXXVII. Ind. V. Imperator Natalem Chriſti Veronæ honorificè celebrauit.
Et Imperatrix cum filio Rege & nuru eoſdē dies Imbripoli feriauit. Tunc in Na-

A tali S. Stephani protomartyris, Burghardus Præſul Halberſtatenſis Pontificalem benedictionem à Bardone Mogontiaco metropolitano ſuiſque ſuffraganeis Heliganſtedi honorificè percepit. Imperator poſt Natalem Domini in Salerno oppido generalem Conuentum de re publica cum Ciſalpinis noſtríſque Primoribus habuit. In quo Mediolanenſis Archiepiſcopus Imperatori contrarius comprehenditur, & Bopponi Aquilegenſi Patriarchæ ſeruandus committitur. à quo fugâ lapſus palam rebellare cœpit. Quem Imperator eueſtigio cum exercitu ſubſequutus, vrbem per totum ſubſequentem annum cum totius periculo exercitus obſedit. Bruno Mindenſis Præſul in ſancto die Pentecoſten Epiſcopalem vnctionem ab Herimanno Agrippinenſi Metropolitano in campo iuxta Mediolanum, aſtantibus Imperatore & Rege, cum quampluribus Regni Primoribus, condignè ſuſcepit. Eodem die inibi magna tonitrus fulguriſque exorta colliſio hora diei ſexta, de exercitu Imperatoris non minus LX. viros, vt dicitur, cum innumerabili equorum armentorúmque multitudine peremit. Sed & ſequenti die hora eadem etiam aliquos ademit. Plurimos quidem varios & etiam inſolitos difficilium rerum euentus per hanc æſtatem exercitus noſter in multis ibidem ſuſtinuit.

Placentinvs, Cremonenſis, Vercellenſis, alij etiam Epiſcopi quidam Maieſtatis rei, quia cum prædicto Archiepiſcopo & Vdone tyranno ſæpememorato contra Imperatorem conſenſerant, captiui ad nos in diuerſa loca exiliati ſunt. B Prænominatus ergo Vdo Imperatore Italiæ partes procurante Luthuringiam iuxta Marcam Gazelonis Ducis, eiúſque filij Godefridi tyrannicè inuaſit. & ciuitatem, quæ Bera dicitur, iniuſta præſumtione occupauit. Iuxta quam ab hiſdem Ducibus occupatus, conſertóque prœlio inter primos inglorius occubuit: iuſtáſque diuinæ vltioni poſt effracta iuramenta pœnas exſoluit. Ab ipſis ſanè victoribus ignoratus, in craſtinum inter vulgus inuentus eſt nudus: vitâ pariter & Regno, quod ſibi vſurpans affectabat, ſpoliatus. Noſtræ Eccleſiæ Decanus Tadilo XI. Kal. Febr. obiit. Pater in Chriſto venerabilis & piis omnibus ſemper memorabilis Hagano Diaconus regius Capellanus X. Kal. Marc. moritur, & in Herueldia ſepelitur. Sigifridus Comes, & Dangmarus Comes obierunt.

M.XXXVIII. Imperator cum nobiliſſima ſui familia Natiuitatem Chriſti Parmæ celebrauit. qui vrbani ex leui cauſa ſancto die Natiuitatis Domini ad veſperam certamen inierunt, in quo de exercitu quamplures, ſed præcipuè tres ex clientibus regiis, Chonon, Magnum, Suicgerum peremerunt. Pro qua ergo inſolentiæ temeritate in craſtinum diluculo ipſi ſimul cum ciuitate omnibúſque ſuis, prædâ, igne, ferro perierunt. Paſcha verò Imperator ſine quauis moleſtia in caſtello Stella pacificè feriauit. Prædictus quoque Mediolanenſium Metropolitanus ab Apoſtolico Pontifice poſt iuſtas crebras ammonitiones communi Epiſcoporum decreto in Paſchis anathematizatus, & à cœtu fidelium eſt ſegregatus. Qui nihilominus in ſua obſtinatione perdurauit, & Imperatori pro poſſe in omnibus per præſentem & etiam ſubſequentem annum incommodauit. 1038.

C Eo tempore venerandæ memoriæ ſanctus noſter Pontifex Godchardus III. Non. Maij, videlicet feria VI. poſt Aſcenſionem Domini ex hac vita ſubtractus ad æternam cum Chriſto perenniter victurus migrauit: nobiſque miſeris immenſam mœſticiam diſceſſu ſuo contulit. Quem verè ad Deum præceſſiſſe non diſcredimus. hoc tamen quòd ſancta eius ammonitione, fructiferáque virtutum præoſtentatione præſentialiter priuamur, meritò ſemper ingemimus. Qualis namque meriti eſſet, vnuſquiſque in ſuo fine cognoſcere poteſt. quia ſicut ſcriptum eſt, vnuſquiſque in ſuo fine cognoſcitur. Satis quoque eſt apertum, illum habere magna præconia meritorum, cùm in eius obitu tam mirifica ſignorum geſta patefecit Deus in miraculo. Illud verò quanquam ſit cunctis Chriſti fidelibus notum, vera experientia relationum tamen ob eius ſanctitatis teſtimonium hîc continetur inſcriptum. In cuius locum domnus Thietmarus Regius Capellanus ſucceſſit, ad omnia in diuinis & humanis feliciter perſtrenuus, à Bardone Metropolitano Mogontiæ XIII. Kal. Septembris Lareſheim eſt conſecratus. Livdolfvs Comes priuignus Imperatoris IX. Kal. Maij immatura morte obiit. Et eius frater Herimannvs Alamanniæ Dux ſubita infirmitate præuentus bonis flebilis omnibus XVI. Kal. Iulij denotauit. Nobilis etiam noſtra Regina Gvnihild XV. Kal. Auguſti ex hoc mundo migrauit. Cuius intempeſtiuus obitus quam,

CHVONRADVS. plurimos cuiuſque Ordinis per Chriſtianum Imperium contriſtauit. Sigifrithus A Prætor Palatinus frater Brunonis Epiſcopi Mindonenſis VII. Kal. Maij moritur, & in VVimiburch tumulatur.

1039. M.XXXIX. Ind. VII. Imperator Natalem Domini Goſlare cum reuerentiſſima Principum ſui congratulatione decentiſſimè tripudiauit. Vbi & Legatos cunctarum adiacentium regionum cum debitis vectigalium profeſſionibus in augmentum ſuæ magnificentiæ ſuſcepit. quóſque vt Imperialem munificentiam decebat, tam ſui, quam optabant, gratiâ, quàm & rerum habundantiâ donatos pacificè remiſit. Ibi etiam inter cetera ſuæ inſtitutionis decreta Alberadæ Abbatiſſæ de Molinbach Abbatiam VVongereſthorph inuito Brunoni Epiſcopo reſignari præcepit. Quam tamen idem Epiſcopus poſt Paſcha vel ſpontaneam vel inuitam ab eadem dignitate ſub abrenunciatione publica deſiſtere fecit.

PVRIFICATIONEM ſanctæ Mariæ Imperator Altſteti egit. ſicque compendioſo itinere peragrata Orientali Saxonia, rebúſque pacificatis, Nuuimagon tetendit. ibíque tempus Quadrageſimæ, & ſanctum Paſcha, & Aſcenſionem Domini, podagrâ laborando, conſedit. Inde ad celebrandam Pentecoſten Traiectum venit. & ibi quidem in ſumma lætitia ſanctum diem, ſcilicet in regalis diadematis decore procedendo, peregit. Sed ſequenti die feria II. horâ diei VI. II. Non. Iun. menſæ reficiendi gratiâ aſſidens, ſubita defectione præreptus, vix dum confeſſionis ſententiâ prolata flebiliter exſpirauit. O ergo occulta diuinæ diſpenſationis iudicia, admiranda pariter & metuenda! qui priori die maximo mundialis pompæ tripudio Rex & Imperator Orbis coronatus proceſſit, poſteriori ah! ah! die viam vniuerſæ carnis ingreſſus, cinis vermiſque futurus, diſceſſit. niſi quòd verè ſperamus, quia quicquid carnaliter contraxit negligentiæ, pro hoc in defenſionem animæ ſupplicatio interuenit Eccleſiæ. Sed vt quidam ait: B

O nil gnara ſui mortalia pectora fati!

Verùm vt veriùs dicamus, O dura, & vt in pace loquar, prorſus inſenſibilia humani generis corda: quia in quo viro penè totius orbis caput virtúſque concidit, ad eius obitum tam ſubitum támque periculoſum ſanè nullus ingemuit.

Hunc Rector Regum Dominus ſoletur in æuum,
Cum pueris Habrahæ viuat & in requie.

HENRICVS III. Sed filius eius domnus HEINRICHVS in omni quidem virtutum exhibitione perſtrenuus, ante ſcilicet in ſpecialem Regni Monarchiam generali Cleri populique prælectione coronatus, nunc autem ſine quauis contradictionis moleſtia, ſummâ Chriſtianiſmi concordiâ, ſolio patris Deo gratias eſt intronizatus.

Quem Deus in finem conſeruet ritè ſenilem,
Et placidus placito ſit pius ipſe ſuo.

CHONRADVS Carentanorum Dux, patruelis Chonradi Imperatoris XIII. Kal. Aug. immatura morte regio morbo diu fatigatus diſceſſit. Eodem die venerandæ memoriæ Rihhardus Abbas Fuldenſis obiit. In cuius locum Sebeuuardus iuuenis ab ipſo eo loci in diuino ſeruimine regulariter & etiam ſapienter enutritus inſedit. Hiſdem diebus Radulfus Abbas de Diuzi obiuit. Piæ in Chriſto venerabilis memoriæ domna SOPHIA VI. Kal. Febr. obiit. Sed huic in Gandesheim ſoror eius ADALHEIHT Quidelingenſis domna ſucceſſit, & Abbatiam Aeſnidi Theophanu neptis earum obtinuit. Senior noſter Thietmarus Epiſcopus poſt obitum prædictæ domnæ S. decimas ſuper Gandeshem, circumiacentéſque villulas, quas ipſa à noſtris ſenioribus in beneficium habuit, in ſuam veſtituram recipi iuſſit. Cui Behoca Præpoſita cum ſuis fautoribus friuola machinatione reſtitit. Haſmet decimas ipſe modo Abbatiſſa adueniente, Pontificali auctoritate repetiuit, eáſque per manum Aduocati Chriſtiani Comitis cum digna ſatisfactione in proprium ſine quauis interdictione v. Kal. Octobris recipit in Choro Aquilonali: quas poſtea eidem Altari & Abbatiſſæ beneficij gratiâ, quandiu ipſe viuat repræſtitit: pro eo ſcilicet cenſu, quem ſanctæ memoriæ B. Epiſcopus ibidem conſtituit. Teſtes, Herimannus Archiepiſcopus Coloniæ cum ſuis quatuor Clericis, Bodo noſter Decanus, Ællio, VVolfherus, Volcamardus, Reinbertus, VVolferus, Liudierus, Merkhard, VVerimus, Rihdagus, Thietmarus, Imehi, Adeldagus, Liudierus, VVarmund, VVolferus cum aliis multis laicis, Thietmarus Comes, Vdo Comes, Tiedricus Comes. C

A M.XL. Ind. VIII. Nouus Rex noſter Incarnationem Domini Radisbonæ de- HEINRICUS III.
center egit, & Purificationem ſanctæ Mariæ Auguſtæ degens, placitum habuit 1040.
cum Ciſalpinis primoribus de rei publicæ ſtabilitate.

M.XLI. Ind. IX. Heinricus Rex Ducem Boemiæ Fratiſlaum bello petiit. Sed 1041.
multis proceribus & militibus in præſtructione ſiluæ citra & vltra occiſis vel ca-
ptis, nil dignum efficere potuit. Petrus quoque Vngariorum Rex eidem Duci
contra Heinricum Regem auxilia miſit.

M.XLII. Ind. X. Vngarij quendam Ouonem Regem ſibi eligentes, Petrum Re- 1042.
gem ſuum expellunt. Qui profugus & exul, Heinrici Regis, cui priori anno re-
bellauerat, gratiam quærit, & inuenit. Heinricus Rex Boemiam ingreſſus, igne
prædáque cuncta deuaſtat, & rebellem Ducem obſides dare, & ipſum poſt ſe
Radiſponam ad deditionem humiliter venire, ſibíque iureiurando fidelitatem
ſeruiciúmque confirmare coartat. Ouo Rex Vngariorum ob ſuſceptum ab Hein-
rico Rege Petrum à ſe expulſum fines Baioariæ prædis & incendiis depopulatur.
Sed magna pars exercitus eius ab Athelbetone Marchione deleta eſt.

M.XLIII. Ind. XI. Heinricus Rex Pannoniam ingreſſus, duas populoſiſſimas 1043.
ciuitates euertit, plures deditione ſubiecit. Sed cùm Petrum Regem, quem ſecum
ducebat, Prouinciales recipere nollent, alium quem petebant Ducem eis con-
ſtituit, quem Ouo poſt diſceſſum eius in Boemiam reppulit. GISLA Impera-
B trix mater Heinrici Regis obiit XVI. Kal. Mart. & apud Spiram ſepelitur.

M.XLIV. Ind. XII. Heinricus Rex iterum Pannonias inuadens, ſatisfactio- 1044.
nem, obſides, munera pacis per iuſiurandum confirmationem accipiens diſceſſit.
Inde reuerſus Conſtantienſi Synodo affuit, vbi cunctis debita dimiſit. deſtructiſ-
que omnibus inimicitiis, pacem hactenus inauditam tam in tota Sueuia, quàm
in aliis ſui Regni prouinciis regia cenſura per edictum confirmauit. Deinde
AGNETEM VVillehelmi Pictauenſis Principis filiam Reginam apud Mogon-
tiam vngui faciens, regalibus ſibi nuptiis in Hingelenheim copulauit. Vnde in-
finitam hiſtrionum & ioculatorum multitudinem ſine cibo & muneribus vacuam
& mœrentem abire permiſit. Liupoldus Marchio Adalberti filius maxima Vn-
gariorũ clades immaturè obiit. Thietmarus Epiſcopus obiit, & Ezelinus eligitur.

M.XLV. Ind. XIII. Heinricus Rex tertiò Pannonias iratus ingrediens, Dei fa- 1045.
uente clementia, & beato Vdalrico Epiſcopo imperante, victor factus, Ouonem
cum vxore & filiis cognatiſque, quibus locus euadendi erat, effugabat. Petrum
in Regnum reſtituit, ſubditóque ſibi Vngariorum Regno, ſummo cum honore re-
uertitur.

M.XLVI. Ind. XIV. Heinricus Rex Italiam ingreſſus, pacificè à Romanis ſuſ- 1046.
cipitur. Papas tres non dignè conſtitutos ſynodaliter depoſuit, & Suidegerum
Babenbergenſem Epiſcopum Papam conſtituit. ipſéque & coniux eius AGNES
Regina eadem die Imperiali benedictione ſublimantur.

C M.XLVII. Ind. XV. Petrus Rex Vngariorum à quodam tyranno Pannonico ca- 1047.
ptus & cæcatus, ille qui eum expulerat regnare cœpit. Suidegerus Papa obiit, eo-
dem quo conſtituitur anno. pro quo Boppo ordinatur. Ottho Dux Sueuorum
obiit, pro quo Ottho de Suinuurdi ſurrexit.

M.XLVIII. Ind. I. Boppo Papa obiit, anno quo conſtituitur. Pro quo Bruno 1048.
qui & Leo Tullenſium Antiſtes, Papa ordinatur. Heinricus Imperator naſcitur.

M.XLIX. Ind. II.

M.L. Ind. III. Bartholomeus Archiepiſcopus obiit. pro quo Liupoldus ordi-
natur.

M.LI. Ind. IV.

M.LII. Ind. V.

M.LIII. Ind. VI. Leo Papa exercitum ducens per Apuliam contra Nortman- 1053.
nos, infinita vtrobique cæde peracta, abſque victoria regreditur, & II. Kal. Iulij
eodem anno obiit.

M.LIV. Ind. VII. Leoni Papa Gebehardus, qui & Victor, ſucceſſit. Athalber- 1054.
tus Marchio obiit. Fames magna fuit. VVelf Dux Carinthiorum obiit. Conra-
dus Dux antea Noricus ab Imperatore expulſus in Pannonia exul malè mori-
tur. Hezil Comes de Obereſtenuelt obiit VI. Kal. Febr. Ezelinus Epiſcopus obiit,
Ettelo eligitur.

HEINRICVS III. M.LV. Ind. VIII. Herimannus Colonienſis Archiepiſcopus obiit, pro quo domnus Anno ordinatur. A

1055. M.LVI. Ind. IX. Magna cædes à barbaris, qui Luitici dicuntur, in Chriſtianos
1056. facta eſt, quorum quidam gladio, quidam fugientes in aqua perierunt. inter quos VVilleham Marchio occiditur. Hiſdem temporibus multi diuerſarum prouinciarum Principes perierunt. Fames multas prouincias afflixit. Egeſtas & penuria vndique præualuit. Multa mala tunc temporis facta ſunt. Heinricus Imperator his doloribus cordetenus compunctus infirmari cœpit, & perductus vſque ad mortem, ſapienti tamen vſus conſilio, ab omnibus quibus potuit veniam petiuit. Quibuſdam prædia quæ abſtulit reſtituens; cunctis qui contra eum culpas damnabiles fecerunt relaxans, filium ſuum HEINRICVM Romani Pontificis, ceterorúmque Pontificum & Principum electione, Regem conſtituit. His & aliis,
HEINRICVS IV. prout poſſibilitas vitæ admiſit, benè diſpoſitis, III. Non. Octob. hanc vitam præſentem in Deo finiuit.

ANNO Domini M.LVII. Ind. IX. HEINRICVS filius Heinrici Imperatoris ad-
1057. modum puer cœpit regnare. AGNES Imperatrix mater ipſius Heinrici Ducatum ſuſcepit Baioariæ. Victor Papa multis in Germania benè diſpoſitis, Romam rediit, & eodem anno vitam finiuit. Pro quo Fridericus, qui & Stephanus, frater Godefridi Ducis, iam Monachus in Monte Caſſino factus, à Romanis Pontifex conſtituitur. Hic etiam eodem anno obiit. Item obierunt, Adelbero Babenbergenſis Epiſcopus, & Otho Dux de Suinuurdi. B

M.LVIII. Ind. X.

1059. M.LIX. Ind. XI. Liuppoldus Moguntin. Archiepiſcopus obiit, pro quo Sifridus Fuldenſis conſtituitur. Sanctus Cuno Treuirorum Epiſcopus martyrizatur, in deſerto loco à ſcopuloſo monte ter præcipitatus eſt à Theodorico Comite, eo quòd abſque electione conſtitutus eſt, & ſepultus eſt Doleiai. Ibi per illum Dominus multa ſigna tunc temporis fecit. Ipſe Comes poſtmodum pœnitentiam agens, & Hieroſolymam pergens, vitam finiuit; & omnes conſentanei eius mala morte perierunt. Pro quo Dedo conſtituitur.

M.LX. Ind. XII.

M.LXI. Ind. XIII.

M.LXII. Ind. XIV.

M.LXIII. Ind. XV.

M.LXIV. Ind. I.

1065. M.LXV. Ind. II. Guntherus Babenbergenſis Epiſcopus obiit. pro quo Herimannus conſtituitur. Gozvvinus Comes ob exercitatam in Epiſcopio VVirceburgenſi iniuriam à militibus Adalberonis Epiſcopi occiditur.

M.LXVI. Ind. III. Cometa videtur, & Anglia à Nortmannis ſubiicitur.

M.LXVII. Ind. IV.

M.LXVIII. Ind. V. C

M.LXIX. Ind. VI.

M.LXX. Ind. VII. Dedi Marchio Regi Heinrico rebellat.

M.LXXI. Ind. VIII. Ottho Dux Baioariæ Regi Heinrico rebellat.

M.LXXII. Ind. IX. Coniurant Principes Regni contra Heinricum Regem.

1073. M.LXXIII. Ind. X. Saxones Hartesburg deſtruunt. vbi Regis filij ſepulchrum violant, oſſáque diſpergunt.

M.LXXIV. Ind. XI. Alexandro Papæ Hildebrandus ſucceſſit.

1075. M.LXXV. Ind. XII. Bellum iuxta Vnſtrhut committitur v. Id. Iunij contra Regem Heinricum, vbi multi potentes ex vtraque parte ceciderunt, & Saxones fugam inierunt.

M.LXXVI. Ind. XIII. Concilium VVormaciæ congregatur, vbi Hildebrandus Papa abdicatur.

1077. M.LXXVII. Ind. XIV. domnus Anno Colonienſis Archiepiſcopus obiit II. Non. Decembr. Qui ex fundamento v. Congregationes fecit, duas in Colonia, vnam in honore ſanctæ Mariæ, aliam in honore S. Georgij Martyris: & extra, vnam in loco qui vocatur Graſcabf, & in alio loco qui vocatur Saleuelt: & vnam in monte qui vocatur Sigeberg, in quo feliciter requieſcit. Pro quo Hildolfus Epiſcopus ordinatur. Agnes Imperatrix obiit. RVDOLFVS Rex conſtitutus eſt

in loco

Digitized by Google

A in loco qui dicitur Vorhheim, & in media Quadrageſima apud Mogontiam vnctus eſt in Regem à Siſtido Archiepiſcopo. Diſcordia inter Papam & Regem Henricum renouata pro Regis inobedientia. HENRICVS IV.

M. LXXVIII. Ind. XV. Bellum iuxta Srovvi commiſſum eſt VII. Id. Aug. Hildolfus Epiſcopus Colon. obiit. pro quo Sigevvinus ordinatur. 1078.

M. LXXIX. Ind. I. Bellum iuxta Flatecheim commiſſum eſt V. Kal. Febr. Hetilo Epiſcopus Hildeneſeim. obiit. ſedit in Epiſcopatu annis XXV. Cui ſucceſſit Vdo nobilis eius Canonicus.

M. LXXX. Ind. II. Apud Brixinam Noricam XXX. Epiſcoporum magnæque partis Optimatum Regni Conuentus contra Hildibrandum habetur. Bellum iuxta Elſtter committitur Id. Octob. in quo Rodolfus Rex, qui & Dux, occiditur. 1080.

M. LXXXI. Ind. III. Heinricus Rex Romam obſedit. Bellum inter Liupoldum Marchionem Auſtriæ, & Conradum fratrem Ducis Boëmiæ IV. Id. Mai. Item bellum inter Sueuos & Baioarios iuxta Danubium, loco qui vocatur Hohſtetin III. Id. Aug. Heinricus Rex natus eſt iunior dictus. 1081.

M. LXXXII. Ind. IV. Herimannus Regnum inuadit, & à Sigefrido Mogontino ordinatur.

M. LXXXIII. Ind. V. Roma capta eſt ab Henrico Rege, & Hildebrandus Papa expulſus. & peſtilentia magna facta eſt. Herimannus, qui Regnum inuaſerat,
B Orientalem Franciam hoſtiliter ingreditur.

M. LXXXIV. Ind. VI. Heinricus Imperator de Italia reuertitur, & Auguſta ab eo obſidetur & capitur. Herimannus Babenbergenſis Epiſcopus obiit, qui ab Epiſcopio expulſus eſt. Sigefridus Archiepiſcopus obiit in Thuringia, & apud Haſungun ſepelitur. pro quo VVezelinus conſtituitur. 1084.

M. LXXXV. Ind. VII. Synodus Mogontiæ apud ſanctum Albanum habetur. Obierunt Gregorius Papa qui & Hildibrandus, Tietmarus VVormatiæ Epiſcopus, Herimannus Palatinus Comes. Heinricus Rex Saxoniam vaſtat.

M. LXXXVI. Ind. VIII. Saxones cum Sueuis VVirceburch obſederunt, ad cuius liberationem Imperator cum magna manu venit. & bellum iuxta Bleihfelt committitur. Sed Rege fugato Saxones vrbem ceperunt III. Id. Aug. Herimannus nomen regium deponit, & ipſe mox perit. VVirceburch à Saxonibus capta eſt, & mox ab Imperatore acquiſita. 1086.

M. LXXXVII. Ind. IX. Bertha Imperatrix obiit. peſtilentia facta eſt. 1087.

M. LXXXVIII. Ind. X. VVezil Mogonciacenſis Archiepiſcopus obiit. Bucco * Halberſtadenſis Epiſcopus Goſlariæ occiditur. * al. Burchardus

M. LXXXIX. Ind. XI. Marchio de Brandenburg Hilden. obſedit, & Epiſcopum Vdonem in ea cepit. Bellum iuxta Glitho caſtellum in Thuringia iuxta Erpesfort ſitum inter Imperatorem Heinricum, & Ecgibertum Marchionem in vigilia Domini die Dominica, in quo Burchardus Loſannæ Epiſcopus occiſus eſt. Oble-
C runt Epiſcopi, Sigevvinus Colonienſis, Ottho Radiſponenſis. Conſtituuntur Epiſcopi, Herimannus Colonienſis, Ruothardus Moguntinenſis, Emehardus VVirceburgenſis VIII. Kal. Auguſti. 1089.

M. XC. Ind. XII. Imperator Italiam petiit. Herimannus Mettenſis Epiſcopus, Liudolfus Dux, & Bertolfus Dux filius Rudolfi obierunt. Eggibertus Marchio occiſus eſt. Domnus Athelbero viceſimus poſt beatum Burchardum ſacroſanctæ VVirceburg. Eccleſiæ Epiſcopus III. Kal. Iulij conſtitutus, vixit in Epiſcopatu annos XLV. menſes III. dies VII. obiit II. Non. Octob. 1090.

M. XCI. Ind. XIII. Mahthilt de Longobardia Heinrico Regi rebellat. 1091.

M. XCII. Ind. XIV. Conradus Comes à Freſonibus occiſus eſt cum aliis multis XII. Kal. Aug. & peſtilentia magna hominum & pecorum facta eſt.

M. XCIII. Ind. XV. Magnus Dux Saxonum Sclauos rebellantes XIV. vrbibus captis ſubegit. V. Aug. circa veſperam eclypſis Solis facta eſt III. hora diei, & draco viſus eſt. Fratiſlaus Dux Boëmiæ in venatu de equo cadens ſubitanea morte diſceſſit.

M. XCIV. Ind. I. Peſtilentia magna facta eſt.

M. XCV. Ind. II. Ladizlaus Rex Pannoniæ vir piæ memoriæ. Item Liuppoldus Marchio, & Heinricus Palatinus Comes obierunt.

HENRICVS IV. 1096. M.XCVI. Ind. III. Populus innumerabilis ex diuerſarum gentium partibus du- A
ce quodam Monacho Petro nomine armatus Hieroſolymam tendens, Iudæos
baptizari compulit, renuentes immenſa cæde profligauit. Apud Mogontiam Iu-
dæi numero virorum ac mulierum & infantum mille & quatuordecim interfecti
ſunt, & maxima pars ciuitatis exuſta eſt. Iudæi per diuerſas prouincias Chriſtiani
facti ſunt, & iterum à Chriſtianitate receſſerunt.

M.XCVII. Ind. IV. Imperator de Italia, vbi iam VII. annis manſerat, rediit:
Conradus patri ſuo Heinrico rebellat, & ob hanc iniuriam iuniori filio ſuo Re-
gnum iniungit.

M.XCVIII. Ind. V. Conradus Comes de Hohenburch Regi rebellat, & ideir-
co expulſus eſt.

1099. M.XCIX. Ind. VI. Imperator Radiſponæ Paſcha celebrauit: vbi iiſdem diebus
magna mortalitas facta eſt, in qua Rabbodo Palatinus Comes cum aliis innumera-
bilibus moritur. Conradus Traiectenſis Epiſcopus IV. feria Paſchæ à negociatore
Freſico crudeliter occiditur. Obierunt Epiſcopi Vdalricus Eichſtadenſis, Heri-
mannus Colonienſis, pro quo Fridericus conſtituitur. Vrbanus Papa qui & Otto
obiit. Paſchalis ſuccedit. Hieroſolyma à Chriſtianis capitur, Godefrido Duce
exercitum regente, & innumera millia Maurorum occiderunt, & theſauros Regis
Babyloniæ occupauerunt. Filius Imperatoris Heinricus leuatur Aquiſgrani, Con-
rado Rege cum inimicis patris ſui in Italia conſiſtente, & conſentiente. B

1100. M.C. Ind. VII. Hiemps dura, & fames magna. Vdo Marchio & plures Saxonum
barbaros, qui & Luitici vocantur, inuaſit, & honorificè triumphauit. Athela
Marchya Romam pergens mortua eſt. Godefridus Dux obiit apud Hieroſoly-
mam, & non longè à ſancto ſepulchro conditus iacet. qui & exercitum Chriſtia-
norum regebat. pro quo frater eius Baldevvinus conſtituitur.

1101. M.CI. Ind. VIII. Imperator Natalem Domini apud Mogonciam celebrauit,
vbi multi Principes conuenerunt, & conſilium Imperatori dederunt, vt Romam
mitteret Nuncios propter vnitatem Eccleſiæ, & Papam conſtitueret ſecundum
electionem Romanorum & omnium Eccleſiarum. Comes Heinricus gratiam Im-
peratoris acquiſiuit, & ipſe Imperator Marchiam Freſonum ſibi tradidit. Qui ſta-
tim illuc pergens cum vxore ſua, ipſe interfectus eſt, & illa vix euaſit.

1102. M.CII. Ind. IX. Imperator Natalem Domini Mogontiæ celebrauit, vbi Hein-
ricus Comes de Lintburch Dux effectus eſt.

1103. M.CIII. Ind. X. Imperator Natalem Domini Mogontiæ celebrauit, vbi Prin-
cipes conuenerunt. Et in Epiphania Domini Emehardus VVirceburgenſis Epi-
ſcopus apud ſanctum Martinum Miſſam cantauit: & inter Miſſarum ſollemnia
quando Epiſcopus populum monebat, Imperator quaſi corde compunctus Deo
promittebat pro delictis ſuis Hieroſolymam pergere. Sicque optimates Regni de-
cipiebat. Cúmque Principes ad eius Curiam ſæpe conuenirent, nihil de republica
agebant præter quod ſua ibi conſummarent. propterea ſecum ficta fide verſaban- C
tur, & aduerſus eum conſpirabant. Sicque omnes Regni Principes decipiebat, vt
nihil rerum veritatis in re publica ageret, niſi quòd ſuis temporibus cuncta vile-
ſcerent. Multæ vrbes & oppida eius bello ſunt deſtructæ. & Eccleſiarum Dei erat
raptor, ſcilicet causâ reconciliandi Principes, illorum prædia diſtribuendo. Quid
multa? nemo vmquam talia in antiquis voluminibus repperit ſcripta, qualia inau-
dita perpetrarat facinora: & niſi mira Dei clementia eum ſufferret, & ad pœniten-
tiam diſtuliſſet, terra eum viuum ſicut Dathan obſorbuiſſet.

1104. M.CIV. Ind. XI. Erat in Radisbona in Natali Domini Imperatoris Curia. vbi
Comes Sigehardus quoddam iudicium ſuper clientes iniuſtè iudicauit. ex qua cau-
ſa ab eis eſt occiſus. Vnde orta eſt maxima perſecutio Imperatori à cognatis illius,
& à cunctis Principibus Regni, quia ſi vellet ei ſubuenire, nequaquam eſſet in-
terfectus. Cùm verò ob id factum non paucos habere ſentiret aduerſarios, circum-
quaque ab inſidiis eorum vallatus, aptum euadendi cœpit inquirere locum. Tan-
dem diſceſſit, & vt ſanctum Paſcha celebraret cum ſuis Mogontiacum venit. San-
cto igitur Paſcha inibi ſolemniter peracto, Leodium venit. Quò venire debuerunt,
Comes Herimannus, & Magedeburgenſis Eccleſiæ Præpoſitus vocabulo Hartvvi-
gus Comitis Eggelberti filius, Epiſcopus ibi conſtituēdus. Cúmque ſimul in via eſ-
ſent directi, ipſi ſuáque omnia à Teoderico Comite de Saxonia ſunt captiuitate de-

HENRICVS IV.

A centi, & ne ad Curiam peruenirēt impediti. Talia autem ab Imperatore comperta, nimis indignatus, circa feſtū S. Andreæ congregato exercitu, & filio ſuo comitāte, venit vſque Fridislare. nam abinde debuit in Saxoniam pergere. Ibi nocte quadam filius quoſdam de patris ſui familiaribus, Hetimannum ſcil. & alios aſſumens, quod eſt II. Id. Dec. clam abſceſſit, & Baioariam ire contendit. Comperto igitur diſcidio filij à patre, à Thiepaldo Marchione ſupranominati Comitis Sighardi nepote, gaudens cum cunctis regionis illius Primaribus obuiā venit, & honorificè ſuſcepit, optimúmque duxit vt Natalem Domini Radiſpone celebrarent. Poſt Natalem verò Domini Nuncios Romam direxit, quærens conſilium ab Apoſtolico, propter iuramentum quod patri iurauerat, numquam ſe Regnum ſine eius licentia & conſenſu inuaſurum. Apoſtolicus autem vt audiuit inter patrem & filium diſcidium, ſperans hæc à Deo eueniſſe, mandauit ei Apoſtolicam benedictionem per Gebehardum Conſtantienſem Epiſcopum; de tali commiſſo ſibi promittens abſolutionem in iudicio futuro, ſi vellet iuſtus Rex gubernator eſſe Eccleſiæ, quæ per negligentiam patris ſui deturbata eſt multo tempore. Mox vt Apoſtolicæ conſolationis verba percepit, & banni ſolutionem à prædicto Epiſcopo, caſtellum quod vocatur Nurenbere obſedit, & ſuæ ditioni ſubegit. At pater mane comperto ſe priuatum filio, nimio dolore conſtringitur, & Mogontiæ Natalem Domini celebraturus reuertitur. Obiit Ioannes Spirenſis Epiſcopus.

B Rex Haluerſtad venit, & Canonicos, quos Fridericus Epiſcopus iniuſtè expulerat, locis & rebus ſuis reſtituit, ceterique Canonici banno ſoluuntur, eò quòd Regis H. anathematizati Epiſcopo conſenſerant. Inde Rex adiit Hildeneſheim. Cúmque vrbi appropinquaret, Vdo Epiſcopus cum paucis abiit. Canonici verò banno ſoluuntur. Ordinati ſicut & ordinator ab officio ſuſpendūtur. Poſt verò Epiſcopus Canonicorum conſilio reuocatus rediit, & banno ſolutus gratiam Regis obtinuit. Northuſon iuuene Rege præſidente, Rothardus Mogontinus Archiepiſcopus, & Guichardus Conſtantienſis Epiſcopus multis capitulis recitatis, ſymoniacos à ſancta Eccleſia eliminandos eſſe cenſuerunt.

M. C. V. Statim poſt Epiphaniam Legatos direxit (Rex pater) Bauuariam, Colonienſem videlicet & Treuerenſem Archiepiſcopos, & Ducem Fredericum, & Erlolfum Cancellarium: ſi quo modo poſſent reconciliare eum. Filius verò reſpondens, fatetur nulla ratione ei communicare poſſe, niſi priùs purgaretur excommunicationis noxa, qua diu tenebatur Sedis Apoſtolicæ cenſurâ. Nunciis verò reuerſis, iter ſuum multa comitante caterua direxit Turingiam, ad locum qui dicitur Erpheſti, vbi decenter à Ruthardo Mogontinæ Sedis Archiepiſcopo ſuſcipitur, & ibidem diem Palmarum, & ſanctum Paſcha in Quidelenburc celebrauit. Eo ſiquidem tempore aduenit Patriarcha de Aquileia, eos ſi fieri poſſet complacandi gratiâ: dicens non audere ſibi communicare, niſi ſe vellet Deo reum recognoſcere, & omni Regno humiliare, inſuper & Romanæ Sedi in omnibus obe- 1105.

C dire. Timebat enim ne & ipſum eius aſtutis ſermonibus deciperet, ſicuti ceteros antea ſæpè deluſit. Idem Patriarcha ſanctum Paſcha Mogontiæ celebrauit, & poſt Paſcha muneribus ab eo ſuſceptis, ad propria remeauit. Poſt Paſcha verò filius Goſlare venit, & ibi generale colloquium cum Saxoniæ Principibus habuit, qualiter Dei adiutorio, & eorum omnium conſilio ſua deberet ordinare, & Eccleſiam modis omnibus violatam purgare, & à ſciſſione ad vnionem redintegrare. Affluit etiam ſupradictus Conſtantienſis Epiſcopus domni Papæ cooperator fideliſſimus, qui Regem & omnes ſuos ab excommunicationis vinculo ſoluerat, & quendam Præſulem nomine VVidelonem, qui omnium ſcelerum & immunditiarum, quæ pater egerat, ſpurciſſimus auctor extiterat, ex Apoſtolica auctoritate depoſuerat, & alium in locum eius, quem Rex & Clerus eiuſdem loci elegit, conſtituerat. Interim verò viſum eſt eidem Gebhardo Apoſtolicæ Sedis Legato, & Ruothardo Pontifici Mogontino, in ebdomada ante Pentecoſten habere Concilium in Turingia, in loco qui dicitur Northuſun, & Eccleſiam quantum potuiſſent ad priſtinum reuocare ſtatum, & antiquam Patrum Regulam ibi recitare: ſcilicet inuaſores Epiſcopos, necnon & eos qui tunc temporis intrauerant ſymoniacè, viuos deponere, & ſepultos effodere, & ab eis ordinatos manus impoſitionem à Catholicis recipere, & vxoratos Clericos nullum diuinum officium celebrare. His ita diuina inſpirante gratiâ ritè diſpoſitis, Rex aſſum-

HENRICVS IV.

ptis Saxonibus, & Ruothardo Archipræſule Mogũntino, qui diu à patre ſuo erat A
expulſus, poſt Natiuitatem ſancti Iohannis Baptiſtæ ad Rheni fluminis ripam vſ-
que peruenIunt. Econtra verò pater, qui tunc Mogontiæ cum ſuis manſit, tranſi-
tum negauit, & hos omnes, maximè Comitem Palatinum, qui filio tranſmeandi
promiſerat apparatum, mercede corrupit. claſſémque naulum ad portum tranſ-
tulit Mogontinum, manúque militum & ciuium ne tranſiret prohibuit. At fi-
lius videns ſe patris potentiâ præuentum, & ſe non poſſe tranſmeare, Mogon-
tinus Antiſtes Turingiam reuertitur. Ipſe verò VVezeburc adiuit, & Epiſco-
pum Erlolſum, quem pater ſuus ibidem conſtituit, depoſuit. & Rupertum eiuſ-
dem Monaſterij Præpoſitum fecit Epiſcopum. Cúmque per dies aliquot inibi mo-
raretur, ad Radisbonam iterum reuertitur. Ad Vincula verò ſancti Petri pater
eius collecto exercitu inſequitur eum. per Baiuuariam iter ſuum direxit, & hos
omnes quos poterat, qui filio adhærebant, vaſtando & igne cremando conſumit. &
ſic ad Radisbonam ire contendit, vbi filium eſſe cognouit. Vt autem filius audi-
uit patrem ex improuiſo vrbi appropinquare, vix abſceſſit, & fluuium qui dicitur
Regem cum ſuis tranſuadauit. Cùm verò vterque eorum paulatim ſuos congrega-
ret, & Dux Boëmiæ patri in auxilium adueniret, Nuncij inter eos diriguntur, ſi
quomodo poſſent ad pacem reduci. Sed cùm nulla ſpes recuperandæ pacis vel con-
cordiæ foret, & pars ſuæ multitudinis pugnare non auderet, & filio nullomodo
poſſet reſiſtere, nocte cum paucis fideliſſimis elabitur, & per Boëmiam Saxoniám- B
que cum magna difficultate ſaltuum & fluminum tranſcurrens reuertitur Mogon-
tiam. ſi fortè tranſuadandi portum vt antea prohibere valeret. Statim filius cum
ſuis patrem inſequitur, & Spiræ venit ad Rhenum, Præfectúmque Spirenſem mer-
cede conduxit, & in vigilia omnium Sanctorum nauium apparatum ſibi accommo-
dauit, & manu militum, ne quis obſiſtere poſſet donec portum tranſmearet, obti-
nuit. In die autem omnium Sanctorum Abbatem Hirſovvecenſem ſublimauit in
Epiſcopum Spirenſem. Vt autem compertum eſt patri filium Spiræ ad Renum ve-
niſſe, continuò illuc de Mogontia properans, ſibi tranſitum præpedire iam ſperans,
illum cum ſuis tranſuadaſſe nimium ſtupefactus audiuit, & mox eadem die nimio
perculſus timore rediens, ieiunus & nimis fatigatus Mogontiam venit. Altera verò
die Abbatem de ſancto Albano nomine Theodericum Spiræ dirigit ad eum, ob-
teſtans eum per Deum vt recordaretur ſe patrem eius eſſe, & ne tam pertinaciter
eum à Regno vellet repellere. Ille audire diſtulit, ſed hoc ille mandauit, vt ab vr-
be vellet citus digredi, ne occuparetur ab inimicis. At ille quantociùs vrbem
egreſſus ad caſtellum Hamerſten venit, ibique aliquandiu commoratur. Filius ve-
rò Mogontiam venit. Legatos Turingiam poſt Epiſcopum mittit, & eum glorioſè
ſanctæ Eccleſiæ, à qua depulſus fuerat à patre, reſtituit. Poſt hæc pater videns
multitudinem Principum ex omni Regno Mogonciam confluere, & Apoſtolici
Nuncios debere intereſſe, & pro certo ſciens quia filius generale colloquium
ibi vellet habere, cogitans ſi fortè poſſet aliqua ratione eorum voluntatem inter- C
rumpere, præmiſit Palatinum Sigefridum, & Comitem VVillehelmum, qui ad-
huc conducti mercede ſecum remanſerant, ſi fortè potuiſſent condictum placi-
tum filij impedire. ipſúmque poſt eos prædixit eſſe clam venturum. Cúmque ad
ſyluam quæ vocatur San aduenisſent, & filium cum magno exercitu alia parte re-
periſſent, eíque minimè reſiſtere potuiſſent, media nocte fugam inierunt. Ipſe au-
tem eos inſecutus, ad Confluentiam venit. ibi patrem ex alia parte fluminis inue-
nit. Cúmque ambo inibi conueniſſent, pater nuncios miſit ad filium, rogans ea
quæ pacis ſunt. Filius verò trans flumen ad patrem veniens, ſe pedibus filij ſui ad-
uoluit: & quia filius & ſanguis eius eſſet recordari vellet, præmonuit. At contra
filius patris genibus aduolutus, rogabat vt Apoſtolicó & omni Regno vellet obe-
dire. quod ſi nollet cæleſtem Deum patrem habere, & ſibi terreno patri penitus
ibi in præſentiarum vellet renunciare promiſit, ſed minimè compleuit. Cúmque
talia, & his ſimilia de ſtatu Eccleſiæ, & de ſalute animæ eius ſermocinaretur per
totum diem, veſpertinò tempore vterque eorum ad hoſpicium redierunt. pater
quidem incumbentibus noctis tenebris temptabat aufugere. ſed vallatus vndi-
que ab inimicis nequaquam poterat. Mane verò patre aſſumpto ad caſtellum Pin-
guiam venerunt, & ibi illa nocte pernoctauerunt, & altera die quaſi inuitum in
Bckelenbeim deduxerunt caſtellum. & in vigilia Natalis Domini Spirenſi Epi-

Digitized by Google

A ſcopo diligenter cuſtodiendum commiſit. Non balneatus, & intonſus, & ab omni HENRICVS
Dei ſeruicio priuatus ibi per omnes ſacros dies permanſit. Sicque filius Natalem IV.
Domini celebraturus, Mogontiam reuertitur.

ROMANORVM XCVI. HEINRICVS Rex patre expulſo cœpit regnare an- 1106.
no M. C. VI. Indict. XIII. Imperator verò nimis cœpit lacrimare, & mœſtus eſ-
ſe, & de peccatis ſuis ſibi talia eueniſſe, timens ſibi multò peiora à Principibus
futura, rogat Epiſcopum Spirenſem ſe præſentari, ſeſéque conſilio eius & Magna-
torum Regni cuncta facturum promittit. Regalia & caſtella, quæ optima & muni-
tiſſima habebat, filio tradere, vt ſaltem ſibi prædia ad vſus neceſſaria impende-
ret. Epiſcopus verò in Natiuitate S. Ioannis Euangeliſtæ Magonciam venit, ipſe
& VVizeburgenſis Epiſcopus ſacræ vnctionis ordinem à Ruothardo Archiepiſco-
po acceperunt. & poſt Miſſarum ſolemnia cuncta quæ à patre audierat filio &
cunctis Principibus enarrauit. Cúmque Regni Principes hoc audiſſent, condi-
xerant conuenire ad Ingelenheim II. Kalendarum Ian. Ibique Imperator eſt
præſentatus. Regnum filio tradidit, atque omnium pedibus prouolutus, præci-
puè Cardinali Legato Apoſtolicæ Sedis veniam & abſolutionem banni preca-
batur, confitens ſe multo tempore anathematizatum eſſe à Papa Hildibrando. &
iniuſtè ſuper eum conſtituiſſe VVibertum Papam, & ſuis temporibus rem pu-
blicam nimis eſſe turbatam. & cuncta quæ ſibi obiecerant confeſſus eſt, excepto
B quòd idola non adoraret. Cardinalis autem, qui inopinatè ad hæc facta conue-
nerat, dicens ſe nullo modo tam magnam perſonam ſuſcipere, propter quem
tanta mala in toto Regno ſunt perpetrata, niſi ipſemet Apoſtolicus adueniret.
Depoſito verò patre, filius Mogontiam cum Regni Principibus reuertitur. & pro-
pter regalia VVerinherum Comitem Hamerſten miſit, & nequiſſimum Volcma-
rum, qui fuit conſiliarius patris, & omnium ſcelerum conſcius, & in vigilia
Epiphaniæ ea attulit. & à Ruothardo Archiepiſcopo, & omni Clero & popu-
lo honorificè ſuſcipiuntur. & ea coram Principibus filio tradidit, ita dicens: ſi
non iuſtus Regni gubernator extitiſſet, & Eccleſiarum Dei defenſator, vt ei
ſicut patri ſuo eueniſſet. Imperator autem vt vidit ſibi denegatam eſſe veniam,
cogitans ſecum quomodo excitaret vindictam erga rem publicam, Coloniam
venit cum paucis qui ſecum remanſerant. ciuibus illis omnia quæ ei acciderant
flebiliter enarrauit. Deinde venit Leodio, ibique honorificè ab Epiſcopo & ci-
uibus eſt ſuſceptus & conſolatus. Conuocauit ad ſe Ducem Heinricum & alios
plures Optimates, eorum pedibus ſe aduoluit, petiuitque ab eis auxilium,
euentúmque ſuum eis per omnia enarrauit. Illi verò vt audierunt eius queri-
moniam, miſericordiâ moti ſuper eum, fidele ſibi adiutorium promiſerunt, opti-
múmque duxerunt vt Paſcha Domini cum eis ibidem celebraretur. Filius au-
tem vt hoc audiuit, nunciauit Regni Principibus ibidem conuenire, & placi-
tum cum patre habiturum. mouit exercitum magnum, venit ad Aquaſgrani,
C præmiſitque quoſdam de exercitu ad flumen qui vocatur Moſa pontem ſibi ob-
tinere. Hoc verò audientes, qui patri auxilium promiſerunt, ſcilicet filius Du-
cis, ex altera parte fluminis conuenerunt. Inſtigante diabolo in Cœna Domi-
ni magna cædes facta eſt inter eos. Multi etiam per emerſionem fluminis perie-
runt. Rex verò vt comperit hoc factum, timuit ne inimici irruerent ſuper eum.
Declinauit indè, & ad caſtellum Bunna venit, ibíque ſanctum Paſcha prout
potuit celebrauit. Deinde verò viſum eſt ei apud VVangionem ciuitatem placi-
tum habere Pentecoſten. ibíque Henricum Ducem rebus publicis priuauit. Pa-
ter autem cum gaudio magno Leodio Paſcha Domini cum ſuis celebrauit, &
poſt ſanctum Paſcha iterum Coloniam reuertitur, ciuéſque illi cum iuramento
vrbem ſibi cuſtodire promiſerunt. ac deinde ſicut docti fuerant ab eo, intus &
foris ſe oportunè munire cœperunt. Rex verò vt vidit verſutiam patris, & an-
tiquam exercere malitiam, aduerſus R. P. magnum congregauit exercitum de
omni Regno, & poſt feſtiuitatem Sanctorum Petri & Pauli ad partes Con-
fluentiæ venit. ibique collecto exercitu Coloniam venit, eámque obſedit. Co-
lonienſes verò vt boni milites ſtabant imperterriti, fortiter ei reſiſtentes, & ſtre-
nuiſſimè qualiter numquam antea eſt viſum decertantes, & quidam genus ho-
minum qui vocatur GELDVNI, quos Dux Heinricus eis in auxilium miſe-
rat, viri bellatores & ſtrenui, & nimis docti ad prœlia, idcirco ceciderunt mul-

HEINRICVS V. ti venerati, & Regis exercitus minimè eis poterat præualere. Cúmque per tres A
ebdomadas ibi reſideret, & nulla ſpes ſibi acquirendi eſſet, amouit exercitum
ad Aquaſgrani. Erat enim æſtas magna, & præ nimio feruore non poterat exer-
citus ampliùs ſuſtinere laborem. Contigit autem interim Imperatorem Leo-
dio ægrotaſſe, & perductus vſque ad mortem Kalend. Auguſt. diem vltimum
clauſit. Gladium & diadema, quæ adhuc ſecum habebat, filio ſuo miſit, cum
Erkenbaldo fideliſſimo Camerario ſuo, & Burchardo Epiſcopo de Moneſtere,
quem tunc vinctum tenebat, mandauítque ei, vt omnibus veniam daret, & in-
dulgeret, qui ſecum in anguſtiis ſuis permanerent. & rogans eum etiam Spi-
ræ iuxta parentes ſuos ſepelire. Rex verò ſtatim conuocauit ad ſe Principes
Regni, & quærit ab eis conſilium, quid de patris exequiis eſſet facturus. Erat
enim humatus, ſicut Regem decebat, ſi apud Deum meruiſſet, apud ſanctum
Lantbertum Leodio honorificè, ab Epiſcopo qui ſemper ſibi extiterat fidelis
in omnibus. Tunc Principes Regni ſibi dederunt conſilium, vt præciperet eum
effodi, ne eſſet in eadem ſententia qua pater, ſi vllas ſibi faceret exequias, &
in ædem non conſecratam illum poneret. & Romam nuncios mitteret, & ab
Apoſtolico banni ſolutionem ſi fieri poſſet ſibi impetraret. Sicque factum eſt
vt prædiximus, & in quandam Moſæ inſulam eſt poſitus, nullúmque diuinum
officium vlteriùs ſuper eum eſt factum, niſi Hieroſolymitanus quidam Mona-
chus caſu venit, & ſibi die noctúque vſque dum ibi ſtabat indeſinenter pſalmo- B
diam cantabat. Pro dolor! quòd vmquam talis perſona ita meruit tractari à filio
ſuo, & à Regni Principibus, & niſi adeſſet vltio diuina, nequaquam in extremis
ſuis ei ſic eueniret. Poſt hæc placuit Regi, vt patrem ſuum Spiram deferret, &
præcepit de aliquibus familiaribus ſuis, maximè Erkanbaldo, qui ſemper in an-
guſtiis ſuis ſibi adhærebat, vt ſibi illuc præberet famulatum. Cúmque III. Non.
Septembr. illuc allatus eſſet, ſolito more defunctorum exequiis honorificè à
clero & populo ſuſcipitur, & in Baſilicam ſanctæ Mariæ, quam ſummo ſtu-
dio conſtruxerat, portabatur. Idcirco Epiſcopus interdixit illum diuinum ibi
celebrare officium, donec purgarentur ab hoc facto. Et ſic extra Monaſterium
fecit corpus ſtatui in Capella nondum conſecrata. Vnde factus eſt tumultus &
planctus magnus in populo, quia dilexit locum & populum præ omnibus. Poſt
hæc multo tempore inhumatum corpus ab incolis ibi frequentabatur. Leodien-
ſis verò Epiſcopus, cum aliis qui Regi rebellauerant, cùm viderent ſe eſſe deſtitu-
tos morte Imperatoris, Aquaſgrani ad deditionem venerunt: excepto Duce
Heinrico, qui in rebellione permanſit. His expletis, Rex cum magna ira re-
uerſus eſt Coloniam, præcepitque per omnes ciuitates Regno adiacentes con-
gregare exercitum, vt ſibi in adiutorium nauigio venirent, vt ſe vindicaret in
eis. Colonienſes hoc audientes, nimis indè ſtupefacti, & perterriti, & vndique
ab inimicis vallati, & in nullo ſpem habentes, promiſerunt ſe Regi daturos VI.
millia talentorum argenti. Rex verò dolens quia multi cecidiſſent in obſidio- C
ne, diu denegauit: tandem Deo inſpirante conceſſit. & ſic exercitus elabitur, &
vnuſquiſque cum gaudio ad propria reuertitur.

QVINTO die poſt mortem Heinrici Imp. Comes Theodericus de Embike
Aquiſgrani moritur. Dux Magnus Saxonum moritur, & Ducatus Liutgero de
Supelingeburg commendatur.

1107. M.C.VII. Ind. XIV. Papa ex Synodi ſententia apud Trecas Rothardum Mo-
gontinenſem Epiſcopum ab officio ſuſpendit, eò quòd Vdonem Hildeſ. ſine
Eccleſiæ conſenſu reſtituit, & quia Reinhardum contra iura canonum Haluer-
ſtadenſi Eccleſiæ ordinauit. Similis ſententia de Guichardo Conſtantienſi ....
atur, quia his conſenſit qui Godeſcalcum Mindenſi Eccleſiæ loco Epiſcopi in-
truſerunt, & quia Heinricum Magdeburgenſem ordinauit. Omnibus ibi Ec-
cleſiis Apoſtolicus libertatem, vt ex præcepto canonum Prælatos ſibi eligant
quos dignos viderint, reſtituit.

REX HEINRICVS obuiam Papæ Radiſponam venit, ſed Papa non venien-
te, ibidem Natalem Domini celebrauit. Paſcha verò Mogonciæ celebrauit, in-
déque obuiam Papæ in confinio Lotharingiæ & Franciæ: per triduúmque Lega-
tis inuicem miſſis, infecto pro quo venerant negocio diſceſſerunt. & Rex Mettis
in Pentecoſte fuit. Indè Saxoniam veniens, inuenit ibi Ducem Boemiæ patriá

A pulſum, quem reduci iuſſit in Ducatum per Comitem VVicbertum. His diebus HINRICVS V.
cùm Rex eſſet Goſlariæ, tonitruum cum fragore ſuper eum dormientem veniens noctе excitatum perterruit, fulménque ſequutum vmbonem clypei ad caput ipſius poſiti, partémque gladij iuxta latus eius iacentis liqueſecit, ipſo illæſo permanente. Deinde circa feſtiuitatem omnium Sanctorum cum exercitu Flandriam petiit, & pacto cum Comite illius prouinciæ Roperto confirmato, Aquiſgrani venit. ibique Natalem Domini celebrauit.

M. C. VIII. Ind. XV. Rex de Vngaria contra Regem conſpirare cœpit. Quod cùm audiſſet Rex, collecto exercitu circa feſtiuitatem S. Michaëlis bello eum petit. Eodem anno Rex Palatinum Comitem Sifridum retruſit in cuſtodiam. 1108.

M. C. IX. Ind. I. Heinricus Rex Natalem Domini Mogontiæ celebrauit. & poſt Pentecoſten Regem de Bolena bello petiit, eúmque nimis coartat. Eodem anno deſponſauit filiam Regis de Anglica terra. Rothardus Archiepiſcopus obiit. Archiepiſcopus Coloniæ Fridericus, Bruno Treuerenſis, Cancellarius Adelbertus, Comes Herimannus de VVinceburch, aliique Principes ſatis clari Romam cum pompa non parua vadunt, inter domnum Apoſtolicum & Regem concordiam facturi. Domnus Apoſtolicus omni paternitate, omni manſuetudine eum ſe excepturum ſpondet, ſi ipſe ſe vt Regem Catholicum, vt Eccleſiæ filium & defenſorem, vt iuſtitiæ amatorem ſanctæ Romanæ Sedi exhiberet. 1109.

B M. C. X. Ind. II. Non. Martij Synodus glorioſa in Lateranenſi Eccleſia præſidente domino Papa Paſchali celebratur. Prædicti Legati Leodium ad Regem veniunt, reſponſum Papæ referentes. Ibi Rex Anglici Regis filiam ſponſam ſuſcepit, quam in Paſcha apud Traiectum regio more dotauit. Expeditio in Italiam ab vniuerſis Occidentis Principibus Traiecti collaudatur. Circa V. Non. Iun. ſtella adulta iam nocte apparuit, radios admodum longos verſus auſtrum de ſe effundens. Eclypſis Lunæ facta eſt II. Non. Martij. Slaui regionem Albianorum irrumpunt, multíſque occiſis & captis redeunt. Inde Dux Liutgerus permotus terram Slauorum hoſtiliter inuadit, regionem prædabundus perambulat, nouem vrbes munitiores & opulentiores capit, obſidibúſque ab ipſis acceptis victor redit. Circa aſſumptionem ſanctæ Mariæ Rex regio apparatu Italiam ingreditur. Omnes ciuitates munitæ, omnia caſtella Regi ſubduntur. 1110.

M. C. XI. Ind. III. Rex Natalem Domini apud Florentiam celebrat. Quo peracto, II. Idus Februarij Romæ ab Apoſtolico honorificè excipitur. Datis autem vtrimque obſidibus, in Eccleſia beati Petri conſident, ſuper negociis Eccleſiaſticis tractaturi. Dum hæc aguntur, factione quorumdam tumultus in Eccleſiæ gradibus oritur. vulnerantur plures, quidam trucidantur. Quo audito à Rege, Concilium diſturbatur, Apoſtolicus cum Cardinalibus regiæ cuſtodiæ deputatur. Romani trans pontem vltra Tyberim diffugiunt. Eadem nocte tota ciuitas Lateranenſis tumultu bellico conuenitur. Orto mane, erectis ſignis Lateranenſes vnanimiter Regem ex improuiſo inuaduht. Cubicularij verò Regis arma corripiunt, multitudini viriliter reſiſtunt. Rex verò, & acies ſua iam adaucta, quæ priùs rara erat, venientes audacter inuadit, occurſantes multos obtruncat, ceteros fugat: plenáque victoriâ potitus, adducto ſecum Apoſtolico cum Cardinalibus verſus Albam ciuitatem tendit. caſtra in campis vrbi adiacentibus figit, vbi per totam Quadrageſimam moratur. His ita geſtis, Regis Optimates quidam communicato conſilio Papam, qui adhuc in cuſtodia regia detinebatur, adeunt, monent, orant, vt ſuper Regis negocio mitiùs agat. iniuriæ, ſi quam aduerſus Regem habeat, obliuiſcatur. fœdus cum Rege ineat. Regis ſibi fidelitatem & obedientiam proponunt. Omnimodo ſollicitant, vt quæ pacis & concordiæ ſunt cum primoribus Regni diſponere dignetur. Rex ipſe pedibus eius humiliter profuſus veniam poſtulat, obedientiam ſpondet, dum modò ei in Regia poteſtate iure anteceſſorum ſuorum Catholicorum Regum vti concedat. Sicque ſæpiùs domnum Papam, vt animi rigorem aliquantiſper temperaret attemptauit. Tandem Papa vincitur & cedit, & ſic Romam honorificè redire permittitur. Igitur cum Cardinalibus ceteríſque perſonis ad tale negocium dignis de conſecratione Regis tractat. Statuta autem die, ſcil. Id. Aprilis in Eccleſia beati Petri Regem Imperatorem conſecrat. Cúmque vſque ad communicandum Miſſæ ſolemnitas eſſet celebrata, Apoſtolicus dato ſilentio Regem ſic alloquitur: Hoc corpus Domini noſtri, id eſt Chriſti, « 1111.

(The letter C stands in the left margin beside the line beginning "ranenſis tumultu bellico".)

HENRICVS V. natum ex Maria Virgine, paſſum pro ſalute generis humani, fit confirmatio veræ pacis & concordiæ inter me & te. & communicantes inuicem oſculati ſunt. Poſt hæc Imperator Apoſtolicum regiis muneribus donat. à quo tanquam filius à patre ſalutatus dimittitur. Pentecoſten Veronæ celebrat. VII. Id. Auguſti cum frequentiſſimo Epiſcoporum aliorumque Principum conuentu patrem ſuum regio more Spiræ ſepelit. A

IN Aſſumptione ſanctæ Mariæ apud Mogontiam Adelbertus, omnium Cancellariorum qui ante eum fuerant in Aula Regis celeberrimus, præſente Imperatore & conſentiente, vnanimi Eccleſiæ electione Mogontinus Archiepiſcopus conſtituitur. Palatinus Comes Sifridus ſolutus honori ſuo reſtituitur.

1112. M. C. XII. Imperator Natalem Domini Goſlariæ celebrat. Diſſenſio Liutgeri, & Marchionis Rodolfi cum Imperatore. Vnde Principum ſententiâ vterque damnantur. Ducatus Ottoni de Ballenſtad committitur, Marchia Elperico. Imperator Saltvvidele obſidet. ipſi non longè cum Imperatore pugnaturi cum exercitu manent. Sed bellica tandem rabie diſſipata, prædicti Principes gratiâ Imperatoris vtuntur. Adelbertus Mogontienſis electus regiæ cuſtodiæ mancipatur.

1113. M. C. XIII. Reynhardus Epiſcopus Halucrſtadenſis, & VViebertus, infidelitatis apud Imperatorem ſecundò denotantur. Imperator abſente Epiſcopo Halucrſtad venit. Hornebutch obſidet. Epiſcopus verò, & Palatinus Comes Sifridus, VViebertus, & Comes Lothovvicus, cum Imperatore pugnaturi, caſtris haud longè fixis manent. Sed deditione vrbis facta, ipſique Epiſcopo die ſtatuta, vt ſe ſi poſſet de obiectis excuſaret, bellicus ille tumultus ſolutus eſt. Imperator verò verſus Rhenum vadit. Dum hæc aguntur, VVicbertus ab amicis Imperatoris capitur. Sifridus Palatinus Comes occiditur. Quæ res Imperatori non modicam lætitiam contulit. Imperator VVormaciæ Paſcha celebrat. Eò adducitur Epiſcopus Mogontinus. Triueles Imperatori redditur. denuò cuſtodiæ mancipatur. Poſt Paſcha Imperator Goſlariam regreditur. Reynherus Epiſcopus interuentu Principum gratiam Imperatoris obtinet. Horneburch conetematur. B

1114. M. C. XIV. Imperator Natalem Domini Bauenb. celebrat. Altera die poſt Epiphaniam collectis totius Regni Principibus nuptias filiæ Regis Anglici cum ingenti gloria conſumat, quales ante eum nemo Regum longo ex tempore diſpoſuit. Ibi Lothovvicus, qui ſe putabat benè in gratia Imperatoris eſſe, iuſſu eius comprehenditur, & cuſtodiæ mancipatur. Quæ res multos Principum contra Regem exacuit. Vdo Hildeſ. Epiſcopus obiit.

1115. M. C. XV. Imperator Natalem Domini Goſlariæ celebrat. Duci Liutgero, Epiſcopo Haluerſtadenſi, Palatino Comiti Fritherico, Marchioni Rodolfo, vt Curiæ huic interſint edicit. Non veniunt. In præſidio interim VValbike commorantur. Imperator Brunesvvich occupat. Haluerſtad deuaſtat. Orlagemunden ab amicis eius obſidione vallatur. Contra quos Liutgerus & Principes prædicti, adiunctis ſibi Fritherico Comite VVeſtfaliæ, Heinrico fratre ſuo, Heinrico de Lindburch, Herimanno de Cauelage, tendunt. Imperator verò eis in loco, qui dicitur VVelpesholt occurrit. ibique III. Idus Februarij acriter eum eo congrediuntur, & victoria plenè potiuntur. In Natiuitate ſanctæ Mariæ Theodericus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Preſbyter cum frequenti Saxoniæ Principum conuentu Goſlariam venit, & quædam de Eccleſiaſticis negociis vtilia diſſeruit. Paucis diebus interiectis, id eſt ante feſtum omnium Sanctorum, Frideſlat conueniunt, quæ ad honorem Regni & vtilitatem ſunt tractatur. Sub eodem tempore Imperator Mogontiam venit. Cùm ſubitò eiuſdem vrbis familia, tam nobiles, tam miniſteriales ipſum adeunt, orant, ad omne ſeruicium ſuum fideliſſimos ſe amodò promittunt, dum Epiſcopum, quem iam triennio captum tenuit, eis reddat. Tandem precibus eorum victus, tum etiam quaſi vi pro temporis articulo coactus, Epiſcopum eis reddidit. C

1116. M. C. XVI. Theodericus Cardinalis moritur, Coloniæ ſepelitur, aſtantibus Epiſcopis XIV. cum Liutgero Duce, mulriſque aliis Principibus. In Natiuitate ſancti Stephani Mogontinenſis electus ab Ottone venerabili Bauenbergenſi Epiſcopo ordinatur. Magna aëris inæqualitas facta eſt. Circa Natalem Domini Luna elatè fulgente, alia orta eſt ab Occidente. Qua diu cum naturali Luna congreſſa, modò aſſultus, modò fugam vtriſque ſimulantibus, obſcuriſſima tandem nube

A tectæ ſunt. qua recedente, naturalis Luna ſola fulgebat. ſimul quoque conflictus in ſtellis viſus eſt. HENRICVS V.

M. C. XVII. In Octab. ſancti Iohannis Euangeliſtæ latè per orbem terribili & inaudito hactenus terræmotu terra concutitur. Maximè verò in Italia minax hoc periculum per multos dies continuè deſæuit. adeò vt montium colliſione & ſubuerſione Ediſſæ fluminis meatus per aliquot dies obſtrueretur. Verona ciuitas Italiæ nobiliſſima ædificiis concuſſis, multis quoque mortalibus obrutis, corruit. Similiter in Parma & in Venetia, aliiſque vrbibus, oppidis, & caſtellis, non pauca hominum millia interierunt. Vnſtrot fluuius alueï ſui profundo ſciſſo ex toto abſortus eſt terræmotu. Repleto autem ipſo hiatu, licèt poſt multa horarum ſpacia ſolito fluebat lapſu. Abbas Corbeienſis Erk pluréſque de Saxonia Hieroſolymam vadunt. Paucis ante Natalem Domini diebus cœlum poſt Solis occaſum igneo colore latè reſplenduit, nec longè poſt quaſi radius Solis latè emicuit. Luna quoque prodigiale intuentibus ſignum edidit. 1117.

M. C. XVIII. Dominus Papa Paſchalis feliciter ad Dominum migrauit. Succeſſor ei eligitur Iohannes ipſius antea Cancellarius, qui & Gelaſius dictus eſt. Imperator verò alium ſurrogat Bacarenſem ſcilicet Epiſcopum, quem Gregorium vocauerunt. Quo facto, Iohannes electus Apoſtolicus Beneuentum ſecedit. Imperatorem cum idolo ſuo, (hoc enim nomine quem ipſe ſubſtituit vocatus eſt,) omnéſque huic parti conſentientes excommunicauit. Mogontini Archiepiſcopi milites, Coméſque Heremannus præſidium Ducis Friderici in Oppenheim diruunt, concremant, multíque igne abſumpti ſunt. Baldvvinus Rex Hieroſolymitanus poſt multos pro Chriſtiana Religione labores moritur, & iuxta fratrem ſuum Godefridum ſepelitur. Hieroſolymitani alium Baldvvinum nepotem ſuum in locum eius ſubſtituunt. 1118.

B

M. C. XIX. Domnus Apoſtolicus Gelaſius Synodum in Francia celebraturus apud Cluniacum moritur, ibíque ſepelitur. Cui Archiepiſcopus Viennæ vir religioſus ſuccedit, Kaliſtus nomine. Imperator & Principes Regni in feſtiuitate ſancti Iohannis Baptiſtæ conueniunt, & in concordiam redeunt. Ita tamen vt omnis cauſa, quæ hactenus Eccleſiam diſturbauerat, & inter eos fomitem diſcordiæ miniſtrauerat, in præſentiam domni Apoſtolici Kaliſti differretur. Multi mortalium à lupis deuorantur. Caliſtus Papa Synodum Remis circa feſtum S. Lucæ celebrat. cui Adelbertus Mogontinenſis Archiepiſcopus, pluréſque Epiſcopi Germaniæ interfuerunt. Imperator non longè cum ſuis conſiſtit, auditurus ſuper Synodalibus decretis. ſed nihil quod ad reconciliationem pertineret actum eſt. immò Imperator anathematizatus eſt. 1119.

M. C. XX. Dux Liutgerus, Fridericus Palatinus Comes, Rodolfus, & plures alij Imperatori reconciliantur Goſlatiæ. fames valida. Modius ſiliginis duobus ſolid. ven. 1120.

C

M. C. XXI. Dux Liutgerus, Comes H. de VVinceburch, numeroſa & forti manu Monaſterium vadunt pro reſtituendo Theoderico Epiſcopo. In qua reſtitutione incautè S. Pauli templum nobiliter conſtructum incendio conflagrauit, cum omni ferè vrbis loco. Prædictus Dux omnes ferè vrbis defenſores tam nobiles quàm miniſteriales captos abducit. His actis, Dulmene vrbem munitam in deditionem accepit. Circa feſtum S. Michaëlis in Sede Epiſcopali VVerciburch Imperator & totius Regni Principes conueniunt, & in concordiam redeunt: iudicio & conſilio domni Apoſtolici cauſam Imperatoris determinandam reſeruantes. 1121.

M. C. XXII. Feſto Natalis Domini vehementes turbines ventorum innumera ædificia & arbores à radicibus ſubuertunt, & inundatio aquarum ex imbrium diſtillatione ſupra quàm cuiquam mortalium credibile ſit euenit. multíſque mortalibus ſummerſis, his qui euaſerant diuturni doloris cauſa extitit. Circa feſtum ſanctæ Mariæ Spiræ conuentus Principum fit. Ibi Epiſcopus Oſtienſis vir religioſus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Legatus, conſulente Papa Caliſto, Imperatorem banno abſoluit. Imperator verò vt Eccleſiaſticæ iuſtitiæ ſatisfaceret, inueſtituras Eccleſiaſticarum dignitatum S. Petro remiſit: ita duntaxat, vt libera electione præcedente, & Canonum grauitate conſeruata, Imperialis auctoritas quod ſui iuris eſt in conſtituendis Epiſcopis ſiue Abbatibus vel Abbatiſſis non amitteret. & 1122.

HENRICVS V. ſi in conſtituendis his dignitatibus diſcordia, vt ſæpè fit, oboriretur, Imperialis poteſtas conſilio ſapientium contrairet. A

1123. M. C. XXIII. Adelbero Bremenſis Archiepiſcopus canonicè electus, pro repoſcenda pallij dignitate Romam vadit. Ibi à domno Apoſtolico Caliſto honorificè ſuſcipitur, in Archiepiſcopum ab eo conſecratur, habitáque Synodo canonico & iudiciario ordine pallium obtinuit, negligentiâ duorum anteceſſorum ſuorum amiſſum, & in Danos tranſlatum.

1124. M. C. XXIV. Eclypſis Lunæ facta eſt Kal. Februarij. Magnæ molis grando cecidit VIII. Kal. Aug. Eclypſis Solis facta eſt III. Idus Auguſti. Magna fames accidit. Caliſtus Papa obiit. cui Honorius ſucceſſit.

1125. M. C. XXV. Imperator Traiecti infra hebdomadam Pentecoſten obiit. corpus eius Spiram defertur. In feſto S. Bartholomei omnes totius Imperij Principes Mogoneiæ conueniunt, omnes vnanimiter Ducem L. in Regem eligentes.

LOTHARIVS. M. C. XXVI. Nouus Rex Natalem Domini apud Argentinam celebrat. de-
1126. hinc ad patriam redit. Rotgerus Parthenopolitanus Epiſcopus obiit. cui Northbertus ſuccedit. Rex rapta acie admodum parua in Boëmiam pro reſtituendo Ottone, qui iniuſtè priuatum ſe honore prædictæ prouinciæ querebatur, tendit, incautè quidem. Tria enim millia, non plus, ſecum aſſumpſit. Hoſtium verò XX. millia aut ampliùs erant. Ducenti verò expeditiores Regem præcedebant, ad præcidendas indagines ſiluæ, quæ Boëmiam à Saxonia diſterminant, diſpoſiti. B
Cúmque hi per inuia & abrupta ſiluæ quaſi repentes laborarent, tum niuium magnitudine, tum indaginum inciſione fatigati, hoſtium inſidiis ex improuiſo circumueniuntur. Obtruncantur ibi plerique terræ meliores, viri fortes & nobiles, domi militiáque clari. Rex expeditionem mouet ſuper Fridericum Ducem Sueuiæ vel Alſatiæ. ſed eo in munitiora terræ ſe recipiente, Rex infecto negocio redit. Treueris apud S. Eucharium reperitur corpus S. Mathiæ Apoſtoli ſubtus altare Iohannis Baptiſtæ. Quo dignè locato, deinceps ab omni populo Teutonico maxima deuotione colitur.

1127. M. C. XXVII. Rex Norinberch vrbem munitiſſimam obſidione premit. ſed nil relatu dignum actum eſt ibi. ſed ſine effectu cum damno ſuorum indè rediit. Heinricus Patherb. Epiſcopus obiit. cui Bernhardus ſuccedit.

1128. M. C. XXVIII. Circa feſtum S. Iohannis Baptiſtæ Rex expeditionem contra Cuonradum fratrem Friderici Ducis mouit, obſeditque vrbem Spiræ, acceptiſque obſidibus circa feſtum S. Martini diſceſſit.

1129. M. C. XXIX. Poſt Pentecoſten Rex vrbem Spiræ iterum obſidione vallat, quia fidem quam ſuperiori anno dederant infregerunt.

1130. M. C. XXX. Rex Natalem Domini cum multa frequentia Principum circa vrbem Spiræ in tentoriis celebrat. Tandem Spirenſes videntes conſtantiam Regis, C
fame coacti ſeſe cum ipſa vrbe Regi tradiderunt in feſto Sanctorum Innocentium. Honorius Papa obiit. cui Innocentius ſucceſſit. Burkardus de Lucca occiditur. Vnde Rex contriſtatus & iratus, VVinceburch caſtrum Herimanni Comitis, cui huius cædis conſilium & iuſſum imponebatur, obſidione circumdat.

1131. M. C. XXXI. Rex Natalem Domini Gauderſem celebrat. Herimannus conſilio Principum cum prædicto caſtro Regis ſe poteſtati tradit. Quem Rex cuſtodiæ deputat, caſtrum verò euerti ſolo tenus imperat.

1132. M. C. XXXII. Tranſlatio S. Godehardi facta eſt. Circa Aſſumptionem ſanctæ Mariæ profectio Regis in Italiam pro conſecratione ſua ab Apoſtolico apud Romam in Cæſarem. In quo itinere cùm ad vrbem Auguſtanam veniſſet, eam pacificè ingreſſus eſt. ſed quorumdam ciuium factione ſeditio contra Regis homines exorta eſt. & hac de cauſa repentino igne, vt in tali tumultu fieri ſolet, ciuitas ferè tota conflagrauit, & multi tam gladiis quàm flammis perierunt.

1133. M. C. XXXIII. Rex Natalem Domini in Longobardia apud villam Medicinam dictam celebrat. Per Italiam pleraque loca munita ſibi reſiſtentia capit. Tandem II. Kalend. Martias Romam cum ſummo fauore ingreditur. ibique II. Non. Iunij, quo tunc dies Dominica extitit, Lateranis in Baſilica S. Iohannis Baptiſtæ à domino Apoſtolico Innocentio in Imperatorem conſecratur. Bernhardus Patherb. Epiſcopus, qui tunc cum Rege aderat, vſum Rationalis in celebrationibus Miſſarum conſtitutis temporibus & dedicationibus Eccleſiarum, ſeu or-

Digitized by Google

A dinationibus Eccleſiaſticorum graduum in proprio tantùm Epiſcopatu ſibi ſuiſque ſucceſſoribus à prædicto Papa Innocentio promeruit. Poſt hæc Imperator in reditu cùm ad locum quendam veniſſet, qui propter ſitus anguſtiam Clus, quaſi præcluſus vocatur: quippe ex vna parte excelſiſſimo monte adiacente, ex altera parte profundiſſimo flumine currente, via in medio, quatuor ſeù quinque itinerantium ſimul ſpacio patente. Et cùm ibidem tranſitus Imperatori ab incolis negaretur, ipſe miro euentu, & perſpicuo Dei auxilio, eundem locum celeriter irrumpendo, fugatis hoſtibus cum ſuis pertranſiit, & vrbem in ſupercilio ipſius excelſiſſimi montis poſitam repentino aſſultu cepit, & Principem eiuſdem vrbis captiuum ſecum abduxit. Duo circuli, maior & minor, circa Solem apparuerunt III. Kal. Iulij circa horam tertiam. Minor circulus ambiens principale templum Patherbrunnenſis Sedis, & maior circumdans ciuitatem, ibidem conſiſtentibus videbatur. Ipſa die hora IX. ipſum templum cum omni ferè ciuitate, proh dolor! incendio conflagrauit. Eclypſis Solis facta eſt IV. Non. Aug. circa horam ſextam, in tantum vt ſtellæ in cœlo apparerent. Magna inæqualitas aëris & pluuiarum inundatio per totum tempus meſſis ſubſecuta eſt. Rex Danorum pluribus aduenis Teutonicis terram ſuam incolentibus truncationes membrorum facit. Hac de cauſa Imperator ſuper eum expeditionem mouere intendit. LOTHARIUS.

M. C. XXXIV. Imperator Paſcha Haluerſtad peragit. Ibi Rex Danorum ve- 1134.
B niens ſeſe in poteſtatem Imperatoris tradit, obſidéſque dat, iuramentum facit, ſe ſucceſſoréſque ſuos nonniſi permiſſu Imperatoris ſucceſſorúmque ſuorum Regnum adepturum. & pulchro ſpectaculo nullis retro temporibus audito, ipſo ſecundo die Paſchæ idem Rex Danorum regio more coronatus coram coronato de more Imperatore gladium ipſius portat. & ſic in gratia Imperatoris repatriauit. Nortbertus Magdeburg. Archiepiſcopus obiit. cui Conradus ſucceſſit.

M. C. XXXV. Dominica ante mediam Quadrageſimam, ſcilicet XVI. Kal. 1135.
Aprilis, frequens Principum ferè totius Regni Conuentus fit apud Bauenberg, Imperatore præſente. Ibi Dei gratiâ aſpirante, Fridericus Dux Sueuorum comitantibus Principibus in concordiam cum Imperatore ſociatur. In feſto Pentecoſten apud Magadeburgum primùm Principes Regni coram Imperatore firmiſſimam pacem domi foriſque ad X. annos iurauerunt. In feſto S. Michaëlis, in loco qui dicitur Mulenhuſem Conradus frater Friderici Ducis Imperatori reconciliatur.

M. C. XXXVI. Irruptio Slauorum in partes Saxoniæ. contra quos Adalbertus 1136.
Marchio exercitum mouens, terram eorum non ſemel hoſtiliter inuaſit, & depopulatus eſt. Circa Aſſumptionem ſanctæ Mariæ expeditio Imperatoris in Italiam.

M. C. XXXVII. Imperator Natalem Domini, ſimiliter & Paſcha, in Italia ce- 1137.
lebrat. Pentecoſten verò apud Barum cum generali Italicorum Principum. Ibi Bruno Colonienſis Archiepiſcopus obiit. cui Hugo Decanus S. Petri ſucceſſit,
C qui & ipſe poſt paucos dies ibidem obiit. ibi ambo conditi iacent. Princeps Apuliæ Rozir nomine, ob cuius inſolentiam maximè Imperator Italiam intrauerat, ſtatuit caſtrum ſatis munitum in ipſo latere ciuitatis Baræ, in quo caſtro multitudinem prædonum collocauerat, qui terra maríque quæque attingere poterant inauditis miſeriis & calamitatibus regiones opprimebant. Simili modo per totam ferè Italiam fecerat. Pentecoſte celebrato Imperator caſtrum cum exercitu circumdat. quod nimio ſudore expugnans igni tradit, ſolóque coæquat. Prædones comprehenſi ſuſpenſi ſunt circa turrim exuſtam, numero quingenti, vel eo ampliùs. Quo terrore omnis ciuitas, omnis munitio regiæ ſe poteſtati tradit. Exin Imperator in Calabriam tranſiuit. Ibi Legati Græcorum ad eum magnificè veniunt. Quos ipſe magnificentiùs ſuſcepit ac dimiſit. Adelbertus Mogontinenſis Archiepiſcopus obiit. poſt cuius obitum ciuitas vna cum principali Templo igne concremata eſt. Marchio Adelbertus collecta valida manu hiemali tempore terram Slauorum prædabundus perambulat. Imperator rebus in Italia compoſitis, in ipſo reditu II. Non. Decembris obiit. Corpúſque eius delatum in patriam ſepelitur regio more in hereditate paterna, in loco qui dicitur Lutheron.

FINIS.

 A

SCRIPTORES ITALICI,

QVI DE REBVS AD FRANCORVM Hiſtoriam pertinentibus tractarunt.

PETRI BIBLIOTHECARII B

HISTORIA FRANCORVM ABBREVIATA,

Ab anno CHRISTI DCCXV. vſque ad annum DCCCXCVIII.

Quam Gabriel Naudæus Regius Medicus Romæ degens ex Codice MS. deſcribi curauit.

ARINVLFVS Metenſis ciuitatis Antiſtes genuit Anchiſum, Anchiſus Pipinum Regem, qui poſt mortem VVolfaldi Ducis Auſtriæ partem regebat, Regnúmque Francorum obtinuit cum Regibus Huludauico, Hildeberto, & Dagoberto. Moritur anno
715. II. Anaſtaſij Imperat. ab Incarnat. Domini DCCXV.

CAROLVS Pipini filius ex Alberda vxore tenuit Regnum Francorum annis XXVII.

PLIDRVDIS Carli nouerca publica cuſtodiâ ſeruari iubet. Hic diuino auxilio liberatus, primum contra Ratpodum Regem Freſonum bellum gerit; ſuo C
716. exercitu non incolumi anno DCCXVI.

CARLVS Rangifridum & Hilpricum Regem Pariſios vſque terga vertentes perſequitur die Palmarum. Hoc tempore VVilifridus Epiſcopus ordinatur, Bonifacij ſibi nomen tradidit, mittitur à Gregorio Papa in Franciam, vt prædicaret verbum Dei.

717. ANNO DCCXVII. Rangifridus & Hilpricus Rex Colonienſium finem, & regiones contiguas Rheno vaſtant. acceptis à Plidruda muneribus reuertuntur.

718. ANNO DCCXVIII. Rangifridus & Hilpricus, Eudone Duce Aquitanorum à Carlo rurſus ſuperari. Carlus theſaurum Plidrudæ nouercæ accepit, & Regem conſtituit Hl[illegible]arium.

SARRACENOS Galliam deuaſtantes pluribus prœliis Carlus vicit, & fugauit.

CARLVS Pannonicos Alamannos pacificos habuit.

CARLVS anno regni ſui XXVII. moritur, Pariſiis apud ſanctum Dionyſium ſepelitur. & fuit damnatus. Teſtis eſt Higmarus in prologo in vita beati Remigij.

SANCTVS Eucharius Aurelianenſis Epiſcopus in Monaſterio ſancti Trudonis requieſcit. Hic in oratione vidit Carlum in Inferno.

SANCTVS Eucharius poſt orationem ſanctum Bonifacium & Phulradum Abbatem ſancti Dionyſij & Capellanum Regis Pipini vocauit, & quæcumque de Carlo

A Carlo viderat expoſuit. ſignúmque dedit vt iterad ſepulchrum, quod illic minimè Carli corpus inueniretur. Illi ſepulchrum aperuerunt, ex quo exiuit draco, & totum eſt inuentum denigratum.

PIPINVS & Carlomannus filij Carli Regnum diuidunt anno DCCXLI. 741.

CARLOMANNVS poſt præclara facinora Romam venit, anno DCCXLVII. & in Caſino Monte Monachus efficitur.

PIPINVS remanſit in Regno vnà cum fratre Griphone, & rem Regni optimè geſſerunt.

ANNO DCCLI. Pipinus Legatos Romam miſit ad Zachariam Pontif. Maximum vt qui ex antiqua ſtirpe Merouingiorum fuerit regnaret in Gallia. Exaudit Pontifex, & mandat Gallis vt in eorum Regem habeant PIPINVM. 751.

ANNO DCCLIII. Stephanus Pontifex auxilium contra Haiſtulphum Regem Longobardorum petiit à Pipino. A quo venerabiliter ſuſceptus eſt apud Pariſios. duos Pipini filios Carlmannum & Carlum vnxit Reges. Carlmannus deceſſit Lugduni, is qui fuerat Monachus anno DCCLIV. & Pipinus in Italia Haiſtulphum ſuperauit, & vt redderet bona Eccleſiæ Stephano Pontifici Max. coëgit, & eum Papiæ incluſit. Stephanus Romam reuertitur. 753. 754.

ANNO DCCLV. Haiſtulphus ſacramenta mentitus Romam obſedit, & omnia quæ circa vrbem erant diſcerpſit. 755.

B ANNO DCCLVI. Pipinus iterum Haiſtulphum vicit.

ANNO DCCLVII. Haiſtulphus moritur in venatione. Conſtantinus Imperator inter cetera munera etiam organum mittit. 757.

TASCILO fuit nepos Pipini.

ANNO DCCLXX. BERTA Regina filiam Deſiderij Regis Longobardorum CARLO filio ſuo coniugio ſociandam de Italia abduxit. 770.

ANNO DCCLXXI. CARLMANNVS deceſſit II. Non. Decembris, cuius vxor & filij Italiam veniunt.

CARLVS pro defenſione ſancti Petri ad Hadrianum Pontificem Romam venit, victo Deſiderio.

ANNO DCCLXXVIII. Carlus in Hiſpania Pampilonem deſtruxit.

ANNO DCCLXXXI. Pipinus filius Carli Romæ baptiſatur ab Hadriano Pontifice. Hoc anno ſignum Crucis in veſtimentis hominum viſum eſt, & ſanguis è cœlo in terram fluxit. 781.

ANNO DCCLXXXVI. Carlus Beneuentum expugnat, victo Grimualdo filio Aragiſi Beneuentanorum Ducis. Hernodrudis filia Regis à Conſtantino Imperatore deſponſatur.

ANNO DCCLXXXVII. Græcorum exercitus à Francis, Longobardis, & Beneuentani ſuperatur.

C ANNO DCCXCVI. moritur Adrianus. cui ſucceſſit Leo Pontifex. 796.

ANNO DCCXCVII. Conſtantinopolitanus Imperator excœcatus eſt.

ANNO DCCCI. in die Natalis Domini ante Confeſſionem beati Petri Leo coronam Carlo impoſuit. Tunc populus Romanus clamauit, *Carlo Auguſto à Deo coronato, magno & pacifero Imperat. Romanor. vita & victoria.* Indè more antiquorum Principum adoratus. Hoc anno II. Kalend. Maij terræmotus fuit per totam Italiam, vt vrbes ruerent, & tectum Baſilicæ ſancti Pauli Romæ cum trabibus decideret.

ANNO DCCCVI. Herena Imp. de Conſtantinopoli miſit Legatum nomine Leonem de pace conficienda inter Græcos & Francos. 806.

BOEMII Sclaui alio nomine appellati ſunt.

CARLVS iunior filius Imperatoris ſororem habuit Henrodrud, quæ deceſſit anno DCCCXI. VIII. Idus Iunij.

Hoc tempore Niciforus Imperator Græcorum erat, qui poſt multas victorias & res proſperè geſtas à Vulgaris occiſus anno DCCCXIV. Cui ſtatim ſucceſſit Michael, qui Legatos Carli ad Niciforum miſſos benignè Conſtantinopoli audiuit, ac ſuos ad Carlum miſit. Hoc anno fuit eclypſis.

ANNO DCCCXV. Carlus V. Kalend. Febr. deceſſit, anno ſuæ ætatis LXXI. Regni Francorum XLVII. ſubactæ Italiæ XLIV. ex quo Auguſtus appellatur XIV. Cui ſucceſſit HLVDOVICVS filius eius, qui Legationes ad genito- 815.

remmiſſas, & indè ad ſe audiuit. Et Romæ quidam in necem Leonis Papæ conſpirantes interficiuntur anno DCCCXVI. A

817. ANNO DCCCXVII. VIII. Kalend. Iunij moritur Leo Pontifex, cui ſucceſſit Stephanus Diaconus.

818. ANNO DCCCXVIII. Non. Febr. eclypſis facta. Nocte verò Cometes apparuit. Moritur Stephanus Pontifex VIII. Idus Febr. Cui ſucceſſit Paſchalis Presbyter. Imperator verò filium ſuum HLOTHARIVM coronauit, & locum in Imperio ſibi conſtituit. BERNHARDVS Rex Langobardorum Imperatori ſe tradidit. Leo Imperator Romanorum in Græcia ad Huludouicum miſit de pace.

ANNO DCCCXIX. eclypſis maxima.

820. ANNO DCCCXX. Pipinus Huludouici filius Vaſcones vicit.

ANNO DCCCXXIII. Imperator Huludouicus pœnitentiam ſuorum delictorum fecit. Hulotharius Italiam venit. Pipinus eius frater cum vxore in Aquitaniam miſſus eſt.

824. ANNO DCCCXXIV. Hlutharius à Paſchale coronatur, & à populo Romano Auguſtus appellatur. Liudeuithus dolo Aluidemilij * auunculi Botnæ Ducis Dalmaratum interficitur, & multa prodigia fuerunt.

* nomen corruptum.

ANNO DCCCXXV. moritur Paſchalis Pontifex, cui ſucceſſit Eugenius.

827. ANNO DCCCXXVII. Abbas ſancti Dionyſij Romam mittit, & annuente Eugenio oſſa Sebaſtiani Martyris tranſportantur, & collocantur apud Sueſſonam ciuitatem in Templo ſancti Medardi. B

828. ANNO DCCCXXVIII. Corpora ſanctorum Martyrum Marcellini & Petri in Galliam transferuntur. Eugenius Pontifex moritur. cui ſucceſſit Valentinus Diaconus, cui indè ſucceſſit Gregorius Presbyter ſancti Marci.

833. ANNO DCCCXXXIII. Imperator cum exercitu contra Hlotharium filium venit. Pipinum Regno priuat. Eclypſis Solis II. Non. Maij, Lunæ verò XIII. Kalend. Maij.

SEQVENTI anno Imperator à ſuis deſertus, à filiis captus, cum quibus erat Gregorius Pontifex.

SEQVENTI anno conſilio Epiſcoporum pœnitentia ab Imperatore efficitur.

838. ANNO DCCCXXXVIII. Ticinum in Italia fertur III. Kal. Ianuarij tremuiſſe. Cometes in ſigno Libræ III. Idus April. per tres noctes apparuit. Primores in Italia moriuntur, ſuorum præcipui, Lanrhberdus & Hugus.

SEQVENTI anno XV. Kal. Februar. terræmotus apud ſanctum Nazarium. Pipinus filius Rex Aquitanorum menſe Nouembris moritur.

840. ANNO DCCCXL. Imperator Hludauico, Hluthario filio, & Carlo minimo filio Regnum Francorum diuidit. Hluthario ſuam dignitatem reliquit. Cometes apparuit in ſigno Arietis. Cœlum noctu in ſerenitate erubuit. igniculi ſimiles ſtellis per cœlum diſcurrebant.

IMPERATOR moritur XII. Kaleod. Iulij, in quadam inſula Rheni fluuij. in templo ſancti Arinulphi ſepelitur. HLVDATHARIVM filium ſuſcipiunt Franci. Eius fratres, id eſt Hludauicus & Carlus, contra eum venientes confregit. Inde in Carlum exercitum direxit. Hludauicus verò manu valida Francos, Alamannos, Saxones, Thuringios ſibi confirmat pace. C

843. ANNO DCCCXLIII. Atrox bellum inter Imperatorem & fratres. Eclypſis Lunæ fuit III. Kal. April.

SEQVENTI anno diuiduntur Regna inter fratres & Imperatorem. Moritur Gregorius Pontifex. cui ſucceſſit Sergius. Mauri Beneuentum occupant.

845. ANNO DCCCXLV. Hrabanus Monachus laudes Crucis carmine compoſuit, & Sergio tranſmiſit.

847. ANNO DCCCXLVII. Mauri cùm vrbem Romæ expugnare non poſſent, Templum ſancti Petri vaſtauerunt.

856. ANNO DCCCLVI. XVI. Kalend. Nouemb. igniculi inſtar ſpiculorum Occidentem verſus per aërem vagabantur. Quare Hlutharius Imperator omnia relinquens, Monachus efficitur in Prumienſi Monaſterio, & III. Kal. Octobris moritur. Primores Regni HLVTHARIVM Hlutharij filium annuente Hludouico Rege Orientis conſtituunt ſibi Dominum.

IMPERATOR Hlutharius reliquit tres filios, Huludouicum, Hludatharium,

A & Carlum: qui pacem inierunt cum Carlo & Huludouico patruis anno DCCC. LXVII. Quo anno hybernum tempus aſperum & nix ſanguinolenta de cœlo decidit. 867.

CARLVS frater Hludatharij Imperatoris filium habuit Carlamannum. hoc tempore Nicolaus Pontifex erat.

RVODOLPHVS Monachus & Poëta Hiſtoricus in Germania floruit, & moritur VIII. Idus Mar. anno DCCCLXVI.

ANNO DCCCLXX. Hludauicus Rex ægrotat, vt de eo deſperarent Medici. 870.
Qui ſentiens, penè omnia bona ſua pauperibus diſtribuit, & ſe à Deo curari maluit.

CARLVS frater Regnum Hludatharij inuaſit, & ſibi ab Epiſcopo Metenſi diademate caput ornari iuſſit: & ſe Auguſtum effecit propter ægrotationem fratris.

ANNO ſequenti ægrotatione liberatur Hludauicus Rex.

ANNO DCCCLXXVI. Hludauicus moritur, ſepultus Mediolano in ſancto 876.
Ambroſio. Carlus hoc ſentiens Italiam petiit, & theſauros Imperatoris ſuſtulit.

ANNO DCCCLXXVIII. menſe Ianuarij Lanthbertus VVidhonis filius, & 878.
Adalberthus Bonifacij filius, valida manu Romam venerunt, Ioannem Pontificem vinculis redegerunt. Primores populi Romani coëgit vt CARLOMANNVS pro Cæſare haberetur. Quo peracto Ioannes Pontifex theſauros Petri Lateranum ſuſtulit & tranſtulit. Inde templum Petri clauſit, cuius ara priùs alma
B adoperta erat, aduenientes templum non introibant. Pontifex Thyrrenum petiit, quæritans Carlmannum priuare. Qui paralyſi morbo oppreſſus erat, neque verbum loqui poterat. IV. Kal. Nouemb. hora nona officij, eclypſis Solaris maxima, vt ſtellæ apparerent & Luna. Idus Octobris vltima hora noctis boum peſtilentia in Germania, quam clades hominum ſecuta eſt. Slaui, Dalmatæ, Soaui, Bohemi, idem ſunt. Carlamannus XI. Kal. Apr. obiit anno DCCCLXXXI.

SEQVENTI anno IV. Kal. Ian. ante gallicinium Magonciæ terræmotus magnus. & XV. Kal. Septemb. Hludouicus moritur. Cuius corpus in Monaſterio ſancti Nazarij iuxta corpus patris ſepelitur. 881.

ARINVLPHVS Carlmanni filius Rex in Alamannia creatur, inuito paruo CARLO. Carlus an. DCCCLXXXVIII. III. Non Ianuarij moritur.

ANNO DCCCXCII. Bellum atrox inter Arinulphum Regem Chriſtianum 892.
& Sigiphridum & Godophridum Reges Nortmannorum & Danorum paganos: adeò vt cæſis Regibus & penè totus exercitus fuerit, & vnus tantummodo Chriſtianus fuerit inuentus interemptus.

SEQVENTI anno Itali ad Regem pergunt, vt Italiam de manibus Tyrannorum liberaret. Rex hoc pollicetur.

ANNO DCCCXCIV. Arinulphus Rex Italiam venit cum exercitu, mox Pergamum expugnat. Regulos in fidelitatem iunxit. inde reuertitur. 894.

G HOC etiam anno Romæ Formoſus Pontifex moritur. Cui ſucceſſit Stephanus. Græci cum Hunis pacem ineunt. Leo Imperator Græcorum Lazarium Legatum ad Imperatorem Italum mittit.

ANNO DCCCXCVIII. Arinulphus moritur. Cui ſucceſſit HVLVDAVICVS filius paruulus. 898.

FINIS PETRI BIBLIOTHECARII HISTORICI.

 A

HISTORIA DE FVNDATIONE MONASTERII CASAVRIENSIS,

Quod LVDOVICVS II. Imperator Auguſtus in Italia condidit.

Ex veteri Libro MS. Chronicorum ac Inſtrumentorum de rebus & poſſeſſionibus eiuſdem Monaſterij, qui eſt in Bibliotheca Regia.

LIBER PRIMVS. B

ANTE conditionem Monaſterij Piſcarienſis inuenitur LVDOVICVS Imperatot pet diuerſas Iraliæ Prouincias acquiſiſſe poſſeſſiones plurimas: eo animo & affectu, ſicut poſtea claruit, vt cùm aptum locum inueniret, in quo Monaſterium conſtrueret, eas ibidem omnipotenti Deo largitori omnium bonorum offerret. Voluntatis enim eius erat & voti, ædificare domum Domino Deo. Er ideò ex quo cœpit Italiam frequentare, omni ſollicitudine ſtudebat prædia & poſſeſſiones acquirere, donec ei ſuperna prouiſio apriſſimum Monaſticæ Religionis locum oſtenderet. Prædia verò & poſſeſſiones, quas acquirebat, pretio vel aliis iuſtis modis eas acquirebat, vr iuſto ac legali ordine de ipſis Deum ſibi faceret heredem. Sanè qualitet idem glorioſus Imperator, de genere KAROLI MAGNI & PIPINI Regis Francorum, ex patre LOTHARIO natus, mirabilibus bellis necnon magnificis actibus in Romanum Imperium ſublimatus effulſit, dicendum eſt. Ad gloriam enim dignitatis & honotis Monaſterij Piſcarienſis pertinet, Ludouicum iſtum ſcire quis fuerit.

ECCLESIA Romana cùm multis aduerſitatibus quatetetur, & ſicut in Eccleſiaſticis Hiſtoriis & Romanorum Pontificum geſtis reperitur & legirur, ab Aſtulfo Longobardorum Rege tota penè Iralia vaſtaretur: Stephanus Papa, qui vr ha-
752. betut in Chronicis, ſeptingenteſimo quinquageſimo ſecundo Dominicæ Incar- C
Pipinus. narionis anno pontificari cœpit, vocauit PIPINVM Francorum Regem Karoli filium, eiúſque auxilio Aiſtulfum expulit, Rauennam liberauit, & viginri ciuitates, quas idem Aiſtulfus abſtulerar. ſub iure beari Perri redegit, vnde à Romanis Patricius effici meruir. Quo defuncto, filius eius KAROLVS omnium generali conſenſu Francorum omnem Monarchiam Regni gubernandam ſuſcepit.
Carolus III. Qui Karolus Pipini filius ab Adriano primo Papa vocatus ad defendendas res Eccleſiæ, obſedit Langobardos in Papia. Ibique relicto exercitu, in ſancta Reſurrectione ab Adriano Papa Romæ honorificè ſuſceptus eſt. Poſt ſanctam verò Reſurrectionem reuerſus Papiam, cepir Deſiderium Regem & vxorem eius, & ſecum porrauir in Franciam. Et inde rediens Romam, conſtituit ibi Synodum cum ſuprà dicto Papa in Patriarchio Lateranenſi, in Eccleſia ſancti Saluatoris. Quæ Synodus celebrara eſt à cenrum quinquaginta tribus Epiſcopis religioſis & Abbatibus. & reſtiruir bearo Perro quæ pater eius dederar, & Deſiderius abſtulerar. addens etiam Ducarum Spoleranum, & Beneuentanum. In cuius temporibus Leo Papa Romanus ab ipſis Romanis cœcarus, cùm eius lingua truncaretur, ei Dominus & linguam & viſum reddidit. Qui pergens ad eundem Karolum, ſecum adduxit, & facta vindicta de inimicis, ipſum Karolum Imperiali diademate coronauit.

A Per idem igitur tempus Karolvs Imperator Regni iura feliciter mode- Lvdovicvs
rans, Lvdovicvm filium Cæſarem conſtituit, quia ipſe ſolus ſuperſtes reman- Pivs.
ſit, cui nomen & Regni potentiam Auguſti ſecum habere conſtituit. Regnauit Lothariys.
autem glorioſus Rex Karolus annis quadraginta ſeptem, poſt ſuſceptum Romanum Imperium annis quatuordecim, qui intra ipſos concluduntur. Vixit autem annis ſeptuaginta, & apud Aquaſgrani febre correptus obiit quinto Kalendas Februarij, anno ab Incarnatione Domini dcccxiv. Cui ſucceſſit filius eius ſu- 814.
pradictus in Regno Francorum & Imperio Romanorum. Qui Lotharivm primogenitum ſuum diademate coronatum Regem & Auguſtum ſecum conſtituit. Defunctus eſt autem anno ab Incarnatione Domini dcccxli. anno vi- 841.
tæ ſuæ ſexageſimo quarto. Præfuit quidem Aquitaniæ per annos triginta ſeptem; Imperator autem viginti ſeptem. Mortuo autem Ludouico Auguſto, qui ob merita clementiæ Lvdovicvs Pivs cognomen accepit, Lotharivs eius filius Regni & Imperij heres effectus eſt. Lothario quoque imperante, primogenitus eius filius Lvdovicvs nomine regnauit Italiæ, quem Sergius Papa in Lvdovicvs
Imperatorem Auguſtum coronauit. Iſte ſiquidem Ludouicus fuit ſanctus & in- II.
comparabilis vir, & bellorum ſtudiis eruditus. Qui paterno more Italiam ſæpiſſimè viſitabat, & in his quæ beato Petro erant neceſſaria ſeque ſuóſque, vt boni patris bonus filius præparabat. Hic cùm audiret Calabros & Apulos velle repu-
B gnare Romanis, exercitum copioſum aggregauit, Alpes tranſcendit, & ad Piſcariam veniens inſulam delectabilem, cui nomen eſt Casa-avrea, vndique aquis cinctam inuenit.

Lvdovicvs igitur diuina inſpiratione tactus cùm ſupradictam inſulam circumſpexiſſet, & ex omni conſideraſſet parte, ac vſibus ſeruorum Dei profuturam cognoſceret: cuius eſſet, & ſub cuius poteſtate, deuotiſſimè requiſiuit. Qui cùm eam ſub poteſtate cuiuſdam Siſenandi illuſtriſſimi viri eſſe, & de iure Pinnenſis Epiſcopij deſcendere comperiſſet, priùs à dominio eiuſdem Siſenandi abſoluit: tribuens indè ſibi decem libras argenti, & cum Epiſcopo Grimbaldo nomine, qui eo tempore Pinnenſem regebat Eccleſiam, cambitionem fecit, totámque inſulam ſub iure regio retinens, quod magis valebat & prope Epiſcopium Pinnenſe erat, pro eadem inſula dedit, & teſtibus idoneis & Scripto ipſam donationem confirmauit. Grimbaldus verò Epiſcopus ne aliqua controuerſia à ſucceſſoribus ſuis indè oriretur, ex parte ſua Scriptum fecit, & teſtibus idoneis corroborauit, & Siſenandus ſimiliter, ſicut in Inſtrumentis Libri ſequentis deſcribitur. Quæ Scripta in Eccleſia beati Clementis vſque hodie conſeruata, ipſam inſulam cum ſuis pertinentiis habitatoribus loci quietam reddunt.

Lvdovicvs itaque, ſicut ſuprà diximus, diuina inſpiratione præmonitus, cùm videret inſulam omnibus bonis refertam, & quaſi veram paradiſum omnibus optimis fructibus redundantem, ipſam Deo omnium conditori, poſtquam liberam habuit, conſecrauit: & in ea Monaſterium in honore ſanctæ & indiuiduæ Tri-
C nitatis ædificare præcepit. Credens ſine dubio ſuæ pro hoc animæ redemptionem, Imperiique ſui continuatam protectionem, & aduerſariorum ſuorum efficacem contritionem, diuinæ ſibi reſpectu miſericordiæ præparari. Erat autem in eadem inſula quædam Eccleſiola in honore beati Martyris Quirici ab antiquo ædificata, penes quam iuſſit Eccleſiam de qua loquimur ædificari, aptam videlicet monaſticis vſibus & congruentem: quatenus coadunato illic ſub regulari norma religioſorum virorum cœtu, altiſſimo Deo laudes iugiter inibi votáque reſultent. Iactis igitur fundamentis, & collocata ibi non paucorum artificum multitudine, expenſiſque omnibus ſufficienter præparatis, Imperator Ludouicus cum exercitu ſuo Beneuentum perrexit, ibique infidelem Teobertum eiúſque complices, qui à facie eius fugerant, proſtrauit, eorúmque bona facta ſolemni donatione Piſcarienſi Eccleſiæ, quam nouiter ædificari præceperat, conceſſit, tribuit, confirmauit.

Præparatis igitur his de quibus ad præſens ſumus locuti, & armatis exercitibus ſuis, impatiens moræ tendit in Apuliam, & Tarentum obſidens, quæ proditorum nutrix, & eorum qui contra patriam ſuam iurauerant latibulum fouens, inſaniebat, tamdiu pugnauit ibi, donec quoſdam ex eis Romanis ſubiceret, alios detruncaret, alios verò nudatos armis à finibus illis exire compelleret. Inde petens Brunduſium, Calabros ac Siculos eodem & ſimili exitio deuaſtauit,

LVDOVICVS II. IMP.

Romanóque Imperio ſubiugauit. Vrbes poſſedit, Romámque reuerſus imperiali laurea pro triumpho à domino Papa Adriano, & omni populo & Senatu Romano in Capitolio eſt coronatus. Tantam ei Deus gratiam contulit, vt vniuerſa terra ei ſe ſubditam imperio congauderet, & de reparatione nouæ pacis omnis tribus & lingua omnipotenti Deo gratias redderet. Ille verò quamquam in ſublimitate Imperiali ſe poſitum eſſe conſideraret, non tamen humilitatem, quam erga ſuum Conditorem habere ſolitus erat, deſeruit, ſed humilior ex ſublimitate & ſubiectior fuit. Erat ei in animo aſſidua & frequens cogitatio circa conſtructionem, quam in inſula Piſcariæ fieri præceperat, quatenus eam ad finem vſque felicem perduceret: & tales ibi collocaret, qui pro ſe & pro ſtatu Imperij Romani Deo ſupplicarent. qui regulariter viuerent, quorum conuerſatio in cœlis eſſet, quorum preces & pro viuis & pro defunctis Deus clementer audiret. Cogitabat etiam clementiſſimus Imperator de rectore & conſeruatore Eccleſiæ, qui poſt eius diſceſſum ante Deum pro ſeruientibus inibi mitiſſimus appareret: qui hoſtes ipſius loci & malefactores expelleret, benefactores verò ad maiora & vtiliora ſibi prouocaret, & mercedem ſuorum operum indulgentiam peccatorum à Deo conſequeretur, & eis præſtaret. Hæc eo iugiter cogitante, iuſſit conuocari Archiepiſcopos, Epiſcopos, & nobiles Conſiliarios ſuos: & hábito cum eis conſi-
» lio, in hæc verba prior ipſe prorupit: Viri bellatores, quos mater ſapientiæ & to- B
» tius ſcientiæ inuentrix Gallia enutriuit, qui aduerſarios Dei Sarracenos fortiſſi-
» ma dextera expuliſtis, quorum virtutem vltima ſub Sole terra cognouit, quod
» conſilium mihi datis? Credo quia vos mecum cogitatis, quomodo noua Eccleſia,
» quam conſtruere iuſſi, honoribus amplificetur, reliquiis ſanctorum Martyrum
» muniatur, & talem habeat protectorem, qui pro Chriſto mortem ſumpſerit, &
» ſtolam ſuam in ſanguine lauauerit agni. Et dum ad hæc ſinguli titubarent, neſcientes quid reſponderent ei: acceſſit quidam veteranus Antiſtes ſtudioſus valde in ſanctis Scripturis, & ſanctorum Martyrum plenariè geſta cognoſcens, clara
» voce dixit Imperatori. Imperator Auguſte, cui Deus tantam contulit gratiam,
» vt quæ ipſe in cœlis prædeſtinat per te operetur in terris: conſilium quod requi-
» ris, ab homine tibi non poteſt dari. Immo ipſe Deus, cuius nutu inſulam ele-
» giſti, quæ reuera altera paradiſus poteſt dici, ipſe talem tibi elegit protectorem,
» qui in aquis vitam pro Chriſto fuderit, ſi tua Celſitudo ad hunc perquirendum
» voluerit inclinari. Cui Imperator: De quo, Pater ſcientiſſime, loqueris? De
» CLEMENTE, reſpondit ſenex ille, qui ſucceſſor extitit Petri Apoſtoli, qui
» huic Romanæ præſidens Eccleſiæ Apoſtolum totius Galliæ Dionyſium delega-
» uit, qui nouiter repertus, & ad hanc vrbem per quendam Philoſophum nomine
» Conſtantinum delatus, tuæ à Deo prædeſtinatus eſt Cuſtos Eccleſiæ: vt qui in
» aquis pro Deo ſpiritum exhalauit, demerſos in aquis Piſcarienſibus ne pereant li- C
» berare poſſit. Ad hæc Ludouicus tanquam à Deo viſitatus, quæ ſenex dixerat mente concepit, & ſanctum Clementem ante ſuos oculos ponens, omnes Cardinales præcepit conuocari. Et cum ſingulis habens colloquium, ſciſcitatus de beato Clemente, quo erat, quomodo repertus fuerat, orans vt ſuarum precum forent apud Dominum exauditores, & apud dominum Papam fideliſſimi interceſſores. Cui cùm ſinguli ſuper interrogatis vnam reſponderent ſententiam, & in precatu regio ſuam fideliſſimam promitterent opem: accerſitis Primatibus ſuis, cum Archiepiſcopis & Principibus totius vrbis acceſſit ad Papam.

ADRIANVS quidem ſecundus Papa ille vocabatur, qui beatum Clementem ſuſcepit à Philoſopho, & eundem Clementem poſtea dedit Regi Ludouico.
» Quem dominum Adrianum tali voce Imperator alloquitur: Si rectum eſt filios
» hoc requirere, quod eorum patres promeruerunt, ego paternis hoc addo meritis,
» quod meis addere meritis parentes minimè potuerunt. Parentes mei Romanis ne-
» ceſſitatibus ſuccurrere parati fuerunt, & ſua Regna relinquentes ſemetipſos & ſuos
» exercitus ad excidium propter vos poſuerunt. Ego autem cùm audirem rebelles
» noſtros contra vos inſurgere, non vocatus, ſed ſpontanea mea voluntate veni, ve-
» ſtróſque inimicos cum Dei adiutorio ſub pedibus veſtris poſui, totámque terram
» quæ à barbaris vaſtabatur quietam vobis reſtitui. Si quid promeruerunt parentes
» mei, ſi quid & ego ipſe talibus in obſequiis quæro, ſupplico, rogo, obteſtor, qua-
» tenus in præſentiarum reddatis mihi. Non quæro dilationem, volo in præſenti re-

Digitized by Google

LVDOVICVS II. IMP.

A munerationem, non aurum, non argentum, non caſtella, non ciuitates; ſed illum qui propter Dominum in matinos demerſus eſt gurgites. Vt mihi Deus clemens efficiatur, Clementem requiro, non alium niſi illum, qui fuit ſecundos à Petto. Ille in aquis demerſus extitit, ego verò eum in medio aquarum locare deſidero, vt ſumerſos in aquis iuuet precatu ſanctiſſimo. Ne confundas quæſo, Pater ſanctiſſime, faciem meam. Reduc ad memoriam quæ ſuſtinuerunt patentes mei, & in his quæ poſtulo efficacem ptæbens audienriam, da mihi quæ poſtulo, Clementem ptopter Dei elementiam, vt clemens ipſe poſtulet velocem indulgentiam. His Adrianus teſpondit: Imperator Auguſte, quem tu poſtulas non eſt poſſibile me date tibi. Sed in voluntate eſt, tam Cleri, quàm populi, quibus nolentibus aliquid pretioſum non poſſum ptæbete alicui. Verumtamen ſi eorum rogatus tibi fauerit, his quæ poſtulas mea voluntas deeſſe non poterit. Quibus Imperatot auditis, conuerſus ad Clerum & populum, ait: Quid ſuper his quæ poſtulo, ſanctiſſimi Patres & orbis domini, viſum eſt vobis? Si maiora poſtularem in mea erat fiducia, quòd facillimè impetrare debetem. Nunc verò minima poſtulo, quæ mihi non petenti à vobis offerri debeterit vltrò. Ad hæc Cardinales: Non hoc, inquiunt, domine Imperatot, debes poſtulare: immò ſi tibi non poſtulatum accipere, & acceptum vbicumque volueris ponere. Tu es enim Orbis terrarum dominus, & Romanæ

B Eccleſiæ filius, & per te creuit & creſcet Deo volente noſtrum & Eccleſiæ decus Accipe quod poſtulas, quia in hoc fauemus tibi, & totus populus. Audiens hæc Papa Adrianus, cuius erat ad petficiendam Impetatoris peritionem promptus animus, teſpondit Cleto, & in teſponſione Cleri teſpondit populo. Licèt agnoſcam dominum Impetatorem LVDOVICVM maiora ptomeruiſſe, non tamen volui eius petitionibus aſſenſum præbere, donec audirem ex veſtro ore quid ſuper his quæ poſtulabat iudicaretis. Quia ergo vobis placet quòd poſtulara accipiat, ne confundete videar faciem eius quem honorare deereui, dono ſibi & conecdo corpus beati CLEMENTIS & Ptæſulis, qui iuſſu Ttaiani Imperatoris in mare demerſus fuit, & nobis volente Deo tedditus. Inſupet & addo reliquias Apoſtolorum Petri & Pauli, vt in omnibus lætificetut mens Imperatoris, & habeat bonum animum erga filios paeis. His auditis, Impetator Auguſtus ptocidit ad genua Papæ, ipſe & Procerum ſuorum cœtus, & laerymis effuſus exultat in his laudibus: Gtarias tibi reddo, Imperatot cœleſtis, cuius ego potentiâ teneo Regnum in tettis. Tu domine adinpleuiſti deſidetium meum, da mihi quòd poſſim videte ſanctum tuum, & in tali loco ponere vbi honotificetur nocte diéque per nomen vnigeniti filij tui Domini noſtti Ieſu Chtiſti, cum quo & cum Spiritu ſancto viuis & regnas in ſecula ſeculotum. Et cùm omnes dixiſſent, Amen, iuſſu beatiſſimi Papæ Adriani allatum eſt cotpus Clementis Martyris glorioſiſſimi, & traditum Ludouico Impetatoti. Qui frangens ilico vas, in quo erat poſitum, traxit ſingulatim omnia oſſa eius, & ne aliquid deeſſet diligenter aſpiciens, inuoluit totum cotpus

C in ptetioſo pallio. Deinde poſuit in vaſculo ptetioſo, quod ipſe Rex ſecum habebat, factum de alabaſtro. Ibique celebrauit excubias & ſolemnes vigilias pet aliquot dies. In quo tempote tractauit cum Petro Conſule & Duee vrbis Romanæ de poſſeſſione & Capella ſancti Blaſij infra eandem vrbem ædificata, & vna curte in loco & fundo Tuſciano, quam nouiter à præfato Petro Imperator emerat: datis indè ſibi, cùm eſſet Salerni, per Hetmenulfum Comitem & Miſſum ſuum octingentis libris argenti, & de aliis multis rebus cum domino Papa, & cum Catdinalibus & Senatoribus, & cum tota Romana plebe.

PERFECTIS igitur illis quæ in Romana ciuitate decteuerat facere, leuauerunt corpus ſancti Martytis, & cum hymnis & canticis ſpititualibus domino Apoſtolico præeunte exierunt ab vrbe, pſallentes & gaudentes, & pro tanto theſauro ſibi cœlitus collato gratias agentes omnium Conditoti. Huius facti fama egreſſa eſt in vniuerſo orbe Romano, & tanta conuenit hominum multitudo, vt arenæ matis poſſet æquari: laudantes & magnificantes virtutem Impetatotis Ludouici, videntes in eo gratiam eſſe Dei. Cùm autem veniſſent ad inſulam Piſcariæ, quæ validis aquis cingitut vndique, in ea parte qua erat pons regalis, conſtirit omnis multitudo iuſſu Imperatoris. Et illis ſtantibus, Ludouicus air: Sicut credimus, nos portamus oſſa beati Clementis, quæ tumulare deſidetamus in loco quem cetnitis. Vetumtamen ad hoc agendum habemus opus auxilio noſtri Re-

LVDOVICVS II. demptoris. Rogemus ergo eum qui omnia poteſt, vt demonſtret nobis hodie in A
veſtra præſentia, ſi hic veraciter ille Clemens eſt qui in profundo maris præcipi-
» tatus inuenit templum marmoreum Angelicis manibus ſibi præparatum: iter
» præbens populo terræ in annuis feſtiuitatibus ſuis, vt videntes enarrent mirabilia
» Dei. Si hic eſt, de quo non diffidimus, oſtendat nobis Deus tali conditione, vt
» mulus iſte qui portat eum incedat per medios fluctus ſicco veſtigio, & dirigatur
» non homine duce ad illum locum, in quo loco honorificè eum ſepelire decreui-
» mus, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto. His dictis, mulus aquas ingreditur
valde profundiſſimas, quæ impetu vaſto currentes marinas repræſentabant vn-
das, & ſuper ipſas ambulans ſicco veſtigio longo tractu vno ferè ſtadio intrauit in-
ſulam, & ibi conſtitit vbi Dominus perordinauerat ſancti Martyris glebam. Quod
videntes populi omnes, vna voce laudauerunt omnipotentiam Dei, qui præſens
eſt omnibus inuocantibus ſe in veritate; qui tam mirificè declarauerat merita ſan-
cti Martyris ſui. Erant ibi quamplures diuerſis infirmitatibus laborantes, qui au-
dito aduentu Martyris glorioſi fecerant ſe apportari de ciuitatibus & habitaculis
ſuis, habentes in Deo fiduciam qui per Sanctos ſuos operatur mirabilia magna
nimis. Hi reuoluto corpore ſancti Clementis, cùm eius oſſa nuda teneret ſacratiſ-
ſima manus Imperatoris, tantus odor egreſſus eſt de oſſibus ipſis, vt viſum eſſet il-
lis qui aderant quòd eſſent in paradiſo Dei. Ex quo odore vbi fuerunt tacti lan-
guentes quos ſuprà diximus, & multi paralytici, ilico ſunt redditi ſanitati. O quan- B
tus luctus præ gaudio, & quantus clamor ſublatus eſt in excelſo! cùm videret il-
los ſanos quos moribundos attulerant, videre qui nihil antea videbant, audire
qui ſurdi multo tempore fuerant. His exhilaratus dominus Imperator, præcipit
Clerum ornari veſtibus ſacris, & populum intendere orationibus ſanctis, & ipſe
cum Archiepiſcopis & Epiſcopis inuoluerunt membra ſancti Clementis & reli-
quias Apoſtolorum Petri & Pauli in medietate pallij, quia alia medietas reſerua-
ta eſt ad poſteros in memoriam huius tranſlationis, & recondi fecit eum in ſupra-
dicto alabaſtro, & in ipſo die tranſlationis locari in altaris medio, anno Domi-
nicæ Incarnationis octingenteſimo......... ſecundo Indictione quinta, VI. Kalen-
das Iunij, ad honorem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti.

EXPLETIS igitur his quæ animo firmiter inhærebant Imperatoris, videlicet
de compoſitione Monaſterij, & de ſuſceptione ſanctarum reliquiarum Clementis
& Apoſtolorum Petri & Pauli, cùm ipſe videret locum aptiſſimum Monaſticæ
Religioni, ibi poſuit nobiles genere, probos moribus, ſanctos conuerſatione:
quibus præfecit Abbatem ROMANVM nomine, virum honeſtum moribus, lite-
riali ſcientia eruditum, & quaſi quoddam ſpeculum bonitatis & innocentiæ, qui
omnibus erat reſpicientibus ad ſe quaſi murus inexpugnabilis, & contra omnia
aduerſa ſecurus. Fecit etiam Præceptum ſuper Abbatis electione, vt non eligatur
de extranea Congregatione. Sed quotieſcumque qui præeſt Abbas obierit, ha-
beant Fratres licentiam ex ſua propria Congregatione eligendi Abbatem. Quod C
qui tranſgreſſus fuerit, ſciat ſe non paſtorem, ſed lupum ponere, & in extremo iu-
dicio pœnam præparatam habere. Poſt hæc LVDOVICVS, habito cum ſuis con-
ſilio, iuſſit plures Epiſcopos conuocari, & in die congrua & competenti fecere
Eccleſiam in honorem ſanctæ Trinitatis & ſancti Clementis, & aliorum Sancto-
rum ſolemniter dedicari. Tantáque multitudo populi fuit ibi, vt ab eadem inſu-
la, quæ ſatis lata & ampla eſt, vix poſſet capi. In cuius dedicatione maxima do-
naria fecit Eccleſiæ, videlicet ad maiorem ſuæ mercedis cumulum, ac loci ipſius
neceſſarium ſupplementum, Chriſtique ſeruorum, ibique degentium, ſeu illuc
vndecumque aduentantium, perenne ſubſidium, contulit in præfato Cœnobio
quodcumque habebat in proprio, & iuſtè, ac legaliter videbatur tenere intra fi-
nes Italiæ. De quibus fecit plura Præcepta, quæ ſeruantur in Arciuis publicis ip-
ſius Eccleſiæ ad notitiam poſterorum profutura. Dedit ad honorem eiuſdem Ec-
cleſiæ in eius ſolemni dedicatione plurima vaſa ex ſolido auro & argento fuſilia,
quæ multo tempore reſplenduerunt in ea ad Chriſti ſeruitium dedicata. Fuerant
etiam in eius dono diuerſa pallia auro & gemmis radiantia, quibus parietes Ec-
cleſiæ ornabantur, & Fratres induebantur quoties magna feſtiuitas in Eccleſia ce-
lebrabatur. Et vt affectus illius quem erga Monaſterium hoc habebat ſupra omnia
Monaſteria, quæ à Regibus ceteris in Regno ſuo fuerant ædificata, manifeſtare-

A tur, & cunctis innoteſcetet, dedit eidem Monaſterio in perpetuum poſſidendum iure hereditario Sceptrum regale quod geſtabat in dextera, vt illud Abbas portaret in ſolemnibus feſtis, in loco baculi paſtoralis. Et in tantum dilexit Cœnobium, vt omnem cauſam ipſius tanquam peculiariſſimæ domus ſuæ quo aduſque vixit pro amore ſuperno exequi modis omnibus prærordinauit. Poſt ſuum verò ex hac luce diſceſſum illi eiuſdem Eccleſiæ commiſit tutelam, ad cuius honorificentiam ſuo ſtudio eam conſtat exſtructam. LVDOVICVS II.

LVDOVICVS igirur perfectis omnibus, quæ ad regimen præfati Monaſterij, & ad decus totius Imperij pertinere videbantur, regreſſus eſt ad propria. Ibique religioſè & piè viuens, & religioſiùs & magis piè moriens, animam Deo reddidit, Regnúmque & Imperium ſuis heredibus dereliquit. Cuius mottis indicio, ſicut in quibuſdam Chtonicis reperitur, ſtella ſicut facula ardere viſa eſt poſt Septentrionem ſeptimo die menſis Iunij. Et tunc idem diuæ memoriæ Imperator Ludouicus diem claudens extremum, defunctus eſt XIII. die menſis Auguſti. ROMANVS autem Abbas, quem ab eo ordinatum fuiſſe memorauimus ſuprà, audito obitu eius, tanto ardore memoriam eius fecit, tot lacrymas pro eo fudit, tot pauperes & nudos veſtiuit & pauit, ac ſi eum ab inferis ſuis beneficiis crederet ſe poſſe reuocare. Et non ſolùm in illis diebus, quibus auditus fuit obitus eius, verùm etiam vſque in ſempiternum, memoria Ludouici ſanctiſſimi Regis, & victorioſiſſimi
B Imperatoris, in Monaſterio Piſcarienſi non derelinquerur, dum lapis erit ibi ſuper lapidem, & aliquis in eo viuens inuenietur. Romanus verò prudentiſſimus Abbas poſt obitum Ludouici Imperiali tenore Monaſterium rexit, augmentauit bonis omnibus, & religione cumulauit, & peractis in regimine decem & octo annis felix migrauit ad Dominum.

VERVM quia ſuperiùs de dedicatione Eccleſiæ aliquantulum breuiter locuti ſumus, huic placet inſerere lectioni de conſecratione altarium & poſitione inibi ſanctarum reliquiarum: vt noſcant poſteri continuam celebrare memoriam illorum, quorum ſciunt ſemper ſibi ineſſe præſentiam. Dedicata igitur Eccleſia, conſecratum eſt altare maius in honore ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis & beati Clementis, cuius corpus honorificè ſepultum ibi requieſcit. Et ſunt ibi reliquiæ ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quas ſanctæ recordationis Papa Adrianus dedit Ludouico Imperatori cum corpore beati Clementis excellentiſſimi Papæ & Martyris glorioſi. Ad dexteram verò ipſius altaris medij conſecratum eſt altare aliud in honore omnium Apoſtolorum, & conditæ inibi ſunt reliquiæ ſancti Andreæ Apoſtoli, ſancti Clementis, ſanctorum Stephani & Laurentij, Chriſancti & Dariæ, quadraginta Martyrum, ſanctæ Romulæ, ſanctorúmque Marij & Marthæ, & ſanctæ Nimphæ. Ad ſiniſtram autem conſecratum eſt altare in honore beatiſſimi Benedicti Patris Monachorum, & inſtitutoris cœleſtis normæ, ibique
C poſitæ ſunt reliquiæ ſancti Stephani Papæ, ſancti Xiſti, ſancti Calixti, Hermetis, Chriſancti & Dariæ, & ſanctorum Cyri & Iohannis. Quatenus eorum patrociniis conſetuetur Eccleſia iſta, in qua eorum per ſingulos dies celebratur memoria. In cripta verò, quæ ſubtus altaribus iſtis eſt, tria altaria conſtructa & conſecrata ſunt: quorum medium eſt conſecratum in honore beatæ Mariæ genitricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, dextrum verò in honore ſancti Blaſij Martyris & Epiſcopi, ſiniſtrum autem in honore ſanctiſſimi Nicolai. Hæ reliquiæ, quas modò memorauimus, & aliæ plures quas præſenti ſcripto tradere vitantes tædium lectoris nolumus, conditæ habentur in Eccleſia, earúmque memoria celebrarur in ea ad laudem Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cui etiam vna maieſtas eadémque diuinitas cum Patre & Spiritu ſancto per infinita ſeculorum ſecula. Amen.

LIBER SECVNDVS.

ILLIS temporibus, quibus Eccleſia Chriſtl ſub Imperatore LVDOVICO florebat, Piſcarienſe Cœnobium deſiderabiliter per eumdem clementiſſimum Auguſtum à fundamentis ædificatum ſublimi & copioſo rerum mobilium & immobilium apparatu intra breue tempus ſurrexit, & in poſſeſſionibus de propè

LVDOVICVS II. IMP. ſeu de longè largiter & affluenter exercuit. Cùm enim idem piiſſimus Imperator diuinitus inſpiratus circa ipſius Monaſterij à ſe conſtructi dotationem valde eſſet intentus atque ſollicitus, copioſam auri & argenti ſubſtantiam ex ſuo fiſco protulit, & ad emendas poſſeſſiones Abbati Romano, quem ab eo ſuprà ordinatum memorauimus, diligenter commiſit, & liberaliter aſſignauit. Cui nihilominus præcepit, vt ſpecialiter omnem ipſam prouinciam, quæ ipſi Piſcarienſi Monaſterio adiacet, & de monte qui dicitur Mortula circa eundem locum ſito viſu poteſt æſtimari: omnia verò quæ infra circuitum montium, qui de proximo conſiderantur, & intra meatus fluuiorum concluduntur, continuatim & legaliter emeret. Quatenus omnis ipſa Pinnenſis & Teatenſis de circuitu Caſaurienſis inſulæ finitima regio, prout eam ipſa cacumina montium proximorum ambiunt & concludunt, & termini fluuiorum diſcernunt atque circundant, eſſet ſacro iure beati Clementis continuata poſſeſſio, & eius Abbatiæ Piſcarienſi iuſto & legali tenore pertinens foret addicta, ipſique regali Monaſterio ſine interruptione legaliter & perpetuò mancipata. Per hanc ſiquidem emptionem Monaſterio pertinere cognoſcitur omnis poſſeſſio, quæ circa Piſcarienſem inſulam à parte Pinnenſis territorij cernitur, in qua conſpiciuntur montes Sori, Brunſati, & Aquiliæ. Quæ poſſeſſio ſuis finibus, tribus videlicet fluminibus, Cigno, Piſcaria, & Tritano circumcluditur & terminatur. Incipit enim à quodam caſtello nomine Furca, prope quod eſt quædam petra Ceruaria nuncupata, vbi naſcitur riuus, qui dicitur Cignus, quique ſuis meatibus fluens tendit in Piſcariam. Citra quem fluuium quicquid inter flumen Piſcariæ & flumen Tritanum conſiſtit, & per vallem Catoppli reuertitur ad priores fines, ſcilicet Furcas, tam in habitaculis quàm in ceteris aliis rebus, videlicet terris, vineis, arboribus, campis cultis & incultis, ſiluis, ſalectis, planis & montuoſis, molendinis ac piſcationibus, & cum omnibus circum citea meatibus aquarum. Omnia tam ab eodem clementiſſimo Cæſare, quàm ab Abbate Romano, & aliis antiquis Abbatibus, acquiſita & legaliter empta, de beati Clementis iure fuiſſe & eſſe manifeſtis indiciis & rationibus comprobantur, ſicut & antiqua tradit opinio, & ipſius Monaſterij Cartulæ conteſtantur. Facta eſt autem ſimiliter ex regali pecunia tam per dominum Romanum quàm per alios antiquos Abbates à parte Teatenſis territorij, de finitima & circumiacenti Monaſterio poſſeſſione continua & largior emptio, & legalis acquiſitio, quæ his fluminibus & montium ſummitatibus dilatata concluditur & terminatur: videlicet fluuio Lauino & fluuio nomine Legio de pede montis Magellæ. Indéque conſurgit in celſitudinem montis Tarini, & pertranſiens per Vallenſem Furcam, aſcendit in montem qui dicitur Vaſa, & quo modo per ipſius cacumen venit & deſcendit inter montes ad fluenta Piſcariæ, vbi Piſcaria Tritanas aquas in ſe fluentes recipit. Deinde deſignatur iſta poſſeſſio ex alueo fluminis Piſcarienſis, donec ſupra dictum flumen Lauinum in eo fluens ingrediatur. Infra quam poſſeſſionem quidam Monachus nomine & opere KARVS, cùm eſſet de genere KAROLI, & conſanguineus ipſius Auguſti LVDOVICI, ſub ipſo tempore fundationis Monaſterij Piſcarienſis Deo deuotè in eodem loco ſe reddidit, & Monachus factus miſſus eſt propter induſtriam ſuam ad poſſeſſiones montanas nouiter emptas gubernandas. Vbi quoddam oppidum ædificauit, quod ex ſuo nomine Caramanicum eſt vocatum, per quod omnis ipſa pertinentia dicitur vallis de Caramanico quaſi de Caro Monacho. Ipſa verò & quæcumque infra ſupraſcriptos & conſignatos prædictorum fluuiorum & montium terminos conſiſtunt, in villis, caſalibus, oppidis, & ceteris rebus omnibus integrum ſimiliter de beati Clementis iure fuiſſe & eſſe nulli ſit dubium.

QVALITER autem & quo pretio, vel à quibus perſonis empta fuerint omnia ſupra dicta, qui ſcire voluerit, vel inſtrumentales Cartas reuoluat, vel Librum ex eiſdem Cartis adhuc Monaſterio reſiduis compoſitum diligenter relegat, & ibi ex maxima parte cognoſcere poterit. Romanus autem excellentiſſimus Abbas à Regis liberalitate ſufficienter accepta pecunia, cœpit eam ad Eccleſiæ profectus ſimul & ornatus ſecundum imperiale votum fideliter & prudenter expendere, Monaſterium de ipſa in omnibus bonis, & maximè in poſſeſſionibus longè latéque opulenter augmentare. Cùm verò illum oportebat, cum multo religionis habitu procedens ab huiuſmodi exteriora negotia conſilio prouidus egrediebatur & re-

A grediebatur,& infra Monaſterium conteplationis dulcedine fruens in ſacri Ordinis obſeruantia quietus atque tranquillus aſſiduè permanebat. In ipſius quoque inſulæ amœnitate ſe iugiter exercitabat, & tanquam in medio paradiſi poſitus, eam delectabiliter excolebat. Eſt enim ipſa Caſaurienſis inſula valde delectabilis & amœna, fructuum & herbarum ſuauitate referta, fluminis inſuper Piſcariæ concluſa meatibus: ita vt, ſicut ſuprà ſcriptum eſt, velut altera paradiſus appareat. De cuius nominis & naturæ pulchritudine quidam ſapiens verſificans ait, LVDOVICVS II.

Ad patria laudes natura nomen obedit:
Auro tota nitens, aurea nomen habet.
Vt verum fatear, ſi quid pretioſius auro
Mundus habere poteſt, hoc habet iſte locus.
Omne genus grani, vini genus omne videres,
Arboris omne genus, ſponte parare cibum.
Hic Domino viuit Sanctorum turba virorum:
Hic Martyr Clemens gaudet honore ſuo.

Habet enim Piſcarienſis inſula proprium nomen ſuum, videlicet CASAM-AVREAM. Nam in antiquis ex eadem inſula conditis Inſtrumentis inuenitur habuiſſe nomen *Caſaura*, ab aura ventoſum, quæ potenter ibidem flare dignoſcitur. In regalibus quoque Priuilegiis & ſequentibus Monaſterij Cartulis deſcribitur *Caſa-aurea*, pro eo nimirum quia de regali theſauro fuit eadem inſula comparata, &
B ex ipſo etiam eadem ſanctæ Trinitatis Eccleſia in ſua conſtructione ſublimi ornatu ditata refulſit. Poteſt etiam dici *aurea* propter excellentiam pulchritudinis & honoris eius, quia vineis, hortis, & fructiferis arboribus conſita, & Piſcariæ flumine circumcluſa naturaliter, ſicut dictum eſt, fertilis eſt & amœna. Vnde quidam ſapiens verſificans ait,

Aureus iſte locus tanto ſplendeſcit honore,
Vt res & nomen comprobat inde datum.
Nec tamen ex æquo nomen reſpondet honori.
Nam minus ipſa re nomen honoris habet.
Tot natura loco bona, tam benè contulit iſti,
Vt ſupplere nihil aut renouare queat.

Fluuius namque Piſcariæ, qui Caſaurienſem inſulam vndique cingit & circumuallat, ſicut tradit Liber de Mirabilibus mundi, & ipſa rei veritas oſtendit, naſcitur in imo cardinum valuæ, in loco ad radices montis, qui dicitur *Calmentinus*; indeque progrediens & profluens, multiſque iam aliorum fluuiorum aquis in ſe receptis, meatu per montana vel mœnia canalium Alpium Magellæ, ſcilicet inter montes duos Soti & Vrſæ decurrit. Poſtea verò egreditur in quandam planitiem, vbi competenter incipit diuidere Pinnenſe territorium à Teatenſi, & tanquam terminus eorumdem inter vtrumque fluens, ſuiſque meatibus pulcherri-
C mis & amœnis iſtarum duarum regionum fines vſque ad mare determinans diſtinguit. Antea verò quàm ad ipſam Caſaurienſem inſulam deueniat, in impetu & velocitate magnóque ſonitu à loco, qui ab antiquo dicitur *Pons-regalis*, in locum concauum & immenſæ profunditatis defluit, & in largam atque profundam inundationem ſe celeriter expandit. De cuius profunditate ac inundatione fit mirabilis aquarum diuiſio. Et vna quidem pars à latere Pinnenſis territorij tendit. Altera verò à parte Teatenſis, & circa radices montis Mortulæ decurrit, donec inſula vndique aquis cincta & circumuallata, ipſæ aquæ ſibi reoccurrant. Quæ ad inuicem reiunctæ in vnum, inter Comitatum Pinnenſem & Teatenſem per ſuum alueum vſque ad mare diſcurrit, & ſic in pontum Adriaticum orientale ſe latitat. Currit verò prædictus Piſcaria millia quadraginta quatuor, & ſic ſe in prædicto ponto obcludit.

VT autem melius atque melius cognoſcatur à poſteris & à progenie in progeniē innoteſcat, quanta fuerit in principio ſui Piſcarienſis Abbatia S. Clemētis, quæ terra poſſeſſionis eius, quibus terminis atque confiniis concludatur, quo quantóve pretio fuerit acquiſita: nomina quoque villarum ſeu caſalium, & ex quibus villis atque caſalibus in ipſo fundo caſtella poſtea fuerint ædificata. quæ namque in ipſis pertinentiis & tenementis locorum Eccleſiarúmque vocabula, quemadmodum in Inſtrumentali Volumine reperiuntur, ſummatim & liquidò dignum duxi-

LVDOVICVS II. mus in hoc Opere declarare. Eſt igitur, vt ſuprà tetigimus, in finibus Pinnenſis Comitatus, circa Monaſterium & Caſaurienſem inſulam, Piſcariæ tantum flumine intercurrente, regio tribus ambita & conterminata fluminibus. Quorum fluuiorum vnus naſcitur in loco, vbi propter ceruos, qui de proximis ſiluis potatum ibidem venire ſolebant, dicitur *Petra-Ceruaria*, nomine *Cignus*. Qui ſuis meatibus in Piſcariam defluens, quia eius aqua in quibuſdam ſuis gurgitibus ſerpenticulos & anguillulas nutrit, *Cignus* vocatur. Huius verò regionis poſſeſſio facit initium ab eodem loco, vbi Petra-ceruaria nuncupatur, & Cignus naſcitur, & ſubit tranſitque per furcas Pinnenſes: & deſcendens in valle de Trite, in confiniũ Valuenſis Comitatus protenditur vſque ad locum vbi Caput aquæ dicitur; indéque propter quod ex tribus fontibus, quod emanat flumen *Tritanum* vocatur, vel ob copiam Truttarum piſcium dicitur *Tritanum*. Poſſumus etiam dicere aquas Tritanas, quia Trutta & anas in ea fœcundiſſimo fœtu congignunt. Itaque flumen iſtud per ipſam vallem de Trite decurrens prædictæ regionis extrema determinat, donec in Piſcariam ingrediatur. *Piſcaria* nempe, vel quia iuxta ſui magnitudinem piſcium multitudine caret, vel propter piſces, quos valde ſaporos & caros habet, tale nomen accepit. Cuius curſus cùm, poſtquam circa radices montis Soti & Monaſterij beati Clementis inſulam pertranſierit, vſque ad locum, in quo prædictum Cignum fluuium in ſe recipit, deuenerit, prædictam regionem deſignat atque concludit. Supra dicti verò tres montes, qui infra regionem iſtam ab Occidentali plaga Monaſterij conſpiciuntur, vnus eorum quoniam in ſummitate ſui eſt durus & aſper, ab aſperitate vocatur *Mons Soti*. Alter à brungis & prungis vocatur *Brungata*. Tertius verò mons vocatur *Mons Aquiliæ*, id eſt Aquilæ, eò quòd Aquila ſolet ibi nidificare. Eſt etiam à Septentrionali latere alius mons, in quo ſitus eſt quidam collis, qui dicitur Falconis: qui ſiue quòd à quodam viro nomine Falcone olim fuit inhabitatus, ſiue à volatu ipſius volucris falconis, totus ipſe *Mons* dicitur *Falconius*. A B

PRÆTEREA fontes & riuos aquarum habet hæc regio, videlicet *Riuum de Pantano*, qui de prædicto monte Soti defluit, *Riuus Ceculi*. *Riuus candidi*, in quo panni candidantur: quem etiam Adam Piſcarienſis Abbas, cum à Rocca ſua reuerteretur, & inueniret paſtores ouium ſuarum ibidem vncinos facientes, commutauit nomen eiuſdem riui, & vocauit eum *Riuum de vncinis*. Sunt & aliæ aquæ in eò defluentes, quæ *Tres riui* appellantur. *Riuus* etiam qui dicitur *Vomeris*. *Riuus de fleccine*, qui in loco nomine Vadulato Piſcariam ſubintrat. Demum riuus qui vocatur *Merdariolum* & deficit in alueum de Piſcaria. Ante principium ergo Monaſterij Piſcarienſis infra terminos ſupradictæ regionis erant villæ, caſalia, locorúmque habitacula, quæ legitima venditione fuerunt empta, & in iuriſdictionem & proprietatem beati Clementis de regali pecunia legaliter acquiſita.

HÆC verò ſunt nomina villarum, & caſalium ipſorum, ſecundum quod aſtruunt Inſtrumenta Cartarum. Vicus Pinnenſis, Pantanum, Rangianum, Collis, Caſaleeclum, Teczanicum, Victorrita, Bluneſa, Colmella, Stabuli, Pirolum, Loceriole, Opaculum, Fleccine, Vadulatum, Curtis de Leriano, Petacſanum, Petelianum, Cediſſe, Cerbaranum, Collis Falconius, Caruſani, Morus, Lecertus, Caſulæ, Capitinianum, Oſanum, Bleſianum, Madici, Niranum, Mortula, Aſinarij, Retianum, Andrallanum, Legonianum, Palearitia, Caſale de Maringe, Sancta Victoria, Sanctus Angelus, Mortianum, Fiola, Collis Superone, Banio, Collis de Cortina, Ruginoſum, Carpentum, Sanctula, Collemanianum, Noue, Bianum. C

IN ipſis profectò pertinentiis villarum, caſalium ac habitaculorum, inueniuntur prædiorum, locorum, Eccleſiarúmque vocabula, ex quibus duximus quædam ipſis ſuis exprimenda vocabulis. In pertinentia de vico Pinnenſi hæc inueniuntur locorum Eccleſiarúmque vocabula. Eccleſia ſancti Calixti vocata Cluſura, Caſore, Lacus-rotundus, Lacus-minor, Lacus-maior, Pratum-regale, vbi pons fuit conſtructus, qui Pons-regalis eſt dictus, Via caua, locus qui olim dictus eſt Auium, vbi eſt nomine ſanctæ Mariæ Eccleſia dedicata, & vbi ſancti Ioannis nomine Capella eſt conſtituta. Gemmetum, Piro-corbolo, Gemeruti, Nuſcule, Lamacina, Romaniani, Caſatrottuli, Cannegetum, Spinetum, Subtus grutta.

Poſſeſſio

A Poſſeſſio nempe vici Pinnenſis, ſicut in vtraque parte Voluminis Inſtrumentalis Lvdovici II. Imp.
ſupputatur, reperitur eſſe ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum ſeptin-
gentorum octuginta vnius. Pecunia verò inde à vendentibus exacta, & ab emen-
tibus perſoluta, nec non ab Abbatibus à principio Monaſterij data, vel locatione
accepta, mille ſexcentorum ſeptuaginta duorum ſolidorum: & caballi duo, & bo-
ues ſeptem, ſicut ex ſingulis Cartis colligitur & ſupputatur.

In pertinentia de Ragiano, Pantano, & Colle, inueniuntur locorum Eccle-
ſiarúmque vocabula. In Pantano Eccleſia ſancti Pelini nomine dedicata. In Ra-
giano Eccleſia ſanctæ Mariæ & alia Eccleſia ſancti Angeli nominibus dedicatæ.
Caſa de Antonio, Cæſa, Morus, Cluſura, Fons de curtina, Viniale, Tufagie,
Porcianum, Pons remedij, Paſtina, Eccleſia ſancti Silueſtri in ipſo Ragiano ſi-
ta, locus vbi dicitur Mandra, & Garagetum. Locus vbi dicitur Foſſa, & vbi dici-
tur Rucciolum, & vbi dicitur ad Riuum ſub ripa, & ad Cliuum, & Fornella,
Plagia, Longezes, Quercus croſſa, Piſcina de aqua viua, Bolobro, vallis de ſle-
ctomata, Tranſitiuum, Mons Sori, Eccleſia ſanctæ Trinitatis & Cripta in ipſo
monte ſancti Michaelis nominibus dedicatæ. Locus nomine Collis, & Eccleſia
ſancti Petri in pertinentia ipſius collis, in loco qui dicitur Peticuli ædificata, Po-
mariolum Poſſeſſio nempe ipſorum trium caſalium, Ragiani, Pantani, & Collis,
eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum mille quingentorum viginti ſe-
B ptem. Pecunia verò inde à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec
non ab Abbatibus à principio Monaſterij data, vel locatione accepta, ſolido-
rum mille quingentorum quadraginta vnius: conca vna argentea, caballi tres,
boues octo, ſicut ex ſingulis Cartis colligitur & ſupputatur.

In pertinentia de caſale Caſaleeclo, & de villa Tezanico, inueniuntur
locorum Eccleſiarúmque vocabula, Eccleſia ſancti Martini vocata. Locus qui
dicitur Collis, & ſubtus Colle Attium ſancti Martini, terra Piniataria. Via Sa-
raciniſca. Eccleſia ſancti Felicis nomine conſecrata in eodem Teſanico. Locus
vbi dicitur Foris de Altula. Cluſura. Poſſeſſio nempe ipſorum duorum caſalium
Caſalecceli & Teſanici; eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum ſexcen-
torum quatuordecim. Pecunia verò inde à vendentibus exacta, & ab ementibus
perſoluta, nec non ab Abbatibus à principio Monaſterij data, vel locatione ac-
cepta, ſolidorum ſexcentorum ſeptuaginta vnius, ſicut ex ſingulis Cartis colligi-
tur & ſupputatur.

In pertinentia de Victorita, & Blunza, Colmella, Stabulis, & Perule, inue-
niuntur Eccleſiarum locorúmque vocabula, Caſa vetere, Orgule, Plano, ſupradi-
cto Gemmeto, Noale, Manareſce, Vintioni, Cellario. Terra vbi dicitur ſancti
Angeli. Locus vbi dicitur Lacorum. Capella in ipſius Bectorritæ receptaculo
conſtituta, ſancti Nicolai nomine. Extra ipſam villam, Eccleſia ſancti Antonini
C vocabulo conſecuta. Eccleſia alia in Blunſa ſancti Nicolai vocabulo dedicata.
Vinea maiore, Tufo, Veciola. Poſſeſſio nempe ipſarum quinque villarum, Vi-
ctoritæ, Blunſæ, Colmellæ, Stabulis, & Perule, eſt ad menſuram triticei ſeminis
terra modiorum octingentorum viginti trium. Pecunia verò inde à vendenti-
bus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec non à principio Monaſterij ab Abba-
tibus data, vel locatione accepta, ſolidorum ſeptingentorum quinquaginta duo-
rum, boues ſeptem, ſicut ex ſingulis Cartis colligitur & ſupputatur.

In pertinentia villarum atque caſalium, videlicet de Opaculo, Fleccine, Va-
dulato, & Peraczano, inueniuntur Eccleſiarum locorúmque vocabula. Petroſu-
la, Fonſallonis, Eccleſia ſancti Pancratij nomine conſtructa, Poium de Codacu-
lis Luciano, Vallis ſubforcella, Caſalina, Frudunclij, Ripa anſonis, Corni, Cor-
tina, Marancllo, Collecelli, Campus deЛенteſco, Viniali, Calcara, Eccleſia ſancti
Martini vocabulo extructa. Poſſeſſio nempe ipſorum quatuor caſalium eſt ad
menſuram triticei ſeminis terra modiorum ſeptingentorum decem & octo. Pecu-
nia verò inde à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, necnon à prin-
cipio Monaſterij ab Abbatibus data, vel locatione accepta, ſolidorum octingen-
torum ſeptuaginta quinque, ſicut ex ſingulis Cartis colligitur & ſupputatur.

In pertinentia caſalium de Peteliano, Cediſſe, & Cerbarano, inueniuntur lo-
corum Eccleſiarúmque vocabula, videlicet Eccleſia ſancti Viti nomine cunſtru-
cta, Cori, Caſtello veeclo, Coniulcllo, Foſſatum de fonte Sauina, Intertiuos, Pe-

LVDOVICVS II. IMP.

træ maiores, Eccleſia ſanctæ Iuſtæ nomine dedicata, Eccleſia ſancti Comitij nomine dedicata, Eccleſia ſanctæ Mariæ vocabulo Ciaciris, Eccleſia ſancti Petri nomine conſtructa. Summa, Vico, Eccleſia ſanctæ Mariæ honore dedicata, Seſſiano, Furcella Poſſeſſio nempe ipſarum trium villarum eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum trecentorum octoginta nouem. Pecunia verò à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec non à principio Monaſterij ab Abbatibus data, vel locatione accepta, ſolidorum trecentorum octoginta, ſicut ex ſingulis Carris colligitur & ſupputatur. A

In pertinentia villarum atque caſalium de Carufani, Moro Lecto, Caſule, Capitiniano, Ozano, Bleſiano, & Madici, inueniuntur locorum Eccleſiarúmque vocabula, Manſiano, Porcarecza, Seulcula, Petorei, ſancta Maria de Morello. Eccleſiæ ſancti Nicolai & ſanctæ Iuſtæ nominibus dedicatæ. Eccleſia ſanctæ Luciæ nomine dedicata in moto. Sancta Maria de Cerraniano. Sanctus Apollinaris, ſanctus Vincentius in lecto. Faſenario ſanctæ Mariæ Eccleſia dedicata Porcari, Paganeco, Ponriano, Cluſo, Cancello, Macalæ, Treſoliæ. Eccleſia ſancti Leuterij vocabulo, & ſanctæ Luciæ vocabulo, in Oſano. Eccleſia ſanctæ Mariæ in ipſo Bleſiano. Eccleſia ſancti Petri in Madici. Poſſeſſio nempe ſupradictorum octo caſalium eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum trium millium. Pecunia verò à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec non à principio Monaſterij ab Abbatibus data, vel locatione accepta, ſolidorum ſexcentorum, ſicut ex ſingulis Carris colligitur & ſupputatur. B

In pertinentia caſalium de Nerano, & Fabrica, Mortula, Legoniano, & Aſinariis, Retiano, & Andrauano, inueniuntur locorum Eccleſiarúmque vocabula. Vocabulum de ſancto Sauino, & de ſancto Andrea, & de ſancto Antonino. Macclabona, Vocabulum de ſancto Petro ad Aſinarios, Ruginoſum. Vocabulum de ſancta Lucia, & Ponriano. Vocabulum de ſancto Petro. Plaia Aſole. Vocabulum de ſancto Damiano. Purella de puteo, Foſſato cupo, Colle peluſo. Poſſeſſio nempe prædictorum ſeptem caſalium eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum millium trecentorum viginti vnius. Pecunia verò à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec non à principio Monaſterij ab Abbatibus data, vel locatione accepta, ſolidorum trium millium centum quadraginta nouem.

In pertinentia quoque villarum, ſeu caſalium de Palearicia, caſale de Matinge, ſancta Victoria, & ſancto Angelo, Morriano, Ruginoſo, Carpeneto, Biano, Fiola, Campuli, & Superone, inueniuntur locorum Eccleſiarúmque vocabula, Pectie, Plaiæ, Cluſurulæ, Serrum-cello, Imbricæ, Caſtellum, vocabulum de ſancto Eleutherio. Cluſura, furcella de Rugenoſo. Vocabulum de ſancto Simeone, & ſancto Angelo. Vallis de Arne. Vocabulum de ſancto Saluatore, Fons turturis, Collis de Lenreſeo, Planum de Fara, Caua de ſancto Ioanne, Roiaro, Cerretum, VValdari, Cortina. Vocabulum de ſancto Victorino. Pratum, Lenſaroſe. Vocabulum de ſancto Leopardo. Eccleſia ſancti Leucij in caſtello Campuli. Collis Munduli, Cellulæ, Collis Stabonis, Fonecllæ, Ofelici, Plaia petroſa, via de ſancta Lucia, Macerine, Riuus de Buſſi, Vorago de Plaia-ſicca, Neretulo, Caſadeladi, Caſule, prata inter Rigora, Fonſodonis. Sancta Maria de Superone, Balentij, Foſſa Guarnonis, Ceppeta, Valetino. Sancta Agatha, ſanctus Laurentius, Via Oſtoleſæ. Collemaio, Lacus. Poſſeſſio nempe prædictorum vndecim caſalium ſeu villarum eſt ad menſuram triticei ſeminis terra modiorum mille centum viginti octo. Pecunia verò à vendentibus exacta, & ab ementibus perſoluta, nec non à principio Monaſterij ab Abbatibus data, vel locatione accepta, ſolidorum trium millium ſeptingentorum ſeptuaginta, boues quatuor. C

Quæ ſequuntur in Ms. Codice, tanquam aliena ab huius Operis inſtituto prætermiſſa ſunt.

Digitized by Google

A

EPISTOLA APOLOGETICA
LVDOVICI II. IMPERATORIS OCCIDENTALIS
LOTHARII F. LVDOVICI PII N.

Ad BASILIVM Orientalem Imperatorem miſſa anno Chriſti DCCCLXXI.

Quam ex Ms. Codice Hiſtoriæ Longobardorum Beneuentanorum Principum ab Eremperto conſcriptæ Cæſar Baronius eminentiſſimus Cardinalis Tom. IX. Annalium Eccleſiaſticorum primus edidit.

B IN *nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Dei æterni,* LVDOVICVS *diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus Romanorum, dilectiſſimo ſpiritualique fratri noſtro* BASILIO *glorioſiſſimo ac piiſſimo æquè Imperatori nouæ Romæ.* PROBABILE quidem & laudabile conſtat, aliquem fratrem fratris monitis quaſi quibuſdam flatibus ad ignem charitatis accendi: probabilius autem eſt, ſic ipſius vltroneæ voluntatis ad hoc motibus inflammari. Sed probabiliſſimum eſt, quandocumque viam quenquam virtutis arripere, & magis magiſque mitis ſucceſſibus in ſublime proficere. Nam ille ſemper miles à duce magis diligitur, qui pòſt veniens, hoſtium vires fortiter premit, quàm is qui maturius quidem acceſſit, ſed fortè aut nihil, aut certè modicum geſſit. Secundum quam regulam diuinitus ſtabilitum Imperium noſtrum, ex die qua cœpit erga fraternitatem tuam dilectionis radicem in corde ſuo plantare, multiplices fructus exhibere non deſtitit, non minus quæ veſtra quàm quæ noſtra ſunt, procurans, & vendicans. Quamuis quæ circa Miſſos noſtros in cauſa familiaritatis & benignitatis te gloriaris egiſſe: nos prius erga IOANNEM famoſiſſimum Patricium geſſiſſe pateſcat; quem reuera non ſicut amicum, vel quemadmodum fratris, id eſt, Imperij tui hominem, ſed quaſi conſanguineum noſtrum, & tanquam Excellentiæ tuæ ſobolem tractauimus & diliximus: nec hunc penes nos poſitum aut tarditas vnquam temporis, aut intima locorum à penetralibus noſtris fecere extorrem.

CETERVM ſpiritualem fraternitatem tuam miramur, tot ſermonum ambages contentioſiùs aduerſus Apoſtolum prætendentem, qui dicit: *Si quis vult*
C *contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.* cùm Imperij dignitas apud Deum non in vocabuli voce, ſed in culmine pietatis glorioſa conſiſtat, nec nobis quid appellamur mirandum, ſed quid ſumus prouidendum. Verùm quia de Imperatorio nomine multa nobis ſcripſiſti, cogimur & nos quoque ad ſcripta tua quædam reſcribere, ne ſi vſquequaque ſuper hoc ſiluerimus, non vt contentionem vitantes, ſed quaſi ratione conuicti, ſiluiſſe ab inſipientibus videamur.

INDICAT itaque dilectio tua, ſe maledictum legis paueſcere, & idcirco terminos æternos transferre, & veterum Imperatorum formas commutare, ac præter canonica & paterna præcepta conuerſari, renuat & recuſet. Et tamen qui ſunt illi, vel vbi, aut vnde fuerunt prolati termini æterni, vel veteres formæ, aut illa canonica & paterna præcepta, minus apertè declarat. Niſi fortè ſuper Imperatoris nomen velit hæc cuncta ſentiri. Verùm apud nos multa lecta ſunt, multa quidem indefeſsè leguntur, nunquam tamen inuenimus terminos poſitos, aut formas, aut præcepta prolata, neminem appellandum Baſilea, niſi eum, quem in vrbe Conſtantinopoli Imperij tenere gubernacula contigiſſet: cum Gentium ſingularum monumentis interim poſtpoſitis, ſacræ nobis affluenter Hiſtoriæ monſtrent, plurimos fuiſſe Baſileos nuncupatos, & non ſolùm electos quoſque, quales fuêre Melchiſedech & Dauid, verùm etiam reprobos, quales primo-

LVDOVICVS II. res Aſſyriorum, Egyptiorum, Moabitarum, & ceterarum Nationum, quas enumerare longum eſt, extitiſſe probantur. A

Ergo cùm ita ſit, fruſtra cauſandum ducit prudentia tua, alios præter ſe Baſileos appellandos, niſi fortè radendos ducat totius codices mundi, in quibus penè cunctarum Gentium Principes à priſcis temporibus & deinceps Baſilei inueniuntur ſcripti. Et certè, vt de Latinis codicibus interim taceamus, ſi Græcos & nouiter editos reuoluas codices, inuenies proculdubio plurimos tali nomine vocitatos, & non ſolùm Græcorum, ſed & Perſarum, Epirotarum, Indorum, Bithinienſium, Parthorum, Armeniorum, Sarracenorum, Æthiopum, Vuandalorum, & Gothorum, & aliarum Gentium Prælatos Baſileorum appellatione veneratos. Intuere igitur, frater, & conſidera, quòd multi fuerunt, qui Baſilei diuerſis temporibus, & in diuerſis locis & Nationibus nuncupati ſunt, vel hactenus nuncupentur: & noli vel nobis, quod dicimur, inuidere, vel tibi ſingulariter vſurpare quod non ſolùm nobiſcum, ſed & cum pluribus Præpoſitis aliarum Gentium poſſides. Graue namque vitium eſt ſingularis dignitatis faſtigium, quod qui in principio ambierit, quid ei ambiendo talia contigerit, commemorare nolumus, ne fraternitas tua commemoratum ad iniuriam ſuam exiſtimet.

Dicis autem, quòd quatuor Patriarchales Sedes, vnum Imperium inter ſacra myſteria memorari, à Deiferis Apoſtolis vſque nunc traditum habeant: móxque hortaris, vt perſuadeamus eis, quòd nos Imperatorem appellent. Quod tamen nec ratio dictat, nec eſt opus. Primò quidem, quia nobis non congruit, alios quomodo nos vocent inſtruere. Deinde verò, quia nobis etiam minimè ſuadentibus, tam Patriarchas ſingulos, quàm ceteros homines qui ſub cœlo ſunt, excepta fraternitate tua, tam honoratos quámque priuatos, tali nos nominis appellare cognomine, quoties eorum accepimus Epiſtolas & Litteras, inuenimus. Præſertim cùm & ipſi patrui noſtri glorioſi Reges abſque inuidia Imperatorem nos vocitent, & Imperatorem eſſe proculdubio fatentur: non profectò ad ætatem, qua nobis maiores ſunt, attendentes, ſed ad vnctionem & ſacrationem, qua per ſummi Pontificis manus impoſitionem diuinitus ſumus ad hoc culmen prouecti, & ad Romani principatus Imperium, quo ſuperno nutu potimur, aſpicientes. Porro ſi vnum Imperium Patriarchæ inter ſacroſancta ſacrificia memorant, laudandi ſunt, non vtique inconuenienter agentes. Vnum eſt enim Imperium Patris & Filij & Spiritus ſancti, cuius pars eſt Eccleſia conſtituta in terris: quam tamen Deus nec per te ſolùm, nec per me tantùm gubernari diſpoſuit, niſi quia tanta ſumus adinuicem charitate connexi, vt non iam diuiſi, ſed vnum exiſtere videamur. B

Non autem credimus, ſanctiſſimos Patriachas ſic tui mentionem facere, vt aliorum quoque Principum (vt omittamus noſtram) mentionem prætereant: cùm pro huiuſmodi etiam Apoſtolus orare iuſſerit, cùm perſequerentur Eccleſiã, vt ſecuram & tranquillam vitam agerent cum omni pietate. Præſertim cùm eos etiam pro impiis orare non diffidamus, ſub quorum ditione conſiſtunt, ſicut Iudææ quoque populus in Babyloniam ductus, pro Rege Babyloniæ per Hieremiam iubetur orare. Nam in illorum pace etiam populi conſtituit pacem. C

Illvd autem mirari meritò poſſumus, quòd Sublimitas tua ad nouam & recentiorem appellationem aſpirare nos autumat: cùm quantum ad lineam generis pertinet, non ſit nouum vel recens, quod iam ab auo noſtro non vſurpante, vt perhibes, ſed Dei nutu, & Eccleſiæ iudicio, ſummíque Pontificis per impoſitionem & vnctionem manus obtinuit, ſicut in codicibus tuis inuenire facilè poteris. Verùm quid mirum, ſi nouum ſit, cùm omne vetus à nouo principium habeat, & non nouum à veteri? Et certè cùm primi Romani Principes imperare cœperunt, nouum fuit, ſed de die in diem deuenit in vetuſtatem. Non ergo quæcumque nouitas in culpa eſt, ſcilicet irreprehenſibilis nouitas. Vnde & Apoſtolus cùm dilecto filio ſcriberet, non ait: *Vocum nouitates deuita*, ſed, *profanas vocum nouitates deuita.* Sanè antiquam eſſe Imperij noſtri dignitatem, nullus ambigit, qui vel nos ſucceſſores antiquorum Imperatorum eſſe non neſcit, vel diuinæ pietatis diuitias non ignorat. Nam quid mirum ſi in fine temporis palam exhibuit, quod ante tempora in abdito conſilio ſuo prædeſtinauit?

Sed nec hoc admiratione caret, quod aſſeris Principem Arabum Protoſymbolum dici, cùm in voluminibus noſtris nihil tale repetiatur, & veſtri codices modò

A Archton, modò Regem, vel alio quolibet vocabulo nuncupent. Verùm nos omnibus litteris Scripturas ſanctas præferimus, quæ per Dauid non Protoſymbolos, ſed Reges Arabum & Saba perſpicuè confitentur. Chaganum verò non Prælatum Auarum, non Cazarorum, aut Northmannorum nuncupari reperimus, neque Principem Bulgarum, ſed Regem vel dominum Bulgarum. Quæ omnia idcirco dicimus, vt quàm aliter ſe habeant quæ ſcripſiſti, legens in Græcis voluminibus, ipſe cognoſcas. Quos nimirum ſuis cognominibus acquieſcere perhibes, nec tamen ipſorum propria cognomina recolis. Verùm idcirco ab iis & ab omnibus Baſilei debitum vocabulum adimis, vt hoc tibi ſoli non tam propriè quàm violenter inflectas. LVDOVICVS II.

Illvd autem ridere libuit, quod de Imperatoris nomine dixiſti, neque paternum eſſe, neque Genti conuenire. Quomodo enim paternum non eſt, quod iam in auo noſtro paternum fuit? Quomodo autem Genti non conuenit, cùm ſciamus (vt de ceteris breuitatis causâ taceamus) ex Hiſpanorum, Iſaurorum, & Cazarorum Gente Imperatores Romanos effectos? Neque enim veraciter aſſeuerabis Nationes has Gente Francorum aut religione aut virtutibus clariores. Et tamen admittere non renuis Imperatores, & eos prædicare non deſpicis. Porro de eo quod dicis, non in tota nos Francia imperare, accipe, frater, breue reſponſum. In tota nempe imperamus Francia, quia nos proculdubio retinemus quod illi retinent, cum quibus vna caro & ſanguis ſumus, & vnus per Dominum ſpiritus. Prætereà mirari ſe
B dilecta fraternitas tua ſignificat, quòd non Francorum, ſed Romanorum Imperator appellemur. Sed ſcire te conuenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus, vtique nec Francorum. A Romanis enim hoc nomen & dignitatem aſſumpſimus, apud quos profectò primo tantæ culmen ſublimitatis & appellationis effulſit, quorúmque Gentem & Vrbem diuinitus gubernandam, & Matrem omnium Eccleſiarum Dei defendendam, atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi prius, & poſtmodum imperandi auctoritatem proſapiæ noſtræ ſeminarium ſumpſit. Nam Francorum Principes, primò Reges, deinde verò Imperatores dicti ſunt: ij dumtaxat qui à Romano Pontifice ad hoc oleo ſancto perfuſi ſunt. In qua etiam Carolus Magnus abauus noſter vnctione eiuſmodi per ſummum Pontificem delibutus, primus ex Gente & genealogia noſtra, pietate in eo abundante, & Imperator dictus, & Chriſtus Domini factus eſt. Præſertim cùm tales ſæpè ad Imperium ſunt adſciti, qui nulla diuina operatione per Pontificum miniſterium, propoſiti ſolùm à Senatu & populo, nihil horum curantibus, Imperatoria dignitate potiti ſunt. Nonnulli verò nec ſic, ſed tantùm à militibus ſunt clamati, & in Imperio ſtabiliti ſunt: ita vt etiam eorum quidam à feminis, quidam autem aut hoc, aut alio modo ad Imperij Romani ſceptra promoti ſunt.

Porro ſi calumniaris Romanum Pontificem, quòd geſſetit: calumniari poteris & Samuel, quòd ſpreto Saule, quem ipſe vnxerat, Dauid in Regem vngere
C non renuerit. Verùm ſuper hoc ſi eſt qui ſummo Pontifici ſaltem vnum faciat mutum, congruo profectò illius non carebit reſponſo. Sed interim ſi paginas reuoluas Græcorum Annalium, vtique diſcriminatos ab alienis, per quos nequaquam defenſi: & ſi quæ à veſtratibus Pontifices Romani pertulerunt perſcruteris, profectò inuenies vnde illos iuſtè non valeas redarguere. Verùm hæc illi, quæ extrinſecus agebantur facilè patuipenderunt, niſi & intrinſecus quæ per diuerſas hæreſes perimere conantium molimina deprehẽderunt. Vnde meritò apoſtatis deſertis (quæ enim communicatio Chriſti cum Belial?) adhæſerunt Genti adhærenti Deo, & ipſius Regni fructus facienti: quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed (vt eximius Apoſtolorum innuit) in omni Gente qui timet Deum, acceptus eſt illi. Ergo cùm ita ſit, cur nos ſatagis reprehendere, quoniam ex Francis oriundi Romani moderamur habenas Imperij, cùm in omni Gente qui timet Dominum, acceptus eſt illi? Et certè Theodoſius maior, & filij Arcadius & Honorius, & Theodoſius minor Arcadij filius, ex Hiſpanis ad Imperij Romani culmen aſſumpti ſunt, & non inuenimus quòd aliqui clamauerint, vel reprehenderint Theodoſium, quòd non Romanus, ſed Hiſpanus exiſteret, vel reſtiterint vel prohibuerint filios eius in locum patris & honores ſuccedere, quemadmodum (vt cum tua pace dicamus) nunc tua conari videtur diligenda fraternitas, & ſuſtinenda dilectio, quaſi Gens Francorum non pertineat ad hereditatem, de qua Pater ad Filium loquitur:

LVDOVICVS II. *Poſtula*, inquiens, *à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam*, &c. Et alibi, *Glorificantes me glorificabo*. Et alia innumerabilia. A

ERGO, frater chariſſime, deſine in hoc contentioſius agere, deſine adulatoribus quibuſcumque aures tuæ puritatis inflectere. Denique gens Francorum iuſtos & fœcundiſſimos Domino attulit fructus, non ſolùm citò credendo, verùm etiam nonnullos alios ſalutiferè conuertendo. Verùm vobis à Domino iure prædictum eſt, *Auferetur à vobis Regnum, & dabitur Genti facienti fructus eius*. Sicut ergo potuit Deus de lapidibus ſuſcitare filios Abrahæ, ita potuit de Francorum duritia Romani ſuſcitare ſucceſſores Imperij. Et ſicut, ſi Chriſti ſumus, ſecundum Apoſtolum, Abrahæ ſemen exiſtimus: ita ſi ſumus Chriſti, omnia poſſumus per gratiam ipſius, quæ poſſunt illi, qui euidenter exiſtunt Chriſti. Et ſicut nos per fidem Chriſti Abrahæ ſemen exiſtimus, & Iudæi per perfidiam Abrahæ filij eſſe deſierunt: ita quoque nos propter bonam opinionem, id eſt orthodoxiam, regimen Imperij Romani ſuſcepimus: Græci verò propter cacodoxiam, videlicet malam opinionem, Romanorum Imperatores exiſtere ceſſauerunt. Deſerentes ſcilicet non ſolùm vrbem & ſedem Imperij, ſed & Gentem Romanam, & ipſam quoque linguam penitus amittentes, atque ad aliam vrbem, ſedem, gentem, & linguam per omnia tranſmigrantes.

SED ne, frater deſiderabilis, triſtitia cor tuum repleat, audi ſequentia: *Quia non repulit Deus plebem ſuam quam præſciuit*. Dic ergo, nunquid ſic offenderunt, vt caderet? Abſit. Sed illorum delictum honor noſter, & diminutio plenitudo noſtra effecta eſt. Cùm enim fracti ſunt rami, nos inſerti ſumus in illis. Cùm oleaſtri quidem à modo fuiſſemus, & ſocij radicum & pinguedinum oliuæ ſumus effecti. Dicimus ergo: Fracti ſunt rami, vt nos inſeramur. Et benè, non enim niſi propter credulitatem non rectam fracti ſunt, nos autem fide ſtamus. Qui habet aures audiendi audiat. B

SED dicis: Quod eſſet tempus ſecundum quod fraternitati noſtræ promiſeſtis, quando & hac potiremur appellatione. Si Deus ad finem ea quæ conſiliati ſumus perducere voluiſſet, equidem de conſilio quod aſſeris, quæ diximus, hæc ipſa & nunc dicimus. Non enim eſt in nobis: Eſt, & non. & à verbo noſtro neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram diuertimus, ſed in ipſo immoti perſiſtimus. Appellationem autem illam ſicut hactenus nec nos nec patres noſtri per carnem & ſanguinem poſſediſſe dignoſcimur, ita quoque de cetero non immeritò poſſidere contendimus. Per patres etenim nos, non per filios conſueuimus honorari, & apud nos gloria non à filiis ad patrem, ſed à patribus in filios deriuatur. Quod enim nos à patre luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum, ſumpſimus, neque à filio neque per hominem aut ab hominibus accipere volumus.

POSTREMO ſcito, quia qui Riga quemque appellat, quid dicat, nec ipſe nouit. Siquidem etiam ſi linguis omnibus, more Apoſtolorum, immò Angelorum, loquaris, cuius linguæ ſit Riga, vel cui dignitati ſonus ille barbarus congruit, quod Rex dicitur, interpretari non poteris. Nihil enim fortè ad idioma propriæ linguæ tractum, Riga, Regem ſignificare monſtraueris. Quod ſi ita eſt, quia non iam barbarum, ſed Latinum eſt: oportet vt cùm ad manus veſtras peruenerit, in linguam veſtrã fideli tranſlatione vertatur. Quod ſi factum fuerit, quid aliud niſi hoc nomine Baſileus interpretabitur? quod non ſolùm veteris, ſed & noui teſtamenti omnes interpretes atteſtantur. Vnde ſi in alienis perſonis hoc deteſtaris vocabulum, ſtude ex omnibus tam Latinis libris quàm Græcis, ſiue Regis ſiue βασιλέως nomen eradere. C

HIS igitur ſuper hoc ita prælibatis, obſtupeſcimus in iis quæ Serenitas tua proſequitur, dicens, ſuis, id eſt Græcis, Barim ex parte ſua debellantibus & elidere decertantibus, noſtros vel ſolùm intuitos, vel prandiis diſſolutos nullum auxilium præſtitiſſe: hàncque ideo ciuitatem minimè capi potuiſſe, cùm noſtri ſiue intuendo tantùm, ſiue prandendo, ſiue aliud quid agendo, Barim tamen, licèt perpauci, & ſine tenus impugnaſſe, & ope diuina cepiſſe noſcantur. Veſtri autem ſicut multitudine apparentes, & ſicut locuſtæ primum impetum dantes, eo ipſo quo conatum ſuum in prima fronte monſtrauerunt, puſillanimitate ſuperati, protinus infirmati ſunt: & more locuſtarum repente quidem ſalierunt, ſed confeſtim fatigati, quaſi à niſibus volandi, deciderũt, ac per hoc neque intuendo, neque pran-

A dendo, neque bellando, quibuſlibet inſignibus triũphi monſtratis motu ſubitaneo & clandeſtino receſſerunt, & inefficaces, nonnulli econtra Chriſtianis ſolummodò captiuatis, ad propria repedarunt. Ergo, frater, noli de cetero Francos ridere, quia etiam inter mortis vicina ſtudent & prandia & omnia charitatis indicia proximis exhibere, & tamen à propoſito non leneſcere: quoniam ſecundum Apoſtolum, ſciunt abundare & penuriam pati, & ſaturari & eſurire. Et (vt compendiò dicamus) omnia poſſunt in eo, qui illos confortat.

De paucitate verò, quid miraris ſi pauci fuerunt, & tamen multa lucra detulerunt? Præterea, qua de re pauci fuerunt noſtri, pridem patefecimus dilectioni tuæ. Sed quoniam nos ſuper hoc pulſati, denuò noſtrum ſume reſponſum. Cùm enim diu demorante ſtolo fraternitatis tuæ, & illius iam minimè præſtolaremur aduentum, & in anno ipſo de obſidione Bari nihil omninò fieri putaremus: omnes ad ſua redire permiſeramus, his ſolùm retentis, quos ad prohibitionem recipiendorum alimentorum ſufficere credebamus. Et hoc eſt quod ſtolus inſperatus apparens, nonniſi paucos noſtros inuenerunt. Verumtamen non iſti pauci, & adhuc pauciores, quibuſdam horum diuerſo languore grauatis, effecti, antequam Baris caperetur, tres Ammiredas, qui totam Calabriam depopulabantur, & numeroſam multitudinem Sarracenorum proſtrauerunt, & magnam veſtratibus
B ſalutem diuino beneficio contulerunt. Quare non ſolùm Calabritanorum Iſmaëlitarum ingens extunc facta eſt diminutio, ſed & Barenſium potentatus omninò diſſolutio, ac per id ad capiendum facilis adinuentio. Cuius facti trophæa veſtros credimus tuo Imperio retuliſſe, & opera Dei quæ taceri non debent mirabiliter enarraſſe.

Ceterum fraternitatis tuæ dilectionem rogamus, nullam Nicetæ Patricio moleſtiam irrogare, pro eo quòd noſtrum tam inſolenter offenderit animum. Nam licèt adeo proteruus & contumax in noſtrum fuerit Imperium, vt fidelium quoque noſtrorum numeroſa multitudo in eum ſeueriore mente commoueretur, niſi à nobis cauſa tui honoris pariter & amoris præuenta compeſceretur: tamen malum pro malo retribuere non tulimus, nec debemus. Et idcirco depoſcimus, ſi quid minarum ſuper ipſum poteſtatis tuæ fortaſſis imminet, celeri benignitatis tuæ manu pro noſtro remoueatur amore.

Nos autem tales Apocriſarios Apoſtolicæ Sedis eſſe, vel profeſſio docet, vel eruditio dictat, vel conuerſatio ante acta demonſtrat, quales illos ſcripta prædicant, quæ nobis fraternitas tua direxit. Electos enim & approbatos eos tam ſpiritualis pater ſummus Pontifex, quàm Eccleſia per diuturna tempora ſcientes, & Eccleſiaſticæ correctionis negotia ſtrenuè peragentes, ad preces ſublimis à Deo ſeruandi Imperij tui illos direxiſſe noſcuntur. Vnde & decuerat Excellentiam tuam ita munitos eos remittere, vt in nullos vel pyratarum, vel aliorum prauorum incurſus inciderent. Graue namque contra te ſuper hoc tam ſpiritualis patris no-
C ſtri Apoſtolici Papæ, quàm totius Eccleſiæ Romanæ, murmur accenditur, eo quòd illos à Sede Apoſtolica tam deſiderabiliter expetieris, ſed tam improuida diſpenſatione remiſeris.

Et Nicetas quidem Patricius, Hadriatici freti ſeruator, cum claſſibus deſtinatus, accepta quaſi per huiuſmodi rem occaſione, multas prædas ab ipſis Sclauinis abſtulit, & quibuſdam caſtris direptis, eorum homines captiuos abduxit: nec tamen quæ præfati venerabiles Apocriſarij perdiderunt, hactenus reſtituta ſunt. Sane ſpiritualem tuam nolumus ignorare fraternitatem, ſuper caſtra noſtra deſtructa, tot populis Sclauoniæ noſtræ in captiuitate ſine qualibet parcitate ſubtractis, ſupra quàm dici poteſt animum noſtrum commotum. Non enim congruè geſtum eſt, vt iiſdem Sclauinis noſtris cum nauibus ſuis apud Barim in procinctu communis vtilitatis conſiſtentibus, & nihil ſibi aduerſi aliunde imminere putantibus, tam impiæ domus ſuæ quæque diriperentur, ſibique contingerent: quæ ſi prænoſcerent, nequaquam prorſus incurrerent. Qua de re deſiderabilem dilectionem tuam hortamur, & admonemus, vt mox id corrigere iubeat, & ipſos captiuos ad propria cum ſuis reduci præcipiat, ſi charitatis vinculum nunquam inter nos fore cupiat diſſoluendum. Nullus mortalium hactenus Imperium noſtrum talia commiſiſſe recolit, ac per hoc niſi correctionem iuſſio tua præueniat, iuſtæ ſeueritatis noſtræ proxima vltio procul dubio ſubſequetur: nec poterit remanere peni-

LVDOVICVS II.

tus impunitum, quod in contemptum noſtrum tanta temeritate conſtat fuiſſe pa- A
tratum.

NIHILOMINVS etiam te exiſtimare ſcimus, obſtupuiſſe nos talia de Miſſis noſtris audientes, qualia tuæ nobis dulcedinis Litteræ intimarunt: adeò quippe illos inordinatè ſignificans ambulaſſe, vt ſemper euaginato gladio deportato, non ſolùm iumenta, ſed & homines interficerent. Quæ res ſi ita ſe habuit, manſuetudini noſtræ valde diſplicet, & vt ad certitudinem perducatur vehementer exoptat. Verùm & ipſi diligenter à nobis inquiſiti, tale quid egiſſe modis omnibus negauerunt. Et quia non eſt qui illos in faciem arguat, non eſt profectò eis neque conuictis neque confeſſis iuſtæ correctionis aliquid ingerendum. Verùm nos illos nec ita educauimus, nec ita docuimus, vt ad talia, qualia perhibes, laberentur: & ideo de illis quidquam eorum credere, non facilè iudicamus. Ceterùm indecorum ſonuit, quod fraternitas tua perhibuit, dicens, non gladiis, ſed dentibus noſtros dilaniandos eſſe, niſi cauſa timoris tui minimè coërcerentur: cùm ſi non eſſent in Imperio tuo, nihil tale ſibi prætenderent. Sed nec in Regno tuo poſiti, quidquam horum penitus formidarent: quinimmo, nec tanti numeri viros, & adhuc alios totidem, Deo gratias, expauеſcerent.

POSTREMO de Neapoli nobis in Chriſto fraternitas tua monuit, quaſi miſerimus populum noſtrum ad incidendas arbores, & meſſes igne cremandas, & hanc ditioni noſtræ ſubdendam. Cùm licèt ab olim noſtra fuerit, & parentibus noſtris B
piis Imperatoribus tributa perſoluerit: verùm nos ab eius ciuibus præter ſolitas functiones nihil exegimus, niſi ſalutem ipſorum, videlicet vt deſererent contagia perfidorum, & plebem deſiſterent inſequi Chriſtianorum. Nam infidelibus arma & alimenta, & cetera ſubſidia tribuentes, per totius Imperij noſtri litora eos ducunt, & cum ipſis toties beati Petri Apoſtolorum Principis fines furtim deprædari conantur, ita vt facta videatur Neapolis Panormus, vel Africa ſedes Sarracenorum. Cùmque noſtri quique Sarracenos inſequuntur, ipſi vt poſſint euadere Neapolim fugiunt. Quibus non eſt neceſſarium Panormum repetere, ſed Neapolim fugientes, ibidémque quouſque peruiderint latitantes, rurſus improuiſò ad certamina redeunt. Super quibus ſæpe illos monuimus, ſed ex admonitione peiores effecti ſunt, adeò vt Epiſcopum proprium, quoniam eos vt vitarent conſortia malignorum monitabat, ex vrbe proiicerent, illuſtres ac Proceres ciuitatis compedibus obſignarent. Ergo ſi ſocietatem non diſſoluerint infidelium (ſecundum Apoſtolum qui præcepit, dicens: *Nolite iugum ducere cum infidelibus*,) & Epiſcopum proprium & Paſtorem non receperint: portionem eorum ponemus cum iis, quorum libenter amplexi ſunt vnionem, & vna lance appendemus vtroſque. Quoniam non ſolùm qui faciunt talia, ſed qui conſentiunt facientibus, dignos morte iudicat memoratus inſignis Apoſtolus, præſertim cùm vnanimiter arma contra Chriſtianos ferant & dimicent, & ſi quos fidelium capere poſſunt Sarracenorum
manibus tradant, cum ipſis ad bella vno impetu procedentes. C

DE cetero, frater cariſſime, noueris, eum virtute ſummi Opificis noſtri exercitum noſtrum ordine prænotato, Bari triumphis noſtris ſubmiſſa, Sarracenos Tarenti pariter & Calabriæ mox mirabiliter humiliaſſe, ſimul & comminuiſſe, ac hos celeriter, duce Deo, penitus contriturum, ſi à mari prohibiti fuerint eſcarum admittere copias, vel etiam claſſibus à Panormo vel Africa ſuſcipere multitudines. Quapropter ſpiritalis fraternitas tua, quia per totum * noſtrorum cunei populorum in vtriſque locis vix aut nunquam ſtudeat, neceſſe eſt ſufficientem ſtolum deſtinare, qui illos ab accipiendis alimentis à mari coërceat: & ſi plurimas contigerit (ſicut ſæpe nuntiatur) peſſimæ gentis aduenire cateruas, facilius illis reſiſtere, diuino munitus brachio, valeat. Nam iſte Stratigus Georgius, licèt ſolerter inuigilet, & ſtrenuè pro ſuo poſſe decertet, non tamen ſufficit obuiare ſi plures inimicorum naues ex parte qualibet apparent, non videlicet niſi pauca prorſus Chelandia * poſſidens. Et quia nonnulli Sarracenorum Panormi latrunculi cum ſagenis ſolatio & refugio iam memoratorum Neapolitanorum freti, per Tyrrhenum mare debacchantur: oportet vt ad hos capiendos tuæ fraternitatis ſtolus ſine dilatione mittatur. Iſti ſunt, qui cum Calabritanis Sarracenis indefeſſa ſtipendia præbent, & iis qui Panormi ſunt auxilia quotidiana miniſtrant. Vnde ſi capiantur ſagenæ, maxima ex parte Sarraceni, tam Panormi quàm Calabriæ, conſtringentur.

*locus corruptus.

*nauigij genus.

A Nos enim Calabria, Deo auctore, expugnata Siciliam diſpoſuimus, ſecundum commune Placitum, libertati reſtituere. Quod tantum erit vtrumque faciliùs, quantum illi, diuina dexterâ captis nauibus & latrunculis, fuerint ampliùs & celerius infirmati. Nulla ergo tarditas, nulla mora, frater cariſſime, in mittendo ſtolo proueniat, ne vel per eſcarum à mari receptarum abundantiam, vel per aduentantium Agarenarum claſſium numeroſitatem, horum vires non infirmentur, ſed roborentur, & ſic roborentur vt poſtea difficilius infirmentur: ſed & fruſtra noſtræ per ſiccum indefeſſè certamen arripient, ſi ſic ipſi per æquora fuerint aliqua ſtipendia vel copioſam multitudinem conſequuti.

Postremo miſimus deſiderabili fraternitati tuæ Autprandum fidelem, & familiarem hominem noſtrum, qui quædam quæ huic deſunt Epiſtolæ viua voce tuo Deo tuendo Imperio reſerabit, qui à diligenda nobis in Chriſto fraternitate tua ſuſceptus benignè, non exceptis octo diebus, quæſumus vllo modo retardetur, ſed celeriùs ad nos, quia ita conuenit nulla impediente mora, Chriſto propitio remittatur.

A

LIVTHPRANDI TICINENSIS ECCLESIÆ LEVITAE

RERVM AB EVROPÆ IMPERATORIBVS & Regibus ipſius præſertim tempore geſtarum LIBRI SEX.

B

PRÆFATIO AD REVERENDVM PATREM RAIMVNDVM Liberitanæ Eccleſiæ in Hiſpania Epiſcopum.

REVERENDO, *totiúſque ſanctitatis pleno, domino* RAIMVNDO *Liberitanæ Eccleſiæ Epiſcopo*, LIVTHPRANDVS *Ticinenſis Eccleſiæ ſuis non meritis Leuites, ſalutem. Biennio ingenij paruitate petitionem tuam, Pater chariſſime, diſtuli, qua totius Europæ me Jmperatorum Regúmque facta, ſicut is qui non auditu dubius, ſed viſione certus, ponere compellas. Hæ ſiquidem res animum deterruere meum, ne id inciperem: copia (cuius ſum penitus expers) dicendi, & detractorum inuidia, qui ſupercilio tumentes, lectionis deſides, ac (ſecundum eruditi viri Boëtij ſententiam) Philoſophicæ veſtis particulam habentes, totámque ſe habere putantes, hæc mihi ſunt inſultantes dictari. Tanta maiores noſtri ſcriptitarunt, vt multò amplius lectores quàm lectiones deficiant. Illúdque comicum garrient: Nihil dicetur, quod non fuerit dictum prius. Quorum latratibus hoc reſpondeo, quòd Philoſophi more hydropicorum (qui quò ampliùs bibunt, eò ar-* C *dentiùs ſitiunt) quò ſæpiùs legunt, eò auidiùs noua quæque perquirunt. Qui ſi perplexa facundi Tullij lectione fatigantur, aperta ſaltem næniis animentur. Nam, ni fallor, ſicut oculorum obtutus niſi alicuius interpoſitione ſubſtantiæ Solis radiis reuerberatus obtunditur, ne purè, vt eſt, videatur, ita planè mens Academicorum, Peripateticorum, Stoïcorúmque doctrinarum iugi meditatione infirmatur; ſi non aut vtili Comœdiarum riſu, aut Heroum delectabili Hiſtoria refocillatur. Quòd ſi priſcorum ritus execrabilis Paganorum, non ſolùm inquam non proficuus, verùm auditu ipſo non parum nocuus, Thronus * memorandus inſcribitur: quid iſtorum Imperatorum facta, Iulij, Pompeij, Annibalis, fratriſque eius Aſdrubalis, ac Scipionis Africani inſignium Imperatorum, laudibus coæquanda ſilebuntur? Cùm præſertim inſit his Domini noſtri Jeſu Chriſti, dum ſanctè vixerint, bonitas recitanda: dum quid deliquerint, ſalubris ab eodem correctio memoranda. Nec moueat quempiam, ſi eneruorum facta Regum, Principúmve effeminatorum, huic Libello inſeruero. Vna eſt enim iuſta omnipotentis Dei, Patris ſcilicet Filiíque & Spiritus ſancti virtus: quæ hos iuſtè ſuis pro ſceleribus comprimit, illos dignis meritis extollit. Hæc, inquam, eſt vera Domini noſtri*

A *Ieſu Chriſti Sanctis facta promiſſio.* Obſerua & audi vocem meam, & inimicus ero inimicis tuis: & affligentes te affligam, & præcedet te angelus meus. *Per Salomonis quoque os Sapientia, quæ eſt Chriſtus, clamat:* Pugnabit pro eo Orbis terrarum contra inſenſatos. *Quod quotidie etiam qui ſtertit animaduertit.*

LIBER PRIMVS.

De Fraxineti oppidi in confinio Italiæ ſitu, & eius à viginti Sarracenis pyratis occupatione, & munitione cum Mauro monte: déque Sarracenorum incrementis per inuidiam & factionem vicinorum Chriſtianorum inter ſe. Lemmata Capitib. aſfixa nō ſunt Auctoris.

CAPVT I.

B VT autem euidens ex innumeris ſubdatur exemplum, me tacente loquatur oppidum vocabulo Fraxinetum, quod in Italicorum Prouincialiúmque confinio ſtare manifeſtum eſt. Cuius vt cunctis liquidò pateat ſitus (quemadmodum tuam, Pater, prudentiam latere minimè reor, immò me melius ſcire, ſicut ab ipſis qui veſtri ſunt tributarij Regis Abderahamenis poteſtis conijcere) mari vno ex latere cingitur, & in ceteris denſiſſima ſpinarum ſilua munitur. Quam ſi ingreſſus quiſpiam fuerit, ita ſentium hamis tenetur, & acutiſſimis aculeis perforatur: vt neque progreſſionis, neque reditus, niſi cum magno labore, habeat facultatem. Sed occulto, & (quoniam ſecus eſſe non poteſt) iuſto Dei iudicio, viginti tantùm Sarraceni lintre parua ex Hiſpania egreſſi, nolentes iſtuc vento delati ſunt. Qui pyratæ noctu egreſſi, villámque clam ingreſſi, Chriſticolas, proh dolor! iugulant, locúmque ſibi proprium vindicant, montémque Maurum villulæ cohærentem contra vicinas Gentes refugium parant: ſpineam ſiluam hoc pacto maiorē & ſpiſſiorem ſua pro tuitione facientes, vt ſi quis ex eâ vel ramum incideret, mucronis percuſſione hominem exiret. Sicque factum eſt, vt omnis præter quàm vnius anguſtiſſimæ viæ aditus demeretur. Loci igitur aſperitate confiſi vicinas Gentes circumquaque perluſtrant. Accerſitum complures in Hiſpaniam nuncios dirigunt, locum laudant, vicináſque Gentes nihili ſe habere promittunt. Centum denique tantummodo Sarracenos ſecum mox reducunt, qui veram rei huius caperent aſſertionem. Interea Prouin-
C cialium, qui illic conſederant, vicinorum inuidia cœpit intra ſeſe diſſidere, alius alium iugulare, ſubſtantiam rapere, & quicquid mali excogitari poterat facere. Sed quia pars partem, vt inuidia & dolor poſtularant, ſatis ſibi ſubigere non poterant: hos, quos prædiximus, Sarracenos non minus callidos quàm perfidos in auxilium rogant, cúmque his ſibi proximum quiſque conterit. Nec iuuat ſolummodò proximum trucidare, verùm terram fructiferam in ſolitudinem reddere. Sed videamus quàm iuſta ſecundum quendam profuerit inuidia, quam ita deſcribes ait,

Iuſtius inuidia nihil eſt, quæ protinus ipſum
Auctorem rodit, excruciátque ſuum.

Quæ dum decipere conatur, decipitur: dum extinguere molitur, extinguitur. Quid igitur? Sarraceni cùm hoc ſuis viribus minimè poſſent, alteram alterius auxilio partis debellantes, ſuáſque copias ex Hiſpania ſemper augentes: quos primò defendere videbantur, modis omnibus inſequuntur. Sæuiunt itaque, exterminant, nil reliqui faciunt. Trepidare iam vicinæ ceteræ Gentes, quoniam ſecundum Prophetam horum vnus perſequebatur mille, & duo fugarunt decem millia. Ex qua re? Quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos.

Arnvlfvs, Berengarivs, Gvido.

A *Quis ea tempeſtate Papa, & qui Principes terrarum fuerint, & quid geſſerint Leo & Baſilius, quem Michaël Imperator ex famulo Monachi in ſocium aſſumpſit Imperij, & quomodo ab eo interemptus eſt. & Christus Baſilio apparuit minabundus, qui in pœnitentiam ædem diuo Michaëli extruxit.*

CAPVT II.

Hac autem tempeſtate Leo Porphyrogenitus Baſilij Imperatoris filius, Conſtantini huius pater, qui nunc vſque ſupereſt & feliciter regnat, Conſtantinopolitanæ ciuitatis regebat Imperium. Simeon fortis bellator Bulgaris præerat Chriſtianis, ſed vicinis Græcis valdè inimicus. Hungarorum Gens, cuius omnes penè Nationes expertæ ſunt ſæuitiam, quæ miſerante Deo ſanctiſſimi atque inuictiſſimi Regis Othonis potentia (vt latiùs dicturi ſumus) mutire non audet exterrita, nobis omnibus tunc temporis habebatur ignota. Quibuſdam namque difficillimis ſeparata à nobis erat interpoſitionibus, quas Cluſas nominat vulgus, vt neque ad Meridianam, neque ad Occidentalem plagam exeundi habuerit facultatem. Per idem tempus Arnvlfvs Rex potentiſſimus, defuncto Carolo prænomine Caluo, Baioariis, Sueuis, Francis, Teutonicis, Lotharingis, audacibúſque principabatur Saxonibus. Cui & Zvvendeboldus Marauanorum Dux viriliter repugnabat. Berengarivs & VVido Imperatores ob Regnum B Italicum conflictabantur. Formoſus Portuenſis ciuitatis Epiſcopus Romanæ Sedis ſummus & vniuerſalis Papa habebatur. Sed nunc quid ſub vnoquoque horum geſtum ſit, quo breuiùs poſſimus explicemus. Leo igitur Græcorum piiſſimus Imperator, cuius ſuprà fecimus mentionem, Conſtantini ſcilicet huius Porphyrogeniti pater, vndique pace habitâ ſanctè & iuſtè Græcorum regebat Imperium. Porphyrogenitum autem non in purpura, ſed in domo quæ *Porphyra* dicitur natum appello. Et quoniam res proceſſit in medium, quid de huius Porphyrogeniti geneſi audiuimus proferamus. Conſtantinus Imperator Auguſtus, ex cuius nomine Conſtantinopolis eſt ſortita vocabulum ciuitas, domum iſtam ædificari iuſſit; cui Porphyra nomen impoſuit: voluitque ſucceſſuram nobilitatis ſuæ ſobolem iſtic in lucem prodire, quatinus qui ſuo ex ſtemmate naſcerentur luculenta hac appellatione Porphyrogeniti appellarentur. Vnde & hunc Conſtantinum Leonis Imperatoris filium ex eius ſanguine nonnulli dicunt originem ducere. Veritas autem rei huius ita ſe habet. Baſilius Imperator Auguſtus, auus huius, Macedonia humili fuerat proſapiâ oriundus, deſcenditque Conſtantinopolim τῆς πενίας ζυγῷ, quod eſt paupertatis iugo, vt cuidam ſeruiret Igumeno Abbati. Igitur Imperator Michaël, qui tunc temporis erat, cùm orationis gratia ad Monaſterium iſtud, in quo miniſtrabat, deſcenderet, vidit hunc forma præ ceteris egregia: accitúmque ad ſe Abbatem rogauit, vt ſe donaret hoc puero. Quem ſuſcipiens in Palatio, Cubicularij donauit officio. Tantæ denique poſt paululum C poteſtatis effectus eſt, vt alter ab omnibus Imperator ſit appellatus. Verùm quia omnipotens Deus ſeruos ſuos iuſtè viſitat quacumque vult cenſura, hunc Imperatorem Michaëlem ſanæ mentis ad tempus non eſſe permiſerat: vt quò eum grauiùs premeret in infimis, eò miſericordiùs remuneraret in ſummis. Nam, vt fertur, huius tempore paſſionis, familiares etiam capitis iuſſerat damnari ſententia. Quos tamen ad ſe rediens hoc pacto requirebat, vt niſi quot iugulari iuſſerat redderentur, pari ipſi qui hoc effecerant ſententia damnarentur. Hoc igitur terrore quos damnari iuſſerat ſeruabantur. Sed cùm hoc ſæpiùs & iterum Baſilio faceret, huiuſmodi à ſibi obſequentibus, proh nephas! accepit conſilium: » Ne fortè » inſana Regis iuſſio aliquando ex induſtria à te non diligentibus, immo odio ha» bentibus impleatur, eum tu potiùs occidito, atque Imperialia ſceptra ſuſcipito. Quod ſine dilatione tum terrore compulſus, tum etiam regnandi cupiditate deceptus, compleuit. Hoc itaque interfecto, factus eſt Baſilius Imperator. Denique paruo tranſacto tempore, huic Dominus noſter Ieſus Chriſtus per viſionem apparuit, Domini huius Imperatoris, cuius hic necis extiterat auctor, dexteram » tenens, cúmque ita conueniens: Vt quid interfeciſti Regem, hoc eſt Dominum » tuum Imperatorem? Expergefactus itaque, tanti ſe reum nouit eſſe reatus. Móxque ad ſe rediens, quid ſuper hoc faceret cogitabat. Confortatus itaque Domini noſtri

A noſtri Ieſu Chtiſti hac pet Prophetam ſalubri & verè acceptabili promiſſione: *Quia in quacumque die peccator ingemuerit, ſaluus erit*, cum lachrymis & gemitibus ſe peccatotem, ſe reum, ſe ſanguinis innocentis effuſorem eſſe confitebatur. Bono autem accepto conſilio, amicos ſibi de mammona iniquitatis effecerat: vt quos hîc temporalibus ſubſidiis conſolaretur, eorum precibus ab æterno gehennæ incendio libetaretur. Fabticauit autem precioſo & mirabili opere iuxta Palatium Orientem vetſus Eccleſiam, quam νεὰ, id eſt nouam vocant, in honote ſummi & cœleſtis militiæ Principis Atchangeli Michaëlis, qui Gtæcè ἀρχιστρατηγὸς appellatur.

ARNVLFVS, BERENGARIVS, GVIDO.

De Conſtantinopoleos nominibus, ſitu, & circumhabitantibus, déque vigilia nocturna ibidem conſtituta ab Leone Imperatore, cuius vt fidem & diligentiam experiretur, in habitu iuuenis laſciui illapſus in duas cuſtodias, eas muneribus corrupit: à tertia in carcerem ductus, priores exilio mulctauit, poſteriores opibus & honore extulit.

CAPVT III.

NVNC autem non pigeat Libellulo huic tes duas, quas eiuſdem Baſilij filius memoratus Leo Imperator Auguſtus memotiâ ſua dignas fecit, inſerere. B Conſtantinopolitana vrbs, quæ priùs Bizantium, noua nunc dicitur Roma, inter feroeiſſimas Gentes eſt conſtituta. Habet quippe ab Aquilone Hungatos, Pizenacos, Chazaros, Ruſſios, quos alio nomine nos Nortmannos appellamus, atque Bulgaros nimium ſibi vicinos. Ab Oriente Bagdas, inter Orientem & Meridiem Egypti Babyloniæque incolas. A Meridie verò Africam habet, & notam illam vicinam ſibique contrariam inſulam Cretæ. Ceteræ verò quæ ſunt ſub eo climate Nationes, Armenij ſcilicet, Perſæ, Chaldæi, Auaſgi, huic deſeruiunt. Incolæ denique ciuitatis huius ſicut memotatas Gentes diuitiis, ita & ſapientiâ ſupetexcellunt. Moris quippe eorum eſt, ne à vicinis Gentibus opprimantur, ſingulis quibuſque noctibus per totius ciuitatis biuium, triuium, quadriuiúmque, armatos milites causâ cuſtodiendæ ciuitatis, qui eam inuigilent, ponere. Fitque, vt ſi poſt crepuſculum quemquam deambulantem aliquò cuſtodes offenderint, captus ptotinus verberibúſque cæſus cuſtodiâ peruigili, compedibus in carcere ſtrictus, vſque in ctaſtinum in publicum ptoducendus ſeruetur. Hoc denique pacto non ſolùm ab hoſtibus, vetùm & à lattonibus illæſa ciuitas cuſtoditur. Leo itaque Imperatot Auguſtus vigilum fidem conſtantiámque ptobare volens, ſolus poſt crepuſculum è Palatio deſcendens, ad primam petuenit cuſtodiam. Quem vt vigiles fugientem, & quaſi metu declinâtem viderunt, comprehenſum quis eſſet interrogauerunt, quóve pergeret. Qui è multis vnum ſe eſſe, & lupanar petere dixit. Cui mox, Cæſum te acriter, inquiunt, compedibúſque ſtrictum vſque in craſtinum reſeruabimus. Quibus reſpondit, Nequaquam fratres, nequaquam. C Accipite quod porto, petmittite ite quò volo. Qui XII. auteis acceptis, eum dimiſerunt. Indè vetò tranſiens, ad ſecundam venit cuſtodiam. Qua quemadmodum & in ptima captus, datíſque XX. aureis, eſt dimiſſus. Ad tertiam deinde dum veniſſet, eſt captus. Verùm non, vt à ptima ac ſecunda, datis aureis eſt dimiſſus: ſed ablatis omnibus, compedibúſque grauiter ſtrictus, pugnis, flagríſque verberatus, cuſtodiâ vſque in ctaſtinum ptoducendus ſeruatur. His itaque diſcedentibus, cuſtodem carcetis Imperator ad ſe vocans: Amice mi, inquit, Leonem Impetatorem noſti? Quomodo, infit, noſcete poſſim, quem vidiſſe me non meminerim? Ad publicum ſanè quanquam rarò dum procedo, à longè, quia propè nequeo, eum intueor: mitabile quiddam, & non hominem, videte videor. Dare autem te operam, quo illæſus exeas, quàm id percunctari, tibi commodius eſt. Non æquè vos, te quidem in carcere, illum autem in auteo triclinio fottuna fouet. Parua ſunt hæc, grauiora addantut vincula: ne ſit ſpacium de Imperatore meditandi. Cui ille: Deſine, inquit, deſine. Impetatot enim ipſe ſum Leo Auguſtus, qui de Palatij dignitate non bono omine prodij. Carcetis autem cuſtos ſpetans non veta eſſe quæ dixerat: Egon', inquit, hominem impurum, bona ſua cum meretricibus abligurientem, Imperatorem credam? Quoniam temet tu neglexiſti, pto te ego deſpiciam matheſin. Mars trigonus, Satutnus Venerem teſpicit, Iupitet quadratus, Metcurius tibi iratus, Sol rotundus, Luna in ſaltu, mala

Arnvlfvs, Berengarivs, Gvido.

fortuna te premit. Imperator verò: Vt vera, inquit, probes eſſe quæ dico, dum matutinale dederint ſignum (antè enim non auſi ſumus) mecum ad Palatium potiori quàm ego deſcenderim omine veniro. Si me vt Imperatorem non iſtic recipi videris, occidito. Non minoris quippe criminis erit me Imperatorem dixiſſe, ſi non ſum, quàm aliquem occidiſſe. Si verò te ob id mali quicquam pati formides, hoc faciat mihi Deus, & hoc addat, ſi non potiùs præmium pro hac re ſumes, quàm ſupplicium. Igitur carceris cuſtos credulus effectus, dato, Imperator vt dixerat, matutinali ſigno, eum ad Palatium vſque comitatur. Cúmque eodem veniſſet, venerabiliter ſicut à ſe noſcentibus ſuſceptus, comitem ſuum exanimatum nimia admiratione reddidit. Sanè dum huic omnes dignitates occurrere, laudes reddere, adorare, ſoccos detrahere, alia atque alia pro ſe quemque facere contemplaretur: emori ei ſatius tunc eſſe duxit, quàm euiuere. Cui Imperator: Contemplare, inquit, nunc matheſin: & ſi verè quo huc adueneris omine dixeris, veram te augurandi ſcientiam habere probabis. Priùs tamen quæſo quid morbi ſit profetas, quod te tam pallidum reddidit. Cui ille: Parcarum, inſit, optima Clotho iam nere deſit: Lacheſis verò in torquendo ampliùs laborare non cupit. Sæuiſſima autem harum Atropos ſolam Imperij tui ſententiam expectat, vt fila contrahens abrumpat. Palliditatis autem vultus mei cauſa hæc eſt, animam à capite deſcendiſſe, ſecúmque in inferiorem corporis partem ſanguinem perduxiſſe. Subridens igitur Imperator: Recipe, inquit, animam, recipe, & cum hac bis binas aureorum libras aſſume, nullíque de me niſi aufugiſſe reſpondeas. B His ita geſtis, Imperator vigiles, qui ſe captum dimiſerant, quique cæſum cuſtodiæ manciparant, venire præcepit. Quibus & ait: Vigilantibus vobis cuſtodiámque ciuitati præbentibus, numquid fures aliquando adulteróſque offendiſtis? Qui precio eum dimiſerant, nil ſe vidiſſe reſponderunt. Qui verò cæſum illum cuſtodiæ mancipauerant, ita reſponderunt: Præcepit δεσποτία σοῦ ἁγία, id eſt, Dominatio tua ſancta, vt ſi vigiles poſt crepuſculum quemquam aliquo deambulantem offenderent, captum protinus verberibúſque cæſum cuſtodiæ traderent. Tuis itaque nos parentes iuſſionibus, Dominator ſanctiſſime, hac quæ præſentem præceſſit diem nocte quendam lupanaria petentem cepimus, flagellauimus, carceríque impoſitum Imperio tuo producendum ſeruauimus. Quibus Imperator: Citò, inquit, vt in medium proferatur poteſtas Imperij mei etiam atque etiam imperat. Nec mora, vinctus vt ducatur, percurrunt. Quem dum aufugiſſe audirent, ſemiuiui ad Palatium ſunt reuerſi. Quod cùm nuntiaſſent Imperatori, mox Imperator ſe exutum, nimíſque cæſum oſtendens: Venite, inquit, nolite formidare. Ipſe ego ſum, quem flagellaſtis, quémque è carcere nunc aufugiſſe formidatis. Scio enim, & verè credo, quòd non Imperatorem, ſed Imperatoris inimicum tundere cogitaſtis. Hos, qui non vt Imperatorem me, ſed vt latronem vitæque meæ inſidiatorem dimiſêre, morte tenus verberatos vrbe expelli, boniſque omnibus priuari, mea non ſolùm cupit, verùm & iubet auctoritas. Vos autem non ſolùm C meis, ſed & horum peruerſorum diuitiis dono. Quod quàm prudenter egerit, Paternitas tua in hoc aduertere poterit, quoniam ceteri extunc ciuitatem diligentiſſimè cuſtodire, hunc etiam abſentem quaſi præſentem ſperare neceſſe erat. Sicque factum eſt, vt Imperator ampliùs de Palatio non deſcenderet, & ſui omnia fideliter cuſtodirent.

De altero Leonis Imperatoris ſagaci ludo, quo vigiliam vnius è duodecim Palatij & corporis ſui cuſtodibus dignè remuneratam voluit: ceteris eluſis ob ſomnolentiam.

CAPVT IV.

ALTERVM, quem ipſe egit, ludum ſilentio tegi abſurdum eſſe diindico. Conſtantinopolitanum Palatium ob Imperatoris ſalutem multorum præſidiis militum cuſtoditur. Contigit itaque duodecim poſt corporis refectionem in ipſo feruore diei vna in domo quieſcere. Mos quippe Imperatoris erat, cunctis quieſcentibus, totum perreptare Palatium. Qui cùm die quadam eodem, quò duodecim memorati lethæo ſeſe dederant ſopori, perueniſſet, ligno modico, vt non incallidus, oſtij peſſulo proiecto ingrediendi ſibi aditum fecit. Vndecim verò dormientibus, vt ars artem falleret, duodecimus peruigil ſtertere ceu dormiens

A cœperat, contractíſque in faciem brachiis totum quod Imperator faceret diligentiſſimè conſiderabat. Imperator igitur ingreſſus dum obdormire cunctos perſpiceret, aureorum numiſmatum libram pectori vniuſcuiuſque appoſuit: móxque clam egreſſus, oſtium vt priùs fuerat clauſit. Eò autem hoc egit, quatenus excitati & de lucro gratularentur, ac qualiter hoc acciderit admirarentur. Denique diſcedente Imperatore, qui vigil ſolus extiterat ſurrexit, dormientiúmque nummos aureos ſibi aſſumpſit, atque repoſuit. Poſtea verò quieti ſeſe reddidit. Imperator igitur de hoc ludo ſollicitus, poſt nonam XII. hos quos nominauimus ad ſe venire præcepit, eóſque ita conuenit: Si fortè veſtrum quempiam ſomnij viſio deterruit, aut hilarem reddidit, vt in medium proferat mea iubet auctoritas. Nec minus, & ſi quid nouitatis expergefactus quiſque vidit, vt detegat imperat. Hi itaque, quemadmodum nihil viderant, nihil ſe vidiſſe responderunt. Magis autem ſuper hoc admirati conticuere, intentíque ora tenebant. Exiſtimans Imperator eos non rei veritate, ſed calliditate aliqua reticere, ſuccenſus eſt, atque magis cœpit nonnulla terribilia reticentibus comminari. Quod qui omnium conſcius erat vt audiuit, huiuſmodi humillima & ſupplici voce Imperatorem conuenit: Humaniſſime Imperator, hi quid viderint, neſcio: ego tamen delectabile, atque vtinam quod perſæpè contingeret, vidi ſomnium. Vndecim his conſeruis meis, & hodie verè, ſed omninò mihi opportunè dormientibus, viſus ſum quaſi non dormiens vigilare. Ecce autem magnitudo Imperij tui, quaſi occultè oſtium reſe-
B rans, clanculúmque ingreſſa, libram auri appoſuit ſupra ſingulorum pectus. Cúmque Imperium tuum quaſi repedare, ſocióſque hac viſione ſtertentes cernerem, continuò ceu lætus exurgens, vndecim dormientium tuli libras aureorum numiſmatum, meóque marſupio in quo vna erat appoſui: quatenus ob tranſgreſſionem decalogi, ne ſolùm vndecim, verùm ad memoriam Apoſtolorum mea vna adhibita, & ipſæ eſſent duodecim. Viſio hæc, Pater Auguſte, bonum ſit neſcio, vſque modo me non deterruit: ſed hilarem reddidit. O vtinam interpretatio alia Imperio tuo non placeat! Nam & me diuinum & ſomnij venditorem eſſe liquidò pateat. His auditis, magno eſt cachinno Imperator inflatus. Verùm prudentiam eius atque ſollicitudinem plus admiratus, protinus infit: Antehac te neque diuinum, neque ſomnij venditorem eſſe audiui. Hanc verò rem nunc ita apertè dixiſti, vt ſi nulla circumitione vſus eſſes: ſed quia vigilandi facultatem ſine auſpicandi ſcientia habere non poſſes, niſi diuino eſſet tibi munere traditum, ſeu verum ſit vt ſperamus, immò credimus, ſeu falſum. Fertur enim de quodam, quòd dormiens multa repperit, à gallo excitatus nihil inuenerit. Tu tamen quicquid videris, quicquid repereris, tuum ſit. His auditis, quanta ceteri ſint confuſione repleti, quantóque is gaudio ſit plenus, eorum quiſque in ſe perſonas ſuſcipiens, animaduertere poterit.

Arnulf. Berengarius, Guido.

C *De Arnulfi qui, per Hungaros Zvvendeboldum vicit, ſtolida temeritate, cùm Genti pernicioſa ad Chriſtianos ſuppeditandos aditum munierit.*

CAPVT V.

ARNVLFVS interea earum quæ ſub Arcturo ſunt Gentium Rex fortiſſimus, cum Zvvendeboldum Marauanorum Ducem, quem ſuprà memorauimus, ſibi viriliter repugnantem debellare nequiret: depulſis his, proh dolor! munitiſſimis interpoſitionibus, quas vulgo Cluſas nominari prædiximus, Hungarorum Gentem cupidam, audacem, omnipotentis Dei ignaram, ſcelerum omnium non inſciam, cædis & omnium rapinarum ſolummodò auidam, in auxilium conuocat. Si tamen auxilium dici poteſt, quod paulò pòſt eo moriente tum Genti ſuæ, tum ceteris in Meridie Occaſúque degentibus Nationibus graue periculum, immò excidium fuit. Quid igitur? Zvvendeboldus vincitur, ſubiugatur, fit tributarius: ſed Domino ſolus. O cœcam Arnulfi Regis regnandi cupiditatem! O infelicem amarúmque diem! Vnius homuncionis deiectio fit totius Europæ contritio. Quot mulieribus viduitates, patribúſque orbitates, virginibus corruptiones, Sacerdotibus populiſque Dei captiuitates, Eccleſiis deſolationes, terris inhabitatis ſolitudines, cœca ambitio paras! Legiſtin', obſecro, ipſius Veritatis verba dicentis: *Quid prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam*

ARNVLFVS, BERENGARIVS, GVIDO.

dabit homo commutationem pro anima ſua? Quòd ſi te veti iudicis non terruit ſeueritas, ipſa ſaltem furorem tuum humanitatis temperaret communitas. Eras enim inter homines homo ſi dignitate ſublimis, non ramen naturâ diſſimilis. Flebilis, heu! miſerabiliſque conditio, cùm illa beſtiarum ſerpentiúmque ſeu alituum genera, quæ intolerabilis ſeueritas ac letale virus ab hominibus ſeparata eſſe facit, vt ſunt baſiliſci, qui Latinè reguli, vel rhinocerotes, ſeu griphes, quæ & aſpectu ſuo cunctis pernicioſa eſſe videntur: intet ſeſe tamen pro otiginis ipſius affinitatiſque conſortio pacata & innoxia perſeuerant. Homo autem cùm ſit ad imaginem & ſimilitudinem Dei formatus, legis Dei conſcius, rationis capax, non ſolùm proximum non amare poteſt, ſed & odiſſe plurimùm valet. Videamus igitur quid Ioannes non quilibet, ſed virgo ille egregius cœleſtis ſecreti conſcius, cui Chtiſtus in cruce mattem Virginem virgini commendauit, ſupet talibus dixerit. *Qui odit fratrem ſuum homicida eſt.* & ſcimus quòd omnis homicida non habet vitam æternam in ſe manentem. Sed tedeamus ad rem. Deuicto namque Zvvendeboldo Marauanorum Duce, ARNVLFVS pace habita Regno potitur. Hungari interim obſeruato exitu, contemplatique regionem, cotdibus malum quod poſtmodum in propatulo apparuit machinabantur. A

De VVidonis, ſeu Guidonis, & Berengarij Ducum confœderatione: ita vt mortuo Carolo Caluo, VVido ſe Franciæ Romanæ Regem inungi curauerit, Berengarius Italiæ. Franci autem iam Odonem Regem conſtituerant. & de cauſa leui, cur Franci VVidonem reiecerint. B

CAPVT VI.

DVM hæc aguntur, Rex Galliæ CAROLVS, qui cognominatus eſt CALVVS, præſentem moriendo mutauit vitam. Cui, dum viueret, duo ex Italia præpotentes Principes ſeruiebant: quotum alter VVIDO, alter dictus eſt BERENGARIVS. Hi ſanè tanto ſunt amicitiarum fœdere conglutinati, vt ſibi hoc iureiurando promitterent, quòd ſi Regi Carolo ſuperſtites fotent, alterius alter ordinationi conniueret, ſimul vt VVido quam Romanam dicunt Franciam, Berengarius obtineret Italiam. Sed cùm ſint nonnulla incerta & inſtabilia amicitiarum genera, quæ diuerſis modis humanum genus dilectionis ſocietate connectunt, vt quoſdam præcedens commendatio poſtmodum amicitiæ mitè facit commercia, alios negociationis ſeu militiæ, vel artis ac ſtudij ſimilitudo: quæ & ſicut ex diuerſis vel lucri vel libidinis vel neceſſitudinum variarum ſocietatibus adquiruntur, ita intercedente qualibet diuortij occaſione ſoluuntur. Hoc tamen eſt, hoc inquam amicitiæ genus, quod multis experimentis eſt ſæpiſſimè comprobatum: nullo modo eos, qui amicitiarum fœdus coniurationis iniere principio, indireptam quiuiſſe ſeruare concordiam. Sanè quidem callidiſſimus ille humani generis inimicus, vt homines ſui præuaricatores faciat ſacramenti, celeriùs ſagaciúſque ad irrumpendam amicitiam laborat. C Quòd ſi animos rectè ſapientum de vero amicitiarum genere percontamur, reſpondebimus concordiam verámque amicitiam niſi inter emendatos mores, eiuſdémque virrutis & propoſiti viros ſtare non poſſe. Contigit itaque vtrumque, VVidonem atque Berengarium, Caroli Regis funeri deeſſe. Cuius tamen interitum VVido vt audiuir, Romam profectus eſt, & abſque Francorum conſilio totius Franciæ vnctionem ſuſcepit Imperij. Franci itaque ODONEM, quoniam VVido aberat, Regem conſtituunt. Berengarius verò VVidonis conſilio, quemadmodum ei iureiurando promiſerat, Italici Regni ſuſcepit Imperium. VVido autem Franciam petit. Cùmque Burgundionum Regna tranſiens Ftanciam, quam Romanam dicunt, ingredi vellet, Francorum nuncij ei occurrunt, ſe redire nunciantes: eò quòd longa expectatione fatigati, dum ſine Rege eſſe diutiùs non poſſent, Odonem cunctis petentibus elegerunt. Fertur autem hac occaſione Francos VVidonem Regem ſibi non aſſumpſiſſe. Nam dum ad Metenſem venturus eſſet vrbem, quæ potentiſſima in Regno Lotharij claret, præmiſit Dapiferum ſuum, qui alimenta illi more regio præpararet. Metenſis verò Epiſcopus dum cibaria ei multa ſecundum Francorum conſuetudinem miniſtraret, huiuſmodi reſponſa à Dapifero ſuſcepit: Si equum ſaltem mihi dederis, faciam vt tertia obſonij huius parte ſit Rex VVido contentus. Quod Epiſcopus audiens: Non decet, in-

A quit, talem ſuper nos regnare Regem, qui decem dragmis vile ſibi obſonium præparat. Sicque factum eſt vt VVidonem deſererent, Odonem autem eligerent. Francorum igitur Legationibus non parum Rex VVido perturbatus, nonnullis cœpit cogitationibus æſtuare, tam ex Italico Regno Berengario iureiurando promiſſo, quàm ex Francorum: præſertim quòd penitus illud ſe non poſſe ſciuerat adipiſci. Inter vtramque autem æſtimationem, quoniam Francorum Rex eſſe nequibat, frangere quod Berengario fecerat iuſiurandum deliberat: collectóque prout potuit exercitu (traxerat ſanè & à Francis quandam affinitatis lineam) Italiámque concite ingreſſus, Camerinos atque Spoletinos fiducialiter vt propinquos adiit; Berengarij etiam partibus fauentes vt infidos pecuniarum gratia adquirit, itaque Berengario bellum parat. Copiis denique vtráque ex parte collectis, iuxta fluuium Teruiam, qui quinque à Placentia milliariis diſtat, ciuile bellum parant: in quo cùm partibus ex vtriſque caderent multi, Berengarius fugam petiit, triumphum VVido obtinuit. Nec mora diebus paucis interpoſitis, collecta Berengarius multitudine in Brixiæ latiſſimos campos VVidoni bellum parat: vbi cùm maxima ſtrages fieret, fuga ſeſe Berengarius liberauit.

ARNVLFVS, BERENGARIVS, GVIDO.

Berengarius Arnulfum in auxilium pollicitationibus pellicit in Guidonem, qui cùm alteram fluuij ripam teneret, & congredi nequirent, Baioarius quidam Arnulfi eques Italos ad certamen inſolentiùs prouocauit, & ab Hubaldo quodam victus occubuit. Arnulfique nothus bello deceſſit. Berengarius autem Arnulfum rurſum promiſſis onerat, qui rediens multas vrbes ſubiugauit.

B

CAPVT VII.

IAM verò BERENGARIVS cùm VVIDONI reſiſtere copiarum paucitate nequiret, potentiſſimum, quem prædiximus, ARNVLFVM Regem in auxilium rogat: promittens ſe ſuóſque eius potentiæ ſeruituros, ſi virtutis ſuæ adminiculo VVidonem ſuperaret, Regnúmque ſibi Italicum vendicaret. Huius planè tantæ promiſſionis gratia accitus Rex Arnulfus filium ſuum ZVVENDEBOLDVM, quem ex concubina genuerat, valido cum exercitu huius in auxilium dirigit. Venerúntque pariter omni ſub denſitate Papiam. VVido verò ita fluuiolum, qui Papiam alluit, Veruauolum nomine, tam ſudibus quàm exercitu munierat: quatenus altera alteram, ipſo medio diſcutiente, pars partem oppugnare nequiret. Vnus & viceſimus dies tranſierat, eùm, ſicut prædiximus, altera pars alteri nocere non poſſet: & Baioariorum vnus quotidie agminibus exprobrans Italorum, imbelles eos atque equitandi inſcios clamitabat. Ad augmentum etiam dedecoris, eos inter proſiliit, haſtámque vni ex manu excuſſit: ſicque lætus in ſuorum caſtra repedauit. Hubaldus igitur BONIFACII pater, qui poſt noſtro tempore Camerinorum & Spoletinorum extitit Marchio, tantum Gentis ſuæ cupiens dedecus vindicare, clypeo accepto, obuiam mox prædicto Baioario tendit. Is autem triumphi præteriti non ſolùm non immemor, ſed eo factus audacior, ceu de victoria iam ſecurus, hunc contra properat lætus. Cœpítque vertibilem equum modò impetu vehementi dimittere, ſtrictis modo habenis retrahere. Memoratus verò Hubaldus recta eum cœpit adire. Cúmque in eo eſſet, vt mutuis ſe figerent vulneribus, more ſolito Baioarius equo verſili varios flexóſque per anfractus cœpit diſcurrere, quatenus argumentis poſſet Hubaldum decipere. Verùm cùm hac arte terga verteret, vt mox rediens Hubaldum ex aduerſo percuteret, equus cui Hubaldus inſederat vehementer calcaribus tunditur, & per ſcapulas antequam reuerti poſſet Baioarius lanceâ ad cor vſque perforatur. Hubaldus igitur freno Baioarij præripiens equum, ipſum in medio fluuioli alueo exutum homine reddidit. ſicque ſuorum iniuriæ vltor de triumpho ad ſuos rediit hilarior. Hoc ſanè factum non mediocrem Baioariis terrorem, Italicis audaciam intulit. Inito quippe Baioarij conſilio, nonnulliſque Zvvendeboldus à VVidone argenti acceptis ponderibus, in propria remeauit. Igitur Berengarius, dum vbi proſpera inimico, ſibi aduerſa proſpiceret, cum Zvvendeboldo pariter Arnulfi Regis adiit potentiam: orans ac pollicens, vt ſi ipſum adiuuaret, ſe totam Italiam, vt antè promiſerat, ditioni eius ſuppoſiturum. Qui tantæ promiſſionis gratiâ excitus, copiis collectis cominus Italiam adit. Cui Berengarius vt promiſſioni ſuæ daret fidem credulitatis, arrabonem

C

ARNVLFVS, BERINGARIVS, GVIDO.

clypeum portat. Suſceptus itaque à Veronenſibus, ad vrbem proficiſcitur Pergamum. A Vbi dum firmiſſima loci munitione confiſi, immò decepti homines ei occurrere nollent, caſtra metatus ibidem belli fortitudine vrbem capit, incolas iugulat, trucidat. Ciuitatis etiam Comitem Ambroſium nomine, cum baltheo & armillis ceteriſque indumentis ſuſpendi ante portæ ianuam fecit. Quod factum ceteris omnibus vrbibus, cunctiſque Principibus terrorem non paruum attulit. Quicúmque enim hoc audierat, vtraque auris eius tinniebat. Mediolanenſes igitur atque Ticinenſes hac fama perterriti, eius non auſi ſunt præſtolati aduentum. Verùm præmiſſa Legatione, iuſſioni ſuæ ſe obtemperaturos eſſe promittunt. OTHONEM itaque Saxonum potentiſſimum Ducem huius glorioſiſſimi atque inuictiſſimi Regis Othonis, qui nunc vſque ſupereſt, & feliciter regnat, auum, Mediolanum dirigit gratiâ defenſionis. recta ipſe Ticinum petit.

De VVidonis à facie Arnulſi fuga, Arnulſi metrica ad ſuos concione, poſt quam vrbs Roma capta eſt: & de Formoſi Papa ab Rom. perſecutione, & cauſa ſimultatu. Sergiiſque Antipapa poſtmodum intruſi in eum defunctum immanitas, & miraculoſa Formoſi ſepultura.

CAPVT VIII.

DENIQVE VVIDO huius impetum ferre non valens, Camerinum Spoletúmque verſus fugere cœpit. Quem ſine dilatione acriter Rex inſequitur, B vrbes & caſtella omnia ſibi reſiſtentia debellans. Nullum ſiquidem caſtrum fuerat natura etiam ipſa tam munitum, quod virtuti huius ſaltem reſiſtere molitetur. Quid autem mirum, cùm ipſa ciuitarum omnium Regina, magna ſcilicet Roma, huius imperum ferre nequiuerit? Enimuerò dum à Romanis ingrediendi vrbem huic fiducia negaretur, conuocatos ad ſe milites ita conuenit.

Magnanimi Proceres, & clari marte ſecundo,
Arma quibus ſtudium fuluo radiare metallo,
Romulidæ ſueti vacuis quod condere ſceptris:
Sumite nunc animos, vobis furor arma miniſtret.
Non Pompeius adeſt, non Iulius ille beatus,
Qui noſtros domuit proauos mucrone feroces.
Indolis en huius ſummam deduxit ad Argos.
*Protulit in lucem quem ſancta Ritanica * mater:*
Bis torta ſtudium pingues captare ſiluros
Cannabe, non clypeos manibus geſtare micantes.

* Britannica.

HIS Heroes dictis animos accenſi, vitam auiditate contemnunt. Clypeis denique cratibúſque cateruatim operti, muros adire contendunt. Plurima etiam bellorum parauerant inſtrumenta, cùm inter agendum populo conſiderante contigit lepuſculum clamore eius exterritum vrbem verſus fugere. Quem dum populus exercitúſque, vt aſſolet, impetu vehementi ſequeretur, Romani putantes ſe C impugnari de muro ſeſe proiiciunt. Quod populus cernens, ſagmatibus ſelliſque, quibus equis inſederant, iuxta murum proiectis, per eorum aceruum muros aſcendunt. Populi verò pars quædam, accepta mox trabe quinquaginta pedum procera longitudine, portam quatiunt, & Romam quam Leonianam dicunt, in qua beati Petri Apoſtolorum Principis precioſum corpus quieſcit, vi capiunt. Ceteri verò, qui trans Tyberim erant, hoc timore compulſi, huius dominatui colla ſummittunt. Hoc in tempore Formoſus Papa religioſiſſimus à Romanis vehementer affligebatur, cuius & hortatu Rex Arnulfus Romam aduenerat. In cuius ingreſſu, vlciſcendo Papæ iniuriam, multos Romanorum Principes obuiam ſibi properantes decollari præcepit. Cauſa autem ſimultatis inter Formoſum Papam & Romanos hæc fuit. Formoſi præceſſore defuncto, Sergius quidam Romanæ Eccleſiæ Diaconus erat, quem Romanorum pars quædam Papam ſibi elegerat. Quædam verò pars non infima natu Formoſum Portuenſis ciuitatis Epiſcopum pro vera religione diuinatúmque Scripturarum & doctrinarum ſcientia Papam ſibi fieri anhelabat. Nam dum in eo eſſet, vt Sergius Apoſtolorum Vicarius ordinari debuiſſet, ea quæ Formoſi partibus fauebat pars cum non mediocri tumultu & iniuria Sergium ab altari expulit, & Formoſum Papam conſtituit. Deſcenditque Sergius in Tuſciam, quatenus ADELBERTI potentiſſimi Marchionis auxilio

A iuuaretur. Quod & factum eſt. Nam Formoſo defuncto, atque Arnulfo in propria reuerſo, is qui poſt necem Formoſi Papa conſtitutus eſt, expellitur, Sergiúſque Papa per Adelbertum conſtituitur. Quo conſtituto, vt impius doctrinarúmque ſanctarum inſcius Formoſum è ſepulchro extrahi, atquo in ſedem Romani Pontificatus ſacerdotalibus indumentis indutum decollari præcepit. Cui & ait: Cùm Portuenſis eſſes Epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam vniuerſalem Sedem vſurpaſti? His expletis, ſacratis exutum veſtimentis, digitiſque tribus abſciſſis, in Tyberim iactari præcepit, cunctóſque quos ipſe ordinauerat gradu proprio depoſitos iterum ordinauit. Quod quàm malè egerit, Pater ſanctiſſime, in hoc animaduertere poteris, quoniam & ij qui à Iuda Domini noſtri Ieſu Chriſti proditore ante proditionem ſalutem ſeu benedictionem Apoſtolicam perceperant, ea poſt proditionem propriíque corporis ſuſpenſionem minimè ſunt priuati, niſi quos improba fortè defœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ à miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur, ſed qui non videtur, Sacerdotem infunditur. Neque enim qui rigat eſt aliquid, neque qui plantat: ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis quantæque religionis Papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum à piſcatoribus poſtmodum eſſet inuentus, atque ad beati Petri Apoſtolorum Principis Eccleſiam deportatus, Sanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt.
B Hoc namque à religioſiſſimis Romanæ vrbis perſæpè audiui. Sed his omiſſis, ad narrandi ordinem redeamus.

ARNVLFVS, BERENGARIVS, GVIDO.

De Firmi per Arnulfum obſidione, & per aſtum vxoris Guidonis, quæ potionem ſoporiferam Arnulfo propinandam curauerat, ſolutione. De cauſa mali in Arnulfo, eius inſolentia, & templorum profanatione. De Arnulfi conſilio in Berengarium cæcandum, eiuſque deinde contemptu. De ſeditione & cæde Ticini, quæ nunc Papia dicitur, facta. De Anſcarij metu, & Arnulfi tetro exitu.

CAPVT IX.

REx Arnulfus deſiderij ſui compos effectus, perſequi VVIDONEM non deſiit: profectúſque Camerinum, caſtrum vocabulo & natura Firmum, in quo VVidonis vxor erat, obſedit. VVido autem in incertis latuit locis. Præfatum igitur caſtrum nomine & natura Firmum vallo circundatur, omnia bellorum inſtrumenta quibus capi poſſet præparantur. Cúmque VVidonis vxor magnis vndique anguſtiis premeretur, & euadendi ſpes illi omnis negaretur, cauſas mortis regiæ viperina cœpit calliditate exquirere. Accitum namque ad ſe quendam Arnulfi Regis familiariſſimum, magnis eum muneribus rogat, vt ſe adiuuet. Qui cùm ſe non aliter poſſe teſtaretur, niſi ciuitatem Domini ſui traderet ditioni, illa etiam atque etiam magna auri pondera non ſolùm pollicens, verùm in præſentiarum
C tribuens, orat, vt quodam poculo ab ea ſibi collato Dominum ſuum Regem potaret, quod non periculum mortis daret, ſed mentis feritatem mulceret. Quæ etiam ſuis vt præberet fidem dictis, ante illius præſentiam hoc vnum ſuorum potat ſeruorum. Qui vnius horæ ſpatio conſpectui huius aſtans, ſanus abſceſſit. Verùm veridicam Maronis illius ſententiam in medium proferamus: *Auri ſacra fames, quid non mortalia cogis Pectora?* Sumptum namque letale poculum feſtinus Regi propinat. Quo accepto, tanta hunc confeſtim ſomni virtus inuaſit, vt totius exercitus ſtrepitu triduo excitatus euigilare nequiret. Fertur autem, quoniam dum familiares hunc modò ſtrepitu, modò tactu inquietarent, apertis oculis nil ſentire, nil loqui potuiſſe perfectè. Poſitus tamen in mentis exceſſu mugitum reddere, non verba edere videbatur. Huius autem rei actio repedare omnes compulit, non pugnare. Credo autem Arnulfum Regem iuſta ſeueri Iudicis cenſurâ huiuſmodi peſtem incurriſſe. Secundæ enim res dum imperium huius vbique magnificarent, virtuti ſuæ cuncta tribuit, non debitum omnipotenti Deo honorem reddidit. Sacerdotes Dei vincti trahebantur, ſacræ virgines vi opprimebantur, coniugatæ violabantur. Neque enim Eccleſiæ confugientibus poterant eſſe aſylum. In his namque ſymbola faciebant, geſtus turpes, cantus ludicros & debacchationes. Sed & mulieres eodem publicè proſtituebantur. Denique redeuntem Arnulfum Regem cum magna multitudine paulatim Rex VVido proſequitur. Cúmque Arnul-

ARNVLFVS, BERENGARIVS. LANTHBERTVS.

ſus Bardonis montem conſcenderet, ibi ſuorum conſilio definiuit, quatinus Berengarium lumine priuaret, ſicque ſecurus Italiam obtineret. Cognatorum verò Berengarij vnus, qui non parua Arnulfo Regi familiaritatis gratiâ inhærebat, huius conſilium vt agnouit, abſque mora Berengario patefecit. Qui mox vt ſenſit, lucerna, quam ante Arnulfi Regis præſentiam tenebat, alij tradita fugit, atque Veronam percitus venit. Omnes extunc Italienſes Arnulfum floccipendere, nihili habere. Vnde cùm Ticinum veniret, non modica orta eſt in ciuitate ſeditio: tantáque iſtic ſtrages exercitus facta eſt, vt criptæ ciuitatis, quas alio nomine cloacas dicunt, implerentur horum cadaueribus. Quod Arnulfus cernens, quoniam per Veronam non potuit, per Hannibalis viam, quam Bardum dicunt, & Montem Iouis repedare diſpoſuit. Cúmque Eporegiam perueniſſet, ANSCARIVS Marchio iſtic aderat, cuius exhortatu ciuitas rebellabat. Verùm hic Arnulfus iureiurando promiſerat, nunquam ſe à loco eodem diſceſſurum, quàm præſentiæ ſuæ repræſentarent Anſcarium. Is autem, vt erat homo formidoloſus valde, ei omninò ſimilis, qui à Marone canitur, *Largus opum, linguâ melior, ſed frigida bello Dextra*, de caſtello exiit, & iuxta murum ciuitatis in cauernis petrarum latuit. Hoc eo fecit, quatinus licitè poſſent Regi Arnulfo iureiurando ſatisfacere, Anſcarium in vrbe non eſſe. Itaque iuſiurandum iſtud accepit Rex, atque iter quod cœperat peragens abiit. Profectúſque in propria, turpiſſima valitudine expirauit. Minutis quippe vermibus, quos pedunculos aiunt, vehementer afflictus, ſpiritum reddidit. Fertur autem quòd præfati vermes adeò ſcaturirent, vt nullis Medicorum curis minui poſſent. Vtrum verò pro tam immenſo ſcelere, Hungarorum ſcilicet emiſſione, ſecundum Prophetam duplici ſit contritione attritus, an vt ex præſenti ſupplicio conſequeretur veniam in futuro, ſolius Dei ſcientiæ dimittamus. quod & Apoſtolus dicit. *Nolite ante tempus iudicare, quoadvſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo.* A B

De VVidonis obitu, Berengarij in Regnum receptione: ſed mox Lanthbeti filij VVidonis coronatione, populi in eum fauore & Principum odio. Nam Magnifredus Mediolanenſi. Comes in eum graſſabatur, ſed victus capite punitus eſt, & Adelbertus Diues in eum mouit.

CAPVT X.

IVSTVS autem Deus vxori VVIDONIS, quæ huic parauerat mortem, parat viduitatis dolorem. Sicut enim præfati ſumus, dum redeuntem Arnulfum Rex VVido è veſtigio ſequeretur, iuxta fluuium Tarum defunctus eſt. Cuius obitum BERENGARIVS vt audiuit, venit feſtinus Papiam, Regnúmque potenter obtinuit. Fideles verò fautoréſque VVidonis veriti ne ab eis illatam Berengarius vlciſceretur iniuriam, & quia ſemper Italienſes geminis vti Dominis volunt, quatinus alterum alterius terrore coerceant: VVidonis Regis defuncti filium nomine LANTHBERTVM, elegantem iuuenem, adhuc ephebum, minúſque bellicoſum, Regem conſtituunt. Cœpit denique hunc populus adire, Berengarium deſerere. Cúmque Berengarius Lanthberto cum exercitu magno Papiam tendenti copiarum paucitate occurrere non auderet, Veronam petiit, iſticque ſecurus degit. Non poſt multum verò temporis Lanthbertus Rex, cùm eſſet vir ſeuerus, Principibus grauis eſt viſus. Vnde & Legatos Veronam dirigunt, & Regem Berengarium ad ſe venire, Lanthbertum verò expellere petunt. Maginfredus præterea Mediolanenſis vrbis Comes quinquennio huic rebellis extiterat: qui non ſolùm vrbem in qua rebellis erat, Mediolanum ſcilicet, defenderat, verùm & vicina circumquaque Lanthberto loca ſeruientia depopulabatur. Quod factum Rex non paſſus abire inultum, Pſalmographicum illud perſæpè ruminans: *Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo*. Nam poſt paululum capitis hunc iuſſerat damnari ſententia. Quæ res terrorem cunctis Italienſibus non minimum incuſſit. Denique hoc eodem tempore ADELBERTVS illuſtris Tuſcorum Marchio, atque Hildebrandus præpotens Comes, huic niſi ſunt rebellare. Tantæ quippe Adelbertus erat potentiæ, vt inter omnes Italiæ Principes ſolus ipſe cognomento diceretur Diues. Huic erat vxor nomine BERTA, Hugonis poſt noſtro tempore Re- C

A gis mater, cuius inſtinctu tam nefaria cœpit ipſe facinora. Nam collecto exercitu cum Hidebrando Comite, conſtanter Papiam tendere feſtinat. LVDOVICVS BERENGARIVS. LAMBERTVS.

De Lanthberti ſtrenua victoria in Hildebrandum quem fugauit, & Adelbertum quem cepit, & cauillo illuſit poſt multorum ſtragem.

CAPVT XI.

LANTHBERTVS interea Rex harum rerum inſcius, in Marineo iam aliquantis diebus venationi vacabat. Cúmque Adelbertus Marchio, & Hildebrandus Comes, cum diuerſo & inualido Tuſcorum exercitu Bardonis montem tranſirent, Lanthberto Regi medio in nemore venanti, vt ſeſe res habuerat, nuntiatur. Is verò, ſicut erat animi conſtans, viribúſque potens, ſuos non paſſus eſt milites præſtolari: ſed collectis quos ſecum habebat centum ferè militibus, curſu præpeti eis occurrere feſtinat. Iam iam Placentiam venerat, cùm iuxta fluuium Seſterionem ad burgum, in quo ſanctiſſimi & precioſi Martyris Domnini corpus poſitum veneratur, caſtra metaſſe nuntiantur. Ignorantes igitur quid ſuperuentura nox pareret, temulenti, poſt nonnulla inutilia τραγῳδήματα, id eſt cantilenas, ſomno ſeſe dedere, ſtertere: nauſeam alij ſumptus intemperantiâ facere. Rex igitur animi ferox, tum ingenio callens, in ipſo eos noctis conticinio opprimit: dor-
B mientes ferit, oſcitantes iugulat. Ventum eſt denique ad illos, qui ductores huius exercitus erant. Cúmque eis non ex multitudine alius, ſed Rex ipſe præclari huius facinoris nuntius eſſet, non ſolùm pugnandi, ſed & fugiendi terror ipſe abſtulit facultatem. Verùm Hildebrandus fuga elapſus Adelbertum intra animalium præſepe latitantem dereliquit. Qui dum repertus, atque ante Regis præſentiam ductus eſſet, Rex eum illicò ita conuenit: Sibyllino ſpiritu vxorem tuam «
Bertam prophetaſſe credimus, quæ te aut ſcientia ſua Regem, aut aſinum factu- «
ram ſe promiſit. Verùm, quia Regem noluit, aut vt magis credendum eſt, non «
potuit, aſinum ne mentiretur effecit: dum te etiam cum Arcadiæ pecuaribus ad «
præſepe declinare coëgit. Præter eum autem, & alij cum ipſo nonnulli capiuntur, vinciuntur, Papiam ducuntur, cuſtodiæ mancipantur.

De mortis Lanthberti duplici opinione, quarum veriorem putat quòd ab Hugone Mediolanenſi caſus ſit. quod conqueritur.

CAPVT XII.

HIs ita geſtis, Rex LANTHBERTVS iterum præfato in loco Marineo venationibus occupatur: quo ab omnium Principum decreto quid ſuper captis agendum eſſet deliberatur. Sed, ô vtinam venatio hæc feras caperet, non Reges!
C Aiunt ſanè hunc Regem, dum ſicut moris eſt apros effreni conſectaretur equo, cecidiſſe, collúmque fregiſſe. Verùm aſſertioni huic fidem præbere abſurdum eſſe dico. Eſt enim alia mortis huius, quæ mihi veriſimilior videtur, atque ab omnibus populis narratur, aſſertio. Maginfredus Mediolanenſis vrbis Comes, cuius ſuperiùs paulò fecimus mentionem, dum pro ſcelere in Remp. atque in Regem commiſſo capitis iudicio damnaretur, vnicum poſſeſſionis vicarium Hugonem filium dereliquit. Quem dum Lanthbertus Rex tum forma egregia, tum animi audacia nonnullos ſuperare videret, non paruum pro patris morte dolorem collatis viſus eſt beneficiis mulcere quamplurimis. Vnde & eum præ ceteris familiaritatis dilexerat priuilegio. Factum eſt autem, dum Lanthbertus Rex nominato in luco Marinco venaretur (eſt enim ibidem miræ magnitudinis & amœnitatis lucus adeo venationibus aptus) huc illúcque cunctis vt moris eſt diſcurrentibus, hoc cum vno, ſcilicet Hugone, ipſum ſolummodo inibi remanſiſſe. Cúmque Rex aprum in tranſitu præſtolaretur, diúque multùm remorante longa expectatione laſſaretur, paululum ſeſe quieti dedit: vigiliæ cuſtodiam huic infido quaſi fido committens. Abſentibus igitur cunctis, Hugonis mens cuſtodis, immò proditoris atque carnificis collatorum beneficiorum immemor, plurimùm patris mortem animo cœpit reuoluere. Non conſiderauit genitorem ſuum iuſtam incurriſſe necem, iuſiurandum quod fecerat Regi violare non metuit: vicarium ſe Iudæ Domini noſtri Ieſu Chriſti proditoris appellari non timuit. Verùm conamine toto

LVDOVICVS BERENGARIVS.

vitium, ligno non modico dormienti collum fregit. Gladio quippe ferire timuit, A
ne peccati huius auctorem res eum manifeſta probaret. Eo namque mens peruerſa ira egit, vt non gladij cicatrix, ſed ligni manifeſta colliſio hæc reperientibus fidem daret equo cecidiſſe, collique fractione hominem exiuiſſe. Latuítque res per annos quamplurimos. Sed dum proceſſu temporis Berengarius Rex nullo ſibi reſiſtente Regnum viriliter obtineret, ipſe reatus proprij ſicut fuerat auctor, extitit & proditor. Impleuitque illud quod Propheta canit: Quoniam *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniqua gerens benedicitur.* Sed aliter feciſſe minimè potuit, propter hæc ipſius Veritatis verba dicentis. *Nihil opertum quod non reueletur, & occultum quod non in publicum veniat.* His itaque geſtis, cùm Berengarius amplioti priſtina dignitate regia honoraretur, Adelbertus Marchio & cęteri ad propria deſtinantur. Iuuat autem, Pater chariſſime, tanti huius obitum Regis & deflendo ſcribere, & ſcribendo deflere. Inerat namque illi honeſta morum probitas, ſancta & formidoloſa ſeueritas: & quem iuuentus ornauerat in corpore ſplendida, mentis canicies decorabat ſancta. Planè plus ille rei publicæ quàm res publica decoris ei contulerat. Quod ſi non cita mors hunc raperet, is eſſet qui poſt Romanorum potentiam totum ſibi Orbem viriliter ſubiugaret.

LIBER SECVNDVS. B

De Ludouico Arnulfi filio, cuius tempore Hungari Baioariam inuadentes eam immaniſſimè vaſtauerunt. In quos Ludouicus bellum parat iuxta Lemannum lacum.

CAPVT I.

POSTQVAM vitalis calor Arnulfi Regis membra deſerens corpus reddidit exanime, eius filius LVDOVICVS Rex cunctis à populis ordinatur. Tanti denique caſus viri vicinos Hungaros, ſicut nec in toto Orbe degentes, latere non potuit. Siquidem leti huius fama fuit ipſis omni feſtiuitate iocundior, gratiis omnibus præſtantior. Quid igitur? Primò mortis huius natíque eius ordinationis anno, permagno collecto exercitu, Marauanorum Gentem, quàm virtutis eorum adminiculo Rex Arnulfus ſubdiderat, ſibi vendicant. Baioariorum etiam fines occupant, caſtra diruunt, Eccleſias conſumunt, populos iugulant: & vt magis magiſque timeantur, interfectorum ſeſe ſanguine potant. LVDOVICVS itaque Rex Gentis ſuæ depopulationem, illorúmque intelligens crudelitatem, ſuorum omnium animos hac formidine inflammat: vt ſi bello eodem quemquam, quod tum acturus eſſet, deeſſe contingeret, laqueo proculdubio vitam finiret. Innumerabilis denique illa Gentis peſſimæ collectio copiis huius obuiam properare feſtinat. Nec videas ſitientem animam C
ardentiùs hauſtum laticis gelidi, quàm prœlij diem Gentem hanc crudelem appetere. Neque enim haud aliud quàm dimicaſſe iuuat. Vt autem ex Libro, qui de origine Hungarorum inſcribitur, didici, horum matres mox pueris editis ferro acutiſſimo faciem ſecant: ſcilicet vt antequam lactis nutrimenta percipiant, vulnerum tolerantiam ſubire cogantur. Dant huic aſſertioni fidem vulnera, quæ pro deficientium dolore propinquorum viuorum corporibus infliguntur. Sanguinem neque prout ἄθεοι καὶ ἀσεβεῖς ἀντὶ τῶν ἀεκόντων, id eſt, ſine Deo, ſine pietate, pro inuitis fundunt. Iamiam Rex LVDOVICVS collecta multitudine Auguſtam venerat, quæ eſt in Sueuorum, Baioariorum, ſiue Orientalium Francorum confinio ciuitas, cùm inſperata, magis autem non optata Gentis huius nuntiatur vicinitas. Sequenti igitur die Lemanni ſecus fluminis campos, martio operi capacitate ſua aptos, vtræque acies conuenêre.

Hungari poſitis inſidiis Ludouici copias vincunt & delent, votíque compotes Francorum, Saxonum, Sueuorúmque terras deprædantur.

CAPVT II.

PRIVS itaque ac Titani croceum linqueret aurora cubile, Hungarorum Gens necis ſitiens, belli auida, hos videlicet Chriſtianos adhuc opprimit oſcitantes.

A Nonnullos namque ſpicula priuſquam clamores euigilarunt. Citiùs enim ab eis ſpiritus receſſit quàm ſomnus. Grauis itaque hinc indéque oritur pugna. Vcti terga ſeu in fugam Hungari, directis acriter belis, id eſt telis, plurimos ſternunt. LVDOVICVS. BERINGARIVS

Nubibus omnipotens Heloim cùm condere Phœbi
Lumina chryſocomi veneraudus cœperit atris,
Vertice cumque polum ſummo clamore remugit.

Alios verò cubilibus confoſſos neque ſtrepitus neque vulnera excitarunt.

Fulgura crebra volant ſolio demiſſa Tonantis
Ignea, mox trepidant qui nigrum in candida vertunt.
Conſcia tunc metuunt ſcelerum ſulcare ſuorum
Pectora, iudicio pariter ruitura ſuperno.
Haud ſecus è vacuis volitant concuſſa pharetris
Spicula ſcinduntur, validæ ſcolades galeæque.
Concutit ipſa ruens ſegetes cùm grando ſuperba,
Fit ſonitus clangórque ſimul per tecta ſonorus.
Sic galeæ ſtrictis reboant tunc enſibus ictæ,
Corpora ſicque cadunt mutuis confoſſa ſagittis.

Iam deſcendens ſeptimam Phœbus occupauerat horam, & ſerenus adhuc Ludouici partibus mars fauebat: cùm Turci, ſicut non incallidi, poſitis ex aduerſo inB ſidiis fugam ſimulant. Quos dum Regis populus doli ignarus impetu validiſſimo inſequeretur, omni ex parte prodeunt inſidiæ, quaſi victi ipſi victores interimunt. Rex ipſe è victore ſe victum eſſe miratur, fitque illi non opinatus grauior caſus. Videres equidem ſaltus, agros paſſim cadaueribus ſtratos, riuos & flumina ſanguine permixta rubere. Tunc hinnitus equorum, clangórque tubarum, fugientes etiam atque etiam terrere, perſequentes magis magiſque hortari. Hungari præterea compotes voti ſui effecti, Chriſtianorum hac tam immenſa nece propriæ non ſatisfecere nequitiæ: ſed vt rabiem perfidiæ ſatiarent, Baioariorum, Sueuorum, Francorum omnia deflagrando Regna percurrerunt. Nec quiſquam erat, qui horum præſentiam niſi labore non paruo naturáve munitiſſimis præſtolaretur in locis: factúſque eſt per nonnullos populus hic tributarius annos.

De Adelberti Comitis rebellione, & capitali ſententia in eum circumuentum Hattonis Archiepiſcopi inſidiis lata.

CAPVT III.

HVIVS tempore ADELBERTVS quidam non fortunæ mediocris, ſed ex Primatibus magnus ille Heros, ſimultatem non modicam in caſtello Bauenburg contra rempublicam exercebat. Sæpè Rex LVDOVICVS congregatis omnibus ſuper eum irruerat. Cui nominatus Heros non iuxta caſtellum, vt à pleriſque aſC ſolet, ſed procul à munitione præparat bellum. Regis itaque milites priuſquam re ipſa huius audaciam mirarentur, Regem præeuntes pugnæ præludio hunc extra caſtrum illicere, atque interficere cogitabant. Adelbertus præludij huiuſmodi non ſolùm gnarus, verùm etiam debriatus, his obuiam tam longè à caſtro proceſſerat, vt non hunc milites eo vſque ex aduerſariis eſſe cognoſcerent, quo ad eorum ceruices iſtius mucro cædis impatiens deſæuiret. Sed cùm ſeptennio fermè Adelbertus Heros rebellionem huiuſmodi exerceret, ſciens Ludouicus iſtius audaciæ fortitudinem haud quaquam ſe niſi tergiuerſatione quadam poſſe deuincere, Hattonem Maguntinæ Sedis Archiepiſcopum, quid ſibi ſuper hac re faciendum eſſet, conſuluit. Qui vt erat verſutiæ plenus: Deſine, ait, ego te ſecurum meis ſollicitudinibus reddam: ego vt ad te veniat prouidebo, tu ne redeat curato. Hatto itaque animi confidentiâ, qua nonnullas res ex infortunio ſecundas effecerat, animatus, Bauenburg quaſi Adelberto compaſſurus adiit. Cui & ait: Si non & aliam vitam præter inſtantem putares, tamen iniuſtè faceres quòd Domino tuo rebellis exiſteres: præſertim cùm & quod agis, facias gratis. Eo enim quo ferocitatem animi vinceres, quantum ab omnibus, & præcipuè à Rege diligaris, non intelligis. Conſulenti itaque mihi fidem admitte, iuſiurandum accipe: quò ſine animi vacillatione de caſtello exire valeas, & redire. Si Sacerdotij mei promiſſionibus minimè credis, iuramento ſaltem ne diffidas: quo-

LVDOVICVS. BERENGARIVS.

niam vt te ſaluum & incolumem de caſtello eduxero, ita & reducere procurabo. A
Adelbertus igitur huius melle dulcioribus elogiis delibutus, immò deceptus, iuſiurandum ab Hattone accepit, eúmque vt ſecum pranderet protinus inuitauit. Hatto verò tergiuerſationis, quam exercere poſt paululum cupierat, non immemor, eodem ſe haud quaquam pranſurum omnimodis interdixit. Nec mora Hatto de caſtello egreditur, cuius Adelbertus dexteram tenens mox eum inſequitur.
» Quem cùm extra caſtellum conſpiceret: Pœnitet, inſit, me, Heros egregie, quia
» ſecundum tuum conſultum, præſertim cùm longum iter immineat, corpus edu-
» lio aliquo non refecerim. Ignorans denique Adelbertus quantum incommodi,
» quantúmve infortunij hæc ſcientia habebat: Reuertamur, ait, Domine mi, & ne
» ieiunij maceratione tabeſcas cibo ſaltem paululum te recreato. Conniuens itaque eius petitionibus Hatto, per quam eum eduxerat viam repedauit, & reduxit, dexteram tenens. Haud mora, cibus ſumitur, atque ab eiſdem die eadem vſque ad Regem properatur. Clamor in caſtris oritur, fit tumultus non modicus, quoniam quidem Adelbertus Regi aduenisſe nuntiatur. Rex præterea huius ob aduentum non parum exhilaratus, Proceres ad ſe venire, atque in iudicio reſidere
» præcepit. Quibus & ait: Iam ferè ſeptennio Adelbertus quantas ſtrages dederit,
» quas nobis turbationes egerit, quot rapinarum & incendiorum infortunia nobis B
» intulerit, te ipſa potiùs quàm fama deferente percepimus. Vnde & ſententiam
» veſtram pro hoc tanto ſcelere, quid recompenſationis impræſentiarum accipiat,
» expectamus. Qui omnium decreto ſecundum priſcorum inſtituta Regum maieſtatis reus adiudicatus, capite truncatur. Verùm dum vinctus traheretur ad mor-
» tem, Hattonem intuitus: Periurij, inſit, reus eris, ſi me necem incurrere ſinis.
» Cui Hatto: Sanum te, inquit, è caſtro educturum, ita & reducturum promiſi.
» Quod me tunc impleſſe intellexi, cùm te è caſtello eductum ſaluum & incolu-
» mem mox in caſtellum reduxi. Tunc ſe iſtuc aduenisſe dolens, & Hattonis dolum tardè intellexiſſe ſuſpirans, tam inuitus ſpiculatorem ſequitur, quàm libenter viueret ſi liceret.

De Hungaris collecto innumerabili exercitu Italiam petentibus, & exploratoribus eorum quale conſilium dederint: & quare territi ab Italiæ ingreſſu ſunt reuerſi, ſed mox reparatis viribus Italis occurrerint.

CAPVT IV.

PAVCIS verò interpoſitis annis, cùm nullus eſſet qui in Orientali ac Auſtrali plaga Hungaris reſiſteret: (nam Bulgarorum Gentem atque Græcorum tributariam fecerant) ne quid inexpertum his eſſet, quæ ſub Meridiano atque ſub C
Orientali degerent climate Nationes viſere ſatagunt. Immenſo itaque innumerabilique collecto exercitu, miſeram petunt Italiam. Cúmque iuxta fluuium Brennam defixis tentoriolis, immò centonibus, triduò, exploratoribus directis, qui terræ ſitum Gentiſque multitudinem ſeu raritatem conſiderarent, repedantibus
» nuntiis huiuſmodi reſponſa ſuſcipiunt. Planities hæc nonnullis plena colonis,
» vno vt cernitis ex latere montibus aſperrimis atque fertilibus, altero mari cin-
» gitur Adriatico. Oppida verò tum nonnulla, tum munitiſſima. Gentis quanquam
» ignoretur imbecillitas aut fortitudo, immenſa tamen conſpicitur multitudo. Ne-
» que enim hanc tam paucis copiis inuadere hortamur. Verùm cùm nonnullæ ſint
» res, quæ nos pugnare compellant, triumphus ſcilicet aſſuetus, animi fortitudo,
» pugnandi ſcientia, opes præſertim quarum deſiderio fatigamur, quæ hîc tot in-
» ſunt, quot toto in orbe nec vidimus nec videre ſperauimus: nobis tamen con-
» ſultis (neque enim longum arduúmve remeandi iter eſt quod decem poteſt &
» eo minus diebus perfici) reuertamur, quatenus verè omnibus Gentis noſtræ col-
» lectis fortiſſimè redeamus: ſitque his tum in fortitudine, tum noſtra in multi-
» tudine terror. Nec mora, his auditis ad propria reuertuntur, totámque hyemis aſperitatem in fabricandis armis, in acuendis ſpiculis, in docendis iuuenibus belli notitiam ducunt. Sol necdum Piſcis ſignum deſerens Arietis occupabat, cùm immenſo atque innumerabili exercitu collecto Italiam petunt, Aquileiam & Veronam pertranſeunt, munitiſſimas ciuitates: & Ticinum, quæ nunc alio excellentiori vocabulo Papia vocatur, nullis reſiſtentibus veniunt. Rex igitur BE-

RENGA-

A rengarius tam præclarum nouumque facinus ſatis mirati non potuit. Ante hac enim neque nomen Gentis huius audierat. Italorum igitur, Tuſcorum, Volſcorũ, Camerinorum, Spoletinorum quoſdam literis, alios nuntiis directis, omnes tamen in vnum venire præcepit, factúſque eſt exercitus triplo Hungarorũ validior. Lvdovicvs. Berengarivs.

Cur Rex Berengarius contra Hungaros non ierit, & cur Hungari Italos fugerint; & quomodo fugientes pacem petierint: & de præludio prælij, in quo priùs vicerunt Hungari, poſt fugerunt. Et quomodo propter defatigatos equos ad Brennam fluuium à Chriſtianis deprehenſi, pacem ab eis petierunt, quam non obtinuerunt.

CAPVT V.

Cvmqve ſibi Berengarius tot adeſſe copias cerneret, ſuperbiæ ſpiritu inflatus, magiſque triumphum de hoſtibus multitudini ſuæ quàm Deo tribuens, ſolus cum paucis quodam in oppidulo degens, voluptati operam dabat. Quid igitur? tantam mox vt Hungari contemplari multitudinem, animo conſternati, quid facerent deliberare non poterant: prœliari penitus formidabant, fugere omninò nequibant. Verùm inter vtramque hanc æſtuationem fugere magis quàm prœliari iuuat, perſequentibus Chriſtianis Adduam fluuium natando, ita vt nimia feſtinatione plurimi ſubmergerentur, tranſeunt. Hungari denique conſilio B non malo accepto, per internuntios Chriſtianos rogant, quatinus præda omni cum lucro reddita ipſi incolumes remeare poſſent. Quam petitionem Chriſtiani funditus abdicantes, his, proh dolor! inſultabant: potiúſque vincula quibus Hungari vincirentur, quàm arma quibus necarentur exquirunt. Cúmque Pagani Chriſtianorum animos hoc pacto mulcere nequirent, vetus rati conſilium melius, cœpta ſeſe liberare fuga ſatagunt: ſicque fugiendo in Veronenſes campos perueniunt. Chriſtianorum primi horum iam nouiſſimos inſequuntur, fitque eodem pugnæ præludium, in quo victoriam habuere Pagani. Validiore verò propinquante exercitu, fugæ non immemores cœptum iter percurrunt. Veneruntque Chriſticolæ cum idololatris iuxta fluuium Brennam. Equi enim nimium defatigati fugiendi copiam negabant Hungaris. Simul igitur vtræque acies conuenere, memorati tantummodo fluuij alueo ſeparatæ. Hungari denique nimio terrore coacti omnem ſupellectilem, captiuos, arma omnia, equos, ſingulis tamen quibuſcum remeare poſſent retentis, dare promittunt. Hoc præterea in honorem ſuæ petitionis adiungunt, vt ſi vita tantùm comite datis omnibus illos remeare permitterent, ſe nunquam Italiam amplius ingreſſuros, filiis ſuis obſidibus datis. Verùm, heu! Chriſtiani ſuperbiæ tumore decepti minis Paganos ceu iam victos inſequuntur: eiſque continuò huiuſmodi apologiam remittunt. Si contraditum nobis, præſertim à contraditis iamque canibus mortuis munus reciperemus, fœdúſque aliquod iniremus, inſanos capite non ſanus iuret Oreſtes.

C *De conſilio Hungarorum ex deſperatione inito, & victoria eorum in Chriſtianos per inſidias circumuentos. Quam victoriam docet ob Chriſtianorum peccata, non illorum merita, adeptos.*

CAPVT VI.

Hac igitur legatione Hungari deſperantes, collectis in vnum fortiſſimis, tali ſeſe mutuò ſermone ſolantur. Si hac, quæ impræſentiarum cernitur, luce perdita nihil eſt, quod deterius prouenire poſſit hominibus, & quia locus precij nullus, fugiendi ſpes omnis ablata, colla ſummittere mori eſt: quid verendum eſt nobis tela inter ipſa ruere, morte mortem inferre? Nunquid non fortunæ, & non imbecillitati caſus deputandus noſter? Viriliter enim pugnando occumbere, non eſt mori, ſed viuere. Hanc famam tantam, hanc κληρονομίαν, id eſt hereditatem, vt à patribus noſtris accepimus, etiam relinquamus heredibus. Nobis debemus, nobis ſaltem credere experti, qui copiarum paucitate nonnunquam plurimos ſtrauimus. Inualidæ plebis ſanè congregatio plurima ad cædem tantùm eſt expoſita. Sed & fugientem ſæpiſſimè mars perimit, dimicantem fortiter protegit. Hi enim, qui nobis ſupplicantibus non miſerentur, ignorant, neque mente percipiunt, quia vincere quidem bonum eſt, ſuperuincere nimis inuidioſum. Hac itaque exhortatione vtcumque animos recreati, tres in

LVDOVICVS. BERINGARIVS.

partes inſidias diſponunt: recta ipſi fluuium tranſeundo hoſtes in medios ruunt. A
Chriſtianorum enim plurimi longa propter internuncios expectatione defatigati per caſtra, vt cibo recrearentur, deſcenderant, quos tanta Hungari celeritate confoderunt, vt in gula cibum transfigerent: aliis quibuſdam fugam equis negarent ablatis. Eóque illos leuius perimebant, quòd ſine equis eos eſſe conſpexerant. Ad augmentum ſanè perditionis Chriſtianorum non parua inter eos erat diſcordia. Nonnulli Hungaris non ſolùm pugnam non inferebant, ſed vt proximi caderent anhelabant: atque hoc ipſi peruerſi peruersè fecerant, quatenus dum proximi caderent ſoli ipſi liberiùs quaſi regnarent. Qui dum proximorum neceſſitatibus ſubuenire negligunt, eorúmque necem diligunt, ipſi propriam incurrunt. Fugiunt itaque Chriſtiani, ſæuiúntque Pagani: & qui prius placari muneribus nequibant, ſupplicantibus poſtmodum parcere neſciebant. Interfectis denique fugatiſque Chriſtianis, omnia Hungari Regni loca ſæuiendo percurrunt. Neque erat qui eorum præſentiam niſi munitiſſimis præſtolaretur in locis. Illorum ſanè adeò præualuerat virtus, quatinus eorum pars quædam Baioariam, Sueuiam, Franciam, Saxoniam: quædam verò depopularetur Italiam. Neque tamen hoc eorum meruerat virtus, ſed verus Domini ſermo terra cœlóque durabilior mutari non poterat: quemadmodum per Hieremiam Prophetam omnibus Nationibus in perſona domus Iſrael comminatur dicens: *Ecce adducam ego ſuper vos Gentem de longinquo, Gentem robuſtam, Gentem antiquam, Gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quaſi ſepulchrum patens, vniuerſi fortes: & comedet ſegetes tuas, & panem tuum deuorabit. Filios tuos & filias tuas deuorabit, gregem tuum & armenta tua comedet, vineam tuam & ficum tuam: & vrbes munitiſſimas, in quibus tu habes fiduciam, gladio conteret. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus Deus, non faciam vos in conſummationem.* B

De Ludouici obitu, & Conradi coronatione: & qui Principes ſub eo fuerint. Inter quos Henricus Dux Saxoniæ: qui Regi rebellantes ab eo victi ſunt, fugiente Arnoldo Baioario in Hungariam. Et quomodo Conradus moriturus Principes omnes de pace inter ſe, & vt Henricum Saxonem Regem conſtituant exhortatur, tranſmiſſis ad eum regalibus ornamentis. De Arnoldi Baioarij ex Hungaria reditu, & bellico in Henricum apparatu: ſed ſuorum exhortatu Henrico deditus, eidem militat.

CAPVT VII.

CONRADVS.

HAc autem tempeſtate LVDOVICVS Rex moritur. CONRADVS ergo Francorum ex genere oriundus, vir ſtrenuus, bellorúmque exercitio doctus, Rex cunctis à populis ordinatur. Sub quo potentiſſimi Principes, Arnoldus in Baioaria, Burcardus in Sueuia, Eurardus Comes potentiſſimus in Francia, Giſilbertus Dux in Lotharingia, erant. Quos inter Henricus Saxonum & Thuringorum Dux præpotens clarebat. Secundo itaque Regni huius ſuſceptionis anno, memorati Principes huic præſertim rebelles extiterant. C Quos Conradus Rex tam ſapientiæ vigore quàm fortitudinis robore ſuperauit, ſuámque ad fidelitatem perduxit. Arnoldus autem nimio eius terrore coactus, cum vxore & filiis ad Hungaros fugit: fuitque ibidem quoad vitalis aura Conradi Regis texerat artus. Septimo denique regni ſui anno, vocationis ſuæ ad Deum tempus agnouit. Cúmque memoratos Principes ſe adire feciſſet, ſolummodò Henrico non præſente, ita conuenit.
» Ex corruptione ad incorruptionem, ex mortalitate ad immortalitatem vo-
» cationis meæ tempus agnoſco, & vt cernitis præſto eſt. Proindè pacem concor-
» diámque vos ſectari etiam atque etiam rogo. Me hominem exuente nulla vos re-
» gnandi cupiditas titillet, nulla præſidendi ambitio inflammet. Henricum Saxo-
» num & Thuringorum Ducem prudentiſſimum Regem eligite, Dominum conſti-
» tuite. Is enim eſt & ſcientia pollens, & iuſtæ ſeueritatis cenſura abundans. His itaque prolatis, propriam Coronam non auro, quo cuiuſcunque ordinis penè Principes pollent, verùm gemmis precioſiſſimis non ſolùm inquam ornatam, ſed grauatam: Sceptrum, & cuncta quæ regalia ſunt indumenta, in medium venire præ-
» cepit, ac prout valuit huiuſmodi verba effudit: Heredem regiæque dignitatis vi-
» carium regalibus meis ornamentis HENRICVM conſtituo, cui vt obediatis non ſo-
» lùm conſulo, ſed & oro. Quam iuſſionem mox ſequitur interitus, & interitum

A eſt obedientia proſequuta. Ipſo namque mortem obeunte, memorati Principes Coronam, cunctáque regalia indumenta, HENRICO Duci contulerunt, atque vt Rex Conradus dixerat cuncta per ordinem narrauerunt. Qui regiæ dignitatis culmen & priùs humiliter declinauit, ac paulopoſt non ambitioſè ſuſcepit. Verùm, niſi pallida mors, quæ pauperum tabernas Regúmque turres æquo pulſat pede, Conradum Regem citiſſimè raperet, is eſſet cuius nomen multis mundi Nationibus imperaret. Hoc eodem tempore ARNOLDVS cum vxore & filiis ab Hungaria rediens, honorificè à Baioariis atque ab Orientalibus ſuſcipitur Francis. Neque enim ſolùm ſuſcipitur, ſed vt Rex fiat ab eis vehementer expoſcitur. Rex HENRICVS cùm obtemperare ſuis omnes iuſſionibus, Arnoldúmque ſolum reſiſtere cerneret, peruualido collecto exercitu in Baioariam tendit. Quod Arnoldus vt audiuit, eius non paſſus eſt in Baioaria præſtolari aduentum. Verùm collectis quibus valuit copiis, huic obuiam properat. Cupierat ſanè & ipſe Rex fieri. Cúmque in eo eſſent, vt bellum pariter inire deberent, ſicut vir ſapiens & Deum timens, Rex Henricus cogitans ex vtraque parte irrecuperabile poſſe damnum accidere, Arnoldo quatenus cum ſolo ſolus loquatur denuntiat. Putans igitur Arnoldus quòd ſingulari ſe acciret certamine, ad condictum ſolus hora ſtatuta peruenit. Quem ſibi obuiam properantem Rex Henticus tali eſt ſermone aggreſſus:

Inſane, Domini iuſſis quid mente reſiſtis?
B *Qui populus Regem me cupit eſſe ſcias.*
Imperio Chriſti quo conſtat machina mundi,
Tartarus hunc metuit, hunc Phlegeton timuit.
Conterit hic nitidos Reges, dudúmque tremendos:
Sublimeſque volens erigit hic miſeros,
Quo meritas laudes Domino per ſecula ſoluant.
Tu ne ſuperbe reus, perfide, dure, ferox,
Inuidiæ ſtimulis ſanáque cupidine tactus,
Corpora Chriſticolum perdere valde ſitis?
Si Regem populus cuperet præponere temet,
Protinus is fierem quem magis is cuperet.

Hoc igitur quadrifario dicendi genere, copioſo ſcilicet, breui, ſicco, & florido, Rex
Henricus, vt erat animo prudens, Arnoldi animum mulcens ad ſuos rediit. Ar-
noldus verò cùm ſuis omnia retuliſſet, huiuſmodi ab eis audiuit ἀπόκρισιν, id eſt,
reſponſionem: Sapiens prompſit illius ſapientiæ veræ ſententiam, quæ ait, *Per me* «
Reges regnant, Principes imperant, & prudentes iuſtitiam decernunt. Qui huic reſiſtit, «
illum Dei ordinationi reſiſtere quis ambigit? Neque enim in huius electione to- «
tius populi poſſet animus eſſe, vnus ſi à Trinitate ſumma, quæ Deus vnus eſt, ante «
mundi conſtitutionem non eſſet electus. Si bonus fuerit, diligendus erit, Deúſque «
C in eo laudandus. Si verò malus, æquanimiter tolerandus. Subditorum namque «
plerumque exigunt merita, quatenus nonnunquam à Prælatis grauentur, non re- «
gantur. Æquum autem iuſtúmque nobis videtur, vt à ceteris non diſſentiens hunc «
Regem eligeres. Ipſe verò te, vt tam fortunatum & prædiuitem virum hoc pacto «
bearet, animíque tui feritatem mulceret, vt quod prædeceſſores non habuere tui «
tibi concedatur, ſcilicet quatenus totius Baioariæ Pontifices tuæ ſubiaceant di- «
tioni, tuæque ſit poteſtatis vno defuncto alterum ordinare. Conniuens igitur Ar- «
noldus huic optimo ſuorum conſilio, Henrici Regis miles efficitur, & ab eo, vt
iam dictum eſt, conceſſis totius Baioariæ Pontificibus honoratur.

De Hungaris, audita morte Conradi, Saxoniam inuadentibus. Quibus Henricus quamuis infirmus occurrit: & ſuos exhortatus eſt, votúmque vouit.

CAPVT VIII.

PER idem tempus, dum Conradi Regis interitum, atque Henrici in Regnum
ſucceſſionem Hungari audirent, tali ſeſe mutuo ſermone ſunt aggreſſi: Rex
fortè nouus nouis vti legibus cupit. Copiis igitur collectis non minimis, aſcenda- «
mus, ſcrutemúrque, debita vtrum HENRICVS Rex velit tributa perſoluere. Quia «
ſi non, vt credimus, Regibus diſſentit à ceteris, Regnum eius cæde atque immenſis «
depopuletur incendiis. Non Baioariorum, ſed Saxonum, vbi Rex ipſe eſt, primò «

HENRICVS. BERENGARIVS. fines occupemus: vt ſi fortè, quod non ſpetamus, congregare exercitum velit, neque de Lotharingia, neque de Sueuia, neque de Baioatia, ei maturè poſſit occurre- A
„ re. Sed & Saxonum ac Thuringiorum terra facilè depopulatur, quæ nec montibus
„ adiuta, nec firmiſſimis oppidis eſt munita. Rex Henricus grauiſſima valitudine
„ detinetur, & Hungarorum ei aduentus proximè nunciatur. Vix finetenus verba nunciantis audierat, cùm directis per Saxoniam nunciis poſt triduum quotquot poterat capitali ſententia ſe adire præcipit. Validiſſimo igitur per quattiduum collecto exercitu (eſt enim Saxonum mos laudandus atque imitandus, quatenus annum poſt vnum atque duodecimum nemini militum bello deeſſe contingat) etſi corporis inualidus viribus, tamen mentis vigore animatus prout valuit equum aſcendit: atque collectis in vnum copiis huiuſmodi verbis ad pugnandi rabiem excitauit.

Inclyta Saxonum ceu leo frendens,
Bella per innumera gens erat olim.
Reſtitit hæc Carolo enſe cruento,
Qui ſibimet totum ſtrauerat orbem.
Fugit & hic victus, victor vbique,
Qui ſibi nos rediens ſubdidit omnes.
Id Domini pietas geſſit, ob hócque,
Participes voluit eſſe ſalutis.
Nunc mala Turcorum neſcia Chriſti, B
Gens inimica Deo gaudet in omnem
Eccleſiæ populum ducere ferrum.
Proh dolor! Heroes, heus! mage quòd nunc
Subdere noſtra volunt colla tributo,
Sumite nunc animos more virili.
Membra ſecare precor, vique ferire,
Sit furor, heus! ardens, ſancta cupido,
Hæc Stygias referant munera ad vndas,
Et calidos numerent igne trientes.

Talibus itaque Rex exhortationibus ad pugnam ſuorum accendi animos videns,
„ indicto cunctis ſilentio hoc iterum diuini muneris flaminis tactus adiecit: Priſco-
„ rum facta Regum, ſanctorum ſcripta Patrum, nobis quid agere debeamus inſi-
„ nuant. Non enim Deo difficile paucis plures ſternere. Si tamen horum, qui id age-
„ re cupiunt, fides meretur. Fides, inquam, non profeſſionis tantùm, ſed operis: non
„ ſolummodo otis, ſed etiam cordis. Voueamus itaque, ac ſecundum Pſalmiſtam
„ vota reddamus. Ego, inquam, ego priùs, qui dignitate videor & ordine primus. Si-
„ moniaca hæteſis Deo inuiſa, & à beatiſſimo Apoſtolorum principe Petro damna-
„ ta, quæ ab anteceſſoribus noſtris hactenus eſt temerè cuſtodita, modis omnibus à
„ noſtro ſit Regno expulſa. Conuectat inuicem charitas vnitatis, ſi quos diuiſit calli- C
„ ditas dæmonis.

De nuntio qui Hungaros in Meresburgo eſſe nuntiabat, omnia deuaſtantes. Et de exploratoribus, quos Hungari à captiuis moniti mittebant. Item de pugna commiſſa cum Hungaris, & de bono conſilio Henrici Regis; & victoria: & vbi ſit ipſa victoria depicta.

CAPVT IX.

REx nonnulla his ſimilia dicere cœperat, cùm volipes nuncius Hungaros in Meresburgo, quod caſtrum in confinio Saxonum, Thuringorum, & Sclauorum, eſſe nuntiabat. Adiecerat etiam eos non modicam paruulorum ac mulierum habere prædam, virorum verò immenſam feciſſe ſtragem. Condixerat enim à decimo & deinceps anno neminem ſe ſuperſtitem relicturos, quatinus per hoc terrorem non paruum adhiberet Saxonibus. Rex igitur, vt erat animi conſtans, talibus non terretur, verùm magis magiſque vt pro patria pugnare, ac laudabiliter ſi neceſſe ſit occumbere velint, exhortatur. Vinctos interea Hungari, ſi impugnari debeant, ſciſcitantur. Cùmque ab his non aliter poſſe fieri teſtaretur, explotatoribus directis ſi hoc verum eſſe poſſit exquiritur. Profecti denique exploratores, HENRICVM Regem immenſo cum exercitu iuxta præ-

A ſatum oppidum Meteſburgum contemplantur. Denique vix ad ſuos poterant repedare, aduentum exercitus nuntiaturi. Neque enim his fuerat alius, verùm Rex ipſe belli nuntius. Haud mora bellum eorum incipitur, atque ex Chriſtianorum parte ſancta mirabiliſque vox *kyrie*, & eorum turpis & diabolica, *hui*, *hui*, frequenter auditur. Dederat autem Rex Henricus ſuis ante belli inchoationem huiuſmodi ſapiens ac ſalubre conſilium: Cùm ad martis præludium cœperitis properare, nemo ſocium velociori quanquàm habeat, attentet equo præire. Verùm clypeis altrinſecus operti, primos ſuper ſcuta ſagittarum ictus recipite, deinde curſu rapido, impetúque vehementiſſimo, ſuper eos irruite: quatinus non priùs vobis ſagittarum ictus ſecundò poſſint emittere, quoad veſtrorum ſibi armorum ſentiant vulnera peruenisse. Saxones igitur admonitionis huius ſalubertimæ non immemores, ordinata æqualiter acie currunt, nec eſt qui velociori tranſeat equo tardiorem. Verùm clypeis, vt Rex dixerat, altrinſecus cooperti, ſagittarum ſuper clypeos recipiunt ictus innocuos. Deinde, vt prudentiſſimus vir dixerat, ſuper hos curſu præpeti veniunt, adeò vt eorum priùs vitam cum gemitu fugeret, quàm ſecundò iaculorum fulmina mitterentur. Fitque diuini muneris pietate, vt potiùs hos fugere, quàm prœliari iuuet. Velox tunc ſonipes gaudet, pigro queritante. Phaleratum præterea decor, armorúmque honor, non Hungaris tutelæ,

B ſed oneri erant. Abiectis quippe arcubus, demiſſis ſpiculis, faleris etiam, quò expeditiùs equi currerent, proiectis, fugæ ſolummodò operam dabant. Verùm omnipotens Deus, qui eis pugnandi audaciam abſtulerat, fugiendi etiam copiam omninò negabat. Cæſis igitur fugatiſque Hungaris, immenſa captiuorum turba diſſoluitur, atque in lætitiæ cantum vox gemitus permutatur. Hunc verò triumphum tam laude quàm memoria dignum ad Meteſburgum Rex in ſuperiori cœnaculo domus per ζωγραφία, id eſt, pictutam notari præcepit: adeo vt rem veram potiùs quàm veriſſimilem videas.

De Ludouico quodam, quem Itali ſuper ſe regnare inuitabant: & cur Adelbertus Marchio hoc fecerit, qui gener erat Berengarij. De Adelberti ex bono in malum mutatione. De eodem Ludouico in verba Berengarij iurante, & Adelberto eundem inſtinctu vxoris ad rebellionem ſollicitante. Qui contra iuſiurandum reuerſurus Berengarium Veronâ expulit, & Lucam profectus honorificè ab Adelberto illic ſuſcipitur. Cuius conſpecta potentia inuidiæ ſtimulis agitatur, ob quam rem ab eius fide Adelbertus mox diſceſſit.

CAPVT X.

DVM hæc aguntur, Italienſes penè omnes LVDOVICVM quendam Burgundionum genitum proſapiâ, nuntiis directis, inuitant, vt ad ſe veniat, Regnúmque BERENGARIO auferat, ſibi obtineat. Huius verò tam turpis ſceleC ris auctor ADELBERTVS Eporegiæ ciuitatis Marchio erat, cui & idem Berengarius filiam ſuam nomine GISILAM coniugio copulauerat: ex qua filium genuerat, cui & aui ſui vocabulum dederat. Iſte eſt, inquam, iſte BERENGARIVS ille, cuius immenſitate tyrannidis tota nunc luget Italia: cuiúſque lenocinio à quibuſcumque Gentibus perimitur, non iuuatur. Sed vt ad rem redeamus, ſatis nunc dixiſſe ſufficiat. Prætetea idem Adelbertus, quod bonis omnibus cauendum eſt, nequaquam ſui ſimilis fuit. Nam dum feruente ætate iuuenilem duceret vitam, miræ humanitatis, miræque ſanctitatis fuit: adeo ſanè vt ſi ei à venatione redeunti pauper occurreret, aliúdque ei non eſſet quod illi præſtare poſſet, cornu protinus, quod collo eius fibulis aureis dependebat, ſine dilatione concederet: rurſúmque ab eodem quanti æſtimabat adquireret. Tam diræ autem poſtmodū factus eſt famæ, vt huiuſmodi vera de eo tam à maioribus quā à pueris cantio diceretur. Et quia ſonorius eſt, Græcè illud dicamus. Adelbertus comis curtis μακροσπαθὴς, μικροπιστής: quo ſignatur & dicitur, longo eum vti enſe, & minima fide. Huius itaque aliorúmque nōnullorum Italienſiū hortatu, præfatus Ludouicus in Italiam venit. Cui mox Berengarius, vt audiuit, obuiam venit. Cúmque Ludouicus Berengario ſibi obuiā venienti magnas adeſſe copias, ſibi verò paucas cerneret, iureiurādo ei hoc terrore compulſus promiſit: vt ſi ſeſe dimitteret, quibuſcūque promiſſionibus accitus ampliùs in Italiam non veniret. Fecerat nāque ſibi Berengarius plu-

HENRICVS, BERENGARIVS, LVDOVICVS

rimis collatis muneribus Adelbertum Tuſcorum præpotentiſſimum Marchionem A
valde fidelem, atque ideò Ludouicus tam facilè eſt expulſus. Modica verò tem-
poris tranſcurſa intercapedine, Rex Berengarius nominato Adelberto grauis eſt
viſus. Cui rei BERTA coniunx ſua, Hugonis Regis, qui noſtro pòſt tempore in
Italia regnauit, mater non modicè fomitem miniſtrauit. Vnde factum eſt, vt con-
ſulto eodem Adelberto Marchione, ceteri Italienſes Principes propter eundem
Ludouicum vt adueniret tranſmitterent. Qui cupiditate regnandi, oblitus iuriſiu-
randi, venit concitus in Italiam. Videns itaque Berengarius, quòd Ludouicus
tam ab Italienſium quàm à Tuſcorum ſuſciperetur Principibus, Veronam profe-
ctus eſt. Ludouicus verò cum Italienſibus eum proſequi non deſiſtens, Verona
etiam illum expulit, totúmque Regnum ſibi viriliter ſubiugauit. His ita geſtis,
bonum viſum eſt Ludouico, vt ſicut circumcirca viderat Italiam, videret & Tu-
ſciam. Exiens denique Papiâ, proficiſcitur Lucam: vbi decenter miróque para-
tu ab Adelberto ſuſcipitur. Cúmque Ludouicus in domo Adelberti tot militum
elegantes adeſſe copias cerneret, tantam etiam dignitatem, totque impenſas pro-
„ ſpiceret, inuidiæ zelo tactus ſuis clanculum infit: Hic Rex potiùs quàm Marchio
„ poterat appellari. In nullo quippe mihi eſt inferior, niſi ſolummodò nomine.
Quæ res Adelbertum latere non potuit. Quod Berta, vt erat mulier non incalli-
da, audiens, non ſolùm virum ſuum ab eius fidelitate amouit, verùm etiam cete-
ros Italiæ Principes ei infideles effecit. Vnde factum eſt, vt dum è Tuſcia rediens B
Veronam pergeret, degeretque ibidem nihil hæſitans, nihilque mali ſuſpicans,
Berengarius dato pretio cuſtodes ciuitatis corruperit: collectiſque viris fortiſſimis,
in ipſo noctis conticinio ciuitatem ingreſſus fuerit.

*Deſcriptio Veronenſis oppidi, & Atheſis fluuij, & pontis ſuper eum. Vbi Ludouicus corru-
ptis à Berengario ciuibus traditus, & Regno & lumine priuatur, Hungaris
Italiam laniantibus.*

CAPVT XI.

FLVVIVS Atheſis, ſicut Romam Tyberis, mediam ciuitatem Veronam per-
currit: ſuper quem ingens marmoreus miri operis, miræque magnitudinis
pons eſt fabricatus. A læua autem parte fluminis, quæ eſt Aquilonem verſus, ci-
uitas poſita eſt, difficili arduóque colle munita: adeò vt ſi ea pars ciuitatis, quam
memoratus fluuius dexteram alluit, ab hoſtibus capiatur, ea tamen viriliter poſſit
defendi. In huius verò collis ſummitate pretioſi operis Eccleſia eſt fabricata, & in
honore beatiſſimi Petri Apoſtolorum principis conſecrata: vbi & propter amœ-
nitatem Eccleſiæ, locíque munitionem, LVDOVICVS manebat. BERENGA-
RIVS denique, vt præfati ſumus, noctu ciuitatem ingreſſus, clam Ludouico ſuis
cum militibus pontem pertranſiens, in ipſo auroræ crepuſculo huuc vſque adue-
nit. Qui clamore ſtrepitúque militum excitatus, ſciſcitatur quid eſſet: in Eccle- C
ſiam fugit, nullúſque eum præter Berengarij militem vnum vbi eſſet agnouit.
Qui miſericordiâ motus, noluit hunc prodere, ſed celare. Timens verò idem, ne
ab aliis repertus proderetur, vitâque multaretur Berengarium adiit, eumque ita
„ conuenit: Quandoquidem tanti Deus te habuit, vt tuum proprias in manus tra-
„ deret hoſtem, debes & tu eius monita, immò præcepta magnifacere. Infit enim:
„ *Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Nolite iudicare, & non iudicabimi-*
„ *ni: nolite condemnare, & non condemnabimini.* Intellexit itaque Berengarius, vt vir
„ non incallidus, hunc quo ipſe lateret ſcire locum, eumque hac ſophiſtica reſpon-
„ ſione decepit. Putas ne me, inſulſe, quem mihi Dominus tradidit hominem, im-
„ mò Regem, velle occidere? Nunquid & Dauid ſanctus Regem Saulem à Deo
„ ſibi in manus traditum ſeruauit, non quòd occidere non potuit, ſed quia noluit?
His ſermonibus miles inclinatus, locum oſtendit in quem confugerat Ludoui-
cus. Qui captus, & ante Berengarij præſentiam ductus, huiuſmodi à Berengario
„ ſermonibus increpatur: Quouſque tandem abutere, Ludouice, patientiâ noſtra:
„ Num inficiari potes, te illo tempore meis præſidiis, mea diligentia circumcluſum,
„ commouere etiam contra non potuiſſe: méque miſericordiâ inclinatum, quæ tibi
„ nulla debebatur, te dimiſiſſe? Senſiſti ne, inquam, te periurum in iſtis eſſe victum?
„ Confirmaſti ſanè mihi, teipſum nunquam Italiam ingreſſurum. Vitam tibi, ſicut

A ei qui te mihi prodidit, promiſeram, concedo: oculos verò tibi auferri non ſolùm iubeo, ſed compello. His dictis Ludouicus lumine priuatur, & Berengarius Regno potitur. Hungarorum interea rabies, quia per Saxones, Francos, Sueuos, Baioarios, nequibant, totam per Italiam nullis reſiſtentibus dilatatur. Verùm quia Berengarius firmiter ſuos milites habere fideles non poterat, amicos ſibi Hungaros non mediocriter effecerat. Sed & Sarraceni, qui, ſicut dixi, Fraxinetum inhabitabant, poſt labefactionem Prouincialium quaſdam ſummas Italiæ partes ſibi vicinas non mediocriter laniabant: adeò vt depopulatis pluribus vrbibus, Aquas venirent, quæ eſt ciuitas XL. fermè milliariis à Papia diſtans. Quæ etiam propter thermas miro in tetragonum modo ad lauandum ibi conſtitutas vocabulum huiuſcemodi ſortita eſt. Tantus timor inuaſerat vniuerſos, vt nullus eſſet, qui horum præſentiam, niſi fortè tutiſſimis præſtolaretur in locis. HENRICVS. BERENGARIVS.

De Maurorum Sarracenorum irruptione in Calabriam, Apuliam, Beneuentum, qui Garelianum montem, quem alij Garganum ſcribunt, pro munitione habebant. Et qua occaſione ab Africa exierint, Domino id permittente.

CAPVT XII.

B EODEM tempore Sarraceni ab Africa ratibus exeuntes, Calabriam, Apuliam, Beneuentum, Romanorum etiam ciuitates ita occupauerunt, vt vnamquamque ciuitatem mediam Romani obtinerent, mediam Africani. In monte quippe Gareliano* munitionem conſtituerant, in qua vxores, captiuos paruulos, omnémque ſupellectilem ſatis tutò ſeruabant. Nemo etiam ab Occaſu ſiue ab Arcturo orationis gratiâ ad beatiſſimorum limina Apoſtolorum tranſire poterat, qui ab his aut non caperetur, aut immodico precio dato dimitteretur. Quamuis enim miſera Italia multis Hungarorum & ex Fraxineto Sarracenorum cladibus premeretur, nullis tamen furiis aut peſtibus ſicut ab Africanis agitabatur. Fertur autem eos hac occaſione ab Africa exiuiſſe, atque Italiam adiiſſe. Leone atque Alexandro Imperatoribus Auguſtis hominem exeuntibus, Romanus (vt latiùs ſumus dicturi) cum Conſtantino, qui nunc vſque ſupereſt, Leonis Imperatoris filio, Conſtantinopolitanum regebat Imperium. Et ſicut fieri aſſolet, primo quo Romanus ſuſcepit Imperium anno, nonnullæ ei Gentes, præſertim ἀνατολικοὶ, hoc eſt Orientales, viſæ ſunt rebellare. Factum eſt autem dum Imperator exercitum ad expugnandas eas tranſmitteret, Apuliam & Calabriam binas regiones, quæ ei tunc temporis ſeruiebant, huic rebellaſſe. Cúmque Imperator, maximis Orientem verſus copiis directis, exercitus huc multitudinem deſtinare non poſſet: rogauit primò, vt ad ſui fidelitatem priſtinam ſponte redirent. Qui cùm renuerent, atque hoc ſe facturos minimè dicerent, ad Africanum mox Imperator dirigit Regem: * Garganũ?

G eum precio rogans, vt ſe adiuuet, virtutíſque eius auxilio Apuliam ſibi atque Calabriam ſubdat. Hac ex Legatione Rex Africanus accitus, innumerabiles ratibus copias in Calabriam Apuliámque direxit: bináſque has regiones Imperatoris dominatui potentiſſimè ſubdidit. Sed dum proceſſu temporis has regiones dimitterent, Romam verſus aciem gyrauerunt, montémque Garelianum maxima pro tuitione ſibi vendicauerunt: multáſque munitiſſimas ciuitates debellantes vi ceperunt. Dominus verò noſter Ieſus Chriſtus, coæternus & conſubſtantialis Patri ſanctóque Spiritui, cuius miſericordiæ plena eſt terra, qui neminem vult perire, ſed omnes ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, ne pereant: qui ſolus Deus ante mundi conſtitutionem præuidit, atque poſt omnem creaturam quaſi Dominum ceteris vtentem ac dominantem creauit hominem: quemque in fine temporis per ſui ſanguinis effuſionem verus homo verúſque Deus, non duo, ſed vnus, redemit, ad amorem ſui propriæque patriæ dilectionem quoſdam beneficiis inuitat, terroribus alios compellit: non quò ſibi (qui nec augmentum bonitate noſtra, vt Propheta teſtatur, dicens: *Quoniam bonorum meorum non eges*, nec detrimentum malitia ſumere poſſit) ſed vt nobis proſit. Placuit itaque ei, quia beneficiis noluimus, huiuſmodi nos ad tempus caſtigare terroribus. Sed ne Sarraceni nobis diutiùs inſultarent, & dicerent: *Vbi eſt Deus eorum?* conuertit Deus corda Chriſticolarum: adeo vt amplior eis pugnandi quàm fugiendi priùs eſſet cupido.

HENRICVS, BERINGARIVS.

De Ioanne Rauenniate, qui per nefas ſummum Pontificatum inuaſerat, per Theodoram videlicet meretriculam. Item de quodam iuuene Africano, qui ad Papam venit, eique conſuluit, quomodo cum Africanis feliciter pugnare poſſet. quod eodem duce factum eſt. A

CAPVT XIII.

QVo tempore venerandæ Romanæ Sedis Ioannes Rauennas ſummum Pontificatum tenebat. Hic autem ram nefando ſcelere contra ius fáſque Pontificij culmen obtinuit. Theodora ſcortum impudens huius Alberici, qui nuper hominem exuit, auia, (quod dictu etiam fœdiſſimum eſt) Romanæ ciuitatis non inuitiliter Monarchiam obrinebat. Quæ diras habuit naras, Maroziam, atque Theodoram, ſibi non ſolùm coæquales, verùm etiam Veneris exortiuo promptiores. Harum vna Marozia ex Papa Sergio, cuius ſuprà fecimus mentionem, Ioannem, qui poſt Ioannis Rauennatis obitum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ obtinuit dignitatem, nefario genuit adulterio. Ex Albetto autem Marchione Albericum, qui noſtro pòſt tempore Romanæ vrbis Principatum vſurpauit. Per idem tempus Rauennatis Sedis, ſecundus qui poſt Romanum Archiereum Archipræſulatus habebatur, Petrus Pontificatum tenebat. Qui dum ſubiectionis officio debitæ nominatum Ioannem Papam, qui ſuæ miniſter Eccleſiæ tunc temporis habebatur, B
Romam ſæpiùs & iterum domino dirigeret Papæ: Theodora, vt teſtatur vita, meretrix eius impudentiſſima, Veneris calore ſuccenſa, in huius ſpeciei decorem vehementer exarſit; ſecúmque hunc ſcortari non ſolùm voluit, verùm etiam atque etiam pòſt compulit. Hæc dum impudenter aguntur, Bononienſis Epiſcopus moritur, & Ioannes iſte loco eius eligitur. Paulò poſt ante huius diem conſecrationis nominatus Rauennas Archiepiſcopus mortem obiit: locúmque eius Ioannes Theodoræ inſtinctu, priore Bononienſi Eccleſia deſerta, ambitionis ſpiritu inflatus, contra ſanctorum Patrum inſtituta ſibi vſurpauit. Romam quippe adueniens, mox Rauennatis Eccleſiæ ordinatur Epiſcopus. Modica verò temporis intercapedine, Deo vocante, qui eum iniuſtè ordinauerat, Papa defunctus eſt. Theodoræ autem Glicerij mens peruerſa, ne amaſij ducentorum milliariorum interpoſitione, quibus Rauenna ſequeſtratur à Roma, rariſſimo concubitu potiretur, Rauennatis hunc Sedis Archiepiſcopatum coëgit deſerere, Romanúmque, proh nefas! ſummum Pontificium vſurpare. Hoc igitur ſanctorum Apoſtolorum Vicario conſtituto, Pœni, vt præfatus ſum, Beneuentum Romanáſque vrbes miſerè laniabant. Accidit itaque Pœnorum quendam iuuenem iniuriis laceſſitum Pœnos deſerere, & ad Ioannem Papam aduenire, tactúmque diuino ſpiramine Papam ita
» conueniſſe: Sacerdos magne, ſi ſaperes, populum terrámque tibi ſubiectam à Pœ- C
» nis tam grauiter laniari non ſineres. Elige igitur iuuenes nimia quaſi mobilitate
» volipedes, qui me Imperatorem, præceptorem, Dominum æquanimiter audiant.
» Horum neminem præter ſingulas parmas, ſinguláque pila, enſéſque ſingulos, &
» ſimplices veſtes, cum exiguitate obſonij habere permittito. Sexaginta denique huiuſmodi inuentis, ſibique traditis, aduerſum Pœnos properat: laruitque ſecus anguſtas, qua Pœnorum iter erat, vias. Cúmque circumcirca ſæpiùs & iterum Pœni depopulantes redirent, clamore cum maximo ex improuiſo atque inſperato ex inſidiis proſilientes, eos faciliter trucidabant. Clamor ex ore, ictúſque ſimul à manu proceſſerant. Neque enim Pœni, qui, quidve eſſet, priùs ſcire poterant, quàm iſtorum ſpicula horum corporibus inhærebant. Hac denique fama, hócque exercitio nonnulli Romanorum acciti, plurimis in locis Pœnos proſtrauerant: callidóque hoc Africani conſilio attriti, ciuitates penitus rupto inter ſe fœdere deſerebant, ſolúmque Garelianum montem ſibi pro munitione delegebant.

De conſilio Landulfi Beneuentanorum Principis Ioanni Papæ dato, vt Imperatorem in auxilium aduocaret: cuius auxiliis fretus, feliciter cum Sarracenis pugnatum eſt, diuis Petro & Paulo opitulari viſis.

CAPVT XIV.

IOANNE itaque, vt præfatus ſum, Papa conſtituto, Landolfus vir quidam ſtrenuus, bellorum exercitio doctus, Beneuentanorum & Capuanorum om-

Digitized by Google

HENRICVS, BERENGARIVS.

A nium Princeps clarebat. Pœnis igitur ſtatum reipublicæ labefactantibus, Landolfum hunc Principem egregium, quid ſuper re huiuſcemodi faciendum eſſet, quam Africani agunt, Ioannes conſulit Papa. Quod Princeps vt audiuit, Papam per internuncios ita conuenit: Res hæc, Pater, palàm magnis eſt inueſtiganda conſiliis. Mittito itaque ad Græcorum Imperatorem, cuius & ipſi quæ cis mare eſt terram, ſicut & noſtram, depopulari non ceſſant. Camerinos etiam atque Spoletinos noſtrum ad auxilium inuitato, ineamúſque protectore Deo cum his bellum. Si vincimus, non multitudini, ſed Deo imputetur victoria: ſi verò vicerint Pœni, peccatis noſtris, & non inertiæ deputetur. His auditis, Papa confeſtim nuntios Conſtantinopolim dirigit, ſuppliciter Imperatoris auxilia ſibi dari depoſcens. Imperator verò vt vir ſanctiſſimus, Deúmque timens, copias abſque mora claſſibus aduehendas direxit. Cúmque per Garelianum flumen conſcenderent, affuit & Papa Ioannes cum Landolfó pariter Beneuentanorum Principe potentiſſimo; Camerinis etiam atque Spoletinis. Horrida denique inter eos pugna exoritur. Verùm dum Chriſtianorum partem Pœni præualere conſpicerent, in Gareliani montis ſummitatem confugiunt, anguſtáſque tantùm vias defendere moliuntur. Ex parte verò illa, qua difficilior erat aſcenſus, Pœníſque ad fugiendum aptior, Græci caſtrum die illa conſtituunt: in quo reſidentes, Pœnos ne fugerent obſeruabant, quotidiéque oppugnantes non mediocriter trucidabant. Græcis igitur Latiniſque quotidie conflictantibus, Deo miſerante Pœnorum ne vnus quidem
B ſuperfuit: qui non aut gladio trucidaretur, aut viuus continuò caperetur. Viſi ſunt autem à religioſis fidelibus in eodem bello ſanctiſſimi Apoſtoli Petrus & Paulus: quorum precibus Chriſtianos credimus meruiſſe, quatinus Pœni fugerent, & ipſi victoriam obtinerent.

De Adelberti Tuſciæ Marchionis obitu, & filij eius VVidonis præfectura, & matris eius à Berengario captione, & quot ſuſpicati ſint Bertham peperiſſe liberos Adelberto. De rebellione Mediolanenſi, & cauſa eius. De Comite Palatij capto, & Lanthberto non opportunè commendato, quem Berengarius fruſtra requiſiuit.

CAPVT XV.

HOc in tempore ADELBERTVS Tuſcorum potens Marchio moritur. Filiúſque eius VVIDO à Berengario Rege Marchio patris loco conſtituitur. BERTHA autem eius vxor cum VVidone filio, poſt mariti obitum minoris non facta eſt quàm vir ſuus potentiæ. Quæ tum calliditate & muneribus, tum hymenæi exercitio dulcis, nonnullos ſibi fideles effecerat. Vnde contigit, vt dum paulo poſt à Berengario ſimul cum filio caperetur, & Mantuæ in cuſtodia teneretur, ſuas ciuitates & caſtella omnia Regi Berengario minimè reddiderit: ſed firmiter tenuerit, eámque poſtmodum de cuſtodia ſimul cum filio liberarit. Hæc, vt rumor eſt, tres ex viro ſuo genuerat liberos: VVIDONEM, quem prædiximus, at-
C que LANTHBERTVM, qui nunc vſque lumine priuatus ſupereſt: ERMENGARDAM etiam natam ſuam, ſibi aphroditi dulcedine coæqualem: quam Adelberto Eporegiæ ciuitatis Marchioni Giſila Berengarij Regis filia, Berengarij ſcilicet Regis huius matre defuncta, hymenæi conſortio copulauerat. Quæ ei filium genuerat nomine ANSCARIVM, qui quantæ virtutis quantæque audaciæ fuerit, Liber ſubſequens declarabit. His temporibus idem Adelbertus gener regius, Eporegiæ ciuitatis Marchio, atque Odelricus Palatij Comes, qui ex Sueuorum ſanguine duxerat originem, necnon & Gilebertus prædiues Comes & ſtrenuus, Lanthbertus etiam Mediolanenſis Archiepiſcopus, nonnullíque alij Principes Italiæ, Berengario rebelles extiterant. Cauſa autem rebellionis huius hæc fuit. Dum Lanthbertus defuncto anteceſſore ſuo Mediolanenſis Archiepiſcopus ordinari debuiſſet, non paruam ab eo Rex Berengarius contra ſanctorum inſtituta Patrum accepit pecuniam: quantam cubicularij, quantam hoſtiatij, quantam pauonarij, ipſi etiam altilium cuſtodes accipere deberent. Lanthbertus igitur Archipræſulatus amore vehementer animatus, quæcúque Rex poſceret quanto cum dolore tribueret, ex hoc intelligere poteris quod ſubſequens lectio declarabit. Odelricum Palatij Comitem, quem prædiximus, vinctum tunc Berengarius tenebat. Cúmque Lanthbertum Archipræſulem conſtitueret, Odelricum ei donec quid

Henricus, Berengarius, Rodulfus.

de eo ageret deliberaret, commendauit. Is autem pecuniæ multæ, quam pro Epiſcopatu erogarat, non immemor, hoc cum capto cœpit de eius infidelitate diſcutere. Paucis denique interpoſitis diebus, Rex Berengarius nunciis directis Odelricum ad ſe venire præcepit. Quos ironica hac reſponſione conueniſſe non dubium » eſt: Sacerdotis officio penitus carere debeo, ſi iugulandum quempiam in manus » alicuius tradidero. Intellexerunt itaque nuntij hunc publicè rebellaſſe, quem à Rege ſibi traditum abſque eius licentia nouerant dimiſiſſe. Qui regreſſi protinus ad Regem, Terentianum illud pro reſponſione dederunt: Huic commendes, ſi quid rectè curatum velis. A

De Rodulfo Burgundione ad Regnum ab Italis accito, & qualiter Hungari Odelricum Berengarij aduerſarium occiderint, & Adelbertum ac Gileberium ceperit: ſed Adelbertus aſtu quodam pro gregario milite redemptus, elapſus ſit.

CAPVT XVI.

QVo tempore RODVLFVS Rex ſuperbiſſimus Burgundionibus imperabat. Cui in augmentum potentiæ hoc acceſſit, vt potentiſſimi Sueuorum Ducis Burchardi filiam nomine BERTHAM ſibi coniugio copularet. Igitur Italienſes nuntiis directis hunc ad ſe venire, BERENGARIVM verò expellere petunt. Inter agendum autem contigit Hungaros Veronam his ignorantibus aduenisse, quorum duo Reges Durſac & Bugat amiciſſimi Berengario fuerant. Adelbertus denique Marchio, atque Odelricus Comes Palatij, Gilbertus etiam Comes, pluréſque alij, dum in montem Brixianæ ciuitatis, quæ quinquaginta milliariis à Verona diſtat, conuenticula ob Berengarij deiectionem haberent: rogauit Berengarius Hungaros, vt ſi ſe amarent ſuper inimicos ſuos irruerent. Hi verò, vt erant necis auidi, bellandi cupidi, à Berengario mox præduce accepto per ignotas vias à rergo hos vſque adueniunt: tantáque illos celeritate confodiunt, vt nec induendi ſumendi-ve arma ſpacium haberent. Captis igitur cæſíſque multis, Odelricus Palatij Comes, qui ſe viriliter defenderat, occiditur. Adelbertus autem Marchio & Gilebertus viui capiuntur. Verùm Adelbertus, vt erat vir non bellicoſus, ſed ſagacitatis miræ, nimiæque calliditatis, dum irruere Hungaros vndique cerneret, eſſétque illi omnis ſpes fugiendi ablata, balthcum armilláſque aureas, omnémque pretioſum apparatum proiecit: vilibúſque ſe militis induit veſtimentis, ne ab Hungaris quis eſſet dignoſceretur. Captus igitur, ſciſcitatúſque quis eſſet, militis cuiuſdam militem ſe eſſe reſpondit. Rogauitque ſe ad vicinum caſtellum duci vocabulo Calcinaria, in quo parentes qui eum redimerent ſe habere aſſerebat. Ductus igitur, quia non agnitus, viliſſimo pretio comparatur. Emit autem illum ſuus ipſius miles nomine Leo. B

De Gileberto humaniter à Rege Berengario dimiſſo, ſed perfidè ad Rodulfum profecto: quem in Berengarium ſic reduxit, vt eum præter Veronam Regno ſpoliauerit. déque pugna in Berengarium & Rodulfum. C

CAPVT XVII.

GILEBERTVS autem, quia agnitus, ante BERENGARII Regis præſentiam ducitur. Enimuerò dum ante eum ſine femoralibus curta indutus hendromade ductus, Regis ad pedes concitus caderet, genitalium oſtenſione membrorum riſu omnes commouit. Rex autem vt erat pietatis amator, miſericordiâ, quæ ei nulla debebatur, inclinatus, ei non vt populus optauit, malum pro malo reddidit: verùm confeſtim lotum, optimiſque veſtibus indutum, abire permiſit. » Cui & ait: Iuſiurandum à te nullum exigo, fidei tuæ te ipſum committo. Si malè » contra me egeris, rationem te ſcias Deo redditurum. Hunc denique ad propria redeuntem Regis gener Adelbertus, ceteríque, qui cum illo rebelles extiterant, accepti immemorem beneficij ad RODVLFVM vt adueniat dirigunt. Profectus itaque eodem Gilbertus, ante xxx. dies in Italiam eum aduentare coëgit. Qui ſuſceptus ab omnibus, nil Berengario ex omni Regno præter Veronam dimiſit, totúmque tenuit per triennium viriliter Regnum. Cùm duodecim ſibimetipſi horis hoc placeat, diſpliceat hoc, modò diligat illud, mox aſpernetur, quî fieri poteſt,

HENRICVS, BERENGARIVS, RODVLFVS.

A vt omnibus ſempet æquanimiter placeat? Igitur intra triennium iſte Rex Rodulfus quibuſdam bonus, aliis grauis eſt viſus. Vnde factum eſt, vt totius Regni media pars populi Rodulfum, media Berengarium veller. Paranr itaque ciuile bellum non modicum. Et quoniam Placentinæ ciuiratis Epiſcopus VVido Berengarij parribus faucbat, XII. longè à Placentia milliariis iuxta Florentiolam bellum parant.

Tum per quàm horrida pugna oritur, ciuilis, & atra,
Heu! quater ante Calendas Sextilis, tamen ipſe
Dum parat horrendos radios emittere Phœbus,
Buccina martis adeſt, gnata pater ipſe perennem
Infert interitum, perimíſque patrem genitura.
Proh dolor! acer auus letum parat ecce nepoti
Sternendus per eum, furiis pulſatus ab atris:
Fratrem qui fodit, fratrem fodit eminus alter.
Berengarius ipſe ruit medios Rex percitus hoſtes,
Et properat, fertur ceu cælo fulgur ab alto,
Dum coquit arentem Cancri graue ſidus ariſtas.
Non aliter dirus miſerum Rex ipſe Rodulfus
B *Deiicit innocuum ſtricto mucrone popellum.*

De victoria, quam Rodulfus per Bonifacium cognatum ſuum obtinuit, & Rodulfi in Italia Regno. Et de Flamberto Veronenſi, qui Berengarium occidere tentauerat.

CAPVT XVIII.

DEDERAT Rex RODVLFVS VVALDRADAM ſororem ſuam tam formâ quàm ſapientiâ, quæ nunc vſque ſupereſt, honeſtam marronam, coniugem BONIFACIO Comiti potenriſſimo, qui noſtro rempore Camerinorum ac Spoletinorum exritit Marchio. Hic collecta mulritudine cum Gariardo Comite Rodulfo Regi in auxilium veniebar: arque vr erar vir tam callidus quàm audax, maluit porius in inſidiis poſitus cum ſuis rei exirum expectare, quàm primum belli impetum ſuſtinere. Iam Rodulfi penè omnes milires fugerant, & Berengarij daro victoriæ ſigno colligere ſpolia ſatagebant: cùm Bonifacius atque Gariardus ſubitò ex inſidiis properanres, hos rantò leuius quantò inopinatius ſauciabant. Pepercerat Gariardus nonnullis, haſta eos & non ferro percutiens: Bonifacius nulli parcens, immenſam fecerat ſtragem. Signum iraque victoriæ Bonifacius ceperat, conueniúntque qui ex Rodulfi parre confugerant: perſequentéſque Berengaricos, fugam illos inire cogebant. Berengarius verò in incognitum à domino Veronæ perrexir aſilum. Tanra quippe tunc interfectorum ſtrages facta eſt, vt milirum vſque hodie permagna rariras habeatur. His ita peractis, Regnum ſibi Rex Ro- C dulfus potenriſſimè ſubiugauit: Papiámque concitè veniens, congregariſque omnibus: Quoniam, inquit, ſuperni muneris largitare mihi contigit deuictis hoſtibus Regni ſolium adipiſci, nunc cordi eſt meum veſtræ Regnum fidei commendare, Burgundiámque parriam veterem viſere. Cui mox Iralienſes: Si bonum tibi, inquiunt, videtur, præſto ſumus. Igitur poſt Rodulfi Regis abſceſſum, malo Veronenſes accepro conſilio viræ Berengarij inſidiari moliuntur. Quod Berengarium non latuir. Auctor autem ac repertor tam ſæui facinoris Flambertus quidam erar, quem ſibi, quoniam ex ſacroſancto fonre filium eius ſuſceperat, comparrem Rex effecerat. Pridie verò quàm pateretur, eundem ad ſe Flambertum venire præcepit.

De prudenti Berengarij Regis ad Flambertum ſermone, & poculo aureo quo eum vt placaret donauit.

CAPVT XIX.

CVI & ait: Si mihi tecum hactenus non & multæ & iuſtæ cauſæ amotis eſſent, & quoquomodo quæ dicuntur credi poſſent, inſidiari re vitæ meæ aiunt. ſed non ego credulus illis. Meminiſſe aurem te volo, quanræcumque tibi acceſſiones & fortunæ & dignitatis fuerunt, eas te non potuiſſe niſi meis beneficiis conſequi.

Henricvs. Berengarivs, Rodvlfvs. Vnde & hoc animo in nos eſſe debes, vt dignitas mea in amore atque fidelitate tua conquieſcat. Neque verò cuiquam ſalutem ac fortunas ſuas tantæ curæ fuiſſe vnquam puto, quantæ mihi fuit honos tuus. In quo mea omnia ſtudia, omnem ope- A
» ram, curam, induſtriam, cogitationem omnem fixi. Vnum hoc ſic habeto. Si à
» te mihi ſeruatam fidem intellexero, non mihi tam mea ſalus chara, quàm pietas
» in referenda gratia iocunda. His expletis, aureum non parui ponderis poculum
» Rex ei porrexit, atque ſubiunxit: Amoris ſalutiſque meæ cauſa quod continetur
» bibito, quod continet habeto. Verè autem & abſque ambiguitate poſt potum introiuit in illum ſathanas. Beneficij quippe præſentis & præteriti immemor, inſomnem illam in Regis necem populos inſtigando pertulit noctem. Rex autem nocte illa, quemadmodum & ſolitus erat, iuxta Eccleſiam non in domo, quæ defendi poteſt, ſed in tuguriolo quodam manebat amœniſſimo. Sed & cuſtodes nocte eadem non poſuerat, nihil ſuſpicans mali.

De Berengarij cæde perſidia Flamberti peracta, & ſanguine eius adhuc in lapide apparente. Et de Milone milite, qui Berengarij cædem vltus eſt.

CAPVT XX.

SE primum quatiens ſtrepit
Gallus, cum vigiles facit
Mortales, ſolito ſonat.
Et pulſata Deo canit
Iam tunc ænea machina:
Inuitátque docens benè
Letheum graue ſpernere,
Laudes huic modo reddere.
Qui vitam tribuit dedit,
Et nobis ſuperam benè
Sanctam quærere patriam.
Hic Rex Eccleſiam petit,
Ac laudes Domino canit.
Flambertus properans volat,
Quo cum multa ſimul manus,
Vt Regem perimat bonum.
Rex eorum vigil inſcius
Audit dum ſtrepitum, nihil
Formidans properat citus,
Hoc quid viſere ſit. Videt B
Armatas militum manus.
Flambertum vocat eminus:
Quid turba eſt, ait, en bone vir?
Quid nunc, quid populus cupit,
Armatas referens manus?
Reſpondit, Vereare nil.
Te non vt perimat ruit.
Sed pugnare libens cupit,
Hac cum parte, tuum petit
Mox qua tollere ſpiritum.
Deceptus properat fide
Rex hac, in medios ſimul
Tunc captus malè ducitur.
A tergo hunc ferit impius
Rumphea: cadit, heu! pius,
Felicémque ſuum Deo
Commendat piè ſpiritum.

Denique quam innocentem ſanguinem fuderit, quámque peruerſè peruerſi egerint, nobis reticentibus, lapis ante cuiuſdam Eccleſiæ ianuam poſitus, ſanguinem eius cunctis tranſeuntibus oſtendens, inſinuat. Nullo quippe delibutus aſperſuſque liquore diſcedit. Nutrierat ſibi Rex Berengarius familiariter lautéque iuuenem, immò Heroëm quendam Milonem nomine, memoriâ ſatis ac laude dignum. Cuius ſi Rex fretus conſiliis eſſet, fortunas ſibi omnes non tantùm aduerſari ſentiuiſſet: niſi quia fortè & hoc diuinæ prouidentiæ conſilium fuit, vt aliter fieri non poſſet. Is ſanè nocte eadem, qua Rex Berengarius deceptus eſt, adhibitis ſibi copiis nocturnas ei vigiliarum cuſtodias voluit exhibere. Rex verò promiſſionibus Flamberti deceptus, Milonem ſe non ſolùm cuſtodire non ſiuit, verùm etiam atque etiam vehementer prohibuit. Milo autem, ſicut vir fidelis & tectus, ac beneficij ſibi à Rege collati non immemor, quem defendere, quia defuit, non potuit, citò acriter vindicare curauit. Tertia quippe poſt Regis necem die, Flambertum, eíque in tam nefario ſcelere conniuentes, vi captos ſuſpendio vitam finire præcepit. Fuerunt ſanè in hoc viro nonnullæ perfectæque virtutes, quæ Deo propitio ſuis in locis vita comite ſilentio non tegentur. C

Digitized by Google

LIBER TERTIVS.

QVI ANTIDOSIS INSCRIBITVR.

OPERIS huius titulum, Pater ſanctifice, ſatis te mirari non ambigo. Ais fortè: Cùm virorum illuſtrium actus exhibeantur, cur Antidoſis ei inſeritur titulus? Ad quod reſpondeo: Intentio huius Operis ad hoc reſpicit, vt BERENGARII huius, qui nunc in Italia non regnat, ſed tyrannizat, atque vxoris eius VVILLÆ, quæ ob immenſitatem tyrannidis ſecunda Iezabel, & ob rapinarum inſatietatem lamia proprio appellatur vocabulo, actus deſignet, oſtendat, & clamitet. Tanta enim mendaciorum iacula, tanta rapinarum diſpendia, tanta impietatis molimina in me & domum meam, cognationem & familiam, gratis exercuere: quanta nec lingua proferre, nec calamus præualet ſcribere. Sit igitur eis præſens pagina Antidoſis, hoc eſt retributio: dum pro calamitatibus meis τὴν ἀσεβίαν eorum, id eſt, impietatem, præſentibus futuriſque mortalibus denudauero. Nec minus etiam ſanctiſ-
B ſimis & fortunatis viris pro collatis in me beneficiis Antidoſis erit. Ex memoratis ſanè, aut memorandis, nullus inuenitur aut rarus, hoc vno Berengario ſcilicet impio excepto, quorum non beneficiis genitores aut genitus vehementer gratulemur. Denique quòd in captiuitate ſeu peregrinatione Libellus hic conſcriptus dicatur, præſens indicat exulatus. Cœptus quippe in Franconouord, qui eſt xx. milliariis locus à Moguntia diſtans, in Paxu inſula nongentis & eò amplius à Conſtantinopoli milliariis vſque hodie exaratur. Sed redeamus ad rem.

Quomodo defuncto Berengario, & Rodulfo ab Italia diſcedente, Hungari Italiam dilaniauerint: & de Papia conflagratione, qua metro deſcribitur, & quomodo Deo miſerante capta & deleta non ſit.

CAPVT I.

REGE Berengario defuncto, atque Rodulfo abſente, Hungarorum rabies Salardo duce totam per Italiam dilatatur: adeò vt muros Papienſis ciuitatis vallo circumdaret, ac defixis per gyrum tentoriis exeundi aditum ciuibus prohiberet. Qui cùm his viribus reſiſtere non poſſent, peccatis promerentibus, nec munere mulcent.

Clarus ab infuſo diſcedens ſidere Phœbus,
Zodiaci primùm ſolitò conſcendere ſidus
C *Incipit, & gelidas diſſoluere colle pruinas:*
Aeolus atque ſuos binos bis mittere flatus,
Hungarium furibunda manus cum gaudet in vrbem
Flatibus Aeoliis adiuta infundere flammas,
Spiritibus validis paruus diffunditur ignis.
Nec ſuuat Hungarios Solis hos vrere flammis:
Vndique conueniunt, mortémque inferre minantur,
Confodiunt telis, callidus quos terruit ignis.
Vritur infelix olim formoſa Papia,
VVulcanúſque ſuos attollens flatibus artus,
Templa Dei patriámque ſimul conſcendit in omnem.
Extinguunt matres pueri, innuptaque puellæ.
Sancta cateruatim moritur cathecumina plebs; Tunc
Præſul in vrbe ſua hac moritur, ſanctúſque Sacerdos,
Nomine qui proprio bonus eſt dictúſque Ioannes.
Quod fuerat longo thecis in tempore clauſum,
En iacet, hos aliena manus ne tangeret aurum,
Atque per immenſas diſſoluitur igne cloacas.
Vritur infelix olim formoſa Papia.

HENRICVS, RODVLFVS.

Cerneret argenti riuos pateráſque micantes,
Corpora maiorum paſſim combuſta virorum.
Iaſpidis hic pretium viridis rutiliſque topazi
Spernitur, & ſaphyrus, oryx, pulchérque berillus.
Inſtitor, heu! faciem nullus deflectit ad aurum.
Vritur infelix olim formoſa Papia.
Lucidus immenſas ſeruat nec fonte carinas
Ticinus, ſentina ſimul diffunditur igne.

924. Vſta eſt infelix olim formoſa Papia anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXIV. IV. Idus Martij, Indictione XII. feria VI. hora III. Quorum memoriam qui ibidem combuſti ſunt, vos & quicumque legeritis faciatis vehementer exoro. Verùm piiſſimi omnipotentíſque Dei ira, cuius Propheta miſericordiam & iudicium concinit, cuiúſque miſericordia plena eſt terra, vſque ad conſummationem non deſæuit. Nam etſi peccatis promerentibus eſt exuſta, non tamen inimicorum manibus tradita. Impletúrque quod Rex & Propheta canit: *Numquid in æternum proiiciet Deus, aut non apponet vbi complacitior ſit adhuc? aut in finem miſericordiam ſuam abſcindet à generatione in generationem? Aut obliuiſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas?* Itémque & alius Propheta dicit: *Cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis.* Reliquiæ igitur, quæ ſupererant, Hungaris non inuiriliter reſiſtebant: adeò vt lætabundi canerent cum Propheta: *Hæc eſt mutatio dexteræ Excelſi.* B

Quòd Papia beati Syri eiuſdem patroni meritis ſit liberata, & quòd idem beatus Syrus Papiam veniens in ſpiritu prophetico eius affluentiam & Aquileiæ caſum denuntiarit. Et cur Ermengarda poſt Adelberti mariti ſui obitum tam potens extiterit.

CAPVT II.

ACCESSIT ad hoc magnúmque iuuamen præbuit, ſanctiſſimi Patris noſtri doctoriſque egregij beati Syri, cuius in præfata vrbe requieſcunt exuuiæ, intercesſio glorioſa. Ac ne eius vaticinium falleretur, prædicta vrbs Papia vt caderet eſt impulſa. Verùm miſericorditer à Domino eſt liberata. Miſſus ſiquidem prædicationis gratia à beato Ermagora Euangeliſtæ Marci diſcipulo Papiam beatiſſimus Pater, huiuſmodi eam prophetiæ ſpiritus præſagio honorauit: » Delectare » gaudiis, vrbs Papia, quia veniet tibi ab æternis montibus exultatio. Non voca» beris minima, ſed copioſa in ciuitatibus. Et vt hoc eius vaticinium firmiùs crederetur, Aquileiæ non ignotæ ciuitatis caſum hac eadem hora ſermone huiuſ» modi nuntiauit: Væ tibi Aquileia, quia eùm impiorum inceſſeris manus de» ſtrueris, nec vltra reædificata conſurges. Quod ita eſſe completum, viſibus patens ratio manifeſtat. Aquileia namque prædiues, atque olim ciuitas immenſa, ab impiiſſimo Hunorum Rege Attila capitur, atque funditus diſſipatur: nec vlteriùs, vt in præſentiarum cernitur, eleuatur. Papia verò, vt vir ſanctiſſimus dixerat, copioſa & appellatur & cernitur. Non ſolùm quippe vicinas, ſed & longè poſitas præcellit opibus ciuitates. Quid alias memorem, cùm ipſa inſignis & toto orbe notiſſima Roma hac inferior eſſet: ſi precioſa beatiſſimorum Apoſtolorum corpora non haberet? Patet igitur, quòd hanc interceſſio beatiſſimi patroni noſtri Syri eripuit, qui eam tam veridico ac precioſo præſagio honorauit. Exuſta denique Papia, factáque per Italiam non modica præda, Hungari ad propria reuertuntur. Hoc eodem tempore defuncto Adelberto Eporegiæ ciuitatis Marchione, vxor eius ERMENGARDA Adelberti præpotentis Tuſciæ Marchionis & Berthæ filia, totius Italiæ Principatum obtinebat. Cauſa autem potentiæ eius hæc erat, quoniam quod dictu etiam fœdiſſimum eſt, carnale cum omnibus non ſolùm Principibus, verùm etiam cum ignobilibus commercium exercebat. C

HENRICVS. RODVLFVS.

A *Quòd Regi Rodulfo à Burgundia regreſſo Ermengarda paulò poſt rebellis extiterit, ita vt cum Italienſibus Papiam tenuerit, & quomodo Rodulfus illuc tetenderit. Et quomodo aſtu Ermengardæ Rodulfus ſuos deſerens ad eam noctu vt transfuga venerit: & quomodo manè à ſuis quæſitus ſit. & re cognita Mediolanum milites eius fugerunt. Item quomodo Italienſes ad Hugonem acceſſerunt.*

CAPVT III.

PER idem tempus Rex RODVLFVS è Burgundia rediens in Italiam venit, defunctóque Berengario Regnum potenter obtinuit. Poſt autem aliquot dies Italienſes omnes cœperunt inter ſe diſſidere. Zelo quippe non modico propter Ermengardæ pulchritudinem iuxta carnis huius putredinem trahebâtur, eo quòd ea ſtuprum aliis præbebat, aliis denegabat. Vnde factum eſt, vt prædiues Mediolanenſis Epiſcopus, nonnullique alij Regis Rodulfi partibus fauerent. Cum Ermengarda verò tot ſimul rebelles aderant, quòd ipſam etiam Regni caput Papiam non inuiriliter defenderent. Factum eſt autem vt Rex Rodulfus collectis copiis Papiam tenderet, caſtrametatus quinto milliario ab vrbe, eo in loco quo Tiçinus ſimul & magnus ille Padus conueniunt: in cuius laudibus Maro ſic canit: *Fluuiorum Rex Eridanus.* Idem, *Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum.* Ermen-
B garda, vt non incallida, Rodulfo Regi huiuſmodi noctu per memorati alueum fluuij mandata tranſmiſit: Si te perdere vellem, iam longo tempore extinctus eſſes. Tui quippe omnes te deſerere méque ardenter adire, ſi meum modo adſit velle, contendunt. In his enim es locis, in quibus captus vinctúſque eſſes, ſi eorum iamdudum conſiliis paruiſſem. Talibus Rex Legationibus non ſolùm credulus, verumetiam territus, nuntiis remiſſis ſe acturum quicquid ea conſuleret remandauit. Nec mora, ſequenti nocte Rodulfus clam cuſtodibus, dimiſſis omnibus, dimiſſo tentorio, lecto etiam benè compoſito, lintrem ingreſſus ſuos deſeruit, atque ad Ermengardam quantociùs properauit. Igitur mane facto, magno ſilentio Regis milites tentorium circuibant. Venientibus verò Principibus, non parua inter eos admiratio erat, cur præter ſolitum Rex hora huiuſmodi dormitaret. Cúmque ſtrepitu vt ſpadones quondam Holofernem euigilare niterentur, nullum quemadmodum ipſe dabat reſponſum. Introeuntibus autem tentorium, nihílque reperientibus, raptum hunc alij, interfectum alij clamitabant. Nemo tamen quòd transfuga fieret animaduertere poterat. Verùm dum hac admiratione fluctuarent, nuntius venit qui diceret Rodulfum Regem ſuper eos cum aduerſariis eorum velle irruere. Qui mox animo conſternati, tam celeri fuga cœperunt diſcedere, vt non hos currere, ſed ſi videres diceres tranſuolare. Cúmque Mediolanum, tutum ſcilicet ad locum, perueniſſent: conſenſu omnium Lanthbertus
C Archiepiſcopus HVGONI potentiſſimo & ſapientiſſimo Prouincialium Comiti mandat, Regnum vt Rodulfo auferat, ſibique potenter obtineat. Erat enim longo ex tempore multis argumentis & ipſe periclitans, ſi fortè Regnum poſſet obtinere Italicum. Hic enim Berengarius iam nominati Regis tempore cum multis in Italiam venerat. Sed quia regnandi tempus nondum ei aduenerat, à Berengario territus eſt atque fugatus.

Quomodo Rodulfus in Burgundiam reuerſus Burchardum ſocerum ſuum ad auxilium adduxerit. Et qua ratione idem Burchardus ſit Mediolanum profectus, & ibidem honorificè ſuſceptus, & de eius morte tractatum. Qui Mediolano rediens, Nouariam venit, vbi & ab Italienſibus cum omnibus ſuis occiſus eſt. & Rodulfus Burgundiam repetiit. Hugo verò Comes Prouinciæ Piſas appulſus eſt, vnde Papiam venit, & Rex Langobardorum ſit. VVido autem Berthæ filius Tuſcia præficitur.

CAPVT IV.

RODVLFVS denique cùm infidelitate ſuorum prænominatos aduerſarios ſuperare non poſſet, in Burgundiam profectus Burchardo Sueuorum Duci, cuius ſibi filiam coniugio copulauerat, denunciat, vt ſibi in auxilium veniat. Qui collectis copiis, cum RODVLFO confeſtim conuenit in Italiam. Cúmque per-

Digitized by Google

Henricus, Hugo.

ueniſſent Eporegiam, Rodulfum Burchardus ita conuenit: Ipſe ego vt Legatio- A
nis obtentu Mediolanum proficiſcar, non abſurdum videtur. Hac occaſione vr-
» bem explorare, atque eorum potero cognoſcere voluntatem. Profectus itaque
cùm iam Mediolanum perueniſſet, priuſquam vrbem ingrederetur, ad beati pre-
cioſique Martyris Laurentij Eccleſiam orationis gratiâ declinauit: ſed, vt aiunt,
non tantùm petitionis gratiâ, quantum alterius rei cauſa. Dicunt enim, quia prope
ciuitatem eſt Eccleſia miro atque precioſo opere fabricata, eum ibidem munitio-
nem conſtruere velle, qua non ſolùm Mediolanenſes, ſed & plures Italiæ Princi-
pes coërcere decreuiſſet. Inde verò exiens, cùm iuxta murum ciuitatis equitaret,
» lingua propria, hoc eſt Teutonica, ſuos ita conuenit: Si Italienſes omnes vno
» vti tantummodo calcari, informéſque non fecero equas caballicare, non ſum
» Burchardus. Fortitudinem ſiquidem muri huius, ſeu altitudinem, qua ſe muni-
» ri confidunt, nihili pendo. Iactu quippe lanceæ meæ aduerſarios de muro mor-
» tuos præcipitabo. Hoc autem eò dicebat, quoniam neminem aduerſariorum ſuæ
ibi linguæ gnarum eſſe putabat. Verùm ſuo omine non bono quidam iſtic ade-
rat, quanquam pannoſus & deſpectus, eius tamen loquelæ ſcius, qui omnium
horum Lanthberto Archipræſuli celer factus eſt nuntius. Qui, vt erat ingenio
pollens, Burchardum non deſpexit, ſed eum alio animo ſuſcipiens mirabiliter
honorauit. Sed & inter cetera, quaſi hoc eſſet priuilegium amoris, conceſſit cer-
uum, quem is ſuo in brolio venaretur. quod nulli vnquam niſi chariſſimis magniſ- B
que conceſſit amicis. Lanthbertus interea Papienſes omnes, nonnullóſque Ita-
liæ Principes ad Burchardi necem inuitat: cúmque tam diu non tenuit, donec
congregatos eſſe omnes ſperaret, qui eum occidere deberent. Factum eſt igitur
vt Burchardo Mediolano diſcedente, Nouariam die perueniret eadem. Cúmque
iſtic nocte tranſacta diluculò ſurgeret, Eporegiam tendens ciuitatem, Italicæ
ſuper eum irruentes ſubitò paruere phalanges. Quas contra non vt vir bellico-
ſus properat, verùm mox fugam incœprat. Et quoniam ſecundum beati Iob ſen-
tentiam terminus eius conſtitutus præteriri non poterat, & fallax equus ad ſalu-
tem: in foſſam, quæ muros circuit ciuitatis, equus decidens eum proiecit: vbi &
ab irruentibus Auſoniis confoſſus lanceis, vitam morte commutauit. Sui deni-
que hoc videntes, quoniam aliò non poterant, intra Eccleſiam ſanctiſſimi Con-
feſſoris Gaudentij confugiunt. Auſonij itaque, vt ex Burchardi minis non me-
diocriter inflammati atque indignati, Eccleſiæ fores frangunt, omnéſque in ea
repertos ſub ipſo etiam altari confodiunt. Quod Rodulfus vt audiuit, Italiam
dereliquit, & Burgundiam percitus venit. Hæc itaque dum aguntur, Hugo Are-
latenſium ſeu Prouincialium Comes nauim conſcenderat, & per Tirrhenum ma-
re in Italiam feſtinabat. Deus itaque, qui hunc in Italia regnare cupiebat, pro-
ſperis eum flatibus breui Alpheam, hoc eſt Piſam, quæ eſt Tuſciæ prouinciæ ca-
put, duxerat: de qua ſic Maro, *Alpheæ ab origine Piſæ.* Cúmque eodem perue-
niſſet, affuit Romani Papæ, Ioannis ſcilicet Rauennatis, nuntius. Affuerunt C
etiam penè omnes Italienſes nuntij, qui hunc vt ſuper eos regnaret inuitabant.
Is autem, vt erat longo ex tempore hæc cupiens, percitus venit Papiam, cunctiſ-
que conniuentibus Regnum ſuſcepit. Poſt paululum Mantuam abiit, vbi & Ioan-
nes Papa ei occurrens, fœdus cum eo percuſſit. Quo tempore Bertha matre Hu-
gonis Regis mortua, VVIDO filius eius, quem ex Adelberto genuerat, ſicut
prædiximus, Tuſciæ Marchiam tenebat, qui Maroziam ſcortum Romanum ſibi
vxorem acceperat.

De plurimis Regis Hugonis virtutibus luxuriâ fœdatis. De duobus filiis eius. De amicitia eius cum Henrico Imperatore. De patre Liuthprandi huius operis Auctoris ad Imperatorem Græcum ab Hugone miſſo. De duobus canibus Imperatori miſſis, qui eum dilaniare parabant. Et de patre, cur tam magnificè ſit ab Imperatore ſuſceptus.

CAPVT V.

FVIT autem Rex HVGO non minoris ſcientiæ quàm audaciæ, nec inferioris fortitudinis quàm calliditatis, Dei etiam cultor, ſanctæque religionis amatorum amator: in pauperum neceſſitatibus curioſus, erga Eccleſias ſollicitus. Re-

A ligioſos Philoſophóſque viros non ſolùm amabat, verùm etiam fortiter honorabat. Qui etſi tot virtutibus clarebat, mulierum tamen illecebris eas fœdabat. Hic ex Francorum genere, ex genere Teutonicorum vxorem acceperat nomine ALDAM, quæ filium ei genuerat nomine LOTHARIVM. Habuerat ſanè tunc temporis ex quadam muliere nobiliſſima vocabulo VVandelmoda filium nomine HVBERTVM, qui nunc vſque ſupereſt, & Tuſciæ prouinciæ potens Princeps habetur. Cuius acta Domino propitio ſuis in locis exponentur. Hugone igitur Rege conſtituto, ſicut vir prudentiſſimus, quocumque terrarum cœpit nuntios ſuos dirigere, multorúmque Regum ac Principum amicitiam quærere, HENRICI præſertim famoſiſſimi Regis, qui, vt ſuprà memorauimus, Baioariis, Sueuis, Lotharingis, Francis, atque Saxonibus imperabat. Hic etiam Sclauorum gentem innumeram ſubiugauit, ſibíque tributariam fecit. Primus etiam hic Danos ſubiugauit, ſibíque ſeruire coëgit: ac per hoc nomen ſuum multis nationibus celebre fecit. Rex igitur Hugo cùm Reges ac Principes amicos circumcirca acquireret, ſtuduit nomen ſuum etiam Achiuis longè à nobis poſitis notum facere. Imperabat verò his tunc temporis memoriâ ſatis & laude dignus Romanus Imperator liberalis, humanus, prudens ac pius. Cui tum propter morum probitatem, tum propter linguæ vrbanitatem, genitorem meum direxit nuntium. Qui cùm eodem perueniſſet, inter cetera quæ Imperatori Romano Rex Hugo miſerat munera, duxit duos canes, quales in eadem patria non ſunt alicui viſi. Qui cùm ante eius præſentiam adducti fuiſſent, niſi multorum brachiis conſtricti fuiſſent, eum protinus morſibus laniaſſent. Puto enim quòd dum hunc Græcorum more theriſtro opertum, habitúque inſolito viderunt indutum, non hominem, ſed monſtrum aliquod putauerint. Denique magno cum honore ab eodem ſuſceptus eſt Imperatore. Nec tam pro rei nouitate, aut munerum magnitudine, quantùm quoniam dum præfatus genitor Theſſalonicam veniſſet, Sclauorum quidam, qui rebelles Imperatori Romano extiterant, terrámque eius depopulabantur, ſuper eum irruerunt. Verùm Dei actum eſt pietate, vt eorum Principes viui nonnullis mortuis caperentur. Quos dum præſentaret Imperatori, immenſa affectus eſt lætitia, magnóque ab eo genitor munere donatus, ad Hugonem Regem, qui ſe illuc tranſmiſerat, rediit lætus. Poſt reditum verò eius paucis interpoſitis ſolibus, languore correptus Monaſterium petiit, ſanctæque conuerſationis habitum ſumpſit: in quo poſt dies quindecim mortuus, me paruulo derelicto, migrauit ad Dominum. Nunc autem, quoniam Imperatoris Romani mentio facta eſt, quis fuerit, qualitérve ad Imperij culmen peruenerit, hìc non abſurdum mihi videtur referre.

Henricus. Hugo.

B

De leone ferociſſimo, quem Romanus, qui poſtea imperauit, fortiſſimè peremit: & de ſocij eius pauore.

C

CAPVT VI.

IMPERANTE quoque Leone Conſtantini huius genitore, Romanus iſte Imperator, quanquam πτωχὸς, id eſt pauper, ab omnibus tamen χρήσιμος, id eſt, vtilis habebatur. Erat autem ex mediocribus ipſis, qui nauali pugna ſtipendia ab Imperatore acceperant. Qui cùm ſæpiùs & iterum εἰς τὴν μάχην, id eſt, in pugna, nonnulla χρήματα, id eſt vtilia, faceret, à ſibi præpoſito adeò honoratus eſt, vt primus nauium fieri mereretur. Quadam autem nocte, dum Sarracenos exploratum abiret, eſſétque in eodem loco palus atque arundinetum non modicum: contigit leonem ferociſſimum ex arundineto proſilire, ceruorúmque multitudinem in paludem demergere, vnúmque eorum capere, ſícque rabiem ventris mitigare. Ρωμανὸς δὲ τῶν αὐτῶν, id eſt Romanus autem eorumdem ſonitum audiens, timuit valde. Putauit enim multitudinem Sarracenorum eſſe, qui conſpectum ſe fraude aliqua vellent perimere. Mane autem primo exurgens, cùm diligentiſſimè omnia conſideraret, conſpectis veſtigiis εὐθέως, id eſt, confeſtim quid hoc eſſet agnouit. Leone itaque in arundineto commorante, Romanus Græcum ignem, qui nullo præter aceti liquore extinguitur, vndique per arundinetum præcepit iactari. Erat autem in arundineto aceruus arundinibus plenus, in quem leo confugiens illo ab igne eſt ſaluatus. Ventus quippe contraria ex parte flans, ignem, ne ad

HENRICVS, HVGO.

aceruum vſque perueniret, amouit. Romanus præterea poſt ignis extinctionem A vno tantum cum aſſecla enſem ſolum dextera, ſiniſtra autem pallium geſtans, locum omnem peragrans luſtrat, ſi fortè os ex eo vel ſignum aliquod reperiret. Iam verò cùm in eo eſſet, vt nihil inueniens repedaret, quid hoc monſtri eſſet, quòd aceruus ille ſit ab igne ſaluatus, ſtuduit viſere. Cúmque duo prope aſſiſterent, ſecúmque rebus ex nonnullis fabularentur: leo hos tantùm audiuit, quoniam quidem ob caligantes oculos παρὰ τῷ καπνῷ, id eſt, ob fumum, videre non potuit. Volens igitur leo animi ſui feritatem, quam ab igne conceperet, in hos euomere: ſaltu rapidiſſimo, quà illorum voces audierat, inter eos proſiliit. Romanus verò non vt ſuus aſſecla pauitans, ſed ea potiùs mente conſiſtens, vt etſi fractus caderet orbis impauidum ruinæ ferirent, pallium quod manu geſtabat inter brachia miſit. Quod dum pro homine leo diſcerperet, Romanus hunc à tergo totis viribus inter clunium iuncturas enſe percuſſit. Qui diſſociatis diuiſíſque cruribus, quia ſtare non poterat, penitus cecidit. Leone igitur interfecto, Romanus ſeminecem aſſeclam ſuum ſolo ſtratum eminus vidit: quem & vocare voce præcipua cœpit. Sed cùm nullum daret omninò reſponſum, idem Romanus propter eum aſtitit: » pedéque pulſans: Surge, inquit, miſer. Qui conſurgens, præ admiratione dum leonis immanitatem conſpiceret, non habuit vltra ſpiritum. Stupebant autem omnes, de iſto Romano hæc audientes. Vnde factum eſt, vt tam pro ceteris quàm pro præclaro hoc præſenti facinore, non multò pòſt à Leone Imperatore B tanto donaretur honore, vt omnes naues ipſius eſſent in manibus, eiúſque iuſſionibus obedirent.

De iis qui Leoni Imperatori ſucceſſerunt, & Conſtantini morte, ac Romani per ſtrategema & aſtum ad Imperium euectione.

CAPVT VII.

LEo denique Græcorum piiſſimus Imperator, cuius ſuprà fecimus mentionem, corporis humani debitum ſoluens, viámque carnis vniuerſæ ingrediens, Regni ſui heredem Alexandrum fratrem germanum, vnicúmque filium Conſtantinum, qui nunc vſque ſupereſt, & feliciter regnat, paruulum, & vt Græci aiunt ἄλαλον, id eſt, mutum & infantem, dereliquit. Quibus ad tuendum Palatium tutandámque rem priuatam, vt iſtic moris eſt, eunuchum officio Parachimmenon dedit. Focam verò Domeſticum Maiorem, hoc eſt terreſtris ducem exercitus, fecit. Romanum autem non claro natalium ortu, ſed corporis magnimitate nobilem, naualis exercitus principem ordinauit. Alexander poſt modicum defunctus ſoli Conſtantino paruulo Imperium dereliquit. Denique tempore, quo magnus Imperator Leo migrauit ad Chriſtum, Focas præfatus Domeſticus, terreſtris dux exercitus, contra Simeonem Bulgarorum Regem copias duxerat: eíque Conſtantinopolim venire cupienti non inuiriliter repugnabat. Romanus verò, vt C non incallidus, audito Imperatorum, hoc eſt Leonis atque Alexandri, interitu, haud longè ab vrbe collecto claſſium exercitu fugit, atque in inſulam paruam iuxta Conſtantinopolim, ita vt è Palatio videri penè poſſet, ratibus collectis aduenit. Ad Palatium autem minimè transfretauit, laudéſque iuxta conſuetudinem Porphyrogenito minimè decantauit. Quæ res eunucho Parachimmeno, cunctíſque Conſtantinopoleos Principibus, ſtuporem, timorémque non paruum attulit. Internuntiis itaque, quid hoc monſtri ſit, quòd Regem non adierit, laudéſque debitas non ſoluerit, ſciſcitantur. His à Romano reſpondetur, quòd propriæ vitæ timens Palatium declinarit: & adiecit quòd ſi Parachimmenos ceteris cum Principibus ſe non adiret, vitámque iureiurando promitteret, mox ſe ad Cretenſium Sarracenorum Regem conferret, Regnúmque Argiuorum ſui auxilij fortitudine debellaret. Quod quàm callidè dixerit, exitus declarabit. Igitur quo præfati ſumus Principes terrore compulſi, ignorantéſque quòd lateret anguis in herba, omnes hunc fiducialiter adeunt: quod mandauerat gratanter cupientes implere. Quos omnes non malo conſilio accepto proiectos in ſentinam ligat, ſicque ſecurus ad vrbem magno cum comitatu feſtinat, híſque quos ſuſpectos habuerat Palatium purgat: ſuæ parti parentes ibi collocat, Rectorem, Magiſtros, Patricios, Logotheum, Eparchon, Κοιτωνίτας, Cubicularios, Protoſpatharios, Spataro-candi-

A datos, περιθαλλοσίους facit. Ceteros vt diximus abdicat. Qui etiam vt cœptum opus firmiùs patraret, cum Porphyrogeniti matre Zoizone nomine venerea eſt dulcedine iunctus. Tota mox ciuitas coronatur, & Romanus Pater Baſileos appellatur. Henricvs, Hvgo.

De Phoca altero ex Principibus Aulæ, qui audito quòd Romanus eſſet ad Imperium euectus, victoriam Bulgaris ſpontè conceſſit, cum multa ſuorum ſtrage fugiens. Quocirca ab Romano captus oculis priuatur. De Simeone Bulgarorum Rege exmonacho, cuius filius Baianus magica arte homines in lupos vertit. Item de Helene ſeu Irena, quæ Conſtantino Imperatori nupſit.

CAPVT VIII.

CVM Bulgaris prætere a pugnanti Focæ Domeſtico, qui & ipſe Pater Baſileos ardenter fieri cupiebat, in ipſo bello iam de hoſtibus triumphum tenenti, quid à Romano actum ſit nunciatur. Qui mox animo conſternatus, nimio dolore compulſus, victoriæ ſignum quo hoſtes inſequebatur proiecit, terga vertit, fugam ſuos inire fecit. Reparant itaque Bulgari Simeonis hortatu animos, & quos priùs aduerſo marte fugarant, proſpero poſtmodum inſequuntur: tantáque tunc Argiuorum ſtrages efficitur, vt longo pòſt tempore campus plenus oſſibus videretur. Omni denique cum feſtinatione iam nominatus Phocas Domeſticus Conſtan-
B tinopolim redit, Palatium ingredi cupit, & arte fieri Pater Baſileos ſatagit. Sed quia conſilij vis expers mole ruit ſua, & vt Flaccus dicit: *Dij rem temperatam prouehunt in maius*, à Romano Domeſticus iſte capitur, atque vtroque lumine priuatur. Bulgaris non minima vis augetur, iiſque Græcos depopulandi viciſſitudo dupla rependitur. Tunc etenim Simeonem ἡμίαργον, id eſt, ſemigræcum eſſe aiebant, eò quòd à pueritia Bizantij Demoſthenis Rhetoricam, Ariſtoteliſque Syllogiſmos didicerit. Poſt hæc autem relictis artium ſtudiis, vt aiunt, conuerſationis ſanctæ habitum ſumpſit. Verùm paulopoſt regnandi cupiditate deceptus, ex placida Monaſterij quiete ad ſeculi procellam tranſiit, elegitque potiùs apoſtatam Iulianum quàm beatiſſimum Petrum cœleſtis regni clauigerum imitari. Qui duos filios habuit, vnum nomine Baianum, alterum, qui nunc vſque ſupereſt, potentérque Bulgaris principatur, nomine Petrum. Baianus autem adeò fertur didiciſſe magicam, vt ex homine fieri lupum, & quamcumque vellet aliam cerneres feram. Romanus præterea eodem quo Pater Baſileos conſtitutus eſt anno, filiam ſuam Helenam Imperatori paruulo ſuo domino Conſtantino Porphyrogenito coniugem dedit. Porphyrogenitum autem non in purpura, ſed in domo, quam Porphyram ſuperiùs diximus nominatam, appello: vt videre eſt Libro primo, pluribus Capitibus. De æde autem ſacra, quam ædificauit, hoc addi poteſt, quod ipſam νέαν, hoc eſt nouam, alij vocant: alij verò ἐννέαν, quod lingua noſtra noue-
C nalem ſonat, appellant, eò quòd ibidem horarum Eccleſiaſticarum machina nouem pulſata ictibus ſeu vocibus ſonet.

De oratione Romani ad Principes poſtquàm Imperator conſtitutus eſt. De humilitate proſapia Romani, qui Chriſtophorum filium ſuum iniquè Conſtantino Imperatoris filio in Imperij additione prætulit. quam iniuriam Deus morte Chriſtophori vltus eſt. De Conſtantini Porphyrogeniti religione, & exercitatione: pacéque cum Bulgaris per Irenam facta.

CAPVT IX.

SECVNDO itaque, quo Pater Baſileos conſtitutus eſt, anno, Romanus conuocatos ad ſe Principes ita conuenit: Romanæ dignitatis ἄρχοντες, id eſt Principes, quoniam vobis conſultis non ſolùm inquam Pater Baſileos ſum conſtitutus, verùm etiam ſanctiſſimi Imperatoris fidelitati γλαυκώπιδος Helenæ, id eſt virides oculos habentis, coniunctione ſociatus: hîc aliquo Imperialis ornatus indicio monſtrari dignum in corpore reor, quod celebratur à populis ex nomine dignitatis. Iudicatum denique à populo, communique decretum eſt conſilio, vt quia tantæ erat dignitatis, & λευκόλενον filiam ſuam Helenam Imperator ei copularat: rubricatarum pellium caligis, vt iſtic Imperatorum moris eſt, vteretur. Sed ne hoc quidem ſatis ei viſum fuit. Siquidem poſt vnius anni ſynaxin cùm amplioris

HENRICVS. HVGO. iam potentiæ eſſet, talibus aggreditur eoſdem Principes ſermonibus : Quoniam A
communi veſtro iudicio definitum eſt, Imperialibus me vti caligis, περίφαντοι
" ἥρωες, id eſt nobiliſſimi Heroes, veſtræ auctoritatis beniuolentia quæ contuliſtis
" mihimet videntur pretioſa. Diligentiùs verò conſideranti riſum mouere viden-
" tur. Illi enim facilè ad riſum turbas illiciunt, qui variis ſeſe depingunt coloribus.
" Denique riſum non ſolùm aliis, ſed & mihi ipſi mouent, dum pedibus Imperato-
" rem, capite communem videor imitari plebem. Nam quæ comœdia, mimus quis
" melior? Igitur aut coronam præbete, aut caligas, quibus ridiculus populo videar,
" auferte. Hoc planè dicto, magis autem qua cunctis præerat poteſtatis auctoritate, omnium iudicio coronam recepit, & caligarum decorem minimè perdidit. Huius miretur prudentiam nemo, ſed laudes referat Deo cordis ex intimo, qui erigit eliſos, ſoluit compeditos: cuius in manu calix vini meri, plenus mixto, inclinans ex hoc in hoc. Is autem humili fuerat proſapia, ex Armeniorum ſcilicet gente oriundus. Neque ſolùm mente conceperat futurum, ſe Regis in Aula eſſe, nedum Imperialia ſceptra tenere. Sed quod propheti ſſa Anna dicit: *Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat, ſuſcitat de puluere egenum, & de ſtercore eleuat pauperem: vt ſedeat cum Principibus, & ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt cardines terræ*, &c. Regi itaque immortali, inuiſibili, ſoli Deo honor & gloria per cuncta ſeculorum ſecula, Amen. Denique Romano Imperatore conſtituto, Chriſtophorum, quem ante Imperij dignitatem habuerat, Imperatorem conſtituit. Poſt B Imperij verò ſui ordinationem, vxor eius filium ei peperit nomine Stephanum. Rurſus concepto fœtu, alium ei peperit nomine Conſtantinum. Quos omnes Imperatores conſtituens, contra ius fáſque, & ſecum Chriſtophorum primogenitum Domino ſuo Imperatori Conſtantino Porphyrogenito præpoſuit: adeò planè vt procedentes ad publicum, ad ſanctam Sophiam ſcilicet, vel ad Vlachernas, ſeu ad ſanctos Apoſtolos, Romanus cum Chriſtophoro primogenito præcederent, Conſtantinus Porphyrogenitus & duo ceteri ſequerentur. Quod quàm indignè iuſtus Iudex pertulerit, vltio ſubſequens declarauit. Nam poſt modicum Chriſtophorus defunctus eſt. Conſtantinus itaque Porphyrogenitus tum orationi, tum lectionibus vacans, totum ſe Domino commendabat, opere manuum victum quæritans. Sanè τὴν ζωγραφίαν, id eſt picturam perpulchrè exercebat. Eodem tempore Simeon cum Bulgaris Argos cœpit vehementer affligere. Quem Romanus, filij ſui Chriſtophori filia filio illius Petro, qui nunc vſque ſupereſt, vxore data, ab incœpto furore compeſcuit, ſibique fœdere placido ſociauit. Vnde & puella mutato nomine Εἰρήνη, id eſt, Pax eſt vocata, eò quòd per eam inter Bulgaros & Græcos pax ſit firmiſſima conſtituta.

De VValberto & Gezone Papienſibus, qui ſeditionem contra Hugonem Regem concitauerunt: & de Hugonis concione.

CAPVT X. C

HIs temporibus VValbertus, & Gezo prænomine Euerardus, Papiæ præpotentes Iudices erant. Cauſa autem potentiæ VValberti hæc erat, quoniam Cumis ditiſſimo in loco filium ſuum Petrum Epiſcopum fecit: Razam verò natam ſuam Gileberto Comiti Palatij coniugio ſociauerat. Ea tamen tempeſtate vterque defunctus erat. Ticinenſis itaque, qui & Papienſis, populus omnis ad hunc conuenerat, cauſáſque omnes & controuerſias ante eum decidebat. Participatione denique huius potentiæ memoratus Gezo prænomine Euerardus, quoniam affinitate quadam ei iungebatur, præpotens habebatur. qui nobilitatem ſuam prauis moribus deturpabat. Fuit enim ambitioſus nimis, cupidus, inuidus, ſeditioſus, iuris corruptor, præceptorum Dei immemor. Quod Deus non paſſus eſt abire inultum. Et ne diutiùs protraham ſermonem, Catilinæ omninò ſimilis: qui ſicut Conſulem & Reipublicæ defenſorem Marcum Tullium Ciceronem conabatur occidere, ita & hic Regem HVGONEM morti molitus eſt tradere. Quadam enim die, dum nihil mali ſuſpicans Rex Hugo Papiæ cum paucis degeret, hic ſeditione facta voluit ſuper eum irruere. Sed VValberto, qui non tam ferocis animi erat, remorante tardatus eſt. Nec minus etiam eos Rex Hugo ſuis rhetoricis ac melle dulcioribus eloquiis ab incœpto furore compeſcuit. Dum

HENRICVS. HVGO.

A enim ſeditionem ſuper ſe exortam, atque in domum VValberti congregatam eſſe cognoſceret, huiuſmodi omnes per internuntios ſermone conuenit: Quid eſt, viri fortes, quòd tam ſubitò tanquam inſperatè contra Dominum, immò & Regem veſtrum, commoti eſtis? Si quippiam quod diſpliceat actum eſt, conſolidetur. Neque enim ſera emendatio reprehendi poteſt, præſertim ſi nulla negligentia prætermiſſa eſt. His auditis, cuncti animi furorem mitigarunt. Solus Gezo, in qua prius fuerat proteruia manens, operam dabat vt omnes ſuper Regem irruerent, eúmque turpiſſima morte trucidarent. Verùm diſponente Deo, affectus eius prauus effectum habere non potuit. Reuerſi igitur ad Regem nuntij, prout viderant & audierant enarrauerunt.

De VValberti & Gezonis captorum ſuppliciis, prudentia, Hugonis, & virtute Samſonis, & fabula Tireſiæ, cur cæci vitales ſint. Et de Hilduini & Ratherij Epiſcoporum ambitione.

CAPVT XI.

VERVM Rex Hugo hæc omnia quaſi pro nihilo mente ſubdola ducens, Papiâ egreſſus longè aliò properare feſtinat: miſſiſque circum circa Litteris, milites ſuos ad ſe venire præcepit. Quos inter Samſon præpotens Comes aduenerat, qui iam dicto Gezoni inimiciſſimus erat. Is denique vt Regem vidit, ita eum B conuenit: Sollicitum te equidem de vrbanis rebus contra te tumultuosè & moleſtè his diebus actis intueor. Verùm ſi me audis, mihíque obtemperas; ſuis ipſi capientur laqueis. Alteri enim qui melius conſilium dare poſſit quàm ego, non facilè poteſt inueniri. Tibi verò ipſi nemo certè melius dabit. Vnum tamen peto, vt dum capti fuerint mea opera, Gezo cum omni ſua hypoſtaſi (id eſt ſubſtantia) meis tradatur in manibus. Quem dum dari ſibi à Rege audiuit, adiecit. Leo Ticinenſis Epiſcopus ciuitatis VValberto & Gezoni non habetur amicus. Hi ſanè quibuſcumque poſſunt ei modis aduerſantur. Scitis denique moris eſſe, Regi ab aliis locis Papiam tendenti ciues fortiores extra vrbem occurrere. Mandate itaque clam Epiſcopo, vt dum ſtatuto tempore Papiam veneritis, & ipſi nobis extra vrbem obuiam venerint, portas ciuitatis omnes ſerari faciat, clauéſque ſibi ipſe retineat: vt dum capere eos cœperimus, nec in vrbem confugere, nec ab vrbe auxilium poſſint expectare. Quod & factum eſt. Nam dum ſtatuto tempore Rex Papiam tenderet, & memorati ei obuiam exirent: Epiſcopus libenter vt ei imperatum fuerat fecit. Rex itaque omnes capere, vt Samſon conſilium dederat, fecit. Confeſtim igitur Gezo Samſoni traditus, vtroque lumine priuatur: & lingua, quæ in Regem blaſphemiam dixerat, ei abſcinditur. O factum benè, ſi ſicut cæcus, ita & mutus cunctis extitiſſet temporibus! Sed ô ſcelus! Quoniam linguâ abſciſſa loquelam non perdidit, ſecundum Græcorum fabulas, oculorum priuatione vitam C ſibi protelauit: quæ multis ad perniciem vſque in præſentem diem eſſe non deſinit. Fabulam verò, cur cæci plurimùm viuant, ſecundum Græcorum ineptiam, his inſeramus: quæ talis eſt, Ζεὺ ϗ Ἥρα, &c. hæc eſt interpretatio. Iupiter & Iuno contenderunt de amoribus, vter plures libidines haberet in coitu. Et tunc Tireſiam Euri filium quæſiuerunt. Ille enim in vtraſque naturas tranſmutatus erat, quia draconem calcauerat. Hic ergo contra Iunonem pronunciauit. Iuno irata cæcauit eum. Iupiter autem donauit ei multos viuere annos, & quæcumque diceret diuinando dicere. Sed redeamus ad rem. Gezone, vt prædiximus, membris defœdato, ſubſtantia illius diripitur. Ceteri complures cuſtodiæ mancipantur. VValbertus poſtridie capite truncatur, theſaurus eius infinitus diripitur. Vxor eius capitur, & vt theſauros occultos tradat, diuerſis cruciatibus laniatur. Creuit ex tunc non ſolùm Papiæ, ſed & per omnes Italiæ fines Regis timor. Neque hunc vt Reges ceteros flocci pendêre, verùm modis omnibus honorauere. Eodem tempore Hilduinus Laudocienſis Eccleſiæ Epiſcopus propria ſede expulſus ad Hugonem Regem, cui affinitatis linea iungebatur, in Italiam venit. Qui honorificè ab eo ſuſceptus, Veronenſem ei Epiſcopatum ad ſtipendij conceſſit vſum. Factum eſt autem, vt poſt paululum Lambertus Archiepiſcopus moreretur, & hic loco eius Mediolani Epiſcopus ordinaretur. Venerat autem cum præfato Hilduino Monachus quidam Ratherius nomine, qui ob religionem ſeptémque liberalium ar-

HENRICVS HVGO. tium peritiam Veronæ Epiſcopus conſtituitur. Vbi & Milo, de quo ſuprà commemorauimus, Comes habebatur. A

Qualiter Ioannes Papa ſit captus, cuſtodiæque, in qua moriturus erat, traditus. Qua munitione vrbs Roma munitur, & quomodo Hugo per Albericum vrbe ſit eiectus. Quod diuinæ diſpoſitioni aſcribendum cenſet, ob peccatum Hugonis Regis.

CAPVT XII.

VVIDO interea Tuſciæ prouinciæ Marchio cum Marozia vxore de Ioannis Papæ deiectione cœpit vehementer tractare, atque hoc propter inuidiam, quam in Petrum fratrem Papæ habebant. quoniam quidem illum Papa quaſi fratrem proprium honorabat. Contigit itaque, Petro Romæ degente, VVidonem clam multos habuiſſe milites congregatos. Cúmque die quadam Papa eum fratre, paucíſque alijs in Lateranenſi Palatio eſſet: VVidonis & Maroziæ milites ſuper eos irruentes, Petrum fratrem ipſius ante oculos interfecerunt. Eundem verò Papam comprehendentes cuſtodiæ máciparunt. in qua non multò pòſt defunctus eſt. Aiunt enim, quòd ceruical ſuper os eius poſuerint, ſicque eum peſſimè ſuffocarint. Quo mortuo, ipſum Maroziæ filium nomine Ioannem, quem ex Sergio Papa meretrix ipſa genuerat, Papam conſtituunt. VVido verò non multò pòſt moritur, fratérque eius Lambertus ipſi Vicarius ordinatur. Marozia verò, ſcortum impudens nimis, ſuos nuntios poſt VVidonis mariti ſui mortem Hugoni Regi dirigit, eúmque inuitat vt ſe adeat, Romámque nobiliſſimam ciuitatem ſibi aſſumat. Hoc autem non aliter poſſe fieri teſtabatur, niſi eam ſibi Rex Hugo vxorem faceret. B

Quid veneris facibus compulſa Marozia ſæuis?
Coniugis ecce tui ſpectas tu ſuauia fratris.
Nubere germanis ſatagens Herodia binis,
Immemor aſpiceris præcepti cæca Ioannis,
Qui fratri vetuit fratris violare maritam.
Hæc tibi Moyſeos non præſtant carmina vatis,
Qui fratri ſobolem fratris de nomine iuſſit
Edere, ſi primus nequeat ſibi gignere natum.
Noſtra tuo peperiſſe viro te ſecula norunt.
Reſpondes (ſcio) tu: Nihil hoc venus ebria curat.
Aduenit optatus ceu bos tibi ductus ad aram,
Rex Hugo Romanam potius commotus ob vrbem.
Quid iuuat, ô ſcelerata, virum ſic perdere ſanctum?
Crimine dum tanto ſatagis Regina videri,
Amittis magnam Domino tu iudice Romam.

Quod rectè eſſe actum non ſolùm ſenſata, verùm etiam inſenſata animaduertunt. C In ingreſſu Romanæ vrbis quædam eſt miri operis miræque fortitudinis conſtituta munitio, ante cuius ianuam pons eſt pretioſiſſimus ſuper Tyberim fabricatus, qui primus Romam ingredientibus atque egredientibus eſt. nec eſt alia niſi per eum tranſeundi via. Hoc tamen niſi conſenſu munitionem cuſtodientium fieri non poteſt. Munitio autem ipſa, vt cætera deſinam, tantæ altitudinis eſt, vt Eccleſia, quæ in eius vertice videtur, in honore ſummi & cœleſtis militiæ Principis Archangeli Michaelis fabricata, dicatur Eccleſia ſancti Angeli vſque ad cœlos. Rex denique ob munitionis confidentiam relicto longè exercitu, cum paucis Romam aduenit. Qui decenter à Romanis ſuſceptus, in prædictam munitionem ad prædictæ Maroziæ meretricis thalamum declinauit. Cuius inceſto dum potitus eſſet concubitu, Romanos quaſi iam ſecurus deſpicere cœpit. Habuerat ſanè Marozia filium nomine Albericum, quem ex Alberico Marchione ipſa genuerat. Qui dum matris hortatu Regi Hugoni, vitrico ſcilicet, aquam funderet, vbi manus ablueret, ab eo pro correctione in faciem cæſus eſt, eo quòd non moderatè & prudenter aquam effunderet. Is verò vt illatam ſibi poſſet vlciſci iniuriam, „ congregatis in vnum Romanis, huiuſmodi eos ſermone conuenit: Romanæ vr„ bis dignitas ad tantam eſt ſtultitiam ducta, vt meretricum etiam imperio pareat. „ Quid enim fœdius, quidve turpius, quàm vt vnius mulieris inceſtu Romana

A ciuitas pereat? Romanorum aliquando ſerui, ſcilicet Burgundiones, Romanis imperent? Si meam, priuigni ſcilicet ſui, faciem cecidit, cùm præſertim nouus habeatur hoſpes, quid vobis iam inueteratum facturum creditis? An Burgundionum voracitatem atque ſuperbiam ignoratis? Ipſam enim nominis ſaltem ethymologiam deſpicite. Burgundiones ideò dictos, quoniam dum Romani orbe deuicto ex Gente hac captiuos ducerent multos, conſtituerunt eis vt extra vrbem domos ſuſtollerent. à quibus & paulopoſt à Romanis ob ſuperbiam expulſi. Et quoniam ipſi domorum congregationem, quæ muro non clauditur, burgum vocant, Burgundiones, quod eſt à Burgo expulſi, Romanis appellati ſunt. Ceterùm ſecundum naturale nomen, Galli Allobroges nuncupantur. Ego autem κατὰ φρόνησιν, id eſt per ſapientiam, Burgundiones eos quaſi curguliones appello: vel quòd ob ſuperbiam toto gutture loquantur, vel quod verius eſt, quòd edacitati, quæ per gulam exercetur, nimis indulgeant. Nec mora, his auditis, Hugonem Regem cuncti deſerunt, atque eundem Albericum ſibi Dominum eligunt: & ne ſpatium quidem milites introducendi ſuos Rex Hugo haberet, munitionem confeſtim oppugnant. Liquet diuinæ diſpenſationis eſſe hoc conſilium, vt quod Rex Hugo tam nefario turpiter cœperat ſcelere, id eum omni modo obtinere non poſſe. Tanto quippe eſt terrore coactus, vt præſertim ſeipſum ea ex parte, qua ciuitatis muro munitio inhærebat, deponens, eam deſereret, atque ad ſuos confugeret. Expulſus igitur eſt Rex Hugo, & cum præfata Marozia Romanæ vrbis monarchiam Al-
B bericus tenuit. Fratre Ioanne ſuo ſummi atque vniuerſalis Præſulatus Sedi præſidente.

HENRICVS, HVGO.

Qualiter & cur Hugo Rex Lambertum fratrem ſuum ceperit, & conſilio Boſonis eum excæcauerit. Et quòd Rex Hugò iuſiurandum à Rodulfo Rege acceperit, & Henricum Regem ſibi amicum muneribus effecerit. Et de Danorum ſubiectione.

CAPVT XIII.

AIVNT Bertham Hugonis Regis matrem Adelberto Marchioni viro ſuo nullum filium peperiſſe, ſed ab aliis mulieribus clam acceptos ſimulato partu VVidonem & Lambertum ſibi ſuppoſuiſſe: quatenus poſt mortem Adelberti Berthæ non deeſſent filij, quorum adiutorio omnem viri ſui potentiam poſſideret. Hoc autem mendacium mihi ideò videtur eſſe inuentum, quatenus inceſtum ſuum Rex Hugo tegeret, & infamiæ ψόγον, id eſt contumeliam & vituperium euaderet. Ea tamen, quæ nunc narranda eſt, cur hoc dictum ſit, veriſimilior mihi videtur aſſertio. Lambertus, qui poſt VVidonis fratris ſui mortem Tuſciæ Marchiam tenebat, vir erat bellicoſus, & ad quodlibet facinus audax. Quem ob Regnum Italicum Rex HVGO ſuſpectum nimis habebat. Timebat enim ne Italienſes ſe desererent, & Lambertum Regem conſtituerent. BOSO denique ex eodem patre Regis Hugonis frater inſidiarum huic laqueos parauerat, eò quòd ipſe Marchio Tuſciæ
C fieri vehementer ardebat. Conſilio igitur huius, Lamberto Rex Hugo comminando denuntiat, ne ſe fratrem ſuum ampliùs dicere audeat. Is verò, vt erat animi ferocis atque indiſciplinati, non moderatè, vt debuit, ſed effrenatè ita reſpondit: Ne inficiari Rex poſſit, me fratrem ſuum eſſe, nos vno ex corpore eundem per aditum in lucem prodiiſſe, duello cupio cunctis cernentibus comprobare. Quod Rex vt audiuit, iuuenem quendam Teduinum nomine elegit, qui cum eo hanc ob rem pugnam ſingularem commiſit. Deus autem, qui iuſtus eſt, & rectum eſt iudicium eius, in quo non eſt iniquitas, vt amphibologiam dirumperet, ac veritatem cunctis oſtenderet, fecit, vt Teduinus citiſſimè caderet, & Lambertus victoriam obtineret. Quamobrem Rex Hugo non mediocriter eſt confuſus. Conſilio autem accepto eundem Lambertum tenuit, & cuſtodiæ tradidit. Timuit enim, ne, ſi illum dimitteret, Regnum ſibi auferret. Hoc igitur capto Boſoni fratri ſuo Tuſciam contradidit, & non multò poſt Lambertum lumine priuauit. His temporibus Italienſes in Burgundiam ad RODVLFVM mittunt, vt adueniat. Quod HVGO Rex vt cognouit, nuntiis ad eundem directis, omnem Terram, quam in Gallia ante Regni ſuſceptionem tenuit, Rodulfo dedit, atque ab eo iuſiurandum, ne aliquando in Italiam veniret, accepit. Nec minus etiam HENRICVM, quem ſuprà memorauimus, Regem fortiſſimum multis collatis muneribus amicum ſibi

HENRICVS. HVGO. effecerat: cuius ex hoc apud Italos nomen maximè tunc clarebat, quòd Danos A nulli antè ſubiectos ſolus ipſe debellaret, ac tributarios faceret. Eſt enim Gens indomita ſub Septentrione in Oceano degens, cuius ſæuitiam multatum ſæpè Gentium nobilitas luxit. Hi aliquando claſſibus per Rheni fluminis alueum conſcendentes, ferro & igni cuncta miſerè laniarunt. Ipſas inſuper nobiliſſimas ciuitates, Agrippinam, quæ nunc Colonia vocatur, atque Treueros non longè à Rheno poſitas, nonnullaſque alias in Regno Lotharij debellantes vi ceperunt: cunctiſque ablatis, ea quæ ſecum deferre non poterant combuſſerunt. Thermas etiam Grani Palatij atque Palatia combuſſerunt. Verùm his omiſſis, ad narrandi ſeriem tendeamus.

De Arnoldo Duce Baioariorum in Italiam irrumpente, & Hugone illi occurrente: & Baioariorum ſtrage, & Arnoldi fuga. De Verona Hugoni reſtituta, & de Ratherio capto, & opere quod ipſe in carcere de ſe compoſuit.

CAPVT XIV.

ARNOLDVS Baioariorum & Carentanorum Dux, cuius ſuperiùs fecimus mentionem, cùm non multùm ab Italia longè diſtaret, collectis copiis, quatenus HVGONI Regnum auferret aduenit. Qui Tridentinam ea ex parte primam B Italiæ Marchiam pertranſiens, Veronam vſque peruenit. In qua à Milone Comite atque Ratherio Epiſcopo libenter, vt qui eum inuitarant, ſuſcipitur. Quod Rex Hugo vt audiuit, collecto exercitu ei obuiam tendit. Quúmque eodem perueniſſet, & caballicatas, vt vulgo aiunt, circumcirca dirigeret, Baioariorum quædam pars non minima de caſtro vocabulo Gauſeningo egrediens, cum Italienſibus pugnare cœpit. A quibus grauiter confoſſa, vix ex ea vel qui hoc ceteris nuntiaret euaſit. Qua ex re Arnoldus Dux non parua eſt confuſione repletus. Vnde factum eſt, vt conſilio accepto Milonem Comitem vellet capere: atque Italia derelicta, faceret illum in Baioariã ducere, quatenus reparato exercitu cum eo iterum redire poſſet. quod Milonem non latuit. Qui diuerſis cogitationibus æſtuans, quid ageret penitus ignorabat. Hugonem Regem planè vt meruerat adire timebat. Cum Arnoldo verò in Baioariam duci, non ſolùm mortem, ſed infernum putabat. Hac itaque in ambiguitate, quoniam Regem Hugonem citò miſericordia nouerat inclinari, Arnoldum fugere, & ad eum deliberat tendere. Arnoldus verò, quò citiùs potuit, in Baioariam eſt regreſſus. Munitionem autem, quæ in eadem ciuitate erat, priùs oppugnans, fratrem Milonis, militéſque eius qui eam defendere conabantur, ſecum in Baioariam duxit. Quo diſcedente, Hugoni Regi mox ciuitas redditur: & Ratherius eiuſdem ciuitatis Epiſcopus ab eo captus Papiæ exilio relegatur. In quo faceta ſatis vrbanitate de exilij ſui ærumna Librum componere cœpit. Quem ſi quis legerit, nonnullas ibi hac ſub occaſione res expolitas inueniet, quæ legentium intellectui non minùs placere poſſunt quàm prodeſſe. C

LIBER QVARTVS.

Pro Proœmio quarti Libri dicit ſe deinceps quæ vidit ſcripturum, quomodo videlicet Hugo Lotharium filium ſuum Regem conſtituit, & Romam cum exercitu perrexit: vbi Aldam filiam ſuam Alberico per dolum deſpondet, voto tamen non potitur.

CAPVT I.

HACTENVS quæ dicta ſunt, Sacerdos ſanctiſſime, ſicut à grauiſſimis, qui ea creuerant, viris audiui, expoſui. Ceterùm quæ narranda ſunt vt qui interfuerim, explicabo. Ea ſiquidem tempeſtate tantus eram, qui Regis HVGONIS gratiam vocis mihi dulcedine acquirebam. Is enim euphoniam magnoperè diligebat, in qua me coæqualium puerorum nemo vincere poterat. Igitur Rex Hugo dum proſperè ſibi cuncta proſpiceret, filium ſuum LOTHARIVM, quem ex Alda vxore ſua genuerat, cunctis LOTHARIVS. conniuentibus, poſtle Regem poſuit. Quo conſtituto, qualiter Romam, ex qua

eiectus

HENRICVS; HVGO, LOTHARIVS.

A eiectus turpiter fuerat poſſet acquirere, cogitabat. Collecta itaque multitudine, proficiſcitur Romam. Cuius quanquam loca & Prouincias circumcirca miſerè deuaſtaret, eámque ipſam quotidiano impetu impugnaret, ingrediendi eam tamen effectum obtinere non potuit. Sperans denique calliditate ſua Albericum poſſe decipere, ei denuntiat, vt filiam ſuam Aldam Lotharij Regis nati ſui germanam ſibi coniugio tollat: ſicque pace habita, vt ſuus ipſius filius ſecurus permaneat. Albericus igitur, vt vir haud fatuus, filiam ipſius ſibi coniugio iunxit: Romam autem, quam nimis ardebat, non tradidit, ſéque ei minimè credidit. Verè tamen Albericum Rex Hugo ineſcaſſet & cepiſſet, niſi illius hoc cauiſſet aſtutia militum, qui cum aliquando pacem cum ipſo habere non cupiebant. Si quem enim Rex ſuorum vellet corripere, ad Albericum mox ſtuduit fugere: à quo ob Regis metum gratanter ſuſceptus, Romæ vixerat honoratus.

De Sarracenis, qui Fraxineto relicto Aquas venerunt, vbi commiſſa pugna omnes perierunt. Et de prodigioſo ſanguinis fluxu apud Genuam, quæ eodem anno ab Afris capta eſt.

CAPVT II.

B DVM hæc aguntur, Fraxinetum Sarraceni inhabitantes, collecta multitudine, Aquas, qui eſt locus quinquaginta miliariis à Papia diſtans, vſque peruenerant. Horum probolos, id eſt prædux, Sagitus Sarracenus peſſimus impiúſque extiterat. Deo tamen propicio pugna commiſſa, ταλαίπωρος, id eſt miſer, cum omnibus ſuis interiit. Per idem tempus in Ianuenſi vrbe, quæ eſt in Alpibus Cotiis octingentis ſtadiis à Papia diſtans, ſupra Africanum mare conſtituta, fons ſanguinis largiſſimè fluxit, ſubſecuturam cunctis patenter ruinam inſinuans. Eo quippe anno Pœni cum multitudine claſſium illò perueniunt, ciuibúſque ignorantibus, ciuitatem ingrediuntur: eunctos, pueris exceptis & mulieribus, trucidantes. Cunctóſque ciuitatis & Eccleſiarum Dei theſauros nauibus imponentes, in Africam ſunt reuerſi.

De Manaſſis Arelatenſis Epiſcopi cauillo & friuola ratione, qua ſe ad exemplum diui Petri Epiſcopatus ſedem mutaſſe dictitabat. Et de arguta Liuthprandi in eum reſponſione.

CAPVT III.

HOc in tempore Manaſſes Arelatenſis ciuitatis Epiſcopus, agnita Regis Hugonis potentia, à cuius ipſe affinitatis lineam ſanguine traxerat: deſerta commiſſa ſibi Eccleſia, ambitionis ſpiritu multas violaturus, immò laceraturus Eccleſias, Italiam petiit. Hugo autem Rex ſe Regnum ſecuriùs obtinere ſpe-
C rans, ſi affinitate ſibi coniunctis Regni officia largiretur: contra ius faſque Veronenſem, Tridentinam, Mantuanam commendauit illi, ſeu quod verius eſt, in eſcam dedit Eccleſias. Ac ne his quidem contentus, Tridentinam adeptus eſt Marchiam: quo honore impellente, cùm miles eſſe inciperet, Epiſcopus eſſe deſiuit. Libet autem, Pater ἅγιε, id eſt ſancte, aliquantulum immorarier, ſuáque ipſius ipſum ſententia, cur hoc ageret, Deo largiente, propria iugulare. Beatus, inquit, Petrus Antiochena dimiſſa Eccleſia, ad Romanam vrbem, quæ potentiæ magnitudine cunctis tunc Nationibus imperabat, poſtmodum tranſuolauit: vbi cùm diſponente Deo ſanctam toto Orbe venerandam fundaret Eccleſiam, diſcipulo ſuo beato Euangeliſtæ Marco priſtinam Antiochenam ſimul commendauit: ita tamen vt Aquileienſem & ipſe primò inſtitueret, atque Alexandrinam concitè peteret. Quod ita factum eſſe neminem eorum, qui Actus Apoſtolicos legerit, neſcire cognouimus. Sed vt nobis reſpondentibus, ô Manaſſes, vera te ſuper his non ſentire cognoſcas, nominis tui etymologiâ parentes tuos videntes fuiſſe intelliges. Manaſſes quippe obliuioſus, ſeu obliuio Domini interpretatur. Quid enim verius aut apertius parentes tui hoc nomine vaticinari potuerunt? Ita, inquam, es oblitus tui, vt nec hominem quidem te eſſe reminiſcare. Diabolus quippe Scripturas nouit, & tamen, vt peruerſus eſt, peruerſè eas interpretatur: & cùm his vtitur, ad perniciem, non ad ſalutem, vti-

HENRICVS, HVGO, LOTHARIVS. tur. Scis-ne hunc, eùm tentationum iaculis Dominum & Redemptorem noſtrum Ieſum Chriſtum auſu nefario ſauciare conaretur, his propheticis malè vſum verbis? *Quoniam Angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Hoc ſanè ita eſſe ſcriptum, ac de eo dictum, nullus fidelium ambigit. Sed quàm fraudulenter vera hæc Leuiathan ille proferat, ipſius, qui non ſolùm mortalium, ſed & Angelorum ſenſus exuperat, reſponſione animaduertere poteris. *Non tentabis*, inquit, *Dominum Deum tuum.* Vides igitur, quòd & tu veris quidem, ſed fraudulentis aſſertionibus vteris: quemadmodum & apoſtata Iulianus reſpondiſſe dicitur Chriſtianis, quos auiditate rapinæ cenſu proprio defraudauit. *Nolite*, inquit magiſter veſter, *poſsidere aurum neque argentum.* Et illud: *Facilius eſt intrare camelum per foramen acus, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.* Et item: *Qui non renunciat omnibus quæ poſsidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Cedo igitur, quid peruerſius ille, quidve fœtidius te dixiſſe credendum eſt? Quod enim Petrus ad iuſtitiam, tu transfers ad culpam. Credo enim te Actus Apoſtolorum non intellexiſſe, aut quod credibilius eſt, minimè legiſſe. Ibi planè ſic ſcriptum reperies, *Quoniam fideles vendebant prædia ſua, & ponebant pretium ante pedes Apoſtolorum, quibus erant omnia communia: nec quiſquam aliquid ſuum eſſe dicebat. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.* Si igitur, quod in humano cenſu eſt pretioſius tibique anima tua charius, Petrus aurum, quaſi quiddam peſtiferum, tangere noluit: qua ratione eum Antiochena deſerta ad Romanam aſſeris Eccleſiam tranſuolaſſe? Si lattas illum (quod omninò factum eſt) quæſiuiſſe cenſum: ego animarum lucrum & glorioſum comprobo martyrium. Prædictum quippe ipſi à magiſtro, immò Creatore & Redemptore omnium, fuerat: *Quoniam cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autem ſenueris, extendes manus tuas: & alius te cinget & ducet quò tu non vis.* Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Denique & alio in loco poſt reſurrectionem, Petro ſe quò iret interroganti reſpondiſſe Dominus dicitur: *Romam iterum crucifigi.* Venit igitur Romam Petrus non ambitione inflammatus, ſed martyrio animatus: non quærens aurum, ſed animarum lucrum. O felicem, immò beatum, ſi talem te tua conſcientia teſtaretur. Nec infitiari quidem potes, te Veronenſem Epiſcopatum vendidiſſe, quod Petro non cuilibet, ſed Apoſtolo illi nunquam didicimus contigiſſe. Quare non ſolùm ſpirituali, verùm etiam corporali honore ſenſus alienatione te priuatum eſſe cognouimus. Hæc autem interim dicta ad propoſitum redeundo ſufficiant, quoad largiente Deo latiùs diſſerere ſuis in locis, qualiter Mediolanenſem vſurpaueris cathedram, veniamus. A B

De Berengario & eius vxore, & fratre Anſcario. Et de Theobaldo Marchione, qui Græcos à ſe in prælio captos caſtrauit. Et de muliere, quæ feſtino commento mariti virilia ſeruauit. C

CAPVT IV.

EO tempore Berengarius ille, cuius tyrannidem nunc luget tota Italia, Eporegiæ ciuitatis Marchio habebatur. Cui Rex Hugo neptem ſuam nomine VVILLAM, quam ex VVilla vxore ſua BOSO Tuſciæ prouinciæ Marchio, Regis frater, genuerat, coniugem dedit. Anſcarius verò Berengarij frater, quem ex Adelberto Ermengarda Regis Hugonis genuit ſoror, virium audacia potentiáque clarebat. THEOBALDVS etiam Heros quidam proxima Regi Hugoni affinitate coniunctus, Camerinorum & Spoletinorum Marchio erat. Hic in auxilium Beneuentani Principis contra Græcos, qui eum vehementer oppreſſerant, abiit. Quibus cùm bellum inferret, victoriâ eſt potitus. Contigit denique multos Græcorum iam non arua, ſed caſtra obtinentium, hunc cepiſſe. Quibus dum virilia amputaret, talia φρατηγῷ, id eſt qui eis præerat nuntiauit. Quoniam quidem viro ſancto Imperatori ſpadonibus nil pretioſius eſſe cognoui, hos ſtudui paruulos ſibi verecundè tranſmittere: plures quamprimùm Deo propitio tranſmiſſurus. Ludibrium autem, immò ſapientiam, quam quædam tunc mulier geſſit, his inſeramus. Dum enim quadam die Græci cum ipſius terræ hominibus ex-

A tra caſtrum quoddam ad pugnam aduerſus Theobaldum memoratum exirent, nonnulli ab eodem ſunt capti. Quos cùm eunuchizaret, eóſque in caſtellum dirigeret, mulier quædam mariti ſuccenſa amore, eius pro membris non parum ſollicita, ſparſis crinibus de caſtello exiit furibunda. Quæ cùm cruentis vnguibus ora diſcerperet, atque ante Theobaldi tentorium clamoſis vocibus fleret: Quid cauſæ eſt, inquit, mulier, quòd tam ſonoris vocibus quereris? Quæ, quia ſtultitiam ſimulare loco, prudentia ſumma eſt, ita reſpondit: Nouum inauditúmque facinus eſt, Heroes, vt bellum non repugnantibus mulieribus inferatis. Noſtrarum nulla ex Amazonum ſanguine proſapiam ducit. Mineruæ quippe ſolùm operibus deditæ, armorum penitus ſumus ignaræ. Cui cùm Theobaldus diceret: Quis vnquam ſani capitis Heros, præter Amazonum temporibus, bellum mulieribus intulit? Ea reſpondit: Quod, cedo, crudeliùs mulieribus bellum inferre, quidve incommodius his poteſtis auferre, quàm vt ea viris cerretis ὀρχίδια, id eſt teſticulos, amputare, in quibus noſtri corporis refocillatio & quod omnium potiſſimum eſt, naſcituræ ſpes extat prolis? Dum enim eos eunuchizatis, non quod illorum, ſed quod noſtrum eſt, tollitis. Nunquam armentorum ſeu ouium copia, quam mihi ante hos dies abſtuliſtis, veſtra me caſtra adire coegit. Animalium quæ mihi feciſtis diſpendia laudo, iacturam hanc tantam, tam crudelem, tam irrecuperabilem, modis omnibus

B horreo, fugio, nolo. Sancti Dei omnes talem à me auertite peſtem. His auditis, nimio ſunt omnes cachinno commoti, totiúſque in eam populi fauor excreuit, vt non ſolùm virum ſuum integrum, verùm etiam cuncta quæ ſibi animalia ablata fuerant recipere mereretur. Quæ cùm his receptis abiret, directo Theobaldus poſt eam nuntio, interrogauit: Quid viro ſuo auferret, ſi ad pugnam ampliùs contra ſe de caſtello exiret? Oculi, inquit, ſunt illi, nares, manus, & pedes. Si hoc egerit, illi quæ illius ſunt auferat: quæ mea ſunt, ſuæ ancillulæ derelinquat. Verùm quia fauorem populi prima ſibi locutione adeſſe per riſum & mariti donum intellexit, hæc poſtmodum per directum nuntium remandauit.

De Boſonis, qui conſilio vxoris perfidus extiterat, ab Hugone captiuitate, & vxoris eius Vuilla ab Italia eiectione. Et de baltheo pretioſo impudenter à ſeruo in loco pudendo comperto.

CAPVT V.

PER idem tempus Regis HVGONIS frater BOSO, VVilla vxore ſua cupidiſſima ſtimulante, aduerſus Regem noua quædam & peruerſa molitus eſt agere. Quod Hugonem minimè latuit. Qua ex re captus, cuſtodiæ eſt continuò tradi-

C tus. Cauſa deiectionis eius hæc fuit. Dum Lamberto, quem ſuprà memorauimus, lumine priuato, idem Boſo Marchiam Tuſciæ obtineret: coniunx eius VVilla φιλαργυρία, id eſt amore pecuniæ cœpit flagrare: adeò, vt totius Tuſciæ prouinciæ nulla nobilium matronarum quantiuis ſe pretij ornamentis excoleret. Hæc quum prolem virilem non haberet, quatuor habuerat natas, VVillam, Bertam, Giſlam, Richildam. Harum VVilla Berengarij huius, qui nunc ſupereſt, verè matrix, hoc effecit, ne genitrix ſua omnium mulierum eſſet nequiſſima. Vt autem non per longas ambages eius acta ponamus, vno turpiſſimo deſcripto, quæ & quanta fuerit in ceteris animaduertere poteris. Vir eius Boſo miræ longitudinis & latitudinis aureum habebat baltheum, qui multarum & pretioſarum ſplendebat nitore gemmatum. Hunc, cùm Boſo caperetur, ſuper omnes gazas eius diligenter Rex iuſſit inquiri: ſumptiſque diuitiis, vxorem eius quaſi profanam, & ſceleris totius auctricem turpiter de Regno Italico præcepit expelli, atque in Burgundiam, de qua oriunda fuerat, duci. Verùm, cùm diligenter omnia perſerutati baltheum non reperirent, cetera nuntij reportantes, ad Hugonem ſunt reuerſi. Tum Rex: Reuertentes, inquit, phalerarum eius omnem apparatum, puluinar etiam quod equitando premit, euertite. Etſi nec ibi quidem baltheum poteritis reperire, veſtimentis omnibus eam exuite, ne alicubi ſuper ſe poſſit occulere. Noui enim quàm callida, quámque ſit cupida. Igitur illis redeuntibus, Regiſque iuſſioni parentibus, cùm requiſitis omnibus nil inueniſſent, veſtimentis eam omnibus nudauc-

Henricus. Hugo. Lotharius.

Henricvs. Hvgo. Lotharivs.

runt. Hoc denique tam turpe facinus atque inauditum cùm auertentibus oculis proborum nemo conſpiceret, ſeruorum quidam directo obtutu purpuream ſecus natium ſperoidem, id eſt curuaturam, vidit dependere corrigiam. Quam impudenter arripiens, fœditérque trahens è ſecretiori parte corporis, eam ſecutus baltheus eſt egreſſus. Seruus itaque idem non ſolùm inuerecundus, ſed eo ipſo fa- A
» cinore turpi hilarior redditus: Ha! ha! he! ait, quàm peritus obſtetricandi miles!
» Rufus puer eſt natus heræ, quæſo vt ſit ſuperſtes. O me fortunatum, immò om-
» nibus feliciorem, ſi tales ſaltem duos vxor mea mihi pareret natos! Hos Conſtan-
» tinopolim dirigerem nuntios: quoniam quidem, vt inſtitoribus narrantibus agno-
» ui, huiuſmodi libenter Imperator ſuſcipit. Talibus præterea VVilla confuſa ſermonibus, lachrymis effuſis latentem ſub corde cunctis aperit dolorem. Seruus autem, vt ſeruorum proprium eſt, eius deiectione non ſolùm non inclinatus, verùm etiam animatus, hæc ad exaggerandum doloris vulnus adiecit.

VVilla quid inſanis? aurum cur condere cæcis
Incipis in membris? proh! non audita cupido.
Allecta à furiis, gemmas in corpore condis?
Matribus inſolitum tales producere partus.
Hinc tibi nulla decem tulerunt faſtidia menſes.
Alma parens tales nobis haud deſine fœtus
Edere, qui nati ſuperent te ætate parentem. B
Talia cunctanti collum percuſſerat vnus
Impiger, ac verbis illum culparat amaris.

His ita peractis, baltheus Regi adducitur, eáque in Burgundiam deſtinatur. Verùm tamen quæ abſcondit, an qui eo inquirere iuſſi, fœdiùs egerit, mihi quidem videtur amphibolum. Liquet tamen, quod vterque auri gemmarúmque nimia ſit cupidine animatus.

De morte Rodulfi Regis Burgundionum, cuius vxorem Rex Hugo duxit, & filiam filio ſuo tradidit. Et quomodo ob pellices vxoris vxorem ſuam deſpexerit.

CAPVT VI.

BVRGVNDIONVM præterea Rex Rodulfus mortem obiit, cuius viduam nomine Bertham Rex HVGO, Alda Lotharij Regis filij ſui matre defuncta, maritali ſibi coniugio ſociarat. Sed & filio ſuo Regi LOTHARIO Rodulfi & ipſius Berthæ natam nomine ATHELHEIDAM, tum forma honeſtiſſimam, tum morum probitate gratioſam, coniugem tulit. Quod Græcis omnibus non videtur idoneum: ſcilicet, vt ſi pater matrem, cùm ſint duo vnum, vxorem accipiat, filius filiam non ſine reatu valeat ſibi coniugio ſociare. Hugo denique multarum concubinarum deceptus illecebris, præfatam coniugem ſuam Bertham maritali non ſolùm non cœpit amore diligere, verùm modis omnibus execrari. Quod quàm Deus C iuſtè punierit, ſuis in locis ponere non pigebit. Verùm, cùm nonnullæ eſſent concubinæ, in tres ſupra ceteras turpiſſimo ardebat amore: Bezolam viliſſimorum Sueuorum ſanguine cretam, ex qua & natum genuit nomine Boſonem, quem in Placentina poſt VVidonis obitum Epiſcopum ordinauit Eccleſia: Rozam deindè VValberti ſuperiùs memorati filiam decollati, quæ ei miræ pulchritudinis peperit natam: tertiam Stephaniam genere Romanam, quæ ei filium peperit nomine Theobaldum, quem poſtmodum in Eccleſia Mediolanenſi Archidiaconum ea ratione conſtituit, vt defuncto Archiepiſcopo, eius ipſe vicarius poneretur. Quid autem fuerit, quòd effectum Deus habere hæc non ſiuerit, vita comite, ſcribendus ordo nudabit. Sed & plures has ob turpis impudicitiæ facinus Dearum nominibus, Bezolam videlicet Venerem, Rozam Iunonem, ob ſimultatem & odium perpetuum: (quando quidem ea ſecundùm pulchritudinem carnis, hæc ſpecioſior videbatur. Stephaniam verò Semelen appellabat. Et quoniam non Rex ſolus his abutebatur:) earum nati ex incertis patribus originem ducunt.

A *De morte Henrici Regis, & vbi ſit ſepultus. & de prudentia eius, qui filium ſuum Othonem Regem conſtituit. Qui Otho ante Regni ſuſceptionem ſororem Regis Anglorum duxerat.*

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

CAPVT VII.

EO in tempore Rex HENRICVS in caſtello, quod eſt inter Thuringorum & Saxonum confinia, & dicitur Himeleuua, grauiſſima valitudine correptus, migrauit ad Dominum. Cuius corpus in Saxoniam deportatum, in nobiliſſimarum ac religioſiſſimarum Monaſterio puellarum, quod in ipſius Regis prædio vocabulo Quintelingaburch ſitum liquet, intra Eccleſiam cum immenſa eſt veneratione repoſitum. Vbi & venerabilis eius coniunx Regníque conſors ex eadem gente, nomine MATHILDIS, vltra omnes, quas viderim & audierim, matronas, pro delictorum expiatione celebre exequiarum officium viuámque Deo hoſtiam offerre non deſinit. Hæc ante Regni ſuſceptionem viro ſuo filium peperit, quem vocauit OTHONEM. Iſtum, inquam, cuius mundi partes Aquilonaris & Occidua potentiâ reguntur, ſapientia pacificantur, religione lætantur, iuſtique iudicij ſeueritate terrentur. Poſt regiam autem dignitatem duos peperit, vnum, quem patris nomine vocauit HENRICVM, facetia ſatis ornatum, conſiliis prouidum, B vultus nitore gratioſum, oculorum vigilantiâ placidum. Cuius pro recenti funere non mediocres lachrymas adhuc fundimus. Tertium deinde BRVNONEM nomine, quem pater ſanctus, quoniam Nortmanni Traiectenſem deſtruxerant omninò Eccleſiam, ob eiuſdem recuperationem voluit militare. Verùm iſtorum actus ſuis in locis latiùs explicemus. Quantæ fuerit prudentiæ, quantæque Rex Henricus ſcientiæ, hinc probari poteſt quòd optimum, & potiſſimum, & religioſiſſimum natorum ſuorum Regem conſtituit. Imminebat enim, Rex prudentiſſime, obitu tuo totius populi caſus, ſi tantus regiæ dignitati non ſubiret vicarius. Qua ex re in amborum laudem hos pangimus verſus.

Ipſe qui quondam ſuperare Gentes
Impias bello ſolitus cruento,
Nouimus, nunc, Rex, dederis popello
Morte quàm magnas propria ruinas.
Turba certatim viduata charo
Rege iam ceſſet lachrymare: quando
Alter exurgit ſimilis cluenti
Filius patri, venerandus Orbi
Rex OTHO, *Gentes ditione magna*
Qui premet, pacémque feret beatam.
Quicquid Henrici periit receſſu,
C *Præſtitit claro populis hic ortu,*
Blandus & mitis, patienſque ſanctis,
Peſtifer duris, rabiduſque ſauis.
Bella nonnullis tibi ſunt gerunda,
Ex quibus nomen referens in aſtra
Cuncta calcabis pedibus per Orbem,
Qua premit tardus radians Bootes:
Et quibus nomen dedit Heſper almus,
Lucifer rurſus vocitatus idem,
Surgit Eoo properans coruſco.

Duxerat idem Rex OTHO ante Regni ſuſceptionem ex Anglorum Gente nobiliſſima Regis Adelſtani fratris filiam ſibi vxorem, nomine Orgit: ex qua & filium genuit nomine Liutolphum. Cuius ob recentem iacturam quoties memoriam agimus, lachrymis ſinum replemus. O ſi nunquam natus, aut non tam maturè eſſet defunctus!

Otho, Hvgo, Lotharivs.

De Henrico peruerſorum conſilio Othoni rebellante, & exclamatione Authoris in eum. A

CAPVT VIII.

QVo in tempore Regis eiuſdem frater Henricvs quorundam peruerſorum inſtinctu eidem eſt nimium aduerſatus. Is enim, qui poſt creationis ſuæ mox clariſſimam dignitatem Creatori ſuo ſe ſimilem facere voluit, per auditores ſuos talibus Henricum contra fratrem, immò Regem & Dominum, ſermonibus inſtigauit. » Rectène patrem egiſſe rere in regia tibi dignitate genito, non in eadem » genitum poſtponendo? Planè non diſcretionis hoc cenſura ponderauit, verùm paſ- » ſionis magnitudine aberrauit. Ergo age, neque tibi deerunt copiæ: fratrem deiice, » Regnum accipe, ſitque tibi regnandi facultas, cui accidit Deo largiente & in eadem dignitate natiuitas.

Regnandi tibi quid iuuenum tam dira cupido
Optime Saxigenum? prohibet Deus.
Haud pater Henricus dedit his: quia ſceptra mouebat
Aſtripotens bonus ipſe Deus pius:
Quo ſine nec Regnum capitur, nec tempora ſiſtunt.
Quicquid in orbe, Deus, geritur, iubet: B
Per quem iura Duces cernunt, Regéſque triumphant.
Fraternas acies nunc nunc malè
Conflictare cupis, fallax, crudelis, inique:
Impie Leuiathan Beemoth paras
Antiquum renouare tua iam fraude duellum.
Crimine pro cuncto pœnas lues.
Hîc reprobum numeris culpans quod peccat, in æuo
Improbe ſupplicium referes ſimul:
Et quacunque malis debentur flammea cunctis
Vincula, parta tibi miſero: neque
Ignicomas Erebi iuſtè demerſus ad vndas,
Perpetuo tecum arſuros trahes
Chriſticolas: quia ſi qua ſacro baptiſmate loti
Debita poſt traxere, Dei manet
Gratia, qua lapſos erexit ſanguine gratis.

De Euerardo, qui Henricum adhuc Regi Othoni fratri ſuo fidelem cepit, & in Franciam abduxit. Item qua ratione Euerardus dictus Gilebertum à Regis fidelitate ſeiunxerit: & quomodo Gilebertus & Euerardus Henricum carcere emiſerint. C

CAPVT IX.

TAnti huius ac tam pernicioſi facinoris illex Euerardus extitit Comes. Huius enim primæ rebellionis tempore Henricus fratri ſuo Regi & Domino, prout debuerat, adminicula dederat, niſúque omni aduerſarios fatigabat. Verùm, quia incuria non ſolùm temporalibus rebus, ſed etiam æternis deditis, atque in ipſa internæ contemplationis viſione conſtitutis, lapſum non nunquam parat. Et quod, vt Vegetius Renatus in libro Rei militaris ait, neceſſario amplior ſecuritas grauius ſolet habere diſcrimen: Henricum in quodam oppido manentem, incautiúſque ſe tuentem, prædictus Euerardus collecta multitudine obſedit: ac priuſquàm ei frater Rex adminiculari poſſet expugnauit: ſecúmque illum, & gazam non paruam in propria tranſportauit. Rex igitur tantum fratris, immò ſuum, cupiens dedecus vindicare, præfatum Euerardum ſibique conniuentes toto cœpit conamine perſequi. Everardvs ſanè Gilebertvm Lotharingorum Ducem à Regis fidelitate ſeiunxerat, cuius adiutorio Regi non modicè reſiſtebat. Quanquam idem Gilebertus Regis ſororem haberet vxorem, maluit tamen ſuſcipiendi Regni ſpe animatus Regi obſiſtere, quàm eum, vt debuerat, contra ſuos æmulos adiuuare. Sed cùm ſe Regi nec ſic conſpicerent poſſe reſiſtere, non

Digitized by Google

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

A incallido ſecundum hominem, ſed fatuo ſecundum Deum accepto conſilio, huiuſmodi verbis Henricum conueniunt. Si conſiliis noſtris te parere nobis iuramento promittis, non ſolùm quia captus es te dimittimus: ſed quod maius eſt, ſi tamen Rex velis fieri, noſtrum te Dominum conſtituimus. Hoc autem non eò dicebant, vt facerent: ſed vt eius auxilio Regem debellarent.

Qua calliditate Euerardus Henricum & Gilebertum in acquirendo Regno decipere voluerit, & quomodo id iactanter coniugi dixerit.

CAPVT X.

HABVERAT planè Rex nonnullas maximas & fortiſſimas copias, & earum duces, Hermannum ſcilicet Sueuorum Ducem, fratrémque eius Vdonem, atque Conradum cognomine Sapientem. Qui quanquam affinitatis linea Euerardo iungerentur, maluerunt tamen iuſtè, ſi neceſſitas incubuiſſet, iuſto cum Rege occumbere, quàm cum conſanguineo iniuſtè triumphare. Henricus igitur præmiſſa iam promiſſione deceptus, propriis mox collectis copiis, totis viribus ipſos adiuuare, Regémque cœperat debellare. Verùm, quia ſcriptum eſt: *Mentita eſt iniquitas ſibi*, libet paululum immorari, & quemadmodum tunc mentita ſit iniquitas ſibi, explicare. Euerardus haud prius Gilebertum à Regis fidelitate ſe-
B iungere valuit, donec Regem eum ſe facturum eſſe promiſit. Gilebertus autem arte hac Henricum decipere voluit, vt dum ſuo adiutorio Regem deuinceret, ipſum deponeret, ſibíque Regni ſolium obtineret. Verùm Euerardus longè aliter diſpoſuerat. Voluit enim Regem poſſe deuincere, Regnóque priuare vtroſque, ſibique vſurpare: quemadmodum ex verbis ipſius, quæ paulo antequam moreretur vxori ſuæ dixit, coniicere poſſumus. Quam dum foueret in ſinu, Iocundare, inquit, in gremio Comitis, breui lætatura in amplexibus Regis. Quod non ita accidiſſe, & iniquitatem ſibi mentitam eſſe, tempeſtas indicat præſens.

De admirabili victoria, quam Rex Otho orando obtinuit, & de Henrico in brachio vulnerato in eo prælio.

CAPVT XI.

IGITVR, vt præfati ſumus, huiuſmodi Henricus promiſſione animatus, immò deceptus, collecto exercitu cum Gileberto pariter atque Euerardo Regi præparat bellum. Quos contra Rex properat lætus, non eorum multitudine territus, ſed de Dei pietate confiſus. Sed vt ſcias, quàm facile eſt Deo in paucis plures vincere, & quòd quiſque in abundantia virtutis ſuæ non ſaluabitur, audi antiquum à Domino renouatum miraculum. Regis milites ſupra Rhenum ad locum
C vocabulo Bierzuui peruenerant, Rhenique alueum tranſire cœperant: ignorantes quòd Henricus cum præfatis Comitibus tanta vicinitate eis iam eſſet proximus. Perpaucis denique è nauibus egreſſis, vix equos aſcendere, ſeſéque armis induere poterant: cùm prænominatorum legiones non nuntiantur properantes, ſed intuitu ipſo cernuntur præſentes. Tali igitur ſeſe mutuo ſunt ſermone aggreſſi: Fluminis huius, vt cernitis, magnitudo ſocios noſtros nobis ſuccurrere, nóſque etiam, quamuis volentes, redire non ſinit: nec clam nobis eſt, quàm ridiculum noſtris præſertim ſit Nationibus, fortes viros ſe hoſtibus tradere, & non reſiſtendo mortem fugere, vitámque ſempiternis opprobriis comparare. Quanquam enim euadendi, quæ numquam hoſtibus obeſt, oblata deſperatio, & ſupplicandi opprobrium ſempiternum, pugnandi nobis fiduciam præſtent: ea tamen eſt, quæ nos præſertim, veritatis ſcilicet & iuſtitiæ, cauſa pugnare compellit. Si enim terreſtris domus noſtra reſiſtendo iniuſtitiæ diſſoluatur, æternam non manu factam recipiemus in cœlis. His itaque dictis accenſi, hoſtes inter præcipiti curſu tranſeunt. Rex denique ſuorum tantam conſtantiam non ſine diuino inſtinctu conſiderans, quoniam fluuio intercedente, corporali præſentia ſubuenire ſuis non poterat, recordatus populi Domini, qui repugnantes ſibi Amalechitas orationibus Moyſi ſerui Dei deuicerat, protinus de equo deſcendit, ſeſéque, cum omni populo lachrymas fundens, ante victoriferos clauos manibus Domini noſtri Ieſu Chriſti affixos, ſuæque lanceæ impoſitos, in orationem dedit: quantúmque iuſti viri,

Otho, Hugo, Lutharius.

ſecundùm iuſti viri ſententiam Iacobi, tunc valeret oratio, res manifeſta probauit. Eo namque orante, cùm ex ſuis nullus occumberet, hoſtes ſunt omnes in fugam conuerſi: nonnullique eorum cur fugerent penitus ignorabant, quoniam quidem præ paucitate ſeſe inſequentes hoſtes videre non poterant. Cæſis igitur plurimis, Henricus eſt vehementer in brachio percuſſus: & quamquam loricæ triplicis fortitudo ad carnem vſque enſis aciem non admitteret, pondere tamen percuſſionis acerbæ brachium eſt adeò in liuorem conuerſum, vt nullis medicorum curis ita mederi poſſet, quin ſubſequente anno dolorem permagnum ſentiret. Vnde & paulò poſt huius facinoris occaſione ipſum faſſi ſunt hominem exuiſſe. Sed quia lanceæ ipſius ſanctæ memoriam fecimus, hîc, qualiter ad eum peruenerit, inſeramus. A

De lancea Dominica per Henricum inuenta, & ad Othonem perlata.

CAPVT. XII.

BVRGVNDIONVM itaque Rex RODVLFVS, qui nonnullis annis Italicis imperauit, lanceam illam à Samſone Comite dono acceperat. Erat enim, excepta ceterarum ſpecie lancearum, nouo quodammodo opere, nouáque elaborata figura, habens iuxta limbum medium vtrobique feneſtras. Hæ pro pollicibus perpulchtè duæ acies vſque ad decliuum medium lanceæ extenduntur. B Hanc igitur Conſtantini magni ſanctæ Helenæ filij, viuificæ crucis inuentricis, fuiſſe affirmant: quæ media in ſpina (quam limbum ſuperiùs memoraui) ex clauis manibus pedibúſque Domini & Redemptoris noſtri Ieſu Chriſti affixis, cruces habet. Henricus itaque Rex, vt erat Deum timens, totiúſque religionis amator, audito, Rodulſum tam inæſtimabile donum habere cœleſte, nuntiis directis tentauit, ſi præmiis aliquibus id poſſet acquirere, ſibíque aduerſus viſibiles inuiſibiléſque hoſtes arma inuictiſſima, triumphúmque perpetuum præparare. Quod cùm Rex Rodulſus modis omnibus ſe numquam ſacturum ediceret, Rex Henricus, quia mollire hunc muneribus non potuit, minis terrere magnoperè curauit. Omne quippe Regnum eius cæde atque incendiis ſe depopulaturum eſſe promiſit. Quia verò quod petebatur munus erat, quo cœleſtibus terrea Deus coniunxerat, lapis ſcilicet angularis faciens vtraque vnum, Rodulfi Regis emolliuit cor, iuſtóque Regi iuſta iuſtè petenti cominus dedit. Neq; enim pace præſente, ſimultati locus erat. Nam & eo, qui his crucifixus eſt, à Pilato ad Herodem properante, facti ſunt amici in illa die, qui priùs inimici erant ad inuicem. Quanto autem amore Rex Henricus præfatũ inæſtimabile donum acceperit, tum in nonnullis rebus, tum in hoc præſertim claruit: quòd non ſolùm eo donante ſe auri argentíque muneribus, verùm etiam Sueuorum prouinciæ parte non minima honorauit. Deus autem, qui quo quiſque quid animo peragat intuetur, non muneris quantitatis, ſed bonæ voluntatis inſpector ac retributor: quanta ob prælibatam rem mercede C æterno in ſeculo pium donauerit Regem, indiciis quibuſdam hoc etiam in tempore prodidit, dum contra ſe inſurgentes hoc victorifero præeunte ſigno ſemper hoſtes terruit, atque fugauit. Hac igitur occaſione, imò Dei voluntate, ſanctam Rex Henricus adeptus eſt rumpheam: quam filio, vndè in præſentiarum nobis ſermo eſt, decedens, cum Regno hereditario dereliquit. Qui quanta donum inæſtimabile veneratione coluerit, victoria non ſolùm indicat præſens: verùm etiam diuinorum, vt prompturi ſumus, admiranda largitio munerum. His itaque perterritis atque fugatis, Rex redijt non tantùm de victoria lætus, quantùm de diuina miſeratione magnificus.

Probat auctoritate ſanctæ Scripturæ, victoriam Othonis non fuiſſe fortuitam, ſed Deo ita diſponente proueniſſe.

CAPVT XIII.

LIBET autem paululùm immorari, & quòd non fortuitu, ſed Deo diſponente, hæc ita acciderint, enarrare. Quod luce nobis clarius conſtabit, ſi Domini ac Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti apparitionem, quæ poſt Reſurrectionem mulieribus & diſcipulis facta eſt, in medium proferamus. Fidem Petri, dilectionem

A Ioannis ſupra pectus Domini in cœna recumbentis, Thomas firmiter nouerat, eóſque ad ſepulchrum cucurriſſe, nihílque præter linteamina inueniſſe audierat: Angelorum etiam viſiones, qui eum viuere aſſererent, mulieribus apparuiſſe cognouerat. Sed eſto, fortè mulierum infirmitatem conſiderans, mulieribus non credebat. Cedo, inquam, ſanctè Thoma, ſi duobus diſcipulis ad caſtellum Emaus properantibus, quibus non ſolùm apparuit, ſed etiam Scripturas quæ de ſe erant aperuit, immò etiam ſecundum conſuetum morem panem benedixit, & fregit, ac dedit, non credis: omnibus tamen condiſcipulis, quibus ianuis clauſis apparuit, quid fidem non adhibere contendis? Meminiſti-ne, inquam, eundem Dominum & præceptorem tuum, cui te commoriturum promittebas ante paſſionem, hæc omnia prædixiſſe? Ait namque: *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur. Et poſtquam flagellauerint, occident eum, & tertia die reſurget.* Cur itaque eum dubitas reſurrexiſſe, cùm Gentibus traditum, flagellatum, conſputum, crucifixum, ſicut prædixerat, videas? Haud ab re eſt, quòd Dominum tuum manibus propriis tractare contendis. Ipſe Dominus namque Rex noſter, qui operatus eſt ſalutem in medio terræ, qui nouit omnia antequam fiant, multos præuidens hoc errore perituros, vt eſt miſericors & clemens,

B *Infer*, ait, *digitum tuum huc, & mitte manum tuam in latus meum: & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.* Confitere Thoma ſancte, & tua dubietate omne noſtrum exclude amphibolum. *Dominus*, inquit, *meus, & Deus meus.* O ambiguum omni laude digniſſimum! O dubium cunctis ſeculis prædicandum! Si tu non dubitares, ego non tam firmiter crederem. Si mulierum credentium, ſi condiſcipulorum fidem, hereticis, qui non vero corpore Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe latrabant, diceremus: multa nobis argumenta diabolica calliditate opponerent. Sed cùm dubitantem Thomam corpus tractaſſe, vulnerum cicatrices tetigiſſe, ac mox dubitatione remota, Deum & Dominum exclamaſſe audiunt: qui prius erant multiſoni, mox vt piſces videntur inſoni, cognoſcentes quia & vera caro eſt quæ tractari potuit, & Deus qui ianuis clauſis intrauit. Et quòd Thomas dubitauit, non fors, ſed Dei omnipotentis diſpenſatio fuit. Sic itaque, ſic, Rex piiſſime, inſperata ob militum paucitatem victoria diuinæ conſilium prouidentiæ fuit: volens mortalibus indicare, quàm charus Deo eſſet, qui orando tam immenſum cum paucis triumphum obtinere promeruit. Fortè enim, immò certè & tu priùs ignorabas quàm charus exiſteres. quod poſt te cognoſcere fecit, cùm tanta victoriâ honorauit. Sancti etenim viri quid virtutis habeant, & quanti in conſpectu diuini examinis exiſtant, niſi probauerint ignorant. Quod in facto Abraham filium immolare cupientis ex verbis Angeli dicentis colligere poſſumus. Ait enim: *Ne extendas manum tuam ſuper puerum, neque facias illi quicquam: nunc cognoui quòd timeas Dominum*, id eſt, te ipſum & poſteros cognoſcere feci. Nouerat enim Dominus, etiam

C antequam filium immolare vellet, quanta Abraham Patriarcha ſanctus eum charitate diligeret. Sed is qui diligebat, quàm perfectè diligeret non nouit, donec per dilecti filij immolationem apertiſſimè cognouit. Poſſumus & hanc ex beati Petri promiſſione approbare: *Domine*, inquit, *tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.* Cui Dominus: *Dico*, ait, *tibi Petre, non cantabit in hac nocte gallus donec ter abneges noſſe me.* O ſancte Petre, meliùs quàm tu nouit te qui fecit te. Tu profiteris, quemadmodum putas, veram fidem: ſed qui priuſquàm fiant omnia nouit, ter ſe negaturum te eſſe prædixit. Huius quippe ſententiæ non immemor, cùm poſtmodum te an ſe diligeres interrogaret, magis ipſi credens quàm tibi, amorem tuum hac temperata reſponſione declaraſti, dicens: *Domine, tu omnia noſti: tu ſcis, quia amo te.* Conſcientia quidem mea plus diligo te, quàm me, niſi quia te diligendo diligo me. Vtrum autem, vt exiſtimo, ita ſe veritas habeat, ipſe quàm ego meliùs noſti: qui me vt eſſem feciſti, & vt te diligerem amore iuſtiſſimo inflammaſti. Bone itaque Rex, non ob tuam hoc, ſed ob infirmorum actum eſt fidem, qui victoriam non niſi in multitudine putant conſiſtere, & humanas res non niſi fortuitu prouenire. Scimus enim quia ſi cum XII. legionibus tranſires, ac victoriam obtineres, non eam tibi, ſed Domino imputares. Et hæc ratio eſt, quòd cum paucis orando voluit te Deus vincere: vt & in ſe ſperantes ad amorem ſui magis accenderet, & tu quantum diligeret neſcientibus indicaret. Sed his omiſſis, ad alia feſtinemus.

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

De iis qui in Alſatia Othonem Regem fraude Frederici Archiepiſcopi deſeruerunt, & de animoſo Othonis ad ſuos reſponſo. A

CAPVT XIV.

EST in Alſatiæ partibus caſtellum Briſecgauue patrio vocabulo nuncupatum, quod & Rhenus in modum inſulæ eingens, & naturalis ipſa loci aſpetitas munit. In hac itaque ſuorum Euetatdus poſuerat multitudinem militum. Quorum terrote non ſolùm ſibi magnam partem præfatæ Prouinciæ vendicabat: verùm etiam circumcirca Regis fideles miſerè laniabat. Rex denique bonus, non quæ ſua, ſed quæ ſuorum erant conſiderans, collecto exercitu in Alſariam vt præfatum caſtrum obſideat proficiſcitur. Cúmque eodem petueniſſet, Friderici, qui eum tune aderat, Moguntiæ Sedis Archiepiſcopi exhortatione, Epiſcoporũ quàm plutimi defixis noctu per gyrum amiſſis tentotiis, cœperunt Regem deſerete, clámque ad ciuitates proprias confugere, Frederico cum eodem ſubdolè permanente. Quod Regis milites conſiderantes, huiuſmodi Regem ſunt aggteſſi ſermone. Con-
» ſule, Rex, ſalutl tuæ, loca hæc deſerens, & Saxoniam petens: nec clam te eſt, quòd
» Henricus frater tuus bellum tibi inferte conatur. Qui ſi tam paruas tecum eſſe co-
» pias ſenſetit, ita repentinus irruet, vt nec fugiendi quidem locus ſir. Melius eſt
» igitur reparato exercitu redire, quàm aut mori miſetè, aut turpiter fugere. Qui- B
» bus Rex impertetritus, vt quondam ſuis Iudas eognomento Machabeus: Nolite,
» ait, nolite talia loqui. Et ſi appropinquauir rempus noſttum, moriamur omnes in
» virtute, & non inferamus crimen gloriæ noſtræ. Melius eſt enim pro vera iuſtitia
» mortem ſubire, quàm eam fugiendo turpitet viuere. Denique ſi illos Dei ordina-
» tioni reſiſtentes auxilium à multitudine ſola, & non à Deo ſperantes, iniuſtè prœ-
» liari, mori, & ad inremiſſibiles Erebi pœnas deſcendere iuuat, nihilominus nos,
» immò actiùs pugnare delectet: qui & prœliari pro iuſtitia ſecuri, & ſi ſors carnis
» vniuerſæ accidetit, ſecuriùs poſſumus moti. Nam pro iuſtitia pugnatores ob co-
» piarum paucitatem ante pugnæ experimenrum terga dare, Deo diffidere eſt. His dictis, non ſolùm eos à fugæ propoſito reuocauit, verùm etiam vt vehementer pugnarent animauit.

De animoſo & prudenti reſponſo Othonis, quo confutauit impudentiam Comitis Abbatiam in præmium auxilij petentis.

CAPVT XV.

VNVM autem, vnum, Patet egregie, velim diligenter attendas: quod cùm audietis, plus eum animi paſſiones, quàm hoſtes viciſſe miraberis. Huiuſmodi vincete aduerſarios, petmittente Deo, nonnunquam & peccatotes poſſunt: inconcuſſam autem animi tenere virtutem, proſperis ſcilicet non extolli, & aduerſis non frangi, petfectotum ſolummodo eſt. Audi igitur in tanta hac fluctuante procella, quo fidei ſupra petram, qui Chtiſtus eſt, ſit ardote fundatus. Comes C quidam tunc prædiues cum eo etat, cuius multitudo militum Regis aciem condecorabar. Hic itaque videns quamplurimos ex Regis acie deſertores ac transfugas fieri, non interiorem, ſed exteriotem conſidetans hominem, tacitus hæc ſecum voluere cœpit. Quicquid à Rege in hae turbatione conſtituto petieto, ſine dubio impetrabo: præſertim cùm & acre nobis bellum immineat, ac ſe ne deſeram timeat. Nuntiis itaque directis, Regi ſupplicat, vt Abbatiam quandam Laureshein dictam, ptædiis ditiſſimam, ſibi concedat: cuius poſſeſſionibus, quod ſibi deerat militibus ſuis miniſtrare præualeat. Rex autem columbina non ſolùm, ſed vt erat viperina calliditate ſuffarcinatus, non hoc quid portenderet minimè aduertete potuit. Vnde & huiuſmodi nuntiis apologeticum dedit: Illi quid ſuper
» hac re ſentiam verbis ipſe potiùs explicabo, quàm nuntiis. Quod qui hos direxerat audiens, immenſa eſt affectus animi lætitia: ſperans ſe quod popoſcerat impetraſſe. Vnde & moræ impatiens Regem adiit, eúmque ſententiam ſuper hac re pro-
» mere poſtulauit. Cui Rex populo citcumſtante: Obedire, inquit, magis oportet
» Deo quàm hominibus. Quis enim ſanum ſapiens ignorat, te hæc non humilitate
» petitionis, ſed comminationis auctoritate dixiſſe? Scriptum eſt enim: *Nolite ſan-*

A *ctum dare canibus.* Quod quamuis à doctoribus ſpiritualiter intelligendum eſſe prædicetur, ego tamen ſatis me dare canibus ſanctum cenſeo, ſi Monaſteriorum prædia, quæ à religioſis viris Deo ſunt militantibus tradita, tulero, & ſeculo militantibus dedero. Tibi verò tam procaciter iniuſta petenti, ſub teſtimonio totius populi, nec hoc, nec aliud vnquam te à me accepturum eſſe teſtificor. Si cordi tibi eſt, cum ceteris infidelibus auolare, quantò citiùs, tantò melius. His auditis, quia facies ſpeculum eſt mentis, cordis verecundiam vultus rubore nudauit: concitúſque Regis ad pedes corruens, ſe peccaſſe, ſe grauiter deliquiſſe, confeſſus eſt. Perpende itaque, qua conſtantia Dei athleta non ſolùm viſibiles, verùm etiam inuiſibiles conterat hoſtes. Antiquus etenim hoſtis non ei ſe nocuiſſe putauit, dum tot fortiſſimos Principes contra illum ſurgere perſuaſit. Fratrem etiam, qui ei Regnum auferret, inſtigauit: quoniam hæc exteriora eſſe damna cognouit. Quin & præfatum Comitem ad expetendam Sanctorum hereditatem incitauit, quatenus Rex eo velociùs offenſam Dei incurreret, quo ſeruorum Dei ſtipendia ſuis iniuſtè militibus traderet. Verùm quia nequiuit, nunc quantum Rex ſanctus ob tentationis huius conſtantiam Deo pro ſe pugnante creuit, in medium proferamus.

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

Quomodo Deo pro Othone Rege pugnante, Gilebertus & Euerardus apud Andrenacum ſint occiſi.

B

CAPVT XVI.

DAVID ſanctus ex perſona Domini dicit: *Si populus meus audiſſet me, Iſraël ſi in viis meis ambulaſſet: pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem, & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.* Quod in Rege hoc Dominum audiente, atque in viis eius ambulante, eſſe completum, quam prompturus ſum ratio declarabit. Euerardus atque Gilebertus, audito Regem in Alſatia eſſe, quoniam neminem qui eis reſiſteret verebantur, permagno collecto exercitu Rheni alueum ad Andrenacum pertranſeunt, Regíſque fideles circumquaque demoliri procedunt. VDO ſanè HERMANNI Ducis Sueuorum frater, necnon & CONRADVS cognomento SAPIENS, quos ſuperiùs Regi diximus eſſe fideles, ipſius in partibus erant. Sed quia eorum copiæ iſtorum copiis impares extiterant, his occurrere trepidabant. Verùm iubente Deo, non locutionis, ſed inſpirationis modo, hos cum multis ſpoliis redeuntes ponè ſequuntur. Cúmque paululum proceſſiſſent, quidam eis flens & eiulans obuiam venit Sacerdos. Qui rogatus ab eis, quò iret: cur fleret? Ab iſtis, inquit, prædonibus ego venio, qui paupertatis meæ ærumnam vno quod ſolùm poſſederam iumento ablato dilatarunt. Quod cùm præfatus Vdo ac Conradus audirent, an Gilebertum atque Euerardum videret, examuſſim ſunt ſciſcitati. Quo reſpondente, quoniam cum præda cunctis penè trans Rhenum miſſis, ipſi ſoli cum eorum electis militibus (quod nec benè vertat) capiunt cibum: tanta celeritate ſuper eos irruunt, vt ſi videres, non eos currere, ſed diceres tranſ-C uolare. Quid plura? Euerardus gladiis occiditur, Gilebertus Rheni vndis ſubmergitur: quas quoniam exorbere præ multitudine non potuit, anima recedente defecit. Ceterorum verò nullus aufugit, qui non aut viuus caperetur, aut gladio truncaretur. Vides igitur, quemadmodum ſuper Regem tribulantes Dominus manum miſerit, quem in viis ſuis ambulantem cognouit.

De nuntio, qui Othoni cædem Gileberti & Euerardi nuntiauit, cùm Templum peteret: & de pietate eius.

CAPVT XVII.

DVM hæc aguntur, Rex in Alſatia horum inſcius mori potiùs quàm aduerſarios fugere eſt paratus. Accidit itaque vt, quemadmodum ei moris erat, mane primo, quoniam Eccleſia longè aberat, ſuper equum conſideret, eóque ſe munitum orationibus iret: dum directis procul oculis obuiare ſibi ſub nimia celeritate hominem vidit, quem illicò nuntium eſſe intellexit, eò quòd ſubſecuturam lætitiam quodam præludio hilaritatis oſtendit. Hoc igitur indicio quia ſecunda eum nuntiare qui aderant intelligunt, arrectis auribus vt eum audiant concurrunt. Quibus moderata huius proceſſio, capillorum ac veſtium compoſitio, honeſta fa-

OTHO, HVGO, LOTHARIVS. ſalutatio annuetat. Vidit Rex populum anhelare, & quòd dicendi motam nuncius A faceret grauiter ferre. Age, ait, ad quod miſſus es fare, præpoſtero ordine rem prius exprime: circumſtantium metus adime, eorúmque animos gaudio exple: » dehinc per longa exorſa & Rhetorum prooemia ſalutationibus nos demulcee. Non » qualiter, ſed quid dicas, præſens tempus expectat. Malumus enim ruſticana ſim» plicitate lætari, quàm Tulliana eloquentiâ periclitari. His auditis, Euerardum atque Gilebertum hominem exutos eſſe primo impetu nuntiauit, volentémque qualiter hoc accideri proſequi, Rex manu compeſcuit: ac mox de equo deſcendit, ſeſéque cum lachrymis Deo gratias agens in orationem dedit. Qua expleta, ſurrexit, atque itinere quo cœperat Deo ſe commendaturus ad Eccleſiam tendit.

Quomodo Otho Rex Bertholdo Baioariorum Duci amico ſuo res latas denuntiauit, & nuptias ſororis aut filiæ eius obtulit: & de Friderici Epiſcopi inani contra Regem factione.

CAPVT XVIII.

HOc in tempore BERTHOLDVS Baioariorum Dux Arnulfi Ducis frater, vir ſtrenuus, Regis partibus toto fauebat conamine. Volens itaque Rex, vt quemadmodum tribulationis præteritæ, ita & lætitiæ præſentis fieret particeps: ſequenti die, quanta erga eum Dominus beneficia egerit, nuntiis directis aperuit. B Cui etiam in augmentum lætitiæ, quoniam coniugali minimè connubio tenebatur, demandauit, ac iuramento promittere fecit, vt ſi ſororem ſuam, ſcilicet Gileberti vxorem, habere poſſet, eam illi coniugio copularet. Quod ſi minus procederet, ipſius Gileberti ex eadem ſorore genitam, quam penes ſe habuerat, ferè iam nubilem, maritali ei coniugio traderet. Quo audito, Bertholdus immenſo eſt gaudio affectus: elegítque nondum nubilem potiùs filiam expectare, quàm matrem, quæ iam nupſerat, tollere. Fridericus denique Moguntiacenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, cuius conſilio nonnulli Epiſcoporum Regem dimiſerant, vt quam occultè geſtabat infidelitas cunctis pateret, decem fermè diebus ante prænominatorum interitum Regem deſeruit, ac Moguntiam concitus venit. In qua nihil moratus, Metenſem vrbem adiit. Diſpoſuerat enim Regis frater HENRICVS, redeuntibus Euerardo atque Gileberto, eum eodem Friderico illic exercitum congregare: ſicque Regi in Alſatia degenti bellum maximum præparare. Cúmque illò peruenisset nominatus Archiepiſcopus, inſperatè, & non opportunè ei nuntij occurrerunt: qui iam prælibatos Principes morte intercedente non viuere dicunt. Is autem animo conſternatus, quid faceret penitus ignorabat.

De eiuſdem Friderici Archiepiſcopi captiuitate. Et de ſorore Henrici, prohibente ne in munitiones quaſdam contra Regem ſe reciperat. Et quomodo Henricus tandem ad miſericordiam Regis fratris ſui ſe ſubmiſerit. C

CAPVT XIX.

REx interea Alſatiam deſerens, Franciam occupabat. Cuius ob metum Moguntiæ ciues redeuntem Archiepiſcopum intra vrbis mœnia non ſuſcipiunt. Vnde factum eſt, vt non multò poſt à Regis fidelibus captus, & ante eius præſentiam adductus, cuſtodiæ ſit in Saxoniam traditus. In qua aliquandiu commoratus, miſeratione Regis dignitati priſtinæ eſt reſtitutus. Henricus denique Regis ſui atque fratris terrore compulſus, in caſtellum Capræmons vocabulo non ſolùm ingeniis hominum, verùm naturâ ipſa munitum, ingredi voluit. Quod eius ſoror, vidua ſcilicet Gileberti, prænoſcens, non ſolùm ne id facere poſſet prohibuit, ve» rùm huiuſmodi eum ſermonibus conuenit. Proh! non te te miſeriarum mearum » tædet, quas interempto Gileberto marito perpetior: ni etiam meis in munitioni» bus te occludendo, Regis iram ſuper regionem velut aquam effundas? Non fe» ram, non ſinam, non patiar: non tanta mihi vecordia innata erit, vt ex meis in» commodis tua compares commoda. His Henricus auditis, cùm aliud quid faceret ignoraret, aſſumptis ſecum quorum auxilio iuuaretur quibuſdam Epiſcopis,

A die quadam nudis pedibus Regis ad pedes ignorante ipſo peruenit: ſupplẽxque miſericordiam implorauit. Cui Rex, Indignum, inquit, facinus tuum miſericordiam non meretur. Verùm quia video te humiliatum coram me, non induceam malum ſuper te. Iuſſit itaque Rex eum ad Palatium ſuum, quod in Francia, in loco qui dicitur Inglinheim, conſtitutum eſt, proficiſci, ſollertique illum vigilantia cuſtodiri: quoad iræ remota paulnlum ægritudine, quid ſuper eum faceret, conſilio ſapientium definiret. OTHO. HVGO. LOTHARIVS.

LIBER QVINTVS.

Qualiter Hermannus Sueuorum Dux Liuthulfo filio Regis Othonis Idam filiam ſuam coniugem obtulerit. Et de eclypſi Solis ante victoriam Radamiri in Hiſpania, & de apparitione cometa. Item qualiter Rex Hugo Romam vexauerit.

CAPVT I.

B FACTVM eſt vt, poſt mortem Euerardi atque Gileberti, necnon & Henrici fratris Regis incluſionem, concurrentibus vndique ad Regem congratulationis cauſâ Proceribus, veniret etiam vir ditiſſimus Sueuorum Dux HERMANNVS: qui poſt congratulationis ſarietatem, talibus eſt Regem aggreſſus ſermonibus: Non clam Domino meo eſt, tum prædiorum latitudine, tum pecuniarum immenſitate prædiuitem me abſque liberis eſſe: nec eſt præter vnam paruulam natam, quæ mearum rerum me redeunte hæres exiſtat. Placeat itaque Domino meo Regi, filium ſuum paruulum LIVTHVLFVM mihi adoptare filium: quatenus vnicæ filiæ meæ maritali commercio ſociatus, me migrante mearum fiat hereditate rerum magnificus. Hoc itaque quia placuit Regi conſilium, quod popoſcerat ſine dilatione compleuit. Hoc in tempore, vt ipſe, Pater, benè noſti, Sol magnam & cunctis terribilem paſſus eſt eclypſim ſexta feria, hora diei tertia. Qua etiam die Abdaram Rex noſter à Radamiro Rege Chriſtianiſſimo Galithiæ in bello ſuperatus eſt. Sed & in Italia octo continuis noctibus miræ magnitudinis cometa apparuit, nimiæ proceritatis igneos ex ſeſe radios fundens: ſubſequutunam non multò pòſt famem portendens, quæ magnitudine ſua miſerè vaſtabat Italiam. Eadem tempeſtate HVGONE Rege turpiter expulſo, ALBERICVS, vt præfati ſumus, Romanæ ciuitatis monarchiam obtinebat. Quem Rex Hugo quotannis grauiter opprimebat, gladio & igne quæ poterat vniuerſa conſumens: adeò vt ciuitates, præter Romam, in qua ipſe conſederat, omnes auferret. Sed & ipſam ſine dubio C tum depopulando, tum ciues muneribus corrumpendo, conquiſiuiſſet: niſi occulta & iuſta iuſti Dei ſententia illi prohibuiſſet.

De Berengario & Anſchario fratribus, quorum poſterior Marchio Camerinorum & Spoletinorum ob Hugone conſtituitur. Item de Sarlio ſeu Herlio: quem Rex Hugo contra Anſcarium noua molientem miſerit: & de Anſcerij verbis. Item de bono conſilio VViberti, & malo Archodi Regi doto.

CAPVT II.

PER idem tempus BERENGARIVS atque ANSCARIVS in Italia fratres clarebant. Vno quidem patre, Adelberto ſcilicet Eporegiæ ciuitatis Marchione, ſed non vna matre progeniti. Berengarium namque, vti præfati ſumus, Gilla Berengarij Regis filia: Anſcarium autem Ermengarda Adelberti Tuſciæ prouinciæ Marchionis, quam ex Bertha Regis Hugonis filia habuerat, peperit. Quorum Berengarius conſiliis prouidus, ingenio callidus, Anſcarius verò ad quodlibet facinus promptus. Quem & Rex Hugo nimis ſuſpectum habuerat, ne ſe occideret, ac Regnum ſibimet obtineret. Conſilio itaque accepto, quia THEO-

Otho, Hvgo, Lotharivs.

baldvs Marchio hominem exierat, Spolctinorum eum ac Camcrinorum conſtituit Marchionem: quatenus eò ſecuriùs viueret, quò longiùs hunc ab ſeſe eſſe ſequcſtratum cognoſceret. Quò dum profectus eſſet, vti animi impatiens erat, quicquid ex Rege mali mens ei cogitando ſuggeſſerar, rerum ſignis continuò declarabat. Quod Regem Hugonem minimè latuit. Igitut quod remedium huic ægritudini dare poſſer excogitans, Sarlionem ad ſe Burgundionum ex gente progenitum aduoear. Cui & air: Camerinorum ac Spolcrinorum hominum non eſt mihi fides incognita. Eſt enim calamo ſimilis, eui ſi innixus fuerir homo, perforabit manum ſuam. Vade itaque, atque accepta à me pecuniâ mentes eorum corrumpe: ab Anſcarij dilectione eos amoue, tibique coniunge. Te nemo eſt qui poſſit facere tum meliùs, tum commodiùs. Habes enim illius Theobaldi nepotis mei defuncti optimi Marchionis vxorem, cuius auxiliis fretus eunctus ad te veniet populus. Profectus itaque eſt, & eo annitente haud ſecus atque Rex prædixerat Camerinorum ac Spoletinorum populus egit. Congregara itaque multitudine, ad eam, in qua Anſcarius erat, eiuitatem properare feſtinat. Quod cùm audiſſet Anſcarius, anteſignanum ſuum nomine VViberrum talibus adorſus eſt verbis. A

Sarlius imbellis multorum ſiſus in armis
Pugnaturus adit, cui fortes pectore & armis
Occurſare decet, bellúmque inferre cruentum. B
Lecta manus iuuenum bellis exercita multis,
Poſt huc tendentem quæ me comitata patronum,
Protinus adueniet fuluo decorata metallo.

His auditis VVibertus, vt erat vir non audaeia ſolùm, verùm eriam ſcientiâ fic-
» tus: Mane, ait, copias prout potis es congregato. Pergraue eſt enim cum paucis
» innumeris occurrere. Sed & ſi quibuſeum res agitur animaduertis, Heroës ſunt
» haud ſegniùs atque nos bello aſſuefacti. Iam Anſcarius VViberto recta ſibi con-
ſulenti conniuere decreuerat, directiſque vſquequaque nuntiis congregare exer-
eitum cupierat: cùm Archodus Burgundionum ſanguine ortus VVibertum ſibi
» conſulentem dictis increpabat amaris. Cremeti, inquit, ſimilis ès: qui ob Thra-
» ſonis metum Thaidi de occludendis ædibus conſilium, quoad vocatos ſibi à foro
» duceret, dedit. Quem eùm Thais prohiberet, Quod cum ſalute tua, air, ca-
» uere poſſis, ſtultum eſt admittere. Malo ego vos proſpicere, quàm vlciſci acce-
» pta iniutia. Optimè, VVibertus inquit, Thraſonis feciſti memoriam militis,
» qui priùs ore deſæuiens cùm ad rem veram veutum eſſet, Syriſeum in dextro
» cornu, Simalionem in ſiniſtro conſtituens, ipſe ſibi locum poſt principia elegit.
» Burgundiones enim garrulos eſſe, voraces, ac imbelles, nullus qui eos nouerit
» ambigit. Sed & quàm fortiter ſæpè feceris, quas fugiendo declinaſti, cicatrices
» indicant corporis.

C

De prima pugna inter Sarlionem & Anſcarium, in qua VVibertus lethaliter vulneratus eſt, & Archodus fugit. Item de ſecundo prælio, in quo Anſcharius ſtrenuè pugnans Hattonem Comitem haſta occidit, ac poſtmodum de equo per dolum decidens ab hoſtibus occiſus eſt.

CAPVT III.

Hvivsmodi Anſcarius atque VVibertus excitati dictis, vbi Sarlionem eum multis eſſe audiunt, quàm mox cum paucis properare contendunt. Sex Sarlio acies habuerat, quarum tres contra Anſcarij vnam, in qua ipſe Anſcarius erat, direxerat. Ipſe verò fluuio intericcto, rei ſpectans euentum, eum tribus remanſerat. Verebatur enim, quòd nec tanta eum, multitudo quiret defendere, ſi ſuos in eum Anſcarius poſſet obtutus inducere. Haud mora, bellum incipitur, in quo Archodus quia fugerat non videtut. VVibertus morte tenus vulneratur, quoniam quidem mori ſatiùs quàm fugere duxit. His itaque omnibus ab Anſcario debellatis, duas in eum iterum Sarlius mittit acies, vnâ ſolummodo ſecum retenta. Cúmque Anſcarius quis ſuorum occumberet inquirere vellet, non ſuo tantùm quàm aliorum ſanguine cruentatus VVibertus ei occurrit. cui & ait: Duæ

A contra nos acies perpulchrè armis inſtructæ adueniunt, quas te potiùs declinare
quàm expectare, etiam atque etiam rogo. Archodus, vt ipſe benè noſti, pugnæ
huius incenſor, qualiter aufugerit vides. Ego verò poſitus in extremis non co-
gito iam de pugna, ſed miſericordem Dominum rogo pro anima, ne mihi impu-
tet quæ ob dilectionem tui hodie commerui crimina, multa hominum neci dan-
do corpora. His expletis expirauit. Collectis itaque Anſcarius quos potuit, dua-
bus phalangis occurrens, eas inter furibundus inſiliit, ſtragémque innumeram
dedit. Comes quidem Hatto nomine duabus illis præerat aciebus: qui hac oc-
caſione & fiducia Anſcario occurrit, quoniam confracta iam lancea ſolam in manu
eius viderat haſtam. Quem dum intuitus eſſet Anſcarius: Tu-ne es, inſit, qui con-
tempto Crucis & ſanctorum ſacramento periurus in nomine Dei tui me tuum
dominum deſeruiſti; & ad vulpem Sarlium transfuga ac deſertor abiſti? Eſſe ali-
quos manes & ſubterranea regna, in quibus periuri puniantur, Cocytum, & Sti-
gio ranas in gurgite nigras, qui vſque modò ſomniaſti, reipſa experiere. Hæc di-
cens, haſtam quam ſine ferro geſtabat, per os illius validè iaciens, ſanguine ce-
rebróque reſperſam per occipitium duxit: enſéque abſtracto, quoniam multi ſu-
per ſe irruerant, dimicare vehementer cœpit. Cúmque nullis ſibi adminiculanti-
bus, omnium penè hoſtium ſolus impetum ſuſtineret: huc illúcque diſcurrens ſo-
nipes, quo inſederat, adeò in ſcrobem cecidit, vt collo ſuppoſito, cruribúſque &
B pedibus ſurſum erectis, eouſque ſuper Anſcarium iaceret, donec ab irruentibus
hoſtibus miſſilibúſque directis occideretur. Quo mortuo, Sarlius Marchia ſecurè
potitur, & Rex Hugo gaudio immenſo afficitur.

Otho, Hugo, Lotharius.

De miſſis ab Hugone Conſtantinopolim ad Imperatorem pro nauibus & igne Græco contra Sarracenos. Item de Berengarij fuga, qui acceperat Regem Hugonem oculis ſuis inſidias parare, & ſe velle excæcare: & de vxoris eiuſdem fuga. Item de imprecationibus Auctoris in montes, qui illis peruij fuerunt. Item qualiter Hermannus Dux Berengarium ſuſcepit, & Othoni Regi commendauit.

CAPVT IV.

DVM hæc aguntur, montana, quibus ab Occidua ſeu Septentrionali par-
te cingitur Italia, à Sarracenis Fraxinetum inhabitantibus crudeliſſimè de-
populantur. Quamobrem Hugo Rex conſilio accepto nuntios Conſtantinopolim
dirigit, rogans Imperatorem Romanum, vt naues ſibi cum Græco igne tranſmit-
tat: quas chelandria patrio ſermone Græci cognominant. Hoc autem eò fecit;
vt dum terreſtri itinere ipſe ad deſtruendum tenderet Fraxinetum, eam partem,
qua mari munitur, Græci obſiderent nauigio, eorúmque naues exurerent: ac ne
C ex Hiſpania victus eis aut copiarum ſubſidia prouenirent, diligentiſſimè prouide-
rent. Interea BERENGARIVS memorati frater Anſcarij, atque Eporegiæ ci-
uitatis Marchio, occultè quædam in Regem cœpit moliri. Quod dum Regi com-
pertum foret: ſimulata beniuolentia, diſſimulatáque ira, dùm ad ſeſe veniret, lu-
ce eum priuare diſpoſuit. Filius verò eius nomine LOTHARIVS Rex, & ipſe
paruulus, & neceſſariarum ſibi rerum adhuc ignarus, quoniam conſiliis his inter-
fuit, celare quemadmodum puer haud potuit. Verùm deſtinato ad Berengarium
nuntio, quod pater illi ſuus facere vellet aperuit. Hoc itaque Berengarius vt au-
diuit, Italiam quam mox deſeruit, ac per montem Iouis in Sueuiam ad Herman-
num Ducem properauit. Vxorem verò ſuam VVILLAM per aliam viam ad
eandem Prouinciam venire præcepit. Quæ itinere digreſſionis ſuæ per montem
auium fœta partuique vicina, qualiter montes tam aſperos atque inuios tranſire
pedibus potuerit, ſatis nequeo mirari: niſi quia fortunas omnes aduerſas mihi fuiſ-
ſe certo ſcio. Sed, ô! quòd ſibi decipulam Lotharius præparauerit, futuri ignarus
videre non potuit. Dum enim Berengario conſuluit, qui Regnum & vitam au-
ferret ſibimet præparauit. Imprecor itaque mala plurima non Lothario, qui leui-
tate peccauit pueritiæ, idque amarè poſtmodum pœnituit: verùm montibus illis
crudelibus contra inſuetum omnibus morem facilè eis iter præbentibus. Itaque
libet mihi in eorum contumeliam nunc exclamare.

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

Improbe mons auium,
Neque tu nomine dignus:
Conſeruas quoniam peſtem,
Nunc quam perdere poßis.
Innius eſſe ſoles etiam
Cum Sol igneus ardet,
Tempore quo Cererem meſſor
Curua falce repoſcit,
Tempore quo radiis Phœbi
Cancri ſidus adurit.
Peßime, nunc et inaudito
Rigida tempore bruma
Peruius. atque vtinam poſſent
Mea nunc vota valere:
Protinus in baratrum vulſus A
Aliis montibus iſſes.
Ecce Berengarium ſeruat,
Sinit & tramite recto
Mons tranſire Iouis, mirum
Haud ſuetos perdere ſanctos,
Et ſeruare malos, vocitant,
Heu! quos nomine Mauros:
Sanguine qui gaudent hominum,
Iuuat & viuere rapto.
Quid loquar? ecce Dei cupio
Tete fulmine aduri,
Conſciſſúſque chaos cunctis
Fias tempore cuncto.

Igitur Hermannus Sueuorum Dux venientem ad ſe Berengarium benignè ſuſcepit, eúmque cum magno honore ante piiſſimi Regis præſentiam duxit. Quem quanta Rex deuotione ſuſceperit, quantis ve muneribus eum donauerit, quantúmque honorauerit, ſtilus meus ſe ſcribere poſſe diffidit. Verùm quantum poterit deſignatis, cuius ſanctitatis quantæque humanitatis Rex fuerit, quantæque etiam Berengarius improbitatis extiterit, facilè prudens lector animaduertere poterit. B

De legatione Hugonis ad Othonem, vt Berengarium non ſuſcipiat: & de pecunia illi fruſtra oblata. Item de legatione Romani Græcorum Imperatoris, poſtulantis nepoti ſuo Hugonis filiam coniugem.

CAPVT V.

REx Hugo, audita Berengarij fugâ, nuntios ſuos Regi OTHONI direxit:
promittens ſe ſecundum voluntatis eius deliberationem auri argentíque co-
piam ei daturum, ſi Berengarium non ſuſciperet, eíque adminicula non confer-
„ ret. Quibus Rex apologeticum huiuſmodi dedit. Berengarius non ob dominij
„ veſtri deiectionem, verùm ſi potis eſt ob reconciliationem, noſtram adiit pieta-
„ tem: ſi qua in re adminiculari illi penes dominium veſtrum potero. Gazas mihi
„ ab illo promiſſas non ſuſcipio, verùm illi meas libentiſſimè tribuo. Berengario
„ verò ſeu cuilibet noſtræ pietatis clementiam imploranti, ſubſidium non præbere
„ ſummæ dementiæ eſt. Perpende itaque, quanta eum Rex pius charitate dilexe-
rit, qui promiſſum non ſolùm non accipere, ſed propriam pro illo voluit dare pe-
cuniam. Dum hæc aguntur, Conſtantinopolitanus Imperator cum Regis Hu-
gonis nuntiis ſuos dirigit, mandans naues & omnia quæ deſideraret ſe ei datu- C
rum, ſi nepoti ſuo filiam ſuam coniugem daret. Conſtantinum autem Leonis Im-
peratoris, non ipſius Romani, filium dico. Tres enim cum Romano hoc impe-
rabant ſimul: eius videlicet duo filij, Stephanus, atque Conſtantinus, & Con-
ſtantinus Leonis Imperatoris filius. Rex itaque Hugo audita hac legatione, di-
rectis iterum nuntiis, Romano denuntiat, ſe legitimam ex coniugio natam non
habere: ſed ſi ex concubinarum filiabus vellet, egregiam ei forma poſſe præ-
ſtare. Et quoniam Græci in geneſeos nobilitate non quæ mater, ſed quis pa-
ter fuerit, inquirunt: Imperator Romanus naues continuò cum Græco igni
præparauit, munera maxima miſit, atque vt illam nepoti ſuo coniungeret,
mandauit. Quoniam meus vitricus, vir grauitate ornatus, plenus ſapientiæ,
Regis Hugonis fuerat nuntius: pigrum non ſit mihi inſerere, quod eum de Im-
peratoris ſapientia & humanitate, & qualiter Ruſſos vicerit, audiui ſæpiùs di-
cere.

Digitized by Google

A *De Nortmannis Ruſsis, & de pugna nauali Romani cum Ingero Rege Ruſſorum ſeu Nortmannorum: quem mirabiliter vicit, iniiciendo ignem.*

CAPVT VI.

GENS quædam eſt ſub Aquilonis parte conſtituta, quam à qualitate corporis Græci vocant Ruſſos: nos verò à poſitione loci vocamus Nordmannos. Lingua quippe Teutonum *Nord* Aquilo, *Man* autem mas ſeu vir dicitur. Vnde & Nordmannos Aquilonares homines dicere poſſumus. Huius denique Gentis Rex Inger vocabulo erat, qui collectis mille & eò ampliùs nauibus Conſtantinopolim venit. Quod Romanus Imperator vt audiuit, quoniam naualem exercitum ſuum directum contra Sarracenos, & ad inſularum cuſtodiam habuit, æſtuare cœpit cogitationibus. Cúmque cogitationibus non paucas inſomnes noctes duceret, & Inger cuncta mari vicina diriperet: nuntiatum eſt Romano, xv. ſemifracta ſe habere chelandria, quæ populus ob vetuſtatem ſola reliquerat. Quod vt audiuit, τοὺς ναυπηγοὺς, hoc eſt nauium fabricatores ad ſe venire præcepit. quibus & ait: Properantes ſine dilatione, ea quæ remanſerunt chelandria præparate. Sed & argumentum non ſolùm in prora quò ignis proiicitur, verùm etiam in puppi, inſuper in vtriſque lateribus ponite. Compoſitis itaque ſecundum iuſſionem ſuam chelandriis, ſapientiſſimos in eis viros collocat, atque vt Regi Ingero occurrant denuntiat. Profecti denique, cùm in pelago eos impoſitos Rex Inger aſpiceret, exercitui ſuo præcepit vt viuos illos caperet, & non occideret. Denique miſerator & miſericors Dominus, qui ſe colentes, ſe deprecantes, ſe adorantes, non ſolùm protegere, verùm etiam victoriâ voluit honorare, ventis tunc placidum reddidit mare. Secus enim ob ignis emiſſionem Græcis erat incommodum. Igitur in Ruſſorum medio poſiti, ignem circumcirca proiiciunt. Quod dum Ruſſi conſpiciunt, è nauibus confeſtim ſeſe in mare proiiciunt, eligúntque potiùs aquis ſubmergi, quàm igni cremari. Alij tunc loricis & galeis onerati, numquam viſuri ima pelagi petunt: nonnulli verò natantes, inter ipſos maris fluctus vruntur. Nullúſque die illa euaſit, qui fuga ſeſe ad terram non liberauit. Ruſſorum etenim naues ob paruitatem ſui vbi aquæ minimum eſt tranſeunt, quod Græcorum chelandria ob profunditatem ſui facere nequeunt. Ingenti Inger confuſione poſtmodum ad propria eſt reuerſus. Græci verò victoriâ potiti, viuos ſecum multos ducentes, Conſtantinopolim regreſſi ſunt læti. Quos omnes Romanus in præſentia Regis Hugonis nuntij, vitrici ſcilicet mei, decollari præcepit.

B

Vt Hugo Rex Fraxinetum tendens Græcos eò cum nauibus miſerit: qui cùm Fraxinetum deſtruere potuerit, noluit, ſed cum Sarracenis fœdus icit.

C

CAPVT VII.

REX itaque HVGO congregato exercitu, claſſibus per Tyrrhenum mare directis ad Fraxinetum, terreſtri ipſe eò itinere pergit. Quò dum Græci peruenirent, igne proiecto Sarracenorum naues mox omnes exurunt. Sed & Rex Fraxinetum ingreſſus, Sarracenos omnes in montem Maurum fugere compulit. In quo eos circumſedendo capere poſſet, ſi res hæc, quam prompturus ſum, non impediret. Rex Hugo Berengarium, ne collectis & ex Sueuia & ex Francia copiis ſuper ſe irrueret, ſibíque Regnum auferret, maximè timuit. Vnde non bono conſilio accepto, ad propria Græcos mox remiſit, ipſéque cum Sarracenis hac ratione iniit fœdus, vt in montibus, qui Sueuiam atque Italiam diuidunt, ſtarent: vt ſi fortè Berengarius exercitum per eos ducere vellet, tranſire eum omni modo prohiberent. Eo verò loco conſtituti, quàm multorum Chriſtianorum ad beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli limina tranſeuntium ſanguinem fuderint, ille ſcit ſolus numerum, qui eorum nomina tenet ſcripta in libro viuentium. Perquàm iniquè tibi, Rex Hugo, Regnum defendere conaris. Herodes, ne terreno Regno priuaretur, innocentes multos occidit: tu vt obtineas, nocentes & morte dignos dimittis. Atque vtinam ea ratione nocentes illi viuerent tunc, ne poſtmo-

Otho, Hvgo, Lotharivs.

dum innocentes interimerent? Puto, ſeu, quod verius eſt, credo, te non legiſſe, A immò nec audiuiſſe: qualiter iram Domini incurrerit Rex Iſraël Achab, dum Regem Syriæ morte dignum fœderatum dimitteret Benadab. Vnus enim de filiis Prophetarum dixit ad Achab. Hæc dicit Dominus: Quia dimiſiſti virum dignum „ morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius. „ Quod & factum eſt. Verùm quantum tibi in hac re obfueris, ſtilus noſter ſuis in locis opportuniùs enarrabit.

De Amedeo Berengarij milite aſtuto, qui explorator in Italiam venit: & de Hungaris ab Hugone in Hiſpaniam ablegatis.

CAPVT VIII.

TEmpore quo Berengarivs ab Italia fugit, quendam ſecum Amedeum nomine militem duxit adprimè nobilem, & (vt poſtmodum claruit) non Vlyſſe calliditate ac temeritate inferiorem. Fortiſſimus Rex Otho, cùm nonnullis impeditus rebus, tum quotannis ab Hugone Rege muneribus immenſis delinitus, Berengario copias parare non poſſet: ipſe, quem præfatus ſum, Ame- „ deus Berengarium ita conuenit: Nec clam te eſt, inquit, Domine, quòd inui- „ ſum ſe imperio duro Rex Hugo cunctis Italicis effecerit: præſertim cùm & con- „ cubinarum filiis ac Burgundionibus dignitates ſit largitus, nec vllus inuenitur Ita- B „ licus, qui non aut expulſus, aut dignitatibus omninò ſit priuatus. Et quòd in „ Regem non aliquid moliuntur, hæc cauſa eſt: quoniam quidem quem ſibi con- „ ſtituant Principem non habeant. Si itaque noſtrum aliquis, mutato habitu ne „ agnoſceretur, eò tenderet, eorúmque voluntatem inquireret, conſilium procul- „ dubiò nobis bonum exculperet. Cui Berengarius: Te, inquit, tum commodiùs, „ tum nemo poteſt facere meliùs. Igitur Amedeus mutato habitu cum pauperibus, qui orationis gratiâ Romam tendunt, Romam quaſi profecturus Italiam petiit, Principes conuenit, & quid vnuſquiſque cordi haberet inquiſiuit. Neque enim eodem ſe omnibus habitu oſtendebat. Nunc niger aliis, ſubniueus aliis, maculoſus aliis videbatur. Verùm fama, malum, quo non aliud velocius vllum mobilitate viget, eum in Italia eſſe auribus Regis indicauit. Quem dum diligenter iuberet inquiri, ipſe prolixam & pulcherrimam barbam pice adeò defœdauit, capillos ſubaureos nigredine immutauit, faciem deturpauit, debilem finxit, adeò vt inter pauperes Regis in præſentia comedentes ſe Regi nudum oſtenderet, & veſtem ab eo qua indueretur acciperet, & quicquid Rex de Berengario & ipſo loqueretur audiret. Hoc denique modo cunctis diligentiſſimè perſcrutatis, non eodem modo quo venerat cum Oratoribus eſt regreſſus. Præceperat enim Rex Clauſarum cuſtodibus, ne quempiam tranſire permitterent, niſi priùs quis eſſet diligenti inueſtigatione inquirerent. Quod Amedeus audiens, per inuia quædam & aſpera nulli cuſtodita pertranſiit, atque ad Berengarium cum ea C qua voluit legatione peruenit. Hoc in tempore Rex Hugo, datis decem nummorum modiis, pacem cum Hungaris fecit: quos ab Italia acceptis obſidibus expulit, atque in Hiſpaniam, dato eis præduce, direxit. Quòd verò & ad Hiſpaniam, & ad ciuitatem ipſam, in qua Rex morabatur, Cordubam non venerint, hæc cauſa fuit: quoniam triduò per inaquoſam & aſperam viam ducti, cùm timerent ſe ſiti perituros, præduce ſibi ab Hugone conceſſo morte tenus vulnerato, celeriori curſu reuerſi ſunt.

De Bertha Hugonis ex concubina filia Conſtantinopolim miſſa nuptum Romano iuniori. De fortitudine Palatij Conſtantinopolitani: & qualiter Stephanus & Conſtantinus filij Romani patrem ſuum è Palatio & Imperio eiecerint.

CAPVT IX.

HAc etiam eadem tempeſtate idem Rex Hvgo Bertham filiam ſuam, quam ex meretrice Bezola ipſe genuerat, per Sigefredum venerabilem Parmenſis Eccleſiæ Antiſtitem Conſtantinopolim direxit, Romano paruulo Conſtantini Porphyrogeniti filio copulandam coniugio. Tenebátque ſummum Imperium Romanus maior, eiúſque filij duo Conſtantinus & Stephanus: quibus poſt Roma-

A num præſtabat Conſtantinus Leonis Imperatoris filius. Cuius paruulus ex Helena Romani maioris filia natus iam nominatam Berrham, quam mutato nomine Græci Eudoxiam dixerant, vxorem duxerat. His itaque quatuor imperantibus, Stephanus atque Conſtantinus fratres, ignorante Conſtantino Leonis Imperatoris filio, aduerſus Romanum patrem ſuum quædam doloſa machinabantur. Tædebat enim eos patris ſeueritate oppoſita, quæcumque vellent facere non licere. Vnde & malo mox accepto conſilio, quatenus patrem deiicerent pertractabant. Conſtantinopolitanum Palatium non pulchritudine ſolùm, verumetiam fortitudine omnibus, quas vnquam viderim, munitionibus præſtat. Quod etiam iugi militum ſtipatione non minima obſeruatur. Moris itaque eſt, hoc poſt matutinum diluculum mox omnibus patere: poſt tertiam verò diei horam, emiſſis omnibus, dato ſigno, quod eſt *Mis*, vſque in horam nonam, cunctis aditum prohibere. In hoc igitur Romanus aureo triclinio, quæ præſtantior eſt pars, potentiſſimè degens, ceteras partes Palatij genero Conſtantino, filiiſque ſuis Stephano & Conſtantino, diſtribuerat. Hi denique duo, vt prædiximus, non ferentes patris iuſtam ſeueritatem, in cubiculis ſuis multis copiis congregatis diem conſtituerunt, quando patrem deiicere, ſolique ipſi poſſent regnare. Cùmque dies adueniret optata, cunctis de Palatio iuxta morem egreſſis, Stephanus & Conſtantinus facta congreſſione ſuper patrem irruunt, eúmque de Palatio omnibus ignorantibus deponunt,

B & ad vicinam inſulam, in qua Cœnobitarum multitudo philoſophabatur, tonſo ei (vt moris eſt) capite, ad philoſophandum tranſmittunt. Fit quàm mox multirumiger Conſtantinopoli ſonitus. Romanum quidam eiectum, Conſtantinum verò eius generum alij interfectum clamitabant. Nec mora, totius populi ad Palatium fit concurſus. Romanus quaſi Imperator abuſiuus non requiritur, verùm an ſuperſit Conſtantinus ab omnibus percontatur. Cùm ſeditio inquiſitionis non modica fieret pro Conſtantino, rogantibus Stephano & Conſtantino, ex ea parte, qua Zucaniſtrij magnitudo porrenditur, Conſtantinus per cancellos crines ſolutus caput expoſuit: ſuáque oſtenſione populi mox tumultum ſedauit, ac in propria quemque repedare coëgit. Quod factum grauem duobus fratribus ingeſſit dolorem. Quid profuit, inquiunt, quòd abdicato patre alium, qui non eſt, dominum ſuſtinemus? Tolerabilius enim decentiúſque paternam quàm exteram pateremur dominationem. Quid illud, aiunt, quòd in huius auxilium non ſolùm propriæ, ſed exteræ venere nationes? Sigefridus quippe Epiſcopus Regis Hugonis nuntius, aſſumptis ſecum ſuæ linguæ Nationibus, à Melfatinis *, Romanis, Caietanis, nobis ad interitum huic præſidio fuit.

OTHO. HVGO. LOTHARIVS.

* al. Meluatinis.

De eiſdem Stephano & Conſtantino, qui Conſtantinum Leonis filium conati ſunt eiicere: à quo & ipſi ſunt capti fraude Diabolini, atque in Monaſterium apud patrem, qui eos lepidè redarguit, miſſi.

C

CAPVT X.

His dictis, armatorum manibus cubicula pro parte complent. Quibus Diabolinus præfuit, qui & eorum animorum incenſor, & poſt paululum proditor extitit. Conſtantinum denique libris incumbentem ita conuenit: Quæ tibi incommoda & à Stephano & à Conſtantino fratribus, immò inimicis tuis, præparentur: iſthæc, quæ in te vetus permanet, religio ignorat. Si enim infortunia tibi parata cognoſceres, quatenus poſſes viuere cogitares. Vxoris tuæ fratres Stephanus & Conſtantinus, armatorum manibus congregatis, atque in cubiculis iam concluſis, te non vt patrem de Palatio expellere, verùm hic cogitant interficere. Occaſio autem tui interitus hæc erit. Cœnarum te poſt triduum Conſtantinus & Stephanus inuitabunt. Cùmque ſeſſionis tuæ medium Excellentiæ tuæ, quatenus moris eſt, obtinere tentabis: percuſſo mox ſcuto incluſi de cubiculo exilient, tuámque fuſo ſanguine vitam finient. Fidem autem ſi te latis expoſcis, vſque in præſentiarum affirmo argumentis, quoniam concluſorum tibi perſonas timis oſtendo: deinde quod ſaluti ſolennius eſt tuæ, oſtiorum tibi claues trado. His auditis, Conſtantinus: Age, infit, vt coniuratorum prodidiſti perfidiam, quatenus deuincam hanc, exprime ſententiam. Non enim tam mihi ſalus mea chara, quàm pietas erit in referenda gratia iocunda. Cui Diabolinus: Non enim, in-

OTHO. HVGO. LOTHARIVS.

quit, clam te eſt, Macedones tum tibi deuotos, tum bello duros exiſtere. Mittito itaque, ac cubilia propria, Stephano & Conſtantino ignorantibus, eis ſuffarcinato. Cúmque deſignata dies conuiuij aduenerit, atque ob ſeſſionis faſtum ſitu- A
» multus irrepſerit, dato ſigno, vt præfatus ſum, percuſſo ſcilicet clypeo, cùm il-
» lorum manus armatorum præſidio eis eſſe non poterit, tui mox ex improuiſo pro-
» ſiliant, eóſque tantò commodiùs, quantò inſperatiùs capiant: atque ad vicinum
» Monaſterium, ad quod patrem ſuum, ſocerum tuum, miſerant, tonſis, vt moris
» eſt, capitibus philoſophatum tranſmittant. Diuinæ ſiquidem rectitudo iuſtitiæ
» tuum negotium fecundabit, cuius recompenſatio ne in patrem peccarent illos
» non terruit, & te ne offenderes cuſtodiuit. Quod iuſto Dei iudicio ita accidiſſe,
» non ſolùm Europa, ſed & Aſia nunc cantat, & Africa. Deſignato etenim die, dum ſimulata pace Conſtantinum hunc & Stephanus & Conſtantinus fratres ad conuiuium inuitarent, & ob ſeſſionis faſtum tumultus inſurgeret: percuſſo, vt dictum eſt, ſcuto, Macedones ex inſperato proruunt: duóſque fratres Stephanum & Conſtantinum quàm mox comprehenſos, capite tonſos, ad vicinam inſulam, ad quam patrem ſuum ablegarant, philoſophatum mittunt.

De Romani in filios irriſione, & oratione ac prece, quam contra eos egit: gratias agens de eo, quòd impietatis pœnas darent. Et quomodo filij eius cuſtodiæ addicti fuerint.

CAPVT XI. B

QVORVM patet Baſileus Romanus aduentum vt audiuit, gratiarum actiones Deo exhibuit, eiſque extra Monaſterij fores læta facie obuians: Feſtiuum, inquit, tempus quod humilitatem noſtram imperium veſtrum viſitare coëgit.
» Charitas puto, quæ me de Palatio expulit, filiationem veſtram non ibi diu per-
» manere permiſit. O factum benè, quòd me pridem præmiſiſtis! Confratres enim
» mei, & commilitones mei, ſupernæ tantùm philoſophiæ incumbentes, qualiter
» Imperatores ſuſciperent ignorarent, ſi non me iamdudum Imperialibus inſtitu-
» tis tritum haberent. Parata iam frigidior occiduis aqua decocta pruinis, dulces adſunt fabæ, lachana, porríque recentes. Non hîc marinæ delitiæ morbos, ſed crebra potiùs ieiunia creant. Turbam verò hanc tantam tam ſumptuoſa modicitas noſtra non recipit: veſtrum ſolummodo imperium ſuſcipit, quod ne paternam deſerat ſenectutem aduenit. Romano hæc & huiuſmodi perſtringente, Stephanus & Conſtantinus filij pudibundo contuentes lumine terram, quàm inuitè Monaſterium peterent, non eſt percontari neceſſe, ſed credere. Expanſis itaque poſt hæc manibus, ad altare Romanus ante crepidinem fuſus, huiuſmodi cum lachrymis Deo preces effudit.

Christe Pater, tum quo Pater eſt & Spiritus vnum,
Iure Patris Verbum, per quod Pater omnia mundo C
Oſtendit ſecreta poli, ſeu myſtica pandens:
Reſpice figmentum propria bonitate creatum.
Ne patiare, precor, me dæmonis arte perire,
Sanguine quem ſacro voluiſti reddere vitæ.
Da, Deus, vt mundi pompas calcare ſuperbas
Iam valeam: ſiſtátque procul corruptor iniquus,
Cui labor eſt animas ſemper fœdare beatas.
Imperium libuit, cùm ſceptra tuli, haud nunc placet. Ergo
Gratia ſit tibi, dignatus quòd pellere iniquos:
Imperij teneant ſolium ne forte paternum.

His ita geſtis, Stephanus atque Conſtantinus cuſtodiâ iugi obſeruantur, patre ea quæ acciderant æquanimiter perferente. Aiunt enim hunc, & ſub atteſtatione confirmant, dum à Fratribus lentis ob purgationem culparetur, reſpondiſſe: quòd luculentiùs regnaret, qui ſeruorum Dei humilitatibus deſeruiret, quàm qui potentibus mundi peccatoribus imperaret.

A *De aduentu Berengarij deſiderati in Italiam. & cur Manaſſes Arelatenſis eius partibus fauit. Et de Milone, ac aliis, qui deſerto Hugone ad Berengarium transfugerunt: & de Berengarij in Regnum reſtitutione.*

CAPVT XII.

DESIDERATVS interea BERENGARIVS ex Sueuorum partibus, paucis ipſum comitantibus, à Sueuia per venuſtam vallem Italiam petiit: applicuitque caſtra ſecus munitionem vocabulo Formicariam, quæ à Manaſſe, vt iam prædiximus, Sedis Arelatenſis Archiepiſcopo, túncque Tridentinæ, Veronenſis, atque Mantuanæ Sedium inuaſore, Adelhardi eius Clerici erat vigiliæ commendata. Cúmque Berengarius nullius machinamenti apparatu, nulliúſque belli impetu hanc ſe capere poſſe conſpiceret, Manaſſis ambitionem & κενοδοξίαν, id eſt vanam gloriam, cognoſcens, Adelhardum ad ſe venire coëgit. cui & ait: Si munitionem « hanc poteſtati meæ tradideris, dominúmque tuum Manaſſen ad adiutorium « meum inflectere potueris, illum in cathedrã promouebo Mediolani Archiepiſco- « patus: te verò Cumani Epiſcopatus dignitate poſt acceptam Regni poteſtatem « donabo. Et vt promittenti mihi fidem admittas, quod verbis ſpondeo iuramentis «

B affirmo. Hæc dum Manaſſi ab Adelhardo narrantur, tum ille munitionem non « ſolùm Berengario dari iuſſit, verùm etiam Italos omnes in eius auxilium inuitauit. Fama igitur, malum, quo non aliud velocius vllum mobilitate viget, Berengarij aduentum quàm mox omnibus nuntiauit. Cœperunt mox nonnulli, Hugone deſerto, adhærere Berengario. Horum Milo præpotens primus, qui dum Hugoni ſuſpectus, appoſitis clam cuſtodibus, obſeruaretur: ſimulatus ſe non intelligere cuſtodiri, fermè cœnam vſque ad noctis protraxit medium. Cúmque omnes tum vino tum ſomno aggrauati corpora quieti traderent: ſolo ſe eo qui portauerat clypeum comitante, Veronam peteitus peruenit, directiſque nuntiis Berengarium exciuit: quem & in Verona, quò Hugoni firmiùs reſiſteret, ſuſcepit. Sanè nulla hunc infidelitas ab Hugone diuiſit, verùm illata ipſi ab eodem nonnulla incommoda, quæ iam diu ſuſtinere non potuit. Proſequitur hunc VVido præſul Mutinenſis Eccleſiæ non iniuriâ laceſſitus, ſed maxima illa Abbatia Nonantula, quam & tunc adquiſiuit, animatus. Qui Hugonem non ſolùm deſeruit, verùm etiam multorum multitudinem ſecum abſtulit. Quod Hugo vt audiuit, congregatis copiis ad eius caſtrum Niueolam * venit: idque viriliter, ſed inutiliter oppugnauit. *al. Vineolam* Quod quàm mendacij alienum ſit, ſententia ſubſequens declarabit. Nam dum eodem loco degeret, Berengarius ab Harderico Archiepiſcopo accitus, Veronam deſeruit, ac Mediolanum concitus venit. Quo audito, Rex Hugo Papiam triſtis venit. Cœperunt interea omnes Italiæ Primates omine non bono Hugonem deſerere, & egenti Berengario adhærere. Egentem autem, non nihil poſſidentem,

C ſed cui nunquam quicquam ſatis eſt, aio. Quoniam improbi & auari, qui incertas atque in caſu poſitas poſſeſſiones habent, & plus ſemper appetunt, (nec eorum quiſquam adhuc ſibi ſufficiens inuentus eſt, cui quod haberet eſſet ſatis) non modò non copioſi diuites, ſed etiam pauperes & inopes exiſtimandi ſunt. Soli enim ſunt diuites, & fructuoſas ac ſempiternas poſſeſſiones poſſidentes, qui ſuis rebus contenti, ſatis eſſe putant quod eſt. Non eſſe cupidum, vera pecunia eſt. Non eſſe edacem *, vectigal eſt. Fateamur ergo, vter eſt ditior, cui deeſt, an cui ſuperat? *emacem* qui eget, an qui abundat? cui poſſeſſio quo eſt maior, eò plus requirit ad ſe tuendum, an qui ſe ſuis viribus ſuſtinet? Contentum etenim ſuis rebus eſſe, maximæ ſunt certiſſimæque diuitiæ. Verùm de hoc nunc id dictum eſſe ſufficiat. Ad Berengarium ſtili initium redeat, cuius in aduentum aureum omnes ſeculum promittebant, & felicia quæ talem extulerant tempora clamitabant.

Quomodo Rex Hugo Lotharium filium ſuum Mediolanum miſit ad concitandam miſerationem Italorum. De Berengarij aſtutia. De Ioſeph Brixiano Epiſcopo, & de VValdonis Epiſcopi iniquitate.

CAPVT XIII.

EO namque Mediolani degente, ac Italicas dignitates ſibi adhærentibus diſpenſante, Rex Hugo LOTHARIVM filium ſuum non ad Berengarium ſo-

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

lùm, verùm ad totius populi præſentiam dirigit: petens, quia ſe eis non morigerum abdicauerunt, filium qui nil in eos deliquerat ſaltem pro Dei amore ſuſcipiant, ac voluntatibus eorum morigerum reddant. Lothario denique Mediolanum petente, Rex HVGO Papia omni cum pecunia egreſſus, Italiam deſerere, atque in Burgundiam ire cogitauit. Sed res iſta eum terruit, quoniam dum miſericordia inelinati Lotharium in Eccleſia beatorum Confeſſoris & Martyrum Ambroſij, Geruaſij & Prothaſij, ante crucem proſtratum erigerent, & Regem ſibi conſtituerent: quàm primum ad Hugonem dirigunt nuntium, per quem illum iterum ſuper ſe regnare promittunt. Hoc planè conſilium, immò deceptionem, non omnes, ſed Berengarius (vt erat calliditate ſuffarcinatus) adinuenit: non quo hos regnare diſponeret, ſed vti pòſt claruit ne Hugo diſcederet, atque immenſa pecunia quam habebat Burgundionum atque aliarum Gentium ſuper ſe populos inuitaret. Hoc in tempore Ioſeph quidam moribus ſenex, diebus iuuenis, ciuitatis Brixianæ clarebat Epiſcopus. Quem Berengarius, vt erat Dei tyrannus vehemens, ob morum probitatem Epiſcopatu priuauit: eiúſque loco Antonium, qui nunc vſque ſupereſt, nullo conſilio habito, nulla Epiſcoporum deliberatione conſtituit. Sed & Cumis tunc non Adelhardum, vt iurauerat, verùm ob Mediolanenſis Epiſcopi amotem, VValdonem quendam ordinauit. Quod quàm benè fecerit, ſubditorum depopulatio, vitium inciſio, arborum decorticatio, multorum oculorum excuſſio, ſimultatis ſæpiſſima repetitio, tum ſignis, tum gemitibus narrant. Adelhardum autem Regienſi præfecit Eccleſiæ.

Cur Berengarius Placentinum & Papienſem Epiſcopos dimiſerit, & cur Liuthprandum Auctorem huius Operis parentes ſui Berengario commendarint, factúſque ſit eiuſdem à ſecretis. Item quomodo Hugo deſperans de victoria, cum omni pecunia in Prouinciam aufugerit. Et quomodo ad eum Raimundus Aquitanorum Princeps venerit, eidem militaturus. & de Hugonis obitu.

CAPVT XIV.

BOSONEM verò Hugonis Regis ſpurium, Placentinæ Sedis, & Liutefredum Papienſis Eccleſiæ expellere Epiſcopos cogitauit. Verùm intercedente pretio, ob Dei amorem eos ſe dimiſiſſe ſimulauit. Quàm immenſum tunc Italis gaudium! Alterum Dauid veniſſe latrabant. Sed & magno Carolo hunc cæca mente præferebant. Quanquàm enim iteratò Reges Hugonem atque Lotharium Italici ſuſciperent, BERENGARIVM tamen nomine ſolùm Marchionem, poteſtate verò Regem: illos vocabulo Reges, actu autem neque pro Comitibus habebant. Quid plura? Tanta hac Berengarij fama, humanitate, liberalitate parentes acciti mei, ei ad ſeruiendum me tradunt. Cui etiam immenſis oblatis muneribus, ſecretorum eius conſcium ac Epiſtolarum conſtituunt ſignatorem. Cui quum fideliter longo tempore deſeruirem, hac me quam proſecuturus ſum ſuis in locis mercede donauit. Verùm hæc retributio penè me ad deſperationem vſque pertraheret, ſi in re conſimili conſocios plurimos non excederet. De iſto enim pulchrè dictum accipimus: Pennæ ſtruthionis ſimiles ſunt pennis accipitris & herodij. Cùm tempus aduenerit, in altum alas erigit, deridet equitem & aſcenſorem eius. Hic enim ſuperſtitibus Hugone & Lothario, magnus, voráxque ſtruthio: non bonus, ſed bono ſimilis eſt viſus. Eis autem decedentibus, & ad Regni faſtigia omnibus illum promouentibus, quantum alas erexerit quantiſque diludiis nos omnes irriſerit, non tam verbis quàm ſuſpitiis ac gemitibus narro. Sed his omiſſis, ad narrandi ſeriem tedeamus. Rex HVGO, cùm diuinam animaduerſionem declinare, ac Berengario præeſſe non poſſet, relicto LOTHARIO, & ſimulata pace Berengarij fidei tradito, in Prouinciam omni cum pecunia properauit. Quo audito, RAIMVNDVS Aquitanorum Princeps eum adiit, & pro minis mille ſe in militem dedit, fidémque ei iuramento ſeruaturum affirmauit: etiam congregatis copiis Italiam ingreſſurum, ac Berengarium debellaturum eſſe promiſit. Quod quanto nos omnes cachinno affecerit, Gentis illius vilitas palam facit, quæ etſi præſidio eſſe poſſet, ad effectum tamen haud quaquam perduceret. Quoniam quidem vocante Domino Hugo Rex breui eſt viam vniuerſæ carnis ingreſſus, Berthæ nepti ſuæ BOSONIS Arelatenſis Comitis viduæ pecunia derelicta,

OTHO, HVGO, LOTHARIVS.

A Quam etiam breui ſpatio intercedente memoratus Raimundus, impudentiſſimæ Gentis Princeps impurior, ſibi maritum effecerat: cuius non ſolùm concubitu verùm etiam oſculo indignum elegantes formarum inſpectores eum eſſe confirmant.

De vxore Berengarij accuſata crimine inceſti; & quomodo ſit purgata. Item de pecunia, quam Berengarius cauſa Hungarorum pauperibus & Eccleſiis Dei extorſit.

CAPVT XV.

HVIVS hóc in tempore ſoror, BERENGARII ſcilicet vxor, VVILLA paſſa eſt crimen inceſti. Quod ita verum eſſe non ſolùm aulici, vel cubicularij; verùm aucupes & cupedinarij clamant. Habuit etiam ea Presbyterulum Capellanum nomine Dominicum, ſtatura breuem, colore fuligineum, ruſticum, ſetigerum, indocilem, agreſtem, barbarum, durum, villoſum, petulcum, inſanum, rebellem, iniquum: cuius magiſterio duas VVilla commendarat natas, GISLAM ſcilicet, atque GERBERTAM, vt eas literarum ſcientia epotaret. Occaſione itaque puellarum, quas Presbyter Dominicus hirſutus, illotus, facetè docebat,
B mater ei propitiauerat, vt viſa ingrata ac tenax, hinc exiſteret larga. Sententia tamen Veritatis, quæ ait: *Nihil opertum quod non reueletur, & occultum quod non in publicum veniat*, diu ignorare homines paſſa non eſt. Nam cùm nocte quadam Berengario abſente ad cubile dominicum more ſolito hirſutus idem vellet accedere, canis hunc morſu vehementi laniauit: Conſurgentes denique qui in domo erant, cùm eum comprehenderent, & quò iret interrogarent, apologeticum iſtud anticipando domina dedit: Ad mulieres noſtras ibat perditus. Sperans itaque Presbyterulus ſibi lenius fore, ſi teneret ſententiam dominæ ſuæ: Ita eſt inquit. Cœpit itaque domina vitæ eius inſidiari, pretiúmque promittere, ſi eſſet qui vitam ei auferret. Sed cùm timerent omnes Deum, & mors eius differretur, peruenit ad Berengarium ſermo. VVilla verò cœpit aruſpices maleficóſque inquirere, quo eorum carminibus iuuaretur. Vtrum autem horum carminibus; an Berengarij adiuta ſit mollitie, neſcio: adeo mens eius eſt inclinata, vt ſponte maritali ſubmitteret ora capiſtro. Preſbyterulus itaque, quia ad dominæ aſſeclas adhinniuit, virilibus amputatis dimittitur. Domina verò magis à Berengario diligitur. Dixerunt autem qui eum eunuchizauerunt, quòd meritò illum domina amaret, quem priapeia arma portare conſtaret. Per idem tempus Taxis Hungarorum Rex magno cum exercitu in Italiam venit. Cui Berengarius non ex propria pecunia, ſed ex Eccleſiarum ac pauperum collectione, decem modios nummorum dedit. Fecit autem hoc, non vt populi curam haberet, ſed vt hac occaſione magnam pecuniam congregaret. Quod & fecit. In omni enim ætate vtriuſque ſexus tàmque
C ablactatus quàm lactens pro ſe nummum dedit: quibus æs commiſcens, ex paucis decem modios fecit. Ceteram verò partem, & quicquid ex Eccleſiis tulit, ſibi retinuit.

LIBER SEXTVS.

PRÆFATIO.

TEMPORIS inſtantis qualitas Tragœdum me potiùs, quàm Hiſtoriographum quæreret, niſi pararet Dominus in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Explicare enim non poſſum, quot peregrè profectus quatiat incommoditatibus: iuuátque hominem exteriorem potiùs lugere, quàm ſcribere. Interior verò Apoſtolicis confirmatus inſtitutis, in huiuſmodi tribulationibus gloriatur: ſciens quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Pareat itaque interiori exterior, ſuáque in-

OTHO, LOTHARIVS. BERENGARIVS.

fortunia non ſolùm non exhorreat, verùm in his potiùs conquieſcat. Dúmque ſcribendo operam dans, fortunæ rota hos extolli, illos deprimi dixerit, præſentem incommoditatem minus ſentiet: eiúſque mutabilitati congaudens deteriora quotquot fuerint, niſi mors aut membrorum debilitatio intercedat, eam non metuat, ſed fortunata ſemper expectet. Inſtantia enim ſi maturauerit, ſalutem quæ deeſt afferet, infortunatum quod adeſt expellet. Scribat itaque, & ſuperioribus veris hæc quæ ſequuntur vera adiungat. A

De Oratore à Conſtantino Imperatore ad Berengarium miſſo, cum Literis, quibus illi Lothary cuſtodiam commendabat, Oratorémque ab eo petebat: quem vt ſine ſumptu mitteret, Liuthprandum impenſis vitrici ſui miſit.

CAPVT I.

REGE Hugone Prouinciæ in partibus defuncto, BERENGARII nomen celebre apud nonnullas, præſertim apud Græcas, extitit Nationes. Is enim Italicis omnibus principabatur virtute, Rex verò LOTHARIVS ſolo nomine. Conſtantinus itaque, qui, deiectis Romano filiiſque eius, Conſtantinopoleos regebat Imperium: audito Berengarium potentiâ præſtare Lothario, per Andream, qui ab officio Comes Curiæ dicebatur, Literas Berengario dirigit: in quibus continebatur, vehementer ſe Berengarij nuntium velle videre, cuius in reditu cognoſceret, quanta eum charitate diligeret. Scripſit etiam & commendatitias Literas eidem pro Lothario, vt fidelis ei eſſet adminiſtrator, cui Deo largiente extiterat gubernator. Conſtantinus namque ſollicitudinem non paruam Lotharij pro ſalute habebat: religioſè ob amorem nurus ſuæ cogitans, quæ Lotharij ſoror extiterat. Berengarius itaque calliditate ſuffarcinatus, cogitans quem potiſſimum mitteret, cui nil impenſæ ob itineris longinquitatem præberet: vitricum meum, cuius tunc B
» ſub cura degebam, conueniens: Quanti, inquit, eſſet priuignum tuum Græcas
» literas non ignorare? Cui cùm diceret: Vtinam diuitiarum mearum ea gratia par-
» tem mediam diſtributam haberem! Non neceſſe, inquit, habes neque centeſimam
» impertiri. Conſtantinopolitanus Imperator Literis, vt meum ad ſe nuntium diri-
» gam, orat. Quod tum ob animi conſtantiam nemo meliùs, tum ob dicendi co-
» piam nemo commodiùs facere poteſt. Quid dicam, quàm facilè doctrinas ebibet
» Græcas, qui tam puerilibus in annis epotauit Latinas? Hac ſpe quàm mox vitricus animatus, impenſas omnes diſtribuit, méque magnis cum muneribus Conſtantinopolim direxit.

Quo tempore Liuthprandus tanquam Orator Berengary Conſtantinopolim venerit, Papia egreſſus: & de mirabili Imperatoris domo, quæ Magnaura, aut potius Megaula, aut Megaron dicta eſt. Et de ſuſceptione nuntiorum, & miris ibidem oſtenſis in arbore & ſolio Imperatoris. C

CAPVT II.

DIE quippe Kalendarum Auguſtarum Papiâ exiens, per Eridani alueum triduò Venerias veni: vbi & Salomonem Comitem Græcorum nuntium κοιτωνίτην, eunuchum repperi ab Hiſpania & Saxonia regreſſum, Conſtantinopolim verſus tendere cupientem, ſecúmque ducentem domini noſtri tunc Regis, nunc Imperatoris, magnis cum muneribus nuntium, Liutefredum ſcilicet Maguntinum, inſtitorem digniſſimum. Octauo autem Kalendarum Septembris die Venetiis egreſſi, decimoquinto Kalendarum Octobris Conſtantinopolim venimus: vbi quàm inaudito miróque modo ſimus excepti, ſcribere non pigebit. Eſt Conſtantinopoli domus Palatio contigua, miræ magnitudinis ac pulchritudinis: quæ à Græcis ρ loco λ poſita Megaura*, quaſi magna aura, pro aula, dicitur. Hanc itaque Conſtantinus, tum ob Hiſpanorum nuntios, qui tunc nouiter eò venerant: tum ob me & Liutefredum, hoc modo parari iuſſit. Ærea, ſed deaurata, quædam arbor ante Imperatoris oculos ſtabat: cuius ramos itidem æreæ diuerſi generis deauratæque volucres replebant, quæ ſecundum ſpecies ſuas diuerſarum auium voces emittebant. In primis verò ſolium huiuſmodi erat arte compoſitum: vt in momento

*al. Μέγα-ρον

A momento humile, excelſius modò, quàm mox videretur ſublime. Sed ſedile, quod erat immenſæ magnitudinis, incertum vtrumæreì an ligneì, verùm auro tecti leones quaſi cuſtodiebant. In hac igitur duorum eunuchorum humeris incumbens ante Imperatoris præſentiam ſum deductus. Cùmque in aduentu meo leones rugitum emitterent, aues ſecundum ſpecies ſuas perſtreperent, nullo ſum terrore, nulla admiratione commotus: quoniam quidem ex his omnibus eos, qui benè nouerant, fueram percontatus. Tertio itaque Imperatorem pronus adorans, caput ſuſtuli: & quem prius moderata menſura à terra eleuatum ſedere vidi, mox aliis indutum veſtibus penes domus laquear ſedere proſpexi. Quod qualiter fieret, cogitare non potui: niſi fortè eo ſit ſubuectus ergalio, quo torcularium arbores ſubuehuntur. Per ſe autem tunc nihil loquutus; quoniam etſi vellet, intercapedo maxima indecorum faceret: de vita Berengarij & ſoſpitate per Logothetam eſt percontatus. Cui cùm conſequenter reſpondiſſem, interprete ſum innuente egreſſus, & in datum mihi hoſpitium mox receptus.

Quæ dona Liuthprandus propriis impenſis, licèt nomine Berengarij, Imperatori Conſtantino obtulerit: & quæ ab Imperatore viciſſim munera ſuſceperit: & in domum imperatoriam quæ decaennea cubica dicuntur, admiſſus miranda dona ac poma viderit.

B

CAPVT III.

SED nec hæc pigeat memorare, quid tunc pro BERENGARIO egerim: ſcilicer vt agnoſcatur, quanta eum charitate dilexerim, & cuiuſmodi recompenſationem pro benè geſtis acceperim. Hiſpanorum nuncij, & nominatus Liutfredus domini noſtri tunc Regis Othonis nuncius, magna ex eorum parte dominorum munera Imperatori Conſtantino detulerant: ego Berengarij ex parte nihil præter Epiſtolam, & hanc mendacio plenam detuleram. Æſtuabat itaque non parum hac pro verecundia animus, & quid ſuper hac re facerer cogitabat attentus. Æſtuanti autem mihi & nimium fluctuanti, meus animus ſuggeſſit, quatenus dona quæ Imperatori mea ex parte detuleram, Berengarij ex parte conferrem: patuúmque munus provt poſſem verbis ornarem. Obtuli autem loricas optimas IX. ſcuta optima cum bullis deauratis VII. cuppas argenteas deauratas duas, enſes, lanceas, verua, mancipia, quatuor carſamatia, Imperatori nominatis omnibus pretioſiora. Carſamatium autem Græci vocant amputatis virilibus & virgâ puerum eunuchum. quod Verdunenſis mercatores ob immenſum lucrum facere ſolent, & in Hiſpaniam ducere. His itaque geſtis, Imperator me poſt triduum ad Palatium vocari præcepit: proprióque mecum ore loquutus, ad conuiuium inuitauit. Póſtque conuiuium, magno me meóſque aſſeclas munere donauit. Verùm quia narrandi ſe occaſio intulit, qualis eius menſa feſtis præcipuè
C diebus, qualéſque ad menſam ludi celebrentur, bonum opinor non ſilere, ſed ſcribere. Eſt domus iuxta Hippodromum, Aquilonem verſus, miræ & altitudinis & pulchritudinis: quæ decaennea cubica vocatur. Quid nomen non ab re, ſed ex apparentibus cauſis ſortita eſt. Δίκα enim Græcè, Latinè decem: ἐννέα, nouem. Cubica aut à cubando inclinata, vel curuata, poſſumus dicere. Hoc autem ideò, quoniam quidem XIX. menſæ in ea, quæ ſecundum carnem eſt, Domini noſtri Ieſu Chriſti natiuitate apponuntur. In quibus Imperator pariter & conuiuæ non ſedendo, vt ceteris diebus, ſed recumbendo epulantur. Quibus in diebus non argenteis, ſed tantùm aureis vaſis miniſtratur. Poſt cibum autem aureis vaſis tribus ſunt poma delata: quæ ob immenſum pondus non hominum manibus, ſed purpura tectis vehiculis ſunt allata. Apponuntur autem duo hoc modo. In menſa per foramina laquearis tres ſunt funes pellibus deauratis tecti, cum annulis aureis depoſiti: qui anſis, quæ in ſcutulis prominent, poſiti, adiuuantibus inferiùs quatuor aut eò ampliùs hominibus, per vertibile quod ſupra laquearium eſt ergalium in menſam ſubuehuntur, eodémque modo deponuntur. Ludos denique, quos ibi perſpexerim, quia nimis longum eſt, ſcribere prætermitto. Vnum ſolummodo ob admirationem hîc inſerere non pigebit.

OTHO,

De mirabili ſpectaculo ligni in fronte portati, & puerorum ſuper ipſum ludentium: & de familiari Imperatoris cum Liuthprando ſuper ea re diſquiſitione. A

CAPVT IV.

VENIT quidam, vigintiquatuor & eò ampliùs pedum longitudinis lignum ſine manuum adminiculis in fronte gerens: quod cubitum à ſummitate infetius, bicubitum tranſuerſum in fronte habuerat. Adducti ſunt autem duo pueri nudi, ſed campeſtrati, id eſt ſuccinctoria habentes: qui per lignum aſcendentes, ita ſeruauerunt immobile, ac ſi radicitus terræ eſſet affixum. Denique poſt vnius deſcenſum, alter qui remanſerat, eodémque ſolus luſerat, ampliori me admiratione attonitum reddidit. Quoquo modo enim quoaduſque luſerant lignum, per quod aſcenderant, gubernabant. Vnus verò, qui in ligni ſummitare remanſit, quia ita ſe æqualiter ponderauit, vt & luſerit, ac ſanus deſcenderit, ita me ſtupidum reddidit, vt ipſum etiam Imperatorem mea admiratio non lateret. Vnde & accerſito interprete, quid mihi ceteris mirabilius videretur ſciſcitatus eſt: Puer-ne, qui ſe adeò moderatè rexerat, vt immobile eſſet lignum? an is, qui ipſum in fronte tam argumentosè tenuerat, vt puerorum neque pondus neque ludus illud vel modicum flecteret? Cúmque me ignorare. quid mihi B θαυμαςότερον, id eſt mirabilius videretur, edicerem: magno inflatus cachinno, ſe ſimiliter neſcire reſpondit.

De erogatione numiſmatum, & aliorum donorum, pro veteri Imperatoris Græci more, ante diem Palmarum in magiſtratus & clientes Imperatorios.

CAPVT V.

SED neque hoc ſilentio prætereundum eſſe arbitror, quid noui mirique aliud ibidem perſpexerim. In ea, quæ eſt ante βαϊοφόρον, quod nos palmatum ramos dicimus, hebdomade, tam in militibus quàm in diuerſis conſtitutis officijs numiſmatum aureorum erogationem, prout cuiuſque meretur officium, Imperator facit. Cui erogationi quia me intereſſe voluit, me venire præcepit. Fuit autem huiuſmodi. Erat appoſita decem cubitorum longitudinis, ac quatuor latitudinis, menſa: quæ numiſmata loculis congregata, prout cuique dabatur, numeris extrinſecus in loculis ſcriptis retinebat. Ingrediebantur denique ante Imperatorem non confusè, ſed ordinatim ſecundum vocantis vocem, quæ ſcripta virorum nomina ſecundum officij dignitatem recitabat. Quorum primus vocatus eſt rector domus, cui non in manibus, ſed in humeris poſita ſunt numiſmata cum ſcaramangis quatuor. C Poſt quem ὁ domeſticoſtos Aſcalonas & ὁ de Longariſtis Ploas ſunt vocati: quorum alter militibus, nauigantibus præerat alter. Hi itaque paris numeri, quia dignitas par erat, numiſmata & ſcaramanga ſuſcipientes, præ multitudine non iam in humeris portauerunt, ſed adiuuantibus aliis poſt ſe cum labore traxerunt. Poſt hos admiſſi ſunt Magiſtri numero XXIV. quibus erogaræ ſunt numiſmatum aureorum libræ, vnicuique ſecundum eundem numerum vigintiquatuor cum ſcaramangis duobus. Patriciorum deinde ordo hos pone eſt ſecutus, & duodecim numiſmatum libris cum ſcaramanga vna donatus. Qui ſicut nec Patriciorum, ita nec librarum, niſi quòd vnicuique dabatur, numerum neſcio. Turba poſt hos immenſa vocatur: Protoſpatariorum, Spatariorum, Candidatorum, & id genus clientum.

Digitized by Google

A

OTHO,

De Othone primo Imperatore, & Legatis ad eum miſſis, & qualiter Eccleſiam Romanam, ac totam Italiam tyrannis liberauit: Imperiíque vnctionem & inſignia cum iuramento Ioannis Papæ non diu in fide permanſuri accepit. De Romanorum, de dicti Papæ ſacrilegiis, inceſtis, ſtupris, & aliis flagitiis, querimonia. De Papæ ficta promiſſione de emendanda vita, & acri Imperatoris in eum recriminatione: & de eius, hoc eſt Papæ, obſtinatione, qui Adelbertum recepit. De vtriuſque electione, & Synodo Romæ celebrata.

CAPVT VI.

REGNANTIBVS, immò ſæuientibus in Italia, &, vt veriùs fateamur, tyrannidem exercentibus BERENGARIO atque ADELBERTO: Ioannes ſummus Pontifex & vniuerſalis Papa, cuius tunc Eccleſia ſupradictorum Berengarij atque Adelberti ſæuitiam erat experta, Legatos ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Ioannem videlicet Cardinalem Diaconem & Azonem Scriniarium, ſereniſſimo atque piiſſimo tunc Regi, nunc Auguſto Cæſari OTHONI deſtinauit: ſuppliciter literis & rerum ſignis orans, quatenus pro Dei amore ſanctorúmque Apoſtolorum Petri & Pauli, quos delictorum ſuorum cupierat eſſe remiſſores, ſeſibique commiſſam ſanctam Romanam Eccleſiam ex eorum faucibus liberaret, ac
B ſaluti & libertati priſtinæ reſtitueret. Hæc dum Romani Legati conqueruntur, vir venerabilis VValpertus ſanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, ſemiuiuus ex prædictorum rabie Berengarij atque Adelberti liberatus, ſuperiùs memorati Othonis potentiam adiit: indicans ſe non poſſe pati Berengarij atque Adelberti, necnon & VVillæ ſæuitiam, quæ Manaſſen Arelatenſem Epiſcopum contra ius fáſque Mediolanenſis Eccleſiæ Sedi præfecerat. Aiebat ſanè, hanc Eccleſiæ ſuæ calamitatem, quæ quod ſe ſuóſque capere oporteret, interciperet. Sed VValdo Cumanus Epiſcopus hunc pone eſt ſecutus. Non diſparem à Berengario, atque Adelberto, & VVilla, quàm VValpertum contumeliam ſe eſſe perpeſſum clamitans. Venerant & nonnulli alterius ordinis ex Italia viri. Quos inter illuſtris Marchio OTBERTVS cum Apoſtolicis cucurrerat nuntiis, à ſanctiſſimo Othone tunc Rege, vt dixi, nunc Auguſto Cæſare, conſilium auxiliúmque expetens. Horum itaque Rex piiſſimus lachrymoſis queſtubus inclinatus, non quæ ſua, ſed quæ Ieſu Chriſti ſunt cogitans: filium ſuum ſibi cognominem *, contra morem puerilibus in annis Regem conſtitutum in Saxonia dereliquit: ipſe collectis copiis, in Italiam percitus venit. Qui tanto Berengarium atque Adelbertum celeriùs Regno expulit, quantò euidentiùs conſtat quòd commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos Apoſtolos habuit. Bonus itaque Rex diſperſa colligens *, & confracta conſolidans, quod cuique proprium fuit reſtituit. Dehinc Romam ſimilia facturus adiit. Vbi miro orna-
C tu nouóque apparatu ſuſceptus, ab eodem ſummo Pontifice & vniuerſali Papa Ioanne vnctionem ſuſcepit Imperij. Cui non ſolùm propria reſtituit, verùm etiam ingentibus gemmarum auri & argenti muneribus ipſum honorauit. Iuſiurandum verò ab eodem Papa Ioanne ſupra precioſiſſimum corpus Petri, atque omnibus ciuitatis Proceribus, ſe nunquam Berengario atque Adelberto auxiliaturum, accepit. Poſt hæc ad patriam quantociùs repedauit. Interea præfatus Papa Ioannes iuramenti & promiſſionis oblitus, quam ſancto fecerat Imperatori, ob Adelbertum vt ſe adeat mittit: iuramento ei affirmans, ſe illum contra ſanctiſſimi Imperatoris potentiam adiuturum. Adeò enim eundem Adelbertum Eccleſiarum Dei eiuſdémque Papæ Ioannis perſequutorem, Imperator ſanctus terruerat: vt omnem Italiam deſerens Fraxinetum adiret, ſéque Sarracenorum fidei commendaret. Imperator denique iuſtus, cur Adelbertum Ioannes Papa, quem prius vehementi odio inſequebatur, nunc diligeret, ſatis mirari non potuit. Accerſitis quamobrem quibuſdam familiaribus, ſi hoc verum eſſet, Romam dirigit percontatum. Cúmque illò iidem nuntij perueniſſent, huiuſmodi non à quibuſlibet, aut paucis, ſed ab omnibus Romanis ciuibus reſponſa ſuſcipiunt: Non diſpar videtur ratio, cur Ioannes Papa ſanctiſſimum Imperatorem, ſuum ſcilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & diabolus oderit creatorem. Imperator, quemadmodum re ipſa experti ſumus, ea quæ Dei ſunt

* al. æquiuocum ſibi.

* congregans.

OTHO, ſapit, operatur, diligit: Eccleſiaſtica & ſecularia negotia armis tutatur, moti- A
» bus ornat, legibus emendat. Ioannes Papa his omnibus aduerſatur. Non clam
» eſt populo quod fatemur. Teſtis eſt Rainerij ſui ipſius militis vidua, quam cæco
» captus igne multis præfectam vrbibus ſacroſanctis beati Petri donauit aureis cru-
» cibus atque calicibus. Teſtis eſt Stephana eius amica, quæ in effuſione, quod ex
» eo conceperat, recens hominem exiuit. Quòd ſi cuncta taceant, Lateranenſe Pa-
» latium ſanctorum quondam hoſpitium, nunc proſtibulum meretricum, non ſile-
» bit amicam coniugem Stephanæ patris concubinæ ſororem. Teſtis omnium
» Gentium, præterquàm Romanorum, abſentia mulierum: quæ ſanctorum Apo-
» ſtolorum limina orandi gratiâ timent viſere: cùm nonnullas ante dies paucos
» hunc audierunt coniugatas, viduas, virgines, vi oppreſſiſſe. Teſtes ſunt ſanctæ
» Apoſtolorum Eccleſiæ, quæ non ſtillatim pluuiam, ſed totum intrinſecus ſupra
» ipſa etiam ſacroſancta altaria imbrem admittunt. Quanto nos terrore tigna affi-
» ciunt, cùm diuinam opem eodem depoſcimus? Mors in tectis regnat, quæ nos
» orare multa volentes impedit, atque domum Domini mox linquere cogit. Te-
» ſtes ſunt non ſolùm iunceatum curatura, ſed & quotidianarum formarum mu-
» lieres. Cui idem eſt, & ſilicem pedibus quæ conterunt atrum, & quæ magno-
» rum ſubuehuntur adiutorio iumentorum. Atque hoc rei eſt, quòd tanta ei cum
» Imperatore ſancto diſcordia eſt, lupis & agnis quanta ſortitò obtigit. Illi hoc
» vt impunè liceat, Adelbertum ſibi tutorem & defenſorem parat. Hæc dum à re- B
» deuntibus nuntiis Imperator audiret: Puer, inquit, eſt, facilè bonorum immu-
» tabitur exemplo virorum. Spero eum obiurgatione honeſtâ, ſuaſione liberali,
» facilè ex illis ſeſe emerſurum malis. dicemúſque tunc cum Propheta: *Hæc eſt im-*
» *mutatio dexteræ Excelſi.* Et adiecit: Quod prius rerum ordo depoſcit, Berengarium
» in Feretrato Monte reſiſtentem propulſemus, dein paterna abdicatione domnum
» Papam conueniamus. Si non voluntate, verecundiâ ſaltem in virum perfectum
» ſeſe mutabit. Sicque fortiſan deuictus, benè conſueſcere ſtudebit, his deſueſce-
re. His expletis, Papiæ nauim conſcendit, ac per Eridani alueum Rauennam vſ-
que peruenit. Indéque progrediens, Montem Feretratum (quod oppidum ſancti
Leonis dicitur) in quo Berengarius & VVilla erant, obſedit. Quo & præfatus
Papa Leonem venerabilem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ tunc Protoſcriniarium,
nunc in eadem Sede beati Petri Apoſtolorum Principis Vicarium, necnon &
Demetrium Optimatum Romanorum illuſtriorem, ſancto Imperatori nuntios
dirigit: mandans, haud mirum eſſe, ſi hactenus iuuentutis deuictus igne, quid
puerile geſſerit. Iam tempus inſtabat, cùm alieno cuperet viuere. Mandauit etiam
dolosè, quòd quendam Leonem Epiſcopum, & Ioannem Diaconem Cardina-
lem, ſuos infideles ſuſcepiſſet: & quòd ſanctus Imperator promiſſionis ſuæ fidem
» violaret, dum eos, qui eo loci manebant, non ipſi, ſed ſibi iuramento aſtringe-
» ret. Quibus Imperator: Pro correctione, inquit, ac morum immutatione, quam
» promittit, gratias ago. Ex promiſſionis verò commutatione, cuius me arguit, C
» ſi verum ſit ipſi perpendite. Omnem terram ſancti Petri, quæ noſtræ poteſtati
» proueniret, Eccleſiæ promiſimus reddere: atque id rei eſt, quod ex hac muni-
» tione Berengarium cum omni familia pellere laboramus. Quo enim pacto ter-
» ram hanc ei reddere poſſumus, ſi non priùs eam ex violentorum manibus ere-
» ptam poteſtati noſtræ ſubdamus? Leonem Epiſcopum & Ioannem Cardina-
» lem Diaconem, ſuos infideles, quos nos ſuſcepiſſe accuſat, his temporibus non
» vidimus, nedum ſuſcepimus: Conſtantinopolim domno Papa eos ob iniuriam
» noſtram proficiſcentes dirigente, Capuæ ſunt, vt audiuimus, capti. Quibuſcum
» etiam Saleccum natione Bulgarum, educatione Hungarum, domni Papæ fami-
» liariſſimum, & Zacheum virum reprobatum, atque humanarum inſcium lite-
» rarum, à domno Papa Epiſcopum nouiter conſecratum, & Hungaris ad prædi-
» candum, vt ſuper nos irruant, deſtinatum, eodem captos eſſe loco audiuimus.
» Hæc domnum Papam nullis narrantibus feciſſe crederemus, niſi Literæ fidem
» admitterent, quæ plumbo ſignatæ eius nominis characteres monſtrant. His ex-
» pletis, Landohardum à Saxonia Mimendenſem, & Liudbrandum ab Italia Cre-
» monenſem Epiſcopos cum præfatis, nuntiis Romam dirigit: domno Papæ ſe
» inculpabilem eſſe ſatisfacturum. Quorum etiam militibus hoc Imperator iu-
» ſtus impoſuit, vt ſi ſecus domnus Papa non crederet, duello verum eſſe appro-

OTHO.

A barent. Præfati igitur Landohardus & Liudbrandus Epiſcopi Romam ante domni Papæ præſentiam venientes, tanto ſunt in honore ſuſcepti, vt non eos lateret, quanto ſanctum Imperatorem tædio faſtidiret. Ordinatim tamen provt eis iniunctum fuerat enarrantes, non iuramento, non duello ſatisfactionem Papa recipere voluit, ſed in eadem qua fuerat duritia permanſit. Subdolè tamen poſt dies octo Ioannem Epiſcopum Narnienſem & Benedictum Cardinalem Diaconem cum iſtis domno Imperatori deſtinauit: putans hunc ſuis poſſe deludere verſutiis, cui nimis eſt verba dare difficile. Ante quorum reditum Adelbertus, inuitante Papa, à Fraxineto rediens Centumcellas aduenit. Deinde Romam profectus, non vt debuit repudiatus, ſed à Papa honorificè eſt ſuſceptus. Hæc dum aguntur Phœbi radiis graue Cancri ſydus inæſtuans Imperatorem Romanis arcibus propellebat. Sed cùm Virginale ſydus gratam rediens temperiem ferret, collectis copiis, clam Romanis inuitantibus, Romam aduenit. Quid clam dixerim, cùm maior Romanorum pars Optimatum ſancti Pauli caſtellum inuaſerit, ſanctùmque Imperatorem obſidibus etiam datis inuitauerit? Quid multis morer? iuxta vrbem Imperator eaſtametatus eſt. Româ Papa ſimul atque Adelbertus aufugiunt. Ciues verò ſanctum Imperatorem cum ſuis omnibus in vrbem ſuſcipiunt, fidelitatémque repromittunt: hæc addentes & firmiter iurantes, nunquam ſe Papam ele-

B cturos aut ordinaturos præter conſenſum atque electionem domni Imperatoris OTHONIS Cæſaris Auguſti, filiíque ipſius Regis OTHONIS. Poſt triduum rogantibus tam Romanis Epiſcopis quàm plebe, magnus in ſancti Petri Eccleſia fit Conuentus. Sederúntque cum Imperatore Archiepiſcopi: ab Italia pro Engelfrido Aquileienſi Patriarcha, quem in eadem vrbe languor repentè, vt fit, ortus arripuerat; Rodulfus Diaconus, VValpertus Mediolanenſis, Petrus Rauennas. A Saxonia, Adeltac Archiepiſcopus, & Landohardus Epiſcopus Mimendenſis. A Francia, Otgerius Epiſcopus Spirenſis, Hubertus Parmenſis. Ab Italia, Liudbrandus Cremonenſis, Hermenaldus Regenſis. A Tuſcia, Conradus Lucenſis, Euerarius Aricienſis, Piſanus, Senenſis, Florentius Peſtruenſis, Petrus Cametienſis, Spoletinus. A Romanis, Gregotius Albanenſis, Sico Hoſtienſis, Benedictus Porruenſis, Lucidus Gauenſis, Theophilactus Præneſtinus, VVido Syluæ candidæ, Leo Veletrienſis, Sico Blebenſis, Stephanus Cerenſis, Ioannes Nepeſinus, Ioannes Tiburtinus, Ioannes Foroiulienſis, Romanus Ferentinenſis, Ioannes Normenſis, Ioannes Burelenſis, Martinus Sutrinus, Ioannes Narnienſis, Ioannes Sapinenſis, Ioannes Gallaeenſis, Phalarenſis, Alaritenſis, Ortanus, Ioannes Anagnienſis, Trebenſis, Sabbatinus, Terracinenſis. Stephanus Cardinalis Archipreſbyter titulo Balbinæ, Dominicus titulo Anaſtaſiæ, Petrus titulo Damaſi, Theophilactus titulo Chryſogoni, Ioannes titulo Equirij, Ioannes titulo Suſannæ, Petrus titulo Pammachij, Adrianus titulo Calixti, Ioannes titulo Cæciliæ, Adrianus titulo Luciniæ, Benedictus titulo Sixti, * titulo quatuor coronato-

C rum, Stephanus titulo Sabinæ, Benedictus Cardinalis Archidiaconus, Ioannes Diaconus, Bonofilius Diaconus Cardinalis Primicetius, Georgius Secundicerius, Stephanus Adminiculator, Andreas Arcarius, Sergius Primicerius defenſorum, Ioannes Sacellarius, Stephanus, Theophilactus, Adrianus, Stephanus, Benedictus, Azo, Adrianus, Romanus, Leo, Benedictus. item Leo & Leo Scriniarij, Leo Primicerius Scholæ Cantorum, Benedictus Subdiaconus, Vrſo, Ioannes, Benedictus Subdiaconus, Subpulmentarius, & Stephanus Archiacolytus, cum omnibus Acolytis & Regionariis. Ex Primatibus Romanæ ciuitatis, Stephanus filius Ioannis Superiſta, Demetrius Melioſi, Creſcentius caballi marmorei, Ioannes cognomento Mizina, Stephanus de Muza*, Theodorus de Ruſina, Ioannes de Primicerio, Leo de Camitzuli*, Richardus, Petrus de Canaparia, Benedictus cum Bulgamino filio ſuo. Ex plebe, Petrus, qui & Imperiola eſt dictus, aſtitit cum omni Romanotum militia.

* al. de Nitiza.

* de Cazimelli.

Otho. A

Quæ acta ſint in Concilio contra Ioannem Romanum Pontificem, in quem moderato animo & maturo conſilio proceſſit Otho. Et quæ illi flagitia obiecta ſint à congregatis in Concilio: enormia certè, & vix credibilia, etiam in ſicario aut pagano.

CAPVT VII.

HIs itaque reſidentibus, ſilentiúmque ſummum tenentibus, ita ſanctus eſt Imperator exorſus: Quàm decorum eſſet, tam claro ſanctóque domnum Papam Ioannem intereſſe Concilio. Verùm cur tantum declinauerit cœtum, vos, ô ſancti Patres, conſulimus, quibus communis labor Eccleſiaſticus, ac commune negocium exiſtit. Tunc Romani Pontifices, & Cardinales Preſbyteri ac Diaconi, cum vniuerſa plebe dixerunt: Miramur ſanctiſſimam prudentiam veſtram, nos hoc velle percontari, quod non Hibericos, non Babylonicos, nec Indicos incolas latet. Non hic iam de illis eſt, qui veniunt in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Ita apertè ſæuit, ita apertè diabolica pertractat negocia, vt nihil circuitionis vtatur. Imperator reſpondit: Iuſtum nobis videtur, vt accuſationes nominatim exprimantur, deinde quod agendum eſt communi conſilio pertractetur. Tunc conſurgens Petrus Cardinalis Preſbyter, ſe vidiſſe illum Miſſam celebraſſe, & non communicaſſe, teſtatus eſt. Ioannes Epiſcopus Narnienſis, & Ioannes Cardinalis Diaconus, ſe vidiſſe illum Diaconem ordinaſſe in equorum ſtabulo non certis temporibus, ſunt profeſſi. Benedictus cum ceteris condiaconibus & & Preſbyteris dixit, ſe ſcire quòd ordinationes Epiſcoporum pretio faceret: & quòd annorum decem Epiſcopum in Tudertina ciuitate ordinaret. De ſacrilegio non eſſe neceſſe percunctari dixit, quia plus videndo quàm audiendo ſcire potuiſſemus. De adulterio dixerunt, quòd oculis non viderant, ſed pro certo ſcirent, viduam Rainerij, & Stephanam patris concubinam, & Annam viduam cum nepte ſua abuſum eſſe, & ſanctum Palatium lupanar & proſtibulum feciſſe. Venationem dixerunt publicè exercuiſſe. Benedictum ſpiritualem Patrem ſuum lumine priuaſſe, móxque mortuum eſſe. Ioannem Cardinalem Subdiaconem virilibus amputatis occidiſſe, incendia feciſſe: enſe accinctum, galea & lorica indutum fuiſſe teſtati ſunt. Diaboli in amorem vinum bibiſſe omnes tam clerici quàm laici acclamarunt. In ludo aleæ, Iouis, Veneris, ceterorúmque dæmonum auxilium popoſciſſe dixerunt. Matutinas & Canonicas Horas eum non celebraſſe, nec ſigno crucis ſe muniſſe profeſſi ſunt. His auditis, Imperator, quia Romani eius loquelam propriam, id eſt Saxonicam, intelligere nequibant: Liudbrando Cremonenſi Epiſcopo præcepit, vt Latino ſermone hæc Romanis omnibus quæ ſequuntur exprimeret. Surgens itaque ſic cœpit. B

De Imperatoris Othonis matura in Ioannem Pontificem maximum conſultatione per interpretem facta: & de Patrum contra eum atteſtatione, etiam cum ſui anathematizatione, ſi minus vera dicerent. Déque conſilio inito, vt in perſona citetur ad ſui purgationem. C

CAPVT VIII.

PERSÆPE contigit, & nobis expertis credimus, vt in dignitatibus conſtituti inuidorum infamiâ maculentur. Diſplicet malis bonus, quemadmodum & malus bonis. Atque hoc rei eſt, quòd hanc in Papam accuſationem, quam modo Benedictus Cardinalis Diaconus legit, & vobiſcum fecit, amphibolam retinemus: incerti vtrum zelo iuſtitiæ, an impietatis liuore proruperit. Vnde mihi indigno ſecundum conceſſæ dignitatis auctoritatem omnes obteſtor per Deum, quem fallere & ſi vult nemo poteſt, ſanctámque eius genitricem intemeratam Virginem Mariam, pérque pretioſiſſimum Apoſtolorum principis corpus, in cuius hæc recitantur Eccleſia: vt nulla in domnum Papam iaculentur conuicia, quæ non ſint ab ipſo patrata, atque à viris probatiſſimis viſa. Tunc Epiſcopi, Preſbyteri, Diaconi, reliquúſque clerus, & cunctus Romanorum populus, quaſi vir vnus, dixerunt: Si non & quæ per Benedictum Diaconem lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora, Ioannes Papa indigna commiſit facinora: non nos à peccatorum vinculis abſoluat Apoſtolorum princeps beatus Petrus, qui verbo cœlum indignis

A claudit, iuſtis aperit. Simus anathematis vinculo innodati, atque in die nouiſſima in ſiniſtra parte poſiti cum eis, qui dixerunt Domino Deo: *Recede à nobis; ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Quòd ſi fidem nobis non adhibetis, exercitui Domini Imperatoris ſaltem debetis credere, cui ante v. dies euſe accinctus, clypeo, galea, lorica indutus, occurrit. Solus Tiberis, qui interfluxit, ne ſic ornatus ab exercitu caperetur, impediuit. Mox ſanctus Imperator dixit: Tot ſunt huius rei teſtes, quot ſunt noſtro in exercitu bellatores. Sancta Synodus dixit: Si placet ſancto Imperatori, mittantur Litteræ domno Papæ, vt adueniat, ſéque ex his omnibus purget. Tunc eidem ſunt huiuſmodi Litteræ deſtinatæ. OTHO.

Diploma ſiue exemplum Litterarum Imperatoriarum auctoritate Concilij ad Ioannem Papam miſſarum: quibus vitia à Concilio illi obiecta ſummatim recitantur, cum humili obſecratione, vt ad ſe purgandum in Concilium venire non recuſet.

CAPVT IX.

SVMMO Pontifici & vniuerſali Papæ domno Ioanni OTHO diuinæ reſpectu clementiæ Imperator Auguſtus: cum Archiepiſcopis Liguriæ, Tuſciæ, Saxoniæ, Franciæ, in Domino ſalutem. Romam ob ſeruitium Dei venientes dum B filios veſtros, Romanos ſcilicet Epiſcopos, Cardinales, Presbyteros, Diaconos, & vniuerſam plebem de veſtra abſentia percontaremur, & quid cauſæ eſſet, quòd nos Eccleſiæ veſtræ, veſtrique defenſores videre noluiſſetis: talia de vobis támque obſcœna protulerunt, vt ſi de hiſtrionibus dicerentur, vobis verecundiam ingererent. Quæ ne magnitudinem veſtram omnia lateant, quædam vobis ſub breuitate deſcribimus: quoniam ſi cuncta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non ſufficeret vnus. Noueritis itaque, non à paucis, ſed ab omnibus tam veſtri quàm alterius ordinis, vos homicidij, periurij, ſacrilegij, & ex propria cognatione, atque ex duabus ſororibus inceſti crimine eſſe accuſatos. Dicunt & aliud auditu ipſo horridum, diaboli vos in amorem vinum bibiſſe: in ludo aleæ Iouis, Veneris, ceterorúmque dæmonum auxilium popoſciſſe. Oramus itaque paternitatem veſtram obnixè, venire, atque ex his omnibus vos purgare non diſſimuletis. Si fortè vim temeritatis multitudinis formidatis, iuramento vobis affirmamus, nihil fieri præter ſanctorum Canonum ſanctionem. Data VIII. Idus Nouembris.

De Ioannis Papæ apologetico, id eſt reſponſo, vt Auctor accipit, cùm apologiam potius dicat: quo excommunicatos pronuntiat, ſi ad noui Pontificis electionem proceſſerint. Et de reſcripto Patrum in Concilio ad eundem Papam, quod verbis ſacris fulcitur.

G

CAPVT X.

HANC Epiſtolam cùm legiſſet, huiuſmodi Apologeticum ſcripſit. Ioannes Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei omnibus Epiſcopis. Nos audiuimus dicere, quòd vos vultis alium Papam facere. Si hæc facitis, excommunico vos de Deo omnipotente, vt non habeatis licentiam nullum ordinare, & Miſſam celebrare. Cùm hæc Epiſtola in ſancta Synodo legeretur, aduenerunt qui prius defuerant religioſi à Lotharingia, Henricus Treuerenſis Archiepiſcopus: ab Æmilia & Liguria, VVido Muzienſis, Gezo Tertonenſis, Sigulfus Placentinus. Quorum conſilio domno Papæ ita reſcribunt. Summo Pontifici & vniuerſali Papæ domno Ioanni, Otho diuinæ reſpectu clementiæ Imperator Auguſtus: ſed & ſancta Synodus Romæ ob ſeruitium Dei congregata, in Domino ſalutem. Præterita Synodo, quæ celebrata eſt VIII. Idus Nouembris, Litteras vobis direximus: in quibus accuſatorum veſtrorum verba, atque accuſationis cauſæ, continebantur. Rogauimus etiam eiſdem Litteris magnitudinem veſtram, quemadmodum iuſtum eſt. A vobis non quales temporis qualitas, ſed inconſultorum vanitas expoſcit hominum, Litteras accepimus. Non veniendi ad Synodum rationabilis eſſe excuſatio debuit. Sed & præſentes magnitudinis veſtræ debuerunt nuntij intereſſe, qui aut ægritudinis, aut certè difficultatis causâ ſatisfacerent, ſanctam vos Synodum de-

OTHO. clinaſſe. Eſt & aliud veſtris in Literis ſcriptum, quod non Epiſcopum, ſed pueri- A
» lem ineptiam ſcribere deceret. Excommunicaſtis enim omnes, vt non habeamus
» licentiam canendi Miſſas, ordinandíque Eccleſiaſticas diſpoſitiones, ſi alium Ro-
» manæ Sedi conſtitueremus Epiſcopum. Ita enim ſcriptum erat: Non habeatis
» licentiam nullum ordinare. Nunc vſque putauimus, immo verè credimus, duo
» negatiua vnum facere dedicatiuum: niſi veſtra auctoritas priſcorum ſententias in-
» firmaret Auctorum. Nos verò intentioni veſtræ, non verbis, reſpondeamus. Si
» ad Synodum venire, & obiecta purgare non differris, auctoritati veſtræ proculdu-
» biò obediemus. Sed ſi, quod abſit, venire, & obiecta vobis capitalia crimina pur-
» gare diſſimulatis, cùm præſertim vos venire nil impediat, non maris nauigatio,
» non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem veſtram
» paruipendemus, eam potiùs in vos retorquebimus, quoniam quidem iuſtè facere
» poſſumus. Iudas Domini noſtri Ieſu Chriſti proditor, immò venditor, cum cete-
» ris priùs ligandi atque ſoluendi poteſtatem à magiſtro in hæc verba acceperat:
» *Amen dico vobis, quæcumque ligaueritis ſuper terram*, &c. Quamdiu enim bonus in-
» ter diſcipulos fuit, ligare atque ſoluere valuit. Poſtquàm verò cupiditatis veneno
» homicida factus vitam occidere voluit, quem poſtea ligatum ſoluere, atque ſolu-
» tum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulauit? Data x.
» Kal. Decembris: & miſſa per Adrianum Cardinalem Preſbyterum, & Benedictum
» Cardinalem Diaconem. Qui cùm ad Tyberim perueniſſent, eum non inuenerunt. B
Pharetratus enim in campeſtria iam abierat. Nec quiſquam erat qui his, vbi ipſe
eſſet, indicare poſſet. Cúmque eum inuenire non poſſent, cum eiſdem Literis ad
ſanctam Synodum, quæ tunc tertiò eſt habita, ſunt reuerſi. Mox Imperator ait:
» Expectauimus aduentum eius, vt præſente eo quod nobis egerit quereremur. Ve-
» rùm quoniam eum non affuturum certò ſcimus, quàm perfidè nobiſcum egerit,
» vt diligenter agnoſcatis, etiam atque etiam flagitamus. Notum itaque vobis fa-
» cimus Archiepiſcopis, Preſbyteris, Diaconibus, reliquóque Clero, necnon &
» Comitibus, Iudicibus, omníque plebi: quòd idem Ioannes Papa oppreſſus à Be-
» rengario atque Adelberto rebellibus noſtris miſit nobis in Saxoniam nuntios, ro-
» gans vt pro amore Dei in Italiam veniremus, & Eccleſiam ſancti Petri ac ſeipſum
» ex faucibus eorum liberaremus. Nos verò adiuuante Deo quantum fecerimus,
» non eſt neceſſe dicere, vt impræſentiarum videtis. Ereptus verò mea opera ex
» eorum manibus, & honori debito reſtitutus, oblitus iuramenti & fidelitatis, quam
» mihi ſupra corpus ſancti Petri promiſit, eundem Adelbertum Romam venire fe-
» cit, & contra me defendit: ſeditiones fecit, & videntibus noſtris militibus dux bel-
» li factus, lorica & galea eſt indutus. Quid ſuper hoc ſancta Synodus decernat,
» edicat. Ad hæc Romani Pontifices, reliquúſque Clerus, & cunctus populus, di-
» xerunt: Inauditum vulnus inaudito eſt cauterio exurendum. Si corruptis mori-
» bus ſoli ſibi, & non cunctis obeſſet, quoquomodo tolerandus eſſet. Quot priùs
» caſti, huius facti ſunt imitatione inceſti? Quot probi, huius exemplo conuerſatio- C
» nis ſunt reprobi? Petimus itaque magnitudinem Imperij veſtri, monſtrum iſtud
» nulla virtute redemptum à vitiis, à ſancta Romana Eccleſia pelli: aliúmque loco
» eius conſtitui, qui nobis exemplo bonæ conuerſationis præeſſe valeat, & prodeſſe
» ſibi: rectè viuat, at benè viuendi nobis exemplum præbeat. Tunc Imperator: Pla-
» cet, inquit, quod dicitis, nihílque gratius nobis, quàm vt talis, qui huic ſanctæ &
» vniuerſali Sedi præponatur, inueniri poſſit.

De Leonis Protoſcriniarij in ſummum Pontificem electione, & Ioannis depoſiti largitione, qua Romanos in cædem Imperatoris & noui Papæ ſollicitauit. Sed Imperatore vincente, fruſtra conati ſunt. Leonis tamen indulgentia obſidibus remiſſis, cùm Imperator abeſſet, meretricularum illecebris populus Romanus rurſum Ioannem recipit, qui in Leonis aſſeclas mirè ſæuit: donec à diabolo enectus eſt. Poſt quem Romani Benedictum Papam declarant. Sed Leoni Sedes redditur, Benedicto exulante.

CAPVT XI.

» HIs auditis, omnes vna voce dixerunt: Leonem venerabilem ſanctæ Roma-
» næ Eccleſiæ Protoſcriniarium, virum approbatum, & ad ſummum Sacer-

A dotij gradum dignum nobis in Paſtorem eligimus: vt ſit ſummus & vniuerſalis Papa Romanæ Eccleſiæ, reprobato ob improbos mores Ioanne apoſtata. Cùm hoc omnes tertiò dixiſſent, annuente Imperatore, nominatum Leonem ad Lateranenſe Palatium ſecundum conſuetudinem cum laudibus ducunt: & certo tempore in Eccleſia ſancti Petri ad ſummum Sacerdotium ſancta conſecratione attollunt, & fideles ſe ei affuturos iureiurando promittunt. His ita geſtis, ſperans ſanctiſſimus Imperator cum paucis Romæ ſe degere poſſe, ne conſumeretur Romanus populus ob multitudinem exercitus, multis vt redirent licentiam dedit. Cúmque hoc Ioannes, qui dictus eſt Papa, cognoſceret: non ignorans quàm facile Romanorum mentes pecuniâ poſſet corrumpere, clam Romam mittit nuntios beati Petri omniúmque Eccleſiarum pecuniam repromittentes, ſi ſuper pium Imperatorem, & domnum Leonem Papam irruerent, eóſque impiiſſimè trucidarent. Quid multis moret? Romani quàm mox exercitus paucitate confiſi, immò decepti, & pecuniæ promiſſione animati, buccina concrepante, ſuper Imperatorem vt eum occidant feſtinare contendunt. Quibus Imperator ſuper pontem Tyberis, quem Romani plauſtris impeditum habebant, occurrit. Cuius fortes milites aſſuefacti bello, pectore & armis intrepidi, eos inter proſiliunt, & quaſi accipitres auium multitudinem nullo reſiſtente proterunt. Non latibula, non corbes, non concaua ligna, non criptæ ſordium receptacula, fugientibus tutelæ eſſe potuerunt. Occiduntur itaque, & vt aſſolet contingere, viris fugientibus, paſſim à tergo
B vulnerantur. Quis tunc Romanorum cladis huius ſuperſtes fieret, ſi non Imperator ſanctus miſericordiâ, quæ eis nulla debebatur, inclinatus, ſuos adhuc interficere ſitientes retraheret, & reuocaret. Itaque deuictis omnibus, atque iis qui ſupererant obſidibus acceptis, venerabilis Papa Leo pedibus Imperatoris prouolutus orat, vt Romanis obſides reddat, ſéque eorum fidei commendet. Rogatu denique venerabilis Papæ Leonis Imperator ſanctus Romanis obſides reddidit, non incertus, quod proſecuturus ſum, incœpturos. Igitur Romanorum fidei eundem Papam, quemadmodum lupis agnum, commiſit. Deinde Roma exiens, Camerinum Spoletúmque verſus, vbi Adelbertum eſſe audierat, properauit. Interea mulieres, quibuſcum Ioannes, qui dictus eſt Papa, voluptatis ſuæ ludibrium exercebat, vt non ignobiles & plures concitauerunt Romanos, vt Leonem ſummum & vniuerſalem Papam à Deo & ipſis electum perderent, & Ioannem in vrbem ſuſciperent. Quod cùm feciſſent, Deo miſerante ex eorum manibus eſt venerabilis Papa Leo liberatus: pauciſque ſecum comitantibus, ad piiſſimi Imperatoris Othonis miſericordiam eſt profectus. Imperator denique ſanctus, tantum dedecus ægrè ferens, tum ex domni Papæ Leonis deiectione, tum ex Ioanne Cardinali Diacono, & Azone Protoſcriniario, quorum alterum manu dextera, alterum linguâ duobus digitis naribúſque abſciſis Ioannes abdicatus defœdauerat, reparato exercitu Romam redire diſpoſuit. Priuſquàm tamen ſancti Imperatoris copiæ eſſent congregatæ, volens cunctis ſeculis innoteſcere Dominus quàm iuſtè eſſet Ioannes
C Papa à ſuis Epiſcopis & omni plebe repudiatus, quámque poſtmodum iniuſtè receptus: quadam nocte extra Romam, dum ſe cum cuiuſdam viri vxore oblectaret, in temporibus adeò à diabolo eſt percuſſus, vt intra dierum octo ſpatium eodem ſit vulnere mortuus. Sed Euchariſtiæ viaticum ipſius inſtinctu, qui eum percuſſerat, non percepit: quemadmodum à ſuis cognatis & familiaribus, qui præſentes erant, perſæpè ſub atteſtatione audiuimus. Quo mortuo, Romani omnes iuramenti, quod ſancto Imperatori promiſerant, immemores, Benedictum Cardinalem Diaconem Papam conſtituunt: inſuper & iuramento, numquam ſe eum dimiſſuros, ſed eum contra Imperatoris potentiam defenſuros, promittunt. Quo audito, Imperator vrbem vallauit, neminem qui non membris truncaretur exire permiſit, machinis & fame vſque adeò afflixit: donec Romanis nolentibus vrbem reciperet, Leonem virum venerabilem debitæ Sedi reſtitueret, ac Benedictum ſummæ Sedis inuaſorem eius præſentiæ præſentaret. Reſidentibus itaque domno Leone ſummo & vniuerſali Papa in Eccleſia Lateranẽſi, necnon & Imperatore ſanctiſſimo Othone, & Epiſcopis Romanis, Italicis, à Lotharingia & Saxonia, Archiepiſcopis, Presbyteris, Diaconibus, omníque Romanorum plebe, quorum nomina ſuperiùs aſcribuntur, aduenit Benedictus Apoſtolicæ Sedis inuaſor, eorum qui ſe elegerant manibus adductus, Pontificalibus veſtibus indutus. Quem Benedictus Car-

OTHO. dinalis Archidiaconus tali eſt ſermone aggreſſus: Qua tibi auctotitate, qua-ve le- A
» ge, ô inuaſor; hæc Pontificalia indumenta vſurpaſti, ſuperſtite hoc præſenti do-
» mno noſtro venerabili Papa Leone, quem tu nobiſcum, accuſato & reprobato
» Ioanne ad Apoſtolicatus culmen elegiſti? Num inficiari potes, præſenti domno
» Imperatori iuramento promiſiſſe, nunquam te cum ceteris Romanis Papam ele-
» ctorum, aut ordinaturum, abſque illius filiíque ſui Regis Othonis conſenſu? Be-
» nedictus reſpondit: Si quid peccaui, miſeremini mei. Tunc Imperatot, effuſis
lachrymis, quàm miſericors eſſet oſtendens, rogauit Synodum, ne Benedicto præ-
iudicium fieret. Si vellet & poſſet, ad interrogata reſponderet: quòd ſi non poſ-
ſet aut nollet, ac ſe culpabilem redderet, tamen pro timore Dei miſeticordiam
aliquam inueniret. Quo audito, ad domni Leonis Papæ pedes, ipſiúſque Impe-
ratoris, idem Benedictus coneitè procidens, ſe peccaſſe, ſéque ſanctæ Romanæ
Sedis inuaſorem eſſe acclamauit. Poſt hæc pallium ſibi abſtulit, quod ſimul cum
Pontificali ferula, quam manu geſtabat, domno Papæ Leoni reddidit. Quam fe-
rulam idem Papa fregit, & fractam populo oſtendit. Deinde Benedictum in
terra ſedere præcepit. Cui Caſulam, quam Planetam vocant, cum Stola pariter
» abſtulit. Poſt autem omnibus Epiſcopis dixit: Benedictum ſanctæ & Apoſtolicæ
» Sedis Romanæ inuaſorem omni Pontificatus & Preſbyteratus honore priuamus.
» Ob eleemoſynam verò domni Imperatoris Othonis, cuius ſumus opera in Sedem
» debitam reſtituti, Diaconatus eum ordinem habere permittimus: & non iam Ro- B
» mæ, ſed in exilium deſtinamus.

FINIS.

A

FRAGMENTA CHRONICI NOVALICIENSIS MONASTERII,

A tempore potiſſimùm HVGONIS & LOTHARII Regum Italiæ, in quibus Liutprandus deſinit, vſque ad Imp. CONRADVM cognomento SALICVM.

Ex Codice veteri eiuſdem Monaſterij, in quo quæ præcedunt, ad CAROLI MAGNI *regnum pertinentia, habentur Tomo II. pag. 223. & ſeq.*

B

EX LIBRO IV.

HOC tempore LAMBERTVS Rex apud Italiam regnabat; ſuóque tempore fuit Comes MAGINFREDVS quem interfecit, necnon & AMMVLVS Epiſcopus Taurinenſis, qui eiuſdem ciuitatis turres & muros peruerſitate ſua deſtruxit. Nam inimicitiam exercens cum ſuis ciuibus, qui continuò illum ab ciuitate exturbarunt. fuitque tribus annis abſque Epiſcopali cathedra. Qui poſt pace peracta reuerſus, & manu valida cinctus, deſtruxit ſicut diximus. Fuerat hæc ſiquidem ciuitas condenſiſſimis turribus benè redimita, & arcus in circuitu per totum deambulatorios, cum propugnaculis deſuper, atque antemuralibus. Siquidem præfatum Regem idem Epiſcopus à filio MAGINFREDI Comiti, cùm in ſilua venationi exerceretur, & in gremio adoleſcentis ſomno oppreſſo obdormiret, dolo interfecit. Poſt modicum autem apparuit illi quadam die diabolus in modum vulpeculæ, cùm equitaretur, quam perniciter inſecutus eſt, ſicut fatur popularis vulgus, in tantum vt vlterius non ſit viſus. --- ⁝

CIRCA hæc tempora maxima pars Sarracenorum mare nauium vehiculis XXI.
C transfretantes ingreſſi ſunt Fraxinetum ad habitandum. Vbi plurimos annos commorantes inexpugnabilem reddiderunt. Erat enim circumſeptus nemore perdenſo, maximè ſiluarum plurimarum --- ⁝ Eſt autem locus ipſe ſitus ſuper ora maris in Prouincia prope Arelatem- ⁝

MORANTIBVS interea eiſdem Sarracenis in eadem arua, diſcurrebant huc XXII.
illúcque deprædantes & vaſtantes cunctas Prouincias, quæ in circuitu ſuo fuerant, ſcilicet Burgundiam, Italiam, & ceteras, quæ proximiores videbantur.

AVDIENS itaque DOMNIVERTVS Abbas profaniſſimam famam eorum, XXIII.
qui tunc ſanctæ Noualicienſi præerat Eccleſiæ, nimis pauidus de eorum metu factus, Taurinenſi ciuitate fugere malo ſuo & noſtro curauit cum ſuis. Erat autem Eccleſia in præfata ciuitate in honore S. Andreæ & S. Clementis dedicata, vbi hodie dicitur Sanctum Benedictum, ſcilicet ad portam Siguſinam, quæ longè ante pertinens fuerat de ipſa Noualicienſi Abbatia. Ibi præfatus Abbas mox vt venit, cum ſuis conſedit. Fateor in veritate, melius illi fuiſſet & omnibus Monachis, vt validè in loco conſiſterent, & colla ſua ferro pro Dei amore ſubmittere non formidarent, vt per præſentem mortem omne territorium Abbatiæ cum cuncta ſupellectile locum contaminatum reſeruatúmque foret, quàm ſic euaſiſſe & omnia perdidiſſe. Heu! heu! tunc amiſit ſanctiſſima mater noſtra Noualicienſis Eccleſia omnem honorem ſuum, inſuper & dominatum ſuarum omnium Eccleſiarum. --- ⁝

DISCEDENTIBVS denique Monachis ab ipſo Cœnobio, ſtatim diriſſima A gens Sarracenorum occupauêre locum. Qui illicò deprædantes vniuerſa, quæ inuenire poterant, concremauerunt omnes Eccleſias ac domos vniuerſas. Inuenerunt ſiquidem ibi duos ſenes Monachos, qui illic, ob cuſtodiam Eccleſiarum, domorúmque relicti fuerant. Quos arripientes, ad necem vſque vulnerantes vapulauerunt. --- :·

VENIENTE ergo Abbate Domniuerto cum Monachis ſuis, & cum cuncta ſupellectile, & theſaurum enormem in ciuitate Taurinenſi, ibíque Monaſterium ædificantes conſederunt. Erat autem tunc in Epiſcopio Taurinenſi Epiſcopus nomine VVILIELMVS, ſub cuius dominio erat Præpoſitus nomine RICVLFVS. Hic notiſſimus ſatis & amicus valde fuerat Monachorum ſupradaxatorum. Qui venientes in iamdictam ciuitatem non habebant domos, vbi tantos Libros & tantum theſaurum cuſtodire quiuiſſent. Commendauerunt ergo ipſi Monachi ipſum theſaurum Riculfo Præpoſito. & aliquid ex ipſo theſauro impignerauerunt, accipientes annonam ſicuti mos eſt aduenarum qui in loco non ſerunt. Perturbata verò terra propter metum Sarracenorum, fugientibus Monachis, (alij namque .... nonnulli mortui) defungitur & ille Riculfus. Periitque impignetatum vt accommodatum. ſicque remanſit pars maxima theſauri cum Eccleſiaſticis Libris, accommodati, nec poſtea recuperari. Hoc tempore in Taurinenſi ciuitate tranſlatio facta eſt ſancti Secundi Martyris infra ciuitatem, qui fuit Dux Thebeorum B Legionis, facta à domno VVILIELMO Epiſcopo anno Incarnationis Domi-
906. nicæ DCCCCVI. Hic compoſuit paſſionem S. Solutoris cum tribus Reſponſoriis. Erab Apoſtolico Romanæ Sedis, & cunctorum Epiſcoporum, qui in ſancta Synodo conuenerant, tribus annis ob pœnitentiæ cauſam ab Epiſcopo ſuſpenſus eſt.

EX LIBRO V.

DE Domniuerto Abbate aliqua optamus dicere, vt cœptus ordo non omittatur. Nihil tamen boni de eo dicere quimus. Sed tamen vbi præſentem amiſerit vitam, quo loco humatus ſit referre habemus. Hic verò perſecutionem barbarorum fugiens, à Monaſterio Nouæ lucis Taurinum veniens, ... bato Monaſterio ſarcinam depoſuit carnis. Vixit autem in regimine Abbatiæ XLII. annis. Circa hæc tempora RODVLFVS Rex regnauit apud Italos.

III. Hvgo. NON eſt nobis ignauiter accipiendum de VGONE calidiſſimo, qui iuſſu ſuo labefactat Regnum Italiæ. Is ortus eſt in finibus Viennenſis, imperauítque Regno Italiæ. Hic denique mittens auriculares & præcones, qui luſtrarent ciuitates & caſtellas, ne homines inconſultè loquerentur de eo. Tantus namque pauor inuaſit cunctos, vt minimè auderent loqui palam de eo. ſed more ſcurrarum per calamos foſſos ad inuicem loquentes, ſic inſidias parabant ei. Ipſe autem Rex genuit C
Lotharivs. filium, vocauitque eum LOTHARIVM. Qui conualeſcens ad iuuenilem peruenit ætatem, gaudet quippe pater de ſemine ...etis, coniugem ſuadet accipere. Iſte namque obremperans monitis patris, coniugem accepit. Pater verò poſt dotem ſuccenſus face luxuriæ nurum viciat antequam ad filij perueniat thalamum. O nefas! .... ſodomita incepit, patres vt ſtuprum exerceant in nurus, & etiam in filias, vt in acta legitur Apollonij. Sed diuina pietas inultos abire non permittit. Illum namque fulmine percutit ..... cœlitus miſſum. Hic poſt perpetrationem vicij vorticem ſubiit tetri vadi. Morte namque præreptus congruè, funditus amiſit vitam. Eius filius ſuccedens in Regnum tenuit Italiam. Putrida igitur radix ortus ex ſpinis, lædens omnia, & quæ lædere non valens conculcabat pedibus, per viam nocentiæ pertulit paſſus. Hic dum aliquando de Papia veniret Taurinum cum vxore ſua, feria IV. quæ eſt XIII. die menſis Nouembris, Præceptum dedit ARDVINO Marchioni Abbatiæ Bremenſis. qui non poſt multum tempus mortuus eſt, tranſacto vix ſpacio vnius menſis, feria VI. quæ eſt X. Kal. Decembris, & M... lanum vectus. ibíque tumulatur in ſepulchro ſui genitoris.

IV. Berengarivs. POST mortem horum Regum regnauit BERENGARIVS cum filio ſuo ADELBERTO, die Dominica quæ eſt quinta decima die menſis in ciuitate Papiæ ad abſidam S. Michaëlis. ſic electi ſunt Reges vt præeſſent Italiæ. qui inde exientes laureati, cum VVilla vxore ipſius Berengarij Ind. IX.

HVIVS

A Hvivs temporibus quidam vir extitit clarus genere, ſed clarior fide, nomine OTHO.
Albertvs Marchio, pater huius Berengarij. Hic dum videret loca noſtra di- BERENGARIVS.
ruta à paganis, & Monachos .... egeſtate, tribuit Eccleſiam conſecratam in
honore S. Andreæ, cum porta Comitale, ſecus murum ciuitatis. vbi opitulante
Deo Monachi diuinum exercent opus.

In eodem loco, quem ſuprà nominauimus, erat quidam Abbas Belegrim- VII.
mvs nomine, humilis & benè educatus, eruditus peritiâ litterarum, & vt aiunt
multi, auctor extitit Hymni, *Omnipotentis Dei & genitoris*, qui more congruo
per vniuerſa loca habetica Bremetenſis oppidi Dei in honore modulatur in Aſ-
ſumptione ſanctæ Mariæ. Hic videns negocium diuinum nullomodo miſceri poſſe
ſeculari, mutat Monaſterium quod conſtructum fuerat ante caſtrum, ad Eccle-
ſiam ſecus murum ciuitatis ſitam, ad portam Comitalem.

Idem igitur domnus Belegrimmvs non ſatis cautus in iis quæ ſecula- VIII.
ribus ſunt, ſcientiâ litterarum ſciolus, ſed ignarus omnibus quæ huius ſeculi ſunt.
Quamuis foret nobilis ſecundum ſeculi putredinem. --- :· Tunc igitur poſt x. &
viii. annos vitam amiſit labentis ſeculi.

Itaqve dum retexímus acta vel geſta Regum, dignum eſt vt de iuſſis loqua- VIIII.
mur. Arduini infelicem prolem ſatagimus dicere. Antiquorum ſcilicet ſermo
narrat, quia fuerunt duo fratres, Rogerivs & Ardvinvs, & vnus eo-
B rum cliens nomine Alinevs. Hi ergo prodigi & exuti omnibus rebus, ad Ita-
liam veniunt de ſterilibus montibus. Subdunt colla nobilibus, diuites in proximo
exiſtunt. Ipſi verò ſibimet ſpondent, ſi quis eorum altior inſurgeret, cæteri adiu-
tores & ſeruitores eſſent illius numinis. O ſcelus! Dei improuiſa ſunt iudicia, &
homines ante ſpondent honores quàm adquirant. Sed cupida mens aliquando
quod optat in conſequenti tempore occupat. Dum ita ſermocinarentur, Roge-
rivs auidus mortali honore eripit Auretitem Comitatum. Tunc quidam Comes
erat, cui poteſtas conceſſa erat illius Comitatus, Rodvlfvs nomine. A[illegible]
ſollers Ardvinvs non valens tenere Comitatum illum, manibus innexis[illegible]
tem fit Rodulfi. Ipſe denique Rodulfus iam feſſus longa ſenectute, Rogeriu[illegible] ad
ſe vocat ſemotis cunctis. Vides me, creber in malis, Curias regales iam luſtrare non «
ſufficio. mitto te ad eum, vt conſideres quæ facienda ſunt. Ille autem non ſurdus «
auditor, mox complet dictum iubentis Domini, & celeri curſu ad Papiam venit
ciuitatem. Rex namque illic manebat. Vbi autem venit ad Regem, ſalutat eum
dulcibus verbis. Condeſcedente ei Rege, gratiam ſpopondit habere largiſſimam,
ſi obſequium illius frequentaret innocuè. Qui moratus aliquantulum cum Rege,
poſt non multos dies ad Seniorem ſuum reuertitur. Vidénſque ſuper quod pro-
uidenter egiſſet, viciniùs ad ſe eum clamans, inquit: Poſt mortem quippe meam «
Senior totius terræ eris, quam cognoſco me pridem habuiſſe. Et iterum eum or- «
C nans diuerſis monilibus, ad Regem mittit. Qui adquirit Comitatum illius, & Rex
illi donat interueniente Regina. Et ipſe Comes interim mortuus, vxorem illius
Rogerius accepit, & ſic arripit poteſtatem illius terræ. De qua genuit filios duos,
vocans vni nomen ſuum, alteri nomen fratris, Rogerivm, & Ardvi-
nvm. Hic enim Maginfredvm genuit.

At nos regium captantes nomen, facili ſermone eorum facta comprehendimus.
Mortuo quippe Lothario, vxor eius Adelheida à Berengario capitur, &
in Papia ciuitate in quodam cœnaculo vi opprimitur, & in diuerſis coanguſtatur
calamitatibus. Sed Deus inſpector omnium, nihil conſtituens ſine remedio, qui
ſemper eſt miſericors humilium, Reginam otiùs liberat. Nam quædam eius ty-
runcula Chriſti præmonita dextera, dominam propriis manibus liberat. Hæc ſub-
ter limina oſtiorum terram cauat manibus, quendam hiatum faciens ſe & domi-
nam clam liberat. Quæ indè euadentes, collocant ſeſe in humectis locis, vt ſic
fugere valerent. Factum eſt autem vt quidam Clericus nomine VVarinvs an-
ceps illic tenderet paſſus, vidénſque Reginam finxit ſe capi ab eius amore, & re-
quirit ſcelus nefarium. At Regina nobiliſſima ſtuprum obnegat. ille minacibus
verbis eam minitat, quia proderet eam Regi. Dum auguſtatur vndique, ammo-
net vt abutatur pediſſequæ, ne fœdaret Reginam. Modeſtus namque Clericos ver-
ba renuens, ficta renuit inania. Poſt non multum tempus Præſul efficitur Mo-
donenſis, conferente ſibi eadem Regina, vt ſuprà retulimus, coanguſtatur diuerſis

Otho. Berengarius.

calamitatibus, & auxilium petit ab ATTONE, auus qui fuit BONEFACII. Qui A
audiens legationem, equos producit, Reginam aufert in Canuſino caſtro.

SED Rex Berengarius audit Reginam morari in Canuſino caſtro, hoſtiliter
mouit à Papia, veniénſque ad caſtrum, paſſim obſidit. Inter hæc inimicus huma-
ni generis ATTONEM alloquitur: Si meus efficieris homo, multa copia tibi
ſubminiſtrabuntur. Atto verò audiens hoc, reſpondit ſe eſſe facturum vt oporte-
tet. Interrogat qualiter hoc agere potuiſſet. Diabolus reſpondit. Adueniente
Sabbato, veneris alius ad cuſtodienda mœnia, tu verò non abibis. ſed rogato eum
vt tribuat tibi aſſenſum morandi. qui antea, dum vehicula quibus ſuſtentetis ve-
nerint. Quod ita factum eſt. Veniens verò coæuus eius, dum audit talia petu-
lantia, regreſſus eſt. Mortuus eſt in eadem hebdomada Epiſcopus Regenſis. Atto
vi obtinet caſtrum. fuerat illius Epiſcopi. Modo ad cœpta redeamus. Regina ve-
al. ſcabroſo. rò dum obſideretur à Berengario, & ab ARDVINO Glabrione* conſilium quæ-
rit quomodo euadere poſſet. Defecerat ei iam panis & vinum. Sed Deus auxi-
liator eius illi donat amminiculum. ARDVINVS namque loquitur ad Regem,
vt fari permitteret eum cum ATTONE. Qui annuit petitioni eius, iubet vt lo-
» quatur. Adgreditur Arduinus eum, interrogátque: Quot modia ſunt vobis triti-
» ci? Reſpondit. Non ſunt nobis amplius præter quinque modia ſigalæ, & III. ſex-
» taria tritici. Adquieſce, monet, meis conſiliis, & accipe aper, & veſcere cum tri-
tico, emittéſque eum foribus, & ego illum requiram Regi. Vt verò viderit, vehe- B
menter obſtupeſcet, & ſic præualere poteris. Hoc ideò fecit Ardoinus, ob id quia
ATTO ſocer erat filij ſui. Facto videlicet mane ſuadela fit Arduini. Exit aper à
mœnibus caſtri. Arduinus illum occupat, occiditur, & exenterato eo plenus ven-
ter reperitur tritico. Exercitus videlicet ammirans, fatetur fruſtra ſe laborare. Re-
linquunt obſidionem, Papiam reuertuntur. Manſit quippe Regina in eodem ca-
ſtro pene tribus annis.

HOC tempore OTTO Dux Baioariorum venit in Italia, fungens legatio-
ne Langobardorum. Vindicat ſibi Regnum Italicum per interpellationem ac-
colarum. Qui accepit ADHELEIDAM in coniugio, Deo proſperante perpe-
tim eam habuit vxorem. Berengarius autem Rex fugit in caſtellum ſancti Iulij,
quod eſt circumſeptum lacu. & ibi obſeſſus ab Ottone eſt captus. & effoſis eius
oculis ſic relictus eſt. Denique Atto remuneratur ab Ottone, quia fidelis & ſer-
uitor eſſet vxoris ſuæ, & tradidit omne ius terræ illius. Nec mora liuidus, qui &
» Behemoth, iterum reciprocat lethiferam ſententiam. En, dixit Attoni, omnia
» ſicut promiſi feci, modo imple promiſſionem tuam. Faciam vt dixi, vt oportet.
» Præcipit nobis Apoſtolus, omnia agi in nomine Domini. & in illius nomine volo
» agere. Non ita, inquit, promiſiſti. Atto autem conſignans ſe ſigno crucis, diabo-
lus velut fumus euanuit.

ANTEQVAM caperetur prædictus Rex Berengarius ab Ottone, dedit præce-
ptum hominibus morantibus in finibus Laumellinæ, in villa Folingi, vt caperent C
lupos qui vehementer infeſtabant terram illam propter denſitates opacas vel ne-
mora ſiluarum. Hi verò parentes præcepto Regis occidunt plurimos, & ad Cu-
rias regias properant. Rex verò videns exercitium illorum lætatus eſt, quia ante
magnum exicium patiebantur euntes & redeuntes ab eo.

TEMPORIBVS his duo magni fuerunt fratres in Bremito oppido, diuites
& nimium locupletati. Hi ergo durum ſeruicium aſſueti ponere ceruicibus ho-
rum hominum in lateribus & in quibuſcumque oneribus. Relinquentes igitur il-
lud ſeruicium poſt præcepta regalia, Regíque ſoli colla ſubmittunt. Ipſi verò tu-
mefacti auferunt hos, & puniunt dirè: quibuſdam oculos euellunt, quibuſdam
manus & pedes incidunt, nonnulles ſqualoribus carcerum damnant. Conqueſtio
illorum ad Aulas peruenit Regis. Qui vehementer commotus, minitauit illis, iam
vltra non eſſent poſſeſſuri terram illam.

HOS denique timor inuaſit immanis, & timentes minas illius, à proprio limi-
te ſubtrahunt pedes. Fugientibúſque illis, quidam illuſtris Marchio nomine AL-
BERTVS hos inſequitur. & dedit pecuniam, & emit locum illum mediatum.
Altera verò pars AIMO ſibi vindicat. His reſpectus diuino moderamine ſancto
Petro contulit, eò quòd non haberet heredes, ſanctum ſibi Petrum fecit here-
dem.

A Eodem tempore quo fuſci morabantur in caſtro Fraſcenedello, & vndique diffluentes per climata mundi tollunt & prædantur omnia: quidam eorum fuit nomine Aimo coætaneus illorum. Hic eum his exit deuaſtare terram illam, & rapiunt aurum, & equas, & buculas, diuerſaque monilia, puellaſque & paruulos. Factum eſt vt ſeruarentur quæque captauerant, & mulier quædam pulchra nimis ſortitur in portione Aimonis. Ex ea autem altercatio fit inter vtroſque. venit quidam potentior illo, ſubtrahit illi. Ipſe autem tumefactus manſit extra illos. Volens verò Deus liberare populum, fixit illi in corde, quatenus proderet locum illum, & homines manentes in eo. Vadit quippe ad Comitem Robaldum Prouinciæ finibus, & adiurat eum vt nemini prodat ſecretum quod cupiebat illi fati, nec etiam propriæ vxori. Ipſe autem teſtatur nemini prodere. Ille ait: Ecce trado vobis inimicos veſtros perpetratores nequitiæ. Qui gauiſus eſt valde, & ſpopondit ei tribuere omnia ſi hoc opus exercuiſſet. Mandat idcirco omnibus, Arduinóque, vt adiuuent eum in quodam negocium. Omnes denique occurrunt hoſtiliter ei. Litigantes verò inter ſe homines, neſcij quò tenderent. At ipſe hortatur illos, vt ſequantur illum. Dum itaque venirent ad caſtrum, hortans Robaldus ait: O fratres! pugnare pro animabus veſtris, quia in terra eſtis Sarracenorum. Illi verò fortes athletæ dimicant, & depopulant locum illum. Hæc vltio dolo Aymonis facta eſt. Cuius genus noſtris adhuc manet temporibus. *Otho.*

B Carne itaque Imperatore Ottone maiore mortuo, illicò ſucceſſit in Regno ſecundus Otto filius æquiuocus eius. Migrato verò iſto è ſeculo, tertius Otto in Regno eligitur. --- :-

In his ergo temporibus, cum vallis Seguſina inermis & inhabitabilis permaneret, Ardoinus vir potens eripit illam, & nobis tulit. Tantum igitur erat plenus viciis, quantum & diuiciis. Superbiâ tumidus, carnis ſuæ voluptatibus ſubditus, in adquirendis rebus alienis auariciæ facibus ſuccenſus.

Mortuo denique Belegrimmo, per biennium Iohannes Præpoſitus præfuit Abbatiæ, largiente ſibi Arduino. qui nequaquam conſecrationem meruit. Sed amminiculante Deo amoto hoc, ſtrenuiſſimus & humillimus Gezo Abbatiam ſuſcepit.

Deniqve rudibus ac poſteris Fratribus inſinuare cupimus, quid à Lothario Regulo iam prænominato actum ſit. malumus patefacere quàm illud abdere. Tametſi in quodam Capitulo aliqua de eo carpſimus, tamen reliquimus aliqua quæ non ſunt omittenda. Extitit quidam Marchio illius temporibus, cuius memoriam ſæpiſſimè fecimus, nomine Arduinus Glabrio. Qui rectè coæquari lupis poteſt, violenter auferens aliena, & diſperſor alienarum opum. Is priuatam legem ſibi expetit Abbatiæ Bremenſis. Quod vbi illi obtulit Regulus, dignam
C à Deo ſoluit vindictam, reuolutis aliquot diebus vitam amiſit, mortémque inuenit.

Post hunc nutu diſponente diuino Otto fungebatur Regnum Italiæ. Abbas Gezo conqueſtus eſt, vir Deo plenus, Regi mala paſſa dudum Abbatiæ. Rex verò adquieſcens eius petitionibus, Præceptum illud nefandum medio duci præcepit, & in conſpectu omnium quiritum eius vrere. Gezoni contulit alium, quod vſque manet in armariolo noſtro.

Pavlo pòſt quidam Palatinus Comes nomine Samson, vt aiunt multi, qui noſtris temporibus ſuperſunt, illuſus à propria coniuge noſtrum petiit dogma, & ad ſacra ſancti Petri limina attonſus factus eſt Monachus in loco Bremetido, vbi ſarcinulam poſuit carnis. Hic autem tantas opes beato Petro obtulit, vt egeſtas priſca repararetur. Nam adrenuata loca noſtra ad tantam inopiam deuenerant, vt carerent victualibus cibis. Contulit verò aurum, argentum, equas & bubulas. & Domus Dei in proprio loco reparatur. Quin verò Curiam detulit vnam, qua ſeruatur mos Regius, nomine Cannobivs. Eſt enim ſita penes rupes, habilis & nimis rutilus locus, & vndique ſeptus aquarum meatibus, piſcium fertilitas multa. Ante cuius os ſtagnum miræ magnitudinis habetur. Quadraginta namque millibus in longum extenditur, & quinque in latum.

Hic ſecundus Otto defungitur, & tertius eligitur.

Dvo magni Comites fuerunt, qui hiſdem temporibus veſtigia ſancti Bene-

OTHO. dicti arripiunt. Quorum nomina ideò à noſtris cordibus pulſa non ſunt, vt co- A gnoſcatur quantam dilectionem circa illos habemus. ROGERIVS vocatus eſt vnus, alter dictus eſt OTBERTVS, illuſtres ſecundum ſanguinem, ſed illuſtriores ſecundum ſtegmata diuina. Mox vt illud diuinum ſumunt negocium; ditionis ſacræ ſubeunt colla, & exercent humilitatem, quæ regina eſt omnium virtutum. & omnis virtus ægra iacet quam humilitas non firmat. Alunt denique ſues, conglomerántque olera infuſa reſiduum farinæ, & ciunt eos ad eſum. --- :·

EODEM tempore fuit vir idoneus & ſapiens nomine VVIDO Clericus, ex ſtemate OTBERTI Comitis, cuius ſuperiùs memoriam fecimus. Hic ex prædiis ſuis contulit ſancto Petro munera, ferè quod ſufficere poſſet ad Monachorum victus XII. Poſt hoc verò concupiuit videre locum Bremiti, iuit ad baptiſtam ſuum GEZONEM Abbatem. in quo tantum delectatus eſt, vt adiceret duo caſtra, Verdunum ſcilicet & Rodum.

ET factum eſt his temporibus, vt quidam Marchio nomine ODDO, afflatus alto flamine ex propriis ſtipendiis loca auxit noſtra. Ipſemet igitur Oddo circumuolans ſacra veſtigia Apoſtolorum, reliquit ſua in terris, vt glorificaretur in cœlis. Interpretari enim poſſumus nomen eius auctorem, quia auctor fuit habitacula vatum. O Petre, tradidit tibi Pollentiam locum dignum. memor eſto doni clariſſimi. Contradere cœlica dona ipſi qui tribuit terrea tibi. ibi modulatur B rithmica laudum. Mœnia cuius loci emicat clare patule, quo pareat quantiuis precij fuerit. Qua latices tot reperiuntur, quot non inueniuntur loco in vllo. Præter quos eſt ibi latex quidam olim vocatus Impius, vbi inter fluctus conſpicantur cœruleæ ſilices, veluti madefactum ſanguinem. quo in loco multi referunt cæſa fuiſſe Sanctorum corpora. Tradunt multi, quia fuit ciuitas priſco in tempore, & vt verè credatur, exemplum Hiſtoriæ Romanæ in medio proferimus. Dicit enim, De malis apud Pollentiam geſtis ſatagimus dicere aliquantiſper. Quidam autem Rex nomine Attila flagellum Dei obſedit eam multis annis, ad vltimum cepit eam, & eliſit maceries eius vſque in terram.

NON ideò propagauimus ſermones, vt digna facta domni GEZONIS conemur obmittere. Cuius temporibus hæc adquiſita ſunt ---- :· Fortè accidit vt aliquando aduentaret ad vicum, cui nomen eſt Supunicus, cauſa hoſpitandi. Erat enim de rebus ipſius Eccleſiæ. Vbi non poſt multum VVIDO Marchio venit, fremens vt leo, quem iure poſſumus coæquare leoni, & impœnitens theſaurizabat ſibi iram in die iræ. Vbi dum veniret, audiuit domnum GEZONEM ibi adeſſe. non formidauit quin à propriis vernulis expellere feciſſet. Sed vir timoratus non ſolùm non fugit, verùm etiam locum dedit iræ. & diſtulit pedes ſtatu ab illo, & in domum aliam præparat ſibi refectionem, paruóque interuallo meditat in orationem, ventre eius hærendo in terram. Ibi dum protelaret orationem, per viſum illi patefactum eſt, VVIDO non diu manſurus in hac fra- C gili vita. Quidam Sacerdos longè manens, in ſomnis vidit ſeſe tendere greſſum in lucum, qui eſt iuxta Padum, in loco Fadoë. & ibi in viſione vidit duos dæmones furentes, à quorum æſtu videbantur rami & folia arborum vrere, geſtantes enſes flamiferos in manibus. Qui dum graderentur retrorſum, aſpiciunt ſanctum Petrum Paulúmque venire, cedentéſque locum ex via ſecedunt. vbi veniunt ad locum interrogant quid rei eſſet vt ſic trepidarent. Illi inquiunt. Vos ignoratis? Sanctus verò Petrus auferens eis pugiones, virgas eis tribuit, & inquit. Ite, & VVIDONEM punite virgis, non enſibus. Euntes verò illi, percuſſerunt VVidonem ſedentem in conuiuio. Qui extemplo amens effectus, caruit ſenſibus hominum. Et improbus talem luit vindictam, vt abſque munimine corporis & ſanguinis Domini obiret. --- :·

REFERAM autem quid contigit LEONI Vercellenſi Epiſcopo. Qui quodam tempore dum vſurpare vellet hanc Abbatiam ſimul cum Epiſcopio ſanctæ Mariæ Eporedienſis Eccleſiæ, quadam nocte venit beatiſſima ac glorioſiſſima Dei genitrix quaſi conſparſis crinibus & diſſolutis, atque lacrimoſis oculis, ducens ſecum beatiſſimum patronum noſtrum Petrum, ipſum præcedens vt domina, ve- » nit ad lectum prædicti Epiſcopi. Ad quem cùm veniſſet, ait: Dormis Epiſcope? Ad » quam ille pauidus reſpondit. Quis es? Et illa, Sum Maria genitrix Dei ac Salua-

A toris humani generis. Cui ille. Quid ad me veniſti præclara domina? Et illa. Ca- Henricus.
ue, ne vltra Eccleſiam meam Epporedienſem atque Eccleſiam Bremetenſem S. «
Petri Apoſtolorum Principis quærere audeas, ſi mortem peſſimam non vis ociùs «
incurrere. Ad hoc enim venimus, ne tale ſcelus fieret per te. Quæ cùm talia dixiſ-
ſet, receſſit. Ipſe verò non ſolùm præfatas quæritare ceſſauit Eccleſias, ſed etiam
plena voce hanc viſionem ſibi apparuiſſe ſæpiſſimè confeſſus eſt.

In illis diebus, dùm Gezo Abbas adueniret in Albam ciuitatem, quidam
Epiſcopus nomine Fvlcardvs contulit ei duo magna pignora, ſcilicet SS.
Frontiniani & Silueſtri. Receptis autem pignoribus, dum ad Tanagrum fluuium
aduenîſſet, aqua diuiſit ſe in duas partes, & domnus Gezo tranſiuit per ſiccum
in medio eius. Ideo hoc irrationabilis creatura egit, vt patefaceret quod meri-
tis apud Deum obtinent Sancti, vt nec vecturam humidam faceret reliquias ve-
ſtimenti. Is Folcardus comiter noſtrum dilexit locum, quia Monachus fuit.

Circa hæc tempora Heinricvs Imperator Regnum excipiens Itali-
cum, deiecto Ardvino, cum quo ſui ante dimicarant & victi fuerant, &
quem poſt triduum in Sparronis caſtrum annum obſederat integrum, quem ca-
pere minimè potuit, ſed poſt modicum Monachus efficitur. Illo verò Regno pri-
uato, Heinricus mox illum arripuit, tenuítque cum xx. annos. Hic multæ
B prudentiæ fuit, ſcientia namque litterarum ſtrenuiſſimè imbutus. Marchiones
autem atque Epiſcopos, Duces, & Comites, necnon Abbates, quorum praua
erant itinera, corrigendo, multum emendauit. Marchiones autem Italici Regni
ſua calliditate capiens, & in cuſtodia ponens. quorum nonnulli fuga lapſi. alios
verò poſt correctionem ditatos muneribus dimiſit. Hic dum vixit multum amator
noſtræ Abbatiæ extitit, ac cuſtos, cum coniuge ſua Auguſta.

Ipsemet domnus Gezo, quem ſupra nominamus, plenus dierum, iam
conualeſcerat plena ætate, præ nimiáque ſenectute, petiit ſibi adiutorem & pro-
tectorem Monachum fidelem nomine Gotefridvm, & adeò manſuetum,
vt manſuetior illo inueniri nequiret. Tantum iſte vir timidus fuit & manſuetus, vt
diceres quòd nec proſpera nec aduerſa eum conturbare quirent. Patientiæ verò
gratia ita plenus fuit, vt numquam iraſci videretur. --- :·

Interea quid impiiſſimi tyranni Maximiani olim ſit conſecutum,
breuiter colligere placuit. Cùm diſpoſitis inſidiis genero ſuo Constantino
mortem moliretur, deprehenſo dolo apud Maſſiliam captus eſt, nec multò pòſt
ſtrangulatus teterrimo ſupplicio adfectus, impiam vitam digna morte finiuit.
Circa igitur hæc tempora apud Maxiliam ciuitatem ſepulchrum eiuſdem Maxi-
miani Chriſtianorum ingentis perſecutoris inuentum eſt. Nam ſicut nobis retu-
lerunt qui inter fuerunt, erat mirabiliter corpus eius intus & extra vnctionem bal-
ſami, & alia nonnulla genera odoramentorum oppido perfuſum. Corpus quo-
que eius totus integer, tetro pilo, caro candida, barba permaxima. Ad caput
C verò eius pocula erant auro aurizo plena balſami. Ipſe verò in locello plumbeo
quieſcebat in quodam labro ex marmore candidiſſimo, cum literis aureis deſu-
per ſcriptis. Nam conſilio Rainbaldi Archiepiſcopi Arelatenſis & cete-
ris fidelibus actum eſt, vt in mari magno cum totis Libris iactaretur. Nam die-
bus ac noctibus maris æquora ibi videntur ſemper ardere, vbi iactatum eſt cor-
pus eius. --- :·

Defvncto quoque Heinrico, Chvonradvs per omnia litterarum Conradus.
inſcius atque idiota Regnum arripuit Longobardorum. qui nonnullas ſubiuga-
uit Eccleſias. Epiſcopia quoque, necnon Abbatias, inter quas noſtra proprio do-
mino orbata, vt infrà referemus, ſub iugo Cumani Epiſcopi tradita eſt lucri
cauſa à prædicto Chuonrado. Cuius quoque filius Beniamin, qui alio no-
mine appellatur Heinricvs Imperator, benè peritiâ litterarum imbutus,
à profano dominio quo premebatur abſtrahens, & in proprio ſtatu, id eſt regio,
erigens, interdixit maledictionibus in proprio Præcepto, quod nobis de eadem
Abbatia fecit, vt nullus Rex nec Imperator vltra ſubiugationi alicui eam tra-
deret. --- :·

CONRADVS.

EX LIBRO VI. A

POST obitum domni GOTEFRIDI Abbatis, qui timore & amore Dei
plenus fuiſſe refertur, cuius videlicet dominatus pacificè permanſerat tem-
poribus illis. Nam vocante eum Domino de hac inſtabili luce, ODILO qui-
dam iuuenis Cluniacenſis, nepos alterius ODILONIS Abbatis, Abbatiam no-
ſtram ab Imperatore CHVONRADO Romæ illi confertur ad regendum. Qui
iuuenis tunc rudis à clauſtralibus exiens diſciplinis, conſpicit ſe tanti honoris ſu-
blimato, cepit turbam militarem ſibi adhærere, nonnullis prædiis terrarum, vnde
ſumptus veniebant Monachis, illis vaſſis in beneficium tradidit. Contra Mona-
chos verò, & maximè in maioribus, impudenter inſurgens, ac contra eos ſedulè
vexans. Quid multa? Dum pueriliter cuncta agit, ac nimium iocis præoccupa-
tur, curtémque domini ſui Imperatoris parui pendens, cogitans ne quis poſſet ei
extimplo obſiſtere, dat prædictam Abbatiam in beneficia cuidam ALBERICO
Cumano Epiſcopo. --- ⁝

Hoc tempore LEODEGARIVS Archiepiſcopus Viennenſis vitam & mores,
ortus & actus ſuorum anteceſſorum Archiepiſcoporũ ſcribendo colligere curauit.

DATA itaque Abbatia eſt, ſicut ſupra retulimus. Vnde Abbas cum Mona-
chis non modicè doluerunt. Epiſcopus verò callidè ſatis agens, protinus inuadit B
Abbatiam, ac famulos iurare ſibi fidelitatem compulit. & ei qui noluerunt motu
ſuo ad arua exierunt, relinquentes proprias domus. Prudentiores namque Mo-
nachi ſuo conſpectui aliquando noluerunt ſe præſentare. Nam omne theſaurum
auferentes ſecum, occultauerunt. Ipſe igitur Taurinum veniens, egit arte calli-
da cum Marchione MAGINFREDO, & fratre ſuo ADALRICO Præſule, da-
tóque multo precio vt Abbatem caperet. quod & fecit. Qui palam omninò ne-
quiuit facere quod optabat. timebat enim ciues ipſius ciuitatis. ſed malum certi-
num ipſi dirigens, mandánſque vt ad ſe veniret. & ſic tradidit. In craſtinum au-
tem conuenientes omnes ciues in vnum, voluerunt Abbatem eripere vi. ſed præ-
dictus Marchio cum turba militare præualuit, interdicens illis ne quid offende-
rent. Epiſcopus verò ſecum Abbatem ſub cuſtodia ducens, mancipauit illum mox
in carcere. ac non poſt multum fidelitatem illi faciens de Abbatia, dimiſit eum.

IN tempore quo meſſis tunditur, idem ipſe Cumanus Epiſcopus Bremiro ve-
nit, inuaſitque duos Monachos vt mitteret in cuſtodiam, qui magni tunc apud
Deum & ſeculum habebantur. In nocte ſequenti, dum cogitaret hoc nefas, ſan-
» ctus Petrus ante ſtratum eius aſſiſtens, inquit: Alberice, quo pacto viuere potes,
» qui tanta mala inieciſti loco meo, Monachiſque, ita agens? & in inguine percuſſit
eum. Qui ſtatim cernens ſuam internicionem, cùm redditur lux terræ proficiſci-
tur. tamen optauit ibi mori & ſepeliri. ſed magno timore capti hoc ne fiat rogant.
Enimuerò ſi hoc ageretur, viui à poteſtatibus terræ illius detinerentur. Ipſemet C
verò vectus in equis ſemiuiuus abiit. Mortuus denique eſt antequam ad Cuma-
nam perueniret vrbem. Dum exueretur veſtibus, ſarabella eius ſtercoribus labe-
facta reperta ſunt. Ipſi qui viderunt teſtimonium præbuerunt, & adhuc ſuperſunt
qui ſe vidiſſe confitentur. Dignus quippe fuit tali morte, qui ſeruos Dei & locum
ſanctum multis affecit calamitatibus.

POST mortem huius, quidam Teutonicus Epiſcopatum ſuſcepit nomine
LVTIKERIVS. Hic contulit Abbatiam domno ELDRADO, reprobato Odi-
lone. Hic Eldradus vir bonus fuit, plenus dierum, creſcens in ſenectute bona.
Demorauit Abbatiam ſuam x. annos cum omni moderatione æqua, pacéque cum
digna. Poſt circulum multorum annorum mortuus eſt, & ſepultus in pace. --- ⁝

IGITVR notum facimus omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus præſentibus
ſcilicet atque abſentibus de malo, quod paſſum eſt Monaſterium Bremetenſe ab il-
lo, qui nuper Abbas viſus eſt ODDO nomine. Nam hic in quodam prœlio per-
cuſſus, magis causâ timoris quàm Dei veneratione ad Monaſterium Bremetenſe
peruenit. Ibique ſe Deo & S. Petro, atque domno GEZONI Abbati Mona-
chum vouit. Interim voluentibus annorum curriculis erat Abbas illius loci ſe-
nectute flebilis, volentibus cunctis Fratribus, necnon domno Imperatore HEN-
RICO ſe conſentienti, Abbatiam alteri dedit. Quidam frater Monaſterij depre-

Digitized by Google

A catus eſt Abbatem, vt huic ſupradicto Monacho ODDONI quandam Obedien- HENRICVS.
tiam de Pollentia ſubtus eum daret. qui precibus eius adquieuit. Illo namque tem-
pore magna perſecutio erat inter ARDOINVM & MAGINFREDVM. Quod
ſciens prædictus Monachus, Oddo ſcilicet, abiit ad Ardoinum, poſtulatus eſt eum,
pecuniam dante atque pollicente, vt illum Abbatem faceret de Cella vnde Prio-
ratum habebat. Marchio autem dixit ſe non poſſe facere, quia pater ſuus dederat
Bremetenſi Monaſterio. Tunc monos acephalus ait: Si mihi dederis Abbatiam, & «
contra Abbatem meum tenere feceris, Cartas patris tibi reddam. Tunc Ardoinus
ita dixit, vt fieret. Statim quippe Iudæ padagogus furatus eſt Cartas, & reddidit
Ardoino. Nec mora ipſe Marchio duxit ſecum Romam, obtulit maximam pecu-
niam Papæ, & dedit ei conſecrationem. Quo audito, Bremetenſis Abbas graue
pertulit, abiit ad domnum Papam, retulit per ordinem quomodo contra Deum
& Ordinem ſuum geſſerat. Tunc domnus Papa cognita veritate, dato anathema-
te iuſſit vt nec Abbas fieret, & in iuſſionem ſui patroni rediret. deditque licen-
tiam, vt quicúmque vellet adiuuare eum ex ſuo depoſito, liberam haberet facul-
tatem & benedictionem. Nec mora Abbas perrexit ad MAGINFRÆDVM; pe-
tiit miſericordiam de ſuo oberrato, vt per licentiam Papæ ſi poſſet eum quocum-
que ingenio caperet. Interim Maginfredus præparat ſe ad capiendum leuiathan.
incœpit, & perfecit. Inſuper omnibus modis iurauit, ita dicendo: Ego ODDO «
B Monachus diebus vitæ meæ amplius Bremetenſem Abbatiam non accipiam, ne- «
que ſine licentia domini mei GOTTEFREDI Abbatis Abbatiam nec Prioratum «
habebo. Sic callidè liberatus, oblitus ſacramentum, & omne firmamentum, ad- «
priorem recurſit delictum. Ita ſe habuit, domnus Imperator HEINRICVS donec
regnum venit. Cognitis omnibus eius nequitiis, cunctis videntibus Epiſcopis qui
aderant, deteſtabilem Sarrabaitam cepit. Baculum fregit, atque ſuperbum de ſe-
de depoſuit. Inſuper vt nunquam de clauſtro exiret firmiter præcepit. Nec mul-
tum cum Fratribus permanens, inter eos diſcordiam poſuit. hoc Abbas vidit. illum
abſcedere maluit, quàm totam congregationem in præcipitium mitteret. dedit ei
vnum Prioratum, vt vel hoc ſufficiens quieſceret. Quo accepto, nec quieuit. Sed
quicquid in Eccleſia inuenit, libros, calices, crucéſque, atque theſaurum (de vino
& pane non eſt numerus) omnia vendidit, maximam pecuniam fecit, ALRICO
Epiſcopo Aſtenſi dedit pro vna Abbatia. ſic res permanſit. Quieuit viuentibus
Abbatibus iſtis, Gezone, Gottefredo, Odilone. Aldrado vltimo mortuo, adiit
Cumenſem Epiſcopum LEVTICHERIVM, dedit, promiſit iureiurando, ſpo-
pondit, & Epiſcopo, Clericis, fidelibus, & famulis inter omnes quingentas libras
pro Bremetenſi Abbatia. quare cœpta tulit. vendidit pro pecunia, quam promiſit,
cruces, calices, coronas, texta Euangeliorum, tabulas altaris, turribula, quic-
quid de theſauro inuenit. de pane, vino, carnéque lingua dicere non ſufficit. In-
C ſuper coëgit, vt Monachi iurarent ſibi fidelitatem, quomodo & laici faciunt. vnus
ex maioribus idcirco quia lamentatus eſt nunciis domni Imperatoris, captus, &
poſuit in carcerem. nec inde exeundi habuit facultatem, donec ipſemet dedit ſi-
bi vnum ex famulis, & fecit pro ipſo ſibi ipſi iurare fidelitatem. Quicquid hîc ſcri-
ptum eſt ſi quis probare voluerit, in veritate comperi, & quo modo plus ſit, nihil
deerit quemadmodum hîc legitur.

FRVEBATVR interea bona ipſius Abbatiæ cum ſuis comedens, ac diſtrahens
cuicumque poterat. Nam in terrarum & diuerſarum opum adquiſitione nullomo-
do ſtudebat, interdicens noſtris ne anquirerent. ex ſuis autem totam replebat ter-
ram. Erat enim plenus dolo & ſimulatione. Monachos verò ſibi ſubiectos omni-
nò ſecularibus omnibus, maximè Marchionibus, malè diffamabat. ceu ſemet exal-
tans vti iuſtum. ſuis verò criminibus peſſimis tanquam priuignus apud ſeculares
criminabat. Sicque factum eſt, dum filios velut criminoſos denudat, imitatur
Cham, qui verenda patris non operuit, quin potiùs deridendo detexit, vt ipſe ma-
gis poſtmodum in deterioribus & cœnulentis laberetur factis. Cùm verò Deus
ſuam contemplatus eſſet infidelitatem, obcæcauit illum vt dignus fuerat. trade-
rétque alteri clam ipſam Abbatiam. quod & fecit. Ergo cum periuriis & inlicitis
ſacramentis ſine voluntate & conſenſu Fratrum, cupiens exinde infinitam pecu-
niam accipere. Vnde credimus diuino iudicio aptum, quòd tanti honoris dein-
ceps caruiſſet. Datáque eſt alteri multo ſe meliori. *Explicit.*

A

FRAGMENTA DE GESTIS REGVM ET PRINCIPVM FRANCORVM IN ITALIA.

Ex Libro I. Chronici Monaſterij Caßinenſis, Auctore LEONE MARSICANO *Epiſcopo Oſtienſi.*

CA. VII. PEr idem tempus CARLOMANNVS, Caroli Martelli Ducis Francorum filius, cœleſtis regni deſiderio Regnum terreſtre deſeruit: Romámque ad beatum Petrum Apoſtolum deuotus adueniens, ſeſe eidem Apoſtolico tradidit. Quem ille clericum faciens, poſt aliquot dies huc illum ad beati Benedicti Monaſterium, cum omnibus opibus ſuis, Domino ſub regulari magiſterio ſeruiturum, cum ceteris miſit. Vbi ſub prædicti Abbatis (Petronacis ſcilicet) regimine, cum omni humilitate & deuotione Domino ſeruiens, aliquos tranſegit annos. Non autem ocioſum erit, quantæ humilitatis, quantæque obedientiæ, idem Rex in Monaſterio fuerit, ad poſterorum exemplum litteris tradere. Cernens enim præfatus Abbas ita CARLOMANNI feruêre propoſitum, volénſque iuxta mandatum Regulæ ipſius explorare patientiam, perſeuerantiámque cognoſcere, paucarum ouium, quæ erant in Monaſterio, curam illi tentauit iniungere: vt quotidie ad paſcendum educeret, paſcentes cuſtodiret, paſtáſque reduceret. Quam ille obedientiam ac ſi ex ore Domini feruenter amplexus, ſatagebat quotidie quæ ſibi fuerant imperata perficere. Poſt paucos dies, cùm longiuſculè paſcendas duxiſſet oues, latrunculi quidam repentè ir- » ruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter abripere. Tum ille conſtanter accur- » rens, Oues, inquit, curæ meæ commiſſas auferre vos nulla ratione permitto: de me » autem quod vobis permiſerit Dominus facere non contradico. Illi autem peruerſæ mentis homines, eum penitus expoliantes, abire cœperunt. At CARLOMANNVS detegi pudenda non ferens, femoralia tantùm ab eis violenter eripuit; cetera patienter illos auferre permiſit. Cúmque ſic nudus ad Monaſterium rediſſet, interrogatus ab Abbate ac Fratribus, rem geſtam ex ordine pandit. Abbas verò probare volens, an vera eſſet, an ſimulata patientia, cœpit eum vehementer arguere, eíque ſegniciem ac ſtultitiam exprobrare. Cùm ille nihil excuſans, ad omnia ſe peccaſſe fateretur, iubetur veſtiri, & ad opus ſolitum regredi. Cùm verò die quadam oues à paſtu reduceret, vna ex eis ægra claudicare cœpit. Vidénſque propterea ſe ad conſtitutam horam occurrere nullatenus poſſe, claudicantem ouiculam impoſuit humeris ſuis: ſicque cum omnibus ad Monaſterium rediit. Sed dum rediret, ouiculæ, quam geſtabat humeris, perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam præpotens, ille Regia dignitate conſpicuus, tanta patientiâ pertulit, tanta animi virtute tolerauit: vt ne ouiculam quidem idcirco depoſuerit, neque indè vlla prorſus ratione murmurauerit. Id cùm Abbati nunciatum fuiſſet, admirans tanti viri manſuetudinem, ac prorſus regiam humilitatem, diuinóque ſpiritu plenum animaduertens: præcepit vt iam, illo opere omiſſo, hortulum ſibi vt ſciret excoleret. Poſtmodum verò cùm ab Aiſtulfo Longobardorum Rege rogaretur, vt pro quibuſdam Regni ſui negociis ad PIPINVM fratrem ſuum Francorum Regem Legatus pergeret, Abbate quoque id fieri poſtulante: ægrè conſentiens, profectus tandem eſt. Vbi cùm aliquandiu remoratus eſſet, causâ pro qua venerat impediente, defunctus eſt. Cuius poſtea corpus idem Pipinus frater

B

C

Digitized by Google

A eius, locello aureo conditum, cum aliis plerisque muneribus, huc illud ad ſuum ſcilicet remiſit Monaſterium.

Optatvs Abbas ſeptimus præfuit annis x. Fuit autem temporibus Conſtantini Imperatoris, & Leonis eius filij, & Giſulfi prænominati Ducis, ac Stephani Papæ vii. Quo tempore, Aiſtulfus Longobardorum Rex Rauennam cepit, Romámque obſedit menſibus tribus. Qua ex cauſa, idem Pontifex in Franciam ad excellentiſſimum Regem Pipinvm ire compulſus eſt. A quo magna cum gloria & honore acceptus, eundem Pipinum, & duos eius filios, Carolvm & Carlomannvm, vnxit in Reges. Fecit autem idem inclytus Rex, vnà cum filiis, conceſſionem beato Petro, eiúſque Vicario, de ciuitatibus Italiæ ac territoriis per deſignatos fines. A Lunis, cum inſula Corſica, indè in Suranum, indè in Montem Bardonem i Vetſetum, Parmam, Regium, Mantuam, & Montem Silicis: ſimúlque vniuerſum Exarchatum Rauennæ, ſicut antiquitus fuit, cum Prouinciis Venetiarum, & Hiſtriæ: cunctúmque Ducatum Spolentinum, ac Beneuentanum. Eámque donationem manus propriæ, & filiorum, plurimorúmque Iudicum & Optimatum, ſubſcriptione roborauit. Demum idem Rex vnà cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Rauennam, & alias xx ciuitates Aiſtulfo memorato ſublatas, Apoſtolicæ Sedi ſubiecit. Cuius rei gratiâ, Romanorum quoque Patricius tunc conſtitutus eſt. IX. Pippinvs.

B Theodemari duodecimi Abbatis temporibus, Carolvs Magnvs Pipini filius, agente Adriano Papa, cum valido Francorum, Alamannorum, atque Saxonum exercitu, contra Deſiderium ſæuiſſimum Longobardorum Regem, qui ſancti Petri vrbes inuaſerat, Papiam venit, eámque ſex menſibus obſideos cepit: cunctúmque Longobardorum Regnum ſibi glorioſiſſimè ſubdens, Pipino filio tradidit. Ipſum verò Deſiderium in Franciam ſecum vinctum deduxit anno Domini dcclxxiv. Dum verò ea ciuitas obſidebatur, in ipſo ſancto Paſchali ſabbato, amore Principis Apoſtolorum ductus, Romam cum multis Epiſcopis, Abbatibus, atque Iudicibus venit. Ibique Paſchali celebritate peracta, à prædicto Papa commonitus, donationem illam, quam ipſius pater vnà ſecum beato Petro, eiúſque Vicario domino Stephano dudum fecerat, nouis ſcriptis per Ætherium Notarium renouauit. Scripturámque ipſam donationis manu propria Rex ipſe corroborans, Epiſcopos omnes & Abbates, Ducéſque & Grafiones, ac plures qui ſecum venerant Honoratos, ibi ſubſcribere mandans, ſuper altare ſancti Petri manu propria poſuit: & tam ipſe Rex, quàm & Magnates eius vniuerſi, id ſe in perpetuum beato Petro eiúſque Vicario ſeruaturos, ſacramento terribili firmauerunt. Poſt hæc prædictus Rex, vnà cum Pipino filio, Beneuentum cum exercitu contra Archim contendit, generum Deſiderij Longobardorum Regis. Variíſque euentibus dimicans, ad id tandem illum impulit neceſſitatis, vt & coronam ſuam, & maximam theſauri partem illi traderet; & geminas ſoboles, Grimoaldum ſcilicet, & Adalgiſum, eidem Carolo pacis obſides daret. XIV. Carolvs Magnvs. 774.

C Hinc iam Francorum metu perterritus, Ciuitatem-nouam Beneuento addidit: Salernum quoque, inter Lucaniam & Nuceriam antiquitus conditam, mirificè reputauit. At verò idem Rex, vbi victoriâ potitus à Beneuento rediit, orationis causâ Caſinum retendit, ad corpus ſancti Patris Benedicti: ſéque Fratrum omnium hîc Deo ſeruientium orationibus commendauit. Ab hoc primùm Rege memoratus Abbas Præceptum confirmationis de tota hac terra ſuſcepit. Alio item Præcepto Rex ipſe Monaſteria ſanctæ Mariæ in Cingula, ſanctæ Mariæ in Plombariola, & ſanctæ Sophiæ intra Beneuentum, ſancto Benedicto ſua quoque auctoritate confirmauit: vnà cum ceteris quæ tunc temporis habere videbatur, vniuerſis quoque aquis, cum vtriuſque partis ripis, vbicumque fuiſſent terris huius Monaſterij iunctæ. Iuſſit quoque vt Monachi, iuxta præceptum ſanctæ Regulæ, Abbatem ſibi ſine cuiuſquam præiudicio licenter eligerent. Ad hunc Abbatem idem Carolvs per Adalgarium Epiſcopum de Francia Litteras miſit, rogans vt aliquot ſibi de Monaſterio beati Benedicti dirigeret Fratres, qui regularem diſciplinam in illis partibus iam extinctam renouarent. Quod & fecit, mittens illi etiam Regulam, & Hymnos, qui tunc ex traditione Regulæ in hoc Monaſterio canebantur. Pondus quoque libræ panis, & menſuram vini. Sed & calicis menſuram, quam in mixto ſeruitores accipere debent, & omnem conſuetudinem, quæ tunc in

hoc loco ſeruabatur, ſcriptam tranſmiſit. A

XVIII. VLTIMO huius (Theodomari ſcilicet) Abbatis anno, LVDOVICVS Impe-
LVDOVICVS PIVS. rator, qui cognominatus eſt ALMVS, vel SANCTVS, huius Caroli filius, quar-
to Imperij anno Aquiſgrani in Palatio, cum plurimis totius Franciæ Abbati-
busreligioſiſque Monachis Concilium faciens, vtiliſſima noſtri Ordinis obſerua-
tioni LXII. generalia Capitula conſtituit: quæ omnia apud nos, perindè ferè ac
Regula ſancti Benedicti, obſeruantur. Hic pactum conſtitutionis & confirmatio-
nis fecit beato Petro Apoſtolo, eiúſque Vicario domino PASCHALI, parentes
ſuos Pipinum & Carolum imitatus: manúſque ſuæ ac filiotum ſubſcriptione cor-
roborans, x. Epiſcopos, & VIII. Abbates, & Comites XV. Bibliothecarium, Man-
ſionarium, & Hoſtiarium vnum ſubſcribere fecit, & per Legatum ſanctæ Roma-
næ Eccleſiæ Theodorum Nomenclatorem domino Paſchali Papæ tranſmiſit.

XXV. AVTHPERTVS ordine XVII. Abbas effectus, præfuit annis tribus. Huic LO-
THARIVS Francorum Rex, prædicti Ludouici filius, Præceptum fecit: confir-
mans omnia, quæ huic ſacro Cœnobio tàm à Regibus, quàm à Principibus colla-
ta eatenus fuerant. Pratum inſuper magnum in loco, qui vocatur Ceruarius, &
ſeruos, & hereditates plurimas ad fiſcum ſuum pertinentes in pago Marſorum,
alio Præcepto huic Monaſterio contulit. Ab hoc LOTHARIO Francorum Re-
gnum diuiſum eſt. Ipſe Aquenſem & Italicum, LVDOVICVS frater eius Baioa-
riam, CAROLVS autem ex alia matre genitus Aquitaniam obtinuit. B

XXXI. DEFVNCTO iam dicto LOTHARIO, Francorum Regnum in partes quinque
diuiſum eſt. Nam, vt ſuprà diximus, LVDOVICVS & CAROLVS germani
eius Baioariam & Aquitaniam regebant. Primogenitus autem illius filius, LV-
DOVICVS nomine, Italiam ſortitus eſt, ſecundus LOTHARIVS Aquis obti-
* leg. CAROLVS Prouinciam nuit, tertius GARLITTVS* Saxoniam habuit. Huic ergo LVDOVICO admo-
dum adoleſcenti ab afflictis varia peſte Longobardis per venerabilem Baſſacium
Abbatem ſupplicatum eſt, vt ad iſtas ſe conferret partes, eóſque ab infidelium ve-
xationibus eripere, ac tantis eladibus finem dignaretur imponere. Quod & factum
eſt. Eorum enim ſupplicationibus annuens LVDOVICVS, Beneuentum venit:
eique Radelchis, ac Beneuentanis Sarraceni omnes traditi ſunt. Quos omnes ipſo
die vigiliarum ſancti Pentecoſtes extra vrbem duci, atque ad vnum iugulari iuſſit.
Inter quos etiam Maſſar illorum Dux capite cæſus eſt. Móxque idem Imperator,
conuocatis Longobardis omnibus, totam prouinciam Beneuentanam inter Ra-
851. delchis ac Sichonolfum æquo iure partitus eſt anno Domini DCCCLI. Paucíſque
pòſt diebus, compoſitis rebus, ad ſua remeauit. Demùm verò prædicti Principes,
Radelchis & Sichonolfus, pactum huiuſce diuiſionis inter ſe firmantes, hoc ſan-
cti Benedicti Monaſterium, ſanctíque Vincentij, extra ſortem eſſe decreuerunt, di-
» centes: Hæc Monaſteria ad nos minimè pertinent, quoniam ſub tutela & immu-
» nitate Imperatorum, Lotharij, filiíque eius Ludouici, conſtituta eſſe noſcuntur.

XXXII. ITERVM verò Sarraceni apud Barim degentes, Calabriam, omnémque Apu- C
liam, ac totam prouinciam Beneuentanam affligere ac deuaſtare nitebantur. Rur-
ſúmque rogatus à Principibus Baſſacius Abbas, vnà cum Iacobo Abbate ſancti
Vincentij Franciam profectus, iam dictum LVDOVICVM ad has denuò partes
venire compulit. Qui vbi aduenit, Barim protinus adiit. Cúmque per dies ali-
quot cum Sarracenis nequicquam dimicaret, intelligens ſe Capuanorum arte ac
fallaciâ nihil proficere, Sichonolfi filium è Salerno in exilium miſit: Principa-
túmque Ademaro tradens, reuerſus eſt.

XXXVIII LONGOBARDI igitur videntes ſe pro ſuis iniquitatibus à Deo flagellatos, af-
flicti, ac magna demum neceſſitate compulſi, tertiò iam Legatos in Franciam ad
prædictum LVDOVICVM mittunt: orantes votis omnibus, vt iterùm venire,
eóſque ac patriam à nefandiſſima Sarracenorum gente dignaretur eripere. Tunc
LVDOVICVS Rex generale Edictum per omnes Regni ſui partes dirigens, vt
nullus ſe omninò ab hac expeditione ſubtraheret, anno Domini DCCCLXVI. im-
866. menſum coëgit exercitum: ſimúlque cum domna ANGELBERTA Auguſta con-
iuge ſua iter arripiens, per Soram Beneuenti fines ingreditur, ac menſe Iunio per-
uenit ad Monaſterium huius ſanctiſſimi Patris, quod deorſum eſt. Vbi à venera-
bili Abbate BERTHARIO, cunctis illi Monachis occurrentibus, maximo cum
honore ſuſceptus eſt. Die altera montem adoraturus aſcendit, ibidémque magna

A itidem cum honorificentia acceptus à Fratribus eſt. Cúmque, Cœnobium omne perluſtrans, decentiſſimè conſtructum eſſe laudaſſet, Præceptum confirmationis totius Monaſterij, ſicut ſui prædeceſſores Reges ante iam fecerant beato Benedicto, confecit: & regalibus ibidem collatis muneribus, Fratribus ſe multùm commendans, de monte deſcendit. Poſt hæc indè digreſſus, Capuam petiit. Quam tribus obſeſſam menſibus cepit, eámque maxima ex parte deleuit. Indè Salernum adiit, dehinc nauigauit Amalfim. Puteolim quoque pergens, eiuſdem vtitur lauacris: pérque Neapolim rediens, Seſſulam adiit. Demùm apud vallem Caudinam caſtrametatus, non multò poſt intrauit Beneuentum. Congregato autem apud Luceriam Apuliæ ciuitatem omni exercitu ſuo, cum Saracenis repentè congreditur. A quibus primo certamine ſuperatus, demùm ex his, opitulante Deo, victoriam inſignem adeptus, omnibus eorum potitus eſt caſtris. Indè Barim contendens, quatuor illam annis obſedit. Materam interim munitiſſimam illorum vrbem capiens, igni ferróque vaſtauit. Poſt hæc venit Venuſiam, ibíque, ac Canuſij præſidio militum poſito, Barim vndique expugnare cœpit, rediítque Beneuentum. Ibi cùm in eius obſequio Bertharius Abbas moraretur, paruum Oratorium, quod intra Monaſterium ſanctæ Sophiæ prædeceſſor eius Baſſacius Abbas inchoauerat, omni diligentiâ ſtudióque perfecit: illúdque in honorem ſancti Patris

B Benedicti à Stephano Theanenſis Eccleſiæ Præſule conſecrari fecit. Tunc temporis idem Rex beato Benedicto Præceptum fecit de vna curte ſua, in loco qui Turturitus dicitur, & de ſancto Georgio, cum omnibus rebus ac pertinentiis eotum. Cùm autem Saraceni intra Barim obſeſſi, vltra quod nequaquam ſubſiſterent, miſſo Imperator exercitu, & ciuitatem, & Seodam eum ſuis omnibus cepit, eóſque ferro trucidari ad vnum iuſſit. Dehinc Tarentum obſideri e veſtigiò mandat. ipſam enim illi nequiſſimi ceperant. Interea duo quidam Comites viſi ſunt inſurgere in Regem. Quo ille cognito, eos Marſiam vſque perſecutus eſt. Ibi illi conſiſtere non auſi, fugerunt Beneuentum. Rex autem, dum illos inſequitur, venit Hiſerniam: quam aliquandiu reluctantem obſedit, & cepit. Indè Aliphas pertranſiens, per Teleſiam ad vrbem, quæ ſanctæ Agathæ dicitur, venit: quam dies plurimos obſidebat. Tandem Bertharius Abbas, quoniam Hiſembaldus Gaſtaldeo, qui illam obtinebat, conſanguineus ipſius erat, apud Regem pro illo interueniens, & illi gratiam, & ciuitati veniam impetrauit. Adelchis etiam Beneuentanus Princeps, genibus ipſius Imperatoris prouolutus, & his qui fugerant, & ſibi qui illos ſeruare præſumpſerat, veniam impetrauit & gratiam. LVDOVICO autem apud Beneuentum poſito, Adelchis Princeps inuidiâ diaboli ductus, inuenta occaſione, quòd Franci multa inſolenter agerent in ciuitate, in eum nihil tale metuentem inſurrexit, captúmque cuſtodiæ mancipauit: omnéſque illius milites ſpolians, fugere compulit. Sed Deus profectò diu paſſus non eſt innocentem Regem fruſtrà affligi. Infra quadraginta enim dies, innumerabili Sa-

C racenorum exercitu ab Africa adueniente, LVDOVICVS è cuſtodia extemplò dimiſſus eſt, & ſacramentis obſtrictus, à Beneuento recedens, intra tres dies abiit Berolam. Ibique vndecim fermè menſes remoratus, interim per quoſdam ſuos Comites Saracenorum primò tria millia, dehinc nouem fermè millia apud Capuam interemit. Indè cùm adueniret Capuam, Saraceni ipſius aduentu explorato, relicto Principatu Calabriam adeunt: eámque penitus depopulantes, conſcenſis nauibus ad ſua poſt longa naufragia quicumque euaſère redierunt.

PER idem tempus, cùm religioſus Imperator ſecus inſulam Piſcariæ, quæ eſt in confinio Pennenſis tranſitus, pertranſiret, eiúſque oculis locus ipſe, qui quondam Caſa-aurea dicebatur, valde placuiſſet, & ſeruorum Dei receſſibus aptiſſimum iudicaſſet: ab Epiſcopis Baluenſi atque Pennenſi Eccleſiam ibi in honorem ſanctæ Trinitatis conſtrui iuſſit, & religioſos viros in eodem loco ad Dei ſeruicium congregari. Quo facto, plurimis eandem Eccleſiam variiſque beneficiis per diuerſa loca, quemadmodum ipſius Priuilegia continent, Imperiali largitate donauit: ſuíque memoriam ibi ſemper habendam, ſatis deuotus indixit. Poſtmodum ab eiuſdem loci Abbatibus Eccleſia ipſa ampliata, & ſancti Clementis vocabulo eſt appellata. Hic idem Chriſtianiſſimus Rex hoc tempore, cùm ad Monaſterium ſancti Angeli iuxta fluuium Sangrum, quod Baregium dicitur, perueniſſet: imitatus prædeceſſorum ſuorum Præcepta, Caroli ſcilicet, atque Lotha-

LVDOVICVS II. Imp.

XXXIX.

Vide ſuprà pag. 144.

Lvdovicvs II. Imp. rij, ex ſuo quoque Præcepto roborans, confirmauit illic omnia, quæ per circuitum, & in pago Marſorum, atque Balua, Teate quoque, Pennæ, Aptutio, & Aſculo, multipliciter poſſediſſe antiquitus videbatur. A

XL. Memoratvs autem Imperator, cùm annum fermè integrum Capuæ remoratus eſſet, ſublato indè corpore ſancti Germani eiuſdem ciuitatis Epiſcopi, in Franciam demum reuerſus eſt.

XLI. Cvmqve in reditu ſuo Rauennæ apud ſanctum Apollinarem moraretur, adiit eum Angelarius Monaſterij noſtri Præpoſitus, quæſtionem proponens de Cella ſanctæ Mariæ in Mautinis, ſita in Comitatu Pennenſi: quam Hildebrandvs Dux tempore Caroli Regis, ante centum circiter annos, interuentu Beniamin Monachi, in hoc Cœnobio Præcepto firmauit: quòd ſcilicet tunc eſſent qui dicerent, res ipſas ex permiſſione Imperatoris ſe licenter tenere. Mox Imperator, cognita ipſius rei veritate, prædicti Angelarij precibus motus, ſcripſit, & Imperiali auctoritate præcepit, vt nullus deinceps ex eadem Cella aliquid retinere, vel attentare, neque ex ſua, neque alterius cuiuſque parte præſumeret: ſed quieta, & omnimodis libera, in dominium Cœnobij noſtri remearet.

XLII. Parvm temporis fluxerat, cùm reſumptis viribus Saraceni Tarentum obtinentes, Barim exindè, ceteráque confinia actiùs vrgere cœperunt. Interea Salernitani, & Malphitani, Neapolitani, & Caietani, fœdus cum Saracenis ineuntes, Romam nouis deprædationibus exagitabant. Cuius rei gratiâ Carolvs tunc temporis Ivdittæ filius, à Ioanne VIII. Papa multis Litteris interpellatus, Lambertvm Ducem, & Gvidonem eius fratrem, illi in auxilium miſit. Cum quibus idem Apoſtolicus Neapolim Salernúmque profectus eſt. Porrò Guaiferius Salernitanus Princeps in omnibus Papæ obtemperans, fœdus Sarracenorum rupit, & plurimos ex eis trucidauit. Sergius verò Neapolitanus Dux, cùm ab eis ſe alienare nollet, ab Apoſtolico excommunicatus eſt. Ac non multò poſt, vindice Deo, ab Athanaſio Epiſcopo germano ſuo captus, atque excæcatus, Romam tranſmiſſus eſt. B

L. Hic Abbas (Angelarius ſcilicet) conceſſit Ageltrvdæ Auguſtæ, Lamberti Regis matri, libellario iure, diebus tantùm vitæ ſuæ, Cellas duas huius Monaſterij, cum omnibus rebus ſuis: vnam in loco qui dicitur Laude, alteram in Perſiceta. Quarum gratiâ ſingulis annis mittebat illi eadem Auguſta cenſus nomine argenti libras tres.

LII. His temporibus Symbaticius Patricius Conſtantinopoli profectus, obſedit Beneuentum menſes fermè tres, cepitque illam xv. Calend. Nouembris anno

891. Domini dcccxci. expletis à Zottonis primo Beneuenti Duce annis cccxxx. Quo toto tempore Longobardorum Duces ac Principes eandem vrbem tenuerant. Poſt Symbaticium, Beneuento præfuit Georgius Patricius. Qui cùm præfuiſſet in ea tribus annis, & menſibus nouem, aduenlens Gvido Dux & Marchio, pulſis indè Græcis, duos fermè ibi annos reſedit. Poſt hunc Radelchis annis duobus. Dein de Athenulfus ex Capuano Gaſtaldeo iam Comes, cum filio Landulfo. C

LX. Baldvinvs Abbas genere Francus, xxv. à beato Benedicto, fuit temporibus dictorum Principum Landulfi & Athenulfi. Hvgonis quòque & Lotharii Regum, de omnibus Monaſterij poſſeſſionibus ad hunc Abbatem Præceptum confirmationis habetur. Qui etiam Reges eo tempore Præceptum proprium Monaſterio Sancti Angeli de Barregio facientes, atque ab Agarenis deſolatum in priſtinum ſtatum reuocare cupientes, omnia quæ priores Reges eidem regia donatione contulerant firmauerunt.

LXIV. Hoc loco quomodo Italiæ Regnum à Francis ad Teutonicos tranſlatum ſit, ocioſum non erit paucis exprimere. Poſt mortem Lvdovici Lotharij filij, de quo ſuperiùs plura iam diximus, qui videlicet cum fratribus Lothario atque Carvlo diuiſo Regno, Italiam per tempus aliquod felici ſorte poſſederat: inuaſit Italiæ Regnum Berengarivs Foroiulenſis, Berardi * Marchionis filius. Verùm in ipſo Regni initio à Gvidone Guidonis Comitis filio duobus prœlijs ſuperatus aufugit. Eo tempore, defuncto Agapito Papa II. Ioannes XI. natione Romanus, Alberici Romanorum Conſulis filius, illi in Pontificatu ſucceſſit. Guido autem cùm annos fermè ſex Regnum obtinuiſſet, euotis vomitu extinctus,

* Euerardi

A extinctus; LAMBERTO filio tradidit Regnum. Quo poſt annos item ſex vitâ functo, LVDOVICVS Boſonis Regis Prouinciæ filius regnauit annis tribus. Aduerſus hunc RODVLFVS Regis Burgundiæ filius in Italiam venit. Poſt hæc Ioannes Papa Magnatibus Italiæ iunctus, Rodulfum expulit: mitténſque accerſiuit HVGONEM Aquitaniæ Ducem, qui tunc ſumma prudentiâ ac virtute pollebat. Qui protinus vnctus in Regem, vnà cum LOTHARIO filio ſtrenuè atque viriliter Italiæ Regnum aliquot poſſedit annis. Cum hoc HVGONE in Italiam venit Azzo Comes, Betardi illius auunculus, qui Francicus cognominatus eſt, ipſius Regis propinquus: à quo Marſorum Comites creati ſunt. Non multò poſt præfatus Hugo, coronato filio, & nobiliſſima illi coniuge ADELAIDE ex Tuſciæ Proceribus iuncta, cùm ab eo, vt pote ſenex, negligi, & ingratè affligi cœpiſſet, relicto illi Regno, ipſe cum omni theſauro ſuo, cunctiſque opibus, in Burgundiam properans, Monaſterium illic permagnificum conſtruxit ſumptibus propriis, quod ſub titulo ſancti Petri appellari voluit; ibíque omnibus traditis, ipſe Monachus effectus eſt. Demum Lotharius poſt annos fermè quatuor, in freneſim ſubitam incidens, diem clauſit extremum: ipſéque deinceps in Italiam regnandi Francorum Regibus terminum dedit. Eo defuncto, vxor eius ADELAIS ad Athonem propinquum ſuum ſeſe in Canuſam arcem munitiſſimam contulit. Interea BERENGARIVS prædictus cum filio ALBERTO, ſtrenuo valde viro, denuò Re-

Hvgo, Lotharivs.

B gnum inuadere geſtiens, atque ideo Reginam ipſam omnimodis capere cupiens, arcem prædictam fermè triennio obſedit. Atho interim habito cum Regina conſilio, nuncium ad OTTONEM Saxoniæ Ducem, Vngarorum tunc victoriâ inclytum, mittit: qui ei quæ circa ſe gerantur omnia referat, orétque vt Italiam continuò petere, eóſque de Berengarij obſidione liberare, Reginámque ipſam coniugem ſimul cum Regno maturaret accipere. Prædicta arx iam ferè ad deditionem hoſtium cogebatur, cùm ecce diſponente Deo, miſſus à Regina nuncius rediit: & quia ob diligentiſſimam obſidionem nullus ſibi in arcem patebat ingreſſus, Literas & anulum, quem à Duce ſuſceperat, ſagittæ callidè ſatis inſeruit: & correpto arcu, nemine id ſuſpicante, illam in arcem miſit. Tenor autem Litterarum hic erat. Ducem cum exercitu iam ſuperatis Alpibus Veronam veniſſe, filiúmque LITVLFVM ante ſe Mediolanum proceſſiſſe. Proximè illis affuturos auxilio. Viriliter agerent, ſe de coniugio & Regno voluntati illorum pariturum. Igitur Duce e veſtigio adueniente, Berengario & Alberto fugatis, ſoluta obſidio eſt: duabus Berengarij filiabus captis, atque in Teutonicam terram exilio miſſis. Mox Adelaidis coniugium OTTO ſortitus, Teutonibus ex eo tempore in Italia regnandi initium fuit. Ac non multò pòſt ingreſſus Romam, Imperij coronam de Ioannis Papæ XII. manibus cepit anno Incarnationis Dominicæ DCCCCLXII. 962.

 A

EXCERPTA CHRONICI

MONASTERII ACVTIANI, SIVE FARFENSIS, IN DVCATV SPOLETANO.

Quæ iuſſu & auctoritate eminentiſsimi Cardinalis FRANCISCI BARBERINI *ex Codice Ms. eiuſdem Monaſterij deſcripta ſunt: procurante id viro clariſs. Nicolao Fabricio Peireſcio in ſupremo Senatu Aquenſi Regis Conſiliario.*

669. ALBVINVS Longobardorum Rex decimus de Pannonia Ticinum venit an. Domini DLXIX. Ep. VII. Conc. VII. & vltra annos tres obſeſſam obtinuit, & regnauit an. III. menſ. VI. B

CLEPH. an. I. menſ. VI.

Poſt hunc ſine Rege ſub Ducibus Longobardi fuerunt an. x.

Faroaldus Dux primus extitit Spoletanus. Autharius Clephonis filius regnauit an. VI.

Zotto Dux primus Beneuentanus.

Agiſulfus Dux Faroaldo ſucceſſit apud Spoletum.

Poſt hunc Teudelabius filius Faroaldi ſuperioris.

Arichis Dux Beneuentanus an. L.

Adadoloaldus filius Giſulfi an. x. Arioaldus.

ROTHARIVS genere Arodus, in an. LXXVII. Longobardorum regn. an. XVI. menſ. IV.

Aio filius Arichis an. I. menſ. V.

Radualdus Dux Beneuent. an. V.

Grimoaldus Dux germanus eius an. XXV.

RADOALDVS filius Lothar. regn. an. v. diebus VII.

ARIPERTVS filius Gundualdi regn. an. I. menſ. III.

Tato Dux Spoletanus.

GRIMVALDVS gener Ariperti Regis, regn. an. IX.

Tranſmundus Dux Spolet. Comes dudum Campan. C

PERETARIT ſolus regn. an. VI. cum filio ſuo CARRIPERTO an. x.

Romoaldus Dux Beneuent. an. XVI. Grimualdus filius eius an. III.

Giſulfus germanus eius.

Cuncipertus abſque patre regnauit an. XII.

Liutpertus regn. menſ. VIII.

Regimpertus Dux Taurinenſis inuaſo Regno moritur eodem anno.

Aripertus filius eius regn. cum eo ſiue ſol. vſque an. XII.

Faroaldus filius ſupradicti Tranſmundi Dux Spolet.

Anſprandus regnauit m. III.

Liutprandus filius eius regn. ann. XXXI. ob. Ind. XI.

Romoaldus filius Giſulfi, Dux Beneuent.

Tranſmundus contra Faroaldum patrem ſuum rebellans, Clericum illum fecit, & Ducatum Spoletanum inuaſit. Hildericus Dux Spolet.

Agiprandus nepos Regis, Dux Spolet.

Hildeprandus nepos Liutprandi.

RATCHISVS regn. .... Lupo Dux Spol.

HAISTVLFVS regn.

A DESIDERIVS germanus Raitchiſi Regis. hic perdidit an. Incarn. Domini DCCCLXXIV. & vna cum coniuge Franciam eſt delatus.
Theodicius Dux Spol.
Hildeprandus Dux Spol.
Guinichis Dux Spol.
KAROLVS Rex Francorum, & Romanorum Imperator primus, filius PIPINI Regis Francorum, coronatur anno Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quatto.
PIPINVS filius Caroli Imperatoris.
Guinichis Dux Spol.
KAROLVS ſecundus Imperator.
BERNARDVS Rex Longobardorum.
LVDOVICVS Imperator I. Caroli filius.
LOTHARIVS filius Ludouici I. Imp.
Gerardus Dux.
Eſcrotonius Comes.
Berengarius Dux.
LVDOVICVS II. Imperator filius Lotharij.
CAROLVS filius Ludouici, Imperator.
B CAROLVS Imperator anno Domini DCCCLXXX.
Guido Princeps Italiæ, Imp. anno Domini DCCCXC.
Lamberrus filius Guidonis Imperator.
Hugo Rex anno Domini DCCCCXXVII.
Lotharius filius Hugonis Regis.
Bonefacius, & Thebaldus filius eius, Duces.
Berengarius, & Albertus filius eius, Reges an. Domini DCCCCLI.
Sarillo Marchio.
Leo Dux Sabin.
Rainerius Dux Sab.
Aazo Comes Sab.
Ioſeph Dux Sab.
Teuzo Comes Sab.
Tranſmundus Dux.
Otto I. Imperator anno Domini DCCCCLX.
Otto filius eius II. Imp.
Pandolfus Princeps, & Marchio.
Benedictus Comes.
Creſcentius Comes.
C Ioannes Comes.
Theophanu Imp. anno Domini DCCCCXC.
Otto filius Ottonis II. III. Imp. anno Domini DCCCCXCVI.
Rainerius, & Creſcentius Comes.
Girardus Comes.
Ioannes Comes.
Henricus I. Rex anno Domini M.XIV.
Creſcent & Oddo Com.
Oddo & Ber. Com.
Gregorius Comes.
Oddo, & Perrus Comes.
Oddo, & Creſcent germani Com.
Chuonradus Imperator anno Domini M.XXVIII.
Creſcentius, & Ioannes nepos eius.
Ioannes Patricius.
Creſcentius & Otto Com.
Henricus III. Rex an. Domini M.XL.
Henticus Imperator anno Domini M.XLVII.
Henricus Imperator anno Domini M.LVI.
Henricus Imperator anno Domini M.LXXXIV.

CAROLVS MAGNVS. Pag XLIX. Chron. Ms.

KAROLVS Dei gratia Rex Franeorum & Longobardorum, atque Patricius A
Romanorum. Omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comiribus, Vicariis,
» Domeſticis, vel omnibus Miſſis noſtris diſeurrenribus. Quidquid enim ob amo-
» tem Eeeleſiarum, vel quietem ſeruorum Dei exetcemus, hoc nobis proculdubio
» Domino adiuuante ad æternam beatitudinem pertinere confidimus. Igitur com-
» periat magnitudo, ſeu vtilitas veſtra, qualiter venerabilis vir PROBATVS Abbas
» Monaſterij, quod eſt conſtructum in honorem beatiſſimæ genitricis Dei, ſemper-
» que Virginis Mariæ, quod voeatut ACVTIANVS, in Ducato Spoletano, vel fũdato in
» territorio Sabinenſi, miſſa petitione Clementiæ Regni noſtri dixit ſuggerendo, vt
» pro meteedis noſtræ augmento taliter ei, vel ipſi Monaſterio eoncedere debemus,
» qualiter ipſa Caſa Dei ſub tali priuilegio eſſe deberet, ſicut cetera Monaſteria Li-
» rinenſium, Agaunenſium, & Luxouieuſium, vbi priſca Patrum Baſilij, Benedicti,
» Columbani, vel ceterorum Patrum Regula cuſtodiri videtur, vt nullus Epiſcopo-
» tum pro electione Abbatis dationẽ accipere debeat, & poteſtatem non habeat de
» ipſo Monaſterio auferendi Cruees, Calices, Patenas, Codices, vel Reliqulas, quaſ-
» libet tes de miniſterio Eccleſiæ, nec ipſum Monaſterium ponere ſub rributo Prin-
» cipum poteſtatem haberet, nec demum rributum aut cenſum in ſupradicto Mo-
» naſterio eotum exigere debeat. Sed ipſa Caſa Dei, ſicut ſupraſcripta Monaſtetia,
» quæ infrà Regna noſtta ſunt, ſub eo ptiuilegio, & notma Patrum conſiſtat. Cuius B
» petitionem pro diuino reſpectu vel metcedis noſttæ augmento noluimus denega-
» re, ſed ob amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti ita confirmaſſe, vel à nouo conceſ-
» ſiſſe eognoſcite. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus Epiſcopus, Abbas, Dux,
» Caſtaldus, vel quiſlibet de fidelibus noſtris, ſeu iuniores, aut ſucceſſores veſtri, præ-
» dictum Abbatem aut Monachos ſuos, vel agentes ipſius Eccleſiæ, de tebus ptæfati
» Monaſterij, quæ ibidem ex munificentia Regum aut Reginarum, vel de collatis
» populi, vel Pontificum, vel quæ ad ipſum Monaſtetium peruenetunt, aut in antea
» Deo adiuuante largitæ fuerint, tam per venditionis, quàm & donationis, ceſſionis,
» vel reliqua Inſtrumenta Cartarum, inquietare, aut contra rationis ordinem quo-
» quo tempote gerete præſumatis. ſed ſub noſtro priuilegio quieto ordine teſideant.
» Et ſi quandoquidem Abbas ipſius Monaſtetij de hae luce migrauerit, intet ſe ipſi
» Monachi quem digniorem inuenerint ſeeundum Regulam ſancti Benedicti, & ſi-
» cut eorum ordo edoeet, & rectum eſt, vel eis in vnum conſentientibus quem vnani-
» miter elegetint, licentiam habeant eligendi Abbatem: & neque à nobis, neque à
» ſucceſſoribus Regibus, ea quæ pro mercede noſtra indulſimus irruptum, aut con-
» fractum aliquando ſit, ſed de ptoprio valeant ſempet gaudere patetno, quatenus
» meliùs delectet ipſam Congregationem ſanctæ Mariæ pto nobis vel ſtabilitate
» Regni noſtti Domini miſericordiam attentiùs deprecare. Et vt hæc præeeptio no-
» ſtta & futuris tempotibus firmiot habeatur, vel per tempora meliùs conſeruetur,
» manu noſtra ptoptia ſubter firmauimus, & de annulo noſtto ſigillare iuſſimus. SI- C
» gnum CAROLI inuictiſſimi Regis. Guigbaldus ad vieem Hitherij recognoui.
» Data ſub die VIII. Kal. Iunij anno ſeptimo & primo Regni Domini noſtri CA-
» ROLI glorioſiſſimi Regis. Actum Catilego Palatio publico in Dei nomine felici-
tet.-.:

LII. QVIDAM intereà Paulus filius Pandonis Reatinus, quærelatus eſt Domino KAROLO Regi, dum eſſet in finibus Florentinis ad vadum Medianum, de Monaſtetio Sancti Angeli iuxra eiuitatem ſito Reatin. dicens quòd de ſuis parentibus fuiſſet, & ſibi pertineret. Tunc inquiſitus Dux HILDEPRANDVS, reſpondit:
» Monaſtetium iſtud à Palatij poteſtate inueni, quod ego donaui Guigberto Epi-
» ſcopo, & confirmaui in Monaſtetio ſanctæ Mariæ de Acutiano, & pet veſtræ pote-
» ſtatis Præceptum inibi confirmatum eſt. Et præeepit illi Dominus Rex, vt reuertens Spoletum cum ſuis Iudieibus cauſam ipſam diligenter inquiſitam finiret. Et reuerſus Dux, cœpit hoc vnà cum Iudicibus ſollicitè inueſtigare. Et affuit huius Monaſtetij Abbas RAGANBALDVS cum ſuis Monaehis, & dixit, quòd ipſum Monaſterium iam diebus Teudici Ducis ad pattem Palatij pet ſactum mandatum firmatum eſt. Iudieatum exindè factum eſt periuſſionem THEODICI Ducis, pet manum Degatini Caſtaldi & Referendarij. Et intetrogatus eſt Pando de ipſo iudicato, confeſſus eſt ſe illum igni combuſſiſſe, quia conttarius ei extiterat. Sed &

A Degarus Caſtaldus dixit: Ego interfui, & ad partem Palatij cauſa victa eſt, & ipſi iudicatum manibus meis ſcripſi. Poſt hæc Pando dixit, & atteſtatus eſt, dicens: Omnia vera ſunt, ſicut Degarus Caſtaldus dicit, & ſacra mandata exinde facta ſunt, & iudicatum ipſum nos combuſſimus, & exindè nulla alia munimina habemus. Tunc ab omnibus decretum eſt, vt idem Pando guadiam cum ſuis daret ad partem Palatij, & componeret iuxta Edicti paginam de ipſo iudicatu incenſo: & pars prædicti Abbatis haberet & poſſideret prænominatam Eccleſiam ſancti Argeli. Et ita finitum eſt. Quod etiam Totemamus Notarius ſcripſit. - :· CAROLVS MAGNVS.

Dominvs verò Karolvs Rex per Præceptum firmitatis confirmauit in hoc Monaſterio omnes res, quas Hildericus Caſtaldus, & Taciperga genitrix eius, & eius coniux Hilciperga, per Cartas donationis nobis conceſſerunt. - :· Pa. LVI.

Et factum eſt ita ſub die XI. menſis Maij Indict. IX. anno Domini Karoli Regis & filij eius Pipini. Cùm autem Miſſi Domini Regis, Mancio Abbas, Haroinus & Hiſembardus, reſediſſent Spoleto cum Iudicibus in Placito, venit bi Dominus Ioannes Monachus huius Monaſterij, & querelatus eſt ſuper Gvinichisvm Ducem, qui contendebat piſcarias per ſingula loca Ducatus Spoletani, & retia noſtra rupetant homines eius, & piſces tulerunt, atque homines huius Monaſterij vapulauerant. Et ex hoc interrogatus Dux dixit: Verum eſt. Sed homines mei ſine mea voluntate hoc fecerunt. Ego autem volo exindè parti Monaſterij iuſtitiam facere, ſicut mihi iudicatis. Et iuſſerunt reueſtire eundem Ioannem, & Aduocatum eius de ipſis piſcariis & guadiam de compoſitione iuxta legem dare fecerunt: & ita finitum eſt. - :· LVII.

B

Karolvs ſereniſſimus Auguſtus à Deo coronatus, magnus, & pacificus Imperator, Romanorum gubernans Imperium, qui & per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum. Si ea quæ à Deum timentibus hominibus locis Sanctorum ob amorem Domini, & opportunitatem ſeruorum Dei, condonata eſſe noſcuntur, noſtris confirmauerimus Edictis, non ſolùm Regiam exercemus conſuetudinem, ſed etiam hoc nobis proculdubio ad mercedis augmentum ſeu ſtabilitatem Imperij noſtri in Dei nomine pertinere confidimus. Quapropter notum ſit omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Caſtaldiis, Vicariis, Centenariis, Altionariis, vel reliquis fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Benedictvs Religioſus Abbas Monaſterij ſanctæ Dei genitricis ſempérque Virginis Mariæ, quod ſitum eſt in territorio Sabinenſi, loco qui dicitur Acvtianvs, manſuetudini noſtræ ſuggeſſit: petens vt res ipſius Monaſterij, quæ à longo tempore ad ipſum ſanctum locum per diuerſorum hominum donationes, videlicet Regum, Reginarum, Ducum, Pontificum, Comitum, Caſtaldiorum, vel collationes populi, ceſſiones, venditiones, comparationes, commutationéſque peruenerunt, de quibus ipſa Caſa Dei moderno tempore, id eſt ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCIII. anno, atque anno Imperij no- 803. LVIII.

C ſtri III. inueſtitũ habere, vel quieto ordine poſſidere videtur, per Præceptum Regiæ auctoritatis noſtræ, pro mercedis noſtræ augmento, ad eundem ſanctum locum pleniùs cedere, & confirmare iuberemus. Cuius petitioni annuentes, ad mercedis noſtræ augmentum pro reuerentia ipſius ſancti loci, vel propter deprecationem memorati viri venerabilis Benedicti Abbatis ita conceſſimus, & confirmari iuſſimus. Præcipientes ergo iubemus, quòd perpetualiter circa memoratum ſanctum locum manſurum eſſe volumus, vt nullus quiſlibet de fidelibus noſtris memorato viro venerabili Benedicto Abbati, aut ſucceſſoribus ſuis in perpetuum de iam dictis rebus, quas præfata Caſa Dei moderno tempore, id eſt ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCIII. & III. Imperij noſtri, iuſtè & rationabiliter quieto ordine poſſidere cernitur, aut inantea Domino largiente legitimo ordine acquirere potuerit, inquietare nec condemnare, nec aliquid exindè iniuſtè abſtrahere, aut minuere quoquo tempore præſumat. Sed per hoc noſtræ Serenitatis atque confirmationis Præceptum, noſtris futuriſque temporibus ad ipſam ſanctam Dei Eccleſiam proficiat in augmentis: quatenus omni tempore, abſque cuiuſlibet illicita contrarietate ipſas res ſuperiùs comprehenſas Rectores ipſius Monaſterij tenere, & poſſidere debeant. ità vt melius delectet prædicto venerabili viro Benedicto Abbati, atque eiuſdem Eccleſiæ congregationi in perpetuum pro nobis, & pro Imperij noſtri ſtabilitate, ſeu pro filiis ac filiabus noſtris, vel pro cuncto populo no-

LVDOVICVS PIVS. bis à Deo daro attentiùs iugiter diuinam exorare clementiam. Et vt hæc Auctori- A
tas firmior habeatur, & per tempora diligentiùs obſeruetur, iuxta conſuerudinem
» Imperialem ſubſcribere, & de annulo noſtro iuſſimus ſigillate. Datum Idibus Iu-
» nij anno III. Chriſto propitio Imperij noſtri, & XXXV. Regni noſtri in Francia, at-
» que XXIX. Italia, Indictione XI. Actum Aquis noſtro Palatio publico in Dei no-
» minc fellciter, amen.- :·
» LVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Imperialem
» Celtitudinem decet prædeceſſorum ſuorum facta non ſolùm inuiolabiliter con-
» ſeruare. ſed etiam cenſuræ ſuæ auctotitate alactiter confirmare. Perindè nouerit
» ſagacitas ſeu induſtria omnium fidelium noſtrorum, tam præſentium quàm & fu-
» turorum, quia vir venerabilis BENEDICTVS Abbas ex Monaſterio ACVTIA-
» NO ſito in territorio Sabinenſi, & conſtructo, in honore ſanctæ Dei genetricis ſem-
» pérque Virginis Mariæ, obtulit obtutibus noſtris quaſdam auctoritates confirma-
» tionis Domini genitotis noſtri bonæ memotiæ CAROLI ſereniſſimi Auguſti,
» in quibus continebatur inſertum, qualiter idem Monaſterium ſub tali priuile-
» gio conſiſtere fecerat, ſicut cetera Monaſteria, quæ in Francia ſub ſancti Be-
» nedicti Patris norma conſiſtunt. Scilicet vt nullus Epiſcopus de theſaurus ipſius
» Monaſterij aut rebus aliquid auferre, nec ſub aliquo tributo ponere, aut aliquem
» cenſum exindè exigere, aut exactare præſumeret. Vel qualiter Hildeprandus Dux
» gauidum qui nuncupatur Taneies, & curtem quæ vocatur Vallantis, cum omni B
» integritate, & appendiciis ſuis, per ſua Præcepta confirmauit, & currem Tacia-
» num, Monaſterium Sancti Marci Euangeliſtæ quod eſt ſitum iuxta muros Spo-
» letanæ ciuitatis, quod ipſe domnus & genitor noſter ad idem Monaſterium per
» ſuum confirmauit Præceptum. & Monaſterium Sancti Saluatoris ſitum non pro-
» cul ab eadem ciuitate Spoletana. & Monaſterium Puellarum, quod vocatur San-
» cti Georgij, ſub muro ciuitatis Reatinæ. & Eccleſiam Sancti Michaëlis Archan-
» geli poſitam ſuper fluuium Mellinum, iuxta ipſam ciuitarem Reatinam, cum om-
» ni integritate ſua. & in territorio Firmano Monaſterium Sancti Siluestri, vel San-
» ctæ Marinæ cum omni integritate, vel quidquid ex largitate Regum, Regina-
» rúmque, Pontificum, Ducum, Caſtaldorum, vel ex collatis populi, vel ceterorum
» fidelium, eidem Monaſterio legaliter confirmatum fuerat, ſuis auctoritatibus con-
» firmaret. Sed & pro rei totius firmitate poſtulauit nos prædictus Abbas, eiúſque
» congregatio, vt morem paternum ſequentes noſtram etiam auctoritatem ſuper
» hoc negotio fieri cenſeremus. Quorum petitionibus ob animæ noſtræ emolumen-
» tum, & æternæ retributionis fructum, libenter aſſenſum præbuimus, & hoc noſtræ
» auctoritaris Præceptum inſpecta auctoritate paterna fieri placuit, per quod decre-
» uimus atque ſtatuimus, vt nullus Epiſcopus de ſuperiùs memoratis locis, aut de ce-
» teris Monaſteriis, aut Cellulis, Xenodochiis, Eccleſiis, Curtibus, Villis, Piſca-
» tionibus cum Piſcatoribus ſuis, ſeruis, ancillis, libellariis, cattulatis, offertis,
» gualdis, molendinis, vel de omnibus eidem Monaſterio iure ſubiectis, vel quidquid C
» ex munificentia Regum, Reginarum, aut ex confirmarione Pontificum, Ducum,
» Caſtaldorum, necnon ex collatis populi, aut ceterorum fidelium liberalitate, vel
» etiam ex Monachis qui in eodem Monaſterio ſuas animas ſaluare cupientes intra-
» uerunt, & eis tam ex donatione Regum, Reginarúmque, Pontificum, Ducum,
» quàm & hereditate parentum, vel de quolibet attractu aduenerunt, & ibidem per
» Cartulas delegauerunt, vel vndecumque ad eos tam per venditiones, acceſſiones,
» commutationes, poſſeſſionéſque, eidem Monaſterio, ſicut dictum eſt, venit, & mo-
» derno tempore iuſtè & legaliter poſſidere noſcitur, vel quod deinceps Domino lar-
» giente ibidem collatum fuerit, nullus fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet &
» futurorum, memorato Abbati, eiúſque congregarioni, aut ſuis ſucceſſoribus in-
» quietare, aut calumniam generare, aut aliquam iniuſtam repetitionem facere
» tentet. Sed ſicut à genitore noſtro confirmatum eſſe dignoſcitur, & à fidelibus
» ſanctæ Dei Eccleſiæ diuerſis rebus idem locus ditatus eſſe conſtat, ita omni tem-
» pore abſque alicuius præiudicio, aut infeſtatione vel deminoratione conſiſtat: &
» per hoc noſtræ confirmationis Præceptum iure perpetuo teneat, & ſub noſtro pri-
» uilegio, atque mundiburdo conſiſtat, & ſub defenſione noſtra eiuſdem Monachi
» in eodem Monaſterio quietè reſidere valeant, & pro nobis, & ſtabilitate totius Im-
» perij noſtri Dominum exorare. Conceſſimus etiam eis, vt quidquid ex copulatione

A ſeruotum ipſius Monaſterij cum liberis feminis ſecundum legem Longobatdorum LVDOVICVS
ad publicum contingere poterat in eleemoſyna noſtra, per hoc noſtrum confirmetur Præceptum. Et quandoquidem diuina vocatione prædictus, vel ſucceſſores eius de hac vita migrauerint, quam diu ipſi Monachi inter ſe talem inuenire poterint, qui eos ſecundum Regulam ſancti Benedicti regere valeat, licentiam habeant elegendi Abbatem. Et vt hæc Auctoritas confirmationis noſtræ ab omnibus meliùs & veriùs credatur, & diligentiùs conſeruetur, more noſtro eam ſubſcribere, & de bulla noſtra iuſſimus ſigillari. Durandus Diaconus ad vicem Heliſachar recognoui. Datum II. Non. Augusti anno Christo propicio II. Imperij noſtri, Indictione VIII. Actum Franconofurd Palatio regio in Dei nomine feliciter. PIVS.

QVIDAM Maiorianus, & Romanus ac Hunaldus filij eius, res proprietatis ſuæ in hoc Monaſterio per Teſtamenti conſcriptionem condonarunt, reſeruato ſibi earumdem rerum vſufructu ad dies vitæ eorum. Accidit autem, vt filius eiuſdem Maioriani nomine Godoaldus, qui quartam portionem eiuſdem poſſeſſionis eodem Teſtamento poſſidebat, inſtinctu Diaboli poſtpoſita fidelitate ſua ad Beneuentanos, qui tunc temporis dominio CAROLI Imperatoris rebelles erant; fugiendo ſe contuliſſet, ac propter hoc res propriæ illius fiſco ſociari debuiſſent, Cum quibus & portiones ſupradictorum Maioriani patris eius, & duorum fratrum Romani, & Hunaldi, in publicum redactæ, & ita à poteſtate huius Monaſterij ablatæ ſunt. Quæ omnia cùm per domnum BENEDICTVM Abbatem auribus
B ſereniſſimi Imperatoris LVDOVICI referrentur, iuſſit Dominus Imperator prædictas trium hominum poſſeſſiones, id eſt Maioriani, & duorum filiorum eius Romani & Hunaldi, de parte fiſci ſublata huic Monaſterio reſtitui. Sed cùm eodem anno domnus Benedictus Abbas de hoc ſeculo migraſſet, eius ſucceſſor domnus Abbas INGOALDVS ſuggeſſit Domino Imperatori, vt ſuper his rebus huic loco Præceptionis ſuæ confirmationem dare iuberet. Inſuper & de piſcatore nomine Aunefrido manente in territorio Reatino, vbi Septepontius cum vxore, & filiis, terráque ac domo, ſiue piſcatione, & omnibus rebus ſuis, ad vſum huius Monaſterij concederet. Et conceſſit hoc Imperator, & per Imperialis paginas Præcepti decentiſſimè roborauit. Actum Aquiſgrani Palatio Regio.-:·

STEPHANVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto in Domino filio Ingoaldo religioſo.-:· Scriptum per manus Chriſtofori Scriniarij in menſe Ianuarij Indictione x. Benè valete. Dat. x. Kal. Februarij, per manus Theodori........ ſanctæ Sedis Apoſtolicæ. Imperante Domino HLVDOVICO piiſſimo Auguſto à Deo coronato, magno, pacifico, Imperatore, anno III. & Patr. eius anno III. Indictione x.

HVIC autem domno Ingoaldo Abbati, ſiue in hoc Monaſterio donata eſt ab Hilderico Caſtaldio quædam caſa ſuper muros ciuitatis Reatinæ, & turris, cum caſa veteri in capite eius, & à quodam Ioanne Scaldaſio Eccleſia ſancti Ioannis
C in Aſera ſuper ſalariam publicam, & ab Octeramo Notario quædam portio caſalis oleti in maſſa Interoina ſuper Sextunum, & de Eccleſia ſanctæ Iuſtæ precio ſibi placito exinde accepto, & ab Hilderico Reatino Eccleſia ſanctæ Agathes ad Arces, & à quodam Ioanne terra & vinea in Aſerra cum prato longo, & à quodam Spolerano quædam res ad ſanctum Stephanum in Carſulez, & à Teudiperto Caſtaldo retradita & reſtituta eſt curtis in Pitte in hoc Monaſterio, Guinichiſo Duce iubente, & à Miſſis Domini HLVDOVICI Imperatoris res Pauli, & Taxillæ coniugis eius, videlicet caſas XIII. in maſſa Amiternina, & in maſſa Ciculana, & molinum ſuptus portam Reatinam, & ſilua de Felecto, & pratum in Lingla, & à Leone vaſſo HLOTHARII Imperatoris curtis ſanctæ Mariæ in Nãciano in finibus Camertulæ. Ipſis temporibus inueſtiti ſunt Monachi huius Monaſterii, de curte in Aciano, quæ fuit Scoptolphi, & de curte in plagia loci qui dicitur Brezzenanus, & de curte in Boniano quæ fuit Leonis Caſtaldii, & facta eſt commutatio cum quodam Petro prope vicum Palentiane duarum ſetiarum CXXX... Et in valle Tybe à quodam Audulfo donata eſt in hoc Monaſterio terra modiorum C. & in cordale ſuptus montem ſancti Maroti, & in Caneria ad Campum Gelatum, & pratum in Lingla. Et reuicit præfatus dominus Abbas Ingoaldus in Placito curtem ſancti Abundij in territorio Camertolo, & caſas, atque caſarinas nouem in Anguliano.

Lvdovicvs Pivs.

Dvm verò Ioſeph Epiſcopus & Leo Comes Miſſi Domini Hlvdovici A
Imperatoris reſiderent in iudicio Romæ in Palatio Lateranenſi, in præſentia do-
mni Gregorij Papæ, ibique adeſſet Leo Epiſcopus, & Bibliothecarius ſanctæ Ro-
manæ Eccleſiæ, & Theodorus Epiſcopus, Cirinus Primicerius, Theophilaptus
Nummiculator, Gregorius filius Mercurij, & Petrus Dux de Rauenna, & alij plu-
rimi, venit domnus Ingoaldvs Abbas huius Monaſterij cum Audulfo Ad-
uocato, & retulit quòd domni Adrianus & Leo Pontifices per fortiam inuaſiſ-
ſent res huius Monaſterij, id eſt curtem Coruanianum, & curtem ſancti Viti quæ
eſt in Palmis, & curtem ſanctæ Mariæ in vico nouo, & curtem in Bariliano cum
rebus, & familiis. Vnde tempore Stephani, Paſchalis, & Eugenij ſemper recla-
mauerat, & iuſtitiam minimè inuenire poterat. Tunc ipſi Miſſi, & Iudices, qui-
bus Dominus Imperator in vrbe mandauerat, vt de hoc facerent iuſtitiam, præ-
ſente domno Apoſtolico, interrogauerunt Aduocatum ipſius Apoſtolici nomine
Gregor. quòd exindè diceret. Qui dixit, qoòd ipſæ curtes ipſi Monaſterio nihil
pertinerent. Deinde Aduocatus domni Abbatis oſtendit monimina ex ipſis, &
continebatur in eis, qualiter Inſilberga Abbatiſſa ſancti Saluatoris de Brixia eaſ-
dem curtes in hoc Monaſterio per ipſa monimina delegauerat. Et aliud monimen
quod Tevdicvs Dux eidem Anſilbergæ filiæ ſuæ donauerat, & Præceptum
Desiderii Regis, & Domini Caroli Imperatoris, quibus ipſas curtes
cum omnibus eius pertinentibus in hoc Monaſterio confirmauerant. Tunc ſupra- B
dicti Miſſi & Iudices eos reguadiare fecerunt fidei iuſſores vtriuſque ſecundum
ſuam legem ponentes; & vt alia die ad idem Placitum redirent iuſſerunt. Et ſic
venit domnus Abbas, & eius Aduocatus, vna cum teſtimoniis, quorum nomina
ſunt Gradolfus, Guaſpertus de Reate, qui ſic teſtificati ſunt vt relatum eſt. Con-
tra quæ prædictus Aduocatus Pontificis nihil contrarium dixit nec potuit, quia
boni homines viſi ſunt ei. Iterum venit Ioſeph Caſtaldus Reatinus cum bonis &
veracibus hominibus, & interrogati per ſacramentum quod Domino Imperatori
fecerant, teſtimonium ſupradictorum virorum laudauerunt, & quod benè in om-
nibus recipi poſſent affirmauerunt, & ſcorſim interrogati ſunt. Quorum primus
» ait: Ego ſcio, & benè memoror, quoniam tempore Longobardorum, & Domini
» Caroli Imperatoris, ipſas curtes ad partem Monaſterij vidi, & recordor ibi
» Præpoſitos Ioannem, & Petrum, & Chriſtianum Monachos ipſius Monaſterij,
» vſque dum per fortiam prædicti Pontifices exindè tollere fecerunt. Similiter reli-
qui dixerunt. Deinde venerunt boni, & veraciores homines xii. id eſt Ioannes,
Clariſſimus, Mcitio, Teuto, Caſtinus, Audacius, Alboin Medicus, Gualiſper-
tus, Conſtantinus Notarius, Petrus Fratellus, Hydericus Scabinus. Hi omnes
interrogati, quid de ipſa cauſa ſcirent, ſimiliter dixerunt. Poſt hæc Audulfus Ad-
» uocatus iurauit, dicens: Per iſta ſancta quatuor Euangelia, quia ſicut iſti teſtes di-
» xerunt, ita fuit verum. Hæc ſupradicti Miſſi ſiue Iudices audientes, iudicauerunt,
vt Gregorius Aduocatus Pontificis retraderet ipſas curtes Audulfo Aduocato ad C
partem huius Monaſterij. Quod facere noluit. Sed & ipſe Apoſtolicus dixit, no-
ſtro iudicio ſe minimè credere, vſque dum in præſentia Domini Imperatoris ſimul
venirent. Idcircò autem hoc Breue factum eſt, vt in futuris temporibus poſſeſſor
huius Monaſterij ipſas curtes minimè perdere debeat.

Dominvs autem Hlvdovicvs Imperator Auguſtus huic Monaſterio,
eodem domno Abbate Ingoaldo petente, dona contulit per ſua Præcepta pluri-
ma, & vtillima. Nam in vno conſtituit Præcepto, vt vbicumque contentio de
rebus huic Monaſterio pertinentibus exorta fuerit, qui iudiciariam poteſtatem
habent, ſic illam inquirant ſicut Regiam & Imperialem cauſam: & ſemper per me-
liores, & veraciſſimos, qui in vicinioribus locis fuerunt, inueſtigetur, & vbicum-
que per bonorum hominum teſtimonium rei veritas inuenta fuerit, neque vlla
hoc difficultas impediit, ſtatim huius Monaſterij pars recipiat iuſtitiam ſuam, &
ea tantum differantur, quæ propter conuiguitatem diffiniri non poſſunt. Et in alio
Præcepto conceſſit huic Monaſterio gualdum vnum in finibus Reatinis, qui nun-
cupatur Riuus Curuus. Cuius termini ſunt, à ſilua eiuſdem gualdi & indè recto
..... Veterana ...... Saſſoli, deinde ad collem altum, ex hinc recto limite ad ti-
tulos, exinde ad pratum Baroſi, inde ad Actegiam, deinde ſuper Serram ſuptus
Rugiani, & recta linea ad tiuum, & recto itinere ad Triſſilem, deinde ad Confi-

LVDOVICVS PIVS.

A nium. Et in alio Præcepto confirmauit Cellam ſanctæ Mariæ in Apinianici. Et
curtem ſancti Leucij propè ipſam, & currem ſanctæ Mariæ Tranſaquæ. Quæ ſunt
in territorio Marſicano. Er in alio Præcepto conſtituit, vt ſi Monachi vel ſecun-
dum Regulam ſancti Benedicti offerti ſanctæ Mariæ, quos Abbas ordinaliter pro-
uidere debet, fuga lapſi per Epiſcopia, & certa Monaſteria, ſiue per diuerſa loca
perrexerunt, vbicumque eos inuenerit, tam ipſi, quàm & miſſi ſui præſentialiter
recipiant, abſque alicuius dilatione, vel contrarietate. Et qui aliter agere volue-
rit, in præſentia Regali vel Imperiali in rationes aduenant. Et in alio Præce-
pto confirmauit Præcepta, & confirmationes Regum Longobardorum, Ratigiſi,
Haiſtulfi, & Deſiderij, & Præceptum Domini & genitoris eius Caroli, atque
Priuilegia Pontificum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, Adriani, Stephani, & Paſcha-
lis, per quæ Pontifices omnes res in territorio Sabinenſi, ſiue in Romania, huic
Monaſterio pertinentes, nominatim pet ſingula loca atque vocabula confirmaue-
runt. Inſuper & res, quas deuoti homines ac feminæ pro ſalute animarum ſuarum
huic Monaſterio ſolemni donatione contulerunt, quæ ad eos ex conceſſione Re-
gum, Reginarum, vel Ducum, vel per affiliationem, vel comparationem, vel alium
quemlibet attractū peruenerunt. Et res Helenæ ancillæ Dei, & quæcumque quili-
bet homines per inſtrumenta Cartatū huic Monaſterio condonarunt. Et præcepit
ac iuſſit, vt nullus Epiſcopus aut Abbas, Dux, vel Caſtaldus, vel Actionarius, vel
quiſlibet fidelium Imperij, ſiue iuniorum, ſiue ſucceſſorum eorum, Abbati, vel
B Agentibus huius Monaſterij, aut Monachis ſub eo Deo militantibus, de omnibus
rebus huic Monaſterio pertinentibus calumniam facere, aut inquietare vllo vn-
quam tempore præſumat, & vt nullus eos de quibuſcumque rebus Monaſterij in-
uaſiones faciat. Et ſi de qualicumque cauſa contra nos fuerit exorta contentio,
non per viliores quaſque perſonas, ſed per nobiliores & veraciores rei veritas in-
quiratur: & ſecundum tenorem antiquorum Præceptorum, quæ Reges Longo-
bardorum nobis dederunt, de Arimannis feminis, quas ſibi pertinentes huic Mo-
naſteriò in coniugio ſociauerint, vt poſt tranſactum annuale ſpatium ſecundum
edicti tenorem ſic eos eáſque poſſideamus, nobíſque proprio nomine vindicemus
atque defendamus. Et omnia animalia huius Monaſterij in finibus Ducatus Spo-
letani per paſcua publica omni tempore pabulare debeant vel nutriri. Similiter
hominum noſtrorum ſine datico, herbatico, ſcatico, vel glandatico: & nullam
moleſtiam neque in ponte, neque in via, neque in quocumque loco patiantur.
Et licet nobis proprias Monaſterij terras omni tempore defendere, atque anima-
lia noſtra ad pabulandum mittere, abſque cuiuſlibet perſonæ vel poteſtatis contra-
rietate. Et in alio Præcepto idem Dominus Imperator HLVDOVICVS confir-
mauit conuenientiam inter Epiſcopum Spoletanum Sigualdum & dominum
Abbatem Ingoaldum factam, pro contentione ſcilicet, quæ inter eos fuerat ſu-
per quadam Eccleſia prope muros ciuitatis in honore ſancti Marci Euangeliſtæ
conſtructa, & Eccleſia Domini Saluatoris cum Xenodochio ad ſe pertinente, ſi-
C ta in Saliono, & de rebus ac familiis earum. Dedit igitur INGOALDVS Abbas
Sigualdo Epiſcopo ad partem Eccleſiæ illius curtem vnam, quæ vocatur Segulæ,
.... ante poſita illa curte Interamne, & caſas in Laureto.... Econtra dedit vel de-
legauit Sigualdus Epiſcopus Ingoaldo Abbati ad partem huius Monaſterij, pro
cauſa firmitatis, ac pactuationis, colonicam vnam in Baſiano, & de Serra particulas
quatuor, & de vineis particulas VI. in finibus Terranenſibus. Et pœnam inter-
poſitam auri mancuſios quinque millia.

KAROLVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Competiat
volumus omnium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorúmque tam præſentium quàm & fu-
turorum ſolertia, quia quidam venerabilis INGOALDVS Abbas ex Monaſterio
ſanctæ Dei genitricis ſempérque Virginis Mariæ, quod in Italia ſitum eſt, in loco
qui dicitur ACVTIANVS, ad noſtram veniens præſentiam, oſtendit nobis Præ-
cepta Regum Longobardorum HAISTVLFI ac DESIDERII, in quibus con-
tinebatur, quomodo ipſi, & anteceſſores eorum prædictum Monaſterium pro-
pter diuinum amorem & reuerentiam ſanctæ Dei genitricis ſempérque Virginis
Mariæ, ſemper ſub ſua tuitione, ac defenſione tenuiſſent. Ob firmitatem tamen
rei poſtulauit prædictus venerabilis Abbas, vt eorumdem Regum Præceptiones
noſtra auctoritate confirmaremus, & immunitatis Præceptum Monaſterio ſuo da-

Lvdovicvs Pivs.

re iuberemus. Cuius petitioni, propter amorem Dei, & reuerentiam atque ho- A
norem ſanctiſſimæ Genitricis illius, libenter acquieuimus, & ſicut poſtulauit, ita
» in omnibus concedendum atque confirmandum decreuimus. Quapropter præci-
» pientes iubemus, vt nullus fidelium noſtrorum, vel Miſſi diſcurrentes, aut quili-
» bet ex iudiciaria poteſtate, in Eccleſias vel Cellulas, aut loca, villas, curtes, vel
» agros, campos, ſeu reliquas poſſeſſiones memorati venerabilis Monaſterij, quas
» olim vel moderno tempore tam in Longobardia, quàm in Romania, ſeu in Tuſ-
» cia, & in Ducatu Spoletano, ſeu in quibuſlibet aliis locis poſſidebit, vel nunc in
» præſenti poſſidet, vel quas deinceps ex quorumlibet datione fidelium acquiſierit,
» ac poſſederit, ad cauſas audiendas, vel freda ſeu tributa vndecumque exigenda,
» aut manſiones, vel paratas faciendas, vel fidei iuſſores tollendos, aut homines
» eiuſdem Monaſterij tam ingenuos quàm ſeruos libellarios, aldiones, & aldianas,
» ſeu clericos, vel cartulatos, aut offertos, ſuper terram ipſius Monaſterij commanen-
» tes, diſtringendos, vel ad publicas excubias compellendos, aut vllas redibitiones,
» vel quaſlibet occaſiones requirendas, noſtris vel futuris temporibus ingredi au-
» deat, vel ea quæ ſuprà memorata ſunt penitus facere præſumat. Confirmamus
» etiam eidem Monaſterio omnes res quæ pertinent de curte ſancti Gethulij, ſeu de
» curte ſancti Benedicti, & curtem ſanctæ Mariæ de Turano, quæ ſunt in Comitatu
» Sabinenſi, cum omnibus illarum pertinentiis, & ſubiacentiis. Et in Comitatu
» Reatino curtem ſancti Angeli, & in Ducatu Spoletano Monaſterium ſancti Mar- B
» ci ſuptus muros ciuitatis Spoletanæ, & in caſtro Veterbenſi infrà ipſum Cellam
» beatæ Mariæ, ſeu & Cellam ſanctæ Mariæ de Minione cum ipſo monte Goſberti,
» & cum ipſo gualdo, ſeu & ripa Albella, & cum ipſo portu maris, cum ſeruis, vel
» ancillis, aldiis, vel aldiabus, & omnibus illam pertinentiis, vel ſubiacentiis. Et li-
» ceat quietè memorato Abbati venerabili, & ſucceſſoribus eius, res, & poſſeſſiones
» prædicti Monaſterij ſub immunitate noſtra, defenſione, & quieto ordine poſſidere.
» Si quis verò auſu temerario contra hanc noſtræ auctoritatis iuſſionē venire præſum-
» pſerit, & eorum quæ fieri prohibuimus contra prædictum venerabile Monaſterium
» quidquam facere temptauerit, ſciat ſe compoſiturum auri obrizi librarum DC.
» ſumma ad partem præfati Monaſterij eſſe multandum. Quidquid verò de prædi-
» ctis Monaſterij poſſeſſionibus fiſcus noſter ſperare poterat, totum nos pro æterna
» remuneratione adipiſcenda Monaſterio concedimus, vt in alimoniam pauperum,
» & ſtipendia Monachorum, ibique Deo famulantium, noſtris futuriſque tempori-
» bus ſemper proficiat in augmentum: quatenus memorati ſerui Dei, qui ibidem
» Deo famulantur, pro nobis, & coniuge prolé que noſtra, ac pro ſtabilitate totius
» Imperij à Deo nobis commiſſi, iugiter Dei miſericordiam inuocare delectet. Et
» vt hæc Auctoritas firmior habeatur, ac per futura tempora meliùs conſeruetur,
» manu propria eidem ſubſcribere, & de annulo noſtro ſubter eam iuſſimus ſigillari.
» Inquirinus Notarius ad vicem Liutgardi Archicancellarij recognouit. Datum IV.
» Kal. Martij anno Chriſto propitio Imperij Domini Caroli præpotentis Au- C
» guſti vnctionis ſuæ I. Indict. XIV. Actum Aquis Palatio in Dei nomine feliciter,
» amen.

» Hlvdovicvs & Lotharivs diuina ordinante prouidentia Impera-
» tores Auguſti. Cùm locis diuino cultui mancipatis largitionis noſtræ munere
» quippiam conferimus, id nobis ad ſtabilitatem Imperij noſtri, & ad æternæ vitæ
» præmium capeſſendum profuturum liquidò credimus. Proinde notum eſſe volu-
» mus omnium fidelium noſtrorum, præſentium ſcilicet & futurorum ſagacitati,
» quia nos ſuperno amore accenſi, pro remedio animæ noſtræ concedimus quoddam
» Monaſteriolum ſitum in finibus Teatinæ ſiue Vocitanæ, in loco cuius vocabulum
» eſt Lucana, & conſtructum in honorem ſancti Stephani Prothomartyris, ſub om-
» ni integritate, ad Monaſterium noſtrum ſanctæ Mariæ ſemper Virginis, quod eſt
» ſitum in Pago Sabinenſi, vbi in præſenti tempore Ingoaldvs Abbas præeſſe
» dinoſcitur. Monaſteriolum verò ſupradictum cum omni integritate, cum Eccle-
» ſiis, Cellulis, territoriis, ædificiis, familiis, iuſtè pertinentibus, caſis, amaſſariciis,
» aldiariciis, bouillicariis, vaccariciis, Alpibus Gaiis, molendinis, aquis, decurſi-
» bus, paſcuis, paludibus, vel quidquid præſenti tempore iuſtè & legaliter pertinere
» dinoſcitur, & noſtri iuris, atque poſſeſſionis iure proprietatis eſt, totum & ad in-
» tegritatem, vel inexquiſitum, prædicto Monaſterio ſanctæ Mariæ tradimus, & de

Lvdovicvs et Lotharivs.

A noſtro inre in ius & dominarionem illius transferimus. Ita videlicet vt quidquid Rectores, & Miniſtri prædicti Monaſterij ſanctæ Mariæ ſemper Virginis de ſupradicto Monaſterio ſancti Stephani ſecundum auctoritarem eanonicam ac regularem facere, ordinare, ae diſponere voluerint, libero in omnibus poriantur arbitrio faciendi quidquid elegerinr. Et vt hæc Auctoritas largitionis noſtræ firmior habeatur, & per futura tempora meliùs conſeruetur, manibus propriis ſubter firmauimus, & annuli noſtri impreſſione aſſignari iuſſimus. Durandus Diaconus ad vicem Frigdueiſi reeognouir. Dat. x. Kalend. Iulij, anno xv. Imperij Domini Hlvdovici, & Lotharii vii. Indict. vii. Actum Aquiſgrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter, amen. -- ⁖

Pa. lxxxiv. Præterea Lotharivs ſereniſſimus Auguſtus Domini Imperatoris Hludouiei filius, poſtulatus à domno Ingoaldo Abbate, per ſuum Imperialem Præceptum confirmauit quandam Auctorirarem à domno Eugenio ſummo Pontifice buie Monaſterio, ſibique ac ſuis ſeceeſſoribus emiſſam, de duabus maſſis iuris Monaſterij ſanctæ Bibianæ poſiti infra vrbem Romam, vel quæ ad eaſdem maſſas pertinere noſcuntur, quarum vna Propiciana, & alia Balagai nuncupatur. Quas etiam maſſas mulro tempore à prædeceſſoribus ſcilicet Pontificibus ſanctæ Romanæ Sedis Præfato Monaſterio eiuſque Rectoribus ſub ſtatuta annuali penſione fuiſſe perpetualiret eonceſſas, quouſque ſtaturæ penſionis quantitatem ipſius Mona-

B ſterij Rectores ad panem iam dicti Monaſterij ſanctæ Bibianæ ſoluere non negligerent. Et ſtatuir idem Imperator ae deereuit, vt memoratæ maſſæ, ſieuti ab eodem Ponrifiee huie Monaſterio, præfatóque Ingoaldo, ſuiſque ſucceſſoribus, per ſeripturam fuerunt ſub ſtatuta penſione confirmatæ, ira permaneant ad ius huius Monaſterij eum omni integritare perpetualiter confirmaræ. -- ⁖

Pa. lxxxvi. Sed cùm auribus Domini Hlvdovici ſereniſſimi Imperatoris, genitoris vrique præfati Lotharlj, hæc, plurimæque aliæ illatæ fuiſſent querelæ, miſericordiæ pulſatus clementiâ, ſaeræ inſtirutionis edidit conſtitutionem præcipuam, per quam Dei Eeeleſiis illata deſtrueretur malitia, cuius his ſacratiſſimos apices curauimus diligenter inſerere.

Lvdovicvs diuina ordinante prouidentiâ Imperator Auguſtus. Si præueniente gratia Dei noſtri deuotionis affectum diuinis ſatagimus aptare obſequiis, & venerabilibus Deóque ſanctiſq; loeis, atque Dei familiis ſupernæ Maieſtati famulantibus Imperiali munificentia opem, & ſolatium noſtræ defenſionis impendimus, ſi denique præiudiciis variis, ac ealamiratibus oppteſſis patulum & benignum aceommodamus auditum, his exerciriis piiſque ſtudiis credimus ſupernum vbique auxilium promereri, & proſperis pollere ſueeeſſibus, atque imbelles glorioſis gaudere triumpbis, ſed & poſt temporalis infulas Imperij ſiderea feliciter conſequi regna. Quapropter cùm plurimarum Eeeleſiarum, venerabiliúmque euſtodes loeorum, diuerſorúmque hominum de finibus Italiæ multiplex querela

C noſtrum pulſaſſet auditum, eorum laehrimoſis voeibus pietate cogente moti, cariſſimum arque dulciſſimum filium noſtrum Lotharivm direximns pro munimine ae defenſione ſaerorum venerabiliúmque locorum, & pro iuſtitiis eunctæ plebis; quæ moleſtis querelis noſtras, vt diximus, inceſſanter pulſauerant aures. Igitur ego Lotharivs Auguſtus paternæ concordans voluntati, & obtemperans iuſſis, eum protegente Deo quieta proſperirate ad limina beati Petri Principis Apoſtolorum, orationis atque exaltationis eiuſdem ſanctæ Dei Ecleſiæ gratiâ, veniſſemus: inter reliquos, qui, vt diximus, plurimas proelamabant querelas, venit Ingoaldvs venerabilis Abbas Monaſterii beatæ & glorioſæ ſemper Virginis Mariæ conſtituri in finibus Sabinenſ. aſſerens ſuum Monaſterium; ablata priſtina libertate, ſub rributo at penſione à Romanis Ponrificibus conſtrictum, multáſque poſſeſſiones eidem Monaſterio violenter ablaras. Vnde ſciſcitantes ſtudioſè intertogauimus, qua ratione aur prædictas res aequirere, ant prædictæ poteſtatis dominium ſperaret euadere. Qui illicò noſtris obtulit aſpectibus antiqua Longobardorum Regum Præcepta, continentia quemadmodum ipſum ſanctum loeum Regali auctoritare ſub ſua defenſione atque immunitate omni tempore perſeuerare ſtatuerunt. Præcipuè itaque oſtendit & Præceptum confirmarionis piæ memoriæ Domini aui noſtri Caroli ſereniſſimi Auguſti, Præceptum quoque Domini & genitoris noſtri Hlvdovici inuictiſſimi Im-

Lvdovicvs et Lotharivs. peratoris, quæ eidem Monaſterio beneficij & puritatis munus pro mercedis ſuæ A
augmento emiſerunt. In quibus conrinebarur, qualiter prædictum Monaſterium
ſub ſuæ defenſionis priuilegio cunctis diebus permanere decreuerunt, ſicut cete-
» ra Monaſteria, quæ in Regno à finibus Franciarum conſiſtunt: ſcilicet vt nulli
» vnquam Pontificum, Epiſcoporum, Ducum, vel cuicumque Principum, liceat
» ſæpedictum Monaſterium ſub tributo aut quacumque penſione ponere, aut de
» eo aliquid auferre, vel de rebus eidem loco ſubiectis quicquam minuere. Quibus
» inſpectis, iuſtum & rationabile nobis noſtriſque Oprimatibus, atque etiam Ro-
» manis Primaribus, viſum eſt, vr & piorum Regum Scripta, & maximè Domini
» Caroli, arque genitoris noſtri Domini Ludouici Auguſtorum Præcepra, perpe-
» tua ſtabilitare firmiſſimum roborem obtineanr. Res quoque eidem Monaſterio
» violenter ablatas, omni excuſatione poſtpoſitá, iuſſimus reddere. Vnde placuit
» nobis genitori ae genito, vtique prædictis Principibus, concordi atque commu-
» ni voluntate, vt iamdictus almus locus ſub noſtra ſucceſſorúmque noſtrorum de-
» fenſione atque immunirate perpetuis perſeueret temporibus: atque ad petitio-
» nem prædicti Ingoaldi venerandi eiuſdem Monaſterij Abbatis, ipſas aliáſque res
» in finibus Sabin. vel vbicumque ſitas, eidem Monaſterio iuſtè perrinentes, in con-
» cuſſa ſtabilitate ibidem præſenti præceptione noſtris futuriſque temporibus, ſine
cuiuſquam violenta inquietudine, firmas ſemper conſtituimus permanere.- :·

Pa. ixe. Hic denique venerabilis Pater acquiſiuit per Præcepti Imperialis apices con- B
firmationem de ſancti Stephani Monaſterio, cum omni eius integrirate in finibus
Teatinis, à Domino Lothario Imperatore, ſicut antea conceſſerat Dominus
Hludovicvs Auguſtus genitor illius, in hoc Monaſterio. Et in Salam bona per
concambium acquiſiuit, terram modiorum xxii. & in valle Cupa, & in valle Ma-
telicana mod. v. & in maſſa Nautona caſalem Eſcurianum vſque ad caſalem de
Amiterninis, & in maſſa Interocina clauſuram de Agligiano ſuper ſanctum Mar-
tinum, & in fundo Caſtellione terram modior.-- :·

„ Lotharivs diuina ordinante prouidentia Impetator Auguſtus. Si illius
„ amore, cuius munere, ceteris mortalibus prælati ſumus, loca diuino famulatui
„ conſecrata congruis munificentiæ noſtræ beneficiis ad diuinum cultum liberiùs
„ exequendum ſuſtollimus, dignæ retributionis præmio nos à Domino remunerari
„ fideliter credimus. Igitur notum eſſe volumus cunctis fidelibus ſanctæ Dei Ec-
„ cleſiæ noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Sichardvs
„ Sabinenſis Monaſterij Abbas, quod contructum eſt in honorem beatæ Mariæ Dei
„ genitricis ſempérque Virginis, oſtendit ſerenitatis noſtræ obtutibus domni reco-
„ lendæ memoriæ genitoris noſtri Hludovici præſtantiſſimi Imperatoris Au-
„ ctoriratem, in qua continebatur, qualiter poſtquam nos diuino ſibi nutu fauente
„ conſortes fecit Imperij, ab eo in Italiam directi ſumus, & à ſummo inuitati Pon-
„ tifice, & vniuerſali Papâ, ac ſpirituali Patre noſtro Paschali, quondam Ro-
„ mam venimus. Quo dum in præſentia eiuſdem Domini Apoſtolici, ae noſtra, pro- C
„ cerúmque Romanorum, ſiue Optimatum noſtrorum, atque multorum vtriuſque
„ partis nobilium virorum, quæſtiones aceitarentur: inter ceteras altereationes, iu-
„ bente eodem Domino Apoſtolico, Aduoeatus ſuus nomine Sergius, eiuſdem
„ ſanctæ Sedis Romanæ Eccleſiæ Bibliothecarius, interpellauit virum venerabilem
„ Ingoaldvm Abbatem, & memorati Sichardi prædeceſſorem: dicens quòd
„ idem Sabinenſe Monaſterium ad ius & dominationem Romanæ Eccleſiæ pertine-
„ ret. Econtrà reſpondit prædictus Ingoaldus, nullatenus debere eſſe, eò quòd non
„ ſolùm præcepta Regum Longobardorum præ manibus haberet, qualiter idem Mo-
„ naſterium ſemper ſub tuitione & defenſione eorumdem Regum Longobardo-
„ rum fuiſſet: verùm etiam, & quòd Dominus & auus noſter piæ memoriæ Caro-
„ lvs præſtantiſſimus Imperator idem Monaſterium ſpecialiter ſub ſuo munimine,
„ vel ſucceſſorum ſuorum, Regum videlicet Francorum, per Præceptum auctorita-
„ tis ſuæ contuliſſet. vt nullus Pontifex, Dux, Princeps, aut quiſlibet ſuperioris vel
„ inferioris ordinis Reipublicæ Procurator, idem Monaſterium ſub tributo aut cen-
„ ſu conſtitueret, ſed ita immune & liberum, eſſet, ſicuti cetera Monaſteria infrà
„ Regna Francorum conſtituta ſunt: id eſt Luxouienſium, Lirinenſium, & Agau-
„ nenſium. Interrogatum eſt etiam à Primatibus vtrarumque partium, quid Aduo-
„ catus Domini Apoſtolici contra Præcepta & Auctoritates, quæ ibi lectæ & relectæ
ſunt,

LOTHARIVS.

A ſunt, dicere voluiſſet, & in præſentiarum nullam auctoritatem aut traditionem oſtendere potuit, per quam idem Monaſterium pars prædictæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ad ius & dominationem ſuam tenere ac poſſidere valeret. Sed poſtquam res in præſentia prædicti domni Apoſtolici PASCHALIS, & noſtra, & Optimatum atque Procerum vtriuſque partis, examinata & diligenter inquiſita eſſet, & in propatulo omnibus eſſet quòd prædictũ Monaſterium nullatenus ſub iure & dominatione præfatæ Romanæ Eccleſiæ, vel ſub tributo aut penſione eſſe deberet: idem Domnus Apoſtolicus non ſolùm recognouit nullum dominium in iure ipſius Monaſterij ſe habere, excepta conſecratione, ſed etiam omnes res tam in territorio Sabinenſi, quàm & in Romania ſitas, quas ex eodem Monaſterio poteſtas anteceſſorum eiuſdem Paſchalis Papæ iniuſtè abſtulerat, per iuſſionem ipſius, dante eo mappulam ſuam Aduocato ſuo ſupradicto Sergio, reueſtiuit Leonem, qui de parte noſtra eiuſdem Monaſterij Aduocatus erat, & vt ipſa redditio perpetim rata & inuiolata permaneret, miſit Domnus Apoſtolicus Miſſum ſuum Gregorium nomine eiuſdem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Seriniarium, qui res ſuperiùs nominatas inſpiceret, & Miſſo noſtro Leutherio nomine & Monachis Monaſterij ſanctæ Mariæ Sabinen. redderet, ſicut & factum eſt. Sed eùm nos ad domnum & genitorem noſtrum HLVDOVICVM reuerſi fuiſſemus, & ita per ordinem ſicut ſuperiùs comprehenſum eſt narraſſemus, placuit non ſolùm idem Monaſterium Rectoréſque eius ſpecialiter ſub ſua ſucceſſorũque ſuorum tuitione, & defenſione B conſtituere, ſicut in Præcepto domni aui noſtri CAROLI Auguſti continetur, vel quemadmodum prædicta Monaſteria infrà Regna Francorum conſtituta ſunt, ſed etiam omnes res, quas præſenti tempore prædictum Monaſterium infrà Italiam, Tuſciam, & Romaniam, vel in ceteros pagos & territoria, iuſtè & legaliter atque quietè tenet, vel poſſidet, tam per Præcepta & Auctoritates Regum, Reginarũque, Pontificum, Ducum, quamque & per traditiones, ceſſiones, commutationes, offertiones ſeu collata populi, vel pactuationes legaliter factas, ſiue per Iudicia....aut per quælibet inſtrumenta Chartarum, nobiles homines ac deuotæ feminæ eidem contulerunt Monaſterio, nominatim eiuſdem genitoris noſtri Præceptum, propter improborum hominum fraudes, & infeſtationes aut inquietudines inſerere. Sed memoratus venerabilis Abbas SICHARDVS, quamuis nos eandem genitoris noſtri Auctoritatem ſuo conſenſu ac iuſſione confirmaſſemus, deprecatus eſt Celſitudinis noſtræ clementiam, vt quia nos diuinæ Maieſtatis diſpoſitio ſucceſſores illius fecit in Imperio, quem & in vita ſua conſortem iam fecerat, eandem Auctoritatem noſtræ confirmationis innouaremus, ac ſanciremus Præcepto. Cuius precibus ob Dei, & Domini noſtri IESV CHRISTI genitricis ſempérque Virginis Mariæ reuerentiam, & amorem, vel mercedis noſtræ augmentum, acquieſcentes, hanc Excellentiæ noſtræ Auctoritatem decreuimus, fieríque præcepimus, per quam & idem genitoris noſtri Præceptum modis omnibus confirmamus, & quidquid ex tunc temporis ad illum ſanctum locum diuina auxit pietas per C religioſorum hominum deuotionem, nominatim ac ſigillatim, ſicut in autentico genitoris noſtri habetur decreto, inſerendo ſancimus ac corroboramus, propter futuras prauorum hominum infeſtationes atque inquietudines. Ideſt fundum Acutianum, vbi idem venerabile Monaſterium conſtructum eſt, cum finibus, & appendicibus ſuis.....Fundum Caſtrianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Laurentij. Fundum Pompeianum. Fundum Pinianum. Fundum Cerninarium. Fundum Arianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Paterniani. Fundum Arturianum. Fundum Ordeolum. Fundum Mitolle, in quo eſt Eccleſia ſancti Angeli. Fundum Vrbanum, qui & Vicus Lagi vocatur, in quo eſt Eccleſia ſancti Viti, cum pratis, ſiluis, atque aquimol. vel omnibus ad eum Monaſterium pertinentibus. Ex fundo Adriano vncias III. in quo eſt Eccleſia ſancti Valentini. Fundum Medianam. Fundum Caſalamentis. Ex fundo Arcuniano vnciam vnam. Ex fundo Aterniano vncias ſex. Ex fundo Siluaniano vncias VI. Ex fundo Anciano vncias IX. vbi eſt Eccleſia ſancti Felicis. Fundum Agellum. Fundum Cicilianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Donati. Fundum Paternionem. Fundum Gignianum. Ex fundo Scandiliano vncias IV. Fundum Criptulas. Fundum Marcellianellum pro vnciis quatuor. Fundum Apicianum, qui & Longitia, in quo eſt Eccleſia ſancti Gordiani. Fundum Scaphianum. Fundum Teſtam. Fundum Paternionem. Fundum Centum. Fundum

LOTHA-RIVS.

Alinianum. Fundum Turris, in quo eſt Eccleſia ſancti Laurentij. Ex fundo A
Pendiciano vncias duas. Fundum Ceſatianum. Fundum Pulgianum. Fun-
„ dum Ventilianum. Fondum Fornicatam, cum traiecto ſuo, ſeu gualdum vnum,
„ in quo eſt Eccleſia ſancti Gethulij & ſancti Benedicti, cum omnibus eis ge-
„ neraliter pertinentibus. Fundum Germanicianum, vbi eſt Eccleſia ſancti Pe-
„ tri. Fundum Muſilcum. Fundum Caſſianum. Ex fundo Staberrano vncias ſex.
„ Fundum Caſſulam. Fundum Laechanianum. Fundum Medianam. Fundum
„ Marcellianum. Fundum Monacianum. Fundum Fiſcanum. Fundum Cania-
„ num. Fundum Larinianum. Fundum Balbarianum. Ex fundo Claſſicella vn-
„ cias tres, vbi eſt Eccleſia ſancti Petri. Ex fundo Fuliniano vncias ſex. Ex fun-
„ do Rigiano vncias ſex. Ex fundo Pontianello vncias ſex. Fundum Perticatu-
„ le. Ex fundo Aurificis vncias ſex. Fundum Pacilianum. Ex fundo Caſſiano
„ vncias ſex, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Iuſtæ. Fundum Mallianum, in quo eſt
„ Eccleſia ſanctæ Eugeniæ. Ex fundo Figniano vncias ſex. Ex fundo Ceſterno-
„ læ vncias octo. Ex fundo Occiano vncias ſeptem & ſemis. Ex fundo Arun-
„ ciano vncias ſex. Fundum Oliuulam. Fundum Pontianellum. Ex fundo Buſſu-
„ li vncias nouem, & ſcripulos tres. Item exindè vnciam vnam. Ex fundo Mace-
„ rolæ vncias ſex. Ex fundo Roſiano vncias tres, in quo eſt Eccleſia ſancti Ste-
„ phani. Ex fundo Macerulæ vncias quatuor. Ex fundo Caſſiano vnciam vnam.
„ Ex fundo Sepiciano vnciam vnam, & dimidiam. Ex fundo Mediana vncias duas. B
„ Ex fundo Martiani vncias duas & dimidiam, vbi eſt Eccleſia ſancti Victorini.
„ Ex fundo Prata vncias tres. Ex fundo Agtaſiano vncias quatuor. Ex fundo Ca-
„ toniano vncias duas, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Sabinæ. Ex fundo Arſura vn-
„ cias quatuor. Ex fundo Agellari vncias duas. Ex fundo Putiano vncias quatuor.
„ Ex fundo Domitiano vncias quatuor, in quo eſt Eccleſia ſancti Stephani. Ex
„ fundo Criſpiniano vncias quatuor. Ex fundo Ciſiniano vncias nouem, in quo
„ ſont Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, & ſancti Silueſtri. Ex fundo Lucaniano vnciam
„ vnam, vbi eſt Eccleſia ſancti Petri. Ex fundo Beciano vncias duas. Fundum
„ Ortuſianum. Ex fundo Cipiriano vnciam vnam, vbi eſt Eccleſia ſancti Cali-
„ ſtrati. Ex fundo Bebgiano vnciam vnam ſemis. Fundum Catilianum. Fundum
„ Criptulas. Fundum Veneriæ. Fundom Moritanianum. Fundum Bebeianum,
„ in quo eſt Eccleſia ſancti Abundij. Ex fundo Lamneiano vncias tres. Fundum
„ Turianum, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Mariæ. Fundum Morianula. Fundum
„ Follianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Sabini. Ex fundo Monumenti Cupis vn-
„ cias ſex. Fundum Ferbilianum. Ex fundo Prærorioli vncias ſex. Ex fundo Ser-
„ uiliano vncias ſex, vbi eſt Eccleſia ſancti Antimi. Ex fundo Gabiniano vncias
„ duas. Ex fundo Lauariano vncias quatuor, vbi eſt Eccleſia ſancti Gethulij. Ex
„ fundo Beaginelli vncias quatuor. Fundum Arianum, in quo eſt Eccleſia ſancti
„ Laurentij. Ex fundo Tulliano vncias ſex, vbi eſt Eccleſia ſancti Valentini. Ex
„ fundo Muptiano vncias tres. Fundum Paternum, in quo eſt Eccleſia ſancti Va- C
„ lentini. Fundum Orcibiolum. Ex fundo Vaſſiano vncias ſex, in quo eſt Eccle-
„ ſia ſancti Victorini. Ex fundo Caſſiano vncias ſex, in quo eſt Eccleſia ſancti Ceſ-
„ ſigij. Ex fundo Auticlano vncias ſex, vbi eſt Eccleſia ſancti Petri. Ex fundo Si-
„ ligni vncias tres, vbi eſt Eccleſia ſancti Angeli. Ex fundo Graniano vnciam
„ vnam. Fundum Mignianom, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Helenæ. Fundum Ma-
„ lianum, in qoo eſt Eccleſia ſancti Iuuenalis. Ex fundo Anciano vncias ſex, vbi
„ eſt Eccleſia ſancti Petri. Ex fundo Ioue, vncias ſex. Ex fundo Prætoriolo vn-
„ cias ſex, vbi eſt Eccleſia ſancti Sebaſtiani. Ex fundo Vſitano, qui & Illianus
„ vocatur, vncias ſex, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Anatholiæ. Ex fundo Fedinu-
„ læ vncias ſex, vbi eſt Eccleſia ſanctæ Victoriæ. Ex fundo Paterno vncias tres,
„ vbi eſt Eccleſia ſancti Victorini. Fundum Prætorium cum appendiciis ſuis, tam
„ in montibus, quàm in planitiis. Ex fundo Salliano vncias tres, vbi eſt Eccle-
„ ſia ſancti Martini. Ex fundo Coriliano vncias tres. Fundum Forianum, in quo
„ eſt Eccleſia ſancti Bartholomei. Ex fundo Luſiano vncias tres. Ex fundo Acliano
„ vncias IV. ſeu & medietatem de gualdo, qui dicitur Laurentius, & medietatem
„ de portione Probati Caſtaldi. Ex fundo Paterno vnciam vnam ſemis. Ex fun-
„ do Valeriano vncias quatuor, in quo eſt Eccleſia ſancti Martini. Ex fundo
„ Coruiano vncias ſex, in quo eſt Eccleſia ſancti Pangratij. Ex fundo Bagiano

Lotharii.

A tertam modiorum vij. Ex fundo Fiano vnciam vnam ſemis. Ex fundo Luccigiano vnciam vnam ſemis. Ex fundo Vicarij vncias rres. Ex fundo Acutiano vncias octo, in quo eſt Eccleſia ſancti Gregotij. Fundum Motianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Angeli. Fundum Furianum. Fundum Paternum poſitum in Variano & in Culiano, in quo eſt Eccleſia ſanctæ Ceciliæ. Fundum Iuſtinianum. Ex fundo Agello vncias nouem. Fundum Senſianum, in quo eſt Eccleſia ſancti Antimi. Fundum Ptiuaris. Fundum Albucianum, cum appendicus ſuis. Gualdum Tancies per loca deſignata, ſicut primitus ab ipſo Monaſterio poſſeſſum eſt & conceſſum. Fundum Findiliani vncias duas. Er fundo Paſſiano vncias ſex. Ex fundo Anrariano vncias vi. Ex fundo Ceſæ-ſutdæ vncias duas. Ex fundo Teruilliano vncias ſex. Ex fundo Ceſæ-Candidæ vncias ſex. Ex fundo Polliano vncias ſex. Ex fundo Leonis terram modiorum x. Ex fundo Leogniano vncias ſex. Ex fundo Naiano vncias ſex. Ex fundo Vetuſiano vncias ſex. Ex fundo Seruiliano vncias IV. Ex fundo Muſiano vncias ſeptem. Ex fundo Seriolæ vncias ſex. Ex fundo Mariano vncias ſex. Item ex fundo Seruiliano portiunculam vnam. Ex fundo Prætorij portiunculam vnam. Ex fundo Galignani portiunculam vnam. Ex fundo Siſiano vncias VIII. Ex fundo Catoniano vnciam vnam. Ex fundo Gai vnciam mediam. Ex fundo Turiano vncias vndecim. Ex fundo Saliſiano vncias decem. Fx fundo Vaſiano vncias decem, vbi eſt Eccleſia ſanctæ Mariæ. Fun-
B dum Corbonianum. Fundum Lucianum, vbi eſt domus culta. Ex fundo Ariano vncias duas. Ex fundo Sepriniano vnciam vnam ſemis. Item ex eodem vncias ſex. Fundum Pippilianum cum appendiciis ſuis integrum. Fundum Scandilianum. Fundum Antiquum. Ex Caſale Anſiano vncias tres, & Oliuietum in Proporaria. Homines quoque qui fuerunt in Maiotiano, cum tebus & ſubſtanriis ſuis. Necnon res quas genitor & Dominus noſter per ſua Præcepta eidem confirmauit Monaſtetio. Item gualdum, qui dicitur Tancies, & cuttem Vallantis, cum omni integritate, & appendiciis ſuis, quæ Hildeprandus per ſua confitmauit Ptæcepta. Et res quas tradidit Theodomundo, qui pet inſtrumenta Chatrarum præfato delegauit Monaſtetio. Et curtem Tatianum, quam Dominus Apoſtolicus Adrianus Luponi per ſuum Priuilegium confirmauit, qui pet Cattulas cum ipſo Priuilegio eidem delegauit Monaſtetio, cum omni integtitate. Et Monaſtetia virotum atque puellarum ſancti Marci Euangeliſtæ iuxta murum ciuitatis Spoletanæ, quæ Dominus & auus noſter CAROLVS Auguſtus ad idem Monaſterium per ſuum confirmauit Præceptum. Et ſancti Saluatoris ſitum non procul ab eadem ciuitate. Et Monaſtetium puellarum ſancti Geotgij ſub muro ciuitatis Reatinæ cum omni integritate ſua. Et Eccleſia ſancti Michaëlis Archangeli ſupet fluuium Mellenum iuxta ciuitatem Reatinam, cum omni integritate ſua. Et in tertitotio Fitmano Monaſtetium ſancti Silueſtri vel ſanctæ Marinæ, cum omni integritate. Er res
C quas piæ recordationis genitor noſter per Præcepta auctoritatis, & confirmationis ſuæ prædicto contulit Monaſterio. Irem res Maioriani, & Vacoris, ac filiorum eius, quas ille poſſedit, vel ei data fuerunt ex conceſſione Regum, Reginarúmque, Ducum, vel ca quæ pet affiliationem vel compatationem, ſiue per alium quemlibet attractum, ad eum peruenetunr: ſeu & porrum in Aſo, vel alias res quas Hildeptandus Dux ei condonauit pet ſua Præcepra, atque domnus, & auus noſter CAROLVS Impetatot eidem Monaſterio confitmauit, vel quæ à Domino & genitote noſtro poſtea poſſeſſæ ſunt, & ex ſua donatione & confirmatione ad prædictum Monaſterium peruenerunt. Et tes Benedicti Preſbyteri, & Magnonis, & Hildeprandi, & Benedicti nepotum eius. Res Gaidoaldi. Res Tanicíſi, ſiue Pipini Preſbyteri filij eius. Res Helenæ ancillæ Dei. Res Gualtari filii Aimonis. Res Scamanæ & Scamberti filij eius. Res Pergonis, & Liuthprandi Preſbyteri. Res Solduli Clerici. Res Guillonis, & Guillipredi filij eius. Res Baſelli. Res Palumbi. Res Thodolaſi. Res Tattonis, & Hautonis filii eius, & Rodolindæ vxoris eius. Cœnobium quoque beari Stephani in finibus Beneuentanis, cum curtibus, cellulis, gualdis, vel omnia & in omnibus ad ipſum pertinentibus. Res verò Aldonis, & Atduini patris eius. Res Abachis, & Hiſeleindæ matris eius. Res Hitminiftidi, & vxotis eius. Res Hilderici, & Tacipergæ genitricis eius, & Hilcipetgæ coniugis eius, & gualdum in finibus Rearinæ ciuitatis, qui nuncupatut Curuus, pet loca nominata, vel deſignata, ſicut in Ptæcepto geniroris noſtri con-

LOTHARIVS.

tinetur. Et piſcatorem nomine Aunefridum, & fratres eius manentes in territo- A
rio Reatino, in loco qui dicitur Septem Pontius, cum vxoribus & filiis eorum,
» terris ac domibus eorum. Et piſcationem, quam ipſi facere conſueuerant, cum om-
» nibus rebus ſuis. Et res, quas Aduocatus prædicti Ingoaldi Abbatis, prædeceſſo-
» ris ſcilicet Sichardi venerabilis Abbatis, in præſentia Adeldrandi ſeu Leonis Miſ-
» ſorum quondam genitoris noſtri ſuper GVINIGISVM quondam Ducem legi-
» bus conquiſiuit, & iudicata exinde accepit. Item quas Paulus, & coniux ſua, ſi-
» ue Gemulus & Maurica, ad idem delegauerunt Monaſterium. Et res quas Salo-
» mon Francus prædicto tradidit Monaſterio. Quáſque iamdictus Guinigiſus ex-
» inde iniuſtè abſtulit, & per iuſſionem noſtram RICHARDVS Dux inquiſitione
» facta prædicto Monaſterio reddidit, & reueſtiuit. Et res, de quibus idem Abbas
» inſtrumenta Chartarum piæ memoriæ genitori noſtro oſtendit, per quæ nobiles
» viri vel feminæ eidem Monaſterio ſolemni donatione contulerunt. Item res Srau-
» raci & Petri filij eius. Res Celſi, & vxoris eius. Res Zabbennoris, & vxoris eius.
» Res Petri Clerici de Camerino. Res Alualdi Preſbyteri, & ſororis eius. Res Azi-
» lonis Preſbyteri, & Aliprandi filij Sicipori. Res Aſtemati, & Ioannis, & Thodiai
» fratrum. Res Griſonis Spolerani. Res Scamali filij Scamberti. Res Aiſi & vxoris
» eius, & Luponis, & Aceriri fratrum. Res Theodemundi nepotis eorum. Res
» Scaprolphi & Formoſæ vxoris eius, & Ioannis filij eius, quas ille per Cartulas of-
» fertionis ſeu donationis ad idem contulerunt Monaſterium: & breues pactuatio- B
» nes ſeu conuenientiæ, quæ ex ipſis rebus factæ ſunt, inuiolabiles perſeuerent. Res
» Eufemiæ ancillæ Dei, relictæque Lamperti. Res Mauri Preſbyteri Firmanæ ci-
» uitatis. Res Hilderici patris Audulfi. Res denique ſuperiùs conſcriptæ, cum
» omnibus ad ſe pertinentibus vel aſpicientibus, mobilibus & immobilibus à ſeſe
» mouentibus, ſicut eas præfati homines poſſederunt, & per inſtrumenta Charta-
» rum eidem Monaſterio condonauerunt, vndecumque ad eos perueniſſent, &
» præſenti tempore iuſtè atque rationabiliter, & quietè prædictum tenet vel poſſi-
» det Monaſterium: vel, ſicut ſuperiùs dictum eſt, ex munificentia Regum Regina-
» rúmque, Ducum, Caſtaldiorum, vel ex collatis populi, ſiue cunctorum fidelium
» largitate, vel etiam Monachorum, qui in eodem Monaſterio ſuas animas ſaluare
» cupientes intrauerunt, & ibidem res ſuas delegauerunt, & moderno tempore præ-
» dictum Monaſterium poſſidere videtur, cum Monaſteriis, Cellulis, Synodochiis,
» Eccleſiis, curtibus, villis, fundis, vel caſalibus, piſcariis cum piſcatoribus ſuis, ſer-
» uis, ancillis, libellariis, cattulatis, offertis, opilionibus, gualdis, molendinis, ſub
» omni integritate ad iamdictum venerabile Monaſterium noſtris futuriſque tem-
» poribus confirmamus. Præcipientes ergo iubemus, atque hac noſtræ Auctoritatis
» confirmatione ſancimus, ſicuti in Domini & genitoris noſtri continetur Præce-
» pto, vt nullus Pontifex, Epiſcopus, aut Abbas, Dux vel Caſtaldus, Actionarius,
» ſeu quiſlibet Reipublicæ Procurator, ſiue de iunioribus aut ſucceſſoribus eius, ſi-
» ue agentibus ipſius Monaſterij, de omnibus rebus ſuperiùs nominatis, vel de iis C
» quæ ad eas pertinent, vel quæ deinceps diuina largiente gratiâ ibidem condona-
» ta fuerint, vllam calumniam aut iniuſtam infeſtationem facere, aut inquietare
» vllo vnquam tempore præſumat. Sed liceat eidem Abbati, ſucceſſoribúſque eius,
» eaſdem res quieto ordine tenere, & poſſidere. Similiter iubemus atque præcipi-
» mus, vt nullus eos de quibuſcumque rebus ſine publici mali compellatione de-
» ſpoliare, vel de rebus Monaſterij inuaſionem facere præſumat. Et de omnibus
» animalibus Monaſterij in finibus Spolerani Ducatus definimus atque iubemus,
» vt in paſcua publica omni tempore debeant pabulare, vel nutriri, ſiue illæ, ſi-
» ue hominum eorum, ſine omni datico, caſtaldatico, eſcatico, herbatico, vel
» glandatico, & nullam moleſtiam neque in ponte, neque in via, neque in qua-
» licumque loco patiantur. Sed ſemper illibata ipſorum animalia ambulent, vbi
» & publica animalia conſueta ſunt pabulare. Et liceat illis propriam Monaſterij
» terram omni tempore defendere atque integrare tam in Reate, in loco qui di-
» citur Lingla, & Quintiliano, & in Amiterno, in loco qui vocatur Laurianus,
» quámque & in Comitatu Firmiano, ſeu in quibuſlibet reliquis locis, vel ani-
» malia eorum ad pabulandum mittere abſque cuiuſlibet perſonæ vel poteſta-
» tis contrarietate. Inſuper & omnia, quæ prædicti Reges Longobardorum,
» id eſt Liuthprandus, & Haiſtulfus, Ratgiſus & Deſiderius, necnon & Duces,

A ſiue quod domnus & auus noſter piæ memoriæ CAROLVS vel genitor noſter HLVDOVICVS Auguſtus per illorum Præcepta prædicto venerabili Monaſterio propter amorem & honorem Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque intemeratæ Genitricis, cuius nomine ipſum Monaſterium dicatum eſſe cognoſcitur, vel pro eorum elemoſina, eidem Monaſterio conceſſerunt, & confirmarunt, per hoc noſtræ auctoritatis Præceptum ſimiliter confirmamus atque concedimus. Et quandoquidem diuina vocatione prædictus Abbas vel ſucceſſores eius de hac luce migrauerint, quamdiu ipſi Monachi inter ſe talem inuenire potuerint, qui eos ſecundum Regulam ſancti Benedicti regere valeat, licentiam habeant eligendi Abbatem qualem meliorem & digniorem inter ſe inuenerint: quatenus ipſam ſanctam Congregationem pro nobis, & coniuge, proléque noſtra, & totius Imperij noſtri ſtabilitate, attentiùs Dei miſericordiam exorare delectet. Et vt hæc Auctoritas confirmationis noſtræ firmior habeatur, & per futura tempora à fidelibus ſanctæ Eccleſiæ & noſtris veriùs credatur, & diligentiùs conſeruetur, more noſtro eam ſubterſcribere, & de bulla noſtra iuſſimus ſigillari. Druſtemirus Subdiaconus, atque Notarius ad vicem Agilmari recognoui. Data XVIII. Kalend. Ianuarij anno Chriſto propitio Imperij Domini Lotharij pij Imperatoris in Italia XXI. & in Francia I. Indictione III. Act. Caliniaco villâ Comitatus Cabillonenſis in Dei nomine feliciter. LOTHARIVS.

B PRÆDICTVS verò Dominus HILDERICVS eùm in huius regimine Monaſterij à Fratribus eſſet electus, & vt à Domino Imperatore Lothario confirmaretur, ipſius præſentiæ fuiſſet vnà cum Petro Spoletano Epiſcopo directus, cui dudum hoc Monaſterium commiſerat Imperator, hanc in Borgo curte regia eidem Epiſcopo de ſubſcriptis huius Monaſterij rebus, diebus vitæ eius fecit conuenientiam, vt in ipſius manerent poteſtate ordinandi & diſponendi eas qualiter vel quomodo ſibi placeret diebus vitæ ſuæ tantùm. Pag. CIII.

LVDOVICVS gratiâ Dei Imperator Auguſtus. Si illius amore, cuius munere ceteris mortalibus prælati ſumus, loca diuino famulatui conſecrata congruis magnificentiæ noſtræ beneficiis ad diuinum cultum vberiùs exequendum ſuſtollimus, dignæ retributionis præmium nos à Domino remunerari fideliter credimus. Igitur notum eſſe volumus cunctis fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis PERTO Sabinenſis Monaſterij Abbas, quod eſt conſtructum in honorem beatæ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ, oſtendit Serenitatis noſtræ obtutibus quædam Præcepta prædeceſſorum noſtrorum CAROLI & Ludouici glorioſiſſimorum Imperatorum, in quibus continebatur, ſemper idem Monaſterium ſub pleniſſimæ emunitatis tuitione habuiſſe: ſed permaximè piæ recordationis noſtræ genitoris noſtri LOTHARII præſtantiſſimi Imperatoris. Quod dum relegi feciſſemus, inter multas altercationes, & varias diſcuſſiones euindicandò, atque ab omnibus partibus liberando, in omni quietitudine retracto, ſub ſuo nomine vel ſucceſſorum ſuorum auctoritatis ſuæ cenſuram conſtituiſſe, vt nullus Pontifex, Dux, Princeps, aut quiſlibet ſuperioris vel inferioris ordinis Reipublicæ Procurator, idem Monaſterium ſub tributo aut cenſu conſtitueret, ſed omni quietudine ſuâ defenſione atque Imperiali tuitione fultum conſiſteret. Deindè memoratus venerabilis Proto * Abbas pro pleniſſima in futurum ſecuritate, vel quietudine, deprecatus eſt Celſitudinis noſtræ clementiam, vt & nos ſuper eaſdem Auctoritates Domino fauente noſtram adderemus corroborationis cenſuram. Cuius precibus ob Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti genitricis ſemperque Virginis Mariæ reuerentiam & honorem, vel mercedis noſtræ augmentum, acquieſcentes, hanc Excellentiæ noſtræ auctoritatem decreuimus, fierique præcipimus. Per quam & idem genitoris noſtri Præceptum modis omnibus confirmamus, & quidquid ex tunc temporis ad illum ſanctum locum diuina auxit pietas per religioſorum hominum deuotionem nominatim ac ſingulatim, ſicut in authentico genitoris noſtri habetur decreto inſerendo, ſancimus atque corroboramus propter futuras prauorum hominum infeſtationes atque inquietudines. Id eſt fundum Acutianum, vbi idem venerabile Monaſterium conſtructum eſt, &c. *vt in Præcepto Lotharij ſuprà.* Inſuper & omnia quæ prædicti Reges Longobardorum, id eſt Liutprandus & Haiſtulphus, Ratgiſus, ac Deſiderius, necnon & Duces, ſiue quod Dominus & biſauus noſter piæ memoriæ

Pag. CVI. LVDOVICVS II. IMP.

* *ſup. Petro.*

Lvdovicvs II. Imp. Carolvs, vel auus noſter Lvdovicvs, atque genitor noſter Lotharivs, Auguſti, per illorum Præcepta prædicto venerabili Monaſterio propter amorem, & honorem Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctæ atque intemeratæ genitricis, in cuius nomine iam dictum Monaſterium dedicatum eſſe cognoſcitur, vel pro eorum eleemoſyna, eidem Monaſterio conceſſerunt & confirmauerunt, per hoc noſtræ auctoritatis Præceptum ſimiliter confirmamus atque concedimus. Et quandoquidem diuina vocatione prædictus Abbas, vel ſucceſſores eius de hac luce migrauerint, quamdiu ipſi Monachi inter ſe talem inuenire potuerint, qui eos ſecundum Regulam ſancti Benedicti regere valeat, licentiam habeant eligendi Abbatem, qualem meliorem & digniorem inter ſe inuenerint: quatenus ipſam Congregationem pro nobis, & totius Imperij noſtri ſtabilitate, attentiùs Domini miſericordiam exorare delectet. Porrò vt hæc Auctoritas confirmationis noſtræ firmior habeatur, & per futura tempora à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris veriùs credatur, & digniùs conſeruetur, more noſtro eam ſubterſcribere, & de bulla noſtra iuſſimus ſigillari. Data Kal. Decembris, anno Chriſto propitio Imperij Domini Ludouici piiſſimi Auguſti VIII. Indictione VIII. Actum Papia ciuitate Palatio Regio. A

Item in alio Præcepto idem confirmauit Imperator, quo iuſſit inſuper. Si autem aliqua querimonia aduerſus huius Monaſterij Rectores inſurrexerit de iamdictis rebus, vel de reliquis Monaſterij mobilibus, & immobilibus, quæ ibi legaliter non eis viſum fuerit poſſe eſſe definitum, noſtræque acclamauerint clementiæ præſentiam, Comes noſter & Miſſi noſtri diſcurrentes, ſeu miniſtri Reipublicæ, faciant ambas partes in noſtram audientiam guadiare. Præcipimus quoque, atque expreſſè iubemus, vt neque de iſtis rebus, neque de aliis quas in vſus Monachorum vel Hoſpitum, ſeu eleemoſynarum conſtituimus, aut inantea Deo auxiliante eidem fuerint collatæ Congregationi ab omnibus hominibus, vllam habeat ſcientiam iſte præſens Abbas, ſed neque ipſius ſucceſſores, qui pro tempore fuerint, alicui homini exindè aliquid dare, aut in beneficium concedere, niſi ſeruitoribus ipſius Eccleſiæ & commend.... atque illi qui meliora & apta de ſuis rebus eidem Monaſterio cupiunt concedere. B

P. cxii. Lvdovicvs diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Quotieſcumque Imperialis magnitudo diuinæ ſtudet operam dare propitiationi, proculdubio ſanctæ Dei Eccleſiæ ſtatum, & totius Imperij ſalutem operatur, atque ſibi à Deo profutura longiùs parat tempora. Qua propter omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtrorúmque, præſentium ſcilicet & futurorum, comperiat induſtria, quia cùm ſancto die Pentecoſtes in Monaſterio ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quod ſitum eſt in territorio Sabinenſi, moraremur, & per Baſilicam atque Refectorium ſimul cum Monachis eiuſdem Cœnobij, necnon & de Monaſterio quod eſt proximum in honore Domini & Saluatoris noſtri, reuerentiæ causâ deambularemus, nemine mortalium ſuggerente, vel commonente, niſi ſolius ſancti Spiritus inſpiratione, in cuius conſolatione lætabamur, accenſi, viſum eſt complacuitque noſtræ à Deo protegendæ magnificentiæ, hoc bonum eſſe in conſpectu Saluatoris noſtri Dei, ſi omnes res & poſſeſſiones ad præfata Monaſteria pertinentes, videlicet Domini Saluatoris, & glorioſæ Virginis Mariæ eius ſecundum carnem genitricis, ob præſentem futurámque ſalutem, vniuerſique Imperij noſtri ſtabilimentum, ſub integritate redderemus, & noſtra liberalitate in perpetuum confirmaremus. Quam maximam, prout ferebatur, ex ipſis rebus partem plerique homines ſub quadam detinebant occaſione, & quibus nullum in illis ſanctis locis fiebat obſequium. Quod noſtra Imperiali auctoritate deſtruere, & quod rectum eſt ſtabilire decernentes, ac ſi in conſpectu omnipotentis Dei in medio Monachorum Collegio, aſtante quoque fidelium noſtrorum multitudine, omnes adiacentias eorumdem Monaſteriorum atque pertinentias ſub omni integritate reddidimus, atque per hoc noſtrum Præceptum confirmare decreuimus: ſcilicet cum Cellis, caſalibus, & villis, vtriuſque ſexus familiis, tam quæ in præſenti diiudicantur habere, quàm ea quæ in futurum largiente Domino potuerint acquirere. Inſuper & proprietates, quas Salichi, vel cuiuſcumque gentis homines, id eſt Eudibertus Caſtaldus, Petrus Preſbyter, Hildebertus Caſtaldus, Herico Caſtaldus, Berteradus, Giſolfus, Liuduinus Diaconus, Adalbertus & Petrus germani Teuponis, Ba- C

LVDOVICVS II. IMP. CAROLVS CALVVS.

A rumcellus Codimundus, & Sinualdus de Furcone, qui ſe in eiſdem Cœnobiis ad ſeruiendum Deo deuouentes, ibidem condonauerunt, vbique, & in omnibus concedimus, ac deinceps cum ſecuritate hac vniuerſa vt poſſideant ſtatuimus. Quatenus abſque alicuius diminoratione vel inquietudine, horùm Cœnobiorum præſentes Abbates, Anaſtaſius ſcilicet & Ioannes, eorúmve ſucceſſores, quieto ordine & tranquilla deuotione cum gregibus ſibi commiſſis inibi Deo deſeruiant, & in integrum eadem Monaſteria ſinguli, iuxta quod vnicuique competit, iuſtè, atque regulariter ordinent: vti pro nobis, ac dilecta coniuge, proléque noſtra, Domini Dei noſtri clementiam orationibus implorare delectentur aſſiduis, necnon & deuotionem ſuam nulla præpediente neceſſitate inuiolabilem Chriſto Domino, cui militant, conſeruare valeant. Confirmamus etiam prædictis Monaſteriis omnes ſcripturarum Auctoritates atque Præcepta, quæ progenitores & prædeceſſores noſtri, piiſſimi ſcilicet Auguſti, necnon Reges, ſeu Duces in ipſis reuerendis Cœnobiis fieri decreuerunt. Pontificum quoque, cęterorúmque nobilium Deum timentium oblationes inibi pariter confirmamus. Præſtarias quoque, quas Petrus Aretinus Epiſcopus cum Honorato Abbate iniuſtè fecit, iubemus irritas eſſe abſque pœna ligatæ ſolutionis. Res autem, & familiæ eorumdem Cœnobiorum, ſicut Imperialem cauſam inquiri ſancimus. De Teloneis verò mercatorum, & pontium, & de decimis ad portam Monaſterij dandis, ſicut in aliis Præceptis continetur, pariter roboramus. Si quis autem huic noſtræ benignæ liberalitati
B contradictor, & non deuotus exiſtere temptauerit obſcurior, infamiæ publicæ reatum incurrens, nouerit ſe xx. libras auri optimi ſæpedictis Monaſteriis perſoluendum. Porrò vt hæc quæ ſtatuimus pleniorem in Dei nomine obtineant vigorem, & à noſtris fidelibus diligentiùs obſeruentur, manu propria ſubterfirmauimus, & annulo noſtro roborari præcepimus. Datum v. Kal. Iunij, anno Chriſto propitio Imperij Domini LVDOVICI piiſſimi Auguſti XXIII. Indict. v. Acta in ciuitate Roma Palatio Imperatoris, in Dei nomine.

CAROLVS Dei omnipotentis gratia Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus ſeruorum Dei iuſtis ac rationabilibus diuini cultus amore fauemus, & his opportuna beneficia largimur, præmium nobis æternæ remunerationis à Deo rependi non diffidimus. Ideò notum fieri volumus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, quia venerabilis IOHANNES Abbas Monaſterij ſanctæ Dei genitricis ſempérque Virginis Mariæ, quod in Italia ſitum eſt, in loco qui dicitur ACVTIANVS, ad noſtram veniens præſentiam, oſtendit nobis Præceptum aui noſtri CAROLI Imperatoris, & Domini ac genitoris noſtri LVDOVICI piiſſimi Auguſti, & LOTHARI fratris noſtri, necnon & LVDOVICI nepotis noſtri olim Imperatoris: in quibus continebatur, quomodo ipſi & anteceſſores eorum, Liutprandus ſcilicet, Ratgiſus, Haiſtulphus, ac Deſiderius, Reges Longobardorum, prædictum Monaſterium propter diuinum amorem & reuerentiam ſanctæ Dei genitricis
C Mariæ ſemper ſub ſua tuitione ac defenſione tenuiſſent, ob firmitatem rei poſtulauit prædictus Abbas, vt eorumdem Imperatorum Præcepta noſtra auctoritate confirmaremus, & immunitatis Præceptum Monaſterio dare iuberemus. Cuius petitioni propter amorem Dei libenter acquieuimus, & ſicuti poſtulauit in omnibus concedendum ita atque confirmandum decreuimus. Quapropter præcipientes iubemus, vt nullus fidelium noſtrorum, vel Miſſi diſcurrentes, aut quilibet ex iudiciaria poteſtate, in Eccleſias, vel Cellulas, aut loca, villas, curtes, vel agros, campos, ſeu reliquas poſſeſſiones memorati venerabilis Monaſterij, quas moderno tempore tam in Longobardia quàm in Normania, ſeu in Tuſcia, & in Ducato Spoletano, ſeu in quibuſlibet aliis locis poſſidet, vel quas deinceps ex quorumlibet fidelium datione acquiſierit, ac poſſederit, ad cauſas audiendas, vel freda, ſeu tributa vndecumque exigenda, aut manſiones vel paratas faciendas, vel fideiiuſſores tollendos, aut homines eius Monaſterij tam ingenuos quàm ſeruos libellarios, ſiue Clericos, vel Cartularos, aut offertos, ſuper terram ipſius Monaſterij commanentes diſtringendos, vel ad publicas excubias compellendos, aut vllas redhibitiones, vel quaſlibet occaſiones requirendas, noſtris vel futuris temporibus ingredi audeat, vel ea quæ ſuprà memorata ſunt penitus facere præſumat. Confirmamus etiam eidem Monaſterio Priuilegia Pontificum, ſimul cum omnibus rebus ſibi collatis à diuerſis hominibus, commutationes, donationes, offertiones,

P. CXXI.

CAROLVS CALVVS. ſeu & omnia quæ per inſtrumenta Cartarum ad idem peruenerunt Monaſterium, A
eum omnibus ad ſe pertinentibus. Qui verò de his, quæ fieri prohibuimus, teme-
» rè aliquid præſumpſerit infidelitatis, cum noxa omni noſtro ſubdi cenſemus. Vn-
» de monemus fidelitatem veſtram, vt cùm iam fatus Abbas, vel Monachi, aut Ad-
» uocatus eiuſdem Monaſterij, in veſtra miniſteria iuſtitias requirendas venerint,
» Dux aut Comes, qui pro tempore fuerint, in quorum Ducatu vel Comitatu præ-
» fatum Cœnobium aliquid poſſidere dinoſcitur, defenſores, atque adiutores exi-
» ſtant in omnibus tam præfato Abbati, quàm & ſucceſſoribus eius: vt nullius po-
» teſtatis perſonam, vim, aut inuaſionem aliquam inferre permittant in his, quæ ad
» memoratam Eccleſiam pertinent. Si verò de qualibet cauſa à parte ipſius Mona-
» ſterij orta fuerit intentio, non per viles perſonas, ſed per nobiliores homines, &
» veraciores, ſicuti ad partem noſtram, rei veritas inquiratur. Nulla denique mul-
» tatura ab Aduocato ipſius Monaſterij penitus requiratur, nec etiam bannum
» noſtrum pro qualibet cauſa à parte ipſius Monaſterij aliquo modo exigatur. Sed
» liceat memorato Abbati, & ſucceſſoribus eius, res & poſſeſſiones prædicti Mona-
» ſterij ſub immunitatis noſtræ defenſione quieto ordine poſſidere. Si quis verò au-
» ſu temerario contra hanc noſtræ Auctoritatis iuſſionem venire præſumpſerit, &
» eorum quiſpiam quæ fieri prohibuimus contra prædictum Monaſterium facere
» temptauerit, ſciat ſe ſecundum conſtitutionem Domini & genitoris noſtri LV-
» DOVICI Imperatoris ac noſtram ſexcentorum ſolidorum ſummam ad partem B
» Monaſterij eſſe multandum. De famulis eiuſdem loci, & de omnibus rebus præ-
» cipimus ita. De teloneis verò mercatorum & pontium, & decimas ad portam
» Monaſterij dari iubemus. Præſtarias verò ac commutationes iniuſtè factas volu-
» mus irritas eſſe, abſque pœna ligaræ ſolutionis. Offertos verò eiuſdem Monaſte-
» rij nolumus in ſeculo vagari, ſed vbicumque inuenti fuerint, licentiam habeat Ab-
» bas qui pro tempore fuerit, aut Monachi, eos ad Monaſteria reuerti faciant. Quid-
» quid verò de prædicti Monaſterij poſſeſſione fiſcus noſter acquirere poterit, totum
» nos pro æterna remuneratione memorato Monaſterio concedimus, vt in alimonia
» pauperum, & Monachorum ibidem Deo famulantium, noſtris futuriſque tempo-
» ribus proficiat in augmentis. Quatenus memoratos ſeruos Dei liberius pro nobis,
» & pro ſtabilitate Imperij noſtri Domini clementiam exorare delectet. Et cùm Ab-
» bas ab hoc ſeculo migrauerit, eligant inter ſe de ipſo Monaſterio quemcumque
» vtiliorem inuenerint. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, ac per futura tem-
» pora meliùs conſeruetur, manu propria ſubter eam firmauimus, atque annuli no-
» ſtri impreſſione aſſignari iuſſimus. Data VII. Kal. Ianuarij, anno XXXVI. Regni
» Domini Caroli in Francia, & in ſucceſſione Lotharij VI. & Imperij eius I. Actum
» in ſancto Petro, Indictione IX.

P.CXXXVIII. IGITVR imperabat tunc Leo Porphyrogenitus filius Baſilij, qui poſt Michaë-
lem filium Theophili imperauit in Conſtantinopolitana vrbe. Fotmoſus quoque
Portuenſis ciuitatis Epiſcopus Romanæ Sedis ſummus Pontifex habebatur. Huic C
quidam Sergius Romanæ Eccleſiæ Diaconus erat contrarius, qui per Adelber-
rum Marchionem Papa conſtitutus, vt impius eundem Formoſum iam defunctum
è ſepulchro extrahi, & in Sede Romani Pontificatus Sacerdotalibus veſtibus in-
dutum decollari præcepit. Et tunc ſacratis exutum veſtimentis, tribúſque illius
digitis abſciſſis, in Tyberim iactari fecit, eunctóſque ab eo ordinatos depoſuit, &
reordinauit. Sed idem Formoſus poſt hæc à piſcatoribus inuentus, ad beati Petri
Eccleſiam deportatur. Quem etiam Sanctorum quædam imagines in loculo poſi-
tum venerabiliter ſalutarunt. Interea Rex Galliæ CAROLVS cognomento
CALVVS moritur, & completur Imperium Francorum Regum, qui poſt exple-
tionem Longobardorum Regum Italicum Regnum ſtrenuè potentérque per mul-
ta ſpatia temporum honorificè gubernarunt, Eccleſias Dei exaltando, pauperes
recreando, iuſtitiam & legem vbique adimplendo. Poſtquam enim illorum po-
teſtas ab Italico Regno peccatis facientibus cœpit ceſſari, prædictúmque Regnum
paulatim annullari, iuſto Dei iudicio viginti tantùm Sarraceni lintre parua ex Hi-
ſpania egreſſi, nolentes vento delati ſunt in oppidum Fraxinetum, in Italiæ Pro-
uincialiúmque confinio ſitum. Qui Piratæ noctu egreſſi, clámque villam ingreſſi,
Chriſticolas, proh dolor! iugulant, ipſúmque ſibi locum vindicant, & in Mon-
te-Mauro refugium præparant. Tunc in Hiſpaniam Nuncios dirigunt, vt ſe-

A cum reducant Sarracenos alios tantum centum. ARNVLFVS. HENRICVS.

ITAQVE Rege Galliæ CAROLO defuncto, vt ſuprà retulimus, quidam GVIDO præpotens ex Italiæ Principibus, qui illi ſeruiens adhæſerat, Imperator conſtituitur Dominicæ Incarnationis anno DCCCXCI. Arnulfus autem Rex 891. poſt Carolum præfatum Baioariis, Sueuis, Francis, Teutonicis, Lotharingis, audacibúſque principabatur Saxonibus. Hic quoque Romam venit Dominicæ Incarnationis anno DCCCXCVI. Huius adiutorio BERENGARIVS Princeps 896. Italicus præualens Guidonem extinxit, & potenter Regnum accepit. Italienſes autem, quia ſemper geminis vti volunt Dominis, vt alterum alterius terrore coherceant, Guidonis præfati filium nomine LAMBERTVM adhuc ephebum, nimíſque bellicoſum, Regem conſtituunt. Poſt mortem autem Arnulfi Regis, filius eius LVDOVICVS regnauit. Et non multò poſt gens Hungariorum Italiam petiit, & Ticinum nullis reſiſtentibus venit. Cum quibus Berengarius prædictus pugnans vincitur, interfectis fugatíſque Chriſtianis. Hac tempeſtate præfatus Ludouicus Rex moritur, & CHVONRADVS genere clarus, & Francus, à cunctis populis Rex ordinatur. Qui anno VII. ad extrema veniens, Principibus ſuis præcepit, vt HENRICVM Ducem Saxonum, & Turingionum, qui tunc fortè aberat, Regem eligerent, Dominúmque conſtituerent. quod & factum eſt.

B HIS præterea temporibus, LVDOVICVS quidam genere Burgundionum ab Italienſibus penè omnibus inuitatus venit, & contra Berengarium agens, eum à Verona expulit, Regnúmque ſibi viriliter ſubiugauit. Sed non multò poſt ab eo eſt captus, oculiſque priuatus. Interea Hungariorum rabies per Italiam nullis reſiſtentibus dilatatur. Sed eorum amicitiis fruitur Berengarius prænominatus. Eodem quoque tempore Sarraceni ab Africa ratibus euntes Calabriam, Apuliam, Beneuentum, Romanorúmque ciuitates occupare cœperunt. Ipſo autem tempore Romanæ Sedis Pontificatum Ioannes Rauennas tenebat. Theodora quoque Romanæ ciuitatis monarchiam obtinebat. Huius filia nomine Maroſia ex Papa Sergio genuit filium nomine Ioannem, qui poſt Stephanum ſeptimum Romanus Pontifex efficitur. Et ex Alberico Marchione habuit Albericum, qui poſt eiuſdem vrbis accepit Principatum. Italienſes autem RODVLPHVM genere Burgundionum, vt à Regno expelleret Berengarium, accerſierunt. A quo victus, & à Regno eſt Berengarius expulſus, Regnúmque ſibi potentiſſimè ſubiugauit Rodulphus. Qui, cùm ſibi quidam Italienſes exiſterent rebelles, BVRCHARDVM quendam Ducem ſuúmque ſocerum aſſociauit in auxilium. Hic Mediolanum venit, & iuxta muros eius pergens, ſuos lingua Teutonica conuenit, dicens: Si omnes Italienſes vno vti calcare tantummodo, informéſque caballicare equos non fecero, non ſum Burchardus. Pergebat Nouariam, & ciuitatem exinde tendebat Hyporregiam. Tunc Italicæ ſuper eum irruerunt phalanges, quem equus eius diſcurrens in foſſam proiecit, quæ muros circuit ciuitatis: vbi lanceis confoſſus vitam finiuit. Quod vt Rex Rodulphus audiuit, Italiam dereliquit.
C Interea Lambertus Mediolanenſis Archiepiſcopus conſenſu omnium HVGONEM potentiſſimum & ſapientiſſimum Arelatenſium ſiue Prouincialium committi mandauit. Qui precibus Papiam venit, ibique conuenientibus cunctis Italicis Regnum ſuſcepit anno DCCCCXXVII. Domini noſtri Ieſu Chriſti humanæ 927. Incarnationis.

EO tempore reſpexit Deus ſuper afflictionem populi ſui, & vndique Paganos P. CCIV. effugare fecit. Denique Ioannes Rauennas tunc præſidebat Romanæ Eccleſiæ. Qui conſultu Landulfi Beneuentanorum & Capuanorum Principis clariſſimi Legatos direxit ad Imperatorem Conſtantinopolim. A quo acceptis non modicis copiis, ſimúlque accerſitis Camerinis atque Spoletanis, viríſque Italicis plurimis, contra Pœnos ſatis pugnam præparare ſtuduit. In quo bello viſi ſunt à religioſis fidelibus ſanctiſſimi Petrus & Paulus Apoſtoli, quorum precibus Chriſtiani victoriam obtinuerunt, & pœnos viriliter effugarunt. Ex quibus in Gareliani montis ſummitatem aſcenſis nec vnus ſuperfuit, qui non aut gladio trucidaretur, aut viuus continuò non caperetur.

SVSCEPTO autem ſupraſcriptus HVGO Italico Regno, Mantuam perrexit, quò Papa Ioannes Rauennas occurrens, fœdus cum eo percuſſit. Veniens verò præfatus Rex Hugo ad Firmanam Marchiam, parentes RIMONIS Abba-

BERENGARIVS. tis eiecit de propria Prouincia, & illum cum eis. Qui Romam venit, & completo anno, quidam flebotomarius maliuolus veneno impoſito flebotomo illum interfecit. A

Pag. ccv. 930. Hic denique venerabilis Pater Dominicæ Incarnationis anno DCCCCXXX. & Regni HVGONIS quinto, Indictione tertia, acquiſiuit in hoc Monaſterio per commutationem terræ petiam vnam in Amiterno, vbi dicitur Orinianus, mod. VI. & in Caſtaldatu Reatino, vbi dicitur Peranus, mod. II. & in territorio Pirconino vbi dicitur Perella mod. XL. & in fundo Apriano mod. IX. Et dato pretio ſolidorum centum emit in pago Amiternino montem aureum, vbi ipſum caſtellum eſt ædificatum, mod. XII.

Item prædicti Hugonis anno decimo, & Lotharij filij eius quinto, & Theobaldi Ducis ſeptimo, acquiſiuit in hoc Monaſterio in territorio Pinnenſi, in caſale Petiano, mod. X. -- ;·

P. ccxiii. In nomine Dei æterni. BERENGARIVS diuina fauente clementia Imperator
» Auguſtus. Cùm petitionibus ſeruorum Dei iuſtis ac rationabilibus diuini cultus
» amore fauemus, & his opportuna beneficia largimur, præmium nobis æternæ re-
» munerationis à Deo rependi non diffidimus. Ideo notum fieri volumus omnibus
» fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, quia quidam venerabiles Monachi, Ioannes vide-
» licet atque Campo ex Monaſterio ſanctæ Dei genitricis ſempérque Virginis Ma-
» riæ, quod in Italia ſitum eſt, in loco qui dicitur Acutianus, ad noſtram venientes B
» præſentiam oſtenderunt nobis Præceptum proaui noſtri CAROLI sereniſſimi
» Imperatoris, necnon & LVDOVICI piiſſimi Auguſti filij illius, & LO-
» THARII fratris ipſius, itémque LVDOVICI eiuſdem Caroli nepotis, & ſe-
» nioris noſtri olim Imperatoris. In quibus continebatur, quomodo ipſe, & ante-
» ceſſores eorum, Liutprandus ſcilicet, Ratgiſus, Haiſtulfus, ac Deſiderius, Re-
» ges Longobardorum, eorum prædictum Monaſterium propter diuinum amorem,
» & reuerentiam ſanctæ Dei genitricis Mariæ ſemper ſub ſua tuitione ac defenſione
» tenuiſſent. Ob firmitatem tamen rei poſtulauerunt prædicti religioſi Monachi
» per ARDINGI reuerendi Epiſcopi, ac dilectiſſimi fidelis noſtri, humilem inter-
» uentum, & ſupplicem petitionem, vt eorumdem Imperatorum Præcepta noſtra
» auctoritate confirmaremus, & immunitatis Præceptum præſcripto Monaſterio
» dare iubemus. Quorum petitionibos inflexi libenter acquieuimus, & ſicuti po-
» ſtulauerunt in omnibus concedendum atque confirmandum decreuimus. Con-
» firmamus etiam eidem Monaſterio omnes res, quas Lupo & Iohannes nepos eius,
» atque Turrem poſitam in loco qui dicitur ad Cupeneum ſub muro ciuitatis Reati-
» næ iuxta Mellennm fluuium, ad prælibatum Monaſterium contulerunt, atque
» res illas cum curte nuncupante Ophida, ſitas in Comitatu Aſculano, quas Ioan-
» nes Clericus Galitrudæ filius pro remedio animæ ſuæ prætaxato Monaſterio ob-
» tulit, ſeu quidquid Geroardus, & Deodatus, atque ALBERICVS Marchio, in
» idem Monaſterium aliquâ inſcriptione condonarunt in Comitatu Firmano. Om- C
» niáque Priuilegia Pontificum, ſimul cum omnibus rebus ſibi collatis à diuerſis ho-
» minibus, & commutationes, donationes, offertiones, ſeu & omnia quæ per in-
» ſtrumenta Cartarum ad idem prouenerunt Monaſterium, cum omnibus ad ſo
» pertinentibus. Si quis verò auſu temerario contra hanc noſtræ Auctoritatis iuſſio-
» nem venire præſumpſerit, & eorum quippiam quæ fieri prohibuimus contra præ-
» dictum Monaſterium facere temptauerit, ſciat ſe ſecundum conſtitutionem præ-
» deceſſorum noſtrorum, ac noſtram, ſexcentorum ſolidorum ſummam ad partem
» Monaſterij eſſe multandum. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, ac per futu-
» ra tempora meliùs conſeruetur, manu propria ſubter eam firmauimus, atque an-
» nuli noſtri impreſſione aſſignari iuſſimus. IOHANNES Epiſcopus & Cancella-
» rius ad vicem Ardingi Epiſcopi & Archicancellarij recognoui. Datum II. Ka-
» lend. Iul. anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXX. Domini verò BEREN-
» GARII XXVIII. regni, Imperij autem V. Indictione VIII. Actum in curte
Olonna.

P. ccxxvii. Erat autem tunc temporis Albericus Romanorum Princeps glorioſus.- :·

P. ccxxix. Capsam de auro puriſſimo, cum gemmis mirabilibus, quam CAROLVS Rex pro anima ſua dedit in hoc Monaſterio. Alias capſas duas de argento, ſigilla duo de auro, quæ miſerunt Carolus & PIPINVS filius eius in vno Præcepto.

A Alia ſigilla duo de auro, quæ GVIDO & LAMBERTVS Imperatores miſerunt, in alio Præcepto fecerunt. -- ⁝ OTHO.

VIGESIMVS octauus namque in huius ſacri Cœnobij regimine præfuit Abbas ADAM. Defuncto enim præfato domino DAGIBERTO, necnon & Alberico Principe migrante, filius eius Iohannes, qui patre viuente Papa ordinatus eſt, maliuolum Camponem cœpit exoſum habere, ſicuti & ſuus pater. -- ⁝ P. ccxxxii.

PER idem tempus bellum magnum commiſſum eſt pro contentione Marchiæ Firmanæ inter Aſcherium & Sarilonem, in qua præualens Sarilo interfecit Aſcherium, & obtinuit Marchiam. Contra quem HVGO Rex exarſit magno furore, proſequens illum pro eodem Aſcherio germano ſuo. Et cùm eſſet idem Sarilo in quodam recluſus Tuſcano oppidulo, videns ſe nulla ratione illum effugere poſſe, noctu indutus Monachilem veſtem, & ſummo diluculo, ligato in gutture fune, eius ſe poteſtati tradidit. Et motus Rex miſericordiâ ſuper eum, perdonauit ei ipſam culpam, ac præpoſuit eum ſuper cuncta Monaſteria regalia infra fines Tuſciæ, & Firmanæ Marchiæ. Cui omnes humiliati ſunt eorumdem Monaſteriorum Abbates, excepto Hildeprando inuaſore. Sed præualens Sarilo ad tempus, de prænominato caſtello Sanctæ Victoriæ eiecit illum. Iterum ſuperuenit Hildeprandus, & turpiter indè expulit illum. Secunda autem vice Sarilo recuperauit, B indéque eum eiecit. Sed pauco tempore aduixit, mortuus eſt quoque ac ſepultus ibi. -- ⁝ P.ccxxxvii.

PER idem autem tempus Iohannes Papa præfatus pro ſua nequitia expulſus, fugiit ad partes Campaniæ, ibique in ſiluis & montibus latitabat more beſtiæ. Tunc OTTO Imperator Romam venit. Quem omnes Romani conſenſu Cleri rogauerunt, vt Leonem Protoſcriniarium eis eligerent, Papámque conſtituerent. Quod & factum eſt. Qui ſedit anno vno, & menſibus tribus. Quo viuente, iniquè conciliati ſunt Romani, vt ſceleratum Iohannem reducerent, & domnum Leonem abiicerent. Facta eſt autem fames magna in tota vrbe. Exiens verò domnus Leo in partibus Spoletanis, ad Imperatorem venit, qui ſtatim militibus armatis contra Romanos maximas inſidias parauit. Romanorum autem Nuncij ad eum in Reatina ciuitate venerunt, mortémque Iohannis intimantes Benedictum ei Diaconum petierunt. ſed minimè obtinere valuerunt. Reuertentes autem Legati, eundem elegerunt Benedictum ſine conſenſu Imperatoris. Vnde Imperator magis in iram exarſit, & ciuitatem vndique girauit, & in tantam penuriam adduxit, vt modius furfuris venderetur triginta denariis. Coanguſtati verò Romani innocentem Benedictum Imperatori tradiderunt, & dominum Leonem Papam coacti receperunt, ſpondentes ei & Domino Imperatori, ſuper corpus beati Apoſtoli Petri. Dimiſit autem eis quanta & qualia mala perpeſſus eſt ab illis.

TRIGESIMVS autem huic Congregationi præfuit Abbas IOANNES tertius. Hic acquiſiuit Præceptum Imperiale à Domino OTTONE Imperatore, de C omnium huius Monaſterij bonorum optima libertate. -- ⁝ ccxxviii.

VNA Matrona nomine Theoderanda, filia GRATIANI Conſulis Romani, pro anima mariti ſui Ingebaldi Franeigenæ, tempore Alberici Romanorum Principis. -- ⁝ P.ccclxii.

SACRATISSIMÆ Religionis inſtitutores, defenſores, cooperatores, Principes, Reges, necnon Imperatores, Carolus, Pipinus, Ludouicus, ceterique eorum ſucceſſores, Germani, Salichi, Longobardique Reges, ſiue Imperatores, vnuſquiſque ſecundum temporis poſſe ſanctæ Dei Genitricis exſequentes promiſſionem, venerabili loco innumerabilia prædia ſua contulêre liberalitate. -- ⁝ P.ccccxiii.

A

EXCERPTA ALIA CHRONICI
MONASTERII SANCTI VINCENTII
PROPE VVLTVRNVM FL. IN PROVINCIA CAPVANA.

Iuſſu & mandato Eminentiſſimi Cardinalis FRANCISCI BARBERINI *deſcripta ex veteri Libro MS. ipſius Monaſterij.*

EX LIBRO I.

STEPHANVS Romanus an. v. d. XXIII. ſepultus ad ſanctum Petrum. Iſte Priuilegium Sedis Apoſtolicæ contulit domno Antonio Abbati S. Vincentij, & PIPINVM Regem vnxit.

Paulus Rom. an. x. m. I. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Stephanus Siculus an. III. m. v. d. XXVII. ſepultus ad ſanctum Petrum. B

Adrianus Rom. an. XXXIII. m. x. d. XVII. Iſte accepit pactum confirmationis à CAROLO.

Leo Rom. an. xx. m. v. d. XVI. Iſte CAROLVM coronauit Imperatorem.

Stephanus Rom. an. VII. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Paſchalis Rom. an. v. m. I. d. XVII. ſepultus ad ſanctum Petrum. Iſte Eccleſiam Chriſti Martyris Vincentij dedicauit, quam Abbas Ioſue fecit, & confirmationis pactum à LVDOVICO Imperatore accepit.

Eugenius Rom. an. IV. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Valentinus Rom. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Gregorius Rom. an. XVI. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Sergius Rom. an. III. Iſte LVDOVICVM coronauit Imperatorem.

Leo Rom. an. VIII. m. III. d. VI. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Benedictus Rom. an. II. m. VI. d. VI. ſepultus ad ſanctum Petrum.

Nicolaus Rom. an. IX. m. VI. d. XX. ſepultus ad ſanctum Petrum. Iſte in generali Synodo ſtatuit, & confirmauit, vt poſt depoſitionem Romani Pontificis conueniant ſimul Epiſcopi, Preſbyteri, & Diaconi Cardinales: & quemcumque ſano conſilio decreuerint eligant Pontificem. Quod ſi intra vrbem non potuerint, liceat eis in quocumque loco conuenire potuerint idipſum agere: ne ſit venale quod decet eſſe diuinum.

Adrianus Rom. ſepultus ad ſanctum Petrum. C

Ioannes Rom. an. x. ſepultus ad ſanctum Petrum. Iſte oleo vnxit & Imperatorem conſtituit CAROLVM filium Ludouici Regis. Et hoc tempore deletum eſt hoc Monaſterium Chriſti Martyris Vincentij à Sarracenis.

IN tantum autem omnipotens Deus illos magnificauit, vt vndique fama illorum ſanctitatis excreſcens perueniret ad aures piiſſimi Imperatoris CAROLI. Scilicet qualiter patriam, parentes, & mundi gloriam relinquentes, locum hunc pro Dei omnipotentis amore petierunt, & quomodo pro multarum ſalute animarum hoc Cœnobium ædificare cœperunt. Sed Imperator ſcire certiùs cupiens, verum hæc illorum fama vera eſſet, vtpote qui bellorum triumphis glorioſus, & diuinæ Religionis exequutor feruentiſſimus, Chriſti quoque ſeruis his temporibus amiciſſimus erat adiutor. Apocriſarium ſuum ſibi admodum cariſſimum illuc dirigere curauit, quem cuncta ſagaciter perſcrutari præcepit, & ſibi ociùs veritatem aſſertionis deferre. Veniens autem præfatus Apocriſarius, in Monaſterio à ſuis Patribus cum omni ſolatio humanitatis ſtudioſè ſuſceptus eſt. Dicénſque ſe tantùm gratia orationis veniſſe, ſe ſuique aduentus cauſam Dei ſeruis omninò celabat. Per continuos ergo ſeptem dies cum eis in Monaſterio demoratus, diligenti ſtudio diu noctúque illorum conuerſationem contemplabatur: admirans eos quotidie vſque ad veſperum ieiunantes, nihilque in alimento quotidiani victus præter panem, & legumina

A legumina & parum aquæ ſumentes, multos quoque ex eis biduanas & triduanas
agentes, ac toto diei ſpatio operi manuum inſiſtentes, noctes verò in vigiliis &
orationibus perpetes agentes, & Deo in orationibus centies genua flectentes. Si
verò parum obſonij iure naturæ ſoluere cogerentur, humi quieſcentes ciliciis tan-
tum pro indumento vtentes. Hæc omnia cùm videret prædictus Apocriſarius, ni-
mis illorum conuerſationem admiratus, tandem illorum pedibus proſtratus, &
multum ſe omnium commendans orationibus, gaudens & exultans ad Domi-
num ſuum Auguſtum reuerſus eſt. Quem vt vidit Imperator, gaudio geſtiens
magno, diligenter eum ſciſcitatus eſt, an vera eſſent quæ de Dei ſeruis ad ſe fama
detulerat. Cui ille: Nouerit, Domine meus, veſtra certiſſimè Imperialis Subli- "
mitas, non ſolùm quæ vobis olim delata ſunt in Dei ſeruis, ſed Monaſterio altio- "
ra Religionis exercitia eminere. Nec vnquam meminiſſe ſcias, vel in Franco- "
rum prouinciis, vel Italici Regni ambitu, clariores huius Ordinis reperiri poſſe "
viros. Cúmque omnia hæc piiſſimus Imperator audiſſet, omnipotenti Domino
gratias referens, pios omnes exhortari cœpit, vt pro Dei amore, & Dei Martyris
Vincentij obſequij deuotione Chriſti famulos viſitare, & locum hunc conſpicere
deberent. quod factum eſt.

CAROLVS MAGNVS.

PROPERANTE autem Imperatore ad Monaſterium cum vniuerſis Magnati-
bus ſuis, cum valida multitudine nobilium Francorum, ſanctiſſimi Patres cum ſa-
cro collegio Monachorum eunt obuiam cum cereis, lampadibus, & vniuerſis thi-
B miamatibus, atq; cum magna animi exultatione illos in Eccleſiam vſq; deducunt.
Mox ergo Imperator ante Crucem proſtratus, diutiùs orauit. Inde ſurgens, ſancto-
rum veſtigiis Patrum aduoluitur, & illorũ pedes Regiam dignitatem paruipendens
cum multis lacrymis ſæpiſſimè exoſculans, orat vt pro ſe Dominum precarentur.
A quibus oratione percepta cum magna reuerentia eleuatur, oſculatis omnibus,
poſtquam eum diligentiſſimè de Dei ſeruicio, & de diligenda iuſtitia, de defenſione
Eccleſiarum & iure ſacrarum admonuerunt, ſimul cum eo deambulantes omnia
Monaſterij ædificia circumierunt. Obſecrantibus autem ſanctis Patribus Impe-
ratorem, vt vel vna die apud eos demoraretur, libentiſſimè annuit impetratis, &
ibidem vt ſancti Patres voluerunt cum eis demoratus eſt. Poſt acceptam verò re-
fectionem, prædictus Imperator famulos Chriſti ad ſe venire rogat. Quos vt vidit,
de ſolio ſuo ſe erigens, & obuiam eis procedens, honorificè ſalutauit eos, & re-
ſalutatus ab eis per manus illos apprehendens, iuxta ſe rogat ſedere. Quibus rece-
dentibus, cœpit Imperator illorum nimis laudabilem attollere conuerſationem,
aſpiciens habitus, gloriæ ſecularis contemptum, ciborum parſimoniam, & diuinis
laudibus iugem perſeuerantiam, & iterum de ſolio ſuo erigens ſe. Aſſerebat enim
ſe neque in Francorum prouincia, neq; in aliis terrarum partibus conſtitutis Mo-
naſteriis, aut audiſſe, aut vidiſſe tunc temporis tantæ Religionis viros. Idcircò ſe
obnixè petere, vt ab ipſius Imperiali munificentiâ aliquid accipere dignarentur,
C pro ſua ſuorúmque incolumitate, pro Regni ſtabilitate, & futuræ vitæ mercedis
augmento. Idipſum autem vniuerſi Comites cum Magnatibus, Epiſcopis, Abba-
tibus, Ducibus, Marchionibus, & vniuerſis, illorum veſtigiis proſtrati, agebant
Principibus, & inquit Imperator: Iuſtum eſt, vt à noſtra Excellentia tam religioſi "
& probabilis vitæ Patres ditiora, & ampliora dona accipiant, & locus iſte ab Impe- "
riali potentia ſublimetur: quatenus nos & noſtri hæredes, cunctique noſtri fideles, "
ſuffragante beatiſſimo Leuita & Martyre Vincentio, & intercedentibus iſtis præ- "
ſentibus atq; futuris Dei ſeruis, mereamur accipere à piiſſimo Domino veniam & "
indulgentiam omnium peccatorum noſtrorum. Tantis precibus ſancti Dei famuli "
compulſi, non tam ſuæ cõmoditati, quàm futuræ aliorum neceſſitati conſulentes,
hoc ſibi ſolùm ſufficere tunc poſſe dixerũt, ſi ea, quæ iam ſibi ab aliquibus fidelibus
collata, vel clariſſimi Ducis Giſulfi, vel aliorum Ducum Præceptis erãt firmata, ſua
etiam Imperiali dextera fierent roborata, atque ſub ipſius tuitionis munburdum
omni tempore pacata & quieta valerent perſiſtere. Tunc clementiſſimus Impe-
rator horum petitionibus libentiſſimè annuit. Et conuocato ad ſe Archicancel-
lario ſuo, præcepit Imperiale ſcribi Præceptum, ſecundum quod Dei famuli vo-
luiſſent. Et hoc eſt Præceptum, quod ab Imperiali manu acceperunt.

IN nomine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. CAROLVS gra-
tia Dei Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Cùm

CAROLVS MAGNVS.

conſtet nos à ſummo, viuo & vero Deo, in ſeculo iſto mortales eſſe creatos, & A
eius diuinæ miſeratione pietatis tam Regni apicem, quàm inimicorum victoriam
» nobis datam credamus: iure illi nos ſemper ſubditos eſſe oportet, & eius Eccle-
» ſiis digna cum reuerentia honorem impendere, ac ea quæ ſunt neceſſaria no-
» ſtro obſequio exhibere debemus. Quod nos, vt poſſumus, ſalubriter agentes,
» cùm ad beati Petri corpus Romæ diuina gratiâ de Francorum Prouincia veniſ-
» ſemus, comperta opinione eximiæ Religionis Cœnobij Chriſti Martyris Vincen-
» tij, quod à ſanctis viris Paldone, Tutone, & Iaſone, in Samnij Prouincia ſuper
» Vulturnum fluuium ædificatum fuerat, deuotè illuc pergere noſtrorum fidelium
» conſilio curauimus. A quibus gratiſſimè ſuſcepti, eorum nos orationibus com-
» mendantes, cùm eos obnixè peteremus, vt ſibi aliquod competens beneficium
» à noſtra Imperiali magnificentia expetere dignarentur, iamdicti venerabiles
» Chriſti ſerui noſtram exorauerunt clementiam, vt illorum prædia, & poteſta-
» tes, ſeu Eccleſias per diuerſos fines Regni Italici ſibi ſubiectas, Præcepta quo-
» que Regum Longobardorum, & Ducum, ſeu quorumlibet aliorum oblatio-
» nes virorum, ac Deo deuotorum, eidem Cœnobio Chriſti Martyris Vincentij
» confirmaremus. Quorum dignis petitionibus annuentes, pro Dei amore &
» animæ noſtræ remedio, noſtri quoque Regni ſtabilitate, ac noſtra, noſtrorúm-
» que fidelium incolumitate, per hoc noſtræ confirmationis Præceptum, præfata
» Præcepta, Scriptiones, vel offertiones, confirmamus, concedimus, & penitus B
» corroboramus, in præfato Cœnobio terram cultam & incultam, declarantes
» nominatiuè ipſas hereditates per hos fines. De ipſa Zitula quomodo aſcendit
» per fluuium Sangrum, vſque in Montem-Malum, & quomodo coniungit cum
» monte Aze, & reuoluentem eodem monte Aze vſque in fluuio Melſa, & quem-
» admodum decurrit ipſa Melſa vſque vbi coniungitur cum paruo fluuio, qui
» dicitur Mellarinus, & abhinc in verticem montis qui ſuper vrbem eſt, & mons
» ipſe appellatur Barbola, & ſupercilium eiuſdem montis vſque in montem Ana-
» num, & Montem-Marthæ, montémque Caſale, eóſque videlicet montes ex-
» trinſecus circumdantes in ortum, vſque riaginem quæ nominatur Rauennola,
» & quemadmodum decurrit ipſa Rauennola vſque in fluuium Bantram, & ſicut
» Bantra coniungit cum fluuio Farolo, & quomodo Farolus percurrit vſque in
» viam antiquam, & inde coniungit cum riuo vicino qui nominatur Gizoli, &
» inde vadit in riuo, in quo non ſemper aqua decurrit, & ſic vadit vſque in San-
» grum. Præterea in acta Baluenſe, in locum, qui nominatur Quinque millia, Ec-
» cleſiam ſanctæ Mariæ per fines ſic ſubſcriptos: Qualiter vadit fluuius Sangro ver-
» ſum, qua parte Raſinus fluuius, & exindè decurrit riuus, qui exit de Quinque
» millia vſque in Petra, vbi fuit antiquitus caſtellum, & quomodo tota ipſa val-
» lis vadit in riuo de Camarda, & ipſe riuus decurrit in fluuio Sangro, & infrà hos
» fines quæcumque continentur, cum omnibus Eccleſiis, Cellis, curtibus, terris, vi-
» neis, pratis, paſcuis, ſiluis, piſcationibus, aquis, riuis, molendinis, caſtellis, vil-
» lis, & omnibus rebus inde vſque pertinentibus. Eccleſiam quoque ſanctæ Dei C
» genitricis & Virginis Mariæ, iuxta fluuium Triuium. Eccleſiam ſanctæ Mariæ, quæ
» dicitur In-duas-Baſilicas, iuxta Sangri fluuium ſitam, & aliam Eccleſiam S. Ma-
» riæ, quæ ſimiliter dicitur In-duas-Baſilicas, in territorio Pinnenſe. Eccleſiam S.
» Mariæ in Canneto. Eccleſiam S. Mariæ in Palenæ. Monaſterium S. Petri iuxta Be-
» neuentanam ciuitarem, iuxta fluuium Sublaci, cum omnibus territoriis & perti-
» nentiis. Eccleſiam S. Mariæ in Loco-ſano, cum omnibus ſuis pertinentiis. Eccle-
» ſiam S. Vincentij in Tocco, cum omnibus rebus & familiis ſibi pertinentibus. Ec-
» cleſiam S. Soſſij in Liburias, cum inclyto vvaldo, quem obtulit Dominus Giſol-
» fus Dux. Omnia ad iamdictum Cœnobium ſubiecimus in integrum, ad haben-
» dum, & poſſidendum, tam per hoc noſtrum Imperiale Præceptum, quàm & aliis
» rationibus. Præcipientes inſuper iubemus, vt nullus Rex, Dux, Princeps, Mar-
» chio, Comes, Vicicomes, Caſtaldeus, Sculdais, vel aliquis Reipublicæ exactor,
» Abbatem, vel Monachos de præfato Monaſterio, de Cellis, prædiis, vel aliqui-
» bus rebus inquietare, diſueſtire, aut per Placita ſecularia ducere præſumant.
» Sancimus inſuper, & noſtra Imperiali inſtitutione corroboramus, vt ſi aliquo
» tempore orta fuerit contentio inter Abbatem, vel Aduocatum ſuum, ſeu de
» ſeruis, vel aliqua cauſa, inter vicinum ſuum, ſeu qualemcumque hominem; li-

A ceat eis ſe defendere per ſcariones eiuſdem Monaſterij, ſicuti antiquitus con- CAROLVS
ſuetudo fuit. Nec audeat aliquis ipſos Abbates vel Monachos ad ſacramen- MAGNVS.
tum inuitare, quia contra diuinam auctoritatem, & contra Regulam eſt. Præ- «
cipimus præterea præfatum Monaſterium cum omnibus Monaſteriis, villis, ter- «
ris, rebus quoque ac familiis ibidem reſpicientibus, ac Monachis ibidem Deo «
famulantibus, ſub noſtrum tuitionis munburdum omni tempore permanere. «
Quod ſi quiſquam contra hanc noſtram confirmationem, & conceſſionem inſur- «
gere, vel moleſtias inferre tentauerit, ſciat ſe compoſiturum auri puriſſimi libras «
mille, medietatem Cameræ noſtræ, & medietatem præfato Monaſterio. Actum «
anno Incarnationis Dominicæ DCCXV. Indictione XIV. Signum Iacob.... ad «
vicem Radonis. Data VIII. Kal. Iunij. «

INITO autem Præcepto, vel corroborato, ipſe piiſſimus Imperator illud propriis manibus ſuis ſuper altare beatiſſimi Vincentij cum multis aliis donis poſuit, & ter ſe ſanctorum Patrum pedibus, & ceterorum Fratrum aduoluens, multum ſe illorum orationibus commendauit. Sicque lætus & exultans, & Deo gratias agens, cum ſuis omnibus ad propria reuerſus eſt. Spondens Deo, & eius Martyri Vincentio omni anno in ipſo ſacro Monaſterio plurima ſe dirigere dona.

HOC tempore CAROLVS MAGNVS filius Pipini inuitatus ab Adriano Papa propter Deſiderium Regem, ſuper Papiam venit. Hic beato Petro Præ-
B ceptum genitoris ſui ſacramento terribili cum ſuis magnatibus & filio PIPINO viconfirmauit.

Vita vel obitus domni Authperti venerabilis Abbatis.

QVÆ verò de ſanctiſſimo Abbate AVTHPERTO ſequuntur, operæ pretium reor aliquantulum prolixiùs enarrare. Equidem non ambigo me meritis ipſius poſſe iuuari apud Deum, cuius originem, actus, vel aduentum in hoc ſacro Cœnobio Chriſti Leuitæ Vincentij partim vetus Scriptura tradidit, partim verò, ſicut venerabilium Patrum fidei relatione didici, pariter comprehendens, & ad laudem Dei noſtri omnipotentis ſcribens, poſteris perfectionem religionis ac exemplum proferimus perſeuerantiæ iuſti laboris pro Dei amore, vt decet tantis ſacri Cœnobij inſtitutis: vt quicumque aſpiciens huius contempletur nobilitatem ſe quantociùs à ſeculi conuertat vanitate, huius attendens prudentiam & caritatem auidiùs Chriſti ſectetur humilitatem, & eo magis ſi ſeculi diuitias alacriter ſtuduit calcare, de ſibi promiſſa in cœlis à Domino gaudeat felicitate. Si pauper verò, propriam abrenuntians voluntatem, ſub iugo ſanctæ Regulæ Deo ſe profeſſus eſt militare, nouerit ſe iam de craſtino non debere cogitare, ſed meminerit quoniam humiles ſpiritu Dominus dignabitur ſaluare.

HIC quidem ſanctiſſimus Pater Galliarum Prouinciis oriundus, parentibus
C admodum Chriſti Religione & ſeculi dignitate clariſſimis, & luciferi Solis radius Chiſtianitate conſpicuus enituit. Qui nimirum cùm puellares ageret annos, litterarum ſtudiis traditus, totis viribus innocenter Chriſti mandata cuſtodiens, tam mundanæ quàm diuinæ Philoſophiæ verus Chriſti Philoſophus efficaciam adeptus eſt. Poſt quod in Regali Aula diuæ memoriæ CAROLI Imperatoris, cùm à cunctis diligeretur, maximéque ab eodem Imperatore Carolo, ſiue eius genitore pio PIPINO, cœpit eiuſdem Imperatoris magiſter, & inſtitutor eſſe prudentiſſimus, ipſiúſque Imperialis Aulæ Archicancellarius ſupra ceteros haberi ſtrenuiſſimus. Et cùm à cunctis veneraretur atque attolleretur ſibi iure dignis laudibus, præcipuiſque obſequiis: tamen ille pij pectoris ſimplicitatem & puræ caritatis ſinceritatem cuſtodiebat attentiùs. Sed cùm his temporibus Monaſterium beati Martyris Vincentij ſuper Vulturni fluminis fontem à ſanctis Patribus Paldore, Tatone, & Taſone, eſſet conſtructum, magnáque ibi ſanctorum Deo famulantium Congregatio permaneret, quæ præcipuis penè tunc temporis Italiæ Monaſteriis præferretur, factum eſt, vt eorum ſanctæ Religionis opinio longè latéque flagrans, etiam ipſius clementiſſimi Imperatoris Caroli perueniret ad aures. Qui ductus diuino amore, præcipuéque ſuaſus ab eodem ſuo venerabili Magiſtro & Archicancellario Authperto, primitus quidem huius opinionis veritatē explorare voluit, miſſo ad idem Monaſterium ſuo Apocriſiario. Dehinc magna ſtipatus caterua potentum Romam veniens, ad ſancti Pontificis Petri limina oraturus, & vt Eccleſiarum po-

Carolvs Magnvs.

puli, & Patriæ excidium vlciſceretur, peractis neceſſariis rebus, cum maxima mul- A
titudine, tam religioſorum Epiſcoporum, vel Abbatum, quàm ſequentium Comi-
tum, ac Marchionum, ad idem dignatus eſt Monaſterium accedere. Vbi qualiter
digniſſimè à ſanctis Patribus eſt ſuſceptus, quamque ipſe ibidem humiliter ſit in-
greſſus, in libro vitæ eorum pleniùs continetur, quod ex Præcepto domni Iaſonis
Abbatis à venerabili Petro Preſbytero ſatis lucide deſcriptum eſt. -- :·

At cùm idem sereniſſimus Imperator poſt dona magnifica, quæ ibidem contu-
lerat, poſt quam firmatis Regali Præcepto longè latéque poſſeſſionibus ſanctorum
Patrum veſtigiis proſtratus, illorum ſe diutiùs orationibus commendans, ſumptis
benedictionibus feſtinanter vellet reuerti, vir domni Authpertus contemplatus
piæ conuerſationis exempla, ſanctorum Patrum, admodum mirabatur, iámque
eius animus hiſce ſimilem fieri delectabatur. -- :·

Hoc denique euoluto tempore, Carolvs Imperator Beneuentum ag-
greſſus diutina obſidione ciues vexabat, ſed ei ad capiendum omninò vrbs diffici-
lis erat. Interea Arichis ipſius ciuitatis Princeps pia conſideratione ciuium ſaluti
conſulens, datis obſidibus duobus liberis, cum eo pacificatur. Indè rediens Imp.
Romam Benedicti Monaſterium petiit, orationibus ſeruorum Dei ſe commen-
dans plurima ibi dona largitus eſt, & Imperiali Præcepto quæque poſſiderat con-
firmauit. Adiungens & alia multa ad Monaſterium Chriſti quoque Martyris, da-
tis ex parte ſua magnis muneribus, tam venerabilem virum Avthpertvm, quàm B
& magnificum Æthetium Imperialis æquè Aulæ Magiſtrum reuerenter tranſmi-
ſit, qui ſua vota pia fideliter Dei ſeruis deferrent. Tunc ergo venerabilis Dei
famulus Authpertus ductus amore ſanctæ Religionis, Imperialibus veſtigiis ſe-
metipſum proſternens, orat ſe iam Deo militaturum, relictis mundanis tumul-
tibus, in beati Vincentij Monaſterio vſque ad finem vitæ libentiſſimè perſiſtere
velle, & pro ipſius Imperatoris ſalute Deo ſe donari popoſcit. Quod Imperator
audiens, multis effuſis lacrymis, pro deuotione viri, licèt magnis eius videretur
deſtitui ſubſidiis, tamen poſtulatus à multis annuit impetratis. Huius exemplo
plurimi ex Aula Regia militiæ cingulum deponentes, in ſancto propoſito Religio-
nis ei adhæſerunt, & omnia quæ habere videbantur pro Dei amore penitus de-
miſerunt.

Sanctæ igitur Religionis habitum vir Dei indutus, omnibus ſe inferiorem
ita intimo credebat ſui cordis affectu, vt nihil omninò ſcire vellet præter quæ ab
Abbate dabantur quotidiani victus neceſſaria. quæ quidem & ipſa ceteris ſume-
re videbatur. Et cùm eſſet in Aula Regia admodum delicatus, ita ſe ipſum diuinis
mancipabat obſequiis, vt nulla illi hora vacua præteriret, qua vel inſiſteret ora-
tioni, vel in lectione diuina eius animus verſaretur.

Deniqve vt comperimus, plurimos ſanctarum Scripturarum Libros expoſuit.
Nam Leuiticum Moyſi, Cantica Salomonis, Pſalterij Flores, melliflua ſuauitate, C
quæ in his diuina maneant arcana ſacramentorum, quæve vniuſcuiuſque fidelis
diſciplina morum, ſiue Chriſti obſeruatio mandatorum, ſuorum ediſſerens patefecit
documento verborum. Librum quoque de conflictu vitiorum, ſed & Homelias
aliquas Euangeliorum pulchra ſuorũ edidit declaratione ſermonum. Vitam etiam
beatorum Patrum Paldonis, Iatonis, & Iaſonis, cum Hiſtoria ſui Monaſterij plena
relatione deſcribens, cunctis in exemplum Monachis ita proponit, vt diuinæ mu-
nere Trinitatis tam præcipuæ charitatis, quàm vnicæ pro Chriſto paupertatis, tres
illos Fratres ſpeculum oſtendat eſſe normámque viuendi. Teſtatur hoc etiam
venerandus Paulus Diaconus in Hiſtoria, quam de Longobardorum aduentu
tunc temporis in Italiam deſcripſit, vbi eundem virum eruditiſſimum Authper-
tum, & eiuſdem Monaſterij Abbatem fuiſſe contendit.

Fertvr præterea, quia quadam die idem feliciſſimus Pater Avthpertvs in
Eccleſia beatæ genitricis Mariæ prolixè Domino preces funderet, & eandem Dei
genitricem ſedulò interpellaret oratu, vt ſibi linguæ diſſertitudo largiretur. Fue-
rat quippe aliquantulum impeditioris linguæ. Tunc ſubitò ſoporatus ante ſacrum
Altare, adeſſe ſibi conſpicit in viſione beatiſſimam & glorioſam Mundi Dominam
perpetuam Virginem Mariam, læta facie & vltrà Solis ſplendore rutilantem: quæ
quaſi annuens deprecanti tetigit labia eius, eúmque de pauimento ſurgere iubens,
deinceps ſuæ laudis vota perſoluere, & præconia attollere, vt ipſe iam deſidera-

Digitized by Google

Caroli Magni.

A uerat, monet: ſéque illi ſemper præſentem adeſſe promiſit. Lætus ergo de viſione ſurgens, quæ fuerat iuſſus ore facundo excœpit perſoluere laudes, & carmina digna reddebat alacri corde.

Hic Pater ſanctus cùm in eodem venerabili Monaſterio pretioſi Martyris Chriſti Vincentij per plures annos Domino deſeruiret, iámque cunctis in exemplum foret rectè viuendi; defuncto eiuſdem ſanctæ Congregationis venerabili Abbate Ioanne, licèt inuitus ac tenuens ſacri regiminis baculum poſt ſanctum Paldonem ſeptimus ipſe ſuſcepit. Namque ex tunc ſuſcepta gregis curâ, ità dignè agere ſatagebat, vt cunctis aperto cœleſtis Regis theſauro veras diuitias mundanis opibus præferendas fidei deuotione agiliùs capere, non ſolùm ſermonibus, ſed etiam ſibi ſubiectis ſuis doceret moribus, & forma fieret gregi, ſicut beatus docet Apoſtolus. Hic namque à dignæ memoriæ Carolo Imperatore inclitum ſui Monaſterij Præceptum obtinuit huiuſmodi.

In nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Carolvs diuina ordinante clementia Romanorum Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus Sacerdotum, & ſeruorum Dei, quæ noſtris auribus inſinuauerint adnuimus, & eaſdem cum Dei auxilio ad effectum perducimus, non ſolùm Regiam conſuetudinem exercemus, ſed etiam tam ad præſentis vitæ proſperitatem quàm ad futuræ beatitudinem, non minimum emolumenti addimus. Idcircò notum ſit omnibus fide- B libus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Avthpertvs orator noſter, Abbas videlicet ſancti Vincentij Leuitæ & Martyris Chriſti, quod ſitum eſt in territorio Beneuentano ſuper fluuium Vulturnum, à nobis illuc deſtinatus, noſtram exorauit clementiam, vt Præcepta Regum vel Ducum Longobardorum, Aiſtulfi videlicet, Deſiderij, atque Giſulfi, noſtræ confirmationis Præcepto confirmaremus. Adiungentes illi quidquid nobis aptum & congruum eſſe videretur. Cuius petitioni propter amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & propter animarum noſtrarum remedia, iuxta quod rogauerat prædicta Præcepta, ſcriptiones vel offertiones concedimus, & confirmamus. declarantes ipſas hereditates nominatiuè infra hos fines. De ipſa Zetula quomodo aſcendit per fluuium Sangrum vſque ad Montem-Malum, & quomodo coniungit cum monte Acze, & reuoluente eodem monte Acze vſque in fluuio Melfa, & quemadmodum decurrit ipſa Melfa vſque vbi coniungit cum paruo flumine qui dicitur Mellarinus, & ab hinc in verticem montis, qui eſt ſuper vrbem, & mons ipſe appellatur Barbola, & ſupercilium eiuſdem montis, vſque in Montem-Arcanum, & Montem-Marræ, montémque Caſale, eóſque vltra montes extrinſecus circumdantes in hortum vſque riaginis, quæ nominatur Rauennola, & quemadmodum decurrit ipſa Rauennola, vſque in fluuio Vulturno, & quomodo Vulturnus coniungit cum fluuio Vantra, & ſicuti Vantra coniungit cum fluuio Foruli, & quomodo Forolus percurrit vſque in viam antiquam, & indè coniungit cum biuio, C qui nominatur Gizzoli, & indè vadit in Riuo in quo non ſemper aqua decurrit, & ſic vadit vſque in Sangrum. Et omnia caſtella infra hos fines, & villas, & ſiluas poſitas, cum Eccleſia beati Petri Apoſtoli poſita in loco Iritæ, Eccleſia ſanctæ Mariæ in Apianica, Eccleſia S. Mariæ in duas Baſilicas, Eccleſia S. Mariæ in Cameto, Eccleſia S. Mariæ in Pallene, Eccleſia S. Mariæ in Quique millia, cum omnibus illorum pertinentiis. Ea videlicet ratione, quatenus prænominatus Abbas, & ſui ſucceſſores, de omni iam præfata tam in hoc Præcepto quàm in aliis ſcriptionibus habeant poteſtatem tenendi iuſtè, commutandi, ordinandi, inſtruendi, vel quidquid iuſtum fuerit faciendi: & nullis ſit deinceps licentia infra prædictos fines aliquam contrarietatem ſeu moleſtias partibus inferre præfati Cœnobij per inclytos fines, neque per poſſeſſiones parentum, ſeu per aliam quamlibet rationem: excepto per veriſſimas Cartulas, cum quibus ſe accuſatores regulariter defendere queant, iuſtáſque conſignationes vtiliter conſignatas. Præcipimus præterea præfatum Monaſterium, cum omnibus præfatis Monaſteriis, ac Cellis, rebus quoque ac familiis ibidem aſpicientibus, & cum Fratribus, ac Monachis ibidem Deo famulantibus, ſub noſtræ tuitionis munburdum omni tempore permanere. Quòd ſi quiſlibet contra hanc noſtram conceſſionem vel confirmationem inſurgere, vel moleſtias inferre tentauerit, ſciat ſe cōpoſiturum auri puriſſimi libras duo millia, medietatem ſacro noſtro Palatio, & medietatem eidem venerabili Monaſterio. Et vt hæc noſtra lar-

CAROLVS MAGNVS.

gitio fitmiorem obtinere poſſit vigorem, & pet cuttieula annorum iouiolabilem ac incommutabilem obtineat firmitatem, & à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ diligentiùs conſetuetur, manu ſubtetſcripſimus, & annuli noſtri imptesſione ſignari iuſſimus. Signum Domini Caroli ſeteniſſimi Imperatotis. Data XII. Kal. Maij, XIII. Iodictione, anno Dominieæ Iocarnationis DCCLXXV *. A

EXPLETO itaque in ſancto regimine venetandus Abbas AVTHPERTVS anno vno, menſibus duobus, & diebus XXV. iuſti operis palmam ſuſcipiens, feliciter migrauit ad Chriſtum, anno Incarnationis Dominicæ DCCLXXVIII. Indictione II. in beati Petri Eccleſia digno ſepulchro locatus.

De Paulo Diacono.

LIBET in hoc loco aliqua inferte de Paulo Diaeono. Siquidem, & ipſe de ooſtris quædam reuerenti ſtylo deſetipſerat, & cum hoc venerabili Patre Authperto maxima illi fuerat cognitio. Hic cùm eſſet Regis Deſidetij Notarius, ex Longobardorum gente originem ducens, patte Guarnefrido, & matre Theodelinda ortus, à puero diſciplinis liberalibus eruditus, maximum in Curia Deſiderij Regis locum obtinuit, & Aquilienſis Patriarchæ Atchidiaconus extitit. Qui poſt captionem Deſiderij Regis Carolo quoque admodum amabilior factus eſt. Sed poſt à quibuſdam inuidioſè accuſatus quòd ptoptet fidelitatem Deſiderij illum occidere voluiſſet, intettogatus à Rege, teſpondit ſe pto certo fideliſſimum ſui Domioi ſemper fuiſſe, & in eadem fidelitate eum vita perſeuetare. Et Rex iratus præcepit eum manibus ttuneari. Sed in ſe teuetſus pto magnitudine illius ſcientiæ ſuſpirans, ait: Et ſi manus eius abſcidimus, vbi iam tam elegantem Scriptorem reperiemus? Percunctatus autem à Ptoeetibus, quid illis ſuper hoc videretur aiunt illi: O Rex, dignè tanto viro compatetis. Sed ne alicui aliquando veſtras litteras dirigat, iubete vt eruantut oculi eius. Et Rex: Quando, inquit, tam inſignem Hiſtoriographum inuenite valebimus? Tuoc illi videntes Regis clementiam, ſuaſerunt, vt in Diomedis inſula, quæ à tribus mootibus Tremite dicitur, eum exiliaret. factúmque eſt ita. Sed poſt patuum tempus, homunculus quidam eum inde extrahens, Beneuentum perduxit. Quem Atichis ſuſcipiens, eum honorificè retinuit. A quo Palatium infrà Beoeuentum, & aliud in Saletno conſtructum, vaſſibus deeorari fecit. Indéque Caſſini Montis habitacula tepetens, Monachus eſt factus. Ad quem ptæfatus Catolus Litteras metricè compoſitas à Roma mittere ſtuduit, ita. B

Hinc celer egrediens facili mea Charta volatu
Per ſiluas, colles, valles quoque, præpete, curua
Alma Deo cari Benedicti tecta require.
Eſt nam certa quies feſſis venientibus illuc.
Hic olus hoſpitibus, piſcis, hic panis abundans;
Pax pia, mens humilis, pulchra & concordia Fratrum. C
Laus, amor, & cultus Chriſti ſimul omnibus horis;
Sic Patri, & ſociis cunctis: Saluete, valete.
Colla mei Pauli gaudendo amplectere dulcis;
Dicens multoties: Salue Pater optime, ſalue.

HAINRAD Abbas S. Vineentij præfuit annis III. menſib. X. Obiit IV. Nonas Nouembris anno ab Incarnatione Domini DCCLXXX. Indict. III.

POTO Abbas S. Vincentij præfuit annis II. menſib. V. diebus XVI. Obiit X. Kal. Maij aono ab Incatnatiooe Domini DCCLXXXIII. Indict. VI.

PAVLVS Abbas S. Vioceotij. Hic ædificauit io eodem Monaſtetio Eccleſiam S. Mariæ iuxta flumen, quæ mioot vocabatur. Et quoniam hoe tempote altercatio orta fuerit ab hominibos villæ Tuitenſi ſita in fines Baluenſes, quam Rex Deſiderius donauerat Cœnobio beati Vincentij pto vtilitate Monachorum: ideóque relatio cauſæ iſtius clementiſſimo Impetatoti CAROLO ab eodem domoo Paulo Abbate oſtenſa eſt. Cuius precibus idem Imperator ionuens, direxit illuc Miſſos ſuos Riſmum & Agilbertum, qui rei huius veritatem inuenirent ſecundum iuſtitiam legis. Quæ autem ibi inueota, & in conſpectu Imperatotis relecta, & poſteris ad memoriam relicta, illorum manibus ſunt deſcripta. hinc quoque à nobis inter cetera ſunt admixta.

Digitized by Google

A DENIQVE clementiſſimus Imperator huius aſſertionis notitiam capiens, Præceptum ſuæ poteſtatis contulit venerabili PAVLO Abbati huius ſuper hac precaria confirmationis. CAROLVS MAGNVS.

CAROLVS Rex Francorum & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Viro venerabili PAVLO Abbati ſeu Monachis Monaſterij S. Vincentis ſiti in Territorio Beneuentano partibus Samniæ. Et quia detulit nobis Præceptum Deſiderij Regis, qualiter villa Tritæ ſita in finibus Baluenſe ad ipſum ſanctum Cœnobium pro vtilitate Monachorum condonaſſet. Vnde, & nos ſuper idem Præceptum noſtræ confirmationis edidimus. Sed dum poſtea aliquas altercationes inter vos & ipſos homines, qui ſe per Cartas Ducum dicebant eſſe liberos, conſurrexiſſe manifeſtum eſt. Pro quibus nos Miſſos noſtros Riſinum & Agilbertum ibidem directos habuimus, per quos omnem cauſam liquidiùs inquirentes, omnem veritatem exindè cognouimus. Propterea pro mercedis noſtræ augmento, nos ad ipſam cauſam ſancti Vincentij Martyris præfatos homines de memorata villa Tritæ, ſicut ab antiquo tempore illorum origo ad ſeruitium reddendum debiti fuerunt, ita & deinceps remota de medio omni libertate, legitimum ſeruitium & obſequium perpetualiter omni tempore per manſurum donationis Præceptum, vt perficiant iubemus.

DE ordinando quoque Abbate ſine qualibet cuiuſcumque moleſtia liberam B conceſſionem Imperialis Maieſtatis, & ſibi ſubiectas Cellas ordinandi, iudicandi, & diſponendi, perpetualiter, Præceptum largitus eſt idem Imperator & Rex CAROLVS huiuſmodi præfati Monaſterij Monachis ſancti Vincentij Leuitæ & Martyris.

CAROLVS gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum. Omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Iudicibus, Caſtaldeis, Autionariis, Vicariis, Centenariis, vel reliquis fidelibus noſtris, præſentibus ſcilicet ac futuris. Maximè Regni noſtri in hoc augeri credimus munimentum, ſi petitionibus Sacerdotum atque ſeruorum Dei, in quo noſtris auribus fuerint prolatæ, libenti animo obtemperamus, atque ad effectum perducimus, Regiam conſuetudinem exercemus, & hoc nobis ad mercedis augmentum, vel ſtabilitatem Regni noſtri in Dei nomine pertinere confidimus. Quapropter nouerit ſolertia veſtra, qualiter nos ad petitionem religioſi viri PAVLI Abbatis ex Monaſterio ſancti Vincentij Martyris, quod eſt conſtructum in locum qui dicitur Samnij ſuper fluuium Vulturnum; tale beneficium circa ipſum Monaſterium viſi fuimus conceſſiſſe, vt in Monaſteriis legitimè ſibi ſubiectis, quorum vocabula ſunt: Monaſterium ſancti Petri Apoſtoli, quod fundatum eſt prope muros ciuitatis noſtræ Beneuento: & Monaſterium S. Mariæ, quod ſitum eſt in finibus Spoliti, in loco qui dicitur Apinianicæ: inſuper & cetera Monaſteria, vel Cellas, ſiue curC tes, vel reliquas poſſeſſiones, quæ ex largitate Regum, Reginarum, ſiue Ducum, vel bonorum hominum, ibi ſunt datæ, vel delegatæ, ſeu etiam excuſatos, ſeu offertos, qui in præfatis Monaſteriis legitimè iam ſubiecti ſunt, vel qui deuotè offerre ſe cum ſuis rebus voluerint, iuſtè & rationabiliter licentiam habere debeant. Necnon & vndecumque ipſa Caſa Dei moderno tempore iuſto tramite veſtita eſſe cernitur, vel quod inantea à Deum timentibus hominibus ibidem legibus additum, vel delegatum fuerit, vt nullus Iudex publicus ad cauſas audiendum, vel freta vndique exigendum, ſeu manſiones aut paratas faciendum; vel fideiuſſores tollendum, aut homines ipſius Monaſterij ſtringendum; nec vllas redditiones publicas requirendum, vllo vnquam tempore ingredere neque eſactarare penitus præſumatur. Propterea hanc emunitatem ſcribere iuſſimus, per quam ſpecialiter decernimus ordinandum, vt nullus quiſlibet de vobis, aut à iudiciaria poteſtate, vel qualibet perſona, à modo & deinceps in Monaſteriis, vel Cellis, ſeu curtibus, necnon reliquas poſſeſſiones ſuperſcriptas, ſiue vndecunque ipſa Caſa Dei nunc tempore iuſto tramite veſtita eſſe dignoſcitur, infra Regnum Chriſto propitio noſtrum, nemo ibidem ad cauſas audiendum vt diximus, vel freta vndique exigendum, ſeu manſiones aut paratas faciendum, vel fideiuſſores tollendum, aut homines ipſius Monaſterij diſtringendum, ſiue vllam nouam conſuetudinem ponendum, nec vllas reddibitiones publicas requirendum ingredere, vel exactorare quoquo tempore præſumat. Similiter in Dei nomine conceſſimus, vel confir-

LVDOVICVS PIVS. mauimus erga ipſum ſanctum locum, ſicut habet humana fragilitas, vt quando- A
quidem Abbas ex ipſo Monaſterio de hac luce migrauerit, licentiam habeant ſecundùm Regulam ſancti Benedicti qualem meliorem ac digniorem & ſapientiorem inuenerint, abſque cuiuſlibet inquietudine, vel contradictione, inter ſe eligendi Abbatem, & ſub emunitatis nomine...... omnes fructus conceſſos valeant, omníque tempore Rectores ipſius Monaſterij S. Vincentij, tam ipſi, quàm & ſucceſſores eorum, quámque ipſi Fratres qui ibidem Deo famulari videntur, quietè regulariter viuere, ac reſidere: quatenus eis melius delectet pro nobis vxoribúſque noſtris, ac liberis, vel cuncto populo noſtro miſericordiam Dei attentiùs exorare. Et vt hæc Auctoritas firmior habeatur, ac diurnis temporibus inuiolata Deo adiutore conſeruetur, manu propria ſubter eam roborare decreuimus, & annulo noſtro ſigillare iuſſimus. Signum CAROLI glorioſiſſimi Regis. Signum Iacob ad vicem Radonis. Data IX. Kal. Aprilis anno decimo nono, & decimo quarto regni noſtri. Actum Capuæ ciuitatis noſtræ in Dei nomine feliciter amen.

CONSVMMATIS igitur in ſua ſede pater Paulus annis IX. menſibus V. diebus XX. migrauit ad Chriſtum, XIV. Kal. Aprilis, die Dominica anno Incarnationis Dominicæ ſeptingenteſimo nonageſimo ſecundo, Indictione XV. ſepultus in pace.

APVD Caſinum verò Teodemar decem & nouem annis peractis, Giſulfus præficitur Abbas. Beneuenti quoque defuncto Arichis, Grimualdus eius filius ſucceſſerat, Carolo Auguſto Imperij iura quadraginta & nouem annis moderante, B
ſed in his ſuperſtite. HLVDOVICVS filius eius, qui almus dictus eſt, Regni & morum heres, ſucceſſit. His itaque finitis, nos quoque huius noſtri primi finem facimus Libri.

EX LIBRO II.

Vita vel obitus domini Ioſue venerabilis Abbatis.

ADMIRANDÆ igitur virtutis perfectionem, quæ in venerabili Patre IOSVE effloruit, ſilendum non arbitror. Cuius quidem ethimologia nominis, vt Saluatoris dicitur & habetur, qui verè à Chriſto Saluatore pro multorum ſalute in hoc loco directus, tam ſancta conuerſatione quàm digni operis labore maxima lucra ſalutis animarum Deo præſtitit hìc congregatarum: & non ſolùm tunc præſentium, ſed & poſt ſequentium Pater egregius ſingularis enituit. Denique ex Regali progenie ortus, Regali quoque Aulæ nutritus, liberalibus ſtudiis apprimè eruditus, puritatem innocentis vitæ felici ortu præuenit. Vnde iure meruit adipiſci præmia digna. Cum enim eſſet Imperatoris HLVDOVICI, qui Almus eſt appellatus, ex præclara coniuge ipſe quoque cognatus, tandem à Domino forte vocatus, & ſub ſacro habitu Chriſto militaturus acceſſit, & propoſitum diuinæ Religionis piis exercebat operibus. Sed dum in ſacro Cœnobio vltra ceteros, qui ſibi videbantur eſſe commilitones, ita ſumma virtutis ope excederet, vt in ſanctæ conuerſationis ſtudio præcelſior haberetur, ex diuino nutu, totiúſque ſanctæ Congregationis electione, vndecimus poſt ſanctum Saldonem conſtitutus eſt Abbas. C

HIS diebus Auguſtus Hludouicus, qui totius Italiæ poſt piæ memoriæ Carolum genitorem ſuum Regni iura ſuſceperat, cùm eſſet Romæ, ac ſummum gereret ſtudium pietatis, cognita præclara opinione præcipuæ Religionis præfati Cœnobij congregationis, prædicti quoque ſui cognati, digno amore dilectionis eundem per ſemetipſum deuotè dignatus eſt viſitare Cœnobium. Quò cùm perueniſſet, & ab eiſdem ſanctis Patribus honorificè ſuſceptus fuiſſet, pluribus obſequiis charitatis impenſis, cùm maxima dona eidem Monaſterio idem Imperator contuliſſet, & obtutibus illius venerandus Pater IOSVE ſimul cum vniuerſis Fratribus ſupplices ſe exibentes, eum obnixè depoſcunt, vt illis concederet Templum antiquiſſimum in teritorio Capuano, quod maximis columnis & diuerſis lapidibus ab antiquis fuerat inſtitutum, in locum vbi Ædes Imperatoris, vel Cryptæ dicebantur. Et quia tantis Patribus in vnum congregatis eſſe illis parua orationis domus videbatur, ſuæ pietatis auxilio Eccleſia in eodem Monaſterio ad honorem

LVDOVICVS PIVS.

A ſummi Dei & eius pretioſi Martyris vocabulo Vincentij tantæ congregationi competentet ſublimior & celſior ædificaretur. Quibus Auguſtus libenter annuens poſtulata conceſſit, & quæque vtilia vel neceſſaria ob hoc eis eſſe videbantur tribuit. Ita autem virtus Domini cor Regis in huius amore conuertit, & Fratrum deuotionem ac labotantium manus iuſſit, vt non multo tempore præclaro opere & maximis columnis Ecelesia leuaretur. In cuius Eccleſiæ fronte ita deauratis litteris legebatur.

Quæque vides hoſpes pendentia celſa vel ima,
Vir Domini Ioſue ſtruxit cum Fratribus vna.

Erat enim ipſa Eccleſia in longitudine habens paſſus triginta ſex, & in latitudine cum ipſos porticus paſſus ſexdecim, & in altitudine paſſus duodecim, vſque ad trabes. Cameras quoque iuxta ſacras Ædes firmiſſimas habens.

PERFECTIS igitur ædificiis, inuitatur ad eiuſdem Eccleſiæ ſolemnia dedicationis Auguſtus. Quique gaudens, & lætus cum ſua Regina, eiuſdem feliciſſimi Abbatis IOSVE germana ſorore, ac magna multitudine vtriuſque conditiunis & ſexus aduenit. Adeſt & Apoſtolicus Papa primus PASCHALIS, cum collegio ſacro Epiſcoporum, Cardinalium, diuerſorum Clericorum, atque innumera multitudine fidelium populorum vndíque concurrentium. Et cum maxima exultatione & lætitia prædictam dedicant Baſilicam, vbi eadem die Rex & Regina dona contulerunt magnifica. Per ſingulas denique columnas ſingulas palliorum cortinas

B pendere iuſſit Regina: quæ columnæ hinc & indè ſimul fuciunt triginta duæ. Certè nos, qui nunc vidimus, vel qui tunc illis vidêre temporibus, ſatis mirari non poſſunt illius Eccleſiæ magnitudinem vel pulchritudinem in his Regionibus.

HOC tempore idem Imperator Conuentum Religioſorum Epiſcoporum & Abbatum fecit in Aquiſgrani Palátij, & cum multis Franciæ Abbatibus. Inter quos etiam venerandus Pater IOSVE affuit, ſeptuaginta & duo Capitula noſtri Ordinis generalia conſtituit. Tunc quoque beatiſſimo ſæpè Paſchali pactum conſtitutionis & confirmationis faciens, etiam propriæ manus & trium filiorum ſuorum ſignaculo illud corroborans, per Legatum S. R. E. Theodorum Nomenculatorem prædicto Papæ tranſmiſit, in quo decem Epiſcopos, octo Abbates, Comites quindecim, Bibliothecarium, Manſionarium, & Oſtiarium ſubſcribere fecit. Contulit & ibidem venerabilis Ioſue Præcepta ſui Monaſterij confirmationis, quæ cùm à prioribus temporibus hoc idem Monaſterium donatione vel conceſſione Ducum, Regum, ſiue Principum, aut quorumlibet oblatione poſſederat fidelium, ſeu poſſidere contigerit, vt hæc in perpetuum æquitatis iure, ſine alicuius contradictione, vel moleſtatione poſſideat. Horum textus ita continetur.

IN nomine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. HLVDOVICVS diuina ordinante prouidentia Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus Sacerdotum & ſeruorum Dei, quas noſtris auribus inſinuauerint, libenter annuimus, non

C ſolùm Regiam conſuetudinem exercemus, ſed etiam hoc nobis tam ad præſentis vitæ proſperitatem, quàm ad futuræ beatitudinem adipiſci, non minimum emolumenti afferre confidimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis IOSVE Abbas Monaſterij Martyris Chriſti Vincentij, quod ſitum eſt in finibus Beneuentanis, noſtram adiens Serenitatem, obtulit obtutibus noſtris Præcepta Regum Longobardorum, Aiſtulfi ſcilicet, & Deſiderij, necnon & Præceptum piæ recordationis Domini & genitoris noſtri CAROLI piiſſimi Auguſti. In quibus illi tam antecesſorum ſuorum videlicet Regum, quàm & Ducum, vel aliorum quorumlibet Deo deuotorum hominum donationes partibus prædicti Monaſterij ſpontanea voluntate contulerunt. Suggerens ac petens, vt eadem præcepra noſtræ confirmationis confirmaremus. Cuius petitioni propter amorem Domini noſtri Ieſu Chriſti aſſenſum præbentes, prædicta Præcepta noſtra auctoritate confirmamus. In primis decernentes quidquid Domini genitoris noſtri CAROLI Imperatoris Præcepto continetur, & de Iudicaria Baluenſe in loco Tritæ, ſicut per Præceptum Deſiderij Regis & Anſanæ condonatum eſt. Deinde quidquid Aſtulfus vel Deſiderius iam dicto Monaſterio contulerunt, ſimiliter maneat inconuulſam. Quod verò Duces hi, Lupus & Hildeprandus, eidem Monaſterio ſuis Præceptis condo-

LVDOVICVS PIVS.

nauetunt, hac noſtra præſenti Auctoritate abhinc in futurum ſtabilis petſeuetet & firma. De quibus vna eſt donatio, quam Lupus Dux ad prædictum ſanctum lo- A
” cum fecir, de varcinatico, id eſt animalia, quæ exigebantur ad menſam Principis
” Ducatus Spoletani. Altera Hildeptandi Ducis de eadem re. Tertia eiuſdem de
” clauſura in Marſis. Quarta eius de valdo Libutiano. Quinta eiuſdem de quatuor
” caſis in Marſis. Has quinque donationes ad idem venetabile Monaſtetium ſancti
” Vincentij noſtra auctoritate, vel quidquid in ipſis Rectotes ſuprà memorati Mo-
” naſterij pro eiuſdem auctoritate facete voluetint, abſque vllius contradictione or-
” dinent, & diſponant. Et vt hæc Auctoritas confirmationis noſtræ pet curticula an-
” notum inuiolabilem atque inconuulſam obtineat firmitatem, & à fidelibus ſanctæ
” Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & fututis, vetiùs credatut, & diligen-
” tiùs conſeruetur, manu ptopria ſupterſctipſimus, & annuli noſtri impreſſione ſi-
” gnati iuſſimus. Signum HLVDOVICI ſereniſſimi Imperatotis. Data IV. Idus
” Iunias, anno Chtiſto propitio III. Imperatoris Domini Hludouici piiſſimi Au-
” guſti, Indictione IX. Actum Aquiſgtani Palatio Regio, Dei nomine feliciter.

POST hæc idem Imperator Hludouicus Romam venit, Liguriam, Emiliam, Apuliámque peragrauit, & diuerſas Eccleſias multis in locis conſtituens, prædia delegauit, & aliis quæ poſſidebant Præcepti ſui firmitate roborauit. Ædificauit namque tunc Monaſterium in honote ſanctæ Trinitatis, quod poſteà ab Abbatibus illius loci mutatum eſt in vocabulo ſancti Clementis Martyris, iuxta fluuium B Piſcariæ, in inſula vbi dicitut CASA-AVREA, cúmque rebus & poſſeſſionibus admodum ditauit ampliſſimis. Huius Monaſterij noſtris temporibus Abbates fuerunt quidam ex noſtris ſenioribus, ex quibus fuit præcipuus noſtri Monaſterij Præpoſitus nomine..... Ante hæc tempora fertur, quòd filia Regis Francorum per incontinentiam excedens pattem offendetet. Vnde petmotus Rex, quòd pudoris thotum violaſſet, datis rebus neceſſariis, mandat ductoribus illam extta patriam exulem fieti. Qui deducentes eam, multis diebus longo itinere confectis, tandem Valeriæ pattibus applicuere, vbi à quodam illuſtti viro nomine Morino excepti, agnitis ab eodem cauſis, eandem Regis filiam filio ſuo in matrimonio dare depoſcit: eo quòd ſibi ſufficiens diuitiarum & patrimonij copia maneret. Quod cùm facilè obtinuiſſet, & iura matrimonij gratificè peregiſſent: prædicti eius ductores Franciam regrediuntur. Poſt hæc Rex mulieris huius pater mortuus eſt. Tunc ergo HLVDOVICVS Impetator prædictas tettarum partes circumiens, in eadem regione peruenit. Et cùm à miniſtris anxiè quæreretur locus opportunus, quo Imperator recumbete potuiſſet, ſupradicta mulier ptudenti conſilio conuocatis duobus filiis, quos de ſuſcepto viro genuerat, quíque iam iuuenili ætare florebant, moner vt Regem adeuntes in ſua eum domo petetent commanere. ſuis ſuorúmque obſequiis libenter vti valere. Quorum precibus Rex motus, facilè annuit impetratis. At cùm in domo illorum conuiuatus alacer reſideret, genitrix aduenit, ſecretò Regem petiit, & eius genibus prouoluta, quæque ſibi acciderant miſerabiliter exponit. Motus in lachrimis Auguſtus, benignè amplectitut ſororem, fa- C retur eadem ſe reminiſcere, quæ olim in domo pattis ei accidetant: filióſque eius ſibi adhærere præcipiens, ex intetuentu matris omnia quæ fuerant defuncti patris Regali præcepto illis firmauit, ac poſt aliquod tempus totius Valetiæ Prouinciæ Comites inſtituit. Inde igitur Apuliam iterum profecturus, iuniore fratre cum matre relicto, maiorem ſecum comitare præcepit. Qui in illius obſequio aliquandiu demotatus, incidit in infirmitatem. Vnde Rex admodum contriſtatus, exoratus ab ipſo, & multis aliis, plutibus obſequiis & muneribus in itinere præbitis, ad propria iubet reuerti, ne fortè mors ſuccedens matetna viſcera valde cruciatet. Ergo cœpto itinete corrupti aëris peſtem cauere cupiens, Beneuenti fines peragrans deducebatur à ſuis. Et cùm inualeſcente languore iam deficientem cernetent, iter accelerantes deducunt illum ad Monaſterium Chriſti Martyris Vincentij. Vbi à venerabili Patre IOSVE & cunctis Fratribus ſatis humanè ſuſceptus, poſt aliquot dies temporali caruit viſu. Cuius corpus candido marmore facto ſepulchro ante ipſius Baſilicæ limen diligenter locatum eſt. Mox triſti nunrio materna viſcera commota, innumetis ſumptis munetibus diuerſa in comitatu famulotum agens obſequia, vnà cum ſibi ſupetſtite ptole Monaſterium Chriſti Martyris Vincentij quantociùs petierunt. Quo tumulum ſui filij mater aſpiciens, amplexata eſt

A eum, & multis lachrimis lauans, diris vocibus ſatisfaciebat doloribus. Vix tandem aliquantulum à venerabili IOSVE Abbate & fratribus conſolata finem fecit clamoribus. Et poſt aliquantos dies diſceſſura obrulit cum filio ſuo omnibus ſibi fauentibus ſuis hominibus in ſacro Monaſterio S. Vincentij quidquid pretioſum inuentum eſt in theſauris. Teſtamento quoque oblationes facientes, iure hereditario totius Comitatus defuncti filij, quæcumque in Valbenſi territorio eſſe potuiſſent, cum Eccleſia ſancti Ruffini ibidem conſtructa in Campo de Rota, quàm & aliis Eccleſiis & Cellis circumquaque manentibus. Quæ omnia poſt à Domino HLVDOVICO Imper. in eodem Monaſterio firmata ſunt. Eccleſia ſancti Domitij in Pectoriano. Eccleſia ſancti Leopardi in Pacentria. Eccleſia ſancti Vincentij in Selmone, cùm terris, qualiter decurrit aqua Labella, & riuus Gizzoli, vſque vbi pariter iunguntur omnia infra hæc. Eccleſia S. Petri in Accule ſubtus ipſa crypta, ſupra ipſos padulos, & campo de Meſu. Eccleſia S. Vincentij in Bazzano, in Boniata, in ipſa poreariciе. Eccleſia S. Vincentij in Alizie, & Eccleſia S. Iuſtini. Eccleſia S. Vincentij ad vada Paſquali, & in Miſane, & in Campo S. Petri, & in Campo S. Pelini. Eccleſia S. Felicis in Bottorite, & in Appiniani, & in Caſale, & in Pompiniano, & in Prata. Eccleſia S. Marci, S. Vincentij, & ſanctæ Mariæ in Valle. Eccleſia S. Liberatoris, vbi oritur Piſcaria fluuius, & ipſæ terræ quæ dicuntur Monaiculæ, & in Ruza cap. Omnes has Eccleſias cum diuerſis territoriis, & B municipiis, & rebus pertinentibus, alias quoque quamplures infra ipſius Comitatus fines adiacentes. Et quoniam ſupradictam Eccleſiam S. Ruffini, Eccleſiamquoque ſanctæ Dei genitricis Mariæ, in proprio ſolo ædificatione & dote magna & diuitiis ampliatas, ab eadem Dei deuotiſſima femina didicimus, ante ipſius Eccleſiæ limen ad mortem veniens ſe ſepeliri iuſſit. Nomen quoque eius, quod multis fuerat incognitum, in ſuperliminari eiuſdem Eccleſiæ ſcriptum nos ipſi vidimus ita, ZMILLA * HVMILIS ANCILLA SANCTÆ MARIÆ.

LVDOVICVS PIVS.

* fort. GVILLA

CONFIRMAVIT etiam hoc tempore HLVDOVICVS in venerabili Monaſterio Chriſti Martyris Vincentij quæcumque Deſiderius Rex Longobardorum, & PIPINVS Rex Francorum, ac CAROLVS Imperator Romanorum, obtulerunt in Comitatu Baluenſi, & in Comitatu Pinnenſi, vel in valle Tritana. In primis Monaſterium beati Petri Apoſtoli, cum omnibus ſibi pertinentibus terris & villis, ſeruis & ancillis, Cellis & Capellis. In curte de Ronceſſi, in Sandariſſi, in Caput aquæ, in Cerquito, in Martiniſci, in Laurentiſci, in Marzaniſci & Tribilio, in Cellaria, in Oſene, in Preſciano, in Tuino, in Furmecuſi. Item in Carapille, in Turfine, in Bure, in Termoline, in Præſuro....... in Facte, in Volubro, in Feliculе, in Superi, in Limiti, in Calaſo. Item in Preſbiterani, in Stephaniſci, in Caporzani, in Tuſei, in Cerule, & in Campo Dominico & Coliniano, in Lapide-viuo, & ad Sancta in Thoro, & ad Benarum, in Turri, in vallibus, montibus, & planis, in Perillo, in Azano. Et reliqua, ſicut continetur in Præcepto Deſiderij Regis per C ſuos fines.

EO ſiquidem tempore rara in his regionibus caſtella habebantur, ſed omnia villis & Eccleſiis plena erant: nec etat formido, aut metus bellorum, quoniam alta pace omnes gaudebant, vſque ad tempora Saracenorum. Ceſſante quoque deuaſtatione, & perſecutione illorum, qui tunc euadere potuerunt, vel ſua inuenire valuerunt, Regis iudicio, & precariis poſſiderunt, vſquequo Normanni in Italiam peruenerunt. Qui ſibi omnia diripientes, caſtella ex villis ædificare cœperunt, quibus ex locorum vocabulis nomina indiderunt, & ex his quæ obtinere potuerunt velut ſine Rege & ſine lege agentes, ipſarum ſe Eccleſiarum patronos, immò dominatores dicentes, vix iuſto iure Dominis, quantum ſibi videbatur, & hoc inuito, cenſus perſoluebant per annos. Quod malum vſque hodie perſeuerat, & Eccleſiarum prædia & poſſeſſiones non ſine graui ſacrilegio, hereditario quaſi iure ſibi & filiis ſuis aſſumunt. Sed iam ad ptiora.

TRADITVM accepimus à ſenioribus, quòd ſub eodem ſuperiori tempore Imperator HLVDOVICVS Monaſterium S. Angeli conſtituerit in Barregias, eúmque rebus & poſſeſſionibus ditatum venerabili Monaſterio S. Vincentij ſubdiderit. Sed tempore Saracenorum vincentium poſtquam à quibuſdam reſtauratum, & Congregationem Fratrum, & Abbatem eis ibidem fuiſſe ordinatum. Sed in ſequenti tempore à primo Ottone, ſecundo quoque, diuerſis Præceptis in

LVDOVICVS PIVS.

Monaſterio ſancti Vincentij illum inuenimus confirmatum. A

SCIRE autem volumus omnes qui huius Libri lectores acceſſerint, nihil me ſcribere, niſi quod aut vetus ſcriptura me docuit, aut à ſenioribus ipſa canicie aut grauitate venerandis fida relatione didici, aut ego ipſe noſtris temporibus meis oculis aſpicere potui.

IGITVR ſexto Imperij ſui anno Auguſto HLVDOVICO apud Aquiſgrani Palatio Regio conſtituto, vir Domini Ioſue ad eum illuc pergens, ſecundum ab eo Præceptum accepit, cuius hîc textus exprimitur.

De Vualdo Liburiano Confirmationis Præceptum.

» IN nomine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. HLVDOVICVS di-
» uina ordinante clementia Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus Sacerdotum, &
» ſeruorum Dei, quas noſtris auribus inſinuauerint, libenter annuimus, non ſolùm
» regiam conſuetudinem exercemus, ſed etiam hoc nobis tam ad præſentis vitæ
» proſperitatem, quàm ad futuræ beatitudinem adipiſci non minimum afferre emo-
» lumentum confidimus. Idcirco notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ &
» noſtris præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis IOSVE Abbas Monaſterij
» beati Martyris Vincentij, quod ſitum eſt in territorio Beneuentano, ſuper flu-
» uium Vulturnum, noſtram adiens Serenitatem obtulit obtutibus noſtris Præcepta
» Longobardorum Principum & Ducum, videlicet Giſulfi, & Sicardi, necnon & B
» Præceptum piæ recordationis Domini & genitoris noſtri CAROLI piiſſimi Au-
» guſti. In quibus illi tam anteceſſorum ſuorum Regum, quàm & Ducum, vel alio-
» rum quorumlibet Deo deuotorum hominum conceſſiones, & offertiones, vel le-
» gales ſcriptiones, quas illi pro amore vitæ futuræ, & remedio animarum ſuarum,
» atque remiſſione peccatorum, in partibus præfati Monaſterij de ſuis rebus ſpon-
» tanea voluntate contulerunt. Suggerens ac petens, vt eadem Præcepta, & offer-
» tiones legales noſtræ confirmationis Præcepto confirmaremus. Cuius petitioni
» ob amorem, & honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti, & propter reuerentiam eiuſ-
» dem Martyris Chriſti S. Vincentij, cuius honori atque nomini prædictum Mo-
» naſterium dicatum eſſe cognoſcitur, aſſenſum præbentes, iuxta quod rogauerat
» præfata Præcepta, & omnes offertiones, vel legales ſcriptiones cõcedimus, & con-
» firmamus, ac penitus corroboramus in præfato Cœnobio Chriſti Martyris Vincen-
» tij. Omnes res, & poſſeſſiones per diuerſos fines Italici poſitas per eadem Præce-
» pta, vel quaſlibet legales ſcriptiones à Principibus, Ducibus, reliquiſque fidelibus
» collatas, necnon Monaſteria & Cellas inferiùs nominatas, omnia in præfato Cœno-
» bio concedimus, & confirmamus. In primis quoque Cellam S. Ioſſij, cum inclita
» curte, & vualdum, quæ eſt in partibus Liburiæ, qui dicitur Pantanum, quæ data
» eſt à Duce Giſulfo in prædicto Cœnobio. Per hos quoque fines pro parte eſt via
» quæ de Ducenta venit, & ſicut deſcendit via ipſa, & intrat in ipſum Pantanum, &
» ſiluam, & paludem coniunctam Laneo. A ſecunda verò parte, quæ nihilominus eſt C
» antiqua, quæ dicitur Vicana. A tertia verò iterum vſque ad viam quæ eſt antiqua,
» vnà cum ipſa piſcina eiuſdem Monaſterij: & decurrit via ipſa terras & vualdum
» antedicti Monaſterij, & aliam terram ipſius Monaſterij, quæ dicitur Tortona, &
» terras aliorum hominum quæ ibi affines ſunt, & ſicut incipit ſuper ipſam piſcinam,
» & qualiter voluitur circa ipſam terram de eodem vualdo, & iam dictã terram, quæ
» dicitur de Tortona, & vadit ad ipſum Pantanum prædicti Monaſterij, & qualiter
» perrexit ſuper ipſum Pantanum, & ſiluam, & paludem, vſque in ipſum Frigidum.
» A quarta autem parte, vſque in iamdictum Frigidum, & prædictum Laneum, cum
» omnibus intro habentibus ſuper vel ſubtus, qui dici vel nominari poſſent, noſtra
» Imperiali auctoritate & eidem Cœnobio concedimus, & confirmamus. Deinde
» ſimiliter alium vualdum coniunctum in eodem loco, qui datus eſt in eodem Mo-
» naſterio à Sicardo Principe Beneuentanæ ciuitatis, per hos ſimiliter fines. Ab vno
» latere via antiqua, quæ venit à Ducenta, & ipſum vualdum prædicti Monaſterij,
» & quemadmodum perrexit vſque in ipſum Pantanum eiuſdem Monaſterij. Ex
» alio verò latere fine via publica, quæ vadit inter ipſum Macianum & Scarafena,
» & terra de hominibus de Centora, & directè exit vſque ad locum qui dicitur Crée,
» vnde aqua exit, & ſic directè intrat in lacum Parrienſem. Et ab vno capite via pu-
» blica quæ dicitur vicana, & pergit ad Cumis. Ab alio autem capite finis lacus Pa-
trienſis.

LVDOVICVS PIVS.

A trienſis. Hæc autem omnia qualiter ſuprà ſunt iudicata,& ſicut Præcepta eiuſdem continent Monaſterij, cum omnibus inferiùs,ſuperiúſque conſiſtentibus,cum viis & aquis,& cum Lantano ipſo ripio, & cum omnibus quæ dici poſſunt, in eodem concedimus Cœnobio, & confirmamus. Item concedimus atque confirmamus in eodem Cœnobio Monaſterium S. Petri, quod ſitum eſt in territorio Capuano, non longè ab arcu Dianæ, quod dicitur de Iuntulo, cum Eccleſia S. Martini quod eſt in partibus Liburiæ, cum inclyto caſale, qui dicitur Seuerano, & cum aliis caſalibus & territoriis, & puntariis,in loco vbi dicitur ad Tranſangulum, ſicut eius Præcepta continent, & ſcriptiones, quam,& Eccleſiam S. Vincentij in Liburia,vbi dicitur Tremoiola, cum omnibus territoriis ſuis. Item Cella S.Vincentij de Cume, cum curte, & caſis ſuis. Item Cella S.Georgij infra Salernitanam ciuitatem. Sancti Vincentij in fundo Tuſciano. Cella S.Valentini in fundo Biſentino. Cella ſancti Vincentij in fundo Tenſa, cum omnibus aliis Capellis & pertinentiis eorum, & omnibus aliis Cellis,& terris per diuerſos fines Regni Italici poſitis, ex quibus pars legalis iam dicti Cœnobij ſcriptiones quocumque oſtenderit tempore,in eodem Monaſterio concedimus & confirmamus, vt abhinc in futurum hæc omnia, quæ ſuprà diximus, firma perſeuerent. Ita videlicet vt quidquid in ipſis vel de ipſis Rectores, vel Miniſtri eiuſdem Monaſterij diſponere, vel ordinare placuerit, abſque quorumlibet contradictione ordinent atque diſponant, prout vtiliter congruere
B proſpexerint. Et nulli ſit deinceps licentia infra præfatos fines, ſeu in Cellis, vel terris, aliquam contrarietatem aut moleſtiam partibus inferre Cœnobij. Neque aliquis per parentum poſſeſſiones eius hereditates reſidere audeat, ſicut Aiſtulfus Rex Longobardorum conſtituit de Eccleſiis. Et nullus audeat Abbates, vel Monachos eiuſdem Cœnobij ad iurandum quærere,quia contra diuinã credimus eſſe legem. Sed per ſcariones omnibus temporibus finem faciant, ſicut priſca conſuetudo fuit. Statuimus quoque, vt nullus ex ſeruis, aut ex familia eiuſdem Monaſterij, vel eas quas Cortiſiannos vocant audeat inquietare, aut quodlibet penſum eius exactor tollere, vel exigere præſumat. Quòd ſi quiſlibet contra hanc noſtram conceſſionem inſurgere, vel moleſtias inferre tentauerit, ſciat ſe compoſiturum auri puriſſimi libras mille quingentas, medietatem Cameræ noſtræ, & medietatem præfato venerabili Monaſterio. Et vt hæc noſtræ Auctoritatis largitio firmiorem obtineat vigorem,& per curricula annorum inuiolabilem atque incommutabilem obtineat firmitatem,& à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris veriùs credatur, diligentiúſque ab omnibus conſeruetur, manu propria ſubter ſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Signum domni HLVDOVICI ſereniſſimi Imperatoris. Data III. Idus Ianuarias, anno Chriſto propitio VI. Imperii domni Hludouici piiſſimi Auguſti, Indictione duodecima. Actum Aquiſgrani Palatio Regio in Dei nomine feliciter.

PATER autem egregius IOSVE poſt ædificationem ſui Monaſterij,ſanctæ Congregationis velut optimus Paſtor ſedulè inuigilabat, & in animabus colligendis
C ac ſaluandis tam perfectiſſimus erat, vt diuina ſe protegente gratiâ, tam præclaræ Congregationis numero, quàm præcipuæ Religionis cultu maximis etiam tunc Italiæ Monaſteriis excellentior haberetur. Ferebatur quoque vbique fama ſanctitatis illorum, adeò vt Francorum prouinciis plurimi patriam, parentes, opéſque relinquentes, eorum ſe ſubderent magiſterio, etiam ex Aula Regia, illorum Religionem ſequi cupientes. Confluebant præterea ex cunctis Italiæ finibus nobiles quoque Duces, Principes, & Comites, ac potentes: beatos ſe fore æſtimantes, ſi aliquid Deo in eodem Monaſterio pro ſuæ mercedis emolumento ex ſuis facultatibus, & poſſeſſionibus offerre potuiſſent. Vnde factum eſt, vt Hildeprand Dux Spolitinorum offerret Deo in eodem Monaſterio per Præceptum ſuæ poteſtatis Eccleſiam S. Donati in Comino, cùm terris & montibus, ſeruis, & ancillis: & Eccleſiam ſancti Iuliani cum terris, & aquis, montibus & planis, cum omnibus ſuis pertinentiis. Obtulit quoque Præceptum in Marſis de quatuor Caſis, & de ſancto Petro de Vezano, & de clauſura in Marſis, & de vuarcinatico, id eſt animalia quæ exigebantur ad menſam Ducis Spoletini, & de vualdo Liburiano Præceptum confirmationis. In Eccleſia verò ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Loco-ſano ſubdita prædicto Monaſterio Chriſti Martyris Vincentij Præceptum obtulit ſuæ oblationis de duodecim Cordonis ſeruorum. Siquidem in anteriori tem-

LVDOVICVS PIVS.

pore Præcepta obtulerat de inclyta Valle-Sorana,& de Monaſterio ſancti Dei Ge- nitricis Mariæ in fines Spolitenſes, territorio Marſicano, quod dicitur Apiniaoicis, cum inclitis territoriis, ſeruis & ancillis, & de ipſa valle de Flaterno, &c. A

GRIMALDVS etiam Beneuentan. Dux Atichis filius obtulit per Præceptum ſuæ poteſtatis in eodem Monaſterio Curtem quam habebat in valle Benfrana, cum inclitis tettis & montibus vno ſe tenente,& vocatur terra ipſa Cicerana.-- ⁖

SCIENDVM quia causâ Regiæ dignitatis priùs Regalia Ptæcepta ſcribere voluimus, ne fortè error fieret legentibus. Diuerſotum enim Ducum, videlicet Grimoaldi, Siconis, & Sicardi,atque Hildeprandi, Pater iſte Ioſue viguit temporibus.

De Sancto Donato.

» IN nomine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. Regnante domno
» CAROLO excellentiſſimo Rege Francorum, atque Longobardorum, anno Re-
» gni eius in Italia Deo propitio quinto, ego in Dei nomine HILDEPRANDVS
» glorioſus & ſummus Dux Ducatus Spoletini.

De Benafro.

» IN nomine Domini Dei Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti.Conceſſimus nos vir B
» glorioſiſſimus Grimualdus Dei prouidentia Beneuentanæ prouinciæ Princeps per
» rogum Romualdi Referendarij noſtri,in Monaſterio S.Vincentij Martyris, quod
» ſitum eſt in finibus Sanniæ iuxta Vulturno flumine.

PRÆTEREA Apoſtolicæ Sedis ſummus Pontifex Paſchalis eiuſdem magnifici Patris IOSVE ita ſibi familiariſſimi amico ſæpè vtebatur conſilio, & Romanæ Eccleſiæ neceſſariis rebus adiutorio, vt cùm à ſupradicto Imperatoro Ludouico pactum confirmationis acciperet, ſicuti in Pontificali eiuſdem Eccleſiæ Romanæ ſcriptum reperi, inter reliquos Franciæ Abbates eum adeſſe pro parte ſedis Apoſtolicæ voluiſſet. Cui etiam tedeunti vice dilectionis atque gratiarum quædam inſignia cum huiuſmodi pr....lio contulit- ⁖

VENERANDVS autem Pater Ioſue poſtquam annis vigintiquartuor, menſibus ſex, & diebus ſexdecim, ſanctæ Congregationis rexerat gregem, ſumptus in gloria migrauit à ſeculo IV. Non. Maij menſ. anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo decimo octauo, Indict. XIII. vltrà humanum modum ſecundum merita ſua. Cuius ſanctum corpus ante eandem Eccleſiam in dexteram partem ſepultum eſt in pace. Sed longo pòſt tempore, id eſt poſt vltimam deſolationem ipſius Eccleſiæ, cùm fama celebri didiciſſemus aliquos ad eius corpus diuina ſæpe ſenſiſſe beneficia, illius oſſa & venerabilis Authperti, cuius ſuperiùs vitam deſcripſimus, & aliorum Patrum antiquorum, hoc in loco attulimus, atque in ſarcofago grandi poſuimus cum domini Abbatis Hilarij corpore, de quo adiuuante Domino quæ nouimus ſuo loco narrabimus. C

EPIPHANIVS Abbas S. Vincentij præfuit annos XVII. menſ. XI. dies VIII. Hic fuit de S. Martino in Monte-Marſico. Ædificauit verò duas Eccleſias, ſanctæ Mariæ in inſula, & S. Laurentij in alia inſula. Iſte accepit Præceptum à domno HLVDOVICO Imperatore de ſeruis in Emiterno,& de ſeruis in villa Tritenſi, & confirmationis aliorum Præceptorum. Aliud quoque Præceptum accepit à Sicardo Principe de vualdo in Liburias, & Præceptum de ſancto Secundino finibus Acerentinis; & duo alia Præcepta eiuſdem Principis de tertis & montibus in finibus Benafranis, ſeruis & ancillis.

Præceptum de Amiterno.

» IN nomine Domini Dei & Saluatoris Ieſu Chriſti. HLVDOVICVS diuina or-
» dinante prouidentia Imperator Auguſtus. Omnibus Epiſcopis, Abbatibus, & Du-
» cibus, Comitibus, Caſtaldeis, Actionariis, Vicariis, Centenariis, ceteriſque fideli-
» bus noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris. Notum ſit quia venerabilis EPIPHANIVS
» Abbas Monaſterij S.Vincentij Martyris, quod ſitum eſt in territorio Beneuentano
» ſuper fluuium Vulturnum, per Legatos ſuos direxit ad nos quandam confirmatio-
» nem, quam Lupus quondam Dux Monaſterio memorati S.Vincentij Martyris, de

A quibuſdam Caſis in Amiterno & Sauino fecerat, necnon & quatuor Iudicata de quibuſdam ſeruis & ancillis ex villa Trira, qui ſe ſubtrahere à debito ſeruicio quaſi per Præcepta Ducum nitebantur. Quæ in præſentia Supponi Comitis, ac Benedicti, Hilpiani, & Ansfridi Caſtaldorum, cæterorúmque Scabinorum, de prædictorum hominum ſtatu acta fuerant. Et petiit, vt firmitatis gratiâ noſtræ confirmationis Auctoritatem ſuper ea fieri iuberemus. Cuius petitionem exaudientes, ſuper nominatam confirmationem ac Iudicata hoc noſtræ confirmationis Præceptum fieri decreuimus, per quod decernimus atque iubemus, vt nullus veſtrum, aut ſucceſſorum veſtrorum de memoratis locis, in quibus ſecundùm memoratorum Legatorum aſſertionem caſæ vigintiquatuor, cum totidem hominibus in eis conſiſtentibus, ſitæ eſſe noſcuntur, quorum nomina hæc ſunt Ioannes, Theopo, item Ioannes, Cortulus, Petrus, Theodobertus, Hiſo, Maio, Acepertus, Hiſimundus Roppolus, Marinus, Georgius, Halo, Audactus, Audebertus, Audoaldus, Hildulfus Paulerissi, Robertus filius Martæ, cum Barbano, Sico, Alayſio, Senepergas, atque Gemula. Hæc de ſtatu prædictorum hominum, qui ſicut dictum eſt de memorata Trita villa ſe à debito ſeruitio quaſi per Præcepta Ducum ſubtrahere nitebantur, ad priſtinum ſeruitium reuocati ſunt, vllam inquietudinem, aut contrarietatem iniuſtè facere præſumat. Sed liceat Agentibus & Miniſtris eiuſdem Monaſterij memoratas caſas cum hominibus in eis conſiſtentibus, ac ſeruos qui ad memoratam

B Tritam villam per Auctoritatem genitoris noſtri domni CAROLI præſtantiſſimi Imperatoris ad debitum ſeruitium reuocati ſunt, quietè poſſidere, & iuxta opportunitatem & vtilitatem eiuſdem Monaſterij abſque cuiuſlibet contrarietatis impedimento quidquid de eiſdem, vel in eiſdem rebus & hominibus iuſtè facere, vel ordinare decreuerunt, libero in omnibus perfrui arbitrio faciendi. Et vt hæc noſtra confirmationis Auctoritas ab omnibus veriùs certiúſque credatur, ac diligentiùs conſeruetur, manu propria ſubter eam ſignauimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Signum HLVDOVICI ſereniſſimi Imperatoris. Data Kal. Aprilis anno Chriſto propitio XVIII. Imperij domni Hludouici piiſſimi Auguſti, Indictione..... Actum in Palatio Regio in Dei nomine, amen.

Ludovicus Pius.

PER idem tempus Regnum Francorum trifariam diuiſum eſt. Tunc HLVDOVICVS Auguſtus Beneuentum adueniens, à Ranelchis, & reliquis honorificè ſuſceptus, ei omnes Saraceni contraditi ſunt: quos omnes ipſo die vigiliarum ſanctæ Penteceoſtes extra ciuitatem ductos cum Duce illorum Maſſar decollati fecit. Móxque Imperator conuocatis Longobardis totam Beneuenti prouinciam inter Ledelchis & Sichenolfum æquo diſcrimine partitus eſt. Porrò prædicti Principes pactum diuiſionis Principatus inter ſe firmantes, Monaſterium beati Vincentij & beati Benedicti extra ſortem eſſe decreuerunt, dicentes: Hæc Monaſteria ad nos non pertinent, quoniam ſub tutela Dominorum Imperatorum Hludouici, atque

C Lotharij conſtituta ſunt. Siquidem Imperator per IACOBVM venerabilem Abbatem beati Martyris Vincentij & Baſſacium beati Benedicti inuitatus adueniens, & victoriam obtinere, & maxima rebus vtilia illorum conſilio conſequi meruerat.

Ludovicus II.

AT poſt plura bonitatis acta præfatus Pater Iacobus, peractis in huius Monaſterij regimine annis nouem, obijt Prid. Idus Ianuarii anno Incarnationis Dominicæ octigenteſimo....... Indictione prima.

TEVTO Abbas S. Vincentij. Iſte conſtruxit Eccleſiam S. Eleutherij in Fundiliano, & multas hereditates & poſſeſſiones acquiſiuit. Obtinuit quoque Præceptum aliorum Præceptorum Regum & Ducum, cuius textus huiuſmodi eſt.

De confirmatione aliorum Præceptorum.

IN nomine Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti. HLVDOVICVS diuina ordinante clementia Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus Sacerdotum, ac ſeruorum Dei, quas noſtris auribus inſinuatint, libenter annuimus, & eas cum Dei auxilio ad effectum perducimus, non ſolùm regiam conſuetudinem exercemus, ſed etiam nobis tam ad præſentis vitæ proſperitatem, quàm ad futuræ beatitudinem adipiſci, non minimum emolumenti afferre confidimus. Idcircò notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis TEVTO Abbas Monaſterij beati Martyris Vincentij, quod eſt ſitum finibus Beneuentanis, noſtram adiens Serenitatem, obtulit obtutibus noſtris

LVDOVICVS II.

Præcepta Regum Longobardorum, Aiſtulfi videlicet & Deſiderii, nec non & A
Præceptum recordarionis domni & genitoris noſtri CAROLI piiſſimi Auguſti.
» In quibus illi tam anteceſſorum ſuorum, videlicet Regum, quàm Ducum, Giſulfi
» Ducis Longobardorum, & Liutprandi Ducis Ducatus Spoletini, vel aliorum
» quorumlibet Deo deuotorum hominum, donationes quas illi pro amore vitæ fu-
» turæ, & pro remedio animarum ſuarum, atque pro remiſſione peccatorum, parti-
» bus præfati Monaſterij de ſuis propriis rebus ſpontanea voluntate contulerunt.
» Suggerens, ac petens, vt eadem Præcepta noſtræ confirmationis Præceptione con-
» firmaremus. Cuius petitioni propter amorem & honorem Domini noſtri Ieſu
» Chriſti, & propter reuerentiam memorati venerabilis Martyris Chriſti beati Vin-
» centii, cuius honori ac nomini præfatum Monaſterium dicatum eſſe cognoſcitur,
» adſenſum præbentes, iuxta quod rogauerunt prædicta Præcepta noſtra auctorita-
» te confirmamus. In primis decernentes, vt quidquid domni & genitoris noſtri
» CAROLI Imperaroris Præcepto continetur, id eſt de Iudicaria Baluenſe, vel quod
» Præcepto Deſiderii Regis & Anſaniæ condonatum eſt, & in ipſo Præcepto conti-
» netur, & poſtea per Miſſos eiuſdem domni & geniroris noſtri Incilbertum & Ariſ-
» mum Cancellarium inquiſitum eſt, ac definitum inter Balbenſes & Soranenſis fi-
» nibus, & Monachos prædicti Monaſterij, quemadmodum in breue Iudicati, quod
» ab ipſis factum eſt, continetur, ad poſſeſſionem præfati venerabilis Monaſterij per-
» tinet, firmum & ſtabile permaneat. Deinde quidquid vel Aiſtulfus, vel Deſiderius B
» gentis Longobardorum Reges, ſua magnificentia in iamdicto Monaſterio contu-
» lerunt, ſimiliter maneat inconuulſum. Quod verò Duces, Giſulfus gentis Longo-
» bardorum, & Hildeprandus Dux Ducatus Spoletini, eidem videlicet Monaſterio
» ſuis Præceptis condonauerunt, quia ſine reali confirmatione huiuſmodi donatio
» rata eſſe non poteſt, hac noſtra præſentl Auctoritate ita confirmetur, vt abhinc
» infuturum habilis, & firma perſeueret. De quibus vna eſt conceſſio, quam Giſulfus
» Dux gentis Longobardorum ad præfatum ſanctum locum fecit de Eccleſia ſancti
» Martiani, quam ædificauit Toto Presbyter & Monachus in proprio loco Soranen-
» ſis finibus, & Eccleſia ſancti Saluatoris, necnon & Eccleſia ſancti Angeli, cum
» omnibus rebus pertinentibus ad ipſas Eccleſias. Altera Hildeprandi Ducis dona-
» rio atque conceſſio, quam donauerat atque conceſſerat in iamdicto Monaſterio,
» Eccleſia ſancti Donati in territorio Comino, cum terris & montibus, & Eccle-
» ſia ſancti Iuliani in prædicto territorio, cum terris & montibus, & aquis ac pa-
» ſcuis ad eandem Eccleſiam pertinentibus. Has quinque donationes, quas iamdicti
» Duces per ſua Præcepta ad ſupradictum venerabile Monaſterium ſancti Vin-
» centii Leuitæ & Martyris confirmauerunt, propter honorem Dei atque æternam
» retributionem, ad idem venerabile Monaſterium noſtra confirmamus auctoritate.
» Ita videlicet, vt quidquid de ipſis, vel in ipſis Rectores & Miniſtri ſupranominati
» venerabilis Monaſterii diſponere, atque ordinare, vel pro voluntate eiuſdem lo-
» ci facere voluerint, abſque vllius quolibet honore vel dignitate, ſiue iniuſta C
» contradictione, ordinetur atque diſponatur, & faciatut quidquid ſupradicti Mo-
» naſterii vtilitati concurrere & conuenire perſpexerint. Et vt hæc Auctoritas con-
» firmationis noſtræ per curricula annorum inuiolabilem atque inconuulſam ob-
« tineat firmitatem, & à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſci-
« licet & futuris veriùs credatur, & diligentiùs conſeruetur, manu propria ſubter-
« ſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari iuſſimus. Signum HLVDOVICI
» ſereniſſimi Imperatoris. Data IV. Id. Iunii, anno Chriſto propitio Imperij Do-
» mini Hludouici piiſſimi Auguſti, ... Indict. VIII. Actum Aquiſgrani Palatio Re-
» gio in Dei nomine feliciter.

HIS temporibus Landulfus Comes, derelicta Capua vetere, aſcendit habitaturus in monticulum qui dicirur Tripliſcus, qui alio nomine dicebatur Sicopolis, anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo quadrageſimo primo. Qui poſt tertium annum defunctus eſt. Nam vigintiquinque annis & menſibus tribus Capuam veterem tenuerat. Cui ſuccedit Lando filius. Qui cùm præfatam ciuitatem, quam pater ſuus ædificarat nouam in præfato monticulo, annis tredecim & menſibus octo dominatus fuiſſet, prædicta ciuitas funditus igne conſumpta eſt. Tunc conuocatis fratribus ſuis, Landone, Pandone, & Landulfo Epiſcopo, ad pontem Cannii, condiderunt ibi ciuitatem, quæ nunc eſt Capua. In qua præfatus Lando

A præfuit annis rtibus, & menſibus octo. Túncque Capuani cum Neapolitanis infi- LVDOVICVS
nita bella habere cœperunt. Supradictus autem Abbas Teuto causâ vtilitatis hu- II.
ius Monaſterij commutauit cum Principibus Beneuentanis res & poſſeſſiones
quas habebant in Caudetanis, à quibus accepit poſſeſſiones & res inclyras, cum
Eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ vocatur Oliueto. Superior quoque Ia-
cobus Abbas iam tunc commutauerat à Sinenolfo Principe Salernitano res ipſas
in Tuſciano, pro quibus accepit proptias res patrimonij ipſius Principis in locum,
qui dicitur ad Pontem-Lapideum.

ARTEFVSVS Abbas S. Vincentij. Iſte Præceptum accepit à Domino HLV-
DOVICO Imperator de heteditate Monaſterij per circuitum huiuſmodi.

IN nomine Domini Dei & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, HLVDOVICVS di- “
uina ordinante clementia Imperator Auguſtus. Cùm petitionibus Sacerdotum, ac “
ſeruotum Dei, quas noſtris auribus inſinuaverint, libenter obaudimus, & eas cum “
Dei auxilio ad effectum perduximus, non ſolùm Regiam conſuetudinem exerce- “
mus, ſed etiam hoc nobis tam ad præſentis vitæ proſperitatem, quàm ad futuræ “
vitæ beatitudinem adipiſcendam, non minimum emolumenti conferre cónfidi- “
mus. Idcitco notum ſit omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Ga- “
ſtaldeis, Actionariis, Vicatiis, Centenariis, ceteriſque fidelibus omnibus ſanctæ “
Dei Eccleſiæ & noſtris, præſenribus ſcilicet & futuris, quia vir venerabilis Arte- “
B fuſus Abbas Monaſterij beati Martyris Chriſti Vincentij, quod ſitum eſt in terri- “
totio Beneuentano ſuper fluuium Vulturnum, noſtram adiens Serenitatem, obtulit “
obtutibus noſtris Præceptum Ducum & Principum, atque offertiones aliáſque “
ſcriptiones, in quibus tam illi, quàm quotumlibet Deo deuotorum hominum con- “
ceſſiones, quas illi pro amore vitæ futuræ, atque remiſſione peccatorum, pattibus “
prædicti Monaſterij de ſuis rebus ſpontanea voluntate contulerunt: ſuggerens ac “
petens, vt eadem Ptæcepta, offertiones, vel ceteras ſcriptiones noſtræ conceſſionis “
& confirmationis præceptione confirmaremus. Cuius petitioni propter amorem “
Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ptoptet reuetentiam Chriſti memorati Martyris “
S. Vincentij, cuius honori atque nomini prædictum Monaſterium dicatum eſſe “
cognoſcitur, adſenſum præbentes, iuxta quod rogauerat, prædicta Præcepta, ſcri- “
ptiones, offertionéſque noſtra auctotitate concedimus, & confirmamus. Decet- “
nentes videlicet per hos fines, incipiente primitus à fluuio qui dicitur Sangro, de- “
inde per montes publicos, vſque montem qui dicitur Acte, & ſic reuoluente mon “
te eodem vſque in fluuio qui dicitur Melſa, & quemadmodum decurrit ipſa Mel- “
ſa vſque vbi coniungit ſe cum patuo fluuio, qui dicitur Mellarinus, & abhinc in “
vertice montis vſque in Montem-Arcanum & in Montem-Matrhæ, montémque “
Caſale, eóſque videlicet montes extrinſecus circumdantes in ortum vſque ria- “
ginis, quæ nominatur Rauennola, & à capite eiuſdem riaginis venientes iuxta “
montes publicos in montem vſque Benafrum, qui eſt ſuper vrbem. Eodem verò “
C reuoluente monte, vſque in cilium montis, qui eſt ſuper terram quæ vocatur At- “
cora, quæ eſt Eccleſiæ hereditas ſanctæ Dei genitricis Mariæ, quæ Oliuetum vo “
catur, ſubiecta præfati Monaſterij, & Eccleſia nihilominus ſanctæ Chtiſtianæ, “
cum inclitis tetritoriis ſuis, & cum reliquis finibus, ipſa hereditas citcumdata flu- “
uio vſque Vulturno. Nam iterum ex alia parte iterum inchoante prima fine cum “
iam dicto fluuio Sangro, ipſóque relinquenre quomodo decurrit à paracolle, & “
pergenres in riuulo qui dicitur Foruli, eodémque decutrente riuo, vſque in flu- “
uio Vantra, & quemadmodum ipſum decurrit flumen iuxta trans eiuſdem Mo- “
naſterij vſque in ptæfatis finibus & tettis Eccleſiæ ſanctæ Mariæ, per hos quoque “
fines, vna cum ſeruis & ancillis, & ceſpitibus ſuis, necnon & cum caſtris, monri- “
bus, collibus, vallibus, teronibus, Eccleſiis, aquis, paſcuis, & omnia infra ipſis fi- “
nibus manentia, hac noſtra ptæſenti Auctorirate in præfato Cœnobio ita conce- “
dantur, & confitmentur, vt abhinc in futurum ſtabilia & firma perſeuetent. Ita vi- “
delicet, vt quidquid de ipſis vel in ipſis Rectores & Miniſtri ipſius memorati ve- “
nerabilis Monaſterij diſponere, atque ordinate, vel pro vtilitate eiuſdem loci fa- “
cere voluerint, abſque vllius quolibet honore vel dignitate prædicti iniuſta con- “
tradictione otdinent atque diſponant, & faciant quidquid ſuptadicti Cœnobii “
vtilitati congruere, & conuenire proſpexerint. Et nulli ſit deinceps licentia, in- “
fra ptædictos fines aliquam contratietatem ſeu moleſtiam partibus infette ptædi- “

LVDOVICVS II. ꝺti Cœnobii per inclitos ſupradictos fines, neque per poſſeſſiones parentum, ſeu per aliam quamlibet rationẽ, excepto per veriſſimas Cartulas, cum quibus ſe cau- A
» ſatores legaliter defendere queant, iuſtáſque conſignationes vtiliter conſignata.
» Quod ſi quiſlibet contra hanc noſtram conceſſionem vel confirmationem inſur-
» gere, vel moleſtias inferre tentauerit, ſciat ſe compoſiturum auri libras trecen-
» tas, medietatem ſacro noſtro Palatio, & medietatem eidem venerabili Monaſte-
» rio. Et vt hæc noſtræ Auctoritatis largitio firmiorem obtineat vigorem, & per
» curricula annorum inuiolabilem atque incommutabilem obtineat firmitatem, &
» à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, præſentibus ſcilicet & futuris, creda-
» tur, & diligentiùs conſeruetur, manu propria ſubterſcripſimus, & annuli noſtri
» impreſſione ſignari iuſſimus. Signum HLVDOVICI sereniſſimi Imperatoris.
» Data III. Idus Iunij anno Chriſto propitio XVII. Imperij Domini HLVDOVI-
» CI piiſſimi Auguſti, Indict. XIV. & poſtquam cepit Capuam anno primo. Actum
» Capua ciuitate in Dei nomine feliciter.

COMPLETIS venerabilis Abbas Artefuſus in ſacro regimine annis nouem, obiit XVIII. Kal. Maij anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, Indictione VI. Apud Caſſinum verò Baſſacius XVIII. annis peractis, Bertarius ſuccedit. MAIO Abbas S. Vincentij ſedit annis VIII. Iſtius tempore dum HLVDOVICVS Imperator filius Hlotarij totius Romani Imperij piè ſollicitudinem agens, ac maximè pro Eccleſiarum defenſione, Valeriæ prouinciam circuiret, contigit virum venerabilem Maionem Abbatem illi occurrere, & ab eo ſuppliciter pro cauſa ſui Monaſterij iuſtitiam quærere. A quo honorificè ſuſceptus, quæ propoſuerat impetrauit. Et quoniam ex villa Tritenſi & Monaſterio beati Petri maxima multitudo ſeruorum ſubdolè ſe à ſeruicio & ſolutione vectigalium ſubtraxerant, datis à latere ſuo Auguſtus idem Iudicibus, præcepit vti prædictus Abbas in omnibus iuſtitiam conſequeretur. Quæ ab eis inuenta, & recto iudicio Monaſterio ſunt reſtituta, vt in ſuis ſcriptis reliquerunt. B

» DVM in Chriſti omnipotentis nomine veniſſet domnus HLVDOVICVS ſe-
» reniſſimus Auguſtus in Caſtaldatum Baluenſem, loco qui vocatur Valle-Tritana,
» in Cella de Monaſterio S. Vincentij ſita in ipſo loco Tritæ, tunc veniens MAIO
» venerabilis Abbas eiuſdem Monaſterij, eius miſericordiam reclamans, quod de
» ipſa Cella Trite vel de aliis locis, per prauos & iniquos homines ſubdolè & inge-
» nioſè ſeruos, & ancillas, vel obligatos, vel alias res ſubtractas eſſe de ipſo Mona-
» ſterio, & minimè exindè iuſtitiam vſque hactenus inuenire potuiſſet. Ille verò mi-
» ſericordiâ motus ADRALDO Vicecomiti Palatij iuſſit, vt reſideret in Iudicio cum
» Agelmundo & Petro Scabinis Palatij, & ipſius Abbatis poſtulationem pleniter
» adimplerent. Et tunc nos Adraldus cum ipſo Iudice Palatino, & cum Sanſone
» Caſtaldeo ipſius ciui Baluenſe, reſediſſemus nos ibidem in Trite ad Eccleſiam
» S. Iuuenalis in Plaito, & ipſe prænominatus Abbas ibidem nobiſcum in ipſo Plai-
» to reſideret, & quotidie reclamaret, vt ſuam iuſtitiam inuenire potuiſſet: & dum C
» nos per plures dies ibidem in Plaito reſediſſemus, ſed ipſos ſeruos, qui ſubtracti
» erant minimè habere potuiſſemus, dum nos Adraldus ipſos ſeruos, nec per deſtri-
» ctum, nec per demandatum, ad noſtrum Plaitum habere potuiſſemus, ſic perrexi-
» mus ad domnum Imperatorem, & renunciauimus omnia hæc ſupradicta. Tunc
» ipſe Auguſtus ſtatim præcepit ipſi Adraldo & Sanſoni Caſtaldeo, vt ſtatim perge-
» rent ad ipſum Abbatem cum ſuis Monachis, & Teudelaſio Abocatore eorum re-
» inueſtirent de omnia ſupradicta, quæ ſubtracta fuerant de ipſo Monaſterio, ad
» partem præfati Monaſterij. Et ſanctum præceptum Auguſti ita factum eſt. Tunc
» ab ipſo Auguſto Sanſon ſuperſcripto Caſtaldeo, vt in Vicecomiti ſui Palatij per-
» geret cum ipſo venerabili Abbate ad eius iuſtitiam pleniter adimplendam ad par-
» tem ipſius Monaſterij, vt omnes ipſi ſerui qui ſubtracti erant de villa Orſene, &
» Cerquetum, cum eius vocabulis, & de Martinis, & de Tribilio, Larenſci, Mar-
» tianiſci, Preſcianu, Obino, Furmecuſi, vel de aliis locis in ipſa Valle-Tritana, qui
» ad eius Placitum venire noluiſſent, poteſtatiuè eos apprehenderet, & in ipſo ſer-
» uitio eos replicaret, cum famulis, & filiis, rebus & mobilibus, abſque cuiuſlibet
» contradictione ad partem præfati Monaſterij. Et ipſi homines, qui ad eius Placi-
» tum veniſſent, & legibus ſerui de ipſo Monaſterio eſſe deberent, vel in ipſius præ-
» ſentia ſic eos replicaret in ſeruitio de ipſo Monaſterio, ſicut & in præſentia Ducum

LVDOVICVS II.

A vel Comitum Palatij mei, ſic per ſuam auctoritatem in ipſo Monaſterio confirmare dignatus. Et dum nos Sanſon Caſtaldeus, & Miſſus Domini Imperatoris, in Chriſti nomine in Plaito reſediſſemus in ipſa Valle Tritana, in villa Cerquetum, vt iuſſionem Domini Imperatoris adimpleremus: vbi nobiſcum erant in ipſo Plaito Adelmundus filius quondam Affradeli olim Caſtaldei, Gualbertus Notarius & Scribanus, Ioannes filius Aſoaldi, Adelmundus Sculdais, vel reliqui plures. Ibique venientes in noſtri ſupradicti præſentia Maiò venerabilis Abbas vnà cum Theodolaſio Abocatore ſuo, & querelas nobis reddentes ſuper Azefredum filium quondam Anzumi, cum fratribus ſuis Anzum, & Verteramum, & ſuper idem, & Caſium filium quondam Vrſi, & Daco filio quondam Anteciſi, Specioſo filio Specioſi, Gundepertus filius quondam Bonuli, Mainulo filius quondam Mainulfi, Gunipertus filius quondam Anſiperti, Rainulo, Redonatus, Faroaldus filius quondam Scattuli, Vrſus filius quondam Rimeperti, Ado & Lucefredo filij quondam Alunij, Leo filius quondam Aldeperti, Magno filius qu. Aldeperti, &c. Iſti omnes prænominati, qui hîc præſentes ſtare videntur, patres eorum, & matres eorum, ſerui & ancillæ fuerunt de præfato Monaſterio, de eius Cella Trite. modò ſe ſubſtraxerunt de ipſo ſeruitio, pro qua cauſa neſcimus. At contra reſponderunt prænominati ſupraſcripti homines, & dixerunt: Nec faciat Deus, nec eſt veritas, quòd patres noſtri, nec matres noſtræ ſerui & ancillæ fuiſſent de præfato

B Monaſterio. tantum iudicate quod non eſt. Audientes nos qui ſupradicti Iudices, vno tenore eis reſpondentes, ſic interrogauimus eos: Si per teſtes probare potuiſſent, ſicut dixerant. Illi vno tenore vnanimiter dixerunt, Quia per teſtes ſic probare poſſumus noſtram libertatem, & talem quòd iam dare fecimus, & ipſe Theodelaſius dedit, guadiam de parata, & fideiuſſorem inter ſe poſuerunt de vtraque parte. Sed dum de ambarum partium reueniſſet in alio Placito in villa offerre in præſentia Sanſonis Caſtaldei, & Miſſorum Domini Imperatoris, vbi & cum eo aderant in ipſo Placito Adelpertus, & Ioannes, & Gualpertus, Scabini, Adelmano filius quondam Affredi, Odelrich filius quondam Alburij, Ioannes filius quondam Proaldi, Adelmundo Sculdalis, vel reliqui plures. Sic ante nos Iudices quæſtus eſt MAIO venerabilis Abbas vna cum Theodelaſio Abocatore ſuo, & dixerunt: Ecce nos parati ſumus ad ipſa teſtimonia recipienda de ipſis prænominatis & ſupradictis hominibus, ſicut guadia dederunt nobis qui ſui præſentes ſtare videntur. Illi prænominati homines vnanimiter vno tenore dixerunt: Verè de noſtra libertate minimè probare poſſumus, quia patres noſtri, & matres noſtræ ſerui & ancillæ fuerunt de præfato Monaſterio de Cella eius Trite, & nos cum lege ſerui eſſe debemus de ipſo Monaſterio. Tantum iudicate quod vobis placet. Audientes nos ſupradictus Caſtaldeus & Miſſus Domini Auguſti talem profeſſionem eos facientes, rectum nobis apparuit, velut ita, & iudicauimus ſecundum iuſſionem Domini Auguſti, & eius Auctoritatem, quæ coram nobis rela-

C ta eſt: vt ipſos ſupradictos ſeruos recolligeret ipſe Abbas venerabilis cum Theodelaſio Abocatore ſuo, cum ſuis Monachis, in eorum ſeruitio ad partem prædicti Monaſterij. quod ita factum eſt. Vnde hæc acta eſt cauſa vel deliberata, præſentis notitiæ Iudicatum, nos qui ſuprà Caſtaldeus cum ſubſcripto Iudice Vualper Notarium ſcribere iuſſimus, atque condictauimus. Quam & ego Vualper ibi fui, & hunc notitiæ Iudicatum ſcripſi in anno Imperij Domini Hludouici Imperatoris XXIII. & die menſe Ianuario prima, Indictione quinta. Actum feliciter in Balba.

EX LIBRO III.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCLXXXII.* Indictione XV. reſidente in Sede Apoſtolica CVIII. ab Apoſtolorum Principe Petro Papa Ioanne, apud Conſtantinopolim imperante Baſilio quadrageſimo ſeptimo poſt Conſtantinum, Italiæ verò HLVDOVICO filio LOTHARII Regni iura tuente, Monaſterium precioſi Martyris Chriſti Vincentij & beatiſſimi Confeſſoris Benedicti apud Caſſinum, in quibus plurimorum Fratrum ſancta Congregatio cum vene-

* *Auctor in annorū computis & hic & alibi ſæpius errauit.*

LVDOVICVS II. randis Patribus Maione & Berthario in omnipotentis Dei ſeruitio permanebat, A ab Agarenis deprædata, & ignibus combuſta ſunt. Et paucis vix euadentibus, plurima turba Fratrum cum prædictis Patribus gladiis necati ſunt. Quod qualiter actum ſit, operæprecium enarrare exiſtimantes, non ab re eſſe arbitror, ſi aliquantulum excedentes à ſuperioribus exordium ſumamus, id eſt ex quo Reges Francorum ſumpſerunt Imperium Romanorum: & tam veridicas ſequentes lineas Hiſtoriographorum, quàm ex relatione Patrum religioſorum quæ didicimus adiicientes poſteris noſtris pietatis exemplo ſanctorum Patrum noſtrorum pro Chriſto occiſorum memoriam relinquamus. Re enim vera pro Chriſto occiſi occubuerunt, qui longo vitæ ſuæ tempore ſub inſtituto ſanctæ legis vnanimes conuerſantes, Chriſti gratia ad hoc pertingere meruerunt, vt Chriſto miniſtrantes ipſum ſequerentur vſque ad opus magnæ charitatis, ac roſeo cruore ſuæ paſſionis ſeptemplici Spiritus ſancti munere decorati perpetui Triumphi caperent diadema beatum. Ergo quia non immeritò illos loci huius ſemper inſpectores ac bonorum iugiter ſuffragatores ſpecialiùs eſſe confidimus, oportet vt annis ſingulis eorum memoria ab omnibus digniſſimè celebretur: quatenus tam eorum, quàm & omnium Sanctorum meritis & precibus de mundi periculis, & ab inimicorum inſidiis eripi mereamur, & peccatorum noſtrorum veniam conſequamur.

Hiſtoria Decollatorum nongentorum Monachorum huius Monaſterij. B

LONGOBARDORVM itaque Gens cùm Italiæ fines inuaſiſſet, vtpote aliis Gentibus viribus fortiores, & Reges eorum poſt Iulij-forum Ticini ſibi Regni ſedem ſtatuiſſent, erant ex his Duces tam in Beneuento quàm & in Spoletio ciuitatibus. Denique Conſtans Imperator cupiens à Longobardis Italiam eripere, cùm multis diebus Beneuentum cum valida exercitus ſui multitudine obſediſſet, & verens Grimoaldi Regis aduentum, accepta Romoaldi ſorore ab obſidione diſceſſiſſet. Idem Romoaldus Rex poſt Beneuentanorum exceptionem Ticinum repedare volens, Traſemundum, qui dudum Capuæ Comes fuerat, data ei in matrimonium alia ſorore Romoaldi, filia videlicet ſua, apud Spoletum Ducem effecit. Giſulfo enim Foroiulanorum Duce à Cacano Rege Auarorum, qui & Hunni dicti ſunt, in bello peremto, frater ipſius Graſulfus conſtituitur. Quo defuncto, et in Ducato Ago ſucceſſit, & hoc mortuo Lupus Dux efficitur, qui plurimas donationes contulit Monaſteriis ſeruorum Dei: ſed præcipuè Monaſterio beatiſſimi Vincentij. Hic cùm in prœlio Auarorum diu decertando occubuiſſet, Guttur vir benigniſſimus Ducatum ſuſcepit. Iſto quoque mortuo, Elander Dux factus eſt. Poſt quem Radoald ſuccedit. Grimoaldus verò Rex ſupradicti Lupi Ducis filiam Theoderandam nomine poſt mortem patris ſuo filio Romualdo Beneuentanorum Duci in matrimonium tradidit, ex qua tres filios, Grimoaldum, Giſulfum, & Arichis, genuit. Denique Romoaldus multitudine ſui exercitus congregata Tarentum & Brunduſium expugnauit, omnémque circa latiſſimam regionem ſuo dominio ſubiugauit. C Tunc quoque eius coniux Theoderanda extra muros Beneuentanæ ciuitatis Baſilicam in honorem S. Petri Apoſtoli conſtruxit, & multarum ancillarum Dei Cœnobium ſtatuit. Eccleſiam quoque in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Loco-ſano pari modo ædificauit. Quæ omnia beatiſſimi Vincentij Martyris Monaſterio obtulit ſequenti tempore. Cuius oblatio poſtea à Giſulfo eius filio Duce per Præceptum confirmata eſt.

PER idem tempus Bulgarum Dux Abzeco nomine cum magno exercitu ad Grimoaldum Regem venit, ei ſe ſeruiturum, & in eius patria habitaturum promittens. Quem ille ad Romoaldum dirigens, vt ei cum ſuo populo loca ad habitandum concederet præcepit. Quos Romoaldus excipiens, ſpecioſa loca tribuit, quæ vſque ad illud tempus deſerta erant: ſcilicet Scpinum, Bouianum, & Yſerniam, & alias cum ſuis territoriis ciuitates. Ipſúmque Abzeconem mutato nomine de Duce Caſtaldeum vocari præcepit. Qui multis temporibus in his locis habitantes, quanquam Latinè loquerentur, linguæ propriæ vſum non amiſerunt.

RODOALDO igitur Foroiulanorum Duce defuncto, Ferdulfus ſuccedit. Quem Coruolus ſequitur, & poſt hunc Pennio Ducatum promeruit. Hoc tem-

A pore Giſulfus Dux Beneuentanorum Soram, Arpinum, Romanorum ciuitates, & Arcipari oppida cepit, & vſque in locum qui Horreas dicitur caſtrametatus, totam Campaniam deuaſtauit. Hic multa bona Monaſteriis ſeruorum Dei contulit, ſed præcipuè beatiſſimi Vincentij, & ſanctiſſimi Benedicti. Spoletinorum quoque Duce Traſemundo mortuo, Faroaldus eius filius ſuccedit, qui multa Monaſteriis ſeruorum Dei dona conceſſit, ſed præcipuè Monaſterio Farfenſi. Sed hic à filio ſuo Traſemundo captus, & Clericus factus eſt, cuiúſque locum idem Traſemundus inuaſit. Et iſte cùm aduerſus Liutprandum Regem rebellaſſet, expulſus Hildericus Ducatum Spoletinorum accepit. Póſtque iterum Traſemundus Spoletum rediens, Hildericum extinxit, & Ducatum recepit. At verò Liutprandus Rex Spoletum veniens, in loco ipſius Agiprandum ſuum nepotem conſtituit. Pemmonem quoque Foroiulanorum Ducem Ducatu expoliauit, quoniam Patriarcham validiſſimis tribulationibus afflixit. Filium verò ipſius Rachis pro eo in Ducatu ſubſtituit.

Igitvr Longobardorum Gentis Regibus decedentibus, vel ſuccedentibus, vigeſimus nonus extabat tunc Aiſtulfus admodum crudelior omnibus. Hic etenim multas & grauiſſimas perſequutiones populo excitauit Romano. Pro qua perſequutione Stephanus II. Papa Apoſtolicæ Sedis aſcitos venerabiles viros, videlicet Annonem Abbatem Monaſterij beatiſſimi Vincentij, & Optatum Monaſterij ſancti Benedicti in Caſſino poſiti, ad eundem Regem Aiſtulfum deſtinauit, B obſecrando, vt à cœpta perſecutione ceſſaret. Ita enim validiſſimè inſiſtebat, vt vrbem Romam niteretur inuadere obſidione circumdatam, & ex omni populo per vnumquemque ſingulos aureos expetebat. Sed cùm perueniſſent ad eum nuncij, & ea quæ in mandatis acceperant detuliſſent, honorificè quidem ſuſcepti ſunt, ſed nihil ab eo de prolatis negotiis pro parte Pontificis obtinere potuerunt. quinimo per aliud iter ad propria remiſſi ſunt Monaſteria. Is autem Papa, & Miſſos Pipini Regis Francorum, & Legatos Imperiales miſit ad eundem Regem pro ablatis vrbibus. Et cùm nihil proficeret, cum eiſdem Francorum Miſſis per Papiam ad Gallias profectus eſt, & in S. Dionyſij Monaſterio Pipinvm cum duobus filiis ſuis Carolo, & Carlo Magno Reges inunxit. Pipinus autem cum exercitu ſuper Papiam aduenit, & obſedit, ac ſacramentis à Longobardis acceptis pro reddendis vrbibus ablatis, Galliam repedauit. Poſt hæc Aiſtulfus ſacramento dirupto nihil de rebus ſtatutis adimplere voluit, ſed omnes vrbes Rauennatium & Pantapoleos à dominio Reipublicæ auferens, etiam vrbem ſecundò vndique circumdans fortiter obſedit. Tunc marino itinere nunciatum eſt Pipino Regi Francorum, qui ſine mora veniens Ticinum obſedit eandem, donec daret idem Aiſtulfus cum Miſſis Pipini, qui redderent omnes vrbes beati Petri Vicario. quod & factum eſt. Pipinus verò via qua venerat rediit. Aiſtulfus autem poſt hæc in venatione ſagitta percuſſus mortuus eſt. Poſt quem Deſiderius cum filio Aldegiſo regnauit annos decem & octo, menſibus duobus, & diebus decem. C Hic licèt bello fuerit auſterus, tamen plurimis locis Eccleſias conſtruxit, ornauit, atque ditauit rebus ac poſſeſſionibus multis. Denique ex iuſſione Principis Apoſtolorum Petri Monaſterium ædificauit in honorem & vocabulum nominis ipſius in Valle-Tritana iuxta Siler fluuium, cui dotem & poſſeſſionem tribuit quidquid continetur in coniunctione duorum fluuiorum, quidquid etiam continetur per Alpes, & colles, qui habentur contra Tritenſem & Pinnenſem diuiſionem, vſque ad montem Sigilla, & à Boreali parte : à Meridiana verò & auſtrali parte quidquid habetur intra Furcunenſem Comitatum & fluuium Calidum, atque ad coniunctionem fluminis Piſcariæ, & quomodo decurrit ipſa Piſcaria vſque ad prædictos fines. Hæc omnia, ſcilicet Monaſterium cum prænominatis finibus, ipſe Rex cum ſua Regina Anſa nomine donauit, conceſſit, & confirmauit in venerabili Monaſterio pretioſi Martyris Vincentij, vbi tunc ſanctus Pater Taso regimine paterno ſanctæ Congregationi præerat.

Tamen quia, ſicut præmiſſum eſt, prædictus Rex bello auſterus erat, & populo Romano diuerſas perſecutiones inferebat, vrbes quoque ablatas reddere nolebat, vel quia filios Caroli fratris Magni Caroli cum matre illorum ad ſe fugientes ſuſceperat, ſuper Papiam Carolus Rex aduenit tempore Adriani Papæ menſe Iunio. Quam vndique diſtrictiùs obſidens coartabat cum Francis,

Carolvs Magnvs. Alemannis, Burgundionibus, Saxonibus, aliarúmque Gentium multitudine, cepitque eam cum Rege atque multitudine nobilium Longobardorum. A

Prædictvm verò Regem & eius coniugem in Franciam poſtmodum aſportauit. Cuius filiam idem Carolus in coniugem ſociauit. Et veniens Romam, reddidit omnia quæ pater eius Pipinus dederat beato Petro, ciuitates & territoria per deſignata confinia à Lunis cum Inſula Corſica, inde in Surianum, inde in montem Bardonem, inde in Vercetum, inde in Parma, inde in Regium, inde in Mantuam, & Montem-Silicis, vniuerſum Exarchatum Rauennæ cum Prouinciis Venetiarum & Hiſtriæ, adiuncto Ducato Beneuentano & Spoletino. In quo videlicet Ducatu Spoletinorum poſt Agiprandum Dux fuerat conſtitutus Hildeprandus vir omninò Catholicus, qui multa dona Monaſteriis ſeruorum Dei contulit, ſed præcipuè Monaſterio beatiſſimi Vincentij.

Igitvr capta Papia, & ſubiugata ſibi Italia, Rex Carolvs coronam Romani Imperij accipiens, filios ſuos Pipinum & Hludouicum Reges conſtituit, cum quibus crebriùs Beneuentum adiit capeſcendam. Quo tempore Arichis gener iam fati Deſiderij Regis, Beneuenti Dux erat. Qui ciuium ſaluti conſulens, datis duobus liberis vice pignoris, cum illis pactus eſt. Cum quibus coronam auream, & maximam theſaurorum partem tribuit. Quibus recedentibus, prædictus Arichis illorum metus occaſione iuxta Beneuenti mœnia ciuitatem nouam conſtruxit. Sed & vrbem munitiſſimam .... conditam Salernum reſtaurauit. Templum etiam opulentiſſimum Domino infra Beneuenti mœnia condidit, quod ſanctam Sapientiam nominauit; & Monaſterium Puellare ſtatuens ſub iure beatiſſimi tradidit Benedicti. Pari quoque modo in territorio Aiphano Eccleſiam Domini Saluatoris conſtruxit, & Monaſterium Sanctimonialium inſtituens ditioni ſubdidit pretioſi Martyris Vincentij: vbi etiam alias multas hereditates & poſſeſſiones contulit tam in planis quàm in montanis. B

Hoc tempore Imperator Carolvs confirmauit ſuo Imperiali Præcepto in eodem venerabili Monaſterio beatiſſimi Vincentij quæcumque Aiſtulfus & Deſiderius Reges Longobardorum, Giſulfus, Lupus, Hildeprandus, vel reliqui Duces contulerant. Prædictum verò Monaſterium cum omnibus ſuis pertinentiis ſub ſuæ tuitionis munburdum decreuit omni tempore permanere: adiiciens illi plurima dona, & hereditates.

Defvncto dehinc Arichis apud Beneuentum, Beneuentanorum precibus Grimoaldus à Carolo receptus reuocatur, & paternum ipſe ſuſcepit Ducatum. Iſte multa dona Eccleſiis & Monaſteriis ſeruorum Dei contulit: ſed præcipuè beatiſſimi Vincentij. Grimoaldo verò mortuo, alter Grimoaldus exadelſus ei ſuccedit, & hoc decedente Sico ſubrogatur.

Per idem tempus Carolvs Imperator Regni iura feliciter moderatus per annos quinquaginta nouem, Hlvdovico, filio Cæſare conſtituto, humanis rebus exemptus eſt. Beneuenti verò Sicone defuncto, Sicardus eius filius ſuccedit. Hic multa dona Monaſteriis ſeruorum Dei contulit, ſed præcipuè beatiſſimi Vincentij. C

His diebus Monaſteria S. Martini & ſanctæ Crucis in Monte Marſico à Beneuentanis commutata ſunt in Monaſterio beatiſſimi Vincentij, pro quibus Eccleſias SS. Lupuli & Zoſioni, caſtrum quoque quod dicitur Cerbinaria in Caudetanis acceperunt. Decedente ergo abhac luce Sicardo, Redelgiſus ſubſtituitur, & iſto obeunte Redelgarius præficitur.

Inter hæc mortuo Hlvdovico Auguſto, qui Almus dictus eſt, Lotharivs eius filius Regni hæres effectus eſt. Lothario quoque mortuo, primogenitus eius filius Hlvdovicvs nomine regnauit in Italia.

Per idem tempus Agareni Barim ciuitatem incolentes, qui pridem à Pandone eiuſdem ciuitatis Caſtaldeo ibidem inuitati fuerant, bellum agentes contra Sigenolſum Principem Salerni, cœperunt deuaſtantes ſtirpitus deprædari totam Apuliam, Calabriámque: ac pedetentim Salernum, Beneuentum quoque depopulare intrarunt. Tunc lamentabili ſupplicatione ſuggeſtum eſt piiſſimo Auguſto Hlvdovico per Baſſacium Abbatem S. Benedicti & Iacobum Abbatem beati Vincentij, vt properare quantociùs dignaretur, & ſuo aduentu populum Chriſtianum miſericorditer liberaret. Motus itaque Imperator clementiſſimus

Digitized by Google

A tam iſtorum precibus, quàm & aliotum queremoniis, maximéque Capuanorum, LVDOVICVS II.
ſine mora cum incredibili multitudine Barim perrexit. Sed præ omnibus obliti
Capuani ſuæ ſponſionis, quam per venerabiles viros Iacobum & Baſſacium Ab-
bates ſanctorum Vincentij & Benedicti Imperatori direxerunt, in vrbibus ſe re-
condentes, Landulfum tamen Antiſtitem ſua vice illuc deſtinarunt. Videns au-
tem ſupradictus Cæſar illorum fallaciam, & ſe nihil proficere, abſque emolumen-
to recedens abiit. Conceſſo Principatu Salernitano Ademaro illuſtri viro & for-
ti, Sigenolfum exulem fecit. Quarto igitur Principatus ſui anno Radelgarius ob-
iit Beneuenti. Cui ſucceſſit Germanus eius nomine Adelgis omni bonitate defor-
mis, ſed quod peius eſt, Prouincia in multis diuiſa, ad exitum magis quàm ad ſalu-
tem de die in diem à malis damnatoribus ducebat.

INTER hæc Sangdam nequiſſimus ac ſceleratiſſimus Rex Iſmaëlitarum to-
tam terram Beneuentanam igne, gladio & captiuitate crudeliter deuaſtabat: ita
vt non remaneret in ea habitus. Quamobrem & Gallorum exercitus crebriùs ad-
ueniens ob eorum efferitatem comprimendam, ſed nihil proficiens, via qua ve-
nerat repedabat. Vnde factum eſt, vt Adelgis Beneuenti Princeps, data penſione,
& obſidibus, pacem cum eo firmaret. Quo tempore Magelpertus Teleſenus, &
Vuandelpertus Bouianenſis Caſtaldei multa cum prece conduxerunt LANDBER-
TVM Ducem Spoletinorum, & Geraudum Comitem Marſorum, obuiantes ei-
dem Sangdam, cùm de Capuæ depopulatione reuerterentur, in Atuium tellure
B irruerunt ſuper eum. Sed exurgens Sangdam, ſuper Beneuentanos & Francos
fortiter ſe iniecit, nonnullos cepit, & fortiter extinxit. Geraudus verò Comes,
& Magelpertus, & Vuandelpertus, in eadem acie occubuerunt. Qua de re auda-
ciam ex illa die potiorem ſumens, Beneuenti confinia funditus deleuit: ita vt nul-
lus locus præter vrbes præcipuas eius feritatem euaderet. Quibus diebus Tele-
ſiam, Aliphas, Sepinum, Boulanum, & Hiſerniam, caſtrum quoque Benafranum
cepit, funditúſque deleuit.

MONASTERIVM verò pretioſi Martyris Vincentij, quod quidem à piiſſimo
Auguſto HLVDOVICO, filio videlicet Auguſti CAROLI, miro amore, præ-
cipuo labore, pulchróque decore, cum ſanctiſſimo Deóque digniſſimo eiuſdem
Abbate Ioſue maximis ædificiis renouatum, præcipuis quoque tunc Italiæ Mo-
naſteriis præcellebat, ab eodem nequiſſimo Sangdam omninò deprædatum eſt,
& pro ædificiis non combuſtis tria millia aureorum accepit, totidem à beati Be-
nedicti Vicario acceptis. Inuitatus dehinc Hludouicus Cæſar in .... à Beneuen-
tanis, & Capuanis, cunctíſque commarchianis ad tuitionem prædictæ patriæ, Be-
neuenti fines per Soram ingreditur, ac priùs ad Monaſterium beati Benedicti ap-
plicuit. Quò ad eum Legati de diuerſis vrbibus venerunt, inter quos etiam Lan-
dulfus Capuanus affuit cum ſuis. Is igitur ad ſolitas vergens fallacias, Capuanos,
quos Cæſari præſentauerat, fugere compulit. Ipſe ſolus cum eo remanens, quaſi
C nihil culpabile penes eum egiſſet. Sed Auguſtus hæc pro nihilo ducens adiit Ca-
puam, obſeſſámque tribus menſibus funditus deleuit. Ciues autem cùm nullum
ab eo placitum habere potuiſſent, LAMBERTO Comiti illius ſe tradiderunt:
putantes ſe rectiùs facere, peſſimè corruerunt. Vnde poſtea pro nihilo ducti, om-
ni ferè menſe diuerſis Iudicibus dabantur in prædam. Hoc iam peracto, à Guai-
ferio ſine omni ſponſione prius Salerni, & ſic demum ab Aldegiſo Beneuenti ex-
ceptus eſt.

SEQVENTI autem anno multis fultus auxiliatoribus Barim perrexit,
ac cum ſæpedicto Sangdam Auguſtalis exercitus pugnam commiſit. A quibus
exuperatus, aufugit, amiſſa non modica parte ſui exercitus. Dehinc omnia eo-
rum ſata circumquaque combutens Materem adiit, quam ſine mora igne cepit.
Tunc venit Venuſiam, caſtrameratúſque in ea, cœpit renouare, & Barim hinc
inde grauiter expugnans demolitus eſt, poſitóque præſidio pugnatorum in Ca-
nuſia præcipuè eos cornibus ventilabat. Quo tempore perculſi multi ad Auguſta-
lem confugientes clementiam, dari ſibi petebant dextras. Quibus ſolitam miſeri-
cordiam non negauit. Poſt hæc iterum itum eſt Orientanam in vrbem. Sicque
reuerſus eſt Beneuentum, atque annuente ſibi dextera ſuperna, cùm iam ad extre-
mitatem maximam perueniſſent Sarraceni, miſſo exercitu Barim cepit, capto in
ea Sangdane Effert Rege cum aliis ſatellibus eius. Deinde Tarentum obſidere iuſ-

LVDOVICVS II.

ſit. Quibus ita patratis, cœperunt Galli inſtinctu Diaboli diuerſis modis Bene- A
uentanos perſequi, & crudeliter vexare. Qua de re Adelgiſus Princeps aduerſus
HLVDOVICVM Auguſtum erectus cum ſuis infra Beneuenti mœnia ſecurè
quieſcentem, actu doloſo ſummum Beneuentanæ Prouinciæ ſaluatorem com-
prehendit, & cuſtodiis mancipauit, bonáque eius diripuit. Cunctos quoque viros
exercitales ſpolians, fugere compulit, & de exuuiis eorum onuſtatus eſt. Con-
ſiſtente verò Auguſto in cuſtodiam, excitauit Deus ſpiritum Iſmaëlitarum, eóſ-
que ab Africana regione protinus euexit, vt vlciſcerentur opprobrium Auguſti.
Abſolutus autem, Deo iubente, Cæſar magnificus, ſtatim Sarraceni Salernum ap-
plicuerunt quaſi triginta millia. Quam grauiter obſidentes forinſecus, ſtirpitus
deleuerunt, occiſis in ea innumerabilibus colonis. Et depopulati ſunt ex parte
Neapolim, Beneuentum, & Capuam. Quo tempore ambo LAMBERTI Co-
mites Auguſti furorem metuentes, Beneuentum receſſerunt, & ab Adelgiſo ho-
norificè ſuſcepti ſunt. Quorum auxilio fretus ſuper Sarracenorum ſcaram irruit,
& viriliter ſtrauit, occiſis ex eis penè tribus millibus viris. Quibus etiam diebus
Capuani mille ex eis peremerunt. Cúmque hac obſidione prope terminaretur,
annuo miſſo exercitu iamdictus Auguſtus peremit ex profanis Capuæ nouem mil-
lia virorum. Poſthæc per ſemetipſum dignatus eſt Capuam aduenire. Cuius ad-
uentu cognito Sarraceni Salernum relinquentes, Calabriam adeunt, eámque in-
ter ſe diuiſam reperientes funditus depopularunt. B

HLVDOVICVS autem Imperator volens Beneuentum acquirere, ſed non
valens, ad propria receſſit: coniugem ſuam & filiam Capuæ relinquens. Dehinc
Auguſta Rauennam pergens, prole Capuæ dimiſſa, non poſt multum Imperator
diuæ memoriæ diem clauſit extremum. Cuius mortis indicio ſtella ſicut facula
ardere viſa eſt poſt Septentrionem, ſeptimo die Iunij menſis. Et tunc idem Im-
perator defunctus eſt tertio-decimo die menſis Auguſti.

RECEPTIS deinde viribus Sarraceni in Tarentum, quos penè captos reliquerat Auguſtus, cœperunt Barim & Cumenſe territorium deprædari. Quibus oc-
currit Adelgis in finibus Apuliæ. Sed nihil præualens inuictus, & triumphator abſ-
ceſſit. Quo tempore Athmannus, qui à Sangdan exul fuerat ab Africa, cum An-
noſo veniens Tarentum intrauit, & Rex effectus eſt. Egreſſúſque Beneuentum
grauiter deprædauit, tantámque victoriam adeptus eſt, vt Sangdan poteſtate ab
Adelgiſo recolligeret. Nam Annoſum & Abdelbach ante Apocriſarios miſerat.
Hoc audientes, qui Barim reſidebant, Gregorium Baiolum Imperialem Græco-
rum, qui tunc in Ydronto degebat, cum multis exercitibus ob Sarracenorum me-
tum Barim introduxerunt. Qui ſtatim apprehenſum Caſtaldeum, illiúſque Pri-
mores Conſtantinopolim miſit, quibus iureiurando fidem dederat.

INTEREA ipſi Græci crebrius Legatos cum ſchedis Beneuentum, Salernum,
& Capuam dirigebant: vt auxiliarentur contra Sarracenos. Sed hi vno conſilio
eorum ſpernebant deprecatores. C

TVNC Salerno, Neapoli, & Gaieta, pacem habentibus cum Sarracenis na-
ualibus, Romam grauis coanguſtabat depopulatio. Sed cùm CAROLVS filius
Iudittæ Romæ ſceptrum inſignem ſuſcepiſſet, LAMBERTVM Ducem & GVI-
DONEM germanum illius Ioanni Papæ dedit in adiutorium, cum quibus Nea-
polim & Capuam profectus eſt. Sergius verò Magiſter militum conſilio Adelgiſi,
& Lamberti deceptus, noluit ſe alienare ab inimicis. Qui ſtatim anathematiza-
tus eſt. Vnde contigit, vt apprehenſos viginti quinque Neapolitas milites decol-
lari faceret. Quo etiam anathemare mulctatus eſt Sergius idem, & non poſt mul-
tum à germano proprio captus, miſſus eſt Romam. Ibique ſuffoſſis oculis miſera-
biliter vitam finiuit. Ipſe autem frater eius Athanaſius in loco illius ſeipſum Prin-
cipem conſtituit.

ADELGIS verò dum caſtrum Triuenſem in obſidem caperet, ad propriam re-
means vrbem, à generis, nepotibus, & amicis in via nnn longè ab vrbe interfectus
eſt, anno Principatus ſui mediante vigeſimo quinto: & in loco eius Gaiderius fi-
lius Radelgarij conſtitutus eſt.

PER idem tempus Athanaſius Præſul Neapoli militum Magiſter præerat. Hic
cum Sarracenis pacem iniens, acillos priùs intro portas æquoreas & vrbis murum
collocans, omnem terram Beneuentanam, ſimúlque Romanam, necnon & par-
tem

A tem Spoleti, cunctáque Monaſteria & Eccleſias, vrbes & oppida, vicos, montes
& colles, inſuláſque deprædarunt. Tunc, heu, proh dolor! profana Gens in vl-
tionem peccatorum diuino iudicio debacchans, ſanctuaria diuinis cultibus con-
ſecrata ſine aliquo metu conculcantes, pro nihilo ducebant. Omnis ætas, omnis
ſexus ſine aliqua miſeratione continuè necabantur, nec erat qui poſſet eripere
pereuntes, vel aliquod probare ſolamen. Quoniam ſicut ſcriptum eſt: *Gladius
vindex Domini manducabat carnes.* Qualis tunc miſeria, & tribulatio Chriſtiano-
rum populos obtinuerat, quis conſiderare valeat? Videres vrbes deſertas, Eccle-
ſias ſubuerſas, omnémque terram Chriſtianorum ſanguine conſperſam. Nec erat
fugæ laribulum, quoniam per montes & colles ſimile verſabatur excidium. Pu-
tabant homines iam tunc Mundi finem appropinquaſſe, niſi quòd ſigna quædam
ex Euangelio prædicta adhuc minimè videbant. Tamen Mundi finis in his iam
decurrebat. Etenim & ſcribimus quæ in antiquis inuenimus voluminibus, & ve-
terum probata ratio tradidit ſeniorum. Cùm nefanda Gens Agarenorum ceteras
terrarum partes deprædantes, incendentes, ac ſubuertentes, conſummarent, tum
de profana turba impiorum, cuius manus ſunt contra omnes, nec dum humano
ſanguine ſatiata, omnibus beſtiis atrociores, ad pretioſi Martyris Vincentij ſa-
crum Cœnobium furibunda procedit. Moris tunc erat Monachorum vtriuſque
Cœnobij beatiſſimi Vincentij & ſanctiſſimi Benedicti, charitatis gratia ſe inuicem
B ſedulè viſitare. Cùm igitur die quadam ad prædictum Cœnobium Fratres qui-
dam Monaſterij Caſſinenſis de more abiſſent, & de ſuo ad inuicem Ordine lo-
querentur, repentè illuc Sangdam ſæuiſſimus cum ſuis ſatellitibus ſuperuenit.
Cuius Monachi rumore comperto, qui aduenerant ad caſtellum ipſius Monaſte-
rij proximum maturato curſu nimis licèt pauidi, incolumes tamen aufugerunt.
Quod vbi à Dei ſeruis auditum eſt in Monaſterio, illicò omnem Eccleſiæ theſau-
rum abſconderunt. Ipſi verò non timore territi, ſed conſtantes atque intrepidi,
inuicem ſe cohortantes, paucis tamen relictis ſenioribus ætate & vita venerabili-
bus ad Eccleſiæ numina, reliqui omnes cum ſubiectis ſibi famulis obuiam proce-
dunt venientibus Ethnicis.

In loco igitur iuxta pontem, qui Maroneus dicitur, pariter conuenerunt iter,
quo ad Monaſterium peruenirent. Illis ergo ex vna parte, & iſtis ex altera con-
ſiſtentibus, valde pugna inter vtroſque cœpit, dum aduerſæ partis hoſtes inua-
lidi redderentur. Etenim non erat illis leue tranſitum habere per iſtos. Lapi-
dibus quippe, vel quibuſlibet armis ad manum inuentis, pellebant procul tyran-
nos condenſa ſilua, & noſtrorum ſubleuare lacertos.

Qvid diu moror referre crimina dira, plebeia manus quæ geſſit fronte ini-
qua? Quidam enim ex ſeruis ſacri Monaſterij videntes ſe immenſo certamine fa-
tigari, & quia diuina gratia protegente nulla dabatur facultas tranſeundi hoſti-
C bus, magiſque Tyrannorum acies acriùs proſternebatur, Dominos ſuos deſeren-
tes clam ſe ſubduxerunt: illiſque in aciem derelictis, Sarracenorum Regem ad-
ierunt, & libertatem cum vita ab eo poſtulantes, maioris lucri victoriæque po-
tioris euentum ſe poſſe ferre dixerunt. Mox ille gauiſus ſeruorum animos donis
aureis, & mortiferis ſuaſionibus oblectans, incitat explere promiſſa. Sponſione
ergo accepta, & inito fœdere, mali malorum Duces effecti, Dominis illorum ne-
ſcientibus, verſo itinere pars maxima pugnatorum ſubitò ex aduerſo ſuper ſa-
crum Monaſterium irruerunt, cúmque vndique circumdantes ignibus combuſ-
ſerunt, ſanctos & ſeniores quos ibidem inuenerunt gladiis necauerunt. Extat igi-
tur ſanctorum ſanguis Monachorum pro Chriſto effuſus, euidentia indicia ho-
diéque demonſtrans, illitis vel aſperſis eiuſdem Eccleſiæ parietum & pauimen-
torum ſaxis ac lapidibus. Nec mora poſt hæc flammarum globis alta aſtrorum
ſidera rutilantibus, qui bello affuſi prolixo diei ſpatio legitimo certamine deſu-
dauerant, vt conſpexerunt agnoſcunt ſe proditos fore, móxque iſtorum aciem
hinc redeuntium à tergo opperiuntur. Quibus verſa facie dum reſiſtere vellent,
inter medias acies ſunt ſimul admixti, grauiſque contra iſtos pugna iactura decur-
rit. At vbi concito gradu illis inſequentibus, & iſtis contraire nitentibus, telluris
locum aliquanto ſpatio planitiem obtendunt. Quare ex detruncatis ibi corpori-
bus hactenus incolæ vocant. Omnium tela contra iſtos vertuntur: & concurrenti-
bus cunctis, iam feſſis artubus non ampliùs reſiſtere poſſunt. Ruunt inter carni-

ficum ictus. Et quamuis ex eis Ethnici plurimi ſint proſtrati, tamen ex iſtis pauci ſuperſtites remanſerunt. Sed melius multis fuit occiſis gladio quàm in captiuitate ductis. Denique peracta cæde, cùm in vnum conueniſſent, ſeruorum indicio fodientes hinc atque illinc vniuerſum Eccleſiæ theſaurum receperunt, quem illorum pauore ſerui Dei iampridem abſconderant: & illum ſibi in prædam diuidentes, cuncta vaſtauerunt, plurima fregerunt, frumenta & legumina in fluuium qui ſecus effluit diſperſerunt. Et cùm iam poſt laborem & triumphum exultantes diſcumberent, bibebat ille nefandiſſimus Sangdam in ſacris calicibus, & cum thuribulis aureis ſibi thurificari iubebat. Facta eſt hæc cædes beatorum Monachorum decimo die menſis Octobris, feria tertia. Ab ædificatione verò ipſius Monaſterij iam ierat annus centeſimus ſexageſimus quintus. -- ⁖ A

EX LIBRO IV.

TRANSACTIS ergo non paucis diebus, ſupradictus Maio cum aliquantis Fratribus, qui à facie Agarenorum fugierant, veniens Capuam ad piiſſimos Principes Atenulfum & Landulfum, intimauit eis deſolationem ſui Monaſterij. Ipſi quippe, id eſt pater & filius, tunc Beneuenti, & Capuæ pariter principabantur. Nam Gaiderio annis duobus, menſibus ſex, diebus decem & nouem Beneuenti exactis, Radelchis filius Radelchis ſucceſſit. Et hic annis tribus, menſibus octo, diebus viginti & vno expletis, Aioni Principatum reliquit. Quo ſimiliter decedente poſt annos ſeptem, Vrſus Principatus ſedem ſuſcepit. Et hic non amplius quàm vnius anni ſpatio adminiſtrato, Subbaticius Stratieos cum valida Græcorum manu adueniens Beneuentum cepit. Cuius dominium cùm annis tribus, menſibus nouem, & diebus viginti, exegiſſet, Georgius Patricius ei ſucceſſor extitit. Poſt Georgium verò ſequitur Barſacius Patricius. Adueniente autem Guidone Duce & Marchione in auxilium Beneuentanis, Græci inde miſerrimè ſunt expulſi, & in Græcias redire compulſi. Dehinc Guido Dux præfuit annis duobus, menſibus ſex. Et iterum Radelchis annis duobus, & dimidio. Quo expulſo, Athenulfus, qui præerat Capuæ, Comes à Beneuentanis inuitatus, Princeps conſtituitur, anno quinquageſimo primo poſtquam Capua ædificata eſt. Qui poſt annum vnum Landulfum filium ſuum ſecum principari conſtituit, cum quo præfuit annis decem, & menſibus quinque. Ergo tam Princeps quàm & ciues Capuanæ vrbis nimio pro deſolatione prædicta mœrore afflicti, inito pietatis conſilio, pro Dei amore, pro redemptione animarum ſuarum, ſuorúmque ciuium ſalute, dederunt Abbati & Fratribus Preſam intus Capuanam ciuitatem, vt ibidem conſtruerent Monaſterium in honore beatiſſimi Vincentij. Quod vt potuerunt aliquantulum ædificare cœperunt. Pro cuius ædificio, vel ſuæ paupertatis grauiſſima neceſſitate, paritérque eorum, qui adhuc à Sarracenis captiui tenebantur, redemptione, multa prædia & poſſeſſiones pariter quibuſdam libellario ordine tradiderunt. B C

HIS temporibus viſæ ſunt ſagittæ volitare per aëra, & in terram cadere. Tunc Vngri in Apuliam venerunt. HVGO Rex Longobardiæ Romam venit, ſed turpiter rediit. Ioannes ſanctæ Romanæ Eccleſiæ inuaſor, qui fuit Archiepiſcopus Rauennas, ab omni populo Romano deponitur. Leo Papa VI. conſtituitur, & poſt hunc Stephanus ſeptimus. -- ⁖

» HVGO & Lotharius prouidente elementia Reges -- ⁖ Giſeprandus Camera» rius ad vicem Roionis Epiſcopi Archicancellarij recognouit. Dat. XIII. Kalend. » Aug. anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXLI. Regni verò Domini Vgonis » piiſſimi Regis XV. Lotharij X. Indictione XIV. Actum in Campania iuxta oppi» dum Romaniæ feliciter, amen.

» IN nomine Domini Dei æterni. BERENGARIVS & ADELBERTVS di» uina prouidente clementia Reges. Si iuſtis petitionibus noſtrorum fidelium au» res inclinamus, ad ſtatum Regni noſtri proficere nequaquam ambigimus. Quo» circa omnium fidelium ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtrorúmque, præſentium ſcilicet » ac futurorum, vniuerſitas nouerit, qualiter quidam Abbas nomine Leo Cœnobij

A Chriſti Martyris Vincentij ſito in finibus Beneuentanis noſtram adiens Celſitudinem, detulit nobis Præcepta prædeceſſorum noſtrorum Imperatorum, Regum & parentum noſtrorum, videlicet Deſiderij, Caroli, Ludouici, atque Lotharij: & Hugonis, & Lotharij: per quæ contulerunt ex ſuis rebus in præfatum Monaſterium, ac confirmauerunt res, & poſſeſſiones ibi à Principibus, Ducibus, reliquiſque fidelibus collatas. Signum Dominorum Berengarij & Adelberti Regum. Hubertus Cancellarius ad vicem Bruningi Epiſcopi & Archicancellarij recognoui & ſubſcripſi. Data VI. Kal. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLI. regni verò Domini Berengarij atque Adelberti piiſſimorum Regum I. Indictione X. Actum in Plebe S. Martini in Dei nomine feliciter, amen.

PROFECTVS autem venerabilis Pater Paulus ad Ottonem Imperatorem ſeniorem, Præceptum ab eo petiit, & accepit inclitum. Tunc etiam Monaſterio beati Benedicti aliud detulit Præceptum, rogatus ab Aligerno ipſius Monaſterij venerabili Abbate. Et cùm in Regia Aula ſatis Chriſtianiſſimo Imperatori acceptiſſimus haberetur, facilè quæ poſcebat impetrare valebat. Vnde & pro diuerſis Monaſterij poſſeſſionibus longè latéque recolligendis alia ſub eodem tempore Præcepta obtinuit.

HOC denique tempore Otto Imperator Romam venit, & à quinto Gregorio Papa coronam Imperij accepit, & cum Sarracenis bellum fecit. Facta victoria Romam rediit, Eccleſiis Dei plurima bona reſtituit. -- :·

B HOC tempore Landenolfus Princeps occiſus eſt à Longobardis intus ciuitate Capua, & ipſa ciuitas magna peſtilentia afflicta eſt, vt vix tertia pars populi in ea remaneret. Luna obſcuratur, fame & terræmotu tota Italia dolet. HVGO Marchio Capuam obſedit, quam clandeſtino conſilio capere quærit. In quo conſilio fuerunt Yſimbardus Archiepiſcopus, Roffridus Abbas inter procellas & turbines in eodem Monaſterio fugiit per ipſum fluuium Vulturnum. Hugo verò Marchio cum ſuis Comitibus citò diſceſſit. Tunc ſurrexit quidam filius iræ & maledictionis, qui dicebatur Coppari de S. Benedicto, & mercatus pretio prædictum Cœnobium, obtinuit per decem menſes: multáque prædia, ſetuos & ancillas diſtraxit malignè. Monachi verò in tantis tribulationibus gementes, Monaſterium reliquerunt, & erant ſicut oues non habentes Paſtorem. In his diebus OTTO tertius Romam veniens, coronatus eſt Imperator. Ad quem beatus Abbas Roffridus profectus, & honorificè ſuſceptus, omnem ſui Monaſterij querelam exponit. -- :·

HIC etiam plures hereditates huius Monaſterij recollegit. Obiit II. Kalend. Decembris anno Dominicæ Incarnationis M. X I. Indict. S X. Otto III. Imperator obiit. ENRICVS Dux conſobrinus eius fit Rex. Hoc tempore Monaſterium S. Trinitatis apud Salernum à tribus Heremitis inhabitari cœpit. -- :·

DENIQVE hoc tempore Henricus Imperator Romam venit, & de manu Benedicti VIII. Papæ Imperij coronam accepit: ac cùm Apuliæ fines peragraret Beneuentum venit. - :·

C MORTVO igitur Henrico Imperatore pio, CONRADVS nepos eius factus eſt Imperator. Hic Romam veniens, coronam accepit à Benedicto Papa IX. Inde Capuam ingreditur, vbi eo reſidente, venerabilis Abbas Hilarius ad eum venit. -- :·

INTER hæc Normandi Italiam venientes cum Melo Duce, Apuliam expugnare cœperunt. ENRICVS Imperator Italiam venit, & ſuper Troioe. Pandulfum verò Princ. Capuanum, quia multas tribulationes intulerat Monaſterio beati Vincentij & S. Benedicti, Vinctum ſecum portauit vltra montes, Pandolfum Principem conſtituens Comitem Teanenſem. Mortuo verò Henrico Imperatore Pandulfus de cuſtodia fugiens Capuam reuertitur. Sed cùm à Capuanis non reciperetur, venit in Montanis iſtis, & vndecumque ſibi poſſet collegit milites, qui adiuuarent eum. Iam tunc ij, qui dicebantur filij quondam Borelli, cœperant habitare iuxta Sangrũ fluuium. Habuerant & iſti originem ex Baluenſi Comitatu: Quibus iunctus multa dona quæ non debebat promittens, die quadam incumbentibus tenebris aggreſſi ſunt muros Monaſterij huius, & Fratres exterriti omnes diſperſi ſunt. Illi verò Monaſterium omne deprædantes epulabantur per aliquot dies. Tunc venerabilis Abbas HILARIVS hoc audito, Capuæ magnis precibus à domino Guaimario Principe obtinuit, qui direxit illuc Rainulſum Comitem,

conductis Normandis & Capuanis. Quibus cum prædicto Abbate venientibus, A præfati ſacrilegi raptores fugati & diſperſi ſunt. Non certè contigerat huic Monaſterio ſimilis tribulatio tempore Sarracenorum. CONRADVS Rex Italiam venit, & Romæ coronam accepit. Iſte Capuam veniens, prædictum Pandulfum iterum exiliauit, & illuſtrem virum Guaimarium Capuæ & Salerni Principem ordinauit, qui multa Bona Eccleſiis Dei contulit.

GVAIMARIVS Princeps, & Bonifacius Marchio interficiuntur.

SANCTVS Leo Papa IX. cum Normandis dimicauit iuxta ciuitatem Beneuentum. Ab hoc quoque tempore Normandi Capuam obſidentes, finitima quæque acriter deuaſtare cœperunt. -- ⁝

HOC tempore DESIDERIVS Abbas cœpit renouare Monaſterium S. Benedicti in Caſſino. Domnus Nicolaus Papa obiit, & domnus Alexander conſtitutus eſt anno Incarnationis Dominicæ MLXXI. Richardus Capuam intrauit, & primus ex Normandis illic factus Princeps eſt ROBERTVS.

Huc vſque Chronicon Cœnobij S. Vincentij prope Vulturnum fluuium.

EPISTOLARVM
VOLVMEN,
QVAS ROMANI PONTIFICES
GREGOR. III. STEPHANVS III. ZACHARIAS I.
PAVLVS I. STEPHANVS IV. ADRIANVS I.
ET CONSTANTINVS MISERVNT
AD PRINCIPES ET REGES FRANCORVM,
CAROLVM MARTELLVM, PIPINVM, ET
CAROLVM MAGNVM.

Olim ſtudio & curâ ipſius CAROLI MAGNI collectum, ac primùm tandem publici iuris factum à IACOBO GRETSERO Societatis Ieſu Theologo.

INSCRIPTIO CODICIS MEMBRANACEI veneradæ vetuſtatis.

REGNANTE *in perpetuum Domino & Saluatore noſtro* IESV CHRISTO. *Anno Incarnationis eiuſdem Domini noſtri* DCCXCI. *Carolus excellentiſſimus, & à Deo electus Rex Francorum & Langobardorum, ac Patricius Romanorum; anno feliciſſimo regni ipſius* XXIII. *diuino nutu inſpiratus; ſicut ante omnes, qui ante eum fuerunt, ſapientia & prudentia eminet, ita in hoc Opere vtiliſſimum ſui operis inſtruxit ingenium, vt vniuerſas Epiſtolas, quæ tempore bonæ memoriæ domni Caroli, aui ſui, necnon & glorioſi genitoris ſui Pipini, ſuiſque temporibus, de ſumma Sede Apoſtolica beati Petri Apoſtolorum Principis, ſeu etiam de Imperio ad eos directæ eſſe noſcuntur, eò quòd nimia vetuſtate, & per incuriam iam ex parte dirutas atque deletas conſpexerat, denuò memorabilibus membranis ſummo cum certamine renouare ac reſcribere decreuit.*

INCIPIENS *igitur, vt ſuprà diximus, à principatu præfati Principis Caroli, aui ſui, vſque præſens tempus, ita omnia exarans, vt nullum penitus teſtimonium ſanctæ Eccleſiæ profuturum ſuis deeſſe ſucceſſoribus videatur, vt ſcriptum eſt:* Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, *&c.*

A

EPISTOLAE
SVMMORVM PONTIFICVM AD PRINCIPES ET REGES FRANCORVM.

B

Epiſtola GREGORII *Pontificis ad* CAROLVM MARTELLVM.

Iniit Pontificatum anno Chriſti 731 mortuus 741.

Exſtat apud Baron. Tom. 9. anno 740. num. 10 & Cent. 8. Magdeb. Cap 10.

I.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Subregulo*, GREGORIVS *Papa*. NIMIA fluctuamur tribulatione, & lacrymæ die noctúque ab oculis noſtris non deficiunt, quando conſpicimus cotidie, & vndique Eccleſiam ſanctam Dei à ſuis, in quibus ſpes erat vindicandi, deſtitui filiis. Propterea coartari dolore in gemitu & luctu conſiſtimus, dum cernimus id, quod modicum remanſerat præterito anno pro ſubſidio & alimento pauperum Chriſti, ſeu luminariorum concinnatione, in partibus Rauennatium, nunc gladio & igni cuncta conſumi à Luithprando & Hilprando Regibus Langobardorum: ſed in iſtis partibus Romanis mittentes * plura exercita ſimilia nobis fecerunt & faciunt, & omnes * ſalas ſancti Petri deſtruxerunt, & peculia, quæ remanſerant, abſtulerunt, & nulla nobis apud te; excellentiſſime fili, refugium facientibus peruenit hactenus conſolatio; ſed vt conſpicimus, dum indultum à vobis eiſdem Regibus eſt motiones faciendi, quòd eorum falſa ſuggeſtio pluſquam noſtra veritas apud vos recepta eſt; & timemus, ne tibi reſpiciat ad peccatum; quando nunc, vbi reſident C ipſi Reges, ad exprobrationem noſtram ita proferunt verba dicentes: Adueniat Carolus, apud quem refugium feciſtis, & * exercita Francorum, & ſi valent, adiuuent vos, & eruant de manu noſtra.

* plures exercitus.

* Baron. ſcalas.

* exercitus

O quàm inſanabilis dolor pro his exprobrationibus in noſtro retinetur pectore, dum tales ac tanti filij, ſuam ſpiritualem matrem, ſanctam Dei Eccleſiam, eiúſque populum peculiarem, non conantur defendere! Potens eſt, cariſſime fili, ipſe Princeps Apoſtolorum, ob à Domino ſibi conceſſam poteſtatem, defendere domum, & populum peculiarem, atque de inimicis dare vindictam, ſed fidelium filiorum mentes probat. Non credas, fili, falſidicis ſuggeſtionibus ac ſuaſionibus eorumdem Regum. Omnia enim falsò tibi ſuggerunt, ſcribentes circumuentiones, quòd quaſi aliquam culpam commiſſam habeant eorum Duces, id eſt, Spoletinus & Beneuentanus. Sed omnia mendacia ſunt. Non enim pro alio; (ſatisfaciat tibi veritas, fili) eoſdem Duces perſequuntur capitulo, niſi pro eo, quòd noluerunt præterito anno de ſuis partibus ſuper nos irruere; &, ſicut illi fecerunt, res ſanctorum Apoſtolorum deſtruere, & peculiarem populum deprædare: ita dicentes ipſi Duces, quia contra Eccleſiam ſanctam Dei, eiúſque populum peculiarem non exercitamus: quoniam & pactum cum eis habemus, & ex ipſa Eccleſia fidem accepimus; ideóque mucro eorum deſæuit contra eos. Nam ipſi prædicti Duces parati fuerunt, & ſunt, ſecundum antiquam conſuetudinem eis obe-

CAROLVS MARTELLVS. dire, ſed illi retinentes iram pro eo quod ſuperius diximus, per exquiſitam occa- A
ſionem volentes illos & nos deſtruere & inuadere; ideò vtroſque perſequentes
veſtræ bonitati ſuggerunt falſa, vt & Duces illos nobiliſſimos degradent, & ſuos
ibidem prauos ordinent Duces, & multò ampliùs cotidie & ex omni parte Dei
Eccleſiam expugnent, & res beati Petri Principis Apoſtolorum diſſipent, atque
populum peculiarem captiuent.

* Baron penitus. TAMEN vt rei veritas vobis * declaretur, Chriſtianiſſime fili, iubeas, poſt ipſorum Regum ad propria reuerſionem, tuum fideliſſimum Miſſum, qui non à præmiis corrumpatur, dirigere, vt propriis oculis perſecutionem noſtram, & Dei Eccleſiæ humiliationem, & eius rerum deſolationem, & peregrinorum lacrymas
* Bar. conſpicietur, & tuæ deuotioni omnia pandantur. * conſpiciat, & tuæ bonitati omnia pandat. Sed hortamur bonitatem tuam coram Domino, & eius terribili iudicio, Chriſtianiſſime fili, vt propter Dominum & animæ tuæ ſalutem, ſubuenias Eccleſiæ S. Petri, & eius peculiari populo, eoſdémque Reges ſub nimia celeritate refutes, & à nobis repellas, & iubeas eos ad propria reuerti. Non deſpicias deprecationem meam, neque claudas aures tuas à poſtulatione mea. Sic non tibi ipſe Princeps Apoſtolorum claudat cœleſtia regna.

* Bar. per Deum. CONIVRO te * in Dominum viuum & verum, & ipſas ſacratiſſimas claues Confeſſionis beati Petri, quas vobis ad Regnum dimiſimus, vt non præponas amicitiam Regum Langobardorum amori Principis Apoſtolorum, ſed velociùs & ſub nimia feſtinatione ſentiamus, poſt Deum, tuam conſolationem, ad noſtram de- B
fenſionem, vt in omnibus gentibus declaretur veſtra fides, & bonum nomen: qua-
Pſal. 19. tenus & nos cum Propheta mereamur dicere, *Exaudiat te Dominus in die tribulationis, protegat te nomen Dei Iacob.* Harum autem litterarum portitor, * Anchard
* Bar. Antchardus, & in marg. Autchardus. veſter fidelis, quod oculis ſuis vidit, & nos ei iniunximus, omnia tuæ benignæ excellentiæ viua voce enarrabit. Et petimus bonitatem tuam coram Deo teſte & iudice, vt nimis feſtinanter noſtros lenias dolores, & lætabunda nobis celeriter mittes nuncia, vt læti effecti animo, die noctúque pro te tuíſque fidelibus, coram ſacris ſanctorum Principum Apoſtolorum Petri & Pauli Confeſſionibus Domino fundamus preces.

Item Epiſtola GREGORII *ſecunda ad* CAROLVM *miſſa ſimiliter pro defenſione ſanctæ Eccleſia.*

I I.

Extat Cent. 8. Magdeb. Cap. 10. DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Subregulo*, GREGORIVS *Papa*. OB nimium dolorem cordis & lacrymas, iterata vice tuæ excellentiæ neceſſarium duximus ſcribendum, confidentes te eſſe amatorem filium beati Petri Principis Apoſtolorum, & noſtrum; & quòd pro eius reuerentia noſtris obedias mandatis, ad defendendam Eccleſiam Dei, & peculiarem populum, qui iam perſecu- G
tionem & oppreſſionem Gentis Langobardorum ſufferre non poſſumus. Omnia enim luminaria ad ipſius Principis Apoſtolorum, & quæ à veſtris parentibus, & à
* oblata. vobis * offerta ſunt, ipſi abſtulerunt: & quoniam ad te, poſt Dominum, confugium fecimus, propterea nos ipſi Langobardi in opprobrium habent, & opprimunt. Vnde & Eccleſia ſancti Petri denudata eſt, & in nimiam deſolationem redacta; tamen omnes noſtros dolores ſubtiliùs in ore poſuimus præſenti portitori,
* Centur. quos. tuo fideli, * quæ in auribus tuæ Excellentiæ ſuggerere debeat. Tu autem, fili, habeas eum ipſo Principe Apoſtolorum, hic & in futura vita, coram omnipotenti Deo noſtro; ſicut pro eius Eccleſia, & noſtra defenſione diſpoſueris, & decertaueris, ſub omni velocitate, vt cognoſcant omnes Gentes tuam fidem & puritatem, atque amorem, quæ habes erga Principem Apoſtolorum beatum Petrum, & nos, eiúſque peculiarem populum zelando & defendendo. Ex hoc enim tibi poteris immortalem & æternam acquirere vitam.

Digitized by Google

A

Item Epiſtola tertia, quam tranſmiſit STEPHANVS *Papa ad Domnum Regem* PIPPINVM, *&* CAROLVM *vel* CAROLOMANNVM, *ſeu omni Generalitati Francorum. In nomine ſancti Petri comprehenſa, poſtquam per ſemetipſum iam dictus Papa in Francia fuit, & ſecunda vice voluit adiutorium obtinere contra Longobardos.*

PIPPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS. Stephanus III. electus anno Chriſti 752. mortuus 757.

III.

PETRVS vocatus Apoſtolus à Ieſu Chriſto Dei viui filio, qui ante omnia ſecula cum patre regnans In vnitate Spiritus ſancti, in vltimis temporibus pro noſtra omnium ſalute incarnatus & homo factus, nos ſuo redemit precioſo ſanguine per voluntatem paternæ gloriæ, quemadmodum per ſanctos ſuos deſtinauit Prophetas in ſcripturis ſanctis, & per me, omnis Dei Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, caput omnium Eccleſiarum Dei, ipſius Redemptoris noſtri ſanguine ſuper firmam fundata Petram, atque eiuſdem almæ Eccleſiæ Stephanus Præſul, gratia, pax & virtus ad eruendam eandem ſanctam Dei Eccleſiam, & eius Romanum populum mihi commiſſum de manibus perſequentium, plenius miniſtretur à Domino Deo noſtro, vobis viris excellentiſſimis PIPPINO, CAROLO & CARLOMANNO tribus Regibus, atque ſanctiſſimis Epiſcopis, Abbatibus, Preſbyteris, vel cunctis religioſis Monachis, verùm etiam Ducibus, Comitibus, & cunctis generalibus exercitibus & populo Franciæ commorantibus.

Exſtat apud Bar. 755. & Cent. 8. c. 10.

B

EGO Petrus Apoſtolus, dum à Chriſto, Dei viui filio, vocatus ſum ſupernæ clementiæ arbitrio, illuminator ab eius potentia totius mundi ſum præordinatus, ipſo Domino Deo noſtro confirmante: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.* Et iterum: *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis,* & mihi ſuo exiguo ſeruo & vocato Apoſtolo, ſingillatim ſuas commendauit oues, cùm ait: *Paſce oues meas, paſce agnos meos.* Et rurſum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues Regni cœlorum. Quæcumque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcumque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis*: Quamobrem omnes, qui meam audientes impleuerunt prædicationem, profectò credant, ſua in hoc mundo, Dei præceptione, relaxari peccata, & mundi atque ſine macula in illam progredientur vitam. Etenim * quia illuminatio Spiritus ſancti in veſtris refulſit præfulgidis cordibus, vóſque amatores effecti eſtis ſanctæ & vnicæ Trinitatis per ſuſceptum Euangelicæ prædicationis verbum: profectò in hac Apoſtolica Dei Romana Eccleſia nobis commiſſa, veſtra futuræ retributionis ſpes renetur adnexa: ideóque ego Apoſtolus Dei Petrus, qui vos adoptiuos habeo filios, ad defendendum de manibus aduerſariorum hanc Romanam ciuitatem, & populum mihi à Deo commiſſum, ſeu & domum, vbi ſecundum carnem requieſco, de contaminatione Gentium eruendam, veſtram omnium dilectionem prouocans adhortor, & ad liberandam Eccleſiam Dei mihi à diuina potentia commendatam omnino proteſtans admoneo, pro eo quòd maximas afflictiones & oppreſſiones à peſſima Langobardorum gente patiuntur.

Matth. 28. Ioan. 21. Matth. 16. * Conturſi quibus.

C

NEQVAQVAM aliter teneatis, amantiſſimi, ſed pro certo confidite, per memetipſum, * tanquam in carne, coram vobis, viuus adſiſterem, per hanc adhortationem validis conſtringimus atque obligamus adiurationibus: quia ſecundum promiſſionem, quam ab eodem Domino Deo & redemptore noſtro accepimus, peculiares inter omnes gentes vos omnes Francorum populos habemus. Itaque proteſtor & admoneo, tanquam in ænigmate, & firma obligatione coniuro vos Chriſtianiſſimos Reges, Pippinum, Carolum & Carlomannum, atque omnes Sacerdotes, Epiſcopos, Abbates, Preſbyteros, vel vniuerſos religioſos Monachos, vel cunctos Iudices: item Duces, Comites & cunctum Francorum Regni populum, & tanquam præſentaliter, in carne viuus adſiſtens coram vobis, ego Apoſtolus Dei Petrus: ita firmiter credite vobis * adhortationis alloqui verba, quia etſi carnaliter deſum, ſpiritualiter autem à vobis non deſim; quoniam ſcriptum eſt: *Qui ſuſcipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem ſuſcipit Prophetæ.*

* Bar. tanquam in carne corã vobis viuũ aſſiſtere, & per hanc adhortationem validis conſtringere atque obligare adiurationibus. * Bar. per adhortationis alloqui verbũ.

PIPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS

A SED & Domina noſtra, Dei genitrix ſemper Virgo MARIA, nobiſcum vos magnis obligationibus adiurans proteſtatur, atque admonet & iubet, ſimul etiam throni atque dominationes, & cunctus cœleſtis militiæ exercitus: nec non & Martyres atque Confeſſores Chriſti, & omnes omninò DEO placentes, & hi nobiſcum adhortantes & coniurantes proteſtantur; quatenus doleat vobis pro ciuitate iſta Romana, nobis à Domino Deo commiſſa, & ouibus Dominicis in ea commorantibus, nec non & pro ſancta Dei Eccleſia, mihi à Domino commendata, & defendite atque liberate eam ſub nimia feſtinatione de manibus perſequentium Langobardorum: ne, quod abſit, corpus meum, quod pro Domino Ieſu Chriſto tormenta perpeſſum eſt, & domus mea, vbi per Dei præceptionem requieſcit, ab eis contaminentur, & populus meus peculiaris lanietur amplius, nec trucidentur ab ipſa Langobardorum gente, qui tanto flagitio periurij rei exiſtunt, & tranſgreſſores diuinarum ſcripturarum probantur. Præſtate ergo populo meo Romano, mihi à Deo commiſſo in hac vita, fratribus veſtris, Domino cooperante, præſidia totis veſtris viribus, vt ego Petrus vocatus Dei Apoſtolus, in hac vita, & in die futuri examinis, vobis alterna impendens patrocinia, in regno Dei lucidiſſima ac præclara vobis præparentur tabernacula; atque præmia æternæ retributionis, & infinita Paradiſi gaudia vobis pollicens adinuicem tribuam. dummodo meam Romanam ciuitatem, & populum meum peculiarem, fratres veſtros, Romanos, de manibus iniquorum Langobardorum nimis velociter defenderitis. B

CVRRITE, currite per Deum viuum & verum vos adhortor & proteſtor, currite & ſubuenite, antequam fons viuus vnde ſatiati & renati eſtis areſcat: antequam ipſa modica fauilla de flagrantiſſima flamma remanens, ex qua veſtram lucem cognouiſtis, extinguatur: antequam mater veſtra ſpiritalis, ſancta Dei Eccleſia, in qua vitam ſperatis percipere æternam, humilietur, inuadatur & ab impiis inuoletur atque contaminetur. Proteſtor vos, dilectiſſimi filij mei adoptiui, per gratiam Spiritus ſancti proteſtor, & nimis coram Deo terribili, creatore omnium, adhortor atque admoneo, ego Apoſtolus Dei Petrus, & vnà mecum ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, quam mihi Dominus commiſit, ne patiamini perire hanc ciuitatem Romanam, in qua corpus meum conſtituit Dominus, quam & mihi commendauit, & fundamentum fidei conſtituit. Liberate eam, & eius Romanum populum, fratres veſtros, & nequaquam inuadi permittatis à gente Langobardorum. Sic non ſint inuaſæ prouinciæ & poſſeſſiones veſtræ à Gentibus, quas ignoratis, non ſeparemini à populo meo Romano. Sic non ſitis alieni aut ſeparati à regno Dei & vita æterna. Quidquid enim poſcetis à me, ſubueniam vobis videlicet, & patrocinium impendam; ſubuenite populo meo Romano, fratribus veſtris, & perfectiùs decertate, atque finem imponite ad liberandum eos. Nullus enim accipit coronam, qui non legitimè decertauerit, & vos decertate fortiter pro liberatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, ne in æternum pereatis.

C CONIVRO vos, coniuro, vt præfatum eſt, dilectiſſimi, per Deum viuum, & omnino proteſtor, minimè permittatis, hanc ciuitatem meam Romanam, & in ea habitantem populum amplius à gente Langobardorum laniari, ne lanientur & crucientur corpora & animæ veſtræ in æterno atque inextinguibili tartareo igne cum Diabolo, & eius peſtiferis Angelis, & ne diſpergantur amplius oues Dominici gregis mihi à Deo commiſſi, videlicet populus Romanus. Sic non vos diſpergat & proiiciat Dominus, ſicut Iſraëliticus populus diſperſus eſt. Declaratum quippe eſt, quòd ſuper omnes Gentes, quæ ſub cœlo ſunt, veſtra Francorum Gens, prona mihi Apoſtolo Dei Petro extitit, & ideo Eccleſiam, quam mihi Dominus tradidit, vobis per manus Vicarij mei commendaui ad liberandum de manibus inimicorum. Firmiſſimè enim tenete, quòd ego ſeruus Dei, vocatus Apoſtolus, in omnibus veſtris neceſſitatibus, dummodò precati eſtis, auxiliatus ſum, & victoriam per Dei virtutem vobis de inimicis veſtris tribui, & in ante attribuam nihilominus, credite, ſi ad liberandum hanc meam ciuitatem Romanam nimis velociter occurreritis. Mementote & hoc, quomodo & inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ, dum contra vos prælium * ingruerunt, à vobis, qui paruo numero contra eos fuiſtis, * proſternere feci. Pro quo decertate hanc meam velociter adimplere admonitionem, vt perfectius meum adipiſci mereamini auxilium per gratiam, quæ data eſt mihi à Chriſto Domino Deo noſtro.

* B. inceperunt.
* B. proſterni.

A ECCE, filij cariſſimi, prædicans admonui vos, ſi obedieritis velociter, erit vobis pertingens ad magnam mercedem, & meis ſuffragiis * adiuuati, & in præſenti vita omnes veſtros inimicos ſuperantes, & longæui perſiſtentes, bona terræ comedetis, & æterna procul dubio fruemini vita. Sin autem, quod non credimus, & aliquam poſueritis moram aut adinuentionem, minimè velociter hanc noſtram implendam adhortationem, ad liberandam hanc meam ciuitatem Romanam & populum in ea commorantem, & ſanctam Dei Apoſtolicam Eccleſiam mihi à Domino commiſſam, ſimul & eius Præſulem, ſciatis vos ex auctoritate ſanctæ & vnicæ Trinitatis, per gratiam Apoſtolatus, quæ data eſt mihi à Chriſto Domino, vos alienari pro tranſgreſſione noſtræ adhortationis à regno Dei & vita æterna. Sed Deus & Dominus noſter IESVS CHRISTVS, qui nos ſuo pretioſo redimens ſanguine, ad lucem perduxit veritatis, nos quoque prædicatores & illuminatores totius mundi conſtituit; det vobis ea ſapere, ea intelligere, eáque diſponere nimis velociter, vt celeriùs hanc ciuitatem Romanam & * omnem populum, ſeu ſanctam Dei Eccleſiam mihi à Domino commiſſam, ad eruendum occurratis, quatenus miſericorditer, ſicut fidelibus ſuæ potentiæ, meis pro vobis interuenientibus ſuffragiis, & in præſenti vita longæuos, ſoſpites, & victores conſeruare iubeat, & venturo in ſeculo dona ſuæ remunerationis faciat multipliciùs promereri, cum Sanctis & electis ſuis. Bene valete.

PIPPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS.
* adiuti.
P. adiuuati.
* B. eius.

B

Item Epiſtola eiuſdem Papæ ad domnum Regem PIPPINVM, *&* CAROLVM *vel* CARLOMANNVM, *ſeu omni Generalitati, in nomine ipſius Papæ comprehenſa, pro deſolatione & deuaſtatione ſanctæ Dei Eccleſiæ & vrbis Romanæ: per Georgium Epiſcopum, & VVarneharium Abbatem, & Thomaricum Comitem, Miſſos ipſius Apoſtolici directa, poſtulando nimis cum adiurationibus adiutorium contra Langobardos.*

IV.

DOMNIS *excellentiſſimis* PIPPINO, CAROLO *&* CARLOMANNO *tribus Regibus, & noſtris * Romanorum Patriciis; ſeu omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Presbyteris, & Monachis, ſeu glorioſis Ducibus, Comitibus, vel cuncto exercitui Regni & Prouinciæ Francorum;* STEPHANVS *Papa, & omnes Epiſcopi, Presbyteri, Diacones, ſeu Duces, Carthularij, Comites, Tribuni, & vniuerſus populus & exercitus Romanorum omnes in afflictione poſiti.* QVANTA luctuoſa & amariſſima triſtitia circumuallati, quantáque anxietate atque anguſtia coartati ſimus, & quantas, crebreſcentibus continuis malis, oculi noſtri deſtillantes profundant lacrymas, credimus, quòd & ipſa omnium elementorum * figmenta enarrent. Quis enim harum tribulationum
C conſpector non lugeat? Quis auditor harum nobis inhærentium calamitatum non vlulet? Quamobrem cuiuſdam bonæ mulieris, Suſannæ pudicæ, verba loquimur. *Anguſtiæ nobis vndique, & quid agamus ignoramus.* O Chriſtianiſſimi, ecce venerunt nobis dies anguſtiæ, præſto ſunt dies fletus & amaritudinis: quoniam quod timebamus, à Langobardis euenit. Pro quo anguſtiati, afflicti, & ex omni circumquaque parte circumdati, ab eorum nequiſſimo Haiſtulfo Rege & gente, cum Propheta Dominum deprecantes dicimus. *Adiuua nos* DEVS *ſalutaris noſter, & propter honorem nominis tui libera nos,* &c. Et rurſum; *Apprehende arma & ſcutum, & exſurge in adiutorium noſtrum.* Ecce enim cognitum habetis, quomodo pacis fœdera à præfato impio Haiſtulfo Rege & omni Gente diſſipata ſunt, & qualiter nihil iuxta, vt conſtituit, & per vinculum ſacramenti confirmatum eſt, valuimus impetrare, & iam in ipſis Ianuarij Kalendis cunctus eiuſdem Langobardorum exercitus Tuſciæ partibus, in hanc ciuitatem Romanam coniunxerunt, & reſederunt iuxta portam beati Petri, atque beati Pancratij, & Portuēſem. Ipſe verò Haiſtulfus cum aliis exercitibus coniunxit ex alia parte, & ſua fixit tentoria iuxta portam Salariam, & ceteras portas: & ſæpiùs nobis * direxit: Aperite mihi portam Salariam, & ingrediar ciuitatem, & tradite mihi Pontificem veſtrum, & patientiam ago in vobis. Si minus, ne muros euertens, vno vos gladio interficiam, & videam quis vos eruere poſſit de manibus meis.

Exſtat apud Bar. To 9. anno 755. & Cent. 8. c. 14.
* Bar. Romanis.
* Bar. & Cent. ſegmenta.
Daniel. 13.
Pſal. 78.
Pſal. 34.
* Bar. dixerit.

Pippinvs, Carolvs, Carlomannvs,

S e d & Beneuentani omnes generaliter in hanc Romanam vrbem coniungen- A
tes, reſederunt iuxta portam beati Iohannis, & beati Pauli Apoſtoli, & ceteras iſtius
Romanæ vrbis portas, & omnia extra vrbem prædia longè lateque ferro & igne
conſumpſerunt, domos omnes comburentes penè ad fundamenta deſtruxerunt,
Eccleſias Dei incenderunt, & ſacratiſſimas ſanctorum imagines in ignem proii-
cientes, ſuis gladiis conſumpſerunt: & munera ſancta, id eſt, corpus Domini noſtri
Ieſu Chriſti, in ſuis contaminatis vaſibus, quos folles vocant, miſerunt, & cibo
carnium copioſo ſaturati, comedebant eadem munera, velamina altarium Eccle-
ſiarum Dei, vel omnia ornamenta, quod nimis crudele etiam dici eſt, auferentes
in propriis vtilitatibus vſi ſunt, ſeruos Dei Monachos, qui pro officio diuino in Mo-
naſteriis morabantur, plagis maximis tundentes, plures laniauerunt, & ſanctimo-
niales fœminas atque recluſas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei
amore ſeſe clauſuræ tradiderunt, abſtrahentes cum magna crudelitate pollue-
runt, qui etiam & in ipſa contaminatione alias interficere viſi ſunt, & omnes do-
mos cultas beati Petri igni combuſſerunt, vel omnium Romanorum, vt dictum eſt,
domos comburentes extra vrbem funditus deſtruxerunt, & omnia peculia abſtu-
lerunt, & vineas ferè ad radices abſciderunt, & meſſes conterentes, omnino de-
uorarunt, & neque domui ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, neque cuiquam in hac Roma-
na vrbe commoranti ſpes remanſit viuendi: quia, vt dictum eſt, omnia ferro &
igne conſumpſerunt, & multos homines interfecerunt. Sed & copioſam familiam B
beati Petri, & omnium Romanorum, tam viros quámque mulieres, iugulauerunt,
& alios plures captiuos duxerunt. Nam & innocentes infantulos à mammillis ma-
trum ſuarum ſeparantes, ipſaſque vi polluentes, interemerunt ipſi impij Lango-
bardi, & tanta mala in hac Romana prouincia fecerunt, quanta certè nec paganæ
gentes aliquando perpetratæ ſunt. Quia etiam (ſi dici poteſt) & ipſi lapides no-
ſtras deſolationes videntes, vlulant nobiſcum. Quinquaginta & quinque dies
hanc afflictam Romanam ciuitatem obſidentes, & ex omni parte circumdantes,
prælia fortiſſima die noctúque cum peſſimo furore inceſſanter cum diuerſis ma-
chinis & adinuentionibus plurimis contra nos ad muros iſtius Romanæ vrbis com-
miſerunt, vt ſuæ poteſtati, quod auertat Diuinitas, ſubiiciens, omnes vno gladio
idem inimicus Haiſtulfus interimeret. Ita enim cum magno furore exprobrantes
nos aſſerebant. *Ecce circumdati eſtis à nobis, veniant nunc Franci, & eruant vos de
manibus noſtris.* Nam & ciuitatem Narnienſem, quam beato Petro conceſſiſtis,
abſtulerunt, & aliquas ciuitates noſtras comprehenderunt. Quamobrem conſtri-
cti vix potuimus, marino itinere, præſentes noſtras Litteras & Miſſum ad veſtram
Chriſtianitatem dirigere, quas & cum magnis lachrymis ſcripſimus.

V n d e, dilectiſſimi nobis, peto vos, & tanquam præſentialiter adſiſtens cum
diuinis myſteriis coniuro coram Deo viuo & vero, & eius principe Apoſtolorum
beato Petro, vt ſub nimia feſtinatione nobis ſubueniatis, ne pereamus. Non nos
derelinquatis, ſic non vos derelinquat Dominus in omnibus veſtris actibus. Non G
nos ſpernatis, ſic non vos ſpernat Dominus, eius inuocantes potentiam. Ne elon-
getis à nobis auxilium veſtrum, Chriſtianiſſimi, ſic non elonget Dominus auxi-
lium ſuum à vobis, dum ingreſſi fueritis contra inimicos veſtros ad dimicandum.
Adiuuate nos ſub magna velocitate, dilectiſſimi nobis; occurrite, occurrite, &
ſubuenite nobis, antequam gladius inimicorum ad cor noſtrum pertingat. Peto
vos ne pereamus. Nequando dicant Gentes, quæ in cuncto orbe terrarum ſunt,
Vbi eſt fiducia Romanorum, quam, poſt Dominum in Regibus & in gente Fran-
corum habebant? Non nos permittatis perire, & ne differatis nobis ad ſolatia dan-
dum, nec à veſtro ſeparetis auxilio, ſic non ſitis alieni à regno D e i, & ne obduret
Dominus aurem ſuam veſtras ad exaudiendas preces, & ne auertat faciem ſuam
à vobis in illo futuro examinis die, quãdo cum beato Petro, & ceteris ſuis Apoſto-
lis ad iudicandum ſederit omnem ordinem, omnémque poteſtatem humanam, &
Matth.25. ſeculum per ignem, dicatúrque, quod auertat diuinitas; *Neſcio vos*, quia non au-
xiliati eſtis Dei Eccleſiæ, & defendere minimè procuraſtis, eius periclitantem pe-
culiarem populum.

A v d i t e nos, dilectiſſimi, audite nos, & ſubuenite nobis. Ecce adeſt tempus
ſaluandi nos, ſaluate nos, antequam pereamus, Chriſtianiſſimi. Omnes etenim
gentes, quæ circumquaque ſunt poſitæ, & ad veſtram, per Dei potentiam, Fran-
corum

A corum fortiſſimam Gentem refugium fecerunt, ſaluæ factæ ſunt, & ſi omnibus auxilium impertire non differetis, multò amplius ſanctam Dei Eccleſiam, & eius populum de inimicorum impugnatione debueratis liberare. Conſiderate, dilectiſſimi, & omninò percogitate, per Deum viuum vos coniuro, quoniam poſt Deum, & eius principem Apoſtolorum, noſtræ omnium Romanorũ animæ in vobis pendent, & ſi perire quod abſit, contigerit, penſate, in cuius animam reſpicient peccatũ. Certè enim omninò credite, Chriſtianiſſimi, ſi nobis aliqua euenerit calamitas, quod abſit, periclitandi, vos de omnibus ante tribunal Dei eritis reddituri rationem. Sed magis, dilectiſſimi nobis, agite & liberate, poſt Deum, in vobis confugientes, vt fructum bonũ afferentes in futuri examinis die, mereamini dicere, Domine noſter princeps Apoſtolorum beate Petre, ecce nos clientuli tui, curſum conſummantes, fidem ſeruantes tibi, Eccleſiam Dei à ſuperna clementia tibi commendatam de manibus perſequentium defendentes liberauimus, & adſiſtentes immaculati coram te, offerimus tibi pueros, quos nobis commiſiſti de manibus inimicorũ eruendos, hoſpites atque incolumes exiſtentes. Tunc & in præſenti vita & in futuro ſeculo cœleſtium præmiorum gaudia adipiſci mereamini, audientes paternam deſiderabilem vocem illam inquientis: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis præparatum eſt ab origine mundi.* — *Pippinus, Carolus, Carlomannus.* *Matth. 25.*

Qᴠᴀʀᴇ direximus præſentem noſtrum Miſſum Georgium reuerendiſſimum
B ac ſanctiſſimum fratrem & coëpiſcopum noſtrum, atque VVarneharium religioſum Abbatem Miſſum veſtrum, & Thomaricum Comitem magnificos eoſdem noſtros Miſſos, qui vobis omnes noſtros dolores & cunctas deſolationes, quas à Langobardorum gente, & eorum proteruo Rege paſſi ſumus, & aſſiduè patimur, vobis ſubtili enarratione, quæ propriis oculis viderunt, viua voce edicere debeant. Quibus & in omnibus, tanquam nobiſmetipſis credere iubeatis, & noſtram liberationem nimis feſtinanter procurare, & coniuro vos per Deum viuum & verum, vt nequaquam amplius diſcredatis noſtras afflictiones, & neglectum ponatis ad liberandum nos. Ne quod abſit, ſi amplius credere diſtuleritis, & neglexeritis nos eruendum, nobis, quod auertat Diuinitas, irruat calamitas pereundi, & vobis pertineat ad magnum detrimentum, & peccatum, atque condemnationem in præſenti & æterna vita, quia vobis animas omnium noſtrorum Romanorum tradidimus: ſed magis magiſque vos, vt, præfatum eſt, coniuramus, per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Trinitatem indiuiſam, vt noſtras tribulationes, & anguſtias, atque dolores, & deſolationes, credere ſine qualibet ambiguitate iubeatis, & nobis propter Deum ſubuenire, & ad liberandum nos de manibus Langobardorum inimicorum noſtrorum nimis feſtinanter occurrere iubeatis: vt fructum afferentes copioſum, vitam æternam, intercedente beato Petro, perfrui mereamini. Præfatus verò VVarneharius pro amore beati Petri loricam ſe induens per muros iſtius
C afflictæ Romanæ ciuitatis vigilabat die noctúque, & pro noſtra omnium Romanorum defenſione atque liberatione, vt bonus athleta Chriſti, decertauit totis ſuis cum viribus. Bene valete.

Item Epiſtola Zᴀᴄʜᴀʀɪæ *Papæ ad domnum* Pɪᴘᴘɪɴᴠᴍ *miſſa, quæ prætitulata eſt ſub* Mᴀɪᴏʀᴠᴍ Dᴏᴍᴠs *nomine, eò quod nondum in Regis dignitatem eſſet eleuatus, vna cum Capitulis ſuis conſultis, etiam dicto Domno Pippino vel Sacerdotibus in partibus Franciæ, qualiter reſpondendum, ſcripſit iam dictus Pontifex.* — Pontifex creatus anno ſalutis 741. obiit 752.

V.

Dᴏᴍɴᴏ *excellentiſſimo atque Chriſtianiſſimo* Pɪᴘᴘɪɴᴏ *Maiori Domus, ſeu dilectiſſimis nobis vniuerſis Epiſcopis Eccleſiarum, & religioſis Abbatibus, atque cunctis Dominum timentibus Principibus, in regione Francorum conſtitutis,* Zᴀᴄʜᴀʀɪᴀs *Epiſcopus ſanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ in Domino ſalutem.* Gʀᴀᴛɪᴀ vobis & pax à Deo Patre omnipotente & Domino Ieſu Chriſto, vnico filio eius, & ab Spiritu ſancto miniſtretur. Gaudio magno gaudemus in Domino, addiſcentes per relationem ſublimiſſimi, & à Deo ſeruati prædicti filij noſtri Pippini, veſtram omnium bonam conuerſationem, & quod in bonis & Deo placitis — *Exſtat Tom. 9. Bar. anno 744. & Cent. 8 c. 10.*

PIPPINVS. diſpoſitionibus, vnianimes atque cooperatores eſtis. Ita & Eccleſiæ Dei & venerabilia loca per vniuerſam veſtram prouinciam ſita, atque eorum Præſules, Sacerdotes & religioſi Abbates, vt condecet, in ſancto habitu & conuerſatione Sacerdotali conſeruetis, vacantes orationibus, inſiſtentes precibus ad implorandum diuinam potentiam, & cœlitus victoriam tribuendam aduerſus paganos & infideles Gentes pro pugnatoribus veſtris. Etenim vobis in vera confeſſione & ſimplici corde ad Dominum accedentibus, ſicut Moyſes, ille amicus Dei, orando pugnabat, * & Ieſu Naue cum populo Iſrael bella Domini præliando, vincebat: ita & vos agere oportet, chariſſimi mihi, vt ſitis adiutores populo veſtro orando, & bonis actibus inhærendo, declinantes à curis & negotiis ſecularibus. Scriptum eſt enim: *Vacate & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus*. Et iterum: *Accedite ad eum, & inluminamini, & vultus veſtri non erubeſcent*. A

Exod. 17.

* B. & Ionathas. Ita etiam Centuriatores.

Pſal. 45.

Pſal. 33.

PRINCIPES & ſeculares homines atque bellatores conuenit curam habere & ſollicitudinem, cōtra inimicorum aſtutiam, & prouinciæ defenſionem. Præſulibus verò, Sacerdotibus atque Dei ſeruis pertinet ſalutaribus conſiliis & orationibus vacare, vt vobis orantibus, & illis bellantibus, Deo præſtante, prouincia ſalua perſiſtat, fiatque vobis in ſalutem, laudem & mercedem perpetuã. Ex hoc quippe Præſulatus veſter apparebit in ſanctitate, & principatus dilecti filij noſtri Pippini approbabitur per ſubiectorũ poteſtatem & bonum diſpoſitum. Itaque, vt flagitauit à nobis, cum veſtro conſultu, ſuperiùs effatus filius noſter Pippinus, vt de omnibus Capitulis, quibus innotuit, reſponſum demus, in quantum Domino dante valemus, de vnoquoque Capitulo inferiùs conſcriptum, iuxta quod à ſanctis Patribus traditum habemus, & ſacrorum Canonum ſanxit auctoritas, etiam & nos quod Deo inſpirante Apoſtolica auctoritate decernere potuimus, mandauimus in reſponſis. B

Primum Capitulum: *Quomodo honorari debeat Metropolitanus Epiſcopus à Chorepiſcopis & parochialibus Presbyteris*. In Canone ſanctorum Apoſtolorum capitulo triceſimo quinto ſcriptum eſt. *Epiſcopos gentium ſingularum ſcire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput exiſtiment, & nihil amplius, præter eius conſcientiam, gerant, quam illi ſoli ſingula, quæ parochiæ propriæ, & villis, quæ ſub ea, competant, ſed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto.*

ITEM in Canone Antiocheni Concilij capitulo nono continetur ita. *Per ſingulas regiones Epiſcopos conuenit noſſe, Metropolitanum Epiſcopum totius Prouinciæ ſollicitudinem gerere, propter quod ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere concurrent. Vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil amplius, præter eum, ceteros Epiſcopos agere, ſecundum antiquam à Patribus noſtris regulam conſtitutam, niſi ea tantum, quæ ad ſuam diœceſim pertinent, poſſeſſioneſque ſubiectas. Vnuſquiſque enim Epiſcopus habeat ſuæ Parochiæ poteſtatem, vt regat, iuxta reuerentiam ſingulis competentem, & prouidentiam gerat omnis poſſeſſionis, quæ ſub omni eſt poteſtate. Item, vt Presbyteros & Diaconos ordinet, & ſingula ſuo iudicio comprehendat. Amplius autem nil agere * tentet præter Antiſtitem Metropolitanum. Nec Metropolitanus aliquid gerat, ſine ceterorum Sacerdotum conſilio.* C

* B. præter Antiſtitem Metropolitanum teneret.

ITEM ex libro Decretorum B. Leonis Papæ capitulo 32. continetur. *Igitur ſecundum ſanctorum Patrum Canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos, Metropolitanos ſingularum prouinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius tradita ſibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt regulis præſtitutis nulla aut negligentia, aut præſumptione diſcedant, aut in habitu aut inceſſu ſanctitatis.* Nam & nos ab Apoſtolica auctoritate ſubiungimus, vt Epiſcopus iuxta dignitatem ſuam indumentis vtatur. Simili modo & Presbyteri Cardinales, & qui monachica vita velle habeant viuendi, plebi quidem ſibi ſubiectæ præclariori veſte induti debitum prædicationis perſoluant, & in ſecreto propoſitum ſeruent ſui cordis, vt qui videt in abſcondito Deus, reddat illis in palam. Scriptum quippe eſt: *Quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini*. Non enim nos honor commendat veſtium, ſed ſplendor animarum.

Pſal. 4.

* Monaſticæ.

MONACHI verò lanea indumenta, iuxta normam & regulam * Monachicæ diſciplinæ, atque traditionem ſanctorum probabilium Patrum, ſine intermiſſione vtantur. Si enim abrenunciantes ea, quæ ſæculi ſunt, tota ſe Deo intentione contulerunt, de omnibus licitis debent abſtinere, vt quantum corpori ſuo ſuſtinue-

A rint laborem, tantum remunerationis præmium à Deo percipere mereantur. Apoſtolis quippe diuinum datum eſt mandatum, duas tunicas non habendi. Tunicas dixit Chriſtus, vtique laneas, non lineas. Qui ergo obedierit Dominico præcepto; bonis actibus inhærens, habebit vitam æternam. PIPPINVS. Matth. 10.

ITEM ex Canone Antiocheni Concilij Capitulo decimo, de his qui vocantur Chorepiſcopi decretum eſt: *Qui in vicis, vel poſſeſſionibus Chorepiſcopi nominantur, quamuis manus impoſitionem Epiſcoporum perceperint, & vt Epiſcopi conſecrati ſint, tamen ſanctæ Synodo placuit, vt modum proprium recognoſcant, & gubernent ſubiectas ſibi Eccleſias, earúmque moderamine curáque contenti ſint, ordinent etiam Lectores, & Subdiaconos atque Exorciſtas, quibus Promotiones iſtæ ſufficiant. Nec Presbyterum verò, nec Diaconum audeant ordinare præter ciuitatis Epiſcopum, cui ipſe cum poſſeſſione ſubiectus eſt. Si quis autem tranſgredi ſtatuta tentauerit, depoſitus, quo vtebatur, honore priuetur. Chorepiſcopum verò ciuitatis Epiſcopus ordinet, cui ille ſubiectus eſt.*

SECVNDO Capitulo de Epiſcopis, Preſbyteris, & Diaconibus damnatis, quòd priſtinum officium vſurpare non debeant: ex libro Canonum ſanctorum Apoſtolorum Capitulo viceſimo nono dictum eſt. *Si quis Epiſcopus aut Presbyter, aut Diaconus depoſitus iuſtè ſuper certis criminibus, auſus fuerit attrectare miniſterium dudum ſibi commiſſum, hic ab Eccleſia penitus abſcindatur.*

TERTIVM Capitulum de Preſbyteris ſuperuenientibus ex Concilio Carthaginenſe capite vndecimo: *Si quis Presbyter contra Epiſcopum ſuum inflatus ſchiſma fecerit, anathema ſit. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Si quis Presbyter à præpoſito ſuo correptus fuerit, debet vtique apud vicinos Epiſcopos conqueri, vt ab ipſis eius cauſa poſſit audiri, ac per ipſos ſuo Epiſcopo reconciliari. Quod niſi fecerit, ſed ſuperbia, quod abſit, inflatus ſecernendo ſe ab Epiſcopi ſui communione ſubduxerit, ac ſeparatim cum aliquibus faciens ſacrificium Deo obtulerit; anathema habeatur & locum amittat. Si querimoniam iuſtam aduerſus Epiſcopum non habuerit, inquirendum erit.* B

QVARTVM Capitulum de Preſbyteris agrorum, quam obedientiam debent exhibere Epiſcopis & Preſbyteris Cardinalibus ex Concilio Neocæſarienſi cap. 13. ita continetur: *Presbyteri ruri, & in Eccleſia ciuitatis, Epiſcopo præſente, vel Presbyteris vrbis ipſius, offerre non poſſunt, nec panem ſanctificatum dare; calicémque porrigere. Si verò abſentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, ſolidare debebunt. Chorepiſcopi quoque ad exemplum quidem & formam ſeptuaginta videntur eſſe; vt quod miniſtrauerunt propter ſtudium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.*

QVINTVM Capitulum de Monachis, id eſt, ancillis Dei, de quibus flagitatum eſt, ſi liceat eas ad Miſſarum ſolemnia, aut Sabbato ſancto publicè lectiones legere; & ad Miſſas pſallere, aut Alleluia vel Reſpõſorium. De his in libro decretorũ beati Gelaſij Papæ cap. 23. deſtinatum eſt: *quòd nefas ſit fœminas ſacris altaribus miniſtrare vel aliquid ex his, quæ virorum ſunt officiis deputata, præſumere.* Nihilominus impatienter audiuimus tantum diuinarũ rerum ſubiiſſe deſpectum, vt fœminæ ſacris altaribus miniſtrare firmentur, cunctáque, quæ non niſi virorũ famulatui deputata, ſexum, cui non competit, exhibere, niſi quod omnium delictorum, quæ ſingulatim perſtrinximus, noxiorum reatus eos reſpicit Sacerdotes, qui vel iſta committunt; vel committentes minimè publicando prauis exceſſibus ſe fauere ſignificant. C

SEXTVM Capitulum de viduis ſi poſſint in propriis habitaculis ſuis ſaluare animas, item ex eodem libro, cap. 21. ita continetur, vt viduæ non violentur à Pontificibus, & ſi profeſſam continentiam, propoſito mutato, calcauerint, ipſæ per ſe rationem Deo prò ſuis ſint actibus redditura. Nam de viduis ſine vlla benedictione velandis ſuperiùs latius duximus differendum, quæ ſi propria voluntate profeſſam primi coniugij caſtitatem, mutabili mente, calcauerit, periculi eius intererit, quali Deum debeat ſatisfactione placare. Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterat, ſecundùm Apoſtolum, nullatenus nubere vetabatur: ſic * habitam ſecundùm deliberationem, promiſſam Deo pudicitiæ fidem, debuit cuſtodire. Nos autem, nullum talibus laqueum debemus iniicere: ſed ſolùm adhortationes præmij ſempiterni, pœnáſque proponere diuini iudicij, vt noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. * Bar. hàbita.

SEPTIMVM Capitulum de laico pellente ſuam coniugem, ex Canone ſanctorum Apoſtolorum, cap. 48. *Si quis laicus vxorem propriam pellens, alteram, vel ab alio dimiſſam duxerit, communione priuetur.*

Pelagivs. OCTAVVM Capitulum de Preſbyteris & Diaconibus, qui ſe à miniſterio A Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum collectas faciunt, ex Canone Antiocheni Concilij, cap. 5. promulgatum eſt. *Si quis Preſbyter aut Diaconus Epiſcopum proprium contemnens ſe ab Eccleſia ſequeſtrauerit, & ſeorſum colligens altare conſtituat, & commonenti Epiſcopo non adquieuerit, nec conſentire vel obedire voluerit, ſemel & iterum conuocanti, hic damnetur omnimodo, nec vltra remedium conſequatur, quia recipere non poteſt dignitatem. Quod ſi Eccleſiam turbare & ſollicitare perſiſtit, tanquam ſeditioſus per poteſtates exteras opprimatur.*

NONVM Capitulum de Clericis & Monachis non manentibus in ſuo propoſito, quod interrogatum eſt, in Canone Chalcedonenſi, cap. 7. decretum eſt: *Qui ſemel in Clero deputati ſunt, aut Monachorum vitam expetiuerunt, ſtatuimus neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, &*
* Bar. redirent. *non agentes pœnitentiam, quominus * redire debeant, ad id, quod propter Deum primitus*
* Bar. elegerint. ** elegerant, anathematizari.*

* Hoſpitalibus. DECIMVM Capitulum de Clericis qui ſunt in * Ptochiis, Monaſteriis, atque Martyriis, ex Canone Chalcedonenſis Concilij, cap. 9. ita decretum eſt: *Clerici, qui præficiuntur Ptochiis, vel ordinantur in Monaſteriis & Baſilicis Martyrum, in Epiſcoporum, qui in vnaquaque ciuitate ſunt, ſecundum ſanctorum Patrum traditiones, poteſtate permaneant. Nec per contumaciam ab Epiſcopo ſuo deſiliant. Qui verò audent euertere huiuſmodi formam quocumque modo, nec proprio ſubiiciuntur Epiſcopo, ſiquidem clerici* B *ſunt, Canonum correptionibus ſubiacebunt, ſi verò laici vel Monachi fuerint, communione priuentur.*

VNDECIMVM Capitulum, qui Clerici etiam ab vxoribus abſtinere debeant, ex Concilio Africano, cap. 37. ita continetur. *Præterea, cùm de quorundam Clericorum, quamuis erga vxores proprias, incontinentia referretur, placuit Epiſcopos, & Preſbyteros ſeu Diaconos ſecundum propria ſtatuta, etiam ab vxoribus continere. Quod niſi fecerint, ab Eccleſiaſtico remoueantur officio. Ceteros autem clericos ad id non cogi, ſed ſecundum vniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudinem obſeruari debere.*

DVODECIMVM Capitulum, de his, qui vxores, aut viros dimittunt, vt ſic maneant, ex Concilio ſuprafcripto Africano, cap. 69. ita continetur. *Placuit, vt ſecundum Euangelicam & Apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab vxore, neque dimiſſa à marito, alteri coniungantur, ſed ita maneant, aut ſibi inuicem reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur.*

DECIMVM tertium Capitulum. Inquiſitum eſt, quod Monachus, ſi Clericus
* B. agere. factus fuerit, quid * agi debeat. Ex Decreto B. Innocentij Papæ. Cap. 17. continetur. *De Monachis, qui diu morantur in Monaſteriis, & poſtea ad Clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à proprio propoſito deuiare: Aut enim, ſicut in Monaſterio fuit, & quod diu ſeruauit, in meliori gradu poſitus, amittere non debet: Aut ſi corruptus poſtea baptizatus, & in Monaſterio ſedens, ad Clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omninò habere non poterit, quia nec benedici cum ſponſa poteſt, iam antea corruptus. Quæ forma ſeruatur in Clericis, maximè cùm vetus regula hoc habeat, vt quiſque corruptus baptizatus, clericus eſſe voluiſſet, ſponderet ſe vxorem omnino non ducere.*

DECIMVM quartum Capitulum. Quod Preſbyteri aut Diaconi, ſi in aliquo crimine prolapſi fuerint, non poſſint per manus impoſitionem pœnitentiæ remedium conſequi. In Decreto beati Leonis Papæ, cap. 16. decretum eſt ita: *Alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, vt qui in Preſbyterali honore aut Diaconij gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi, quod ſine dubio ex Apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: Sacerdos ſi peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendum miſericordiam Dei ſecreta eſt expetenda ſeceſſio, vbi illis ſatisfactio fuerit digna, ſed etiam fructuoſa.*

DECIMVM quintum Cap. pro eo, quod interrogatum eſt de laicis, qui Eccleſias in ſuis proprietatibus conſtruunt, quis ipſos debeat regere, aut gubernare. *A ſanctis Patribus ita ſtatutum eſt, & in præceptis Apoſtolicis continetur. Iuxta petitoris imploratum, vt ſi in quolibet fundo cuiuſcumque iuris Oratorium ſiue Baſilica fuerit conſtructa, pro eius deuotione in honorem cuiuſcumque Sancti, in cuius Epiſcopi parochia fuerit fun-*
* B. præſtante. *datum Oratorium aut Baſilica, percepta primitus donatione legitima, id eſt, * præſtantem tot, geſtiſque municipalibus allegatis, prædictum Oratorium per Miſſas publicas ſolenniter*

A *conſecrabis*, ita vt in eodem loco nec futuris temporibus baptiſteria conſtituantur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis, ſed & ſi Miſſas ibi facere maluerit, ab Epiſcopo nouerit Presbyterum poſtulandum: quatenus nihil tale à quolibet alio Sacerdote nullatenus reſiſtatur, niſi ab Epiſcopo fuerit ordinatum. PIPPINVS.

SEXTVM decimum Capitulum de Clericis qui proprias Eccleſias relinquunt, quid de eis agi debeat, ex Canone ſanctorum Apoſtolorum, cap. 15. ita continetur. *Si quis Presbyter aut Diaconus, aut quilibet de numero Clericorum relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino Presbyter declinans Epiſcopi ſui conſcientiam in aliena parochia commoretur, hunc vlterius miniſtrare non patimur, præcipuè ſi vocatus ab Epiſcopo redire contempſerit, in ſua inquietudine perſeuerans. * Tamen tanquam laicus ibi communicet.* * B. Sed tanquam. Cent. Cauſam tanquam.

DECIMVM ſeptimum Capitulum. Item pro Epiſcopis, qui alterius Clericos ſuſceperint, vt excommunicentur, in eodem Concilio cap. 16. continetur. *Epiſcopus verò, apud quem memoratus eſſe conſtiterit, ſi contra eos decretam ceſſationem pro nihilo reputans tanquam Clericos fortè ſuſceperit, velut magiſter inquietudinis communione priuetur.*

DECIMVM octauum Capitulum, qui Clerici vxores ſortiri debeant, * in 27. cap. Canonum ſanctorum Apoſtolorum decretum eſt: *Innuptis autem, qui ad clerum prouecti ſunt, præcipimus, vt ſi voluerint, vxores accipiant, ſed Lectores Cantoréſque* * In 2 & 7. ſi & Cent.
B *tantummodo.*

NONVM decimum Capitulum, vt nullus Presbyter aut Diaconus ſine commendaticiis Epiſtolis ſuſcipiatur, in eodem Canone ſanctorum Apoſtolorum continetur. *Nullus Epiſcoporum peregrinorum aut Presbyterorum, ſeu Diaconorum, ſine commendaticiis ſuſcipiatur Epiſtolis, & cùm ſcripta detulerint, diſcutiantur attentius, & ita ſuſcipiantur, ſi prædicatores pietatis extiterint. Sin minus, neque neceſſaria ſubminiſtrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia à ſurreptione multa proueniunt.*

VICESIMVM Capitulum de virginibus velatis, ſi deuiauerint, quid de illis agendum ſit, in libro Decretorum beati Innocentij Papæ, cap. 14. adſertum eſt. *Quæ Chriſto ſpiritaliter nubunt, & à Sacerdote velantur, ſi poſtea vel publicè nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is cui ſe coniunxerat, de mundo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, quæcunque, viuente viro, alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendi pœnitentiam licentia concedatur, niſi vnus ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda eſt, quæ ante immortali ſe ſponſo coniunxerat, & poſtea humanas ad nuptias migrauit?*

VICESIMVM primum Capitulum, idem de non velatis virginibus, ſi deuiauerint, in eodem libro 20. cap. continetur. *Hæ verò, quæ nondum ſacro velamine tectæ, tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulauerunt permanere, licèt velatæ non fuerint, ſi fortè nupſerint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia * ſponſio eius domino te-* * Bar. & Cent. quia ſponſione eiuſmodi tenebatur.
C *nebatur. Si enim inter homines ſolet bona fides contractus nulla ratione diſſolui, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigit, ſolui ſine vindicta non poterit. Nam ſi Apoſtolus Paulus, quæ à propoſito viduitatis diſceſſerant, dixit eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potiùs virgines, quæ prioris promiſſionis fidem frangere ſunt conatæ?* Hæc itaque, fratres chariſſimi, ſi plena vigilancia fuerint ab omnibus Dei Sacerdotibus obſeruata, ceſſabit ambicio, iniquitas ſuperata calcabitur, veritas ſpiritali feruore flagrabit, pax prædicata labiis cum voluntate animi concordabit. Implebitur edictum Apoſtoli, vt vnanimes vnum ſentientes, per- Philip. 2.
maneamus in Chriſto, nihil per contentionem nobis neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus, ſed Deo noſtro Saluatori placentes.

VICESIMVM ſecundum Capitulum de his, quæ duobus fratribus nupſerint, vel qui duas ſorores vxores acceperint, in Concilio Neoceſatienſe cap. 2. continetur: *Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abiiciatur vſque ad mortem: veruntamen in exitu, propter miſericordiam, ſi promiſerit, quod facta incolumis, huius coniunctionis vincula diſſoluat, fructum pœnitentiæ in vita * permanenti.* Nos autem, gratia diuina ſuffragante, iuxta prædeceſſorum & anteceſſorum Pontificum decreta, multo amplius confirmantes dicimus, vt dum vſque ſeſe generatio cognouerit, iuxta ritum & normam Chriſtianitatis & religionem Romanorum, non copulentur coniugiis. Sed nec ſpiritalem, id eſt, commatrem, aut filiam, quod abſit, quis * Sic etiam Bar. & Cent. In ipſo Concilio eſt: Fructum pœnitentiæ côſequatur.

Digitized by Google

PIPPINVS. ducat temerario auſu vxorem. Eſt namque nefas & pernicioſum peccatum coram A
Deo & Angelis eius. In tantum enim graue eſt, vt nullus ſanctorum Patrum, ne-
que ſacrarum Synodorum aſſertiones, vel etiam in Imperialibus legibus quiſ-
piam iudicatus ſit, ſed terribile Dei iudicium metuentes ſiluerunt, ſententiam
dare.

VICESIMVM tertium Capitulum de his, qui homicidium ſponte perpetra-
uerunt, in vicesimo primo capitulo Ancyrani Concilij continetur: *Qui volun-
tariè homicidium fecerint, pœnitentia iugiter ſe ſubmittant, perfectionem verò circa vi-
tæ exitum conſequantur.*

VICESIMVM quartum Capitulum, item de his, qui homicidium non ſponte
* XXV. Bar. perpetrauerunt, in eodem Canone cap. * 22. continetur. *De homicidiis non ſponte
commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptem annorum pœnitentiam, perfectionem conſe-
qui precepit, ſecunda verò, quinquenny tempus explere.*

VICESIMVM quintum Capitulum de his, qui adulteras habent vxores, vel
ſi ipſi adulteri comprobantur. In Concilio Ancyrano cap. 19. continetur. *Si cu-
ius vxor adulterata fuerit, vel ſi ipſe adulterium commiſerit, ſeptem annorum pœniten-
tia oportet eum perfectionem conſequi ſecundum priſtinos gradus.*

VICESIMVM ſextum Cap. de Monachis & virginibus propoſitum non ſer-
uantibus in libro Decretorum beati Syricij Papæ cap. 6. continetur. *Preterea Mo-
nachorum quoſdam, atque Monacharum, abiecto propoſito ſanctitatis, in tantum proteſta-* B
*ris demerſos eſſe laſciniam, vt prius clanculo, vel ſub Monaſteriorum pratextu illicita ac
ſacrilega ſe contagione miſcuerint; poſtea verò in abruptam conſcientia deſperationem per-
ducti, de illicitis complexibus liberè filios procrearent, quod & publica leges & Eccleſia-
ſtica iura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabiléſque perſonas à Monaſteriorum
cætu electorúmque conuentibus eliminandas eſſe mandamus, quatenus retruſa in ergaſtu-
lis, tantum facinus continua lamentatione deflentes purificato poſſint pœnitudinis igne de-
coquere, vt eis, vel ad mortem, ſaltim ſolius miſericordia intuitu, per communionis gra-
tiam, poſſit indulgentia ſubuenire.*

VICESIMVM ſeptimum Cap. de his, quæ non coactè, ſed voluntate pro-
pria virginitatis propoſitum ſuſceperunt, quod delinquant cùm nupſerint, et-
ſi nondum fuerint conſecratæ, in libro Decretorum beati Leonis Papæ, cap. 28.
continetur. *Puella quæ non parentum coacta imperio, ſed ſpontaneo iudicio virginitatis
propoſitum atque habitum ſuſceperunt: ſi poſtea nuptias eligunt, prauaricantur etiam,
ſi nondum eis gratia conſecrationis acceſſit, cuius vtique non fraudarentur munere, ſi in
propoſito permanerent.*

HÆC itaque, cariſſimi nobis & dilectiſſimi, quæ ſuperiùs annexa ſunt, in quan-
tum miſerante Deo valuimus, inter cetera Cap. deflorantes, tam ſanctorum Apo-
ſtolorum, quàm etiam beatorum Patrum ſanctiones, ſeu etiam & probabilium
beatiſſimorum Pontificum decreta, vt vniuſcuiuſque Capituli ſententia continet,
in breui eloquio perſtringentes, ad veſtri Præſulatus notitiam & prædicationem, C
atque populi vobis à DEO crediti ædificationem, mandauimus miniſtranda atque
perficienda, hortantes veſtram omnium prudentiſſimam ſanctitatem, & Procerum
* B. Jvt omnimoda ratione. dilectionem, * omni moderatione non declinantes à dextris aut ſiniſtris, ſed viam
regiam incedentes, * conſtantiſſimè obſeruetis Apoſtolica mandata. Etenim hæc,
* B. fortiſſimè. amantiſſimi nobis, vobis dedimus in mandatis, vt nec nos coram Deo de taci-
turnitate iudicemur, nec vos de neglectu coram eo cogamini reddere rationem,
Ioan. 15. ſicut ſcriptum eſt in Dominico præcepto: *Si non veniſſem, & locutus eis fuiſſem, pec-
catum non haberent.* Itaque nihil excuſationis adhibentes, omnium rationabilium
animarum ſalutem procuretis, ita currentes in agone, vt non vituperetur miniſte-
rium veſtrum, ſed magis de palma victoriæ brauium accipietis iuxta egregij Apo-
2. Tim. 4. ſtoli dictum, habentes bonis actibus inhærendo, *repoſitam coronam iuſtitiæ* in ſiderea
manſione, quam vobis reddat in illum diem iuſtus Iudex Dominus Deus & Salua-
tor noſter IESVS CHRISTVS, qui viuit in vnitate cum Deo patre omnipoten-
te & Spiritu ſancto per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

A *Item Epiſtola* STEPHANI *Papæ, ad Domnum* PIPPINVM *Regem, ſpecialiter & ſingillatim pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ directa, vt in ſuperiore eiuſdem continetur Epiſtola, adiutorium volens obtinere contra Langobardos, per Georgium & VVarneharium ſimiliter directa.* PIPPINVS.

V I.

DOMNO *excellentiſſimo filio; & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, STEPHANVS *Papa.* QVANTA luctuoſa & amariſſima triſtiria circumuallari, quantáque anxierare atque anguſtia coarctari ſimus, & quantas crebreſcentibus continuis malis oculi noſtri diſtillantes profundant lachrymas, credimus quòd & ipſa omnium elementorum * figmenta enarrent. Quis enim harum tribulationum conſpector non lugeat? Quis auditor harum nobis inhærentium calamitatum non vlulet? Quamobrem cuiuſdam bonæ mulieris Suſannæ pudicitiæ verba loquimur: *Anguſtiæ nobis vndique, & quid agamus ignoramus.* O filij excellentiſſimi & Chriſtianiſſimi, vtinam omnipotens rerum creator Dominus, quemadmodum priſcis temporibus Abacuc illum Prophetam ad refocillandum & conſolandum Danielem præcipuum Prophetam abſtruſum in leonum lacu, repentino volatu adportatum ab Angelo miſerat; ita & nunc B ſi dici poteſt, eius miſericordiſſima longanimitas à Deo ſeruatam Excellentiam tuam vel vnius horæ momento præſentem feciſſet ad contemplandas ærumnoſas & lugubres anguſtias & tribulationes, quas immaniter à Langobardorum gente & eorum nefando Rege patimur. Ecce venerunt nobis dies anguſtiæ, præſto ſunt dies fletus & amaritudinis, dies anxietatis & gemitus doloris, quoniam quod timebamus euenit, & quod verebamur accidit. Pro quo anguſtiati, afflicti atque oppreſſi, & ex omni circumquaque parte circundati ab eorum nequiſſimo Haiſtulfo Rege, & eorum Langobardorum gente, profuſis lacrymis percuſſóque pectore cum Propheta Dominum deprecantes dicimus: *Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter honorem nominis tui libera nos.* Et rurſum: *Apprehende arma & ſcutum, & exurge in adiutorium noſtrum. Domine indica nocentes nos, & expugna impugnantes nos.* Etenim ſæpiùs bonitati tuæ innoteſcere videmur licèt noſtras tribulationes, tamen & nunc luctu & gemitu referendum malorum pericula, quæ ab eodem proteruo Rege paſſi ſumus, & eius gente Langobardorum, magno cogente periculo ſignificandum ſtatuimus.

* Baron. & Cent. ſegmenta.

Dan. 13.

Pſal. 78.

Pſal. 34.

IAM credimus, Chriſtianiſſime & excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, omnia Nobilitati tuæ eſſe cognita, quomodo pacis fœdera ab impio Haiſtulfo Rege & eius gente diſſipata ſunt, & qualiter nihil iuxta vt conſtituit & per vinculum ſacramenti confirmatum eſt, valuimus impetrare, etiam quia nullum augmentum nobis factum eſt, potius autem poſt deſolationem totius noſtræ Prouinciæ, & C plura homicidia ab eadem Gente perpetrata, etiam quod cum magnis lacrymis & dolore cordis dicimus, cognoſcas, excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, in ipſis Ianuariarum Kalend. cunctus eiuſdem Haiſtulfi Langobardorum Regis exercitus è Tuſciæ partibus in hanc ciuitatem Romanam coniunxerunt, & reſederunt iuxta portam ſancti Pancratij & Portuenſem. Ipſe verò Haiſtulfus cum aliis exercitibus coniunxit ex alia parte, & ſua fixit tentoria iuxta portam Salariam, & ceteras portas, & nobis direxit dicens: Aperite mihi portam Salariam, & ingrediar ciuitatem, & tradite mihi Pontificem veſtrum, & habebo in vobis compaſſionem. Alioquin muros ſubuertens, vno vos gladio interficiam, & videam quis vos eruere poſſit à manibus meis.

SED & Beneuentani omnes generaliter in hanc Romanam vrbem coniungentes, reſederunt iuxta portam beati Ioannis Baptiſtæ, & iuxta portam beati Pauli Apoſtoli, & ceteras iſtius Romanæ ciuitatis portas, & omnia extra vrbem prædia longè latéque ferro & igne conſumpſerunt, domos omnes comburentes, penè ad fundamenta deſtruxerunt, Eccleſias Dei incenderunt, & ſacratiſſimas Sanctorum imagines in ignem proiicientes, ſuis gladiis conſumpſerunt, & munera ſancta, id eſt, Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſuis contaminatis vaſibus quos folles vocant miſerunt, & cibo carnium copioſo ſaturati, comedebant eadem mu-

PIPPINVS. nera. Velamina altarium Eccleſiarum Dei, vel omnia ornamenta, quod nimis crudele & dici eſt, auferentes, in propriis vtilitatibus vſi ſunt. Seruos Dei Monachos, qui pro officio diuino in Monaſteriis morabantur, plagis maximis tundentes, plures laniauerunt, & Sanctimoniales fœminas atque Recluſas, quæ ab infantia & pubertatis tempore pro Dei amore ſeſe clauſuræ tradiderunt, abſtrahentes cum magna crudelitate polluerunt. Qui etiam & in ipſa contaminatione alias interficere viſi ſunt, & omnes domos cultas beati Petri igni combuſſerunt, vel omnium Romanorum, vt dictum eſt, domos comburentes, extra vrbem funditus deſtruxerunt, & omnia peculia abſtulerunt, & vineas ferè ad radices abſciderunt, & meſſes conterentes, omninò deuorauerunt, & neque domui ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, neque cuiquam in hac Romana vrbe commoranti ſpes viuendi remanſit, quia, vt dictum eſt, omnia ferro & igne conſumpſerunt, & multos interfecerunt. Sed & copioſam familiam beati Petri, & omnium Romanorum, tam viros quàm mulieres iugulauerunt, & alios plures captiuos duxerunt. Nam & innocentes infantulos à mamillis matrum ſuarum ſeparantes, ipſáſque vi polluentes, interemerunt ipſi impij Langobardi, & tanta mala in hac Romana prouincia fecerunt, quanta certè nec paganæ Gentes aliquando perpetrarunt: quia etiam ſi dici poteſt, & ipſi lapides noſtras deſolationes videntes vlulant nobiſcum. Quinquaginta & quinque dies hanc afflictam ciuitatem Romanam obſidentes, & ex omni parte circundantes, prælia fortiſſima die noctúque cum peſſimo furore inceſſanter contra nos ad muros iſtius Romanæ vrbis commiſerunt, & non deficiebant impugnantes nos, vt ſuæ poteſtati, quod auertat Diuinitas, ſubiiciens omnes vno gladio idem iniquus Haiſtulphus interimeret. Ita enim exprobrantes nobis aſſerebant: Ecce circumdati eſtis à nobis, & non effugietis manus noſtras. Veniant nunc Franci, & eruant vos de manibus noſtris. Nam & ciuitatem Narnienſem, quam beato Petro tua Chriſtianitas conceſſit, abſtulerunt; & aliquas ciuitates noſtras comprehenderunt. Quamobrem afflicti vix potuimus per maximum ingenium marino itinere præſentes noſtras Litteras & Miſſos ad tuam excellentiſſimam Chriſtianitatem dirigere, quas & cum magnis lacrymis ſcripſimus, qui etiam probante veritate dicimus, per vnamquamque Literam lacrymas ſanguine mixtas exprimeremus. Et vtinam præſtaret nobis Dominus, vt qua hora noſtram luctuoſam exhortationem legeris, in præſentia tua per omnem Literam ſanguine plenæ lacrymæ fluerent! A B

VNDE, fili excellentiſſime & ſpiritalis compater, peto te, & tanquam præſentialiter adſiſtens, prouolutus terræ & tuis veſtigiis me proſternens, cum diuinis myſteriis coniuro coram Deo viuo & vero, & eius Principe Apoſtolorum beato Petro, vt ſub nimia feſtinatione & maxima celeritate nobis ſubuenias, ne pereamus: quoniam poſt Dominum, in tuis manibus noſtrûm omnium Romanorum commiſimus animas. Non nos derelinquas, ſic non te derelinquat Dominus in omnibus tuis actibus & operibus. Non nos ſpernas, ſic non te ſpernat Dominus inuocantem eius potentiam. Ne elonges à nobis auxilium tuum, Chriſtianiſſime fili & ſpiritalis compater, ſic non elonget Dominus auxilium ſuum & protectionem à te tuáque Gente, dum ingreſſi fueritis contra inimicos veſtros ad dimicandum. Adiuua nos, & auxiliare noſtri ſub magna velocitate, Chriſtianiſſime, ſic adiutorium ſumas à Deo omnipotente, qui te vnxit ſuper turbas populorum per inſtitutionem beati Petri in Regem. Occurre, occurre fili, òccurre & ſubueni nobis, antequam gladius inimicorum ad cor noſtrum pertingat. Peto te, ne pereamus, nequando dicant Gentes, quæ in cunctò Orbe terratum ſunt: Vbi eſt fiducia Romanorum, quam poſt Dominum in Regibus Francorum habebant? Non nos patiaris perire, & ne moreris, aut differas nobis * ſolatiandum. Nec à tuo nos ſepares auxilio, ſic non ſis alienus à regno Dei, & inſeparatus à tua dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina & ſpiritali noſtra commatre. Non nos amplius anxiari & periclitari, atque in luctu & fletu perſeuerare permittas bone excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, ſic non ſuperueniat tibi luctus de tuis meiſque dulciſſimis filiis domno Carolo & Carolomanno excellentiſſimis Regibus & Patriciis. Non obdures aurem tuam ad audiendum nos, & ne auertas faciem tuam à nobis. Ne confundamur in noſtris petitionibus, & ne periclitemur vſque in finem. Sic non obduret Dominus aurem ſuam tuas ad exaudiendum preces, & C

* ad ſolatiandum.

A ne auertat faciem ſuam à te, in illo futuri examinis die, quando cum beato Petro & ceteris ſuis Apoſtolis ad iudicandum ſederit omnem ordinem, omnem ſexum, omnémque poteſtatem humanam, & ſæculum per ignem: dicatúrque tibi, quod auertat diuinitas: Neſcio te, quia non auxiliatus es Dei Eccleſiæ, & defendere minimè procuraſti eius peculiarem populum periclitantem. PIPPINVS. " "

Avdi me, fili, audi me, & ſubueni nobis. Ecce adeſt tempus ſaluandi nos, ſalua nos antequam pereamus, Chriſtianiſſime Rex. Quid enim melius, quídve elegantius aut egregius, quàm periclitantes & in anguſtia poſitos ſaluare? Scriptum quippe eſt: *Qui ſaluat, tanquam qui ædificat.* Hinc enim præcipuus Iſaias Propheta ait: *Subuenite oppreſſo.* Omnes enim Gentes, quæ circumquáque ſunt poſitæ, & ad veſtram per Dei potentiam Francorum fortiſſimam gentem refugium fecerunt, ſaluæ factæ ſunt. Et ſi omnibus Gentibus auxilium impertire non differtis, & per vos ſaluæ efficiuntur, multò amplius ſanctam Dei Eccleſiam & eius populum de inimicorum impugnatione debueratis liberare. O quanta fiducia in noſtro inerat corde, quando veſtrum mellifluum conſpicere meruimus vultum, & in caritatis vinculo ſumus alligati atque connexi, in magna quiete & ſecuritate nos permanere! Sed dum à vobis ſperabamus lucem videre, eruperunt tenebræ, & facta ſunt nouiſſima noſtra peiora prioribus. Conſidera fili, conſidera, & omninò percogita, per Deum viuum te coniuro, quoniam & noſtra, & omnis Romanorum populi animæ poſt Deum & eius Principem Apoſtolorum in tuâ à Deo
B protectâ Excellentiâ, & gente Francorum à Deo tibi commiſsâ pendent, quia, vt prælatum eſt, in gremio tuo noſtras commiſimus animas: & ſi perire, quod abſit, & auertat diuina clementia, nos contigerit, perpende obſecro, & omni modo perpenſa, in cuius animam reſpiciat ad peccatum. Certè enim omninò crede Chriſtianiſſime, ſi nobis aliqua euenerit calamitas, quod abſit, periclitandi, tu de omnibus, à Deo protecte, dilectiſſime nobis, ante tribunal Dei eris redditurus rationem, cum omnibus tuis Iudicibus, quoniam, vt prælatum eſt, nulli alio, niſi tantummodò tuæ amantiſſimæ Excellentiæ, vel dulciſſimis filiis, & cunctæ genti Francorum per Dei præceptionem, & beati Petri ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtrum Romanorum Reipublicæ populum commiſimus protegendum.

Ecce omnes noſtros dolores & anxietates atque anguſtias tuæ à Deo protectæ bonitati innotuimus. Tu verò, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, age & libera poſt Dominum in te confugientes, vt fructum bonum afferens in futuri examinis die merearis dicere: Domine meus Princeps Apoſtolorum beate Petre, ecce ego clientulus tuus, curſum conſummans, fidem tibi ſeruans, Eccleſiam à ſuperna clementia tibi commendatam de manibus perſequentium defendens, liberaui, & aſſiſtens immaculatus coram te, offero tibi pueros quos mihi commiſiſti, de manibus inimicorum eruendos, ſoſpites atque incolumes exiſtentes. Tunc & in " " " " "
C præſenti vita Regni gubernacula tenens, etiam & in futuro ſæculo cum Chriſto regnans, cœleſtium præmiorum gaudia adipiſci merearis, audiens nimirum paternam deſiderabilem vocem illam inquientis: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis præparatum eſt ab origine mundi.* Incolumem Excellentiam tuam ſuperna gratia cuſtodiat. *Matth. 25.*

* *Embolum.*

* *Vulgo* Poſt ſcriptum.

* Opere namque direximus ad veſtram Chriſtianiſſimam Excellentiam præſentem noſtrum Miſſum Georgium reuerentiſſimum ac ſanctiſſimum fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, atque V Varneharium religioſum Abbatem, Miſſum veſtrum, ſeu Thomaricum & Comitem, magnificos item miſſos noſtros, qui vobis noſtros omnes dolores & cunctas deſolationes quas à Langobardorum gente & eorum proteruo Rege paſſi ſumus, & aſſiduè patimur, vobis ſubtili enarratione, ſicut propriis oculis viderunt, viua voce dicere debeant, quibus & in omnibus tanquam nobiſmetipſis credere iubeat Chriſtianiſſima Excellentia veſtra, & noſtram liberationem nimis feſtinanter procurare. Et coniuro te per Deum viuum & verum, à Deo protecte fili & ſpiritalis compater, vt nequaquam amplius diſferedas noſtras afflictiones, & nullo modo neglectum ponatis ad liberandum nos, ne, quod abſit, ſi ampliùs credere diſtuleris, & neglexeris nos eruendum, nobis, quod auer- *Opportúnéque.

PIPPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS.

tat diuinitas, inruat calamitas pereundi, & vobis pertineat ad magnum detrimentum & peccatum atque condemnationem, in præſenti & æterna vita: quia vobis animas omnium noſtrum Romanorum tradimus, ſed magis magiſque vt prælatum eſt, coniuramus te, à Deo ſeruate excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, Trinitatem indiuiſam, vt noſtras tribulationes & anguſtias atque dolores & deſolationes credere iubeatis ſine qualibet ambiguitate, & nobis propter Deum ſubuenire, & ad liberandum nos de manibus Langobardorum inimicorum noſtrorum nimis feſtinanter occurrere digneris, vt fructum afferens copioſum, victor, intercedente beato Petro, ſuper omnes barbaras Nationes efficiaris, & vitam æternam poſſideas. Præfatus verò VVarneharius Abbas pro amore beati Petri loricam ſe induens, per muros iſtius afflictæ Romanæ ciuitatis die noctúque vigilauit, & pro noſtra omnium Romanorum defenſione atque liberatione vt bonus athleta Chriſti totis ſuis viribus decertauit. A

Item Epiſtola eiuſdem STEPHANI *Papæ ad domnum* PIPPINVM *Regem, & CAROLVM & CARLOMANNVM, pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, quia Haiſtulfus irritum fecerat pactum quod cum eis fecerat & ſuum ſacramentum non conſeruauerat, ſicut pollicitus eiſdem Regibus fuerat, &c.* B

VII.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis* PIPPINO *Regi & noſtro ſpirtali compatri*, CAROLO & CAROLOMANNO *item Regibus, & vtriſque Patriciis Romanorum*, STEPHANVS *Papa*. DVM Regni veſtri nomen inter ceteras Gentes erga ſinceram fidem beati Petri principis Apoſtolorum lucidiſſimè fulſerit, valde ſtudendum eſt, vt vnde glorioſiores ceteris Gentibus in ſeruitio beati Petri vos omnes Chriſtiani aſſerunt, inde omnipotenti Domino, qui dat ſalutem Regibus, pro defenſione ſanctæ ſuæ Eccleſiæ perfectiùs placeatis, vt fidem, quam erga eundem Principem Apoſtolorum colitis, adiutricem in omnibus habeatis. Optaueramus quidem, præcellentiſſimi filij, ampliùs protelando noſtram locutionem dilatare. Sed quia pro multis ab iniquo Haiſtulfo Rege Langobardorum nobis ingeſtis tribulationibus, cor noſtrum omninò atteritur dolore, & tædet ſpiritus noſter, ideò à multorum ſermonum prolixitate declinauimus, & vnum, quod eſt neceſſarium, excellentiſſimæ Chriſtianitati veſtræ innoteſcere ſtuduimus, à Deo protecte noſtérque ſpiritalis compater, & vos dulciſſimi filij, pro mercede animarum veſtrarum, quemadmodum miſericors Deus noſter cœlitus victorias vobis largiri dignatus: iuſtitiam beati Petri, in quantum potuiſtis, exigere ſtuduiſtis, & per donationis paginam reſtituendum confirmauit bonitas veſtra.

NVNC autem, ſicuti primitus Chriſtianitati veſtræ de malitia ipſius impij Regis ediximus: ecce iam mendacium & iniqua peruerſitas, atque eius periurium declaratum eſt. Antiquus quippe humani generis hoſtis diabolus eius perfidum inuaſit cor, & quæ ſub vinculo ſacramenti adfirmata ſunt, irrita facere * viſus eſt. Nec vnius enim palmi terræ ſpatium beato Petro ſanctæque Dei Eccleſiæ, vel reipublicæ Romanorum reddere paſſus eſt. Tanto quippe à die illo, à quo ab inuicem ſeparati ſumus, nos affligere, & in magna ignominia ſanctam Dei Eccleſiam habere conatus eſt, quanto non poſſunt hominum linguæ enarrare: quia etiam & ipſi lapides, ſi dici poteſt, tribulationem noſtram magno vlulatu flerent, & ita nos viſus eſt affligere, vt denuò in nobis innouata fuiſſet infirmitas. Nimis namque lugeo, excellentiſſimi filij, cur verba noſtræ infelicitatis non audientes, mendacium plus quàm veritatem credere voluiſtis, illudentes vos & irridentes. Vnde & ſine * affectu iuſtitiæ beati Petri, ad proprium ouile & populum nobis commiſſum ſumus reuerſi. Omnes denique Chriſtiani ita firmiter credebant, quòd beatus Petrus, Princeps Apoſtolorum, nunc per veſtrum fortiſſimum brachium ſuam percepiſſet iuſtitiam, dum tam maximum ac præfulgidum miraculum veſtris feliciſſimis temporibus demonſtrauit, talémque vobis immenſam victoriam Dominus Deus & Saluator Ieſus Chriſtus per interceſſiones ſui Principis Apoſtolorum pro defenſione ſanctæ ſuæ Eccleſiæ largiri dignatus eſt. Sed tamen boni filij credentes C

* *for.* auſus eſt.

* effectu.

Vide Bar. anno 755. n. 24. & ſeq.

A eidem iniquo Regi, quod pet vineulum ſacramenti pollicitus eſt, propria veſtra voluntate pet donationis paginam beato Petro ſanctæque Dei Eccleſiæ, & reipublicæ, ciuitates & loea teſtituenda confirmaſtis. Sed ille oblitus fidem Chtiſtianam & Deum, qui eum naſei præeepit, irrita, quæ per ſacramentum firmata ſunt, facere * viſus eſt. Quapropter *iniquitas in verticem illius deſcendit*, patefactus quippe eſt laqueus, quem effodit, & in eo, pro ſuo mandato & periurio, ineidit.

PIPPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS.

* auſus eſt.

Pſal 7.

CONIVRO vos, filij excellentiſſimi, & à Deo protecti, pet Dominum Deum noſtrum, & ſanctam eius glorioſam ſempérque Virginem genitricem Mariam, Dominam noſtram, omnéſque Virtutes cœlorum, & per beatum Petrum principem Apoſtolorum, qui vos in Reges vnxit, vt doleat vobis pto ſancta Dei Eccleſia, & iuxta donationem, quam eidem protectori veſtro Domino noſtro beato Petro offerre iuſſiſtis, omnia teddete & contradete ſanctæ Dei Eccleſiæ ſtudeatis: & nequaquam iam ipſius nequiſſimi Regis, vel eius iudicium, * ſeductuoſa verba, & illuſionis mandata ctedatis. Eece enim patefactum eſt eius mendaeium, vt nequaquam vlterius vires ctedendi habete poſſit; ſed magis, cognito eius iniquo ingenio & iniqua voluntate, eius fraudantut inſidiæ, & quod ſemel beato Petro polliciti eſtis, & pet donationem * veſtram manu fitmatam, pto mercede animæ veſtræ, beato Petro teddere & contradete feſtinate.

Vide hanc donationem apud Bar. loc.cit. n. 26. & 27.

* ſeductoria

* veſtra.

B BEATVS denique Paulus Apoſtolus ait, *Melius eſt non vouere, quàm poſt votum non reddere.* Et enim nos omnes eauſas ſanctæ Dei Eccleſiæ in veſtro gtemio commendauimus, & vos teddetis Deo & beato Petto rationem in die tremendi iudicij, quomodo decettaueritis pro cauſa eiuſdem Principis Apoſtolorum, & teſtituendis eius ciuitatibus & locis. Vobis denique, multis iam deuolutis tempotibus, hoc bonum opus teſeruatum eſt; vt pet vos exaltetut Eccleſia, & ſuam Princeps Apoſtolotum peteipiat iuſtitiam. Nullus metuit de veſtris parentibus tale ptæfulgidum munus, ſed vos prælegit & præſciuit Deus ante tempota æterna, ſieuti ſcriptum eſt: *Quos præſciuit & prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, illos & iuſtificauit.* Vocati eſtis, iuſtitiam ipſi Ptincipi Apoſtolorum ſub nimia feſtinatione facete ſtudete, quia ſctiptum eſt: *Fides ex operibus iuſtificatur.* De omnibus verò ttibulationibus noſttis, quas paſſi ſumus, vel denuò patimur, Deo auxiliante, Foltadus filius, veſtet Conſiliatius, & eius ſocij, enarrabunt vobis: & ita agite de cauſa beati Petti, vt & in hac vita victores fauente Domino exiſtaris, & in futuro, intetcedente ipſo Ptincipe Apoſtolotum beato Petto, gaudia poſſideatis ætetna. Benè valete excellentiſſimi filij.

Hæc ſententia eſt Eccleſiaſtæ cap 5. Cur ergo adſcribitur S. Paulo? Quia Pontifex ſenſum ſpectauit. Exſtat autē ſenſus 1. Timot. 5. vbi vidua, quæ primā fidem irritam fecerūt damnationē habere affirmātur. Iacob. 2. vbi fides ſine operibus mortua dicitur: & multa de iuſtificatione ex operibus recenſentur.

Item Epiſtola eiuſdem ad Domnum PIPPINVM *Regem, per Folradum Capellanum, & Georgium Epiſcopum, atque Ioannem Sacellarium, poſt mortem* * *Haiſtulfi directa. In qua continentur gratiarum actiones, & benedictiones vberrimæ pro victoria & reſtitutione ſanctæ Dei Eccleſiæ, poſcens in futurum ea quæ deerant reſtituenda.*

C

* Mortuus eſt anno Chriſti 716.

VIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* STEPHANVS *Papa.* EXPLERE lingua, excellentiſſime fili, non valemus, quantum tuo opete, tua vitâ delectamur. Facta quippe diebus noſtris virtute diuinâ miraeula vidimus, quod pet Excellentiam tuam ſancta omnium Eccleſiatum Dei matet & caput, fundamentum ſidei Chtiſtianæ, Romana Eccleſia: quæ valde ab hoſtium impugnatione * perieulorum impugnationibus lamentabatut, magna nunc gaudij ſoliditate, nimirum eſt ttanſlata atque confirmata, & mœtentes Chriſtianorum animæ tuo fortiſſimo præſidio maximè ſunt releuatæ lætitia. Pro quo in veſtro opete & noſtra exultatione libet eum Angelis exclamate: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Et quia elapſo anno, iſto in tempote, valde ab hoſtium depopuloſa impugnatione ſauciati, & vltra citráque citeumdati affligebamur, nunc autem tuo potentiſſimo auxilio erepti ab imminentibus peticulis, immenſo exultamus gaudio, & benedicentes nomen Domini cum Pſalmogtapho conſona dicimus voce: *Vae*

Exſtat apud Bar. Tom. 9. anno 756. & Cent. 8. cap. 10.

* *Ita quoque Centur. ſed Bar.* Quæ valde ab hoſtiū impugnationibus lamentabatur.

Luc. 2.

PIPPINVS. *Pſal 76.* *Pſal.29.* *eſt immutatio dexteræ Altiſsimi.* Et rurſum: *Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.* Cuius enim vel ſaxeum pectus tam benigno opere à tua præclarâ bonitate peracto cognitóque, non ſtatim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuæ Excellentiæ amorem molleſcat? Hæc me, fateor, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, quæ per te mirabiliter facta ſunt, ſæpè conuenientibus ex vniuerſo Orbe terrarum nationibus, dicere, ſæpè cum eis pariter admirari delectat, & extenſa voce melliſluæ tuæ Excellentiæ laudes perſoluere indeficienter; hæc me plerumque etiam in momento horarum excitant indeflexibili oculo pro immenſa bonitatis tuæ & vniuerſæ Gentis Francorum ſoſpitate omnipotenti Deo fundere preces. Denique, amantiſſime & à Deo inſpirate victor, felix, & diuina prouidentia fortiſſime Rex, qualiter beatus Petrus Apoſtolorum Princeps tuæ deuotionis affectum, quem pro eius cauſa decertans adhibuiſti, ſuſceperit, ipſa cunctis liquidò vita veſtra teſtatur. Scriptum quippe, *vota iuſtorum placabilia.* *Prouerb.15.* Libet quippe omninò, excellentiſſime fili, tuæ bonitati magnas gratiarum perſoluere laudes, & nomen Domini pro tam maxima benignitate glorificantes exhilarata voce canere: *Luc.1.* *Benedictus Dominus Deus Iſraël, quia viſitans plebem ſuam & redemptionem facere* cupiens populo ſuo, ſuſcitauit te nobis, Chriſtianiſſime victor noſtris diebus fortiſſimum liberatorem. Quid enim aliud, quàm nouum te dixerim Moyſen, & præfulgidum aſſeram Dauid Regem? Quoniam quemadmodum illi ab oppreſſionibus allophylorum populum Dei liberauerunt; ita quoque tu, benedicte à Deo victor, fortiſſime Rex, tuo certamine, Eccleſiam Dei, & eius afflictum populum, ab hoſtium impugnatione eruere ſtuduiſti.

BENEDICTVS es, eximie fili, à Deo excelſo, qui fecit cœlum & terram. Et benedictus Deus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Benedicat tibi Dominus pulchritudo iuſtitiæ, & tuos amantiſſimos natos, meóſque ſpiritales filios, domnum CAROLVM & CAROLOMANNVM, à Deo inſtitutos Reges Francorum, & Patricios Romanorum, cum Chriſtianiſſima eorum matre, excellentiſſima Regina, dulciſſimáque coniuge, fidele Dei, ſpiritali noſtra commatre, tueatur, & in omnibus protegat. Dilatet Deus ſemen veſtrum, & benedicat in æternum, atque ſolium Regni fruendum perenniter concedat, & vniuerſam Gentem Francorum ſub veſtra ditione permanentem illæſam cuſtodiat.

VALE in Domino, Rex benigniſſime, quia per te ſanctæ Dei Eccleſiæ inimici humiliati ſunt, & magna lætitia ipſa ſancta Dei Eccleſia eſt releuata, & eius peculiaris populus iocundatur, & per te benedictus dicitur, pro quo & eius benedictio ſuper te pleniùs eſt effuſa. Gaudium enim vberrimum in vniuerſum Orbem terrarum intuliſti. Magna ſunt hæc, & omnipotentis Dei laudibus tribuenda, ſed inter hæc miſericordiſſimi Dei noſtri clementiam indeſinenter petimus, vt cœleſtis ſui regni * gaudia vobis tribuat viciſſitudine.

* B. & C. gaudio vobis tribuat viciſſitudinem.

QVAPROPTER cum magnâ fiduciâ, tanquam præſentialiter, coram tuo melliſluo conſiſtens aſpectu, flexis genibus petens peto te, & omninò coram Deo viuo deprecor, vt iubeas firmiter in hoc bono opere, ſicut certè confidimus, vſque in finem permanere pro ſanctæ Dei Eccleſiæ perfecta exultatione, & eius populi deliberatione, & integra ſecuritate, & plenariam iuſtitiam eidem Dei Eccleſiæ tribuere digneris, atque optimum & velocem finem, in cauſa fautoris tui beati Petri, adhibere iubeas, vt ciuitates reliquas, quæ ſub vnius dominij ditione erant connexæ, atque conſtitutos fines, territoria, etiam loca & ſaltora, in integro matri tuæ ſpiritali ſanctæ Eccleſiæ reſtituere præcipiatis: vt populus Dei, quem à manibus inimicorum redemiſti, in magna ſecuritate & delectatione, tuo auxilio adiutus, viuere valeat, quoniam & filius noſter Deo amabilis Folradus, fidelis veſter, omnia conſpiciens * ſatisfactus eſt, quòd nequaquam ipſe populus viuere poſſit extra eorum fines, & territoria atque poſſeſſiones, abſque ciuitatibus illis, quæ ſemper cum eis ſub vnius dominij ditione erant connexæ. Peto te, fili, peto te coram Deo viuo, & fortiter coniuro, ſpiritalis compater, vt in hoc bono opere perfectiùs maneas, & non hominum blandimentis aut ſuaſionibus, vel promiſſionibus, quod abſit, faueas, & in aliam declines partem: ſed magis verè timens Deum, omnia, quæ beato Petro ſub iureiurando promiſiſti, adimplere iubeas, & ſicut cœpiſti, plenariam iuſtitiam illi impertire.

* Bar. & Cent. ſatis teſtatus eſt.

ETENIM tyrannus ille, ſequax Diaboli, Haiſtulfus deuorator ſanguinum Chriſtia-

A Chriſtianorum, Eccleſiarum Dei deſtructor, diuino ictu percuſſus eſt, & in inferni voraginem demerſus. In ipſis quippe diebus, quibus hanc Romanam vrbem deuaſtandam profectus eſt, poſt annui ſpatij circulum, ita diuino mucrone percuſſus eſt, vt profectò in eo tempore, quo fidem ſuam tentans diuerſa piaculi ſcelera perpetratus eſt, in eo & ſuam impiam finiret vitam. Nunc autem, Dei prouidentia, per manus ſui principis Apoſtolorum beati Petri, ſimul & per tuum fortiſſimum brachium, præcurrente induſtria Deo * amabilis viri FOLRADI, tui fidelis, noſtri dilecti filij, ordinatus eſt Rex ſuper Gentem Langobardorum Deſiderius, vir mitiſſimus, & in præſentia ipſius Folradi ſub iureiurando pollicitus eſt, reſtituendum beato Petro ciuitates reliquas, Fauentiam, Imolam, & Ferrariam, cum eorum finibus, ſimul etiam & ſaltora, & omnia territoria: necnon & Auſimum, Anconam, & Humanam ciuitates, cum eorum territoriis: & poſtmodum per Garinodum Ducem, & Grimoaldum nobis reddendum ſpopondit ciuitatem * bonam cum finibus eius, & in pacis quiete cum eadem Dei Eccleſia & noſtro populo ſemper manſurum profeſſus eſt, atque fidelem erga à Deo protectum Regnum veſtrum eſſe teſtatus eſt: & petiit nos, quatenus bonitatem tuam deprecaremur, vt cum eo & cuncta Gente Langobardorum magnam pacis concordiam confirmare iubeas.

PIPPINVS.

* Vide Bar. anno 756. n. 3. & ſeq.

* Bononiã.

NAM & Spoletini Ducatus generalitas per manus beati Petri, & tuum fortiſſimum brachium, conſtituerunt ſibi Ducem, & tam ipſi Spoletani, quàmque
B etiam Beneuentani, omnes ſe commendare per nos à Deo ſeruatæ Excellentiæ tuæ cupiunt, & imminent anhelantius in hoc deprecando bonitatem tuam. Vnde petimus te, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, vt ſi prædictus Deſiderius, quemadmodum ſpopondit, iuſtitiam ſanctæ Dei Eccleſiæ ſuæ, Reipublicæ Romanorum, beato Petro protectori tuo pleniùs reſtituere, & in pacis quiete cum Eccleſia Dei, & noſtro populo, ſicut in * pactibus, à tua bonitate confirmatis continetur, permanſerit cum vniuerſa ſua Gente, iubeas in id, quod petiit, tuas à Deo inſpiratas aures inclinare. Hoc interea anhelantius, vt nimis velociter, eidem Deſiderio Regi, obteſtando, admonendo, etiam & præcipiendo, dirigere iubeas, vt reliquas ciuitates, loca, fines & territoria, atque patrimonia & ſaltora, in integro ſuæ Eccleſiæ reddere debeat, & tale fundamentum, & optimum finem in cauſa eius imponere iubeas, vt auxiliante Domino ipſa ſancta Dei Eccleſia ſecura maneat vſque in finem ſeculi, vt plenaria iuſtitia à iuſto Iudice, Domino Deo noſtro, & memoriale nomen tibi in ſecula maneat, vel etiam cunctæ Chriſto protectæ Genti veſtræ Francorum.

* pactis, B. pactubus.

INSPIRATVS autem à Deo nimis feſtinanter cauſam ſanctæ Eccleſiæ perficies; quia ſunt aliæ canonicæ cauſæ, quas perficere debeamus, pertinentes ad magnam Regni tui laudem, & magnam animæ tuæ, vel cunctæ Gentis Francorum,
C immenſam mercedem. Et hoc obnixè poſtulamus præcelſam bonitatem tuam, vt inſpiratus à Deo, & eius principe Apoſtolorum beato Petro, ita diſponere iubeas de parte Græcorum, vt fides ſancta Catholica & Apoſtolica per te integra & inconcuſſa permaneat in æternum, & ſancta Dei Eccleſia, ſicut ab aliis, & ab eorum peſtifera malitia liberetur, & ſecura reddatur, atque omnia proprietatis ſuæ percipiat. Vnde pro animæ veſtræ ſalute indefeſſa luminatiorum concinnatio Dei Eccleſiis permaneat, & eſuries pauperum egenorum vel peregrinorum nihilominus * reſecetur, & ad veram ſaturitatem perueniant.

* ſ. releuetur.

QVALITER autem cum Silentiario locuti fueritis, vel quomodo eum tua bonitas abſoluerit, vna cum exemplari Litterarum, quas ei dederitis, nos certiores reddite: vt ſciamus, qualiter in communi concordia agamus, ſicut inter nos & Folradum, Deo amabilem, conſtitit. Ipſe verò dilectus filius noſter Folradus in omnibus cauſis iuxta tuam præceptionem peregit, & maximas gratias illi egimus pro ſuo certamine. Qui videlicet ad vos reuertens, omnia qualiter acta ſunt, bonitati veſtræ intimabit. Præſentes verò fideliſſimos noſtros, id eſt, Georgium reuerentiſſimum ac ſanctiſſimum Fratrem & Coëpiſcopum noſtrum, atque Ioannem Regionarium, noſtrúmque Sacellarium, petimus, vt hilariori ſuſcipiens vultu, in omnibus acceptare iubeas, & quicquid noſtra vice bonitati tuæ locuti fuerint, eis in omnibus credere digneris, atque cum effectu cauſæ & lætabundis nuntiis ad nos remeandos abſoluere iubeas. Nam & hoc obſecramus bonitatem tuam,

PIPPINVS, * B.&C. cõmigrandum.

vt nimis celeriter ad nos * coniungendum abſoluere præcipias reuerendiſſimum A
Fratrem & Coëpiſcopum noſtrum VVicharium.

OMNIPOTENS autem Deus in cunctis actibus tuis, excellentiſſime victor Rex, ſuæ dextræ extenſione te protegat, tibíque & præſentis vitæ proſpera, & poſt multorum annorum curricula gaudia æterna concedat, faciátque cum tua dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritali noſtra commatre, & veſtris meiſque dulciſſimis filiis maximo gaudio locundari, & Regni veſtri gubernacula à Deo vobis conceſſa perfrui, & qui in præſenti vita Regni poteſtatem teneris, etiam futuro in ſeculo cum Chriſto in æternum regnetis, promerentes illam Do-
Matth. 25. minicam promiſſionem audire: *Venite benedicti patris mei*, pro eo quod certamen bonum certari eſtis, curſum conſummaſtis, fidem ſeruaſtis. Sumite poſitas vobis coronas, & accipite Regnum vobis ab origine mundi præparatum. Nam & ex hoc præcelſæ & à Deo cuſtoditæ Excellentiæ veſtræ innoteſcimus, quia petiit nobis Optatus religioſus Abbas veſtri Monaſterij ſancti Benedicti pro Monachis ſuis, qui cum tuo germano profecti ſunt, vt eos abſoluere iubeas, ſed qualiter tua fuerit voluntas, ita de eis exponere iubeas. Incolumem Excellentiam tuam gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum PIPPINVM, CAROLVM, *&* CAROLOMANNVM *dilectum, in quo continetur quòd Haiſtolfus irritum fecerat pactum & iuramentum, quod iiſdem Regibus de iuſtitia ſancti Petri pollicitus fuerat, cum nimiis adiurationibus, iterum poſtulans adiutorium obtinere contra eundem.* B

IX.

Exſtat apud Bar. anno 755. & Cent. 8. cap. 10.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis* PIPPINO *Regi & noſtro ſpiritali compatri, ſeu* CAROLO *&* CAROLOMANNO *item Regibus, & vtriſque Patriciis Romanorum,* STEPHANVS *Papa.* PROVIDI & ſapientiſſimi Salomonis Prophetica ita fertur aſſertio: *Nomen bonum ſuper miſericordiam.* Nomen quippe bonum eſt, fidem, quam quis pollicitus fuerit, immaculato corde & pura conſcientia cuſtodire, & operibus implere. Nomen enim bonum eſt, totis viribus ad exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, per quam & ſalus Chriſtianorum exiſtit, decertare. Bonum enim inter omnes Gentes de vobis exiit nomen; ſi operibus fuiſſet impletum. Redemptor namque noſter miſericors & multum miſerator Dom[illegible]s, illis propitiator exiſtit, quos omninò tota mentis integritate fideles & defenſores ſanctæ ſuæ Eccleſiæ cognouerit. Qualis remuneratio, aut merces ſub cœlo exiſtimanda & coæquanda eſt, ad eam quæ pro defenſione Dei Eccleſiæ & domus beati Petri eſt rependenda? Ideo namque excellentiſſimam & à Deo protectam bonitatem ve- C
ſtram ſuper turbas populorum, & multarum Gentium idem Rex Regum & Dominus dominantium ſaluos vos inſtituit, vt per vos ſancta Dei Eccleſia exaltetur. Potuerat namque alio modo, vt illi placitum fuiſſet, ſanctam ſuam vindicare Eccleſiam, & iuſtitiam ſui principis Apoſtolorum exigere. Sed quia mentem & conſcientiam veſtram, à Deo profectæ ſpiritalis compater, & dulciſſimi filij, probare voluit, ideò noſtram infelicitatem ad vos venire præcepit. Tradidimus enim corpus & animam noſtram in magnis laboribus viam ſpatioſam & longinquam prouinciam. Valde fiſi in veſtra fide, per Dei nutum, illuc profecti ſumus, afflicti in niue & frigore, æſtu & aquarum inundatione, atque validis fluminibus & atrociſſimis montibus, ſeu diuerſis periculis.

ETENIM dum veſtris mellifluis obtutibus præſentati ſumus, omnes cauſas Principis Apoſtolorum in veſtris manibus commendauimus, quoniam quidem, inſpirati à Deo, autem petitionibus noſtris adcommodare dignati eſtis, & vos beato Petro polliciti eſtis eius iuſtitiam exigere, & defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ procurare, & vt verè fideles Deo, pura mente, pro defenſione Dei Eccleſiæ dimicandum properaſtis. Sed omnipotens Dominus, qui conterit bella ab initio, qui ſuperbos humiliat, & humiles exaltat, illicò iuſtitiam beati Petri veſtræ bonitati, & omnibus Chriſtianis demonſtrauit, & tale præfulgidum miraculum oſten-

PIPPINVS, CAROLVS, CARLOMANNVS.

A dit, quale omninò glorioſum eſt referendum: illi enim inimici Dei & ſanctæ Eccleſiæ, qui in ſua ferocitate confidebant, veloces pedes habentes ad effundendum ſanguinem, ſuper breuem numerum populi veſtri irruerunt, & ita per manum beati Petri omnipotens Dominus victoriam vobis largiri dignatus eſt, vt illi, qui innumerabiles exiſtebant, à paucis hominibus fuiſſent interempti, & humiliati ſunt ipſi inimici beati Petri vſque ad terram; & ita timorem & tremorem in illis Dominus immiſit per intercesſiones beati Petri, vt ad nihilum deuenirent. Non enim gladius hominis, ſed gladius Dei eſt, qui pugnat. Videns namque ſuam deceptionem iniquus Haiſtolfus Rex eum ſuis Deo deſtructis Iudicibus, per blandos ſermones, & ſuaſiones atque ſacramenta illuſerunt prudentiam veſtram, & plus illis falſa dicentibus, quàm nobis veritatem aſſerentibus, credidiſtis.

MAGNO namque dolore & triſtitia, excellentiſſimi filij, cor noſtrum repletum eſt. Cur minimè bonitas veſtra nos audire voluit? Omnia denique, quæ per Dei iuſſionem vobis locuti ſumus, veraciter ediximus, & iam patefacta ſunt, vt facta ipſa demonſtrant. Etenim ſicut primitus Chriſtianitati veſtræ ediximus, iniquus Haiſtolfus Rex, ingreſſo in eius perfido corde Diabolo, omnia, quæ per ſacramentum beato Petro, per noſtros Miſſos, reſtituenda promiſit, irrita fecit, & nec vnius palmi terræ ſpatium beato Petro reddere voluit. A die enim illo, quo à mellifiua bonitate veſtra ſeparati ſumus, tantum nos affligere, & tribulare viſus eſt, quantum non poteſt os hominis enarrare. In magna namque deſpectione ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtram humilitatem, & veſtros Miſſos habere viſus eſt,

B quia etiam & ad noſtram propriam animam auferendam mala eius imperatio & ſummiſſio facta eſt. Quid multa dicimus? Tantum nos tribulauit, quia etiam, ſi dici poteſt, & ipſi lapides pro nobis flerent, tamen omnia veſter conſiliarius Fulradus Presbyter & Abbas, vna cum ſuis ſociis, ſi Deum præ oculis habent, omnia vobis enarrare poſſunt. Non enim, quia iam reddere, vt conſtituit, ptopria beati Petri voluit, ſed etiam * ſcameras atque deprædationes ſeu deuaſtationes in ciuitatibus & locis beati Petri facere ſua imperatione nec ceſſauit, nec ceſſat. Oblitus quippe eſt Deum, qui fecit eum, & fidem Chriſtianam tranſgreſſus eſt, quomodo vlterius credendus eſt ſiue ipſe, ſiue eius conſentanei, qui tanta Dei myſterij ſacramenta præbuerunt, & noluerunt conſeruare? Verè enim omnia vobis prædiximus de eiuſdem impij Regis mendacio & falſitate, & quemadmodum diximus, manifeſta ſunt vobis, & periurium eius declaratum eſt.

* Bar. ſtãmaras.

PRO quo pero vos, excellentiſſimi & à Deo protecti filij, & nimis obſecro, doleat vobis pro ſancta Dei Eccleſia, & beati Petri cauſa, & quæ per donationem beato Petro offerendum promiſiſtis, ei poſſidendum contradere debeatis. Mementote & ſemper in veſtris præcordiis firmiter tenere, quod promiſiſtis eidem ianitori regni cœlorum. Nulla iam vos ſeduceat ſuaſio aut acceptilatio. Conſiderate quàm fortis exiſtit exactor idem princeps Apoſtolorum beatus Petrus, videte omnia quæ

C ei promiſiſtis, & per donationem offerendum polliciti eſtis, contradere feſtinate, vt non lugeatis in æternum, & condemnati maneatis in futura vita. Vita enim huius mundi breuis eſt, & ſicut vmbra declinatur, & ſicut veſtimentum inueteraſcit. Illam vitam æternam, quam vobis beatus Petrus pro ſua cauſa & iuſtitia promiſit, tota mente & integro corde quærite: Decertate bonum opus, quod cœpiſtis, implere, & quæ per donationem manu veſtra confirmaſtis, protectori veſtro beato Petro reddere feſtinate, quoniam ſcriptum eſt: *Melius eſt non vouere, quàm vouere, & votum non reddere.* Sciatis enim, quia ſicut Chirographum, veſtram donationem princeps Apoſtolorum firmiter tenet, & neceſſe eſt, vt ipſum Chirographum expleatis, ne dum iuſtus Iudex ad iudicandum viuos & mortuos, & ſeculum per ignem, aduenerit, in futuro iudicio, idem princeps Apoſtolorum idem Chirographum demonſtrans nullam habere firmitatem, deſtrictas cum eo faciatis rationes. Sed magis explere quod promiſiſtis velociter, vt iterum vitam æternam, quam ab ipſo principe Apoſtolorum promiſſam habetis, poſſideatis.

Eccleſ. 5.

CONIVRO vos, excellentiſſimi & à Deo protecti filij, per Deum omnipotentem qui continet omnia ſua potentia, & per ſanctam eius matrem glorioſam ſemper virginem Mariam, dominam noſtram, atque per virtutes cœlorum, & per beatos principes Apoſtolorum Petrum & Paulum, atque per tremendum iudicij diem, vbi omnes conſtrictè, ad reddendum de noſtris factis rationem, adſiſtere

PIPPINVS. habemus, vbi nulla eſt ingenioſa excuſatio, velociter & ſine vllo impedimento, A quod beato Perro promiſiſtis per donationem veſtram ciuitates & loca, atque omnes obſides & capriuos bearo Perro reddire, vel omnia quæ ipſa donatio continet, quia ideo vos Dominus per humilitatem meam, mediante beato Petto, vnxit in Reges, vr per vos ſancta ſua exalrerur Eccleſia, & princeps Apoſtolorum ſuam iuſtitiam ſuſcipiat.

MAGNVM deſiderium in noſtro corde habebamus veſtros mellifluos vultus aſpicere, & de veſtræ ioeunditatis læritia gaudere, iuxra quod ſapientiſſimus ait Cant. 1. Salomon, *Per vicos & plateas quæſiui quem dilexit anima mea.* Et certè, quos dileximus, per Dei iuſſionem inuenimus, & quos deſiderauimus amplexi ſumus, pro quo diffuſa eſt ſuper vos benedictio & graria beati Petri, vr Domini fuit prouiſio, quod nullus de veſtris parentibus meruit ſuſcipere vos ſuſcepiſtis, & princeps Apoſtolorum præ ceteris Regibus & Genribus vos ſuos peculiares faciens, omnes ſuas cauſas vobis eommiſit, & vos reddetis rarionem Deo, quomodo pro iuſtitia ipſius Ianiroris regni regnorum deeertaueritis. Cunctus namque noſter populus Reipublieæ Romanorum, magno dolore & amariſſimis lacrymis vna nobiſcum tribulanrur, pro eo, dum ad ram longam & ſpaciuſam prouinciam properauimus, & præ farigio validi itineris caro noſtra minuata eſt. Sic vacui & infructuoſi, ſine effectu iuſtitiæ reuerſi ſumus. Atramen nos infelices, iuxra Dominicum Præceptum egimus, & omnes cauſas beati Petri vobis commendauimus, & vobis pertinet hoc ſiue ad peccatum ſiue ad mercedem. B Nam & omnes Genres ira firmiter tenebant, quod beatus Perrus nunc per veſtrum fortiſſimum brachium ſuam percepiſſet iuſtitiam, & factum non eſt, & in magno cordis ſtupore de hoc omnes euenerunt.

SED peto excellentiſſimam bonitatem veſtram, vt vituperium hoc agentibus auferatis, & omnibus fidem veſtram operibus oſtendite, eò quòd fides, vr ſcriptum eſt, ſine operibus otioſa eſt. Cum qua enim fiducia aut fortitudine ad expugnandos inimicos veſtros pergere poteſtis, ſi iuſtitiam beati Perri, vr promiſiſtis, & initiaſtis, non perfeceritis? Si enim, vt cœpiſtis, operibus adimpleueritis, eritis ſemper victores & fortiſſimi ſupet veſtros inimicos, & præſens Regnum per multorum annorum ſpacia cum bona poſſidebitis fama, & viram percipieris æternam. Tanto operi direximus ad vos VVilharium reuerentiſſimum & ſanctiſſimum Fratrem & Coëpiſeopum & fidelem, qui vobis omnia de noſtra tribulatione & cauſa beati Petri proprio ore enarrer, cui in omnibus eredere iubeatis, & exitum bonum in cauſa beari Petri ponere. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Bene valere.

Item Epiſtola eiuſdem Papæ per Droctegangum Abbatem directa, in qua continentur gratiarum actiones, & vberrimæ benedictiones.

X. C

DOMNO *excellentiſſimo filio* PIPPINO *Regi*, STEPHANVS *Papa*. PRÆSENS Droctegangus Abbas ſacris liminibus protectoris rui beati Apoſtolorum prineipis Petri, & noſtris obrutibus præſentatus impoſita ſibi verba ſalutario- *exponens, vel ſimile quid. nis ac ſoſpitatis, à Deo ſeruatæ atque amantiſſimæ Excellentiæ tuæ * innumeras omnipotenri Deo læri effecti gratias referentes egimus: petenres eius diuinam miſericordiam, lieèt peccarores & indigni, vt pro ſua te protegar pierare, excellentiſſime fili, & multò ampliùs arque perfectiùs ſuo timore tuum Regnum confirmet, & * longæua. amore Apoſtolico, quarenus & præſenti vita * longè feliciter fruaris, & æternæ beatitudinis conſors, fructu Apoſtolici amoris, effici merearis. Etenim præſens Droctegangus, fidelis tuus Miſſus, iuxta quod nobis locutus fuit, congruum per eum tuæ ſublimiſſimæ bonitati in ore ponentes remiſimus reſponſum, cui & in omnibus eredere iubeas, fili, quia in omnibus quæ mandaſti, Chriſto cooperante, ſalutaria ribi mandauimus. Sed imple Dominicum dictum, ſicut ſcriptum eſt: *Quoniam qui perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit.* Ex hoc enim centuplum accipies, & viram poſſidebis æternam. Hoc autem petimus, fili, vr dum Miſſos tuos ad nos remittere iuſſeris, cum reſponſis hunc Ioannem, virum religioſum, cum eis mittere iubeas. Fidelis enim tuus eſt, & prudenter reportat reſponſa. Benè vale.

A *Item Epiſtola eiuſdem Papæ generalis, in qua continentur gratiarum actiones & vberrimæ benedictiones.* PIPPINVS.

XI.

STEPHANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, viris glorioſis, noſtriſque filiis, omnibus Ducibus Gentis Francorum.* LÆTA gaudet ſancta mater Eccleſia in prouectu fidelium filiorum. Propterea etſi corpore abſentes, ſpiritu verò præſentes, glorioſam prudentiam, atque dilectionem veſtram, ſublimiſſimi filij, ac ſi præſentialiter amplectentes, in oſculo pacis ſalutamus in Domino dicentes: *Benefac Domine bonis & rectis corde.* Pſal. 124. Quoniam fiduciam habemus, quòd Deum timetis, & protectorem veſtrum beatum Petrum principem Apoſtolorum diligitis, & cum tota mentis deuotione pro eius perficienda vtilitate in noſtra obſecratione cooperatores & adiutores eritis: pro certo tenentes, quòd per certamen, quod in eius ſanctam Eccleſiam veſtram ſpiritalem matrem feceritis, ab ipſo principe Apoſtolorum veſtra dimittantur peccata, & pro capti curſu laboris centuplum accipiatis de manu Dei, & vitam poſſideatis æternam.

B IDCIRCO obſecramus atque coniuramus veſtram ſapientiſſimam charitatem per Deum, & per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & diem futurum examinis, in quo omnes pro noſtris facinoribus erimus reddituri rationem ante tribunal æterni Iudicis, vt nulla interponatur occaſio, & non ſitis adiutores, ad obtinendum filium noſtrum à Deo ſeruatum Pippinum, excellentiſſimum Regem, pro perficienda vtilitate fautoris veſtri beati Apoſtolorum Principis Petri, ſicut per præſentem Droctegangum religioſum Abbatem, eiúſque concomites direximus, quatenus vobis concurrentibus, dum noſtra deprecario fuerit impleta, ipſo Principe Apoſtolorum, cuius cauſa eſt, largiente, veſtra deleantur peccata, & vt habet poteſtatem à Deo conceſſam, ſicut clauiger regni cœlorum vobis aperiat ianuam, & ad vitam introducat æternam. Sed attendite, filij, & ad participandum hoc quod optauimus, ſtudioſiùs elaborate, ſcientes, quòd ſi quis declinauerit in aliam partem, ab æternæ beatitudinis hæreditate erit alienus. Scriptum quippe eſt, *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Diligentibus namque Deum omnia cooperantur in bonum.* Bene valete. Matth. 10. Rom. 8.

Exemplar Præcepti, quod fuit factum * *à* PAVLO, *ſanctæ recordationis Pontifice, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & vniuerſali Papa.*

* Iniit Paulus Pontificatum anno Christi 757. obiit anno 767.

C XII.

PAVLVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, præcellentiſſimo filio* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum, & per eum venerabili Monaſterio beati Syluestri Confeſſoris Chriſti atque Pontificis, & cunctæ Monachorum Congregationi,* * *nam & in poſterum illic conſiſtentium in perpetuum.* Summa. 2. apud Bar. & Cent. * quin. SALVBRI prouidentia, quicquid venerabilium locorum requirit vtilitas, illis nimirùm committendum credimus eſſe perſonis, quibus diuinæ illuſtrationis gratia diffuſa, ea, quæ pertinent ad laudem Redemptoris noſtri, & ad maximum redintegrationis ſtatum ſanctorum locorum pertinere monſtratur, totis conatibus perficere nituntur. Et quoniàm conſtat præcelſa eximietas veſtra à nobis petiſſe Monaſterium, ſcilicet beati Sylueſtri Pontificis atque Confeſſoris, ſitum in monte * Serapt, necnon & alia illi tria ſubiacentia Monaſteria, ſancti ſcilicet primi Martyris Stephani, & beati Andreæ Apoſtoli, atque Victoris, cum vniuerſis rebus & poſſeſſionibus, locis etiam & diuerſis præſidiis, vel omnibus eis generaliter pertinentibus, in integrum: ecce præcelſæ Excellentiæ veſtræ, & voluntari annuentes, per huius Præcepti ſeriem, noſtrum Monaſterium beati Sylueſtri, cum prædictis aliis tribus ei ſubiacentibus Monaſteriis, id eſt, beati Stephani, atque beatorum Andreæ & Victoris, cum omnibus eis generaliter & in integro pertinentibus, à præſenti quinta decima Indictione, & in perpetuum, pro ſuſtentatione peregrinorum & alimoniis Fratrum noſtrorum, Chriſti pauperum, atque Monachorum, illic nunc & in poſterum

* Soracte. Vide Bar. 747. n. 9.

PIPPINVS. ſpiritalem vitam degentium, firma ſtabilitate vobis concedimus, & per vos in præfato venerabili Monaſterio hanc noſtram Apoſtolicam exarationis præceptionem perenniter permanendam, concedimus atque largimur. Quatenus veſtro ſtudio ea, quæ ad laudem Redemptoris noſtris, & meliorem ſtatum prædictorum venerabilium Monaſteriorum, pertinere noſcuntur, in omnibus, Deo auſpice, pro æterna Excellentiæ veſtræ memoria, & maxima remunerationis mercede, nihilominus proficiant decernentes. A

ITAQVE ſi quo tempore Præceptum illud, quod à ſanctæ recordationis prædeceſſore noſtro, beatiſſimo domino Zacharia Papa, quod CARLOMANNO germano veſtro de eodem Monaſterio emiſſum eſt, vel aliud quodlibet de ipſis præfatis Monaſteriis munimen, vbi repertum fuerit, cauſam inanem atque vacuam eſſe nullam in ſe habentem firmitatem ſtatuentes: interea & hac Apoſtolica cenſura diuini iudicij obteſtatione, & anathematis interdictione, hæc, quæ ad laudem Dei dinoſcimur conſtituiſſe pro ſuſtentatione peregrinorum, vt dictum eſt, & cunctæ Monachorum illic conſiſtentis congregationis, ſtabilitate, in perpetuo permanere illibata.

Exemplar Epiſtolæ, vbi PAVLVS *Diaconus & electus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſignificans de tranſitu Stephani Papæ, per Immonem miſſæ, Miſſum domni* PIPPINI *Regis.* B

XIII.

Summ. I. apud Bar. & Cent. DOMNO *excellentiſſimo filio* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Diaconus, & in Dei nomine electus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, cum graui gemitu & immenſo mœrore cordis.* INNOTESCIMVS à Deo protectæ Excellentiæ tuæ, potentiſſime victor Rex, Dei vocatione de hac luce, ad æternam requiem eſſe ſubtractum ſanctę recordationis dominum & germanum meum Stephanum Papam. In cuius etiam tranſitu & ipſi lapides, ſi dici poteſt, nobis conflentes lacrymauerunt, in cuius Apoſtolatus ordinem à cuncta populorum caterua mea infelicitas electa eſt, & dum hæc agerentur, conuenit Romam Immo Chriſtianiſſimæ Excellentiæ tuæ Miſſus, & cum eo loquentes, vna cum noſtris Optimatibus, aptum perſpeximus eum hic detineri, donec Dei prouidentia ſacra Apoſtolica benedictione illuſtrati fuiſſemus, & tunc plenius ſatisfactus de noſtra vel * cuncti puritate & dilectione, quam erga tuam benigniſſimam Excellentiam, & cunctam Gentem Francorum gerimus, cum ad vos repedandum, cum noſtris Miſſis Apoſtolicis abſolueremus. Quoniam nos pro certo agnoſcas, excellentiſſime & à Deo protecte noſter, poſt Deum, auxiliator & defenſor Rex, quòd firmi & robuſti vſque ad animam & ſanguinis noſtri effuſionem in ea fide & dilectione, & caritatis concordia, atque pacis fœdere, quæ præfatus beatiſſimæ memoriæ dominus & germanus meus ſanctiſſimus Pontifex vobiſcum confirmauit, permanentes, & cum noſtro populo permanebimus vſque in finem. Vnde & indeſinenter extenſis palmis ad cœlum pro vitæ incolumitate Excellentiæ tuæ atque dulciſſimorum filiorum & excellentiſſimæ Reginæ ſoſpitate, Domini Dei noſtri exoramus clementiam tuam, vt ſemper tuum auxilium & firmiſſima protectio extendatur ſuper nos. Incolumem Excellentiam tuam gratia ſuperna cuſtodiat. C

* *f.* populi.

Item exemplar Epiſtolæ PAVLI *ſanctæ recordationis Romani Antiſtitis per Andream & Gundricum miſſa, in qua continentur gratiarum actiones & poſtulationes, volendo adiutorium obtinere contra Langobardos.*

XIV.

DOMNO *excellentiſſimo filio & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa, cum maximo honorificentiæ conatu & dilectionis affectu.* QVAS præclara excellentia veſtra miſit Literas, adferentibus Andrea & Gunderico, ſollertiſſimis viris, Chriſtianitatis veſtræ Miſſis, acceptantes ſuſcepimus * Litteras quibus ſolita gratulatione, lætitia relegentes,

* *videtur redundare.*

A & mente & corde oppido ſumus lætati, dum per eas optata nobis deſideria, affe- PIPPINVS.
ctio & lætitia, multum de veſtra proſperitate nobis compertum eſt, Deo omnipo-
tenti immenſas referentes grates, qui nos iuxta, vt crebrò optamus, de veſtra
immenſa ſoſpitate lætos reddere annuit. Nihil enim nobis dulcius, nihil ſuauius
in hac vita extitit, quàm veſtræ incolumitatis gaudia aſſiduè proſperis relationi-
bus addiſcere, dum nimirum proſperitatis veſtræ lætitia, ſanctæ Dei Eccleſiæ
* exultatio, & omnium orthodoxorum extitit vberrima defenſio, & eis denique *exaltatio.
à vobis directis ſyllabis, nos certos in omnibus reddidiſtis vos paratos adeſſe in
adiutorium & defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, in quibus neceſſitas ingruerit,
atque in ea vos fide & dilectione firmiter eſſe permanſuros cum beato Petro Apo-
ſtolorum principe, atque beatiſſimæ recordationis domno & germano meo Ste-
phano ſanctiſſimo Papa, ſolliciti eſtis omnia adimpleri, & inuiolabiliter conſer-
uari adfirmantes, quæ eidem Dei Apoſtolo polliciti, & ob veniam delictorum
veſtrorum confeſſi eſtis. Quod quidem nos, dum cor Excellentiæ veſtræ in manu
Dei eſt, & diuina benedictione ſanctæ vnctionis gratia, per Apoſtolum eius, &
regni cœlorum clauigerum, beatum Petrum in Regem, excellentiſſime atque præ-
cellentiſſime Rex, eſſe dinoſcitur vnctus, magna nobis id eſt confidendi ſpes,
quod in ea ipſa caritate & dilectione atque promiſſione, quam cœleſtis regni Iani-
tori ſpondere ſtuduiſtis, vos firmiter eſſe permanſurum, dum & procul dubio &
per Litteras & veſtros ſedulo deſtinatos Miſſos nobis confidendi materia confe-
B reris.

VNDE & nos firmiter in veſtra caritate & dilectione, cunctis diebus vitæ noſtræ
erimus permanſuri, & nullus nos poterit, per quamlibet temporum interruptio-
nem, à veſtro amore & charitate, atque dilectione, * quem medio noſtrum adne- * quæ in
xa eſt, ſeparare. Pro quo obnixis deprecationibus quæſo, & coram retribili futuro
iudicio Excellentiam veſtram coniurans deprecor, vt iuxta quod ex veſtro melli-
fluo ore prolata, & beato Petro promiſſa ſunt, firma conſtantia permanere iubea-
tis, reſpuentes inimicorum ſanctæ Dei Eccleſiæ & fidei orthodoxæ impugnatio-
num impias ſuaſiones, & inanes promiſſiones, & Deo magis & beato Petro ſem-
per placere procurate, qui vobis præſentis Regni gubernacula tribuit: quatenus
& temporalis regiæ poteſtatis vel culmen largiri dignatus eſt, cœleſtia quoque
vobis regna perenniter tribuat poſſidenda, & immenſas de hoſtibus, Apoſtolorum
principis ſuffragiis, largiri dignetur victorias.

DE eo verò, quod innotuit Excellentia veſtra, vobis à Deſiderio Langobar-
dorum Rege eſſe inſinuatum, nullam malitiam vel inuaſionem à Langobardis in
noſtris partibus fuiſſe illatas, omninò credat nobis beniuola Excellentia veſtra, non
veridicè in hoc vobis dixiſtis. Etenim, benigniſſime fili, & ſpiritalis noſter com-
pater, Chriſtianiſſime Rex, dum tantæ ab eiſdem Langobardis deuaſtationes in
noſtris finibus ac ciuitatibus factæ fuiſſent, & à nobis ex hoc ammonitus fuiſſet,
comminationis ſuæ ad nos direxit Litteras, quas neceſſitate coacti, infra noſtras
C Apoſtolicas Litteras hoc præterito anno, veſtræ Excellentiæ direximus intuendas.
Hoſtiliter quippe in ciuitate noſtra * Synogalienſi per Gentes, ferro & igne, quæ * Senogal-
extra eandem ciuitatem conſiſtebant, deuaſtauerunt, & plurimam exinde aufe- lienſi.
rentes prædam, aliquantos ibidem interfecerunt homines. Similiter & in partes
Campaniæ, id eſt, caſtro noſtro, quod vocatur Valentis, hoſtiliter irruentes, ta-
lia, ſicut paganæ Gentes, egerunt, de quibus vſque hactenus nequaquam iuſti-
tiam ab eis recipere valuimus. Et ideo Excellentiæ veſtræ diteximus, vt veſtrum
annuiſſetis dirigere Miſſum, quatenus eius præſentia inter partes iuſtitiæ perue-
niſſent, vt non ex hoc aliqua à noſtra vel Langobardorum parte ad eaſdem perue-
niendum iuſtitias dilatio perueniret.

VNDE pro veſtra ampliſſima ſatisfactione adprobationem fecimus, in præſen-
tia prædictorum veſtrorum fidelium Miſſorum, cum iam dictis Langobardorum
Regis Miſſis, & ſatisfacti ſunt veſtri Miſſi de tantis iniquitatibus, & cognouerunt
* veſtram veritatem & eorum mendacium, & ob hoc non poſſumus tantas ab eis * noſtram
nobis illatas malitias tacere, ſed neceſſe nobis veſtro regali culmini, vtpote poſt
Deum huius prouinciæ liberatori, cuncta innoteſcere, quo per vos omnis iſtius
prouinciæ à vobis redemptæ populus ad ſuam pertingere valeat iuſtitiam.

INTEREA, præcellentiſſime ac benigniſſime Rex, Chriſtianiſſime fili, & ſpiri-

Digitized by Google

PIPPINVS. ralis compater, ſuſcepimus & menſam illam, quam olim ſanctæ recordationis A domino & Germano noſtro beatiſſimo Stephano Papæ, & per eum beato Petro Apoſtolo obtuliſtis: quam & cum hymnis & canticis ſpiritalibus Letaniæ laudes ſolenniter Deo referentes, infra aulam ipſius principis Apoſtolorum introduximus, quámque veſtri Miſſi in ſactam Confeſſionem, ſuper corpus ſcilicet eiuſdem cœlorum regni Ianitoris ex veſtri perſona obtulerunt: quam & chriſmate vnctionis ſanctificantes, & ſacram oblationem ſuper eam imponentes, ſacrificium laudis Deo omnipotenti, * paterna animæ veſtræ remuneratione, & regni veſtri ſtabilitate * offeruimus, decernentes Apoſtolica cenſura ſub anathematis interpoſitione nulli vnquam licere, eam ab Eccleſia beati Petri alienare. Et ecce memorabile veſtrum in eadem Apoſtolica aula fulgens permanet in æternum, cuius remunerationem vos credite à iuſto retributore Domino Deo, & beato Apoſtolorum principe Petro, in cœleſtibus regnis adeptutum.

* pro paterna animæ veſtræ remuneratione. * obtulimus.

De Regio itaque & Petro, quod innotuiſtis, omnino agnouimus, ſed hoc in veſtræ voluntatis arbitrio relaxamus, vt qualiter vobis placuerit, ita ex eis agatis ſiue illis apud vos eos detinendo, ſiue etiam ad nos abſoluendo, quoniam omninò, quæ vobis placita ſunt, & nobis omninò congrua & proſpera eſſe videntur. Præfati denique Miſſi veſtri omnia, quæ à vobis iniuncta extiterunt, liquidiùs nobis retulerunt, de quibus ad ſingula reſponſum reddimus, eóſque de cunctis informatos ad vos enartandum abſoluimus, perficientes & cauſam prædicti Andreæ, vt eius fuit voluntas, & veſtra extitit præceptio. B

Omnipotens autem Dominus, qui diues eſt in miſericordiis, ſuæ extenſionis brachio vos continua defenſione protegat, & omnes aduerſarios ac rebelles veſtris regalibus ſubiiciat veſtigiis, tribuens longæuiter ac ſalubriter, vna cum excellentiſſima filia & ſpiritali noſtra commatre, benigniſſima Regina, & amantiſſimis natis Carolo & Carolomanno, excellentiſſimis Regibus & Patriciis Romanorum, atque Giſila nobiliſſima, Regni gubernacula poſſidenda, & æterna præmiorum gaudia cum Sanctis & electis perfruenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Regem Pippinvm *miſſæ pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſignificans quòd Deſiderius Pentapolin deprædauit, & omnia alimenta populi ferro & igne conſumpſit, & quia Albinum Ducem Spoletinum in vinculis detruſit, & quia Dux Beneuentanus in Oſorotana ciuitate retruſus alium Ducem Argiſem in Beneuento conſtituit, & quia locutus eſt cum Miſſo Imperiali Georgio, & inuitauit exercitum Imperatoris in Italia contra Rauennam, & exercitum de Sicilia contra Otorantanam ciuitatem, & profeſſus eſt eam tradere partibus Imperialibus, vel aliis pluribus capitulis.* C

X V.

Summ. 16. apud Cent. & Bar.

Domno *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri* Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* Pavlvs *Papa.* Qvotiens perſpicua eximietatis veſtræ merita, myſtica conſideratione cernens, cordis oculos confero, oppido me admirari conuenit, intemeratam ſuperfluámque Excellentiæ tuæ mentis conſtantiam, & feruentiſſimum affectum, * quod circa Dei amorem, & eius principis Apoſtolorum inceſſanter geſtas, quoniam Deo magis quàm hominibus ſauere niteris. Vnde perſpicuum eſt, vos præ omnibus Regibus & potentibus piis pollere operationibus, quia abſumpto cœleſti triumpho vlto te, excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, ad liberandam Dei Eccleſiam adhibuiſti. Et ideo, vt ipſum piæ operationis veſtræ certamen effectui manciperur, crebro nos congruit, ſicut liberatori ipſius ſanctæ Dei Eccleſiæ, & eius peculiaris populi, Apoſtolicos dirigere apices.

* quem.

Primvm omnium, nobis ſuper omnia nectarea dulcia exiſtunt, & deſiderabilia proſperitatis veſtræ gaudia addiſcere. Deinde verò, quæ ſanctæ Eccleſiæ Dei

Digitized by Google

A & nobis conſiſtunt neceſſaria, quantocius intimare. Vt verò, excellentiſſime fili Pippinvs,
& noſter ſpiritalis compater, agnoſcas non pridem per Apoſtolicas Litteras exi- Carolvs,
mietati tuæ innotuiſſe, quia in his partibus à Deſiderio Langobardorum Rege Carlomannvs.
impiè peracta ſunt, atque crudeliter perpetrata. Igitur dum tam pernicioſam eius
operationem cerneremus, aptum proſpeximus, præſentem fideliſſimum veſtrum
miſſum Rodbertvm hîc apud nos detinere, quatenus quid cœpta iam fati
Deſiderij Regis, vel Langobardorum populi malitia pareret, præſentialiter agno-
ſcens atque conſpiciens veſtram certiorem reddidiſſet eximiam præcellentiam.
Etenim ſicut pridem, ecce & nunc, innoteſcimus à Deo ſeruatæ Excellentiæ ve-
ſtræ, quòd præfatus Langobardorum Rex Pentapolenſium per ciuitates tranſiens,
quas beato Petro pro magna animæ veſtræ mercede contuliſtis, ferro & igne om-
nia ſata, & vniuerſa, quæ ad ſumptus hominum pertinent, conſumpſit, ſicque
Spoletinum & Beneuentanum, qui ſe ſub veſtra à Deo ſeruara poteſtate contule-
runt, ad magnum * ſpretum Regni veſtri, deſolauit, atque ferro & igne eorun- * deſpectũ.
dem Ducatum, loca & ciuitates deuaſtauit, & comprehenſum Albinum Ducem
Spoletinum, * cum eo Satrapibus, qui in fide beati Petri & veſtra ſacramentum * & cum eo
præbuerunt, infixis in eis peſſimis vulneribus in vinculis detinet. Satrapas.

Appropinqvante autem eo Beneuento, ilico Dux Beneuentanus fu-
gam arripuit in Otorantinam ciuitatem, & dum diu immineret, vt ex ipſa ſua
B ciuitate exire eundem Ducem ſuaderet, & nequaquam in eo ſuam adimplens vo-
luntatem, conſtituit Ducem alium in eodem Beneuentano Ducatu nomine Ar-
gis. Et confeſtim dirigens Neapolim idem Deſiderius Rex, accerſiuit Georgium
imperialem Miſſum, qui ad vos Franciam directus fuerat, cum quo nefariè clam
locutus eſt, iniens cum eo conſilium, atque ſuas Imperatori dirigens Litteras, ad-
hortans eum, vt ſuos Imperiales dirigat exercitus in hanc Italiam prouinciam, &
ipſe Deſiderius cum vniuerſo Langobardorum populo profeſſus eſt, Deo ſibi con-
trario, auxilium præfatis Imperialibus exercitibus impertire: quatenus ex vna par-
te, ipſius exercitus, & ex alia iſdem Deſiderius cum vniuerſo Langobardorum
populo vtrique dimicantes Rauennatium ciuitatem comprehendere queant, ſuám-
que Imperator, quod Dominus non permittat, adimplere valeat in quocunque
voluerit voluntatem. Nam & cor cum eodem Georgio Imperiali Miſſo conſti-
tuit, vt * dromonorum Siciliæ iſtorum in Otorantina ciuitate dirigatur, vt tam * dromo-
Græci quàm Langobardi ipſam obſidentes comprehendere valeant ciuitatem, num.
eámque concedat Imperatori, cum hominibus & facultatibus quæ in ea conſi-
ſtunt, & tantummodo Ducem illum, atque eius nutritorem Iohannem prædicto
Regi reſtituat.

Post verò diſſolutionem eorundem Ducatuum coniunxit hîc ad nos Romæ
itidem Langobardorum Rex: & cum eo loquentes, nimis eum adhortati ſumus, &
C per ſacratiſſimum corpus beati Petri, atque etiam per tuam à Deo protectam Ex-
cellentiam fortiter illum coniurauimus, vt ciuitates illas, id eſt * Immulas, Bo- * Immolã
noniam, Auſimum, & Anconam, quas nobis præſentaliter, ſimul per veſtros Miſ-
ſos, id eſt, Folradvm Deo amabilem, Abbatem & Preſbyterum, atque
Rodbertvm excellentiſſimæ Chriſtianitati tuæ, & per te etiam beato Petro
Apoſtolorum principi pollicitus eſt redditurum, reſtituere deberet. Quod mini-
mè adquieſcere inclinatus eſt, ſed ſimulans, vt certè Strofarius varias occaſiones
adhibuit, inquiens, vt ſi ſuos, quos illic Francia habere videtur obſides recipe-
ret, tunc in pacis concordia nobiſcum conuerſaretur.

Vnde petimus te, excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, & obnixè depre-
camur à Deo inſpiratam eximietatem tuam, vt iubeas perfectam liberationem
ſanctæ Dei Eccleſiæ, & eius peculiaris populi exercere, & ita id, quod magna ani-
mæ tuæ mercede beato Petro pollicitus es, firmiter permanere, ipſúmq; Deſideriũ
Langobardorum Regem fortiter conſtringere digneris, vt prolatam à Deo pro-
miſſionem beato Petro protectori veſtro reſtituere debeat, atque in omnibus ad-
implere, tuíſque ſtudij ſit bene, potentiſſime Rex, ſicut cœpiſti, perfectiùs hanc
ſanctam Dei Eccleſiam & eius peculiarem populum de hoſtium incurſione erue-
re, vt, annuente Deo, certamen benignæ operationis tuæ vbertimè fœcundetur:
quatenus in die aduentus Domini Dei & Saluatoris noſtri Iesv Christi lu-
ceas, ſicut radiantiſſimus Sol, inter vniuerſos Reges & Potentes, atque merearis

PIPPINVS. ipſam ſanctam Dei Ecelcſiam, & eius populum, tuo adminiculo ereptum, diuinæ maieſtati, abſque vlla læſionis ſæuitia, offerre, & tunc centuplum remunerationis ab eodem Domino Deo noſtro, iuſto iudice, percipere, & vitam æternam poſſidere merearis. A

CONIVRO te, fili excellentiſſime, per omnipotentem Deum, & eius principem Apoſtolorum beatum Petrum, vt benigno intuitu & libentiſſimo animo noſtras preces audire iubeas, vt Deus tibi omnipotens, in his, quæ eius potentiam deprecatus fueris, ſuæ diuinitatis aures inclinet, & victorem te ſuper omnes barbaras nationes faciat. Omnes enim omninò gentes, quæ ſuper faciem vniuerſæ terræ conſiſtunt, compertum habent tuum certamen, quod ad defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ adhibuiſti, & magnum te ac præcipuum Regem laudabiliter aſſerunt. Sed & nos bonam tuam famam longè latéque protelare atque dilatare non deſiſtimus in eo, quod certè, poſt Deum, ſicut murum inexpugnabilem, tuam firmiſſimam fidem in noſtro pectore conferimus: magnam in te, poſt Dei præſidium, poſſidentes ſpei fiduciam, quod & plerumque ob tam tuæ immaculatæ promiſſionis fideique meritum conſecuti ſumus. Etenim magnoperè præſentes noſtros Miſſos, id eſt, reuerendiſſimum & ſanctiſſimum fratrem & coëpiſcopum noſtrum Georgium, atque dilectum filium noſtrum Stephanum Presbyterum, ad veſtram

* Radberto. à Deo cuſtoditam Excellentiam miſimus: dúmque veſtris Deo amicabilibus veſtigiis fuerint vna cum * Rodberto fideliſſimo veſtro Miſſo præſentati, cuncta viua voce Chriſtianiſſimæ Excellentiæ tuæ, quæ acta ſunt, & rei exigit meritum, nobiſque neceſſaria exiſtentia intimabunt. B Maximo namque deſiderio noſtro anhelabat animus, Apoſtolicas Excellentiæ veſtræ dirigere Literas ſalutationis ac viſitationis, ob cauſam rerum euentus ſignificandum: & minimè valuimus, imminentibus circumquaque Langobardorum Regis inſidiis.

ATTAMEN ecce iam duas Apoſtolicarum Litterarum adſertiones Excellentiæ veſtræ clam, per maximam induſtriam, miſimus, & ignoramus, ſi ad vos ipſæ peruenerint Litteræ. Vnde ambigimus, ne à Langobardis comprehendantur. Pro quo & nunc per prænominatos noſtros Miſſos alias vobis Litteras miſimus, quaſi

* ad ſuos obſides. obtemperantes præfati Deſiderij Regis voluntati * ſuos hoſpites abſoluendum, & pacem confirmandum. Sed, bone excellentiſſime fili & ſpiritalis compater, ideo iſtas Litteras tali modo exarauimus, vt ipſi noſtri Miſſi ad vos Franciam valerent tranſire: quoniam ſi hoc non egiſſemus, nulla penitus ratione per Langobardorum fines tranſire valuiſſent. Sed ſuſceptis ipſis Litteris, earum ſeriem nullo modo per-

* obſides. ficiatis, neque præfatos * hoſpites permittatis parti Langobardorum reſtituere. Potius autem coniuramus te excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, per Deum viuum, & corpus beati Petri, vt fortiter ipſum Deſiderium vel eius Langobardorum Gentem conſtringere iubeas, quatenus præfatas, quas pollicitus eſt, ciuitates tuæ melliſluæ Excellentiæ, & per te beato Petro, fautori tuo, reſtituat: quoniam nullam vt præfatum eſt, de his, quæ primitus pollicitus eſt, cum eo firmam valuimus ſtabilire conuenientiam. C

ORAMVS autem omnipotentem Deum, vt pio intuitu de throno maieſtatis ſuæ ſuper vos veſtrúmque Regnum reſpiciat, & ſua dextera Excellentiam veſtram circumtegat, atque in omnibus muniat, & præſentis vitæ curſum ſalubriter exſequi, & Regni potentiam gubernare permittat per plures annorum metas, vna cum excellentiſſima & à Deo ſeruata filia, & ſpiritali noſtra commatre, atque aman-

*permittat. tiſſimis veſtris meiſque filiis, & gaudeatis de eorum florigero germine, & * mittat omnipotens Deus, vt ſemen veſtrum ſplendidiſſimum vſque in finem mundi

* idem. * cundum Regni fruatur culmen. Etiam venturo in ſeculo infinita gaudia cum Sanctis & electis ſuis vobis concedat, quatenus ſicut in præſenti vita, & in futura beatitudine adepti promiſſam vobis mercedis coronam, cum Chriſto regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Embolum.

PRO veræ benedictionis cauſa, direximus vobis Apallateam vnam ſpatam li-

* hyacinthum. gatam in gemmis cum balteo ſuo, annulum vnum, habentem * iſacinthum, ſtoracinum pallium vnum habentem Paones. Quam paruam benedictionem peti-

A mus, vt, excepta iniuria, ſuſcipere iubeatis. Domino Carolo & Carlomanno pro magna Apoſtolica benedictione annulos ſingulos habentes * yacinthos. PIPPINVS. * hyacinthos.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum PIPPINVM *Regem directa pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & pro Monaſterio, quod ei conceſſit prope montem Serapten ſitum, gratias magnas referendo.*

XVI.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, PAVLVS *Papa.* DVM diuinas ſcripturarum hiſtorias in noſtro memoriali reuoluimus, & diuerſorum Dei electorum merita perpendimus, & veſtræ diuinæ inſpirationis ſtudia in noſtræ mentis intuitu conferentes: nouum te * Gentes Moyſen in his diebus refulſiſſe, præcellentiſſime fili & ſpiritalis compater, comperimus. Ille quidem, vt Iſraëliticum populum ex affligentium erueret oppreſſionibus, à diuina Maieſtate præcepta ſuſcepit. Tu quoque præcellentiſſime atque eximie Rex, ad liberandam ſanctam vniuerſalem, Catholicam, & Apoſtolicam Dei Eccleſiam, diuinitus es inſpiratus. Per illum denique Dominus in monte Sina, legis mandata eidem Hebraico populo obſeruanda tradidit, & lumine eum claritatis ſuæ illuſtrauit. Per te quoque Redemptor noſter, Dei hominúmque Mediator, Eccleſiæ ſuæ & vniuerſo populo Chriſtiano, eius pretioſo redempto ſanguine, pacem tribuit, & eius fidei orthodoxæ perfectam contulit defenſionem. Et ſicut idem Moyſes legiſlator abominationes Gentium & culturam dæmonum exterminauit, ita & tu, Chriſtianiſſime Regum, hæreticorum ſchiſma & auctores impij dogmatis reſpuiſti. Pro quo meritò, diuinæ gratiæ lumine & oleo ſanctificationis inter fideles Reges, qui olim Deo placuerunt, vnctus connumeratúſque comprobaris. Vnde libet certè Pſalmigraphi vocem & laudem Excellentiæ veſtræ canere: Inuenit te Dominus benigniſſime Regum, fidelem ſibi, & præcepta eius ſeruantem, & ideo oleo ſancto vnxit te, & ecce manus eius auxiliabitur tui, & brachium ipſius confortabit te.

Summ. 25. apud Bar. & Cent. — * Gentibus. — B — Pſal. 88.

NEC mirum tam benigniſſimum Regem tanto diuino munere eſſe præornatum, quoniam *ſpiritus vbi vult, & in quibus vult, inſpirat.* Et profectò in eis inſpirat, qui piis fulgent operibus, ſicut veſtra fulgere dinoſcitur Excellentia. Nam qualiter dilectionis veſtræ amor erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & circa noſtram caritatem ferueſceret, licèt ſolitè veſtris apicibus atque Reſponſalibus diſcurrentibus, excellentiſſima Chriſtianitas veſtra pronunciauerit, nunc tamen per eas, quas in præſenti per harum latorem miſiſtis, Syllabas, ampliſſimè nobis paternitatis veſtræ affectum protuliſtis, ſignificans, bone excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, & noſter poſt Deum defenſor & liberator, firma perſeuerantia in amore ipſius principis Apoſtolorum, & noſtra charitate permanſurum, quod quidem nos ſecuri de veſtra immutabilis verbi pollicitatione * exiſterimus. Scimus enim cui credidimus, & certi ſumus, omnia, verbis iuxta vt aſſeris, perfici. Quid itaque ex hoc veſtræ valebimus rependere Excellentiæ? Aut quam viciſſitudinem reddere poterimus pro tantis beneficiorum ſuffragiis, quæ ſanctæ Dei Eccleſiæ & Chriſtianorum fidei inferre præcelſa eximietas veſtra dignata eſt, dum ad referendas gratiarum laudes mens noſtra die noctúque prouocatur?

Ioan. 3. — C — * extiterimus.

ADMIRANDVM mihi potiùs eſt, & valde ſtupendum, quomodo oris mei loquacitas tantorum præſidia beneficiorum proferre queat. Veruntamen calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo, & crebrò eleuatis oculis & palmis extenſis ad æthera diuinam pro vobis indeſinenter expoſcam clementiam, vt ipſe ſuper vos de throno maieſtatis ſuæ reſpiciat, & Regni veſtri faſtigium foueat, atque immenſas vobis de cœlo tribuat victorias, & omnes barbaras Gentes veſtris proſternere dignetur veſtigiis, & terminos regalis veſtræ potentiæ dilatet. Etenim nos, fili excellentiſſime & ſpiritalis compater, teſtem proferimus veritatis Deum, in cuius manu cor excellentiæ veſtræ * corrigatur, quod ſicut ſæpius * noſtri recordationis, Dominum & germanum noſtrum, ſanctiſſimum Stephanum Papam, & per eum, cum ſancta Dei Eccleſia confirmatum eſt, permanentes permanebi-

* regitur. * noſtræ.

Pippinus. mus, veſtris obtemperantes voluntatibus, & abſit à nobis, quòd à veſtro quoquo modo ſeparemur amore. Nulla quippe præmiorum datio, nulla promiſſionis qualitas, nullâque blandimentorum ſuaſio, nos, ſicut ſæpiùs diximus, à veſtra charitate poterit auellere. Sed peto, & tanquam præſentaliter obſecro melliſluam Excellentiam veſtram, vt ampliſſimam iam fatæ ſpiritalis veſtræ matris Eccleſiæ exaltationem perficere, & firmiſſimus Chriſtianorum fidei defenſor exiſtere iubeas, benigniſſime Regum: quatenus ex hoc memoria nominis veſtri, vſque in finem mundi, in domo Domini celebretur, & ſuffragiis Apoſtolorum & præſentis vitæ proſpera, & æternæ beatitudinis vobis tribuanrur gaudia. A

INTEREA, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, quia inſpiratus à Deo nobis Monaſterium illud ſecus montem * Saraptem ſitum, concedere dignatus es, magnas atque innumerabiles gratiarum actiones eximiæ præcellentiæ veſtræ refecimus, ſit vobis ex hoc Dominus retributor, & dignam cœleſtium præmiorum remunerationem in æterna beatitudine concedat. Nos quidem Monaſterium illud ad laudem Dei, & veſtri memoriam, atque æternam mercedem, noſtro Monaſterio dinoſcimur ſubdidiſſe, vt quia beatus Syluester, Chriſtianorum illuminator fidei, cuius ſanctum corpus in noſtro Monaſterio à nobis reconditum requieſcit, ibidem perſecutionem paganorum fugiens, conuerſatus eſt, iuſtum proſpeximus, vt ſub eius fuiſſet ditione, vbi ipſum reuerendum requieſcit corpus. Veruntamen nos penitus, neque de hoc Monaſterio, neque de aliis quibuſlibet cauſis, extra veſtram voluntatem, nequaquam quippiam agere volumus: ſed vt veſtra fuerit voluntas, de omnibus agere ſtudemus. Itaque noſter animus lætus effectus eſt, & Deo omnipotenti, & veſtræ præcellentiæ, immenſas retulimus grates, in id, quòd noſtram deprecationem à Deo inſpiratus exaudire dignatus es, benigniſſime Rex, & Præceptum regalis veſtri culminis noſtro Monaſterio dirigendum pronuntiaſtis, firmam eiuſdem ſanctæ manſionis procurantes, nunc & retro cunctis temporibus. Vnde petimus diuinam clementiam, vt ſicut vos noſtrum Monaſterium, quod ad laudem Dei conſtitutum eſt, confirmare ſtudetis, ita veſtrum Regnum confirmare ſuper omnes Gentes dignetur, & pro certo ſciat excellentiſſima Chriſtianitas veſtra, quòd omnes illos Martyres, qui pro Chriſti nominis confeſſione ſuum ſuderunt ſanguinem, & in eodem ſancto requieſcunt Monaſterio, firmiſſimos apud diuinam clementiam habebitis interceſſores. B

* Soracte.

DE eo verò, quod innotuiſtis de noſtra vos certos effici ſoſpitate, nos, bone & Chriſtianiſſime Rex, in eo ſoſpes fatemur eſſe, dum veſtri corporis ſoſpitas & ſalus animæ opitulante Deo adcreſcit, quia veſtra ſalus, noſtra eſt proſperitas. His prælibatis, omnipotens rerum opifex & arbiter Deus ſua vos gratia foueat, & longæuo ac proſpero ſenio regalis culminis ſceptra, cum magna victoria vobis, cum dulciſſima veſtra coniuge, præcelſa filia, & ſpiritali noſtra commatre, Domina BERTRADA eximia Regina, & amantiſſimis veſtris, noſtriſque filiis, eximiis Regibus & Patriciis Romanorum Domnis CAROLO & CARLOMANNO, nec non & domna GISILA nobiliſſima perfrui concedat, & cœleſtis regni gaudia cum Sanctis & electis poſſidenda per infinita tribuat ſecula. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. C

Item exemplar Epiſtolæ ad Domnum PIPPINUM *Regem, per VVitmarum & Gerbertum Abbates, atque Hugbaldum directa, in qua continentur gratiarum laudes pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & poſtulans, vt ſemper in id decertare debeat.*

XVII.

Summ. 14. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* DVM tam maxima nobis dilectionis affectio erga veſtram à Deo inſpiratam Excellentiam inſiſtit, ob hoc, ſicut terra ſitiens imbriferam deſiderat inundationem, ita quoque veſtræ proſperitatis cupimus addiſcere nuntia, & de veſtris profectibus gratulari. In hoc quippe noſtri cordis eſt deuotio exultandi, dum nimirum ſalus veſtra, noſtra exiſtit ſecuritas.

Interea

A Interea duarum Epiſtolarum ſeries, quas veſtra direxit Excellentia, cum magno ſuſcepimus amore, vnam quidem primitus per Petrum primum Defenſorem Miſſum noſtrum, & aliam per præſentes fideliſſimos veſtros Miſſos, VVidmarum ſcilicet & Gerbertum Abbates, atque Hugbaldum virum illuſtrem, quarum paginam indagantes, mox liquidò cuncta in eis exarata didicimus, immenſas protinus Deo noſtro referentes laudes, qui nos de veſtra annuit ſoſpitate gratulari.

In ipſis denique veſtris relationibus ſolitam nobis à Deo illuſtratæ mentis veſtræ conſtantia protulit ſpei fiduciam, in id, quòd impenſius innotuiſtis, atque ſedulo ex operibus demonſtraſtis, vos totis viribus pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & fidei orthodoxæ defenſione eſſe decertaturos, & in ea vos fidei pollicitatione permanſuros, quam beato Petro principi Apoſtolorum, noſtróque deprædeceſſori, Domino & germano beatiſſimo Stephano Papæ ſpopondiſtis. Vnde & in noſtra fixi charitatis connexione, ideo iuxta id quod petendo direximus, præfatos ad nos veſtros videmini direxiſſe Miſſos, qui apud Langobardorum imminerent Regem, pro diuerſis ſanctæ Dei Eccleſiæ cauſis ac iuſtitiis, & in noſtro aſſiſterent ſolatio. Pro quo innumerabiles vobis referimus gratiarum actiones, quia verè, ſicut benignus Rex & amator ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Dei Eccleſiæ agere, Chriſtianiſſime fili & ſpiritalis compater, ſemper ſtudes, & profectò erit tibi Dominus & in præſenti & futuro dignus retributor.

B Nos itaque, excellentiſſime & à Deo protecte fili, & ſpiritalis compater, firmi in veſtræ charitatis dilectione permanemus. Nec eſt vlla rerum aut temporum qualitas, quæ nos à veſtra charitate poſſit ſeparare, quia tu verè noſter, poſt Deum, conſtas eſſe defenſor & auxiliator. Præfati denique Miſſi veſtri, in noſtri præſentia, cum Langobardorum Miſſis, nec non & Pentapolenſium, ac ſingularum noſtrarum ciuitatum hominibus adſiſtentes, comprobatio coram eis facta eſt de habitis inter vtraſque partes aliquibus iuſtitiis, videlicet de peculiis inter partes reſtitutis. Nam de finibus ciuitatum noſtrarum & patrimoniis beati Petri, ab eiſdem Langobardis retentis atque inuaſis, nihil vſque hactenus, etiam ea, quæ primitus reddiderant, denuo inuaſerunt. Vnde conſtitit, vt noſtri ac ſingularum noſtrarum ciuitatum Miſſi, ad Deſiderium Langobardorum Regem, cum veſtris progredi debeant Miſſis, vt in eorum atque prædicti Regis præſentia, pro eiſdem finibus ac patrimoniis, comprobatio fiat, nobiſque omnia iuxta pactionem reſtituantur. Et neſcimus, quid ex hoc proueniendum ſit, attamen per præfatos veſtros Miſſos rei agnoſcere poteſtis meritum.

Qvapropter quæſumus à Deo protectam Excellentiam veſtram, vt ita diſponere iubeat vt plenarias de omnibus recipere valeamus iuſtitias, quatenus idem beatus Petrus, princeps Apoſtolorum, pro cuius reſtituendis luminariis decertatis, firmiſſimus vobis ſit auxiliator, ac optimus remunerator: Nam pro certo

C agnoſcat excellentiſſima Chriſtianitas veſtra, quia ſi nobis præfati ciuitatum noſtrarum ab eiſdem Langobardis inuaſi fines, atque patrimonia reddita non fuerint, etiam ea, quæ primitus reddiderunt, inuadere inſidiabuntur. Quapropter obnixè petimus Chriſtianitatem veſtram, vt veſtra ſolita diſpoſitione exaltatio ſanctæ Dei Eccleſiæ, & iſtius à vobis redemptæ cum Dei virtute prouinciæ ſalus proficiat, & ea omnia, quæ veſtri Miſſi ſibimet à veſtra præcellentia iniuncta habuerunt, nobis liquidius referentes, ad ſingula eis reſponſum reddidimus, & de omnibus eos informauimus, quæ veſtræ Excellentiæ referre debeant, noſtraſque petitiones veſtris ſtudeant intimare auribus.

His itaque præmiſſis Dei noſtri omnipotentis exoramus clementiam, vt ſua vos fouere annuat gratia, & præſenti temporali Regno in longo ſenio cum proſperitate corporis & ſalute animæ perfrui concedat, vna cum dulciſſima coniuge veſtra excellentiſſima Regina, filia & ſpiritali noſtra commatre, atque præcellentiſſimis veſtris natis, & cœleſtia quoque vobis per infinita tribuat præmiorum gaudia poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

 A

Item exemplar Epiſtolæ ad Domnum Pippinvm *Regem, per Haribertum Abbatem & Dodonem Comitem directa, in qua continentur vberrimæ benedictiones & gratiarum laudes, de firmo atque incommutabili pollicitationis verbo, & magna perſeuerantia in perficiendis cauſis Apoſtolicis.*

XVIII.

Summ. 23. Bar. & Cent.

Domno *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* Pavlvs *Papa.* Explere verbis nequeo & penitus ſermonum copia nequaquam complecti valeo, excellentiſſime & reuera præ cunctis Regibus Chriſtianiſſime atque orthodoxe Regum, quantum veſtris meritis, atque piis operationum ſtudiis intima cordis noſtri affectio congratulatur: dum profectò veſtro certaminis præſidio & laborioſo conamine ſancta Catholica & Apoſtolica vniuerſalis mater veſtra ſpiritalis Dei Eccleſia, atque orthodoxa Chriſtianorum fides, ab æmulorum impugnationibus ereptæ conſiſtunt, & ex hoc indeſinenter ab omni populo Chriſtiano Redemptori noſtro Domino Deo, ob tantum veſtrum adhibitum beneficij adminiculum, referuntur laudes. Vnde meritò, Chriſtianiſſime fili, & ſpiritalis compater, eum egregio illo ac præcipuo Dauid Rege, & eximio Prophetarum, in cœleſtibus regnis participem eeſſe omnium fidelium mentes opinantur, quia ſicut honorum infulis, ita quoque & operibus eum coëquare Chriſtianitas tua, vt ipſa rei operatio demonſtrat, dinoſcitur. Ille enim, erepta ab Allophylis area Domini, cum hymnis & canticis ſpiritalibus ac Pſalterij modulatione exultans iocundabatur. Tu quoque fundamentum & caput omnium Chriſtianorum, ſanctam Romanam redimens Eccleſiam, & vniuerſum ei ſubiacentem populum, gaudens atque lætus omnipotenti Domino Deo noſtro offerre ſatagis, cuius tam pij operis perfectionem adhibere benignitas tua anhelat, de quo iam repoſitam ſibi in cœleſtibus arcibus præmiorum credat conſequi remunerationem. B

Properantes ſiquidem ad vos præſentes ſolertiſſimi viri, Haribertus ſcilicet Abbas, & Dodo Comes, Excellentiæ veſtræ fideliſſimi Miſſi, detulerunt nobis mellifluas, & nimis deſiderabiles ſyllabas à veſtra præclara Chriſtianitate directas. In quibus ſolicitè nos de veſtro firmo atque incommutabili pollicitationis verbo, & magnæ perſeuerantiæ conſtantia, quam in Apoſtolicis perficiendis cauſis gerere videmini, certos reddere ſtuduiſtis. Quod quidem nos firmi & omninò freti in veſtro benigno propoſito exiſtimamus, fine tenus vos permanſuros atque perfectius operaturos, id quod beato Petro Apoſtolorum principi, & prædeceſſori domino & germano noſtro beatiſſimo Stephano Papæ, polliciti eſtis.

Interea ferebatur, & hoc in eiſdem veſtris apicibus, quia id, quod & præſentes de patre veſtra velle habuiſtis nos debere cognoſci, ſcriptis nequaquam propalare maluiſtis, ſed informatis de ſingulis cauſarum meritis præfatis veſtris Miſſis, quæ noſtris deberent innoteſcere auribus, & ita, iuxtà, vt à vobis præcepta ſunt, egerunt, quòd quidem nos de ſingulis, quæ nobis affati ſunt, liquidiùs eos informauimus qualiter noſtram vitam à Deo inſtitutæ regali veſtræ potentiæ enarrare debeant. Sed & præſentes noſtros Miſſos, id eſt, Ioannem Subdiaconum & Abbatem, atque Petrum primum Defenſorem, cum eis pariter ad veſtra regalia direximus * veſtigia, quos petimus benignè ſolitè à vobis ſuſcipi, & quicquid vobis ex noſtra informatione enarrauerint, eis in omnibus credere iubearis: vt perfecta liberatio atque exaltatio ſanctæ Dei Eccleſiæ & fidei orthodoxæ proficiat, & meritò repoſitam vobis in cœlo conſequamini mercedis coronam. C

* faſtigia.

Devs autem omnipotens, qui in excelſis habitat, & humilia reſpicit, qui palmo vniuerſum mundum concludit, in cuius manu omnia Regnorum iura conſiſtunt, ſua vos protegat gratia, & è cœlo vobis tribuat victorias, ſubiiciens veſtro regali culmini omnes aduerſantes Nationes, æuiſque ac proſperis temporibus Regni gubernacula faciat poſſidere, cum excellentiſſima filia, & noſtra ſpiritali commatre, benigniſſima Regina, dulciſſima veſtra coniuge, atque amantiſſimis natis Carolo & Carlomanno, excellentiſſimis Regibus, & nobiliſſima

A atque excellentiſſima GISILA, noſtra ſpiritali filia, & vitam æternam per infinita vobis tribuat ſecula poſſidendam. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Pippinvs.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum PIPPINVM *Regem, per VVilharium Epiſcopum, atque Dodonem & VVichardum directa, in qua continentur gratiarum actiones, eiuſdem Papæ fidei conſtantia, vt nullus fauor, aut terror ab eius amore aut charitate vllo modo poßit ſeparare.*

XIX.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* AD referendas gratiarum actiones præclaræ ac benigniſſimæ Excellentiæ veſtræ ob tanta beneficij præſidia ſanctæ Dei Eccleſiæ & populo Romano à vobis irrogata, nullus, vt opinor, humanus ſermo ſufficere valebit. Neque præmia huius mundi ad horum remunerationem digna vobis poſſunt rependi. Veruntamen eſt vnus ſolus & verus, in tribus * ſubſtantiis conſiſtens, Deus, qui iuſta regni gaudia & victoriæ triumphum impertire ac retribuere Excellentiæ veſtræ poteſt. Interea properantibus ad nos, VVilchario ſcilicet, reuerendiſſimo Fratre & Coepiſcopo noſtro, atque Dodone, & * VVichardo, fideliſſimis veſtris Miſſis, obtulerunt nobis melliſluos ac deſideratiſſimos apices, à veſtra deſtinatos Chriſtianiſſima Excellentia. Quos intuentes, protinus agnita proſperitate veſtræ lætitiæ, ſolito exultationis gaudio interna pectoris noſtri viſcera redundauerunt, Creatorem noſtrum ac Redemptorē Dominum Deum continuis precibus implorantes, vt diu nos ac ſedulo de veſtra ampliori iocunditate, & cœlitus de hoſtibus conceſſis vobis victoriis annuat gratulari. At verò, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, per eaſdem honorabiles veſtras ſyllabas certiſſimam nobis ſolitæ pollicitationis fiduciam contuliſtis: vos firma perſeuerantia decertaturos fore, ad defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & vniuerſi populi Romani, atque totius Prouinciæ, iuxta id, quod polliciti eſtis beato Petro, & eius Vicario, prædeceſſori noſtro, domno & germano meo, ſanctæ recordationis Stephano Papæ, & in ea vos ſponſionis fide permanſuros. Et profectò, bone Chriſtianiſſime, atque à Deo inſtitute Rex, magna nobis in hoc credendi materia * conferitur. Nec enim aliter fidelium mentes æſtimare poſſunt, quàm id, quod crebro à vobis pro intuitu operatum cernimus, & rei experimentum didicimus.

Summ. 21. Bar. & Cens.

* perſonis.

B

* Vulchardo.

* cōfertur.

SED bone potentiſſime Regum, ecce nunc opportunitas, ecce neceſſitatis dies cogunt, & tempus ingruentis meriti exigit, vt ſanctæ Dei Eccleſiæ, & huic à vobis liberatæ prouinciæ ſolitè ſubuenire atque ſuccurrere quantocyus Chriſtianitas veſtra ſatagat. Nos quippe, poſt Deum, & eius ſanctam glorioſam Genitricem, atque ſacratiſſimos ipſius Apoſtolos, fiduciam noſtram alibi non habemus, niſi in veſtram præclaram Excellentiam. Tu enim, poſt Deum, nobis refugium, Chriſtianiſſime Rex, tu cum Dei brachio firma exiſtis opitulatio, & veſtri à Deo confortati Regni ſecuritas, noſtra eſt immenſa lætitia: quo tam nos, quàmque vniuerſus noſter populus iſtius prouinciæ, (diuina vos ſatisfaciat Maieſtas,) firmi atque immobiles in veſtra charitate, ac dilectione, & Regni veſtri à Deo protecti Francorum, amoris conſtantia permanentes permanebimus, & nullus nos poterit humanus fauor aut terror à veſtri amoris dulcedine, charitatiſque affectu ſeparare: ſed vna nobis erit in veſtro amore vita ac mors.

C

QVIA verò innotuiſtis, ob hoc vos præſentes direxiſſe Miſſos, vt agnoſcere per eos valuiſſetis, vtrum nobis à parte Langobardorum plenariæ factæ fuiſſent iuſtitiæ, an non: ipſi omnino cauſæ meritum comperti ſunt, & callidam verſutiam, atque ſolitè falſiloquam propoſitionem eorundem veſtrorum noſtrorúmque æmulorum agnouerunt, eiſque ad vos reuertentibus, Deo propitio, veſtris propalabunt in auribus. Eis denique de ſingulis, quæ à vobis iniuncta habuerunt, nobis referentibus, ſingillatim de omnibus reſponſum reddentes; in eorum poſuimus ore, quæ veſtræ Excellentiæ ſuggerere debeant, effectum ex hoc à veſtra adipiſci optantes excellentia.

DEVS autem omnipotens de throno ſuæ Maieſtatis ſuper vos, regnúmque

 veſtrum, atque amantiſſimam coniugem, præcelſam Reginam, ſpiritalem verò A
commatrem noſtram, atque dulciſſimos, veſtros quidem carnales natos, noſtros autem ſpiritales filios, nec non & ſuper vniuerſum Francorum populum, reſpicere dignetur, & ſui brachij dexteram ſuper vos extendat, atque victorias vobis de cœlo concedat, omnéſque aduerſarios ante faciem veſtram proſternat, & præſentem vitam longo ſenio, & futuram beatitudinem vobis tribuat perenniter poſſidam. Deus te incolumem cuſtodiat, excellentiſſime fili.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum Regem PIPPINVM, *per Flauinum Capellanum & Ioannem Subdiaconum & Abbatem, atque Pamphilum Defenſorem Regionarium ſanctæ Eccleſiæ directa: in qua continentur gratiarum actiones, de ipſis Miſsis, qualiter vna cum Miſsis Imperialibus honorificè ſuſcepti ſunt &c.*

X X.

Summ. 22. Bar. & Cont.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* CVM regalis potentiæ culmen plus fidei virtute, quàm bellatorum armis videatur præſidio & fortitudine circumtegi, quid mirum, excellentiſſime & vere orthodoxe Regum, ſi ſtudiorum veſtrorum conatus, ad protegendum Dei inſtitutionem ac fidei Chriſtianorum cenſuram, impenſiùs imminere non deſiſtat, & ob hoc & cæleſtis vobis victoria datur, & proſpera à Redemptore noſtro credite præcellentiæ veſtræ fore largitura. Remeantibus ſiquidem ad nos Miſſis noſtris, quos ad veſtram præclaram Excellentiam directos habuimus, Iohanne videlicet Subdiacono & Abbate, atque Pamphilo Defenſore, Regionario, ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, vna cùm veſtro Miſſo, Flauino Capellano, attulerunt nobis honorabiles, & nimis deſiderabiles Chriſtianitatis tuæ Literas. Quas cum nimio iocunditatis gaudio ſuſcipientes ac relegentes, protinus earum adſertio', tanquam ſuauitatis flagrantia, nos adficiens ac ſalutaris prouidentiæ fomento medens, lætos effecit. B

PORRO Chriſtianiſſime Rex, amantiſſime fili, & ſpiritalis compater, innotuit benignitas veſtra, qualiter noſtri ac Imperatoris Miſſi à vobis ſuſcepti ſunt, & quemadmodum illis de ſingulis, quæ præclaro culmini veſtro affati ſunt, reſpondere ſtuduiſtis, eos, pro amore fautoris veſtri beati Petri nequaquam ſuſcipi, aut illis reſponderi adquieſcentes abſque noſtrorum Miſſorum præſentia. Sed & ipſi noſtri Legati ea ipſa nobis retulerunt. Vnde licèt nos ob tantam cordis veſtri ſinceram affluentiam, quam erga ſpiritalem matrem veſtram, Dei Eccleſiam, & noſtram fragilitatem habere videmini, digna rependere non valemus. Eſt tamen protector veſter Dominus Deus noſter, qui vos regnare iuſſit, & ſanctam ſuam Eccleſiam ad defendendum vobis commiſit, qui dignam præmiorum in præſenti ac futura vita præcellentiæ veſtræ rependere poteſt remunerationem. C

ITAQVE & Litteras, quas vobis, ſimulationis ac illuſionis cauſa ipſi Imperiales Miſſi attulerunt, nobiſque à vobis directas ſuſcipientes, earum agnouimus ſeriem, & omnino in hoc benignitatis veſtræ pia conſideratio exultationis lætitiam nobis intulit, quia verè conſtat, non pro humano fauore, ſed pro Dei timore, ita vos peregiſſe. Sed & ea quæ præfati noſtri Miſſi cum Imperialibus Miſſis de obſeruatione fidei orthodoxæ, & pia Patrum traditione, in veſtri præſentia diſputantes altercati ſunt, nobis liquidius per eadem veſtra ſcripta innotuiſtis, ſimulque & exemplar Litterarum, quas præfato Imperatori direxiſtis, reſponſionis quippe modum & ſolutionem petitionum, de his, quæ ab eo vobis intimata ſunt, nobis dirigere à Deo illuſtrata Excellentia veſtra annuit: verum etiam & quemadmodum eiſdem Imperialibus Miſſis reſponſum reddidiſtis, & vnum ex eis * Anrhi nempe Spatarium cum veſtris Miſſis regiam direxiſtis Vrbem, & alium, videlicet Syneſium Eunuchum, apud vos detinuiſtis: ſimili modo nobis minutius intimaſtis, agnitiſque omnibus à vobis, pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & fidei orthodoxæ defenſione, peractis, lætati ſumus gaudio magno, & ita nobis placabilia exiſtunt, ſicut certè, non hoc humano conſilio, ſed Dei prouidentiæ intuitu, vos talia egiſſe ac

* *forte*, Antimum *ſeu* Anthymū.

Digitized by Google

A teſpondiſſe ambiguum non eſt. Verè enim, Domine Rex, fili Chriſtianiſſime, & ſpiritalis comparer, ſpiritus Dei inrimi cordis tui illuſtrat piam conſiderationem, & qui Spiritus ſancti gratia redundat, non aliis, niſi quæ ſpiritalia ſunt, exuberat, quoniam cor potentiæ veſtræ in manu Dei conſiſtens; in ſuo proeul dubio illud inclinat beneplacito. PIPPINI

DIREXISTIS ſi quidem nobis per eadem veſtra ſcripta ſignificantes, quòd nulla ſuaſionum blandimenta vel promiſſionum copia vos poſſit auellere ab amore & fidei promiſſione, quam beato Petro, principi Apoſtolorum, & eius Vicario, prædeceſſori & germano noſtro ſanctæ recordationis domno Stephano Papæ polliciti eſtis: ſed in ea ipſa vos charitate & ſponſionis fide fine tenus fore permanſuros. Et quidem nos, præcellentiſſime Regum, experimento comperimus, & operibus comprobauimus, vos firma atque robuſtiſſima conſtantiâ in ea ipſa ſponſione in finem permanere, & in vobis confidimus, quòd ſi vniuerſi mundi theſaurorum copia in eo reſpectu veſtro offeratur ac tribuatur, nullo modo in aliam partem veſtram firmam & à Deo impulſam mentem declinare inflectereque valebit, quoniam vos omnipotens Dominus, præ cunctis Regibus ſeculi, elegit, & in vobis complacuit, vt veſtro certamine ſancta vniuerſalis Dei Romana Eccleſia, & caput omnium Eccleſiarum, ac firmamentum fidei Chriſtianæ, ab impugnatorum inſi-
B diis liberata extitiſſet, & illud, quod à conſtitutione ſeculi Dominus per vos perfici decreuit, ecce mirabiliter operatum eſt.

VNDE magnam poſt Deum in veſtro regali culmine ſpei fiduciam habemus, quòd perfectius ipſa ſancta Dei Eccleſia, atque hæc miſerrima & afflicta Prouinciola, à perfidia inimicorum liberetur, quia antiquus humani generis hoſtis non deſinit inimicorum corda pulſare, vt ſuas iaculentur ſolitè inſidias. Sed bone orthodoxe Rex, tuo ſolito certaminis præſidio, eorum cum Dei virtute ſtude confringere malitiam, vt ſancta Dei Eccleſia & populus eius peculiaris perfectiùs ab inimicorum ſæuitia liberetur, & meritò ſuffragiis Apoſtolorum circumſepti, mercedis vobis in cœlo repoſitam coronam conſequi mereamini. Dereximus itaque Excellentiæ veſtræ iuxta, vt intimaſtis, ſignum noſtrum per præſentem Miſſum veſtrum.

INTEREA & hoc innoteſcimus Chriſtianitati veſtræ, quod iam ſæpiùs nos petiſſe dinoſcitur TASSILO Bauariorum Dux, vt noſtros Miſſos ad veſtram præclaram Excellentiam dirigi annuiſſemus, vt ea inter vos prouenirent, quæ pacis ſunt. Vnde nos data occaſione libentiſſimè noſtros Miſſos, id eſt Philippum dilectum filium noſtrum Preſbyterum, atque Vrſum noſtrum etiam fidelem ad veſtri præſentiam viſi ſumus direxiſſe, tranſacto Maio menſe, eo videlicet modo, vt qualiter veſtra fuiſſet voluntas, ita peragere debuiſſetis. Et properantibus ipſis noſtris Miſſis vſque Ticinum, aduerſa ſuſpicione arreptus Deſiderius Langobardorum
C Rex, minimè eos permiſit ad veſtram à Deo conſeruatam Excellentiam pertranſire, tamen & eaſdem Litteras, quas vobis dirigebamus, infra hæc noſtra ſcripta Chriſtianitati veſtræ tranſmiſimus. Itaque & hoc à Deo protectæ Chriſtianitati veſtræ aptum duximus intimandum. Quod relectis Imperialibus Litteris, vobiſque * defertis per præfatos Anthi Spatarium & Syneſium Eunuchum, quas nobis ob earum ſeriem intuendam, pro amore beati Petri, fautoris veſtri, dirigere dignati eſtis, reperimus in eis adnexum, quòd veſtri ac noſtri homines, qui ipſas Imperiales ſyllabas, quæ vobis nobiſque directæ ſunt vel diriguntur, interpretantur non iuxta, vt ibidem exaratum eſt, ſed aliud pro alio falsè interpretari audent: & Miſſi, qui inter partes properant, non ſicut illis iniungitur, ſed acceptilationis præmio corrupti, alia pro aliis deferunt. Et in hoc perpendat veſtra Excellentia, quanta eſt inimicorum malitia, dum contra animas eorum, non quæ veritatis ſunt, ſed per hanc occaſionis verſutiam iniqua proferunt mendacia in id, quod nec ſuis nec veſtris ac noſtris credant Miſſis. Dum & vos ſatisfacti eſtis de veſtris hominibus, ſimili modo & nos de noſtris, quod nullo modo hoc agere penitus præſumant. * delatis.

SATISFACIAT omnipotens Deus, qui cordis ac renum ſcrutator eſt, mellifluum cor Excellentiæ veſtræ, quod nequaquam noſtrum quiſpiam, vt ipſi adſerunt, talia agere perpetrauit. Sed in hoc vehementer idem Imperator iraſcitur, & occaſionis verſucias adhibet, pro eo quod nequaquam ſiluimus ei prædicandum ob conſtitutionem ſanctarum imaginum, & fidei orthodoxæ integritatem. Nam

Pippinus. illud in ipſis ſuis apicibus adferunt, quod dilectus filius noſter Chriſtophotus A
Primicerius & Conſiliarius, ſine noſtra auctoritate nobis quaſi ignorantibus, ſuggeſtiones illas, quas ſæpiùs ei direximus, feciſſet, & alias pro aliis eius ac veſtris Miſſis telegiſſet, & in hoc teſtem & iudicem proferimus Deum, quod ita nequaquam eſt. Nihil enim ipſe noſter Conſiliarius extra noſtram voluntatem aliquando egit vel agere præſumpſit, quoniam noſtri prædeceſſoris ac germani, domni Stephani Papæ, ſimul & noſter ſincerus atque probatiſſimus fidelis extitit, & in omnibus exiſtit, & ſatisfacti ſumus de eius immaculata fide & firma cordis conſtantia, & ob hoc credimus, illud, quod nobis falsè profertur, non improperium, ſed brauij corona nobis à Deo computatur, & idcirco vtriſque nobis Dominus adiutor eſt, & non timebimus, quid nobis faciat homo. Habebimus enim, poſt Deum, & clypeum protectionis, & arma virtutis, veſtram à Deo illuſtratam præclâram Excellentiam. At verò Chriſtianitas veſtra ſuos iubeat inquirere Miſſos, & in omnibus vos ſatisfaciatis, quoniam mendacium contra nos idem adſeruit Imperator, eo quòd eam direximus ſuggeſtionem, eis relegentes pariter cum ipſis quæ direximus & confirmauimus, tamen & eius exemplar à nobis vobis directum apud vos habere videmini.

His præmiſſis, flexis poplitibus, vna cum vniuerſa plebe Dei, polorum cœlorum opificem Dominum Deum verum exoramus, vt vobis præſentis vitæ longæuitatem cum magna de hoſtibus victoria concedat, & æterna gaudia tam Excellentiæ veſtræ quámque Chriſtianiſſimæ Reginæ, filiæ & ſpiritali noſtræ commatri, amantiſſimæ veſtræ coniugi, atque dulciſſimis natis excellentiſſimis Carolo & Carlomanno Regibus Francorum & Patriciis Romanorum largiri dignetur. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. B

Item exemplar Epiſtola eiuſdem Papæ, ad Domnum PIPPINVM *Regem, per Petrum Presbyterum directa: in qua continetur * Abbaſciatum Remedij Epiſcopi & * Audecarij Comitis, qualiter iuſtitias beati Petri Apoſtolorum principis apud Deſiderium, quondam Regem, ex parte receperit, & reliquas iuſtitias faciendum pollicitus eſt.*

* Legatio. * Audegarij.

XXI.

Summ. 10. Bar. & Conr.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, PAVLVS *Papa.* QVIA Excellentia veſtra merito bonorum operum, ſuperno examine, fuerit comprobata, ipſis iam in manifeſto rerum exhibitarum effectu demonſtratum eſt: dum nimirum, adepta deſuper diuinæ ſapientiæ participatione, regalis faſtigij ſceptra cœleſti benedictione conſtet * effectius promeruiſſe. Vnde eùm ſibi hanc ab omnipotente Deo gratiam C
miſſam eximietas veſtra non ambigit, profectò ei placere, qui eam contulit, totis intendit niſibus, & pro eius, quam ſuo eruit, diuino nutu, certamine, ſcilicet ſanctæ vniuerſalis Eccleſiæ & exaltationis vigore, decertare non deſiſtit cordis ſui oculis à Deo protegenda eximietas veſtra, adhibens illa, quæ ſibi, pro huiuſcemodi laboris fructu, à beato Apoſtolorum principe Petro, cœlorúmque regni clauigero, ætherea promiſſa ſunt præmia. Vbi iam non humana inter homines gloria, ſed inter Angelos, diuina nunquam amittenda felicitate gaudetur. Exultáque & lætare, feliciſſime Rex, quia tuo, annuente Deo, certamine, ſancta ſpiritalis mater veſtra, vniuerſalis Dei Eccleſia, ab æmulorum inſidiis erepta atque exaltata triumphat, fidéſque orthodoxa tuo zelo & fortitudinis brachio illibata ab hæreticorum iaculis conſiſtit.

*efficacius.

PRO quo beatus & iuſtus effectus es in omnibus operibus tuis, fili dulciſſime & ſpiritalis compater victorioſiſſime, eximiéque Rex. Innoteſcimus ſiquidem præcelſæ Chriſtianitati veſtræ, quòd nuper dum ad nos * coniunxiſſent fideliſſimi veſtri, ſcilicet à Deo amabilis REMEDIVS veſter, atque * AVTHARIVS glorioſiſſimus Dux, conſtitit inter eos & Deſiderium Langobardorum Regem, vt per totum inſtantem Aprilem menſis iſtius XIII. Indictionis, omnes iuſtitias fautoris veſtri, beati Petri, Apoſtolorum principis, omnia videlicet patrimonia, iura

* peruenisſent. * Andegarius.

Digitized by Google

A etiam & loca, atque fines & territoria diuerſarum ciuitatum noſtrarum Reipublicæ Romanorum, nobis pleniſſimè reſtituiſſet. Vnde ex parte quidem eaſdem iuſtitias nobis idem Langobardorum Rex feciſſe dinoſcitur, & reliquas omnes iuſtitias ſe profitetur atque omninò ſpondet nobis eſſe facturum. Quapropter impenſius nos præfatus Deſiderius Langobardorum Rex obſecratus eſt, vt veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ noſtris Apoſtolicis relationibus intimare debuiſſemus, & ecce ſicut noſtro, poſt Deum, liberatori, hoc ipſum eximiæ atque ſublimiſſimæ, & à Deo protectæ Chriſtianitati veſtræ, per has Apoſtolicas noſtras innotuimus ſyllabas. Dirigentes magnoperè ad veſtram à Deo inſpiratam præcelſam Sublimitatem præſentem dilectum filium noſtrum Petrum Presbyterum, quem petimus, benigno ſolitè aſpectu à vobis ſuſcipi, & cum effectu atque proſpero nuntio, de perfecta plenariâque iuſtitia diuerſarum cauſarum fautoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis, ad nos remeandum abſoluere dignemini. Si verò in ea, * quæ præfatus Deſiderius Rex, vel eius Langobardorum Gens, profitentes pollicentur, permanſerint ſponſione, nobîſque omnia, ſecundum vt conſtitit, & pactorum fœdera continent, reſtituta ab eis nobis fuerint, tunc à Deo conſeruandæ Excellentiæ veſtræ meritum intimantes innoteſcemus ei.

PIPPINVS. — * quam.

VNDE obſecrantes petimus, & obnixè deprecamur, imò & coniuramus te, excellentiſſime atque Chriſtianiſſime Rex, amantiſſime fili, & ſpiritalis compater, per omnipotentem Deum, & beatum Petrum, qui te in Regem vnxit, vt perfe-
B ctiùs ea, quæ pertinent ad exaltationem, & ad * ampliatam liberationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & iſtius à vobis redemptæ Prouinciæ, ſicut beato Petro & noſtro prædeceſſori Pontifici ſanctæ recordationis domno & germano noſtro beatiſſimo Stephano Papæ polliciti eſtis, cuncta perficere & adimplere iubeatis, quatenus promiſſam & expoſitam vobis mercedis coronam de manu omnipotentis Dei noſtri miſericordis, vt ſua vos circumtegat gratia, vna cum dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, filia & ſpiritali noſtra commatre, atque amantiſſimis natis, id eſt, præcelſis Regibus, & præſentis Regni culmen & triumphum victoriæ poſſidere, & æterna gaudia in cœleſtibus regnis cum Sanctis perfrui concedat. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* ampliore.

Item Epiſtola eiuſdem Papæ ad dominum PIPPINVM *Regem directa, in qua continentur lamentationes, eo quòd Deſiderius Rex conſilium iniit cum Georgio Imperiali Miſſo, qui hîc Franciæ adfuit, vt Imperator ſuum exercitum in Italia contra Rauennam vel Pentapolim ad Romanam vrbem ad comprehendendum mittat, & ipſe Deſiderius cum vniuerſo Regno Langobardorum in eius aditorium vel ſolatium ea mala ad perpetrandum decertet, & quia cotidie ſcamaras & deprædationes in eorum finibus faciebant. Cum nimiis adiu-*
C *rationibus poſtulans adiutorium obtinere contra ipſos Langobardos. Et ideo minimè in hoc Volumine eſt ſcripta, quia præ nimia vetuſtate iam ex parte erat diruta. Tamen alia Capitula in eadem non continentur inſerta, ſed ſicut in ſuperiore Epiſtola legitur, ſic & in iſta ſcriptum reperitur.*

Deeſt ergò hæc Epiſtola. Nec eius meminerũt in Sũmariis Bar. & Centuriatores. Facilior tamen iactura eſt, ſi nihil aliud cõtinebat, quã ſuperior Epiſtola.

Item exemplar generale eiuſdem Papæ ad cunctum exercitum à Deo protectum Regni Francorum, in quo continentur gratiarum actiones, & vberrimæ benedictiones, pro certamine eorum, & vt magis in ſeruitio Dei omnipotentis, & ſanctæ Dei Eccleſiæ, certando perſeuerent, animum Domini PIPPINI *Regis ad hoc peragendum excitent.*

XXII.

PAVLVS *ſeruus ſeruorum Dei, omnibus dilectis nobis Epiſcopis, & venerabilibus Presbyteris & Abbatibus, atque religioſis Monachis, glorioſis etiam Ducibus & Comitibus, ſeu vniuerſæ Chriſto dilectæ Generalitati exercitus à Deo protecti Regni Francorum, conſtitutis.* CONSIDERANTIBVS nobis, & velut ignitam coram noſtris aſ-

Bar. Sum. 29. Centuriatores extra reliquarum ordinem.

PIPPINVS.

huius Epiſtola Summariorum collocant.

* ſtudetis.

pectibus ſplendiſluam, Chriſto amabilis fortitudinis veſtræ fidem, & laborioſum A certamen adhibentibus, quod liberationi ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, quæ vos verbo prædicationis, peculiaritatis modo ſinceros genuit filios, exhibere totis niſibus * ſtudemini, magna nobis admirandi inhæret qualitas, & hæc laudis præconia veſtro nomini & benedictæ generationi proferre in vniuerſo non deſiſtimus Orbe terrarum. O dulciſſimi atque amantiſſimi nobis, quam viciſſitudinis repenſationem veſtro exercitui conferemus? Aut quæ theſaurorum copiæ dignæ ſint ad tot beneficiorum præſidia, quæ ſanctæ Eccleſiæ contuliſtis? Et licèt in hoc mentis conſideratio & poſſibilitas coarcetur vobis digna rependere, verumtamen eſt iudex iuſtus in cœlis, Dominus Deus noſter, qui digna veſtrorum retribuet operum merita. Verè enim eleuatum eſt nomen Gentis veſtræ ſuper multas generationum Nationes, & Regnum Francorum vibrans emicat in conſpectu Domini: quod talibus benigniſſimis Dei Catholicæ & Apoſtolicæ ſanctæ Eccleſiæ liberatoribus præornatur Regibus. Nouus quippe Moyſes, nouúſque Dauid, in omnibus operibus ſuis effectus eſt Chriſtianiſſimus, & à Deo protectus filius, & ſpiritalis compater Dominus Pippinus, Dei nutu victorioſiſſimus Rex: per quem exaltata Dei Eccleſia triumphat, & fides Catholica ab hæreticorum telo illibata conſiſtit.

ET vos quidem, chariſſimi, Gens ſancta, Regale Sacerdotium, populus adquiſitionis, cui benedixit Dominus Deus Iſraël, gaudete & exultate, quia nomina ve- B ſtra, Regúmque veſtrorum exarata ſunt in cœlis, & merces veſtra magna eſt coram Deo & Angelis eius. Firmum quippe beatiſſimum Petrum Apoſtolorum principem, cui à Redemptore noſtro ligandi ſoluendíque peccara, in cœlo ac in terra conceſſa eſt poteſtas, adepti eſtis protectorem. Sed omnipotens Dominus eiuſdem ſui Apoſtoli interceſſionibus benedicat, protegat, atque confortet & corroboret Deo amabilem communitatem veſtram, actúſque veſtros in beneplacito ſuo diſponat, tribuens vobis à cœlo victoriam, fines veſtros dilatet, ſubiiciens excellentiſſimis Regibus veſtris omnes barbaras Nationes ad perfectam liberationem & exaltationem ſanctæ vniuerſalis Dei Eccleſiæ, & fidei orthodoxæ integritatem, détque vobis ea ſapere, quæ illis ſunt placita, & multò amplius corda veſtra in amore beati Petri, & eius Apoſtolicæ Sedis illuſtret, fidelique ſtudio eius præceptis Apoſtolicis obtemperantes, veſtrorúmque Regum mandata obſeruantes, & præſentis vitæ curſum cum victoria & bona fama exequi, & æterna gaudia cum cœli ciuibus perfrui mereamini.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum PIPPINVM *glorioſum Regem, per Georgium Epiſcopum directa, in qua continentur gratiarum actiones pro liberatione ſanctæ Dei Eccleſiæ: & in Embolo poſtulat, vt filium eius qui tunc natus fuit, ex ſacro Baptiſmatis fonte excipere mereretur.* C

XXIII.

Summ. 19 apud Bar. & Cent.

* *f.* relatio.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtro ſpiritali compatri*, PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, PAVLVS *Pap.* SOLET epiſtolaris * latio mentem ſemper vi ſua reficere, & materia quodammodo charitatis exiſtere. Quia ergo ſpiritalium dilectio ſincera filiorum paternos ſuſtinet deſideranter affectus, ſumma nos eum alacritate implere conuenit quod puræ conſcientiæ depoſcit affectus; & licèt ad reddenda paternæ charitatis officia, prolixitate itineris imminente, raritas portitorum impediat. Quotiens autem neceſſitas inciderit occaſionis, excellentiſſimam Chriſtianitatem veſtram non deſiſtimus ſcriptis diſcurrentibus viſitare, & honore ſolito amplectentes, * vtilitate: quatenus hoc, * quod oculis carnalibus * præſentium videre non poſſumus, eos aliquatenus ſcriptis valeamus alternantibus intueri. Itaque ita vbique, Deo illuſtrante, Excellentiæ veſtræ merita diffuſa diuulgauit opinio, vt ex rebus ab ea geſtis, omnibus laudabiliter demonſtretur. Vnde in quantum valet noſtri oris aſſertio, protenſæ laudationis atteſtatione, veſtræ eximietati gratiarum reddentes actiones, aptum proſpeximus, præſentem ſanctiſſimum atque reuerentiſſimum Fratrem Georgium, & Coëpiſcopum noſtrum, illuc vſque ad veſtra præclara Deo inuitabilia tranſmittendum

* *Videtur hic etiam reponendum.* viſitare.

* hos quos.

* præſentes.

A veſtigia, cui ſingillatim omnium ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Dei Eccleſiæ, & iſtius à vobis redemptæ Prouinciæ vrilitatum neceſſitates, à Deo protegendæ ſublimitati veſtræ Excellentiæ referendas commiſimus. Fratribus,

Sed petimus, à Deo ſeruate fili, & ſpiritalis comparer, benigniſſime Rex, noſtérque poſt Deum liberator, & obnixè deprecamur, vt iubeas eundem noſtrum Miſſum benigno ſolitóque gratulationis aſpectu commendatum ſuſcipere, noſtriſque poſtulationibus, quæ ad exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & maximè ad tuæ animæ mercedem & æternam memoriam reſpiciunt, à Deo impulſas benignitatis tuæ aures, & congruum atque velociorem de cunctis adhibere digneris effectum: quoniam, ſublimiſſime Regum, amantiſſime fili, & ſpiritalis compater, ad hoc te omnipotens Deus ſanctæ ſuæ Eccleſiæ voluit, per manus beati Petri, liberatorem adeſſe, vt tuo ſolito præſidio pleniſſima ſalus & redemptio ſanctæ ſuæ Dei Eccleſiæ, & iſtius Prouinciæ proficiat. Orantes Dominum Deum noſtrum, quia actus veſtros ita ſua pietate diſponat, quatenus Excellentiæ veſtræ præſentis vitæ ſpatia cum proſperitate diſponat, * victoria Regni gubernacula perfruens longæuiter exequatur, & ad promiſſionis æternæ præmia, cum dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritali noſtra commatre, & eximiis natis, id eſt, Regibus, cum ſecuritate pertingat, & in cœleſtibus regnis, cum Sanctis & electis ſuis, vtroſque veſtrum idem omnipotens Deus faciat perenniter gratulari. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. * victoriâ.

B

Embolum.

Interea, ſublimiſſime Regum, noſtræ perlatum eſt notioni, quòd, Dei nutu, nouum Regem ex veſtris viſceribus, ad exaltationem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, omnipotens Deus contulit: de cuius natiuitate maximo gaudio ſumus releuati. Vnde obnixè te petimus, vt à ſacratiſſimo Bapriſmatis lauacro eundem maximum veſtrum filium ſuſcipere mereamur. Quatenus duplex Spiritus ſancti gratia in medio noſtrûm, & geminæ feſtiuitatis nobis oriatur lætitia.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad dominum Pippinvm *Regem directa, in qua continetur, quod ſex Patricij cum trecentis nauibus & ſtolo de Sicilia in partibus Romæ vel Franciæ properant: & de iuſtitiis ſanctæ Dei Eccleſiæ, quas Deſiderius coram Miſſis ſuis facere promiſit, quia nihil exinde, ſicut pollicitus fuit, adimpleuit.*

XXIV.

C Domno *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* Pippino *Francorum Regi, & Patricio Romanorum,* Pavlvs *Papa.* A Deo inſtitutæ præcellentiæ veſtræ his noſtris Apoſtolicis ſyllabis, bone potentiſſime Rex, fili excellentiſſime, & ſpiritalis compater, ſicut noſtro, poſt Deum, liberatori, ea quæ ad agnitionem noſtram de diuerſis adueniunt partibus, ſummopere innoteſcere ſtudemus. Agnoſcat ſiquidem Eximietas veſtra, intimaſſe nobis quoſdam ſinceriſſimos fideles ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ noſtræ Eccleſiæ: quòd ſex Patricij, deſcentes ſecum trecenta nauigia, ſimúlque & Sicilienſem * ſtolum, in hanc Romanam vrbem abſoluti à * Regia vrbe, ad nos properant. Quid ij velint agere, aut pro qua diriguntur cauſa, rei veritatem ignoramus. Hoc tantum nobis nunciatum eſt, quòd ad nos progredi, & ad veſtram ſummè laudabilem præcellentiam in Franciam ingredi ſunt diſpoſiti, eaſdémque nobis deſtinaras Litteras infra hæc noſtra ſcripta veſtræ Excellentiæ direximus intuendas. Summ. 17. apud Bar. & Cent. * claſſem. * Conſtantinopoli.

Itaqve & hoc conſeruandæ Eximietati veſtræ innoteſcimus, quod quemadmodum in præſentia Miſſuum veſtrorum conſtitit cum Deſiderio Langobardorum Rege, vt noſtras Romanorum iuſtitias ex omnibus Langobardorum ciuitatibus pleniùs primitus acciperemus, & ita poſtmodum ad vicem ex omnibus noſtris ciuitatibus integras Langobardis faceremus iuſtirias, freti in huiuſcemodi eius pollicitatione, quam in præſentia prædictorum Miſſuum veſtrorum exhibuit,

Pippinvs.

noſtros Miſſos direximus ad eaſdem tecipiendas faciendáſque iuſtitias. Ipſe verò varias adhibens occaſionum verſurias, nequaquam nobis primitus, vt conſtitit, plenatias de omnibus ſuis ciuitatibus facere voluit, quas exquirimus, iuſtirias, & ita demum ſuas in integro ex omnibus noſtris ciuitatibus recipere, ſed ſingillatim tantummodo de vna ciuitate facere, & de alia tecipete maluit, volens per hoc dilationem inferre, ne pars noſtra Romanorum ptopriam conſequatut iuſtitiam. Et ecce noſtri Miſſi nihil impettantes, ad nos ſine effectu reuerſi ſunt, & plures deprædationes extunc, atque multa & inaudita mala in noſtris immittit finibus. Vnde ecce ſuas confeſtim direxit Litteras, pet quas, confidens in ſua ferocitate, Deum præ oculis non habens, nec beatum ptincipem Apoſtolorum Petrum metuens, comminationes nobis direxit, & inania dettactionum vetba pertulit, quas & de præſenti infra hanc noſtram exarationis ſeriem veſtro præfulgido, & à Deo inſtituto culmini direximus, vt earum ptæcelſa eximietas veſtra agnoſcens textum, conſideret, quanta ſit eius malitia, & elationis cotdis ſuperbia, in id, quod contra beatum Petrum, & veſtram regalem potentiam, ſe etigens malitias nobis comminatur inferte. A

Sed nos ſpem noſtram, poſt Deum, ſicut inexpugnabilem murum, fitmiſſimam, in veſtram à Deo corroboratam Excellentiam habemus. Pto quo flexo poplite te petimus, & pet nos etiam beatus Petrus Apoſtolorum princeps veſtram adgreditut eximiam Præcellentiam, quatenus inſpiratus ab omnipotente Deo, qui vos ſanctæ ſuæ Eccleſiæ defenſorem ac liberatotem conſtituit, ſalutem noſtram ampliſſimè ptocurare, & contra omnium noſtrotum inimicorum ferocitatem & attogantiam ſolitus auxiliatot & protector noſtet exiſtere iubeas, Chriſtianiſſime & ſpiritalis compatet: quatenus lucratiſſimum præmium à Redemptore noſtto Domino Deo, intetcedente beato Petto Apoſtolorum principe, conſequi meteamini: & ſicut terrenum, ita & cœleſte regnum cum Sanctis & electis Dei pet infinita ſecula conſequi mereamini. B

De omnibus verò ſubtili enarratione, præſenti Coniberto, veſtro fideliſſimo Vaſſo iniunximus, cuncta liquidiùs veſtræ Regali potentiæ ſuggerere. Sed & hoc obnixè poſtulamus benignam Excellentiam veſtram, vt Miſſos veſtros aptos, quales vobis placuerint, ad nos dirigere debeatis, qui in noſtro inueniantur eſſe auxilio. Vnus tamen ex eis vſque Ticinum properare debeat, vt dum cum Deſiderio Rege loquutus fuerit, quicquid eis in reſponſis reddiderit, veſtræ Excellentiæ renunciet. Reliqui verò duo cum veſtro diſpoſito & ordinatione apud nos coniungete feſtinent, vt in noſtro, vt dictum eſt, conſiſtant auxilio. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum Pippinvm *Regem per Langbard directa, in qua continentur gratiarum actiones, & vberrimæ benedictiones pro vita & incolumitate ipſius, vel Domini* Caroli *&* Carlomanni, *nobiliſſimis liberis eius, volens adiutorium obtinere, cum multis adiurationibus contra Langobardos, & in * Embolum continetur Præceptum, quod Marino Presbytero direxit, de titulo Chryſogoni, & de libris quos ei tranſmiſit.* C

* Embolo.

XXV.

Summ. 12. apud Bar. & Cent.

Domno *excellentiſſimo filio & noſtro ſpiritali compatri,* Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* Pavlvs *Papa.* Properans ad nos Litterarum tranſuector, Langbard ſcilicet, illuſtris vit, fidelis eximietatis veſtræ Miſſus, detulit nobis nectaream atque florigeram à Deo ptotectæ Excellentiæ veſtræ ſyllabarum relationem. Cuius adnexam paginam enucleatius perſcrutantes, quæ textus eius loquebatur ad ſingula comperimus. In ipſis quippe Sublimitatis veſtræ affatibus, deſiderabilem nobis & ſuper omnia huiuſmodi delectamenta amplexabilem ſoſpitatis veſtræ lætitiam agnoſcentes, vberiore noſtri animi ouantes gaudio, maximè ſumus relaxati, in id, quòd optata noſtri ptomeruimus comperire cordis. Et poſtmodum noſtris à veſtris Deo imitabilibus veſtigiis reuettentibua

A Miſſis, & ea ipſa veſtræ proſperitatis gaudia deferentes à nobis in reſponſis, gemina exultationis iocunditas noſtro inſerta eſt cordi. Nam & dum in auribus omnis Sacerdotum, Cleri, etiam Optimatum, & reliqui populi, ampliata veſtra inſonuiſſet proſperitatis lætitia, & ex hoc nimio gaudio repleti gratulantes, exultarunt vna nobiſcum in Domino, agnita nimirum proprij poſt Deum defenſoris ſoſpitate. Pippinꝰ.

Porro, excellentiſſime & à Deo ſeruate fili, & ſpiritalis compater, vehementi dilectione vos erga amorem Apoſtolorum principis beati Petri, atque circa noſtram charitatem vos flagrare experimento didicimus, præſertim dum ipſa Excellentiæ veſtræ Epiſtola charitatis calamo cernitur eſſe conſcripta. Etenim ex corde lingua tinxerat, quod in chartæ refundebat paginam. Quamobrem magnas gratiarum actiones à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ referimus, quoniam dum nimirum diuina re clementia, per interuentum ſui principis Apoſtolorum, defenſorem atque opitulatorem, benigniſſime Rex, ſanctæ ſuæ conſtituit Eccleſiæ, cura veſtræ eximietati inſiſtat perfectam redemptionem iſtius Prouinciæ, atque exaltationem huius ſacroſanctæ Eccleſiæ procurare. Vnde Domini Dei noſtri, vna cum vniuerſo populo nobis commiſſo, imploramus clementiam, vt ſua vos protegat gratia: & victoriam vobis de cœlo miniſtrans, cunctas barbaras Nationes veſtris ſubiiciat veſtigiis, & longæuiter Regni gubernacula faciat prometeri, vna cum
B dulciſſima veſtra coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritale noſtra commatre, & veſtris noſtriſque amantiſſimis natis, domno Carolo & Carlomanno potentiſſimis Regibus, & domna Giſila excellentiſſima, & vitæ æternæ cum electis Dei concedat gaudia.

Peto itaque & deprecor te, excellentiſſime fili, ſpiritalis compater, atque per omnipotentem Deum, & corpus beati Petri, cuius & optimus fidelis exiſtis, coniuro, & maximis ſupplicationibus depoſco, quatenus iubeas ſedulè in tuo ſancto, & à Deo inſpirato mellifluo corde * confertum retinere. Illud, quod vos ſanctæ recordationis domnus & germanus noſter beatiſſimus Stephanus Papa Dei nutu admonuit, atque deprecatus eſt peragendum, & in ea charitate atque amicitia permanere, cunctáque qualiter vos terribili adhortatione petiit ad id implere, & effectui mancipare iubearis, vt perfectam mercedem, & repoſitam pleniſſimæ redemptionis noſtræ coronam à iuſto iudice omnium conditore, Domino Deo noſtro, qui vos in Regem vnxit, conſequi mereamini, & gaudia æternæ beatitudinis cum Sanctis & electis Dei, dum plebem Dominicam perfectiùs liberans, atque ſanctam Dei Eccleſiam defendens, diuinæ maieſtati illæſum à ſæuientium malitia præſeruaueris. Pro quo & magnam, poſt Deum, benigniſſime Rex, in tuæ pollicitationis ſponſione, quam beato Petro contuliſti, ſpei gerimus fiduciam, vna cum omni populo iſtius Prouinciæ à vobis redempto. * compertum.

C Salvtant itaque communem Excellentiæ veſtræ Chriſtianitatem, cuncti Sacerdotes & Clerus iſtius ſacroſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ. Salutant vos & cunctus Procerum Senatus, atque diuerſi populi congregatio, optantes vna nobiſcum, de veſtra ampliſſima proſperitate & vbertima lætitia diu gaudere, & in Domino Deo ſalutari noſtro exultare. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Embolum.

Per aliam quippe Epiſtolam ſuam, à Deo protecta eximietas veſtra ſicut certè ſuo benè cupienti patri direxit, quatenus Titulum protectoris veſtri beati Chriſti Martyris Chryſogoni cum omnibus ſibi pertinentibus dilectiſſimo atque fideliſſimo vobis Marino Preſbytero concedere deberemus. De quo & præceptum nobis dirigi petiſtis, quod nempe ob veſtram dilectionem, & in eo, quod fidelis veſter, noſtérque idem ſanctiſſimus atque dilectiſſimus Marinus Preſbyter exiſtit, præfati Tituli præceptum, cum omnibus locis & poſſeſſionibus ſibi pertinentibus, vrbanis vel ruſticis, vobis exaratum, atque manu noſtra roboratum, per harum latorem direximus eximietati veſtræ deportandum. Direximus etiam excellentiſſimæ Præcellentiæ veſtræ & Libros, quantos reperire potuimus, id eſt, Antiphonale & Reſponſale, inſimul artem * Grammaticam Ariſtotelis, Dionyſij Ariopagitæ Libros, Geometricam, Orthographiam, Grammaticam, omnes Græco eloquio ſcriptores, necnon & horologium nocturnum. * f. Dialecticam.

Pippinus. *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum* PIPPINVM *Regem, per* A
VVlfardum & ſocios eius directæ, in qua continentur vberrimæ laudes, &
* Centur. Gregorio Epiſcopo. *de Miſſis Apoſtolicis, vel Græcorum in Francia morantibus, ſeu de * Georgio & Petro.*

XXVI.

Summ. 16. apud Bar. & Cent. DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Francorum Regi, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* VOTIVA cordis noſtri deſideria, & intimi pectoris affectum, vt veſtræ Excellentiæ beneficiorum ſuffragia ſanctæ Dei Eccleſiæ vota proferentes, optabilem; nimiſque amabilem ſalutem præcelſæ Chriſtianitati veſtræ, atque excellentiſſimæ, & noſtræ benigniſſimæ filiæ & commatri, optimæ Reginæ, ſimulque amantiſſimis ac præclaris veſtris; noſtriſque in Chriſto amabilibus filiis, Carolo & Carlomanno, excellentiſſimis Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum; necnon & omnibus reuerentiſſimis Fratribus noſtris, ac dilectiſſimis nobis Epiſcopis, Preſbyteris, etiam religioſis Abbatibus, ſimulque & cunctis Optimatibus, Iudicibus, Ducibus videlicet & Comitibus, necnon & vniuerſo à Chriſto protecti Francorum Regni populo vobis ſubiacentibus, deſtinamus perennem ſalutem. Perſiſtentes etiam vna nobiſcum, B & in oſculo charitatis vos amplectentes, vniuerſi ſanctiſſimi Fratres noſtri Epiſcopi, Preſbyteri etiam, & cunctus ſanctæ & ſpiritalis matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ Clericorum ordo, & Procerum, Optimatum, & vniuerſi Romani magni vel minoris congregatio, ſedulis interuentionibus pro vita & incolumitatis veſtræ lætitia, cœliruſque vobis concedendis victoriis, diuinam nobiſcum deprecantes clementiam. Et verè debitum vobis eſt, excellentiſſime fili, noſterque poſt Deum defenſor ac liberator, ſolitæ honorificentiæ affectum perſoluere, & impenſius ſa-
* exultationis. lutationis verba promere, & ea, quæ ad Regni veſtri immenſam * exultationis laudem, & animæ veſtræ ſalutem reſpiciunt, ampliſſimè prolatari.

IGITVR regreſſis noſtris Miſſis, quos ad veſtræ Regalis clementiæ veſtigia deſtinatos habuimus, Petro ſcilicet Notario Regionario ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, & Ioanne Manſionario Confeſſionis Baſilicæ fautoris veſtri beati Petri, coniungentibus etiam & veſtris Miſſis, VVulhardo nempe, eiuſque ſociis, protulerunt nobis honorandas nimiſque deſiderandas ſyllabas Præcellentiæ veſtræ. Quas cùm in conuentu Fratrum conſacerdotúmque meorum, & Cleri atque cuncti laicorum ordinis cœtu legiſſemus, noſtri ac veſtri Miſſi, ea ſibique à vobis iniuncta, de veſtra immutabilis mentis conſtantia, & puritatis integritate, quam pro ſpe ſanctæ Dei Eccleſiæ & fidei orthodoxæ habere videmini, retuliſſent: illicò nimio gaudio repleti, eleuatis ad æthera oculis, extenſiſque palmis, immenſas omnipotenti Deo noſtro, & veſtræ Excellentiæ tulimus grates. Angelicam illam pro veſtris C
Luc. 2. meritis diuinæ eius potentiæ canentes laudem: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bona voluntatis.* Neque enim, bone Rex, aliter mentes fidelium credere poterant, quàm quod in earum ex operibus cernentes comperimus à vobis peractum, qui pro intuitu humanas ſuaſiones & inanes promiſſiones reſpuentes, nihil amori & certamini, quod erga beatum Petrum geritis, præponere maluiſtis. Sed omnia terrena lucra, velut lutum, quod pedibus conculcatur, reputantes, ei vos placere, eiuſque mandatis totis niſibus obtemperare veſtræ imminet curæ, & idcircò, ecce bone Rex, præcelſe fili, & ſpiritalis compater, theſaurizaſti tibi theſauros infinitos in ſidereis arcibus, vbi ærugo non præualet, nec tinea ea quæ iuſtis tribuenda ſunt conſumi poſſunt, dum ita mirabiliter præcelſæ Excellentiæ veſtræ opera rutilant, quis de vobis quoquomodo ambigere poſſit, dum ea quæ beato Petro pollicit, & ob veniam veſtrorum concedere ſtuduiſtis delictorum, illibato eius iure perenniter permanenda conſeruare ſatagitis, & veſtris à vobis & à Deo conſeruandis magnis exhortationibus committitis. Et ideò nobis nimis vel cuncto populo noſtro confidendum eſt, in huiuſcemodi pio propoſito immutabilis conſtantiâ mentis, vos veſtráſque ſoboles & vniuerſum Regnum Francorum firmiter eſſe permanſuros; quoniam iuxta, vt nobis Excellentia veſtra innotuit, ſcimus, cui credimus, & certi ſumus.

De

A De noſtra itaque puritate & dilectione, quam erga vos & cunctum à Deo protectum Regnum Francorum habere dinoſcimur, credimus iam vos pleniſſimè eſſe ſatisfactos. Pro quo & ampliori certificatione Deum cœli teſtem proferentes, in ea nos charitatis dilectione, quam cum ſanctæ recordationis domno & germano noſtro beatiſſimo Stephano Papa, & per eum cum omnibus ſucceſſoribus Pontificibus, vos veſtræque ſuboles, & cuncta veſtra proles, atque vniuerſum Regnum Francorum vſque in finem ſeculi conſeruare ſpopondiſtis, & nos etiam, atque noſtros ſucceſſores Pontifices, confitemur eſſe permanſuros pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & fidei orthodoxæ defenſione. Nulla nos rerum qualitas ab eadem charitatis confirmatione potens poterit ſeparare. — *Pippinvs.*

Direxit itaque nobis Excellentiæ veſtræ Chriſtianitas, ſignificans de Miſſis noſtris, veſtriſque atque Græcorum, qui à Regia Vrbe reuerſi ſunt, eos apud vos eſſe detentos, interim quòd aggregatis veſtris Sacerdotibus, atque Optimatibus, coniicere ſeu perpetrare valeatis, quid de his, quæ vobis directa ſunt, reſpondendum ſit. Et quidem nobis hac de re aliter confidendum non eſt à vobis reſponderi; niſi, quæ ad exaltationem ſacroſanctæ ſpiritalis matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ, caput omnium Eccleſiarum Dei, atque orthodoxæ fidei, pertinere noſcuntur, & quia quod ſemel beato Petro, & pro æternæ vitæ retributione obtuliſtis, nulla vos deberet ratione ab eius iure & poteſtate ſeparare. Scimus enim, B quòd nulla apud vos ſuaſionis fabulatio præualet, dum diuina verba & Apoſtolica documenta firmiter in veſtro corde retinetis adnexa. Et ecce ſicut nobis per veſtras Litteras, & noſtros veſtróſque Miſſos maximam confidendi materiam intuliſtis, præſtolamur lætabunda hac de re nuntia à vobis ſuſcipi, & ſolitè de veſtro benigno mentis propoſito gratulari. Et hoc præcelſa Chriſtianitas veſtra per eaſdem ſuas à nobis petiit ſyllabas, Georgium Epiſcopum, & Petrum Preſbyterum in veſtro permanere ſeruitio, nos debere concedere. Et quidem præcellentiſſima veſtra benignitas agnoſcat, nos iamdudum de hoc veſtræ obtemperaſſe voluntati. Per Andream quippe religioſiſſimum Miſſum veſtrum, ſicuti popoſciſtis, in exaratis deſtinatis Apoſtolicis ſyllabis, eos vobis dignoſcimur conceſſiſſe. Intimantes, vt ſiue retinendos, ſiue etiam abſoluendos eſſe veſtra fuiſſet voluntas, ita de eis peragere deberetis. Vnde etiam & nunc in veſtro voluntatis arbitrio relaxamus, aut qualiter vobis de eis placuerit tam retinendos quàm abſoluendos faciatis, dum ſemel à nobis vobis conceſſi ſunt. Sed vtinam ipſi placabiles in veſtro poſſint eſſe ſeruitio! Pro quo dirigite nobis, quid de Epiſcopatu prædicti Georgij, & de Eccleſia, quæ prænominato Petro, commiſſa eſt, peragere debeamus; ne ampliùs illis admonitis in nimiam neglectus incuriam deueniant.

Interea duos veſtros Miſſos, id eſt, VVulfardum & eius ſocium, ſecun-C dum veſtram præceptionem pro vtilitatibus ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, ſpiritalis matris veſtræ, in his partibus retinuimus. Illud præterea Excellentia veſtra innotuit Deſiderio vos Langobardorum Regi direxiſſe, vt Saxulum puerum noſtrum, qui à nobis fugam arripuerat, reddere deberet. Sed agnoſcat Chriſtianitas veſtra, quod etiam vos creditum cognitum habere puto, * coniunxiſſe hoc præterito autumni tempore eundem Deſiderium Langobardorum Regem ad Apoſtolorum Limina, cauſa orationis, eundémque noſtrum puerum ſecùm deferens nobis contradidit. Cum eodem quippe Rege, pro iuſtitiis inter partes perficiendis, loquente, conſtitit, vt veſtris eiúſque Miſſis per diuerſas ciuitates progredientibus, ipſæ præparatæ fuiſſent iuſtitiæ. Et ecce, Deo propitio, de partibus Beneuentanis atque Tuſcanenſibus & fecimus, & adinuicem noſtras recepimus. Nam de Ducatu Spoletino, noſtris vel Langobardorum Miſſis illic adhuc exiſtentibus, ex parte iuſtitias fecimus ac recepimus. Sed & reliquas, quæ remanſerunt modis omnibus, pleniſſimè inter partes facere ſtudent. In * Embolim verò direxit nobis à Deo protecta Excellentia veſtra, præfatum vos Deſiderium admonuiſſe Reges Neapolitanos ac Caietanos conſtringere, ob reſtituenda patrimonia protectori veſtro beato Petro illic Neapoli ſita, & largiri * electis ſolitè ad ſuſcipiendam Epiſcopalem conſecrationem, ad hanc Apoſtolicam properandi Sedem. Quapropter maximas de hoc, & de omnibus, Excellentiæ veſtræ referimus grates.

*perueniſſe.

*al. Embolo, vel Embolio.

*licentiam.

PIPPINVS.

His præmiſſis, omnipotens Dominus Deus noſter ſua vos continua protectione circumtegat, & ab omnibus aduerſitatibus eripiat, & veſtris veſtigiis omnes barbaras ſubiiciat Nationes: concedés vobis & præſens Regnum feliciter per multorum annorum curricula vna cum amantiſſima coniuge & præcelſis filiis perfrui, & vitam æternam cum Sanctis tribuat poſſidendam. Deus te incolumem cuſtodiat, excellentiſſime fili. A

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum PIPPINVM *Regem per VVlfardum directæ, in qua continentur gratiarum actiones, & vberrimæ laudes, pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ: poſcens adiutorium, contra Langobardos, eo quòd ipſi Langobardi in magna arrogantia permanentes; & iuſtitias ſanctæ Dei Eccleſiæ minimè reddentes.*

XXVII.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* LATOR præſentium Litterarum ſollertiſſimus VVulfardus, Eximietatis veſtræ fideliſſimus, plenas iocunditate nobis attulit Litteras, quas & cum ingenti lætitia mancipantes, atque lectioni reſerantes, magna exultatione ouantes releuati ſumus: agnito ſcilicet per eas præfulgidæ Excellentiæ veſtræ dilectionis affectu erga Apoſtolicam ſanctam Romanam Eccleſiam, atque fautorem veſtrum, cœlorum regni Ianitorem, principem Apoſtolorum, beatum Petrum, à vobis exhibito. Qua de re iuges omnipotenti Deo efficaciùs perſoluimus grates profectò, dum tam præcipuum fortiſſimúmque virorum his in diebus ſanctæ ſuæ contulit Eccleſiæ tutorem. B

INTEREA, Chriſtianiſſime Dei prouidentia victor Rex, gemina feſtiuitatis peregimus gaudia, in eo quòd optata cordis adepti deſideria, in vinculo ſpiritalis fœderis pariter ſumus adnexi. Præfatus nempè ſodalitatis veſtræ illuſtris Miſſus, precioſiſſimum nobis ſupernæ gratiæ munus attulit, * Sabanum videlicet, in quo noſtra dulciſſima, atque amantiſſima ſpiritalis filia, ſacratiſſimo lauacro abluta, ſuſcepta eſt, quem & cum magna iocunditate; aggregata populi cohorte, infra * auram ſacrati corporis auxiliatricis veſtræ beatæ Petronillæ, quæ pro laude æterna memoriæ nominis veſtri nunc dedicata dinoſcitur, celebrantes Miſſarum ſolemnia, cum magno gaudio ſuſcepimus, & per allatum eundem Sabanum, eam tanquam præſentaliter nos ſuſcepiſſe gaudemus. Vnde quia amor fidei veſtrum benignum igniuit cor, nobis per vinculum ſpiritalis fœderis adhærendum: iuxta quod domno & germano meo beatæ recordationis ſanctiſſimo Stephano Papæ ſpopondiſtis, magnas gratiarum actiones à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ perſoluimus, implorantes crebro diuinam miſericordiam, vt * æuis vos ac proſperis in ſolio Regni conſeruans tueatur temporibus, & magno gaudio de ipſius ſpiritalis noſtræ filiæ perfecta ætate vos iocundari permittat, ad exaltationem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ. C

* *Exſtat eadem vox apud S. Bonifacium Epiſt. 10. & 145. Hic linteum illud ſignificat, quod filiolæ Pipini iamiam baptizatæ tegumentum præbuit.*

* ſ aram.

* longæuis.

ET quia copioſa nobis, ipſa Spiritus ſancti ſcilicet compaternitatis gratia, quæ, opitulante Deo, inter nos rata conſiſtir, auctoritas, fiduciam contulit, peto & deprecor, benigniſſime ſpiritalis compater, optime Rex; vt cœptum redemptionis Dei Eccleſiæ & plenariæ iuſtitiæ beati Petri perficere iubeas bonum opus. Direxit quippe nobis inſignis bonitas veſtra, per ſuos affatos ſibi innoteſcere aduerſantium cauſarum euentus. Vnde certam à Deo protectam eximietatem veſtram reddimus, nihil nos vſque hactenus recepiſſe de his, quæ per noſtros Legatos Excellentiæ veſtræ petendo mandauimus. Solitè namque perfidi & maligni illi in magna arrogantia cordis permanentes, nequaquam inclinantur iuſtitiam beati Petri reſtituere. Tamen omnia qualiter acta ſunt, referentibus veſtris Miſſis, agnoſcere poteſtis: & ſubſequentem noſtrum Miſſum ad vos dirigimus, dignas vobis gratias de omnibus referentes, & cuncta per eum Eximietati veſtræ dirigimus in reſponſis de his, quæ in antea prouenerint. Sergio verò Archiepiſcopo, iuxta id, quod veſtræ innotuit Excellentiæ, indeſinenter imminemus, vt ſuæ reſtituatur Eccleſiæ. Petimus autem Excellentem bonitatem veſtram, vt reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Fratrem & Coepiſcopum noſtrum VVulcharium, ſicut præfatus,

A beatæ recordationis domnus & germanus meus ſanctiſſimus Stephanus Papa, eum benignæ eximietati veſtræ commendauit, in omnibus commendatum habere iubeatis. His prælibatis, trinus & vnus Deus noſter ſua vos extenſionis dextera protegat, cum dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritali noſtra commatre, atque amantiſſimis veſtris meiſque filiis in ſolio Regni ſoſpites permanentes, & in præſenti vita, & in æterna beatitudine vberrimè concedat valere. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. PIPPINVS.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Regem PIPPINVM, *pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ directæ, in qua continentur vberrimæ laudes. Et Embolo continetur, vt præfatus Domnus Rex Pippinus Deſiderio Regi Langobardorum ſuam præceptionem dirigeret, vt ſi neceſſe exigeret, auxilium præſtare deberet tam Rauennæ, quàmque aliis maritimis ciuitatibus, ad dimicandum contra inimicorum impugnationem.*

XXVIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* PRÆCELSÆ, & à Deo ſer- *Sum. Cent.* 14. Literas proditorias Sergij Rauennatis Episcopi mittit, & petit auxilium.
B uatæ Chriſtianitati veſtræ, eximie fili, & ſpiritalis compater, ſicut noſtro, poſt Deum, liberatori, ea quæ ſuperueniunt, vel aguntur in his partibus, quantociùs ſignificare vobis procuramus, & ideo his Apoſtolicis relationum ſyllabis mellifluæ & à Deo inſtitutæ regalis veſtræ potentiæ culmini innoteſcimus, ſuſcepiſſe nos, poſt abſolutionem noſtrarum Litterarum, ſyllabas à ſanctiſſimo fratre noſtro Sergio Archiepiſcopo Rauennate, quas Leon imperialis eius ſanctitati, Rauennarum pronincia, viſus eſt direxiſſe, & ecce infra has noſtras Apoſtolicas Litteras præclaræ Excellentiæ veſtræ, earum inſtar, direxiſſe, vt ſuaſionis verſutiam in eis annexam præfulgida Excellentia veſtra agnoſcens, merito ſanctæ Dei Eccleſiæ fideique orthodoxæ defenſionem perfectiùs ſtudeat procurare, quatenus repoſitam ſibi in cœleſtibus regnis coronam mercedis à Domino Deo noſtro percipere mereatur: optantes vos de reliquo æuis & proſperis ſemper in Domino valere temporibus. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. *Ambiguè admodum. Suſpicari enim quis poſſet, ipſum Sergium proditorias literas ſcripſiſſe. Quod non eſt ita, vt docet hæc Epiſtola.*

Embolum.

EXEMPLAR denique Epiſtolæ ſecretò directæ à quibuſdam fidelibus Veneticis ſanctiſſimo fratri noſtro Sergio Archiepiſcopo, ſimul & ex Litteris, quas idem ſanctiſſimus vir nobis direxit, infra hæc noſtra ſcripta vobis miſimus, & peto, & tanquam præſentaliter deprecor, atque per omnipotentem Deum coniuro excel-
C lentiſſimam Chriſtianitatem veſtram, vt nimis velociter dirigere iubeatis veſtram præceptionem Deſiderio Regi Langobardorum, vt ſi neceſſe exegerit, auxilium præſtare debeat tam Rauennæ quàm Pentapoleos maritimis ciuitatibus ad dimicandum contra inimicorum impugnationem.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum PIPPINVM *Regem, per Georgium Epiſcopum & Stephanum Presbyterum, ſeu Radbertum, Miſſos directæ. In qua continentur gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & præfatus Papa poſcens, vt Dominus Rex Pippinus Deſiderio Regi ſuo obſides reſtitueret, & pacis fœdera cum eo confirmaret.*

XXIX.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* DVM tam copioſam omnipotens Deus ſuæ benignitatis humano generi crebro irrogat miſericordiam, valde adminiſtrandum eſt, quid retribui eius potentiæ diuinæ, aut quas carminum laudes longanimitati ipſius humana fragilitas referre valeat. Quod quidem *Summ.* 13. *apud Bar. & Cent.*

PIPPINVS. nos ranto eius releuati beneficio, licèt meritis nequaquam ſuffragantibus, nos eius A
Pſal. 115. porentiæ melodicas perſoluemus grates: ramen iuxta Pſalmographi monita, *cali-
cem ſalutaris accipiam, & nomen Domini* inceſſanrer *inuocabo*, inquiens. *Magnus es*
Tob. 13. *Domine, & magna opera tua. Magnificat* namque *anima mea Dominum*, caro & lingua
Luc. 2. benedicit. Quoniam reſpiciens reſpexit ſuper humilitatem noſtram, & ad tam
præcipuum ponrificale culmen, non noſtris proſequenribus meriris prouexir.
Quamobrem dum, eo dignante, mediaror Dei & hominum ſpeculaor animarum
inſtirurus ſum, commiſſa ſic Apoſtolaris cura prouocat atque hortatur omnino, &
indeſinenrer compellit ſalutem populi Dei pio ſtudio procurare, & pacem in cun-
ctis gentibus cum magna cordis conſtanria prædicare: quoniam profectò beatitudi-
nis grariam promerentur, qui intrepidè illam prædicare maluerint. Scriptum quip-
Matth. 5. pe eſt: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Et rurſum: *Quàm ſpecioſi pedes*
Rom. 10. *Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona.* Etenim, excellenriſſime fili, & ſpi-
riralis compater, quoniam Deus omniporens ex vtero matris ſuæ te prædeſtina-
tum habens, ideo te benedicens, & in Regem vngens, defenſorem te & liberato-
rem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ conſtiruit. Pro quo ea, quæ ad vtilitatem ipſius ſanctæ
Dei Eccleſiæ reſpiciunt, per hos noſtros Apoſtolicos apices benignæ Excellentiæ
tuæ deprecandum marurauimus. Agnoſcat ſiquidem excellenriſſima boniras rua,
* perueniens. quia * coniungens ad Limina Apoſtolorum excellentiſſimus filius noſter Deſide-
rius Rex, pacificè arque cum magna humilirare, cum quo ſalutaria vtrarumque B
partium locuti ſumus, & pollicitus eſt nobis reſtiruere ciuitarem Immolas, ea vi-
delicet ratione, vt noſtros ad tuam Excellentiam dirigere debeamus Miſſos, & ſuos
obſides, quos ibidem ad vos habere videtur, recipere debeat, & pacem cum eo
confirmare ſtudeatis.

VNDE petimus te, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, vt iubeas ipſos ob-
ſides prædicto filio noſtro Deſiderio Regi reſtituere, & pacis fœdera cum eo con-
firmare, & in magna amicitia cum eo conuerſari: vt annuente Deo, tuis lærabun-
dis temporibus populus Dei vtrarumque partium in magna ſecuritate & pacis
quiete degere valeat, quatenus longæuum te omnipotens Deus in ſolio Regni con-
ſeruare dignetur. Ideo enim direximus præſentes noſtros fideliſſimos Miſſos, id
eſt, reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Frarrem & Coepiſcopum noſtrum Geor-
gium, atque dilectum filium noſtrum Stephanum Presbyterum, vna cum Rod-
berto veſtro Miſſo, ad veſtram à Deo ſeruatam excellentiſſimam prudentiam, vt
ea ipſa eximierati veſtræ enarrare debeant. His præmiſſis, perimus diuinam miſe-
* longæuis. ricordiam vt * æuis ac lærabundis temporibus in ſolio Regni piis inhærens operi-
bus, conſeruare dignetur, & vitam æternam concedat. Incolumem Excellenriam
veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Regem PIPPINVM, *pro
defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ directæ, in qua continentur gratiarum actio-* C
nes, & vberrimæ benedictiones, pro integritatis orthodoxæ fidei obſeruatione.

XXX.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri*, PIPPINO *Regi Fran-
corum, & Patricio Romanorum*, PAVLVS *Papa*. DVM tanto veſtræ ſublimiſ-
ſimæ Excellenriæ beneficio, & impenſo opirulationis adminiculo, ſancta ſpiritalis
mater, & peculiaris veſtra vniuerſalis Dei Eccleſia dinoſcitur releuata, quæ huma-
na lingua ſufficere valeat, ad huius benignæ veſtræ operarionis merita gratiarum
referre actiones? Et licet in hoc humanæ conſiderationis capacitas rependere ne-
queat, veruntamen ille, qui potens eſt, omnipotens & inuiſibilis Dominus Deus
noſter, cuius ordinarione veſtra Regalis porenria confirmata conſiſtit, inreruen-
tionibus ſacri principis Apoſtolorum, beari Petri, dignam vobis remunerationem
in præſenti vita, & in futura beatirudine retribuet: præſertim dum & fortiſſimus
ſanctæ orthodoxæ fidei, & venerabilium Patrum piæ traditionis defenſor eſſe vi-
deris, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, & ob hæc ipſa quam veneranter co-
lis, & defendere ſtudes, orthodoxam fidem ſemper habebis adiutricem, & profe-
ctò cœleſtis tibi, contra aduerſantium cuneos, adminiſtrabitur victoria.

A INTEREA quoniam magno affectu circa veſtram à Deo protectam eximiam Excellentiam feruefcimus, debitum viſitationis & ſalutationis nauiter procurauimus ſublimitati veſtræ perſoluere, eximie fili & ſpiritalis compater. Hoc interea veſtram meminiſſe volumus Excellentiam, nuper nobis direxiſſe, quatenus in pacis dilectione cum Deſiderio Langobardorum Rege conuerſare ſtudeamus. Quòd quidem ſi ipſe excellentiſſimus in vera dilectione & fide, quam veſtræ Excellentiæ, & ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ ſpopondit, permanſerit, vtique & nos in charitate firma & ſtabili pace cum eo permanſuri erimus, obſeruantes illud Dominicæ præceptionis documentum: *Beati pacifici quoniam filij Dei vocabuntur.* PIPPINVS. Matth. 5.

HOC itaque innoteſcimus Chriſtianiſſimæ eximietati veſtræ, eò quòd conuenit inter nos & eundem Langobardorum Regem, vt pariter nos in Rauennatium vrbe præſentare ſtudeamus ad perficiendas quaſdam vtilitates ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, & pertractandum pro Græcorum malitia, qui cotidie imminent in ipſam Rauennatem ingredi ciuitatem. Dúmque pariter præſentati, quicquid locuti fuerimus, vel rei exegerit meritum, excellentiſſimæ & à Deo protectæ eximietati veſtræ innoteſcemus. Orantes de reliquo diuinam clementiam, vt ad perfectam exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ & orthodoxæ fidei defenſionem, de * æuis & proſperis temporibus excellentiſſimam Chriſtianitatem *longæuis.
B veſtram, in ſolio Regalis potentiæ, cum dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritali noſtra commatre, atque amantiſſimis natis conſeruare & protegere dignetur, tribuens vobis æterna cœleſtis patriæ gaudia poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum Regem PIPPINVM, *in qua continentur benedictiones, & præfatus Papa poſcens, vt Dominus Rex Pippinus ſuos Miſſos partibus Romæ dirigeret, & ſibi de ſalute vel ſoſpitate ſua innoteſceret, & qualiter in itinere egiſſet, & quomodo Dominus inimicos eius in manus ipſius tradidiſſet, & ſub pedibus eius humiliaſſet.*

XXXI.

DOMNO *excellentiſſimo & noſtro ſpiritali compatri*, PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, PAVLVS *Papa*. QVOTIES fidelium Dei ſpiritalia referuntur ſtudia, protinus audientium mentes ignitæ in Dei amore & mandatis diuinis efficiuntur, atque ad ſupernæ conſiderationis merita ampliſſimè ad laudem Dei proferre, & perennibus temporibus permanenda ſcripturæ teſtimoniis tradere, *dum veſtro concurſu & auxilio Eccleſiæ Dei exaltatio, & fidei orthodoxæ * profligatur defenſio, pro quo benedictus & laudabilis in omnibus Regi- Summ. ii. apud Bar. & Cent. *accenduntur, vel aliquid ſimile.
C bus coram Deo & hominibus eſſe dinoſceris, Chriſtianiſſime Rex, & nomen benignitatis tuæ exaratum fulget in conſpectu Diuinitatis. Etenim dum huius euoluto temporis ſpatio, quo nos nec veſtræ ſoſpitatis relationem meruimus ſuſcipere, nec penitus agnoſcere, quid circa vos ageretur, vel qualiter in itinere, quo profecti eſtis, peregiſtis, nimis anxietatis feruore deſiderij noſtri affectio in hoc ipſum ad diſcendum ſedulò prouocatur, præſertim, dum & à noſtris veſtriſque inimicis aduerſa nobis de ipſis partibus adnuntiantur. Vnde deſiderium magnum nobis inhæret veſtræ ſoſpitatis gaudia addiſcere, & veſtris ſalutaribus profectibus gratulari, & contra inimicorum contritionem agnoſcere. Pro quo, quæſumus, vt certos nos, ſicut deſideramus, per veſtros nuntios, de veſtra proſperitate & lætitia reddere iubeatis, quoniam veſtra ſalus noſtra eſt proſperitas, & veſtra exaltatio noſtrum proculdubio eſt gaudium & immenſa ſecuritas: * dignámque ex hoc Dei deprecamur potentiam, vt ipſe protector noſter, & cum eius Angelis dignetur præcellentiſſimam Chriſtianitatem veſtram tueri & gubernare, vt in cœleſtibus regnis, & cum Sanctis & electis, qui ab initio mundi placuerunt Deo, multipliciter conſequaris mercedem. Optantes quidem, vt nos certiores veſtra faciat à Deo protecta Excellentia, quid erga vos, aut Chriſtianam gentem veſtram agere videmini, & quomodo Deus noſter veſtros ac noſtros humiliauit inimicos, & vt fati ſumus, certos nos, ſicut deſideramus, de veſtra proſperitate & lætitia reddere iubeatis. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. *procuratur. * diuinámque.

PIPPINVS. *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad domnum* PIPPINVM *Regem, in qua continentur gratiarum actiones, & de ſanitate ipſius, ſeu* CAROLI, *& de Marino Presbytero, atque de Rauenna, qualiter contra eandem mala machinantur conſilia.* A

XXXII.

Summ. 10. apud Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* EXIMIÆ & à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ, harum deferente portitore, deſtinatos apices omni plenos dulcedine ac amore, quos cum magno venerationis affectu acceptantes, liquidiùs cuncta in eis inſerta agnouimus. Inter hæc quippe, excellentiſſime fili, veſtra nobis præcelſa innotuit benignitas, qualiter diuina Dei noſtri fauente miſericordia, ſani atque ſoſpites & illæſi exiſtentes ſitis, ſimul cum excellentiſſimis natis veſtris, ſpiritalibus noſtris filiis, Carolo & Carlomanno, magnis Regibus; atque domna BERTRADA Regina dulciſſima * ſpiritali commatre noſtra, necnon & Giſila nobiliſſima noſtra filia. Quibus agnitis, magnas ac innumerabiles polorum arbitro ac Regi Regum Domino Deo noſtro retulimus laudes, quoniam iuxta id, quod anhelantius optantes deſideramus, veſtram addiſcere meruimus ſoſpitatem. Pro quo Dominum Deum noſtrum ſedulis deprecationibus imploramus, qui nos per multorum curricula annorum de veſtra integra ſoſpitate faciat exultare, eo quòd veſtra ſalus, noſtra eſt exultatio, & veſtra proſperitas noſtrum, procul dubio, exiſtit gaudium. B

* coniuge veſtra.

ET hoc in veſtris Regalibus apicibus continebatur adſcriptum, quatenus vobis innoteſcentes ſignificaremus, ſi circa ſanctam Dei Eccleſiam, atque noſtram mediocritatem, vel populi nobis commiſſi ſalus aut integritas profligaretur. Nam & de hoc magnas & innumerabiles gratias Deo omnipotenti, & veſtræ Excellentiæ referimus, quia ſicut reuera Chriſtianiſſime, & vere Dei cultor, Eccleſiam Dei & populum veſtra Excellentia viſitare non piget, ſed hoc non noſtris meritis, ſed diuina proueniente miſericordia, agitur, dum omnia proſpera circa ſanctam Dei Eccleſiam, atque noſtram mediocritatem, vel nobis commiſſum populum exiſtunt. Pro quo Deum cœli, penitus omnium bonorum largitorem, rogabimus, vobis pro hoc præcipuo ac pio opere ſit retributor, ob tantam benignitatem & ſollicitudinem, quam circa ſanctam Dei Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, vel eius * familiarem populum habere dinoſcimini.

* peculiarem.

SED & hoc in ipſis veſtris relationum apicibus continebatur, per veſtros vobis fuiſſe nuntiatum Legatos, quòd à quibuſdam malignis & mendacium proferentibus, in iſtis partibus diuulgatum eſſet, quia ſi aliqua nobis neceſſitas eueniret, nullum nobis auxilium præbere volueritis. De quo nefario dicto nequaquam nobis fuit, aut eſt hæſitatio, quia, diuina faciente miſericordia, magnam in vobis, poſt Deum, ſpem & fiduciam habemus. Agnoſcentes, quòd, Deo propitio, nullum de quacumque parte erit impedimentum, vobis defenſionem atque auxilium ſanctæ Dei Eccleſiæ, vel eius peculiaris populi impertiendi, iuxta id, quod beato Petro Apoſtolo per beatæ memoriæ prædeceſſorem domnum & germanum noſtrum, ob remedium animæ veſtræ & veniam delictorum veſtrorum, pollicentes ſpopondiſtis. Quod in perpetuis temporibus, Domino annuente, firmum ac robuſtum credimus permanere. C

AT verò, vnde nobis Chriſtianiſſima veſtra direxit Excellentia, quòd ſi quis è veſtris aduerſariis, aut contemptoribus ad nos venerit, nullo modo cum eis nos, aut in eorum ſocietate miſceri, abſit à nobis, vt hanc rem faciamus, dum profectò veſtri inimici, ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtri exiſtunt. Quapropter teſtatur veritas, quia vbi veſtros amicos agnouerimus, tanquam amicos & fideles ſanctæ Dei Eccleſiæ oblectate & amplecti cupimus; & vbi veſtros inimicos inuenerimus, veraciter, tanquam inimicos ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtros proprios, ita eos reſpuimus atque perſequimur: quia veſtri amici, ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtri exiſtunt, & qui inimicitias contra vos machinantur, profectò inimici ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtri eſſe comprobantur.

A D e Miſſis verò veſtris ac noſtris, quia ad Regiam Vrbem ſimul properauerunt, Pippinvs,
de quibus petiit nos veſtra præclara Excellentia, ſibimet à nobis ſignificari, ſi quid
ex eis addiſcere potuimus, cognoſcat veſtra à Deo protecta eximietas, quòd in his
diebus nihil ab ipſis cognoſcere potuimus, dum profectò vobis incognitum non
eſt, quòd pro tam ſæua huius hiemalis temporis aſperitate nullus de illis partibus
adueniens nobis adnunciauit, qualiter circa eos agatur. Et ideo ad præſens ignota-
mus, quid vobis de eis veraciter ſignificemus.

A t verò de Marino Preſbytero ſcripſit nobis Chriſtianiſſima Excellentia ve-
ſtra, quòd demum in priſtino eſſet conſtitutus honore, ſecundum qualiter vobis
poſtulantes direximus, nos quidem teſtem Deum proferimus quòd pro nulla alia
re pro eo vobis direximus, niſi propter lachrymas & cotidianas lamentationes, quas
eius genitrix effundere non ceſſat, quæ & orbata lumine exiſtit, & ideo vobis dire-
ximus, vt apud vos eum abſoluere debuiſſetis, quia nihil de eo vobis fuit aut eſt,
ſed nec nobis, niſi tantum modo de eius iniqua malitia, quam contra ſanctam Dei
Eccleſiam maligna atque peruerſa motus audacia agere præſumpſit. Sed de hoc, ſi-
cut per anteriores noſtras Litteras Excellentiæ veſtræ direximus, in veſtro ſit arbi-
trio vel poteſtate, quid de eodem diſponere volueritis. Nulla nobis de eo cura eſt,
niſi vt prædiximus, qualiter veſtra fuerit voluntas ita de eo diſponere debeatis. At
verò nobis direxit Excellentia veſtra, vt vobis intimare debeamus ſi nobis idem
Marinus ſuas direxit Litteras, de quo, teſte veritate, dicimus: nunquam nobis
B ſuas direxit Litteras, ex eo, quando illuc apud veſtram Excellentiam properatus
eſt. Nam nullo modo vobis verare habuimus, ſi factum fuiſſet.

I n t e r e a nempe ea, quæ à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris, id eſt, de
partibus Rauennæ ad nos peruenerunt, aptum proſpeximus veſtræ Excellentiæ
intimanda, eo quod æmuli ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtri, atque veſtræ Excellen-
tiæ, die noctúque non deſinant pertractare, qualiter nos ſibi Deo contrario præua-
lere ac ſuperare poſſint. Tamen & ea ipſa ſcripta, quæ exindè ſuſcepimus, infra
has noſtras Litteras Excellentiæ veſtræ direximus, quatenus rei meritum addiſcen-
tes agnoſcatis, quòd illi à ſuo maligno propoſito & ſolita nequitia nequaquam
deſiſtunt. Pro quo, Chriſtianiſſime bone fili, & ſpiritalis compater, enixiùs elabo-
rare, atque decertare iubeas, quatenus bonum opus quod cœpiſti per te complea-
tur, & vt ſancta Dei Eccleſia, & eius peculiaris populus, perfectam habeat libera-
tionem, & ſecuri ab inimicorum inſidiis permaneant.

D e reliquo verò petimus diuinam Dei noſtri miſericordiam, vt vos per multo-
rum annorum curricula in ſolio Regni veſtri conſeruare dignetur, vna cum excel-
lentiſſimis veſtris natis, noſtriſque ſpiritalibus filiis, Carolo & Carlomanno, Regi-
bus Francorum, & Patriciis Romanorum, necnon domna Bertrada excellentiſſi-
ma Regina, ſpiritali noſtra commatre, veſtra coniuge, ſimúlque & Giſila nobiliſſi-
ma puella, noſtra ſpiritali filia, ad exaltationem & defenſionem ſanctæ Dei Eccle-
C ſiæ, ſimúlque & eius peculiaris populi, optantes diu veſtræ proſperitatis gaudia ad-
diſcere, atque immenſam pro vobis diuinam implorare clementiam. Incolumem
Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

*Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum Regem directa pro defen-
ſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de conlocutione cum Deſiderio Rege in vrbe
Rauenna.*

XXXIII.

D o m n o *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri*, P i p p i n o *Regi Fran-* *Summ. 9. Bar. & Cent.*
corum, & Patricio Romanorum, P a v l v s *Papa.* D v m tanto veſtæ ſublimiſ-
ſimæ Excellentiæ beneficio, & impenſo opitulationis amminiculo, ſancta ſpiritalis
mater, & peculiaris veſtra vniuerſalis Dei Eccleſia dinoſcitur releuata, quæ hu-
mana lingua ſufficere valeat ad huius bona veſtræ operationis merita gratiarum
referre actiones. Et licèt in hoc humanæ conſiderationis capacitas rependere ne-
queat, veruntamen ille, qui potens eſt omnipotens, & inuiſibilis Dominus Deus
noſter, cuius ordinatione veſtra regalis potentia confirmata conſiſtit, interuen-
tionibus ſacris principis Apoſtolorum beati Petri, dignam vobis remunerationem

PIPPINVS. * & futura. in præſenti vita * beatitudine retribuet: Præſertim dum & fortiſſimus ſuæ orthodoxæ fidei, & venerabilium patrum piæ traditionis defenſor eſſe videris, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, & ob hoc ipſam, quam veneranter colis, & defendere ſtudes, orthodoxam fidem, ſemper habebis adiutricem, & profectò cœleſtis tibi contra aduerſantium cuneos adminiſtrabitur victoria. A

INTEREA quia magno amoris affectu circa veſtram à Deo protectam eximiam Excellentiam ferueſcimus, debitum viſitationis & ſalutationis gnauiter procurauimus ſublimitati veſtræ perſoluere, eximie fili & ſpiritalis compater. Hoc interea veſtram meminiſſe volumus Excellentiam, nuper nobis direxiſſe, quatenus in pacis dilectione cum Deſiderio Langobardorum Rege conuerſari ſtudeamus. Quod quidem ſi ipſe excellentiſſimus vir, in vera dilectione & fide, quam veſtræ Excellentiæ, & ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ ſpopondit, permanſerit, vtrique & nos in charitate firma, & ſtabili pace cum eo permanſuri erimus, obſeruantes illud Matth. 5. Dominicæ præceptionis documentum: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Hoc itaque innoteſcimus Chriſtianiſſimæ eximietati veſtræ, eò quòd conuenit inter nos, & eundem Langobardorum Regem, vt pariter nos in Rauennatium vrbe præſentare ſtudeamus ad perficiendas quaſdam vtilitates ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, & pertractandum pro Græcorum malitia, qui cotidie imminent in ipſam Rauennam ingredi ciuitatem. Dúmque pariter præſentati quicquid collocuti fuerimus, vel rei exegerit meritum, excellentiſſimæ & à Deo protectæ eximietati veſtræ innoteſcemus. Orantes de reliquo diuinam clementiam, vt ad perfectam exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & orthodoxæ fidei defenſionem, æuis & proſperis temporibus excellentiſſimam Chriſtianitatem veſtram in ſolio regalis potentiæ, cum dulciſſima coniuge, excellentiſſima Regina, ſpiritali noſtra commatre, atque amantiſſimis natis, conſeruare & protegere dignetur, tribuens vobis & æterna cœleſtis patriæ gaudia poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna caſtodiat. B

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum PIPPINVM *Regem directæ, in qua poſtulat adiutorium contra Græcos.*

XXXIV.

Summ. 8. har. & Cent. DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* PRÆCELSÆ & à Deo ſeruatæ Chriſtianitati veſtræ his noſtris Apoſtolicis innoteſcimus apicibus, quòd iam, abſolutis veſtris Miſſis, qui nuper ad nos coniunxerunt, VVlchario videlicet ſanctiſſimo Fratre & Coepiſcopo noſtro, & Felice Religioſo, & Ratberto viro illuſtri, coniunxit ad nos nuntium Miſſum à fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſpiritalis matris veſtræ, qui vera nobis ſemper adſolent indicare: ſignificans nobis, quòd nefandiſſimi Græci, inimici ſanctæ Eccleſiæ Dei, & orthodoxæ fidei expugnatores, Deo ſibi contrario, ſuper nos & Rauennatium partes inruere cupiunt, atque motionem facere. Vnde quia alibi, poſt Deum, & beatum Petrum, noſtra ſpes non eſt, niſi apud veſtram nobiliſſimam Excellentiam, ideo obnixis deprecationibus petimus te, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, vt iubeas propter Deum, & reuerentiam beati Petri, ſalutem iſtius prouinciæ à vobis redemptæ procurare, & confeſtim veſtrum dignemini dirigere Deſiderio Langobardorum Regi Miſſum, vt ſi neceſſitas fuerit, ſignificatum auxilium nobis pro incurſione eorundem inimicorum impertire debeat, præcipiens Beneuentanis atque Spoletinis ſeu Tuſcanis, nobis è vicino conſiſtentibus, vt ipſi noſtro occurrant ſolatio. Deprecantes & hoc à Deo inſtitutam Excellentiam veſtram, vt ad nos, hoc adueniente Martio menſe, veſtrum dirigere iubearis Miſſum, qui hic Romæ nobiſcum demorari debeat, & ipſe ſi neceſſitas exigeret apud Deſiderium imminere debeat Regem, pro eodem nobis tranſmittendo ſolatio: quia, vt pleniſſimè ſatisfacta eſt veſtra Excellentia, non ob aliud ipſi nefandiſſimi nos perſequuntur Græci, niſi propter ſanctam & orthodoxam fidem, & venerandorum Patrum piam traditionem, quam cupiunt deſtruere atque conculcare. C

PRO quo iubeat ſolitè veſtra benigna diſponere Excellentia, vt eorundem ini-

A micorum ad nihilum redigatur veſania, & perfectius hæc prouincia, veſtro certamine redempta, & à vobis beato Petro pro remedio animæ veſtræ conceſſa, ab æmulorum inſidiis veſtra conſueta permaneat protectione, vobiſque copioſa in cœlis adſcribatur merces, & nominis veſtri laus, & vniuerſæ gentis exaltatio, ſicut etiam factum eſt, & nunc multo amplius, in vniuerſo orbe terrarum diuulgetur, atque, intercedente beato Petro, victoriæ triumphum è cœlo vobis Dominus ſuper omnes tribuat Gentes, dum veſtro auxilio confuſis expugnatoribus ſanctæ orthodoxæ fidei, pax & lætitia, & obſeruatio Chriſtianorum fidei in omnibus prædicata fuerit Eccleſiis, meritóque ex hoc cœleſtia vobis à Deo conferantur gaudia. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Pippin. I.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum PIPPINVM *Regem directa, de Monacho quodam Acoſma ab Alexandrino Patriarcha directo.*

XXXV.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* QVIA Spiritus ſancti gratia præueniente, cor benignæ eximietatis veſtræ amor Dei inflammauit, profectò Summ. 7. Bar. & Cent.
B conſtat, à Deo ſeruate præcellentiſſime Rex, piis te profectibus adhærere, & dum tantam in vobis cumulatam gratiam conſpicimus, omnino nobis & omnibus Chriſtianis fiduciæ materia de vobis admiſſa eſt, quòd ea, quæ ad cultum Dei & veræ fidei orthodoxæ obſeruantiam reſpiciunt, toto mentis conatu vos eſſe operaturos conſpicimus.

INTER hæc verò, ſublimiſſime fili, & ſpiritalis compater, ſi quid ad nos peruenerit, libentiſſimè, ſicut orthodoxo Regi & defenſori fidei Chriſtianæ ſignificamus. Innoteſcimus quippe, iam abſolutis veſtris Miſſis, coniunxiſſe ad nos nauigium à partibus Africæ, in quo quidam Monachus Acoſma ab Alexandrino Patriarcha cum Literis directus aduenit, quarum inſtar præfulgidæ Excellentiæ veſtræ miſimus intuendum, vt ea, quæ nobis pro integritate fidei ab Orientalibus Præſulibus & ceteris Nationibus diriguntur, agnoſcatis, & lætetur cor veſtrum in huiuſcemodi eorum affectu, quem in mandatis Dei habere videntur: quia dum piæ conſiderationis ſtudio mens veſtra intenta exiſtit, nimirum oppidò gaudere vos credimus, ſi ea vobis, quæ pro integritate fidei pertinent, innoteſcimus: ſed ipſa ſancta orthodoxa, quam venerando colitis, fides, vos & in præſenti vita longæuiter cum victoria foueat, & æterna cum Sanctis tribuat gaudia poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

C *Item exemplar Epiſtolæ generalis Pöpuli Senatúſque Romani ad Domnum* PIPPINVM *Regem directa, in qua continentur gratiarum actiones, & de Literis quas Dominus* PIPPINVS *Rex eidem populo direxit pro fide ſeruanda erga ſanctam Dei Romanámque Eccleſiam, & Dominum Paulum Apoſtolicum.*

XXXVI.

DOMNO *excellentiſſimo atque præcellentiſſimo, & à Deo inſtituto, magno, victori,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum, omnis Senatus atque vniuerſa populi Generalitas à Deo ſeruata Romana vrbis.* Si interiùs mente operum veſtrorum ſtudia humanus voluerit ſenſus penſare, nihil, vt opinamur, ad horum viciſſitudinem dignum poteſt exiſtimari, aut in hac temporali vita rependi, ſed tantummodo illa ſunt conſideranda vobis retribui à iuſto Iudice Domino Deo noſtro, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Hæc nempe vobis digna eſt retributio, dum nimirum veſtro certamine ſancta Dei Eccleſia atque Chriſtianorum orthodoxa fides dinoſcitur eſſe defenſa, omniúmque noſtrum conſtant procurata ſalutis remedia. Et quia, præcellentiſſime Domine Rex, dignatus eſt Deus noſter redemptionem ſuæ ſanctæ Eccleſiæ noſtrúmque omnium operari, meritò nos conuenit operum eius mirabi-

PIPPINVS. lia decantare, conſona cum Propheta canentes voce, *quoniam magnificata ſunt ope-* A
Pſal. 103. *ra tua Deus. Omnia in ſapientia feciſti, repleta eſt terra mirabilibus tuis. Quis enim loqua-*
Pſal. 105. *tur potentias Domini, auditas facias omnes laudes eius?* Lætantur enim cœli, & exultat terra, in eo, quòd talem Dominus Deus noſter ſuæ ſanctæ Eccleſiæ contulit defenſorem, per quē eum fiducia nomen Domini in ſancta aula eius glorificatur.

DIRECTAS itaque præcellentiſſimæ ac Chriſtianiſſimæ benignitatis veſtræ Litteras magno honoris affectu acceptantes ſuſcepimus, & ita in earum ſuſceptione lætati ſumus, tanquam ſi veſtram Excellentiam præſentialiter conſpiceremus; gemina feſtiuitatis gaudia nobis inferentes, dum veſttam lætitiam ampliſſimè comperimus, quoniam nihil nobis dulcius, Domine Rex, in hac vita exiſtit, quàm de veſtris proſperitatibus gratulari, dum veſtra ſalus noſtra poſt Deum eſt ſecuritas. At verò in ipſis veſtris mellifluis apicibus nos ſalutari prouidentia veſtra & ammonere Præcellentia veſtra ſtuduit, firmos nos ac fideles debere permanere érga bearum Petrum principem Apoſtolorum, & ſanctam Dei Eccleſiam, & eirea beatiſſimum & coangelicum ſpiritalem Patrem veſtrum, à Deo decretum Dominum noſtrum Paulum ſummum Pontificem & vniuerſalem Papam. Pro quo omnino lætati ſumus in tam veſtra prudentiſſima admonitione. O quanta diuina adſpiratione interna viſcerum noſtrorum præcordia in nobis, veſtris fidelibus, redundant! Verè enim, Domine Rex, profectò ſpiritus Dei in veſtro mellifluo inhabitat corde, & ideo tam ſalutari conſilio veſtros bene cupientes admonere ſtuduiſtis. Nos quidem, præcellentiſſime Regum, firmi ac fideles ſerui ſanctæ Dei Eccleſiæ, & præ- B
fati ter beatiſſimi & coangelici ſpiritalis Patris veſtri, Domni noſtri, Pauli ſummi Pontificis & vniuerſalis Papæ conſiſtimus, quia ipſe noſter eſt Pater, & optimus Paſtor, & pro noſtra ſalute decertare cotidie non ceſſat, ſicut & eius germanus, ſanctæ recordationis, beatiſſimus Domnus Stephanus Papa, fouens nos & ſalubriter gubernans, ſicut reuera rationales ſibi à Deo commiſſas oues; dum nimirum & mitiſſimus & verè in omnibus miſericors exiſtit, imitator effectus beati Petri, cuius vices gerit, & dum eius vicarius conſiſtit. Nos quidem, excellentiſſime ac Chriſtianiſſime Domine Rex, firmam fiduciam in huiuſcemodi veſtra habemus pollicitatione, ſed obnixè depreeamur, & tanquam præſentaliter veſtris regalibus prouoluti veſtigiis, petimus, etiam & pet nos beatus Petrus veſtram adgreditur Excellentiam, vt iubeas, benigniſſime Regum, noſtérque poſt Deum defenſor, ita ſolitè decertare ac diſponere, vt perfecta ſanctæ Dei Eccleſiæ exaltatio, & fidei
* procuretur. noſtræ orthodoxæ, omniúmque noſtrum * profligetur defenſio. Petentes & hoc coram Deo viuo, qui vos in Regem per ſuum Apoſtolum beatum Petrum vngui præcepit, vt dilatationem huius Prouinciæ à vobis de manu Gentium ereptæ perficere iubeatis, & in eo, quod cœpiſtis, bono permaneatis opere, quatenus in magna ſecuritatis quiete degere valeamus, & ex hoc æternam vobis in cœlo exoratam retributionis mercedem recipiatis: quoniam maximam, poſt Deum, & beatum Petrum, in veſtri fortiſſimi Regni brachio poſſidemus ſpem. Credimus in om- C
nipotentis Dei noſtri miſericordiam, quòd ampliſſimè nobis ea noſtra ipſa ſpes operum veſtrorum inferat fructum.

EXAVDI, Domine Rex, ſupplicationem noſtram omnium bene cupientium vobis, & libentiſſimè aures tuas accommoda in hoc ipſum quod poſtulamus. Sic te exaudiat Dominus in omnibus tuis petitionibus. Tu enim poſt Deum noſter es defenſor & auxiliator, etſi omnes capitis noſtri capilli linguæ effecti fuerint, non valebunt ob tanta veſtra beneficia dignas referre gratiarum actiones. Veruntamen in quantum mens noſtta valet, laudis veſttæ præconia in omnibus Gentibus diuulgamus. Vnde eleuatis oculis extenſiſque palmis ad æthera, Dominum Deum noſtrum immenſis exoramus precibus, ſua vos foueri gratia, mittens Angelum potentiæ ſuæ propugnatorem ante faciem veſtram, qui omnes aduerſarios veſtros expugnans, veſtris ſubiiciat veſtigiis, Regníque veſtri dilatet terminos, & victoriam vobis è cœlo concedat, ad perpetuam atque perennem ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtram immenſam ſecuritatem, æuiſque ac feliciſſimis temporibus regale culmen vobis, ac excellentiſſimæ Dominæ Reginæ, atque præclaris veſtris natis, excellentiſſimis Regibus, concedat poſſidendum, & æterna præmiorum cum Sanctis & electis multipliciter tribuat gaudia. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Dominum* PIPPINVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & vt Miſſum ſuum Romam dirigeret.* PIPPINVS.

XXXVII.

DOMNO *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* PIPPINO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* PAVLVS *Papa.* DVM illa, quæ noſtris ſtipendiis aguntur, nulla poſſunt obliuione deleri, quanto magis illa, quæ ad laudem Redemptoris Domini Dei noſtri, eiúſque ſacratiſſimæ Eccleſiæ, & beati Petri Apoſtolorum principis, geruntur, nec temporum prolixitate, nec diuerſitate qualitatum, obliuioni mandantur: ſed ſemper ad gloriam ſupernæ potentiæ, & fidelium eius pio exemplo permanent declarata? Scias, excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, bone orthodoxe Rex, præcelſa veſtra & pia operatio & in cœlo coram Angelis Dei illuſtrata fulget, & in vniuerſo orbe terrarum laudabiliter in cunctis Gentibus permanet vulgata: quoniam veſtro, poſt Deum, auxilio, & optimo certamine ſancta ſpiritalis mater veſtra, Dei Eccleſia, conſtat ab inimicorum inſidiis erepta, & orthodoxa Chriſtianorum fides ab impugnatoribus defenſa. Pro quo exulta in Domino, & lætare, benigniſſime Rex, quia nomen Excellentiæ tuæ in libro vitæ exaratum rutilat in conſpectu Dei. Interea dum tanta noſtro cordi deſiderij capacitas imminet, de veſtra proſperitate lætos certóſque effici, aptum proſpeximus, Miſſis ſanctæ Dei Eccleſiæ noſtris relationibus, Excellentiæ veſtræ perſoluere, * dum nihil nobis dulcius nihílque ſuauius in hac vita exiſtit, quàm de veſtra proſperitate in Domino iocundari, in eo quod veſtra ſalus, ſanctæ Dei Eccleſiæ, & fidei exaltatio & vera defenſio, vt ſemper ſcripſimus, exiſtit. Vnde & à te, quia corporali viſione procul ab inuicem conſiſtimus, per noſtras tamen relationes amore mutuo ſpiritaliter adnecti deſideramus.

Summ. 6. Bar. & Cent.

B

** debitum, vel vinculū vt infrà Epiſt. 41.*

ITAQVE nimis deprecamur Excellentiam veſtram, ſicut per anteriores noſtras Litteras poſtulandum direximus, vt iubeatis veſtrum fideliſſimum Miſſum hic ad nos Romam dirigere, qui nobiſcum pro inſidiis inimicorum demorari debeat, per quem & meritum rei, vt cauſæ euentus exegerit, Excellentiæ veſtræ debeamus ſignificare. Vnde nunc direximus ad veſtram à Deo ſeruatam Excellentiam præſentem Petrum, primum Defenſorem ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, fideliſſimum Miſſum, cui de omnibus Apoſtolicis cauſis iniunximus benignitati veſtræ enarrandum. Quem petimus hilari à vobis ſuſcipi animo, eúmque pro amore fautoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis in omnibus acceptare, atque noſtris precibus aurem benignitatis veſtræ accommodare dignemini, & ad nos cum effectu atque lætabundis nuntiis abſoluere iubeatis. Supplici deprecatione te bone orthodoxe Rex, quæſumus poſtulantes, vt ſis nobis, poſt Deum, firmus protector ac defenſor, conſtanter in eo quod cœpiſti, bono ac pio redemptionis ſanctæ Dei Eccleſiæ permanens opere. Optimè enim præcellenti veſtræ Chriſtianitati compertum exiſtit, quanta qualiſque ſit impia hæreticorum Græcorum malitia, inhianter meditantes atque inſidiantes, qualiter Deo illis contrario ſanctam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam humiliare atque conculcare, & fidem ſanctam orthodoxam atque ſanctorum Patrum traditionem deſtruere poſſint.

C

SED tu, bone potentiſſime Rex, viriliter, ſicut verè orthodoxus, eiſdem impiis reſiſtere hæreticis, atque ſolitè ſanctam Dei Eccleſiam & Chriſtianorum orthodoxam fidem, tuo à Deo protecto ſolito auxilio atque congruo diſpoſito defendere digneris: quoniam magnam, poſt Deum in veſtra Excellentia & fortiſſimi Regni veſtri brachio exiſtit fiducia, & credimus quod, Deo cooperante, eadem noſtra ſpes firma permanens ad optatum perducatur deſiderium, vt merito ex hoc à iuſto Domino Deo noſtro, vobis in præſenti & futura vita tribuatur remuneratio, beato principe Apoſtolorum interueniente, pro cuius amore in eius decertatis cauſis, lætique ſolitè de veſtro propoſito effecti, cum Propheta conſona canere valeamus voce, Saluum fac Domine Chriſtianiſſimum PIPPINVM Regem, quem oleo ſancto per manus Apoſtoli tui vngui præcepiſti, & exaudi eum in quacunque die inuocauerit te. Cum his verò deprecationibus, & hoc eius pietatem quæſu-

Pippinvs. mus, vt longo ſenio Regni potentiam Excellentiæ veſtræ, commatri à Deo protectæ Reginæ, atque amantiſſimis natis veſtris Domnis Carolo & Carlomanno, præcelſis Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum, atque nobiliſſimæ Dominæ Giſilæ ſalubriter concedat poſſidendam, tribuens vobis & æternam in cœleſtibus regnis beatitudinem perfruendam. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. A

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum Pippinvm *Regem directæ, de ſanitate vel incolumitate eius percunctandum, ſimúlque & de Miſſis ſuis, qui ad Regiam fuerunt directi Vrbem.*

XXXVIII.

Summ. 5. Bar. & Cent. DOmno *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpirituali compatri*, Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*. Pavlvs *Papa*. Præmissis noſtris apicibus & affatibus, per Droctegãdum & VVulkardum, Deo amabiles, fideliſſimos veſtros Miſſos ſumus impenſius deprecati eximiam Excellentiam veſtram, vt nos certiores atque lætiores reddere annueretis de veſtra ampliſſima ſoſpitate, & de eo quo profecti eſtis itinere; qualiter erga vos Dominus eſſet operatus. Et dum tanto euoluto tempore nullam à vobis reſponſionis ſeriem de huiuſcemodi re agnouimus, vehementer noſter attritus eſt animus. At verò per diuerſos ex ipſis regionibus liminibus Apoſtolorum aduenientes peregrinos didicimus, ſoſpitem te ad propria, præcellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, eſſe, annuente Deo, reuerſum. Vndè magno gaudio noſter animus releuatus eſt. B

Qvapropter, deſtinatis præſentibus noſtris Apoſtolicis Syllabis, viſitationis cauſa, obnixè petimus, vt dignetur ſublimis veſtra Excellentia, quantocius nos de ampliſſima incolumitatis veſtræ ſoſpitate lætos reddere, ſignificans, Chriſtianiſſime fili, & ſpiritalis compater, qualiter erga vos & excellentiſſimam filiam, & ſpiritalem noſtram commatrem & eximios filios agatur, vt noſter animus maxima iocunditatis exultet læ[illegible]a, qu[illegible]niam nimio deſiderio feruèſcimus, veſtram ſedulè addiſcere ſoſpitatem, & de veſtro gaudio exultare. Quoniam veſtra ſalus exaltatio eſt ſanctæ matris veſtræ Eccleſiæ, & proſperitas veſtra noſtra eſſe probatur lætitia.

Itaqve, præcellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, bone & optime Rex, ecce hactenus nullam rei veritatem de noſtris Miſſis, qui à Regia profecti ſunt Vrbe, addiſcere valuimus, quid erga eos ageretur, & ideo nequaquam vobis quippiam de eis ſignificare valuimus. Dum verò rei agnoſcere potuerimus veritatem, confeſtim eximiæ Excellentiæ veſtræ dirigemus in reſponſis.

His præmiſſis, Deum cœli petimus, vt vobis & præſentis vitæ longæuitatem, & Regni gubernacula cum excellentiſſima Regina filia & ſpiritali noſtra commatre, Chriſtianiſſima Regina, veſtráque dulciſſima coniuge, atque amantiſſimis veſtris natis, noſtriſque filiis, iiſdem eximiis Regibus & patriciis Romanorum, perfruendum concedat, & cœleſtis regni participes faciat, nóſque permittat de veſtra ampliſſima ſoſpitate ſemper gratulari. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. C

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Pippinvm *Regem directæ, de Marino Presbytero, & eius iniquo conſilio, & de conſecratione ipſius.*

XXXIX.

Summ. 4. Bar. & Cent. DOmno *excellentiſſimo filio & noſtro ſpirituali compatri*, Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, Pavlvs *Papa*. Omnino compertum habet veſtra Chriſtianiſſima Excellentia, qualiter Marinus Preſbyter noſter ibidem ad vos moratur, iniqua operatione contra ſanctam Dei Eccleſiam fidémque orthodoxam, Deo ſibi contrario, cum Georgio quodam imperiali à ſecretis, conſilia Sedi noſtræ contraria & veſtræ ſimili modo ingerere cupiens. Quod quidem & idem Imperator veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ per ſuas innotuit Litteras. Vnde quia

CAROLVS, CARLOMANNVS.

A quia defenſorem fidei orthodoxæ atque propugnatorem gregis ſui, vel populi Chriſtiani liberatorem Chriſtianiſſimam bonitatem veſtram beatus Apoſtolus & princeps Apoſtolorum Petrus eligere, & confirmare dignatus eſt, idcirco adoptamus atque deprecamur eximiam bonitatem veſtram, optime Rex & ſpiritalis compater, vt iubeas ſanctiſſimo fratri noſtro VVulchario Epiſcopo præcipere, quatenus ipſe eundem Marinum Presbyterum, noſtra vice, Epiſcopum conſecrare debeat, & in vna ciuitatum veſtrarum illis in partibus conſtituta, in qua præuiderit veſtra ſapientiſſima eximietas, eum ordinare diſponite, quatenus perpetrati ſceleris ſui recordans, ſe iniquè egiſſe pœniteat: ne in eo, quod abſit, antiquus humani generis hoſtis mentem illius vagantem inueniens quaſi in ſublime extollat, ſæuiſſiméque quoquomodo valeat funditus diſperdere. Sed magis, vt confidimus in veſtram benigniſſimam Excellentiam, atque à Deo præclaram cordis veſtri dilatationem, huic noſtræ poſtulationi veſtra præclara Excellentia aurem adcommodare dignetur, quatenus & ille ſecurus de huiuſcemodi re perſiſtat, & nos pro veſtra immenſa lætitia atque ſoſpitatis gaudio indeſinenter Dominum Deum cœli exorare iubeamus. Bene valete.

B *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Dominum* CAROLVM *&* CAROLOMANNVM *Reges directæ, in qua continentur gratiarum actiones, & de Litteris ab eis directis, & vt cum Domino genitore eorum ſemper pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ decertare debeant.*

XL.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis* CAROLO *&* CAROLOMANNO *Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum*, PAVLVS *Papa*. QVANTO decoris nitore regalis gloriæ faſtigium ornetis, ex hoc vtique omnibus patenter datur intelligi, dum nimirum, ſicut præclaro genere orti, piis operibus ac dignis videmini illuſtrari moribus. Vnde vnam quidem huius diuini muneris gratiam poſſidetis ex genere, & alia fruimini ex opere. Et nec mirum, ſi tantis infulis gloriæ nobilitas veſtra pollet, dum profectò ſcriptum eſt: *Generatio rectorum benedicetur.* Glorificamus enim atque conlaudamus Dei noſtri clementiam, qui tantam vobis Spiritus ſancti gratiam contulit, iam nempe prædeſtinatos vos habuit, antequam de materno prodiretis vtero, quoniam *quos præſciuit, & prædeſtinauit: quos prædeſtinauit, hos & vocauit: quos vocauit, illos & magnificauit.* Verè enim magnificauit Dominus miſericordiam ſuam ſuper vos, & in Reges per ſuum Apoſtolum beatum Petrum vos vnguens, defenſores ſanctæ ſuæ Eccleſiæ atque fidei orthodoxæ conſtituit, vt participes, in hoc bono opere, veſtri Chriſtianiſſimi efficiamini genitoris, pro quo digna vobis erit in cœleſtibus regnis cum eo conceſſa remuneratio, & cum omni eritis Sanctorum computati collegio.

Summ. 18. Baronius Cent. extra ordinē mentionem faciunt trium Epiſtolarum ad Carolum & Carlomannum.
Pſal. 111.
Rom. 8.

C INTEREA reuerſus ad nos Petrus primus Defenſorum, Miſſus noſter, detulit nobis quas direxiſtis Litteras, quibus relectis, magna cor noſtrum repletum eſt lætitia. Per has quippe innotuiſtis, excellentiſſimi atque præcellētiſſimi filij, vos ſemper in amore beati Petri & ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque noſtro eſſe permanſuros, & viriliter decertaturos pro ipſius ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque fidei orthodoxæ defenſione. Et quidem nobis, boni præcellentiſſimi Reges, de veſtra firma huiuſcemodi conſtantia omnino confidendum eſt, magnam, poſt Deum, in vobis habentes ſpem. Sed omnipotens Dominus, qui diues eſt in miſericordiis, ad perfectam vos perducat ætatem, tribuens vobis longæua ac felicia tempora, corroborétque in vobis fortitudinem brachij ſui, atque victores vos ſuper omnes barbaras efficiat nationes, dilatans Regni veſtri terminos, atque de veſtro præclaro ſemine ſuper regale ſolium potentiæ veſtræ vſque in finē ſeculi ſedere permittat, pro æterna ſanctæ ſuæ Eccleſiæ vniuerſali exaltatione & fidei orthodoxæ defenſione.

SED peto, excellentiſſimi filij, vt imitatores veſtri Chriſtianiſſimi genitoris efficiamini, eiúſque Deo placita ſequentes veſtigia, vt ſicut ipſe operibus omnibus Gentibus demonſtrauit, ita quoque & vos bonum quod cœpiſtis opus perficere ſtudeatis, & viriliter cum eo decertare: quatenus ampliſſima ſanctæ Dei Eccleſiæ procuretur exaltatio, dum veſtro auxilio beatus Petrus receperit iuſtitias ſuas,

dignámque ex hoc coram Deo, & Angelis eius, eodem principe Apóſtolorum beato Petro interueniente, cœleſtium præmiorum recipiatis remunerationem, & veſtri nominis memoria laudabilis maneat in ſeculum ſeculi diuulgata. Deus autem omnipotens, qui cuncta ex nihilo ſuæ potentiæ verbo firmauit, ſuis vos diuinis adhærere faciens mandatis, veſtra in beneplacito ſuo dirigat ſtudia, tribuátque vobis prudentiæ induſtriam, qualiter Regni culmen gubernare valeatis, atque aduerſantium Gentium nationes veſtris ſubiiciat pedibus, & ſicut in præſenti vita regalem vobis conceſſit dignitatem, ita quoque & cœleſtia vobis conferat præmiorum gaudia. A

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum CAROLVM *&* CARLOMANNVM, *Reges directæ, in qua continentur gratiarum actiones & vberrimæ benedictiones.*

XLI.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis* CAROLO *&* CARLOMANNO *Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum*, PAVLVS *Papa.* MISSAM relationem Excellentiæ veſtræ, deferentibus harum gerulis Droctegango ſcilicet & VVulfardo, religioſis Abbatibus, ſuſcipientes votiuo ſumus incolumitatis veſtræ nuntio teleuati, optantes vt vitam actúſque veſtros ſua miſericordia Dominus & protegat & diſponat, atque ad perfectam perducat ætatem. Per eaſdem ſiquidem Syllabas innotuiſtis, maximam vos tenere verecundiam in id, quod interim munerum commoda per harum latores nobis dirigere non valuiſtis. Sed quid eſt, dulciſſimi atque amantiſſimi filij, victorioſiſſimi Reges, quod nos muneribus veſtris lætificare inhiatis? Nulla enim alia munera deſideramus, quàm veſtræ incolumitatis proſperitatem ſedulè addiſcere, & de veſtris profectibus gratulari. Hæc eſt locupletatio noſtra, * veſtram, quam inhianter amplectamur, * exultationibus iocunditatem: hæc eſt exaltatio ſanctæ Dei Eccleſiæ, & defenſio fidei orthodoxæ, veſtræ protectionis integritas. Vos quippe Dominus elegit præ omnibus Regibus, & liberatores ſanctæ ſuæ Catholicæ & Apoſtolicæ conſtituit Eccleſiæ, & in Reges per manus beati Petri vngui dignatus eſt. B

* ſ. veſtra.
* ſ. exultationis iucunditas.

SED omnipotens Dominus, per quem Reges regnant, ad perfectam vos perducat ætatem, & ſolium Regni vobis, veſtróque præclaro ſemini, * æuis proſperiſque temporibus ad exaltationem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ & ampliſſimam Chriſtianorum orthodoxæ fidei defenſionem concedat poſſidendum, tribuens vobis è cœlo victorias, omnéſque barbaras nationes veſtris Deo imitabilibus ſubiiciens veſtigiis, & æternæ vitæ gaudia largiri dignetur: quatenus, ſicut in præſenti vita regnatis, & venturo in ſeculo cum Chriſto regnare mereamini, dicátque omnis populus. *Amen, fiat, fiat.* Bene valete.

* ſ. longæuis.
Pſal. 105.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *&* CARLOMANNVM *Reges directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ.* C

XLII.

DOMNIS *nobiliſſimis atque excellentiſſimis filiis* CAROLO *&* CARLOMANNO *Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum*, PAVLVS *Papa.* OLIM omnipotens Deus cernens populi ſui Iſraëlitici lamentationem & impiam ab Ægyptiis illatam oppreſſionem, miſertus eſt eis mittens famulum ſuum Moyſen, per quem ſigna & prodigia exercens eundem ſuum eripuit populum, & per eum legem illis inſtruens ad optatam eos illis perduxit requiem. Cui etiam Ioſue, vt prælietur bella Domini, adnectitur, atque alios ſui diuini nominis cultores, eis conceſſit auxiliatores. Sed in omnibus illis non ita complacuit eius diuina Maieſtas, ſicut in Dauid Rege, ſeruum meum ſecundum cor meum, in oleo ſancto vnxi eum, cui & Regnum & ſemini eius in æternum glorioſè tribuit poſſidendum. Sic enim, præcellentiſſimi atque nobiliſſimi filij, à Deo inſtituti Reges, idem Dominus Deus noſter in veſtra Chriſtianiſſima complacuit Excellentia, atque in vtero matris vos

A ſanctificans ad tam magnum regale peruexit culmen, mitrens Apoſtolum ſuum beatum Petrum per eius nempe Vicarium,& oleo ſancto vos, veſtrúmque præcellentiſſimum genitorem vnguens, cœleſtibus repleuit benedictionibus,& ſanctam ſuam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam atque orthodoxam Chriſtianorum fidem vobis commiſit exaltandam, atque viriliter defendendam. Quod profectò, excellentiſſimi filij, Spiritus ſancti gratia repleti,& cœleſti protectione adiuti,agere toris niſibus * ſtatuiſtis,& veſtro auxilio atque certamine ipſa ſancta Dei Eccleſia,ſpiritalis mater veſtra,ab inimicorum inſidiis liberata exultat. In Domino Ieſu Chriſto,& in conſpectu Diuinitatis veſtra effulgent pia opera,& cum Dauid atque Salomone Regibus & ceteris Dei cultoribus veſtra in cœleſtibus regnis adſcripta ſunt nomina. Pippinvs. * ſtuduiſtis.

Interea, dum tanto veſtro beneficio dinoſcimur eſſe releuati,amor nos hortatur, Chriſtianiſſimi ac dulciſſimi filij, de veſtra proſperitate ſedulè addiſcere, & in Domino gratulari. Et ideo viſitationis atque ſalutationis paterno affectu,his noſtris Apoſtolicis apicibus perſoluimus vinculum, magnopere præſentem Petrum primum Defenſorum,ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, noſtrúmque fidelem Miſſum, ad veſtram dirigentes Excellentiam, quatenus deſiderabilem noſtra vice referat ſalutem. Quem petimus benignè à vobis ſuſcipi,& de veſtra per eum ſoſpitate nos certos lætóſque reddi. Obnixè petentes, dulciſſimi filij, Excellentiam veſtram, vt pia
B veſtigia ſequentes, imitatores efficiamini Chriſtianorum parentum veſtrorum, nempe & proaui, atque excellentiſſimi & à Deo inſtituti magni Regis genitoris veſtri, & præcellentiſſimæ genetricis veſtræ à Deo conſeruandæ Reginæ, qui verè præ omnibus Regibus fideles Deo & beato Petro eſſe comprobantur, quorum merita in cœleſtibus regnis fulgent. Vnde & petimus miſericordiſſimam Dei noſtri longanimitatem, vt ſua vos gratia protegens, * æuis & proſperis temporibus regalia ſceptra concedat perfruenda, dilatans terminos Regni veſtri, & victorias vobis de cœlo tribuat, omnéſque aduerſarios veſtris proſternat veſtigiis,& ſicut terrenũ, ita & cœleſte regnum vobis per infinita ſecula tribuat poſſidendum. Bene valete. * longæuis.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Pippinvm *Regem directæ, de Simeone vel Monachis Remedij Epiſcopi.*

XLIII.

Domno *excellentiſſimo filio, & noſtro ſpiritali compatri,* Pippino *Regi Francorum, & Patricio Romanorum,* Pavlvs *Papa.* Cvm charitatis amor, quem erga veſtram à Deo illuſtratam inſignem gerimus Excellentiam, noſtro enucleatius vigeat cordi, curæ idcirco noſtræ exiſtit, excellentiſſime Regum, veſtræ gnauiter & præclaræ toris obtemperare niſibus voluntati, præſertim dum & ampliſſimo veſtræ Excellentiæ præſidio releuati, & poſt Deum, ab inſidiatorum videamur
C ſæuitia erepti. Et ideo quotiens nobis relationum veſtrarum apices perferuntur, gratuito accepantes animo, confeſtimque quod eorum textus eloquitur, effectui ſatagimus mancipandum. Vnde ſuſceptis in præſenti à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ ſyllabis, nempe relectis protinus, cuncta quæ ferebantur in illis libenter adimpleuimus. In eis ſiquidem comperimus exaratum, quòd præſentes Deo amabilis Remedii germani veſtri Monachos Simeoni Scholæ Cantorum Priori contradere deberemus, ad inſtruendum eos in pſalmodiæ modulatione, quam ab eo adprehendere, tempore quo illic in veſtris regiminibus exiſtit, nequiuerant. Pro quo valde ipſum veſtrum aſſeritis germanum triſtem effectum in eo, quòd non eius perfectè inſtruxiſſet Monachos.

Et quidem, benigniſſime Rex, ſatisfacimus Chriſtianitati tuæ, quòd niſi Georgius, qui eidem Scholæ præfuit, de hac migraſſet luce, nequaquam eundem Simeonem à veſtri germani ſeruitio abſtrahere niteremur. Sed defuncto præfato Georgio, & in eius idem Simeon, vtpote ſequens illius, accedens locum, ideo pro doctrina Scholæ, eum ad nos accerſiuimus. Nam abſit à nobis, vt quippiam, quod vobis, veſtriſque fidelibus oneroſum exiſtit, peragamus quoquomodo. Potiùs autem, vt præfatum eſt, in veſtræ charitatis dilectione firmi permanentes, libentiſſimè, in quantum virtus ſuppetit, voluntati veſtræ obtemperandum decertamus.

CAROLVS.

PROPTER quod & præfatos veſtri germani Monachos, ſæpedicto contradimus Simeoni, eóſque optimè collocantes, ſollerti induſtria eandem pſalmodiæ modulationem inſtrui præcepimus, & crebro in eadem, donec perfectè eruditi efficiantur pro ampliſſima veſtræ Excellentiæ atque nobiliſſima germani veſtri dilectione, Eccleſiaſticæ doctrinæ cantilenas diſpoſuimus efficaci cura permanere. Optantes de reliquo Excellentiam veſtram * æuis ac proſperis temporibus in Domino valere, & Regni perfrui ſceptro, atque triumphales de hoſtibus, intercedente beato Petro, conſequi victorias. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* longæuis

*Item exemplar Epiſtolæ * STEPHANI Papæ ad Domnum CAROLVM Regem & eius precelſam genetricem directa, in qua continentur gratiarum actiones, & collaudans Itherium Abbatem, & poſtulans, vt ei digna retributio pro ſuo certamine fieret.*

* Stephanus IV. electus anno 768 mortuus anno 772.

XLIV.

DOMNÆ *religioſæ filiæ* BERTRADÆ *Deo ſacratæ, ſeu domno filio* CAROLO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, STEPHANVS *Papa*. DVM tantos beneficiorum in diuerſis Apoſtolicis cauſis atque vtilitatibus à vobis, cumulatis ſuffragiis, nimia iocunditatis lætitia ſancta ſpiritalis mater veſtra, vniuerſalis Dei Eccleſia releuata exultat, nulla, vt opinor, oris aſſertio ad referendas ſanctiſſimæ Religioſitati veſtræ atque Chriſtianiſſimæ Præcellentiæ tuæ gratiarum laudes ſufficere valebit. Sed tamen licèt digna vobis ab hominibus pro tanto veſtro pio opere rependi non poſſit viciſſitudo, veruntamen miſericors Deus noſter, qui potens eſt, & ſcit bonis bona reddere, ipſe copioſam laborum veſtrorum vobis cœleſtium retribuet præmiorum recompenſationem. Sed & noſtra ſincera cordis habita erga vos affectio ſedulò pro vobis diuinæ non deſiſtit maieſtati orationum perſoluere vota.

Huius Epiſt. meminerũt Centuriatores Cent. 8. ca. 10. vbi de hoc Pontifice agunt, quem ipſi vocant Stephanum tertium. Et Bar. anno 772. qui etiã citant Epiſtolam eiuſdẽ Stephani ad Pipinum initio Pontificatus ſcriptam, qua petiit, vt homines doctos Romam mittat ad Synodũ: quæ in apographo non comparet.

ITAQVE præſens Itherius, religioſus ac prudentiſſimus vir, & reuerà noſter & veſter ſincerus fidelis, quem cum ſuis concomitibus, & reliquis veſtris Miſſis pro exſequendis faciendiſque iuſtitiis fautoris veſtri, beati Petri, direxiſtis, ad nos coniungens, ilico in partes Beneuentani profectus eſt Ducatus, pro recolligendo illis in partibus ſito patrimonio eiuſdem protectoris veſtri, Apoſtolorum principis. Qui videlicet ſollertiſſimus vir in omnibus ſecundum veſtram noſtrámque decertauit voluntatem, ſuique laboris conſtantiam, iuxta vt à vobis illi præceptum eſt, in ipſis Apoſtolicis exhibuit vtilitatibus. Vnde nimis cor noſtrum in eius defenſionis certamine, & firma operationis perſeuerantia, lætatum eſt, quia profectò ſecundum quod, cœleſtis muneris gratia, magnæ ſcientiæ illuſtratur prudentia, piis quoque meritis atque immutilatæ fidei decoratur integritate, tantam in eo reperimus fidelitatem in veſtro noſtróque ſeruitio, quantam diutiſſimè noſtra ardentiùs de eo optabat agnoſcere mens.

VNDE maximas atque innumerabiles gratiarum actiones religioſiſſimæ ſobrietati veſtræ, * atque præſentialiter Chriſtianiſſimæ Excellentiæ tuæ referimus, & ideo obnixè, tanquam præſentialiter, benignitatem veſtram petimus, vt ampliſſimam fauoris veſtri gratiam atque largitatis munificentiam, & dignam conſolationem eidem religioſo viro, pro eius laborioſo certamine, quod in veſtro atque noſtro vt dictum eſt Apoſtolico ſeruitio exhibuit, impertire iubeatis: quatenus ſicut ab omnipotenti Deo, intercedente beato Petro, digna operis eius in cœleſtibus regnis exarata fertur remuneratio, ita & à vobis conſolationis conſequatur opem.

* quaſi, *vel* tanquam.

OMNIPOTENS autem Deus noſter, ſacris Apoſtolorum principum interuentionibus, ſua vos circumtegat gratia, & præſentis vitæ proſpera, & æterna felicitatis vobis multipliciter tribuat gaudia. Incolumem Religioſitatem veſtram, atque Excellentiam tuam, gratia ſuperna cuſtodiat.

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *&* CARLO-MANNVM *Reges directæ, prohibendo, atque cum nimiis adiurationibus obligando, vt de gente Langobardorum vxores minimè acciperent.* CAROLVS, CARLOMANNVS.

XLV.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis* CAROLO *&* CARLOMANNO *Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum,* STEPHANVS *Papa.* DVM omnium ele- Reſtituebant Epiſt. integram
ctorum Dei præcipuam vitam, & digna operum merita, in noſtram memoriam Bar an 770.
reuoluimus, inuenimus profectò nulla eos potuiſſe qualitatis diuerſitate ab eo- & Cont.
rum cordis ſtatu, & priſtina ſponſionis conſtantia amoueri. Vnde & variis an- Cent. 8 c. 10.
tiqui hoſtis ſuaſionibus ac blandimentis circumuallati, immutabiles in ſuæ men-
tis firmitate conſtat permanſiſſe, & ob hoc cum triumpho victoriæ ad optata per-
tingere meruerunt gaudia. Et nimirum conſiderandum eſt, quia ſi quis quibuſ-
dam ſuaſionibus demulcitus, victus fuerit, à recto confeſtim tramite, qui ducit ad
vitam æternam, pet abrupta declinans deuia * recontendat, vt ex hoc in procli- * ire contendat.
uem delabatur noxam. Nam pletumque certum eſt, quia idem antiquus hoſtis
B per infirmam naturam fidelium mentes ſubripere nititur. Hinc eſt enim, quòd
olim primo homini in Paradiſo conſtituto, per infirmam mulieris naturam, pe-
ſtiferis valuit ſuadere blandimentis, diuinum tranſgredi mandatum, & ob hoc
diræ mortis humano generi intepſit excidium. Et ideò, præcellentiſſimi filij ma-
gni Reges, tanto ſtudioſiùs eiuſdem molimini reſiſtendum eſt; ne quemquam ſuis
irretire valeat argumentis, quanto cetnimus ſuis crebrò inſidiis ad decipiendum
fidelium corda inſiſtere.

ITAQVE noſtræ perlatum eſt notioni, quod cettè cum magno cordis dolore
didicimus, quòd Deſiderius Langobardorum Rex veſtræ perſuadere dinoſcitur
Excellẽtiæ, ſuam filiam vni ex veſtra fraternitate in connubio copulate. Quod cer-
tè, ſi ita eſt, hæc ptopria diabolica eſt immiſſio, & non tam matrimonij coniun-
ctio, ſed conſortium nequiſſimæ adinuentionis eſſe videtur. Quoniam plures com-
perimus, ſicut diuinæ Scripturæ hiſtoria inſtruimur, per alienationis iniuſtam co-
pulam à mandatis Dei deuiare, & in magno deuolutos facinore. Quæ eſt enim,
præcellentiſſimi filij, magni Reges, talis deſipientia, vt penitus vel dici liceat, quod
veſtra præclara Frãcorum gens, quæ ſuper omnes Gentes enitet, & tam ſplendiflua
ac nobiliſſima regalis veſtræ potentiæ proles, perfida, quod abſit, ac fœtentiſſima
Langobardorum gente polluatur, quæ in numero gentium nequaquam compu-
tatur, de cuius Natione & leproſorum genus oriri certum eſt? Nullus enim, qui
mentem ſanam habet, hoc vel ſuſpicari poteſt, vt tales nominatiſſimi Reges tantò
C deteſtabili atque abominabili contagio implicentur. Quæ enim *ſocietas luci ad te-* 2. Cor. 6.
nebras? aut quæ pars fideli cum infidele? Etenim; mitiſſimi, & à Deo inſtituti beni-
gniſſimi Reges, iam Dei voluntate & conſilio, coniugio legitimo ex præceptione
genitoris veſtti copulati eſtis, accipientes, ſicut præclari & nobiliſſimi Reges, de
eadem veſtra patria, ſcilicet ex ipſa nobiliſſima Francorum gentè, pulcherrimas
coniuges, & earum vos oportet amori eſſe adnexos.

ET certè non vobis licet, eis dimiſſis, alias ducere vxores, vel extraneæ Nationis
conſanguinitate immiſceri. Etenim nullus ex veſtris parentibus, ſcilicet neque auus
veſter, neque proauus, ſed nec veſter genitor, ex alio Regno, vel extranea natione,
coniugem accepit. Et quis de veſtro nobiliſſimo genere ſe contaminare aut com-
miſcere cum horrida Langobardorum gente dignatus eſt, vt nunc vos ſuademi-
ni, quod auertat Dominus, eadem horribili Gente pollui? Itaque nullus, externæ
Gentis aſſumpta coniuge, innoxius perſeuerauit. Aduertite, quæſo, quanti qualeſ-
que potentes per alienigena coniugia à præceptis Dei declinantes; & ſuarum ſe-
quentes vxorum alienigenæ Gentis voluntatem, validis innexi exceſſibus, immen-
ſa pertulete diſcrimina. Impium enim eſt, vt vel penitus veſtis aſcendat cordibus,
alias accipete vxores ſuper eas, quas primitus vos certum eſt accepiſſe. Non vo-
bis conuenit tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, & alios, ne talia agant,
corripitis. Hæc quippe paganæ Gentes faciunt. Nam, abſit hoc à vobis, qui perfe-
ctè eſtis Chriſtiani, & Gens ſancta, atque Regale eſtis Sacetdotium. Recotdamini

CAROLVS, CARLOMANNVS.

& conſiderate, quia oleo ſancto vncti per manus Vicarij beati Petri, cœleſti benedictione eſtis ſanctificati, & cauendum vobis eſt, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentiſſimi filij, quod ſanctæ recordationis prædeceſſor noſter Dominus Stephanus Papa excellentiſſimæ memoriæ genitorem veſtrum obteſtatus eſt, vt nequaquam præſumeret dimittere Dominam & genetricem veſtram, & ipſe, ſicut reuera Chriſtianiſſimus Rex, eius ſalutiferis obtemperauit monitis. A

NAM & illud Excellentiam veſtram oportet meminiſſe, ita vos beato Petro & præfato Vicario eius, vel eius ſucceſſoribus ſpopondiſſe, ſe amicis noſtris amicos eſſe, & ſe inimicis inimicos, ſicut & nos in eadem ſponſione firmiter dinoſcimur permanere. Et quomodo nunc contra animas veſtras agere contenditis, & cum noſtris inimicis coniunctionem facere vultis, dum ipſa periura Langobardorum gens ſemper Eccleſiam Dei expugnantes, & hanc noſtram Romanorum prouinciam inuadentes, noſtri eſſe comprobantur inimici? Itaque & hoc peto ad * veſtri referre ſtudere memoriam, eo quòd dum * CONSTANTINVS Imperator nitebatur perſuadere ſanctæ memoriæ mitiſſimo veſtro genitori, ad accipiendum coniugio filij ſui germanam veſtram, nobiliſſimam GISILAM, neque vos * aliæ Nationi licere copulari, ſed nec contra voluntatem Apoſtolicæ Sedis Pontificum quoquo modo vos audere peragere. Et quam ob cauſam nunc contra Apoſtolica mandata, & voluntatem Vicarij Apoſtolorum principis, agere conamini, quod nunquam veſter pater perpetrauit? An neſcitis quod non infelicitatem noſtram, ſed beatum Petrum, cuius licèt immeriti vices gerimus, ſpernitis? Scriptum eſt enim: *Qui vos recipit me recipit, & qui vos ſpernit me ſpernit.* Recordamini vero, excellentiſſimi filij, quomodo * vos fide dicere viſus eſt præfatus veſter Domnus ac genitor, promittens in veſtris animabus Deo & beato Petro, atque eius Vicario antefato ſanctæ recordationis prædeceſſori noſtro, domno Stephano Papæ, firmiter debere vos permanere erga ſanctæ Eccleſiæ fidelitatem, & omnium Apoſtolicæ Sedis Pontificum obedientiam, & illibatam charitatem: & poſtmodum prædeceſſori noſtro domno Paulo Papæ eadem vos, vna cum eodem veſtro genitore, certũ eſt plerumque per Miſſos & ſcripta promiſiſſe. Et poſt deceſſum antefati ſanctæ memoriæ patris veſtri, & vos ipſi ſæpiùs tam per veſtros Miſſos, quámque per Litteras, ſimúlque & per Sergium fideliſſimum noſtrum Nomenculatorem, & per alios noſtros Miſſos nobis ſpopondiſtis, in eadem vos veſtra promiſſione, ſicut genitor veſter, circa ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtram fidelitatem, eſſe perſeueraturos. B

* veſtram.
* Copronymus.
* alij.
Matth. 10. Luc. 10.
* vobis fideliter Sic corrigit Bar.

SED & illud quæſo ad veſtram referre memoriam, qualiter vos præfatus dominus Stephanus Papa, in ſuo tranſitu, per ſua ſcripta, ſub terribili adiuratione adhortari ſtuduit, firma ſtabilitate vos eſſe permanſuros erga dilectionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & illibatam charitatem Apoſtolicæ ſedis Pontificum, & omnia vos adimplere, iuxta veſtram eidem Dei Apoſtolo adhibitam ſponſionem. Et * nunc iſta eſt veſtra promiſſio? O quantum laborem, ſuſtinuit iſdem præcipuus ac beatiſſimus Pontifex, qui ita imbecillis exiſtens, tanto ſe exhibuit prolixi itineris periculo, & niſi Dominus præſtò fuerit, in vacuum eius labor deduceretur. Fuitque nobis iter illud, quod ibidem idem noſter prædeceſſor in Franciam properauit, in magnam ruinam, dum noſtri inimici plus nunc quàm pridem in ſuperbiæ ferocitatem eleuati ſunt. Et ecce, quod verebamur, euenire cernimus, conuerſáque eſt noſtra lætitia in luctum, & facta ſunt nouiſſima mala peiora prioribus, & vnde exſpectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebræ. C

* fort. vbi eſt.

QVAPROPTER & beatus Petrus, princeps Apoſtolorum, cui regni cœlorum claues à Domino Deo traditæ ſunt, & cœlo ac terra ligandi ſoluẽdique conceſſa eſt poteſtas, firmiter Excellentiam veſtram per noſtram infelicitatem obteſtatur, ſimúlque & nos vna cum omnibus Epiſcopis, Preſbyteris, & ceteris Sacerdotibus, atque cũctis Proceribus, & Clero ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, Abbatibus etiam & vniuerſis religioſis, diuino cultui deditis, ſeu Optimatibus & Iudicibus vel cuncto noſtro Romanorum iſtius prouinciæ populo, ſub diuini iudicij obteſtatione vos adiuramus per Deum viuum & verum, qui eſt iudex viuorum & mortuorũ, & per eius ineffabilem diuinæ maieſtatis potentiam, atque per tremẽdum futuri iudicij diem, vbi omnes principes & poteſtates, & cunctum humanum genus, cum tremore aſſiſtere habebimus, nec non & per omnia diuina myſteria, & ſacratiſſimum corpus

A beati Petri, vt nullo modo quiſquam de veſtra fraternitate præſumat filiam iamdicti Deſiderij Langobardorum Regis in coniugium accipere. Nec iterum veſtra nobiliſſima germana, Deo amabilis Giſila, tribuatur filio ſæpefati Deſiderij. Nec veſtras quoquomodo coniuges audeatis dimittere. Sed magis recordantes, quæ beato Petro Apoſtolorum principi polliciti eſtis, viriliter eiſdem noſtris inimicis Langobardis reſiſtite, diſtringentes eos firmiter, vt propria ſanctæ Dei Eccleſiæ Romanæ Reipublicæ reddere debeant, eo quòd omnia quæ vobis polliciti ſunt tranſgredientes, nos cotidie adfligendo & opprimendo non ceſſant: etiam quia aliquid nobis reddere minimè ſunt inclinati; etiam & noſtros inuadere fines noſcuntur, & tantummodo per argumentum in præſentia de veſtris Miſſis ſimulant iuſtitias nobis facere. Nam nihil ad effectum perducitur, & quidquam ab eis de noſtris iuſtitiis nequaquam recipere valuimus. CAROLVS. CARLOMANNVS.

VNDE ecce, vt cuncti noſtri dolores ſubtiliter veſtris auribus ſuggerantur, direximus noſtros Miſſos, videlicet Petrum dilectum filium noſtrum Preſbyterum, & Pamphilum Defenſorem Regionarium ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, quos & de imminente nobis tribulatione, necnon & de ſingulis cauſis ſubtiliter informauimus, veſtro regali intimandis culmini. Et petimus, vt ſolita benignitate eos ſuſcipere, noſtræque petitioni veſtras à Deo inſpiratas aures accommodare dignemini, & ampliſſimam liberationem, atque exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſpiritalis matris veſtræ, & iſtius à vobis redemptæ Prouinciæ defenſionem perficere
B iubeatis, vt perfectam remunerationem à iuſto Iudice, Deo noſtro, intercedente eius principe Apoſtolorum beato Petro, ſuſcipiaris.

PRÆSENTEM itaque noſtram exhortationem atque adiurationem in Confeſſione beati Petri ponentes, & ſacrificium ſuper eam atque hoſtias Deo noſtro offerentes, vobis cum lachrymis ex eadem ſacra Confeſſione direximus. Et ſi quis, quod non optamus, contra huiuſmodi noſtræ adiurationis atque exhortationis ſeriem agere præſumpſerit, ſciat ſe auctoritate domni mei beati Petri Apoſtolorum principis anathematis vinculo eſſe innodatum, & à regno Dei alienum, atque cum diabolo & eius atrociſſimis pompis, & ceteris impiis æternis incendiis concremandum, deputatum. At verò qui obſeruator & cuſtos iſtius noſtræ exhortationis extiterit, cœleſtibus benedictionibus à Domino Deo noſtro illuſtratus, æternis præmiorum gaudiis, cum omnibus Sanctis & electis Dei, particeps effici mereatur. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad domnum CAROLVM *Regem & eius præcelſam genitricem directæ, de Chriſtophoro, & Sergio filio eius, qui cum Dodone & ceteris Francis Stephanum Papam interficere conati ſunt.*

XLVI.

C DOMNÆ *religioſæ filiæ* BERTRADÆ, *Deo conſecratæ, ſeu domno excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, STEPHANVS *Papa*. CVM magno dolore & gemitu cordis tribulationis atque mortis periculum, quod nobis per ſequaces diaboli iam eueniebat, ecce ſubtilius per has noſtras Apoſtolicas ſyllabas à Deo conſecratæ religioſitatis veſtræ, atque præcellentiſſimæ Chriſtianitatis tuæ auribus intimare ſtudemus, eo quòd nefandiſſimus Chriſtophorus, & Sergius nequiſſimus eius filius, conſilium ineuntes cum Dodone, Miſſo germani tui CARLOMANNI Regis, nos interficere inſidiabantur. Vnde cum eodem Dodone, & eius Francis, cum aliquibus eorum nequiſſimis conſentaneis aggregantes exercitum ſuper nos, in Lateranenſium ſanctum Patriarchatum cum armis ingreſſi ſunt, confringentes & ianuas, atque omnes cortinas ipſius venerandi Patriarchij lanceis perforantes, atque intus in Baſilicam domni Theodori Papæ, vbi nullus auſus eſt aliquando vel etiam cum cultro ingredi, cum loricis & lanceis, vbi ſedebamus, introierunt. Sicque ipſi maligni viri inſidiabantur nos interficere. Sed omnipotens Deus cernens rectitudinem cordis noſtri, quòd nulli vnquam malum cogitauimus, de eorum nos eripuit manibus, & vix per multum ingenium, dum hîc apud nos excellentiſſimus filius noſter Deſiderius Langobardorum Rex, pro faciendis nobis diuerſis iuſtitiis beati Petri exi-

Huius Epiſtolæ Summ. recitant Bar. & Cent.

CAROLVS, CARLOMANNVS.

ſterct, per eandem occaſionem valuimus, cum noſtro Clero, refugium facere ad protectorem veſtrum, & continuo direximus noſtros Sacerdotes ad eoſdem malignos Chriſtophorum atque Sergium, vt ab eadem iniquitate, quam pertractauerant nobis ingerere, reſipiſcerent, & ad nos ad beatum Petrum properarent. Illi mox, vt audierunt, de præſenti, cum Dodone & eius Francis turmas facientes, & portas ciuitatis claudentes, fortiter reſiſtebant, & nobis comminabantur, atque in ciuitatem nos ingredi minimè permittebant. Et dum in eadem perfidia permanerent, & cognouiſſet vniuerſus noſter populus eorum iniquum conſilium, de præſenti eos dereliquerunt, qui etiam & plures per murum deſcendentes ad nos properauerunt. Alij verò portam ciuitatis aperientes, ad noſtri progreſſi ſunt præſentiam, & ita ipſi maligni viri coacti atque nolentes ad nos in Eccleſia ſancti Petri ſunt deducti. Quos interficere vniuerſus populus nitebantur, & vix de eorum manibus eos valuimus eripere, & dum infra ciuitatem nocturno ſilentio ipſos ſaluos introducere diſponeremus, ne quis eos conſpiciens interficeret, ſubitò hi, qui eis ſemper inſidiabantur, ſuper eos irruentes, eorum eruerunt oculos, Deo teſte dicimus, ſine noſtra voluntate atque conſilio. A

VNDE magno dolore noſtrum atteritur cor, & credite nobis à Deo conſecrata filia, atque excellentiſſime fili, niſi Dei protectio, atque beati Petri Apoſtoli, & auxilium excellentiſſimi filij noſtri Deſiderij Regis fuiſſet; iam tam nos, quàmque noſter Clerus, & vniuerſi fideles ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtri, in mortis deciB diſſemus periculum. Ecce quantas iniquitates & diabolicas immiſſiones hic ſeminauit atque operatus eſt prædictus Dodo, vt qui debuerat in ſeruitio beati Petri, & noſtro fideliter permanere, ipſe è contrario, animæ noſtræ inſidiabatur. Non agens iuxta id, quod à ſuo Rege illi præceptum eſt, in ſeruitio beati Petri & noſtra obedientia fideliter eſſe permanſurum. Et certò credimus, quòd dum tanta eius iniquitas ad aures excellentiſſimi filij noſtri CARLOMANNI Regis peruenerit, nullo modo ei placebit, in eo, quòd in tantam deminorationem atque deuaſtationem ſanctam Dei Eccleſiam is Dodo, cum præfatis ſuis nefandiſſimis ſequacibus, cupiebat deducere. Et ideo noſtras tribulationes & anguſtias atque pericula à Deo inſtitutæ religioſiſſimæ Chriſtianitati tuæ, atque Excellentiæ veſtræ innotuimus, quoniam profectò omnipotens Deus credentes in ſe, & confidentes in eius miſericordia non dereliquit.

AGNOSCAT autem Deo amabilis Religioſitas veſtra, atque Chriſtianiſſima Excellentia tua, eo quòd in nomine Domini bona voluntate nobis conuenit eum præfato excellentiſſimo, & à Deo ſeruato filio noſtro Deſiderio Rege, & omnes iuſtitias beati Petri ab eo pleniùs & in integro ſuſcepimus. Tamen & per veſtros Miſſos de hoc pleniſſimè eritis ſatisfacti. Deus autem omnipotens ſua vos protectionis dextera circumtegat, & præſentis Regni gubernacula * æuis atque proſperis temporibus perfrui annuat, & æterna præmiorum gaudia multipliciter faciat adipiſci. Incolumem Religioſitatem veſtram atque Excellentiam tuam gratia ſuperna cuſtodiat. C

* longæuis

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *&* CAROLOMANNVM *Reges directæ, in qua continentur vberrimæ benedictiones, & pro eorum fraternitatu concordia gratiarum actiones, & de iuſtitiis S. Petri.*

XLVII.

Meminerunt huius Epiſtola Bar. & Cent.

DOMNIS *excellentiſſimis filiis*, CAROLO *&* CAROLOMANNO *Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum*, STEPHANVS *Papa*. BENEDICTVS Dominus Deus noſter, pater miſericordiarum & Deus totius conſolationis, qui conſolator & propitiator exiſtit omnium inuocantium eum in veritate. Ipſe enim Redemptor noſter preces clamantium ad ſe exaudiens mœrentium tribulationes ad gaudium conuertit, quòd certè nunc in nobis atque vniuerſo peculiari populo ſanctæ Dei Eccleſiæ eius, diuinæ pietatis clementiam & miſericordiæ benignitatem cernimus eſſe diffuſam, in eo, quòd noſtræ orationis vota exaudiens & mœroris noſtri lamentationem, quam vſque hactenus habuimus ex ipſa diuiſione diſcordiæ, quam antiquus hoſtis, inimicus pacis, intra veſtram fraternitatem immi-

A ſerat; nunc, Deo propitio, eodem peſtifero æmulo confuſo, in communem di- CAROLVS, CARLOMANNVS.
lectionem & concordiam, vt verè vterinos & germanos fratres, vos connexos eſſe
diſcentes, in magnam lætitiam conuertere dignatus eſt.

ITAQVE, præcellentiſſimi filij, magni victorioſiſſimi Reges, & Dei prouiden-
tia noſtri Romanorum Patricij, coniungentes ad nos fideliſſimi ac ſolertiſſimi ve-
ſtri Miſſi, ſcilicet GAVZIBERTVS reuerendiſſimus & ſanctiſſimus Frater no-
ſter Epiſcopus, atque Fuchbertus religioſus, & Ansfredus ſeu Helingarius glo-
rioſiſſimi veſtri, detulerunt nobis honorabiles Syllabas veſtras à Deo inſtituta rega-
li potentia directas. Per quas innotuiſtis, contentionis rixas ac litigia inter vos ver-
ſata fuiſſe: ſed, annuente Domino, nunc ad veram dilectionem, & vnitatis con-
cordiam, & fraternum amorem conuerſi extitiſſe videmini. Quo audito, magno
gaudio atque lætitia, vna cum vniuerſo populo noſtro iſtius Prouinciæ, à vobis
redemptæ, repleti ſumus, & gemina feſtiuitatis gaudia peregimus: immenſas Deo
noſtro omnipotenti referentes gratiarum actiones, atque victricem eius clemen-
tiam collaudantes, conſona cum prophetica voce cantantes atque dicentes. Be-
nedictus es Domine Deus noſter, & benedicta omnia opera tua Ecce enim nunc
gaudet Deus noſter in cœlis, gaudet & vniuerſus chorus Angelorum, & in terra
etiam cunctus exultat populus Chriſtianus, & ſolus Diabolus inimicus pacis, &
diſcordiæ ſeminator, luget, dum victum ſe eſſe & ſuperatum conſpicit. Non enim
B aliter fidelium mentes exiſtimare poterant peruenire, quàm quod nunc factum
eſſe gaudemus, ſi Deus omnipotens illam pacem & fraternam dilectionem in vo-
bis multiplicet, & multiplicatam corroboret, quam ſuis donauit ſanctis Apoſto-
lis. Vnde de veſtra vnitate etiam ſancta ſpiritalis mater veſtra, Dei Eccleſia, &
eius vniuerſus populus exultat. * Nam ſi verò & in his ipſis veſtris ferebatur api- * Namque;
cibus, tota veſtra virtute vos eſſe decertaturos pro exigendis iuſtitiis protectoris
veſtri beati Petri, & ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque in ea promiſſione amoris, quæ à
veſtro pio genitore, ſanctæ recordationis, domno Pippino, eidem principi Apo-
ſtolorum, & eius Vicariis, facta eſt, polliciti eſtis eſſe permanſuros, & plenarias
iuſtitias ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque eius exaltationem eſſe operaturos. Et quidem
nos, excellentiſſimi filij, Chriſtianiſſimi magni Reges, omninò de hoc certi, at-
que in omnibus ſatisfacti ſumus. Quod nulla hominum ſuaſio, aut theſaurorum
copioſa datio vos poterit declinare, aut ab eadem veſtra promiſſione, quam beato
Petro ſpopondiſtis, quoquomodo immutare: tamen nunc firmitatem veſtram
comprobauimus, dum non corruptori & fragili homini, ſed Deo omnipotenti &
eius Apoſtolorum principi, placere procuraſtis. Vnde obnixè, tanquam præſen-
tialiter, petimus, & coram Deo viuo, qui vos regnare præcepit, coniutamus Ex-
cellentiam veſtram, vt plenarias iuſtitias beati Petri, ſub nimia velocitate, ſecun-
dum capitulare, quod vobis per præſentes veſtros fideliſſimos Miſſos direximus,
C exigere, & beato Petro reddere iubeatis; ſicut & veſtra continet promiſſio, &
omnia, quæ beato Petro, & eius Vicariis, cum veſtro ſanctæ memoriæ, progeni-
tore promiſiſtis, adimplere dignemini, quatenus intercedente eodem principe
Apoſtolorum, perfectam ab omnipotenti Deo in præſenti vita, & futura beatitu-
dine ſuſcipiatis, poſt Deum in nobis habemus fiduciam, & in veſtro amore atque
charitatis dilectione firmiter, vſque ad animam & ſanguinis effuſionem, vnà cum
vniuerſo populo permanemus atque permanebimus. Tamen & de hoc & de om-
nibus iuſtitiis beati Petri prædictis veſtris Miſſis ſubtiliùs locuti ſumus, veſtro re-
gali culmini cuncta enarranda, & iam, ſicut terra ſitiens imbrem præſtolatur; ita
veſtrum auxilium & congruum effectum de noſtris petitionibus poſtulamus.

ET videto, excellentiſſimi filij, quia obteſtamur vos per tremendum diem iu-
dicij. Etiam beatus Petrus per nos vos adhortatur, atque obteſtatur, vt ſub nimia
velocitate ipſas iuſtitias eiuſdem principis Apoſtolorum exigere à Langobardis iu-
beatis, fortiter eos cum Dei virtute diſtringentes, vt ſua propria idem princeps
Apoſtolorum, atque ſancta Romana Eccleſia recipiat. Nam ſi, quod non credi-
mus, ipſas iuſtitias exigere neglexeritis, aut diſtuleritis, ſciatis vos de iſtis ratio-
nem fortiter ante tribunal Chriſti eidem principi Apoſtolorum eſſe facturos. Si
quis autem vobis dixerit, quòd iuſtitias beati Petri recepimus, vos vllo modo ei
non credatis. Deus autem omnipotens ſua vos dextera protegat, & victoriam vo-
bis de cœlo tribuat, ſuámque Angelum ante faciem veſtram mittat, qui vos præ-

CAROLVS, CARLOMANNVS.

cedat, & inimicos veſtros coram veſtris proſternat veſtigiis, atque à Deo inſtituti Regni veſtri terminos dilatet, & præſenti Regno longæuiter ac proſperè gubernacula perfrui faciat. Etiam & poſt huius vitæ longæuitatem, cœleſtia vobis regna per infinita tribuat ſecula poſſidenda. A

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLOMANNVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones, & poſtulabat, vt filium ſuum ex fonte ſacri baptiſmatis ſuſcipere mereretur.*

XLVIII.

Summar. apud Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLOMANNO *Regi Francorum, & Patricio Romanorum*, STEPHANVS *Papa*. DVM tantam piæ conſiderationis gratiam, atque efficacem ſollertiam Creator noſter omnipotens Dominus veſtro mellifluo Regali cordi pro defenſione & exaltatione ſanctæ ſuæ Eccleſiæ infundere dignatus eſt, præcellentiſſime fili ac benigniſſime Rex, idcircò opinatiſſimi nominis tui præclara memoria, & indita cœlitus prudentia in toto Orbe terrarum diuulgata permanet, etiam in cœleſtibus regnis digna operum tuorum refulgent merita. Vnde beatus es, bone Chriſtianiſſime Rex, quod quidem nos conſpecta fidei tuæ conſtantia, quam in Apoſtolicis cauſis, & noſtri amoris feruore habere dinoſceris, firmi in tua dilectione permanentes, ſedulò eidem noſtro Conditori, pro immenſa veſtra lætitia, & à Deo inſtituti Regni veſtri ſtabilitate, preces fundere nequaquam deſiſtimus. B

INTEREA coniungentes ad nos BERALDVS religioſus Abbas, & AVTBERTVS vir inluſter, detulerunt nobis honorandas, nimíſque deſiderabiles Syllabas à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ, quas cum magno honoris affectu ſuſcipientes atque relegentes, quæ in eis ferebantur, omninò agnouimus. Sed & ipſi veſtri fideliſſimi Miſſi, ea, quæ à veſtra à Deo protecta Excellentia iniuncta habuerunt, nobis ſubtilius retulerunt. De quibus, ſicut veſtris fidelibus, ad ſingula eis reſponſum reddidimus, veſtro à Deo inſpirato culmini liquido enarrandum.

AT verò, quia amoris veſtri feruor in noſtris firmiter viget præcordiis, magna nobis deſiderij ambitio inſiſtit, præcellentiſſime Regum, vt Spiritus ſancti gratia ſcilicet compaternitatis affectio inter nos adueniat. Pro quo obnixè quæſumus Chriſtianitatem tuam, à Deo inſtitute bone Rex, excellentiſſiméque fili, vt de præclaro ac Regali veſtro germine, quod vobis Dominus pro exaltatione ſanctæ ſuæ Eccleſiæ largiri dignatus eſt, in noſtris vlnis ex fonte ſacri baptiſmatis, aut etiam per adorandi chriſmatis vnctionem ſpiritalem ſuſcipere valeamus filium: vt eadem, Deo proſperante, compaternitatis gratia in medio noſtrum corroborata, magna lætitia ex hoc tam nos quàmque vniuerſus noſter populus pariter releuati, exultare valeamus in Domino. C

DEVS autem omnipotens, per quem Reges regnant, & Principes imperant, ſua vos protegat gratia, & victoriam vobis de cœlo pro ſuæ ſanctæ Eccleſiæ defenſione tribuat, atque longæuos & ſoſpites in ſolio Regni pariter cum excellentiſſima & Chriſtianiſſima filia noſtra Regina, dulciſſima veſtra coniuge, & amantiſſimis natis conſeruare, & cœleſtis regni æterna gaudia concedere dignetur poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ ADRIANI *Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro vita & ſanitate Domni Regis, & vxoris vel filiorum eius, necnon & pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ: & poſtulans, vt filium ſuum ex ſacro baptiſmatis fonte ſuſcipere mereretur.*

XLIX.

Summ. 35. apud Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. DVM nimio prouocati amore aptum duximus, primitus quidem à Deo protectæ Excellentiæ veſtræ, ſeu

A ſpiritalis filiæ noſtræ Reginæ proles, etiam Epiſcopos & Presbyteros, necnon & vniuerſos Optimates, cunctúmque præclaræ Gentis veſtræ Francorum populum, ad veſtrum à Deo confurtatum Regnum pertinentem, his noſtris Apoſtolicis viſitare apicibus, & certus de veſtra ſalute ac lætos effici, impenſiùs proſperitatis ambientes integritatem. Igitur dum ad nos reuerſi fuerunt Miſſi ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Dei Eccleſiæ, è veſtigio à Deo protecti Regni veſtri, id eſt, reuerendiſſimus Frater noſter Philippus Epiſcopus, & Megiſtus dilectiſſimus filius noſter Archidiaconus, retulerunt nobis de fidei & charitatis veſtræ conſtantia, quam erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & noſtram humilitatem habere dignati eſtis, pro veſtræ animæ mercede. Hoc audito, magno gaudio noſter releuatus eſt animus, & cœpimus Deo laudes referre, & beato principi Apoſtolorum Petro, pro exaltatione Regni veſtri, atque filiæ noſtræ Reginæ, coniugis veſtræ, prolis etiam, & pro cunctis Francis, fidelibus beati Petri Apoſtoli, atque veſtris. CAROLVS MAGNVS.

At verò illud, vnde veſtræ Eximietati per iamdictos noſtros Miſſos, ſcilicet reuerendiſſimum Fratrem noſtrum Philippum Epiſcopum, & dilectiſſimum noſtrum Megiſtum Archidiaconum, dignati eſtis nobis repromittere, vt in ſanctam diem Paſchæ ad limina beati Apoſtolorum principis Petri, vnà cum ſpiritali filia noſtra Regina, Domino auxiliante, properare debuiſſetis, vt filium, qui nunc vo-
B bis procreatus eſt, à ſacro baptiſmate in vlnis noſtris ſuſciperemus, ſicut terra ſitiens imbrem, ita & nos exſpectantes fuimus mellifluam Excellentiam veſtram. Et dum appropinquaſſet ipſe dies ſanctus Paſchæ, & nullum mandatum de aduentu veſtro ſuſcepiſſemus, aut de Miſſis veſtris, ſecundum Placitum, quod inter nos extiterat, valde triſtes effecti ſumus. Sed obnixè te petimus, præcellentiſſime & magne Rex, vt ſecundum quod inter nos conſtitit, pro ipſo ſancto baptiſmate noſtrum adimplere iubeas deſiderium, de eodem eximio veſtro filio, quatenus duplex Spiritus ſancti gratia in medio noſtrum adcreſcat, & gemina feſtiuitatis lætitia nobis celebretur. Et hoc deprecamur veſtram Excellentiam amantiſſime fili, & præclare Rex, pro Dei amore & ipſius Clauigeri regni cœlorum, qui ſolium Regni patris veſtri vobis largiri dignatus eſt, vt ſecundum promiſſionem, quam polliciti eſtis, eidem Dei Apoſtolo, pro animæ veſtræ mercede, & ſtabilitate Regni veſtri, omnia noſtris temporibus adimplere iubeatis, vt Eccleſia Dei omnipotentis, id eſt, beati Petri Apoſtoli, cui claues regni cœlorum ab omnium opifice, facinorum nexus ſoluendi, ſimúlque ligandi attributa eſt facultas, in omnibus ampliùs atque ampliùs ſancta Dei Eccleſia exaltata permaneat, & omnia ſecundum veſtram pollicitationem adimpleantur, & tunc vobis in cœleſtibus arcibus adſcribatur merces, & bona opinio in vniuerſo mundo.

Et ſicut temporibus beati Sylueſtri Romani Pontificis, à ſanctæ recordatio-
C nis piiſſimo Conſtantino magno Imperatore, per eius largitatem ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia eleuata atque exaltata eſt, & poteſtatem in his Heſperiæ partibus largiri dignatus eſt: ita & in his veſtris feliciſſimis temporibus atque noſtris ſancta Dei Eccleſia, id eſt, beati Petri Apoſtoli, germinet atque exultet, & ampliùs atque ampliùs exaltata permaneat, vt omnes Gentes, quæ hæc audierint, edicere valeant: *Domine ſaluum fac Regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.* Quia ecce nouus Chriſtianiſſimus Dei Conſtantinus Imperator his temporibus ſurrexit, per quem omnia Deus ſanctæ ſuæ Eccleſiæ beatorum Apoſtolorum principis Petri, largiri dignatus eſt. Sed & cuncta alia, quæ per diuerſos Imperatores, Patricius, etiam & alios Deum timentes, pro eorum animæ mercede, & venia delictorum in partibus Tuſciæ, Spoleto, ſeu Beneuento, atque Corſica, ſimul & Sauinenſi patrimonio, beato Petro Apoſtolo, ſanctæque Dei & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ conceſſa ſunt, & per nefandam Gentem Langobardorum per annorum ſpatia abſtracta atque ablata ſunt, veſtris temporibus reſtituantur. Vnde & plures donationes in ſacro noſtro ſcrinio Lateranenſi reconditas habemus, tamen & pro ſatisfactione Chriſtianiſſimi Regni veſtri, per iam fatos viros, ad demonſtrandum eas vobis, direximus: & pro hoc petimus eximiam Præcellentiam veſtram, vt in integro ipſa patrimonia beato Petro & nobis reſtituere iubeatis. Et dum omnia per veſtrum congruum diſpoſitum ſancta Dei Eccleſia effectum ſuſceperit, ipſe princeps Apoſtolorum beatus Petrus ante tribunal Omnipotentis clementiam pro veſtra ſoſpitate atque longæuitate, & exul- Pſal. 19.

CAROLVS MAGNVS. tatione à Deo confortari Regni veſtri deprecetur. Magnopere enim direximus A apud veſtram eximiam Præcellentiam, id eſt, reuerẽdiſſimum & ſanctiſſimum Fratrem noſtrum Philippum & Andream Epiſcopos, ſeu Theodotum Ducem noſtrum, quibus & in ore poſuimus, vt veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ minutiùs enarrare debeant. Quibus & eis in omnibus credere debeatis, & ſolita benignitate eos ſuſcipere iubeatis, pro amore fautoris veſtri beati Petri Apoſtoli: vt dum ad nos reuerſi fuerint cum effectu cauſæ, ante Confeſſionem ipſius Dei Apoſtoli, cum omnibus Epiſcopis, & Sacerdotibus, atque cuncto Clero, Senatu, & vniuerſo noſtro populo, pro veſtra ſoſpitate atque longæuitate & exaltatione Regni veſtri Domino fundere valeamus preces, vt æuis temporibúſque Eximietatem veſtram conſeruare dignetur, ad exaltationem ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ: & ſicut terrena gaudia largitus eſt, ita & cœleſtia tribuat ſempiterna. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directa, in qua continetur de fide & conſtantia ipſius, & Anaſtaſio Miſſo ipſius Apoſtolici, qui in Francia demoratus fuerat.*

L.

B

Ex ſtatbuius Epiſt. Summar. apud Bar. Tom. 9. anno Chriſti 795. Summ. 32. & apud Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. DESIDERANTISSIMÆ veſtræ Excellentiæ Scripta ſuſcepimus, in quibus tantum de abſenti collocutione gauiſi ſumus, quantum & ipſum qui locutus eſt ſemper mihi cupio eſſe præſentem. Quas relegentes, & de veſtra immenſa proſperitate agnoſcentes, nimis ſumus gratulati, quoniam veſtra proſperitas noſtra eſſe comprobatur lætitia, & veſtra exaltatio noſtra exiſtit, poſt Deum, ſecuritas. Ferebatur enim in ipſis regalis veſtræ potentiæ apicibus, quod remeantes ad vos Miſſi veſtri, ſcilicet VVulcharus ſanctiſſimus Frater noſter Archiepiſcopus, & Dodo religioſus Abbas, vobis retuliſſent, quòd ea, quæ eis à vobis iniuncta fuiſſent, benignè atque amabiliter à nobis eſſent ſuſcepta. Sed cognoſcit omnipotens Deus noſter, cui arcana cordis reſerata aſſiſtunt, quia omnem Miſſum à veſtris regalibus obtutibus directum cum nimio amore & decenti honore ſuſcipere ſtudemus, & omnem veſtram voluntatem ſinceta mentis integritate implere ſatagimus, atque cum proſperitate ad vos repedandum abſoluere feſtinamus, neque vllis nos poſſe huius mundi tranſitoriis ac labentibus opibus, vel humanæ ſuaſionis blandimentis ab amore & dilectione veſtræ mellitæ Sublimitatis, vel ab eis, quæ vobis polliciti ſumus, declinare, dum hic adulxerimus, ſed firmi & ſtabiles in veſtra permanemus charitate. C

ABSIT namque à nobis, chariſſime & nimis nobis dulciſſime fili, vt ea, quæ inter nos mutuo coram ſacratiſſimo corpore fautoris tui beatorum Apoſtolorum principis Petri, confirmauimus atque ſtabiliuimus, per quemuis modum irrita facere * adtemptemus, quoniam & nos ſatisfactus veſtrum culmen deprecari viſus ſum, ſi quis de nobis nequiſſima dicta veſtris auribus proferre maluerit, cupiens per fallaciam ſe vobis commendare, nullam credulitatis illi admittatis copiam, quia, vt prædiximus, nos firmi in veſtra permanemus dilectione, magis dum & Saluator deſignanter expreſſit, dicens: *In hoc cognoſcimus, quòd mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis in inuicem.*

* attentemus.

Ioan 13.

INTEREA continebat ſeries Excellentiæ veſtræ, quòd accedente proximo menſe Octobri, dum, Deo fauente, in partibus Italiæ aduenèritis, omnia, quæ beato Petro regni cœlorum clauigero, & nobis polliciti eſtis, ad effectum perducere maturabitis: lætitia enim patris eſt profectio filiorum, & de eorum prouectu naturalis affectus congaudet. Quapropter ſalutis tuæ agnoſcentes perfectionem, hilares redditi ſumus, & quia pro augmento & exaltatione matris ſuæ, ſanctæ Dei Eccleſiæ, in Italiam deſtinatis properare, vt perficiatur magis magiſque optamus. Sed Deus & Dominus noſter Ieſus Chriſtus faciat nobis in propinquo de veſtra præſentia gaudere, & vna vobiſcum in inuicem exultare.

De

A D e Miſſis nempe noſtris, Andrea videlicet Coëpiſcopo, ſeu Pardo * Egumeno, vnde nobis intimandum direxiſtis, vt cum Miſſis veſtris Poſſeſſorem Fratrem noſtrum Epiſcopum, atque Dodonem religioſum Abbatem, à veſtris regalibus veſtigiis repedantes, dirigeremus, ita adimplere velociùs deſtinauimus. Sed Pardus Egumenus, propter imbecillitatem corporis ſui proficiſci minimè valuit, & direximus in vicem illius Valentianum Epiſcopum.

Carolvs Magnvs. * Hegumeno, id eſt, Monachorū Præfecto, ſeu Antiſtite.

Illvd verò, quod de Anaſtaſio Miſſo noſtro nobis indicaſtis, quod aliqua importabilia verba, quæ non expediebat vobis, locutus fuiſſet, vnde valdè triſtes effecti fuiſtis, & pro hoc adhuc apud vos eum detinetis: nimis noſter frangitur animus, dum Langobardi & Rauennates fatentur, inquientes quia nullomodo Rex in Apoſtolica permanet charitate, dum eius Miſſum apud ſe detinet. Sed neque ab ipſis mundi exordiis cognoſcitur eueniſſe, vt Miſſus protectoris tui beati Petri, magnus vel paruus, à quacumque Gente detentus fuiſſet, ſed iubeat nobis eum veſtra ſollicitudo dirigere, & ſeueriſſimè eum ſciſcitantes, iuxta noxam ei repertam eum corripiemus. Nam de Langobardo illo, qui cum eodem Anaſtaſio Miſſo noſtro ad vos properauit, nomine Gaidifridus, vnde nobis ſignificaſtis, vt dum in noſtro fuiſſet Palatio, fraudem agebat aduerſus veſtram regalitatem, inſuper & veſtro ſuaſiſſet Notario falſas conficere Literas, per quas nos cupiebat in ſcandalum vobiſcum mittere. Quod auertat Diuinitas, neque inuenie-
B tur homo qui nos poſſit per quemuis modum aduerſus vos in iracundiam prouocare. Sed teſtis nobis eſt Deus, qui occulta hominum cognoſcit, per nullum argumentum eum infidelem vobis cognouimus. Sed, vt breuiùs dicamus, ſi ille, qui ab amatore tuo beato Petro ad vos deſtinatur, talia ſuſcipere meruit, quid conſiderandum eſt de nefandiſſimis & nimis ſtrophariis Paſchali & Saratino, qui talia, vt & vos per honorandos veſtros apices inſinuaſtis, in hac Romana vrbe agere auſi ſunt, quale nunquam ab exordio mundi auditum eſt? Fortaſſe & dum talia egiſſent, & veſtris obtutibus ſe coniunxiſſent, non ambigentes pro reatu, quem operati ſunt, vos deprecati ſunt, vt eos in noſtram reduceres gratiam. Sed magis coram veſtra præſentia, & noſtris Miſſis, detractionibus vacabant. Et miror valdè, quod illos, qui talia & inaudita de his coram veſtris obtutibus proferebant verba, in magnis deliciis habere dinoſceris. An neſcit veſtra Præcellentia, quia ſi quæcumque perſona de qualibet Gente aduerſa, aut inania de veſtra eximia Celſitudine tetuliſſet verba, dignam in eum exercentes vindictam, vinctum eum vſque ad veſtram direxiſſemus Excellentiam, ſicut & de Paulino egimus. Pro quo deprecamur atque coniuramus Præcellentiam veſtram, dulciſſime fili, per Redemptorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt viriliter, Deo vobis inſpirante, exurgatis; & miſeræ & flagirioſæ præſumptionis, vt pium Regem decet, Regalem vindictam vobis de eis exercere iubeatis: vt in hoc cognoſcant Gentes,
C quia ob amorem beati Petri magnam in nobis habearis dilectionem, vt qui nobis dolentibus condolent, ita & nobis lætantibus congaudeant. Aut nobis eos dirigere digneris; vt omnipotens Deus, reſpiciens de excelſo, pro iuſta vindicta à nobis eis inferenda, concedat tibi vna cum excellentiſſima filia noſtra Regina, & amantiſſimis natis, lōga ſpatia vitæ per metas annorum. Et ego licèt peccator, dum de eis perfectam ſuſcepero iuſtitiam, magis ac magis, vt ago, ante ipſius Ianitoris regni cœlorum ſacram Confeſſionem aſſiduò pro veſtra incolumitate fundere valeam preces. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Carolvm *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de Miſſis Domini Regis, qui autumni tempore Romam venire debuerunt.*

L I.

Domno *excellentiſſimo filio* Carolo *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, Adrianvs *Papa.* Dvm in tanta ſecuritatis lætitia ſpiritalis mater veſtra ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia conſiſtens exultat, ob hoc opinatiſſima nominis veſtri memoria in vniuerſo

Summ. 13. Bar. & Cent.

CAROLVS MAGNVS.

Orbe terrarum dilatata atque laudabiliter permanet diuulgata, etiam ab Apoſtolica A aula ob veſtrorum veniam delictorum ſedulò à nobis, & cunctis Dei Sacerdotibus, orationum vota, & ſacrificiorum hoſtiæ diuinæ offeruntur Maieſtati. Itaque præcellentiſſime fili, recordari credimus à Deo protectam Chriſtianitatem veſtram, nobis direxiſſe in reſponſis per Andream reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Fratrem noſtrum Epiſcopum, quòd hoc autumni tempore veſtros ad noſtri præſentiam ſtuderetis dirigere Miſſos, qui nobis omnia ſecundum veſtram promiſſionem contradere deberent: & exſpectantes fuimus vſque hactenus per totum Septembrem & Octobrem & præſentem Nouembrem menſem, ipſos veſtros ſuſcipere Miſſos, & de veſtra ſoſpitate per eos agnoſcere. Et dum minimè ad nos adueniſſent, direximus noſtras Apoſtolicas Literas vſque Papiam ad Iudices illos, quos ibidem conſtituere viſi eſtis, vt nobis ſignificare deberent de aduentu eorumdem veſtrorum Miſſorum. Qui ita nobis direxerunt in reſponſis, nequaquam ad nos veſtros nunc eſſe profecturos Miſſos. Vnde magnum deſiderium noſtro imminet cordi, & interea mentis noſtræ viſcera in veſtro ardentiùs feruëſcunt amore. Idcirco cupientes de veſtra proſperitate certos lætóſque effici, magnoperè ſtuduimus præſentes noſtros Miſſos, ſcilicet antefatum Andream ſanctiſſimum Fratrem noſtrum Epiſcopum, & Pardum Deo amabilem, dilectum filium noſtrum Egumenum, ad veſtra regalia tranſmittere veſtigia, viſitantes & ſalutantes per eos tam præcellentiſſimam Chriſtianitatem veſtram, quámque excellentiſſimam filiam noſtram, amantiſſimam coniugem veſtram, à Deo illuſtratam Reginam, & B dulciſſimos ac nobiliſſimos natos veſtros. Prædictis quidem noſtris Miſſis euncta in ore ſubtiliùs poſuimus, eóſque diligenter informauimus, quæ de ſingulis cauſis veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ, noſtra vice, enarrare debeant: eóſque benignè atque hilari vultu à vobis ſuſcipi petimus, eorúmque ſermonibus, quos noſtra vice protulerint, credere, & aurem benignitatis veſtræ accommodare, cunctáque perficere & adimplere dignemini, quæ ſanctæ memoriæ genitor veſter Domnus Pippinus Rex beato Petro vna vobiſcum pollicitus, & poſtmodum tu ipſe, à Deo inſtitute magne Rex, dum ad limina Apoſtolorum profectus es, ea ipſa ſpondens confirmaſti, eidémque Dei Apoſtolo præſentialiter manibus eandem obtuliſti promiſſionem. Nos enim magnam fiduciam habemus in veſtri cordis firma conſtantia, & certi ſumus omninò de benigno mentis veſtræ propoſito.

VNDE & copioſum à vobis ſuſcipere præſtolamur fructum, vt, ſicut cœpiſti, bonum opus perficias, tuíſque temporibus ſancta Dei Eccleſia multò ampliùs exaltata permaneat. Quatenus omnipotens Dominus, intercedente beato Petro principe Apoſtolorum, dignam vobis remunerationem tribuat, & in cœleſtibus regnis cum Sanctis & electis poſt huius vitæ longæuitatem perenniter exaltandos vos recipiat. Per te enim, bone victorioſiſſime Rex, præfata ſancta vniuerſalis Dei Eccleſia, de inimicorum impugnationibus erepta, magno, vt dictum eſt, triumphat gaudio, & orthodoxa Chriſtianorum fides veſtro præſidio in priſtino C venerationis ſtatu permanet immutilata. Pro quo obnixè quæſumus, vt de veſtra proſperitate nos quantociùs certos reddere iubeatis, quia veſtra ſalus noſtra eſt ſecuritas, & veſtra lætitia noſtrum eſſe comprobatur gaudium. Vnde firmi in veſtro amore & dilectionis charitate permanentes, inceſſanter diuinam deprecamur clementiam, vt ſua vos gratia multipliciter tueatur, tribuens Præcellentiæ veſtræ, atque excellentiſſimæ filiæ noſtræ Reginæ, & amantiſſimis natis veſtris, longæuis ac proſperis temporibus Regni gubernacula poſſidenda, veſtríſque veſtigiis cunctas barbaras Nationes proſternat, dilatans multipliciter terminos Regni veſtri, etiam & cœleſtis regni gaudiis vos faciat eſſe participes. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* Centur. chartam inſertitiam vocant.

* *Embolum de proteruia Leonis Archiepiſcopi.*

ET hoc veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ innoteſcimus, eò quòd poſtquam à vobis reuerſus eſt Leo Archiepiſcopus in nimiam ſuperbiam eleuatus, nullo modo noſtris præceptionibus, ſicut antea, obedire voluit, ſed brachio forti vſque hactenus in ſua poteſtate detinere videtur Imolam atque Bononiam, dicens: Quòd eaſdem ciuitates nullomodo beato Petro neque nobis conceſſiſtis, niſi

A tantummodo eidem Leoni Archiepiſcopo. Vnde dirigentes ibidem noſtrum Miſſum, id eſt Gregorium Sacellarium, qui Iudices earumdem ciuitatum ad nos deferre deberet, & ſacramenta in fide beati Petri, & noſtra atque Excellentiæ veſtræ à cunćto earum populo ſuſciperet. Sed nequaquam idem Archiepiſcopus eundem noſtrum Sacellarium illuc ire permiſit. Nam & Dominicum, quem nobis in Ecclefia beati Petri tradidiſtis atque commendaſtis, Comitem conſtituimus in quandam breuiſſimam ciuitatem Gabellenſem, Præceptum eiuſdem ciuitatis illi tribuentes. Sed minimè illum permiſit ipſum actum agere, ſed dirigens exercitum, vinctum eum Rauennam deduxit, & ſub cuſtodia habuit. Nam & de aliis ciuitatibus Æmiliæ, id eſt, Fauentia, Ducatu Ferrariæ, Comiado, & Foro-Liuij, & Foro-Populi, Cæſnia, & Bobio, ſeu Tribunatu decimo, nullum hominem exinde ad nos, pro ſuſcipiendis præceptis actionum, aduenire permiſit. Nam illi omnes parati erant ad nos coniungere. *Carolvs Magnvs.*

De reliquis verò ciuitatibus, vtrarumque Pentapoleos ab Arimino vſque Eugubium omnes, more ſolito, ad noſtri aduenerunt præſentiam, & Præcepta actionum de ipſis ciuitatibus à nobis ſuſceperunt, & in noſtro ſeruitio atque obedientia fideliter cuncti permanent, niſi ſolummodo ipſe Archiepiſcopus in ſua ferocitatis ſuperbia exiſtit. Sed petimus te coram Deo viuo, præcellentiſſime fili, vt nullomodo hoc tibi placeat, vt ea, quæ ſanctæ memoriæ genitor tuus, & tu ipſe beato
B Petro conceſſiſtis atque obtuliſtis, quod abſit, temporibus veſtris auferantur, & Eccleſia beati Petri per malignos homines, qui iniqua immittunt, humilietur: Sed magis ſemper per vos exaltata permaneat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Carolvm *Regem directæ, in qua continentur vberrimæ benedictiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de Epiſtola Ioannis Patriarchæ Gradenſis.*

LII.

Domno *excellentiſſimo filio* Carolo *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* Adrianvs *Papa.* Dvm tanta amoris dilectio, & firma charitatis integritas, inter nos, Deo auſpice, corroborata exiſtit, magnum nobis imminet feruoris deſiderium, de veſtra immenſa proſperitatis lætitia certos effici. Quapropter paterno ſinceritatis affectu veſtram à Deo protectam Excellentiam ter & in Domino plurimum oſculantes, quæſumus vt nos celeriùs de veſtra ſoſpitatis integritate, atque præcellentiſſimæ filiæ noſtræ, à Deo illuſtratæ magnæ Reginæ dulciſſimæ filiæ noſtræ, necnon & excellentiſſimorum filiorum veſtrorum, non lætos quantociùs efficere ſtudeatis in eo, quod exſpe- *Summ. 19. apud Bar. & Cent.*
C ctantes vſque fuimus veſtros ſuſcipere Miſſos, ſed nondum ad nos peruenerunt: Et ob hoc maxima nos dilectionis affectio cogit ſinceram cordis noſtri puritatem veſtro regali culmini enucleanter proferre: dum nimirum veſtra ſalus, noſtra eſt lætitia, & proſperitatis veſtræ commoditas, noſtra eſt exultatio. Itaque innoteſcimus Excellentiæ tuæ, ſuſcepiſſe nos Epiſtolam directam nobis à Ioanne Patriarcha Grandenſe. Viceſima ſeptima enim die Octobris menſis ipſa ad nos peruenit Epiſtola, & protinus nec potum, nec cibum ſumpſimus, neque nos, neque huius ſcriptor noſtræ Apoſtolicæ relationis, ſed eadem hora eodémque momento ipſam anteſati Patriarchæ Epiſtolam cum his noſtris Apoſtolicis Syllabis vobis tranſmiſimus. Itaque valde triſtes effecti ſumus, quoniam aſiſoniatas bullas eiuſdem Epiſtolæ reperimus, à Leone Archiepiſcopo, primitus relectâ nobis directa eſt, & in hoc comprobare poteſt excellentiſſima Chriſtianitas veſtra, qualis eſt fraudulenta fides ipſius Leonis Archiepiſcopi. Quia non pro alio præſumpſit eandem Epiſtolam primitus reſerare ac relegere, niſi vt omnia quæ adſcripta ſunt, vt certè omnibus manifeſtum eſt, adnuntiaret tam Arghiſo Duci Beneuentano, quàm reliquis noſtris veſtríſque inimicis, & dubium non eſt cuncta iam præfatis æmulis ab eodem Archiepiſcopo eſſe adnuntiata. Nos quidem veritate teſtante, coram Deo, dicimus puriter & fideliter, in veſtro permanẽtes amore, iuxta quod, inter nos præſentialiter in aula Apoſtolica confirmatum eſt, ea quæ ad nos perueniũt de præſenti cum magna cautela vobis ſtudemus denunciare, quia poſt Deum, &

CAROLVS MAGNVS. beatum Petrum, alibi noſtra ſpes & fiducia non eſt, niſi in veſtra à Deo protecta A Excellentia. Tu enim, dulciſſime magne à Deo illuſtrate Rex, noſter cum Deo defenſor & protector exiſtis, quia per te ſancta Dei Eccleſia ſpiritalis mater tua exaltata, magno exultat gaudio, confidentes cuncta à vobis beato Petro promiſſa velociter effectui mancipanda.

SED Deus omnipotens, in cuius manu omnia mundi Regna conſiſtunt, ſua vos multipliciter foueat gratia, & beatorum Apoſtolorum principum Petri ac Pauli interceſſionibus, longo ac proſpero ſenio Regni gubernacula poſſidere, & pariter cum excellentiſſima filia noſtra Regina & amantiſſimis natis gaudere, & cœleſtia præmiorum cum Sanctis perenniter vos faciat adipiſci regna. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Embolum de Leone Archiepiſcopo.

ETENIM innoteſcimus excellentiſſimæ Chriſtianitati veſtræ, eò quòd, quandò à veſtro regali veſtigio reuerſus eſt Leo antefatus Archiepiſcopus, in magnam ſuperbiam, & tyrannicam elationem peruenit; & nullo modo, ſicut antea noſtris Apoſtolicis obtemperare inclinatus eſt mandatis, & nullum ex Rauennatibus vel Æmilia pro accipiendis præceptis de diuerſis actionibus ad nos venire permiſit: ita eis indignatus comminatus eſt, dicens: Quod ſi quis ex eis ad nos venire præ- B ſumpſiſſet, non potuiſſet venire. Nam Pentapolenſes omnes obedientes exiſtentes in noſtro Apoſtolico ſeruitio, ad nos ptoni, ſicut tempore prædeceſſoris noſtri domni Stephani Papæ properauerunt, & præcepta de ſingulis eorum ciuitatibus more ſolito acceperunt. De reliquis verò ciuitatibus Æmiliæ, ſimúlque & Gabello, qui à nobis ibidem ordinati ſunt, ab eo exinde proiecti ſunt, & alios ex eis in vinculis detinet. At verò de ciuitatibus Imulenſi ſeu Bononienſi, ita profanizat dicens: Quod veſtra Excellentia ipſas ciuitates minimè beato Petro & nobis conceſſit, ſed ſibi ipſe Archiepiſcopus à vobis fuiſſe conceſſas ac rraditas aſſerit, ſub ſua poteſtate permanendas. Vnde nullum hominem ex eiſdem ciuitatibus ad nos venire permiſit, ſed ipſe ibidem actores, quos voluit, ſine noſtra auctoritate ordinauit, & in ſua eas detinet poteſtate. Et non tibi placeat, excellentiſſime fili, vt tanto deſpectui hanc Apoſtolicam habeat Sedem, non reputans de ſua promiſſione, quam beato Petro & eius Vicariis iureiurando adhibuit, ſed ſicut tranſgreſſor mandarorum Dei in periurij reatus incidit. Etenim nos firmiter credimus, & magnam habemus fiduciam, quòd omnia, quæ beato Petro per veſtram donationem offerenda promiſiſtis, adimplere, pro magni Regni veſtri ſtabilitate, & æterna vobis conferenda retributione, ſtudeatis.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directa per Andream & Anaſtaſium, pro iuſtitia ſancta Dei Eccleſiæ: & de Leone Archiepiſcopo, qui ad iam præfatum Dominum Regem properauit.* C

LIII.

Summ. 10. epist Bar. & Cent. DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. REVERTENTES ad nos Miſſi noſtri, quos ad veſtram à Deo illuſtratam Præcellentiam nuper viſi ſumus direxiſſe, ſcilicet Andreas reuerendiſſimus Frarer noſter Epiſcopus, & Anaſtaſius Cubicularius, detulerunt nobis honorandos atque mellifluos benigniſſimæ Chriſtianiratis veſtræ apices, quorum ſeries, dum noſtris recitaretur auribus, liquidò cuncta in eis adnexa didicimus. Sed & ipſi præfati veſtri Miſſi indeminutè nobis omnia, quæ illis à vobis iniuncta ſunt, detulerunt pleniſſimè, adſerentes de veſtra beneuula puritate, & magna cordis conſtantia, quam erga beatum Petrum principem Apoſtolorum, & noſtram mediocritatem ſecundum veſtram promiſſionem habere videmini. Pro quo nimio repleti gaudio, illico, extenſis palmis ad æthera, omnium Creatori Domino Deo noſtro immenſas tulimus grates: impenſiùs pro veſtra proſperitate eius diuinam exorantes clementiam, vt confirmet idem Dominus Deus noſter hoc ipſum in veſtro florigero pectore, quatenus velociorem

A atque copioſum fructum ſancta ſpiritalis mater veſtra Romana noſtra Eccleſia, caput omnium Eccleſiarum Dei, de veſtra conſequatur promiſſione. CAROLVS MAGNVS.

SED bone dulciſſime atque præcellentiſſime fili, Domine mi, à Deo inſtitute magne Rex, deprecor & obnixè peto, tanquam præſentialiter coram tuis aſſiſtens obtutibus, cum magna fiducia, vt velociter ea, quæ beato Petro pro magna animæ tuæ mercede, & à Deo protecti Regni veſtri ſtabilitate beato Apoſtolorum principi Petro, cœlorum regni clauigero, per tuam donationem offerenda ſpopondiſti, adimplere iubeas: quatenus idem princeps Apoſtolorum multò ampliùs tibi protector & auxiliator apud diuinæ Maieſtatis potentiam exiſtat. Pleniſſimè enim ſatisfactus es, præcellentiſſime Regum, qualis fortiſſimus ac validus ipſe Ianitor regni cœlorum beatus Petrus tuæ extitit Excellentiæ adiutor, & quomodo eius ſacris interuentionibus omnipotens Dominus Deus noſter victoriam tibi tribuit, Regnúmque Langobardorum tuæ tradere iuſſit poteſtatis ditioni, & in antea magnam habeo fiduciam, quia eius ſuffragiis circumuallatus, tuis regalibus veſtigiis ceteras barbaras Nationes omnipotens Dominus ſubſternet: quia nos omninò ſatisfacti ſumus, & magnam habemus fiduciam in veſtri cordis conſtantia, celeriter vos omnia perficere, quæ eidem Apoſtolo Apoſtolorúmque principi ſpopondiſtis. Optimè enim cognoſcimus, qualis firmitas & integritatis ſtabilitas
B inter nos, Deo auſpice, in Apoſtolica aula corroborata eſt, & ſcimus cui credidimus, & certi ſumus.

DE eo verò, quod innotuiſtis, ad vos properaſſe Leonem Archiepiſcopum, nos quippe, vt teſtatur veritas, libentiſſimè accepimus eos, qui ad veſtra regalia accelerant veſtigia: quoniam vna dilectio, vna charitas, eadémque puritatis affectio inter nos conſiſtit. Et ſi præfatus Archiepiſcopus nobis direxiſſet ad veſtri ſe præſentiam velle proficiſci, gratuito animo noſtrum Miſſum cum eo direxiſſemus. Itaque præſens veſter Miſſus aliam nobis obtulit Præcellentiæ veſtræ Epiſtolam, cuius confertam paginam diſcentes, valde noſter lætatus eſt animus in veſtræ mentis benigno propoſito, Redemptorem noſtrum multipliciter deprecantes, vt longo ac proſpero ſenio, cum magna de hoſtibus victoria, cœleſtis regni gubernacula, pariter cum excellentiſſima & à Deo protecta filia noſtra benigniſſima & verè Chriſtianiſſima Regina, fideliſſimáque amatrice beati Petri, dulciſſima verò veſtra coniuge, atque amantiſſimis natis, vos perfrui annuat, tribuens vobis & cœleſtis regni cum Sanctis perenniter poſſidenda gaudia. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de proteruia Leonis Archiepiſcopi Rauennatium ciuitatis.*

C

LIV.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. PERVENIT ad nos eo quod proteruus & nimis arrogans Leo Archiepiſcopus Rauennatium ciuitatis ſuos ad veſtram excellentiſſimam benignitatem, ad contrarietatem noſtram, falſa ſuggerendo direxit Miſſos. Etenim, præcellentiſſime magne Rex, poſtquam veſtra Excellentia à ciuitate Papia in partes Franciæ remeauit, ex tunc tyrannico atque procaciſſimo intuitu rebellis beato Petro & nobis extitit, & in ſua poteſtate diuerſas ciuitates Æmiliæ detinere videtur, ſcilicet Fauentiam, Forum-Populi, Forum-Liuij, Ceſinas, Bobium, Comiadum, Ducatum Ferrariæ, ſeu Imolas atque Bononias: aſſerens, quòd à veſtra Excellentia ipſæ ciuitates, vna cum vniuerſa Pentapoli, illi fuiſſent conceſſæ. Et continuò direxit Theophylactum Miſſum ſuum per vniuerſam Pentapolim hoc ipſum denuntians, cupiens eoſdem Pentapolenſes à noſtro ſeruitio ſeparare. Sed ipſi nullo modo ſe illi humiliare inclinati ſunt. Nec à ſeruitio beati Petri & noſtro recedere maluerunt, magis autem firmi in noſtris Apoſtolicis mandatis, quemadmodum extiterunt ſub noſtro prædeceſſore, domno Stephano Papa, cui ſanctæ recordationis genitor tuus, ſimúlque & præclara Excellentia tua, ipſum Exarchatum ſub iure beati Petri permanendum tradidit, in omnibus firmiter permanere noſcuntur. *Summ. 31. apud Bar. & Cent.*

CAROLVS MAGNVS.

NAM prænominatas ciuitates, vt dictum eſt, Æmiliæ, ipſe nefarius Archiepiſcopus in ſua poteſtate detinens, ibidem actores quos voluit conſtituit, & noſtros quos ibidem ordinauimus proiiecte viſus eſt. Sed & cunctas actiones infra ciuitatem Rauennatium ipſe ordinauit, & ecce quod nunquam ſperauimus, in magnam humilitatem ſancta ſpiritalis mater tua Romana Eccleſia veniſſe dinoſcitur, & nos etiam in nimiam deminorationem atque deſpecti eſſe videmur, dum ea quæ poteſtatiuè temporibus Langobardorum detinentes ordinare ac diſponere videbamur, nunc temporibus veſtris à noſtra poteſtate impij atque peruerſi, qui veſtri noſtrique exiſtunt æmuli, auferre conantur, & ecce improperatur nobis à plurimis noſtris inimicis, exprobrantes nos & dicentes: » Quid vobis profuit, quod » Langobardorum Gens eſt abolita, & Regno Francorum ſubiugata? Et ecce iam nihil de his quæ promiſſa ſunt adimpletum eſt, inſuper & ea, quæ antea beato Petro conceſſa ſunt à ſanctæ recordationis domno Pippino Rege, nunc ablata eſſe noſcuntur. Etenim illud, quod antefatus nefandiſſimus Archiepiſcopus aſſerit proponens occaſionem, in ea poteſtate ſibi Exarchatum Rauennatium, quam Sergius Archiepiſcopus habuit, tribui, nos, excellentiſſime fili, quemadmodum tempore domni Stephani Papæ, qui illuc in Franciam profectus eſt, cui & ipſe Exarchatus traditus eſt, ita & noſtris temporibus eum ſub noſtra poteſtate diſponere atque ordinare volumus, & omnes in hoc cognoſcere poſſunt, qualem poteſtatem eius Beatitudo in eandem Rauennatium vrbem & cunctum Exarchatum habuit, qui etiam Archiepiſcopum Sergium exinde abſtulit, dum contra eius voluntatem agere ſpiritu ſuperbiæ nitebatur.

ETENIM ipſe noſter prædeceſſor cunctas actiones eiuſdem Exarchatus ad peragendum diſtribuebat, & omnes actores ab hac Romana vrbe, præcepta earumdem actionum accipiebant. Nam & Iudices ad faciendas iuſtitias omnibus vim patientibus in eadem Rauennatium vrbe reſidentes ab hac Romana vrbe direxit, Philippum videlicet illo in tempore Preſbyterum, ſimúlque & Euſtachium quondam Ducem, & vt pleniùs de hoc ſatisfacere Chriſtianiſſima Excellentia veſtra poteſt, dignetur aduocare prædictum Philippum Epiſcopum. Eóque de huiuſmodi re inquiſito, certiſſimè veritatem agnoſcere poteſtis, quia omnia ita ſunt, quemadmodum innotuimus. Et non tibi placeat, bone & excellentiſſime fili, vt in tantum deſpectum atque humilitatis deminorationem ſancta Dei Eccleſia Romana, ſpiritalis mater tua, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum Dei, veniat, ſed magis peto te coram Deo omnipotente, vt ita diſponere iubeas, eundémque Archiepiſcopum ſub noſtra poteſtate contradere digneris, vt à nobis cunctus Exarchatus diſponatur, ſicut ſæpefatus domnus Stephanus beatiſſimus Papa temporibus ſanctæ memoriæ genitoris veſtri domni Pippini diſponere viſus eſt: quatenus veſtris feliciſſimis temporibus ipſa ſancta vniuerſalis Dei Eccleſia exaltata permaneat, & ex hoc in præſenti vita ſuffragiis Apoſtolorum beati Petri & Pauli. Regni gubernacula longo ſenio cum immenſis victoriis poſſidere, etiam & in futura beatitudine cœleſtia regna adipiſci mereamini. Ecce enim magnopere direximus ad veſtra regalia veſtigia præſentem Anaſtaſium, fideliſſimum noſtrum Cubicularium, cui & in ore poſuimus quæ noſtra vice veſtræ Excellentiæ enarrare debeat, quem in omnibus vobis commendantes cuncta illi credere, & ad nos cum proſpero nuntio & effectu cauſæ abſoluere iubeatis. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* Bar. & Cent. *Ausfridum.* In marg. Bar. *Ausfridum.*

Item exemplar Epiſtolæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ per* * *Gausfridum Abbatem, in qua continetur de victoria ipſius prædicti Regis, & de Epiſcopis Piſano & Lucano, vt ad proprias ſedes atque Eccleſias pro ſua pietate remeare concederet.*

L V.

Summ. 26. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. REVERSVS à veſtris à Deo dilectis regalibus veſtigiis præſens Gausfridus habitator ciuitatis Piſanæ, noſtriſque præſentatus obtutibus, retulit nobis de immenſis victoriis, quas vobis

A omnipotens & Redemptor noſter Dominus Deus per interceſſiones beati Petri principis Apoſtolorum concedere dignatus eſt, ſed & de veſtra proſperitate nos certos in omnibus reddidit. Quo audito, vehementi exultationis lætitia noſter in Domino ouans releuatus eſt animus, & protinus, extenſis palmis ad æthera, Regi Regum & Domino dominantium opimas laudes retulimus, enixiùs deprecantes ineffabilem eius diuinam clementiam, vt & corporis ſoſpitatem, & animæ ſalutem vobis tribuat, & multipliciter de hoſtibus victorias tribuat, omnéſque barbaras Nationes veſtris ſubſternat veſtigiis. CAROLVS MAGNVS.

Et certè, crede nobis magne Chriſtianiſſime Rex, bone præcellentiſſime fili, maximam habeto fiduciam, quia dum tu fideli ſtudio in amore ipſius principis Apoſtolorum, ſecundum tuam promiſſionem, permanſeris, & cuncta eidem Dei Apoſtolo adimplere ſtudueris, & ſalus tibi & immenſa victoria ab omnipotenti Deo tribuetur indeſinenter. Et quidem nos Deum proferimus teſtem, cui omnium cordium occulta reſerata exiſtunt, ab illo tempore, die, quo ab hac Romana vrbe in illas partes profecti eſtis, cotidie momentaneis etiam atque ſingulis horis, omnes noſtri Sacerdotes, ſeu etiam religioſi Dei famuli Monachi, per vniuerſa noſtra Monaſteria, ſimúlque & reliquus populus tam per titulos, quàm per Diaconos trecentos, *Kyrie eleiſon*, extenſis vocibus pro vobis Deo noſtro ad clamandum non ceſſant, flexiſque genibus eundem miſericordiſſimum Dominum Deum noſtrum exorantes, vt & veniam delictorum vobis, & maximam proſperitatis lætitiam, etiam & copioſas victorias vobis multipliciter è cœlo concedat.
B

Ipse retulit nobis ſiquidem Gausfridus, dum à vobis abſolutus reuerſus eſt, voluit eum interficere * Allo Dux. Vnde dum vellet ipſe Gausfredus ad veſtra denuò reuerti veſtigia, poſuit exploratores atque inſidiatores in itinere, qui eum interficerent. Quo cognito, apud nos refugium fecit, & dum ſe petiſſet ad veſtra abſolui veſtigia, dum iam aderat, tum habuimus Anaſtaſium noſtrum Miſſum ad veſtram Excellentiam dirigendum, eum ad veſtram præſentiam cum ipſo noſtro Miſſo abſoluimus. Quem petimus, vt pro amore beati Petri & noſtra poſtulatione benignè ſuſcipere, & protectionis atque fauoris veſtri opem illi impertiri dignemini, deprecantes & hoc, vt * maſſas illas, quas ei conceſſiſtis, per veſtram auctoritatis largitatem poſſideat. Sed & hoc nimis quæſumus atque poſtulamus benignitatem tuam, vt Epiſcopos illos, id eſt, ciuitatis Piſanæ ſeu Lucanæ Regij, ad proprias ſedes atque Eccleſias, & plebes eis commiſſas abſoluere iubeatis reuerti: quia ita, bone Rex, excellentiſſime fili, animæ tuæ expedit, vt ipſi Epiſcopi propriis ſedibus reſtituantur, omnéſque Dei Eccleſiæ ſuis Præſulibus ornatæ conſiſtant, & cunctus Dei populus in magna lætitia veſtris feliciſſimis temporibus degere valeat, vobiſque hoc reſpiciat ad æternam mercedem. Nos itaque firmi in veſtra charitate permanentes, ideo ea, quæ pertinere cognoſcimus ad ſalutem animæ tuæ fiducialiter vos ſatagimus deprecari, vt Deus noſter omnipotens veſtris ſemper
C placatus exiſtat piis operibus, & copioſam vobis ex hoc in præſenti & futura vita tribuat remunerationem. Incolumem Excellẽtiam veſtrã gratia ſuperna cuſtodiat.

* Alloni ſit etiam mentio infra Epiſt. 65.

* f. manſos illos.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum Carolvm *Regem directæ, in qua continetur de fide vel conſtantia ipſius Apoſtolici erga prædictum Regem.*

L VI.

Domno *excellentiſſimo filio* Carolo *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, Adrianvs *Papa*. Recordari vos credimus, excellentiſſime & à Deo protecte fili, & magne Rex, quomodo diſpoſuiſtis veſtros prudentiſſimos ac fideliſſimos Miſſos, vt cum noſtris pariter Miſſis pergerent ad ſuſcipiendum in integro patrimonium noſtrum Rauennenſe, quod pro veſtræ animæ mercede, & venia delictorum, beato Petro protectori veſtro concedi iuſſiſtis. Dum verò noſtri veſtrique illuc pergerent Miſſi, inuenti ſunt ibidem fideliſſimi atque ſeniores teſtes annorum plus minus centum, qui teſtificantes ſuper altare, intus Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, in loco quidem Forobono, coram ſanctis Euangeliis, in præſentia fideliſſimorum ac nobiliſſimorum veſtrorum Miſſorum, ſcilicet Itherij & * Magnarij tantummodo veſtri Miſſi, abſque

Summ. 15. Bar. & Cent.

* Monegarij Cent. Machinarij.

CAROLVS MAGNVS.

præſentia noſtrorum Miſſorum, adfirmantes dixerunt (quod & ipſi veſtri Miſſi vo- A
bis ſupplicirer, ſicur reſtes illi iurati patefecerunt, referre poſſunt) quomodo an-
tiquitus ipſe beatus Petrus, ſanctáque noſtra Romana Eeeleſia idem derinuit pa-
ttimonium, & minimè ipſum ſuſcepimus in integro patrimonium, vel noſtris Miſ-
ſis eontraditum eſt, ſicut iſti teſtes adfirmantes, eotam ſanctis Chriſti Euangeliis
teſtificantes dixerunt.

SED petimus te, excellenriſſime fili, & magnè Rex, atque ſpiritalis compater,
vt veſtram adprehendere debeant dexteram, & iurantes dicant ipſi veſtri nobiliſſi-
mi, quid de eodem patrimonio Sauinenſi beati Petri præuiderunt atque cognoue-
runt. Teſtem enim inuoeo Deum, quia nullorum fines irrationabiliter appeto, ſed,
ſicut ex antiquitus fuit, ipſum iam fatum patrimonium, & id in integro beato Pe-
tro Apoſtolo conceſſiſtis, ira ſuſcipere optamus, * quatenus petimus veſtram præ-
eelſam regalem potentiam, vt pro amore eiuſdem Dei Apoſtoli, atque noſtro, ipſos
iam fatos fideliſſimos Miſſos veſtros, aut vnum ex illis, eum alia perſona, quæ vobis
placuerit, dirigere iubeatis, vt ipſum patrimonium Sauinenſe, ſicut cœpiſtis, in in-
tegro, iuſtitia annuente, nobis eontradatur. Quapropter vſque in finem perſeue-
rare debeat veſtra regalis potentia, ſicut idem patrimonium in integro eidem Dei
Apoſtolo, pro veſtræ animæ mercede, conceſſiſtis atque tradidiſtis: vt hie, & in fu-
turo, à Domino Deo noſtro, & ab ipſo Clauigero regni cœlorum, retributionem
boni operis ſuſcipere mereamini, vna eum excellentiſſima filia noſtra, domna Re- B
gina, noſtráque ſpiritali commatre, & veſtra nobiliſſima prole, atque memoriale
veſtrum in Eeeleſia eiuſdem Dei Apoſtoli opinatiſſimè in æternum permaneat.
Incolumem Exeellentiam veſtram gratia ſuperna euſtodiat.

* Videtur redundare, aut aliquid deeſt, cum quo cohæreat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Mauricio Epiſcopo, quod Hiſtrienſes ei oculos eruiſſent.*

LVII.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. CREDIMVS, quod iam ad
veſtræ à Deo protectæ Exeellentiæ aures peruenit de Epiſeopo Mauricio Hi-
ſtrienſi, qualiter, dum eum fidelem beati Petri & noſtrum eognouiſſent nefandiſ-
ſimi Græei, qui in prædicto ibidem territorio reſidebant Hiſtrienſi, & dum per
veſtram Excellentiam diſpoſitus fuit prænominatus Maurieius Epiſcopus, vt pen-
ſiones beati Petri, quæ in ſuperius nominato territorio iacebant, exigeret, & eas
nobis dirigere deberet, zelo ducti tam prædicti Græci, quamque ipſi Hiſtrienſes,
eius oculos eruerint, proponentes ei, vt quaſi ipſum territorium Hiſtrienſe veſtræ
ſublimi Exeellentiæ tradere debuiſſet.

PROPTEREA petimus à Deo protectam Exeellentiam veſtram, amantiſſime C
fili, & magne Rex, vt iubeas dirigere Mareario Duei præeipiendum, vt iam fatum
Maurieium Epiſeopum, qui in viſione veſtræ Excellentiæ præſentatus eſt, vt eum
in ſuo Epiſcopio reuerti faeiatis pro veſtræ animæ mercede, eo quòd ipſe iam di-
ctus Epiſcopus ad nos properauit, & nos eum iterum direximus ad Marearium Du-
cem Foroiulienſem, vt qualiter à vobis fuerit diſpoſitus, ita peragere debeat. Et
hoc petimus Excellenriam veſtram, vt per veſtrum congruum diſpoſitum ipſa ad-
prehendatur, pro vt ſalus populi, qui ibidem eommoratur, proueniat. Incolumem
Excellentiam veſtram graria ſuperna euſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de Poſſeſſore & * Rabigando, ipſum Apoſtolicum deſpicientes Spoleto ad Hildebrandum Ducem perrexerant, & inde Beneuento peruenerant.*

* Rabigando.

LVIII.

Summ. 24. Bar. & Cont.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ARIANVS *Papa*. OMNINO confidimus & eerti

A ſumus, quòd tua à Domino protecta Excellentia in his, quæ pariter loquentes in- CAROLVS
ter nos conuenerunt, firmiter atque immutabiliter permanere ſtudeat, & charita- MAGNVS.
tis vinculum in medio noſtrum corroboratum, toto mentis adniſu, atque ſincero
affectu, obſeruare procuret, dum nos, Deo propitio, in ea ipſa habita in inuicem
dilectionis concordia cum magna ſinceritate mentis ſatagimus perſeuerare, quia
Deo teſte dicimus, à quo cùm veſtra melliflua Chriſtianitate in alterno amicitiæ
amore colligati ſumus, maximam in tuâ Deo inſpirata benignitate habere vide-
mur fiduciam, quod omnes cauſas ſanctæ Dei Eccleſiæ, & Prouinciæ noſtræ, ſa-
lubri mancipenrur effectui.

AT verò, excellentiſſime & à Deo ſeruate fili, bone & optime Rex, tuæ per
huius noſtræ Apoſtolicæ relationis ſeriem deducimus notioni, quoddum ad nos
perueniſſet de fideliſſimorum veſtrorum Miſſorum aduentu, ſcilicet Poſſeſſoris,
ſanctiſſimi fratris noſtri Epiſcopi, ſeu & Rabigaudi religioſi Abbatis, in magno
gaudio noſter releuatus eſt animus, quoniam deſiderabiliſſimum eſt, aſſiduè Miſ-
ſos Excellentiæ veſtræ ſolitè cum magno gaudio & decenti honore ſuſcipere, &
per eos de veſtræ ſublimitatis ſoſpitate certos eſſe. Vnde nos ilico ſecundum quod
Miſſos veſtræ regalis potentiæ decet, omnem præparationem ſeu & caballos
obuiam eis direximus. Illi nempe, dum Peruſium coniunxiſſent, relaxantes recto
itinere ad nos coniungendum, ſecundum quod à veſtro à Deo protecto culmi-
B ne directi fuerunt, & vt veſtros honorandos apices relegentes inuenimus, nos de-
ſpicientes, ad Hildebrandum in * Spolerium perrexerunt, dirigentes nobis per * Spoletū.
noſtros Miſſos, quòd tantummodo cum Hildibrando loquimur, & deinde vt di-
recti ſumus, vna vobiſcum apud Domnum Apoſtolicum coniungemus. Poſtmo-
dum enim, dum cum prædicto Hildebrando locuti fuiſſent, & apud eum diutius
morarentur, noſtras Apoſtolicas eis adiurantes direximus Syllabas, per Deum om-
nipotentem, & vitam excellentiſſimi filij noſtri Domini Caroli Magni Regis, vt
directi eſtis, ad nos coniungere ſatagite, vt vnanimiter pertractemus, quod ad
exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ pertinuerit, & ad laudem Regni veſtri præcel-
lentiſſimi filij, agere ſtudeamus, & tunc per diſpoſitum, vt eius Præcellentiæ decet
Miſſos, apud Beneuentum vos proficiſci diſponemus.

SED illi, neſcimus, quid pertractantes, ſtatim à Spoleto in Beneuentum perre-
xerunt, nos in magna derelinquentes ignominia, & Spoletinos ampliauerunt in
proteruia. Vnde valde hanc noſtram perturbauerunt prouinciam, & pro hac re in
magna triſtitia noſter iacet animus, quia quantum per illos exſpectabamus ſuſci-
pere ſperata nuncia de exaltatione ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, ſicut & in veſtris repe-
rimus honorandis apicibus, & noſtri nobis tulerunt Miſſi, qualiter à veſtra rega-
litate iniunctum habuerunt, in tanta afflictione & deminoratione conati ſunt.

SED recordari te credimus, dulciſſime atque amantiſſime fili, qualiter nos be-
C nigniſſimo veſtro ore affati eſtis, dum ad limina beatorum principum Apoſtolorum
Petri & Pauli properari eſtis, quia non aurum, neque gemmas, aut argentum, vel
literas, & homines conquirentes, tantum faſtidium cum vniuerſo à Deo protecto
veſtro Francorum exercitu ſuſtinuiſſetis, niſi pro iuſtitiis B. Petri exigendis, & exal-
tatione ſanctæ Dei Eccleſiæ perficienda, & noſtram ſecuritatem ampliare certan-
tes, ſed tanquam præſentaliter coram veſtris mellifluis regalibus obtutibus aſſi-
ſtentes, obſecrantes petimus veſtram à Deo fundatam regalem potentiam, vt de
tanta & tali tribulatione, in qua nos ipſi veſtri dereliquerunt Miſſi, velociter per
fideliſſimos & benigniſſimos veſtros Miſſos, nos conſolari & lætificari iubeatis,
quia & ipſum Spoletinum Ducatum vos præſentialiter obtuliſtis protectori veſtro
beato Petro, principi Apoſtolorum, per noſtram mediocritatem, pro animæ veſtræ
mercede, & ita obnixè quæſumus, præcellentiſſime fili, vt noſtram deprecationem
de prædicta afflictione & prænominato Spoletino Ducatu celeriùs effectuim anci-
petis, quatenus dignam à miſericordiſſimo Deo noſtro, intercedente beato Petro
Apoſtolorum principe, pro cuius amore & reuerentia aurem noſtris petitionibus
accommodare inſpiratus fueris, ſuſcipias mercedem, quia, Deo teſte dicimus, nil
niſi veſtram cupimus exaltationem & lætitiam, dum, annuente Deo, magna inter
nos atque inſolubilis charitatis concordia corroborata eſt, permanentes in his, quæ
mutuo inter nos aſſerentes confirmauimus. Incolumem Excellentiam veſtram
gratia ſuperna cuſtodiat.

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ, ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur, quod Hiltibrandus & * Aragis, atque Rodgaus, nec non & * Regimbaldus Duces conſilium inierant, qualiter ſe in vnum conglobarent cum Græcis & Adalgiſo terra marique ad dimicandum contra Romam & Italiam, & ſub nimiis adiurationibus poſtulans adiutorium contra eos.* A

* Bar. & Cent. Aregis.

* Reginaldus. Regenaldus.

LIX.

Summ 22. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum, & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. REMINISCI conſideramus à Deo protectam Excellentiam veſtram, quòd ſæpiùs vobis innotuimus de Hiltibrando Spoletino Duce, ſeu Arigiſo Beneuentano Duce, atque Rodgauſo Foroiuliano, de ſæuiſſimo conſilio, quod erga nos atque vos gerere non differunt. Nunc verò dum fideliſſimi veſtri Miſſi, reuera ſanctiſſimus frater noſter Poſſeſſor Epiſcopus, atque * Rabigaudus religioſus Abbas, à Beneuentò repedantes, per prædictum Hildibrandum ad nos properant, nimis nos obſecrantes, propter nominati Hiltibrandi noxam, vt ei veniam tribueremus: adſerentes, vt apud eum noſtrum indiculum & obſides pro ſua dubitatione, * & Hildibrandus noſtris ſe præſentaret obtutibus. Nos quippe ſecundum fideliſſimorum Miſſorum veſtrorum dictum, illuc vſque Spoletum direximus Stephanum noſtrum fideliſſimum dudum Sacellarium, qui cùm cum affatus fuiſſet, & tunc noſtros ibidem deſtinaſſemus obſides, ipſe nempe noſter Miſſus, cùm apud eum coniunxiſſet, in magna eum inuenit proteruia, eò quòd Miſſos Arigiſi Beneuentani Ducis, ſeu & Rodgauſi Foroiuliani, necnon & Regnibaldi Cluſinæ ciuitatis Ducum, in Spoletio cum præfato reperit Hiltibrando, adhibentes aduerſus nos pernicioſum conſilium, qualiter, Deo eis contrario, proximo Martio menſe adueniente, vtroſque ſe in vnum conglobarent, cum caterua Græcorum, & Athalgiſo Deſiderij filio, & terra marique ad dimicandum ſuper nos irruant, cupientes hanc noſtram Romanam inuadere ciuitatem, & cunctas Dei Eccleſias denudare, atque ciborium fautoris veſtri, beati Petri, auferre, vel noſmetipſos, quod auertat Diuinitas, captiuos deducere, nec non Langobardorum Regem integrare, & veſtræ regali potentiæ reſiſtere. B

* Rabigandus.

* mitteremus, vel aliquid ſimile deeſſe videtur.

OB hoc, præcellentiſſime Rex, & dulciſſime fili, peto te & tanquam præſentaliter adſiſtens cum diuinis myſteriis, coniuro coram Deo viuo & vero, & eius principe Apoſtolorum beato Petro, vt ſub nimia feſtinatione, & maxima celeritate nobis ſubuenias ne pereamus, quoniam poſt Deum in tuis manibus noſtras omnium Romanorum commiſimus animas, ne nos derelinquas aut differas * ſolatiandum, vt dicant Gentes, quæ in cuncto orbe terrarum ſunt, Vbi eſt fiducia Romanorum, quam poſt Deum, in Regem & Regnum Francorum habebant? Et tu de omnibus, à Deo protecte dilectiſſime fili, ante tribunal Dei eris redditurus rationem, quoniam, vt præfati ſumus, tuæ dulciſſimæ Sublimitati, per Dei præceptionem, & beati Petri, ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtrum Romanorum Reipublicæ populum commiſimus protegendum: & ita ad limina protectoris tui beati Petri Apoſtolorum principis properare ſatagite, vt cunctos aduerſarios ſanctæ Dei Eccleſiæ, atque noſtros ſeu veſtros, regalis veſtri culminis ſubſternantur veſtigiis, & ea quæ eidem Dei Apoſtolo veſtris propriis pro animæ veſtræ mercede obtuliſtis manibus, ad effectum perducatis, vt fructum bonum offerens in futuri examinis die C

* ſolatium, ne.

» merearis dicere: Domine meus, princeps Apoſtolorum, beate Petre, curſum con-
» ſummaui, fidem tibi ſeruans Eccleſiam Dei à ſuperna clementia tibi commenda-
» tam de manibus perſequentium defendens liberaui, & adſiſtens immaculatus co-
» ram te, offero tibi pueros, quos mihi commiſiſti de manibus inimicorum eruen-
» dos, ſoſpites atque incolumes exiſtentes. Tunc & qui in præſenti vita Regni gubernacula tenes, etiam & in futuro ſeculo cum Chriſto regnans cœleſtia præmiorum gaudia adipiſci merearis, audiens nimirum paternam deſiderabilem vocem illam inquientis: *Venite benedicti patris mei, percipite Regnum quod vobis præparatum eſt ab origine mundi.* Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat,

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Dominum Regem directæ, in qua continetur de tranſitu Conſtantini Imperatoris, & de Raginaldo Duce Cluſinæ, præfatus Papa poſtulans, vt ipſum * actum Domnus Rex ei habere non permitteret, eo quòd multa mala in caſtello Felicitatis indeſinenter agere non deſiſtebat.* CAROLVS MAGNVS. * Ducatum.

L X.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. EXCELLENTISSIMÆ & à Deo protectæ Chriſtianitati veſtræ his noſtris Apoſtolicis innoteſcimus apicibus, perueniſſe ad nos, nuntiis præcurrentibus, quòd Conſtantinus Imperator, diuina euocatione, de hac ſubtractus eſſet luce. Sed quia certum non didiceramus, hac de re veſtræ à Deo protectæ Excellentiæ indicare diſtulimus. Nunc verò ſuggeſſit nobis ſanctiſſimus ac reuerendiſſimus Frater noſter Stephanus, Neapolitanæ vrbis Epiſcopus, per has Syllabas ea ipſa nobis intimare, quas & ſeptima die præſentis Februarij menſis ſuſcipientes, eáſque peragrantes, confeſtim veſtro regali culmini ſignificare maturauimus, & pro magna Sublimitatis veſtræ ſatisfactione eoſdem affatus infra hæc noſtra ſcripta vobis directa poſuimus. Summ. 21. Bar. & Cent.

B INTEREA & hoc veſtræ Præcellentiæ, dulciſſime & amantiſſime fili, dirigimus de perfido illo & ſeminatore zizaniorum atque inſtigatore humani generis æmulo Raginaldo, dudum in caſtello Felicitatis Caſtaldio, qui nunc in Cluſina ciuitate Dux eſſe videtur, eo quòd plurima mala per ſuas iniquas ſummiſſiones ſpiritali matri veſtræ, ſanctæ Dei Eccleſiæ, & nobis ingerere non deſinit, dum omnino ea, quæ beato Petro principi Apoſtolorum à veſtra Excellentia pro animæ veſtræ mercede oblata ſunt, per ſuum iniquum argumentum abſtollere anhelat, & in ſuo proprio ſeruitio ea habere deſiderat. Vnde & per ſemetipſum cum exercitu in eandem ciuitatem noſtram caſtelli Felicitatatis properans, eoſdem Caſtellanos abſtulit, & nequaquam credimus, benigniſſime fili, & Chriſtianiſſime Rex, quòd pro prædicti Raginaldi Ducis exaltatione mutationem feciſſet veſtra à Deo corroborata regalitas, vna cum excellentiſſima filia noſtra Regina, atque dulciſſimis natis veſtris, vel cuncto à Deo inſtituto Francorum exercitu, niſi pro ſuſtentatione matris veſtræ, ſanctæ Dei Eccleſiæ, vt in veſtro benigno certamine perenniter permanens eniteret.

IDCIRCO poſcimus, & nimis ſupplicando inſiſtimus, veſtram à Deo illuſtratam potentiam, vt ob amorem beati Petri Apoſtoli nullo modo prænominatum Raginaldum ibidem in Tuſciæ partibus eſſe permittatis. Sed neque illum ei agere * cedatis, & non vobis hoc durum pareat, pro dilectione, qua in inuicem compaginati ſumus, fiducialiter hoc petere deducimus, & obtinere ſperamus: co C quòd & ſub Deſiderij temporibus iurgia & ſcandala frequenter ſeminare non omittebat. Sed, excellentiſſime fili, vt nos, poſt Deum, in tuo fortiſſimo brachio vna cum vniuerſo noſtro populo ſperamus, & die noctúque pro veſtra ſoſpitate atque victoriis diu inam exoramus clementiam, ita cum omnibus cauſis ſanctæ Dei Eccleſiæ diſponere accelereris, vt ſancta Dei Eccleſia & noſmetipſi tuis feliciſſimis temporibus permaneamus, vt ſicut temporalia largitus eſt, ita & cœleſtia tribuat poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. * concedatis.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de camerado vel trabibus ſeu lignamine, quod neceſſe erat ad ipſam Eccleſiam ſancti Petri faciendum, & de corpore ſancto quod * Fulgatus petiit.* * Fulradus.

L X I.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. DIRECTVS à veſtigio regalis Excellentiæ veſtræ * Ado, Deo amabilis Diaconus, noſter veſtérque fidelis, mul- Summ. 18. Bar. & Cent. * Oddo.

CAROLVS MAGNVS.

ta nobis conſueta, quæ erga nos & beatum Petrum Apoſtolorum principem geritis, retulit, quatenus omnipotenti Deo & eiuſdem Apoſtolo gratias egimus, indeſinenter orantes pro veſtra ſoſpitate atque ampla victoria. Porrò dilectiſſime atque excellentiſſime fili, ſicut direxiſtis nobis noſtram petitionem adimpleri pro trabibus ad reſtaurationem ſanctæ Eccleſiæ, poſcimus veſtram à Deo promotam Excellentiam, vt Kalendis Auguſti, hic ad limina beati Petri fautoris veſtri, ſi fieri poteſt, paratæ inueniantur, vt exinde ſempiterna memoria veſtra & hîc & in futuro permaneat. De *camarado* autem, quod eſt *hypochartoſa*, ad renouandum in Baſilica beati Petri Apoſtoli, nutritoris veſtri, prius nobis vnum dirigite Magiſtrum, qui conſiderare debeat ipſum lignamen, quod ibidem neceſſe fuerit, vt ſicut antiquitus fuit, ita valeat renouari. Et tunc per veſtræ regalis Præcellentiæ iuſſinem dirigatur ipſe Magiſter in partibus Spoleti, & * demandationem ibidem de ipſo faciat lignamine, quod in prædicto *hypochartoſin*, hoc eſt, *camarado*, neceſſe fuerit, quia in noſtris finibus tale lignamen minimè reperitur. Et pro hoc ſanctiſſimus frater noſter VVulcharius Archiepiſcopus, nunc minimè fatigetur venire, dum ipſum lignamen per ſemetipſum ſiccetur, quia dum viride eſt non audemus exinde opera qualiacumque facere. A

*f. le mandatione.

*Oddo.

PRÆFATVS autem * Addo Deo amabilis Diaconus, olim dum cum fratre noſtro Fulrado, Deo amabili, religioſo Abbate & Preſbytero, huc veniſſet, petiit nos, vt ei corpus ſanctum tribueremus. Sed nos, ſicut iamdudum vobis diteximus, B per reuelationem territi, nullo modo audemus ex ipſis ſanctorum corporibus amplius quid exagitare. Sed ſi veſtra voluntas fuerit in corpore beati Candidi Martyris, quod apud VVulcharium fratrem noſtrum Archiepiſcopum reiacet, ſi mutatum non eſt, ſed ipſum eſt, quod ſanctæ recordationis prædeceſſor noſter domnus Paulus Papa conceſſerat dudum Aciulfo Preſbytero, vna vobiſcum ipſum illi concedimus ſanctum corpus, quia per concilium & fide dignas perſonas teſtimonium reddentes, eius locum atque Eccleſiam reperimus, vnde à iam fato domno Paulo Papa ipſum ſanctum corpus apud iam dictum Aciulfum Preſbyterum conceſſum eſt.

*conſiliāt.

DE partibus autem Neapolitanis, ſicut cum nefandiſſimis Græcis ſeu Beneuentanis * conciliant, qualiter vobis inſinuantes per noſtras Apoſtolicas Syllabas direximus, omnia minutiùs in ore poſuimus fideliſſimi veſtri Miſſi, ſcilicet Addoni Diacono, quod vobis enucleatiùs ſimúlque per ordinem enarrare debeat: vt ſicut ſemper, & nunc per veſtram à Deo confirmatam regalem potentiam ſancta Eccleſia exaltata triumphet in ampliato honore, vna cum ſpiritale filia noſtra Regina, ſeu præcellentiſſima veſtra prole, à terreno Regno fulgentes in perpetuum cum Sanctis omnibus regnate mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, pro exaltatione ſanctæ Eccleſiæ, & de orationibus ipſius Apoſtolici.* C

LXII.

Summ. 19. Bar. ibid.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. MELLIFLVÆ, & à Deo protectæ tuæ Excellentiæ, benigniſſime fili, honorabiles ſuſcepimus Syllabas, quibus & cum nimio amore liquido informati ſumus. Sed omnipotens, clemens & miſericors Deus, in cuius manu cor Excellentiæ tuæ, bone & Deo imitabilis fili, regitur, corroboret cor & mentem tuam, & brachium ſuæ potentiæ tibi extendat. Nos quidem die noctúque nunquam deſiſtimus, cum Sacerdotibus, cunctóque Chriſtiano populo, in Confeſſione beati Petri principis Apoſtolorum ſuppliciter exorare, vt vna cum excellentiſſima filia noſtra Regina, & præcellentiſſima veſtra nobiliſſima prole, victorem te ſuper omnes barbaras Nationes faciat, quatenus omnes ſub tuo brachio humiliati veſtigia pedum tuorum prorſus oſculentur, & Eccleſia

*f. nimiū.

Dei à veſtra à Deo inſtituta regali potentia * nimitum exaltetur. Nunquam enim, credimus, quod ſemel pollicitus es ſuper venerabile corpus beati Petri Clauigeri regni cœlorum, vt quælibet falſa poteſtas ſeu principatus poterit tuam firmiſſimam

A ſimam Excellentiam ſegregare à charitate & amore, quem à cunabulis tuis bea- CAROLVS
to Petro principi Apoſtolorum habuiſti, ſed in ea fide & dilectione, ſimúlque & MAGNVS.
promiſſione te confidimus permanere, in qua & nos firmi & ſtabiles, quod facie
ad faciem polliciti ſumus, Domino præſidiante, & beato Petro principe Apoſto-
lorum mediante, vſque in finem manemus. Vndè omnipotens pius & miſericors
Deus, longo ac proſpero ſenio, vna cum præcellentiſſima filia noſtra Regina, &
nobiliſſima ſobole regni gubernacula faciat perfrui, & vitam æternan vobis tri-
buat poſſidendam. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem dire-
ctā, in qua prædictus Papa poſtulans, vt Domnus Rex reuertens à Saxonia
ad limina ſancti Petri properaret, quemadmodum ei pollicitus fuerat.*

LXIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, at-* Summ. 18.
que Patricio Romanorum, ADRIANVS *Papa*. DVM tanta ſecuritatis lætitia Bar. &
B ſpiritalis mater veſtra, ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, dila- Cent.
tata laudabiliter permanet, etiam in Apoſtolica aula, ob veſtrorum delictorum ve-
niam, ſedulo à nobis, & cunctis Dei Sacerdotibus, orationum vota & ſacrificiorum
hoſtiæ diuinæ * proferuntur Maieſtati. Itaque, præcellentiſſime fili, coniungentes * offeruntur.
ad nos fideliſſimi veſtri Miſſi, ſcilicet Poſſeſſor ſanctiſſimus frater noſter Epiſco-
pus, & Rabigaudus religioſus Abbas, detulerunt nobis deſideratiſſimas veſtræ
ſublimitatis Syllabas, quas & cum nimia amoris dulcedine acceptantes, ſuſce-
pimus, relegentéſque, & de veſtra immenſa proſperitate agnoſcentes, magnas
omnipotenti Deo noſtro rulimus laudes, qui nobis tam benigniſſimum ac Chri-
ſtianiſſimum Regem ſuæ Eccleſiæ detulit defenſorem. Conrinebatur quippe in
ipſis veſtris regalibus apicibus, quòd Domino protegente remeantes vos à Sa-
xonia, mox & de præſenti, Italiam vel ad limina protectoris veſtri beati Apoſto-
lorum principis Petri, ad implenda, quæ ei polliciti eſtis, properare deſideratis:
De quo audito nimis noſter lætatus eſt animus, vna cum vniuerſo noſtro populo,
eo quòd nimis deſiderabiles ſumus prominentiſſimum veſtrum conſpicere vul-
tum.

QVONIAM ſatisfaciat tibi veritas, dulciſſime & amantiſſime fili, atque à
Deo inſtitute magne Rex, in eadem ſponſione, qua in inuicem ante ſacram
eiuſdem Dei Apoſtoli Confeſſionem adnexi ſumus, firmi atque incommutabi-
les, diebus vitæ noſtræ, cum vniuerſo noſtro populo permanere ſatagimus. Vnde
C & charitas veſtri regalis culminis nos prouocat ſedulo de veſtra ſoſpitate addiſce-
re, & cognoſcat veſtra conſpicua Excellentia, quia ſi mora de veſtro aduentu
prouenerit, magna nobis imminet voluntas, ibidem in veſtrum aduentum, vbi-
cumque vos valuerimus coniungere, obuiam proficiſci.

INTEREA notioni veſtræ Excellentiæ deducimus de ptædictis veſtris fideliſ-
ſimis Miſſis, quia ſicut ad nos peruenerant, & veſtræ regali Potentiæ per noſtros
apices intimandum diteximus, dum nobis præſentati fuiſſent ipſi Miſſi veſtri, fi-
deles in ſeruitio fautoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis, & noſtro at-
que veſtro reperimus. Pro quo petimus, vt benignè eos ſuſcipere iubeatis.

HIS prælibatis, diuinam exoramus clementiam, vt ſua vos gratia multiplici-
ter tueatur, tribuens vobis atque excellenriſſimæ filiæ noſtræ Reginæ, & amantiſ-
ſimis veſtris natis, longæua ac proſpera tempora, Regni gubernacula poſſidenda,
veſtriſque veſtigiis cunctas barbaras Nationes proſternat, dilatans multipliciter
terminos Regni veſtri, etiam & cœleſtis regni gaudiis vos faciat eſſe per infinita
ſecula participes. Incolumem Excellentiam veſtram, domne fili, ſuperna gratia
cuſtodiat.

CAROLVS MAGNVS.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directa, in qua continetur, quod Neapolitani cum Græcis ciuitatem Terracinenſem inuaſiſſent.* A

LXIV.

Summ. 17. Bar. & Cent. Prin ipium corruptum eſt.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* NVLLVM plus credimus victorioſiſſimæ regalis Excellentiæ veſtræ vti præſidium, quàm quod erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & pro eius ſanctæ Eccleſiæ exaltatione, ſicut cœpiſtis, vſque in finem decertari, quatenus ſalutantes triumphatoriſſimæ erga vos beniuolentiæ veſtræ per hos noſtros affatus enucleatiùs vobis de partibus iſtis inſinuamus, qualiter nefandiſſimi Neapolitani, & Deo odibiles Græci, præbente malignum conſilium Arighis Duce Beneuentano, ſubitò venientes, Terracinenſem ciuitatem, quam ſeruitio beati Petri Apoſtolorum principis, & veſtro atque noſtro antea ſubiugauimus, nunc autem in valido conſilio, iterum ipſi iam fati nefandiſſimi Neapolitani cum peruerſis Græcis inuaſi ſunt. Nos quidem ſine veſtro conſilio nullatenus ibidem dirigere voluimus. Sed poſcimus veſtram à Deo promotam regalem Excellentiam, vt ſicut ſolita eſt, pro amore beati Petri, clauigeri regni cœlorum, diſponere debeat, & celeriter nobis VVulfrinum dirigere, vt hic apud nos Kalendis Auguſti paratus eſſe feſtinet, atque talem eidem mandationem facere iubeatis, vt cum omnibus Tuſcanis ſeu Spoletanis, atque cum ipſis nefandiſſimis Beneuentanis in ſeruitio veſtro paritérque noſtro ad recolligendam ipſam ciuitatem Terracinenſem adueniant, ſimúlque Domino annuente ad expugnandum Caietam ſeu Neapolim, noſtrum recolligentes patrimonium, quod ibidem in territorio Neapolitano ponitur, occurrant, vt eos in omnibus ſubiugantes, ſub veſtra atque noſtra ſint ditione. B

* ipſis fallacibus Neapolitanis.

PLACITVM quidem cum * ipſi fallaces Neapolitani per Miſſum eorum nomine Petrum in feſtum ſanctum Paſchæ habuimus, patrimonium nos beati Petri Apoſtoli, quod ibidem in Neapoli ponitur, exquirentes, & in veſtro ſeruitio eos ſubiugare deſiderantes: vt quindecim obſides ex nobiliſſimis eorum filiis nobis dantes, ipſam ciuitatem Terracinenſem illi colligerent, ſub ea videlicet ratione, vt iſſent ad Patricium eorum in Sicilia, & ſi noſtrum patrimonium reddere voluiſſent, ipſam ciuitatem & obſides reciperent. Sed nos ſine veſtro conſilio neque obſides, neque ipſam ciuitatem reddere habuimus, eo quòd pro veſtro ſeruitio ipſos obſides apprehendere cupiebamus: quia eorum malignum conſilium aliud non eſt,

* Arichi.

niſi vna cum infideliſſimo * Arighi Duce Beneuentano tractantes, & quotidie Miſſos nefandiſſimi Patricij Siciliæ ipſo Arighi ſuſcipiente, impedimentum iam fatus Arighis ſolus fecit, vt minimè nos obſides à iam dictis Neapolitanis reciperemus: quia quotidie ad iſtam perditionem filium nefandiſſimi Deſiderij dudum nec dicendi Regis Langobardorum expectat, vt vna cum ipſo pro vobis nos expugnent. Sed hoc petimus veſtram à Deo promotam Excellentiam, vt nulla qualiſuis perſona vobis pro hoc impedere valeat, pro amore beati Petri & noſtro: quia nullo modo poteſt eos ſinere vt vobiſcum pariter ab illis derideamur, quia noſtra virtus atque gloria vna cum beato Petro Apoſtolorum principe vos eſtis. Nos quidem pro nihilo deputamus ipſam ciuitatem Terracinenſem, ſed vt non per illum vitium incurrat, vt infideles Beneuentani ſicut deſiderant locum inuenientes, à veſtra ſubtrahantur fide. Ideirco iſta vobis inſinuantes dirigimus, vt per veſtrum adminiculum, ſicut fati ſumus, Eccleſiâ protectoris veſtri beati Petri Apoſtoli exaltatâ, laus veſtra atque victoria in vniuerſo mundo ſonetur, & in perpetuum vna cum excellentiſſima filia noſtra Regina, atque præcellentiſſimis veſtris ſuboles, cum Sanctis omnibus regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. C

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directa, in qua continetur de venundatione mancipiorum Genti Paganæ Saracenorum facta, & prædictus Papa excuſans, Romanos nunquam tale ſcelus perpetraſſe, ſed à Langobardis & Græcis eos traditos eſſe dicit.* CAROLVS MAGNVS.

LXV.

DOMNO *excellentiſſimo filio* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* INSIGNIS præconij veſtræ à Deo fundatæ regalis potentiæ Syllabas ſuſcepimus, & Deo omnipotenti gratias egimus, qui nos certos reddidit de ſoſpitate à Deo protecti Regni veſtri, ſimul & de ſpiritali filia noſtra Regina, dulciſſima veſtra coniuge, & prole, * & pro cunctis Epiſcopis, diuerſis Sacerdotibus, Senatu, & vniuerſo à Deo conſeruato populo Francorum. Cognitor enim & ſerutator cordium, & renum, Deus noſter, quia & ſincerè, ſine qualibet occaſione, in veſtra melliflua regalis potentiæ permanemus charitate, & deprecamur Dei omnipotentis clementiam cum noſtris Epiſcopis, Sacerdotibus, Clero, atque Senatu, & vniuerſo noſtro populo, vt vobis indeſinenter victo-B rias tribuat, & veſtrum dilatet Regnum ad exaltationem ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ, & ſalutem populi nobis à Deo commiſſi: quia veſtra exaltatio noſtra eſt lætitia, & ſemper deſideramus & cupimus quæ bona ſunt atque proſpera, de veſtro à Deo protecto Regno, & omnium Francorum, ſalutaria addiſcere, quia nos poſt Deum, in alio fiduciam non habemus, niſi in veſtro fortiſſimo brachio. Et ſicut prædeceſſor noſter, domnus Stephanus Papa, bonam habuit fiduciam in genitore veſtro ſanctæ recordationis Domno Pippino Rege, ita & nos multò amplius in veſtro fortiſſimo Regno confidimus, & certi permanemus.

Bumin. 18. Bar. & Cent.

** Videtur aliquid deeſſe pertinens ad preces fuſas pro Carolo, & vniuerſi Regni ſtatibus.*

REPERIMVS etiam in ipſis veſtris mellifluis apicibus de venalitate mancipiorum, quaſi per noſtros Romanos venundati fuiſſent Genti nefandæ Saracenorum. Sed nunquam, quod abſit, in tale declinauimus ſcelus, aut per noſtram voluntatem factum fuit, ſed in litoraria Langobardorum ſemper nauigauerunt, nec dicendi Græci, & exinde emebant ipſam familiam, & amicitiam cum ipſis Langobardis fecerunt, & per eoſdem Langobardos ipſa ſuſcipiebant mancipia. In quibus & direximus exinde Alloni Duci, vt præpararet plura nauigia, & comprehenderet iam dictos Græcos, & naues eorum incendio concremaret. Sed noluit noſtris obtemperare mandatis, quia nos nec nauigia habemus, nec nautas, qui eos comprehendere potuiſſent. Tamen in quantum valuimus, Domino proferimus teſte, quia magnum exinde habuimus certamen, cupientes hoc ipſum ſcelus vetare, qui & naues C Græcorum gentis in portu ciuitatis noſtræ Centumcellenſium comburi fecimus, & ipſos Græcos in carcere per multa tempora detinuimus. Sed à Langobardis, vt præfati ſumus, multa familia venundata fuit, dum famis inopia eos conſtringebat, quia alij ex eiſdem Langobardis, propria virtute, in nauigia Græcorum aſcendebant, dum nullam habebant ſpem viuendi.

DE Sacerdotibus autem noſtris, quod vobis falſò, & contra Deum, & animam eorum, ſuggerere auſi ſunt, mentita eſt iniquitas ſibi, & nulla eſt, Domino annuente, in noſtris Sacerdotibus pollutio, nec talia credere debet veſtra Sublimitas. Dum verò, Domino cooperante, per interceſſiones ſanctæ ſemper Virginis Mariæ, Dominæ noſtræ, & beati Petri Apoſtolorum principis, in vinculo charitatis atque dilectionis nos adnectere dignatus eſt, nunc verò quærunt æmuli noſtri, qui ſemper zizania ſeminauerunt, aliquam, illis Deo contrario, inter partes malitiam ſeminare. Sed Domino auxiliante, per interceſſiones beati Petri Apoſtoli, præualere minimè habebunt, quia nos cum Domini virtute talem in veſtro regali culmine habemus fiduciam. Dicit enim Pſalmiſta: *Diſperdat Dominus vniuerſa labia doloſa, & linguam * maliloquam,* qui talia nobis inaudita mala ſuggerunt, & crimina in noſtris Sacerdotibus ponunt. Deus autem noſter ſuæ protectionis dextera vos conſeruare dignetur ad exaltationem ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Pſal. 11.

** magniloquam.*

CAROLVS MAGNVS.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de trabibus maioribus ad Eccleſias reſtaurandas: quas Domnus Rex ei dare præceperat, & ipſos actores neglegentes nihil exinde, ſicut eis à dicto Rege iniunctum fuerat, feciſſe dicit, & de ſtanno ad ipſam Eccleſiam ſancti Petri recooperiendam.* A

LXVI.

Bar. ibid. Summ. 15.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* SÆPE veſtræ à Deo protectæ regali potentiæ poſcentes direximus, vt pro mercede animæ veſtræ trabes maiores ad Eeeleſias Dei reſtaurandas pet veſtrum Regale præſidium emitrere iuberetis, & nullum ab illis, quibus præeeptum eſt, ſuſcepimus effectum, quarenus & ipſæ Eccleſiæ, in quibus nobis trabes maiores neceſſariæ ſunt, ex parre ruerunr, & alias ruere conſpicimus, & ipſas trabes præſtolantes, quid agemus, neſcimus & pro hoc in magna triſtitia degentes exiſtimus. Quapropter obnixè veſtram triumphatoriſſimam Excellentiam poſcentes quæſumus, vt nulla deinceps eueniat mora, ſed per veſtrum à Deo protectum regale diſpoſitum nobis ipſas trabes maiores celeriùs emittere præcipiatis: vt nullo modo quemlibet neglectum ponere audeant, quia confidentes prorſus exiſtimus, quantæ Dei Eccleſiæ ex ipſis trabibus reſtauratæ fuerint, in veſtrum ſempiternum memoriale ſeu Domnæ Reginæ, veſtræque nobiliſſimæ ſubolis, reſtaurantur. Quapropter poſcimus, vt veſtrum proprium idoneum Miſſum dirigere iubeatis, qui ipſos actores, qui pro iam dictis trabibus neglectum ponere auſi ſunt, diſtringere debeat, vt ipſe nobis eas tradere per veſtrum diſpoſitum ſtudeat, vt exinde magnam, vt fati ſumus, recipere valeatis mercedem. B

PORRO & hoc veſtræ regali potentiæ innoteſcimus, quia Ariehis Beneuentanus Dux iuſtitias de hominibus ſuis quærens, exercitum duxit ſupet Amalfitanos Ducatus Neapolitani, & vndique eos circumuallans incendit omnes poſſeſſiones eorum atque habitacula foris poſita. Quo audito, Neapolitani direxerunt in adiutorium ipſorum plures homines, qui vincentes eos, interfecerunt plurimam multitudinem Ducatus Beneuentani. Vndè cùm ceteros plures, tum optimates captiuos apud ſe habent. Quod in his verò partibus actum eſt, vobis enucleatiùs enunciare feſtinauimus.

SIMILI modo & hoc recordati credimus veſtram à Deo promotam præcellentiam, qualiter pro amore beati Petri clauigeri regni cœlorum, & eiuſdem Eccleſiæ reſtaurationis, pro ipſius aulæ tecto veſtra Excellentia nobis eſt pollicita dirigere ſtanni libras mille. Simili modo & Itherius veſter fideliſſimus per veſtrum eximium diſpoſitum, ſimiliter alias mille libras dirigere promiſit. Pro quo poſcentes petimus veſtram regalem Præcellentiam, vt ipſum ſtannum nobis per veſtrum bonum diſpoſitum dirigere iubeatis, quia ipſa Eccleſia fautoris veſtri beati Petri tempore verno ab aquis nimis inualuit, & vnde eius aulæ tectum reſtauremus, minimè habemus. Sed obnixè petimus, vt per Comites veſtros, qui in Italia ſunt actores, ipſum iam dictum ſtannum dirigere iubeatis, per vnumquemque Comitem libras centum, vt dignam pro hoc ab ipſo Dei Apoſtolo retributionem ſuſcipere mereamini. Incolumem Excellentiam veſttam gratia ſuperna cuſtodiat. C

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de * moſiuo atque marmore Palatij Rauennatæ ciuitatis. prædictus Papa Domni Regis ditioni, vel quicquid exinde facere voluiſſet, libenti animo ſe tribuere dicit.*

* muſiuo.

LXVII.

Summ. 12. Bar. & Cont.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* PRÆFVLGIDOS atque nectareos regalis Potentiæ veſtræ per Aruinum Ducem ſuſce-

A pimus apices, in quibus referebatur, quòd Palatij Rauennatis ciuitatis muſiua atque marmora, ceteráque exempla tam in ſtrato, quámque in parietibus ſita, vobis tribueremus. Nos quippe libenti animo & puro corde, cum nimio amore veſtræ Excellentiæ, tribuimus effectum, & tam marmora, quámque moſiuum, ceteráque exempla de eodem Palatio vobis concedimus auferenda, quia per veſtra laborioſa regalia certamina, multis bonis fautoris veſtri beati Petri clauigeri regni cœlorum Eccleſia cotidiè fruitur, quatenus merces veſtra copioſa adſcribatur in cœlis. CAROLVS MAGNVS.

SVSCEPIMVS etiam per eundem Aruinum equum vtilem vnum à vobis directum. Alius autem, qui cum ipſo directus eſt, defectus in ipſo itinere, mortuus eſt. Vnde ob veſtram memoriam maximas referimus grates. Sed ſecundum noſtrum amorem, quem ex intimo corde erga veſtrum habemus præfulgidum Regnum, tales nobis famoſiſſimos emittite equos, qui ad noſtram ſeſſionem facere debeant, in oſſibus atque plenitudine carnis decoratos, qui dum in omnibus aſpectibus laudabiles exiſtunt, veſtrum præfulgidum triumphis laudare valeant nomen. Et pro huiuſmodi re, ſicut ſoliti eſtis, dignam ab ipſo Dei Apoſtolo ſuſcipere valeatis retributionem, vt vna cum domina Regina, veſtráque nobiliſſima prole, in hoc mundo regnantes, in ætheriis arcibus vitam æternam adipiſci mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

B *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de territorio Sauinenſe, qualiter Itherius & Maginarius Miſſi Domni Regis ipſum territorium in integro partibus ſancti Petri reddere voluerunt, ſed propter iniquos homines minimè potuerunt.*

LXVIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* AD referendum præcellentiſſimæ regalis Potentiæ veſtræ beneficiis gratias, mens humana, vt reor, fari non poteſt, de tantis laborioſis certaminibus, quæ erga fautorem veſtrum beatum Petrum Apoſtolorum principem & nos geritis, * cotidie bonitas ſuffragia, quatenus ab ipſo Dei Apoſtolo dignam retributionem, & hîc & in futuro veſtra protectiſſima Excellentia procul dubio credat habere. Summ. 15. Bar. & Cent. * Hæc deprauata ſunt.

EVNTES autem apud Sauinenſe territorium noſtri veſtríque fideliſſimi Miſſi, videlicet filius noſter Itherius venerabilis Abbas, ſeu Maginarius religioſus Capellanus, ſicut per veſtrum bonum diſpoſitum, voluerunt nobis contradere in integro iam fatum Sauinenſe territorium, & minimè potuerunt, mittentes varias occaſiones peruerſi & iniqui homines. Tamen & ipſi iam fati fideliſſimi Miſſi, omnia
C vobis ſubtiliter vice noſtra referre poſſunt. Quapropter veſtræ à Deo protectæ regali Potentiæ reuerendiſſimum Miſſum noſtrum Stephanum, dudum Sacellarium, direximus ſuggerendum, vt pro mercede animæ veſtræ ſicut cœpiſtis, ita in integro iam * fato territorio Sauinenſe beato Petro, regni cœlorum clauigero, contradere iubeatis: vt ipſe Dei Apoſtolus pro veſtra à Deo promota regali Præcellentia præcipuè ſuffragans, cum ſanctis omnibus regnare mereamini. Quatenus pro eiuſdem Dei Apoſtoli amore, & mercedis animæ veſtræ, vnum è duobus iam fatis Miſſis, cum præfato Stephano Miſſo noſtro, nobis dirigere iubeatis: vt, ſicut ex antiquitus fuit, & in veritate iam fati veſtri fideles Miſſi ſatisfacti ſunt, in integro nobis contradere præcipiatis, & ſigna inter partes conſtituentes, vt ſine qualibet contentione aut controuerſia maneamus, vt opinatiſſima veſtra memoria pro hoc in cœleſtibus regnis maneat ampliata. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. * fatum territoriũ.

CAROLVS MAGNVS. *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directa, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de territorio Sauinenſi, quemadmodum prædictus Rex ſancto Petro pollicitus fuerat, quòd in integro contradere iuberet.* A

LXIX.

Summ. 14. Bar. & Cent. DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpirituali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* BEATVS Dauid Rex & Propheta, Spiritu ſancto repletus, pro futuri Regni veſtri erga beati Petri Apoſtolorum principis ſanctam Eccleſiam beneuolentia, dignáque ſolatia ac ſplendidiſſima rutilantia orans, canit & dicit. *Manda Domine virtutem tuam, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis à templo ſancto tuo, quod eſt in Ieruſalem, tibi offerunt Reges munera.* Ex quibus muneribus ditata ſpiritalis mater veſtra ſancta Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia, per veſtra à Deo protecta laborioſa certamina releuata exultat, à templo ſancto beati Petri, fautoris veſtri. *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis,* crebro orantibus in vobis triumphum, & mandat cotidie virtutem ſuam per beatum Petrum Apoſtolorum principem, vobis ſubiiciens omnes barbaras Nationes, dilatans atque amplius exaltans in toto Orbe terrarum veſtrum ſplendidiſſimum Regnum. Et quoniam non valet linguæ noſtræ ferculum, vt dignum eſt, de veſtro præcelſo mihíque dulciſſimo amore explicare, Apoſtolica voce proclamamus dicentes: *Multifariè, multiſque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis,* per Vnigeniti ſui magnificæ operationis virtutem oſtendit magnalia in Orbe terrarum, donans vobis per beatum Petrum clauigerum regni cœlorum victorias, * quas, dextera Dei cooperante & protegente, multis documentis de veſtris allatis muneribus, Eccleſia beati Petri enituit, tam de ciuitatibus, quàm de diuerſis territoriis ſub integritate eidem Dei Apoſtolo à vobis * offertis. Et ideò poſcentes veſtram à Deo promotam regalem clementiam petimus, vt ſicut à veſtra præcelſiſſima Excellentia beato Petro, nutritori veſtro, pro luminariorum concinnationibus atque alimoniis pauperum Sauinenſe territorium ſub integritate conceſſum eſt, ita id tradere integrum eidem Dei Apoſtolo, præſidiante veſtro præcellentiſſimo anniſu, dignemini. Quicquid enim regni cœlorum Ianitori, beato Petro Apoſtolo, adfertis, in ſempiterna memoria pro vobis, ſimúlque & præcellentiſſima filia noſtra, & ſpiritali commatre Domna Regina, & pro veſtris nobiliſſimis atque excellentiſſimis natis, nec non & pro omni Chriſto dilecta genealogia veſtra, ſacrificium puriſſimum atque holocauſtum diuinæ ſuauitatis odore fragrante in ara veſtri pectoris, eius inuiſibili Maieſtati mactatis, & pro tam magna vobis conceſſa à Deo ſuper omnes Reges, per beatum Petrum, gratia, nullus ſit de aduerſariis, qui veſtro mellifluo cordi ſuadere valeat, ab amore beati Petri Apoſtoli, protectoris veſtri, ſeu à noſtra dilectione, quam vſque optantes permanemus, vt non deficiar laus veſtra per totum orbem terrarum de ore hominum, victorias vobis à Deo conceſſas prædicantium ac diſfamantium.

Pſal. 67. Hebr. 1. * quibus. * oblatis. B C

MAGNOPERE enim direximus veſtræ regali Potentiæ fideliſſimos Miſſos noſtros, videlicet dilectiſſimum filium noſtrum Agathonem Diaconum, ſeu Theodorum eminentiſſimum Conſulem & Ducem noſtrúmque nepotem, qui vice noſtra vobis enucleatius, ſicut eius in ore poſuimus, poſcentes ſuggerant. Quos petimus, pro amore beati Petri Apoſtoli, benignè cum nimio amore eos ſuſcipere, & illis pro cauſis beati Petri, principis Apoſtolorum, veſtræ à Deo protectæ regali Potentiæ ſuggerentibus dignemini obaudire preces: vt dum à vobis remeauerint, & nobis veſtram renuntiauerint proſperitatem, referentes, ſimul de cauſis eiuſdem Dei Apoſtoli effectum, & noſter pro hoc releuatus fuerit animus, dignè valeamus cum Propheta pſallentes orare: *Domine ſaluum fac Regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.* Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam ſuam, quam cœpit, perficiat, atque vitam veſtram, vnà cum præcellentiſſima filia noſtra, & ſpiritali commatre, domna Regina, veſtráque nobiliſſima prole, & hîc per multorum annorum circula extendat: ſimul gubernacula annuat in ampliori culmine victoriis

Pſal. 19.

A perfrui, & poſt longa tempora, ſenióque * profecto, in cœleſtis vos patriæ congregationem recipiat, vt ibidem ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. CAROLVS MAGNVS. * prouecto.

Perioche huius Epiſtolæ in manuſcripto Codice nulla eſt. Ex Baronio igitur accipe iſtud Summarium. CAROLVS per Georgium Epiſcopum Papæ de ſuis certaminibus & laboribus pro beato Petro ſuſceptis indicauerat. Quare ADRIANVS ipſi gratias maximas agit, commendans ipſi Georgium Epiſcopum.

LXX.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri*, CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* Summ. 42. apud Bar. & Cent.
OMNIPOTENS Deus repertor omnium, in cuius manu ſunt omnia iura regnorum, reperiens ſecundum cor ſuum veſtram excellentiſſimam regalem Potentiam, ipſe eam ad magnam conſolationem atque exaltationem ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Catholicæ atque Apoſtolicæ conceſſit Eccleſiæ, quem vice Apoſto-
B lica poſcimus, præmia vobis vitæ donari æternæ. Quapropter ſuſcipientes Georgium reuerentiſſimum & ſanctiſſimum Epiſcopum noſtrum à veſtra triumphatiſſima Præcellentia, tanta bona de veſtro laborioſo certamine, atque beneficia, quæ erga beatum Petrum, clauigerum regni cœlorum, & nos geritis, denuntiauit. Quæ ſi enucleatius exarare voluiſſemus, nullus ori noſtro ſufficeret ſermo, vt opinor. Sed ipſe princeps Apoſtolorum fautor veſter beatus Petrus, pro cuius amore hæc omnia geritis, ipſe veſtrum protegat, atque in omnibus dirigat in triumphis Regnum.

VERVM fidelem ipſum reuerendiſſimum & ſanctiſſimum præfatum Epiſcopum, veſtrum noſtrúmque reperientes, nimis eum vobis commendari poſcimus; vt ſecundum ſuam certam fidem atque dilectionem, quam erga vos & nos gerit, ita conſolatus, prorſúſque totus, nobis poſcentibus, à veſtra præfulgida regali potentia mereatur per ſe * clamare, vt dum per noſtram ſuggeſtionem, veſtram am- * f. amari
pliatam ſuper ſe præcipuam habuerit vndique beniuolentiam, quietus pro vobis valeat fundere preces, nóſque in Confeſſione beati Petri Apoſtolorum principis ſolitas orationes enixiùs pro vobis fundentes, ſuper omnes barbaras Nationes victores inueniamini, atque vna cum præcellentiſſima filia noſtra & ſpiritali commatre domna Regina veſtráque nobiliſſima ſubole Regni gubernacula in æuum fruentes, in ætheriis arcibus cum Sanctis omnibus regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.
C

Neque huic Epiſtolæ præfigitur Periocha in Cod. MS. Apud Baronium & Centuriatores ita concipitur. Ipſum mendacij arguit & obiurgat, quòd Rauennam ad electionem noui Pontificis Legatos ſuos direxit. *Sed quiſquis hic Summarium fecit, parum attentè Epiſtolam legit. Nullum enim in ea verbulum, ex quo euinci queat, Carolum tantum Imp. mendacij accuſatum eſſe. Abſit hæc accuſatio à tanto Pontifice. Qui neque Carolum obiurgat, ſed ſimplici narratione exponit, quid vetus mos in electione Archiepiſcopi Rauennatis ferat, modeſtiſſimè ſimul rogans, vt Carolus maleuolorum ſermunculis aures ſuas occludat.*

LXXI.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* Summ. 59. apud Bar. & Cent.
DIRECTVS à veſtra inſigni regali Præcellentia, videlicet Ermenbertus religioſus Preſbyter, inter reſponſionis ſuæ verba, obtulit nobis commemoratorium vt aſſerebat veſtræ Excellentiæ exaratum, ſcilicet de electione Epiſcoporum Rauennatis Eccleſiæ, quia quando Sergius Archiepiſcopus obiit in electione Leonis Ar-

CAROLVS MAGNVS.

chiepiſcopi fuerunt Miſſi veſtri Hucbaldus vel pares ſui. In hoc enim omninò A valde veſtram Excellenriam meminiſſe credimus, quia quando prædictus Sergius Archiepiſcopus obiit, per ſuam arroganriam Michaëlius præſumpror inuadere auſus fuit Eccleſiam Rauennatem, & per auxilium Deſiderij ſæuiſſimi Regis, ipſam enormiter inuadens Eccleſiam diu detinebat, & à ſuo proprio rectore deſtituta atque viduata manebar. Tunc ad deceſſorem noſtrum ſanctæ recordationis domnum Srephanum Papam, prædictus Hucbaldus à veſtra directus regali Excellentia pro ceteris cauſis, ab eodem præfato domno Stephano Papa, per veſtrum à Deo roboratum regale adminiculum, Rauennam miſſus eſt, vt eundem præfatum Michaëlium inuaſorem ex ipſa Rauennate Eccleſia expelleret, & huc Romam tanquam tranſgreſſorem ſactorum Canonum deferret. Nam nos nullomodo meminimus, neque à deprædeceſſoribus noſtris ſanctis Pontificibus, neque à ſanctæ recordationis præcellentiſſimo genitore veſtro domno Pippino magno Rege, neque à veſtra in triumphis regali victoria Miſſum ad electionem Rauennæ directum eſſe, ram in electione Iohannis Archiepiſcopi, quàm in electione Gratioſi Archiepiſcopi eiuſdem. Sed dum de hac luce contigiſſet migrare Archiepiſcopum ciuitatis Rauennatium, olitaria traditione clerus & plebes conſiſtens Sedis Apoſtolicæ petebant immutilatam doctrinam, quatenus vna concordia, vna eadémque voluntate, vnóque conſilio conglobati Apoſtolicam ſuſcipientes admonitionem, talem ſibi eligerent Paſtorem, qui nec à ſacris canonibus reſpueretur, nec vllo extra capitulo poſſit obſiſtere. Qui cum iocunditate decreti omnium manuum ſub- B ſcriptione roborati ad noſtram Apoſtolicam Sedem occurrebant, proprium ſibi Antiſtitem conſecrandum, ſicut & nunc canonicè factum eſt, petentes.

ITAQVE his omnibus veſtram ſuadentes regalem Excellentiam quæſumus, vt linguas doloſas, quæ aduerſus ſanctam Romanam Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam garrire ſimulant, proculdubio longè à vobis reſpuantur, & nullomodo iis iniquis & doloſis credere iubearis, quia ſicut in * Commonitorium illud referebarur, pro honore veſtri Patriciatus nullus homo eſſe videtur in mundo, qui plus pro * veſtra regali Excellentia decertate moliatur exaltatione, quàm noſtra Apoſtolica aſſidua deprecatio. Et ſicut in noſtris præcordiis, niſibus totis, vbique ſuper omnes vos honorauimus & honoramus, ita ampliùs ac ampliùs honorem Regni veſtri præcellere omnibus, qui in mundo eſſe noſcuntur, optamus. Verumtamen & de ipſa beniuolentia, quam in veſtrum gerimus culmen honoris, in vniuerſo intonuit mundo, ſicut nempe omnibus patet, quia die noctúque in Confeſſione fautoris veſtri beati Petri non intermittimus fundere preces, vt vna cum domna Regina veſtráque præcelſa prole æuis temporibúſque in hoc mundo victores regnantes, in vita æterna ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram graria ſuperna cuſtodiat.

* Commonitorio illo.

* veſtræ regalis Excellentiæ.

Ex Baronio.

Indicat, quomodo contentionem Monachorum ad ſe Miſſorum compoſuerit. Et quòd Potho Abbas cum decem Monachis ad CAROLVM *Regem proficiſci voluerit, vt ibidem quoque de obiectis criminibus ſe purgaret.* C

LXXII.

Summ. 40. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* PRÆCELSAS ac à Deo inſpiratas per reuerentiſſimum & ſanctiſſimum Poſſeſſorem Archiepiſcopum, fideliſſimum Miſſum veſtrum, ſagaciſſimas Syllabas ſuſcipientes, valde in his noſter releuatus eſt animus, regales triumphos in eis atque ſoſpitates repetientes, & pro hoc magnas omnipotenti Deo tulimus grates, in aula fautoris veſtri beati Petri Apoſtoli diuinam exorantes clementiam. Referebatur quippe in ipſis veſtris regalibus apicibus, quia cauſa veſtra noſtra ſir, & noſtra veſtra. In hoc verò freti exiſtimus, quia diuina inſpiratione veritas hæc proculdubio à vobis exarata prorſus omnibus manifeſta ac certa ſplendeſcit. Et quo ad noſtrum iudicium canonicè ſimúlque regulariter contentiones inter Monachos venerabilis Monaſterij ſancti Vincentij, & Abbates eiuſdem Monaſterij, ſcilicet Autbertum & Pothonem, diſcuti atque examinari veſtra direxit præcelſa regalis Excel-

A lentia. Ipſe quippe præfatus Autbertus Abbas, dum callem itineris peragraret,
repentina morte occupatus minimè noſtris Apoſtolicis valuit ſe manifeſtare præ-
ſentiis.

QVAPROPTER conuenientes plures ex primatibus Monachis cum præfato
Pothone Abbate ipſorum, adſtiterunt omnes pariter in conſpectu Apoſtolici de-
creti noſtri. Qui reſidentes, vna cum reuerendiſſimo & ſanctiſſimo Poſſeſſore Ar-
chiepiſcopo, ſeu Anſoaldo Abbate venerabilis Monaſterij ſancti Petri, pariter
Aquilino Abbate, * deua regio, atque Raginbaldo Abbate venerabilis Monaſte- * locus corruptus.
rij ſanctæ Dei genitricis, ſimûlque Giſulfo Abbate venerabilis Monaſterij ſancti
Petri, Hiltibrando Duce; Taciperto & Prandulo, ſimûlque noſtris adſtantibus
ſeruitiis, Theophylacto Bibliothecario, Stephano Sacellario, Campulo Notario,
Theodoro Duce, & ceteris pluribus. Et dum ingreſſus fuiſſet Rodigauſus eiuſ-
dem Monaſterij Monachus, referebat aduerſus eundem Pothonem Abbatem te-
ſtimonium, dicens: Domine dum curſum horæ ſextæ expleſſemus, & ſecundum
conſuetudinem pro Regis incolumitate eiúſque prole propheticum decantare-
mus Pſalmum, videlicet: *Deus in nomine tuo ſaluum me fac*, ſubitò ſurrexit Abbas Pſal. 53.
& pſallere noluit. Item referebat quia pariter peragrantes, cœpit mihi Abba di-
cere: Quid tibi videtur de hac cauſa, quia exinde exſpectaui ſignum videre, &
minimè vidi? Tunc ergo reſpondi: Deus omnipotens humiliet cor ipſius, & fa-
B ciat nos incolumes reuerti, quia non ſunt talia noſtra merita, vt taliter agnoſcere
mereamur. Et dixit mihi Abba iterum, quia ſi non mihi fuiſſet pro Monaſterio &
terra Beneuentana, talem eum habuiſſem ſicut vnum canem. Et iterum aduerſus
eum addidit, quia tanti ex Franciis remanſiſſent, quantos ego in humero * vedate * vedare.
valeo.

ET dum à nobis ſciſcitatus fuiſſet præfatus Potho Abba, ſi ita eſſet, cum nimia
ſatisfactione reſpondit, dicens: Quia ſemper congregatio noſtra pro eius Excel-
lentia, ſimûlque pro ipſius prole, proculdubio in Monaſterio pſallit. Sed dum in
opera eſſem cum ipſo, & ceteri infantes, expleta oratione, proſtrati in terra ini-
tiantes pſallerent: *Deus in nomine tuo ſalnum me fac:* ſubitò ſurrexi pro opera quæ Pſal. 53.
ad vtilitatem ipſius Monaſterij fiebat. De itineris verò collocutione, nullomodo
ad iniuriam eius regalis Excellentiæ quicquam locutus ſum, niſi fatus ſum: Quòd
ſi pro Monaſterij deſertione, ſeu terra illa mihi non fuiſſet, omninò in talem per-
gere habuiſſem locum, vbi neminem curaſſem. Porrò de Franciis, quod fatus eſt:
Nullo modo talia protuli, aút ex meo exiuit ore. Sed cùm talia ex omni parte
mihi opponit, * & à nobis interrogatus fuiſſet prænominatus Rodigauſus, ſi hæc * Videtur aliquid deeſſe.
alij cum eo audiſſent, tunc adfirmauit quia ſolus eſſet, & nullus ſecum alius au-
diſſet. Tunc plures ex ipſis priores Monachi aſſerebant teſtimonia pro ipſo Rodi-
cauſo dicentes: Quia in ſtupro captus cum propria nepte ſua, ex Preſbytero Mo-
C nachus effectus eſt, & tale crimen aduerſus Abbatem noſtrum imponere minimè
valebit; quia à ſacris canonibus reſpuitur.

ET introducti ſunt alij tres Monachi, qui cum Hiltibrando Duce venerunt, &
cum Autberto Abbate morati erant, adſerentes aduerſus Pothonem Abbatem,
quia nos cupientes ad excellentiſſimum Regem peragrare, à cuſtodia comprehenſi
ſumus, & in carcerem miſſi. Ad hæc reſpondit antedictus Abba: Veritas eſt, quia
cuſtodes habui in ponte, non vt eos, qui ad Regem irent, deuetarent. Sed eos qui
ſuam regulam relinquunt, & ad ſuum vomitum in ſeculo, peccato imminente, re-
uertunt, eos comprehendere iuſſi. Et tunc quando dicunt, ibidem minimè fui, ſed
ad magnum Regem iter carpebam.

TVNC nos liquidiùs pertractantes, & ſacrorum Canonum inſtituta inquiren-
tes, repetimus in Concilio Chalcedonenſi, cap. 18. confirmante ita: *Coniurationis
& conſpirationis crimen & ab exteris eſt legibus prohibitum, multò magis hoc in Dei Ec-
cleſia ne fiat, admonere conuenit, &c. Si qui ergo Clerici vel Monachi reperti fuerint con-
iurantes aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis aut Clericis, gradu proprio peni-
tus abiiciantur.* Item cap. 21. *Clericos aut laicos accuſantes Epiſcopum, aut Clericos, paſ-
ſim & ſine probatione, accuſationem recipi non debere, niſi prius eorum diſcutiatur exiſti-
mationis opinio.* Simul & in Africano Concilio cap. 8. fertur: *Præterea ſunt quàm
plurimi non bonæ conuerſationis, qui exiſtimant maiores natu, vel Epiſcopos, paſſim vagê-
que in accuſatione pulſandos, debent tam facilè admitti, necne?* Aurelius Epiſcopus

CAROLVS MAGNVS.

dixit: *Placet igitur charitati veſtræ, vt is, qui aliquibus ſceleribus irretitus eſt, vocem aduerſus maiorem natu non habeat accuſandi? Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt. Si criminoſus eſt, non admittatur, placet.* Et hæc omnia conſiderantes, & quoniam habet has proprius hoſtis inſidias, vt quos in prauorum actuum perpetratione, Deo ſibi reſiſtente, decipere non valet, opiniones eorum falſas ad præſens ſimulando dilacerat. Et quia vtrum vera eſſent an non, diſtricta diutius per triduum feciſſemus inquiſitione perquiri, & nullam in ea de his quæ dicta fuerant, culpam inueniſſemus. Sed ne quid nobis videretur omiſſum, aut veſtro potuiſſet cordi dubium remanere, præfatum Abbatem Pothonem ſacramentum proferre decreuimus: quia nulla talia pro infidelitate regalis veſtræ potentiæ dixiſſet. Sed nec aliquando eidem magno Regi infidelis fuit, vel erit cunctis diebus vitæ ſuæ. Simul & alij decem primates Monachi ipſius venerabilis Monaſterij, quinque ex genere Francorum, & quinque ex genere Langobardorum, ſtatuimus vt præberent ſacramentum, quia numquam audierunt ex ore Abbatis quamlibet infidelitatem aduerſus veſtram regalem Excellentiam. Ipſi verò petierunt ſe omnes pariter ad veſtram regalem venire præſentiam. Nos quippe illorum exquirentes fidem, erga veſtram regalem venire potentiam ſiuimus properare, ſolitè pro vobis in Confeſſione beati Petri, clauigeri regni cœlorum, non omittentes fundi preces, vt vna cum domna Regina, veſtráque ſubole, multorum annorum curriculis hîc pollentes cum Sanctis omnibus ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Omnes ex Clero Romano.

Paulus Presbyter, Venerandus Presbyter, Faroaldus, Adalbertus, Gaudioſus, Benedictus Diaconus, Ioſue Diaconus. Hermenfridus, Raginbertus, Autſcarius, Gregorius, Agemodus, David, Gaidualdus, Ariolfus, Stephanus, Garibaldus, Gregorius, Sauinus, Aldoſinto, Rothbertus, Ratchis; Haribertus, Leo, Martinianus, Allo, Maio, Beaptulfus, Cunualdus, Leminoſus, Magnus, Vrſus, Autbaldus, Aldefuſus, Petrus, Anſualdus, Allo, Petrus, Gratioſus, Faroaldus, Vrſus, Adualdus.

LXXIII.

DESTINAVIT nobis per veſtros apices à Deo conſtituta regalis potentia, quia, Deo ſibi contrario, Agarenorum Gens cupiunt ad debellandum veſtros introire fines. Hoc verò cognito, in magna exinde tribulatione atque afflictione poſiti ſumus. Sed nequaquam Dominus Deus noſter talia fieri permittat, nec beatorum Apoſtolorum Petrus princeps. Nos verò, dulciſſime fili & magne Rex, inceſſanter pro vobis cum omnibus noſtris Sacerdotibus atque religioſis Monachis, & cuncto Clero vel vniuerſo populo noſtro, Domini Dei noſtri deprecamur clementiam, vt ipſam nec dicendam Agarenorum Gentem vobis ſubiiciat, & veſtris eam ſubſternat pedibus, vt minimè præualere aduerſus vos valeant: quia ſicut populus Pharaonis demerſus eſt in mari rubro, eo quòd non crediderint Deo, ita & in hac vice Dominus Deus noſter per interceſſiones beati Petri Apoſtoli in veſtris eos tradat manibus. Confortamini autem & eſtote robuſti, quia Dominus omnipotens confidentibus in eum veſtri Regni dabit victoriam de inimicis veſtris atque noſtris. Et ſicut indeſinenter die noctúque ante Confeſſionem eiuſdem Dei Apoſtoli Domini deprecamur Maieſtatem, vt veſtrum dilatet Regnum, ita nos faciat de veſtra ſoſpitate & exaltatione Regni veſtri ſemper in Domino exultare, in quibus & ante aliquantos dies iſtius Maij menſis, quòd veſtros ſuſcepiſſemus apices, direximus apud veſtram à Deo protectam Excellentiam Andream & Philippum ſanctiſſimos Epiſcopos, atque Theodorum eminentiſſimum noſtrum nepotem, pro conſolatione, atque viſitationis cauſa, & proſperitatis veſtræ lætitiam agnoſcere. Et hoc petimus te, amantiſſime fili, vt pro amore fautoris veſtri beati Apoſtolorum principis Petri, benignè eos ſolitè ſuſcipere iubearis, vt cum gaudio & effectu cauſæ, & exaltatione ſanctæ Dei Romanæ Eccleſiæ, ad nos remeantes, celeriter eos abſoluere dignemini: vt ipſe princeps Apoſtolorum pro vobis intercedat ante Domini Dei noſtri maieſtatem, vt amplius

A veſtrum dilatet Regnum, & victorias tribuat. Nóſque etſi peccatores, ante confeſſionem ipſius Dei Apoſtoli fundere valeamus preces. | CAROLVS MAGNVS.

Et hoc agnoſcat à Deo protectâ Præcellentia veſtra, quia aliquantas ciuitates noſtras Campaniæ operantes æmuli veſtri, atque noſtri nefandiſſimi Beneuentani, ipſi noſtro populo perſuadentes ſubtrahere à noſtra ditione decertant, vna cum habitatoribus caſtri Caietani ſeu Terracinenſium, obligantes ſe validis ſacramentis, cum ipſo Patricio Siciliæ, qui in prædicto caſtro Caietano reſidet, & decertant à poteſtate & ditione beati Petri & noſtra eoſdem Campanos vſurpare, & Patricio Siciliæ ſubiugare. Nos verò dum hoc ipſum agnouiſſemus, viribus atque vicibus admonere & prædicare per noſtros Epiſcopos, & fideles beati Petri eis direximus; cupientes eoſdem Campanos nos ſaluos habere, vt aliqua malitia eis minimè eueniret, vt ad noſtri præſentiam coniungerent, aut per vnamquamque ciuitatem primatos quinque ad veſtram à Deo fundatam Præcellentiam deſtinaret. Sed neque ad veſtri præſentiam eos dirigere valuimus, nec ad noſtros obtutus coniungere voluerunt. Tamen & reuerentiſſimum Fratrem noſtrum Philippum ſeu & Paſchalem noſtrum nepotem eis direximus, vt noſtris ſe præſentarent obtutibus, aut apud veſtram regalem Potentiam coniungere properarent. Nec tunc noſtris admonitionibus ſe accommodare voluerunt. Dum verò eorum nequitiæ prævalere minimè potuimus, diſpoſuimus, eum Dei virtute atque auxilio, vna cum veſtra Potentia generalem noſtrum exercitum illuc dirigere, qui eos conſtringere
B debeant, & inimicos beati Petri atque noſtri ſeu veſtri emendare.

Sed petimus te, amantiſſime fili, coram Deo viuo, vt nefandiſſimos & Deo odibiles Beneuentanos, per veſtra ſcripta atque fideliſſimum veſtrum Miſſum proteſtando dirigere iubeatis, vt à tali iniqua operatione reſipiſcant, & in noſtris Campanis talia non immittant, quia nos per nullum tenorem ipſos nefandiſſimos Beneuentanos aut eorum Miſſos recipere volumus. Sed nec ad conſecrationem Epiſcoporum ſuſcipere, dum contrarij beati Petri atque noſtri & veſtri effecti ſunt. Interea petimus te magne Rex, & dulciſſime fili, vt ſicut à vobis poſcere per Andream & Philippum ſanctiſſimos Epiſcopos noſtros, & Theodorum eminentiſſimum noſtrum nepotem direximus, ita in omnibus noſtram poſtulationem adimplere iubeatis, vt Angelus Dei omnipotentis vos præcedat, & faciat veſtram Præcellentiam triumphantem, atque cum magnis victoriis & exaltatione ad proprij Regni veſtri culmen, vna cum omni Deo dilecto Francorum exercitu, incolumem reuerti.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Monaſterio ſancti Hilarij Confeſſoris in Calligata: orat, ne ipſum, ſeu hoſpitales, qui per colles Alpium ſiti ſunt, in ſuſceptione peregrinorum, vt à nulla magna paruáque perſona inuadi ſineret. Vt Gun-*
C *dibrando Duci Florentino mandet, vt quæ eidem Monaſterio abſtulit reddat.*

LXXIV.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri*, CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. | Summ. 18. Bar. & Cent.

NOVIMVS regalis Excellentiæ veſtræ benignitatem pro Domini amore, atque beati Petri Apoſtolorum principis, à quo meritis & præclara eſt dignitate ditata Eccleſia, & ſicut amans iuſtitiæ, vnicuique ſuffragium impertire. Quatenus petentes quæſumus, vt pro eiuſdem beati Petri fautoris veſtri amore, noſtráque paterna dilectione, ſicut ſolita eſt veſtra perfulgida Regalis Potéctia, piorum locorum ſolicitudine, reſtaurationis iuuamina ferre. Ita in * ſubiectis Monaſteriis ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, quibus aura vibrantiſſima regali in triumphis Præcellentia conceſſa atque offerta ſunt. Scilicet Monaſterium ſancti Hilarij Confeſſoris Chriſti * qui pons in Calligata, vna cum hoſpitalibus qui per colles Alpium ſiti ſunt, pro peregrinorum ſuſceptione poſcimus, vt à nulla magna paruáque perſona qualibet inuaſione brachium pati veſtra eximia ſinat clementia. Sed in omnibus pro Monachorum Deo ſeruientium laudibus, atque ſuſceptione

* ſanctis.

* qui locis.

CAROLVS MAGNVS. peregrinorum, iuſtitiam illic conſeruare ſicut ſolita eſt dignetur, & inuaſionem, quam Gundibrandus Dux ciuitatis Florentinæ in eodem Monaſterio ingerit, in curte quadam Saſantinæ, territorio ſcilicet Florentino, arripiens ex ea illicitè plura peculia, quæ illi minimè pertinent, abſtollenda, emendare * iubemini: ſimúlque terras, quas ex ipſa curte plures homines ſine ratione abſtulerunt, reddere veſtra à Deo inſpirata regalis Potentia faciat; & pro amore eiuſdem regni cœlorum clauicularij, & noſtro, præfati Monaſterij Miſſos mitiſſimo vultu ac benigniſſima hilaritate eos ſuſcipientes, iuſtitiæ, quam à vobis petierint, clementiſſimè ſicut ſoliti eſtis accipiant effectum, vt dignam pro ipſis Monachis ſeu peregrinorum ſuſceptione ſuſcipientes mercedem, potiùs valeamus in Confeſſione Ianitoris regni cœlorum pro vobis filiáque noſtra domna Regina, veſtráque triumphatiſſima prole, diuinam exorare clementiam, vt hîc æuis temporibúſque Regni gubernacula fruentes in æthereis arcibus conſortes, cum ipſo Chriſti Confeſſore beato Hilario effecti inueniamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. A

* iubeatis.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum. CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de fide vel dilectione, quam erga beatum Apoſtolorum principem Petrum habere pollicitus eſt, vt inconcuſſa & inſolubilis permaneat, & nulla callida verſutia ab Apoſtolico amore eius animus diſiungi poſſit.* B

LXXV.

Summ. 17. Bar. & Cont.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. GRATIA ſancti Spiritus igniti calore nulla quieſcimus plus ratione, cuilibet terrenæ poteſtatis ſplendido, præterquam veſtræ à Deo promotæ regali Potentiæ, cùm opportunitas datur, ex totis noſtris præcordiis intimare, quam tam firmam ſtabilémque annexam fidelitet, ac ita vnanimes in vnitate conglobatos eſſe ſperamus, vt nullomodo credamus, quamlibet magnam paruámque perſonam, inter Apoſtolicam Sedem & veſtram Excellentiam poſſe eam dirimere, talem prorſus veſtrum præfulgidum in triumphis Regnum erga amorem beati Petri Apoſtolorum principis, fautoris veſtri, & noſtram dilectionem agnoſcentes vſque hactenus perſiſtere & indiſſolubilem permanere. Quod numquam poſſit quamlibet callida verſutia hominum, ab amore clauigeri regni cœlorum diſiungere, quem protſus auxiliatorem in opinatiſſimis veſtris triumphis, nobis poſcentibus atque precantibus, credimus & propugnatorem habere, procedens & introducens veſtrum præcelſum regalémque triumphum calcare ſuper omnes barbaras Nationes. Quatenus ſemper pro vobis diuinam exorantes clementiam, Deíque timorem præ oculis habentes, atque pro anima ſanctæ recordationis præcellentiſſimi genitoris veſtri domni PIPPINI ſummi Regis, & pro omnibus fidelibus Francis, ſimúlque diuinum conſiderantes Iudicium, nitebamur emendare de prauis atque peruerſis actibus, videlicet * Heleutherium & Gregorium, ineptos atque inutiles nugaces. Qui pro eorum proterua contumacia, non ſinebant in eorum iudicari partibus, Rauennæ inopes atque puſillos opprimentes miſerè, tam in venalitate hominum apud paganas venundantes Gentes, quàm * de panis eorum abſque vlla miſericordia auidè deglutiebant, ex qua peſtilentia plurima pars deficientes atque ruentes diſſipati ſunt: inſuper ignobilium vulgus, cateruámque cruentorum nequiter congregantes, non intermittebant cotidie nefandas perpetrare neces. Vnde dum in Eccleſia quadam die Miſſarum celebrarentur ſolemnia, & eadem hora quidam Diaconus ſanctum Chriſti Euangelium populis prædicaret, intus in eodem ſanctuario, ab eorum impiiſſimis hominibus ſanguis effuſus eſt innocens, pro ſacrificio laudis homicidium perpetrantes. Et dum ipſi certi exiſterent, quòd nos tales iniquas terras atque peruerſas operationes minimè illos vt Chriſtiano populo peragere ſineremus, idcircò ſuperba arrogantia elati, conati ſunt, ſine noſtra ſcientia, ad veſtros properare regales obtutus exiſtimantes, ſe per eorum infidelem atque iniquam fallaciam à fide puritatis & dilectione beati Petri & noſtra vos ſeparare. C

* Eleutherium.

* locus corruptus. Num. de panibus.

A ſeparare. Neſcientes miſeri & infelices, quia qui præcipui fideles eiuſdem Dei CAROLVS
Apoſtoli ſunt, & veſtri feliciſſimi Regni fideles ſunt: pariter & qui eius inimici eſſe MAGNVS.
videntur, veſtri proculdubio inimici ſunt.

QVAPROPTER poſcentes quæſumus veſtram à Deo protectam regalem Po-
tentiam per beatum Petrum Apoſtolorum principem, cui à Domino poteſtas li-
gandi ſoluendique peccata in cœlo & in terra data eſt, & ipſum ſanctum Baptiſma,
quod inter nos per Spiritum ſanctum habere videmur, illorum procacitati veſter
præfulgidus aſpectus & hilaris minimè manifeſtetur. Neque recipere ipſos nefan-
dos vultu digniſſimo dignemini, ſed tanquam inimicos beati Petri & veſtros exi-
ſtentes, eorum ſuperbam gloriationem reſpuentes, ad nos dehoneſtati per fide-
liſſimos Miſſos veſtros humiles veniant, vt omnia quæ fati ſumus eorum compro-
bemus præſentia: quatenus qui agunt talia, iniqua atque peruerſa per eos emen-
dentur, & illibata oblatio, quæ à ſanctæ recordationis genitore veſtro Domno
Pippino magno Rege allata, & veſtris præfulgidis regalibus manibus in Confeſ-
ſione beati Petri, clauigeri regni cœlorum, oblata, atque nimitum confirmata
ſunt, inconcuſſa & immaculata in æternum permaneant, vt ante tribunal Chriſti
ipſe protector veſter beatus Petrus Apoſtolus dignus retributor vobis appareat,
& ſicut in hoc terrenum Regnum vna cum præcellentiſſima ſubole veſtra & om-
B nibus fidelibus Francis in triumphis pollentes tuetur & protegit, ita & in æthe-
riis arcibus cum Sanctis omnibus faciat ſine fine regnare. Incolumem Excellen-
tiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem*
directæ, in qua continetur de ſacratione Petri Epiſcopi, ſeu & de territorio
Sauinenſi.

LXXVI.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Fran-* Summ. 16.
corum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum, ADRIANVS *Papa.* apud Bar. & Cent.
NECTAREAS melliſfluáſque regalis Excellentiæ veſtræ per hatum tranſuecto-
rem Petrum reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Fratrem iam & Coëpiſcopum no-
ſtrum, ſuſcepimus Syllabas, in quibus de eius ordinatione reperientes, illicò be-
nignæ voluntatis veſtræ mandata, ſicut ſoliti ſumus, impleuimus. Quem petimus
pro amore beati Petri Apoſtolorum principis, fautoris veſtri, & noſtra inuicem
firma dilectione, in omnibus eum renentes, ampliùs illum exaltare dignemini.
Sic enim decet, vt qui ab Apoſtolica Sede ordinatus fuerit, omnibus in honore
canonicæ inſtitutionis, ſicuti mos antiquitus fuit, partibus illis præcellat. Quan-
tam enim fiduciam atque gloriationem in veſtra præcelſa regali Potētia habemus,
C lingua vt reor humana fati non poteſt. Quatenus ipſe iam fatus Petrus reueren-
tiſſimus & ſanctiſſimus Frater & Coëpiſcopus noſter inſinuare poteſt, quanta amo-
ris feruentia cor noſtrum in veſtra triumphatiſſima Præcellentia die noctúque exi-
ſtit. Et dum tantam fiduciam de veſtra à Deo protecta regali Excellentia gerentes
habemus, nimis expectabiles ſumus, ſicut vobis poſcentes direximus de Sauinenſi
territorio, vt ea, quæ mercede animæ veſtræ, paritérque ſpiritalis filiæ noſtræ
atque commatris, necnon veſtræ nobiliſſimæ prolis, beato Petro Apoſtolorum
principi in integro conceſſiſtis adimplere per fideliſſimos Miſſos veſtros, qui &
cauſam ex parte examinauerunt, ſicut & antiquitus fuit, & contradere nobis iu-
beatis, vti ab ipſo regni cœlorum clauigero, dignam retributionem hîc & in fu-
turo recipere mereamini.

ENIMVERO prædictus Petrus reuerendiſſimus & ſanctiſſimus Frater & Coë-
piſcopus noſter obtulit nobis pſeudopyctacium à Paulino, ſicut fatus eſt, pro
Theodoſio quondam interpretatum, & à veſtra Excellentia nobis directum.
Habens inſuper * à ſcriptione Breuiarium Chalcedonenſis Concilij à quodam * f. adſcriptum.
Verecundo Epiſcopo editum, quem in apocryphis reperientes falſidicus inue-
nietur. Sancta verò Catholica & Apoſtolica ſpiritalis mater veſtra Romana Ec-
cleſia non breuiter, ſed totum ſanctum & venerabile quartum Chalcedonenſe
amplectens prorſus veneratur, & non audet relinquere ſanctum & venerabile
eius conſtitutum, & exſequi à quodam factum Breuiarium, nullam conſonan-

CAROLVS MAGNVS.

tiam ſanctæ inſtitutionis habens. Nos quidem pro tanto amore, quem erga veſtram à Deo inſtitutam regalem potentiam habemus, dereximus vobis ex eodem ſancto & venerabili Concilio ante actionem eius exemplar Epiſtolæ ſancti Leonis Pontificis, ad Clerum & Nobiles Conſtantinopolitanos, atque populum eiuſdem ciuitatis directæ, post actum iniquum & peruerſum in * Efeſina vrbe ſecundum Concilium aduerſus ſanctum & venerabilem Flauianum eundem Conſtantinopolitanum Epiſcopum. Condemnans impiiſſimum Dioſcorum atque prophanum Eutychem, adhortans atque commonens prædictum populum, vt in ea fide permaneat, in qua Chriſtaniſſimum Principem eorum nouit permanere. Talis enim almus & venerabilis vir, atque in toto Orbe ſanctus Leo Papa noſter præceſſor opinatiſſimus, prædicabilis fuit, vt ſi aliquid in fide aduerſus Theodoſium Imperatorem ſcandalizatum fuiſſet, nunquam poſt actum iniquum & latrociniosum ſecundo in Efeſo factum, ipſe præcipuus beatus Pater ſanctus Leo hæreticos damnans, laudaſſet fidem Theodoſij. Sed magis pariter cum ipſis, velut conſentaneum eum damnaſſet. A

* Ephesin.

NOS quidem, ſicut fati ſumus, apocryfos Libros non ſequimur, ſed eos veneramur & amplectimur, quos ſancta Catholica & Apoſtolica ſuſcepit Eccleſia, in qua fundati vna cum filia noſtra & ſpiritali commatre domna Regina, atque veſtra triumphatiſſima ſubole per multorum annorum curricula Regno perfrui dignemini, & cum Sanctis omnibus præmia æterna in vita perpetua habere valeamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. B

De Epiſcopis vel Presbyteris, vt non militarem induerent armaturam, ſed ſpiritalem, id eſt, ieiuniis & orationibus vacarent, ſeu de venalitate vel captiuatione hominum, vel aliis illicitis cauſis, quæ à prauis hominibus perpetrata erant, ſeu de viſione Iohannis Monachi, quæ falſa vel inanis eſſe videbatur.

LXXVII.

Baron. ibid. Summ. 11.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. ORTHODOXÆ fidei pleniſſimos atque nectareos veſtræ à Deo promotæ regalis Excellentiæ ſuſcepimus affatus, quos referantes veſtram à Deo promotam ſalutem, ac in triumphis victorias, ſeu præcellentiſſimæ filiæ noſtræ domnæ Reginæ, veſtrorúmque præcellentiſſimorum filiorum, atque noſtrorum veſtrorúmque fidelium ſoſpitatem, ſimúlque ſinceritatem reperientes, magnas omnipotentis Dei clementiæ retulimus grates.

ILLVD autem, quod nobis veſtra innotuit regalis Potentia per ſuum fideliſſimum Miſſum, ſcilicet Garamannum glorioſum Ducem, pro Iohanne Monacho atque Preſbytero, qui ſicuti in veſtris referebatur regalibus apicibus, de captiuatione hominum, & de aliis illicitis cauſis, quæ à prauis perpetrantur hominibus, vobis enuntiaſſet, vt, Deo propitio, per veſtrum præcelſum regalem diſpoſitum corrigerentur vel emendarentur, quemadmodum à nobis popoſcit regalis Potentia, libenti eum ſuſcepimus animo, ſolitè in omnibus veſtris accommodantes votis. Talem prorſus ſcimus veſtram regalem Excellentiam, quia in his nullius eget monitione, quia, Domino coopitulante, beatóque Apoſtolorum principe Petro pro ipſo ſemper ſuffragante, veram prædicationem orthodoxæ fidei, quam ab eius ſuſcepit Eccleſia, illæſam atque immobilem tenens, vtróque irreprehenſibilem ſine macula vibrans exultat, atque in omnibus penitus fulget, & non deſinit emendare ſæuos atque iniquos callidóſque homines ab illicitis actibus. C

SED & captiuos in ſua propria reuerti crebris fecit diebus. Fatus quippe eſt nobis præfatus Iohannes Monachus, quia dixiſſet vobis, vt omnis Epiſcopus ſpiritalia teneret arma, & non terrena, quatenus ſi ita eſt, quia militaria induunt arma, hortantes veſtræ noteſcimus à Deo protectæ regali Excellentiæ, vt nullomodo ſic fieri permittat, ſed quoſcumque in quolibet deferri cupit loco, tam Epiſcopi quàm Preſbyteri orthodoxæ fidei galeam & ſalutis induti arma, orationibus vacare gnauiter ſtudeant; vt cuncto populo ea, quæ pro ſalute animæ ſunt, ſpiri-

A tale gerant officium. Ceteri verò Epiſcopi atque Pteſbyteri in eorum degentes Carolvs
Eccleſiis, canonicè vnuſquiſque per veſtrum regale robuſtiſſimum præſidium Magnvs.
ſuum valeant regere populum à Deo ſibi commiſſum.

Porro de reuelatione eiuſdem Iohannis Monachi, ſicut éius referebat locu-
tio, verè fantaſma eſſe exiſtimatur. Dicebant enim, quòd vidit primis in ſomnis
cœlos apertos, & dexteram Dei, deinde vidit poſtmodum ſomnium aliud, turrem
magnam, & deſcendentes Angelos, inter quos vidir ſpeciem hominis alas haben-
tis aquilæ, mortuique exiſtenris, & aliam ſpeciem hominis alas babentem co-
lumbinas, & dicentem: Quia hic eſt filius Dei. Abſit enim à fidelium cordibus, vt
fides Chriſtianorum mortua eſſe prædicetur. Nos enim ſpeciem aquilæ alas ha-
bentem, ſicut à ſanctis ſuſcepimus Patribus, Iohannem Euangeliſtam teſtamur,
qui ſecreta cœleſtia hominibus prædicat: *In principio erat Verbum*, &c. In ſpecie Ioan. 1.
verò columbæ Spiritus ſanctus viſus eſt. Nam numquam legimus ſpeciem homi-
nis alas columbæ indutam. Quapropter nimis veſtram laudantes firmiſſimam at-
que laudabilem fidem, in hoc cognouimus, quia vos fantaſma ipſas reputaſtis vi-
ſiones, in eo à nobis pro eo veſtra popoſcit regalis Potentia, vt nequaquam à no-
bis condemnaretur, anathematizaretur vel flagellaretur, neque aliquam aduerſi-
tatem ei faceremus: quatenus in his omnibus veſtræ accommodantes regali pe-
titioni, in quantum neceſſe fuit ipſum ammonuimus Monachum, atque in pro-
B prium ſuum locum illæſum abſoluimus. Nam ſi veſtrum illi non profuiſſet regale
adminiculum, Eccleſiaſticam illi diſciplinam canonicè inferentes, ſicuti Mona-
cho Cyrillo, à nobis correcto & emendato, monachicam regulam illi demonſtra-
re irreprehenſibiliter habuiſſemus. Ob nimium verò amorem veſtrum cum ma-
gna patientia atque benignitate ſuſceptus commonitúſque, vltro citróque di-
uinis præceptis in pace abſolutus eſt. Veſtram regalem Excellentiam vna cum fi-
lia noſtra præcellentiſſima domna Regina, veſtráque præcelſa prole, multorum
annorum curriculis Regni gubernacula perfrui diuina faciat clementia, vt in hoc
mundo ſuper omnes barbaras regnantes Nationes in æthereis arcibus ſine fine
cum Sanctis omnibus regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gra-
tia ſuperna cuſtodiat.

Item Epiſtola ad Domnum Carolvm *Regem directa, in qua continentur gra-
tiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de territorio Sauinen-
ſe, qualiter Machinarius fideliſſimus eiuſdem præcelſi Regis, ipſum territo-
rium cum integritate partibus ſancti Petri contradere voluit. Sed propter ini-
quos atque peruerſos homines minimè potuit.*

LXXVIII.

C Domno *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* Carolo *Regi Fran-* Summ. 11.
corum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum, Adrianvs *Papa.* Bar. & Cent.
Divinitvs præordinatam veſtram à Deo protectam ſummam regalem Po-
tentiam proculdubio credimus, quia ſuper priſtinos omnes ac fideliſſimos ortho-
doxóſque Reges atque Imperatores, erga ſanctam Catholicam & Apoſtolicam
ſpiritalem matrem veſtram Romanam Eccleſiam veram dilectionem habentes,
innumerabilia bona per veſtra laborioſa certamina cotidiè offertis. Et pro hoc
nempe certi facti eſtote, quia quantum caput totius mundi, eandem ſanctam Ec-
cleſiam, eiúſque Rectorem ſimúlque Pontificem amplectendo ſeu fouendo, ho-
norabilitérque glorificando, diligitis, tantum vos beatus Petrus Apoſtolorum prin-
ceps inconcuſſos facit triumphos hîc & in futuro victores ſuper omnes regnare
Reges. Prorſus quippe confidimus, quia quantum per vos ſancta Catholica &
Apoſtolica ſpiritalis mater veſtra Romana Eccleſia exaltata triumphat, tantum
cœleſte vos ambire atque hæreditare per interceſſionem Apoſtolorum principis
concedit in perpetuum regnum.

Veniente igitur hîc apud nos fideliſſimo Maginario, denuntians nobis ve-
ſtræ ſoſpitates regalis Potentiæ, nimis pro hoc nuntio noſter releuatus eſt animus.
Repleti ſumus omni lætitia & exultatione. Qualiter verò ei præcepit veſtra à
Deo promota triumphatiſſima Excellentia pro Sauinenſi territorio, vt nobis ſub

CAROLVS MAGNVS. integritate contraderet, ſicut beato Petro clauigero regni cœlorum tribuiſtis, A
Minimè propter malignos ac peruerſos homines potuit. Totam enim iuſtitiam, quam beatus Petrus Apoſtolus protector noſter ex ipſo territorio habet præſentaliter, iamfatus Maginarius Miſſus veſter vidit, tam per donationes imperiales, quàm per ipſorum proteruorum Regum Langobardorum ipſum territorium cum manſis ſibi pertinentibus enucleatiùs deſignantes. Si verò perfidus Deſiderius dudum Rex, non ſub integritate, ſed tantummodò * maſas nobis, quantum reperiri potuit, quas ex antiquitus ſancta Romana Eccleſia tenuit, vt nullus ex illis partibus Langobardorrum auſus eſt reſiſtere. Quanto magis veſtræ à Deo protectæ regali potentiæ in omnibus obedientes exiſtentes iuſſa veſtra adimplere debuerant?

* manſos. *Sed rectum videtur,* maſſas, *quo vocabulo vtitur etiam Anaſtaſius Bibliothecarius.*

Nos quidem neque Imperatotibus neque Regibus gratias agimus, niſi tantummodo veſtræ triumphatiſſimæ Excellentiæ, quia nouiter eum beato Petro Apoſtolorum principi ſub integritate condonaſtis. Pro hoc enim fideliſſimos Miſſos noſtros, vna cum monitionibus noſtris, apto tẽpore veſtræ regali Potentiæ dirigimus, vt liquida perſcrutatione diuinitus inſpiratus eas indagans iuſtitiæ beato Petro Apoſtolo eueniant ad effectum, vt præcelſum à Deo promotum regale veſtrum culmen, atque memoria veſtra in Eccleſia beati Petri nutritoris veſtri, vſque in finem ſeculi inter Sanctos nominetur, ſed ſicut ſemper in eius ſacratiſſima aula orantes pro vobis perſiſtimus. Omnipotens, clemens, & miſericors Deus, in cu- B
ius manu cor Excellentiæ veſtræ regitur, vna cum excellentiſſima filia noſtra & ſpiritali commatre domna Regina, ſeu domno PIPPINO excellentiſſimo Rege Langobardorum, & proprio ſpiritali filio noſtro, ceteráque veſtra nobiliſſima prole, corroboret cor & mentem veſtram, & brachium ſuæ potentiæ vobis extendat, vt victores vos ſuper omnes barbaras Nationes faciat. Quatenus omnes ſub veſtro brachio humiliati veſtigia pedum veſtrorum oſculentur, vt ampliùs Eccleſia Dei per veſtram à Deo inſtitutam regalem Potentiam, * nimirum exaltata permaneat. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* nimium.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Abbate venerabilis Monaſterij ſancti Vincentij, qui apud Domnum Regem inſons accuſatus fuerat, & inde ablatus, vt eum venuſto vultu, ac vibrantiſſimo animo clementiſſimè ſuſciperet, quia falſa crimina ei obiiciebantur.*

LXXIX.

Summ. to. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri,* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.*

DVM tanto ex puro cordis amore omnes generaliter agnoſcunt, quod erga bea- C
tum Apoſtolorum principem Petrum, fautorémque veſtrum, & nos crebrò fideliter veſtra regalis Potentia prorſus gerit, conuenit nempe ex totis noſtris præcordiis, quæ ad ſalutem pretioſiſſimæ animæ veſtræ pertinent libenti ſuggerere animo. Proindè ſalutantes paternam dilectionem indicamus veſtræ præcelſæ regali Potentiæ, quia cuncta congregatio venerabilis Monaſterij ſancti Chriſti Vincentij vnam concordiam pro hoc ſimul habentes popoſcerunt à nobis, vt noſtris apicibus pro Abbate ipſorum, qui inſons apud vos accuſatus, interederemus: imò & per veſtram præfulgidam iuſſionem exinde ablatus, veſtris regalibus veſtigiis præſentatus, eum vobis in omnibus commendaremus, eo quòd nullo modo veſtræ regali Potentiæ infidelitatis reum quiſpiam ex accuſatoribus ſuis facere aut comprobare valebit, eo quod omninò falſum ei crimen obiicitur. Et ideò pro amore beati Petri, regni cœlorum clauigeri, magnoperè petentes fiducialiter quæſumus, vt eum venuſto vultu ac vibranti animo clementiſſimè recipere iubeatis. Iuſtum quippe eſt, quemadmodum tam magnam congregationem religioſis moribus ſuis regulariter atque nauiter regere valuit, à veſtris præcelſis obtutibus ſoſpitem abſolui, & in priſtinum ſtatum clementiſſimis iuſſis veſtris, nobis poſcentibus reſtitui, quia valde idoneum ad commiſſum ſibi officium ſeu veſtræ fidelitatis, ſicut ab omni eius congregatione didicimus, eum agnouimus.

A DEVS omnipotens, in cuius manu omnia regna mundi reguntur, ipſe pet ſuffragia Apoſtolorum principis Petri, ſemper nos faciat de veſtro regali culmine lætari. Et in hoc mundo vna cum præcellentiſſima ſubole veſtra ſuper omnes barbatas Nationes dominantes, longo æuo Regni gubetnacula fruete valeatis, atque in æthereis arcibus eum Sanctis omnibus regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſttam gratia ſuperna cuſtodiat. CAROLVS MAGNVS.

Indicauerat CAROLVS *Rex* ADRIANO *per Ithcrium & Magenarium Abbates, Saxones quoſdam in paganiſmum relapſos eſſe, déque iis, quid agendum eſſet, interrogauit. Reſpondit Adrianus Papa, poſt longam pœnitentiam illos ad conſortium Eccleſiæ poſſe recipi.* Ex Baronio.

LXXX.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum; atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* Summ. 9, apud Bar. & Cent.
VESTRÆ à Deo protectæ regalis Excellentiæ ſuſcipientes Miſſos, ſcilicet Itherium & Magenarium religioſos Abbates, ſciſcitari ſunt nos intetrogantes de Saxonibus, qui Chriſtiani fuerunt, & ad paganiſmum reuerſi ſunt, qualem pœnitentiam eis Sacerdotes * indicare debeant. Hoc prædeceſſorum noſtrorum ſan- * indicere.
B ctorum Pontificum dudum decterum eſt, quòd qui reſipiſcentes, & ruinas ſuas cogitantes redire maluerint, ſub longa pœnitentiæ ſatisfactione admittendi ſunt, & iterum pœnitentiæ ſatisfactione purgentur quæ non tam tempotis longitudine quàm cordis compunctione penſanda ſunt. Et ideò, excellentiſſime & à Deo protecte fili, oportet Sacerdotes parribus illis paſtotalem circumdare ſolertiam, atque Epiſcopalem inducere vigilantiam, & in eorum arbitrio indicete pœnitentiam: conſiderantes piaculum tam voluntatis quámque extra voluntatem coacti ad ſuum reuertentes vomitum: & tunc canonica promere ſententia, quatenus ſi veracitet reuerſi in fide otthodoxa maluerint perſeuetare, promiſſuros ſe omnem adimplere Epiſcopalem prædicationem, indieulum orthodoxæ fidei exatantes; ſecundum olitanam patrum traditionem, vnum confitentes baptiſmum, ſub iuſiurando pollicentes ædem Chtiſtianitatis ſeruaturos, in gremio ſuſcipiantut orthodoxæ fidei Eccleſiæ, vt copioſa merees vobis adſcribatur in cœlis. Incolumem Excellentiam veſtram graria ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones ſeu benedictiones pro cruce, quam ei miſerat, & de territorio Populonienſi ſeu Roſellenſi, vt Domnus Rex ſuos idoneos Miſſos dirigeret, qui ſub integritate ipſas ciuitates cum ſuburba-*
C *na earum ei contradere debuiſſent.*

LXXXI.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* Summ. 8. apud Bar. & Cent.
PRÆCELLENTISSIMOS atque nitidiſſimos Deo dicatæ tegalis præcelſæ ſcientiæ veſtræ melliſluos ſuſcepimus verſos, quos reſerantes atque ſingillatim relegentes, eorum robut cum nimio amplectimur amote, & proculdubio veſtra credere dignetur regalis Poteſtas, quia omninò ſicut per eos innotuiſtis, à nobis in omnibus petficietur. Teſtem enim inuoco Deum, cui ſeruio in ſpititu meo, quòd ſine intermiſſione die noctúque ſemper memotiam veſtri facio in orationibus meis: obſecrans tam pro veſtra in triumphis regali victoria, & perpetua ſtabilitate, quámque pto ſanctæ memoriæ genitoribus veſttis, ſimul coniuge veſtra domna * Hiltibranda Regina filia & ſpiritali commatte noſtta, & nempe eorum memoriale non derelinquetur in æternum. * Hiltegarda.
CRVCEM, quam nobis miſiſtis, in ſanctam noſtram Eecleſiam teeondentes, veſtra memoria in æternum in ea manebit. De ſoſpitate enim noſtra, quam veſtra

CAROLVS MAGNVS.

regalis cupir audire clemenria, omnia erga nos, Deo fauente, proſpera exiſtunt, A
quia & nos de veſtra regali ſalure arque victoriis cerrò audire deſideramus, quoniam veſtra ſalus, noſtra eſt, & hoe magnopere poſeimus. Er ſieur per anreriores noſtras Syllabas veſtram popoſcimus regalem Porenriam, ita perficere dignetur, vri denuò eos Miſſos ſuos dirigere iubear qui nobis contradere debeant fines Poponienſes ſeu Roſellenſes, ſicur ex anriquirus fuerunt. Nam ex parre nobis ex ipſis finibus non tradiderunr. Sed quæſumus, vt veſtræ regalis oblarionis donatio fine tenus mancat inconuulſa. Præſerrim & partibus Ducarus Beneuenrani idoneos dirigere dignerur Miſſos, qui nobis ſecundum veſtram donationem ipſas ciuitares ſub inregritate tradere in omnibus valeanr. Vt ex hoc potiſſimam remunerationem vna cum ſpirirali filia noſtra domna Regina, veſtráque præcellenriſſima prole ab ipſo regni cœlorum clauigero bearo Petro Apoſtolo ſuſcipere mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram graria ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones ſeu benedictiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de Sacramentario expoſito à ſancto Gregorio immixtum, quatenus eum Domnus Rex popoſcerat, per Ioannem Monachum, atque Abbatem ciuitatis Rauennatium miſerat.* B

LXXXII.

Summ. 7. apud Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* ITER peragratum annectens limina bearorum principum Apoſtolotum Petri ac Pauli reuerentiſſimus & ſanctiſſimus Huchbertus Epiſcopus deſiderij ſua vota adimplens, obtulit nobis præfulgidos eximióſque veſtros in triumphis regales affatus. Quos cum nimio cordis amore reſerantes atque relegentes, reperimus in eis, veſtram vibrantiſſimam ac mellifluam nobis deſtinatam ſalutem, ſed nimirum, quod potiùs * molem deſiderantes præſtolabamur, de veſtra præcelſa regali in rriumphis victoria arque ſoſpitate, imò & cunctorum veſtrum fidelium proſperitare, paritérque & de profectu atque exaltatione ſpiriralis matris veſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, in ipſis veſtris regalibus mellifluíſque ſpeculantes apieibus. In his omnibus noſter releuatus eſt animus, & Redemptori mundi rerulımus grates, præcipuè ſaragenres in Confeſſione clauigeri regni cœlorum fautoris veſtri beati Perri Apoſtolorum principis, non omittimus crebrò ſuppliciter diuinam pro vobis exorare clemenriam. Tanta quippe erga veſtram regalem clementiam vtimur, quia nobis ſiue in ſilentio, ſiue poſcentibus, pro profectu arque exaltatione ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, non C
intermittiris decerrare, vr per veſtra laborioſa certamina magis magíſque permaneat irrefragabilirer & congruè exaltara, & dignum veſtrum nomen adſeriprum in libro viræ cœleſtis, & regalis memoria in ſeculum ſeculi hærear.

* Videtur redundare.

DE Sacramentario verò à ſancto prædeceſſore noſtro Deifluo Gregorio Papa diſpoſiro, iampridem Paulus Grammaricus à nobis eum pro vobis petiir, & ſecundum ſanctæ noſtræ Eccleſiæ rradirionem per Ioannem Monachum atque Abbarem ciuiraris Rauennatium veſtræ regali emiſimus Excellentiæ, quarenus optanres pro veſtra regali inuictiſſima Excellentia, eundem Dei Apoſtolum veſtrúmque protectorem poſcentes quæſumus, vt ſemper vbique vos comitans, victores ſuper omnes barbaras Nariones efficiat, & vnà cum domha ſpiritali filia noſtra excellentiſſima Regina, veſtræque proſapiæ nobiliſſima prole, longiori æuo in hoc regnantes mundo in viram æternam, cum Sanctis omnibus regnare ſine fine, eius inrerueutionibus, faciat. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Conſtantino & Paulo Ducibus ipſius Apoſtolici, qui apud præfatum Regem à peruerſis hominibus gratis accuſati fuerant, poſtulans vt vnum ex ipſis, ſcilicet Paulum, quem eius obtutibus præſentandum miſerat, vt benignè eum ſuſcipere dignaretur.* CAROLVS MAGNVS.

LXXXIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* VT reor, dici non poteſt, quantum erga veſtram à Deo conceſſam in triumphis potentiam, atque regalem præcellentiam noſter, ex intimo cordis exiſtit amor, & ideo non deſinimus noſtros veſtróſque fideles crebrò veſtræ commendare amplæ regali clementiæ. Propterea venientes ad noſtros Apoſtolicos obtutus, ſcilicet Conſtantinus & Paulus Duces & noſtri veſtrique, cum nimio mœrore cordis intimauerunt nobis, quòd auditum illis fuiſſet, ſe apud veſtram regalem potentiam à peruerſis hominibus gratis accuſatos, & dum nimis eos fideles erga beati Petri Apoſtolorum principis veſtri, noſtríque ſeruitium, agnoſcimus, idcirco vnum ex illis, B ſcilicet Paulum glorioſum Ducem, ad veſtram triumphatiſſimam regalem potentiam gratuito abſoluimus animo. Atque nimis petentes poſcimus veſtram à Deo inſtitutam Præcellentiam, vt ſicut veſter amor noſtrum complexus eſt auxilium, ita eum benignè ſuſcipere iubeamini, & familiarem apud veſtram regalem potentiam commendatum habere dignemini. Summ. 6. Bar. & Cent.

MEMINISSE enim credimus veſtram regalem Excellentiam, qualiter in aula fautoris veſtri beati Petri Apoſtoli præfatum Conſtantinum atque Romanum nobis commendare dignati eſtis, confirmantes procul dubio, vt noſtri veſtrique eſſent fideles. Quos nempe ſubditos cum omni humilitate fideliter ſeruientes vobis nobiſque reperimus, nunquam in ſua vacillantes fide, ſed proni in veſtro noſtróque ſeruitio & amore ſemper manentes. Qui dum in omnibus eis veſtras regales accommodaueritis aures, & ipſum præfatum Paulum glorioſum Ducem regali tuitione circumuallatum amplectemini, fructum boni operis per eum ſuſcipientes bonitatis effectum ante beati Petri principis Apoſtolorum corpus, diuinam pro vobis, atque ſpiritali filia noſtra, excellentiſſima domna Regina, veſtráque nobiliſſima prole, exorare valeamus clementiam, vt longiori æuo in hoc mundo regni gubernaculo fruentes, in vitam æternam cum Sanctis omnibus ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

C *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Venecijs vt de Rauenna ſeu Pentapoli expellerentur, nec non & de Garamanno Duce, qui poſſeſſiones Rauennatis Eccleſiæ violenter inuaſiſſet vel exſpoliaſſet.*

LXXXIV.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* AD aures clementiſſimæ regalis Excellentiæ veſtræ intimantes innoteſcimus, quia dum veſtra regalis in triumphis victoria præcipiendum emiſit, vt à partibus Rauennæ ſeu Pentapoleos expellerentur Venetici ad negotiandum, nos ilico in partibus illis emiſimus, veſtram adimplentes regalem voluntatem, inſuper & ad Archiepiſcopum præceptum direximus, vt in quolibet territorio noſtro, & iure ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ, ipſi Venetici præſidia atque poſſeſſiones haberent, omnino eos exinde expelleret & ſic Eccleſiæ ſuæ iura manibus ſuis teneret. Summ. 5. Bar. & Cent.

QVID autem contigit de Garamanno Duce, qui ſubitò irruit ſuper prædia & poſſeſſiones ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ in noſtris territoriis ſitas, & non ſolùm eas occupauit, ſed & omnes fruges à prædicta abſtulit Eccleſia, & de aliis piis locis? Nos quidem ſtatim eum adhortari ſtuduimus, vt ſi fidelis veſter exiſteret, ipſas

CAROLVS MAGNVS.

poſſeſſiones piorum locorum reddere prorſus non omitteret, quia & iuris Eccleſiæ Rauennatium ſine talium locorum piorum eſſe videntur, & in noſtris territoriis ſitæ ſint. Ille verò nullo modo recordatus eſt, neque ipſas poſſeſſiones addere voluit, ſed illicitè eas detinere conatur. Quapropter poſcentes veſtram in triumphis regalem Potentiam, quæſumus, vt pro amore fautoris veſtri, beati Petri Apoſtolorum principis, noſtráque paterna dilectione, talia illi agere non ſinatis, ſed per veſtram clementiſſimam regalem præceptionem eum exinde expellere omnino dignemini, vt & noſtra territoria per veſtram regalem tuitionem intacta permaneant, & quæcunque infra ipſa territoria eſſe noſcuntur irrefragabiliter eorundem locorum poſſeſſione & iure fruamur, quemadmodum veſtra in triumphis victoria, vna cum domna Regina, veſtráque nobiliſſima prole, hîc & in futuro ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Parochiis Epiſcoporum, & de eorum ſacratione, & de honore Patriciatus Domini Regis, & alia capitula.*

LXXXV.

Summ. 4. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* QVANTO amoris anniſu pro veſtro à Deo promoto & ampliato Regno ferueſcimus, tantum eius præfulgida regali dulcedine & firma ſtabilitatis conſtantia permanemus. Quanta enim iocunditatis lætitia erga veſtram triumphis regalem potentiam cor noſtrum exultat, ſi ſermonibus promere voluerimus, nulla, vt opinor, ſcripturæ propagata ſufficere valebit ſeries; neque vllus ſermo explicare poteſt, qualiter de veſtris immenſis victoriis atque ſoſpitate, crebrò præſtolantes nuntios, die noctúque penitus diuinam pro veſtra regali Præcellentia exoramus clementiam, quatenus regales nectareóſque veſtros, per fideliſſimos Miſſos, ſuſcipientes affatus, ſcilicet reuerendiſſimum & ſanctiſſimum Berneradum Epiſcopum, nec non Radonem dilectiſſimum Protonotarium veſtrum, atque Abbatem, reperimus* in eos veſtris præcelſis memoriis, pariterque filiæ noſtræ domnæ Reginæ, veſtræque nobiliſſimi prole, ſimúlque omni populo vobis à Deo commiſſo, noſtris meminerimus orationibus. Freta prorſus quippe exiſtat veſtra à Deo promota regalis Præcellentia, quia immenſas pro vobis in Confeſſione beati Petri, fautoris veſtri, iugiter totis viribus noſtris Apoſtolicis ſuffragiis ingementes fundimus preces, vt vbique ipſe princeps Apoſtolorum vos comitans, omnium aduerſantium colla ſub veſtris proſternat pedibus. De noſtra verò proſperitate quia promitis, gratiſſimam atque ineffabilem habere lætitiam, ſanctæque ſpiritalis matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ ſtatus ſuper vos redundat. Nam ſi aliter, quod abſit, euenerit, ſine veſtra difficile eſt manere triſtitia. Nempe in his certi ſumus, quia amat anima amantem ſe, & dilectio compaginat nos, nec dirimere eam quiſpiam valebit, eo quòd in veſtra proſperitate noſtra exiſtit lætitia, & noſtram ſoſpitatem veſtram credimus eſſe in æuum iocunditatem: dum iniqui ac procaces, qui aduerſus matrem veſtram, ſanctam Romanam Eccleſiam, peruerſa moliebantur perpetrare, Domino cooperante, cœlorúmque clauigero ſuffragante, per veſtra laborioſa certamina demoliti ad nihilum redacti ſunt, in veritate comperimus, quia vt veſtra regalis Potentia depromſit, illæſa cum felicitatis gaudio permanens releuata exultat. Scriptum quippe eſt: *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.*

** Ita quidē apographū, ſed omnia videntur mendoſa, legendúque,* reperimus in eis, vt veſtræ præcelſæ memoriæ pariterque, &c. veſtræque nobiliſſimæ prolis, ſimúlque omnis populi vobis à Deo commiſſi.

Matth. 24.

DE cunctis verò, quæ per Legatos & Epiſtolas noſtras veſtra cognouit Excellentia, & ex parte per noſtros reſpondit Miſſos, quibus ore fari prædixit, liquidius nobis omnia innoteſcentes, ſolito more, benignè atque amabiliter eos audientes, accommodauimus aures, & ſingillatim reddidimus congruum aptúmque reſponſum. Reperimus quippe in ipſis regalibus apicibus veſtris, nil pro deminutione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ac Apoſtolatus noſtri, ſed magis pro exaltatione & honore * myſteriíque noſtri ſeruanda rectitudine veſtram illaborare Excellentiam, ac petere, vt nullatenus iniquo ori ad eius mendacium præberemus aſſenſum, quia nec terrenarum facultatum ambitio, vel quælibet ſeductio hominum, vos aliquando

* miniſteriíque.

A ab iis, quæ beato Petro Apoſtolo polliciti eſtis, ſeparare poterit, ſed neque à noſtra charitate vel firma dilectione: cùm proculdubio ſcimus, quòd veſtra regalis potentia, quia non pro deminoratione, ſed ſemper pro exaltatione ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, decertauit, fama in omnem Gentem diuulgata fine tenus dedita, atque exaltata manebit. Potiùs autem nos quæſumus veſtram regalem Excellentiam, vt nullatenus ſubdolo & homini mendaci, ſicut fertis, præbeatis aſſenſum, qui ſi talia aduerſus nos mentiens inuentus fuerit, noſtris Apoſtolicis obtutibus, vna cum Miſſo veſtro dirigere dignemini: & ſi mendax apparuerit, ſecundum ſua peruerſa merita puniatur, ſicut polliciti eſtis clauiculario regni cœlorum beato Petro. Itaque perſiſtere dignemini, quia noſtra promiſſio immutilata atque inconcuſſa ſine quolibet manebit dolo.

Illvd autem quod fertis in noſtris apicibus reperiſſe, quod diœceſes Langobardorum Epiſcopi alter alterius iuuadentes ac illiciter tenentes in priſtino permanerent errore, omnino ſicut vobis placabile eſt, ſecundum canonum inſtituta, emendare conamur, quia alterius arripere anhelantes parochias in periurij reatum incurrunt, Langobardorum Regum terminos, atque cenſuram ſeruantes, procul ab obſeruatione canonum, in eorum tranſgreſſionem labentes, & iurgia atque diſcordias gignentes, in molem incidunt errorum. Idcirco Apoſtolica præuidimus auctoritate, vt, ſicut canonicè in decretis eorum conſiſtunt, & quando à nobis ordinantur, olitana conſuetudo proclamatur, Clerus & plebs conſiſtens Eccleſiæ ciuitatis illius, elegerunt ſibi Epiſcopum illum, ſic parochiam eiuſdem ciuitatis præ manibus teneat. Et ſi in eorum decretis atque noſtræ Apoſtolicæ ordinationis ſcriptis canonicè promitur atque ſtatuitur, cur non in eiuſdem ciuitatis territorio, vbi ordinatus eſt, habeat in integro parochiam ſuam? Sed qui terminos antiquorum patrum tranſgredientes ſuam conantur immoderationem atque imperitam adimplere voluntatem, iudicium ſibi Canonum committunt.

B (margin letter beside "dimus auctoritate")

De filia verò Ermenaldi, quæ, veſte mutata, iterum poſt tergum reuerſa, illicitum ſortita eſt matrimonium, noſtris directa, vt perhibuiſtis, obtutibus canonicè iudicanda, prorſus minimè ad nos properauit. Nos omnium Eccleſiarum paſtoralem curam habentes diuina prædicare præcepta, non ſinimus de conſecrationis vitio, quod in partibus Italiæ & Tuſciæ per hæreſin Simoniacam fit, attamen multis locis non ſinitur, imò & Rauennatium Eccleſiæ ciuitatis, ſicut Miſſi veſtri, vt fertis, vobis retulerunt, aſſolet fieri. Vnde multæ pecuniæ per talem nefandam dationem alienatæ eſſe cernuntur, vt aurum & argentum iam non habentes, & iam ipſæ res Eccleſiarum per emphyteuſes manu conſcriptas exiſtant alienatæ, & per nefandam dationem afflictæ, & depopulatæ eſſe cernuntur. Abſit enim à nobis, vt ſuper tales viros, veritate comperta, manus conſecrationis imponeremus, ſed nec ad audiendum aures inclinaremus, etiamſi quælibet nobis Poteſtas tales à Canonibus viros popoſciſſet conſecrari, quia nunquam nos in qualibet electione nobis inuenimus, nec inuenire habemus, ſed neque veſtram Excellentiam optamus talem rem incumbere, ſed qualis à clero & plebe cunctóque populo electus canonicè fuerit, & nihil ſit, quod ſacro obſit cordi, ſolita traditione illum ordinamus. Nos quippe cum ſubſcriptione decreti à cuncto populo roborati electum ſuſcipientes, & ne videatur viduata morari Eccleſia à proprio Rectore, ſicut Canonum inſtituta cenſuerunt, noſtris Apoſtolicis præſentatus, ipſum deducentes electum, enucleatius eum de ſingulis indagantes capitulis, ſingillatim orthodoxæ fidei, atque diuinorum voluminum, interrogamus an habeat peritiam, & poſtquam nobis fidelem reſponſionem edixerit, & à ceteris olitanis capitulis, quæ à Sacerdotibus cauenda ſunt, mundum ſe eſſe perhibuerit, maximè hæreſi Simoniaca, obteſtantes ſciſcitamur: videlicet, aliquam promiſſionem cuiquam aut dationem fecerit, quia Simoniacum & contra Canones eſt. Et dum coram omnibus à nobis interrogatur: reſpondit: Abſit. Et nos dicimus, Tu videris, & ſi conſcij ſunt, capiti eorum reſpiciat periculum. Vnde ſimili modo ſub iuſiurando in ſcriptis reſpondent, nunquam ſe aliquid accepturos de manus impoſitione. Quanta enim auctoritas beato Petro Apoſtolorum principi, eiúſque ſacratiſſimæ ſedi conceſſa eſt, cuiquam non ambigimus ignorari: vtpote quæ de omnibus Eccleſiis fas habeat iudicandi, neque cuiquam liceat, de eius iudicare iudicio, quorumlibet ſententiis ligata Pontificum, Sedes beati Petri Apoſtoli ius habebit ſoluendi, per quos ad vnam Petri Sedem

Carolvs Magnvs.

vniuerſalis Eccleſiæ cura confluit, & nihil vnquam à ſuo capite diſſidet. A

Interea teperimus, in ipſis regalibus apicibus veſtris exaratum, ſicut prætetito anno vobis direximus, pro hominibus Rauennatibus, Pentapolenſibus, de quibus ſcripſimus, vt eos nobis dirigeretis, ſicut Beneuentano Duci feciſtis: &, vt fertis, de parte Apoſtolatus noſtri nihil mali, ſed magis quæ bona ſunt retulerunt. Sed neque eis neque cuilibet homini, vllatenus in noſtra aduerſitate præberetis conſenſum, ſed ſtatim ſi tales teperiſſetis, & hominem & cauſam ad noſtrum iudicium mitteretis, nos ab initio, & vſque in finem, talem erga veſtram regalem Excellentiam habemus fiduciam, quòd pro nullo terreno homine, ab amore & charitate beati Petri Apoſtolorum principis, noſtráque dilectione, vt polliciti eſtis, recedetis, quia & nos in ea, quam vobis polliciti ſumus, fide, vſque in finem permanebimus. Ipſi verò Rauenniani & Pentapolenſes, ceterique homines, qui ſine noſtra abſolutione ad nos veniunt, faſtu ſuperbiæ elati, noſtra ad iuſtitias faciendas contemnunt mandata, & nullam ditionem, ſicut à vobis beato Petro Apoſtolo, & nobis conceſſa eſt, tribuere dignantur. Tamen fideliſſimi veſtri præfati Miſſi viderunt ipſos Rauennianos, quos vobis præſentauerunt, qualiter nobis in ſuperbia extiterunt, ſed quæſumus veſtram regalem potentiam, nullam nouitatem in holocauſtum, quod beato Petro, ſanctæ recordationis, genitor veſter obtulit, & veſtra Excellentia ampliùs confirmauit, imponere ſatagat, quia, vt fati eſtis, honor Patriciatus veſtri à nobis irrefragabiliter conſeruatur, etiam & plus ampliùs B honorificè honoratur, ſimili modo ipſe Patriciatus beati Petri, fautoris veſtri, tam à ſanctæ recordationis Domno Pippino, magno Rege, genitore veſtro, in ſcriptis in integro conceſſus, & à vobis amplius confirmatus, irrefragabili iure permaneat. Sicut enim veſtra regalis Excellentia in ſuis tulit apicibus, minimè ei contrarium videretur, quicumque de Epiſcopis aut Comitibus, ſeu ceteris hominibus, partibus veſtris, aut noſtra iuſſione complendi, ſiue propria voluntate ad nos venire voluerint, ſed nec non noſtræ paternitati diſplicere rectum eſt, qualiſcumque ex noſtris aut pro ſalutationis cauſa, aut quærendi iuſtitiam, ad vos properauerit, nihil durius vobis exinde apparet. Sed ſicut veſtri homines ſine veſtra abſolutione ad limina Apoſtolorum, neque ad nos coniungunt, ita & noſtri homines, qui ad vos venire cupiunt, cum noſtra abſolutione & Epiſtola veniant: quia ſicut nos ſemper veſtros homines ſuſcipientes commonemus, vt in vera fide atque puritate cordis, totis eorum viribus, in veſtro maneant ſeruitio, ita & vos ſimili modo, quicumque ex noſtris hominibus ad vos venerint, eos omninò obteſtari atque commonere, veſtram regalem prudentiam quæſumus, vt ſicut genitor veſter ſanctæ recordationis Domnus Pippinus, magnus Rex, eos beato Petro, eiúſque Vicario conceſſit, & demum Excellentia confirmauit, ſic ammonere atque obteſtari iubeamini, vt nullo modo audeant ſe in ſuperbiam elationis efferre, quando ad vos properauerunt. Sed potiùs ſubiecti atque humiles in ſeruitio beati Petri & noſtræ præceptionis maneant ſubiecti, & hortamini eos, quia omnino in ſeruitio & ditione beati C Petri Apoſtoli, vſque in finem ſeculi permanebimus, qui ſi tales non reperti fuerunt, à veſtra Excellentia ſimúlque à nobis maneant correpti.

Et hoc pariter poſcimus veſtram à Deo protectam regalem Potentiam, vt fideliſſimos noſtros Miſſos, ſimúlque veſtros, pro amore Dei, & beati Petri Apoſtolorum principis, noſtræque dilectionis, eos vltro citróque fouere atque commẽdatos habere dignemini, quia nimis erga præſidiatorem & protectorem veſtrum, beatum Petrum Apoſtolorum principem, & nos, fideles eos reperimus, & ideo petimus, vt amplius per veſtrum regale adminiculum, nobis poſcentibus, eleuati atque exaltati pro noſtro amore, in veſtro præfulgido regno exiſtant, quia quantum caput totius mundi, ſanctam Rom. Eccleſiam, eiúſque Rectorem ſimúlque Antiſtitem amplectens, honorabilis térque glorificanda veſtra diuinitus præordinata ſumma excellentia diligit, tantum eam beatus Petrus Apoſtolorum princeps vna cum domna filia noſtra, excellentiſſima Regina, veſtráque nobiliſſima ſubole, & hic longiori æuo, regni gubernaculo perfrui, & in futuro inconcuſſa faciet ſoliditate victricæ gaudere. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

CAROLVS MAGNVS.

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directa, in qua continentur gratiarum actiones, & de Roſellis & Populonio, & de ciuitatibus Beneuentanis, vel de inſidiis Græcorum.*

LXXXVI.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* NECTAREAS nimiſque mellifluas regalis Excellentiæ veſtræ ſuſcepimus Syllabas, in quibus agnoſcentes veſtræ ſinceritatis ſalutem, & ſpiritalis filiæ noſtræ domnæ Reginæ, veſtræque præcelſæ prolis, & quod in finibus veſtris, Chriſto propitio, omnia proſpera eſſe cernuntur, magnas omnipotenti Deo retulimus grates, qui nos de veſtro regali triumpho crebro lætos efficit. Summ. Bar. & Cens.

DE Apoſtolicis verò Syllabis noſtris, quas vobis emiſimus, primùm quidem per Aruinum Comitem, poſtmodum verò per ſororem & Bectonem directas, & in veſtris regalibus apicibus reperimus nobis exinde grates referri, prorſus nobis veſtra regalis Excellentia credere velit, quia nunquam voluimus, vt Grimualdus filius Arichis in Beneuentum remeaſſet, niſi propter inimicorum veſtrorum atque noſtrorum machinationes atque inſidias, ſed verum etiam, ſicut veſtra promiſit nobis regalis Excellentia, pro exaltatione atque defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & pro veſtro noſtróque profectu. Quod vos, Domino opitulante, & beato Petro Apoſtolorum principe comitante, omnimodis illis creditis eum ſumma virtute agere, procul dubio in his credimus, qui opus, quod cœpiſtis, pro exaltatione ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, finetenus perficietis, & magis magiſque per veſtra laborioſa certamina exaltata manebit, quia pro huiuſmodi veſtrum regale nomen in libro æternæ vitæ adſcriptum eſt.

B

ILLVD autem, quod nobis veſtra intimauit Excellentia, vt quicquid de iſtis partibus compertum habuerimus, ſub celeritate omnia veſtræ regali Excellentiæ ſignificare niteremur, emiſit nobis Stephanus, Neapolitanus Epiſcopus, per ſuos apices * diaconia iuris ſanctæ noſtræ Eccleſiæ ſibi concedi, in quibus embolum poſuit, ſignificans nobis, de nefando Adalgiſo filio protervi Deſiderij, & de inſidiis Græcorum. Simili modo & Campulus Epiſcopus Caietanus per ſuas ſeries ea ipſa nobis intimauit, quatenus pro nimio veſtro amore idem embolum atque Epiſtolam infra poſuimus. Sed taliter veſtra Præcellentia commendare, atque diſponere iubeat, vt exercitus à vobis demandati, vt nobis direxiſtis, præparati exiſtant, & vbi nobis neceſſe fuerit celeriter occurrere ſatagant. * Diaconiam.

REPERIMVS etiam in ipſis veſtris apicibus embolum de ciuitatibus in partibus Beneuentanis, quas beato Petro Apoſtolo & nobis deuotè obtuliſtis mente. De Roſellis, & de Populonio, Aruino Duci iuſſiſtis, qualiter cum ceteris fidelibus veſtris Miſſis, ita omnia complere debeat, ſicut Deo placeat, & beato Petro Apoſtolo. Et nos propterea in his pro veſtra beneuola Excellentia non deſinimus diuinam exorare clementiam. Sed quid Miſſis veſtris contigit, veſtra noluerunt adimplere de huiuſmodi iuſſa, neque de Roſellis & Populonio, neque partibus Beneuentanis. Vnde Creſcentem & Adrianum Duces, cum fideliſſimis Miſſis veſtris, in partibus Beneuentanis direximus, veſtra regalia ſuſcipientes vota. Sed nulla alia illis tradere voluerunt, niſi Epiſcopia, Monaſteria, & curtes publicas, ſimul claues de ciuitatibus ſine hominibus, & ipſi homines in eorum poteſtate introeuntes & exeuntes manent. Et quomodo nos ſine hominibus ciuitates illas habere potuerimus, ſi habitatores earum aduerſus eas machinarentur? Nos quippe in eorum libertate permanentes, ſicut ceteras ciuitates in partibus Tuſciæ donis veſtris regere, & gubernare eos cupimus, omnem eorum habentes legem.

C

VNDE petimus veſtram Excellentiam, vt nullus hominum ſit, qui veſtra ſacra vota impedire valeat, & ne meliorem faciatis Grimualdum filium Aragiſi, quàm fautorem veſtrum beatum Petrum, clauigerum regni cœlorum: eo quòd ipſe Grimualdus in Capua, præſentibus Miſſis veſtris, laudabat ſe dicens: Quia Dominus « Rex præcepit, vt qui voluerit homo meus eſſe, tam magnus, quàm minor, ſine du- « bio eſt tam meus, quàm vel cuius voluerit. Quæ, vt noſtris euenit auribus, optima- «

CAROLVS MAGNVS.

tes Græcorum, in Neapoli ſedentes, inſultantes fremebant dicentes, Deo gratias, quia eorum promiſſa ad nihilum ſunt redacta, ſed eorum cachinnos nos & ſubſannationes pro nihilo reputamus, quamuis ipſi Græci referebant, quia Miſſi Apoſtolici iam duabus vicibus ſine effectu reuerſi ſunt. Ecce enim huiuſmodi remittimus in ſeruitio beati Petri Apoſtoli, cum veſtris fideliſſimis Miſſis, noſtros, qui vobis omnia liquidiùs ſuggerere debeant, & quæſumus vt taliter eos pro hac cauſa diſponere iubearis, vt fautor veſter beatus Petrus Apoſtolus, ſecundum veſtram ſacram oblationem, ſuſcipiat effectum, vt hîc & in futuro vna cum domna Regina veſtráque nobiliſſima prole, exiſtat retributor. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. A

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & de honore pallij Sacerdotalis conceſſi Ermenberto Epiſcopo.*

LXXXVII.

Summ. 1. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. DIRECTVS à regali potentia veſtra reuerentiſſimus & ſanctiſſimus vir, ſcilicet Ermenbertus Epiſcopus, noſtriſque adpræſentatus Apoſtolicis aſpectibus, obtulit nobis præcelſæ Excellentiæ veſtræ ſagaciſſimos atque honorabiles regales affatus. Quos cum nimio amplectentes amore, regi Regum, in cuius poteſtate ſunt omnia regna mundi, gratias egimus, qui nos de veſtra inclyta ſoſpitate lætos crebrò efficit: eo quòd per huius mundi regna cœleſtia magis ambire atque hæreditare concedit, per beatum Petrum Apoſtolorum principem de ſæuitia aduerſariorum triumphantes. B

REPERIMVS quippe in ipſis regalibus affatibus veſtris, vt prælato Ermenberto Epiſcopo pallium ſacerdotalibus infulis decoratum ex Apoſtolica auctoritate concederemus, quia ciuitas Metropolis in Aquitania videtur eſſe patria, quæ Bituricas nuncupatur, vbi nunc præfatus venerabilis vir præeſſe dinoſcitur, curámque Paſtoralem deuotus exercere videtur, quatenus ignorantes, ſi canonicè in Prouinciæ partibus illis iam ordinatus tam à prædeceſſoribus noſtris, quamque à nobis fuiſſet, enucleatiùs eum indagari curauimus, ne vſurpationis locus aliquis Sacerdotibus in alterius iure concedatur. Qui præfatus ſanctiſſimus vir nobis confeſſus eſt, vt ſub nullius Archiepiſcopi iuris ditione eſſe videretur.

QVAPROPTER pro nimio veſtro regali ex intimo cordis amore, prædicto Ermenberto à noſtra Apoſtolica ſacratiſſima Sede, atque auctoritate, Archiepiſcopo conſtituto in Metropolitanam ciuitatem, quæ Bituricas cognominatur, ſicut dudum mos extitit, ſub iure ſanctæ recordationis * Eccleſiæ degenti, vſum pallij conceſſimus fruendi. Et ideo quæſumus, vt per veſtrum præcelſum regale adminiculum miniſterium ſibi commiſſum dignè ſibi valeat & canonicè diſpenſare, Sacerdotali moderamine ſuſcipiente affectum, vt dum plebs ſibi conceſſa ab inſidiatoribus inconuulſa atque intacta permanſerit, ſimúlque à veſtro regali culmine tuta fuerit, ab ipſo clauigero regni cœlorum, beato Petro Apoſtolo, dignam mereamini ſuſcipere retributionem, vt vna cum excellentiſſima & ſpiritali filia domna Regina, veſtráque præcelſa ſubole, redemptor omnium Deus, longo ac proſpero ſenio ampliùs exaltati Regni gubernaculo faciat perfrui, & vitam æternam pariter vobis tribuat poſſidendam. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. C

* videtur aliquid deeſſe.

Item

CAROLVS MAGNVS.

A *Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum* CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Arachiſo Duce Beneuentano, qui poſtquam Rex Carolus à Capuana vrbe reuertiſſet, prædictus Arigiſus, Deo ſibi contrario, apud Imperatorem Miſſos ſuos direxerat, petens auxilium & honorem Patriciatus, cupiens fidem, quam pollicitus fuerat, irritam facere, promittens ſe tam in tonſura, quàm in veſtibus vſu Græcorum perfrui.*

LXXXVIII.

Bar. ibid. Summ. 1.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa.* NECTAREOS ſuauiſſimóſque præcelſos regales apices veſtros cum nimio cordis ſuſcepimus amore, quos reſerantes reperientéſque veſtram regalem ſoſpitatem, ſimul & ſpiritalis filiæ noſtræ domnæ Reginæ, veſtræque nobiliſſimæ prolis ſalutis proſperitatem, magnas omnipotenti Deo retulimus grates, qui vobis per interceſſiones beati Petri Apoſtoli, fautoris veſtri, nobis velut immeritis, iugiter pro vobis exorantibus, indeſinenter victorias vbique tribuit, & omnia circa vos ſalubriter diſponit tam marcas quámque confinia. Magis quippe de ſubiectione Baiuariorum, ſicut nempe prædiximus & optauimus, ita & præſtolantes audiuimus, de
B veſtra præcelſa regali in triumphis victoria.

NEMPE quidem meminiſſe credimus, qualiter vobis per anteriores noſtras Apoſtolicas emiſimus Syllabas de Capuanis, qui ad nos venerunt per veſtrum regale adminiculum, quatenus dum ipſas noſtras vobis emiſiſſemus Syllabas, poſt aliquantos dies, præfatos Capuanos in confeſſione protectoris veſtri beati Petri Apoſtolorum principis iurare fecimus, in fide eiuſdem Dei Apoſtoli, & noſtra atque veſtræ regalis Potentiæ. Et poſt actum ſacramentum vnus ex ipſis Capuanis, Gregorius Preſbyter, nobis petiit ſecreta loqui, aſſerens, quia nullo modo iam quippiam celare poſſum, tale vobis præbens ſacramentum. Et dum à nobis enucleatiùs ſciſcitatus fuiſſet, retulit nobis dicens, quia dum Domnus Carolus Magnus Rex præterito anno à Capuana vrbe reuerſus fuiſſet, Arichis Dux ſuus ad Imperatorem, Deo ſibi contrario, emiſit Miſſos, petens auxilium & honorem Patriciatus vna cum Ducatu Neapolitano, ſub integritate, ſimul & ſuum cognatum Athalgiſum cum manu valida in adiutorium ſibi dirigi, promittens ei tam in tonſura, quam in veſtibus vſu Græcorum perfrui, ſub eiuſdem Imperatoris ditione.

HÆC audiens autem Imperator, emiſit illi ſuos legatos, ſcilicet Spatarios duos, in ditionem Siciliæ ad Patricium eum conſtituendum, ferentes ſecum veſtes auro textas, ſimul & ſpatam, vel pectinem, & forcipes, ſicut illi prædictus Arichiſus indui & tonderi pollicitus fuerat, petentes Ramualdum eiuſdem Arichiſi filium in
C obſidiatum. De Athalchio verò cognito, emiſit ei dicens, quia nunc illum non dirigimus, quem apud illum nunc dirigimus, ſed eum dirigimus cum exercitu in Teruiſio, aut Rauenna. Qui venientes, Dei nutu, per ſuffragia Apoſtolorum malignantium conſilia diſſipata repererunt, eo quòd Arichiſum Ducem, vel ipſius filium VValdonem, defunctum inuenerunt. Et dum ibidem Salerno Atto fideliſſimus veſter Miſſus fuiſſet, Beneuentani ipſos Græcos minimè recipere voluerunt, ſed poſt reuerſionem prædicti Attonis Diaconi, tunc eos terreno itinere à finibus Græcorum deferentes, Salerno receperunt, & cum Athalberga relicta Arichis, ſeu optimatibus Beneuentanis, tribus diebus perſiſtentes conciliati ſunt, ſuadentes ipſi Beneuentani prædictis Miſſis Græcorum dicentes: Quia nos ad Regem Carolum emiſimus Miſſos noſtros, petentes ab eo Grimaldum Ducem noſtrum recipere. Inſuper & per Attonem Diaconum, ipſo nobis pollicente, rogam emiſimus, vt penitus eum Ducem conſequenter ſuſciperemus. Sed propter hoc morari vos Neapoli conuenit, dum vſque ipſum Grimualdum recipere poſſimus Ducem: & quod genitor eius Arigiſus minimè valuit adimplere, Grimualdus eius filius, dum culmen genitoris ſui adeptus fuerit, prorſus imperialem voluntatem cum omni ditione, ſicut cum ſuo conſtitit genitore, in omnibus adimpleat, pariter nobis promiſſa explentibus. Quapropter terreno itinere vſque Neapolim eos cum magno deduxerunt honore. Qui Neapolitani ipſos Græcos cum bandis & ſignis ſuſci-

CAROLV MAGNVS. pientes ibidem degentes prædictæ rei præſtolantes aduentum, non deſinunt cum A
Stephano Epiſcopo & Conſtantino ciuibus Neapolitanis aduerſa perpetrantes tractare, mittentes ipſi Græci ad Imperatorem, de obitu Arichiſi filiíque eius denunciantes, & ab eo exſpectant conſilium, quid agere debeant.

SED in his omnibus, excellentiſſime, & à Deo protecte fili, ſolertiſſima regalis Potentia veſtra nitatur pertractare tam pro exaltatione ſpiritalis matris veſtræ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, noſtráque ſalute, quámque Domino protegente, beatóque Petro clauigero regni cœlorum præſidiante, pro veſtri inuictiſſimi Regni in triumphis ſecuritate.

PORRO & hoc ſicuti per ſe Gregorius Preſbyter Capuanus nobis innotuit de fideliſſimis Miſſis veſtris, ſcilicet Magenario religioſo Abbate, ſeu Ioſeph, & Liuderico Comite, atque Gotteranno * Hoſtiario, quia Beneuento reuerſi Spoletum, ideo exinde fugerunt, eò quòd tale conſilium Beneuentani cum Neapolitanis & Surrentinis atque Amalfitanis habuerunt, vt foris ciuitate Salernitana, iuxta mare, veſtros Miſſos applicare facerent, & noctè repentino curſu ſuper eos ruent Beneuentani, pariter cum Neapolitanis, illos interficerent, & poſtmodum proferrent, quia Neapolitani, quaſi ſuper ipſos Beneuentanos venientes, exiſtimantes ſeſe Beneuentanos, eos clam occiderent. Et præfati Miſſi veſtri hæc cognoſcentes coacti fugam arripuerunt, veſtram conquerentes regalem illuſionem, quod ſi ipſi Miſſi veſtri * Salerno Neapolitani cum Amalfitanis & Surrentinis armati ibi abſconſi fuerunt, vt irruerent cum Beneuentanis ſuper ipſos Miſſos veſtros, vt occiderent. Quod nempe certi facti ſumus, omnia eorum nequam conſilia ad nihilum rediguntur, eo quòd talem ampliſſimam fidem, atque ex intimo corde dilectionis amorem, erga beatum Petrum principem Apoſtolorum, & nos, veſtram regalem Potentiam omnino habere agnoſcimus, & idcirco omnia vobis, ſicut ipſum Dei Apoſtolum die noctúque petimus, ſuggerentes ſubiiciuntur, & veſtris præfulgidis regalibus plantis ſubſternuntur. B

* Oſtiario.

* locus corruptus.

DE noſtra verò ſoſpitate, vt inquirendam direxiſtis, Domino coopitulante, veſtram omnino agnoſcentes ſalutem, valentes pro vobis non deſinimus fundere preces, vt in hoc mundo regni gubernacula multorum curriculo fruentes annorum, & in æthereis arcibus vna cum domna Regina, veſtráque nobiliſſima ſubole, ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Miſsis Offæ Regis Anglorum, qui ſimul cum Miſſis præfati Regis Caroli Roma properarent, & qualiter prædictus Papa ipſos Miſſos Anglorum honorabiliter ſuſcepiſſet, quemadmodum ei prædictus Rex* CAROLVS *per ſuos legatos mandauerat, ſeu & de aliis capitulis.* C

LXXXIX.

Summ. 43. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* SAGACISSIMOS nectareóſque à veſtra præcipua regali in triumphis Potentia directos ſuſcepimus liquidos affatus. Quos cum nimis ſolito reſerantes amore, ea, quæ iugiter præſtolabamur, agnoſci priùs comperimus, ſcilicet de inclyta ſoſpitate atque proſperitate veſtra, ſimúlque ſpiritalis filiæ noſtræ domnæ Reginæ, tam de præcellentiſſima veſtra regali prole, quàm de cuncta eius fideliſſima familiaritate. Sicut enim à veſtra regali clementia fertur, quod magnum habet deſiderium, vt frequenter per noſtros Apoſtolicos apices, aut per Miſſum, qualiter erga nos eſſe decernitur, intimaremur, ita potiùs crebris nos aſſiduè ſiſtimus deſideriis inhiantes audire, tam per veſtram regalem exarationem, quàm per præcipuum veſtrum Miſſum de veſtra in triumphis victoria atque proſperitate, immo præfatæ domnæ Reginæ, ſimúlque veſtræ nobiliſſimæ ſubolis, paritérque cunctorum fideliſſimorum veſtrorum ſubiectorum ſinceritate atque incolumitate. Nempe quidem credere dignemini, quia nullo modo noſtra Apoſtolica deſinunt ſuffragia in confeſſione beati Petri, clauigeri regni cœlorũ, diuinam pro vobis exorare clementiã,

A quia prorſus certiores ſumus, quòd non deſinit veſtra præcelſiſſima regalis beneuolentia, pro exaltatione matris ſuæ, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, & noſtra Apoſtolica paterna proſperitate, penitus ſummo annisu tractare, ſicut olim ſanctæ recordationis genitoris tui Domni Pippini almi Regis normam ſuſcepit: quia ſicut cœpit, ſine tenus immutilatè perfecit; cuius adepti doctrinam celſior ſuffragiis Apoſtolorum, & noſtris aſſiduis interuentionibus, veſtra in omnibus exiſtit regalis potentia. CAROLVS MAGNVS.

PORRO in ipſis regalibus apicibus veſtris referebatur, quòd Offa Gentis Anglorum Rex veſtræ direxiſſet regali Excellentiæ, ſignificandum indiculum, vt aliqui æmuli veſtri ac ſui ad noſtra Apoſtolica veſtigia indicarent, quòd idem Offa Rex vobis ſuggereret, vt per ſuam videlicet adhortationem atque ſuaſionem nos à Sede ſancta dignitatis noſtræ, quod abſit, eiicere deberetis, & alium ibidem de Gente veſtra inſtitueretis rectorem. Quod valdè nefandiſſimum, ac contrarium in oculis veſtris apparuit. Scriptum, & hoc omnino falſum eſſe à veſtra Excellentia pro certiſſimo dinoſcitur, quia nec ipſe Offa hanc hortationem minimè vobis fecit, & nullatenus in corde aliter aſcendit, niſi vt paternitas noſtra per Dei miſericordiam eius temporibus ſanctam Dei Eccleſiam regere & gubernare valeat, ad profectum videlicet omnium Chriſtianorum, in quibus nos omninò procul dubio de veſtra regali Potentia confidentes exiſtimus, quia erga noſtram Apoſtolicam

B paternitatem, eius beniuola atque inexpugnabilis orthodoxa fides, * feruens in Spiritu ſancto: quia vt ignis ardens præcellens manebit, & nullo modo antiqui hoſtis verſutia in qualibet hæreſi concutere eam valebit contra Catholicam Apoſtolicámque orthodoxam fidem. Sed, ſicut ſpeculum ſine macula, eiuſdem orthodoxæ fidei, noſtræque ſummæ Sedis verax & fulgens defenſor vibrantiſſimè in æuum manebit. Præfatæ verò illuuies aſſerionis, quam fateris, vt dici nefas eſt, Offæ Regis, nos vſque hactenus talia minimè audiuimus, ſed neque nunc audientes credidimus, quòd talia, ſi etiam, vt abſit, paganus fuiſſet, perpetrare cogitaſſet, quanto magis à prædeceſſoribus ſuis Regibus, ſemper ſubiectis in obedientia atque fideli amore ſanctis prædeceſſoribus noſtris Pontificibus, & nobis exiſtentibus, hæc inaudita verſutia incredibilis à nobis exiſtimatur? * Feiud.

ATTAMEN ſi Deus pro nobis, quis contra nos? *Dominus mihi adiutor eſt, non timebo quid faciat mihi homo.* Et iterum: *Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vita meæ, à quo trepidabo? Omnis enim plantatio, quam pater cæleſtis plantabit, nullus eradicare valebit, quia omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Nos quippe, vel immeriti, Sedem Apoſtolorum adepti vicem beati Petri principis Apoſtolorum ſuſcipientes ac tenentes, atque cunctum populum Chriſtianum nobis à Deo commiſſum regentes, non ab hominibus, neque per hominem electi ſumus, ſed per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum vocati in Pſal. 117. Pſal. 26. Matth. 15. Ioan. 1.

C Euangelium eius prædeſtinati ſumus, ſicut vas electionis beatus Paulus Apoſtolus docuit, *Quos præſciuit & prædeſtinauit, quos prædeſtinauit hos & vocauit, quos vocauit hos & elegit, quos elegit hos & glorificauit.* Et iterum beatus Iacobus Apoſtolus inſtruit & docet: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis:* & idcirco voluit adamantem & ſilicem (eſſe) propheticum confirmantes ſermonem, nihil metuentes non deſinimus diuinum verbum Gentibus prædicare, ſicut ſcriptum eſt: *Speculatorem dedi te domui Iſrael, & audiens de ore meo verbum, adnunciabis eis ex me.* Beati enim Petri clauigeri regni cœlorum præcepta cenſentes, prædicare non deſinimus Regibus ac populis verbum veritatis atque vitæ, pro cuius amore, vna cum fideliſſimis Miſſis veſtris, vt nobis direxiſtis, prædicti Offæ Regis Miſſos libenti animo ſuſcipientes, congruè hilari vultu ſuper eos pro veſtra inclita Excellentia reſpeximus, eorum explentes vota, quemadmodum gratias veſtræ à Deo promotæ regali in triumphis Potentiæ referre valeant, quia ſolitè nos veſtram ſatagimus adimplere, ſicut & vos noſtram voluntatem. Quibus vſque in finem perfectè obſeruatis, diuina Maieſtas vos huius mundi Regni gubernacula æuis & temporibus vna cum domna Regina veſtriſque nobiliſſimis filiis faciat perfrui, & in perpetuum cum Sanctis omnibus triumphantes gaudere. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Iacob. 1. Ezech. 33.

CAROLVS MAGNVS.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM, *in qua continetur de aduentu Adalchiſi partibus Calabriæ, & vt Grimualdum in Beneuento Ducem non conſtitueret, & de ciuitatibus Beneuentanis, & Roſellis, & Populonio.* A

X C.

Summ. 42. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. VENIENTES ad nos fideliſſimi Miſſi veſtri, ſcilicet Roro Capellanus, ſeu Betto, poſt veſtram optabilem regalem ſoſpitatem adnunciatam, ſciſcitati ſunt à nobis de nefandiſſimo Athalgiſo, filio Deſiderij Tyranni Regis, ſi ita fuiſſet, quòd, Deo ſibi contrario, in partibus Italiæ veniſſet. Nos verò nuper, quod de ipſo protetuo Athalgiſo audiuimus, per fideliſſimum Miſſum veſtrum Aruinum Comitem vobis intimare non omiſimus, quia pro veſtra regali victoria, Deo auſpice, retractantes, nullum neglectũ ex omni parte ponimus, veſtræ præfulgidæ Excellentiæ indicantes, vt, Domino opitulante, atque B. Petro Apoſtolorum principe comitante, præcipua veſtra regalis prouidentia prudentiſſimè ſuam noſtrámque ſalutem procuret. Sic enim de iam dicto nequiſſimo Athalgiſo nobis nunciatum eſt, quia in veritate, Deo ſibi contratio, cum Miſſis Imperatoris, in partibus ſcilicet Calabriæ reſidet, iuxta confinium Ducatus Beneuentani, vt de eius inualido aduentu Campulus Epiſcopus ciuitatis Caietanæ per ſuas nobis ſignificauit Syllabas. Similiter & de Pentapoli pro eiuſdem Athalgiſi arrogantia nobis in ſcriptis intimauerunt, quatenus ob nimium veſtrum amorem infra alios miſimus apices, tam Caietâ quámque Pentapoli ſeries nobis deſtinatas. Nempe quidem ſcimus, quia ipſe iniquus & perfidus Adalgiſus pro nulla alia cauſa in iſtis declinauit partibus, niſi tantummodò pro veſtra, noſtráque contrarietate. Vnde oportet, vt firmiſſima veſtra ſacta partibus Beneuentanis emittere * veſtra præcelſa regalis Excellentia nitatur, vt vndique per veſtrum regale amminiculum imperturbati pariter maneamus. B

* Videtur redundare.

NOS verò hæc omnia conſiderantes, dilectiſſime, nimiſque amantiſſime, atque à Deo protecte prærectiſſime fili, nobis ſic aptum eſſe videtur, vt ſiue voluntatem veſtram fecerint ipſi Beneuentani, non vllo modo expedit Grimualdum filium Arichiſi Beneuentum dirigere. Verumtamen ſicut vobis ab omnipotenti Deo noſtro prudentiſſima ſapientia conceſſa eſt, ita ſagaciter pro huiuſmodi re pertractare atque congruè diſponere iubeatis vt ea, quæ vobis nobiſque expedibilia fuerint, ad perfectum ſalubriter veniant, vt non in quolibet labore pariter eueniamus: ſed ſi ipſi ſæpiùs dicti Beneuentani minimè veſtram regalem adimpleuerunt voluntatem, ſicut vobis polliciti ſunt, ſtatim ibidem taliter exercitus emittere ſtudeatis, vt ad profectum ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, veſtræque regalis perueniat Excellentiæ, & ſic illis partibus diſponatur, vt inimicus locum nocendi non inueniat, ſed ſemper veſtra in triumphis exultet in Domino regalis victoria. C

ENIMVERO vna cum fideliſſimis Miſſis veſtris pertractantes conſiderantéſque, vt ſi minimè ipſi Beneuentani adimplere voluerint regalem veſtram voluntatem, ad Kalendas Maias veſter robuſtiſſimus exercitus in confinio præparatus ſuper ipſos irruere Beneuentanos inueniretur, & demùm pariter penetrantes, in his confirmari propter æſtiui temporis ægritudinem non audebimus. Et iterum ſi ſuper eos à Kalendis Maiis vſque in Septembrem menſem exercitus non venerint, dubium nobis eſſe videtur, vt fortè, Deo ſibi contrario, prædictus nefandiſſimus Adalgiſus, per inſidias Græcorum non aliquam nobis vobiſque conturbationem facere moliatur, quia iam dicti Miſſi Græcorum cum eo eſſe noſcuntur, & alij in Neapoli reſidere videntur. Sed hæc exiſtimãtes in veſtro robuſtiſſimo atque à Deo protecto regali arbitrio emiſimus pertractanda, vt qualiter vobis placuerit, diſponere celeriter dignetur, nobis intimando per ſuos regales affatus ſuam noſtrãque ſecuritatis ſalutẽ.

QVAPROPTER nimis poſcentes, quæſumus veſtram prærectiſſimam Excellentiam, vt nullo modo pro cauſa Grimualdi filij Arichiſi credere plus cuiquam iubeatis, quàm nobis. Nam pro certo ſciatis, quia ſi ipſum Grimualdum in Beneuentum miſeritis, Italiam ſine conturbatione habere minimè poteſtis, eo quòd Leo Epiſcopus ſecreta nobis ſic fatus eſt, quia Adalberga relicta Arighis, tale habet

A conſilium, vt dum ipſe Grimualdus filius eius Beneuentanos fines introierit, ingenioſè cupit duas filias ſuas ſecum deferre, & quaſi orationis cauſa ſanctũ Angelum in Garganum pergere, & deinde in Tarantum, vbi & theſauros ſuos reconditos habet, quia tantum octoginta millia diſtat à ſancto Angelo vſque Tarantum. Sed in hoc minimè veſtra à Deo promota Excellentia conſiderare debeat, quod pro noſtra auiditate ipſas ciuitates adquirendum, quas beato Petro Apoſtolo & nobis condonaſtis, talia vobis inſinuare ſtuduimus. Sed pro magna ſecuritate ſanctæ Dei Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, atque veſtræ præcelſæ regalis exaltationis victoria, ea quæ audiuimus, & agnoſcere potuimus, veſtris regalibus auribus inſinuare nullo modo neglexímus. Veſtra quoque regalis Excellentia qualiter ei placuerit, & aptum proſpexerit, in omnibus his diſponere prouideat. Quapropter magnopere poſcentes veſtram clementiſſimam regalem beneuolentiã, quæſumus, vt pro amore fautoris veſtri beati Petri clauigeri regni cœlorum, noſtráque in Christo ſpiritali paterna dilectione, clariter atque ſpecialiter per veſtros regales honorabiles apices Miſſis veſtris dirigere dignemini, vt nullo modo ad vos remeare audeant, niſi priùs ſub integritate ciuitates in partibus Beneuentanis, ſicut eas per veſtram ſacram oblationem beato Petro Apoſtolo & nobis contuliſtis, in omnibus contradere valeant, & iuſtitias de Populonio & Roſellis nobis facere ſub integri-
B tate ſtudeant. Quia ſunt alij ex Miſſis veſtris, qui contemnere moliuntur & fœdare veſtram ſacram oblationem. Sed ſicut in partibus Tuſciæ ciuitates, id eſt, Suanam, Tuſcanam, Biternum, & Balneum Regis, ceteráſque ciuitates, cum finibus & territoriis eorũ, beato Petro offerentes condonaſtis, ita in eo modo ciuitates in partibus Beneuentanis contradere nobis protinus faciatis: vt dum Miſſi veſtri veſtros ſuſceperint regales firmiſſimos affatus, ſine qualibet interpoſita dilatione nobis eas contradere ſub integritate valeant, vt nullus ſit, qui poſſit extinguere veſtrum illibatum ſacrificium, ſed hoc lucri potiſſimum præmium adquirentes dignè mereamini vna cum ſpiritali noſtra filia, domna Regina, veſtráque nobiliſſima ſubole, in æthereis ſine fine regnare arcibus. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Gente dudum perfida, ſcilicet Saxonum, qualiter Dominus ac Redemptor noſter per præfati Regis laborioſa certamina ad Dei cultum ſuæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem fidei, ſeu ad ſacrum baptiſmatis fontem vſque perduxiſſet, & de Letaniis, & de ieiuniis, & orationibus pro huiuſcemodi re.*

XCI.

C DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. PRÆSTOLATOS nimiſque nobis optabiles regales veſtros ſuſcepimus affatus, per fideliſſimum veſtrum latorem atque Miſſum, videlicet Andream religioſum Abbatẽ, quos reſerantes reperimus in eis, de veſtræ præcelſæ regalis Potentiæ & comparis ſuboliſque veſtræ, ſeu cũctorum præcipuorum veſtrorum, noſtrorúmque fidelium ſoſpitate & incolumi ac sinceriſſima proſperitate, in quibus Redemptori mundi conſuetas retulimus grates. Magis autem inibi de veſtris à Deo præſidiatis regalibus triumphis comperientes, qualiter ſæuas aduerſáſque gentes, ſcilicet Saxonum, ad Dei cultum, & ſuæ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ rectitudinem fidei perduxeritis, atque Domino auxiliante, & Petri Paulique Apoſtolorum principum interuentione ſuffragante, ſub veſtra eorum colla redacta ſunt poteſtate ac ditione, eorúmque Optimates ſubiugantes diuina inſpiratione, regali anniſu vniuerſam illam gentem Saxonum ad ſacrum deduxiſtis baptiſmatis fontem. Summ. 44. Bar. & Cent.

VNDE nimis amplius diuinæ clementiæ retulimus laudes, quia noſtris veſtriſque temporibus Gentes paganorum in veram & magnam deductæ religionem, atque perfectam fidem, veſtris regalibus ſubſternuntur ditionibus. In hoc quippe freta veſtra à Deo fundata exiſtat potentia, quia ſi, vt pollicita eſt fautori ſuo beato Petro Apoſtolo, & nobis, puro corde atque libentiſſimo animo adimpleuerit, maximas ac robuſtiores illarum Gentium, ſuis præcipuis ſuffragiis veſtris

CAROLVS MAGNVS.

CAROLVS MAGNVS. ſubſternet pedibus, vt, nemine eos perſequente, veſtris regalibus ſubiiciantur potentiis, & maximum fructum in die iudicij ante tribunal Chriſti de eorum animarum ſalute offerre mereamini digniſſimum * vnus, & pro amore animarum lucra infinita mereamini adipiſci in regno cœleſti. A

* munus.

ILLVD autem, quod veſtra regalis intimauit Excellentia, vt in vno menſe, vel in vna die, pro huiuſcemodi operibus, ſcilicet ſtabilitatis veſtræ victoria, laudes Deo gerentes caneremus, & vna vel duabus feriis Letanias perageremus, valdè hoc nobis delectabile exiſtit, quatenus Apoſtolica exarantes cenſura decreuimus, in omnibus noſtris partibus, quæ ſub ditione ſpiritalis matris veſtræ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ exiſtunt, ilico celebrari eaſdem vna nobiſcum diſponentes emiſimus, Domino protegente, videlicet viceſima tertia die, & viceſima ſexta, atque viceſima octaua huius aduenientis Iunij Menſis, quæ ſunt in primis Vigiliæ beati Iohannis Baptiſtæ, & Natalis ſanctorum Iohannis & Pauli, nec non & Vigiliæ beati Petri Apoſtoli, ſimiliter & veſtra regalis potentia in ſuis dirigat vniuerſis finibus ſeu tráſmarinis partibus, vbi Chriſtiana moratur gens ſimiliter perficiendas triduanas Letanias. Et ideo tale protelatum emiſimus ſpacium, propter tam longinquas Chriſtianas Nationes vltra veſtrum Regale morantes Regnum. Nos quippe non ſolùm vnam vel duas, vt nobis inſinuaſtis, celebrandas letanias præuidimus, ſed etiam pro veſtra, vt ſoliti ſumus, indeſinenter orare Excellentia cupientes, decreuimus perficere, & redemptori mundi canere laudes: vt ipſæ Gentes, quæ per veſtrum regale certamen ad Chriſtianam perductæ ſunt fidem, vſque in æuum per veſtrum maneant adminiculum, & noſtris veſtriſque finibus omnes repelli faciat ægritudinis morbos, & procul eiiciat peſtilentiam, vt noſtris veſtriſque diebus populus nobis à Deo commiſſus in magna degentes vbertatis affluentia, ſimúlque ſinceriſſimæ ſoſpitatis lætitia longiori æuo, vna cum domna Regina, veſtráque nobiliſſima prole, mereamini Regni gubernacula perfrui, & in æthereis arcibus ſine fine regnare, vt per veſtra laborioſa certamina magis magiſque ſpiritalis mater veſtra, ſancta Romana Eccleſia, maneat exaltata. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. B

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Miſſis Græcorum cum* Diucitin, id eſt, Diſpoſitore Siciliæ, poſt reuerſionem Attonis Diaconi, Miſſi Domni Regis à Beneuento cum relicta Arichiſi Ducis conciliati ſunt, qualiter Ducatum Beneuentanum à poteſtate prædicti Regis per inſidias ſubſtrahere potuiſſent.*

* Diœcetes διοικητής, adminiſtrator.

XCII.

Summ. 13. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum*, ADRIANVS *Papa*. MEMINIT veſtra à Deo promota regalis Excellentia, qualiter ad nos emiſit fideliſſimos Miſſos, ſcilicet Attonem religioſum Diaconum, & Goteramnum magnificum Oſtiarium, & poſt tergum eorum ad nos venerunt, videlicet, Maginarius religioſus Abbas, & religioſus Ioſeph Diaconus: qui nobis fideliter intimauerunt ea, quæ illis iniuncta habuit veſtra præcelſiſſima regalis Poteſtas, vt ſecundum noſtrum Apoſtolicum conſilium, in partibus Beneuentanis ita peragerent. Qui in noſtri præſentia reſidentes prænominati quatuor Miſſi, id eſt, Maginarius religioſus Abbas, Atto & Ioſeph religioſi Diaconi, atque Goteramnus magnificus Oſtiarius, dum adhuc minimè coniunxiſſet noſtris Apoſtolicis obtutibus Luthericus, qui cum præfato Maginario ſeu Ioſeph ad nos miſſus fuit: tale illis præbuimus conſilium, vt nullo modo ſe alter ab altero ſepararet, ſed præeuntes Atto & Goteramnus in oppido Valuæ, ibidem expectarent tam Maginarium & Ioſeph, quàm Liudericum, quem ſocij eius apud nos morantes exſpectabant. Qui præcedentes, ſcilicet Atto cum Gotteramno, nullo modo noſtris accommodauerunt conſilijs, ſed relinquentes penitus Magnarium ſeu Ioſeph & Liudericum, abierunt ſingulariter Beneuento. Vnde poſt tergum eorum euntes Maginarius cum Ioſeph & Liuderico in Beneuento iam Attonem & Gotteramnum nullo modo inuenire valuerunt, eò quod in Salernum perrexerant ad Albergam relictam Arichis Ducis. C

A Vbi dum Maginarius cum ſociis ſuis à fidelibus veſtris audiſſent, ſicut nobis ipſi intimauerunt, eo quòd infideliter agerent tam relicta prædicti Archiſi Ducis, quámque ceteri Beneuentani, erga veſtram regalem Excellentiam, atque noſtrum Apoſtolatum, iniqua atque aduerſa tractare non deſinunt. Fugam arripientes Maginarius cum Ioſeph & Liuderico, vna cum Gotteramno qui ad eos ad loquendum venerat à Salerno, introierunt in finibus Ducatus Spoletini in præfato oppido Valuæ, & ibidem morantur vſque ad veſtrum regalem in triumphis diſpoſitum. Atto verò audiens, vt fertur, fugiens intus in Eccleſiam Salerni præ timore, eiuſdem Eccleſiæ altare tenuit. Ipſi autem Beneuentani ſuadentes, vt reor, & ſimulantes eum mitigauerunt, & veſtrum Clericum fictè miſerunt, ſe ipſos fideles in omnibus commendantes. CAROLVS MAGNVS.

Et ob nimium ſuauémque amorem, quem erga veſtrum inuictiſſimum gerimus Regnum, nullomodo valemus prætermittere, liquidiùs de omni cauſa vobis inſinuare. Venientes quippe ad nos de Capua, quam beato Petro Apoſtolorum principi, pro mercede animæ veſtræ, atque ſempiterna memoria, eum ceteris ciuitatibus obtuliſtis, videlicet Gregorius Preſbyter, Saductus, Pergulfus, Audemundus, Haimo, Landemarus, VVarnefridus, Sigulfus, Audualdus, & Corbulus, intimauerunt nobis quòd dum Atto Diaconus ad veſtram reuerſus eſt Excellentiam, ſtatim Miſſi Græcorum, duo Spatarij Imperatoris, cum * Diucitin, quod * Diœcete.

B Latinè *Diſpoſitor* Siciliæ dicitur, in Lucaniæ Acropoli deſcendentes, terreno itinere Salernum ad relictam Arigiſi Ducis peragrantes tertio decimo Kalend. Februar. peruenerunt. Qui ibidem cum ipſis tres dies conſiliantes Beneuentani, poſt tertium diem vſque Neapolim deduxerunt. Neapolitani verò eum magno obſequio cum ſignis & imaginibus eos ſuſcipientes, Neapolim ingreſſi ſunt, pariter & vſque hactenus cum ipſis Neapolitanis, atque Stephano Epiſcopo eiuſdem Neapolitanæ Eccleſiæ pertractantes exiſtunt.

Sed veſtra à Deo promota prætectiſſima regalis Excellentia, à Deo inſpirata, taliter pertractare debet, vt ſuam & noſtram in omnibus ſecuritatem procuret, & nullius hominis inanes fabulas attendat. Neque muneribus ſuadere quiſpiam eam valeat, ſed tantummodo pro exaltatione ſpiritalis matris ſuæ ſanctæ noſtræ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, ſuæque regalis Excellentiæ & noſtræ decertare nitatur: quia vt arbitramur, ipſi Beneuentani iſtud tempus vernum tranſire parientur, vt æſtiuo tempore, Deo illis contrario, vobis in periurij reatum incurrant. Sed veſtra regalis Potentia ſic illis in triumphis præire ſatagat, vt & illorum proteruiam proculdubio imminentem ſub pedibus ſuis conculcet, & ſua exaltatio in toto * profanetur mundo, tam de ſua prudentiſſima regali victoria, * diffametur. quámque de ſacratiſſima oblatione, quam in partibus ipſis Beneuentanis beato Petro, fautori ſuo, puro corde, ob nimium amorem atque ſempiternam memo-

C riam condonauit, vt dum ipſe clauiger regni cœlorum beatus Petrus Apoſtolus, fautor & protector veſter, in Integro veſtram ſuſceperit ſacram donationis oblationem, dignè valeamus in eius alma Confeſſione tam pro vobis, quámque ſpitiri tali filia noſtra domna Regina, veſtráque nobiliſſima ſubole, fundere preces, vt per multorum annorum curricula in hoc mundo Regni gubernacula fruentes in æthereis arcibus ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de præda Perſarum in finibus Græcorum facta, & de diſcordia quæ inter ipſos erat.*

XCIII.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtróque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.* Summ. 34. Bar. & Cent.

DVM nimis in noſtro pectore momentis omnibus veſter regnat amor, & multa nobis fiducia magnáque gloriatio apud præcellentiſſimam, atque à Deo promotam veſtram regalem Potentiam exiſtit, conuenit nempe nos pro veſtri præcelſi à Deo protecti regalis culminis ſollicitè cotidie inquirere ſalute, vt agnito, iuxta

CAROLVS MAGNVS.

noſtrum deſiderium, omnia proſpera eſſe apud veſtram Excellentiam, ſummas ſanctæ & indiuiduæ Trinitati & dignas referamus grates. In quibus ad aures veſtræ regalis Potentiæ intimantes innoteſcimus de Conſtantinopolitanis partibus, quod in fines eius Gens Perſarum inuadentes atq; deprædantes venerunt vſque in locum, qui dicitur *Moria*, à ſexageſimo milliario eiuſdem ciuitatis Conſtantinopolitanæ. Vnde & prædam magnam comprehendentes ſecum detulerunt, & ſicut audiuimus atque fama fertur, Thius Regis Perſarum Princeps, & Dux exercitui nefandiſſimo ipſorum exiſtebat. Qui dum reuerſus fuiſſet cum iniqua victoria, elatus in ſuperbia mentitus eſt proprio nepoti ſuo, & ab eiuſdem exercitu factus eſt Rex Perſarum. Et infrà ſe tumultuantes pugnare adinuicem pro nepote & Thio dicuntur. A

Nos verò petentes diuinam clementiam, crebrò pro vobis die noctûque orare prorſus non deſinimus, vt ad exaltationem ſanctæ Dei ſpiritalis matris veſtræ, Romanæ Eccleſiæ, & noſtram perennem lætitiam, longiori æuo in triumphis & celebri nomine regnantes, vna cum excellentiſſima filia noſtra & ſpiritali commatre domna Regina, veſtràque præcellentiſſima prole, & ſoſpites in præſenti vita, & in æterna beatitudine vos conſeruare dignetur. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Papæ ad Domnum CAROLVM *Regem directæ, in qua continetur de Diœceſis vel Parochiis Epiſcoporum partibus Italiæ, atque Tuſciæ, quas alterutrum inuadentes, & de veſte Monachica, quam contra ſanctos Canones relinquentes, iterum ſecularibus veſtibus induebantur, & ſibi illicito matrimonio ſociabant.* B

XCIV.

Summ. 27. Bar. & Cent.

DOMNO *excellentiſſimo filio noſtròque ſpiritali compatri* CAROLO *Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum,* ADRIANVS *Papa.*

SI in rebus ſecularibus ſuum cuique ius, & proprius ordo ſeruandus eſt, quanto magis in Eccleſiaſticis diſpoſitionibus nulla debet induci confuſio, ne ibi diſcordia locum inueniat, vnde * pacis debent procedere? Quod hac veneratione ſeruabitur, ſi nihil poteſtati, ſed totum æquitati tribuitur. Perlatum ſiquidem ad nos eſt, quòd Langobardorum Epiſcopi alter alterutrum inuadentes opponunt periculum, ſimúlque Eccleſiaſtica ſtatuta enormiter depoſcentes conantur inuadere, & aliorum partes illiciter detinentes, in priſtino errore perſeuerare moliuntur. Olim quippe eorum Gens in errore exiſtens veſtræ à Deo protectæ regali Potentiæ ſeruata eſt à talibus malignis & infidelibus actis emendari, vt vnde glorioſiores ceteris Regibus emineris, inde omnipotenti Domino, qui dat ſalutem Regibus, perfectiùs placeatis, & fidem, quam Catholicè & Apoſtolicè per beatum Petrum Apoſtolorum principem, eiúſque Vicarium, orthodoxè venerantes colitis, adiutricem in omnibus habere mereamini. C

* Pax deberet procedere. Quod hac verè ratione.

QVAPROPTER poſcentes veſtram à Deo promotam regalem Excellentiam, quæſumus, vt eorum errores contemnentes, canonicè vnuſquiſque ſuam diœceſim ſacerdotali moderamine tenere, atque diſponere officio Eccleſiaſtico valeat: & ſicut termini ſeculares pro territoriis exiſtunt, atque in iudicio ſub iure ciuitatis & ditionis actoribus diſponuntur, ita eiuſdem ciuitatis Eccleſiæ Epiſcopo diœceſis atque parochiæ non omittantur, vt dum vnuſquiſque Epiſcopus, per inſtituta ſanctorum Canonum, atque prædeceſſorum noſtrorum Pontificum ſanctorum priuilegiorum & ſanctionum iura receperint, in eorum parochia atque diœceſi, in omni ſacerdotali officio miniſtrantes, dignè valeant pro veſtra à Deo inſtituta regali in triumphis ampla victoria & præcellentia fundere preces.

PORRO & hoc veſtræ ſuggerentes regali Excellentiæ innoteſcimus, errorem illum, qui in eadem Gente Langobardorum callidè regnare, in ſtupris & ſpurcitiis diaboli non deſinit. Semel quippe Deo ſe vouentes, & veſte fuſca monachico habitu induentes, iterum retrorſum renertentes, quod dici nefas eſt, ſeculares veſtes circumferentes, illicito copulari matrimonio perhibentur: quatenus pro

Digitized by Google

A hoc ſæpiùs ammonuimus per Guntfridum,& aliis *Gaſindis* veſtris Epiſtolas diri- CAROLVS
gentes Raginaldo & Raginbaldo, vt tam deteſtabile ſtuprum deuitarent. Sed ipſi MAGNVS.
nolentes adquieſcere, per eorum contumaciam filiam Ermenaldi Monachico habitu circumdatam ſuo nepoti nomine Nazario diabolica verſutia copulauerunt, & noſtris Apoſtolicis adhortationibus aſſenſum tribuere noluerunt, & eorum adimplentes iniquam præſumptionem miniſtri diaboli effecti ſunt,& plures in Italia eorum inuitari exemplo non deſinunt. Prorſus nempe freti exiſtimus, quia pro hoc canonicas diſpoſitiones veſtro à Deo protecto regali culmini incognitas non eſſe credimus, qualiter talia tetra connubia eorum verantes gladij ancipitis ſanctionibus feriunt. Et idcircò petimus, vt noſtris veſtriſque temporibus canonicè in omni Chriſtiano populo nobis à Deo commiſſo tale illicitum ſcelus emendetur, vt per hoc vos ampliùs dignos cultores omnipotentis Domini demonſtretis: quemadmodum ab omni errore Chriſtiano populo eruto valeat cum Propheta clamare: *Domine ſaluum fac Regem, & exaudi nos in die qua inuocauerimus te.* Quia Pſal. 19.
crebrò in virtute tua lætatur, & ſuper ſalutare tuum exultat vehementer, & fidem ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ amplectens in æuo, ſine errore aſtruens cum Sanctis omnibus permanebit, nóſque in hoc ouantes, & gratias omnipotenti Domino referentes, eiúſque diuinam exorantes clementiam pro vobis, vt Regni gubernacula longiori æuo, vna cum domna Regina, atque præcellentiſſima ſubole fruentes, in æthereis arcibus ſine fine regnare mereamini. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.
B

Item exemplar Epiſtolæ ADRIANI *Papæ ad Egilam Epiſcopum in partibus * Spaniæ miſſa, pro fide orthodoxa tenenda, & pro ieiunio* VI. *feria & Sabbato celebrando.* * pro, Hiſpaniæ.

XCV.

ADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectiſſimo* EGILÆ *Epiſcopo.* DVDVM præcipua gnaráque dilectio tua ad Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput totius Dei Eccleſiarum, directos affatus ſecundùm vibrantiſſimam fidem, quam erga beatum Petrum Apoſtolorum principem & nos ex intimo gerit corde, cum nimio amore ſuſcepimus, ad ea, quæ eius popoſcit ſolertia, ex diuino fonte oriri nitidiùs ac ſaluberrimè ſanctæ noſtræ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ * olitano ritu, orthodoxæ fidei exarantes, imò ſanctorum Patrum venerandam inſtitutionem ſine macula ſpeculantes, per earum tunc tranſuectores tuæ emiſimus almitati. Et quoniam, vt fertur, nequaquam ipſi Apoſtolici ad te profecti ſunt apices, noſtris eos habentes Regiſtris exararos, infrà reſcribentes per harum gerulos, ſcilicet Bellereſonſum ſeu Iohannem Clericum direximus denuò, ſicut nobis per fideliſſimum Miſſum ſuum, videlicet reuerentiſſimum & ſanctiſſimum Petrum Ticinenſis Eccleſiæ Epiſcopum, præcellentiſſimus ac præfulgidus filius & ſpiritalis compater noſter domnus CAROLVS Rex Francorum & Langobardorum, ac Patricius Romanorum, pro tua inſigni dilectione poſcendum emiſit, & per eius regale adminiculum tuis fauentes votis adimplere prorſus ſtuduimus. Illos verò procaces ac hæreticos homines, qui tuam ſubuertere nituntur orthodoxam fidem, & vndique te coartantes anguſtias & varias tempeſtates ſeminant, Apoſtolico indutus præcepto, ſimúlque Apoſtolicis imburus diſciplinis, ſeu ſaluberrimis orthodoxæ fidei ſanctorum Patrum repletus inſtitutis, eos, qui tuas noluerint amplecti rectæ fidei prædicationes, poſt vnam & ſecundam admonitionem ſeu increpationem, tanquam Ethnicos & Publicanos deputans, habeto pro nihilo eorum infrunitas inſidias. Propheta teſtante, qui ait: *Si autem adnuntiaueris impio, & ille non* Ezech. 3.
fuerit conuerſus ab impietate ſua, & à via ſua impia, ipſe quidem in impietate ſua morietur, tu autem animam tuam liberaſti. Quatenus oportet te vas electionis beati Pauli Apoſtoli imitari, præcepta ac veſtigia ſequi: *Subtrahe te ab omni fratre ambulante* 1. Theſſ. 5.
inordinatè. Et conſtans eſto: *Quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Rom. 8.
Potius nempè ſi doctrinam ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ ſecutus fueris, non timebis mala, quia fortiſſimus auctor ac eius fundator beatus Petrus, clauiger regni cœlorum, tecum eſt vſque in finem, Domino pollicente:

Baron. ibid. poſt Summ. 44. vt & Cent.
C
* vetuſto.

CAROLVS MAGNVS. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi.* Nulla quippe hebetudo, atque quælibet ambiguitas aſcendat in ſuauiſſimam ſacrámque mentem tuam, eò quòd, *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Et iterum: *Sancti per fidem vicerunt regna*, &c. A

Matth. vlt. Matth. 5. Hebr. 11.

PORRO in ipſis referebatur apicibus tuis, qualiter vobis nimis intentio eſt de ſexta feria & Sabbato, quòd iſtos duos dies dicimus ieiunio mancipandos. Nequaquam hæreticorum hominum ignauiam, atque impiam peruerſámque amentiam, inanéſque ac mendaces ſequere fabulas, ſed magis doctorum noſtrorum ſanctorum Patrum ſicut nobis intimant, videlicet beati Syluestri, atque Innocentij Papæ, pariterque almi Hieronymi ſeu Iſidori diuinos ſermones annecte, & ex noſtra Apoſtolica olitana regula, Sabbato ieiunare firmiter atque proculdubio tenens tua non deſinat ſanctitas. Si enim à regia non vis diſcedere via, prædictorum ſanctorum Patrum cenſuram non deſeras, & beati Auguſtini opuſcula legere non prætermittas, vbi egregium prædicatorem atque doctorem ſuum ſanctum Ambroſium meminit pro ieiunio Sabbati ſanctam Catholicam & Apoſtolicam noſtram Romanam nimis laudaſſe Eccleſiam, & quia gerente Spiritu ſancto, nullis tenrationibus ſuperari tuam almitatem coniicimus, eas, quas ſuperiùs polliciti ſumus, liquida exarationis pagina inſtituemus ſeries.

Meminerũt huius Epiſtolæ Bar. & Cent. *Item exemplar Epiſtolæ* ADRIANI *Papæ ad Egilam Epiſcopum, ſeu Iohannem Presbyterum, de eorum ſacratione, vel conſtantia in partibus Spaniæ prædicandum, & de Paſchali feſtiuitate, & de prædeſtinatione hominis, ſiue ad bonum, ſiue ad malum, & de coinquinatione eorum tam in eſcis, quámque in potu, ſeu & de diuerſis erroribus, & de eorum Pſeudoſacerdotibus qui viuente viro ſortiuntur vxores, & de libertate arbitrij, vel multis alijs capitulis in partibus illis contra fidem Catholicam ortis.* B

XCVI.

ADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectiſſimo nobis* EGILÆ *Epiſcopo, ſeu Ioanni Presbytero.* AVDIENTES orthodoxam veſtræ dilectionis in Chriſto conſtantiam, atque ita vos antiquæ fidei communioniſque ſinceris traditionibus inhærentes, vt mentem Chriſtianæ deditam veritati nullatenus inficerent præuaricatorum vicina contagia, magnificauimus Dominum, charitatémque veſtram indeſinenter laudauimus, quatenus per earum latores, videlicet Satanum Diaconum, & Victorinum Clericum, ſuſcipientes veſtræ dilectionis affatus, enucleatiùs eos referantes, liquidò informati ſumus. Et quoniam pro ſedis Apoſtolicæ principatu, cuius ſollicitudo delegata diuinitus cunctis debetur Eccleſiis, quàm laudabiliter fidei veritatem noueritis, & quàm ſollicitè Dominico gregi deuotionem officij paſtoralis impendatis, Frater noſter VVulcharius Archiepiſcopus prouinciæ Galliarum, cui & licentiam dedimus de veſtris ordinationibus atque auctoritatem dirigere, vos pro orthodoxæ fidei ſanctæque Catholicæ Eccleſiæ prædicatione, in partibus Spanienſis prouinciæ pro vobis nobis inſinuauit, magníſque gaudiis triumphamus, cùm vbique terrarum Dominum Sabaoth ſemen puræ Confeſſionis reliquiſſe cognoſcimus, quod non in petroſa deueniens æſtu tentationis exaruit, nec viæ proximum cecidit, vagantibus inimicis expoſitum, nec in ſpinis irruit ſuffocandum, ſed in bonam terram piæ deuotionis, veſtra cœleſti ſatione diſperſum in triceſimum & ſexageſimum fructum centenariúmque proficit, perfectionem ſcilicet frumenti Dominici myſtica locutione deſignans. C

QVAPROPTER exultantibus animis confidentiùs incitamus, vt ab omni peſtis incurſu pectora veſtra ſapienter intemerata ſeruetis, quoniam *qui perſeuerauerit in finem, hic ſaluus erit. Dominus propè eſt, nihil ſolliciti ſitis.* Siquidem maior eſt qui in nobis eſt, quàm qui in hoc mundo, regnúmque Domini intra nos eſſe, Scriptura reſtante ſit certum. Quamuis ergo magna locorum interualla nos diuidant, ſi in vnitate fidei noſtræ perſeuerauerítis, vobiſcum ſumus. Tantùm, vt ſit, auxiliante Domino, conſtantia perſeuerans. Dicente Apoſtolo: *Vobis enim datum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed etiam vt pro ipſo patiamini.* Ad

Matth. 24. Philip. 4. Philip. 1.

A quam fortitudinem ſanctarum mentium roborandam, dilectionem veſtram iam-fatus ſanctiſſimus Archiepiſcopus * nos illi licentiam cedentes, pro Apoſtolicæ fidei amore direxit, quibus meritò perſiſtentes integritate ornari vſque ad coronam brauij, exoptare non dubitamini.

* ad.

FEREBATVR ſiquidem in ipſis veſtris apicibus, quòd multi in partibus illis in inſipientiam atque eordis dementiam deuoluti noſtræ relationis atque admonitionis ſetiem, ſecundum venerandi Nicæni Concilij inſtitutionem de Paſchali feſtiuitate editam, contemnere audent. *Quod ſi * plenilunium quarto decimo ſcilicet die Lunæ, ſanctum Paſcha minimè ſit celebratum, ſed prætermiſſo eodem quinto decimo die in alio ſequentis ſeptimanæ Dominico, quod eſt viceſimo ſecundo Lunæ die, Paſchalis feſti gaudia pronunciantur celebranda.* Quod ſi interius mente perpenditur magni ac venerandi Nicæni Concilij trecenrorum decem & octo ſanctorum Patrum ſimul conuenientium promulgata Paſchalium feſtiuitatum ratio, proculdubio omnis error, omniſque ambiguitas ab hæſitantium cordibus auferetur. Sed dum plerique propria commenta, vt acuri, perſpicaces, & mundanæ ſcientiæ gnati, ſpiritalis verò eruditionis ignari, vendicare deſudant, olitanam Patrum traditionem deſidioſa ignauia prætereunt, & vera mendacio obumbrare inhiant.

* *Locus corruptus. Quorundum in Hiſpaniis hæc erat ſententia, vt ſi plenilunium extiterat die Sabbati, atque adeò 14. Luna Sabbatū eſſet, Paſcha nō celebraretur ſequenti 15. die, licèt eſſet Dominica. Sed differretur in 22. diem. Hanc opinionē oppugnat Pontifex, eāque Synodo Nicænæ aduerſari oſtendit. Hæc tamen ex ſequētis Epiſtola, vbi de eodē argumento iterum diſſeritur, corrigere licebit. Peccauit enim librarius omiſſione quorundam.*

IN eodem quippe magno Nicæno Concilio decennouennali cyclo Patrum
B confirmato ſententia, ita inter cetera ibidem fertur promulgatum: quòd non ampliùs, quàm vſque ad viceſimam primam Lunæ diem, huius ſacræ feſtiuitatis ſolemnia dilatentur. Quam Paſchæ rationem & Antiochenum demum venerandum corroborans Concilium, inter reliqua, ita inibi, in primo ſcilicet capitulo, conſtat exaratum: *Omnes, qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Nicæni Concilij, congregati ſub præſentia piiſſimi & venerandiſſimi Principis Conſtantini, de ſalutifera ſancti Paſcha ſolemnitate, excommunicandos, & ab Eccleſia eſſe abiiciendos cenſemus.* Etſi tamen contentioſius aduerſa ea, quæ benè ſunt ſtatuta, perſtiterunt, atrocioribus porrò ſummiſſuros interdictionibus cenſuerunt. Nam & beatiſſimus Dionyſius in ea, quam de ratione Paſchæ promit, Epiſtola, ita ait: *A duodecimo Kalendarum Aprilium die cunctorum Orientalium ſententia, Aequinoctij curſus vernalis conſequatur decreuerunt, maximè Aegyptiorum peritiam, qui, vt huius calculationis gnari doctique ſunt, inquirendam ſpecialiter adnotatur,* * in quo etiam, ſi Luna quarta decima celebrandum Paſcha, ſancta Synodus Nicæna ſine ambiguitate firmauit.

* *Hæc corrigi poſſunt ex ſequente Epiſtola.*

ATTENDITE, dilectiſſimi nobis, & illud, quod beatus Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ Præſul prædeceſſori noſtro beatiſſimo Leoni Papæ, ob piæ memoriæ Marciani Principis iuſſum direxit. Poſt plurima enim ita ait: *Olim quippe Dominus per Moyſen ſignificans dicit: menſis iſte vobis initium menſium, primus erit in*
C *menſibus anni, & facies Paſcha Domino Deo tuo, quarta decima die menſis primi.* Et poſt pauca ſubiunxit dicens: *Si quando in die Dominico quarta decima Luna reperta, in ſequenti ſeptimana eſt dilatanda feſtiuitas, ſicut & veteres Patres noſtri fecerunt, quartas decimas Lunas occurrentes in aliam Dominicam transferentes.*

Exod. 12.

VNDE conſtat, dilectiſſimi, non ampliùs huius venerandæ feſtiuitatis ſolemnitatem differri, quàm vſque in viceſimam primam Lunæ diem, iure obſeruantes hebdomadæ dierum numerum, dum Solaris curſus à Lunæ curſu omninò diſcordat. Quoniam in ſex quidem diebus creator omnium Dominus æthereum firmamentum, omnémque eius ornatum, rutilantia æquoris, atque telluris gignentia, ac elementorum materiam, & cunctorum reptilium animantia patrauit, & poſtrema è limo hominem finxit feria, & in ſeptimo die requieuit ab omni opere quod patrarat. His nempe ſeptem diebus à quarto decimo Lunæ die, quod eſt plenilunium, ſi Dominica tamen occurrerit, quæ eſt prima & ſancta dies, pro eo, quòd non oporret in ea ieiunare, intermiſſis, in alia Dominica, quæ eſt ſancta & ptima dies viceſima prima Luna, rationis ordo exigit à Chriſtianis ſanctum Paſcha celebrandum. Nam ſi Sabbato quarta decima Luna advenerit, non eſt intermittenda ſubſequens Dominica, quinta decima videlicet Lunæ dies, venerantes eandem Dominicam, quæ eſt prima Sabbatorum dies, in qua lux, iubente Deo, in ipſo mundi exordio prodiit, in qua & vera lux Saluator noſter ab inferis carne reſurrexit. Nam ſi octo dies à XIV. Lunæ die, quando ieiunium ſoluitur, intermittuntur, vt in XXII. die Lunæ Paſchalis feſtiuitas dilatetur, ergo iam non ſeptimana, id eſt

CAROLVS MAGNVS.

hebdomada, ſed ogdoada, vt ſtolidi quique & vecordes definiunt, dicenda atque obſeruanda eſt. A Intuendum quippe & illud ratio ſuadet, quod ſeptem hebdomadæ, & non octo, intermittuntur à Paſchali feſtiuitate vſque ad ſanctam Pentecoſtem, in qua paraclytum Spiritum à Patre Redemptor noſter Dei viui Filius, poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam, ſanctis ſuis Apoſtolis miſit. Pro quo regia gradimur via, & non declinabimus penitus per tortuoſum, & dumis ac tribulis repletum callem. Pergant per eam hi, qui cupiunt noua figmenta, & ſcelerum monumenta componere, vt meritò ſpinæ & tribuli generentur eis.

* compatribus.

IAM quidem dudum deceſſores & prædeceſſores noſtri ſancti Pontifices, pro hac quæſtione, ſimúlque hæreſi, illis * compatribus monitorium atque adhortarionem dirigentes, congruis Epiſtolis beati Cyrilli atque Theophili, necnon & aliorum ſanctorum Patrum, quas denumerare longum eſt, promulgantes docuerunt, quas veſtræ dilectioni gnaras eſſe dubium non eſt. Pro quo non ſilemus, chariſſimi, impenſius commonere, vt à falſis Fratribus caueatis, & in eo modo quo ſancta noſtra Romana Eccleſia, caput omnium Eccleſiarum Dei, Paſchalem celebrat ſolemnitatem, & vos proculdubio celebrare ſtudeatis. Vt ſicut pares nos Chriſtianorum fidei religio efficit, æquales nimirum in feſtiuitatibus efficiat.

INSINVAVIT dilectio veſtra & hoc, quòd quidam pollicentes atque in errore perſeuerantes prædicant, vt qui non ederit pecudum aut ſuillum ſanguinem, & ſuffocatum, rudis eſt aut ineruditus. Nos quidem Apoſtolicis præceptis imbuti atque eruditi, confirmantes prædicamus, quòd ſi quis pecudum aut ſuillum ſanguinem, vel ſuffocatum manducauerit, non ſolùm eruditionis totius alienus, ſed ipſius quoque intelligentiæ communis prorſus extraneus, ſub anathematis vinculo obligatus in laqueos incidat diaboli. B

Hæc omnia reperies quoque in Epiſtola ſequẽti.

ILLVD autem, quod alij ex ipſis dicunt, quòd prædeſtinatio ad vitam, ſiue ad mortem, in Dei ſit poteſtate. Alij iterum dicunt, vt quid rogamus Deum, ne vincamur tentatione, quod in noſtra eſt poteſtate quaſi libertate arbitrij? Reuera enim nullam rationem reddere vel accipere valent, ignorantes beati Fulgentij Epiſcopi ad Eugippium Preſbyterum contra Sermones cuiuſdam Pelagiani opuſcula directa, quibus infrà, multa idem Pater docens hæc verba ſubiungit: *Illi autem dum pro ſe gratiam ſolùm reprehenſibiliter intromittunt, in ſe damnabiliter calcauerunt, qui alios ad vitam, alios ad mortem aſſerunt deſtinatos, aduerte, quibus ſe impietatis nexibus ligant. Si ad bonum prædeſtinatus ſum, contra malum reſiſtere neceſſe mihi non erit. Si verò ad malum natus, bonum mihi exercere nihil proderit. Ac ſic in vtraque parte intercluſo appetitu laudis & gloriæ, vnus ſecuritate, alius deſperatione torpeſcit: ac per hæc ociabitur omnis iuſtitiæ exercitatio, oratio ceſſabit, languebit operatio. Sed non ita eſt, quin potiùs inceſſanter oremus, quia ipſe Dominus dicit: Sine intermiſſione orate, ne intretis in tentationem. Nihilominus contra omne peccatum non ſolùm oratione, ſed etiam labore luctemur: quia ipſe Dominus præſenti lectione teſtatus eſt, quia vnuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundum ſuum laborem.* C

HÆC *verba, quibus Auctor Sermonis illius veritatem prædeſtinationis nititur oppugnare, inconſideratè atque indiſcretè prolata, Deo nos adiuuante, monſtramus,* &c.

ET poſt cetera: *Opera ergo miſericordiæ ac iuſtitiæ ſuæ præparauit Deus in æternitate incommutabilitatis ſuæ, & ſicut futurorum operum ſuorum nunquam fuit ignarus, ſic in eorumdem operum præparatione numquam improuidus. Præparauit ergo iuſtificandis hominibus merita. Præparauit iiſdem glorificandis & præmia, malis verò non præparauit voluntates malas, aut opera mala, ſed præparauit eis iuſta & æterna ſupplicia. Hæc eſt æterna prædeſtinatio futurorum operum Dei, quam, ſicut nobis Apoſtolica doctrina ſemper inſinuari cognoſcimus, ſic etiam fiducialiter prædicamus. Beatus enim Paulus prædeſtinationem eorum, quos Dominus gratis ſaluat, & euidenter & frequenter inſinuat. Ipſe enim dicit de Deo. Nam quos præſciuit & prædeſtinauit, conformes fieri imaginis filij eius, vt ſit ipſe primogenitus in multis Fratribus.* Et pòſt: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit. Non vtique alios, ſed quos prædeſtinauit, hos vocauit, hos iuſtificauit. Nihil incertum in Dei operibus nutat, quia nihil ſuæ prædeſtinationis euacuat. Prædeſtinationis igitur ſuæ opera vocatione Deus inchoat, glorificatione conſummat. Non tamen in omnibus quos vocauit, ſed quos ſecundum propoſitum vocat. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt.*

Rom. 8.

ITEM

CAROLVS MAGNVS.

A ITEM poſt multa: *Teneatur ergo prædeſtinationis veritas à fidelibus cunctis, quia quiſquis diuinum non credit in hac prædeſtinatione conſilium, non perueniet ad glorioſum eiuſdem prædeſtinationis effectum. Quiſquis autem non eſt prædeſtinatus ad gloriam, inuenitur ſine dubio præſcitus ad pœnam, quæ ideo in Dei nomine præparatione prædeſtinata cognoſcitur, vt per eam infidelitas atque iniquitas puniatur. Propter quod beatus Iudas Apoſtolus quoſdam deſtinatos dicit in iudicium his verbis: Subintroierunt enim quidam homines, impij, qui olim præſcripti & prædeſtinati erant in hoc iudicium Dei noſtri. Vigilanter autem in doctrina Spiritus ſancti, prædeſtinatos impios non dicit ad peccatum, ſed ad iudicium, id eſt, non ad impietatem, ſed ad punitionem. Non enim prædeſtinati ſunt ad hoc, quod vitioſas impietates admittunt, ſed ad illud, quod iudicio æquitatis diuinæ recipiunt. Ipſorum enim opus eſt quod impiè faciunt, Dei autem opus eſt quod iuſtè recipiunt.*

ITEM poſt cetera: *Proinde quod Auctor illius Sermonis ſubſequenter adiunxit dicens: Quin potiùs inceſſanter oremus, quia ipſe Dominus dicit, Sine intermiſſione orate, ne* Matth. 26. *intretis in tentationem.* Et poſt: *Nihilominus contra omne peccatum non ſolùm oratione, ſed etiam labore luctemur.* Et iterum: *Sic laborantes vocat Dominus dicens: Venite ad* Matth. 11. *me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam. Sed nos à Deo humiliter gratiam poſcamus, quam collaborantem iugiter habeamus, per quam nos Deus & in labore cuſtodiat, & ad mercedem peracto labore perducat.*

PORRO ò, dilectiſſimi, diuerſa capitula, quæ nobis innotuiſtis, id eſt, quòd multi dicentes Catholicos ſe, communem vitam gerentes cum Iudæis, & non baptizatis paganis, tam in eſcis quàmque in potu, ſeu & diuerſis erroribus, nihil pollui ſe inquiunt: & illud, quod inhibitum eſt, vt nulli liceat iugum ducere cum infidelibus, ipſi enim filias ſuas cum alio benedicant, & ſic populo Gentili tradontur, & quod ſine examinatione præfati Preſbyteri vt præſint ordinantur. Et alius quoque immanis inualuit error & pernicioſus, vt etiam, viuente viro, mulieres in connubio ſibi ſortiantur ipſi pſeudoſacerdotes, ſimúlque & de libertate arbitrij; & alia multa, ſicut ſati eſtis, quæ longum eſt dicere. Quid multis vobis hæreſum ſingula ſcribam? quia olim tempus eſt quod Priſcilliani dogmatis impleuerunt. Quapropter, dilectiſſimi, oportet veſtram induſtriam ſollertiſſimè vigilare, & ſicut decet Domini Sacerdotes, nullos vos Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libito licentiâ populis permiſsâ frangatur? Vnde conſtat, vt ſi quis de prædictis capitulis obnoxius reperietur, profectò is regulariter conſortio fidelium Dei, vtpote corruptor Patrum traditionum, extorris efficiatur, & in æterna condemnatione inueniatur.

B

CAVENDVM ergo dilectioni veſtræ eſt, magnâque diligentia prohibendum, ne per huiuſmodi homines extincta dudum ſcandala ſuſcitentur, & de exciſo olim dogmate aliquid in prouincia eiuſdem mali germen oriatur, quod non ſolùm in C radicibus ſuis creſcat, ſed etiam ſanctæ Eccleſiæ ſubolem veneno ſui odoris inficiat. Qui correctos ſe videri volunt, ab omni ſuſpicione ſe purgent, & obediendo vobis probent ſe eſſe noſtros, quorum ſi quiſquam ſalubribus præceptis ſatiſfacere detractauerit, ſiue ille clericus, ſiue laicus, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur, ne perditor animæ ſuæ ſaluti inſidietur alienæ, & ſicut per nos, ſeu almum Archiepiſcopum, in prædicatione orthodoxæ fidei directi, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ob amorem beati Petri principis Apoſtolorum concordes prædicate, vt ſicut vnus eſt paſtor noſter Chriſtus, Dei viui filius, omnes ſimul in vno eius efficiamur aggregati ouili, & quemadmodum vnius capitis ſumus membra, vnum efficiamur corpus in Chriſto Ieſu Domino noſtro: promerentes eius, quam Sanctis ſuis contulit cultoribus, qui eius præcepta cuſtodiunt, & ab initio mundi diuinæ eius placuerunt Maieſtati, deſiderabilem promiſſionem, quam ait: *Venite* Matth. 25. *benedicti Patris mei, percipite regnum vobis præparatum ab origine mundi.*

CAROLVS MAGNVS. *Item exemplar Epiſtolæ* ADRIANI *Papæ directæ omnibus Epiſcopis per v*
uerſam Spaniam commorantibus, maximè tamen Eliphando vel Aſcarico
eorum conſentaneis, pro hæreſi vel blaſphemia, quòd filium Dei adoptiuum
minant, cum multis capitulis ſanctorum Patrum eos reprehendens. Nec
& de Paſchali feſtiuitate, ſeu & de ſanguine pecudum, & ſuillo, & ſang
ſuffocato, quem in errore prædicantes dicunt. Vt qui ea non ederit, rudis &
eruditus eſt, quos ſub anathematis vinculo obligatos, & ab Eccleſia extra
dicit. Similiter & de prædeſtinatione Dei, quod ſi quis ad bonum prædeſti
* natus, vel, prædeſtinatus. *tus eſſet, contra malum reſiſtere, neceſſe illi non erat, ſi verò ad malum * no*
bonum illi exercere nihil proderit. Pro quo capitulo Apoſtolicis adhortationi
eos caſtigans, necnon & de hoc, quia communem vitam cum Iudæis, & non
* videtur deeſſe, aßit, vel, dicunt. *ptizatis paganis, tam in eſcis, quàm in potu, ſeu & in diuerſis erroribus, **
pollui ſe inquiunt, necnon & de filiabus eorum, quas populo gentili tradunt,
de ſacrationibus eorum, ſeu & de mulieribus, quæ viuente viro ſibi maritum
ſortiuntur, ſimùlque & de libertate arbitrij, vel aliis multis, quæ enumerare
longum eſt, eos caſtigans cum ſanctorum Patrum traditionibus.

XCVII.

Meminerit Epiſtola huius Baron. & Cent. ADRIANVS *Papa Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilectiſsimis nobis omnibus orthodoxis Epiſcopis per vniuerſam Spaniam commorantibus.* INSTITVTIO vniuerſalis naſcentis Eccleſiæ beati Petri ſumpſit honore principium, in quo regimen eius & ſumma conſiſtit, ex eius enim Eccleſiaſtica diſciplina, per omnes Eccleſias religionis iam creſcente cultura fonte manauit. Nicænæ Synodi non aliud præcepta teſtantur, adeò vt non aliquid ſuper eam auſa ſit conſtituere, cùm videret nihil ſupra meritum ſuum poſſe conferri. Omnia denique huic nouerat Domini ſermone conceſſa. Hanc ergo Eccleſiis toto Orbe diffuſis velut caput ſuorum certum eſt eſſe membrorum, à qua ſi quis ſe abſcidit, fit Chriſtianæ religionis extorris, cùm in eadem non cœperit eſſe compage. Audiuimus quippe, quod quidam Epiſcoporum in partibus veſtris degenres, Apoſtolicæ Sedis doctrinam contemnentes, contra orthodoxam fidei traditionem nouas introducere nituntur hæreſes, prætermittentes vaſis electionis beati Pauli Apoſtoli, ſententiam quæ
Gal. 1. ait: *Si quis vobis euangelizauerit, præter quod euangelizatum habuiſtis, anathema ſit.* Quapropter exultantibus animis confidentiùs orthodoxam fidem veſtram incitamus, vt ab omni peſtis incurſu pectora veſtra ſapienter intemerata ſeruetis, & rectæ fidei doctrinam, quam à ſancta noſtra Catholica & Apoſtolica Sede, olim prædeceſſores veſtri à ſanctis noſtris prædeceſſoribus ſuſceperunt, vſque in finem de-
Matth. 10. & 24. fendere atque obſeruare nihilominus ſatagatis. *Quoniam qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.*

QVAMVIS ergo magna locorum interualla nos diuidant, ſi in vnitate fidei noſtræ perſeueraueritis, vobiſcum ſumus, tantùm vt ſit, auxiliante Domino, conſtan-
Philip. 1. tia perſeuerans, dicente Apoſtolo: *Vobis enim datum eſt pro Chriſto, non ſolùm vt in eum credatis, ſed etiam vt pro ipſo patiamini.* Dudum verò, quod VVlcharius Archiepiſcopus Galliarum ſuggeſſit nobis pro quodam Egila, vt eum Epiſcopum conſecraret, valdè nimiſque eum in fide Catholica & in moribus atque actibus laudans, vt conſecratum veſtris partibus emitteret ad prædicandum: nos verò prædicti VVlcharij Archiepiſcopi petitioni credentes conſuetam illi licentiam tribuimus, vt canonicè eum examinaret, quatenus ſi poſt diſcuſſionem, & veram examinationem, rectum & Catholicum eum inueniſſet, Epiſcopum ordinaret, & nullam quamlibet alienam ſedem ambiret vel vſurparet, ſed ſolummodò animarum lucra Deo offerret: qui vna cum Iohanne Preſbytero in partibus veſtris veniens, quod peius eſt, vt eius fama in auribus noſtris ſonuit, non rectè ille Egila prædicat, ſed errores quoſdam Migentij magiſtri ſui ſequens, extra Catholicam diſciplinam, vt fertur, conatur docere, & alia plura capitula, quæ abſque norma Eccleſiaſtica aliis ſuade-

A re videtur. Quod ſi ita eſt, veſtra fideliſſima dilectio, quæ normam & diſciplinam CAROLVS
ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ conſequitur, nullomodo eorum inſaniam crede- MAGNVS.
re vel ſequi ſtudeat. Quia proculdubio minimè nos credimus ſanctæ Romanæ Ec-
cleſiæ ignorare diſciplinam, ſed potiùs admonentes, ad veram & orthodoxam fi-
dem eos reducere ſtudearis. Porrò & de partibus veſtris peruenit ad nos lugubre
capitulum, quòd quidam Epiſcopi ibidem degentes, videlicet Eliphandus, & Aſ-
caricus, cum aliis eorum conſentaneis, filium Dei adoptiuum confiteri non eru-
beſcunt, quòd nullus è qualibet hæreſi antea talem blaſphemiam auſus eſt oblatra-
re, niſi perfidus ille Neſtorius, qui purum hominem Dei confeſſus eſt filium. Qua-
propter nullo modo eorum ſerpentinum venenum in qualibet parte veſtram ſubri-
piat vel coinquinet dilectionem. Sed ſanctorum principum Apoſtolorum Petri ac
Pauli diuinam tenentes confeſſionem, atque eorum ſanctæ Catholicæ & Apoſtoli-
cæ Romanæ Eccleſiæ ſequentes traditionem, pariterque præcipuorum ac Catholi-
corum probabilium Patrum dogmata amplectentes, firmi & ſtabiles, atque immo-
biles & inconcuſſi, vna nobiſcum in eorum luculenta traditione perſeuerate irre-
fragabiliter, & incunctanter nitimini. In primis confeſſionem beati Petri princi-
pis Apoſtolorum atque clauigeri regni cœlorum tenentes, qui ait: *Tu es Chriſtus* Matth. 16.
filius Dei viui. Deinde vas electionis beati Pauli Apoſtoli * ſubpoſterium fidei, qui * Mend. lo-
inquit: *Proprio filio ſuo non pepercit Deus, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Etſi ipſi cus, niſi ſub-
B principes Apoſtolorum filium Dei viui & proprium confeſſi ſunt, quomodo obla- polterium, ſit fundamē-
trantes autumant hæretici, filium Dei adoptiuum dicere, quo ſolo audito, omnis tum, vel ſup-
Chriſtianus gemens paueſcit? Vnde beatus Athanaſius Alexandrinus Epiſcopus, poſitum. Rom. 8.
antiquus & egregius prædicator, de diuina Incarnatione Verbi conſonante ſancta
prima Synodo, quæ in Nicæa, infra cetera ait: Si quis verò aduerſus diuinam Scri-
pturam dicet, alium dicens filium Dei, & alium, qui ex Maria hominem ſecundùm
gratiam, & ſi quis Domini noſtri carnem de ſurſum dixit, & non ex Virgine Ma-
ria, aut immutatam Deitatem in carne, & confuſam, aut alienatam, aut paſſi-
bilem Domini Deitatem, aut inadoratam Domini Dei carnem, ſicut hominis &
Dei carnem, hunc anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia. Conſentien-
te diuinò Apoſtolo & dicente: *Si quis vobis euangelizauerit præter quod ſuſcepiſtis,* Gal. 1.
anathema ſit.

SED & beatus Gregorius Nazianzenus, qui & Deiloquus, ſcribens ad Cledo-
nium * infra cetera inquit: *Si quis duos introducit filios, vnum quidem qui ex Deo &* * ſ. intra,
patre, ſecundum verò qui ex matre, & non vnum & eundem, is adoptione excidat, qua vel, inter.
promiſſa eſt his, qui rectè credunt. Natura verò dua, Deus & homo, vt & anima & corpus. S. Gregor. Naz. orat.
Filij verò non duo, neque dij. Neque enim hic duo homines. Quamuis Paulus quod interius 11 edit. nouā Pariſienſis.
hominis & exterius appellauit. Si oportet continuò dicit alium & alium, ex quibus Salua-
tor, ſiue non quod & ipſum inuiſibilem viſibili & ſine tempore, qua ſub tempore, non alius
C *& alius abſit, vtraque vnum verò.* Et infrà: *Si quis ex operibus perfectum, aut poſt ba-* 1. Cor. 15.
ptiſma, aut poſt ex mortuis reſurrectionem adoptionem dignus eſt dicit, ſicut quos pagani
* *præſcriptos introducunt, anathema ſit.* * aſcriptitios.

VNDE præcipuus Amphilochius Iconij Epiſcopus in Sermone ſuo in ſancta
Epiphania nos docuit: *Nunc in Spiritu ſancto propter adoptionis gratiam. Impoſſibile*
enim, te accipere auctoritatem adoptionis, & clamare; Abba Pater, niſi ſignante adoptionis
ſpiritu. Et poſt pauca: *Niſi ille paſſus fuiſſet ſerui forma, nullo modò tu gloriam adoptio-*
nis lucrareris. Et poſt modicum: *Diligite imperiale donum, capite adoptionis dignita-*
tem. Sed & beatus Gregorius Nyſſenus Epiſcopus ſuper Matthæum * diſponens, * diſſerens.
ita ait: *Si verò pacificus es, adoptionis gratia coronaris.* Quarenus & beatus Iohannes
Conſtantinopolitanus Epiſcopus, qui & Chryſoſtomus ad Neophytos ſcribens in-
ſtruit: *Benedictus Deus, iterum dicamus, qui facit mirabilia ſolus, qui facit vniuerſa, &*
conuertit vniuerſa. Ecce libertatis ſerenitate perfruuntur qui tenebantur ante captiui, &
ciues Eccleſiæ ſunt, qui fuerant in peregrinationis errore. Et iuſtitia in ſorte verſantur, qui
fuerūt in confuſione peccati. Non enim ſunt tantum liberi, ſed & ſancti, non tantum ſancti,
ſed & iuſti. Non ſolùm iuſti, ſed & filij, nec ſolùm filij, ſed heredes: non ſolùm heredes, ſed
& fratres Chriſti, nec tantùm fratres Chriſti, ſed coheredes, non tantùm coheredes, ſed &
membra, non membra tantum, ſed & templum, nec tantum templum, ſed & organa ſpiritus.
Benedictus Deus, qui facit mirabilia ſolus. Vides quot ſunt baptiſmatis largitates, ſed mul-
tis quidem videtur cœleſtis gratia, in peccatorum remiſſione tantùm conſiſtere, nos autem

honores computauimus decem. Hac de cauſa etiam infantulos baptizamus, ne ſint cõinquinati peccato, vt eis detur iuſtitiæ adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, vt eius membra ſint omnes, vt ſpiritus inhabitatio fiant. A

ITEM idem ipſe ſuper Ioannem Euangeliſtam docuit: *Non enim inutilis ſias erga beneficum, neque contrariis retribue, qui tibi fontem beatitudinis donauit. Vbi enim adoptionis dignitas, ibi malorum amputatio, & bonorum omnium datum.* Idem ipſe Pſalmis, factum eſt iſtud, & eſt hoc mirabile in oculis noſtris, vt nos qui ante paſſionem Domini ſine teſtamento eramus & lege, adoptaremur in filios Dei.

ECCE, dilectiſſimi nobis, qualiter ſancti Patres Orientales docuerunt, inter dona charismatum adoptionem eſſe, & nobis omnibus qui in peccatis nati ſumus, & iterum per baptiſmum renati à Domino noſtro Ieſu Chriſto filio Dei vnigenito conceſſam. Vnde & beatus Auguſtinus egregius doctor in Sermone de Natali Domini inquit: *Audite filij lucis adoptati in regnum Dei.* Et iterum in explanatione ſancti Euangelij ſuper Ioannem pro hoc manifeſtè docuit: *Quotquot autem receperunt eum. Quid eis præſtitit? Magnam beneuolentiam, magnam miſericordiam. Vnicus natus eſt, & noluit manere vnus. Multi homines cùm filios non habuerunt, peracta ætate, adoptant ſibi, & voluntate faciunt, quod natura non potuerunt. Hoc faciunt homines, ſi autem aliquis habeat filium vnicum, gaudet de illo magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt. Et non habebit, qui cum eo diuidat hæreditatem vt pauperior remaneat. Non ſic Deus, vnicum eundem ipſum quem genuerat, & per quem cuncta creauerat, miſit in hunc mundum, vt non eſſet vnus, ſed fratres haberet adoptatos. Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo vnigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius. Ille enim venit vnigenitus ſoluere peccatum*, &c. Item in alio Sermone eiuſdem Libri: *Nullomodo autem poſſunt dicere habere ſe charitatem, qui diuidunt vnitatem.* His dictis ſubſequentia videamus: *Perhibuit Iohannes teſtimonium, quia vidit. Quale teſtimonium perhibuit? Quia ipſe eſt filius Dei. Oportebat ergo, vt ille baptizaret, qui eſt filius Dei vnicus, non adoptatus. Adoptati filij miniſtri ſunt vnici, vnicus habet poteſtatem, adoptat in miniſterium. Licèt baptizet miniſter, non pertinens ad numerum Fratrum, quia malè viuit & malè agit, quid nos conſolatur? Hic eſt, qui baptizat*, &c. B

IDEM in alio Sermone: *Nos enim de Gentibus venimus. De Gentibus autem non veniremus, niſi Deus de lapidibus ſuſcitaret filios Abrahæ. Facti ſumus filij Abrahæ imitando fidem, non naſcendo per carnem. Sicut enim illi degenerando exhæreditati, ſic nos imitando adoptati.* Et infrà idem in alio Sermone: *Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Adiecit,* Omnia dedit in manu eius. *Vt noſſes & hic, qua diſtinctione dictum*

Ioan. 3. *ſit:* Pater diligit filium. *Quare ergo Pater non diligit Ioannem? Et tamen non omnia dedit in manu eius. Pater non diligit Paulum? Et tamen non omnia dedit in manu eius. Pater diligit filium, ſed quomodo Pater filium, non quomodo Dominus ſeruum. Quomodo vnicum, non quomodo adoptatum.*

PARITER beati Hilarij Pictauienſis Epiſcopi ſuper Mattheum inquit expoſitio: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Pacificorum beatitudo, adoptionis eſt merces, vt filij Dei maneant. Parens enim omnium Deus vnus eſt. Neque enim aliter tranſire in nuncupationem familiæ eius licebit, niſi obliuione earum rerum adſumpta, quibus* C

Serm. 5. *poſſumus offendi; fraterna inuicem charitatis pace viuamus.* Sed & beatus Leo egregius Papa atque præcipuus doctor ex Sermone ſanctæ Epiphaniæ ita nos docuit: *Vnde quod illuſtres viri, vniuerſarum Gentium perſonam gerentes, adorato Domino ſunt adepti, hoc in populis ſuis per fidem, quæ iuſtificat impios, totus mundus adſequitur, & hæreditatem Dei ante ſecula præparatam accipiunt adoptiui, & perdunt qui videbantur eſſe legitimi.* Et poſt cetera ex ipſo Sermone: *Illa nobis currenda eſt via, quam ipſe Dominus ſe eſſe teſtatus eſt. Qui nobis nullis operum meritis ſuffragantibus ſacramento conſuluit & exemplo, vt in adoptionem vocatos per illud proueheret ad ſalutem, per hoc imbueret ad laborem.* Item ex eiuſdem beatiſſimi Leonis Pontificis Sermone de paſſione Domini: *Nos autem, dilectiſſimi, qui ab ignorantiæ tenebris liberati fidei lumen accepimus, & in noui Teſtamenti hæreditatem per electionem adoptionis intrauimus, feſtiuitate, quam Iſraël carnalis perdidit, gaudeamus.* Item alius Sermo eiuſdem de Pentecoſte: *Nos autem, dilectiſſimi, ad beatam hæreditatem & animæ & carnis per regenerationem ſancti Spiritus adoptati, ſacratiſſimum diei iſtius feſtum rationabili obſequio celebremus: confidentes cum beato Paulo Apoſtolo, quòd Dominus Ieſus aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, vt Euangelium Dei per omne humana vocis elo-*

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS.

A *quium prædicaretur, & omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Ieſus in gloria eſt Dei Patris.*

S I enim ſanctorum omnium orthodoxorum Patrum, pro huiuſmodi opuſcula * vobis exaraſſemus, antea Charræ & Seriprores deficerent, quam diuinus per eorum diſputationes ceſſaſſet ſermo. Sed in his omnibus veſtra fideliſſima credulitas ad fidem Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, eos, qui in errore poſiti ſunt, redigentes, fructum animarum Deo offerre ſtudete; vt nobis vobiſque potiſſimum lucrum adcreſcat. Pariterque & hoc peruenit ad noſtras Apoſtolicas aures, quòd multi in partibus illis in inſipientiam atque cordis dementiam deuoluti, prædeceſſorum noſtrorum ſanctorum Pontificum, & noſtras relationum atque ammonitionum ſeries, ſecundum venerandi Nicæni Concilij inſtitutionem de Paſchali feſtiuitate ita contemnere audent, quod ſi plenilunium quarto decimo ſcilicet Lunæ die Sabbato contigerit, alio Domino videlicet quinto decimo Lunæ die Paſcha ſanctum minimè celebratur, ſed prætermiſſo eodem quinto decimo die, in alio ſequentis ſeptimanæ Dominico, qui eſt viceſimo ſecundo Lunæ die, Paſchalis feſti gaudia pronunciant celebranda. Quòd ſi interiùs mente perpenditur magni ac venerandi Nicæni Concilij trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum ſimul conuenientium promulgata Paſchalium feſtiuitatum ratio, procul-
B dubio omnis error, omniſque ambiguitas ab hæſitantium cordibus auferetur. Sed dum plerique propria commenta, vt acuti, perſpicaces, & mundanæ ſcientiæ gnari, ſpiritalis verò eruditionis ignari; vindicare deſudant, olitanam Patrum traditionem deſidioſa ignauia prætereunt, & vera mendaciis obumbrare inhiant. In eodem quippe magno Nicæno Concilio decennouennali cyclo Patrum confirmato ſententia, ita inter cetera ibidem fertur promulgatum: quòd non ampliùs, quàm vſque ad viceſimam primam Lunæ diem huius ſacræ feſtiuitatis ſolemnia dilatentur. Quam Paſchæ rationem & Antiochenum demum venerandum corroborans Concilium, inter reliqua, ita inibi, in primo ſcilicet capitulo, conſtat exaratum: *Omnes, qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Nicæni Concilij, congregati ſub præſentia piiſſimi & venerandiſſimi Principis Conſtantini, de ſalutifera ſancti Paſcha ſolemnitate, excommunicandos, & ab Eccleſia eſſe abiiciendos cenſemus.* Etſi tamen * contentius aduerſus ea, quæ benè ſunt conſtituta, perſtiterint, atrocioribus porrò ſubmiſſuros interdictionibus cenſuerunt. Nam & beatiſſimus Dionyſius in ea, quam de ratione Paſchæ promit, Epiſtola, ait: *A duodecimo Kalendarum Aprilium die, cunctorum Orientalium ſententia, æquinoctij curſus vernalis conſequatur, decreuerunt, maximè Aegyptiorum peritiam, qui, vt huius calculationis gnari doctique ſunt, inquirendam, ſpecialiter adnotatur. In quo etiam ſi Luna quarta decima Sabbato contingat, ſequenti die Dominico Luna quinta decima celebrandum Paſcha ſancta Synodus Nicæna ſine ambiguitate firmauit.*

* ad.

* contentioſus.

C A T T E N D I T E, dilectiſſimi nobis, & illud, quod beatus Proterius Alexandrinæ Eccleſiæ Præſul, prædeceſſori noſtro beatiſſimo Leoni Papæ, ob piæ memoriæ Marciani Principis iuſſum, direxit. Poſt plurima enim ita ait: *Olim quidem Dominus per Moyſen ſignificans dicit. Menſis iſte vobis initium menſium primus erit in menſibus anni, & facies Paſcha Domino Deo tuo quarta decima die menſis primi.* Et poſt pauca ſubiunxit, dicens: *Si quando in die Dominico quarta decima Luna reperta eſt, in ſequenti ſeptimana eſt dilatanda feſtiuitas. Sicut & veteres Patres noſtri fecerunt, quartas decimas Lunas occurrentes in aliam Dominicam transferentes.* Vnde conſtat, dilectiſſimi, non ampliùs huius venerandæ feſtiuitatis ſolemnitatem extendi fas eſſe, quàm vſque in viceſimam primam Lunæ diem, ritè obſeruantes hebdomadæ dierum numerum, dum Solaris curſus à Lunæ curſu omninò diſcordat: quoniam in ſex quidem diebus creator omnium Dominus æthereum firmamentum, omnémque eius ornatum, rutilantia æquoris atque telluris gignentia, ac elementorum materiam, & cunctorum reptilium animantia patrauit, & poſtremum è limo hominem finxit agri, & in ſeptimo die requieuit ab omni opere, quod patrarat. His nempe ſeptem diebus à quarto decimo die Lunæ, quod eſt plenilunium, ſi Dominica tamen occurrerit, quæ eſt prima & ſancta dies, pro eo quod non oportet in ea ieiunare, intermiſſis in alia Dominica, quæ eſt prima & ſancta dies, viceſima prima Luna rationis ordo exigit ſanctum Paſcha à Chriſtianis celebrandum. Nam ſi in Sabbato quarta decima Luna pro-

Exod. 12.

CAROLVS MAGNVS. uenerit, non eſt intermittenda ſubſequens Dominica, quinta decima videlicet A Lunæ dies, venerantes eandem Dominicam, quæ eſt prima Sabbatorum dies, in qua lux, iubente Deo, in ipſo mundi exordio prodiit, in qua & vera lux Saluator noſter ab Inferis carne reſurrexit. Nam ſi octo dies à quarta decima Lunæ die, quando ieiunium ſoluitur, intermittuntur, vt in viceſimo ſecundo die Lunæ Paſchalis feſtiuitas dilatetur, ergo iam non ſeptima, id eſt hebdomada, ſed ogdoada, vt ſtolidi quique & vecordes prophanizant, dicenda atque obſeruanda eſt. Intuendum quippe & illud ratio ſuadet, quod ſeptem hebdomadæ, & non octo intermittuntur à Paſchali feſtiuitate vſque ad ſanctam Pentecoſten, in qua Paracletum Spiritum à Patre Redemptor noſter Dei viui Filius poſt glorioſam Reſurrectionem ſuam, ſanctis ſuis Apoſtolis miſit, pro quo regiam gradiemur viam, & non declinabimus penitus per tortuoſum, & dumis ac tribulis repletum callem. Pergant per eum hi, qui cupiunt noua figmenta, & ſcelerum monumenta componere, vt merito ſpinæ & tribuli generentur eis. Iam quidem dudum deceſſores & prædeceſſores noſtri ſancti Pontifices, pro hac quæſtione, ſimúlque hæreſi, illis partibus commonitorium atque adhortationem dirigentes, congrua capitula beati Cyrilli atque Theophili, necnon & aliorum ſanctorum Patrum, quos dinumerare longum eſt, promulgantes docuerunt. Quod veſtræ dilectioni gnarum eſſe dubium non eſt, pro quo non ſilemus, chariſſimi, impenſiùs vos commonere, vt à falſis Fratribus caueatis, & eo modo quo ſancta noſtra B Romana Eccleſia, caput omnium Eccleſiarum Dei, Paſchalem celebrat ſolemnitatem: & rectè, ſi Dei tenet traditiones, & vos procul dubio celebrare ſtudeatis, vt ſicut pares nos Chriſtianorum fidei Religio efficit, æquales nimirum in feſtiuitatibus efficiat.

VERVM etiam & hoc de partibus veſtris audiuimus, quòd quidam pollicentes atque in errore perſeuerantes prædicant, vt qui non ederit pecudum aut ſuillum ſanguinem & ſuffocatum, rudis eſt aut ineruditus. Nos quidem Apoſtolica præcepta imbuti atque eruditi confirmantes prædicamus. Quod ſi quis pecudum aut ſuillum ſanguinem vel ſoffocatum manducauerit, non ſolùm totius eſt conſolationis alienus, ſed ipſius quoque intelligentiæ communis prorſus extraneus, vnde ſub anathematis vinculo obligati in laqueos incidunt diaboli.

ILLVD autem quod alij ex ipſis dicunt, quod prædeſtinatio ad vitam, ſiue ad » mortem in Dei ſit poteſtate, & non noſtra. Iſti dicunt, Vt quid conamur viuere, » quod in Dei eſt poteſtate? Alij iterum dicunt, Vt quid rogamus Deum ne vinca» mur tentatione, quod in noſtra eſt poteſtate, quaſi libertate arbitrij? Reuera enim nullam rationem reddere vel accipere valent, ignorantes beati Fulgentij Epiſcopi ad Eugypium Preſbyterum contra Sermonem cuiuſdam Pelagiani opuſcula directa, quibus infrà multa idem Pater docens, hæc verba ſubiungit: *Illi autem dum pro ſe gratiam ſolùm reprehenſibiliter intromittunt, in ſe damnabiliter caleauerunt, qui alios ad vitam, alios ad mortem aſſerunt deſtinatos. Aduerte, quibus impietatis ſe nexibus* C *ligant. Si ad bonum prædeſtinatus ſum, contra malum reſiſtere neceſſe mihi non erit. Si verò ad malum natus, bonum mihi exercere nihil proderit. Ac ſic in vtraque parte, intercluſo appetitu laudis & gloriæ, vnus ſecuritate, alius deſperatione torpebit, ac per hoc ociabitur iuſtitiæ exercitatio, oratio ceſſabit, languebit operatio. Sed non ita eſt, quin potiùs inceſſanter oremus, quia ipſe Dominus dicit: Sine intermiſſione orate, ne intretis in tentationem. Nihilominus contra omne peccatum, non ſolùm oratione, ſed etiam labore luctemur, quia ipſe Dominus præſenti lectione teſtatus eſt quia vnuſquiſque propriam mercedem accipiet, ſecundùm ſuum laborem. Hæc verba, quibus Auctor Sermonis illius veritatem prædeſtinationis nititur oppugnare, inconſideratè atque indiſcretè prolata, Deo nos adiuuante, monſtramus.* Et poſt cetera: *Opera ergo miſericordiæ ac iuſtitiæ præparauit Deus in æternitate incommutabilitatis ſuæ, & ſicut futurorum operum ſuorum, nunquam fuit ignarus, ſic in eorumdem operum præparatione numquam improuidus. Præparauit ergo iuſtificandis hominibus merita, præparauit iiſdem glorificandis & præmia. Malis verò non præparauit voluntates malas, aut opera mala, ſed præparauit eis iuſta & æterna ſupplicia. Hæc eſt æterna prædeſtinatio futurorum operum Dei, quam ſicut nobis Apoſtolica doctrina ſemper inſinuari cognoſcimus, ſic etiam fiducialiter prædicamus. Beatus enim Paulus prædeſtinationem eorum, quos Deus gratis ſaluat, & euidenter & frequenter* Rom. 8. *inſinuat. Ipſe enim dicit de Deo: Nam quos præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri*

A *imaginis filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.* Et poſt: *Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, hos glorificauit. Nihil incertum in Dei operibus nutat, quia nihil ſuæ prædeſtinationis euacuat. Prædeſtinationis igitur ſuæ opera vocatione Deus inchoat, glorificatione conſummat. Non tamen in omnibus quos vocat, ſed quos ſecundùm propoſitum vocat. Diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt.*

Item & poſt multa: *Teneatur ergo prædeſtinationis veritas à fidelibus cunctis, quia quiſquis diuinum non credit in hac prædeſtinatione conſilium, non perueniet ad glorioſum eiuſdem prædeſtinationis effectum. Quiſquis autem non eſt prædeſtinatus ad gloriam, inuenitur ſine dubio præſcitus ad pœnam, quæ ideo in Dei præparatione prædeſtinata cognoſcitur, vt per eam infidelitas atque iniquitas puniatur. Propter quod beatus Iudas Apoſtolus quoſdam prædeſtinatos dicit in iudicium his verbis: Subintroierunt enim quidam homines impij, qui olim præſcripti & prædeſtinati erant in hoc iudicium Dei noſtri. Vigilanter autem in doctrina Spiritus ſancti, prædeſtinatos impios non dicit ad peccatum, ſed ad iudicium, id eſt, non ad impietatem, ſed ad punitionem. Non enim prædeſtinati ſunt ad hoc, quod vitioſas impietates admittunt, ſed ad illud, quod iudicio æquitatis diuinæ recipiunt. Ipſorum enim opus eſt quod impiè faciunt, Dei autem opus eſt quòd iuſtè recipiunt.*

Item poſt cetera: *Proinde quod Auctor illius Sermonis ſubſequenter adiunxit dicens: Quin potiùs inceſſanter oremus, quia ipſe Dominus dicit, ſine intermiſſione orate, ne*
B *intretis in tentationem. Et poſt nihilominus,* Contra omne peccatum non ſolùm oratione, ſed etiam labore luctemur. *Et iterum ſic laborantes vocat Dominus dicens:* Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego vos reficiam. *Sed nos à Deo humiliter gratiam poſcamus, quam collaborantem iugiter habeamus, per quam nos Deus & in labore cuſtodiat, & ad mercedem peracto labore perducat.* Matth. 11.

Porrò, dilectiſſimi diuerſa capitula, quæ ex illis audiuimus partibus, id eſt, quod multi dicentes ſe Catholicos eſſe, communem vitam gerentes cum Iudæis, & non baptizatis paganis, tam in eſcis quámque in potu, & in diuerſis erroribus nihil pollui ſe inquiunt: & illud, quod inhibitum eſt, vt nulli liceat iugum ducere cum infidelibus, ipſi enim filias ſuas cum alio benedicent, & ſic populo Gentili tradentur, & quod ſine examinatione præfati Preſbyteri vt præſint ordinantur. Et alius quoque immanis inualuit error pernicioſus, vt etiam, viuente viro, mulieres ſibi in connubio ſociantur ipſi pſeudoſacerdotes, ſimúlque & de libertate arbitrij, & alia multa, ſicut de illis audiuimus partibus, quæ longum eſt dici. Quapropter, dilectiſſimi, oportet veſtram induſtriam ſollertiſſimè vigilare, & ſicut decet Domini Sacerdotes, nulli veſtrum liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna ſeruabitur, ſi decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libito licentiâ populis permiſſâ frangatur? Vndè conſtat, vt ſi quis de prædictis capitulis obnoxius reperiatur, poſt
C vnam & ſecundam adhortationem, ſi noluerit ſe corrigere, profectò is regulariter à conſortio fidelium Dei, vtpote corruptor patrum traditionum, extorris efficiatur, & in æterna condemnatione inueniatur. Cauendùm ergo dilectioni veſtræ eſt, magnáque diligentia prohibendùm, ne per eiuſmodi homines extincta dudum ſcandala ſuſcitentur, & de exciſo olim dogmate aliquod in prouincia eiuſdem mali germen oriatur, quod non ſolùm in radicibus ſuis creſcat, ſed etiam ſanctæ Eccleſiæ ſubolem veneno ſui odoris inficiat. Qui correctos ſe videri volunt, ab omni ſuſpicione ſe purgent, & obediendo vobis probent, ſe eſſe noſtros, quorum ſi quiſquam ſalubribus præceptis ſatisfacere detractauerit, ſiue ille clericus, ſiue ſit laicus, ab Eccleſiæ ſocietate pellatur, ne perditor animæ ſuæ ſaluti inſidietur alienæ. Sed vos, dilectiſſimi, noſtræ ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ orthodoxam fidem amplectentes, prædicare nitimini, vt ſicut vnus eſt paſtor noſter Chriſtus, Dei viui filius, omnes ſimul in vno eius efficiamur aggregati ouili, & quemadmodum vnius capitis ſumus membra, vnum efficiamur corpus in Chriſto Ieſu Domino noſtro: promerentes, quod ſanctis ſuis contulit cultoribus, qui eius præcepta cuſtodiunt, & ab initio mundi diuinæ eius placuerunt Maieſtati, deſiderabilem promiſſionem, quam ait: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum vobis præparatum ab origine mundi.* Matth. 24.

CAROLVS MAGNVS.

Mortuo Paulo I. Pontifice, in ſedem Apoſtolicã à factioſis intruſus fuit iſte Pſeudo-papa Conſtantinus, qui mox ad Pipinũ duas Epiſtolas dedit, quarum meminerũt quoque Baron. anno 767. N 7. & Magdebur. Cent. 8. c.10.

Lege Bar. anno 767. Num. 1. & ſeqq. & ſumus iſti ſtatim diſſipabuntur.

Item exemplar Epiſtolæ eiuſdem Conſtantini Papæ Neophyti ad Domnum PIPPINVM *Regem directæ, in qua continentur gratiarum actiones, & de obitu Domni Pauli Papæ, & poſtulat, vt in gratia Domni Pippini Regis permanere poßit, ſicuti Anteceſſores ſui fuerunt.* A

XCVIII.

DOMNO *excellentißimo filio* PIPPINO *Regi Francorum & Patricio Romanorum,* CONSTANTINVS *Papa.* OMNINO credimus, iam, præcurrentibus nuntiis, ad veſtram excellentiſſimam, atque à Deo inſtitutam regalem Potentiam perueniſſe, quòd beatæ recordarionis prædeceſſor noſter domnus Paulus Papa de hac luce, Dei vocatione, ſubtracto, Vrbis vel ſubiacentium ei ciuitatum populus meam infelicitatem ſibimet præeſſe Paſtorem elegerunt. Et ecce cum nimio ſtupore mentis dico illud, quod nequaquam penitus optabam, nec mea exigebant merita tam ſaetum Apoſtolatus culmen, magníque oneris paſtoralis adeptus ſum curam. Propterea, quia omnipotens Deus per manus ipſius principis Petri atque eius Vicarij ad exaltandam ſuam ſanctam Eccleſiam, & redimendam hanc prouinciam, præ omnibus Regibus ac mundi potentibus, vtpote nouum Moyſen, qui Iſraëliticum Dei nutu redemit populum, veſtram Excellentiam in his diebus B eligere ac ſuſcitare iuſſit. Quod profectò, Deo annuente, veſtro auxilio ac certamine perpetratum eſt. Ideirco obnoxiis deprecationibus, tanquam præſentaliter coram veſtro mellifluo regali adſiſtens conſpectu, flexo poplite deprecor Præcellentiam veſtram, vt illud, quod beato Petro polliciti eſtis, ſimúlque & charitatem atque amicitiam, quam cum beatæ recordationis domno Stephano, ſummo Pontifice, vel eius germano, prædeceſſoribus nobis, habuiſtis, omnimodò recordare ac conſeruare iubeatis, & multo amplius exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſpiritalis matris veſtræ, atque orthodoxæ fidei defenſionem, ac huius vobis commiſſæ prouinciæ perfectam liberationem procurare dignemini, quatenus repoſitam iam vobis in ſidereis manſionibus mercedis cororonam, interueniente beato Petro Apoſtolorum principe, ab omnipotente Deo conſequi mereamini. Nos enim nequaquam alibi, poſt Deum, noſtram habemus ſpem, niſi in veſtro à Deo corroborato brachio, pro quo & eundem Dominum Deum noſtrum, cui occulta cordis manifeſtata ſunt, proferimus teſtem, quod amplius, ſicut ipſi prædeceſſores noſtri Pontifices in veſtra charitate, ac fida dilectione atque ſincera amicitia firmi atque immutabiles ſatagimus fine tenus permanere, & per nullam temporum interruptionem à veſtra nos charitate, atque à Deo protecti Regni veſtri Francorum ſincera amicitia * quomodo ſeparabimus. Itaque Chriſtianiſſime, & à Deo inſtitute, magne victorioſiſſime, bone Rex & noſtri Dei nutu defenſor, interim, diuerſis nobis imminentibus cauſis, nulla extitit poſſibilitas, C donec Miſſi veſtri, qui illuc ad vos directi ſunt, reuertantur, alios duos dirigere Miſſos. Dum verò illi remeauerint confeſtim noſtros Miſſos ad veſtri præſentiam dirigemus. Tamen & huic veſtro Miſſo hoc ipſum in ore poſuimus, veſtræ benignæ Excellenriæ ſuggerendum. Geſta quippe Sanctorum, de quibus miſiſtis vobis dirigi, in quantum reperire valuimus, vobis tranſmiſimus.

* quomodocumque.

DEVS autem omnipotens, in cuius manu cor Excellentiæ veſtræ regitur, felicia vobis tribuens tempora, omnes aduerſas Nationes veſtris regalibus ſubiiciat veſtigiis, & per multorum annorum metas Regni gubernacula vos cum excellentiſſima, & à Deo illuſtrata filia noſtra, domna Regina, atque præeellentiſſimis Regibus, veſtris natis, faciat poſſidere, & æternæ beatitudinis cum Sanctis & omnibus electis eius per infinita * annuat effici participes. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

* ſæcula.

A *Item exemplar Epiſtolæ Conſtantini Papæ Neophyti ad Domnum* PIPPINVM *Regem directa, in qua continetur, quod à populo Romano per violentiam electus, & in Sede Apoſtolatus intromiſſus fuit, poſtulans, vt in gratia Domni Regis Pippini permanere poſſit, ſicut anteceſſores ſui fuerunt, & inde de Epiſtola Theodori Patriarchæ Ieroſolymitani, & de aliis Epiſtolis Alexandrini & Antiocheni Patriarcharum, & in Embolo de Georgio, Marino, & Petro.* Pippinvs.

XCIX.

DOMNO *excellentiſſimo filio* PIPPINO *Regi Francorum & Patricio Romanorum,* CONSTANTINVS *Papa.* DVM internæ mentis intuitu infra memetipſum vehementer conſidero, quanta mihi incœpti paſtoralis officij debet inſiſtere cura ad paſcendas Dominicas rationales oues, valde fateor intolerabilem mœſtitiam cordis mei arcano adhæſiſſe, quia proculdubio non meriti, ſed oneris huiuſcemodi prouectio omnibus curam animarum adſumentibus videtur eſſe * conſecta * collata.
ſollicitudo, & qui nimis comprimor, & nullis operum meritis, neque virtutum profectibus me præſtiturum perpendo, quid diuina miſericordia inſpirante cordis affectu operari iuſſerit, & ilico velut ex graui ſomno experrectus nimio ſtupore &
B exſtaſi inuenio, à Deo in me rogatum, quod numquam optaui, quod numquam penitus cogitaui, nec in cor puſillitatis meæ quoquo modo aſcendit. Ex improuiſa enim violentia, manu à populorum innumerabili concordantium multitudine velut valida aura venti raptus, ad tam magnum & terribile Pontificatus culmen prouectus ſum. Vnde ſicut nauis æquoreis procellis fluctuatur, ita ego infelix & inutilis curarum tumultibus, & populorum proclamationibus, atque lacrymoſis vlulatibus concutior. Etenim omnes omnino, à magno vſque ad paruum, proprios dolores ac violentias vociferantes, non ceſſant circumuallare me vndique cogitationum certamina, ob conſolationem & iuſtitias impertiendas huic à vobis liberato populo.

O quàm magna & metuenda exiſtit Paſtorum ſollicitudo! & quomodo infelix poſſim onerum animarum exequi curam? Veruntamen, dum protinus iactaui cogitatum meum in Domino, & ſpei meæ fiduciam ad eius contuli miſericordiam, meque, excellentiſſime & à Deo protecte victorioſiſſime Rex, in veſtro ſolito auxilio & protectione commiſi, paratum iam remedium inueni, & afflictus animus meus pauliſper reſpirauit. Valde enim, poſt Deum, confortor in veſtra regali potentia, & à Deo protecto regni veſtri Francorum robuſtiſſimo brachio. Inter hæc itaque conſidero quanta ſit Dei noſtri omnipotentis miſericordia, & confeſtim opima conſolationis oportunitas mihi confertur. Ipſe enim pro humani generis
C ſalute de ſinu patris deſcendens, verbum caro factum, de Virgine Maria domna noſtra naſci dignatus eſt, non amittens Deitatem, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam reſurgendo reparauit. Vnde non eſt dedignatus cum peccatoribus & publicanis loqui ac conueſci. Suſcepit enim Publicanum & Euangeliſtam effecit, Mattheum dico, qui Euangelica verba mundo propagauit. O multitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius; & inueſtigabiles viæ eius! Verè magnus Dominus & laudabilis nimis, & ſapientiæ eius non eſt numerus, qui ponit humiles in ſublimi, & mœrentes erigit ſoſpitate. Pro quo, tanquam vnum ex publicanis me exiſtimans, cum gemitu cordis, percuſſo pectore, deprecor ineffabilem miſericordiam, vt tantum paſtorale officium, quod mihi immerito contulit, me ſalubriter exequi, & lucra animarum eius diuinæ Maieſtati offerre me annuat. Crebrò enim laudem ipſius Redemptoris noſtri loquitur os meum, caro & lingua benedicit ſanctum nomen eius, qui non merita exiſtimat, ſed miſeretur quibus miſereri vult.

PRÆMISSIS quidem iam vicibus noſtris Apoſtolicis apicibus, * iuſſi ſumus * niſi.
intimaſſe à Deo inſtituto regali veſtro culmini, de receſſu prædeceſſoris noſtri, domni Pauli Papæ, & quomodo me indignum & inutilem diuina dignatio in Apoſtolatus ordinem prouehere iuſſit. Vnde ecce & nunc iteratis noſtris Apoſto-

PIPPINVS. licis affatibus, debitum honotis ac ſalutationis affectum, & viſitationis conatum ex- A
cellentiſſimæ Chriſtianitati veſtræ aptum duximus perſoluere. Et quoniam omni-
potens & longanimis Deus noſter, verbum ſalutis per ſuum Apoſtolum beatum
Pettum Excellentiæ veſtræ mittens, fortiſſimum ſanctæ ſuæ Eccleſiæ, & fidei or-
thodoxæ liberatotem ac defenſorem te ſuſcitauit, atque conſtituit, præcellentiſ-
ſime fili, & magne orthodoxe Rex: ideo licèt mutatis paſtoribus, cura tamen hu-
iuſcemodi certaminis ac defenſionis vobis incumbit, & ob hoc, tanquam præſen-
taliter, coram mellifluo regali veſtro aſpectu conſiſtens deprecor, & per Deum
omnipotentem, qui eſt iudex viuorum & mortuorum, ante cuius conſpectum om-
nia elemenra contremiſcunt, & abyſſi mouentur, qui omnia regna mundi ſuæ pro-
uidentiæ nutu diſponit, qui etiam te, excellentiſſime fili, ac benigniſſime Rex,
tuóſque amantiſſimos natos, ac meos ſpiritales filios, in Reges per manus beati Pe-
tri Apoſtolorum principis vngui præcepit, firmiter Excellentiam veſtram coniu-
ro, vt ea qua pro ſtabilitate regni veſtri, & æternæ vitæ remunerarione beato Pe-
tro polliciti eſtis, pro exaltatione ac defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, ſpiritalis ma-
tris veſttæ, & ſanctæ orthodoxæ fidei obſeruare, & in omnibus adimplere iubea-
tis, & in ea charitare ac dilectione, in qua cum noſtris prædeceſſoribus, domno
Stephano ac Paulo beatiſſimis Pontificibus, permanſiſtis, nobiſcum permanere
iubeatis, & in eadem amicitiæ connexione cum mea fragilitate perſiſtete, non
noſtra, quæ mala ſunt merita exiſtimans, ſed adimplens illud diuini oraculi præ- B
Math. 10. ceptum: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem recipiet Prophetæ, & qui
recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem ſuſcipiet iuſti.* Et illud quod ipſa veritas Deus
Luc. 10. noſter ait. *Qui me recipit, vos recipit, & qui me ſpernit, vos ſpernit.*

CONSIDERA, bone Rex, quia potuerat Deus noſter per angelum virtutis ſuæ;
aut alio modo libetationem ſuæ Eccleſiæ & fidei orthodoxæ operari, ſed non in
alio niſi in tua Excellentia complacuit, quia tibi hoc bonum ſeruatum erat opus.
Vnde apertè cunctis datur intelligi, quia omnia iam ante mundi conſtitutionem
à Deo prædeſtinata ſunt. An non erat prædeſtinatns Dauid? de quo ſecundum
carnem Chriſtus in mundo editus eſt? Puſillus enim inter frattes exiſtens, ab oui-
bus patris ablatus, in Regem vnctus eſt. Et quia à Deo prædeſtinatus es defenſor
ſanctæ Dei Eccleſiæ ac noſter, adeſto, exaudi preces noſtras miriſſime Rex, ſic te
exaudiat Dominus in quacunque die eum inuocaueris. Nos quidem, ita teſtis no-
bis Deus noſter, cui occulta cordis manifeſta ſunt, vt plus etiam, quàm præfati no-
ſtri prædeceſſores Pontifices, in veſtra à Deo protecti Regni veſtti Francorum cha-
ritate & dilectione, atque ſincera fidelitate, cum omni noſtro populo firma con-
ſtantia erimus permanſuri, & peto coram Deo viuo, vt ſi forſitan quiſquam, ſpiritu
nequitiæ irreptus, contraria de nobis veſtro regali culmini garrire attentauerit,
nulla ei credulitas admittatur, quia, vt confidimus in Dei omnipotentis miſericor-
dia, pleniùs eritis de noſtra puritate ſatisfacti.

VNDE ecce magnopere ad veſtra à Deo directa veſtigia direximus præſentes fi- C
deliſſimos noſtros Miſſos, ſcilicet Chriſtophorum dilectum filium noſtrum Pre-
ſbyterum, atque Anaſtaſium Notarium Regionarium ſpiritalis matris veſtræ, ſan-
ctæ noſtræ Eccleſiæ, qui vos de noſtra fidelitate, quam erga veſtram regalem po-
tentiam gerimus, ſatisfacere debeant, quibus in ore poſuimus hoc ipſum Chriſtia-
nitati veſtræ noſtra vice enarrandum. Quos petimus, ob reuerentiam veſtri beati
Petri, benignè à vobis & ſolitè ſuſcipi, eiſque in omnibus credere, & eum lætabun-
dis nunciis de veſtro benigno propoſito & immenſa proſperitate abſoluere iu-
beatis.

ITAQVE innoteſcimus Excellentiæ veſtræ, quod duodecima die præteriti Au-
guſti menſis, quintæ Indictionis, coniuncti ad nos à ſancta ciuitate quidam religio-
ſus Presbyter Conſtantinus nomine, deferens Synodicam fidei Miſſam à Theodo-
ro Hieroſolymitano Patriarcha, ad nomen prædeceſſoris noſtri domni Pauli Pa-
pæ, in quo & reliqui Patriarchæ, id eſt, Alexandrinus & Antiochenus, & plurimi
Metropolitani Epiſcopi Orientalium partium, viſi ſunt concordaſſe, eámque cum
magna lætitia ſuſcipientes, atque amplectentes, in populo in ambone relegi feci-
mus. Cuius exemplar in Latino & Græco eloquio veſtræ Excellentiæ direximus,
vt agnoſcatis, qualis feruor ſanctarum imaginum Orientalibus in partibus cunctis
Chriſtianis imminet.

A His prælibatis, extenſis palmis ad æthera, cum omnibus Dei cultoribus, & cuncto noſtro populo redemptoris noſtri diuinam exoramus clementiam, vt ſuæ extenſionis dextera vos protegat, & Regni veſtri à Deo confortati Francorum terminos dilatet, atque immenſas de hoſtibus victorias vobis tribuat, cunctóſque aduerſarios regalibus veſtris proſternat veſtigiis, tegnique gubernacula, longo ac proſpero ſenio vobis, vna cum excellentiſſima filia noſtra à Deo protecta Regina, & amantiſſimis natis perfrui concedat poſſidenda, & ſicut temporale ac terrenum regnum, & cœleſtia vobis regna cum omnibus Sanctis, qui ab initio mundi, diuinæ placuerunt maieſtati, tribuat poſſidenda. Incolumem Excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. PIPPINVS.

Embolum.

ITAQVE hoc Excellentiam veſtram petimus, vt iubeas, Chriſtianiſſime ac mitiſſime Rex, inſpiratus à Deo, ad nos abſoluere reuertendum ſanctiſſimum fratrem noſtrum Georgium Epiſcopum, atque dilectos filios noſtros Marinum & Petrum Preſbyteros, qui ad veſtram Præcellentiam à noſtro prædeceſſore Domino Paulo Papa directi ſunt, cotidie enim cum magno ploratu eorum parentes nos adeunt,
B vt veſtram à Deo inſtitutam Excellentiam deprecari debeamus pro eorum abſolutione, etiam non poſſumus eorum lacrymas ſufferre. Per te enim, bone miſericordiſſime Rex ſalui effecti ſunt, & à manibus perſequentis liberati conſiſtunt. Vnde magna in cœlo vobis repoſita eſt mercedis corona, quoniam ſcriptum eſt, *qui ſaluat, tanquam qui ædificat.* Propterea coram Deo viuo deprecamur, vt in hoc preces noſtras exaudias, & ipſos abſoluere iubeatis. Ipſis enim reuertentibus cum magna lætitia eos ſuſcipiemus, & charos in noſtris viſceribus amplecti ſtudebimus: Epiſcopatum enim & Eccleſias, quas tenere videbantur, inordinatæ vſque hactenus conſiſtunt: pro quo iubeat Excellentia veſtra diſponere, quatenus præfati viri ad terram natiuitatis eorum reuertantur, quia adeſt tempus vt pariter cum ſuis parentibus, & vna nobiſcum in Domino exultent, nóſque merito pro vita & incolumitate veſtra fundere valeamus preces.

Digitized by Google

EPISTOLAE
SVMMORVM PONTIFICVM,
NICOLAI I. ADRIANI II. IOANNIS VIII. ET ALIORVM,

De rebus ad Hiſtoriam Francorum præcipuè pertinentibus.

NICOLAI I.

Legatos ad Synodum mittit, ad quam præcipit, duos de CAROLI *Lotharij patrui Regno Epiſcopos accedere, ſicuti de* LVDOVICI *& Caroli fratris eius Regno alios conuenire iuſſerat.* B

EPISTOLA I.

Edit. XVII. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,* LOTHARIO *Regi*, pro Synodo. REGALIS Excellentia veſtra nuper Apoſtolatui noſtro direxit, vt pro perficienda Synodo Miſſos è latere noſtro dirigere dignaremur. Quod nos & ante Litterarum veſtrarum preces & poſt modũ, facere deſiderio ardenti cogitauimus. Sed quia multis Sanctarum Eccleſiarum Dei vtilitatibus hactenus fuimus occupati, tam celeriter (vt volebamus) eos deſtinare nequiuimus. Nunc autem Domino noſtro Ieſu Chriſto fauente, Legatos ſanctæ noſtræ, cui Deo auctore deſeruimus, Eccleſiæ, duos reuerendiſſimos & ſanctiſſimos Epiſcopos, Rhodoaldum ſanctæ Portuenſis Eccleſiæ, & Ioannem ſanctæ Fundenſis Eccleſiæ delitioſos noſtros, quorum aduentu atque præſentia Dei Sacerdotum Synodus congregetur, trãſmittimus, ſicut noſtris vobis iam pridem direximus Litteris, quibus magnitudini veſtræ intimatum eſt, binos Epiſcopos de Regno LVDOVICI Regis patrui veſtri, & CAROLI Regis veſtri fratris ad ipſam Synodum conuenire debere. C Nunc autem volumus atque Litteris noſtris directis iubemus, ſimiliter duos de Regno CAROLI Regis glorioſi patrui veſtri ibidem ſine aliqua ambiguitate adeſſe. Quas ſanè Litteras Nobilitati veſtræ dirigentes, petimus vt eas Carolo Regi de præſenti per veſtrum fidelem hominem tranſmittatis: quatenus & duo Regni eius Epiſcopi (vt diximus) ad prædictam Synodum, quæ auxiliante Domino congreganda eſt, cum noſtris pariter Legatis valeant conuenire. Quos ſanè Apoſtolatus noſtri Legatos Excellentia veſtra digno honore ſuſcipiat, & familiaritatis eius locum concedat, vt Domino auxiliante, cùm ad nos fuerint reuerſi, digna nobis de parte veſtra nunciantes, maximas Deo gratias referre, & Apoſtolicæ vos benedictionis munere ditare poſſimus, congaudentes ſanè in veſtræ humilitatis deuotione fideli. Dextera vos ſupernæ Maieſtatis illæſos conſeruare per tempora longa dignetur.

Iubet duos de CAROLI *Regno Epiſcopos ad Synodum proficiſci.*

II.

Edit. III. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,* CAROLO *glorioſo Regi*, pro Synodo. SEDES hæc ſancta, atque præcipua, cui Dominici gregis, & ſollicitudo,

A curáque commiſſa, in omnibus mundi partibus rectitudinis ſuæ diſpoſitione ſalubri cuncta ordinare, perficeréque diuino freta procurat auxilio, & quod ſingulari etiam auctoritate perficere valet, multorum ſæpe Sacerdotum decernit diffinire conſenſu, & iuſtitiæ cenſura, ea ſcilicet emendando deliberare, quæ perperam atque enormiter fuerint alicubi commiſſa. Vnde veſtræ Regali Deóque amabili excellentiæ notum eſſe volumus, quia ad futuram Synodum; quæ Metis ciuitate Regni LOTHARII Regis nepotis veſtri pro THEVPERGA ſorore VBERTI, & VVALDRADA congreganda eſt, duos de regno veſtro Epiſcopos, quos prudentes atque veraces vos eſſe cognoſcetis, conuenire iubemus, qui vna cum ſanctæ Sedis noſtræ Legatis, quos illuc (Domino auxiliante) nunc deſtinamus, & aliorum venerabilium Epiſcoporum cœtu, qui ad eandem Synodum conueniendi ſunt, ſubtili cuncta indignatione *, rectâque valde inquiſitione; ſecundum Deum & venerabiles ſanctorum Patrum inſtitutiones examinare, ac diffinire decertent. Nam & Ludouico glorioſo Regi fratri veſtro, ſimili modo litteras noſtras direximus, duos regni ſui Epiſcopos ad ipſam Synodum conuocantes, quatenus in omnibus quæ ibi ſtatuenda ſunt, rectitudo vigeat, iuſtitia polleat, & falſitate fugata, veritas ſplendeat, vt venerabili Sacerdotum Dei certamine Chriſti Eccleſia ab omnibus inconcuſſa conſiſtat aduerſis. Quos ſanè in veniendo Epiſcopos ad B iam dictam Synodum iuſſione noſtra volumus occurrere. Dat. &c.

LVDOVICVS CAROLVS.

* legendum videtur indagine.

Commendat Legatos ad Synodum miſſos, ad quam duos de Caroli Regno Epiſcopos ire præcipit.

III.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,* LVDOVICO *Imperatori,* pro Synodo. AVGVSTÆ ſerenitatis magnitudini veſtræ Imperiali fulgenti decore his Apoſtolatus noſtri litteris innoteſcimus, quia multis & quotidianis Eccleſiarum Dei ſollicitudinibus & vtilitatibus, quibus nos vigilanter inſiſtere decet, præpediti, Miſſos noſtros pro perficienda Synodo, quam pro cauſa LOTHARII glorioſi Regis fratris veſtri, noſtra Apoſtolica fieri auctoritate decreuimus, tam celeriter vt inter nos ſtatutum eſt, in Franciam deſtinare nequiuimus, & quam Eccleſiaſticæ rectitudinis & vtilitatis zelo, quo nos ſemper feruere oportet accenſi, legatos nunc (ſicut diximus) noſtros duos venerabiles Epiſcopos, Rhodoaldum videlicet ſanctæ Portuenſ. Eccleſiæ, & Ioannem ſanctæ Fundenſis Eccleſiæ antiſtites delicioſos noſtros illuc pro eiuſdem rei quam ſcitis negotio canonicè diffiniendo direximus: quos Clementia veſtra benignè ſuſcipiat, eiſque fidelem, atque prudentem tribuat hominem, qui eos vſque ad locum, quo à talibus ſuſcipiantur ho- C minibus, quorum comitatu ad prædictum Regem Lotharium fratrem veſtrum illuc ſi valeant peruenire, ſecuros & quietos, omníque ſuauitate deducat. Cognoſcat præterea Clementia veſtra, qui pro communi Eccleſiæ pace, atque conſenſu duos Epiſcopos de Regno Caroli Regis patrui veſtri, ad ipſam Synodum, quæ Domino auxiliante in Metis ciuitate congreganda eſt, Sedis Apoſtolicæ miſſa vocatione conuenire præcipimus, qui vna cum Miſſorum noſtrorum præſentia, & aliorum Sacerdotum Dei conuentu, quod diffinire oportet, iuſtè canonicéque decernant. Dat. &c.

Edit. XII.

Petit vt CAROLVS *Rex Balduino parcat, qui filiam eius rapuerat, & in vxorem acceperat.*

IV.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei* CAROLO *glorioſo Regi maiori,* pro Balduino. BEATO ac precioſo Chriſti Dei noſtri cruore Eccleſia ſancta redempta, & ſacro ipſius Domini ſuper ſolidam veræ fidei petram fundata eloquio, pietatis ſuæ viſcera omnibus, non ſolùm quos ex aqua regenerauit, & ſpiritu, delinquentibus, verùm etiam quotquot ſacri nec dum lauit vnda baptiſmatis, patet, atque gremio gratulatur fouere ſalubri. Vnde ab ipſo inſtitutionis eius exordio, ad

CAROLVS MAGNVS

cam omnes velut ad pium cariſſimæ genitricis gremium confugere digna deuotione procurauit, qui ſe in aliquo flagitij ſcelere iacere cognoſcunt, vt per ſpiritualem gratiam, quæ rite ignoſcit petentibus, à peccatorum nexibus abſoluantur. Et quoniam ad hanc ſanctam Romanam, cui Deo auctore deſeruimus Eccleſiam, quæ ob ſui priuilegij principatum, quo cæteras Dei Eccleſias orbe vniuerſo diffuſas excellit diuinitus, de diuerſis mundi partibus quotidie multis ſceleribus oppreſſi confugiunt, remiſſionem ſcilicet & venialem ſibi gratiam tribui ſupplici & ingẽti cordis mœrore poſcentes: à qua verò ob inſigne dilectionis meritum, & debitæ compaſſionis gratiam recti libraminis auxilium cunctis fida petentibus intentione tribuitur, atque largitur. Idcirco ad beatiſſima ſanctorum Apoſtolorum principum Petri & Pauli confugere limina, noſtrúmq; Pontificium BALDVINVS vaſſallus veſter ardenti animo accedere ſtuduit, qui veſtram ſe habere indignationem, eo quod Iudith filiam veſtram illum præ cæteris diligentem ſine veſtræ voluntatis conſenſu in coniugium elegerit, eámque volentem acceperit, ore proprio retulit. Quamobrem præſolatui noſtro preces multitudinis fudit, orans & petens obnixè, vt magnitudinis veſtræ per noſtram interuentionem adipiſci gratiam mereretur. Cuius nos crebris petitionibus, & miſericordiæ largitate commoti veſtram Regalem excellentiam his Apoſtolatus noſtri apicibus, præſentibúſque Legatis Rhodoaldo videlicet, & Ioanne reuerentiſſimis & ſanctiſſimis Epiſcopis deliciosis noſtris valde precamur, vt pro Ieſu Chriſti Domini noſtri amore & ſanctorum Apoſtolorum Petri ac Pauli, quorum auxilium ipſe Balduinus magis quàm Regum terræ fide deuota quæſiuit, noſtráque dilectione, quam vos luculenter habere cognoſcimus, iam dicto Balduino, quia & talem iam olim aliis euenisse Regibus ſcitur, indulgentiam pariter & plenariam gratiam largiaris, vt veſtræ amplitudinis fretus benignitate conſiſtat, maneátque inter cæteros vobis fideles ſecurus. Cui ſanè ideo veſtræ ſublimitatis gratiam vt tribuatis, depoſcimus, non ſolùm quia pio amore omnibus, qui aliquo fuerint ſceleris contagio maculati, huius Apoſtolicæ Sedis opem, atque miſericordiam & præſidium poſtulantibus, humilique deuotione quærentibus, pro qualitate facti ſubuenire debemus: Verùm etiam metuentes ne propter iram indignationémque veſtram ipſe Balduinus impiis Normannis & inimicis Eccleſiæ ſe ſanctæ coniungat, & in populo Dei, quem prudenti conſilio, mentéque ſollicita ſaluum & incolumem regere & gubernare debetis, aliquod ingerat periculum, & ſcandali fomitem, quo fidelium cœtus depopuletur immittat, & ob hoc animæ veſtræ, quod abſit, contingat diſcrimen. Dextera vos ſuperna protegat maieſtatis, & ab omnibus ſemper aduerſitatibus illæſos cuſtodire dignetur. Dat. &c.

A B

Eiuſdem argumenti.

V.

Edit. xxi.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei*, HERMENTRVDÆ *Reginæ*, pro Balduino. FIDELIVM vniuerſitas gentium ex variis mundi partibus, cuiuſquam ſint ordinis vel ætatis, ſi qua fortè criminis noxa, vel ſeniorum ſuorum formidine detinentur, ad hanc ſanctam omnium terrarum matrem Eccleſiam Romanam, vt ſalutare peraccipiant remedium, recurrunt, & ab ea non ſolùm animæ, ſed & corporis ſaluationem, vt omnibus pater, humili prece ſuſcipere precantur. Quibus, multis diuinitus fulta auctoritatibus, & ſanctorum Parrum roborata documentis, materno amore ſolamina ſubminiſtrat, & ſugenda vbera conſolationis compatiendo inferre minimè recuſat. Et quia hic Balduinus, qui cariſſimam filiam veſtram contra diuinarum legum ſanctiones rapuit, de his ſe eſſe recognouit, liminibus ſanctorum Apoſtolorum lacrymoſis, mœſtiſque precibus lugubriter ſe obtulit, & vt pro tanto crimine Apoſtolicam opem acciperet, noſtro Apoſtolatui nihilominus flendo ſe præſentare quæſiuit: cuius cùm lamentabilem, & tanto ſcelere plenam cognouiſſemus petitionem, ad mentem rediit, quod per prophetam Dominus dicit. *Miſericordiam volui, & non ſacrificium*, miſerti ſumus, & hos veſtræ in Chriſto dilectæ induſtriæ Apoſtolicæ ſolicitudinis apices fieri ſtatuimus, miſſóſque etiam Rhodoaldum & Ioannem reuerendiſſimos & ſanctiſſimos Epiſcopos delitioſos nobis pro eo veſtræ claritati direximus, per quos obno- C

A xius deprecamur, vt prædictus Balduinus, quia apud veſtram per Apoſtolorum interceſſiones deſiderat magnificentiam obrinere (pro Dei amore) gratiam percipere valeat, & de ſui affectione noſtri præſulatus, oraculis conſolationem reſumat: quatenus, vt qui ſe per infelicem culpam à norma æquitatis declinaſſe non ambigit, medelam Apoſtolorum agnoſcat, & apud veſtrum ſeniorem venialem (vobis iuuantibus) vigorem obtineat. Dextera vos ſupernæ proregat maieſtatis, & ab omnibus ſemper aduerſitatibus maculiſque cuſtodire dignetur. CAROLVS MAGNVS.

Vt ad Synodum Metis celebrandam vna cum Legatis accedant, ibique LOTHARIVM *Regem euocent, qui Sedis Apoſtolicæ non expectato iudicio,* THEVPERGAM *vxorem repudiauerat, minatur eum ſe excommunicaturum, niſi pœnitentiam & ſatisfactionem egerit.*

V I.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus Archiepiſcopis per Galliam & Germaniam conſtitutis*, pro Synodo. INCOGNITVM vobis eſſe non credimus, qualiret pro duabus feminis LOTHARII Regis Eccleſiæ Dei facies illiciti connubij næuo aſpetſit, vel qualiter vna tepulſa, idem Rex, alteram ſibi ſceleratiſ- Edit. xxii.
B ſimè copulauerit. Quarum prior THEVPERGA nomine pro ſui repudio acriter dolens peremiſſam legationem ſuper hoc negotio Sedis noſtræ expetiuit iudicium. Ex qua re vnius partis cauſam ſine alterius iudicare canonicè fore minimè duximus: ſtatuimus fraternitatem veſtram Meti collectam pariter cum Legatis noſtris eiuſdem Lotharij cauſam audite, & canonicè communi ſententia diffinire. Itaque iuxta ſtatutum noſtrum, cùm duos illos in partes fratres noſtros deſtinaremus Epiſcopos, accidit ad noſtram notitiam peruenire, quod Lotharius legitima, & prima tepulſa muliere, ſecundam ſibi aſciuerit coniugem, neque Sedis noſtræ petitum ac promiſſum iudicium expectans, neque canonico iudicio vſpiam ſuccumbens. Qua ex re quid aliud datur intelligi, niſi quia vbi plutimorum iudicium præuenit, ibi ſuo iudicio præuaricatotem ſe iudicauit? Et ideo vniuetſaliter hanc fraternitati veſtræ Apoſtòlicæ auctoritatis Epiſtolam deſtinauimus, vt Chriſtianæ religionis zelo accenſi pariter cum Miſſis noſtris Metim ptoficiſcamini: illúcque Lothatium conuocantes audiatis, & in eum canonicum iudicium ptoferatis, quod ſi venite diſtuletit, & à præſentia ſe Synodali præſentibus legatis noſtris ſubduxerit, & ad pœnitentiam, ac ſatisfactionem repedare minimè curauerit, ita vt ptæſentialirer ad Synodum coram Miſſis noſtris ſatisfactutus, & à ſcelete receſſurus occutrat, illum de cætero excommunicatum reddemus, & quamdiu in hoc permanſerit, & totius Eccleſiæ conſortio faciemus extotrem:

C *Vt cauſam Theupergæ iudicent, & Concilij acta ad ſe mittant.*

V I I.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus reuerendiſſimis & ſanctiſſimis Archiepiſcopis confratribus noſtris, & Epiſcopis in Concilio reſidentibus, quod Metis celebratur.* REVERENTIÆ ſacerdotali tunc debitus honor impenditut, cùm eos in omnibus, quæ ab illis ſub æquitatis libramine geri debentur, trutinam miſericordiæ cum lance rectitudinis tenere conſpicimus, & tenendo nullius fauore tetenti, aut quorumcumque tettotibus petmoti, vel etiam numeroſis pecuniis, aut honorũ amplitudinibus à tramite iuſtitiæ quoquo modo inclinati permutantur, ſed quantum eis erga ptoximos in diſcutiendo curare conceditur, tantum his ſine petſonarum acceptione, ad ſui cuſtodiam pauot cum zelo rectitudinis procul dubio adhiberi debet, ne immemores illius Apoſtolicæ ſententiæ videantur, dicentis: Vnuſquiſque propriam metcedem accipiet ſecundum ſuum laborem. Nam cùm intet multarum Eccleſiaſticarum rerum, quæ ad ſalutem & fidei ſoliditatem populi Dei pettinere videntur, noſter Apoſtolicus animus cauſas extẽderetur, de quarumdam fœminarum controuerſia THEVPERGÆ ſcilicet atque VVALDRADÆ admodum, ſicut quorundam refetentium, quia paſtoralis nos cuta ad audiendum commoueat, Edit. xxiii.

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS. relatio intentos reddidit. Et ne aliquo violentiæ morbo per deſidiam grex fatige- A
tur Dominicus, ad medelam recuperandæ ſanitatis, ardore caritatis, feruentius in-
uitauit, prædicta quippe Theuperga multis vicibus Sedem Apoſtolicam lacrymoſis
litteris ſtuduit appellare, in quibus affatu flebili puram ſe quo accuſatur crimine
inquit, atque inſontem, ad quod negotium & iudicij diſcretionem, ſicut iam veſtrã
fraternitatem nuper per Apoſtolicos apices commonere decreuimus, Apoſtolico
vos hortamine adeſſe volumus, quatenus à Pontificij noſtri latere venientibus Miſ-
ſis Synodicam illic celebrationem Apoſtolica fulti auctoritate cum fraternitate ve-
ſtra præſidentibus adunare debeatis, & vna cum eis vigilantius ſine doloſitatis ma-
cula vel fomento inuidiæ, aut odij nutrimento, quæ poſſunt homines à via veri-
tatis peruertere, & à calle rectitudinis, proh dolor, declinare, ſemper Deum præ
oculis habentes, perſonas principum, & terrores, qui ad tempus inſurgunt, & in
tempore finiuntur, contemnentes; quid in his iuſtius, quidve veracius cum ſatis
Miſſis noſtris inuenire valueritis, horum conſenſu diffinire & ſtatuere procul dubio
Eſa. 5. ſtudeatis: cauentes hoc, quod per prophetam dicitur: Væ his qui dicunt bonum
malum, & malum bonum, qui ponunt tenebras lucem, & lucem tenebras, & dicunt
Ioan. 7. dulce amarum & amarum dulce. Nam & Euangelica inter cætera, quæ nos ad bene
Pſal. 57. viuendum inſtruit, ſententia admonet dicens: nolite iudicare ſecundum faciem,
ſed iuſtum iudicium iudicate. Pſalmiſta quoque ait: ſi verè vtique iuſtitiam loqui-
mini, iuſta iudicate filij hominum. Igitur cùm multa ſint, quibus veſtram fraterni- B
tatem non obliuionis aut ignorantiæ cauſa de vobis iudicantes, ſed caritatis ſtu-
dium amplectentes commonere poſſimus: hæc ideo ſufficere credimus, quia ad plu-
ra vos & Euangelicæ, atque Apoſtolicæ, Propheticæque lectionis dogmata in tali-
bus memoria tranſcendere non dubitamus. Tantum eſt, vt cum æquitatis iuſtitia
in præsẽti examinatione ſine aliquo dolo, vel inuidiæ macula (ſicut præfati ſumus)
quia Deo præſente adſiſtitis, proximorum cauſas, cùm iam dictis Miſſis noſtris ita
iuſtè & irreprehenſibiliter cum Dei timore diffinire ſatagatis, vt illorum in omni-
bus, veſtræque ſanctitatis conſenſus, atque iudicium æquitate fulgere videatur.
Nam ſi vos, vel illos in aliquam partem pro cuiuſcumque fauore à Canonicis &
ſanctorũ Patrum inſtitutionibus (quod non optamus) declinare perſpexerimus, ar-
guere non dubitamus. Si verò aliarum Eccleſiaſticarum vtilitatum in eodem conci-
lio res acciderint digno examine, pertractantes eas cum Dei timore diffinire ſatagi-
te. Si autem aliqua in eo fuerit contentio orta, in qua diffinitiones ponere nequi-
ueritis fortaſſe cenſuram, noſtro eam iudicio reſeruare ſancimus. Statuimus autem
vt cuncta quæ in eodem concilio peracta fuerint, ac diffinita, noſtro præſulatui ge-
ſtorum ſerie incunctanter ſignificetis, vt ſi ea iuſtitiæ pulchritudine, probabilique
ſanctione diffinita perſpexerimus, Deo omnipotenti gratias referamus. Si verò in-
iuſtitiæ, quod nolumus, & contrarietatis fuerint acta intentione, ea renouare ſum-
mopere iubeamus, Miſſos quidem noſtri Pontificij (vt in prima Epiſtola veſtræ di-
lectioni ſignificauimus) pro quibuſdam Eccleſiaſticis vtilitatibus, quibus fuimus C
occupati, deſtinare nequiuimus. En Chriſto iuuante ſtrenuitatis pollentes ſcientia,
atque doctrina reuerendiſſimos nunc dirigere Miſſos decreuimus, Rhodoaldum
ſcilicet, atque Ioannem Epiſcopos delicioſos & conſiliarios noſtros, qui prædictum
cum veſtra ſanctitate Concilium, vt protulimus, ſtudeant celebrare. Omnipotens
Deus, qui vos ſacri regiminis culmine perornauit, veſtræ beatitudinis corda re-
ctitudinis & iuſtitiæ claritate repleat, atque decoret, vt in omnibus veſtris actibus
æquitatis videamini plenitudine rutilare. Dat. IX. Calend. Decembris, Indict. II.

Carolum ad pacem cum Imperatore ſeruandam adhortatur.

VIII.

Adu. XXV. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* CAROLO *glorioſo Regi.*
INITIVM locutionis meæ, quam ad vos nunc habeo, cariſſime, ecce cum
Gal. 4. Apoſtolo Paulo ſumit exordium, & vox mea vox illius eſt, dicens: Filioli mei, quos
iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Quo autem modo Chriſtus
formari melius in cordibus veſtris poterit, quàm ſi euulſis ex præcordiis veſtris
odiorum & ſimultatum vepribus, pacem in viſceribus veſtris concipiatis, quæ Chri-
Epheſ. 2. ſtus eſt, ſicut per eundem Apoſtolum de eo dicitur: *Ipſe eſt pax veſtra, qui fecit vtra-*

Digitized by Google

A *quæ vnum*,& catitatem in inuicem obſcruetis, quæ Deus eſt, veluti à Ioanne deſcri- CAROLVS MAGNVS.
bitur: *Deus caritas eſt*. Nulli ergo dubium eſt, quòd qui caritatem & pacem in ſe 1. Ioan. 4.
non habet, Chriſtum Dominum Deum noſtrum, qui per hæc vocabula deſigna-
tur, è corde ſuo proiecerit, & quaſi conformatum ex intimis vteri ſui pepulerit,
Quamobrem neceſſe eſt, vt ſicut ſancta Matet Eccleſia, cui mea humilitas per abun-
dantiam diuinæ miſerationis præeſt, vt habitaret Chtiſtus per fidem in cordibus ve-
ſtris, olim vos per Euangelium genuit: ita quoque vt per miniſterium Apoſtolatus
mei, in præcordiis veſtris pacem & dilectionem, id eſt formetut Chriſtus, nunc vos
iterum parturiens gignat, & vt in vitum perfectum occurratis informet. Quomo-
do autem Chtiſtus in vobis formati poteſt, qui in ſciſſis mentibus non habitat,
qui totus eſt pax, totus iuſtitia, totus eſt veritas, vel in vobis quomodo fotmatut,
qui licèt in pectore veſtro per fidem ſanam ſolidus & integer habiret, pet diſcot-
diam tamen minus in vobis perfectus, & velut informis habetut? Concipite itaque
filij pacem, parturite iuſtitiam, & alternam amplectimini caritatem. Audite quid
dicat Apoſtolus: *Pacem ſequimini cum omnibus*. Et rurſus: *Quod*, inquit, *ex vobis eſt*, Hebr. 12.
cum omnibus hominibus pacem habentes. Vnde intimo mentis intuitu & ſumma eſt di- Rom. 12.
ligentia perpendendum: quoniam ſi tantus Apoſtolus cum omnibus hominibus
pacem ſequi, & cum omnibus pacem habere commonuit, quanto potiùs, quantó-
B que ſalubriùs cum his ſequenda, cum illis habenda eſt pax, quibus conſanguinitate
propinquiores, & materia carnis ptoximiores, ac iuramento ſeruandæ vicariæ pacis
connexi arctiùs eſſe ferimini? qua de re mihi nunc ſermo eſt, & ad regium culmen
veſtrum, meum rendit eloquium: ad ea videlicet vos dirigens, per quæ non ſolùm
tetrena regna debito iure poſſidendo dies veſtros in quiete maxima tranſeatis, ve-
rumetiam beatitudinis hæreditatem capeſcentes, filiorum quoque Dei vocabula
ſortiamini. Scriptum quippe eſt: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur*. Matth. 5.

IGITVR memores, filij dilecti, eſtote, memores eſtote nominis Dei noſtri, cuius
mentionem coram nonnullis teſtibus facientes, tetribili eſtis altetnam pacem in-
uicem pacto polliciti, & pertimeſcentes tantum nomen in vanum accipere, reddite
Domino iuramenta veſtra. Fœdus, quod ad alterutrum pepigiſtis, inuiolabili ma-
neat apud vos veritate repoſtum, & immaculatè vigeat veſtra ſublimitas inſignia fi-
dei cunctis circumquaque nationibus repræſentans: parcite gladio, & humanum
fundere ſanguinem formidoloſiùs exhotteſcite. Ceſſet ita, ſedentur odia, ſopian-
tur iurgia, & omnis ex vobis ſimultas radicitus extirpetur; vnuſquiſque veſtrûm ſua
ſit ſorte contentus, & funiculo hæreditatis diuinitus ſibi collato pacificè perfrua-
tur. Aliena iura non inuadens, non ſubttahens, non conturbans, liceat dilectiſſimo
filio noſtto, veſtro autem nepoti à Deo conſetuandum imperium ſuum cum regno
proprij germani quieta poſſidere tranquillitate, & ſtatui eius ſumma ſe caritate
conſulere, & gubernacula ditione debita moderari: ad ſalutem videlicet, ac defen-
C ſionẽ populi Chriſtiani, & ad ſanctæ matris ſuæ Romanæ ſcilicet inſignis Eccleſiæ
libertatem & ſublimitatem. Non in vobis vanæ gloriæ typus, non ſupetcilij faſtus,
non alterius vſurpandi terminos ambitio: ſed iuſtitia, caritas & concordia regnet:
ac ſummum pax inter vos teneat omninò faſtigium. Sanè cùm pro concordia ſcri-
bimus, cùm pacem prædicamus, de ea nos concordia, vel pace non opinemini age-
re, quam ſolet mundus diligete, ac reprobi adinuicem obſetuare. Denique vt illi
libetiùs, & audaciùs poſſint mala perpetrate quæ cupiunt, & plures, ac validiores,
atque geſtiunt reperire, vnanimitatem ſtudent, & pacem inter ſe ittefragabiliter,
& impræter miſsè tenere: quam Dominus ſciens, & hanc à ſua pace ſecetnens, dile-
ctoribus ſuis aiebat: *Pacem*, inquiens, *relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Quod qua- Ioan. 14.
liter accipiendum ſit, ſanctus A[illegible]uſtinus ſalubriter & luculentet exponit. Cætera
verò quæ, ne modum excederemus epiſtolarem, huic paginæ inſetenda non duxi-
mus, Arſenio reuerendiſſimo & ſanctiſſimo Epiſcopo, apocriſario, & miſſo Apo-
ſtolicæ ſedis, & conſiliario noſtro defecatiſſimè proſequenda non indecentet (vt
credimus) ſcriptis & dictis iniunximus: cui bene faciat glotia veſtra in cunctis at-
tendens, & in his, quæ ſibi ex noſtri Apoſtolatus auctotitate de pace ſanctæ Eccle-
ſiæ perhibuerit, non immeritò credula, vel in ambigua, fidem certam accõmodans:
incolumem Excellentiam veſtam gratia ſupetna cuſtodiat, dilectiſſime fili.

LVDOVICVS. CAROLVS. *Queritur Epiſcopos Romam ad Synodum miſſos non fuiſſe, ait ſe ad* LOTHARIVM *ne Romam veniret Litteras dediſſe, ſignificans illum poſſe Theupergam cum fideiuſſione recipere. Nunciat ſe miſiſſe Arſenium, vt Lotharium ad obtemperandum impellat. Præcipit vt in Eccleſia Colonienſi conſecretur Antiſtes, & tandem vt ipſi Sedis Apoſtolicæ præceptis obediant.* A

I X.

Edit. xxvii. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſſimis filiis* LVDOVICO *&* CAROLO *glorioſiſſimis Regibus.* CREDIMVS ex Dei dono filij cariſſimi proceſſiſſe, quòd vnanimes effecti vos de corpore puro, & conſcientia bona & fide non ficta vixiſtis. Vnde fit vt vno animo, & vno ote perglorificetur Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ad ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, regnique veſtri decus cooiunctio veſtra proficiat, & ſalutem. De Epiſtolis autem noſtris, quas ſuſcipientes Archiepiſcopis & Epiſcopis regnorum veſtrorum, immò & Lotharij Regni pariter Archiepiſcopis & Epiſcopis ſecundùm tenorem illarum dixiſtis, merito durè tulimus, cùm tanta temporis anguſtia non imminerer, vt ſalrem de vobiſcum conuerſantibus, binos mittere nequiuiſſetis præcipuè tu fili CAROLE Rex, qui Regnum tuum per maximum ſpatium longiùs B quàm fratris tui Ludouici glorioſiſſimi dilecti noſtri filij Regis, ab ſancta Sede in Occidentalibus partibus ſecus mare Oceanum diſparari fateris. Non enim credibile poteſt exiſtere, vt adeò longiùs diſparetur Regnum tuum, vt ſicur ſuprà meminimus, ſaltem de vobiſcum conuerſantibus, vel binos vnius, aur duarum metropoleos legaros omnium vices agentes dirigere non valuiſſes: reprehenſibile denique valde eſſe conſtar, quod ſubintuliſti, dicendo maiorem partem omoium Epiſcoporum die noctúque cum aliis fidelibus tuis contra piratas maritimos inuolare, ob idque Epiſcopi impediantur venire: cùm militum Chriſti ſit Chriſto ſeruire, militum verò ſæculi, ſæculo, ſicut ſcriptum eſt: *Nemo militans Deo, implicat ſe negociis ſecularibus.* Quod ſi ſeculi milites ſeculari militiæ ſtudent, quid ad Epiſcopos & milites Chriſti, niſi vt vacent oration. Sperabamus te fili cariſſime in talia non prorumpere, qui, Deo gratias, clarus in cunctis haberis. Aditus autem veniendi ad tantum negocium antiſtitibus illis denegari non debuit: & ſi fortè denegare vellent, quoquo modo ſi monitis noſtris parere delegiſſent, aditus illis, & tranſitus pateſieret, ſi veniſſent collectis operariis, hoc vtique ne fieret, melius corrigeremus: quia illis inde, & nobis hinc Deus in Conuentu noſtro medius tribuerat, vt & noſtris & veſtris deinceps aditus denegari non poſſet. Nam nec de noſtris melius dicere poſſumus, nec peius de veſtris, quia quid nobis impediat, longum eſt enarrare. Quod ſi intetcapedine rempotis ad clauſas pro Deo aliquod C tolleraſſeot, lucrum pro tentatiooibus & laboribus à Domino magoum reciperent: Sed quia occaſione tranſitus ſuffugiunt, nos licèt coacti adhuc hæc grauamina ſuſtinebimus, vos tamen videbitis, ſed intelligi datur eos monitis noſtris non velle parere propter illud quod in Litteris veſtris ſubditur. Dicunt poſt aliquanta, vt Epiſcopos de regnis veſtris ad Synodum Romam mittendi neceſſitas non poſtulet. Vnde ſi vos fortaſſe aliter dicitis, nos illud dicimus, quod diuinitus reuelatur: quia cùm nouitatum mala multiplicari videamus, ſi ex diuerſis prouinciis fratres in inuicem conueniſſent iuxta priſcum morem, & nos conſenſu illorum (reuelante Domino) quæ decernenda ſunt, deceroeremus, ipſi oeceſſitates ſuas referentes, & nos noſtras exponentes, quæ decreta fuiſſent, meliùs in omnium notitiam facerent peruenire, qui ſemper Synodalem conuentum à nobis aggregari patiere, ſicque fieret, vt ſecundùm qualitatem morbi medicina conficeretur, & ad ſananda vulnera longè latéque effundeterur. Salomon quidem verbis noſtris conſenſit, cùm dicat, ſaluus vbi multa conſilia, ao neſcitis nonnullos ex oonnullis prouinciis Præſules ita feciſſe? Quod faciliùs ſcire poteſtis, ſi vultis, licèt vos, ſi vultis minimè lateat. Denique tam prudentes támque præcipuos & præclaros, ac quos Deus in caritate veſtra coniuoxit, viros reptehendere oolumus, quin potiùs vt dilectiſſimos filios paterno amore excolimus, & vt in vnitate fidei permaneatis cunctipotentis

A elementiam exoramus. Quod ſi quis ex confratribus noſtris¡Epiſcopis talia nobis miſiſſent, habueramus, qualiter illos reprehendere & redarguere deberemus, excepto ſi tegalem magnitudinem veſtram ſibi impedire dixiſſent, in nobis hoc pendere, & corrigi debere videretur. Ecce Epiſcopis Regnorum veſtrorum impedimentum præparatur, ne veniant. Lotharij autem Epiſcopis, qui frarer iſtius eſt, quod obſiſtit, niſi quia de veſtris ſumat occaſionem, & ſicut veſtri, ira & illius negligentes appareant; nam inter cetera plurimùm nunc in cauſa eiuſdem Lotharij, de quo ſubinferemus, profuerant, ſi veniſſent: quia auditis decretis & inſtitutis, lucidiùs cuncta referrent, ita vt nubilum aliquid minimè temaneret. Fortaſſe etenim hæc illorum dilatio & abſentia magis obfuit, in eius emendatione, quàm obſtinatio: quia ſi abſentia & dilatio non eſſet, obſtinatio vtique iam ſaltem coacta ceſſaret. Sed his omiſſis, ad veſtra conſulta ſtilum noſtrum reflectamus.

LVDOVICVS. CAROLVS.

DICTTIS enim vos præfatum commonuiſſe Lotharium, ſicut in commonitorio nobis à vobis directo legere præualuiſſemus, & eundem ſæpè vobis mandaſſe aſſeueratis, quòd Romam pergere velit, & per noſtram diſpoſirionem de cauſa ſui coniugij facere. Sed his dictis opus non accommodatis, quia ſæpiùs de directione commonitorij mentione facta, idem commonitorium abfuit, & nobis fruſtratis nequaquam comparauit. Quod ſi babuiſſemus certamen noſtrum, ſuper his cognoſceremus: ſed cùm illud defuerit, neſcimus ſi labor veſter fructuoſus fuit. Ip-
B ſe quidem Lotharius nobis vt vobis per Imperiales Legatos mandauit, quòd Romam vellet venire, cui interdiximus & omninò interdicimus, vt iter talis qualis nunc eſt non arripiat, eo quòd ſancta Romana Eccleſia tales reſpuat & contemnat, & in hoc perſeueret, quòd latè in toto diffuſum eſt Orbe. Nam verſo diu lumine per apices veſtros anhelantes præſtolamur locum attingere, qui nos vel verbo aliquo opis annueret, quo poſſemus aliquam lætitiam præſumere: ſed perſcrutatis omnibus, ac ad calcem vſque telectis, poſt lectionem ipſa quæ inerat lætitia abſceſſit, & nos dolor continuus illicò poſſedit. quia in cunctis ſumus fruſtrati, & quod non optabamus, derelicti. Verumtamen quoniam circa miſſam ſancti Ioannis, de quo diximus, Lotharium diſpoſitum habetis denuò commonere, non moleſtè tulimus: forſan omnipotens Deus cor eius ad ſibi placita inclinare dignabitur, & de præuaricatore tandem faciet conuertendo dilectum. Si autem ſubdolè Theupergam, vt eam perdat velle tepetere dicitur, ſi ipſa tales elegetit, per quos ſibi ſecuritas certiſſima fiat, ecce benè: Sin autem, idem Lotharius præbeat ſacramentum, quo polliceatur eam digno matrimonio recipere, & vt vxorem legitimam decenter venerari & colere, ac deinceps incolumem conſeruare.

DE Pœnitentia autem eius noſtro iudicio reſeruantes ſtatuimus, vt ſi prædictæ Theupergæ captioſè aliqua crimina alia, poſtquam eam à ſe repulit, obiicere voluerit, hoc expurgetur Sacramento, ſi ita neceſſitas compulerit. Quod ſi innupta manere decreuerit & viro ſuo reconciliari noluerit, ſancimus, vt cogatur in am-
C plexus vxorios redire: quia vtriſque ſeparandi non fuit voluntas. Nam ſi vtrique in diuortio conſenſerint, & Lotharius iam omninò copulam concubitus non repetierit, hoc fieri non prohibemus: quia Dominus de dimittenda vxore cauſam tantùm fornicationis excepit. Igitur ſi Lotharius quem hactenus conuerti præſtolati ſumus, & vindictam in eum ne ſanguis effunderetur, & ne bella excitarentur, propalare diſtulimus, cornu extulerit, & noſtris vtriſque monitis obedire neglexerit; de cetero talis habendus eſt, qualem illum per Epiſtolam noſtram Rbodoaldo dudum Epiſcopo & Ioanni Epiſcopo miſſam, nos habere iam cognouiſtis. Sed filij dilectiſſimi, & ſingulariter à nobis diligendi, ecce Arſenium venerabilem Epiſcopum adhoc vobiſcum pertractandum, & monitionibus corrigendum cum Apoſtolicis Epiſtolis illuc deſtinauimus. Quarum Exemplaria, ne authenticæ iſtorum, aut interceptæ, aut à quibus fortaſſe dehoneſtatæ, aut perditæ, aut etiam propter quod vobis dubietas credendi generaretur pro libitu aliter habitæ fuiſſent, magnitudini veſtræ per hunc gerulum tranſmiſimus.

TVNC ſi authenticas ita ſe habere repereritis, aſſenſus veſter eidem Arſenio præbeatur: ſin autem, excepto Derothado & Albuino, illi vos credere non oportet: & quicquid illis in partibus actum fuerit, ſub geſtorum inſinuatione nobis antequam illud per alios cognoſcamus, optimè munitum, vt meliùs laborare poſſimus, dirigere petimus nequaquam omittite.

CAROLVS MAGNVS.

SVNT & alia quamplurima quæ vobis nos mandare validè oportuerat: ſed quia tam clariſſimis & prudentiſſimis pauca ſufficiunt, & hic gerulus nobis erat incognitus, atque hoc eum latebat, præter hæc ſcribere deſumus. Porrò de Eccleſia Colonienſi, de qua nos conſuluiſtis, decernimus, vt ibi conſecretur Antiſtes. De Cameracenſi verò, quod ſtatutum habemus, volumus obſeruari, videlicet, vt ſi ibi electio canonica fuerit, conſecrari debeat in ea Epiſcopus. Ad extremum, quod ſilere non poſſumus, quinimò ſuper dictis veſtris obſtupeſcimus; de Sueſſonica ſcilicet Eccleſia, de qua fili mi Carole, quod loquimini, per os alterius loquimini. Quia & iam per xxx. circiter annos ab infructuoſa ficulnea, Rothaldo inutiliter occupatur: exceptò ſolo nomine paſtorali: dicitis vacaſſe ſolitudine: miramur cur tantus Rex ſuaſoriis verbis cedit, & non magis nobis qualiter de Rothaldo obediat, procurat. Deſine ergo fili, & deceptoria verba pelle à corde, incipéque noſtris monitis parere, vt excellentiſſima gloria veſtra cum exultatione fructificet, & cum gaudio manipulos colligat. Tamen qualiter de illo ſublimitatem veſtram oporteat facere, aliis Literis noſtris liquidiùs cognoſcere valebitis. Quibus cognitis, credimus, vt quod petimus, obtineamus, & quod decreuimus ratum coram oculis Dei, & coram vobis eſſe videatur. Apud nos namque idem Rothaldus fructuoſa ficulnea manet, tamen poſt renouatum iudicium eius, ſi fructuoſa eſt patenter declarabitur, habitis omnibus ſecundùm quod de illo ſtatuimus.. Hanc autem Epiſtolam ideò more ſolito ſcribi non fecimus, quia & Legatus veſter ſuſtinere non poterat, & ob feſta Paſchalia Scriniarios noſtros, eo quòd debitis vacabant occupationibus, habere vt debuimus, non valuimus. Rogamus præterea, & expreſsè vos adiuramus, vt quæ ſuperiùs exarata ſunt, non ſimplicitate ſermonis, ſed ex quanta mœſtitia & compunctione proceſſiſſe, interiori oculo, non exteriori tantùm attendatis, & omnes neceſſitates noſtras in his conſidereris dolore patris mirabiliter moti vt filij chariſſimi. Diuina Maieſtas ad exaltationem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ vos conſeruet incolumes.

Balduinum ſe non abſoluiſſe ſignificat: hortatur vt ei parcat, Rothaldum ab exilio reuocet, Romam ad ipſius cauſam cognoſcendam mittat, atque id ab Epiſcopis faciendum curet: quod niſi illi impleuerint, à Miſſarum celebratione remouet.

X.

Edit. XXX. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* CAROLO *glorioſo Regi.*

NOQVAM vera eſt, fili chariſſime, illa ſententia, quam Salomone atteſtante, de ſe Sapientia profert; cùm perhibet dicens: *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt.* (Prouerb. 8.) Quod niſi verum eſſet, numquam priuatarum Legum Apoſtolicæ Sedis decreta, tam facili potuiſſetis tangere mentis intuitu: nam cùm de quodam contra Deum ſe efferente dicatur, ipſe eſt Rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ, & vos è diuerſo ſumma videamus humilitate præditos: quid niſi veſtram regalem Excellentiam imitatione filium eſſe illius poterimus aduertere, qui ait: Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde? Per Sapientiam ergo Reges regnant: quia ſapientia Patris, iuxta Apoſtolum Chriſtus eſt, qui eſt Rex Regum, eorum ſcilicet, qui omnes motus corporis, omnéſque mentis illicitos appetitus competenti regere moderamine norunt, de quorum numero per diuinam gratiam vos etiam perſpicimus & lætamur: & Deo omnipotenti gratias, ex quo regnatis, multiplices exhibemus. Interea nouerit dilectio veſtra, Balduinum, vt nobis intimatum eſt, qui natam veſtram ſibi furto in vxorem contra fas ſociauit, quem ideò venerandi Præſules Eccleſiam Domini in Regno veſtro gubernantes, vinculis anathematis obligarunt, ad limina Apoſtolorum acceſſiſſe, & vt à vinculis ſolueretur, atque per nos gratiam inueniret, Sedem adiiſſe Apoſtolicam. Nos autem non ſolùm eum à vinculis minimè abſoluimus, aut in communione noſtra recepimus, ſed potiùs tam præſumptuoſam temeritatem deteſtati ſumus, atque veſtri pectoris naturalem affectum conſiderantes doluimus, veſtræque mœſtitiæ participes effecti vobis hodiéque compatimur. Verùm quoniam ad diuina ſeſe præſidia contulit, amatorúmque veſtrorum Petri ac Pauli Apoſtolorum princi-

A pum, ſibimet expetiit adfore ſubſidia: non potuimus omittere, quominus, vt gratiam veſtram perciperet, apud piam Excellentiam veſtram interueniremus. *Carolvs Magnvs.*

Verum veſtram in omnibus præ oculis habentes dilectionem, quamquam ſciamus & filiam veſtram ſi libet poſſe vos ei legaliter in vxorem dimittere, & pietatis veſtræ clementer gratiam imperriri: non tamen iuſſa miſimus, ſed preces obtulimus. Sed quoniam dicit Apoſtolus: Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt, & ab eo prædicta pericula nouiſſima ecce iam imminent tempora, prouideat ſolers veſtra ſublimitas, ne ex hoc deterius adhuc fortè aliquod oriatur. Et ita vos cauta prouiſione vndique temperate, vt mœror cordis veſtri procul abigatur, & circa iamdictum Balduinum vſque in finem nequaquam inexorabiliter, vel inflexibiliter perſiſtatis. Non quo vos hæc dicendo, terminos quos poſuere patres noſtri, tranſgredi cupiamus, quos per gratiam Dei immotos perſeuerare ſemper optamus: ſed quo gloriam veſtram vltra quam dici poſſit diligentes, nullum velimus locum dare occaſionem quærenti. Præcipuè cùm idem Balduinus diuinum poſtularit auxilium, & ſanctorum Petri ac Pauli interceſſorum veſtrorum, quemadmodum prætulimus, vt gratiam plenam à veſtra clementia conſequeretur, legationem, atque interuentionem petierit. Non planè immemor, quod ante aliquot annos quidam, qui in huiuſmodi noxam incurrerat, memoriam & Sedem adiiſſet, cœleſtis clauigeri eiuſdem Vicarij interuentu apud piæ memoriæ Imperatorem Lotharium non prodita coniuge, pleniſſimam indulgentiam ſimul & gratiam percepiſſet. Nulli præterea Regum graue videri debet (quod tamen cum pace veſtra dixerimus) conſeruo tuo debitum centum denariorum dimittere, qui fortaſſe à ſummo Regum, & Domino dominorum decem millia talentorum ſibi laxari deſiderat. *Epheſ.5.* *2.Tim.3.* B *Matth.18.*

Porro dilectio veſtra nouerit miſiſſe nos ad Hincmarum confratrem noſtrum Rhemorum Epiſcopum, & ad ceteros Metropolitas atque Epiſcopos Regni veſtri, vt venerabilem virum Rothaldum ab exilio reuocarent, Romámque ad ipſius cauſam in noſtra præſentia examinandam dirigerent: dignum quippe eſt, vt quorum iudicio in exilium eſt deportatus, eorum ſit communi ſtudio beati Petri memoriæ, ſedique ipſius honorificè præſentatus. Ex illis autem præcepimus, vt duo, vel tres, aut certè quotquot voluerint, veniant, qui ita in cunctis reliquorum, qui occurrere non potuere, præſentiam proferant, vt quicquid agendum eſt, vel experiendum fuerit, refricata quæ geſta ſunt, ipſorum omnium vice prorſus vtantur. Quod ſi poſtpoſito noſtro iudicio, quæ auctoritate Apoſtolica promulgauimus, atque decreuimus, propè contempſerint: Dei omnipotentis, & beatorum Apoſtolorum principum, quorum glorioſo agone ſancta hæc Romana Eccleſia, cui diuina diſpenſatione præſumus, eſt Domino conſecrata, atque ſanctorum Canonum, quorum contemptores propriis ſcriptis eſſe, ſe liquidò demonſtrauere, necnon & noſtræ mediocritatis auctoritate, à Miſſarum ſolemniis celebrandis, ſint, quouſque diffinitionibus noſtris obediant, prorſus extorres: ita ſanè ſi poſt lectum paginæ ſibi à nobis miſſæ tenorem, infrà triginta dierum ſpatium, quæ de Rothaldo viro venerabili agenda ſanximus, minimè conſummare ſtuduerint: ſcientes profectò, quoniam ſi poſt hanc in ſanctarum regularum, & noſtro contemptu fuerint diutiùs conuerſati, ipſum quidem Rothaldum à nobis (Apoſtolicæ Sedis more) à damnationis vinculis fore ſoluendum: atque conuocato Epiſcoporum cœtu, foueam quam parauere, ſemet penitus incidendos. Quamobrem veſtram nihilominus ſuauiſſimam pietatem monemus, & quantis poſſumus viribus exoramus, vel etiam tanquam deuoto filio præcipiendo fidenter mandamus, vt iamdictum Rothaldum veſtro adiutum ſolatio ad nos vſque miſericorditer dirigatis: quatenus iuxta decreta ſanctorum Pontificum Romanæ Eccleſiæ, atque ſtatuta ſanctorum Canonum, noſtro ſit ipſius cauſa iudicio terminata. Nam, mihi credite, ſuprà modum in damnatione præfati viri & noſter eſt animus læſus, & totius Eccleſiæ filiorum, ad quorum notitiam peruenit, vehementer offenſus. Maximè quod ante & poſt damnationem ſuam Sedis Apoſtolicæ idem venerabilis vir appellauerit iudicium, nec impetrauerit, & per talem præſumptionem, ſummæ Sedis videantur priuilegia temere violari. C

Quæ tamen priuilegia vſque ad mortem ope freti diuina, prædeceſſorum meorum veſtigia ſequendo, caſſari taliter minimè patiemur. Sed & vos chariſſime, vt

CAROLVS ea, quibus poteſtis culribus veneremini, ſummoperè incitamus. Nam quomodo A
MAGNVS. putatis ſi oportuniras exegerit, vt veſtto Regno, veſtris iuſſibus, veſtti Regni Ec-
cleſiis, aliquod præſtemus ſulatium, aut contra aduerſarios protectionis clypeum
conferamus, ſi quantum in Regni veſtri partibus eſt, quoniam illa omninò ſcin-
di non poſſunt, ea vos aliquatenus minorari ſinatis, quibus vſi patres veſtri omne
ſuarum dignitatum incrementum, omnémque gloriam percepetint. Priuilegia
namque Romanæ Eccleſiæ, totius ſunt Chriſti, (vt ita dicamus) remedia Eccleſiæ
Catholicæ. Ptiuilegia inquam Petri arma ſunt contra omnes impetus prauitatum,
munimenta, atque documenta, Domini Sacerdotum, & omnium prorſus, qui in
ſublimitate conſiſtunt, immò cunctorum, qui ab eiſdem poteſtatibus, diuerſis affi-
ciuntur incommodis. Turbati enim eſtis, & multo mœrote affecti (ſicut in ſcriptis
veſtræ dilectionis reperimus) eo quod fotti vos inuectione conuenerimus, & du-
ris increpationibus veſtram celſitudinem cumulauerimus. Qua de re veſtra profe-
ctò non debuit vſquequaque triſtati ſublimitas, quoniam etſi nulla erat culpa, ſi-
cut aſtruere humiliter contenditis, vnde veſtram oportuetit pietatem durius ca-
ſtigari: tamen diſcretus patet tunc aliquotiens ſtudet dilectum filium diuerſis ter-
roribus, vel etiam flagellis competentibus erudire, quando nihil in eo quod repre-
Iob. 2. hendat, penirus intuetur. Sic Dominus beatum Iob fruſtra ſe percuſſiſſe perhi-
bet, cùm nihil omnino quod tantis verbetibus puniri debuiſſet inuenit, ſed tamen
fruſtra non percutit, quia hæc quatenus per patientiam augeantur ei merita vt diſ- B
cretus parer exercet. Sic nimirum, ſic & vos chariſſime fili veſtram ſublimitatem
tacita fortaſſe cogitatione fruſtra læſam à nobis quærimini. Scimus tamen nos, ex
qua radice contra dilectionem veſtram hæc virga proceſſerit, quæ vtique non vt
funditus interimetet, abſit: ſed quæ ad ſempiterni regni gloriam fœlicius erudi-
ret, ſcilicet quam paterna diſciplina (vt apertius dicamus) & inretni affectus ramo
protulit, non quam malitia ex odij radice produxit. Percutieris etgo, immo pulſa-
ris fili etiam vbi te cot tuum non reprehendit, vt cautiot & ſollicitiot atque tutior
in quibus delictutus eras, Deo auctote, valeas inueniti.

ITAQVE chariſſime eum veſtræ Regiæ poteſtati ab Apoſtolica Sede intetdum
duriora fuerint miſſa, non moleſtè feratis, nec vos à nobis odio habitos eſſe pute-
tis: quoniam aut manifeſtè iuſta ſunt noſtræ correptionis iacula, aut certè occul-
ta ſunt, & aliquam habentia rationem: quapropter in vtroque veſtræ ſalutis ſem-
per inuenire ne diffidatis antidotum. Nos quidem ſemper vos in viſceribus dile-
ctionis ſtrictos habuimus, & pro vobis Dei omnipotentis miſericordiam implora-
uimus. Sed poſtquam frater & Coepiſcopus noſter Odo pariter & primus fideliſſi-
mus noſter, quem ad veſtram glotiam miſeramus, de veſtra veſtræque eminentiſ-
ſimæ, ac dilectiſſimæ coniugis deuotione etga Sedem Apoſtolicam, ac dilectione,
quam circa Domini Sacetdotes habetis nobis tot retulere præconia, tanto arctius
vos diligimus, tanto veſtri pto ſtatu tegni, vt veſtra, veſtrorúmque ſalute Domi-
num Ieſum Chriſtum inſtantius deprecamur, tantóque de Romanorum vobis ſub- C
acta rabie grates auctori exultantes rependimus, quanto hæc non ad tumorem ela-
tionis, nec ad humanæ cupiditatis atdorem profutura, ſed ad exaltationem Eccle-
ſiarum Dei & ad libertatem populi Chriſti, atque ad laudem ipſius credimus in-
cunctanter proficete. Optamus excellentiam veſtram in Chriſto nunc & ſemper
beneualere.

Refellit rationes à THEVPERGA *ad dirimendum matrimonium adductas, prohibétque ei ad vrbem acceſſum, niſi prius impetrata à* LOTHARIO *venia, &* VVALDRADA *eodem veniente, ad extremum illam confirmet vel ad mortem, ſi opus fuerit tolerandam.*

X I.

Edit. XLVIII NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectæ filiæ* THEVPERGÆ *glorio-
ſiſſima Regina.* EPISTOLAM ſuggeſtionis tuæ præſulatui noſtro deferen-
tibus legatis tuis miſſam ſuſcepimus, & quod nihil ipſa litteris quàm quod illi
verbis indicauerint, euidenter agnouimus. Verùm in vtroque obſtupefacti pari-
ter & mirati ſumus, atque tam repente ſtili & petitionis mutata verba conſide-

A rantes, nihil tale te nobis intimaſſe quo quo tempore recoluimus. Sed quid nobis talia ſcribis & ſuggeris, cùm nos te nobis hæc & ſcripturam & ſuggeſturam longè antè præſcierimus? Verùm cùm ad relationem omnium penè inſignium perſonarum, quæ in Gallicis & Germanicis regionibus conſiſtunt, mentis inflectimus oculos, multum inter ſe diſtare conſpicimus, quod ipſa nunc dumtaxat ſignificas, & quod illi quotidie propè modum verbis & apicibus innuunt. Omnes enim te in remotam afflictionem, intolerabilem oppreſſionem, nimiámque violentiam pati teſtantur. Tu autem his contraria ſuggerens, nullo cogente, ſponte, ac libenter à Regia dignitate exui te velle ac optare fateris, & cætera, quæ illi quidem aliter proſecuta eſſe dignoſceris, ita vt omnium aſſertionibus legitimè à LOTHARIO Rege dimiſſa, iniquè deinde accuſata, poſt hæc purgata, deinceps denuo repulſa, poſtremo decreto noſtro iure recepta dicaris. Tu autem his omnibus contraria nunc effecta, & tuæ ipſius oblita profeſſionis, neſcio quæ friuola fatearis, quæ videlicet nolumus exaggerare, quia nolumus ſuperuacuè laborare. Intelleximus inquam iumenta in ſtercore ſuo propoſuiſſe putreſcere, & cui non ſufficit non ſolùm adulterium perpetraſſe, & falſitatis præſtigia, ac iniquitatis adinuentiones in funiculo vanitatis contraxiſſe: appoſuit, vt etiam animas hominum periurij laqueis irretitas in extremum præcipitaret exitium: Sed quid mirum, ſi paucorum anima-

B bus per periurium acquiſierit interitum, quando in ſublimi poſitus per exemplum ſuæ mœchiæ tot hominum millia in perditionis chaos demerſerint? Illud tamen quod VValdradæ perhibes teſtimonium, eam fuiſſe legitimam vxorem Lotharij, fruſtra conaris aſtruere, quando quidem tuo nullo prorſus hinc teſtimonio quis indigeat, cùm magis nos ita ſentiamus, quod iuſtum eſt, & ita intelligamus, quod æquum exiſtit, vt te etiam reprobata, etiam mortua, Lotharius nullis legibus, nullis ſine ſui diſcrimine regulis VVALDRADAM mœcham in vxorem vnquam permitteretur aſſumere. Vtrum ergo VValdrada legitima fuerit aliquando Lotharij coniux, Eccleſia Dei ſatisfactione tua non eget. Vnum tanto ſcito, quoniam nec nos, nec eadem ſancta Eccleſia, Deo auctore, qui adulteros iudicabit, Lotharium ſi VValdram iam quandocumque reſumpſerit, etiam te (vt prætulimus) decedente, dimittet omnibus modis impunitum. Illud verò quod dicis, Romam te velle venire, nobiſque paſſiones, & quædam ſecreta tui pectoris reſerare, fieri non conuenit, quoniam & ſecuritas itineris, quam prætendis, nulla eſt, & quamdiu VValdrada in Lothario iuxta poſita eſt, ab illo quoquam te diſcedere non permittimus. Dum enim tu diſceſſeris, illa recipi proculdubio creditur, & in longinquitate tua ipſa confeſtim admittitur. Quod autem ſterilis, vt aſſeris, permanere dignoſceris, non hoc corporis infœcunditas, ſed viri facit iniquitas, quamuis Deo fœcundante legamus quoniam ſterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata eſt. Perhibes etiam quod matrimonium inter vos non diuinitus fuerit ordina- *1. Reg. 2.*

C tum, & idcircò permanere non poſſet. Quoniam omnis plantatio, quam non plantauit pater cœleſtis, eradicabitur. Sed recole, quòd Deus vineam plantauit, quam expectauit, iuxta Iſaiam, vt faceret vuas, fecit autem labruſcas, & quæ ſecundùm Ieremiam conuerſa eſt in amaritudinē vitis alienæ. Deus ergo plantauit matrimonium veſtrum, ſed coniugis tui vitio conuerſum eſt in amaritudinem, & dum expectatum eſt, vt faceret vuas, fecit, heu, labruſcas, vel etiam ſpinas, ſed hæc quidem ex innumeris Epiſtolæ tuæ ſola commemorare libuit. Cæterùm quis ignorat hæc te multis preſſuris ſubactam depromere, ac innumeris malis attritam proferre, cùm etiam vt prædiximus, omnes religioſi & clari Galliarum & Germaniæ viri hæc ita ſe habere frequenti relatione teſtentur, adeo vt hæc te nobis ſcripturam fore ante multum temporis agnouerimus. Sed his omiſſis hortamur te, ac vehementer admonemus, vt ipſa tibimet manum non inferas, nec mortis fomitem generes. Melius quippe ibi eſt, vt veritatem loquentem alius te occidat, quam tu te ipſam mendacium dicens interimas. Sta igitur intrepida, atque conſtans, & mortem quam quoquo modo ſemel experiri debes, præcipuè pro veritate ſuſtinere ne paueas. Quoniam cùm Chriſtus ſit veritas, quiſquis pro veritate moritur, pro Chriſto proculdubio moritur, pro qua videlicet & Ioannes occiſus Baptiſta, Martyrium ſumpſiſſe dignoſcitur. Quod ſi ille proximi iuſtitiam loquens interficitur, quanto potius tu Dei iuſtitiam loquens, & de veritate tua teſtificans nullius mortis formidare debes exitium. Beati enim qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, non ſolùm alterius, ſed ſuam.

Margin notes: CAROLVS MAGNVS. — *Matth. 15.* — *Iſa. 5.* — *Ierem. 2.* — *Matth. 5.*

CAROLVS MAGNVS. VERVM nos hanc confeſſionem tuam, quam non voluntas ſed vis extorſit, nequaquam pro confeſſione recipimus, nec permittimus tantum vitium radices extendere, quod niſi cuulſum intimè fuerit, ad multorum perniciem poteſt accreſcere. Denique ſi hoc licet, omnes viri poſſunt, quas iure ſortiti ſunt fœminas, ſi has odio habuerint, diuerſis afflictionibus macerare: quod legitimè non fuerint aſſumptæ fateri cogere: quin etiam, vt mortale crimen contra ſe dicant, illatis intollerabilibus pœnis compellere. Quis enim magis nocere valet, quàm ciuilis hoſtis, vel quis amplius lædere poterit, quàm vxorem maritus? Sed nos tales fraudes præcauere debemus: & ne proficiant, in ipſo nouitatis earum principio detruncare: nec tamen putamus Lotharium virum videlicet tuum in tantam ſui perniciem deuoluendum, vt vitæ tuæ inſidiari quocumque modo conſentiat: cùm non ſibi vel regno ſuo minus, quàm tibi, ſi ad hoc tam immane piaculum dilapſus eſſet, acquireret omnino diſpendium. Si quidem tu (quantum humanus intellectus ſufficit inuenire) non ſolùm innoxia ſæpe comprobata es: verùm etiam Eccleſiæ ſemper auxilium prouocaſſe dignoſceris. Inſuper & ſancti Apoſtolorum principis præſidium, refugiúmque petiſti: vnde Sedes Apoſtolica tuam cauſam cœpit diſcutere, & ſpeciali, quicquid quæſtionis emerſiſſet, iudicio ſuo reſeruare propoſuit. A
Quamobrem quiſquis contra te agit, non ſolùm Eccleſiam Dei grauiter lædit, verùm etiam Sedem Apoſtolicam, de cuius iudicio non licet tetractare vehementer aduerſus ſe commouere conuincitur. Sanè, ſi tu Romam venire diſponis, & licentiam proficiſcendi à coniuge tuo adipiſci vis, nos econtra multo magis exhortamur, vt ſuadere modis omnibus eidem viro tuo procurat, quatenus priùs ſecuritatem tibi certiſſimam tribuat, qua ſrcra nuſquam metuas, te per hominem aliquid incidere læſionis: quòd omninò non prouenire poterit, niſi Vualdrada priùs Romam mittatur, & de ea quod conueniens ſit diffiniatur, & ita demum talis immunitatis certitudo ſubſequatur, & tu nec veniens, nec commorans, nec hinc rediens, aliquod patiaris incommodum. Quod ſi renuit ad repellendam à ſe ſiniſtram ſuſpicionem agere, ceſſa, & ne talibus fraudis inſidiis acquieſcas, omninò præcaue. Callidè quippe tam ille, quàm ſatellites eius te decipere moliuntur? & verſutæ ſuæ tergiuerſationis pedicis ſupplantare proculdubiò machinantur. Porrò ſi amore pudicitiæ, vt aſſeris, ſolutionem matrimonij quæris, hanc tibi nullo pacto noueris tribuendam, niſi vir tuus eandem pudicitiam non fictè ſectatus extiterit. Denique (vt cum beato Gregorio Papa dicatur) ſi continentiam quam vir appetit, vxor non ſequitur, aut quam vxor appetit, vir recuſat, diuidi coniugium non licet. Quare ſcriptum eſt, Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed maritus. Optamus tuam gloriam in Chriſto nunc, & ſemper benevalete dilectiſſima filia. Dat. IX. Calend. Febr. Ind. XV. B

Inuehitur in ipſos, quoniam LOTHARIO *non reſiſtebant. Nunciat Vualdradam, quæ Romam, vt iuſſa fuerat, venire noluerat, excommunicatam eſſe. Iubet vt ſibi ſignificent, an Lotharius iuxta iuſiurandum* THEVPERGAM *apud ſe habeat, vtque Epiſtolam hanc manifeſtent: niſi id fecerint, eos communione priuat.* C

XII.

Edit. XLIX. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei reuerendiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis in Regno Lotharij Regis Eccleſiam Dei gubernantibus.* OPTAREMVS tandem aliquando ſecuri de correctione Lotharij Regis effecti, ad alia Eccleſiaſticarum diſpoſitionum negotia ſtylum pretendere; ſed nec peccata conſummata ipſius, quæ mortem generant, vtcumque permittunt; nec ſtudium veſtrum, quo finem tantum ſcelus accipiat ita vigilanter, ac Epiſcopaliter aduerſus id ſaltem nobiſcum decertando feruorem iuſtitiæ demonſtrat: quapropter attonitum ſatis cor veſtrum non ſolùm miramur, ſed & deflemus, quis non enim lugeat tantam linguæ deſidiam, atque remiſſas negligentiæ manus, quando inter tot paſtorum cuſtodias, nec lupi gregi non parcentis inſidiæ præcauentur, nec Leonis aditus quærentis quem deuoret, excluditur? Certè cùm vnumquemque Chriſtianum zelus Dei comedere debeat: multo magis vos eodem

Digitized by Google

A eodem zelo vti non oportuit, qui eiuſdem ſanctæ domus vtinam non ad maius pe- CAROLVS MAGNVS.
riculum veſtrum, eminentiorem gradum eſtis & ordinem conſecuti. Sed his præ-
libatis, ecce tertio nunc vobis omni eſſe Vualdradam filiæ noſtræ Theupergæ Re-
ginæ iniquiſſimam æmulam conſortio Chriſtianorum, & communione priuatam
noſtris Epiſtolis indicamus. DENIQVE poſtquam eminentia miſſi noſtri (ſicut
ipſi noſtis) Lotharius Vualdrada repulſa Theupergæ Reginæ coniugi ſuæ obedien-
tem ſe reſtituit, & præſtiti ſacramenti ſatisfactione certiſſima finemq́ſceleri dediſſe
credi poterat; ſtatutum eſt, vt tanto fieret ab eodem Rege Vualdrada remotior,
quanto antiqui hoſtis calliditas talibus non deeſſe conuincitur, ſtatutum eſt etiam,
vt ipſa mulier in Italia interim remota noſtræ præſtolaretur cenſoræ tenorem; & ſi
hanc Romam venire neceſſarium duceremus, incunctanter occurreret: quatenus
coram nobis conſiſtens, aut ſe (ſi poſſet) innoxiam exhiberet, aut commiſſum con-
feſſa, miſericordiam impetraret. At illa in Italiam quidem licèt coacta venit, Ro-
mam verò mentis obſtinatione victa proficiſci deſpexit. Immo tanquam irrepre-
henſibilis conſcientiæ retrò conuerſa in prouinciam properandi greſſum proten-
dit: quo audito, intelleximus eam flagitium ſuum nulla velle correctione termina-
ri, nec proprium vulnus vlla deſiderare ſubſequente medela curari. Quapropter
ſententiam in eam excommunicationis vſque ad correctionem, & idoneam no-
ſtram, & totius Eccleſiæ ſatisfactionem protulimus. Nam quantum ſit ipſa cun-
B ctis ſeueriùs punienda, in hoc certum eſt demonſtrari; quod Rex quidem Lotha-
rius adeò iniquitatem ſuam agnouit, vt etiam hanc & corrigeret: ipſa verò nec
agnouit, nec confeſſa eſt, nec venenum ſuæ mentis deſeruit. Verumtamen ab
itinere cœpto reducta, nec percuſſa doluit, nec attrita voluit recipere diſciplinam:
quippe quæ nec reuerſa eſt ad percutientem ſe, nec etiam duriora vulnera ſenſit.
Meritò ergo ea inter mortuos reputata, quæ nimirum neque (vt viua) vocem præ-
dicantium audit, neque in ſuis penetralibus occultata, immò iam fœtida iacens per
confeſſiones foras egreditur; vobis eiuſdem in iam fatam mœcham ſententiæ pro-
latæ notionem duximus noſtris litteris exaratam denuò deſtinandam, admonen-
tes videlicet, vt ſaltem vos & ſubiectos veſtros ab operibus eius mortuis obſerua-
retis, & (vt præceptum eſt) pollutum minimè tangeretis. Quamuis eadem litte-
ras, vt relatione nonnullorum audiuimus, immò (vt lucri nullius effectu didici- Sap. 7.
mus) recipere fraternitas veſtra renuerit, nec in hoc pro quo miſſæ ſunt, vel à no- Eſa. 52.
bis excitata vigilare, ſiue quamlibet operam dare curauerit; quæ ſi veritate mini-
mè fulcirentur, profectò quantùm proficeret, aut non proficeret, Pontificio no-
ſtro ſolertia veſtra jamdudum congruo retuliſſet. At verò cùm nil ex hoc nobis
retulerit, patenter datur intelligi, nihil hinc ſtudij (vt admonita fuerat) eam pe-
nitus habuiſſe, in quo liquidò patet quid ageretis nullis hortatibus noſtris pulſati,
qui nullum in Eccleſiaſticis correctionibus laborem geritis, etiam à nobis toties in-
citati, ſed ſaltem nunc, quam hactenus omiſiſtis, incipite, ita vt vnuſquiſque ve-
C ſtrûm veraciter dicere cùm Pſalmiſta valeat: nunc cœpi & nouiſſimè cum Apoſto-
lo ſecurus, & lætabundus fateri: Bonum certamen certaui, curſum conſummaui,
fidem ſeruaui, & de cætero eſt repoſita mihi corona iuſtitiæ.

VERVM iam fortaſſe malitiæ ſibi finem imponeret, niſi quidam veſtiûm magis
ſua, quàm quæ Ieſu Chriſti ſunt, quærerent. Quidam ſibi peritura, ſeu toxicata
beneficia ſubtrahi metuunt pro iuſtitia, quidam loqui renuunt; fauere autem mœ-
chis tota virtute contendunt, ac per hoc æternis beneficiis iuſto iudice decernen-
te priuantur. Quanquam meminiſſe nihilominus debeant nos penitus non latere,
quantum ipſi fauorem mœchis præſtiterint; nimirum qui ſurreptiones ſuas in pro-
fanis geſtis nos dudum reperiſſe non neſciunt, quibus & ſi fortè Apoſtolicâ mode-
ratione ignouimus, qualiter tamen his quibus pepercimus, fuerit ignotum, reco-
limus. Denique ſic præterita dimiſimus, vt futuris congruam adhiberemus caute-
lam, & ſic ſe noſſent illi prouiſum iudicium euaſuros, ſi ſe ſcirent in idem flagitium
fauendo nunquam penitus incurſuros. Nunc ergo quoniam minus ſe ſe cautè ab
eo munierunt, in iudicium quod dilatum eſt inciderunt: quamuis & illis & his, qui
mittere pro impetranda venia contempſere, valde prouidendum eſt, ne à commu-
nione noſtra, ac per hoc Vniuerſalis Eccleſiæ compage ruant, ſicque demùm de
gradibus ſuis minus in finem quam volunt exultent.

PRÆTEREA ſi quis (vt fama mentitur) æſtimat nos Vualdradæ in Galliam te-

Digitized by Google

CAROLVS MAGNVS. meandi licentiam, vel ſi qui ſunt ad quorum notitiam Epiſtolæ noſtræ propter oc- A
cultationem earum non peruenere, ſi ſcire non recuſant, quæ ſuper huiuſmodi negotio noſtra fuerit immota ſemper intentio; Chriſtianum & Vvaldarium Comites interrogent, quos Romam licèt non vno eodémque tempore, tamen continuariò venientes, non ſolùm, vt Lotharius quatenus à prauitate tandem ceſſaret, iugiter admoneretur, hortati ſumus; verùm etiam eis, quia Vvaldrada erat excommunicata, multiplicitet intimauimus, pro eo ſcilicet, quia impœnitens, permanete proponens à nobis ſalutis ſuæ remedium, ad limina veniens Apoſtolorum (vt ſtatutum fuerat) minimè poſtulauerit. In quo conſiderandum eſt, quia ſi idcirco potiſſimum per nos Vvaldrada mulctata eſt, quoniam cœptum ſalutiferum iter non perfecit, quomodo vt retrò rediret, noſtram licentiam habere valuerit, ignoramus. Sed ad vos nunc nobis fratres cariſſimi ſermo eſt, & ad veſtræ beatitudinis reuerentiam noſter ſtylus dirigitur, quatenus ſi à Deo zelus veſter non accenditur, vt Phinees imitari videatur, videlicet, vt quod ille materiali, nos exerceatis gladio ſpirituali: ſaltem Natham, Heliam, cæteróſque prophetas, qui delinquentes Reges ſalubriter corripuere æmulatione ſacerdotali, ſeu paſtorali ſolicitudine reuocari non renuatis. Nam etſi quando Helias infirmitate victus humana, furorem Principis fugit: ſed & ſcelera eius redarguit & impauidus exprobrauit: Similiter & iſte beatus Paſtor Eccleſiæ Petrus, qui priùs quidem ab vnius mulierculæ voce fragilitate ſuperatus, & ipſe humana (quod eſt diuina geſtum diſpenſatione) dum mori timuit, auctorem vitæ negauit, poſt acceptum ſancti Spiritus donum; cuius partem & vobis ineſſe non immeritò credimus; adeò etiam poſt minas, poſt cædes, vires B
principum preſſit; vt meritò in igneis linguis Spiritum ſanctum accepiſſe probetur: Nimirum qui quos repleuit ardentes, fecit pariter & loquentes, nec non & flamma diuini zeli, atque ſuorum mirabilium verborum facibus corda principum mundi accendentes, & reuerà; quis infirmabatur, & illi non infirmabantur? quis ſcandalizabatur, & illi non vrebantur? Sed ne diutiùs immoremur, verbis non ſolùm iam nunc ipſius Apoſtolorum principis conuenire curamus, & quod ille presbyteros alloquens proſecutus eſt, ad vos multo magis pertinere colligite, & quale malum ſit adulterium, vel quid vos maneat, ſi ſtudioſi, vel ſi deſides fueritis inuenti, vt ſermone illius, qui nobis per beatum Clementem recitatur, attendite, ait enim: Et quid in omnibus peccatis adulterio grauius: ſecundum namque in pœnis obtinet locum, quoniam quidem primum habent illi qui aberrant à Deo, etiam ſi ſobriè vixerint; propter quos vos presbyteri Eccleſiam excolite, & adornate ſponſam Chriſti ad pudicitiam: ſponſam autem dico omnem Eccleſiæ congregationem, quæ ſi pudica fuerit inuenta ab ipſo ſponſo ſuo, ingentibus ab eo donis & muneribus honorabitur, & velut miniſtri ſponſæ & amici ſponſi ingenti gaudio & lætitia perfruemini. Si verò ſponſa hæc reperta fuerit commaculata peccatis, ipſa quidem tanquam indigna trudetur regalibus thoris: vos autem pœnas dabitis, ſi fortè per veſtram negligentiam & deſidiam obrepſerit contagio ſæua peccati. Ecce audiſtis præmium ſtudioſi, ecce audiſtis diſcrimen veſtrum inertes. His itaque diſ- C
curſis, Sanctimoniam hortamur veſtram, & per incomprehenſibilem ſanctam Trinitatem vos omnes pariter obſecramus, vt litteris veſtris ſine mora per legatos veſtros idoneos directos nobis reticere indicetis, ſi ſecundùm iuramentum præſtitum coram miſſo noſtro Lotharius cum Theuperga conuerſetur, aut ſi ita illam tractat, quemadmodum Rex legitimè ſibi coniunctam debet tractare Reginam, & qui ſint illi, qui nullo pacto à nobis diſſidentes, adulteris nullum conſentiunt præſtare fauorem: nec non & hanc Epiſtolam noſtram oſtendatis, & excommunicationis Vvaldradæ tenorem manifeſtum facere ſtudeatis. Iam verò qui hæc veſtrûm agere & intimare quæ diximus poſtpoſuerit, ipſe ſe obnoxium & fautorem adulterorum palam oſtendet, & hoc nobis erit ſignum, eum tanto conſenſiſſe facinori, ſi obedire huic inſtituto noſtro neglexerit; ac per hoc tanquam conuentum à nobis admonitum ac ſalubri monimini ſatisfacere nolentem, ſed per omnia nobis inobedientem noſtra, ſeu totius Eccleſiæ hunc communione conſtituimus eſſe remotum. In promptu videlicet ſecundùm Apoſtolum habentes, omnem vlciſci inobedientiam. Sane cui perſonam dirigendi, nulla facultas ſuppeditat, ſaltem ſcripta eandem iudicantia mittere minimè paruipendat, à qua indulgentia Viridenſem Antiſtitem non inconuenienter excipimus; quem omnino præcipimus

A non ſolùm litteris ad nos, verùm & perſonam de proprio clero mittere ſine quali- CAROLVS MAGNVS.
bet mora, vel excuſatione prorſus idonea. Optamus ſanctitatem veſtram nunc & ſemper in Chriſto benè valere. Dat. VIII. Calendas Februarias, indictione XV.

Acriter obiurgat LOTHARIVM, *quod* THEVPERGAM *variè vexaſſet, & iurare compuliſſet,* VVALDRADAM *eius legitimam eſſe vxorem, prohibet* THEVPERGAM *Romam venire, niſi priùs etiam* VVALDRADA *eodem veniat: tandem* LOTHARIVM *monet, vt hac reiecta* THEVPERGAM *vxorem ſuam recipiat, ne in anathematis ſententiam ipſe quoque incurrat.*

XIII.

AVDITO reuertente Miſſo noſtro, correctionis tuæ vt ita dicamus, initio, gratias Deo egimus condignas, & vtribi quoque grates competibiles referremus, animum præparauimus; Sed heu aduerſa nuncia venientia, huius intentionis noſtræ propoſito celeriter obuiarunt. Quapropter compulſi ſumus mutare vocem, & qui ad gratiarum actiones os aperire diſpoſueramus, in luctus & increpationes ad hoc officium linguæ coacti dirigimus: ſiquidem epiſtolam nunc ſuggeſtio- Edit. 1. Regino l. 2. Chron.
B nis Theupergæglorioſæ Reginæ miſſam, deferentibus legatis eius ſuſcepimus, quam nihil intimare reperimus litteris, niſi quod illi aſſerere videbantur verbis. Verùm in vtroque pariter obſtupefacti & mirati ſumus, atque tam repentè ſtyli & petitionis mutatæ ſenſus perpendentes, nihil tale illam nobis intimaſſe quoquo tempore recoluimus: ſi quidem cùm ad relationem omnium penè, qui ex Gallicanis & Germanicis regionibus Romam orationis gratia veniunt, vel multorum villic degentium oculos mentis inflectimus, plurimum diſtare conſpicimus, quod ipſa nunc dumtaxat ſignificat, & quod hic omnes quotidie propemodum verbis & apicibus innuunt, quippe quam in remotam cuncti afflictionem, ac intolerabilem preſſuram, nimiámque violentiam pati teſtantur: quamuis illa contra ſponte & libenter à regia dignitate exui ſe velle acoptare fateatur, & copula, quæ illi quidem aliter proſequi cernitur; ita vt omnium affectionibus regaliter ad te admiſſa, iniquè deinde accuſata, poſt hæc iudicio, quo tibi & omnibus ſubiectis tuis nec non & Epiſcopis placuit euidenter purificata, deinde ſecundo repulſa, poſtremo monitis & decreto noſtro pariter, & hortatu filij noſtri excellentis Auguſti iure recepta dicatur. Ipſa autem his omnibus contraria nunc effecta, & ſuæ ipſius oblita profeſſionis, neſcimus quæ friuola fateatur; quæ videlicet nolumus exaggerare, quia nolumus ſuperuacuè laborare. Didicimus tamen multorum relatu, ac multis iudiciis te admiratione eorum conuerſum, de quibus Apoſtolorum princeps dicit: Si enim 2. Pet. 2.
C refugientes coinquinationes mundi in cognitionem Domini noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti, his rurſus impliciti ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora, deteriores prioribus. Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ; quam poſt agnitionem retrorſum reuerti ab eo, quod illis traditum ſancto mandato. Contigit enim illis illud veri prouerbij, Canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro Prou. 26.
luti. Didicimus inquam, te, qui prolixo tempore in ſcelere permanens Eccleſiæ Dei non modicum nocuiſti, nocere adhuc, & qui in ſordibus eras, ſordeſcere adhuc, & certè in reuerſione legati noſtri te correptum audientes vltrà quàm dici valeat, exultauimus, & omnipotenti Deo gratias immenſas retulimus, putantes videlicet de apprehenſis à te honeſtis moribus, tandem aliquando flagrantiam in odorem ſuauitatis ad Dominum dirigi, nō fœtorem reiterata nequitiæ tuæ colluuione per mundum vltra diſpergi: ſed heu è contrario pro ſuaui odore fœtor, non in quo currendum ſit, ſed qui tota velocitate fugiendus exiſtat. Ecce hac illac diffunditur: ſiquidem, vt opinamur, tibi non ſufficit ſolum adulterium perpetraſſe, niſi apponas, vt etiam animas hominum periurii laqueis irretitas in extremum demergas interitum. Sed quid mirum ſi paucorum animabus per periurium, exitium acquiſiſti, quando in tanta ſublimitate poſitus per exemplum tuæ mœchię tot hominū millia in perditionis chaos precipitaueris; nā maiora facit crimina ſublimitas dignitatū. Apoc. 22.

ILLVD autem quod prænominata Regina, quaſi Vualdradæ teſtimonium perhibet dicens eam fuiſſe tuam vxorem legitimam, aut inuita, aut fruſtra co-

CAROLVS natur aſtruere, quandoquidem illius nullo prorſus hinc teſtimonio quis indigeat. A
MAGNVS. Cùm magis nos ita ſentiamus quod iuſtum, & ita intelligamus, quod æquum eſt,
vt etiam Theuperga mortua, tu nullis legibus, nullis regulis vnquam Vvaldradam
in vxorem poſſis aut permittaris aſſumere. Vtrum ergo Vvaldrada legitima tua
fuerit aliquando coniux, Eccleſia Dei ſatisfactione Theupergæ non eget. Vnum
tamen ſcimus, quoniam nec nos, nec eadem ſancta Eccleſia, auctore Deo, qui
adulteros iudicabit, ſi Vvaldradam quandocumque reſumpſeris, etiam Theu-
perga decedente, dimittet modis omnibus impunitum, illud verò quod dicit ſe
Romam velle venire, nobiſque paſſiones & quædam ſecreta ſui pectoris reſerare,
fieri non conuenit: quoniam & ſecuritas itineris quam prætendit, nulla eſt, &
quamdiu Vvaldrada ita tibi iuxta poſita eſt, diaboli verſutia non abeſſe conuinci-
tur: Dum enim Theuperga diſcedit, Vvaldrada incunctáter accedit: nimirum quia
dum lex repellitur, præuaricatio cõfeſtim inducitur. Cæterùm, quis ignorat Theu-
pergam hæc contra ſe multis preſſuris ſubactam deponere, & innùmerabilibus ma-
lis attritam, immo mortis periculum formidantem (quod ſolo Deo cuſtode fre-
quenter euaſit) aſſerere? Cùm etiam, vt prædiximus, penè omnes religioſi clari
viri Galliarum & Germaniæ, hæc ita ſe habere crebra relatione teſtentur. Adeo vt
hæc eam quæ nunc ſcripſit nobis ſcripturam fore ante multum temporis præſcieri-
mus: Verùm nos talem confeſſionem eius quam non voluntas, ſed vis extorſit, ne-
quaquam pro confeſſione recipimus. Quamobrem quiſquis contra Theupergam B
agit, non ſolùm Eccleſiam Dei grauiter lædit; verùm etiam ſedem Apoſtolicam
(cuius iudicium non licet retractare) vehementer aduerſus ſe commouere conuin-
citur, quomodo illa ex vtraque parte prouocata, id eſt tam à te, quàm à Theuperga,
cuius veſtri negocij executrix & interpretrix effecta eſt.

IAM verò ſi eadẽ Theuperga Romam venire diſponit, & licentiã à te coniuge vi-
delicet ſuo proficiſcendi adepta fuerit; ſecuritas eſt ei prorſus certiſſima tribuẽda,
qua freta, nuſquã metuat ſe per hominem aliquid incidere læſionis: quod omninò
nõ præterire poterit, niſi Vvaldrada Romã prius mittatur, & de ea quod conueniẽs
ſit, diffiniatur: & ita demum talis immunitatis certitudo ſubſequatur, vt ſe prædicta
Theuperga nec veniẽs, nec cõmorans, nec rediens, aliquod patiatur incommodũ.
Quod ſi mimmè pro repellenda à te ſiniſtra ſuſpicione promiſeris agere, ceſſandũ
eſt, & ne talibus fraudis inſidiis acquieſcamus, omnimodis præcauendum. Túque
ſummo ſtudio præfatã Theupergã coniugem tuam tamquã propriam carnem foue-
re ac diligere procurato, & ne illam ſeparari à te vllo pacto conſentias, vigilanter
attende. Vnde ſi vult à te diſcedere, corripe, immo corrige, eã à tali intentione per
omnia ſatage reuocare. Iam verò, ſi amore pudicitiæ ſeparationem quærit, & con-
1. Cor. 17. iugalem connubij ſolutionem efflagitat, certum eſt, Apoſtolo prædicante, quoniã
mulier ſui corporis poteſtatem non habet ſed vir; verùm ſi & ipſe pudicitiam ſecta-
tus religionis obtentu, copulam diſſoluere vis, tantùm ne ſimulatè fiat concedi- C
mus. Nam licèt ſcriptum ſit, quod Deus iunxit homo non ſeparet, Deus tamen &
Math. 19. non homo ſeparat, quando diuini amoris intuitu, ex conſenſu vtriuſque coniugis
matrimonia diſſoluuntur. Si ergo hoc modo vis; nos grato permittimus animo,
celerémque præbemus aſſenſum. Aliter autem fieri veſtram mutuam ſeparatio-
nem prohibemus; ſiquidem ſcriptum legimus: Erunt duo in carne vna. Quod ſan-
ctus Gregorius exponit, dicens: Si igitur vir & vxor vna caro ſunt, & religionis
Geneſ. 2. *S. Gregor.* cauſa vir dimittit vxorem, vel mulier virum, in hoc mundo remanentem, vel fortaſ-
Ep. lib. 9. ſe ad illicita migrantem, quæ eſt iſta conuerſio, in qua vna eadémque caro, & ex
Ep. 39. parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si verò vtriſque
conueniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare? quando certum
eſt, quòd omnipotens Deus, qui minora conceſſit, maiora non prohibuit.

PORRO ſi ſterilitas accuſatur, cogita Saram nonagenariam, Annam quoque
ſimul & Elizabeth, quam tamen ſterilitatem fortaſſe non facit infecunditas, ſed
iniquitas. De aliis poſtremò vitiis audi quod celeſtis Bibliothecæ cultor di-
S. Hier. in cat Hieronymus: graue, inquit, pondus vxorum eſt, ſi excepta cauſa fornicatio-
Math. c. 19. nis, eas dimittere non licet. Quid enim ſi temulenta fuerit, ſi iracunda, ſi malis
moribus, ſi luxurioſa, ſi guloſa, ſi vaga, ſi iurgatrix, ſi maledica, tenenda erit
iſtiuſmodi? volumus nolumus ſuſtinenda eſt; cùm enim eſſemus liberi vo-
1. Cor. 7. luntate, nos ſubiecimus ſeruituti, & reuera (vt verbis vtamur Apoſtoli)

A Alligatus es vxori, noli quærere ſolutionem. Conglorioſiſſime Rex eſto propria contentus vxore, & præter illius, alterius vnquam ne quæras conſortium. Et certè quantum humanus inuenire poteſt intellectus, eadem crebrò memorata mulier non ſolum inſons ſæpè comprobara eſt, verùm & Eccleſiæ auxilium, atque iudicium prouocaſſe dignoſcitur, niſi & ſancti Apoſtolorum Principis Petri præſidium expetiuit. Vnde ſedes Apoſtolica cauſam veſtram per ipſam cœpit diſcutere, & quicquid quæſtionis emerſiſſet, ſpeciali iudicio ſuo reſeruare propoſuit. Qua de re non putamus te in tantam tui perniciem deuoluendum, vt contra noſtras diffinitiones, vel aduerſus crebrò dictam fœminam beati Petri confugio prorſus innixam agere quocumque modo conſentias, cùm tibi potiùs & regno tuo quàm Theupergæ, ſi ad hoc tam immane piaculum dilapſus fueris, acquiras omnino diſpendium. Igitur conſilium noſtrum accipe, & monita noſtra tanquam affectuoſi patris amplectere, atque ab omni prauitate mentem, linguam, corpúſque refræna. Præcipuæ Vvaldradæ pellicis tuæ, & iam dudum à te repudiatæ communionem declinans, & eius conſortium perpetuæ obliuioni contradens. Excommunicata eſt enim, & vſque ad præſentiam noſtram ab omni Chriſtianorum contubernio ſequeſtrata, ſicut iam totus nouit occidens, & iam iámque quoque per miſſos noſtros minimè cum plagis cæteris oriens ignorabit. Quamobrem cauendum eſt, ne cum ea pari mucrone præcellatis ſententiæ, ac pro vnius mulierculæ paſſione, & B breuiſſimi temporis deſiderio victus, & obligatus ad ſulphureos fœtores, & ad perenne traharis exitium. Deterius quippe in populis prælati delinquunt, ac per hoc ipſi crudelius quàm cæteri puniuntur, ſed (vt manifeſtius vera nos dicere ſcias) beatum Papam Gregorium audi, qui ait: Scire & enim prælati debent, quia ſi peruerſa vnquam perpetrant, tot mortibus digni ſunt, quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt. Vnde neceſſe eſt, vt tanto ſe acutius à culpa cuſtodiant, quanto per praua, non ſoli moriuntur. Hæc autem nos tibi nunc ſcripſiſſe, & quaſi inter nos & te verba noſtra exceſſus tuos corripientia diſcurſiſſe ſufficiat. Cæterum præcaue ne quando nobis ſecundùm Domini præceptum duos, aut tres teſtes adhibeamus: immo vero ne hoc Eccleſiæ ſanctæ dicamus, & quod non optamus, de cætero fias cunctis ſicut Ethnicus & publicanus.

Carolvs Magnvs. *Paſtor. par. 105.*

Porro veſtram excellentiam hortamur, vt hoc exemplar epiſtolæ ad Lotharium miſſæ, quouſque illum noſtris monitis obedire perfectè cognoueritis, apud vos nemine alio ſciente retineatis. Si autem ſuæ obſtinationi non ceſſerit, & quæ ei ad præſens dirigimus, perficere diſtulerit, vel ſi Theupergam Reginam debito honore non retinuerit, veſtra ad omnium notitiam quę de eo ſtatuimus, faciat venire ſublimitas, & iuxta noſtræ cenſuræ modum ad gloriam veſtram tranſmiſſum, huc, illúcque diſpergat. *Matth. 20.*

C *Oſtendit ſibi gratiſſimum fuiſſe, quod clericos à Synodo Sueſſionenſi deiectos receperit, & priuilegia à ſede Apoſtolica* HINCMARO *conceſſa ei non ſuffragari. Agit gratias, pro* BALDVINO *in gratiam recepto, hortatur vt ſedem Apoſtolicam reuereatur, & Romagarium coercendum curet.*

XIV.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* CAROLO. Cùm talem ſe gloria veſtra circa nos ſemper exhibeat, & frequentibus vel litteris vel legatis miſſis erga Pontificium noſtrum deuota, viſitationis cultum impendat, & decretis noſtris obedientiæ ſublimia colla gratanti facilitate ſummittat; non niſi beatum Petrum Apoſtolum dilectorem ſuum, cuius locum meritis oppido diſcrepantes obſeruamus, in nobis honorare ſe debet pro certo cognoſcere. Immo Deum in ſuo Apoſtolo venerari, qui & ſuis ſanctis tantam gloriam tribuit, & nos ſollicitudinis eorum hæredes ac ſucceſſores eſſe conſtituit: ſed & nos gratiarum actiones condignas promptæ deuotioni veſtræ præferentes, multo magis eius omnipotētiæ, per quem & pro cuius nomine talia geruntur, laudes aſſiduè perſoluere non ceſſamus. De cætero fili cariſſime grates piè benignitati veſtræ rependimus; quoniam totum deſiderium ſuum colligens in deiectorum clericorum recuperādo ſtatu, ſtuduit delere noxā, quam in depoſitione ipſorum conſenſum præbendo, contraxit, & *Edit. LIII.*

CAROLVS MAGNVS. credimus quod p. ſuperet merces alacritatis, quam nunc habuiſtis in receptione de- A lictum, quod commiſeraris in eorum dudum repulſione: quoniam iſtud Dei amore, illud hominis ſurreptione patratum eſt: verumtamen hortamur, & ſicut dilectum filium admonemus, cauere vos, ne talibus de cætero conniuentiam facilè tribuatis, quoniam quod hodie committitur, vtrum ad emendationem peruenire quandoquê valeat, ignoratur. Illud prætereа commemorare libet, quod inter alia Epiſtolæ veſtræ de fratre & Coepiſcopo noſtro Hincmaro textus enunciat, dicens videlicet, quod omnia conſequenter cum reliquis conſacerdotibus omnino explete accelerаret, niſi iuxta priuilegium deceſſoris noſtri Domini Benedicti, & noſtrorum ſummam nobis reſeruandam cœpti de teſtitutione doceret negotij: quorum ſcilicet priuilegiorum tenorem niſi ſuatim fratet Hincmarus partim celaſſet, & quædam, quæ illic habentur inſerta, quadam aſtutia cognitioni communi negaſſet, neminem putamus priuilegia noſtra à Sedis Apoſtolicæ inſtitutis, vel ab obedientia, quam exegimus auertiſſent, non enim nos inobedientiam prædicamus, vel ne obtemperetur decretis Sedis Apoſtolicæ diffiniuimus, cùm potius eiuſdem teſtantibus priuilegiis, ſaluo Romanæ Sedis in omnibus iuſſu, atque iudicio, Synodum, quam ille pro clericorum deiectione memoratorum collegerat, ſtabiliter eſſe manendam cenſuerimus: & ea conditione ipſius priuilegij tenorem affirmauerimus, ſi nunquam ille à Sedis Apoſtolicæ præceptionibus aliquo tempore diſcrepaſſet. fruſtra ergo priuilegia à Sede Apoſtolica conceſſa, ne ſanctiones explete noſtras accelerаret, aſſeuerat impediſſe, cùm conſtet potius (vt ipſorum textus inſinuat) quo magis ad obediendum nobis accelerаret, ea hunc multipliciter admonuiſſe, atque ſi rata, quæ ſibi collata fuerant circa ſe ſentire voluiſſet, ad obtemperandum inſtitutis noſtris ſe illa plenius ac abundantius incitaſſe. Glorioſiſſimæ B prætereа charitati veſtræ denuo pro Balduino gratias agimus, denuo circa eum exhibitum tantum in clyræ veſtræ deuotionis affectum laudamus, denuo quod deeſt oblatis pto eo petitionibus noſtris, ſuppleri pet pietatis veſtræ munificentiam deprecamur. Iuſtum enim eſt, vt bonum quod diuinitatis reſpectu nobis interuenientibus cœpiſtis, vt obedientiæ, ac dapſilitatis veſtræ, atque clementiæ merces perfecta ſit, conſummare beneuolentia ſatagatis. De cætero chariſſime vigil eſto, & ſolerter intentus circa ſanctam Eccleſiam Romanam, & erga Sedem Apoſtolicam, quemadmodum Dei cultores parentes veſtros extitiſſe nonnullà ſcripta, & probabiles viri teſtantur: quoniam illi penitus veſtri, dilectorúmque veſtrorum penes Apoſtolorum confeſſiones nullomodo poterant obliuiſci. De reſtitutis verò clericis quid decreuerimus, Epiſtola noſtra fratri & Coepiſcopo Hinemaro miſſa, recitata ſapientiæ veſtræ auribus poterit intimare. Optamus excellentiam veſtram in Chriſto nunc & ſemper bene valere. Dat. viij. Idus Februatij, Indictione xv.

INTEREA noſſe vos cupimus, quia quidam Raugerius in villa Materiola Patrimonio Lincreri, quem veſtræ protectioni commiſimus, innumera mala operetur, & homines qui ibidem ſunt, prædis & variis afflictionibus opprimat, qua de te precamur, vt miſſis mox ad eandem villam ſtrenuis ac fidelibus viris, prædictum Raugerium veſtra gloria coerceri faciat, & ne quod vlterius ibi contrarietatis exercear, funditus comprimatis. C

Vt LOTHARIVM *moneant, vt debito amore* THEVPERGAM *proſequatur, ac pro Boſonis reuocanda vxore laborent.*

XV.

Edit. IIII. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* LVDOVICO *glorioſo Regi.* PRECAMVR amabilem dilectionem veſtram, vt Regem Lotharium monete nullo pacto deſiſtatis, vt debitam dilectionem Theupergæ Reginæ vxori ſuæ ſemper impendat: nec ſibi blandiatur, quaſi ſtudeat eam cogete, vt aliquod ſibi crimen impingat, & pet hoc valeat illam à ſuo conſortio ſequeſtrare: quoniam hoc nec ipſe legaliter agete præualet, nec nos talibus præſtigiis, & tam fraudulentæ calliditati locum dare permittimus: ſed etiam ſi abundante iniquitate, qualibet aſtutia, potius autem violentia tale quid machinari potuiſſet, Vvaldradam

A ei mœcham, cuius in mundo deſidetio ad iſta intendit, anhelat, & peruenire de- CAROLVS MAGNVS
menter affectat, nullus coniugali fœdete permitteret ſociari, niſi fortè quis om-
nium legum, niſi cunctarum regularum temerator & infractor inueniri valuiſſet.
Agite igitur circa eum benignè, & quoniam filius germani veſtri eſt, tanquam os
veſtrum, & carnem monere, increpare: immò verò etiam ſeuerius corripere, quin
& quo quo modo corrigere ſtudeatis, mentis ſcilicet eius ſalutem magis quàm cor-
poris anhelantes. Poſtremo fili chariſſime, non vos latere credimus, quot & quan-
tos labores pro refuga illa Boſonis vxore ſæpè pertulimus; & quotiens eam ad Iu-
ſtitiæ tramitem remearet, ſalubriter admonuerimus; & qualiter etiam non reſi-
piſcentem, ſed in nequitia ſua pertinaciter perſiſtentem, gladio anathematis per-
cuſſerimus, quæ nec percuſſa doluit, nec attrita voluit recipere diſciplinam. Vir
autem eius innocens videlicet, in eius abſentia hinc inde labore non modico fati-
gatur, quomodo nec ipſi reconciliari abſenti præualet, nec alterius, illa viuente,
conſortium ei coniugale conceditur. Qua de re, quoniam improbitatem & inſo-
lentiam eiuſdem viri continuam patimur, volentis ſcilicet, ardenter ad ſecundum,
immo illicitum conuolare connubium; obnixè dilectionem veſtram depoſcimus,
vt pro reuocanda ea omne ſtudium pro Dei amore ſumatis: quin immo & eandem
perditam, atque ſæpe damnatam fœminam lucrari Domino valeatis, ita vt ſi mo-
B nitis prouocata, viam ſuæ ſalutis non arripit, ſaltem preſſuris per veſtram indu-
ſtriam anguſtata reſipiſcat: & quæ ad Dominicam cœnam ſponte intrare noluit,
dum tantum interest, vel compellatur inuita. Nam fortè de huiuſmodi Dominus
per Prophetam dicit: Ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis & ſepiam eam maceria;
& ſemitas ſuas nun inueniet, & ſequetur amatores ſuos, & non apprehendet eos;
quæret, & non inueniet eos, & dicet: vadam & reuertar ad virum meum priorem,
quia bene mihi erat tunc magis quàm nunc: quod venerandum oraculum ſi tropi-
cé diſſeratur, non paruam vtilitatem generat. Verùm nunc breuiter dicendum eſt,
quoniam ſi eadem fœmina ſicut nec debet, nullius communione frueretur, & non
exquiſitis voluptatibus potiretur, ſed denique vias ſuas ſpinis ſeptas pateretur, ſi
in terrenis deſideriis de impoſſibilitate laſſaretur: iam Deum profecto ad mentem
reduceret, & ad amorem viri proprij vel inuiti rediret. Si ergo peruicax illa & im-
pœnitens anima, quæ diu eſt adultera, conata perſiſtere: ſic fortaſſe, ſi tamen ne-
ceſſitas ei per vos rerum interim titulararum imponeretur, fidelis iam decerneret
eſſe coniux, quæ & merito, ac veraciter deinde dicere poſſet. Reuertar ad virum
meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quàm nunc. Optamus gloriam
veſtram bene valere dilectiſſime fili. Dat. Non. Mart. Indict. xv.

Præcipit vt B O S O N I S *vxorem ad proprium virum redire curet: ſi autem illa non paruerit, vnà cum fautoribus eam excommunicet.*

C

XVI.

N I C O L A V S *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, reuerendiſſimo ac ſanctiſſimo & confra-* Edit. LIV.
tri noſtro Hincmaro Archiepiſcopo, & omnibus Archiepiſcopis ſeu Epiſcopis in regno
Caroli conſtitutis. C A N O N I C A auctoritas hoc omni in loco prædicare non ceſſat,
vt populus diuino cultui mancipatus irreprehenſibilis exiſtat. Quo enim mediante
fieri melius poterit, quàm illorum ſollicitudine, qui paſtorum loco curam Domi-
nici gregis ſuſceperunt? Quapropter veſtram commonemus fraternitatem, immo
& ſanctitatem, vt veſtram diœceſim non ſinatis pollui fornicariis. Ecce iam pridem
direximus vobis de vxore Boſonis Comitis, quæ relicto viro fugit, vt eam reuoca-
re feciſſetis viro ſuo; ſed quod occaſione mergente minimè factum conſpicimus,
vnde forſan vos negligentes, nos iudicare poſſumus: quapropter præcipimus vo-
bis auctoritate Apoſtolica fulti, quatenus eam faciatis reuerti ad proprium virum,
conceſſa ſibi negligentia, qua in eum deliquit: & ſi vobis inobediens contempſerit
repedare, corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Societate omnium fi-
delium citiùs iſtam illam, quàm cæteros qui eius facinori fauere videbuntur excom-
municare feſtinetis: vt domus Dei talibus rectoribus dirigatur, qualis catholicus
ordo delegiſſe cognoſcitur. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto bene
valere.

CAROLVS MAGNVS. *Commendat diligentiam, quam adhibuit, vt* LOTHARIVS *Sedi Apoſtolicæ* A
obtemperet, dolet ipſum Lotharium, quamuis ſæpè promittat, non obedire,
eúmque in Colonienſi & Treuerenſi Eccleſiis Epiſcopos canonicè eligi non per-
mittere, Vvaldradam fouere, & Theupergam ærumnis multis afficere. Hor-
tatur vt illum Romam venire prohibeat, niſi prius Sedis Apoſtolicæ mandata
adimpleat. Ad extremum de redditibus, quos in eius regno habebat.

XVII.

Edit. xv. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei dilecto filio* LVDOVICO *glorioſo Re-*
gi. SYLLABARVM veſtrarum tenore pandiſtis, vos cum dilecto filio noſtro
Carolo glorioſo Rege fratre videlicet veſtro, ad commune colloquium veniſſe:
cuique defuit Lotharius Rex, nepos ſcilicet veſter, perhibetis vos ad eum iam di-
ctum fratrem veſtrum Carolum Regem, adiuncto ſibi quodam ex Epiſcopis regni
veſtri miſiſſe: quatenus (prout vobis per Epiſtolas noſtras ad vos directas iniunxi-
mus) ab illis admoneretur, vt in omnibus Iuſſionibus noſtris obediens exiſteret.
Quod quia tam vtpote pij Principes iuſtitiam diligentes, quàm proximi ſalutem
per caritatem quærentes, noſtriſque nihilominus adhortationibus obſecundantes, B
egiſtis; debitas gratias agimus: quantum tamen lucri efficacia veſtra, vel noſtra
monita penes eundem Regem Lotharium impetrarint, fateor hactenus non elucet,
ſed dicitis eum tam abſentem, quàm poſteà præſentem, à vobis ipſam admonitio-
nē benignè ſuſcepiſſe. Deindéq; profeſſum fuiſſe in omnibus ſe noſtris præceptio-
nibus pariturum, quod quam ſæpè audiuimus, non tamen hinc effectum percepi-
mus, ſatis ingemiſcimus, & huius rei gratia vltra quàm dici poſſit affligimur: ni-
mirum qui etiam pro ſua ipſius ſalute quotidie laborantes apud ipſum nihil omninò
proficimus, dum quod ſermone dicit, facto non perficit, & præcipuè cùm verba
eius, vt arborum folia ſonare quidem poſſint, ſaturare verò, cùm ſint ſine fructu,
non poſſint. Quamobrem dum quærimus cui huiuſmodi vir valeat comparari, nul-
lus menti conuenientius occurrit, quàm ille filius cui apud Matthæum pater di-
Math. 21. xiſſe legitur: *fili, vade hodie operare in vineam meam.* At ille reſpondens ait: *Eo, do-*
mine, & non iuit. Vnde etiam meritò figuram Iudaici populi exprimit. Ipſe quippe
Exod. 19. repromittebat Moyſi dicens: *Cuncta quæ locutus eſt Dominus faciemus.* Non tamen
quæ verbis repromittebat, rerum effectibus adimplebat. Ita, proh dolor! & ip-
ſe nepos veſter ſemper quidem noſtra monita velle audire, ſemper adimplere
cupere proteſtatur: non tamen quod ore, quod ſcriptis opportunè, importunè ſæ-
piſſimè profitetur, operibus exercere vel factis exhibere contendit, & paternis mo-
nitis noſtris non tanquam obediens filius paret, ſed tanquam poſt tergum ingratus C
repedauit: ſi quidem in quo aliquando apparuit Rex Lotharius nobis obediens?
aut quid ab illo exegimus niſi ſalutem ſuam? niſi iurationem quam læſit Eccleſiæ?
niſi Theupergæ Reginæ coniugis eius apud ſanctum Petrum præſidium requiren-
tis ſecuritatem? niſi noſtram etiam poſt hos labores aliquando requiem? Nam huic
inter innumeras alias curas præcipuè laboramus, hinc omnimodam de vna Vval-
drada mœcha & excommunicata ſuſpicionem adimendam ſæpè decreuimus, hinc
etiam vt noui Treuerenſi & Colonienſi eccleſiis antiſtites darentur & iniunximus,
videlicet qui nec per Theugualdi & Contharij dudū Epiſcoporum, nec per iam ferè
Vvaldradæ fauorem proueherentur, ſed canonicè à filiis, & de filiis iam nomina-
tarum eccleſiarum electi ab his qui earumdem eccleſiarum antiſtites ſoliti ſunt
conſecrare, regulariter ordinarentur: ſed cùm hæc omnia nos opportuna eſſe ac
neceſſaria proſpicientes, ipſi Regi Lothario crebro mandaſſemus, quod noſtræ
inſtitutionis executor effectus, vt hæc conſummarentur annueret, immò vt ſua
protſus executione perpetrarentur inſiſteret: aliquid horum effectum quemlibet
accepiſſe, nos profecto nondum cognouimus, & tamen ille ſe noſtra velle perfice-
re in omnibus monita profitetur.

DENIQVE Vvaldradam ad nos non ſolùm non miſit, ſicut ſæpiùs illum hor-
tati ſumus, verùm etiam Ticinum dum ad nos tendere crederetur iam profectam,
in Gallias reducere procurauit: filiam verò noſtram Theupergam Reginam, quæ

A beati Petri ſe tegmine ſemper muniri popoſcit, non ſolũ ſicut Reginam ſecundum praſtitũ iuramentum non tractat, verùm etiam nec pro timore, nec pro ſancti Petri reuerentia, nec pro cõiugali fœdere, nec etiam pro eodem collato iuramento ſaltẽ in minimis quibuſque negotiis ſuã hanc eſſe participem recognoſcit. Quippe quã omni egeſtati, omni opprobrio, omni prorſus abiectione ſubmittit. Porro de præmemoratis Eccleſiis ordinandis non ſolùm mandata noſtra contemnit, ſed & ſacrorum canonum præcepta conculcat, dum videlicet viduatis Eccleſiis non compatitur, ſed has tanto tempore ſine rectore manere permittit. Ecce fili cariſſime quomodo Lotharius Rex inſtituta noſtra cuſtodit, ecce quomodo verum eſt, quod dicit noſtra ſe velle in omnibus obſeruare decreta: & adhuc ad nos ſe properare velle demonſtrat, cùm id ne ſine noſtra licentia præſumeret, non ei ſæpe diſtrictiùs iniunxerimus & prohibuerimus: verùm quamobrem Lotharius Romam proficiſci geſtiat, miramur, ſi veſtram latere potuit prudentiam. CAROLVS MAGNVS.

ITAQVE impleat priùs cuncta quæ præmiſimus, totius occaſionis vel ſiniſtræ ſuſpicionis fomitem à ſe procul abiiciat, immo verò à noſtris mentibus amputet; & tunc ſi ei ſit huc veniendum, à nobis eſt ſollicitè prouidendum: ſiquidem etiam ſi cuncta, quæ nos ei ſuprà memorauimus, iniunxiſſe penitus adimpleta potuiſſet oſtendere, nec ſic ei contra interdictum noſtrum iter Romam fuerat properandum;
B quanto minùs nunc quando toties à nobis admonitus, nihil de eis conſummaſſe cõuincitur? Igitur dilectio veſtra illum nunc venire Romam quæſo prohibeat: alioquin mihi credite, ſi contra propoſitum noſtrum fortè præſumpſerit, minimè eum qua cupit honeſtate vel hic ſuſcipietur, vel hinc profecto regredietur. Nam ſicut mulier Domino fide proximans tangit, turba verò licèt tangit, tamen comprimit ſe, proh dolor! iſto in tempore quidam etſi tangere, etſi approximare videntur, Mat. 5. tactus tamen eorum, qui non ex fide preſſuram gignit, & approximatio turbationẽ adducit; ergo neceſſe eſt, vt talem ſe in cunctis exhibeat Rex Lotharius, vt nos eum gratanti animo primitus ſuſcipere delectemur, & ita demum venientem expanſis brachiis amplectemur. Quod aliter fieri non poterit niſi Vvaldrada Romam, ſicuti cœptum fuerat dirigatur, vt videlicet nos cauſam eius ad finem legitimũ perducamus, qui de ipſius præuaricatione ſemel initium iudicandi ſuſcepimus, & niſi Reginam Theupergam ſecundùm tenorem iuramẽti ab ipſo audiamus Rege Lothario coniuge ſuo tractari, videlicet, vt talem ſe in cunctis exhibeat Rex Lotharius, vt nos eum gratanti animo primitus ſuſcipere delectemur, & ita demum veniẽtẽ expanſis brachiis amplectemur. Quod aliter fieri non poterit, niſi Vvaldrada Romam, ſicuti cœptum fuerat dirigatur, vt videlicet nos cauſam eius ad finem legitimum perducamus, qui de ipſius præuaricatione ſemel initium iudicandi ſuſcepimus, & niſi Reginam Theupergam ſecundùm tenorem iuramenti ab ipſo audiamus Rege Lothario coniuge ſuo tractari videlicèt, vt talem ſe circa illam mente 1. Ioan. 3.
C demonſtret & opere, qualem deligens Rex erga dilectam coniugem ſuam ſe debet demonſtrare Reginam: & niſi de proprio clero & Agrippinenſi Colonia atq; Treuerenſi eccleſiis Epiſcopos ordinari permiſerit, eos ſcilicet, qui nec de Vvaldradæ nec Guntharij nec Theugualdi fauore vel eligantur, vel etiam conſecrentur. Hæc ſunt chariſſime, quæ ſi Lotharius nepos veſter callidè nõ perfecerit, hunc veraciter nos audire nolle proculdubio poterunt iudicare, atque ſi ſaluti eius veſtra caritas conſulit, eum magnopere ſuadeat incitare, & non eius foris perſtrepentibus verbis facilè credat, ſed operum facta ſecundùm perſpicaciſſimam proprij affluentiã ſenſus conſideret. Dicit enim Ioannes Apoſtolus: filioli mei non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate. Nam ſi noſſe libet excellentiæ veſtræ quid ſit vnde Lotharius iactat ſe noſtram in omnibus adimplere voluntatem, nos euidenter aperiemus, videlicet, quia nobis immo Deo noſtro obediens Theupergam coniugem ſuam recepit. Vvaldradam verò vtpote adulteram merito ſequeſtrauit: nec ad illam poſt reuerſionem Legati noſtri acceſſit, ſed prudentia gloriæ veſtræ iam valet aduertere quid ſit ſi ad eam non pedibus corporis, & tamen paſſibus mentis accedit, quid prodeſſe quod forinſecus ab illa ſequeſtratus cernitur, qui tamen ei valde conglutinatus intrinſecus intelligitur, quid autẽ proficit dilectæ filiæ noſtræ Theupergæ Reginæ, quia non ex toto ab illa videtur corpore prolõgatus dum tamen eſſe cum ea mente minimè probatur annexus? quid ei proficit cõiugalis fœderis, vel regiæ dignitatis nomine ſolo frui, quæ caret omnibus, quæ ad perfectæ dilectionis,

CAROLVS MAGNVS.

& conſimilis ditionis pertinere videntur inſignia? nam quis niſi æmula eius, Vvaldrada videlicet, quæ non ſolùm pro adulterio commiſſo, ſed pro impœnitenti A cotde vinculis eſt excommunicationis innexa, Regni cum Lothario culmina poſſidet, gloria fruitur, iura tenet, & omnia ſuo diſponit arbitrio? quæ licèt à colloquio eius ſeiuncta ſpecie tenus videatur exiſtere, per inrernuntios ramen, & diuerſos ſatellites tantundem penes ipſum, vel etiam magis valet, quàm ſi legitima coniux habere quoquomodo potuiſſet: nam nemo apud Regium apicem eſt adiutus, niſi per illam; vix vſque quaque læſus, niſi ptopter illam, quiſquam eſſe refertur: illa quippe penes eum gratiam poſcentibus impetrare, ipſa ſola quibus mauult beneficia papare conſueuit. Iamuerò, ſi ita non eſt vt dicimus, id eſt, ſi vel Theuperga Regina tantam apud ipſum incommoditarem & dehoneſtatem non patitur, nec Vvaldrada mœcha gloria tanta non fruitur; quare nobis ſcribens vel aliis ſatis faciens, ſicut iudicat de Vvaldrada, quod poſt miſſi noſtri reueiſionem non ad eam acceſſerit; ita non de coniuge ſua Theuperga, quod eam ſecundùm datorum tenorem iuramentorum tracta, atque retineat, niſi quia non habet vnde glorietur? nec agit ſic erga eam, vt nobis id veraciter referens gratiarũ à nobis inde percipere valeat actiones? dum non ſolùm illa nulla munificentia ipſo largiente potitur, verùm etiam omnibus opprobriis, & (vt prętulimus) egeſtate ſumma tabeſcit.

DICITE ergo illi vos cariſſime, & veſtra ſagaci conuentione ſuadere contendite, vt quando nobis mittit, ad Vvaldradam poſt reditum miſſi noſtri contra interdictum noſtrum ſe nullatenus acceſſiſſe; mittat etiam quod Theupergam vxorem ſuam iuxta præſtita iuramenta benignè tractet, & ſecundùm regiam dignitatem retineat; B ita dumtaxat vt quod mittit veritate fulciri, aliis etiam atteſtantibus, cognoſcamus, mittat nihilominus nobis, quod in præfatis Eccleſiis ordine, quem ſuprà dictauimus, Epiſcopi ſint regulariter ordinati, & tunc perhibenti ſe noſtra velle iuſſa perficere credemus, & dignas Deo gratias referemus: Nam quamdiu Theupergam regio cultu, & coniugali dilectione non retinet & Theugualdum vel Guntharium Eccleſias dudum ſibi cum ſacerdotio ablatas obtinere permiſit occuparas, licèt Vvaldradam non videat, hi tamen gradus ſunt, quamuis ad ima mergentes, per quos illum ſenſim ad ipſam tendere prudens quiſque patenter agnoſcit, dum & illos fouet, quos ad, proh nefas! ductores habuiſſe claret, & eam affligit, quam debita correctione præmiſſa, (Chriſto iuuante) recepit. Accuſatores autem habere Lotharium, non niſi illum, qui accuſator fratrum in Apocalypſi Ioannis appellatur, & operam eius quæ & ipſa eiuſdem antiqui hoſtis inſtinctu patrantur, profectò comperimus. Quæ verò Lotharius Rex veſter nepos operatur, accuſatore non indigent: manifeſta quippe, Apoſtolo teſte, ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, & reliqua.

OPTAMVS gloriam veſtram nunc & ſemper benè valere, dilectiſſime fili. Dato quarto Calendas Nouembris, indictione prima.

STATVIT præterea nobiſcum excellentiæ veſtræ Legatus, vt mediante menſe huius primæ Indictionis pro vnius anni redditibus rerum ſancti Petri in regno ve- C ſtro ſitarum recipiendis, noſtros miſſos direxiſſemus, cùm duorum annorum iam tempora præterierint, ex quo redditus ex illis debuerunt eſſe collecti, & nos ex iis nihil recepimus. Porro ſi (ſicut permultos, & hunc eundem veſtrum Legatum cognouimus) Arſenius idem aliquid collegit, licet nobis aliquid non detulerit, de præteritis annis collegit, non de futuris. Vnde rogamus gloriam veſtram, vt pro mercedis veſtræ cumulis collectis omnibus illis, per noſtri culminis viros ad Apoſtolorum limina orationis gratia venientes, antequam de finibus regni veſtri foras ea duci iubeatis, nobis ſignificetis, vt his interim in tutiſſimo à prudentia veſtra ſtatuto loco reconditis, ſi à ſpeciali filio noſtro Auguſto obtinere poterimus, vt cum ipſius homine noſtrum illuc dirigamus & ea vt nobis ſine aliquo diſpendio deferantur recipiamus, gratiarum actiones Domino rependendæ ſunt: ſin autem miſſum noſtrum (Deo opifice) deſtinabimus, qui aliter in regno veſtro ſint recondita ac cuſtodita, cum veſtro miſſo prouideat, & his nihilominus interim in veſtro regno, benè ſaluatis aut nobis renunciet, aut certè quicquid prouiderimus, vel ſanxerimus facere non omittat: aut ſi gloria veſtra quæcumque illa fuerint infra territorium ditionis veſtræ, videlicet vſque Bauoniam, aut Rauennam perduci fuerit, tantum vt ſecura ſint, hoc multo ampliùs vtile, & gratum habebimus: quoniam, & nos deinde modo quo voluerimus, vſque Romam ea ferti iubebimus.

A

Rogat det operam, vt Epiſcopi ob quædam Eccleſiaſtica negotia tractanda congregentur.

XVIII.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* LVDOVICO *glorioſo Regi.* COMPERIAT celſitudo veſtra nos Metropolitanos præſules regni veſtri ad quædam tractanda Eccleſiaſtica negotia, quorum gloriæ veſtræ tenorem oſtendi præcipimus, ſingulos cum ſuffraganeis ſuis pariter conuenire mandaſſe; cuius videlicet executionis ſummam fratri & Coepiſcopo noſtro Luitberto cõmiſimus. Quapropter rogamus piam dilectionem veſtram, vt tanto negotio auxiliati, quo facilius iidem fratres noſtri conuenire valeant, ſuffragari dignetur: quatenus ipſis vero ſolatio potitis, præſens negotium ritè tractantibus, vos quoque præcautè pietatis ſtudio præmium conſequamini. Erit autem ei & aliud poſt modicum decreto veſtro Synodicè ventilandum; ſed ne duplicatus labor eius oneroſus exiſtat, interim in hoc operam dare illos oportet, vt videlicet ad alterum libentius, ac expeditius Deo iuuante pertingere poſſint. Edit. LVII.

B OPTAMVS gloriam veſtram in Chriſto nunc & ſemper benè valere dilectiſſime fili. Dat. III Calend. Nouembr. Indictione prima.

Monet, vt præteritorum criminum pœnitentiam agens, & futura præcauens, ſacerdotum præceptis pareat: Sigonem Epiſcopum ſuæ Sedi, peruaſore deiecto, reſtituat, & ad reſpondendum obiectis coram legatis in Synodo ſe ſiſtat. Adonem verò, ſi in Aluernenſi Eccleſia morabitur, aut Sigonem Epiſcopum impedierit, excommunicat.

XIX.

NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,* STEPHANO *Comiti.* Quæ & quanta cõtra Canonicas & Eccleſiaſticas regulas, immo contra naturalia iura pertinaciter egeris: Sedis Apoſtolicæ, quæ vbique ex miniſterio ſibi credito ſpiritualiter præſto eſt, cognitionem omnino non latet: & licet tanto ſint odio à noſtris mentibus repellenda, vt in te eorum auctoritatem meritò mittere in virga cogamur. Vt tamen adhuc & reſipiſcere à tantis malis ſperantes, has noſtri Apoſtolatus litteras tibi dirigimus, vt ſubmiſſa pertinaciæ tuæ ceruice ſanctorum ſacerdotum præceptis pareas, de præteritis pœnitudinem geras, & à futuris te, ne perſeuerando in talibus, in Diaboli laqueos ſempiternos incidas, circumſpectè ac ſolerter cuſtodias. Cæterum quia (quod his nequius extat) contra omne quod Chriſtianæ religioni conuenit, deiecto ſanctiſſimo Sigone Aluernenſi Epiſcopo in locum eius peruaſorem Adonem clericum ſubſtituiſti; præcipimus tibi auctoritate Dei omnipotentis beatorúmque Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli, vt nullam paſſus moram ſanctiſſimum Sigonem Epiſcopum, deiecto peruaſore, Eccleſiæ ſuæ reſtituas, & in omni ſacerdotij dignitate eum manere amodò dimittas. Nam quia nonnulla impudica, ac ſceleſtiſſima de te inculcantur, Apoſtolica auctoritate ſancimus, vt de his pleniſſimè ſatisfacturus in noſtrorum Legatorum præſentia, qui conſtitutæ à nobis Synodo præeſſe debebũt, in loco præfixo occurrere ſtudeas, quódque ſi neglexeris, & præſentiam tuam à Synodo examine defraudare tentaueris, ſcias te præſulatus noſtri auctoritate à vini & carnium participatione omninò excommunicatum, quouſque Romæ in noſtra ſpeciali præſentia, diſtrictam poſiturus rationem aſſiſtas. Peruaſor verò S. Aluernenſis Eccleſiæ, ſi poſt hanc noſtram diffinitionem illic remorari tentauerit, & aliquod impedimentum ſanctiſſimo Sigoni Epiſcopo facere quacunque argumentatione præſumpſerit, ſciat ſe pari modo non tantùm à vini & carnium, verùm à corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti participatione penitus eſſe ſciunctum, quamdiu noſtris Iuſſionibus obſtinatè in præſentiam Apoſtolicam venire diſtulerit. Edit. LVIII.

C

CAROLVS MAGNVS. A

Laudat eam de obſequio & fide in Sedem Apoſtolicam, eique de muneribus miſſis gratias agit.

XX.

Edit. LIX. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei*, HERMENTRVDÆ *glorioſæ Reginæ*. DEVOTIONEM tuam & fidem tuam, quam ſublimirarem tuam circa beatorum Apoſtolorum reuerentiam habere perſpicimus agnoſcentes, dignas Domino Ieſu Chriſto retulimus gratias. Nam & munerum veſtrorum diuerſis ſpeciebus oblatis non tam cenſum quàm pium conſideranres affectum, Reginæ Auſtri induſtriam tuam prætulimus: ſi quidem tanto coram nobis gratius, quàm prædictæ Reginæ veſtra munera ſuſcepta ſunt, quanto illa mortali, tu verò filia cariſſima, immortali Regi, & Eccleſiæ ipſius Principibus, qui cum eo feliciter regnant, & vobis interceſſionibus ſuis ſolatia conferunt, dona non tam corruptiblia, quàm ſemper manſura, & ante Deum iugiter florentia obtuliſtis, & reuera, ſi illius, quæ (Luc. 21.) duo tantùm minuta in Gazophylatium miſit, tanto eſt munus coram Deo acceptum, quantum putas veſtra fore grata, quæ plurima contuliſtis; immo quod eſt maius, remetipſam deuotione & fide Domino, eiúſque ſeruis totis affectibus exhiberis. Omnipotens Deus te incolumem cuſtodiat dilectiſſima filia. B

Epiſtola I. Nicolai Papæ I. ad CAROLVM *Regem Galliæ, qua monet eum diligenter procurare, vt* LOTHARIVS ENGELTRVDEM *vxorem adulteram Boſonis Comitis regno ſuo eiiciat, & ad virum ſuum redire compellat.*

I.

Edit. LX. NICOLAVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei*, CAROLO *glorioſo Regi, ſpiritali filio noſtro*. VESTRAM regiam dignitatem condecet de pietatis fonte Iuſtitiæ diſcretionem haurire. Nemo itaque iuſtius operari debet, quàm cui commiſſa videtur legum ordinabilitas. Ecce etenim Regis Regibus * (* Fauere.) ſuadere ſolent. Sed conuenit, vt in his quæ ratio docet Iuſtitiæ, inuicem alternent: quæ * (* Locus ſubobſcurus.) autem improbitas, vicaria vice ſe ſubtrahere non ceſſent. Vnde veſtram exhortamur regiam magnitudinem, vti corrigaris Hlotarium Regem nepotem veſtrum, ne tantum piaculum permittat manere in Regno ſuo: h. e. non conſentiat fugitiuam vxorem Boſonis Comitis tam diu remanere, vt non reddatur viro ſuo, remiſſa quidem negligentia, quam ei fecit. Cæterum vos etiam monere volumus, vt ſi in veſtro Regno contigerit deuenire; ſimiliter peragaris. Quoniam iuſſimus omnibus Archie- C piſcopis ſeu Epiſcopis Regni veſtri, vt eam, indulta ſibi culpa, ſi noluerit reuerti ad ſupradictum virum ſuum, excommunicent à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & Societate omnium fidelium; quoniam condecet, vt in Regno veſtro tantum malum non oriatur, & ſi ortum fuerit, citiùs extinguatur. Adeò vt omnes conſentientes malo ipſius, ſupradicta excommunicatione * (* nectamus.) nodamus. Optamus excellentiam veſtram in Chriſto benè valere.

Commonitorium Nicolai Papæ Legatis ſupradictis datum.

II.

Edit. LXI. IDEM *Nicolaus Rodoaldo Portuenſi & Ioanni* * (* Fiodenſi.) *Ficolenſi Epiſcopis in Commonitorio.* LOTHARIVS Rex profitetur Vvaldradam ſe à patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Huberti. Vbi primùm diligenti inueſtigatione inquirite, & ſi eundem glorioſum Regem prædictam Vvaldradam præmiſſis dotibus coram teſtibus ſecundùm legem & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inueneritis accepiſſe, & publica manifeſtatione eadem Vvaldrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt: reſtat vt perſcrutemini, cur illa repudiata ſit, vel filia Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus Rex metu Theupergam admiſiſſe ſe dicit. Vos illud Euangelicum

LVDOVICVS PIVS.

A gelicum recolite, quo Dominus: Nolite, inquit, timere eos qui corpus occidunt.
Et iterùm ait: Quid prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ ve-
rò ſuæ detrimentum patiatur? In quibus Dominicis ſententiis conſiderandum eſt,
quod ſi occiſores corporum timendi non ſunt, contra iuſtitiam hominem impel-
lentes, & lucrum totius mundi non proſit homini, anima perdita: quanto minùs
metu vnius hominis, tantus Rex debuit contra diuinum præceptum in immane
præcipitium mergi? In hoc certè ſe magis reprehenſibilem oſtendit, in quo amori
mundi amorem Dei poſtpoſuit. Vbi nihil vobis aliud præcipimus, manifeſtatio-
ne ſua eodem Rege conuicto, niſi vt ſecundùm canonicam auctoritatem, noſtra
vice freti, cauſam illius definiatis. Sin verò minimè probatum fuerit, Vvaldradam
vxorem fuiſſe legitimam, neque nuptiis ſecundùm morem celebratis, per bene-
dictionem ſcilicet ſacerdotis filio noſtro Lothario extitiſſe coniunctam: ſuggerite
illi, vt non moleſtè ferat legitimam ſibi, ſi ipſa innocens apparuerit, reconciliari
vxorem; nec in hoc carnis voci obtemperet, ſed potiùs diuinis præceptis obediens
pudeat eum, imo pertimeſcat in luxuriæ ſtercore putreſieri, & voluntatem pro-
priam ſequendo, ante tribunal Chriſti diſtrictam ponere rationem.

Præterea vos ſcire volo quia præfata Theutperga Apoſtolicam Sedem bis
& ter appellauit, & ſe à præfato Rege glorioſo queſta eſt, iniuſtè fuiſſe deiectam,
& vi coactam falſum contra ſe compoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore ad Apo-
B ſtolicam Sedem libellum appellationis ſuæ miſit, in quo non quidem adhuc con-
feſſum, ſed vt contra ſe falſum diceret crimen, cogi ſe ſe, innotuit. Inſuper ſub-
iungens: quod ſi ampliùs compulſa fuero: ſcitote, non veritate, ſed timore mor-
tis & euadendi ſtudio, (quia aliter non poſſum) quod voluerint, dicam: vos au-
tem memores eſtote mei hæc vobis inſinuantis. Vnde præcipimus vobis, vt cum
eadem Theutperga ad condictam Synodum, ſicut ſtatuimus, aduenerit, cauſam
eius diligenti examinatione tractetis & ſi ei obiicitur, quod illa crimen ſe aliquod
admiſiſſe confeſſa fuiſſet, & contra illa violentiam ſe pertuliſſe proclamauerit; vel
ſi inimicos ſibi iudices fuiſſe teſtata fuerit: tunc illud renouetis iudicium, ſecun-
dùm æquitatis normam, vt iniuſtitiæ mole non opprimatur.

Per quem curari petit, vt HELLETRVDI *filiæ* LOTHARII *Imp. & vi-
duæ relictæ* BERENGARII *Comitis reſtituantur illa bona, quæ* LOTHARIVS
Rex eidem abſtulerat.

III.

C HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* CAROLO *glorioſo
Regi.* LITTERIS ſcilicet ſuis, de HELLETRVDE BERENGARII Co-
mitis quondam relicta, nobis pernotuit, Hlotarij videlicet Regis preſſuris anni-
hilatam eiuſdémque præiudicia fore perpeſſam Apoſtolatui noſtro hæc * atque
alia ſuggeſſit, quo eidem Hlothario Apoſtolicis exinde mitteremus litteris moni-
ta, & vobis, dilectiſſime fili, fratrique veſtro Hludouico excellentiſſimo Regi,
noſtram dirigeremus Epiſtolam, quatenus vobis ſuccurrentibus atque fouenti-
bus, ipſa proculdubio vidua ad perfectam de ſuis rebus perueniret iuſtitiam:
quoniam non ſolùm prædia à genitore ſuo Hlothario Imperatore per teſtamen-
tum largita ſuſtulit, ſed etiam proprietates eius à parentibus ſuis ſibi, præfatæ
Helletrudi, dimiſſas colludioſè ſurripuit, eiſdémque ſanctæ Dei Eccleſiæ infide-
les Nortmannos paganos beneficiali more ſanè donauit. Nos verò iam dicto
Hlotharij nepoti veſtro Apoſtolicas litteras mittere nequiuimus: quia pro nefa-
riis & incertis negotiis ab illo abolendis, planè vobis auditis, excommunicatum
habemus.

Edit. LXII. Ex Cod. biblioth. S. Mariæ ſup. Min.

* itaque.

Sed excellentiæ veſtræ ineffabili dilectione colendæ, poſcendo, dilectiſſi-
me fili, dirigimus, vt pro Reuerentia Apoſtolorum principum, ad quos quaſi
refugium faciens, rogauit ipſa ſcriptis iuſtitiam, & pro eo quod iure agna-
tionis, ſiue maioris natu vos à talibus illam decet coercere illicitis, ſuper his
per veſtrum Miſſum, aut Epiſtolam, tam ex noſtra ſanctione iubendo, quàm ex ve-

LVDOVICVS PIVS.

ſtra parte rogando, ſeu legum auctoritate monendo, iam ſæpe dicto regi mittere A ſtudetote. Et ſi vos fortè vnà cum fratre veſtro Hludouico glorioſo Rege coniuncti, eundem nepotem veſtrum quæque pro cauſa ſororis ſuæ, vt credimus, fueritis allocuti quæſumus affati, vt huius crebro fatæ viduæ Helletrudis cauſam tam de propriis, quàm de beneficiis, per teſtamentum à iam dicto Hlotario Auguſto quondam conceſſis, nulla officienre occaſionis ratione, vſque ad finem perducatis, vt cum Deo fauente, à priore næuo fuerit correctus, illius fœminæ cauſa hæc reſtituar, & vt ne adiiciat iniquitatem ſuper iniquitatem in regno ſuo, ſed faciat iuſtitiam ſuam abundare, quoniam quidem Regum examina decet omnibus ſubuenire, præcipuè viduis, quarum iudex Chriſtus eſt. Itaque huius inſtar epiſtolæ epiſtolam de hac cauſa nūc, ceu vobis, aut ſecus, Hludouico fratri veſtro * imò direximus. Dolemus oppido, pro talibus, eminentiſſime Rex, prædia Chriſti fidelium quoquomodo tollentibus, & Chriſti Regis infidelibus beneficiali more donantibus. Interea rogamus, vt quicquid perfectionis conſultu ſupet his veſtra perfecerit excellentia, ſcriptis per ſingula apoſtolatui noſtro non dedignetur veſtra intimare regalis magnitudo. Excellentiam veſtram nunc & ſemper benè valere optamus in Chriſto.

Epiſtola HADRIANI *Papæ II. ad* LOTHARIVM *Regem commonitoria.* B

I.

Edit. LXIII. Ex biblioth. Fabri. Bar. an. 867. Ioan. 21.

QVIA beato Petro Apoſtolorum Principi Dominus noſter oues ſuas, totam videlicet Eccleſiam pretioſo iam ſanguine ſuo redemptam, poſt paſſionis vincula, poſt clauorum vulnera, & crucis ludibria, atque reſurrectionis gloriam tertio commendat, dicens: paſce oues meas, paſce agnos meos: nos vice vtiq; Apoſtolatus illius, Domino in omnibus cooperante, fungentes in virga æquitatis & iuſtitiæ, in longanimitate benignæ humilitatis & patientiæ, gregem Domini pabulo ſpiritalis vitæ paſcendum, & cura ſolerti cuſtodiendum diuina ſuſcepimus voluntate. Nos noſtri Apoſtolatus ſeptiformis Spiritus gratia, plenum pro regni tui ſtabilitate, felicitatéque perpetua, ſempiterna nempe vera animæ ſalute, qua nunc & in æternum beatè ſecuritérq; fruaris, ô inclyte Rex Lotharij, viribus indefeſſis aperientes, excellentiam tuam paterno monemus a[illegible]tu, & iure Apoſtolico exhortamur, quatenus malorum hominum conſi[illegible]s re[illegible]ctis, & mortiferis perſuaſionibus omnimodo ſpretis, aurem cordis tui cæleſti ſanè clauigero beato Petro in nobis loquenti aperias, omnique animoſitate, & inclyta mundi dilectione procul abiecta, ea quæ iuſtitiæ ac rectitudini maximè congruunt prædicantes, toto deſiderio audias, euidentique proficias deuoto affectu, quia non auditores, ſed factores legis Deus fore iuſtos approbat. C Vnde Sedis Apoſtolicæ ſalubrem admonitionem, & correctionem, venerabili ſinceráque mente ſuſcipere ſtude. Duo igitur à te carnis deuicto illecebra dudum commiſſa videntur illicita, quæ ab anteceſſore noſtro piæ memoriæ Papa Nicolao cenſura fuerant emendata canonica. Vnum videlicet nefarium Theutpergæ legitimæ vxoris coniugis tuæ diuortium: alterum verò ſceleſtiſſimum Vvaldradæ mœchæ concubitum, quod non ſolùm lex omnis diuina reprobat, condemnat, & fieri omnimodis vetat, ſed etiam mundana prohibent iura: de quibus nos iterum reſcribere nullatenus ſtuderemus, niſi vos à iuſtitiæ tramite per incentiuum carnis procul dubio deuiaſſe, bonúmque coniunctionis legitimæ vinculum diſſoluiſſe, & ad illicitum ac priſtinum ſtuprum incongruis reuerti velle occaſionibus agnoſceremus. Theutperga itaque illuſtriſſima Regina coniux veſtra, ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli ad limina veniens, mentéque deuota orationis deſiderium complens, noſtram faciem contemplari cauſáſque ſuæ neceſſitatis nobis ore proprio exponere quæſiuit. Quæ cùm à nobis pro amore Dei & veſtro, & ab omni noſtra Eccleſia honorificè ſicut oportebat, ſuſcepta fuiſſet: dixit ſe propter quondam corporis ſui infirmitatem, & quia non legitimo vobis antea fuerat coniuncta connubio, à veſtro velle ſeparari conſortio, & ob amorem Dei, ſæculi dignitatem & gloriam abiicere, ac ſub leui iugo Chriſti ceruicem cordis ſubmittere. Quibus pro-

A fectò auditis, & Domino auxiliante diligenter conſideratis, non modico fuimus turbati ſtupore; quod ſe pro talibus à vobis quæreret ſeparare, cùm ſcriptum ſit, dicente Domino: à Deo iungitur mulier viro, & iterum: quod Deus iunxit homo non ſeparet? Et cùm ipſa, ſicut dixit Apoſtolus, ſui corporis non habeat poteſtatem, ſed vos, cui Domini eſt voluntate legitimo matrimonio regalique thoro coniuncta, cui ſanè, quamuis cum veſtræ voluntatis conſenſu atque licentia, hoc ſupplici nimis prece depoſceret; noſtrum in tali voluntatis ſuæ deſiderio, conſenſum nullo modo præbuimus. LVDOVICVS PIVS. Gen. 11.

LICENTIAM verò illi reuertendi ad magnitudinis veſtræ conſortium, iuráque matrimonij regalia illibata cuſtodiendi præcepimus.

SVPER his autem, quibus ſe à vobis quærit diſiungere, tam repentè ſine multorum fratrum noſtrorum conſilio, & ingenti examine, finitiuam nunc proferre ſententiam, aut conſenſus noſtri immaturam dare licentiam iure diſtulimus. Deo autem nobis ſalutis opem vitámq; præbente, tam pro his, quàm etiã pro aliis Eccleſiaſticis cauſis Synodum facientes, & talia ſubtili examine indagantes, vt ſecundùm Dominũ ſalui eſſe poſſitis, idonea ſatis intentione deliberabimus coram Deo ſaluatore noſtro, atque finiemus. Propter quod Excellentiam tuam Apoſtolicis monemus alloquiis, & hortamur in Domino, ne aurem nobilitatis tuæ conſiliis impiorum & veritati repugnantium verbis inclines; ſed potiùs Dominicis & Apoſtolicis
B præbens gratanter præceptis, tandem Theutpergam nobiliſſimam Reginam coniugem tuam dilectionis amore, in coniugale conſortium lætus recipias, & pro amore Dei & ſancti Petri & noſtro ſimul, honore digno eam retinere ſicuti corporis propitij membrum dilectum procures. Quod ſi ob itineris longitudinem & aſperitatem, vel aliquam carnis incommoditatem, ad vos vſque ipſa peruenire diſtulerit, elegeritve in aliquo proprietatis ſuæ loco ſibi vtili magis conſiſtere, interim donec Synodus, vt prædiximus, fiat, ſalua & incolumis ſub veſtra regali tuitione atque defenſione ſecura permaneat: habeátque in poteſtate ſua ipſas Abbatias, quas ei dare ipſe ore proprio promiſiſti, de quarum ſumptibus atque redditibus neceſſaria poſſit habere ſtipendia, dignáque ſubſidia: ſin verò quilibet veſtrûm ei aliquam fuerit molitus contrarietatem inferre, aut periculosè præſumpſerit nocere, ſciat ſe à nobis perpetui anathematis vinculo eſſe proculdubio innodandum, & ab omni Chriſtianorum conſortio ſeparandum. Te autem, ſi talibus conſenſum præbueris omnimòdis excommunicandum.

ADRIANI *Papæ II. ad* VVALDRADAM, *quam de commiſſis peccatis pœnitentem, per interceſſionem* LVDOVICI *Imperatoris abſoluit.*

C

II.

NEMO planè dubitat, nullum facinus eſſe, quod Eccleſia data ſibi diuinitus poteſtate, ab eo deſiſtentibus non poſſit abſoluere, & pœnitentibus relaxare, cui dicitur: Quæcumque dimiſeritis ſuper terram, dimiſſa erunt & in cælis: & quæcumque ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cælis, in quibuſcumque omnia ſunt, quantacumque & qualiacumque ſint, quod etiam in ſententia tua rationabiliter obſeruandum eſt, qua licèt fueris obligata, quia tamen ſicut multorum, ſed præcipuè dilectiſſimi filij noſtri Hludouici clementiſſimi Auguſti, cui fides in omnibus adhibenda eſt, relatione didicimus, à nexu quo tenebaris obſtricta, reſipuiſſe diceris, & ab obſtinatione qua videbaris annexa diſceſſiſſe narraris: pietatis tibi viſcera noueris Apoſtolicæ Sedis aperta: & tam vinculis anathematis & excommunicationis exutam, quàm cunctorum Chriſtianorum, Dei, & beatorum primorum Apoſtolorum auctoritate, ſocietati redditam, atque communione te gaudere reductam, itaut deinceps Eccleſiam ingrediendi & orandi, conuiuandique, ſeu cum cæteris Chriſtianis loquendi ſit tibi auctore Deo data licentia, præfati dumtaxat Regis ſocietati propter antiqui hoſtis verſutias, nullo pacto penitus adhærendi. Quod tamen beneficium, quamquam hoc moderatio flagitaſſet Eccleſiaſtica, quod ſicut incorrectis, inflexibilis, ita correctis ſemper debet eſſe flexibilis, inſtantiam precum & incomparabilem dilectionem deſiderabilis &

Edit. LXIV. Ex bibl. Fab. Bar. anno 868. num. 4. *Matth. 18.*

Lvdovicvs Pivs. ſpitirualis filij noſtti iam memorati & iugitet memorandi Auguſti, tam tibi celeritet impetraſſe cognoſce. Cuius ſeil. poſtulatio ſicut nonniſi iuſta creditur, ita quoquomodo poſtponenda non ducitur. A

Admonitio ad Vualdradam. VERVM tu ſic de cætero ſtude munire, vt donum ſolutionis, quod in terra percipere cerneris in cælo Deo auctore, veraciter capere merearis: nam ſi te coram humanis oculis abſoluendam exhibes, & coram Dei conſpectibus obligata conſiſtis, nec nodo cares, nec veniam impetras. Quinimo & pro ſimulatione potiori nexu ligaberis. Erenim diuino fertur oraculo, quia homo videt in faciem,
1. Reg. 17. Deus autem cor intuetur. Ergo ne delecteris in infimis, ſed ſuperna cordis intue-
2. Cor. 4. re ſemper obtutibus: caduca ſunt quæ cernuntur, quæ verò non videntur, æterna conſiſtunt. Noli togo pro terrenis cæleſtia, pro viſibilibus gaudiis perdere gaudia, quæ quidem nec cogitari ſufficiunt. Nullus tibi blandiatur. Qui enim te beatificant, ipſi te decipiunt. Denique quantiſcumque velaminibus iuſtitia & veritas occultetur, quandoque tamen ſplendorem foras ſuæ claritatis emittet, nec poterit omnino diutiùs nubilo ſerenæ defenſionis obduci. Quod faciente Deo, tam Sedis Apoſtolicæ ſtudio, quàm tectiſſimi principis, chariſſimi videlicet filij noſtri, cui numquam fortitudo qualibet aliquo modo placuit, ſed ne placere quoquo modo poterit, ſolicitudine, radios ſuos vt ſolis candor extendet.

B

Epiſtola I. HADRIANI Papæ II. ad Epiſcopos Galliæ de VVALDRADÆ pœnitentia & abſolutione.

I.

Edit. LXV. Ex. Nic. Fab. bibl. ut ſup. HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, reuerendiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis, in Regno* HLVDOVICI *glorioſi Regis conſtitutis.* SICVT obſtinatis & incorrigibilibus debetur vindicta, ita à conuerſis atque correctis amouenda eſt vltio, & adhibenda curatio. Quapropter vos Vvaldradæ, quæ multorum, vt refertur, atteſtatione, à priſtinis & illicitis affectibus ad ſalutiferum correctionis iter conuerſa eſt, remedia miſerationis Apoſtolicæ Sedis exhibere conſenſiſſe, illámque vinculo excommunicationis, vel anathematis auctoritate Dei & Principum Apoſtolorum abſoluiſſe cognoſcite; itaut deinceps Domini Eccleſiam ingrediendi & orandi, conuiuandique, ſeu cum cæteris Chriſtianis loquendi, ſit ei auctore Deo, conceſſa licentia. Cui Vvaldradæ videlicet competentia monita deſtinauimus, & quæ conueniebant, litteris inculcanda præuidimus, quarum ſcil. litterarum textum ſibi veſtra fraternitas exhiberi ſummopere poſtulet. Et quoniam ita conuenit, à vobis exigendum & agnoſcendum decernimus: quatenus per hoc ſcire valeat veſtra Sanctitas Apoſtolicæ Sedis auſteritatis & manſuetudinis, remiſſionis & refrenationis indicia, & modetantiſſimæ diſcretionis prorſus inſignia. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto benè valere. Dat. Prid. Id. Febr. Indict. prima. C

Ad pacem hortatur LVDOVICVM *regem germaniæ.*

II.

Edit. LXVI. Ex. prad. Bib. Fab. HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* HLVDOVICO *glorioſo Regi.* INTER exordia diuinitus ordinati, licèt in indigno miniſtro, Pontificatus mei pacis ſtudium præ cæteris virtutibus prædicandi, ſuadendique mihi neceſſitas non inconuenienter incumbit. Nimirum cùm etiam in ipſius Dominicæ Natiuitatis principio cæleſtis exercitus militiæ viſæ ſint, quæ clamarent,
Luc. 2. Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vbi profectò ſolerter intuendum eſt, quia ſicut tunc paſtores, qui ſuper gregem ſuum præ cæteris vigilauerunt, tanti tripudij videre præ cæteris gaudia meruerunt: ita nos nũc proculdubio cæleſtium bonorum lætitiam adipiſci merebimur, ſi ſuper oues Dominicas ſolicitè vigilemus, ne videlicet has vel per inſidias odij ſeu diſcordię vorax lupus inuadat, nec per cupiditatẽ auidus ille leo deglutiat, qui docẽte Apoſtolorũ

A principe, circuit quærens quem deuoret. Ideóque fili chariſſime, opportunè importunè ſuadeo, admoneo & inſtantet adhortor, vt pacis & dilectionis vinculum, quæ maior eſt omnibus virtutibus, & holocauſtomatibus, inſolubilitet ...... & inuicem obſeruare gloria tua contendat, & inter ſubiectos medullitus cuſtodiri ſemper admoneat: in hoc enim Regni veſtri ſtatus poterit incolumis ..... manere, & vos neminem concutientes, à nullo concuti dignoſcamini. LVDOVICVS PIVS.

PRÆTEREA nolumus ignorare celſitudinem tuam, dilectiſſimum & ſpiritualem filium noſtrum Hludouicum æquiſſimum, & à Deo protectum Imperatorem, non aduerſus ſanctæ religionis filios pugnare, ſicut contra fidei Chriſtianæ domeſticos, ſed aduerſus filios Belial, & aduerſus Chriſti nominis inimicos pro Eccleſiæ ſanctæ, & præcipuè noſtra ſecuritate, próque fidelium liberatione multorum, qui penè iam ſine tenus apud Samnium periclitabantur; ita vt etiam fines noſtros infeſtantes iam iámque Saracenos inuaderet egeſſus à ſummo ſublimitatis proprio ſolo, & à pacatiſſimæ quieris ſuæ fundamine, nec corpori parcit, nec æſtibus, nec algoribus, nec denique vllis euentibus cedit, ſed omnia incommoda, omnia diſcrimina pro Chriſti nomine tolerans, nihil eſt quod pro Chriſtianorum ereptione recuſet arripere: nihil eſt quod pro fidelium quiete ac pace declinet aſſumere. Denique non modicam Eccleſiæ ſanctæ quietem per eum diuina iam pietas operata eſt, non modicè Paganorum vires fortitudine ſuperna proſtratæ ſunt: ſiqui-

B dem ſæpiùs eoſdem tanquam mures de cauernis ſuis egreſſos, ad ſua latibula terga vertere compulit, & brachia contra noſtros exerta potenti virtute reſoluit. Quin & nobis omnibus, qui longè ſumus & qui propè, magnæ ſecuritatis præſidium condonauit, dum ſcilicet nonnullos eorum proſtrauit, nonnullos etiam ab eorum ſuperſtitioſo ritu conuertens, Chriſti fidei & veræ religionis itinera ſectari perdocuit.

QVA de re ratum duximus veſtram commonere magnopere celſitudinem, quo non veſtris moribus, non aliorum ſuggeſtionibus incitati, quidquam quæ illius ſunt concutere præſumatis. Non ſolùm aut quæ illius ſunt, verùm etiam quæ fratris ipſius, Hlotharij videlicet glorioſi Regis conſiſtunt, nullo commouere patiamini prorſus inſtinctu. Qui enim tangit ea quæ fratris eius ſunt, ille quæ ipſius ſunt, tangit; & qui illum liuore victus commouet, hunc procul dubio commouere dinoſcitur. Quamobrem ſuademus, & dilectionem veſtram his apicibus cohortamur, vt iniquis ſuaſionibus non cedatis, nec ſiniſtra machinantibus aures accommodetis. Sed vnuſquiſque veſtrûm ſuo iure contentus, quæ alterius ſunt vſurpare non tentet, nec inuadere quocumque modo nitatur, quod inuaſum non modicum poteſt inuaſori generare ſine dubitatione diſcrimen. Prouideat ergo prudentia veſtra, nec iam fato deſiderabiliſſimo filio noſtro ſemper Auguſto cauſam Dei exequenti & hæreditatem Domini vindicanti, ac ipſius bella prælianti

C quodlibet offendiculum præparetur...... ſanctæ Dei Eccleſiæ quauis ex parte impediatur, vel profectus fidelium excludatur: ſed potiùs cautela veſtra paganorum acies paueant, & iacula veſtra, ſi qui ſine Deo ſunt, acuta repetiant. Quin penitus ſecundùm Apoſtolum non ſit vobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, id eſt, homines, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Alioquin manum Apoſtolicæ Sedis eum eodem piiſſimo principe fortiter eſſe cognoſcite, & arma noſtra illi munimina validiſſima, conferentia ſummo agoni, Deo nobis concertante, & beatorum principum Apoſtolorum interceſſione cooperante præparata ſine eunctatione prænoſcite. Optamus gloriam veſtram nunc & ſemper in Chriſto benè valere dilectiſſime fili. Dat. prid. Idus Febr. Indict. 1.

Monet principes Galliæ vt fideles ſint LVDOVICO *Imperatori, cui ex legitima ſucceſſione defuncti* LOTHARII *regnum de iure competit.*

III.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei omnibus Primatibus & glorioſis Comitibus, conſiſtetibus in regno Domini* HLOTHARII *quondã magni Imperatoris & genitoris Domini* HLVDOVICI *Imperatoris.* PERFECTÆ procul dubio chari- Edit. LXVII. Ex. Bib. Fab. Bar. an 868. n. 54.

LVDOVICVS PIVS

tatis eſt bonum, ſecundùm Apoſtolum, gaudere cum gaudentibus, & flere cum A flentibus: vnde quia Hlotharius quondam Rex veſter diuina de hoc ſæculo iuſſione migrauit, vos de obitu ipſius valde triſtes effectos, & lugubri doloris ingentis amaritudine, vtpote viros fideles repletos eſſe cognoſcimus; carnalique affectu eius nunc tranſitum flere. Noſter non minus Apoſtolicus animus vobis compatiens & condolens, non ſolùm pro actione illius Regni atque ſalute, ſed etiam pro præſenti conſolatione veſtra, pro pace, concordia & vnitate, quam vos ex toto corde ſequi, & fideli omnino deuotione complecti, ceu Chriſti membra nullam habentia maculam, quæ inſtantem aut futuram mortis perniciem vobis poſſit inferre, ineunctanter oportet, flebilibus Dominum precibus precati ſumus, & quotidie ſupplieiter exoramus, vt & illi qui carnali obiit conditione, vitam perpetuam, & vobis miſericordiæ largitate conſolationis, pacis, & vnanimitatis affectum & deſiderium inſpirare, donaréque dignetur. Quoniam ipſe eſt qui nos paterno amore virga iuſtitiæ corripit, ac purgationis mœrore affligit, & ipſe nos in omni tribulatione noſtra elementer conſolari dignatur; vt poſſimus ſuſtinere, nunquámque deficere.

Qvamobrem filij charisſimi Apoſtolicæ Sedis magiſterio plurimum debentes, nos quippe ſupernam gratiam Apoſtolorum Principis fungimur vice, omniúmque Eccleſiarum Dei curam & ſolicitudinem nobis à Domino præ cæteris delegatam habentes, antequam antiquus noſter aduerſarius mentes veſtras occultis & impiis nequitiæ ſuæ verſutiis corrumpat, & morbo inſanabili ſauciet, armis præcincti diuinis occurrere, ſalubribúſque vos informare præceptis debemus: quibus B humiliter obedientes, ſicut omnes qui ab initio Deo placuerunt, ſalui eſſe poſſitis, dicente Domino in Euangelio: ſi quis diligit me ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. (Ioan. 14.) Quapropter caritatem veſtram, charisſimi in Domino filij, Apoſtolica tuba monemus, & cæleſti magiſterio exoramus, vt pro regni ſtabilitate vos nunc in ea fide mentiſque ſinceritate generaliter omnes ſatagatis conſiſtere circa dilectiſſimum ac ſpiritalem filium noſtrum Dominum Ludouicum Imperatorem Auguſtum, quam circa diuinæ memoriæ quondam Hlotharium Imperatorem patrem illius mundo pectore conſeruaſtis, vt nullus mortalium, cuiuſcumque ſit dignitatis & gloriæ, vos ab Apoſtolicæ Sedis præcepto monitúque ſalubri poſſit, modis aut argumentis quibuſlibet reuocare, vel à via veritatis in obliquum deflectere, nec vllius præcepta magis quàm beati Petri Apoſtoli, per os noſtrum prolata, vobiſque vtiliora iucundis percipere auribus ſtudeatis. Quoniam ipſi & paterno & hæreditario iure ſecundùm legem & rationem hoc Regnum debetur, & per paternæ hæreditatis ſucceſſionem ſummopere pertinet: quippe cùm eum præfatus genitor illius quondam Imperator conſtituerit Imperatorem, Regnique totius hæredem præ cæteris ſublimauerit natis, ſicut Iſaac quondam Iacob filio ſuo benedicens, (Gen. 17.) Dominum illum Eſau conſtituit; ita & huic cæteris prælato totum omnino eſt à patre conceſſum Imperium. Quin ipſe adhuc viuens, Imperiali voluit & C conſenſit vnà vobiſcum ab Apoſtolica Sede diademate coronari, ſceptróque potiri ſine dubio Auguſtali permiſit. Ideóque nobilitatem veſtram monemus & obteſtamur in Domino, vt nullatenus ab eodem vos ſpiritali filio noſtro Auguſto, quibuſlibet promiſſionibus vel minis alicuius ſeparare, diuideréque tentetis: ſed illi quamdiu ſuperna vixerit voluntate, in omnibus veluti proprio Seniori, proprio Imperatori iuſtóque hæredi Regni obedire, fidémque illæſam more ſolito conſeruare: ſtudióque ſagaci ſemper attendite, vt Dei omnipotentis & S. Petri gratiam noſtrámque plenariam habere mereamini benedictionem, & Apoſtolicæ communionis conſortium.

Nam quem ex vobis contraria tentare nitentem, atque Apoſtolicæ Sedis monitis in contemptum beati Petri Apoſtoli cæleſtis Regni clauigeri ſpreris, ad aliam ſe partem conferre cognouerimus; veluti infidelem & Eccleſiaſticæ paci & ſaluti contrarium à noſtri Apoſtolatus communione non ſolùm alienum habebimus, ſed etiam anathematis vinculo iure, meritóque alligare omninò curabimus: & nos ſecundùm Apoſtolicæ priuilegium dignitatis & poteſtatis, ipſum excellentiſſimum ac ſpiritualem filium noſtrum Dominum Hludouicum Imperatorem Auguſtum, Regni huius prouinciæ; ſcilic. Galliæ totius Regem, Dominum & Impe-

Digitized by Google

A ratorem, ſicuti iam olim à Deo prærordinatum eſſe conſtat, & ab anteceſſoribus noſtris Pontificibus ſtatum multis videtur iudiciis, habemus, & quouſque ſuperſuerit, eum habere ſtudebimus. Quod ſanè Regnum ſi Tyrannus aliquis contra diuinam & Apoſtolicam voluntatem inuadere præſumpſerit, Apoſtolicæ ſine mora ſuſtinebit vltionis cenſuram. Optamus nobilitatem veſtram vnanimi deuotione conſiſtere, & in inſolubili charitatis vinculo manere coniunctos. LVDOVICVS PIVS.

De virtutibus LVDOVICI *Imperatoris & Regno* LOTHARII, *ipſi tanquam proximo agnato debito.*

IV.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus glorioſis Ducibus, Comitibus, & cæteris primoribus in Regno Caroli excellentiſſimi Regis conſtitutis.* OMNES quidem virtutes Chriſti cultoribus ſectandæ ſunt, ſed nulla vtiliùs quàm pax cum dilectione mutua inter omnes, & maximè inter ſublimiores perſonas cuſtoditur & colitur. Quantò enim quis ſublimior, tanto ad maiores ſuos quoſque trahendum conſtat eſſe facilior. Ideóque his præſentibus opportunè ac importunè moneo, ſuadeo, & exhortor apicibus, quo pacis bonum in omnes, ſed præcipuè inter ſublimiores mundi principes ædificare & conſtruere ſatagatis. In hoc enim dilecti filij mei Regis veſtri Regnum totum poterit incolume permanere, ſi neminem ille concutiens, à nullo concutiatur. Non autem ignorare vos credo, qualiter deſiderabiliſſimus & ſpiritalis filius meus Hludouicus piiſſimus & à Deo protectus Imperator, non vt quidam aduerſus ſanctæ religionis filios, non contra fidei Chriſtianæ domeſticos, ſed aduerſus filios Belial, aduerſus Chriſti nominis inimicos, præcipuè pro noſtra ſecuritate, próque multorum liberatione fidelium, qui ſinetenus apud Samnium, & circumquaque regiones iam iámque periclitabantur, ita ut etiam fines noſtros infeſtatio propemodum Sarracenorum inuaderet, egreſſus à ſummo ſublimitatis propriæ ſolio, & à pacatiſſimo requiei ſuæ fundamine, non corpori parcat, non æſtibus, non algoribus, non denique vllis euentibus cedat; ſed omnia incommoda, omnia diſcrimina pro Chriſti nomine tolerans, nihil eſt quod pro Chriſtianorum exemptione recuſet atripere; nihil eſt quod pro fidelium quiete ac pace declinet aſſumere. Edit. LXVIII Ex. Lib. Fab. Bar. an. 860. n. 9.

B

DENIQVE non modicam Eccleſiæ ſanctæ quietem per eum diuina Pietas operata eſt; nec modicè Paganorum vires fortitudine ſuperna proſtratæ ſunt: ſiquidem ſæpiùs hoſtes tanquam mures cauernis ſuis egreſſos ad ſua latibula terga vertere compulit, & brachia contra noſtros exerta potenti virtute diſſoluit. Quin & nobis omnibus qui longè fuimus, & qui propè, magnæ ſecuritatis præſidia contulit, dum ſcilicet nonnullos eorum proſtrauit, nonnullos etiam ab eorum ſuperſtitione conuertens, Chriſti fidei, & veræ religionis itinera ſectari perdocuit. Qua de re ratum ducimus, veſtram commonere dilectionem, quo præfato glorioſo Regi veſtro, & filiis eius ſuggerere ſatagat, & prudenti conſilio ſuadere contendat, quatenus nec ſuis motibus, nec aliorum ſuaſionibus impulſus, quidquam quæ tanti Principis, & tam Pij Auguſti ſunt, inuadere vel ſolicitare conſentiat, eorum videlicet, quæ cùm ſint in Regno glorioſæ memoriæ Hlotharij quondam Regis germani ſui, ad ſe, ſuffragantibus cunctis legibus, non tam pro fraterna ſucceſſione, quàm pro paterna diſpoſitione hæreditario iure pertinere probantur. Qui enim concutit fines & ſolicitat homines, qui ſub moderamine quondam iam nominati Regis erant illa quæ Dei ſunt, & Eccleſiæ vtilitati conueniunt, concutit, & qui hunc auaritia victus commouet, magnum proculdubio Eccleſiæ diſpergit augmentum.

C

INIQVVM præterea eſt quod fratres ſibi mutuo pro integra inter ſe ac nepotes ſuos cuſtodienda parte Regnorum, quam ſinguli diſtincta ſorte perceperant, iuramentis ſpoponderant, impia præuaricatione violetur, vt cuiuſquam cupidinis fomite temeretur: cùm potiùs pio conueniat affectu fratrem fratri, ac patruos nepotibus, totius præſidium conferre iuuaminis, & ſecundùm promiſſam inuicem iuramento fidem, omnis auxilium præſtare ſolatij, præcipuè iam fatum inclitum Regem veſtrum, qui hunc nepotem ſuum magnum ſcilicet Auguſtum, de patris

LVDOVICVS PIVS. proprij dextera, cum omnibus quæ ad eum pertinere viderentur, ad fouendum A roborandúmque pro viribus veluti ſecundus pater accepiſſe dignoſcitur. Iniquiras autem & inſtar ſacrilegij eſt, vt qui ſe vltro pro ſalute fidelium & maximè pro S. R. E. matris ſuæ defenſione tot periculis offert, à cœpto pietatis, alicuius factione ſtimulatus recedat opere, atque ad patriam coactus vindicandam præcedat hæreditatem. Verùm quiſquis ſuo vitio tam ſancto labori cupiditatis æſtibus accenſus, aliquod impedimentum præſtiterit. Condignam profectò Apoſtolica Sede ſanciente luet cum ſuis fautoribus vltionem. Vnde ſi quiſquam veſtrûm huius Diabolicæ ambitionis auctorem ſectatus fuerit, vel ei quoquo modo in rapinis concupiſcenti fauorem contulerit, anathematis vinculis innodabitur, ac pro hoc à Regno Domini ſeparatus, cum impiorum omnium capite, quod eſt Diabolus, merito deputabitur.

ATTENDAT ergo Rex prudentiſſimus, veſtris quoque probabilibus conciliis adhortetur, ne iniquorum ſuaſionibus credat, nec ſiniſtra machinantibus aures accommodet, ſed proprio iure contentus, quæ ſua non ſunt vſurpare non tentet, nec inuadere quocumque modo nitatur, quod inuaſum non modicum poteſt inuaſori generare detrimentum. Ne itaque iam memorato dilectiſſimo filio meo Domino ſemper Auguſto cauſam Dei exequenti, & hæreditatem Domini vindicanti, ac ipſius bella præliantí, quodlibet offendiculum præparet, quo ſanctæ Dei Eccleſiæ quauis ex parte impediatur vtilitas, vel profectus fidelium excludatur, alioquin manum Apoſtolicæ Sedis cum eodem piiſſimo principe fortiter eſſe competiat, & arma noſtra illi munimina validiſſima conferentia, ſummo agonotheta B nobiſcum certante, & BB. Principum Apoſtolorum interceſſione cooperante & præparante, ſine cunctatione præ noſcat. Hos præterea miſſos Apoſtolicæ noſtræ Sedis Paulum & Leonem venerabiles Epiſcopos, dilectos conſiliarios noſtros, quos pro pace & concordia ſanctæ Dei Eccleſiæ illuc deſtinauimus, ob reuerentiam principum Apoſtolorum Petri & Pauli benignè ſuſcipite, & ea quæ vobis pro vtilitate fidei atque religionis dixerint, percipientes, ad effectum perducere feſtinate. Optamus gloriam veſtram in Chriſto bene valere. Dat. Non. Septem. Indict. 3.

Ad Epiſcopos Galliæ eiuſdem argumenti.

V.

Edit. LXIX. HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, reuerendiſſimis & ſanctiſſimis fratribus & Epiſcopis noſtris, in Regno* CAROLI *glorioſi Regis Eccleſiam Domini gubernantibus.* INTER exordia Pontificatus mei, pacis ſtudium præ cæteris virtutibus prædicandi ſuadendique arripuiſſe memini. Quippe qui nouerim, quod in Dominicæ natiuitatis principio cæleſtis militiæ viſus ſit exercitus, qui clamauit, Luc. 2. Gloria in excelſis Deo & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Vbi profectò C ſolerter attendendum eſt, quia ſicut tunc Paſtores, qui ſupra gregem ſuum * præ cæteris gaudia meruerunt: ita nos qui paſtores dicimur, tum cæleſtium bonorum lætitiã adipiſci merebimur; ſi ſuper oues Dominicas ſolicitè vigilemus: ne videlicet has, vel per inſidias odij ſeu diſcordiæ vorax lupus inuadat, vel pro cupiditate auidus ille leo deglutiat, qui, vt Princeps Apoſtolorum ſcribit, rugiens circuit quærens quem deuoret. Ideóque fratres chari, nunc etiam idipſum repeto, idipſum opportunè vel importunè prorſus efflagito. Quamobrem vt pacis ſeu dilectionis vinculum, quæ maior eſt omnibus virtutibus & holocauſtomatibus, veſtra quoque ſanctitas inſolubiliter inter omnes, ſed præcipuè inter ſublimiores perſonas obſeruari doceat, indeſinenter adhortor: Quapropter illud à vobis exigo, vt ſoliciti exiſtentes ſi quos ſenſeritis velle filij noſtri glorioſi Regis veſtri Caroli fortaſſis animos ad inuadendum Regnum, quod defuncto quondam inclyto Rege Hlothario ad Dominum deſiderantiſſimum filium noſtrum piiſſimum Imperatorem rediit, iuréque hæreditario illi debetur, acquirer * ducitare: vos qui ſpiritales eſtis, horum carnales voces, quin potiùs & ipſum excellentiſſimum Regem ac filios eius, tanquam veri Epiſcopi à tanto compeſcere piaculo ſtudeatis. Quin imo ad fauorem & opem eius hunc inflammantes hortemini, vt qui ſicut eum in

* deeſt. vigilabant.

* ſuſcitare.

A fide ſua tanquam alter pater ſuſcepit, ita foueat, & hunc vt proprium genitum LVDOVICVS PIVS.
amplectatur.

INIQVVM enim & inſtar ſacrilegij eſt, vt qui ſe vltro pro ſalute fidelium, & Laborans
maximè ſanctæ Romanæ Eccleſiæ matris ſcilicet omnium Dei Eccleſiarum de- pro Eccleſia
fenſione tot mortis caſibus offert, alicuius factione ſtimulatus, à cœpto pietatis princeps iuuandus.
recedat opere, atque ad patriam vindicandam procedat hæreditatem. Non enim 3. Reg. 21.
debet paternam hæreditatem illi dimittere, qui, Deo gratias, non ignorat Naboth
Iezraheliram pro ſola paterna vinea etiam contra Regem Impium defendenda
vſque ad mortem lapidum perueniſſe. Verùm ſi & labor alicuius ambitione im-
pediatur, quoniam paternum deſeri patrimonium ſurripientibus non oportet,
per quem quid tale contigerit, vna cum fautoribus & ſectatoribus ſuis dignam pa-
rémq; animaduerſionem exſoluet. At ſi quis veſtrûm tam nefariæ temeritatis au-
ctorem, vel tacendo fugerit, vel non reſiſtendo conſenſerit: non iam Paſtoris, ſed
mercenarij nomine ſe nouerit fore cenſendum: & quia iam non pertinebit ad eum
de ouibus, non pertinebit conſequenter de paſtoralibus dignitatibus.

HOS præterea Miſſos Apoſtolicæ noſtræ Sedis Paulum & Leonem venerabi-
les Epiſcopos, dilectos conſiliarios noſtros, quos pro pace & concordia ſanctæ Dei
Eccleſiæ illuc deſtinauimus, ob reuerentiam Principum Apoſtolorum Petri & Pau-
li benignè ſuſcipite: & ea quæ vobis pro vtilitatibus Chriſtianæ fidei atque reli-
B gionis dixerint, aure cordis percipientes, ad effectum ducere feſtinate. Optamus
ſanctam fraternitatē veſtram in Chriſto benè valere. Dat. Non. Septem. * Indict. 3. * Indict. 2.

Carolum Caluum de inuaſione regni ad LVDOVICVM *Imperatorem iure hæreditario deuoluti reprehendit.*

VI.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* CAROLO *glorioſo* Edit. 29.
Regi. SACRORVM itaque dogmatum euidentiſſimis documentis & Apo-
ſtolicis informamur exemplis, vt mitiùs agere debeamus cum mitibus, & ſeueriùs
per iuſtitiam delinquentes corripiamus. Sed neque nos Deo placere poſſumus, ſi
paſtoris vicem ſuſcipientes, non ouium paſtoris, ſed mercenarij latibula præſtola-
mur: & veniente lupo fugimus, ne ſolatium conferamus: ſuper quibus illud ca-
uere debemus quod Dominus per Prophetam loquitur dicens: canes muti non
valentes latrare. & rurſum: Væ paſtoribus, inquit, paſcebant ſemetipſos, & re- Iſa. 56. Ezech. 34.
liqua. Quod ſi cunctis Paſtoribus Dominici Gregis Dominus pro ſe deſidiæ gene-
raliter dicit, tanto magis nos illam ſententiam formidare debemus, quanto præ
omnibus & pro omnibus non ſolùm honoris, ſed etiam oneris in humeris noſtris
C pondera quoque geſtamus. An non pro te, Rex, rationem ponere coram Domi-
no compellemur? ſicut illud interim ſileamus, quod Miſſos Apoſt. Sedis more re-
gali recipere contempſiſti: factum tuum non reprehendemus, & ſpiritali zelo re-
darguere deſiſtemus, quando contra diuinam ſanctorúmque Patrum auctorita-
tem, atque contra propriæ fidei ſponſionem, qua iureiurando pollicitus es, ne
aliena, & præcipuè fratrum tuorum Regna concupiſceres aut inuaderes, Regnum
quondam Hlotharij Imperatoris, quod ſpiritali filio noſtro Domino Hludouico
Auguſto filio eius iuxta diuinas & humanas leges debetur, præſumpſiſti inuadere,
& in reatum periurij incidere non formidaſti? numquid à mente excedit, quod
veſtra veſtrorúmque iuramenta Sedi Apoſtolicæ deſtinata diſcuſſimus, roborauí-
mus, & in archiuo noſtro hodie illa recondita retinemus? quod ſi nec iſta tibi ſuf-
ficiunt, tunc ad maioris reprehenſionis tuæ cumulum tuis te ſpecialibus ſenten-
tiis conuenimus. Et vt ad cor tuum redeas, ex oris tui profeſſionibus decertamus.

QVANDO igitur Hludouici fratris tui filij ſuperatis viribus Regnum prodidi-
ſti; numquid non Epiſtolam, quam habemus præ manibus, Sedi Apoſtolicæ dire-
xiſti; in qua inter cætera confeſſus fuiſti dicens: cum fratribus noſtris poſt Fonta-
nicum bellum in vnum conuenimus, & inter nos diuiſione Regnorum facta, pa-
cem fecimus, & iureiurando iurauimus, quod nemo veſtrûm Regni alterius
* meas inuaderet? nunc autem regno * meo iuramentis ſumptis inuaſo atq; ſub- * metas.
lato, miſereatur noſter Apoſtolatus, & ne nomen Chriſti blaſphemetur in gen- * à me.

CAROLVS CALVVS.

* num.

tibus, ſine vindicante facinus * non relinquatur? Ecce qualiter aliena tibi con- A
cupiſcere minimè competit. Ecce tibi oſtenſum eſt, quod iuramenta publicè fa-
cta contempta ſunt; poſtremò ad fortioris tuæ reprehenſionis iudicium aliquan-
tis permonſtratum eſt, quod & te impunitum dimittere non debemus. Qui quod
alij facere precabaris, nunc in ſimile tibi opere facere iuſto non oportet iudicio,
& te de tuis actibus increpare, præcipuè, cùm apertiùs demonſtrares, quod labiis
tantùm & non corde deuotum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ (veluti in epiſtolis ad de-
ceſſores noſtros & nobis à te directis continetur) te iactitares exiſtere filium, &
nunc adeo deuorio fidei tuæ caſſata eſt, vt iam quia conuenientibus reſpenſis Miſ-
ſos noſtros antè minimè dimiſiſti, nobiſque reſcribere callidè omiſiſti, Miſſos tuos
vel Epiſtolas, quas remiſſurum iudicaſti, hactenus ad contemptum Apoſtolicæ
Sedis non direxiſti. Quod ſi quis alius tale tibi dedit conſilium, fidem circa te mi-
nimè veram ſeruauit. Si autem in hoc tuo tantùm conſilio vſus es, minus Regalis
excellentia quàm debuit fecit.

De pacis verò & concordiæ vnitate, cuius nos inter piiſſimum Cæſarem & te
mediatores eſſe debere ſuggeſſeras, libentiſſimè ſuſcepimus & agere cœpimus.
Sed illi contra hoſtes Chriſtiani nominis dimicanti, pro liberatione populi Dei
multis laboribus inſiſtenti, & bella Domini præliando Sarracenorum multitudi-
nem ſuperanti vt pax fieret, cedere noluiſti; quin potiùs non vt pacis amator, ſed
vt ſcandali concitator, etiam & tyrannidis manifeſtiſſimus executor, pacis tem-
pus non es præſtolatus; quia poſt quam hæc illi callidè mandare curaſti, Domini
Imperatoris Regnum magis inuaſiſti, ſolicitaſti, ordinaſti, & homines ipſius Re- B
gni ad tuam fidelitatem iurare feciſti. Cui talia facere pertimeſceres, niſi ipſe tan-
tis laboribus ad perpetuam pacem ſanctæ Eccleſiæ diu noctúque pro Chriſti amo-
re fidenter hæreret. Qui à cœptis bonis, in quibus illi te ſolamina oportebat con-
ferre magis quàm Chriſtianum populum contra fidem debitam perſequi, manum
& opus non ſubtrahens, dubium non eſt, quod omnipotentem Dominum ad hæc
peragenda ſibi propitium facis, & de hoſtibus Chriſtiani nominis triumphum cito
percipis.

Sed his ſincerè prolatis, quoniam, vt prædiximus, ſicut omnium pondera in
humeris noſtris geſtamus; ita omnium actus præuidere debemus, ne pro humanis
fauoribus nos hæc dicere quis exiſtimet. Si fortè acciderit, vt principes noſtri,
quibus à te peruaſum regnum iure debetur, ſibi illatas iniurias non vendicarent:
nos vſque ad veſtram emendationem, quia omnes ſaluare volumus, periuria illa
atque inuaſionum tyrannides impunitas nullo pacto dimitteremus, quia non am-
bitione, ſed iuſtitia commouemur, & non terrarum ſpacia quærimus, ſed ex de-
bito, vitiis ac prauitatibus quibuſcumque reſiſtere vigilamus.

Igitvr vt interim pro paucis gloriam tuam conueniamus, monemus, & au-
ctoritate Apoſtolica modis quibus poſſumus ſpiritaliter ſuademus, paternóque
affectu præcipimus, vt iam tertiò monitus, te ab inuaſione Regni ſpiritalis filij no-
ſtri Chriſtianiſſimi Principis ſubtrahas & compeſcas, aliena non concupiſcas; & C
quæ tibi non vis fieri illi non facias. Noli iuſtiſſimis, competentibúſque tibi rebus
iniuſtè captas tyrannicè ſociare, ne & iuſtè poſſeſſas amittas, & iniuſtè peruaſas, iu-
ſto Dei iudicio, te ambiſſe pœniteat. Nos etenim, quoniam ſaluum te conſiſtere
cupimus; & vt anima corporéque fœlici ſucceſſu polleas, anhelamus: niſi ſaltem
nunc noſtris aliis ſic ſalubribus parueris monitis, & vt priùs inobediens noſtræ ſpi-
ritali cenſuræ conſtiteris; nullo pacto, nullóque prætermittemus ingenio, quo-
minùs Deo iuuante, noſmetipſi partes illas petamus, & quod noſtri eſt miniſterij,
penitus peragamus.

Postremo magnoperè commonemus, vt hos Apoſtolatus noſtri præcipuos
Miſſos, Ioannem videlicet atque Petrum & Vuibbodum & Ioannem reueren-
dos Epiſcopos, necnon & Petrum religioſum presbyterum cardinis noſtri, dile-
ctúmque familiarem noſtrum pro principum Apoſtolorum ab omnibus præferen-
da reuerentia & amore, benignè ſuſcipias, & vt pote à tanta Sede digreſſos, ho-
norificè receptos colas. Ipſis enim quæ pagina reticuit, tibi dicenda iniunximus;
& ideo quiquid verbotenus expoſuerint, ſine ſcrupulo prorſus admitte, & vt effi-
caces ad nos reuerti valeant omnimódis vigila. Optamus gloriam tuam in Chriſto
nunc & ſemper benè valere. Dat. 5. Cal. Iulij, Indict. 3.

A

Ad Proceres regni eiuſdem argumenti.

VII.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus optimatibus Regni* CAROLI *glorioſi Regis.* NVPER Apoſtolatus noſtri Miſſis atque Epiſtolis reuerentiam veſtram ſalutiferis exhortationibus, vt vobiſmet ipſis conſuleretis monuimus,& iuxta quod vos oportuit paternitatis affectu non immeritò corripuimus. Sed tantùm Apoſtolica monita contempſiſtis, quantum nec noſtris Epiſtolis reſpondiſtis, nec regem veſtrum Carolum graue facinus incurrentem proculdubio docuiſtis, ut non graue ſcelus incurtit, quando ſicut multi veſtri nouerunt, ſui oblitus, iuſiurandum quod olim cum fratribus ſuis pepigit, quo nemo illorum Regnum fratris alterius inuaderet, vel vſurparet; & vt euidentiſſimè patefactum eſt regnum quondam Hlotharij Imperatoris, quod iure diuino Imperatori Domino Hludouico filio eius ſemper Auguſto debetur, ſpretis iuramentis inuaſit, & periurij incidit crimen? vnde valde miramur, obſtupeſcimus & dolemus, vt ſi vos fidem illi promiſiſtis, quare voſmetipſos perditis, & non eum, modò ſuggerendo, modò illud aut illud opponendo, vt reſipiſcat circumuenitis: Quin potiùs vobis, conſentiendo, & illi tam deteſtabilia faciendo (quod veſtri non fecere parentes) gehennam paratis? præfatus ſi quidem Imperator terrena Regna non ambiens, pro liberatione populi Dei multis laboribus fatigatus, triumphales in Sarracenorum ceruices potiùs manus, quàm in eum Regnum ſuum tollentem extendit.

B

REDITE ergo ad vos dilectiſſimi, & vt olim inter Seniorem veſtrum, fratréſque illius cum iuramentis habita ſed modò corrupta reformentur, ſine ceſſationibus laborare. Et ſi eum ſaluum conſiſtere vultis, vt Regni iura ad ſe non pertinentia deſiſtat inuadere, opportunè, importunè inſiſtire. Aliena non concupiſcat, aliena non rapiat, & quod ſibi non vult fieri alteri prorſus non faciat. Reminiſcatur Scripturæ dicentis, Non concupiſces rem proximi tui. & rurſum: Omnia quæcumque vultis vt faciant vobis homines, eadem vos facite illis. Non enim tantum regnum cuicumque augmentando, quàm iuſtitiam requirendo, iſta perſequimur. Et ne quis pro temporali, regnum perdat æternum, non indebitè conteſtamur. Quod ſi & nunc his ſalubribus noſtris exhortationibus atque monitionibus, tam iam fatus Rex, quàm vos parere contempſeritis, ſcitote, quia ducti paterno affectu, feruentiſſimóque zelo iuſtitiæ, ſtatim Chriſto opifice, partes illas penetrabimus, & in contemptores dignam dabimus vltionem. Poſtremò magnopere commonemus, vt hos Apoſtolatus noſtri præcipuos Miſſos, Ioannem videlicet, &c. ad finem vſque in præcedenti Epiſtola. Dat. 5. Iulij, indict. 3.

Edit. lxxx. Ex eadem bib. Nic. Fab.

Exod. 20. Mat. 7.

C

Ad LVDOVICVM *Regem Germaniæ.*

VIII.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio* HLVDOVICO *glorioſo Regi.* SICVT ſæpè per Miſſos & Epiſtolas veſtras comperimus, de exaltatione Matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ iucundamini, & cum chariſſimo filio noſtro Domino Hludouico Auguſto omnem concordiam omnémque pacis dilectionem & fidei poſſidetis, & inſolubiliter, quemadmodum idem ſereniſſimus Imperator nobis innotuit, vos tenere multis coram poſitis profitemini. Vnde glorioſæ veſtræ Serenitati nonnullas grates referimus, & vt in cœptis bonis perſeueretis, Apoſtolicis affatibus, fili cariſſime incitamus: quoniam ſcriptum eſt, *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Sed & laudanda planè veſtra conſtantia, quæ ſui non immemor fidem promiſſam merito cuſtodiuit: Et velut frater veſter Carolus, alterius Regni iura Hlotharij quondam ſcilicet Imperatoris, quæ iuxta diuinas atque humanas leges eidem piiſſimo Imperatori filio eius debentur, nec inuaſit, nec concupiuit. Pro quibus ſcilicet iniquiſſimis actibus, quos idem Carolus Deo contempto peregit, pro iuramentis quæ corrumpere non trepidauit,

Edit. lxxxi. Ex prad. bib. Nic. Fab.

Mat. 10.

CAROLVS CALVVS. valde obſtupeſcimus & miramur. Quia & illorum quos deuiare cognoſcimus, tantum animarum pericula gemimus & dolemus quantum pro omnibus illis, qui nos ſuo gregi præeſſe dignatus eſt, rationes ponere proculdubio compellemur. A

VERVMTAMEN Miſſos noſtri Apoſtolatus, cum eiuſdem ſpiritalis filij noſtri Auguſti legatis tam ad vos quàm ad eundem Carolum, ſicut nos nuper facere propoſuimus, ecce direximus: quos benignè ac honorificè pro amore Apoſtolorum ſuſcipientes, omnes vtilitates & opportuna in opere præſenti negotia cum eis tractetis: quatenus his peractis, ſicut nos & ſæpe dictus Auguſtus ſperamus, iidem Miſſi ſalui atque illæſi per veſtrum adiutorium ad prædictum Regem, duce Deo, perueniant, & regredi valeant. Iam verò ſi idem Rex ab inuaſione illa ceſſauerit & ſuæ tyrannidi ceſſerit, ecce bene. Sin autem, ſcitote, quia per nos illuc iter veniendo accelerabimus, & velut in contemptorem Dei, ac Apoſtolicarum monitionum vltionem debitam inferemus, ne nobis imputetur ſi ille impunitus remanſerit: & ſi ſe à prauis actibus periurus ſe ac concupiſcentiis, aliiſque nefandis ſceleribus non correxerit. Venturus iudex eum de manibus noſtris requirat, & pro deſidia meritò reprehendat. Miramur prætereà gloriam veſtram in præficiendo Epiſc. Agrippinæ Coloniæ, tam indiſcretè præbuiſſe conſenſum: cùm euidentiſſimè ſcires, quod Apoſtolicæ Sedis iudicio atque conſenſu ibidem debuerit ordinari antiſtes, cuius cenſura nuper fuerat eadem Eccleſia ſuo priuata rectore. Et quidem quod poſt iudicium Sedis Apoſtolicæ factum eſt, durè ſuſcepimus: ſed quod tua ſuper hoc deuotio, quam erga nos habere probaris, omnimodis * latuit, duriùs æſtimamus. Præcipuè quia Guntharij dudum Archiepiſcopi cauſam, antequam in locum illius ſubſtitueretur Epiſcopus, nos iterùm adituros, & vocem eius admiſſuros forè ſpopondimus. Præfatam quippè ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quouſque ille qui ordinarus eſt, noſtræ exhibeatur præſentiæ, & vtraque pars coram nobis diſcuſſa conuentus ſynodalis perpendatur audientia. B

* tacuit.

POSTREMO magnopere commonemus, vt omnes Apoſtolatus noſtri præcipuos Miſſos, Ioannem videlicet atque Petrum ſeu Vuibbodum & Ioannem reuerendos Epiſcopos, necnon & Petrum Religioſum presbyterum cardinis noſtri, dilectúmque noſtrum familiarem pro principum Apoſtolorum ab omnibus præferenda reuerentia & amore benignè ſuſcipiatis: vtpote à tanta Sede digreſſos bonorificè receptos colatis: ipſis enim quæ pagina reticuit vobis dicenda iniunximus. Et ideo quidquid verbotenus expoſuerint; ſine ſcrupulo prorſus admittite, & vt efficaces ad nos reuerti valeant, omnimodis vigilate. Optamus gloriam tuam in Chriſto nunc & ſemper benè valere. Dat. 5. Calend. Iulij Indict. 3.

Ad Epiſcopos Galliæ.

IX.

C

Edit.xxxii. HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei omnibus reuerendiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris Archiepiſcopis & Epiſcopis in regno* HLVDOVICI *glorioſi Regis conſtitutis ſalutem.* GRATIAS agimus Deo omnipotenti pro vobis, quod, ſicut fidelium relatione comperimus, inter Sereniſſimum Principem noſtrum Dominum Hludouicum Auguſtum & glorioſum Regem æquiuocum eius & patruum, Seniorem ſcilicet veſtrum, firma charitas & pax perpetua maneat; vtpote fidei cuſtodes inuigilatis, & vt fœdera inter eos habita inconuulſa conſiſtant, ſuadere curatis. Quocirca dilectiſſimi, noſtris vos Apoſtolicis monitis exhortamur, vt in hoc ſemper perſeueretis, & id ipſum ei ſuadere puro pectore ſtudeatis. Tam eſt enim ille inuictus Auguſtus beneuolus, quantum erga omnes probatur eſſe piiſſimus. State ergo in fide, viriliter agite, Deo odibilium facta declinate, quia non decet vos fidem veſtram corrumpere, ſicut illos qui Carolo Regi ſeniori ſuo pro humano fauore conſenſerunt, vt regnum ipſius principis veſtri peruaderet, & periurij noxam incurreret: pro quibus vos meritò collaudamus, & vt in cœptis perſeueretis, paternitatis affectu præcipimus, quia qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.

POSTREMO magnopere commonemus, vt hos Apoſtolatus noſtri præcipuos Miſſos,

A Miſſos, videlicet Ioannem atque Petrum ſeu Vibbodum & Ioannem reuerendos Epiſcopos, nec non & Petrum Religioſum presbyterum cardinis noſtri, dilectúmque noſtrum familiarem pro principum Apoſtolorum ab omnibus præferenda reuerentia, & amore benignè ſuſcipiatis, & vtpote à tanta Sede diſgreſſos honorificè receptos colatis: ipſis enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda iniunximus. Et ideò quicquid verbotenùs expoſuerint ſine ſcrupulo prorſus admittite, & vt efficaces ad nos reuerti valeant, omnimodis vigilate. Optamus ſanctitatem veſtram benè valere. Dat. 5. Calend. Iulij, Indict. 3. CAROLVS CALVVS.

Ad Carolum Caluum.

X.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei*, CAROLO *Regi*. INTER cætera exceſſuum tuorum, quibus aliena vſurpando inuaſiſſe crederis, illud quoque nihilominùs obiicitur, quod etiam beſtiarum feritatem excedens, contra propria viſcera, id eſt, contra Carolomannum genitum tuum ſæuire minimè verearis; ita vt more ſtruthionis, quod ex lib. beati Iob diſcimus, obdureris ad filium tuũ, quaſi non ſit tuus, eum videlicet non ſolùm paterna gratia & beneficiis priuãs, Edit. LXXXIII.
B verùm etiam regni finibus eliminans, atque quod impium eſt, vt excommunioni ſubmittatur, affectans. Verùm quia idem Carolomannus Sedem Apoſtolicam legatis ſuis tanquam quibuſdam pedum ſuorum paſſibus adiit, & per proprias literas non appellat, quin potiùs interpellat: primò quidem ad huiuſcemodi conatum tuum intentu, auctoritate Apoſtolica refrænamus; deinde verò ne aduerſus Apoſtolum ad iracundiam prouoces filium tuum, ſalubriter exhortamur. Atque ideò & gratiam ei tuam, ſicut conuenit, redde; & illum, vt reuera proprium filiũm paternis affectibus ſuſcipe: nec non & priſtinis beneficiis ac honoribus reſtituere ſatage, donec ſaltem Apoſtolatus noſtri Miſſi ad te veniant, & ſaluo debito vtriuſque veſtrũm honore, quidquid de illo ſalubrius inuentum fuerit, competenti executione ac diſpenſatione ordinetur ac diſponatur. Ergo ne adiicias peccatum ſuper peccatum, ſed & de priſtinis inuaſionis & auaritiæ prauitatibus deprecare, & correctionis oſtenſa perfectione, veniam Eccleſiaſticam recipere totis medullis exopta, & ne finetenus pereas, vſquequaque decerta; quatenus per hoc finis prauitatum, finis animaduerſionis efficiatur, & præſtante Deo cum termino culpæ, terminus accedat & pœnæ. Dat. 3. Idus Iulij, Indict. 4.

Ad Comites Galliæ.

C

XI.

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei*, *omnibus glorioſis Comitibus & cæteris fidelibus in Regno* CAROLI, *& in Regno quondam* HLOTHARII *Regum conſtitutis*. AVDITVI noſtro ſonuit, quod CAROLVS Rex etiam belluarum furorem tranſcendens, contra propria viſcera, id eſt, contra CAROLOMANNVM filium ſuum ſæuierit, hunc videlicet non modò paterna gratia & beneficiis priuans, verùm etiam Regni ſui metis eliminans; quin etiam conetur aduerſum illum exercitum congregare, & vos omnes aduerſus eum totis niſibus deſtinare. Vnde quia per huiuſmodi contentionem atque conflictum, ſæpè ſanguinis effuſio contigit: prouidendum ſummopere ducimus, ne tale, proh nefas! noſtro proueniat tempore, ac per hoc nomen Domini blaſphemetur in gentibus. Ideóque pacem, & non bella volentes, nam Pſalmiſta Domino dicit, diſſipa gentes quæ bella volunt: ea quæ pacis ſunt, inter genitorem & genitum ſi poteſtis, conſtituite: porrò ſi non poteſtis, ſaltem bellis cedite, prælia diſſipate. Alioquin quiſquis veſtrûm contra Carolomannum caſtra mouerit, arma ſuſtulerit, vel læſionis exercitia præparauerit, ac per id vt effundatur fidelium ſanguis confluxerit: non ſolùm excommunicationis nexibus innodabitur, verùm etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur. Optamus vos in Chriſto benè valere. Dat. 3. Idus Iulij, Indict. 4. Edit. LXXXIV.

Digitized by Google

CAROLVS CALVVS.

Ad Epiſcopos Galliæ.

XII.

Edit. LXXXI

HADRIANVS *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, omnibus reuerendiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris Archiepiſcopis & in regno* CAROLI, *& in Regno quondam* HLOTHARII *Regum Eccleſiam Domini gubernantibus.* PRÆSVLATVS noſtri auribus intimatum eſt, Carolum Regem Carolomannum filium ſuum gratia ſua priuatum, poſt multa dira ſimul & dura crudeliter irrogata, beneficiis & ab ipſis quoque Regni ſui metis eliminaſſe; quin imò vt vos etiam in eum excommunicationis ſpicula iaceretis, ſanctimoniæ veſtræ nihilominùs ſuaſiſſe. In quo quid aliud intelligi datur, ſi rei ſe ita veritas habet, niſi quod veſti delictorum, quam multipliciter extendendo contexuit, adhuc iſtud quoque impietatis genus velit adiicere, & ſe ſe talibus iniquitatum captum funiculis & conſtrictum geſtiat irretire? vnde nimirum valde dolemus, & ei affectu ſpiritali compatimur, & quamuis exteriorem circa illum pacem ſoluamus, interiorem tamen integram conſeruamus: nam & ideò illum percutimus, vt ſanemus. Flagella idcirco extrinſecus adhibemus, vt intrinſecus vulnera delictorum curemus: verbera namque corrigentis ſunt, non pœnæ damnantis. B Verùm quia idem Carolomannus nos Miſſis ſuis, quaſi quorundam pedum ſuorum greſſibus adiit, & per ſyllabas proprias Apoſtolicam Sedem appellat, quin potiùs interpellat: decernimus, nullam vos in eum excommunicationis iaculaturos omnino ſententiam; quouſque videlicet nos, qui ſacerdotum Domini matura volumus eſſe iudicia, vniuerſa quæ geſta ſunt veraciter agnoſcamus. Alioqui inualidam Apoſtolicæ pondere auctoritatis futuram, contráque reuerentiam veſtram potiùs non immeritò ſæuituram.

SATIVS autem & ſine dubitatione præſtantius eſt, ne Carolus proprium filium ſpernat, ne domeſticos ſeminis ſui deſpiciat, ne iura propinquitatis ſolito more corrumpat, ne pacis & charitatis fœdera violet, ne caduca manſuris anteferat, ne temporalia æternis præponat.

PRÆTEREA præfatus Carolomannus inſontem ſe circa patrem multipliciter aſſerit. Verum vt nos non aſtruendo, ſed ratiocinando, quæ animaduertimus fateamur: quid mirum ſi Carolus præcepta Dei, præfixos metis ſuis terminos transferendo, aliena inuadendo, contemnens, ex ſuis reperit, qui eius voluptatibus contrairet, & de lumbis ſuis procederet, qui ipſius motibus reſultaret, cùm non ignoremus, protoplaſtum contra Dominum ſe per inobedientiam erigentem & vetita contingentem non ſolùm exteriora quæque rebellantia cognouiſſe: verùm etiam in ſemetipſo quæ ſibi obſiſterent inueniſſe. C Quod tamen non dicimus, quaſi Carolomannum rebellem circa patrem fatentes, aut contumacem genitum erga genitorem fore docentes; ſed quid ſacro iuſtóque diuino iudicio fieri poſſit, conſiderantes, & vt Rex Carolus ſolerter attendat, ſalubriter admonentes. De quibus omnibus ſcitote nos ipſi Regi Carolo ſcripta noſtra miſiſſe, & exhortatoria Pontificatus noſtri direxiſſe. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto benè valere. Data tertio Idus Iulij. Indictione tertia.

Epiſtola B. IOANNIS *Papæ VIII. ad* BOSONEM *Comitem. Agit gratias quod eius opera legati ad Imperatorem peruenerint, & illis iniuncta confecta ſint, eúmque rogat, vt quamprimum auxilia ſibi contra Sarracenos mittenda curet.*

I.

De Boſono Regin. l. 2. Chron. Aimon. l. 5. c. 24. 27. 32. & aliis in locis.

IOANNES *Epiſcopus* BOSONI *illuſtriſſimo Comiti.* CARISSIMÆ tuæ nobilitati laudes Chriſto Domino referentes, gratias agimus, & hanc præconiis efferentes, in eodem Domino gratulamur, cuius gratia noſtro fultus amore, miſſis Apoſtolicæ noſtræ Sedis, facilem aditum perueniẽdi ad Sereniſſimi Caroli ſemper Auguſti

A ſpiritualis filij noſtri præſentiam, non indebita tribuiſti, & vt ea, quæ ſibi à nobis dicenda iniuncta fuerant, aure ſuæ pietatis aduerteret, & ad congruentem effectum perduceret, ſuadere curaſti. Quod cùm Deus omnipotens Imperatóriæ magnitudini, vt fieret inſpirauerit; te tamen qui noſtri ſtudij cooperator effectus es, admodum conlaudamus, & vt diximus, gratias tuæ induſtriæ referentes, & pro his & pro aliis retribuere tibi viciſſitudinem non omittemus. Nec non & quicquid honori tuo congruit, vel ad vtilitatem tuam creſcere cognouerimus, incunctanter exequi procurabimus; & grato amore, adiuuante Domino, quouſque perficiamus, elaborabimus. Tu verò, fili charisſime, ſicut cœpiſti, ad infidelium noſtrorũ, vel ſanctæ Dei Eccleſiæ aduerſantium tyrannidem funditus abolendam magis ac magis inſiſte; vt qui ſanctam Romanam Eccleſiam in mult lædere non formidarunt, tali ſententia, imò iudicio percellantur, vt deinceps quemadmodum es pollicitus, recuperationis locum numquam inueniant; Cæterum quia pro maxima neceſſitate huius noſtræ regionis, quam Sarraceni penè totam populati ſunt, audiuimus imperiale adiutorium vſque ad nos eſſe mittendum, gloriam nobilitatis tuæ nimium deprecamur, vt idem adiutorium, vel virorum exercitum, qui vtinam iam præſens adeſſet, nullomodo illis in partibus moram pati permittat .... veniendo eos exhorteris, vt vrgeas, viriliterque quouſque veniant, pro Dei noſtróque amore inſiſtas: quia niſi citiſſimè venerint, & nobis opem contulerint,
B peiora prioribus fieri formidamus; ac per hoc Domino Imper. peccatum & damnum oriri poterit, & quia Eccleſia Dei, vel oues paſcuæ eius fortiter diſcerpuntur, ipſum nomen Chriſtus, quod abſit, in gentibus blaſphemari. Data Calend. Septembr. Indictione decima. Rom. 2.

Diſſenſiones inter ipſum & Imperatorem ſcribit, ſe non poſſe ſedare, niſi alteram prius audiat partem: interea monet, vt pacem cum omnibus, & præcipuè cum Imperatore ſeruet, & ſubiectos compeſcat.

II.

IOANNES *Epiſcopus dilecto filio* HLVDOVICO *glorioſo Regi.* EPISTOLAS tuæ dilectionis, non quidem diuerſas ſuſcepimus, quas relegentes, ea in eis reperimus, quæ niſi nos chariſſimi filij noſtri Sereniſſimi quoque Imperatoris Domini Caroli ſemper Auguſti prior querela pulſaret, non ſolùm admitteremus, verùm etiam priuſquam putares, inueſtigaremus, atque diſcuteremus, rectique lance libraminis, quod & facturos nos, Deo iuuante, confidimus, penſaremus: ſed quia vna pars ſine altera facilè audiri non debet; interim deliberatiuè non ſcribi-
C mus: quin potiùs gloriam tuam monemus, & auctoritate Apoſtolica obteſtamur, vt pacem cum omnibus, & præcipuè cum eodem Imperatore conſeruans; tibi ſubiectos compeſcas, & ab omnibus ſcandalis, vel factioſis conſpirationibus vſque ad noſtram diſcuſſionem (ſicut pro re ſperamus) remoueas. Quia nos, qui Sacerdotum Domini matura volumus eſſe iudicia, nec illi, nec tibi contra iuſtitiam fauere ſtudemus. Huius rei gratia (mediante ſancti Spiriritus gratia) per noſtræ mediocritatis ſtudium, quicquid illud eſt, volumus diffiniri; & quod adhuc ſuſpendendum duximus iam digna deliberatione, iuuante Domino, diſpenſationis noſtræ iudicio terminabimus. Data Calend. Septembr. Indictione 10.

Oſtendit ſe paratum eſſe firmare pactum quod fecerit: rogátque ſibi ad ipſum eunti hoſpitium parari.

III.

IOANNES *Epiſcopus dilecto filio* GVAIFERIO *glorioſo Principi.* QVIA te non ſolùm legatorum noſtrorũ inter relata fidelium circum Eccleſię noſtrę Romanę regimen, cui Chriſto præſidemus auctore, deuotum cognouimus, tuúmq; ſtrenuiſſimum generum Pulcari præfectum, verũ etiam tum pro liberatione totius patriæ,

De Guaifero principe Salernitano. Leo Epiſ. Hoſtienſ. l. 1. Chron. Caſſ. cap. 44.

CAROLVS vt nobis à Chriſto cura commiſſa eſt, in veſtras partes veniſſemus, pro certo fide- A
CALVVS. lem reperimus: Ideóque pactum quod petiſti, vt promiſeramus pontificali vera
aſſertione & dilecto filio noſtro Carolo Imperarore Auguſto, iure vobis firman-
dum, poteſtate, per reuertentes venerabiles legatos Eccleſiæ noſtræ accepta iu-
ſtè ac legaliter aſſuturum ſtatuere ſumus parati, ſimúlque mihi & nouo agmini co-
mitatum volo præparetis; vt dixerim, ita hoſpitium, fideléſque noſtros in cœ-
pta corroborata fidelitate, ac infidelibus, prout poteſtis, frenum redargutionis
imponite, noſtrúmque aduentum, Deo duce ſperate.

*Dolet, quod ſibi deprecanti auxilium contra Sarracenos non tulerit: ſignificat Vr-
bem magno in diſcrimine verſari, cùm ad eam oppugnandam fama ſit magnum
exercitum venturum. Quare cum rogat, vt quantocyus opem ferat, legatos ab
eo detineri miratur.*

IV.

IOANNES *Epiſcopus Ioanni Boſoni Comiti.* SÆPE gloriam tuam miſſis, & lite- B
ris hortari, ac deprecari ſtuduimus, vt manum auxilij porrigens, contra nefan-
dos Sarracenos hoſtiliter occurrete tandem ſatageret: ſed, proh dolor! nihil ha-
ctenus præſidij adipiſci meruimus, adeò vt nec reſponſum, ſicut nec de aliis qui-
buſque neceſſitatibus, à nobilitate tua recipere hucuſque noſcamut, quapropter
nimis dolentes gementéſque iterum iterúmque dilectionem tuam monemus,
horramut, & obſecramus, ne differas vltra, nec patiaris populum Domini ab il-
lis diuinitus fulminandis Agarenis diſcerpi, qui operuerunt vniuerſam ſuperfi-
ciem terræ, ſicut locuſtæ, itaut penè cunctis habitatoribus inde ſublatis, & in
prædam & gladium traditis, redacta ſit in ſolitudinem, & in cubilia beſtiarum, &
(quod eſt adhuc ampliùs formidandum, atque cauendum) certa relatione didi-
cetimus, ſtolum ampliſſimum in primo ad expugnandam vrbem venturum, id
eſt, centum naues, ex quibus cum equis ſunt quindecim grandes. Quod quàm
ingens malum, & incomparabile ſit, ſi intentè conſideraueritis, aduertetis: per-
ditio enim iſtius vrbis totius eſt mundi diſpendium: imò & ipſius Chriſtianæ reli-
gionis iactatura, & ideò (ſecundùm quod & ſpiritalis filius noſter ſemper Augu-
ſtus neceſſario tuæ commiſit induſtriæ) omnium cæterarum rerum curis omiſſis,
hoc vos conuenit toto conſiderare mentis intuitu, & ad auxilium noſtrum non
modicum exercitum quantocyùs deſtinare. Si enim veſtrum diuinitus robora-
tum nobis non portigitis validum & amplum confeſtim auxilium; ſcitote nihil C
ampliùs remanere, niſi vt nobis à vobis deſperatis dimiſſis, vobis etiam ab hac
ſancta Eccleſia nulla ſpes vltra remaneat. Porrò ſi in præſenti neceſſitate nobis
aptum & ſufficiens præbueritis auxilium, & nihil differentes, populo Dei, beato
Petro ſpeciali prærogatiua commiſſo ſubuenire ſtudueritis; ſcitote in omni op-
portunitate veſtra tanto nos fore promptiores, quanto fuerimus redditi ab hoſte
ſecuriores. Cæterum dilectionem tuam miramur legatos noſtros retinuiſſe Leo-
nem Epiſcopum cariſſimum nepotem noſtrum Apocriſiarium, & Miſſum Apoſtoli-
cæ Sedis, atque Petrum æquè Epiſcopum, qui cùm feſtinantes per vos ad diuinitus
protectum Auguſtum mitterentur, à vobis & tunc detenti ſunt, & modo nilu-
lominus non meritò retinentur. Quod quia contra decus Apoſtolicæ Sedis, quod
nunquam factum eſt, profecto non dimittemus, cùm hinc certi fuerimus, inul-
tum. Cùm enim nos illos pro multiplicibus Eccleſiæ noſtræ neceſſitatibus ſub
nimia feſtinatione miſetimus; à vobis, quem hoc non latet, non impediri, ſed ad
id celetius agendum veſtris, ſicut credidimus, potiùs debuere fulciti ſubſidiis.
Data vt ſuprà.

A *Imperatoris precibus, cùm Burdegalenſis Prouincia à Paganis eſſet deuaſtata, Burdegalenſem Epiſcopum in Bituricenſi Eccleſia Cardinalem conſtituit, illi committens eius Eccleſiæ adminiſtrationem.*

V.

IOANNES *Epiſcopus Carolo Imperatori.* PETITIONEM veſtram, filiorum cariſſime, quã non obnegando, ſed diſpenſando dudum diſtulimus; nunc nos ad votum noſtrum ob id vel maximè, Chriſto præduce, perduxiſſe gaudemus: quod & veſtram glotiam perſeuerantem teſtificationem cognouimus, & prouincialium præſulum conſentaueas probationes probauimus, & legatorum noſtrorum ſubtiliſſimas diſquiſitiones aduertimus. Quocirca, licet nos multis canonicis teſtimoniis prouocati petitionẽ veſtræ deuotionis implere magnopere moliremur, & ſolius Maieſtatis veſtræ teſtimonio ſuper exterminio Burdegalenſis Prouinciæ credere minimè cunctaremur: tamen pietatis veſtræ teſtimonio, comprouincialium quoque præſulum literas conuenire, ſicuti rebamur, nuper cognouimus, ſecundùm pietatis veſtræ religioſiſſimum libitum, Burdegalenſis Diœceſis Epiſcopum fra-
B trem ſcilicet noſtrum Frotharium in Bituricenſem Eccleſiam Cardinalem fieri decernentes; Metropolitanæ dignitatis priuilegio iterato munire curauimus & ſtudij veſtri ſolertiam, quo ſemper idoneos Eccleſiæ viros quadam naturalis ingenij deligitis admitantes, congruas literas, his quorum intereſt, ex auctoritate Sedis noſtræ direximus, atque magnanimitatem veſtram, quam iſtius religioſi negotij circa nos incentricem cognouimus, eam nihilominùs executricem fore, nec immeritò delegamus. Quatenus propter Deum, cuius filij pretioſo ſanguine tota per mundum redempta conſiſtit Eccleſia, ſic iſtius neceſſariæ diſpenſationis inſtituta cuſtodiat; vt à paternis Regulis conſtitutis antiquitus, in parte altera nunquam omnino diſcedat. Præterea quod filiolitatis veſtræ petit induſtria, vt quorum ſuggeſtionibus dudum veſtra ſit delata petitio, detegamus; omnino ſciatis, quia nos licet indigni ſimus, tamen quoniam per conſequentiam priorum noſtrorum Pontificum matura cogimur eſſe iudicia, cauſam tantæ deliberationis ideò non facilè tunc deliberandam credimus; ne diffiniſſe quod Deus conuerterit, minùs ordinabiliter videremur. At poſtquam Deus omnipotens petitionem Serenitatis veſtræ comprouincialium præſulum teſtimonio decorauit, immo teſtimonia præſuli pietatis veſtræ ſuffragio confirmauit: Nos & religioſam petitionem veſtram compleuimus, & ſuggeſtionibus fratrum Coepiſcoporúmque noſtrorum manus porreximus, & Eccleſiæ Dei tantis neceſſitatibus conſulentes, de Theſau-
C ro Pontificalis pectoris ita vobis protulimus, vt à doctrinis deuiaſſe veteribus nullo modo videamur. Data vt ſuprà.

Laudat eùm de iudicio in EMMENVM *prolato, & hortatur, vt cum illo clementer agat.*

VI.

IOANNES *Epiſcopus Carolo Imperatori.* SVPER iudicio veſtro in Emmenum prolato, ô rectiſſime Imperator, cum cælo tota terra lætatur. Scriptum eſt enim, *Lætabitur iuſtus cum viderit vindictam.* Cur autem dicimus, *lætatur cùm ſuper* Pſalm. 57.
iudicia Salomonis ſcriptum eſt: Quia audiuit omnis Iſraël iudicium, quod iudicaſſet 3. Reg. 3.
Rex, & timuerunt regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum iudicium, ſuper quo videlicet iudicio ſentiendum merito ducimus, quia lætati quidem benigni, triſtati verò ſunt omnino maligni. Ergo & hic ita datur intelligi: quia nimirum ſuper iudicio veſtro lætantur iuſti, deterrentur iniuſti. Nam & omnipotens Deus, cuius & vos iudicium æmulamini, terribilis peccatoribus, & blandus eſt iuſtis, quia igitur ſuper Emmeno iam exhibuiſtis ſeueritatem iudicij, quæſumus exhibite de cætero pietatis inſigne; impoſuiſtis in humeros

CAROLVS eius onus auſteritatis; adhibite iam nunc id remouentem digitum lenitatis. A
CALVVS. Mementote quia hunc vobis, cum Petro Paulus dilectis ſuis ſicut Philemo-
Ad Phil. 1. ni quondam Oneſimum remittit, implorans, & obſecrans, quatenus eum vt
ſua viſcera ſuſcipiatis: quia etſi fortaſſis ad horam aliquando quidem vobis inuti-
lis exemplum non bonum cæteris tribuens viſus eſt; nunc autem & vobis & nobis
& plurimis vtilis eſt, longanimitatis formam, & patientiæ cunctis oſtendens. Ro-
gamus ergo vt penes vos non ſibi tam ſuus obſit exceſſus, quàm fidei & amoris er-
ga vos habiti proſit affectus. Et quia noxam propriam, & pœnam indictam ſibi
confiteri non renuit animaduerſione remota quam meruit, patronos veſtros, ſan-
ctos ſcilicet, primos Apoſtolos ſe proficuè adiiſſe & ſalutaſſe de reliquo ſentiat, &
de tanto ſibi collato munere lætetur & gaudeat, vt ibi abundauit peccatum, ſuper-
abundet ſecundùm Apoſtolum gratia. Data Pridie Calendas Nouembris, Indi-
Rom. 5. ctione decima.

Precatur Imperatorem, vt MADELGERO, *qui Romam veniam petitum venerat, homicidium perpetratum condonet, cúmque in gratiam recipiens, cum parentibus defuncti pacem inire iubeat.*

B

VII.

IOANNES *Epiſcopus ad Imperatorem, & Imperatricem.* DVM non minùs pro
miſericordiæ intuitu delinquentibus, vaſallum veſtrum qua accepta dumtaxat
exhibito, quam iudicij ſeueritate in improbos exercenda, omnipotens Deus
gloriam Serenitatis veſtræ Imperiali voluerit ſublimare decore; dignum profecto
eſſe rati ſumus paſtorali cura fungentes, apud Maieſtatis veſtræ excellentiam pro
multorum ſalute, vel vitæ indulgentia, & præcipuè illorum, qui Diabolico licèt
inſtinctu nefanda committentes, ad Apoſtolorum principum Petri ac Pauli fauto-
rum veſtrorum limina, diuina tamen pietate commoti, venire feſtinant, & miſe-
ricordiam humili prece implorant, toto mentis anniſu intercedere, atque pro vi-
ribus conſolationis opem, inquantum fas eſt, petentibus impartiri clementer. Vn-
de pro huius viri, Madelgeri videlicet nomine, qui aduerſario incitante quendam
hominem Odelricum vocabulo peremit, ſalute, membrorum omnium integrita-
te, & rerum ſuarum reſtitutione Maieſtati veſtræ, ſuggeſſimus filiorum chariſſime,
vt pro amore Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctorúmque Apoſtolorum,
quorum limina præfatus Madelgerus adiit, noſtræque paternitatis, quam ſince-
riſſimam erga nos habetis, dilectione precamur; quatenus gratiam veſtram ple-
nariam ei reddere non dedignemini: eóque cum veſtræ ſerenitatis reſpectu acce-
pto, pro ſuis valeat exceſſibus pœnitentiam fructuoſam accipere, qua commiſſi C
poſſit piaculi noxias ſordes abluere, vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini, de omni-
1. Cor. 5. bus vltricem dantis vindictam. Nam pro tanti itineris labore duriſſimo; quem ve-
niendo perpeſſus eſt, ſicut credimus, aliquantulum de peracto ſcelere indulgen-
tiam meruit, eius vtique interceſſionibus adiutus, cui dictum eſſe à Domino con-
Matth. 16. ſtat, *tibi dabo claues, regni cælorum, & quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum
& in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Quod cùm ita
ſit, precamur etiam, vt eum cum parentibus eius, qui defunctus eſt, paciſcere iu-
beatis, ne malus deinceps malum quo multorum animæ noceat, perpetretur. Da-
ta vt ſuprà.

Narrat calamitates à Sarracenis Eccleſiæ illatas, & Imperatorem precatur vt auxilium aduerſus eos ſibi mittat.

VIII.

IOANNES *Epiſcopus Carolo Imperatori.* QVANTA & qualia per impiam gentem
patiamur Sarracenorum: quid dicam? quia ſcribere quilibet ſtylus non ſufficit,
cùm omnia ligna ſyluarum, ſi vertantur in linguas, enarrare non valeant. Quo-
rum quia ex his quædam veſtra iam didicit excellentia, prædiſpoſuit exercitum

A ſuum ad hæc temouenda cum valida manu dirigere. Quo nos audito, mox eleua- CAROLVS
tis manibus Dominum collaudauimus, eiúſque clementiam pro Imperio veſtro CALVVS.
lætantes protinus exotauimus. Sed quantò fili chatiſſime, lætati ſumus in his, Pſal. 118.
quæ dicta ſunt nobis; tanto, heu triſtati & amaricati, quia quæ dicta ſunt, terum
non ſunt effectibus conſummata: teuerſi quippè ſunt, vt audiuimus & ſolis pagi-
nis gaudium, nobis autem non niſi tribulationem inenatrabilem reliquerunt: &
ecce, proh dolot! inimicis crucis Chtiſti gratulantibus, ſolus fidelium cœtus ma-
gna mœſtitudine conſumitur: Chriſtianorum ſanguis effunditur: deuotus Deo
populus continua ſtrage vaſtatur; nam qui euadit ignem vel gladium, præda effi-
citur, captiuus trahitur, & exul perpetuus conſtituitur. En ciuitates caſtra & vil-
læ deſtitutæ habitatoribus perierunt: & Epiſcopi hac illácque diſperſi, ſola illis
Apoſtolorum principum limina derelicta ſunt in refugium; cùm Epiſcopia eorum
in ferarum ſint redacta cubilia, & ipſi vagi, & ſine tectis inuenti, non iam eis liceat
prædicare, ſed mendicare. Ecce chatiſſime peruenit gladius vſque ad animam:
Ecce dies in qua clamamus. Beatæ ſteriles, quæ non genuerunt: Ecce illa peri- Luc. 23.
culoſa tempora Pauli voce prædicta. Libet ergo cum Hieremia clamare: *quis da-* Hieron. 9.
bit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lachrymarum, vt plagam tantam ac talem
miſeriam, tale ac tantum excidium patriæ? Sed & in triſtitia, quin potiùs in ruina
Domina gentium, regina vrbium, mater Eccleſiarum, conſolatio triſtium, por-
B tus periclitantium. Ecce inquam reuera dies: tribulationis, & anguſtiæ, dies ca-
lamitatis & miſeriæ: Præterito quippè anno ſeminauimus, quid eſt? ſed non re-
collegimus. Hoc verò anno quia non ſeminauimus, nec eſt recolligendi fiducia,
quid de paganis dicimus, cùm Chtiſtiani nihil melius operentur? Quidam vide-
licet ex confinibus, & vicinis noſtris, quos Marchiones ſolito nuncupatis: nam
vt propheticè dicamus, *reſiduum locuſtæ comedit bruchus*, & quid Saracenis incre- Ioel 1.
dulis, qui ſunt filiæ ancillæ, fortè relinquitur ab illis qui fidem liberè deberent exi-
ſtere filij? vſque ad terram depaſcimur: quid enim illi faciunt, & iſti peiora non
faciunt: illi terram occupant, iſti cum Petro nihil ex ciuitatibus, vel ex rure di-
mittunt: illi occidunt gladio: iſti ablatis omnibus fame trucidant: illi in captiui-
tatem ducuntur, iſti ſibi in ſeruitutem redigunt. Et cùm quæritur, quis aduerſus
hoſtes dimicet? inueniuntur nulli, cùm ſcilicet eorum oppreſſione teренti, ad
mandatum noſtrum occurrere nuli prorſus inueniantur. Sed cùm vndique angu-
ſtati clamamus, non eſt qui audiat, non eſt qui adiuuet, non eſt qui ſaluum faciat,
niſi tu fili cariſſime, & Imperator clementiſſime, qui poſt Deum factus es nobis
in refugium & ſolatium & auxilium. Quocirca totis præcordiis, totiſque commo-
ti viſceribus, cum Epiſcopis & preſbyteris, ac proceribus, totiſque plebis (nobis
olim commiſſæ) reliquiis, deprecamur, iube tandem aperire aures, audire gemi-
tum, & ſingultus noſtrorum omnium; porrigere manum, & præſtare opem pa-
C triæ periclitanti, ciuitati inter multas miſerias & ærumnas iacenti, & huic eccleſiæ
matri veſtræ, à quâ non ſolùm regnandi, ſed & in Dominum vnum & verum cre-
dendi exordium percepiſtis. Quæque in vltimo, ſpreto magno & bono fratre, vos
more Dei gratuita voluntate, tanquam alterum Regem Dauid elegit, & præe-
legit, atque ad imperialia ſceptra prouexit. Cogitate itaque Dei cultor ſemper
Auguſte à Propheta præmoniti: Si hæc humiliatur, ad cuius confugietis auxi-
lium? vel vbi relinquetis gloriam veſtram? Perpendite quia ſi hæc humiliatur, non Ha. 10.
ſolùm gloria imperij veſtri periclitabitur, ſed & ipſa profectò Chriſtianæ religio-
nis cultura maxima ex parte peribit: & idcircò talia ſcientes, nolite, obſecro, iam
differre: nolite de die in diem induciis non profuturis abuti; cum Prouerbiatore
clamo, & cum Salomone vociferor. *Ne dicatis amico veſtro, vnde & reuertere, crâs* Prouerb. 3.
enim dabo tibi, & alias. Quod poteſt, inquit, *manus tua facere inſtanter operare, & ca-* Eccl. 9.
tera. Neſcitis namque vt cum venia veſtra dicam, quid ſuperuentura pariat dies:
Ita ergo fili Chriſtianiſſime de hac Eccleſia; necnon & patria velociter & pruden-
ter excogitate, & ordinate, vt ſaltem ipſæ pauciſſimæ reliquiæ ſaluæ ſint, quæ
remanſerunt, quæque quotidiè cateruatim gladio, & præda diſpereunt: Occur-
rite ſtrenuè, ſubuenite celeriter, & manu conſolationis veſtræ ab oculis noſtris
tandem abſtergite lachrymas, quatenus ſuper illis, & præſentialiter Deo propi-
tio gaudeatis, & in futuro frequenti, ac laudabili relicta fama ſuperſtite cum
Chriſto perpetes in cœleſtibus imperetis. Dat. 17. Kalend. Decemb. Indict. 10.

CAROLVS CALVVS. *Laudat quòd legatos benignè exceperit, eiúſque religionem commendat. rogat vt Eccleſiæ hoſtes coërceat. addit quædam de* STEPHANO *&* SERGIO *Eccleſiæ theſaurorum raptoribus.* A

IX.

IOANNES *Epiſcopus Carolo Imperatori.* INNVMERAS omnipotenti Deo grates, & laudes referimus, qui cor pietatis veſtræ, quod in manu ſua conſiſtit, tanto S. Spiritus gratia replere dignatus eſt, quanto ſollicitius vos ſacras aures ad profectum Eccleſiæ nobis commiſſæ diuinitus inclinantes, & Apoſtolicæ Sedis legaros, leonem videlicet apocriſiarium & Miſſum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſeu Petrum venerabiles Epiſcopos noſtróſque dilectos ea benignitate, qua ſoliti eſtis, & eò ampliùs ſuſcepiſtis, & illa quæ vobis pro ſtatu, ac exaltatione S. Dei Eccleſiæ ſuggeſſerunt, ad efficacem finem prouenire iuſſiſtis. Verè enim filiorum cariſſime cor veſtrum in manu Dei eſt: quia eius conſultu vniuerſa diſponitis, & ſapienter imperium vobis collatum moderari ſtudetis: quia ex vtero matris creuit vobiſcum ſapientia, & rectitudo fuit dilecta veſtra amica: & quia præconiorum veſtrorum humana lingua fari non ſufficit multitudinem, ad illam quæ de infidelibus noſtris, & veſtris peracta ſunt epiſtolariter habeamus: veſtris quidem benigniſſime Imperator apprimè eruditis viris & Deum timentibus, Anſegiſo ſcilicet reuerendo Archiepiſcopo, & Adalgarion. Epiſcopo, communibus quoque fidelibus noſtris, iuxta quod petieramus, pro honore atque vtilitate ſanctæ matris veſtræ Eccleſiæ Romanæ à vobis directis Romam peruenientibus, & quantùm vobis iuſtitia placeat, luce clariùs agnouimus, & de affectu filiorum, quem erga nos conſeruatis, in Domino gratulati ſumus: ſed de infidelibus ſanctæque Romanæ Eccleſia hoſtibus (quos pro multis ſceleribus, ac prauitatibus ſuis ouile Chriſti non recipit) huc illúcque latitantibus & nefandiſſimos actus ſuos tegere molientibus, non vt oportuit, neque ſicut veſtri voluerunt legati, de illis potuit adimpleri. Nam, vt ita fateamur, à ſibi ſimilibus infidelibus veſtris, & noſtris, quibuſdam ſcilicet Marchionibus, quos iidem veſtri legati narrabunt occultatis & effugatis, nec ad ſe percutientes reuerſi ſunt, nec alios ſuæ malitiæ inquinamento contaminare deſiſtunt: Proinde clementiam veſtræ Celſitudinis implotamus; & per futurum Dei iudicium adiuramus, vt eoſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ hoſtes, atque prædones, ſacrilegos quoque ſiue tyrannos, ac per hoc à Chriſti collegio ſynodicè ſequeſtratos, ſtudioſiùs requiri iubeatis, & ad lugenda mala, quæ impræterm iſsè hactenus operati ſunt (ſicut iam decreuiſtis) exilio deputetis: quia ſi ipſi, qui tantùm Dei Eccleſiam macularunt impunè iam veſtram ſanctionem diffugerint; vel ſi, quod euenire non debet, in veſtro imperio, quibuſcumque (quod turpe eſt dicere) contra veſtram voluntatem, eis fauorem præſtantibus, tam abſolutè diſcurrerint; totum idem veſtrum imperium coinquinabunt, & omni Chriſtianitati diſpendium C generabunt: quia cùm ſint ipſi oues morbidæ, totum gregem contaminent: & erunt nouiſſima illorum peiora prioribus; ideóque maior morbus maiori medicina curandus eſt: ne ſi non debita, vel quali decet auſteritate vulnera magnum fœtorem dantia radicitus reſecata fuerint, totum corpus Eccleſiæ tabefiat: & nobis hæc ſuſtinentibus, miniſterium noſtrum exercere non liceat. Non enim Stephanum & Sergium ad nos fraudulenter venientes recipere noluimus; ſed eos ad veſtram venire iuſſimus Maieſtatem. Ceterùm fili cariſſime, theſaures Eccleſiæ noſtræ ab eiſdem nefandiſſimis raptos, ac fraudatos, ita ſciatis ab ipſis etiam celatos, vt per eos, qui hic de ſuis ſatellitibus remanſerunt, inueniri non poſſint: illos verò, qui nouerunt, vbi eos reconderint, ne detegi poſſent, apud ſe callidè retinent; & niſi ipſi capti fuerint, vbi ſunt occultati nos noſtróſque penitus latet. Verumtamen quid, vel quantum ab vno, & quantum ab alio, quantúmque etiam in domibus eorum repertum ſit, veſtri iam dicti legati, & ſcripto & verbis vobis, ſi placet, edicant. Data 18. Kalend. Decembris, Indictione decima.

Luc. 11. B

A

Scribit intellecturum eſſe Imperatorem ab Epiſcopo ADELGARIO, *cui pallium concedit, cur laudabile eius ſtudium in cauſa Eccleſiæ ex voto non præceſſerit. De* ANSEGISO *&* LAMBERTO *ita geſtum, vt ipſe præuiderat, ſignificat; ipſúmque* ADELGARIVM *Epiſcopum vt fidelem mediatorem inter ſe & Imperatorem decreuiſſe.*

X.

IOANNES *Epiſcopus* CAROLO *Imperatori.* LAVDABILEM quidem intentionem, & pium ſtudium veſtrum pro cauſa Eccleſiæ noſtræ, matris videlicet veſtræ, fili cariſſime, viſcerabiliter habitant, & benè diſpoſitum cognoſcentes; innumeras Deo gratias (qui totius boni auctor & moderator eſt, quique docet hominem iuſtitiam) geſſimus: ſed impediuit nos Satanas, & ſpes noſtra fruſtrata eſt, cùm non ad votum noſtrum, & commune propoſitum finis rei proceſſerit. Qualiter autem vel quo faciente, ita cauſa prouenerit, Adelgarius ſanctiſſimus Epiſcopus, quem nos veſtri amoris cauſa, ipſiúſque morum probitate non immeritò mori, pallia- *De Adelgario Annon. lib. 5. c. 33*
tum vos ecce remiſimus, à Maieſtate veſtra interrogatus, vt per fidem, quam vo-
B bis ſe illæſam ſeruaturum pollicitus eſt, adiuratus, edicet; illud tamen nos interim ad memoriam veſtram reducimus, quod nobis olim de Anſegiſo & Lamberto ſpecialiter quodam præſagio, futurorum tanquam prouidus, re vera prænunciaſtis. Eſt enim ita geſtum, vt præuidiſtis, & nil vos ante latuit, quod poſtmodum intellectus noſtri oculus non aſpexit: non enim rectè cum eo (ſicut Epiſcopum decuit) ambulauit, ſed per verſipelles anfractus incedens multùm à via rectitudinis deuiauit: quod cùm exhibitum ad lucem veritatis extiterit, penitus euaſurum non credimus impunitum: cuius ſcilicet certam rei circumſtantiam proculdubio deprehendere, ſi & prætulimus, idem almificus vir ſub teſtificatione vobis promiſſæ fidei adiutatus, vos latere noluerit: ſanè noſſe vos volumus, quia cùm ſæpè memoratum Antiſtitem adeò cognouiſſemus, vobis eſſe fidelem, & crederemus nullis muneribus, nulliſque terroribus à ſuæ fidei erga vos habitæ ſinceritate poſſe diuelli; adhæſit animæ noſtræ ſalutis filius, & idcircò inter Pontificium noſtrum, & imperium veſtrum mediatorem, illum fore decreuimus, ita vt quaſi vocis vtriuſque ſit organum, referátque veſtra nobis, & quæ noſtra ſunt, vobis annunciet, vt lapis angularis habitus in Chriſto Ieſu, qui eſt pax noſtra, &, fe- *Eph. 2.*
cit vtraque vnum. Data 16. Kalend. Decembris, Indictione decima.

Rogat vt Romanæ Eccleſiæ ſuffragetur.

C

XI.

IOANNES RECHILDI *Auguſtæ.* QVANTO amore ſpiritualis filius noſter piiſſimus Imperator erga hanc ſanctam matrem ſuam Eccleſiam flagret; ex hoc ma- *De Rechilde Annonius lib. 5 c. 2. 4. & aliis in locis.*
nifeſtiſſimè claret, quod cauſam illius apud ſe ſpecialiter exequendam & ordinandam in veſtris propriè manibus collocauit. Cui enim congruentius, & præſtantius eam, quam præ cæteris ſpiritualiter diligit, oro, committeret, quàm vobis, quæ ab eo ſic diligi à Chriſto iubetur Eccleſia? Vnde magnopere gratulamur de vobis tot audientes præconia & confidimus in Domino, quia onera, quæ portamus, tam à Paganis, quàm à peſſimis Chriſtianis veſtri ſtudij humeris alleuiabitis, & eritis pro Eccleſia Chriſti, apud pium coniugem, more ſanctæ illius Eſther pro *Eſther. 9.*
Iſraëlitica plebe apud maritum. Quia verò ſæpè ad Chriſtianiſſimum coniugem veſtrum ſemper Auguſtum diuerſis pro neceſſitatibus ſiue miſſos, ſiue apices mittimus; ex hoc iam obſecramus & petimus, vos eſtote pro nobis oſtium, lingua, & manus, imò totum pro nobis ſitis aduocatoris fungentes officiis, & omnia pro nobis in omnibus facite. Ita vt amici quidem, & fideles Eccleſiæ huius per vos apud apicem veſtrum, locum apud vos inueniant aditum & ſalubre in neceſſitatibus ſuis omninò remedium, è contra verò inimici, & infideles per vos confundantur & excludantur: quia & nos pro vobis apud beatiſſimos Apoſtolorum princi-

CAROLVS CALVVS. pes Petrum & Paulum amatotes & protectores veſtros, itaut paterno vos affectu A
ſemper fauere ſtudentes, & tanquam ſpiritualem filiam dilectionis noſtræ finibus
collocatam in Chriſto tractare, ac tegere perpetuo ſatagentes apud eos commen-
dare, aſſiduis precibus ſtudeamus, & veſtri memoriam ad ſacroſancta corpora
ipſorum ſemper deponere ſatagamus. Lætamur autem & iocundamur in Domi-
no, quia beatam vos, & felicem dicent omnes generationes: quia pio commit-
Pſalm. 22. tente coniuge, tam ſalutiferum miniſterium aſſumpſiſti, per quod ſcilicet & in
præſenti ſæculo nomen bonum, quod eſt ſuper diuitias multas, & cæleſte acqui-
retis inter Angelos, & non finiendum Imperium. Dat. 16. Kalend. Decemb.
Indictione decima.

Nunciat propter imminentia pericula legatum ad eum mittere ſe non potuiſſe: tum multis exponit, Vrbem magno in diſcrimine verſari, cùm Sarraceni, vaſtata Campania, excurſiones longiores tranſmiſſo AMENE *faciant: nonnulli præterea Chriſtiani latrocinentur. Quare obnixè petit, vt promiſſa auxilia quantocyus mittat, duos prætera hac de cauſa legatos ad eum deſtinat.*

XII.

IOANNES *Epiſcopus* CAROLO *Imperatori*. CVM nos in Eccleſiaſticis curis in- B
ſtantia quotidiana conſtringeret, & hinc inde populi nobis commiſſi continuus
dolor, qui cuncta noſtra interiora perculit, perturbaret; illud (vt ita dixerim) inter
alia fleuimus, quod nuneuſquam tam per terram, quàm & nauigio ad vos noſtrum
Miſſum dirigere ſummo deſiderauimus ſtudio, vt nobis veſtram proſperitatem
deſiderantibus & anxiè ſitientibus renunciarentur citiſſimè ſanitates, ſed omninò
nequiuimus: hinc fateor fili cariſſime tanta per vtrumque iter impedimenta tenui-
mus, quantum & per Paganos, & per iniquos Chriſtianos ſine reſpectu diuini ti-
moris generari mala, quæ ætas noſtra non meminit, deploramus: tanta enim ſunt,
vt intra mœnia vrbis reliquiæ populi innumerata paupertate affectæ conſiſtant, &
omnibus forinſecus deuaſtatis ac in ſolitudinem redactis, nihil iam reſtet, niſi
(quod Deus auertat) ipſius Vrbis excidium: ſed & quantum nos Leo vener. Epi-
ſcopus Apocriſarius & Miſſus S. Rom. Eccleſiæ, communis quoque fidelis à ve-
ſtro ſeruitio rediens de hoc qood à nobis retulit poſt ſe veſtrum exercitium contra
Agarenos mittendum, lætificauerat, tantum hucuſque eundem nobis expectanti-
bus, quod cònſecuti non ſumus, validior mœror, & ineffabilis anguſtia contriſta-
uit: quia tota Campania ab ipſis Deo odibilibus Sarracenis funditus deuaſtata,
iam fluuium qui à Tiburtina vrbe Romam decurrit, furtim tranſeunt, & tam Sa-
binos, quam ſibi adiacentia loca prædantur, ſanctorum quoque baſilicas & alta-
ria deſtruxerunt, ſacerdotes, & ſanctimoniales, alios quidem captiuos duxerunt,
alios autem variis mortibus necauerunt, & omnem Chriſti ſanguine redemptum C
populum in circuitu deleuerunt, & quid dicam? quid loquar? cùm peruenerit
gladius vſque ad animam, & ſanguis omnium de terra clamet ad Deum? Ergo
præcellentiſſime Cæſarum iamiam noſtræ calamitati ſuccurrite, iam populi noſtri
miſerias releuate, iam veſtræ potentiæ manum porrigite: & hanc terrã cuius vobis
neceſſitates ab ipſo veſtræ vocationis initio notas fecimus, liberate: ne ſi perdita
fuerit, veſtrum vileſcat imperium, & totæ Chriſtianitati naſcatur diſpendium.
Reminiſcimini igitur propter Deum, reminiſcimini: quia multa ſpe & fiducia fre-
ti, diuinitus & humanitus ad imperij gubernacula promerenda pro vobis certami-
nã ſumpſimus, nullique labori pepercimus: ideóque vicem nobis rependite, vt
ſpes & labor noſter non ſit inanis in Domino: quia cùm hæc fuerit ſemper apud
vos ſumma noſtræ peritionis, ſi ampliùs nobis auxilium veſtrum ſubtraxeritis, in
deſperationem lapſi deficiemus, & forſitan ad aliud conſilium reſumptis aliquan-
tulis viribus neceſſario tranſcẽdemus. Non enim (ſicut vos forſitan æſtimatis) me-
diocre malum tota noſtra eccleſia patitur, minimis ſtatus Reipublicæ damnis effi-
citur: ſed alia Sarracenorum incurſibus, alia autem Chriſtianorum ita ſunt exter-
minata, & deuaſtata tyrannide, vt non noſtra ſint quæ noſtra fuerunt: quin potiùs
ſolo nomine omnibus illis vtamur; & vel ad defenſionem patriæ, vel ad aliquam

A vtilitatem noſtræ Eccleſiæ quorumlibet ſolatia nunquam inueniamus. Præcipuè autem multi, quos veſtra non ignorat maieſtas, non ſolùm nulla nobis ſolatia conferunt, verùm etiam quidquid reſiduum eſt à Paganis, impræteтmiſsè ſubtrahunt, & omnem noſtram diſpoſitionem in territorio Romano ſuis violentiis calcant; adeò vt nec victualia, nec vlla quadrupedia in omnibus noſtris remaneant, nec vllum qui nobis compariatur, vel noſtros ſingultus, aut gemitus doleat, oculi noſtri aſpiciant: ſed quia tanto Imperatori pauca ſufficiunt, & ex iſtis iam fili cariſſime, quæ nos præ gemitu, & afflictione cordis loqui non poſſumus, vniuerſa alia cognoſcetis, quaſi humo proſtrati veſtram magnificentiam deprecamur; & per futurum iudicium adiurantes, cum tota noſtra Eccleſia veſtro diuinitus protecto imperio totis viribus ſuggerimus, votiſque ſupplicibus preces multas effundimus, vt contritæ, & omni humano ſolatio deſtitutæ ſanctæ matri veſtræ Romanæ Eccleſiæ, defenſionem, debitámque tuitionem, cunctis remotis occaſionibus, cunctiſque omiſſis dilationibus, omnimodis præbeatis: quia cùm iam iuxta præcipitiū conſiſtamus, niſi manu veſtræ defenſionis, & neceſſariis nobis ſicut præmiſimus, imò ſæpiùs exorauimus, quantocyus opibus ſubuenire ſtudueritis, ſpe viuendi per Chriſtianos ſublata, aut ipſis Paganis ſubiiciemur, aut (quod auertat diuina potentia) ab eorum multitudine victi, ad omnem Chriſtianitatis interitum crudeli nece peribimus: ac per hoc & Chriſti nomen in mentibus blaſphemabitur; & veB ſtræ opinionis anteacta ſtudia obliuioni trademus. Huius rei gratia (ſicut ſupra meminimus) opportunum adiutorium conferentes nobis veſtrum exercitum ad hoſtilem expeditionem promptiſſimum deſtinate, alióſque Deum per omnia diligentes Miſſos, qui vitiorum flammas iuſtitiæ tramite vſi compeſcent, nimia celeritate dirigite: quatenus qui innumeris tribulationibus quatimur, ac æſtuamus, & pro populi nobis commiſſi miſeriis cruciamur, veſtris conſolationibus refecti lætemur, & per vos tranquillitate percepta, optatam libertatem, ſicut decet per tam benignum Imperatorem, conſequi mereamur. Poſtremò ſublimitatem veſtram depoſcimus, vt latores præſentium, Petrum ſcilicet, atque Petrum ven. Epiſcopos Miſſos Apoſtolicæ ſedis, noſtróſque dilectos iuxta morem benignè ac pacificè ſuſcipere non dedignemini: & ea quæ piis veſtris auditibus pro vtilitate S. R. E. in conſpectu veſtro retulerint, ad congruum ac opportunum effectum peruenire, pro ſacroſanctis Apoſtolis veſtris interceſſoribus apud Deum, celeriter ſtudeatis. Data 4. Idus Februarij, Indictione decima.

CAROLVS CALVVS.

Aimonius lib 5 c. 35. hos Petrum Sempron. & Lenè Galliæ Epiſcopos fuiſſe tradit.

Vt coniugem ſuum ad opem Eccleſiæ contra Sarracenos quamprimum ferendam hortetur.

XIII.

C IOANNES *Epiſcopus* RICHILDI *Auguſtæ*. MVLTO iam peracto tempore tam ad ſpiritualis filij noſtri Auguſti, quàm ad veſtram inuiſendam clementiam, Miſſos Apoſtolicæ ſedis deſtinare deſiderauimus: quatenus & de vtriuſque ſoſpitate lætiores efficeremur, & nobis commiſſæ ſanctæ ſcilicet matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ calamitates, atque oppreſſiones, quas à Chriſtianis, & ab iniquis Paganis ſine ceſſatione patitur, ad memoriam reducentes, ab eodem Auguſto conſolationem, & optatam opem (ſicut ſperabamus) tandem aliquando conſequi mereremur: ſed omnium viarum aditibus à malis obſeſſis hominibus plus nos compulit dolor lachrymas fundere, quàm locus pateret ad vos noſtros Miſſos dirigere: quia ex vno, ſicut diximus, Chriſtiani, ex alio pagani, ita nos crudeliter perſequuntur, vt ſolis mœnibus vrbis relictis omnia in circuitu longè latéque conſumpta habeant, & in ſolitudinem prorſus redacta: à quibus per tantum Imperatorem releuari iam credebamus, & recuperationem aliquam, vel medelam, adipiſci ſummopere præſtolabamur. Sed ecce pro peccatis noſtris aliis negotiis implicatus, nobis hactenus diſtulit ferre præſidium; & quia iam ſuſtinere non poſſumus, gloriam veſtram multipliciter deprecamur, vt vice noſtra fretæ ſumatis in fœmineo ſexu virile pectus: & pro amore ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, quorum ita eſt deuaſtatum terminum, vt magis libeat flere, quàm dicere, tamdiu apud piiſſimum Imperatorem noſtrum inſiſtatis, quouſque & contra Paganos opem præbeat &

CAROLVS CALVVS. Chriſtianos compeſcere gaudeat. Quoniam ideò illum tanto diademate ab olim A quidem à nobis expectatum, ac præelectum decorare curauimus, vt S. R. E. recuperatio & ſecuritas, quam adeptam dolebamus, per pium ſtudium eius, quo ſemper fruebatur, rediret. Quapropter cariſſima filia per Deum vos adiuramus, opportunè, importunè inſiſtere, vt antequam in ipſa Vrbe Romulea aliud periculum (quod Deus auertat) proueniat, manum ſuæ defenſionis exhibeat, & hanc terram, quæ ſui Imperij caput eſt, ad libertatem reducat: ne quando dicant gentes, vbi eſt Imperator illius? Quatenus & nobis ſpes euadendi viuendique remaneat, & priuſquam hyems vel ver tranſeat, contra eoſdem Paganos Romæ ſint illius exercitus præparata ſubſidia: Alioquin omnino peribunt, aut coacti, vt ſolam vitam redimere valeamus, eis qui nobis dominantur, quomodocumque ſubiiciemur. Data 4. Idus Februar. Indictione decima.

Mittit Imperatori palmam; & malis, quibus à Sarracenis prauiſque Chriſtianis afficiebatur expoſitis, auxilia petit.

XIV.

IOANNES *Epiſcopus*, CAROLO *Imperatori*. INTER cætera quæ (veraceſcente religione) ab olim eccleſiaſtica facta, veſtræ pietati duximus intimanda, 1. Cor. 9. virentium vobis palmarum ecce brauium mittimus, quod Apoſtolus, non omnes, qui currunt, ſed vnum propter vnitatem legitimè certantium accipere proteſtatur. B Quapropter fili cariſſime, quaſi præſentes incuruatis genibus, & ſummiſſo capite deprecamur & obſecramus, vt ita legitimè celſitudo veſtra in huius ſæculi ſtadio, pro Chriſti Eccleſia currere, ita decertare contendat, vt non ſolùm brauio victrix veſtra dextera adornetur, verùm etiam ſacratiſſimum caput diademate gloriæ decoretur. Imò prouiſibilibus his & corruptibilibus non tantùm palmam ſed & coronam accipiat incorruptam; ſed, heu, clementiſſime Imperator, ecce dum ad alia intenditis, mater veſtra, ſancta videlicet hæc Eccleſia, quæ vos ſpiritualiter genuit, periclitatur, & in nouiſſimum deuenit exitium: hinc inde non ſolùm tabernaculis hanc Idumæorum & Iſmaëlitum, & Agarenis quotidiano gladio & captiuitate in interitum impellentibus, verùm etiam falſis filiis Satræ, quos optimè noſtis, in prædam & direptionem miſerabiliter immittentibus: ita vt & illi ſæpè vſque ad muros Vrbis quamuis clandeſtinis horis peruenerint: ſed & Tiberinum fluuium, qui olim Albula dicebatur, iuxta Sabinorum confinia pertranſierint: & iſti, qui nobis vicini ſunt, ex altera parte ita ſæuiant & debacchentur, vt non hominem, non agrum, non iumentum, non pecus, non quicquam ex his, quæ S. Petri iuris exiſtunt, dimittere patiantur: ſed omnia, quæ oculo vident, manu diripiant; & mala, quæ cogitant, ſine mora perficiant. Hæc ſunt cariſſime de innumerabilibus, pauca, quæ mater veſtra Romana, proh dolor! diebus veſtris perfert Eccleſia: quaſi non vos ſpecialiter ex omnibus, & pro omnibus amauerit, C 3. Reg. 1. inuitauerit & exrulerit: vel quaſi nos non vos (auctore Deo) in Imperium coronauerimus & nobiſcum in omnibus, quaſi cum ſapientiſſimo Salomone, vt quondam ille fidelis Sadoch ſacerdos aduerſus alterum ad omnia minimè ſteterimus: nec cuncta, quæ pro vobis debuerimus facere, fecerimus ad extremum quaſi non hodiéque manui veſtræ ſpeciali voto, & prærogatiua plenam benedictione palmam, ſicut & cernitis, deſtinemus, aduerſus viſibiles hoſtes, & inuiſibiles triumphantem; optantes enim vos de cunctis aduerſariis triumphare, nihil aptius vobis quàm ramos palmarum duximus offerendum: quos & pueri ſternebant in via Matt. 21. Domino Hieroſolymam venienti, antiquum hoſtem triumphaturo, & mundum victuro. Sed dicuntur multæ vos impedire ſollicitudines; hoc planè nec nos ignoramus, verùm vt cum Domino fateamur; & hæc oportuit facere, & illa non omittere: nam vobis qui in agone contenditis, vt ad brauium ſupernæ vocationis, & ad capeſcendam coronam incorruptam perueniatis, ab omnibus aliis abſtinendum eſt & legitimè, vt prædiximus, decertandum. Quid autem magis legitimum, quàm vt præ omnibus, & ante omnia Romanæ curam habeatis Eccleſiæ, quæ cæterarum magiſtra eſt, & mater Eccleſiarum? quæ veſtro in tempore, tantis ac tam immanibus ſuccumbit ſine ceſſatione periculis? Denique ſi hæc Eccleſia, quæ caput

Digitized by Google

CAROLVS CRASSVS.

A caput eſt, viget, cætera membra, quamuis languida recuperandi fiduciam non amittunt: quæ nimirum omni robore carent, ſi contingat ſolum caput fortè languere, quanto potius (quod auertat omnipotens) ſi contingat extingui? Vnde iterum, iterúmque totis ſingultibus, totiſque imploramus præcordiis & per Chriſtum Dei filium ſuppliciter adiuramus, qui vos ad tantum pronexit faſtigium & imperium, vel nunc citatum extendite clementiæ brachium, & periclitanti patriæ; quin potius mundo, auxilij iam iámque porrigite dexteram. Ecce Petrus in commiſſis ouibus mergitur. Erigite ergo eas vos à fluctibus clementiſſime, ſic vos ipſe ab exceſſuum alluuionibus erigat; & vobis cæleſtis atria regni interceſſionum ſuarum clauibus reſeret, & vitæ æternæ paſcua inuenienda inter Angelos ſine termino tribuat, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, &c. Data Idibus Februarij, Indictione decima.

1. Cor. 2.

Monet vt bona ablata à monaſterio Sanctimonialium reſtituenda curet: quod niſi intra ſexaginta dies fecerit, & per legatum id ſibi nunciauerit, vel cauſam cur non ſint reſtituta, non reddiderit, eum excommunicat.

XV.

B IOANNES *Epiſcopus*, CAROLO * *glorioſo Regi*. CVM generoſitatem tuam tanta claritas proſapiæ regalis extollat; miramur, & obſtupeſcimus, quomodo hanc tam ſiniſtrè longè, latéque diſcurrens tumor obnubilet, aſſerens & affirmans te Italiam ingreſſum ad monaſterium acceſſiſſe ancillarum Dei apud Brixiã conſtitutum; indéque cùm illic ipſe moraretis, tyrannicè aurum ablatum, tam ipſius venerabilis monaſterij, quàm dilectæ filiæ noſtræ Angelbertæ Dei cultricis, quod ſibi ad ipſius præcipuè cœnobij ſuſtentationem proculdubio reſeruauerat: vnde mœrore vehementer afficimur, dolentes gloriam tuam ad tam immane ſacrilegij genus dilapſam & inſtar cuiuſdam gentilis Regis vaſa domus Dei ad vſus proprios inflexiſſe conatam. Atque ideò dilectionem tuam in Chriſti viſceribus eſſe cupientes, monemus, & ſacris conuenimus eloquiis, cum Pſalmiſta fatentes: *Nolite ſperare in iniquitate, & in rapinis nolite concupiſcere*. Si qua ergo à prædicto pio loco, ſiue gloria tua ſciente, ſiue neſciente ablata ſunt; induſtria tua diligentiſſimè requirantur, & inuenta in eo ſine mora ſub omni integritate reſtituantur: ne (quod abſit) ſi aliter egeris, & Deum contra te ad iracundiam prouoces, & decus tuæ regiæ nobilitatis offuſces, atque nos ad hæc ſeueriùs ſecundùm miniſterium noſtrum punienda commoueas. Denique niſi poſt lectam hanc noſtri Apoſtolatus Epiſtolam, intra ſexaginta dierum ſpatium, theſaurum illum ſine aliqua diminutione reddere propoſueris; ita vt Miſſus tuus Romam in præſentiam C noſtram veniens, ſiue reddideris, quidve hîc agendum delegeris, veram & idoneam expoſuerit rationem, euſque ſis extunc excommunicatus, quouſque ab omni te rapinæ communione reddideris alienum: durioribus deinceps te ſciens verberibus erudiendum, ſi his interim leuibus tactus reſipiſcere fortè contempſeris. Amamus enim te amore paterno, & ab hac ſecunda idolorum ſeruitute volumus ſeite liberum & immunem. Etenim auaritia, ſecundùm Apoſtolum, eſt ſeruitus idolorum. Optamus, &c. Data ſexta Kalend. Aprilis, Indict. 10.

* Hic Carolus Craſſus nominatus eſt, poſtmodum Imperator creatus fuit filius Ludouici Germaniæ Regis, Pij nepos, Caroli magni pronepos: ad quem nonnullæ inferiùs ſcribuntur Epiſtolæ. De quo Ado Viennenſis in ſ. Chronic. Regino lib. 2. Chron. Aimon. lib. 5. cap. 40. & alij

Dan. 1.

Pſalm. 61.

Galat. 5.

Conſolatur eam ob mortem mariti, atque monet vt CAROLO *Imperatori fidem ſeruet, ſéque eius interceſſorem apud eundem Auguſtum futurum pollicetur.*

XVI.

IOANNES *Epiſcopus dilectæ filiæ* ENGILBERGÆ *Chriſto dicatæ*. Eo nos, filia cariſſima, nec alio circa dilectionem veſtram flagrare affectu noueris, quo fuimus, quo etiam olim perſiſtere propoſuimus: neſcit enim dilectio viciſſitudinum obumbrationem, nec defectum patitur, cùm ſecundùm Apoſtolum nunquam excidat. Huius rei gratia cõſolatoriis his & exhortatoriis prudentiã veſtram litteris

Engilberga vxor fuit Ludouici ſecundi imper. ad quam & quos infrà ſcribuntur epiſt.

CAROLVS CRASSVS eiuſdem meminit Aimonius l. 5. cap. 18. 1. Cor. 13. Rom. 5. 2. Cor. 4. Luc. 21.

commonemus, ne deficiatis in tribulationibus; ſcientes, docente Apoſtolo, quia A tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem: ſpes autem non confundit, omnia enim quæ videntur æterna. In his ergo configi, in his debes totis radicibus inhærere cariſſima: vnde ſapientia veſtra ſanctos, qui patientiæ in mundo claritate quaſi luminaria refulſerunt, præ oculis habeat, & ira in offenſis ad palmam ſupernæ vocationis greſſibus tendat, quam videlicet habituri ſunt illi, qui oraculo Dominico imburi, in patientia ſua ponunt animas ſuas. Nihil enim inimica mors, vel manus abſtulit, quod vita, quæ Chriſtus eſt, & ipſius prouida dextera in melius non tranſtulit, atque reſtituit. Abſtulit mortalem illa maritum, ſed iſta ſe ipſam æternum contulit ſponſum: vnde quæ terreni vocabimini vxor, patris cæleſtis iam regis multo præſtantiùs dicemini coniux. Ademptum eſt corruptibile diadema, ſed præparatur incorrupta corona. Remota ſunt decoramenta, quæ veteraſcunt: ſed repoſita ſunt nobis ornamenta, quæ non marceſcunt, & quid plura? pro ærumnoſo & phantaſtico regno, percipietis felix, & verum imperium: & reuera hæc eſt immutatio dexteræ excelſi. Verùm cùm ſapienti vobis & quæ noſtis de paucis plura penſare pauca ſufficiant; his ita prælibatis, dilectionem veſtram meritò commonemus, vt ſpirituali filio noſtro Carolo piiſſimo Imperatori, puræ fidei ac ſinceræ deuotionis exhibens ſemper integritatem, omnes ad eius manſuetudinem attrahat, & ſalubribus monitis inuiolabilem ei fidem ſeruare demonſtret. *Non enim eſt poteſtas*, vt Apoſtolus ait, *niſi à Deo: & qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* Nos autem, quia illum diuinitus (vt credimus) acti ſemel elegimus, perpetuo tanquam filium cariſſimum omni conatu diligimus, ita vt ipſius amicos, inimicos noſtros, amicos & inimicos exiſtere teneamus: ſi qua verò ſint vobis ab eius clementia impetranda, per vos credimus, cùm vobis libuerit indifficulter obtinere valebitis. Quod & vos libentiſſimè pro memoria priſcæ benignitatis veſtræ geremus, & idem pius Auguſtus pro Dei, ſanctorúmque Apoſtolorum, ſed & noſtri dilectione, animo gratanti concedet. Optamus dilectionem veſtram benè in Chriſto valete dilectiſſima filia. Data 6. Kalend. Aprilis, Indictione decima.

Pſalm. 76. — B — Rom. 13.

Nunciat ſe ADELARDVM *Epiſcopum Veronenſem excommunicaſſe, quòd Nonantulanum monaſterium inuaſiſſet.*

XVII.

IOANNES *Epiſcop. ad Imperatorem.* SACRIS veſtræ Imperialis clementiæ apicibus glorioſiſſime Imperator Auguſte, Adelardi Veronenſis epiſcopi inobedientiam, & temerariam præſumptionem, quam non ſolùm in noſtro contemptu, ſed etiam in veſtræ celſitudinis peregit iniuriam præſentibus referre apicibus iure curauimus; & meritò; nam ſuperna vos Maieſtas ſanctæ ſuæ Eccleſiæ nobis commiſſæ patronum, inuictum defenſorem, potentem, & ſtrenuum adiutorem conceſſit, vt in omnibus eccleſiaſticis vtilitatibus, vnde perpetuam habere gloriam mereamini, quaſi vindicem Dei habeamus miniſtrum. Igitur cùm eundem Adelardum Epiſcopum venerabile Monaſterium Nonantulæ ſitum, quod pro Dei, tantique loci reuerentia, nullus vnquam Epiſcoporum, vel iudicum in beneficium quæſiuit, timorem diuinum paruipendendo, contra ſacras præceſſorum noſtrorum, noſtrique priuilegij inſtitutiones, quibus de propria ſemper congregatione Abbatem fieri iubetur, callidè petiiſſe, ac per hoc illicita præſumpſiſſe, omnimodis reperiſſemus; auctoritate Apoſtolica eum excommunicare ſtuduimus, vt ea quæ ipſe tenere canonicis eum correptionibus, prout nobis auctoritas Apoſtolica ſuffragatur, procuIdubio arguemus, vt digno verbere caſtigatus, & canonico nexu ligatus obedientiam diſcat ſeruare, qui abſolutus Eccleſiaſticis, atque canonicis noluit obedire præceptis. Data 15. Kalend. Maij, Indict. 10. C

Deeſt aliquid.

CAROLVS CRASSVS.

A *Imperatoris auxilium contra Sarracenos implorat, qui deuaſtata Campania, omnia Romæ ſuburbana deprædabantur.*

XVIII.

IOANNES *Epiſcopus ad Imperatorem.* DIVINA ideò Maieſtas excellentiam veſtram præ cæteris elegit Romani Imperij altitudine ſublimare, Auguſtalique voluit diademate coronare, vt Deo noſtro clementer auxiliante, potentiæ veſtræ brachio triumphali, Eccleſiam Chriſti voce ſupra petram veteris fidei fundatam, tueri ſemper, & ab immani, crudelique Paganorum infeſtatione, qui nos iam more latronum, vndique circundantes, omnia noſtra igne, gladióque deuaſtant, pio mentis defenderetis intuitu. Sed quia vobis procul exiſtentibus, tot dura & importabilia, pro quibus iam veſtram Auguſtalem implorauimus Maieſtatem, ſupra modum quotidiè patimur: quippe cùm tota iam depopulata Campania, nil habeamus, nilque nobis aut venerabilibus monaſteriis cæteriſque piis locis, neque Senatui Romano, vnde corporaliter ſuſtentari poſſimus, remanſerit; omnibus etiam Romæ ſuburbanis adeò deprædatis, vt nullus in ipſis iam habitator, vel cuiuſlibet ætatis incola videatur conſiſtere. Pro quibus ſanè malis innumeris ingenti B mœrore afflicti, doloréque turbati nec ſomnum oculis, nec cibum ore capere poſſumus: ſed pro requie laborem aſſiduum, & pro corporali dapium dulcedine, mentis amaritudinem patimur. Idcircò veſtram Imperialem Maieſtatem totius ſapientiæ luce ſplendidè irradiatam, ſancta Romana Eccleſia, quæ religioſo vos vtero genuit, meo quidem ſermone, ſed ſuo venerabili ſuppliciter nimis precatur affectu, vt omni dilatione remota, omnique eius aſſumpta, nunc ad ſuam defenſionem, & totius patriæ liberationem adiutor clemens, defenſor potens, & ſaluator inuictus venire dignemini: quia niſi veſtra deſideratiſſima nobis affuerit præſentia, nullum defenſionis auxilium, nullúmque neceſſariæ ſalutis remedium poterimus habere. Nos enim cum omni ſedis Apoſtolicæ ordine ſacro, cum religioſis, & Deum timentibus viris, pro veſtræ gloriæ proſperitate, continuáque mentis & corporis ſalute omnipotentem Dominum, cuius eſt ſalus omnis & vita, totis deprecabimur niſibus, vt nec temporis feruor, nec loci natura inſolita, nec moleſtia quælibet veſtro inſigni corpori nocitura contingat: quamobrem nihil horum, quæ ſine Dei proculdubio non eueniunt nutu, dubitantes, quin potiùs in Domini miſeratione totis viribus confidentes, non ſolùm corpoream incolumitatem, verùm etiam & perpetuam animæ veſtræ merebimini adipiſci ſalutem & gloriam. Dignetur igitur piiſſima ſerenitas veſtra, clementiſſime Imperator Auguſte, pro tantæ ſedis liberatione, tantorúmque hominum Chriſti cruore redemptorum ſaluatione noſtras & Eccleſiæ noſtræ preces audire, ſingultus proſpicere, & tanti gemitus lacrymas C inceſſanter effuſas attendere: quatenus more ſolito, & ſolitæ pietatis viſcere nobis compatientes opem conſolationis citiſſimè petentibus tribuentes, prout opportunum eſt, nos adiuuare ſatagatis; quia poſt Deum vnica ſpes ſalutis, & liberationis noſtræ fiducia vos proculdubio eſtis. Ideò per voſmetipſos properãtes congruum, opportunum nobis præbere auxilium non differatis; vt & Dominus, qui elegit vos caput orbis, & Dominum fecit, auxilium ſuum vobis de ſancto mittere ſemper dignetur, amantiſſime fili. Data 8. Kalend. Iunij, Indictione decima.

Imperator Eccleſiam ab hoſtibus tueri debet.

Dolet de CAROLI *Imperatoris obitu, hortatur vt promiſſa pro Romanæ Eccleſiæ dignitate impleat. Legatos ſe miſſurum pollicetur, eius precibus* THEOTMARO *Archiepiſcopo pallium mittit: quem Apoſtolicæ ſedis redditus, quos apud Baioariam habet, Romam annuatim tranſmittere iubet.*

XIX.

CAROLOMANNO. Apicibus igitur, glorioſe fili, veſtræ dilectionis ſuſceptis cum parte gratulationis, veſtra incolumitate proſperitatiſque ſucceſſu, Caroli Imperatoris morte audita, nimio triſtitiæ fateor mœrore, ex latere ſumus attriti, ſed ſubito vndam mentis noſtræ cogitatione ad diuinum iudicium aliquatenus ſuſtollentes, in illud Apoſtoli obſtupefacti cogimur voce erum-

Carolomannus fuit Ludouici Germaniæ Regis filius, ac Ludouici Pij

Carolomannus Imp. nepos ad quem aliquot infrà ſcribuntur Epiſtolæ, & de quo Ado in ſi. Chron. Aimon. lib. 5. c. 38. Regino lib. 2. Chron. Rom. 31.

1. Reg. 2.

pere, dicentes: O profundum diuitiarum ſapientiæ, & ſcienriæ Dei, quàm A inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius! quis eum cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? quod idcircò dicimus, quatenus ſedula cordis meditatio humanæ fragilitatis, in hoc mari magno curſum vitæ inſtabilis intueri non deſinat, atque ad ea gaudia quæ ſunt fixa & immobilia noſtra actio, gratia Chriſti duce, anhelare contenta bonis operibus nunquam deſiſtat. De cauſa ſanè veſtri ad nos aduentus, veſtráque ſublimiſſima promiſſione, Romanæ Eccleſiæ ſupra omnes qui fuerunt ante vos, eiuſdem exaltatione, cum hoc opere compleueretis, aderit ille veſtri retributor, qui per controuerſiam iuramenti confirmans modulos humanæ locutionis, ait, *Viuo ego* (dicit Dominus) *quia glorificantes me, glorificabo.* Dum à colloquio, vt dicitis, fratrum veſtrorum fueritis reuerſi, legatos ex latere noſtro ad vos ſolemniter dirigemus, cúmque pagina capitulariter continente ea, quæ vos matri veſtræ Romanæ Eccleſiæ, veſtróque protectori B. Petro Apoſtolo perpetualiter debetis concedere. Quibus peractis demum rurſus ordinabiliter & honorificè mittemus, qui vos cum tota decentia, vt pote tantum Regem ad limina Apoſtolorum ductare ſtudeant, vnáque conuenientes de ſtatu reipublicæ, totiúſque Chriſtiani populi ſaluatione ſalubriter tractare, Deo opitulante, ac ordinare valeamus, inter quæ quæſo, fili cariſſime, quotquot infideles noſtros, noſtræque vitæ inſidiantes, quoquomodo, vel ſignificatione poteritis cognoſcere; nullum apud vos, veſtróſque fideles valeant aliquatenus locum, vel aditum inuenire, ne immunda eorum præſentia aliqua conſortij macula regium culmen contagiet. Pallium verò, veſtra petitione inclinati, Theomaro B Archiepiſcopo conſuetudinaliter dirigentes; optamus vt hoc decore interiùs fulgeat in oculis interni iudicis, quo nitet exteriùs humanis obtutibus, cuique quæſo committite ea, quæ apud Bagoariam Beatus Petrus Apoſtolus habet, vti nobis annualiter redditus eius Romam tranſmiſſa. Data menſe Nouemb. Indict. 11.

Scribit ſe in Galliam velle proficiſci, ideò ſub excommunicationis pœna præcipit, ne ſe abſente Romanæ Eccleſiæ territorio, vel Romæ aliquod damnum inferat.

XX.

NOBILI *viro* LAMBERTO *glorioſo Comiti*. SAGACITATI, ac prudentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quia non ſolùm pro aſſiduis Paganorum infeſtationibus, quas ecce iam biennium nemine defenſionis nobis præbente ſolatium, patimur; ſed etiam pro innumeris, & ſupra modum grauibus oppreſſionibus, quæ nobis vnà cum Dominico grege diuinitus commiſſo in pace, quam Chriſtus Deus noſter ſe diligentes habere iubet, conſiſtentibus, ab aduerſariis illatæ ſunt, & quotidie inferuntur, in gremio ſedis Apoſtolicæ, quæ caput eſt orbis, & omnium mater fidelium, quietè ac ſecuriter manere nobis minimè licet. Ideò Franciam per iter marinum proficiſci, glorioſúmque Carolomannum Regem adi- C re, atque optatam illius contemplari præſentiam cupimus, pro ſalute ſcilicet, ac defenſione terræ S. Petri, & totius Chriſtianitatis ſuppliciter deprecãtes, quatenus Dei omnipotentis ſolatio, & regia virtute nobis (prout opportunum eſt) ſolatiantè, poſſimus ſalubri proſperóque ſucceſſu regere, atq; tueri territorium, & populum Domini precioſo cruore redemptum; ne pro aliquo eorum per noſtram deſidiam, vel incuriam pereunte, diſtrictam Domino cogamur reddere rationem. Ideò monemus, & his noſtri Apoſtolatus litteris dilectionem veſtram pio intuitu exhortamur, vt nobis abeuntibus Franciam pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ, & Reipublicæ ſtabilitate, nullam contrarietatem, vel inimicitiam exerceatis in toto territorio Principis Apoſtolorum, neque Vrbis Romæ, quæ eſt Ciuitas ſacerdotalis, & regia per ſacram B. Petri ſedem aliquas aduerſitates, vel inſidias præparetis, neque faciatis, facetéque volentibus nullo modo conſentiatis. Quia ſi per vos, aut per nobis ſubiectos homines eadem Vrbs Roma perturbationem aliquam, vel dehoneſtationem habuerit, vel aduerſa quælibet ſuſtinuerit, pro certo ſcitote, quia canonicis vos correptionibus cum victrici ſancti Spiritus auctoritate omnimodis redarguemus, & ab Apoſtolicæ ſedis communione meritò ſeparabimus. Data menſe Nouembr. Indictione vndecima.

Digitized by Google

CAROLOMANNVS.

A *Monet vt quantocyus ad Synodum in Gallia cum ſuffraganeis accedat. Queritur de perfidia* LAMBERTI *Spoletani Comitis.*

XXI.

ANSPERTO *venerabili Archiepiſcopo Mediolanenſi.* PRO innumeris igitur & multiplicibus oppreſſionum anguſtiis totius ſanctæ Eccleſiæ in orbe terrarum diffuſæ Synodum vniuerſalem, Chriſto opitulante, in Francia (quia in Italia, perſecutione malorum craſſante [* Petrum presbyterum cardinis noſtri, quem ad Carolomannum Regem dirigimus, fraternitati veſtræ plurimum commendamus] minimè potuimus) ſumus celebraturi, ad quam, fraternitatem veſtram quantocyus omni mora poſtpoſita occurrere admonemus, cum cunctis coepiſcopis, ac ſuffraganeis veſtris, exceptis his, quos ſacri canones pro incommodis cauſis ſtare patiuntur. Quoniam in ea, Chriſto cooperante, omnium Eccleſiarum ſperamus erigi ſtatum, atque vigorem. Hoc iterum iterúmque monemus, hortamur, expreſſeque mandamus, vt nulla vobis mora, nullúmque tempus præpediat, donec nobis veſtrum aduentum in præſentia præbeatis; * id eſt Lamberti perfidi Spoletani Ducis Vvidonis filij, eiúſque complicis Adelberti Marchionis, velut meliùs
B patriæ proditoris, qui clandeſtina fraude pacificè venire ſe ſimulans, in dolo ad portam Vrbis cuſtodes deputans, ſacrámque ciuitatem tyrannus inuaſit, nóſque cum fidelibus noſtris intra Eccleſiam B. Petri Apoſtolorum principis inauditò atque hottendè, coarctare inter cætera mala *. Dat. 4. Kal. Martis, Indict. 11.

Hæc verba non cohærent ſequentibus.

** Vt cauſam communis hoſtis vnà mecum iudicetis.*

Hæc vel alia huiuſmodi verba hic deeſſe videntur. De Lamberto & Adalberto, Anon. lib. 5. cap. 37.

Vt in Romanæ Eccleſiæ fide perſeueret: præſentium latorem commendat.

XXII.

DILECTISSIMÆ *filiæ* ANGELBERGÆ *Imperatrici Auguſtæ.* REMINISCENTES omnium bonorum veſtrorum, quotidie Deo noſtro gratiarum actiones referimus, qui veſtrum animum tanta ſollicitudine circa deuotionem ab exordio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſpirituali flammæ aduſtione percuſſit. Sed nunc filia mea cariſſima & in Chriſto deuota, quæſo vires ſollicita ingenij acutiſſimi, & in hoc inopportuno tempore ſolita bonitate concurre: quatenus cœptum bonum vſque ad conſummationem operis perductum æterni retributoris præmia recipere valeatis. Latorem quoque præſentium Petrum cardinis noſtri presbyterum, quæſo in omnibus habeas commendatum, veſtróque conſilio prudentiſſimo iter illius ſolita pietate diſponite: quatenus Deo duce, ad nos poſſit redire incolumis. Data
C vt ſuprà.

** Videtur hic deeſſe conatus eſt.*

Rogat vt Imperatori nunciet quæ à LAMBERTO *Romæ perpetrata ſint, détque operam, vt eum compeſcat.*

XXIII.

DILECTO *filio* BERINGARIO *glorioſo Comiti Regia proſapia orto.* LECTIS nobilitatis veſtræ litteris, quia ſinceritatem, ac deuotionem more ſcilicet parentum veſtrorum circa nos pro amore Ieſu Chriſti Domini, & B. Petri Apoſtolorum principis reuerentia, vos habere ingentem reperimus; multa veſtræ melliſluæ locutionis dulcedine ſumus omnino repleri, ita vt cum Pſalmiſta dicere poſſimus: *quàm dulcia faucibus meis eloquia tua.* Huius namq; bonitatis decus eximium, ex moribus piæ memoriæ nobiliſſimi quondam genitoris veſtri vos trahere indubitanter cognoſcimus, qui dignum ſemper honorē, & piam reuerentiam anteceſſoribus noſtris, ſacris videlicet pontificibus exhibere, tota mentis alacritate ſtudebat: & ideò pulchræ iuuentutis veſtræ florem de radice iuſta prodeuntē Dominus exercituum pietatis ſuæ gratia cuſtodiet incolumem, faciétq; proſperè vigere in omnibus, & ad proſperum vſq; finem perducet. Quapropter, fili cariſſime, ſæpè voluimus veſtræ ſcribere dilectioni, non ſolùm noſtrā vobis ſalutem innoteſcendo, ſed & de veſtra

Pſalm. 118.

Digitized by Google

CAROLOMANNVS.

proſperitate, atq; incolumitate audire cupiendo: ſed nõ ſolùm Paganorum crebris A
vbiq; incurſionibus, verùm etiam Chriſtianorum inſidiis circumdati nequiuimus.
At nunc, quoniam Deo diſponente, tempus euenit opportunum, excellentiæ ve-
ſtrę, quę & qualia ſumus nos cùm tota Eccleſia & ciuitate Romana perpeſſi à Lam-
berto Comite, veluti filio chariſſimo, & fideli amico referimus. Cùm itaque præ-
dicto Lamberto multa quotidie bona feciſſemus, dignúmque impendiſſemus ho-
norem ſupra quàm anteceſſores noſtri parentibus illius feciſſent; ipſe pro bonis
mala retribuens, collecta populi multitudine omne territorium S. Petri inuaſit, &
quod defendere debet ab hoſtibus, tyrannicè dominatur inuaſum: venitque Ro-
mam & quaſi inimicus portam ciuitatis Romanæ violenter capiens, ſatellites ſuos
per dies plurimos retinere fecit, ac ſic tantam ciuitatem inuaſam retinuit: ita ſanè
vt nobis apud B. Petrum conſiſtentibus, nullam Vrbis Romæ poteſtatem à piis
Imperatoribus B. Petro principi, Apoſtolorum, eiúſque Vicariis traditam habè-
remus. Sacras autem litanias Epiſcopos, & Sacerdotes, atque ſeruos Dei ex mo-
te celebrantes, & ad Eccleſiam S. Petri venire volentes, fuſtibus cædere, ac diſ-
pergere fecit, intulitque nobis contraria, quanta nulli præceſſorum noſtrorum
vnquam facta fuerunt, exiſtitque paratus nobis iterum maiora inferre, cuius rei
cauſa, neſcimus. Quamobrem quia noſtrum miniſterium eſt, pro totius Chriſtia-
nitatis ſalute Dominum aſſiduè deprecari, vt oues, quas Chriſtus Deus noſter
nobis in B. Petro commendauit, iugibus votis, & precibus ad æternæ vitæ paſcua B
perducere valeamus; voluiſſemus debitam habere quietem: ſed illo prauis cogi-
tationibus, & actibus ſe non trahente, quin potiùs nos cum inimicis, & infideli-
bus noſtris quos bis iam, & ter excommunicatos, & anathematizatos habemus,
iuncto, rurſum turbare volente: rogamus nobilitatem veſtram, vt pro amore Dei
& ſancti Petri, ac noſtro, hæc omnia, & Carolomanno glorioſo Regi & ſpirituali
filio noſtro cognita faciatis: quatenus miſſis apicibus ſuis eum à tali præſumptione
compeſcat, & quod tempore parentum illius ſedes Apoſtolica non ſuſtinuit, eius
non patiatur diebus: & veſtris ſimiliter litteris eumdem admonere, corripitéque
Lambertum, vt nullam de cætero contrarietatem nobis ingerere præſumat, eò
quòd nec Deo, nec alicui Deum timenti, eius temeritatis placeat effectus. Si
verò idem Lambertus nos perſequi non omiſerit, nos iam dicto Regi fideles amici
eſſe quomodo poſſumus? quia eius ſe voluntate iactat talia agere: & ideò nos ad-
iuuare (ſicut ſuprà dictum eſt) procurate: nam nos ea, quæ veſtræ fuerint placita
voluntati, libentiſſimè perficere ſtudebimus, eò quòd vos loco amantiſſimi filij
quamdiu vixerimus, retinere, noſtræque Eccleſiæ cauſas neceſſarias per vos per-
ficere optamus. Præterea homines veſtros, qui orationis cauſa pro ſuis delictis
Dominum miſericordem precaturi venere ad limina S. Petri, pro veſtro ingenti
amore benignè recepimus, noſtriſque Apoſtolicis benedictionibus confirmaui-
mus, ac per eos noſtræ incolumitatis ſalutem, ſicut petiſtis, cognitam fieri decre- C
uimus; & petimus, vt citò nos veſtris litteris lætificari non prætermittatis. Deus
omnipotens gloriam veſtram longa per tempora illibatam cuſtodiat cariſſime fili.

Vrbs Roma in poteſtate Romani Pontificis.

Dolet ANGELBERGAM *moleſtiis affici: & queritur de iniuriis quas* LAMBERTVS *Eccleſiæ Romanæ inflixit. Rogat vt conſeruet beneuolentiam, quam erga ipſam habere ſolebat.*

XXIV.

DILECTÆ *ac ſpirituali filiæ* ANGELBERGÆ *Eximperatrici Deo dicatæ.* QVIA
multum deuotione, & mentis alacritate, Dominum, & ſeniorem diuæ me-
moriæ Ludouicum quondam Chriſtianiſſimum Imperatorem, ſpiritalem filium
noſtrum dileximus; nullatenus prætermittimus eius memoriam in ſacris orationi-
bus noſtris apud Dominum quotidie facere; & quamdiu vixerimus, facturos eſſe
ſcitote, veſtrique memores dilectiſſima filia ſimiliter ſumus. Nam Deo teſte
veſtram proſperitatem & ſalutem ſemper cupimus vigere incolumem & audire: &
ſuper tot ac tantis aduerſitatibus, quas à filiis huius ſæculi vos ſuſtinuiſſe cogno-
ſcimus, ingenti vobis dolore compatimur & condolemus; quoniam quidem pa-

Orationes pro defunctis.

Digitized by Google

A terno vos diligenres affectu, mœrorem veſtrum, noſtrum putamus, & tranquilli- LVDOVICVS BALBVS
tatem vitæ veſtræ, noſtram eſſe gaudemus: quia & vos pro talibus nefandis, &
inauditis malis, quæ nulla veterum ſcriptura decantat, nulla hiſtoria narrat B. Pe-
tri Apoſtolorum principis Vicarium à quolibet Imperatore vel Rege vnquam ſu-
ſtinuiſſe: nos his diebus à Lamberto Spoletano Comite pati audientes, ſimili eſſe
mœrore afflictam incunctanrer agnoſcimus; vnde veſtram hortamur dilectionem,
vt circa nos pium mentis affectum conſeruantes, ea quæ vtilitati noſtræ congrua
vel neceſſaria eſſe perſpicitis, pro viribus agere non prætermittaris. Quia & nos,
Deo propitio, ſecundùm daram nobis diuinitus poteſtatem vobis auxilium, &
optaram in omnibus conſolarionem conferre auidè cupimus, & ſub B. Petri Apo-
ſtoli vos, ſi opus fuerir, tuitione proregere, & illæſam, ceu filiam cariſſimam con-
ſeruare ſtudebimus; ſi ad ipſius Apoſtolorum principis limina vobis venire conti-
gerit. Inrerim conforrare in Domino, qui conſolarur vos in omnibus, nec patie-
tur vos rentari ſupra id, quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione prouentum vt 1. Cor. id.
poſſitis ſuſtinere. De cætero autem ea quæ mandaſtis multis impedimentis oc-
cupari, quæ præfatus Comes cum multiplicibus inſidiis nobis præparat, cupitque
inferre quoridie, perficere nequiuimus: at Deo tranquillitarem, vitámque præ-
benre, cuncta, quæ veſtræ voluntati vtilia ſunr, lubenti animo perficiemus, qui-
B bus veſter honor, & gloriæ vigor incunctanter appareat inreger: dextera Do-
mini vos in omnibus illæſam conſeruare dignetur. Datum vt ſuprà.

Condolet LVDOVICO *de morte* CAROLI *Imperatoris eius patris: hortatur, vt pacem cum Chriſtianis habeat, & Eccleſiæ inimicos exterminet, & præcipuè* LAMBERTVM *Spoletanum Comitem, in quem multis inuehitur, exponens mala, quæ in Vrbe Roma comiſerat: in Galliam ſe profecturum ſignificat, ibique Synodum celebraturum: auxilium denique implorat.*

XXV.

LVDOVICO *glorioſo Regi filio diuæ memoriæ* CAROLI II. *Imperatoris Auguſti.* Hic Ludo-
QVANTO denique amore dilectionis pro tantorum bonorum virtutibus, & nicus Balbus
pro omnipotentis Dei quotidianis genitorem veſtrum dilexerimus cultibus; ho- dictus fuit
rum Chriſto conſcientiæ veſtræ teſte, abſque lachrymarum effuſione factorum Francorum
reminiſci nullatenus poſſumus; & quamquam gaudendum ſit, quoniam eundem Rex. de quo
poſt felicis curſum operis, inter Angelorum cœrum Paradiſi ſuſceperint præmia Aimon. lib.
vitæ perennis; flendum nihllominus conuenit, quod tantum adiutorem Eccleſia- 5. c. 36. Reg.
rum Domini diffuſarum in orbe præſentia corporali, heu proh dolor! amiſetimus. c. 2. & aliȷ.
C Præſerrim cùm hoc in tempore, S. R. E. mater omnium quæ meæ mediocrirati
commiſſa eſt Ieſu æterni diſpoſirione conſilij, in quo, vt cum Apoſtolo, pace quo-
rumcumque dixerim, fines ſæculorum deuenerunt, in tot perſecutionibus, atque 1. Cor. 10.
aduerſiratibus diu laceſſira, domeſticorum debacchatione fatigetur; vt cogar cum
Propheta erumpens exclamare; *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me:* Pſalm. 68.
& rurſus; *Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa.* Sed vos, Pſalm. 119.
fili cariſſime, hortor, ac moneo, paterno amoris affectu, eius imitari in Eccle-
ſiarum exaltatione veſtigia vitæ ſpititalis, cuius floris decote natus regia digni-
tate exiſtis. Primùm vr pacis vnitatem vinculúmque caritatis cum fratribus ve-
ſtris (nimirum Hludouici Regis Baioariorum) filiis, cúmque fidelibus Chriſtia-
nis tenens, demum contra inſanientis rabiem, atque tyrannos paterno prouocatus
exemplo, virtute toboris Chriſti auctoritare in defenſionem matris veſtræ (qua &
potum prædicationis in proauis & infulam Imperij accepiſtis) medullitus viriliter-
que effundere valeatis. Quia (quod dici ſine lachtymarum imbre nullo modo po-
teſt) prodiit in hoc tempore apud nos ex maſſa peccati radix, ac fomes nequiſſimæ
perditionis Lamberrus Vvidonis quondam Spoletani ducis horrendus filius, fa-
temur membrum Antichriſti * cui aduerſatur, & extollitur derogando aduerſus * Cui de eo
ortum regalis progeniei, & ſe turpis lucri cupidum clandeſtina machinatione, ra- vocabulo
paciraris ardore, nunc huc, arque illuc tergiuerſando cum mœcha ſorore Rotilde, dubium eſt.
cúmque complice ſuo infido Adelberto Matchione, imò patriæ prædone, ad faſ-

LVDOVICVS BALBVS.

cem, vt vera fama volitat, impudenter, quod Deus auertat, ſuſtollere Romani Imperij, & nunc vtpote abominatio deſolationis, atque perditionis filius, caput ſcorpij, & aſpidis ſurdæ deſtruit, dilapidans, pérque nequam ſuos diſperdit prædones, omnem terminum S. Petri & Pauli protectorum veſtrorum, vbi & pro qua te omnes penè noſtri fideles in paupertatem ac neceſſitatem redacti videntur, ſacramentiſque, vt ſibi conſpirarent & ne ad noſtram occurrant iuſſionem, omnis territorij ſanctorum Apoſtolorum homines conſtringere non omiſit. Nunc etiam Tarentum legatione directa Paganis, donáque tranſmittens, atque ab eis accipiens, ſuppliciter deprecatus eſt, vt ſibi cùm ſignificatum fuiſſet, Phalangæ Agarenæ, ad perniciem Chriſtiani populi quantocyus deferant auxilia. Qualiter denique fraude nequitiæ, & per periurium in ſinu Eccleſiæ noſtræ nos deceperit, vrbémque ſacram inuaſerit, hîc ea ideò prætereundo ſilemus, quia in alio opuſculo ad omnium Chriſtianorum notitiam, quos idcirco anathemaris vinculis innodauimus, nonnulla conſcripta tenemus: pro qua te, Domine fili chariſſime, contra noua, & inaudita in Chriſtianis mala, nouum iam feſſus, & fatigatus, certaminis laborem, naualis ſcilicet periculum, fluctúſq; maris aſſumere iter de tranſmetandis periculis ad vos veniendo, pro Eccleſiarum ſanctarum omnium liberatione, iuxta Apoſtolum, non faciens animam meam precioſiorem quàm me: & ecce, quantum ad mei miniſterij regimen ſpectat, non recuſo pro Chriſti Domini ouium ope eius, liberatione, mori detrimentúmque ſufferre. Vos quæſo obnixè, vos fili chariſſime, lachrymas meas, arduúmque laborem aſpicite: & ad defenſionem ſanctæ matris veſtrûm animarum, fideliúmque veſtrorum adhortatione continua præparate, & mecum vnanimiter lupis rapacibus, baculos redargutionis ſtudere tenere: quatenus duce Vnigeniti gratia, poſt longa temporum ſpatia, cooperatores effecti noſtri certaminis, de purpura terreni Imperij ad coronam venire valeatis perpetuam: & epiſtolas reliquas, quas confratribus veſtris Carolomanno videlicet & Ludouico, atque Carolo iuniori dirigimus pro talium adhortatione, precamur gloriæ veſtræ decèntiam eaſdem illis ſine mora deſtinare dignemini, omnibúſque reuerendis Archiepiſcopis, & clero totius ordinis regni veſtri, paterna pero adhortatione ſignificari præcipite: quoniam Domino miſerante, apud nos Synodum celebraturi ſimus cunctis populis Chriſtianis perneceſſariam; quæcumque noſſe nos cupimus, ſanè deinceps ſumus acturi de negotiis Eccleſiaſticis: te quoque cariſſime fili, auctoritati S. Spiritus Dei noſtri, ad vicem genitoris veſtri Domini Caroli perpetui Imperatoris Auguſti à ſecretis conſtituo meum conſiliatium, qui vt dici aſſolet, pars animæ meæ fuit. Et quæque agenda ſunt coge, adunáque conſilium: quia in fonte tui cordis primùm intingendus calamus, deinde manus noſtra formabit caracteris apices.

Pontifex Ludouicum regem ſuum conſiliarium facit.

Hortatur ad ſeruandam pacem cum patruelibus: inuehitur in LAMBERTVM *Spoletanum ducem: rogat Epiſcopis ſignificet, vt ad Synodum accedant.*

XXVI.

Prou. 10. HLVDOVICI *Baioariorum Regis filio.* SCRIPTVM enim verò in Salomone, legimus: *filius ſapiens lætificat patrem, & eſt gaudium matris, quæ genuit eum:* quapropter quoniam te, Ludouico filio Caroli, Ludouico filio Ludouici Regis, æternitatis præſcientiæ ſuæ conſilio omnipotens Deus ex Regum, Imperatorúmque eſt dignatus producere proſapia, & tunc illum plenè lætificare contenditis, ſi veſtræ matri, eiúſque immaculatæ ſponſæ aduerſus inſidiantium ictus atque illius laceratores tota virtute concurritis, omni quoque nixu more parentum, proauorúmque veſtrorum auxilij conſolationem conferre, ſpreta perſonarum acceptione quorumlibet quantocyus feſtinatis, ſancti Spiritus per Salomonem verbis teſtantibus; *frater & amicus in anguſtiis comprobatur:* & benè nobis filiatio adoptio-
Prou. 17. nis veſtræ ſpiritualis fauere valebit; ſi pacis & vnanimitatis cum fratribus veſtris, Chriſto opifice, concorditer tenere conſultè ſatagitis vinculum: quia in veſtra pace fatemur, totius Chriſtiani populi ſalus conſiſtit, qua demum neceſſitate, quáve fatigati anguſtia, relicta ſede propria Apoſtolici culminis, compulſi ſumus Franciam petere, vóſque paterno affectu depoſcere, quatenus vnà nobiſcum po-

A ſiti de communi ſaluatione S. R. E. & reipublicæ ſtatu tractaremus, in pauciſſimis nunc patefacimus: quia in alio opuſculo, qualiter nefariè ſit peractum, ad omnium Chriſtianorum notitiam reſeruatur conſcriptum; quod luce clariùs aduertitis. Lambertus Spoletanus perfidus Dux Vvidonis quondam ſtirps, perditionis filius in quantam ſuperbiam pro cupiditate, vt fama vera ſe habet, Romani Imperij eruperit, in noſtris tribulationibus atque anguſtiis proculdubio cognoſcetis ad liquidum. Romam ſi quidem clandeſtina fraude deuotum venire ſe ſimulans, à nobis velut filius pacis benignè ſuſceptus, quid virulenti conſilij corde geſtiens in craſtinum ſequentis diei diluculum demonſtrauit: nam deputatis cuſtodibus, verùm etiam ſatellitibus ad portam Vrbis, quæ ad B. Petri Apoſtolorum principis euntibus pandit iter, nullum noſtrorum fidelium ad vos egredi patiens, cibos deferentes coërcens, aſſerit Carolomannum Regem ſibi talia horrenda facere præcepiſſe. Quod idcircò non poſſumus credere; quoniam ex veſtra progenie nullus ceruicem ſuperbè contra hanc extulit ſedem: ſed propter Deum ſuppliciter colla ſubſit. Nos fili cariſſime pro Domini Eccleſia, & eius ouibus animam ponere cupientes, ecce marinos fluctus, vndáſque ſalis ad vos veniendo perdifficile iter aſſumpſimus, vobiſcúmque ſimul poſiti Domino miſerante, vniuerſalem Synodum celebrare diſponimus totius ſanctæ Eccleſiæ, vobis obſecundantibus prouectum, & exaltationem loco percongruo ſatagemus peragere. Quod quæſo regni veſtri omnibus Archiepiſcopis, Coepiſcopiſque noſtris innoteſcere dignemini, eoſdémque nobis adeſſe, continua maturitate accelerare monete. Data vt ſuprà. B

CAROLOMANNVS.

Eiuſdem penè argumenti.

XXVII.

DILECTO *filio* CAROLOMANNO *glorioſo Regi*. QVANTA deniq; exaltatione ſponſionis veſtræ ſanctam Romanam Eccleſiam, videlicet matrem, omniúmque Chriſtianorum, quæ vos & lacte ſuæ prædicationis ab vberibus, & ad imperialia à proauis ſceptra ſanguine Regum excellenter produxit, ſubleuare certis, & epiſtolari textu, & internunciis nuper ad vos directis reminiſcimur pleniter, fontémque vbertim cordis veſtri ſolita pietate parentum veſtrorum circa omnipotentis Dei famulatum miſeratione abundanter reperimus: veſtrum quoque ad prædictam matrem veſtram, vti gloria culminis veſtri ſpoponderit, tanto auidiùs, enixiúſque, quotidiana præſtolatione aduentum expectauimus, quanto pro augmento mercedis veſtræ nos, noſtrámque Eccleſiam in tot aduerſitatibus laborantem, ſuper omnes Imperatores atque Reges, qui ante vos fuerunt, exaltare ac beatificare omnimodò promiſiſtis. Sed heu proh dolor! feſſo mihi paganorum perſecutione, ac gladio, atque exactionis cenſus viginti quinque millium in argento C mancuſorum annualiter, imò prædictæ veſtræ matri additus ciuilis mucro anguſtiæ eſt, qui penè nos funditus peremiſſet, niſi ſubita miſeratione illius ſolaremur auxilio, qui fidelibus polliciens inquit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi:* Exierunt quidam ex nobis, ſed non fuerunt ex nobis, confitemur, neque ex nobis, qui tanta Romanam Eccleſiam dehoneſtatione, Vrbémque ſacram, nos quoque fatigauerunt, atque oppreſſerunt, vt ſimile nec in Chriſtianis Regibus factum reminiſci nullo modo poſſit. Lambertum fateor, atque Adelbertum electos Marchiones, qui hoſtili manu, occultáque fraude qualiter nos affecere, culminis veſtri gloriam latere nulla potuit ratione: quod ad omnium veſtrûm notitiam in ſuo ſcriptum tenetur opuſculo. Nobis enim verò ad vos inter cætera mala intercluſere venire cupientibus, qua neceſſitate compulſi, nauale, animam præ manibus habentes, aſſumpſimus laborioſè periculum, & commodum duximus Franciam ire, veſtrámque fraternam compagem in pacis & vnanimitatis vinculum conſolidare: veſtræ matris ſæpè dictæ liberationem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ neceſſariò quærere. Vos ſiquidem illud, omnéſque veſtrorum regnorum Epiſcopos ad Synod[illegible] celebrandam venire hortamur. Data de ciuitate Genuenſi, & directa gloriæ veſtræ per Anſpertum Mediolanenſem confratrem & coepiſcopum noſtrum.

Math. 10.

* Præſentem latorem Petrum cardinis Eccleſiæ noſtræ Preſbyterum gloriæ ve-

* *Initium alterius epiſtolæ.*

CAROLVS SIMPLEX

ſtræ plurimùm commendamus, eúmque ad nos quæſumus cum veſtris Miſſis, atque opitularione feſtinanter remittite * Sabbatinum Epiſcopum primùm, & poſtea per Anſpertum Mediolanenſem, de qua multum miramur, cur non iam à vobis reſponſum vel Miſſos accepimus, nos cùm foret poſſibile primùm, ſaltem per legatos vobiſcum loqui cuperemus: deinde cum reliquis fratribus veſtris: quod quia veſtra infirmitate, quam nimiùm dolemus, eſt prætermiſſum: nunc apud Trecas, Chriſto opitulante, Synodum ſumus celebraturi, loquemúrque cum Ludouico, & reliquis veſtris fratribus, & poſt Calendas Auguſtas ad vos reuertemur: tantum locum nobis dicendo ad tempus mandate, quo nobis debeatis occurrere, & laborem pro veſtra matre ſancta Romana Eccleſia non recuſare aſſumere; *quia ſi fueritis ſocij laboris, ſimul eritis & conſolationis*: & in hoc quæſo perficiendo non ſit vlla dilatio. Data vt ſuprà. A

* Deſunt aliqua.

2. Cor. 1.

Excuſat ſe, quòd ad eum legatum non miſerit, intercluſa ſibi via à LAMBERTO, *eiúſque fautoribus, qui Vrbem Romam tenebant obſeſſam.*

XXVIII.

CAROLO *glorioſo Regi dilecto filio.* IGITVR glotiæ veſtræ litterarum ſerie recepta, & lecta, vt de more anteceſſorum regum videlicet, & Imperatorum, B veſtrorúmque duntaxat parentum erga Romanam Eccleſiam, cuius lac veſtram prolem hactenus educauerit, in cunctis omnia vos deſiderare, & aſſequi nouimus; paterno affectu gratias agimus, & qualiter ſcripſiſtis imò tenemus. Cæterum Pontificium noſtrum veſtra percunctari dilectio ſtuduit, cur vobis non miſimus ob quid taliter veniſſemus; & vobis & fratribus veſtris glorioſis regibus, antequam ex Vrbe exiremus, mittere voluimus, ſed officientibus Lamberto & Adelberto, fautoribúſque eorum anathematizatis mittere nequiuimus; nec mirum, ſi ipſi nobis viam ſuſtulerint, cùm & ipſius beati Petri Apoſtolorum principis Eccleſiam, veſtram denique matrem, & omnium Dei Eccleſiarum rutricem armis triginta diebus circumdatam tenere non formidauerint: ita vt nec ibi aliquam alicui lucernam illuminare, nec laudes Deo conferre liceret, præter poſtquam Vrbem exiuimus; fratribus veſtris glorioſis Regibus mittere ſategimus, vt vobis ſuper talibus intimaremus: ſed cùm vos magis iuxta audimus, ita mittere cogitauimus. Quo loco ab ipſis ſignificatur pro pacis & vnitatis tranquillitatiſque omnium Dei Eccleſiarum negocio, primò venimus, quo vos quatuor Reges vnum, legitimúmque velle, annuente Deo, nihilominus faciamus, vt Pſalmiſta cecinit, *Ecce quàm bonum & quàm iucundum eſt habitare fratres in vnum*, & reliqua. Dehinc volumus, vt ita conuenti noſtras oppreſſiones audite, compatiamini. Quaptopter fili cariſſime, quoniam te valde illuxit. * Data vt ſuprà. C

Pſalm. 132.

* deeſt aliquid.

Scribit in anniuerſario die LVDOVICI *eius viri ſacra pro eo ſe facturum, rogat vt in ſui defenſione perſeueret, & Synodum Trecis ſe habiturum ſignificat.*

XXIX.

DILECTÆ *filiæ* ANGELBERGÆ *Imperatrici diuæ memoriæ quondam Domini* LVDOVICI *piiſſimi Imperatoris coniugi.* QVIA intimaſti Pontificio noſtro anniuerſalem magnæ recordationis Domini Ludouici Imperatoris fieri, & vt pro eo proprias orationes celebraremus rogaſtis; gaudemus, & impigrè ſuo promerito modis omnibus faciemus. Cæterum rogamus, vt (ceu hactenus in noſtris fuiſtis ſollicita) haud ſecus & nunc, & perpetuo eſſe, prout credimus, non differatis: quatenus veſtro labore, veſtróque conſulto citò ad propriam Sedem, vt congruit, cum gaudio per merita Apoſtolorum principum reuerti mereamur: porro vos ſcire cupimus, quia apud Trecas in Calendis Auguſti vnà cum Rege Ludouico Imperatoris Caroli filio, & cum vniuerſis Galliæ Epiſcopis Synodum vniuerſalem celebrabimus: dehinc Carolomannum Regem, ſuóſque germanos alloquemur, vt pari omnium conſilio conſolationem noſtræ Eccleſiæ reperiamus.

A

Arelatem ſe veniſſe ſignificat, ibique omnia proſpera reperiſſe, hortatur vt Romanæ Eccleſiæ commodis proſpiciat.

XXX.

DILECTISSIMÆ *filiæ Dominæ* ANGELBERGÆ *Imperatrici piæ memoriæ Domini* LVDOVICI *inuictiſſimi Imperatoris coniugi ſereniſſimæ Auguſtæ*. CVM erga Romana Eccleſiæ priuilegia immenſa velle, immenſo & opere decus Imperij veſtri decertare, & ad perfectum ducere ſemper adhaurimus, & amemus, Chriſto fauente, perpetuò magnitudinem tantæ veſtræ deuotionis ſcire cupimus: Ecce Arelatem regni delitiarum veſtrarum ſani intrauimus, ſummo arbitre permittente, per interceſſionem Apoſtolorum principum: illicque Boſonem principem generum veſtrum communem, & filiam dominam Hermengardam alloquentes, omnia proſpera, & iugiter deſiderata inuenimus, & pro amore veſtro, veſtri nuper & piiſſimi coniugis, illos tanquam filios amplectentes, pro eorum conſulto illorum cum honore cuncta faciemus: quoniam ceu per vos, haud ſecus per iſtos conſolationem, & defenſionem S. R. E. quæſtimus, eoſdémque, permiſſu Dei, ad maiores, excelſioréſque gradus modis omnibus, ſaluo noſtro honore, promouere nihilominùs deſideramus. Quapropter monentes hortamur, vt tanto labori faueatis, eiúſque perfectionem, priſco veſtro conſilio perfruentes, certis litteris per ſingula vobis, & illis ſine mora intimare minimè differaris. Cæterum rogamus, vt Ioanni Archiepiſcopo Rauennati mittatis epiſtolas ex noſtra parte conſolatorias, incitantes, vt pro nobis orationes faciat, & contra Dei inimicos ſe præparare nequaquam formidet, & noſtris fidelibus Romæ Legatos conſolando tranſmittat, & vos, ſi fas eſt, aut mihi apud vos impetrandi facultas Leoni Epiſcopo miſſo & Apocriſiario noſtro, & Petro, ſuper iſta, cæteriſque fidelibus litteras veſtras mittite confortantes ipſos, vt ſcitis & vultis.

Hermengarda ſiue Hermingardis filia Ludouici II. Imper. meminit Regino lib. 2. Chron. Aimon. lib. 5. c. 12.

B

Hortatur, vt cùm cognouerint de LVDOVICI *Regis aduentu, ad locum veniant, vbi celebrandum erit Concilium.*

XXXI.

PERIGNARVS ANSIGISI FROTHARIVS *Ioannes de Toronia*. ANSIGISI Archiepiſcopi Senonenſis canonica inſtituta ſeruantes oportet nos, quotieſcumque Eccleſiæ ingerunt paſſiones, ſacerdotum collegia aggregare, vt his ſimul conuenientibus ſalubre vniuerſæ Eccleſiæ conſilium & totius Chriſtianitatis fidem eidem imponant, & equitatum omnium moderamine queat congruè dilimari. Idcirco veſtram hortamur ſanctitatem, dum de Ludouici glorioſi Regis aduentu audieritis, quando ad nos venire conauerit in eo loco celebraturi Concilium incertè tenemus: ſed vos audientes comperietis, mox vt præſentes ſuſceperitis noſtras Apoſtolicas litteras, omni mora repoſita ad nos venire non differatis. Ita profectò de veſtræ vnanimitatis & pacis concordia mentis iucunditas vberiùs multiplicetur, vt conuentus vniuerſorum, & veſtræ deuotionis concurſus, nec ſolùm ad fauorem hominum, ſed Eccleſiis ad laudem potiſſimum proficiant Creatoris. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto benè valere. Dat. 4. Idus Iun. Ind. 11.

Hæc Epiſtola ſcripta eſt Perignario Anſigiſo & Frothario. Illa verba quæ ſunt in principio, redundare videntur.

C

MIRONEM & HVNCFRIDVM *multorum ſcelerum reos ad Synodum venire iubet.*

XXXII.

MIRONI & HVNCFRIDO *germano ſuo*. QVANTA ad Apoſtolatum noſtrum relatione quorundam tranſgreſſionum veſtrarum mala, atque peruerſa fuerunt nunciata; hæc fateor lachrymabiliter nominamus, Apoſtolicáque auctoritate citiſſimè corrigenda iubemus, ſi ſancti Spiritus poteſtate non vis tu, Miro, merito nequitiæ tuæ ab omni conſortio Chriſtianitatis ſeparari, & inferni flam-

LVDOVICI III. mis in perpetuum condemnati. Septimani terram vniuerſalem te degiſti in ſolitudinem: Eccleſias vt aſſerunt, miniſtris expoliaſti. Caſtella ipſius terræ callidè ac fraudulenter inuaſiſti, qua compulſi neceſſitate, homines Bernardi glorioſi Marchionis, etiam multitudinem hominum tuæ rabiei occurſando aliqua in eadem terra perperam egerunt, & velut Ieroboam filius Nabath, qui peccauit, & peccare fecit Iſraël, auctor omnium peccantium exiſtas: ideóque ad vniuerſalem Synodum noſtram, quam, Deo auctore, in proximo ſumus celebraturi, Lugdunum venire te occaſione omni poſita volumus, ſi funditus, vt prædictum eſt, non vis gladio diuino mulctari. Liudoinum quoque Vicecomitem audimus poteſtate (vti horrendè denuntio) vti ſacerdotali in parochia Sigebodi Narbonenſis Archiepiſcopi, preſbyteróſque tuos in eius exteris ſubrogare Eccleſiis: quod concite tuæ vitæ conſulentes, corrigere & emendare mandamus. Te verò Huncfridum ex diaconatus officio, & venerabili monachi cohabitu apoſtatam audimus & dolemus effectum: quapropter vel ſera te pœnitentia per Domini miſericordiam libera, & ad monaſterium quanto citiùs confuge, vel ſi de tua confidis conſcientia, ad Synodum noſtram de illatis tibi, atque obiectis te purgandum occurre: ne ſi prætermiſeris, anathematis vinculo, vt pote apoſtata, & rebellis alligeris. Data vt ſuprà. A

Conqueritur aditum ad eius ſedem ipſi FROTHARIO *interclusum: iubet vt ad Synodum vnà cum ſuis Epiſcopis accedat, annuens ſe* LVDOVICO *Regi præſtolari.* B

XXXIII.

FROTHARIO *venerabili Epiſcopo Biturgenſi.* AVDITIS denique deploratione, atque anguſtia litteris tuæ fraternitatis, quæ vobis ab hominibus Bernardi Comitis ſunt illata, recens dolor priori eſt augmentatus, & quod tibi ſedis tuæ aditus clauſus, mihimetipſi id reputo: hortamur interim dilectionem tuam patienter ſufferre, & ad Trecas cum fratrum Coepiſcoporúmque noſtrorum collegio diœceſeos tuæ ad Synodum Domino cooperante, celebrandam quantocyus properare. Ludouici Regis amantiſſimi filij noſtri aduentum præſtolamur quotidie inhiantérque deſideramus. Optamus ſanitatem tuam in Chriſto benè valere. Data vt ſuprà.

Monet vt FROTHARIO *aditum ad ſuam ſedem patere faciat.*

XXXIV.

DILECTO *filio* BERNARDO *nobiliſſimo Marchionum.* QVIA tempore nonnullos diligimus ſpecialius, idcircò in his, quæ nobilitatem veſtram Deum offendere cognoſcimus, vos paterno increpamus affectu; præſertim de cauſa Frotharij venerabilis Epiſcopi, cui, vt audimus, veſtri homines iter ciuitatis ſuæ, ne ad ſedem ſuam ingrederetur temerariè clauſerunt. Epiſcoporum iudicium, fili cariſſime, ſuo tantummodo Dominus ſeruauit arbitrio, nec de Epiſcopis vult Deus laicos iudicare. Vnde monemus dilectionem tuæ caritatis, vt quicquid in hac cauſa prædicti Epiſcopi deliquiſtis, ſub celeritate, & legaliter emendare ſtudeatis: quia nos illud niſi pro digna emendatione multum remanere nullomodo patimur, officio ac miniſterio ſacerdotali. Optamus nobilitatem veſtram benè valere. Data vt ſuprà. C

Vt LVDOVICVM *Regem adhortetur, vt ad Synodum veniat, quòd ſi impeditus fuerit, legatum mittat.*

XXXV.

VENERABILI *Archiepiſcopo* LIVDBERTO *Moguntino.* ECCLESIASTICA exigente vtilitate, quoniam, Deo duce cauſſæ, ad Galliarum partes venire commodum duximus; quapropter fraternitatem veſtram neceſſariò commonere ſtudemus,

A ſtudemus, vti ſecundùm cælitus ſibi ſapientiam datam, frequenti adhortatione CAROLOMANNVS.
ſuggeras Ludouico Regi, aliiſque confratribus, vt ad noſtræ mediocritatis collo- LVDOVICVS
quium, atque generalem Synodum, iuxta Chriſti voluntatem, apud Trecas con- III.
gregatam, venire non omittat. Vel ſi aliqua neceſſitate prædictus Rex præpeditus
fuerit, & vt non optamus, properare diſtulerit ad locum prædictum, quo cum Lu-
douico Rege locuturi ſumus, nomine tenus deſtinet: quatenus ſub cuncta celeri-
tate Regum filiis congregatis, totius Chriſtianitatis, Dei gratia Duce conſulere
communiter valeamus, * ſimiliter Vuiliberto Archiepiſcopo Agrippinæ, Vuitte- * Deeſt vti-
cherio venerabili Epiſcopo, & Bertulpho Archiepiſcopo Treuirenſi. Data vt ſup. litati.

Agit gratias de fidelitate erga Romanam Eccleſiam, quædam apud CAROLOMANNVM *facienda iniungit.*

XXXVI.

DILECTO *filio* SVPPONI *glorioſo Comiti.* PRIMVM quidem deuotioni
veſtræ magnas gratias agimus: quia priorem fidelitatem, quam circa S.R.E.
habueras, in ſequentibus quotidiano labore opere admonſtrare non deſinis. Nos
quoque præ omnibus vos diligentes, veſtris potiùs conſiliis præ cunctis acquieſci-
B mus. Tantùm vobiſcum Anſpertum & Vuibbodum Epiſcopos aſſumite: & apud
Carolomannum Regem omnia noſtra ordinabiliter ponite. Hoc tamen ſummo-
pere cauete, ne aliqua fraudis aſtutia decipiamur: & quicquid ex hoc facitis, ſub
omni feſtinatione facere accelerate: mihi tempus & locum denunciate, quo oc-
currere debeatis animo veſtro inſidiat, duas mandamus Epiſtolas prædicto Regi,
quarum vnam vos legite, vt cognoſcatis quid continet, quam aut ipſe deferas vo-
lumus, aut per idoneum hominem veſtrum tranſmittas: quia nos in hac terra ſta-
re non poſſumus, niſi vſque in Calendas Auguſtas: quia poſtquam in terram hanc
venimus, cum Hludouico Rege loqui debemus. Feſtina quantocyus, ſicut ſoli-
tus es, noſtræ Eccleſiæ cauſam peragere, vt apud Dominum merces veſtra copio-
sè accreſcat. Data vt ſuprà.

Monet vt BOSONIS *filiabus hæreditatem reſtituat.*

XXXVII.

MACTEFREDO *illuſtri Comiti.* SVGGERENTIBVS videlicet filiabus
Boſonis nuper Comitis, & Engeltrudis coniugis proximæ veſtræ, audiui-
mus, vt allodes ſuos vos inuadentes tenere non formidetis. Super quo miramur,
cùm tantæ ſapientiæ vir hoc facere non erubeſcas. Nonne ſcitis quoniam in hære-
C ditate ſuſcipienda omnibus cognatis præferendi ſint filiæ? illa verò mœchans alicui,
ſine conſenſu viri, ex his aliquid dare nequiuit omnium legum auctoritate, vnde
vos monemus, hortamur, Apoſtolicáque auctoritate iubemus, vt ipſas proprieta-
tes illis filiabus eorum reddere pro reuerentia principum Apoſtolorum, quibus
per me petiere auxilium, minimè differas: quoniam ſi aliter feceris, ſcias te cano-
nica feriendum cenſura. Data vt ſuprà.

Precatur vt quantocyus Romanæ Eccleſiæ defenſionem ſuſcipiat.

XXXVIII.

VOS cariſſime fili Hludouice glorioſe Rex precor in defenſionem, liberatio-
nem, atque exaltationem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſicut præceſſores veſtri
fecerunt, & vobis ſub obteſtatione facere mandauerunt, ſine procraſtinatione, &
vlla dilatione ſuccurrite: quia miniſtri Dei eſtis, vindices in ira in his, qui malè
agunt, & non ſine cauſa gladium portatis, ne forte, quod abſit, illa vos, aut regnum
veſtrum culpa contegat, quæ quoſdam veteres Reges inimicis & infidelibus Dei
quondam parcentes damnabiliter ſtrinxit. Vel, ſi aliud placet, præſentialiter in
iſto loco date, per Deum & per B. Petrum vos coniuro, ſine mora reſponſum.
Data vt ſuprà.

Iubet vt ipſe cum quibuſdam aliis ad Synodum accedat, in qua Biturigenſis Epiſcopus de obiecto ſibi infidelitatis crimine purgare ſe volebat. A

XXXIX.

BERNARDO *Comiti.* RELATV videlicet hominis pontificio noſtro nunciatum eſt, quod Frotharius venerabilis Epiſcopus ciuitatem Biturigam inimicis veſtri ſenioris Domini Ludouici glorioſi Regis tradere maluerit. Ideò illuc ipſe contendere ſtudueras. Ecce enim idem iam dictus Epiſcopus nobis, noſtro & filio præfato Regi glorioſiſſimo ſuper hoc reclamare ſtuduit, dicens ſe velle in omnibus tibi, & tuis de vniuerſis obiectis contra tui, & ſui ſenioris infidelitatem iuſtitiam facere. Quapropter hortantes mittimus, Apoſtolicáque auctoritate iubemus, vt ad hoc placidum, ad húncque conuentum præſentaliter venire ſatagas, adducens tecum Girardum Viccecomitem, Vmbertum, Anguuarnum, Ingelbertum, ſuper quos ipſe reclamat: quatenus nunc coram nobis, & coram ſæpè dicto glorioſo Rege, tam canonica cenſura, quámque humanæ legis ſancitu, inter vos quid contra fas, & ius factum fuerit, nihilominùs finiatur. Data vt ſuprà.

Agit gratias de obſeruantia erga Romanam Eccleſiam, miratur quod ad ſe legatos non miſerit. Rogat vt ante colloquium, quod cum LVDOVICO *Rege habiturus eſt, aut ipſe veniat, aut legatos mittat.* B

XL.

DILECTO *filio* CAROLO *glorioſo Regi.* QVOD pro pace & vnitate ſanctarũ Dei Eccleſiarum, omniúmq; Chriſtianorum in priore Epiſtola, quam veſtræ miſimus dilectioni, ſignificauimus, gloriæ nihilominus veſtræ vberes gratiarum laudes rependimus: quia nos veſtra Epiſtola valde lætificaſtis in hoc, quod dilectionem animi veſtri circa Romanam Eccleſiam, ſicut veſtri parentes, ac proaui habuerunt, habere vbertim ſignificatis; valde tamen miramur, cur ad nos legatos veſtros non direxiſtis, ſicut precati ſumus. Quapropter quæſo fili cariſſime, vt ad nos ad colloquium quod cum Ludouico Rege Caroli Imperatoris Regis filio apud Trecas habituri ſumus, ſi poſſibilitas non obſiſtit, venire acceleretis: vel ſi aliquo obſtaculo præpedimini, vt non optamus, ſtrenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ veſtræ omnia ſecreta, quæ animo noſtro reſident, fidenter mandare valeamus, locum nobis ſimul nomine tenus deſignate. Quo frui veſtro colloquio, & germani veſtri Ludouici glorioſi Regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo C modo regrediemur, priuſquam, Deo auxiliante, per congrua & mutua vobiſcum miſceamus colloquia. Data vt ſuprà.

Arguit, quòd vocatus ad ſe non venerit, ſicut LVDOVICVS *Rex fecerat. Monet ſub excommunicationis pœna, vt ſui Regni finibus contentus, nullam* BOSONI *moleſtiam exhibeat.*

XLI.

DILECTO CAROLO *glorioſo Regi.* SERVANS fidem Francorum Regibus, ſecundùm prædeceſſorum meorum Pontificum, multos & duros labores in mari, & in terra pertuli; ab Vrbe & Romana ſede in Franciam veni, omnes vos legatorum tam viua voce, quàm epiſtolis ſtudui conuocare, vt pactum quod aui, & patres veſtri ſanctæ Romanę Eccleſiæ iureiurando promiſerunt, adimplere contenderetis. Sed heu, proh dolor! cuncti venire per inobedientiam neglexiſtis, præter Hludouicum Regem diuæ memoriæ Caroli Imperatoris filium, cuius conſilio, atque hortatu Boſonem glorioſum Principem, per adoptionis gratiam, filium meum effeci; vt ille in mundanis diſcurſibus, nos liberè in his, quæ ad Deum pertinent, vacare valeamus. Quapropter contenti termino Regni veſtri pacem & quietem habere ſtudete: quia modò, & deinceps excommunicamus omnes, qui contra prædictum filium noſtrum inſurgere tentauerint. Data vt ſup.

A **BERNARDVM** *hominem ſceleratum & contumacem excommunicat.*

XLII.

BERNARDVM ſacrilegum filium Bernardi, & Belihildis ſacrarum terum Eccleſiaſticarum peruaſorem, Regiæq; à Deo ordinatę poreſtati contradictorem à proprio Archiepiſcopo Frorhario, cui & ciuitatem, & omnia quæ habuir, ſuſtulir, terriò vocarum, à noſtra autem Apoſtolica auctoritare bis & à regia ſublimirate ſemel reuocarum venire nolenrem, & in pertinacia ſua permanenrem: qui etiam ab hominibus ſuis ſacramentum damnabile, & damnandis blanditiis, & terroribus tyrannicè conrra diuina, & humana iura extorſit, à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti alienum decernimus, & ab omni Chriſtianorum ſocietare ſeparamus, vſque dum ad condignam ſatisfactionem emendaturus acecdat. Quod ſi nec hoc emendauerit, & ea quæ reus adeò communi iudicio ſuorum fidelium abſtulit, violenrer renere, & fidelibus ſuis in hoc refragare tenrauerit anathemaris vinculo ſancti Spiritus innodamus. Quicumque aurem ei contra hanc excommunicationem, aur conſueuerinr aur conſenſerint, nos prohibere non poſſumus vr excommunicatis communicauerint, non pari excommunicarioni ſubiaceant.

B **VGONEM & EMMONEM**, *niſi ad fidelitatem* **LVDOVICI** *Francorum Regis redierint, excommunicat.*

XLIII.

VGONEM LOTHARII Regis quondam filium non legirimum, ſed narualem adulrerina copula genitum, qui poſt præſtitum ſacramentum dilecto filio Ludouico Regi Francorum mentirus eſſe videtur, & inquierare paeificum Regnum prædicti Regis, & Emmonem Bernardi Comitis germanum complicem in exceſſibus, niſi inrra dies triginta ad prædictum ſeniorem ſuum redierint, & ab inquietudine regni reſipuerinr, omni Chriſtiana communione priuamus. Poſtmodum ſi perſeuerauerinr, ſciant ſe anathematis vineulis innodandos. Dara vt ſup.

Egonis meminit Aimon. lib. 5. c. 39. Regino lib. 2. Chron.

BOSONIS *obſeruantiam erga ſe laudat, cui auxilium ad ſubigendos Eccleſiæ hoſtes mitti rogat.* **EGILMARVM** *Epiſcopum commendat. Alios autem Epiſcopos, qui venire iuſſi in ſui auxilium non venerant, monet vt regia auctoritate compellat.*

XLIV.

DILECTISSIMO *filio* LVDOVICO *glorioſiſſimo Regi diuæ memoriæ* CAROLI *Imperatori filio*. QVANTO vos amore diligimus, quanrúmque caritaris affectum erga vos tenemus, paucis explicare verbis minimè poſſumus; hoc tamen C gloriam Excellentiæ veſtræ ſcire cupimus, quod deuorionem, ardorémq; caritatis, ſicur polliciti ſumus, erga vos indeficientem perpetuò retinemus. Interea millenas ſerenitati veſtræ de Boſone dilecto, & communi filio, ac fidele gratias referimus, qui tam prudenter commnnibus obtemperans iuſſis, parere in omnibus ira nobis ſtuduit, vr etiam velut veræ Chriſtianæ religionis cultor animæ & viræ ſuæ non pepercerit, ſed pro ſanctæ Eccleſiæ & communi fideliter vltro ſe morti tradere non dubitauit, & vſque Ticinum annuente Deo, ſecuriùs nos perduxit. Quapropter dilectiſſime fili, ac porfiretice Rex obſecramus excellentiæ veſtræ culmen, vt ſi res exegerit (ſicut nobis veſtra dignata eſt repromittere ſublimitas) ei adinrorium ad debellandos hoſtes noſtros virorum bellatorum adminiculum præbearis; quoniã dignum eſt, vt ſoli omnes adiutorium præbeant, qui ſolus pro cunctis deſudare non ceſſar. Præſentem itaq; huius latorem Epiſtolæ Egilmarum venerabilem Epiſcopum Excellentiæ veſtræ plurimùm cõmendamus: quarenus idem, ſuáque Eccleſia creſcar augmẽto perfectionis, qui in omnibus opportunitatibus noſtris nulli ſecundus exririr, & vobis fideliſſimum in cunctis, quæ cognouerit, vetiſſimè cõprobauimus. Inrer hæc Epiſcopos quos Serenitas veſtra in noſtrũ iuſſir venire adiutorium, ſcias præter Agılmarum nullum veniſſe. Quapropter regalis cẽſura culminis veſtri ſua auctorirare compellat eos quantocyùs hoſtiliter *Romam venire, vt de cætero diſcant Apoſtolico culmini, & regali excellentiæ congruẽter prębere obedientiã.

*Synodaliter.

LVDOVICVS III.

Eiuſdem ferè argumenti. A

XLV.

DILECTO *filio* BERENGARIO *glorioſo Comiti, ſeu omnibus optimatibus Lon-
gobardorum Regni ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus.* QVANTA & qualia Romana
Eccleſia, veſtra videlicet mater, hactenus ab impiiſſimis Chriſtianis paſſa eſt, &
noſtris litteris ſignificantibus, & rumore populi narrante iam audiſtis, & vt certiùs
ſciatis iterum ſignificamus. Ecce enim pro quibus, & pro omnium veſtrûm ſalute
animæ noſtræ non parcentes, iam quia per terram pro prædictis perſecutoribus ad
vos viciniores, vt res expetierat venire nequiuimus; marinum iter accepimus, & in
Franciam ibimus, quærentes tranquillitatem, atque auxilium, vbi noſtri anteceſ-
ſores quæſiere Pontifices; miſimus enim omnibus Regibus, id eſt Hludouico, do-
mni Caroli Imperatoris filio, & Carolomanno, & Ludouico, & Carolo Ludouici
Regis filiis, vt cum ſuis Epiſcopis ad nos venirent, & vnà nobiſcum ſuper his tracta-
rent, ex quibus venit Hludouicus Rex, & tantis malis perdolens, niſi infirmus eſſet
nobiſcum veniret: iam quia pro infirmitate non potuit, dedit nobis hunc Boſonem
Principem ſibi ex omni parte coniunctum, qui me per inimicos ſanctæ Dei Eccle-
ſiæ ſaluum ducerent. Ecce enim auxiliante Deo, Papiam venimus: quapropter
monentes mittimus & Apoſtolica auctoritate hortantes iam tertio mandamus, vt
præſentialiter ad nos cariſſimi, tamquam ad patrem venire debeatis, & vt alij ve-
niant, aliter alterum incitet, & has litteras primo legens remittere aliis procuret, B
quatenus venientes vna nobiſcum de ſtatu ſanctarum Dei Eccleſiarum, & quiete
reipublicæ & noſtra veſtráque omnium ſalute Synodum celebrantes, tractemus, in
quibus dilectiſſimi filij, ne veſtra caritas tepeat, néve religioſitas inobediat, ſed
compatiatur, vt oportet ac doleat. Quia ſcriptum eſt, qualiter lepidus ſit iure vo-
mendus, & qualiter per inobedientiam culpa, quæ non fuit, fit, & qualiter qui non
compatitur, decreto Pontificali feritur. Data vt ſuprà.

Miratur, quod filiabus BOSONIS, *pro quibus alias rogauerat, hæreditatem iure
debitam non reſtituerit. Iterúmque monet, vt ipſam hæreditatem integram
eis reſtituat.*

XLVI.

HLVDOVICO *Regi glorioſo glorioſi quondam Regis* LVDOVICI *filio.* IAM
enim magnitudinẽ veſtram fili cariſſime Apoſtolicis monuimus litteris, hor-
tantes pro filiabus Boſonis dudum Comitis, & Ingeltrudis cõiugis, quibus iure hæ-
reditas deferri omniũ legũ auctoritate cõceditur, proprietates reddere ſtuderetis.
Sed vt cernimus, inauditi remanſimus, quod miramur, & mirantes dolemus, cùm
veſtra proles Apoſtolicis cenſuris ſemper obediat, & præ omnibus Regibus iudiciũ C
Pſalm. 10. faciat; vt Rex Dauid cecinit, *honor regis iudicium diligit*. Nonne legiſtis, quoniã iu-
ſtus Dominus iuſtitiam diligit, & æquitatem videt vultus eius. Cæterum reclama-
tionem filiarum iam dicti Boſonis, audiuimus vt ipſas, ipſius matriſque earum, pro-
prietates, Ingeltrudis, alias vos teneatis, alias verò veſtris tenere quibus ipſa poſt iu-
dicium ſibi illatum ſine viri conſenſu dederit tenere; permittatis, quod nefas eſt, &
contra omniũ legum protſus auctoritatem. Quid enim vxor ſine viri conſenſu age-
re poteſt? quãto magis hæc mœchans, quæ diuino gladio, cẽſente domno Papa Ni-
Nicolaus in Epiſtol. 64. Regin lib. 2. Chron. colao prędeceſſore noſtro interiit? & humano pro parte facto ſtupro, puniri debue-
rat? Nonne Ioannes Papa Romanus & Iuſtinianus inclitus Imperator legem Ro-
manam facientes, ſcripſerunt ita? Capitali crimine damnatorum bona non ad lu-
crum præſidis, ſed cognatis punitorum reddi oportet: & alibi. Omnibus gradi-
bus cognatorum in hæreditate ſumenda, præferendi ſunt filij. Vnde liquido pa-
tet, glorioſiſſime Rex vt nec vos, nec cognati eorum, niſi ipſæ filiæ, quæ ſunt, le-
gitimæ, illos allodes habere debent; qui verò nati ſunt poſt crimen illarum, ſpu-
rij ſunt, nec hæreditare debent, vt præfatus Papa, & Imperator ſcripſerunt ita;
ſpurios ſatis iniurioſos, ſatiſque acerbos, ac noſtris temporibus ſemper indignos
eſſe diiudicamus. Quapropter vt rogauimus, iterúmque rogamus, & hortantes

A monemus, vt harum reclamationes, harum & gemitus veſtra regia dignitas hauriat. Et pro Apoſtolorum principum reuerentia, à quibus petiere auxilium, & pro noſtro amore integriter ipſas proprietates, quas vos allodes dicitis, reddat, & veſtros omni occaſione remota reddere faciatis. Data vt ſuprà. LVDOVICO III.

Miratur eum ſibi (vt decebat) non occurriſſe, certiorem reddit de his, quæ cum LVDOVICO *Rege egit: monet vt ad ſe veniat.*

XLVII.

DILECTO *filio* SVPPONI *illuſtri Comiti.* CVR fili cariſſime nobis iter tua dilectio clauſerit, cúrque vt audiſtis nos in tuos honores veniſſe, obuiam non concurriris, miramur, cùm eam in omnibus noſtris negotiis curam geſſiſſe ſemper nouimus: & vbi nos propè fuiſſe audieras, tuis vniuerſis poſtpoſitis feriis ad nos feſtinanter properaueras. Vnde cernimus quoniam iſtud non ex corde, ſed pro fidelitate tui ſenioris taliter feceris, quod ideò parcimus; ecce enim, vt audiſtis, & nos etiam vobis iam litteris ſignificauimus pro quibus in Galliæ partibus Synodum celebrauimus. Et Hludouicum glorioſum Regem affati fuimus, qui nobis hunc Boſonem Principem virum conſultiſſimum, ſibique ex omni parte
B coniunctum dedit, vt nos ſaluos ſine impedimento maledicti Lamberti in Vrbem mitteret: cum quo nos pacificè pro certo venimus. Cæterum monentes mittimus, & rogantes hortamur, quatenus veſtro de more, relictis aliis omnibus curis, omnique occaſione remota ad nos præſentaliter venias, incitans alios, quibus Apoſtolicas litteras mittimus, vt & ipſi ſimiliter faciant: quoniam, ſcit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, niſi vt ſanctarum Dei Eccleſiarum ſtatum, & Reipublicæ quietem vnà vobiſcum conſideremus; tamen ante alios venire ſatage, vt quidquid cum aliis fecerimus, tecum familiariter antea terminare queamus. Data vt ſuprà.

BERENGARII *caritatem erga Romanam Eccleſiam commendat, ſignificat celebratam in Gallia Synodum, ſeque incolumem reuerſum: monet vt ad ſe venire feſtinet.*

XLVIII.

DILECTO *filio* BERENGARIO *illuſtri Comiti.* RELATV nonnullorum audiuimus, maximè huius Vvidonis Comitis noſtri conſiliarij, vt veſtra deuotio caritatem, quam erga nos, noſtrámque Eccleſiam, veſtram videlicet matrem, ſemper habuerας, magis magiſque adoleat, in quo gratias agimus, & vt proficias
C hortamur. Ecce enim audiſtis pro quibus in Galliæ partibus Synodum celebrauimus. Et Hludouicum Regem glorioſum affati fuimus, qui nobis hunc Boſonem Principem virum conſultiſſimum, ſibique ex omni parte coniunctum dedit, vt nos (auxiliante Deo) ſaluos ſine impedimento Lamberti maledicti, & à ſancta Dei Eccleſia anathematizati, in Vrbem Romam mitteret, cum quo nos pacificè pro certo venimus. Cæterum monentes mittimus, & rogantes hortamur relictis aliis omnibus curis ad nos præſentaliter venire ſatagas. Quoniam (ſcit Deus) non ob aliud vos alloqui cupimus, niſi vt ſanctarum Dei Eccleſiarum ſtatum & quietem Reipublicæ cum honore vnà vobiſcum tractemus. Data vt ſuprà.

Monet vt diſſenſionem inter ABBONEM, *&* *alios ortam ſedet.*

XLIX.

HVGONI *Abbati nobili ſpectabili proſapia genito.* QVIA multum vos diligimus, ideóque congratulor, animæ veſtræ proſpicimus, commonere curamus
* quoque quæ inter Abbonis Epiſcopi parentes, & Rotbertum, atque Roclinum * diſſenſionem.
exorta eſt * regali potiùs, * quàm vindicta corrigatur; quoniam malum ſemel ne- * vt.
ceſſitate patratum, non debet ſecundùm neceſſitudinem expiari ad delictum, ſed * clementia.
miſericordiùs remitti ad veniam: agat veſtra glorioſa nobilitas, vt decet tantæ naturæ decentiam. Data vt ſuprà.

LVDOVICVS III.

Monet vt quoſdam facinoroſos puniat. A

L.

VGONI *glorioſo Comiti.* REFERENTE videlicet hoc viro nomine, audiuimus quod veſtri homines, maximè Conterius ſuos equos tollentes, ſuas manſiones prædaſſent. Quapropter hortantes monemus, vt pro Apoſtolorum reuerentia, & noſtro amore quam petiit iuſtitiam, illi facere ſatagatis. Ita agat in hoc veſtra nobilitas, vt acturam credimus, vt & ipſi malefactores noſtri excommunicentur, quia nos tale nefas, vt non vlciſcatur, demittere nequimus. Data vt ſuprà.

Vt fœdus cum BOSONE *ictum ſeruet.*

LI.

HVGONI THEODERICO, *&* BERNARDO *illuſtriſſimis Regni Francorum.* FRETVS veſtra ingenuiſſima nobilitate, atque obedientia, quam propter Deum nobis condignè debetis, & dilectiſſimum filium noſtrum Boſonem veſtrum vnanimem fratrem & amiciſſimum, vt inſolubile vinculum caritatis, fœdúſque amicitiæ, quod coram Deo viciſſim conligaſtis, moneo, hortor, nulla hominum malè loquentium lingua, nullo cuiuſlibet fraudis ingenio, vel in modico quoquo modo poſſit auelli: ſed Domino auxiliante, dilecti filij noſtri Hludouici Regis * erga eum immobilem, & tranquillum ſemper ſeruetis, & omnia ſua ſalua atque pacifica conſeruate: quoniam pro his ab omnipotente Deo & B. Petro Apoſtolo futuræ vitæ mercedem, & à nobis & ab illo fideliſſimas amicitiarum recipietis ſine dubio retributiones. Data vt ſuprà. B

* Deeſt animum.

De incolumi eius proſperitate gratulatur: ſe tum eum, tum ANGELBERGAM *Imperatricem charos habere oſtendit. Rogat vt* ADELBERTO *& illius coniugi* ROTILDÆ *bona, quæ in Prouincia poſſederant, retinere permittat.*

LII.

DILECTO *filio* BOSONI *glorioſo Principi.* QVIA litteris nobilitatis veſtræ relictis vos incolumes cum optata proſperitate vigere didicimus, plurimum ſumus læti effecti: nam in veſtræ dilectionis amore Apoſtolica ſemper cupimus benignitate manere deuoti, & ea, quæ vobis vtilia vel proficua eſſe videntur, alacri duntaxat mente perficere, nec pro aliquo homine veſtram nobis dilectam amicitiam relinquamus: ſed pio potiùs intuitu in omnibus conſeruare illæſam. De parte autem ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Imperatricis cariſſimæ matris veſtræ pro certo ſcitote, quoniam paterno eam affectu ſemper dileximus, & quamdiu (auxiliante Domino) vixerimus, diligere, noſtróque Apoſtolico ſubſidio adiuuare, tuerique magnopere deſideramus: necnon & quaſi chariſſimam & ſpiritualem filiam glorioſiùs retinere. Porro de veſtræ voluntatis actione, quam dicitis exhibere, nos ſine dubio in veſtra amicitia conſtantes habebitis. De parte quoque Adelberti glorioſi Marchionis, ſeu Rotildæ Comitiſſæ coniugis eius cognoſcat nobilitas veſtra, quod vobis in omnibus fideles, & deuotos amicos eos eſſe cognoſcimus: ideò rogamus, vt eorum comitata in Prouincia poſita, ſicut iam tempore longo tenuerunt, ita deinceps pro noſtro amore ſecuriter habeant. Optamus gloriam veſtram nunc & ſemper in Chriſto manere perpetuam. Datum vt ſuprà. C

Excommunicat eos, quia monialem à monaſterio rapuerant.

LIII.

LIVDTEFRIDO *Comiti & coniugi ſuæ.* QVIA contra diuina, & legum præcepta temeratiè agere non erubuiſtis, ita vt calcato Dei timore Garelindam

A ſacro velamine tectam, & in monaſterio Angelbergæ dilectæ filiæ noſtræ Imperatricis Auguſtæ; ſub profeſſione regulari diutiſſimè conuerſatam, quod Placentiæ ſitum eſt, abſtrahere fraudulentiſſima ſuaſione auſi fueritis tam diu te, tuámque coniugem auctoritate ſancti Spiritus Domini noſtri à corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeparamus, & à conſortio chriſtianitatis, donec prædictam fœminam Garelindam, loco vnde degannaſtis, reſtituatis. Quod ſi hoc neglexeritis, anathematis vos vinculis innodamus. Data vt ſuprà.

Vt in Vercellenſi Eccleſia GOSPERTVS *Diaconus conſtituatur Epiſcopus.*

LIV.

DILECTO *ac ſpirituali filio* CAROLOMANNO *glorioſo Regi*. MVLTORVM relatione didicimus, quòd Eccleſia Vercellenſis nunc valde turbata, & quotidianis commota ſcandalis conſiſtat, dum in duas partes populus pro Epiſcopi electione diuiſus, alij vnum, alij verò alterum eligere, habereque contendant, & cupiant; electúmque enormiter defendere vterque procuret. Sed quia iuxta noſtri miniſterij Apoſtolicum officium & ſollicitudinem omnium Eccleſiarum Dei, B nobis in ipſo Apoſtolorum Principe commiſſam, iuxta canonicam etiam ſanctorum Patrum regulam dicentem: ſi diuiſio clericorum, vel populi extiterit, & de futuri electione Pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno Epiſcopali eſſe aliquatenus conſecrandum, ſed alterius electionem fieri debere ſacerdotis Eccleſiæ proprio deſtitutæ rectore, & ob id perturbatæ iura pacis ferentes ſubuenire debemus. Regiam excellentiam veſtram rogamus, vt pro amore Dei & ſancti Petri, ac noſtræ paternitatis dilectione ipſum Vercellenſem Epiſcopatum huic nobiliſſimo viro Goſperto videlicet venerabili Diacono, vobis benè cognito, communique fideli noſtro ac veſtro, quem pro Eccleſiaſticis vtilitatibus in ſeruitium veſtrum direximus, placidó de præſentia modo tribuatis. Quoniam verè cognoſcimus hunc in omnibus tam ciuilibus, quàm etiam Eccleſiaſticis cauſis ſtrenuum atque vtiliſſimum fore, nobiſque non mediocriter fideliſſimum. Quapropter ad veſtræ præſentis & futuræ gloriæ augmentum, hoc vos nobis concedere petimus, hanc primam noſtri Pontificij iuſtam petitionem, veſtra regalis alacriter perficiat magnitudo; vt vos & veſtram libenti poſſimus perficere voluntatem. Cariſſime fili, quoniam ſic veræ dilectionis vnanimitate, pióque amoris affectu videbimur manere coniuncti, ſi vos ea, quæ cupitis Apoſtolica duntaxat perfecerimus auctoritate, & vos item veſtro regali iure noſtri deſiderij preces audire cum iucunditate proculdubio ſtudueritis. Talem namque progenitores veſtros C inuictiſſimos Imperatores Auguſtos circa deceſſores noſtros, ſanctos videlicet Romanæ ſedis Antiſtites habuiſſe dilectionem, recolimus, vt quicquid ab alterutra parte petebatur, omni poſtpoſita occaſione, mox efficaçiter compleretur. Ita verò, & noſtra nunc pontificalis à Deo conſeruata Maieſtas, & veſtra regia magnitudo, ſibimet debent placidè fauere viciſſim. Data vt ſuprà.

Hortatur vt quamprimum contra infideles & Eccleſiæ oppreſſores auxilio veniat.

LV.

DILECTO *ac ſpirituali filio* CAROLO *glorioſo Regi*. MIRAMVR, quia vos ſæpius exhortantes, vt ad exaltionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, veſtrúmque honorem, & totius terræ noſtræ defenſionem venires, vocauimus, & hactenus diſtuliſti. Credere namque nobis poteſtis, quod nimia vndique tam paganorum quàm malorum Chriſtianorum perſecutione grauati, vndique concuſſi, talia quæ iam à longo tempore patimur, ſufferre nequimus: & ideò iterum admonemus, vt totó conamine, ſicut vobis mandauimus proculdubio attendatis. Nam pro certo ſcire debetis quoniam pro nullius hominis lucro, vel blandimento, ſiue terrore à veſtro nos conſortio, & veſtræ amicitiæ fœdere ſeparabimus: idcircò tantum vi-

CAROLOMANNVS. tilitet agere ea quæ nobis ac vobis profieua ſunt, nullatenus dubitetis. Sed præſtolando veſtrum aduentum, diúque tardantem putauimus, ne forte Catolomanni glotioſi Regis germani veſtri prædicti, aliquo impedimento iam venire nequiſſetis: vnde illi noſtram Apoſtolieam direximus epiſtolam, admonentes, quia ſi hoe regnum ampliùs taliter oeeupatum ae inordinatum, & ſine defenſione tenuerit animæ ſuæ detrimentum omnimodis fiet; nullúmque vobis pro Eeeleſiæ Dei defenſione venientibus, impedimentum aliquod facere præſumat. Quapropter quod agendum eſt, veſtra regalis exeellentia agere nullo modo deſinat: nam ſi per vos ſancta Romana Eccleſia fuerit exaltata, atque defenſa, veſter honor, & gloria hie, & in futuro ſine dubio eoram Domino multiplieata manebit. Data vt ſuprà. A

Hortatur ad Eccleſiæ Romanæ defenſionem, quæ à Sarracenis multis afficiebatur detrimentis. Rogat vt legatos benignè excipiat, & fidem illis adhibeat.

LVI.

DILECTISSIMO *ae ſpirituali filio* CAROLOMANNO *glorioſiſſimo Regi.* QVIA more prædeceſſorum noſtrorum Pontifieum Regiam excellentiam diuinitus exaltaram pio mentis affectu diligimus, ad honorem & exaltationem ſanctæ Dei Eeeleſiæ eam ſitibundo pectore videre deſideramus: quatenus veſtræ magnitudinis triumphali eertamine ſedis Apoſtolieæ vigor, & honor, quem progenitorum veſtrorum, glorioſiſſimorum videlieet Imperatorum tempore habuiſſe recolimus, vobis regnantibus maneat illibatus & integer, vt & veſtræ regalis gloriæ deeus vigeat indiminutum, & æternæ mercedis vobis munus ſupetna gratia tribuatur. Nune igitur pro tot, & tantis ealamitatibus, ae neeeſſitatibus, quas à paganis aſſiduè, atque à malis patimur ehriſtianis, lieèt pro multitudine ſeribere valeamus, & veſtram excellentiam ignorare non credimus, Paſtorali ſolicitudine moti, ponentes animas noſtras in manibus noſtris, ingentes labores non ſolùm marini, ſed itineris etiam terreni omnimodis ſumpſimus. Teſtamur namque Deū, cui oeeulta omnium manifeſta exiſtunt, quod veſtro deſiderabili honore, nullius hominis, niſi veſtrum præpotens adiutorium auida mente quætere voluimus: ſed malorum hominum, quos ipſi ſeitis præpediti inſidiis, hoe agere non valuimus. Quapropter dilectiſſime fili noſtra Apoſtoliea exhortatione monemus gloriam veſtram, vt pro amore ſanctæ Romanæ Eeeleſiæ matris veſtræ defenſionis laborem indubitanter aſſumere non prætermittatis: vnde vobis honor, & ſalus hie, & in æternum accreſeat; & ideò petimus, vt pro Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri ae Pauli amore noſtris Apoſtolieis monitis toto eonamine attendatis: quatenus aut per vos, aut per ſalubertimum conſilium veſtrum citiùs nobis ſubuenire omnimodo ſatagitis. Quoniam tanta iſtius terræ perditione vndique aggrauati, vndique coneuſſi talia iam ſufferre minimè valemus. Nam ſi, quod abſit, per vos fortè remanſerit, vt Eccleſia Dei in præſenti defenſionem non habeat, & taliter turbata conſiſtat, videte ne ante tribunal Chriſti, & coram Apoſtolorum principum præſentia veſtræ animæ patiamini detrimentum, quia nos paterna vos admonitione hortantes, ſeeundùm miniſterij noſtri offieium ea, quæ Dei ſunt, & ſaluti veſtræ profieua agere ineunctanter conuenimus. Miſimus autem ad vos præſentes Miſſos noſtros Ioannem & Paſehalem venerabiles Epiſcopos dilectos fideles noſtros, quos petimus vt pro noſtro amore benignè recipiatis, & eis locum familiaritatis tribuatis, atque ea, quæ vobis de noſtra parte dixerint, libentiſſimè attendatis. Data 7. die menſis Iunij, Indictione duodeeima. B C

Vt in Vercellenſi Eccleſia CONSPERTVS *creetur Epiſcopus.*

LVII.

DILECTO *ae ſpirituali filio* CAROLOMANNO *glorioſo Regi.* MISIMVS eum his præſentibus Miſſis noſtris hune venerabilem Diaeonum nomine Conſpertum, vobis, vt eredimus, notum, in ſeruitium magnitudinis veſtræ: quem

A petimus, vt pro noſtro amore benignè recipiatis; & quia nobis, ac vobis fidelis exiſtit, rogamus excellentiam veſtram, vt Epiſcopatum Vercellenſis Eccleſiæ placido animo tribuatis. Quatenus Deo auxiliante, per noſtram, ac veſtram munificentiam Epiſcopali duntaxat honore potitus vobis omnibus exiſtere deuotior, atque fidelior poſſit. Data 7. die menſis Iunij, Indictione duodecima. LVDOVICVS III.

Gratias agit de propenſa voluntate erga Romanam Eccleſiam, hortatur vt ad eam à paganorum incurſionibus defendendam veniat, eique tacitè imperium pollicetur.

LVIII.

DILECTO *ac ſpirituali filio* LVDOVICO *glorioſo Regi.* VESTRÆ Regiæ ſerenitatis mellifluis relictis apicibus, quos per Aſtaldum inſignem Comitem veſtrum nobis mandaſtis, quantam deuotionem, ac ſinceriſſimam voluntatem exaltandi, & defendendi Eccleſiam Dei, more videlicet parentum veſtrorum glorioſiſſimorum Imperatorum habeatis, luce clarius nouimus: vnde valde gauiſi exiſtentes, maximas veſtræ excellentiæ agimus gratias, quia nobis inter tot anguſtias, & perſecutiones, quas à paganis aſſiduè ſupra modum patimur, veſtræ inui-
B ctæ potentię auxilium defenſioniſque ſolatium pia duntaxat animi deuotione conferre omnimodis cupiatis. Ideò fili cariſſime noſtræ Apoſtolicæ admonitioni aurem clementiæ veſtræ, vt accommodetis obnixè precamur, vt citiùs nobis veſtro potenti brachio ſubuenire ſtudeatis: quatenus ſanctam Dei Eccleſiam in magna nunc fluctuatione poſitam, ad portam ſalutis, & tranquillitatis efficaciter perducatis, & terram perditam per vos, Deo propitio, ad priſtinam reuoceris incolumitatem, vt ex hoc & apud omnipotentem dominum dignam valeatis mercedem recipere, & in præſenti ſæculo laudabile nomen omnimodo acquiratis. Quapropter ſcitote pro certo, quia nullus parentum veſtrorum tantam gloriam, & exaltationem à præceſſoribus noſtris percepit, quantam nos vobis, ſi veneritis, totis multiplicitèr viribus deſideramus impendere. Porro de hoc, quod mandaſtis, vt pro euentu regni Ludouici piæ memoriæ nepotis veſtri præpediti exiſtatis, pro multo, quod circa vos videndi deſiderium habemus, turbati manemus; ſed veſtra ſiſi benignitate petimus, vt omni cura remota pro amore Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli noſtræ petitionis ſolicitudinem pio rectore veſtro alacriter aſſumatis: vt ſicut ſedes Apoſtolica, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum Dei, vos magno deſiderio, quaſi vnicum & chariſſimum filium præſtolatur, veſtra ſpeciali viſione celeriter perfruatur; quoniam ſi, Deo fauente Romanum ſumpſeritis imperium, omnia vobis regna ſubiecta exiſtent. Nam ſi pleniter ſciretis
C quanta nos vndique mala, quæ pro multitudine ſcribere nequiuimus, opprimunt & affligunt, tantum in veſtra cognoſcimus ſapientia, quod per veſtram magnitudinem iam maneremus defenſi. Deus te incolumem cuſtodiat chariſſime fili. Data vt ſuprà.

Significat ſe modo abſoluere nolle ANSPERTVM *Archiepiſcopum, ſed cùm in Synodo crimina, quæ obiiciebantur, diluerit, tunc eum excommunicatione abſoluturum. Ait ſe pro* LVDOVICO *Imperatore in anniuerſario eius die ſacra facturum.*

LIX.

DILECTÆ *ac ſpirituali filiæ* ANGELBERGÆ *Imperatrici.* Pro affectu petitionis veſtræ preces, quibus nos ſuper abſolutione excommunicationis Anſperti Mediolanenſis Archiepiſcopi precata es exaudire, ſecundùm collatam nobis ligandi, ſoluendique diuinitus poteſtatem, non prætermitteremus: & maximè propter annuam commemorationem diuæ memoriæ D. Ludouici, quondam Imperatoris Auguſti, quæ in proximo celebranda eſt. Sed quia Synodali eum decreto pro ſuis negligentiis, & præſumptionibus, ſicut ipſa benè cognoſcis, excommunicauimus, abſque eorumdem fratrum, & Coepiſcoporum noſtrorum, cum

LVDOVICVS III. quibus in eum excommunicationis ſententiam promulgauimus, conſenſu & voluntate nunc abſoluere volumus, nec ab his, qui vel deſiderio, vel negligentia Eccleſiaſticam diſciplinam contemnunt, & multa non præſumenda, præſumunt, canonicum paruipendatur iudicium. Porro cùm denominatam Synodum, quam, ſecundùm ſacros canones, ſpiritu Dei conditos, quarto Idus Octobris, Domino annuente, celebraturi erimus, vel ipſe venerit; vel è latere ſuo venerabiles Confratres, & Coepiſcopos ſuos direxerit, qui nobis & ſanctæ Synodo de his, quæ illi obiecta ſunt, idoneo ſatisfaciant. Tunc poſt veram ſatisfactionem, ab omni eum excommunicationis nexu procul dubio abſoluemus, & quaſi fratrem, & comminiſtrum, in noſtræ communionis conſortio ineunctanter habebimus: nec ideò pro prædicta annua commemoratione ipſius Domini, & ſenioris veſtri ne turbemini, quod modo vos pro abſolutione præfati Archiepiſcopi non audiuimus. Nam in eodem die, quo ipſe de ſæculo migrauit, pro animæ illius requie ſempiterna, ſacrificium erimus Domino oblaturi: etiam & pro anima Supponis fraterna moti compaſſione omnipotentem Dominum deprecamur, vt ſuorum abſolutionem valeat percipere delictorum.

Sacrificia & orationes pro defunctis.

Dolet eorum calamitates, ſignificat ſe, vt ipſi petebant, ad BOSONEM *&* HVGONEM *ſcripſiſſe, vt eos ab aduerſariis tuerentur, mittit exemplar teſtamenti, quo* GERARDVS *Comes vnà cum eius coniuge certa bona cuidam monaſterio Eccleſiæ Romanæ legauerat.* B

LX.

SANCTÆ *congregationi ſummi Apoſtolorum Principis* PETRI *cœnobij noſtri Pultarienſis.* COGNOSCAT pro certo fraternitas veſtra, nos relictis litteris veſtris pro tantis aduerſitatibus, quas ab iniquis quotidie ſuſtinetis hominibus, valde triſtes exiſtere: quoniam ſicut de veſtra proſperitate gaudemus, ita quoque & de veſtra tribulatione triſtamur. Vnde volentes ſanctam congregationem veſtram, vtpote Dominicum gregem, in ipſo Apoſtolorum Principe nobis commiſſum, ſaluum & quietum habere, direximus ſecundùm petitionem veſtram, noſtras Apoſtolicas litteras Boſoni glorioſo Principi & Hugoni nobiliſſimo Abbati, petentes, quatenus pro Dei, ſanctorúmque Apoſtolorum principum Petri, ac Pauli amore, noſtráque dilectione, ſuæ defenſionis auxilium vobis impendant, & contra Dei, atque omnes veſtros aduerſarios manum ſuæ potentiæ extendant, vt quietè, ac ſecuriter degentes, debitas Domino laudes perſoluere, ac pro nobis, & omni populo Chriſtiano valeatis omnipotentem Dominum deprecari, & res ſancti Monaſterij tranquilla mente diſponere, regere, ac ſecundùm Dominum diſpenſare poſſitis. Porro exemplar ipſius teſtamenti, per quod Gerardus bonæ memoriæ Comes vnà cùm Berta quondam coniuge ſua, ipſas res Principibus Apoſtolorum Petro & Paulo tradidit, bulla nominis noſtri munitum, Angeſio Archiepiſcopo, & Cohunrado Comiti, in cuius comitatu ipſæ res continentur, per præſentem nuncium veſtrum direximus. Vos itaque videte ſi de his omnibus adiuti fueritis aut non, & nobis renunciate, vt quali conſilio meliori potuerimus, vos libentiſſimè adiuuare curemus, fraternitatem veſtram orantem pro nobis Dominus dignetur conſeruare incolumem. C

Vt monaſterium Pultarienſe tueatur.

LXI.

Hugonis meminit Aimon. lib. 5. cap. 39. Regin. lib. 2.

DILECTO *filio* HVGONI *nobiliſſimo Abbati.* QVANTA vos dilectione, quantóque noſtræ paternitatis quaſi vnicum filium dilexerimus affectu, ex eo quo veſtram ſublimem cognouimus ſagacitatem & gloriam ipſi abundanter recolitis: quoniam & veſtra nos Excellentia veluti patrem ſpiritalem in omnibus colere & honorare animo tranquillo curauit: quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere illibato conſiſi, monaſterium ſancti Petri, quod appellatur Pultarienſe, & Ge-

A tardus quondam Comes de rebus ſuis perfecit, atque dotauit, & ſancto Petro tradidit, petimus vt veſtra in omnibus tuitione adiuuetur: quia fratres, qui nunc in eo conſiſtunt, & ſedulas Deo laudes perſoluunt, orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omniſque illorum, immo noſtra familia crudeliter aſſiduè vexatur, & opprimitur; ita ſanè vt neque arare, neque cætera, quæ ad terræ culturam pertinent poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei, atque eius aduerſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtráque dilectione extendatis: quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalui in omnibus, & ſecuri conſiſtant, vt & in præſenti dignas à nobis retributiones, & in futuro multiplicem à Domino valeatis mercedem cum Sanctis recipere.

LVDOVICVS III.

Significat villam Vendoaram, nec BOSONI, *nec aliis ſe conceſſiſſe: monet vt eam ſuo nomine defendant, ac gubernent, de qua re* BOSONI *ait ſe ſcripſiſſe.* AREMBERTVM, *cui* BOSO *eam donauerat, excommunicat, ſi in illam inuaſerit.*

LXII.

B VGONI & RADOLPHO *dilectis fidelibus noſtris.* COGNOSCAT pro certo fidelitas veſtra, quia nos ipſam villam noſtram Vendoaram, quam dicitis eſſe inuaſam à Boſone Comite, quaſi nos eam cum illo commutaſſemus accipientes alteram ab eo, neque beneficiali more, neque alicuius commutationis tenore, neque alio quocumque modo cum eodem Boſone, vel alio quocumque homine dedimus, neque commutauimus. Ideò in fidelitate & ſeruitio ſanctorum Apoſtolorum Petri ac Pauli deuota mente permanentes, ipſam villam ſub noſtro iure tenete, defendite, & cum Domini auxilio gubernate; nec alicui homini credatis nos aliquando præfatam villam quolibet modo daturos. Direxerimus verò pro veſtro adiutorio, ac defenſionis auxilio litteras noſtras iam dicto Boſoni Comiti, vt pro amore Dei, & ſancti Petri ac noſtro, & ſuos homines inde remoueat, & ipſam villam nullatenus inuadere, nec inuaſam retinere præſumat: quin potiùs ſuo vos brachio tueatur, & ab omnibus erga vos malè agentibus dignetur defendere; ſi gratiam Dei, & principis Apoſtolorum cupit habere. Arembertum autem vaſallum eius, cui ipſam villam beneficio dederat omni Eccleſiaſtica communione per Iſaac venerabilem Epiſcopum iuſſimus eſſe priuatum; ſi in eadem villa vlterius temerè intrare, aut aliquam ibi contrarietatem facere præſumpſerit.

C *Vt Vendoaram villam, quam contra fidem occuparat, &* AREMBERTO *cuidam conceſſerat, liberam Eccleſiæ relinquat, & ab ea ſuos, & alienos remoueat: Monaſterium quoque Pultarienſe tueatur.*

LXIII.

DILECTO *filio* BOSONI *glorioſo Principi.* QVANTA vos dilectione, quãtóque noſtræ paternitatis dilexerimus affectu, ex eo, quo veſtram ſublimem cognouimus gloriam, ipſi abundanter recolitis: quoniam & veſtra non Excellentia veluti patrem ſpiritalem in omnibus colere, & honorare animo tranquillo curauit; quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere confiſi, ea quæ ſub iure ſanctorum Apoſtolorum Principum Petri ac Pauli per totius Galliæ prouincias immobilia loca conſiſtunt, cum hominibus, omnibúſque ſibi pertinentibus, vt veſtro potenti brachio defenſa manerent rogauimus, veſtróque auxilio ſecura conſiſterent: quod vos pro amore Dei, & S. Petri, noſtróque honore, nobis libenter facere promiſiſtis. Nunc autem, ſicut audiuimus, villam noſtram Vendoaram abſque noſtro conſenſu, & voluntate occupatis, & vni veſtro vaſallo, nomine Aremberto in beneficium dediſtis: & ſi verum eſt, non benè, ſicut vos decebat egiſtis. Ideò rogamus fili chariſſime celſitudinem tuam, vt propter amorem Domini, & ſancti Petri cæleſtis regni clauigeri, ipſam villam noſtris, qui ibidem reſidunt hominibus, ſub

CAROLVS SIMPLEX. noſtro iure, ſicut nos eam ordinauimus, liceat habere ſecuriter, omnéſque veſtros, A vel alienos homines ab eiuſdem villæ habitatione, vel dominatu remoueatis; nec veſtris diebus aliquam à quocumque homine contrarietatem patiamur. Simili etiam modo petimus, vt monaſterium ſancti Petri, quod vocatur Pultarienſe, & Gerardus quondam Comes de rebus ſuis perfecit, atque dotauit, & ſancto Petro tradidit, petimus vt veſtra in omnibus tuitione adiuuetur: quia fratres qui in eo conſiſtunt & ſedulas Deo laudes perſoluunt orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium ab inimicis vicinis perturbantur; omniſque illorum immo noſtra familia crudeliter aſſiduè vexatur & opprimitur. Ita ſanè, vt neque arare, neque cætera, quæ ad terræ culturam pertinent, poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei, atque eius aduerſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, noſtráque dilectione extendatis: quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalui in omnibus, & ſecuri conſiſtant, vt & in præſenti dignas à nobis retributiones, & in futuro multiplicem à Domino valeatis mercedem recipere.

Scribit ſe litteris eum, vt ad Imperium promoueret, ad Vrbem aduocaſſe: Rauennam vſque ad eum proceſſiſſe, ſperaſſéque ſe auxilium ab eo aduerſus Romanæ Eccleſiæ hoſtes recepturum: quæ ſpei ita eum fruſtrata eſt, vt nunquam hoſtes magis ſæuierint, petit vt Eccleſiæ opem ferat & dum iter parat, legatos ad ſe mittat: ſuóſque legatos commendat. B

LXIV.

DILECTO *ac ſpirituali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* QVOD benè veſtra regalis cognoſcit ſublimitas, à longo iam tempore vos pro vtilitate, & exaltatione S. Sedis Apoſtolicæ matris veſtræ ad culmen Imperij, Deo propitio, volentes perducere, auctoritatis noſtræ litteris miſſis vocauimus, ac poſtmodum præ magnitudine amoris veſtri, relicta noſtra Eccleſia inter ſæuas hoſtium non ſolùm Paganorum, ſed etiam malorũ Chriſtianorum manus, ad vos Rauennam peruenimus: quod nullus anteceſſorũ noſtrorum glorioſiſſimis progenitoribus veſtris aliquando feciſſe recolitur, ſperantes ſcilicet omnem honorem, priſtinúmq; vigorem S.R.E. per vos ad augmentum perfectum perducere, atque inimicorum ſanctæ Dei Eccleſię & noſtrorum ferocem ſeueritatem omni modo comprimere, faciléque ſuperare putabamus. Sed quia de his omnibus nihil apud magnitudinem veſtram, vt volebamus, peregimus; reuertentes prioribus peiora reperimus. Nam inimici noſtri maiori audacia eleuati, non ſolùm ea, quæ ſancti Petri ſunt, diripere, ſed etiam homines noſtros in ſua poteſtate recolligere & retinere non dubitant. Quapropter fili cariſſime pro certo ſcitote, quia nos veſtrum honorem & gloriam toto conamine deſideramus perficere: & ideò vos ea, quæ vtilitati, & exaltationi ſanctæ Sedis Apoſtolicæ proficua ſunt, pro intuitu, mentéque deuota debetis peragere. Vnde obnixè precamur, vt nobis dirigatis Luitubardum venerabilem Epiſcopum, Manigoldum filium Adalberti, & Adelbertum protopincernam veſtrum, qui antequam vos in has partes veniendi iter ſumatis, nos & ſanctam matrem veſtram Romanam Eccleſiam certificent, & ad veſtrum honorem & gloriam placabiles, & lætos efficiant: quatenus Deo auxiliante, vobis venientibus Romam, vnum de pactis, & priuilegia ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, more parentum veſtrorum, renouare & confirmare ſtudeatis: & petimus, vt de hoc, quod pro honore Dei, & ſanctæ Eccleſiæ, ſeu veſtro nos facere monemus, aliquid inimicis noſtris non credatis, neque his, qui magis ea, quæ ſua ſunt, quàm veſtram gloriam quærunt, eo quod honor, & exaltatio S.R.E. veſtra protectio eſt in omnibus, veſtráque contra omnes inimicos defenſio. Hos autem Miſſos noſtros, Marinum videlicet, venerabilem Epiſcopum, & Arcarium ſedis noſtræ, atque Petrum æquè Epiſcopum Senogallienſem vobis direximus, quos, vt benignè recipiatis, rogamus, & ea, quæ vobis verbotenus dixerint, quaſi nobis credere non dubitetis. Data vt ſuprà. C

Imperator à Romano Pontifice eligitur.

Doles

A *Dolet ſe non poſſe cum eo colloqui.* ARNVLPHVM *legatum ad eum mittit, petens ne Romanam Eccleſiam ab hoſtibus lædi patiatur, ideóque eius legatum cum* ARNVLPHO *ad ſe mitti iubet.*

LXV.

DILECTO *ac ſpiritali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* AVDIVIMVS quod debeatis nunc alpes tranſire, atque cum cariſſimo fratre veſtro communi eloquio frui: vnde valde turbati exiſtimus, eo quòd ſecundùm commune placitum, ſperabamus nos vobiſcum ſimul conuenire, & magnum, ac proficuum opus exaltationis S. R. E. matris veſtræ, veſtrique honoris & totius terræ S. Petri ſalutis peragere. Idcircò direximus vobis hunc chariſſimum nepotem noſtrum Farulfum delicioſum conſiliarium noſtrum, per quem veſtræ regali ſuggerimus magnificentiæ, vt nullo modo prætermittaris ita ordinare, atque diſponere terram ſancti Petri; quatenus ſalua, & defenſa non ſolùm à Paganis, ſed etiam à malis Chriſtianis, quos ipſi proculdubio ſcitis, permaneat: donec Deo auxiliante, reuertentes ad gremium ſanctæ matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ veniatis; quia ſi hoc prætermiſeritis, tanta vndique aduerſa vix ferre valemus. Quapropter veſtra regalis magnitudo præuideat, ne veſtris diebus eadem Eccleſia aliquam minuitatem patiatur,
B ſed per vos magis augmentetur; quoniam ipſius augmentum veſter eſt honor: ideò petimus, vt cum præſente iam dicto nepote noſtro idoneum è latere veſtro nobis dirigatis legatum, qui ad ſalutem, & iuſtitiam terræ nobiſcum interim pariter, & promptiſſimè in omnibus, prout opus fuerit deſudet, vt & nos omnem veſtrum honorem libentiſſimè valeamus perficere: cui ea, quæ vobis dixerit, quaſi nobiſmetipſis credere non dedignemini. Quamobrem rogamus, vt libenti animo hoc facere, & ſecundùm promiſſum veſtrum adimplere omnimodis ſatagatis: nam certos vos eſſe volumus, quia veſtrum honorem, & gloriam tota mente deſideramus perficere.

Significat ANSPERTVM *dudum Archiepiſcopum Mediolanenſem in Romana Synodo priuatum, ac* IOSEPHVM, *quem ille in Vercellenſi Eccleſia Epiſcopum ordinauerat depoſitum, rogat vt* CONSPERTVM *in Vercellenſi Eccleſia Epiſcopum à ſe conſecratum tueatur.*

LXVI.

DILECTO *ac ſpiritali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* REGIÆ magnitudini veſtræ notum eſſe volumus, fili cariſſime, quia Anſpertum Mediolanenſem
C Archiepiſcopum, in prima quidem Synodo in Eccleſia beati Petri Apoſtoli habita pro ſuis euidentiſſimis negligentiis, & præſumptionibus, vnà cum Reuerendiſſimo Epiſcoporum cœtu regulariter excommunicauimus, ſed mentem ſuam in ſuperbiam erigens, non ſolùm pro perpetratis veniam humiliter non quæſiuit: verùm etiam ante audientiam, & noſtram Apoſtolicam abſolutionem ſacrum præſumpſit miniſterium celebrare, atque contra ſacros canones contráque regiam, & noſtram Apoſtolicam voluntatem Epiſcopum in Vercellenſi Eccleſia enormiter conſecrare præſumpſit. Pro quibus videlicet tantæ temeritatis præſumptionibus, & ipſum Anſpertum dudum Archiepiſcopum in ea, quæ nuper acta eſt Synodo, omni Epiſcopali honore priuauimus, & eum, quem illicitè ordinauit Epiſcopum, decreuimus Synodali iudicio depoſitum: intuitu tamen miſericordiæ in priſtinum, quo erat antea gradum reuerti. Porro nos, ſecundùm voluntatem, & petitionem dilecti filii noſtri Carolomanni glorioſi Regis hunc Conſpertum Reuerendiſſimum, de quo iam olim vobis per veſtrum fidelem Miſſum innotuimus in eadem Vercellenſi Eccleſia, conſentientibus omnibus comprouincialibus Epiſcopis Antiſtitem conſecrauimus, quem petimus obnixè, vt pro amore Dei & ſancti Petri, ac noſtro, veſtræ potentiæ brachio tueamini, & pro vt ei opus fuerit, dignum ſemper in omnibus præbeatis ſolatium. Regalem excellentiam veſtram Dominus conſeruet incolumem chariſſime fili. Data vt ſuprà.

CAROLVS SIMPLEX. *Monet, vt res* ANGELBERGÆ *reſtituat, ſin minus, denunciat illi excommunicationem, niſi intra duos menſes ad reddendam de his rationem Romam veniat.* A

LXVII.

NOTINGO *Nouarienſi Epiſcopo.* AVDIVIMVS te res ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ iniuſtè tenere, quas volumus, & Apoſtolica auctoritate præcipimus, vt continuo reddere ſtudeas, & quod tibi retinere debere nulla lege cōceditur, ſub omni celeritate dimittas, vt ei, cui pertinere videtur, his perfrui modis omnibus liceat. Nam ſi continuò præfatas res non reddideris, monemus, & Apoſtolica auctoritate præcipimus, vt intra ſpatium duorum menſium Romam ad reddendam pro his rationem occurras, & coram nobis congruam ſatisfactionem exhibeas: alioquin tamdiu excommunicatus exiſtas, quamdiu huic noſtræ commonitioni obtemperans, hæc quæ ſtatuimus, adimplere procures. Data 14. Kalend. Nouemb. Indictione decima tertia.

Rogat vt bonorum ANGELBERGÆ *Imperatricis curam ſuſtineat.* B

LXVIII.

NOBILISSIMIS *viris ac dilectis filiis* EGIFREDO, SVPPONI, ERIPALDO, BERARDO, BONIFACII *filio, &* COTEPHREDO *glorioſis Comitibus.* SCIENTES profectò ea, quæ ſagacitati veſtræ committimus, vos pro amore Dei, & ſanctorum Principum reuerentia, noſtráque dilectione, pio mentis affectu perficere: ideo pro parte dilectiſſimæ, ac ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ his Apoſtolatus noſtri litteris gloriam veſtram magnopere deprecamur, vt omnium rerum eius vbicúmque conſiſtentium, curam, & ſolicitudinem maximam habeatis: quatenus veſtro prudenti conſilio, ingentique ſolatio eius omnia ſalua, & indiminuta, ſecura, & defenſa conſiſtant; ita ſanè, vt nulli eaſdem res inuadere ac deprædare ſinatis. Quia & nos eum, qui facere, vel fauere facienti præſumpſerit, ſpiritali proculdubio gladio feriemus: quatenus ex hoc, & nos ſecundùm collatum nobis diuinitus Apoſtolicum miniſterium, dignas atque multiplices nobilitati veſtræ gratias habeamus: benedicentes vobis omni benedictione ſpiritali in Chriſto Ieſu Domino noſtro, & veſtræ fidei laudabilis rumor per ora fidelium ſemper vbique reſonet ad augmentum veſtræ perpetuæ remunerationis. Data vt ſuprà.

LIVTFREDVM *Comitem, quia monialem, quæ è monaſtrio effugerat, ſuſcepit, & bona* ANGELBERGÆ *Imperatricis diripuit, excommunicat; niſi ſtatuto tempore ſatisfecerit, monet ne quiſquam cum eo communicet.* C

LXIX.

REVERENDISSIMO ANTONIO *Epiſcopo Brixienſi, & nobiliſſimo viro, dilectóque filio* BERENGARIO *glorioſo Comiti.* QVIA dilectus, ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus Rex ſuis Regalibus litteris, & Miſſorum noſtrorum verbo, noſtro præſulatui pio mentis affectu commiſit vt nos curam huius Italici regni haberemus, tam pro diuinitus nobis commiſſa paſtorali ſollicitudine omnium Chriſti ouium, quàm etiam pro præfati Regis vice cura conceſſa, illa quæ contra Deum & iura legis alicubi cognoſcimus præſumptione commiſſa, omni volumus conamine compeſcere, & vnam ouem morbidam gladio percutere, ſpiritali, vt ad ſalutem quoquomodo anima vulnerata perueniat, antequam totus grex vnius contagione maculetur. Audientes igitur veracitérque ſcientes Liutfredum Comitem ſuſcepiſſe quandam ſanctimonialem nomine Gerlindam de Placentino monaſterio fuga lapſam, & poſt noſtram ſuper hac cauſſa admonitionem, ſalubrémque prohibitionem, eam detinuiſſe, atque cum propria vxore ſuiſque illi pariter communicaſſe, nobilitati veſtræ paterna dumtaxat dile-

Digitized by Google

A ctione mandamus, vt & tam pro eadem ſanctimoniali, * quam facultatibus dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ, cui debitam omninò debuit fidem conſeruare, latenter recepit: & hactenus contra noſtrum ei reddere diſtulit interdictum, quámque etiam, quia cortes ipſius ſub noſtra Apoſtolica tuitione, ac defenſione perenniter ſuſceptas, deprædari temerè præſumpſit: nos eum à communione fidelium ſequeſtramus; ita ſcilicet, vt ſi infra Italicum regnum conſiſtit, intra dies triginta habeat omnia ſub vera ſatisfactione reddita, quæ violenter abſtulit. Et ſi extra regnum Italicum eſſe videtur, infra dies ſexaginta, ac deinde, ſi hæc omnia paruipendens in ſua pertinacia manere, nihilque ſtuduerit emendare, anathematis vinculo ſit innodatus, donec ad noſtram Apoſtolicam præſentiam venerit, & pro illicitis his omnibus veram coram nobis ſatisfactionem facere ſtuduerit: idcirco volumus, vt nullatenus ei communicetis, ſi noſtro Apoſtolico vultis, vt dilecti filij, conſortio frui. Data vt ſuprà.

CAROLVS SIMPLEX.
* Deeſt aliquid.

Rogat Regem, vt HIERONYMVM *Lauſonenſem Epiſcopatum pacificè retinere permittat, necnon vt* THEODERICO *Archiepiſcopo res eius Eccleſiæ à quodam* HVBONE *ablatas reddi iubeat.*

B

LXX.

DILECTO *ac ſpiritali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* MAGNITVDINEM veſtram ingenti nobis amore dilectam noſſe volumus; quia Hieronymus ſanctæ Lauſonenſis Eccleſiæ Epiſcopus, apud B. Petrum Apoſtolorum Principẽ, noſtrúmque Pontificium veniens, humilitatis deuotione petiit quatenus Lauſonenſem Eccleſiam, quam iam olim regendam ſuſceperat, ei deinceps nobis fauentibus habere liceret. Nos autem eius precibus moti, iuxta quod omnium Eccleſiarum Dei curam habemus commiſſam, & quia noſtra exhortatione, illum vobis fidelem in omnibus, propriúmque (ſicut cæteri Regni veſtri Epiſcopi exiſtunt) eſſe cupientes agnouimus, his Apoſtolatus noſtri litteris excellentiæ veſtræ ſuggerimus, vt eum pro amore Dei, & ſancti Petri, & noſtro, & benignè recipiatis, & iam dictum Epiſcopatum Lauſonenſem ſibi diuinitus conceſſum, noſtráque Apoſtolica etiam auctoritate commiſſum ſub omni integritate recipere, haberéque ſecuriter permittatis; ne amplius eadem Eccleſia contra ſtatuta patrum, ſine proprio rectore conſiſtat. Nam regulariter illum electum, & proprio Archiepiſcopo cauſſa infirmitatis præbente conſenſum, & Epiſcopos conſecratores illius litteris, quas nobis oſtendit, rogante, conſecratum fuiſſe iam dictæ Eccleſiæ Epiſcopum, incunctanter agnoſcimus. Et idcirco volumus, & rogamus, vt abſque temporis

C protelatione, vel aliqua contradictione, ſuum, vt diximus, Epiſcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reuerentia diſponat: quoniam nos in alterius hominis electione vel conſecratione, iſto viuente, conſentire nullo modo patiemur, eo quod præcipua ſanctorum Patrum auctoritas iubeat, duos ſimul in vna ciuitate non debere eſſe Epiſcopos. Quamobrem, chariſſime fili, hortamur nihilominùs, & obſecramus regiam gloriam veſtram, vt, Deo auxiliante, ipſa Eccleſia proprio nunc recepto paſtore, ſub veſtræ clementiæ tutamine pacifica iam, & quieta conſiſtat, vt eius precibus adiuti, poſt hoc regnum terrenum vobis conceſſum, ſempiternum percipere mereamini. Præterea, & Theodericus ſanctæ Chryſopolitanæ ſedis Archiepiſcopus, multas noſtris Apoſtolicis auribus ſuper Hubonem fidelem veſtrum querelas direxit, eo quòd res Eccleſiæ illius inuaſerit, pro quo etiam precamur, vt eaſdem res Eccleſiaſticas iam dicto Archiepiſcopo ſub integritate reddere faciatis pro amore Dei & noſtro: & nulla deinceps ei permittatis aduerſa vel contraria inferre. Data 20. die menſis Iunij, Indictione 13.

CAROLVS SIMPLEX.

Commendat eius erga Romanam Eccleſiam obſeruantiam: rogat vt legatum ſibi auxilio mittat. A

LXXI.

DILECTO *ac ſpirituali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* MVLTIPLICES regiæ magnitudini veſtræ his noſtris Apoſtolicis litteris gratias agimus pro veſtra tam ingenti cura, & ſollicitudine, quam circa ſanctam Romanam Eccleſiam matrem veſtram habetis, atque pro veſtræ deuotionis ſinceritate, qua nos puræ mentis affectu more parentum veſtrorum diligitis, & in omnibus adiuuare alacriter cupitis. Et quia pro exaltatione, atque vtilitate ſedis Apoſtolicæ totiúſque terræ ſancti Petri defenſione, vos prompta mente deſudare velle cognoſcimus: in quo ſcilicet veſtri deſiderij affectu piiſſimo, & diuinam circa regiam gloriam veſtram habebitis adiutricem, & placabilem Maieſtatem, & dignam non ſolùm in hoc ſæculo, ſed etiam in cæleſti poſtmodum regione retributionem proculdubio recipietis. Quid verò mandaſtis, vt Marchiones veſtri, qui circa nos exiſtunt, ad defenſionem neceſſariam peragendum nobiſcum pariter decertare debuiſſent; hoc autem ſine veſtræ Maieſtatis præſentia, vel ſine idonei optimatis veſtri nullo modo, ſicut oportet, proderit nobis; eo quod ipſi Marchiones homines de ciuitatibus, & propriis finibus noſtris, cum quibus territorium ſancti Petri poteramus ſatis defendere, in ſuo aſſiduo ſeruitio habent, & nonnullos eorum potentia ſua defendunt, & ita impediunt, vt noſtrum ſeruitium ſecundùm voluntatem noſtram minimè perficere valeant. B Vnde precamur excellentiam veſtram, vt pro amore Dei, & principis Apoſtolorum honore, talem nobis de præſenti Miſſum dirigatis, cum quo per veſtræ auctoritatis potentiam, ea quæ ſanctæ Dei Eccleſiæ & nobis pertinent incunctanter valeamus perficere: quatenus eoſdem homines noſtros, qui nobis ſublati ſunt, omnimodis recipiamus, vt omnis honor & vigor ſanctæ Eccleſiæ veſtris diebus in omnibus integer adereſcat, & indiminutus permaneat, quoniam ipſius honor, & exaltatio veſtra hic & in æternum eſt ſalus & gloria. Nam & nos ea, quæ veſtræ gloriæ proficua ſunt, libentiſſimè perficere cupimus, & noſtris aſſiduis precibus vos Domino commendare, Apoſtolorum ſuffragantibus meritis ſemper ſatagimus. Hæc itaque pro vtilitate ſanctæ Eccleſiæ modo fieri petimus, vt cùm veſtrum glorioſum aduentum fauente Domino conſpexerimus, optata & ingenti pariter lætitia exultare valeamus. Data die 23. menſe Iunij, Indictione decima tertia.

Gratulatur de eius erga Romanam Eccleſiam obſeruantia, cuius eum defenſorem elegit. Monet ne aduerſariis fidem habeat, laudat quod ditionem ſancti PETRI *ab hoſtili incurſu defendi iuſſerit.* BOSONI *tanquam tyranno auxilium ſe non daturum affirmat, optat eius aduentum, & rogat vt legatos mittat.* C

LXXII.

DILECTO *ac ſpirituali filio* CAROLO *glorioſo Regi.* REGIÆ magnitudinis veſtræ receptis apicibus, ac diligenter perlectis, quia more Chriſtianiſſimorum Principum parentum veſtrorum admonitionis & exhortationis noſtræ doctrina repleri vos velle cognoſcimus, noſtróque conſultu, ea quæ pro ſanctæ matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ, & totius Chriſtianitatis defenſione ſalubria ac vtilia eſſe videntur, animo libenti cupiatis perficere; valde gratulamur, & immenſas Domino gratias referimus, & optamus, vt cuncta circa vos ſemper proſpera, diuina fauente gratia, exiſtant. Ea etenim, quæ de veſtris cauſſis, & euentibus veſtris nobis litteris non retuliſtis, fideli relatione communis fidelis, & reuerendiſſimi Epiſcopi Vvibbodi luculenter didicimus; eique omnem familiaritatis aditum pio affectu præbentes, veſtræ voluntatis arcana cognouimus, per quem, & nos celſitudini veſtræ aliqua verbotenus

A intimanda direximus. De oppreſſionibus autem Græcorum (ſicut vobis à qui-
buſdam æmulis noſtris nunciatum eſt) nos aliquid nullo modo ſcimus; ſi verà
certiſſimè ſciremus, dilectioni veſtræ cum omni deuotione celeriter nunciaſ-
ſemus: quoniam Dei omnipotentis proculdubio inſpiratione & voluntate, vos
præ omnibus eligere, & inclytum in omnibus negotiis ſanctæ ſedis Apoſtolicæ,
noſtriſque profectibus patronum, & defenſorem habere omnino curauimus: &
ideò, vitam comſtem longa per tempora optamus poſſidere. Quapropter inimicis
noſtris, quos nobis aduerſarios, & zizaniorum ſeminarores eſſe cognoſcitis, aurem
clementiæ veſtræ nullatenus accommodetis. Nam inimicus ſemper contraria lo-
quitur: tamen benè vos feciſſe laudamus, quod omnibus Epiſcopis, & Comitibus,
qui circa nos conſiſtunt, auctoritate veſtra mandaſtis, atque iuſſiſtis, vr terminum
S. Petri ab hoſtili nempe incurſu, noſtro pariter inſtructi mandato, defendere de-
beant. Valde neceſſarium eſt, vt non ſolùm à malis Chriſtianis, verùm etiam, &
à Sarracenis vbique diffuſis, vbique & vndique nos ſine im[illegible]danti-
bus, & more furum noſtra diripientibus tueri procurent. Pro qua videlicet neceſ-
ſitate, quam ſupra modum patimur, ipſius Vvibbodi Epiſcopi hortatu, in quan-
dam cortem noſtram exiuimus, & vna cum Vvidone Comitis Lamberti filio lo-
qui voluimus huius rei cauſſa: ſed ipſe adeſſe prætermiſit, ſicut iam dictus fidelis
noſter ac veſter vobis poterit enarrare. De Boſone quoque certos vos eſſe volu-
B mus, quia neque aliquem familiaritatis locum, aut receptionis noſtræ auxilium
apud nos habebit neque poterit inuenire: eo quod vos, vt prælibauimus, amicum
& adiutorem quæſiuimus, & loco chariſſimi filij retinere toto mentis conamine
volumus. Nam nihil nobis de parte ipſius pertinere videtur, qui talem tyranni-
dem præſumpſit committere. De veſtro quoque aduentu, quem Deo fauente
adeſſe mandaſtis, valde ſumus gauiſi effecti, & pro tantis calamitatibus, quibus
circundati, & oppreſſi exiſtimus, optamus & vehementer rogamus veſtram ſpe-
cialem citiſſimè, Deo propitio, contemplari præſentiam. Ioannem verò reue-
rendiſſimum Epiſcopum Tritienſem penes nos hac vice retinuimus, vt ſi aliquid
noui nobis euenerit, & neceſſe fuerit per eum veſtris mandare fidelibus, ac per or-
dinem quæ opportuna fuerint, ſignificare poſſimus. Pro iuſtitiis autem faciendis
ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, vt idoneos, & fideles viros è latere veſtro nobis de præ-
ſenti dirigaris, obnixè depoſcimus, qui nobis pariter cum Miſſis noſtris profici-
ſcentibus, de omnibus iuſtitiam pleniſſimam faciat, & veſtra regali auctoritate ma-
lè agentes corrigant, & emendent: præterea, ſicut veſtro proprio nobis ore fili
chariſſime promiſiſtis, vt in hoc duntaxat opere veſtram voluntatem, veſtræque
mentis affectum circa nos puriſſimum fore luce clarius agnoſcamus, vt & nos ve-
ſtrum deſiderium pio ſemper valeamus affectu perficere. Data vt ſuprà.

CAROLVS SIMPLEX. *Aimon. lib. 5. cap. 19. & 40. Regin. lib. 2.*

C *Gratias agit de eius erga ſedem Apoſtolicam obſeruantia, ſuam erga eum beneuo-
lentiam teſtatur; aduentum eius pro Eccleſiæ neceſſitatibus expectat, monét-
que vt aliquem legatum mittat. Queritur de* GEORGIO *quodam excommu-
nicato, qui ipſius Imperatoris auctoritate fultus bona Romanæ Eccleſiæ inuaſe-
rit, rogat vt promiſſa auxilia mittat.*

LXXIII.

EXCELLENTISSIMO *& dilecto filio* CAROLO *glorioſo Regi.* RELEGENTES
regalis excellentiæ veſtræ litteras, deuotionẽ veſtram quam circa ſanctam Ec-
cleſiam matrem veſtram, & circa noſtrum Pontificium habetis, luce clarius noui-
mus; vnde multiplices gloriæ veſtræ gratias referimus. Nã & nos vos ſemper quaſi
dilectum & ſpiritalẽ filium retinemus, & pio mentis affectu deſideramus amplecti;
& pro augenda gloria veſtra aſſiduè ſolliciti incunctanter exiſtimus. Quod autẽ no-
bis mandaſtis, vt veſtrũ optatum præſtolaremur aduentum, pro eorũ aduerſitatibus
emendãdis, qui nobis cõtraria inferre, & qui à noſtra ditione homines noſtros ſub-
trahere pręſumunt; nos quidẽ veſtrum aduentũ toto deſiderio pro tantis Eccleſię
Dei neceſſitatibus, quæ ad augmentum gloriæ veſtræ ſunt emendãdæ, omnimodo

CAROLVS SIMPLEX.

optamus inſpicere. Sed ſicut vobis noſtris iampridē Apoſtolicis litteris ſuggeſſimus, A vt veſtrū idoneum Miſſum nobis direxiſſetis, cū quo aliquid de Eccleſiaſticis vtilitatibus potuiſſemus perficere, pro qua cauſa non eū miſeritis, miramur. Quamobrē petimus, vt eumdem Miſſum, antequam veniatis nobis dirigere non omittatis: vt cùm Deo auxiliante, veneritis, nobis ſimul conuenientibus, vera inter nos dilectio, vtpote inter ſpiritalem patrem & chariſſimum filium poſſit exiſtere. Prætereà poſtquam Georgius, excommunicatus & anathematizatus cum homine Vvidonis eſt, à vobis reuerſus, aſſiduo ſumus mærore turbati; eo quod audacter veniens quaſi veſtra fultus auctoritate, in proprietates olim ſuas, quæ ad ius S. R. E. (Carolo diuæ memoriæ Imperatore parruo veſtro concedente, non legaliter peruenerunt, & nunc vſque iuri noſtro defendebamus & tenebamus) temerè pariter cum aliis introiuit: & noſtros, qui in circuitu homines exiſtunt, affligere & deprædari non ceſſat. Vnde obnixè rogamus veſtram magnitudinem, vt ſicut nobis ore proprio pr[illegible] Epiſtolam veſtram, atque legatos noſtros, Luitvvardo venerabili ſanctæ [illegible] creellenſis Eccleſiæ Epiſcopo mediatore exiſtente, mandaſtis præſentialiter nobis adimplere ſatagatis: quia nos ea, quæ vobis promiſimus, omnimodis adimplebimus, aut eoſdem infideles noſtros procul à nobis expellatis, vt nulla nobis aduerſa vel contraria valeant aliquatenus moliri, quouſque Deo propitio, vos veneritis. Quarto idus Septembris, Indictione decima quarta. B

Lætatur de eius incolumitate. Deúmque orat, vt omnia ei proſperè eueniant, nunciat Sarracenos à Græcis victos, ſéque à Sarracenis, & aliis etiam valde premi: quare petit, vt ſibi quàm citiſſimè auxilio veniat.

LXXIV.

CAROLO *glorioſo Regi*. SVSCEPTIS gloriæ veſtræ ſpiritalis atque deſiderabilis fili, nobis directis apicibus, atque relectis: quia vos, Deo gratias ſanitate vigere cognouimus, ineffabili & vltra quam dici poſſit iocunditate refecti, in Domino gratulati ſumus: & vt magis, ac magis vobis Dominus Deus noſter proſperitatem tribuat, triumphum de aduerſantibus concedat & felicia tempora ad regnum pacificè, atque iuſtiſſimè diſponendum multiplicet, continuis votis eundem Dominum deprecamur. Quia nihil omnino fili chariſſime nobis dulcius, nihilque amabilius, quàm vt vos ſemper ad defenſionem, & exaltationem ſanctæ matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ cognoſcamus eſſe promptiſſimos; & eis qui eam diuerſis modis impugnant, libera correctionis, ac diſciplinæ ſententia contraire. Nos autem licèt in innumeris infirmitatibus, atque anguſtiis conſtituti, Deo gra- C tias, vtcumque valemus: ſed tunc potiùs noſtra ſanitas erit, ſi vos omni proſperitate, vt diximus, pollere cognouerimus; & ad nobis conferendum ſolatium feſtinanter occurrere, vt alterna viſione loquamur, non pati moras aduertimus. Cæterum, quod dicitis, vt Liutuuardum venerabilem Epiſcopum communem fidelem noſtrum ad nos præmittatis, valde in Domino gratulamur: & cùm eum pro communi vtilitate ſemper deſudare cognouerimus, magnum nobis gaudium in aduentu illius naſcetur, eo quod in ipſius præſentia veſtram intuebimur excellentiam. Poſtremò fili chariſſime, quod ſciſcitamini de Græcis, atque Hiſmaëlitis, & cæteris quibuſque exteris nationibus, vel conciuibus, qualiter res agatur, breuiſſimè reſpondemus. Sed vt hæc omnia ex intimo corde, atque dolenter aduertatis, omni mentis conamine exhortamur: tamen Deo ſint grates & laudes, quia Græcorū nauigia in mari Hiſmaëlitarum victorioſiſſimè ſtrauerunt phalanges, & eos, prout Dominus voluit, debellati ſunt. Sed nos tamen tam ipſi iam dicti Hiſmaëlitæ, quàm alij conciues noſtri impugnant, ac perſequuntur, vt extra muros Vrbis nullatenus, vel qui labore manuum ſuarum viuere valeant, vel qui, vt ita dixerim Chriſtianitatem ſuam, ſicut decet, obſeruent, egredi liberè poſſint: ac per hoc, immo pro his omnibus, ſi citiſſimè, & omnibus occaſionibus, omnibúſque excuſationibus poſtpoſitis, & contemptis, ad omnem nobis, & huic regioni valde afflictæ conferendum ſolatium non veneritis, proculdubio ſcire poteſtis quia ad peccatum veſtrum, & damnum omnium hæc terra peribit. Vnde pro Deo feſtinan-

A tes iter ad nos veniendi aſſumite, & vt bella Domini vice illius præliemini, ad beatorum Apoſtolorum limina Deo præduce, pro Chriſtianorum omnium auxilio properate. Data quarta Kalend. Nouemb. Indictione decima quarta.

CAROLVS SIMPLEX. CAROLVS CRASSVS.

Rogat vt vnà cum CAROLO *Imperatore de reuocanda ab exilio & Romam remittenda* ANGELBERGA *conſentiat: vbi eam ita ſe cuſtoditurum pollicetur, vt nihil mali contra Imperatorem moliri poſſit: & ſi quid moliatur, Imperatori ſe eam redditurum promittit.*

LXXV.

LVDOVICO & CAROLOMANNO *Regibus*, & HVGONI *Abbati*. NOSSE volumus veſtram dilectionem, quia ſpiritalem filium noſtrum Carolum Sereniſſimum Imperatorem Romæ nobiſcum degentem rogauimus, vt ſpiritalem filiam noſtram Angelbergam Deo deuotam, quæ ſe ſancto Petro Apoſtolo & nobis, cum ſuis omnibus commendauerat, quam etiam coniunx illius diuæ memoriæ Ludouicus Auguſtus adhuc viuens noſtræ tuitioni ſpecialiter ſubmiſerat, ab exulatu reduceret; & apud nos etiam Romam, vbi nulla iam de illa ſiniſtra ſuſpicio oriri B poſſet, pro amore Dei, & Chriſti clauigeri ipſius beati Petri Apoſtoli, ſimúlque noſtro dirigeret. Quod ille libenter ſe facturum promittens, quantum comperimus, veſtrum ſuper hoc præſtolatur aſſenſum: & quidem nos de communi dilectione & pace, ſiue concordia veſtra gaudemus, & Deo pro hoc innumeras grates referimus: ſed tantùm de ipſius ſpiritalis filiæ noſtræ recuperatione & reditu vos deprecamur, quantum ſi ipſa ad nos reducta fuerit, vt nihil penitus iam, vel contra eundem Imperatorem, vel contra nos agere poſſit, noſtris nos atteſtationibus certiſſimos reddimus. Idcirco iuncta veſtra deuotio cum eiuſdem Auguſti obedientia abſque omni protelatione iam dictam Deo deuotam fœminam, quam ad limina Apoſtolorum, à quorum confeſſione altarium noſtro ſemper tuendam præſidio ſuſcepimus pro amore Dei, & noſtro remittere, quantum in vobis eſt, non omittatis. Quia ſi hic apud nos rediens habitauerit, tanta cuſtodia circumſpecta, nobis credite, erit, vt nec Boſoni, nec alij homini ad perturbationem Imperij, ſiue Regni quodlibet adiutorium, vel auxilium verbis, aut ſcriptis præbere quoquo modo valeat. Veruntamen vnum eſt, quod vobis veraciter, & vnde occaſionem vos ad nos contemnendum non poſſitis aſſumere: hoc ecce proponimus ſcilicet, ſi eandem Angelbergam, vel in modico contra Imperialem, aut noſtram voluntatem aduerſi quippiam moliri, aut velle manifeſtis cognouerimus indiciis: præſentialiter illam reddere, ac remittere imperialibus ſatagemus obtutibus: quatenus, quæ diſciplinam fortè recipere, quod nec optamus, diſtulerit, non ſolùm C mundana veſtra iudicia non euadat; verum etiam, nec noſtram miſerationem quæ delinquentibus parcere conſueuit, inueniat. Ideóque chariſſime fili, eſtote in hoc noſtri cooperatores & adiutores, & audiat nos continuo excellentia magnitudinis veſtræ, vt & vos à Domino exaudiri mereamini; & per felicia tempora Regni gubernacula moderantes, cum Chriſto regnum, quod finis nullus anguſtat, intercedentibus beatis Apoſtolis, capeſcere valeatis. Data quarta Idus Martij, Indictione decima quarta.

Ludouicus & Carolomannus filij fuerunt Ludouici Balbi Francorum Regis, de quibus Aimon. lib. 5. cap. 40. & Regino lib. 2. Chron.

Nunciat Imperatori ſe iis malis à Sarracenis affici, vt amplius ſuſtinere non poſſit, rogat eundem, vt ſibi ſubſidio exercitum maturè mittat, eique palmam cum benedictione mittit.

LXXVI.

CAROLO *Imperatori*. MVLTARVM oppreſſionum noſtrarum fili chariſſime, vobis obliuiſci non conuenit, & calamitatum noſtrarum, quas ſancta mater veſtra Romana Eccleſia patitur, oportet vos reminiſci, & tunc demum ad aliquam conſolationem noſtram manum veſtræ pietatis porrigere, & auxilium nobis præbere quantocyus debetis: ſcitis namque, quæ, quanta, & qualia, præcipuè à paganis mala, quantáſque etiam miſerias patimur: & in nobis commiſſis, quantum quotidie affligamur, & vos eſtis experti, & nos partim veſtræ clementiæ paulò an-

Carolus eius nominis tertius Craſſus dictus, cuius ſuprà & in Epiſtola 41. facta eſt mentio.

Digitized by Google

CAROLVS CRASSVS. tè ſignificauimus. Et cùm quotidie hęc eadem mala non minui, ſed magis ac magis creſcere ac dilatari cernamus, dolor & gemitus, ac ſine fine triſtitia imminet, ac per hoc libet magis mori, quàm proh dolor! iam talia tolerari. Proinde ſpiritalis fili, ſempérq; Auguſte, gloriam veſtrã ſummopere deprecamur, vt pro amore Dei omnipotentis & reuerentia principum Apoſtolorum Petri ac Pauli * hoſtilem exercitum, quem iſtas in partes venturum eſſe dixiſtis, moram perpeti non ſinatis, ſed cum omni velocitate, ad auxilium noſtrum, quæſumus, dirigatis: vt Domino adiuuante, ad reſpirationem noſtram Agarenos expugnet, & nobis quantulamcunque de ipſis paganis tranquillitatem valeat ferre. Sed & è latere veſtro, qui eidem exercitui præeſſe poſſit, tam ſtrenuum, támque idoneum Miſſum modis omnibus tribuatis, qui & ductor exercitus veſtri exiſtat; & quam defenſionem, vel adiutorium nobis faciant, ipſe præuideat, & quidquid veſtra vice eſt peragendum, poteſtatiuè perficiat: alioquin non ſolùm ex hoc maxima negligentia erit, & omnis veſtra vtilitas deperiet, ſed etiam nouiſſima noſtra erunt peiora prioribus; & vos quantum ex hoc habeatis peccatum, dici non poteſt. Ideóque propter Deum ſuccurrite nobis, ſuccurrite, vt non dicant in circuitu nationes, vbi eſt Imperator eorum? Præterea honorificentiæ veſtræ cum benedictione Apoſtolica palmam, per quam ſignum datur victoriæ; Ecce ex more direximus, exoptantes, omnipotentémque Deum deprecantes, vt hanc cum lætitia nos in die tantæ ſolemnitatis geſtare faciat, atque permittat, & ad omnium noſtrum vtilitatem profectum, aures præcordiorum veſtrorum diuinitus inclinare dignetur. Data quarta Kalendas Aprilis, Indictione decima quarta.

* veſtrum.

A

B

Arguit eum, quod alterius legitimam vxorem raptori tradi conſenſerit, & Romanæ Eccleſiæ auſus fuerit aduerſari: has ob cauſas illum à conferendis ſacris ordinibus ſuſpendit, donec à Synodo, ad quam eum iubet venire, eius cauſa cognoſcatur.

LXXVII.

ROMANO *Archiepiſcopo Rauennati, Miſſa per* DELTONEM *venerabilem Epiſcopum.* INTER cætera quæ de te audiuimus veniens Deus dedit Dux retulit nobis, quòd vxorem illius de qua legaliter definitum eſt, ad te callidè venire feciſſes, & alteri viro raptori, in ſtupro vtrique tradidiſſes: quod nimirum tanti flagitij ſcelus te, iuxta tuum miniſterium, omnimodis prohibere, ac funditus reſecare oportebat: tu autem conſenſum illicitè præbuiſti. Cognoſcimus etiam multis indiciis, quod auſu temeratio contra ſanctam & dominam tuam Romanam Eccleſiam recalcitrare, & contra tuæ iuratoriæ ſponſionis tenorem luculentiſſimè agere nullatenus dubitaſti. Vnde auctoritate Dei & B. Petri, noſtráque tibi præcipimus, & præſenti ſtatuto iubemus, vt nullam omnino ſacerdotalem ordinationem pro talibus, quibus es irretitus ciriminibus, facere quoquomodo præſumas, donec 8. Kalend. Octob. futuræ quintæ decimæ Indictionis, ad Synodum, quam Deo fauente, pro Eccleſiaſticis videlicet vtilitatibus, ſecundùm ſanctorum Patrum ſtatuta celebraturi erimus, omni poſtpoſita occaſione venire procures: quatenus Synodali decreto ea, quæ de te dicimus, examinata, canonicum finem percipiant. Data vt ſuprà.

C

Gratulatur de eius incolumitate, gaudet ipſum aduenturum eſſe ſtatim in Italiam, hortatur vt maturè Romanæ Eccleſiæ auxilio veniat, & GVIDONEM *prædatorem ab Eccleſia finibus eiici iubeat.*

LXXVIII.

CAROLO *Imperatori.* COGNOSCENTES de veſtra incolumitate, quod oppido videbamus, Deo gratias egimus, & vt magis ac magis proſperitatibus, & innumeris gaudiis fulciamini, maieſtatem diuinam ſupplicibus votis omnimodo flagitauimus, ſcientes & multis experimentis diſcentes quod vos eadem vultis, eadem quippe deſideratis, quoniam ſi noſtra mediocritas viguerit & valuerit, illa

A vos facturos hortabitur, vnde & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ matris veſtræ defenſio augmentabitur, & vobis copioſa merces in cælo in perpetuum reponetur. Quod autem dicitis, vt poſtpoſitis cæteris curis, iter veſtrum in Italiam recto itinere ordinatum habeatis, grato animo ſuſcepimus, & vt vtinam non ſolùm Papiæ, verùm etiam propiùs eſſetis, neceſſitas maxima depoſcit. Ideóque quod cœpiſtis cum Dei adiutorio, velociter veſtra ſublimitas perficere ſtudeat, & ad defenſionem, imò ſecuritatem ſanctæ matris veſtræ Romanæ Eccleſiæ, ſicut dixiſtis, cæteris curis poſtpoſitis, mente & brachio potenter occurrat: quia quantis affligatur, & conculcetur anguſtiis, iam dicere non valemus, cæterum de Vvidone Rabia, inuaſore ſcilicet & rapaci, veſtra gloria ſubueniat, & eum de finibus noſtris, vt aliquantulum populus noſter releuari valeat, eiicete modis omnibus iubeatis. Data III. Idus Nouembris. CAROLVS CRASSVS

Præcipit vt OPTANDO *Epiſcopo à ſe conſecrato obediant.*

LXXIX.

CLERO *& populo Geneuenſi.* DILECTISSIMI filij noſtri Caroli Imperatoris, principúmque ipſius relatu, veſtram Eccleſiam viduatam cognoſcen-
B tes paſtore, & propter diſſenſionem Boſonis, cui ſociatus eiuſdem ſedis videtur Metropolitanus, ordinationem electi veſtri Optandi differre, auctoritate & poteſtate Apoſtolica, ſecundùm deprecationem eiuſdem sereniſſimi Imperatoris, filij ſcilicet noſtri ſpiritalis Caroli, atque optimatum eius, præcognita veſtra omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem ſereniſſimus Imperator eidem Eccleſiæ electionem perenniter de proprio clero donauerat, diutiùs ipſa Eccleſia ne viduata maneret paſtore, conſecrauimus eum ſancti Spiritus gratia, & ad regendum vos paſtoraliter inſtructum direximus, quem deuotè & vnanimiter ſuſcipientes obedientes ei, vt pote proprio patri ſpiritali ſitis in omnibus, ſaluo deinceps eiuſdem loci priuilegio antiquo propriæ Metropolis, ſancimus, vt quicumque huic noſtræ auctoritati, & Apoſtolicæ deliberationi contra ſtare, aut non obedire, vel, quod abſit, electionem ipſius Eccleſiæ aliquando peruertere aut infringere, quam, Deo propitio, iuſtè eſt aſſecuta, tentauerit; gladio vtique canonicæ diſciplinæ nouerit ſe feriendum, atque omnipotentis Dei vindictam non euaſurum, ſi digna celeriter non fuerit ſatisfactione ſanatus. Confirmamus denique noſtri Apoſtolatus auctoritate omnes res eiuſdem Eccleſiæ pacificè ac quietè perpetualiter poſſidere. Et quicumque eaſdem inuadere ac diſſipare auſus fuerit, poſtquam à proprio Epiſcopo canonico admonitus fuerit, ſi ſecundum diuinas, & humanas leges non emendauerit, ſub anathemate ſit damnatus.

C

Hortatur det operam, vt CAROLVS *Imperator* ANGELBERGAM *Romam venire patiatur, quam ſe ita cuſtoditurum promittit, vt nihil contra ipſum* CAROLVM *cum* BOSONE *moliri poſſit; & ſi quid tentauerit ſe eandem remiſſurum pollicetur.*

LXXX.

OMNIBVS *Reuerendiſſimis, & ſanctiſſimis Archiepiſcopis, & Epiſcopis huius Italici*, omnibus glorioſis Comitibus filij noſtri Imperatoris.* SI ea quæ ſaluti, & vtilitati proximorum neceſſaria ſunt, ſecundùm ſollicitudinem & curam gregis Dominici nobis ad benè regendum commiſſi, diuinæ pietatis memores agere ſtudemus; omnipotentem Deum in his quibus & ipſi ex humana infirmitate quotidie indigemus, habebimus omnino propitium, & in bonis omnibus proculdubio adiutorem. Igitur ſanctitatem veſtram noſſe volumus, quoniam Miſſis & Apoſtolatus noſtri litteris, dilecti ac ſpiritalis filij noſtri Caroli glorioſiſſimi Imperatoris clementiam obnixè rogamus vt Angelbergam filiam noſtram, quam diuæ memoriæ Ludouicus Rex pater Imperatoris, & Ludouicus Imperator vir eius vobis Veronæ commendauerunt, ac poſtmodum ipſa ſe ſancto Petro tradidit, & de ipſius altaris confeſſione tuendam recepimus, de loco in quo nunc eſſe conſtat, pro amore

* regni.

CAROLVS CRASSVS. Ieſu Chriſti Domini noſtri, & pro ſanctorum Apoſtolorum Petri ac Pauli reuerentia, noſtráque paterna dilectione præſentialiter reduci, & ad nos eam dirigere iubeat. Vnde vos fratres & comminiſtros noſtros pio mentis conuenimus, atque hortamur affectu: quatenus in huius fœminæ reuerſione vel ſalute nobiſcum cooperari, pariterque deſudare ſtudeatis; vt veſtro conſilio, veſtróque inſtanti hortatu, ipſe Auguſtus noſtræ petitionis affectum more patentum ſuorum libenti perficiat voluntate. Nam ſicut illud regnum; in quo nunc illa ſub cuſtodia manet, eius eſt; ita & iſtud: & ſicut ibi cuſtoditur, ne aliquod ſolatium, vel conſilium dare, faceréque poſſit Boſoni: ita nos eam in tali loco habitare faciemus, quò nihil aduerſi moliri, nihilque valeat machinari contrarium ad huius regni, & Imperij perturbationem: & ſi contra eius, ac noſtram voluntatem aliquatenus eam agere, aut velle cognouerimus, illicò ad imperialem remittemus præſentiam, nec noſtro erit amplius adiuta conſilio. Quod nimirum, vt nobis ſine omni dubitatione credatur, vnum ex his legatis noſtris venerabilibus Epiſcopis, quos pro ea Imperatori direximus, ſatisfaciendo, repromittere iuſſimus, ita nos eſſe incunctanter facturos. Neq; enim, ſicut cum Coepiſcopis, & primatibus eius promiſſum eſt, nullum temporale adiutorium & conſilium iam fato ſe fore præbiturum Boſoni: & quod ſicut prædiximus, diligentiſſimè cuſtodita, non poterit de his omnibus quicquam agere. Idcirco per Dominum vos adiuramus, vt toto conamine in hoc opere nobiſcum pro amore Dei deſudare, eique manum porrigere procuretis, vt & nos in veſtris proficuis vtilitatibus & neceſſitatibus eſſe prompti poſſimus: & cui manum porrigere volueritis, nobiſcum omnimodis porrigamus, dignáſque veſtræ Deo dilectæ ſanctitati pro veſtro labore, atque deuotione gratias habere valeamus. A B

Gratulatur de eius obſeruantia erga Romanam Eccleſiam. Lætatur ipſum Rauennam venire velle, vt de Eccleſiæ & Imperij ſtatu agat. Rogat vt ante diem quem præſtituerat accedat.

LXXXI.

AD *Imperatorem.* RECEPTIS ſerenitatis veſtræ litteris, atque perlectis; ac ſicut nobis per Ioannem Venticinenſem Epiſcopum verbotenus mandaſtis, quia cognouimus, vos honorem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ matris veſtræ, & ſalutem terræ ipſius toto conamine velle perficere, exultantes ſumus animo gauiſi. Porro ſicut mandaſtis, vt die Purificationis B. Mariæ ſemper Virginis, Rauennatæ, venientes ſimul coniuncti fuiſſemus pro ad conſiderandum, cum Dei auxilio, & peragendum profectum ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſtatum Imperij veſtri. Nos autem & hoc libenti animo recipientes, volumus quarto die ante iam dictam feſtiuitatem nos ibi adeſſe, quia & vos deſideratiſſimè cupimus nobiſcum ſimul coniungi, & veſtram petitionem libenter adimplere, ſi, Domino annuente, ſanitas corporis diuinitus conceſſa fuerit. Et quoniam, ſicut audiuimus, vos laborem, atque certamen pro Eccleſiarum Dei ſtatu, & Imperij veſtri incolumitate, atque communi Chriſtianorum ſalute, pio affectu cupitis perficere; his Apoſtolatus noſtri litteris admonemus, & exhortamur vt magis ac magis in hoc veſtra Imperialis ſolicitudo proficiat, hoc gloriam veſtram obſecramus, & magnitudinem veſtram, vt cùm in has partes venire cœperitis, Supponem glorioſum Comitem, & communem fidelem vobiſcum venire iubeatis. C

Gratias agit de eorum erga ſedem Apoſtolicam obſeruantia, ſuúmque illis auxilium pollicetur.

LXXXII.

DILECTISSIMIS *filiis* HLVDOVICO & CAROLOMANNO *glorioſiſſimis Regibus.* AVDITA per venerabilem Epiſcopum deuotione veſtra, quam circa ſanctam Romanam Eccleſiam habere, totóque conamine exercere cupitis, maximas Deo & vobis gratias agimus. Vnde à noſtra parte vos certos exi-

A ſtere volumus: quia ſicut Dominus Carolus diuæ memoriæ Imperator auus veſter, ac poſtmodum genitor veſter Hludouicus Rex ſub protectione Romanæ Eccleſiæ noſtráque Apoſtolica tuitione vos commendauerunt, ita noſtrum Apoſtolicum affectum circa vos in omnibus oſtendere; vóſque adiuuare ac protegere paterna dilectione, atque amore ſemper parati exiſtimus. Præterea de his, quæ per iam dictum Coepiſcopum verbotenus mandaſtis; ita vobis per eum dictis reſpondendo direximus: nam ea quæ noſtro conſilio reperimus, & vobis innoteſcendo mandauimus, ad veſtrum honorem proficua eſſe omnino credite. LVDOVICVS ET CAROLOMANNVS.

Gratias agit, quod LVDOVICVM, *&* CAROLOMANNVM *Reges ab eorum parentibus ſibi commendatos protegant, hortatur vt in eo perſiſtant, ſuámque opem pollicetur.*

LXXXIII.

VGONI *eximio Abbati ſeu* BERNALDO *Guitoni, & aliis iuni glorioſis Comitibus.* AVDIENTES bonam famam de vobis, quod protectores, defenſores, atque fideles Hludouico, & Carolomanno excellentiſſimis Regibus, qui nobis à progenitoribus ſuis commiſſi ſunt, in omnibus exiſtitis, gratias referimus maximas;
B quapropter his Apoſtolicis noſtris litteris magnificentiam veſtram exhortamur, vt more fidelium parentum veſtrorum magis ac magis circa eos veſtram ſinceriſſimam deuotionem oſtendatis. Quoniam & nos Deo propitio in eorum adiutorio vobiſcum pariter in omnibus prompti exiſtimus, vt dignam exinde vos non ſolùm à Deo & à nobis, verùm etiam, & ab illis retributionem percipere mereamini.

Queritur multa bona Eccleſiæ Romanæ à VVIDONE *quodam Marchione erepta: rogat vt Eccleſiam defendat, & ipſemet adiutor veniat.*

LXXXIV.

AD *Imperatorem* CAROLVM. CVM & ante ſuſceptum Imperium, & poſt auguſtale ſceptrum, per humilitatis veſtræ miniſterium vobis diuinitus attributum, nos quidem multotiens pro innumeris neceſſitatibus, & multiplicibus oppreſſionibus, quas ſancta Mater veſtra Romana Eccleſia quotidie patitur, ingenti mœrore afflicti reclamaſſemus: nullum vſque adhuc optatæ conſolationis valuimus promereri auxilium vel defenſionis ſolatium: quia de omnibus immobilibus rebus territorij ſancti Petri, quas nobis Rauennæ conſiſtentibus, in præſentia ſerenitatis veſtræ, vterque Vvido Marchio pro reinueſtitione reddidit, nec
C vnum recepimus locum; ſed ipſi & homines eorum contra ius, & æquitatem omnia retinere præſumunt: nam nobis in Pentapoli, hoc eſt in Vrbe Fano conſiſtentibus, Adelardus Reuerendiſſimus Epiſcopus, & delitioſus veſter, communiſque fidelis ſecundùm veſtræ delegationis iuſſum aduenit, & ibi præfati Vvidonis & ſatellitum eius, qui noſtra violenter tulerunt, ac retinuerunt, præſentiam præſtolati ſumus: quatenus vel inde omnis emendationis, & iuſtitiæ cœpto initio, per cæteras vrbes, de omnibus iuxta clementiæ veſtræ decretum, recipiendo coram legato veſtro iuſtitias, pariter proficiſceremur: ſed illo ſemper fugiendo iudicium, & veſtræ iuſſionis piiſſimam ſanctionem callidè declinando, non veniente, quia nobis ſine profectu aliquo per ipſas ciuitates, quæ illorum grauamine opprimuntur, proficiſci euidenter extitit manifeſtum; direximus cum eodem Adelardo venerabili Epiſcopo Miſſo veſtro, Valpertum reuerendiſſimum Epiſcopum, & fidelem conſiliarium noſtrum, qui vice noſtra recepiſſet conſolationem iuſtitia nobis in veſtra præſentia reddita, & legitimam de aliis omnibus emendationem, qui videlicet profecti nullum iuſtitiæ fructum recipientes, ad nos reuerſi ſunt. Nos autem omnem excuſationis eorum defenſionem penitus auferre volentes, decreuimus eos iterum mittere, vt ſaltem poſtmodum reciperemus iuſtitiam, qui cùm ad prædictum Vvidonem rurſum abiiſſent, nihilq; emẽdationis, nihilq; redditionis ab eo, vel ſequacibus eius, ſicut promiſſum fuerat, recipere potuerũt. Sed vt antea ſine aliquo ad nos effectu reuerſus eſt, & veſter ad nos abſque iuſtitiæ contemplatione

LVDOVICVS ET CAROLOMANNVS. omnimodò rediit. quamuis ingenti & fideli deuotione ipſe confrater noſter Adelardus ad iuſtitiam exigendam multimodis decertaſſet. Nunc igitur pro certo ſcientes, nullam nos de tantis malis poſſe habere iuſtitiam & emendationem per quemlibet celſitudinis veſtræ legatum, niſi per veſtram Imperialem præſentiam, rogamus obnixè, atque omnipotentem Dominum adiuramus, vt ad defendendam & liberandam de manibus malefactorum, qui eam atrociter deuorant, Eccleſiam B. Petri Apoſtolorum Principis nobis commiſſam, quæ vos diuino nutu adiutores, ac defenſores in omnibus elegit habere, ipſi (Deo auxiliante) venire libenter dignemini: quatenus Dei & veſtro ſolatio freta, quæ ſua ſunt valeat ſecuriter retinere cum priſtinæ dignitatis decore, ad laudem, & perpetuam animæ veſtræ mercedem. A

Queritur nullam ſibi contra Sarracenorum excurſiones opem ferri, rogat vt ab Imperatore celeriter poſtulet auxilium, legatum ſuum commendat, petit det operam, vt ANGELBERGA *ab exilio reuocetur, & Romam mittatur.*

LXXXV.

RICCARDI *Auguſtæ ſeu* LIVTVVARDO *Vercellenſi Epiſcopo à paribus.* TANTA cordis anguſtia, tantúſque dolor & gemitus hinc & inde cum inriguis lachrymarum riuulis noſtram ætatem quatiunt & conquaſſant, tantúſque etiam luctus pro deſolatione terræ iſtius, quam iam funditus à Chriſtiani nominis inimicis, & Deo odibilibus Sarracenis deprædatam cernimus, nos afficit, & intima noſtra diſſoluit, vt & ſomnus ab oculis, & à guſtu cibus effugiat. Etiam cum Hieremia decantare compellar. *Quis dabit capiti meo aquam? aut oculis meis fontem lachrymarum?* & reliqua. Si quidem expectauimus lucem, & ecce tenebras; quæſiuimus adiutorium, & muros vrbis egredi non audemus. Nam ante veſtrum Romam aduentum qualiſcumque nobis erat tranquillitas: modò verò intolerabilis, & importabilis perſecutionis erat tempeſtas: quia neque ſpiritalis filius noſter Auguſtus, neque alicuius alterius generis homo nobis confert auxilium; & niſi diuinitas ſumma ſubueniat, aut in deſperationem aliquam lapſi (quia non ſolùm duplum, ſicut Dominus dicit, ſed etiam triplum & quadruplum exercitum contra nos venire conſpicimus) ea quæ pacis ſunt, poſtulabimus. Aut certè non ſolùm iugo illorum coacti ſubdemur, ſed etiam ab eis capti impiè iugulabimur. Quia ſicut ſcitis, ſæpiſſimè reclamauimus, & neque ipſe Auguſtus, vt prætulimus qualemcumque defenſionem nobis exhibuit, neque homines ciuitatum noſtrarum, qui contra Deum, & contra omne priuilegium noſtrum ab alienigenis, ac noſtri non fuerint, detinentur, ad ſeruitium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ faciendum, ſicut ſolitum erat, ab eorumdem alienigenarum iugo ſubtraxit. His ergo cariſſima filia, clamoribus, ac vlularibus noſtris auditis, quia ſapientibus loquimur, continuò propter Deum, & propter ſanctos eius Apoſtolos, iam dicto ſpiritali filio noſtro Auguſto flexo poplite ſuggere, vt omnibus omninò neceſſitatibus, aut omiſſis, aut certè ſuſpenſis, ſanctæ Matris ſuæ calamitati ſubueniat, & conculcationem imò perditionem illius aduertens, antequam pereamus, citiſſimum conferat adiutorium, aut congruum ſine mora donet conſilium; quia vita noſtra nobis non prodeſt, & in extremo poſiti, etiam ſi non optaremus, tam mors ſe palam præbet videndam præſenti quoque Petro venerabili Epiſcopo valde nobis credulo, & dilectiſſimo familiari noſtro ſummam beneuolentiam quæſumus exhibe, & ei vtpote à tanta ſede directo, familiaritatis locum apud dominum Auguſtum congruentiſſimum tribue, atque vt nobiſmetipſis illi credulitatem penitùs adhibens, ea, quæ verbis retulerit, ſtudio tuo operibus impleantur. Sed & hoc deprecamur, vt pro eo, quod apud Ticinum eodem Epiſcopo ea, quæ nos illi commiſeramus, ipſi Auguſto neceſſaria exponente, animus illius contra hunc eſt turbatus, tua inſtantia quicquid illud fuerit omninò aboleatur. Et ad hunc eundem Epiſcopum piè tractandum imperialis animus placabilis in cunctis reddatur: quoniam non hæc contumaciter, aut contra Auguſtalem dignitatem protulerat; ſed zelo Dei ductus, ad nos inefficax redire nolebat. Poſtremo Chriſti cultrix, & Deo amabilis filia moleſtè accipimus, cur multoriens deprecantes ſpiritali filiæ noſtræ Angelbergæ B C

A bergæ nullam per vos potuimus conferre medelam; vt diſſoluto exilio ad ſanctum Petrum Apoſtolum eam reducere faceremus. Vnde etiam nunc ſummopere depreeamur, vt pro amore Dei, & noſtro, ſancta ſedes Apoſtolica de hoe honoretur. Et ſicut iam dictus Auguſtus nobiſeum pariter repromiſit, à captiuitate, qua fruſtrà tenetur, ſalua & incolumis reducatur. Quia poſtquam nobis, quibus fuerat commendata & defenſioni ſancti Petri Apoſtoli protectoris tui commiſſa, reddita fuerit, nullam de ea ſiniſtram quis habere poterit, erede nobis, ſuſpicionem. LVDOVICVS ET CAROLOMANNVS.

Hortatur vt ad ſe cum LVDOVICO *Rege veniat. Monet vt & à quorundam anathematizatorum ſe communione ſeparet.*

LXXXVI.

HVGONI *ſtrenuo, nobili regali proſapia edito, atque excellentiſſimo Abbati.* QVANTO vos cariſſime fili amore diligimus, celeberrima fama veſtri boni operis circumquaque accenſi, explicare verbis nullatenus poſſumus: quapropter, vt noſtro deſiderio præſentiæ veſtræ capiamus effectum, maturè volumus hortemini Ludouicum Regem filium noſtrum, vóſque eum eo ad nos concitè properare: quatenus Chriſto cooperante, exaltationem totius Chriſtianitatis communiter operemur, ſic agat veſtra dilectio, vt triſtitiam, quam animo de veſtra abſentia nuper Papia intuliſtis, lenire moderatiſſimè valeatis. Inter hæc ab omni conſortio Formoſi
B anathematizati optamus fili chariſſime ſeparare, Ioannis Archiepiſcopi Rodonenſis, Adelardi Turonenſis, Froteri Bituricenſis. Data vt ſuprà.

Vt CAROLVM *regem in Rom. Eccleſiæ dilectione, & defenſione confirmet, ac moneat, vt ſuis reſpondeat epiſtolis.*

LXXXVII.

EMBOLIM. Iam quod te chariſſime fili veſtræ deuotionis, tantæque fidelitatis erga veſtræ matris Romanæ Eccleſiæ Pontificem eſſe videmus, tamquam vtero natum monentes rogamus, flagitantes hortamur, vt pro amore Apoſtolorum principum, quaſi veſtro proprio conſulto, nec repræſentaliter Carolomanno glorioſo Regi mittatis: conſilium dantes, vt antiquos honorans amicos fauens, charitate ad parentum conſilium redeat, & de epiſtolis quas ille ex maritimo itinere remiſimus, reſpondeat & Romanam Eccleſiam, quæ vobis vtriſque omnibus decus regale, & Imperiale intulit, venerando diligat, mittens præſentaliter ipſis anathematizatis Lamberto & Adelberto. Data vt ſuprà.

Mandat vt ad montem Ciniſem obuiam ſibi veniens, Imperatricem ANGELBERGAM, *& Præſules, Mediolanenſem & Parmenſem idem facere moneat, vt ſimul quæ ad vtilitatem Eccleſiæ pertinent tractare valeant.*

C LXXXVIII.

DILECTISSIMO *filio* SVPPONI *glorioſo Comiti.* QVIA nos in quibus (Deo diſpenſante) fines ſæculorum deuenerunt, pro ſanctarum Dei Eccleſiarum ſtatu variis motibus ducimur, diuerſiſque fluctuum procellis impellimur, ſed tamen non deſtituimur propter eum, qui nos confortat Chriſtum Ieſum, ſeruata prædeceſſorum noſtrorum fide proli Francorum, ad Gallias properantes; idcirco venimus, vt pacis, atque vnitatis vinculo Regum corda connecteremus. Sed completum videmus, quod in Euangelio legimus. *Quoniam abundauit iniquitas, refrigeſcit caritas multorum.* Quapropter veſtræ dilectioni fidentiſſimæ, & probatæ fidei mandamus, vt nobis eum officio decentiæ veſtræ, ad montē Ciniſem obuij quātocyùs veniatis, vt pariter conuenientes, quæ ad vtilitatem congruunt (Domino permittente tractare valeamus. Simúlq; hoc precamini dilectam filiam noſtram Angelbergam Imperatricem; atque Anſperrum Archiepiſcopū Mediolanenſem, Vvubbodúmque Parmenſem Epiſcopū, alióſque fideles atque amicos. Dat. vt ſup. 1. Cor. 10. 1. Cor. 4. 1. Tim. 1.

FINIS.

Albuinus Longobardorum Rex decimus de Pannonia. 650, b
Albuuinus in Philoſophiea arte eruditiſſimus 523, c
Albricus Epiſcopus calore obit. 139, a
Alces beſtiæ. 3, b. harum conſimilis capris figora & varietas pellium, ſed magnitudine paulo maiores. ibid.
Alcuinus Rhetor Britannicus, ſanctitate & doctrina clarus. 508, b
Alcuinus Philoſophus Abbas S. Martini Turonorum. 350, a. obit. ibid.
Aldeomunſter inſula. 490, b
Alemonia fluuius. 286, c
Aletheus Patricius. 101, c
Alexander Papa martyr aquam benedictam cum ſale fieri ſingulis diebus Dominicis per vniuerſas Christi Eccleſias primitus inſtituit. 385, a
Alga caſtrum. 140, a
Allo Dux. 775, b
Alomonia, aliis Alamannia fluuius. 140, c
Alppia fluuius. 119, a
Alteia fluuius. 387, a
Amalberga vxor Hermenphredi regis. 31, a
Amalricus filius Alarici Gothorum regis. 59, c. ab vno Franco haſta cominus percuſſus terræ deiicitur exanimatus. 30, b
Ambianis vrbs. 5, b
Ambiſa Rex Sarracenorum inuadit Gallias. 365, a
Ambiſa Rex Sarracenorum. 137, c. Carcaſonam expugnat & capit. ibid.
Amblaua villa. 268, c
Ambra fluuius. 158, b
Amedeus Berengarij explorator aſtutus. 618, a. eius facta. ibid. b
Amelo caſtrum in Italia. 503, b
Amnulfus Epiſcopus Taurinenſis. 635, b
Amormacha Rex Sarracenorum. 271, a
Amra fluuius. 284, b
Amurmumulus Sarracenorum Elephas vuus. 508, c
Anaſis fluuius. 286, b
Anaſtaſius cubicularius. 772, c
Anaſtaſius Notarius Regionarius. 826, c
Anaſtaſius Bibliothecarius Romanæ ſedis. 544, a. linguæ Græcæ & Latinæ peritus. ibid.
Anchar fidelis Caroli Martelli. 704, b
Andegauis terræ motus factus. 69, c
Aodela fluuius. 339, a
Andella fluuius. 214, a
Andreas religioſus Abbas. 809, c
Andreas Epiſcopus. 768, a
Andrenacus caſtellum. 317, a
Aodus vrbs. 5, a. quæ & Andegauis. ibid.
Angelus Domini euaginatum aſtans viſus eſt tenuiſſe gladium. 90, c
Angeſius Archiepiſcopus. 898, c
Angauarnus Vicecomes 890, a
Auianus fluuius. 388, b
Anianus Aurelianenſis Epiſcopus tempore Hunorum. 10, c
Amſiacus villa. 382, b
Annona ſimilis frumento de cælo pluit. 186, a
Anſcarius Marchio. 575, a
Anſegiſus Archiepiſcopus. 872, a
Anſigiſus Senonenſis Archiepiſcopus. 887, b
Anſfredis ſuia Drogonis Ducis Burgundiæ. 567, a
Anſoaldus primus princeps. 75, a
Anſoaldus Abbas Monaſterij ſancti Pauli. 789, a
Anſpertus Mediolanenſis Archiepiſcopus. 881, a
Antenor Troianus. 2, a
Antiſſioderus vrbs. 5, a
Antonina ſcorta vxor Beliſarij. 28, c
Antonia ſcorta vxor Iuſtiniani Imperatoris. 58, b
Antonius Brixienſis Epiſcopus. 901, c
Apallatea. 730, c
Apallatea quid. ibid.
Apud Sueſſionas ciuitatem cælum ardere viſum eſt. 66, a
Apud Carnotinum pagum de effracto pane ſanguis effluxit. 63, c
Apulia vrbs. 407, b
Aquæ diluuium in finibus Veuctisrum. 85, a
Aquileia ciuitas ab Attila Hunnorum rege capitur & diſſipatur. 590, c
Aquilinus Abbas. 789, a
Aquitani penè omnes à Carolo recedunt. 507, a
Araoearum morſibus plurimi extincti. 310, a
Araris fluuius. 417, a
Araris fluuius. 8, b. leniter influit. ibid.
Arbogaſtus Comes. 10, a
Arcarius ſedis Romanæ Epiſcopus. 900, c
Archodus Burgundionum ſanguine ortus. 614, b
Ardenna ſylua. 5, b. totius Galliæ maxima. ibid.
Ardoinus vir potens. 639, b. voluptatibus carnis deditus. ibid.
Arduencia ſylua. 365, b
Arduenna ſylua. 268, b. c
Arduinus Glabrio. 639, b. opum alienarum diſperſor. ibid.
Arembertus Vaſallus Boſonis Comitis. 899, c
Argentomum caſtrum à Pippino reſtauratum. 155, c
Arghiſus Dux Beneuentanus. 771, c
Archis Beneuentanus Dux. 784 b
Arichis Beneuenti princeps. 676, a
Aribertus frater Dagoberti regis moritur. 110, c
Arigis Dux Beneuentanus. 159, a
Arigiſus Beneuentanus Dux. 778, a
Arinulphus Carlmanni filius Rex in Alamannia creatur. 541, c
Arioaldus Taurinatium Dux. 103, b
Ariſmus Cancellarius. 688, a
Autharius Dux. 738, c
Arnegre Rex Noricorum. 361, b
Arnoldus Baioariorum & Carentanorum Dux. 600, a
Arnolfus Albeſtatenſis Epiſcopus. 520, c. obit. ibid.
Arnulfus Metenſium Antiſtes, 304, a
Arnulphus Tullenſis vrbis Epiſcopus. 235, c
Arnulphus Aurelianorum Epiſcopus. 453, c
Arnulfus & Odo Franciæ reges. 316, c
Arnulfus Mettenſis Epiſcopus. 563, a. auus

Pippini Ducis. ibid.
Arouſtus ſocer Karolomanni. 212,b
Arſenius Epiſcopus Apocriſiarius, Miſſus Apoſtolicæ Sedis. 833,c
Arſenius Ortenſis Epiſcopus. 213, a. Conſiliarius Nicolai Papæ. ibid.
Arſenius Epiſcopus Apocriſiarius & Conſiliarius Nicolai Papæ venit in Franciam. 307, c
Arthefuſus Abbas S. Vincentij. 689,a
Arua fluuiolus. 359,a
Aruenna fluuius. 90,c
Aruernus, vrbs. 5, c. nunc Clarusmons. ibid.
Arula flumen. 90, a. 60, b
Aruinus Dux. 784,c
Aruinus Comes. 803,a
Aruinus Comes. 808,a
Arut Vvitziburgenſis Epiſcopus. 318,a
Aſcaricus Epiſcopus. 819,a
Aſchiricus Epiſcopus. 312, c
Aſchiricus Epiſcopus. 310, b
Aſtaldus Comes inſignis. 897,a
Athalgiſus Deſiderij Regis filius. 778,b
Athanaſius præſul. 696, c. Neapoli militum Magiſter. ibid.
Atheſis fluuius. 582, b. ibi marmoreus pons. ibid.
Athouagrius Rex Saxonum. 532,a
Attiniacus villa. 153,c
Atto religioſus Diaconus. 810, c
Attrabarum vrbs. 5, b
Aucupa Sarracenorum Rex. 365,c
Audbertus vir illuſtris. 766, b
Audemundus presbyter. 811, a
Audoënus Rhotomagenſis Epiſcopus. 136, a eius mors. ibid. b
Audriaca villa. 228, c. 233, b
Audualdus presbyter. 811, a
Audulfus vir illuſtris præfectus exercitus Karoli Magni regis in Britannia. 284,c
Audefleda Clodouei ſoror, vxor Theodorici Gothorum regis. 25, c
Audura fluuius. 214, a
Augea inſula. 501, c
Augia inſula. 386, b
Auiſa fluuius. 161, b
Auitus Abbas Aurelianenſis. 26,c
Auinio caſtrum. 271, a
Auoundus Rex Sueonum eiectus regno ſuo apud Danos exular. 401, a
Aurelianus familiaris Clodouei. 18,a
Auſtrauldus & Galimaunus Pippini regis Comites. 278,c
Auſtregiſilus Bituricenſis Archipræſul. 99,b
Auſtregiſilus S. Bituricenſis Archiepiſcopus. 456, b
Auſtrigildis Guntranni regis vxor. 63,c
Auſimum ciuitas Italiæ. 721, a
Authpertus Archicancellarius. 675, c
Autbertus Abbas S. Vincentij. 788,c
Audura fluuius. 209,c
Audouera vxor Chilperici. 49, a. monaſterio reclnſa b. cauſa. ibid.
Auuaaltis Oona Monaſterium. 481, c
Auxooa fluuius. 339 b
Axona fluuius. 98, a
Axona fluuius apud Belgas. 5, b
Azzo Comes. 640, a. Franciſcus cognominatus. ibid.

B

Babenberh caſtrum. 331,a
Baianus adeo didicerat artem magicam, vt ex homine lupum vel aliam feram faceret. 595, b
Balduinus vaſallus Caroli Magni. 810, a
Balduinus Abbas genere Francus. 648, b
Baduini monachi viſio in ſomnijs. 394, c. 395, a
Baldricus Comes nepos Karoli Ducis. 438,c
Baldricus Cœnomanenſis Antiſtes. 415,c
Baltrannus Dei amicus familiaris, vitæ per omnia laudabilis. 414,a
Bandaſtis Dux. 65, c. in Vvſſeonia periit. ibid.
Bantra fluuius. 674 b
Barnardus Pippini filius Rex ſuper Italia in loco patris à Carolo Imperatore conſtitutus. 145,c
Barcinona ciuitas per Thudum præfectum Francis redditur. 287,b
Barzinona ciuitas Hiſpaniæ. 161, c
Baſilius Michaëlem Græcorum Imperatorem dolo interficit. 137, c
Bant inſula 381 b
Baſina Thoringorum Regis vxor. 12,a
Beatus Ermagoras Euangeliſtæ Marci diſcipulus. 590,b
Beatus Medardus Vermandenſis Epiſcopus, 45, c. moritur. ibid.
B. Columbanus ab Hibernia venit in Franciam. 94,a
Beda presbyter, doctor Anglorum obit. 354, c
Begga mater Pippini Ducis. 261, c
Belegrimmus Abbas. 637, a. author hymni. *Omnipotentis Dei & genitoris.* ibid.
Belgæ fortiſſimi omnium Gallorum. 4,c
Belihildis rerum Eccleſiaſticarum peruaſor. 891,a
Beliſarius Equitum Præfectus. 27,b
Beliſarius Vvithigem Regem captum Conſtantinopolim triumphans perduxit. 37, a. auream crucem centum librarum beato Petro offert. 39,c
Bellereſonſus Clericus. 813, b
Bellus Pauliacus villa. 228,a. 230,a
Bellum Clodouei contra Gundebaldum Burgundionum Regem. 21, a. cauſa huius belli. ibidem.
Beluagus vrbs. 5,b
Benafrannum caſtrum. 695,b
Benedictio Ludouici filij Caroli regis ab Epiſcopis. 253, a. formula benedictionis. ibid. b
Benno Haldenburgenſis Autiſtes. 520, c. abſtollitur. ibid.
Benedictus venerandus vita & nomine. 24, a
Beneuentani Eccleſias Dei incendunt. 715, c. ſacratiſſimas Sanctorum imagines in ignem eiciunt. ibid.
Beppelenus Dux Francorum. 86, c. à Brittonibus iugulatur. ibid.
Bera ciuitas. 525, b
Bera Comes Barcinonæ. 177, a

Berardus Comes. 902,b
Beraldus Abbas religioſus. 766,b
Berengarius Rex à Flamberto perfidè cæditur. 588,b. ſanguis eius adhuc in lapide apparet. *ibid.*
Berengarius Comes regia proſapia ortus. 881,c
Bernardus Marchio. 888,b
Bernardus regni Francorum illuſtriſſimus. 894,a
Bernardus ſacrilegus. 891,a
Bernaldus Guitho. 911,a
Bernardus Comes Syluanectenſis. 341,b
Bernardus Comes. 888,b
Bernardus Gothiæ Marchio. 256,b
Bernardus Barcilonenſis Dux. 302,b
Bernetardus Langobardorum Rex Imperatori ſe tradit. 542,a
Bernuuardus Hildenesheimenſium Antiſtites. 520,b
Berta Regina obit. 284, a. eius ſepultura. *ibid.*
Bertha mater Hugonis Regis. 591,c
Bertarius pacem oblatam à Pippino diſſipat. 265,a. à ſuis interimitur. *ibid.* c
Bertarius Maior domus. 264,a
Bertetrudis regina moritur. 102,b
Bertmundus Aruernenſis Comes. 442,b
Bertoaldus Comes Palatij. 91,c
Bertoldus Baioariorum Dux Arnulfi Ducis frater; vir ſtrenuus. 612,a
Bertoaldus Dux. 107,c. interimitur à Clothario rege. 108,a
Bertrada Regina. 731,c
Bertrada Regina dulciſſima. 750,a
Bertrannus Burdegalenſis Antiſtes. 60,a
Bertulphus Treuirenſis Archiepiſc. 889,a
Bertulfus Treuirorum Epiſcopus. 310,a
Beruuicus Abbas. 468,c
Bibolenus Dux. 61,b
Bilechildis Abbatiſſa. 410,a. vxor Rorigonis Comitis. 411,c. ſphera ignis ſupra caput eius affuit. 413,a
Birra fluuius. 440,a
Biſo Patherbronnenſis Epiſcopus. 429,a
Biſſinus Thoringorum Rex. 12,a
Bituriges. 5,a
Blandinus perfidus Comes in præſentia regis Pippini capitur. 278,b
Blatfridus Baiocaſſium Epiſcopus à Danis necatus, 211,b
Blauia caſtrum. 47,a
Blauitta fluuius. 316,b
Bliſium caſtrum. 207, c. à Danis incenſum. *ibid.*
Bodoma villa regia. 194,b
Bodicus Comes Britonum. 56,a
Boetius diſertus in litteris ſecularibus. 25,b
Bollo Biturigum Comes. 84,a
Bolo Dux. 73,a
Bonefacius Archiepiſcopus in Friſia verbum Dei nuncians martyrio coronatur. 277,a
Bonifacius S. Friſionum Epiſcopus. 440,b
Bonifacius Comes potentiſſimus. 587,b. eius vxor Vualdrada Rodulfi regis ſoror. *ibid.*
Bonifacius Marchio interficitur. 700,a
Bonogilus villa. 102,a
Bononia ciuitas. 770,c
Boppo ordinatur Papa. 527,c
Bordino fluuius. 270,c
Bos cerui figurâ. 3,b. eius eſt eadem fœminæ mariſque natura. *ibid.*
Boſo Comes. 847,b,c
Boſo frater Hugonis regis. 603,a. eius vxor V.villa. *ibidem.* ſal auri & argenti cupida. *ibid.* b
Boſonis filia Carolomanno deſponſata. 256,b
Boum peſtilentia extraordinaria. 295,b
Branbach flumen. 499,c
Branthog Fuldenſium Abbas. 520,c
Brenna fluuius. 576,c
Brinnaburg vrbs. 333,a
Briſergauue caſtellum. 610,a
Britannia tota Francis ſubiugatur. 188,c
Brucia caſtrum. 453,b
Bruchariachus villa. 94,a
Brunechildis mors. 98,c
Bruno Alderburgenſis Antiſtes. 520,c
Bucco aliis Burckardus Halberſtadenſis Epiſc. occiditur. 529,b
Bucellenus Dux Siciliam magna ex parte ſubegit. 38, b. ex ſubingatarum præda nationum xenia Theodeberto mittebat Regi. *ibid.* c. eius mors. 44,c
Bucki pagus. 155,a
Bulgari aduerſus Ludouicum Germaniæ regem promouentur. 207,b. vincuntur. *ibid.*
Bulgarū gens ferociſſima Chriſtiana efficitur. 310, c. earum Rex monachus efficitur. *ibid.*
Burbone caſtrum. 278,a
Burbonnis caſtellum. 152,b
Burchardus Vvitzeburgenſis Epiſcopus. 151,a
Burchardus Loſannæ Epiſc. occiditur. 529,c
Burchardus Comes ſtabuli. 167,c
Burchardus Comes ſtabuli. 293,a
Burdegalis vrbs. 5,c
Burdegalenſis ciuitas terræ motu concuſſa eſt. 63,b
Buriaburg caſtrum. 154,b
Buriaburg caſtrum. 281,a
Burnad vicus. 177,c
Byrca vicus. 401,a

C

CABILONIS vrbs fortuito conflagrat incendio. 118,c
Cabillonis vrbs. 5,a
Cacanus princeps Chunorum. 49,b
Cadurx vrbs. 5,c
Cadurcum vrbs. 30,c
Cala vicus. 74,b
Cala Monaſterium. 272,b
Calenſis villa. 74,a
Calumpnia villa. 27,c
Calerna fluuius. 138,b
Calidus fluuius. 693,c
Calmentinus mons. 551,b
Caietanum caſtrum. 791,a
Campulus Notarius. 789,a
Campulus Epiſcopus Caietanus. 803,b
Campi fluuius influit in Danubium. 286,b
Campania à Sarracenis deuaſtata. 874,b
Camaria inſula ditiſſima. 238,a
Camarias inſula. 211,a

Campulus Epiſcopus ciuitatis Caietanæ. 808, b
Cambelenus Dux Alemannus. 95, a
Campus fluuius. 161, c
Canizauci princeps Auarum. 296. a
Canones Sardicenſis Concilij. 255, c
Canuſa arx munitiſſima. 649, b
Capcanus princeps Hunnorum ad Carolum Magnum venit. 291, b. Chriſtianus eſt nomine Theodorus. ibid. obit. ibidem.
Capræmons caſtellum. 612, c
Capua ciuitas funditus igne conſumpta. 688, c
Capitula 46. conſtituta in Aquis palatio à Carolo magno. 146, b. eiuſdem Caroli Magni mors & ſepultura. ibid.
Cariſiacus villa. 152, b
Cardulphus Rex Nortdanimbrorum in regnum ſuum. 20, a
Carnotum vrbs. 5, a
Carolus Rex Faſtradam ſibi ſociat in coniugio. 138, c
Carolus pater Ludouici III. apud Papiam ciuitatem vitam veneno finit. 448, a
Carolus III. Imperator creatur. 318, c
Carolus Lotharij filius epelcutica infirmitate vexatus moritur. 215, c
Carolus Magnus vnde dictus. 457, a
Carolus III. à Ioanne Papa benedicitur. 469, c
Carolus Martellus Maior domus carpento ibat, quod bobus iunctis, & bubulco ruſtico more agente trahebatur. 439, c
Carolus Rex ingreditur in Hiſpaniam. 138, a. conquirit ciuitatem Pampelonam. ibid.
Carolus Rex moritur. 540, c. eius ſepultura. ibid. damnatur. ibid.
Carolus vnde Martellus nominatus. 440, a
Carolus duos monachos monaſterij S. Medardi degradari fecit. 206, c. cauſa. ibid.
Carolus Ludouici Germaniæ regis filius à dæmone poſſidetur. 245, b. liberatur. ibid.
Carolus febre correptus puluerem, quem ſibi medicus dederat vt febre liberaretur, inſanabili veneno hauſto mortuus eſt. 252, b. eius ſepultura. ibid. c
Caroli filius Carolus nomine moritur & ſepelitur. 226, b
Carolus Caluus Ermendrud neptem Adalardi Comitis vxorem ducit. 200, a
Carolus filius Pippini apud Carnutum fit Clericus. 204, a
Carolus Magnus duos pontes conſtruit ſuper Albiam fluuium. 161, a
Carolus III. corpore & animo æger. 323, a. moritur. ibid. b. eius ſepultura. ibid. eius elogia. ibid.
Carolus Rex Hereſburgum caſtrum capit. 153, c
Carolus Magnus Ludouico filio ſuo coronam Imperialem imponit. 296, c. moritur. 297, a. eius ſepultura. ibidem. epitaphium. 299, a
Carolus Magnus Papiam ciuitatem obſidet. 281, a. capit. 281, b
Caroli Magni elogia. 297, a. eius deſcriptio. ibid. victus, habitus. ibid. b. & c. eloquentia. 298, a
Carolus Carolomannum filium oculis priuat. 312, c
Carolus Magnus regem Sclauis conſtituit nomine Traſiconem. 290, c
Carolus 4. capitula edidit. 206, c
Carolus Caluus Romam pergit. 316, a. ibi creatur Imperator. ibid.
Carolus Simplex obit in cuſtodia. 348, a. eius ſepultura. ibid. Ogiua eius vxor. ibid.
Carolus Rex epitaphium Adriani Papæ aureis litteris in marmore conſcriptum fieri iuſſit. 142, b
Carolus Richildem concubinam ſuam in coniugem ſumit. 239, a
Carolomannus ab apro vulneratus obit. 320, c. eius ſepultura. ibid.
Carolomannus Rex monachus effectus oues paſcebat. 644, b
Carolomannus Romam pergit. 150, c. ibi ſe totondit. ibid. in Sirapti monte monaſterium ædificauit in honorem S. Syluestri. ibid. eius mors. 151, c. 153, c
Carolomannus paralyſi percuſſus. 259, a
Carolomannus Rex paralyſi moritur. 318, b. eius ſepultura. ibid. eius laudes. ibid.
Carbonaria ſylua. 131, b
Canuſinum caſtrum. 638, a
Cartilatum caſtrum. 597, b
Carſamatius quid. 625, b
Caſtellum ſancti Iulij. 638, b
Caſſinogilum Palatium Karoli Magni Imperatoris. 337, b
Caſinogilo villa. 281, c
Caſinenſe Monaſterium. 440, c
Caſtrum Victuriacum. 30, b
Caſſinoillus villa. 156, b
Caſa-aurea inſula delectabilis. 545, b
Caſſiodorus tam in ſæculari quàm in diuina ſcientia mirandus. 50, b
Caſſignol Palatium Karoli Magni. 450, a. eius deſcriptio. ibid.
Catuliacus vicus. 106, c
Catinus Dux interficitur. 91, a
Caucaſus mons. 110, b
Caudina vallis. 647, a
Cauſaurienſia inſula valdè delectabilis. 551, a
Cautela caſtellum. 152, b
Cautinus Aruernæ vrbis Epiſcopus. 45, a
Cerbinaria caſtrum. 694, c
Ceſpis fluuius. 179, a
Charicus Rex à Clodoueo punitur. 23, b. cauſa punitionis. ibid.
Cherebertus qui, & Aribertus Rex Pariſiorum Ingobergam duxit vxorem. 47, a. eius mors. ibid. & ſepultura. ibid.
Childericus Baſinam Thoringorum Regis vxorem viuente adhuc marito, ſibi in matrimonium adſciuit. 12, b
Childebertus Rex Pariſius Baſilicam nomini S. Vincentij dedicari iubet. 38, b
Childericus filius Merouæi ſolio ſublimatur regis. 10, c. bonis derelictis dus. ibid.
Childemerus Eunuchus factus. 39, b
Childericus regnauit 24. annos. ibid. b
Chilpericus Rex Galſuintham ducit. 48, c. eam ſtrangulare facit. ibid. litteris eruditus. 59, b. eius mors & ſepultura. 74, a
Childericus Andegauos capit. 12, a
Chilpericus Rex Pictauam peruadit vrbē. 61, b

Chilpericus de ſtirpe Clodouei regis conſoratur. 510,a
Childericus Egidium acie ſuperatum regno decedere compulit. 12,a
Childebertus Rex Cæſarauguſtam obſidet. 37,c. acceptis S. Vincentij reliquiis ab Epiſcopo obſidionem ſoluit. 38,a. eius mors & ſepultura. 41,b
Childebertus Toletum vrbem oppugnat & capit. 30,b. ſoror eius neſcio quo incommodo vita decedit. ibid. eius corpus in Baſilica ſancti Petri iuxta Patrem Pariſius, humatur. ibid.
Childebertus Rex cum vxore vi veneni extinguitur. 89,a
Chlodſinda Cihutarij Francorum regis filia. 54 c. cui nupta. ibid.
Clotharij filij regnum ex æquo inter ſe diuidunt. 46,b
Clotharij edictum vt cunctæ Eccleſiæ Galliarum filio tertiam partem ſoluerent fructuum. 41,b
Clotharius Rex Saxoniam depopulatur. 108,a. nullum hominem viuentem relinquit qui longitudinem ſpatæ quam gerebat excederet. ibid.
Clotharij iunioris mors & ſepultura. 105,c
Clotharius Rex Sichildem ducit vxorem. 103,c
Clotharij oratio ad Deum. 42,c. eius mors. 46,a. ſepultura. ibid.
Chlodio crinitus. 10, b. Cameracum vrbem obtinet. ibid. regnat 20. annos. ibid.c
Chouradus Carentanorum Dux. 526, b. patruelis Chonradi Imperatoris. ibid. regio morbo diu fatigatus diſcedit. ibid.
Chrannus filius Clutharij à patre crematus. 43,a
Chriſtophorus Primicerius & Conſiliarius. 738,a
Chriſtophorus preſbyter. 826,c
Chriſti ſanguis in Mantua ciuitate repertus. 166,b
Chriſma à ſancto Spiritu in columbæ viſibili figurato ſpecie inter manus ſacerdotis depoſitur. 20,b
Chriſtianus Patauienſis Epiſcopus. 519,a. Scalcaburg caſtellum. 520,a
Chriſtianus Comes. 842,a
Chrotildis oratio ad filios poſt mortem Clodouei. 26,a
Chrotildis oratio ad S. Martinum. 37,b. eius obitus. 40,b. ſepultura. ibid.
Chrotildis neptis Gundebaldi Burgundionum regis. 17,c
Chrodelchidis regina vxor Caroli Calui. 318,b
Chrodinus Maior domus. 48,a
Choſdroë Perſarum Tyrannus ab Heraclio interficitur. 110,a
Chunibertus Coloniæ vrbis præſul. 112,b
Chino regij generis Churzibot dictus à breuitate. 487,c
Cignus flumen. 550, a. vnde dictum. 552,a
Cildracus Eccleſia. 459,b
Cinomannis vrbs. 121,a
Cinomannis vrbs. 5,a
Circa menſem Septembrem arbores denuò floruerunt in Francia. 61,b
Claudius Romanus genere, Maior domus efficitur. 93,b
Claudius interfector Eberulfi occiditur. 79,c
Claudius Taurinenſis Epiſcopus. 316,a
Clarmontis eaſtellum. 152,b
Clippiaci Concilium congregat Rex Clotharius. 105,b
Clodoueus à S. Seuerino febri liberatur. 24,a
Clodouei pugna contra Alaricum Gothorum regem. 21,b. cauſa huius pugnæ. c
Clodoueus in Sueſſionis ciuitate Chrotildem ducit vxorem. 19,a
Clodoueus defungitur. 24,c. in Baſilica ſancti Petri ſepelitur. ibid.
Clodoueus filius Theoderici à Pippino ordinatur in regem. 266,a
Clodomirus II filius Clodouei. 19,b
Clodomirus Rex Sigiſmundum cum filiis capite cæſum in puteum proiici iuſſit. 27,a
Clodomirus Rex à Burgundionibus occiditur. 27, b
Clodoueus quatuor liberos reliquit. 24,c. regnum inter ſe pari lance diuidunt. 25,a
Clodoueus poſt baptiſmum baſilicam Deo ac principi Apoſtolorum in ciuitate Pariſiaca, in qua ipſius ſedes erat, conſtrui fecit. 20,b
Clodoueus Siagrium Romanorum patricium à Sueſſionis ciuitate expulit. 16,b
Clodoueus filius Childerici. 16,b
Clodouei II. ſermo ad Præſules Galliæ. 119,a
Clodoueus regnauit annis 30. 24,c
Cluniacenſe Monaſterium à quo fundatum. 462,a
Cnuto Danorum Rex. 488,c
Cœnobium B. Patris Benedicti à Longobardis noctu inuaditur. 87,b
Cœnobium Sigiranni. 464,b
Cœnobium Karrnfenſe. 457,b. à quo fundatum. ibid.
Cocia ſylua. 45,c
Codrum Monaſterium. 119,c. à quo conſtructum. ibid.
Cohunradus Comes. 898,c
Columbanus Abbas. 99,a
Colonia Agrippinenſis vrbs. 5,b
Colenus Patricius ordinatur. 90,b
Compendium villa regia. 117,a
Comes quidam vermibus deuoratur. 417,a
Cometa terribilis in Italia. 613,b
Comiandum, aliis Coniaclum inſula. 168,c
Comes Palatij. 298,a
Cometes ardens apparet. 346,c
Compendio villa. 356,c
Compendium villa. 283,a
Concilium Synodale factum Romæ in Eccleſia S. Petri. 513,c præſes Otto Imperator. ibid. ibi Benedictus Papa ab Apoſtolica ſede deiectus. ibid. cauſa. ibid.
Concilium contra Ioannem Papam. 629,b. c. qui Archiepiſcopi & Epiſcopi in illo Concilio. ibid. quæ flagitia illi obiecta, & à quibus. 630,a.b
Concilium Vvormaciæ congregatur. 528,c. ibi Hildebrandus Papa abdicatur. ibid.
Concilium in Turingia. 531,c
Concilia iuſſu Caroli Magni per totam Gal-

liam ab Epiſcopis celebrata. 296, c
Concilium in Aquis palaio de proceſſione Spiritus ſancti. 294, c
Concilium à Papa Vrbano II. apud Claromontem. 361, c
Concilium Magnum celebratum à Ioanne Papa apud Trecas. 336, b
Conabus Brittonum princeps. 41, b
Conada vicus. 234 a
Confluentes caſtrum. 212, a
Conibertus Pippini vaſſus fideliſſimus. 741, b
Conlapius fluuius. 576, c
Conradus Traiectenſis Epiſcopus crudeliter occiditur. 530, a. à quo. *ibid.*
Conradus Burgundionum Rex S. Adelherdæ Imperatricis frater. 488, a
Conradus Dux Francorum vngitur in regem. 331, c. moritur. 332, a. eius ſepultura & laudes. *ibid.*
Conradus Comes à Freſonibus occiditur. 519, c
Conſpertus Antiſtes. 901, c
Conſtantinopolitanus Imperator excæcatur. 541, c
Conſtantinus Imperator Pippino regi organum mittit. 151, c
Conſtantinus Imperator Beneuentum obſidet 114, c. in balneo interficitur. 115, a
Conſtantios Comes. 130, c. Placidiam ducit vxorem. 131, a
Conſtantienſis Epiſcopus à Normannis interimitur. 526, a
Conſtantinus preſbyter. 826, c
Conſtantinus Imperator à ſuis comprehenſus excæcatur. 288, a
Coothariu s Epiſcopus. 848, c
Conuenas vrbs. 81, c. eius ſitus. *ibid.*
Conuentio inter Ludouicum filium Caroli, & Ludouicum filium regis Ludouici. 256, c
Contra Clodoueum ciues Virdinenſis vrbis rebellant. 20, c
Corbulus presbyter. 811, a
Corbanacus villa. 153, c
Cornutus vicus. 61, b
Corbiniacus villa. 280, a
Corſica inſula iterum à Mauris vaſtata. 170, b
Cotia Sylua. 268, a
Cotephredos Comes. 902, b
Creta inſula. 565, b
Cruces in veſtibus apparuerunt. 467, b. 472, b, 475, c
Cruciniacum caſtrum. 196, c
Crumas Rex Bolgarorum. 172, b
Cuffeiſtin villa. 287, a
Cumacula inſula. 291, a
Cunibertus filius Pippini regis à dæmone vexatur. 376, b
Coppanis cubiculariis Fredegundis. 84, c

D

DADO referendarius. 113, b. vnde dictus. 119, c
Dagobertus Gomatrudem ducit vxorẽ. 104, a
Dagoberti ex Ragnetrude filius dum à beato Amando baptizatur, reſpondet amen. 109, a
Dagobertus Rex Gomatrude repudiata Nantilde à monaſterio raptam ſibi iungit in matrimonium. 108, c
Dagobertus Hunorum Rex electus. 111, b. eius mors. 114, c
Dalmatiæ legati veniunt ad Carolum Magnum. 292, a
Dalmannio fluuius. 264, c. modicus ſed traiectu difficilis. *ibid.* 265, b
Dæmon in quadam villa Ludouici multa mala infert. 305, a. b
Dani Duce Alſtagno Franciam inuadunt. 335, a
Dani fines Regni Theodorici regis depopulantur. 26, a
Dani inteſtino inter ſe prælio dimicant. 207, c. eccleſiam S. Vincentij martyris & S. Medardi Confeſſoris incendio tradunt. 211, a
Daras ciuitas. 28, a. vnde. *ibid.*
Dedicatio Monaſterij S. Michaëlis Archangeli in Hildenesheim. 523, a
Degarinus Caſtaldus & Referendarius. 652, c
Deicolus pater venerabilis. 422, a
Delto Epiſcopus. 908, b
Deroanus Dux, vrbibus Sclauorum præeſt. 211, b
Deruenſe Cœnobium. 436, c
Deſiigburc caſtrum. 282, b
Deſideratus Viridunenſis Epiſcopus 49, b
Deſiderius Rex & Anſa vxor eius exiliati ſunt. 467, a
Deutheria vxor Theodeberti regis filiam ſuã apud Virdunum de ponte in Moſam præcipitari iuſſit. 25, b. cauſa. *ibid.*
Diaconus de Britannia præceptor Caroli Magni. 298, a
Dies Dominica dies Solis apud Barbaros. 32, c
Diſcordia inter Papam & Regem Henricum renouata pro regis inobedientia. 529, a
Disburgum caſtellum Franci occupant. 10, b. in eo Rex Chlodio ſedem ſui conſtituit regni. *ibid.*
Diſſenteriæ morbus totas propè occupauit Gallias. 63, c
Diuionenſe caſtrum. 40, a. eius deſcriptio. *ibid.*
Dioiona caſtrum. 108, b
Diuza caſtrum. 311, a
Dociacum villa. 156, b
Dodo religioſus Abbas. 768, b
Dodo Comes. 734, b. Miſſus Pippini Regis ad Papam. *ibid.*
Dodo Strudenſis Cœnobij Abbas. 460, a
Dolenſe Cœnobium. 461, a. à quo fundatum. *ibid.*
Doro interficitur. *ibid.*
Dordonia fluuius. 5, c. ex monte qui Dor dicitur. *ibid.*
Doreſtadus emporium. 190, b
Doreſtadum caſtrum. 267, a
Dornınia flumen. 280, a
Dorobernia caſtrum. 370, c
Doromellus vicus. 90, c
Draco viſus. 529, c
Dragini pagus. 284, b
Dragini pagus. 158, b
Drauus fluuius. 176, b. 177, b
Drocus Pippini filius. 136, b. eius mors. *ibid.* c
Droctegangus Abbas. 758, a

Droctegangus Abbas Miſſus Papæ. 724, c
Droctegandus Miſſus Pippini ad Papam. 756, a
Drogo Epiſcopus filius Ludouici Pij. 299, c
Drogo primogenitus Pippini Dux Burgundiæ. 166, c. eius vxor Anſtrud filia Vvarattonis quondam Maior domus. *ibidem*. eius mors. 267, b. ſepultura. *ibid.*
Drogo Archicapellanus. 301, a
Druides in Gallia quid. 6, b.
Duo ſcuta flammantia colore ſanguineo ſupra Eccleſiam quæ eſt infra caſtrum Hereſburc. 282, a
Dura villa. 152, b
Duria villa. 281, b
Dura villa. 153, c
Duria villa. 275, a. Synodus à Pippino rege in illa conuocatur. *ibid.*
Dionyſius Abbas in Paſchalis calculi argumentatione mirandus. 50, b

E

EBERO Childeberti regis cubicularius. 76, c
Eberhart Comes Heinricum filium Heinrici regis captum proiecit in vincula. 512, c
Eberulfus Chilperici regis cubiculariis præfectus, eiuſdem Chilperici homicida. 78, c. interficitur à Claudio. 79, c
Ebroas vrbs. 5, a
Ebroinus Maior domus, vir crudelis, & ad multa vitia pronus. 263, b. fit monachus. *ibidem.* poſtea Monaſterium relinquit. *ibid.* interimitur. *ibid.* c.
Ebulo Abbas de S. Dionyſio. 327, c. 328, a. ictu lapidis perit. *ibid.* b
Eclypſis ſolis. 296, b
Econius Pontifex Maurienneníis. 91, b
Ediſſa flumen. 537, a
EdivvlfRex Anglorum Iudith filiam Karli in matrimonium accipit. 200, c
Ega conſiliarius regis Dagoberti. 115, b. eius mors. 117, a
Eggibertus Marchio occiditur. 519, c
Egidium Patricium regem ſibi ſtatuunt Franci. 11, a
Egidius Remenſis Archiepiſcopus. 77, a
Egidius Remenſis Archiepiſcopus. 70, b
Egidora flumen. 293, c
Egidora flumen. 17, c. 168, c
Egifredus Comes. 902, b
Egila Patricius 91, a. per conſilium Brunechildis perimitur. *ibid.*
Egilmarus Epiſcopus. 891, c
Egilo Senenſis Archiepiſcopus. 225, c. 226, a
Egino Conſtantienſis Epiſcopus obit. 468, b
Egino Veronenſis Epiſcopus obit. 468, b
Emmo Bernardi Comitis Germanus. 891, b
Eikhardus Archicapellanus Notariúſque Imperatoris Caroli. 496, c. à filia regis Imma nomine amatus. *ibid.*
Ekkihardus Slieſuiccenſis Epiſcopus. 520, c
Elauer fluuius. 460, c
Eledena fluuius. 379, b
Eliphandus Epiſcopus. 819, a
Eleutherius Shepaniam vxorem Pontificis & eius filiam interficit. 230, c. ſed à Miſſis Imperatoris occiditur. *ibid.*
Emmenus. 869, c. iudicium ſuper eum prolatum à Carolo Imperatore. *ibid.*
Engelberga vxor Ludouici II. Imperatoris. 877, c
Engoliſma vrbs. 5, c
Engoliſmæ vrbis murus ſponte ruit aduenien- te Clodoueo. 23, a
Euricus Dux fit Rex. 699, b
Eodo Dux Aquitanorum. 269, c. moritur. 270, c
Epiphanius Abbas S. Vincentij. 686, c
Epulæ Conſtantinopolitani Imperatoris quæ 625, c. ludi qui. 626, a
Equites in Gallia quid. 6, b
Equoleſma ciuitas. 153, b
Erchinoaldus Maior domus in Nuſtria inſtitutus. 117, a
Eridanus fluuius. 591, a. fluuiorum Rex. *ibid.*
Ermembertus Epiſcopus. 804, b
Ermembertus religioſus presbyter. 787, c
Ermengardis regina coniux Lotharij obit. 304, a
Eripaldus Comes. 902, b
Eripinus Dux Alemannus. 95, a
Erkengarius Bononenſium Comes. 437, b
Etherius Lexouiæ Epiſcopus. 71, c
Eubalus Marchio Pictauenſis. 338, c
Eudo princeps Aquitaniæ. 137, c
Eucherius Aurelianorum Epiſcopus. 440, b
Euradus Comes potentiſſimus in Francia. 578, b
Euſpicius ſanctus. 20, c
Euſtachius Dux. 774, b
Euuardus Magiſter Pincernarum. 283, b
Euuin Dux Tridentinorum. 90, a
Excommunicatio Anaſtaſij presbyteri à Papa Leone. 4, a

F

FAMES Magna per totum regnum Francorum, ita vt modius frumenti venderetur 24. ſolidis. 348, b. 351, c
Fames valida in Gallia. 201, c
Faramundus Marchomiri filius. 10, b. ſolio ſublimatur regio. *ibid.*
Fariniacus villa. 93, b
Faraulfus Chilperici regis cubicularius. 78, a
Farulfus nepos Papæ. 901, a
Farolus fluuius. 674, b
Faſtrada Regina obit & ſepelitur. 286, c
Fauentia ciuitas Italiæ. 721, a
Feliciana hæreſis apud Ragenesburc condemnata. 286, c
Ferrarias Monaſterium. 259, a
Fherſoſuch Rex Abotritorum. 145, a. multa munera defert Carolo regi. *ibid.*
Fircannum Cœnobium. 360, c. à quo conſtructum. *ibid.*
Firmum caſtrum natura & vocabulo. 571, b
Flambertus Berengarij regis homicida ſuſpenditur. 588, c
Flaucatus Maior domus in Burgundia. 117, c. eius mors & ſepultura. 118, c
Flaminianus Conſtantinopolitanus Epiſcopus. 794, a

Flauinus Capellanus. 76,b
Floriacus villa. 121,a
Focas centurio Imperator efficitur. 100,b
Folco Remorum Archiepiſcopus à Vvinemaro ſatellite Comitis Balduini interficitur. 3?1,b
Folcarius & Folradus capellani ad regem Carolum veniunt. 280,a
Foleradus Dux Arelatenſis. 302,e
Folradus Pippini Regis fidelis. 711,a c
Fontaniacus villa. 301,e
Formicaria caſtra. 621,a
Formoſus Portuenſis Epiſcopus Papa habetur. 658,e
Fortunatus Patriarcha de Græcis duas portas eburneas affert Carolo Magno. 290,b
Fortunatus in Rhetorica metricaque arte famoſus Pictauis Epiſcopus ordinatur. 5?,a
Franco Tungrenſis Epiſcopus. 231,c
Franco Tungrenſis Epiſcopus. 311,c
Franci Troiugenæ. 20,a
Franci obſedunt Papeia. 128,a
Franci Danielem quemdam clericum in regnum ſtabiliunt, & Chilpericum nuncupant. 268,b
Franci Attica lingua, id eſt ferores. 9,b
Franci poſt mortem Dagoberti regis Danielem quemdam clericum in Regem ſtabiliũt, ac Chilpericum nominant. 137,b
Franci à Francione Rege ſecundum aliquos. 9, b. an Friga, ibid.
Fraſcenedellum caſtrum. 639,a
Fratiſlaus Dux Boëmiæ in venatu de equo cadens ſubitanea morte diſcedit. 529,c
Fraxinetum oppidum. 563,b
Fredegondis mors & ſepultura. 90,b
Fredericus Moguntiacenſis Archiepiſcopus. 611,b. intra vrbis ſuæ mœnia à regis Othonis fidelibus capitur. ibid. c
Frola legatus Habdefonſi Regis Galliciæ & Auſturicæ venit ad Carolum Magnum. 287, c. papilionem miræ magnitudinis præſentans. ibid.
Frunciacus caſtrum. 153,b
Fronciacus caſtrum à Carolo rege ædificatum. 280,a
Frotarius Burdegalenſium Archiep. 530,a
Frotharius Burdegalenſis Epiſcopus. 869,a. fit Cardinalis in Bituricenſi Eccleſia. ibid. b
Frotharius Biturgenſis Epiſcopus. 888,b
Frotbaldus Carnotum Epiſcopus. 209,b. eius mors. ibid.
Fuchbertus religioſus. 765,a
Fulda flumus. 3?8,a
Fulradus Abbas ealore obit. 139,a
Funadus presbyter & Abbas Conſiliarius regum Pippini, Caroli & Carolumanni. 713,b
Fulradus religioſus Abbas & presbyter. 780,b
Fundatio Cœnobij Floriacenſis. 120,a
Furca caſtellum. 550,b
Furſeus ſanctus in Gallias venit. 20,c. & concedente Clodoneo Monaſterium quod Latiniacum dicitur ædificauit. 20,c

G

GABELLENSIS ciuitas. 771,a
Gadila virgo. 427,c
Galindo Prudentius, Tricaſſinæ ciuitatis Epiſcopus. 512,b. natione Hiſpanus. ibid. moritur. ibid.
Galliæ deſcriptio. 5,a.b.c
Galli ſe ab Dite patre prognatos prædicant. 7,b
Gallis de Republica niſi per Concilium loqui non conceditur. 7,c
Galli deum maximè Mercurium colunt. 7,a
Galli plus exarſerunt contra Romanos quàm Gothi. 8,a
Galli pro victimis homines immolant, aut ſe immolaturos vouent. 6,e
Galli in vxores & liberos, vitæ neciſque poteſtatem habent. 7,b
Galli germanos virtute ſuperant. 4,a
Galliam in quatuor Prouincias Oroſius diuidit. 4,b
Galterinus Antipapa. 367,c
Gana vrbs. 333,a
Garamannus Dux. 794,c
Garelinda ſanctimonialis. 894,c
Garelianum flumen. 585,a
Garicicus Comes. 76,b
Garſandus homo ſingularis amentiæ. 176,a
Garonna fluuius. 270,b
Gadſunda mater Brunechildis. 65,a eius mors. ibid.
Gaualis vrbs. 5,c
Gaufarius Aquitaniæ princeps. 365,c
Gausfridus habitator ciuitatis Piſanæ. 774,c
Gaubertus Epiſcopus. 407,a
Gauzibertus Epiſcopus. 765,a
Geldione fluuius. 500,b
Geldium fluuius. 501,a
Genebaudus Dux Francorum. 9,c
Gennabum vrbs. 5,a. vbi nunc Aurelianis. ibid.
Generale placitum in villa Duciaco. 246,c
Genialis Dux. 91,a
Gentiliacus villa. 152,b
Georgius Epiſcopus. 827,a
Georgius Imperialis à ſecretis. 756,c
Georgius Imperialis Miſſus. 729,b
Georgius Rauennatis Epiſcopus. 598,c
Georgius Epiſcopus. 745,b
Gerberga Gaudeſmenſis Abbatiſſa. 517,b
Geraldus Comes Odam vxorem Zuentiboldi regis Sclauorum ſibi in matrimonium copulat. 330,c
Geraldus Cameracenſis Epiſcopus. 438,c
Geraldus Comes. 899,a
Gerbertus Abbas Miſſus Pippini Regis ad Papam. 733,a
Germania in quinque populorum conuentus diuiditur. 2,e
Germani ſolos deos ducunt quos cernunt vt Solem, Vulcanum & Lunam. 3,e
Germanus Pariſiorum Epiſcopus. 54,a. eius mors. ibid. ſepultura. ibid.
Germanorum vita & opus. 3,c. bellum. 4,a
Gero Parthenopolitanus Archipræſul. 520,c. obit. ibid.
Gerunda ciuitas. 139,a. Carolo regi traditur. ibid.
Gertrudis matertera Pippini Ducis Domino conſecrata. 26,a
Geruinicenſis vrbs. 461,a

Gero Bremenſis Abbas. 639, c. vir deo plenus. *ibid.*
Gilebertus Lotharingorum Dux. 606, c. Regis Henrici ſororem habebat vxorem. *ibid.*
Giſla filia Karoli Magni baptizata ab Archiepiſcopo Thoma. 283, b
Giraldus Lemouicinæ vrbis Vicecomes. 453, b
Girardus Vicecomes. 890, a
Giraldus Comes Baioariæ præfectus commiſſo cum Auaribus prælio interficitur. 288, b. inter matyres connumeratur. *ibid.*
Girboldus Autiſſiodorenſium Comes 448, c
Girberga vxor Karlomanni. 280, b. Italiam petit. *ibid.*
Giſlebertus quidam miles filiam Lotharij Imperatoris rapit & in vxorem ducit. 302, c
Giſila nobiliſſima. 728, b
Giſulfus Abbas Monaſterij S. Petri. 789, a
Giſſilolfus Comes Floriacenſis Monaſterij. 337, c. eius viſio in ſomniis. *ibid.*
Glitho caſtellum. 529, b
Godefridus Rex Normannorum Giſlam Lotharij filiam ducit in vxorem. 319, c. & baptizatur. 320, a
Godefredus Rex Normannorum. 129, b
Godefridus Rex Danorum. 291, a
Godefridus Rex Danorum. 169, a
Godegiſilus frater Gundebaldi Burgundionum Regis. 21, a
Godeſcalcus monachus ſcientia tumidus. 203, c
Godelaibus Dux patibulo ſuſpenſus. 293, b
Godinus filius VVarnarij nouercam ſuam ducit vxorem. 104, c. eius mors. 105, a
Gogo maior domus. 48, b. eius mors. *ibid.*
Gondulphi villa. 244, b
Goſlinus Abbas Floriacenſis vir egregius. 346, b. à Roberto rege Bituricenſis fit pontifex. *ibid.*
GoſpertusDiaconus. 895, b
Gotefridus Abbas timore & amore Dei plenus. 642, a
Goteramnus magnificus oſtiarius. 810, c
Gorzienſe Monaſterium. 492, a
Græci contra Ludouicum filium Lotharij regem Italiæ concitantur. 207, b
Gratioſus Archiepiſcopus. 788, a
Gregorius presbyter. 811, a
Gregorius presbyter Capuanus. 806, a
Gregorius Sacellarius. 771, a
Gregorius Leuita Papa eligitur. 85, a
Gregorius beatus Lingonicæ vrbis præſul ſummus. 40, a
Grimo Corbienſis Monaſterij Abbas. 271, c
Grimoaldus Pippini iunior filius Maior domus. 267, a. mitiſſimus. *ibid.* gladio percuſſus à Rangario occumbit. 267, c
Grimoaldus filius Pippini. 117, b. Maior domus loco patris inſtitutus. *ibid.* c
Grippo legatus Childeberti. 89, a
Grona vrbs. 332, a
Guanilo Epiſcopus Senonum. 211, b
Guaimarus princeps interficitur. 700, a
Guaiferius princeps Solernitanus. 867, c
Guaiferius Salernitanus princeps. 648, b
Guido Comes Cœnomanenſis. 445, a
Guido Rex cruoris vomitu extinguitur. 648, c
Guiſan fluuius. 139, a
Guillelmus Comes Bleſenſis. 444, c
Guillelmus Comes Aruernorum Cluniacenſe fundauit monaſterium. 335, b
Guillelmus Rex Angliæ in ſylua pro ceruo ſagitta percuſſus obit. 362, a
Gundulfi villa. 238, c
Gundebaldus Rex Burgundionum. 17, c
Gundebaldus fratrem viennæ interimit. 21, b
Gundebaldus Rex patrem Chrotildis neptis ſuæ infandiſſima morte peremerat. 19, a
Gundelandus Abba. 138, a. eius mors. *ibid.* b
Gundeberga Regina. 103, c
Gundeuca vxor Clhodomiri Regis. 27, b. Regnum cum Clhotario accipit. *ibid.*
Gundibrandus Dux Florentinæ ciuitatis. 792, a
Gundoaldus frater falſus Guntramni. 75, b. eius origo. *ibid.*
Gundoaldus Rex Francorum eleuatus clypeo. 76, a
Gundoaldus Dux. 53, b. eius acta. *ibid.*
Gundulfus Mettenſis Epiſcopus. 334, b
Gulia torrens. 316, c
Guntharius Colonienſis Archiepiſc. 216, b
Guntranni regis mors & ſepultura. 87, c
Guruadus Nannetenſis præſul ſacra Miſſarum ſolemnia peragens à Danis obtruncatur. 336, c
Guthalus fluuius in Germania. 2, 0

H

HADAVVIGA Henrici Ducis filia. 489, b
Hadefonſus Rex Galleciæ & Aſturiæ. 163, a. legatum mittit ad Carolum Magnum. *ibid.*
Hæreſia Elepanti Toletanæ ſedis Epiſcopi. 141, b
Hereſis Feliciana condemnata. 161, c. 162, a
Hagano miles Karoli Calui conſiliarius. 330, b Regni negotia diſponebat. *ibid.*
Haido Epiſcopus de Baſala. 295, b. c
Haimo presbyter. 811, a
Hainrad Abbas S. Vincentij. 678, c
Haiſa fluuius. 284, a
Haiſtolphus Rex iniquus. 723, a
Haiſtulphus moritur in venatione. 541, b
Haiſtulphus Rex Longobardorum Romam obſidet. 277, a. dum venationem exercet equo labitur, & tertio poſt die vitam amittit. 277, c
Haiſtulfus Longobardorum Rex perculſus iudicio Dei vitam finit. 151, c
Halitgarius Cameracenſis Epiſc. 185, b
Hamaburg caſtellum in Saxonia à Normannis deprædatum. 302, b
Hamalarius Treuerenſis Epiſcopus. 296, c
Hammaburch ciuitas. 399, a
Hansfridus Abba monaſterij Nonantulæ. 185, b
Hardericus venerandus Comes. 435, b. eius vxor Hereſindis. *ibid.*
Hardulfus Rex Nordanhunbrorum. 169, a
Hargiſus Dux Beneuentanus. 507, c. mittit Rumaldum filium ſuum Carolo regi, & munera, vt in terram ſuam non intraret. *ibid.*
Haribertus Abbas. 734, b. Miſſus Pippini regis ad Papam. *ibid.*

Hariſtallio villa. 153,c
Harmorus Abba. 484,a
Harmeſten caſtellum. 532,b
Haſſa fluuius. 158,a
Hatto Archiepiſcopus. 330,b
Hatto Epiſcopus ſuper mare tranſit. 468,b
Hatto Viridunenſis Epiſcopus. 235,c
Hatto Moguntinus Archiepiſcopus. 485,a. cor Regis nominatus. ibid.
Hedua vrbs quæ & Auguſtidunus. 5,a. magnæ authoritatis & potentiæ apud Gallos. ibid.
Heidora fluuius. 183,a
Heigo Epiſcopus in Augia militat. 473,a.b
Heimbach villa. 481,c
Heito Epiſcop. in conſilio Karoli clarus. 473,a
Helbia fluuius. 508,a
Helauet fluuius. 5,c. non multo minor Ligeri. ibid.
Hellettrud Berengarij Comitis relicta. 853,c
Heliſacar Abbas. 388,c
Heluetij Gallos virtute præcedunt. 4,c
Hemmingus Rex Danorum. 295,c. moritur. 296,a. cui cùm Sigifridus & Auilo ſuccedere vellent, commiſſo prælio ambo moriuntur. ibid.
Hocburxi caſtrum. 295,c
Henricus Rex Lanceam Domini noſtri Ieſu Chriſti à Rodillpho Borgundionum rege accipit. 608,b
Henricus Comes Mathilda coniuge clarus. 487,b. Saxonum & Francorum conſenſu eleuatur & vngitur in regnum. ibid.b
Henricus Stephani regis filius Dux Ruizorum in venatione ab apro diſciſſus periit. 522,a
Henricus Dux Foroiulianorum. 287,b
Henricus III. Rex tres Papas non dignè conſtitutos Synodaliter deponit. 527,b
Henricus III. Rex Pannonias inuadit. 527,b. bis & denuo. ibid. inimicus Hiſtrionum. ibid.
Henricus V. Rex & Papa communicantes inuicem ſe oſculati ſunt. 536,a
Henricus Rex Saxoniam vaſtat. 529,b
Henricus Rex Romam obſedit. 529,a. capitur. ibid.
Henricus III. Rex Fratiſlaum Ducem Boëmiæ bello petit. 527,a
Henricus Rex moritur. 605,a. eius ſepultura. ibid.
Henrici regis Elogia. 368,c
Heraclius Romanæ militiæ princeps. 10,a. fugatur. ibid.
Heraclius Imperator Aſtrologus efficitur. 134,b
Heraclij Imperatoris vita & mors. 110,b
Hercinia Sylua. ibid. aliis Orcinia. ibid. eius latitudo nouem dierum iter. 3,a. longitudo ſexaginta & amplius. ibid. in ea multa ferarum genera extraordinaria. ibid.
Hercinium iugum. 1,2,c
Herigarius Conſiliarius regis ſacri baptiſmatis donum accipit. 368,b
Herioldus Rex Danorum baptizatur. 395,c
Herimannus Alemannorum Dux. 517,b
Herlba fluuius. 138,b
Hermarius gubernator Palatij, Aginano ſuper ſe irruente perimitur. 105,b
Hermenphredus Rex duobus ſuis trucidatis fratribus Thoringis præeſt. 30,c
Hermentrud Regina. 830,c
Herbertus Comes Virmandenſis Karolum regem ſuum Peronæ tenebroſo carcere reclaſit. 451,a
Heribertus Comes Viromanduorum Carolum occidentalis Franciæ regem dolo captum Peronæ poſuit in cuſtodia. 437,b
Heriſpoius Rex Brittonum à ſuis interficitur. 309,b
Hermengarda Ludouici II. filia. 837,a
Herueus Remorum Archiepiſcopus. 339,b. moritur. ibid.
Herti Epiſcopus Treuerorum. 303,a
Hezo Palatinus Comes à ſua concubina nomine Thiethburga veneni poculo defraudatus perit. 513,c
Hiberus flumen. 169,a
Hiberus flumen. 294,a
Hidrontus ciuitas. 245,c
Hilarienſe Monaſterium. 492,c
Hildebraudus Papa expulſus. 529,a
Hildebrandus præpotens Comes. 572,c
Hildebrandus Dux Spoletanus. 160,c
Hildeprandus Dux. 654,a
Hildebertus Rex obit. 267,b. eius ſepultura. ibid.
Hildegardis Regina beatæ memoriæ obijt. 284,a. 285,c
Hildegardis Comitiſſa Hugonis coniux. 427,b
Hildegarius Epiſc. occiſus à Saxonibus. 151,a
Hildegarius Epiſcopus Colonienſis. 506,b. à Saxonibus interimitur. ibid.
Hildegarius Epiſcopus occiſus à Saxonibus 275,c
Hildericus falſo Rex vocatus tonſoratus eſt & in Sithiu Monaſterium miſſus. 551,a
Hildericus falsò Rex appellatus tonſoratus in Monaſterium mittitur. 506,b
Hildikat Ludouici regis filia obit. 469,b
Hildricus Rex iuſſu Stephani Papæ deponitur ac detonditur. 440,c
Hilduinus Abbas S. Dionyſij. 334,b
Hilduinus Laudocienſis Epiſcopus. 597,c. ſede expellitur. ibid.
Hilpingus Comes Atueruorum. 278,c. in prælio cadit. 279,a
Hiltibranda regina, aliis Hiltegarda. 797,c
Hiltibrandus Dux. 789,a
Hiltibrandus Spoletinus Dux. 778,a
Hiltuuinus Abbas oſſa ſancti Sebaſtiani in Galliam tranſtulit. 510,a
Himeleuna caſtellum. 605,a
Hin fluuius. 212,b
Hionna fluuius. 324,b
Hincmarus Durocortori Remorum Archiep. 212,c. Rothardum Sueſſionenſis vrbis Epiſcopum inobedientem communione priuat. 213,a. 214,b
Hincmarus Laudunenſis Epiſcopus, homo inſolentiæ ſingularis. 242,b
Hieruſalem Monaſterium, nunc Reſbacenſe. 119,c. à quo conſtructum. ibid.
Hiſter Amnis. 14,c
Hirene Imperatrix mittit legatum ad Carolum Magnum de pace. 290,a
Hlotharius Rex Ottoni regi in beneficio dat

Lotharium regnum. 351,c
Hludouicus Rex ægrotans penè omnia bona ſua pauperibus diſtribuit. 543,a moritur. *ibid.* eius ſepultura. *ibid.*
Hludouicus Abbas Monaſterij S. Dionyſij, nepus Caroli Imperatoris. 227,c
Hludouicus Rex Deiroſam ciuitatem obſidet. 169, a. eius mors. 197, c
Hludouicus Italiæ Imperator à ceruo grauiſſimè vulneratur. 211, a
Homo quidam de homicidio Sigefridi Comitis incoſatus, fesro candenti ſe expurgat. 521. illæſus poſt duas noctes apparet. *ibid.*
Homo ſtatum hominum, trium excedens menſura pedum, oblatus Guntranno regi. 85,a
Homo cum equa coiens repertus viuus incendio crematur. 202, b
Hotich, alijs Rorich Rex Danorum. 191, a
Henricus Rex bello interimitur. 408,b
Horſebure caſtrum. 275, a
Hoſpitem violare fas non putant Germani. 4. a
Hrabanus monachus laudes crucis carmine componit. 541,c
Hruotgangus Metenſis Archiepiſcopus. 506,c
Hubertus Cancellarius. 690,a
Hucbertus Abbas. 305,b
Huchbertus Epiſcopus. 798,b
Hugbaldus vir illuſtris. 733, a. Miſſus Pipini Regis ad Papam. *ibid.*
Hugo Abbas. 893,c
Hugo Abba magnæ poteſtatis vir & magnæ prudentiæ. 322, b. moritur. *ibid.* eius ſepultura. *ibid.*
Hugo regni Francorum illuſtriſſimus. 894, a
Hugo Comes Turonis. 295,c
Hugo Dux Nouiomo fit Rex Francorum. 344, c. 345,a
Hugo Abbas patruus Karoli. 302,b
Hugo Aquitaniæ Dux vnctus in Regem Italię regnum poſſidet. 649,a
Hugo Vvicbertum Comitem interficit. 320,b
Hugonis regis elogia. 592,c. eius vxor Alda. 593, a
Humana ciuitas Italiæ. 721,a
Humbertus Abbas frater Thiebergæ Reginæ contra Lotharium rebellat. 309,a
Hunaldus Dux Aquitaniæ. 273, a. Carnotum igne cremat. *ibid.* Hattoni germano ſuo oculos erui iubet. *ibid.* b. fit monachus. *ibid.* Oeſioburg caſtrum. 273,a
Huncfridus multorum ſcelerum reus. 887,c
Hunfridus Gothiæ Marchio. 216,a
Hunoldus Dux Aquitaniorum. 150,b
Huni Metis ciuitatem concremant. 10,c. Treueris diripiunt. *ibid.* Tungrenſe deuaſtant territorium. *ibid.*
Hieronymus Lauſonenſis Epiſcopus. 903,b

I

IADERIA Dalmatiæ ciuitas. 178,b
Ibinmauia Rex Sarracenorum. 541. crudelis. *ibid.* fratrem ſuum truncatis manibus & pedibus igne cremari iuſſit. *ibid.*
Icha Abbas. 426,a
Icauna fluuius. 202,b
Icorus fluuius. 179,b
Ieſſe Epiſcopus Ambianenſis. 165,b
Iidora flumen. 185,c
Immolas ciuitas. 748,b
Imula ciuitas. 770,c
Imola ciuitas Italiæ. 721,a
Immo Pippini Regis Miſſus ad Papam. 726,b
In pago Pariſiaco ſanguis de nube fluens veſtimenta multorum hominum cruentauit. 66, a.
In Rheno centum propè habentur in longitudinem inſulæ. 2, c
In medio Tholoſæ ciuitatis ſanguis erupit de terra. 132,a. & tota die fluxit. *ibid.*
In lacu Duneuſi aqua feruens adeò ebulliuit, vt multitudinem piſcium decoctam ad littus proiiceret. 90,b
Incendium Althahenſis Monaſterij. 523,a
Incendium mirabile ciuitatis Papiæ. 117,c
Inciſa petra caſtrum. 380,a
Inda fluuius. 388,b
Inda Monaſterium à Ludouico Pio miro opere conſtructum. 392,b
Ine fluuius. 474, b
Ingelhaim villa. 160,b
Ingelbergus Vicecomes. 890,a
Ingelbertus ſanctiſſimæ vitæ vir Abbas Foſſatenſis cœnobij. 413,b
Inger Rex Normannorum. 617,a
Ingeriacum Monaſterium à quo fundatum. 457,c. Brantoſmum Monaſterium, à quo fundatum. 457,c
Ingoaldus Abbas. 655,b
Ingomirus primogenitus Clodouei. 19, b. baptizatus expirat. *ibid.*
Innocentius Gaualitanorum Comes. 72,b
Innus fluuius. 272,c
Inſilberga Abbatiſſa S. Saluatoris de Brixia. 656, a
Inſulæ Baleares à Mauris & Sarracenis deprædantur. 288,a
Intra territorium Turonicum verus de effracto pane ſanguis effluxit. 69,c
Interamnis Monaſterium. 215,c
Ioannes S. Fundenſis Eccleſiæ Antiſtes. 819,b
Ioannes Ficolenſis Epiſcopus. 852,c
Ioannes Papa VIII. Ludouicum Regem Conſiliarium ſuum facit. 884, b
Ioannes Patriarcha Graodenſis. 771,c
Ioannes Veuticinenſis Epiſcopus. 910,b
Ioannes Rauennates Archiepiſcopus. 887, b
Ioannes Epiſcopus & Cancellarius. 670, c
Ioannes Paſchalis Papæ Cancellarius. 537, a. poſtea Papa. *ib.* eius mors & ſepultura. *ib.* b
Ioannes Epiſcopus Narnienſis. 629,a
Ioãnes Papa quadam nocte, dum ſe cum cuiuſdam viri vxore oblectaret, adeo à Diabolo percuſſus eſt in temporibus, vt intra dierum octo ſpatium eodem ſit vulnere mortuus. 633, c
Ioannes Papa in ſyluis & montibus more beſtiæ latitat. 671, b
Ioannes Subdiaconus Regionarius primæ ſedis. 37,a
Ioannes Tuſcanenſis Epiſcopus. 248, b
Ioannes Placentinus Epiſcopus. 516, c. ab Imperatore cæcatus & truncatus deponitur. *ibid.*

Ioaones Ficoclenſis Epiſcopns. 216,a

Ioannes Papa Magoatibus Italiæ iunctus Rodulphum expellit. 649,a

Ioannes Archidiaconus Romanæ Eccleſiæ Papaeligitur. 244,c

Iosnnes Monachus Augcoſis Conſtantiæ Epiſcopus. 481,c

Ioanoes Papa Lambertum, & Adalbertum Comites excommunicat. 254,b. cauſa excommunicationis. ibid.

Ioannes Epiſcopus Triticnſis. 905,b

Iodrum Monaſterium. 258,a

Iopila villa. 267,c. ſuper Moſam fluuium ſita ibid.

Iors fluuius. 283,a

Ioſeph religioſus Diaconus. 810,c

Ioſeph Aquitanorum regis Cancellarios. 417,c. & Ludouici regis inclyti liberalium literarum præceptor. ibid.

Iouinianus Romanæ militiæ princeps. 10,a. fugatus. ibid.

Irmangart Caroli Regis ſoror obit. 469,b

Iſera fluuius. 91,a

Iſara fluuius. 213,b

Iſeneburg caſtrum. 516,a. fit habitatio monachorum. ibid.

Italia totaterræ motu concuritor. 289,c

Ithaſis flumen. 324,a

Itherios vir prudens & religioſus. 760,b

Itherius venerabilis Abbas. 785,b

Iudith vxor Ludouici Pij. 299,b

Iudicahilis Britanniæ Rex. 513,b

Iunna fluuius. 92,b

Iulius Archiepiſcopus. 139,b

Iolius Cæſar tres in Gallia tantùm vult eſſe prouiocias. 4,b

Ioſtinus Imperator aono aſſumpti Imperij octauo eſt defunctus. 27,c

Iuſtinus Imperator amens effectus. 55,b. eius mors. ibid.

Iuſtioisnus factus Imperator cum magoo triumpho Conſtantinopolim regreditur. 28,a. templum erexit in Conſtantinopoli nomine Sophiam. 50,b

K

Kiridriobvrc caſtrum. 284,b

Karlomsnnus monachus Viennæ moritur. 506,c

Karlomannus paralyſis morbo perit. 511,b

Karolomaunus fit monachus. 273,c. 274,a

Karolomannus monachus moritur. 277,a

Karolomannus Rex obit io villa Salmuntiaco. 580,a. eius ſepultura. ibid.

Karolus princeps principatum ſuum inter filios ſuos æqua lance diuidit. 271,c. moritur. 271,a. eius ſepultora. ibid.

Karolus apud Papiam vrbem veneno perit. 335,c

Karolus Magnus dat Ducatom Cœoomanni cum primogenito filio ſuo Carolo. 286,a

Karolus Magoos Romam pergit caoſa orationis. 284,c

Karolus Rex abit ad Romam. 138,c. ibi filius eius Carlomannos baptizatur, illum Adrianus Papa murato nomine vocat Pippinum, & vnxit in regem ſuper Italiam, & fratrem eius Ludouicum ſuper Aqoitaniam. ibid.

Ksrolus Magnus Rex Faſtradam ducit vxorem. 284,a

Karolus Magnus Rex duos pootes conſtruit ſuper Albiam fluuium. 286,a. ibi caſtra ædificat ex ligois & terra. ibid.

Ksrolus Rex Rothgaudum decollare præcepit. 282,a

Karolus minor Rex à Francis de regno expellitur. 462,a

Karolus Magnus Rex ſuaſione Adriani Papæ Beneuensi fines intrat. 284,c

Karolus Rex Karlomannum filium tonſura Eccleſiaſtica dedicat. 307,c

Karlus Ediwlfum regem Anglorum hooorificè ſuſcipit. 208,a. eius mors. ibid.

Karlus & Karlomannus ad Reges vncti ſunt. 218,b. Karlomanous obit. ibid.

Karlus Pippini frater. 307,c. Diaconus ordinatus. ibid. à Corbeienſi Monaſterio recedit. ibid.

L

Lautslavs Rex Pannoniæ. 529,c. vir piæ memoriæ. ibid.

Lamberros Comes. 880,b

Lambertus Mediolanenſis Archiepiſc. 669,c

Lambertus Rex Iisliæ. 635,b

Landericus Maior Domus. 73,b

Landulfus Beneuentanorum & Capuanorum princeps clariſſimus. 669,c

Laodohardus Mimendcoſis Epiſcopus. 628,c

Laodbertus & Guarnarius fratres interficiuntur. 206,b

Landolfus vir ſtrenuus. 584,c. Beneuentorum & Capuanorum princeps. 585,a

Langbard vir illuſtris. 742,c. fidelis Miſſus Pippini ad Papam. ibid.

Laogobardi infantulos à mammillis matrum ſuarum ſeparantes ioterimunt. 708,b. 716,a

Landenolfus princeps occiſus à Lougobardis. 699,b

Landemarus preſbyter. 811,a

Lateranis Palatium à Carolo rege factum. 142,b

Lauresham Mooaſterium à quo fundatum. 490,b

Lsuthbertus Rex. 573,a. eius mors. ibid. b. genus. ibid. eius elogia. 574,a

Laudunus vrbs. 5,b

Latrocinia nullam habent iufamiam apud Germanos. 4,a

Lsuinus fluuius. 550,b

Leander Hiſpalenſis Pontifex. 65,a

Lecceooa Sylua in Aquitanis. 5,c. noo contemnendæ magnitudinis. ibid. in ea lspidea domus Brunechildis Reginæ quondam Francorum. ibid.

Leche flouios. 272,b

Legatus regis Perſarum varia affert muoera Carolo Magno. 292,c. 293,a

Legatus rsgis Perſarum multa dona affert Carolo Magno. 567,c

Legio fluoios. 550,b

Lemouix vrbs 5,c

Leo Archiepiſcopus. 770,c

Leo Papa Romanus à Romanis cæcatus & elinguis factus. 544, c. ei Domious & linguam & viſum reddidit. ibid.
Leo Conſtantinopolitanus à ſuis interemptus in ipſo palatio. 178, a.
Leo Tullenſium Antiſtes Papa ordinatur. 527, c
Leo Epiſcopus. 860, b. quis. ibid.
Leo Epiſcopus Apocriſiarius. 868, c. Miſſus S. R. E. 874, b
Leo Papa claues Confeſſionis S. Petri, & vexillum Romanæ vrbis Carolo Magno dirigit. 162, b
Leo Porphyrogenitus Baſilij Imperatoris filius. 564, a. vnde dictus. ibid. b
Leo Papa coronam capiti Caroli Magni Imp. 289, b
Leodegarius eximiæ ſanctitatis Epiſcopus, fit martyr. 263, c
Leodicus vicus. 155, c
Leonenſe Monaſterium. 316, c
Leudefredus Alemannorum Dux. 86, b
Leudegiſilus Regalium præpoſitus equorum. 83, a. id eſt Comeſtabilis. ibid.
Leudemundus Sedunenſis Epiſcopus. 101, c
Leuthicherius Cumenſis Epiſcopus. 643, b
Leuniſius Maguntiacenſis Antiſtes. 95, b
Levvigildus Hiſpaniæ Rex moritur. 85. Richardus eius filius regno ſuccedit. ibid.
Liberalitas Imperatoris in hebdomade Palmarum. 626, b. c
Lieſtorph portus. 293, c
Liger fluuius. 5, b
Lingonis vrbs. 5, b
Lippia fluuius. 155, c
Liudbrandus Cremonenſis Epiſcopus 628, c
Liudbertus Moguntinus Archiep. 888, c
Liudolphus Comes priuignus Imperatoris. 525, c. immatura morte obit. ibid.
Lindoinus Vicecomes. 888, a
Luitgarda coniux Caroli Magni obit. 188, c. ſepelitur. ibid.
Liutberga vxor Taſſilonis Ducis. 285, c
Liudtefridus Comes. 894, c
Liuthgardus Archicancellarius. 658, b
Liotuardus Epiſcopus Imperatoris Archicancellarius. 484, b
Liudolfus Comes. 520, obit. ibid.
Liudericus Comes. 806, a
Lixouium vrbs. 5, a
Lyppia fluuius. 228, c
Longlar villa. 152, c
Longlare villa. 278, c
Longolaria ſylua. 107, c
Longobardi tributum Francis pependunt. 102, a. cauſa. ibid. b
Lotharius primogenitus Hludoici Imperatoris Hermingardam Hugonis Comitis filiam ducit vxorem. 178. b
Lotharius filiam Caroli à ſacro fonte ſuſcipit. 206, c
Lotharius concubinis abutens vxorem ſuam abiicit. 209, b
Lotharius Vvaldradam concubinam, quaſi in coniugem & Reginam ſibi copulat. 215, a
Lotharius patrem ſuum Ludouicum in Monaſterio S. Medardi annuente Papa Gregorio ſub arcta cuſtodia ponit. 334, c. Poſtea liberat. ibid.
Lotharius Rex in freneſim incidens moritur. 649, a
Lotharius iunior Thiebergam Reginam ſibi in matrimonium iungit. 304, c
Lotharius Romam profectus moritur. 235, b
Lotharius fit monachus. 335, b. moritur. ibid.
Lothoſa Monaſterium. 381, b
Lotharius Bertſindam Reginam vxorem ſuam religioſam dimittit & Lupam nomine Vvalderadam ducit. 426, a
Lotharius Imperator defunctâ Ermengarda duas ſibi ancillas copulat. 207, a. eius mors. 208, a
Lotharius Cauillonem expugnat igniqne ſuccendit. 190, b. Bernardi ſororem ſanctimonialem in Ararim fluuium demergi fecit. ib.
Lotharius Rex à Regina ſua veneno extinguitur. 464, a. b. eius filius quoque Ludouicus vnu ſuperuiuens anno potu malefico petit. ibid.
Locana Monaſterium. 658, c
Lucetia Apuliæ ciuitas. 647, a
Lucouinenſis pagus. 278, c. 279, a
Lucas caſtrum. 272, b
Lucas caſtrum. 150, b
Ludouicus nihil faciens hoc ſolum fecit, quod ſanctimonialem quandam Kalæ Monaſterio abſtractam coniugio copulans ſuo, peccatum quod nihil eſſe noſcitur perpetrauit. 442, b
Ludouicus Imperator cognominatus Pius, Almus, Sanctus. 646, a
Ludouicus Rex moritur. 250, a. eius ſepultura. ibid.
Ludouicus filius Arnulfi ſublimatur in faſtigio regni. 330, b. Liudgardam ſororem Brunonis ducit in vxorem. 331, c
Ludouicus Rex Sclauos ſuæ ſubiugat ditioni. 206, a
Ludouicus Imperator Bernardo regi iuſſit oculos erui. 148, a
Ludouicus Imperator ab Eccleſia remeans porticu cadente, cum viginti & eo amplius hominibus ad terram vſq, deponitur. 174, c
Ludouicus Burgundio lumine priuatur à Berengario Italiæ rege. 583, a
Ludouicus Rex moritur. 319, b. eius ſepultura. vid. vxor eius Liutgardis Regina. ib. eius filius vnicus Ludouicus paruolus de feneſtra cecidit & confractis ceruicibus ſtatim expirauit. ibid.
Ludouicus Rex filius Ludouici Balbi moritur. 320, a. eius ſepultura. ibid. eius elogia. ibid.
Ludouicus II. moritur, veneno infectus. 258, b. eius ſepoltura. ibid.
Ludouicus Vltramarinus Gerbergam Othonis regis ſororem ducit vxorem. 341, a. eius mors & ſepultura. 342, c
Ludouicus Romæ Imperator moritur. 314, c. eius elogia. ibid.
Ludouicus Imperator Clotharium filium ſuum Imperatorem facit. 147, c
Ludouicus Rex filius Ludouici Pij obit. 316, b. ſepelitur. ib. eius laudes. ib. eius vxor Hêma. ib.
Ludouicus Balbus Rex obit. 317, c. eius laudes. ibid. vxor Anſgard nomine. ibid.

Ludouicus V. immatura morte præuentus adoleſcens defungitur. 344,c
Ludouicus IV. ex Headtgiua Anglorum regis filia ſuſceptus. 452,a
Ludouici morbus deſperatus. 240,c. 241,a
Ludouici Pij elogia. 545,a
Ludouici Pij elogia. 314,a
Ludouici regia morbus penè inſanabilis. 254, b
Ludouici Pij deſcriptio. 300,a. doctrina. ibid. b. miſericordia. ibid. deuotio. ibid. liberalitas. ibid. mors. 301. b. ſepultura. ibid.
Luduuardus Vercellenſis Epiſcopus. 322, c. Caroli Imperatoris familiariſſimus & Conſiliarius à ſecreto. 330,c
Lugdunum vrbs. 3, a
Luna duplex in cælo. 536,c
Luithbertus Epiſcopos. 851,a
Luitbrandus Rex Longobardorum. 137, b
Luithgardæ coniogis Caroli Magni mors & ſepultura. 164, b
Luna verſa in ſanguinem. 355,c
Lunkim vrbs 333,a
Lupo Abbas. 419,b
Lupus princeps Vvaſconum. 280,a
Lupos Dux Campanienſis. 65, c
Lupi & vrſi Viennæ infeſti. 24,b
Lutetiæ elogia. 445, c
Lutharius Rex tonſuram & Monachicum habitum ſuſcepit moriturus. 510, c
Lutrenſe Monaſterium. 422, a

M

MABIO Britannorum Epiſc. 343, a
Macliauus Comes Britonum. 56, a
Macteſredus Comes. 889,b
Madalolphus Syluanectenſis Epiſcopos. 74, a
Madelgerus Odelrici homicida. 870,b
Maginarius religioſus Capellanus. 785,b
Magnulfus Tolſanns Pontifex. 80,a
Mahomet Rex Sarracenorum. 221, c
Maio Abbas S. Vincentij. 690,a. b
Malmundarienſe Monaſterium. 418, a. à Normannis crematum. ibid.
Mamaccas villa publica. 266,b
Mammertus vrbis Viennæ Epiſcopus. 24, b
Manaſſes Arelatenſis Epiſcopus. 601,b
Mangoldus filios Adalberti. 900,c
Marcarius Dux Foroiulienſis. 776,c
Marchomirus Dux Francorom. 9,c
Marcomirus mons. 105, b
Marelegia fiſcus nobilis Lotharij regis. 426, a
Marincus Lucus, venationibus aptus. 573,c
Marinus Diaconus ſanctæ Apoſtolicæ eccleſiæ. 244, a
Marinus presbyter. 827, a
Marinus Epiſcopos. 900,c
Marinus presbyter. 751,a
Maroialenſis vici eccleſia à Bituricenſibus cremata. 76,b
Maroſia ex Papa Sergio genuit filiom nomine Ioannem qui Papa efficitur. 669,b
Maſſar Dux Sarracenorum. 687, a. Ludouico II. decollatus. ibid.
Maſſin Abbatiols. 484,b
Maſolagos villa. 134, c
Maſſolaco villa. 101, a
Materiola villa. 846, b
Maththit de Longobardia Henrico regi rebellat. 519,c
Marexentium ciuitas. 211, a
Materna fluuius. 339, c. 342,b
Matrona fluuius. 5, b
Matrona fluuius. 315, c
Maurum Monaſterium. 391, a
Mauricius Hiſtrienſis Epiſcopus. 776, b
Maurolegicum villa. 101,c
Maurus beatus S. Benedicto vltimum anonntiat diem. 38, c
Mauritius Imperator occiditur. 99, c. eius ſomnium. 100, a
Maurilius Caturcenſis Pontifex. 64, a. eius mors laudabilis. ibid.
Mauripenſis, aliis Hanripenſis pagus. 199, a
Mauruntus Dux Prouinciæ. 505 b
Mauri Corſicam ingrediuntur, & nihil in ea præter Epiſcopum & paucos ſenes atque infirmos relinquunt. 294, a
Maximianus Chriſtianorom perſecutor. 641,b eius ſepulchrum inuentum. ib. deſcriptio. ib.
Medana fluuius. 314, b
Mediolanenſe caſtrum, aliis Magdunom. 70,c
Meduana fluoius. 246, a
Medoana fluuius. 446,b
Megauta Conſtantinopoli eſt domus magnifica. 614, c
Meginradus Heremita martyriſatus. 469, b. 475, c
Megingaudus Comes nepos Odonis regis. 318, a
Megiſtus Archidiaconus. 767, a
Meldis vrbs. 5, a
Meingaudus Comes. 249, a
Melſa flouius. 674, b
Mellenus fluuios. 654. b. 663, b
Melidunum caſtrum Aureliano Clodoueus concedit. 19, a
Mellarinus fluuius. 674, b
Meuus fluuius. 301, b
Menos fluuius. 184, a
Merouecus filius Clhotarij capitur. 92, c
Meroueus Chlodionis auſpicus regni Francorum gubernacula ſuſcipit. 10, c
Merſiburg Imperator Chriſti incarnationem ſolemniter celebrat. 510, c
Merula villa. 416, b
Mettis vrbs. 5, b. quæ & Mediomatricum. ibid.
Michaël Imperator monachus efficitur. 172, b
Milidunum caſtrom. 90, c
Mimilingus flouius. 499, a
Miraculom in fauorem Caroli Regis. 280, b
Miraculum in ciuitate Motinenſi. 214, b
Mirio Galliciæ Rex. 64, a
Miro multorum ſcelerom reus. 887, c
Miſſaha fluuios. 150, c
Medius ſiliginis duobos ſol. ven. 537, b
Modius furfuris 30. denariis venditor in Roma. 671, b
Mois fluoius, aliis Mogonus. 286, c
Monachus quidam multas affert reliquias ex

parte Patriarchæ Hieroſolymitani Carolo Magno. 188, c
Monaſterium S. Bauonis, quod Gant dicitur à Pyratis incenditur. 205, c
Monaſterium S. Lamberti in Leudico. 260, c
Monaſterium S. Melanij Epiſcopi. 315, b
Monaſterium S. Cypriani à quo fundatum. 457, c
Monaſterium in Vvaſtinenſi pago. 463, c. à quo conſtructum. *ibid.*
Monaſterium Montis Maioris à Carolo Magno in honorem beati Petri dedicatũ. 149, b
Monaſterium Aninſolæ. 54, a
Mons brungata. 552, b. vnde dictus. *ibid.*
Mons Vvitmari. 251, c
Mons Soti. 552, b. vnde dictus. *ibid.*
Mons Aquilia. 552, b. vnde dictus. *ibid.*
Mons Falconis. 552, b. vnde dictus. *ibid.*
Mos Francis ſacramentum facere ſuper arma. 112, b
Moſa fluuius. 533, c
Moſa fluuius. 5, b
Moſaburch caſtrum. 318, c
Moſellenſe Cœnobium. 417, c. à paganis crematum. *ibid.*
Moctula mons. 550, a
Multitudo locuſtarum in Gallias effunditur. 246, a
Mummolus Guntranni Patricius. 54, a
Mummolus Patricius rebellionis conuictus iuſſu Regis Senonia villa iugulatur. 85, c. eius vxor erat Sidonia. *ibid.*
Murus Sueſſionenſis diuinitus ſubuerſus eſt. 69, c

N

NAMNETIS vrbs. 5, a
Nãtildis Reginæ mors & ſepultura. 118, a
Nantinus Engoliſmenſis Comes. 61, c. eius mors. 62, b
Narbona, vrbs. 5, c
Necchar fluuius. 500, a
Nerſe fluuius. 500, b
Nicephorus Imperator Græcorum à Vulgaris occiditur. 541, c
Nicetas Patricius. 559, c. Hadriatici freti ſeruator. *ibid.*
Nicolai Papæ mors & elogia. 310, b
Niger mons. 41, c
Niuedunus. 5, a. quidam Niuernis eſſe putãt. *ib.*
Niumaga villa. 156, a
Nix ſanguinolenta de cœlo cadens. 543, a
Nobilitatis tanta fœcunditas in regno Lotharij, vt in modum denſarum ſegetum pullulans imperij fines repleret. 311, b
Nocetum villa. 68, a
Non licebat in Romana ciuitate quemlibet ad Pontificatum promoueri, abſque iuſſione principis Conſtantinopolitani. 85, b
Nonantulanum Monaſterium. 879, c
Normanni Doreſtadam vaſtant. 191, c. 192, a
Normanni Bigothi dicuntur vnde. 359, c. 360, a
Normanni Petrocorium ciuitatem incendunt. 204, a
Normanni vnde dicti. 617, a
Nortmanni Turonicam prouinciam vaſtant. 304, b. c
Nortmanni eccleſiam S. Hilarij Confeſſoris Pictauis incendunt. 218, b. & multa alia loca. 222, c. 224, a. 226, b
Nortmanni quidam ab Hugone Abbate baptizati. 249, c
Nortluidi ab Ebroino legato Caroli Magni vincuntur. 288, a
Notingus Nouarienſis Epiſcopus. 9, a
Nouientum villa. 68, b
Nouientum villa territorij Pariſiacæ vrbis. 34, a 34, a
Numeneius Rex Brittonum moritur. 306, a. baculo percuſſus à S. Mauritio. *ibid.*
Nuremberc caſtellum. 531, a

O

OBACER fluuius. 155, a
Obacra fluuius. 275, a
Oda Gozelonis ducis filia. 438, c
Odilo Dux Baioariorum. 150, b
Odo Burgundiæ Dux Karoli Calui tutor. 336, c
Odo Abbas Floriacenſis Monaſterij. 39, b
Odo Belgiuagorum Epiſcopus. 239, c
Odo Coepiſcopus fideliſſimus Nicolai Papæ. 838, b
Odo Belgiuagorum Epiſcopus. 249, b
Odriaca villa. 224, a. 233, b
Offa Anglorum Rex. 807, a
Offonis-villa. 240, a
Ogdilo Dux Baioariorum. 272, b
Ohſerburg caſtrum. 150, c
Olef Rex Sueonum. 405, b
Olimriccus, aliis Helmericus Abbas calore obit. 139, a
Oliſipona vltima Hiſpaniæ ciuitas. 288, a
Oliueio fluuius. 141, a
Olo Dux iaculo ſub mamilla ſauciatus cecidit, & mortuus eſt. 89, a
Optandus Epiſcopus. 909, a
Orba caſtrum. 309, a
Oratio regis Dagoberti ad proceres Galliæ. 113, c. eius teſtamentum. 114, a. eius mors. 115, b. eius ſepultura. *ibid.*
Oratio Carolomanni ad iudæos querentes. 419, b
Orich Rex Normannorum. 204, b
Origo Longobardorum. 34, b
Origo Francorum ſecundum beatum Hieronymum. 31, b
Oſea ciuitas. 164, a
Oſca ciuitas. Azan præfectus eius vrbis claues tranſmittit Carolo Magno, & munera tradit. 188, c
Oſcarus fluuius. 40, a. piſcibus diues. *ibid.*
Oſcellus inſula. 209, c. 210, b. 212, c
Oſdagus vir ſummæ caritatis ac caſtitatis cum magno conſenſu cleri ac populi ad Pontificalem honorem promouetur. 515, a
Otbertus Marchio. 617, b
Otho Rex orando victoriam obtinet. 607, c. & Henricus in brachio grauiſſimè vulneratur. 608, a
Otorantina ciuitas. 729, a
Oufridinga caſtellum. 470, c
Oximus vrbs. 5, a
Oyboldus Abbas. 453, c

P

PALATIVM regale in Vienna Mammerto eiuſdem vrbis Epiſcopo ſolemnia miſſæ celebrante celeſti cunerematur igne in die Paſchali. 24,b
Pamphilus defenſor Regiunarius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. 763,a
Pantapoleos maritima ciuitas. 747,c
Papa Clientulus Regis Franciæ. 717,b
Papa aſſerit à Sede Romana Occidentis pendere imperium. 366,b
Papa Ioannes Conſtantinopolim ad Imperatorem Iuſtinum eſt profectus. 25 b. miſſus à Theodoricu Gothorum Rege. *ibid.* eundem Theodoricus ieiuniis & carcere maceratum vltimum coëgit exhalare ſpiritum. *ibid.*
Pardus Egumenus. 769,a
Pariſiacus villa. 152,a
Pariſius vrbs. 5,a
Parruna caſtrum. 341,c.351,b
Parthenios regis Theuduberti puteus. 41,a. lapidibus à Francis perimitur. *ibid.*
Paſchalis Epiſcopus fidelis Papæ 896,c
Patalaria inſula. 293,a
Paterna excidunt hæreditate, qui interfecti necem non vindicant. 113,a. exemplum. *ibid.*
Paternus legatus Clodouei ad Alaricum Gothorum regem. 21,b. ab eo malè tractatur, 22,a
Paulus Epiſcupos. 860,b. quis. *ibid.*
Paulus Cephalaniæ præfectus. 595,a
Paulus Grammaticus. 798,c
Pax Caruli Magni cum Nicephoru Imperatore & com Abulaz rege Hiſpaniæ, 595,b
Pax inter Hlotharium, Hluduuicum, & Carolum fratres. 204,c. eius pacis leges. *ibid.*
Pelagius Papa peſtilentiâ, nomine inguinaria moritur. 85,a
Pemmu Feruiolanorum Dux à Luitprando expulſus. 693,a
Pergulfus presbyter, 811,a
Per multa Galliæ loca homines terræ mixtam paucitatem farinæ, in panis ſpeciem redactam comedunt. 200,b
Pergamum caſtrum. 358,c. eius Comitem nomine Ambroſium Arnulphus Rex laqueu ſuſpendit. *ibid.*
Perrona Scotorum Munaſterium. 265,c. B. Furſeus in eo requieſcit. *ibid.*
Perticus ſyloa in Gallia. 5,b
Perrocia caſtrum. 853,a
Petragorica vrbs. 5,c
Petrugoricus pagus. 54,a
Petrus Epiſcupos Senogallienſis. 900,c
Petrus Ticioenſis Epiſcopus. 815,e
Petrus Aretinus Epiſcupus. 667,a
Petrus Rex Vngariorum à quodam tyrannu Pannunico captus & cæcatus. 517,c
Petrus Centumcelleoſis Epiſcopus. 178,a
Petrus Epiſcupus Foro-Simpronij. 249,c
Petrus presbyter. 827,a
Pharos ignea per cælum nocte currens latè mundum luce loſtrauit. 76,b
Pharus ignea viſa eſt egredi ab Eccleſia ſancti Hilarij. 22,c
Philippus Epiſcopus. 767,a
Phytonilla molier magna. 56,c
Pictauis vrbs. 5,c
Pientius Aquenſis Epiſcopus. 69,b
Pippinis vetolus vel breuis dictus. 456,c
Pippinis Rex Aquitaniæ fit clericus. 304,a. Karolus frater eius quoque. *ibid.*
Pippinus Rex flagellatus à S. Remigio in ſomniis. 382,b
Pippinus Pippini filius in 3. annu moritur. 152,a
Pippinos Remiſtagnum capit. 353,a
Pippinus Rex Papiam obſidet. 151,c
Pippinus Aquitaniæ Rex Pictauis apud S. Radegundem ſepultus. 450,c
Pippinus coniugem ducit Bertradam cognomine Bertam Cariberti Laudunenſis Comitis filiam. 151,a
Pippinus Rex Narbonam & Tholoſam vrbes capit. 279,b. moritur. *ibid.* c. eius ſepultura. *ibid.*
Pippinus Rex cunuentum habet in Vvormacia ciuitate. 278,c
Pippinus Maior domus. 105,c
Pippinus Rex cunueotum habet in Duria villa publica. 278,a
Pippinus conuentum habet ad Attiniacum villam. 279,a
Pippinos cuntra Alemannos exercitum ducit. 267,b
Pippinos Dux adhuc puer genitoris necem vlciſcitur. 262,b. ſuſcipit Francorum principatum. 263,b
Pippinus filium ex concubina Theobaldum Maiurem dumus cum Dagobertu rege conſtituit. 267,c. muritur in pace. *ibid.*
Pippinus Rex vuctus per manum Archiepiſc. Buniſacij. 151,a
Pippinus Pippini filius in Munaſterio S. Medardi tonſus. 207,c. Aquitaniam ingreditur. *ibid.*
Pippinus Dagubertum filium Hildeberti in regem urdinat. 267,b
Pippinus in regem voctos eſt apud Sueſſiunes. 128,a. eius mors. 137,a
Pippinus ſingularem Francurom obtinet principatom. 266,a
Pilchrimus Coluniæ Archiepiſcopus. 479,a
Piſcaria flumen. 550,a. vnde dictum. 552,a
Piſcaria flouius. 681,b
Piſcarienſe Munaſterium. 544,b. huic Monaſterio ſceptrum pru baculo dedit Rex Luduuicus II. 548,549. eius deſcriptio. 558,a
Placitum Karoli Regis in Padresburna. 282,b
Placitum generale Pippini regis in Nioernis. 278,b
Placitum Pippini regis in Cumpendio villa. 277,c
Placeotinum Munaſterium. 902,c
Plectrudis vxor Pippini. 136,b
Plectrodis vxor Pippini. 267,c. 268,a. Karolum filium Pippini cuſtudia publica obſeruari iubet. *ibid.*
Plidrudis Carli nuuerca. 540,b
Popu Thuringorum Dux. 328,a
Populonium ciuitas in Tuſcia à Græcis depre-

data. 169, a
Pons-Hugoois villa. 276, a
Pons petreus. 60, a
Poſſeſſor Epiſcopus. 777. a
Poto Abbas S. Vincentij. 678, c
Poto Abbas S. Vincentij. 788, c
Praga vrbs Boëmiorum. 333, a
Priſcianus Cæſarieoſis in arte Grammatica mirandus. 50, b
Prodigia multa. 181, a. b. 194, c. 202, b. 209, b. c. 210, b. 211, a. c
Protadius Brunechildis cauſa ſtupri familiariſſimus. 91, c
Protadius Maior domus conſtituitur 92, c. perimitur. 93, a
Protherius Alexandrinæ Eccleſiæ præſul. 815, b
Prumienſe Cœnobium. 428, a
Prumia Monaſterium. 304, c
Prumia Monaſterium. 319. a
Pſeudo-Synodus Græcorum ab Epiſcopis reiecta. 286, c
Ptolemeus, vir Senatorij ordinis, prouidus conſiliis. 14, a
Puella annorum duodecim ab omni cibo per decem menſes abſtinens. 181, a
Puella annorum circiter duodecim poſt ſacram communionem ſine victus deſiderio plenum triennium impleuit. 183, a. peracto ieiunio eſcam manducando more cæterorum hominum viuere cœpit. *ibid.*
Pultarienſe Monaſterium. 900, a
Purchardus Dux dolo in Italia occiditur. 474, c
Pyratæ ciuitatem Andegauorũ cremant. 207, c
Pyratæ Danorum Freſiam & Batauos populantur. 205, c

Q

QVATVOR regna in Anglia. 358, c
Quatuor in amentiam verſi propter ſonitum tonitruorum. 416, a
Quintrio Dux interficitur. 90, b

R

RABA fluuius. 161, c
Raba fluuius. 286, b
Rabao ſignifer. 302, b
Rabbodus Friſonum Dux à Pippino fugatus. 266, a. Pippini tributarius efficitur. *ibid.* b. 267, a
Rabigaodus religioſus Abbas. 777, a
Rachanta, aliis Radantia fluuius. 140, c
Radegundis filia Berthariј regis. 32, b. apud Pictauam vrbem multis effulget virtutibus. *ibid.*
Radenaa fluuius. 286, c
Rado Protonotarius & Abbas. 800, b
Radolphus fidelis Papæ. 899, b
Radolium Monaſterium. 119, c. à quo conſtructum. *ibid.*
Rsginbaldus Abbas Monaſterij S. Dei genitricis. 789, a
Raginfridus Auſtraſios vaſtat. 268, b
Raginfridus Maior domus. 504, b
Raginfridus Maior domus. 269, a
Rsginfridus Maior domus ſub Dagoberto rege. 268, a
Ragnecarius Dux. 23, b. obſcenitati & luxuriæ deditus. *ibid.*
Ragnemundus Pariſiacus Antiſtes. 61, c
Ragnemuodus Pariſienſis Epiſcopus. 74, b
Raho Aurelianenſis Comes. 442, b. Deutheria eius concubina. *ibid.* c. viſioni exterritus moritur. *ibid.*
Raimundus Liberitanæ eccleſiæ Epiſc. 562, b
Raimundus Aquitanorum princeps. 612, c
Rainbaldus Arelatenſis Archiepiſcopus. 641, c
Raſinus fluuius. 674, b
Ratherius Epiſcopus Papiæ exilio relegatur. 600, c
Ratherius Monachus. 597, c. ob religionem & ſeptem liberalium artium peritiam Veronæ fit Epiſcopus. 598. a
Ratoldus Argeotoratenſis vrbis Epiſcopus. 521, a
Ratzidus Rex Marahenſium. 510, c
Raugerius multa mala facit. 846, b
Recaredus Rex Gothorum à Leandro Epiſcopo baptizatur ſecretiùs. 86, b. ſectæ Arrianæ libros apud Toletum igne cremat. *ibid.*
Redegundis S. Clotharij regis vxor. 456, b
Redonicus oppidum. 599, c
Regem fluuius. 532, a
Regina Franciæ Papæ ſpiritalis commater. 716, c
Regis Franciæ ſalus, eſt Papæ proſperitas. 749, c
Regnibaldus Cluſinæ ciuitatis Dux. 778, b
Regum Francorum nomina in cælis exarata. 340, b
Remis vrbs. 5, b
Remigius Rhotomagenſis Epiſcopus. 441, b. naturalis frater Pippini regis. *ibid.*
Rhedonas ciuitas terminis Britanniæ contigua. 181, c
Rhedonis vrbs. 5, a
Rhenus fluuius in Germania. 2, c
Rhodaous fluuins. 271, a
Rhodanus fluuius. 8, a
Rhodoaldus Portuenſis Epiſcopus. 852, c
Rhodoaldos S. Portuaſenſis Eccleſiæ Antiſtes. 829, b
Rotildis Comitiſſa coniux Adalberti Marchionis. 894, c
Rex Bulgarorum ſacrum baptiſma ſuſcipit. 227, b
Rex Authari apud Ticinum, veneno accepto moritur. 87, a
Rex Franciæ Papæ ſpiritalis compater. 716, c
Ricardus Dux Burgundiæ obit. 347, c. eius ſepultura. *ibid.*
Richildis vxor Caroli. 247, a. filium parit. *ibid.* qui baptizatus mox obiit. *ibid.* Galli cantu filium parit. 250, c
Rignemirus frater Ragnecharij. 23, c. cum eo à Clodoueo gladio punitur. *ibid.*
Rigundis Chilperici filia. 73, b
Riuus de Pantano. 552, b. & alij plures. *ibid.*
Riona vicus. 98, a
Ripho frater Pippini in Saxoniam refugit. 505, c
Robertus Rex lanceis perforatus interit. 339, c

Rabola vallis. 111,a
Robertus Dux Normannorum. 309, b. alter Machabæus. ibid. c
Rodbertus Miſſus Pippini ad Papam. 748, b
Rodinus Dux. 66,a. eius mors. ibid.
Rodigauſus Monachus. 789,a
Rodohardus Laudunenſis Epiſcopus. 435,b
Rodoaldus Foroiulanorum Dux. 692,c
Rodoaldus apud Auſtraſios clarus. 103, c. iuſſu regis capite truncatur. 104,a
Rodulfus Caroli regis auunculus paſſione colica moritur. 214,c
Rodulphus Rex ſuperbiſſimus Burgundionibus imperat. 586, a. Bertha eius vxor filia Burchardi Ducis Sueuorum. ibid.
Rodulfus Ciſalpinæ Galliæ princeps. 340,a
Rodulfus Normannus occiditur. 246,a
Rodulfus Rex Franciæ moritur. 540, b. eius ſepultura. ibid.
Raduidus Portuenſis Epiſcopus. 216,a
Romæ crucifixi imago laeryinata eſt. 470,c
Romani Leonem Papam excæcant. 163, c. linguam eius truncant. ibid.
Romani abſcindunt linguam Leonis Apoſtolici. 143,a
Romani Leonem Papam excæcant. 188, b. & linguam radicitus abſcindunt. ibid.
Romani Leonem Papam de Pontificatu eiciunt. 508, b. oculos eruunt, linguam abſcindunt. ibid.
Romiliacus villa. 108,b
Romilda vxor ducis Giſulfi. 101, a. eius mors. ibid. eius filiæ caſtæ. ibid.
Romanus Archiepiſcopus Rauennates. 908,b
Roto capellanus. 808,a
Roſæ viſæ menſe ianuario. 72,c
Rothadus Sueſſiorum Epiſcopus, homo ſingularis amentiæ. 214,b
Rotenus vrbs. 5,c
Rothaha Monaſterium. 502,c
Rotbertus Andegauenſis Comes. 449,a
Rothgerius Dux Pythagoricæ linguæ probatus. 380,a
Rotoialenſis vicus. 78,a
Rothomagus vrbs. 5,a
Rotlandus Arelatenſis Archiepiſcopus. 238,a
Rotrud filia Caroli regis deſpondetur Conſtantino Imperatori. 138,c
Rotrud filia Caroli Magni. 195, moritur. ibid.
Rozir princeps Apuliæ. 539,c
Rudericus Rex. 137,b
Rudolphus Rex conſtitutus. 528, c. à Sifrido Archiepiſcopo vngitur. 529,a
Ruodolphus Monachus & poëta hiſtoricus. 543,a. in Germania floret. ibid. moritur. ibid.

S

SABBATINVS Epiſcopus. 886,a
Sabanum quid. 746,b
Sacellarius Papæ. 721,c
Saductus preſbyter. 811,a
Sagittæ per aëra volitate viſæ & in terram cadere. 698,c
Sagonna flumen magnum. 537,b
Sagona flumen. 148,a
Sagonna fluuius. 98,a
Sala fluuius. 290,b
Sala fluuius. 165,c
Salardus Dux Hungarorum. 589,c
Salenſe Cœnobium. 453,b
Salmontiacus villa. 153,c
Salomon Dux Brittonum à Francis excæcatus. 246,c
Salomon Dux Britonum pacem cum Nortmannis facit. 238,b
Salomon Rex Brittonum à Paſquitano & Vvrfando Ducibus ſuis dolo interficitur. 315,a
Saluſia fluuius. 490,c
Saluſſa caſtrum. 18,a
Sambucus arbos. 40,c. in eo vuæ natæ. ibid.
Samo natione Francus Sclauorum Rex conſtituitur. 102,c. 103,a. habuit duodecim vxores. ibid. viginti duos filios, & quindecim filias. ibid.
Samſon Palatinus Comes. 639, c. illuſus ab vxore fit monachus. ibid.
San ſylua. 532,c
Sanctona vrbs. 5,c
Sanctus Cuno Treuirorum Epiſcopus martyrizatur. 528, c. genus martyrij. ibid. à quo. ibid.
Sanctus Eucharius Aurelianenſis Epiſcopus. 546, c. in oratione vidit Carlum in inferno. ibid.
S. Lambertus martyr in corpore requieſcit in Leodio vico publico. 280,a
Sangdam Rex Iſmaëlitarum nequiſſimus. 695, a. in ſacris bibebat calicibus. 698,a
Sanger fluuius. 647,c
Sangro fluuius. 674,b
Sanguis è terra & è cælo fluit. 507,c
Sanguinis fons largiſſimè fluit in Ianuenſi vrbe. 601,b
Sanguis pluit ſuper operarios. 348,b. 351,c
Sanſon filius Chilperici moritur. 57,b
Sara fluuiolus. 339,b
Satanus Diaconus. 814,b
Sarraceni Beneuentum regionem depopulantur. 310,a
Sarraceni Neapolim vaſtant. 209,a
Sauus fluuius. 177,b
Saxcius Comes Vaſcenniæ. 206,b
Saxones iterum rebellant. 182,c. 183,c
Saxones Vverſeburch obſidunt. 529, b. capiunt. ibid.
Saxonia tota ſubiugata Francis. 184,b
Saxulus puer. 745,c
Scaldis fluuius. 271,a
Scaldiſtat villa. 155,b
Scaldus fluuius. 5,b
Scalr fluuius. 296,a
Scameracus villa. 416,a
Schitiæ deſcriptio. 324,a
Suuzo Mongouciacæ vrbis Epiſcopus. 327,a
Scleziſtat villa. 281,c
Scoralia caſtrum. 153,a
Sceterio fluuius. 573,a
Sedechias Iudæus & magicus. 317,b
Sedochus Toloſatium Epiſcopus. 105,a
Secburg vrbs. 407,b
Segarr Beneuentorum Dux à ſuis interficitur. 235,c

Sels caſtrum. 153,a
Semia Rex Sarracenorum Hiſpaniam ingreditur. 365,a
Senonis vrbs, 5,a. magnæ authoritatis & potentiæ olim apud Gallos. ibid.
Sepulchrum ſancti Amaudi Epiſcopi eleatum. 129,e
Sergios Antipapa Formoſum Papam è ſepulchro extrahi, & ſacerdotalibus veſtibus indutum decollari præcipit. 668,c. deinde ſacratis exutum veſtimentis, tribúſque illius digitis abſciſſis in Tyberim iactari fecit. ib.
Sergius Archiepiſcopus. 746,c
Sergius Archiepiſcopus. 774,a
Sergius Neapolitanus Dux. 648,b. à Papa excommunicatus. ibid. cauſa. ibid. à Germano ſuo captus & excæcatus. ibid.
Sergius Papæ Nomenculator. 762,b
Sergius Papa. 203, a. eius mors. ibid.
Setacechingus, Boſo-Guntrannus, Vrſio, ac Bertefredus, Optimates Childeberti Regis, eo quòd eum tractaſſent perimere, eo ordinante perempti ſunt. 86,a
Seuerinus ſeruus Dei. 13, a. moritur in loco qui caſtrum Nantoois dicitur. 44,a
Siagrius Auguſtodunenſis Epiſcopus. 419,b
Siagrius filius Egidij. 12,a. vrbem Sueſſionem hereditario iure poſſedit. ibid.
Sichardus Sabinenſis Monaſterij Abbas. 660,b
Sicambria ciuitas. 9,a
Sidonius Conſtantienſis præſul. 481,e
Sigebaudus Narbonenſis Archiepiſc. 419,e
Sigehardus Comes occiditur. 530,c. à quo & quare. ibid.
Sigeberg mons. 528,c
Sigeberti mors & ſepultura. 53,a
Sigebertus Rex Brunam, dueit in vxorem. 47, c. à Chunis capitur. 51, b Tornacum obiidet. 51,e
Sigebodus Narbonenſis Archiepiſc. 888,a
Sigefridus Parmenſis Antiſtes. 618,c
Sigenuuott inſula. 501,c
Sigifridus Partenopolitanus Abbas. 510,b
Sigifridus Prætor Palatinus. 526, a. frater Brunonis Epiſcopi Mindonenſis. ibid. moritur. ibid. eius ſepultura. ibid.
Sigiſmundus à Clhodomiro capitur. 16, c. Aurelianis perdoctus. ibid. carceri eſt mancipatus. ibid.
Sigiſmundus ſanctarum locupletator Eccleſiarum. 16, b
Signum crucis in Luna apparens. 355,a
Signum mirabile in cœlo draco magnus & ſine capite. 355,c
Signum mirabile in cœlo. 475,a
Sigo Aluernenſis Epiſcopus. 851,c
Sigobertus Rex Francorum à duobus pueris interficitur. 133,b
Sigulfus Dux. 51,b
Sigulfus preſbyter. 811,a
Sigurgum caſtrum. 281, b. à Carolo Magno capitur. ibid.
Siler fluuius. 693,c
Simon fortis bellator. 564,a
Simeo Bulgarorum Rex. 594,b
Siſebodus Hiſpaniarum Rex. 104,b
Siſuuald Brentorum Rex. 44,c
Soma, aliis Zema Rex Sarracenorum. 337,c Narbonam obſidet, ob ſeſſam capit. ibid.
Squilla piſcis. 464,a
Sol ita à mane vſque ad medium diem minoratus eſt, vt tertia pars ex ipſo vix appareret. 87, b
Solemniacum villa. 110,a
Soliacenſe caſtrum. 452,b
Solinoan Dux Sarracenorum. 275,b
Sommeron fluuiolus. 435,b
Spatnacus villa. 261,b
Sparronis caſtrum. 641,a
Spinogilo villa ſuper flumen Seqoanæ ſita. 115, b
Stabulenſe Monaſterium. 428,a. à Normannis crematum. ibid.
Stella Cometes in ſigno Arietis. 301,a
Stella Cometes viſa eſt in die ſancto Paſchæ. 66,a
Stellæ miro modo vſque ad mediam noctem inter ſe volitant. 474,b
Stella in medio lunæ fulgens viſa. 57,b
Stella noua inſolitæ magnitudinis aſpectu fulgurans. 477,c
Stephanus Neapolitanæ vrbis Epiſcopus. 779,a
Stephanus Nepeſinus Epiſcopus. 244,a
Stephanus Papa affert Ludouico Imperatori coronam auream. 147,b
Stephanus Papa ægrotans in eccleſia S. Dionyſij ſanatur. 338,b
Stephanus Papa venit in Franciam. 328,a
Stephanus Papa vnctione ſacra Pippinum regem ordinat. 176,b
Stephanus Rex Vngariæ. 517, e. ſuper auunculum ſuum regem Iulum cum exercitu venit. ibid.
Strada villa. 458,a
Stratagema belli. 638,b
Sturia flumen. 294,c
Sturia flumen. 169,c. 175,a
Sturmioius Bituticenſis Comes. 442,b
Sublaci fluuius. 674,c
Sueſſionis vrbs. 5,b
Sulpitius Bituricenſium Epiſcopus. 105,0
Suma fluuius. 331,b
Sunno Dux Francorum. 9,c
Suppo Comes. 889,a
Supunicus vieua. 640,b
Symbaticius Patricius Conſtantinopoli præfectus Beneuentum obſidet. 648, b. capit. ibid.
Symmachus Pontifex factus. ibid.b
Syneſius Euouchus. 736, c. Miſſus Pippini regis ad Papam. ibid.
Synodus Cabillono collecta Deſiderium Vienenſem Epiſcopum deiecit. 91,c
Synodus Conſtantienſis. 527, b. Henricus III. Rex intereſt. ibid.
Synodus generalis in Palithi præſidente Imperatore cum Epiſcopis xi. 521,c
Synodus generalis in Franconeoutdi Epiſcoporum 22. præſidente Cunrado Imperatore. 521,b
Synodus glorioſa in Lateranenſi Eccleſia præſidente Domino Papa Paſchali. 535,b
Synodus in Patriarchio Lateranenſi à Carolo

III. conſtituta & celebrata à centum quinquaginta tribus Epiſcopis religioſis, & Abbatibus. 544, c
Synodus magna apud Triburias. 329, a
Synodus magna in Franconofurt. 286, c. in illa tertiò hæreſis Feliciana condemnata. ibid.
Synodus Mogontiæ apud S. Albanum habetur. 529, b
Synodus Prouinciarum apud Trecas. 228, c
Synodus Remis celebrata à Caliſto Papa. 537, b. ibi Imperator anathematizatus. ibid.
Synodus Viriduni habita. 342, a

T

Tanager fluuius. 641, a
Tanais fluuius. 325, a
Tarcica Liburniæ ciuitas. 288, b
Tarus fluuius. 572, b
Taſſilo Bauariorum Dux. 737, b
Taſſilo ab Childeberto Rex ordinatus. 86, b
Talto Tagoberti regis camerarius. 481, a
Taxis Hungarorum Rex. 623. in Italiam venit. ibid.
Tellas fluuius. 212, c
Teuto Abbas S. Vincentij. 687, c
Teodulfus Epiſcopus Aurelianenſis. 336, a. ſcientia clarus. ibid.
Terræ motus apud Viennam vrbem. 24, b
Terræ motus in Italia. 165, a
Terræ motus magnus in Italia. 138, b
Teruia fluuius. 569, a
Textricium villa. 264, c
Thara fluuius Iſaram influit. 258, c
Theate ciuitas capta & flammis exuſta. 290, a
Theate ciuitas capta & incenſa. 165, b
Theobaldus Rex captos aduerſarios Eunuchizat. 603. hiſtoria delectabilis ſuper id. ibid.
Theodauuinus vir illuſtris. 275, b
Theodebaldus filiam Vvaconis Regis Longobardorum, Vvaldradam nomine, ſuæ ſororem nouercæ ducit in vxorem. 40, c. eius mors. ibid. eius filij. ibid.
Theodeberti caput enſe amputatur. 96, a
Theodebertus Childeberti Regis filius. 85, c
Theodebertus Rex Bilechildam coniugem ſuam interimit. 95, b
Theodebertus Rex Deutheriam ſibi in matrimonium copulat. 35, a. eius mors. 40, b
Theoderanda Matrona filia Gratiani conſulis Romani. 671, c
Theodericus Cardinalis. 536, c. moritur. ibid. eius ſepultura. ibid.
Theodericus regni Francorum illuſtriſſimus. 894, a
Theodefredus Dux Vltraiaranus moritur. 87, a
Theodone villa. 154, a
Theodoricus Childeberti Regis filius. 86, a
Theodoricus Clodouei filius ad ſuperiores regni partes à patre dirigitur. 22, c. Ruthenos, Cadurcos, atque Aruernos ſubigit. ibid.
Theodoricus Clothario fratri occultas parat inſidias. 32, a
Theodoricus filius Chilperici. 63, b. eius mors. ibid.
Theodoricus Gothorum Rex ſubitâ morte defunctus indignam vitā digno exitu finit. 25, c
Theodoricus regnauit 24. annis, & è vita deceſſit. 35, a
Theodoricus Rex ſanctum Deſiderium Vienneſem pontificem lapidari præcepit. 93, b. ad eius tumulum miracula celeberrimè ſunt oſtenſa. ibid.
Theodoricus Siginaldum parentem ſuum occidit gladio. 35 a
Theodoricus Rex veneno perit. 97, a
Theodorus Conſul & Dux. 786, c. nepos Adriani Papæ. ibid. 790, c
Theodorus Dux. 789, a
Theodorus Dux Adriani Papæ. 768, a
Theodorus Hieroſolymitanus Patriarcha. 826, c
Theodorus Maſſiliæ Epiſcopus. 68, c
Theodorus Rex Gothorum. 36, b
Theomarus Archiepiſcopus. 880, b
Theophanu Imperatrix obit. 515, c
Theophylactus Bibliothecarius. 789, a
Theudegilus Gothorum Rex inter cœnandum extinctis cereis à ſuis occiditur. 38, b
Theudericus Metis profluuio ventris moritur. 134, a
Theudulphus Epiſcopus Aurelianenſis. 148, b
Theuperga meretrix Lotharij Regis. 832, a
Theuperga ſoror Vberti. 819, a
Theugualdus Epiſcopus. 848, c
Theutgaudus Treuerenſis Archiepiſcopus. 226, b
Thiedricus Comes dolo occiditur. 523, c
Thiedricus Mimigardinodenſis Epiſcopus. 520, a
Thiedricus Mindenſis præſul. 520, b
Thilia fluuius. 327, b
Thiota mulier Pſeudo-prophetiſſa. 302, c. Synodali iudicio publicè flagellis cæſa. 303, a
Thoarcis caſtrum. 278, b
Thomaricus Comes. 709, b. Miſſus Papæ. ibid.
Tiberis fluuius, olim Albula. 876, b
Ticinum ciuitas, quæ & aliis Papia. 54, c
Tiernenſe Cœnobium. 380, c
Tobachar fluuius. 505, c
Toloſa vrbs. 5, c
Tonitrus fulguriſque tanta colliſio, vt ſexaginta viros de exercitu Imperatoris cum innumerabili equorum armentorúmque multitudine peremerit. 525, a
Torchorum natio à Torchoto Rege. 9, c
Torinna caſtrum. 153, a
Tota Regina innumerabilem Sarracenorum extinxit exercitum. 475, a
Totila Gothorum Rex Romam obſidet & capit. 44, b
Tragouuith Rex Sclauorum. 467, c
Traiectum caſtrum. 428, a. à Normannis concrematum. ibid.
Traſco Dux Abroditorum dolo interimitur. 294, b
Traſemundus Capuæ Comes. 692, b
Trecas vrbs. 5, a
Treueris vrbs. 5, b
Treuerorum vrbem Franci peruadunt. 10, a
Tritanum flumen. 550, a. vnde dictum. 552, a

Triōios fluuius. 674,c
Tunica Ieſu Chriſti in ciuitate Zaphat inarca marmorea poſita. 86,c
Tungris vrbs. 5,b
Tuixi caſtellum obſidetur à Conrado. 470,c
Turguienſis pagus. 484,a
Turonis vrbs. 5,a
Tyberis fluuius in tantum excreuit, vtaquæ eius ſuper muros Romæ influerent. 85,a

V

VALENTIANVS Epiſcopus. 769,a
Valentis caſtrum Papæ. 727,c
Valpertus Epiſcopus. 911,c
Valua oppidum. 810,c
Vantra fluuius. 689,c
Vaſa mons. 550,b
Vciodorenſe Cœnobium. 380,c
Vdalticus Boëmicus Dux cibo potúque ſuffocatus extabuit. 523,b
Vdo Hermanni Ducis Sueuorum frater. 611,b
Vedaſtus Atrebatenſis Epiſcopus. 19, c. comes itineris Clodouei. ibid.
Veruauolus fluuiolus. 569, b. Papiam alluens. ibid.
Venecnoa fluuios, aliis Vigenna. 259,b
Vendoara iooaſa à Boſone Comite. 899,b
Vendopera villa. 223,c
Veocnas fluuius. 348, c. 351, b
Venetus vrbs. 5,a
Veruona caſtrum. 95,b
Vgo Comes. 894,a
Vgo Lotharij Regis filius naturalis. 897,b
Viberg caſtrum. 275,c
Victoriacus villa. 9,c
Victorious Clericus. 814,b
Vigenna flumen. 22,b
Vigilios Diacoous apud Conſtantinopolim Apuctiſiarius. 36,c
Vigilius Romanæ Eccleſiæ Præſul. 43, b. eius mors. 44, a. & ſepultura. ibid.
Vincenna flumen. 98,a
Vinciacus villa. 269, a
Viridenſis Antiſtes. 842,c
Viromandus vrbs. 5,b
Viſara fluuius. 138,b
Viſio cuiuſdam religioſi preſbyteri de terra Anglorum. 194, c. 195, a
Viſurgis fluuius in Germania. 2,c
Vitalianus Papa. 115,a
Viucntius venerandus confeſſor. 435,c
Vltraioranus pagus. 92,a
Vmbertos Viecomes. 890,a
Vncelenus pede truncatus, rebus ſuis ſpoliatus eſt. 93,b
Vneuanus Hamaburgenſis Archipræſul. 510,c
Vngarij regem ſuum expellont. 527, a. & Ouonem quemdam ſibi eligunt. ibid.
Vnſtrot fluuius. 537,a
Voſagos ſylua. 281,c
Vri beſtiæ. 3, b. magnitudioe paulo infra elephantos, &c. ibid.
Vrta flumen. 240,b
Vrſmaros Turonenſis Archiepiſcopus. 415,b
Vvado Dux. 73,a
Vvaharna fluuius. 158,c
Vvahatna fluuius confluit in Vviſaram. 284, b
Vval fluuios. 318, c
Vvalacria inſula. 192, b
Vvalbertus & Gezo præpoſetes Papiæ iodicés. 596, c. Hugonis regis mortem conſpirant. ibid. Valbertus capite truncatur. 597, c. & Gezo oculis & lingua priuatur. ibid.
Vvaleandus venerandus Epiſcopus. 391,c
Vvaldo filius Ariehiſi Ducis. 805,a
Vvulkardus Miſſus Pippini ad Papam. 756,a
Vvaldarius Comes. 842,a
Vvaldrada vxor Lotharij regis. 812,a
Vvalleſleheim vrbs. 335,a
Vvalo Abba. 192, b. eius conſiliis Lotharius plurimum vtebatur. ibid. eius mors. ibid.
Vvalo Epiſcopos in prælio cadit. 319,c
Vvalpertus Mediolaoenſis Archiepiſcopus. 627,b
Vvalrgarius Comes nepos Odonis regis. 327, c. ab eodem Odone decollari iubetur. ibid.
Vvalturnos fluuius. 674,a
Vvandalmarus Cameræ Regis præfectus. 85, c
Vvarato vir ſtrenous & illuſtris Maior domus loco Ebroini. 263, c. depoſitor à Giſilmaro filio ſuo. ibid. & 264, a. moritur Giſilmarus. ibid. & pater reſtituitor. ibid. moritur. ibid.
Vvaroarius Maior domus. 97,b
Vvarnacharius religioſus Abbas. 709,b
Vvarneeharius Maior domus regis Theodorici. 90, b. omnes facultates ſuas in alimonias pauperom diſtriboit. ibid.
Vvarneſtidus preſbyter. 813,a
Vvaſcones rebelles Garſimirum ſuper ſe in principem eliguot. 147,b
Vvaſtioenſis pagos. 451, c
Vvathalis fluuios. 417,c
Vvelandus cum vxore & filiis, & ſuis Chriſtianus efficitor. 213,c
Vvef Dux Carinthiorum. 527, c. obit. ibid.
Vvibertus vir audacia & ſcientia fretus. 614,b
Vvidmatus Abbas Miſſus Pippioi Regis ad Papam. 733,a
Vvido Comes Conſiliatius Papæ. 893,b
Vvido Marchio. 911,b
Vvido Rabia. 909,a
Vviſredus Bituricenſis Comes. 457, c. Odacrios vxor. ibid.
Vvilla Bercegarij regis vxor inceſti crimine accuſata. 613,a
Vvillarius Dox Venetiæ. 595,c
Vvillebertus Archiepiſcopus Coloniæ. 249,a
Vvillelmus Comes Pictauenſis. 453,b
Vvillelmus Comes Fraocorum. 141,a
Vvilibertus Agrippinæ Archiepiſcopus. 889,a
Vvilielmus Taurinenſis Epiſcopus. 636,b
Vvinfridus doctor catholicus, natione Anglus. 270, a
Vvinomadus familiaris Childerici. 11, a. eius Vviomadi perſuaſione Childericus regnom relinquit. ibid.
Vvinomadus occurrit Chilperico apod caſtom, cui nomen Barrum. 11,c
Vuintarus Karoli regis medicus. 379,c
Vvintmodi pagus in Saxonia. 142,c
Vvintrio Dux. 88,a
Vyiomarcus Rex. 199,c

Digitized by Google

Vvirbine caſtellum. 523, a
Vvirciniacum villa. 156, c
Vvirembria villa publica. 505, b
Vviſco Comes. 118, b
Vviſera fluuius. 41, b
Vviſegarda filia Vvaconis Regis Longobardorum. 54, b. deſpondetur vxor Theodeberto Theodorici filio. ibid.
Vviſgoz fluuius. 490, c
Vviſnona fluuius. 86, c
Vviſora fluuius. 157, c
Vviſtriamchi & Vvaſtragia inſulæ. 270, c
Vvithigis Rex Gothorum. 36, b. obſidet vrbem Romam. ibid.
Vviticha Rex Gothorum. 137, b deditus in feminis ſacerdotes & populum luxurioſè viuere docuit. ibid.
Vvittecherius Epiſcopus. 889, a
Vvitzan Abroditorum Rex à Saxonibus occiſus. 287, a
Vvizzin Abroditorum Rex à Saxonibus occiſus. 162, b
Vvlcharius Coepiſcopus. 752, b
Vvlcharius Archiepiſcopus. 780, a
Vvlcharius Archiepiſcopus prouinciæ Galliarum. 824, c
Vvlcharus Archiepiſcopus. 768, b
Vvlfardus Abbas. 758, a
Vvlfardus Abbas Floriacenſis Carnotenſis fit Epiſcopus. 341, a
Vvulfardus Abbas Monaſterij S Martini. 279, a
Vvlfardus Miſſus Pippini regis ad Papam. 745, b, c
Vvolframus Altahenſis Abbas. 521, a. obit. *ibid.*
Vvolfus Patricius interficitur. 93, b

Y

YSIRA fluuius. 135, c

Z

ZODAN princeps Pannoniæ Carolo M. ſe tradit. 290, c
Zuentibolh Marahenſium Sclauorum Rex. 325, c. moritur. 329, a
Zuendeboldus Marauanorum Dux. 564, a. ab Arnulpho rege vincitur. 567, c

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PANDIMIGLIO
APR. 1971
LEGATORIA - ROMA

Digitized by Google